Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

DOMINI

CLEMENTIS

PAPÆ XI.

CONSTITUTIO

UNIGENITUS

Theologicè propugnata.

TOMUS SECUNDUS

Cum Synopſi.

ROMÆ

Apud Jo: Mariam Salvioni Typographum Vaticanum

In Archigymnaſio Sapientiæ.

MDCCXIX.

SUPERIORUM FACULTATE.

Bibliotheca domus professae neapol. ... Societ: Jesu

Digitized by Google

Digitized by Google

APPROBATIO

Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi Domini

THOMÆ PHILIPPI DE ALSATIA DE BOUSSU,

Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratiâ Archiepiſcopi Mechlinienſis, Primatis Belgii, Sanctiſſimi D. N. D. CLEMENTIS PAPÆ XI. *Prælati Domeſtici, ad Exercitus Cæſareo-Regios Delegati Apoſtolici, Sacræ Cæſareæ, Catholicæque Majeſtatis Actualis Intimi Conſiliarii.*

CUm Tomus primus Operis, cui titulus *Sanctiſſimi* D. N. CLEMENTIS PAPÆ XI. *Conſtitutio* UNIGENITUS *Theologicè propugnata* cumulatiſſimè ſatisfecerit & votis, & expectationi bonorum omnium, imò totius Eccleſiæ Catholicæ, cujus digniſſimi Præſules diſertis, & toto orbe notiſſimis teſtimoniis, memoratæ Conſtitutioni debita cum reverentia ſeſe pridem ſubjecere; obtrectatores verò, & legitimæ authoritati exiguo numero repugnantes, vel inviti agnoverint propoſitionum eo tomo clarè, eruditè, & copioſè expenſarum, latè ſerpens venenum, ut ſperare liceat, & ipſos demum ab erroribus revocatum iri: Author autem in hoc ſecundo Tomo, ejuſque *Synopſi* eadem methodo, & authoritatum, argumentorumque robore, novæ hæreſis latibula omnia excutiat; fraudibus, tricis, ac cavillationibus larvam detrahat; Scripturas Sacras, Concilia, Patres, & Theologos Catholicos juſtiſſimè vindicet; verbo ea omnia hic etiam egregiè præſtet, quæ in primi Tomi approbatione diſtinctiùs recenſuimus, hanc alteram operis numquam ſatis laudandi partem, ut doctrinâ æquè, ac priorem, ſolidâ, & pari eruditione refertam, adeoque, & ipſam Eccleſiæ utiliſſimam in publicam lucem quantocyùs emittendam judicamus.

Datum Mechliniæ in Palatio Noſtro Archiepiſcopali 10. Septembris 1718.

Thomas Archiepiſcopus Mechlinienſis

De mandato Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi præfati

B. De Ruddere Secretarius.

APPROBATIO

Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi Domini

THOMÆ JOSEPHI A MONTIBUS,

Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratiâ Archiepiſcopi Seleuciæ; Sanctiſſimi Domini Noſtri Domini CLEMENTIS PAPÆ XI. *Epiſcopi Aſſiſtentis, & Prælati Domeſtici; Sacroſanctæ Archibaſilicæ Lateranenſis in Urbe Canonici, Epiſcoporum Examinatoris, & Congregationis Sacrorum Rituum Conſultoris.*

LIber, cui hæc Epigraphe, *Sanctiſſimi Domini Noſtri D.* CLEMENTIS PAPÆ XI. *Conſtitutio* UNIGENITUS, *theologicè propugnata, Tomus ſecundus cum Synopſi*, laudabile prorsùs continet argumentum, tantique Scriptoris eruditione validiſſimè roboratum. In eo, religioſâ ſimul modeſtiâ, & fortitudine, totus eſt more ſcholaſtico, ſtricto videlicet pugione, in ſolidè defendenda Sanctarum Scripturarum momentis, Patrum utriuſque linguæ ſententiis, atque ſtabilitis in illorum doctrina rationibus, Vicarii Jeſu Chriſti Conſtitutione irrefragabili: quam ubique conſonam Catholicæ veritati, vel ipſâ luce clariùs, demonſtrat: & profectò quis ſapiens cenſeat ſanum in Fide, aut in morum ſanctimonia tutum, quod ſummus Eccleſiæ Hierarcha non probaverit? Quis non morboſum, ac reprobum, quod idemmet Supremus Dominici gregis Paſtor, & Rector repudiaverit? Quandoquidem Divinus humani generis Aſſertor omne hujuſcemodi judicium circa noſtræ Religionis negotia dedit Petro, ejuſque legitimis Succeſſoribus, Divi Cypriani Epiſcopi, & Martyris cordatiſſimis verbis: *Cunctos vos vera Sapientiæ cultores fidenter admoneo, & pariter Conſulo, nè pernicioſis vocibus temerè credatis, nè fallacibus verbis conſenſum facilè commodetis, nè pro luce tenebras, pro die noctem, pro cibo famem, pro potu ſitim, venenum pro remedio, mortem pro ſalute ſumatis. Nec ætas vos eorum, nec authoritas fallat; qui ad duorum presbyterorum veterem nequitiam reſpondentes, ſicut illi Suſannam pudicam corrumpere, & violare conati ſunt, ſic & hi adulterinis doctrinis Eccleſiæ pudicitiam corrumpere, & veritatem Evangelicam violare conantur. Clamat, & dicit Dominus: nolite audire ſermones pſeudo-prophetarum, quoniam viſiones cordis eorum fruſtrantur eos. Loquuntur, ſed non ab ore Domini. In Eccleſiam lapſos reducere, & revocare promittunt, qui de Eccleſia receſſerunt. Deus unus eſt, & Chriſtus unus, & una Eccleſia, & Cathedra una, ſuper Petrum Domini voce fundata. Aliud Altare conſtitui, aut Sacerdotium novum fieri, præter unum Altare, & unum Sacerdotium, non poteſt. Quiſquis alibi collegerit, ſpargit. Adulterum eſt, impium eſt, ſacrilegum eſt, quodcumque humano furore inſtituitur, ut diſpoſitio divina violetur. Procul ab hujuſmodi hominum contagione diſcedite, & ſermones eorum, velut Cancrum, & peſtem, fugiendo vitate; præmonente Domino, & dicente; Cæci ſunt, & duces cæcorum; cæcus autem cæcum ducens, ſimul in foveam cadent.* Cypriano Martyri adjungo Sanctum Maximum Monachum Græcum, itemque Martyrem; qui epiſtolâ ſuâ, cedro ſanè digna, hortatur Petrum Illuſtrem, nè Pyrrho Conſtantinopolitano, ab Apoſtolica Sede damnato, deferat honorem, vel impendat titulos, homini doctrinam ſanam profitenti, convenientes; rationemque adjicit in hæc verba: *Obſecro, benedicte Domine mi, præcipere omnibus, nè Pyrrhum Sanctiſſimum, vel almificum nominent. Neque enim tale quid ſacra Regula*

D. Cypriani ad Plebem de quinque Presbyteris Schiſmaticis factionis Feliciſſimi Epiſtola 40.

S. Max. Mart. Epiſt. ad Petrum Illuſtr. apud Combefis to. 2. pag. 76.

Digitized by Google

eum vocari permittit. A cunčta enim cecidit ſanctitate, qui nimirum ab Eccleſia Catholica ſponte proſilit. Non enim fas eſt, illum ex quacumque laude cognominari, qui jam olim damnatus eſt, & abjectus ab Apoſtolica Sede Romanæ Urbis, ob externæ ſenſum opinionis, donec ab ea recipiatur, converſus ad ipſam: immo ad Dominum Deum noſtrum per piam confeſſionem, & orthodoxam fidem, qua ſanctificationem recipiat, ſanctumque vocabulum. Itaque ſi vult hæreticus non eſſe, neque audire; non iſti, aut illi ſatisfaciat; ſuperfluum quippe hoc, & irrationabile eſt: quia, ſicut uno contra eum ſcandalizato, omnes ſcandalizati ſunt; ita quoque uno ſatisfacto, omnes proculdubio ſatisfiunt. Feſtinet pro omnibus Sedi Romana ſatisfacere. Hac enim ſatisfacta, communiter ubique omnes pium hunc, & orthodoxum prædicabunt. Nam fruſtrà ſolummodò loquitur, qui mihi ſimiles ſuadendos, ac ſurripiendos putat, & non ſatisfacit, nec implorat Sanctiſſimæ Romanorum Eccleſiæ Beatiſſimum Papam, id eſt, Apoſtolicam Sedem, qua ab ipſo Incarnato Dei Verbo, ſed & omnibus Sanctis Synodis, ſecundùm Sacros Canones, & terminos, univerſarum, quæ in toto terrarum orbe ſunt, ſanctarum Dei Eccleſiarum, in omnibus, & per omnia percepit, & habet imperium, authoritatem, & poteſtatem ligandi, & ſolvendi. Cum hoc enim ligat, & ſolvit etiam in Cœlo Verbum, quod Cœleſtibus Virtutibus principatur. Si enim alios quidem ſatisfaciendos ducit, & Beatiſſimum Romanorum Papam nequaquam implorat, ſimile quiddam agit ei, qui fortè homicidii, vel alterius cujuſdam criminis redarguitur, & inſontem ſe, non ei, qui ſecundùm leges judicandi jura ſortitus eſt, exhibere feſtinat: ſed tantùm inutiliter, & ſinè lucro aliis, & privatis hominibus munditiam monſtrare ſui ſatagit actus, qui nullam habeant ſe ſolvendi à crimine poteſtatem &c. Hæc, quæ Plebi ſuæ Cyprianus, unique Petro Illuſtri Maximus ſcripſere, ſaluberrima monita, mihi imprimis, cunctiſque Fidelibus velim altiſſimè impreſſa perpetuò inhærere. Quapropter Tomum hunc ſecundum, uti & priorem, errores à Sede Apoſtolica juſtiſſimè condemnatos, argumentis non uni ſcholæ propriis, ſed univerſæ Eccleſiæ Catholicæ communibus invictiſſimè debellantem, Reipublicæ Chriſtianæ perutilem, libenter, atque avidè amplector; utque dignos tanti authoris laboribus fructus referat, etiam in animis adverſariorum, vehementer exopto, ac propterea luce publica digniſſimum cenſeo, ſalvo ſemper Majorum, ad quos pertinet, judicio.

Romæ ſecundà Maji Sancto Athanaſio Catholicæ Religionis acerrimo Propugnatori ſacrâ, anno 1719.

Thomas Joſephus Archiepiſcopus Seleuciæ.

APPROBATIO

Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi Domini

HENRICI JOSEPHI

Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratiâ Epiſcopi Brugenſis, perpetui, atque hereditarii Flandriæ Cancellarii &c.

CUm à nata hæreſi Janſeniana, non fruſtrà tortuoſo colubro in varios gyros, & Cavillationum deflexus eunti comparatâ, hujus defenſores *iiſdem artibus, quibus olim Pelagius, & Cœleſtius* (prout Epiſcopi Galliarum literis ſecundâ Septembris 1656. datis ſignificabant Alexandro VII. Pontifici maximo) *graſſati fuerint, ut incautorum, & ſimplicium animis illuderent*; ſingulari profectò eſt extollendus præconio utiliſſimus, & glorioſus illorum zelus, qui, prout S. Auguſtinus Pelagianorum, ita defenſorum iſtorum artes, & verſutias nativis coloribus deſcriptas omnium oculis ſubjiciunt; Quippe *Eccleſiæ victoria eſt*, magno hæreticorum Antagoniſta Sancto Hieronymo teſte, *horum artes, & ſententias prodidiſſe*. Nos igitur, quos charitatis non minùs, quam veritatis amantes plurimùm miſeret Gallorum iſtorum, qui Queſnelli, defenſorum hæreſeos Janſenianæ modò Coryphæi, artibus illuſi, cæcumque ejus ducatum miſerè ſequentes, contra ſtimulum calcitrant, & à Conſtitutione UNIGENITUS appellantes ruunt in profunda mortis per præcipitia falſitatis, applaudimus, & gratulamur ardenti zelo, quo flagrat auctor elaborati, cedroque digni operis, cui titulus, *S. D. N.* CLEMENTIS PAPÆ XI. *Conſtitutio* UNIGENITUS *Theologicè propugnata cum Synopſi*, cujus Tomum ſecundum jam luce publica donandum gaudemus. Quiſquis opus illud non ſtudio partium, ſed ſincero indagandæ veritatis amore conſuluerit, aut conſulturus eſt, agnoſcere tenebitur, *quòd verè ibi ſit fons Jacob*, cujus ſalubribus aquis ſi laventur, & acuantur eorum, quorum jam meminimus, ludificati oculi, clariſſimè conſpicient, proſcriptas centum, & unam Queſnelli in novum teſtamentum obſervationes non continere fontem aquæ vitæ, aut fontem Salvatoris, è quo hauriendæ ſunt in gaudio aquæ ad ſalutem; ſed Ciſternas, Ciſternas diſſipatas, atque aquas Geon turbidas, & repletas cœno doctrinæ jam à Summis Pontificibus, Sancto Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII., Innocentio X., Alexandro VII., Clemente IX., Alexandro VIII., & Innocentio XII. Solenniſſimis Conſtitutionibus reprobatæ. Limpidiſſimæ aquæ hujus *fontis Jacob* ſpectatum dabunt, quòd tenebrio ille Queſnellus morem hæreticorum ſecutus fuerit, qui, ut Sanctus Athanaſius ait Epiſtolâ ad Epiſcopos Ægypti, & Libyæ: *Verbis Scripturarum ſe audent adornare, at voces quidem proferunt; verum autem celant ſenſum, atque hoc pacto ſinguli, proprio commento inſidioſè obtecto, eorum, quos in errorem inducunt, fiunt homicidæ*; periculum iſtud ut avertatur, etiam atque etiam optamus, ut omnium oculos ſive in veritatis patrocinium; ſive in cæcitatis remedium opus hoc ſubeat, tamquam ſaluberrimus fons è montibus ſanctis dimanans, & lætificans Civitatem Dei ſalientibus in ſalutem aquis, utque ſuper his ita feratur Spiritus illuminans ſenſus, & corda, ut, qui modò aberrant, ad viam veritatis revertantur, fateanturque cum Sancto Auguſtino, *nihil glorioſiùs quàm ſubjici, & vinci à veritate.*

Ita dabamus Brugis in Palatio noſtro Epiſcopali hac die 20. Octobris 1718.

Henricus Joſephus Epiſcopus Brugenſis.

IMPRI-

Digitized by Google

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.

Th. Cervinus Epiſcopus Heraclea Viceſger.

APPROBATIONES

SECUNDI TOMI CUM SYNOPSI.

EX commiſſione Reverendiſſimi Patris Magiſtri Sacri Palatii Apoſtolici accuratè, & magna cum voluptate perlegi ſecundum Tomum, cui titulus: *Sanctiſſimi D. N. Domini* CLEMENTIS PAPÆ XI. *Conſtitutio* UNIGENITUS *theologicè propugnata*, ubi eruditus Author, quemadmodum etiam in priore tomo præſtiterat, juxta communes, & concordes ſcholarum omnium Catholicarum, nominatim Seraphicæ, & Angelicæ ſententias, ſingularum Propoſitionum damnatarum virus clarè, ſolidèque detegit, ac tanto rationis, & authoritatis pondere opprimit, ut nihil ultra deſiderari poſſe videatur, ſive ad confundendam Hæreticorum pertinaciam, ſive ad confirmandos in antiqua fide Catholicos, ſive denique ad manifeſtandam toti mundo præfatæ *Conſtitutionis* juſtitiam, & neceſſitatem: quapropter opus hoc cum ſua Synopſi prælo digniſſimum judico.

Ex Aracæli die 25. Aprilis anni 1719.

Fr. Joannes Antonius de Panormo Ordinis Minorum, S. Romanæ, & univerſalis Inquiſit. Qualificator, & Conſult. Congreg. Sacrorum Rituum.

COnſtitutio UNIGENITUS conſiderata in ſemetipſâ eſt ſeipſâ inexpugnabilis: Propoſitionum intuitu ferè omnium, facillimè, ac brevi prorſus compendio demonſtratur invincibilis: contra cæteras non rejicit aliquantò ſtudioſius propugnantis obſequium. Vinci ideò in ſe non poteſt, quòd Dei verbo maneat in æternum firma: *Et cum in aliis partibus*, inquit Angelicus Magiſter, *vel nulla fides ſit, vel ſit commiſta multis erroribus; Eccleſia tamen Petri & fide viget, & ab erroribus munda eſt. Nec mirum, quia Dominus dixit Petro Luc. 22 Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* Et alibi apertiùs: *Univerſalis Eccleſiæ fides non poteſt deficere, Domino dicente Luc. 22. Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua.* Ut nempe propterea quaſi ſynonymè nominibus Eccleſiæ univerſalis, & Petri uſus fuerit, quòd Petri, & Succeſſorum ejus, definitivè docentium, quid de fide ſit tenendum, fides eſt, quam tenetur Eccleſia tota ſuſcipere.

Opuſc. de expoſ. Symbol. Apoſt.

2. 2. q. 2. a. 6.

Similiter, dum ad eos comparatur, qui fide ſunt robuſti, propriâ dumtaxat origine ſe tuetur invictiſſimè: *tractatu longo*, ait S. Cyprianus, *atque argumentis opus non eſt. Probatio eſt ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum, Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper iſtam Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non vincent eam.*

De Unit. Eccl.

Propugnatur nihilominus, prolixis etiam tractatibus, ut ad retinendam fidem, quam Dei gratiâ ſuſceperunt, juventur infirmi, in quos ſæpe valent hæreſes, nihil valentes in fortes. *Mirum ſcilicet*, inquiebat Tertullianus, *ut malum vires ſuas habeat: niſi quòd hæreſes apud eos multùm valeant, qui in fide non valent. In pugna pugilum, & gladiatorum, plerumque non quia fortis eſt, vincit quis, aut quia non poteſt vinci; ſed quoniam ille, qui victus eſt, nullis viribus fuit: adeò idem ille victor benè valenti poſtea comparatus, etiam ſuperatus recedit. Non aliter hæreſes de quorumdam infirmitatibus habent, quòd valent, nihil valentes, ſi in benè valentem fidem incurrant.*

De Præſcript. c. 3.

Ergo adversùs diſſidentes, qui ſubdolis locutionibus, & ſcriptis Eccleſiæ ſapientiam, atque patientiam exercere nunquam ceſſant, propugnetur Conſtitutio, nè ſimplicium, infirmorumque fidem peſſumdent, perdant, vel corrumpant. Deſcendat in aciem fortis Athleta, in quem nihil valeant Adverſantium fraudulentæ machinæ. Veniat in certamen, eorum comprimens conatus, qui contra Sancti Petri Cathedram, contra Eccleſiam Catholicam ſuperba colla ſubrigunt. Accedat inconcuſſis argumentorum armis accinctus, potens exhortari in doctrina ſana, debiles corroborare, convincere inobedientes, vaniloquos, maledicos, mendaces, ſeductores, dicentes, & docentes, quæ non oportet, & domos ſubvertere molientes univerſas.

Author operis, cui titulus, *Sanctiſſimi Domini Noſtri Domini* CLEMENTIS PAPÆ XI. *Conſtitutio* UNIGENITUS *theologicè propugnata*, ut ex ipſa inſcriptione liquet, hanc propugnandi provinciam aſſumpſit, & feliciter proſecutus eſt in primo tomo uſque ad Propoſitionem damnatam 37. Romæ impreſſo anno 1717. Huic nunc ſuccedit ſecundus, quem cum Synopſi, ipſe juſſu Reverendiſſimi Patris Fr. Gregorii Selleri Sacri Apoſtolici Palatii Magiſtri ſeriò examinavi, ſequenteſque vidi uſque ad 62. damnatas Propoſitiones, confutatas validiſſimè, earumque contradictorias lucidiſſimè firmatas omni argumentorum genere, quo res fidei, ad fidemque ſpectantes poſſunt demonſtrari; præſertim verò Sanctorum Auguſtini, & Thomæ, quibus ubique redundat, authoritatibus, non in alienos detortis ſenſus, ut detorquere ſolent adverſarii, ſed juxta genuinam utriuſque Sancti Magiſtri mentem ſincerè productis, & expoſitis.

Eâdem itaque approbatione, qua primum tomum approbavi, cujuſque fragmentum *Monito* ad Lectorem ſecundo tomo præfixo voluit Author inſertum, hunc eumdem ſecundum tomum approbo, & commendo, præclariſſimumque, & Chriſtianæ Reipublicæ perutilem, prælo, luceque publicâ, ac immortalitate dignum cenſeo.

Ex Conventu S. Mariæ ſupra Minervam die 28. Aprilis 1719.

Fr. Auguſtinus Pipia Ord. Præd. Sac. Congreg. Indicis Secretarius, ac S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis Qualificator.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Sac. Palatii Apoſtolici Magiſter Ord. Prædic.

Digitized by Google

MONITUM
AD LECTOREM.

Vix lucem aſpexerat Tomus prior, cùm Hollandiæ nova publica divulgarent, velut ex Urbe nuntiatum, prodiiſſe à me tomum pro Conſtitutione Unigenitus, *atque iſtiuſmodi eſſe, ut exercitium præbiturus eſſet ingeniis eruditorum, ac typis. Effectum vaticinii, aut minarum expectavi hactenus pede firmo, certus ſtare promiſſis, quæ in Tomi primi Monito præmiſeram, me fore in defendendo opere, ſi aggrediendi adverſariis animus eſſet, haud ſegniorem, quàm fuerim in ſuſcipiendo. Nihil autem hoſtile, nihil adverſum comparet hactenus præter mediam paginam in Documento Paſtorali Gallico, ubi triplex occurrit accuſatio. I. Quòd ſuſtineam dogmata Ludovici Molinæ de divinæ gratiæ auxiliis maximè immoderata* le Moliniſme le plus outrè. *II. Quòd de differendâ abſolutione aſſertiones laxas, & ſcandalo obnoxias tradam, ipſiuſque Bullæ ſtabiliam authoritate. III. Quòd propoſitiones aliquas damnem, quas veluti licitas, & orthodoxas agnoverat inſtructio Paſtoralis Antiſtitum, qui Conſtitutionem* Unigenitus *admiſere.*

Ad primum quod attinet accuſationis caput, nequaquam mihi conſcius ſum, ullam à me in toto priore volumine traditam Molinæ Sententiam, ipſi, aut Scholæ Societatis propriam, aut non communiſſimam Eccleſiæ. Centenos poſſem ex omni ſchola, & ordine proferre hujus encomii ultro mihi attributi teſtes. Quos Reverendiſſimus P. Magiſter S. Palatii ſtatuit illius operis Cenſores, fuere duo Scholæ Thomiſticæ Doctores graviſſimi, quorum alter Epiſcopus tunc electus, nunc etiam conſecratus eſt: alter Sac. Congregationis Indicis Secretarius; uterque S. Officii Qualificator, & inter eos, qui Propoſitionum Queſnellianarum interfuere examini. Non eſt autem veriſimile, quòd Moliniſmum maximè immoderatum *tantis fuiſſent proſecuti elogiis. Poſterior Cenſorum ex S. Dominici familia ſic approbationem ſuam de me loquens concludit:* Tantâ denique ſe gerit erga Catholicorum Scholas modeſtiâ, & obſervantiâ, ut firmam ipſe ſpem conceperim, etiam Thomiſticæ Alumnos hoc volumen haud parvi facturos. Sic enim Author totam hanc materiam pertractat, ut legenti clarè conſtet, ex nullius particularis Scholæ placitis pendêre damnatorum Articulorum confutationem, aut Conſtitutionis Apoſtolicæ æquitatem ſicut reipſa non dependet; quandoquidem tam pro Conſtitutione, quàm contra quem-

quemvis è damnatis Articulis argumenta in omnium catholicorum Sententiâ exhibet invicta. Hoc itaque opus planè ingenioſiſſimum, & grandi eruditione refertum, publicis typis dignum, & Chriſti fidelibus perutile cenſeo. Ex Conventu S. Mariæ ſupra Minervam die 26. Aprilis 1717. Fr. Auguſtinus Pipia Ordinis Prædicatorum Sacræ Congregationis Indicis Secretarius, ac Sanctæ Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis Qualificator. *Neque librum levi oculo percurrerat*, *ſed* ſemel, *inquit*, & iterum examinavi.

Illuſtriſſimo Teronio, qui prior Cenſorum fuerat, ad Urbevetani Epiſcopatus adminiſtrationem profecto ſucceſſit Reverendiſſimus P. Jo: Antonius de Panormo Ordinis Minorum Obſerv. aliàs Commiſſarius Generalis, nunc Congregationis Sacrorum Rituum Conſultor, S. Officii Qualificator, atque ad Propoſitionum Queſnellianarum examen pariter à Pontifice delectus. Is antequam Tomum ſecundum examinandum ſuſciperet, accuratè legerat priorem; in ſecundi autem approbatione, ut principio relata eſt, iſtud in utroque Tomo præcipuè laude dignum cenſuit, quòd juxta communes, & concordes Scholarum omnium Catholicarum, nominatim Seraphicæ, & Angelicæ Sententias, ſingularum Propoſitionum damnatarum virus clarè, ſolidèque detegat. *Simile de utroque Tomo judicium continet approbatio Illuſtriſſimi Seleuciæ Archiepiſcopi. Scio, Adverſario Antiſtiti rebus maximis occupato, cujus nomine triplex illa contra me accuſatio edita eſt, non fuiſſe otium legendo meo operi viris Principibus nimiùm prolixo. Sed neque legerint Theologi ejus: aut contra perſpectiſſimam ſibi veritatem Præſuli impoſuerint, quemadmodum impoſuiſſe eos aliàs in re graviſſima, utpote cauſa fidei circa ſecundum Queſnelli Articulum, convici. Expetere ſaltèm hic mihi liceat, ut ex toto meo priore, vel etiam præſenti volumine, una proferatur Molinæ propria enunciatio, quamque Scholæ Angelicæ, aut Seraphicæ Profeſſor approbare non potuerit, ut jam vidimus, accurato præmiſſo examine, tomum utrumque tantis elogiis celebratum.*

Pro ſecundo accuſationis capite adducitur, quòd initio Tomi primi Unigenitum Dei Filium *alloquens dixeram*: Articulus 87. & 88. præſentis temporis Eccleſiam accuſat, veluti *ignorantem*, quid ſit *peccatum, & vera pœnitentia*, quando peccata confitentes, & contritos *ſtatim reſtituit poſſeſſioni bonorum illorum, quibus eos peccatum ſpoliaverat*. Vult eos Queſnellus aliquamdiu ſeparationis iſtius ferre confuſionem: vult dari animabus tempus portandi cum humilitate, & ſentiendi ſtatum peccati: vult eis paſſim differri abſolutionem; atque ita dari tempus petendi ſpiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus ſatisfacere juſtitiæ Dei, antequam reconcilientur. Hunc modum author (Queſnellus) pronuntiat *plenum Sapientia, Lumine, & Charitate*. Hanc tu, bone Jesu, Sapientiam, hoc lumen, hanc charitatem Queſnelli ignoraveris; certè ſecutus non es, qui quorum compunxeras animos, non dimiſiſti reconciliationis gratiâ vacuos: non eam diſtuliſti, donec ſatisfactionibus ſe aliquo tempore exercuiſſent. Sapiens quoque Sponſa tua Eccleſia Spiritûs tui probè conſcia, & imitatrix oppoſitam Novatorum regulam neque ſequitur, neque approbat, Alexandro VIII. Pontifice damnante inter 31. Propoſitiones 16. 17. & 18., duobus recenſitis Queſnelli Articulis conſentientes. *Perſpicis hic, Lector, à me reprehendi minimè dilationem abſolutionis in pluribus circumſtantiis utilem, & neceſſariam; Sed regula ſolùm mihi diſplicet à Queſnello abſque limitationis indicio tradita, ut abſolutio differatur. Perſpicua mea expreſſio, & fortè benigna nimium damnati dogmatis interpretatio eſt*, vult paſſim abſolutionem (*confitentibus*) differri; *Antiſtitis verò hic mihi oppoſiti* Inſtructio Paſtoralis *meam quidem, ſed truncatam principio, & fine refert Sententiam; principio quidem, ex quo pateat, qua ratione damnabilis viſa fuerit Queſnelli opinio, quòd*

nempe

Digitized by Google

nempe regulam ſtatuat, juxta quam non aliquando ſolùm, ſed paſſim abſolutio differenda ſit. *Omittitur quoque finis, quo dicta mea, & maximè Apoſtolicam* Clementis XI. *definitionem confirmo Authoritate* Alexandri VIII. Pontificis damnantis inter 31. Propoſitiones decimamſextam, 17. & 18. duobus recenſitis Queſnelli Articulis conſentientes. *Quòd autem damnata utraque Queſnelli enuntiatio proſcriptis illo Alexandri Diplomate Articulis contineatur, ſola eorum lectio convincit*: 16. Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ; ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio; naturâ rei idipſum quodammodo dictante. 17. Per illam praxim mox abſolvendi, ordo Pœnitentiæ eſt inverſus. 18. Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed abuſu. *Excerpti fuerant hi Articuli ex Libro Antonii Arnaldi* de frequenti communione: *unde & duo Queſnelliani ſurculi nati ſunt. Denique judicium meum de utroque Queſnelli Articulo prorſus conſonat Sententiæ, quam contra eoſdem tulerant centum Galliarum Antiſtites; quadraginta videlicet* Paſtorali *Pariſiis edita* Inſtructione, *quam mox ſexaginta alii approbavere.* Non ſinè dolore accepimus (*inquiunt*) perſtrictos fuiſſe nonnullorum oculos malignâ luce aliquot Propoſitionum, quæ per ſpeciem revocandæ veteris diſciplinæ, cui ſemper à fidelibus honorem haberi par eſt, præſentem Eccleſiæ praxim in adminiſtrando Pœnitentiæ Sacramento condemnant. Si earum author Paſtoribus agendi cum pœnitentibus modum propoſuiſſet, qualem tradidere Sancti Patres; qualem S. Carolus præſcripſit in ſuis illis regulis, & axiomatibus, quæ Summi Pontifices approbarunt, itemque Galliæ Antiſtites in Cleri comitiis habitis anno 1656. & 1700., ut referunt Acta comitiorum Cleri Gallicani 6. Martii 1656. & Acta 1700. fol.617.; Si oculis ſubjeciſſet veterem Eccleſiæ ſeveritatem, quæ graviorum criminum reos ſalutaribus exercebat pœnis, antequam illos abſolveret, ut ævi noſtri fideles hoc ſpectaculo, & priorum exemplis Chriſtianorum incitati ponerent in beneficii, & lucri loco, præſentis indulgentiam Eccleſiæ, quæ illos in gratiam reſtituit ante exhibitam ſatisfactionem; Si dixiſſet, differendam multis in caſibus, & in pluribus circumſtantiis abſolutionem, non poſſemus ejus doctrinam, pietatemque non laudare. Nunc verò iſtis æquiſſimis limitibus non ſe continens, differri abſolutionem, & aliquam ſaltèm ſatisfactionis partem ante abſolutionem perſolvi ſic jubet, ut eam velit generalem eſſe legem, nullâ exceptione adhibitâ, nullo temperamento. Quid hoc eſt, niſi præſentem Eccleſiæ uſum condemnare, ac per nomen arctioris, falſæque diſciplinæ, novam inducere, quæ plurimis in occaſionibus non levem ſaluti animarum creare perniciem poſſet?

Hanc vim, & Sententiam apparet eſſe propoſitionum condemnatarum. In iis tanquam agendi norma ſtatuitur, *modum eſſe plenum Sapientia, Lumine, & Charitate, dare animabus tempus portandi cum humilitate, & ſentiendi ſtatum peccati, petendi ſpiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus ſatisfacere juſtitiæ Dei, antequam reconcilientur.* Prop. condem. LXXXVII. Nullum inter peccatores ibi ponitur diſcrimen, quamvis, ut præſcriptæ à S. Carolo regulæ monent, multùm diverſa ratione tractandi ſint, pro diverſâ ſcilicet ratione peccati, & variâ pœnitentium indole, animo, ac ſtatu. Quis de peccatoribus universè pronuntiaverit, *dandum eſſe illis tempus portandi cum humilitate, & ſentiendi ſtatum peccati*, hoc eſt, differendam illis ſemper abſolutionem, nec admittendos ad reconciliationis divinæ beneficium, antequam ſaltèm inceperint debitas juſtitiæ divinæ pœnas luere? Quid ejuſmodi propoſitionibus indicatur, niſi præire abſolutioni ſatisfactionem oportere; idque à peccatoribus in ſummi beneficii loco ponendum, quòd pars tan-

tum aliqua ſatisfactionis obeunda ipſis imponatur, antequam vinculis delictorum ſolvantur? Quis autem non videt, hac ratione tolli, contra Concilii Tridentini mentem ſeſſ. XIV. Cap. VIII. diſcrimen inter pœnitentiam *medicinalem* certis in circumſtantiis neceſſariam, aut utilem ad præparandum reconciliationi peccatorem; & pœnitentiam *ſatisfactoriam*, quæ debitam Divinæ Juſtitiæ, condonatâ jam culpâ, pœnam ſolvit? Non inficiamur, Fratres Chariſſimi, contingere aliquando poſſe, ut non expediat ſtatim reſtitui in poſſeſſionem bonorum, quibus nos peccatum ſpoliavit. Hujus generis ſunt immania quædam ſcelera, aut publica; item inveterata peccandi conſuetudo, occaſionis proximæ periculum, reſtitutio, vel mutuæ gratiæ redintegratio negata, perperamve dilata; quotieſcumque demum pœnitens non ſatis inſtructus, aut minùs præparatus eſſe cognoſcitur: verùm accidere contra poteſt, ut peccator ad ea bona fruenda votis omnibus aſpirare debeat. Ille peccati naturam, & gravitatem, ac pœnitentiæ vim ſalutarem probè intelligit, qui peccati pondus excutere, & animi vulnera Sacramenti remedio ſanare feſtinat. Ut igitur differatur abſolutio, id non oritur ex ipſiuſmet peccati, ac pœnitentiæ natura, & conditione, adeò ut nulla pœnitentia cenſeatur vera, niſi ſatisfactio, ſaltèm inchoata, præcedat abſolutionem; nulla vera abſolutio, niſi quæ ſatisfactionem ſequatur. Hæ propoſitiones errorem Petri Uxamenſis refricant, tam luculenter anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo octavo condemnatum Tom.III. Concil. Hiſpaniæ apud Cardinal. de Aguirre pag.686. per Bullam Sixti IV. confirmantis judicium Carilli Archiepiſcopi Toletani, laudatum à facultate Theologiæ Pariſienſi an. 1641. 18. Julii in cenſura Libri, cui nomen impoſitum erat *verus Pacificus*, in quo iidem errores continebantur.

Quid ſibi vult *quartus decimus gradus converſionis peccatoris* Propoſ. condem. LXXXIX., quo illi jus, ut rei Divinæ interſit, tribuitur dumtaxat poſt reconciliationem? Hoc videlicet, ſignificatur, non poſſe peccatorem ſacrificanti Sacerdoti operam dare ante ſuum cum Deo reditum in gratiam, & donec impoſitam ſibi pœnam impleverit, quæ ſecundùm veterem uſum impleri priùs debebat, quàm peccator abſolveretur. Hoc verò dicere, nonne hominis eſt præſentem diſciplinam condemnantis, quæ non modò fas, juſque vult eſſe peccatoribus, ut interſint divino Sacrificio; verùm etiam quæ illos urget, ac porrò imperat, ut diebus Dominicis, ac Feſtis rem divinam frequentent; ſperans nimirùm, fore ut aſpectus divini myſterii mentes ipſorum ſalutari percellat metu, excitetque eorumdem fidem, quâ impulſi poſtulent à Deo *Spiritum contritum, & humiliatum*, quod verum cordis ſacrificium eſt.

Concilium Tridentinum ſacris Altaribus non ſubmovet niſi peccatores publicos, ac notorii criminis reos: *Neminem qui publicè, & notoriè criminoſus ſit, aut ſacro Altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe permittant ſeſſ.* XXII. *Decr. de obſer. & evit. in celebratione Miſſæ*. Cujus temeritatis eſt, peccatores univerſos, quibus peccati publicè cogniti infamia inuſta non eſt, ſacrificio prohibere? Idem Concilium præcipit *ſeſſ.* XXIII. *de reform. cap.* 18., ut flagitio publico contaminati, publicâ quoque pœnitentiâ plectantur; relictâ nihilominus Epiſcopis poteſtate, genus illud pœnitentiæ publicæ in aliud ſecretum commutandi, quando ita magìs judicaverint expedire. At Concilii Patres de publicis tantùm peccatoribus ſunt locuti, ac nè illud quidem totum, pœnitentiæ publicæ nomine, intellexerunt, quod uſurpabatur diſciplinæ veteris more, atque inſtituto. Placebat S. Carolo, ut Confeſſariis noti eſſent Pœnitentiæ Canones; eo nempe conſilio, ut cognoſcerent peccatores, quid ab ipſis diſciplina vetus exegiſſet: nolebat tamen, ut Confeſſarii ſuo arbitratu omnem veterum Canonum ſeveritatem expromerent. Quis eſt, qui meritò damna-

tas

Digitized by Google

tas propoſitiones non judicet, quæ contrariam Concilii Tridentini placitis, & uſui præſenti Eccleſiæ diſciplinam obtrudunt?

Apoſtolus monet, inquit Concilium Tridentinum ſeſſ. xxiv. Dec. de Rep. c.8., *publicè peccantes palam eſſe corripiendos; Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos, commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam. Epiſcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud Secretum poterit commutare, quando ita magìs judicaverit expedire.* Nos verò, Fratres chariſſimi, libenter doctrinam, & normam illius Concilii Romani *Epiſt. Cleri Romani ad S. Cyprian. Tom.1. Concil. Labb. pag.663.* amplectimur, quo docemur, *curandum anxiè nobis eſſe, ut nec pronam noſtram improbi homines laudent facilitatem, nec verè pœnitentes accuſent noſtram quaſi duram crudelitatem.* Eandem in adminiſtrando Pœnitentiæ Sacramento temperatam lenitate, ac ſeveritate moderationem noſtri nobis Libri Rituales commendant.

Hactenus Galliarum Epiſcopi, ut minùs centum, ſi Inſtructionis *approbatores publici authoribus jungantur. Huic Antiſtitum ſenſui pronus ſubſcribo, neque in meo opere reperies quidquam illi contrarium: in Queſnello non impugno aliud, quam temeritatem Regulæ, qua confitentibus ſtatuitur* differenda paſſim, *& quaſi ſemper* abſolutio; *Praxim iſtiuſmodi dico neque à Chriſto adhibitam, neque Eccleſiæ ſuæ traditam; quam verò nunc Eccleſia ſequitur, eſſe multorum ſeculorum ſapientiſſimo uſu, & Sedis Apoſtolicæ definitionibus conſecratam.*

Tertium ſequitur accuſationis caput de propoſitionibus à me condemnatis, quas Conſtitutioni adhærentes Epiſcopi in ſua Paſtorali Epiſtola admiſerunt; quænam verò propoſitiones eæ ſint, non indicat accuſatio, nec mihi divinare facile eſt. Non alias mea lucubratio Propoſitiones damnat, quàm 101. *quæ Conſtitutione Apoſtolica proſcribuntur:* 40. *quoque Epiſcopi Pariſiis congregati non Pontifici ſolùm, & Regi Chriſtianiſſimo fecere fidem de admiſſa à ſuorum ſingulis Conſtitutione abſque ullius exceptione Articuli; ſed etiam Literas dedere encyclicas ad reliquos Galliarum Antiſtites, quibus eos ad ſibi conſentiendum invitant, præſcripta hac admiſſionis formula, ut qui ſenſu unanimes eſſent, forent etiam profeſſione concordes. Formula ſic habet:* Omnibus perpenſis, invocato Sancto Dei nomine, nos aſſentientes iis, quæ jam à prædictis Dominis Cardinalibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis conſtituta, & ſancita ſunt, eorumque ſententiam amplectentes, declaramus, à nobis agnoſci ſumma cum voluptate, in Conſtitutione Pontificis Maximi doctrinam Eccleſiæ: accipi à nobis ſubmiſsè, ac reverenter Conſtitutionem Summi Pontificis Unigenitus Dei Filius datam 8. Septemb. anni 1713., condemnari à nobis librum *Obſervationum Moralium*, & centum atque unam Propoſitiones ex illo excerptas, eo modo, & iiſdem notis affectas, quibus à Pontifice condemnatæ ſunt. Prohibemus cunctis fidelibus utriuſque ſexûs noſtræ Diœceſeos, nè doceant, ſcribant, loquanturve de iſtis Propoſitionibus aliter, quâm eâdem Conſtitutione præſcribitur &c.

In ipſa 40. *Antiſtitum Epiſtola, qua memorata ad reliquos formula mittitur*, Doctrinam ejus (*inquiunt*) ſumma cum voluptate agnovimus in ejus (Clementis xi.) Conſtitutione, illamque ſubmiſsè, ac reverenter acceptavimus: Librum *Obſervationum Moralium* in Novum Teſtamentum condemnavimus, & centum, atque unam Propoſitiones ex illo decerptas, eo modo, ac iis affectas notis, quas iiſdem Summus Pontifex in Bullâ ſuâ inuſſit.

Ultra centum Gallorum Antiſtitum tenemus Documenta Paſtoralia, quibus acceptatio Conſtitutionis ſit, & Diœceſanis præcipitur abſque ullius exceptione Articuli.

ticuli. Tenemus denique ipſius Regis Chriſtianiſſimi teſtimonium, ac voluntatem in Diplomate dato Verſaliis die decima quarta Februarii 1714., *& in publicas Parlamenti tabulas relato die* 15. *ejuſdem menſis. Agens de relata ad ſuam Majeſtatem narratione Præſulum Pariſiis congregatorum*, Ex eâ (*inquit Rex*) narratione non ſinè voluptate perſpeximus, ab iis agnitam in Bulla Pontificiâ Eccleſiæ doctrinam, acceptatam eandem Conſtitutionem eâ, quâ par eſt, erga Caput Eccleſiæ viſibile reverentiâ, & obſequio, ſimulque nos rogarunt, ut illam, edito Regio diplomate, promulgari toto regno, & eidem obtemperari juberemus. Cùm verò nihil ſit nobis optatius, quàm authoritatem noſtram conferre ad evellendos errores, fidei, & Eccleſiæ tranquillitati contrarios, ut hactenus fecimus, & officii noſtri ratio poſtulat; his de cauſis ediximus, & declaravimus, edicimus, & declaramus hoc Diplomate manu noſtra obſignato, volumus, nobiſque placet, ut Conſtitutio Summi Pontificis in forma Bullæ, huic affixa Diplomati, ac Sigillo minore Cancellariæ obſignata, & per memoratos Archiepiſcopos, atque Epiſcopos noſtri regni, Pariſiis juſſu noſtro congregatos acceptata recipiatur, & promulgetur, mos ei geratur, & vim ſuam omnem ſecundùm ſcripti formam, ac tenorem obtineat: itaque hortamur, ac porrò injungimus omnibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis noſtri regni, ut eam recitandam in omnibus ſuarum Diœceſeon templis, referendam in Eccleſiaſtici ſui fori tabulas, & æqualiter ubique obſervandam curent, quemadmodum in prædicto Præſulum congregatorum cœtu conſtitutum fuit. Præterea volumus, & præcipimus, ut memoratus liber à Bulla condemnatus, itemque ſcripta quælibet compoſita, & in lucem edita ad defenſionem aut ipſius libri, aut Propoſitionum per dictam conſtitutionem damnatarum, ſint, maneantque ſuppreſſa, & prohibita: vetamus nè quis ea vendat, imprimat, ac nè apud ſe quidem ſervet. Qui ſecus faxit, pœnas dabit, quæ cæteris exemplo, & documento ſint. Illa verò ſcripta qui penès ſe habent, eadem jubemus deferant in tabularia noſtrorum, qui juri dicundo præſunt, adminiſtratorum, in iis, ubi degunt ipſi locis; ac Magiſtratibus, civiliſque diſciplinæ Præfectis imperamus, ut omni ſtudio, & vigilantiâ provideant, nè quid contra præſcriptas hìc à nobis leges peccetur. Prohibemus pariter, nè quis impoſterum componat, imprimat, diſtrahatve ulla ſcripta, literas, aut alia quævis opera quocumque prædita nomine, quamcumque in formam edita, quibus prædictum librum propugnet, aut illi faveat, vel Propoſitiones in eo condemnatas renovet, ac reſtituat: in delinquentem animadvertetur, ut in quietis publicæ perturbatorem &c.

Submiſſio tunc integra Conſtitutioni Pontificiæ, & Edicto Regis præſtita fuit à ſupremo Galliæ Senatu, à Sorbona, & Epiſcopis ferè omnibus. Si autem poſt obitum Regis verè Chriſtianiſſimi, & cui religionis incolumitatem debet Gallia, aliqui ex iis qui condemnationem Propoſitionum anteà admiſerant, acceptationem retractaverint, vel ad minorem reſtrinxerint propoſitionum numerum; non mihi vertendum fuit piaculo, quòd in oppugnandis Propoſitionibus judicium ſectatus fuerim Apoſtolicæ Sedis, ipſorumque ei adhærentium Gallicanorum Antiſtitum ferè omnium, & univerſæ extra Franciam Eccleſiæ, Propoſitiones omnes, & ſingulas rejicientis. Si etiam aliqui ex iis, qui Conſtitutioni adhæſerint, articulos quoſdam nominatim rationibus inſectantur, aliis quodammodo ſilentio præteritis, non illud veluti eorum approbatio eſt cenſendum. Teſtantur hoc de ſe quadraginta Epiſcopi, quorum celeberrima Inſtructio Paſtoralis eſt. *Ibi ſub finem ajunt:* Cæterùm ſi excutere Propoſitiones V. XXVIII. XLIII. LVIII. LXX. LXXI., & alias aliquot, earumque errores percenſere omiſimus, ea nobis cauſa fuit, quòd illarum virus ita manifeſtum eſt, ut abſque probationibus, & declarationibus, in oculos etiam vulgi fidelium incurrat. *Denique, ſi in Propoſitioni-*

bus

bus oppugnandis circa unam fortè, alteramve, rationis aliquid, vel explicationis appareat diverſæ, non ideo Propoſitiones ipſi approbant, quas ego dignas cenſeo anathemate; ſed uti in expoſitione fieri aſſolet Scripturarum, quiſquis interpretes legerit, locis innumeris inveniet commentarios ab invicem innocuè diſcrepantes, & ubi nullus ſit, qui deteſtabili ſacrilegio aliquam repudiet ſacri Codicis enuntiationem; ita quoque diverſa Queſnellianorum dogmatum explicatio non propterea illorum approbationem in alterutra interpretum parte ſignificat. In Scripturarum textibus approbandis, & damnandis manifeſtè oppoſitis, catholicos convenire ſemper oportuit univerſos; in eorum tamen explicationibus, ut Patres ſæpe diſſentiunt, ita faciliùs alicubi conceditur in ſuis cuilibet ſenſibus abundare. Et quidem iſtiuſmodi adhibita à me hactenus fuit damnatorum dogmatum interpretatio, ut & ſenſui eorum obvio, & toti apprimè congruat authoris ſyſtemati, neque Inſtructioni quadraginta Antiſtitum, aut aliorum ipſis conſentientium ſim contrarius. Non enim omnia, quæ ſubinde diverſa ſunt, invicem opponuntur; ſed ut præſcindentium dicitur non eſſe mendacium, ita ſæpe diſparata inter ſe facilè compoſueris. Affirmare itaque minimè vereor, nullum à me veluti Conſtitutione UNIGENITUS proſcriptum exagitari Articulum, quem Conſtitutio non damnaverit, omneſque obedientes Pontifici Antiſtites non rejiciant.

Hæc repellendæ accuſationi triplici, nullis ſtabilitæ rationibus abunde ſufficiunt. Si Inſtructio Paſtoralis altera, quæ ab adverſante nobis Antiſtite promittitur, plus forſitan contra me accuſationis, aut argumenti quidpiam attulerit, reſpondebo, qua cœpi demiſſione, ac reverentiâ, quam Adverſarii dignitas poſtulat; quanquam nec propter eam doctrina ſana, & catholica deſtitui debeat defenſione. Fallitur autem cum ſuis Queſnellus; ſi, quem deſperaverit rationibus poſſe convinci, unius putaverit authoritate Antiſtitis opprimendum. Dum enim ad Concilium is provocat futurum, quod pluribus apparet ætate noſtra imaginarium, appellare nobis jure licitum erit potiore, à paucorum authoritate Præſulum ad cæteros Chriſtiani orbis, etiam Epiſcopos, Archiepiſcopos, Cardinales, Sedem Apoſtolicam, atque omnem ei obedientem Eccleſiam, omnibus hominibus viſibilem, omnibus patentem fidelibus, qui ſupremi audire vocem Paſtoris non detrectaverint.

Quæ ſuperſunt minutiora ab aliis oppoſita expediam breviùs. Offendit aliquos nominis mei in Operis fronte ſuppreſſio: Immeritò offenderit Queſnellianos, quibus editione anonymorum operum nihil eſt familiarius. Catholicis verò Regulam Indicis ex ignorantia objicientibus, ipſam exhibeo regulam de impreſſione Librorum §. 1. Nullus liber in poſterùm excudatur, qui non in fronte nomen, cognomen, patriam præferat authoris. Quod ſi de authore non conſtet, aut juſtam aliquam ob cauſam, tacito ejus nomine, Epiſcopo, & Inquiſitori liber edi poſſe videatur, nomen illius omnino deſcribatur, qui librùm examinaverit, atque approbaverit. Approbatorum nomina plura, & majoris, quàm opus fuerat, authoritatis, deſcripta dedi, in operis principio. Mei autem reticendi nominis ratio probata fuit ipſi Epiſcoporum Epiſcopo; quod facilè credet, quiſquis mea Romæ, & Vaticanis typis edi meminerit. Expertus pridem fueram in aliis à me editis contra Janſeniſtas, & Queſnellianos Lucubrationibus, ſolam nominis Jeſuitici umbram ſufficere, ut cenſeatur Liber doctrinam ubique defendere Moliniſticam; quamvis nec ulla uſquam mentio ejus ſit, nec ulla occurrat enuntiatio, quæ non in ſcholis omnibus etiam Moliniſticæ oppoſitis habeatur communiſſima. Ideò mox ab edito priore tomo, cura adverſariis fuit, in authorem inquirere ſtudioſiùs, & Jeſuitæ expreſſum nomine Gazettis Hollandicis propalare. Hac ſcilicet notitia habita, vel ſuppoſita, non opus videbitur multa voluminis lectione, & vix levi intuitu, ut proclametur Moliniſmi ſummum quodammodo apicem ſuperaſſe (le Moliniſme le plus outrè) etſi nè gradum

qui-

quidem attigerit infimum, ut cuilibet oculos ſuos, non infida hoſtium teſtimonia conſulenti perſpicuum eſt.

Eadem Novorum Relatio ex Urbe ſcriptum memorabat, ſucceſſurum primo tomo alterum, & dein tertium, in quorum compoſitione partem non exiguam habiturus eſſet N. N. alterius ordinis Religioſus, cujus ſcilicet nec verbum hactenus ullum eſt, nec erit in poſterum toto opere. Verùm Janſeniſtæ licèt toti ex fraudibus, & mendaciis conſuti, non tamen ea profundere ſolent inutiliter, ſine commodo ſuo, vel ſibi adverſantium detrimento. Quale autem hìc ſperaverint, ipſa ſatis indicat Relatio; ſed quæ, pro ſperato fructu, meritam eis creaverit iniquitatis infamiam. Mihi ſatis eſt, detexiſſe mendacium de extraneo iſto tomi ſecundi, & qui ſequetur, tertii adjutorio. De quibuſdam textuum ex Gallico verſionibus monendus es Lector, quas non ſemper verſiones eſſe indico: non te commoveat, ſi, cùm recurrunt ſæpius, non iiſdem ſemper vocibus translati ſint: non exiſtimes citationis errorem; non enim interpretationum fides vocabulis circumſcribitur; Sed ſenſibus; neque prolixiorum operum Scriptores meminiſſe ſemper poſſunt, aut operoſiùs quæritare, quæ alibi in ejuſdem textus Gallici translatione adhibuerint verba.

In prima Operis conceptione decreveram tomis prioribus complecti Articulos plures, quàm commodum poſtea viſum fuerit. Spero autem 39. reliquos, utpote minùs obnoxios diſputationibus, & minùs capaces defenſionis feriæ, non majorem, quàm ſit primi, & ſecundi, facturos molem tomo tertio. Hunc confido me anno proximo typis daturum. Interim ſolatio mihi potius eſt, quàm dolori triplex memorata contra priorem tomum objectio, quæ, ut jam vidimus, nihil continet accuſationis ſolidæ; &, cùm adverſarii ad criminationes comparatiſſimi, nihil odioſius repererint, quod arguendum, magni Antiſtitis vellent inſeri Inſtructioni; *non leve mihi innocentiæ apparet argumentum, fiduciamque auget fore, ut & pacificè permittatur operis proſecutio; ac tandem plurimi, quibus intellectum non obcæcaverit corruptio voluntatis, æquitatem ubique perſpiciant Conſtitutionis, damnentque pertinaciam Novatorum: ac denique ex omnibus concluſionem eliciant prorsùs oppoſitam, ei quæ accuſanti me Antiſtiti placuit de generalis neceſſitate Concilii. Utinam illi tantum otii, & propenſionem Deus tribuat, ut benignis oculis dignetur duos, qui pro Conſtitutione jam editi ſunt, tomos, & ſecuturum, ſuperis faventibus, tertium! Non dubito, quin excitandi ſint in eo ampliùs, quos olim tam ſalubriter conceperat, contra Janſenianam hæreſim ſpiritus, dicturuſque ſit cum Auguſtino lib.4. contra 2. Epiſt. Pelag. cap. ultimo.* Haud verò Congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur, quaſi nulla hæreſis aliquando niſi Synodi congregatione damnata ſit; cùm potiùs rariſſimæ inveniantur, propter quas damnandas neceſſitas talis extiterit.... Verùm iſtorum ſuperbia, quæ tantum ſe extollit adversùs Deum, ut non in illo velit, ſed potiùs in libero arbitrio gloriari; hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis, & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe catholicum, quoniam Domino eis reſiſtente, pervertere nequeunt, ſaltèm commovere conantur; cùm potius vigilantia, & diligentia Paſtorali, poſt factum illis competens, ſufficienſque judicium, ubicunque iſti lupi apparuerint, conterendi ſint, ſive ut ſanentur, atque mutentur, ſive ut ab aliorum ſalute, atque integritate vitentur. *Fiduciam mihi de adverſante Antiſtite non levem conciliat ejuſdem ad Sanctiſſimum Dominum Noſtrum epiſtola anni 1711., ubi de Clero Gallicano in Comitiis congregato anno 1796. ita teſtatur*: Certum illi fuit, Pontificiis Decretis adversùs Janſenium nihil deeſſe, ut univerſam Eccleſiam obligent, & circa illa nec appellationem admitti, nec mutationem expectari poſſe. Idem, & de Apoſtolicis adversùs Bajum, Molinoſium, & librum vulgò dictum *les Maixmes des Saints*, definitionibus profeſſurum fuiſſe

fuiſſe Clerum exiſtimo; ſi de illis actum fuiſſet. *Quæ quomodo cohæreant cum iis, quæ de Conſtitutionibus contra Bajum* Inſtructio Paſtoralis *enuntiat, alii viderint. Sed & à Baji, & Janſenii dogmatibus, nè Queſnellus quidem Articulos à* Clemente xi. *proſcriptos ſecerni volet, neque velle poſſet, niſi ridiculè, & vel à Theologiæ tironibus ſibilo excipiendus. Janſeniſmum Queſnelli toto oſtendimus ſuperiore volumine: Bajaniſmum ubique exhibet præſens. Sola remanet diſparitas, quòd Bajus, & Janſenius judicio ſe Pontificis ſubmiſerint; Queſnellus contra Pontificem, contra totius Chriſtiani orbis extra Galliam Epiſcopos, & in ipſa Gallia ferè omnes, contra adhærentem Pontifici Eccleſiam univerſam, errores contumax Summo fidelium infideliumque ſcandalo tueatur. Quæ Clementinam inter Conſtitutionem contra Queſnellum, & Superiorum Pontificum contra Bajum, & Janſenium ab adverſante Antiſtite proferuntur diſcrimina, quaſi Clementis Bulla ſuperioribus inferior ſit, authoritatiſque faciliùs elidendæ, parum conveniunt allegantis ſapientiæ, dignitati, minùs etiam religioni: neque iis refellendis diſtrahi me expedit ab inſtituto damnata dogmata inſectandi; quorum ubi exitiale virus oſtenditur, Conſtitutionis æquitas hoc ipſo, & neceſſitas ſtabilitur invictiſſimè, diſſilitque ſponte, & in auras diſpergitur omnis adverſantium machina, ex quibuſcumque conflata obtentibus, ſive de licito ſubinde appellationum uſu à Pontificis ſententia ad Synodum Oecumenicam, ſive de non ſufficiente Conſtitutionis Apoſtolicæ in univerſa Eccleſia admiſſione: Quibus adde, ſi volueris, centena alia damnatis Articulis æquè extrinſeca. Cùm enim doctrinæ malitiam neque abſtergere valeant, neque imminuere; patet, fruſtranea eſſe, & ad ſcopum, quò collimant omnia, defenſionem videlicet proſcriptorum dogmatum, prorsùs inutilia. Spem de adverſario Antiſtite non leviter auget, quod is non privatis ſolummodo literis ad Regis Chriſtianiſſimi glorioſæ memoriæ Miniſtrum, ſed in ipſa etiam, qua redarguor* Inſtructione Paſtorali, *profiteatur ſe* quoad doctrinæ ſubſtantiam cum Epiſcopis Bullam admittentibus convenire. *Quod ſi verum eſt, judicet ejus pietas, an propter phraſium diverſitatem, ubi ſenſuum concordia eſt, æquum ſit tantis Eccleſiam concutere motibus, non abſque exitio plurimorum. Quibus autem jus eſt, & potior authoritas figendi normam locutionibus de rebus Sacris, & dogmaticis? Paucíſne unius Regni Epiſcopii, an Sedi Apoſtolicæ cum univerſa ei obediente Eccleſia? Verùm tanta in retinendis omnibus, ut apparet hactenùs, Queſnelli Articulis veluti immeritò damnatis obfirmatio, ſiniſtram parere nata eſt de animi quoque ſenſibus ſuſpicionem; quam utinam* Inſtructio Paſtoralis, *quæ promittitur, altera efficaciùs amoliatur; præſtetque integrè, quod data ad Epiſcopum Aginnenſem epiſtola ante Conſtitutionem idem Præſul addixerat. Loquens illic de Apoſtolica Sede,* Teneor (*inquiebat*) manere (*circa eam*) in ſubordinatione legitima, & exercere charitatem nullis limitibus circumſcriptam. Nemo me conſpiciet unquam ſchiſma facientem in Eccleſia, neque induci patiar propter librum Religioni non neceſſarium .... Si eum à Sanctiſſimo Patre in forma ſolita cenſuris affici contingeret, Conſtitutionem admitterem omni veneratione poſſibili; foretque mihi certè gaudio minimè fucato, proficere documentis à Summo Pontifice traditis: ducerem mihi quoque honori non vulgari, didiciſſe à Sanctiſſimo Domino accuratum loquendi modum de materia momenti adeò gravis, tamque obnoxiâ errandi periculo. *Ea tunc ſpes, & promiſſio data eſt minimè occulta; ſed ita, ut ejus fama ad Aulam, ipſumque Regis Solium perveniret: unde Romam uſque, & ad Sedem Apoſtolicam certiſſimis nuntiis perlata, ædificationi fuerit omnibus, & lætitiæ non minori. Prodeunte dein ex Voto Regis, atque ipſius, ut apparet, Antiſtitis, Apoſtolica Conſtitutione, eatenus hic promiſſo ſtetit, quòd eodem, quo Conſtitutio emanaverat, anno 1713. eodem menſe Septembri quatuor Queſnelli tomos proſcripſerit; ſed altum tenens de propoſitionibus ſilentium. Sic autem in publico*

præ-

præfatur diplomate: Sentimus, nobis incumbere obligationem exequendi promiſſa, quòd futuri eſſemus primi in abdicando à nobis libro; ſi eum Pontifex condemnaret. Obligationem præterea agnoſcimus in omni rationum genere fundatam, teſtandi noſtram erga viſibile Eccleſiæ Caput reverentiam atque ſubmiſſionem. *Hanc Roma, hanc Gallia ferè univerſa, hanc reliquus orbis catholicus votis ardentiſſimis exoptat videre, facto tandem ampliori, &, quod tantum decet Antiſtitem, magìs conſpicuo adimpleri.*

DECLARATIO AUTHORIS.

Diſputatorem Theologum, non Fidei Definitorem ago. Ideo quidquid cenſuram Propoſitionis cujuſcumque determinatam alicubi ſapere videbitur, non plus eam valere cupio, quàm allegata ſecundùm meam ſententiam argumenta probaverint. Neque enim is ego ſum, qui Summi Pontificis mentem ſerutari audaciùs præſumam circa id, quod ipſi declarare non placuit. Sanè cùm ex ipſis Conſtitutionis Apoſtolicæ verbis pateat, cenſuras varias Propoſitionibus *reſpectivè* inflictas fuiſſe, non ſingulis ſingulas *determinatè* applicatas, *dicendum eſt* (ut præclarè in ſimili monet Suarez de Gratia part.1. Proleg.6. cap.2. num.8.) *Apoſtolicam Sedem non tam fuiſſe ſolicitam de illa particulari applicatione cenſuræ quoad ſpeciem, vel gradum ejus, quàm de exterminanda, & abolenda tota illa doctrina, ſicut ſtatim fecit, illam damnando, & in poſterum interdicendo. Ad hunc autem finem ſufficiens fuit illa generalis cenſura, licèt plura membra contineat; quia qualibet nota illarum ſufficit, ut doctrina ipſa circumſcribatur, etiamſi propria nota, & cenſura uniuſcujuſque Propoſitionis per regulas Theologiæ ad ſingulas applicanda Doctoribus Theologiæ permittatur. Neque eſt novus hic modus damnandi pravam aliquam doctrinam, quæ plures continet: nam ſimili modo damnavit Leo X. articulos Lutheri in ſua Bulla, & Concilium Conſtant. articulos Joannis Vviclef, & Joannis Hus ſeſſ.8. & 15.*

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

CLEMENTIS XI.

PONTIFICIS MAXIMI

CONSTITUTIO

UNIGENITUS,

Providè, ac juſtiſſimè damnans Propoſitiones centum & unam, excerptas ex Libro Gallico *Obſervationum Moralium in Novum Teſtamentum*,

Theologicè propugnata.

Trigeſimaoctava Propoſitio damnata.

Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris. *Obſervat. Mor. Lucæ* 8. *verſ.* 9.

CAPUT I.

Propoſitio refellitur.

1 ERROR hic accedit proximè ad Bajanum 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*; utque ejuſdem eſt particeps malitiæ, ita paribus olim à Sede Apoſtolica cenſuris profligata eſt. Quomodo igitur in mentem venire Queſnello potuit, in opere myſtico, quo Lectorem ſuſcipit pietatis ſenſibus inſtituendum, ſive, ut ait, *Chriſtianis conſiderationibus*, imò *Chriſtianæ ethicæ compendio*; in tali, inquam, opere inſtaurare percuſſos pridem anathemate errores, atque inter cæteros hunc in lucem protrudere; qui damnationis ſuæ ſententiam ipſâ fronte præſefert, *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris*? Quod enim diſcrimen ſufficiens eſt inter hunc, & Bajanum à tribus primùm Romanis Pontificibus proſcriptum?

Nam, licèt Queſnelli enunciatio reſtringatur ad *peccatorem*, à quo præſcinditur in Bajanâ, non tamen ea qualiſcumque limitatio propoſitionem eximit à cenſurâ. Cur enim actus; qui ex ſe, & fine ſuo minimè malus eſt, in peccatore vitioſus fiat, ſi vitio careat in juſto? Apud Auguſtinum, & omnes Theologos Catholicos virtutes, & vitia finibus diſcernuntur, non ſubjectis. Vel cur nullus peccator, maximè qui peccandi conſuetudine irretitus non eſt, exercere valeat opus innoxium abſque gratiæ auxilio; ſi ſolo voluntatis arbitrio perficiat juſtus? Sed neque illi, qui ex frequentibus vitiorum actibus pravos habitus contraxêre, ſic ab iis illiciuntur ad malum, ut nullo tempore bonis intrà naturæ ordinem exercitiis, aut conatibus locus relinquatur. Quid in hoc Queſnelli principio miſerrimus peccator agat? Quò ſe vertat ſinè gratiâ Liberatoris? A Deo petere illam nec precibus, nec lacrymis poteſt, nec ulla ratione ſe ad eam accipiendam diſponere, ut fides docet contra Semipelagianos: nullum quoque opus bonum naturalis ordinis, nullum indifferens juxta articulum meditari: *Non enim eſt liber, niſi ad malum.*

Queſnello hìc applicaret Ennodius Ticinenſis, quod ſcripſit olim in Epiſtola ad Conſtantium: *Inventus eſt, qui arbitraretur, in una tantum parte, quæ deterior eſt, eligendi*

datam eſſe licentiam. O ſchiſmaticam propoſitionem, quæ juxta Apocalypſim ſcriptas habet in fronte blaſphemias! Quæ iſta libertas eſt, ubi hoc ſolum datur velle, quod puniat? Aut quare electionem nominat, ubi unam tantùm partem aſſerit eſſe conceſſam?

Libertatem nempe *ad malum* ſolummodo, vocare debuit inevitabilem ad malum neceſſitatem. Quomodo enim ſi malum nec impedire poſſim, nec ſuſpendere, ad illud liber prædicor? Quid aliud eſt ad malum conſtringi neceſſitate, quàm ab eo abſtinere non poſſe? *Quis autem peccet in eo, quod nullo modo caveri poteſt? Peccatur autem; caveri igitur poteſt*, teſte Auguſtino libro de natura, & gratia cap.67.

At, inquit Queſnellus in *Proteſtatione*, non aſſero malum nullo modo à peccatore vitari poſſe, ſed *non poſſe ſinè gratia Liberatoris*. Hanc quandocumque Liberator conceſſerit, tunc à malo poterit abſtineri. Facilè Lector intelligit, quæ ea ſit peccatorem conſolandi, vel Deum à duritie vindicandi ratio; qualis nempe, ſi præciperetur homini volatus, &, cùm non volaret, ſuppliciis infelix addiceretur æternis; quia volare potuiſſet, ſi alæ, quas Deus concedere poterat, ſed nè offerre quidem voluit, adfuiſſent. Sic omnes peccatori motus concupiſcentiæ pravi imputari poſſent; quia Deo modus illos impediendi non deeſt. Verùm libertas ad demeritum requiſita non ſalvatur iis mediis, quæ Deus in ſua habeat poteſtate, niſi homini cùm agendum eſt, utcunque offerantur parata, neque per ipſum ſteterit, quin ſaltèm petendo impetret. Sic Auguſtinus lib.3. de libero arbitrio cap.18. *Iſta cauſa eſt voluntatis, ſi non ei* (tentationi hic, & nunc) *poteſt reſiſti, ſinè peccato ei ceditur; ſi autem poteſt, non ei cedatur, & non peccabitur.*

2 Fruſtrà Queſnello objicies, ſequi ex articulo neceſſitatem peccandi, quoties gratia peccatoribus defuerit; nam ex Magiſtro ſuo Janſenio editionis Lovan. col. 870. didicit *inductam eſſe peccandi neceſſitatem* abſente gratia, imò quoties eâ præſente, ardentior inſurrexerit concupiſcentia. *In Janſenii* autem *ſenſu nihil non eſſe Catholicum*, atque id *demum credi cæpiſſe ab Orbe Catholico*, Queſnellus magnificè jactat lib. *Notarum in Epiſtolam Martini Steyaert* paginâ 18, Si ægrè tulerimus, ita ſubrui in peccatoribus libertatem, reponetur illud Janſenii lib. 8. de gratia Chriſti capite 19. col. 869. *Nulla neceſſitas actibus voluntatis liberis formidanda eſt; ſed ſola coactio, & neceſſitas violentiæ.*

Præiverat Bajus propoſ.39. *Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſariò fiat, liberè tamen fit.* Verùm hìc inexcuſabilem Queſnellum reddit trium Pontificum conculcata Authoritas. Et quomodo damnationem evadet Propoſitionis inter Janſenianas hæreticas tertiæ, *Ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ, non requiritur libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione?*

Excuſationem erroris ſui Queſnellus fruſtrà petierit ex eo, quòd peccator, delinquendo, in eam dicatur ſe neceſſitatem conjicere; nam, quidquid ſit de peccatoribus, qui voluntate propriâ ceciderunt; undenam illis omnibus libertatem accerſet ad novum demeritum ſufficientem, qui Baptiſmo in infantiâ non initiati, nec primo rationis diluculo, juxta Queſnellum, gratia donantur? Num forſitan ex libertate Adami? Ita quidem doctus eſt à Janſenio, qui lib. 3. de gratia Chriſti cap. 26. referens hanc Auguſtini definitionem ex libro de duabus animabus capite 11. *Peccatum eſt motus voluntatis, unde liberum eſt abſtinere*; ſic notat: *quam definitionem ſæpe* (Auguſtinus) *proteſtatur, nulli peccato, niſi ſolius primi hominis convenire; quia cætera ita peccata ſunt, ut ſimul ſint præcedentium ſupplicia delictorum.* In iis igitur, qui ſinè Baptiſmo ad uſum rationis perveniunt, neque ſtatim juxta Queſnellum beneficio gratiæ potiuntur, nec illud ipſis accipere liberum eſt; eodem judice, peccata prima perſonalia, ac dein reliqua ex illis naſcitura, non aliunde libertatem accipiunt, quàm ex ea, quæ fuerat in Adamo: atque ita Alexandri VIII. non effugiunt adverſarii cenſuram latam in primum articulum manifeſtè hæreticum inter 31. *In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale, & demeritum, ſufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in cauſa ſua peccato originali, & voluntate Adami peccantis.*

3 Denique tam abſonus Propoſitionis à CLEMENTE XI. damnatæ error adverſatur Doctori Angelico, & quibus non Theologis Catholicis? Profectò S.Thomas non adeò infirmam, non adeò peccato vitiatam, & quodammodò peſſumdatam agnoſcit lapſi hominis naturam, ut abſque gratiæ auxilio non poſſit opus aliquod præſtare innoxium 1. 2. qu.109. art.2. *Natura humana per peccatum non eſt totaliter corrupta, ut ſcilicet toto bono naturæ privetur. Poteſt quidem etiam in ſtatu naturæ corruptæ per virtutem ſuæ naturæ aliquod bonum particulare agere.* Eâdem quæſt. art.5. *Sinè gratia homo*

non

non poteſt mereri vitam æternam; poteſt tamen facere opera perducentia ad bonum aliquod homini connaturale. Ubi quidem à juſtis, & peccatoribus præſcinditur; quia in utriſque eadem eſt ratio; ſed & alibi peccatores exprimit, ut 2. 2. qu. 10. art. 4. *Manifeſtum eſt, quòd Infideles non poſſunt operari bona opera, quæ ſunt ex gratia, ſcilicet opera meritoria; tamen bona opera, ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſunt; unde non oportet, quòd in omni ſuo opere peccent.*

Ibidem inquit Doctor Angelicus: *Ad tertium dicendum, quòd per infidelitatem non corrumpitur totaliter in Infidelibus ratio naturalis, quin remaneat in eis aliqua veri cognitio, per quam facere poſſunt aliquod opus de genere bonorum.*

Præterea S. Bonaventuram, Scotum, Gabrielem, Richardum, Durandum, Ruardum Tapperum contra Lutherum de libero arbitrio art. 7. Joannem Wigghers, & quotquor Catholici poſt Sancti Pii V. Bullam, quæ incipit: *Ex omnibus afflictionibus*, de hac materia ſcripsêre, agnovêre in omni homine rationis compote poteſtatem exercendi opera quædam intrà naturæ ordinem immunia à peccato, ſinè omni gratia. Cùm enim Sanctiſs. Pontifex damnaverit hanc Baji Propoſitionem 27. *Liberum arbitrium, ſinè gratia Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*, quis probè Catholicus licitum ſibi ſtatuat, cenſuram reſtringere ad ſolos juſtos, quaſi adhuc vera ſit, vel tolerabilis aſſertio de omnibus peccatoribus, quòd *liberum* eorum *arbitrium, ſinè gratia Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valeat*, ſive, ut Queſnellus ſcribere audet: *Peccator non ſit liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris?*

Ea nempe temeritas Janſenianis, & Bajanis, cum cæteris Hæreticis, propria, & communis eſt, ut Conſtitutiones Pontificias flocci faciant, de cenſuris minimè ſoliciti. Queſnellum non agnoſcere hic diſcrimen juſtos inter, & peccatores, patet ex Propoſitionibus, quæ in Conſtitutione *Unigenitus* proximè ſequuntur; in illis enim nulla eſt ad peccatores limitatio. Quapropter in præſenti articulo non exprimitur *peccator* veluti enunciationis, aliàs nimiùm amplæ, reſtrictio; ſed propter circumſtantiam textûs ſacri de energumeno miſerrimè agitato, qui peccatoris figuram exhibet, non juſti.

Non in ſolo 27. inter Bajanos, articulo proſcripta videri potuit Queſnelli Propoſitio; ſed etiam in hoc 28. *Pelagianus error eſt dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* Et in 37. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt quod naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.*

4 Hactenus Propoſitio ſecundùm ſe ſolummodò expenſa, meritò apparuerit abſurda, & omni probo Catholico deteſtabilis; ſi verò eam ſenſu acceperis, qui ab Authore intenditur, longè magis horrifica complectitur monſtra errorum, hæreſumque. Quam ſcilicet gratiam Queſnellus intelligit? Non aliam, quam ut Propoſitione 37. exponitur, *Omnipotentem*, ſive, ut explicat Propoſitio 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas Omnipotentis Dei, jubentis, & facientis, quod jubet.* Propoſ. 10. *Gratia eſt operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare.* Quotieſcumque igitur tale peccatori defuerit auxilium, cui nihil poſſit reſiſtere, poteſtne ſpontè fluere conſecutio evidentior, quàm peccatores omnes delinquere neceſſariò, ſi gratiâ, voluntatem boni indeclinabilem inferente, caruerint?

Imò inſuperabilem ingerit omnis Queſnelli gratia neceſſitatem; quandoquidem juxta ipſum, eliminato omni ſufficiente auxilio Propoſ. 23. *Deus ipſe nobis ideam tradidit omnipotentis operationis ſuæ gratiæ, eam ſignificans per illam, quâ creaturas è nihilo producit, & mortuis reddit vitam.* Quem locum relinquit talis gratia libertati? Unde peccator adultus diſponere ſe ad juſtificationem nunquam poterit, nunquam ſalutarem agere pœnitentiam, ſi gratia adfuerit; vel, ſi defuerit, à peccatis perpetuò emulandis ſe continere. Ad ſalutiferam enim pœnitentiam requiritur libertas non coactionis ſolummodò expers, ſed etiam ſimplicis neceſſitatis, ut contra hæreſim Janſenii plures Romani Pontifices definivêre. Non poſſe autem peccatores ſinè gratiâ aliud, quàm malum agere, perſpicua Queſnelli hic aſſertio eſt: *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris.*

Plurimùm creſcet peſtilentium Conſectariorum copia; ſi præſenti articulo junxeris vigeſimumoctavum: *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Sequetur enim Propoſitio 25. inter Bajanas: *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia.* Conſtat quippe, Infideles in peccatorum numero eſſe non infimos; ideoque juxta utrumque Queſnelli articulum, & omni deſtitutos eſſe gratiâ, & omni libero, præterquam ad peccandum, arbitrio. Neceſſe igitur fuerit omnia

omnia eorum opera peccatis, & virtutes annumerare vitiis. In hoc ſuppoſito pariter *Neceſſe eſt Infidelem in omni opere peccare:* quod eſt damnatum ab Alexandro VIII. Propoſitione 8. inter 31. Accedit deterior inter damnatas à Sancto Pio Propoſ. 35. *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. Et 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*. Quæ quidem enunciatio utraque inſigniter hæretica eſt; palmam tamen ei eripit Queſnelliani dogmatis perverſitas, dum non ſolùm omnia peccatoris opera jubet accenſeri peccatis; ſed & negat aliud eſſe poſſe; quia juxta Queſnellum peccatori nulla niſi *ad malum* libertas eſt, abſente gratiâ, quæ omnibus deeſt peccatoribus ante juſtificationem, *ſi prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, ut tradit Queſnelli artic. 28.

Adverſatur inſuper damnata Propoſitio Sancto Hieronymo, qui in Ezech. cap. 29. ait: *Ex eo, quod Nabuchodonoſor mercedem accepit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid operis boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri*. Atqui Nabuchodonoſor, cæterique Ethnici, & Infideles carent gratiâ, quæ ſit peccatorum remiſſio; proinde juxta Queſnellum, nullâ præventi ſunt gratiâ Salvatoris. Non igitur ad malum ſolummodo liberi ſunt abſque gratia Salvatoris; niſi Queſnellus plures alios à ſe errores abdicaverit, nempe vigeſimumoctavum, quòd *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*; 26. *Quòd nullæ dentur gratiæ, niſi per fidem*; 27. *Quòd Fides ſit prima gratia, & fons omnium aliarum*; 29. *Quòd extra Eccleſiam nulla concedatur gratia*.

Iterum Hieronymus in cap. 22. Matth. *Hunc*, inquit, *locum pleniùs tractat Apoſtolus ad Romanos, quod gentes naturaliter facientes ea, quæ legis ſunt, condemnent Judæos, qui ſcriptam legem non fecerint*. Tum ſubdit: *Inter ipſos quoque Ethnicos eſt diverſitas infinita, cùm ſciamus quoſdam eſſe proclives ad vitia, & ruentes ad mala: alios ob honeſtatem morum, virtutibus deditos*. Carent omnes iſti gratiâ Liberatoris, Queſnello judice; ſe à Hieronymo in exponendis Scripturis Doctore maximo, non ad ſolum malum liberi ſunt.

Idem Sanctus in caput 1. ad Galatas: *Multi*, inquit, *abſque fide, & Evangelio Chriſti, vel ſapienter faciunt aliqua, vel ſanctè, ut parentibus obſequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiant, &c.*

Recentiores aliqui in Auguſtino plurimum verſati, ut Stephanus De Champs de hæreſi Janſeniana lib. 3. diſp. 8. c. 12. obſervant, *gratiam Chriſti, Salvatoris, Librratoris*, propriè loquendo in Auguſtini, & Diſcipulorum ejus ſententia non dici omnem gratiam merito Chriſti comparatam; ſed eam ſolummodo, quæ Mediatoris notitiam, & fidem involvit. Quo ſuppoſito, evidens eſt, Ethnicos illos Salvatoris gratiam non habuiſſe, utpote operantes *abſque fide, & Evangelio Chriſti*: fecêre tamen, & *faciunt aliqua vel ſanctè, vel ſapienter*, juxta Hieronymum, ſaltèm non *malè*; unde non peccatorum omnium libertas ſinè gratia Liberatoris ad ſolum *malum* reſtringitur.

Conſentit S. Chryſoſtomus in illud epiſtolæ ad Philippenſes cap. 3. *Non habens meam juſtitiam*, ubi obſervat: *rectè dixit non habens meam juſtitiam; ideſt non illam, quam meis ſudoribus, ac laboribus comparaveram; ſed quam ex gratia inveni*. Et paulò poſt: *Dei autem dona longo intervallo antecedunt utilitatem rectorum factorum, quæ ex noſtro ſtudio profecta ſunt*. Habemus hìc Pauli peccatoris juſtitiam quamdam naturalem, ſudoribus, ac laboribus comparatam; diſtinctamque ab ea, quam invenit poſtmodum ex gratia Liberatoris.

Libro Joſue cap. 2. & 3. Rahab meretrix, quantumvis nota eſſet ejus impudicitia, neque duceretur Salvatoris gratiâ, potiſſimum in hypotheſi Propoſitionis 28. quòd prima gratia peccatoris ſit ipſa peccatorum remiſſio; tamen in hoc laude, & præmio digna judicatur, quod miſſos à Joſue exploratores ſervaverit.

Exodi cap. 1. Obſtetrices Ægyptiæ, etſi Deum verum, non ut oportuit, colerent, neque Liberatoris gratiâ potirentur in Queſnelli ſententia, quam ex Propoſit. 28. jam retuli; tamen parcendo Judæorum infantibus conſecutæ ſunt à Deo præmium, ut capite illo dicitur: *Bene ergo Deus fecit Obſtetricibus, & ædificavit eis domos* mercedem miſericordiæ, quæ proinde peccatum eſſe non potuit. Aliunde tamen illæ peccatis obnoxiæ erant, neque juxta Queſnellum præditæ *gratia Liberatoris*.

6 Sed nova ſecta nullis facilè Patrum, aut Scripturarum textibus flectitur, niſi authoritas acceſſerit Auguſtini. Quomodo autem Queſnellum latêre potuerunt tot Sancti Doctoris ſententiæ tam perſpicuæ, quæ pro bonis quibuſdam impiorum, & Infidelium operibus paſſim obviæ ſunt? Quæ opera eſſe ex *gratia Liberatoris* non aſſeret Queſnellus, niſi ſubrutis pluribus ſuis;

Digitized by Google

ſuis, quas adduxi Propoſitionibus.

Celebris eſt Auguſtini locus libro de Spiritu, & litera cap. 27.: *Deum verum veraciter, juſtèque non colentium, quædam facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus; verùm etiam meritò, rectèque laudamus; quanquam, ſi diſcutiatur quo ſine fiant, vix inveniantur, quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur: Verumtamen non uſque adeò in anima humanâ imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanſerint; unde meritò dici poſſint, etiam in ipſa impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis, vel ſapere.* Etſi *vix inveniuntur*, quæ debitam juſtitiæ laudem mereantur, inveniuntur tamen juxta Auguſtinum aliqua opera in infidelibus, liberatoris gratiâ juxta Queſnellum non adjutis, *quæ debitam juſtitiæ laudem, defenſionemque mereantur.*

Eodem lib. 28. rurſus de Ethnicis ait, *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquod anima rationalis, & ſentit, & facit; ſed pietas, quæ in aliam vitam transfert beatam, & æternam, legem habet immaculatam, & convertentem animas, ut ex illo lumine renoventur.* Si in Ethnicis vis naturæ inſit, quâ legitimum aliquod anima rationalis facit, perſpicuum eſt, peccatores vi naturæ poſſe aliquod legitimum facere, adeòque ſinè liberatoris gratia. Dein ſequitur: *Sicut enim non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſinè quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera; ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur.* Audit Queſuellus Auguſtinum aliqua in impiis bona opera prædicantem, in quibus tamen non eſt gratia Liberatoris, ſi prima gratia, quam Deus peccatoribus tribuit, ſit reconciliatio.

Epiſtola 99. ad Evodium de quibuſdam Ethnicis olim Romanis ait: *Illi, excepto Dei cultu, in quo erraverunt, colentes vana, quæ publicè colenda fuerant inſtituta, & creaturæ potiùs, quàm Creatori ſervientes, in cæteris moribus parſimoniæ, continentiæ, caſtitatis, ſobrietatis, mortis pro patriæ ſalute contemptùs, ſervatæque fidei, non ſolùm civibus; verùm & hoſtibus imitandi proponuntur.*

Epiſt. 5. ad Marcellinum: *Rempublicam primi Romani conſtituerunt, auxeruntque virtutibus, etſi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quæ etiam illos in æternam Civitatem poſſet ſalubri religione perducere .... Deus enim ſic oſtendit, quantum valerent civiles etiam ſinè vera religione virtutes.* lib. 5. de Civit. cap. 12. *Romani juſtitiâ, & actibus ſtrenuis promeruerunt à Deo imperium.* Promereri imperium non potuere peccatis: oportet igitur Idololatras illos, vel habuiſſe gratiam liberatoris, quam eis negant Queſnelliani articuli vigeſimus ſextus 27. 28. 29., vel peccatores etiam ſinè liberatoris gratia non ad ſolum malum eſſe liberos; quod negat articulus præſens trigeſimus octavus.

Epiſt. 130. de Polemone juvene aliàs voluptatibus dedito, dein converſo ad continentiam, nondum tamen ab infidelitatis tenebris ad fidem, ita ſcribit Auguſtinus: *Polemo ergo ſi ex luxurioſo continens factus, ita ſciret cujus eſſet hoc donum, & Deum abjectis ſuperſtitionibus gentium piè coleret, non ſolùm continens, ſed etiam veraciter ſapiens, & ſalubriter religioſus exiſteret: quod ei non tantùm ad præſentis vitæ honeſtatem; verùm etiam ad futuram immortalitatem ſerviret.*

Denique lib. 4. contra Julianum cap. 3., etiam *ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum ſunt; ſed illius qui bene utitur malis.*

Auguſtinum præclarus ſequitur diſcipulus S. Fulgentius lib. de Incarnatione, & gratia cap. 26. dicens: *Aliqua quidem bona, quæ ad ſocietatis humanæ pertinent æquitatem, infidelibus ineſſe poſſunt; ſed, quia non charitate fiunt, prodeſſe non poſſunt.*

7 Non eſt hìc ſilentio prætereunda Queſnelli mirifica in Scripturarum interpretationibus ars, ſæpe à me aliàs notata, eliciendi è ſacris eloquiis quæcumque præconcepta Baji, & Janſenii dogmata; qui videtur præcipuus Queſnelli ſcopus fuiſſe in adornandis ad novum Teſtamentum *obſervationibus*. Quod quidem eo præſtat verborum lenocinio, ut facilè incauti credant, ſi non dictatum à Spiritu Santo, ſaltèm Divinis oraculis eſſe conforme, quod tantâ vocum dulcedine, tantâ pietatis ſpecie viderint inſtillatum.

Præſenti ſtabiliendo errori opportuna viſa eſt hiſtoria de Energumeno Luc. 8. v. 29. *Præcipiebat enim* (Chriſtus) *ſpiritui immundo, ut exiret ab homine; multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.* Si iterum ab uno facto particulari ad univerſale dogma; ab uno energumeno ad peccatorem quemlibet; à dominatu, quem exercet diabolus in corpus, poteſtas ejus in omnes animas peccato ſubditas colligenda ſit; Lutherus, Calvinus, Bajus, Janſenius, ampliorem, quàm optaverant, nacti ſunt diſſeminandis errori-

Digitized by Google

erroribus campum. Probabitur ſcilicet, peccatorem quemlibet non ſolâ neceſſitate, ſed etiam coactione ad malum impelli, ut energumenum in ſaxa, in ignem, & in deſerta. Sic enim Lutherus tomo 3. de Servo arbitrio. *Sequitur neceſſariò nos operari: neceſſariò dico, non coactè ..... hoc eſt homo cùm vacat ſpiritu Dei, non quidem violentiâ, velut raptus obtorto collo nolens facit ....., ſed ſpontè, & libenti voluntate facit.* Ibidem *facimus volentes, & lubentes pro natura voluntatis, quæ ſi cogeretur, voluntas non eſſet; nam coactio potiùs eſt, ut ſic dicam, noluntas.*

Calvinus lib.2. Inſtit. cap.2.; *Liberi ergo arbitrii hoc modo dicitur homo; non quia liberam habeat boni æquè, ac mali electionem; ſed quia malè voluntate agit, non coactione. Optimè id quidem, &c.* Lib.2. de liber arbitr. contra Pighium, *ſi coactioni opponitur libertas, liberum arbitrium eſſe fateor, & conſtanter aſſevero, ac pro hæretico habeo, quiſquis ſecus ſenſerit.*

Janſenium in hoc, uti in multis aliis Calvini ſequacem dedi ſuperiùs: quapropter, ſi ex hoc Queſnelli oraculo quæras, nullamne agnoſcat malorum actuum in peccatoribus libertatem? Lib. 6. de gratia Chriſti cap. 35. & 37. ſuſcipit demonſtrandam volitionis cujuſque libertatem, etiam illius, quam nos habere neceſſe eſt. Et lib.8. cap.20. *In nobis*, inquit, *non ſolùm ipſa potentia voluntatis, quæ de ſe ad malum flexibilis eſt, ſed & pondus ad peccandum remanet* (videlicet concupiſcentia in peccatum inclinans) *quæ eſt peccandi poteſtas perfectiſſima.* Si flexibilitas in malum, & pondus concupiſcentiæ, ad libertatem demeriti capacem ſufficiat, & quidem in illa flexibilitate, & in illo pondere ſit poteſtas peccandi perfectiſſima, qualiſcumque eam comitetur coactionis expers neceſſitas; perperam Lutherus, & Calvinus tanquam liberi arbitrii hoſtes ab Eccleſia repelluntur.

8 Queſnellum verò quis in Eccleſia retineat, tot indè Romanorum Pontificum, atque ipſius Tridentinæ Synodi ſententiis expulſum! Duo hic apparent Canones clariſſimi inevitabile in ejus caput immittentes *anathema*: quintus ſcilicet, & ſeptimus ſeſſionis ſextæ: *Si quis liberum hominis arbitrium, poſt Adæ peccatum amiſſum, & extinctum eſſe dixerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, imò titulum ſinè re ..... anathema ſit.* Et: *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri, aut quantò vehementiùs quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tantò eum graviùs peccare, anathema ſit.* Quid enim juxta Queſnellum libertatis ſupereſt, aut quid operis ante juſtificationem immune à peccato? Libertatem homini adimit, præterquam ad malum, abſente gratiâ; ita fert præſens articulus: *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris.*

Libertas, quæ hic tribuitur ad malum eſt res de ſolo titulo, imò titulus ſinè re in hujus ſententia Novatoris. Non enim concedit vitandi criminis poteſtatem, ſed ſolam inter crimina electionem. Hanc ſi libertatem ad peccandum vocare placuerit, dic etiam hominem ad moriendum eſſe liberum, cui capite plectendo concederetur electio inter ſecures geminas, vel cui, dum conſtringendæ eſſent fauces laqueo, eligendi inter laqueos tribueretur poteſtas; vel dejiciendo è rupe, ſiniſtri, vel dexteri lateris, unde præceps agendus eſſet, deſignatio relinqueretur. Si talem Queſnellus liberum ad moriendum dixerit; repugnante omni ſano judicio, liberum etiam vocare poterit hominem ad peccandum, quoties gratiâ defecerit. Sed patietur ſimul hac ratione liberum arbitrium ſolo titulo eſſe, *imò titulum ſinè re.*

Nè tantillum quidem libertatis homini relinquit Janſeniana Queſnelli novitas, ut inter crimina optionis facultas ſit, etſi fallaci profeſſione vocetenus tribuatur. Tantùm meminerit Lector hujus Janſeniani cardinis, in quo tota nova hæreſis vertitur: *Quod amplius nos delectat, ſecundùm id operemur neceſſe eſt*, ubi, ut ipſe explicat Janſenius, de indeliberata delectatione, ſive cœleſti gratiæ, ſive terrenâ concupiſcentiæ agitur, quæ ardore, ſive robore alteram ſuperans, abripit voluntatem neceſſariò ad conſentiendum. Quæ ratio ſi valeat in certamine carnem inter, & ſpiritum; evidens eſt, obtinere locum pariter in prælio gulam inter, & avaritiam: libidinem, & ſuperbiam: idem eſt de vitiis cæteris, ut quorum indeliberata delectatio major ſit, voluntatem in aſſenſum pertrahat neceſſariò; honorem nempe ſuum proſtituet ſuperbus, ut libidini obſequatur, ſi hujus ſtimulus fortior ſit: amor pecuniæ gulam frænabit in avaro, vel pecuniam prodiget ut gulæ ſerviat, ſi hujus tentationis ſupervenerint majores blanditiæ. Et quidem in his omnibus nulla intelligitur eligendi libertas, ubi victrix delectatio neceſſitate determinat.

Sic & in actibus bonis nunquam conceſſerit Janſenius, aut Queſnellus, quòd inſpirante victrice gratiâ eleemoſynam, in

pote-

poteſtate hominis ſit, eam prætermittere, & ejus loco eligere caſtitatem, vel ad quodcumque aliud bonum opus gratiam convertere. Minùs etiam in libero arbitrio eſt omne opus ſalutiferum omittere, quando juxta art. 10. *Gratia eſt operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*: juxta 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei, jubentis, & facientis, quod jubet*. Et pluribus iſtiuſmodi prætermiſſis, artic. 23. omnem humani arbitrii cum gratia concurſum liberum perſpicuitate maximâ evertit, dicendo: *Deus ipſe nobis ideam tradidit omnipotentis operationis ſuæ gratiæ, eam ſignificans per illam, quâ creaturas è nihilo producit, & mortuis reddit vitam*: in neutro enim operationem liberam eſſe creaturæ, ſed utramque Numinis ſolius, notiſſimum eſt vel pueris, nec ullus unquam vocavit in dubium.

In nulla itaque actione hominis poſt Adæ peccatum inveniri libertas juxta Queſnellum poterit: atque ita *liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum, & extinctum fuerit: res modò eſt de ſolo titulo, imò titulus ſinè re*. Sed non eſt res de ſolo titulo, nec titulus ſinè re, quod Queſnellus incurrit 5. Canonis Tridentini *Anathema*, neque inane eſt Canonis 7. *Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, verè eſſe peccata; vel odium Dei mereri, Anathema ſit*. Iſtud autem totum abſque ambagibus enuntiat Queſnellus, qui poſtquam articulo 28. dixerat, *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, nunc ait, *peccatorem non eſſe liberum niſi ad malum ſinè gratia Liberatoris*: quod quid aliud eſt, quam & peccatorem, quamdiu peccator eſt, nullam habere gratiam, & ſinè hac omnia ejus opera eſſe peccata, nec aliud eſſe poſſe?

At quî fieri potuit, ut Queſnellus non viderit affirmari hìc à ſe *omnia opera, quæ ante juſtificationem fiunt, eſſe peccata*, imò quod deterius eſt, non poſſe eſſe niſi peccata? Non eſt veroſimile, Theologum adeò veteranum, & novæ Eccleſiæ Doctorem maximum tam eſſe in Romanæ Eccleſiæ Canonibus peregrinum, ut ignoraverit decantatiſſimum illud contra Lutherum anathema: *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, verè eſſe peccata, anathema ſit*.

Quomodo fieri poteſt, ut Queſnellus anathema in ſententiam ſuam tam manifeſtè, & ſponte proſiliens non videat? Viderit indubiè iſta ſcribens, ſed Tridentinæ Synodi hìc ut ſæpe alibi, deſpexerit authoritatem; Sic novæ ſectæ ſecundus poſt Janſenium Patriarcha Joannes Vergerius Abbas Sancyranus diſcipulis inculcare ſolitus erat: *Habenda fides non eſt Concilii Tridentini Deſinitionibus; quia celebratum non fuit juxta normam Conciliorum veterum: Concilium illud Pontificis, & Scholaſticorum fuit, qui doctrinam Eccleſiæ multum immutaverant*. Ita ex ore ipſius Sancyrani ſe audiviſſe teſtati ſunt Sebaſtianus Epiſcopus Lingonenſis, & Joannes de Jovaud Ciſtercienſis Ordinis Abbas, & Secretarius. Janſeniſtarum adversùs Tridentinam Synodum obtrectationes traxere originem à Michaele Bajo; ab ipſis verò Lovanienſibus Theologis ad Salmanticenſium, & Complutenſium judicium delatæ ſunt, atque Cenſuris illic convenientibus perſtrictæ.

CAPUT II.

Solvuntur objectiones petitæ ex Scriptura ſacra.

1 INitium objectionum ducitur ab illo Joannis cap. 8. v. 34. *Omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, verſ. 36. *Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis*.

Duram peccati ſervitutem agnoſcimus ex Prov. cap. 5. v. 22. *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur*. Iſaiæ 5. v. 18. *Væ qui trahitis iniquitatem in vinculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum*; Unde meritò exclamat Auguſtinus tract. 41. in Joannem. *O miſerabilis ſervitus! Servus hominis aliquando ſui domini duris imperiis fatigatus, fugiendo quieſcit: Servus peccati quò fugit, ſecum ſe trahit, quocumque fugerit. Non fugit ſe ipſam mala conſcientia: non eſt quò eat: ſequitur ſe, imò non recedit à ſe; peccatum enim quod facit, intus eſt*.

Quin, & dicimus cum S. Ambroſio in Pſalmum 118. Serm. 12. quòd quò pluribus indulget homo criminibus, eò pluribus ſubjicitur Dominis: *Non poteſt*, inquit Sanctus, Deo *dicere Secularis, tuus ſum. Plures enim Dominos habet. Venit Libido, & dicit, meus es; quia ea, quæ ſunt corporis, concupiſcis. Venit Avaritia, & dicit, meus es; quia argentum, & aurum quod habes, ſervitutis tuæ pretium eſt. Venit Luxuria, & dicit, meus es; quia unius diei convivium pretium tuæ vitæ eſt. Venit Ambitio, & dicit planè meus es: neſcis quòd ideo imperare aliis te feci, ut mihi ipſe ſervires? Neſcis quòd ideo poteſta-*

teſtatem in te contuli, ut meæ te ſubjicerem poteſtati? Veniunt omnia vitia, & ſingula dicunt, meus es. Quem tanti competunt, quàm vile mancipium eſt!

Hic modò ex adverſariis quærendum eſt, an hominem tot vitiis obnoxium, exiſtiment tot peccatis delinquere in ſingulis operibus? inſanum foret aſſerere, & mortalium omnium experientiâ convincitur falſitas. Aliud igitur eſt, peccati ſervum eſſe, & manere ſubditum ſervituti, quamdiu peccatum habitu perſeverat; aliud ſervitutem in omnes influere actiones, ut à peccatis perpetrandis continuò novis abſtinere miſer nequeat; ſed opus quodcumque ratione vigili exercitum, peccati maculam contrahat; niſi ſupernaturalis gratiæ præveniatur auxilio.

2 Damnati erroris perverſitas, ut magis eluceat, & omni intellectui ſano incutiat horrorem, ſtatuamus hominem Chriſtianis moribus, & pietate conſpicuam hactenus vitam egiſſe; Sed caſu prorſus inſolito, & tentatione vehementi in peccati conſenſum uno momento prolabi, cujus quidem eum mox pœniteat; nondum tamen ita, ut ad obtinendam reconciliationis gratiam ſatis ſit; præſertim in Bajanorum, & Janſeniſtarum ſententia, penès quos *charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum*, quæ eſt propoſitio Baji 32., & quam ibidem ſequitur 33. *Catechumenus juſtè, rectè, & ſanctè vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem implet per charitatem ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur*. Præcedit trigeſima prima: *Charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non fictâ, tam in Catechumenis, quàm in Pœnitentibus poteſt eſſe ſinè remiſſione peccatorum*.

Rationem Bajus cum ſibi adhærentibus dat, quod *Contritio non tantùm debeat eſſe dolor de peccatis appretiativè ſummus; ſed, & intenſivè*; qualis fuit in Apoſtolorum principe, & Magdalena, ad cujus doloris, & amoris magnitudinem certum eſt pauciſſimos pervenire. Et quis ſibi fidat quaſi ad eum perfectionis gradum ſua contritio pertigerit?

3 Quapropter Sapientia, & Salutis amor, cuilibet dictat recurſum celerem ad pœnitentiæ Sacramentum; hic quoque adigit illum religio, nè maneat in perpetua peccandi neceſſitate, ſi *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio* juxta articulum 28., & juxta præſentem *Peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*. Sic antequam reconcilietur, neceſſe eſt peccet in omni opere deliberato, neque ſe ad pœnitentiam, & reconciliationem diſponere ullatenus valeat: vel omnis, ſi quis poſſibilis fuerit, ejus conatus, omnis ejus diſpoſitio, ſemper neceſſe eſt numerum augeat peccatorum. Quis talis doctrinæ barbariem non deteſtetur?

Creſcit verò ejus crudelitas, ſi Janſenianam in adminiſtrando pœnitentiæ Sacramento praxim dogmatibus junxeris. Si enim memoratus peccator pœnitens ad Sacramenti Miniſtrum Queſnellianum acceſſerit, non eſt quòd abſolutionis beneficium, quantumcumque contritus expectet illicò; ſed audiet tono gravi ſibi nuntiari: *Ignoramus, quid ſit peccatum, & vera pœnitentia, quando volumus ſtatim reſtitui poſſeſſioni bonorum, quibus nos peccatum ſpoliavit, & detrectamus ſeparationis iſtius ferre confuſionem*, ut dicit Queſnellus articulo 88. & pariter articulo 87. *Modus plenus ſapientiâ, lumine, & charitate eſt dare animabus tempus portandi cum humilitate, & ſentiendi ſtatum peccati, petendi ſpiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus ſatisfacere juſtitiæ Dei, antequam reconcilientur*.

Iſtud Queſnellus didicit à Magiſtro ſuo Antonio Arnaldo in fallaci opere *de frequenti Communione*, quod vocari oportuit, *de Communione rariſſima*. Inde excerpti fuere tres articuli ſequentes inter 31. ab Alexandro VIII. condemnatos. 16. ſic habet: *Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ; ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio; naturâ rei id ipſum quodammodo dictante*. 17. *Per illam praxim mox abſolvendi, ordo pœnitentiæ eſt inverſus*. 18. *Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed abuſu*. Quarum, & plurium damnatio propoſitionum in tantas furias egit Arnaldum, & Queſnellum, ut in eam calamos uterque ſtrinxerit, editis in lucem libris, quibus nihil cogitari poteſt adversùs Sedem Apoſtolicam contumelioſius.

Pontificem verò Decreti Authorem Ludovicus Du Vaucel, ficto *Waloni* nomine Janſeniſtarum in Urbe Cauſidicus, excommunicatum declaravit, declinans ſolemnes ejus poſt obitum exequias, ſibique ejus ad aras interdicens memoriam. Certum de his teſtimonium habetur ex ipſius Waloni literis in Queſnelli ſupellectile à Mechlinienſi Archiepiſcopo deprehenſis.

4 Cùm

4 Cùm autem rigidi iſti pœnitentiæ præcones abſolutionem canonicam, quæ, urgentibus olim pœnitentiæ canonibus, differebatur menſibus, & annis, confundant cum abſolutione, quæ Sacramento propria eſt; hanc quoque ipſi tanto tempore ſuſpendi cuperent. Neque attendunt, quanta indè, ſi præſentem ſimul articulum retineas, pœnitentium animas ſequatur pernicies. Si enim *peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*, neque hæc confertur ante juſtificationem [juxta art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*;] neceſſe eſt omnia interim ejus opera eſſe peccata. Atque adeò ipſa abſolutionis in annos aliquos retardatio quantam delictorum multitudinem quotidie cumulabit! Is fructus novi rigoris eſt.

Imò quidquid operum pœnitentialium agere toto illo tempore quis viſus fuerit, peccati maculâ conſpergetur, & quò peccator magis operabitur pro obtinenda reconciliationis gratia, eâ reddet ſe perpetuò magis indignum, utpote augendo ſemper novorum numero delictorum. At, inquit Queſnellus, ex æterni verbi oraculo diſcimus: *Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis*.

Sic eſt, non niſi Dei filius peccatores à peccatis liberare poteſt; ſed libertatem hanc adultis peccatoribus abſque eorum cooperatione, & præparatione non præſtat, ut ex Concilio Tridentino diſcimus ſeſſ. 6. cap. 5. quod eſt de *neceſſitate præparationis ad juſtificationem in adultis, & unde ſit*: cap. 6. præſcribitur præparationis modus.

Quomodo autem diſponere ſe peccator aliquis ad juſtificationem poterit, ſi omnia ante reconciliationem ſunt peccata, ſive, ut damnatis Queſnelli vocibus iterum loquar, ſi *peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*; & *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*?

5 Denique objecta temerè Chriſti ſententia ex Euangelio Joannis ad præſentem minimè attinet quæſtionem. Quòd enim *omnis, qui facit peccatum, ſervus ſit peccati*, veriſſimum eſt apud omnes; ſed non ſenſu hæretico Lutheri, & Queſnelli, quaſi *omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum ſit*, qui eſt inter damnatos à S. Pio articulos trigeſimusquintus. Conditio iſta *ſinè gratia liberatoris* in Queſnelliano articulo haberi debet pro non addita, vel additâ tantùm ad fallendum, cùm excludatur clariſſimè omnis gratia per hunc 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*: ubi evidens eſt, *gratiam Liberatoris* cùm ſtatu peccati minimè conſiſtere, ſi gratia, & quidem prima, ſit ipſa reconciliatio.

Homo deditus gulæ, abdominis ſervus dicitur; non tamen ita, ut in omnibus prorſus actibus iſtud vitium ſectetur; idem eſt de ſuperbiâ, avaritiâ, odio, & quibuſcunque criminibus, quæ ſibi conſentientes efficiunt ſervos.

Neque Catholicus quiſquam dubitat, quin ſolus Dei filius nos poſſit à peccati ſervitute miſerrimâ liberare. Nam neque peccatorum jugum, quod ultro ſuſcepimus, vel à primo impoſitum parente eſt, excutere poſſumus abſque Servatoris auxilio, neque ſinè eo diu in juſtitia nos continere. Sed neque ad ullum actum ſalutiferum, vel quomodocunque diſponentem ad juſtitiam, ulla nobis ſinè gratia libertas eſt.

Unde non leve ſcandalum Belgis fuit novaturiens *Theologiæ compendium* à Queſnelli diſcipulo, ſeu cliente compoſitum, in quo pag. 24. ea protruditur aſſertio; *Neque tamen eſt, quod ſinè gratia ſufficiente non eſſent liberi ad ſupernaturalium præceptorum adimpletionem*. Compendium quidem iſtud Romæ damnatum eſt; ſed Queſnellus in mendaci ſua *Romana Eccleſia, & Summorum Pontificum defenſione* pag. 46. & 47. Compendii patrocinium ſuſcipit, fingens Romam immeritò illud proſcripſiſſe; ſed retractaſſe ſententiam: quod dignum Queſnelli ingenio commentum eſt.

6 Objicitur, & illud Apoſtoli Rom. cap. 7. v. 14. *Ego autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato*. In quem locum ita Sanctus Thomas: „ Poteſt hoc verbum dupliciter exponi, uno quidem modo, ut „ Apoſtolus loquatur in perſona hominis „ in peccato exiſtentis: & ita hoc Auguſti„ nus exponit in lib. 83. Quæſtionum. Poſt„ ea verò in libro contra Julianum expo„ nit hoc, ut Apoſtolus intelligatur lo„ qui in perſona ſua, ideſt hominis ſub gra„ tia conſtituti. Proſequamur ergo, decla„ rando qualiter hæc verba, & ſequentia „ diverſimodè poſſunt utroque modo expo„ ni, quamvis ſecunda expoſitio melior ſit„ Cur Adverſarii, qui ſe SS. Auguſtini, & Thomæ diſcipulos eſſe tantâ confidentia jactant, non ſequuntur interpretationem, quam Angelicus prædicat *meliorem*, & Auguſtinus ætate provectior lib. 6. contra Julianum capite 11. & lib. 1. Retractationum cap. 23. amplexus tribuit Sanctis Hilario, Gregorio Nazianzeno, Ambroſio, quamque ſecuti ſunt Hieronymus lib. 2. contra Pela-

Pelagianos, Gregorius Magnus lib. 19. Moralium cap. 6., S. Anſelmus, Primaſius, & cum Schola Thomiſtica interpretes paſſim.

• Hac autem explicatione ſuppoſita, quòd ſcilicet *Apoſtolus loquatur in perſona ſua, id eſt hominis ſub gratia conſtituti*; verba Apoſtoli non pertinent ad peccatorem, de quo præſens aſſerit articulus, *peccatorem non eſſe liberum, niſi ad malum ſinè gratia Liberatoris*.

Accipiamus tamen verba Apoſtoli de peccatore venumdato ſub peccato non ſolùm originis; ſed etiam propriæ voluntatis; qua indè ratione adverſarii conficient, omnem hominem peccatorem delinquere in omnibus prorſus actibus; nec aliud poſſe quàm peccare, deficiente ad omnem actum alium libertate, niſi liberatoris gratiâ fulciatur? Liberum hominis arbitrium peccato infirmum redditur; ſed non extinguitur penitùs: ratio offuſcatur; ſed non omnino tollitur, quin aliquid ſubinde ad bonum naturæ pertinens, viribus humanis cum Dei concurſu ſolito, intrà naturæ limites valeat operari. Figmentum nempe Novatorum ridiculum eſt, quemlibet peccatorem ita eſſe venumdatum ſub peccato, ut nullum prætereat momentum temporis, quin vehementibus adeò urgeatur concupiſcentiæ ſtimulis, ut nec ſtare poſſit, nec ſedere, nec movere pedem, vel manum, nec ſtudiis applicare animum, nec arte mechanica exercere corpus, quin in peccata ſemper nova conſentiat.

Contumelioſa, temeraria, ac falſa in peccatores omnes criminatio eſt. Nos erga adverſarios, etſi non uno crimine infames, Schiſmaticos, hæreticos, odio furentes adversùs communem Chriſtianorum omnium Patrem, & omnem ei obedientem Eccleſiam, erimus benigniores, quàm ut in omni prorſus opere eos exiſtimemus novo ſe irretire delicto, nec ullas dum vigilant, iniquo odio, ac furori concedere ferias.

7 Jeremiæ cap. 13. *hæc dicit Dominus: Sic putreſcere faciam ſuperbiam Juda, & ſuperbiam Jeruſalem multam; populum iſtum peſſimum, qui nolunt audire verba mea: & ambulant in pravitate cordis ſui, abieruntque poſt deos alienos; ut ſervirent eis, & adorarent eos.* Tum aliquantò poſt: *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum.* Quærendum hic ab adverſariis textum hunc intorquentibus, an ſentiant omnibus, & ſingulis peccatoribus, vel unico delicto mortifero inquinatis competere exprobationes, quaſcumque Deus ſceleribus idololatriæ, & aliis graviſſimis inquinatiſſimo populo ingerit?

Demus etiam, quod à veritate maximè alienum eſt, de quolibet hìc Prophetam agere peccatore, vel ejus verba poſſe omnibus applicari; quomodò hinc eruitur omnia, & ſingula peccatorum opera alicujus noxæ labe infici, abſente gratia liberatoris? Sinè hac non poſſe illos ad juſtitiam converti, non poſſe ex peccatoribus fieri Sanctos, omnis fatetur Catholicus contra Pelagium. Sed & conſtanter Eccleſia tenet contra Calvinum, Bajum, Queſnellum, quòd non omnia peccatoris opera, etiam merè naturalia, ſint peccata. Non enim ratio, lumen naturæ, & liberum arbitrium, quolibet peccato, etſi infirmius redditum, penitùs extinguitur, ut nihil velle, aut operari valeat naturæ conveniens, & innocuum, niſi concurrerit omnem naturæ ordinem tranſcendens Liberatoris auxilium.

Nihil, ut patet, damnato articulo ſimile continet Jeremiæ, ſive Dei per ipſum loquentis, ſententia, aut quiſcunque alius Divini Codicis textus. Verùm adverſariis facilius eſt, & ad fallendos ſimplices magis idoneum, ſacras lacinias temerè excerptas congerere, quàm ratione ſolidâ, vel utcunque probabili oſtendere damnati articuli cum ſacro Codice conſenſum.

Reſponſionem noſtram de Scripturis terminet, & adverſariorum reprimat temeritatem S. Gregorius Magnus homilia 27. in Evangelium Joannis cap. 15. v. 12. *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectionem cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt; ſed aliud eſt, quod ſponte impenditur naturæ, aliud, quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientia.* Nihil igitur præſidii Queſnello eſt in ſacris eloquiis.

CAPUT III.

Reſpondetur ad objectiones deſumptas ex Concilio ſecundo Arauſicano, & Epiſtola Synodali Africanorum Antiſtitum in Sardinia exulum.

1 Non plus patrocinii inveniet Queſnellus in Conciliis, & traditione. Lubenter ſubſcribimus Arauſicanæ Synodi ſecundæ canoni 13. ſic definienti: *Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, niſi per gratiam Baptiſmi, non poteſt reparari: quod amiſſum,* non-

nonniſi, à quo potuit dari, potuit reddi: unde ipſa veritas dicit, ſi vos filius liberaverit, liberi eritis.

Nemini quoque catholico diſplicere poteſt iſta ejuſdem Synodi concluſio; *ſecundum ſupraſcriptas ſanctarum Scripturarum, vel antiquorum Patrum definitiones hoc, Deo propitiante, & prædicare debemus, & credere, quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum, ſicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi gratia eum, & miſericordia Divina præveniret.* Quis Orthodoxus dubitet poſt adeò diſertas contra Pelagium definitiones, quin nemo poſſit credere, diligere, aut quidpiam boni operis facere propter Deum, *ſicut oportuit, niſi gratia eum, & miſericordia Divina præveniret?*

Sed quo Canone docemur, nihil agnoſcere medium inter bonum ſalutiferum, & peccatum, ut ex eo quod nihil boni ſinè gratia fieri valeat *ſicut oportuit* ad ſalutem, vel juſtitiam, ſtatim inferre neceſſe ſit, nihil ſinè gratia fieri poſſe niſi peccatum? Bona naturæ ſinè gratia, poſt Sanctos Patres Angelicus, & Seraphicus Doctores ſanctiſſimi, & qui non Scriptores Catholici, præſertim poſt iteratas toties contra Baji articulos Sedis Apoſtolicæ ſententias profitentur?

Si erubeſcere noviſſent Adverſarii, hanc nobis concluſionem Synodi non objicerent, quam & evidens eſt non ſuffragari præſenti articulo, & directiſſimè refragari vigeſimo octavo. Quomodo enim *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, ſi *nullus aut diligere Deum ſicut oportuit, aut credere in Deum aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi gratia eum Divina præveniret?* Si & impoſſibilis ſit peccatoris adulti reconciliatio ſinè fide prævia, & aliis bonis actibus ad juſtificationem diſponentibus, qui actus, ut Arauſicana docet concluſio, ab ipſa debent Divina gratia præveniri? Queſnellus autem tam mirabilis Philoſophus, quàm novaturiens Theologus, effectum ſtatuit causâ, & diſpoſitionibus anteriorem; remiſſionem ſcilicet peccatorum ante ullius boni operis exercitium, quod abſque *præveniente gratia* eſſe non poteſt juxta Concilium, & Fidem Catholicam; juxta Queſnellum verò juſtificatio, utpote prima gratia, omnem præcedere debet bonam hominis operationem.

2 Novum temeritatis, ſed & peſſimæ fidei argumentum eſt objectio Epiſtolæ Synodicæ Africanorum Antiſtitum cap.5.: ſic ibi legitur: *Proindè ſcienda eſt, dilectiſſimi, & recto tenore veræ fidei profitenda, tam humani arbitrii egena paupertas, quàm Divinæ gratiæ indeficiens largitas. Quid enim habes, inquit Apoſtolus, quod non accepiſti? Quid gloriaris quaſi non acceperis? Ante largitatem quippe gratiæ eſt in homine quidem liberum arbitrium; ſed non bonum; quia non illuminatum: proinde niſi gratia detur, bonum ipſum arbitrium non habetur; ſic namque eſt liberum hominis arbitrium abſque dono gratiæ, ſicut eſt oculus ſinè luce; nam, & oculus ad videndum factus eſt; ſed niſi lumen acceperit, non videbit........ Sicut ergo corporis oculus, ſemper indiget lumen accipere, ut ipſum poſſit aſpicere; ſic & libero arbitrio hominis nulla poteſt gratiæ ſuffragari cognitio, niſi detur ipſius gratiæ ſpiritualis infuſio.*

Hactenus Epiſtola, in qua nihil eſt, quod non ultro omnes catholici fateantur, & prædicent. Qua verò ratione definitioni Pontificiæ opponitur? Ex Queſnelliani nempe articuli damnatione ſequitur, liberum arbitrium, dum aliqua innocuè operatur, poſſe eſſe ſinè gratiâ; Unde Janſeniani perfidè inferunt, CLEMENTEM XI. definire, quod liberum arbitrium, & homo poſſit eſſe bonus ſinè gratia; ſed quis hominem unquam appellari audiit bonum, ex eo quòd non omnia prorſus opera ejus mala ſint? Bonum ex integra cauſa dicitur, malum ex ſingulis defectibus. Sinè dubio liberum arbitrium adeò ſinè gratia non eſt bonum, ut, ſi gratia habituali caruerit, ſimpliciter malum ſit, & peccati veneno, ac turpitudine inquinatum. Si gratia defuerit actualis, habitualis bonitas non diu conſervabitur, nullumque interea actum præditum bonitate morali, & ad veram, ac ſalutarem juſtitiam pertinentem elicere homo poterit.

Alioquin juſtitiam aliquam latè dictam, & à ſanctitate, quæ ex gratia eſt, diſtinctam in Paulo aſſerit S.Chryſoſtomus ad Philipp. cap.3. ubi explicans illud, *non habens meam juſtitiam*, ait: *rectè dixit* (Apoſtolus) *non habens meam juſtitiam; ideſt non illam, quam meis ſudoribus, ac laboribus comparaveram; ſed quam ex gratia inveni.* Et mox: *Dei autem dona* (ſeu opera facta ex gratiâ) *longo intervallo antecedunt utilitatem rectorum factorum, quæ ex noſtro ſtudio profecta ſunt.*

Et ipſe Auguſtinus libro de Spiritu, & litera cap.28. de Judæis ait: *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquod anima rationalis & ſentit, & facit; ſed pietas, quæ in aliam vitam* trans-

transfert beatam, & æternam, legem habet immaculatam, & convertentem animas, ut ex illo lumine renoventur. Ubi vident adverſarii vi naturæ poſſe aliquid *legitimum* fieri ab iis, qui nec ſimpliciter boni ſunt, nec immaculati, nec Divino renovati lumine.

Ibidem Auguſtinus: in *impiis, & peſſimis hominibus aliqua bona opera ad ſalutem æternam nihil profutura* prædicat. Longè igitur aliud eſt, liberum arbitrium ſinè gratia non eſſe, nec dici ſimpliciter bonum; aliud, omnia liberi arbitrii opera abſque gratiæ auxilio eſſe peccata.

3 Et quis præter Queſnellum, atque ejus Sectatores, tam ſpurios Sancti Thomæ, quàm Auguſtini diſcipulos, refugiat profiteri cum Angelico 1. 2. quæſt. 109. art. 5. *Sinè gratiâ hominem poſſe facere opera perducentia ad bonum aliquod homini connaturale: ſicut laborare in agro, bibere, manducare, & habere amicum, & alia hujuſmodi, ut Auguſtinus dicit in tertia reſponſione contra Pelagianos.* (ideſt lib. 3. Hypognoſtici cap. 4.)? quod opus, etſi pridem relatum inter Auguſtini opera, ipſius eſſe non creditur hoc tempore; agnoſcit tamen vel ipſe Janſenius, doctrinam libri eſſe Auguſtinianæ conſonam.

Sic ergo Auctor Hypognoſtici: *Eſſe fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus habentibus quidem judicium rationis; non per quod ſit idoneum, quæ ad Deum pertinent, ſinè Deo aut inchoare, aut certè peragere; ſed tantùm in operibus vitæ præſentis, tam bonis, quàm etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, ideſt, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, uxorem velle ducere, pecora nutrire, artem diſcere diverſarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præſentem pertinet vitam; quæ omnia non ſinè gubernaculo Divino ſubſiſtunt; imò ex ipſo, & per ipſum ſunt, & eſſe cœperunt.* Bona ſcilicet in genere naturalium, quæ, ut res omnes à Deo conditæ, ejuſdem ſemper providentiæ ſubduntur, &, ut auctor loquitur, *non ſinè Divino gubernaculo ſubſiſtunt.*

Rnrſus S. Thomas 2. 2. quæſt. 19. art. 4. ait: *Infideles bona opera, ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſe.* Ibid. *Per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus ratio naturalis, quin remaneat in eis aliqua veri cognitio, per quam facere poſſunt aliquod opus de genere bonorum.* Non propterea tamen infideles boni ſunt, aut eorum liberum arbitrium tot crimiuibus cortuptum, ſimpliciter vocabitur *bonum*. Quòd igitur ab Africanis Epiſcopis *liberum arbitrium* dicatur *ſinè gratia non eſſe bonum*, minimè juvat advetſarios, ut indè ſtatuant, nihil boni, etiam connatutalis, imò nihil niſi malum, ſinè gratia fieri à libero arbitrio poſſe.

4 Innumeris ptidem edoctus experimentis, quoties apud Janſeniſtas lego ſententiarum ex Patribus citatas lacinias, punctis aliquot intetpoſitis, quæ omiſſionem ſignificant, ſuſpicari cogor truncationem, non vitandæ cansâ prolixitatis, ſed occultandi luminis malè agentibus odioſi. Novum hujus fallaciæ ſpecimen in præſentis citatione epiſtolæ manifeſtum eſt; ubi omiſſa ſunt, quæ reſtituo: *Illa autem eſt lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum: Illuminat autem hominem, ſe ipſum dando per gratiam*; quæ juncta cum *Divinæ gratiæ indeficiente largitate*, verbis anteriotibus prædicatâ, ſubruunt plurimos Queſnelli articulos, Deique adversùs ejus blaſphemias, bonitatem demonſtrant.

Si enim ea ſit *Divinæ gratiæ indeficiens largitas; ſi illa lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum, illuminans hominem, ſe ipſum dando per gratiam* omni homini venienti in hunc Mundum, Paganis, Judæis, Hæreticis, Schiſmaticis, peccatoribus, etiam ſe non convertentibus, cortuunt neceſſariò articuli ſequentes: vigeſimusſextus, *Nulla dantur gratiæ, niſi per fidem:* 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum:* 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio:* 29. *Extra Eccleſiam nulla conceditur gratia:* 33. *Proh! quantum oportet bonis terrenis, & ſibimetipſi renuntiaſſe, ad hoc, ut quis fiduciam habeat, ſibi, ut ita dicam, approprjandi Chriſtum Jeſum, ejus amorem, mortem, & myſteria, ut facit S. Paulus, dicens, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.*

Prætereo propoſitiones plures, quibus omnis gratia aſſetitur efficax, omnipotens, *ſuprema, ſinè qua confiteri Chriſtum nunquam poſſumus, & cum qua nunquam illum abnegamus*; quæ eſt propoſitio nona.

Vident adverſarii, Africanos Patres alieniſſimos eſſe ab ea Queſnelli, & Arnaldi dutitie, qua ſtatuunt, *Paganos, Judæos, Hæreticos, alioſque hujus generis nullum omnino accipere à Jeſu Chriſto influxum, adeóque hinc rectè inferri, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem ſinè omni gratia ſufficienti*, quæ novitas, imò hæreſis meritò damnata eſt ab Alexandro VIII. art. 5. inter 31., cui prorſus congruit damnata à CLEMENTE XI. propoſitio 29. *Extra Eccleſiam nulla concedi-*

ceditur gratia; dum autem accedit 38. *peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*, nexu inſolubili trahit ſecum hæreſim octavam, memorato Alexandri diplomate proſtratam: *Neceſſe eſt, inſidelem in omni opere peccare*. Imò neceſſe eſt, peccatorem quemlibet in omni actu delinquere, quamdiu peecatorum ei remiſſio non conceditur, quæ iterum hæreſis inevitabilis Queſnello eſt, quamdiu atticulum præſentem, & 28. obſtinatus defenderit, *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

Antequam Africanos antiſtites dimittam, alia Queſnelli hæteſis, quæ Conſtitutione UNIGENITUS proſcribitur, indicanda eſt, eodem, qui nobis objicitur loco, ab jiſdem refutata Epiſcopis. Dicunt illi: *Niſi gratia detur, bonum ipſum arbitrium non habetur, & libero arbitrio hominis nulla poteſt gratia ſuffragari cognitio, niſi detur ipſius gratiæ ſpiritualis infuſio*. Procul igitur abigatur propoſitio Queſnelli 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet*. Voluntas enim Dei nobis non datur, non infunditur; ſed neque gratia, cujus eſt *indeficiens largitas illuminans omnem hominem venientem in hunc Mnndum*, eſt ſemper *omnipotens, & facient quod jubet*.

5 Non magls ſtabiliendo contra Conſtitutionem errori ſervit Epiſtola Petri Diaconi ad eoſdem Antiſtites. Adverſariis placet potiſſimùm hæc Epiſtolæ lacinia: *Itaqne Serpentis aſtutiâ depravatus, ſponte Divinæ legis depravator effectus eſt: & ideo ſecundùm quod ei prædictum fuerat, juſto judicio Dei, mortis pœnâ damnatur, totuſque, id eſt, ſecundùm corpus, & ſecundùm animam in deterius commutatus, amiſsâ libertate propriâ, ſub peccati ſervitio mancipatur*.

Sic eſt, homo ſponte Divinæ legis depravator, ſeu tranſgreſſor effectus, Divino judicio ita in deterius eſt mutatus, ut ſe mancipans peccati ſervitio, amiſerit libertatem propriam ad Divinæ legis obſervationem, ut verba objecta indicant, & magis colligitur ex ſequentibus, quæ callido ab adverſariis conſilio ſupprimuntur: *Ut ergo falſa libertas*, inquit Diaconus, *fieret vera libertas, id eſt, ut humana libertas fieret CHRISTIANA LIBERTAS, eadem libertas liberatore indiguit, quo poſſet per ejns gratiam ab occupationibus humanis averſa, EA COGITARE, ET DESIDERARE, QUÆ PERTINENT AD VITAM ÆTERNAM. Sinè hac igitur gratia poteſt quidem cogitare, & deſiderare HUMANA: non antem poteſt cogitare, aut velle Divina: quorum primum eſt, & præcipuum fundamentum, & crepido quodammodo, ſive omnium bonorum origo, credere in Dominum gloriæ crucifixum*. Ubi evidens eſt concedi homini lapſo libertatem *ad humana*, non ſolùm mala, ſed etiam innoxia intra limites naturæ; tantùm autem negari *libertatem Chriſtianam* ſinè gratia; libertatem ſcilicet *cogitandi, & deſiderandi, quæ pertinent ad vitam æternam*. Talis ſinè gratia libertas Pelagiana eſt, quam Petrus Diaconus, & cæteri poſt Auguſtinum Catholici perpetuò impugnarunt.

CAPUT IV.

Diluuntur, quæ Adverſarii objiciunt ex Auguſtino.

1 Libro 4. contra Julianum Pelagii Sectatorem cap. 3. ſic illum S. Doctor alloquitur. *Quoniam ſaltèm concedis, opera Infidelium, quæ ſibi eorum videntur bona, non tamen eos ad ſalutem ſempiternam, regnumque perducere; Scito nos illud bonnm hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum ſinè Dei gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei, & hominum, nemini poſſe conferri, per qnod ſolùm homo poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci*. Semper igitur mente fixum teneamus, ab Auguſtino, & ejus diſcipulis, *illud bonum hominum dici, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, per quod ſolùm homo poteſt ad æternnm Dei donum, regnumque perduci*. Et ſimul *illnd bonum hominum illam voluntatem bonam, illud opus bonum ſinè gratia, quæ datnr per unum Mediatorem Dei, & hominum, nemini poſſe conferri*. Unde patet, Hipponenſem Antiſtitem cum Angelico, Seraphico, & cæteris Doctoribus Catholicis optimè conciliari, nt non negetur homini lapſo omnis operis innocui poteſtas ſinè gratia Mediatoris; ſed poteſtas boni iſtiuſmodi *operis, per quod homo poteſt ad æternum Dei donnm, regnnmque perduci*.

Julianus, & Pelagius, negato originis peccato, Baptiſmum non ad illius remedium, ſed ad ſalutem ex Dei tantummodo ordinatione neceſſarium prædicabant, ut Chriſti populus, & Eccleſia hoc veluti ſigno diſcerneretur ab extraneis. Quo ſigno cum carerent Infideles, & ſinè fide impoſſibile ſit placere Deo, ſtatuebant in eis Julianus, & Pelagius bona opera, quæ defectu Baptiſmi, & fidei ſalvare Infideles non poſſent; ſed quæ, ſi in baptizatis, & Fidelibus fuiſſent, potuiſſent conducere ad ſalutem,

quam-

quamvis elicita ſinè gratia Mediatoris: quod Auguſtinus, & omnes Catholici pernegant.

Objicitur ex Auguſtini Enchiridio c.30. *Quid enim boni operari poteſt perditus, niſi quantum fuerit à perditione liberatus? Nunquid libero voluntatis arbitrio? Et hoc abſit; nam libero arbitrio malè utens homo, & ſe perdidit, & ipſum. Sicut enim qui ſe occidit, utique vivendo ſe occidit: ſed ſe occidendo non vivit; nec ſe ipſum poteſt reſuſcitare, cùm occiderit: ita cùm libero peccaretur arbitrio, victore peccato amiſſum eſt & liberum arbitrium.*

Aptiſſima Auguſtini comparatio eſt; quemadmodum enim ſuo corpori vitam adimens, non poteſt ademptam reſtituere; ita qui animæ ſuæ mortem peccando intulit, non poteſt eam ſuâ induſtriâ depellere, animumque ab illato interitu vindicare; ſed potentiori ad hoc indiget ſubſidio Salvatoris. Unde & apud Auguſtinum ſtatim ſequitur: *A quo enim quis devictus eſt, huic & ſervus addictus eſt; Petri certè Apoſtoli eſt iſta ſententia; quæ cùm vera ſit, qualis, quæſo, poteſt ſervi addicti eſſe libertas, niſi quando eum peccare delectat? Liberaliter enim ſervit, qui ſui Domini voluntatem libenter facit: ac per hoc ad peccandum liber eſt, qui peccati ſervus eſt; unde ad juſtè faciendum, liber non erit, niſi à peccato liberatus, eſſe juſtitiæ cœperit ſervus. Ipſa eſt vera libertas propter rectè facti lætitiam, ſimul & pia ſervitus propter præcepti obedientiam. Sed iſta libertas ad bene faciendum, unde erit homini addicto, & vendito, niſi redimat ille, cujus illa vox eſt: Si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis? Quod antequam in homine fieri incipiat, quomodo quiſquam de libero arbitrio in ipſo bono glorietur opere, qui nondum liber eſt ad operandum bene?*

Hic iterum perſpicuum eſt, boni operis nomine ab Auguſtino intelligi opus veræ *juſtitiæ*, & *piæ ſervitutis propter præcepti obedientiam*. Ad hoc liberi non ſumus ſinè gratia: & quidem libertatis nomine ſive in bonis, ſive in malis actibus, non ſola hic intelligitur agendi facultas; ſed animi ad agendum propenſio, & in actione *lætitia*, quæ circa peccata obvenit iis, qui ſeculo, & rebus inanibus addicti ſunt: circa opus autem juſtitiæ non primo ſtatim accidere ſolet converſionis initio. Quis dubitet Catholicus, quin talis in *pietatis* operibus libertas à gratia fit, ſed de bonis ad *juſtitiam*, & *pietatem* non pertinentibus, nulla hic Auguſtino contra Pelagium diſceptatio eſt.

3 Cenſebat nempe Pelagius, teſte Auguſtino lib. de natura, & gratia cap. 16., ad opera ſalutaria non requiri gratiam: *Ne fiat*, inquiebat Pelagius, *injuria libero arbitrio, quod ſibi ſufficit poſſibilitate naturæ ad implenda omnia præcepta juſtitiæ*. Et quamvis legem, atque doctrinam requireret, quâ diſcere poſſet, quæ agenda ſint; his tamen cognitis, ajebat Pelagius ſibi ſufficere naturam, ut viam juſtitiæ, & ſalutis cognitam ingrederetur.

Sic Pelagianorum nomine Auguſtinus lib. de gratia Chriſti cap. 41. *Ut videlicet tanquam viâ demonſtratâ, quà ambulare debeamus, jam viribus liberi arbitrii, adjutorio nullo alterius indigentes, ſufficiamus nobis, nè deficiamus in via.*

Et lib. 4. ad Bonifacium cap. 2. *Dicunt, liberum arbitrium non periiſſe, cùm loquatur Dominus per Prophetam: ſi volueritis, & audieritis me, quæ bona ſunt terræ, edetis: ſi nolueritis, & non audieritis, gladius vos comedet.* Sicut nempe hominis voluntas ad malum ſibi ſufficit, ita ſibi eam ſufficere arbitrabantur ad bonum quodcunque, etiam ſalutiferum, teſtante de eis Auguſtino lib. 1. cap. 1. & 3. *Hac eſt quippe eorum intentio, qua gratiam deſtruere moliuntur ..... dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri ...... ut igitur & hoc ſciant ad gratiam pertinere, legant, quod ipſe Dominus ait: Nemo poteſt venire ad me, niſi pater, qui miſit me, traxerit eum ... idipſum aliis verbis repetendo, in eo, quod ait, niſi fuerit ei datum à Patre meo ..... Datur ergo poteſtas, ut Filii Dei fiant .... quæ poteſtas, niſi detur à Deo, nulla eſſe poteſt ex libero arbitrio; quia nec liberum in bono erit, quod Liberator non liberaverit ...... Nemo igitur poteſt habere voluntatem juſtam, niſi nullis præcedentibus meritis acceperit veram, hoc eſt gratuitam deſuper gratiam. Hoc iſti nolunt elati, & ſuperbi.*

Denique ibidem cap. 3. proſequens, docet Auguſtinus, *non poſſe captivam voluntatem, niſi Dei gratiâ reſpirare in ſalubrem libertatem, quod evertit hæreſim Pelagianam*. De ſalubri ſcilicet libertate, ſive ad opera ſalutifera, quibus ad Chriſtum omnis veræ juſtitiæ fontem, & præmium perveniatur æternum, Catholicæ Eccleſiæ adversùs Pelagium doctrina, atque contentio fuit.

4 Idem teſtatur alter Pelagianæ hæreſeos debellator, & Auguſtini, ut omnes agnoſcunt fidiſſimus Diſcipulus S. Proſper. Prolixior ejus, ſed & luce meridianâ clarior ſententia eſt in epiſtola ad Rufinum de gratia, & libero arbitrio, ſub initium,,, ,, Pelagianæ (inquit) hæreſis, quo dog- ,, mate Catholicam fidem deſtruere adorta

ſit,

„ ſit, & quibus impietatum venenis viſcera
„ Eccleſiæ, atque ipſa vitalia Corporis
„ Chriſti voluerit occupare, notiora ſunt,
„ quàm ut opere narrationis indigeant.
„ Ex his tamen una eſt blaſphemia, ne-
„ quiſſimum, & ſubtiliſſimum germen alia-
„ tum, qua dicunt: Gratiam Dei ſecun-
„ dùm merita hominum dari. Cùm enim
„ primùm tantam humanæ naturæ vellent
„ aſtruere ſanitatem, ut per ſolum liberum
„ arbitrium poſſet aſſequi Dei regnum; eò
„ quòd tam plenè ipſo conditionis ſuæ
„ præſidio juvaretur; ut habens naturaliter
„ rationalem intellectum, facilè bonum
„ eligeret, malumque vitaret: & ubi in
„ utraque parte libera eſſent opera volun-
„ tatis, non facultatem his, qui mali ſunt,
„ ad bonum deeſſe, ſed ſtudium. Cùm er-
„ go, ut dixi, totam juſtitiam hominis ex
„ naturali vellent rectitudine, ac poſſibili-
„ tate ſubſiſtere, atque hanc definitionem
„ doctrina ſana reſpueret, damnatum à
„ Catholicis ſenſum, & multis poſtea hæ-
„ reticæ fraudis varietatibus coloratum,
„ hoc apud ſe ingenio ſervaverunt, ut ad
„ incipiendum, & proficiendum, & ad
„ perſeverandum in bono, neceſſariam
„ homini Dei gratiam profiterentur. Sed
„ in hac profeſſione, quomodo vaſa iræ
„ molirentur irrepere, ipſa Dei gratia vaſis
„ miſericordiæ revelavit. Intellectum eſt
„ enim, ſaluberrimèque perſpectum, hoc
„ tantum eos de gratia confiteri, quod
„ quædam libero arbitrio ſit magiſtra, ſe-
„ que per cohortationes, per legem, per
„ doctrinam, per creaturam, per contem-
„ plationem, per miracula, perque terro-
„ res extrinſecus judicio ejus oſtendat,
„ quo unuſquiſque ſecundùm voluntatis
„ ſuæ motum, ſi quæſierit, inveniat: ſi
„ petierit, percipiat: ſi pulſaverit, in-
„ troeat: Quia ſcilicet gratiæ ipſius voca-
„ tio hoc primum circa nos agat, ut no-
„ ſtræ facultatis arbitrium admoneat, nec
„ aliud ſit gratia, quàm lex, quàm Pro-
„ pheta, quàm Doctor, cui circa omnes
„ homines per univerſum mundum com-
„ mune, & generale ſit ſtudium, ut qui
„ voluerint credere, & qui crediderint,
„ juſtificationem merito fidei, & bonæ vo-
„ luntatis accipiant: ac ſi gratia Dei, ſe-
„ cundùm hominum meritum tribuatur;
„ atque hoc modo gratia non ſit gratia;
„ quia ſi meritis redditur, & non ipſa eſt
„ bonorum creatrix, fruſtrà gratia nomi-
„ natur. Has autem verſurias, &c.

5 Manifeſtum itaque eſt, non de bonis actibus ad pietatem, & beatitudinem nihil conducentibus, ſed de actibus ſalutiferis Auguſtino, & Diſcipulis ejus adversùs Pelagianos controverſiam fuiſſe; unde fruſtrà nobis intorquetur illud Auguſtini ad Bonifacium lib. 1. cap. 3.

„ Quæ poteſtas „ (ut
„ fiant filii Dei) „ niſi detur à Deo, nulla
„ eſſe poteſt ex libero arbitrio; quia nec
„ liberum in bono erit, quod Liberator
„ non liberaverit; ſed in malo liberum
„ habet arbitrium, cui delectationem ma-
„ litiæ, vel occultus, vel manifeſtus de-
„ ceptor inſeruit, vel ſibi ipſi perſuaſit.
„ Non itaque, ſicut dicunt nos quidam di-
„ cere, & iſte audet inſuper ſcribere,
„ omnes in peccatum veluti inviti carnis
„ ſuæ neceſſitate coguntur; ſed ſi jam in
„ ea ætate ſunt, ut propriæ mentis utantur
„ arbitrio, & in peccato ſua voluntate re-
„ tinentur, & à peccato in peccatum ſua
„ voluntate præcipitantur, neque agit in
„ eis etiam qui ſuadet, & decipit, niſi ut
„ peccatum voluntate committant, vel
„ ignorantiâ veritatis, vel delectatione
„ iniquitatis, vel utroque malo, & cæci-
„ tatis, & infirmitatis. Sed hæc voluntas,
„ quæ libera eſt in malis, quia delectatur
„ malis, ideo libera in bonis non eſt, quia
„ cœleſti delectatione non afficitur.

De quibus bonis hic iterum aſſertio Auguſtini eſt? De cœleſtibus nempe, vel ad ea diſponentibus, ad quæ cæleſtis delectatio conducit. Quod adverſarios hæc objicientes latere minimè potuit, cùm ex verbis immediatè præcedentibus manifeſtum ſit, agi de *poteſtate*, quam Verbum caro factum omnibus ſe recipientibus *dedit, Filios Dei fieri*, ut teſtatur in Euangelio Joannes. Quis dubitet, quin poteſtas, *ut fiamus filii Dei*, vel quibuſcunque ad hoc operibus nos diſponamus, ſit ex gratia? De inferioris ordinis actibus, etſi bono naturæ convenientibus, ſed nihil ſeu prope, ſeu eminus conferentibus, aut diſponentibus ad pietatem, & ſalutarem juſtitiam, nulla hic Auguſtino cum Pelagianis diſceptatio fuit.

6 Nihilominus alterum ex ejus libro de correptione, & gratia cap. 1. ſpiculum in nos vibrant adverſarii. Illic ſcilicet Sanctus Doctor: *In bono autem*, inquit, *liber eſſe nullus poteſt, niſi fuerit liberatus ab eo, qui dixit: Si vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis..... Hanc fidem, quæ ſinè dubio vera, & Prophetica, & Apoſtolica, & Catholica fides eſt, &c.*

Opem ferre cuplo adverſariis, & lucem argumento addere ex antecedentibus. Sic ibi præterea legitur: *Dominus autem ipſi*

non

non ſolùm oſtendit nobis, à quo malo declinemus, & quod bonum faciamus, quod ſolùm oſtendit legis litera; verùm etiam adjuvat nos, ut declinemus à malo, & faciamus bonum, quod nullus poteſt ſinè ſpiritu gratiæ: quæ ſi deſit ad hoc lex adeſt ut reos faciat, & occidat: propter quod dicit Apoſtolus litera occidit; ſpiritus autem vivificat. Qui ergo legitimè lege utitur, diſcit in ea malum, & bonum, & non confidens in virtute ſua confugit ad gratiam, qua præſtante declinet, à malo, & faciat bonum. Quis autem confugit ad gratiam, niſi cùm à Domino greſſus hominis diriguntur, & viam ejus volet? Ac per hoc & deſiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ eſt; de quo ait ille: Et dixi nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ excelſi. Liberum itaque arbitrium & ad malum, & ad bonum faciendum confitendum eſt nos habere; ſed in malo faciendo liber eſt quiſque juſtitiæ, ſervuſque peccati; in bono autem, &c.

Videre hìc Adverſarii nolunt; quia tenebras ignorantiæ, & errores præ veritatis luce voluntariè cæci diligunt; ſed ſatis perſpicit Lector Catholicus, ad quæ bona opus eſſe gratiâ doceat Auguſtinus; de iis bonis loquitur, quæ cuicunque obtigerint, efficiunt, ut eorum numero comprehendatur, de quibus æterna veritas dixit, eſſe *verè liberos*; quia eos *Filius liberavit*, *quos ſpiritus vivificat*, *qui lege legitimè utuntur*, qui non confidentes in virtute ſua, *confugiunt ad gratiam, qua præſtante, declinant à malo, & faciunt bonum: quorum ita greſſus à Domino diriguntur, ut viam ejus velint; qui deſiderant auxilium gratiæ, qui dicunt: nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelſi*. Poteſtne Auguſtinus clariùs, quaſi digito monſtrare, quod bonum intelligat, de quo mox concludit nos opus habere auxilio gratiæ? De bono ſcilicet veræ pietatis, & ad ſalutem, ſeu prope, ſeu eminus diſponente.

7 Ad tale bonum gratiam requiri, rectè aſſerit Auguſtinus: *Hanc fidem eſſe ſinè dubio veram, Propheticam, & Apoſtolicam, & Catholicam.* Cùm autem Baji, & Janſenii aſſeclæ perſuadere volunt, hæc tam magnifica prædicata convenire ſententiæ à tot Pontificibus proſcriptæ, vix ſcio, an hæc hæreticis propria impudentia, Theologis Catholicis non riſum potiùs moveat, quàm indignationem? Omnes nempe prǽter Queſnelli aſſeclas ignorant, aut negligunt *fidem*, quam Auguſtinus affirmavit *ſinè dubio veram, Propheticam, Apoſtolicam, Catholicam*, atque adeò hæc ad ſolos Lutheranos, & Queſnello ſimiles apoſtolos, derelictâ Romanâ Eccleſiâ, migraverit. Hanc enim fidem non ſolùm CLEMENS XI. neſcit, atque ei obediens Eccleſia; ſed neſciverunt, imò prohibuerunt, damnaruntque tres alii pridem Pontifices maximi Sanctus Pius, Gregorius XIII., & Urbanus VIII.

Oppoſitam eſſe omnium Theologorum contra unum Gregorium Ariminenſem conqueritur Lutherus in Epiſtola de diſput. Lypſica: *Certum eſt*, inquit, *modernos cum Scotiſtis, & Thomiſtis in hac re, id eſt de libero arbitrio, & gratia conſentire, excepto uno Gregor. Ariminen. quem omnes damnant, qui & ipſe eos Pelagianis deteriores eſſe, & rectè, & efficaciter convincit. Is enim ſolus inter Scholaſticos recentiores cum Auguſtino, & Apoſtolo conſentit. Nam Pelagiani, etſi ſinè gratia opus bonum fieri poſſe aſſeruerint, non tamen ſinè gratia cœlum obtineri poſſe dixerunt. Idem certè dicunt Scholaſtici, dum ſinè gratia opus bonum; ſed non meritorium fieri poſſe docent.*

Ita Lutherus. Videant itaque Adverſarii, quo duce contra omnes Scholaſticos, contra tot Summos Pontifices, & Eccleſiam pugnent. Unicum inter Scholaſticos, & contra omnes invenit hæreſiarcha Gregorium Ariminenſem: inter antiquos Auguſtinum ſibi vindicat, & Apoſtolum; utrumque etiam ſuum ubique eſſe mentiuntur Janſeniſtæ.

8 De Gregorio Ariminenſi fatendum eſt, eum placita ſubinde ſecutum eſſe durioria, & ſingularia, quæ, ſi tot Pontificum contra Bajum, & Janſenium definitiones ipſi videre licuiſſet, caſtigaſſet indubiè, ut eum Eccleſiâ ſentiret: interim Lovanienſis aliquis (Gregorii dicam an Janſenii diſcipulus?) citatur à Cardinale Aguirre Theologiæ S. Anſelmi diſp. 22. ſect. 1. ſic aſſerens: *Cornelius Janſenius diſcipulum egit non ſolius Auguſtini Hipponenſis; ſed etiam Gregorii Ariminenſis; nullam enim, aut certè vix ullam capitalem concluſionem ex Auguſtino elicuit Janſenius, quam non ante in terminis elicuerit Gregorius*. Hæc ille Lovanienſis tunc juvenis, & ante Pontificias contra Janſenii hæreſim ſanctiones, quas dein reveritus ab errore creditur reſipuiſſe.

In communi tradenda ſententia Angelicum, Subtilem, Seraphicum, Albertum magnum, & eorum cum cæteris Scholaſticis Sectatores, præiverat Scholaſticorum omnium Dux, & Magiſter ſententiarum in 2. diſt. 26. capite 8. ubi citans Auguſtinum, veluti ex ejus mente aſſerit: *In homine præcedere quædam bona ...... etiam ex ſolo libero arbitrio, quibus tamen vitam non meretur, nec gratiam, qua juſtificatur.* . . . . .

9 Præ-

9 Præcipuam errandi occaſionem videntur Adverſarii accepiſſe ex illo Auguſtini ad Bonifacium lib. 3. cap. 8.: *Liberum arbitrium captivatum non niſi ad peccandum valet; ad juſtitiam verò niſi divinitus liberatum, adjutumque non valet*. Non attendunt ſcilicet ad ſcopum authoris, & ſtatum controverſiæ. Contendebat Pelagius ſicut ad peccatum, ita ad juſtitiam ſufficere ſibi liberum arbitrium, ut vidimus ſupra ex Auguſtini lib.4. ad Bonifacium cap. 2. & omnibus ea Pelagii ſententia comperta eſt adeò, ut à nemine vocetur in dubium. Auguſtinus verò ſolùm ex duobus concedit, quod deterius eſt, videlicet aſſertam ad peccandum ſinè gratia poteſtatem.

10 Quemadmodum ſi quis Titii ignorans indolem, munificentiam ejus prædicet; alius avaritiam perſpectam habens, reſpondebit Titium aliud non noviſſe, quàm corradere pecuniam: quo reſponſo indubiè non negatur in Titio rerum omnium aliarum notitia; ſed, quòd in præſenti de ejus liberalitate, vel avaritia quæſtione, nihil habeat prioris, totus avaritiæ vitio immerſus.

Sic de homine ſuperbo dicitur, quòd non noverit, niſi ſuperbire; de iracundo non aliud, quàm ulciſci; de contentioſo non aliud, quàm rixari; de mendaci non aliud, quàm mentiri; de guloſo non aliud, quàm ſectari eſcam, & potum: quibus indubiè locutionibus non intenditur cæterorum prorſus omnium actuum aliò pertinentium excluſio; ſed tantummodo bonitatis, ſeu virtutis, vitio memorato oppoſitæ; ut dicatur ſuperbus ignorare demiſſionem animi; iracundus longanimitatem, & manſuetudinem; contentioſus pacem, mendax veritatem, guloſus ſobrietatem, & temperantiam.

Ita Pelagio affirmanti, poſteros Adæ ſicut ad peccandum non indigent Dei præveniente, & adjuvante auxilio; ita neque indigere ad operationem juſtitiæ; reſpondet Auguſtinus, ex duobus illis non niſi unum, ſcilicet peccatum libero arbitrio ſinè gratia convenire.

11 Cùm Adverſarii Eminentiſſimum Aguirre alibi audiri cupiant ab omnibus, reſponſionem ejus accipiant diſput. 118. ſectione 7. „ Reſpondeo (inquit) Concilio-
„ rum, & Patrum teſtimonia nullatenus ad-
„ verſari noſtræ ſententiæ, nec tangere
„ controverſiam præſentem, ut ſæpe in ſu-
„ perioribus oſtenſum fuit, & præſertim
„ diſput. 117. à num. 19. Item ſolùm lo-
„ quuntur adversùs Pelagium de neceſſita-
„ te gratiæ ad omnia, & ſingula opera con-
„ ferentia, ſeu qualitercunque diſponen-
„ tia ad æternam ſalutem; non autem de
„ iis, quæ moraliter bona ſunt intrà natu-
„ ræ ordinem, & nullatenus idonea ad ſa-
„ lutem obtinendam, præſertim facilia, &
„ exigui momenti; quod plane fateri te-
„ nentur adverſarii. Primò; quia Concilia,
„ & PP. ſolùm damnant iis locis errorem
„ Pelagii, & ſequacium: atqui error Pela-
„ gii non in eo conſiſtebat, quòd negaret
„ neceſſitatem gratiæ ad ſingula opera mo-
„ raliter bona; alioqui quotquot eam ne-
„ gamus, ſaperemus cum Pelagio, quæ eſt
„ propoſitio 37. à Pontificibus damnata in
„ Michaele Bajo; ſed in eo, quòd negant
„ neceſſitatem gratiæ ad omnia, ac ſingu-
„ la bona opera, quæ conferunt, aut diſ-
„ ponunt ad æternam ſalutem. Concilia
„ igitur, & PP. ſolùm damnant negantes
„ gratiæ neceſſitatem ad omnia, & ſingula
„ opera conferentia, aut diſponentia ad
„ æternam ſalutem; non verò ea, quæ
„ intrà naturæ ordinem moraliter bona
„ ſunt...... Itaque uno ferè verbo omni-
„ bus teſtimoniis, quotquot objecta ſunt,
„ & pluribus aliis, quibus impetimur ab
„ adverſariis, ſatisfieri poteſt, aſſerendo in
„ iis ſolùm affirmari, gratiam Dei neceſſa-
„ riam eſſe ad ſingula opera conferentia
„ aliquid utilitatis, vel diſpoſitionis pro-
„ ximæ, aut remotæ in vitam æternam:
„ non autem ad ſingula bona opera intrà
„ naturæ ordinem contenta, & nullatenus
„ conducentia ad æternam ſalutem. Hæc
„ enim, ſi facilia ſint, abſque ullo ſpeciali
„ auxilio, ſeu gratiâ theologicè dictâ, fieri
„ poſſunt ſemel, aut iterum cum generali
„ auxilio, & concurſu Dei: quam ſolutio-
„ nem paucis complexus eſt Div. Thom.
„ quæſt.24. de verit. art.14. in fine, ubi cùm
„ propoſuiſſet plura argumenta ex teſtimo-
„ niis Patrum, quibus videtur exigi gratia
„ ad omne opus bonum, reſpondet: *Ad ea*
„ *verò, quæ ſunt in contrarium adducta, patet*
„ *ſolutio: quia vel procedunt de bono merito-*
„ *rio; vel oſtendunt, quòd ſinè operatione*
„ *Dei homo nullum bonum opus poteſt facere.*
„ Circa verba autem illa Concilii Arauſi-
„ cani ſecundi Canonis 22. in objectione
„ relata, vide quæ diximus ſupra num. 36.
„ & infra diſp. 21. num.24. Itaque ſi quan-
„ do inſinuatur in Conciliis, aut teſtimo-
„ niis PP., etiam ad opera quælibet bona
„ intrà naturæ ordinem, neceſſarium eſſe
„ adjutorium Dei, dicendum, præeunte
„ D. Angelico verbis nuper allegatis, non
„ eſſe ſermonem de ſpeciali auxilio, aut
„ gratia; ſed ſolùm *de operatione Dei*, ſivè

„ adjutorio Dei authoris, & perfectoris naturæ rationalis, quo ſemper ad ſingulos bonos actus excitat, movet, ac concurrit.

12 Hactenus Cardinalis, de cujus ſententia, & adhibita Conciliorum Patrumque interpretatione quidquid ſit, ea mihi ad damnati articuli ſubverſionem minimè opus eſt, ad quam Patrum, & Scholaſticorum traditio, totiuſque Eccleſiæ conſenſus, cum Sanctiſſimi pariter, ac Doctiſſimi Pii V. definitione, à Gregorio XIII., & Urbano VIII. novis Conſtitutionibus confirmatâ abundè ſufficiunt. Ad dejiciendos autem adverſarios ſufficeret argumentum, quod *ad hominem* Scholaſtici nuncupant.

Certiſſimum ſcilicet eſt Scripturis, & SS. Patribus, etiam Auguſtino, ex Conſtitutionibus Pontificum, & totius Eccleſiæ doctrina, actiones aliquas eſſe in peccatoribus, & infidelibus à vitio immunes. Tales, S. Hieronymo teſte, fuere auxilium à Rege Babylonis, & copiis ejus populo Judæorum præſtitum adversùs Tyrios, uti &, Scripturâ docente, Obſtetricum Ægyptiarum erga Judæorum infantes miſericordia; quæ Deo commendatione, & temporali præmio digna viſa ſunt; quemadmodum, teſte Auguſtino, actus ſtrenui Romanorum: Caſtitas Polemonis Gentilis ab eodem Sancto laudata eſt, & meritò viſa donum Dei. Neque ullus Catholicus poſt repetitas toties contra Bajum definitiones Apoſtolicas aſſerere audeat, *omnia opera infidelium eſſe peccata, & virtutes Philoſophorum eſſe vitia*. Porrò juxta plures Queſnelli articulos nullam iſti omnes habuere gratiam. *Fides* enim juxta articulum 27. *eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Art. 29. *Extra Eccleſiam nulla conceditur gratia*. Art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Oportet igitur, vel tres illos expungere articulos, & cum eis vigeſimum ſextum, qui vigeſimo ſeptimo conſentit, *Nullæ dantur gratiæ niſi per fidem*: vel nuntium remittere huic 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*. Rectiùs verò Queſnellus exemplo Catholicorum omnium, tam hunc, quàm priores quatuor articulos excuteret: cur enim ad præſentem articulum abjiciendum non ſufficiant, præter authoritatem CLEMENTIS XI. trium ejus Deceſſorum S. Pii V., Gregorii XIII., Urbani VIII. contra eundem errorem ſapientiſſimæ ſanctiones?

S. Pio V. Pontifici, quo plura ſæcula non tulere doctiorem, Magiſtri ſui Angelici ſententia, Bajano oppoſita errori, perſpectiſſima fuit: & quid magìs contrarium communi omnium mortalium ſenſui, & dictamini rationis, quàm omnem hominem; vel, ut præſens contendit articulus, omnem peccatorem inevitabili ad peccandum propelli perpetuò neceſſitate, ut ſola unius præ altero delicti electio relinquatur, nec ſtandi quidem, vel ſedendi, vel manum movendi, aut pedem ſinè novo peccato, liberum ulli peccatori ſit abſque ſupernaturali gratia liberatoris? Apage iſtiuſmodi exoticas novitates, quæ fallaci obtentu commendandæ liberatoris gratiæ, pernicioſiſſimas ingerunt peccatoribus excuſationes, ſopiendis conſcientiæ remorſibus, & inducendæ vitiorum licentiæ peropportunas.

Plures texunt Hexapla hìc contra cenſuram Apoſtolicam objectiones; ſed aranearum telis fragiliores, quas levi tactu, vel flatu diffringi mox perſpicies; ſi hoc unum memoriâ teneas, eos, qui ad pompam longâ ſerie, deſcribuntur Patres, agere de libertate operum ad pietatem, & ſalutarem juſtitiam pertinentium, quæ nullus catholicus negat egere auxilio gratiæ.

CAPUT V.

Nihil communi doctrinæ contrarium tradunt Patres cæteri, aut Scholaſtici.

1 Auguſtinum ſequitur S. Proſper, ex cujus Epiſtola ad Rufinum adducitur ab adverſariis illud capitis noni, ubi de libero arbitrio Sanctus ait: *Donec ſinè Deo ſolum fuit, mortuum fuit juſtitiæ, vixitque peccato: ubi ipſum illuminavit miſericordia Chriſti, erutum eſt à regno diaboli, & factum eſt regnum Dei; in quo ut permanere poſſit, nè eâ quidem facultate ſufficit ſibi; niſi indè accipiat perſeverantiam, unde accepit juſtitiam.*

Immediatè præceſſerat: *Gratia igitur Dei quoſcunque juſtificat, non ex bonis meliores; ſed ex malis bonos facit, poſtea per profectum ex bonis factura meliores.* Quis iterum orthodoxus dubitet, quin liberum arbitrium hominis in Adamo lapſi, quamdiu ſinè Deo, ſeu Dei gratiâ ſolum eſt, mortuum ſit juſtitiæ, vivatque obnoxium peccato, neque eruatur à regno Diaboli niſi per gratiam? Sinè hac Chriſti miſericordia à ſervitute Diaboli non transferimur ad *regnum Dei*: neque in hoc *regno*, quod in terris eſt, *permanere* ſolo libero arbitrio ſinè gratia poſſumus; maximum enim Dei, & gratiæ donum eſt *perſeverantia*. Ex quibus omnibus, & ex eo quod immediatè præcedit de libero arbitrio per ſe invalido, ut à pec-

à peccato ſinè gratia ſe liberet, manifeſtum eſt, Proſperum minimè aſſerere, quòd omnis omnino peccatoris actio ſinè gratia ſit peccatum, neque in ullo apice adverſariis ſuffragari.

2 Non plus præſidii ipſis eſt in illo Gelaſii Pontificis ad omnes per Picenum Epiſcopos cap. 3.: *Solus utique* (Salvator) *venit quærere, & ſalvare quod perierat; ut libertas, quæ per temerariam fuerat deciſa ſuperbiam, inſtauretur reparata per gratiam, mutuâque vice humanæ voluntatis arbitrium, ſicut ſequendo diabolum, captivitatem meruerat ſempiternam, ſic reformatæ ſubſequendo libertatis authorem, amiſſum rediret ad præmium. Hinc eſt quòd ipſe Dominus ait: CUM VOS FILIUS LIBERAVERIT, TUNC VERÈ LIBERI ERITIS.*

Agi hìc de libertate ſolùm ad opera ſalutaria patet, tum ex ipſa objecta Capituli ſententia, tum ex ejuſdem Capituli initio: *Jam toto mundo cognita, atque convicta Pelagianorum deliramenta circumfert* (Seneca Pelagianus,) *quibus dicunt, quòd homo per liberum arbitrium, quod corrupit, fœdavit, ac perdidit, bono ſuffragante natura, beatus efficiatur*. Qui venit quærere, & ſalvare quod perierat, libertatem ad opera ſalutifera, quam per peccatum amiſimus, venit nobis redditurus per gratiam; ita *à captivitate dæmonis liberati, ſequimur libertatis authorem, amiſſumque redimus ad præmium.* Hinc, ut ipſe Dominus ait, tunc verè, & ſalubriter liberi eritis ad opera ſalutaria, & beatitudinem, cùm vos filius liberaverit: ita cum ſuo Seneca convincitur Pelagius, & omnes ejus diſcipuli, qui dicunt, hominem per liberum arbitrium, quaſi fœdatum, ac perditum peccato non eſſe, bono ſuffragante naturæ *beatum effici*.

Nullus igitur Gelaſio ſermo eſt de operibus, ſive indifferentibus, ſive bonis intrà naturæ ordinem, nihil conducentibus ad ſalutem; ſed de iis, quibus filium *ſequimur, amiſſumque redimus ad præmium, quo beati efficiamur*. Hæc planiſſima, & verbis expreſſa clariſſimis, Sancti Pontificis ſententia eſt, in nihilo favens barbaræ novitati, quæ perpetuam homini neceſſitatem imponat delinquendi, quoties aliquid intrà naturæ ordinem concurſu Dei ordinario, vel qualicunque naturæ limites non excedente operatur.

3 Eadem eſt doctrina Innocentii Pontificis ad Concilium Milevitanum ſcribentis Epiſtolam, quæ inter Auguſtinianas eſt 182. aliàs 93. *Quid enim*, inquit, *acerbius in Deum fingere* (Pelagiani) *potuerunt, quàm cùm adjutoria Divina caſſarent, cauſamque Divinæ, id eſt, quotidianæ precationis auferrent: hoc eſt dicere, quid mihi opus Deo? Meritò in hos dicat Hymnidicus: Ecce homines, qui non poſuerunt Deum adjutorem ſibi. Negantes ergo auxilium Dei inquiunt, hominem ſibi poſſe ſufficere, nec gratiâ hunc egere Divinâ, qua privatus neceſſe eſt diaboli laqueis irretitus occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata, ſolâ tantummodo libertate contendat.* Hinc meritò exclamat S. Pontifex: *O praviſſimarum mentium perverſa doctrina! Adverte tandem, quòd primum hominem ita libertas ipſa decepit, ut, dum indulgentiùs frænis ejus utitur, in prævaricationem præſumptione conciderit: nec ex hac potuit erui, niſi ei providentiâ regenerationis ſtatum priſtinæ libertatis Chriſti Domini reformaſſet adventus.*

Quærere hìc ex adverſariis liceat, quò divinam, & quotidianam precationem dirigant? Nonne ad ea obtinenda auxilia; quibus juſtitiam ſalutarem, ipſamque beatitudinem conſequantur? Eam precationem, tanquam minimè neceſſariam, auferunt Pelagiani, viamque ſternunt homini, ut in hanc conſentiat blaſphemiam: *Non eſt mihi opus Deo, dum ad omnia vitæ perficienda mandata ſolâ tantummodo libertate contendit. Ea verè praviſſimarum mentium perverſa doctrina eſt*, nihil commune habens cùm illa Eccleſiæ; qua, præeuntibus tot Summis Pontificibus, creditur, *liberum arbitrium abſque gratiæ Dei adjutorio*, ad aliquid ampliùs, quàm *ad peccandum valere*: atque id non in ſolis juſtis habere locum; ſed etiam in peccatoribus.

Adamus ſuis præfidens viribus ad mandata Dei implenda, & perſeverandum in juſtitia non duxit ſibi orandum neceſſariò; unde gratiam, & juſtitiam amittens, in eam incidit ſervitutem, ex qua non niſi Divino liberatoris auxilio emergere valuit.

• Sed quid hæc omnia conferunt ad probandam contra tot Apoſtolicas definitiones, contra mortalium omnium ſenſum, contra ipſum quodammodò naturæ lumen, ſupernaturalis gratiæ neceſſitatem ad opera quæcunque naturalia, & Divinis non adverſantia præceptis?

4 Eadem eſt ſententia Fulgentii, qui exemplo, & rationibus Auguſtini Pelagianos acerrimè impugnans lib. de Incarnatione, & gratia cap. 19. ait: *Ex quo enim primus homo naturam ſuam voluntariè vitiavit, atque oppreſſit infirmitas, niſi Divinæ gratiæ medicamento præventum in unoquoque homine ſanetur, atque adjuvetur liberum indeſinenter arbitrium: eſt quidem liberum*

uon tamen bonum: eſt liberum; non tamen rectum: eſt liberum; non tamen ſanum: eſt liberum; non tamen juſtum. Et quantò magis à bonitate, rectitudine, ſanitate, juſtitiaque liberum, tantò magis malitiæ, perverſitatis, infirmitatis, atque iniquitatis mortifera ſervitute captivum, ſervus eſt peccati: & à quo quis devictus eſt, huic & ſervus addictus eſt ...... Servire igitur juſtitiæ non poteſt, qui juſtitiæ liber eſt; quia, quamdiu eſt peccati ſervus, non niſi ad ſerviendum peccato reperitur idoneus. Ab iſta ſervitute peccati nemo liber efficitur, niſi qui liberatoris Chriſti gratiâ liberatur.

Juxta commune placitum, ſententia cujuſcunque authoris, & verborum ejus ſignificatio *ex cauſis eſt aſſumenda dicendi*. Pelagianos aggreditur Fulgentius: &, ut illi viribus arbitrii tribuebant ſufficientem ad quæcumque opera ſalutifera poteſtatem, contra illos ait Sanctus, quòd poſtquam arbitrium peccato primi hominis vitiatum eſt, oppreſſumque infirmitate, præveniri debeat Liberatoris medicamine, ut ſanetur, & adjuvetur; quod ſinè illo *liberum* quidem; *non tamen bonum ſit, non ſanum, non rectum, non juſtum*. Nemo ſcilicet ex eo hominis animum appellaverit *bonum, ſanum, rectum, juſtum*, quòd non in omni prorſus opere peccet; quòd aliquando manum, vel pedem liberè moveat; quod rigens frigore ad ignem accedat, agrum colat, plantet arborem, ædificet domum, vel aliud ad naturæ bonum conducens, vel fortè indifferens exerceat opificium abſque fine perverſo. De talibus hic operibus nulla cura Fulgentio eſt, nec rixa cum Pelagio, poſſintne fieri ſubinde innoxiè abſque ſupernaturali gratiæ auxilio; ſed, an hoc neceſſarium ſit ad ea, quibus arbitrium hominis conſtituitur *bonum, ſanum, rectum, & juſtum*. Ad talia meritò aſſerit, requiri gratiam, ſinè qua non ad bonitatem, ſanitatem, rectitudinem, juſtitiam, eſſe peccatorem liberum declarat; ſed ad contraria iis peccata.

Neque officit, quod dicitur: *Quamdiu eſt peccati ſervus, non niſi ad ſerviendum peccato reperitur idoneus. Ab iſta ſervitute peccati nemo liber efficitur, niſi qui Liberatoris gratiâ liberatur*, quod totum in ſenſu Fulgentii veriſſimum eſt: nempe, initâ inter duos illos dominos *peccatum*, & *juſtitiam* comparatione; peccati ſervus, cùm ſinè gratia ſervire nequeat juſtitiæ, non eſt idoneus niſi ad ſerviendum peccato. Sed non excluditur quodcunque opus ad juſtitiam nihil pertinens, & vel ad naturæ ſolummodò conducens bonum, vel fortè, ut alii cenſent, indifferens. Aliàs Fulgentii ſententia probaret nimium, & in plura induceret ſuperiorum Pontificum anathemata, totius pridem Eccleſiæ firmatiſſima conſenſu. Non enim peccator à ſervitute diaboli liberari dicitur, niſi dum per gratiam juſtificatur; ſi igitur donec *Liberatoris gratia liberetur, non niſi ad ſerviendum peccato reperiatur idoneus* ſenſu adverſarii, ſequetur propoſitio inter damnatas à S. Pio trigeſimaquinta: *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt.* Et 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*. Præceſſerat Tridentinum Concilium contra Lutherum ſeſs. 6. can. 7.: *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata......, anathema ſit*. Et antea Concilium Conſtantienſe contra Joannem Huſs.

5 Ad augendum objectionum numerum, & inani oſtentatione multitudinis fallendos ſimplices, adducitur etiam S. Thomas, Bonaventura, atque ipſe Author libelli piiſſimi de imitatione Chriſti.

Ex Angelico objicitur illud 1.2. qu. 109. art. 6. ad 1.: *Dicendum, quòd converſio hominis ad Deum fit quidem per liberum arbitrium, & ſecundùm hoc homini præcipitur, quod ſe ad Deum convertat. Sed liberum arbitrium ad Deum converti non poteſt, niſi Deo ipſum ad ſe convertente, ſecundùm illud Jeremiæ 31. Converte me, & convertar, quia tu Dominus meus es*. Non poſſumus ad Deum converti, ſive juſtificari, atque adeò ad æternam diſponi beatitudinem ſinè gratia.

Unde mirabilis iterum, & nemini hactenus cognita adverſarii dialexis 1 infert ergo, *Peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia Liberatoris*. Quæ conſecutio, ut fieret legitima, indiguit ſubſumpto, quod hactenus probatum non eſt, nec ulla ratione fiet unquam probabile; videlicet, non poſſe dari opus medium inter ſupernaturalem ad Deum converſionem, & peccatum. Subſumptum iſtud velut erroneum poſt latam à tribus Pontificibus contra Baji articulos ſententiam, univerſa rejicit, ac deteſtatur Eccleſia. Quæ enim excogitari poteſt connexio clarior, quàm ſubſumpti illius cum hoc Baji errore 27.: *Liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*? Oppoſitum ex luculentiſſimis Patrum, & S. Thomæ ſententiis confecimus ſuperiùs, ubi Queſnellianæ propoſitionis 38. cenſura æquiſſima demonſtrata eſt. Ita mecum Thomiſtæ conſenſu cum cæteris Catholicis unanimi Doctorem Angelicum intelligunt, & ſequuntur.

6 Dum nobis Hexapla objiciunt etiam S. Bonaventuram, an Hexaplorum Author Seraphicum vigilans legerit, eſt cur dubitem. Si enim attentionis adhibuerit vel minimum, effugere oculos ejus non potuit hæc concluſio, quæ velut titulus diſtinctioni 28. ab adverſario citatæ præmittitur: *Hominis liberum arbitrium in puris naturalibus conſtitutum cum generali Dei influxu, tametſi difficulter, poteſt tamen facere opus bonum morale, quod non diſponit ad gratiam*. Dein ſequitur ipſa diſtinctio cum fundamentis utriuſque ſententiæ, ut apparet, invicem oppoſitæ. Tum Sanctus more ſuo ſententiam ſibi eligit, & ſtabilit propriam, argumenta illi antea objecta diſſolvens. Hoc adverſarius ignorans; vel, quod deterius eſt, diſſimulans fide peſſimâ, objectionem Seraphici Lectoribus obtrudit pro aſſertione. Quomodo enim fieri poteſt, ut Theologus Seraphicum in Magiſtrum ſententiarum legens, non videat, in diſtinctione qualibet priùs referri ſententiam adverſam cum rationibus, quas dein aggreditur repellendas? Similem paſſim cæteri libros ſententiarum interpretandi iniêre rationem, etiam in ipſa *Summa* Angelicus. Audiendus itaque eſt Bonaventura, cùm ad eum adverſarii, ſeu ignorantis, ſeu impudentis confidentia provocet.

RESPON.: Ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quòd opus aliquod tripliciter poteſt dici bonum, uno modo, bonum ſimpliciter, & hoc eſt bonum, quod eſt ordinatum ad finem; & tale eſt bonum, quod eſt meritorium; & in hujuſmodi bonum non poteſt liberum arbitrium lapſum abſque auxilio gratiæ gratum facientis. Secundo modo aliquod dicitur bonum ex hoc, quod aliquo modo de congruo diſponit ad bonum: & tale eſt bonum, quòd fit extra charitatem; nihilominus tamen cum recta intentione, & in tali non poteſt liberum, abſque munere gratiæ gratis datæ, per quod illuminetur, & excitetur, ut velit facere aliquid, quod ſit Deo placitum... Non eſt parvum donum gratiæ cognoſcere ipſum munus gratiæ, & cognoſcere, quòd ſinè gratia homo ſalvari non poſſit.

„ Tertio modo dicitur aliquod bonum; quia in finem eſt ordinabile, & habet aliquam ordinationem intrà ſe, ſive ex tranſitu ſuper materiam debitam, ſicut paſcere eſurientem, ſive ex debita circumſtantia ſuperaddita; videlicet, cùm hoc faciat cùm exigit tempus, & locus, & opportunitas; ad illud autem genus boni complendum, etſi gratia gratis data ſit neceſſaria ad hoc, quod fiat faciliter; circumſcripto tamen omni munere gratiæ, & libero arbitrio relicto in puris naturalibus, per naturale judicatorium, & inſtinctum poſſet in tale bonum Deo cooperante, ſicut cooperatur aliis creaturis; nam ſinè primo Agente nullum agens poteſt agere, ſicut ſuo loco infra manifeſtabitur.....

„ Ad præſens autem tantùm dixiſſe ſufficiat, quòd liberum arbitrium ſolâ Dei cooperatione abſque munere gratiæ, licet difficiliter, poteſt exire in aliquod bonum morale; per illud tamen nec diſponitur ad gratiam, nec ad gloriam; quia non in finem ultimum ordinatur; licèt ſit ordinabile: & iſtud concludunt rationes ad primam partem inductæ, & ideo concedendæ ſunt. In bonum autem, quod ducit ad bonum perfectum ſive merito congrui, ſive merito condigni, non poteſt abſque auxilio Dei, ſicut expreſsè dicunt authoritates Sanctorum ad contrariam adductæ, & ſic omnes intelligendæ ſunt, &, quòd iſto modo debeant intelligi, planum eſt. Nam, ſi liberum arbitrium in ſolis naturalibus ſuis relinquatur, adhuc remanet ei rationis judicium, per quod cognoſcit, parentes eſſe honorandos, & conſtat, quòd, ſi habet hoc naturale judicatorium, per illud, per quod poteſt noſſe parentes eſſe honorandos, per illud poteſt cogitare; &, cùm habeat naturalem inſtinctum, poteſt etiam id velle: &, cùm habeat exteriora organa ſibi ſubſervientia, poteſt opere implere; ſed prout illud facit judicium rationis rectæ abſque munere gratiæ, non dirigit ad obtinendum finem, qui Deus eſt, & mercedem æternæ beatitudinis, quam noſſe non poteſt, niſi Deus revelaverit.

Hactenus S. Bonaventura, cujus prolixam adeò ſententiam deſcribere volui, ut tam luculenta manifeſtatio veritatis confundat adverſarii in objiciendis Authoribus temeritatem, &, ſi frons Janſeniana erubeſcere neſciat, ſaltèm Lector catholicus convincatur de fide peſſima novæ Sectæ, quæ iſtiuſmodi fraudibus ad circumveniendum ſimplices opus habeat. Magis verò ſtupenda eſt ejuſdem Sectæ ſeu impudentia, ſeu ſtultitia, quòd, cùm notiſſima omnibus in Theologia Scholaſtica non omnino rudibus ſit ea S. Bonaventuræ, Scoti, & ipſius Scholæ nobiliſſimæ ſententia; non vereatur Doctorem Seraphicum ſibi palàm fingere ſuffragantem.

Pro-

Profectò non potuit pejus cauſæ ſuæ conſulere, quàm diremptionem litis àd ejus deferre tribunal, quem conſtat,non ſolùm pro nobis ſententiam pronuntiaſſe; ſed reſpondiſſe etiam ad quæcumque ſive ex Scripturis, ſive ex Patribus objiciuntur, ut Lector ex prolixa Seraphici textus à me relata lacinia facilè colligir: & cætera *Diſtinctionem* illam adire volentibus aperta ſunt.

Addo,liberaliorem in nos bìc eſſe Bonaventuram, & reliquum cum Scoto, Gabriele, Durando, Richardo, Guilielmo Herinx Erudito Iprenſium Antiſtite, numeroſiſſimum Scotiſtarum exercitum, quàm nobis contra adverſarios opus ſit. Non enim CLEMENTIS XI. contra præſentem Queſnelli articulum definitio,utì neque S.Pii V., Gregorii XIII.,Urbani VIII. contra Baji 27. videtur clarè exigere opera bona moraliter ſinè gratia; ſed,ſi in rigore utraque accipiatur definitio, viderur ſufficere, ſi admiſeris dari poſſe innoxia, ſeu expertia peccati, ut ſubruatur error Queſnelli ſtatuens, *peccatorem non eſſe liberum,niſi ad malum,ſinè gratia Liberatoris*, cui clariſſimè conſonat error Baji: *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*. De operibus moraliter bonis inrrà ordinem naturæ videbimus, nbi, diſcuſſis adhuc quatuor proximis ad eandem materiam pertinentibus articulis, occurret refutanda Queſnelli proteſtatio.

7 Ad fraudis, & ineptiarum complementum, opponitur nobis ex Opuſculo de Imitatione Chriſti lib. 3. cap. 55.: *Opus eſt gratia tua, & magna gratia, ut vincatur natura ad malum ſemper prona ab adoleſcentia ſua*. Perpetua illa naturæ in malum propenſio non in ea intelligenda eſt latitudine, quaſi homo rationis compos omni temporis momento, vel concupiſcentiæ ſtimulis agitetur, vel ſupernaturali illuſtretur lumine in intellectu, & piis motibus excitetur in voluntate, quod non ſolùm omnium mortalium repugnat experientiæ; ſed plurimis Queſnelli articulis apertiſſimè adverſatur. Nam,ut alios omittam,juxta 29.: *Extra Eccleſiam nulla conceditur gratia*; juxta 28. *Prima gratia,quam Deus concedit peccatori,eſt peccatorum remiſſio*. An igitur omnia, quæ extra Eccleſiam,vel etiam in Eccleſia à peccatoribus ſe non convertentibus fiunt, liberi arbitrii opera abſque ſupernaturalis gratiæ auxilio peccata ſunt? Vide qnanta hinc prorumpat damnatorum pridem dogmatum colluvies: Sic *omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*, qni eſt Bajanus error 25.: Sic *omne,quod agit peccator, vel ſeruus peccati,peccatum eſt*, quæ propoſitio hæretica eſt, & inter damnatas eiſdem Conſtiturionibus 35., cui conſentit hæc 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*.

Quantumvis abſurda, & execrabilia ea conſectaria videantur, Queſnello ramen ſancta ſunt, juxra quem prop.45.: *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, us in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Unde pariter neceſſe eſt, ut, amore Dei non amplius regnante in corde peccatorum nulla detur gratia, atque ita ex duplici capite deficientis charitatis, & gratiæ, omnis Peccatorum actio peccatum ſit. Præterea juxta Queſnellum omnia opera, etiam in juſtis ſunt peccata, quæ non ſunt charitas,vel à charitate non imperantur, ſive ut dicitur prop. 44.: *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propterDeum,quemque Deus remuneratur;& amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*; atque adeò non fit ex gratia: unde, abſente actu charitatis, & ejus imperio cùm omnis actio Queſnello peccatum ſit, non fit ex gratia. Sic neque timor, neque ſpes ſinè *amore* Dei ſuper omnia, *qui omnia agit propter Deum*, immunis eſſe poterit à delicto; quia tum auxilio grariæ, tum imperio deſtiruitur charitatis.

8 Ut autem ad locum de *Imitatione Chriſti* redeamus, non dicitur, quòd ſinè gratia ſemper peccemus; ſed, quòd *natura ad malum ſemper prona ſit*, propter concupiſcentiæ habitum, qui non omnibus momentis temporis in motus proſilit, hominem in ſingulis actibus excitans, & ſtimulans ad peccatum: ipſe quoque piiſſimus Scriptor loco cit. non aſſerit,nihil boni operis fieri poſſe ab homine ſinè gratia;ſed,quòd *modica vis, quæ remanſit, ſit tanquam ſcintilla quædam latens in cinere; hæc eſt ipſa ratio naturalis, circumfuſa magnâ caligine, adhuc judicium habens boni, & mali; veri, falſique diſtantiam; licèt impotens ſit adimplere omne, quod approbat, nec pleno jam lumine veritatis, nec ſanitate affectionum ſuarum potiatur*. Sic eſt:modica vis,quæ remanſit, quæ eſt ipſa ratio naturalis, adhuc judicium habens boni, & mali; veri falſique diſtantiam, *impotens eſt adimplere omne, quod approbat*; ſed non propterea juxta Scriptoris hujus myſtici ſententiam eſt impotens adimplere aliquid, quantumvis facile, ueque velle aliquid quantum ſufficit, ut in eo opere non

peccetur. Nihil igitur hic eſt, quod de ſe non fateatur omnis catholicus, etſi remotiſſimus ab errore 38., quo omnis prorſus actio peccatoris libera adſtringitur peccato, ſi non eliciatur auxilio gratiæ.

Lubet adverſario objectiones concludere hac oratione Eccleſiæ, ex Officio Dominicæ 2. Quadrageſimæ: *Deus, qui conſpicis omni nos virtute deſtitui, interiùs, exteriuſque cuſtodi, ut ab omnibus adverſitatibus muniamur in corpore, & à pravis cogitationibus mundemur in mente.*

Precationem hanc non minùs Catholicus adhibet, quàm Janſenianus; Verùm quis ſanæ mentis cum Queſnello aſſerat, omnes omnino, qui, ſive ex Sacri Ordinis, ſive ex Beneficii Eccleſiaſtici debito, ſive ultro hanc orationem recitant abſque ſupernaturali gratia, neceſſariò peccent? Quot orationes, quot verſus ex pſalmis recitat peccator, tot juxta Queſnellum peccata certiſſimè committit; cùm enim, juxta articulum 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*, quamdiu non juſtificatur, caret omni gratia; cùm igitur, juxta art. 38. *peccator non ſit liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris*, deberet, quiſquis peccati lethiferi ſibi conſcius eſt, neque ad ſufficientem pœnitentiam ſtatim diſpoſitus, ſibi cavere ab omni precationis formulâ, ab omni opere miſericordiæ, & cujuſcunque virtutis moralis; ſaltèm quoties ad illud lege non obligabitur; aliàs, Queſnello judice, toties delictorum aucturus numerum, quot opera qualiacunque libero exercuerit arbitrio. Unde dormiendum perpetuò peccatoribus eſſet, vel ab omni ſolicitè opere deſiſtendum.

Talia opinionum monſtra ignoravere majores noſtri, neque nos hactenus in Eccleſia audivimus, donec novi morum, & fidei Magiſtri, novum procudère Moralis Euangelicæ compendium, novas, ut vocant, Cogitationes Chriſtiana, quæ nulli hactenus inciderant Chriſtianos, ſaltèm in Romana Eccleſia, & extra Sectam Lutheri, & Fanaticorum; ad quorum caſtra magnis paſſibus properant Janſeniſtæ, ſive hypocritæ Queſnelliani.

Trigeſimanona Propoſitio damnata.

Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum. *Obſerv. Mor. Matth.* 20. *verſ.* 4.

CAPUT I.

Damnatus Articulus confutatur.

1 DOminus Vineæ loco cit. aliis, quos videt ſtantes in foro otioſos, dicit: *Ite & vos in vineam meam*: ex quo Queſnellus aſſertionem errori ſuo contrariam colligere debuiſſet. Nam, etſi otioſi illi, antequam conducerentur à Vineæ Domino, nihil potuerint ab eo mereri, nullum exigere ſtipendium, non tamen eis deerant bene operandi vires, & induſtria. Unde, ſi quid obſervationis veriſimilis eruere Queſnellus voluiſſet, dicere poterat, nos ante Divinæ gratiæ vocationem nihil quidem mereri poſſe; ſed tamen non omni bene agendi poteſtate deſtitui. Verùm cui propoſitum eſt, errores ex Scripturis exſculpere, neceſsè habet occaſiones, quas non invenit, ſibi fingere, invito ſpiritu veritatis, qui erroribus patrocinari non potuit.

Non hic contra ſolos peccatores, ut ſuperiori Articulo; ſed contra omnes, etiam juſtos ſententiam Queſnellus pronunciat, quòd, antequam gratiæ auxilio præveniantur, nullis, niſi ad peccandum, viribus polleant. Videtur hanc novitatem accepiſſe à Janſenio, qui libro 4. de ſtatu naturæ lapſæ cap. 18. dicit: *Ita peccato periit libertas arbitrii ad faciendum bonum, ut ante gratiam propriè dictam non ſit liberum à peccando abſtinere; ſed quocumque ſe verterit homo, hic & nunc in ſingulis actibus quadam humanis* viri-

viribus inſolubili peccandi neceſſitate teneatur. Et tomo 3. lib. 1. cap. 4. *Itaque libertas ad faciendum bonum, & ad abſtinendum à malo interiit; & loco libertatis, peccandi neceſſitas conſecuta eſt. Voluntas enim concupiſcentiæ imperio, & ponderi ita indeſinenter ſervit, eodem planè modo, quo voluntas Beatorum in omnibus omnino motibus ſervit Divinæ charitati.*

Quod hìc à Janſenio clarè quidem; ſed ſimplicius proponitur, à Queſnello copioſiùs, & multiplici ornatum metaphorâ inculcatur; talibus obducta fucis erroris ſcabies fallit incautos, & phalerata, ac fucata turpitudo diligitur.

2 Nimiam hanc à natura lapſa contumeliam rejecit pridem Angelicus Doctor 1.2. quæſt.109. art. 2. dicens: *In ſtatu naturæ corruptæ etiam deficit homo ab hoc, quod ſecundùm ſuam naturam poteſt, ut non poſſit totum hujuſmodi bonum implere per ſua naturalia; quia tamen natura humana non eſt totaliter per peccatum corrupta, ut ſcilicet toto bono naturæ privetur, poteſt quidem etiam in ſtatu naturæ corruptæ per virtutem ſuæ naturæ aliquod bonum particulare agere, ſicut ædificare domos, plantare vineas, & alia hujuſmodi: non tamen totum bonum ſibi connaturale, ita ut in nullo deficiat: ſicut homo infirmus poteſt per ſe ipſum aliquem motum habere; non tamen poteſt perfectè moveri motu hominis ſani, niſi ſanetur auxilio medicinæ.*

Angelicum anteceſſit Magiſter Sententiarum in 2. diſt. 26. cap. penultimo, qui citans Auguſtinum, ſic ex ejuſdem mente pronunciat: *Viam ante gratiam prævenientem, & operantem, qua voluntas bona præparatur in homine, præcedere quædam bona ex Dei gratia, & libero arbitrio: quædam etiam ex ſolo libero arbitrio; quibus tamen non meretur vitam, nec gratiam, qua juſtificatur.* Et paulò poſt: *Non negamus autem multa ante hanc gratiam ab homine fieri bona per liberum arbitrium, ut tradit Divus Auguſtinus, &c.*

Idem docet S.Bonaventura in 2.diſt.28. artic.2. quæſt. 3. Alexander Alenſis 4. par. quæſt.24. memb.4. art.3. Albertus Magnus in 2. diſt.28. art.1. ad ult. Scotus, Durandus, Abulenſis, Cajetanus, Dominicus Soto, Gonnet, Salmanticenſes, Cardinalis Bellarminus, Cardinalis Aguirre, & cæteri Doctores communiſſimè contra paucos.

Cornelius à Lapide in illud Apoſtoli Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt*: poſt varias loci hujus interpretationes, *planiùs* (inquit) *& pleniùs ad literam S.Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, Primaſius, Sedulius, Haymo, Cyprianus lib. 3. ad Quirinum cap.99. Hieronymus ad Algaſ. qu.8. (S.Auguſtinus etiam expoſitionem hanc admittit, licèt priorem præferat) Dominicus Soto, Cajetanus, & paſſim recentiores accipiunt hunc locum Apoſtoli de gentibus in gentiliſmo viventibus. Ita debere accipi, patet ex voce* NATURALITER, *&* QUÆ LEGEM NON HABENT, *ſcriptam ſcilicet Moyſis, vel Chriſti, ... quaſi dicat* (Apoſtolus) *Nolite ſuperbire, ò Judæi, contra, & ſupra gentes propter legem Moſaicam; quaſi auditores legis juſtificentur; gentes enim non habentes ſcriptam legem, illam naturaliter habent inditam, quæ eos dirigit, & impellit, ut pleraque opera legis naturalis perficiant naturaliter, id eſt, ductu, lumine, & virtute naturæ..... Gentes autem, licet faciant ea, quæ legis facilia ſunt, ut honorare parentes, dare eleemoſynam, cavere furta, & cædes; non tamen poſſunt totam legem facere, & implere ſinè fide, & gratia Chriſti.*

3 Non parum ponderis hæc explicatio nacta eſt ex auctoritate S.Pii V., Gregorii XIII., Urbani VIII. damnantium hos Baji artic. 22. *Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Romanos 2.* GENTES, QUÆ LEGEM NON HABENT, NATURALITER, QUÆ LEGIS SUNT, FACIUNT, *intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.* 28. *Pelagianus eſt error dicere, quòd liberum arbitrium vales ad ullum peccatum vitandum.* 29. *Non ſoli fures ii ſunt, & latrones, qui Chriſtum viam, & oſtium veritatis, & vitæ negant; ſed etiam quicunque aliunde, quàm per ipſum in viam juſtitiæ, hoc eſt aliquam juſtitiam, conſcendi poſſe docent:* 30. *Aut tentationi ulli ſinè gratia ipſius adjutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic ut in eam non inducatur, aut ab ea non ſuperetur.* 36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola philoſophia, per elationem præſumptionis humanæ, cum injuria crucis Chriſti defenditur à nonnullis Doctoribus.* 37. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.*

4 Cardinalis Bellarminus libro 5. de gratia, & libero arbitrio cap.9. communem ſententiam confirmat etiam hac ratione, ut apparet, evidenti: *Quod*, inquit, *poſſit homo ſuis viribus non apponere circumſtantiam finis mali, imò etiam dirigere opus in finem bonum ſecundùm rationem, manifeſtum eſt; nam ſi poteſt ſuis viribus operari malum arduum, & naturæ contrarium; cur non poteſt* ope-

operari bonum facilè, congruumque naturæ? Si poteſt ex. gr. ſuis viribus, ſinè auxilio gratiæ projicere omnia bona ſua in mare, vel ipſe ſe occidere, à quo natura abhorret, cur non poterit paucos nummos largiri indigenti, vel hominem à præcipitio revocare ex miſericordia, ad quam prope natura ipſa compellit? Et, ſi poteſt interroganti, falſum de induſtria reſpondere, cur non poterit reſpondere verum, ſi nihil indè lucretur, aut perdat?

Verùm, quidquid ſit de hac communiore, & rationi maximè conſentaneâ opinione; cùm tamen ei Catholici aliqui refragentur, cauſati Bajanos articulos, quos recenſui, non propter dogma; ſed propter cenſuras condemnari, iis tantummodo inhærebo principiis, quæ prorſus indubitata ſunt, & à ſolis rebellibus Sedi Apoſtolicæ Novatoribus valeant impugnari.

Supponamus, quod contendunt aliqui, Divum Thomam libero arbitrio, abſque auxilio gratiæ, tantùm concedere actiones bonitate naturali præditas, non tamen morali honeſtate, non ad virtutem pertinentes, atque id indicare exempla ab Aquinate ſuperiùs propoſita, *de ædificandis domibus, plantandis vineis, & alia ejuſmodi.* Quòd talia ſaltèm naturæ bona innoxia operari poſſimus abſque ſupernaturali auxilio, conſentiunt cum Aquinate omnes Catholici, Pontificiis Conſtitutionibus obedientes; nam hæc Bajana Propoſitio 27. *Liberum arbitrium, ſinè gratiæ Dei adjutorio nonniſi ad peccandum valet*, à tribus olim fuit Pontificibus damnata.

5 Dices: Theologi inſignes negant dari opera indifferentia in individuo, aſſerentes opera omnia debere bona eſſe moraliter, & honeſta; aliàs, quæ omni caruerint honeſtate, eſſe otioſa, & non vacua omni vitio. Atqui Theologi etiam aliqui, quorum doctrinam non præſumitur Sedes Apoſtolica damnare voluiſſe, tradunt, omnem actum honeſtum, ſeu moraliter bonum eſſe ex gratia. Videtur itaque poſſe innoxiè ſuſtineri ſententia, affirmans omnem actum immunem à peccato eſſe ex gratia.

Reſpondeo, admiſſa majore, diſſimulatâ quoque, quæ minimè certa eſt, minore, negando ſequelam. Argumenti vitium eſt, quod ex duobus diviſim tolerabilibus concludatur ſenſus compoſitus, quo argumentandi genere nullum eſt inſipientius; inducere enim natum eſt errores, atque hæreſes in omni materia apertiſſimas. Exemplum obvium eſt in prædeterminatione phyſica, quæ à gravibus Theologis aſſeritur, ut neceſſaria ad ſalvandam rationem cauſæ pri-

mæ in Deo, & ad exercitium libertatis in creatura: ab aliis autem, etiàm non levibus Theologis negatur tanquam deſtruens libertatem hominis; &, ubi de materiali peccatorum ſermo eſt, ut non conveniens cum ſanctitate Dei. Quam utriusque partis ſententiam ſi combinare volueris, atque indè concludere velut probabile, dari prædeterminationem phyſicam, quæ libertatem hominis evertat, & ſupremi Numinis ſanctitatem; reclamabunt meritò utriusque partis Theologi, & concluſionem arguent ſtultitiæ, ſimilem ei, qua in Philoſophicis, ex eo quòd probabile ſit, dari in continuo puncta indiviſibilia, & rurſum probabile ſit, non dari, concludas, probabile eſſe dari ſimul & non dari in continuo puncta indiviſibilia. Quis denique ſive in Theologicis, ſive in Philoſophicis tractatus eſt, in quo non occurrunt quæſtiones plurimæ problematicæ, quæ exercendis ingeniis ſerviunt, & in utramvis partem cum plauſu inter Scholaſticos defenduntur; ſed, ut dixi, diviſim; non componendo manifeſtè oppoſita?

Sive igitur negaveris opera prorſus indifferentia, aſſerens non carere vitio, quæcunque deſtituuntur honeſtate; ſive affirmaveris; omne opus honeſtum eſſe ex gratia; modo utrumque jungere non præſumpſeris, negationem ſcilicet omnis actûs indifferentis cum aſſertione neceſſitatis gratiæ ad omnem actum à vitio immunem, non ero difficilis, ut agnoſcam non eſſe evidens, quòd cenſurâ feriaris, ſive à CLEMENTE XI. ſive à S. Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII.; quanquam nec diſſimulandum ſit, tutiorem videri, atque à damnationis periculo remotiorem ſententiam, quæ admittit opera aliqua honeſta ſolis elicita viribus naturæ, concurrente Deo, & auxilium ſubminiſtrante intrà ordinem naturæ: de quo amplior ſermo fiet poſtmodum.

6 Tam abſona verò eſt præſens 39. Propoſitio, ut, quamvis concederem, omnem actum immunem à peccato in peccatoribus eſſe ex gratia, nè tunc quidem ſequeretur, illam admittendam eſſe, ac defendendam. Ex præcedenti enim Propoſitione ſuppoſitâ, tantùm in rigore, proſiliret neceſſitas conſequens peccandi, abſente gratia; non verò antecedens, & propriè dicta, qualis introducitur à propoſitione, quæ ſtatuit, hominem gratiâ deſtitutum nihil *habere luminis, nihil virium, niſi ad peccandum.*

Præterea, ſi homo ſuis viribus relictus, cum Dei auxilio naturali nihil agere poſſit,

niſi malum, erit tunc liberum arbitrium ſinè libertate. Nam, ut cum Sancto Anſelmo monet Angelicus in 2. ſentent. diſt. 17. q. 1. art. 1., *poſſe peccare non eſt libertas arbitrii, nec pars libertatis*. Atque ita juxta Adverſarios neceſſitatem quoque bonis operibus affingentes, *liberum arbitrium erit res de ſolo titulo, imò & titulus ſinè re*; quod anathemate perculit Tridentinum ſeſs. 6. de juſtificatione canone 5. Nec inter ipſa quidem peccata ſupererit homini electio; ſi præcipuum Janſeniſmi fundamentum ſteterit de neceſſitate ſequendi ſemper majorem delectationem indeliberatam, quæ ſive à gratia ſit, ſive à concupiſcentia, neutra indeterminata eſt; ſed ad certam ſeu boni, ſeu mali ſpeciem alliciens.

7 Denique, ſi ex Adverſario quæſieris, quam gratiam exigat velut neceſſariam, ut opus aliquod ſit liberum à peccato, reſpondet Propoſitione 42. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei; ſinè hoc nihil, niſi impuritas, nihil, niſi indignitas*; ubi vides, ſinè gratia fidei omnia ſtatui peccata: requiritur præterea graria charitatis per Propoſit. 46., juxra quam omnia ſunt cupiditas, vel charitas: *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*.

Nè verò autumes, charitatis nomine non intelligi ab Authore virtutem Theologicam propriè dictam, & juſtificantem, Propoſitio 44. ait: *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert*. Hinc iterum ſequitur non exigua dogmatum damnatorum ſeries. Inter Bajana eſt vigeſimumquintum. *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia*. 35. *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*.

Duo poſteriores articuli in Baji operibus non reperiuntur, neque ipſi tribuuntur à Pontificibus damnantibus Propoſitiones 79. in *ſenſu ab aſſertoribus intento*. Quia tamen conſtat, pleraſque Baji eſſe, denominarione ſumptâ à parre longè maxima, vocantur paſſim articuli Bajani. Inter illos eſt 38. præſenti Queſnelliano, prout hic exponitur, prorſus conſentiens: *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum ſanctum in corde diffusâ Deus amatur*. Talem ſcilicet charitatis gratiam Queſnellus pariter requirit, ut actio quælibet à peccato eximatur. Continet eadem Queſnelli ſententia, eodem accepta ſenſu, Bajanam 16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ ſit ſinè charitate*.

8 Accedit è damnatis ab Alexandro VIII. Propoſitionibus hæc ſeptima inter 31. *Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio, vel mundi; ſi Dei, charitas Patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt*.

Sequitur & IX. *Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura, ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu*.

X. *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens*.

XI. *Omne, quod non eſt ex fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt*.

XII. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides: &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana*.

XIII. *Quiſquis, etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operatur*.

XIV. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*.

XV. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum, metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis*.

Omnes illos juſtiſſimè damnatos articulos Queſnellus ad vitam revocat, quando nullam liberi arbitrii actionem patitur à peccato eximi, præter eam, quæ fit ex gratia, eâque minimè vulgari; ſed ex gratia charitatis, ſive amoris Dei ſuper omnia, & juſtificantis, ſive ut Propoſitio 44. explicat, *amoris Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*.

Evolutum hic habes Lector, & luci fulgentiſſimæ expoſitum non leve iniquitatis myſterium, quòd novi Divinæ gratiæ Præcones, obtentu cœleſtis muneris mortalibus commendandi, & reprimendæ humanæ ſuperbiæ, ipſi hoſtes Divinæ gratiæ infenſiſſimi deprehendantur; demiſſionem verò animi ſalutarem cum cæteris virruribus moralibus, imò & Theologicis, ſolâ oretenus retentâ charitate, eliminant, & quidem à ſe vitiorum notatas infamiâ inter peccata rejiciunt, veluti ad nihil conducentes, *niſi ad*

noſtram

noſtram condemnationem, ut tradit Propoſitio 40.

9 Profectò, ſi hominibus lapſis non alia præparata ſit gratia, multum à veritate Catholica aberraverit Tridentinum Concilium, quando ſeſs. *6.* præparationem ad juſtificationem tot actibus charitati præviis deſcriptam Eccleſiæ tradidit; cùm ab una debuiſſet charitatis gratia ducere initium; cæteris, quæ ab illa imperatæ non fuerint, inter peccata relegatis; ſiquidem, juxta Articulum 44., *non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtra naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum ſit malus.*

Si alia non detur in hominibus operatio immunis à peccato, quam talis amor Dei, & proinde non alia gratia, oportet Deum manu parciſſimâ gratias hominibus elargiri; præſertim ſi his junxeris aliam Queſnellianæ gratiæ prærogativam, quòd debeat eſſe *Omnipotens*, ut ab Adami ſecernatur auxilio, & *digna* ſtatuatur *Filio Dei*, juxta Articulum 37., quòd debeat eſſe talis *operatio manûs Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*, juxta Articulum 10. cujus gratiæ inaudita hactenus deſcriptio fuerat; quam tamen velut à Deo acceptam proponit Articulus 23. *Deus ipſe nobis ideam tradidit omnipotentis operationis ſuæ gratiæ; eam ſignificans per eam, quâ creaturas è nihilo producit, & mortuis reddit vitam.* In quibus Dei operationibus quam partem habet liberum hominis arbitrium? Nullam penitus: ita nec ullam in operatione gratiæ, ſi congrua ejus idea in geminis illis Dei operationibus ab ipſo Deo nobis tradita cenſeatur.

Si tali gratia voluntatem præveniri oporteat, nè *incapax* ſit ad *omne bonum*; ſi abſque ea voluntas *nihil habeat luminis, nihil virium*, niſi ad *omne malum*, evidens eſt, excludi, rejici à Queſnello omnem gratiam ſufficientem. Patet enim à ſufficientis gratiæ natura longiſſimè abeſſe chimæricum iſtud auxilium, quod *nihil luminis* præſtaret, *nihil virium*; ſed animum relinqueret *incapacem ad omne bonum*. Nulla itaque, juxta Queſnellum, libertas ad bonum eſt, nulla poteſtas exercendi qualiſcunque operis ſinè peccato, niſi cum talis voluntatem prævenerit gratia, cui non magìs poſſit reſiſtere, quàm res creanda ſuæ productioni; aut quilibet mortuus reſuſcitationi. Nonne igitur manifeſtum eſt, confirmari ab Adverſariis hæreſim Lutheri, & Calvini in Tridentino Concilio damnatam, de ſubverſione libertatis, ſive de inani libertatis nomine, & *titulo ſinè re*?

Quomodo verò Deus, & qua æquitate exprobrabit reprobis in judicio omiſſionem operum miſericordiæ, quando illi *nihil ad ea virium habuerint, incapaces ad omne bonum*; ac proinde nè petere quidem auxilium ſufficiens potuerint, & petendo obtinere? Si iſtam dogmatum abſurdiſſimorum fodinam profundiùs ſcrutari voluero, perverſitatem nulla exhauriet oratio. Iſtud modò ſatìs ſit animadvertere, quòd libertatis deſtructio à Queſnello, & ejus Sodalibus tentata, latiſſimam pandat januam excuſandis criminibus, & inducendæ libertinorum flagitioſiſſimæ licentiæ, depoſitâ omni curâ bonorum operum, & ſalutis.

10 Vociferabuntur illi quidem, conſectariis nimiùm odioſis ſuam à me exagitari ſententiam; nimiùm ejus duritiem exaggerari. Ego verò ejuſmodi vociferationibus minimè commoveor: oſtendant, ſi poſſint, extendi à me quidpiam ultra limites veritatis, & non legitimo, ac facillimo deductum ratiocinio: quin penè vereor nè tam perſpicua appareant conſectaria, ut importunus videar, & ſupervacaneus eorum inculcator; cùm Lectori cuilibet ultro ſint patula.

Quia tamen debitores ſumus non ſolis Theologis; ſed & hujus ſcientiæ imperitis, quorum fortè fides tot Novaturientium fraudulentis ſcriptionibus periclitatur, memorari juvat conſecutiones abſurdas, etſi clariſſimas, quæ Adverſarios palàm convincant cæcitatis, ſi eas non proſpexerint; vel, quod de aliquibus magis credibile eſt, impietatis, ſi videntes minimè deteſtati ſint.

Ita non defuerant orienti primum Quietiſmo patrocinantes plurimi ex ignorantia, aliqui ex malitia, qui perſuadere omnibus conarentur, ſpurciſſima, quæ ex novæ iſtius Theologiæ myſticæ ſyſtemate colligebantur conſectaria, eſſe potius figmenta ingeniorum Michaeli Molinos adverſantium, quàm fœtus legitimos Quietiſmi. Hac fraude tecti circumvenerunt multo tempore innumeros, atque ipſorum ſupremorum judicum diu ſuſpendêre ſententiam. Sic hæreſes paſſim ſceleratiſſimæ non omne pravitatis ſuæ venenum produnt illicò; ſed prima Hæreſiarcharum cura eſt, patronorum multitudinem, & potentiam conquirere, ut eâ ſtabiliti, & ſecuri, foràs tandem protrahant, invitiſque

ſuperis ſpargant publicè, quæ ſubdolo dudum occultavêre conſilio.

CAPUT II.

Solvuntur Objectiones deſumptæ ex Scripturis.

1 Geneſ. cap. 8. v. 21. dicitur: *Senſus enim, & cogitatio humani cordis in malum proni ſunt ab adoleſcentia ſua.*

Hebraicè eſt *figmentum cordis humani*, ſive ſentatio, & cogitatio in malum pronæ ſunt propter concupiſcentiam ad malum inclinantem: ſed præter eam eſt in homine ratio, & voluntas, quæ legitimum aliquid velle, & operari poteſt, teſte Auguſtino lib. de Spiritu, & litera cap. 28. de Judæis dicente: *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquid Anima rationalis & ſentit, & facit.*

Conſentit Angelicus 1. 2. qu. 109. art. 5. *Sinè gratia homo non poteſt mereri vitam æternam; poteſt tamen facere opera perducentia ad bonum aliquod homini connaturale.*

S. Bonaventura in 2. diſt. 28. art. 3. qu. 3. *Hominis liberum arbitrium in puris naturalibus conſtitutum cum generali Dei influxu, tametſi difficulter, poteſt tamen facere opus bonum morale, quod non diſponat ad gratiam, nec ad gloriam.*

Aliud igitur eſt, aſſerere, quòd ſenſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſint ab adoleſcentia ſua, ut ait Scriptura; aliud, quòd ratio, & voluntas hominis in malum ſemper conſentiat. Sed neque cogitationes pravæ, & alii ſimiles animi, aut corporis motus exſurgunt momentis ſingulis, ut omnium hominum convincit experientia. Apoſtolus ad Titum cap. 1. ex vetere dicto vocat *Cretenſes ſemper mendaces, malas beſtias, ventres pigros*; Quod nullus interpretabitur, quaſi nullum umquam verbum veritati conſonum ex ore ullius prodeat Cretenſium.

De Janſeniſtis vulgatiſſimum pridem in Galliis proverbium fuit, il ment comme un Janseniste, *Mentitur inſtar Janſeniſtæ*; quod quidem mentiendi vitium Janſeniſtis familiare, uti aliàs Cretenſibus ſtatuitur; ſed non generale adeò, ut omnia eorum dicta inter mendacia referantur.

Ipſe diabolus mendaciorum pater quantumlibet in ea ſemper pronus, aliquid ſubbinde veritati conſentaneum enuntiaſſe deprehenditur.

Deum quoque in Geneſi non de peccatis agere, ſed de ſenſuum in peccata propenſione, rectè colligunt interpretes, ex eo quod rationem adferat commiſerationis: atque hæc, inquit Cornelius à Lapide, eſt appoſita ratio, cur Deus dicat, ſe miſereri hominum, ut ampliùs eorum peccata non puniat diluvio; quia ſcilicet homines à nativitate infirmi, debiles, & proni ſunt ad malum. Malitia verò ipſa, & peccata non miſericordiam Dei provocant; ſed iram, atque ultionem; ideò non delictum, ſed infirmitas hominis, & miſera in peccatum propenſio velut excuſatio allegantur. Propenſio autem illa, quæ habitus quidam eſt, frequentes motus elicit; non tamen omni prorſus tempore, & in operibus mortalium ſingulis. Sed & in furta, vel libidinem, vel quæcumque alia vitia pravo concupiſcentiæ habitu inclinantur plurimi, qui in ea vitia non perpetuò conſentiunt; cùm nè continuis quidem ad ea motibus pulſentur, neque excitentur cogitationibus.

Sed præ Eccleſiæ catholicæ ſenſu, & interpretatione, placet adverſariis commentum Calvini lib. 2. Inſtitutionum cap. 3. de homine ſic pronuntiantis: *Gravi telo confoditur ejus ingenium; cùm omnes, quæ indè prodeunt cogitationes, ut ſtultæ, frivolæ, inſanæ, perverſæ irrideantur*; quas, & ſimiles hæreticorum cenſuras facilè ſpernit Eccleſia. Si autem Janſeniſtæ Calvinum ſequi pergant, contemptis tot Romanis Pontificibus, qui Baji, & Queſnelli ſententiam condemnarunt, diſpiciant, an cujus ſequentur veſtigia, non debeant exitum pertimeſcere.

2 Non plus nobis obeſt illud Jeremiæ cap. 17. verſ. 9.: *Pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile; quis cognoſcet illud?* Ad quod priuſquam directiùs reſpondeam, petere ab adverſariis liceat, ut quod in Hexaplis dignum judicaverint adversùs Conſtitutionem argumentum, ad legitimam iſtud formam aliquam reducere conentur, & non tumultuario ſemper opere inconditam nobis objiciant locorum congeriem; ad quam explicatione debita cum definitione Pontificia conciliandam, non adeò opus eſt ſtudio, quàm ad percipiendam aliquam oppoſitionis ſpeciem.

Et quidem ad præſentem articulum, quod attinet, quis ſani judicii ex hoc antecedente: *Pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile* concludat: ergo *voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum?* Notiſſimum axioma eſt, *bonum* dici *ex integra*

gra cauſa; *malum ex ſingulis defectibus*. Unde, etſi cor homiuis Divino oraculo enuntietur pravum, non ideo tamen omnia humani cordis prava ſunt opera. Sic hòminis injuſti non omnia opera ſunt iniqua: hominis impudici non omnia verba, non omnes cogitationes, non omnes actus labe impudicitiæ maculata ſunt.

Ita S. Chryſoſtomus Hom.67. ad Populum Antiocheuum ſub initium ait: *Ner poteſt malus omnino malus eſſe*; *ſed & evenit, ut habeat aliquid boni*: *neque bonus eſſè bonus nmnino*; *ſed & nonnulla ſolet habere pecrata*.

Et S. Auguſtinus lib. de Spiritu, & litera cap. 28.: *Sirut non impediunt à vita æterna justum quadam pecrata venialia, ſinè quibus hac vita non ducitur*; *ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſinè quibus diffrillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur*.

Idem ſentiunt Tertullianus de corona Militis cap.6.: S. Hieronymus in Ezechielis cap.29., & iu cap.22. Marthæi; Fulgentius lib. de Incarnatione, & gratia cap. 56.; Et quis non Sanctotum Patrum, aut Scholaſticorum?

Reſpondere adverſarii non poſſunt, bona illa, ſi quæ ſint impiotum, eſſe ex gratia; ſic enim neceſſe foret, corruere propoſitiones eorum complures; in primis 28.: *Prima gratia, quam Deus enntedit pecatori, eſt peccatorum remiſſio*. Et, cùm de infidelibus æquè, ac fidelibus, imò de infidelibus præcipuè Auguſtinus, ac cæteri Patres loquantur, dum bona aliqua, etiam impiis tribuunt, deberent adverſarii rejicere propoſitionem 26.: *Nulla dantur gratia, niſi per fidem*: 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*: 29. *Extra Ecrleſiam nulla conceditur gratia*. Quæ propoſitiones non caſu excidêre Queſnello; ſed cui conſilium, ac decretum fuit omnia Janſenii placita ſuis inſerere *Obſervntionibus*, non potuit illud tam adamatum, & inculcatum à Janſenio præterire: neque in tenebris relinquere illud Magiſtri ſui Arnaldi, ab Alexandro VIII. inter 31. nova dogmata proſcriptum: *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt à Jeſu Chriſto influxum*; *adeòque hinc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inèrmem ſinè omni gratia ſufficienti*.

Quid itaque ſibi vult hæc adverſariorum objectio: *Pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile*? Vel enim indè conſici volunt, omnia humani cordis opera eſſe prava; vel aliqua tantùm, quantumvis multa, & plurima. Si omnia; in multiplex incidunt anathema, Luthero pridem, ut antiquiora taceam, ab Eccleſia inflictum. Si non omnia, ſed plurima tantùm humani cordis opera accuſanda duxerint, non ſequitur concluſio illimitata, qua adverſarii opus habent, ut damnato patrocinentur articulo, qui omnes hominis actus gratiâ deſtituros annumerat peccatis.

Locum Jeremiæ ſic interpretatur Angelicus: *Pravum eſt* (cor hominis) *id eſt*, *multis malitiis involutum*, non quod prærer malitias nihil prorſus contineat. Cornelius à Lapide,„ *Pravum*,„(inquit),„Chald. *Doloſum*;
„ Græcè *Profundum*; Hebraicè *Verſutum*,
„ verſipelle, fraudulentum, anfractuoſum,
„ fallax: quaſi dieatur ſinuoſum, & mille
„ cogitationum, cupiditatum, & deſide-
„ riorum ſecretis diverticulis, ſinibus, re-
„ ceſſibus inſtar labyrinthi implexum, &
„ perplexum. Inferunr hæretici: ergo ho-
„ mo poſt lapſum nequit bene agere; ſed
„ tanrùm malè, puta fallere, mentiri &c.
„ Reſpondeo,„(inquit Cornelius),„negando
„ conſequentiam. Dicitur enim homo fal-
„ lax, non quia ſemper fallit; ſed quia fa-
„ cilè, & ſæpe fallit.

3 Opponunt Hexapla etiam illud ex Euangelio S. Joannis cap. 3. verſ.27.: *Non poteſt homo accipere quidquam, niſi fuerit ei datum de Cælo*. Er ex Epiſtola Jacobi cap. 1. verſ. 17.: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*.

In priorem locum ita S. Thomas ex Chryſoſtomo: *Si præclara ſunt, quæ Chriſti ſunt*: *Si omnes ad eum rurrunt, mirari non oportet*; *Deus enim eſt, qui hoc facit*. Quandoquidem curſus ad Chriſtum eſt opus ſalutiferum, non eſt dubium, quin ſit ex gratia; Sed inter illud, & opus diabolicum ab Angelico Doctore ſupra, & ab omnibus Catholicis agnoſcitur actus medius contra errores Baji à tribus Summis Pontificibus, atque univerſa Eccleſia condemnatos, inter quos eſt 27. *Liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valet*.

Circa locum Jacobi ait S. Thomas: *Hic oſtendit* (Apoſtolus) *quòd Deus eſt largitor omnium bonorum, & quòd omnia bona ſunt à Deo........ dicit ergo omne datum optimum. bona ſunt temporalia*; *optima gratuita*. *Vel poteſt exponi totum de nnturalibus*: *bonum eſt quòd ſumus*; *melius, quòd vivimus*; *optimum quòd intelligimus*. *Donum perfectum* interpretatur Angelicus cœleſtem gloriam. Si totum exponi poſſit de naturalibus, inter quæ optimum eſt, quod intelligimus; quomodo intelligere illud naturale, & naturalis

Digitized by Google

lis omnis intelligendi voluntas mala ſunt? *Naturale* autem, ut patet, accipitur abſque ſupernaturali gratia. Unde minimè neceſſarium fuit, ut *omne datum optimum* Hexapla verterent *toute grace excellente*; quaſi diceretur *omnis gratia excellens*, de qua in Sacro Textu nulla fit mentio.

Sed ea eſt novorum iſtiuſmodi interpretum induſtria, ut expreſſionem *omnis dati*, in *gratiam* convertant, quo perſuadeatur ſimplicibus, nullum datum eſſe à Deo ſinè gratiæ auxilio, nullum actum bonum intrà ordinem naturæ. Sed & quæ alia Scriptura Sacra eſt, quam Janſeniſtarum æquè, ac Calviniſtarum ingenium non noverit unius, alteriuſve vocis mutatione ſuis erroribus accommodare? Quanquam neque ſic adverſarius, quod ſperaverat, acquireret damnato articulo firmamentum; quis enim ſanæ mentis non videat, media poſſe eſſe plurima inter *gratiam excellentem*, ſeu gratiæ excellentis opera, & peccatum? Sive igitur Scripturam acceperis, ut habet vulgata, & probatiſſima editio, ſive ut corruptio gallica; non ex eo, quòd *omne datum optimum* intelligeretur *excellens gratia*, conſecutio foret, niſi inſaniſſima: igitur omnis voluntatis actus abſque gratiæ ſubſidio peccatum eſt, ſive, ut damnata ſtatuit propoſitio: omnis *voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum*. Inter *excellentes gratias* non habetur à S. Gregorio in cap. 15. Joan. illa *proximorum dilectio per affectionem cognationis, & carnis; cui tamen ſacra eloquia non contradicunt*: ac proinde dilectio iſta peccatis minimè accenſenda eſt; uti neque agricultura, acquiſitio amici, & alia ad bonum naturæ pertinentia, qualia ſuperiùs à S. Thoma ex hypognoſtici authore referuntur, & agnoſcuntur ab omnibus Scholaſticis, Bajaniſmi, aut Janſeniſmi fuligine non maculatis.

CAPUT III.

Refelluntur Objectiones reliquæ.

1 TOrquetur in nos illud Auguſtini de natura, & gratiâ cap. 22. *Nec cogitat* (Pelagius) *prævaricatorem legis quàm dignè lux deſerat veritatis; qua deſertus utique fit cæcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat*. Scopus Auguſtini eſt, contra Pelagium oſtendere, quòd dentur peccata, quæ ſimul præcedentium ſint ſupplicia delictorum. Doctrinam catholicam demonſtrat exemplo Philoſophorum, qui, teſte Scripturâ, *evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum*, ac tandem in pœnam ſuperbiæ traditi ſunt *in deſideria cordis illorum, in immunditiam &c.*

Ex ſimilibus tum Scripturarum, tum Auguſtini textibus collegerat Calvinus lib. 3. Inſtitut. cap. 14.: *Quando naturalibus dotibus cenſendi ſunt* (homines;) *à vertice capitis ad plantam uſque pedis ſcintilla boni non reperietur*. Calvinum ſecutus Michael Bajus propoſitione inter damnatas vigeſimâſeptimâ *liberum*, inquit, *arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*. Janſenius, quaſi retractationis Bajanæ immemor, inter cæteros Theologi iſtius errores, quos *magno cum Catholicorum ſcandalo, & authoritatis dictæ Sedis* (Apoſtolicæ) *contemptu contra præfatas damnationes, & prohibitiones defendit, malo in ſcandalum totius Reipublicæ Chriſtianæ, & fidei Catholicæ perniciem vertenti*, uti Urbanus VIII. Conſtitutione IN EMINENTI graviſſimè, & meritò conqueritur; Janſenius, inquam, inter errores Baji cæteros, etiam hunc temere reſuſcitat lib. 4. de ſtatu naturæ lapſæ cap. 18., cujus verba ſuperiùs retuli.

Quapropter Queſnellus, cujus conſilium fuit, *Obſervationibus* ſuis *moralibus* omnes Janſenii inſerere opiniones, à quantumcunque multis olim Pontificibus damnatas, etiam hanc prætermittere noluit; odioſiùs, quàm in Janſenio reperiatur, eam reſtituens: *Voluntas*, inquit, *quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*.

Nunc quod ex Auguſtini ſententia errori fundamentum obtenditur, diſcuriamus. Ait Sanctiſſimus Doctor, peccatores, Divinæ gratiæ deſerente lumine obcœcatos, non multo tempore poſſe à novis abſtinere delictis; ſed labi ſæpius, & in obvia impingere præcepta, ut cæcos oculis corporis, vel in tenebris ambulantes, ceſpitare, offendere, cadere frequentiùs neceſſe eſt. Verùm, ut nullus quantumlibèt cæcus, omni momento, & ſingulis labitur greſſibus; ita deſumpta à cæcitate ſimilitudo adeò non ſtabilit errorem damnatum, ut eum potiùs ſubruat. Quemadmodum enim, deficiente corporis lumine, deficientibus etiam oculis, ſupereſt homini mens, & ratio, eum dirigens, ut quotidiana demonſtrat experientia, cæcos plurimos ambulantes, nec à via aberrare ſem-

ſemper, nec labi, aut offendere perpetuò; ita intellectus, & ratio naturalis, fugiente etiam ſupernaturali lumine, adhuc homini præſto eſt, qua cùm Divino intrà naturæ ordinem auxilio ſubinde à novo peccato declinare, & innoxium aliquid, ac humanæ conveniens naturæ valeat operari, teſte ipſo Hipponenſium Antiſtite ſæpius citato: *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis & ſentit, & facit*. lib. de Spiritu, & litera cap.28.

Auguſtino conſentiens Angelicus ait: *Sinè gratia homo poteſt facere opera perducentia ad bonum aliquod homini connaturale* 1. 2. quæſt. 109. art. 5., & præmiſerat artic. 2.: *Natura humana per peccatum non eſt totaliter corrupta .... poteſt quidem, etiam in ſtatu naturæ corruptæ, per virtutem ſuæ naturæ aliquod bonum particulare agere*.

Plura ex Angelico dedi contra Propoſitionem 38. cap. 1. Imò, inquit Seraphicus diſt. 28. art. 2. qu. 3.: *Homini liberum arbitrium in puris naturalibus conſtitutum cum generali Dei influxu, tametſi difficulter, poteſt tamen facere opus bonum morale, quod non diſponat ad gratiam, nec ad gloriam*.

2 Profectò omnes homines ſibi mentis oculos, ſeu rationem, & mentem ipſam eruere oporteret in Novatorum gratiam, ut ſplendentem adeò non perſpicerent falſitatem: *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum.* Non vident adverſarii, quantam inferant naturæ hominum contumeliam, qua animum noſtrum ad Dei conditum imaginem, naturâ ſuâ ſtatuunt brutis animantibus quodammodo deteriorem?

Præcellit quidem mens noſtra, eò quod ratiocinari valeat; virtutem, & Deum ipſum cognoſcere: verùm, ſi nihil horum poſſit ſinè peccato, dum ſolis conſideratur ſuis prædita viribus, etiam ſuccurrente Deo, quantum poteſt intrà ordinem naturæ; videtur optabilius homini, eâ tunc poteſtate carêre; nam poſſe delinquere non eſt perfectio; ſed defectus: &, aliud natura nunc non valeat, quàm Deum perpetuò offendere, unde & gravibus fiat obnoxia ſuppliciis, longè major ſtatuitur naturæ noſtræ rationalis calamitas, quàm beſtiarum; quis enim non amet potiùs nihil habere virium, quàm viribus pollere ſolummodo ad peccandum? Cur homines furore percitos arctiſſimis vinculis conſtringimus; niſi ut vires ſuas exercere non poſſint; quia in miſera illa corporis, & animi diſpoſitione nihil ardoris habent, niſi ut ſe præcipitent; virium, niſi ut ſe & alios vulneribus conficiant? Viribus noxiis, & non niſi ad nocendum idoneis carere melius eſt, quàm abundare.

3 Quapropter talis ab Eccleſia Catholica non creditur natura hominis, etiam in hoc ſtatu: adverſarii nè poſſibilem quidem credunt, quam Deus conderet ab initio: unde eſt Bajana propoſitio 55. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem qualis nunc naſcitur*; quæ propoſitio etſi inter eas ſit, quæ *aliquo pacto ſuſtineri poſſent* (non enim creari homo ab initio potuit cum peccato) tamen *in rigore*, prout à Scholaſticis in controverſiam vocatur, *& in proprio verborum ſenſu ab Aſſertoribus intento*, juſtiſſimè à Pontificibus proſcripta eſt.

Errori fundamentum præbuit ratiocinatio, qualis eſt illa Janſenii tom. 2. col. 775. Editionis Lovanienſis: *Status animi ſinè bona voluntate, ſinè charitate, ſinè ſapientia conditi non poteſt authorem habere Deum; Deo enim eſſet voluntarius, non creaturæ; unde Deo, non creaturæ imputari deberet perverſitas ejus, & quidquid ſcelerum ex illa creatæ voluntatis inſtitutione naſceretur; quæ quidem eſſent materialiter ſcelera creaturæ; vera tamen ſcelera, ac peccata Dei*. Eſſent ſolùm materialiter ſcelera creaturæ juxta Janſenium, quia non libera; utpote elicita ſinè gratia, ſinè qua nequeunt evitari. In præſenti verò lapſorum hominum ſtatu voluntaria ſunt, ac libera; quia juxta Janſenium rurſus, & Queſnellum ea peccandi neceſſitas ſolùm conſequens eſt, & præcedentium pœna delictorum.

Acquieſcere non poſſum; nam, quidquid ſit de peccatoribus, undenam juſtis, & recentiſſimè juſtificatis, vel baptizatis in infantia, libertatem acceſſes, dum, ubi primùm ad uſum rationis veniunt, labuntur, ut conſtat labi plurimos? Omni efficaci, &, juxta adverſarios, omni ſufficienti gratiâ deſtitui fuêre ante omne peccatum, præterquam originis, quod in Baptiſmo, ſeu primâ juſtificatione remiſſum eſt. Remiſſum autem non poteſt formalem malitiam, quam amplius non habet, tribuere actibus ſecuturis. Si itaque juſtis illis peccantibus ſinè ulla gratia, juxta Queſnellum, nil luminis, nil virium fuerit, niſi ad delinquendum, quomodo ea peccandi neceſſitas voluntaria, libera, & ſolùm conſequens appellatur? Quia, inquiunt Adverſarii, libertas, quæ omnibus Adami poſteris in primo parente fuit, ſufficere illis debet, ut ad peccatum, & demeritum imputetur,

quid

quidquid inpoſterum contra Dei legem committitur. Audio: atque ea pridem fuit Janſenii, & omnium ei adhærentium ſententia; ſed jure maximo, & primo loco inter triginta & unam damnata eſt ab Alexandro VIII. neque dubium, quin inter eas ſit, quas Pontifex cenſuit *hæreticas*. Sic illa exprimitur: *In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale, & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in cauſa ſua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis.*

4 Rurſus igitur contra adverſarios, & invictiſſimè concluditur; quòd, ſi *voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habeat luminis, niſi ad aberrandum; nihil virium, niſi ad ſe vulnerandum*, ut contendit Queſnellus, jam pariter nihil ſit, unde primis juſtorum, ſeu juſtificatorum lapſibus conciliet libertatem; non enim ex gratia efficaci, quam conſtat defuiſſe: non ex ſufficiente, quæ à Queſnello, & ejus ſodalibus rejicitur: abſque omni autem gratia, juxta novos illos Scholarum, & Eccleſiæ Reformatores, non ſolùm nulla datur libertas ad bonum; ſed nihil prorſus virium, niſi ad malum; atque ita quamdiu gratia ſuſpenditur, neceſſe eſt neceſſitate propriè dictâ, & antecedente peccare, & demereri in omni opere.

Verùm, dimiſſis Novatoribus, ſequamur Auguſtinum lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. *Iſta cauſa eſt voluntatis; ſi non ei poteſt reſiſti, ſinè peccato ei ceditur.*

Ibid.: *Quis peccet in eo, quod nullo modo caveri poteſt? Peccatur autem: caveri igitur poteſt.* Qnis porrò peccati vitandi modus, ubi nihil virium eſt, niſi ad ſe vulnerandum?

Ejuſdem lib. cap. 1.: *Si naturâ, vel neceſſitate iſte motus exiſtit, culpabilis eſſe nullo pacto poteſt.* Evidens autem foret peccandi neceſſitas in rationis compote; cui nihil virium niſi ad delinquendum, ſuppeteret: perſpicua igitur eſt Auguſtini ſententia, quòd, ſi abſque gratia nihil virium ſit, niſi ad peccatum, ei ſinè culpa à deſtitutis gratiâ hominibus cedatur; neque culpabilis ullo pacto eſſe motus poſſit, ubi nihil virium eſt ad impediendum.

Quare vel in hominibus abſque gratia agnoſcendum eſt aliquid virium, quo à peccato abſtinere valeant contra errorem propoſitionis 39., vel, ſi quid contra Dei legem neceſſariò committitur, deficientibus omnibus ad non peccandum viribus, à culpa & demerito eximendum eſt, Auguſtino judice.

5 Agnoſcis hìc Lector ſolitam Janſeniſtarum impudentiam, in objiciendo nobis Auguſtino, cujus ſolius principia certiſſima ſubruendo damnato dogmati abundè ſufficiunt. Auguſtinum quoque, vel ſe ipſos deſerere coguntur in aſſertis à S. Antiſtite virtutibus Romanorum; atque agnoſcere in illis actus innoxios ſinè gratia, vel hanc etiam in infidelibus profiteri. Perſpicna enim eſt Auguſtini ſententia, Romanis idololatris vires fuiſſe non ſufficientes ſolummodò; ſed etiam efficaces ad præclara illa facta, quibus non tantùm ab ipſo S. Doctore laudem; ſed etiam à Deo temporale præmium, tantamque Imperii amplitudinē promeriti ſint, ut contra ſuperiorem articulum ex lib. 5. de civit. cap. 12., & aliis Auguſtini textibus demonſtratum eſt.

Nulla hic via patet adverſariis, qua elabantur; non enim potuêre actus iſti inter delicta numerari; cùm nihil magìs impium ſit, quàm fingere Deum approbantem, & remunerantem præmio peccata: neque ea Romanorum opera ab adverſariis tribui poſſunt ſupernaturali gratiæ auxilio, quod à Judæis, Paganis, Hæreticis, & quibuſcunque Infidelibus penitùs excludunt: nempe propoſitione 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.* Prop. 26. *Nulla dantur gratiæ niſi per fidem.* 29. *Extra Eccleſiam nulla conceditur gratia* 27. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori; eſt peccatorum remiſſio.* Non potuit igitur ſinè Sacrilegio Auguſtinns epiſtola 130. Polemonis ethnici caſtitatem vocare *donum* Dei, ſi cum Queſnello exiſtimaverit, eſſe peccatum; quia, juxta Queſnellum, non fuerit ex gratia; hac autem, inquit, dnm non prævenitur voluntas, *nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; nihil virium, niſi ad ſe vulnerandum.*

6 Non magìs nobis refragatur Author Librorum de Vocatione Gentium lib. 1. cap. 8. dicens: *Qui* (Deus) *ſi non operatur in nobis, nullius poſſumus participes eſſe virtutis. Sinè hoc quippe bono nihil eſt bonum: ſinè hac luce nihil eſt lucidum: ſinè hac ſapientia nihil ſanum: ſinè hac juſtitia nihil rectum.* Ubi patet, non de gratia ſermonem eſſe, ſed de Deo ipſo, *qui operatur in nobis: ſinè hoc bono* ſupremo, *nihil eſt bonum*; ſunt autem multa bona ſinè gratia: *Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Sinè hac* increata *luce nihil eſt lucidum*: ipſe eſt *lux vera*, illuminans omnem hominem: ipſe eſt *ſapientia*, ſinè qua nihil eſt rectum.

De Deo autem quis dnbitet, quin ſit ipſe fons bonorum omnium, qui operatur om-

Digitized by Google

omnia in omnibus: quin omnia per ipſum facta ſint, & ſinè quo factum ſit nihil: quin in ipſo vivamus, moveamur, & ſimus: quin nullis operationibus, præſertim bonis, niſi Deo cooperante, ſufficiamus? Sed nemo ſapiens indè concludet, nullum eſſe bonum naturalis ordinis, ad quod vel minimum nobis lumen, & aliquod, quantumvis parum, virium ſit à Deo conceſſum, abſque gratia ſupernaturali. Schola Thomiſtica, Scotiſtica, & quævis alia Catholica cum ſuis Principibus, etiam Doctore Seraphico, & Magiſtro Sententiarum, meritò credunt, *ſinè ſummo bono nihil eſſe bonum*; imò Deum concurrere ad actiones omnes, ſeu liberas, ſeu neceſſarias creaturarum; longiſſimè tamen abſunt à novo, & damnato dogmate, quo ſtatuitur, nihil eſſe, niſi malum, nihil luminis, nihil virium in homine, etiam juſto, & ſancto; niſi ad peccandum, quoties non adfuerit gratiæ ſupernaturalis auxilium.

Notari etiam meretur, quod in citato capite præcedit: *Nec quia ſpiritu Dei agitur* (homo præventus gratia) *ideo ſe putet liberum arbitrium non habere, quod nè tunc quidem perdidit, quando Diabolo voluntate ſe dedit, à quo judicium voluntatis depravatum eſt, non ablatum. Quod ergo non ereptum eſt per vulnerantem, non tollitur per medentem. Vulnus ſanatur, non natura removetur*. Removetur autem natura, & liberum arbitrium eripitur; ſi *judicium voluntatis* adeò depravatum ſit, ut *voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habeat virium, niſi ad ſe vulnerandum* peccato. Nam, ut cum Anſelmo Angelicus docet in 2.ſentent.diſt.17. quæſt. 1. artic. 1. ad 3. *Poſſe peccare non eſt libertas arbitrii, nec pars libertatis*: unde, ſi damnatus ſubſiſteret articulus, natura libertatis, ſeu libertas naturalis periiſſet, *perditum eſſet liberum arbitrium*; quod tamen Author Operis de Vocatione Gentium negat.

Et ſanè ad converſionem Gentium minimè accommodata foret Authoris ſententia; ſi cum Queſnello doceret, voluntatem hominis, etiam juſti, & ſancti, hoc ipſo, quo ſupernaturalis gratiæ auxilium ſuſpenditur, nihil habere luminis, nihil virium, niſi ad peccandum; atque hoc auxilio carere omnes prorſus homines ante fidem, & extra Eccleſiam. Quid, inquient Gentes, ſibi vult, & quo probabili argumento nititur tam exotica, & omni rectæ rationis dictamini contraria doctrina, quæ naturam hominis beſtiis adeò deteriorem reddat, ut, ſublato omni, præterquam ad peccandum, libero arbitrio, continuam inducat delinquendi neceſſitatem? Ut omnes, & ſingulos actus liberos, ſive naturæ ſuſtentationi neceſſarios, ſive utilitati proximi, rationis lumini, & tum privatæ, tum publicæ honeſtati convenientes, de turpitudine accuſet, etiam illos, ad quos Deus ſapientiſſimus, & ſanctiſſimus concurſum præbuerit, non qualemcunque infimi ordinis; ſed optimum, quem intrà naturæ humanæ limites præſtare ſoleat, aut forſitan poſſit?

Quapropter iſta Queſnelli novitas Gentibus, Judæis, Hæreticis prædicata non poteſt non præcones ſuos juſto exponere ludibrio, uti ſcandalo, & execrationi eſt. Cui autem religionis, & Eccleſiæ amanti non moveat bilem, quòd propter iſtiuſmodi pravitatis fæcem ab Hæreticis, & Hæreſiarchis turpiſſimis Luthero, atque Calvino hauſtam, à tot Pontificibus pridem percuſſam anathemate, univerſa hodiedum conturbari debeat Eccleſia?

8 Ex eodem Libro de Vocatione Gentium cap. 6. refertur contra nos, quod ſequitur. *Hæc itaque voluntas vaga, incerta, inſtabilis, imperita, infirma ad efficiendum, facilis ad audendum, in cupiditatibus cæca, in honoribus tumida, curis anxia, ... nihil in ſuis habet viribus, niſi periculi facilitatem; quoniam voluntas mutabilis, quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tanto citiùs propinquat iniquitati, quanto acriùs intenditur actioni*.

Ut aliquam argumenti ſpeciem præſeferret citatio, ubi Author dicit, *infirma ad efficiendum*, Adverſarius Gallicè vertit *ſans force*; quaſi Author diceret, *ſinè viribus*. Non deerat Gallicum *foible*, reſpondens propriè Latino, *infirma*; ſed exigebat Queſnelli Propoſitio, ut, quamvis repugnante bona fide, *voluntas* diceretur *nihil habere virium*. Iſtud ſcilicet non leve commodum habent Hæretici ex verſionibus Scripturarum, & Patrum in linguam vulgarem, ut quam puderet corruptionem inducere ſacris Textibus mutatione verborum, translationibus faciliùs inſerant, Lectoreſque pauciſſimi, & difficillimè obſervent.

Infirmam itaque eſſe ſinè gratia voluntatem agnoſcimus; non omnibus omnino ad cavendum peccatum viribus deſtitutam. Hac ſimilitudine deſumpta ab infirmitate corporis, utitur S. Thomas 1.2. quæſt.109. art.2. quòd ſcilicet, ſicut infirmus corpore non poteſt omnes motus exercere, quos poterat ſanus; retinet tamen vires aliquas, etſi debiles, quibus motus aliquos eliciat; ita pariter voluntas peccato primi hominis

læſa contraxit infirmitatem virium; ſed non omnimodam extinctionem. Idem Tridentina Synodus docet ſeſs.6. de juſtific. cap.1. *Liberum*, inquit, *arbitrium minimè extinctum eſt; viribus licèt attenuatum*. Et can.6. anathema infigitur ei, qui *amiſſum, & extinctum eſſe dixerit*. Patet hinc latiſſimum diſcrimen, inter *infirmam* eſſe, *& nihil habere virium*: diſcrimen ſcilicet, quantum inter errorem à Concilio Oecumenico proſtratum anathemate, & dogma Catholicum ejus Concilii authoritate confirmatum.

9 Aſſerit quidem Author Libri de Vocatione Gentium: *Voluntatem nihil in ſuis habere viribus, niſi periculi facilitatem*. Sed plurimum differt periculi facilitas, à continua peccandi certitudine, & neceſſitate; ut neceſſe foret, voluntatem ſinè gratia peccare in omnibus actibus deliberatis, quando nihil haberet virium, niſi ad ſe vulnerandum.

10 Neque ſuffragatur Adverſario, quòd in fine dicitur: *Voluntas mutabilis, quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tantò citiùs propinquat iniquitati, quantò acriùs intenditur actioni*. Nullus enim Theologus ignorat ſpecialem Dei erga aliquos providentiam etiam citra infuſionem ſupernaturalis auxilii; frænando nempe tentatorem Diabolum, continendo corpus, & impediendo concupiſcentiæ motus, avertendo pravos ſocios, mille alia avertendo peccatorum pericula, & occaſiones. Quem autem Deus tali providentiâ non dignatur, ſed propter peccata fortè præcedentia permittit periculis, & propriæ infirmitati, quibus non lapſibus exponitur! Sive, ut citatus Author enunciat: *Voluntas mutabilis, quæ non ab incommutabili veritate regitur, tantò citiùs propinquat iniquitati, quantò acriùs intenditur actioni*; quia ſic à Deo deſerta, inter innumeras peccatorum illecebras, quò pluribus implicatur negociis, & pluribus intendit actionibus; ut infirmus, claudus, cæcus, quò amplius intendunt curſui, frequentioribus ſe committunt lapſuum periculis: hoc tamen diſcrimine, quod lapſus illi corporis non ſemper liberi ſint; ſed ex antecedente ſæpius proveniant, & phyſica neceſſitate: peccata autem ſemper libertatem exigant, & neceſſitatem patiantur ſolummodo conſequentem.

Poteſt itaque *voluntas, quæ ab incommutabili veritate regitur*, à peccatis plurimis præſervari, etiam abſque continuo gratiæ ſupernaturalis auxilio. Quâ ſuppoſitâ Dei erga homines non paucos providentiâ, evidens eſt, voluntatem eorum poſſe actus aliquos exercere innocuos; atque ita enunciationem Queſnelli prorſus illimitatam, & ſignificatione univerſalem, nulli rationis compoti apparere poſſe veriſimilem. Quanquam neque ad ſingularem Dei providentiam recurrere neceſſe eſt, neque ad ſolos juſtos, & pravâ peccandi conſuetudine non irretitos; cùm nemo, quamdiu in hac vita eſt, & ratione præditus, reperiatur, de quo abſque temeritate intolerabili aſſeri valeat, quòd nullam unquam naturalis ordinis actionem eliciat, ac nè manum quidem, vel pedem moveat abſque peccato.

Inter centum & unum Articulos, qui Conſtitutione *Unigenitus* feriuntur, nonnulli quidem ſubdoli ſunt, plerique errorem, nec pauci hæreſim ſuam apertiſſimè produnt; ſed neſcio, an ab ullius, quàm à præſentis dogmatis veneno, communis mortalium ſenſus, & recta ratio magis abhorreat; atque indè forſitan minùs nocere natus error eſt, quòd nimiùm manifeſtus ſit; ut meritò dubites, num inſaniæ minus contineat, quàm pravitatis. Infert graviſſimam naturæ hominis contumeliam, dum nihil in ea virium agnoſcit, niſi ad peccandum, ac proinde nos quoad naturalia beſtiis omnibus ſtatuit deteriores. Verùm ad aſſentiendum errori adeò incredibili, oportet lumen naturæ, & rationem omnem in Novatorum gratiam extinguere.

11 Clamant nihilominus Adverſarii, ſe in hoc Articulo Ducem ſequi S. Proſperum Auguſtini Diſcipulum Carmine de Ingratis cap. 22. ſic monentem:

Edite conſtanter naturæ vulnera victæ:
Exutam virtute animam, cæcataque cordis
Lumina, & in pœnam propriam jaculis ſuperantis
Armatum arbitrium nunquam conſurgere poſſe:
Inque novos lapſus ſemper nitendo revolvi:
Cui ſua ſit laqueus ſapientia, morsque ſubactum
Detineat, niſi vera ſalus ex munere Chriſti
Adſit, & oppreſſam dignetur gratia mentem.

Et cap.45. de Voluntate Humana Chriſtum ita Sanctus alloquitur:

Quæ ſine te quid agit? niſi quò procul exulet à te

Præ-

Digitized by Google

Præcipites ſemper calles, & devia motu
Ingreſſura ſuo; niſi feſſam tu bone, & ægram
Suſcipias, referas, foveas, tuearis, boneſtes.

Non ex ſolius Proſperi; ſed etiam Scripturarum, & totius ſacræ Traditionis doctrina diſcimus confiteri naturæ à peccato ſuperatæ vulnera, animam virtutibus ſpoliatam, & mentis oculos obcæcatos: liberum quoque arbitrium ſaucium, ac proſtratum, viribus propriis abſque Dei gratia *nunquam poſſe conſurgere*. Cùm autem dicitur liberum arbitrium, *in novos lapſus ſemper revolvi*, vox *ſemper* non intelligitur in rigore metaphyſico, vel phyſico abſque intermiſſione; ſed moraliter, & uſu apud homines familiari; ſicut & in Scripturis, ut ſupra monui, occurrit ſæpiſſimè. Quis Pſalmiſtam aliter intelligat, cùm ait: *Semper laus ejus in ore meo. Peccatum meum contra me eſt ſemper. Quomodo dilexi legem tuam Domine? Tota die meditatio mea eſt. Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo, quia in æternum mihi eſt. Anima mea in manibus meis ſemper: & legem tuam non ſum oblitus. Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei ſunt.* Quibus omnibus, & centenis ejuſmodi locis voces *ſemper*, *æternum*, *totâ die*, non inferunt omne tempus nullâ interpoſitâ ſubinde morâ continuum: neque afficiunt neceſſariò omnes prorſus actiones liberas; cùm non ſit veriſimile, Davidem, quantumvis Sanctum, à peccatis ſaltèm levibus, & quotidianis fuiſſe immunem, aut laudem Dei in ore ejus, & corde adeò ſonuiſſe perpetuam, ut nunquam ab ea mens, aut lingua ceſſaret: neque quòd adulterium, & homicidium ita animo ejus perennibus obverſaretur cogitationibus, ut pœnitentia nullis intermiſſa fuerit temporis momentis.

Sic igitur *liberum arbitrium* à Proſpero dicitur ſinè gratia in *novos ſemper lapſus nitendo revolvi*, ſicut homo libidini deditus in carnis ſemper ſordibus volutari, avarus ſemper inhiare lucris, cholericus ſempet iraſci, turbulentus ſemper rixari, loquax mulier ſemper garrire; ubi ridiculus nimiùm ſit, qui vocem *ſemper* abſque omni prorſus aliorum ſubinde occurrentium actuum interpoſitione intelligi oportere contenderit. Sic in loco Proſperi ſignificantur frequentiſſimi voluntatis humanæ ſinè gratia relapſus, non tamen ita continui, ut nullus interim poſſit dari actus innoxius, ut *liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio nonniſi ad peccandum valeat*, quod à tribus olim Summis Pontificibus anathemate damnatum eſt; vel, quod deterius foret, nullas voluntas ſinè gratia vires vel minimas, ſive *nihil* prorſus *virium habeat*, *niſi ad* peccandum.

Denique nullo modo veriſimile eſt, Sanctum Proſperum, quem ipſi Adverſarii prædicant fidum Auguſtini Diſcipulum, hic à ſui, & communis deſciviſſe ſententia Magiſtri, qui, ut ſupra monuimus, lib. de ſpiritu, & litera cap. 28. de Judæis, ait: *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquod anima rationalis, & ſentit, & facit*: in quo, ut in cæteris paſſim, Hipponenſem ſecutus Aquinas, de Infidelibus quoque aſſerit 2. 2. quæſt. 10. art. 4., quòd *bona opera* (non meritoria, quæ gratiam exigunt) ſed naturalia, *ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſint*. Non ergo, abſente gratia, viribus omnibus, *niſi ad ſe vulnerandum*, penitùs deſtituuntur. Et 1. 2. quæſt. 109. art. 2. *Natura per peccatum non eſt totaliter corrupta, ut ſcilicet toto bono naturæ privetur. Poteſt quidem etiam in ſtatu naturæ corruptæ per virtutem ſuæ naturæ aliquod bonum particulare agere*: cui cum Scoto conſentit Doctor Seraphicus; neque ullum cognovi Catholicum Bajanis non afflatum novitatibus, qui hic Scholæ Principibus refragetur.

12 Secunda Proſperi ſententia non aliud ſignificat, quàm prior: unde ad illam quoque facilè applices quidquid de priore diſſerui: in iſtis ſcilicet, & ſimilibus Patrum locis magna naturæ in peccatum proclivitas, & lapſus, abſque auxilio gratiæ frequentiſſimi ſignificantur; non tamen ſinè ulla interruptione continui, ſeu quaſi nullus ſubinde medius intercederet actus cum deliberatione innocuus; multò minùs, quaſi ad ullum iſtiuſmodi actum *nihil* omnino *haberetur virium*. Quæ novitas non ſolùm à ſupremis Eccleſiæ Judicibus, & Theologiæ Magiſtris arguitur erroris, ſed omnium, ni fallar, hominum repugnat ſenſui, ut certiſſimè opponitur lumini, & rationi naturali.

13 Ultimum Hexaplorum præſidium eſt in Oratione Dominicæ 14. poſt Pentecoſten: *Cuſtodi Domine, quæſumus, Eccleſiam tuam propitiatione perpetua; &, quia ſine te labitur humana mortalitas, tuis ſemper auxiliis & abſtrahatur à noxiis, & ad ſalutaria dirigatur.*

Juxta Orationem Eccleſiæ, ſinè Divino auxilio *labitnr bumana mortalitas*; ſed non dicitur *in ſingulis actibus*, quod Adverſarius in verſione Gallica perfidè addit *tombe à châque pas*, quaſi Eccleſia enuntiaret *labitur ſingulis greſſibus*. Quæ hæreſis ſimili interpretandi, & corrumpendi licentiâ ſtabiliri non poterit? A Sancto Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII. damnatur utraque hæc Propoſitio: *Omne, quod agit pecrator, vel ſervus peceati, perratnm eſt*; & : *In omnibus ſuis actibus peceator ſervit dominanti cupiditati*. Concilium quoque Tridentinum ſeſs. 6. de juſtificatione can.7. ferit anathemate omnem, qui dixerit, *opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peecata*. Propoſitiones tamen infinitis Patrûm, & Scripturarum textibus ſtabilire facillimum erit, ſi ubicunque aſſeritur homines peccare, addatur *in ſingulis actibus: in ſingulis greſſibus*: A CHAQUE PAS.

Quis Catholicus non deteſtatus eſt Lutheri perfidiam, dum,ubi in Scriptura reperit, *Fidem juſtificare*, addere auſus eſt *ſolam*? Ipſos dein Lutheri diſcipulos puduit iniquitatis tam horridæ; ſed eam Auguſtini Batavi diſcipuli cenſuere imitandam, non in ſolins hujus defenſione Articuli; ſed & alibi ſæpius, ut ex occurrentibus ſubinde ſpeciminibus præſens Conſtitutionis propugnatio demonſtrat.

Quadrageſima Propoſitio damnata.

Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem. *Obſervat. Moral. 1. Theſſalon.* 2. *verſ.* 18.

CAPUT I.

Propoſitio confutatur.

1 ADeò hic non miteſcit Queſnellus, ut in miſeram hominis naturam redditus ſit ferocior. Non enim omne ſolummodo bonum carentibus gratiâ abjudicat, nec ſolùm continuis eos onerat peccatis; ſed omnes eorum actus damnatione dignos enuntiat: quod quid aliud, eſt, quàm quod à Pio V., Gregorio XIII., & Urbano VIII. proſcribitur art. 20. *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam*? Et 67. *Homo peccat,etiam damnabiliter, in eo, quod neceſſariò faeit*?

2 Pridem Janſenius pro ſe, & ſuis ſequacibus, etiam hodierno Obſervationum Moralium Authore reſpondit Libro 4. de Statu naturæ lapſæ cap. 25. *Doctrina noſtra non eſt comprebenſa illâ propoſitione, quam proſcripſit Pius V., & Gregorius XIII. Homo peecat,etiam damnabiliter,in eo,quod neceſſariò facit. Neceſſitas enim à nobis tradita, ſolùm eſt neceſſitas in genere, ex qua ſit, nt non poſſint bomines ante gratiam agere, niſi malè. Hæc antem non impedit, quo minùs in peccatis ſingularibus perpetrandis liberam, & indifferentem ad faciendum, & abſtinendum babeant voluntatem.*

Et cap. 19. Ipſe ſibi objiciens: *Si non eſt libertas abſtinendi à peceato, ſed peccandi neceſſitas in voluntate, jam peceatum non erit peceatum; quod enim neceſſarium eſt, boc ipſo non eſt peccatum. Reſpondetur*: (inquit) *boc argumentum,ſicut à Scbolaſticis intelligitnr neceſſitas peccandi, & libertas abſtinendi, nullam omninò vim babet adverſùs noſtram ſententiam. Ipſi enim peecandi neceſſitatem vocant, qua quis ad boc pectatum, quod hie, & nunc perpetratur, ita determinatnr, nt ab eo abſtinere non poſſit: libertatem autem dicnnt, qua iſtud poteſt facere, & à peceando abſtinere. Hujuſmodi autem faciendi neceſſitatem neque tribuimus libero arbitrio, neque ab eo tollimus ejuſmodi libertatem abſtinendi. Sed bæc eſt neceſſitas, quam peccato advectam eſſe profitemnr, quòd liberum arbitrium ita rerum terrenarnm cupiditate captivum ſit, antequam Fide Creatoris charitateque liberetnr, ut, quoquoverſum ſeſe verterit, in genere neceſſe ſit, illud malè agere; ſic tamen ut in ſingulari nullum peccatum ita neceſſariò perpetret, quin ab eo poſſit abſtinere.*

Reſpondeo primò, non magnum hominibus, abſente gratia, ſolatium fore ex eo, quòd neque hoc determinatè, neque illo peccato neceſſariò conſtringantur; ſed inter peccata, ob quæ damnari debeant, electio permittatur; neque hæc libertatis ſpecies à Deo duritiem, & quodammodo perfidiam amoliretur; ſi, poſtquam per Apoſtolum 1. Cor. 10. verſ. 13. promiſit, *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ſnpra id quod poteſtis, ſed faeiet etiam cnm tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere*, gratiam dene-

nega-

negaret, qua abſente non poſſemus non ſuccumbere peccato, & quidem lethifero, quod damnationem mercatur; relictâ ſolâ peccati unius lethiferi præ altero electione: quòd nempe ſolatium, ut aliàs indicavi, ſimile eſſet ei, quod à latronibus occidendo concederetur, relictâ ſolùm inter gladios, vel glandes quibus trajiciendus eſſet, vel inter lapides, quibus obruendus, electione.

Quomodo Joan. 5. verſic. 3. dicitur; *Mandata ejus gravia non ſunt*? Quomodo ipſe Chriſtus Matth. 11. verſ. 28. teſtatur: *jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve*; ſi non ſolummodo nullum ſit, quod abſque ſupernaturali auxilio obſervari valeat; ſed etiam tale auxilium, plurimis, ac ſæpiſſimè, &, nullo eorum præcedente demerito, ſubtrahatur? Non enim ad meram ſpeculationem pertinent propoſitiones iſtæ: *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris. Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum. Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Non, inquam, propoſitiones iſtæ merè hypotheticæ ſunt, metaphyſicæ, & à rerum exiſtentiâ abſtractæ; ſed morales ſunt, & ad mores maximè pertinenr, ac tales ab ipſo *Obſervationum Moralium* Authore in eodem *Chriſtianæ Ethicæ compendio* intelliguntur.

Suâ quoque experientiâ quilibet compertum habet, gratiam non dari omni momento; cum enim ea in ſupernaturali mentis illuſtratione, & piâ voluntatis excitatione conſiſtat, quis, etiam juſtus, illam in ſe ſentiat ſemper? Quoties innocuè diſtrahitur, etiam religioſus, & pius ſtudiis Logicis, Phyſicis, Mathematicis; Secularis civilibus, œconomicis, mechanicis, in quibus non ſemper locus eſt Divinis inſpirationibus, & pertinentibus ad pietatem? Idcone in omnibus actibus peccare omnes dicendi ſunt? imò *nihil poſſe amare, niſi ad ſuam condemnationem*?

3 Reſpondeo ſecundo, fraudem eſſe, Theologis, & magis Epiſcopo Janſenio indignam; quam enim is electionem inter peccata nobis liberam fingit; quando illud Auguſtini ex *enarratione* in Epiſt. ad Gal. *Quod ampliùs nos delectat, ſecundùm id operemur neceſſe eſt*, interpretatur de delectatione indeliberata, & neceſſitate antecedente, quod ab Auguſtino dictum conſtat de delectatione deliberata, & neceſſitate tantummodo conſequente? Janſenius perpetuum adſtruit in natura lapſa certamen delectationem inter cœleſtem gratiæ, & terrenam concupiſcentiæ, utramque indeliberatam, & conſenſu hominis anteriorem;ita ut quæcumque, & quandocumque ardentior, ſeu fortior fuerit, conſenſum voluntatis abripiat neceſſariò.

Sed, inquit, peccatum luxuriæ vitari poterit motivo avaritiæ, vel peccatum avaritiæ motivo luxuriæ, & ſic de cæteris. Verùm etiam hic imponit Janſenius turpiter, nec fraudem ſuam ignorare potuit. Quomodo enim motivo avaritiæ ſuperare in ejus ſententia poſſum tentationem luxuriæ, Si hæc me magis, quàm avaritia delectaverit; vel contra? Nam juxta principium ejus famoſum, & totius Janſeniſmi fundamentum: *Quod ampliùs nos delectat, ſecundùm hoc operemur neceſſe eſt*. Evidens igitur eſt, nullam inter peccata nobis electionem relinqui, niſi famoſo principio nuntius remittatur, &, fundamento ſubruto, totum Janſeniſmi ædificium ſuis ſcepeliatur ruinis.

4 Deſperato omni alio ſubſidio, Janſenius confugit ad neceſſitatem Dæmonum, ac damnatorum, quos, ait amare non poſſe, niſi malum; & tamen verè ſemper delinquere: quod applicari jubet nobis Viatoribus, qui ſinè gratia nihil niſi ad noſtram damnationem diligere valeamus.

Hoc Calvinianorum, & Janſeniſtarum ſpiculum infracturus Stephanus De Champs lib. 3. diſp. 4. cap. 7. ita præfatur. *Poſtquam Calvinus irrito conatu Sanctorum Patrum authoritatem Catholicis oppoſuit, ipſos etiam Dæmones ſubſidio advocare, atque, ut illi Hoſantius exprobrat, ab iis arma, quibus in veritatem acerbiùs invehatur, mutuari decrevit. Jubet, ut omnia damnatorum ſcelera, blaſphemas voces, furioſa in Deum odia, horrenda, planèque deſperata conſilia ſpectemus: tum exclamat, certiùs eſſe, quàm ut negari poſſit, in iis omnibus ſummam peccati malitiam cum ſumma peccandi neceſſitate conjungi. Hanc principis ſui vocem Calviniana omnis natio ſumma veneratione excipit, atque id unum, hoc præcentore, varii per Europam vociferantur: Diabolus ſemper malè agit, & tamen verè peccat*.

Summa verò reſponſionis ferè continetur his Eminentiſſimi Bellarmini verbis libro 5. de Gratia, & libero arbitrio cap. 14. *Ad tertiam Calvini objectionem de peccatis Dæmonum, & bonis operibus Angelorum, reſpondeo, tam Angelos Sanctos, quàm malos Dæmones reſpectu finis ultimi non habere liberum arbitrium à neceſſitate, ſed ſolùm à coactione: tamen reſpectu mediorum liberum arbitrium*

bitrium etiam à neceſſitate habere; quia multa faciunt, quæ poſſunt non facere, & contra: & in hujuſmodi Dæmones verè peccare, & bonos Angelos opus verè laudabile facere; quamvis nec pœna, nec præmium eſſentiale creſcere poſſit; cùm utrique ſint in termino, & omnia ipſorum opera ad exercitium damnationis, vel gloriæ ſempiternæ pertineant. Itaque propoſitio illa Calvini: Dæmones ſemper neceſſariò malè agunt: in aliquo ſenſu falſa eſt, in aliquo vera: Verum ſiquidem eſt in genere, eos non poſſe, niſi malè agere: falſum tamen eſt in particulari, omnia mala, quæ faciunt, illos neceſſariò facere: poſſent enim, ut diximus, multa non facere, quæ faciunt, & ideò non neceſſitate, ſed voluntate peccata committunt.

Amplector doctiſſimi Cardinalis reſponſum, atque indè Janſenianæ objectionis machina diffringitur; nam, quæcunque damnati committunt veri nominis peccata, & novam continentia malitiam, prætermittere poſſunt; non enim peccatum novum, & diſtinctum ab eo, quo ſe in damnationem liberè conjecêre, contrahunt, Deum ſuper omnia non amando, non ſperando, neque eliciendo iſtiuſmodi actus ſupernaturales, ad quæ nullum auxilium ſufficiens, ſeu datum, ſeu oblatum eos habere compertum eſt. At in Janſeniano principio delectationis indeliberatæ ad omnem actum neceſſariæ, & ineluctabilem imponentis neceſſitatem (quoties nempe delectatione oppoſitâ fortior eſt) nullus deſignari poterit actus humanus, cui libertas à neceſſitate competat; nullus, inquam, etiam verſans circa objectum indifferens, ſive in natura lapſa, ſive in integra, quod poſtremum Janſenius negatum vellet: ſed ſuo laqueo conſtringitur. Nam lib. 4. de gratia Chriſti cap. 7. dicit: *Delectationem, ut quis bonum velit, non ex natura boni, aut ſupernaturalis operis; ſed potius ex conditione volendi neceſſariam eſſe. Voluntas enim ſinè delectatione velle, aut moveri nullo pacto poteſt; quod ſanè reſpectu cujuslibet operationis locum habet.* Unde ſponte ſua fluit hæc argumentatio: nullus conſenſus voluntatis dari poteſt ſinè prævia delectatione indeliberata: de hac Janſenio ſermonem eſſe inter omnes convenit, & teſtatur ipſe lib. 4. de gratia Chriſti cap. 11. his verbis: *Dicimus itaque, delectationem iſtam, ſeu ſuavitatem in Auguſtino celebrem, eſſe partim primum illum, & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia eſt: partim etiam ſecundum, qui deſiderium indeliberatum dicitur.*

Ibidem de delectatione gratiæ ait: *delectationem iſtam cœleſtem ſecundùm Auguſtini mentem eſſe actum vitalem, & indeliberatum animæ; & quidem amoris, ac deſiderii præcedentis conſenſum.* Atqui, juxta Janſenium, *quod magis nos delectat*, delectatione iſta indeliberatâ, *ſecundùm hoc operemur neceſſe eſt.* Igitur, juxta præcipuum Janſeniani ſyſtematis axioma, nullus datur actus hominis liber circa quodcunque verſetur objectum, & quibuſcunque in circumſtantiis.

Supponamus tamen, Queſnellum tam horrificis perculſum conſectariis ab hoc Janſenii placito de victrice delectatione indeliberata ad omnem hominis conſenſum neceſſariò præviâ, & neceſſitatem inferente, velle recedere. Supponamus etiam ſingulos actus, qui ſinè gratia *ad noſtram* eliciuntur *condemnationem*, eſſe liberos, quos conſtat in Queſnelli ſyſtemate eſſe maximè neceſſarios; attamen adhuc Queſnelli propoſitio jure optimo proſcribitur, non ſolùm quia falſa; ſed etiam quia Divinæ Sapientiæ, bonitati, imò juſtitiæ, & ſanctitati derogat. Facilè enim Queſnellus, & quivis alius agnoſcet, homines, etiam juſtos, & recenter juſtificatos non habere omni momento illuſtrationes intellectûs ſupernaturales, & pias ejuſdem ordinis in voluntate excitationes, preſertim dum variis, ut ſupra deduxi, ſtudiis diſtrahuntur: experientiâ de hoc convincimur nimiùm frequenti. Præterea, quidquid ſit de opinione, poſſibilem ſtatuente omiſſionem puram liberam, non videmur unquam mente, & ratione vigili abſque omni prorſus amore, ſeu volitione eſſe moraliter poſſe.

Semper igitur homines etiam juſti, abſente actuali gratia, neceſſitatem quamdam habent amandi ad ſuam condemnationem; licèt neceſſitas tantùm generica foret, relictâ abſtinendi à peccatis ſingulis facultate; quemadmodum ſi, ut diximus, damnato ad mortem relinquatur inter ſupplicia eligendi poteſtas, ut ſingula quidem diviſim; non tamen ſimul omnia valeat evitare. Itane Deus deſerat filios, & amicos, quos ſe non deſerturum, niſi priùs deſeratur, & dixit, & per Tridentinam Synodum in Sancto Spiritu congregatam confirmavit? Itane fidelis eſt, ut non patiatur nos tentari ultra, quàm poſſumus ſuſtinere, ſed faciat etiam cùm tentatione proventum, quod fidejuſſore Apoſtolo promiſſum credimus? Fierine poterit, ut ſimul nos deſtituat omni gratiæ auxilio, ſinè quo impedire non poſſumus, quin amemus ad noſtram condemnationem? Quid enim juvat, nos ſingula diviſim peccata poſſe effugere, ſi quacumque demum ex parte in condemnationem ruamus neceſſario?

Digitized by Google

rio? Novitas hæc eſt inter Catholicos inaudita, nec in Eccleſia tolerabilis, in Deum contumelioſa, & in hominibus impedire nata, nè de Deo, & Salvatore noſtro ſentiant in bonitate. Denique ſubrutâ Divinorum promiſſorum fide, ſpem dejicit, charitatem extinguit. Sanctorum Patrum teſtimonia, damnato errori adverſantia dabo ad propoſitionem 42.

6 Interim adeunda nobis Scriptura eſt, ex qua *Obſervationis* Author ſe tantum theſaurum eruiſſe ſignificat. Eſt autem Epiſtola prima ad Theſſalonicenſes cap. 2. verſ. 18. *Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & ſemel, & iterum; ſed impedivit nos Satanas.* In quem locum ſic interpres Angelicus „ *SED IMPEDIVIT NOS SATHANAS*, id eſt, procurando impedimenta, fortè per aeris tempeſtates. „ Apoc.7. *iſti ſunt Angeli, qui tenent ventos.*

Et S. Baſilius Reg. brevior. interrogatione 272. ad quæſtionem *qua, & quomodo Pauli, & aliorum Sanctorum bona opera impedire poſſit Satanas*, ſic reſpondet: *Rectè facta, quæ in ſola animi voluntate poſita ſunt, hæc nullo modo impedire Satanas poteſt. Quæ verò ejuſmodi, ad quæ conſequenda neceſſaria eſt etiam opera corporis, in his plerumque etiam Deus naſci impedimenta permittit, vel probandi, vel detegendi causâ illius, qui impeditur: ut vel ſi à recto propoſito deſtiterit, convictus, qualis ſit, detegatur; ut hi, qui ſupra petram fuerant ſeminati, qui ad modicum tempus ſuſceperunt quidem verbum cum gaudio, exortâ autem tribulatione ſtatim receſſerunt: vel, ſi in recto perſeveraverit, clarius appareat ſtudium ipſius in rectè factis: ut ipſius Apoſtoli, qui cùm ſæpe Romam petere decreviſſet, & prohibitus eſſet, ut ipſe faſſus eſt, tamen eatenus in ea voluntate non deſtitit, quoad etiam effecit, quod ſtatuerat.*

Ex eo igitur, quòd diabolo ſæpe permittatur, ut ventos, & rem peſtates aëris excitare valeat, & opera externa impedire, colligit Queſnellus, poteſtatem Diaboli in voluntatem noſtram, ut *ſinè gratia nihil amare poſſimus, niſi ad noſtram condemnationem*. Sed tale in voluntates noſtras dominium, talem diaboli poteſtatem negat S. Baſilius, nec ullus Pater, vel Scripturarum interpres, vel Theologus orthodoxus agnoſcit.

7 Non levibus incrementis augetur propoſitionis malitia, & error, ſi ſenſus Authoris attenditur. Janſenium Queſquelli præcurſorem, & Magiſtrum ſe explicantem audiamus lib.4. de Statu naturę lapſę cap.19. *Hæc eſt neceſſitas, quam peccato advectam eſſe profitemur; quòd liberum arbitrium ita rerum terrenarum cupiditate captivum ſit, antequam fide Creatoris, charitateque liberetur, ut, quoquo, verſum ſeſe vertat, in genere neceſſe ſit, illud malè agere.* Ubi non qualiſcumque gratia ſufficit, ut quis evitare valeat illam peccandi continuò neceſſitatem; ſed requiritur gratia *Fidei*, & *Charitatis*, qua liberum arbitrium, aliàs captivum, à terrenarum rerum cupiditate liberatur; quod auxilium, ut patet, eſt efficax, & juſtificans.

Id aliis Verbis, ſed ſenſum eumdem inferentibus Queſnellus exponit propoſit. 44. dicens: *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Ubi patet, amorem Dei juſtificantem, ſive *qui omnia facit propter Deum, quemque Deus* remuneratur, à Queſnello præſcribi, ut poſſit actus aliquis à peccati macula liberari, & quidem lethiferâ *noſtram* inferente *condemnationem*, ut præſens habet propoſitio. Quid autem horrificum magis, quàm omnia ſtatui peccata mortifera, quæ non ſunt amor Dei ſuper omnia, & juſtificans, vel ab eo non imperantur? Hinc intelligimus, cur prop.45. dicatur: *Amore Dei in corde Peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* Nulla itaque gratia, præterquam amoris Dei in corde regnantis, & omnia agentis propter Deum, poteſt actionem immunem reddere à peccato gravi, quo damnationem mereamur.

8 Quantam ea novitas ſecum trahit ſeriem dogmatum proſcriptorum à pluribus olim Pontificibus! Sanctus Pius V., Gregorius XIII., Urbanus VIII. confixere inter Bajanos articulos hunc 16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate.* Indubiè non foret ea vera legis obedientia; ſi omnis actio mala eſſet, quæ non *naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*: & quidem qualiſcunque legis obedientia, quæ fit ſine charitate, *noſtram* mereretur *condemnationem*. Hinc Lector perſpicis, qualem poſtulet Queſnellus gratiam, ut amor aliquis damnationi noſtræ non ſerviat: cujuſcunque virtutis moralis, aut etiam Theologicæ gratia, ſi charitatis abfuerit, minimè actionem eximet à delicto mortifero. Imò negat Queſnellus ſuppoſitum, videlicet, ullam gratiam eſſe poſſe ſinè charitate, ſive amore Dei, qui omnia agit propter Deum. Continetur hic per-

perſpicuè Bajanus articulus 38.: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua Mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffuſâ Deus amatur.* Cui prorſus conſonat propoſitio 7. ab Alexandro VIII. damnata: *Omnis actio deliberata eſt Dei dilectio, vel Mundi; ſi Dei, charitas Patris eſt; ſi Mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.*

9. Prop. ibid. proſcripta: *Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpidinem, & diſconvenientiam cum naturâ, ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu.* 10. *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum merè, ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.* 13. *Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operatur.*

Atrocior eſt Queſnelli ſententia, non ſolùm exigens reſpectum ad Deum offenſum, ſed talem neceſſariò poſtulat relationem, talem amorem, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*: cujus prætermiſſio peccatum minimè leve eſt, ſed quod damnationem mereatur. Spei quoque intentio, & ex ea tam mali deteſtatio, quàm boni proſecutio ſinè amore Dei ſuper omnia adeò non eſt recta, ac Deo placens, quin & ipſa damnationi ſubjaceat, juxta articulum Queſnelli 40., ſi eum in ſenſu Authoris acceperis. Eodem ſenſu complectitur articulus propoſitionem 15. memorato Alexandri VIII. diplomate profligatam: *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis*; ſi enim omnis actio ſit mala, quæ non naſcitur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum; evidens eſt, attritionem illam tali deſtitutam dilectione, remotiſſimam eſſe à ratione boni motûs, ac ſupernaturalis, ac proinde non eſſe ex gratia, ſinè qua, juxta præſentem Queſnelli articulum: *Nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.* Hinc *timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*, quæ propoſitio inter damnatas ab Alexandro VIII. eſt 14., timor enim ille, atque omnes virtutes morales, niſi ex charitate natæ fuerint, juxta Queſnelli art. 44. peccata ſunt; non itaque ſunt ex gratia, ideòque ad nihil boni conducere poſſunt, ſed tantum *ad noſtram condemnationem*, juxta articulum quem hìc impugnamus 40.

Quinimò inter Virtutes Theologicas prima dum à charitate ſejungitur, è numero virtutum expuncta, in cloacam vitiorum à Queſnello abjicitur. Damnaverat Alexander VIII. inter Propoſit. 31. hanc 12. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides divina, ſed humana;* imò, Queſnello Judice, diabolica. Non enim eſt ex gratia, ſinè qua omnis actio ipſi peccatum eſt, & damnationem inferens; fidem autem illam ex Divinæ gratiæ auxilio non poſſe profluere manifeſtum eſt, ſi vera fuerit Queſnelli Propoſitio 44. *Actiones omnes noſtras* ab amore Dei ſuper omnia non progenitas, ablegans inter fœtus amoris proprii, & mundani, indéque contrahentes malitiam: *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.*

Propoſitio 11. ab Alexandro VIII. damnata enuntiat: *Omne, quod non eſt ex fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.* Queſnellus addit, eſſe peccatum mortiferum, juxta præſentem articulum, *ſinè gratia nihil amare poſſumus*, nihil velle, niſi agere, *niſi ad noſtram condemnationem.*

Non poſſe fidem ſinè charitate eſſe Chriſtianam, & ſupernaturalem, ſive non poſſe eſſe ex gratia, monemur articulo ejuſdem 44. jam relato, quia talis fides, non *naſcitur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum*; ideòque juxta adæquatam actionum omnium humanarum diviſionem, à novo hoc Theologo traditam, & in Eccleſia Catholica hactenus ignotam, proficiſcitur *ex amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Ex tali autem corrupta origine proveniens fides non poteſt eſſe *ex gratia*, atque ita nec ad juſtitiam, nec ad ſalutem diſponere; ſed *noſtram* ſolummodo inducere condemnationem.

Denique, ſi nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas juxta articulum 58. neceſſe eſt fidem, & ſpem expertem charitatis exulare à religione, *non eſſe ex gratia*, ſinè qua omnis humana actio, juxta præſentem articulum, *noſtra condemnatio eſt.* Plura alia à CLEMENTE XI. proſcripta dogmata, & doctrinæ Eccleſiæ adverſantia cum hoc errore nexu indiſſolubili connexa eſſe, facillimè Lector deprehendet; potiſſimùm in iis omnibus Propoſitionibus, quæ de timore enuntiant, aut charitate.

9 Aliud

9 Aliud modò principium indicandum ſupereſt, quo præſens articulus in ſenſu Autboris intellectus, errores plures hæreſeos, aliiſque cenſuris graviſſimis dignos in ſe contineat, vel vinculo ſibi colligatos attrabat inextricabili. Nè autem Adverſarius clamitet, mentem ſuam exponi à me duriùs, malo eam ipſe nobis explicet, utpote quam nemo poteſt habere exploratam magis, atque perſpectam. Quæramus igitur ex ipſo, quid nomine gratiæ, ſinè qua *nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*, à Lectoribus velit intelligi.

Sed, ni fallar, mirabitur, nos ſolis lumen requirere, dum ſplendidiſſimè fulget meridie: tam didacticè, inquiet, tam claræ, tam uberes, a me in ipſis cenſurâ notatis Propoſitionibus redditæ fuêre deſcriptiones, explicationes gratiæ, tantâ phraſium, & figurarum illuſtrium varietate inculcatæ, ut in boc Theologiæ myſticæ fines quodammodo exceſſiſſe videar, & penès paucos fortè Scholaſticos reperiatur idea gratiæ expoſitionibus declarata magis perſpicuis. Propoſit. 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei, jubentis, & facientis, quod jubet.*

Propoſit. 10. *Gratia eſt operatio manûs omnipotentis Dei, quàm nihil impedire poteſt, aut retardare.*

Propoſit. 17. *Gratia eſt vox illa Patris, quæ homines interiùs docet, ac eos venire facit ad Chriſtum: quicunque ad eum non venit, poſtquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus eſt doctus à Patre.*

Propoſit. 19. *Dei gratia nibil aliud eſt, quàm ejus omnipotens voluntas: bæc eſt idea, quàm Deus nobis tradit in omnibus ſuis Scripturis.*

Propoſit. 20. *Vera gratiæ idea eſt, quòd Deus vult ſibi à nobis obediri, & obeditur: imperat, & omnia fiunt: loquitur tanquam Dominus, & omnia ſibi ſubmiſſa ſunt.* Habemus hic ab ipſo Authore Obſervationum Moralium dilucidè expoſitum, quid nomine gratiæ intelligat, & à Lectoribus concipi deſideret. Plures aliæ ejuſdem Authoris Propoſitiones, quas Conſtitutio *Unigenitus* refert, ac probibet, in eundem ſenſum confluunt, ut cuilibet inſpicienti manifeſtum eſt.

Reſumâmus itaque præſentem Propoſitionem 40. & cum explicationibus ab ipſo nobis Authore traditis expendamus. *Sinè gratia* (quæ juxta Propoſit. 11. *non eſt aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet*) *nibil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.* Atque ita ſinè gratia efficaci non ſolùm nihil boni agere poſſumus; ſed etiam nihil, niſi malè, imò mortiferum.

Rurſus *ſinè gratia* (quæ juxta Propoſ. 10. *eſt operatio manûs omnipotentis Dei, quàm nibil impedire poteſt, aut retardare*) *nibil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.* Unde iterum ſinè gratia efficaci, imò certiſſimam inferente neceſſitatem, nullum poſſumus operari bonum; ſed malum ſolummodo: neque illud leve; ſed quod damnationem mereatur.

Sinè gratia (quæ juxta Propoſit. 17. *eſt vox illa Patris, quæ bomines interiùs docet, & eos venire facit ad Chriſtum, adeò ut, quicunque ad eum non venit, poſtquam audivit vocem interiorem Filii Dei, nullatenus ſit doctus à Patre*) *ſinè gratia*, inquam, hic deſcripta, *nibil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*; adeòque ſinè gratia efficaci non ſolùm nihil boni agere poſſumus; ſed nihil, niſi peccatum grave, & damnationi obnoxium.

Sinè gratia Dei (quæ juxta Propoſit. 19. *nibil aliud eſt, quàm ejus omnipotens voluntas*; & cujus, juxta Propoſit. 20., *vera idea eſt, quòd vult ſibi à nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt; loquitur tanquam Dominus, & omnia ſibi ſubmiſſa ſunt*) *nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*: ſive abſque gratia efficaci nihil boni fieri poteſt, nihil niſi malum grave, & inferorum inducens ſupplicia.

Vis pluta? *ſinè gratia* (quâ, juxta Prop. 25 *Deus illuminat animam, & eam ſanat æquè ac corpus ſola ſua voluntate; jubet, & ipſi obtemperatur*) *nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*: quæ aſſertio eſt ejuſdem ſignificationis cum hac: Sinè efficaci gratia nihil operari poſſumus, niſi damnabile. *Sinè gratia* (cui, juxta Propoſit. 16. *nullæ non cedunt illecebræ, quia nibil reſiſtit omnipotenti*) *nibil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*; idest abſque efficienti gratia nibil fieri poteſt boni, nihil prærer peccatum, quo damnatis perpetuò adſcribamur. *Sinè gratia* (qua, juxta Propoſit. 18. *ſemen verbi manu Dei irrigatum ſemper affert fructum ſuum*) *nibil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*: quod idem eſt, ac ſi dixeris, ſinè gratia efficaci nihil fieri poſſe boni; ſed malum tantummodo æternis dignum cruciatibus.

Sinè gratia (quæ juxta Propoſit. 37. differt à gratia Adami, per hoc in primis, quod ſit *gratia omnipotens, & digna Filio Dei*) *nibil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*: ubi iterum ſinè gratia effi-

efficaci nihil boni facere poſſumus, ſed malum ſolummodo, quo damnationi ſubjiciamur.

Si in tanta Queſnelliani ſenſûs luce, quidpiam præterea luminis, ſive amplioris explicationis deſideres, pro intelligenda gratiæ cujuslibet Chriſtianæ omnipotentia, traditur art. 23. Imò *Deus ipſe nobis ideam tradidit omnipotentis operationis ſuæ gratia, eam ſignificans per illam, qua creaturas è nihilo producit, & mortuis reddit vitam*. Propoſ.24. *Juſta idea, quam Centurio habet de omnipotentia Dei, & Jeſu Chriſti in ſanandis corporibus ſolo motu ſuæ voluntatis, eſt imago ideæ, quæ haberi debet de omnipotentia ſuæ gratiæ in ſanandis animabus à cupiditate*.

10 Tot propoſitionibus expoſitâ à Queſnello gratiæ ſuæ ideâ, patet luculentiſſimè primò, quòd dum Prop.40. ait: *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*, ferat damnationis ſententiam in amorem omnem, qui non elicitur auxilio gratiæ, cujus ideam nobis tot deſcriptionibus, tam multiplici phraſium, & figurarum varietate declaratam, ornatamque exhibuit.

Patet ſecundò, gratiam juxta deſcriptiones, & ideas omnes ab Authore propoſitas, inculcatas, non eſſe aliam, quàm efficacem, omnipotentem, inſuperabilem.

Patet tertiò, quòd Propoſitio 40. aſſerens, nos *ſinè gratiâ* tot deſcriptionibus expoſitâ, *nihil amare poſſe, niſi ad noſtram condemnationem*, definiat nos ſinè hac eadem gratia non ſolùm nihil boni agere, nullum præceptum ſervare actu, & re ipſa; ſed neque *poſſe*.

Patet quartò, negari *juſtis cadentibus gratiam, ſinè qua nil boni facere poterant*; quæ eſt ipſa Propoſitio, quam in *expoſitione fidei* Gerberoniana Eminentiſs. Pariſienſium Archiepiſcopus Cardinalis de Noailles cenſuris graviſſimis, etiam hæreſios, & totius Janſeniſmi virus complectentem profligavit anno 1696. Hinc iterum intolerabilis, & ſimplicium Lectorum animis pernicioſiſſima convincitur levitas, & negligentia, vel perfidia eorum, quos Cardinalis ille adhibuit ad *Obſervationum Moralium* correctionem; præſertim ad omittendum in novis editionibus, quod aſſeritur de neceſſitate gratiæ efficacis, requiſitæ juxta Queſnellum æquè, ac Gerberonum, non ſolùm ut opus qualecunque bonum fiat; ſed etiam ut fieri poſſit; quam hæreſim nonniſi ſemel, iterumve, quaſi ad Lectorem, ipſumque Eminentiſſimum fallendum ſuſtulerint, in aliis plurimis relinquentes intactam.

Patet quintò, in hoc Queſnelli hæreſim Gerberonianâ deteriorem eſſe, quòd Gerberonus tantùm affirmaverit, ſinè gratia efficaci nihil boni fieri poſſe, Queſnellus *nihil fieri*, aut *amari poſſe, niſi ad noſtram condemnationem*.

11 Denique præſens Queſnelli Propoſitio, ſecundùm ſe, & in ſenſu obvio pridem damnata fuit non ſolùm à S. Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII., in hoc Baji articulo 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valet*; nec ſolùm cenſuris gravibus notata antea fuerat ab Academiis Hiſpanicis, quarum judicium facilè deſpiciet Queſnelli temeritas; ſed etiam à celeberrima Galliarum Facultate Theologica Pariſienſi pluſquam à ſeſqui ſæculo inter hæreſes rejecta eſt, quando à Bajo Lovanii tradita, à Franciſcanis Patribus fuerat denuntiata. Audiamus Decretum: „ Anno 1560. die Jovis 27. menſis
„ Junii ſacratiſſima Theologiæ Facultas Pa-
„ riſienſis, poſt Miſſam apud Collegium
„ Sorbonæ ex more celebratam, in eodem
„ Collegio per juramentum congregata eſt
„ in materia Fidei ſuper Propoſitionibus
„ infraſcriptis, per eandem Facultatem
„ cum matura deliberatione Magiſtrorum
„ noſtrorum cenſurâ notatis, quas Frater
„ Petrus de Quercu Guardianus Con-
„ ventûs Nivellenſis Ordinis Fratrum
„ Minorum S. Franciſci, & Frater Ægi-
„ dius de Querceto Guardianus Atrenſis
„ prædictæ Facultati miſerunt, ſigillis præ-
„ dictorum Conventuum ſignatas, rogan-
„ tes obnixè, ut ſuper iis dicta Facultas
„ cenſuram ferret . . . .
„ . . . .
„ 4. Propoſ. *Liberum arbitrium ex ſe non*
„ *poteſt, niſi peccare: & omne opus liberi ar-*
„ *bitrii ſibi dimiſſi eſt peccatum mortale, aut*
„ *veniale*. Cenſura: *Hæc Propoſitio utrâque*
„ *ſui parte eſt hæretica*.
„ 5. Propoſ. *Homo faciendo, quod in ſe*
„ *eſt, peccat, & non poteſt non peccare, fa-*
„ *ciendo, quod in ſe eſt*. Cenſura: *Tota hæc*
„ *Propoſitio eſt hæretica*,„ Cæteras aliò pertinentes prætereo.

Conferat modò Lector utramque Propoſitionem cenſurâ hæreſeos à Sorbonicis damnatam, aut conferat Queſnellus ipſe cum quadrageſima à CLEMENTE XI. proſcriptâ; certus ſum diſcrimen aliud non deſignandum, quàm quod Queſnelliana enuntiatio durior ſit ex eo, quòd, ubi utraque Bajana præſcindebat à malitia gravi, vel levi, gravem determinet Queſnellus, ſtatuens nos *ſinè gratia nihil amare poſſe*, *niſi*

niſi ad noſtram condemnationem. Unde & manifeſtum fit, non poſſe Propoſitionem hanc inter obices numerari, ob quos hujus temporis Sorbona Conſtitutionem Apoſtolicam, à ſe priùs ſolemni judicio receptam, mutatâ nunc ſententiâ, ſuſpendat, niſi & in hoc ſententiam mutarit, ut damnatam à majoribus hæreſim reducere velit, non levi famæ ſuæ, & honoris priſtini detrimento; nec minore fidei, & religionis.

CAPUT II.

Solvuntur Objectiones.

1 ROman. 3. *Quid ergo? Præcellimus eos? Nequaquam. Cauſati enim ſumus, Judæos, & Græcos omnes ſub peccato eſſe; ſicut ſcriptum eſt, quia non eſt juſtus quiſquam, non eſt intelligens, non eſt qui requirat Deum. Omnes declinaverunt: ſimul inutiles facti ſunt. Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum..... Scimus autem, quia quæcumque lex loquitur, iis, qui in lege ſunt, loquitur: ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo... Omnes enim peccaverunt, & egent gloriâ Dei*, ſeu gratiâ, ut cum peccatorum venia juſtitiam conſequantur, & ſalutem. De his nemo Catholicus dubitat. Sed neque ullus, ſaltèm poſt Sancti Pii V. Conſtitutionem, à Gregorio XIII. & Urbano VIII. confirmatam, quæ incipit: *Ex omnibus afflictionibus*, ſic locum Apoſtoli explicat, ut ſignificet, nos *ſinè gratia nihil amare poſſe, niſi ad noſtram condemnationem*.

Efferebant ſe Judæi quaſi præ gentibus meriti, ut ſibi potiùs, quàm illis annuntiaretur Evangelium, propter legis obſervationem, ex qua pondus ſuſtinuerant minimè leve. Verùm eorum ſuperbiam reprimens Apoſtolus, docet, univerſa legis opera adeò non mereri juſtificationem, ut nè ad eam quidem ullatenus diſponant ſinè Chriſti gratiâ; ſinè hac neque à delictis priſtinis liberamur, neque ſinè novis multo tempore perdurabimus. Sed nullum in Pauli ſententia verbum eſt, quod gratiam ad eum provehat neceſſitatis gradum, ut ſinè ea nè minimum quidem actum innocuum, & immunem à condemnatione exercere valeamus.

Illud: *Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum*, ſic interpretatur Angelicus: „ Poteſt uno modo intelligi extenſivè, „ quaſi diceret præter unum, qui ſcilicet „ ſolus fecit bonum redimendo humanum „ genus...... Vel poteſt intelligi incluſivè, quaſi dicat, nec etiam unus eſt purus homo qui faciat bonum, ſcilicet perfectum „. Ita Divus Thomas, cujus incoucuſſæ, & tutiſſimæ interpretationi lubenter ſubſcribimus. Sed indè non ſequitur; bonum imperfectum naturæ quidem conducens; ſed ad beatitudinem, vel ad juſtitiam nihil conferens fieri à puro homine, & naturæ viribus non poſſe: minùs etiam ſequitur, nullum ſic fieri poſſe opus, vel amari, niſi quod condemnationem mereatur.

Audiatur quoque Angelici interpretatio circa illud: *Non eſt juſtus quiſquam*. „ Dupliciter poteſt intelligi: uno modo, „ quòd intelligatur, nullus eſt juſtus in ſe, „ ex ſe ipſo; ſed ex ſe quilibet eſt peccator: ex ſolo autem Deo habet juſtitiam...... Alio modo, quòd nullus „ eſt quantum ad omnia juſtus, quin aliquod peccatum habeat, ſecundùm illud „ Proverb. 20. Quis poteſt dicere mundum „ eſt cor meum. Eccleſiaſtes 7. Non eſt „ homo juſtus in terra, qui faciat bonum, „ & non peccet. Tertiò, etiam poteſt intelligi, ut referatur ad populum malorum, inter quos nullus eſt juſtus...... „ Sed primi duo ſenſus magis ſunt ſecundùm intentionem Apoſtoli, & hoc idem „ dicendum eſt in ſequentibus „. Habemus hic itaque etiam eorum, quæ in Apoſtoli epiſtola ſequuntur, & citantur ab Adverſariis, explicationem Sancti Thomæ minimè ſuffragantem Queſnello, neque cenſuræ CLEMENTIS XI. contrariam. Duo enim priores ſenſus ab Angelico probati velut genuini, & magis conformes menti Apoſtoli ſunt; primus: *Quod nullus ſit juſtus in ſe, ex ſe ipſo; ſed ex ſe*, à ſua origine *quilibet eſt peccator*, & pergit eſſe, propriâ voluntate, & malitiâ ſæpe labens; non tamen in omnibus neceſſariò actibus; *ex ſolo autem Deo habet juſtitiam*; quod omnis profitetur Catholicus; uti & quod ſecundus habet Angelici, & juxta eum, Apoſtoli ſenſus, *quòd nullus eſt, quantùm ad omnia juſtus, quin aliquod peccatum habeat*. Imò & ſecundùm Divina oracula ſepties, ideſt ſæpiùs, cadit juſtus; quo ſolo dejicitur Queſnelli articulus in ſenſu obvio, & rigido acceptus; non enim ſepties cadit juſtus peccato, quo damnationem mereatur; atqui tamen omne, quod committimus malum, etiam leviſſimum, amamus non ex gratia: fuit igitur Queſnelli aſſertio, omne quod amamus ſinè gratia, amari ad noſtram condemnationem.

Sed neque ex relato, vel quolibet altero ſacri Codicis textu oſtenditur, omnem actum ſinè gratia elicitum, eſſe perverſum, neque poſſe omnino à malitia, & ſupremi offenſione Numinis eſſe immunem. Plures ejuſdem Apoſtolici textûs Interpretes, ut Auguſtinus, Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius videri poſſunt apud Cornelium à Lapide, è quibus nè unus quidem damnato patrocinatur errori. Ei prorſus oppoſitum oſtendi ſuperiùs Aquinatem, Bonaventuram, Scotum, Magiſtrum Sententiarum, quos cæteri ſequuntur Scholaſtici, ut nominati Scholaſticorum Principes inſtitêre veſtigiis Patrum, quorum aliquos præcipuæ apud omnes authoritatis dedi in oppugnatione Propoſitionis 38.

Secundò: Repulſi Adverſarii à Scripturis, confugiunt ad celebrem illum Concilii Arauſicani locum, qui eſt can. 22. *Nemo habet de ſuo, niſi mendacium, & peccatum; ſi quid autem habet homo veritatis, atque juſtitiæ, ab illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo quaſi guttis quibuſdam inrorati, non deficiamus in via.*

Concilium ait, nihil in nobis boni eſſe, quod non ſit à Deo, ſive ut Authore naturæ, ſive ut Largitore gratiæ: peccatum autem, & mendacium, cùm nihil bonitatis habeant, integra à nobis ſunt; non enim Deus iniquitatem vult, aut operatur; quare idem Concilium ſub finem declarat: *Hoc etiam ſecundùm fidem Catholicam credimus, quòd acceptâ per baptiſmum gratiâ, omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos verò ad malum Divinâ poteſtate prædeſtinatos eſſe, non ſolùm non credimus; ſed etiam, ſi ſunt, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus.* Si crimen ſit dignum anathemate, aſſerere aliquos ad malum Divina poteſtate prædeſtinatos eſſe, nefas profectò eſt, aſſerere mendacium, & peccatum eſſe à Deo. Eſt quidem utrumque à diabolo ad illud homines alliciente, & inſtigante; ſed ab hominibus libero illud conſenſu operantibus.

Mendacium itaque, & peccatum propriè noſtrum eſt, nullam in eo partem ſibi vindicante Deo; ſed prohibente, & graviſſimis ulciſcente ſuppliciis: natura verò noſtra, & quidquid eam neceſſariò comitatur, aut ſequitur, authore Deo, bonum eſt; vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Cætera, quæ à libero hominis arbitrio pendent, & quaeunque ratione habentur bona, ſive in genere morali, ſive phyſico ſolùm, etiam illa participatio quædam Divinæ bonitatis ſunt, Deoque debentur accepta. Solum mendacium eſt, & peccatum, quod neque totum, neque partim adſcribitur Deo; ſed totum hominis eſt, & ſuadentis diaboli, atque hic quidem canonis Arauſicani ſenſus planus apparet, & obvius: ex quo, ut patet, nihil erui poteſt, quod damnato faveat articulo, rejicienti inter peccata condemnationi obnoxia omnem liberi arbitrii amorem, ſeu actionem, quæ non fuerit ex gratiâ.

Præcipuus tamen, &, ut complures magni nominis Authores exiſtimant, unicus Concili ſcopus fuit, conſiderare duo actuum humanorum genera, bonorum ad veram juſtitiam, & ſalutem conducentium, & bonis iſtis adverſantium malorum. De duobus enim iſtis, & ſolis contentio erat Catholicis adversùs Pelagianos hæreticos, & iis oppoſitos à fide Catholica pariter aberrantes Prædeſtinatianos. Inter hæc igitur duo operum genera, malum non ad Deum; ſed ad hominem pertinere Concilium definit; alterum autem genus Deo potiùs, quàm homini tribuendum. Quid enim iſtiusmodi boni eſt, quod non accepimus à Deo, nos ultra naturæ vires, & ordinem elevante?

Veriſſimum eſt, quod docet S. Gregorius magnus lib. 33. Moralium cap. 20.: *Bonum, quod agimus, & Dei eſt, & noſtrum: Dei per prævenientem gratiam, noſtrum per conſequentem liberam voluntatem; ſi enim Dei non eſt, unde ei gratias in æternum agimus? Rurſum, ſi noſtrum non eſt: unde nobis retribui præmia ſperamus? Quia ergo non immeritò gratias agimus, ſcimus quòd ejus munere prævenimur; & rurſum, quia non immeritò retributionem quærimus, ſcimus quòd ſubſequente libero arbitrio bona elegimus, quæ ageremus.*

Auguſtinus de Spiritu, & litera cap. 34.: *Miſericordia Dei prævenit nos; conſentire autem vocationi Dei, vel ab eâ diſſentire propriæ voluntatis eſt.* Quod iterum ibi S. Doctor inculcat.

Idem lib. 1. ad Simplicianum quæſt. 2.: *Ut velimus, & ſuum eſſe voluit, & noſtrum: ſuum vocando, noſtrum ſequendo.*

Lib. 1. Retract. cap. 23.: *Utrumque* (credere, & ſperare) *noſtrum eſt, propter arbitrium voluntatis; & utrumque tamen datum per ſpiritum fidei, & charitatis ..... eâdem regulâ, & utrumque ipſius eſt, quia ipſe præparat voluntatem; & utrumque noſtrum; quia non fit, niſi volentibus nobis.* Aliud non volunt Arauſicani Patres, ubique Hipponenſis Antiſtitis ſectantes veſtigia. Denturne actus

medii

medii vitioſos inter, & ſalutiferos, ut nulla tunc Catholicos inter, & hæreticos diſceptatio fuit, non attinebat ad Concilium examinare.

3 Quæro ex adverſariis, an charitas nullam in nobis ſuperare valeat tentationem? Affirmabunt indubiè poſſe; imò ſoli charitati virtutem tribuunt vitandi peccata. Prop. 45. 1. *Amore Dei in corde Peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Et tamen S. Auguſtinus ſerm. 45. aliàs 12. ex Sirmondianis ait: *Timor hominum fortè corpus poteſt ab immunditia temperare, animam autem non niſi timor Dei*. Quemadmodum igitur non patientur Queſnelliani, hinc inferri quidpiam contra charitatem, quaſi non poſſit ipſa animam ab immunditia temperare; ſed reſpondebunt, excludi ſolummodo timorem mundanum, ſive hominum, ratione ſubjectæ materiæ; quia inter duos iſtos ſolùm timores, non autem charitatem, aut aliarum actus virtutum illic ab Auguſtino inſtitui comparatio.

Eadem pro nobis valet hic reſponſio, comparationem ab Arauſicano Concilio fieri ſolùm inter actus veræ juſtitiæ, ſive ſalutiferos, & peccata: hæc ſola dicit ad hominem unicè pertinere; illos autem Deo tanquam authori præcipuo tribuendos: ubi evidens fit præciſio ab actibus mediis vitia inter, & opera ad veram ſpectantia juſtitiam, ac ſalutem. Similes loquendi modos hominibus paſſim familiares eſſe atque uſitatiſſimos, oſtendi ad Propoſitionem 38. in ſolutione objectionum circa ſententiam Auguſtini.

4 Nunc verò Concilii Arauſicani authoritas, in ipſos convertenda eſt adverſarios. Concilium declarat: *Secundùm fidem Catholicam credere, quòd acceptâ per Baptiſmum gratiâ, omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere; aliquos verò ad malum Divina poteſtate prædeſtinatos eſſe, non ſolùm non credimus; ſed etiam ſi ſunt, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione eis anathema dicimus*. Ubi Sacra Synodus ſupponit, & apertè indicat, quòd omnes rationis compotes, qui ſanctificantem gratiam in Baptiſmo receptam nondum peccatis actualibus perdiderunt, poſſint, ac debeant velle fideliter laborare, atque ea, quæ ad ſalutem pertinent, adimplere; alioqui enim fallax eſſet Synodi declaratio, & ſequeretur, aliquos ad malum Divina poteſtate prædeſtinatos eſſe: Deſereret juſtos illos Deus, antequam ab iis desereretur, neque fidelis eſſet ejus per Apoſtolum denunciata promiſſio, quòd ſaltèm fideles, & juſtos non ſit paſſurus tentari ſupra quàm poſſint ſuſtinere. Contingit autem, plurimos omiſſione præcepti cadere, & deficere à Juſtitia. Ediſſerat igitur hic nobis adverſarius, quomodo juſtis illis poſſibilis fuerit præceptorum obſervatio; quomodo non ceciderint neceſſariò, quomodo liberi à neceſſitate fuerint, cùm demererentur? Et quidem neceſſitas illa propriiſſimè antecedens eſt in adverſarii ſenſu; cùm ſit defectu virium neceſſariarum, atque ſufficientium.

Quòd enim efficaci gratia caruerint, patet ex omiſſione præcepti; ſufficiens juxta adverſarios non datur: tertium genus gratiæ ab omnibus excluditur Theologis; eſſet enim fruſtraneum, & indignum Dei ſapientiâ. Abſque omni autem gratia adeò nihil boni fieri poteſt, ut nihil amari valeat, niſi ad peccatum, inquit Queſnellus: *Nihil amari, niſi ad condemnationem*. Ita Propoſitio 40. accipiendo nomen gratiæ, juxta ſignificationem Authoris, & ideam variis Propoſitionibus ab ipſo nobis traditam, ut retuli ſuperiori capite, inducit Propoſitiones complures tum in Bajo, tum in Janſenio damnatas, clariſſimiſque Tridentini Concilii, Scripturarum, ac Patrum definitionibus repugnantes.

Denique Arauſicanum Concilium non agere de *veritate* mathematica, logica, & ſimili naturam ſolummodo intrà naturales terminos ornante; ſed de ea, quæ ad fidem, & religionem pertinet, colligitur ex circumſtantiis; cùm ſtatim ei jungatur *juſtitia*, ad quam hominem diſponit, & quòd à Deo non tanquam naturalium bonorum fonte; ſed ſupernaturalium profluat: iſtum ſcilicet *debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo, quaſi guttis quibuſdam inrorati non deficiamus in via*.

5 Neque favet damnato articulo illud Proſperi in Epiſtola ad Rufinum cap. 17. de libero arbitrio: *Quod utique cùm ſolum eſſet, ſibique permiſſum, nonniſi in ſuam perniciem movebatur*. Ut mens Proſperi magis eluceat, verba ejus præcedentia audiantur. *Nimium verò ineptè, nimiumque inconſideratè ab adverſantibus dicitur, quòd per hanc Dei gratiam libero nihil relinquatur arbitrio: quamvis enim in parvulis per Baptiſmum tranſeuntibus manifeſtiſſimè nullum opus, nulluſque appetitus eorum voluntatis exiſtat, & pleroſque utentes quidem libero arbitrio; ſed averſos à vero Deo, vitamque in flagitiis exigentes, regeneratio in ipſo exhalandi*

ſpiri-

Digitized by Google

ſpiritûs fine ſanctificet; tamen, ſi eam filiorum Dei partem, quæ ad pietatis opera reſervatur, pio conſideremus intuitu, nonne in eis non peremptum inveniemus liberum arbitrium, ſed renatum? Quod utique &c. ut ſupra.

Ex his patet etiam Proſpero ſermonem eſſe *de pietatis operibus*, & ei contrariis peccatis, non de actionibus mediis, & bonitatem ſolùm phyſicam continentibus; ſed neque de moraliter bonis, intrà naturæ ordinem, quæ ad juſtitiam, ac ſanctificantem gratiam minimè diſponant. Omne ſcilicet Sanctorum Patrum ſtudium fuit promovendæ pietatis, juſtitiæ, ſalutis, & operum eò quaqua ratione ſpectantium, ideóque avertendi homines à peccatis ſaluti, atque juſtitiæ adverſis.

Ex duobus igitur, ut ſupra de Arauſicano Concilio notavi, operum generibus, ſolùm poſterius homines ſinè gratia amplectuntur: hoc ſenſu dicitur, quòd *liberum arbitrium, cùm ſolum eſſet, ſibique permiſſum, nonniſi in ſuam perniciem*, non verò *in opera pietatis*, ac beatitudinem *moveretur*. Unde meritò Divinæ gratiæ dignitas, & beneficentia contra ejus obtrectatores defenditur.

A Pelagianis ſcilicet accuſabatur doctrina Eccleſiæ de neceſſitate gratiæ ad pietatis, & ſalutis ſtudium requiſitæ, quaſi liberum indè deſtrueretur arbitrium: pro doctrina Catholica cum cæteris Sanctis Patribus pugnans hìc Auguſtini diſcipulus, illo utitur argumento: Quamvis, inquit, in parvulis, quibus Baptiſmi gratia ſanctificans obvenit, *nullum opus* liberum, *nullusque appetitus eorum voluntatis exiſtat*, non tamen per gratiam privantur libero arbitrio, utpote cujus hactenus nullus eis uſus fuerat: Et quamvis *pleroſque adultorum utentes quidem libero arbitrio; ſed averſos à vero Deo, vitamque in flagitiis exigentes, liberatrix regeneratio in ipſo exhalandi ſpiritûs fine ſanctificet*, atque ita exercendæ hìc impoſterum libertatis tempus futurum non ſit; non tamen eſt regenerationis gratia, quæ ipſis tunc libertatem adimat, cùm animas à captivitate, & ſervitute dæmonis eripiens transferat in feliciorem libertatem filiorum Dei. *Si* verò, inquit Proſper, *eam filiorum Dei partem, quæ ad pietatis opera reſervatur, pio conſideremus intuitu, nonne in eis non peremptum inveniemus liberum arbitrium; ſed renatum?* Sicut enim peccatum mors animæ eſt, ita & liberi arbitrii.

Peccato igitur per gratiam expulſo, uti reviviſcit anima, & regeneratur, ita pariter liberum arbitrium vitæ reſtituitur meliori; nam quiſquis peccati vinculo ſemel conſtrictus eſt, non poteſt ab ea ſervitute, & morte ſe voluntatis arbitrio ſinè gratiæ auxilio liberare, neque peccati extinguere reatum, vel ullatenus imminuere: nihil veræ juſtitiæ proprium, vel eidem, ac beatitudini viam aperiens operari. Hæc ei liberatio obvenit, & libertas reſtituitur per gratiam, eſtque longè melior, ac felicior illâ, quæ abſente gratia fuerat; tunc enim *liberum arbitrium cùm ſolum eſſet, ſibique permiſſum, nonniſi in ſuam movebatur perniciem*. Ubi evidens eſt, non de omnibus omnino vitæ humanæ actionibus decîdi, quòd ſinè gratia perniciem inferant; ſed quòd, ubi de operibus ad pietatem, ac ſalutem, vel ad interitum conducentibus agitur, ſola poſterioris generis in hominis poteſtate ſint abſque gratia.

6 Vibratur in nos illud Auguſtini ſerm. 122. de diverſis, juxta editionem veterem, juxta novam autem ſerm. 23. ſuper Pſalm. 72. cap. 13.: *Quidquid enim bene amas, amas charitate*; Et ex Epiſt. 177.: *Sola charitas non peccat*. Quæ cùm charitatem potiùs reſpiciant, quàm præſentem de gratia quæſtionem, remitti poſſent ad ſequentes de charitate quæſtiones. Interim tamen permittere nolim, ut ſub ſpecioſa charitatis umbra peſtilens hæreſis nidificet, qua vix alia magis fœta eſt impietate, & nequitiâ. Utramque Auguſtini ſententiam nobis ingerunt Hexapla, nullo addito explicationis verbo, unde avulſorum textuum obſcuritati lucis aliquid accedat, vel apparens mitigetur durities. Volunt itaque adverſarii, utramque Hipponenſis ſententiam in ſenſu proprio, & obvio quantumvis rigido, intelligi; atque indè ſic concludi pro damnato Queſnelli articulo: ſi, *quidquid bene amas, ames charitate*; ſi etiam *ſola charitas non peccet*, quam conſtat ſinè omni gratia eſſe non poſſe, evidens eſt, ſinè gratia non elici actionem bonam, vel immunem à peccato.

Infringitur argumentum, ſi in Auguſtini hìc ſententia, charitatis nomine non accipias actum virtutis theologicæ, ſed latiſſimâ ſignificatione actum ex fine, ſeu intentione qualibet honeſta, quo modo Patres aliqui ſubinde loqui viſi ſunt cum Hipponenſium Antiſtite. Homil. 38. ex quinquaginta, ſermone 52. de tempore, & ſerm. 1. feria 4. poſt Sexageſimam, ubi *Licita eſt*, inquit, *humana charitas, qua uxor diligitur, illicita qua meretrix, vel uxor aliena. Licitam ergo charitatem habete, humana eſt; ſed ut dixi, licita eſt, non ſolùm autem ita licita eſt,*

eſt, ut concedatur; ſed ita licita eſt, ut, ſi defuerit, reprebendatur. Liceat vobis bumana charitate diligere conjuges, diligere filios, diligere amicos veſtros, diligere concives veſtros &c. Sed videtis, iſtam charitatem eſſe poſſe, & impiorum; ideſt Paganorum, Iudaorum, Hareticorum.

Et S. Gregorius magnus Homil. 27. in Euangelia: *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectionem cognationis, & carnis; quibus tamen in bac dilectione ſacra eloquia non contradicunt.* Dilectionem illam, quæ eſt *per affectionem cognationis, & carnis*, non dicent adverſatii eſſe ſupernaturalem, ſive ex graria. Idem eſt *de charitate bumana*, qua etiam ab *impiis Paganis, Judæis Hareticis diliguntur conjuges, filii, amici, concives &c.*

Talis charitas quantumvis hic licita prædicetur, non tamen ab adverſariis admittirur, veluti procedens ex gratiâ, utpote quorum eſt famoſa Propoſitio quinta inter 31. ab Alexandro VIII. condemnatas: *Pagani, Judæi, Haretici, aliique bujus generis nullum omnino accipiunt à Jeſu Chriſto influxum; adeòque binc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem ſinè omni gratia ſufficienti.* Quam Propoſitionem Antonius Arnaldus Queſnelli Doctor domeſticus contra inflictum à Pontifice anathema audaciſſimè defendit. In *Difficultatibus propoſitis Domino Steyaert*, parte 9. pag. 219., & ſequentibus. *Obteſtor*, inquit, *omnes ratione utentes, ut conſiderent, quomodo fieri poſſet, ut aliquis Propoſitionis illius quinta cenſuram componeret cum boc S. Auguſtini axiomate, quo ad defendendam Eccleſiam adverſus Pelagianam bareſim utitur: GRATIA NON DATUR SECUNDUM MERITA.*

Et pag. 222.: *An igitur oportet nuntium remittere omnibus gratia adversùs Pelagianos, & Semipelagianos defenſoribus; quia bi conciliari nequeunt cum quodam Inquiſitionis decreto tot aliunde vitiis laborante?*

Nos verò opus minimè cenſemus ſingulari rationis acumine, ut axioma iſtud concilietur cum cenſurâ Pontificiâ, quam Arnaldus ſolitâ fallendi arte mavult adſcribere ſolis Sacræ Inquiſitionis adminiſtris: quid enim connexionis veræ, vel apparentis habet damnata illic propoſitio cum relato Patrum axiomate? Omnes Catholici agnoſcunt, Gratiam *non ſecundùm merita dari*, & quidem nullis minùs ſecundùm merita datur, quàm *Paganis, Judæis, Hareticis, aliiſque bujus generis*, utpote quos conſtet, omni prorſus ſupra naturæ ordinem merito deſtitutos eſſe, & demeritis plenos. Conceſſio igitur ſufficientis gratiæ in iſtiuſmodi infidelibus minus periculi habet, nè credatur eſſe propter merita, quàm quæ eſt in fidelibus, ac juſtis.

Redeamus ad oppoſitam nobis ab adverſariis charitatem. Non patiuntur, eam intelligi in lata adeò ſignificatione, ut humanam etiam, & viribus naturæ elicitam complectatur, qualem ipſi nullam à vitio abſolvunt. Sed charitatem à ſe ex Auguſtino allegatam volunt accipi in ſenſu magìs reſtricto pro actu virtutis ſupernaturalis, qui ſinè gratia eſſe non poteſt. Tunc ſenſus erit: *Quidquid bene amas*, ſive prout oportet, *amas charitate*, ſeu amore ſupernaturali: *Sola charitas* iſtiuſmodi *non peccat*. Haud refragabor, modò pariter admiſeris Auguſtinum, ut diu Rhetoricam artem publicè profeſſus eſt, atque indè figuras Rhetorices in promptu habuit; in poſteriore ſententia adhibuiſſe Synechdochen, qua contentum pro continente accipitur, charitas pro eo, qui charitate prædirus eſt, quam interpretationem ipſe S. Doctor ſuppeditat, cùm tract. 9. in Epiſt. Joannis ait: *Dicitur proficere in te charitas, quia tu in ea proficis.*

In priore ſententia *bene amare* ſignificat amare ſicut oportet ad juſtitiam, & ſalutem. Verum enim eſt ad talem amorem, ad talia opera requiri ſupernaturalis gratiæ auxilium. Juxta poſterioris ſententiæ Synechdochen, ſolus charitatem habens non peccat; peccato ſcilicet gravi, à quo ſolo peccatoris in ſignificatione obvia deſumitur nominatio. Solus autem charitatem habens non peccat, itaut ſimul charitatem retineat. Atque hæc eſt charitatis præ cæteris omnibus virtutibus, etiam theologicis, excellentia, quòd nullum in eodem homine peccatum mortiferum patiatur: hoc ſenſu vera eſt Auguſtini aſſertio: *Sola charitas non peccat*. Poteſt quis largiri eleemoſynam pauperi, honorare parentes, adminiſtrare juſtitiam, credere in Deum, ſperare etiam beatitudinem, & ex infirmitare labi in delictum, quo Divinâ excidat amicitiâ; at Deum amare ſuper omnia, quod charitati proprium eſt, non poteſt, & ſimul amicitiæ ejus nuntium peccando remittere.

7 Ad ſimilem locutionis Auguſtinianæ interpretationem nulli magìs obſtringuntur, quàm qui nobis iſta objiciunt adverſarii. Qui enim diſcipulorum S. Auguſtini nomine præ cæteris gloriantur, atque illud ſibi velut antonomaſticè proprium tribuunt, quomodo aliàs ſanctiſſimum Doctorem ab erroribus, ſuorumque ſubverſione

ne

Google

ne ſenſuum vindicabunt ? Romanos idololatras fuiſſe expertes charitatis, prout hæc virtus theologica eſt, omnes fatentur nobiſcum adverſarii : atque hi potiſſimùm agnoſcere debent, quibus *prima gratia eſt fides*, qua Romanos illos caruiſſe nemo negaverit. Et tamen, Auguſtino Judice, aliqua *bene amarunt*, quantum ſufficit ad non peccandum, imò ad promerendum à Deo præmium temporale, ut dicitur lib. 5. de Ciuit. cap. 12. : *Romani juſtitiâ, & actibus ſtrenuis promeruerunt à Deo Imperium*. Non tamen bene amarunt bonitate, quæ ad ſalutarem juſtitiam, & beatitudinem promovere eos poſſet.

Epiſt. 5. ad Marcellinum: *Rempublicam primi Romani conſtituerunt, auxeruntque virtutibus: etſi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quæ etiam illos in æternam Civitatem poſſet ſalubri religione* (& charitate) *perducere*. Perſpicuum igitur eſt, Romanos illos quantumvis impios, & verâ deſtitutos uti religione, ita & charitate, non omnibus tamen juxta Auguſtinum deliquiſſe actibus, atque amaſſe aliqua non ad ſuam condemnationem: ſed vel in Supremi Numinis tribunali laude, & præmio digna, etſi non beatitudine.

Amor, quo ab impudicitia converſus Polemo caſtitatem proſequitur, eſtne amor ad veram pertinens charitatem ? Negant omnes Theologi, atque in primis adverſarii, quia conſtat, charitatem propriè dictam ſinè vera fide eſſe non poſſe, quæ Polemoni, etiam caſto, & caſtitatem amanti defuit. *Si* enim inquit Auguſtinus epiſt. 130. *ex luxurioſo contiuens factus, ita ſciret, cujus eſſet hoc donum, & Deum abjectis gentium ſuperſtitionibus, piè coleret, uon ſolùm coutinens, ſed etiam veraciter ſapiens, & ſalubriter religioſus exiſteret: quod ei non tantùm ad præſentis vitæ honeſtatem; verùm etiam ad futuram immortalitatem ſerviret*.

Hic itaque continentiæ amor in Polemone *Donum* Dei fuit, adeòque innocuus; Deo enim iniquitas, velut ab eo donata, non adſcribitur abſque blaſphemia; uti & blaſphemia eſt, aſſerere, quòd in Romanis ea fuerint peccata, quæ amplitudine Imperii Deus velut præmio remuneratus eſt. In his tamen omnibus nè mica quidem veræ charitatis, quæ virtus theologica ſit, reperietur. Manifeſtum itaque eſt, in Auguſtini ſententia poſſe eſſe opera innoxia; imò apud Deum laude, & præmio digna, ſinè charitate.

8 Cæcitate quoque mirabili adverſarios impediri dicetes, nè percipiant, quot damnatis olim opinionibus Auguſtinum jubeant patrocinari, niſi aliunde pateſceret eos, non damnationis ignorantia laborare; ſed contemptu, & temeritate, dum quaſcunque Conſtitutiones Apoſtolicas ſuis erroribus infeſtas impugnare palàm audent, proterere, & dilacerare ? Quæ quidem Schiſmaticorum, atque Hæreticorum indoles eſt, contra quos proinde ſuperiorum Pontificum authoritatem, ac definitiones fruſtrà producimus, quas ab iis floccifieri nimis exploratum eſt. Non tamen illæ nobis prætereundæ ſunt ſilentio, ut novorum dogmatum horror incutiatur, ſaltèm Fidelibus, quibus aliqua ſalutis cura eſt, & Sanctionum Apoſtolicarum reverentia.

Inter proſcriptas à Pio V. Sanctiſſimo Pontifice, & eruditiſſimo Aquinatis Diſcipulo Propoſitio hæc conſpicitur 16. *Non eſt vera legis obedientia; quæ fit ſinè charitate*. 38. *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua Mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur*. 27. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia*. 40. *In omnibus ſuis actibus Peccator ſervit dominanti cupiditati*. 35. *Omne, quod agit Peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. Quomodo autem poſſit eſſe vera legis obedientia ſinè charitate, ſi ſinè hac *uibil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*, ut ex Auguſtini ſententia elicere geſtiunt adverſarii ? Juxta eundem ipſorum ſenſum inter laudabilem charitatem, & vitioſam cupiditatem, ſeu peccatum, non dabitur actus medius. Nihil quoque apparet evidentius, quàm omnia infidelium opera eſſe peccata, & virtutes Philoſophorum eſſe vitia, ſi omnia, quæ charitas non operatur, vitiis accenſenda ſint.

In eadem hypotheſi neceſſe eſt, omnia, quæ agit Peccator ante pœnitentiam, eſſe peccata; imò ad pœnitentiam diſponere ſe numquam poterit, niſi priùs Deus infuderit charitatem. Damnatus etiam ab Alexandro VIII. inter 31. articulos fuit hic quintus, quem ſuperiùs retuli: *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus geueris, nullum accipiunt à JESU Chriſto influxum; adeòque hinc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem ſinè omni gratia ſufficienti*. Si nempe, quemadmodum prætendit objectio, gratia eum charitate confunditur, & quidquid non fit ex charitate, ex gratia fieri minimè valeat, imò peccatum ſit; patet, Judæos, Paganos, Hæreticos, alioſque id generis,

netis, quos conſtat charitate vacuos eſſe, expertes quoque haberi omnis gratiæ, nullumque accipere à Jeſu Chriſto influxum; ſed *voluntatem in illis eſſe nudam, & inermem, ſinè omni gratia ſufficienti.*

Ibid. proſcriptus legitur articulus VII.: *Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio, vel Mundi; ſi Dei, charitas Patris eſt; ſi Mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt mala eſt.*

VIII. *Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare.*

IX. *Revera peccat, qui odio habet peccatum ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cùm natura, ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu.*

X. *Intentio, quâ quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum merè, ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.*

XI. *Omne, quod non eſt ex fide Chriſtianâ ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.*

Hos omnes articulos congruere ſenſui objicientium nobis utramque Auguſtini ſententiam, nè ipſi quidem negare volent, & omnibus palàm eſt.

Duodecimus illic articulus eſt: *Quando in magnis Peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina; ſed humana.* Quomodo, omni deficiente amore, eſſet fides Divina? Hæc neceſſariò eſt ex gratia, non poteſt autem ex gratia eſſe quidquam damnabile, quale juxta adverſarios eſt quidquid volumus, quidquid agimus ſinè gratia.

XIII. *Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operatur.*

XIV. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.*

XV. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.* Prætermitto Propoſitiones alias neque numero pauciores, neque malitiâ minùs deteſtabiles damnatas à CLEMENTE XI., ſcilicet poſt quadrageſimam omnes uſque ad ſexageſimam octavam.

9 Ne verò cuiquam dubium incidat, an adverſarii, dum ad præſentis articuli confirmationem adferunt geminas ex Auguſtino de charitate ſententias, forſitan charitatis nomine aliud intelligant, quàm actum tertiæ virtutis theologicæ, qui communi uſu, & conſuetudine ſignificatur, ipſi expreſſionibus clariſſimis ſe aperiunt, aſſerentes, omnia eſſe peccata, præter amorem Dei, & quæ ex amore illo velut unico humanorum

actuum fonte innoxio dimanaverint, ut enunciat articulus 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, & amor, quo nos ipſos, ac Mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* 45. *Amore Dei in corde Peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque ejus actiones corrumpat.* Plures illic ejuſdem ſensûs articulos quivis legere poteſt, atque indè perſpicere, me verba adverſarii non odioſiùs interpretatum, neque ex illis conſectarium ullum, niſi ratione legitimâ, facili, & cuivis obviâ deduxiſſe.

Quadrageſimaprima Propoſitio damnata.

Omnis cognitio Dei etiam naturalis, etiam in Philoſophis ethnicis, non poteſt venire, niſi à Deo: & ſinè gratia non producit, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris. *Obſervat. Moral. Rom. 1. v. 19.*

CAPUT I.

Aperitur error, & confutatur.

1 O*Mnem cognitionem Dei, etiam naturalem, etiam in Philoſophis ethnicis, non poſſe venire, niſi à Deo,* libenter agnoſcimus. Neque Propoſitio propter hanc partem configi potuit, vel accuſari. Nec tamen fruſtrà pars ea innocua cum poſteriore damnabili exprimitur; ſed ut poſterioris ſenſus, & malitia ampliùs eluceſcat. Si enim cognitio illa nonniſi Deum habere valeat Authorem, non poteſt

eſſe, niſi bona; *Vidit enim Deus cuncta, quæ fecit, & erant valde bona*. Geneſ. 1. Credimus quoque Chriſto Servatori dicenti Lucæ 6. verſ.43. *Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum*.

Citat Queſnellus epiſtolam Pauli ad Romanos cap. 1. verſ. 19. ut locutionis ſuæ tam incongruæ appareat fundamentum. Dicit illic Apoſtolus de Infidelibus, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent, *quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis; Deus enim illis manifeſtavit*. Hic quidem, Aquinate interprete, video, quòd Deus Gentilibus ſe revelaverit, *vel interiùs infundendo lumen, vel exteriùs proponendo viſibiles creaturas, in quibus ſicut in quodam libro, Dei cognitio legeretur*. Dein juſtiſſima ab Apoſtolo contra eos vibratur ſententia, quòd *ſint inexcuſabiles; quia, cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum*.

In quod iterum S.Thomas: *Cognoverunt eum ſicut omnium bonorum cauſam; unde ei in omnibus gratiarum actio debebatur, quam tamen ipſi non impendebant; ſed potiùs ſuo ingenio, & virtuti ſuæ ſua bona adſcribebant.... in cogitationibus ſuis evanuerunt, in quantum in ſe ipſis, & non in Deo fiduciam habebant, ſibi, & non Deo bona ſua adſcribentes*. Ubi quidem eos Dei donis abuſos conſpicimus, & quæ ad gratitudinem eos excitare debuiſſent, eorum malitiâ in ſuperbiæ materiam fuiſſe converſa: ſed non ideo Dei cognitio, quæ bona, & à Deo data fuit, hanc in eis, ſi propriè, & dignè de Dei donis loqui voluerimus, *produxit* impietatem, & ſuperbiam; ſive, ut Queſnellus ait, *præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*.

Minùs verò tolerabile eſt, quòd dicitur, *cognitionem Dei, ſinè gratiâ, non producere, niſi præſumptionem*,&c. Quidni enim illa cognitio cauſa fuerit, cur aliqui, etiam Infideles, plura de Deo non infideliter ſcripſerint, quędam monita ad honeſtatem vitæ, & Dei cultum conducentia dederint; nonnulla etiam operati ſint, quæ non vituperationem mereantur; ſed laudem? Sic Marcus Tullius in Somnio Scipionis hortatur ad conſervandam, juvandam patriam, tutandam, ac bene adminiſtrandam Rempublicam, motivo placendi Deo: *Nihil eſt enim*, inquit, *illi Principi Deo, qui omnem hunc Mundum regit, quod quidem in terris fiat acceptius, quàm concilia, cœtuſque jure ſociati, & gubernari*. Hæc Marcum Tullium ſupernaturali gratiâ inſtructum ſcripſiſſe minimè ſtatuet Queſnellus, apud quem *prima gratia eſt fides*.

2 Abſonum magis in damnato errore eſt, quòd eandem calumniam præſumptionis, vanitatis, oppoſitionis ad ipſum Deum, inferat omnibus actibus, qui ex cognitione Dei oriuntur, *etiam in ipſis fidelibus*, & juſtis; ſi abſque ſupernaturali gratiæ auxilio proveniant. Non enim ad ſolos Philoſophos ethnicos limitatur Queſnelli aſſertio; neque ad ſolam Dei cognitionem naturalem; ſed ad omnem prorſus, & ad quoſcunque homines extenditur; vocabulo *etiam* non reſtrictionem ſignificante; ſed ampliationem; ut ſenſus ſit, *omnis Dei cognitio*, omnis de Deo cogitatio, ſive naturalis fuerit, ſive naturæ ordine ſuperior, *non poteſt venire, niſi à Deo, & ſinè gratia non producit, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris*.

Exotica etiam ex hac parte videtur aſſertio, quòd, poſtquam declaravit Author, ſe *de omni Dei cognitione* agere, cujuſcunque generis, aut ordinis fuerit, ſive intrà, ſive extra naturæ limites, affirmet, quod *ſinè gratia non producat, niſi præſumptionem*, &c. Poteſtne *omnis cognitio Dei*, etiam ſupernaturalis eſſe *ſinè gratia*?

Præſcindamus à quæſtione Scholaſtica, ſive de re ſit, ſive magis de nomine, an habitus acquiſitus, quem frequentes actus ex gratia concepti progenuerant, ſupernaturalis dicendus ſit, an naturalis: neque diſputemus, quo nomine appellanda ſit ex tali habitu orta cognitio: ſufficit nobis ſenſus Authoris, & obvia Propoſitionis ſignificatio, quòd *omnis cognitio Dei*, ſive naturalis, ſive ſupernaturalis fuerit, *ſinè gratia*, ad actus alios excitante, *non producat, niſi præſumptionem*, &c. Quid autem horribilius, quàm quòd omnes, etiam Chriſtiani, Catholici, & doctrinæ per omnia ſanæ Doctores, qui ex frequentibus de Deo cogitationibus partim gratiâ, partim ſtudio elicitis, habitus nacti ſunt de Deo, ejuſque perfectionibus facilè differendi, peccent, quoties de Deo ſinè gratiâ loquuntur, aut ſcribunt, quodque ipſa Dei cognitio, quantumvis bona, aut ſancta, iſtorum omnium, & minimè levium cauſa peccatorum ſit?

3 Quæres, an dogmatis damnati Author inter *omnes cognitiones Dei* comprehendat etiam fidem? Ut ſonat generalis enuntiatio, eam excludere non poteſt. Cùm tamen non afferat ſimpliciter, & abſolu-

ſolu-

ſolutè, quod *omnis cognitio Dei producat præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*; neque quòd *producat* quidpiam *ſinè gratia*; ſed tantùm, quòd *ſinè gratia non producat, niſi præſumptionem*, &c., propoſitio æquivalet huic hypotheticæ, omnis *cognitio Dei, ſi*, vel quando *ſinè gratia producit aliquid, iſtud non eſt aliud, quàm præſumptio*, &c. Ratio non intelligendi aliter Propoſitionem, eſt non ſolus illic enuntiandi modus; ſed etiam Propoſitio 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*: non poſſe autem charitatem eſſe ſinè gratia, ſatis conſtat; unde, ſi fides non operetur, niſi per charitatem, evidens eſt, fidem ſinè gratia nihil producere.

Quamvis autem à ſana Theologia alienum ſit, quod Propoſitione 51. de fide contra omnes Scholaſticos affirmatur, ut loco proprio oſtendemus; nolim tamen præſentis articuli atrocitatem ampliùs, quàm verba poſtulent, exaggerare. Sufficit illi maleſana ſua perverſitas, qua non ſolos Philoſophos ethnicos; ſed Theologos quoque omnes Chriſtianos, Catholicos, pios, & religioſos, quoties ex cognitione Dei, de eo loquuntur, aut ſcribunt, *ſinè gratia, præſumptionis* arguit, *vanitatis*, & *oppoſitionis ad ipſum Deum*; &, ſi non peccatorum ſimul omnium, ſemper tamen neceſſariò aliquorum.

Profectò ſi ea ſit mortalium omnium de Deo ſinè gratia cogitantium, loquentium, ſcribentium conditio, quis non tutiùs ſibi ducet, ab omni de Deo lectione, ſermone, ſcriptione, imò cogitatione abſtinere, niſi quando Deus illam nobis ſinè nobis infundere voluerit, atque ad lectionem, ſermonem, ſcriptionem, ſingulari pietatis ſtimulo ſe homo ſenſerit excitari? Quiſquis Theologus, ſeu Magiſter, ſeu Diſcipulus ſcholaſticis, ac difficillimis de Deo quæſtionibus incumbit, ſi, abſente gratia, ſemper in præſumptionem incidat, vanitatem, oppoſitionem ad ipſum Deum, melius ſibi ſtatuet impoſterum omnem de Deo cogitationem, omne de Theologicis ſtudium dimittere. Ita, communes in Scholis diſſertationes, inter quas intellectus ſpeculationum difficultatibus abſque pietatis dulcedine paſſim diſtrahitur, notam præſumptionis non effugiunt.

4 Tam Magiſtri itaque paſſim, quàm Diſcipuli à ſcholis, & ſtudio Theologiæ, cæteri quoque mortalium à lectionibus, concionibus, & quibuſcunque de Deo colloquiis, vel etiam cogitationibus avertentur; paucos ſaltèm ſi exceperis electos, quos ſingularis Dei benevolentia continuis pietatis motibus deſtinat inflammandos.

Si tot infamium Authores libellorum, qui contra Bullam UNIGENITUS quotidie prodeunt, *nonniſi præſumptionem, vanitatem*, experiantur, cum de Deo, & ejus gratia ſinè gratia ſcribunt, hos deteſtabiles ſuæ pervicaciæ tribuere debent fructus; non Dei, Divinorumque cognitioni, quam Dei munere acceperunt.

5 Error hic ſurculus quidem eſt articuli inter Bajanos 27. *Liberum arbitrium, ſinè gratiæ Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*, quàm, ſpretâ trium Summorum Pontificum cenſurâ, mordicus ſuſtinere in multis Propoſitionibus auſus eſt *Obſervationum Moralium* Author, atque nunc magìs execrabili temeritate contra CLEMENTIS XI. Conſtitutionem defendere non veretur. Plures alii in Bajo damnati articuli connexionem cum præſenti Queſnelliano neceſſariam habent, ſaltèm exceptis quibuſdam verborum aculeis, quibus Adverſarios ſuos Bajus pungit atrociùs, ut cum Propoſitione XXVIII. ait: *Pelagianus eſt error dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum*.

XXXVI *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur ex ſola Philoſophia, per relationem præſumptionis humanæ, cum injuria crucis Chriſti defenditur à nonnullis Doctoribus*.

XXXVII. *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit*.

LXV. *Nonniſi Pelagiano errore admitti poteſt aliquis uſus liberi arbitrii bonus, ſive non malus* (ſinè gratia) *& gratiæ Chriſti injuriam facit qui ita ſentit, & docet*.

Præterea XXII. XXIX. XXX. Juxta Queſnellum quicunque uſum aliquem liberi arbitrii, & cognitionis etiam Dei, & ab ipſo Deo inſpiratæ defendunt, quoties nempe ad uſum illum non concurrerit ſupernaturalis gratiæ auxilium, nihil defendunt, *niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*.

6 Cùm autem Queſnellus nullam gratiam admittat in Infidelibus, nullam in peccatoribus, qui non convertuntur, quid faciet Obſtetricibus Ægyptiis à ſacra Scriptura laudatis, quod ex timore Dei infantes Hebræorum exitio ſtudioſè ſubduxerint? Evidens eſt, quòd cognitio Dei in Obſtetricibus illis, ſub peccato infidelitatis manentibus, aliud produxerit, quàm præſumptionem,

nem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum : hæc enim vitia neque Scriptura laudaret, neque Deus remuneraretur præmio naturalis ordinis; nempe ædificatione domorum Exodi cap. 1. *Quia timuerunt Obſtetrices Deum, ædificavit eis domos*. Quem quidem timorem dicent alii, fuiſſe ex gratia; ſed hæc locum non habet in damnato Queſnelli ſyſtemate, nullam Infidelibus, Paganis, Judæis, Hæreticis, nullam peccatoribus in peccato manentibus gratiam concedente.

Ad ſapientum, imò mortalium omnium judicium provoco, ut de hoc exemplo pro merito ſtatuant: hominem, ut ſupra, exhibeo probè Catholicum, de Deo cogitantem, de ſapientia ejus infinita, de providentia omnia gubernante, de beneficentia erga homines, de juſtitia bonis præmia largiente, malis infligente ſupplicia nunquam terminanda; quæ ex ſcientiæ habitu tum fide, tum ſtudiis comparato cogitat, abſque ullo novo ſupra naturæ ordinem concurrente gratiæ auxilio.

Diſpiciat modò quilibet rationis compos, cur talis innocua; imò utilis ad impediendas tentationes, & ſuggeſtiones plurimas impias, cogitatio *producere* debeat crimina, quibus à damnato articulo maculatur? Quæ proportio cauſæ adeò bonæ ad effectus peſſimos? Attendat quoque Lector, quod ſuperiùs indicavi, eandem ab hoc articulo calumniam inferri cognitionibus, etiam ſupernaturalibus, & ex gratia progenitis; nempe quòd ſinè gratia excitante, & concurrente ad aliquod virtutis exercitium, *non producant, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*. De eo ſcilicet, quod ſive ex habitu ſcientiæ, ſive ex gratia, de Deo mente concepimus, non poſſumus abſque novo gratiæ auxilio verbum ore proloqui, vel mandare ſcripto, niſi hoc ipſo ſtatim invadat nos *præſumptio, vanitas, oppoſitio ad ipſum Deum*.

7 Denique plurimùm creſcere neceſſe eſt Propoſitionis horrorem, ubi perpenderis, quid nomine gratiæ novus Theologus intelligat; non enim inſtinctus ullus ad Dei, ſuppliciorumque perennium timorem, ſinè charitate excitans, gratiæ nomine juxta Queſnellum dignus eſt; ſed inter beſtiarum ſordes abjicitur. Sic Propoſitione 66.: *Qui vult*, inquit, *Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicut beſtia; ſed per fidem, & per amorem ſicut filii*. Imò timor ille, & quiſcunque ad eum motus neceſſariò ſceleratus, & impius eſt, juxta Propoſitionem 67. *Timor, enim, ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*. Quapropter Propoſit. 62. *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo*

Prop. 60. *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magis violenta, eò magis ducit ad deſperationem*.

Fallimur quoque, ſi putamus, gratiæ nomine à Queſnello comprehendi excitationes ullas, aut motus ad caſtitatem, ad temperantiam, miſericordiam, & quaſcunque appellamus virtutes morales, aut conſilia Euangelica, ſinè amoris Dei ſuper omnia motivo. Sinè hoc apud Queſnellum adeò non merentur cœleſtis gratiæ appellationem, ut damnabilis potius cupiditatis illecebræ ſint. Nam adæquata, juxta ipſum humanorum actuum diviſio eſt, quod charitas neceſſariò ſint, aut cupiditas. Sic Propoſitio 46. *Cupiditas, aut charitas, uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*. Prop. 44. *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac Mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*.

8 Hinc ſatis perſpicimus, nullam à Queſnello, etiam ad fidem, & ſpem, niſi ex charitate elicitam, agnoſci vocationem ſanctam, nullum auxilium gratiæ; utramque enim, quam virtutem theologicam omnes Catholici nuncupamus, ille inter vitia recenſet, tum Propoſitionibus iam citatis, tum hac 45. *Amore Dei in corde Peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Prop. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas: quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis; tunc purum eſt, quod apparet exterius; alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*.

Qualis itaque eſſet gratia, ubi charitas non regnat? Ut ſinè charitate nihil eſt niſi cupiditas, qua actio quælibet corrumpitur; quiſcunque motus, quæcumque excitatio animum ad alios actus, quàm charitatis impulerit, non poteſt eſſe auxilium gratiæ; ſed eſt neceſſariò incentivum *cupiditatis, falſæ juſtitiæ*, atque *hypocriſis*. Prop. 49. *Ut nullum peccatum eſt, ſinè amore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei*: quomodo igitur poſſet eſſe gratia ad ullum opus, præterquam charitatis, aut ab ea

impe-

Digitized by Google

imperatum; ſi nullum eſt opus bonum, ſinè amore Dei? Prop. 57. *Totum deeſt Peccatori, quando ei deeſt ſpes: & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*; nempe benevolus, qui propriè charitas appellatur, ut habet Propoſitio 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*. Si nihil in Peccatore ſit abſque ſpe, neque hæc eſſe poſſit ſinè charitate; fruſtranea ſinè ea erit omnis gratia; &, ut parum, vel nihil utilis omnis actus eſt, qui neque ad religionem ulla ratione pertinet, neque ad Deum, ad quid boni poſſet gratia ſinè charitate conducere?

9 Senſus itaque Authoris eſt, quòd *omnis cognitio Dei non poſſit venire, niſi à Deo*, quodque *ſinè charitatis gratia* (qua vel ebaritas ipſa elicitur, vel actus ab ea imperatus) *non producat, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*. Alia enim gratia, juxta Queſnellum neque datur, neque dari poteſt; cùm omnis alius actus huic Theologo *malus* ſit; ad malum autem dari gratiam non poſſe, in omnium ſententia manifeſtum eſt, neque ab ullo rationis compote vocari poteſt in dubium: aliàs Deus naturâ perfectiſſimus ſtatueretur author peccati.

Si autem *omnis cognitio Dei ſinè gratia* charitatis, & quidem re ipſa charitatem efficiente, vel actum à charitate imperatum (Nam gratia ſufficiens præter efficacem, juxta Queſnellum in hoc ſtatu nulla eſt) ſi, inquam, *omnis cognitio Dei, ſinè* tali *gratia non producat, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*, evidens eſt, *omnem Dei cognitionem* in infidelibus, charitatis, & converſionis efficacem gratiam non habentibus, aliud non producere, quàm præſumptionem &c. Cùm verò, etiam fatente Queſnello, *Omnis* ea *cognitio non poſſit venire, niſi à Deo*; quomodo Deum hic Theologus vindicabit à crimine, cujus ipſum ſtatuit in hominibus authorem; infundentem ſcilicet ſui cognitionem ſinè gratia, atque adeò principium peccati efficax, & neceſſarium?

Porrò ſi cognitio Dei bona, & quæ non niſi à Deo eſt, effectum pariat tam perverſum in Philoſophis Ethnicis, qualem producent in ipſis cognitiones cæteræ, & longè inferiores? Non poterit ſic evitari Propoſitio Baji 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*, quam proſcripsêre pridem tres Summi Pontifices. Neque declinabit Queſnellus cenſuram recentiùs ab Alexandro VIII. latam adversùs octavum hunc articulum inter 31.: *Neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare.*

Sed quænam vel in ipſis fidelibus cognitio, vel cogitatio peccatum non pariet ſinè memorata gratia charitatis? Ipſa fides, quantumvis ſancta Dei cognitio, ſi ad ſpem excitet ſinè tali gratia, non efficiet *niſi præſumptionem, vanitatem, oppoſitionem ad ipſum Deum*.

Quis denique virtutis actus, ſolam ſi exceperis charitatem, à vitio liberabitur? Omnis enim virtutis actus à cognitione oritur, & quidem, ſi actus religionis, aut virtutis theologicæ ſit, profluit à cognitione Dei; ſi autem omnis cognitio Dei ſinè illa gratiâ nihil ſuggerat, nihil inſtillet, niſi peccatum, quid melioris fructûs proferent cognitiones creaturarum? Plura ſunt conſectaria virulenta, quæ ex præſenti articulo, ſi non ſolùm in ſenſu obvio, ſed & authoris accipiatur, manifeſtè profluunt. Sed eorum iniquitatem minimè averſantur novi Eccleſiæ, & fidei Catholicæ reformatores.

Superſedeo hic cumulandis argumentis theologicis, quæ pro operibus intra naturæ ordinem bonis doctiſſimè traduntur à Scholaſticis, apud quos paſſim obvia conſpici poſſunt; nominatim apud Cardinalem de Aguirre Theologiæ S. Anſelmi totâ diſputatione 118., ubi ſectionis primæ titulus eſt: *Poſſe naturam hominis lapſam ſimpliciter, & expeditè agere unum vel aliud bonum opus ex facilioribus in genere moris, & ſterile ad ſalutem, cum Divino adjutorio quidem; verùm abſque ſpeciali auxilio, ſive gratia per Chriſtum. Probationes ex Conciliis, ac Patribus*. Sectionis 2. titulus: *Eadem doctrina luculenter demonſtratur ex apertiſſimis teſtimoniis S. Auguſtini, cujus authoritate potiſſimùm abutuntur Adverſarii*. Verùm inſtituto meo ſufficit Conſtitutionis defenſio, & damnatarum impugnatio Propoſitionum, intactis Catholicorum inter ſe diſſidentium opinionibus.

CAPUT II.

Convelluntur adverſantium argumenta deſumpta ex Scripturis Sacris.

1 De cognitione Dei, quæ fuit in Philoſophis Ethnicis ita teſtatur Apoſtolus Epiſt. ad Romanos cap. 1. verſ. 19., & ſequentibus: *Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis, Deus enim illis manifeſtavit. Inviſibilia enim ipſius à creatura Mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Sempiterna quoque ejus virtus, & Divinitas; ita ut ſint inexcuſabiles; quia*

Digitized by Google

qnia cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egernnt; ſed evanuerunt in cogitationibns ſuis, & obſcnratum eſt inſipiens cor eorum: dicentes enim, ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſnnt, & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corrnptibilis hominis, & volucrnm, & quadrupedum, & ſerpentinm.

Habemus quidem hìc Philoſophos abutentes cognitione, quam de Deo ex creaturis hauſerant concurrente cœleſti lumine, quod in ipſis impietatis tenebris à Patre luminum, ejuſque clementiſſimo filio, illuminante omnem hominem, non omnino ſubtrahitur. Sed in univerſa Pauli ſententia nihil video, quod ſuperbiam Philoſophorum, & vanitatem imputet cognitioni Dei divinitùs acceptæ, tamquam fonti, & origini vitiorum; multo minùs aſſeritur ab Apoſtolo, cognitionem illam ſinè gratia nihil præter crimina producere.

Audiatur Angelicus interpres, qui in verba immediatè præcedentia, *QUI VERITATEM DEI IN INJUSTITIA DETINENT*, ait: *Vera Dei cognitio, quantum eſt de ſe, inducit homines ad bonum; ſed ligatur quaſi captivitate detenta per injuſtitiæ affectum*, & hominum perverſitatem. Audis Queſnelle? *Vera Dei cognitio*, & quidem, *quantum eſt de ſe, indncit homines ad bonnm.* Non igitur *omnis Dei cognitio, quantum eſt de ſe*, & præſcindendo à gratia, inducit homines ad peccata, ſive ut abſurdiſſima tua ſtatuit interpretatio, *Sinè gratia non producit, niſi præſnmptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum.* Pergit Angelicus in ſequentibus, Ethnicorum illorum crimina tribuere, non cognitioni Dei ſinè gratia, ſed maleſanæ eorum voluntati, cognitionem Dei minimè volentium, ſivè, ut Apoſtolus loquitur, *non probantium*, quo peccarent liberiùs.

Verſ. 28.: *Et ſicut non probavernnt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, nt faciant ea, quæ non conveninnt.* In quod ita S. Thomas: *Qnamvis lnmine rationis, & per creatnras viſibiles veram Dei cognitionem habere potuernnt; tamen, ut liberiùs poſſent peccare, non probaverunt, ideſt non approbavernnt, ut ipſi haberent Denm in ſui notitia.* Jobi 22.: *Dixerunt Deo, recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Non igitur ipſa Dei cognitio tot in eis patravit flagitia; ſed nè ab illis, horrorem incutiendo, averteret, voluntariè ab impiis ipſa Dei cognitio repulſa, & quaſi ſuffocata eſt.

2 Pulcherrimus hìc occurrit locus Chryſoſtomi Homilia 3. in Epiſtolam ad Romanos. Sic Apoſtolum alloqnitur: „ Tu
„ porrò mihi adſtruito, probato, ac decla-
„ rato, quòd cognitio de Deo illis mani-
„ feſta fuerit, & quòd ſponte ſua illam præ-
„ termiſerint...... Quid enim eo die di-
„ cent gentiles? Te ignoravimus? Itane
„ verò non exaudiſtis cœlum, vocem ab
„ aſpectu emittens? Non exaudiſtis com-
„ poſitam rerum omnium harmoniam tubâ
„ illuſtrius clamantem?...... *ut ſint inex-*
„ *cnſabiles*: quamquam non hoc nomine fe-
„ cit Deus, etſi hoc uſuvenit; non enim
„ ut ipſos defenſione privaret, doctrinam
„ tantam in medium propoſuit; verùm ut
„ ipſum cognoſcerent; ingrati autem effe-
„ cti ſe ipſos defenſione privarunt.......
„ quòd Dei notitiam habuerint, neque
„ tamen notitiâ, ut decuit, uſi fuerint....
„ Iſti iter ad cœlum ferens aggreſſi, à ſe
„ lucem cùm ademerint, ac pro ea cogita-
„ tionum tenebris ſe involverint....
„ naufragium infeſtiſſimum fecerunt....
„ Deus eos dimiſit, qui admittere ipſius
„ præcepta noluernnt; ſed ſtatim inter pri-
„ mos „ (hoc eſt, ipſi primi) „ defecernnt,
„ cùm ipſe partes ſuas omnes explevisset.
„ Contemplare porrò: pro doctrina Mun-
„ dum in medium propoſuit: Dedit men-
„ tem, & cogitationem, quæ poſſet quod
„ conveniens erat, intelligere: nullâ re hu-
„ juſmodi ad ſalutem uſi ſunt, qui id tem-
„ poris vixerunt homines: quin potiùs,
„ quod acceperunt, id detorquentes, in
„ contrarium inverterunt.... Reliquum
„ erat miſſos facere, quod & fecit. „ Et
„ Homil. 4. „ Mundum ipſum Apoſtolus
„ in medium adduxit, & cogitationem item
„ humanam, dicens, quod intellectu dato à
„ Deo, per ea quæ viderentur, poterant ad
„ ipſum Opificem, veluti manu præeunte
„ perduci, quod cùm in animnm ſibi indu-
„ cere noluiſſent, manſerunt indigni, qui
„ veniam aſſequerentur.

Habemus itaque, docente Chryſoſtomo, & apud eum Paulo Apoſtolo, quod Gentilibus iſtis, *cognitio Dei manifeſta fuerit, & quòd ſponte ſua illam prætermiſerint*, atque indè *ſint inexcnſabiles; quamqnam non hoc nomine*, ſeu fine ea viſibilia *Dens fecerit, nt eſſent inexcuſabiles; verùm nt ipſum cognoſcerent; ingrati antem effecti ſe ipſos defenſione privarnnt, qnòd Dei notitiam habuerint; neqne tamen notitiâ, nt decnit, uſi fuerint; naufraginm infeſtiſſimum fecernnt*, non ipſâ Dei cognitione eos in ſcopulos impellente, ſed liberâ ſuâ voluntate: *Intellectn enim dato à Deo, per ea, quæ viderentur, poterant ad ipſum*

Opiſi-

Opificem velut manu præeunte perduci; *quod cùm in animum ſibi inducere noluiſſent, manſerunt indigni, qui veniam aſſequerentur.*

Hæc igitur indignitas non orta eſt ex cognitione Dei, quaſi ea nonniſi crimina producerct ſinè gratia, ut effutit Queſnellus, ſed ex eo, quòd homines *ingrati* acceptâ à Deo *notitiâ*, *non*, *ut decuit*, *uſi fuerint*: *nulla re bujuſmodi ad ſalutem uſi ſunt*. Quâ cùm eos *uti decuerit*, ac ipſe Deus partes ſuas omnes expleverit, procul dubio uti potuerant. Verùm, *iter ad Cœlum ferens aggreſſi*, *à ſe* lucem cùm abegerint, pro ea cogitationum *tenebris ſe involventes*, *naufragium infeſtiſſimum fecerunt*. Quos autem, & quandonam Deus deſeruit? Reſpondet Chryſoſtomus: *Deus eos dimiſit, qui admittere ipſius præcepta noluerunt*, *tùm ipſe partes ſuas explevi ſſet.* Hinc homines illi poſt tanta à Deo præſtita beneficia, *ingrati*, *manſerunt indigni qui veniam aſſequerentur*, ac denique *ſe ipſos defenſione privarunt*; ſive, ut Apoſtolus ait, ſuâ culpâ redditi *ſunt inexcuſabiles*.

Quot hic ex Chryſoſtomo verba retulimus, tot ſpicula configunt adverſarios, etiam authoritate Apoſtoli, cujus ſenſu S. Patriarcha, & Eccleſiæ Doctor probatiſſimus loquitur. Nuſquam hic Ethnicorum crimina, & infeliciſſimum ſalutis *naufragium* tribuuntur cognitioni Dei ſinè gratia; ſed eorum malitiæ; *quòd*, cùm cognitio de Deo illis manifeſta fuerit, ſponte ſua illam prætermiſerint, atque *à ſe lucem ademerint*, *pro ea cogitationum tenebris ſe involventes*. indè factum ait, ut *ſint inexcuſabiles*: Dei nempe, quam omnino ignorare non poterant, notitiam ſibi intolerabilem, ut liberiùs peccarent, voluntatis pervicaciâ ſuffocabant, juxta illud Pſalmi 52.: *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus*. Alia Chryſoſtomi ratio omnem Ethnicis excuſationem eripiens eſt, quòd *Dei notitiâ*, *utì decuit*, *uſi non fuerint*, atque *ipſius præcepta noluerint admittere*, quemadmodum poterant, *cùm ipſe partes ſuas explevi ſſet*.

3 Quomodo verò adverſarius Ethnicos illos unquam convincere, vel ulla probabili ratione accuſare poterit, velut *inexcuſabiles*, quales meritò declarat Apoſtolus? Si contra Supremum Urbis, & Orbis Tribunal Pontificium Queſnellus excipiat, neque communi ſtare velit Epiſcoporum, & Academiarum ferè omnium, quâ damnatur ſententiâ; ſi, quoniam ita lubet, imaginarium expectetur generale Concilium, Lectoris ego cujuſcunque Catholici judicium non refugio. Queſnellus enuntiat, quòd *Omnis cognitio Dei etiam naturalis, etiam in Philoſophis Ethnicis, non poſſit venire niſi à Deo, & ſinè gratia non producat, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*. Aliam autem in hoc ſtatu *gratiam* non agnoſcit Prop. 37. quàm *omnipotentem*, ſive ut Propoſitione 8. ait, *quæ ſit principium efficax boni cujuſcunque generis*, *neceſſaria ad omne opus bonum*, adeò, ut *abſque illa non ſolùm nihil boni fiat*, *ſed nec fieri poſſit*.

Accuſantur autem Ethnici ab Apoſtolo, *quòd, cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverint*, &, ut in præſenti declaratur articulo, quòd fuerint pleni *præſumptione*, *vanitate*, *& oppoſitione ad ipſum Deum*: quorum cauſa fuerit *cognitio Dei*, quæ quidem *venire non poteſt, niſi à Deo*; ſed *ſinè gratia non producit, niſi vitia* jam memorata. Nunc igitur quæro, num Ethnici illi glorificare Deum potuerint? Potuêre juxta omnes Catholicos; nam alioqui accuſatio minimè eſſet æquitati conſentanea, teſte Auguſtino lib. de Natura, & Gratia cap. 67.: *Quæcunque iſta cauſa eſt voluntatis, ſi non poteſt ei* (tentationi) *reſiſti*, *ſinè peccato ei ceditur* ... *quis enim peccat in eo, quod caveri nullo modo poteſt*? Et cap. 69.: *Eo ipſo*, *quo firmiſſimè creditur*, *Deum juſtum, & bonum*, *impoſſibile non potuiſſe præcipere*, *hinc admonemur*, *& in facilibus quid agamus*, *& in difficilioribus quid petamus*.

Verùm in hoc novi Theologi, qui ſe Auguſtini Diſcipulos præ cæteris ambitioſiùs prædicant, Magiſtrum deſerentes, ſtatuunt, eoſdem Ethnicos neque Deum glorificare potuiſſe, neque tamen ab omiſſionis crimine liberari. Non potuêre Ethnici glorificare Deum; quia cognitio ad glorificationem neceſſaria *ſinè gratiâ*, *non producit*, *niſi* vitia, *Deo oppoſita*. Imò, juxta Propoſ. 2.: *Sinè gratia efficaci non ſolùm nihil boni fit*; *ſed nec fieri poteſt*. Efficacem gratiam defuiſſe, ex effectibus demonſtratur. Quæ itaque ratio, quæ ſpecies juſtitiæ Ethnicos reos facit omiſſionis, quam impedire nequiverint? Sed neque avertere à ſe potuêre *præſumptionem*, *vanitatem*, *oppoſitionem ad ipſum Deum*, utpote profluentes ex ipſa *cognitione Dei*, quæ nonniſi à Deo venire poteſt, & ſinè gratia nonniſi fructus illos *producere* nata eſt. Gratiam fuiſſe à Deo denegatam, certiſſimum eſt Queſnello, qui omnem ab hoc ſtatu amovet præter *omnipotentem* Propoſit. 37. & juxta definitionem gratiæ traditam Propoſ. 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei, jubentis, & facientis, quod jubet*: & Prop. 10?

Gratia

Gratia eſt operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare. Abſente itaque gratia, quibus viribus potuêre Ethnici impedire, nè cognitio Dei produceret *præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*, ſi cognitio illa ſinè gratiâ aliud producere idonea non ſit?

Non potuêre etiam ſinè gratia productioni talium fructuum obicem ponere, quia Propoſ. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris.*

Propoſ. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.*

Propoſ. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.* Quomodo igitur Ethnici, qui juxta Queſnellum gratia caruerunt, poterant ſinè ea aut glorificare Deum, aut *cognitionem Dei* frænare à propagatione malorum fructuum, quos ſolos ſinè gratiâ *producit*?

4 Joan. 9. verſ. 41. teſtatur æterna veritas: *Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum*; & cap. 15. verſ. 22. *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent*; videlicet infidelitatis; quia credere non potuiſſent. Ethnicis pariter ab Adverſario objectis *glorificatio Dei*, utì & fuga *præſumptionis, vanitatis, & oppoſitionis ad ipſum Deum*, impoſſibilis ſinè gratia fuit, quæ miſeris illis juxta eundem nunquam obtigit; nam Prop. 26. *Nullæ dantur gratiæ, niſi per fidem*; Prop. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.* Quapropter, dum, Chriſto judice, abſolvendi eſſent Judæi propter credendi impoſſibilitatem, *ſi cæci eſſent*, & Chriſtus *eis locutus non fuiſſet*, ratione prorſus ſimili excuſationem mererentur Ethnici, tum quòd Deum non glorificaverint, tum quòd cognitio Dei, quæ *non poterat venire, niſi à Deo*, non produxerit in ipſis, niſi *præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*; cùm glorificatio Dei, & fuga memoratorum criminum tam impoſſibilis in Adverſariorum hypotheſi Ethnicis fuerit, quàm Judæis illis fuiſſet impoſſibilis Chriſtiana fides. Certus ſum, nihil veriſimilis rationis ab Adverſariis adferendum, quo in ſuis principiis Ethnicos magis reos agant, quàm Judæos, quos Chriſtus cenſuit in declarata à ſe hypotheſi abſolvendos.

Ita, dum Queſnellus adversùs Ethnicos adeò immitis eſt, ut omni penitùs eos deſtitui velit gratiæ auxilio, & damnare propter peccata, quæ vitare non potuerint, non videt, quantam Deo inferat injuriam, dum eum crudelem adeò ſtatuit, ac tyrannum, ut majorem partem mortalium graviſſimis addicat Inferorum ſuppliciis ob peccata, quæ juxta novos Theologos liberum non fuerit peccantibus evitare. Sic Chriſtus non *omnium hominum* Redemptor, & Salvator fuerit; ut Apoſtolus prædicat, & Eccleſia Catholica credit; ſed *ſolùm Fidelium*, quod ab Alexandro VIII. frendentibus fruſtrà Janſeniſtis, Propoſit. 4. inter triginta & unam ſapientiſſimè damnatum eſt.

Longè pluribus odioſiſſimis Conſectariis campum pandit prima iſta Adverſariorum objectio, quâ nullam protrudere poterant imprudentiùs. Verùm in bonum Eccleſiæ permittit Divina providentia, ut ab Hæreticis Fides Catholica argumentis futilibus impugnetur; unde Scriptoribus Orthodoxis naſcatur occaſio, doctrinam contra eos ſalutiferam fortiùs ſtabiliendi.

5 Objicitur 2. dictum Apoſtoli epiſt. 1. ad Corinth. cap. 1. verſ. 19. *Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* Quæ verò hic ſapientia Deo diſplicet? Quæ reprobatur prudentia? Num ea, quæ non poteſt venire, niſi à Deo, ut *cognitio Dei*, quam damnata accuſat Propoſitio? Nam ſi ſapientiam mundanam, carnalem, impiam, prudentiam ſimiliter antiChriſtianam, & diabolicam Apoſtolus redarguit, nihil præſidii hinc eruet Queſnellus ad confirmationem ſui erroris, & blaſphemiæ adversùs ſanctam Dei, & *nonniſi à Deo* inditam *cognitionem*. Doctrina hic Apoſtoli plana eſt, ſenſus omnibus compertus. *Nota*, inquit, Cornelius à Lapide, *Paulum referre ad univerſum genus ſapientiæ ſæcularis, id quod Propheta* (Iſaias cap. 29. v. 14.) *propriè de Judæorum ſapientia, quæ Phariſaica erat, dixit; eſt enim par quoad hoc utriusque, imò omnis ſapientiæ ſæcularis ratio; quaſi dicat: Faciam, ut ſapientia ſæculari homines ad ſalutem uti nolint. Sed*, inquit ibidem, Sanctus Ambroſius, *ſcientia Piſcatorum ſtultam fecit ſcientiam Philoſophorum*, mundanam ſcilicet, & Chriſto oppoſitam.

Contra eandem ſapientiam S. Paulinus epiſt. 27. ad Aprum, qui ex profano Cauſidico ad vitam monaſticam converſus recenter fuerat, ſcribit: *Gratulor, quòd illam reprobatam à Deo ſapientiam reſpuiſti, & cum parvulis Chriſti, quàm cum ſapientibus mundi habere conſortium maluiſti. Indè etiam hanc gratiam mereris à Domino, ut te oderint homines; quod non fieret, niſi verus imitator Chriſti eſſe cœpiſſes.*

Nemo

Digitized by Google

Nemo clariùs Doctore Angelico, cui cæteri Interpretes conſentiunt: „ Eſt autem (inquit) conſiderandum, quòd homines, quantumcunque mali, non totaliter Dei donis privantur, nec in eis dona Dei reprobantur; ſed in eis reprobatur, & perditur, quod ex eorum malitia procedit: & ideo non dicit ſimpliciter *perdam ſapientiam*; quia omnis ſapientia à Domino Deo eſt, ut dicitur Eccleſiaſt. Sed *perdam ſapientiam ſapientium*, ideſt, quam ſapientes hujus mundi adinvenerunt ſibi contra veram ſapientiam Dei; quia, ut dicitur Jacobi 3. Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica. Similiter non dicit, *reprobabo prudentiam*; nam veram prudentiam ſapienria Dei docet; ſed dicit; *prudentiam prudentium*; ideſt, quam illi, qui ſe prudentes æſtimant, in rebus mundanis prudentiam reputant, ut ſcilicet bonis hujus mundi inhæreant; vel quia, ut dicitur ad Roman. 8. Prudentia carnis mors eſt: & ſic propter defectum ſapientiæ reputant impoſſibile, Deum hominem fieri, mortem pati; ſecundùm humanam naturam: propter defectum autem prudentiæ reputant inconveniens fuiſſe, quòd homo ſuſtineret crucem confuſione contemptâ.

Non eſt hìc multâ opus diſquiſitione, ut inter *cognitionem Dei* ab Adverſario accuſatam, & *ſapientiam ſapientium* ab Apoſtolo reprobatam diverſitas appareat. Cognitio, de qua agit damnatus à Pontifice articulus, eſt *cognitio Dei*, quæ *non poteſt venire, niſi à Deo*; quæ verò ab Apoſtolo reprobatur, à Deo eſſe non poteſt, utpote Deo contraria, ſive, ut Angelicus notat, eſt *ſapientia, quam ſapientes hujus mundi adinvenerunt ſibi, contra veram ſapientiam Dei: non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.* Si de hac aſſeruiſſet Queſnellus, quòd *non producat, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris*: omnes in ejus ſententiam proniſſimi iviſſent Catholici; ut nullus eſt, qui Aquinatis contra eam ſapientiam, & prudentiam cenſuris non libentiſſimè ſubſcribit. Verùm nihil indè conficitur pro defendendis Queſnelli contra Dei cognitionem undequaque bonam, contrà ſalutiferum, & adultis omnibus neceſſarium Dei donum iniquiſſimâ accuſatione, & blaſphemiâ. Quod à ſancto Dei munere *ſapientiam ſapientium*, nempe *terrenam, animalem, diabolicam* ſecernit, idem ab illo ſeparat *prudentiam prudentium* reprehenſam ab Apoſtolo, & ab Angelico convenientibus ſupra coloribus depictam.

6 Pergunt nihilominus Janſeniani opponere nobis etiam illud ex eadem Epiſtolæ ad Corinth. cap. 3. verſ. 19. *Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum; ſcriptum eſt enim: comprehendam ſapientes in aſtutia eorum.* Solutionem jam perſpicit Lector tum ex ſuperioribus, tum ex ipſis objecti textûs vocibus; agit enim Apoſtolus contra *ſapientiam hujus mundi*, quæ ſtultitia eſt apud Deum; & ſicut juxta Salvatoris teſtimonium, non poteſt arbor mala bonos fructus facere, nec arbor bona malos, diſparitas arboris diſſimilitudinem fructuum demonſtrat. *Sapientia* mundi indubiè mala eſt, utpote *ſtultitia apud Deum*; quid igitur miri ſi illa nonniſi *præſumptionem* pariat; *vanitatem*; & ex pluribus vitiis compoſitam *oppoſitionem ad ipſum Deum*?

At ex quo Sancto Patre, aut alio Interprete Catholico Queſnellus didicit nomine *ſapientiæ mundanæ*, quæ apud Deum ſtultitia eſt, comprehendi cognitionem Dei nonniſi à Deo hominibus inditam? Quem unquam audiit iiſdem onerantem criminibus donum Dei, ſeu *cognitionem Dei*, nonniſi à Deo inditam, & ſapientiam hujus mundi ſuggeſtam à Diabolo; ſive, ut meritò S. Jacobus vocat, *terrenam, animalem, diabolicam*?

Deſcribit hanc pluribus S. Gregorius lib. 10. cap. 16. in cap. 12. Jobi „ Hujus mundi ſapientia eſt, cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare; quæ falſa ſunt, vera oſtendere; quæ vera ſunt, falſa demonſtrare. Hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere, adeptâ temporalis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab aliis mala multipliciùs reddere: cùm vires ſuppetunt, nullis reſiſtentibus cedere; cùm virtutis poſſibilitas deeſt, quidquid explere per malitiam non valent, hoc in pacifica poſſeſſione ſimulare,,. Talis ſapientia meritò ſtultitia eſt apud Deum: neque in ſolis moribus perverſa eſt; ſed etiam adverſa fidei. Sapientia enim mundi impoſſibile reputat SS. Trinitatis Myſterium, peccatum originis, Incarnationem Dei, paſſionem, & mortem pro hominibus, & alia plurima revelata à Deo, & credenda ab omnibus Chriſtianæ fidei axiomata; in quibus etiam Janſeniſtarum ſupra Chriſti Vicarium, & Eccleſiam ſapere volens Phariſaica prudentia fallitur, & in exitium pertrahit incautos: quam quidem, ut mater ſuperbia genuit, ſequitur non diſſimilis ſoboles vitiorum, quæ vix facilius,

liùs, quàm marini littoris arenas numeraveris. Non ita cognitio Dei ab ipſo infuſa Numine, quâ in ſe optimâ ſi homines ad crimina abutantur, ſive abſuerit, ſive adfuerit gratia, non iſtud ex cognitionis indole oritur; ſed mortalium perversâ, & liberâ voluntate.

7 Denique arripiunt Adverſarii ex eadem ad Corinthios Epiſtola cap.8. verſ.1. *Scientia inflat, charitas verò ædificat.* Scientiæ inflantis nomine intelligi ab Apoſtolo omnem Dei cognitionem, quæ non poteſt venire, niſi à Deo, hactenus non audiveram, nec in ullo legeram Scripturarum Interprete. Inter cognitiones Dei, quæ nonniſi à Deo venire poſſunt, indubiè comprehenditur Divina fides; hac autem homines reddi tumidos, nullus Catholicus aſſeruerit, multò minùs eſt mens Apoſtoli.

Scientia inflare dicitur, ſicut litera, ſeu Scriptura ſacra occidere; non velut cauſa peccati; ſed occaſio, non per ſe, & à ſe data, ſed ab hominibus perperàm accepta. Scientia, præſertim de Deo, & quæ non poteſt venire, niſi à Deo, ut non conceditur, niſi ad uſum bonum, talem unicè poſtulat; abuſus verò à malitia hominum eſt, quod indicat Apoſtolus ſtatim verſ. 2. *Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid, nondum cognovit, quemadmodum oporteat eum ſcire.* Ubi ſcientia approbatur, & ſimul de bono uſu, ſeu modo, & fine honeſto, ac ſalutifero admonemur.

Ita Sanctus Bernardus ſerm.36. „Vides „ quoniam non probat (Apoſtolus) multa „ ſcientem, ſi modum ſciendi neſcierit. „ Modus eſt, ut ſcias, quo ordine, quo „ ſtudio, quo fine, quæque noſſe opus: „ quo ordine; ut id priùs, quod maturiùs „ ad ſalutem; quo ſtudio; ut id ardentiùs, „ quod vehementiùs ad amorem: quo fine; „ ut non ad inanem gloriam, curioſitatem, „ aut aliquid ſimile; ſed tantùm ad ædifica„tionem tuam, vel proximi; ſunt namque „ qui ſcire volunt eo fine tantùm, ut ſciant, „ & turpis curioſitas eſt; & ſunt, qui ſcire, „ volunt, ut ſciantur & ipſi, & turpis va„nitas eſt...... & ſunt, qui ſcire volunt, „ ut ſcientiam ſuam vendant, & turpis „ quæſtus eſt; ſed ſunt quoque qui ſcire „ volunt, ut ædificent, & charitas eſt: & „ item ſcire volunt, ut ædificentur, & pru„dentia eſt. Horum omnium ſoli ultimi „ duo non inveniuntur in abuſione ſcien„tiæ; quippe qui ad hoc volunt intelli„gere, ut bene faciant „. Abuſus itaque ſcientiæ, non ſcientia ipſa reprehenditur.

Apoſtolo occaſio ſcribendi fuit diſſidium Corinthiorum, quorum aliqui idolothytis, ſive cibis dæmoni oblatis veſcebantur, quòd non differrent ab aliis cibis, nec quidquam in ſe continerent Numinis, vel religionis, & prorſus numerandi eſſent inter adiaphora; unde velut idiotas, & præpoſterè religioſos irridebant eos, quos peccati metus ab iſtiuſmodi dapibus abſterrebat. Quamvis autem in ſe comeſtio illa non illicita eſſet, ut tamen vitaretur puſillorum offenſio, & ſcandalum infirmorum, qui fortè ad declinandas irriſiones contra conſcientiam comederent, Apoſtoli eſum illum Antiochenis, à quibus conſulti fuerant, prohibuerunt: quod præceptum dein cæteræ Eccleſiæ ob Apoſtolorum reverentiam amplexæ ſunt, ad annum Chriſti 57.

Non igitur ſcientiam illam de manducatione idolothytorum per ſe non illicitâ Apoſtolus reprehendit; ſed ejus abuſum, quod contra debitam proximo charitatem, non tantùm ei ſcandalo eſſent comeſtione; ſed etiam exprobrationibus illum ad iracundiam provocarent; contra quos Paulus verſ. 15. ſic Corinthios ſaluberrimo tum monito, tum exemplo inſtituit: *Si eſca ſcandalizet fratrem meum, non manducabo in æternum*, etiam carnem qualemcunque vulgarem, & maximè innoxiam.

Ita Chryſoſtomus „ Hoc Magiſtri opti„mi eſt officium, ſuo exemplo docere, „ quæ præcipit: & non dicit ſive juſte, ſive „ injuſtè; ſed quomodocunque. Et non „ dico, inquit, idolothyton, quod & pro„pter aliam cauſam prohiberur; ſed ſi, „ quod licet, & permittitur, ſcandalizat, „ etiam illo abſtineo; neque una, aut al„tera die; ſed toto vitæ tempore; non „ enim, inquit, manducabo carnes in æter„num, & non inquit, nè perdam fratrem: „ ſed ſimpliciter, ut non ſcandalizem; „ nam ultimæ amentiæ eſt, quæ Chriſto „ pretioſiſſima ſunt, & talia, ut eorum „ gratiâ mortem obire non recuſaverit; ita „ nos deſpectiſſima arbitrari, ut eſcis prop„terea non abſtineamus„. Verùm hanc *ultimam amentiam* non parit ipſa ſcientia, ſeu cognitio veritatis; multò minùs *cognitio Dei, quæ non poteſt venire, niſi à Deo*; ſed eorum imprudentia, temeritas, malitia, qui tum hic, tum alibi rebus optimis, & à Deo ad fines optimos datis, ad ſuum, & aliorum interitum abutuntur.

Quis Hæreticus ſic non abutitur Scripturis ſacris, atque ipſis revelatis ſanctiſſimis Fidei noſtræ Myſteriis? Arius, & Neſtorius in Divinis oraculis legunt: *Pater*

major

major me eſt: hinc infert Arius, Filium eſſe creaturam, & Patre in omnibus minorem; Neſtorius, Chriſtum hominem eſſe merum hominem. Origenes Deo revelante didicerat, *Deum velle omnes homines ſalvos fieri, eſſe Salvatorem omnium hominum*, bonus adeò, & fervens Catholicus, ut, Patre ad martyrium proficiſcente, retineri à Matre nonniſi dolo, & quodammodo vi potuerit; poſtea tamen ingenio nimiùm præfidens, inter errores cæteros è Scripturis præpoſterè intellectis credere cœpit, omnes aliquando reprobos ex Inferorum ſuppliciis liberandos. In hanc hæreſim non deductus eſt à Divinis codicibus, non à veritate, non à ſaluberrima ejus divinitùs inſpirata cognitione, & fide, quam etiam à piis parentibus, & præceptoribus hauſerat, *Deum velle omnes homines ſalvos fieri*, atque *eſſe Salvatorem omnium hominum, maximè Fidelium*; ſed à præſumptione ſua, & temeritate; qua ſe ſupra cæteros Fidei Interpretes, Magiſtros, atque Eccleſiæ Præpoſitos extollere paulatim cœpit, in memoratum errorem, & alios complures miſerrimè pertractus eſt; non inquam, cognitionis à Deo datæ vitio; ſed ſuâ nimiâ animi elatione, & præfidentiâ.

Sic, quot errores, & hæreſes in Queſnello damnat Eccleſia, is quidem dura cervice, & incircumciſis auribus, linguâ, & calamo contra Sedem Apoſtolicam, contra obſequentem ei Orbem Catholicum indocilis retinet, ac tuetur; ſed hanc ejus inſtar equi indomiti mordentis fræna, & recalcitrantis, rebellionem cum tot maleſanis *proteſtationibus*, *querelis*, *appellationibus* nemo Catholicus tribuet Scripturis ſacris, neque cognitioni Dei, quæ nonniſi Deum habuit authorem; ſed Interpretis temeritati: neque ea totius factionis *præſumptio*, *vanitas*, *& oppoſitio ad ipſum Deum*, *loco affectuam*, *adorationis*, *gratitudinis*, *amoris*, humilitatis, & obedientiæ prodeunt ab ipſo cœleſti *cognitionis Dei* munere; ſed à vitio, ut dixi, abutentium rebus ſaluberrimis contra earum naturam, donantiſque Numinis ſanctiſſimam voluntatem.

CAPUT III.

Sancti Cyprianus, Hieronymus, Auguſtinus, Author Librorum de Vocatione Gentium, adverſario eripiuntur.

1 PRimùm ſibi Adverſarii arrogant Sanctum Cyprianum *de bono patientiæ* numero 1. dicentem: *Hanc* (ſapientiam) *ſe ſectari Philoſophi quoque profitentur; ſed tam illic patientia falſa eſt, quàm & falſa ſapientia. Unde enim vel ſapiens eſſe, vel patiens poſſit; qui nec ſapientiam, nec patientiam Dei novit? Quando ipſe de iis, qui ſibi ſapere in mundo videntur, moneat, & dicat: Perdam ſapientiam ſapientium, prudentiam prudentium reprobabo.* Addi ex eodem Sancto merebatur, quod hic ſequitur: *Reprehendam ſapientiam in aſtutia eorum...... Si ſapiens ille eſt, qui eſt humilis, & mitis; Philoſophos autem nec humiles videmus eſſe, nec mites, ſed ſibi multùm placentes, & hoc ipſo, quòd ſibi placeant, Deo diſplicentes, apparet, illic veram non eſſe ſapientiam, ubi ſit inſolens affectata libertatis audacia, & exerti ac ſeminudi pectoris inverecundia.*

Nihil hic Cyprianus docet, niſi conſonum Apoſtolo, quem ſuperiore capite oſtendimus, nihil tradere, quod damnato faveat articulo, nihil, quod latæ adversùs eum ſententiæ refragetur; ubique enim de aſtutiâ, & nonniſi falſæ nuncupationis ſapientia ſermo eſt, ſive, ut adductus cap. ſuperiore interpres Angelicus loquitur, de *ſapientia, quam ſapientes hujus mundi adinvenerunt ſibi contra veram ſapientiam Dei*: Denique, ut ibidem ait, *de ſapientia terrena, animali, diabolicâ.*

Nihil ſceleratæ huic, & diabolicæ ſapientiæ commune eſt cum *cognitione Dei*; *quæ non poteſt venire, niſi à Deo*, &, ut *omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*, Jacobi 1.; nec niſi bonum ex fonte illo puriſſimo profluere poteſt. Quomodo igitur Adverſariis in mentem venit cœleſte munus cum diabolico confundere, atque in eorundem trahere criminum ſocietatem? Tales profectò damnati dogmatis vindiciæ aliud apud Catholicum, & prudentem Lectorem efficere nequeunt, niſi, ut authores ſuos de impio Hæreticorum ſpiritu, & fide peſſimâ ampliùs convincant.

Tot autem ſatyrarum infamium contra Sedem Apoſtolicam, & ſanctiſſimam ejus

Conſtitutionem Scriptotibus non minùs convenit illud Cypriani, quàm Philoſophis; ex eo quòd eos *nec humiles videmus eſſe, nec mites; ſed ſibi multùm placentes, & hoc ipſo, quòd ſibi placeant, Deo diſplicentes*; apparet, *illic veram non eſſe ſapientiam, ubi ſit inſolens affectatæ libertàtis audacia*. Si Adverſarius viderit, nimis conſpicuam hic ſuorum commilitonum exprimi imaginem, ſatis intelligo, cur poſteriorem ſententiæ partem duxerit prætermittendam.

2 Sanctus Hieronymus Epiſt. 4. aliàs, ut in Hexaplis citatur, 95. ad Ruſticum Monachum, *Philoſophi*, inquit, *Seculi ſolent amorem veterem amore novo, quaſi clavum clavo expellere: quod & Aſſuero Regi ſeptem Principes fecere Perſarum, ut Vaſthi Reginæ deſiderium, aliarum puellarum amore compeſcerent; illi vitium vitio, peccatumque peccato medicantur: nos amore virtutum vitia ſuperemus*. Nihil hìc, ut patet, *de cognitione Dei, quæ non niſi à Deo venire poteſt*; proinde non in illam conjiciuntur crimina, quæ conjicit Queſnellus, quaſi illa *ſinè gratia non produceret, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*. Philoſophi vitium vitio medicantur; ideone peccati cauſa eſt *Dei cognitio nonniſi à Deo proveniens*, nec niſi bona, &, teſte Angelico in cap. 1. Epiſtolæ ad Rom., *quantum eſt de ſe, inducens homines ad bonum*?

Adeò autem cognitio illa à producendis criminibus aliena eſt, ut Philoſophi, quò peccarent liberiùs, eam tenebris involvere conarentur, & quaſi ſuffocare, ſive, ut de iis Apoſtolus ait memorato capite, *veritatem Dei in injuſtitia detinent*, veluti captivam, nè vires ſuas exerere poſſit, atque ipſos à vitiis abſterrere; ſive, ut Aquinatis ibi verbis utar: *Vera Dei cognitio, quantum eſt de ſe, inducit homines od bonum; ſed ligatur quaſi captivitate detenta per injuſtitiæ affectum*, ex libero hominis arbitrio, & pravitate proficiſcentem.

Ibid. ad verſ. 28.: *Quamvis lumine rationis, & per creaturas viſibiles, veram Dei cognitionem habere potuerunt; tamen, ut liberiùs poſſent peccare, non probaverunt, id eſt non approboverunt, ut ipſi haberent Deum in ſui notitia. Jobi 22.: Dixerunt Deo, recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*. Quamvis igitur adverſariis concederem, peccare Philoſophos Ethnicos in omnibus actibus, ut ex Hieronymo elicere fruſtrà conantur, nihil indè argumenti legitimi fieret ad confirmandam Queſnelli contumeliam adversùs cognitionem Dei, quaſi rea foret graviſſimorum criminum, & oppoſitionis ad ipſum Deum.

Verùm, neque aſſerit Hieronymus infideles illos peccare in omni opere; ſed, inquit, *Philoſophi Seculi ſolent amorem veterem amore novo, quaſi clavum clavo expellere*. Ubi quid fiat communiùs, non quid ſemper, exprimitur: ideo fortè adverſarius paſſim intentus, ut proſcriptam Baji à tribus Pontificibus doctrinam reſuſcitet, maluit truncatam Hieronymi ſententiam ſic referre, *Philoſophi Seculi vitium vitio, peccatumque peccato medicantur*.

Non adeò Hieronymus in Ethnicos durus eſt, ut omnia eorum opera, etiam naturalia peccati accuſet. In cap. 22. Matthæi ait: *Inter ipſos quoque Ethnicos eſt diverſitas infinita; cùm ſciamus, alios eſſe proclives ad vitia, & ruentes ad mala; alios ob honeſtatem morum virtutibus deditos*. Et in Ezechiel. cap. 29. verſ. 18.: *Perſpicuum eſt, condemnari nos comparatione Gentilium, ſi illi lege faciant naturali, quæ nos etiam ſcriptâ negligimus: de quo pleniſſimè ad Romanos Paulus Apoſtolus diſputat*. Atque hæc Hieronymus occaſione Nabuchodonoſoris, qui Judæis adversùs Syrios opem tulerat, cui Deus propterea, quemadmodum, & ejus Exercitui, mercedem decernit temporalem: unde ſtatim ſic colligit Sanctus Doctor: *Ex eo, quòd Nabuchodonoſor mercedem accipit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri*.

Iſthæc bona adverſarius non tribuet operationi gratiæ, niſi renuntiaverit pluribus ſuis articulis, quibus poſt Janſenium aſſerit, *Nullas dari gratias, niſi per fidem: Fidem eſſe primam gratiam, & fontem omnium aliarum*. Vide Propoſitionem 26., & 27., quò confluunt etiam Prop. 28. & 29. Monitum Hieronymi, ut *amore virtutum, vitia ſuperemus*, forſitan ideo ab adverſario prætermiſſum eſt, quia contrarium communiſſimo novæ Eccleſiæ dogmati, quod Alexander VIII. proſcripſit inter 31.: *Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura, ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu*. Pontificiam autem contra illum, & cæteros articulos cenſuram, flocci faciens Queſnellus ſuſtinere mordicus pergit, non dari medium cupiditatem inter, & charitatem Prop. 46.: *Cupiditas, & charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*; quod pluribus Propoſitionibus magnâ phraſium varietate infarcire nititur, de quo frequens tractatio erit Prop. 44., & multis ſequentibus.

3 Non plus præſidii adverſariis eſt in Auguſtino, dum libro 13. de Trinitate

cap. 18.

cap. 18. dicit: *Illi autem præcipui gentium Philoſophi, qui inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpicere potuerunt; tamen, quia ſinè Mediatore, id eſt ſinè homine Chriſto philoſophati ſunt, quem nec venturum Prophetis; aut veniſſe Apoſtolis crediderunt; ſed veritatem detinuerunt, ſicut de illis dictum eſt, in iniquitate*. Quæ quidem ſententia in Hexaplis refertur mutila, omiſſis non ſolùm: *Quem nec venturum, Prophetis; aut veniſſe Apoſtolis crediderunt*; ſed etiam, quæ ſequuntur; nè, quidquid aliàs tenebrarum pareret mutilati textûs brevitas, ipſis Auguſtini vocibus depellatur.

Sic ibi proſequitur Sanctus: *Non potuerunt enim in hic rerum infimis conſtituti, niſi quærere aliqua media, per quæ ad illa, quæ intellexerant, ſublimia pervenirent: atque ita in deceptores dæmones inciderunt, per quos factum eſt, ut immutarent gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis &c.* Ex utraque parte ab adverſario reſciſsâ colligimus, Dei cognitionem, quæ non niſi à Deo eſt, & proinde bona, non fuiſſe cauſam criminum, de quibus Philoſophi ab Auguſtino, & Apoſtolo accuſantur; ſed ea imputanda primùm eorum nequitiæ, qua factum eſt, ut Mediatorem, *nec venturum Prophetis, aut veniſſe Apoſtolis crediderint*. Dein ſucceſſit altera impietatis origo, quam in pœnam præcedentis perfidiæ Deus permiſerit: *In deceptores dæmones inciderunt, per quos factum eſt, ut immutarent gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis*, præcipites in turpiſſimam idololatriam, & vitiorum omnium eam comitantium barathrum. Quid igitur hìc pro ſtabiliendo contra definitionem Apoſtolicam errore, quòd *omnis cognitio Dei, quæ non poteſt venire niſi à Deo, ſinè gratia non producat, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum?*

4 Non magis favet adverſario author librorum de Vocatione gentium, dum lib. 1. cap. 4., non primo, ut in Hexaplis citatur, dicit: *Cùm . . . . . . quidam inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpexerint, non agentes gratias tamen Deo; nec confitentes illum ſibi eſſe hujus facultatis authorem; ſed in ſemetipſis gloriantes, quaſi ad veritatis inſpectionem ſuis ſtudiis, atque rationibus propinquaſſent, evanuerunt in cogitationibus ſuis, &, quod illuminante Dei gratia invenerant, obcæcante ſuperbiâ perdiderunt*. Meritò quidem hac privatione, & aliis ſuppliciis ea Ingratorum ſuperbia, & præſumptio punita eſt. Verùm in tota ſententia nullum verbum eſt, quo hæc vitia tribuantur Deo, vel ejus ſanctiſſimo, & ſupernaturali dono, quod ex *illuminante Dei gratia* eſſe pius Author affirmat; unde magis patet blaſphemia adverſarii tot criminibus cœleſte munus onerantis, ut illis liberet Gentilium impietatem.

Perſpicit hìc etiam Queſnellus, eâdem authoritate, ad quam pro defenſione præſentis articuli temerè confugit, errorem ſuum 26., & 27. de negata infidelibus omni gratia clariſſimè convelli; ſi enim in Philoſophis Idololatris, quam de Deo in rebus viſibilibus notitiam quæſiverant, non niſi *illuminante Dei gratiâ invenerint*, non potuit in illis *fides eſſe prima gratia, & fons omnium aliarum*; atque ita alienum à veritate eſt, *nullas dari gratias, niſi per fidem*. Corruit, & Propoſitio 28. *Prima gratia, quam Deus concedit Peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Et 29. *Extra Eccleſiam, nulla conceditur gratia*.

Paulò poſt verba ab adverſario citata, ſic pergit Sanctus Author: *Cùm ergo tales in amorem ſui recidunt, & ita ſibimet placent, ut totum, quod in ſe laudabile judicant, non ad dona Dei referant; ſed ſibi vindicent, & ſtudio propriæ voluntatis adſcribant, procul ab illa ſpiritali exulant voluntate, & nihil in ſe habent, quo ad vitam provehantur æternam, incipientes in ſemetipſis etiam illa temporalia Dei dona corrumpere, & à bono eorum uſu in conſuetudinem innumerabilium tranſire vitiorum*.

Non igitur cognitio Dei, quæ in Philoſophis temporale Dei donum eſt, *producit præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*; ſed ipſa Philoſophorum ſuperbia, qua paulatim *incipiunt in ſemetipſis, etiam illud temporale Dei donum corrumpere, & à bono ejus uſu in conſuetudinem innumerabilium tranſire vitiorum*. Ubi ſupponitur aliquis priùs fuiſſe in illis Philoſophis *bonus uſus* illius Divini muneris, ſeu cognitionis Dei; non enim poteſt fieri tranſitus à termino, qui numquam fuit; ſupponitur quoque rurſus in Philoſophis illis aliqua fuiſſe gratia, non ſolùm ea, *quâ illuminante*, cognitio Dei concepta eſt; ſed etiam illa, qua *bonus ejus uſus* eſſe cœperat; niſi abdicare adverſarii malint tot articulos, quibus non niſi malum, ſinè gratia in humanis actibus agnoſcunt, ut videre eſt in Propoſitione 38. 39. 40., & præſente 41. quapropter niſi affectata adversùs Eccleſiam ſapientia adverſarium obcæcaſſet, locum de Vocatione gentium minimè fuiſſet auſus in ſui contra Conſtitutionem adducere patrocinium.

CAPUT IV.

Sanctus Fulgentius ab impacto errore Propoſitionis 41. vindicatur.

1 Denique nec Sanctus Fulgentius damnato dogmati ſuffragatur *de Veritate prædeſtinationis* lib. 1. cap. 22., & 23. agens de Philoſophis, de quibus Apoſtolus ad Rom. 1. verſ. 23.: Sic nempe Sanctus Auguſtini diſcipulus in fine cap. 22.: *Illa itaque manifeſtatio, qua cognoverunt Deum, qui cognitum non dilexerunt, gratiam non habuit, qua Deus ſic cognoſcitur, ut ametur.*

Cap. 23. initio: *Quia ergo gratiam non acceperunt, propterea cognoſcentes Deum, gratias non egerunt:&,quia vaſa iræ fuerunt, aptata in interitum, hoc in eis operata eſt illa manifeſtatio, qua Deum cognoverunt, ut cognoſcendo ſuperbirent, non,ut, ſe humiliando diligerent.*

Hucuſque eſt adverſariorum citatio: nos verba Sancti proſequamur: *Tali ergo cognitione* (qualem habuêre Philoſophi) *ablata excuſatio eſt, non collata ſalvatio. In hac autem revelatione, quam gratia Dei in vaſis miſericordiæ operatur, ſimul homini Divinitus agnitio Dei, dilectioque confertur. Illi enim, qui non ſunt electi, inexcuſabiles ſunt; electi autem inaccuſabiles fiunt . . . . . in vaſis ergo miſericordiæ reatus naturalis humili, quam gratia ſpiritalis donat, fide, & charitate ſolvitur; in vaſis autem iræ ſuperbâ cognitione nutritur. Per illam cognitionem* (ſuperbam ſcilicet) *cæcum cor à ſemetipſo inflatur ad mortem; per hanc autem divinitus illuminatur, & humiliatur ad vitam: illâ ergo cognitione cor obſcuratur inſipiens, dum, quod Dei eſt, homo ſibi ſuperbus aſſignat: hac autem accipit lumen, ut hoc ipſum, quod Deum cognoſcit, ac diligit, non ex poſſibilitate naturæ, neque ex auditu legis, neque ex ſua voluntate; ſed ex Dei dono ſibi ineſſe non ambigat, ſemperque humilis eſſe meminerit, nè ſuperbus amittat, quod indignus accepit. Cognitio ergo illa peccato adjecit prævaricationis reatum; iſta removet a Peccatore ſuperbiam: illa juſtè damnat; iſta gratìs juſtificat.*

2 Ante omnia hic memineris, Lector, Sanctum Fulgentium, ut vel ex libri titulo patet, agere *de Veritate prædeſtinationis*, atque hanc urgere vehementiſſimè contra Pelagianos ejus hoſtes implacabiles. Adde quod ait S. Thomas in cap. 1. Joan. lect. 7.: *Antiquos Doctores, & Sanctos, emergentes errores circa fidem ita fuiſſe perſecutos, ut interdum viderentur in errores labi contrarios*. Et quæſt. 5. de malo art. 2. ad 1.: *Sancti tali modo loquendi uſi ſunt, ut deteſtabilem redderent errorem Pelagianorum.* Pridem S. Baſilius Dionyſii Alexandrini partes ſuſcipiens, teſte Photio in Bibliotheca codice 232., *Defendit illum non ut impia ſentientem; ſed quod nimio Sabellium impugnandi ſtudio*, verbotenus *videretur in contrariam deflexiſſe opinionem*. De ipſo Auguſtino ait S. Bonaventura in Breviloquio pat. 3. cap. 5.: *Hoc credendum eſt, ſenſiſſe Auguſtinum; licèt verba ipſius exteriùs propter deteſtationem erroris Pelagianorum aliud ſentire videantur. Ut eos reduceret ad medium, abundantiùs declinavit ad extremum, plus dicens, & minus volens intelligi.*

Idem pluribus Patribus eveniſſe, *cùm adversùs Eccleſiæ hoſtes pugnam confererent*, obſervaverat Theodoretus tom. 4. pag. 170. atque hac familiari uſus erat ſimilitudine à ſecutis dein paſſim Scriptoribus adoptatâ: *Quod ipſum*, inquit, *agricolis quoque ſtirpium cultoribus uſu venit, qui, cùm incurvam aliquam plantam viderint, non ſolùm ad rectam normam erigunt, ſed etiam ultra directum in partem alteram deflectunt; ut ex vehementiore in contrariam inclinatione ad rectum ſtatum perducatur.*

Aliam rationem addit Auguſtinus lib. 1. contra Julianum defendens Chryſoſtomum alicubi duriùs locutum: *Cur*, inquit, *putamus eum ita locutum, niſi quia diſputans non ſe aliter intelligi arbitrabatur, & tali quæſtione nullus pulſabatur: vobis nondum litigantibus, ſecuriùs loquebatur.*

Sic quoque S. Anſelmus libro de Sacramento Altaris cap. 13., cui titulus: *In legendis Patrum ſcriptis eſſe opus multâ vigilantia, Hæreticorumque impugnationibus inexpugnabilem ſtare fidem noſtram*, Auguſtini inſiſtens veſtigiis, ait; *Jam poſtquam ex confragoſis locis hucuſque evaſimus, conſiderare libet attentiùs, cur ſuper hac re in Sanctorum Patrum tractatibus reperiantur ſententiæ tam dubiæ, tam ſcrupuloſæ, & quæ etiam ſibi invicem contrariæ videntur, ut non ſolùm, qui contendendi intentione illas congregant, materiam in eis inveniant errandi; ſed & qui ex eis adſtruere velint Catholicam fidem, non facilè queant ſe indè expedire . . . . Plurima in ſcriptis ſuis reliquerunt, quæ loco ſuo, ſuo ſenſu bene dicta, ab eis, qui contendere, vel errare amant, eruta de locis, per ſe videntur aliud ſonare, quàm ſonent, unde aſſumpta ſunt, & quàm ſenſerunt, qui ſcripſerunt. Sed ut multa de eadem re ab eis relicta ſunt, quæ bene dicta; ſed obſcuriùs*

(uſpo-

Digitized by Google

(utpote ab eis, qui ut homines, venturas omnes errorum calumnias non poterant prævidere) malè intellecta materiam errandi, vel contendendi perditis videntur præſtare.

3 Hæc in gratiam Fulgentii, quem Hexaplorum Author in damnationis conſortium trahere conatur. Nunc Sancti Patris verba, & ſenſum propiùs inſpiciamus: *Manifeſtatio, quâ* (ſuperbi Philoſophi) *cognoverunt Deum, qui cognitum non dilexerunt, gratiam non habuit, qua Deus ſic cognoſcitur, ut ametur*; ubi agi de gratia efficaci perſpicuum eſt; ſufficiens nempe amorem, ſeu actum non tribuit; ſed amandi, ſeu cujuſcumque boni operis exercendi facultatem: ad ſtabiliendam autem *prædeſtinationis veritatem*, aſſerenda fuit gratia efficax, quæ proprius prædeſtinationis effectus eſt. *Quia ergo* (hanc) *gratiam non habuerunt, propterea cognoſcentes Deum, gratias non egerunt*, quas agere debuerunt, & potuerunt: aliàs non fuiſſent reprehenſione digni, aut ſupplicio, ut rectè obſervat S. Epiphanius in hæreſi Phariſæorum, quæ eſt 16.: *Propterea, quod poſſit* homo *peccare, & non peccare, ab aliis peccatorum ſupplicia ſumantur; alias verò laudem referat rectè factorum.*

Auguſtinus lib. 2. de geſtis cum Felice Manichæo cap. 4.: *Habet unuſquiſque in voluntate, aut eligere, quæ bona ſunt, & eſſe arbor bona; aut eligere, quæ mala ſunt, & eſſe arbor mala . . . . Hoc ergo Dominus dicens, Aut facite iſtud, oſtendit eſſe in poteſtate, quod facerent; & quia, ſi bonum eligerent, præmium illius acciperent; ſi malum eligerent, pœnam illico ſentirent.*

Et Gregorius Magnus lib. 33. Moralium cap. 20.: *Ideo* (Philoſophi illi, & quicunque reprobi) *nequaquam Cæleſtis patriæ præmia æterna percipiunt, quia ea, dum promereri poterant ex libero arbitrio contempſerunt.*

Rurſus omni homini Auguſtinus denuntiat lib. 50. Homiliarum Hom. 16.: *In tuo arbitrio Deus poſuit, cui pares locum, Deo, an diabolo.* Et lib. 3. de libero arbitrio: *Iſta cauſa eſt voluntatis; ſi non ei* (tentationi) *poteſt reſiſti, ſinè peccato ei ceditur.* Si non poteſt ſervari præceptum, ſinè peccato omittitur. Unde ſi omnis gratia ſufficiens, quâ Philoſophi poſſent pro accepta *Dei cognitione* gratias agere, eis fuiſſet penitùs denegata, debitum iſtud grati animi officium innocuè omiſiſſent; ſatìs ſcilicet omni Catholico exploratum eſt, gratias illas ſive à Chriſtiano, ſive ab Ethnico non poſſe Deo, ſicut oportet, agi ſolis liberi arbitrii viribus, abſque omni ſupernaturalis ordinis auxilio.

4 Captata ab Adverſario obſcuritas præcipuè ſita eſt in verbis Fulgentii ſequentibus: *Et, quia vaſa iræ fuerunt aptata in interitum, hoc in eis operata eſt iſta manifeſtatio, qua Deum cognoverunt, ut cognoſcendo ſuperbirent, non ut ſe humiliando diligerent.* Ubi *operata eſt* apud omnes Catholicos, & quibus aliqua S. Fulgentii eſt reverentia, non poteſt ſignificare cauſam propriè dictam; ſed occaſionem tantummodo; ſicut ab Apoſtolo *operari* accipitur in Epiſtola ad Romanos cap. 4. verſ. 15.: *Lex enim iram operatur*; non quaſi lex ſit cauſa tranſgreſſionis, atque indè ſequentis iræ, & vindictæ Divinæ; ſed quia, ubi lex non eſt, non poteſt eſſe prævaricatio, & quia lex peccatum patefacit, ut ait Apoſtolus: *Concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, non concupiſces.* Rom. 7. verſ. 7.

Sic iterum Apoſtolus Epiſtola prima ad Corinth. cap. 3. verſ. 6. enuntiat: *Litera enim occidit*; non quòd lex mortem inferat, ſive corpori, ſive animæ; ſed utriuſque mortis occaſio ſit tranſgreſſoribus; quatenus ipſis occaſio tranſgreſſionis eſt, juxta illud: *Nitimur in vetitum ſemper*: lex autem Moſaica ſupplicium mortis præſcribebat delinquentibus. Non itaque lex cauſa peccati, annexique ſupplicii erat; ſed liberum hominis arbitrium, ac temeritas.

Cauſam pro occaſione exprimere hominibus familiare eſt, & vulgi quoque uſu receptum: ſic nimia parentum, & Magiſtrorum lenitas, dicitur corrumpere juventutem: *Blanda Patrum ſegnes facit indulgentia natos.* Iſtiuſmodi vulgari uſui ſe non ſolum SS. Patres ſubinde, ſed & Scripturæ accommodant. Videri poteſt Cornelius à Lapide in Epiſtolas Pauli inter canones verborum vigeſimo quarto, & apud eum Cyrillus, Chryſoſtomus, Theophylactus, Euthymius in Joannis cap. 12. verſ. 38. Hæreticis verò proprium eſt, utpote firmandæ hæreſi ſemper intentis, Scripturarum, & Patrum effata de occaſione peccati convertere in cauſam.

Sic Calviniſtæ *Contra-remonſtrantes* dicti, in ſpecimine Amſtelodamenſi artic. 52., propter ea, quæ de vaſis iræ, de Deo reprobos indurante, & de ſimilibus in Epiſtola ad Romanos, in Auguſtino, & aliis tum Scripturis, tum Patribus, præſertim contra Pelagianos ſcribentibus leguntur, ita colligunt: *Alloquitur verbo ſuos reprobos Deus; ſed ideo, ut ſurdiores fiant: accendit ſuum lumen, ut cæciores fiant: docet eos, ut hebetiores maneant: medetur eis, nè ſanentur.* Lutherus tom. 3. præfatione in vetus Teſta-

men-

mentum: *Dicimus legem bonam, & utilem; ſed in bono ſenſu; ſcilicet ad revelandas, & augendas ſpirituales tranſgreſſiones.*

Hos ſecutus Janſenius tom. 3. lib. primo cap. 8.: *Lex juſtitiam reddidit difficiliorem, & quaſi muro interpoſito impoſſibilem.* Ita neceſſitatem peccandi hominibus impoſuit, & Deum legis Authorem, facit etiam Authorem peccati. Tam inſignium Magiſtrorum premens veſtigia adverſarius, vult *manifeſtationem Dei, & cognitionem, quæ non poteſt venire, niſi à Deo*, propriè dictam cauſam fuiſſe *ſuperbiæ*; quia à Fulgentio dicitur hoc in Philoſophis *operata manifeſtatio, qua Deum cognoverunt, ut cognoſcendo ſuperbirent*. Verùm cùm ſatis uſitata ſit locutio, tam in ſacris, quàm profanis ſermonibus, ut *operari*, & voces ſimiles præſeferentes actionem, non cauſam ſignificent, ſed conditionem ſolummodo, vel occaſionem, ut omnes Sacri Interpretes contra Hæreticos conſentiunt; nihil prohibet, hunc tribui verbis Fulgentii ſenſum; *quia vaſa iræ fuerunt aptata in interitum*, illa Dei manifeſtatio, quâ Deum cognoverunt, occaſio illis fuit, ut cognoſcendo ſuperbirent, manifeſtatione, & cognitione bonâ ad præſumptionem, & interitum perperàm abutentes. Sic Lucifer ex donis adeò excellentibus, cum quibus à Deo conditus erat, ſuperbiens ſe perdidit. Daniel ſeni perfido, & libidine æſtuanti exprobrabat, *ſpecies decepit te*; non quòd Suſannæ caſtiſſimæ pulchritudo tanti facinoris in eo, & ejus ſocio cauſa fuerit; ſed occaſio, non præbita à Suſanna; ſed ab eis ſceleſtiſſimè accepta.

5 De vaſis iræ, & modo, quo Deus peccatores illos indurat, præclara eſt, & prorſus Angelico Doctore digna explicatio, quæ ab eo traditur in caput 9. Epiſtolæ ad Romanos lect. 3., ubi dicit, „ Alio modo poteſt intelligi *excitavi te* in peccatum, ut deterior fias. Quod quidem non eſt intelligendum hoc modo, quòd Deus in homine cauſet malitiam; ſed eſt intelligendum permiſſivè; quia ſcilicet ex juſto ſuo judicio permittit aliquos ruere in peccatum propter præcedentes iniquitates: tradidit illos Deus in reprobum ſenſum. Sed aliquid amplius videtur mihi in hoc eſſe intelligendum, quia videlicet inſtinctu quodam interiori moventur homines à Deo ad bonum, & ad malum. Unde Auguſtinus dicit in libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 20. *Quòd Deus operatur in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quocunque voluerit, ſive ad bona pro ſua miſericordiâ, ſive ad mala pro meritis eorum.* Unde & Deus .... dicitur etiam ſuſcitare aliquos ad malum faciendum. Ad bona inclinat hominum voluntates directè, & per ſe, tanquam author bonorum; ad malum autem dicitur inclinare, vel ſuſcitare homines occaſionaliter; in quantum ſcilicet Deus homini aliquid proponit, vel interiùs, vel exteriùs, quod, quantum eſt de ſe, eſt inductivum ad bonum; ſed homo propter ſuam malitiam perversè utitur ad malum .... Deus, quantum eſt de ſe, interiùs inſtigat hominem ad bona, puta Regem ad defendenda jura regni ſui, vel ad puniendum rebelles. Sed hoc inſtinctu bono homo malus abutitur, ſecundùm malitiam cordis ſui .... & hoc modo circa Pharaonem accidit; qui cùm à Deo excitaretur ad regni ſui tutelam, abuſus eſt hac excitatione in crudelitatem. Secundò, oportet conſiderare, quo fine Deus iſta partim faciat, & partim permittat. Eſt enim conſiderandum, quòd Deus operatur in creaturis ad ſuam manifeſtationem, ſecundùm illud ſupra cap. 1. *Inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* Unde & hujuſmodi excitatio in hoc ipſo ordinatur, *ut oſtendam in te virtutem meam.* Sic igitur patet, quod quantum ad hoc, non eſt iniquitas apud Deum, quia utitur creaturâ ſuâ, ſecundùm ejus merita, & gloriam ſuam, & in hoc eodem ſenſu poteſt exponi, ſi dicatur: *Poſui te*, ideſt ordinavi malitiam tuam ad gloriam meam; Deus enim malitiam ordinat, ſed non cauſat ..... Deus non dicitur indurare aliquos directè, quaſi in eis cauſet malitiam; ſed indirectè, in quantum ſcilicet ex his, quæ facit in homine intus, vel extra, homo ſumit occaſionem peccati, & hoc ipſe Deus permittit. Unde non dicitur indurare, quaſi immittendo malitiam; ſed non apponendo gratiam ..... Sic ergo intelligendum eſt, *quem vult indurat* per ſuam juſtitiam; quia illi, quos indurat, hoc merentur, ut indurentur ab ipſo, ut ſupra 1. capite dictum eſt ". Hactenus Sanctus Thomas. Eandem eſſe Fulgentii ſententiam, facilè demonſtro.

6 Cùm ex allegatis evidens ſit, eſſe uſu receptiſſimum, ut quis facere dicatur, non ſolùm ea, quorum cauſa eſt; ſed etiam quorum ſola occaſio, vel quæ permittit, ut qui canem furentem ſolvit, dicitur eum in viatorem immittere: qui homini volenti ſe præcipitem agere, viam aperit: qui volenti

occi-

occidere gladium porrigit, mortem quodammodo inferre cenſebitur.

Sic libro 2. Regum cap. 26. refertur: *Addidit iraſci furor Domini contra Iſrael, commovitque David in eis dicentem: Vade numera Iſrael.*

Et eodem libro cap. 16.: *Dominus præcepit Semei, ut malediceret David.*

Pſalm. 104. De Ægyptiis Dei Populum perſequentibus dicitur: *Convertit cor eorum, ut odirent Populum ejus.* Ubi mera permiſſio, & ſubinde quædam occaſio, non autem cauſa peccati tribuitur Deo, ut affirmant, & inſaniunt Calviniſtæ, Beza, & ſimiles blaſphemantes hæretici.

Sed & hinc evaneſcit difficultatis umbra, quam parere videbatur *manifeſtatio*, qua Philoſophi cognoverunt Deum, & quæ hoc in eis operata dicitur, *ut cognoſcendo ſuperbirent*, ubi non ſtatuitur cauſa, ſeu finis à Deo intentus cognoſcentium Philoſophorum ſuperbia; ſed ejus ſolummodo Divina permiſſio allegatur, & ſuperbiendi accepta à Philoſophis occaſio, qua pro ſua perverſitate uſi ſunt, dum uti poterant, ac debebant ad agendas Deo gratias pro cœleſti munere, quod in ſuum ſtulti converterunt exitium. Penès Interpretes Catholicos certiſſimum, imò & lippis, & tonſoribus notum eſt, vocem *ut* maximè diverſimodè adhiberi, etiam pro *ita ut*, quo factum, & eventus, non ſemper ratio movens, ſeu finis, & cauſa operis indicatur.

Perſpicuum id eſt in duobus poſterioribus exemplis à me ex Sacro Codice deſcriptis: *Dominus* præcepit Semei, ut malediceret David: ubi non ideo Deus permiſit, ut malediceret; ſed permiſit maledictionem, ſive non impedivit; ita ſcilicet ſe habuit, ut illum ſequi ſiverit perverſi animi propenſionem. *Convertit Deus cor eorum* [Pharaonis, & ei adhærentium] *ut*, ſumma crudelitate, & pertinaciâ *odirent Populum ejus*; non ita, ut Deus illorum odium voluerit; ſed quòd illi ſimiles fuerint puero dyſcolo, qui monitis, minis, caſtigationibus etiam deterior efficitur, non Parentum, aut Magiſtrorum vitio, multò minùs intentione; ſed propriâ perverſitate. Ita obduratis, & obcæcatis contigit Ægyptiis, quos Deus dicitur ſuis erga Judæos beneficiis in rabiem quodammodo egiſſe, & reddidiſſe deteriores: ubi conſpicitur eventus infelix, & abuſus Ægyptiorum deteſtabilis, Deo permittente, ſed minimè volente. De ſignificatione variâ vocis *ut*, & qualis hic à me adhibita eſt, videri poteſt Cornelius à Lapide in verborum canone 24. ſuperiùs citato. Exempla profana obvia dabunt cum Calepino, & Theſauro linguæ latinæ cæteri Grammatici.

Porrò ſenſum à me Fulgentio datum, ipſius planè menti congruere, perſuadent circumſtantiæ, & indubitata ejus alibi teſtimonia. Ex verbis enim ab adverſario objectis ipſe Sanctus mox concludit: *Tali ergo cognitione ablata excuſatio eſt, non collata ſalvatio . . . . . Illi enim, qui non ſunt electi, inexcuſabiles ſunt. Reatus naturalis in vaſis iræ ſuperba cognitione nutritur: per iſtam cognitionem cæcum cor à ſemetipſo inſtatur ad mortem . . . . . Illâ ergo cognitione cor obſcuratur inſipiens, dum quod Dei eſt, homo ſibi ſuperbus aſſignat . . . . . Cognitio ergo illa adjecit prævaricationis reatum: illa juſtè damnat.* An hæc omnia cum ſenſu, qui Fulgentio ab adverſariis affingitur, ſubſiſtant, nullius ratione utentis Catholici refugio judicium.

Producuntur ad confirmandum hunc articulum damnatum: *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis Ethnicis, non poteſt venire niſi à Deo, & ſinè gratia non producit, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.* Supponunt itaque adverſarii, Philoſophis iſtis omnem penitùs gratiam defuiſſe; nam ſi adfuiſſe ſuppoſueris, mutabitur caſus articuli, & ſtatus tollitur controverſiæ. Accedit, quòd fides ſit prima gratia, juxta Propoſitionem 27. unde patet, nullam Ethnicis, qui non convertuntur, juxta Queſnellum poſſe in Divinæ gratiæ collatione partem obtingere.

Præterea cùm penès art. 11.: *Gratia non ſit aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet*, & juxta art. 10. *Gratia ſit operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*, evidens eſt, quòd, ſi aliquam habuiſſent Philoſophi gratiam, hæc omnem in ipſis fuiſſet obedientiam tunc poſſibilem operata. Sinè tali autem cœleſti auxilio non fuêre Ethnici liberi *ad affectus adorationis, gratitudinis, & amoris*, quantumvis ab eis debitos Deus exigeret; nam juxta articulum 38.: *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris.* Ethnicos illos Peccatores fuiſſe, nec vulgaribus paſſim contaminatos criminibus, ſatis exploratum eſt. Imò in omnibus, ſive Peccatoribus, ſive Juſtis, artic. 39.: *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & inca-*

Digitized by Google

incapax ad omne bonum. Art.40.: *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.*

8 His poſitis, ediſſerant nobis adverſarii, qua ratione Sanctus Fulgentius contra Ethnicos iſtos concludere potuerit, quòd *tali cognitione ſit ablata excuſatio*: quòd cognitio illa *adjecerit prævaricationis reatum*, ſiquidem abſque gratia, qua ſupponit eos adverſarius caruiſſe, nihil libertatis, nihil virium habuerint; niſi ad malum, & ad novum perpetuò *adjiciendum prævaricationis reatum*, novam *condemnationem*. Ecquid cognitio illa miſeris contulit, quo continere ſe poſſent, aut impedire, nè illa Dei cognitio peccato originis *adjiceret* ſemper novæ *prævaricationis reatum*? Non enim potuêre debitos *adorationis*, *gratitudinis*, *amoris affectus* elicere ſinè gratia, quâ ſupponitur eos fuiſſe penitùs deſtitutos? Quomodo autem ſinè illa ab *errando*, à ſe *præcipitando*, à ſe *vulnerando*, ab acceſſenda ſibi nova *condemnatione* avertere ſe potuêre? Si non potuerint, quæ æquitatis regula poſtulat, aut patitur, eos quaſi novæ continuò prævaricationis reos agi, & ſuppliciis puniri, quibus nulla excogitari valeant atrociora? *Ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ requiri libertatem à neceſſitate*, neque *ſufficere libertatem à coactione*, ex Hæreſeos cenſura contra tertiam Janſenii Propoſitionem didicimus; imò naturæ lumine id nobis inditum eſt, & mortalium omnium conſenſu à principio ſtabilitum.

Juſtiſſimæ rationis ductum, ut ſolet, ſequitur S. Thomas in quæſtionibus diſputatis, quæſtione de malo quæſt. 6. de electione: *Quidam* (inquit) *poſuerunt, quòd voluntas hominis ex neceſſitate movetur ad aliquid eligendum: nec tamen ponebant, quòd voluntas cogeretur; non enim omne neceſſarium eſt violentum . . . . . Hæc autem opinio eſt hæretica, tollit enim rationem meriti, & demeriti . . . . . Si enim non ſit liberum aliquid in nobis; ſed ex neceſſitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum, & punitio, & laus, & vituperium.*

Senſus itaque, quem adverſarii tribuunt Fulgentio, ut eum damnati errore dogmatis irretiant, neque cum Doctore Angelico, neque cum admiſſis pridem ab Eccleſia conſtitutionibus Pontificum, neque cum rationis naturalis dictamine, & ſanâ doctrinâ, neque cum objecti textûs circumſtantiis, aut ſecum ipſo illic Fulgentio conciliatur.

Mentem quoque ſuam proſcripto articulo contrariam, alibi verbis conſpicuis apertiſſimè declarat. Sic lib. 1. ad Monimum c.13.: *Potuit* (Deus) *ſicut voluit prædeſtinare quoſdam ad gloriam, quoſdam ad pœnam. Sed quos prædeſtinavit ad gloriam, prædeſtinavit ad juſtitiam, quos autem prædeſtinavit ad pœnam, non prædeſtinavit ad culpam; poſſet enim peccatum aliquod ex prædeſtinatione Dei eſſe, ſi poſſet aliquis hominum juſtè peccare: nullus autem hominum juſtè peccat, quamvis eum Deus juſtè peccare permittat.*

Et aliquantò poſt: *In Sanctis coronat Deus juſtitiam, quam eis gratìs ipſe tribuit, gratìs ſervavit, gratìſque perfecit. Iniquos autem condemnabit pro impietate, vel injuſtitiâ, quam in eis ipſe non fecit. In illis enim opera ſua glorificat, in illis autem opera non ſua condemnat.*

Similia traduntur cap.21. Si quos prædeſtinavit Deus ad pœnam, non prædeſtinaverit ad culpam; neque poſſet prædeſtinare magis ad peccatum, quàm homines poſſint peccare juſtè: ſi & in hominibus condemnat Deus *opera non ſua*; ſi neque impietatem, & injuſtitiam ipſe faciat, evidens apparet, quòd juxta Fulgentium non poſſit Deus infundere peccatum, ſive per ſe immediatè, ſive media cognitione à ſe pariter infuſa: aliàs cenſeretur peccatum opus ipſius Dei. Neque Deum quiſpiam ab hac macula vindicaret, dicendo, quòd ideo iſta cognitio pariat peccatum, nec aliud quàm peccatum; quia nulla comitatur eum gratia, quæ poſſet effectum iſtiuſmodi impedire. Talis enim conceſſio gratiæ in ſolius Dei poteſtate fuit: neque hanc à Deo homo valuit impetrare. Sic itaque Deus ſemper manet author criminum, quæ in judicio condemnat: *iniquos autem* ſuppliciis addicens, *condemnabit pro impietate, vel injuſtitia, quam in eis ipſe fecerit*: utrumque fidei contrarium eſt, utrumque à Fulgentio diſertiſſimè negatur.

CAPUT IV.

Præoccupatur ſcrupulus circa rigidam Queſnellianæ ſententiæ acceptionem.

1 CHriſtianorum hominum, maximè piorum, ingenium, charitatis regulas præ oculis habens, *de proximo non cogitat malum*, quæcunque facta, vel dicta in benigniorem, quantum veritas patitur, interpretatur partem: cùm igitur iſtud Fulgentii, quòd in vaſis iræ, ſeu Philoſophis Ethnicis *manifeſtatio, qua cognoverunt*

runt

runt Deum, *operata in illis ſit*, *ut cognoſcendo ſuperbirent*, interpretemur benigniùs, non quaſi manifeſtatio illa Dei fuerit cauſa ſuperbiæ; ſed tantùm occaſio ab induratis Ethnicis perperàm accepta; cur, inquies, non ſimilis interpretatio verbis tribuitur Queſnellianis? Non patitur hoc uſus Eccleſiæ, non patiuntur leges, tum civiles, tum Eccleſiaſticæ non patiuntur circumſtantiæ; non patitur deniqne Queſnellus ipſe.

Contenſonus, qnem prætenſi Augnſtini diſcipuli magnis encomiis prædicare ſolent, diſſertatione de gratia pag. 624.: *Solis*, inquit, *ſacris literis*, *ſolis Sanctorum Patrum dictis Eccleſia hanc debet reverentiam, ut difficilia, & obſcura eorum verba inquiſitis reconditis eorum ſenſibus explicet; piiſque interpretamentis exponat*. Quæ verba ex Contenſono referens, & approbans Cardinalis de Aguirre, adverſarlis etiam ipſe pretioſus, in Theologia S. Anſelmi diſput. 135. ſect. 4. in fine ſic concludit: *Quare fruſtrà aliqui idipſum fieri exoptant cum Janſenio*. Addamns ob rationem non diſparem, & cum Queſnello. Ab eodem Eminentiſſimo citatur eruditiſſimus Goddoy, qui dum prima parte diſp. 26. num. 25. piâ, & rationi conſonâ interpretatione expoſuit quædam S. Hieronymi dicta, duriore ab aliis acceptà ſenſu, ſubjungit: *Multoties Patres aliquem impugnantes errorem, in oppoſitum inclinare videntur verbis adeò claris, ac ſunt alia, quæ in hæreticis reperiuntur. Quo non obſtante Patres catholico ſenſu explicantur, & hæreticorum verba accipiuntur, ut ſonant; quia eorum mens eſt ſuſpecta, nec de illa curatur in ſanum ſenſum reducendâ &c.*

Sic pridem S. Athanaſius, cùm quidam è Patribus viderentur aſſerere, *Dei filium arbitrio, & voluntate gigni à Patre*, atque eo mirificè exultarent Ariani, abutentes ad negandam Filio Divinitatem, eos facilè reprimit Oratione 4.: *Hoc*, inqnit, *ſi quis ex orthodoxis ſimpliciter diceret, nihil eſſet, quod malè ſuſpicareris de hoc dicto; quippe ibi bona mens ſuperaret ſimpliciorem loquendi modum: nunc quia hæreticorum ea vox eſt, omniaque hæreticorum verba ſuſpecta ſunt, non id faciunt ſinè perverſitate animi*.

In jure quoque communi fundatum eſt, quòd ſermonis obſcuri interpretatio fieri debeat contra proferentem l. *Veteribus*, ff. de pact. l. *Labeo ſcribit*, ff. de contrahent. empt. l. *Si arborem* §. *Hæc lex*. Et ibi Bart. de ſervi. urbi. prædi., & infra eod. verſ. 7. interpretatio fit contra eum declarare appellationem: in ſpec. de appella. §. 4. verſ. *quid ſi quis*.

Idem in cæteris obſervatur, potiſſimùm ubi proferens ſuſpectus eſt: &, ut notat Procurator Fiſcalis in Proceſſu juridico contra Queſnellum apud Archiepiſcopum Mechlinienſem, ſeu *Causâ Queſnelliana* art. 4. pagina 182. ,, Hoc inſuper ,, inquit ,, rogatum
,, velim, ut extracta, quæ hic ſubjungam,
,, non ſingula ſeparatim conſpiciantur; ſed
,, conglobata cum reliqnis Janſeniſmum
,, ſapientibus appendantur in ſtatera. Hac
,, adjuncta conſideratione, quod à Viro ta-
,, li, qualem jam exhibui, & etiamnum
,, exhibiturus ſum, ſint ſtudioſè conſcri-
,, pta, atque terminis hinc indè involuta,
,, valde ambiguis, & æquivocis. Nam quod
,, verba, quæ duplicem habent ſenſum, ſi
,, à ſuſpecto proferantur, in deteriorem
,, partem intelligenda ſint, in jure proba-
,, tum habemus. C. *Aut facta* §. *Perſona*.
,, ff. de pœn. l. *Quod ſi nolit* §. *Qui manci-*
,, *pia* ff. de ædil. Edict. Auth. *quibuſcunque*,
,, C. de Sacris hlc Can. *Si quis Anglor.* 56.
,, diſt. &c.

2 Sed hæc omnia à me ex abundanti, ut dicitur, non ex neceſſitate allegata ſunt. Non enim hlc Queſnelli ſententia obſcura eſt, ſed adeò perſpicua, ut applicari ei quodammodo poſſit, quod de verbis Chriſti Euchariſtiam inſtituentis dicitur, & indè formatur à Catholicis contra Calviniſtis argumentum: Suppoſito nempe, quod evidens eſt, Myſterium iſtud omnipotentiæ Dei minimè repugnare, ac proin factum potuiſſe à Chriſto hominibus revelari: tum quæritur, quibus demum aliis verbis oportuiſſet uti Chriſtum, ut iſtud Apoſtolis denuntiaret; quàm dicendo: *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur*.

Simili modo quæri poteſt de Queſnelli ſententia, qnomodo clariùs exprimi debuit, vel potuit, ut ſignificaretur omnis cognitio Dei ſinè gratia eſſe cauſa peccati, quàm aſſerendo adeò didacticè, & cum emphaſi: *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis ethnicis, non poteſt venire, niſi à Deo, & ſinè gratia non producit, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*? Non potuit mens authoris nobis declarari apertiùs, aut fortiùs inculcari. Non tantùm ait, illam ſinè gratia cognltionem producere peccàta, ſed nihil producere præterea: *Non producit, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*. Non ita Sanctus Fulgentius, cujus locntionem ſimplicem, ſed aliquatenus obſcuram, ad ſannm ſenſum determinant circumſtantiæ.

Denique Queſnellus ipſe in *Querela*, &

proteſtatione pag. 47. ubi compendio colligit, & defendere conatur, quod plutibus in Conſtitutione propoſitionibus damnatum eſt, circa materiam de libertate ſinè gratia: pag. 154. & aliquot vicinis, ubi propoſitionum earumdem vindicias inſtituit uberiores, propoſitionem referens 41. ſenſum ejus obvium à ſe intentum fuiſſe minimè inficiatur, neque in dubium revocat; ſed unica ejuſdem ſenſûs, quantis poteſt viribus propugnandi cura eſt. Verùm quæ hic ſupervacanea aliquibus videri poterit animadverſio, de non tribuendo Queſnelli propoſitionibus ſenſu benigniore, quàm obvia verborum ſignificatio, & ſermonis proprietas poſtulet, etſi circa Sanctos Patres aliud ſuadeat reverentia, & uſu apud Theologos receptum ſit, non tamen inutilis Lectori erit pro aliarum quatundam propoſitionum intelligentia, quarum ſenſus fortè videbitur obſcurior, aut alicujus S. Patris, quoad verborum corticem, in damnatam novitatem propenſio; quem aliunde conſtat, vel meritò ſupponitur noluiſſe à communi cæterorum Patrum, & Eccleſiæ ſententia declinare.

Quadrageſimaſecunda Propoſitio damnata.

Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium Fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas, nihil niſi indignitas. *Obſervat. Moral. Actorum* 11. *verſ.* 9.

CAPUT I.

Propoſitionis ſecundùm ſe, & in ſenſu obvio intellectæ impugnatio.

1 PRopoſitionis pars prior vacat crimine: poſterior verò indubitatam merita eſt damnationis ſententiam. Novum enim, & minimè obſcurum ſpecimen præbet irreverentiæ, & rebellionis contra Apoſtolicam Sedem. Quomodo ſcilicet Author ignorare potuit his verbis, *ſinè ſacrificio Fidei, nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas*, contineri articulum Baji 25. trium olim Romanorum Pontificum Conſtitutionibus damnatum: *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*? Quomodo latere Queſnellus potuit, hunc eſſe inter cæteros, de quibus Urbanus VIII. Bulla IN EMINENTI graviſſimè conqueritur, quod compertum fuerit in libro Janſenii: *Multas ex Propoſitionibus à prædeceſſoribus*, inquit, *noſtris olim, ut præfertur, damnatis contineri, & magno cum Catholicorum ſcandalo, & authoritatis dictæ Sedis contemptu, contra præfatas damnationes, & prohibitiones defendi..... malo in ſcandalum totius Reipublicæ Chriſtianæ, & Fidei Catholicæ perniciem vertente*? Sed iſta trium Pontificum authoritas, & Conſtitutiones quælibet Apoſtolicæ nihili ſunt apud Queſnellum, quoties damnatis Baji, & Janſenii opinionibus adverſantur.

Non pluris facit ſummos Eccleſiæ Patres, & Doctores ſanctiſſimos, quidquid *inconcuſſis* eorum, & *tutiſſimis dogmatibus*, alibi ſe gloriari mentiatur. Legerit indubiè in Magiſtro Angelico 2.2. qu. 10. art. 4. Corp. *Manifeſtum eſt, quòd Infideles non poſſunt operari bona opera, quæ ſunt ex gratia; ſcilicet opera meritoria: tamen bona, ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſunt; unde non oportet, quòd in omni ſuo opere peccent*; ſive non oportet, quod in operibus eorum nihil ſit, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas; quamvis nullum penès eos ſit *ſacrificium Fidei*.

Ibid. ad 3. *dicendum, quòd per infidelitatem non corrumpitur totaliter in Infidelibus ratio naturalis, quin remaneat eis aliqua veri cognitio, per quam facere poſſunt aliquod opus de genere bonorum.*

Idem 1. 2. qu. 109. art. 2. Corp. *Natura humana per peccatum non eſt totaliter corrupta, ut ſcilicet toto bono naturæ privetur; poteſt quidem etiam in ſtatu naturæ corruptæ per virtutem ſuæ naturæ aliquod bonum particulare agere*. Magiſtrum Angelicum ſequuntur omnes genuini ejus Diſcipuli; ſecuti etiam videntur Tridentini Patres, dum ſeſs. 6. cap. 1. docent, *prævaricatione Adæ in poſteris liberum arbitrium minimè extinctum eſſe, viribus licet attenuatum, & inclinatum*. Præceſſerat Concilium Auraſicanum 2. cap. 2.

Alter, cujus *tutiſſima, & inconcuſſa* dogmata tanto ſtrepitu Queſnellus, & Socii ejus paſſim ſibi, & Janſenio vindicant, eſt Doctorum aquila Auguſtinus. Hic autem procul abfuit à duriſſima Queſnelli contra Infideles ſententia, quamvis extimo verbo-

rum

rum cortice ſubinde loqui obſcuriùs videatur. Clariſſimè nos docenti auſcultemus de Polemone Gentili Epiſt. 130. *Polemo ergo ſi ex luxurioſo continens factus, ita ſciret, cujus eſſet hoc donum, & Deum, abjectis ſuperſtitionibus gentium, piè coleret, non ſolùm continens, ſed etiam veraciter ſapiens, & ſalubriter religioſus exiſteret, quod ei non tantùm ad præſentis vitæ honeſtatem; verùm etiam ad futuram immortalitatem ſerviret.* Polemo ſacrificium Fidei non obtulit utpote Infidelis; aliquid tamen præter *impuritatem*, & *indignitatem* in eo agnovit Auguſtinus, videlicet *continentiam*, & quidem talem, quæ *donum* Dei erat, non igitur *impuritas*, nec *indignitas*; ſed virtus moralis, quæ ad *præſentis vitæ honeſtatem ſerviret*.

Lib. 5. de Civit. cap. 12. *Romani juſtitiâ, & ſtrenuis actibus promeruerunt à Deo imperium.* Quid ergo? an Deus præmium tribuit *impuritati*, vel peccato? Id ſinè manifeſta impietate, & blaſphemiâ nemo dixerit.

Epiſt. 5. ad Marcellinum: *Rempublicam primi Romani conſtituerunt, auxeruntque virtutibus; etſi non habentes veram pietatem erga Deum verum..... Deus enim ſic oſtendit, quantum valerent civiles, etiam ſinè vera religione virtutes.* Et Epiſt. 99. *Ut excepto Dei cultu, in quo erraverunt..... in cæteris moribus parſimoniæ, continentiæ, caſtitatis, ſobrietatis, mortis pro patria ſalute contemptûs, ſervatæque fidei, non ſolùm civibus, verùm & hoſtibus imitandi meritò proponantur.* Virtutes civiles, quas Deus approbat, & donat præmio, quæ non ſolùm civibus, ſed etiam hoſtibus meritò imitandæ proponuntur, *nihilne* ſunt, *niſi impuritas, nihil niſi indignitas*?

Lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſſione cap. 22. *Unde ſit ut homo ab ineunte ætate..... ad virtutes cæteras provectior, aptiorque conſurgat, & tamen eo loci ſit, ubi ei prædicari gratia Chriſtiana non poſſit.*

Lib. 4. contra Julianum cap. 3. *Etiam ipſa bona opera, quæ faciunt Infideles, non ipſorum ſunt, ſed illius, qui bene utitur malis.* Libro de ſpiritu, & lit. cap. 26. de Infidelibus, ait: *In numero etiam hominum impiorum, nec Deum verum veraciter, juſtêque colentium, quædam facta legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam non ſolùm non vituperare poſſumus; verùm etiam meritò, juſtêque laudamus; quanquam ſi diſcutiatur, quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur.* Etſi vix inveniantur, inveniuntur tamen, judice Auguſtino, aliqua, quæ juxta juſtitiæ regulam vituperari non poſſunt; verùm etiam meritò, juſtêque laudantur; imò quæ diſcuſſo etiam quo fine fiant, juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque promerentur. Videt itaque Queſnellus, quem ſibi adverſarium priùs debellare debeat, ſi omnia Infidelium opera velut impura, & indigna expugnare voluerit.

Eodem libro cap. immediatè ſequenti de Infidelibus, dicitur: *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, quâ legitimum aliquod anima rationalis & ſentit, & facit.* Dein additur: *Sicut enim non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſinè quibus hæc vita non ducitur, ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur.* Auguſtino ſubſcribit celebris ejus Diſcipulus S. Fulgentius lib. de Incarnatione, & Gratia cap. 26. dicens: *Aliqua quidem bona, quæ ad ſocietatis humanæ pertinent æquitatem, Infidelibus ineſſe poſſunt; ſed quia non charitate fiunt, prodeſſe non poſſunt.*

3 Utrumque prævivit Hieronymus, quem Auguſtinus coluit velut Magiſtrum. Sic igitur Hieronymus in cap. 22. Matth. *Hunc locum*, de bonis operibus Infidelium, *plenius tractat Apoſtolus ad Romanos, quòd Gentes naturaliter facientes ea, quæ legis ſunt, condemnent Judæos, qui ſcriptam legem non fecerint.* Dein ſubdit: *Inter ipſos quoque Ethnicos eſt diverſitas infinita, cùm ſciamus alios eſſe proclives ad vitia, & ruentes ad mala; alios ob honeſtatem morum virtutibus deditos.*

Idem in cap. 1. Epiſt. ad Galatas: *Multi*, inquit, *abſque fide, & Euangelio Chriſti vel ſapienter faciunt aliqua, vel ſanctè, ut parentibus obſequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiant, &c.* Idem in Ezechiel. 29. verſ. 18. *Perſpicuum eſt, condemnari nos comparatione Gentilium, ſi illi lege faciant naturali, quæ nos etiam ſcriptâ negligimus, de quo pleniſſimè ad Romanos Paulus Apoſtolus diſputat.*

Ibidem. *Ex eo, quod Nabuchodonoſor mercedem accipit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede, Dei judicio præteriri.* Nabuchodonoſorem illum Ethnicum tunc fuiſſe non ſolùm ex Hieronymo diſcimus, ſed apud omnes indubitatum eſt, & tamen abſque fidei ſacrificio non omnia, quæ fecit velut *impura*, & *indigna* à Deo reputata ſunt; ſed nonnulla etiam laude, & præmio compenſata, Sancto Hieronymo teſte in cap. 29. Ezech.

Præterco authorem operis imperfecti in

in Matth. homilia 25. Tertullianum de Corona Militis cap.6. Chryſoſtomum, &c.

Neque fingi poteſt, quòd in memoratis Infidelibus, quoties operis quidpiam innocui, vel etiam laudabilis fecerint, actus fuerit aliquis fidei Divinæ; tunc enim Infideles eſſe deſiiſſent, quod eſt contra ſuppoſitum Patrum, & ſacrorum Interpretum.

4 Quid autem perſuadere Adverſario potuit *Obſervationem Moralem* adeò exoticam, adeò contrariam non ſolùm Sanctis Patribus, & Doctoribus Eccleſiæ, ſed ipſis Scripturis, & Dei teſtimoniis maximè perſpicuis, ac propterea à tribus pridem Romanis Pontificibus meritiſſimè damnatam? Citat Act. cap. 11. verſ. 9. *Reſpondit autem vox ſecundò de cœlo: quæ Deus mundavit, tu commune nè dixeris.* Senſus eſt, quòd, abrogatâ lege Moſayca, deſinerent animalia eſſe immunda; atque id applicatur Cornelio Gentili, qui inter Gentiles morum honeſtate celebratus, & Judæis benefaciens, ab ipſis viciſſim amabatur: nunc ſingulari gratia ad fidem, & Eccleſiam converſus, non ut impurus à Petro reſpui debuit; ſed ut mundatus benignè ſuſcipi.

Gentiles ante converſionem immundos eſſe quis Catholicus negaverit? Sed aliud eſt, peccatorem eſſe; aliud peccare omnibus actibus. Primùm de Infidelibus omnes fatentur, alterum ſoli aſſerunt Novatores, & proſcripti ab Eccleſia Hæretici. Quem ſcilicet Queſnellus à Scriptura, & Patribus errorem minimè didicit, accipere potuit traditum à Janſenio, Bajo, Calvino, Luthero, & horum ſequacibus. Baji articulum 27. damnatum ſuperiùs deſcripſi. Janſenius eundem ab inferis revocavit libro 3. de Gratia Chriſti Salvat. cap. 11. ſic enuntians: *Tertiò probavimus fusè in præcedentibus, nullum omnino bonum moraliter opus, hoc eſt nullum opus, quod non ſit peccatum, ab Infidelibus poſſe fieri, ſed quidquid faciant, quoquo modo ſe vertant, quamcumque rectam meditentur operationem, totum in eis perverſi amoris cupiditate contaminatum eſſe.* Quam novitatem ſolitâ ſua confidentia tribuit Auguſtino dicens lib.4. de ſtatu naturæ lapſæ cap.3.: *Mentem quippe ſuam* (Auguſtinus) *qua ſentit omnia omnino opera infidelium eſſe vera peccata, nec eſſe poſſe niſi peccata, tantâ manifeſtatione declaravit, ut, ſi ſolis radiis eam ſcribere voluiſſet, vix arbitror illuſtriùs eam nobis depingere potuiſſe.*

Calvinus in Antidoto Concilii Trident. ſeſſ.6. in Canonem 7.: *Sinè qua* (fide, inquit) *quæ videntur bona opera, in peccata vertuntur.* Et lib.3. Inſtit. cap.14.: *Eſt maledictum, nec modo nullius ad juſtitiam pretii; ſed certi in damnationem meriti, quidquid cogitat, meditatur, perficit homo, antequam Deo per fidem reconcilietur.*

Lutherus in Epiſt. ad Galatas capit. 4.: *Opera extra fidem facta, ut maximè in ſpeciem ſancta videantur, ſub peccato, & maledicto ſunt.*

Kemnitius in Examine Tridentini in ſeſſionem ſextam Can. 1., & 7.: *Infidelium opera non inter verè bona opera; ſed inter peccata recenſenda ſunt.*

Bucerus in Epiſt. ad Romanos cap. 14. verſ.23. *Quod fide caret, non modò ingratum; ſed & abominabile eſt coram Deo.*

Hos Duces, hos Magiſtros ſequi Queſnellus, quàm Apoſtolicam Sedem, & Eccleſiam maluit.

CAPUT II.

Gravior accuſatio Propoſitionis acceptæ juxta ſenſum ab Authore intentum.

1 Dogma horridum impugnavi hactenus, uti ſonat ſolummodo, & intellectum ſignificatione obviâ; ubi verò ex circumſtantia Authoris ſenſus integer redditus fuerit, neceſſe eſt creſcat novitatis horror, quantum ejus venenum nocentius apparebit, præſentiusque inferens exitium.

Ad *ſacrificium*, ſcilicet fidei, *ſinè quo nihil, niſi impuritas, nihil, niſi indignitas*, Authori non ſufficit fides Divina, & Chriſtiana qualiſcunque, etiam mortua, & expers charitatis; ſed ab eo requiritur talis, quam charitas imperet, aut comitetur; nam, ut Propoſitio 58. enuntiat, *nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*. Ubi autem nec Deus eſt, nec religio, quod poteſt eſſe *ſacrificium fidei*? Sacrificium eſt actus religionis, & cultus Deo debitus, quo creatura ſupremo Domino honorem exhibet, ſuamque profitetur ſubmiſſionem. At Propoſit. 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur, eam ſolam Deus audit.*

Propoſ.56. *Deus non remunerat, niſi charitatem; quoniam charitas ſola Deum honorat.* Quale foret ſacrificium fidei, quod Deum non honoraret? Religionis ſacrificium non exhibens Deo honorem, ſive cultum, eſt homo ſinè anima, & res quælibet abſque prædicato, quo præcipuè conſtituitur.

Per *ſacrificium fidei* ab Authore intelligitur non fides iners, & otioſa; ſed hominem Deo ſacrificans, atque adeò operans.

Fides

Fides autem *non operatur*, *niſi per charitatem*, juxta Propoſitinnem 51.

2 Imò fides ſinè charitate eſſe non poteſt, tum per Propoſitionem 58. *Nec Deus eſt*, *nec religio*, *ubi non eſt charitas*: tum per 57. *Totum deeſt peccatori*, *quando ei deeſt ſpes*; *& non eſt ſpes in Deo*, *ubi non eſt amor Dei*. Ubi totum deeſt, non poteſt intelligi supereſſe fides, quæ juſtitiæ recuperandæ radix à Catholicis cenſetur.

Juxta Propoſ. 49. *Ut nullum peccatum eſt ſinè amore noſtri*, *ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei*. Fingere autem fidem, ſive *ſacrificium fidei*, quod non ſit opus bonum, eſſet fingere hominem non rationalem; quapropter Queſnello non poteſt eſſe *ſacrificium fidei*, niſi quòd comitem habeat *amorem Dei*. Rurſus juxta Propoſ. 46. *Cupiditas*, *aut charitas uſum ſenſuum bonum*, *vel malum facit*. Si ſenſuum, cur non & cæterarum animæ facultatum? Si autem adæquata ſit, ut Queſnellus ſtatuit, humanorum actuum diviſio, ſintque boni omnes, & ſoli, qui profluunt ex charitate, relictis cæteris cupiditati, ejusque maculatis vitio, fides, quæ charitatis fœtus non eſt, neceſſe eſt pertineat ad cupiditatem, quod clariſſimè confirmat Propoſitio 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante*, *neceſſe èſt*, *ut in eo carnalis regnet cupiditas*, *omnesque actiones ejus corrumpat*. Inter actiones carnali cupiditate corruptas, non poteſt eſſe locus fidei, quæ donum Dei eſt, & actus virtutis Theologicæ; cùm igitur *ſacrificium fidei*, ſinè quo *nihil eſt*, *niſi impuritas*, *nihil*, *niſi indignitas*, debeat eſſe actus bonus, laudabilis, ſupernaturalis, evidens eſt, ab Adverſario non intelligi actum carnali contaminatum cupiditate; ſed amoris erga Deum in corde regnantis imperio elicitum.

Eòdem conſpirat Propoſ. 44. *Non ſunt*, *niſi duo amores*, *unde volitiones*, *& actiones omnes noſtræ naſcuntur*: *amor Dei*, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*; *& amor*, *quo nos ipſos*, *ac mundum diligimus*, *qui*, *quod ad Deum referendum eſt*, *non refert*, *& propter hoc ipſum fit malus*. Si volitiones, & actiones omnes noſtræ oriantur, vel ex amore Dei ſancto omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, vel ex amore mundi illicito, malitiam derivante in volitionem omnem, & actionem ex ſe progenitam, evidens eſt, & religioſum fidei ſacrificium, & volitionem illud imperantem, debere profluere ex amore Dei omnia agente propter Deum; aliàs *fidem*, & ejus *ſacrificium* inter vitia numerandum. Propoſ. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte*, *& hic fons eſt charitas*. *Quando Dei amor eſt illius principium interius*, *& Dei gloria ejus finis*, *tunc purum eſt*, *quod apparet exteriùs*; *alioquin non eſt*, *niſi hypocriſis*, *aut falſa juſtitia*. Sacrificium itaque fidei, ſinè quo nihil eſt, niſi impuritas, nihil, niſi indignitas, non eſt Queſnello fides qualiſcunque; ſed talis, quæ profluere debeat ex charitate, ſinè qua non vera fides erit, ſed hypocriſis.

Quanta hinc ſeries deducitur, imò ſpontè proſilit damnatorum dogmatum! Damnatorum, inquam, non à ſolo CLEMENTE XI.; ſed pridem à Sancto Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII., Alexandro etiam VIII! Nam ultra Bajanum 25. *Omnia opera Infidelium ſunt peccata*, *& Philoſophorum virtutes ſunt vitia*, ſequitur 27. *Liberum arbitrium*, *ſinè gratiæ Dei adjutorio*, *nonniſi ad peccandum valet*. Liberum enim arbitrium, ſinè gratiæ Dei adjutorio, non valet ad offerendum Deo *ſacrificium fidei*, ut autem ſinè hoc nihil eſt, niſi impuritas, nihil, niſi indignitas, quid niſi peccatum eſſe poteſt? Ad quid liberum arbitrium valere, niſi ad peccandum? Prætereo plures Baji articulos eundem errorem majore ingerentes temeritate, nec ſinè gravi in Doctores Catholicos cenſurâ.

Temperantiùs; ſed non multò ſaniùs loquitur Bajus art. 38. *Omnis amor creaturæ rationalis*, *aut vitioſa eſt cupiditas*, *qua mundus diligitur*, *quæ à Joanne prohibetur*; *aut laudabilis illa charitas*, *quâ per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur*.

Conſentit Queſnelli Propoſitio 42. exigens in omnibus actionibus *ſacrificium fidei* ex *Chriſti gratia*, ſive, ut monet Propoſ. 46. profluens ex charitate, vel, ut habet Propoſ. 44. *ex amore Dei*, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*. Qui proinde amor Dei aliquo modo perfectus, & ſuper omnia eſt.

Succedit Art. 7. inter 31. ab Alex. VIII. proſcriptos: *Omnis humana actio deliberata*, *eſt Dei dilectio*, *vel mundi*; *ſi Dei*, *charitas Patris eſt*; *ſi mundi concupiſcentia carnis*, *hoc eſt mala eſt*. Artic. 8. *Revera peccat*, *qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem*, *& diſconvenientiam cum natura*, *ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu*. Artic. 10. *Intentio*, *qua quis deteſtatur malum*, *& proſequitur bonum*, *merè ut cœleſtem obtineat gloriam*, *non eſt recta*, *nec Deo placens*. Artic. 11. *Omne*, *quod non eſt ex fide Chriſtiana ſupernaturali*, *quæ per dilectionem operatur*, *peccatum eſt*. Artic. 13. *Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur*, *charitate ſi carue-*

Digitized by Google

caruerit, *vitio non caret*, *quoties intuitu licèt æternæ Beatitudinis operatur*.

In his omnibus actibus non reperitur *ſacrificium fidei*, elicitæ *ex Dei amore*, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*, ſinè quo, juxta Queſnelli Prop. 44. *Volitiones*, *& actiones omnes noſtræ malæ ſunt*, ſive ut enunciat Propoſitio præſens 42. *Nihil eſt*, *niſi impuritas*, *nihil*, *niſi indignitas*: juxta hanc *timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*: & *attritio*, *quæ gehennæ*, *& pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe non eſt bonus motus*, *& ſupernaturalis*: qui ſunt articuli 14., & 15. eodem Alexandri VIII. Diplomate proſcripti. Sed hujns Decreti apud Queſnellum nulla eſt authoritas, quin & propter illud ipſius Pontificis memoria in nova Eccleſia eſt abominabilis: Catholicis verò Theologis vel propterea in benedictione eſt, quòd illam triginta capitum hydram è Janſeniani colubri cineribus in Belgii, & Galliæ exitium redivivam, Vaticani fulmine proſtrarit, excuſſeritque, nnnquam apud Catholicos renaſcituram.

5 Nondum finis impiis è præſenti Queſnelli dogmate ſe protrudentibus conſectariis: Bajanus articulns 58. erat *Peccator pœnitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis*; *ſed à ſolo Deo*, *qui pœnitentiam ſuggerens*, *& inſpirans vivificat eum*, *& reſuſcitat*; *miniſterio autem Sacerdotis ſolus reatus tollitur*. Requiritur nempe in Baji, & Queſnelli ſyſtemate ad ſacerdotalem abſolutionem prævia in pœnitente diſpoſitio, in bonis fidei, & pœnitentiæ, non qualibuſcunque actibus conſiſtens; ſed, cùm *nihil*, *niſi impuritas*; *nihil*, *niſi indignitas* ſit in hnmanis actibus abſque *ſacrificio fidei*, & quidem *natæ ex amore Dei*, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*, apparet evidens, exigere Queſnellum diſpoſitionem juſtificantem, antequam effectum obtineat abſolutio; quo ſuppoſito nunquam illa remittit peccatum, niſi antea pœnitentis actibns condonatum: nunquam Peccatores Deo reconciliat; ſed juſtificatis iteratam ſolummodo abſolntionem non neceſſariam impendit. Unde deſineret, & Sacramentum iſtud eſſe humano generi neceſſarium, quaſi altera poſt naufraginm tabula: quod inſtitutioni Chriſti, & Tridentinæ Synodi declarationi minimè conſonare, univerſa hodie Orthodoxorum agnoſcit Eccleſia. Aliàs neque Sacerdos unquam propriè poſſet retinere peccata, neque deſineret pœnitens ſemper eſſe coram Deo juſtificatus, ſive Sacerdos ſeriò, ſive joco abſolveret: quæ omnia definitionibus Tridentini ſeſs. 14. cap. 1. 2. 3. 5. 6., & Can. 1. 2. 3. 9., & 10. minimè conveniunt.

Non tamen exiſtimo, hæc à me collecta ex novo dogmate conſectaria, quantumvis fidei noſtræ, & doctrinæ ſanæ adverſantia, novis Theologis diſplicere; cùm & pro ſui perſpicacitate ingenii ſatis videant neceſſariam eorum cum ſuis principiis conventionem, & præcipui novæ Eccleſiæ fundatores ea ſtatuerint inter prima reformationis capita.

Sic Claudius Segnenot ejuſdem cum Queſnello inſtituti, & fidei, libro de virginitate pag. 122. 126. 128.: *Attritio*, inquit, *non ſufficit*, *ſed contritio ex perfecta charitate abſolutè neceſſaria eſt ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ*.

Pag. 129. 130.: *Abſolutio nihil eſt aliud*, *quàm declaratio peccati remiſſi*.

Sorbona verò anno 1638. primâ Jnnii, & rurſus prima Julii de duobus his articulis ita cenſuit: *Hæ propoſitiones ſunt quietis animarum perturbativæ*; *communi*, *& omnino tutæ praxi Eccleſiæ contrariæ*: *imminuunt efficaciam Sacramenti Pœnitentiæ*, *& inſuper temerariæ ſunt*, *& erroneæ*. Authorem carcer Regius, *Baſtille* vulgò, compeſcnit, quo tempore Joannes Vergerius Abbas Sancyranus totius novæ reformationis fons, & oraculum, comprehenſus eſt, atque ad carcerem Pariſiis vicinum prope Vincennenſem ſilvam delatus eſt.

Illuſtriſſimus Dominns Sebaſtianus Epiſcopus Lingonenſis, ejus aliquando fautor, dein novitatum horrore perculſus, adverſùs eum teſtis irrefragabilis, hæc ſe ab ipſo audiviſſe commemorat, in declaratione ſcripto tradita Supremo Galliæ Cancellario anno 1636. die 11. Junii: *Sacramentum Pœnitentiæ non delere peccata*: *ſumptionem Eucharistiæ plus valere ad delenda peccata*, *& diſponendum hominem ad beatam mortem*, *quàm confeſſionem*: *ideo magìs expedire peſte infectis*, *aliiſque moribundis adminiſtrare Sacramentum Euchariſtiæ*, *quàm Pœnitentiæ*: *verba abſolutionis non operari peccatorum remiſſionem*, *ſed declarare tantùm*. *Contritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ omnino neceſſariam eſſe*, *ut peccata remittantur*: *verba Concilii Tridentini explicanda eſſe de contritione*, *ut à quibuſdam Lovanienſis Academiæ Doctoribus explicantur*; *aut dicendum quòd Concilium in hoc articulo erraverit*: *Non poſſe haberi fidem ejuſdem Concilii definitionibus*; *quia celebratum non fuerit juxta normam Conciliorum veterum*: & aliquantò ſupra: *Concilium Tridentinum non fuiſſe verum*

Con-

Concilium, utpote cujus definitiones circa Sacramentum Pœnitentiæ,& alias materias, novis dogmatibus apertè nimiùm adverſantur. In quam tandem labyrinthum novitarum Queſnelliani dogmatis filo deducimur!

5 Redeamus ad caput controverſiæ, *Sacrificium fidei, ſinè quo nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*. Novitatis hujus originem deducere poſſem à Luthero in Gen. cap.8. Kemnitio examine Tridentinæ ſeſſionis 6. canonis 1., & 7., Melanchtone in Epiſt. ad Romanos cap. 14., Calvino lib. 3. Inſtitutionis capite 14., Chamiero lib. 4. cap. 6.

Sed nimiùm fortè odioſa nomina averſatus Queſnellus mavelit audire Janſenium dogmatis præſentis, & annexorum plurium Authorem. Sic igitur is lib. 3. de gratia Chriſti capite 21. oſtendendum ſuſcipiens omnia Infidelium opera eſſe peccata, ait: *Quamdiu infideles manent, ipſis principiis faciendi moraliter boni carent. Hæc autem principia duo ſunt. Primum eſt dilectio Dei, ſeu juſtitia* (increatæ) *qua in omni opere, etiam moraliter bono dominari debet, atque ita dominari, ut niſi adſit, non niſi peccatum futurum ſit opus, quod ex alia quacumque dilectione naſcetur . . : . . . Secundùm principium boni operis, quo infideles carent, eſt fides veri Dei, & Chriſti ejus, ſinè qua fide impoſſibile eſt, vel ſervare legem, vel cavere peccata.*

Lib. 5. de gratia Chriſti cap. 6.: *Nullam ipſe* (Auguſtinus) *agnoſcit fidem veram, atque Chriſtianam . . . . niſi ex Dei charitate dimanet.*

Cap. 7. *Amor Dei, niſi voluntatem hominis ad credendum flectat, non erit fides Chriſtiana; ſed vel dæmonum pœnarum timore, vel carnalis ex mundi amore, quorum neutra eſt fides, qua Fideles nuncupamur.*

6 Eodem modo Queſnellus, niſi, inquir, *volitio* quâ imperatur *ſacrificium fidei*, ſive ipſa *actio*, quâ *ſacrificium* iſtud conſtituitur, *naſcatur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, qualecunque illud nobis viſum fuerit, *Nihil eſt, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*. Nos verò Divinis Scripturarum oraculis, traditioni Patrum, Pontificum definitionibus, Theologorum omnium Catholicorum contra Janſenianos, & Bajanos conſenſui abſque erroris periculo credimus, dari opera innoxia ſinè fide; atque hanc exiſtere poſſe ſinè charitate, ut definit Tridentinum ſeſs. 6. canone 28., & Apoſtolus, ipſo teſte Auguſtino lib.15. de Trinitate cap.18.: *Fides juxta Apoſtolum eſſe poteſt ſinè charitate*;

ſed de hoc ampliùs nobis diſſerendum occurrer Propoſit. 44. & ſequentibus.

Interea hic ſilentio non prætereundum, quòd adverſarii duriorem in ſe ipſos, quàm exiſtiment, aut velint, ſententiam ferant. Bellarminus enim lib. 6. de gratia, & libero arbitrio cap. 3. cum reliquo Theologorum exercitu propugnat receptiſſimum contra Hæreticos dogma, nullam in eis quamdiu obſtinati permanſerint, poſſe eſſe veram fidem, etiam circa articulos, circa quos ab Eccleſia non diſſentiunt. Quod autem Queſnellus, & ei adhærentes à me *heretici* vocentur, ignoſcere debent, quando adeò publica eſt eorum in defendendis tot erroribus impiis, & hæreticis ab Eccleſia damnatis pertinacia: damnatis, inquam, non minori authoritate, ſtudio, ſolemnitate, quàm plures aliæ olim hæreſes proſcriptæ ſunt, quas nemo poſtea Catholicus recipere auſus ſit. In ſua igitur contumacia perdurantes adverſarii ad offerendum *fidei ſacrificium* minimè comparati ſunt, ac proinde, quid in ipſis, juxta Propoſitionem 42. eſſe poterit, *niſi impuritas, niſi indignitas*? Quanta itaque continuò ſibi accumulant demerita, quanta ſupplicia, præſertim Is, qui octogeſimum ſupergreſſus annum non alio, quàm *Andilii, & Arnaldi* (adeòque Janſenii) *doctrinæ lacte enutritus eſt*, quemadmodum de Queſnello, & ejus ſociis gloriatur, totius Queſnelliani Ordinis nomine Præfatio, ſive Epiſtola dedicans theſes Andegavenſi Epiſcopo, & refertur in Proceſſu juridico, ſeu *Causâ Queſnellianâ* pag.32.

CAPUT III.

Propoſitioni 42. fruſtrà patrocinium quæritur in Scripturis.

1 NOn ſola *Hexapla*, ſed & quæ ſuppetias illis recentiùs tulit *Propoſitionum in Conſtitutione CLEMENTIS XI. damnatarum collatio cum quibuſdam Sacræ Scripturæ locis, ac SS. Patrum teſtimoniis*, initium hic ducunt ab illo Epiſtolæ ad Hebræos cap. 11. verſ. 6. *Sinè fide impoſſibile eſt placere Deo:* quod uterque Janſenianus interpres damnato dogmati tam apertè ſuffragari autumat, ut ſola textus Sacri relatio ſufficiat ad convincendam de calumniâ Pontificiam cenſuram. Verùm neque ego, neque alius hactenus, præter Janſeniſtas, ſive in verſu illo, ſive in toto capite, quidpiam deprehendere poſſumus, quod damnato ſuffragetur articulo. Argumentum capitis eſt: Hebræos Apoſtolus in fide

Chriſti corroborat ad perſecutionum tolerantiam, explicando quid fides ſit, quaota certiſſimè promittat bona, quàm ardua, & heroica fecerint, vel perpeſſi ſint olim Fideles, fide, & ſpe cœleſtis gloriæ excitati. Et quidem verſ. 5. dicitur: *Fide Enoeb translatus eſt, nè videret mortem, & non inveniebatur; quia tranſtulit illum Deus; ante translationem enim teſtimonium babuit placuiſſe Deo*. Tum ſequitur verſ. 6.: *Sinè fide autem impoſſibile eſt placere Deo*. Hoc Sacro Textu utitur Trideotinum ſeſs. 6. cap. 8. dicens: *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis; ſinè qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire*. De eo nemo Catholicus dubitat. Verùm aliud eſt, hominem placere Deo, aliud actionem ejus aliquam oon diſplicere. Quamdiu Peccator criminis reus eſt, Divinæ manet obnoxius indignationi, atque vindictæ. Poſſunt tameo interim reperiri in impio opera quædam miſericordiæ, temperaotiæ, caſtitatis.

Fatetur id Auguſtinus lib. de Spiritu, & litera cap. 28. dicens: *Sicut non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſinè quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita eujuslibet peſſimi hominis invenitur*. Ut nempe aliud eſt, hominem bonum eſſe, aliud bonitatem ineſſe alicui ejus operi; ita poteſt opus aliquod oon diſplicere Deo, etſi propter alia diſpliceat operans: atque hic placere poteſt propter inhærentem juſtitiam, etſi opus ejus propter venialem malitiam diſpliceat.

Sinè operibus bonis nullus Peccator ad juſtificationem ſe præparat; ita Tridentinum ſeſs. 6. cap. 6.: *Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati Divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes, vera eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt...... &, dum Peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adverſùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem; hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agere oportet &c.* Tum ſtatim ſequitur initio cap. 8.: *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem juſtificatio ipſa conſequitur.* Placet ſcilicet Deo Peccatoris, etiam inchoata pœnitentia, & ad juſtificationem conatus, ac præparatio, etſi is nondum juſtificatus, adhuc odio habeatur, & damnationi ſubjaceat. Pari ratione ex eo, quòd impoſſibile ſit, hominem placere Deo ſinè fide, & ſinè ea ſemper maneat damnationi obnoxius, minimè ſequitur de omni opere, quòd niſi eliciatur ex fide, à Deo oequeat approbari; ſed inter peccata rejiciatur.

2 Oppoſitum nos docent ipſa Scripturarum oracula. Ezecbielis cap. 29. laudat Deus, & dignum judicat præmio temporali auxilium, quod iofidelis Nabuchodonoſor Judæis præſtitit adverſùs Tyrum. In quem locum Sanctus Hieronymus ſic animadvertit: *Ex eo, quòd Nabuchodonoſor mercedem accepit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid operis boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri.* Ubi apparet evidens, ſinè fide opus Deo placuiſſe, etſi non placuerit operans infidelis. Sic & quem adverſarius citari libenter audit Cardioalis Aguirre Theologiæ Sancti Anſelmi diſputatione 130. ſect. 5. diſcutiens: *An omnia opera Infidelium ſint peccata*, pronuntiat ex Scripturis, Patribus, etiam Auguſtino, eſſe *quædam opera Infidelium bona*, tum n. 46. ait: *Noſtra, & communis ſententia colligitur ex variis Scripturæ locis, in quibus legitur remuneratio aliqua, vel præmium à Deo collatum infidelibus ob quædam opera; veluti Obſtetricibus Ægyptiis, quibus, propterea ædificavit Domos, ut habetur Exodi 1.: deinde Rabab meretrici, Joſue 2. & 6.; ac præterea Nabuchodonoſori, de quo legitur Ezechielis 29. accepiſſe mercedem ſui operis à Deo, quoniam eum Exercitu ſuo laboravit in devaſtando Tyro. Patet verò, ea opera ab iis infidelibus relata non fuiſſe in Deum ex fide, præſertim per dilectionem operante: nec Deum conferre præmium aliquod, etiam temporaneum, niſi propter opera moraliter bona.*

Omni certiſſimè exceptione major, etiam apud adverſarios debet eſſe Sanctus Thomas fideliſſimus Scripturarum, & Auguſtini interpres, nè ab ipſo quidem recuſatus Janſenio: quæſtionem, ubicunque occurrerit, pro oobis dirimit clariſſimè, ut cap. ſequenti verbis ejus copioſiùs demonſtrabo.

Nunc ſolùm audiatur in cap. 14. Epiſtolæ ad Rom. lect. 3. explicans illud Apoſtoli: *Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, quæ ſententia, inter eas meritò numerabitur, quas indocti, & inſtabiles ad ſuum aliorumque depravant interitum; vix ulla eſt enim, qua novatores abutantur magis contra Apoſtolicas in præſenti materia Sanctiones. Sic autem S. Thomas loco citato „ „ Poteſt hic fides dupliciter accipi: uno modo

„ mòdo de fide, quæ eſt virtus: alio modo
„ ſecundùm quòd fides dicitur conſcien-
„ tia, & hæ duæ acceptiones non differunt,
„ niſi ſecundùm differentiam particularis,
„ & univerſalis. Id enim, quod uniuerſa-
„ liter de fide tenemus, puta uſum ciborum
„ eſſe licitum, vel illicitum, conſcientia
„ applicat ad opus, quod eſt factum, vel
„ faciendum. Dicitur ergo ideo eum, qui
„ manducat, & diſcernit, eſſe condemna-
„ tum; quia hoc non eſt ex fide, imò eſt
„ contra fidem, id eſt contra veritatem fi-
„ dei, & contra conſcientiam facientis.
„ Hebr. 11.: *Sinè fide impoſſibile eſt placere*
„ *Deo*. Et quòd hæc ſit ſufficiens cauſa
„ condemnationis, oſtendit (Apoſtolus)
„ ſubdens: *Omne autem, quod non eſt ex fi-*
„ *de, peccatum eſt* . . . . . Dicendum eſt,
„ quòd aliter ſe habet fidelis ad bonum,
„ & infidelis ad malum. Nam in homine,
„ qui habet fidem formatam, nihil eſt da-
„ mnationis; ſed in homine infideli cum
„ infidelitate eſt bonum naturæ: & ideo,
„ cùm aliquis Infidelis ex dictamine ratio-
„ nis aliquod bonum facit, non referendo
„ ad malum finem, non peccat . . . . . .
„ Cùm verò infidelis aliquid agit, ex eo
„ quòd infidelis eſt, manifeſtum eſt quòd
„ peccet. Unde in gloſſa: cùm dicitur: opus
„ omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt,
„ ſic eſt intelligendum, omne quod eſt
„ contra fidem, vel contra conſcientiam,
„ peccatum eſt; etſi ex genere ſuo bonum
„ eſſe videatur; puta ſi Paganus ad hono-
„ rem ſuorum Deorum virginitatem ſer-
„ vet, vel eleemoſynam det, hoc ipſo
„ peccat.

Quando igitur infidelis adminiſtrat juſtitiam, vel eleemoſynam dat, vel honorat parentes, vel abſtinet à luxuria, ab ebrietate propter honeſtatem naturalem, juxta Angelicum non peccat, neque ab Apoſtolo condemnatur. Non eſt itaque cur *ſinè ſacrificio fidei, nihil ſit niſi impuritas, nihil niſi indignitas*. Sinè fide quidem impoſſibile eſt placere hominem Deo, quia nemo ſinè fide bonus eſt, ſeu juſtus, nemo ſinè peccato, ſive originis, ſive propriâ voluntate contracto: ſinè fidei actu nemo ſe ad juſtitiam diſponere poteſt, declarante Apoſt. Hebr. 11. verſ. 6.: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit*. Verùm opera aliqua poſſunt eſſe rationi naturali conformia, & fine quidem ad ſupernaturalem ordinem non evehi, ſed nec ullius vitii labe ex ulla circumſtantia contaminari, teſte Angelico jam relato; cui cum Scoto, & Bonaventura paſſim omnes contra Bajanos, & Janſenianos Scholaſtici conſentiunt; nec ullus hodie diſſentire poteſt Catholicus.

Præluxere SS. Patres, etiam Auguſtinus, & Fulgentius, quos ſibi patronos adverſarii perperàm adſciſcunt, ut ſequenti capite fiet manifeſtum. Interea dum hìc de Scripturarum intelligentia diſceptatur, dimiſſis novatoribus, Duces hactenus allegatos ſcientiâ, & ſanctitate clariſſimos, ac proinde tutiſſimos ſemper teneamus dicentes cum maximo Scripturarum interprete Hieronymo in caput primum Epiſtolæ ad Gal.: *Multi abſque fide, & Euangelio Chriſti, vel ſapienter faciunt aliqua, vel ſanctè, ut parentibus obſequantur, ut inopi manum porrigant; non opprimant viduas, non aliena diripiant* &c. quæ igitur dementia eſt, omnia iſta ſinè fidei ſacrificio vocare impuritatem, & indignitatem, repugnantibus Scripturis, traditione Patrum, Apoſtolicis contra Bajum, & recentiores, definitionibus, Scholaſticotum Principum, & cum eis Theologorum omnium, atque adeò Eccleſiæ ſententiâ univerſæ. Nos huic, dimiſsâ Hæreticorum, & novaturientium turbâ, ſecuri adhæreamus.

3 Reliqua, quæ objiciuntur Scripturarum teſtimonia nonniſi levi oculo pertranſeunda ſunt, utpote ad præſentem controverſiam minimè pertinentia. Pſalm. 4. verſic. 6.: *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ*. Pſalmo 50. verſic. 18.: *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*. Act. 15.: *Fide purificans corda eorum*.

Revereor ubique Divini Spiritûs per Hagiographos loquentis ſanctiſſima teſtimonia; ſed ſtultè ab adverſariis tentatam eorum ad damnati articuli applicationem referre abſque tædio, & indignatione non poſſum. Quid enim ea habent connexionis cum damnato dogmate; ſive hoc in ſignificatione verborum ſimplici, & obvia intelligatur, ſive in ſenſu authoris, qui prioris malitiam non imminuit, ſed longè deterioribus extendit incrementis?

Confer, ſi lubet, Lector Catholice, textus ſingulos, cum Queſnelli ſententiâ, & hanc ex illis, quâ vales arte, deducere ſtude, fallor, ſi non operam perdi cenſueris, atque adverſarios iſtiuſmodi vindiciarum ratione ineptiſſimâ cauſam ſuam non defendere, ſed prodere deſperatam. Deus à nobis poſtulat *ſacrificium juſtitiæ*: ergo, inquiunt adverſarii, omnis humana actio, omnis volitio, quæ non eſt ex *gratia*, & *ſacrificium fidei*, non eſt niſi impuritas, niſi indignitas. Alibi dicitur:

Miſericordiam volo, & non ſacrificium: ergo omnis alia præter miſericordiam volitio, non eſt, niſi impuritas, niſi indignitas: *ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus* eſt; ideone omne præter ſpiritum contribulatum, eſt peccatum? Matth. 5. monemur: *Eſtote perfecti, ſicut Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Sed non propterea omnis actio inferioris ordinis perverſa eſt. Lucæ 12. dicitur: *Vendite, quæ poſſidetis, & date eleemoſynam*; num propterea caſtitas, temperantia, manſuetudo &c. omnia, præter paupertatem voluntariam, & eleemoſynam, *nil, niſi impuritas, ſunt; nil, niſi indignitas*?

Ex illa quidem Chriſti ſententia præceptum paupertatis omnibus impoſitum credidit Pelagius cum ſuis, ut teſtantur Hilarius, & Auguſtinus Epiſt. 89. ad Hilarium: *Hoc enim poſuiſti eos dicere, divitem manentem in divitiis ſuis, Regnum Dei non poſſe ingredi, niſi omnia vendiderit*: quos ſic Auguſtinus redarguit: *Iſti deſinant contra Scripturas loqui, & in ſuis exhortationibus ad majora ſic excitent, ut minora non damnent*; quia, ut obſervat Sanctus Gregorius lib. 19. Moralium cap: 11., *Eccleſia ſic ſcit ſuperiora bona ſuſcipere, ut noverit etiam inferiora venerari, quatenus nec ſumma æquet infimis, nec rurſum ima deſpiciat; dum ſumma veneratur.*

Affectus cognationis, & carnis, cujus idem meminit Gregorius Homil. 27. in Evangelia, non videtur eſſe ex ſupernaturali gratia, certè non eſt *ſacrificium fidei*: nihilominus ait: *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos per affectionem cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt*. Oblationem juſtitiæ, & cordis contribulati Deo gratum eſſe Sacrificium, & gratius ſacrificio taurorum, omnes agnoſcimus; uti neque à Deo deſpici cor contritum, & humiliatum; ſed nonne oculis præditum eſſe oportuit pluſquam lynceis, qui in iſtiuſmodi Scripturarum ſententiis detexerit obligationem perpetuæ fidei, perpetuæ contritionis?

In Actis Apoſtolorum, quod ab Adverſariis citatur, eſt Chriſtianorum diſſidium, an iis, qui ex gentibus converſi ad Chriſtum fuerant, præcipi deberet circumciſio, & reliquæ obſervatio legis, de quo in Apoſtolorum Concilio Petrus ſententiam dicit pro gentibus ab hoc onere liberandis, quòd, à Deo *fide purificatis* eorum cordibus, & Spiritu Sancto donatis, non eſſet, cur cenſerentur ampliùs immundi, aut cogerentur gemere ſub jugo legis, *quod*, inquit Petrus, *neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus*, & à quo ſuos Chriſtus voluit liberari. Nunc vim argumenti nobis oppoſiti, ſi potes, Lector concipe: *Corda eorum*, qui ex gentibus ad Chriſti Eccleſiam acceſsêre, *Deus fide purificavit*: omnia igitur opera ſive Fidelium, ſive Infidelium, niſi quæ *ſacrificium fidei* purificaverit, ſunt impura, imò *nibil* in iis *eſt, niſi impuritas; nibil, niſi indignitas*. Ad Chriſti Eccleſiam accedentes purificati fuêre gratiâ ſanctificante; ideone abſque hac omnia opera ſunt peccata? Ita redibunt eliminata pridem ab Eccleſiæ finibus, Baji, & Sociorum ejus dogmata complura ſuperiùs relata, quæ non eſt opus hìc repetere.

Nihil ſtolidius, quàm ex eo, quòd boni quidpiam de virtute aliqua prædicetur, ſtatim omnes alios mortalium actus contemnere, & accuſare de vitio, ut hìc Adverſarius ex eo, quod Deus *corda per fidem purificet*, actus cæteros ſinè fide arguit impuritatis adeò, ut *nibil, niſi impuritas ſint, nibil, niſi indignitas*. Eleemoſyna extinguit peccatum, ſive, ut dicit Angelus Tobiæ cap. 12. verſ. 8. *Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna*. Verſ. 9. *Eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata*: ideone omnia peccati labe inquinantur, quæ non ſunt eleemoſyna, oratio, vel jejunium?

I. Corinth. 13. dicit Apoſtolus: *Charitas patiens eſt, benigna eſt, charitas non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, non eſt ambitioſa*: è quibus excellentibus charitatis encomiis nemo ſapieus inferat; igitur quoties charitatis actus non comitatur, fides, ſpes, & quæcunque aliæ virtutes, aut virtutum opera, vitiis laborant charitati contrariis; fides, & ſpes, ſinè charitate, impatientes ſunt, duræ ſunt, æmulantur, agunt perperàm, ſunt ambitioſæ. Denique, ſi talis arguendi, & Scripturas interpretandi ratio legitima habeatur, quæ tandem hæreſis adeò maleſana eſt, quæ ex Scripturis ſibi patrocinium vindicare non æquè, ac Adverſarius valeat? Si ex eo, quod Deus *corda fide purificaverit*, rectè inferatur, quòd ſinè fide perpetuò iterata, nihil in actibus noſtris ſit, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas, oportebit quoque repetere ſæpius Baptiſmum; quia etiam Baptiſmo purificati fuimus.

CA-

CAPUT IV.

Non ſuffragatur Adverſariis S. Auguſtinus; ſed opponitur certiſſimè, uti & S. Thomas.

1 PEnuria textuum Propoſitioni 42. affinium videtur Adverſarios adegiſſe, ad reducendum alienos de operibus ſinè gratia, quos locis propriis ad ſuperiores Articulos expendens, à damnatorum dogmatum erroribus vindicavi; quapropter, nè repetitionibus nimiis fruſtrà Lectoris oculos fatigem, ſolis inhærebo hìc Auguſtini, & dein aliorum Patrum ſententiis, quæ pro fide adferuntur ad omnem actum ſive bonum, ſive innoxium, ſi Adverſariis credimus, neceſſariâ: unde confirmari videatur præſens Queſnelli enuntiatio, quòd ſinè ſacrificio fidei *nibil ſit*, *niſi impuritas*; *nibil, niſi indignitas*.

Sanctus Auguſtinus in Pſalm. 31. Enarratione 2. (apud me eſt in Præfatione): „ Debemus nulla opera præponere fidei, „ ideſt, ut ante fidem quiſquam dicatur „ bene operatus. Ea enim ipſa opera, quæ „ dicuntur ante fidem, quamvis videantur „ hominibus laudabilia, inania ſunt. Ita „ mihi videntur eſſe, ut magnæ vires, & „ curſus celerrimus præter viam. Nemo „ ergo computet bona opera ſua ante fi„ dem. Ubi fides non erat, bonum opus „ non erat; bonum enim opus intentio fa„ cit: intentionem fides dirigit „. Quid autem intentionem Adverſarii hic minimè bonam dirigat, manifeſtum eſt; fides nempe peſſima. Non enim ignorare potuit, Auguſtinum agere de operibus bonis ad juſtitiam conducentibus. Talia negat ſinè fide, & ante fidem eſſe. Verùm quid indè ad ſtabiliendum articulum, quòd *ſinè ſacrificio fidei nibil* ſit in humanis actibus, *niſi impuritas*; *nibil, niſi indignitas*, ſive, quòd omnia opera ſinè fide ſint peccata, ut cum Bajo, Janſenio, Calvino, Luthero Queſnellus perſuadere fruſtrà Eccleſiæ conatur?

Præfationem citatam ſic Auguſtinus orditur: „ Pſalmus gratiæ Dei, & juſtificatio„ nis noſtræ, nullis præcedentibus meritis „ noſtris; ſed præveniente nos miſericor„ dia Domini Dei noſtri, commendatus „ maximè ore Apoſtolico, ſicut præcedens „ hunc Pſalmum lectio nobis intimavit, à „ noſtra tenuitate ſuſceptus eſt, cum veſtra „ charitate tractandus „. De hac operum bonitate, nempe ad juſtificationem, & beatitudinem, ſeu *Regnum* Cœlorum pertinente tota Auguſtini procedit oratio: „ Audia„ mus, inquit, vocem Dei dicentem no„ bis: Nè declines in dexteram, vel ſini„ ſtram: nè præſumas ad regnum de juſtitia „ tua: nè præſumas ad peccandum de miſe„ ricordia Dei...... Iterum dico, quod „ breviter fixo animo teneas: nè præſumas „ ad Regnum de juſtitia tua: nè præſumas „ ad peccandum, de miſericordia Dei.... „ Hunc Pſalmum ad hanc gratiam pertine„ re, qua Chriſtiani ſumus, teſtatus eſt „ Apoſtolus Paulus: unde ipſam lectionem „ vobis legi voluimus. Hoc dixit Apoſto„ lus, cùm commendaret juſtitiam, quæ ex „ fide eſt; adversùs eos, qui gloriantur de „ juſtitia, quæ eſt ex operibus, hoc ait: „ Quid ergo dicemus, inveniſſe Abraham „ patrem noſtrum ſecundùm carnem? „ Si enim Abraham ex operibus juſtifi„ catus eſt, habet gloriam; ſed non ad „ Deum. Avertat à nobis ipſe Deus ta„ lem gloriam; & illud potiùs audiamus: „ Qui gloriatur in Domino glorietur. „ Multi enim gloriantur de operibus, & „ invenis multos Paganos propterea nolle „ fieri Chriſtianos, quia quaſi ſufficiunt ſibi „ de bona vita ſua. Bene vivere opus eſt, „ ait; quid mihi præcepturus eſt Chriſtus? „ Ut bene vivam? Jam vivo bene....... „ Non autem ſic pater noſter Abraham. „ Hæc autem ſententia Apoſtoli ad hoc „ vult intentionem noſtram dirigere. Quia „ enim fatemur & ipſa eſt fides noſtra de „ ſancto Patriarcha, qui placuit Deo, ut „ diſcamus eum, & noverimus ad Deum „ habere gloriam, ait Apoſtolus: Certè „ notum eſt nobis, & manifeſtum, quo„ niam Abraham ad Deum habet gloriam. „ At ſi ex operibus juſtificatus eſt Abra„ ham, habet gloriam; ſed non ad Deum. „ Ad Deum autem habet gloriam: non er„ go ex operibus juſtificatus eſt Abraham. „ Unde juſtificatus eſt? Sequitur, & dicit, „ unde. Quid enim Scriptura dicit: ideſt, „ unde dicit Scriptura juſtificatum Abra„ ham? Credidit autem Abraham Deo, „ & reputatum eſt illi ad juſtitiam; ergo ex „ fide juſtificatus eſt Abraham „.

Hæc prolixiùs ex Auguſtino deſcribere volui, ut, ſi Adverſarius erubeſcere neſciat, Lector impudentiam ejus deteſtetur, quæ decerptam ex Sancto Antiſtite laciniam contra ejus mentem toties inculcatam ipſo, qui objicitur, loco, in damnati erroris conſenſionem pertrahere audeat; quaſi omnem actum ſinè fide non ſolummodò nihil ad juſtitiam, & beatitudinem conferre docuiſſet; ſed omni prorsùs bonitate laudabili,

bili, & honeſtate carere; imò *nihil eſſe, niſi impuritatem*; *nihil, niſi indignitatem.* Fixum ſcilicet Novatoribus eſt, damnatum in Bajo, & reſuſcitatum à Janſenio articulum adversùs Eccleſiam rurſus erigere, & ſummâ contra S. Pium V., Gregorium XIII., Urbanum VIII. pertinaciâ ſuſtinere: *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia.*

2 Si objectam Auguſtini ſententiam, *ubi fides non erat, bonum opus non erat*, juxta ipſius Authoris ſanctiſſimi iteratam toties declarationem, intelligere Adverſarii noluerint; ut in ore duorum maximè irrefragabilium Doctorum ſtet inconcuſſa interpretatio; audiatur Angelicus hanc ipſam Auguſtini aſſertionem referens, & exponens in lib. 2. Sentent. diſt.40. *Ubi fides non erat, bonum opus non erat, ideſt*, inquir, *meritorium*; pro pleniore autem intelligentia remittit nos ad *diſtinctionem ſequentem*. Illic articulo 2. quæritur, *utrum aliquis actus in Infidelibus poſſit eſſe bonus, quorum intentio non eſt per fidem directa*: Et præmiſſis more ſuo rationibus adverſantium: *Sed contra*, inquit, *non eſt conſilium, niſi de bono*; *ſed Infidelibus conſulitur, ut aliqua de genere bonorum faciant*; *ergo illorum actus non omnes ſunt mali. Præterea nihil laudabile eſt, vel laudatur, niſi bonum*; *ſed ſancti, ut Hieronymus, & Auguſtinus ſæpe laudant aliquos Gentiles de aliquibus operibus*; *ergo aliqua opera ipſorum fuerunt bona.* Ad quod ex Gloſſa apponitur in margine ab eximio Doctore ejuſdem Ordinis Prædicatorum Patre Joanne Nicolai: „ Sic enim Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum cap. 27. „ Gentilium quarundam fœminarum pudicitiam laudat. Et in Ezech. 29. ex eo, „ quòd Nabuchodonoſor *mercedem accepit* „ *boni operis*, infert, Ethnicos quoque, *ſi* „ *quid boni fecerint, non abſque mercede* „ *judicio Dei præteriri*. Et Auguſtinus lib. „ de ſpiritu, & litera cap. 27. *Impiorum*, „ *nec Deum verum veraciter, juſtèque colentium quædam facta legimus, vel novimus, vel audimus, quæ ſecundùm juſtitiæ* „ *regulam non ſolùm vituperare non poſſumus, verùm etiam meritò, rectèque laudamus*„. Auguſtino ſapientior Queſnellus, non ſolùm laudare non audet aliquas; ſed apertè vituperat, & damnat omnes Infidelium actiones, velut *impuritate*, & *indignitate* abominabiles.

Ut autem plenâ luce donetur communis, & ſana Eccleſiæ doctrina contra Bajanos, ac Janſeniſtas, Queſnellum præcipuè utriuſque agminis Hæretici anteſignanum, audiendus eſt Aquinas; nemo enim ratiocinatur ſolidiùs; nemo diſtinctiùs, & clariùs evolvit, quidquid Novaturientium calliditas, quorum omnis in tricis, & tenebris ſpes eſt, obſcurare nititur, atque confundere.

Sic itaque loco citato Angelicus explicat, & dirimit Quæſtionem: „ Omnis actus, „ in quantum eſt actus, habet quamdam „ eſſentialem boniratem, ſecundùm quod „ omne ens bonum eſt; ſed in aliquibus „ actibus ſuperadditur quædam bonitas ex „ proportione actûs ad debitum objectum, „ & ſecundùm hoc dicitur actus *bonus ex* „ *genere*; & ulterius ex debitâ commenſuratione circumſtantiarum dicetur *bonus* „ *ex circumſtantia*: & ſic deinceps quouſque perveniatur ad ultimam bonitatem, „ cujus humanus actus eſt ſuſceptivus, quæ „ eſt ex ordine in finem ultimum per habitum gratiæ, & charitatis: & ideo actus „ eorum, qui gratiam, & charitatem non „ habent, hoc modo bonus eſſe non poteſt: & hæc eſt bonitas, ſecundùm quam „ actus meritorius dicitur; ſed ſubſtracto „ poſteriore, nihilominus remanet prius, „ ut in libro de cauſis dicitur. Unde „ quamvis ab Infidelium actibus ſubſtrahatur iſta bonitas, ſecundùm quam actus „ *meritorius* dicitur, remanet tamen bonitas alia, vel *virtutis politicæ*, vel *ex circumſtantia*, vel *ex genere*: & ideo non „ oportet, quòd omnis eorum actus ſit malus; ſed ſolùm, quòd ſit deficientis bonitatis..... Ad primum ergo dicendum, „ quod cùm dicitur, *omnis vita Infidelium* „ *peccatum eſt*, non eſt intelligendum hoc „ modo, quòd omnis actus eorum peccatum ſit; ſed quia ſemper cum peccato „ vivunt: quia infidelitas eſt tale peccatum, quo retento, nullum aliud remittitur. Vel dicendum, quòd intelligitur „ de illis actibus, ad quos ex ſua infidelitate impelluntur; ut eſt adorare idola, „ & abſtinere à cibis prohibitis in lege, „ quaſi non ſit eis licitum veſci; & hoc „ videtur intendere Apoſtolus.

„ Ad 2. dicendum, quòd fides dirigit „ intentionem in finem ultimum; ſed ratio „ naturalis, vel prudentia poteſt dirigere „ in aliquem finem proximum: &, qnia ille „ finis proximus eſt ordinabilis in finem „ ultimum, etiamſi actu non ordinetur; „ ideo in Infidelibus, quorum actus per „ vim rationis in talem finem diriguntur, „ poſſunt aliqui actus eſſe boni; ſed deficientes à perfecta bonitate, ſecundùm „ quam actus eſt meritorius.

„ Ad

„ Ad 3. dicendum, quòd ſicut ali-
„ quid participat bonitatem, ita etiam
„ Deo eſt acceptum: & ideo actus illi
„ enuntiantur Deo accepti ſimpliciter, qui
„ meritorii ſunt, completam bonitatem ha-
„ bentes. Sed tamen etiam actus alii, ſe-
„ cundùm quod ſunt boni ex genere, vel
„ ex circumſtantia, Deo placent; non ta-
„ men ſicut remunerabiles æterno præ-
„ mio.

„ Ad 4. dicendum, quòd non obliga-
„ mur ad hoc, quòd quilibet actus actu di-
„ rigatur in finem illum, in quem non po-
„ teſt, niſi fides dirigere; quia præcepta
„ affirmativa non obligant ad ſemper,
„ quamvis ſemper obligent: & ideo non
„ oportet, ut actus Infidelium, qui in
„ finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit
„ peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo,
„ in quo tenetur actum ſuum in finem ulti-
„ mum referre.

„ Ad 5. dicendum, quòd Infideles
„ non ſemper ex infidelitatis errore, finem
„ ſibi præſtituunt; ſed aliquando ex vero,
„ & recto judicio rationis. Et ideo non
„ oportet, quòd in quolibet actu peccent;
„ ſed tunc ſolùm, quando ex errore finem
„ ſibi præſtituunt „. Quod ita explicat
Gloſſa in margine addita. „ Seu quando
„ illud, quod aliunde bonum erat, *ſtultè*,
„ *& noxia faciunt voluntate*, ut Auguſti-
„ nus contra Julianum lib. 4. cap. 3. intelli-
„ gendum urget „.

Circa reſponſionem Angelici ad pri-
mum: *Et hoc videtur intendere Apoſtolus*,
ſic notat iterum Gloſſa: „ Cùm id eſcarum,
„ quæ idolis immolatæ ſunt, occaſione di-
„ cat, ut ex præcedentibus patet. Quam-
„ vis nec de Infidelibus tantùm hoc intel-
„ ligit; ſed potiùs de illis Chriſtianis, qui
„ illas eſcas contra conſcientiam comede-
„ bant, ut pro conſcientia fides intelliga-
„ tur; unde præmittit (Apoſtolus) *qui diſ-*
„ *cernit, ſi manducaverit, damnatus eſt*,
„ *quia non ex fide* „.

3 Non ſolùm hìc Auguſtini, atque ipſius Apoſtoli mentem dilucidè propoſitam, & ab Angelico interprete, & præclaro ejus Diſcipulo abundantiſſimè expoſitam habemus; ſed etiam præoccupata, atque eliſa Adverſariorum argumenta omnia, quæ ſtabiliendo errori ab ipſis poterant excogitari. *Si ab Infidelium actibus ſubtrahitur*, ſolummodò *iſta bonitas*, *ſecundùm quàm actus meritorius dicitur*, *remanet tamen bonitas alia*, *vel virtutis politicæ*, *vel ex circumſtantia*, *vel ex genere*, *& ideo non oportet*, *quòd omnis eorum actus ſit malus*; *ſed ſolùm*, *quòd ſit deficientis bonitatis*; deficientis nempe à bonitate *meritoria*. Sed quomodo ſinè *ſacrificio fidei*, ut ſtatuerat Queſnellus, *nihil eſt*, *niſi impuritas*; *nihil*, *niſi indignitas*; ſi ad bonitatem immunem à peccato ſufficit, quòd *ratio naturalis dirigat intentionem in finem aliquem proximum*, *qui ordinabilis eſt ad finem ultimum*; etſi reipſa *non ordinetur*? Si & ideo *in Infidelibus poſſunt aliqui actus eſſe boni*, eſſe *accepti Deo*, illi *placere*, quamvis non ut eos æterno præmio remunerentur; quomodo in illis nihil eſt, niſi vitium, nihil, niſi peccatum, ſive, ut Queſnellus ait, *nihil*, *niſi impuritas*; *nibil*, *niſi indignitas*? Impuritatem, & indignitatem *bonam* fingere, inſania eſt; *Deo acceptam*, ac *placentem*, blaſphemia, &c.

Nihil ſupereſt, niſi, ut ipſum, quem nobis Adverſariorum temeritas intorquet Auguſtinum, in damnati Articuli certiſſimam convertamus perniciem. Si ab hoc Sancto Hipponenſium Antiſtite agnoſci demonſtravero in Infidelibus obcæcatis, laude dignas virtutes, continentiam, quæ Dei donum eſt, juſtitiam, & actus ſtrenuos, quibus à Deo præmium meruerint temporale, indubiè apud omnes rationis compotes cauſam evicero: videlicet, non omnes mortalium actus *ſinè fidei ſacrificio impuritatem eſſe*, *atque indignitatem*.

Dedi ſæpiùs Auguſtini Epiſtolam 5. ad Marcellinum; & lib. 5. de Civit. cap. 12. de approbatis à Deo, & temporali præmio donatis quibuſdam Infidelium actionibus. Epiſtolam quoque 130. ubi Auguſtinus laudat hominis Ethnici continentiam, & prædicat velut *donum Dei*, ideoque remotum à vitio. Lib. 1. de peccatorum meritis cap. 22. *Unde fit, ut homo ab ineunte ætate ad virtutes cæteras provectior, aptiorque conſurgat; & tamen eo loci ſit, ubi ei prædicari Chriſtiana gratia non poſſit*?

4 Prætereo, quod de quibuſvis impiis Sanctus Doctor libro de ſpiritu, & lit. cap. 26. ait: „ Ipſi homines erant, & vis
„ illa naturæ inerat illis, qua legitimum
„ aliquid anima rationalis & ſentit, & fa-
„ cit; & ſicut non impediunt à vita æterna
„ juſtum quædam peccata venialia, ſinè
„ quibus hæc vita non ducitur, ſic ad ſa-
„ lutem æternam nihil proſunt impio ali-
„ qua opera bona, ſinè quibus difficillimè
„ vita cujuslibet peſſimi hominis inveni-
„ tur „. Præmiſerat Sanctus loquens de
Infidelibus: „ In numero etiam hominum im-
„ piorum, nec Deum verum veraciter, ju-
„ ſtèque colentium, quædam facta legi-
„ mus, vel novimus, vel audivimus, quæ
„ ſe-

„ ſecundùm juſtitiæ regulam, non ſolùm „ vituperare non poſſumus; ſed etiam meritò, juſtêque laudamus: quanquam, ſi „ diſcutiatur, quo fine fiant, vix inveniun- „ tur, quæ juſtitiæ debitam laudem, defen- „ ſionemque mereantur„.

Quid ad hæc Adverſarii? Num dicent Auguſtinum *virtutes* omnes Romanorum Infidelium cum Michaele Bajo vitia vocaſſe? Sed iſtud nullâ veri ſpecie allegabitur, ad quod neceſſe foret, Ethnicos illos, quidquid laudabiliter extrinſecùs geſsêre, fine corrupiſſe perverſo: nunquam ſcilicet adminiſtraſſe juſtitiam, nunquam detuliſſe honorem parentibus, nunquam ſuccurriſſe pauperi, nunquam abſtinuiſſe ab homicidio, ab ebrietate, à luxuriâ, quia ita convenit naturæ, rationi, honeſtati; ſed ſemper ſtimulante, vel idololatriæ crimine, vel neſcio cujus concupiſcentiæ vitio; quod etſi ſæpius concurriſſe diffitendum non ſit, omnibus tamen prorſus actionibus ſcopum fuiſſe nemo affirmaverit abſque temeritate, & calumnia; imò blaſphemia. Nam Auguſtinus ea, quæ fine fieri perverſo cenſuiſſet, *virtutes* ſimpliciter appellare non poterat, nec Deus præmio remunerari. Quis ſapiens Virginum Veſtalium impiam, & falſis dicatam Numinibus continentiam virtutibus annumeret? Quis datam puellæ pauperi pecuniam ad ejus ſeductionem, virtutem nominet miſericordiæ?

Quapropter rectiùs Auguſtinus negat virtutibus poſſe eſſe finem malum lib. 2. de lib. arb. cap. 19.: *Virtutes*, inquit, *quibus rectè vivitur, magna dona ſunt; ſpecies autem quorumlibet corporum, ſinè quibus rectè vivi poteſt, minora bona ſunt; potentiæ verò animæ media bona ſunt. Virtutibus nemo malè utitur; cæteris autem bonis, ideſt mediis, & infimis, non ſolùm bene, ſed etiam malè quiſque uti poteſt: & ideo virtute nemo malè utitur; quia opus virtutis eſt bonus uſus iſtorum, quibus etiam non bene uti poſſumus; nemo autem bene utendo, malè utitur.* Non itaque juſtitiam, & actus Romanorum ſtrenuos, quos Auguſtinus meritò virtutibus adſcribit, exiſtimare potuit fine pravo fuiſſe elicitos: aliàs enim Romani malè uſi virtutibus fuiſſent, quod toties Doctor ſanctiſſimus inficiatur. Et quomodo abſque impietate, & blaſphemia aſſerere poterat: *Romanos juſtitiâ, & actibus ſtrenuis promeruiſſe à Deo imperium*, ſi eorum juſtitiam, & actus ſtrenuos vera vitia crediddiſſet, ſive, ut Queſnellus loquitur, *nihil, niſi impuritatem, nihil, niſi indignitatem*? Profectò ſic iſta Auguſtini ſententia de Romanis à Deo Imperium promeritis, dignior atheo foret divinitatem deſtruere volente, quàm Doctore Catholiciſſimo.

5 Meritò autem Auguſtinus loco ab adverſariis objecto ait: *Noli de tuo retribuere, non vult Deus de tuo ſibi retribui; ſi de tuo ſibi retribuis, peccatum retribuis; omnia enim, quæ habes, ab illo habes; tuum peccatum ſolum habes; non vult ſibi retribui de tuo, de ſuo vult*; quia quidquid boni habes, ſive ſupernaturalis ordinis, ſive naturalis, à Deo eſt; in ſolo peccato nullam ſibi Deus partem vindicat; iſtud à te ſolo eſt. Non ita ſe res habet, inquit adverſarius; ſed quidquid Auguſtinus Dei eſſe enuntiat, ſeu Dei donum, intelligit ſupernaturale ex gratiâ propriiſſimè dicta conceſſum, utpote *ſacrificium fidei*, vel actus à fidei profluens imperio; nam *ſola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas: nihil, niſi indignitas*.

Ita quidem Queſnellus; ſed nos bona etiam inferiora, & ordinis ſolummodo naturalis dari ex ipſo didicimus Auguſtino; nam & in Romanis Ethnicis virtutes aliquas agnoſcit, quas meritò *bonas* vocat, & quibus *à Deo promeruerint Imperium*, abſque tamen *ſacrificio fidei*, ut manifeſtum eſt. Provenêre autem bona illa à ſupremo bonorum omnium Fonte, uti & Polemonis caſtitas, quæ abſque fidei ſacrificio fuit *donum Dei*, juxta Hipponenſem, apud quem etiam *ſpecies quorumlibet corporum*, *bona* quædam *ſunt*, etſi virtutibus *minora*; *potentiæ verò animæ media bona ſunt*, & quæcumque alia ex his dimanantia, quædam ſunt ſupremi, & increati boni participatio, ipſius beneficentiæ favore præſtita. Univerſim itaque, & non de ſolis bonis ſupernaturalibus dicere potuit Apoſtolus: *Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Solum hominis eſt mendacium, & quodcumque peccatum, quod nihil rei eſt, & in quo Deus nullam ſibi partem tribui patitur, totum relinquens inſtigatori diabolo, & maleſano diabolum ſequenti arbitrio hominis. Hæc uti à nullo ignorantur Theologo, adverſarios latêre non poſſunt, niſi novitatis, ſeu amore, ſeu furore cæcutire conſtituiſſent.

Verùm in hoc, & aliis non magis Auguſtiniani ſunt, quàm Pontificii, quidquid ad circumveniendos ſimplices aliud buccinent, veri utriuſque authoritatis contemptores, ſanæ doctrinæ in centenis capitibus corruptores, & quantum in ipſis eſt, ſubverſores fidei; perturbatores Reipublicæ, & Eccleſiæ, cujus Capiti publicè rebel-

les

les ſunt. Quantumvis autem hæretici; non tamen ſinè omni *gratia* ſunt; ſed in eis veræ *ſacrificium fidei* nullus agnoſcet Catholicus; non tamen propterea eos à capite ad calcem ita delibutos criminibus arbitramur, ut nihil prorſus boni operis in eis ſit, vel innoxii, quaſi abſente *ſacrificio fidei*, nihil remanſerit, *niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*. Ita nos quidem benigniores in adverſarios ſumus, quàm ipſi in ſuo ſyſtemate patiantur.

CAPUT V.

Non favet Adverſariis S. Proſper.

1 HIc Sanctus Auguſtini Diſcipulus Carmine de ingratis capit. 17. ait:

„ Uſque adeò donum eſt, quod credimus: & data gratis

„ Gratia, non meritâ ditat mercede vocatos:

„ Nec iuſtorum operum diſcernit facta; ſed omnes

„ Sola ex immundis mundos facit.

Fides itaque eſt donum Dei, & data gratìs gratia, quæ *ſola ex immundis mundos facit*: quæ Proſperi ſententia vehementer placet Lutheranis, & Calviniſtis ſoli gratiæ abſque liberi cooperatione arbitrii juſtificationem tribuentibus. Verùm nè in iſto quidem falſo, & à mente Proſperi alieniſſimo ſuppoſito probatur Queſnelli articulus ſtatuens, quòd *ſinè ſacrificio fidei* ex gratiâ provenientis: *Nihil ſit, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*,

Aliud ſcilicet eſt, ſolâ gratiâ homines *ex immundis mundos fieri*, ut ait Proſper; aliud, quòd adverſarius ſtatuit, omnes actus immundos eſſe ſinè gratiâ. Abſque fide nemo à commiſſis criminibus purgatur; ſed non ideo crimen eſt, aut vitium, quidquid extra fidem agitur. Si adverſarius inter hæc duo diſcrimen non percipit, oportet eum novitatis amor non fide ſolùm, ſed & rationis naturalis lumine privaverit. Idololatriæ ſacrilegium niſi ſeriâ ad fidem converſione, & pœnitentiâ non abſtergitur; ideòne omnes interim actus novum idololatriæ contrahunt reatum? Luxuriæ in hæreſi commiſſæ macula non abſtergitur quamdiu homo in hæreſi permanſerit; ſed non propterea omnis ejuſdem hæretici actio, vel volitio ad luxuriam refertur. Quod in particularibus iſtiuſmodi criminibus apertum eſt, ad cætera quoque vitia facilè applices.

Quòd autem Janſenius poſt Bajum, & utriuſque in hæreſi, non in ſubmiſſione ſectator Queſnellus, exiſtiment, infidelem ſicut à peccatis priſtinis liberari ſinè gratia, & fide non poteſt, ita non poſſe vel uno puncto temporis, dum vigilat, à novo crimine, vel delicto abſtinere, exiſtimant nullâ ducti ratione, repugnante naturæ lumine, damnante, cum tribus contra Bajum Pontificibus, Eccleſiâ universâ. Sola Auguſtini, & Proſperi perperàm intellecti præpoſtera interpretatio, ut mos communis hæreticorum eſt, contra omnia Eccleſiæ anathemata velut ſcuto à Queſnello apprehenditur; ſed irrito, ut patet, molimine. Hexaplis hìc facilè condono, quòd in verſione primi verſûs addiderint: *par une bontè pure*, ita exigente metro, & rhytmo Gallico; ſed additiones ſimiles fieri in Scripturæ Sacræ verſionibus, quæ fiunt oratione ſoluta, minus tolerabile eſt. Exemplum de verſionibus damnatis Montenſi, & Catalaunenſi videri poteſt Tomo ſuperiori in Prologomenis capit. 16. pag. 90. col. 1.

2 Alia nobis objicitur Proſperi ſententia lib. contra Collatorem cap. 28. „ Puto autem iſtum (Caſſianum) veriſimilitudine „ decipi, & in ſpecie falſarum errare virtutum, dum ea bona, quæ non poſſunt, „ niſi ex Dei munere haberi, etiam in impiorum animis æſtimat reperiri; ideo ſcilicet, quia multi eorum ſint juſtitiæ, „ temperantiæ, continentiæ, & benevolentiæ ſectatores: quæ omnia non fruſtrà „ quidem, neque inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & „ gloriæ conſequuntur; ſed quia in iis ſtudiis non Deo, ſed diabolo ſerviunt, licèt „ habeant temporalem de vana laude mercedem; ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem: Et ita maniſeſtiſſimè patet in impiorum animis „ nullam habitare virtutem; ſed omnia „ opera eorum immunda eſſe, atque polluta, habentium ſapientiam non ſpiritalem, ſed animalem; non cœleſtem, ſed „ terrenam; non Chriſtianam, ſed diabolicam; non à Patre luminum, ſed à Principe tenebrarum; dum & ipſa, quæ non „ haberent, niſi dante Deo, ſubdunt ei, qui „ receſſit ab eo.

Et cap. 26. ait „ Vita, ſenſus, & ratio, „ cæteraque corporis, atque animi bona, „ etiam malis, vitioſiſque non deſunt; ſed „ non in illis veri boni perceptio eſt, quæ „ mortalem vitam honeſtare poſſunt, æternam autem conferre non poſſunt. „ Peccata nè præſentem quidem vitam propriè honeſtant. Quis Sanctus dicet, caſtitatem

in honorem idolorum, ſeu dæmonum ſuſceptam, eſſe *honeſtam*, vel *honeſtam* eſſe ſublevationem puellæ pauperis ad caſtitatis ejus excidium perfido animo deſtinatam ? Iſtiuſmodi criminibus nè præſens quidem vita *honeſtatur*; ſed redditur abominabilis.

Talis eſt omnis impiorum, & infidelium actio, quatenus infidelium, & impiorum, ſive impio, & infideli animo imperata. Pelagianorum fuit error ſtolidus, quòd bonitatem operum officiis metirentur, de finibus parum ſoliciti. Contra Sanctus Auguſtinus libro 4. adversùs Julianum cap. 3.: *Virtutes*, inquit, *diſcernuntur finibus, non officiis.* Ideo ait, *virtutes iſtæ*, ut à Pelagio vocabantur, *tali fine turpes, atque deformes ſunt; & ideo nullo modo germanæ, veræque virtutes.* Hunc finem clariùs ſignificat infra dicens: *Virtute civili, non verâ, ſed veriſimili, dæmonibus, vel humanæ gloriæ ſerviebant.*

3 Ita quoque Sanctus Thomas Auguſtinum intelligit 2. 2. quæſt. 23. art. 7., & in cap. 14. Epiſtolæ ad Romanos Lect. 3. „ Cùm dicitur, omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt, ſic intelligendum eſt: „ Omne, quod eſt contra fidem, vel conſcientiam, peccatum eſt, etſi ex genere ſuo bonum videatur: puta, ſi Paganus ad honorem ſuorum Deorum virginitatem ſervet, vel eleemoſynam det, „ hoc ipſo peccat: quia omnis infideliter vivens, vel agens peccat. „ Hac etiam ratione Proſper loquitur „ Quia, „ in iis ſtudiis non Deo, ſed diabolo ſerviunt; licèt habeant temporalem (ab hominibus) de vana laude mercedem; ad illam tamen beatam virtutum non pertinent veritatem: & ita manifeſtiſſimè „ patet, in impiorum animis, nullam habitare virtutem; ſed omnia opera eorum „ immunda eſſe, atque polluta, habentium „ ſapientiam non ſpiritalem, ſed animalem; „ non cœleſtem, ſed terrenam; non Chriſtianam, ſed diabolicam; non à Patre „ luminum, ſed à Principe tenebrarum; „ dum & ipſa, quæ haberent, niſi dante „ Deo, ſubdunt ei, qui primus receſſit ab „ eo. „ Ubi in primis veriſſimum eſt, quod in impiis, & infidelibus, quamdiu tales permanſerint, non ſint virtutes ad veram juſtitiam, & beatitudinem pertinentes; ſive, ut Proſper ait, eorum ſtudia *ad illam beatarum virtutum non pertinent veritatem.*

Secundò agnoſcimus, *omnia eorum opera eſſe immunda, & polluta*, quæ proveniunt *à ſapientia animali, terrena, diabolica, non à Patre luminum, ſed à Principe tenebrarum; dum & ipſa, quæ non haberent, niſi dante Deo, ſubdunt ei, qui primus receſſit ab eo*, ut ipſe S. Proſper explicat, & omnes hoc tempore Doctores tum Angelicum; tum Seraphicum ſequentes intelligunt, uti & quicunque alii Catholici contra Bajanos, Janſenianos, ſive Lutheri, & Calvini diſcipulos ſcripſêre: quod tamen non impedit, quin aliquæ in impiis, & infidelibus volitiones, & actiones ſint innocuæ, bonæ, honeſtæ, ſive, ut Proſper loquitur, quædam *corporis, atque animi bona, quæ mortalem vitam honeſtare poſſunt*; quamvis in iis *veri boni* ad beatitudinem conducentis *perceptio non ſit*, ſive, ut idem explicat, *ad illam beatam virtutum non pertineant veritatem*. Sic Author operis imperfecti in Matth. hom. 25.: *Si infidelis fecerit opus bonum, hic ei prodeſt opus ipſius, & hic ei reddit Deus bona pro opere ſuo: in illo autem ſeculo* (futuro) *nihil ei prodeſt.*

4 Aliàs dedimus, & Hieronymum in caput Ezechielis 29. dicentem: *Ex eo quòd Nabuchodonoſor mercedem accipit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint non abſque mercede Dei judicio præteriri*: non abſque mercede ſcilicet temporali, ſicut Nabuchodonoſoris, illo Ezechielis capite deſcripta merces, ſolummodo temporalis fuit; qualis fuit etiam *Romanorum*, qui, teſte Auguſtino lib. 5. de Civit. c. 12.: *Juſtitia, & actibus ſtrenuis promeruerunt à Deo Imperium.* Mercedis autem quantùlibet exilis retributio eſt approbatio operis, quam perfectiſſima Dei ſanctitas, & ſapientia crimini, vel delicto etiam minimo concedere nunquam poteſt; unde evidens eſt Sanctorum Patrum, atque ipſius Scripturæ ſignificatione obviâ acceptæ teſtimonio, non omnia Infidelium, etiam in infidelitate adhuc manentium, opera eſſe peccata; non quidquid fit *ſinè ſacrificio fidei, eſſe impuritatem, & indignitatem.*

5 Explicandum ſupereſt ex ſententia Proſperi, *dum & ipſa, quæ non haberent, niſi dante Deo, ſubdunt ei, qui primus receſſit ab eo.* Corpus ſcilicet, & animam cum ſuis facultatibus, ſubdunt diabolo. Præterea ſubdunt ei inſpirationes bonas; & excitationes, quas à Deo acceperant ad bonum, convertunt in uſum pravum, & à Dei voluntate maximè alienum, ut Sanctus Thomas pulcherrimè explicat, in caput nonum Epiſtolæ ad Rom. lect. 3. „ Ad malum (inquit) „ dicitur Deus inclinare, vel ſuſcitare hominem occaſionaliter, in quantum ſcilicet Deus homini aliquid proponit, vel interiùs, vel exteriùs, quod, quantum „ eſt de ſe, eſt inductivum ad bonum; ſed „ homo propter ſuam malitiam perversè „ utitur ad malum .... Dedit ei Deus locum

„ locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in
„ in ſuperbiam. Et ſimiliter Deus, quantum
„ eſt de ſe, interiùs inſtigat hominem ad
„ bonum; Puta Regem ad defendendum
„ jura Regni ſui, vel ad puniendum rebel-
„ les; ſed hoc inſtinctu bono malus homo
„ abutitur ſecundùm malitiam cordis ſui
„ .... Hoc modo circa Pharaonem
„ accidit, qui, cùm à Deo excitaretur ad
„ Regni ſui tutelam, abuſus eſt ad crude-
„ litatem „ perperàm ſcilicet ſubſumendo, atqui Populus Iſrael Regno meo inſidiatur, violat jura, turbat quietem publicam: ex quo falſiſſimo ſubſumpto ſequebatur non minùs iniqua concluſio; igitur Populus Iſrael vexationibus affligendus eſt, laboribus opprimendus, extirpandus ſuppliciis. Ut autem nemo repente fit peſſimus, fieri potuit, Pharaonem primis inſtinctibus bonis aſſenſum liberum, & innocuum præſtitiſſe, quo nempe judicaret, ſibi convenire Regni, & quietis publicæ defenſionem, eamque liberâ decerneret voluntate, quæ quamdiu in generali ſtetit propoſito, præſcindente à caſibus, quibus decretum illud Dei peſſimè applicatum eſt, innocua erat, laudabilis, & à Deo inſpirata.

6 Exemplum aliud ſtatui poteſt in Polemone, ad cujus à luxuria converſionem obtinendam Deus uſus eſt Xenocrate Philoſopho, qui rationibus Philoſophiæ, & Polemonis ingenio convenientibus oſtenderet luxuriæ turpitudinem, & virtutis ei oppoſitæ honeſtatem perſuaderet, addente Deo illuſtrationes in intellectu, & motus in voluntate congruos, quos ſive naturalis, ſive ſupernaturalis ordinis vocaveris, Deus adhibuit ad extrahendum juvenem è cœno carnalium voluptatum. Succeſſu propoſitum Dei non caruit: horrorem Polemo tam turpis vitii concepit, ut ab eo quidem animum deinceps averteret; ſed nondum à cultu falſorum Numinum, ad quorum forſitan ardentiorem tranſtulit adorationem, quem à voluptatibus abſtraxerat affectum; quaſi vel Idolis acceptum deberet, vel ſuis viribus comparaſſet continentiam, quæ veri donum fuerat Conditoris, teſte Auguſtino Epiſtola 130.

Quamdiu igitur Polemo Idolorum cultui adhæſit, veri inſcius Benefactoris, ad eum pertinere potuit reprehenſio Proſperi: *Dum & ipſa, quæ non haberent, niſi dante Deo, ſubdunt ei, qui primus receſſit ab eo.*

Nolim ab hac reprehenſione penitùs eximere, etiam *Romanos*, qui *juſtitiâ, & actibus ſtrenuis promeruerunt à Deo Imperium*, teſte Auguſtino ſupra: & qui juxta eundem

Epiſtola 5. ad Marcellinum: *Rempublicam conſtituerunt auxeruntque virtutibus, etſi non habentes veram pietatem erga Deum verum, qui etiam illos in æternam Civitatem poſſet ſalubri religione perducere .... Deus enim ſic oſtendit, quantum valerent civiles, etiam ſinè vera religione virtutes.* Nolim, inquam, etiam hos prædicare liberos à reprehenſione, quam Ethnicis intorquet ſæpius Proſper, quòd *ipſa, quæ non haberent, niſi dante Deo, ſubderent ei, qui primus receſſit ab eo.* Ut enim Romani iſti cum *juſtitiâ, & ſtrenuis ſuis actibus* retinuerunt falſorum adorationem Numinum, fieri natum eſt, ut, quæ à Deo vero acceperant beneficia, ab Idolis ſibi proveniſſe arbitrarentur, aut fingerent; indéque inanes Deos, & in eis dæmonem colerent impenſiùs. Verùm non iſtud eſt, de quo Catholici cum hæreticis, & Conſtitutionis adverſariis altercamur; nam infidelis iſta actionum ad dæmonis cultum relatio, etſi plurimos actus externâ ſpecie bonos direxerit, potuit tamen actibus etiam pluribus eſſe poſterior, vel extranea, atque adeò eorum intentionem innocuam minimè vitiare. Non vitiaſſe re ipſa, ex tot noſtris probationibus manifeſtum eſt.

7 Si quis aliàs Chriſtianus ad eum perverſitatis apicem diabolicâ abripiatur malitiâ, ut ſe ipſum, & quæcunque priùs rite ſuſceperat Sacramenta, quæcumque opera, ſive ex cœleſti, & ſupernaturali gratia, ſive naturæ lumine, & quocunque Divino intrà naturæ ordinem adjutorio laudabiliter fecerat, devoveat dæmoni; ſacrilegio quidem ſe contaminabit maximè execrabili; *dum & ipſa, quæ*, ut ait Proſper, *non haberet, niſi dante Deo, ſubdit ei, qui primus receſſit ab eo.*

Quo quidem ſacrilegio perdet ſimul omnia vitæ ſuperioris merita; ſed nunquam efficiet, ut quæcunque priùs recta fuerant, & pridem deſiêre, in crimina convertantur, quod in Chriſtianis, à vita laudabili in impietatem poſtea decidentibus clarum eſt: locum quoque obtinere potuit in Ethnicis aliquibus minùs malis, ut fuit Nabuchodonoſor, propter præſtitum Iſraeli contra Tyrios auxilium, donatus à Deo mercede: & fuêre Romani, teſte Auguſtino, *Juſtitia, & actibus ſtrenuis à Deo promeriti Imperium.* Supponamus, illos poſtea ab actibus bonis ad crimina deſciviſſe; imò & priora quælibet facta tribuiſſe dæmonibus; cadet quidem etiam in eos exprobratio Proſperi, quòd ea, *quæ non haberent, niſi dante Deo, ſubdant ei, qui primus receſſit ab eo*; ſed iſtud eorum poſterius ſacrilegium non efficiet, ut

Google

opera omnia, ſive indifferentia, ſive bona, & quæ,nonniſi dante Deo per auxilium ſpeciale, vel naturalis, vel ſupernaturalis ordinis,acceperant,à ſuccedente dein perfidia corrumpantur. Quæcunque Deo donante ſive à Chriſtianis, ſive ab Ethnicis honeſta, & Divino judicio viſa ſunt digna præmio ut in Nabuchodonoſore, & Romanis illis patuit, bonitatem perdere nequeunt intrinſecam; minùs autem in crimina converti; etſi meritum deinceps ab introeunte novo ſcelere extinguatur.

8 Nihil itaque in Sancti Proſperi ſententia eſt, quod, ſi cum circumſtantiis introſpiciatur, à communi, & definito Eccleſiæ dogmate recedat. Altera hic non contemnenda circumſtantia eſt, quòd Proſper fuerit non ſolùm Auguſtini in omnibus ſectator ſedulus; ſed etiam acerrimus defenſor, ut nulla ratione veriſimile ſit, eum in doctrina Auguſtini tam perſpicua cæcutiiſſe, vel noluiſſe Ducis ſequi veſtigia.

Sic meliùs conſulimus Proſpero, quàm Janſenius, qui ejus authoritate abuti ſolitus, cùm videret alicubi apertè nimiùm ſuis novitatibus adverſantem, facilè contempſit, *quia Proſpero doctior fuit, & antiquior Auguſtinus*; cum hoc, inquit, *genuiniùs, veriùſque reſpondeo*, pro quinta Propoſitione dein hæreſeos, & blaſphemiæ damnatâ. Ita Janſenius lib. 3. de gratia Chriſti cap. 21.

Nos verò nihil authoritatis Proſpero detrahi patimur; ſed ad præſentem controverſiam quod attinet, verba ejus cum Scripturarum oraculis, cùm Summorum Pontificum contra Bajum Conſtitutionibus, cum Auguſtino, Hieronymo, & cæteris Patribus, cum Doctoribus Angelico, & Seraphico, cum communi Eccleſiæ ſenſu ſæpius definito, confirmato à CLEMENTE XI., atque adeò cum ſenſu unicè Catholico, facilè componimus: explicando videlicet Proſperi ſententiam, quemadmodum oportet, de Infidelibus, ut Infidelibus. Inhæreat itaque ſemper infixa Catholico Lectori aurea Aquinatis interpretatio, quæ eſt in cap. 14. Epiſtolæ ad Romanos Lect. 3.: *Cùm dicitur omne,quod non eſt ex fide,peccatum eſt, ſic intelligendum eſt, omne, quod eſt contra fidem, vel conſcientiam, peccatum eſt; etſi ex genere ſuo bonum videatur; puta, ſi Paganus ad honorem ſuorum Deorum virginitatem ſervet, vel eleemoſynam det*. Sic etiam *oratio impii* ut impii *vertitur in peccatum*, ut explicat iterum Sanctus Thomas 2. 2. quæſt. 83. artic. 15. corp., & 16. corp.: *Puta, ſi petat à Deo complementum ſui peccati*. De talibus quoque operibus, & virtutibus hæreticorum, ut hæreticorum, ſive quas ad hæreſeos propagationem, & conciliandam apud ſimplices novitatibus ſuis authoritatem aſſumunt, vel ſimulant, idem uſuvenit judicium. Cum iſtiuſmodi virtutum larvis pugnandum diu fuit Doctori Mellifluo.

Ildephonſum principem *deceperat ſpecies pietatis* in Henrico hæretico, Petri Bruiſii hæreſes reſuſcitante, ut ait Bernardus Epiſt. 240. ac dein Serm. 65. in Cantica: „ Recens (inquit) vaſtatio Vineæ Vulpem indicat adfuiſſe: ſed neſcio qua arte fingendi, ita ſua confundit veſtigia callidiſſimum animal, ut quà vel intret, vel exeat, haud facilè queat ab homine deprehendi..... Si fidem interroges, nihil Chriſtianius: ſi converſationem, nihil irreprehenſibilius; & quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in teſtimonium ſuæ fidei frequentare Eccleſiam, honorare presbyteros, offerre munus ſuum, confeſſionem facere, Sacramentis communicare: quid fidelius? Jam quod ad vitam, moreſque ſpectat, neminem circumvenit; neminem ſupergreditur: pallent inſuper ora jejuniis: panem non comedit otioſus; Ubi jam Vulpes? „ Hæc omnia nempe faciebat hæreticus *in teſtimonium ſuæ fidei* ad illiciendos in ſua retia incautos: ideo *quæ dictis loquitur, factis probat*. Tales infidelium, ut infidelium, virtutes meritò Sanctus Proſper exagitat, & rejicit ut *immundas*, ut *diabolicas*.

10 Rejecit pariter S.Bernardus in Arnaldo hæretico Epiſtola 195. *Si vultis ſcire*, inquit; *homo eſt neque manducans, neque bibens, ſolo cum diabolo eſuriens, & ſitiens ſanguinem animarum*. Et paulò ſupra, *qui utinam tam ſanæ eſſet doctrinæ, quàm diſtrictæ eſt vitæ!* Sed in quem ſcopum collimat ea *vita diſtricta*, & apparens auſteritas? Perſuaſionem prætendit hæreſeos, à tam ſancto videlicet novo Apoſtolo prædicatæ: *cum ſolo diabolo eſurit, & ſitit ſanguinem animarum*. Quæ virtutes oculis hominum magis apparuere conſpicuæ, quàm primorum Anabaptiſtarum?

De his Meshovius Hiſt. Anabap. l. 2. num.3. „ Erat res cunctis ſtupori, & admirationi, ſpeciemque referebat ſpiritualis cujuſdam vitæ, quam novi illi, & renati homines per adumbratam quamdam ſeveritatem, rigoremque inchoaſſe credebantur. Neque enim aut riſu umquam, aut jocis ſeſe oblectabant; Sed continuò, ſi quid palàm agendum erat, ſuſpiria altè ducebant, ingemiſcebantque; quin

„ quin & uberes ſubinde profundebant la-
„ erymas, & vanitates hujus mundi co-
„ ram civibus deplorabant. Hinc miri per
„ urbem ſermones ſpargebantut, à rudio-
„ ribus præſertim, quibus illi ſuis fraudi-
„ bus illudebant. Scribant quidam (ita
„ namque de iis loquebantur) de Ana-
„ baptiſtis, quod velint: dicant, ſeditioni-
„ bus eos deditos, & Chtiſtianæ Reipubli-
„ cæ interitum machinari: ex vita certè
„ illorum, opetibus, doctrinâque, quàm
„ id falſum ſit, evidenter elucet; cùm nec
„ jurare eos, nec blaſphemare, nec, quæ
„ ſua ſunt, quærere; ſed ea tantùm quæ
„ Chriſti ſunt, quæ Sctipturis conformia,
„ promovere videris. Ecquis hæc non
„ veta, & maximè Chriſtiano homine di-
„ gna dixerit? „ Sed cùm ſint virtutes
hæreticorum, ut hæreticorum, infideli ſci-
licet animo ad diſſeminandam faciliùs, &
firmandam hæreſim ſuſceptæ, quid aliud eſ-
ſe poſſunt, quàm *immunditiæ*, ut de infide-
lium, quatenus infidelium, actibus catholi-
ca docet Eccleſia, & docuêre ſemper Pa-
tres, etiam Proſper, quos ſaniùs, quàm
Janſeniſtæ, interpretantur Scholaſtici Or-
thodoxi cum Scholæ principibus Angelico,
& Seraphico. Notiſſimus S. Saleſii conſen-
ſus eſt, cujus doctrinam novatoribus infe-
ſtiſſimam dabimus, ubi de Amore Dei, &
æterni timote ſupplicii occurret diſcepta-
tio.

CAPUT VI.

Digreſſio de apparentibus Janſeniſtarum Virtutibus Saetificio Fidei *deſtitutis*.

1 CElare Lectorem nolim, quæ mihi ſupetiùs, Virtutes Anabaptiſtatum deſcribenti, cogitatio oborta ſit de Janſeniſtarum Sanctitate non multùm diſſimili. Juxta novos hos Apoſtolos, & Eccleſiæ tam in dogmatibus, quàm in moribus Reformatores, ſoli ipſi cum ſuis aſſeclis ſancti ſunt: ſoli Eccleſiam Chriſti conſtituunt, juxta propoſitionem 72. & ſex ſequentes.

Didicêre hoc à Joanne Vergerio Abbate Sancyrano fido Janſenii Achate, & novæ Sectæ Confundatote: de quo iſtud habetur juratum teſtimonium Abbatis Ciſtercienſis Joannis de Jovaud. „ Cùm non diſſimula-
„ rem, me iſtiuſmodi novitatibus (quas
„ Sancyranus effutierat) præferre commu-
„ nem praxim Eccleſiæ; quid, rogabat San-
„ cyranus, Eccleſiæ nomine intelligis? Cœ-
„ tum, reſpondebam, fidelium, compoſitum
„ ex Summo Pontifice, Ptælatis, Doctori-
„ bus, Presbyteris, Religioſis, & populo.
„ (Sancyranus autem,) o quantum, (in-
„ quiebat,) remotus es à veritate! Eccle-
„ ſia iis tantùm rebus conſiſtit, quæ fuerunt
„ ante ſex ſæcula ſuperiota. Præſens con-
„ gtegatio Pontificis, Prælatotum, Paſto-
„ rum, Doctorum, Religioſotum, & Popu-
„ li, quos videtis vivere ſub iiſdem legi-
„ bus, non alio ſenſu dici poteſt Eccleſia,
„ quàm quòd in loeum veræ Eeccleſiæ ſuc-
„ ceſſerit; quemadmodum aqua cœnoſa
„ & fœtida eundem alveum occupans,
„ quem olim aqua viva, limpida & ſalubris
„ ejuſdem fluminis nomiue appellatur. Ne-
„ que hæc Eccleſiæ corruptio ſolùm in mo-
„ ribus eſt; ſed in pluribus etiam dogma-
„ tibus: perpauci ſunt, qui Eccleſiæ filii
„ dici meteantur. Si me audire, & ſequi
„ conſtituis, evidenter tibi ex doctrina
„ Patrum, & Conciliorum demonſtrabo,
„ uſque ad quæ ſæcula duraverit vera Ec-
„ eleſia, quo tempore deſtrui cępta ſit: tem-
„ pus ædificandi: tempus deſtruendi. Deus
„ ipſe Eccleſiam diſſolvit: tempus ædifi-
„ candi tranſiit: Epiſcopi, Eccleſiaſtici,
„ Religioſi, pletique ſpiritu Chtiſtianiſ-
„ mi, ſpititu gratiæ, & Eccleſiæ deſtituti
„ ſunt.

2 Epiſcopus Lingonenſis, aliàs Saneyrani fautor, ab ejus dein novitatibus, &, ut ajebat, hypocriſi averſus, hanc de eo declarationem ſcriptam tradidit Supremo Galliarum Cancellario die 11. Julii 1638.,
„ Monialibus Conventûs, cui nomen à SS.
„ Sacramento, directorem ſpiritûs dedi
„ Abbatem Sancyranum, quòd ad ſpiri-
„ tualem eatum profectum idoneus vide-
„ retur; ſed, antequam ſatìs eum nove-
„ rim. Ubi in hoc monaſterio ſtabilitus
„ eſt, Monialium ſibi captabat intellectum,
„ neque id difficile ei fuit, mullercularum
„ ingeniis in mutationem ſemper, & novi-
„ tatem propenſis. Omnes exemplo ſuo
„ præceſſit Maria Angelica Arnauld (An-
„ tonii Arnaldi Soror) tunc Monaſterii
„ Superior: cui Sancyranus ptæcipiebat,
„ ut ſuas cogitationes, quas ei pandebat,
„ nemini indicaret: me celaret in primis
„ modum, quo iu ejus ditectione utere-
„ tur.... Ex Sancyrani inſtructione non
„ loquebantur, niſi de pœnitentia: jacebant
„ humi proſtratæ in variis Monaſterii lo-
„ eis; in choro præſertim: confitebantur
„ tarò, tatiùs communicabant.... Ita ra-
„ piebatur Maria Angelica colloquiis San-
„ cyrani, ita iis mentem impleverar, ut
„ non loqueretur, niſi de Eccleſia primiti-

va

„ va, de Canonibus, de conſuetudinibus
„ primorum Chriſtianorum, de Conciliis,
„ de Patribus, præcipuè de S. Auguſtino.
„ Hæc ingeminabat fœminis ſe inviſenti-
„ bus, quæ ſermonis ejuſmodi ſibi mini-
„ mè convenientis ineptias explodebant.
„ De tam incongrua cum proximis agendi
„ ratione edoctus, monebam Mariam An-
„ gelicam; ſed profectu exiguo; quia &
„ me ipſum iiſdem ſermonibus detinebat,
„ identidem memorans S. Auguſtinum de
„ gratia, & S. Paulum de Prædeſtinatione;
„ ſed tam inſulsè, ut ſatìs pateret, loqui
„ eam tantùm temerè audita, minimè in-
„ tellecta. Cúmque nec in illo, nec in cæ-
„ teris dogmatibus Sancyrano conſenti-
„ rem, utpote nimis alienis à communi
„ præſentis Eccleſiæ uſu, & doctrina, hinc
„ vehemens Sancyrani adversùs me indi-
„ gnatio, & odium . . . . quod crevit, quan-
„ do ſcivit occulta myſteria ſua à me re-
„ velari: Myſteria voco arcanas ejus ſen-
„ tentias in dogmaticis, inter quæ ſunt
„ ſequentes: *Concilium Tridentinum non*
„ *fuit verum Concilium. Sacramentum Pœni-*
„ *tentiæ non delet peccata: Communio plus*
„ *valet ad delenda peccata, & diſponendum*
„ *hominem ad beatam mortem, quàm confeſ-*
„ *ſio; ideo magìs expedit peſte infectis, aliiſ-*
„ *que moribundis adminiſtrare Sacramentum*
„ *Eucbariſtiæ, quàm pœnitentiæ &c.*

Tandem, ait idem Epiſcopus „ à Sancy-
„ rani converſatione abſtineo propterea
„ quòd ex pluribus congreſſibus explora-
„ tum habeam ejus ingenium contumelio-
„ ſum, violentum, irreverens erga quoſ-
„ cumque ſibi ratione quantumvis ſolidâ
„ contradicentes.

3 Aliud de Sancyrano teſtimonium eſt Iſaaci Habert Vabrenſium Antiſtitis in ſua *Fidei* adversùs Janſenianos *Defenſione* parte 2. pag. 20. *Numquam*, inquit, *diſcipulos initiandos ſuſcipiebat, utì immediatè ex ipſis fatentibus cognovi, quin inciperet à depreſſione, reprebenſione, & contemptu doctrinæ communis, ingeminando oculis clauſis, retorto capite, elata manu, geſtu ſevero, & quodammodo repellente: Ignorantia, tenebræ, errores ſtupendi, cæcitas ubique!*

Hoc duce, hoc magiſtro uſus eſt Janſenius, non ſolùm annis pluribus in Gallia habitans; ſed & in Belgium redux, perpetuo litterarum commercio, conſiliorum omnium, & arcanorum mutuâ communione. Sancyrani conſilio creditur Janſenius luctuoſiſſimum Eccleſiæ opus ſuſcepiſſe, in quo, ut teſtatur Urbani VIII. Conſtitutio, quæ incipit IN EMINENTI, *Compertum fuit, multas ex propoſitionibus, à prædeceſſoribus noſtris, olim, ut præfertur, damnatis contineri, & magno cum catbolicorum ſcandalo, & autboritatis dictæ Sedis contemptu, contra præfatas damnationes, & probibitiones defendi . . . . . malo in ſcandalum totius Reipublicæ Chriſtianæ, & Fidei Catbolicæ perniciem vertenti*. Sit tamen pax manibus Janſenii, quia ſe, ſuumque librum aliquoties in vitâ, & in mortis articulo, publicis Teſtamenti tabulis, Sedis Apoſtolicæ judicio ſubmiſit. Si verò in dogmatum ſuorum defenſione, ut ſui hoc tempore diſcipuli, contumax permanſiſſet, quid de ejus ſtatueretur virtutibus, quibus ad conciliandam opinionibus ſuis olim ſæpius damnatis, & apertè hæreticis authoritatem, Sanctitatis apud diſcipulos famam ambitioſiùs forſitan captaſſet?

4 Tales profectò virtutes, vel inania virtutum ſimulacra, qualia in obſtinatis Janſenianæ hæreſeos Sectatoribus hodie conſpiciuntur, ſuſpecta meritò ſunt, ut iis ſimilia cenſeri debeant, de quibus S. Proſper ſuperiore adversùs Collatorem capite cenſuit, quod eorum authores *non fruſtrà quidem, neque inutiliter* virtutes illas apparentes habeant, *multumque ex eis in bac vita bonoris, & gloriæ* (à ſuis, & nimiùm ſimplicibus) *conſequantur; ſed quia in iis ſtudiis non Deo; ſed Diabolo ſerviunt; licèt babeant temporalem de vana laude mercedem, ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem. Et ita manifeſtiſſimè patet, in impiorum animis*, (quales indubiè ſunt Janſeniſtarum, quorum ignorantia, & error non eſt excuſabilis) *nullam babitare virtutem; ſed omnia opera eorum* (Janſeniſtarum, ut Janſeniſtarum) *immunda eſſe, atque polluta, babentium ſapientiam non ſpiritalem, ſed animalem; non cœleſtem, ſed terrenam; non Chriſtianam, ſed diabolicam; non à Patre luminum, ſed à Principe tenebrarum; dum & ipſa, quæ non baberent niſi dante Deo, ſubdunt ei, qui primus receſſit ab eo.*

Talem eſſe quorumdam ſuorum zelum cauſæ ſuæ vehementiùs faventium agnoſcere videtur ipſe Queſnellus in tertio ſuo documento, ſive ut gallicè vocat *Troiſeme memoire*, præfationis pag. VI. ubi ſuos monet ut juxta Apoſtolum 1. Tim. 2. *levent manus*
„ *puras ſinè ira, & diſceptatione*, manus &
„ animos non contaminatos invectivis, ſa-
„ tyris, & verſibus famoſis, plenis felle, &
„ malitiâ, quæ provenire nequeunt ab in-
„ dignatione illa ſancta, quam veritati læ-
„ ſæ, & proculcatæ charitas denegare non
„ poteſt. Sed profluunt ab indignatione
„ nimiùm naturali, & à zelo, qui tum lumi-
ne

„ ne deſtituitur, tum menſurâ. Talibus ve-
„ ritas auxiliis non eget; quin novum ei
„ vulnus infligitur, dum authoritas, cui
„ commiſſum veritatis depoſitum eſt, acer-
„ bius impugnatur. Quicumque veritatem
„ diligunt, quemadmodum amari ipſa de-
„ ſiderat, ſcriptis iſtiuſmodi applaudere
„ minimè poſſunt. Qualemcumque ego in
„ hac cauſa partem habeo, dolerem pro-
„ fectò plurimum, ſi talem vindicandæ ve-
„ ritatis modum crederer approbare.

5 Magis laudabilis foret iſta Queſnelli in reprehendendis ſuorum ſatyris, & libellis famoſis æquitas, ſi non & reprehenſio iſta plus ſimulationis ludicræ in authore præſeferre videretur, quàm ſeriæ increpationis; ac proindè ad fallendos potiùs ſimplices, quàm caſtigandos reos ſtudioſè compoſita. Quid enim ſatyræ illæ, & libelli famoſi amaritudinis continent, quid irreverentiæ, & temeritatis contra Chriſti Vicarium; & latam ab eo ſententiam, quod non reperitur in pluribus Queſnelli ſcriptis, qualia ſunt contra Decretum *Indicis* prohibens *diſſertationes* ejus *in opera S. Leonis*: contra Decretum Alexandri VIII. damnans articulos 31.: contra diſpoſitionem CLEMENTIS XI. circa Archiepiſcopum Sebaſtenum, & adhærentes ei Schiſmaticos, contra priorem *Obſervationum Moralium* cenſuram? quæ quidem ſcribendi ratio adversùs latas ſuprema Authoritate Sententias, effrænem ubique prodit audaciam, impudentiam irreligioſam, animum ſchiſmaticum, & omni prorſus vacuum charitate. Atque hæc in Queſnelli & ei adhærentium libellis delicta conſpiciuntur ubique obvia: non de his tamen ſolummodo eſt juſtiſſima catholicorum querimonia; ſed vel maximè de erroribus impiis, blaſphemis, hæreticis, qui ſæpius damnati identidem reſuſcitantur, defenduntur, infarciuntur legentibus.

6 Hinc oritur quæſtio ad præſentem pertinens controverſiam, an in Queſnello, & ejus Sectatoribus *nihil ſit, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*; cùm in illis vera fides, ſive, ut phraſi propoſitionis loquar, *Sacrificium Fidei* minimè reperiatur. Manifeſta contra Queſnellum apparet iſta ex ejus ſenſu conſecutio. Idem flueret conſectarium ex illo Apoſtoli ad Rom. 14. *Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, & ex objecto ſuperiùs Proſperi textu, *in impiorum* (maximè infidelium) *animis nullam habitare virtutem; ſed omnia opera eorum immunda eſſe, atque polluta*. Verùm nos, Duce Angelico, & cæteris Doctoribus catholicis, ſententiam Apoſtoli, & Proſperi intelligere malumus de operibus contrariis fidei, vel conſcientiæ, ſive quæ ab impiis, & infidelibus tanquam talibus fiunt, ad impietatis augmentum, vel confirmationem perfidiæ.

Non igitur omnia porſus infidelium, hæreticorum, etiam eorum, cum quibus hìc nobis colluctatio eſt, de *impuritate*, & *indignitate* arguimus; ſed applicandum ipſis ducimus Auguſtini effatum de Philoſophis Ethnicis lib. de Spiritu, & Littera cap. 26. *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat illis, qua legitimum aliquid anima rationalis, & ſentit, & facit: & ſicut non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſinè quibus hæc Vita non ducitur; Sic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur.* Sed errar plurimùm Auguſtinus, ſi hodierni ejus prætenſi diſcipuli veritatem aſſerant, nulla omnino, & nè minima quidem bona opera multitudini hominum longè maximæ concedentes; quàm enim exigua pars mortalium fidelis eſt, ſi eam cum infidelium impiorum, Judæorum, hæreticorum, in quibus nullum eſt veræ *fidei ſacrificium*, numero comparaveris!

Tales invenire perfacile eſt, utpote quibus, & minimè occultis ſcatet Orbis pars longè major; unde, ſi ubicunque defuerit, *ſacrificium fidei, nihil ſit, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*, multò faciliùs erit reperire impios abſque ullo bono opere, quàm eo reverà præditos. Quapropter inſiſtentes potius veſtigiis tutiſſimis Scripturarum, Patrum, etiam Auguſtini, & Hieronymi, tot Summorum Pontificum, Principum Scholaſticorum Angelici, & Seraphici, concludamus, non omnia infidelium opera eſſe peccata, neque virtutes Philoſophorum, aut hæreticorum omnium eſſe vitia.

7 Redit adverſariorum cavillatio, Auguſtinum non ſimpliciter, & penitus bona vocare; ſed ſecundùm quid ratione officii, quamvis, ſi cum fine accipiantur, ſimpliciter perverſa ſint. At evidens eſt oppoſita Auguſtini ſententia lib. de Spir., & litera cap. 26. ubi ait: *In numero etiam hominum impiorum, nec Deum verum veraciter, juſtèque colentium quædam facta legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus; verùm etiam meritò, rectèque laudamus; quanquam, ſi diſcutiatur, quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur*: ubi perſpicuè Sanctus Doctor aliqua Gentilium opera, etſi pau-

Digitized by Google

pauca agnoſcit, quæ tum officio, tum fine bona ſint. Clariſſimus, & prorſus ineluctabilis ejuſdem S. Antiſtitis locus ſæpius à me allegatus, & ad frangendam adverſariorum pervicaciam ſemper ipſis ingerendus eſt ex lib. 5. de Civitate Dei cap. 18.: *Romani juſtitia, & actibus ſtrennis promeruerunt à Deo Imperium*. Edicant adverſarii, an unquam in ſana Theologia legerint, meritum bonum à Deo accipi ſecundùm officium operis, ſi finis perverſus ſit: an Deus juſtus, ſapiens, ſanctus, laudare, & præmio afficere poſſet caſtitatem virginum Veſtalium, officio honeſtam; ſed infidelitatis fine damnabilem? An præmio donare eleemoſynam puellæ pauperi datam fine luxuriæ? Quiſquis talia opera propter officium bonum, nequidquam obſtante fine peſſimo, laudanda, ac præmio digna cenſeret, nè is ſapientum omnium judicio damnaretur, ut infamis luxuriæ, & infidelitatis approbator.

Quapropter neceſſe eſt, Deum etiam in Nabuchodonoſore, & exercitu ejus, Judæis contra Tyrios opitulanti actum aliquem juxta S. Hieronymi ſententiam deprehendiſſe, non officio ſolummodo bonum; ſed fine pariter innoxium; aut Deum ſtultitiæ argui, & iniquitatis, qui laudaverit, & præmio dignum cenſuerit temporali, quod gravia merebatur apud inferos ſupplicia. Maneat itaque juſtiſſimè, & ſapientiſſimè damnata Queſnelli *Obſervatio moralis de Sacrificio Fidei* ſtatuens, *quod ſine hoc nihil ſit, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*: quæ ſi ſubſiſteret, neceſſaria ſequeretur concluſio, tot Queſnelli placitis de hæreſi convictis, omnia ipſius, atque ei adhærentium opera nihil, niſi impuritatem, indignitatemque continere.

Præcedentium quinque Propoſitionum de libertate ſinè gratia impugnatio iterata.

CAPUT I.

Inſtaurata inaniter Queſnelli defenſio in Hexaplis.

1 POſtquam Hexaplorum Author damnatas propoſitiones ſingulas de libertate ſinè gratia defendere conatus eſt 2. editionis pagina 208., inſultat CLEMENTI XI. hac magnificâ; ſed mendaciſſimâ inſcriptione: PATER QUESNELLUS SE IPSO JUSTIFICATUS. „ De quo nè dubites (inquit) propoſitiones jam relatæ in ſenſu ſuo naturali non „ continent, niſi veritates ſanctiſſimas, & „ Chriſtianæ pietatis, ac demiſſionis fundamenta. His veritatibus edocemur, nos „ ſinè gratia non ſolùm nihil boni facere „ poſſe; ſed neque aliud poſſe, quàm peccare: quod nobis, & propriæ relicti infirmitati, non ſimus, niſi tenebræ, & error in intellectu; miſeria, & corruptio in „ voluntate: quòd, niſi Deus prædicationem Verbi ſui, & exteriores gratias unctione ſui Spiritûs comitetur, non ſerviant, niſi ad nos obdurandos, propter „ contemptum, quo à nobis excipiuntur: „ atque adeò non ſerviunt; niſi ut nos „ reddant ſceleratiores, quò magis imbuimur notitiâ præceptorum. Iſtiuſmodi „ veritates ſunt, quæ propoſitionibus illis „ continentur, & quas altè animo impreſſas ſervat, quiſquis vero nomine Chriſtianus eſt. Denique eæ veritates ſunt, „ quæ pietatem inſpirant maximè ſimplicibus. Non ignoramus tamen ſenſum perverſum, qui eis ab inimicis gratiæ „ Chriſti attribuitur. Divulgant ſcilicet „ iis inſtaurari unum ex erroribus Janſenio imputatis de mandatorum Divinorum obſervatione impoſſibili: quod adimendo hominibus veram bonorum operum facultatem, liberum deſtruant arbitrium; ac denique Deum nobis ſtatuant „ injuſtum, atque exoticum, qui rationem nulla motus deſerat quemlibet. In præmiſſis animadverſionibus expoſita omnium oculis fuit propoſitionum ſecundùm ſe, ſive in ſenſu proprio Apologia. „ Nunc & ipſe Author ab omnibus impactis erroribus vindicandus eſt. Exhibebitur primò docens, mandata Dei non „ eſſe impoſſibilia; ſed hominem ea ſemper implere poſſe, quando vult. Secundò boni operis impoſſibilitatem ſinè gratia, non eſſe defectum poteſtatis naturalem, & abſolutum; ſed voluntarium, „ ortum ex perverſitate, & corruptione „ animi libera. Tertiò deſertionem Divinam eſſe punitionem præcedentis delicti. „ Hactenus Hexapla.

2 Nos Propoſitiones ſingulas in ſignificatione ſua naturali; ac dein etiam cum circumſtantiis Authoris, & ſenſûs ab eo intenti, prout in pluribus ipſius eòdem conſpirantibus Articulis apertiſſimus eſt, ubique accepimus, neque aliter eas uſquam accuſamus, atque convellimus. Quòd in Hex-

Hexaplis vocentur *veritates ſanctiſſimæ, & Chriſtianæ pietatis, ac demiſſionis fundamenta*, mirum non eſt, cùm is, qui *Panegyrim Janſenianam edidit*, ac dein *Apologiam novam doctrinæ ſanctæ Cornelii Janſenii*, in alio ad *populum fidelem monito*, omnes Queſnelli damnatos articulos ſimili decoraverit encomio.

Unus quoque ex Janſenii poſt primam prohibitionem Approbatoribus ſcribebat: *Ego, licèt indiguiſſimus in me ipſo, prædictam* (Janſenii) *doctrinam veræ humilitatis, vitæque ſpiritualis fundamentum eſſe reperio*. Alius eodem tempore: *perſentiſco, quòd ex lectione Janſenii plus, quàm ex tot aliis à me lectis, licèt piiſſimis Authoribus proficiam in humilitate, & diffidentia de nihilo noſtro totali*. Et quidem quoad libertatem ſinè gratia nihil in damnatis Queſnelli Propoſitionibus eſt, quod ſuum eſſe noluerit Lutherus, Chemnitius, Melanchton, Bucerus, Calvinus, Chamierus, & Petrus cognomento Martyr.

3 Ar, inquies, cur Queſnellus hic, ſive quiſquis eſt ejus vindex, prætermiſit opera *ſinè ſacrificio fidei*, de quo enuntiat Propoſit. 42., quod *ſinè hoc nihil ſit, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*? Idem Theologis iſtis videtur eſſe *ſinè fide*, & *ſinè gratia*; nam Propoſ. 27. *Fides eſt prima gratia*. Propoſ. 26. *Nullæ dantur gratiæ, niſi per fidem*: Et ipſe Janſenius editionis Lovanienſis col. 818.: *Hæc quoque* (inquit) *vera ratio eſt, cur apud Auguſtinum* (ſcilicet Batavum) *indifferenter uſurpentur ſinè fide, & ſinè gratia, & ſinè charitate homines præceptum implere non poſſe*.

Adverſarios in tot Propoſitionibus hactenus impugnatis de manifeſta convicimus aberratione, etiam hæreticâ, cum qua charitatem minimè conſiſtere indubitatum eſt, ſaltèm ubi acceſſerit pertinacia, quam patentiſſima in eis contra definitiones Apoſtolicas ubique prodit rebellio. Quæ igitur actio, quæ volitio in ipſis dabitur juxta Propoſit. 42. & plures prævias, immunis ab *impuritate*, & *indignitate*? Quamdiu itaque in rebellione, & pertinacia permanere fixum ipſorum animo eſt, quò ſerviunt illorum ſtudia, & ſcriptiones, niſi ad *ſe magìs obdurandos, reddendoſque ſceleratiores, quò magìs imbuti notitiâ præceptorum, ea quotidiè contemnunt*?

Quæ contra quinque poſteriores Queſnelli articulos diſputavi, fallaciam demonſtrant Adverſariorum temere jactantium, quaſi unica eos accuſandi ratio ſit, quòd reddant præcepta hominibus quibuſdam impoſſibilia. Nunc quoniam Queſnellus à ſe ipſo juſtificandus proponitur, ſive ex aliis ſuis textibus ab hæreſeos ſuſpicione vindicandus, juverit eum ſuis laqueis conſtringere, ut videat ſpem ſuam, etiam hìc, elabendi eſſe inaniſſimam. In primis quæro cur ſcrupuloſi adeò, ſeu præpoſterè religioſi, ſint Adverſarii, ut primam Janſenii propoſitionem hæreticam in ſenſu Authoris toties damnatam, & uti talem juſſam ejurari ab omnibus, quibus formulæ Alexandrinæ incumbit ſubſcriptio, non audeant à Janſenio traditam agnoſcere; ſed ſolùm nominent *inter errores Janſenio imputatos*? Fruſtrà hujus tergiverſationis ex ipſo Queſnello ratio quæritur, quam ipſe declaravit verbis minimè obſcuris in epiſtola data menſe Novembri 1697. ad Præſulem N.N., ubi minatur iteratos typos Dionyſii Raymundi, & aliarum pro Janſenio Apologiarum, quibus Antijanſeniani omnes ad incitas redigantur.

4 In alio ſcripto, quod exhibetur in *cauſa Queſnelliana* pag. 223. „ Non agitur modò,
„ inquit, de reſarciendâ omni injuriâ Jan-
„ ſenio ab Adverſariis illatâ; non eſt res
„ facilis: inimici ejus adhuc nimiùm po-
„ tentes ſunt, & nimius adhuc defectus
„ luminis in judicibus: expectandum eſt,
„ donec pravus animi affectus in prioribus
„ plus de ardore remiſerit, in poſteriori-
„ bus verò tenebræ diſſipatæ ſint. Oportet,
„ ut Seculares, & Eccleſiaſticæ poteſtates,
„ quæ vulnus inflixere, illi medeantur.
„ Suntne autem res ita diſpoſitæ hoc tem-
„ pore, ut major pars Principum, & Epi-
„ ſcoporum cauſam iſtam in ſe ſuſcipiat?
„ Interim quidem perit Eccleſia, quia ple-
„ riſque optimis deſtituitur operariis, eò
„ quod Formulari ſubſcribere detrectent...
„ Velles, ut (in condemnatione quinque
„ Propoſitionum) ſenſus Janſenii excipe-
„ retur, & ut hoc Bulla aliqua decerneret.
„ Si Romana Curia eſſet in noſtra poteſta-
„ te, & poſſemus ipſam adigere ad compo-
„ ſitionem Bullæ, qualis nobis in votis eſt,
„ meritò Bullam iſtiuſmodi expectares.
„ Verùm, crede mihi, non committamus
„ Bullis Romanis ſalutem Eccleſiæ, & ve-
„ ritatis: ſpes noſtra nimio exponeretur
„ periculo: ſtudeamus potiùs uti quali-
„ cunque præſenti occaſione favente Ec-
„ cleſiæ, & veritati, ut res ad plenam
„ diſponatur victoriam. Tota condemna-
„ tio quinque Propoſitionum reducitur ad
„ Bullam Innocentii X........ Si autem
„ Diſcipuli Sancti Auguſtini exiſtimaſſent,
„ in ea condemnari ſenſum Janſenii, caviſ-
„ ſent ſibi profectò, à ſubmittendo ſe iſti

„ Bullæ , ut ſubmiſère ſe ſtatim , & dein-
„ ceps abſque difficultate „ .

Hæc igitur ratio eſt , ob quam Queſnellus, ſive alius ex ejus ſenſu Author Hexaplorum , quinque Propoſitiones hæreticas Janſenii ſolùm vocet *errores Janſenio imputatos* , ab ejus videlicet Adverſariis . Ratio verò , ob quam Queſnellus , & ejus Socii , veluti pro aris , & focis , pugnant pro eximendo à damnatione ſenſu Janſenii, non alia eſt , quàm quod ſatis conſcii ſibi ſint , ſuum , & Janſenii ſenſum in quinque Propoſitionibus prorſus eundem eſſe. Quid ergo, inquies , damnant, cùm quinque Propoſitionibus tam facilè dicunt anathema ? Non damnant , niſi ſenſum, quem in libello ſupplice trium columnarum oblato à ſuis Oratoribus Innocentio X. exprimunt primâ columnâ , declarantque , *quod eum ſenſum Propoſitiones legitimè ſumptæ non habeant* ; ſed quod is tantùm *malignè affingi iis poſſet* . Damnare autem Propoſitiones ſolummodo in ſenſu , *quem legitimè ſumptæ non habent* ; ſed qui tantùm *malignè affingi eis poſſet* , non eſt revera damnare Propoſitiones ; ſed ſenſum merè fictitium , & ad Propoſitiones minimè pertinentem .

Omnis itaque Janſeniſtarum obedientia, qua ſe ajunt Propoſitiones quinque ab Innocentio X. damnatas, pariter damnare , merè fictitia eſt , & ad fallendos Eccleſiæ Præpoſitos turpiſſimè excogitata.

5 Ut autem Adverſarii deſinant tandem in dubium revocare , an prima inter quinque damnatas in Janſenio Propoſitiones , ipſius reipſa ſit , demonſtrandum hìc ſuſcipio , eam non tantùm Janſenii eſſe , ſecundùm omnes apices ; ſed etiam duriùs , & abſurdiùs ab eo traditam , quàm ex ejus volumine excerpta , & damnata à Pontificibus fuerit. Propoſitio enim damnata ſic ſonat : *Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus , & conantibus , ſecundùm præſentes , quas habent vires , ſunt impoſſibilia : deeſt quoque illis gratia , qua poſſibilia fiant.* De Propoſitione ſic enunciata , & quæ , ut ipſe Innocentius X. in Bulla præfatur , eſt *inter alias Janſenii opiniones* , ſic idem Pontifex definit , *temerariam* , *impiam* , *blaſphemam* , *anathemate damnatam* , *& hæreticam declaramus* , *& uti talem damnamus* . Propoſitio, prout in Pontificio Diplomate refertur , ſimplex aſſertio eſt , quæ poſſet eſſe authoris opinio tantùm , ut *inter alias Janſenii opiniones* ab Innocentio X. allegatur . At Janſenius eam velut certiſſimam ; & in Auguſtini doctrina fundatiſſimam nobis ingerit , à qua recedere piaculum ſit , dignum *anathemate*.

Sic habet novus ejus *Auguſtinus* lib.3.de gratia Chriſti cap. 13. „ Hæc igitur omnia
„ pleniſſimè , planiſſimeque demonſtrant,
„ nihil eſſe in S.Auguſtini doctrina certiùs,
„ ac fundatiùs , quàm eſſe præcepta quæ-
„ dam , quæ hominibus non tantùm infide-
„ libus, excæcatis, & obduratis ; ſed Fide-
„ libus quoque , & juſtis , volentibus , co-
„ nantibus , ſecundùm præſentes, quas ha-
„ bent vires, ſunt impoſſibilia, deeſſe quo-
„ que gratiam , quâ fiant poſſibilia „.

Quòd verò Janſenius attributam Auguſtini doctrinam adoptet , tanquam neceſſariò ab omnibus ſub anathemate tenendam , ſic in Præfatione tomi 3. ſtatuit : „ In
„ illa materia verſamur , ubi poſt tot Apo-
„ ſtolicæ Sedis , Conciliorumque pronun-
„ ciata ex Auguſtini libris , verbo , ſenſu-
„ que tenus hauſta, meritò adversùs hujuſ-
„ modi retorquere poſſumus ; ſi quis vobis
„ annuntiaverit, præter id, quod ex Augu-
„ ſtino accepiſtis, anathema ſit „ . Ibidem,
„ Nihil publico utiliùs fieri poſſe puto,
„ quàm ſi genuina profundiſſimi Doctoris
„ mens, hoc eſt Eccleſiæ Catholicæ ſen-
„ tentia , quam ille explicuit , & contra
„ hæreſes propugnavit de gratia , & præ-
„ deſtinatione , proferatur „.

6 Habemus itaque primam Propoſitionem hæreticam , impiam , blaſphemam , à Janſenio , quanto potuit robore ſtabilitam : habemus & Queſnellum Janſenianæ doctrinæ notiſſimum, & obſtinatiſſimum vindicem . Nè verò dubites de ſenſu ejus hæretico circa Propoſitionem Janſenii primam , *in Traditione Eccleſiæ de gratia , & prædeſtinatione* , ſub nomine Dñi Germain pag. 340. , referens illam Hieronymi ſententiam : *Multi præcepta Dei imbecillitate ſuâ, non ſanctorum viribus æſtimantes, putant eſſe impoſſibilia, quæ præcepta ſunt*; quam opinionem minimè approbat S. Hieronymus ; ſed non rejicit Queſnellus, cùm ait: *Ipſis eſſe impoſſibilia , ſi eorum conſideretur infirmitas* , quæ eſt in omnibus, juxta Queſnellum , efficaci gratia deſtitutis.

Sic enim pag. 342. relatam Auguſtini ſententiam , de quadam peccatoris inveterati impoſſibilitate conſequenti abſtinendi à peccatis, interpretatur Queſnellus de impoſſibilitate abſoluta in omnibus abſente gratia efficaci : „ Notandum „ inquit „ eſt,
„ Sanctum Auguſtinum ſtudio voci DIFFI-
„ CILE junxiſſe IMPOSSIBILE , propterea, quòd
„ judicaret poſterius neceſſarium ad exclu-
„ dendam Pelagianorum hæreſim, & ut in-
„ telligeretur , quod hæc gratia fortis , &
„ potens (ſeu efficax) de qua agit, ſit abſo-

lutè

„ lutè neceſſaria, ad faciendum bonum, & „ quod abſque iſto auxilio bonum illud „ facere non ſolùm ſit difficile, ſed penitùs „ impoſſibile „. Idem exprimitur multis in præſenti Conſtitutione damnatis Propoſitionibus, maximè ſecundâ: „ Jesu Chriſti „ gratia principium efficax boni cujuſcun„ que generis, neceſſaria eſt ad omne opus „ bonum: abſque illa non ſolùm nihil fit; „ ſed nec fieri poteſt „. Propoſ. 9. „ Gratia „ Chriſti eſt gratia ſuprema, ſinè qua con„ fiteri Chriſtum nunquam poſſumus, & „ cum qua illum nunquam abnegamus „. Quæ hæreſis à Queſnello pluribus aliis articulis iuculcatur. Denique omnem gratiam in hoc ſtatu, juxta Queſnellum, eſſe efficacem, & ſinè ea non ſolùm nihil à nobis bene fieri; ſed neque poſſibile eſſe, tam dilucidè ſuperiùs demonſtratum eſt, ut inſigniter ſycophantam eſſe oporteat, vel cæcum, qui Queſnellum à prima Propoſitione Janſenii voluerit eſſe immunem.

7 Nunc Janſeniſtarum ſtrophas Lector attende: *Docemus*, inquiunt, *Dei mandata adeò non eſſe impoſſibilia, ut ſemper ea implere homo poſſit, quando vult*, nempe efficaciter, ideſt ſemper præcepta obſervari poſſunt, quando implentur re ipſa. Sed quæritur utrum homo, ſaltèm juſtus, poſſit ſemper velle. Juxta Queſnellum nunquam velle poteſt, niſi dum vult re ipſa: *Ita Domine*, inquit artic. 4. *Omnia poſſibilia ſunt ei, cui omnia poſſibilia facis, eadem operando in illo.*

Tunc igitur ſolùm volitio boni operis eſt homini poſſibilis, quando eam Deus poſſibilem facit, eandem operando in illo; ſicut volatus eſt homini cuilibet poſſibilis; quando illum Deus in homine operatur. Sic etiam Pater, & Filius poſſunt abſtinere à productione Spiritus Sancti, quando volunt: poſſunt peccare, quando volunt: poſſunt ſe ipſos deſtruere, quando volunt; ſed nihil horum velle poſſunt. Nonnè indè ridicula fieret illatio, Patrem, & Filium non neceſſariò; ſed liberè producere Spiritum Sanctum, poſſe Deum peccare, poſſe ſe ipſum deſtruere? Omnis *gratia Chriſtiana eſt omnipotens*, juxta art. 37.; juxta 10. *Gratia eſt operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*. Juxta 40. autem: *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.* Explicet ergo Queſnellus, quomodo in hoc ſtatu ullus mortalium, qui non vult ſervare præceptum, velle potuerit? Non enim potuit ſinè gratia, quæ ſi adfuiſſet, nihil illam impedire potuiſſet, aut retardare, in novo quidem Queſnelli ſyſtemate.

8 At, inſtant Hexapla: *Boni operis impoſſibilitas ſinè gratia non eſt naturalis, & abſoluta; ſed voluntaria, orta ex perverſitate, & corruptione animi liberâ*. Quot voces, tot præſtigiæ. Sed non ſic elabi Adverſarios patimur: in memoriam eis revocanda eſt Propoſitio 44. „ Non ſunt, niſi duo amores, „ unde volitiones, & actiones omnes no„ ſtræ naſcuntur. Amor Dei, qui omnia „ agit propter Deum, quemque Deus re„ muneratur; & amor, quo nos ipſos, ac „ mundum diligimus, qui, quod ad Deum „ referendum eſt, non refert, & propter „ hoc ipſum fit malus „. De primis nunc hominum in infantia baptizatorum actionibus, & volitionibus quærimus, quæ ſi non referantur actu in Deum, hoc ipſo juxta Adverſarios malæ ſunt; non enim juxta illos referri poſſunt virtute, quæ actum formalem prævium in eorum ſententia ſupponit; primis autem actibus prævios non dari manifeſtum eſt. De illis, inquam, actibus quærimus, undenam oriatur boni operis impoſſibilitas ſinè gratia? Qua ratione impoſſibilitas illa ſit voluntaria, quomodo oriatur ex perverſitate, & corruptione animi libera, quam certum eſt nullam eſſe volitione primi operis, & omiſſione primæ in Deum relationis anteriorem?

Imò, ais, anterior eſt in voluntate Adami, in qua voluntas omnium noſtrum rubiginem traxit, atque corruptionem. Intelligo & ego noſtrûm omnium in Adamo lapſam, atque depravatam eſſe voluntatem; ſed qualiſcunque illa perverſitas, & corruptio ad aſpergendam originis maculam ſufficiens, minimè tamen ſufficit ad perſonalem operum malitiam, damnante meritò Alexandro VIII. articulum hunc primum inter 31. „ In ſtatu naturæ lapſæ ad pecca„ tum formale, & demeritum ſufficit illa „ libertas, qua voluntarium, ac liberum „ fuit in cauſa ſua, peccato originali, & „ voluntate Adami peccantis „.

Sed & originis reatus ſupponitur Baptiſmate remiſſus. Pandant itaque nobis, ſi poſſunt, Adverſarii, quænam ſit ea humanæ mentis perverſitas, & corruptio libera, è qua orta fuerit ea obſervandi præcepti, abſente omni gratiâ, impoſſibilitas. Quiſquis rationis compos juſtitiâ, quam in ſacro Baptiſmate acceperat, excidit, excidit procul dubio peccans; ſed quæſtio redit, an, & quomodo peccatum iſtud evitare, juxta Adverſarios, potuerit: non enim potuit ſinè omnis actualis gratiæ auxilio, *ſinè quo nihil amare*, nihil velle *poſſumus*, *niſi ad noſtram condemnationem*, juxta Propoſ. 40.; & jux-

ta 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.*

9 Peccat nihilominus, inquis, quia impoſſibilitas illa ipſi voluntaria eſt, orta ex pravitate, & *corruptione animi libera*. Sed quæ ſpecies libertatis eſt; ſi perverſitatem illam, & corruptionem animi, quam comminiſceris, impedire homo non potuerit, ut impedire juxta re non potuit ſinè gratia ſufficiente, qua perſeverare poſſet, & qua ſupponitur caruiſſe; aliàs manſurus in juſtitiâ, cùm in veſtro ſyſtemate omnis gratia ſufficiens nunc ſimul efficax ſit? Si dixeris, ad libertatem ſufficere voluntarium, incidis in damnationem Bajani articuli 39. *Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſario fiat, liberè tamen fit. 66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

Hos errores reſuſcitavit Janſenius Tom. 3. edit. Lovan. col. 632. *Neceſſitas, quæ eſt voluntaria, qua ſimpliciter neceſſe eſt aliquid fieri, non repugnat libertati*: colum. 867. & 624. *Hoc ipſo quo volitio eſt, libera eſt*. Rurſus colum. 624. *Contradictionis abſurditas eſt, volitionem eſſe poſſe, quæ tamen non ſit in noſtra poteſtate, nec libera*. Col. 628. *Sola neceſſitas coactionis repugnat libertati*. Col. 658. *Libero ſola prementis, cogentiſque neceſſitatis violentia repugnat*. Iſta procul dubio dogmata ſunt inter ea de quibus Urbanus VIII. Conſtitutione in Eminenti declarat, quòd *Ex diligenti, & matura ejuſdem libri* (Cornelii Janſenii) *cui titulus Auguſtinus lectione compertum fuerit, in eodem libro multas ex propoſitionibus à prædeceſſoribus noſtris olim, ut præfertur, damnatis, contineri, & magno cum catholicorum ſcandalo, & authoritatis dictæ Sedis contemptu, contra præfatas damnationes, & prohibitiones* (Pii V. & Gregorii XIII.) *defendi ..... malo in ſcandalum totius Reipublicæ Chriſtianæ, & fidei catholicæ perniciem vertenti*; cui à ſe iteratis cenſuris, & quibuſcunque opportunis remediis occurrendum efficaciùs cenſuit Urbanus Pontifex; Queſnellus verò luget *nimiam adhuc in Janſenii adverſariis potentiam*, in Eccleſiæ verò *judicibus defectum luminis* neceſſarii, *ut illata Janſenio injuria reſarciatur*. Sperat tamen, has in Pontifice, Cardinalibus, Epiſcopis, S. Officii Conſultoribus, Qualificatoribus, & Theologis cæteris *tenebras diſſipandas*, & jam quædam principia bona quaſi perſpiciens, meliora paulatim ſecutura ominatur, quibus cauſa Janſenii, & Res novæ Eccleſiæ, *ad plenam victoriam diſponantur*.

10 Tertia allegatio deſertionis Divinæ in punitionem præcedentis delicti jam pariter excluſa eſt à primis juſtorum lapſibus, à primis ſcilicet omiſſionibus amoris Dei, & relationis operum in Deum, quæ relatio juxta adverſarios perpetuò, & indiſpenſabili præcepto incumbit omnibus, ut primùm rationis compotes ſunt. Dum igitur in infantia baptizati ad rationis uſum perveniunt, neque primo amoris, & relationis præcepto ſatisfaciunt, caruêre, ut patet, gratiâ efficaci: ſufficiens juxta adverſarios nulla eſt in præſenti ſtatu. Quomodo autem à Deo non priùs deſerantur juſti illi, priuſquam Deum deſerant? Non poteſt ea deſertio eſſe punitio præcedentis delicti, quale nullum præceſſit, præterquam originis, quod in baptiſmate condonatum eſt, atque extinctum.

Quod de primis baptizatorum in infantia peccatis, majoris evidentiæ causâ, dictum eſt, ad cætera juſtorum peccata facilè traducitur. Inania itaque ſunt Hexaplorum pro Queſnello, & Janſenio argumenta, manentque articuli de libertate ſinè gratia juſtiſſimè proſcripti, & digni cenſuris minimè levibus, ut multiplex noſtra contra eos ratio demonſtravit.

CAPUT II.

Examinatur obſervatio *nomine* Theologorum Galliæ *propoſita*.

1 Libellus anonymus *Theologos Galliæ*, ſed anonymos citat propoſitionum de libertate ſinè gratia defenſores. Non deeſſe prorſus in Gallia Theologos novitatibus addictos, ſatis exploratum eſt. Tales fuêre qui ab initio favêre Calvino, dein Janſenio, qui Sorbonam clamoribus implevêre, nè ad propoſitionum ex Janſenio excerptarum cenſuram facultas illa Theologica procederet, & qui non minùs irrito molimine Innocentium X. ab eorumdem dogmatum condemnatione avertere conati ſunt: qui denique hoc tempore florentiſſimum illud regnum tot infamibus libellis, & aperti comminatione ſchiſmatis perturbant, non planè extinctum illic eſſe Janſenianæ hæreſeos fermentum manifeſtiſſimè convincunt. Quidquid ſit, fallax libelli titulus authores *Theologos Galliæ* præſeferens, imponere poſſet incautis, ſaltèm exteris, quaſi omnium, vel ferè omnium Gallorum Queſnello ſuffragaretur ſententia, quam conſtat ab Epiſcopis pe-

penè omnibus, & Paſtorum vocem ſequente fideli populo condemnari.

Audiatur tamen magnificæ inſcriptionis, quiſcunque eſt, ſubdolus oſtentator: pag. 184. ait „ Quam Tridentini Patres in
„ ſecernendis fidei articulis ab opinioni-
„ bus Scholæ Theologicæ prudentiam,
„ atque animi moderationem conſtanter
„ retinuêre, eandem exiſtimant cordatiſſi-
„ mi quique in Galliis viri ſummè neceſſa-
„ riam eſſe, tum ad fovendam in regno, &
„ in Eccleſia pacem, & concordiam, tum
„ ad intricatarum Quæſtionum diſſolven-
„ dos nodos, tenebraſque, quibus ipſa
„ ſæpe veritas involvitur, paulatim diſpel-
„ lendas publicis diſputationibus, liberiſ-
„ que collationibus „ Pag. 190. „ Præterea
„ graviſſimè dolent Theologi eandem
„ (Scholarum libertatem) omnino lædi
„ proſcriptione Propoſitionum 9. 10. 11.
„ 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. qui-
„ bus gratia per ſe efficax à B. Thoma,
„ ejuſque diſcipulis, ac pleriſque aliis
„ Scholaſticis Doctoribus hodieque de-
„ fenditur. Putant iidem propoſitionum
„ 38. 39. 40. & 41. cenſurâ percelli opi-
„ nionem in Scholis frequentatam, etiam
„ poſt tempora S. Pii V. Gregorii XIII., &
„ Urbani VIII. circa operum abſque gratia
„ elicitorum pravitatem. Hic diſſimulare
„ non licet Romano Pontifici, novarum
„ opinionum defenſores, æquè promptos
„ ad augendos fidei articulos, quàm ad
„ eos dijudicandos parùm perſpicaces, ex
„ cenſura Pontificia ſumpturos, imò jam
„ ſumpſiſſe, ut ex multis eorum ſcriptis
„ patet, occaſionem opprimendæ Schola-
„ rum libertatis; parum ſcilicet obſervan-
„ tes iſtius regulæ, nobis ab antiquo Ec-
„ cleſiæ magiſtro traditæ, *ut in rebus ne-*
„ *ceſſariis unitatem, in dubiis libertatem*, *in*
„ *omnibus charitatem ſectemur*. „

2 Quam hic Janſeniſtarum Patronus in Tridentinis Patribus non immeritò laudat, vel laudare ſe ſimulat prudentiam, atque moderationem animi, quoad diſcernendos fidei articulos ab opinionibus Scholæ Theologicæ, nos pariter Apoſtolicæ Sedi non inferiore merito applicamus. Laudationis ſimulatæ ſuſpicionem ingerunt, quæ aliàs novimus à Janſeniſtis ſentiri de Tridentino Concilio parum honorifica, ut de Sancyrano ſuperiùs retuli ex teſtimonio Lingonenſis Epiſcopi, quòd ſibi ſinè ambagibus aſſeruerit, *Concilium Tridentinum non fuiſſe verum Concilium: non poſſe fidem haberi ejuſdem Concilii definitionibus, quia celebratum non fuit juxta normam Conciliorum veterum*.

Teſtimonio Epiſcopi junxi aliud, & quidem juratum Joannis de Jovaud religioſi Abbatis Ciſtercienſis „ cùm (inquit)
„ objicerem Concilium Tridentinum,
„ quod perſpicuè docet, peccata venialia
„ eſſe ſufficientem abſolutionis materiam,
„ licèt non neceſſariam, quærebat Sancy-
„ ranus, approbaſne Tridentinum? Et
„ moto capite ſubjunxit: ſi cum Triden-
„ tino ſentias, conſentis Pontifici. Imò,
„ ajebam, conſentio utrique: quo reſpon-
„ ſo accepto, diſceſſit. Aliàs rurſus oblatâ
„ opportunitate, cum percunctatus ſum,
„ an non haberet Concilium Tridentinum
„ pro œcumenico? Reſpondit non quidem
„ didactice; Sed Concilium iſtud fuiſſe
„ Pontificis, & Scholaſticorum, qui doctri-
„ nam Eccleſiæ multum immutaverint. „

3 Priùs etiam juxta Bajum *quædam fuêre in iſto Concilio inconſideratè poſita*: Propoſitio iſta ab ipſis Lovanienſibus inter aliàs miſſa fuit in Hiſpaniam, atque ab Academiis illic Salmanticenſi, & Complutenſi condemnata. Recentioribus quoque Baji, & Janſenii ſectatoribus Concilium illud placere non poteſt, cujus Decretis, & Canonibus doctrina ipſorum novaturiens minimè conſonat. Eliæ du Pin in ſua nova bibliothecâ videtur idem Concilium minùs probari, quòd *ſolis conſtiterit occidentis Epiſcopis convocatis à Pontifice, qui ſuas illic tum ad dogmata, tum ad diſciplinam ſpectantes deciſiones promulgarit, approbantibus* (tantùm) *& confirmantibus Epiſcopis*. Magìs diſplicet Ægidio de Witte *Candidorum* Janſeniſtarum Principi in *Auguſtino Iprenſi Vindicato* Parte 2. cap. 10. quòd *natio Italica, quæ nulli extenſione par, omnes alias ſimul ſumptas ferè numero Epiſcoporum æquans, omnia reformationis in capite, & in membris ineundæ conſilia, ut minùs faventia ſuis commodis diſſipet, & evertat*: ſic homo impudens calumniatur. Quare optat, ut in novo Concilio, ad quod appellat, ex ſingulis nationibus æqualis quodammodo ſuffragia conferentium numerus ſit. *Denique*, inquit, *Hierarchiæ ſecundi Ordinis, hoc eſt, Presbyteri curam animarum habentes, atque in verbo, & doctrina jam præcipuè, & in pluribus diœceſibus unicè laborantes, ſuas etiam ad proponendum, ad opinandum, ad judicandum, & ad dicendam ſententiam partes habeant*; non verò ut in Concilio Tridentino ſolùm cenſeantur Conſultores, & Theologi advocati; quapropter an laus illa ab adverſario in Tridentinis Patribus prædicata, ex animo candido, an potiùs ſimulante profecta ſit, eſt, cur dubitem.

At

At certè iniquiſſima de CLEMENTE XI., eique aſſiſtentibus tum Eminentiſſimis Cardinalibus, tum doctiſſimis Conſultoribus, & Qualificatoribus querela eſt, quaſi *prudentia, & moderatio animi* eis defuerit in proſcriptione dogmatum quæ adverſarius recenſuit. Propoſitionem 9., & reliquas uſque ad 21. cenſuris gravibus digniſſimas oſtendi, ubi expendi ſingulas; Nullam verò eſſe S. Thomæ, ac diſcipulorum ejus; aut aliarum Scholarum inter catholicas in Eccleſia habitas, patet ex iis, quæ de propoſitionibus ſingulis à me diſputata ſunt.

4 Quæ ſchola ſcilicet catholica tradidit unquam, vel ut probabiles admiſit tales gratiæ definitiones: Prop. 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis quod jubet*. Prop. 10. *Gratia eſt operatio manûs Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*. Prop. 19. *Dei gratia nihil eſt aliud, quàm ejus Omnipotens voluntas. Hæc eſt idea, quam Deus nobis tradit in omnibus ſuis Scripturis*. Prop. 20. *Vera gratiæ idea eſt, quòd Deus vult ſibi à nobis obediri, & obeditur: imperat, & omnia fiunt: loquitur tanquam Dominus, & omnia ſibi ſumbiſſa ſunt*. Gratiam ſe ipſa efficacem, quæ aliam ſufficientem non excludit, & veram electionis homini non adimit libertatem, nec ullam infert neceſſitatem propriè antecedentem, nuſquam Conſtitutio prohibuit, neque à me ullâ notatam cenſurâ reperies, aut impugnatam. Adeóne verò cæci fuerint, aut honoris, & ſenſuum ſuorum prodigi Thomiſtæ illi doctiſſimi, qui tum in primo propoſitionum examine, Præſide Eminentiſſimo Ferrario, tum in S. Officii Congregationibus propoſitiones ſuo calculo condemnarunt, ut ſuas ab illis ſententias non diſcernendo, eâdem cum illis cenſurâ involverent? Pueris itaque, non Theologis occinant adverſarii aniles ſuas nænias, deplorentque lædi Scholam Thomiſticam, atque ejus peſſumdari libertatem: ſatis ſuâ ſcientiâ ſecuri ſunt Thomiſtæ, nullam Angelico ſuo Doctoti maculam damnationis, nullam ſententiis in ſua ſchola communiter traditis inſpergere CLEMENTEM XI. voluiſſe.

Et quidem in præſenti materia de operibus ſinè gratia exercitis ſempet Thomiſtæ præ oculis habent illud Doctotis ſui Angelici 1. 2. quæſt. 109. art. 2. *Natura humana per peccatum non eſt totaliter corrupta, ut ſcilicet toto bono naturali privetur. Poteſt quidem etiam in ſtatu naturæ corruptæ per virtutem ſuæ naturæ aliquod bonum particulare agere*.

Eadem q. 109. art. 5. *Sinè gratia homo non poteſt mereri vitam æternam, poteſt tamen facere opera perducentia ad bonum aliquod homini connaturale*.

2. 2. Quæſt. 10. art. 4. *Manifeſtum eſt, quòd infideles non poſſunt operari bona opera, quæ ſunt ex gratia, ſcilicet opera meritoria; tamen bona opera, ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſunt; unde non oportet, quòd in omni ſuo opere peccent*.

Ibid. *Ad tertium dicendum, quòd per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus ratio naturalis, quin remaneat in eis aliqua veri cognitio, per quam facere poſſunt aliquod opus de genere bonorum*. Angelicum Magiſtrum paſſim ſequuntur diſcipuli.

5 Sed neque de Conſtitutione *Unigenitus*, quaſi ſcholæ ſuæ ſententias perſtringeret, aut læderet libertatem, conquerentes audivimus hactenus Scotiſtas; ſcholam profectò zelo fidei catholicæ nulli alteri ſecundam. Notiſſima eſt ſententia Scoti pro operum naturalium bonitate in 3. diſt. 37. q. 1. Sic & S. Bonaventura in 2. diſt. 28. art. 3. q. 3. *Hominis* (inquit) *liberum arbitrium in puris naturalibus conſtitutum cum generali Dei influxu* (*tametsì difficiliter, poteſt tamen facere opus bonum morale, quod non diſponat ad gratiam, nec ad gloriam*.

Gabriel in 2. diſt. 28. concl. 1. *Liberum hominis arbitrium ex ſuis naturalibus ſinè gratia elicere poteſt actum moraliter bonum*.

Richardus in 2. diſt. 28. a. 1. *Verum, & bonum intrà naturam lumine tantùm naturali, & primæ cauſæ generali motione abſque alia particulari gratia poteſt homo cogitare, & velle; bonum autem, & verum, quod ſuper naturam invenitur, nequaquam*.

Durandus in 2. diſt. 28. q. 2. num. 4. *Primo modo* (bonitate morali) *poteſt homo ſinè gratia bonum opus*.

Scholam Societatis, ſive, ut ajunt, Moliniſticam non eſt quòd commemorem; hanc ultro mihi adverſarii concedent tamquam de Conſtitutione nullatenus conquerentem; contra illam potiſſimùm bilem ſuam evomit Queſnellus libro cui titulus *Vana Jeſuitarum Molimina contra juſtificationem Reflexionum moralium in novum teſtamentum*. Academiæ celeberrimæ Pariſienſis, Salmanticenſis, Conimbricenſis, Colonienſis, Lovanienſis, Duacena, Muſſipontana Bullam Unigenitus debitâ recipientes ſubmiſſione Queſnellianos articulos damnavêre.

Eſtne auditus ullus in toto Chriſtiano orbe extra Galliam Epiſcopus, vel ulla Academia de Conſtitutione conqueri? minimè

minimè

Digitized by Google

nimè verò ullus Epiſcopus, vel academia cauſata eſt, ſuam in illis opinionibus ſententiam condemnari, vel turbari pacem publicam, vel ſcholæ catholicæ infligi infamiam, vel deſtrui, vel imminui convenientem Theologis libertatem; Et quidem, ut intrà dogmatum hìc controverſorum de libertate ſinè gratia terminos hæreamus, ipſe Lutherus quem adverſarii Patronum nacti ſunt, fatetur, ſcholaſticos omnes, uno excepto Gregorio Ariminenſi, poteſtatem agnoſcere ad opera moraliter bona ſinè gratiâ: Ita ſcribit de diſputatione Lypſica: *Certum eſt, modernos cum Scotiſtis, & Thomiſtis, in hac re conſentire, excepto uno Gregorio Ariminenſi, quem omnes damnant, qui & ipſe eos Pelagianis deteriores eſſe, & rectè, & efficaciter convincit; is enim ſolus inter ſcholaſticos recentiores cum Auguſtino, & Apoſtolo conſentit. Nam Pelagiani, etſi ſinè gratia opus bonum fieri poſſe aſſeruerint; non tamen ſinè gratia cœlum obtineri poſſe dixerunt. Idem certè dicunt ſcholaſtici dum ſinè gratia opus bonum; ſed non meritorium fieri poſſe docent.*

6 Gregorium Ariminenſem Janſeniſtæ paſſim ſibi, & magiſtro ſuo Janſenio non minùs, quàm Lutherus patronum vindicant; è quibus ita unus in Belgio ſcripſerat (quem refert, & refutat Cardinalis Aguirre Theologiæ S. Anſelmi diſp. 22. ſect. 1.) *Cornelius Janſenius diſcipulum egit non ſolius Auguſtini Hipponenſis; ſed etiam Gregorii Ariminenſis; nullam enim, aut certè vix ullam capitalem concluſionem ex Auguſtino elicuit Janſenius, quam non ante in terminis elicuerit Gregorius.* Hunc quidem Gregorium ſcholaſticum in variis dogmatibus ſingularia fuiſſe, & nova ſectatum, ut fateri cogimur, ita facilè ignoſcimus erranti; quod humanum eſt, antequam ſuprema Eccleſiæ authoritas veritatem definiens, lucem ſcholis attulerat. Hanc verò nullus impoſterum theologus ignorare finitur; minùs infamium libellorum jaculis impetere.

7 Quos adverſarius appellat *cordatiſſimos quoſque in Galliis viros*, veneror quidem; ſed eorum facilè patietur humanitas, ut *cordatiſſimorum* numero non excludantur Rex Chriſtianiſſimus glor. mem., Supremus Galliarum Senatus, Centum, & amplius Epiſcopi cum pleriſque ſive è Clero, ſive è Religioſis ordinibus, & fideli populo Pontificem, Regem, Epiſcopos ſuos ſequentibus, qui non minùs quàm refractarii ſapientiâ, & prudentiâ prædìti ſunt, ut noverint quid *ad fovendam in regno, & in Eccleſia pacem, & concordiam neceſſarium ſit.* Opinionum de religione diverſitas inter ea mala eſt, quæ reſtringere ſemper Eccleſia conata eſt: impedire penitùs numquam potuit, ut voluntatibus hominum, ita & ingeniis in varia paſſim nova, & ſæpe noxia propenſis. Nihil æquè commendat Apoſtolus, quàm ut idem dicamus omnes, atquè uno ore honorificemus Deum, habentes quaſi linguam, cor, & animam unam. Ex diſſenſionibus nempe intellectûs paulatim naſcitur averſio voluntatis, atque hinc, ut mortalium fert infirmitas, oriuntur eum diſſidiis, contentiones, rixæ, & cætera charitatis naufragia.

Lovanienſes Theologi qui 65. Propoſitionum cenſuram ab Innocentio XI. obtinuêre, non prætermittendum ſibi duxerant motivum pacis ſcholis Belgicis reſtituendæ, quam ajebant iſtiuſmodi contentionibus turbari. Sic Regem Catholicum libello ſupplice anni 1676. alloquuntur: *Repræſentat humillimè Decanus, & alii facultatis Theologicæ in univerſitate Lovanienſi, quod magno ipſorum dolore complures in Belgio, & grandes ſint controverſiæ, & contentiones pertinentes ad doctrinam non ſinè acerbitate, & vehementiori motu aliquorum: Ita ut hinc contingat veritatem Chriſtianam valde obſcurari, turbari, & injurioſè tractari...... Quam ob rem repræſentantes ad haſce nubes diſſipandas, inducendamque malaciam; imò ad ſuo fungendum munere, aptiorem modum non inveniunt, quàm ad S. Sedem Apoſtolicam per deputatos à ſe recurrere, quemadmodum in hujuſmodi caſibus, tantique momenti negotio ſemper practicatum fuit..., ad intelligendam ſuper illis deciſionem, & judicium, cui ſe conforment, & ſubmittant omni reverentiâ, & obedientiâ.* Non fidei articulos definiri, non damnari hæreſes poſtulant; ſed finem imponi *controverſiis, & contentionibus pertinentibus ad doctrinam Theologicam*, agitatis *non ſinè acerbitate, & vehementiori motu aliquorum*, ut poſtea contigit in Gallia ante Conſtitutionem UNIGENITUS, pro quibus ſedandis motibus ad CLEMENTEM XI. ab utraque diſſidentium parte, ab Epiſcopis, ab ipſo Rege Chriſtianiſſimo precibus ardentiſſimis recurſum eſt.

8 Joannes Neercaſſelius Epiſcopus Caſtorienſis, & pro Hollandiâ Vicarius Apoſtolicus, qui Arnaldum, & Queſnellum propter Janſeniſmum ex Gallia profugos, non minùs ſuſcepit liberaliter, quàm benevolè invitaverat, accepto Innocentii XI. contra 65. articulos Decreto, mox Diploma edidit, Vicario Apoſtolico dignum, atque hoc inſignitum exordio. *Salvator, &*

& Magiſter noſter Jeſus Chriſtus per Antiſtitum, Preſbyterorum, Religioſorum, & Fidelium preces, qui diu doluerunt, aliquorum opinionibus catholicam obſcurari fidem, Eccleſiam inhonorari, mores corrumpi, pacemque turbari, miſericorditer exoratus, aperuit Os ſui in terris Vicarii Sanctiſſimi Domini noſtri Innocentii XI., ut ſexaginta quinque propoſitiones tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas condemnaret, & ſub excommunicationis pœna præciperet, nè quis illas, vel in libris, vel in theſibus, vel in ſermone ad alium ſiuem auderet allegare, quàm ad eas impugnandum, atque earum perniciem fidelibus exponendam. Cenſuit itaque Neercaſſelius, magnum à *Salvatore noſtro JESU Chriſto* præſtitum Eccleſiæ beneficium, quando per *Antiſtitum, Presbyterorum, Religioſorum preces exoratus aperuit Os ſui in terris Vicarii Innocentii XI., ut ſexaginta quinque propoſitiones tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas condemnaret.*

Epiſcopo iſti libens hìc conſentio; ſed pariter exiſtimo, non minùs à Salvatore noſtro conceſſum Eccleſiæ beneficium, quando *per Antiſtitum, Presbyterorum, Religioſorum, & Fidelium*, ipſius quoque Chriſtianiſſimi Regis *preces exoratus aperuit Os ſui in terris Vicarii* Clementis XI., ut propoſitiones 101. *tanquam falſas, captioſas, malè ſonantes, piarum aurium offenſivas, ſcandaloſas, pernicioſas, temerarias, Eccleſiæ, & ejus praxi injurioſas, neque in Eccleſiam ſolùm; ſed etiam in Poteſtates ſeculi contumelioſas, ſeditioſas, impias, blaſphemas, ſuſpectas de hæreſi, ac hæreſim ipſam ſapientes, nec non hæreticis, & hæreſibus, ac etiam ſchiſmati faventes, erroneas, hæreſi proximas, pluries damnatas, ac demum etiam hæreticas, variaſque hæreſes, & potiſſimùm illas, quæ in famoſis Janſenii propoſitionibus, & quidem in eo ſenſu, in quo hæ damnatæ fuerunt, acceptis continentur, manifeſtè renovantes reſpectivè hìc ſuâ perpetuò valiturâ Conſtitutione declararet, damnaret, & reprobaret.*

9 Tempore Innocentii XI. non exiſtimabant *Cordatiſſimi quique in Galliis viri prudentiam, atque animi moderationem, quam Tridentini Patres in ſecernendis fidei articulis ab opinionibus Scholæ Theologicæ conſtanter retinuère* in Decreto Innocentii XI. defeciſſe; quia ad bonum Eccleſiæ pertinet prohiberi, atque damnari non ſolùm hæreſes; ſed etiam propoſitiones *ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas*, atque has ab *opinionibus Scholæ Theologicæ* probis, ac verè probabilibus *ſecerni*. Tunc, inquam, *cordatiſſimi quique in Galliis viri*, & cordatiores fortè alibi non cenſuerunt Innocentio XI. abſtinendum ab examine, ac cenſurâ dogmatum in ſcholis non minùs catholicis, nec minori acumine diſputatorum, quàm defenſa fuerint Queſnelliana. Neque tunc *cordatiſſimi* cauſati ſunt, indulgentiam, & dogmatum illorum permiſſionem, ſeu diſſimulationem in Innocentio, *ſummè neceſſariam eſſe, tum ad fovendam in Regno*, in vicinis Provinciis, & *in Eccleſia pacem, & concordiam, tum ad intricatarum quæſtionum diſſolvendos nodos, tenebraſque, quibus ipſa ſæpe veritas involvitur, paulatim diſpellendas, publicis diſputationibus, liberiſque collationibus*. Talibus præſidiis quemadmodum tunc neque veritas, neque Eccleſia, neque Regnum Galliæ, aut cæteræ eguêre Provinciæ; ita neque egent modò.

Et quidem adverſariorum contra conſtitutionem UNIGENITUS rebellio, qualis non fuit contra Decretum Innocentii, Theologos orthodoxos, & Sedi Apoſtolicæ obſequentes compellet ad diligentius veritatis ſtudium, ad *diſſolvendos nodos, tenebraſque paulatim diſpellendas*, quibus veritatem catholicam *involvere* nova ſecta, tot tenebrarum opera quotidie nova procudendo, molitur. Condemnatio propoſitionum 65. ipſi Patri Queſnello perutilis viſa fuit ad ſiſtenda ſcholarum diſſidia, & ſtabiliendam ampliùs Eccleſiæ, ac Reipublicæ tranquillitatem. Sic enim ſcribit in Epiſtola Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum pag. 23. *Videbatur Innocentius XI. tranquillitatem Eccleſiæ aliquanto reſtauraſſe* ſuo contra propoſitiones 65. decreto, *& aliqua ex parte amputaſſe ſimilium novarum diſſenſionum radices; atque ecce jam revivîſcunt per Decretum æquivocum, ad nihil, niſi ad diſſentiones, utile.*

Ita nempe quoties aliquid contra Anti-Janſeniſtarum opiniones ſtatuit Apoſtolica Sedes, placet Arnaldo, Queſnello, & eorum ſequacibus definitio: tunc per Pontificem *Os Domini locutum eſt*, ſive, ut ſuperiùs in Neercaſſelii diplomate legimus, *Salvator noſter JESUS Chriſtus aperuit Os ſui in terris Vicarii*, & *turbatam* diſſenſionibus *pacem*, ſua determinatione reſtituit, quod videmus Queſnelli ſuffragio confirmatum. At quando librum Janſenii, ejuſque ſenſum quinque propoſitionibus, velut compendio expreſſum, vel dein triginta, & unum articulos, quorum ſaltèm triginta conſtat eſſe partim Janſenii, partim Janſenio adhærentium, Alexander VIII. proſcripſit, vel CLEMENS XI. centum, & unum Queſnelli, tunc *Regni*, *atque Eccle-*

ſiæ

ſia pax, & concordia turbatur, ad eam neceſſaria ſcholarum libertas deſtruitur, actum eſt de veritate: & depellendi ab ea tenebras, quibus miſerè involvitur, ſpes omnis everſa eſt.

10 Ita enim verò res habet: quoties Catholicorum libri, vel ſententiæ proſcribuntur, ſecura eſt Apoſtolica Sedes, pacem Eccleſiæ non turbandam, nullam fore de ſublatâ ſcholis libertate querimoniam, nullas ad futurum Concilium appellationes; quia Petro in ſucceſſoribus loquenti omnis multitudo fidelium acquieſcit; ſed non minùs certus eſſe debet quiſcumque Pontifex, ſive ipſe ſolus, cum ſuo Cardinalium, & Sacrorum Procerum Senatu, ſive cum Concilio, etiam Oecumenico, opera hæreticorum, aut dogmata damnaverit, omnia mox perſonitura clamoribus de læſa pace, & concordia, de Eccleſia, & Republicâ turbatâ, libertate peſſumdatâ, proculcatâ veritate, fide, & religione funditus everſâ.

Quid humilius Luthero, quid ſubmiſſius Apoſtolicæ Sedi apparere voluit, antequam damnaretur? Hac arte ſcilicet proſcriptionem dogmatum ſuorum impedire ſe poſſe ſperaverat, honori Pontificis, & paci Eccleſiæ ſe conſulere ſimulans, modò ſuſpenſis cenſuris, prohibitis catholicorum contra ſe ſcriptis acrioribus, pacifica ſibi tribueretur ſentiendi, & docendi quidlibet facultas.

De his famoſa eſt Lutheri ad Leonem X. Epiſtola, quæ refertur operum Lutheri tomo 2. ,, Sine me (inquit) optime Leo hic
,, & meam aliquando cauſam agere, verof-
,, que tuos hoſtes accuſare. Notum eſſe
,, arbitror tibi, quid mecum egerit Cardi-
,, nalis S. Sixti Legatus tuus imprudens,
,, & infelix, imò infidelis, in cujus manu,
,, ob tui nominis reverentiam, cùm me, &
,, omnia mea poſuiſſem, non hoc egit, ut
,, pacem ſtatueret, cùm uno verbulo po-
,, tuiſſet facilè ſtatuere; cùm ego tunc
,, promitterem ſilentium, & finem cauſæ
,, facturum, ſi adverſariis idem mandare-
,, tur. At homo gloriæ cupidus cœpit mi-
,, hi palinodiam mandare.... Unde quid-
,, quid poſt hæc ſecutum eſt, non Lutheri;
,, ſed Cajetani tota culpa eſt, qui ut ſile-
,, rem, & quieſcerem, non eſt paſſus, quod
,, tum ſummis viribus poſcebam; quid
,, enim amplius facere debui?

Tandem, inquit ,, Venio, Beatiſſime Pa-
,, ter, & adhuc proſtratus rogo, ſi fieri po-
,, teſt, manum appones, & adulatoribus
,, iſtis pacis hoſtibus, dum pacem ſimulant,
,, frænum injicias. Porrò palinodiam ut
,, canam, Beatiſſime Pater, non eſt quòd
,, ullus præſumat, niſi malit adhuc majori
,, turbine cauſam involvere..... Conten-
,, tiones odi: neminem provocabo; ſed
,, provocari rurſus nolo; provocatus au-
,, tem, Chriſto Magiſtro, elinguis non ero.
,, Poterit tua Beatitudo brevi, & facili ver-
,, bo contentionibus iſtis ad ſe vocatis, &
,, extinctis ſilentium, & pacem utrimque
,, mandare, id quod ſemper audire deſide-
,, ravi. Proinde, mi Pater Leo, cave ſire-
,, nas iſtos andias, qui te non hominem;
,, ſed mixtum Deum faciunt, ut quævis
,, mandare, & exigere poſſis: non fiet ita,
,, nec prævalebis.

Sic humilis Frater Lutherus, *& adhuc proſtratus* rogat, in cujus ſchola probè edoctus videtur Miſſionarius Hollandiæ mihi non iguotus, qui ſub nomine *Petri Gratiani* epiſtolam dedit ad CLEMENTEM XI. pro Queſnello non minùs temeritate, & inſania plenam.

11 Sed miſſa iſtiuſmodi inſipido Scriptore, hic nobis res eſt cum majoris nominis Theologis, ſi, ut præfertur, *obſervationes* ſint *Theologorum Galliæ*. *Pacem* etiam ipſi, & *concordiam Regno, & Eccleſiæ* optant: *læſam* autem Conſtitutione *Unigenitus* vehementiùs dolentes, reſtitui cupiunt; ſed conditione prorſus *neceſſariâ*, qua permittatur ſcholaſticis libertas retinendi, ac docendi in primis Propoſitionem nonam cum duodecim immediatè ſequentibus de gratia, ac dein trigeſimam octavam, *39. 40. 41.* Aliàs longè plures, &, ni fallor, omnes erui è damnatione cupiunt iidem Galliæ Theologi in *obſervationibus* cæteris eodem propinatis opuſculo.

Neceſſaria denique CLEMENTI XI. pacis conditio proponitur, abrogatio ſuæ Conſtitutionis; nam quòd ſubinde refractarii *Explicationes* ſolummodo petere videantur, mera ludificatio eſt, quandoquidem omnibus libellos eorum ubique obvios inſpicientibus ſatis conſtat, *Explicationis* nomine, veram intelligi cenſurarum omnium, & totius Conſtitutionis *Unigenitus* interitum, atque adeò damnatorum omnium dogmatum, etiam hæreticorum de CLEMENTE XI. de Eccleſia, de Fide Catholica triumphum.

Hac ratione epiſtola nuperrimè ad Pontificem datâ à noto Conſtitutionis adverſario denuntiat, eo loco cauſam Eccleſiæ, & religionis eſſe in Gallia, ut ſolus Pontifex mederi malis poſſit, ſolus turbatis rebus pacem reddere. Fixum ſcilicet refragantibus eſt, retinere, ac defendere poſi-

poſitiones ſingulas; unde nihil ſupereſt Apoſtolicæ Sedi, quàm ut, ſi pacem ſibi, Regno, & Eccleſiæ voluerit, Bullam ſuam revocet, aut iis infleƈtat, mitiget, in alienos ſenſus detorqueat interpretationibus, quæ revocationi æquivalentes, robur omne definitionis infringant, Bullamque ad nihil valere faciant, niſi ut mittatur forâs, & conculcetur ab hominibus. Verùm nimis firmis Romana fides nititur fundamentis, quàm ut minis, & terroribus concutiatur, aut vacillet. Non habet Romana Eccleſia fidem, ac religionem verſatilem, ut quidam ex adverſariis, quorum ab Eccleſia diſceſſio publica nocebit minùs, quàm manſio fraudulenta. Plura in hanc præpoſteram adverſariorum prudentiam animadvertenda eſſent; Sed quibus locus magis commodus erit, ubi poſt traƈtatum de propoſitionibus ſingulis, ea, quæ Conſtitutionem ſecuta ſunt, diſcutiam.

Frivola eſt de Conſtitutionis abuſu lamentario, quæ ubique auditur; ſed confuſa ſemper, & fiƈtitia; neque Authores exprimens, qui abutantur, neque libros, verba, aut ſententias deſignans. Si verò imprudens quiſpiam Conſtitutioni alienum ſenſum affingeret, ut plurimi affingunt Auguſtino, ac cæteris Patribus, ipſis quoque oraculis Scripturarum, ideone Conſtitutio abjicienda eſt, num deſerendus Auguſtinus, cum reliqua Patrum Traditione, atque Scripturâ?

CAPUT III.

Sorbonam conqueri non poſſe de Propoſitionum trigeſimæ oƈtavæ, & trium ſequentium condemnatione, oſtenditur ex ejuſdem Academiæ cenſura anni 1560.

1 INter eos, qui Conſtitutioni *Unigenitus* ſubmittere ſe in Galliis detreƈtant, præter obſcuros, & anonymos quoſdam libellorum famoſorum Scriptores, neminem reperio qui propoſitiones 4. hic in controverſiam revocatas adferat velut perperàm condemnatas; & quatum libera defenſio permittenda ſit, velut *ſummè neceſſaria ad fovendam in regno, & in Eccleſia pacem, & concordiam*; neque occurrit haƈtenus author probabilis, & aliunde de novitatibus non meritò ſuſpeƈtus, qui poſt tempora S. Pii V., Gregorii XIII., & Urbani VIII. de pravitate omnium operum ſinè gratia Queſnello conſentiat. Unum excipio virum religioſum aliàs & pium, Lovanienſium quorumdam authoritati, ut ſuſpicatur Eminentiſſimus Aguirre, forſitan nimis credulum, & à communibus Scholæ ſuæ placitis non ſemel abduƈtum. Ejuſdem Eminentiſſimi judicium non referam: vide *Damnatarum Propoſitionum de libertate ſinè gratia impugnationem alteram* cap. 5. in fine. Jure itaque ab adverſario poſtulamus, deſignari ſcholas, in quibus *opinio illa* poſt Conſtitutiones memoratorum Pontificum *frequentata* fuerit, & à quibus paſſim Theologis, nè cum neſcio quibus larvis perpetuò nobis luƈtandum ſit. Toletum, Vaſquezium, Bellarminum adverſario eripiemus cap. 5.

Interea dum aliquid ſolidioris citationis expeƈto, & divinandum nobis relinquitur, quinam ſint iſti *Theologi Galliæ*, & *cordatiſſimi quique viri*, qui Queſnelliani illius dogmatis condemnatione tantopere offenduntur, convenio clariſſimam Sorbonam, cujus hodie nota palàm eſt à Conſtitutione averſio, & præcipua apud adverſarios anthoritas, ut indubitatum appareat, quin inter *Galliæ Theologos*, & viros *quoſque cordatiſſimos* ipſorum ſuffragio adverſariorum principem locum Sorbona obtineat.

2 Quærere itaque ex iſtis Doƈtoribus maximâ, ut par eſt, reverentiâ, liceat, an dogmatis illius proſcriptio ſit inter rationes, quibus eorum in admittenda Conſtitutione conſtantia laxata eſt. Ut credam non eſſe eam inter rationes, ſuadent plurima; aliqua perſuadent prorſus, atque convincunt; niſi cui libuerit viros aliàs tam eximios, aut craſſæ accuſare ignorantiæ, aut, quod pejus foret, peſſimæ fidei. Nam rationes, quas contra 38. Queſnelli articulum, & cæteros uſque ad 42. protuli, non ſunt longis ambagibus, aut diſputationum argutiis elicitæ; ſed apertæ adeò, & captu faciles, ut præſertim in Gallia, Belgio, & vicinis Germaniæ provinciis à nemine mediocriter theologo valeant ignorari.

Quis enim in illis Chriſtiani orbis partibus, ubi familiaris adeò cum novis hæreticis de religione pugna eſt, neſcire Theologus poteſt Conſtitutiones S. Pii V., Gregorii XIII., Urbani VIII. contra Baji articulos? In illis autem conſpicua omnibus eſt proſcriptio dogmatis 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.*

Tantorum Pontificum, quorum primus ſanƈtitate, & eruditione clariſſimus, & ex Sacro illo Ordine eſt, cujus patrocinium tot

tot artibus ambiunt adverſarii, poſterior de Gallia optimè meritus, atque illic æſtimatus omni ſemper exceptione ſuperior; tantorum, inquam, Pontificum authoritatem, & definitionem à *Cordatiſſimis quibuſque Galliæ viris*, atque in primis à Sorbonicis Doctoribus contemni, apparet incredibile. Quid tamen excogitari poteſt magìs directè, magìs perſpicuè oppoſitum Apoſtolicæ trium illorum Pontificum determinationi, quàm Propoſitiones Queſnelli quatuor, aſſerentes *omnium actuum liberorum ſinè gratiâ pravitatem*, ut ipſe refert adverſarius. Bajana ſcilicet 27. propoſitio ſimpliciſſima, & clariſſima eſt: *Liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*.

3 Recurri non poteſt ad cenſuræ acerbitatem, ob quàm nonnulli Bajani articuli diſplicuiſſe Pontificibus videantur; nam hæc, ut dixi, propoſitio ſimpliciſſima, ab omni abſtinet doctrinæ contrariæ reprehenſione: neque poteſt quatuor Queſnellianorum dogmatum ſenſus lucidiore exprimi compendio, quàm iſto Baji damnato axiomate, ut omnes, nemine hactenus diſſentiente, agnoſcunt.

Si verò & trium illorum Pontificum non tanta apud Galliæ Theologos reverentia eſt; quin *cordatiſſimi* illic *quique viri* cenſeant, ad *Regni, & Eccleſiæ pacem, & concordiam* neceſſarium eſſe, articuli iſtius in ſcholis defendendi liberam relinqui Theologis facultatem; quid reſponſuri illi ſunt ad venerandæ Sorbonæ publicum, & ſolemne judicium, quo inter cæteros Baji articulos ſibi à Franciſcanis Patribus è Belgio denuntiatos, duobus his notam hæreſeos inuſſit anno 1560. Propoſitio 4. *Liberum arbitrium ex ſe non poteſt niſi peccare, & omne opus liberi arbitrii ſibi dimiſſi* (ideſt ſinè gratiæ Dei adjutorio) *eſt peccatum mortale, vel veniale*. Cenſura: *Hæc propoſitio utrâque ſui parte eſt hæretica*. Propoſitio 5. *Homo faciendo quod in ſe eſt, peccat, & non poteſt non peccare, faciendo quod in ſe eſt*. Cenſura: *Tota hæc propoſitio eſt hæretica*. Utramque propoſitionem conferat modò Lector cum quinque his Queſnellianis. Prop. XXXVIII. *Peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*.

XXXIX. *Voluntas, quàm gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*.

XXXX. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*.

XXXXI. *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in philoſophis ethnicis non poteſt venire niſi à Deo, & ſinè gratia non producit, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris*.

His jungi poteſt Propoſitio 42. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc, nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*. Cur prætenſi *Galliæ Theologi* in ſuis pro Queſnello *obſervationibus* poſteriorem hanc propoſitionem prætermiſerint, vix video; quandoquidem in eundem conſpirat cum prioribus ſenſum; niſi quòd poſterior in eo abſurdior videatur, quòd ad vitandum peccatum non ſolùm requirat gratiam, ſed etiam fidem. Sed ſive indignitas propoſitionis nimia, ejuſque defendendæ difficultas, ſive quæcumque alia ratio Theologis illis perſuaſerit propoſitionis ultimæ à cæteris reſciſſionem; quoniam priores quatuor hic ſolùm objiciunt, tanquam ad fovendam in Regno, & Eccleſia *pacem, & concordiam* neceſſariò permittendas, has quoque ſolas cum duabus Baji, juxta Sorbonæ judicium hæreticis, componamus.

4 In Queſnelliana quidem 38. agitur de peccatore; ſed quæ peccatoris, juxta Queſnellum, eadem cæterorum eſt ratio, ut patet ex Propoſitionibus tribus eam in Conſtitutione ſequentibus, in quibus aſſertio illimitata, & generali æquivalens agit de omnibus gratiæ auxilio deſtitutis, nullo juſtorum, injuſtorumque diſcrimine. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum &c. Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem. Omnis cognitio Dei .... ſinè gratia non producit niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum*. Evidens eſt, Propoſitionibus his contineri tum 27. Baji, prout in trium Pontificum Conſtitutione exprimitur: *Liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*: tum 4. & 5. ejuſdem Scriptoris à Sorbonicis anathemate percuſſam.

An non igitur mirabile eſt, quòd non ſolùm CLEMENS XI., ſed & alii tres memorati Pontifices, verè maximi, imò & eruditiſſima ſeculi decimi ſexti Sorbona ignoraverint, quid *ad pacem, & concordiam Regni, & Eccleſiæ neceſſarium* ſit, dum proſcripsêre ſententias libertati Scholarum neceſſariò juxta adverſarium concedendas; niſi quis omnia in Regno, & Eccleſia turbari maluerit? Aut forſitan neceſſaria eſt diſtinctio, ad quam nos extranei, & circumſtantiarum, quæ in Regis Chriſtianiſſimi Regno

præ aliis Chriſtiani orbis partibus ſingulares ſunt, non ſatis attendimus: Doctrina ſcilicet eadem à Michaele Bajo tradita, à Queſnello poſt Janſenium adoptata, proſcribi ab hodierno Pontifice CLEMENTE XI. non potuit; ſed potuit à S. Pio V., Gregorio XIII., & Urbano VIII., potuit etiam à Sorbona illius temporis inter hæreſes rejici, neque indè turbarum quidpiam, ſive Regnum, ſive Eccleſia experta eſt; nihil habuere tunc Scholæ, & quidem Galliarum nobiliſſima Sorbona, quod de hoc anathemate, velut de libertatis interitu, & impoſito cervicibus ſuis jugo quererentur.

5 Contra eandem Baji doctrinam ſententias ſub idem tempus tulêre Academiæ Hiſpaniæ.

De Lovanio in Belgio, ubi præcipua novitatis illius ſedes fuerat, ita teſtantur *Faſti Academici* pag. 369. ad annum 1580. „ „ Die itaque dicto ad 12. kalendas Aprilis „ horâ ante meridiem decimâ in frequentiſſimo Conventu, atque Conſeſſu omnium, & ſingulorum Profeſſorum, Licentiatorum, Baccalaureorum, cęterorumque „ Studioſorum ſacræ Theologiæ ingreſſus Scholas Theologicas idem Dominus „ (Toletus) comitantibus eum, ac deducentibus honoris causâ Magiſtris noſtris „ dicto D. Bajo, Cornelio Reineri, Gaudano, & Henrico Gravio, ac conſcensâ „ cathedrâ, cùm eadem ferè narraſſet, quæ „ antea coram Magiſtris ſacræ Theologiæ „ Facultatem repręſentantibus dixerat, juſſit per præfatum Univerſitatis Notarium „ Conradum Sylvium literas primùm credentiæ ad eoſdem ſacræ Theologiæ Doctores datas, dein ipſam Bullam clarâ, & „ intelligibili voce recitari. Quibus lectis, „ convertit ſe ad D. Michaelem Du Bay, „ petiitque ex eo, annè agnoſceret, damnari „ in Bulla multos articulos, qui in aliquot „ ejus libellis priùs editis continerentur, „ etiam in eo ſenſu, quo in Bulla damnarentur? Quo agnoſcente, & credente, „ quòd ſic: rogavit eum deinde, annè eoſdem, & reliquos ibi comprehenſos, & „ lectos damnaret? Tum ille, damno, inquit, ſecundùm Bullæ ipſius intentionem, & ſicut Bulla damnat. Dehinc præfatus D. Franciſcus (Toletus) ad reliquos Doctores Theologos converſus interrogavit, annè eoſdem articulos omnes „ damnarent, & Bullam reverenter ſuſciperent? Qui uno ore omnes reſponderunt, ſe eos articulos damnare, & Bullam „ religiosè habituros, atque obſervaturos. „ Eadem fuit reſponſio Licentiatorum, Baccalaureorum, & Studioſorum, omneſque „ conſona voce conclamarunt: Articulos „ damnamus, Bullam reverenter ſuſcipimus, atque obedientiam pollicemur „. Ita *Faſti Academici* Lovanienſes de Bulla Sancti Pii V., à Gregorio XIII., & Urbano VIII. confirmata.

6 At quando eadem toties damnata novitas poſt lapſum ſeculi reſuſcitatur à Queſnello, pleniſſima ei tribuenda eſt libertas: cavendum Apoſtolicæ Sedi à confirmando ſuperiorum Pontificum judicio, etſi præceſſerint cenſuræ non Salmanticenſium ſolummodo & Complutenſium, ſed etiam Sorbonicorum, ad quos plurimorum dein judicium acceſſerit. Denique & præſentis ſeculi Sorbona, CLEMENTIS XI. Conſtitutionem recipiens, eoſdem Queſnelli articulos condemnavit: neque receptionis illius publicæ, & in Academiæ tabulas relatæ poſtea ſecuta retractatio, certum indicium eſt approbationis eorundem dogmatum, quæ prælucentibus ſuis Majoribus Sorbona etiam ante biennium damnaverat: neque ulla ratione apparet credibile, velle eam hodie permittere curſum liberum doctrinæ, quam ſui Majores *hæreticam* cenſuêre. De aliis rejiciendi Bullam obtentibus non minùs vanis videbitur, ubi Propoſitionum omnium impugnationem abſolvero.

Interim diſſimulare non poſſum, hanc qualemcunque admiſſionis ſolemnis ſubſecutam exiguo poſtea tempore retractationem, parùm decoram apparêre tantorum virorum inconſtantiam. Et quidem, ſi retractatio illa videri debeat conceſſio libertatis, ut articuli, de quibus præſens diſceptatio eſt, impunè Pariſiis, & ubicunque Sorbonæ extenditur juriſdictio, impoſterum doceantur, quibus pridem hæreſeos notam Sorbona ipſa inflixerat; quis non videt, occaſionem præberi exteris, & quibuſcunque illius Academiæ adverſariis, ut in eam converrant à Joanne Vergerio Abbate Sancyrano ſacrilegè aſperſam Eccleſiæ calumniam. Juxta hunc ſcilicet Janſenii Achatem „ præſens „ Congregatio Pontificis, Prælatorum, „ Paſtorum, Doctorum, Religioſorum, & „ Populi, quos videmus vivere ſub iiſdem „ legibus, non alio ſenſu dici poteſt Eccleſia, quam quòd in locum veræ Eccleſiæ „ ſucceſſerit; quemadmodum aqua cœnoſa, & fœtida eundem alveum occupans, „ quem olim aqua viva, limpida, & ſalubris, ejuſdem fluminis nomine appellatur „. Quid inquam pronius, quàm ut cæteri, ſive Gallicæ nationi forſitan minùs bene

bene affecti, ſive de ejus Doctoribus hodiernis minùs honorificè ſentientes calumniam hanc Pariſienſibus applicent, quaſi hujus temporis Sorbona rejectam à majoribus hæreſim approbans, vel ſuis permittens, non alio ſenſu dici poſſit Academia à Sede Apoſtolica inſtituta, quàm quòd in locum Academiæ Catholicæ, & Chriſtianiſſimæ ſucceſſerit; *quemadmodum aqua cœnoſa, & fœtida, eundem alveum occupans, quem olim aqua viva, limpida, & ſalubris, ejuſdem fluminis nomine appellatur?*

CAPUT IV.

Prætenſi Galliæ Theologi etiam recentioribus Sorbonæ Decretis & authoritate ipſius Card. Noaillii convincuntur, non eſſe permittendas Propoſitiones 9. cum duodecim ſequentibus; utì nec trigeſimamoctavam, 39. 40. 41. & 42.

1 SUperiore capite vidimus Adverſarium nomine *Theologorum Galliæ*, conquerentem de Conſtitutione UNIGENITUS, quòd damnet Propoſitiones, quibus curſum liberum permittendum aſſerit *ſummè neceſſarium ad fovendam in Regno, & Eccleſia pacem, & concordiam*. Propoſitiones autem illæ ſunt nona, & duodecim ſequentes, cum 38. 39. 40. 41. 42. Si prætenſi iſti *Galliæ Theologi* tam leviter eruditione tincti ſint, ut cenſuram Sorbonicam anno 1560. contra Baji articulos latam ignorent, fugere profectò eos non potuit Decretum anni 1644., quo prohibet *tam Doctoribus, quàm Baccalaureis, nè probent, vel ſuſtineant prædictas Propoſitiones per Bullas Pii V., Gregorii XIII., & Urbani VIII. . . . prohibitas*; inter quas Propoſitiones eſt 27. *Liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*; quæ, ut patet, & ſæpius à me demonſtratum eſt, convenit cum Queſnelliana 38. & 4. ſequentibus.

Ipſe Card. Noailles ſcribens CLEMENTI XI. anno 1711. *Exiſtimo*, inquit, *Clerum Gallicanum, ſi de Apoſtolicis adversùs Bajum definitionibus fuiſſet actum in comitiis, profeſſurum fuiſſe, eas habere requiſita omnia, ut univerſam obſtringant Eccleſiam*. In illis autem definitionibus una eſt contra Propoſ. 27. Baji jam relatam, Queſnellianæ 38. & quatuor ſequentibus prorſus conſonam.

Alia eſt Sorbonæ cenſura anni 1656. adversùs Arnaldum, recentiſſimè confirmata, ac ſingulorum Gradus Academicos ſuſcipientium ſubſcriptione in perpetuum ſtabilienda. Damnatus Arnaldi articulus cenſurâ blaſphemiæ, impietatis, hæreſeos, eſt: *Defuit Petro tentato gratia, ſinè qua nihil poterat*. Veriſſima autem foret, & inevitabilis enuntiatio, ſi defenſi à Queſnello, & juxta prætenſos Galliæ Theologos neceſſariò permittendi ſubſiſterent articuli nonus, & ſequentes duodecim, in eandem omnes cum nono concurrentes ſententiam. Ut enim ſinè limitatione eſt, & dogmatica affirmatio univerſali æquivalet in Propoſ. 9. de cujus damnatione primo loco Adverſarii conqueruntur: *Gratia Chriſti eſt ſuprema, ſinè qua confiteri Chriſtum nunquam poſſumus, & cum qua nunquam illum negamus*. In hac hypotheſi evidens eſt, Petro tentato gratiam defuiſſe; aliàs Chriſtum non negaſſet. Cùm autem ſinè gratia Deum confiteri nemo valeat, patet, confeſſionem Chriſti tunc Petro fuiſſe impoſſibilem.

Sed neque tentatio ad Chriſti negationem ſtimulans, ſuperari ſinè Chriſti gratia potuit; quia juxta Queſnelli articulum 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum*. Propoſ. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Vires itaque Petro defuerint, quibus confiteri Chriſtum poſſet, aut ad negationis perfidiam impellens tentatio ſuperari. Unde velim quiſquam ex illis ab Adverſario jactatis *Galliæ Theologis*, ſeu *viris quibusque* illic *cordatiſſimis* Arnaldini articuli *blaſphemi, impii, hæretici* cenſuram cum memoratis Queſnelli Propoſitionibus componat; quod certus ſum præſtandum à nemine, neque, niſi à ſophiſta ridiculo, & vel tironum excipiendo ſibilis, eſſe tentandum.

2 Ultro hic mihi indubiè conſentiet Queſnellus, qui callido conſilio doctrinam Arnaldi paulò aliter ſubornatam ſuis inſeruit *in Novum Teſtamentum Obſervationibus Moralibus*, & illis tanta conquiſivit Antiſtitum, Doctorumque Sorbonicorum patrocinia, ut, quod in Arnaldo damnatum fuerat, ſuis *Obſervationibus* reſtitueretur. Sic nempe, cùm *Arnaldinam Cauſam* ſcriberet, vaticinatus eſt, venturum aliquando tempus, quo Sorbonam ſuæ contra Arnaldum ſententiæ pœniteret, cujus quidem ſolemniſſimi judicii retractationem directam ſperare homo perſpicax non ſtatim auſus, ſatis habuit nunc quidem quibuſcunque artibus efficere, ut *Obſervationes* ſuas *Morales* Arnaldino dogmati patrocinantes, Sorbona, præeuntibus aliquot Epiſcopis, ſuſciperet. Quæ aſtutia, etſi pluribus illuſerit, ſucceſſum tamen

men non omnimodè conſecuta eſt; cùm *Obſervationum* liber ab aliquibus priùs Epiſcopis minùs providè approbatus, nunc ab iiſdem non derelictus ſolummodo; ſed etiam rejectus, ac prohibitus conſpiciatur.

Verùm non deſpondet animum Queſnellus, & novâ inſtructus fallaciâ per ſuos prætenſos *Galliæ Theologos* denuntiat, *ad pacem, & concordiam in Regno, & Eccleſiâ neceſſarium*, ut memorata ſua dogmata Propoſitionem Arnaldi blaſphemam, impiam, hæreticam certiſſimè continentia, Scholaſticis permittantur; quæ non obſcura cenſurarum abrugatio erit, ut impleatur Queſnelli augurium in præfatione Cauſæ Arnàldinæ pag. 94. „ Tempus erit (cur enim veri„ tatis defenſori id non auguremur, quod „ ſibi veritas ipſa debere videtur?) tem„ pus, inquam, erit, aliquando cùm ſacra „ Facultas tam indigni judicii pudenda „ myſteria revolvens, & illatam tam ſibi „ caro, tam omnibus venerando capiti in„ juriam exhorreſcens, conflatam indè in„ vidiam à ſe depellere ſeriò cogitabit. „ Cenſuram è ſuis commentariis eraſam, „ exciſam volet, eamque paucorum conſi„ liis, & molitionibus confectam Facultati „ ipſi falſiſſimè adſcribi, Orbi Catholico „ denuntiabit „.

3 Litanda itaque paci Regni, & Eccleſiæ, juxta Adverſarium, eſt, non ſolùm Conſtitutio UNIGENITUS; ſed etiam triplex alia Sancti Pii V., Gregorii XIII., & Urbani VIII. ſenteutia Sorbonæ anni 1560. contra Bajum cum Decreto anni 1644. contra eundem, & altera anni 1656. contra Arnaldum, quamvis hæc novo recentiſſimè Decreto confirmata, & Doctorum omnium, Licentiatorum, Baccalaureorum, qui ab illo tempore in hunc uſque diem extitere, ſubſcriptionibus roboretur. Subſcripſit ipſe Eminentiſſimus Noaillius, & eamdem in Arnaldo doctrinam cenſuit, declaravit *blaſphemam, impiam, hæreticam*, quam velut omni liberam cenſurâ, *paci, & concordiæ Regni, atque Eccleſiæ neceſſariam*, neſcio qui, *Galliæ Theologi, & viri quique* illic *cordatiſſimi* iterum obtrudunt publicis Magiſtrorum cathedris reſtituendam. Sanctificata nempe à Queſnello hæreſis fuerit hoc ipſo, quo *Obſervationibus* ejus *Moralibus, Compendio Moralis Evangelicæ* inſerta.

Sed non apparet veriſimile, Cardinalem Archiepiſcopum Pariſienſem, Doctorem quoque Sorbonicum ſubſcriptionis ſuæ ſacratiſſimæ oblitum *blaſphemiam, impietatem, hæreſim* apprubare, quantumcunque eum Adverſarius numero *Theologorum Galliæ, & cordatiſſimorum quorumque virorum* minimè voluerit excluſum; ſed eo præ cæteris comprehenſum intelligi. Nè circumferamur omni vento doctrinæ, monet Spiritus Sanctus, qui ideo non in arena levi; ſed in petra ſolidiſſima fundari cum fide Eccleſiam voluit, columnam, & firmamentum veritatis, non dejiciendæ priùs, quàm corruat ipſa Divinitas. Veſtes continuò mutet Gallia, atque in novis ſemper, & elegantibus formis excogitandis fœcunda ejus induſtria deſudet, quantum placuerit; non diſplicebit ea etiam exteris paſſim nationibus novitas; ſed fidei iterata in aliquibus mutatio, & toties execratæ ſuſceptio hæreſeos, levitas ab omnibus ſemper cenſebitur pudenda, exitialis, & tam glòrioſâ, atque Chriſtianiſſimâ natione indigniſſima.

4 Fruſtrà ei *pacis, & concordiæ neceſſitas* obtenditur, fruſtrà *viri quique cordatiſſimi* allegantur; obtentu enim ſimili, ſed utrobique mendaciſſimo, Calvinianæ, atque Lutheranæ peſti in terris Catholicis, in ipſo Eccleſiæ ſinu, libertas fuerat concedenda. Quæ verò erit tandem Eccleſiæ Gallicanæ, hactenus Chriſtianiſſimæ facies, ſi deinceps *blaſphemias, impietates, hæreſes* pro Religione, pro Fide Catholica amplectatur? Annexam talibus conditionibus pacem, ut *impietatem, blaſphemiam, hæreſim* Eccleſia Chriſti odit, & in finem uſque ſeculorum deteſtabitur. Propterea Adverſario noſtro reſpondet Hieronymus Apologia adversùs Ruffinum, versùs finem: *Si pacem deſideras, ſit inter nos una fides, & illico pax ſequetur*. Et in Præfat. ad Dial. contra Pelagianos: *Quod bellum ſervavit, pax ficta non auferat. Nolo timore perfidiam diſcere, cùm fidem mea Chriſtus reliquerit voluntati*.

Cùm igitur nobis Adverſarius occinat *regulam*, quam ait ab antiquo Eccleſiæ Magiſtro traditam, *ut in rebus neceſſariis unitatem, in dubiis libertatem, in omnibus charitatem ſectemur*, expectamus, ut in rebus tam *neceſſariis*, qualis eſt abdicatio dugmatum toties damnatorum, *ſectetur unitatem* cum cæteris extra Galliam Catholicis regionibus, & plerisque in ipſa Gallia Epiſcopis: *in dubiis* nemo ipſi libertatem auferet; modò dubiorum nomine non intelligat periculoſa, & ad hæreſeos nimis prope accedentia abyſſum. Ad *charitatem* quod attinet, quomodo Queſnellus, & cæteri refractarii eam in *omnibus ſectentur*, non ſolis Galliis, & Belgio, ſed & finitimis quoque Provinciis, & toti quodammodo Europæ notum eſt, & vulgatiſſimum.

Quæ enim Chriſtiani Orbis regio eſt,

quò

quò non libellorum infamium contra Religioſos, Epiſcopos, Cardinales, contra ipſum Pontificem Maximum illuvies penetravit; neque in ſolis ſiſtit ſcriptionum ſatyris Janſeniana charitas, ſicubi nova ſecta dominatur, ſive authoritate, patrociniis, viribus prævalens; quos non odii implacabilis, & pluſquam Vatiniani, utpote furoris Schiſmatici effectus, quas non perſecutiones ſubire quotidie coguntur, quicunque fortè præ cæteris apparuerint zelo fidei, religionis, obedientiæ erga Apoſtolicam Sedem præditi, Conſtitutionem Unigenitus venerari, & contra oppugnatores auſi defendere.

Notiora ſunt, quàm ut narratione odioſâ opus habeant; quæ novis ſuis publicis cum plauſu inſerunt quot hebdomadis Calviniſtæ Batavi, neque Janſeniſmi hiſtoria poſteros celabit. Hic ſatìs ſit indicaſſe, Janſenianos, ut in cæteris paſſim fraudibus, in hac quoque Hæreticorum veterum premere veſtigia. Franciſcus Simonis parte 1. *de Fraudibus Hæreticorum*, ſecundam hanc poſuit: *Præcipuè mentiri charitatem*. *Quid*, inquit, pag. 11. *ſpecioſius charitate, pace, concordiâ? ..... Hanc ergo ſpeciem in primis piorum oculis nunquam non objecère Hæretici*. Hanc ſtrenuè ſimulavit Pſeudo-patriarcha Photius *falſorum Author dogmatum, Dioſcoro, & Lucifero cacodæmoni comparatus*, Præfatione ad Synodum octavam. Ita is ſcripſerat ad Nicolaum Pontificem: *Charitate nihil venerabilius, nec pretioſius ...... Hæc & noſtræ mediocritati perſuaſit, non graviter objurgationes ferre, quæ à Veſtra Paterna Sanctitate jaculorum inſtar miſſæ ſunt: ac fecit, ut arbitrarer perturbati animi eos fœtus non eſſe, nec mentis offenſionem, & inimicitiarum cupidæ verba; ſed potiùs affectûs veri, ac nihil fingentis*. Fingit autem, ac bellè mentitur ipſe charitatem, & manſuetudinem hypocrita, de quo paucis Nicætas: *Sedem*, inquit, *Patriarchalem conſcendens, altâ voce populo pacem annuntiavit, nihil pace dignum cogitans*.

Quid pace dignum cogitant hodierni Sedis Apoſtolicæ Adverſarii? Imò minus præſeferunt pacis, charitatis, manſuetudinis, quàm Pſeudo-patriarcha ille *Lucifero cacodæmoni comparatus*; nam is, ſaltèm à Pontifice reprehenſus, non excandeſcere viſus eſt, non in rabiem agi, & Pontificem mordere, ac proſcindere libellis infamibus, ut novi hodie Auguſtini Diſcipuli non plus Auguſtinianæ humilitatis habentes, & charitatis, quàm Catholicæ Fidei, & Religionis.

CAPUT V.

Malâ fide à prætenſis Galliæ Theologis citantur Toletus, Bellarminus, Vaſquez, &c.

1 ADverſarius nomine *Theologorum Galliæ* ſcribens *Obſervationes varias* pag. 190. cum ſuis *viris quibuſque cordatiſſimis* vehementer dolet, in illis Propoſitionibus *cenſurâ percelli opinionem in Scholis frequentatam, etiam poſt tempora Sancti Pii V., Gregorii XIII., & Urbani VIII. circa operum abſque gratia elicitorum*. In margine *Toletus, Bellarminus, Vaſquez, &c. teſtes ſunt ejuſmodi libertatis in Scholis, etiam poſt Gregorium XIII.*

Ad *Scholas* provocans Adverſarius, nullam nominat; ſed ſinè reſtrictione, ſinè limitatione *Scholas* appellans, omnes vult intelligi, aut ſaltèm pleraſque. Verùm certus ſum, tales neque in Italia, neque in Hiſpania, Luſitania, Germania, Polonia reperiendas. In Galliis Sorbona eandem in Bajo opinionem, *Hæreſeos* damnavit. Num fortè, quod Hæreticum tunc fuit, Catholicum dein redditum eſt? Vel itaque *frequentata* ea illic opinio deinceps non fuerit; vel ipſius Sorbonæ ſolemni judicio execranda *hæreſis* à paucis fortè Novatoribus *frequentata* eſt. In una Belgii Academia Theologis aliquibus de Bajana, & Janſeniana pice aliquantulum adhæſiſſe, non ibo inficias. Sed ideone doctrina peſtilens, & celeberrimarum Academiarum, atque ipſius Sedis Apoſtolicæ judicio ſæpius condemnata, à cenſuris omnibus abſolvenda eſt; quia ab aliquibus, ſive ignorantibus, ſive temerariis, & malevolis, omnis authoritatis, etiam ſupremæ, contemptoribus reſuſcitatur? Propoſitio 55. de communione ſacrilega, quam inter 65. meritò proſcripſit Innocentius XI. tradita fuerat à pluribus in Schola non una: & tamen in ejus damnatione *Salvator, & Magiſter noſter JESUS Chriſtus ..... Aperuit os ſui in terris Vicarii*; teſte Caſtorienſi Epiſcopo, Arnaldi, & Queſnelli poſt fugam è Gallia receptore in Hollandia benevolo, & ab his pariter novæ Eccleſiæ capitibus in Sanctorum relato catalogum. Præceptorum Eccleſiæ, de jejunio præcipuè, tranſgreſſores ubique ſunt non pauci; ſed ea multorum tranſgreſſio non propterea præcepti abrogatio eſt.

2. Neque ſola aſſertio adverſarii de *Toleto, Bellarmino, Vaſquezio* quaſi *teſtibus ejuſmodi libertatis in Scholis*, etiam poſt Grego-

gorium XIII. mihi fidem facit, dum nulla authorum iſtorum verba profert, & nè locum quidem indicat, ubi quærenda ſint. Toletus in Commentario Epiſtolæ ad Rom. docet, tentationem ſinè gratia ſuperari non poſſe; at quòd *liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valeat*, non ſinè calumnia Toleto tribui poteſt, poſtquam ea opinio à Gregorio XIII. proſcripta eſt, atque ipſe Toletus ab eodem Gregorio in Belgium cum poteſtate miſſus, eam inter Bajanos cæteros articulos, curavit tum ab ipſo Bajo, tum ab aliis omnibus Lovanienſibus Theologis ſolemniter condemnari: nuſquam de permiſſa, vel frequentata poſt Gregorium XIII., minùs etiam de permittenda Baji ſententia verbum invenies.

3 Non invenies etiam in Bellarmino, qui lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 9. hanc ſtatuit aſſertionem: *poſſe hominem ſinè fide cum auxilio ſpeciali, & etiam ſinè illo bonum aliquod morale perficere, ſi nulla tentatio urgeat*. Dein, ubi oſtendit, poſſe fieri opus bonum ſinè fide, pergit ad opera moraliter bona ſinè gratiæ auxilio. „ De ſecundi, inquit, generis operibus habemus teſtimonium in libro de perfectione Juſtitiæ reſponſione proxima poſtremæ „ Ubi relatâ Apoſtoli, & Auguſtini ſententiâ Bellarminus ſic infert: „ Iraque concedit Auguſtinus, in hujuſmodi operibus humanis, quæ ad ſalutem non pertinent, auxilium gratiæ non ſemper requiri: & tamen hæc opera bona ſunt, cùm peccata non ſint, Apoſtolo teſte: *non peccat ſi nubat*.

Ibid. poſt multa. „ Adde etiam ultimò, (inquit) quod idem Author (Auguſtinus) in omnibus ferè locis, ubi ſcribit, nihil fieri poſſe boni ſinè auxilio gratiæ, addere ſoleat limitationem, ſi videlicet bona illa opera ad pietatem, & ſalutem pertineant „ Dein citat authorem Hypognoſtici lib. 3. non procul ab initio dicentem: *Eſſe fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis; non per quod ſit idoneum, quæ ad Deum pertinent, ſinè Deo aut inchoare, aut certè perficere; ſed tantùm in operibus vitæ præſentis tam bonis, quàm etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur*.

Tum relatis variis bonorum operum exemplis in Hypognoſtico adductis, ſic animadvertit Bellarminus. „ Neque ſatisfacit Ariminenſis reſpondens, hæc non eſſe bona moralia; ſed naturalia: nam author hujus libri hæc bona opponit malis, cum dicit liberum arbitrium poſſe ſinè Dei gratiâ velle tam bona, quàm mala, quæ ad vitam præſentem pertinent, & certè non loquitur de malis naturalibus; nemo enim eligit illa mala; ſed de moralibus, quæ ſunt propriè voluntaria. Quod etiam patet ex exemplo, quod idem author ponit, nimirum colere idolum, & ſimilia. Loquitur igitur de bonis moralibus, qualia ſunt ea omnia enumerata, ſi debitis circumſtantiis veſtiantur. S. Proſper libro contra collatorem cap. 26. „ *Natura*, inquit, *humana, cujus creator eſt Deus, etiam poſt prævaricationem manet ſubſtantia, manet forma, manet vita, & ſenſus & ratio; cæteraque corporis, atque animi bona, quæ etiam malis, vitioſiſque non deſunt. Sed non in illis veri boni perceptio eſt, quæ mortalem vitam honeſtare poſſunt, æternam conferre non poſſunt*. Nota illud *honeſtare*; non enim peccat; ſed ſolæ virtutes vitam noſtram honeſtare poſſunt.

Dein citatis SS. Fulgentio, Gregorio Magno, Damaſceno, ſuam, & communem ſententiam ſtabilit etiam rationibus, dicens: „ Si opera facta ſinè fide, & auxilio ſpeciali ſemper eſſent peccata, id accideret, vel quia deeſt illis circumſtantia finis, cùm propter Deum non fiant..... vel quia bona opera non habent proportionem cum naturæ noſtræ viribus; vel denique nimis difficilia ſunt ob carnis rebellionem, Dæmoniſque tyrannidem. At nihil horum dici poteſt; nam quod attinet ad circumſtantiam finis... niſi apponatur circumſtantia finis mali, omne opus bonum morale per ſe refertur ad Deum; etiamſi author operis id non cogitet, vel non intendat.

„ Quòd autem poſſit homo ſuis viribus non apponere circumſtantiam finis mali, imò etiam dirigere opus in finem bonum ſecundùm rationem, manifeſtum eſt; nam, ſi poteſt ſuis viribus operari malum arduum, & naturæ contrarium; cur non poterit operari bonum facile, congruumque naturæ? Si poteſt, exempli gratiâ, ſuis viribus ſinè auxilio gratiæ projicere omnia bona ſua in mare, vel ipſe ſe occidere, à quo natura abhorret; cur non poterit paucos nummos largiri indigenti, vel hominem à præcipitio revocare ob miſericordiam, ad quam prope natura ipſa compellit? Si poteſt interroganti falſum de induſtria reſpondere; cur non poterit reſpondere verum?

Hactenus Bellarminus, qui ſententiam ean-

camdem pluribus firmat: ac Dein multis ſequentibus capitibus omnia Kemnitii, Melanchtonis, Calvini, Tilmanni, & ſimilium hæreticorum contra nos argumenta clariſſimè diſſolvit.

De Catholico autem vel uno, qui poſt Conſtitutionem S. Pii V., & Gregorii XIII. ab ipſo Bajo, & omnibus Lovanii Theologis tam ſolemniter receptam, tradere perrexerit doctrinam, ab illis Pontificibus condemnatam, nè verbum quidem facit Eminentiſſimus.

4 Tertium adverſarii mendacium eſt de Vaſquez: nam etſi is contra Bellarminum, & reliquos paſſim Theologos cenſeat, nullum opus moraliter bonum fieri poſſe ſinè gratia; alieniſſimus tamen eſt ab Apoſtolicæ Sedis, & definitionum ejus contemptu, ſeu damnatorum ab ea dogmatum reſuſcitatione. Imò definitionibus contra Bajum deferendam non qualemcumque ſolùm reverentiam, quam & iniquitatis filii ſubdolè ſimulant; ſed obedientiam quoque deferendam docet, cujus utinam religioſum adverſarii imitentur exemplum.

Sententiam ejus dilucidis ab ipſo Authore expreſſam vocibus exhibeo ex diſputatione 190. cap. 12. ubi, cùm retuliſſet articulum Baji 25. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*, non damnationem articuli impetit, neque proſcripto dogmati vindicare nititur libertatem; ſed Pontificiam reveritus definitionem, eam ſibi meritò velut regulam præfigit. Sic igitur ſibi objicit „ Damnant Pontifices, aſſerentes ſimpliciter, nullum aliud opus poſſe efficere liberum arbitrium, niſi peccatum; id autem quamvis nos non dicamus, ex noſtra tamen opinione videtur ſequi. Nam, ſi liberum arbitrium nullum poteſt opus ſinè gratiæ auxilio facere, nihil aliud poterit, niſi id, quod peccatum eſt: ad quod reſpondeo (inquit) ex noſtra ſententia id nullo modo ſequi; nam nos conceſſimus ſupra diſput. 52. opera indifferentia, idque authoritate Nazianzeni, imò & Hieronymi, qui non minùs acriter contra Pelagianos defendit gratiæ neceſſitatem ad ſingula bona opera; quam ex Auguſtino confirmavimus: in qua etiam ſententia eſt author Hypognoſticon lib. 3. & Greg. Mag. homil. 27. in Euang. ut notavimus ſupra cap. 17. Sic autem, licèt dicamus, nullum vitari poſſe peccatum, nullumque opus morale ex omni circumſtantia bonum fieri ſinè aliquo auxilio gratiæ per Chriſtum; non ſequitur, noſtrum liberum arbitrium nihil aliud poſſe ſinè auxilio gratiæ, niſi peccatum: ſiquidem multa alia opera etiam interdum facit ſinè auxilio gratiæ; nempe ea, quæ præſentis vitæ commoditatibus deſerviunt, ut colere agros, ædificare, aut reficere domos, conciliare amicos, quæ, ut diximus cap. 17., ex ſententia noſtra, & authoris Hypognoſt., & Gregorii Magni indifferentia ſunt, & ſinè auxilio gratiæ fieri poſſunt; .... ob hoc tamen non videtur neceſſarium concedere opera indifferentia abſolutè; ſed ſatis eſt, aut hæc, aut bona aliqua arbitrio tribuere ſinè auxilio gratiæ, nè dicamus ita vitiatum manſiſſe poſt peccatum, ut non niſi ad peccandum valeat: Auguſtinus verò, & Proſper; ut cap. 8. & 9. hujus diſput. vidimus, nè omnino videretur extinctum arbitrium poſt peccatum, dixerunt manſiſſe quædam ad ſimilitudinem legalium mandatorum, & quædam etiam præſentis vitæ bona, quæ ex ſe mala non eſſent „ Ita Vaſquez. Ubinam hìc damnati in Bajo dogmatis defenſio? Ubi tributa ei probabilitas? Ubi teſtimonium de uſurpata in Scholis libertate ſuſtinendi Bajanum articulum poſt Bullam Gregorii XIII.?

Quos adverſarius poſt Toletum, Bellarminum, Vaſquezium, addit *cæteros* non nominatos, ſi intelligat Bajanæ, ac Janſenianæ hæreſeos afflatos fuligine, teſtes iſtinſmodi in cauſa propria ſuſpectos æquè, ac præſentem adverſarium meritò recuſamus. Si verò *cæteros* ſinè nomine teſtes accipi velit pro Theologis probatæ fidei, & doctrinæ, indicari illos nobis cupimus, alioqui allegatio *cæterorum* confuſa cæteris hujus authoris fraudibus, ac mendaciis jure annumerabitur.

Sed, etſi recentior quiſpiam, aliàs pius, ac religioſus, Conſtitutionum veterum non ſatìs conſcius, novaturientium fortè aliquorum authoritati nimiùm credulus videatur, atque indè alicubi à communi Scholarum, etiam ſuæ, tramite abductus, ut veniam facilè mereatur, ita neque ejus qualiſcunque lapſus, nobis eſſe debuit exemplum pariter aberrandi: minùs etiam eſſe poterit impoſterum, accedente fulgidiſſimâ Conſtitutionis UNIGENITUS luce: quæ ſi Recentiori illi reſplenduiſſet, neminem credo eo futurum fuiſſe ad obediendum promptiorem. De eo ſic Cardinalis Aguirre in Theologia S. Anſelmi Romæ editâ anno 1690. diſput. 130. ſect. 13. ſub finem. „ Verùm .... alioqui pius, & eruditus „ Scriptor, plurimùm deditus doctrinæ re-

,, centiotum Lovanienſium, præſertim in
,, hac controverſiâ, teligionem injicit, &
,, frequentia conſcientiæ oneta contra ſen-
,, tentiam aliorum ferè communem, etiam
,, piorum, & timentium Deum. Cùm au-
,, tem ille diem obierit, ut audio, idque in
,, opetibus piis docendi, ac prædicandi;
,, non dubium, quin jam exploratam ha-
,, beat veram in hac parte ſententiam. At
,, nonnullis, qui eam hodie ſequuntur, fot-
,, taſſis timori eſſe poteſt, nè ſtrictioribus
,, juſto opinionibus, & nullâ condeſcenſio-
,, ne erga fragiles atque infirmos factâ,
,, Phariſaicam ſeveritatem, ac ingenium
,, induant à Chriſto Domino reprehenſum,
,, vel ſubeant notam illam à Tertulliano
,, inuſtam quibuſdam novatoribus: *Firmos*
,, *gravant: infirmos capiunt: medios cum*
,, *ſcrupulo dimittunt*.

CAPUT VI.

Prætenſi Galliæ Theologi comparati cum Denuntiatoribus Epiſcoporum Lucionenſis, & Rupellenſis.

1 ANno poſt editam Conſtitutionem UNIGENITUS prodiit libellus hoc titulo: *Ad Eminentiſſimum S. R. E. Cardinalem, & Reverendiſſimum in Chriſto Patrem Arebiepiſcopum Pariſienſem D. Ludovicum de Noailles ſupplicatio, & denuntiatio plurimorum Pariſienſis Civitatis Metropolitanæ Eeclesiæ Canonicorum, Urbieorum Paroehorum, Superiorum Regularium, & S. Facultatis Pariſienſis Theologorum*. Aliqui in dignoſcenda ſcribentium methodo, ſeu ſtyli diſcretione utcunque verſati, ejuſdem ſalivæ eſſe arbitrantur, ſive ejuſdem authoris *ſupplieationem* illam, & *varias Theologorum Galliæ obſervationes in Conſtitutionem S.D.N. CLEMENTIS Papæ XI., quæ incipit UNIGENITUS*. Eadem mihi, ut verum fatear, incidit de authore utriuſque opuſculi cogitatio. Sed & oboritur dubium, an revera Gallus ſit, tum quòd libelli quotquot videre mihi licuit ſcriptos contra Conſtitutionem, & conſtat à Gallis ſcriptoribus editos, linguam præferant nationis, tum quòd poſterioris opuſculi author ſcribens communi Gallorum nomiue Theologus videri voluerit inter ſuos minimè vulgaris; quomodo igitur ignorare potuiſſet celebrem Pariſienſis Academiæ adversùs Bajanos articulos cenſuram, & dein alteram adversùs Arnaldicos? Si autem ſciverit, contemnere non poterat tantæ authoritatis in Gallia judicium. Si verò etiam ſciens ſprevetit, quomodo abſque impudentiſſimo mendacio atrogat ſibi commune *Theologorum Galliæ* nomen contra præcipuos Galliæ Magiſtros Sorbonicos, cenſuræ utriuſque ſuffragatores?

Inter hos plurimi numetantur Epiſcopi; nam plures quàm centum Bullam UNIGENITUS amplectendo, Baji articulos à Queſnello reſuſcitatos condemnarunt, atque ipſe Eminentiſſimus Noaillius gradus academicos in Sorbona ſuſcipiens cenſuræ adversùs duo Arnaldi dogmata ſubſcripſit, quorum primum cenſuit *blaſphemum, impium, hæreticum, de negata Petro tentato gratia, ſinè qua nihil poterat*. Eadem tamen Arnaldi doctrina certiſſimè continetur propoſitionibus Queſnelli nonâ, & 12. ſequentibus, quarum *proſcriptione omnino lædi libertatem Seholarum graviſſimè dolent Theologi*; ſi fides adverſario eſt *Theologorum Galliæ* nomine ſcribenti. Eminentiſſimum autem Doctorem Sorbonicum è numero *Theologorum Galliæ*, & *Cordatiſſimorum quorunque virorum* excludere, gravis contumelia eſt; longè tamen graviot, ſi inter illos ab adverſario comprehendatur, utpote tunc maniſeſtiſſimè adſcriptus perfidorum, & minimè catholicorum turbæ, qui poſtquam primum Arnaldi articulum ſcripto execrati ſunt veluti *blaſphemum, impium, hæretieum*, nunc in pluribus Queſnelli propoſitionibus approbent quaſi Doctrinam Auguſtini, *paci & eoneordiæ Regni* ſimul, & *Eeeleſiæ neceſſarium*, vel ſaltèm neceſſariò permittendam.

2 Proſequenda nunc mihi eſt utriuſque Scriptoris comparatio: qui, ſi unus idemque ſit, quod apparet veriſimillimum (certè earumdem eſt eum Queſnello partium) quomodo non appellabimus ſtrenuum Sycophantam, qui doctrinam eandem Bajanam, modò ut errorem intolerabilem denuntiet in duobus Queſnello adverſantibus Epiſcopis, modò in Queſnello apptobans ait, liberam omnibus relinquendam eſſe ejus tradendæ poteſtatem, utpote *paci, & concordiæ Regni, & Eecleſiæ neceſſariam*?

In ſupplieatione, & denuntiatione Pariſienſem Antiſtitem ſtatim ſic alloquitur:
,, Eminentiſſime Cardinalis, ac Reveren-
,, diſſime in Chriſto Pater, tam multis, tam-
,, que præclaris indefeſſam vigilantiam Ve-
,, ſtram, & conſtantiſſimum in repellendis
,, erroribus zelum experimentis jam à
,, quindecim annis perſpeximus, ut dubi-
,, tare nobis minimè liceat, Eminentiam
,, Veſtram ſparſis nuper in hac regia urbe
,, tractatibus dogmaticis, ſeu *Mandatis*
,, D. D. Reverendiſſimorum Epiſcopotum

Lu-

„ Lucionenſis, Rupellenſis, ac Vapincen-„ ſis, fuiſſe vehementiſſimè commotam „ Inter prima autem denuntiationis capita eſt: „ Propoſitio 27. Michaelis Baji, *Liberum arbitrium ſinè gratiâ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*, in Lucionenſi mandato renovata. Quam propoſitionem olim Pius V., Gregorius XIII., Urbanus Octavus in Michaele Bajo damnarunt, eandem mandati Lucionenſis, & Rupellenſis ſcriptor tueri non erubeſcit, ſpretâ Romanorum Pontificum authoritate, atque adeò (ut ad præfationem redeam) Plebs Chriſtiana decipitur, damnati pridem ab Eccleſia errores inſtaurantur .... Romanæ Sedis, quæ unitatis Catholicæ centrum eſt, reverentia conculcatur. (Et paulò ſupra) Has Romani Pontificis contumelias diſſimulare, nec poſſumus nec debemus. (rurſus ſupra) Quod enim & nobis, & Eccleſiæ periculum non debemus metuere, quando nonnulli Epiſcopi, & Eccleſiaſticæ communionis, & loci ſui immemores ..... nec Romanæ Sedis Primatum reverentes .... Apoſtolicæ Sedis judicia reformandi jus ſibi vindicant?„ Ita, ſi *Supplicationi, & Denuntiationi* creditur, *plurimi Pariſienſis Civitatis Metropolitanæ Eccleſiæ Canonici, Urbici Parochi, Superiores regulares, & Sacræ Facultatis Pariſienſis Theologi*.

3 Contra hos defendunt ſe Lucionenſis, & Rupellenſis Epiſcopi in reſponſione anni 1714. pag. 24. & ſeq. oſtendendo, quòd libero arbitrio ſinè gratia non negentur opera indifferentia, non opera naturalia moraliter bona; ſed tantùm conducentia ad juſtitiam, & ſalutem. Tum pag. 31. Lectorem monent de hoc Janſeniſtarum ſtratagemate, quòd videntes Queſnellum de tot erroribus convictum, quos nec ipſe, nec ſymmyſtæ ejus defendere rationibus valeant, ad clamores, & calumnias convertantur.

Exploſis itaque iſtis *Canonicorum, Parochorum, Superiorum regularium, & Theologorum Pariſienſium* larvis, obſcurum hominem tot ſibi mendaciter titulos arrogantem, ſic adoriuntur, pag. 31. „ Voluit clientibus ſuis Janſenianis è præcipua arce dejectis, fugamque capeſſentibus ſuppetias ferre, & Inermis quidem; ſed clamoſus nova bella, unde minimè expectaveramus, intentat; at bella ludicra, ut quæ præter conjectas temerè calumnias nihil ſeriò moliuntur ..... Quis enim perſuadeat, denuntiatorem ſeriò defendere liberi arbitrii vires, tanquam ad aliqua virtutis opera, ad quorumdam præceptorum fugam, ad aliquarum tentationum victoriam ſufficientes ſinè gratia, qui eas in Queſnelli ad novum Teſtamentum *Reflexionibus* tanto à ſe in pretio habitis, ubique negari, rejici, impugnari conſpicit, ut ſpiritûs Sancti oraculis repugnantes? Nempe ex Lucæ 8. verſ. 29. ita Queſnellus colligit: *Peccator non eſt liber, niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*. Ex Matth. 20. verſ. 24. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. Ex 1. Theſſal. 2. verſ. 28. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Ex Epiſtola ad Rom. 1. verſ. 19. *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in philoſophis Ethnicis, non poteſt venire, niſi à Deo: & ſinè gratia non producit, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris*. Ex act. 11. verſ. 9. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad Sacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*: Ex Joan. 5. verſ. 29. *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, & quem Deus remuneratur*, adeòque eſt ex gratia, *& amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*.

„ Hæ propoſitiones ſunt inter nuperrimè damnatas 38. 39. 40. 41. 42. 44. Plures aliæ illic ſequuntur eòdem pertinentes: has viderat pridem in Decumano clientis ſui (Queſnelli) opere, & inter cæteras adamatas adeò *Reflexiones*, animis omnium, ut Spiritûs Sancti unctione plenas imprimi voluiſſet; in his Bajanum articulum 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiâ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*, tam clarè, tam disertè, tot diverſis phraſibus traditum, obtruſum, inculcatum, agnoſcere ſe diſſimulat. Relatæ Queſnelli propoſitiones procul dubio inter eas ſunt, de quibus ipſi amici ejus in officioſa ad illum epiſtola, confidenter queſti ſunt, *veritates quaſdam* (Bajanas, & Janſenianas) *nimis frequenter, & ſtudioſâ quaſi affectatione ingeri*. Sed Denuntiator noſter, larvatus *Reflexionum* patronus, in hac meridiana luce cœcutire vult, ut videns non videat „ in

„ in Queſnello paſſim obvia, quæ apud „ nos, ubi nulla eorum ſunt veſtigia, fruſtrà lucernis per devia, & invia oberrans „ quæritat.„ Ita Lucionenſis, & Rupellenſis Epiſcopi.

4 An non igitur mirabilis *Obſervationum variarum* author eſt, ſi idem qui *Supplicationis, & Denuntiationis* ſit? An non Vertumno mutabilior, qui priùs contra duos Queſnello contrarios, & Sedi Apoſtolicæ obedientes Epiſcopos, denuntiatorem agens, ſeu calumniatorem, iis velut enorme affingit flagitium, reſuſcitationem articuli 27. in Bajo pridem à tribus Pontificibus damnati, *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio nonniſi ad peccandum valet:* ac dein biennio poſt in *variis Obſervationibus* nomine *Theologorum Galliæ* editis, ultra Propoſitionem 9., & duodecim ſequentes, etiam 38. 39. 40. & 41., in quibus eadem Bajana 27. clariſſimè continetur, vult à CLEMENTE XI. permitti Scholis, ut plenâ gaudeant libertate? atque iſtud eſſe ait judicium, iſtud Votum *Theologorum Galliæ*, & *cordatiſſimorum quorumque virorum*, velut unicè *neceſſarium ad Regni* non ſolùm; ſed etiam ad *Eccleſiæ pacem, & concordiam;* dum tamen ipſiſſima doctrina eſt, contra quam tam patheticè declamat, duos denuntians Anti-Janſenianos Antiſtites.

Miratur illorum temeritatem, & impudentiam, ſive, ut erga Reverendiſſimos minùs irreverens videatur, mirari ſe ait, *Scriptoris* ineptiſſimi audaciam, qui ab illis ad Mandati Epiſcopalis compoſitionem adhibitus, inſerere, ac *tueri propoſitionem, quam olim Pius V., Gregorius XIII., Urbanus VIII. in Michaele Bajo damnaverant, non erubeſcat, ſpretâ Romanorum Pontificum authoritate. Ita Romanæ Sedis, quæ unitatis catholicæ centrum eſt, reverentia conculcatur.* Indè proſequitur hypocrita: *Quod nobis, & Eccleſiæ periculum non debemus metuere, quando nonnulli Epiſcopi, & Eccleſiaſticæ communionis, & loci ſui immemores.... nec Romanæ Sedis Primatum reverentes,..... Apoſtolicæ Sedis judicia reformandi jus ſibi vindicant? Has Romani Pontificis contumelias diſſimulare nec poſſumus, nec debemus.* Quanta hujus Scriptoris religio, quanta pietas, quàm ardens Authoritatis Pontificiæ defendendæ ſtudium! Sed tunc ſolùm hypocrita religioſus, & devotulus eſt, quando accuſandi per calumniam veniunt Anti-Queſnelliani Antiſtites, quos cane pejus, & angue odit.

At in Queſnello idem jam non fictitium; ſed verum facinus, non ſolùm diſſimulari oportuit; ſed etiam ut iteretur, quoties ipſi, aut ejus Sectatoribus placuerit, à Pontifice permittendum eſt. Queſnello licuit, vel licere debuit *propoſitionem, quam olim Pius V., Gregorius XIII., Urbanus VIII. in Michaele Bajo damnaverant, ſpretâ Romanorum Pontificum authoritate* reducere; &, ut glorioſior foret de Conſtitutionibus Apoſtolicis triumphus, inſerta ea eſt *Compendio morali Euangelicæ*, quo nomine inſigniri Queſnellus voluit *morales* ſuas *in novum Teſtamentum Obſervationes*.

5 Quiſquis enim Theologiæ non penitùs ignarus es, imò quiſquis rationis utcunque compos, conſidera propoſitionem 27. à tribus olim Pontificibus in Bajo damnatam *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*, & eam confer cum hac 40. Queſnelli *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem:* Sive cum hac 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.* Quæ utraque propoſitio quoad ſenſum, ut patet, nullo diſcrimine ſeparatur à vigeſima ſeptima Baji, niſi quòd hæc mitior ſit, utraque Queſnelli durior, & Bajanam ſuperet perverſitate. Bajana enim ſolam peccati cujuſcumque maculam conjicit in actiones omnes gratiâ deſtitutas: Queſnelliana 40. delictum exprimit, quod *condemnationem* mereatur. Bajana ſimpliciter aſſerit liberum arbitrium ſinè gratia *non niſi ad peccandum valere:* Queſnelliana id multiplici figurâ, & repetitione ingerit, infarcit, neque contenta apparet quacumque noxâ; non enim de quolibet juſto veniale quidpiam leviſſimum committenti dicitur, quod ſe *præcipitet*.

Has tamen propoſitiones geminas, uti & 38. & 41. illis ſimilem, & à Bajana prorſus inſeparabilem donare oportet pleniſſima libertate, non ſolùm poſt trium Pontificum Conſtitutiones veteres; ſed etiam poſt recentiſſimam Clementinam, exigentibus eam libertatem *Theologis Galliæ*, & *viris quibuſque cordatiſſimis*, utpote *ſummè neceſſariam ad fovendam in Regno, & Eccleſiæ pacem, & concordiam.* Mirabilis, ut aliarum rerum, ita fidei, & religionis penès iſtiuſmodi genus hominum viciſſitudo, aut ſimulatio eſt!

6 Inter *Galliæ Theologos*, & *viros quoſque cordatiſſimos* proculdubio ſunt venerabiles illi ſuperiùs relati *Pariſienſis civitatis Metropolitanæ Eccleſiæ Canonici, Urbici Parochi, Superiores regulares, & S. Facultatis Pariſien-*

riſienſis Theologi. At quomodo viri illi tam magni, tam ſapientes *Supplicationis*, *& Denuntiationis* ſuæ tam citò obliti ſunt? In hâc Eminentiſſimo Pariſienſium Archiepiſcopo non niſi à biennio querebantur de Epiſcopis Lucionenſi, & Rupellenſi, quaſi eſſent *Eccleſiaſticæ Communionis*, *& loci ſui immemores ...... nec Romanæ Sedis Primatum reverentes ..... Apoſtolicæ Sedis judicia reformandi jus ſibi vindicaverint*, dum *Propoſitionem*, *quam olim Pius V.*, *Gregorius XIII.*, *Urbanus VIII. in Michaele Bajo damnaverant, tueri non erubuerunt, ſpretâ Romanorum Pontificum authoritate*. Tunc ſcilicet iſtis *Metropolitanæ Eccleſiæ Pariſienſis Canonicis, Urbicis Parochis*, *Superioribus regularibus*, *& Sacræ Facultatis Pariſienſis Theologis* dubitare minimè licuit, quin Eminentiſſimus Archiepiſcopus pro ſua *indefeſſa vigilantia, & conſtantiſſimo in repellendis erroribus zelo vehementiſſimè commotus fuerit* prætenſo illo duorum Antiſtitum facto. *Has Romani Pontificis*, imò Romanorum Pontificum *contumelias diſſimulare* (inquiunt) *nec poſſumus*, *nec debemus*, in duobus Epiſcopis; ſed poſſumus, & debemus in Queſnello: quod prioribus crimini vertitur, in Queſnello eſt non ſolùm innoxium, atque laudabile; ſed etiam *neceſſarium Regni, & Eccleſiæ paci*. Si igitur *Supplicationis*, *& Denuntiationis* idem qui *variarum Obſervationum* author ſit, convincitur perfidus, & partes in contrarias verſatilis religionis, ſimilis certo cauſidicorum generi nequiſſimo, qui parati ſuſtinere quidlibet, partibus facilè patrocinantur oppoſitis, prout affectus odii, vel amoris, vel ſpes lucri quantumlibet injuſti, repugnante quantumcunque veritate, ſtimulaverit.

7 Si autem opuſcula diverſorum ſunt, non minùs perſpicuum eſt, authorem utrunque Queſnelli aſſeclam eſſe, atque ad eundem diverſis ſemitis contendere terminum, quibus applicari poſſet illud Gregorii IX. in Conſtitutione contra ſui temporis hæreticos, *quòd facies quidem habeant diverſas*, *ſed caudas ad invicem colligatas*, *quia de vanitate conveniunt in idipſum*. Et ſanè quis dubitet, quin fictitii iidem ſint illi plurimi *Pariſienſis Civitatis Metropolitanæ Eccleſiæ Canonici, Urbici Parochi, Superiores regulares*, *& S. Facultatis Pariſienſis Theologi*, qui in priore opere *Supplices denuntiatores* agunt, in poſteriori illimitatè *Theologi Galliæ* appellantur, ac *viri quique in Galliis cordatiſſimi*: qui in priore denuntiant Archiepiſcopo Pariſienſi doctrinam, quam in poſteriore judicant retinendam, utpote *neceſſariam Regni*, *& Eccleſiæ Paci*? Contraria verò eidem doctrinæ *Supplicatio*, *& denuntiatio* iiſdem nuper Queſnelli ſectatoribus ad aſpergendam Epiſcopis catholicis infamiam viſa fuerat non minùs *neceſſaria*. An non iſtud eſt habere *pondus, & pondus; menſuram*, *& menſuram*, quod adeò Spiritus Sanctus, & ipſa naturæ ratio deteſtatur? Sic in rebus ſacratiſſimis luditur ab iis, quibus fixa animo eſt novæ ſectæ defenſio, & omnium ipſi adverſantium pernicies.

Libertatem, quam prætenſi *Galliæ Theologi* contra Conſtitutionem Unigenitus, & trium Superiorum Pontificum, paci *Regni, & Eccleſiæ neceſſariam* prædicant, pridem Queſnellus ad cæteras omnium Pontificum Sanctiones extendit, declaravitque eſſe Eccleſiæ ſuæ propriam in Epiſtola Gallicè edita *Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum*. Pag. 18. *Habemus hoc nos ſingulare præ aliis*, *quo nobis bene eſt*, *& ſemper utemur*, *quòd ſimus in poſſeſſione eandem ſemper tenendi viam*, *quidquid opponant Cenſores Romani*, *& quodcunque Decretum ab hoc tribunali emanaverit*. Pag. 30. *Romani majore pollent ingenio, quàm ut credant nos terreri ſententia latæ excommunicationis Pontifici reſervatæ*. Pag. 4. *Quando Romanorum Pontificum fulmina juſta ſunt, quando non apparet mixta paſſio*, *quando veritati nullatenus præjudicant*, *quando nihil damnant niſi errores*, *& quando in forma legitima illos damnant*, *laudamus*, *& approbamus ſententiam, quamvis tribunal agnoſcere non poſſimus*; utpote exempti ab omni jure Pontificio. Simile quid dicere Queſnellus poterat de cujuſcunque academiæ extraneæ; imò de cujuſcumque Magiſtratus Laici, etiam ruſtici, etiam Turcici, & infidelis ſententia juſta, licèt tribunalis minimè competentis.

8 Forſitan ea novæ Eccleſiæ *libertas* ſurculus quidam *libertatis* eſt, à Luthero & Calvino ſibi & ſuis aſſertæ ſeqnacibus. Quidquid verò ſit de apparenti quorumdam novorum dogmatum rigore, non ſolùm Pontificiarum legum obedientiâ ſuam Queſnellus Eccleſiam liberat; ſed non admodum difficilis eſt, ut poteſtatem cuilibet faciat diſpenſandi ſe in Eccleſiæ univerſæ, ipſiuſque Dei præceptis graviſſimis. Prop. 71. *Homo ob ſui conſervationem poteſt ſe diſpenſare ab ea lege*, *quam Deus condidit propter ipſius utilitatem*; ut conditæ ſunt leges omnes. Quid opus tot præceptis, & legibus, aut quem fidelium adſtringunt, ſi juxta Prop. 68. *Dei bonitas abbreviavit viam ſalutis, claudendo totum in fide*, *& precibus*?

Sic

Sic libertati maximæ, & licentiæ exitiali aperitur porta latiſſima.

Talem libertatem cognovit; Sed minimè probavit Apoſtolus ad Rom. 6. *Cùm*, inquit, *ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ*: Et Job. 11. *Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tamquam pullum onagri ſe liberum natum putat*. Quemadmodum Lutherus in cap. 2. Epiſ. ad Galat. *Nihil mihi cum lege. Quare? quia habeo libertatem.* Et libro de libertate Chriſtiana: *Nullo opere, nulla lege homini Chriſtiano opus eſt, cùm per fidem ſit liber ab omni lege*. Catholicis verò ſufficiat libertas, debitum obedientiæ non excludens, libertas meritis Chriſti comparata, qua à ſervitute peccati, & dæmonis liberamur: Sed ut jubente Chriſto tenetur Petrus fratres ſuos confirmare, paſcere agnos, & oves; nonne eâdem Chriſti diſpoſitione tenentur agni cum ovibus ſequi vocem, & ductum Paſtoris? Libertatem noxiam quæſiverat ſibi ovis Evangelica errabunda, & peritura; niſi ab hac ipſam damnoſiſſimâ libertate felicior ſervitus liberaſſet. Recedens à Patre filius Prodigus, libertatem ſibi pariter vindicaverat; ſed quam malo ſuo expertus nimiùm infauſtam, ſalubriore conſilio didicit cum humili obſequio, & digna filio obedientiâ commutandam. Utinam tam ſalutaris pœnitentia, & ſapientia cœleſtis ad communem Chriſtianorum omnium Patrem, & Paſtorem deducat tot hodie filios prodigos, tot oves non ſuo ſolùm exitio errantes; ſed plurimas exemplo perniicioſiſſimo in eumdem ſecum trahentes interitum!

9 Damnatis ab Innocentio X. quinque Janſenii Propoſitionibus, circa quas præcipua, ut ipſe Pontifex teſtatur, *orta fuerat, præſertim in Galliis controverſia*, non petiêre Epiſcopi Galliæ *libertatem*, eas, vel earum aliquas in ſcholis tradendi pro libitu; multò minùs eam poteſtatem jure ſibi debitam arbitrabantur; ſed, inquiebant in Epiſtola ad eundem datâ Pontificem anno 1653. menſe Julio, *Judicia pro ſancienda regula fidei à Summis Pontificibus lata ſuper Epiſcoporum conſultatione (ſive ſuam in actis Relationis ſententiam ponant, ſive omittant) Divinâ æquè, ac ſummâ per univerſam Eccleſiam authoritate niti, cui Chriſtiani omnes ex officio ipſius quoque mentis obſequium præſtare tenentur, Eâ nos quoque ſententiâ, ac fide imbuti &c.*

Sed non eâ imbutus ſententiâ, ac fide Queſnellus eſt, ſe, ſuoſque ab omni Sedis Apoſtolicæ obedientiâ abſolvens, ut declarat loco ſuperiùs citato; *ſe Romanorum Pontificum tribunal agnoſcere non poſſe*, etiam *quando nihil damnant niſi errores, & in forma legitimâ illos damnant*: Subintellige quoque juxta quotidianam, quam perſpicimus, & tota luget Eccleſia, praxim Queſnelli, atque ei adhærentium, etſi *judicia pro ſancienda regula fidei à Summis Pontificibus lata* fuerint *ſuper Epiſcoporum conſultatione*, ut latum eſt judicium circa doctrinam à CLEMENTE XI. condemnatam. Vociferari nihilominùs pergit Queſnellus, & audiri iterum vult *Querimoniam* ſuam, ac *Proteſtationem*.

CAPUT VII.

Querimonia, ac Proteſtatio Queſnelliana plena doli, & mendacii convincitur.

1 PAragraphus ejus ſextus, qui eſt *de libertate ſinè gratia* pag. 49. contra *Documentum Paſtorale* quadraginta Epiſcoporum Galliæ, & Conſtitutionem Unigenitus ita *queritur, & proteſtatur*:
„ Quod S. Auguſtinus, & ejus diſcipuli
„ centies inculcarunt, hominem non eſſe
„ liberum ad bonum ſinè gratia Chriſti, &
„ fundatur in Servatoris ſententia, *Si vos*
„ *filius liberaverit, tunc verè liberi eritis*,
„ aſſerui non alio ſenſu, quàm ipſius Chri-
„ ſti, Pauli Apoſtoli, & SS. Patrum. Unde
„ non ſequitur, quod aliqui ex verbis
„ meis deducere perperàm conantur, ho-
„ minem, quem Chriſtus nondum libera-
„ verit, peccare, ac determinatum eſſe ne-
„ ceſſariò ad peccandum, neque ad aliud
„ ipſi libertatem ſuppetere. Semper in li-
„ bero poſitum habet arbitrio, ut ſe vel ad
„ bonum, ſi voluerit, conferat, vel ad ma-
„ lum. Quoties malum amplectitur, ele-
„ ctioni ipſius tribuendum eſt: ipſe ſolus
„ ad illud ſe determinat propriâ, & corru-
„ pta voluntate; bonum autem eligeret, ſi
„ vellet: Sed ad volendum, & perficien-
„ dum, gratia Dei neceſſaria eſt; *præpa-*
„ *ratur voluntas à Domino*. Hæc fides Au-
„ guſtini eſt, & Eccleſiæ. „

Pag. 150. Poſtquam citavit Chriſti verba Joann. 8. *Amen Amen dico vobis, quia omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati .... Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis*, hanc ſubnectit conſiderationem. „ Nihil
„ clarius, nihil majori ſolatio eſt humili-
„ bus, qui ſe ipſos, &, quales ſibi relicti
„ ſint, cognoſcunt: qui pleni ſpe chri-
„ ſtianâ totum expectant à meritis, & gra-
„ tia Servatoris. Videntur tamen verita-
„ tes iſtæ Denuntiatoribus, & collectori-

hus

,, bus Propoſitionum appàruiſſe, velut cæ-
,, teris perniciosiores, & unde initium du-
,, cere debuerit *Obſervationum* impugna-
,, tio. Primo enim loco poſuêre: *Quid*
,, *aliud remanet animæ, quæ Deum atque*
,, *ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum, & pec-*
,, *cati conſecutiones, ſuperba paupertas, &*
,, *ſegnis indigentia; hoc eſt generalis impo-*
,, *tentia ad laborem, ad orationem, & ad om-*
,, *ne opus bonum?* Huic junxêre trigeſimam
,, octavam, *Peccator non eſt liber, niſi ad ma-*
,, *lum, ſinè gratia liberatoris*. Addideram,
,, *ipſa ſola eum liberum facit, rumpendo vin-*
,, *cula, quibus ſe propriâ conſtrinxerat vo-*
,, *luntate*. Non quæro cur iſtud omiſe-
,, rint; quia evidens eſt, eos noluiſſe, ut
,, appareret, agere me ſolùm de ſervitute
,, voluntariâ, in qua non ſunt hominis alia
,, vincula, quàm ſua peccata, & habitus,
,, quos ſuis cupiditatibus contraxit: deni-
,, que voluntas peccato ſubdita, atque
,, corrupta. Perſuadere proinde volue-
,, runt, in ea me eſſe ſententia, quòd homo
,, per peccatum amiſerit faciendi boni, &
,, vitandi mali poteſtatem naturalem, & li-
,, bero eſſentialem arbitrio, quam contra
,, eos ſuſtineo remanſiſſe homini poſt Adæ
,, lapſum, & ſemper ſubſiſtere, neque de-
,, pendere à gratia, quemadmodum à me
,, explicatum eſt; & quidem in *primi Docu-*
,, *menti* mei *Monito*, ipſos denuntiavi Ec-
,, cleſiæ, tamquam liberi arbitrii deſtru-
,, ctores. Denique voluerunt illudere le-
,, ctori, & impedire, nè videret, bonum, ad
,, quod nos Salvatoris gratiâ reddi liberos
,, aſſero, non eſſe aliud, quàm ad æternam
,, utile beatitudinem, unde propriâ homo
,, excidit voluntate factus *liber juſtitiæ*,
,, *ſervus peccati*, ac dæmonis, ſicut tertiâ
,, poſt lineâ exponebam ,,.

2 Ita Queſnellus, ubique tam ſubdolus in occultandis ſuis, ubi damnatus eſt, ſententiis, quàm fuerat antea in divulgandis temerarius. Has Scripturarum oraculis, Traditioni Patrum, etiam Auguſtini, contrarias demonſtravi, ubi ſingulas à trigeſima octava uſque ad 42. examine diſcuſſi accuratiſſimo.

Teſtatur nunc Queſnellus, ſe non alio eas ſuſtinuiſſe ſenſu, quàm Chriſti, quàm Pauli Apoſtoli, & Sanctiſſimorum Patrum. Quod etſi de manifeſta convicerim falſitate; minimè tamen miror, à Queſnello magnificè jactari. Quis enim ridiculus adeò diſputator eſt, quantumvis hæreticus, ut ſive Scripturarum, ſive Patrum citans teſtimonia, alio à ſe ſenſu accipi fateatur, quàm à Divino Spiritu dictata, aut à Patribus ad quos provocat, nobis tradita fuerint. Ipſe Diabolus Chriſtum tentans adductâ è Pſalmis ſententia, etſi ſtolidè mentiretur, perſuadere tamen indubiè Salvatori voluit; non verba ſolùm Sacri codicis eſſe; ſed etiam ſenſum, quod ſi ſe deorſum mitteret, non læderetur: *Scriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te, nè fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Matth. 4.

Queſnellus contra 40. Epiſcopos, atque ipſum Pontificem perfidè proteſtans, aſſerit, non ſequi ex ſua ſententia hominem, antequam eum Chriſtus à Peccato liberaverit, determinari ad peccatum neceſſariò, ſolamque ei ſupereſſe eligendi inter crimina libertatem; tenemus enim manifeſtam Queſnelli Sententiam, quam ipſis ejus verbis continet hæc 38. *Peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*. Neque Queſnellus elabitur, dicendo, ſe non omnem ante juſtificationem negaſſe liberatoris gratiam, qua peccator quidpiam non mali, imò & boni agere poſſit, ſi velit; nam clarior eſt Propoſitio 28., quàm ut cavillationibus obduci ſe facilè patiatur: *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Peccator itaque ſaltèm qui non convertitur, omni privatur gratiæ auxilio; hoc autem quamdiu caruerit, *non eſt liber, niſi ad malum*, juxta citatum articulum 38.

Quo igitur modo, quibus mediis, aut viribus, cujus ope expedire ſe poterit neceſſitate peccandi? Nam Propoſ. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Juxta quæ novæ theologiæ placita peccator, antequam obtigerit prima gratia, quæ eſt peccatorum remiſſio, *nihil habet virium*, niſi ad peccandum. Quis hic aliud intelligat, quàm peccatorem, qui non convertitur, nullum poſſe opus elicere quod à delicti macula immune ſit, nullum moraliter bonum, nullum indifferens? Mendacium patentiſſimum eſt, quod homo juxta Queſnelli ſententiam ſemper in libero poſitum habeat arbitrio, ut ſe ad malum conferat, vel ad bonum, qui prorſus *ad omne bonum incapax eſt*, *nihil* ad hoc neceſſarii *luminis habens*, *nihil virium*. Per Propoſitionem 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum*

dum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum ſit malus. Alieniſſimus eſt Queſnellus, ut patet, ab agnoſcenda in homine poteſtate, ſinè gratiæ auxilio, amandi Deum, & quidem *amore* iſtiuſmodi *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Fieri enim minimè poteſt, ut is, qui *incapax eſt ad omne bonum*, qui *nihil virium habet, niſi ad ſe vulnerandum, omnia agat propter Deum, amore quem Deus remuneratur*.

Neque talis doctrina caſu, vel inadvertentiâ à Queſnello protruditur; ſed ſtudio multis Propoſitionibus inculcatur, ut quam hauſerat à Magiſtris ſuis Arnaldo, & Janſenio ad poſteros, invitis nè quidquam ſuperis, propagaret. Nam Arnaldus parte 9. Difficultatum propoſitarum Domino Steyaert pag. 159. de Infidelibus ait: *Fieri non poteſt, ut in illo ſtatu ullam exerceant actionem ex motivo amoris erga Deum, quia ipſorum voluntas planè eſt à Deo averſa, & converſa in ſeipſam: atque adeò quidquid agant, quidquid aggrediantur, quidquid proponant de vita, quàm poſſint optime inſtituenda, ſemper recidunt in generalem naturæ depravationem, qua ſibi affigantur .... Sequitur ex depravatione naturæ, quòd voluntas ſemper adhæreat bono ſuo particulari, donec ſanata ſit per gratiam.*

3 Juxta Janſenium lib. 2. de gratia Salvatoris cap. 1. *Cujus*, inquit, *medicinali gratia, & adjutorio niſi vires priſtinæ reſtaurentur, tameſt impoſſibile, ut bene velis, & operetur, quàm homini cæco, ut videat; vel ſurdo, ut audiat; vel tibiis fracto, ut rectè gradiatur.* Perplacet Queſnello hæc Janſenii ſententia, quam mutatis phraſibus expreſſit Propoſit. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; nihil virium, niſi ad ſe vulnerandum &c.* ut ſup. Quid verò in tam multiplici, & toties damnata Janſenii hæreſi Queſnello non placeat, poſtquam eum gloriantem audivimus in *Notis* typo editis *in Epiſtolam Domini Steyaert*, Pag. 18. de ſenſu Janſenii, *Adeò non perſuaderi ſenſum ab Authore intentum hæreticum eſſe, ut jam demum credere cœperit orbis catholicus, nihil in ipſo non eſſe catholicum?* Videri quoque poteſt proceſſus juridicus, ſeu *Cauſa Queſnelliana* pag. 223. referens Queſnelli opuſculum quo pag. 1. vehementer queritur, *Expectari nondum poſſe integram injuriæ Janſenio illatæ reparationem; quia nimia adhuc adverſariorum potentia eſt, & nimius in judicibus defectus luminis.* Modum tamen ſe reperiſſe jactat, quo defectus ſuppleatur, ſi nempe *iteratis typis ediderit librum Dionyſii Raymundi, quo & vindicabitur fama Epiſcopi Iprenſis, & infamia in ejus adverſarios convertetur.* Ita Queſnellus in alio Scripto, quod recitat idem proceſſus eâdem paginâ.

Quapropter, quod Bulla *Vineam Domini Sabaoth* de Janſeniſtis ſacrilegè jurantibus formulâ Alexandri VII., retento nihilominus Janſenii ſenſu, declaravit, non ſolùm eſſe perfidos; ſed etiam *eò impudentiæ deveniſſe, ut veluti naturalis honeſtatis, nedum Chriſtianæ ſinceritatis obliti &c.* convenit apprimè Queſnello, in facie Eccleſiæ, & coram ipſis hæreticis, proteſtanti, quòd ſua ſententia, etiam in damnatis propoſitionibus ſit, hominem in libero ſemper poſitum habere arbitrio, ut ſive malum eligat, ſive bonum, ſi voluerit. Quæ enim bonum inter, & malum eligendi poteſtas eſt, quoties gratia defuerit, ſi juxta Propoſitionem 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*: Si juxta 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum .... virium niſi ad ſe vulnerandum*: ſi eſt *incapax ad omne bonum*? Adeò hallucinari, imò inſanire in novæ hæreſeos gratiam oportet homines univerſos, ut tam manifeſtè inter ſe pugnantia amplectantur.

4 Gemina hic occurrit Queſnellianæ *Proteſtationis, & Querimoniæ* defenſio, quòd neque qualemcumque, etiam proximam, & completam ſinè gratia poteſt item homini conceſſerit, ſed remotam, *libero arbitrio eſſentialem*, & proinde ab eo inſeparabilem, quæ cum defectu potentiæ proximæ, completæ, & ſimpliciter dictæ facilè concilietur; neque abſolutè & ſimpliciter Queſnellus aſſerat, hominem ſinè gratia bene agere poſſe; ſed *ſi velit*, ſi bonum præ malo eligat.

Quæ gemina defenſio non abſtergit à Queſnello erroris malitiam; ſed auget infamiam perfidiæ Janſenianis, & cæteris paſſim hæreticis maximè familiaris. Quod enim ad primam defenſionis rationem attinet, frivola eſt in Queſnelli, & Janſeniſtarum omnium, atque ipſius Janſenii ſyſtemate, poſt negatam toties, & quotidie obſtinatiſſimè impugnatam omnis boni operis ſinè gratia facultatem, conceſſio cujuſdam poteſtatis naturalis, libero eſſentialis arbitrio, & proinde nè ab eo quidem ſeparabilis. De hac Eminentiſſimus Aguirre in Defenſione cathedræ S. Petri diſput. 21. ſect. 1. contra ementitum quemdam De *Sancto Victore* ſic enuntiat. *Quod verò ille allegat ex Janſenio* (de poſſibili præceptorum ſinè

ſuffi-

ſufficiente gratia obſervatione) *ſolùm evincit, ipſum conceſſiſſe homini poteſtatem quamdam remotam ad implendum præcepta Dei, quam nequidem Lutherus, Calvinus, Beza, Sanchius, Molinæus, & Paræus, jurati Eccleſiæ catholicæ, & liberi arbitrii hoſtes negarunt.*

Ea boni operis ſinè gratia poteſtas eſt, qualem Chamierus Calviniſta paucis dilucidè explicat tom.3. libro 7. cap. 6. aſſerens, *Omnes*, etiam ſinè gratia eſſe bonorum operum, atque ipſius *ſalutis capaces, potentiâ ſcilicet non proximâ; ſed remotâ, ut omnes facti ſunt muſicæ capaces, etiam muti*: ſive, ut Janſenii verbis utar lib.2. de gratiâ cap.1. qualis eſt *homini cæco, ut videat, vel ſurdo, ut audiat, vel tibiis fracto, ut rectè gradiatur*; quia ſcilicet in his omnibus eſt anima præcipuum loquendi, canendi, audiendi, videndi, gradiendi principium: neque illis, ut ſuppono, deſunt organa, ſeu inſtrumenta operationum; ſed deeſt ſolùm apta organorum diſpoſitio. Neceſſe autem eſt, Novatorem iſtiuſmodi apparere mortalibus omnibus fatuum, qui propter talem potentiam remotam credi velit, in muti poſitum eſſe libero arbitrio, ut loquatur, & canat: in ſurdi, ut audiat: in cæci, ut videat: in crurifragi, ut rectè gradiatur. Quæ omnia homini in talibus circumſtantiis ſuppoſitis rectiùs *impoſſibilia* eſſe edixit Janſenius loco citato; monens pariter ob rationem ſimilem, impoſſibilia voluntati eſſe Dei mandata: *Medicinali gratiâ niſi vires priſtinæ reſtaurentur, tam eſt impoſſibile voluntati, ut benè velit, & operetur, quàm homini cæco, ut videat &c.* ut ſup.

Attamen ad fucum faciendum ſimplicibus, & illudendum etiam Præpoſitis Eccleſiæ, ubi ad officium, beneficium, Sacrum Ordinem neceſſe fuerit profiteri in omnibus, præcipuè juſtis, perpetuam boni operis poteſtatem, negatâ etiam omni gratiâ, reperiunt in ipſo Janſenio modum libro 3. de gratia Chriſti cap. 15. ubi ſuggerens tres potentiæ ad bona opera, & quidem ſupernaturalia gradus ſinè ulla gratia actuali, ſeu præſtitâ, ſeu oblatâ, primum conſtituit in ſola natura rationali, ſeu libero hominis arbitrio: ſecundum in habitu fidei pro fidelibus: tertium in habitu charitatis pro juſtis; ſed qui gradus ſinè actuali gratia, & quidem efficaci juxta Janſenium, non plus poteſtatis tribuunt quàm *cæco, ut videat, ſurdo, ut audiat, vel tibiis fracto, ut rectè gradiatur*.

Nunc omnium ratione utentium fidem, & judicium appello, ut de Titio, quem noverint cæcum, ſurdum, crurifragum, ſtatuant, an ſenſu inter homines recepto, dicendus ſit habere liberam videndi, audiendi, rectè gradiendi poteſtatem; & an, ſi aliqui contra totius humani generis ſenſum affirmare præſumpſerint, non ſint dicendi *eò impudentiæ deveniſſe, ut veluti naturalis honeſtatis, nedum Chriſtianæ ſinceritatis obliti videantur*? Judicium iſtud æquiſſimum eſt CLEMENTIS XI. in Bullâ *Vineam Domini*, de Queſnello, & ejus Sectatoribus, tacito quidem nomine; ſed ex materia, ſeu crimine illic reprehenſo notiſſimis.

Similis impudentia iterum placet Queſnello, dum in ſolemni coram toto orbe *Querimonia, & Proteſtatione* aſſerit, *ſe agnoſcere perpetuam in libero hominis arbitrio, tum benè, tum malè agendi, ſi voluerit, poteſtatem*; dum ſimul ſuſtinet Propoſitione 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*. Prop. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit..... nihil habet virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. Cujus utriuſque articuli doctrina, uti Bajanis, & Janſenianis, ita Queſnello neceſſaria fuit ad ſtabiliendum unum ex præcipuis novæ Eccleſiæ fundamentis, quod omnia opera liberi arbitrii intrà ordinem naturæ, ſive quæ non fiunt ex charitate, adeòque ex gratia ſupernaturali, eſſe peccata, quod perſpicuè enuntiat Propoſitio 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*.

CAPUT VIII.

Expenditur Conditionalis Queſnelliana:

Poteſt homo ſemper, ſi velit, ſeu bonum agere, ſeu malum.

1 NE Queſnellum exiſtimes aſſerere oppoſita tam invicem, quàm Catholicæ veritati, cùm ait Propoſitione 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*; quod pluribus ſupra relatis articulis confirmat; & tamen coram Urbe, & Orbe proteſtatur ſe agnoſcere, quòd *homo ſemper in liberi arbitrii poteſtate habeat electionem, ut, ſi voluerit, ad bonum, malumque ſe convertat*: non enim dicit, hominem poſſe ſimpliciter, *ſed poſſe, ſi velit*, & re ipſa *electurum bonum, ſi ve-*

ſi velit; quamvis velle nequeat'. Hic argutiarum ſenſus ex partibus quidem inter ſe utcumque cohærentibus conſtat; ſed doctrinam nullatenus eximit anathemate; authorem verò multò magis exhibet bonis omnibus execrabilem. Quis enim enuntiari audiens, *ſemper in liberi poteſtate arbitrii eſſe, ut bonum, ſi voluerit, malumve amplectatur*, non intelligat, in liberi quoque poteſtate arbitrii ſemper eſſe, ut bonum velit, illudque præ malo eligat? Nam etſi enuntiatio hypothetica in rigore præſcindat ab exiſtentia prædicati abſoluta, etiam poſſibili, nt in hypotheſi chimærica verum ſit *Deum poſſe peccare, ſi velit*, quia ſi, quod prnrſus impoſſibile eſt, Deus amaret, ſeu vellet peccatum, illud committeret; Si quis tamen affirmaverir, *eſſe ſemper in libera Divini arbitrii poteſtate peccatum committere, ſi velit*; enuntiationem quilibet ſapiens ſtultitiæ meritò arguet, & ad atheiſmum ducentis blaſphemiæ.

Huic inſipientiæ affine quidpiam habet cavillatio Queſnelli, qui, poſtquam tnt modis clariſſimis reſuſcitavit damnatum à Sancto Pin V., Gregorio XIII., & Urbano VIII. articulum Baji 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*, quaſi ſe damnationi ſubducere ſperans, frivolum comminiſcitur effugium, quòd homo ſinè gratia liberum retineat arbitrium, cum quo conditus eſt; quòd *ſemper poteſt ad bonum ſe convertere, ſi voluerit*; ideſt, ſemper poteſt bonum velle, ſi velit, etiam dum velle minimè poteſt, neque à malo abſtinere, etſi abſtineret, ſi vellet. Quod idem eſt, ac ſi dixeris; bonum vellet etiam ſinè gratia, ſi bonum vellet: abſtineret à peccato, ſi abſtineret.

2 Has inanes argutias, & ſophiſtâ leviſſimo, quàm Theologo digniores Queſnellus didicit à Janſenio, qui poſtquam ſummo molimine conatus eſt perpetuam in omnes humanos actus inducere neceſſitatem, tamen libro 3. de Gratia Salvatoris cap. 15. *Conſtat* (inquit) *eodem planè modo etiam peccata à non habentibus gratiam ſufficientem vitari poſſe ..... ſed illa remotiore poteſtate, qua poſſunt ea vitare, ſi voluerint. Si enim noluerint, defectus eſt voluntatis, non poteſtatis, quam voluntas ſupplere non poſſit*; etſi nequeat in his circumſtantiis ferventioris concupiſcentiæ, & debilioris, vel abſentis gratiæ; quia *quod amplius nos delectat*, delectatione indeliberata concupiſcentiæ ſive terrenæ, ſive cœleſtis, *ſecundùm id*, juxta Janſenium, *velimus* deliberatè, *& operemur neceſſe eſt*.

Quòd autem Janſenius morali neceſſitate contentus minimè ſit; ſed phyſicam, & præſentibus peccantium viribus inſuperabilem ſtatuat, patet verbis ejus ſuperiùs deſcriptis ex lib. 2. de Gratia Chriſti cap. 1. *Cujus medicinali gratia, & adjutorio niſi vires priſtinæ reſtaurentur, tam eſt impoſſibile voluntati, ut bene velit, & operetur, quàm homini cæco, ut videat; vel ſurdo, ut audiat; vel tibiis fracto, ut rectè gradiatur.* Queſnello id maximè catholicum eſt, ut cætera ejuſdem Epiſcopi, quantumvis impia, & hæretica dogmata, quibus poſt anathemata toties iterata triumphum de Romanis Pontificibus, & univerſa Eccleſia decernit, quaſi *jam demum credere cœperit Orbis Catholicus nihil in ipſo* (Janſenii ſenſu) *non eſſe catholicum*. Ita citatæ ſæpius ejus *Notæ* typis editæ *in Epiſtolam Domini Steyaert* pagina 18. Ita novæ ſuæ Eccleſiæ novus Pontifex gratulatur.

Ut autem præter approbationem Janſeniani voluminis adeò generalem, videas Queſnellum etiam citatis ex Janſenio comparationibus tam horridis conſentientem, conſidera Propoſitionem 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit ... nihil habet virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. Eum ſcilicet, qui *nihil habet* virium, poteſtate non morali ſolùm; ſed etiam phyſica carere manifeſtum eſt. Nemo quoque inficiabitur, homini ſolis inſtructo viribus naturæ, operationem quamlibet ſupernaturalem eſſe non moraliter ſolùm; ſed etiam phyſicè impoſſibilem, æquè ac homini ſinè alis volare, ſive, ut in Janſenii maneamus comparatione, *tam eſſe impoſſibile voluntati, ut bene velit, & operetur, quàm cæco, ut videat; vel ſurdo, ut audiat; vel tibiis fracto, ut rectè gradiatur*.

3 Queſnellum autem ad non peccandum in quolibet actu deliberato requirere vires naturâ ſuperiores, evidens eſt ex Propoſitione 44. *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum fit malus*.

Nnnuè amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, maximè juxta Queſnellum, debet eſſe ex ſupernaturali gratia, adeòque naturæ ordine, & viribus ſuperior? Notiſſimus apud Lovanienſes Queſnelli cliens eſt, qui ad eludendas Eccleſiæ contra Janſenium definitiones, diſcipulos docuit libertatem ad

actus

actus quoslibet ſupernaturales ſinè gratia, ut ſcilicet interrogati num agnoſcerent, præcepta, etiam ſupernaturalia, homini ſemper eſſe obſervatu poſſibilia; ſemper omnibus liberum eſſe ea adimplere, poſſent fallaciſſimè affirmare, ſubintelligendo novitatem hanc inter Catholicos hactenus inauditam: *Nibil à veritate magìs alienum eſt, quàm hæc aſſertio: Ad libertatem requiſitam ad actus fidei, ſpei, & charitatis omnes neceſſitatem gratiæ admittant neceſſe eſt*. Ita habet in Theſibus anni 1684. tertia Martii.

Nè verò autumes, agi de actibus, neſcio quibus fidei, ſpei, & charitatis naturalibus, qui apud ipſum meritò Pelagiani ſunt; *in Compendio Theologiæ*, à Sede Apoſtolica damnato, & à Queſnello poſt damnationem defenſo, pag.24. legitur: *Neque tamen eſt, quod ſinè gratia ſufficiente non eſſèmus liberi ad ſupernaturalium præceptorum adimpletionem*. Ita præcipuus Arnaldi, & Queſnelli apud Lovanienſes aſſecla, magnificum præ cæteris *Doctoris intrepidi* titulum promeritus. Verùm Theologi iſtius non unâ notati maculâ patrocinium efficere nequit, quin apud omnes ſanæ mentis Theologos habenda ſit putidiſſima cavillatio, qua feminas, & tirones imperitos fallere Queſnellus ſperat, dicens: *Semper in libero hominis arbitrio, etiam ſinè gratia, eſſe, ut, ſi voluerit, bonum, malumve eligat*; etſi *nihil virium habeat, niſi ad ſe vulnerandum*, & *omnis volitio, & actio, quæ non naſcitur* ex gratia, & *ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, neceſſariò *mala ſit*.

4 Tam frivolæ argutiunculæ de poteſtate agendi ſub conditione impoſſibili, authorem Queſnello, & ejus Sociis dedimus Janſenium; ſed hìc eam accipere potuit à Riveto Calvini diſcipulo, Summ. controv. tract. 4. quæſt. 3., cui præiverat Lutherus libro de ſervo arbitrio, & antea Vvikleffus; quamvis poſterior in materia diverſa. Vvaldenſis enim tomo 1. libro 1. cap. 15. vocat *Gloſſam communem Vvikleffi, & generale emplaſtrum: ſub hac*, inquit, *Gloſſa communi*, POTEST, SI VULT, *ſedent omnes Vvikleffiſtæ ſecuri*. Tum ſic Vvaldenſis interrogat: *Cur negas, Deum poſſe majorare mundum? Quod tamen poteſt; ſi, cùm vult, poteſt?* Reſpondet Vvikleffus: *Non poteſt; quia non vult, & nihil poteſt, niſi volens*. Vvaldenſis: *Jam ecce ſuppoſui tibi, quod velit*. Vvikleffus: *Non poteſt velle; ſed, ſi vult, poteſt*. Quod referens Franciſcus Simonis libro de Fraudibus Hæreticorum parte 2. fraude 13. *Prob vitilitigatorem*, inquit, *graphicum. Imitatores habuit Lutherum, Rivetum, & quos non Hæreticos libertatis hoſtes?* In horum numero deſiderari ſe non patitur Queſnellus; etſi ægrè ferat publicè nominari.

Quod in Proteſtatione addit de homine gratiâ deſtituto, & nihil virium habente, niſi ad peccandum: *Quod ad malum ſe determinet propriâ electione, propria voluntate corruptâ*, non plus rationis continet, aut bonæ fidei, quàm priora. Quando homo non poteſt bonum, quod præcipitur, eligere, atque ita tranſgreſſionem prohibitam declinare, niſi ſub conditione hìc, & nunc impoſſibili; *ſi velit*, qui velle in his circumſtantiis non poteſt, deficiente diſpoſitione neceſſariâ, quæ eſt Divinæ gratiæ adjutorium, quid in eo libertatis fingitur, ut malum evitare valeat? Quæ voluntatis propriæ electio, ac determinatio? Omnibus Catholicis ſemper placere debet illud Ennodii Ticinenſis, à me ſæpius relatum, ex Epiſtola ad Conſtantium: „ Inventus eſt, „ qui arbitretur, in una tantùm parte, quæ „ deterior eſt, eligendi datam eſſe licen„ tiam: O Schiſmaticam propoſitionem, „ quæ ſcriptas habet in fronte blaſphe„ mias! Quæ iſta libertas eſt, ubi hoc ſo„ lùm datur velle, quod puniat; aut quare „ electionem nominat, ubi unam tantùm „ partem aſſerit eſſe conceſſam? „ Diceres, Ennodium hic Queſnello lectionem, reprehenſionemque præſcripſiſſe; quæ enim hominis propria electio bonum inter & malum, abſente gratiâ, cogitari poteſt, ubi *nihil virium eſt, niſi ad ſe vulnerandum: ubi eſt capacitas ad omne malum, & incapacitas ad omne bonum?*

5 Nè inter ipſa quidem mala electioni relinquitur locus, ſi ſubſtiterit axioma Janſenii, centies ab eo decantatum, & à Queſnello cum cæteris ejuſdem Epiſcopi dogmatibus defenſum, *Quod ampliùs nos delectat, ſecundùm id operemur neceſſe eſt*; ut, ſi fortior ſit carnis indeliberata delectatio, quàm pecuniæ, vel honoris, non poſſit motivo avaritiæ, vel ſuperbiæ vincere tentationem libidinis, nec inter vitia eligere. Unde ſinè gratiâ potiùs à concupiſcentiæ qualitate, & ardore determinatio ad malum in principio Adverſariorum eſt, quàm ab hominis arbitrio, cujus tunc libertas ad bonum nulla eſt, ad malum determinatio inevitabilis.

6 Fruſtrà neceſſitatis invidia in naturæ corruptionem conjicitur; nam corruptio, quam ab Adamo contraximus, juxta doctrinam Eccleſiæ, non ſufficit ad conſtituenda in hominibus lapſis peccata perſonalia, quæ

non aliam nacta fuerint libertatem, quàm ſinguli poſterorum habuerimus in primo humani generis Parente: probatum id ſuperiùs dedimus ex Doctore Angelico, & clara eſt Alexandri VIII. contra Janſenium, & ejus aſſeclas definitio damnans primum articulum inter 31. *In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale, & demeritum ſufficit iſta libertas, quâ voluntarium, ac liberum fuit in cauſa, ſeu peccato originali, & voluntate Adami peccantis.*

Multò minùs ſufficere corruptio illa, & libertas poteſt in baptizatis, in quibus peccatum originis remiſſum, atque extinctum non poteſt maculam, & demeritum aſpergere, uti nec tribuere libertatem actibus ex illâ neceſſitate ſequentibus; Aliàs etiam motus concupiſcentiæ indeliberati peccata forent, contra Catholicæ Eccleſiæ ſenſum in Tridentino Concilio declaratum ſeſſ. 5. can. 5. „ Manere in baptizatis concupiſcentiam, vel fomitem hæc ſancta Synodus „ fatetur, & ſentit; quæ cùm ad agonem „ relicta ſit, nocere non conſentientibus; „ ſed viriliter per Chriſti JESU gratiam „ repugnantibus non valet .... Hanc „ concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta Synodus „ declarat, EccleſiamCatholicam nunquam „ intellexiſſe,peccatum appellari; quòd verè, & propriè in renatis peccatum ſit; ſed „ quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit „. Et inter Bajanos articulos, à tribus Pontificibus damnatos, eſt hic 50. „ Prava deſideria, quibus ratio non „ conſenrit, & quæ homo invitus patitur, „ ſunt prohibita præcepto, Non concupiſces. 51. Concupiſcentia, ſive lex membrorum, & prava ejus deſideria, quæ inviti ſentiunt homines, ſunt vera legis „ inobedientia „.

7 Neque recurrere Queſnellus poteſt ad *corruptionem voluntatis*, peccatis actualibus inductam; nam unde primis baptizatorum in infantia, ac dein ad uſum rationis venientium peccatis libertas obveniet? Gratia efficaci caruêre, ut effectus docuit: ſufficiens, juxta Queſnellum, nulla lapſis in Adamo hominibus conceſſa, aut præparata eſt: tertium genus gratiæ, quod neque efficax foret, neque ſufficiens, fruſtrà fingeretur, utpote inutile, neque dignum Divinâ Sapientiâ, ac bonitate. *Sinè gratia* autem *nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem* juxta Propoſit. 40.; & juxta 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.* Propoſ.42. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas.* Quomodo verò, quibus *viribus*, vel auxiliis miſera voluntas ſacrificium fidei offerre poterit *nihil virium habens*, derelicta à Deo ſinè omni ope neceſſaria? Poteſtas enim eliciendæ fidei ſinè adjutorio gratiæ, etiam ubi nullus actus illicitus præceſſit, ac proinde nulla ab eo derivari potuit *corruptio voluntatis*, eſt Pelagiana.

Neque prætenſa illa *voluntatis corruptio* liberare Queſnellum à cenſura poteſt; ſed convictus de impietate, blaſphemia, hæreſi manet judicio etiam Emi Noailles, & Theologorum, qui à ſexaginta annis in Sorbona gradum Academicum ſuſcepêre; ut ſuperiùs demonſtratum eſt; ſi enim *corruptæ voluntatis* obtentus patrocinari Arnaldo non potuit, ut Petrum negationis reum faceret ſinè omni gratia ſufficiente, non magis poterit abſolvere Queſnellum, dum hominibus in infantia baptizatis, dein primo rationis diluculo peccantibus omnem adimit cum gratia libertatem. Perſpicuum enim eſt, nullam in illis deſignari poſſe præviam voluntaris corruptionem, ab actualibus inductam peccatis, cùm de primis potiſſimùm diſceptatio ſit, quibus nulla fingi poterunt anteriora.

8 Nulla juxta Queſnellum actio, vel volitio poteſt eſſe immunis à peccato ſinè gratia. Atque hìc omnem elabendi ſpem adimit Queſnello Propoſitio 44. *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Quomodo primo actu, quo non retulimus ad Deum, quod ad ipſum fuerat referendum, ſatisfacere obligationi potuimus, & omiſſionem prohibitam evitare? Non potuimus ſinè gratia, ut tam multis Propoſitionibus Queſnellus inculcat; gratia autem neque efficax, ut patet, neque ſufficiens in Adverſariorum hypotheſi adfuit, vel præparata eſt; itaque obtentui *corruptæ voluntatis* jam omnis aditus præcluſus eſt.

Nihil igitur apparet reliquum, quàm, ut Queſnellus, aut ſe *blaſphemiæ, impietatis, hæreſeos*, ipſo Sorbonicorum judicio reum agnoſcat, quibus cenſuris notata eſt aſſertio: *Defuit Petro tentato gratia, ſinè qua nihil poterat*, aut damnatis toties erroribus re-

remittat nuntium. Poſterius optare magis licet, quàm ſperare, quando tam pertinax ejus in ſuis erroribus obfirmatio, ingenium tam indocile, ſuperbia, & ſupremæ authoritatis contemptus tot annorum ſpatio inveteratus attenditur. *Semper*, juxta ipſum, juſtus, deficiente gratiæ auxilio, ſinè quo præcepti impletio impoſſibilis eſt, *velle bonum poterit, ſi velit; etſi minimè velle poſſit*. Adeò ſcilicet liberalis novus Theologus cum ſua nova Secta eſt, in concedendâ hominibus libertate, ut non minorem eis ad bonum tribuat (abſente gratia, eaque omnipotente) quam ipſe patiatur Omnipotens, ut ſe deſtruat, qui, ſi vellet, ſe redigeret in nihilum, etſi fieri nequeat, ut velit. Quæ monſtra libertatis, & Theologiæ parit ſpiritus ſuperbiæ, & præſumptionis!

CAPUT IX.

Reſponſio ad cæteras Queſnellianæ Proteſtationis, *&* Querimoniæ *objectiones*.

1 ACcuſantur Conſtitutionis Authores quaſi „ Scopus eorum fuerit,
„ ſacratiſſimas Divinæ Sapien-
„ tiæ veritates, velut pernicioſiſſimas im-
„ petere, expreſſas Joan. 8. verſic. 34.:
„ *Amen amen dico vobis, quia omnis, qui facit*
„ *peccatum, ſervus eſt peccati*, & 36. *Si vos*
„ *filius liberaverit; tunc verè liberi eritis*.
„ Quibus nihil clariùs eſt, nihil majoris ſo-
„ latii humilibus, qui ſibi conſcii infirmi-
„ tatis, & ſimul ſpe chriſtianâ pleni, à Ser-
„ vatoris meritis, & gratiâ omnia expe-
„ ctant.„ Ita Queſnellus.

Verùm ſcopus Conſtitutionis, ejuſque Sanctiſſimi Authoris plenus æquitate, ſapientiâ, ſanctitate, ubique elucet manifeſtior, quàm ut ulli probabili *querimoniæ* locus eſſe poſſit. Et quidem Propoſitionum, circa quas præſens verſatur diſputatio, ſenſus planiſſimus eſt, & patula perverſitas, horrida conſectariis inevitabilibus, & omni Catholico deteſtandis, ut ad Propoſitiones ſingulas à 38. uſque ad 42. luculentiſſimè oſtenſum eſt, atque hìc repetere ſupervacaneum. Nihil connexionis cum illis habent Euangelicæ veritates; ſed diſtorta harum interpretatio, quæ ex Euangelio Chriſti fingeret Euangelium Janſenii, imò Diaboli.

Talis interpretatio conſolationem fidelium, humilitatem, & fiduciam converteret in Lutheranam, & Quietiſticam deſidiam, ac morum deterrimam corruptionem; dum à ſolo Deo, & ejus gratiâ ſic expectarent homines omnia, ut nullâ bonorum operum ſolicitudine tangerentur, neque curarent vitare crimina: nam juxta Propoſitionem 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*; *Gratia* autem, juxta Propoſitionem 9. *non eſt aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet*: juxta Prop. 10. *Gratia eſt operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*. Quæ Queſnellianæ Sacrorum Textuum explicationes non veritates Euangelicæ ſunt, vel Apoſtolicæ; ſed maleſani figmenta ingenii, in quorum abolitionem meritò tanti Pontificis ſtudium intendit.

An Propoſitio prima ideo primo loco collocata ſit, quia cæteris omnibus pernicioſior à Denuntiatoribus, & Cenſoribus judicata fuerat, ut ſuſpicatur Queſnellus, an aliam ob cauſam, nolim temerè divinare; neque de hoc diſputare operæ pretium eſt. Quæ contra Propoſitionem copioſè deduxi, perniciem ejus intolerabilem, & cenſuris graviſſimis dignam convincunt. Cùm autem in ea non de actuali gratiâ ſermo ſit; ſed de habituali, ſive ſe ipſa juſtificante, quam ſolam propriè *amittimus* peccando, ut etiam illic oſtenditur, fruſtrà Queſnellus, renitente uſu communi, & ſignificatione obviâ, nomine gratiæ illic intelligi deſiderat actualem. Quapropter Propoſitio illa ad præſentem, quæ de libertate ſinè gratia actuali eſt, controverſiam propriè non pertinet.

2 De Propoſitione 38. quaſi perfidè truncata Queſnellus queritur „ *In obſerva-*
„ *tionibus* (inquit) *moralibus* illam ſic ex-
„ preſſeram; *Peccator non eſt liber, niſi ad*
„ *peccandum, ſinè gratia Liberatoris: ea ſola*
„ *ipſum ad boni operationem liberum facit*,
„ *rumpendo vincula, quæ ſibi propriâ fabri-*
„ *caverat voluntate*. Quare poſteriorem
„ partem omiſerint Conſtitutionis archi-
„ tecti, non inquiro; perſpicuum enim eſt,
„ voluiſſe eos celari, quod de ſola egerim
„ ſervitute voluntaria: in qua non aliis ho-
„ mo conſtringitur vinculis, quàm patra-
„ torum à ſe criminum, & naſcentium ex
„ illis habituum, quos ſuis cupiditatibus,
„ ac ſuâ voluntate contraxit. Credi volue-
„ runt, me dicere hominem peccato amiſiſſe
„ naturalem faciendi boni, & evitandi ma-
„ li poteſtatem, libero eſſentialem arbitrio,
„ quam contra ipſos ſuſtineo remanſiſſe in
„ homine poſt Adæ lapſum, ac ſemper per-
„ ſiſtere ſinè gratia, ut explicatum eſt.
„ Ipſos quoque denuntiavi tanquam liberi
„ arbitrii deſtructores „.

Digna

Digna Schiſmaticorum Duce querimonia eſt, tota ex vaniſſimis obtentibus, & fraudibus conſuta. Pars, quam ab oratione ſua reſciſſam queritur, non ejuſdem Propoſitionis eſt; ſed novam conſtituit, tum ſenſu, tum expreſsâ ab ipſo Queſnello interpunctione disjunctam. Prioris ſignificatio ſimplex, & abſoluta eſt, atque à poſteriore minimè pendens, ut cuilibet conſideranti patet. Sed vide litigatorem peſſimæ fidei, & nihil diſputantem ſeriò, nihil ſtudio religionis, ſed rixandi tantummodo, & contradicendi, etiam notiſſimæ veritati.

Exiſtimat ſcilicet, Lectorem *querelarum* ſuarum præſtigiis faſcinandum, adeò,ut non percipiat peccandi neceſſitatem in omnibus actibus ſinè gratia, non ad ſolos à ſe Peccatores reſtringi, qui habitus pravos contraxerint, neque ex habitibus ullis pendere neceſſitatem; ſed eam eſſe juxta Queſnellum, & Janſenianos cæteros, ex infirmitate naturæ, in origine, ſive Adamo peccante vitiatæ; quæ infirmitas maneat etiam in juſtificatis, & ſuo pondere trahat continuò, ac vi inſuperabili, niſi fortiore gratiæ auxilio, voluntati Deus robur addiderit. Produnt ea ſe Propoſitionibus trigeſimâ nonâ, & tribus ſequentibus prorſus illimitatis, quæ juſtos æquè afficiunt, ac peccatores.

3 Circa quod ſi altercari etiamnum Queſnello libuerit, poſtulo, ut edicat nunc ſaltèm candidè, an Propoſitiones maximè indefinitas, & dogmaticas de ſolis intelligi velit peccatoribus; qui pravorum actuum frequentatione, noxiorum habituum liberè ſibi conſciverint calamitatem: proinde, an falſam agnoſcat acceptam univerſaliter de omnibus lapſis in Adamo hominibus, etiam in infantia baptizatis, neque dein in crimen mortiferum relapſis, Propoſitionem 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*? An non etiam de talium voluntatibus agat Propoſitio 40. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum;ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*? Non minùs de omnibus affirmat Propoſitio 41. *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis Ethnicis, non poteſt venire, niſi à Deo; & ſinè gratia non producit, niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris*: ubi initio manifeſtus ſermo eſt de omni cognitione Dei, & in quocumque mortalium reperiatur ſinè gratia; quod verò de cognitione *naturali* additur, & de *Philoſophis Ethnicis*, non eſt reſtrictio præcedentis; ſed magis explicita ampliatio; non enim dicitur: *Omnis cognitio Dei naturalis in Philoſophis Ethnicis*; Sed *omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis Ethnicis*. Itaque omnis cognitio, ſive naturalis, ſive ſuperioris ordinis, ſive in juſtis, ſive in peccatoribus; ſive in Chriſtianis, ſive in Infidelibus, ſeu Ethnicis ſinè gratia ad operandum, aut volendum bonum, non producit, *niſi præſumptionem* &c.

De omnibus quoque ſinè diſcrimine inter juſtos, & peccatores aſſerit Propoſ. 42. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*. Cùm igitur Queſnellus ad Propoſitionem 38. clamitat, ſe non de quolibet *peccatore* aſſerere; quòd *non ſit liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris*; ſed de eo ſolo, qui peccatis frequentibus malos ſibi habitus comparavit, quibus velut vinculis irretitus expedire ſe nequeat, ut bonum velit ſinè gratia Redemptoris, non eſt veritatem pandere, ſed tricis involvere, & tenebris mendaciorum.

4 Idem judicium eſto de eo, quod ait, ſe non boni cujuslibet poteſtatem negaſſe ſinè gratia; ſed tantùm boni ſalutiferi. Quomodo clarius omnis boni honeſti, vel quomodolibet innoxii, vel indifferentis actus liberi facultas, abſente gratiâ, negari potuit, quàm aſſerendo, *nihil virium eſſe ſinè gratia, niſi ad ſe vulnerandum*? *Sinè ſacrificio fidei, nihil eſſe, niſi impuritatem, nihil, niſi indignitatem*?

Ex Prop. 44. diſcimus, juxta Queſnellum, omnem volitionem, & actionem eſſe malam, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, atque adeò malam eſſe omnem, quæ non naſcitur ex gratia; quod multis Propoſitionibus in Conſtitutione ſequentibus, damnatiſque confirmatur.

Et quidem ipſa Propoſitio 38., quam velut cavillationibus ſuis præcipuè idoneam Queſnellus deligit, ſive ſpectetur ſecundùm ſe, & in ſenſu obvio, ſive juxta ſenſum Authoris tot alibi Propoſitionibus apertiſſimè expoſitum, ſignificat, quòd nullus in Orbe ſit peccator, non ſolùm conſuetudine peccandi, & natis indè habitibus miſerè implexus; ſed etiam unius ſolùm reus criminis, quod nullum ante præceſſerit, libertate ſinè gratia pollens, *niſi ad malum*.

5 Interea Queſnellus *proteſtatur, ſe denuntiare Eccleſiæ eos, qui negant, poſt lapſum Adami remanſiſſe eſſentialem liberi arbitrii, tum ad malum, tum ad bonum poteſtatem*,

etiam

etiam ſinè gratia, *quemadmodum*, inquit, *à me explicatum eſt*. Non veretur hic Queſnellus iras, & cenſuras Vincentii Palæophili, aliàs *Ægidii Candidi* in libello, cui titulus: *Gratia triumphans de novis liberi arbitrii decomptoribus, inſtatoribus, deceptoribus*. Novit ſcilicet, ſe ſatis ab illo, & cæteris Janſenii ſectatoribus intelligendum, ut ipſemet Queſnellus ſe explicat, de *poteſtate eſſentiali* ſolummodo, quæ nè à Deo quidem poteſt auferri, ut rerum eſſentiæ ſunt immutabiles, etiam in infantibus, dormientibus, & fatuis.

Talem boni, & mali operis poteſtatem ſcimus à nullo hæretico negari, neque ſinè mendacio Queſnellus poteſt aſſerere, ſe de talis deſtructione libertatis accuſatum unquam, vel à Galliæ Epiſcopis fuiſſe, vel ab aliis. De peſſumdatâ verò libertate indifferentiæ, quæ neceſſitatis ſimplicis expers, & hominis voluntati accidentalis eſt, ab ea ſeparabilis, atque ad meritum, & demeritum neceſſaria, Queſnellus non accuſatur ſolùm; ſed argumentis plurimis convincitur ad Propoſitiones ferè ſingulas, à me hactenus impugnatas. Quapropter contra notiſſimam ſibi veritatem conqueritur, & proteſtatur, ſe ob alterius deſtructionem libertatis malè audire, vel ab adverſariis accuſari. Poteſtatem libero arbitrio eſſentialem, & ſoli oppoſitam coactioni Calvinus, Lutherus, & quivis alius hæreticus æquè, ac Queſnellus, & omnes Catholici admittunt.

Ita Calvinus lib. 2. de libero arbitrio contra Pighium: *Si coactioni opponitur libertas, liberum arbitrium eſſe, & fateor, & conſtanter aſſevero, ac pro hæretico habeo, quiſquis ſecus ſentiat*. Quapropter nonniſi ſomnia ſua, vel doloſi figmenta ingenii, non verò ullius adverſarii ſui errorem Queſnellus denuntiat cum Calvino; quamquam eò impudentiæ progreſſus non eſt Calvinus, ut abſolutè quempiam de ea accuſarer, ſeu hæreſi, ſeu potiùs ſtultitiâ; ſed ſub conditione tantùm; ſi fortè quis adeò deſipuiſſet. Hæreſim autem neceſſitatis ſimplicis cum merito, & demerito compoſitæ à Janſenio, & à Summis Pontificibus, universâ applaudente Eccleſia, damnatæ, Queſnellus nunquam evitaverit; niſi revocatis tot gratiæ definitionibus, cum cæteris non minùs abſurdis contra libertatem ſinè gratia pronuntiatis.

Nihil eſt in reliqua hic Queſnelli *querimonia*, & *proteſtatione*, quod non ex datis hactenus reſponſis ſubrutum, protritumque Lector facilè perſpecturus ſit. Alia nunc inſtat novitas Janſenianam quodammodo ſuperans, & propiùs accedens ad Quietiſmum. Fortè hujus ſectæ; quæ tunc non parum invaluerat, proceres conciliare ſibi Queſnellus voluit, ut ſic nova ſua Eccleſia multitudine augeretur, & potentiâ, adeò, ut adverſarios ſuos, & Summos Eccleſiæ Principes impoſterum ſecura contemneret.

Quadrageſimatertia Propoſitio damnata.

Primus effectus Gratiæ Baptiſmalis eſt facere, ut moriamur peccato, adeò, ut ſpiritus, cor, ſenſus, non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi. *Obſerv. Mor. Roman. 6. verſ. 2.*

CAPUT I.

Propoſitionis error impugnatur.

1 BAptiſmi quidem virtute ſumus mortui peccato; *per hoc ſcilicet*, ut S. Thomas explicat, *quod peccatum eſt mortificatum in nobis*; ſed tam mirificum præterea, quem Queſnellus memorat, Baptiſmi effectum, quo *ſpiritus*, *cor*, *ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*, nuſquam docuit Apoſtolus, nec ullus interpres Catholicus ex verbis Apoſtoli collegit.

Inſpiciamus textum à Queſnello indicatum. Rom. 6. quæſiverat Paulus verſ. primo: *Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato, ut gratia abundet?* Ad quod reſpondit verſ. 2.: *Abſit; ſi enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?* verſ. 3. *An ignoratis, fratres, quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto JESU, in morte ipſius baptizati ſumus?* verſ. 4.: *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in morte, ut, quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Ad quæ ſic interpres Angelicus: *Poſtquam Apoſtolus oſtendit, quòd per gratiam Chriſti liberamur à peccato præterito, tam*

tam introducto per primum hominem, quàm etiam abundanti per legem, hic oſtendit, quòd per gratiam Chriſti datur nobis facultas ad reſiſtendum peccatis futuris.

Quis non videat, *liberationem à peccato præterito, & facultatem reſiſtendi peccatis futuris*, differre plurimum ab eo, quod Queſnellus verbis Apoſtoli tribuit: *Spiritum, cor, ſenſus, non habere plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*? Poſterius ſignificat, nulla in baptizatis eſſe deſideria carnis, nullam ſentiri concupiſcentiam, neque ſenſuum luctam adversùs ſpiritum. Apoſtolus, interprete Angelico, & Eccleſiâ universâ, effectum Baptiſmatis agnoſcit cum delictorum veniâ poteſtatem, ut deſideria carnis non perficiamus, concupiſcentiæ motus non ſequamur, non ſuccumbamus in certamine; de inſenſibilitate autem, quam adſtruit Propoſitio, nihil vel in Sacris Codicibus, vel in Patrum traditione reperies.

Mox pergit Angelicus; *Primò aſſignat* (Apoſtolus) *rationem, quare non eſt nobis permanendum in peccato: Secundò concludit exhortationem intentam ibi*, NON ERGO REGNET *&c. Circa primum duo facit; primò aſſignat rationem, quare non ſit in peccato permanendum; ſecundò oſtendit, nobis ineſſe facultatem ad hoc, quòd non ſub peccato maneamus*: ubi longè aliud eſt *exhortatio, & facultas ad non permanendum in peccato*; aliud, *ſenſus* adeò mortuos eſſe peccato, *ut non plus vitæ pro eo habeant, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*.

a Baptiſmi effectum acceperat Paulus, neque novo amiſerat peccato, dum capit. 7., ideſt, immediatè ſequente, ſuæ ingemiſcens miſerrimæ calamitati dicit: *Ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccato; Quod enim operor, non intelligo; non enim quod volo bonum, hoc ago; ſed quod odi malum, illud facio; ſi autem quod nolo, illud facio, conſentio legi; quoniam bona eſt; nunc autem jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Scio enim, quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio; non enim quod volo bonum, hoc facio, ſed quòd nolo malum, hoc ago*. Et paulò poſt; *Condelector enim legi Dei ſecundùm interiorem hominem; video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Infelix ego homo; Quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Dices: Apoſtolus, juxta Auguſtinum, loquitur in perſona non ſua, neque hominis juſtificati, ſed peccatoris, & ſub peccato conſtituti. Reſpondeo cum S. Thoma in caput 7. Epiſtolæ ad Rom. lect. 3. *Poteſt hoc verbum* EGO AUTEM CARNALIS SUM, *&c. dupliciter exponi: uno quidem modo, ut Apoſtolus loquatur in perſona hominis in peccato exiſtentis: & ita hoc Auguſtinus exponit in lib. 83. quæſtionum; poſtea verò in libro contra Julianum exponit hoc, ut Apoſtolus intelligatur loqui in perſona ſua, id eſt hominis ſub gratia conſtituti. Proſequamur ergo declarando qualiter hæc verba, & ſequentia diverſimodè poſſunt utroque modo exponi, quamvis ſecunda expoſitio melior ſit.*

Hanc etiam amplectitur Auguſtinus libro primo retractationum cap. 23., & lib. 6. contra Julian. cap. 11., ubi teſtatur eandem explicationem eſſe Sancti Hilarii, Gregorii Nazianzeni, & Ambroſii. Eſt quoque interpretatio Gregorii Magni lib. 19. Moral. cap. 6. Hieronymi lib. 2. contra Pelagium, Anſelmi, Primaſii, ac paſſim recentiorum, cui textus magis congruit. Minùs enim rectè diceret peccator *jam non ego operor illud* peccatum, & *condelector legi ſecundùm interiorem hominem: ego ipſe ſervio mente legi Dei*: neque ex dictis concluderet, ut concluditur cap. ſequenti: *Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu.*

Superiùs oſtendi, interpretationem Angelici nihil commune habere cum obſervatione erronea Queſnelli. Nunc etiam exhibeo eidem prorſus contrariam; ita nempe Sanctiſſimus Doctor in cap. 7. Rom. lect. 3. ubi dixit in perſona peccatoris, *Sic patet me eſſe ſervum peccati, in quantum peccatum in me quaſi dominium habens operatur*; immediatè ſubjungit: *Et hoc quidem rectè, ac faciliter poteſt intelligi de homine ſub gratia conſtituto*. (adeóque baptizato) *quod enim concupiſcit malum, ſecundùm appetitum ſenſitivum ad carnem pertinentem, non procedit ex opere rationis, ſed ex inclinatione fomitis*. Poſt multa: *Dictum eſt, quòd in me etiam per gratiam reparato peccatum operatur; ſed intelligendum in me ſecundùm carnem ſimul cum appetitu ſenſitivo*. Repugnat itaque & Scripturarum textui, & Sancti Thomæ commentario obſervatio Queſnelli, quòd *primus effectus gratiæ baptiſmalis ſit facere, ut ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*.

3 Error hic accedit ad apathiam, ſeu veram inſaniam Stoicorum, qui ſe fingebant inordinatis animi motibus carere, & ab omni immunes eſſe perturbatione. His partim ſucceſsêre hæretici complures, ut

Ma-

Manichæi, Joviniani, Pelagiani, Calviniſtæ & ſpurciſſima ſecta Quietiſtarum. De Manichæo Hieronymus epiſtola ad Cteſiphontem ait: *Hic ſuos electos dicit omni tempore carere peccato, nec ſi velint, poſſe peccare*. Pelagio in Palæſtina Synodo objectum fuit, teſte Auguſtino lib. de geſtis Pelagii cap. 1. *Malum nec in cogitationem juſtorum venire*. Pelagius ut Concilii ſententiam evaderet, vel eluderet, aliud ſe verbis iſtis non intelligere teſtatus eſt, quàm *debere ſtudere Chriſtianum nè mala cogitet*.

Plus tamen ab eo intentum fuiſſe diſcimus ex Hieronymo in Dialogo adversùs Pelagium ſic eum alloquente: *Joviniani, O Pelagi! à te nunc hæreſis ſuſcitatur: & .... Joviniani ſecunda quæſtio tui ingenii diſciplina eſt*; videlicet *eos, qui ſunt baptizati, non poſſe tentari*. Quos hæreticos in eo ſecutus eſt Calvinus, quod juſtos numquam poſſe excidere juſtitia affirmaret lib. 3. inſtit. cap. 2. *ſemine incorruptibilitatis Deus in perpetuum regenerat, ut numquam diſpereat ſemen vitæ in eorum cordibus inſitum*.

CAPUT II.

Propoſitionis error amplius convellitur comparatione ejuſdem cum Quietiſmo: Proponitur ſuſpicio de propoſitionis origine, ſeu occaſione.

1 Diceres, Queſnellum ſuccurrere voluiſſe Michaeli Molinos, qui, etſi quoſdam etiam Catholicos, & pios initio deceperit, Janſenianos tamen præcipuè ſuffragatores habuit, cujus eximium ſpecimen exhibet famoſi in Belgio Janſeniſtæ liber ,, Ultima vox Zelatricis ,, innocentiæ, ſive libellus ſupplex Fratris ,, Eugenii Brugenſis ad Innocentium XI. ,, anno 1689.,, ubi pag. 115. legitur: ,, Sicut ,, (Jeſuitæ) per vafrè fabricatas 5. propo- ,, ſitiones doctrinam Janſenii Romæ procu- ,, rarunt damnari, ut per latus Janſenii do- ,, ctrinam Sancti Auguſtini à doctrina Jan- ,, ſenii revera inſeparabilem, arietarent, & ,, dejicerent; ſic etiam fortaſſis multas ,, propoſitiones Michaelis Molinos talibus ,, terminis concepêre, quòd vix à poſitio- ,, nibus fundamentalibus à Sanctis Patribus ,, Dionyſio Areopagita, Auguſtino, & aliis, ,, ac Theologiæ Myſticæ Doctoribus Bo- ,, naventura, Henrico Suſone, Taulero &c. ,, nobis propoſitis diſtingui poſſint, ita ut ,, per condemnationem Molinos (quem ,, aliqui magìs infelicem, quàm nocentem ,, autumant) & prætenſæ ejus doctrinæ, ,, videantur voluiſſe eliminare illud parum ,, quod reſtat ſupernaturalis operationis ,, Spiritûs Dei vivificantis. Sed quidquid ,, conentur, quidquid machinentur, quid- ,, quid ſubdolè per ſe, & ſuos efficiant ,, Patres Jeſuitæ, ſpiritus, illis frendenti- ,, bus, ubi vult, ſpirabit. ,, Spirat enim verò non Janſeniſmi ſolummodo, ſed Quietiſmi quoque ſpiritus in hoc Fratre Eugenio, &, ut videtur, in Queſnello, juxta quem baptiſmatis effectus ſimilis eſt effectui *via interna* Quietiſtarum.

2 Sic nempe Michael Molinos propoſ. damnatâ 55. *Per hanc viam internam pervenitur, etſi multâ cum ſufferentiâ, ad purgandas, & extinguendas omnes paſſiones; ita quòd nihil ampliùs ſentitur, nihil, nihil; nec ulla ſentitur inquietudo, ſicut corpus mortuum: nec anima ſe ampliùs commoveri ſinit*. De eo, qui mortuus eſt peccato adeò ut ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro illo, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi, non incongruè dicetur purgata, & extincta in eo omnis paſſio, ita ut nihil amplius inordinatorum motuum & ad peccata inclinantium ſentiatur; *nihil, nihil*; nec ulla ſentiatur ex illis inquietudo, ſicut corpus mortuum; nec anima ſe ampliùs commoveri ſinat.

Propoſitio Molinos 56. *Duæ leges, & duæ cupiditates, Animæ una, & amoris proprii altera tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius: unde, quando hic purgatus eſt, quod fit per viam internam, non adſunt amplius duæ leges, & duæ cupiditates, nec alterius lapſus aliquis incurritur: nec aliquid ſentitur ampliùs, nequidem veniale peccatum*. Ejuſdem Hæreſiarchæ propoſitio 58. *Per contemplationem acquiſitam pervenitur ad ſtatum non faciendi ampliùs peccata, nec mortalia, nec venialia*.

Si juxta Queſnelli articulum baptiſmus efficit, ut *ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*, non ſunt ampliùs in illo homine duæ leges, duæ cupiditates, nec alterius lapſus aliquis incurritur: nec aliquid ſentitur ampliùs, nequidem veniale peccatum, atque ita per baptiſmum pervenitur ad ſtatum non faciendi ampliùs peccata, nec mortalia, nec venialia.

Quid ſupereſt, niſi, ut, quantum attinet ad tales homines, abrogetur Sacramentum pœnitentiæ; imò illud ipſis impoſſibile ſit, defectu materiæ, quæ ſola complectitur peccata poſt baptiſmum commiſſa? Conſecutionem legitimam agnoſcere non audet

Queſnellus; eſt tamen magis legitima, quàm in hypotheſi Molinos propoſ. 59. *Via interna ſejuncta eſt à Confeſſione, à Confeſſariis, & à caſibus conſcientiæ &c.* Propoſitio ejuſdem 60. *Animabus provectis, quæ reflexionibus mori cupiunt, & eò perveniunt, ut ſint mortuæ, Deus Confeſſionem aliquando reddit impoſſibilem & ſupplet ipſe tantâ gratiâ præſervante, quantam in Sacramento reciperent. Et ideo ejuſmodi Animabus non eſt bonum in tali caſu ad Sacramentum pœnitentiæ accedere, quia id eſt illis impoſſibile.* Magis, inquam, legitima ratio eſt pro iis, quibus in Queſnelli ſententia *baptiſmus* cum *primo* ſuo *effectu* obtigit; quia, ut dixi, defectu materiæ redditur his Sacramentum Pœnitentiæ non ſolùm inutile, ſed etiam impoſſibile: animis autem in Quietiſmo, & ejus contemplatione provectis, quantumlibet ſupponantur perfectæ, ut nè leviſſimè quidem delinquant modò; ſupereſſe tamen poteſt confeſſionis materia ſufficiens ex vita præterita, antequam ad eum ſuppoſitæ perfectionis apicem perveniſſent.

3 Dimiſſis hypocritis, audiamus potiùs Auguſtinum ſerm. 6. de verbis Apoſtoli, *Reſtat* (poſt baptiſmum etiam piiſſimis) *cum carne conflictus; quia deleta eſt iniquitas; ſed remanet infirmitas.* Salubriter quoque ſolicitos juſtos reddit, & ſimul conſolatur illud S. Bernardi ſermone de Sex tribul. *Peccatum in foribus eſt: niſi ipſe aperias, non intrabit: appetitus in corde prurit; ſed niſi ſpontè ceſſeris, nihil nocebit: conſenſum cohibe, nè prævaleant hæc; & immaculatus eris.*

Conſolantur & Tridentini Patres ſeſs. 5. Decreto de Peccato originali, ubi teſtantur, *Eccleſiam Catholicam numquam intellexiſſe* (concupiſcentiam) *peccatum appellari, quòd verè, & propriè in renatis peccatum ſit; ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat.* Denique Queſnello reſpondere poſſumus quod S. Hieronymus Pelagio in dialogo lib. 3. cap. 1. *Hoc ſcito, baptiſmum præterita condonare peccata, non futuram ſervare juſtitiam, quæ labore, & induſtriâ, & diligentiâ, & ſemper ſuper omnia Dei clementiâ cuſtoditur.*

4 Non videtur futurus temerarius, qui ſuſpicabitur, non ſola Michaelis Molinos, ſed etiam Michaelis Baji damnata dogmata Queſnelliano errori occaſionem præbuiſſe. Cùm nempe perſpiceret novus Theologus, concupiſcentiam, & motus ejus indeliberatos peccata pronuntiari à Bajo, ſuffragante Janſenio; & aliunde conſtet, omnia peccata remitti, atque extingui baptiſmate, nè cenſuras incurriſse videretur trium Pontificum, ſi palàm aſsereret, motus illos eſse propriè peccata, fortè maluerit id tacitus ſupponere; atque, ut primus baptiſmi effectus eſt extinctio omnium peccatorum, ſequelam poſuit neceſſariam concupiſcentiæ deſtructionem.

Baji Propoſitiones ſunt hæc imprimis 50. *Prava deſideria, quibus ratio non conſentit, & quæ homo invitus patitur, ſunt prohibita præcepto NON CONCUPISCES.* Dein 51. *concupiſcentia, ſive lex membrorum, & prava ejus deſideria, quæ inviti ſentiunt homines, ſunt vera legis inobedientia.* 75. *Motus pravi Concupiſcentiæ ſunt pro ſtatu hominis vitiati prohibita præcepto NON CONCUPISCES; unde homo eos ſentiens, & non conſentiens, tranſgreditur præceptum NON CONCUPISCES; quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.* 76. *Quamdiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum DILIGES DOMINUM DEUM TUUM IN TOTO CORDE TUO.*

Bajum ut paſſim in cæteris, etiam hìc ſecutus eſt Janſenius lib. 2. de Statu naturæ lapſæ cap. 24. dicens *Per præceptum NON CONCUPISCES, ipſi motus concupiſcentiæ intelliguntur; ideoque illud præceptum ſolùm in Cœlo eſt complendum.* Ut autem juxta Queſnellum in *Notis* editis *in Epiſtolam Domini Steyaert* pag. 18. *adeò non perſuadetur, ſenſum, ab Authore* (Janſenio) *intentum, eſſe hæreticum, ut jam demum credere cœperit Orbis Catholicus, nihil in ipſo non eſſe Catholicum;* Queſnellus nè ſuos, quos delegerat Magiſtros, deſereret penitùs, viſus eſt utcumque indicare, concupiſcentiæ motus eſſe peccata, quando primum baptiſmi effectum ſtatuit eorum abolitionem, & vel omnem eorumdem tollit ab hominibus SENSUM: *Primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere, ut moriamur peccato, adeò ut ſpiritus, cor, SENSUS non habeant plus vitæ pro peccato; quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi.*

CAPUT III.

Fruſtrà recurrunt Adverſarii ad Scripturam, & profeſſionem in Baptiſmo fieri ſolitam.

1 Queſnelli *proteſtatio* contra Conſtitutionem Unigenitus pag. 333. ſic enuntiat: „ Ut quis videat
„ propoſitionem 43. eſſe meram
„ Pauli Apoſtoli doctrinam, & veritatem,
„ de qua nemini liceat dubitare, ſola ſufficit Propoſitionis lectio: *Primus effectus*
„ *gra-*

„ *gratia Baptiſmalis eſt facere, ut moriamur*
„ *peccato, adeò ut ſpiritus, cor, ſenſus non*
„ *habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo*
„ *mortuus habeat pro rebus mundi*. An non
„ iſtud eſt quod ait Apoſtolus in Epiſtola
„ ad Coloſſenſes cap. 3. *Quæ ſurſum ſunt*
„ *ſapite, non quæ ſuper terram; mortui enim*
„ *eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum*
„ *Chriſto in Deo . . . mortificate ergo mem-*
„ *bra veſtra, quæ ſunt ſuper terram*. Et ad
„ Rom. 6. *Exiſtimate vos mortuos quidem*
„ *eſſe peccato, viventes autem Deo in Chriſto*
„ *Jeſu Domino noſtro*. „

Adhortationem hic video, ut terrena non ſapiamus, non ea ſectemur; ſed cœleſtia, ut mortificemus vitia noſtra quæ membrorum nomine ab Apoſtolo appellantur. *Mortificate ergo*, inquit, *membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus, propter quæ venit ira Dei in filios incredulitatis: in quibus ambulaſtis aliquando cum viveretis in illis*. Sed nihil hic de inſenſibilitate, quæ, juxta Queſnelli articulum, *ſit primus baptiſmi effectus, adeò ut ſpiritus, cor, ſenſus, non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*. Senſum hunc textus Apoſtoli minimè exhibet, neque ullum hactenus videre licuit è SS. Patribus, aut ex Scholaſticis interpretem Catholicum, qui tam mirabilem, & à fide Eccleſiæ alienam tribuat Sacro textui ſignificationem.

2 Profectò non eſt ea Doctoris Angelici in eundem locum, lectione prima „ Quæ
„ ſurſum ſunt (inquit) ſapite, non quæ ſu-
„ per terram: adſtruit unum (Apoſtolus) &
„ aliud negat. Sapit autem quæ ſurſum
„ ſunt, qui ſecundùm ſupernas rationes
„ ordinat vitam ſuam, & de omnibus ju-
„ dicat ſecundùm eam. Jacobi 3. Hæc eſt
„ Sapientia deſurſum deſcendens. Sapit
„ autem quæ ſunt ſuper terram, qui ſecun-
„ dùm terrena bona, omnia ordinat, & ju-
„ dicat, judicans ea ſumma bona. Phi-
„ lipp. 3. Et gloria in confuſione eorum,
„ qui terrena ſapiunt, deinde cùm dicit:
„ *mortui enim eſtis &c.* ponit rationem mo-
„ nitionis.... mortuus enim huic vitæ non
„ ſapit ea, quæ ſunt hujus mundi, ita &
„ vos, ſi mortui eſtis cum Chriſto, ab ele-
„ mentis hujus mundi Rom. 6. Exiſtimate
„ vos mortuos quidem eſſe peccato, viven-
„ tes autem Deo. „

Hic iterum monitio eſt, ut terrena non ſapiamus, ſicut mundani, *qui terrena judicant ſumma bona*; & ideo *ſecundùm illa, omnia ordinant*, ſtudia, conſilia, & operationes; nos autem cùm mortui ſimus mundo, & peccato, ſola deinceps cœleſtia ſapientes, eò noſtra omnia dirigamus. Iſta eſt mens Pauli certa, & ſanctiſſima adhortatio. Verùm ut nulla in nobis ſit etiam indeliberata ad malum propenſio, nullus SENSUS, neque præcipit Apoſtolus, neque ſuadet. Et quis æquus jubeat, aut ſapiens ſuadeat impoſſibile? Extincto originis peccato, remanſit infirmitas, teſte Apoſtolo, traditione Patrum, & frequenti nimiùm baptizatorum omnium experientiâ. Infirmitatem autem, ut ex ipſo Paulo diſcimus, minimè levem, ſi Janſeniani cum affinibus ſibi Quietiſtis non ſentiunt, prodigium non minùs videbitur, quàm omnia, quæ in hiſtoria *Portûs Regii* referuntur miracula.

Et quidem, quod fidem magìs ſuperat, eſt, quòd tam ſublimis, tam mirabilis perfectio, non niſi primus Baptiſmi effectus, & gradus, quaſi infimus, in nova Eccleſia habeatur. Quales erunt effectus, & gradus cæteri infimo eminentiores? Magis verebuntur Catholici, nè prætenſa iſta inſenſibilitas, ut in morbis corporum ſolet, gravioris, & non facilè medicabilis mali indicium ſit. Si, ut Virgini Beatiſſimæ, aliquibus præterea Sanctis ea felicitas obtigit, ut nullos iræ, ſuperbiæ, libidinis, aut alterius cujuſcumque vitii motus ſenſerint, nullos paſſi ſint; ſingulariſſimus Divinæ bonitatis, & prorſus extraordinariæ electionis effectus æſtimabitur; non *primus*, & communiſſimus Baptiſmi.

3 Quid igitur à baptizatis, & fidelibus exhortatione ſuâ Apoſtolus deſideret, ut ſupra didicimus ex Aquinate, accipiamus etiam ab Auguſtino libro de Continentia cap. 13. *Talium mortuorum vox eſt: Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Chriſtus. Quorum ergo vita abſcondita eſt in Deo, admonentur, & exbortantur, ut membra ſua mortificent, quæ ſunt ſuper terram per continentiam; ſcilicet concupiſcentiæ motibus non conſentiendo; ut, licèt ipſa noſtra cogitatio eorum quadam ſuggeſtione, & quaſi ſuſurratione tangatur; tamen ab eis nè oblectetur, avertatur*. Admonet, & exhortatur Apoſtolus, interprete Auguſtino, non ut mens noſtra nullorum *motuum* carnalium, ſeu *concupiſcentiæ ſuggeſtione, & quaſi ſuſurratione tangatur*, neque eos ſentiat; ſed, ut non *conſentiat*, non liberè *delectetur*. Ideo *avertendam* ab eis ſolicitè monet *cogitationem*. Similia habet Gregorius Magnus lib.8. Moralium cap.19. Sanctus Bernardus ſerm.30. inter parvos; & quis non Scriptor aſceticus?

4 Quod adverſarius objicit ex epiſtola ad Rom. cap. 6. nos cap. 1. præſentis controverſiæ demonſtravimus, nullatenus favere damnato dogmati, cui firmando, ſeu perfidè, ſeu temerè, certè immeritò allegatur in *Obſervationibus Moralibus* fundamentum.

Totius ſexti capitis compendium hoc ſtatuit Angelicus: *Poſtquam Apoſtolus oſtendit, quòd per gratiam Chriſti liberamur à peccato præterito tam introducto per primum hominem, quàm etiam abundanti per legem; hic oſtendit, quòd per gratiam Chriſti datur nobis facultas ad reſiſtendum peccatis futuris*; atque adeò tentationibus, ſive à Dæmone, ſive à concupiſcentia inhoneſtis motibus ſuſcitentur. Sed nuſquam promittitur, nuſquam tribuitur ab Apoſtolo, vel alio Hagiographo *facultas*, ſeu *poteſtas* tentationes, & motus omnes concupiſcentiæ excludendi; vel nè excitati ſentiantur; ſed, ut impediamus, quos ſubinde poſſumus; quos verò avertere penitùs non valemus, negato ſaltèm conſenſu libero averſemur.

5 Audiamus Auguſtinum lib. 4. de Symbolo ad Catechumenos cap. 1. „ Excluſus eſt inimicus de cordibus veſtris:
„ huic vos renuntiare profeſſi eſtis, in qua
„ profeſſione non hominibus, ſed Deo, &
„ Angelis ejus conſcribentibus, dixiſtis,
„ RENUNTIO. Renuntiate non ſolùm
„ vocibus, ſed & moribus: non tantùm
„ ſono linguæ; ſed & actu vitæ: nec tantùm
„ labiis ſonantibus; ſed & operibus pro-
„ nuntiantibus. Scitote, vos cum callido,
„ antiquo, & veternoſo inimico ſuſcepiſſe
„ certamen. Non in vobis poſt renuntia-
„ tionem inveniat opera ſua: non jure vos
„ attrahat in ſervitutem ſuam; deprehen-
„ deris enim, & deregeris Chriſtiane,
„ quando aliud agis, & aliud profiteris:
„ fidelis in nomine, aliud demonſtrans in
„ opere, non tenens promiſſionis tuæ fi-
„ dem: modò ingrediens Eccleſiam ora-
„ tiones fundere; poſt modicum in ſpecta-
„ culis cum hiſtrionibus impudicè clamare.
„ Quid tibi cum pompis Diaboli, quibus re-
„ nuntiaſti? „

Effectus baptiſmalis hic perſpicitur, *excluſio inimici de cordibus*: effectus alius; ſed incertus, tum gratiæ baptiſmalis, tum propoſiti ab initiando eliciti, eſt non ſequendi Diaboli caſtra. At inſenſibilitatis ab adverſario aſſertæ nullum in effectibus Baptiſmi, nullum in elicito tunc propoſito veſtigium eſt. Inſenſibilitatem pro peccato non ſapiunt *clamores impudici* quibus baptizati aliqui applaudebant hiſtrionum ſpurcitiis, *fideles in nomine*, & ſuſceptione Baptiſmatis; ſed poſtea aliud demonſtrantes in opere. Præterea monitio tam ſolicita de certamine cum callido, antiquo, & veternoſo inimico, ſatis indicat, non reddi nos ſacro fonte à tentationibus immunes.

Conſonam hanc doctrinæ Apoſtolicæ & totius Eccleſiæ ſententiam diſcere Auguſtinus potuit à Magiſtro ſuo Ambroſio, qui libro de iis, qui myſteriis initiantur cap. 2. ait: *Ingreſſus es regenerationis ſacrarium; repete quid interrogatus ſis: recognoſce quid reſponderis: renuntiaſti Diabolo, & operibus ejus; mundo, & luxuriæ ejus, ac voluptatibus: tenetur vox tua non in tumulo mortuorum; ſed in libro viventium. Præſentibus Angelis locutus es: non eſt fallere: non eſt negare.* Ita Ambroſius Chriſtianis omnibus in memoriam revocans quòd in Baptiſmatis Sacramento interrogati reſponderint, ſe renuntiare Diabolo, & operibus ejus; mundo, & ejus luxuriæ, atque voluptatibus; ſed in omnibus interrogationum articulis, & totâ Baptizandorum profeſſione nihil eſt de excludendis Diaboli tentationibus, de deſtruendis omnibus mundi illecebris, de impediendis omnibus luxuriæ, & voluptatum motibus, aut, quoties ſuborti fuerint, non *ſentiendis*. Promittere quis poteſt, fore, ut ſe ſponte incendio non committat; ſed impedire nè ulla ignis ſcintilla fortuitò inſiliat, non in cujuslibet ſemper poteſtate eſt; impoſſibile autem, ut inſilientis ſcintillæ non ſentiat ardorem. Obtigit quidem tribus pueris in fornace Babylonica felix inſenſibilitas, ſingularis divinæ potentiæ effectus; ſed is promitti ab homine non poteſt, neque prudenti propoſito decerni.

6 Alius doctrinæ Apoſtolicæ interpres occurrit S. Proſper, fidelis, omnium judicio, diſcipulus Auguſtini; libro de Vita contemplativa capite 21. *Quid eſt*, inquit, *mori peccato, niſi damnandis operibus omnino non vivere, nihil concupiſcere carnaliter, nihil ambire; ut, ſicut qui mortuus eſt carne, nulli jam detrahit, nullum averſatur, deſpicit; nullius pudicitiam callidâ circumventione corrumpit.... Sicut, inquam, carne mortuus, nec facere ea poteſt, quæ dixi, nec pati; ita & his, & talibus vitiis omnino non vivunt, qui viventes Deo carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis crucifigunt.* Itaque, Proſpero interprete, mori peccato, & vivere Deo, aliud non eſt, quàm remiſſione peccatorum obtentâ, quæ per Baptiſmi gratiam conceditur, *damnandis operibus* in poſterum *omnino non vivere*, & inordinatis motibus non conſentire; ſed de iis penitùs excludendis, vel, quoties inſurrexerint, non ſentiendis, nulla

nulla in Scriptutis ſacris, aut earum commentariis mentio eſt.

7 Debetur autem ea fictio ingeniis quorumdam, quos ſuperiùs memoravi veterum hæreticorum, quos ſecuti recentiùs Quietiſtæ, atque his fœdere juncti Janſeniani, illam in *moralis* ſuæ *Euangelicæ compendium* tranſtulerunt: & quidem hi tantâ confidentiâ, ut Queſnellus *proteſtari* coram Deo, Angelis, & hominibus audeat, *Propoſitionem* hanc, quam diſcutimus, *eſſe meram Pauli Apoſtoli doctrinam, & veritatem, de qua nemini liceat dubitare. Atque iſtud*, inquit, *tam eſt perſpicuum, ut ſola Propoſitionis lectio ſufficiat*. Nos Propoſitionem tenemus, & geminos Apoſtoli textus cum Angelici Doctoris, Auguſtini, Proſperi, & aliorum Patrum interpretationibus, de quibus plura occurrent cap. 4. & 5. Interim maneat indubitatum, quòd neque in ſacris textibus, neque in ullis Catholicorum commentariis vel minima appareat cum damnata Propoſitione connexio.

8 Dum verò nos Queſnellus in hoc redarguit cæcitatis, diſpiciat, an non ipſe plus teneat de ſecta ILLUMINATORUM, à qua duxit Janſeniana initium. Conſtat enim, Joannem Vergerium Sancyranum Abbatem fuiſſe Magiſtrum Janſenii, & cum eo quaſi unum novæ Eccleſiæ caput. Extat autem juratum teſtimonium religioſiſſimi viri Joannis de Jovaud Ciſtercienſis Ordinis Abbatis, & Secretarii datum anno 1638., in quo inter multa legitur, *Sancyranum* ipſi *jactaſſe ſæpius, quòd quæ enuntiaret dogmata, non ea ex libris didiciſſet; ſed legeret in ipſo Deo, qui eſt veritas æterna; quòdque in omnibus ſequeretur ductum interiorum ILLUMINATIONUM, inſtructionum, documentorum, quæ ſibi identidem à Deo ſuggeri ſentiebat . . . tanta autem* (inquiebat Sancyranus) *mihi eſt diſcernendarum animarum prærogativa, ut quas ſemel obſervavi, dignoſcam, electæne ſint à Deo, an reprobatæ*.

Quidam De Troyes religioſi Ordinis N. *Apoſtata* teſte Domino de Preville *in progreſſu Janſeniſmi* pag. 17. &, ut in teſtimonio eſt Domini de Jovaud, *imbutus errore ILLUMINATORUM* Pariſienſi carcere dicto *la Baſtille detinebatur: in ejus conſuetudinem ajebat Sancyranus, ſe adductum fuiſſe prodigiis: eum ſibi aperuiſſe omnia ſua ſenſa: eſſe omnia ſana, & eminentia: ſe eum diu palàm defendiſſe, & foviſſe ſubſidiis, atque ad hoc à Deo motum ſe fuiſſe, quin & Divino imperio impulſum; dein ob rationes alias deſtitiſſe quidem ab eo publicè propugnando; doctrinam tamen ejus ſemper ſe probaturum tanquam admodum ſalutarem: Denique, ſi Dominus De Troyes ſit hæreticus, ſe quoque hæreticum eſſe, utpote eadem cum ipſo ſentientem*.

Hoc Ciſtercienſis Abbatis teſtimonium confirmatur alio Domini Colas de Pormorant Sacerdotis nobilis & Abbatis Commendatarii, qui manu pectori admotâ, & per ſacros Ordines jurans declarat „ Se coram „ audiviſſe Abbatem Sancyranum debac„ chantem adversùs praxim Religioſorum, „ & omnium hominum ſpiritualium iſtius „ temporis. Minimè, inquiebat Sancyra„ nus, intelligunt Euangelium, & ſemitas „ Jesu Chriſti: Ego Euangelium verè poſſi„ deo, & perfectam ſcriptorum à Paulo „ Apoſtolo intelligentiam. Tum deplora„ bat conditionem hominum, ſignificans „ omnes errare in tenebris, & ſemitas te„ rere à veritate remotiſſimas. „ Plura de hoc *illuminatorum* Janſeniſtarum Principe occurrunt in hoc opere ſæpius, quem in eo, inter cætera, ſequitur Queſnellus, quòd ſe ſolum cum ſui Voluminis approbatoribus, Apoſtoli intelligentiam aſſecutum aſſerat; Sedem verò Apoſtolicam, & omnes ei adhærentes Catholicos cæcutire, adeò ut *meram Pauli Apoſtoli doctrinam* in damnato articulo tam perſpicuè elucentem, & in Lectoris ultro inſilientem oculos non videant: adeò ſimul ſtupidos, ac malevolos facit Romanos Theologos, & ſupremos Eccleſiæ Judices, ut *veritatem, de qua nemini dubitare liceat*, cenſuris ab Eccleſia arceant.

9 Nos verò iſtiuſmodi *Illuminatorum* thraſoniſmos facilè contemnimus, nixi Scripturarum oraculis, traditione, & ſolidiſſimâ Petrâ, ſupra quam fundari Deus voluit Eccleſiam ſuam, nè portis quidem inferi contra eam ullo tempore prævalituris. Queſnello autem optamus, non ut Inflicta ſuis dogmatibus, & propter contumaciam, etiam ſibi, anathemata non *ſentiat, plus quàm corpus mortuum*; ſed potiùs ut uſtulationem probè *ſentiens ſpiritus* velut è lethargo ad ſe, atque ad ſaniora redeat conſilia.

Qui *Obſervationes* edidit in *Conſtitutionem UNIGENITUS* ab inſigni orditur thraſoniſmo ſimili Queſnelliano, ſiquidem author ille alius à Queſnello ſit: *Si*, inquit, *Romani Cenſores ſtuduiſſent intelligendo capiti ſexto Paulinæ epiſtolæ ad Romanos, continuiſſent ſe ab infligendâ præſenti articulo cenſurâ, quæ ſapientiæ, & ædificationis laudem nullo non tempore conſequetur*. Addunt Janſeniana Hexapla, *ipſam pietatem dictaſſe Patri Queſnello, ut Apoſtoli ſententiam de Baptiſmo, qui figura eſt mortis, & ſepulturæ Chriſti, extenderet*

deret

deret hac *Propoſitione*, quæ à CLEMENTE XI. proſcribitur. *Dictaverat* & Luthero contra Eccleſiam argumenta *ſpiritus* quidam, ſed qui an *ater eſſet*, *an albus* ignorare ſe fatebatur Lutherus; atque in eo apparet minùs impudens, quàm Janſeniſtæ, qui quod contra Sedis Apoſtolicæ, & orthodoxæ Eccleſiæ ſenſum temerè ſcripſit, & typis edidit Queſnellus, affirmare non dubitant dictata eſſe ab ipſa *pietate*, atque adeò à Spiritu Sancto. Sed parcant, quæſo, clamoribus, & maleſanas iſtiuſmodi *Obſervationes*, *Querimonias*, *Proteſtationes* ſuſpendant, donec ſaltèm vel unum Sanctum Patrem, aut recentiorem Scripturarum Interpretem, aliunde non ſuſpectum invenerint, qui eam, quam damnata adſtruit Propoſitio, inſenſibilitatem è Scripturis eruerit.

Ego quidem de me fateor, quòd à triginta, & ampliùs annis, dum publicum Scripturarum interpretem agerem, & Epiſtolam Pauli ad Romanos, quâ potui diligentiâ, anno integro diſcutiens, nihil in ſacro Textu, nihil in ullo Catholico interprete invenire potuerim, quod foveret tam exoticam, & prorſus hæreticam opinionem de baptizatorum ab omnibus concupiſcentiæ motibus liberatione, vel, ſi excitati fuerint, inſenſibilitate. Proferant igitur adverſarii, ſi fortè in ſua diſquiſitione feliciores me fuerint, interpretem ſaltèm unum.

CAPUT IV.

Fraus adverſarii perfida, & multiplex in Auguſtinianæ ſententiæ objectione detegitur.

1 Auguſtinus lib. 1. de Nuptiis, & concupiſcentia cap. 33. num. 38. de homine baptizato dicit: „ Beata itaque olea, cujus remiſſæ ſunt iniquitates, & cujus tecta ſunt peccata: beata, cui non imputavit Dominus peccatum; ſed illud, quod remiſſum, & tectum eſt, & non imputatur donec fiat in æternam immortalitatem plena mutatio, habet vim quandam occultam, unde ſeminetur amarus oleaſter, niſi & illic eâdem Dei agriculturâ remittatur, tegatur, non imputetur. Non erit autem omnino aliquid vel in carnali ſemine vitioſum, cùm eadem regeneratione, quæ nunc fit per ſacrum lavacrum, uſque in finem cuncta mala hominis purgante atque ſanante, eadem caro, per quam facta eſt anima carnalis, fiet ſpiritalis etiam ipſa, nullam legi mentis reſiſtentem concupiſcentiam carnis etiam ipſa habitura, nihil carnalis ſeminis emiſſura. Sic enim accipiendum eſt quod ait idem Apoſtolus Epheſ. 5. v. 25. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret, mundans eam lavacro in verbo, ut exhiberet ſibi ipſe glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid ejuſmodi*. Sic, inquam, hoc accipiendum eſt, ut eodem lavacro regenerationis, & verbo ſanctificationis omnia prorſus mala hominum regeneratorum mundentur, atque ſanentur non ſolùm peccata, quæ omnia nunc remittuntur in Baptiſmo; ſed etiam quæ poſteriùs humanâ ignorantiâ, vel infirmitate contrahuntur; non ut Baptiſma, quoties peccatur, toties repetatur; ſed quia ipſo quod ſemel datur, fit, ut non ſolùm antea, verùm etiam poſtea quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur. Quid enim prodeſſet vel ante Baptiſmum pœnitentia, niſi Baptiſmus ſequeretur; vel poſtea, niſi præcederet? In ipſa quoque oratione Dominica, quæ quotidiana eſt noſtra mundatio, quo fructu, quo effectu diceretur *dimitte nobis debita noſtra*, niſi ab eis, qui baptizati ſunt, diceretur? Itemque eleemoſynarum largitas, & beneficentia quantalibet cui tandem ad dimittenda ſua peccata prodeſſet, ſi baptizatus non eſſet? Poſtremò regni cœlorum ipſa felicitas, ubi non habebit Eccleſia maculam, neque rugam, aut aliquid ejuſmodi: ubi nihil reprehenſionis, nihil ſimulationis erit: ubi non ſolùm reatus; ſed nec concupiſcentia erit ulla peccati; quorum erit, niſi Baptizatorum?

2. Prolixior à me reddita eſt Auguſtini ſententia, quàm ab adverſario *in obſervationibus* contra Conſtitutionem Unigenitus citetur; quia, dum conſideratur integra, ſenſum facit indubiè Catholicum; videlicet, quòd omnia nobis bona, per Baptiſmum fiant utilia; nam pœnitentia, quæ Baptiſmo præmittitur, per eum fit ſalutifera; uti & quæ dein agitur à relapſis. Per Baptiſmum ſcilicet efficimur Sacramenti pœnitentiæ, & abſolutionis in eo recipiendæ capaces. Præterea Baptiſmus præſtat bonis operibus fructum. Denique idem regenerationis myſterium per gratias, quæ ejus intuitu conceduntur, æternæ nobis beatitudinis cauſa eſt.

Hinc interrogat Auguſtinus: *Regni cœlorum ipſa felicitas, quorum erit, niſi Baptizatorum? Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei*,

Dei, nt dicitur Joan. 3. quòd Auguſtinus alibi pluribus deducit, atque inculcar Catechumenis, propterea quòd aliqui diabolicâ fraude, & ſuperbiâ circumventi, fiderent operibus ſuis bonis, dum Baptiſmum differrent nimiùm, & negligentiâ temerariâ quodammodo contemnerent, quaſi ſibi prodeſſent ſua opera ſinè lavacro. Contra ſimiles Auguſtinus tr. 13. in Joan. ait *Quantumcunque catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat: non illi dimittitur, niſi cùm venerit ad Baptiſmum: quomodo non caruit populus Iſrael populo Ægyptiorum, niſi cùm veniſſet ad mare rubrum; ſic preſſuris peccatorum nemo caret, niſi cùm ad fontem Baptiſmi venerit*. Unde Bajus errandi occaſionem accepit, ut, quod Auguſtinus de Catechumenis iſtis, in negligendo nimiùm Baptiſmo temerariis, enuntiat, extenderet ad omnes; quaſi ante Baptiſmum reipſa ſuſceptum nulli obtingeret juſtificatio, ut exprimit damnato ſuo articulo 33. *Catechumenus juſtè, rectè, & ſanctè vivit; & mandata Dei obſervat, ac legem Dei implet per charitatem ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur.* Ubi præter Baptiſmum fluminis Bajus videtur ignorare alium flaminis.

3 Verùm, ut ad Auguſtini ſententiam ab adverſario objectam redeamus, poſtquam Sanctus dixerat, quod adverſarius ſubdolè reticet, de Beatorum ſtatu, quòd ibi *fiet in æternam immortalitatem plena mutatio*; de eodem mox addit quod nobis objicitur: *non erit omnino aliquid in carnali ſemine vitiaſum .... cum eâdem regeneratione .... eadem caro, per quam facta eſt anima carnalis, fiet ſpiritalis etiam ipſa, nullam legi mentis reſiſtentem concupiſcentiam carnis etiam ipſa habitura, nihil carnalis ſeminis emiſſura .... poſtremò, ut dixi, ipſa regni cælorum felicitas, ubi non habebit Eccleſia maculam*, nè in minimo quidem ſuorum illic membrorum; *nec rugam, aut aliquid ejuſmodi: nihil ſimulationis erit: ubi non ſolùm reatus, ſed nec concupiſcentia erit ulla peccati*.

Sermonem hic eſſe de perfectione Baptizatorum, non quæ in exilio eſt, ſed quæ erit in cœleſti patria, liquet adeò manifeſtè, ut incidere nulli valeat prudens dubitatio, ſi Auguſtini ſententia legatur integra, ut à me relata eſt.

Vidit hoc adverſarius; at, ut hæreticis fixum eſt, non Patrum ſequi placita; ſed ea omni fraudum genere corrumpere, quo ſimplicibus exiſtimentur favere novitati; ideo omittit illa, ex quibus patere ſtatim poſſet, agere Auguſtinum *de plena mutatione* animæ, & corporis, quæ in hac vita corruptibili ſperari non poteſt; ſed *fiet in æternam immortalitatem*. Pari perfidia reſcindit ſequentia, quæ velut digito monſtrant agi *de ipſa felicitate regni cælorum; ubi Eccleſia* erit *glorioſa*, & *non habebit maculam, neque rugam, aut aliquid ejuſmodi*, in ullo ſuorum: *ubi non ſolùm reatus, ſed nec concupiſcentia erit ulla peccati*.

4 Non ſolâ antecedentium & conſequentium omiſſione terminatur adverſarii fallacia; ſed ipſius relati textûs infideli verſione certiſſimè convincitur: quod ſcilicet Auguſtinus aſſerit de *carne nihil carnalis ſeminis emiſſura*, adverſarius vertit gallicè *elle n'eprouvera plus les ardeurs de cette concupiſcence, qui reſiſte à la loix de l'eſprit.* Quaſi Auguſtinus de Baptizatorum, etiam præſenti ſtatu diceret: illa caro non ſentiet amplius ardores iſtius concupiſcentiæ, quæ reſiſtit legi mentis.

Viderat homo callidus iſtud, quod ab Auguſtino aſſeritur de non futura amplius *emiſſione ſeminis*, monſtrare nimis perſpicuè agi de Baptizatorum ſtatu, qui *in æterna immortalitate* eſt, non qui in corruptibili corpore; ideo *emiſſionem ſeminis* vertit in *ſenſum* tantummodo *ardoris illius concupiſcentiæ, quæ reſiſtit legi mentis*. Si nempe verba Auguſtini, ut probum relatorem & interpretem decet, reddidiſſet fideliter, objectionis fraus, vel ſtultitia apertè nimis omnium oculis patuiſſet; cui enim mortalium ſanæ mentis nnquam incidit, ut affirmaret, Baptizatos *nihil carnalis ſeminis emittere*; in eo ſuppoſito abrogarentur Baptizatorum nuptiæ, & generatio. Si autem, ut debuerat, Auguſtinum gallicè expoſuiſſet, fatendo eum agere de ſtatu Beatorum, ſervire is Auguſtini textus minimè poterat ad removendum omnem concupiſcentiæ ſenſum à Baptizatorum ſtatu etiam præſenti, & mortali, de quo damnara agit Propoſitio.

5 Præcipuum arietem, quo Conſtitutionem dejiciat ipſis Augnſtini verbis adverſarius conficit de *regeneratione uſque in finem, cuncta mala hominis purgante, atque ſanante*. Unde, inquit, manifeſtè ſequitur Queſnelli Propoſitio: *Primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere, ut moriamur peccato, adeò, ut ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*. Quid enim aliud eſt *cuncta mala hominis purgari, atque ſanari*? Malorum ſcilicet purgatio, remiſſio peccatorum eſt tum quoad culpam, tum quoad debitum pœnæ; ſanatio antem eſt liberatio ab infirmitate, & quocumque vulnere

animi,

animi, quale eſt concupiſcentia, & omnis habitus pravus cum ſolitis indè oriri inordinatis motibus; aut, ſi ſubinde oriuntur, nullum ſenſum exprimunt, nullam animi perturbationem baptizato.

Hæc omnia continentur brevi iſto gratiç baptiſmalis encomio, ſpecioſiſſimo certè, ſi non foret à veritate catholica alienum: *Primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere, ut . . . . . ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*.

Auguſtinus quidem ſanationem omnium malorum tribuit gratiæ baptiſmali; ſed nuſquam dicit, hunc eſſe *primum* ejus *fructum*. Quibuſcunque obtigerit æterna felicitas, ea juxta Auguſtinum provenit ex baptiſmo: *Regni Cælorum ipſa felicitas . . . . ubi non ſolùm reatus; ſed nec concupiſcentia erit ulla peccati, quorum erit niſi baptizatorum*? Ipſaque concupiſcentiæ extinctio in beatis adſcribitur quidem gratiæ baptiſmali; ſed ubinam Auguſtinus, aut ullus catholicus aſſerit, eam à concupiſcentia liberationem baptizatis omnibus obvenire in vita mortali; atque hunc eſſe *primum baptiſmalis gratiæ effectum*?

Concupiſcentiæ ſanatio, qualis baptizatîs paſſim conceditur in hoc exilio, admodum imperfecta eſt, neque ſimul ſtatim integra præſtatur, velut *primus baptiſmatis effectus*; ſed paulatim minuitur vitium operibus virtutum, jejuniis, vigiliis, ciliciis, verberibus, aliiſque corporis moleſtiis, ſtudioſâ quoque ſenſuum cuſtodiâ, multâ oratione: quæ quidem omnia, ſi gratiæ potiſſimùm baptiſmali tribueris, non repugnabo, modò cum catholicis omnibus agnoveris, ſanationem illam concupiſcentiæ neque ſtatim integram abſolvi, velut primum baptiſmatis, vel baptiſmalis gratiæ effectum; ſed paulatim multis bonorum operum exercitiis obtineri: neque talem in hac vita eſſe, qualem damnata adſtruit Propoſitio, ut *ſpiritus, cor, ſenſus, non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*. Ea perfectio reſervatur patriæ, & ſtatui beatorum, cujus felicitatis æterna poſſeſſio cùm etiam ab Auguſtino inter baptiſmatis fructus numeretur, ut cæterorum omnium complementum; perfecta quoque concupiſcentiæ ſanatio referri ad baptiſmi gratiam poterit, non velut *primus* ejus, & communiſſimus *effectus*, ſed inter ultimos, & ſolis proprius prædeſtinatis.

6 *Sanatio cunctorum malorum*, quæ ab Auguſtino velut baptiſmi gratia prædicatur, vel ejus effectus, ſi ad ſanationem etiam concupiſcentiæ in hac vita extenditur, ſimilis intelligenda eſt quorumdam ſanationibus morborum, qui habentur nullâ humanâ arte ita medicabiles, ut tollantur penitùs, quamvis mitigentur, tranſeunte æſtu, ſeu actu, manente tamen ſemper habitu, ſeu radice, ex qua infirmitas identidem repullulat. Sic concupiſcentia mitigari in hac vita poteſt; ſed non exſtirpari penitùs, neque impediri, nè aliquando in motus proſiliat vitioſos, quibus ſenſus omnis ab homine, etiam baptizato, negari non poteſt; ſed ſolummodo conſenſus.

7 Evidens de hoc eſt doctrina Eccleſiæ, atque ipſius S. Auguſtini ipſo libro 1. *de Nuptiis, & concupiſcentia* qui ab adverſario objicitur. Sic habet Sanctus cap. 25.
,, Si autem quæritur, quomodo iſta concu-
,, piſcentia carnis maneat in regenerato,
,, in quo univerſorum facta eſt remiſſio
,, peccatorum, reſpondetur remitti con-
,, cupiſcentiam carnis in baptiſmo, non, ut
,, non ſit; ſed ut in peccatum non impu-
,, tetur. Quamvis autem reatu ſuo jam ſo-
,, luto, manet tamen donec ſanetur omnis
,, infirmitas noſtra, proficiente renovatio-
,, ne interioris hominis de die in diem,
,, cùm exterior induxerit incorruptionem;
,, manet in corpore mortis hujus carnalis
,, concupiſcentiæ, cujus vitioſis deſideriis
,, ad illicita perpetranda non obedire præ-
,, cipimur, ut regnet peccatum in noſtro
,, mortali corpore; quæ tamen concu-
,, piſcentia quotidie minuitur in profi-
,, cientibus, & continentibus, accedente
,, etiam ſenectute multò maximè.,,

Cap. 26. ,, In eis ergo, qui regeneran-
,, tur in Chriſto, cùm remiſſionem accipiunt
,, prorſus omnium peccatorum, utique ne-
,, ceſſe eſt, ut reatus etiam hujus, licèt
,, adhuc manentis concupiſcentiæ, remit-
,, tatur, ut in peccatum, ſicut dixi, non
,, imputetur.,,

Cap. 27. ,, Agit enim aliquid concu-
,, piſcentia carnis, & quando ei non exhi-
,, betur, vel cordis aſſenſus ubi regnet, vel
,, membra velut arma quibus impleatur,
,, quod jubet; agit autem, quid, niſi ipſa
,, deſideria mala, & turpia? Non enim, ſi
,, bona, & licita eſſent, eis obedire prohi-
,, beret Apoſtolus, dicens: *Non regnet pec-*
,, *catum in veſtro mortali corpore ad obedien-*
,, *dum deſideriis ejus*: non enim ait ad ha-
,, benda deſideria ejus, *ſed ad obediendum*
,, *deſideriis ejus*: ut, quoniam ſunt in aliis
,, majora, in aliis minora, prout quiſque
,, in hominis interioris novitate profece-

rit

„ rit, in hoc agonem juſtitiæ, pudicitiæ-
„ que ſervemus, nè illis obediamus....
„ quia concupiſcere nolebat (Apoſtolus)
„ & tamen concupiſcebat; ſed eidem
„ concupiſcentiæ nequaquam conſentien-
„ do ſerviebat, adjunxit, atque ait: *jam*
„ *non ego operor illud, ſed quod in me habitat*
„ *peccatum*. „

Cap.29. „ Ad hoc ergo dixit lex, *non*
„ *concupiſces*, ut nos in hoc morbo inve-
„ nientes jacêre, medicinam gratiæ quære-
„ remus, & in eo præcepto ſciremus, &
„ quo debemus in hac mortalitate conari,
„ & quo poſſit à nobis in illa immortalita-
„ te beatiſſima perveniri. „

Cap.30. „ Mihi adjacet malum, quod
„ nolo; quia & nolens concupiſco; *con-*
„ *delector enim*, inquit (Apoſtolus) *legi*
„ *Dei ſecundùm interiorem hominem; video*
„ *autem aliam legem in membris meis repu-*
„ *gnantem legi mentis meæ, & captivantem*
„ *me ſub lege peccati, quæ eſt in membris*
„ *meis*. „

Cap.31. „ Si omnino nihil carnis no-
„ ſtræ captivum teneretur, non quidem ſub
„ diabolo, quia & ibi facta eſt peccati re-
„ miſſio..... tamen ſub ipſa lege peccati,
„ hoc eſt ſub concupiſcentia ſua, niſi ali-
„ quantum teneretur caro noſtra captiva,
„ quomodo eſſet verum, quod ait idem
„ Apoſtolus, *adoptionem expectantes, red-*
„ *emptionem corporis noſtri*? In tantum
„ igitur adhuc expectatur redemptio cor-
„ poris noſtri, in quantum adhuc ex aliqua
„ parte captivum eſt ſub lege peccati. Un-
„ de & hìc exclamans ait: *Infelix ego homo*,
„ *quis me liberabit de corpore mortis hujus?*
„ *Gratia Dei per JESUM Chriſtum Domi-*
„ *num noſtrum*. Ubi quid intellecturi ſu-
„ mus, niſi quia corpus, quod corrumpitur,
„ aggravat animam? Cùm ergo idipſum
„ corpus tam incorruptibile recipietur,
„ plena erit liberatio à corpore mortis
„ hujus: quia ipſa vitioſa concupiſcentia
„ nulla omnino remanebit; caro autem
„ noſtra ab ea peſte, morboque ſanata, &
„ tota immortalitate veſtita in æterna bea-
„ titudine permanebit.

„ Subjungit autem Apoſtolus, & di-
„ cit: *Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei*,
„ *carne autem legi peccati*. Quod ſic intel-
„ ligendum eſt, mente ſervio legi Dei, non
„ conſentiendo legi peccati; *carne autem*
„ ſervio *legi peccati*, habendo deſideria
„ peccati, quibus etſi non conſentio, non-
„ dum tamen penitùs careo. Denique
„ quid poſt hæc intulerit, attendamus:
„ *Nulla ergo*, inquit, *condemnatio eſt, nunc*
„ *bis, qui ſunt in Chriſto JESU*: etiam nunc,
„ inquit, quando lex in membris repugnat
„ legi mentis, & captivum aliquid tenet in
„ corpore mortis hujus, nulla condemna-
„ tio eſt iis, qui ſunt in Chriſto JESU: au-
„ di quare: *Lex enim ſpiritus vitæ*, inquit,
„ *in Chriſto JESU liberavit me à lege pecca-*
„ *ti, & mortis*. Liberavit: quomodo, niſi
„ quia ejus reatum peccatorum omnium
„ remiſſione diſſolvit, ut, quamvis adhuc
„ manet, & de die in diem magis, ma-
„ giſque minuatur, in peccatum tamen
„ non imputetur? „

8 Ecce Queſnelli Propoſitionem tot Capitibus ab ipſo convictam Auguſtino: juxta illam *primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt efficere, ut moriamur peccato, adeò, ut ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*; atque ita nihil moleſtiæ patiatur, nihil tentationis à concupiſcentia, utpote quæ penitùs emortua ſit, & in motus ſpiritui contrarios amplius prorumpere nequeat, aut, ſi quos excitet, adeò debiles ſint, & remiſſi, ut non magìs ſentiantur, quàm res mundi ab homine mortuo.

Mira hæc Queſnelli, & inter catholicos inaudita novitas eſt, contra quam Auguſtinus cap.25. *Concupiſcentia carnis*, inquit, *manet in regenerato, donec ſanetur omnis infirmitas noſtra*, non ſtatim baptiſmi primâ gratiâ; ſed *proficiente renovatione interioris hominis de die in diem, cùm exterior induerit incorruptionem* non in via; ſed in termino. Aliàs *manet in corpore mortis hujus carnalis concupiſcentia, cujus vitioſis deſideriis ad illicita perpetranda non obedire præcipimur*; ſed iis reſiſtere fortiter, ut faciamus cum tentatione proventum. *Quæ concupiſcentia quotidie minuitur in proficientibus, & continentibus, accedente etiam ſenectute multo maximè*; ſed non niſi cum mortali vita penitùs extinguitur..... Cap.26. *in regeneratis in Chriſto adhuc manet concupiſcentia*. Cap.27. etiam in iiſdem *agit aliquid concupiſcentia carnis, quando ei non exhibetur cordis aſſenſus; agit autem, quid, niſi ipſa deſideria mala, & turpia?* quæ *ſunt in aliis majora, in aliis minora, prout quiſque hominis interioris novitate profecerit*: Ubi ſemper agitur de baptizatis; *quia concupiſcere nolebat* (Apoſtolus) *& tamen concupiſcebat; ſed eidem concupiſcentiæ nequaquam conſentiendo ſerviebat, adjunxit, atque ait, nunc autem non ego operor illud; ſed, quod in me habitat, peccatum*.

Alio igitur feliciore baptiſmate initiari oportet Queſnellianos, quàm Apoſtolum;

Si illos omni tentationum interiorum moleſtiâ eximit, dum ablutio Apoſtoli relinquebat in illo concupiſcentiam, unde tot profluerent deſideria turpia, quæ talem ei ſenſum imprimerent, ut ſentiret velut Angelum Satanæ ſe moleſtiſſimè colaphizantem, & ſuæ ingemiſcens miſeriæ identidem expeteret à tam moleſto ſibi corpore liberari. Non proſequar annotationes ſimiles in cætera Auguſtini ſuperiùs relata à me capita, quia ex jam deductis Lectori cuilibet id facilè fuerit, atque indè Queſnelli articulum de manifeſta, & Auguſtino maximè contraria falſitate convincere.

9 Etſi autem objecta Auguſtini ſententia nihil omnino præſidii afferat damnato errori; nobis tamen non inutilis ea machinatio eſt, tum ut, eâ detectâ, magis pateat adverſariorum perfidia; dum, quæ ignorare non poſſunt, ab Auguſtino tribui ſtatui beatorum, ad viatores quoslibet baptizatos transferunt, tanquam *primum baptiſmalis gratiæ effectum*. Sed transferunt corruptione ſenſûs, verborumque intolerabili. Denique dum perfecta concupiſcentiæ ſanatio, quæ beatis propria eſt, communis redditur baptizatis omnibus, tanquam *primus baptiſmalis gratiæ effectus*, confirmamur in opinione de ſpiritu adverſariorum hæretico, & ad Quietiſmum proximè accedente. Unde neque conqueri poterunt, nos verba articuli ſenſu nimiùm rigido, qui proprius, & obvius eſt, accipere, dum ipſi impudentiſſimis vindiciis eundem apertiùs ſuſcipiunt ſtabiliendum.

CAPUT V.

Fruſtrà confugiunt Adverſarii ad Gregorium Nyſſenum, Baſilium, Chryſoſtomum.

1 QUæ *Obſervationibus* ſuperiore capite refutatis ſucceſſêre Hexapla, prætermiſerunt Auguſtini ſententiam; indubiè, quia nihil ſibi ab illa ſubſidii accedere Author conſpicatus eſt; ſed non prætermittit citatum in iiſdem *Obſervationibus* Gregorium Nyſſenum Oratione de Sancto Baptiſmate dicentem „ Ubi ſenſerimus (Diaboli) incurſus, convenit Apoſtolicum dictum nobis metipſis ſubjicere: *Quicumque in Chriſto JESU baptizati ſumus, in morte ipſius baptizati ſumus.* Quòd ſi conformes morti ejus facti ſumus, mortuum prorſus deinceps in nobis peccatum eſt „. Tum inducitur baptizatus ſic alloquens Diabolum tentantem „ Fuge igitur à nobis execrande, atque infauſte; mortuum enim ſpoliare vis, qui olim ſe tibi conjunxerat, qui propter voluptates olim ſenſum amiſerat: mortuus corpora non amat: mortuus non capitur divitiis: mortuus non calumniatur: mortuus non mentitur: non rapit ea, quæ ad ſe non pertinent: non conviciatur ſibi obviàm factis. Aliam vitæ regulam, aliam morum inſtitui normam: didici res mundanas contemnere; terrena prætercurrere, & ad cœleſtia feſtinare. Hæc animæ verè regeneratæ verba: hæ recens initiati hominis voces, proprium pactum memoriâ tenentis: quod pactum in traditione myſterii cum Deo fecit, cùm omnem, & pœnam, & cruciatum, & voluptatem pro illius dilectione ſe neglecturum eſſe promiſit. „ Quæ prolixiùs quàm uterque adverſarius, ex S. Gregorio deſcribere volui, ut magis pateſceret objectionis vanitas.

Aliud ſcilicet eſt, mori nos peccato, ſive peccatum in nobis mortuum eſſe; aliud, mortuam in nobis eſſe concupiſcentiam, adeò, ut nihil in nobis deinceps pravorum motuum excitet; neque nos quidpiam illorum ſentiamus. Jactent hoc de ſe, & mentiantur hæretici tum veteris, tum hujus temporis, quorum vitâ, & moribus nihil eſt obſcœnius. Baptiſmi gratiam, & effectum non primum ſolummodò, ſed poſteriores plurimos receperant indubiè duo ex præcipuis novæ Eccleſiæ Apoſtoli, Queſnello, & Arnaldo devotiſſimi; quorum alter Epiſcopi Vicarius, alter Cancellarius Academiæ, Præpoſitus Capituli, & pluribus inſignitus honorum titulis: de utroque autem, quod *ſpiritus, cor, ſenſus non habuerint plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*, nè Queſnelliana quidem impudentia auſa fuerit affirmare. Tum autem credi poterit, tales omni ſenſu libidinis, vel conſenſu caruiſſe, quando eo liberum fuiſſe Molinos Quietiſtarum Principem, cum præcipuis ſuis aſſeclis perſuadebitur.

Iſtud de Molinos piè credi, pietate ſcilicet Janſenianâ, voluit celebris in Belgio novi Euangelii præco, & Janſeniſmi zelo flagrans Apoſtolus Fr. Eugenius, qui in citata ſuperiùs: *Ultima voce zelatricis innocentiæ ad Innocentium XI. Pontificem* pag. 115. ſpurciſſimum illum hæreſiarcham ait: *magìs infelicem, quàm nocentem autumari*. Conſolatur verò mox ſuos tam Quietiſticæ, quàm Janſenianæ ſectæ diſcipulos hoc vaticinio, quòd utriuſque novi Euangelii *ſpiritus*,

ritus, frendentibus (adverſariis) *ubi vult ſpirabit*.

Nos ad Gregorium Nyſſenum redeamus. In quo, juxta S. Patris hujus ſententiam, conſiſtere poteſt neceſſaria poſt Baptiſmum *alia vitæ regula*, & *morum norma*? An in omnium indeliberatorum motuum ad peccata allicientium excluſione? An in privatione omnis eorum motuum ſenſûs? Perfectam poſt Baptiſmum mutationem, quæ cæteris poſſit eſſe regula, perſpicimus in Apoſtolo Paulo; conjunctam tamen cum iſtiuſmodi motibus, & orto indè neceſſario ſenſu, legi ſpiritûs oppoſito. Pactum hominis cum Deo non complectitur omnium iſtorum motuum abſentiam, vel iis præſentibus inſenſibilitatem; neutra enim in hominis poſita eſt arbitrio, etiam cum auxiliis gratiæ, in hoc Divinorum decretorum ordine conferri ſolitis.

Omne igitur baptizati hominis cum Deo pactum, omnis promiſſio eſt de actibus liberis, de non præſtando motibus, & quibuſcumque indè orituris ſenſibus conſenſu deliberato. Tot homines ex utroque ſexu ſanctiſſimi in Chriſto, & morte ipſius baptizati, & peccatis mortui fuêre, *tenentes* etiam deinceps, quàm maximè *memoriâ pactum, quod in traditione myſterii cum Deo fecerant*; qui *didicere res mundanas contemnere, terrena prætercurrere, & ad cœleſtia feſtinare*; nec tamen propterea potuere ſemper indeliberatis motibus, & deſideriis turpibus pariter neceſſariis modum ponere, nec cohibere eorum ſenſum; quin conqueri ſubinde cogerentur, cum Apoſtolo de carnis moleſtiis, tum ab innato concupiſcentiæ vitio, tum à Diabolo ſuſcitatis.

2 S. Thomas in Epiſtola 2. ad Cor. cap. 12. lect. 3. ad illud, *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet*,
„ Stimulus, inquit, carnis meæ id eſt con-
„ cupiſcentiæ ſurgentis, à qua multùm in-
„ feſtabatur Rom. 7. *Non enim quòd volo* &c.
„ *Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei*, unde
„ Auguſtinus dicit, quòd inerant ipſi mo-
„ tus concupiſcentiæ, quos tamen Divinâ
„ gratiâ refrænabat; iſte, inquam, ſtimulus
„ eſt Angelus Satanæ, id eſt Angelus mali-
„ gnus à Deo permiſſus; quia Satanæ in-
„ tentio eſt, ut ſubvertat; Dei verò, ut hu-
„ miliet, & probatum reddat: timeat pec-
„ cator, ſi Apoſtolus & vas electionis ſe-
„ curus non erat; de remotione autem hu-
„ jus ſtimuli removendi ſolicitus erat Apo-
„ ſtolus. Unde propter hoc orabat......
„ Ergo, & ſtimulus carnis ſecundùm ſe, eſt
„ vitandus, ut affligens....... *Virtus in*
„ *infirmitate perficitur*, ideſt, occaſio per-
„ veniendi ad perfectam virtutem; quia ho-
„ mo ſciens ſe infirmum, magis ſolicita-
„ tur ad reſiſtendum: & ex hoc quod ma-
„ gis reſiſtit, & pugnat, efficitur exercita-
„ tior, & per conſequens fortior: & ideo
„ in Levit. legitur, & Judicum 3.: Quod
„ Dominus noluit deſtruere omnes habita-
„ tores terræ; ſed aliquos reſervavit, ut
„ ſcilicet filii Iſrael exercitarentur pugnan-
„ do cum eis. Sic enim Scipio nolebat de-
„ ſtructionem civitatis Carthaginenſis &c.

Quot hìc Apoſtoli exempla, quot Angelici interpretis verba ſunt, tot ferè proſcripti dogmatis confutationes. Juxta illud enim Paulus, cùm Baptiſmi gratia ejuſque effectibus, tum primo, tum ulterioribus, & prorſus ſingularibus donatus fuerit, carère debuit omni ſtimulo carnis, aut certè omni ejus ſenſu, adeóque immeritò de tanta ejus moleſtia conqueritur, tamquam de Angelo Satanæ perpetuò colaphizante, ſi in co *ſpiritus, cor, ſenſus non habuerint plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*. Neque apparet quomodo cum hoc Queſnelli placito cõcilietur illud Aquinatis, quod à *ſtimulo carnis, ideſt concupiſcentiæ ſurgentis, multum infeſtabatur* Apoſtolus. Cum Queſnelliana iſta inſenſibilitate optimè componeretur tentationum omnium contemptus, & in iis ſecuritas; unde exemplum hoc Apoſtoli adferri ab Angelico non debuiſſet: *Timeat Peccator, ſi Apoſtolus, & Vas electionis ſecurus non erat. Stimulus carnis* non erat Apoſtolo *vitandus, ut affligens*; ſi nullus ex eo ſenſus illi fuerit pro peccato. Dicit quidem Scriptura: *Virtus in infirmitate perficitur*, & ut S. Thomas explicat: *Homo ſciens ſe infirmum, magis ſolicitatur ad reſiſtendum: & ex hoc quòd magis reſiſtit, & pugnat, efficitur exercitatior, & per conſequens fortior*; ſed quænam Pauli, & cujuſlibet hominis baptizati *infirmitas* eſt, contra quem interiorem adverſarium pugnare debet, ſi *ſpiritus, cor, ſenſus non plus vitæ habeant pro peccato, quàm homo mortuus pro rebus mundi*?

3 Non magis officit nobis Baſilius in Moralibus regulâ 80. cap. 22.: *Quid*, inquit, *proprium ejus, qui natus eſt ex aqua? Ut, quemadmodum Chriſtus peccato ſemel mortuus eſt, ita ipſe etiam mortuus ſit, & ad omne peccatum immobilis, ſicut ſcriptum eſt: Quicumque in Chriſto JESU baptizati ſumus, in morte ipſius baptizati ſumus; conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: hoc ſcientes, quòd vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati*.

Regulam hanc Baſilius ſanctiſſimè præſcribit, non ſolis Monachis; ſed Chriſtianis omnibus convenientem: in juſtitia, & ſanctitate, quam Baptiſmi beneficio acquiſivimus, conſtantes ſemper nos eſſe decet, atque *immobiles*. Fixum omni tempore hærere debet animo propoſitum, quod tunc concepimus, aut pro nobis concepêre alii, declarantes, nos mundo, & Diabolo abdicato, unicè adhærere Chriſto, atque hujus ſignavelle contra Diabolum ſequi. Sed hoc quantumcunque firmum animi propoſitum, non eſt immutabile: renatus enim Baptiſmate, manet ſimul homo natus de muliere, repletus multis miſeriis, & nunquam in eodem ſtatu permanens. Quoties heſternum propoſitum dies craſtinus deſtruit! Aliud ſcilicet decretum hominis eſt, de perpetua ſervanda caſtitate, & juſtitia, aliud immobili in iis conſtantia perſeverare.

Magna quidem Baptiſmi gratia eſt, ſed non eſt ipſa perennis in gratiâ confirmatio: atque hæc pauciſſimis ſingulari Dei benevolentiâ obveniens ſolet eſſe ignota, ut ſemper cum timore, & tremore ſalutem ſuam ſicut cæteri mortalium operentur.

Baptizatum alloquitur S. Baſilius explicans illud Deuteronomii 15., iuxta ſeptuaginta Interpretes ATTENDE TIBI IPSI: Ita monet: *Miles es? Collabora Evangelio: milita bonam militiam contra ſpiritus nequitiæ, adversùm vitioſas carnis affectiones: induitor omnem armaturam Dei*. Audit adverſarius *vitioſas carnis affectiones*, etiam in iis, qui Chriſti militiæ in Baptiſmate nomen dederunt: non igitur, Baſilio judice, immunitas ab omni ſenſu ad peccatum alliciente eſt primus gratiæ baptiſmalis effectus. Sic & Hieronymus epiſtola 25. ad Paulam de obitu Bleſillæ: *Hic monitor*, inquit, nempe ſtimulus carnis, *Paulo datus eſt, ad premendam ſuperbiam, ut in curru triumphali triumphanti datur monitor, ſuggerens; hominem te eſſe memento*. Abigeret monitorem, atque ipſum Apoſtolum, aut mendacii, aut gravioris criminis redargueret quiſquis Queſnelliano axiomate imbutus crederet, *primum gratiæ baptiſmalis effectum eſſe, ut ſpiritus, cor, ſenſus non plus vitæ habeant pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi*. Quomodo enim à mendacio excuſes conquerentem de ſtimulis carnis, ſpiritui adeò infeſtis, ſi non plus iſtiuſmodi ſtimuli ſentiat, quàm cadaver punctionem percipiat, aut vellicationem?

Neque cauſari poteſt Apoſtolus, primum gratiæ baptiſmalis effectum in ſe periiſſe; effectus enim ille, non in tranſeunte actu; ſed in ſancto habitu conſiſtit, qui nonniſi contrariis vitiorum actibus expellitur: quod in Apoſtolo Paulo, qui Vas erat electionis, & in gratia veriſimillimè confirmatus, locum habuiſſe nemo facilè crediderit. Imò quomodo peccare potuit, gratiâ præditus baptiſmali, quæ non plus ſpiritûs, cordis, ſenſuum relinquit pro peccato, quàm mors hominis relinquat cadaveri pro ſentiendo frigore, vel calore?

4 Objicitur tandem Chryſoſtomus hom. 11. in epiſtolam ad Romanos: *De quolibet homine hoc ait* (Apoſtolus) *quòd quemadmodum, qui è vita diſceſſit, in poſterum peccato liberatur, mortuus cùm jaceat; ſic & is, qui à Baptiſmo deſcendit; quandoquidem enim illic ſemel mortuus eſt, peccato omnino mortuus maneat oportet. Si igitur in Baptiſmo mortuus es, mane mortuus; etenim unuſquiſque mortuus cùm eſt, ampliùs peccare nequeat; qui, ſi peccat, labefactat Dei donum*. Poſteriorem partem prætermiſit adverſarius, quia ex hac ipſa convincitur, obligationem ſolummodo non peccandi à Chryſoſtomo affirmari; non autem neceſſitatem; ſed in ſpiritu, corde, ſenſibus manere adhuc poteſtatem peccandi, quæ non eſt in cadavere. Supponit Chryſoſtomus, baptizatum manere præditum libero arbitrio, etiam ad peccandum, atque adeò *labefactari* poſſe *donum Dei*. Non *labefactat* autem; neque *labefactare* poteſt is, cui non plus ſpiritûs, cordis, ſenſuum ſupereſt pro peccato, quàm homini *mortuo*, ſeu cadaveri *pro rebus mundi*.

Non immoremur diutiùs convellendæ ſententiæ tam exoticæ, tam manifeſtè contrariæ Apoſtolo, & cæteris Scripturis, Patribus, definitionibus Conciliorum, & Apoſtolicæ Sedis, quibus ſuffragatur baptizatorum omnium, qui ad rationis uſum pervenerint, experientia. Novitas autem illa Quietiſticæ ſimilis, nequitiâ ſuperat Calvinianam. Calvinus enim baptizatos quidem ſuos perpetuò confirmavit in gratia; non tamen eò uſque blandiri eis voluit, ut contra notiſſimam veritatem, & experientiam fingeret omnibus circa peccatum ſenſibus deſtitutos.

SAN-

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

CLEMENTIS XI.

PONTIFICIS MAXIMI

CONSTITUTIO UNIGENITUS,

Providè, ac juſtiſſimè damnans Propoſitiones centum & unam, excerptas ex Libro Gallico *Obſervationum Moralium in Novùm Teſtamentum*,

Theologicè propugnata.

PARS II.

Refellens ſequentes vigintiocto Propoſitiones à Quadrageſimaquarta ad Septuageſimamprimam, quæ ſpectant ad Virtutes Theologicas, Timorem Gehennæ, *iiſque oppoſita, vel annexa.*

Quadrageſimaquarta Propoſitio damnata.

Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus. *Obſerv. Moral. Joan.* 5. *verſ.* 29.

CAPUT I.

Sola Propoſitionis juxta ſenſum proprium, & obvium exhibitio neceſſe eſt eam reddat Catholicis omnibus deteſtabilem.

1 QUANQUAM Propoſitio ſat claris expreſſa vocibus ſenſum contineat patentem, & facilè pervium cuicumque Lectori ſcientiæ Theologicæ non penitùs imperito, ſi attentione debita partes ſingulas inſpexerit; quia tamen, & tironibus debitores ſumus, & in ſententia prolixa faciliùs aliquid eam deſultoriè percurrentis fugit intelligentiam; non inutile fuerit, proſcriptum articulum breviſſimâ ſaltèm conſideratione expendere. Non hærebo in ſuggerendis variis amoris Dei diviſionibus; cùm evidens ſit, Propoſitionis Authorem agere de amore Dei ſupernaturali, benevolo, & ſuper omnia, utpote qui *omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur.* Unde pariter liquet, amorem ab Authore ſigni-

ſignificari efficacem non affectu ſolummodo; ſed etiam effectu; non enim amor ejus ſolùm ſtatuit, ac decernit firmiter, ſed reipſa *omnia agit propter Deum*.

Remuneratio quoque, de qua in articulo ſermo eſt, ſi in ſignificatione propria, & obvia accipiatur, meritum ſupponit propriè dictum, quale non eſt, quod *de congruo* à Theologis appellatur; ſed *de condigno*, ad quod prærequiritur ſtatus gratiæ. Quæ enim meriti apud Deum condignitas eſſe poteſt in ejus inimico, & æternis digno ſuppliciis? Ideo non rectè, & ſimpliciter dici poteſt peccator pœnitens juſtificationem, & gloriam promereri. Perſpicua de hoc eſt Concilii Tridentini ſententia *ſeſs. 6. cap.* 8. his verbis „ Cùm verò Apoſtolus dicit, juſtificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit, & expreſſit: ut ſcilicet per fidem ideo juſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis..... gratis autem juſtificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur.

2 Dum igitur Queſnellus enuntiat: Non „ ſunt niſi duo amores, unde volitiones, „ & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor „ Dei, qui omnia agit propter Deum, „ quemque Deus remuneratur; & amor, „ quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui „ quod ad Deum referendum eſt, non re- „ fert, & propter hoc ipſum fit malus; „ ſuis verbis in ſenſu propriiſſimo, & obvio acceptis convincitur aſſerere, omnem volitionem, & actionem eſſe peccatum, quæ non naſcitur ex amore Dei ſuper omnia, & juſtificante: neque id ſufficere; ſed debere elici à juſto; aliàs fore, & ipſum amorem Dei vitioſum, ſi à Peccatore pœnitente elici contigerit; nam, ut conſtat ex Tridentino Concilio, & certiſſimâ Catholicorum omnium ſententiâ, quæcunque pœnitentis ardentiſſima charitas, etſi juxta Eccleſiæ fidem obtineat reconciliationem; non tamen eam propriè meretur: & reddita ei juſtitia eſt gratia, non merces, aut remuneratio.

3 Hac ratione omnis pœnitentia ſalutifera peccatori redditur impoſſibilis; qualis enim ab eo elici poterit; ſi omnis ea, quæ meriti propriè dicti capax non eſt, inter vitia rejiciatur, atque adeò ad augendum ſolummodo delictorum numerum: non autem ad juſtificationem impetrandam ſit idonea? Sic omnis amor, qualis cogitari poteſt in peccatore, ad converſionem ſeriò aſpirante, perfectiſſimus, omnes pœnitentis lacrymæ, nova peccata ſunt.

Nè tamen reconciliatio peccatoris appareat omnino impoſſibilis, ſolatium ſuggerit propoſitio 28. ſtatuens *primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, eſſe peccatorum remiſſionem*. Non vult ſcilicet Queſnellus, juſtificationem impetrari ullis pœnitentium actibus; ſed ſoli eam tribuit gratiæ; & quidem primæ, omnem conatum hominis liberum prævenienti, ut peccatorum remiſſio ab hominum pœnitentia nullo modo pendeat. Qualis verò ea prima gratia eſt, cui juxta Queſnellum annectitur juſtificatio; imò, quæ juſtificatio ipſa eſt? Non alia, quàm fides; ſiquidem Propoſ. 27.: *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*.

4 Sed, inquies, quomodo ipſa fides peccatum non eſt, ſi *omnis volitio, & actio*, quæ *ex amore Dei, omnia agente propter Deum, & remunerationem promerente non naſcitur*, ſit *mala*? Quid aliud reſponſi Queſnello ſupereſſe poſſit non video, quàm quòd fides, quæ hic dicitur prima gratia, non ſit actio Peccatoris; ſed Dei illam infundentis, nequaquam cooperante libero hominis arbitrio; in Propoſitione autem 44. non aſſeratur de omnibus actionibus, etiam quæ infunderentur à Deo nobis liberè non concurrentibus; ſed tantum de *omnibus volitionibus, & actionibus NOSTRIS*, quòd *malæ ſint*, niſi ab amore Dei, qualis ibi deſcribitur, ortæ fuerint. Hinc indubiè Peccatorum fovetur ſocordia, & ſuggeritur eis ratio, in hæretico Queſnelli ſuppoſito non incongrua, cur omnem pœnitentiam, & ſalutis curam abjiciant, expectantes juſtificationem à ſolo Deo, ſive ſolâ ipſius gratiâ, abſque ulla liberi arbitrii in hominibus cooperatione.

Quis itaque ex ſola damnati articuli genuina, & candida expoſitione horrorem dogmatis tam peſtiferi non concipiat? Quapropter videbor operam perdere, ſi illud Scripturis Sacris, Tridentino Concilio, definitionibus Pontificum, traditione Patrum, & Scholaſticorum operoſiùs confutavero. Verùm cùm Queſnelliana factio pertinaciæ, quæ omni hæreſi communis eſt, ſuperaddat mille fucos, & fallacias, quales in annalibus vix legimus, unde non ſolùm vulgus Fidelium; ſed Paſtores aliqui inducantur in errorem; expedit eum omni genere armorum aggredi, & damnatum ab Eccleſia, dejectumque contetere.

CA-

CAPUT II.

Propoſitio adverſatur Scripturis Sacris.

1 EZechielis cap. 29. laudat Deus, & præmio temporali licet indebito proſequitur obſequium ſibi præſtitum à Nabuchodonoſore Rege Ægypti, & Exercitu ejus in adjuvando Populo Iſraelitico adversùs Tyrum. Conſtat autem, tam Regem, quàm Exercitum ejus gentilem fuiſſe, adeôque non operatum ex amore Dei benevolo, *omnia agente propter Deum.* Locum Saeræ Scripturæ integrum dedi ad Propoſitionem 42. dedi & S. Hieronymi commentarium, ubi: *Ex eo*, inquit, *quod Nabuchodonoſor mereedem arripit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid boni operis feeerint, non abſque mereede Dei judicio præteriri*. Non ſolùm Nabuchodonoſorem; ſed univerſum ejus Exercitum gentilem præmio Deus donavit. Certiſſimum autem eſt, nullum peccatum à Deo laudari, & mereede vel minima, etſi merè temporali compenſari poſſe; id enim ſapientiæ, juſtitiæ, ſanctitati Dei directiſſimè repugnat. Datur igitur aliquis amor non malus præter *amorem Dei* benevolum, & *omnia agentem propter Deum*.

2 Exodi cap.2. Obſtetrices Ægyptiæ, quantumcunque gentiles, miſericordiâ motæ, & ſimul timore, nè à Deo Iſraelis potentiſſimo punirentur, non occiderunt Judæorum infantes maſculos, ut Pharao præceperat; quare & ipſæ mercedem à Deo acceperunt temporaneam quidem; ſed operi earum congruam: *Quia*, inquit Scriptura, *timuerunt Obſtetrices Deum, ædificavit ipſis Domos*. Non finget hìc Queſnellus in Obſtetricibus *amorem Dei, qui omnia agit propter Deum*; non enim illum Deus remuneraretur ædificatione Domorum; ſed ad eas ipſe veniret, & manſionem apud eas faceret: *Ego diligentes me diligo*, ait Deus proverb. 8., & Domos non manufactas, non terrenas, & perituras eis præparo; ſed ſupernas, & bonis immortalibus affluentes.

Rom.8. v.15.: *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filierum*. Spiritus ſervitutis non eſt ſpiritus amoris Dei, qui omnia agit propter Deum; & tamen illum ſervitutis ſpiritum Judæi acceperant à Deo; bonum utique, & nulli obnoxium peccato.

3 Propheta Jonas juſſu Dei hortaturus Ninivitas ad pœnitentiam orditur, denuntiando Civitatis ampliſſimæ interitum, quo terrorem incutiat, diſponatque paulatim ad timorem obtinendæ peccatorum remiſſioni neceſſarium. Timor ille nonniſi remotè ad juſtificationem diſponens utilis quidem erat, & ad frangendam ſceleratorum duritiam accommodatiſſimus; non tamen is amor Dei erat omnia faciens propter Deum.

4 Chriſtus ipſe ſaluberrimam tum ad avertendos à novis criminibus Peccatores, tum ad amorem, & pœnitentiam inducendam eenſuit timorem *gehennæ*, & *tenebrarum exteriorum, ubi erit fletus, & ſtridor dentium*; timorem illius, qui, poſtquam *oeciderit, poteſtatem habet mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete*: quod geminando inculcat Chriſtus Lucæ 12. Quiſquamnè vitium diſpoſitionem ſtatuit ad virtutem? Non igitur judicio Chriſti malus eſt timor Domini, etiam eharitatem præveniens, ſive qui non naſcitur *ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum*.

5 Exodi 20.: *Ut probaret vos, venit Deus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis*; ſed impleretis mandata, quorum primum dilectionis eſt; ipſe tamen terror nondum dilectio; quamvis ad eam inducendam maximè opportunus. Queſnellus hunc dictatum à Deo ordinem minimè probans, exigit velut neceſſarium priùs *amorem Dei, qui omnia agit propter Deum*, ac tum primùm Deum timere homines incipiant; qui enim ex tali amore non naſcitur timor, aut actus quicumque alius, juxtà novum Euangelium *malus* eſt.

Iſaiæ 26.; *A facie tua* (ſive, ut ſeptuaginta duo Interpretes habent: *à timore tuo*) *Domine concepimus, & quaſi parturivimus ſpiritum ſalutis*. Hìc iterum, ſi Queſnello credimus, ordo debitus inverſus eſt; juxta hunc novum ſcilicet Doctorem dici oportuit, ab amore tui ſuper omnia, qui ſpiritus ſalutis eſt, concepimus, & parturivimus ſpiritum timoris.

Proverb.14.: *Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis*. Eccleſ.1.: *Initium ſapientiæ timor Domini*. Iterum Eccleſiaſticus cap.25. timorem illum eum ſingulari emphaſi prædicans ait: *Qui tenet illum, cui aſſimilabitur? Timor Dei initium dilectionis ejus*.

Hæc iterum omnia novo Janſeniſtarum Euangelio contraria ſunt, juxta quod hominibus fons vitæ eſt ſola charitas, ut declinent à ruina mortis, & timeant Dominum; non enim fons vitæ poteſt eſſe actio mala, qualis iuxta damnatum articulum eſt omnis non profluens à charitate. Juxta idem novum

Digitized by Google

novum *moralis Evangelicæ compendium* initium ſapientiæ non deberet dici timor Domini; ſed amor omnia agens propter Deum; ante quem cùm omnia juxta Queſnellum peccata ſint, ad ſtultitiam potiùs, quàm ſapientiam referentur: Atque ita timor Domini ante Charitatem pars ſtultitiæ, non initium ſapientiæ appellabitur. Eccleſiaſticus quoque ut novæ conſonet Eccleſiæ, ſic corrigendus eſt: *dilectio Dei ſuper omnia initium boni timoris eſt*; non verò *timor Domini initium dilectionis ejus*.

Apocal. 14. *Timete Dominum, & date illi honorem; quia venit hora judicii ejus*. Igitur ſancta, & ſalubris eſt volitio timendi, & honorandi Dominum propter imminens judicium etiam dum à motivo nobiliore charitatis præſcinditur.

6 Honeſta quoque ad virtutes illecebra eſt ſpes præmii cœleſtis & beatitudinis æternæ, etiam quando prævenit amorem Dei ſuper omnia benevolum. Operari bonum propter coronam gloriæ immarceſcibilem approbat Apoſtolus 1. Cor. 9. dicens: *Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam*.

In eodem motivo ſiſtit Apoſtolus Coloſſ. 3. *Quodcunque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus, ſcientes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis*.

De Moyſe legimus Heb. 11. quòd eadem illi ſuffecerit ratio, ut omnes Ægypriorum theſauros contemneret, *majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti; aſpiciebat enim in remunerationem*. Et Rex David pariter ſanctiſſimus Pſalmo 118. *Inclinavi*, inquit, *cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem*. Qui amor concupiſcentiæ ſanctæ eſt, non benevolentiæ ſuper omnia, quod volunt adverſarii eſſe neceſſarium, ut à peccati ignominia liberetur.

Non eſt quidem dubium, quin Propheta tam pius, & Divinus Pſaltes quotidie ſæpius amoris, & pœnitentiæ actus eliceret cùm ajebat Pſalmo 6. *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, & lacrymis meis ſtratum meum rigabo*; ſed non omnes Sanctorum actus ejuſdem, vel æqualis perfectionis ſunt, neque initia tam perfecta ſemper, quàm progreſſus. Unde dum ingenuè fatetur converſionis initium ſibi fuiſſe amorem beatitudinis, & retributionis, neque ullus hactenus Catholicus hanc in Davide concupiſcentiam cœleſtem vitii arguere auſus eſt, etiam nos decet eam à peccati calumnia vindicare.

Retributionis amorem excitandis ad virtutem hominibus Eccleſiaſticus cenſuit peridoneum, cùm ajebat cap. 12. *Benefac juſto, & invenies retributionem magnam, & ſi non ab ipſo, certè à Domino*. Eadem ratione Deus ipſe nos allicit Apocal. 2. dicens: *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam gloriæ*. Aliàs quidem dilectio Dei benevola ſuper omnia præcipitur à Deo, & à Sanctis commendatur præ cæteris virtutibus; ſed non omnes propterea virtutes commutantur in vitia, niſi à Dei amore ſuper omnia imperentur: *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc; major autem horum eſt charitas* 1. Cor. 13. *Major*, inquit; ſed non ſola virtus Theologica. Sap. 8. *Si juſtitiam quis diligit, labores hujus magnas habent virtutes; ſobrietatem enim, & prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutem* (ſeu fortitudinem) *quibus utilius nihil eſt in vita hominis*: ubi quatuor conſtituuntur veluti moralium virtutum cardines, quibus quidem nihil utilius in vita hominis Scriptura prædicat; ſed Queſnellus eas, uti & opera omnia miſericordiæ, & quæcunque vitam hominis honeſtam reddere exiſtimantur, amoris proprii, mundani, ac proinde mali toxico infames pronuntiat, niſi ex amore Dei ſuper omnia benevolo dimanarint.

CAPUT III.

Eadem Propoſitio contraria eſt Concilio Tridentino.

1 SEſſ. 6. canon 7. Anathemate percutit dicentem: *Opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata*. Quid autem præter peccata eſſe poſſunt; ſi *non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*? Nulla enim opera, quæ ante juſtificationem fiunt, conſtituunt meritum propriè dictum, nullam propterea mercedem exigunt, aut ullâ propriè donantur; præſertim ſupernaturalis ordinis, & ad æternam beatitudinem pertinentre. De tali remuneratione hîc Queſnello ſermonem eſſe nullus inficiabitur. Nulla proinde opera juſtificationem antecedentia, quacumque ratione facta, ſunt

Digitized by Google

ſunt *amor Dei*, *omnia agens propter Deum*, *& quem Deus remuneratur*. Quid igitur ſunt? *Amor*, inquit Queſnellus, *quo nos ipſos*, *ac mundum diligimus*, *qui*, *quod ad Deum referendum eſt*, *non refert*, *& propter hoc ipſum fit malus*: nullum quippe inter utrumque amorem, nullum inter utriuſque effectus medium nova Theologia agnoſcit.

2 Seſs. 14. cap. 4. „ Illam contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, „ quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, declarat non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritûs ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis; ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: & quamvis ſine Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit. „

Sitne ea diſpoſitio ad recipiendam gratiam proxima, tamquam pars Sacramenti pœnitentiæ, ut communiùs docetur, an tantùm remotè; non velut pars Sacramenti, ſed ad illud ſolummodo hominem præparans, ut contendunt aliqui, non eſt hujus loci in diſceptationem adducere. Ad vincendum damnati articuli errorem ſufficit, quod ea attritio ſit qualiſcunque ad juſtificationem in Sacramento obtinendam diſpoſitio; ſic enim firmiſſimè ſtabilitur, quòd neque mala ſit, alioqui hominem faceret *hypocritam* & *magis peccatorem*; neque ex amore ſui perverſo, vel mundano proveniat, quòd *donum Dei ſit*, *& Spiritûs ſancti impulſus*. Nec tamen, ut patet, *Amor Dei eſt*, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*. Sed neque ex amore illo, de quo nulla ibi mentio fit, procedit.

3 Ajunt quidem adverſarii, declarationem Concilii non abſolutam eſſe; ſed ex ſuppoſita conditione; *Si attritio illa*, *voluntatem peccandi excludat*. Quod autem excludat aliquando, vel excludere valeat, neque declarat Concilium, neque ſupponit. Verùm non attendunt Theologi illi quàm parum dignam graviſſimis Patribus affingant ſententiam, hæreticorum ſibilis excipiendam. Lutherus in aſſertionibus contra Bullam Leonis X. Aſſertione 6. ſcripſerat: *Contritio*, *quæ paratur per diſcuſſionem*, *& collectionem*, *& deteſtationem peccatorum*, *qua quis recogitat annos in amaritudine animæ ſuæ*, *ponderando peccatorum gravitatem*, *multitudinem*, *fœditatem*, *amiſſionem æternæ beatitudinis*, *& acquiſitionem æternæ damnationis*, *hæc contritio facit hypocritam*; *imò magis peccatorem*.

Sacra Synodus hunc volens errorem deſtruere, juxta adverſarios ita erudiiſſet Chriſtianum populum: memorata contritio imperfecta, quæ attritio dicitur, non reddit hominem hypocritam, & magis peccatorem, ſi voluntatem peccandi excludat; ſed an excludat umquam, aut excludere valeat, minimè certum eſt; imò certum eſt non excludere. Riſiſſent indubiè hæretici tale Concilii Oecumenici judicium: fuitne, dixiſſent, commovendus Chriſtianus Orbis, fuère tot Epiſcopi è ſuis ſedibus evocandi, tot & tam diuturna inſtituenda examina, ut definirent, attritionem illam non reddere hominem magis peccatorem, ſi voluntatem peccandi excludat, dum ipſi ſe neſcire profitentur, utrum ad eam excludendam unquam ſit idonea, & certa modò veritas novis Auguſtini diſcipulis illuceſcens, docuit idoneam non eſſe. Talis declaratio ſapientiſſimis Patribus abſque injuria attribui non poteſt; Sed evidens eorum ſenſus eſt, attritionem deſcriptam non reddere hominem hypocritam, & magis peccatorem; ſed eſſe donum Dei, Spiritûs ſancti impulſum, & ad gratiam in Sacramento accipiendam diſponere; ſaltèm ſi non ſtatuatur adeò imperfecta contritio, ut, etſi peccata præterita utcunque diſpliceant, propter eorum turpitudinem vel imminens æternæ damnationis ſupplicium; tamen dolor iſte tam levis ſit, tam iners, ut voluntatem ſimilia inpoſterum committendi non excludat; ſed includat forſitan: quod fieri poſſe, & ſæpius revera contingere in peccatoribus pravâ imbutis conſuetudine, experientia nimiùm frequens convincit.

4 Senſum illum ſuum ſatìs dilucidè Tridentinum expoſuit, mox canone 5. „ Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum, & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam; ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem.... anathema ſit. Ubi nulla factâ mentione Amoris Dei, præſer-

ſertim amoris *omnia agentis propter Deum*, ſerit anathemate omnem in poſterum aſſerentem, quòd contritio, etiam imperfecta, quæ vulgari vocabulo attritio dicitur, *cum propoſito melioris vitæ* non ſit verus, & utilis dolor, nec præparet ad gratiam; ſed faciat hominem hypocritam, & magis peccatorem, ſive, ut Queſnelli propoſitio enuntiat, ſit ex *amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum ſit malus*. Qua itaque ratione Queſnellus cum ſuis anathema Tridentinum evadere valeat niſi ignorantia juris, & jam craſſa excuſaverit, non aſſequor.

Neque conciliabitur eadem propoſitio cum ſeſſionis ſextæ can.7. *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, verè eſſe peccata . . . anathema ſit*. Si nempe omnis amor ſit vel Dei omnia propter ipſum agens, & quem Deus remuneratur, quod nulli actui obtingit ante juſtificationem, vel ſit amor malus, ſi omnis quoque volitio, & actio humana ex alterutro amore naſcatur, ut affirmat Queſnelli propoſitio, neceſse eſt, omnia opera juſtificationi prævia *verè eſſe peccata*, quod anathemate Synodus deteſtatur.

5 Sequitur Canon 8. *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*. Metus ille gehennæ, per quem peccatores ad Dei miſericordiam confugiunt, vel de peccatis dolent, non oritur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, & quem Deus remuneratur, cùm remuneratio propriè dicta ſupponat juſtificationem, quâ peccator eſſe deſinit: quapropter metus ille in peccatoribus malus eſt, eoſque pejores facit, ſi damnati articuli doctrina prævaluerit.

Denique nec cohæret illa cum ſeſſionis ſextæ canone 28. *Si quis dixerit, amiſſâ per peccatum gratiâ ſimul & fidem ſemper amitti: aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt non ſit viva, ... anathema ſit*. Quamvis enim directè definitio Concilii attingat habitum fidei, indirectè tamen, & conſecutione non facilè declinabili profluit, quòd, ſi abſque charitatis habitu poſſit verus fidei habitus in peccatore ſubſiſtere, poſſit etiam abſque charitatis actu, verus fidei actus reperiri: atqui verus fidei actus neque in ſe malus eſt, neque ex malo amore naſcitur. Veritati igitur Catholicæ à Synodo definitæ minimè congruit propoſitio, aſſerens omnes volitiones, & actiones noſtras procedere vel ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, vel ex amore malo, & obnoxio punitioni.

CAPUT IV.

Eadem propoſitio adverſatur definitionibus Summorum Pontificum.

1 Continetur Queſnelli Propoſitio in hac Bajana 16. *Non eſt vera legis obedientia quæ fit ſinè charitate*. Quia juxta Queſnellum profluit ex amore mundi malo, ex quo fonte vitiato quid veræ virtutis & obedientiæ manare poterit?

Amor Dei omnia agens propter Deum elici nequit ſinè auxilio gratiæ; ergo, ſi omnis alius amor ſit malus, & omnes volitiones, atque actiones noſtræ naſcantur ex alterutro amore; omnes, quæ ex amore Dei ſupernaturali non proveniunt, profluunt ex amore corrupto, & ipſæ non carent vitio: atque ita *liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*: quæ eſt propoſitio inter damnatas Baji 27. ſuccedit 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum ſanctum in corde diffuſâ Deus amatur*. Quid in hoc articulo eſt, quod non conveniat iſti Queſnelliano: *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratnr; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum ſit malus*?

Utriuſque articnli ſenſus idem, eadem labes eſt, quòd omnem amorem hominum, aut charitatem eſſe cenſeat; aut malum cupiditatem, ſeu Peccatum. Plures alii Bajani articuli cum præſenti Queſnelliano connexionem habent ineluctabilem.

2 Inter Propoſitiones 31. ab Alexandro VIII. damnatas eſt hæc 7. *Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio, vel mundi; ſi Dei, Charitas Patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt*. Hæc propoſitio, ſi verborum corticem attendas, videtur aliquid ſuperaddere Queſnellianæ dnm illa aſſerit omnem humanam actionem eſſe dilectionem Dei, vel mundi, Queſnellus autem tantum dicit actiones omnes ab alterutra dilectione *naſci*. Verùm ſenſus idem eſt; nam, ſicut in propoſitione ab Alexandro damnata dilectio ſumitnr non ſolùm pro actu imperante, ſed etiam pro eo qui à dilectione imperatur, ſive relatus ad Deum

Digitized by Google

Deum ſive ad creaturam ; ſic in propoſitione Queſnelli *volitiones*, & *actiones omnes* noſtræ, quæ ex amore Dei naſcuntur, & propter Deum fiunt, poſſunt vocari, & ſunt dilectio Dei eodem ſenſu, quo in propoſitione altera explicitè appellantur . Ita ſi quis eleemoſynam dat propter Deum ſuper omnia dilectum, eleemoſyna illa rectè charitas appellatur : contra, ſi eleemoſynam dederis mulieri, ſtudio eam ad inhoneſta pelliciendi, largitio iſta non virtus miſericordiæ eſt, ſed vitium impudicitiæ; quia, ut rectè Aug. lib. 4. contra Julianum cap. 3. *Virtutes diſcernuntur finibus, non officiis.*

3 Continet quoque Queſnelli Propoſitio hanc 9. eodem Alexandri Decreto confixam : *Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu*. Nam juxta Queſnellum non ſunt niſi duo amores, unus Dei, qui omnia agit propter Deum, qui amor non reperitur in caſu propoſitionis 9. ut patet ex terminis; ſupereſt igitur, ut illud *odium peccati merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura, ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu naſcatur ex amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*.

Eadem Queſnelli Propoſitio complectitur decimam eâdem Alexandri Sanctione proſcriptam : *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum merè ut cœleſtem obtineat gloriam : non eſt recta, nec Deo placens*. Veriſſima eſſet enunciatio, ſi ſubſiſteret Queſnelliana, quia hic non reperitur amor Dei, qui omnia agit propter Deum, qui amor benevolentiæ eſt, extra quem omnis alius juxta Queſnellum eſt *amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*.

4 Idem Queſnelli principium parit articulum 11. eodem Decreto condemnatum, *Omne, quod non eſt ex Fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt*; quia, ſi omnis amor ſit mundi, & malus præter *amorem Dei, qui omnia agit propter Deum*, evidens eſt omnem volitionem, & actionem ex amore præterquam Divino procedentem eſſe malum & peccatum. Deinde diverſæ phraſes ſunt, ſed idem ſignificantes præſertim apud Auguſtini diſcipulos *Non eſſe ex Fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur*; & *Non eſſe ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum*.

Ex eadem Queſnelliana radice naſcitur articulus 13. ab Alexandro VIII. profligatus: *Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operatur*. Quiſquis famulatur Deo intuitu æternæ mercedis charitate ſi caruerit, caruerit amore Dei, qui omnia agit propter Deum; omnis autem amor ab illo diſtinctus eſt *amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum fit malus*; ſi verum Queſnellus prædicat.

5 In eadem hypotheſi damnari ab Alexandro VIII. non debuiſſet hæc propoſitio 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis*. Nam attritio iſta non eſt amor Dei, qui omnia ad Deum refert (ſupponitur enim eſſe *ſinè dilectione Dei propter ſe*) neque ex tali amore naſcitur; alioqui non eſſet ſinè dilectione Dei, ut patet: igitur vel attritio iſta continet amorem noſtri, & mundi malum, vel ex tali amore naſcitur; cùm juxta Queſnellum adæquata prorſus diviſio amorum ſit, conſtans duobus ſolummodo membris, amore Dei benevolo bono, & amore noſtri, ac mundi, benevolentiam erga Deum non includente, qui *propter hoc ipſum fit malus*.

Ex eodem erroneo Queſnelli principio ſequeretur propoſitio 12. ab eodem Pontifice fulgurita: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, &, etiamſi videantur credere, non eſt fides divina, ſed humana*. Cùm enim fides Divina ſit actus arduus, & obſcurus, indiget imperio volitionis bonæ, qualis ſinè amore Dei nulla datur juxta Queſnelli articulum, penès quem adæquata amoris diviſio eſt in amorem Dei bonum, & noſtri ac mundi malum. Generalis quoque Queſnelli regula eſt, actionem omnem, abſente amore Dei ſuper omnia, eſſe peccatum; deficiente itaque hoc amore, neceſſe eſt, fidem non eſſe divinam; ſed humanam, & delicto obnoxiam.

Eadem Queſnelli propoſitio reſtitueret errorem 8. ab eodem Pontifice proſtratum, *Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare*, quamdiu nempe infidelis manſerit; cum infidelitate enim componi nequit *amor Dei omnia agens propter Deum*; atqui extra hunc, juxta Queſnellum *omnis amor malus* eſt, & ex alterutro *amore volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur*. Igitur in infidelibus ex hypotheſi infidelitatis, neceſſe eſt, volitionem, & actionem omnem eſſe amorem mundi ſordidum, vel ex eo procedere, atque adeò peccatum eſſe; quis enim fructus

ex tali arbore procedat, niſi malus? Ex eodem Queſnelli articulo damnato ſequitur 25. Baji: *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes Philoſophorum ſunt vitia.*

CAPUT V.

Eadem Propoſitio repugnat Doctrinæ SS. Patrum.

1 Quidquid authoritatis contra errorem 40. & 42. ſuperiùs allatum eſt, æquè contra præſentem militare facilè demonſtro. Si enim ſinè *fidei ſacrificio* non omne eſt impuritas, & indignitas, id eſt, ſi ſinè fide non omnis actio mala eſt, non apparet, cur omnis volitio, omnis dilectio abſque Dei amore omnia agente propter Deum, atque adeò nato ex fide, debeat eſſe peccatum. Quod ut fiat manifeſtius, præcipuas illic adductas Patrum & Angelici Doctoris ſententias huc compendio transferam, additurus etiam alias, quæ invictè conficiant, errorem præſentem ante irrefragabile Clementis XI. judicium fuiſſe communiſſimo orthodoxorum calculo abdicatum.

Amor caſtitatis in Polemone Ethnico non fuit *amor Dei omnia agens propter Deum*, ut per ſe evidens eſt; nec tamen fuit *amor mundi & malus*, quia, teſte Auguſtino epiſtolâ 130., honeſtus erat, & Donum Dei: *Polemo ergo, ſi ex luxurioſo continens factus, ita ſciret cujus eſſet hoc donum &c.* Eſtne donum Dei amor mundi, & malus, aut ex malo proveniens?

2 Similiter lib. 4. contra Julianum cap. 3. *Etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum ſunt, ſed illius qui bene utitur malis.* Blaſphemia hæreticorum eſt, quòd Deus ſit author peccati. Hanc blaſphemiam Deo impingit Queſnelli articulus; ſi bona opera infidelium eſſe Dei agnoſcat cum Auguſtino, & ſimul contra Auguſtinum dixerit, omnia eorum opera eſſe amorem noxium, vel ab eo profluere; ut neceſſariò debent, ſi *non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.*

Romani juſtitiâ & ſtrenuis actibus promeruerunt à Deo imperium ut ait S. Auguſtinus lib. 5. de civit. Dei cap. 12. non igitur eorum juſtitia & actus ſtrenui peccata fuêre, neque à peccato imperati; alioqui nullum à Deo præmium; ſed ſupplicium fuiſſent promeriti; imò Deus non eſſet, ſi peccata remunerando approbaret; ſed in Romanis non fuit *amor Dei omnia agens propter Deum*: alienus itaque à mente Auguſtini eſt Queſnelli articulus, ſtatuens *non eſſe niſi duoe amores, unde actiones & volitiones omnes noſtræ naſcuntur; amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amorem, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* S. Fulgentius lib. de Incarnatione, & gratia cap. 26. ait *Aliqua bona, quæ ad ſocietatis humanæ pertinent æquitatem, infidelibus ineſſe poſſunt.*

S. Hieronymus in caput 1. Epiſtolæ ad Galat. *Multi abſque fide, & Euangelio Chriſti vel ſapienter faciunt aliqua, vel ſanctè, ut parentibus obſequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiant.*

Idem Sanctus in cap. 22. Matthæi *inter ipſos quoque ethnicos eſt diverſitas infinita: cùm ſciamus, quoſdam eſſe proclives ad vitia, & ruentes ad mala; alios ob honeſtatem morum virtutibus deditos.* Atqui hæc morum honeſtas, hæ virtutes, hæc bona opera, de quibus agunt Hieronymus, & Fulgentius, *non naſcuntur* in Ethnicis ex *amore Dei, qui omnia agit propter Deum*: neque etiam naſcuntur ex *amore malo*; alioqui bona non eſſent; ſed mala.

Rurſus Hieronymus in Ezech. 29. v. 18. *Ex eo quòd Nabuchodonoſor mercedem accipit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri.* Non igitur hæc bona opera proveniunt ex amore malo; etſi neque ex amore Dei omnia agente propter Deum.

3 S. Chryſoſtomus in illud ad Philip. 3. *Non habens meam juſtitiam*, ſic obſervat: *Rectè dixit* (Apoſtolus) *non habens meam juſtitiam, id eſt, non illam, quam meis ſudoribus, ac laboribus comparaveram; ſed quam ex gratia inveni.... Dei autem dona longo intervallo antecedunt utilitatem rectorum factorum, quæ ex noſtro ſtudio profecta ſunt.* Ecce *recta facta ex noſtro profecta ſtudio*, non ex dono ſpecialis gratiæ, adeóque non *ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum.*

Author operis imperfecti in Matth. 25. *Si infidelis fecerit opus bonum, hic ei prodeſt opus ipſius, & hic ei reddit Deus bona pro opere ſuo; in illo autem ſeculo futuro nihil ei prodeſt.* Quod ſi procederet ex *amore Dei omnia agente propter Deum*, prodeſſet ei etiam in futuro ſeculo. Si verò procederet ex amore mundi malo, nè hic quidem *ei prodeſſe* poſſet,

ſet, neque ei *reddere Deus bona pro opere ſuo.* Non igitur omnis actio mala eſt, vel ex malo naſcitur amore, quæ non profluit ex dilectione Dei ſuper omnia.

S. Gregorius homil. 27. in Euangelium Joannis: *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectum cognationis, & carnis; quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt; ſed aliud eſt, quod ſponte impenditur naturæ, aliud, quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiæ.* Dilectionem proximorum ex *affectu cognationis & carnis*, per ſe patet non eſſe amorem Dei ſuper omnia, neque ex eo profluere: neque tamen amor mundi, & malus eſt; alioquin non diceret Sanctiſſimus Pontifex, tali dilectioni ſacra eloquia non contradicere; Verùm *Obſervationum moralium* author, & Gregorio ſapientior, & Scripturis ſanctior eſſe vult, aut rigidior, reprehendens quod ab illis permittitur.

Gregorii ſententiam priùs tradiderat Auguſtinus locis pluribus, ut homil. 38. ex 50. ſerm. 52. de tempore & ſerm. 1. feria 4. poſt ſexageſimam „ Licita eſt humana charitas, qua uxor diligitur; illicita „ qua meretrix, vel uxor aliena; licitam „ ergo charitatem habete: humana eſt; ſed, „ ut dixi, licita eſt; non ſolùm autem licita „ eſt, ut concedatur; ſed ita licita eſt, ut, ſi „ defuerit, reprehendatur. Liceat vobis humana charitate diligere conjuges, diligere liberos, diligere amicos veſtros, diligere concives veſtros &c. Sed videtis, „ iſtam charitatem eſſe poſſe & impiorum, „ ideſt Paganorum, hæreticorum, Judæorum. „

Habemus hîc dilectionem humanam, charitatem humanam licitam, qualis eſt in Paganis, abſque omni in Deum verum relatione, præſertim abſque dilectione Dei ſuper omnia. Neque dixeris, licitam eam prædicari propter officium; finem verò dilectionis malum eſſe; profectò, ſi finis malus foret, deſineret dilectio appellari *charitas humana & licita*. Si enim uxor propria, vel parentes, vel liberi diligerentur in honorem falſorum Numinum, ea non humana charitas, non licita; ſed infidelis, & diabolica diceretur. Nam, uti bonum, ſic & licitum eſt ex integra cauſa; malum, & illicitum ex ſingulis defectibus.

De Auguſtino plura cap. ſequenti, qui totum illud ſibi meritò vindicabit; cùm ejus præcipuè authoritate ſe ſtare, aut cadere velle novi ejus prætenſi diſcipuli jactare ſoleant; etſi veriùs Iprenſis, quàm Hipponenſis Antiſtitis Sectatores.

4 Finio hîc cum S. Bernardo tractatu de præcepto & diſpenſatione. *Bonus quidem obedientiæ gradus eſt, ſi juxta Magiſtri noſtri ſententiam, propter metum gehennæ quiſquam obedierit; melior tamen, cùm ex amore Dei obeditur.* Didicit hoc Bernardus ex Auguſtino ſerm. 13. de verbis Apoſtoli. Clariſſima de hoc S. Doctoris verba mox dabimus: atqui metus gehennæ naſcitur quidem ex amore, quo nos ipſos diligimus, volentes nobis cœlum, ſummi boni, quod Deus eſt, perpetuam fruitionem, atque hinc veram, & ſanctam beatitudinem, non mundum & bona ejus fluxa, turpia, pernicioſa. Primus tamen iſte obedientiæ gradus à Mellifluo laudatus, non eſt amor Dei, omnia agens propter Deum; utpote qui ab *amore Dei* in allata ſententia perſpicuè diſcernitur.

Datur igitur amor medius inter amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, & amorem mundi, ſeu inhoneſtum, atque illicitum noſtri; unde minimè neceſſe eſt, omnes volitiones, & actiones hominis ab amore Dei benevolo ſuper omnia, vel ab amore mundi aut ſui noxio dimanare. Taceo Baſilium hom. 9. in Hexam. Proſperum contra collatorem cap. 26. Damaſcenum lib. 3. de fide cap. 14.

CAPUT VI.

S. Auguſtinus maximè proſcripto dogmati oppoſitus.

1 Quæ ſuperiore capite ex Auguſtino produxi teſtimonia, mentem ejus proſcripto dogmati contrariam apertiſſimè oſtendunt; ſed ſperare vix audeo, ut his flectatur obdurata Hæreticorum pertinacia; quare majori textuum clariſſimorum multitudine vel frangenda eſt, vel omnium ratione utentium exponenda indignationi.

Non poteſt adverſarius conſentire Auguſtino approbanti martyrium Schiſmatici libro de Patientia cap. 26. *Si quis*, inquit, *non habens charitatem... in aliquo ſchiſmate conſtitutus, nè Chriſtum neget, patitur tribulationes, anguſtias, famem &c. nullo modo iſta culpanda ſunt; imò verò & hæc laudanda patientia eſt.* Non procedit tamen ex charitate, cùm ſupponatur eam Schiſmaticus *non habere*: & evidens eſt quòd habere non poſſit; utpote in peccato conſtitutus lethifero, & obſtinatus. Falſum igitur judicio Auguſtini eſt, quòd omnia ſint peccata, quæ non

non proveniunt *ex amore Dei omnia agente propter Deum*: ſive quòd *volitiones*, *& actiones omnes* ex illo amore ſancto, vel ex amore mundi, & malo proveniant. Medium inter utrumque exemplo Schiſmatici laudabiliter patientis, etſi ad vitam æternam non utiliter, comprobatum perſpicimus.

Hinc Pſalm. 127. ad illud, *ubi vermis eorum non moritur*, *& ignis eorum non extinguetur*: „ Audiunt hæc homines, &c, „ quia verè futura ſunt impiis, timent, & „ continent ſe à peccatis, timent quidem; „ ſed non amant juſtitiam; cùm autem per „ timorem continent ſe, fit conſuetudo ju„ ſtitiæ, & incipit quod durum erat, amari, „ & dulceſcit Deus „. Timor hic non naſcitur ex amore Dei ſuper omnia: dicitur enim nondum amari juſtitia; & tamen per eum homines *continent ſe à peccatis*. Non igitur timor ipſe peccatum eſt, neque ex amore mundi, & malo proficiſcitur. Quapropter fallit articulus, aſſerens, non eſſe niſi duos amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ ſcaturiant; amorem Dei ſanctum, & mundi inquinatum vitio.

Ibidem „ Ille timor nondum caſtus „ præſentiam Domini, & pœnas timet: ti„ more facit, quidquid boni facit: non „ timore amittendi bonum illud; ſed timo„ re faciendi illud malum: non timet nè „ perdat amplexus pulcherrimi ſponſi; ſed „ timet, nè mittatur in gehennam: bonus „ eſt & iſte timor, utilis eſt „. Et tamen nec amor Dei ſuper omnia eſt, nec ex amore illo progenitus. Non igitur omnis actio naſcitur ex amore Dei omnia faciente propter Deum, vel ex amore ſæculi perverſo.

2 De verbis Apoſtoli ſermone 13. *Timor ſervus eſt*, *charitas libera eſt*; *&*, *ut ſic dicam*, *timor eſt ſervus charitatis*: *nè poſſideat Diabolus cor tuum*, *præcedat ſervus in corde tuo*, *& ſervet Dominæ venturæ locum*: *fac vel timore pœnæ*, *ſi nondum potes amore juſtitiæ*. Timorem hunc non naſci ex amore Dei ſuper omnia & quem Deus remuneratur, perſpicuum eſt; quia ſupponitur præcedere amorem juſtitiæ, & charitatem, eique venturæ præparare locum. Atqui Deum, & juſtitiam nondum efficaciter amantibus Auguſtinus timorem ſuadet, & obſervationem mandatorum, ac fugam peccati ex timore: Iterum itaque refellitur damnatus error, fingens, actiones omnes ex vitioſo noſtri & mundi amore procedere, quæ non profluunt *ex amore Dei omnia agente propter Deum*.

Rurſus de verbis Apoſtoli ſermon. 19. vel, juxta novam editionem, ſermone 178. „ Etiamſi timore gehennæ non facis ma„ lum, nondum es perfectus: audeo dice„ re, ſi timore gehennæ non facis malum, „ eſt quidem in te fides; quia credis, futu„ rum eſſe Dei judicium: gaudeo fidei tuæ; „ ſed adhuc timeo malitiæ tuæ. Quid eſt, „ quod dixi, quia ſi timore gehennæ non „ facis bonum. Aliud eſt timere pœnam, „ aliud amare juſtitiam. Amor in te caſtus „ eſſe debet, quo amore deſideres videre „ non cœlum, & terram, non campos li„ quidos maris, non ſpectacula nugatoria, „ non fulgores, nitoreſque gemmarum; „ ſed deſidera videre Deum tuum, amare „ Deum tuum, quia dictum eſt: *Dilectiſſimi*, „ *Filii Dei ſumus*, *& nondum apparuit quid* „ *erimus*. *Scimus autem*, *quia*, *cùm apparuerit*, *ſimiles ei erimus*; *quoniam videbimus* „ *eum ſicuti eſt*. Ecce propter quam viſio„ nem fac bonum; ecce propter quam noli „ facere malum.

Poſſumus igitur, in Auguſtini ſententia timore gehennæ non facere malum; etſi iſta à malo abſtinentia ad perfectionem non ſufficiat; quia Chriſtiani hominis juſtitia duas partes complectitur; fugam mali, & proſecutionem boni. Timet adhuc Auguſtinus malitiæ hominis, quamdiu ſolo timore gehennæ abſtinet à malo, non amans juſtitiam; tali enim timore neque delicta præterita eluuntur, & ei ſæpe, non ſemper, annexa eſt in peccatoribus prava ſervilitas; ſeu deliberata velleitas peccandi, ſi poſſent impunè. Non infimus autem perfectionis gradus eſt, amare juſtitiam propter æternam beatitudinem.

Poſterius motivum maximè inculcat hìc Auguſtinus: *Ecce*, inquit, *propter quam viſionem fac bonum*; *ecce propter quam noli facere malum*. Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, tum in ſenſu obvio, & communi, tum maximè in ſenſu Queſnelliano, & omnium Queſnello, Bajo, ac Janſenio adhærentium eſt benevolentiæ, per hoc differens ab amore, quo Deum nobis ſperando cupimus, tamquam finem noſtrum ultimum, & ſupremam beatitudinem, quod poſterior amor concupiſcentiæ ſit, *quo nos ipſos diligimus*, *& quo non referimus* omnia *ad Deum* amore benevolentiæ præcepto in primo, & maximo mandato, quod in omnibus actibus locum habere ſtatuit Queſnellus, & ejus paſſim in Bajaniſmo, & Janſeniſmo ſocii.

3 Amor quicunque ab illo benevolentiæ ſeparatus, eſt, inquiunt, *amor*, *quo nos ipſos*, *ac mundum diligimus*, *qui quod ad Deum referendum eſt*, *non refert*, *& propter hoc ipſum ſit malus*. Hunc eſſe Queſnelli ſenſum

ſum nullus dubitaverit, lecto capite primo Propoſitionis hujus 44. In omnibus quoque, quas videre licuit, ejus vindiciis, ad hunc ſenſum omnia concurrunt; nihil prorſus ab eo diſſidens reperio: Auguſtino autem amor ſpei, & concupiſcentiæ cœleſtis, à ſupremo benevolentiæ præſcindens, adhuc amor caſtus, imò & *gratuiſus* eſt, *quo Deum gratìs diligimus*.

Clariſſima de hoc Sancti Doctoris ſententia eſt in Pſalmum 5. „ Deus gratìs ſe
„ vult coli, gratìs ſe vult diligi, hoc eſt
„ caſtè amari; non propterea ſe amari, quia
„ dat aliqnid præter ſe, ſed quia dat ſe. In
„ Pſalm. 104. Videtur mihi admoneri ſe-
„ men Abrahæ, qui ſunt omnes filii pro-
„ miſſionis, pertinentes ad æternam hære-
„ ditatem teſtamenti æterni, ut tanquam
„ ipſam hærediratem eligant Deum, & eum
„ *gratìs colant*, id eſt *propter ipſum*; non
„ propter aliquod *emolumentum mercedis*
„ *extra ipſum*. In Pſalm. 53. Deus no-
„ ſter laudetur voluntate, ametur charita-
„ te, *gratuitum* ſit, quod amatur, & quod
„ laudatur. Quid eſt *gratuitum*? ipſe pro-
„ pter ſe, non propter aliud. Si enim lau-
„ das Deum, ut det tibi aliquod aliud, jam
„ non *gratis* amas Deum. Erubeſceres, ſi te
„ uxor tua propter divitias amaret... ipſum
„ autem *gratìs* dilige; quia melius ab eo
„ non invenis, quod det, quàm ſeipſum.

Prætereunda hìc non eſt virorum Auguſtiniani ſenſûs peritiſſimorum animadverſio, quòd S. Doctor *charitatis* nomine non in ſtricta ſemper ſignificatione utatur, quin illud extendat etiam ad amorem ſpei proprium, ut ipſe hìc ſe Auguſtinus explicuit, de quo plura dabimus in ſolutionibus objectionum. Enarratione in pſalm. 77. *Rectum cor cum Deo eſt, quando propter Deum quærit Deum: unam quippe concupivit à Domino, hanc requiret, ut habitet in domo Domini ſemper, & contempletur ejus delectationem*. Videri quoque poſſunt enarrationes in Pſalmum 43. & 72.

Confirmandis in Eccleſiæ doctrina Catholicis, & diſſipandis tenebris, quas Bajana, & Janſeniana factio inducere conatur Auguſtiniano ſenſui, hæc abunde ſufficiunt; ſed quid tandem ſufficere poteſt convertendis iis, quos contra Sedem Apoſtolicam, contra omnes ei adhærentes Catholicos ſuſcitat rabies, & in erroribus detinet pertinacia, diabolicæ vix diſſimilis.

4 Attamen, ut conſulamus ampliùs ſaluti eorum, quos fortè nondum obcæcavit malitia; ſed in errorem traxit Bajanorum, & Janſeniſtarum hypocriſis, ſpecioſo Auguſtiniani nominis obtentu, pergamus cumulare dilucidas S. Antiſtitis ſententias pro ſpe, ejuſque à prima virtute Theologica præſcindentis honeſtate. In Pſalm. 134. *Hoc eſt gratìs amare, non quaſi propoſita acceptione mercedis, quia ipſa merces tua ſumma Deus ipſe erit, quem gratis diligas: & ſic amare debes, ut ipſum pro mercede deſiderare non deſinas, qui ſolus te ſatiet*.

Adeò Deus, Auguſtino interprete, erga homines benignus eſt, ut qnaſi gratis, & abſque mercede amari ſe æſtimet, quoties non aliam mercedem petimus, quàm ipſum optimum largitorem, qui ſumma noſtra & æterna felicitas eſt. Serm. 1. in Pſalm. 103. *Latitudo eſt in bonis operibus, longitudo in perſeverando uſque in finem, altitudo propter ſurſum cor, ut omnia bona opera noſtra, in quibus perſeveramus uſque in finem, habentes latitudinem, qua bene operamur, & longitudinem, qua perſeveramus uſque in finem, non faciamus niſi ſpe cœleſtium præmiorum; ipſa eſt enim altitudo, non hìc quærere mercedem; ſed ſurſum*. Igitur ſpes cœleſtium præmiorum Auguſtino honeſta eſt, & à noxio amore mundi remotiſſima.

Idem aliis verbis traditur ſermone 19. de diverſis, juxta editionem novam ſerm. 25. *Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos cum ipſo apparebitis in gloria. Ecce dies boni: ipſos deſideremus: propter hoc vivamus: propter hoc oremus, propter hoc eleemoſynas demus*. Si juxta Auguſtinum laudabile eſt, dare eleemoſynas ad obtinendos dies bonos æternæ vitæ, non eſt iſtud amare mundum, neque omnis actio, ab amore benevolentiæ ſejuncta, eſt vitioſa cupiditas.

Sermone juxta novam editionem 259. *Fratres, hortamur, & obſecramus vos in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.... ut omnis intentio veſtra, qua Chriſtiani eſtis, & nomen ejus in fronte, & in corde portatis, non dirigatur niſi ad illam vitam, quæ nobis cum Angelis eſt futura: ubi perpetua quies, ſempiterna lætitia, indeficiens beatitudo, nulla perturbatio, nulla triſtitia, nulla mors*.

Serm. 105. de diverſis juxta novam edit. ſerm. 282. *Neque enim omnes Martyres in certamine paſſionis, atque confeſſionis ad tempus fortiter laborarent, niſi ut perpetuâ felicitate gauderent*.

5 Juxta eandem edit. ſerm. 302. aliàs de diverſis ſerm. 111. *Hinc intelligitur, quare ſumus Chriſtiani; quia non propter temporalia, & tranſeuntia, vel bona, vel mala; ſed propter vitanda mala, quæ non tranſibunt, & propter adipiſcenda bona, quæ terminum non habebunt*.

Iterum

Iterum ſermone 150. edit. novæ „ Generaliter audite omnium Philoſophorum „ commune ſtudium, in quo ſtudio com„ muni habuerunt quinque diviſiones, & „ differentias ſententiarum propriarum. „ Communiter omnes Philoſophi ſtuden„ do, quærendo, diſputando, vivendo „ appetiverunt apprehendere vitam bea„ tam, hæc una fuit cauſa philoſophandi; „ ſed puto, quòd hoc Philoſophi nobiſcum „ commune habent; ſi enim à vobis quæ„ ram, quare in Chriſtum credideritis, qua„ re Chriſtiani facti fueritis, veraciter mihi „ omnis homo reſpondet, propter vitam „ beatam. Appetitio igitur beatæ vitæ „ Philoſophis, Chriſtianiſque communis „ eſt. „

In Pſalm. 102. „ Laudari ſe vult Deus, „ & hoc, ut tu proficias, non ut ille ſubli„ metur, non eſt omnino quòd illi retri„ buas; & quod exigit, non ſibi, ſed tibi „ exigit: tibi proderit, tibi ſervatur. Non „ hoc à te amat, quod illum augeat; ſed „ quod te ad illum perducat. Propterea „ quærebant Martyres &c. „

Lib. 8. de Gen. ad litt. cap. 11. „ Deus „ quippe noſtrâ ſervitute non indiget; nos „ verò dominatione illius indigemus, ut „ operetur, & cuſtodiat nos, & ideo ve„ rus ſolus eſt Dominus; quia non illi ad „ ſuam, ſed ad noſtram utilitatem, ſalu„ temque ſervimus. Nam ſi nobis indige„ ret, eo ipſo non verus Dominus eſſet; „ cùm per nos ejus adjuvaretur neceſſitas, „ ſub qua & ipſe ſerviret. Meritò ille in „ Pſalmo, *dixi*, inquit, *Domino Deus meus* „ *es tu, quoniam bonorum meorum non* „ *eges*; nec ita ſentiendum eſt, quod dixi„ mus, nos illi ad utilitatem noſtram, ſa„ lutemque ſervire, tanquam aliud aliquid „ ab illo expectemus, quàm eum ipſum, „ qui ſumma utilitas, & ſalus noſtra eſt; ſic „ enim eum gratis, ſecundùm illam vocem „ diligimus: *mihi autem adhærere Deo bo*„ *num eſt*. „

6 In Pſalm. 149. „ Cantate Domino „ canticum novum: vetus homo vetus can„ ticum: novus homo novum canticum: ve„ tus teſtamentum vetus canticum: novum „ teſtamentum novum canticum. In veteri „ teſtamento promiſſiones ſunt tempora„ les, & terrenæ: quiſquis terrena diligit, „ vetus canticum cantat: qui vult cantare „ canticum novum, diligat æterna. „

In Pſalmum 120. „ Quando facis bo„ num opus, propter vitam æternam fac; „ nam ſi opus bonum in terra propterea „ feceris, ut terrena tibi abundent, ſcit ſi„ niſtra tua, quid faciat dextera tua: mi„ ſcuiſti dexteram ſiniſtræ. Noli facere „ niſi propter vitam æternam; ideo fac, & „ ſecurus facies; hoc enim mandavit Deus „. Habemus actum ſpei ſolâ conſiſtentem concupiſcentiâ cœleſti, præſcindentem ab amore Dei benevolo ſuper omnia, & tamen ab Auguſtino tot ſermonibus, tot pſalmorum commentariis commendatum.

7 Non deſunt etiam ejuſdem Sanctiſſimi Doctoris ſenſus conſpicui pro virtutum moralium actibus, ab amore Dei, qui omnia agit propter Deum, non ſolommodo diſtinctis, ſed etiam minimè procedentibus, vel imperatis.

Sic lib. 4. contra Julianum capite 3. de virtutibus Infidelium, in quibus conſtat non eſſe amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur præmio ſpirituali, & ſupernaturali, ut Queſnelli ſupponit enunciatio: de talibus, inquam, virtutibus ita Julianum monet: *Quantò tolerabiliùs illas, quas dicis in impiis eſſe virtutes, divino muneri potiùs, quàm eorum tribueres tantummodo voluntati; licèt ipſi hoc neſciant!* Cùm aſſerantur de impiis, & infidelibus quòd ignorent, Dei dona eſſe, quæ non ſinè ſpeciali Dei auxilio, & munere operantur, clarum eſt, virtutes illas non procedere ex Dei amore, qui omnia agit propter Deum. Nec minùs certum Auguſtino eſt, virtutes illas, quæ Divino potius muneri, quàm Infidelium voluntati tribuendæ ſunt, non eſſe peccata, nè Deus ſtatuatur author peccati, quæ recentium hæreticorum blaſphemia eſt, à Tridentinis Patribus percuſſa anathemate.

8 Libro de Spiritu & litt. cap. 27. „ Si autem hi, qui naturaliter quæ legis „ ſunt faciunt, nondum ſunt habendi in „ numero eorum, quos Chriſti juſtificat „ gratia; ſed in eorum potiùs, quorum „ etiam impiorum, nec Deum verum ve„ raciter, juſtèque colentium; quædam „ tamen facta, vel legimus, vel novimus, „ vel audivimus, quæ ſecundùm juſtitiæ „ regulam non ſolùm vituperare non poſ„ ſumus: verùm etiam meritò, rectèque „ laudamus; quanquam, ſi diſcutiatur „ quo fine fiant, vix inveniantur, quæ ju„ ſtitiæ debitam laudem, defenſionemque „ mereantur. „

Memoratam Auguſtini ſententiam referens Cardinalis Bellarminus lib. 5. de gratia & lib. arbit. cap. 9. „ Notandum eſt, „ (inquit) illud *vix*; verè enim magna „ pars operum infidelium ob finem pravum, „ ad quem referuntur, peccata ſimpliciter „ ſunt;

„ ſunt; quædam tamen, tametſi pauca,
„ inveniuntur, quæ nullo malo fine vitian-
„ tnr; & ea non peccata; ſed opera bona
„ ſimplicìter debent dici. Itaque idem
„ Auguſtinus continuò ita ſubjungit: *Ve-*
„ *rumtamen, quia non uſque adeò in animâ*
„ *humanâ imago Dei terrenorum affectuum*
„ *labe detrita eſt, ut nulla in eâ velut linea-*
„ *menta extrema remanſerint; unde meritò*
„ *dici poſſint etiam in ipſa impietate vitæ ſuæ*
„ *facere aliqua legis, vel ſapere &c.* Quo-
„ rum verborum hic eſſe videtur ſenſus: Si
„ quæramus opera bona infidelium, quæ
„ propter malum finem facta non ſint, ac
„ per hoc ſimpliciter bona ſint, *vix* inve-
„ nire poterimus; tamen ejuſmodi aliqua
„ eſſe, indè colligi poteſt, quòd imago
„ Dei in anima humana per peccatum non
„ omnino ſublata eſt. Quare paulò poſt
„ hæc adjungit (Auguſtinus) *Sicut enim*
„ *non impediunt à Vita æterna juſtum quæ-*
„ *dam peccata venialia, ſinè quibus hæc vita*
„ *non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil*
„ *proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus*
„ *difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis*
„ *invenitur*." Hæc tamen bona opera non provenire ab amore Dei, omuia agente propter Deum, evidens eſt; aliàs enim impii eſſe deſinerent, & infideles.

Tædet repetere inculcatam toties ex Auguſtini epiſtola 130. edit. vet. temperantiam Polemonis Ethnici, quæ ſola debellando ſufficiat errori, utpote, Auguſtino Judice, *Donum Dei*, atque adeò minimè mala; & tamen divinæ expers dilectionis *omnia agentis propter Deum*. Non minùs tetrica lectori foret iterata ex Auguſtino commemoratio gentilium Romanorum, qui *actibus ſtrenuis promeruerunt à Deo imperium* lib. 5. de Civ. Dei cap. 12. qui tamen locus, etſi cætera deeſſent, omnem elabendi viam novis Auguſtini diſcipulis occludit. Romani enim illi caruerunt amore Dei omnia agente propter Deum, cùm eſſent Idololatræ. Si verò omnia ipſorum opera ab illo amore non proficiſcentia fuiſſent peccata, nihil præmii; ſed ſupplicium ſolummodo à Deo promereri potuiſſent.

9 Philippus Melanchton præcipuns Lutheri diſcipulus, & defenſor, in apologiâ titulo *de Juſtificatione* preſſus authoritate Auguſtini, perſpicuè admittit opera quædam infidelium ornari à Deo temporalibus præmiis; monet tamen non eſſe laudanda eum contumelia Chriſti, ut laudari dicit ab eis, qui negant eſſe vera peccata coram Deo. Verùm reſpondet Bellarminns lib. 5. de gratia & lib. arb. cap. 12. *Nos non ea laudamus cum contumelia Chriſti, cùm dicamus nihil prodeſſe ad vitam, & ſalutem, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Ipſe verò* (Melanchton) *ea damnat cum contumelia Creatoris. An non ſit injuria Deo, ſi dicatur ornare præmiis peccata? Et non dicitur cum contumelia Conditoris peccata eſſe, quæ ex bono naturæ ab illo condita ſunt?*

Sive autem ex ſolis naturæ viribus, & ſpeciali intrà naturæ ordinem concurſu, ſive etiam ex ſupernaturali auxilio, iſta in infidelibus opera ſint, conſtat ex Auguſtino eſſe bona, & naturali præmio, Imperii ſcilicet amplitudine, à Deo retributionem accepiſſe. Talia verò opera infidelibus eſſe nata ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, caverint adverſarii affirmare, nè ſibilis excipiantur à doctis omnibus, & indoctis.

Idem nobiſcum tradit Auguſtinus Epiſtola 5. ad Marcellinum: *Rempublicam primi Romani conſtituerunt, auxeruntque virtutibus; etſi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quæ etiam illos in æternam civitatem poſſet ſalubri religione perducere .... Deus enim ſic oſtendit, quantum valerent civiles etiam ſinè vera religione virtutes.*

Neque reſponderi ab adverſariis poteſt, opera virtutum in infidelibus ſemper fieri ab eis intentione prava vanæ gloriæ, vel in honorem falſorum Deorum, vel fine ſimili: reſponderi hæc, inquam, ab adverſariis non poſſunt, cùm ſic Auguſtino non virtutes fuiſſent, ſed vitia; quia, juxta S. Doctorem, virtutes non officiis, ſed finibus diſcernuntur à vitiis. Hoc ipſo itaque, quo virtutes ſunt, non tantùm officio bonæ ſunt; ſed etiam fine; nam, ut ait Auguſt. lib. 2. de libero arbit. cap. 19. *Virtutibus nemo malè utitur; cæteris autem bonis, ideſt, mediis, & infimis, non ſolùm bene, ſed etiam malè quiſque uti poteſt: & ideo virtute nemo malè utitur; quia opus virtutis eſt bonus uſus iſtorum, quibus etiam non bene uti poſſumus; nemo autem bene utendo, malè utitur.*

Idem repetit lib. 1. retractationum cap. 9. ſicut & lib. 2. de peccatorum meritis cap. 18. *Voluntatis arbitrium in eis naturalibus bonis eſt, quibus & malè uti malus poteſt; ſed voluntatem bonam* (nempe volitionem bonam) *quæ jam in eis bonis eſt, quorum eſſe uſus non poteſt malus, niſi ex Deo nobis eſſe non poſſe &c.*

S. Thomas 1. 2. quæſt. 55. art. 4. corp. referens, approbat illam Hipponenſis Antiſtitis definitionem: *Virtus eſt bona qualitas mentis, qua rectè vivitur, & qua nemo malè utitur.*

Hinc deſcendo ad alia inferioris notæ opera. Cœleſtius Pelagii diſcipulus objecerat Auguſtino illud Apoſtoli 1. Cor. 7. *Quod vult, faciat: non peccat, ſi nubat*. Hoc nempe in poteſtate voluntatis humanæ poſitum Paulus indicat, non requiſito ad hoc volendum gratiæ auxilio. Reſpondet Auguſt. lib. de perfectione juſtitiæ reſponſione penultima: *Videte obſecro, quale ſit, volenti & currenti, miſericordiam Dei non neceſſariam dicere; quia de quodam ait Apoſtolus, Quod vult, faciat: non peccat, ſi nubat. Quaſi pro magno habendum ſit velle nubere, ubi de adjutorio Divinæ miſericordiæ operoſiùs diſputatur.*

Hanc Auguſtini reſponſionem conſiderans Eminentiſſimus Bellarminus lib. 5. de gratia & libero arbitrio cap. 9. ſic concludit: *Itaque concedit Auguſtinus, in hujuſmodi operibus humanis, quæ ad ſalutem non pertinent, auxilium gratiæ non ſemper requiri: & tamen hæc opera bona ſunt, cùm peccata non ſint, Apoſtolo teſte, qui ait: Non peccat, ſi nubat.* Forſitan Scotiſtæ contendent, iſtiuſmodi opera non eſſe bona moraliter; ſed phyſicè tantùm; moraliter autem indifferentia; verùm ſive moraliter bona vocaveris, ſive indifferentia, ſufficit nobis non eſſe peccata judicio Apoſtoli; Auguſtini autem neque peccata eſſe, neque, ut ſinè peccato ea velimus, opus eſſe gratiæ auxilio, ac proinde *non amore Dei qui omnia agat propter Deum*, quique ſinè gratia Dei non elicitur. Plura ex Auguſtino & cæteris Patribus occurrent in reſponſionibus ad argumenta adverſariorum.

CAPUT VII.

Eadem propoſitio contraria eſt communiſſimæ doctrinæ Scholaſticorum; imprimis SS. Thomæ & Bonaventuræ.

1 SCholaſticorum agmen jure ſuo ducat Doctor Angelicus in 2. diſt. 41. quæſt. 1. art. 2. ad 2. *Fides dirigit intentionem in finem ultimum; Sed ratio naturalis, vel prudentia poteſt dirigere in aliquem finem proximum* (miſericordiæ, juſtitiæ, temperantiæ &c.) *& quia ille finis proximus eſt ordinabilis in finem ultimum, etiamſi actu non referatur; ideo in infidelibus, quorum actus per vim rationis in talem finem diriguntur, poſſunt dici actus eſſe boni; ſed deficientes à perfecta bonitate, ſecundùm quòd actus eſt meritorius &c.* Dein ſubdit: *Quamvis ab infidelium actibus ſubtrahatur illa bonitas, ſecundùm quam actus meritorius dicitur; remanet tamen bonitas alia, vel virtutis politicæ, vel ex circumſtantia, vel ex genere, & ideo non oportet, quòd omnis eorum actus ſit malus*; eſſet autem, ſi omnis amor, qui non eſt Dei ſuper omnia, eſſet mundi, & malus; aut ſi ex amore hoc ſordido naſceretur omnis noſtra volitio, & actio, quæ non oritur ex amore Dei omnia agente propter Deum.

Idem Sanctus 2. 2. quæſt. 10. artic. 4.
„ Utrum omnis actio infidelium ſit pecca-
„ tum, „ reſpondet in Corpore: „ Peccatum
„ mortale tollit gratiam gratum facientem;
„ non autem totaliter corrumpit bonum
„ naturæ. Unde, cùm infidelitas ſit quod-
„ dam peccatum mortale, infideles quidem
„ gratiâ carent; remanet tamen in eis ali-
„ quod bonum naturæ. Unde manifeſtum
„ eſt, quòd infideles non poſſint operari
„ bona opera, quæ ſunt ex gratia; ſcilicet
„ opera meritoria; tamen bona opera, ad
„ quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter
„ operari poſſunt. Unde non oportet, quòd
„ in omni opere ſuo peccent. „ Peccarent autem in omni opere, ſi omne opus, quod non eſt amor Dei omnia agens propter Deum, neque ex illo amore profluit, foret amor illicitus, vel ex illo duceret originem.

D. Thomas ibidem: „ Sed quandocun-
„ que aliquod opus operantur ex infideli-
„ tate, tunc peccant. Sicut enim habens
„ fidem, poteſt aliquod peccatum com-
„ mittere in actu, quem non refert ad fidei
„ finem, vel venialiter, vel etiam morta-
„ liter peccando: ita etiam infidelis poteſt
„ aliquem actum bonum facere in eo, quod
„ non refert ad finem infidelitatis; „ Si nempe opus ſuum dirigat in finem moralis honeſtatis, continentiæ, temperantiæ, juſtitiæ, miſericordiæ, vel ſimilis virtutis naturalis.

2 Iterum in caput 14. Epiſtolæ ad Romanos lect. 3. *In homine infideli cum infidelitate eſt bonum naturæ: & ideo, cùm aliquis infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum facit, non referendo ad malum finem, non peccat; non tamen opus ejus eſt meritorium, quia non eſt gratiâ informatum*; Ergo infidelis ex dictamine rationis facit aliquod bonum, quod neque in Deum ſuper omnia dilectum referat, neque in finem malum. Non eſt igitur verum, quòd omnis actio, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, ſit mala, ſive ex amore malo perverſam trahat originem.

Denique idem Sanctus in caput 1. Epiſtolæ ad Titum lect. 4. exponens illud Apoſtoli

ſtoli

ſtoli : *Coinquinatis autem , & infidelibus nihil eſt mundum* . Sic obſervat : *Quando peccator facit aliquod bonum , ſecundùm quòd eſt peccator , & infidelis , totum eſt peccatum ex radice . Sed , ſi quid facit ex principio alicujus boni , quod habet , ut fidei informis , vel natura , non eſt immundum* : ideſt, ſi peccator, & infidelis aliquid officio bonum facit ex motivo peccati, dando eleemoſynam ex vana gloria, vel in honotem falſorum Numinum, largitio illa tota ex radice peccatum eſt ; Sed, ſi detur eleemoſyna ex motivo miſericordiæ, quia honeſtum eſt, & rationis naturalis dictamini conforme ſublevare miſeriam indigentis, tunc beneficentia illa immunda non eſt ; non tamen eſt amor Dei ſuper omnia, neque ex illo naſcitur. Non igitur juxta Angelicum , omnis volitio, & actio noſtra oritur ex amore illo Dei ſancto, vel mundi noxio.

3 Doctori Angelico ſuffragatur Seraphicus etiam honeſtis actibus ſuperaddens indifferentes, in 2. diſt. 41. artic. 1. quæſt. 3.
,, Non omnis, inquit, actio non ordinata
,, ad Deum tamquam ad finem eſt mala,
,, quando quis facit operationem, ita quòd
,, circa creaturam non afficiatur inordina-
,, tè ; nec tamen illam operationem refert
,, ad Deum, ſed facit propter aliquem fi-
,, nem, qui reſpicit indigentiam naturæ,
,, ut cùm aliquis ambulat, ut recreetur,
,, vel comedit, ut reficiatur, talis actio
,, indifferens judicatur; quia in tali actio-
,, ne non eſt malitia commiſſionis; quia
,, non eſt inordinata dilectio: nec etiam
,, omiſſionis ; non enim ſemper omittit
,, homo, quando actiones ſuas non refert
,, in Deum ; indulget enim naturæ fragili,
,, & infirmæ, ut multa poſſit talia non face-
,, re, nec Deus requirit ab homine in ſta-
,, tu diſtractionis, & miſeriæ, quòd omnia,
,, quæ facit, referat ad Deum.

Hanc Sententiam iiſdem verbis adducit Eminentiſſimus Aguirre Theologiæ S. Anſelmi diſputatione 130. ſect. 4. quibus hoc ſubdit epiphonema: *Hactenus ille Seraphicus , & ardentiſſimus Dei amator : qui tamen religionem non injecit ordinandi omnia opera in Deum ex dilectione ipſius ; ſed ab ea hominem fragilem , & infirmum exemptum docuit. An fortaſſe qui in Belgio* (aut Gallia) *oppoſitum tam acriter tuentur , ardentiori quàm Bonaventura charitate flagrant ? Nemo ita credet* . Minùs etiam crederet idem pius pariter, ac doctus Cardinalis, ſi ſupereſſet hoc tempore, quo tot infames Satyræ contra Sedem Apoſtolicam, & Sanctiſſimam ejus Conſtitutionem Unigenitus prodeunt ab illis charitatis continuæ veluti præceptæ buccinatoribus, veris perturbatoribus Eccleſiæ, contemptoribus omnis authoritatis, quæ ſub cœlo eſt; quorum dignam hæreticis furentibus, & obſtinatiſſimis charitatem, odium ſcilicet implacabile, & rabiem experiri coguntur quotidie, quicunque zelum præ ſe ferunt catholicum pro eadem CLEMENTIS XI. contra novam hæreſim definitione. Verus charitatis præco non minùs operibus, quàm verbis fuit S. Franciſcus Saleſius, cujus clariſſima pro communi doctrina Eccleſiæ teſtimonia referam capite ſequenti.

4 Sanctis Eccleſiæ Magiſtris conſentit Doctor Subtilis in 2. diſtinct. 14. quæſt. 1. num. 4. *Non tenetur homo nec tentione neceſſitatis, contra quam ſit peccatum veniale, referre ſemper actum ſuum in Deum actualiter, vel virtualiter ; quia Deus non obligat nos ad hoc.* Subſcribunt Durandus in 2. diſtinctione 38. quæſt. 4. num. 8. Alexander Alenſis, Dionyſius Carthuſianus, Dominicus Soto, Petrus Ledeſma, Cajetanus, Guilielmus Herinx Epiſcopus Iprenſis, Janſenii in Sede, non in erroribus ſucceſſor, diſtinctione 3. de bonitate & malitia actuum humanorum quæſt. 4. Martinus Rithovius Janſenii in eadem Sede prædeceſſor. Ruardus Tapperus de libero arbitrio art. 7. Lovan. §. *Et quia*. Driedo libro 1. de gratiâ & libero arbitr. cap. 4. Clarius in Theſibus Lovanii anno 1614. die 21. Octob. Joannes Wiggers in Theſibus Lovanii anno 1637. die 31. Martii.

Quamvis autem diffiteri non poſſumus, quin poſt Baji & Janſenii tempora Lovanii fuerint utriuſque in damnatis erroribus Sectatores, cùm tamen facultas illa Theologica, non minùs quàm Duacena, Colonienſis, Muſſipontana, Conimbricenſis, & aliæ per Europam academiæ Catholicæ Bullam Unigenitus debitâ ſubmiſſione, & obedientia ſuſceperit cum Epiſcopis ferè omnibus, certè longè pluribus, quàm Oecumenico, ſubinde interfuerint Concilio, meritò Lovanienſis Academia cum cæteris citatis damnato Queſnelli articulo refragari cenſenda eſt. Fore autem ut fidem illa deinceps teneat, ſperare licet tum à Doctorum, illic hodie prævalentium pietate, tum à Belgicorum omnium Antiſtitum, præſertim Excellentiſſimi Primatis Archiepiſcopi Mechlinienſis eximio pro Fide Catholica zelo, protecto ab Auguſtiſſimi & Catholiciſſimi Principis Majeſtate atque Potentia.

Finio cum monito Cardinalis de Aguirre Theologiæ S. Anſelmi diſput. 130. ſect. 4. in fine. ,, Tantùm moneo, adeò certam iis

„ (Doctoribus Scholaſticis) eſſe noſtram
„ Sententiam, ut quatuor nuper allegati, ni-
„ mirum D. Thomas, S. Bonaventura, Sco-
„ tus, & Durandus, omneſque illorum Se-
„ ctatores, inter quos circa res alias in
„ Scholis controverſas acre diſſidium eſſe
„ ſolet, in hac ſinè pugna aut altercatione
„ convenerint: quod ſanè argumento eſt,
„ certiſſimam illam iis omnibus extitiſſe;
„ ut proinde in hac re locum habeat, quod
„ aliàs ſcitè obſervavit Melchior Canus
„ lib. 8. de locis cap. 4. dum dixit: *Non mi-*
„ *nùs mirandum eſt, varias Scholæ ſactiones,*
„ *Doctoreſque tam inter ſe diſcrepantes, in*
„ *unam eandemque ſententiam concurriſſe,*
„ *quàm 70. interpretes diverſis, ut ferunt,*
„ *cellulis incluſos in unam eandemque concur-*
„ *riſſe interpretationem.*

CAPUT VIII.

S. Franciſcus Saleſius damnato errori clariſſimè adverſatur.

1 SAnctus Franciſcus Saleſius libro 11. de amore Dei cap. 13. *Jejunare*, inquit, *ad parcendum ſumptibus, eſt bonum: jejunare, ad obſequium Eccleſiæ, eſt melius: jejunare, ad placendum Deo, optimum.* Atqui jejunare ad parcendum ſumptibus, neque eſt volitio, vel actio orta ex amore Dei ſuper omnia, ut patet; neque ex amore mundi malo, juxta Saleſium, cùm *bona* ſit. *Meliùs* quoque juxta eundem Sanctum eſt jejunium ex motivo obedientiæ, prout juxta Saleſium à motivo amoris Dei diſtinguitur. Inter bona autem jejunia *optimum*, ſed non ſolum bonum eſt, *ad placendum Deo*.

Eodem libro cap. 16. *Quantum autem ad timores Servorum, & mercenariorum, non procedunt equidem ab amore; ſed ordinariò præcedunt ipſum amorem, ut ei ſint inſtar prodromorum, & hoſpitium deſignantium, & ipſi ſæpe ſunt perutiles ejus ſervitio ..... Divina bonitas volens in anima humana collocare magnam virtutum diverſitatem, & tandem eam exornare ſacro ſuo amore, utitur acu timoris ſervilis, & mercenarii, qua ordinariè omnium primò corda noſtra punguntur.*

Cap. 17. *Quamvis timor ſervilis, & mercenarius plurimum ſit utilis pro hac vita mortali &c.* Cap. 18. *Etſi Chriſtus Salvator venerit, ut adferret nobis legem amoris; non intermiſit tamen inculcare legem timoris: Timete, inquit, illum, qui poteſt corpus, & animam perdere in gehennam ... In ſumma timor iſte comprehenſus eſt in donis Spiritûs ſancti.*

Habemus hic timorem ſervorum bonum, & *perutilem*, etſi non *procedat ab amore*; ſed præcedat, & ſerviat inſtar prodromi. Doctrina igitur S. Saleſii directè opponitur errori damnato, ſtatuenti, omnem actionem naſci ex amore mundi & malo, adeóque malum eſſe, qui non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum: Nonne blaſphemum eſſet accuſare de malitiâ *Donum Spiritus ſancti* aut origini tribuere perverſæ?

2 Ibidem Sanctiſſimus Antiſtes tres timores deſcribit ſalutares, & excludentes voluntatem peccandi: *Timor*, inquit, *eorum, qui veluti ſervi, & mancipia Dei legem obſervant, ad evitandas inferni pœnas, eſt bonus; ſed longè nobilior, & deſiderabilior eſt timor mercenariorum, qui velut ſervi pactâ mercede fideliter laborant; non equidem principaliter propter aliquem amorem, quem jam habeant versùs ſuos Dominos; ſed ut ſalarium ſtipendii loco ſibi promiſſum conſequantur*; cujus quoque amittendi metu ſe à delinquendo continent. Deinde oſtendit, tertium timorem filiorum duobus præcedentibus eſſe perfectiorem. Servorum quidem & mercenariorum timor ex amore noſtri quodammodo oritur; ſed perperàm amor iſte cum amore noxio, vel mundi in damnata propoſitione confunditur. Amor etiam Spei, prout ſecunda virtus Theologica à Charitate diſtinctus, naſcitur ſano ſenſu ex amore noſtri, ſed ſancto; non ex amore concupiſcentiæ pravæ, ut proſcripta *Moralis obſervatio* calumniatur.

Ita rurſus Sanctus Saleſius de amore Dei cap. 17. cui hic eſt titulus: *Quod Amor Spei ſit valde bonus, licèt imperfectus*: Caput ſic orditur: *Amor, quem in Spe exercemus, Theotime, tendit quidem in Deum; ſed ad nos revertitur: ſpectat Divinam bonitatem; ſed cum reſpectu ad noſtram utilitatem: tendit ad ſupremam perfectionem; ſed reſpicit noſtram ſatisſactionem, ideſt, non transſert nos in Deum, qua Deus in ſemetipſo ſummè eſt bonus: ſed qua ſummè bonus eſt nobis. Amor ille, quem vocamus ſpem, eſt amor concupiſcentiæ; ſed concupiſcentiæ ſanctæ, & bene ordinatæ, per quem non trahimus Deum ad nos; ſed ei nos jungimus, ut finali noſtræ felicitati ..... Cur igitur, Theotime, amamus Deum hoc amore concupiſcentiæ? Quia eſt bonum noſtrum. Sed cur amamus ſummè? Quia ille eſt ſummum bonum noſtrum. Porrò quando dico à nobis ſummè amari, non dico eum à nobis amari amore perfectiſſimo; nam ſupremus amor non eſt niſi in charitate.*

3 Lib. 12. de amore Dei cap. 8. *OMNE*

QUOD-

QUODCUMQUE FACITIS IN VERBO, AUT IN OPERE &c. *Quæ verba Apoſtoli, ut dicit Doctor Angelicus ea explicans, ſunt in ſufficienti uſu, quando nos poſſidemus habitum ſanctiſſimæ charitatis; per quem licèt non habeamus expreſſam, & activam intentionem faciendi quidquid facimus, propter Deum; habemus tamen implicitè contentam in unione, & communione, quam cum Deo habemus, per quam omne bonum, quod facere poſſumus, unà nobiſcum dedicatum eſt Divinæ bonitati*: quod illuſtrat exemplo: *Non eſt opus ut filius in ædibus paternis ſub patris poteſtate commorans, declaret, quidquid acquirit, acquirere ſe patri; nam cùm filius ſit ſui patris, ab eo dependet, & quod provenit, ad patrem ſpectat. Sic & ſatìs eſt, nos eſſe filios Dei per dilectionem*, (habitualem jam memoratam,) *ut, quidquid agimus, integrè deſtinatum ſit ejus gloriæ.* Tum hortatur ad majorem perfectionem, & frequentem, imò quotidianam in oratione matutina, noſtri, & rerum omnium ad nos pertinentium, actuumque oblationem. Ita Sanctus Divini amoris igne flagrantiſſimus in *ſuis ſcriptis cœleſti doctrina refertis, Eccleſiam illuſtravit, quibus iter ad Chriſtianam perfectionem tutum, & planum demonſtrat*; teſte ipſa Eccleſia in officio ejus canonico: cui proin, uti & Sanctis Doctoribus Angelico, & Seraphico tutiùs adhærebimus; quàm paucis, quorum neque vitæ ſanctitas authenticè probata eſt, neque doctrina, utpote ſæpiùs damnata, umquam probabitur..

CAPUT IX.

Damnatæ Propoſitionis error ab Eminentiſſimo Lauræa argumento multiplici convincitur.

1 QUeſnellus in Pſeudonyma ſua *Romanæ Eccleſiæ, & Summorum Pontificum defenſione*, Romæ damnata §. 9. in communi Janſenianæ hæreſeos à tot Pontificibus ad inferos demerſæ naufragio, authoritatem Cardinalis Laurentii Brancati de Lauræa, veluti ultimam poſt naufragium tabulam avidus prenſat, occaſione prætenſi cujuſdam *Voti* ipſius Theologici, ex quo elicere arte veteratoriâ conabatur totius Janſeniani ſenſûs liberationem ab omni anathemate; ſed mendacium facilè deteget, quiſquis *Votum* illud legerit oculis Janſeniano faſcino non offuſcatis, maximè, poſtquam lucidiſſimi inſtar ſolis acceſſit CLEMENTIS XI. Conſtitutio *Vineam Domini Sabaoth*.

Cùm igitur tanti ponderis Queſnello, & ejus ſociis appareat Cardinalis iſtius authoritas, ut vellent Theologos omnes, atque univerſam deinceps Eccleſiam ſtare ejus judicio; nos viciſſim, & multo æquiùs ab eis poſcimus, ut non ſoli ejus ſuffragio; ſed doctiſſimis pariter ejus rationibus, & totius potiſſimùm Eccleſiæ conſenſui tandem ſe dedant, atque Eccleſiam deſinant *Proteſtationibus* ſchiſmaticis perturbare. Audiant igitur prætenſum ſuum aliàs Patronum, opuſculo 3., ut in libri titulo ponitur, *in commodum tironum S. Auguſtini ſtudioſorum elucubrato*. Cap. 20. Author agens de infidelibus, quo nomine intelligit non ſolùm Gentiles, ſed etiam Mohumetanos, Judæos & Hæreticos, aſſerit primò: *Non omnia opera infidelium eſſe peccata*, quod probat primò contra *quoſdam Sciolos, qui cùm opera Auguſtini, vel non omnia, vel non accuratè legerint, S. Doctori Propoſitionem aſſertivam damnatam à Pio V., & Gregorio XIII. affingunt.* Probat inquam: *Primò ex Eccleſiæ damnatione, uti ex Conſtitutionibus præfatorum Pontificum.*

Probat ſecundò, quia aliqua opera infidelium commendantur in Sacra Scriptura: Jonæ 3. & 4., exemplum eſt de Ninivitis: *Vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.* Pœnitentia autem eorum non ſtatim fuit ex amore Dei benevolo, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remunératur, ſed ex timore pœnarum à Deo imminentium, quo ad amorem neceſſarium ſe diſpoſuerint; ita teſtante Tridentino Concilio ſeſſ. 14. cap. 4. *Hoc enim timore utiliter concuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, & miſericordiam à Domino impetrarunt, ut parceret Ninive civitati magnæ*, ſicut Sacra refert hiſtoria; non tamen ut pœnitentes illi, ſaltèm plerique, juſtitiam ſtabilem conſequerentur, & ſalutem, inquit Cardinalis: *Ninivitæ gentiles erant; Idola colebant; Imperator erat Sardanapalus, ex Saliano: in luxu, & ambitione vivebant, ait Lyranus; & pœnitentiam hanc egerunt: neque legitur, quòd deſierint eſſe gentiles: Igitur non ſemper, nec omnia infidelium opera ſunt mala*; licèt non proceſſerint ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, præmio ſpirituali, & ſalutifero, ut partim aſſerit, partim ſupponit damnata Propoſitio.

2 Cardinalis autem poſt plura ex ſcripturis exempla, probat ſententiam ſuam ter-

tertiò: „ Ideo Bajus, & alii aſſeruerunt hoc
„ de Infidelibus (quòd omnia eorum opera
„ eſſent peccata) quia Paulus Rom. 14. dicit:
„ *Quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, quaſi ve-
„ lit dicere, quod actus omnes non ſolùm
„ contra fidem, ſed etiam actus virtutum
„ moralium, qui fiunt ab hominibus ſinè fi-
„ dei magiſterio, ſeu dictamine, ſint pec-
„ cata. Sed hæc explicatio falſa eſt: ergo.
„ Minor probatur primò; Gloſſa interlinea-
„ tis, *quod non eſt ex fide*, ait: *Quod fit con-
„ tra fidem, id eſt contra conſcientiam, ut cre-
„ datur malum eſſe*. Sic locum iſtum intelli-
„ gunt Divus Hieronymus, & Theodoretus
„ (conſentiente S. Thoma ſub fidem lectio-
„ nis tertiæ) quia Apoſtolus loquitur de
„ jejunantibus, de veſcentibus carne, &
„ non veſcentibus, de bibentibus, & non
„ bibentibus vinum; inquiens, quòd ſi al-
„ terutri alios judicant, cùm neutrum ſit à
„ fide determinatum, ipſimet contra rectam
„ rationem faciunt, & peccant, ſi neutrum
„ fides ſtatuit; & hoc modo omnes Schola-
„ ſtici locum iſtum intelligunt.

„ Quo verò ad ſententiam Auguſtini, di-
„ co, quòd S. Auguſtinus de actionibus In-
„ fidelium dupliciter locutus eſt; aliquan-
„ do dixit eſſe bonas; ſed non ita bonas,
„ ut debitam juſtitiæ laudem mereantur; id
„ eſt, non ſunt apud Deum meritoriæ vitæ
„ æternæ; aliquando verò dicit eſſe pecca-
„ ta, quia non ex debito fine, aut ordine;
„ ſed cum aliqua mala circumſtantia contra
„ legem naturæ factæ ſunt.

3 Citatâ dein prolixâ ſententiâ ex lib.
de Spiritu, & litera cap. 27. à me etiam ſu-
periùs relatâ, ſic Eminentiſſimus commen-
tatur „ Tria hìc dicit (Auguſtinus) primò,
„ quòd faciunt quædam opera, quæ non
„ poſſunt vituperari. Secundò, quod de-
„ bent laudari; peccata autem vituperari
„ debent, & non laudari. Tertiò dubitat,
„ quòd recto fine non fiant: hæc eſt ſuſpi-
„ cio, non aſſertio, alioquin eſſent vitupe-
„ randa. At, ſi fierent cum fine bono, na-
„ turali lumine, ac ratione cognito, licèt
„ non eſſent bona ſupernaturaliter, eſſent
„ bona moraliter; lumen namque naturæ
„ dictat: *Quod tibi vis, alteri feceris: quod
„ tibi non vis, alteri non feceris*: honoran-
„ dos Parentes, ſuccurrendum egenis &c.

„ Imò ex diſt. 1. can. 7. JUS NATURA-
„ LE, leges cenſentur naturales, *quæ om-
„ nibus nationibus ſunt communes ex inſtin-
„ ctu naturæ, ut viri, & feminæ conjunctio,
„ liberorum ſucceſſio, & educatio, communis
„ omnium poſſeſſio, & omnium una libertas,
„ acquiſitio eorum, quæ cœlo, terrâ, marique
„ capiuntur; item depoſitæ rei, vel commoda-
„ tæ pecuniæ reſtitutio, violentiæ per vim re-
„ pulſio. Nam hoc, aut ſi quid huic ſimile eſt,
„ nunquam injuſtum, ſed naturale, æquum-
„ que habetur*. Si ergo iſta, & ſimilia inter
„ infideles, Gentiles, Turcas, Hebræos
„ &c. fiant ex fine ſimplici virtutis, ac ho-
„ neſtatis, ex rationis naturalis dictamine,
„ bona moralia ſunt, non verò peccata &c.

„ Aliud exemplum laudis virtutum Infi-
„ delium, licèt Idololatrantium, ac Genti-
„ lium magno cum encomio habemus ex
„ S. Auguſtino lib. 5. de Civit. Dei cap. 18.,
„ in quo loquens de Romano Imperio,
„ laudat virtutes Romanorum „ (etſi ab
amore Dei omnia agente propter Deum re-
motiſſimas) „ inter quas pro adipiſcenda
„ terrena Civitate excreverunt, invitans
„ Chriſtianos ad ſimiles pro acquirenda
„ Civitate Cœleſti, dicit: *Proinde per illud
„ Imperium tam latum, tamque diuturnum,
„ Virorum tantorum virtutibus præclarum,
„ atque glorioſum, & illorum intentioni mer-
„ ces, quam quærebant, eſt reddita, & nobis
„ propoſita neceſſariæ commonitionis exem-
„ pla, ut, ſi virtutes, quarum iſtæ utcumque
„ ſunt ſimiles, quas iſti pro Civitatis terrenæ
„ gloria tenuerunt, pro Dei glorioſiſſima Civi-
„ tate non tenuerimus, pudore pungamur*.
„ Ecce quantum laudat (Auguſtinus) virtu-
„ tes Gentilium Romanorum.

„ In aliis autem locis damnat virtutes
„ Infidelium, vel quia non referuntur ad
„ Deum, vel quia ſunt inflatæ, ac ſuperbæ,
„ ſcilicet ex fine vanæ gloriæ exercitæ, &
„ ideo ait, dici vitia potiùs, quàm virtu-
„ tes..............ratione finis mali, non
„ quidem negativè tantùm; ſed poſitivè
„ eas damnat. Declaratur: Non referre
„ actus virtutum ad Deum, ſtat duplici-
„ ter: poſitivè ſcilicet referendo ad aliud
„ numen, vel Idolum: & negativè tantùm,
„ non referendo ad Deum; ſed nullo cogita-
„ to fine virtuosè operando. His ergo duo-
„ bus modis dicit Auguſtinus virtutes Infi-
„ delium non eſſe veras virtutes; ſed potiùs
„ vitia, quando non referuntur ad verum
„ Deum; ſed ad falſum Infidelium Numen:
„ vel quando, nec etiam ad hoc referun-
„ tur; ſed propter vanam gloriam exer-
„ ceantur. Si enim hæc duo abſint, & ex ip-
„ ſius virtutis, ac rectæ rationis naturalis
„ dictamine exerceantur, non video quo-
„ modo Auguſtinus eas damnaret; non
„ enim credo, quod damnaret ſui procrea-
„ tionem, & educationem à patre infideli,
„ neque conjugium ejus cum matre ſua, ſi
„ non ob libidinem; ſed propter prolem
factum

,, factum fuerit. Neque damnatet, quòd
,, Infidelis honoret Parentes, ſicut ipſemet
,, Manichæus faciebat, neque ſi fur reſti-
,, tueret furata domino, & cætera ſimilia;,,
quæ tamen nti patet, non naſcuntur ex
amore Dei, qui omnia facit propter Deum.

4 Proſequamut verba Cardinalis,, Se-
,, cundùm Auguſtini dictum de opetibus
,, Infidelium, quando ſunt peccata, habe-
,, tut in lib. 15. de Civitate Dei cap. 20.,
,, ubi loquens de iis, qui ob finem virtu-
,, tis ab opere genetandi ſe abſtinent. Di-
,, cit: *Secundùm hominem quippe vivunt, non*
,, *ſecundùm Deum. Et Indorum Gymnoſophi-*
,, *ſtæ, qui nudi perhibentur philoſophari in*
,, *ſolitudinibus Indiæ, Cives ejus* (terrenæ
,, Civitatis) *ſunt, & à generando ſe cohibent;*
,, *non enim eſt hoc bonum, niſi ſit ſecundùm*
,, *fidem Summi Boni, qui eſt Deus*. Exiſtimo,
,, quòd S. Auguſtinus *ibi* noluit damuare
,, cælibatum, dicens non eſſe bonum; ſed
,, quòd ille non eſt verè bonus, id eſt meri-
,, torius, conducens ad ſalutem, & quia fine
,, vanæ gloriæ, & cum relatione ad falſum
,, eorum Numen fiebat.,, (Dein pluribus
,, interpoſitis),, Auguſtinus eodem modo
,, intelligendus eſt, cùm in Libro de Nu-
,, ptiis, & Concupiſcentia cap. 4., dicit,
,, Infideles non habere veram virtutem
,, pudicitiæ virginalis, vel conjugalis: &
,, in cap. 3. cùm dicit Infideles habentes
,, pudicitiam conjugalem propter motivum
,, aliquod humanum, non habent donum
,, Dei. At non dicit, hæc facta eſſe peccata;
,, ſed quòd non ſunt veræ virtutes condu-
,, centes ad ſalutem, eo quòd à fide non
,, dependent: illa enim eſt ſalutis initium,
,, & ſinè ea impoſſibile eſt placere Deo, in
,, ordine ad ſalutem.

,, Ex quibus omnibus collige, quòd, dum
,, docet, opera Infidelium non eſſe bona, de-
,, bet intelligi de bonitate, quam aſſerebat
,, Julianus, ideſt, conducente ad ſalutem
,, ſinè gratia Dei; de hoc ſiquidem puncto
,, erat diſputatio, non de bonitate naturali,
,, ſeu morali; dum verò dicit, eſſe mala, lo-
,, quitur de operibus moralibus ex ſe bo-
,, nis, ſed factis cum circumſtantia mala, vel
,, contra præceptum Dei. Exempla clara
,, ſunt: quia exemplificat de Judice acci-
,, piente perſonam pauperis, & de Saule
,, contra Dei præceptum non occidente
,, Agag Regem Amalecitarum: & exiſtimo
,, non poſſe aliter explicari, neque hìc, ne-
,, que alibi S. Auguſtinum. Alioquin ipſe
,, peccaſſet, cùm uſque ad annum ætatis
,, 29. honoravit Parentes, laudavit Deum,
,, quoquo modo in Manichæiſmo appte-
,, henſus; ſi legem naturæ ſetvavit, ſecun-
,, dùm rectam rationem operans.

5 In Manichæiſmo Auguſtinus, & alii
ſubinde hæretici, laudant Deum ſinè pec-
cato, etſi laudatio in ipſis non *naſcitur ex
amore Dei, qui omnia facit propter Deum.*
Pergit Cardinalis: ,, Neque eſt dicendum
,, malum, atque peccatum, cùm opus miſe-
,, ricordiæ factum à Samaritano in eum, qui
,, in Latrones inciderat, & ſpoliatus jace-
,, bat in via ſemivivus; quod tamen opus à
,, Chriſto fuit commendatum Luc. 10., &
,, legiſperito, qui interrogaverat eum: *quis*
,, *eſt meus proximus*? Poſt narrationem hi-
,, ſtoriæ, ſeu parabolæ dixit: *Vade, & tu*
,, *fac ſimiliter*. Ideo ſupradicto modo in-
,, telligendus eſt Auguſtinus: quando dicit,
,, opera Infidelium, etiam rectæ rationi
,, conformia, non eſſe bona, loquitur de
,, bonitate ſupernaturali, ſeu conducente
,, ad ſalutem, ſinè gratia: quando dicit, eſſe
,, mala, loquitur de operibus ſecundùm ſe,
,, ex objecto bonis, ſed quæ ex fine, vel
,, aliâ circumſtantiâ malâ, ſunt mala.

,, Imò obſervo in quibuſdam Auguſtini
,, locis, quòd non ſolùm negat omnia Infi-
,, delium opera eſſe peccata, ſed aliquando
,, (ait) eſſe bona, & ex Dei auxilio facta...
,, ...in lib. 4. contra Julianum cap. 9.
,, loquens de virtutibus, quas Julianus ad-
,, mittebat in Infidelibus, dicit........
,, *Quantò ergo tolerabiliùs illas, quas dicis*
,, *in impiis eſſe virtutes, Divino muneri po-*
,, *tiùs, quàm eorum tribueres tantummodo*
,, *voluntati*. Si ergo virtutes Infidelium
,, aliquando Divino muneri poſſunt adſcri-
,, bi, non ſunt peccata ſemper ,, licèt non
oriantur ex amore Dei, qui omnia agit
propter Deum: qualem amorem non repe-
riri in Infidelibus *impiis* perſpicuum eſt.

De Auguſtino iterum Cardinalis ait,,
,, in Epiſtola 130. novæ editionis 144. con-
,, cedit continentiæ conjugalis, & caſtitatis
,, virtutes, etiam in Infidelibus à Deo pro-
,, venire, utens argumento bonotum cor-
,, poris, quæ in eis à Deo ſunt.....ſcio
,, quemlibet dicturum, quòd ſicut pulchri-
,, tudo, vires &c. pertinent ad ordinem
,, naturæ, ſic & continentia, atque caſtitas,
,, quas S. Auguſtinus dicit Infidelibus à
,, Deo concedi. Hoc mihi ſufficit; non
,, enim contendo, quòd virtutes Infidelium
,, pertineant ad ordinem gratiæ, & quòd
,, ſint conducentes ad ſalutem; ſed quòd
,, non ſint peccata; ſi enim à Deo dantur,
,, peccata non ſunt ,, Et tamen, ut patet
originem ſuam non debent *amori Dei, qui
omnia agit propter Deum*.

6 Dein

Google

6 Dein Eminentiſſimus Cardinalis ex Auguſtini ſermone 52. de tempore cap. 2. refert ſequentia: *Charitas alia eſt Divina*, „ *alia humana: humana alia eſt licita, alia* „ *illicita*...... *humana charitas non ſolùm* „ *ita licita eſt, ut concedatur; ſed ita licita,* „ *ut, ſi defuerit, reprehendatur. Liceat vobis* „ *humana charitate diligere conjuges, filios,* „ *amicos &c. Sed videtis illam charitatem* „ *eſſe poſſe & impiorum, ideſt Paganorum,* „ *Judaeorum, Hereticorum*:„(à quibus procul abeſt amor Dei omnia agens propter Deum) „ lib. 1. de gratia Chriſti cap. 24. „ (Auguſtinus) conſiderans factum Aſſueri „ erga Eſther, dicente Scriptura: *Deus* „ *tranſtulit indignationem ejus in lenitatem*, „ ait: *intueantur, atque fateantur* (Pelagiani) *non lege, atque doctrinâ inſonante forinſecus; ſed internâ, & occultâ; mirabili,* „ *ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras revelationes; ſed etiam bonas voluntates*. Notum „ enim eſt Eſther 15., quòd Aſſuerus ad „ petitionem Eſther mutavit voluntatem „ ſuam lædendi Populum Hebraicum, „ qui erat trucidandus, in voluntatem ei „ faciendi, ut fecit „ Voluntatem hanc Aſſueri, judicio Auguſtini, bonam operatus eſt Deus; non tamen per amorem Dei omnia agentem propter Deum.

Denique, ut multa alia pro communi ſententia omittam Eminentiſſimi Cardinalis argumenta, ita tractationem concludit: „ Patet ergo; quòd qualitates virtutis, „ quæ ad felicitatem æternam conducunt „ (Auguſtinus) in virtutibus moralibus Infidelium negat; at non dicit, eſſe peccata, „ niſi ex fine malo exerceantur, humanæ „ gloriæ, verbi gratia, vel, ut falſis Diis placeant. Prudentia enim, juſtitia, fortitudo, ac temperantia cum ſuis ſpeciebus, „ ſeu partibus poteſtativis vel conſiderantur ut habitus tantùm, vel ut actus „ tantùm, vel ut actus procedentes ab habitibus; quocunque modo conſiderantur, ſecundùm ſe ſunt rectæ rationi conformes; recta autem ratio ſpecificat bonitatem in actibus, quos dirigit. Si autem „ infidelis habituatus in his virtutibus, vel „ in earum aliqua veniret ad fidem, in eis, „ vel in aliqua, quam haberet, operaretur tunc eâdem facilitate, ac promptitudine, ſicut priùs operabatur. At poſt „ receptam fidem ſunt eædem qualitates, „ quæ erant ante fidem: tunc poſt fidem „ malæ non ſunt; ergo neque ante. In hoc „ differunt, quia ſi poſt fidem exercentur „ in gratia, ſunt meritoriæ; non autem „ ante. At dato, quod poſt fidem non „ exerceantur in gratiâ, vel neque explicitè propter Deum, vel propter finem virtutis, numquid malæ ſunt? Abſit, ergo „ neque ante. Quæ de hoc puncto dixiſſe „ ſufficiat. „

Hactenus Cardinalis non ſolùm Catholicis; ſed etiam Queſnello venerabilis. Meminerint autem, ut ſub initium monui, qui & Auguſtini ſe diſcipulos prædicant, & doctiſſimum hunc Cardinalem magni facere ſe ſimulant, velut ſibi aliàs patrocinantem, opuſculum hoc *in commodum tironum Sancti Auguſtini doctrinæ ſtudioſorum elucubratum* fuiſſe.

CAPUT X.

Damnatus error lumini rationis contrarius, & omnem ſubruens religionem.

1 Quid magis horridum, & rationis dictamini oppoſitum, quàm peccati reum arguere, ſi quis rigeſcens frigore ſe calefaciat; ſi, nè inediâ conficiatur, corpus cibo modico reficiat; ſi arentes ſiti fauces aquæ potu refocillet; ſi æger convenientem adhibeat medicinam, ſaucius vulnera obliger, & alia iſtiuſmodi ſuſtinendo corpori neceſſaria agat, non voluptate, non alio fine illicito ductus, ſed merâ conſervandæ vitæ, ac ſanitatis neceſſitate, ſaltèm, ſi & honeſtatis ratio acceſſerit; quia vires corporis ad functiones animi conſervare laudabile eſt, ad defendendam Rempublicam, adminiſtrandam juſtitiam, & reliqua virtutum moralium exercenda opera. Creſcit pravitas erroris, dum ipſa virtutum qualiumcunque exercitia, quæ charitatem præceſſerint, vel ab ea non traxerint originem, in cloacam vitiorum, velut ſordida abjiciuntur.

Statuamus itaque Patrem familias, qui egeſtate preſſus, labore manuum, & ſudore vultûs, ſibi, uxori, liberis victum comparet ſinè fraude, atque omni ſpecie injuſtitiæ: qui omne neceſſariæ ſuſtentationi reliquum in pauperes eroget: qui quocunque poteſt modo proximis opituletur, etiam de ſe malemeritis, & inimicis: qui diſſidentium animos pace componat, qui liberos morum integritate, timore Dei, pietate, atque omni virtutum genere inſtituat. Vir ille probè Chriſtianus, & inter bonos non infimus, amorem Dei nullo die præteriens, cæteris tamen

tamen actibus, quos memoravi, ſi eos amor Dei non progenuerit, judice immiti Queſnello, peccat, tot cumulans delicta, quot exequitur neceſſitatis, virtutumque officia. Ipſa fides non ſolùm virtutis theologicæ dignitate excidit, ſed inter vitia relegatur, uti & ſpes, niſi ei charitas ortum præſtiterit. Nos potiùs impiis hæreticorum erroribus adſcribamus eum, qui fidem & ſpem, ſinè charitate accenſeat peccatis. Juxta Apoſtolum ſcilicet fides, ſpes, charitas tria ſunt hæc; major autem eorum, non ſola virtus, eſt charitas: non vident hìc novi Theologi (magis damnabiles ſi viderint) ſe fidem, & ſpem à charitate ſejunctam vitiis annumerando, omnem pariter dilectionem Dei ex hominum animis eliminare.

2 Non enim ſolâ fide docemur, quòd accedentem ad Deum oporteat credere, quòdque radix juſtificationis omnis, & proinde charitatis, ſit fides; ſed ipſo quoque rationis lumine diſcimus, voluntatem non ferri in incognitum, priùs eſſe cognoſcere, quàm amare: unde fit evidens, cognitionem illam ex amore non profluere; ſed eſſe neceſſariam ad amorem diſpoſitionem. Non minùs clarum eſt, diſpoſitionem ad rem optimam, qualis eſt charitas, non poſſe peccati maculâ inquinari. Quomodo autem ab hac infamia liberabitur cognitio charitati prævia; ſi omnis volitio, & omnis actio non procedens ex amore Dei peccatum ſit; ut præſens Queſnelli enuntiat Propoſitio?

Sed, & ſana theologia docet, qualemcunque cognitionem bonam ad charitatem non ſufficere; ſed ad eam prærequiri Divinam fidem, eamque ſtrictè dictam, damnante Innocentio XI. Propoſitionem hanc 23. inter 65.: *Fides latè dicta ex teſtimonio creaturarum, ſimilive motivo ad juſtificationem ſufficit*. Conſtat porrò, fidem ſtrictè dictam, qua ad charitatem diſponimur, eſſe actum hominis liberum, & arduum, ſupernaturali elicitum auxilio, & à voluntate, non niſi cooperante Divino Spiritu, imperari: At voluntatis iſtud imperium piumne eſt, an perverſum? Malum eſſe nequit, nè peccatum dicatur eſſe præparatio ad juſtitiam: & tamen, ſi Queſnello creditur, nonniſi malum eſſe poteſt, utpote actio, & volitio non oriunda, ut patet, ab amore Dei, quo prior eſt. Si igitur amorem illum, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, neceſſariò præcedat fides, atque hanc volitio credendi, ſive captivandi intellectum in fidei obſequium, neceſſe eſt, volitionem iſtam non eſſe perverſam, ac proinde non omnem actionem, & volitionem, quæ non

naſcitur ex amore Dei, omnia agente propter Deum, eſſe malam, ut perperàm aſſerit Queſnelli articulus.

3 Hunc verò dum ſuſtinere quotidie Author pergit, occludit januam ipſi charitati, quam, deſtructis cæteris ab ea non imperatis virtutibus, ſtabilire unicè videbatur. Nam, etſi charitatis habitus infantibus, nullo præcedente eorum actu, in Baptiſmate infunditur; adultis tamen neque habitum Deus impertit, neque actum nobiliſſimæ virtutis abſque eorum conatu prævio, in piis intellectûs, & voluntatis operationibus conſiſtente. Aut ergo charitatem ipſam adverſarius eliminat, aut neceſſe eſt, abdicet à ſe articulum, quo omnis actio, & volitio non nata ex amore Dei omnia agente propter Deum inter vitia ablegatur. Si dixero, hoc uno Queſnelli dogmate univerſam ſubrui religionem, omnem virtutis actum reddi impoſſibilem, forſitan aliquibus videbor minùs æquus damnati voluminis interpres; certiſſima tamen conſecutio eſt, neque ex fallacibus, vel obſcuris Sophiſmatum anfractibus accerſita; ſed planè obvia, quam omnium, etiam tironum captui perfacilem exhibeo.

4 Juxta Queſnellum: *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. Igitur omnis actio, & volitio ex alterutro amore nata vel eſt bona, quam Deus remuneratur; vel mala, & digna ſupplicio. Atqui amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, in hoc ordine rerum, & decretorum non infunditur immediatè à Deo, ſinè prævia diſpoſitione tum in intellectu, tum in voluntate, quam evidens eſt non ferri in incognitum. Et quidem diſpoſitio exigitur naturæ viribus ſuperior; cùm amor in articulo deſcriptus, maximè juxta adverſarios, ſit ſupernaturalis; juxta quos art. 40.: *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*.

Sed neque gratia *amorem omnia agentem propter Deum* operatur ſinè actu prævio ipſius hominis libero, atque ex gratiâ elicito: prærequiritur ſcilicet cognitio ſupernaturalis; natura enim ſola ad actus ſalutiferos, ſivè ad pietatem, & juſtitiam diſponere nequit, ut Catholicis omnibus indubitatum eſt. Et quidem ad amorem Dei ſalutiferum prærequiritur fides; nam ut rectè Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 8.: *Fides eſt humanæ ſalutis*

Digitized by Google

initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis.

Sed, & fides ipſa diſpoſitiones exigit: *qui* enim *citò credit, levis eſt corde*, teſte Scriptura: &, cùm objectum fidei, ut credendum proponitur, obſcurum ſit, difficultate non caret, quam voluntaris divinitùs adjutæ imperio ſuperare neceſſe eſt. Ideo cùm *fides* dicitur *humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*, accipienda eſt non ut præciſa à diſpoſitionibus, ſed ut eas continens, vel præſupponens. Hinc ſponte ſua fluit argumentum clariſſimum: juxta Propoſitionem 44. omnis actio, & volitio, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, eſt mala; atqui primus actus fidei, & volitio illam imperans non naſcitur ex illo amore: ergo primus actus fidei eſt malus, & mala volitio illam imperans. Prima antecedentis pars, quæ *major* dicitur, eſt adverſarii. Secunda; ſeu *minor*, eſt evidens, & à nemine rationis compote neganda: quibus ſuppoſitis concluſio eſt inevitabilis. Porrò fides mala nequit eſſe virtus theologica, ut patet; à primo tamen fidei actu pendent reliqui; primò enim reddito impoſſibili, liquet excludi neceſſario cæteros. Quiſnam igitur actus bonus, honeſtus, meriti capax relinquetur libero hominis arbitrio cum gratia exercendus? Spes enim pendet à fide; atque ipſe *amor, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, fidem præſupponit: nonniſi ex ea naſcitur radice: ſinè eo fundamento non ædificatur, neque ædificat. Non minùs aditus præcluditur virtutibus cæteris, quæ, niſi ex amore illo prodeant, definiente Queſnello laborant vitio, & ſimpliciter malæ ſunt, virtutis nomine indignæ.

5 Habemus itaque à novis Auguſtini diſcipulis, fallaciſſimis continuæ charitatis præconibus, eliminatos omnes virtutum actus, etiam theologicarum, & inter theologicas Principis charitatis. Quæ proinde falſorum, & hæreticorum dogmarum monſtra non protrudit liber peſtilens, quem ad fidei, & Eccleſiæ Catholicæ ruinam, conſilio quaſi diabolico deſtinatum diceres! ſubrutis enim virtutibus, & bonis actibus univerſis, quid ſupererit religioni? Præceptorum omnium, & ſingulorum obſervatio in actibus conſiſtens redditur impoſſibilis: tollitur omne meritum, & præmium: eripiuntur Sacramenta omnibus ratione utentibus: iiſdem omnibus Cœlum occluditur: Chriſti invitationes inanes ſunt: in omnibus Scripturis Deus nos fefellerit, atque adeò ipſe Sapientiâ exuitur, & Sanctitate.

Ita quod à Calviniſmo ad Atheiſmum provecto dictum aliàs retuli, *Calviniſtam fieri oportere, qui atheus eſſe voluerit*, facilè Janſeniſmo applicabitur; non minùs latam ad Atheiſmum ſemitam paranti, quàm aperiri conſpicimus à Calvino. Et adhuc Queſnellus infami ſatyrâ inſultat Summo Chriſti Vicario, cenſuramque anni 1708. contumeliis dilacerat velut iniquiſſimam, quo liber ſuus feriebatur, ut continens *Notas, & obſervationes, habentes quidem ſpeciem pietatis, ſed ad virtutem ejus abnegandam ſubdolè deducentes*. Qui Petro iſtud per Clementem denuntianti credere noluerit, credat ſaltèm nunc oculis ſuis, credat convincenti lumini rationis. Diſſentire profectò non poterit, niſi quem voluntatis perverſitas obcæcarit.

CAPUT XI.

Origo Propoſitionis damnatæ panditur à Cardinale Aguirre.

1 EMinentiſſimus hic SS. Auguſtini, & Anſelmi diſcipulus in theologia S. Anſelmi diſp. 130. ſect. 3. poſtquam adverſariorum ſententiam invictiſſimo rationum, & authoritatis Scripturarum, Patrumque pondere oppreſſit, ac profligavit, pergit nihilominus eam proterere Sanctorum ſuccedentium Patribus præſidio „ Thomæ, & Bonaventuræ, (quibus ſuperiùs addidir Saleſium) cum Scoto, Durando, ac cæteris Scholaſticis tum veteribus, tum recentioribus, nullo penè uſque ad hanc diem contradicente, niſi paucis quibuſdam hæreticis ſæculi præcedentis ſtatim allegandis, quorum doctrinam in ea parte videtur probaſſe poſtea Michael Bajus, ac deinde Janſenius; & ex ipſis deſumpſiſſe recentiores, quos ſupra allegavimus pro opinione contraria; quod maximè hoc loci obſervari oportet. Etenim juxta teſtimonium Chriſti Matth. 7. *Omnis arbor bona fructus bonos facit; mala autem arbor malos fructus facit.* Porrò bonam arborem eſſe ſcholam Theologorum innumerabilium pietate, & doctrinâ inſignium tot jam ſæculis cum Sanctis Thoma, & Bonaventura videtur certum; ac proinde fructum, ſive ſententiam communem ab ea traditam, eſſe aliquid bonum; malam verò arborem eſſe, ac fuiſſe colluviem hæreticorum

„ rum præcedentis ſæculi, Catholica Eccle- „ ſia teſtatur. Si ergo conſtiterit, opinio- „ nem quamlibet, & nominatim relatam „ ſectione præcedenti, ac contrariam ſcho- „ læ Theologorum, eſſe fructum prolatum „ dumtaxat ab iis hæreticis, conſtabit quo- „ que illam eſſe malam.

„ Videamus ergo quid illi ea in parte „ docuerint, & qualiter criminati fuerint „ Theologos Scholaſticos oppoſitum ſen- „ tientes: Deinde verò deveniamus ad Mi- „ chaelem Bajum, & Janſenium; hinc enim „ conſtare poterit, an recentiores Lova- „ nienſes ex iis hauſerint opinionem ean- „ dem, aliaſque ipſi affines: ſimiliterque „ maledicentiam, & odium in Theologos „ Scholaſticos, quod diſſimulare nequeunt; „ ut vidimus circa finem præcedentis ſe- „ ctionis. Vide præterea Sotum in præfa- „ tione ad libros de natura, & gratia, quæ „ ſanè lectu digniſſima eſt in rem hanc, ac „ præterea libro primo capite 22., ubi opi- „ nionem contrariam Lutheranis tribuit: „ noſtram verò ſententiam appellat *Catho-* „ *licis omnibus receptiſſimam*.

2 „ In primis Calvinus lib. 4. inſtit. „ cap. 14 §. 3. docet, *omnes Fabritios, Sci-* „ *piones, Catones, in illis ſuis præclaris fa-* „ *cinoribus hoc peccaſſe, quòd, cùm fidei luce* „ *carerent, non ad eum finem ipſa retulerunt,* „ *ad quem referre debuerunt*. Præterea in „ Antidoto Tridentini ſeſſ. 6. can. 7. in- „ quit; *Sinè fide quæ videntur bona opera,* „ *in peccata vertuntur*; quoniam nimirum „ putavit bonis opus eſſe fide, qua refe- „ rantur in Deum finem ultimum: quod „ ipſum probare nititur iiſdem locis Scri- „ pturæ, ac S. Auguſtini, quibus poſtea „ Janſenius, & Bajus ſuam munierunt opi- „ nionem. Lutherus quoque idipſum vi- „ detur tradidiſſe in Epiſt. ad Galat. cap. 4. „ dicens: *Opera extra fidem facta, ut ma-* „ *ximè in ſpeciem ſancta videantur, ſub pec-* „ *cato, & maledicto ſunt*. Subſcribit Me- „ lanchton in epiſt. ad Rom. cap. 14. v. 14. „ Kemnitius in examine Tridentini cap. 1. „ & 7. ubi ait: *Infidelium opera non inter verè* „ *bona opera, ſed inter peccata cenſenda ſunt*.

„ Clariùs Petrus Martyr in epiſt. ad „ Rom. cap. 2. v. 24. inquit, *Infidelium* „ *præclara opera, licèt quoad ipſos peccata* „ *eſſent; tamen ex ſua natura, vel genere* „ *damnari non poterant humano judicio: co-* „ *ram Deo tamen prava fuiſſe, ideo non eſt* „ *dubium, quòd in congruum finem minimè* „ *referrentur*. Ubi manifeſtum eſt, hæreti- „ cum ipſum nomine congrui finis non in- „ telligere proximum illum, in quem natu- „ râ ſuâ diriguntur actiones Gentilium, vel „ quorumlibet aliorum, ex officio honeſtæ. „ Unde enim conſtat, quibuſdam illorum „ ſaltèm viris ſobriis, & modeſtis non „ fuiſſe ob oculos honeſtatem moralem, in „ quam proximè collimant actiones ex ſpe- „ cie ſua, & officio bonæ? Quare intelligit „ abs dubio, ſicut & hæretici proximè alle- „ gati, finem ultimum ſimpliciter, quem „ Gentiles non cognoverunt per fidem; ut „ exinde colligat, omnes actiones illorum „ fuiſſe pravas, quoniam defectu fidei non „ fuerunt ordinatæ in finem ultimum ſu- „ pernaturalem. Hanc itaque doctrinam „ contra omnes Theologos Scholaſticos „ tradiderunt hæreſiarchæ ſæculi præce- „ dentis.

3 „ Paucis poſt annis Michael Bajus, „ Lovanienſis Doctor, & nonnulli alii Scri- „ ptores, inter plures alias Propoſitiones, „ quas anathemate inuſſit B. Pius V., & „ deinde Gregorius XIII. hanc numero 25. „ ediderunt: *Omnia opera Infidelium ſunt* „ *peccata*: Deinde hanc immediatè: *Virtu-* „ *tes Philoſophorum ſunt vitia*. Præterea 35. „ non quidem Baji; ſed alterius cujuſpiam „ hæc eſt: *Omne, quod agit peccator, vel ſer-* „ *vus peccati, peccatum eſt*. Inſuper 40. *In* „ *omnibus ſuis actibus peccator ſervit domi-* „ *nanti cupiditati*. Præceſſerat verò Propo- „ ſitio illa 16. *Non eſt vera legis obedientia* „ *ſinè charitate*. Has quatuor Propoſitio- „ nes inter alias damnant ii duo Pontifi- „ ces *in rigore, & proprio verborum ſenſu* „ *ab aſſertoribus intento*, ut habetur in fine „ ejus Bullæ.

„ Porrò ſenſum à Bajo intentum non „ eſſe alium, quàm authorum prioris opi- „ nionis, utrâque præcedenti ſectione pro- „ poſitæ, patet ex variis locis ipſius. In „ primis non negat, opera infidelium, & „ peccatorum in materia virtutum eſſe ex „ officio bona, imò de officiis noluit ha- „ bere ſermonem; ut patet ex libro ipſius „ ſecundo de virtutibus impiorum, ubi „ hanc capiti ſecundo epigraphen adhibet: „ *Quòd aliud ſit differere de virtutibus, quàm* „ *de virtutum officiis*: & in ipſo capite, in- „ quit: *Non itaque de officiis mihi quæſtio eſt,* „ *quæ aliqua ex parte poſt lapſum in natura* „ *humana remanſerunt integra; ſed de vir-* „ *tutibus, quæ etiam finibus diſtinguuntur à* „ *vitiis*.

„ Cur autem ea opera ſint non virtutis; „ ſed vitii, & vera peccata, exponit cap. 4. „ cui titulus: *Quòd honeſtatis officia, cùm* „ *in Deum non referuntur, non ſint virtutes,* „ *ſed vitia*. Et deinde ait: *Virtutes, quæ non* „ *ob*

„ *ob aliud, quàm propter ſemetipſas expe-*
„ *tuntur, non rectè à peccato vindicari, vir-*
„ *tuteſque non eſſe, ſed virtutum ſimulatio-*
„ *nes, & vitia virtutes imitantia.* Quin
„ & nominatim refellit Angelicum Do-
„ ctorem, quòd *prætendat eſſe virtutes,*
„ *quia ad bonum aliquod particulare ordi-*
„ *nantur, quod ad bonum univerſale ſit refe-*
„ *ribile; etiamſi in iis reperiantur, qui unum*
„ *verum Deum aut cæcitate neſciunt, aut*
„ *elatione contemnunt.* Refellit verò S. Do-
„ ctorem hiſce verbis: *In primis miran-*
„ *dum occurrit, quòd D. Thomas hanc proxi-*
„ *mi finis ad univerſale bonum referibilitatem*
„ *ad rationem virtutis ſufficere exiſtimet.*
„ Deinde verò aſſumit probandum, non
„ eſſe verè virtutem illam, *quâ Deo non*
„ *ſervitur: quæ non propter Deum operatur.*
„ Præterea ſic inſcribit cap. 5. ejuſdem
„ libri: *QUOD VIRTUTES IMPIORUM,*
„ *QUÆ IN DEUM NON REFERUNTUR,*
„ *NON IDEO AB AUGUSTINO NEGAN-*
„ *TUR ESSE VERÆ, QUIA NON SAL-*
„ *VANT; SED QUIA VITIA SUNT, ET*
„ *DAMNANT.* Ac denique concludit:
„ *QUIDQUID NON FIT EX FIDE PER*
„ *DILECTIONEM OPERANTE, IPSO NON*
„ *RECTO FINE PECCATUM EST.*

„ Itaque apertiſſimum videtur ex men-
„ te Baji, iis locis expreſsâ, ideo opera
„ impiorum, & infidelium eſſe peccata, &
„ virtutes Philoſophorum vera vitia, quia,
„ licèt ex officio ſint bona, ſeu verſantia
„ in materia virtutum, adhuc tamen in
„ Deum non referuntur, & ipſo defectu
„ ejuſmodi relationis prava exiſtunt; quia
„ iis non colitur Deus; quia non fiunt ex
„ charitate, ſive ex fide per dilectionem
„ operante; unde ſenſus illius Propoſitio-
„ nis 25, à Pontificibus damnatæ, præſer-
„ tim conjunctæ reliquis ex ipſo nuper me-
„ moratis, eſt, opera infidelium, quæ in
„ Deum non referuntur, itemque impio-
„ rum, quæ ad ipſum non ordinantur, ex
„ fide per dilectionem, ſeu charitatem ope-
„ rante, ipſo relationis defectu eſſe pecca-
„ ta; & virtutes Philoſophorum ex eodem
„ capite eſſe virtutes in ſpeciem tantùm;
„ reipſa autem vitia. Hic itaque eſt germa-
„ nus Baji ſenſus, juxta quem illa Propoſi-
„ tio, ac reliquæ ſequentes (de quibus ple-
„ niùs in progreſſu) damnatæ ſunt.

4 „ Bajo per omnia, aut pleraque ſub-
„ ſcripſit hoc ipſo ſeculo Janſenius Epiſco-
„ pus Iprenſis, qui (præter alia perverſa
„ dogmata damnata ab Innocentio X., &
„ hæreſum claſſi adſcripta) hanc ipſam do-
„ ctrinam nuper relatam inſtauravit to-
„ mo 2. l. 3. de natura lapſa cap. 17. ubi
„ docet: *Nullum omnino fieri poſſe opus bo-*
„ *num, hoc eſt ſinè peccato, niſi in Deum propter*
„ *ſe dilectum referatur.* Cùm verò in Deum
„ propter ſe dilectum referri nequeat, ſinè
„ fide per dilectionem operante, conſe-
„ quenter docet, omnia opera quorumli-
„ bet infidelium, ſeu fide carentium eſſe
„ peccata: ideoque eodem tomo ſecundo
„ l. 4. cap. 3. ait: *Sola abſentia fidei ſufficit,*
„ *ut opera infidelium vera ſint peccata.* Et
„ cap. 27. ejuſdem libri inquit, *Omnia ope-*
„ *ra infidelium ſunt peccata.* Porrò Janſe-
„ nium fuiſſe hæreticorum ſeculi præce-
„ dentis plagiarium, veluti qui non modò
„ illorum opiniones, ſed & fundamenta,
„ ac penè verba uſurpaverit, venditave-
„ ritque veluti à ſe ex Magno Auguſtino
„ eruta, contendit latè De Champs de hæ-
„ reſi Janſeniana omnino videndus: quid
„ quòd hanc ipſam opinionem de neceſſita-
„ te prædictæ relationis operum ad Deum
„ ex fide per dilectionem operante, ut cul-
„ pa vacent, hauſerit, & tradiderit fortè ex
„ eadem lacuna.

5 Hactenus Cardinalis, cujus non præ-
tereunda hic ſapientiſſima obſervatio. Eâ-
dem diſputatione ſectione 10. poſt explica-
tam ſententiam communem ita proſequitur;
„ Hoc autem modo cohærent ſibi invicem
„ teſtimonia Scripturæ, ac Patrum, & per-
„ ſuaſio omnium ferè Theologorum à tem-
„ pore Magiſtri ſententiarum, quinque ſe-
„ culorum decurſu, ac ſubinde Fidelium
„ omnium, quibus ignota fuit tamdiu illa
„ ſtrictior obligatio. Nec videtur ullo mo-
„ do probabile, tam innumeros viros do-
„ ctos, & pios, ac de Eccleſia benemeritos,
„ cæteroſque Fideles, ipſorum doctrinâ
„ ductos, tot ſeculis ignorantiam, aut
„ etiam cæcitatem paſſos circa præceptum
„ adeò univerſale, & ſummi momenti, non
„ ſolùm ad perfectionem ſpiritualem; ſed
„ etiam ad ſalutem obtinendam. Incredi-
„ bile etiam, & abſurdum eſt dictu, Spi-
„ ritum Sanctum, deſertis Doctoribus ſcho-
„ larum, & ipſius Eccleſiæ ab eo tempore,
„ ac ſubinde toto Fidelium cœtu, vim ejus
„ tam univerſalis præcepti primùm tradi-
„ diſſe hæreſiarchis ſeculi præcedentis,
„ Calvino, Luthero, Kemnitio, Melan-
„ chtoni; & Petro Martyri allegatis ſupra
„ ſectione 3. num. 21., & poſtea Michaeli
„ Bajo, & Janſenio Iprenſi, quorum præ-
„ cipua dogmata à Summis Pontificibus
„ Eccleſiæ fulgurita ſunt. „ Hactenus Car-
dinalis.

Duo hic addenda ſunt in gratiam Lovanien-

nien-

nienſium: quòd minimè exiſtimem, ut neque exiſtimat Cardinalis, ipſos è Luthero, & Calvino præſentem hauſiſſe novitatem; ſed tantùm è Bajo, & Janſenio, de quibus ſuſpicio eſt plurium & vehementior, eos à tam deteſtandis authoribus aliquando minùs abhorruiſſe.

Alterum eſt, quòd hodierna Lovanienſium facultas theologica Conſtitutioni UNIGENITUS ſe ſubmittendo amoliri à ſe ſatìs viſa fuerit ſuſpicionem minùs honorificam, qua ob aliquorum ſuorum fortè imprudentiam ante laboraverat; ſperamus autem obedientiam illic omnino meliorem fore illâ, quam author *Notarum brevium, & modeſtarum* præſtiterit Decreto contra Propoſitiones 31., & quidam alii definitionibus contra Bajum, & Janſenium, quas eludere potiùs, quàm ſervare conati ſint.

CAPUT XII.

Eliduntur Argumenta pro confirmando errore accerſita è SS. Literis.

1 MAtth. 7. Dicit Chriſtus: *Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit; mala autem arbor malos fructus facit. Non poteſt autem arbor mala bonos fructus facere: neque arbor bona malos fructus facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* Lucæ 6. *Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum; unaquæque enim de fructu ſuo cognoſcitur; neque enim de ſpinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam.*

Utrumque textum objiciunt Hexapla mote ſuo crudè, nullâ additâ interpretatione, nullo indicio, unde colligas, qua ratione, aut quomodo connecti eum velint cum damnato dogmate, ad cujus adducitur defenſionem. Et quidem ſic, quaſi ad cenſuræ Pontificiæ ſubverſionem ſufficiat, tota abſolvitur oſtentata ex ſacris litteris apologia. Quoniam itaque nobis divinandum relinquitur, in quo potiſſimùm argumenti robur adverſarius conſtituat, ajo nihil apparère conſenſûs veriſimilis inter utramque Euangelii ſententiam, & proſcriptum articulum, niſi quòd, ſicuti arbor mala non poteſt bonos fructus facere, neque arbor bona fructus malos; ſic amor, quo perversè nos ipſos, ac mundum diligimus, parere non poſſit niſi volitiones, & actiones malas; amor autem Dei non niſi bonas.

Verùm Conſtitutionis hoſtibus ſupereſt oſtendendum, quòd omnis amor ſit vel Dei benevolus, & ſuper omnia, vel inordinatus noſtri, & mundi. Nos inter amores illos non unum medium dedimus ex Scripturis ſacris, ex Patribus, ex Concilio Tridentino, definitionibus Pontificum, conſenſu Scholaſticorum communiſſimo, quæ non eſt opus hic propter objectionem adeò frivolam repetere.

S. Thomas in caput 7. Matthæi obſervat, quòd *ex hoc textu Manichæi aſſumpſerint duas naturas; ſcilicet bonam, & malam.*

Idem de hæreticis illis teſtatur S. Hieronymus, qui ſcribens contra Jovinianum, addit, ipſum ex eadem Chriſti ſententia collegiſſe, hominem ex Deo natum non poſſe peccare.

Pelagiani, teſte Auguſtino lib. 2. de Nuptiis, & concupiſcentia cap. 26. contendebant ex bono conjugio, ceu arbore bona non naſci hominem malum, ſive peccato originis maculatum.

Donatiſtæ apud Auguſtinum lib. 3. contra literas Petiliani cap. 44. negabant, Sacerdotes malos bene baptizare; non poſſe videlicet arbores malas Chriſto ſpiritualiter gignere filios bonos.

Calviniſtæ ex eadem Scriptura haurire ſe exiſtimant, liberum arbitrium in primo homine vitiatum non poſſe producere niſi opera mala: qui in hoc, utì in aliis pluribus, Sectatores nacti ſunt Bajum, & Janſenium cum ſuis novis Auguſtini diſcipulis.

Inferunt Calviniani præterea, quòd, ſicut ex fructibus quidem arbor cognoſcitur, non tamen ipſis fructibus arbor reddatur bona; ſic opera bona hominem juſtum indicent, atque declarent, ſed non efficiant. Inepta procul dubio hæreticorum omnium ratio eſt, ut contra eos catholici Scriptores argumentis ſolidiſſimis evicère.

Sed Lectori Theologo relinquo dijudicandum, utra magìs temeraria, inanis, & ab omni legitimæ rationis ſpecie magìs aliena ex Scripturis ſit collectio, eorumne, quos protuli hæreticorum, an adverſarii hìc noſtri, nomen catholicum non meliore, quàm cæteri illi, titulo ambientis, contra quem pluribus à me ſuperiùs capitibus probata, in breviſſimum compendium hìc contrahere ſufficiat. Fides, ſpes, timor Dei vindicis, dolor, & deteſtatio peccatorum ex metu gehennæ cum propoſito non peccandi impoſterum, miſericordia, juſtitia, caſtitas, & reliquæ virtutes morales, etiam à charitate præſcindentes, non ſunt arbores malæ, neque fructus ex iis progeniti laborant

borant

borant vitio. Aſſerti hujus probationes luculentas, & ineluctabiles dedere ſuperiora capita, quæ repetere hic contra tam futilem objectionem ſupervacaneum foret. Ad alia progrediamur, quæ quidam Bajano, aut Janſeniano pulvere reſperſi, pro eodem errore ante Conſtitutionem UNIGENITUS, incautè forſitan magìs, quàm malevolè, in Belgio oppoſuêre.

2 Apoſtolus 1. Corinth. cap. 10. v. 31. ait: *Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Ergo, inquiunt, tenemur omnia agere ad Dei gloriam, ſive ex ejus amore. Igitur omnia opera ſunt peccata, quæ in Deum ex ejus amore non referuntur.

Reſpondeo, ſenſum Apoſtoli eſſe 1. ut nihil contra gloriam Dei fiat, nihil unde proximus offendi, vel ſcandalum pati poſſit. 2. ut omnia ordinatè fiant, & ſint talia unde Deus laudari valeat, & ejus gloria promoveri. Ut enim rectè obſervat Cornelius à Lapide: *Opponit Paulus gloriam Dei gloriæ Dæmonum, cui ſerviunt, qui idolothyta comedunt in honorem idoli, vel cum ſcandalo proximorum; cùm è contrario gloriæ Dei ſerviunt, qui idolothytis abſtinent, eaque manducant, & agunt, quæ Dei honorem, & cultum, ſalutemque proximorum juvant, & promovent.* Quem Apoſtoli ſenſum non ſolummodo indicant quæ verbis pii, & eruditiſſimi interpretis retuli; ſed etiam quæ in ipſo textu ſacro his expreſſa vocibus immediatè ſequuntur: *Sinè offenſione eſtote Judæis, & gentibus, & Eccleſiæ Dei; ſicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant.*

Quare S. Chryſoſtomus homilia 2. in 1. Cor. 10. illa verba: *Sive ergo manducatis, ſive &c. Omnia in gloriam Dei facite.* Sic explicat: *Ut Deus per omnia glorificetur, ſinè offenſione eſtote Judæis, & gentibus, & Eccleſiæ Dei; hoc eſt, non detis alicui anſam; frater enim offenditur, & Græcus ſimiliter te tanquam belluonem irridebit, & hypocritam &c.*

Eundem ſenſum tradit Theophylactus, ita concludens: *Manducat ergo quiſquam, vel bibit ad gloriam Dei, quando neminem offendit, quando non ut guloſus, aut voluptatis ſectator epulatur; ſed velut is, qui conſervare ſe velit ad virtutis operationem. Omnino autem quamcunque rem in gloriam Dei quiſpiam agit, quando neque alium ſcandalo quopiam lædit, neque ſe ipſum: neque hominibus placere ſtudens, neque ex affectu aliquo perturbato.*

Conſentit S. Auguſtinus in Pſalm. 146. dicens: *Si ergo bene agis, & quod manducas, & bibis, & ad refectionem corporis ſumis, reparationemque membrorum, gratias agens ei, qui tibi præbuit iſta ſolatia; & cibus tuus, & potus tuus laudat Deum. Si verò naturæ debitum immoderatione voracitatis excedas, & vinolentiâ te ingurgites, quaslibet laudes Dei lingua tua ſonet, vita blaſphemat. Poſt cibum, & potum requieſcas ut dormias, nec aliquid turpiter agas. Sit caſtus cum conjuge thorus: & ſi eſt cura propagandi liberos, non ſit effrænata luxuries libidinum* &c. *Quid ſi ſomnus advenerit, & cùm dormis? Innocentia ſomni tui laudat Deum: laudas, cùm agis negotium: laudas, cùm cibum, & potum capis: laudas, cùm in lecto requieſcis: laudas cùm dormis.*

Idem S. Doctor in Pſalm 34. conc. 2. *Suggero remedium unde tota die laudes Deum, ſi vis. Quidquid egeris, bene age, & laudaſti Deum: quando cantas hymnum, laudas Deum* &c. *Quoties tu ceſſaſti ab hymno cantando, diſcedis ut reficiaris; noli inebriari, & laudaſti Deum. Negotia agis? Noli fraudem facere, & laudaſti Deum.*

Si explicationi Auguſtini, & aliorum, quos recenſui, Patrum non contentus, ſublimius aliquid deſideras, accipe S. Baſilium in Homil. ad Julittam Martyrem, ex objecta Apoſtoli ſententia, ita ſingulos hortantem: *Accumbens menſæ ora: eſitans panem largitori gratiam rependito: bibis vinum; memento ejus, qui illud tibi dedit ad lætitiam, & infirmitatum ſolamen: tunicam indueris; gratias agito benigno datori: ſuſpicis in cœlum, & ſyderum pulchritudinem; procide Deo, & cole eum, qui cuncta hæc in ſapientia condidit. Pari modo oriente Sole, & occidente, in ſomno, & vigilia Deo gratias age, qui hæc omnia ad tuum commodum creavit, & ordinavit, ut creatorem agnoſcas, ames, & laudes.* Ubi hortatio quidem eſt ad gratiarum actionem, & amorem Dei; ſed præceptum actiones ſingulas ex amore benevolentiæ ad Deum referendi nuſquam in Baſilii verbis, neque ullius antiqui interpretis reperies.

S. Thomas in 1. Corinth. cap. 10. lect. 7. expendens illud: *Sive ergo manducatis, ſive bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*, approbat quod ex Auguſtini in Pſalm. 34. concione 2. retuli, & addit: *Hæc ſi rectè fiant, laudes Dei ſunt.* Dein poſt multa, ex illo *omnia in gloriam Dei facite*, ſibi objicit: *Contra: ergo nullus actus eſt indifferens. Reſpondeo*, inquit: *relatio hæc in gloriam Dei intelligitur vel in actu, vel in aptitudine referendi, quæ non eſt ſolùm in bonis; ſed etiam in indifferentibus.* Ubi neque actualem ad Deum relationem ſingulorum

operum

operum requirit, neque ſenſu adverſariorum virtualem, quæ actualem neceſſariò præſupponit, & à quâ actus cæteri profluunt, ſeu imperantur; ſed Angelico ſufficit, actionem eſſe iſtiuſmodi, ut ad Deum valeat referri.

Ibidem citat Angelicus illud Apoſtoli Coloſſ. 3. quod ab adverſariis pariter intorquetur: *Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri JESU Chriſti* (facite) *gratias agentes Deo, & Patri per ipſum*. Atqui hoc, inquiunt, eſt præceptum: ergo debemus in omni opere laudare, & amare Deum.

Reſpondeo, verba Apoſtoli, quatenus præceptum denuntiant, agere primò de præcepto negativo, ut interpretantur S. Thomas, Theodoretus, Theophylactus, Cornelius à Lapide, in eo ſitum, quòd nihil fiat contra Chriſtum; nihil propter humanam, & vanam gloriam; nihil propter creaturam ullam tanquam ultimum finem noſtrum. Secundò: Præceptum etiam affirmativum intelligi poteſt, & videtur ſenſus magis ab Apoſtolo intentus, ut omnia opera noſtra ſint talia, quæ cedere poſſint in gloriam Chriſti, & Chriſtus ſit vitæ noſtræ, & actionum finis ultimus, licèt in ſingulis actionibus non exprimatur, quòd nullus Patrum exigit, aut ex verbis Apoſtoli intellexit; ſenſum verò noſtrum nullus inficiatus eſt: & quos ad prioris textûs explicationem adduximus, hic quoque nobis ſuffragantur.

Denique audiendus eſt hìc iterum Sanctus Thomas lect. 3. in fine: *Dicendum eſt, quòd non eſt neceſſarium, quòd omnia in Deum referantur actu; ſed habitu; qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus, facit contra hoc præceptum. Venialiter autem peccans non facit contra hoc præceptum ſimpliciter; quia, licèt non actualiter, tamen habitualiter refert omnia in Deum.* Hac ratione, juxta interpretem Angelicum, non violat præceptum referendi omnia in Deum, qui in ſtatu gratiæ, adeóque præditus charitatis habitu; actum elicit non prohibitum, ſed qui idoneus ſit, ut ad Deum ipſo charitatis habitu referatur. Non eo contenti ſunt adverſarii; qui juxta Prop. 44. ajunt, peccari omnibus, & ſingulis actibus non ſolùm indifferentibus; ſed etiam ad vitæ ſuſtentationem neceſſariis, etiam honeſtis, & ad quamcunque virtutem moralem, theologicam quoque ſpectantibus, ſi ab amore erga Deum non proveniant.

4 Inſtant nihilominus adverſarii ex illo Chriſti apud Matth. 22. verſ. 37.: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua!* ergo debemus Deum diligere in omnibus actibus.

Conſecutio inanis eſt; illud enim *ex toto corde tuo, in tota anima, & in tota mente tua*, aliud non ſignificat, quàm, Deum ita debere diligi primò, ut non diligatur ſimul alius Deus, qui cor, animam, mentem hominis quaſi diviſam poſſideat cum vero Deo, ſicut Judæi ſæpe cum veri Dei cultu jungebant cultum Idolorum: ſecundò, ut nullam creaturam; ſed ſolum Deum amemus amore fruitionis, quo finis ultimus, ſive beatitudo diligitur: tertiò, ut Deum, & ejus amicitiam rebus omnibus præferamus, qui amor vocatur appretiativè maximus. Hinc de Regibus, qui unius, & ſolius Dei veri cultum permiſerunt, promoveruntque, in Scripturis loco non uno legimus hoc encomium; Cor ejus perfectum erat cum Deo: inceſſit in omnibus mandatis Domini: ſecutus eſt Dominum in toto corde ſuo &c. Quartò, ut nos totos, cogitationes, volitiones, actiones omnes conſecremus Deo, quamvis dedicatio iſta non repetatur in ſingulis actibus, neque formaliter, ut in Scholis loquimur, neque virtualiter, ſive neque actu intenſo, qui eſt cum reflexione, neque remiſſo, qui ab intenſo provenit, reflexione deſtitutus, ut explicat Bajani Author *Tyrocinii* Queſnello conſentiens tract. 2. pag. 201. *Differt autem*, inquit, *illa virtualis dilectio à formali tantùm extrinſecè; eadem enim, quæ modò elicitur, & formalis cognominatur, modico poſt tempore virtualis dicitur, cum hoc diſcrimine, quòd ſupra formalem fiat expreſſa mentis reflexio, qua expreſſè cognoſcit ſe elicere talem dilectionis actum, & quaſi illius recordatur.* Unde ſic concludit: *Eſt igitur dilectio virtualis verus animi motus*, ſive actus. Præceptum hoc ſcilicet, quatenus affirmativum eſt, non obligat pro ſemper, ut paſſim Doctores cum Angelico ſentiunt. Denique, ut omnes noſtri actus tales ſint, ut nullus ſit contra Deum.

Hi ſenſus ſunt SS. Parrum, & omnium probatorum interpretum: ſic gloſſa interlinearis apud S. Thomam in Catena: *EX TOTO CORDE, id eſt intellectu: ANIMA, id eſt voluntate: MENTE, id eſt memoria; ut nihil ei contrarium velis, ſentias, aut recorderis.*

Sanctus Auguſtinus libro 1. de doctrina Chriſtiana cap. 22. *Deum ex toto corde diligere præciperis, ut omnes cogitationes tuas ex tota anima, & omnem vitam tuam ex tota mente tua, ut omnem intellectum tuum in illum conferas, à quo habes ea, quæ confers: nullam ergo vitæ noſtræ partem reliquit, quæ vacare*

vacare debeat, & quaſi locum dare, ut aliâ re velit frui; ideſt, in ea ultimum finem ponere, ut S. Thomas, S. Bonaventura, & alii paſſim, præter Novaturientes interpretantur. Sanctus Chryſoſtomns in eadem Chriſti apud Matthæum verba: *Diligere*, inquit, *Deum ex toto corde, eſt, ut cor tuum non ſit inclinatum ad alicujus rei dilectionem magìs, quàm Dei*.

Quæ omnia innumeris locis expoſuit dilucidè Angelicus Magiſter, ut ex allegatis conſtat, quibns nunc alium addimus, qui ſolus proſternendis adverſariis ſufficeret. Quærit Angelicus 1. 2. quæſt. 100. art. 10. *Utrum modus charitatis cadat ſub præcepto Divinæ legis*; ubi ſecundo loco objicit ſibi hoc argumentum: *Ad modum charitatis propriè pertinet; ut omnia fiant propter Deum. Sed iſtud cadit ſub præcepto; dicit enim Apoſtolus 1. Cor. 10. Omnia in gloriam Dei facite: ergo modus charitatis cadit ſub præcepto*. Cui argumento ſic reſpondet. *Ad ſecundum dicendum, quòd ſub præcepto charitatis continetur, ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod pertinet, ut omnia referantur in Deum. Sic ergo, qui honorat parentes, tenetur ex charitate honorare, non ex vi hujus præcepti, quod eſt HONORA PARENTES; ſed ex vi hujus præcepti: DILIGES DOMINUM DEUM TUUM EX TOTO CORDE TUO; Et, cùm iſta ſint duo præcepta affirmativa non obligantia ad ſemper; poſſunt pro diverſis temporibus obligare: & ita poteſt contingere, quod aliquis implens præceptum de honoratione parentum, non tunc tranſgrediatur præceptum de modo charitatis*.

Fatemur itaque, dari præceptum non ſolùm negativè; ſed etiam affirmativè intellectum, de dilectione Dei ſuper omnia, & de omnibus noſtris operibus in Deum ſuper omnia dilectum referendis; negamus tamen, quòd affirmativè acceptum obliget ad ſemper: unde opera, quæ pro iis temporibus homo agit, pro quibus præceptum hoc affirmativum non obligat, nullo pacto vitiantur defectu relationis ipſorum in Deum ſuper omnia dilectum.

CAPUT XIII.

Repelluntur, quæ adverſarii opponunt ex Auguſtino.

1 Libro 14. de Civitate Dei cap. 28 ait Sanctiſſimus Doctor: *Fecerunt itaque civitates duas amores duo: terrenam ſcilicèt amor ſui uſque ad contemptum Dei; cæleſtem verò amor Dei uſque ad contemptum ſui*. Duarum civitatum nomine intelliguntur duo ſtatus animorum: quorum alter juſtitiæ eſt, alter peccati; non enim civitatis appellatio convenit rei fluxæ, & tranſeunti, qualis actio quælibet ſingularis eſt, & volitio; ſed rei ſtabili, & permanenti; quamvis, ut omnia in hoc mundo viciſſitudini expoſita ſunt, ſubindè mutari eam contingat, & deſtrui.

Non poſſe actiones ſingulas civitatis nomine ſignificari, patet quoque ex diviſione ab Auguſtino propoſita, quæ aliàs deficeret, utpotè non omnes humanæ vitæ continens, ſeu partiens actiones. Conſtat ſcilicèt, non omnes hominis actiones eſſe vel amorem Dei uſque ad contemptum ſui, vel amorem ſui uſque ad contemptum Dei; alioquin nulla darentur peccata venialia; & omnis actus immunis à lethali crimine, eſſet charitas juſtificans, qualis eſt *amor Dei uſque ad contemptum ſui*.

Vera itaque Auguſtiniani effati interpretatio eſt, duos eſſe animorum ſtatus, alterum juſtitiæ, & charitatis, qua Deus ab homine diligitur uſque ad contemptum ſui, ut ſua omnia etiam vitam perdere malit, quam Dei excidere amicitiâ: Alterum peccati, quo Deus contemnitur, dum ejus amicitia rei poſtponitur abjectiſſimæ. Ita diviſio adæquata eſt: omnes enim homines in alterutro ſtatu, & juxta Auguſtini ſimilitudinem, in alterutra civitate ſunt.

Verùm hinc numquam deduxeris omnem hominis volitionem, & actionem eſſe alterutrum amorem, vel ab eo profluere, ſeu imperari, ut cap. 59. Argumentis non paucis ex ipſo Hipponenſi Antiſtite evicit Eminentiſſimus Lautæa, & nos pluribus demonſtravimus cap. 6.

Sit itaque fixum ex Auguſtino, eſſe duas civitates, ſeu duos ſtatus hominis, unum peccati, in quo mundus diligitur uſque ad contemptum Dei; alterum charitatis, in quo Deus rebus omnibus antefertur; ſed non propterea alteruter amor in ſingulis reperitur humanis actibus, etiam judice Auguſtino, quem utroque citato capite vidimus in ipſis impiis, & idololatris agnoviſſe actus bonos, Dei munere conceſſos, à Deo laudatos, & temporali donatos præmio, qui proindè neque fuere amor noxius mundi, voluptatis, vel commodi humani, uſque ad contemptum Dei, neque ex illo progeniti ſunt; non enim arbor mala, juxta Chriſti teſtimonium, bonos fructus facit: neque etiam fuêre actus illi boni ex amore, quo impii, & Idololatræ dilexerint Deum

uſque

uſque ad contemptum ſui. Neceſſe eſt igitur, etiam in Auguſtini ſententia agnoſcere volitiones, & actiones aliquas ad neutram pertinentes civitatem, à neutro amore ducentes originem. De his nulla cura erat Auguſtino, & cæteris paſſim Patribus, in id potiſſimùm intentis, ut homines à peccatis averterent, perducerentque ad veram juſtitiam, ac ſalutem. Hinc de duabus iſtis civitatibus omnis eorum ſermo erat, & cum Pelagianis diſceptatio.

De Auguſtino præſertim minimè verebor dicere; nihil eſſe evidentius, quàm admitti ab eo actiones, & volitiones non ſolùm innocuas, ſed etiam bonas, honeſtas, laudabiles, etiam apud Deum, quæ neque ad primam, neque ad ſecundam pertinent civitatem. Addo, Queſnellum, & quoſcunque ejus aſſeclas, Auguſtino oppoſitum tribuentes, turpiſſimam ejus gloriæ inferre maculam, eumque nobis, aut inſanientem exhibere, aut impium, & blaſphemum, qui impiorum, & infidelium actiones, volitioneſque aliquas, à Deo exornatas laudibus, donatas præmiis affirmarit, quas noverat non ſolùm ad civitatem cœleſtem, & amorem Dei divinum cætera contemnentem minimè pertinere; ſed etiam, ſi adverſariis credimus, ſpectare ad civitatem terrenam, & amorem mundi uſque ad contemptum Dei. Amorem enim inter duos illos medium, Auguſtinianæ ſententiæ obtentu, adverſarii rejiciunt.

Edoceant nos igitur, qua ratione Auguſtinum ab inſania ſimul, & impietate, atque blaſphemia liberent; Si Deum ſtatuerit authorem, laudatorem, remuneratorem operum, quæ ad civitatem referenda ſint terrenam, amoremque ſui, & mundi turpem *uſque ad contemptum Dei*? Omnia ſcilicet infidelium in infidelitate manentium opera ad civitatem cœleſtem nihil conferunt, neque profluunt ex *amore Dei uſque ad contemptum ſui*. Vel igitur neceſſe eſt, amorem admittere inter duos illos medium, quod mordicùs recuſant adverſarii; vel aſſerere Auguſtinum cæcitate, ac dementiâ correptum, ſi non viderit, ſe Deo horribilem impingere iniquitatem, quando eum facit authorem, approbatoremque operum, quæ juxta novos ejus interpretes vel ſunt amor mundi uſque ad contemptum Dei, vel ab amore illo ſacrilego imperantur. Ita Auguſtino blaſphemiam adverſarii imputant, Deo impietatem: tanti illis eſt damnatum defendere errorem.

2 Fugere Adverſarios non poſſunt definitiones S. Pii V., Gregorii XIII., Urbani VIII. contra Baji articulos, uti, & Alexandri VIII. ſanctio contra alios 31., in quorum multis continetur Propoſitio Queſnelli 44., ut toto capite 4. omnium oculis expoſui. Verùm, ſpretis tot Pontificum, & toties iteratis deciſionibus, pergit Queſnellus eum ſuis propriâ hæreticis impudentiâ, & temeritate Auguſtinum in damnatiſſimi erroris torquêre defenſionem.

Exiſtimaverat Bajus, humanas omnes actiones in alterutram tranſcribendas eſſe civitatem, alterutri addicendas amori; ſed errorem à duobus Pontificibus proſcriptum tandem meliùs edoctus abdicavit.

Janſenius Bajo imprudentior, ubi ad opera infidelium ventum eſt, à quibus procul aberat *amor Dei uſque ad contemptum ſui*, oppoſitâ duorum Pontificum ſententiâ, qua jubemur agnoſcere in infidelibus opera quædam, ſaltèm immunia à peccato, *hæreo*, (inquit) *fateor, ſed quid ad Auguſtinum*? à qua dubitatione, licèt non facilè excuſabili, abfuit pertinacia dum ſæplus ſe, ſuaque omnia Romani Pontificis ſubmiſit judicio.

Sed ne diutiùs, quàm par eſt, objectioni uni frivolæ refellendæ inhæream, meminerit lector reſponſionis Catholicorum contra hæreticos familiaris, quòd aliud ſit: omnem hominem, vel juſtificante gratia eſſe ſanctum, vel delicto mortifero peccatorem; aliud verò, omnem hominis actum eſſe ſanctum, vel peccati toxico inquinatum; non enim omnia juſtorùm facta ſunt ſancta, neque omnia impiorum prava; nam, ut ait Auguſtinus lib. de Spiritu, & litera cap. 26. *Sicut non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſinè quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur*. Ideo, etſi civitates duas conſtituant duo amores, cœleſtis cœleſtem, ſanctam, beatiſſimam; terrenus impiam, & æternis addicendam incendiis; non tamen actiones ſingulæ hominis viatoris ſanctæ, & meritoriæ ſunt cœleſtis Jeruſalem, aut inquinatæ vitio, & obnoxiæ punitioni.

3 Non minùs exploratæ fallaciæ argumentum eſt, quod objicitur ex lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſſione cap. 18., ubi Auguſtinus volens oſtendere, quòd omnis bona voluntas à Deo ſit, ita diſſerit: *Nam ſi nobis libera quædam voluntas ex Deo eſt, quæ adhuc poteſt eſſe vel bona, vel mala; bona verò voluntas ex nobis eſt, melius eſt id, quod à nobis, quàm quod ab illo eſt. Quod ſi abſurdiſſimè dicitur, oportet fatean-*

tur, etiam bonam voluntatem nos divinitùs adipiſci. Quamquam voluntas mirum ſi poteſt in medio quodam ita conſiſtere, ut nec bona, nec mala ſit; aut enim juſtitiam diligimus, & bona eſt; & ſi magìs diligimus, magìs bona: ſi minùs, minùs bona eſt; aut ſi omnino non diligimus, non bona eſt. Quis verò dubitet dicere, voluntatem nullo modo juſtitiam diligentem, non modò eſſe malam; ſed etiam peſſimam voluntatem?

Non exiſtimo, adverſarium auſurum fuiſſe iſtam in nos Auguſtini vibrare ſententiam, ſi integram retuliſſet; Sed truncanda capite fuit, nè ſenſus, & veritas dignoſceretur. Contendebant hæretici, volendi quidem facultatem a Deo conditam; ſed effectus ejus bonos, quibus juſtitia, & ſalus acquiritur, eſſe à nobis. Auguſtinus autem, ſi hoc eſt, inquit, meliores à nobis reddimur quàm à Deo: Si nempe Deus voluntatem ſolùm liberam, & ad bonum malumve fecerit indifferentem; homo verò ei ſuperaddat bonitatem, atque ita voluntatem faciat bonam, *quod ſi abſurdiſſimè dicatur*, ut revera abſurdiſſimum eſt, *oportet fateantur, etiam bonam voluntatem*, ſeu volitiones bonas, *nos divinitus adipiſci*; tum ſequuntur verba ab adverſario objecta, *quamquam voluntas mirum, ſi poteſt in medio quodam ita conſiſtere, ut nec bona, nec mala ſit*; quod nullus admiſerit catholicus; ut enim omnes peccatores ſumus, vel juſti, nullus indifferens, ita nulla indifferens voluntas: Sed indè non ſequitur, volitiones ſingulas bonas eſſe bonitate ad veram juſtitiam, & beatitudinem conducente; vel malas, & peccata; nullam mediam inter bonitatem iſtiuſmodi, & malitiam. Nullus quidem ſtatus animæ, ſeu voluntatis medius eſt juſtitiam inter, & peccatum lethiferum; ſed non ideo omnis humana actio, omnis volitio peccatum mortiferum eſt, aut ſancta, & ſanctificans.

Denique non omnis actio hominis juſti bona, & ſancta eſt, neque peccatoris actio omnis peccatum. Quod evidentiùs patet in determinatæ ſpeciei vitio: Luxurioſi hominis, vel avari non omnis prorſus actio avaritia, vel luxuria eſt. His ſuppoſitis, quæ à nemine novitatibus non infatuato, negari potuerunt, patebit, cætera quoque hujus loci inaniſſimè objici. *Mirum itaque* ait Auguſtinus, *ſi poteſt voluntas in medio quodam, ita conſiſtere, ut nec bona, nec mala ſit; aut enim juſtitiam diligimus, & bona eſt; &, ſi magìs diligimus, magìs bona; ſi minùs diligimus, minùs bona eſt; aut ſi omnino non diligimus, non bona eſt.*

4 Conſentiunt Auguſtino omnes theologi, etiam illi, qui admittunt opera indifferentia. Quis enim neget, hominem minimè bonum eſſe, minimè bonam voluntatem, ſi juſtitiam non diligit? Sed, inquient Scotiſtæ, non propterea in homine juſto voluntas laude bonitatis excidet, etſi operis ſubinde aliquid exercuerit indifferentis. Scotiſtarum tamen præſidio hic nobis opus non eſt: rigidiora non averſor.

Statuamus omnibus humanis actibus ex præcepto præfigendum ſcopum moralis bonitatis; non deſinet tamen voluntas bona eſſe, & appellari; licèt finem illum aliquando ſeu oblivione, ſeu infirmitate prætermittat, modò paſſim eundem ſedulò ſectetur.

Verùm Adverſarii nomine *Voluntatis* hic intelligunt volitionem, ut de ſingulis voluntatis actibus juſtitiam non proſequentibus, affirmari oporteat, non ſolùm non eſſe bonos, ſed eſſe ſimpliciter malos. Aſſertioni non repugnabo, quamvis appareat certiſſimum, hanc in allegato textu non eſſe Hipponenſis ſententiam cùm ſequatur: *quis verò dubitet dicere, voluntatem nullo modo juſtitiam diligentem, non modò eſſe malam, ſed etiam peſſimam voluntatem*? Profectò ſi non de potentia voluntatis, ſed de effectu ſeu volitione qualibet ſermo eſſet, non ſolùm dubitaremus *dicere peſſimam*; ſed quivis ſanæ mentis, & doctrinæ theologus ſinè cunctatione pernegaret. Quis enim, niſi novator exoticus, pronuntiet defectum relationis ad finem moraliter bonum ſufficere, ut quælibet volitio *dicatur non modò mala, ſed etiam peſſima*? Tanta infamia non convenit voluntati, neque volitioni, niſi inquinatæ vitio gravi, & mortifero: Quis autem ſapiens tantam malitiam cuilibet impingat operi, quod tali caruerit relatione? aliàs omnia forent peccata mortalia, quæ à Doctoribus Subtili, & Seraphico, ac religioſiſſimis utriuſque diſcipulis vocantur indifferentia, & licita. Contumelioſum magìs crederem in ipſum Auguſtinum, quicumque tam exoticæ, & certò erroneæ opinionis eum fingeret authorem.

Non igitur de ſingulis voluntatis actibus, ſed de *Voluntate* ipſa, quæ animæ potentia ſeu volendi facultas eſt, dicitur quòd *non modò mala, ſed etiam peſſima ſit, ſi omnino juſtitiam non diligit*, ſeu nunquam, aut quaſi numquam diligit; non autem ſi ſubinde eam diligere in rebus levibus prætermiſerit. Denique in tota Auguſtini ſententia nuſquam exprimitur Deus aut ejus amor; Sed ſola *dilectio juſtitiæ*. Alieniſſimum quo-

que,

Digitized by Google

que, uti à veritate catholica, ita & ab Auguſtini mente eſt, volitionem omnem, & actionem hominis liberam appellare *non modò malam, ſed etiam peſſimam*, hoc ipſo quòd Dei dilectio non ſit, nec ab ea imperetur, ſive ut Queſnellus ait, hoc ipſo quòd *non naſcatur, ab amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*.

5 Aſſueri à ſævitiâ ad benignitatem converſio laudatur ut *bona*, & Divino muneri tribuitur lib.1.de gratia Chriſti cap.24. ad illud Scripturæ *Convertitque Deus ſpiritum regis in manſuetudinem*, ſive,ut Auguſtinus refert, *Deus tranſtulit indignationem ejus in lenitatem*: in quod ita Sanctus Doctor: *Intueantur* (Pelagiani) *atque fateantur, non lege atque doctrinâ inſonante forinſecus; ſed internâ, & occultâ; mirabili,ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates*. Audiant adverſarii bonam in gentili Principe voluntatem ab Auguſtino prædicari, tribuique Deo eam mirabili ac ineffabili poteſtate operanti. Procul tamen aberat Aſſueri voluntas ab amore Dei omnia agente propter Deum.

Nondumne Queſnellus percipit, quàm manifeſto Auguſtinum exponat Pelagianorum ludibrio, quaſi Doctorem leviſſimum, qui eaſdem Gentilium *voluntates*, & *bonas* definiat & *divinitus* conceſſas, ac ſimul *non modò malas, ſed etiam peſſimas*?

De ſimilibus infidelium actibus bonis aſſerit Auguſtinus lib.4. contra Julianum cap.3. *Ex quo colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe; ſed illius, qui bene utitur malis*. Ecce iterum in infidelibus opera bona profluentia à Deo; non autem ab hominum amore omnia agente propter Deum.

Rurſus lib. de Spiritu & lit. ad Marcellinum cap.27. *Qui naturaliter quæ legis ſunt faciunt, nondum ſunt habendi in numero eorum, quos Chriſti juſtificat gratia; ſed eorum potiùs, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter, juſtêque colentium, quædam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus; verùm etiam meritò rectêque laudamus*. Qui naturaliter quæ legis ſunt faciunt, in uumero impiorum, & gentilium nec Deum verum, veraciter, juſtêque colentium, non operantur ex amore Dei omnia agente propter Denm. Et tamen quædam eorum facta noverat Auguſtinus, quæ juxta juſtitiæ regulam adeò vituperare non poterat, ut etiam meritò rectêque laudaret; non igitur ea *mala* cenſuit, multò minùs *peſſima*.

Addit quidem S. Doctor: *quamquam ſi diſcutiatur, quo fine fiant, vix inveniuntur quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur*. Pauca iſtiuſmodi opera undequaque bona in Gentilibus etiam nos agnoſcimus, pleriſque finem admixtum habentibus illicitum, ſeu vanæ gloriæ, ſeu honorandi falſa numina, quæ ſpecie bona apparuerint, corrumpentem. Sunt tamen aliqua à tali fine, & corruptione prorſus immunia, ut *Actus ſtrenui* quibus Romani Veteres *à Deo promeruerunt imperium*, Auguſtino teſte lib.5. de Civitate Dei cap.12. & cap.18. *Proinde per illud imperium tam latum, tamque diuturnum, Virorumque tantorum virtutibus præclarum, atque glorioſum, & illorum intentioni, quam quærebant, merces eſt reddita, & nobis propoſita neceſſariæ commonitionis exempla; ut, ſi virtutes, quarum iſtæ utcumque ſunt ſimiles, quas iſti pro civitatis terrenæ gloria tenuerunt, pro Dei glorioſiſſima civitate non tenuerimus, pudore pungamur*. Pudore quoque pungantur Adverſarii dum hanc Doctorum maximo ſive impietatem tribuunt, ſive inſaniam; quaſi opera tantopere à ſe laudata, & à Deo donata præmio declaraverit *non modò mala, ſed etiam peſſima; quia non nata fuerant ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum*.

Veram itaque objectæ ex Auguſtino ſententiæ ſignificationem teneant, ut ſonant vocibus in ſenſu proprio, & obvio acceptis, non de volitionibus ſingulis, ſeu voluntatis effectibus; ſed de ipſa volendi facultate, ſeu potentia; *quis dubitet dicere, voluntatem nullo modo juſtitiam diligentem, non modò eſſe malam; ſed etiam peſſimam*? Verum nempe eſt, voluntatem, quæ *nullo modo*, ſeu nunquam juſtitiam diligit, eſſe non modò malam; ſed etiam peſſimam, etſi neque ſingulæ volitiones, in quibus juſtitiæ amor prætermittitur, ſint peſſimæ; neque voluntas, ſive volendi facultas propter tales omiſſiones non valde frequentes, voluntatis peſſimæ contumeliam mereatur.

Denique in vibrata ab Adverſariis Auguſtini ſententia, nulla exprimitur mentio amoris Dei omnia agentis propter Deum, ſed *juſtitiæ* ſolummodo, qui amor etiam in impiis, & gentilibus ſubinde, ut audivimus reperitur; non autem memoratus *amor Dei*, de quo in propoſitione agitur condemnatâ. Adeò in toto adverſarii argumento nihil eſt quod fidem ſapiat, aut mentem ſanam.

6 Latinorum textuum Collector anonymus, authori Hexaplorum ſuppetias latu-

rus, addit ex Auguſtino ſequentia lib. de gratia Chriſti cap.20. *Aliud enim eſt charitas radix bonorum, aliud cupiditas radix malorum; tantumque inter ſe differunt, quantum virtus, & vitium*. lib.9. de Trinitate cap.7. *Nemo enim volens aliquid facit, quod non in corde ſuo priùs dixerit, quod verbum amore concipitur ſive creaturæ, ſive creatoris, id eſt, aut naturæ mutabilis, aut incommutabilis veritatis: ergo aut cupiditate, aut charitate; non quòd non ſit amanda creatura; ſed ſi ad Creatorem refertur ille amor, non jam cupiditas; ſed charitas erit. Tunc enim eſt cupiditas, cùm propter ſe amatur creatura: tunc non utentem adjuvat; ſed corrumpit fruentem.*

Charitas radix bonorum dicitur, quia ex ea, dum poſſidetur, cæterarum actus virtutum germinant, & ab illa imperantur: ſinè illa nullum eſt meritum condignum, nulla ſalus; nemo tamen probè catholicus aſſeret, charitatem ita eſſe radicem bonorum, ut ſinè ea nullus actus bonus, nullus bonus habitus eſſe poſſit. Jam enim juxta Auguſtinum lib.1. de gratia Chriſti cap.24. vidimus in Aſſuero charitatis experte *bonam voluntatem*, quam *Deus mirabili, ac ineffabili poteſtate* in ejus corde *operatus eſt*.

Epiſtola 130. juxta novam editionem 144. concedit Auguſtinus infidelibus continentiæ conjugalis, & caſtitatis virtutes à Deo inditas: ,, ipſius namque corporis, ,, quod eſt infimum noſtrum ſi qua bona ,, ſunt, ſicut forma & vires, & ſalus, & ,, ſi quid ejuſmodi eſt, non ſunt niſi à Deo ,, Creatore, ac perfectore naturæ; quantò ,, magis animi bona donare nullus alius po- ,, teſt. Quid enim ſuperbius, vel ingratius ,, cogitare poteſt humana vecordia, ſi pu- ,, taverit, cùm carne pulchrum faciat Deus ,, hominem, animo caſtum ab homine ,, fieri?

Lib.4. contra Julianum cap.3. ,, ex quo ,, colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ ,, faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed ,, illius, qui bene utitur malis.

Lib. de ſpiritu, & litera, cap.26. ,, Sic- ,, ut non impediunt à vita æternâ juſtum ,, quædam peccata venialia, ſinè quibus ,, hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem ,, æternam nihil proſunt impio aliqua ,, opera bona, ſinè quibus difficillimè vi- ,, ta cujuslibet peſſimi hominis invenitur.

In iſtis autem impiis, & infidelibus bona opera ex charitate procedere non poſſunt; quæ tamen bona, & Dei munera agnoſci jubet Sanctus Auguſtinus, ut pluribus ejus textibus à me ſuperiùs allegatis, invictiſſimè confirmatum eſt.

Produnt hic itaque adverſarii, ut paſſim alibi, craſſam, & affectatam Auguſtinianorum ſenſuum ignorantiam, aut veriùs fraudem peſſimam, & animum in damnatis ſæpius erroribus obduratum.

Jonæ cap.3. & 4. clamante Propheta: ,, Adhuc 40. dies & Ninive ſubvertetur, ,, crediderunt viri Ninivitæ in Deum, & ,, prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt ,, ſaccis à majore uſque ad minorem: & ,, pervenit verbum ad regem Ninive, & ,, ſurrexit de ſolio, & abjecit veſtimentum ,, ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit ,, in cinere: & vidit Deus opera eorum, ,, quia converſi ſunt de via ſua mala, & ,, miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam ,, locutus fuerat, ut faceret eis, & non ,, fecit. ,, Ubi videmus, Ninivitas, antequam diligerent, crediſiſſe in Deum; dein concepto timore, & ſpe veniæ egiſſe opera pœnitentiæ; atque ita ſe ad conſequendam miſericordiam diſpoſuiſſe. Ipſorum itaque fides, timor, ſpes, & opera pœnitentiæ fuere bona, etſi ex charitate, velut radice, qua caruerant hactenus, initio non profluxerint; ſed ad eam potiùs introducendam fuerint diſpoſitio.

Apoſtolus Hebr. cap.11. monet: *Accedentem ad Deum oportet credere; quia eſt, & quòd inquirentibus ſe remunerator ſit*. Idem inculcat Tridentinum Concilium Seſſ.6. cap.6. hunc præparationis modum ad juſtificationis gratiam deſcribens: ,, Diſponun- ,, tur autem ad ipſam juſtitiam, dum exci- ,, tari Divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex ,, auditu concipientes liberè moventur in ,, Deum, credentes vera eſſe, quæ divini- ,, tus revelata, & promiſſa ſunt...., & ,, dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à ,, divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter con- ,, cutiuntur, ad conſiderandam Dei miſe- ,, ricordiam ſe convertendo, in ſpem eri- ,, guntur, fidentes, Deum ſibi propter ,, Chriſtum propitium fore, illumque ,, tamquam omnis juſtitiæ fontem dilige- ,, re incipiunt ,,. Adverſarii autem novum præparationis ordinem commenti, jubent primùm diligere Deum *amore, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*; dein credere, timere, & ſperare; aliàs, inquiunt, quod ex charitate non profluit, neceſſe eſt proveniat ex cupiditate, atque hujus vitio maculetur. Qua novitate nihil eſt magìs contrarium lumini rationis, Scripturis, Tridentino Concilio, & plurium Pontificum definitionibus, Traditioni Patrum, etiam Auguſtini, ut ejus textus clariſſimi edocuêre.

Ipſe

Ipſe Angelicus, Auguſtini interpres fidiſſimns, cujus Summa theologica, etiam teſte Janſenio, *Auguſtinus coutractns* eſt, t. 2. q. 62. a.4. ait: *Oportet, quòd ordine geuerationis fides praecedat ſpem, & charitatem.* Quomodo autem fides poteſt ordine generationis præcedere charitatem, ſi omnis actio, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, mala ſit, ut in damnato aſſeritur articulo, ſive ſi omnis actionis bonæ radix ueceſſaria ſit charitas, ut adverſarius perperàm explicat Auguſtinum.

Vocem *charitas* in ampliote ſignificatione Auguſtinus, ut alii interpretantur, accipit pro amore honeſti, ſive *bona voluntate*. Saltèm extra dubium apparer, charitatis nomine comprehendi ab eo ſubinde etiam ſpem theologicam. Sic in Pſalm.53. *Deus noſter laudetur voluntate, ametur charitate: gratuitum ſit quod amatur, & quod laudatur. Quid eſt gratuitum? Ipſe propter ſe, non propter aliud. Si euim laudas Deum, ut det tibi aliquid aliud, jam uon gratìs amas Deum. Erubeſceres, ſi te nxor tua propter divitias amaret ..... Ipſum autem gratìs diligis, quia melius ab eo non invenis quod det, quàm ſe ipſum.*

Ampliſſimâ ſignificatione accipitur *charitas* Sermone 52. de tempore: *Charitas alia eſt Divina, alia humana: humana alia eſt licita, alia illicita, ... humana charitas non ſolùm licita eſt, ut coucedatnr: ſed ita licita, ut ſi deſuerit, reprehendatur. Liceat vobis humanâ charitate diligere coujuges, filios, amicos &c. Sed videtis, iſtam charitatem eſſe poſſe & impiorum, ideſt, Paganorum, Judæorum, hæreticorum; quis enim eorum uou amat uxorem, filios, &c. Si ergo talis quiſque crudelitate effertur, ut perdat etiam humauum dilectionis affectum, & uon amet filios ſuos, & uou amet coujugem ſuam, uec iuter homines numerandus eſt; uou euim laudaudus eſt, qui amat filios ſuos; ſed damnandus eſt, qui non amat filios.... amaut filios & feræ, amant filios aſpides .... ergo qui nou amat filios ſuos, etiam leone pejor eſt.*

Etiam Gregorius Magnus hanc Auguſtino dignam ſententiam ſecutus eſt homilia 27. in Euangelia. Denique quod de charitate bonnrum omnium radice, & de cupiditate malorum in objecto ab adverſariis lib. de grat. Chriſti allegatnr, jam præoccupavimus, loci ſimilis explicatione in pluribus Auguſtini textibus fundatiſſimâ.

CAPUT XIV.

Præcipua ex Auguſtino objectio accuratiùs expenditur.

1 AMpliùs exponendum ſupereſt quod objicitur ex lib.9. de Trinitate cap.7. *Nemo enim volens aliquid facit, quod uou in corde ſuo priùs dixeris; quod verbum amore coneipitur ſive creaturæ ſive creatoris, ideſt, aut natnræ mutabilis, aut incommutabilis veritatis. Ergo aut cupiditate aut charitate. Non quòd non ſit amauda creatura, ſed ſi ad Creatorem refertnr ille amor, non jam cupiditas; ſed charitas erit. Tunc euim eſt cupiditas, cùm propter ſe amatur creatura: tunc non uteutem adjuvat, ſed corrumpit frueutem.* Ex his, & ſimilibus, quæ ad pietatis ædificationem ſcripſerat Auguſtinus, ad deſtructionem fidei uſa eſt Lutheri, & Calvini temeritas, quos incautiùs ſecuti aliquando Bajus & Janſenius, ſibi tandem diffiſi prudentiùs deſeruere, Romani Pontificis ſe judicio ſubmittentes. Non viderat ſcilicet Bajus, quomodo ex iſtiuſmodi Auguſtini ſententiis non ſequeretur hic ſuus 38. Articulus: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joauue probibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur.*

In eundem ſcopulum dein impegit Janſenius, quem utì & Bajum felix erga Sedem Apoſtolicam ſubmiſſio ab æterno animæ liberavit naufragio. Sed imprudentiores utriuſque diſcipuli, contemptâ, aut neglectâ Sedis Apoſtnlicæ authoritate, diſſimulatâ ſunrnm retractatione, atque obedientiâ Magiſtrorum, hanc ſibi præſcripſerunt maleſani regulam: *Ubi quis inveuerit doctrinam in Auguſtino clarè fundatam, illam abſolutè poteſt tcuere, & docere, non reſpiciendo ad ullam Poutificis Bullam.* Hinc emersêre tot nova dogmata præſenti Queſnelliano conformia, quæ ab Alexandro VIII. damnata retuli cap.4.

2 Si & illius Pontificis ſententiam audax novaturientium turba flocci faciat, ut Schiſmatici ſolent, & Hæretici, Auguſtinum ſupremis Eccleſiæ, & fidei opponere judicibus, audiat ſaltèm hìc Eminentiſſimum Cardinalem Aguirre, quem ſibi toties mentitur alibi patronum. Diſputat. 130. Sect.12. „ Quando aliqui ex Patribus „ indicant, duos eſſe in nobis fontes affe„ ctionum omnium, charitatem, ſive

„ amorem Dei, & cupiditatem, ſive amo-
„ rem privatum, charitatis nomen latiùs
„ uſurpant, ... Quandoque peccator fi-
„ delis edit alias actiones, pariter innoxias,
„ ſeu vitio carentes in obſequium implici-
„ tum ejuſdem ſupernaturalis finis; quales
„ ſunt actus fidei theologicæ, ſpei, & at-
„ tritionis, quæ certè procedunt ab habitu,
„ vel auxilio ſupernaturali; &, licèt non
„ quærant gloriam Dei, implicitè tamen ad
„ illam ordinantur, relatione quadam ſibi
„ intima, & tranſcendente ultimam earum
„ differentiam. Eoque ſenſu procedere
„ dicuntur non ab aliqua cupiditate vitio-
„ ſa; ſed à concupiſcentia ſupernaturali
„ propriæ ſalutis, in finem charitatis impli-
„ citè ordinatâ, quo ſenſu actus ſpei Chri-
„ ſtianæ, & attritionis, etiam ſeorſim à
„ formali dilectione Dei propter ſe, inno-
„ xii, & laudabiles ſunt. Sola ſupereſt dif-
„ ficultas in actionibus virtutum acquiſita-
„ rum, quoties eliciuntur ab homine ſive
„ fideli, ſive infideli, ex motivo proximo,
„ aut fine honeſtatis moralis ipſarum, abſ-
„ que ulla relatione in Deum finem ulti-
„ mum ſupernaturalem.... Si actiones ip-
„ ſæ elicitæ propter honeſtatem moralem
„ non dirigantur explicitè ab homine in
„ obſequium Dei, ut authoris finiſque na-
„ turalis; ſed implicitè ſolùm, adhuc tunc
„ erunt innoxiæ, & honeſtæ, intrà limi-
„ tes naturæ. Quo ſenſu dici poſſunt pro-
„ cedere ex amore formali honeſtatis mo-
„ ralis, qui eſt implicitè ſolùm amor Dei,
„ ut authoris & finis naturæ, differtque à
„ cupiditate vitioſa, quæ nullius actionis
„ honeſtæ radix eſſe poteſt.

Sect.12. num.124. „ Non ait (Augu-
„ ſtinus) eſſe illicitum, eſſe peccatum,
„ non eſſe veram legis obedientiam, quid-
„ quid fit ab homine ex fine honeſtatis mo-
„ ralis; ſinè explicitâ relatione ad Deum,
„ vel ad finem charitatis formali, aut Vir-
„ tuali; hoc enim ſoli recentiores aliquor
„ Belgæ docent præter ſenſum Auguſtini,
„ & contra expreſſam ſententiam omnium
„ Scholaſticorum, atque in iis Divi Tho-
„ mæ, & Bonaventuræ „ Quod Eminen-
tiſſimus tunc tribuebat *ſolis recentioribus ali-
quot Belgis*, nunc Conſtitutione Unigenitus
à Belgis omnibus religioſè ſuſceptâ, ad ſo-
lum Queſnellum, & aliquot ejus aſſeclas
Gallos, Epiſcopis ferè univerſis refraganti-
bus, transferendum eſt.

3 Pergamus audire Eminentiſſimum
Aguirre num.125. ubi ipſam refert Adver-
ſarii ex Auguſtino objectionem: „ Quod
„ ſubditur ex eodem S. Auguſtino lib.4. de
„ doctrina Chriſtiana cap.10. & l.9. de
„ Trinitate cap.7. circa cupiditatem contra-
„ poſitam charitati, non urget. Dato enim
„ quod Charitas, & cupiditas ſint duo
„ fontes, ex quibus oriatur omnis actio de-
„ liberata creaturæ rationalis, quod paſſim
„ inculcant adverſarii, & neſcio an illæſâ
„ authoritate Pontificum damnantium pro-
„ poſitionem 38. Michaelis Baji, ut ſupra
„ vidimus; id intelligi debet de charitate
„ largè accepta, & abſtrahente tum à cha-
„ ritate theologica, tum à pia affectione
„ erga ea, quæ ad Dei gloriam attinent,
„ ſive naturali, ſive ſupernaturali; tum
„ denique ab amore honeſtatis moralis im-
„ plicitè relatæ in Deum, ejuſque gloriam
„ prout naturæ, & totius moralis honeſta-
„ tis author ac finis ultimus eſt: quod ſatis
„ explicuimus, & probavimus ſupra n.107.
„ & duobus ſequentibus. Quis autem di-
„ cat, amorem virtutis, & honeſtatis mo-
„ ralis propter ſe ipſam, nullâ vitioſâ cir-
„ cumſtantiâ, aut pravo fine inquinatum,
„ ſpectare ad cupiditatem inconceſſam, &
„ Divinis literis reprehenſam? Sanè cum
„ ejuſmodi amore nihil commercii habet
„ cupiditas illa vitioſa, ut patet vel ex ip-
„ ſo teſtimonio 1.Epiſtolæ Joan.cap.2. *Quo-
„ niam omne, quod eſt in mundo, concupiſcen-
„ tia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum,
„ & ſuperbia vitæ*; atqui amor honeſtatis
„ moralis propter ſeipſam, ſinè alio fine pra-
„ vo, aut circumſtantiâ vitioſâ, non eſt con-
„ cupiſcentia carnis, non concupiſcentia
„ oculorum, nec ſuperbia vitæ, ut patet: ergo
„ amor ejuſmodi non eſt ex mundo; ac pro-
„ inde nec ex cupiditate vitioſa procedit. „

4 Quæ quantumvis certa ſint, & per-
ſpicua; quia tamen nobis cum prætenſis
Auguſtini diſcipulis obſtinatiſſimis res eſt,
nihil agimus, niſi eos ex ipſo Hipponenſium
Antiſtite convincamus. Quod enim ab ip-
ſis aſſumptum retuli, numquam deſeruêre
perniciosiſſimum axioma: *Ubi quis invenerit
doctrinam in Auguſtino clarè fundatam, illam
abſolutè poteſt tenere & docere, non reſpicien-
do ad ullam Pontificis Bullam*. Non reſpi-
ciunt enim verò Acephali nè Tridentinam
quidem Synodum, aut Scripturas, niſi ut
pravis interpretationibus corrumpendo, ad
ſuam quamtumvis contrarias, & reluctan-
tes ſententiam detorqueant.

Ad hoc itaque reducitur tota præſens
de mente Auguſtini controverſia, num
adæquata ſit humanorum actuum in *charita-
tem*, & *cupiditatem* diviſio: ſive an in omni
amore ſit aut *Sancta Dei fruitio*, aut damna-
bilis *fruitio creaturæ*. Affirmant adverſarii:
nos

nos pernegamus: verborum illi corticem pto ſe avidè arripiunt, nos nucleum, ſeu intimum S. Doctoris ſenſum, pluribus ab eo locis teſtatiſſimum, Eccleſiæ catholicæ vindicamus. Examinis initium ducendum à *charitatis*, & *cupiditatis* definitione. L. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 10. *Charitatem voco motum animi ad fruendum Deo propter ipſum, & ſe, atque proximo propter Deum; Cupiditatem autem motum animi ad fruendum ſe & proximo, & quolibet corpore non propter Deum.* Lib. 1. de Doctrina Chriſtiana cap. 4. *Eâ re frui dicimur, quæ nos non ad aliud referenda per ſe ipſam delectat: uti eâ re, quam propter aliud quærimus: frui eſt amore alicujus rei inhærere propter ipſam; uti autem, quod in uſum venerit, ad id quod amas, obtinendum referre.*

Duo hic potiſſimùm errores debellandi fuere Auguſtino; primus philoſophorum conſtituentium vitam beatam ſive in virtutibus, ſive in voluptatibus, aut rebus aliis Deo inferioribus: alter error Pelagianorum appellantium actus bonos, ubicumque officium bonum eſſet; de finis bonitate aut malitia non ſoliciti. Contra priores Auguſtinus Sermone 13. de Verbis Apoſtoli: *Dicebat Epicurus: Beatus cujus eſt in fructu voluptas carnis ejus: dicebat Stoicus: Imò beatus, cujus eſt in fructu virtus animi ejus: dicebat Apoſtolus: Beatus, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus.* Contra Stoicos ſimul, & Pelagianos dicitur lib. 19. de civitate, cap. 25. & 26. *Licet à quibuſdam tunc veræ atque honeſtæ putentur virtutes, cùm referuntur ad ſe ipſas, nec propter aliud expetuntur, etiam tunc inflatæ, ac ſuperbæ ſunt; & ideo non virtutes; ſed vitia judicanda ſunt. Sicut enim non eſt à carne, ſed ſuper carnem quod carnem facit vivere: ſic non eſt ab homine; ſed ſuper hominem, quod hominem facit beatè vivere .... quocirca, ut vita carnis anima eſt; ita beata vita hominis Deus eſt.*

5 Quiſquis, ut fruatur creaturis, præcepta Dei tranſgreditur, cenſetur Deum creaturis poſtponere, atque in his, non in Deo ſuam imprudens beatitudinem collocare. Contra hanc mortalium dementiam Auguſtinus in ſecundam partem pſalmi 32. concione 2. *Avarè quid inhias cœlo, & terræ? melior eſt qui fecit cœlum & terram: ipſum viſurus es, ipſum habiturus es; beata gens, cujus eſt Dominus Deus eorum. Hoc ama, hoc poſſide: ipſe ſit hæreditas noſtra, poſſeſſio noſtra. An fortè temere dicere poſſumus, faciendo nobis Deum poſſeſſionem, cùm ſit Dominus, cùm ſit Creator? Affectus eſt deſiderii, & dulcedo ſpei.* Vel hinc pateſcit, Auguſtini mentem non eſſe, quòd *cupiditas*, quæ *fruitio creaturæ* eſt; & *charitas*, quæ fruitio Creatoris, conſtituant adæquatam omnis noſtri amoris liberi diviſionem. Amor ſcilicet ſpei etiam laudabilis, & ſalutaris eſt, ab Auguſtino tantopere inculcatus.

Nè verò exiſtimes, ſolam commendari ſpem à charitate, inter virtutes theologicas principe, imperatam, laudatur etiam ſpes charitate prior, utpote ad eandem diſpoſitio lib. de catechizandis rudibus cap. 17.
„ Qui propter beatitudinem ſempiternam,
„ & perpetuam requiem, quæ poſt hanc
„ vitam ſanctis futura promittitur, vult
„ fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem
„ æternum cum Diabolo; ſed in regnum
„ æternum intret cum Chriſto; verè
„ ipſe Chriſtianus eſt, cautus in omni ten-
„ tatione, ne proſperis rebus corrumpatur,
„ & nè frangatur adverſis .... in tribula-
„ tionibus fortis, & patiens; qui etiam
„ proficiendo perveniet ad talem animum,
„ ut plus amet Deum, quàm timeat
„ gehennam: ut, etiamſi dicat illi Deus;
„ utere deliciis carnalibus ſempiternis, &,
„ quantum potes, pecca, nec morieris,
„ nec in gehennam mittêris; ſed mecum
„ tantummodo non eris, exhorreſcat, &
„ omnino non peccet: non jam, ut in illud,
„ quod timebat, non incidat, ſed nè illum,
„ quem ſic amat, offendat. „ Vides hic ſpem, & timorem, etiam ante charitatem velut utiles ad eam præparationes ab Auguſtino prædicari.

Rurſus in Pſalm. 72. *Factum eſt cor caſtum: gratis jam amatur Deus: non ab illo petitur aliud præmium .... Si aliud dilexeris, non erit caſtus amor .... Nondum inhæres per præſentiam: inhære per ſpem:* Ecce iterum ſpem, Auguſtino Judice, non ſolùm innoxiam; ſed etiam ſalutiferam.

6 De timore quoque ſervili, atque adeò non liberali, non *caſto*, ut Auguſtini phraſi utar; *bono* tamen, & *utili*, loquitur in pſalm. 127. *Ille timor nondum caſtus præſentiam Domini, & pœnas timet; timore facit quidquid facit: non timore amittendi bonum illud; ſed timore, patiendi illud malum: non timet, nè perdat amplexus pulcherrimi Sponſi; ſed timet, ne mittatur in gehennam: bonus eſt & iſte timor, & utilis, etſi nondum caſtus,* qualis jam memoratus eſt in Sponſa, nè privetur amplexibus Sponſi.

Ibid. *Timor caſtus exclamaret, & diceret: unam petii à Domino: vide, quomodo ardeat timor iſte caſtus, timor verus, timor ſincerus: unam petii à Domino, hanc requiram, quid? Ut inhabitem in Domo Domini per omnes dies vitæ*

Digitized by Google

vitæ æternæ. Quid ſi propter terrenam felicitatem? Audi quid ſequatur: propter contemplationem Domini. Amorem ſpei ubique ingerit Auguſtinus, duos etiam timores, caſtum unum, alterum non caſtum quidem; ſed tamen *bonum*, & *utilem*. Ex tribus autem actibus nullus cupiditatis noxiæ, aut propriè dictæ charitatis eſt.

Lib.83. quæſtionum cap.36. *Charitatis venenum eſt ſpes adipiſcendorum, aut retinendorum temporalium .... eſt autem cupiditas amor adipiſcendi, aut retinendi temporalia ... Perſuadendum eſt fidelibus, quid interſit inter duos homines veterem, & novum, exteriorem & interiorem, terrenum & cœleſtem; id eſt, inter eum, qui bona carnalia, & temporalia, & eum, qui ſpiritualia, & æterna ſectatur.* Neque in timore gehennæ, neque in amore ſpei amantur bona temporalia, atque ita non reperitur definita ab Auguſtino cupiditas; etſi autem amantur æterna ac cœleſtia, hactenus tamen non eſt charitas.

In pſalm.120. *Quando facis bonum opus, propter vitam æternam fac; Nam ſi opus bonum feceris, ut terrena tibi abundent, ſcit ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua: noli facere niſi propter vitam æternam. Si ideo facis, ſecurus eris; hoc enim mandavit Dominus.*

In pſal.118. concione 2. *Putabat Diabolus, quòd in Deo colendo vir juſtus* (Jòb) *cor inclinatum haberet in avaritiam, & causâ emolumenti, vel utilitatis rerum temporalium, quibus eum ditaverat Dominus; velut mercenarius pro tali mercede ſerviret. Si ergo cor non habeamus inclinatum in avaritiam, Deum non colimus, niſi propter Deum, ut ſui cultûs ipſe ſit merces.*

Sermone 19. de Verbis Apoſtoli: *Ecce propter quam viſionem fac bonum: Ecce propter quam viſionem noli facere malum.* Qui Dei viſionem deſiderat, & propter hanc retributionem cum Davide inclinat cor ſuum ad faciendas juſtificationes Dei, & vitanda peccata, non habet cor inclinatum in avaritiam, in *bona terrena, & temporalia*; ſed in cœleſtia, & æterna; in Deum ipſum viſione poſſidendum. Hac intentione ſecuros nos eſſe jubet Auguſtinus, à Pſalte Regio edoctus.

Verùm Queſnellus utroque, ſi non ſapientior, ſaltèm rigidior, fidem, timorem, ſpem theologicam, ſi à charitate præſcindendo ſejunxeris, ut generationis ordine juxta doctrinam Sancti Thomæ, & Eccleſiæ præcedunt, vitiis annumerat, quæ hominem non ad juſtitiam diſponant, ſed fruitionis illicitæ cupiditate corrumpant, atque condemnent. Qua verò arte, quibus præſtigiis Queſnellus in actibus fidei, timoris, ac ſpei theologicæ ſinè charitate, detegit *amorem adipiſcendi, aut retinendi temporalia* in his verbis, quibus ab Auguſtino *Venenum charitatis cupiditas* definitur?

7 In ipſis quoque virtutum moralium juſtitiæ, temperatiæ, caſtitatis, miſericordiæ actibus, à charitate non imperatis, quomodo Queſnellus ſemper cupiditatem, ſive *amorem concupiſcendi, aut retinendi temporalia* reperiat, non aſſequor; neque aſſequeretur Doctorum præſtantiſſimus Auguſtinus, qui epiſtola 130. Polemonis gentilis continentiam vocat *Donum Dei*. Similiter Romanos veteres *juſtitiâ* & cæteris *actibus ſtrenuis promeruiſſe à Deo imperium*, docuit lib. 5. de Civitate cap. 12. Quapropter Auguſtino impietatem affingit, aut inſaniam, quiſquis eum cupiditatis infamiam aſperſiſſe ait omnibus prorſus humanis actibus deliberatis, quos non imbuerit divina, & propriè dicta *charitas*. Quid enim magìs à Divinis perfectionibus alienum, quàm Authorem eſſe, laudatorem, remuneratorem munificum *cupiditatis*? Talis blaſphemiæ Doctorem ſtatuere Auguſtinum gravis in virum ſanctiſſimum juxta ac ſapientiſſimum contumelia eſt. Denique atrox calumnia eſt, in omnes homines, vitium eis cupiditatis impingere, quoties virtutum moralium exercent opera non ex amore Dei benevolo, de quo nulla incidit cogitatio.

Non Auguſtinus, ſed ſpurii ejus diſcipuli, refragantibus Scripturis, Summis Pontificibus, Patribus, Scholaſticis, mortalium genere univerſo; rationis etiam naturalis lumine repugnante, cupiditatem ſive, ut Auguſtinus definit, *amorem adipiſcendorum, aut retinendorum temporalium* inveniunt, ubi omnia apparent amori iſti maximè contraria. Inveniunt ſcilicet, aut invenire ſe ſimulant in omni eleemoſyna, in omni redditione depoſiti, in omni ſolutione debiti, in omni adminiſtratione juſtitiæ, in omni protectione innocentis, in omni conſolatione afflicti, in omni adjutorio viduarum, & orphanorum, quoties hæc ſive à Gentilibus, ſive à Judæis, hæreticis, ſchiſmaticis, charitatis expertibus præſtantur; quoties etiam à Fidelibus, & juſtis ex inferioris virtutis imperio, quàm charitatis. Quæ novitas cùm omnium judicio abſurdiſſima ſit, & exploratiſſimis Auguſtini ſenſibus contraria; patet, nullo modo admittendam, velut adæquatam humanorum actuum diviſionem in charitatem, quæ virtus theologica eſt, & oppoſitam ei, ac noxiam cupiditatem.

De iis ſcilicet ſolis actibus loquitur ſan-

ctus,

ctus, quibus finis ultimus eligitur, vel qui ex finis illius intentione procedunt. Quemadmodum enim ab omni homine finis ultimus ſtatuitur Deus, vel creatura, & res alterutra ipſi beatitudo eſt, omnis ex alterutra intentione dimanans actio rectè dicitur eſſe cupiditas, vel charitas. Quæ, ut procul dubio doctrina ſana eſt, & ſententiæ Auguſtinianæ imprimis congrua explicatio; non tamen excludit alias plurium Scholaſticorum, etiam Eminentiſſimi Aguirre, qui charitatem accipiunt latiùs pro omni quoque bono opere, quòd ſponte ſua, dum nullâ pravâ hominis intentione à Deo avertitur, in eum tendit, ut finem ultimum, quem præcipuum habuit authorem.

8 Indicandus hìc ſupereſt error graviſſimus, imò apertè hæreticus, quem adverſariorum ſive malitia, ſive ignorantia craſſa nobis ingerit: ſi enim, ut ipſi contendunt, adæquata ſit actionum omnium liberarum, in charitatem, & cupiditatem penès Auguſtinum diviſio, neceſſe eſt, omnia eſſe peccata mortalia, quæ charitas non ſunt, ſive formaliter, ut ſchola loquitur, ſive virtualiter, propter charitatis imperium. *Cupiditas* enim, ut ab Auguſtino ſuperiùs definitur, eſt *Motus animi ad fruendum ſe, & proximo, & quolibet corpore non propter Deum*: unde in objecto textu rectè dicitur *corrumpere fruentem*: velle autem frui creaturâ, juxta ſignificationem propriam, eſt ponere in ea ultimum finem, quæ indubiè perverſitas eſt lethifera. Quare S. Bonaventura in 2. diſtinct. 42. art. 2. quæſt. 1. *Ad illud, quod objicitur, quòd amor venialis peccati eſt amor fruitionis, dicendum quòd falſum eſt, ſecundùm quod frui accipitur propriè, videlicet quieſcere in aliquo tanquam in fine ultimo. Si ergo quæras, utrum ſit uſus, vel fruitio, dicendum quòd nec eſt uſus, nec fruitio; ſed abuſus.*

De uſu paulò alirer loquitur S. Thomas; ſed de fruitione convenit cum Seraphico contra Queſnellum quæſt. 7. de malo art. 10. ad 4. *dicendum quòd ille, qui peccat venialiter, non fruitur creatura, ſed utitur.*

Et in 4. diſt. 31. quæſt. 2. art. 3. ad 3. poſtquam aſſeruerat, quòd utens Matrimonio propter delectationem, peccet venialiter, ſubjungit: *dicendum, quòd, quamvis delectationem non referat actu in Deum; tamen non ponit in ea ultimum finem .... & ideo non oportet, quòd creaturâ fruatur; ſed utitur creaturâ propter ſe; ſe autem habitualiter propter Deum.*

Denique in hoc conſentiunt inter ſe ſcholarum omnium Theologi, quòd frui proprie creaturâ, ſeu ponere in ea ſuam beatitudinem, & finem ultimum, ſit contemptus Dei, & crimen æternis dignum ſuppliciis, quod de actu quolibet, qui charitas non eſt, aſſerere non video quomodo quis ſinè hæreſi poſſit. Sic reducitur proſcriptus à Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII. articulus 20. *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale; ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.* Sic actus fidei, ſpei, & quicunque alii ad charitatem diſponentes eſſent peccata gravia, & lethifera, quod quantùm Tridentino Concilio, & Scripturis clariſſimis repugnet, ſatìs exploratum eſt.

CAPUT XV.

Non favent Queſnello Concilium 2. Arauſicanum, SS. Fulgentius, & Proſper.

1 ARauſicanum 2. can. 17. *Fortitudinem*, inquit, *Gentilium mundana cupiditas; fortitudinem autem Chriſtianorum Dei charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris, non per voluntatis arbitrium; ſed per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Subſcribo difinitioni Concilii. Sed velim adverſarius oſtendat, quâ inde concludatur deductione legitimâ: *Non eſſe niſi duos amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcantur; amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amorem, quo nos ipſos, ac mundum diligimus: qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum ſit malus.* Non enim actus quilibet fortitudo eſt, neque hæc, præſertim ad pietatis opera, in ipſa ſtatim infunditur origine; ſed multis paſſim diſpoſitionibus, & bonis actibus comparatur.

Sit igitur Chriſtianorum fortitudo ad pietatis actus arduos ſita in charitate; ideone ad ipſam charitatem non requiritur prævia fides, ſpes, & aliarum ſeries diſpoſitionum? Vel enim de charitatis habitu ſermo eſt, vel de actu; habitus adultis non infunditur ſinè præparatione in variis bonis actibus conſiſtente, ur docet Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6. Infuſus quoque infantibus per Baptiſmum ſe ipſo non ſatìs roboris præſtat, ut baptizatus, ubi ad uſum rationis venerit, ad quælibet ſtatim religionis, & pietatis opera expeditus habeatur, & fortis. Inſtructione ad hoc opus eſt, labore non levi, neque paucorum exercitatione operum.

Sed quoniam de actuali charitate apparet diſceptatio, actus ille fidem ſaltèm præexigit, & ſpem, quæ, ut patet, neque ex charitate naſcitur, neque cupiditas eſt, ne-

que ullo inquinata delicto. Sed neque charitatis fortitudo ad opus quodlibet bonum, & quantumlibet facile neceſſaria eſt; aliàs nullus Gentilis, Judæus, hæreticus, vel ſchiſmaticus, quos conſtat charitate deſtitui, poſſet umquam dare eleemoſynam vel minimam pauperi ex motivo miſericordiæ, ſolvere debitum ratione juſtitiæ, abſtinere ab ebrietate ex amore remperantiæ. Novitas iſta manifeſtæ nimiùm repugnat rationi, Auguſtino, & cæteris Patribus; Scripturis quoque, & totius Eccleſiæ ſenſui.

Sit itaque Chriſtianorum fortitudo charitas, Gentilium fortitudo cupiditas; ſed, ut non omnia infideles agunt infideliter, & ex cupiditate, ita non omnia fideles bona agunt fortitudine charitatis. Cùm Polemonis gentilis continentia *DONUM DEI*, etiam juxta Auguſtinum fuerit, non potuit eſſe vitioſa cupiditas, aut ex cupiditatis oriri fortitudine: non fuit etiam charitas, neque ex charitatis fortitudine dimanare potuit, quâ Polemonem caruiſſe conſtat, etiam teſtimonio Auguſtini epiſtola 130. Ex eodem notiſſimum eſt, *primorum Romanorum juſtitiam, & actus ſtrenuos, quibus à Deo promeruerunt imperium*, lib. 5. de Civitate cap. 12. cupiditatem non fuiſſe, utpote quæ à Deo juſto ſupplicium mereretur, non præmium; opera autem illa tribuere Chriſtianorum fortitudini, quæ charitas eſt, caverint adverſarii, nec pateretur veritas.

2 Detrahunt quoque plurimum famæ probatiſſimorum Patrum, dum eos plurium damnatorum in Bajo dogmatum authores faciunt, aut patronos. Si enim omnia opera infideliun ſint cupiditas, & Chriſtianorum bona, vel innoxia neceſſariò ſint charitas, vel ex ejus proficiſcantur fortitudine, ſeu imperio, reviviſcit Bajana Propoſitio 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*. Et 38. *Omnis actio creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne probibetur; aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur.* Multos alios errores à Sede Apoſtolica ante CLEMENTIS XI. tempus damnatos vide cap. 4., quos omnes præſentis objectionis temeritas reſuſcitat, Arauſicani Concilii iniquiſſimè abutens authoritate.

Eandem neceſſe eſt adverſarius opponat Tridentino ſeſſ. 6. cap. 6., ubi præparationis modus, & ordo deſcribitur, quo procedere ſolet peccatoris adulti juſtificatio, initium ducendo à fidei, timoris, ſpei actibus, quibus diſponimur ad dilectionem, & *eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agere oportet*. Nonnè ſacrilegum eſt aſſerere ad charitatem, quæ Chriſtianorum fortitudo eſt, diſponi homines per cupiditatem, quæ fortitudo eſt Gentilium; neque aliam dari actionem mediam, quæ neque charitas illa ſit, neque cupiditas?

Sit itaque charitas fortitudo Chriſtianorum, ſit propria eorum virtus; ſed non ſola. Ita Doctor Angelicus 2. 2. quæſt. 23. art. 1. arg. *Sed contra*, ait: *Tria commendat Apoſtolus: manent autem fides, ſpes, charitas, tria bæc; major autem borum eſt charitas: etſi in charitate includantur duo illa præcepta; major tamen dicta eſt eſſe, non ſola. De fide igitur nobis quàm multa mandata ſunt, quàm multa de ſpe!* Nè verò autumes, fidem, & ſpem imperari neceſſariò à charitate, monet 1. 2. quæſt. 62. art. 4. *Oportet, quòd ordine generationis fides præcedat ſpem, & charitatem*. Ipſam quoque fidem præcedere ſolent deliberationes innocuæ, & diſpoſitiones ex gratia procedentes, inter quas eſt affectus piæ credulitatis, ſeu voluntatis imperium, quo intellectus, auxiliante gratiâ, ſubmittitur in obſequium fidei. Ita Theologi omnes Catholici contra Janſeniſtas, quibus *Fides eſt prima gratia, & ſons omnium aliarum*, ut libertas fidei, & indè conſequens ejus moralis bonitas, & laus maxima deſtruatur.

3 Denique, quis, niſi novitatis ſpiritu inſaniens, cupiditatis arguet omnes omnino juſtitiæ, miſericordiæ, temperantiæ, caſtitatis, prudentiæ, fortitudinis, manſuetudinis actiones, quoties intentionem ſibi non præfixerint charitatis? Evidens eſt, in ſcopum iſtum charitatis, vel etiam cupiditatis, non collimaſſe Gentiles, & impios, de quibus Auguſtinus lib. de ſpiritu, & litera cap. 26. ait *Ipſi bomines erant, & vis illa naturæ inerat illis, qua legitimum aliquid anima rationalis, & ſentit, & facit: &, ſicut non impediunt à vita æterna juſtum quadam peccata venialia, ſinè quibus bæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nibil proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi bominis invenitur.*

Legitimum iſtud, quod in Gentilibus anima rationalis & ſentit, & facit, illa bona opera neque proveniunt à Chriſtianorum fortitudine, quæ charitas eſt, utpote à Gentilibus remota; neque à propria ipſis naſcitur fortitudine, quæ eſt cupiditas; arbor enim mala fructus bonos facere non poteſt.

Iterum Auguſtinus lib. 1. de peccatorum meritis cap. 22. *Unde ſit, ut bomo ab ineunte ætate .... ad virtutes cæteras provectior, aptiorque conſurgat; & tamen eo loci ſit, ubi ei*

ei prædicari gratia Chriſtiana non poſſit? Is itaque Chriſtianorum fortitudine, ſeu charitate nondum pollens, *ad virtutes cæteras provectior, aptiorque* non provehitur cupiditate, quæ fortitudo gentilium eſt. Undenam autem *ad virtutes cæteras*; morales ſcilicet, à fide, ſpe, charitate Chriſtiana diſtinctas, tantum ei roboris eſt? Jam edocuit Auguſtinus: *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat illis, qua legitimum aliquid anima rationalis, & ſentit, & facit*; accedente ſaltèm Dei auxilio, ſive ſupernaturalis, ſive naturalis ordinis ſpeciali.

Charitas igitur fortitudo Chriſtianorum meritò appellatur, quia ipſis propria, non gentilibus communis eſt: legem implet, adverſis non frangitur, *omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet* 1. Cor. 13. Sic & propria gentilibus cupiditas, eorum fortitudo eſt; quia vires & ſtimulos ad peccandum ſuppeditat acriores; non quòd ſinè cupiditate voluntas hominis ad malum non ſufficiat; cùm & primis hominibus, etſi nullo cupiditatis ſtimulo intus pulſarentur, peccatum Dæmon perſuaſerit: Sic etiam non omnis boni operis poteſtas homini adempta eſt, ſimul atque defecerit charitas; etſi hæc præcipuum adversùs vitia præſidium ſit, & bonorum operum, atque omnis juſtitiæ firmamentum.

4 Non magis obeſt nobis S. Fulgentius ad Monimum cap. 18. dicens: *Voluntas porrò creaturæ rationalis ſinè qualicumque amore non poteſt eſſe: nec ſic poteſt diligere, ut amorem ſuum non velit ad aliquid religare; quæ inter Summum bonum, à quo creata eſt, & infimum bonum, cui prælata eſt, medio quodam loco poſita, profectò aut in infimo bono neceſſe eſt miſerabiliter jaceat, aut in Summo bono veraciter, feliciterque requieſcat.*

Subdolè prætermittit adverſarius quod ſequitur: *quodam etenim amore rapitur, ſeu cùm obedientiâ ſublevatur, & Creatori bono bene ſubjicitur: ſive cùm ſuperbiâ deprimitur, ut creaturæ bonæ malè dominetur.* Iſtud nempe, quod adverſarius ſupprimit, ſatis indicat, non de actu quolibet, ſed de amore paſſim dominante ſermonem Fulgentio eſſe. Veriſſimum ſcilicet eſt, in quolibet homine amorem aliquem prævalere, aut creatoris, aut creaturæ: nullum inter utrumque ſtatum eſſe medium: aut miſerabiliter quemlibet jacere in bono infimo, aut veraciter feliciterque requieſcere in bono Summo.

De ſingulis autem actionibus intelligi id non poſſe liquet ex ipſa S. Patris additâ ratione; *quodam etenim amore rapitur, ſeu cùm*

obedientiâ ſublevatur, & creatori bono bene ſubjicitur; ſive cùm ſuperbiâ deprimitur, ut creaturæ bonæ malè dominetur. Clarum eſt, non ſingulis actibus hominem quemlibet ſive fidelem, ſive infidelem amore rapi, & ſublevari obedientiâ ac ſe ſubjicere Creatori, aut deprimi ſuperbiâ, ut creaturæ bonæ malè dominetur: quoties enim ſive fidelis, ſive infidelis ſolvit debitum, depoſitum reddit, miſeretur pauperis: cùm amat, honorat parentem, nihil de Deo cogitans, aut debitâ ei obedientiâ, non propterea neceſſe eſt in ſingulis illis actibus ſuperbiam occurrere, & dominatûs ambitionem. Iſtud evincit omnium mortalium experientia, adſtipulantibus Scripruris, Patrum, ac Pontificum variorum definitionibus, quas damnato oppoſitas articulo vidimus totâ hactenus contra eum diſſertatione.

Ipſe ſe Fulgentius tum hìc, tum alibi ſatis ab erroris ſuſpicione liberat; ut, cùm libro de Incarnatione, & gratia cap. 26. ait: *Quòd ſi quibuſdam cognoſcentibus Deum, nec ſicut Deum glorificantibus cognitio illa nihil profuit ad ſalutem, quomodo potuerunt hi juſti eſſe apud Deum; qui ſic in ſuis moribus, atque operibus bonitatis aliquid ſervant, ut hoc ad finem Chriſtianæ fidei, charitatiſque non referant? quibus aliqua quidem bona, quæ ad ſocietatis humanæ pertinent æquitatem, ineſſe poſſunt; ſed quia non charitate Dei fiunt, prodeſſe non poſſunt.* Ut deteſtabile vitium eſt ſuperbia, qua homo nolens per obedientiam ſubjici Deo, deprimitur, ut creaturæ bonæ malè dominetur; non potuit illud à S. Fulgenrio inter *bona opera* numerari, neque *ad ſocietatis humanæ pertinet æquitatem*: eadem tamen bona opera non *naſcuntur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, ut ad damnati dogmatis patrocinium requiritur: nèque per illa homines *in ſummo bono veraciter, feliciterque requieſcunt.*

Perſpicuum igitur eſt, Fulgentium non docere, quòd homo quilibet, ſeu fidelis, ſeu infidelis per actiones ſingulas, aut miſerabiliter jaceat in bonò infimo, aut in ſummo bono veraciter, feliciterque requieſcat. Adde, quòd *miſerabiliter jacere* in bono infimo peccatum deſignet lethiferum, quod nè adverſarii quidem palàm agnoſcere auſi fuerint in omnibus actibus, qui ad Deum charitate non referuntur; etſi ex eorum id ſequatur errore, cujus abſurdiſſima, & prorſus ineluctabilia profiteri publicè conſectaria erubeſcunt.

5 Fruſtrà quoque ſubſidium errori petitur ex S. Proſpero libro ſententiarum ſen-

tentia 221. de duabus civitatibus. *Duas inquit ſanctus, in toto mundo civitates faciunt duo amores: Jeruſalem facit amor Dei: Babyloniam amor ſeculi: interroget ergo ſe quiſque quid amet; & inveniet unde ſit civis.* Patet iterum, non de actione qualibet, ſed de amore paſſim in hominibus prædominante ſermonem eſſe; non enim Jeruſalem, vel Babyloniæ civem facit quævis actio; ſed habitus, vel amor prædominans: quis nempe etiam juſtus, & ſanctus non prætermittat ſubinde actionem aliquam referre in Deum; ideone ſtatim cœleſti Hieruſalem excluditur, Babyloniam relegandus? aut cujuſcumque actûs in Deum relatio, & amoris initium ſtatim civem facit Jeruſalem, etſi infamibus aliàs coopertum criminibus, Babylonicæ addictum hactenus confuſioni?

Procul ab utraque novitate abeſt S. Proſper, qui libro contra Collatorem cap. 26. ait: *Natura humana, cujus creator eſt Deus, etiam poſt prævaricationem manet ſubſtantia, manet forma, manet vita, & ſenſus, & ratio, cæteraque corporis, atque animæ bona, quæ etiam malis vitioſiſque non deſunt; ſed non in illis veri boni perceptio eſt, quæ mortalem vitam honeſtare poſſunt; æternam conferre non poſſunt.* Quæ verba expendens Cardinalis Bellarminus lib. 5. de gratia, & libero arb. c. 9. monet: *Nota illud HONESTARE; non enim peccata, ſed ſolæ virtutes vitam noſtram honeſtare poſſunt.* Porrò virtutes illæ, quæ malis, vitioſiſque non deſunt, & mortalem quidem vitam honeſtare poſſunt, æternam minimè conferre; neque ſunt amor Dei, ut patet, neque amor ſeculi; aliàs neque *bona* eſſent, neque *virtutes*; ſed mala, & vitia. Dantur itaque in ſententia Proſperi actiones deliberatæ mediæ inter amorem ſeculi pravum, pertinentem ad Babyloniam, & amorem Numinis ſpectantem ad Jeruſalem. Ad hanc referri nequeunt ulla infidelium opera, vel virtutes, ut omnibus indubitatum eſt; ad Babyloniam tamen ſeu peccatorum farraginem eas rejicere nefas eſt, propter trium Pontificum contra Bajum definitiones, & veritatem Scripturis Sacris, ac Patrum teſtimoniis firmatiſſimam.

Cui adſcribetur civitati obſtetricum Ægyptiarum erga Judæorum pueros miſericordia? Non Babyloni; aliàs non probata à Deo, & affecta præmio fuiſſet, ſed ſuppliciis: non tranſcribenda eſt cœleſti Jeruſalem; alioqui æterna mulieribus iſtis tabernacula, non perituras domos Divina juſtitia, & beneficentia deſtinaſſet.

Babylonici Regis Judæis præſtitum contra Tyrios ſubſidium, non dignum vituperio; ſed præmio temporali Deus ipſe declaravit; nec tamen in ſupernam Jeruſalem transferri potuit; quia ab infideli tum Principe, tum exercitu præſtitum, procul à ſtatu gratiæ, & charitatis exulavit.

Ninivitarum pœnitentiam, quæ tantopere in Scripturis, SS. Patrum voluminibus, & Tridentino Concilio celebratur, nemo auſus fuerit Babylonicæ damnare impietatis; neque tamen videtur uſque ad electorum perveniſſe Jeruſalem.

Cardinalis Lauræa opuſculo 3. de gratiis actualibus cap. 20. *Ninivitæ*, inquit, *gentiles erant; Idola colebant: Imperator erat Sardanapalus ex Saliano: in luxu, & ambitione vivebant, ait Lyranus, & pœnitentiam hanc egerunt; neque legitur quòd deſiterint eſſe gentiles. Igitur non ſemper, nec omnia infidelium opera ſunt mala.* Atque ita nec omnia à fine charitatis præſcindentia Babylonicæ condemnanda ſunt pravitatis. Quidquid autem ſit de aliquorum, & fortè plurium converſione etiam ad charitatem; evidens tamen eſt, illam non ſtatim à charitate duxiſſe initium; ſed à timore ſupplicii.

CAPUT XVI.

Gregorius Magnus Queſnello, & ejus Sociis minimè favet.

1 TEſtem contra nos citant adverſarii Gregorium Magnum qui libro 18. Moralium cap. 9. (apud me eſt cap. 8.) in illud Job *aut poterit in omnipotente delectari*: ſic animadvertit. „ Qui enim terrenorum amore vincitur, in „ Deo nullatenus delectatur. Eſſe quidem „ ſinè delectatione anima numquam poteſt: „ nam aut infimis delectatur, aut ſummis: „ & quanto altiori ſtudio exercetur ad „ ſumma, tanto majore faſtidio torpeſcit „ ad infima: quantoque acriore curâ inar- „ deſcit ad infima, tanto tepore damnabili „ frigeſcit à ſummis „ Hic ſiſtunt adverſarii: nos Gregorii ſententiam proſequamur. „ Unde Joannes Apoſtolus ſciens, in- „ ter ſpinas amorum ſæcularium, ſupernæ „ charitatis meſſem germinare non poſſe, „ priuſquam æterni amoris ſemina proferant, de audientium cordibus Sancta „ Verbi manus, amorum ſecularium eradicat, dicens: Nolite diligere mun- „ dum, neque ea, quæ in mundo ſunt; mox- „ que ſubjungit; Quia ſi quis diligit mun- „ dum, non eſt charitas Patris in eo; ac ſi aper-

„ apertè dicat; utrique ſe amores in uno
„ corde non capiunt, nec in eo leges ſu-
„ pernæ charitatis pullulant, in quo illum
„ ſpinæ infimæ delectationis necant: at-
„ que illas ex hac infima delectatione na-
„ ſcentes enumerat punctiones, dicens;
„ quia omne, quod in mundo eſt, concupi-
„ ſcentia carnis eſt, & concupiſcentia ocu-
„ lorum, & ſuperbia vitæ.... Delectari
„ ergo in Deo hypocrita non valet; quia
„ in ejus mente deſideria ſuperna non pro-
„ deunt, quam profectò ſpinæ terreni amo-
„ ris premunt. „

Hactenus Gregorius. Non divertamur à propoſita quæſtione: Damnatus articulus enuntiabat: *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Nomine amoris Dei hic intelligi amorem benevolentiæ certum eſt; quia hæc propria, & magis obvia amoris ſimpliciter dicti ſignificatio eſt, & omnes in eundem ſenſum circumſtantiæ conveniunt; nam Queſnellus, & ejus ſocii nomine amoris, & charitatis promiſcuè utuntur, quod ex ipſis quæ ſequuntur Propoſitionibus exploratum eſt. Sic Propoſ. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt* 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas.* Idem eſt in pluribus propoſitionibus, quæ ſequuntur. Denique hunc eſſe damnari articuli ſenſum proprium, obvium, & ab ipſo authore intentum, nullus etiam adverſarius negabit.

2 Nunc itaque ipſum conveniamus pro actibus primùm ſpei, qui à charitatis actu ſeparabiles ſunt æquè, ac ſpei habitus à charitatis habitu aliquando ſejungitur. Actus illi ſecundæ virtutis theologicæ dum ad charitatem quidem hominem diſponunt, ac proinde ab ea non profluunt; non tamen ſunt inter illos, qui à S. Gregorio reprehenduntur; quaſi per eoſdem animus *delectetur infimis, tepore damnabili torpeſcat à ſummis*, Imò cùm Deum ſibi optat tamquam ſummumbonum ſuum, ſummam ſuam beatitudinem, maximè *Deo delectatur*, non *vincitur amore rerum terrenarum*; ſed quanto acriori ſtudio talibus ſpei actibus exercetur, *tanto majore faſtidio torpeſcit ad infima*. Alieniſſimus itaque eſt S. Pontifex à damnato Queſnelli articulo, omnes amores, præterquam charitatis, ſeu benevolentiæ, inter vitia reputante.

Non minùs remotus Sanctiſſimus Doctor eſt ab accuſando amore, quo veritate à Deo revelatâ primùm delectatur, imperans intellectui aſſenſum firmiſſimum, qualis ad Divinam fidem requiritur; amor tamen iſte neque eſt charitas, neque ab ea naſcitur; ſed ad eam animum ducit ſolummodo, ac præparat.

A virtutibus theologicis deſcendamus ad morales; non tamen *ad infima*, quibus delectari prohibet Gregorius; ſed ad opera miſericordiæ, juſtitiæ, temperantiæ, caſtitatis; hæc etiam, ſuppoſitâ præciſione à motivo charitatis, non ſunt amores rerum ſæcularium, & infimæ delectationis ſpinæ, quæ charitatis meſſem à germinando, juxta Gregorium, impediunt; ſed ad germinandum potiùs diſponunt animum, dum gratiæ auxilio cliciuntur. Non illi amores ſunt, quos vetat Joannes Apoſtolus dicens: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt*: cujus dilectionis, & delectationis infimæ naſcentes punctiones poſt Joannem Apoſtolum Gregorius enumerat, dicens: quia *omne, quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*. Nihil horum convenit virtutum moralium actibus ſecundùm ſe, etiam præſcindentibus ab amore Dei omnia agente propter Deum.

Dantur itaque amores, & delectationes mediæ inter delectationes noxias infimorum, ſeu ſæcularium, quæ ſunt *concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*: inter illas, inquam, delectationes, & charitatis Divinæ dantur delectationes mediæ, & innocuæ; virtutum videlicet moralium; quæ, etſi ad excellentiam charitatis theologicæ non pertingant; ei tamen minimè adverſantur; ſed cum ea conſiſtere optimè poſſunt in eodem ſubjecto.

3 Itaque ex virtutum moralium motivo operantes non ferit hæc Gregorii exprobratio: *Delectari in Deo hypocrita non valet; quia in ejus mente deſideria ſuperna non prodeunt, quam profectò ſpinæ terreni amoris premunt*. Sed potiùs S. Pontifex, ſi viveret, adverſarios tamquam veros perſtringeret hypocritas, qui affectantes rigorem exoticum, omnia damnant præter charitatem; ipſi charitatis, uti & catholicæ fidei oſores notiſſimi. Non pateretur Doctor Sanctiſſimus, ſe in tot errorum à tot ſuis in Petri Cathedra ſucceſſoribus juſtiſſimè damnatorum patrocinium vocari. Errores illos à S. Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII. Alexandro VIII., (ut nihil dicam de Clemente XI.) damnatos recenſui capite 4. quibus omnibus involvere S. Grego-

go-

gorium fruſtrà hic adverſarius tentat; multiplicis quidem ſe calumniæ, & quodammodo blaſphemiæ reum conſtituens; ſed irrito pro reducendis erroribus conatu.

Adeò autem remotus eſt S. Gregorius à condemnandis virtutum omnium non naſcentibus à charitate actibus, ut homilia 27. in Evangelia ad illud Chriſti: *Hoc eſt præceptum meum* ſic enunciet: *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectum cognationis, & carnis; quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt; ſed aliud eſt, quod ſponte impenditur naturæ; aliud, quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiæ*. Ad quæ verba ſic obſervat Bellarminus lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 9. *Quòd ſi naturali dilectioni ſacra eloquia non contradicunt; certè ea dilectio nihil peccati continet, ac per hoc bona eſt moraliter; ſi quidem ſacra eloquia peccatis omnibus contradicunt*. Hæc tamen dilectio, ut patet, non naſcitur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, quod proſcriptus exigit articulus, ut actus quilibet à vitio immunis ſit.

Denique de amore ſpei à charitate diſtincto ſtatuit Gregorius non ſolùm licitum eſſe, ſed honeſtum, & utilem in lib. 1. Regum cap. 12. lib. 5. cap. 2. *Cui* (Deo) *in veritate ſervimus, quando ejus præcepta pro ſola ſuperna retributione perſicimus*: atqui iſtud eſt, quod Gregorius in objecta ab adverſariis ſententia vocat *delectari in Domino*; non autem *terrenorum amore vinci*, non *infimis delectari*: non iſtud eſt, *diligere mundum, & ea, quæ in mundo* ſunt; neque eſt *concupiſcentia carnis*, neque *concupiſcentia oculorum*, neque *ſuperbia vitæ*.

Rurſus per hunc amorem animus non *inardeſcit ad infima*, non *tepore damnabili frigeſcit à ſummis*; ſed quò *altiore ſtudio* in hoc *exercetur, tanto majore faſtidio torpeſcit ad infima*. Adeò ſpes non opponitur charitati, ut iſti *utrique ſe amores in uno corde optimè capiant*. Amor ſpei, ipſum eſt *ſupernum deſiderium* nihil continens *ſpinarum*, aut *punctionum*, quod impediat, nè *ſeges ſupernæ charitatis pullulet*; cùm potiùs, ut charitas pullulare poſſit, animum optimè diſponat.

4 Ita Queſnellus S. Gregorium, quem novitatis ſuæ ſuffragatorem ſperaverat, vel mentiens finxerat, adverſarium experitur, nullâ ſibi arte conciliandum. Sive enim illud, quod Gregorius ait, *eſſe ſinè delectatione animus nunquam poteſt, aut infimis delectatur, aut ſummis*, in rigore phyſico accipias; ſive, quæ magis veriſimilis mens Sancti Pontificis eſt, intelligas moraliter cum quadam latitudine, pro *fere numquam*, ſeu *quodammodo numquam*, delectatio non neceſſariò eſt vel vitioſæ cupiditatis, vel amoris benevoli erga Deum; cùm amor ſpei theologicæ inter utrumque medius ſit, uti & quicumque pius affectus erga fidem charitate prior, & ad eamdem diſponens: idem ſtatue de virtutum moralium actibus, præſertim dum ope gratiæ procedentes, non quidem à charitate imperantur; ſed ad eam animum præparant.

Hac itaque ratione ad Dei amorem referuntur, atque earum delectatio non inter mundanas, ſed cœleſtes, ſive ad beatitudinem conducentes numeratur. Imò qui virtutum moralium actus aliquos ſolis naturæ viribus, ſaltèm ſpeciali Numinis intrà naturæ ordinem concurſu elici poſſe exiſtimant, ut communiſſima Thomiſtarum fert ſententia, aſſentientibus Cardinalibus Aguirre, & Bellarmino, ac cæteris paſſim Scholaſticis contra pauciſſimos; agnoſcunt in iſtiuſmodi actibus relationem quamdam implicitam ad Deum, naturâ & ſponte ſuâ profluentem, ſi nulla contraria intentione, vel malâ circumſtantiâ impediatur.

5 Sic Bellarminus l. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 9. *Non eſt neceſſe, omnia referre in Deum explicitè; ſed ſatis eſt, ſi opus referatur in bonum finem proximum; tunc enim per ſe dirigetur in Deum, ut in ultimum finem. Sicut enim omne agens particulare agit in virtute primi motoris, ideſt Dei; ſic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimi finis. Alioqui nòn ſolùm infideles, ſed etiam fideles, & juſtiſſimi quique ſemper peccarent, cùm inter operandum de Deo non cogitant; ſed operantur, quia ratio dictat eſſe bonum, & faciendum; itaque, niſi apponatur circumſtantia finis mali, omne opus bonum morale per ſe refertur in Deum, etiamſi author operis id non cogitet, vel intendat*.

Eminentiſſimus Aguirre in theologia S. Anſelmi diſp. 130. ſect. 11. *Quemadmodum etiam in hoc ſtatu elevationis Deus exercet rationem principii, ſeu authoris, tum naturalis, quo ad effecta naturæ limitibus comprehenſa; tum ſupernaturalis quoad ſpectantia ad ordinem gratiæ; ita etiam exercet rationem finis ultimi naturalis, quoad priora effecta; ſupernaturalis autem quoad poſteriora. Quapropter, quemadmodum omnes actiones ex gratia profectæ, ſeu ex creatura rationali, quatenus informatâ per dona, & auxilia ordinis gratiæ, ex ſua ratione referuntur explicitè aut implicitè in Deum authorem, & finem ultimum ſupernaturalem: ita etiam omnes actio-*

actiones ordinis naturalis ex officio bonæ, & nullo ſiniſtro fine, aut circumſtantiâ vitiatæ, referuntur explicitè, aut implicitè ſaltèm in Deum ipſum, ut primum principium, & finem ultimum naturalem. Porrò explicita ordinatio contingit, cùm expreſſo actu intellectûs, & voluntatis ſaltèm virtualiter influente, referuntur in gloriam, & obſequium Dei; implicita verò, cùm eliciuntur ab homine ex fine honeſtatis moralis, & objectivæ ipſarum; ea quippe in ſe imbibit quaſi tranſcendenter intimum ordinem ad Deum, veluti ultimum finem naturalem totius honeſtatis moralis: in quo differt Deus ab aliis finibus ſolùm intermediis memoratis à Divo Thoma 1. 2. q. 1. a. 1. *& ultimis ſecundùm quid tantùm, ſive in determinato genere actionum.*

6 Quæ relationis implicitæ, eadem delectationis eſt ratio; ut non infimis, ſed ſummis delectari implicitè cenſeatur, qui delectatur virtutibus moralibus abſque ullâ circumſtantiâ malitiæ, qualis fuerat Stoicorum, qui in virtutibus beatitudinem, ac finem ultimum ſtatuêre: & idololatrarum, qui ad falſorum cultum, honoremque Numinum ſua dirigere ſolent virtutum officia. Remoto autem iſtiuſmodi, & quocumque alio fine perverſo, Infideles virtutum moralium opera exercentes, nequaquam cenſendi ſunt ſæcularibus, & infimis turpiter delectari; aliàs *omnia infidelium opera* eſſent *peccata, & philoſophorum virtutes vitia*, quod 25. articulo inter Bajanos à tribus olim Pontificibus damnatum eſt: & quidem confirmato recentiùs ab Alexandro VIII. anathemate, quando inter 31. propoſitiones confixit hanc ſeptimam: *Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare.* Quæ aſſertio nulli foret obnoxia cenſuræ, ſi in omnibus neceſſariò actionibus, quæ Dei dilectio non ſunt, neque ab illa natæ, reperiretur *infimorum delectatio* à ſanctiſſimo Eccleſiæ Doctore meritò reprehenſa; ſic & *revera peccaret, qui odio haberet peccatum ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu*; quod Alexander VIII. articulo inter 31. nono juſtiſſimè proſcripſit. Sic quoque *attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſſet bonus motus, ac ſupernaturalis*, quæ eſt propoſitio 15. ab eodem Alexandro Pontifice damnata.

Hunc, & plures alios errores tum ab eodem Chriſti Vicario, tum à tribus ejus olim prædeceſſoribus profligatos, adverſarii impingunt Sancto Gregorio, cujus verba contra notiſſimam ejus ſententiam, & veritatem catholicam interpretantur. Agnoſcendæ ſunt igitur actiones licitæ, quæ non ſunt explicita Dei dilectio, neque ab ea proveniunt. Tales conſtat, & jam oſtendi fuiſſe traditas à S. Gregorio; unde quod de neceſſaria in omnibus delectatione cœleſtium ex eo objicitur, non poteſt intelligi de neceſſitate perpetuâ amoris Dei, qualis in damnato Queſnelli articulo aſſeritur.

7 Et quidem quod ait S. Pontifex *numquam poſſe eſſe animam ſinè delectatione*, verum eſt in primis de habitu, etſi *numquam* accipiatur ſtrictiſſimè. Certum quippè eſt habitu vel peccati, vel juſtitiæ ſemper animum occupari, atque hoc ſenſu ſemper amare cœleſtia, vel mundana fluxa, vel æterna ſancta, & ſalubria, vel noxia & perverſa. Si autem de actibus ſermo fuerit, iſtud *numquam* in ſententia Gregorii accommodè, & moraliter accipiendum eſt. Modus ſcilicet loquendi ſacro, profanoque uſu receptiſſimus eſt, ut voces quædam univerſalitatem ſonantes ſenſu accipiantur accommodo, & morali. Sicut de muliere garrula dicitur, quòd numquam taceat: de vagabundo, quòd numquam in eodem conſiſtat loco: de libidinoſo, quòd numquam abſtineat à ſectandis voluptatibus: de avaro, quòd numquam non cogitet de coacervandis divitiis.

S. Thomas in Epiſtolam primam ad Theſſalonicenſes cap. 5. illud Apoſtoli *Sinè intermiſſione orate* notat ſimile eſſe dicto Chriſti *Lucæ* 18. *Oportet ſemper orare, & numquam deficere. Sed quomodo poteſt hoc eſſe? Reſpondeo dicendum eſt, quòd hoc poteſt eſſe tripliciter: primò, quòd ille ſemper orat, qui ſtatutas horas non prætermittit: ſimile habetur* 2. *Regum* 9. *Tu comedes panem in menſa mea ſemper.* Cornelius à Lapide illud Lucæ cap. 18. *Oportet ſemper orare, & non deficere* ſic interpretatur; *ſemper, id eſt frequenter, crebrò, ſtatis Eccleſiæ horis &c.* paulò ſuperiùs: *Dico ergo, τὸ SEMPER hic idem eſſe quòd ſedulò, perſeveranter, diligenter, aſſiduè, quantum per alia negotia licet, congruis temporibus.... Impoſſibile enim eſt, ut homo omni omnino tempore oret; nam aliquo tempore debet comedere, dormire, laborare &c.... Sic vulgò dicimus de valdè ſtudioſo; hic juvenis ſemper ſtudet, id eſt frequenter, & diligenter ſtudet. Ita Beda qui & myſticè addit SEMPER ORAT, QUI SEMPER SECUNDUM DEUM OPERATUR: & Gloſſa, SEMPER ORAT, QUI SEMPER BENE AGIT.* Alludere hìc videtur Chriſtus ad illud Eccleſiaſtici 18. v. 20. *Non impediaris ora-*

orare ſemper; quod ſecutus Apoſtolus in Epiſtola ad Epheſios cap.6. v.18. ait: *Orantes omni tempore*, & Theſſal.5. v.17. *ſinè intermiſſione orate*.

Hinc, & Cardinalis Bellarminus l.5. de gratia, & libero arbitrio cap.10. ad illam objectionem Geneſ.6. *Omne figmentum cordis humani tantùm eſt malum*: ait, „ Reſpondeo, ſcriptura hoc loco, & aliis plurimis, tribuit omnibus, quod convenit majori parti. Sententia igitur hujus loci eſt, majorem partem cogitationum, ſive præcipuum ſtudium hominum illius ſeculi fuiſſe malum. Quo ſenſu in eodem loco ſcribitur: *Omnis caro corruperat viam ſuam*: & tamen ibidem additur: *Noë vir juſtus fuit, atque perfectus*. Similes locutiones ſunt Pſalmo 1. *In lege Domini meditabitur die ac nocte*. Pſalm.3. *Benedicam Dominum in omni tempore*. Lucæ 18. *Oportet ſemper orare, & non deficere*. 1. Theſſ.1. *Sinè intermiſſione orate*. Joan.12. *Mundus totus poſt eum abit*. Quare S. Auguſtinus de unitate Eccleſiæ cap.12. Scribit, in ſacris literis ſæpe reprehendi omnes homines, cùm ſolos malos ſpiritus Sanctus reprehendere velit, & contra.

8 Ita pariter S. Gregorius, & alii Patres, dum videntur reprehendere actiones omnes non profluentes ex amore, tantùm intendunt redarguere actiones amori Dei contrarias, ſive fine elicitas perverſo. Aliàs ſequeretur manifeſta everſio Scripturarum, doctrinæ Auguſtini, & aliorum Patrum, atque ipſius S. Gregorii, Sanctorum Thomæ, Bonaventuræ, Saleſii, præterea Tridentini Concilii, definitionum plurium Pontificiarum; videlicet S. Pii V. Gregorii XIII., Urbani VIII., Alexandri VIII., ut totâ hac diſſertatione, maximè octo primis capitibus clariſſimè demonſtratum eſt.

Ex illa itaque adverſariorum ſententia, & Gregoriani textûs interpretatione ab inferis revocantur damnata pridem, & ſæpius dogmata, ſequunturque abſurda minimè levia, inter quæ eſt illud Bajanum: *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes philoſophorum ſunt vitia*. De quo ſic Bellarminus lib.5. de gratia, & libero arbitrio cap.9. *Secunda*, inquit, *ratio ducitur ab abſurdis*; *Nam ſi nullum opus bonum fieri poſſet ab infidelibus* (nullum niſi malum) *ſequeretur melius illis eſſe, remoto præcepto, bona opera ex objecto non facere, quàm facere; nam faciendo peccarent, non faciendo non peccarent. Itaque monendi eſſent infideles, nè facerent eleemoſynas, nè pacificarent diſcordes, nè imperitos docerent, niſi quando ex præcepto aliquo tenerentur. Hæc autem ſinè dubio abſurdiſſima ſunt*.

Denique cap.10. præſentis controverſiæ oſtendi, quòd damnatus error, atque adeò attributus ab adverſariis Gregoriano textui ſenſus, ſit lumini rationis contrarius, & omnem ſubruens religionem. Quæ non hæreſum monſtra peperit indiſcreta quorumdam ſacrorum textuum, univerſaliter ſonantium expoſitio!

Ex illo Chriſti apud Lucam cap.18. v.1. *Oportet ſemper orare, & non deficere*, colligebant alii, orandum omni tempore, & numquam laborandum.

Ex illo Pſalmi 13. *Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum*, deduxere recentiores Hæretici, omnia opera, etiam juſtorum eſſe peccata.

Ex illo Chriſti apud Matth. cap.7. *Non poteſt arbor mala bonos fructus facere*, juxta novos, & minimè recipiendos interpretes ſequitur: *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt; & in omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti CUPIDITATI*, quæ ſunt propoſitiones à 3. olim Pontificibus damnatæ Conſtitutione: *Ex omnibus afflictionibus &c.*

Stet itaque regula à nullo ſano interprete rejicienda, ſenſum non univerſalem; ſed accommodum locutionibus ſacris tribuendum eſſe, quoties abſurda, & ipſius ſacri ſcriptoris ſententiæ aliunde notiſſimè contraria ſequerentur, ut ſecutura in caſu objectionis argumentis plurimis, & ineluctabilibus toto decurſu præſentis controverſiæ oſtenſum eſt. Prætereo, quòd non omnis actus liber propriè delectatio ſit, ut timor ſuppliciorum, odium peccari, dolor de commiſſo, & ſimiles affectiones animi, quibus mala fugimus, & averſamur. Veriſſima autem, & prorſus ſana Gregoriani textûs, & ſimilium interpretatio eſt, ſemper eſſe delectationem habitualem terrenorum, aut cœleſtium, ut nullus detur hominis ſtatus medius peccatum inter, & juſtitiam.

Deinde ſemper eſt in homine rationis compote amor prædominans cœleſtium, vel mundanorum; ſed ita, ut *ſemper* ſenſu accommodo accipiatur, non rigido de omnibus momentis temporis, vel de actionibus prorſus omnibus, ut de orationis non perpetuæ neceſſitate ſuperiùs ex Angelico, & aliis notavi ad illud Chriſti *Oportet ſemper orare, & non deficere*. Quæ hactenus deduximus, diſſolvendæ etiam objectioni proximæ aptiſſima ſunt.

CA-

CAPUT XVII.

Non conſentit adverſariis S. Leo, ſed manifeſtè opponitur.

1 EXultant adverſarii laciniâ ex S. Leonis Homilia 5. de jejunio menſis ſeptimi, ubi caput ſecundum ſic concluditur: „ Falſæ profeſſionis imagine utimur, ſi cujus nomine gloriamur, „ ejus inſtituta non ſequimur; quæ utique „ nobis oneroſa non eſſent, & ab omnibus „ nos periculis liberarent, 'ſi nihil aliud, „ quàm quod amandum jubetur, amaremus. (Tum ſtatim capite 3.) Duo namque amores ſunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diverſæ qualitatibus, ſicut dividuntur authoribus. Rationalis enim animus, qui ſinè dilectione eſſe non poteſt, aut Dei amator eſt, aut mundi. In dilectione Dei nulla nimia; in dilectione autem mundi cuncta ſunt noxia. Et ideo æternis bonis inſeparabiliter inhærendum; temporalibus verò tranſeunter utendum eſt; ut peregrinantibus nobis, & ad patriam redire properantibus, quidquid de proſperitatibus mundi hujus occurrerit, viaticum ſit itineris, non illecebra manſionis „.

2 Pro explicatione hujus, & ſimilium locorum, qui à novatoribus magno ſtudio conquiruntur, præſertim ex diſcurſibus moralibus, & concionibus, ſeu Homiliis Patrum, audiri meretur Eminentiſſimus Cardinalis Aguirre, ab ipſis adverſariis laudatiſſimus, in Theologia S. Anſelmi diſp. 130. ſect. 11. „ Præmitto (inquit) Patres „ Eccleſiæ ſæpiſſimè in ſuis concionibus ad „ populum, & ſcriptis in id potiſſimùm „ incumbere, ut auditores, & lectores non „ ſolùm trahant in id, quod ſimpliciter neceſſarium eſt, ad vitandum omne peccatum; verùm etiam in illud quòd majoris „ perfectionis eſt, & ad ampliorem charitatem Dei, ac proximorum animo imprimendam confert: nec mirùm, ſi id seriò „ conentur, quoniam vel ipsâ lege naturæ „ inſitum eſt, ut omne agens ſtudeat agere „ ſibi ſimile; cùm verò Sanctiſſimi Eccleſiæ „ Patres ardentiſſimâ in Deum charitate „ eſſent prædit, nec quidquam deliberatè „ agerent, niſi ex dilectione Dei actuali, „ vel virtuali, palàm ſpectantes in majorem „ ejus gloriam, ſtuduerunt conſequenter „ eam perfectionem adeò ſublimem cæteris „ omnibus communicare, & quodammodo imprimere .... Verùm non omnia, „ quæ ab Auguſtino (Leone) aliiſque Patribus traduntur; & commendantur circa quærendam in omnibus gloriam Dei „ ejuſmodi ſunt, aut pariter ſub præceptum cadunt; ſed quædam etiam habent „ latitudinem, & varietatem conſilio admiſtam, intrà ipſos limites præcepti. „

Præmiſſis duobus modis perfectioribus, &, qui, juxta doctiſſimum Cardinalem, tantùm ſunt conſilii, accedit ad tertium, quem ait eſſe præcepti. „ Tertius (inquit) gradus quærendi in omni actione deliberata „ gloriam Dei (atque adeò ipſum in omni „ actione amandi) iſque omnium infimus „ eſt, nihil omnino velle eligere, agere, „ aut operari, niſi ſecundùm rectam rationem, & ex fine alicujus honeſtatis moralis ſinè admixtione ulla finis pravi, aut „ circumſtantiæ vitioſæ. Eo namque ipſo, „ quòd quiſpiam ita operetur, actiones ejus „ diriguntur in gloriam Dei, implicitè ſaltèm propter relationem intimam, quam „ habent ad Deum, finem ultimum totius „ honeſtatis moralis: ſupernaturalem quidem finem, ſi actiones ſint ſupra naturæ „ ordinem; naturalem verò, ſi illæ intrà naturalis rationis metas coereeantur, ut „ ſupra n. 105. monuimus. „

Confirmat eam ſententiam Bellarminus lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 10. ad illud Apoſtoli: *Sive manducatis, ſive bibitis, ſive quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite*: „ Reſpondeo (inquit) „ ſonant hæc verba piam admonitionem, „ non præceptum propriè dictum, niſi intelligamus hoc tantùm imperari, ut omnia fiant in gloriam Dei explicitè, vel implicitè; nam ſaltèm implicitè omnia refert in gloriam Dei, qui operatur propter bonum aliquem finem. Semper enim „ ex bonis operibus, etiamſi is, qui ea facit, fortè de Deo non cogitet, ſequitur, ut „ qui ea vident, glorificent, aut certè glorificare poſſint Patrem noſtrum qui in cœlis eſt. „

3 Hanc ſuam, & communiſſimam ſententiam didicit uterque Cardinalis ex Magiſtro Angelico in librum 2. ſentent. diſt. 41. quæſt. 2. art. 2. ad 2. *Ratio*, inquit, *naturalis, vel prudentia poteſt dirigere in aliquem finem proximum; &, quia ille finis proximus eſt ordinabilis in finem ultimum, etiamſi actu non ordinetur, ideo in Infidelibus, quorum actus per rationis vim diriguntur, poſſunt aliqui actus eſſe boni; ſed deficientes à perfecta bonitate*. Ibid. ad. 5. *Infideles non ſemper ex infidelitatis errore finem ſibi præſtituunt; ſed ali-*

quando ex vero, & recto judicio rationis: Et ideo non oportet, quòd in quolibet actu peccent; ſed tunc ſolùm, quando ex errore finem ſibi præſtituunt.

Probatio vlterior eſt in argumento *SED CONTRA* ubi ait: *Non eſt conſilium, niſi de bono; ſed infidelibus conſulitur, ut aliqua de genere bonorum faciant: ergo eorum actus non omnes ſunt mali. Præterea nihil laudabile eſt, vel laudatur niſi bonum: ſed ſancti, ut Hieronymus, & Auguſtinus, ſæpe laudant aliquos gentiles de aliquibus operibus; ergo aliqua opera ipſorum fuerunt bona.* Circa quod in margine hæc gloſſa additur ab Eruditiſſimo P. Nicolai Ordinis Prædicatorum. „ Sic
„ enim Hieronymus libro 1. contra Jovi-
„ nianum cap.27. gentilium quarumdam
„ feminarum pudicitiam laudat: & in Eze-
„ chiel.30. Eò quòd Nabuchodonoſor
„ *mercedem accepit boni operis*, infert, *Ethni-*
„ *cos quoque, ſi quid boni fecerint, non abſque*
„ *mercede judicio Dei præteriri*. Et Augu-
„ ſtinus libro de ſpiritu, & litera cap.27.
„ *Impiorum, nec Deum verum veraciter,*
„ *juſtèque colentium, quædam facta legimus,*
„ *vel novimus, vel audivimus, quæ ſecun-*
„ *dùm juſtitiæ regulam non ſolùm vitupera-*
„ *re non poſſumus; verùm etiam meritò juſtè-*
„ *que laudamus.*

Denique S. Thomas eodem art.4. ad 4. *Non oportet* (inquit) *ut actus infidelium, qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre.*

4 Minimè quoque neceſſe eſt in S. Leonis ſententia nomine *voluntatis* intelligere volitionem, ut intelligunt adverſarii; magis propria ſignificatio eſt, ſi voluntas à ſuis actibus diſcernatur, ut Bellarminus ad quemdam Auguſtini textum reſpondet lib.5 de gratia, & libero arbitrio cap.11. *Per voluntatem non accipit actum voluntatis, ut adverſarii putant; ſed potentiam, quæ, ſi prædita eſt charitate, eſt bona: ſi cupiditate, eſt mala.*

Sic modò Sancti Leonis ſententiam cum doctrina catholica conciliare perfacile eſt: Duo ſcilicet ſunt amores, qui voluntates omnes ſeu bonas, ſeu malas efficiant, quæ adeò ab invicem diſcrepant qualitatibus, quàm dividuntur authoribus, amore ſcilicet Dei, & mundi: charitate, & cupiditate. Rationalis enim animus, qui ſinè dilectione eſſe non poteſt, aut Dei amator eſt aut mundi; non quaſi omnis dilectio, quæ non eſt Dei explicita, ſit neceſſariò mundi: ſufficit, quòd ſit Dei implicita, prout ab Eminentiſſimis Cardinalibus Bellarmino, & Aguirre cùm doctore Angelico explicatur.

5 Alioqui ſi ad evitandum peccatum, amorem Dei requiſiveris explicitum, à quo actio quælibet debeat imperari, Leonis textum infinitis implicas novitatum monſtris, à quibus neceſſe eſt, omnem catholicum abhorrere. Sic nempe *omnia opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes ſunt vitia*: Non enim profluunt ex amore Dei, præſertim qualis ab adverſariis definitur, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*; qui proindè amor eſt ex gratia: atque ita *liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*: qui errores gemini pridem fuêre in Bajo à tribus Pontificibus condemnati. Sequeretur & tertius in ejus authoris ſenſu ab iiſdem Chriſti Vicariis proſcriptus; *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne probibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per SpiritumSanctum in corde diffuſâ Deus amatur.* Cui errori etiam ſimilis eſt ſeptimus inter 31. damnatos ab Alexandro VIII. *Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio, vel mundi; ſi Dei, charitas eſt Patris; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.* Ibidem octavus: *Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare*, quamdiu nempe in infidelitate permanſerit, in qua clarum eſt ab eo non elici *amorem, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Sequitur, & nonus: *Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu.* Tale enim odium peccati juxta adverſarios cùm non ſit amor Dei explicitus, nec ab eo profluat, eſt amor mundi, ut ineptiſſimè Leonis ſententiam interpretantur.

Ineptiſſimè, inquam; nam quis ſanæ mentis in odio peccati merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum ratione, reperiat amorem mundi? *Omne, quòd eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, concupiſcentia oculorum*, aut *ſuperbia vitæ*, ut docemur à Spiritu Sancto: quænam autem ex tribus his animorum peſtibus applicabitur odio peccati elicito merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura? Omnis quidem *rationalis animus aut Dei amator eſt, aut mundi*, tum habitu, quia inter ſtatum peccati, & juſtitiæ ſeu charitatis non datur medius, tum amore in animo cujuslibet prædominante: verùm alterutrius amoris dominatio non neceſſe eſt inveniatur in ſingulis actibus.

6 Sic etſi peccatores omnes rationis compotes, qui ſinè dilectione eſſe non poſ-

ſunt,

ſunt, dicantur amatores mundi, quia amor mundi in iis prævalet; non tamen propterea omnis in iis dilectio, omnis volitio, & actio eſt mundana, ſeu concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ: Infideles enim,etiam philoſophos, eſſe peccatores, agnoſcitur ab omnibus, atque adeò rationalem ipſorum animum, qui ſinè dilectione eſſe non poteſt, amatorem eſſe mundi; caverit tamen nunc omnis probè catholicus aſſerere, omnem prorſus dilectionem eſſe mundi,ſeu peccatum, poſtquam Bajani articuli iterato toties anathemate profligati ſunt.

Ipſe Auguſtinus ab adverſariis ubique allegari ſolitus lib.de ſpiritu, & lit.cap.26. agnoſcit *in impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur*. Animus tamen rationalis impiorum, & peſſimorum, qui ſinè dilectione eſſe non poteſt, amator eſt mundi, ut patet. Longè igitur aliud eſt, animum rationalem hominis impii, qui ſinè dilectione eſſe non poteſt, amatorem mundi aſſeri; aliud omnes, & ſingulas in homine impio volitiones, ſeu dilectiones eſſe mundi. Luxurioſus amator eſt luxuriæ, avarus pecuniæ: & licèt utriuſque rationalis animus ſinè amore eſſe nequeat; non tamen ideo omnis dilectio, & volitio prioris in luxuriam fertur, poſterioris in avaritiam. Diſcrimen evidens inter utramque aſſertionem eſt; quarum altera apud omnes habetur innocua; altera apud omnes execrata catholicos, poſtquam repetito toties vaticano fulmine ad inferos detruſa eſt.

7 Voluntatem ſuperiùs accepi ſenſu proprio pro volendi potiùs facultate, quàm ejus actu: hoc ſenſu faciliùs intelligitur quomodo ab amore mundi, qui opponitur Divino, prodeat omnis voluntas mala infidelis, & impia. Nam etſi, ut ex Auguſtino vidimus, & omnes fatentur catholici, aliquæ volitiones bonæ reperiantur in infidelibus, nulla tamen poteſt in iis eſſe voluntas bona; abſit enim, ut voluntas tantis fœda criminibus, qualis in infidelibus eſt, appelletur bona propter pauca opera immunia à peccato, vel etiam conformia rationi, & digna laude. Sic Auguſtinus lib.4. contra Julianum cap.3. *Nullo modo homines poſſunt eſſe ſteriliter boni*. Ibid. *Voluntas quippe infidelis, atque impia non eſt bona*, quamvis non omni bono deſtituatur affectu. Bonum ſcilicet qualecumque inter tot mala, quaſi nihilum reputatur. Deinde bonum eſt ex integra cauſa; unde, ſi voluntas centum exerceat honeſtatis opera, unum ſufficiet letha-le delictum, ut voluntatis bonæ corruat appellatio, & omne meritum.

Sed, etſi ſuppoſueris voluntatum nomine à Leone intelligi volitiones, propius quidem vocetenus accedere ad Queſnelli locutionem S. Pontifex videbitur, licèt utriuſque ſenſus multiplici ſeparetur diſcrimine: Queſnellus enim, ut conſtat, amoris nomine ſolum intelligit benevolum, ſeu charitatem; S. Leo comprehendit etiam ſpem, & quemcumque actum, quo ſive cominus,ſive eminus ducamur ad Deum, ejuſque beatiſſimam fruitionem. Sic enim Sanctus Pontifex concludit: *& ideo æternis bonis inſeparabiliter inhærendum, temporalibus verò tranſeunter utendum eſt; ut peregrinantibus nobis, & ad patriam properantibus, quidquid de proſperitatibus hujus mundi occurrerit, viaticum ſit itineris, non illecebra manſionis*. At juxta Queſnellum propoſ.46. *Cupiditas aut charitas uſum ſenſuum bonum vel malum facit*. Quæ autem ſenſuum, eadem cæterarum animæ facultatum eſt ratio, ut in Queſnelli ſententiâ,quidquid non ex charitate fit,originem debeat cupiditati: unde amor ſpei, ſive cœleſtium bonorum deſiderium, niſi illud charitas imperavit, noxiis mundi amoribus annumeratur.

Nihil prohibet, quin S. Leonem intelligas de amore Dei explicito vel implicito, ut ſimiles variorum Patrum locutiones à graviſſimis authoribus expoſitas dedi, neque veriſimile eſt, à cæterorum Patrum veſtigiis S. Leonem recedere voluiſſe. Omnes verò circumſtantiæ textum Queſnelli à tam benigna interpretatione longiſſimè removent juxta quem Propoſ.53. *Sola charitas Chriſti chriſtiano modo facit (actiones chriſtianas) per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum*. Prop.47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas: quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exteriùs: alioquin non eſt niſi hypocriſis;aut falſa juſtitia*. Sic amor ſpei, & deſiderium *inſeparabiliter inhærendi bonis cœleſtibus*, eſt amor mundi & hypocriſis. Sic etiam amor Chriſtianæ fidei, ſive voluntatis imperium, quo intellectus primùm in fidei obſequium ſubmittitur,cùm,teſte Angelico, & ipſo dictante rationis lumine, prior charitate ſit, ab ea imperari,aut procedere non poteſt,adeòque in amorum ſæcularium cloacam abjicitur.

8 Non melior ſors eſſe poterit actuum miſericordiæ, temperantiæ, juſtitiæ, & cujuſcumque alterius virtutis moralis, ſive in infidelibus, à quibus eos ex charitate non

non elici perſpicuum eſt, ſive in ipſis fidelibus, quoties de charitate non cogitaverint. Timor gehennæ, & quæcumque attritio, niſi proceſſerit ex charitate, ſive ut Propoſitio 44. enunciat, ſi non naſcitur ex amore Dei, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, amor mundi eſt: quæ omnia, ut abſurdiſſima ſunt, ſenſui S.Leonis abſque temeritate, irreverentiâ, & quodammodo blaſphemiâ tribui non poſſunt. Quis enim ſanæ mentis theologus ferat, S. Pontificem in tot fœtam erroribus doctrinam, in tot anathemata pertrahi invitiſſimum.

Et quidem, ſepoſitis tot Pontificum, Tridentini, Scripturarum oraculis, & quacumque ſacratiſſima authoritate, quibus S.Leo ab adverſariis iniquiſſimè opponitur, non verebor dicere, quòd fieri nulla ratione potuerit, ut S. Leo in errorem lapſus fuerit, adeò maleſanum, ut indito naturæ, & gratiæ lumini clariſſimè refragetur; quis enim, niſi novatorum præſtigiis circumventus, ſentiat *amorem eſſe mundanum*, atque adeò *peccari* hoc ipſo quòd aliquis *odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum ratione*: eſſe *amorem mundanum*, & *noxiam intentionem, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum merè ut cœleſtem obtineat gloriam*? Eſſe intentionem *rectam, ac Deo placentem* definiit Alexander VIII. Quis rationis compos vocet *amorem mundi*, atque ita concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, aut ſuperbiam vitæ, ſi quis nè proximus moriatur fame, ei fruſtum panis, vel eleemoſynam neceſſariam merè ex compaſſione, ſeu miſericordiâ largiatur; ſi non alio fine retineat cæcum in præceps ruentem? Si ex amore pudicitiæ ab incontinentia, amore temperantiæ ab ebrietate ſe contineat? Si judex ſententiam ferat ſolùm amore veritatis, & juſtitiæ?

Hos, & centenos ſimiles virtutum moralium actus, timorem quoque gehennæ, cum cœleſtis amore beatitudinis appellare *amorem mundanum*, divino contrarium, & plenum iniquitate, ut nulli mediocriter ſapienti in animum venire poterit, ita S.Leoni Pontifici ſummo, & ſapientiſſimo tribuere nemo ſinè graviſſima injuria, & contumelia poteſt.

9 Hactenus in explicandis Patrum ſententiis medium ſectatus inter Bajanorum errorem, & probabile Scotiſtarum placitum de operum aliquorum indifferentiâ, cui religioſiſſimæ ſcholæ nihil cupio derogari; reſponſa ejus prætermitto, non quòd cenſeam incongrua; ſed ut prolixitas evitetur, ac facilior fiat Bajanorum, & Queſnelliſtarum in Aquinatis ſyſtemate converſio. Planiſſima redditur Sancti Leonis cum doctrina Eccleſiæ conciliatio ſi, ut Auguſtini cultor, & ſtudioſus, eodem intelligatur ſenſu, quo in ſimilibus locutionibus Auguſtinus.

De hoc ſancto ad præſentem controverſiam, ita notant cum Eminentiſſimo Rohano quadraginta Galliæ Epiſcopi in documento Paſtorali, quod anno 1714. communi conſilio in comitiis Pariſienſibus ediderant, & altero plures dein ejuſdem regni Antiſtites adoptavêre. *Duos quidem*, inquiunt, *amores Sanctus Doctor agnoſcit; verùm amoris Dei nomine complectitur non tantùm charitatem habitualem, aut dominantem; ſed etiam actualem; imò voluntatem quamlibet rectam, & amorem boni. Huic charitati adſcribit omnes diſpoſitiones, quibus præparatur peccator ad juſtitiam: pios affectus agnoſcit in iis ipſis, qui charitate ſunt ſpoliati, & qui dominanti cupiditati parent.* Si ſic amorem Dei adverſarius acciperet in ſignificatione latiſſima *pro qualibet voluntate recta, & amore boni*, non ſequerentur ex diviſione illa amorum tot horrenda, & damnatiſſima pridem conſectaria, qualia ex Propoſitione ejus intellecta in ſenſu obvio, atque ab authore, & ejus paſſim defenſoribus intento, diſceptationis hujus toto capite primo deduximus.

10 Nunc ipſe etiam S. Leo confundat adverſariorum perfidiam, qui eum veluti damnationis ſocium adſciſcere præſumpſerint, quem ſibi directiſſimè opponi haud poterant ignorare. Quomodo enim Queſnellum, qui opera Sancti Pontificis non ſolùm novis typis vulgavit, ſed etiam Notis, & Diſſertationibus non illuſtrare, ſed peſſumdare conatus eſt, latère potuit quid ille ſcripſerit ſermone 7. de quadrageſima cap.3. de operibus miſericordiæ ad corpus pertinentibus? *Quid hac* (inquit Pontifex) *humanitate facilius? quæ utique laude ſua fraudanda non eſſet, ſi propter ipſam naturæ communionem juvando homini ab homine præberetur; ſed quia quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit, alia eſt conditio operum cœleſtium, alia terrenorum: mundana benevolentia in iis, quos adjuvat, habet finem: chriſtiana pietas in ſummum tranſit authorem, dum in ipſum dicamur benigni, quem in nobis fatemur operari: dicente Domino, Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & magnificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.*

Opera itaque illa miſericordiæ nullo fine

Digitized by Google

ne pravo, neque aliis circumſtantiis vitiata; etſi non fuerint ex fide, S. Leo prædicat *ſuâ non fraudanda laude*; fraudant autem turpiter adverſarii, dum ea inter *amores noxios, malos*, & debitum Deo detrahentes obſequium, projiciunt. Laus ſolis bonis debita eſt; peccatum cujuſcumque generis, præterquam apud fatuos, vel impios, non laudem meretur; ſed vituperium. Quis chriſtianus ſtipem pauperi datam ad captandam apud homines vanam gloriam, vel ad ſtruendas pudicitiæ inſidias cenſeat dignam encomio?

Quapropter ſi omnis operis relationem perpetuam, & explicitam juxta adverſariorum ſententiam Deus præcepiſſet, profectò quælibet actio mandatum illud tranſgrediens, ut mala foret, & peccatum, ita non laudem mereretur; ſed accuſationem, & ſupplicium. Ut autem à ſancto Pontifice opus miſericordiæ laudem conſequatur, ſufficit illud *propter ipſam naturæ communionem juvando hominem* impendere; quia naturæ, & rectæ rationis dictamini conveniens eſt. Sic nempe definiente Leonis Succeſſore Alexandro VIII., ab omni labis ſuſpicione contra obtrectatores injuſtos vindicatur peccati odium elicitum *merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu*.

11 Non in hoc tantùm Leoni Pontifici Queſnelliana novitas adverſatur; Sed etiam in eo, quòd opera quælibet *ex fide* & cœleſtis amore beatitudinis arguat peccati, ſi non profluxerint ex amore Dei, utique benevolo, ſeu charitate. A ſancto autem Pontifice quæcumque miſericordiæ opera *ex fide*, maximè ſi ſpes acceſſerit, non ſolùm *laude* digna, ſed etiam *cæleſtia* appellantur. An, & in ſtatu gratiæ æternum à Deo præmium mereantur, ut tradunt Bonaventura, Saleſius, Cardinalis Aguirre cum aliis pluribus, non eſt præſentis controverſiæ. Nobis hìc contra novatores ſufficit, non eſſe peccata: quod vel ex Leone Pontifice, à quo invitiſſimo, & penitùs repugnante, Queſnellus ſubdolè patrocinium ſuffurari ſperaverat, jam demonſtravimus.

Sic edocti pariter fuimus ab Alexandro VIII. juxta doctrinam Scripturarum, & SS. Patrum, ſapientiſſimè proſcribente inter articulos 31., hunc 11. *Omne, quod non eſt ex fide chriſtianâ ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt*. 12. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides divina; ſed humana*: quia voluntatis imperium, unde fides ſcaturit, cùm non fuerit Dei dilectio, juxta Queſnellum neceſſariò fuit amor mundi, & malus, non referens ad Deum, quòd Deo jubente referri debuit.

Denique uſui hìc venit obſervatio Auguſtini contra Julianum cap. 2. circa quoddam Chryſoſtomi teſtimonium, quam applicemus nos Leoni, atque ipſi Auguſtino: *Cur putemus eum ita locutum, niſi quia diſputans*, (vel pro concione dicens) *in Eccleſia catholica non ſe aliter intelligendum arbitrabatur? Tali quæſtione nullus pulſabatur; vobis nondum litigantibus, ſecuriùs loquebatur*.

Si verò exortis Lutheri, Calvini, Baji, Janſenii, Queſnelli novitatibus, Leoni Pontifici, vel Auguſtino exhibitus fuiſſet præſens Queſnelli articulus, intelligendus ſenſu rigido, & in his perſonarum, ac temporum circumſtantiis obvio, loquendum ſibi forſitan cautiùs duxiſſent, nè quod ad ædificationem proponerent, à novatoribus converteretur in ruinam.

Quadrageſima quinta Propoſitio damnata.

Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat. *Obſerv. Mor. Edition. anni* 1693. *in Luc.* 15. *v.* 13.

CAPUT I.

Confutatur Propoſitio.

1 PRæcedens error ad omnia ſe extendebat opera in Deum non relata, etiam juſtorum: hic ad ſola peccatorum reſtringitur, quibus dum perpetuam peccandi neceſſitatem, & omnis boni operis impotentiam affingit apertiùs, patentiorem etiam parat deſperationis abyſſum, unde neſcio, an præſens Propoſitio minùs quàm ſuperior, & non magis quoque execranda ſit. Si enim *amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus cor-*

rum-

Digitized by Google

rumpat, neceſſe eſt omnes peccatoris cujuſlibet actiones cupiditate corrumpi, adeóque peccata eſſe; cùm fieri nequeat, ut in ullo peccatore regnet Dei amor.

Omnis ſcilicet peccator ſub lege peccati eſt; fieri autem non poteſt, ut duo regna peccati, & charitatis invicem patiantur; ſed charitas,ſive amor Dei, ſi ejuſmodi ſit, ut in corde regnet, neceſſe eſt peccatum indè fugiat, & ſedem,atque imperium relinquat charitati. At, qui peccator eſſe ſupponitur, & regnante Dei amore deſtitutus, juxta damnatum articulum neceſſe eſt peccet in omni opere, atque ita reſtituitur Bajana Propoſitio 40. à tribus Pontificibus proſcripta: *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*. Prop.35. *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*, qui fuit error etiam Joannis Huſs in Conſtantienſi Concilio damnatus. Sic quoque *neceſſe eſſet infidelem in omni opere peccare*. Patet enim in infideli amorem Dei minimè regnare: eſt autem error ille inter 31.damnatus ab Alexandro VIII. Sic pariter reviviſceret error 25. inter Bajanos: *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes ſunt vitia*. Sic, & de Alexandri VIII. fulmine triumpharet hic 12.*Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides divina; ſed humana*; non enim fides Divina poteſt eſſe corrupta, ſeu inquinata peccato, ut juxta Queſnellum *neceſſe eſt omnes actiones corrumpi* cupiditate, ubi amor Dei regnare deſierit.

2 Triumpharet & Lutherus de Tridentino, quòd per corruptam cupiditate attritionem peccatorem ad Sacramenti gratiam diſponeret, quid ni enim hæreſiarcha nefatius ita cum Tridentinis Patribus contenderet? Seſſ.14. cap.4. declaratis *attritionem ex gehenna, & pœnarum metu conceptam, ſi voluntatem peccandi excludat, non ſolùm non facere hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis; ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat; &, quamvis ſinè Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit*; ubi manifeſtè ſupponitur, quòd deſcripta attritio voluntatem peccandi excludere ſaltèm aliquando in peccatore poſſit, alioqui ridicula eſſet conditio, & totum quod ſequitur, foret, quod ſcholaſtici vocant, de ſubjecto non ſupponente:

Quomodo autem voluntatem peccandi excludere poteſt, ſi *amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*? Excludetne attritio voluntatem peccandi, abſente Dei amore, quo non ampliùs regnante annexam ſemper habet regnantem cupiditatem, neceſſariam actionum omnium corruptricem? Si verò non regnante, ut ſupponitur, Dei amore, actiones omnes, adeóque relata attritio cupiditate corrumpantur, & quidem neceſſariò, quomodo ea attritio cupiditatis vitio corrupta, peccatorem non magis peccatorem faciet? Quomodo donum Dei ſit & Spiritus Sancti impulſus? Blaſphemum eſt, dona Dei, & Spiritus Sancti impulſus aſſerere cupiditate corruptos: quandonam etiam Eccleſia Dei cenſuit, homines actionibus cupiditate corruptis viam ſibi ad juſtitiam parare, & peccatorem ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponi?

Danielem Prophetam Atheus eodem inſtructus errore redarguet, quòd c.4.v. 24. Nabuchodonoſori ſuaſerit: *Quam ob rem Rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime*; quaſi diceret, peccata tua novis criminibus cumula. Sciebat enim Daniel, amorem Dei in Nabuchodonoſoris corde minimè regnare; talem igitur Principem ad eleemoſynas hortari, quid aliud eſt, quàm ſuadere, quòd noverit ſinè peccato præſtari non poſſe ab eo, cujus actiones omnes neceſſe eſt cupiditate corrumpi? Diſponi quidem Regem ad pœnitentiam oportuit; ſed non augendo numerum vitiorum.

Simili modo Jonas Queſnelli dogmate impugnabitur, quòd Ninivitis peccatoribus terrore plenam pœnitentiam prædicaverit. Expectare ſcilicet debuit, donec Dei amor in eorum cordibus regnaret, quo peccatores eſſe deſinerent: tum demum eos ad jejunia, ad ſaccos, & cineres hortari utiliter potuiſſet; aliàs enim pœnitentiæ opera ad juſtificationem adeò diſponere non valuerint, ut ab ea ampliùs removiſſe videantur; creſcente ſcilicet delictorum numero, quantum bonorum operum ſtudium ante charitatis creverit dominatum. Ante illum hortandi ſedulò eſſent peccatores, ut omne fugerent bonorum operum exercitium, tunc ſaltèm quando abfuerit præceptum; quæ autem ſolùm conſilii ſunt, prorſus omnia omitterent, ſomno potiùs, atque otio torpeſcentes; nè ex miſericordiæ, juſtitiæ, mortificationis,cætetorumque operum exercitio no-

novum ſemper peccatis, ac demeritis incrementum accedere neceſſe ſit.

Tam exoticam converſionis, ac ſalutis ſemitam ignoravêre Patres, & Theologi hactenus Catholici: docuêre hæretici Lutherus, & Calvinus, quos imprudentiùs noſtri hic adverſarii ſequuntur.

CAPUT II.

Scripturæ Sacræ ab adverſariis temerè allegatæ.

1 MAtth. 6. v. 24. ait æterna Veritas, *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet; non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ.* In hunc locum ita S. Thomas: *Dixerunt quòd theſaurizatio diſtrahit à Deo; ideo fugienda dicitur, quia non ſolùm diſtrahit; ſed alienat à Deo. Servus eſt, qui ipſum quod eſt, alterius eſt; ſed impoſſibile eſt, quòd animus feratur ad duos fines ſimul, & ſemel: dico contrarios, & diſſentientes.* Verùm, quæ Scriptura aſſerit, amorem ſpei eſſe charitati *contrarium*, vel, non regnante charitate, neceſſe eſſe etiam amorem ſpei cupiditate corrumpi, atque adeò converti in peccatum? Virtutum quoque moralium effectus ſecundùm ſe, & nemo ſibi proprios nemo ullâ veri ſpecie dixerit eſſe charitati oppoſitos. Si opponerentur, non poſſent in eodem conſiſtere ſubjecto; conſiſtere autem ſimul poſſe, ſatis certum eſt. Imò liberalitas in dandis eleemoſynis, avaritiæ, & cupiditati potiùs adverſa eſt.

Loco citato poſt pauca ita pergit Angelicus: *Dico, quòd eſt præceptum propter ſe, aliquid propter aliud: ut, cùm aliquis cepit crucem, ut eat ultra mare; quòd eat ultra mare, tenetur; ſed non poteſt ire, niſi quærat navim; unde quærere navim eſt ei neceſſarium. Sic omnes tenentur ad conſervandam vitam: Ideo tenentur ad omnia, quæ faciunt ad iſtum finem: unde tenetur quilibet, qui non habet, unde conſervet vitam, laborare ut conſervet.* In nullo peccatore regnat Dei charitas, ſed omnis peccator ſervus eſt peccati; ideone autem dicendus eſt ſervire Mammonæ, ſervire iniquitati in omnibus actionibus, etſi fine per ſe innoxio, & honeſto, abſque alia mali circumſtantia factis?

Non alio opus exemplo eſt, quàm utroque Angelici. Qui voverat adire loca ſacra, ſi in ſtatu peccati quærat navim, ut obligationi ſuæ faciat ſatis; vel ſi peccator, aliàs non habens unde vivat, laboret manibus, ut ſatisfaciat naturali debito conſervandi vitam, quis in utroque caſu, vel alterutro dicat, hominem ſervire Mammonæ? Non omnis, qui ſervus eſt peccati, ſervitutem illam exercet in omni opere, ut pluribus tam Scripturarum, & Patrum teſtimoniis, quàm Pontificum, & Conciliorum definitionibus indubitatum eſt.

2 Senſus autem Chriſti apud Matthæum eſt, neminem poſſe duobus Dominis ſervire, dando ſe totum, & omnia ſua, quod propriæ ſervitutis eſt. Neque duo poſſunt ſimul eſſe, vel eligi ab homine fines ultimi, & in duobus oppoſitis ſtatui beatitudo.

Sic iterum in eundem locum S. Thomas: *Omne, in quo quis ponit finem ſuum, Deus ſuus eſt; unde qui ponit finem in divitiis, Deus ſuus eſt, dicitur de illis, quorum Deus venter eſt.... Aliter exponit Auguſtinus, nemo poteſt duobus Dominis ſervire, ſcilicet contrariis; ſed Deus, & Diabolus contrarii ſunt: Quæ conventio Chriſti ad Belial? 2. Cor. 6.*

Cornelius à Lapide in eundem Matt. locum: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, id eſt, ſe addicere, amare per omnia, obſequi, & obedire. Id Chriſtus applicat avaritiæ, & religioni, Deique cultui: quaſi dicat, non poteſtis ſervire Deo, & Diti; Cœlo, & cœno; ætheri, & æri; Numini, & nummis.* Ex his facilè lector conſpicit, quàm frivola ſit adverſariorum ratio applicans Chriſti ſententiam huic abſurdiſſimo errori: *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* De prima articuli parte, lis nulla eſt; ſed de poſteriore, quæ omnes peccatoris actus arguit corruptionis, & vitii. Quomodo autem ex eo, quòd nemo poſſit finem ſuum ultimum, ſeu beatitudinem conſtituere in duobus invicem contrariis, Deo, & Mammonæ, vel ſe totum uni Domino dare, & totum alteri, quod ad propriè dictam ſervitutem requiritur, deduces, in omnibus, in quibus non regnat Dei charitas (quam conſtat in nullo regnare peccatore, quamvis unius tantùm reo criminis) non poſſe reperiri actionem ullam virtutis, ſive ſpei, ſive fidei, ſive timoris, & averſionis à peccato *merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura, ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu?*

3 Actum illum ab omni liberum macula definit Alexander VIII. damnatione articuli 9. inter 31. Quomodo proinde ex ſuperiore Chriſti dicto inferes, abſente charitate non poſſe eſſe actum ullum moraliter bonum, vel innocuum? Quid ſi peccator ſolvat

ſolvat debitum, reddat depoſitum, quia æquitas poſtulat? det panem eſurienti,] nè fame enecetur? Auguſtinus libro de Spiritu, & lit. cap. 26. *Sicut non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſinè quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur*. Regnans itaque in impio cupiditas non neceſſariò omnes actiones ejus corrumpit. Sic & juxta Auguſtinum libro 5. de Civitate Dei capite 12. regnans in Romanis gentilibus cupiditas corrumpere non potuit illam *juſtitiam*, & *actus ſtrenuos*, quibus *promeruerunt à Deo imperium*. Neque Aſſueri cupiditas corrupit ejus manſuetudinem, ad quam, poſitâ crudelitate, à Deo converſus eſt Eſth. 15. *Convertitque Deus ſpiritum ejus in manſuetudinem*. In quem locum S. Auguſtinus lib. 1. de gratia cap. 24. ait, *Intueantur* (Pelagiani) *atque fateantur .... internâ, & occultâ; mirabili, ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates*.

In Ninivitis nondum regnabat charitas, quando, Jona Urbis excidium prædicante, cœpere concuti timore, & ex eo inchoare pœnitentiam. Nemo tamen iſtum excidii metum, & ortum indè converſionis initium, antequam in eis charitas thronum figeret, accuſare præſumet damnabilis cupiditatis, unde vitium contraheret remota ad juſtificationem diſpoſitio.

4 Denique, ut nihil lucis deſideres in expoſitione objectæ ex Matthæo ſententiæ, diſtinguenda eſt ſervitus abſolutè, ſimpliciter, & propriè dicta à ſervitute impropria, & ſecundùm quid. De priore loquitur Servator, cùm ait: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*; quia qni unius totus eſt, non poteſt totus ad alterum pertinere; ſed facilè fieri poteſt, & contingit ſæpiſſimè, ut alicujus ſervus aliquid obſequii præſtet, atque ita obiter ſerviat alteri.

Evidens eſt igitur, Chriſtum in Euangelio minimè aſſerere, quòd ſervus peccati nequeat ullum prorſus opus innocuum, aut etiam honeſtum, & in Divino judicio laudabile exercere; nam ſicut ad Ezechielis locum Hieronymus, in exponendis Scripturis, judicio Eccleſiæ, Doctor maximus animadvertit: *Ex eo quòd Nabuchodonoſor mercedem accipit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede, Dei judicio, præteriri*.

S. Chryſoſtomus hom. 67. ad populum Anthiochenum ſub initium: *Nec poteſt malus omnino malus eſſe; ſed evenit, ut & aliquid habeat boni: neque bonus eſſe bonus omnino; ſed & non nulla ſolet habere peccata*. Vident itaque adverſarii ſententiam Chriſti de ſervitute, quæ præſtari nequit duobus Dominis, minimè favere damnato articulo, aſſerenti, omnia opera eſſe peccata, in quocumque non regnat charitas. Quid enim? An etiam ubicumque non regnat cupiditas, omnia opera neceſſariò charitas ſunt? Sequitur indè Calviniſtarum de juſtitiâ inamiſſibili hæreſis damnata pridem Tridentino anathemate. Sic & ex Queſnelli articulo ſequitur Bajanus 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*: & 35. *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. Nemo enim aliter intelligere poteſt rigidum iſtud Queſnelli placitum, quòd *amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe ſit, ut cupiditas omnes actiones ejus corrumpat*.

5 Quid etiam connexionis cum eo habet epiſtolæ 1. Joan. cap 2. v. 15.? *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo*: cujus ratio ſtatim redditur v. 16. *Quoniam omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*. Quòd explicans Auguſtinus lib. 3. de Symbolo cap. 1. ait: *Ad ſuperbiam carnis pertinent illecebræ voluptatum; ad concupiſcentiam oculorum, nugacitas ſpectaculorum; ad ambitionem ſeculi, inſania ſuperbiæ*. Itaque Spiritus Sanctus avertere cupit homines ab amore ſuperfluo divitiarum, ambitione honorum, & voluptatibus, quia irritamenta malorum ſunt, & excidia virtutum. Ad quod autem è tribus referent adverſarii exercitia virtutum moralium, juſtitiæ, temperantiæ, caſtitatis, miſericordiæ? Ad quod referent actus timoris excidendi beatitudine, vel æterna incurrendi ſupplicia?

S. Auguſtinus lib. de vera religione cap. 55. *Non diligamus*, inquit, *per carnis voluptatem corrumpere, aut corrumpi, nè ad miſerabiliorem corruptionem dolorum, tormentorumque veniamus*. Saluberrima hæc ab Auguſtino ſuggeſta intentio, videtur novis ejus diſcipulis amor mundi; atque adeò concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Si quis ob rationem à Sanctiſſimo Doctore traditam renuntiat carnis voluptatibus, hac ipſa intentione, ſi amorem Dei non incluſerit, reddet ipſum peccati lethiferi, & damnationis reum in novatorum judicio, quia ipſum habituali gratiâ privabit, efficiens, ut *non ſit charitas Patris in eo*.

Quid ni Theologi iſti pro ſe inferant etiam

etiam illud Jacobi cap. 4. v. 4.? *Adulteri, neſcitis, quia amicitia hujus mundi inimica eſt Dei? Quicunque ergo voluerit amicus eſſe ſeculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.*

Quisquis ſcilicet virtutum moralium amore, vel timore æterni ſupplicii quidpiam aget; non ductus amore Dei, in illa ſua intentione corrumpitur, fit amator mundi, cujus amicitia inimica eſt Dei, atque ita volens amicus eſſe hujus ſeculi, inimicus Dei conſtituitur, ſive, ut habet objectio: *Non eſt charitas Patris in eo.* Quid igitur temerariis iſtiuſmodi, & imprudentiſſimis objectionibus efficiunt adverſarii, niſi quòd damnati articuli, cui patrocinari voluerant, cauſam multo faciant deteriorem, & ſe magis prodant acatholicos? Corruptio enim, quam comminiſcitur articulus, intelligi poterat venialis; objectio autem inducit mortiferam. Ita ſe adverſarii etiam priſtino, & multiplici involvunt anathemati: quin & abſurdiora ſectantur, quàm quæ aliàs in quibuſdam Janſenii diſcipulis Eccleſia profligavit.

6 Damnata ab Alexandro VIII. Propoſitio 15. aſſerebat: *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, & ſupernaturalis.* Queſnelli vindicibus attritio illa eſt *amor mundi*, Dei inimicus, & habitum charitatis, ſi ante fuerit, expellens, & impediens, nè reducatur. Num etiam amor mundi eſt, dum quis *odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu?* Si ita eſt, igitur *charitas Patris*, ſeu charitatis habitus *non eſt in eo*, qui tali ratione peccatum oderit, ac proinde tale peccati odium in amorem criminis convertitur homini exitialem. Sicque malitia ſuperadditur gravior articulo 9., quem Alexander VIII. proſcripſerat.

Rurſus Queſnelli Propoſitio tantùm exigere videbatur, quod articulus 7. ab eodem damnatus Pontifice: *Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel mundi; Si Dei, charitas Patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.* Nunc verò, ſi objectionis ſenſu accipitur, inducit amoris Dei omiſſio *corruptionem* lethiferam, quæ ſola efficere poteſt, ut *charitas Dei*, ſeu amicitia ab homine exulet. Antea Queſnelli Propoſitio continebat quidem malitiam art. 10. ab eodem Alexandro proſcripti: *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum merè, ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens;*

Sed nimiùm mitis apparet modò Novatoribus hæc ſua prior cenſura; creſcente ſcilicet audaciâ, aſſerere non verentur intentionem iſtiuſmodi eſſe non ſolùm non rectam, nec Deo placentem, ſed mortiferè perverſam, charitati Dei inimicam, & amicitiæ, ſi ante fuerit, deſtructricem: *Si quis diligit mundum*, ut diligere ab adverſariis cenſemur, quoties agimus ex amore virtutum moralium, vel motivo quolibet altero, quod non ſit Deus propter ſe benevolè dilectus, *charitas Patris non eſt in eo*; ſed averſio à Deo, & inimicitia.

7 Ad meliorem loci ſacri intelligentiam, facem more ſuo præferat ſcholæ Angelus in *Expoſitione aurea* dicens: *Probibetur autem hic mundus ad fruendum eo; non ad utendum. Unde gloſſa: utimini mundo ad neceſſitatem; ſed non diligite ad ſuperfluitatem, nec per hoc prohibetur quæcunque dilectio; ſed inordinata per amoris affectum nimium.* Mox ſibi S. Doctor objicit; *ſed cùm mundus ſit bonus, videtur quòd ſit diligendus; ergo videtur prohibitio mala, cùm dicitur: Nolite diligere mundum. Reſponſio*, inquit: *diligere mundum eſt ipſum omnibus rebus præponere; & ſic mundus non eſt diligendus; tamen ſub Deo eſt diligendus. Unde non prohibetur quæcunque dilectio; ſed illa, quæ eſt ſupra Deum, de qua dicit Auguſtinus: Væ tibi ſi amaveris condita, & deſerueris conditorem. Vel poteſt dici, quòd duplex eſt dilectio; quædam ad neceſſitatem, alia ad ſuperfluitatem. Primo modo mundus poteſt diligi: ſecundo modo prohibetur. SI QUIS DILEXERIT MUNDUM præponendo ipſum Deo, NON EST CHARITAS PATRIS IN EO; quaſi diceret, amor Patris eſt contrarius amori mundi. Auguſtinus: duo ſunt amores Dei, & mundi; ſed ſi amor mundi inhabitet, non eſt quo amor Dei intret; idem etiam dicit, quòd contraria ſunt charitas, & cupiditas; & quantum creſcit cupiditas, decreſcit charitas, & è converſo. Jacobi 4. Amicitia hujus mundi inimica eſt Deo; unde gloſſa hic; unum cor duos ibi adverſarios amores non capit. Sicut dilectio Dei eſt fons virtutum omnium, ita dilectio mundi omnium vitiorum. Iſai. 28. Coanguſtatum enim eſt, ita ut alter decidat: & verè non eſt charitas Patris in eo, qui mundum diligit; quoniam omne, quòd in mundo eſt, id eſt in mundi dilectoribus, aut eſt concupiſcentia carnis &c.*

8 Nihil illuſtrius pro catholica veritate, atque ad diſſipandas omnes Bajanorum, & Queſnelliſtarum tenebras aptius dici poterat. *Diligere mundum* ſimpliciter, ut eſt in Joannis Apoſtoli ſententia, & ut *probibetur* à Deo, eſt *diligere mundum ad fruendum eo*. Rurſus *diligere mundum, eſt ipſum omnibus re-*

bus præponere, & ſic mundus non eſt diligendus; tamen ſub Deo eſt diligendus: unde non probibetur quæcunque dilectio; ſed illa, quæ eſt ſupra Deum, de qua dicit Auguſtinus: Væ tibi, ſi amaveris condita, & deſerueris conditorem: poteſt mundus diligi ad neceſſitatem, probibetur ad ſuperfluitatem. Si quis dilexerit mundum, præponendo ipſum Deo, non eſt charitas Patris in eo. Hoc ſenſu: *Amor Patris eſt contrarius amori mundi.* Eodem ſenſu dicit *Auguſtinus: duo ſunt amores Dei, & mundi; ſed ſi mundi amor inbabitet, non eſt, quò amor Dei intret. Idem etiam dicit, quòd contraria ſunt charitas, & cupiditas.*

Iſta modò, ſi poſſint, adverſarii applicent damnato articulo, ut ipſi ex Joannis Apoſtoli ſenſu ſuffragium emungant. Prohibetur *dilectio, quæ eſt ſupra Deum, qua mundus Deo præponitur*; hinc duo inferunt adverſarii: primùm, quòd in peccatoribus non regnante Dei charitate, regnet neceſſariò cupiditas, ſeu deſcripta mundi dilectio, qua mundus Deo præponitur: alterum, quòd hæc dilectio neceſſariò in *omnes* peccatorum *actiones* influat, eaſque *corrumpat*. De primo nulla controverſia eſt; ſecundum ex textu ineptiſſimè colligitur, repugnantibus Scripturis, Patribus, definitionibus plurium Pontificum, communi ſenſu Eccleſiæ, atque ipſo lumine naturæ. Neque ignorare poſſunt adverſarii, quòd, ſi vera foret ipſorum collectio, ſive ſi lethifera illa mundi dilectio charitatem Patris, & amicitiam excludens in omnes peccatorum actus influeret, corruptio ſingulorum eſſet lethifera, quo nihil aſſeri poteſt à veritate catholica magis alienum.

Sic pariter nervos omnes præcidit Angelicus pluribus Queſnelli de charitate erroribus. Ex Sancto enim reddimur certiores de eo, quod Auguſtinus, & alii eum ſecuti Patres intelligunt per cupiditatem, & amorem mundi oppoſitum charitati; non amorem temporalium, quantùm pertinet ad *neceſſitatem*; tali enim *modo mundus poteſt diligi*, ut cibus ad ſuſtentationem vitæ neceſſariam, pecunia ad alendos liberos, medicina ad corporis ſanitatem; neque prohibetur, aut charitati Patris opponitur amor miſericordiæ, juſtitiæ, temperantiæ, caſtitatis; minùs etiam opponitur fides, ejus amor, & æternæ beatitudinis. Una requiritur, & in aſſertionibus noſtris intelligenda eſt conditio, quòd temporalium rerum, & virtutum quoque moralium amor non ſit nimius, ut in iis finis noſter ultimus, & ſumma noſtra felicitas, Deo poſtpoſito, collocetur. Stoicorum iſta impietas fuit ab Auguſtino, & aliis Patribus juſtiſſimè reprehenſa. Quæ impietas, ut patet, nihil habet cùm laudatis à nobis actibus commune: quapropter ex illius reprehenſione his iniquiſſimè conflatur invidia.

CAPUT III.

Fruſtrà in damnati articuli patrocinium vocatur S. Auguſtinus.

1 SErm. 2. in Pſalm. 18. num. 15. *Initium*, inquit Auguſtinus, *Superbiæ hominis, apoſtatare à Deo. Non leve malum eſt hoc vitium, fratres mei: huic vitio in his perſonis, quas videtis amplas, diſplicet humilitas Chriſtiana, propter hoc vitium dedignantur colla ſubdere jugo Chriſti, obligati arctiùs jugo peccati. Non enim ſervire non eis continget; nam nolunt ſervire, ſed eis expedit ſervire; nolendo ſervire, nihil aliud agunt, quàm ut bono Domino non ſerviant; non ut omnino non ſerviant; quia qui noluerit ſervire charitati, neceſſe eſt, ut ſerviat iniquitati.*

Ex his omnibus ſolam poſteriorem laciniam Hexapla referunt, & quidem hoc modo corruptiſſimè: *qui non agit motivo charitatis, neceſſe eſt agat cupiditate.* Plurimum intereſt inter aliquod non agere ex motivo charitatis, & abſolutè *nolle ſervire charitati*: prius tantùm aſſerit, amoris in aliquo opere omiſſionem, quæ ſubinde poteſt eſſe innoxia, ut multis rationibus utroque ſuperiore capite oſtenſum eſt: alterum ſemper inordinatum eſt, & charitatis; ac Dei indicat contemptum: illum non continet ſimplex amoris Dei in aliquo actu omiſſio.

Adde, quòd præceptum charitatis, ſeu referendi omnia in gloriam Dei ſit affirmativum, non obligans ad amandum ſemper, & actiones ſingulas omni momento temporis referendum in gloriam Dei. Clariſſimè id docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 88. art. 1. ad objectionem ſic reſpondens: *Illud præceptum eſt affirmativum; unde non obligat ad ſemper: & ſic non facit contra hoc præceptum quicunque actu non refert in gloriam Dei omne, quod facit.* Quapropter in ſecundum diſt. 4. quæſt. 1. art. 2. ad 4. *Non oportet, ut actus infidelium, qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre.*

Objectionis inanitas, & perfidia multiplici convincitur exemplo: ſi ſervus Domino ſuo dixerit, nolo tibi ſervire; uxor marito,

rito, nolo te diligere; filius familias Patri, nolo ut quod acquiro ad te pertineat; puer magiſtro ad diſcendum traditus, nolo a te diſcere: ſervus Dominum offendet graviter, uxor maritum, filius familias Patrem, diſcipulus magiſtrum; non autem ſi ſolummodo in aliquibus actibus prætermiſſa à ſervo fuerit intentio ſerviendi Domino, ab uxore mariti dilectio, à filio familias volitio acquirendi aliquid Patri, à diſcipulo intentio diſcendi.

2 Non plus adverſariis prodeſt quod Hexapla referunt ex Enchiridii cap. 118. dicere voluerint 117. *Regnat carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas*. Pro *non eſt Dei charitas*, Hexapla ponunt *non regnat*: corruptio iſta opportuna adverſariis videri potuit, ut aliqua Auguſtini ſententiam inter, & damnatum articulum appareret ſaltèm verbotenus ſimilitudo. Sed, etſi ſupponeretur textus, ut ab adverſariis refertur, quid inde pro excuſando Queſnelli articulo, quo dicitur cupiditas, in quocunque eam regnare contigerit, *omnes ejus corrumpere actiones*? In omni peccatore regnat peccatum, ideone omnia peccatoris opera vitio inquinantur? Pridem à Conſtantienſi Concilio in Joanne Huſs, dein à tribus Romanis Pontificibus inter Baji, & ſociorum ejus articulos damnatus fuit art. 35. *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. Et 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*.

Utriuſque articuli cenſuras Queſnellus evadere non poteſt: neque cum ejus dogmate, neque cum prioribus quidquam ſocietatis habet ſententia Auguſtini; nam & juxta eundem Sanctum in Polemone ad temperantiam converſo, & in *Romanis* gentilibus, qui *juſtitia, & actibus ſtrenuis à Deo promeruerant imperium*, dominabatur cupiditas; non tamen ea *continentiæ* Polemonis, quæ Auguſtino judice *donum Dei* fuit Epiſtola 130., peccati maculam aſperſit, uti neque Romanorum *juſtitiæ, & actibus* iſtis *ſtrenuis* lib. 5. de Civitate Dei cap. 12. Bona itaque in illis opera fuerant; etſi operantes à cupiditatis jugo non eſſent liberi, ac propterea bona illa ad æternam nihil conducerent felicitatem, ut nempe S. Doctor libro de Spiritu, & lit. cap. 26. ait: *Ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur*.

In quolibet avaro regnat avaritia, carnis concupiſcentia in luxurioſo, ſuperbia in elato, & ſic de cæteris vitiis; ſed ideone omnia avari opera, ſunt avaritiæ ſtudia; omnis impudicorum actio eſt luxuria; omnis elatorum volitio, eſt ſuperbia? Nihil igitur ad proſcripti articuli defenſionem confert, quod ab Auguſtino dicitur: *regnat carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas*; cùm longè aliud ſit, cupiditatem in homine regnare, quàm in omnes influere actiones. Aliàs ſinguli vitiorum habitus venenum ſuum in omnes hominis ingererent actiones, quo nihil eſt à veritate, & omnium mortalium ſenſu, atque experientiâ magis alienum.

3 Non plus habet definitio Pontificis, quod ſibi timeat ab Auguſtini lib. 3. de Doctrina Chriſtiana cap. 10. *Quanto .... magìs regnum cupiditatis deſtruitur, tanto charitatis augetur*: addunt Hexapla, quod loco citato non invenio, *& quanto plus deperit regno charitatis, magìs extenditur regnum cupiditatis*. Supponamus tamen ita eſſe, & charitatis imperium in peccatore non imminutum ſolummodo, ſed etiam penitus interiiſſe; nullum unquam imperium, nullam ſedem tenuerat charitas in impiis illis, & gentilibus, quos ſuperiùs ex Auguſtino nominavi, nominatim Polemone, & Romanis, in quibus ad quemcunque gradum provecta fuerit cupiditatis dominatio; non tamen in omnibus eorum actibus prævalêre potuit, quin aliqui ſubducerentur ejus tyrannidi, & corruptioni. Aliàs non fuiſſent *Dei dona*, nec iis potuiſſent à Deo temporale præmium, ſed ſola ſupplicia *promereri*.

Quandonam in Aſſuero regnum charitas obtinuit? Cupiditas verò non infimum locum tenens, & quantumlibet exercens dominatum, ſubjicere tamen ſuo jugo, & veneno inficere non potuit cuncta ejus opera, inprimis manſuetudinem, quæ, Scripturâ, atque ipſo Auguſtino teſte, bona fuit, & Divino munere conceſſa. Eſtheris nempe cap. 15. v. 9. Rex deſcribitur *terribilis aſpectu*, v. 10. *ardentibus oculis furorem indicans*, adeò in Gentilem Principem dominabatur ira, & cupiditas, quæ tamen etiam abſque charitatis imperio, & manente infidelitatis regno, frænari potuit, quando ſtatim v. 11. *convertit Deus ſpiritum Regis in manſuetudinem*, quæ indubiè corruptione cupiditatis libera fuit, utpote Dei optimi beneficium. Et Auguſtinus lib. 2. de libero arbitrio cap. 19. ait: *Virtutibus nemo malè utitur; cæteris autem bonis, id eſt mediis, & infimis, non ſolùm bene, ſed etiam malè quiſque uti poteſt. Et ideo virtute nemo malè utitur, quia opus virtutis eſt bonus uſus iſtorum, quibus etiam non bene uti poſſumus; nemo autem bene utendo, malè utitur*: Etiam S. Thomas 1. 2. quæſt. 55. art. 4. hanc Auguſtini

definitionem approbat: *Virtus eſt bona qualitas mentis, qua rectè vivitur, & qua nemo malè utitur.*

Denique ipſe Auguſtinus hanc in Aſſuero prædicat *voluntatem bonam*; lib. 1. de gratia Chriſti cap. 24. eam intueri Pelagianos jubet, atque ex hoc ſpecimine *fateri, non lege, atque doctrinâ inſonante forinſecus; ſed internâ, & occultâ; mirabili, ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates.* Nè verò exiſtimes, Aſſuerum bona voluntate malè uſum fuiſſe, virtutibus ut jam vidimus, inter quas *manſuetudini* locus eſt, nemo malè utitur juxta utrumque Eccleſiæ ſolem Hipponenſem, & Aquinatem. De ipſa rurſus *bona voluntate*, ſeu volitione ſic Hipponenſis lib. 2. de peccatorum meritis cap. 18. *Voluntatis arbitrium in eis naturalibus bonis eſt, quibus & malè uti malus poteſt; ſed voluntatem bonam* (ſeu bonam volitionem) *quæ jam in eis bonis eſt, quorum eſſe uſus non poteſt malus, niſi ex Deo nobis eſſe non poſſe* &c.

In quo mortalium regnaſſe magìs perhibetur cupiditas, quàm in Sardanapalo luxurioſiſſimo, quem Regem Ninive, Jonâ prædicante, fuiſſe, communis opinio eſt? Totus defluebat deliciis, à charitatis regno remotiſſimus, quò quidem tandem Jonæ prædicatio, excidii metus, & cœleſte auxilium eum ducere videbatur; initium tamen pœnitentiæ, charitate nondum in eo regnante, ſuſceptum eſt: unde iterum falſitatis convincitur damnatus articulus illimitatè aſſerens, quòd, non regnante charitate in corde peccatorum, neceſſe ſit regnare in eo cupiditatem, atque *omnes ejus corrumpere actiones.*

CAPUT IV.

Adverſarii Gregorium Magnum temere objicientes horrendo involvuntur conſectario.

1 SAnctus Gregorius Moral. lib. 17. cap. 13. non 24. ut citant Hexapla in illud Job, *Qui extendit aquilonem ſuper vacuum*, ait: ,, Aquilonis nomine
,, in ſacro eloquio appellari Diabolus ſo-
,, let, qui ut torporis frigore gentium cor-
,, da conſtringeret, dixit: Sedebo in monte
,, teſtamenti, in lateribus aquilonis; qui
,, ſuper vacuum extenditur; quia illa cor-
,, da poſſidet, quæ Divini amoris gratiâ
,, non replentur. Sed tamen omnipotenti
,, Deo ſuppetit etiam vaſa Diaboli cunctis
,, virtutibus vacua, ſuæ gratiæ munere im-
,, plere, in iiſque Divini amoris ſolidita-
,, tem ponere, quos nullâ conſpicit recti-
,, tudinis actione roborari; unde aptè ſub-
,, jungitur, *& appendit terram ſuper nihi-*
,, *lum*; quid enim terræ nomine, niſi ſan-
,, cta Eccleſia deſignatur, quæ, dum verba
,, prædicationis ſuſcipit, fructum boni ope-
,, ris reddit: de quibus per Prophetam di-
,, citur: omnes gentes velut nihilum, &
,, inane reputatæ ſunt. ,, Ampliorem deſcripſi Gregotii ſententiam, quàm ab adverſariis allegatur, quia lucem amo, dum illi in brevium laciniarum tenebris præcipuum ponunt falſitatis præſidium.

Sed quale iſtud eſt, quod damnato ſuo articulo acuti homines fingunt? Totum argumenti robur conſtituunt in ſequenribus, *illa corda poſſidet, quæ Divini amoris gratiâ non replentur. Sed tamen omnipotenti Deo ſuppetit etiam vaſa Diaboli cunctis virtutibus vacua, ſuæ gratiæ munere implere.* Acutos enim verò eſſe oportuit, qui in his verbis detexerint cupiditatem exrra charitatis regnum omnia opera neceſſariò corrumpentem, ſive, ut Propoſitio enuntiat: *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* Diabolum poſſidere Gentilium, de quibus agitur, corda, quæ Divini amoris gratiâ non replentur, indubitatum eſt; ſed & extra infidelium turbam, de ipſis Chriſtianis verè aſſeritur, illa corda à Diabolo poſſideri, quæ Divini amoris gratiâ non replentur, intelligendo de amore, & graria habituali; non enim inter ſtatum gratiæ, à Divini amoris habitu inſeparabilem, & ſtatum damnationis, ac diabolicæ ſervitutis reperitur medius.

2 De amoris quoque actualis gratiâ verum eſt, illa corda à Diabolo poſſideri, quæ eo tempore, & in iis circumſtantiis, in quibus præceptum charitatis obligar, Divini amoris actum non eliciunt. Neque de hoc quempiam ambigere ſinit anathema Paulinum: *Si quis non amat Dominum Jeſum, anathema ſit.* Sed non minùs à Catholica aberrat veritate, qui Gregorii verba de amore actuali adeò rigidè acceperit, ut Diabolus omnia corda omni tempore ſtatim poſſideat, quo *Divini amoris gratiâ non replentur.* Baptizatorum enim inſantium, & qui inſantibus comparantut, perpetuò amentium, & dormientium animi non replenrur Divini amoris gratiâ actuali; nec tamen propterea poſſidentur à Diabolo.

Sed neque homines, dum rationis compotes

potes ſunt, ſemper in Diaboli incidunt poteſtatem, quoties ullo momento temporis carent Divini amoris actualis gratiâ. Non enim poſſidendorum cordium jus Diabolo competit, niſi quæ peccati mortiferi reatum contraxerint. Hunc autem non infert quælibet Divini amoris prætermiſſio; ſed ea ſolùm, quæ eſt tranſgreſſio mandati, ſive omiſſio amoris eo tempore, vel iis in circumſtantiis, pro quibus Divina juſſio obligabat. Hæc porrò de earum genere eſt, quæ *affirmativæ* appellantur, & in certis tantùm circumſtantiis, non omni prorſus tempore exercitium poſtulant, ſive, ut in ſcholis loquimur, *obligant ſemper, ſed non pro ſemper*, quod ſuperiori capite clariſſimis Aquinatis textibus comprobavi. Idem ſcilicet eſt præceptum amandi Deum, & ad eum opera noſtra referendi: de poſteriore autem enuntiat 1. 2. quæſt. 88. art. 1. *Illud præceptum eſt affirmativum; unde non obligat ad ſemper*: & in 2. diſt. 4. quæſt. 1. art. 2. ad 4. *Non oportet, ut actus infidelium, qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre.*

3 Palàm igitur eſt Gregorii ſententiam vel nihil penitùs pro damnata facere Propoſitione, ut hactenus oſtendi; vel probare præceptum amoris perpetui nullo unquam tempore abſque lethifero crimine intermittendi. Si enim ſola Divini amoris abſentia ſufficiat, ut corda quælibet, etiam fidelium *Diabolus poſſideat*, neceſſe eſt quamlibet Divini amoris actualis, de quo in Queſnelli Propoſitione agitur, abſentiam, ſive omiſſionem peccato mortali, & æternæ ſufficere damnationi. Quod ſi verum eſt, non ſolùm ſepties cadit Juſtus in veniale delictum, ſed etiam ſepties Juſtus eſſe deſinit; quis enim Divini amoris actus quotidie non ut minimùm ſepties prætermittat? Vel igitur adverſarii in hac, & ſimilibus objectionibus inſignem produnt ſacræ ſcientiæ imperitiam, ſi tam horrendas conſecutiones non viderint, vel ſcientes, volenteſque graviori ſe implicant errore, quàm damnata præ ſe tulerat Propoſitio. Intelligi enim illa de *corruptione* poterat veniali, nunc verò tam præpoſtera defenſio ſenſum ab authore, & ejus ſodalibus intentum indicat ſignificatione Propoſitionis obviâ deteriorem.

Si autem Diabolo toties humanorum cordium conceditur poſſeſſio, quoties Divini amoris actus, & quidem ſupernaturalis, auxilio *gratiæ* eliciendus omittitur; quis adeò juſtus videbitur non ſolùm è vulgo fidelium, ſed etiam inter presbyteros, & religioſos, qui non ſæpius quotidie in Diaboli tranſeat poteſtatem? Quo dogmate ſi imbuta fuiſſet Eccleſia, non confeſſionis tantùm annuæ; ſed multo frequentioris præceptum veriſimiliter condidiſſet; quis enim modus tot recordandi peccata mortalia quæ totius anni ſpatio quivis commiſerint quotidie? Habebunt pœnitentiæ adminiſtri ex hoc ſolo capite materiem examinis interminabilem, ſi non & confitentes deſperationis. Non illum eſſe ſenſum Eccleſiæ, praxis omnium, qui tribunali pœnitentiæ præſunt, aut ſacramento utuntur, teſtis luculentiſſima eſt.

4 Si tamen adverſarii, quam hic ſcriptis venditant, ſententiam animo amplectantur, diſpiciendum illis relinquo, quàm terrificum ſibi apud Deum, & homines conſciſcant judicium. Ex ore ſuo ab hominibus, à Deo ex conſcientia judicabuntur rei infinitorum, non criminum ſolummodo; ſed etiam ſacrilegiorum. Conſtat enim palàm adverſarios, etſi presbyteros, & ferè quotidie ſacrificium offerentes confiteri paſſim rariùs, fortè præcipuos numquam, ut tomo 3. videbitur. *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem* (circa Sacramentorum Sanctiſſimum) *neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad Sacram Euchariſtiam accedere debeat, quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc S. Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit*, inquiunt Tridentini Patres ſeſſ. 13. cap. 7. Dein canone 11. *Nè tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem, & condemnationem ſumatur, ſtatuit, atque declarat ipſa S. Synodus, illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habitâ copiâ confeſſoris, neceſſariò præmittendam eſſe confeſſionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.*

Contrarium hactenus adverſarii non docent publicè, ſed docere paratum fuiſſe *Ægidium candidum*, & *candidorum* hoc tempore Janſeniſtarum Principem, ſi Antonius Arnaldus approbaſſet, non temere colligitur ex ipſius Ægidii ad Arnaldum epiſtola datâ anno 1681. die 11. Junii, & refertur in proceſſu juridico coram Archiepiſcopo Mechlinienſi, ſeu *causâ Queſnellianâ* art. 10. §. 5. pag. 278. verùm Arnaldus, etſi tam ſcan-

ſcandaloſo dogmati fundamentum antea præbuerit, ut eadem teſtatur epiſtola; non tamen videtur approbaſſe conſilium talia apertè, & publicè edendi, nunc quidem, ut colligitur ex ſuſpenſione operis, quod *Ægidius* aliquibus ſuotum nimiùm *Candidus*, meditatus fuerat. Fortè Ægidio callidior Arnaldus novam Eccleſiam cenſuerat nondum ſatis eſſe firmatam, ut tanti momenti novitas protrudi in lucem ſinè ambagibus, & tutò poſſet.

5 Verùm de hoc quidquid ſit, de quo in tertio tomo plura, ſupponamus, Janſenianos presbyteros confiteri non minùs, quàm cæteros frequenter; imò quod certiſſimè falſum eſt, confiteri quotidie; quomodo abſolvi à peccatis poterunt? Nam qui inter illos *Paſtor bonus*, & *Theologus Chriſtianus* eſt, ut in fronte famoſi utriuſque operis ab ipſo inſcribitur authore, & totus Queſnello noſcitur devotus, anno 1690. die 26. Januarii Mechliniæ in theſibus ſic definivit; *Impium eſt, dare abſolutionem ſacerdoti non multò ante lapſo; eſto quædam celebrandi eſſet neceſſitas, puta nè populus die feſto ſacro fruſtraretur.*

Statuamus igitur ex adverſariis Sacerdotem, qui paulò antequam ad altare ſacrificium oblaturus accederet, recordatus ſit, ſe aliquoties dilectionis actum prætermiſiſſe, adeóque juxta novam Gregoriani textus interpretationem, & alligatam ei rigidorum conſcientiam delictum commiſiſſe mortiferum, adeunte *Diabolo poſſeſſionem cordis, quod Divini amoris gratiâ non replebatur*: Exponit peccatum confeſſario, qui ſi pœnitentem abſolverit, *impia* erit *abſolutio* juxta Queſnelliani *Paſtoris boni* regulam, novis animarum directoribus præſcriptam. Si abſolutio differatur, pœnitens fit impius, & ſacrilegus, dum non abſolutus, & cum mortalis conſcientiâ peccati offerre ſacrificium præſumpſerit. Altera ejuſdem *Paſtoris boni* eodem die edita definitio eſt: lapſum ex infirmitate *tunc abſolves, cùm per amorem Dei prædominantem peccata infirmitatis ſuperaverit, ac dimiſerit.*

Et in ipſo famoſiore *Paſtoris boni* opere pag. 204. *Qui non verbis ſolùm, ſed operibus oſtendunt, ſeriò ſe agere, & ad totalem emendationem planè conniti, ut ſi v.g. occaſiones fugiant, media à confeſſario præſcripta adhibeant &c. nihilominus tamen, quæ hominum eſt infirmitas, in eadem relabuntur, abſolvi non poſſunt.* Pag. 208. *Neque obſtat, quòd relabantur ſolùm ex infirmitate; quia undecunque relabantur, relabuntur tamen; ideoque abſolvi non poſſunt. Neque obſtat, quòd ſeriò velint vitam emendare; nam id ſeriò non ſufficit, niſi ipſa vitæ emendatio ſequatur.* Atqui amoris Dei intermiſſio quamdiu diſtractionibus, & variis tam animi, quàm corporis infirmitatibus vivemus obnoxii, non quotidiana ſolùm eſt, ſed ſepties, id eſt ſæpius in die obvenit. Unde ſi omnis illa amoris intermiſſio crimen ſit, ut objectio indicat, neque illud umquam penitùs dimittamus, quin redeamus in idem quotidie ſæpius, abſolvi numquam, niſi fortè in mortis articulo poterimus: ſaltèm non poterunt adverſarii, quicumque *Paſtoris* ſui *boni* documenta cum præſenti compoſuerint objectione.

6 Hanc verò nullus autumet à me explicari duriùs, quàm adverſariorum intentio patiatur. Supponendum enim eſt, eos ſcribere vigiles, & condemnati articuli ſuſcipere ſeriò defenſionem. Hoc ſuppoſito, evidens eſt, Gregorianæ ſententiæ allegationem ſenſu alio, quàm qui hic exagitatus eſt, à nemine poſſe congruè intelligi, aut explicari. Non poſſunt enim adverſarii accipere S. Pontificis verba de amore ſolummodo habituali, quem omnibus certum eſt debere eſſe perpetuum; atque ea corda à Diabolo poſſideri, quæ amore, & gratia habituali reperiuntur vacua; at ſenſus iſte ad intentas propoſitionis vindicias nihil confert; cùm in ea de amoris actu potiùs, quàm de habitu conſtet eſſe ſermonem. Ad perſuadendum ſcilicet perpetuæ dilectionis debitum, adverſarios magno ſtudio collimare neminem poteſt latêre, qui libellos eorum ubique obvios inſpexerit: accedit ingens Propoſitionum de charitate damnatarum ſeries, velut Aſcetici Scriptoris ad amoris actum magìs, quàm ad habitum cohortantis.

Si etiam Gregorium adverſarii intelligerent de amoris actibus non pro omni tempore imperatis, ut juxta Doctorem Angelicum præcepti affirmativi ratio dictat, tunc veriſſima haberetur Gregoriani textûs explicatio, quòd *illa corda poſſideat Diabolus, quæ divini amoris gratiâ non replentur*, eo tempore, & in iis circumſtantiis, pro quibus diviniſſimi illius præcepti urget obligatio. Verùm hic ſenſus, ut patet, minimè juvaret damnatum articulum, qui amorem exigit perpetuum, ut in actiones omnes influat, alioquin cupiditatis vitio neceſſariò corrumpendas; *amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* Non poteſt ſolus cupiditatis habitus actionibus omnibus inurere peccatum

cati maculam, neque habitus charitatis ſufficit, ut actus aliàs indifferens, abſque ulla relatione bonitatem, laudem, aut præmium conſequatur. Ad hoc actionis relatio ſive intrinſeca, ſive ſaltèm extrinſeca in finem honeſtum, judicio Theologorum communiſſimo, eſt neceſſaria. Denique, etſi neque habitualis amor, neque actualis in cordibus regnet Peccatorum, actus alii boni eſſe poſſunt ſive naturalis, ſive ſupernaturalis ordinis, miſericordiæ, temperantiæ, caſtitatis, juſtitiæ, timoris, fidei, & ſpei, ut primo capite oſtenſum eſt.

7 Iterum contra nos adducitur Gregorius lib. 18. Moralium cap. 8. non ut in Hexaplis citatur 9. dicens: *Qui terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur.... Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo: ac ſi apertè dicat* (Joannes Apoſtolus) *utrique ſe amores in uno corde non capiunt, nec in eo ſeges ſuperna charitatis pullulat, in quo illum ſpina infima delectationis necant.*

Subſcribimus omnes S. Pontificis ſententiæ. Sed quid indè adversùs Conſtitutionem, vel pro Queſnelli articulo elicere præſidii quis poſſit, non video. *Qui terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur*; nam qui volens indulget concupiſcentiæ carnis, concupiſcentiæ oculorum, ſuperbiæ vitæ, quomodo ſimul delectabitur in Deo talia graviter prohibente?

Amorem Dei cùm præceptorum ejus violatione, atque adeò cum ejus contemptu non conſiſtere, agnoſcit quisquis prima religionis rudimenta vel inter pueros didicit. Amor peccati, & amor Numinis illud vetantis, in uno animo ſe invicem non patiuntur, *neque in eo ſeges ſuperna charitatis pullulat, in quo illam ſpina infima delectationis necant.* Attamen is, in quo charitatis ſeges mortua eſt, aut numquam etiam fuerat ſeminata, non propterea neceſſe eſt in omnibus peccet actionibus. Ita S. Pius V. Gregorius XIII. Urbanus VIII. Prædeceſſori ſuo Sancto Gregorio minimè contrarii docuêre pridem, & è cathedra definiuerunt contra articulum inter Bajanos 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes ſunt vitia*; quam Novaturientium opinionem etiam poſtea reviviſcentem iteratâ damnationis ſententiâ reſecandam ſtatuit Alexander VIII. feriens inter 31. articulos hunc VIII. *Neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare.*

Sed neque toto tempore, quo in corde peccatoris regnare deſiit charitas, dominantur adeò ſpinæ delectationis infimæ, ut nihil prorſus actionis moraliter honeſtæ, vel quomodocumque innoxiæ pullulare valeat; ſed opera omnia peccata ſint, ſive, ut Propoſitio damnata enuntiat, *cupiditate corrumpantur*. Non enim *omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*: neque *in omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*: Ita pridem trium ſummorum Pontificum auctoritate definitum tenemus conſtitutionibus contra Bajum, & ejus ſocios art. 35. & 40. Nullâ profectò veri ſpecie affirmabitur, quòd illi, in quorum corde *non ampliùs regnat amor Dei*, nè proximos quidem diligere valeant *affectu cognationis, & carnis*; atqui ipſe S. Gregorius homilia 27. in Euangelia *ſunt*, inquit, *nonnulli, qui diligunt proximos, ſed per affectum cognationis, & carnis; quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt*. Et nos plura ſuperiùs ex ipſis ſacris eloquiis exempla dedimus de obſtetricibus Ægyptiis & Nabuchodonoſore, & ejus contra Tyrios exercitu benè operantibus; de Aſſuero converſo à Deo ad manſuetudinem; de Ninivitis peccatoribus pœnitentiam timore inchoantibus, antequam regnaret in eis charitas.

8 Denique ipſe S. Gregorius homil. 34 in Euangelia bonum agnoſcit timorem ante charitatem dicens; *Prava mens, ſi non priùs per timorem evertitur, ab aſſuetis vitiis non emendatur*: atque ideo nec regnum inducitur charitatis. Lib. ſexto regiſtri Epiſtola 187. *Duo ſunt compunctionis genera, ſicut ſcitis, unum, quod æternas pœnas metuit: aliud quod cœleſtibus præmiis ſuſpirat... dum ſitiens anima priùs timore compungitur, poſt amore.... & qui priùs flebat, antequam duceretur ad ſupplicium, poſtmodùm flere amariſſimè incipit, quia differtur regnum.... optat valde, ut aut timore ſupplicii, aut amore regni cœleſtis, peccata, ſinè quibus vivere non poſſunt, quotidie ploret; ſed quia, ut dixi, duo ſunt compunctionis genera, dedit ei pater ſuus irriguum ſuperius, & irriguum inferius: irriguum quippe ſuperius accipit anima, cùm ſe in lacrymas regni cœleſtis deſiderio affligit; irriguum verò inferius accipit anima, cùm inferni ſupplicia flendo pertimeſcit*. Duplex ea compunctio, & ſinè dubio honeſta eſt, & à Charitate videtur præſcindere; certiſſimè præſcindit prior, *dum enim ſitiens anima priùs æternarum pœnarum timore compungitur, poſt amore*, evidens eſt timorem ſupplicii ab amore, quem præcedit, non ducere originem; & tamen ſalubris ea, & prorſus bona compunctio eſt, juxta Gregorium, qui eam vo-

vocat *datam à Patre, & irriguum inferius.*

In lib. 1. Regum cap. 12. lib. 5. cap. 2. *Cui* (Deo) *in veritate ſervimus, quando ejus præcepta pro ſola ſuperna retributione perficimus.* Quæ ſpei ratio procul dubio honeſta eſt, nectamen charitas exprimitur.

Lib. 2. Moral. cap. 33. *Si fides non prima in corde noſtro gignitur, reliqua quæque bona eſſe non poſſunt*, neque ſpes vera, & ſalutifera concipi, neque charitas, quod prorſus congruit S. Thomæ 1. 2. q. 62. art. 4., cum omnibus ſcholaſticis docenti: *Oportet, ut ordine generationis fides præcedat ſpem, & charitatem.*

Inſignis itaque adverſariorum temeritas eſt, S. Gregorium, non ſolùm Auguſtino, Hieronymo, Chryſoſtomo, Aquinati, Bonaventuræ, Saleſio, ſed etiam ſibi ipſi atque tot aliis Pontificibus, denique ipſi Scripturarum Authori Spiritui Sancto opponere, in gratiam novitatis ſæpius ab Eccleſia condemnatæ.

CAPUT V.

S. Fulgentius, Bernardus, Author libelli de imitatione Chriſti, nihil commune habent cùm damnato articulo.

1 FUlgentius ſermone non 5. ut ab adverſariis citatur, ſed 6. ait, *Tantùm augetur charitas; quantùm fuerit imminuta cupiditas .... charitas donum Dei eſt .... cupiditas laqueus eſt Diaboli: non ſolùm laqueus, ſed etiam gladius. Charitas eſt radix omnium bonorum, cupiditas radix eſt omnium malorum.* Si charitas radix eſt omnium bonorum, igitur, inquiunt adverſarii, nihil boni eſt in humanis actibus niſi à charitate proveniens; ubi autem nihil boni eſt, neceſſariò aliquid mali eſt, nempe cupiditas oppoſita charitati. Verùm Fulgentii ſententia neceſſariò accommodè intelligenda eſt; non enim poteſt charitas radix eſſe ſui ipſius, neque bonorum actuum ad eam diſponentium, quales ſunt fides, ſpes, timor etiam æterni ſupplicii: unde S. Thomas 1. 2. q. 62. a. 4. *Oportet quòd ordine generationis fides præcedat ſpem, & charitatem.*

Hunc eundem ordinem tradit S. Auguſtinus libro de catechizandis rudibus cap. 4. *Quidquid narras, ita narra, ut audiendo credat, credendo ſperet, ſperando amet.* Idem Sanctus tract. 9. in Epiſtolam Joannis: *Stimulat timor, ſed noli timere; intrat charitas, quæ ſanat, quod vulnerat timor: timor Dei ſic vulnerat, quomodo medici ferramentum putredinem tollit. Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas ſanitas.*

Rurſus libro de catechizandis rudibus cap. 5. *Rariſſimè accidit; imò verò numquam, ut quiſquam veniat volens fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore perculſus*; ubi, ut patet, converſionis volitio, & ex timore oritur, & prior eſt charitate. Ideo, & Tridentina Synodus ſeſſ. 6. cap. 6. hoc ordine nobis deſcribit modum præparationis ad juſtitiam: *Diſponuntur*, inquit, *ad ipſam juſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes, vera eſſe, quæ Divinitus revelata & promiſſa ſunt ... &, dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, eumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt; ac proptereà moventur adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem; hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agi oportet.* Vident hìc adverſarii complures actus bonos diſponentes peccatoris animum, ut *Deum diligere incipiat*. Dictum igitur Fulgentii de charitate radice bonorum omnium intelligi non poteſt, niſi, ut monueram, accommodè; non de actibus ad ipſam diſponentibus charitatem.

2 Sed neque ſic accipienda eſt Sancti hujus ſententia, quaſi nulla etiam alterius virtutis actio eſſe poſſit, niſi charitatis imperio eliciatur; cùm & virtutum moralium opera ſecundùm ſe, & præſcindendo ab amoris theologici motivo honeſta ſint, & laudibus digna; an ſufficiant ad meritum propriè dictum, & ad æternam beatitudinem pertinens, non diſcutio; neque enim ad præſentem diſputationem ea neceſſaria diſquiſitio eſt; cùm bonus actus, ut in peccatoribus, poſſit eſſe ſinè merito; virtutes nempe qualeſcumque, ſinè charitatis ſaltèm habitu, nihil ad beatitudinem conferre, ſatis certum eſt: cùmque illa bonum antonomaſticè ſit, ſinè quo cætera fluxa ſunt, dicendum omnibus cùm Apoſtolo: Si charitatem non habuero nihil ſum: Auguſtinus lib. de ſpiritu & littera: *Nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur.* Quòd bona illa in impiis & peſſimis hominibus non proveniant ex charitate, manifeſtum eſt.

Sed quoniam de mente Fulgentii hìc diſceptatur, audiendus ipſe ſui interpres opti-

timus eſt lib. de incarnatione, & gratia Chriſti dicens: ,, Quòd ſi quibuſdam co-
,, gnoſcentibus Deum, nec ſicut Deum
,, glorificantibus, cognitio illa nihil pro-
,, fuit ad ſalutem, quomodo poruerunt hi
,, juſti eſſe apud Deum, qui ſic in ſuis mo-
,, ribus atque operibus bonitatis aliquid
,, ſervant, ut hoc ad finem Chriſtianæ fi-
,, dei, charitatiſque non referant? Quibus
,, aliqua quidem bona, quæ ad ſocietatis
,, humanæ pertinent æquitatem, ineſſe poſ-
,, ſunt; ſed quia non charitate fiunt, pro-
,, deſſe non poſſunt. ,, Cùm igitur apud Fulgentium *charitas* dicitur *radix bonorum omnium*, de bonis ad vitam æternam conducentibus intelligendum eſt, non de omnibus ad honeſtatem moralem, ſocietatiſque humanæ pertinentibus æquitatem. Aliâ ratione *charitas radix bonorum omnium* dici poteſt; quia nihil boni operis, aut virtutis eſt, quod ipſa imperare nequeat & perficere. Denique ad eam velut ad finem virtutes cæteræ referuntur, ita nos docente Angelico. 2. 2. q.23. art.4. Præceptum de diligendo Deo dicitur eſſe juſſio generalis; quia ad hoc reducuntur omnia alia præcepta ſicut ad finem, ſecundùm illud 1. Tim.1. Finis præcepti eſt charitas; ſed non omnis actûs laudabilis initium. Remotiſſimus itaque eſt S. Fulgentius ab accuſandis omnibus actionibus, quæ abſque charitatis imperio generantur.

3 Breviſſima ſententia eſt, quæ contra nos adducitur ex Bernardi ad ſororem libro de modo bene vivendi ſerm.5. de charitate. *Ibi*, inquit, *regnat carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas*. Immediatè ſequitur, quòd lucem fugiens adverſarius omittit. *Tunc homo eſt perfectus, quando eſt charitate plenus. Sinè amore charitatis quamvis quiſque rectè credat, ad beatitudinem pervenire non poteſt*. Objectam laciniam Bernardus ab Auguſtino accepit Enchiridii cap.117. cum ſequi ſolitus, ut teſtatur Epiſt. 77. *Ab his ergo duabus columnis (Auguſtinum loquor, & Ambroſium) credite mihi difficilè avellor; cum his, inquam, me errare, aut ſapere fateor*. Quapropter ſi Doctoris melliflui ſenſus aliunde non innoteſceret, poſſet ſufficere intelligentia Auguſtini, quem cap.3. iiſdem objectum vocibus abunde explicui, oſtendens damnato articulo nullatenus faventem; ſed adverſantem certiſſimè, & frequenter.

Verùm recurrere ad Auguſtinum opus non eſt, ubi ſolis inſtar meridiani fulget ipſius ſententia Bernardi. *Sinè amore charitatis quiſque rectè credere* ab eo dicitur, quam-*vis non poſſit ad beatitudinem pervenire*. Evidens igitur eſt, fidem propter charitatis abſentiam non corrumpi, non cupiditatis maculari vitio; aliàs *ſinè amore charitatis*, non *rectè crederetur*; non enim fidei, non alia quævis actio *recta* eſt, quæ cupiditatis veneno inficitur, & Deo omnis rectitudinis authori diſplicet. Quapropter de qualibet anima, non de ſingulis actibus explicandum eſt, quòd *ibi regnet carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas*. De homine iſtud aſſeri, non de ſingulis actibus indicat etiam quod ſtatim ſequitur. *Tunc homo eſt perfectus, quando eſt charitate plenus &c.* ut ſupra.

Nullam verò de ſenſu Melliflui dubitationem relinquit eodem libro ſermo 4. de timore Dei. ,, Volo te ſcire, quatuor
,, eſſe timores, humanum, ſervilem, ini-
,, tialem, & caſtum.... Secundus timor eſt
,, ſervilis, ut ait B. Auguſtinus; cùm timo-
,, re gehennæ homo recedit à peccato, &
,, omnia bona, quæ facit, non propter dile-
,, ctionem Dei, ſed propter timorem infer-
,, ni facit. Ille quaſi ſervus timet, qui bo-
,, num, quod facit, non timore amittendi
,, bonum, quod non amat, ſed timore pa-
,, tiendi malum, quòd formidat, facit. Ille
,, non timet perdere amplexum pulcherri-
,, mi ſponſi; ſed timet, nè mittatur in pœ-
,, nas inferni. De hoc ſervili timore ait
,, Paulus: Non enim accepiſtis Spiritum
,, ſervitutis iterum in timore; ſed accepi-
,, ſtis ſpiritum adoptionis filiorum, id eſt,
,, ſpiritum filialem. Bonus eſt iſte ſervilis
,, timor, & utilis, licèt inſufficiens, & im-
,, perfectus, per quem creſcit paulatim
,, conſuetudo juſtitiæ.... Timor priùs ve-
,, nit in corde hominis, ut præparetur lo-
,, cus charitati.... Audi ſoror dilecta con-
,, gruentem ſimilitudinem: ſæpe videmus
,, per ſetam introduci linum: quando ali-
,, quid ſuitur priùs intrat ſeta, & poſt
,, ſetam intrat linum. Sic timor priùs in-
,, trat in mentem hominis, & poſt timorem
,, charitas. ,,

4 Quid dici potuit illuſtrius pro bonitate, & utilitate timoris, etiamſi vacui charitate, atque ad eam animum diſponentis? Nullæ hìc adverſariorum offuciæ affundere tenebras poſſunt lucentiſſimo Bernardi ſenſui, à damnata novitate prorſus alieno. *Timor ſervilis* aſſeritur, *cùm timore gehennæ homo recedit à peccato, & bona omnia, quæ facit, non propter dilectionem Dei; ſed propter timorem inferni facit*. Non igitur in timore illo eſt vitioſa cupiditas, neque aſperſa à cupiditate corruptio, ſeu peccatum, *cùm à peccato homo timore gehennæ recedere* depre-

hendatur. Et quomodo timor ille bonus non ſit, ſi *bona omnia*, quæ in multis hominibus reperiuntur, *efficiat*? Quòd autem bonorum illorum *radix* non ſit *charitas*, verbis exprimitur lucidiſſimis: *Bona omnia, quæ facit* (homo ille,) *non propter dilectionem Dei; ſed propter timorem inferni facit*. Servilis hujus timoris bonitas à Bernardo confirmatur teſtimonio Spiritûs ſancti, cujus aſſeritur donum. De hoc timore ait Paulus; *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, ideſt, ſpiritum filialem*. Hunc accipiunt juſti in novo fœdere, cùm ſervilis daretur in Judaico; etiam bonus, cùm eum Spiritus Sanctus infunderet. Sed & nunc *bonus eſt iſte ſervilis timor, & utilis*, utpote *per quem creſcit paulatim conſuetudo juſtitiæ: timor priùs venit in corde hominis, ut præparetur locus charitati*. Timoris itaque illius tam boni, & utilis non eſt radix charitas, cùm cauſa, & diſpoſitio nequeat eſſe poſterior effectu, neque fructus ſuâ prior arbore, aut radice. Si quemadmodum ſeta priùs intrat, quàm linum, *ſic timor priùs intret in mentem hominis, & poſt timorem charitas*, perſpicuum eſt, non poſſe charitatem ſtatui anteriorem in corde hominis, qui ſervili timore ducitur, quia *timor locum præparat charitati*.

Patet itaque non ſignificatione ampliſſima, & rigidâ univerſali; ſed accommodâ intelligendum iſtud Doctoris melliflui: *Charitas eſt radix bonorum omnium*, præterquam ſcilicet eorum, quæ ut ſeta lino, ita introducendo ſerviunt amori. Reſtringendum eſt etiam ad bona æternæ conducentia felicitati, nè inferioris ordinis bona moralia, & laude digna negentur in impiis, ac infidelibus, contra clariſſimam Auguſtini, & aliorum Patrum, imò Scripturarum, & Theologorum omnium haud novaturientium doctrinam. Hoc quoque ſenſu dicitur charitas radix bonorum omnium, quòd, ubi charitas eſt, omnia bona in homine, quantum in ſe eſt, & niſi liberum reſtiterit arbitrium, foleat operari, ut ait Apoſtolus 1. Cor. 13. *Charitas patiens eſt, benigna eſt, charitas non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert; omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet*.

5 Denique quid boni charitas non progignit? Excipe timorem ſervilem, quem, ut ibidem Bernardus poſt Apoſtolum monet, *perfecta charitas expellit*. Damnatæ itaque Propoſitioni nemo potuit deſignari infeſtior Doctore Mellifluo, & quidem in ipſo ad ſororem opere, ad quod imprudens adverſariorum temeritas audet Sedem Apoſtolicam provocare. Diſceptationem de mente Bernardi terminet quod habet libro de præcepto, & diſpenſatione. *Bonus obedientiæ gradus eſt, ſi juxta Magiſtri noſtri ſententiam, propter metum gehennæ, ſeu propter profeſſionem ſanctam, quam profeſſus eſt, quiſpiam obedierit; melior tamen, cùm ex Dei amore obeditur. Illa quippe obedientia neceſſitatis eſt, iſta charitatis*. Quem locum contra Lutherum, Melanchtonem, Calvinum citans Eminentiſſimus Bellarminus lib. 4. de juſtificatione cap. 16. ſic obſervat, „ S. Bernardus „ cùm dicit obedientiam ex metu gehennæ eſſe bonam, ex charitate meliorem, „ intelligit bonam ſimpliciter, & ſinè ullo „ peccato, etiam veniali poſſe præſtari.

6 Tandem ab adverſariis adducitur liber 3. de imitatione Chriſti cap. 9. „ Si in- „ traverit cœleſtis gratia, & vera charitas, „ non erit aliqua invidia, nec contractio „ cordis, neque privatus amor occupabit. „ Vincit enim omnia divina charitas, & dilatat omnes animæ vires „. Idem cùm piiſſimo authore omnes aſſerimus, nec minora charitatis elogia jam dedimus ex Apoſtolo; ſed nuſquam apparet confirmatum, quòd, abſente charitate, omnia in peccatoribus opera ſint peccata, ſive, ut damnatus enuntiat articulus, quòd *amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe ſit, ut in eo regnet cupiditas, omneſque ejus actiones corrumpat*. Oppoſitum à nobis hactenus omni authoritatum genere, teſtimoniis SS. Patrum, definitionibus Pontificum, Concilii Tridentini, Scripturarum ineluctabiliter demonſtratum eſt.

Aliquam objectionis ſpeciem præſefert, quod ex ejuſdem authoris libro 2. cap. 1. deſcribitur; ſed fraude ſolis dignâ hæreticis illud nobis ſic intorquent Hexapla: *Nil ſic maculat, & implicat cor hominis, ſicut amor creaturæ*. Ita nempe omnis amor creaturæ peccati arguitur, nec omnino levis: *Nil ſic maculat &c.* ſic amor uxoris, filiorum, Parentum, amor Patriæ, ejuſque defenſio, adminiſtratio recta Reipublicæ ad crimina relegantur. Sic omnia damnantur quæ præclari author Hypognoſtici inter Auguſtini aliàs opera relati, velut innocua proponit, & bona lib. 3. non procul ab initio: *Eſſe fatemur, liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod ſit idoneum, quæ ad Deum pertinent, ſinè Deo aut inchoare, aut certè perficere; ſed tantùm in operibus vitæ præſentis, tam bonis, quàm*

[illegible] etiam

etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur; ideſt, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, velle uxorem ducere, pecora nutrire, artem diſcere diverſarum rerum bonarum: velle quidquid boni ad præſentem vitam pertinet. Reprehenditur ipſe Gregorius Magnus homil. 27. in Euangelia dicens. *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectum cognationis & carnis; quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt*; ſed contradicunt Janſeniana Hexapla, quaſi Gregorio Magno ſapientiora, & ſacris ſanctiora eloquiis.

Nunc videndum, qua fraude in ſuas pertrahere partes conentur libellum de imitatione Chriſti. In loco citato ait, *Nil ſic maculat, & implicat cor hominis; ſicut impurus amor creaturæ.* Hexapla in citatione reticent *impurus*, ut ex ſententia reſtricta fabricent univerſalem, quæ in omnem, quo res creata diligitur, amorem, peccati maculam conjiciat: uſitata quidem ſemper fuit hæreticis in corrumpendis Patrum, Scripturarumque voluminibus perfidia; ſi autem à Luthero, Philippo Melanchtone, Calvino, ſimilis Queſnellianæ fuiſſet adhibita, facillimum eis pariter fuiſſet, Scripturarum, Patrumque teſtimoniis ſtabilire hæreſim, quod omnia opera hominum peccata ſint; ubicumque ſcilicet *amorem impurum*, & quamlibet *pravam*, *impiam* actionem damnari criminis conſpexerint, debuerant ſolùm omiſſo *impuri, pravi, impii*, epitheto, in actiones prorſus omnes cenſuram convertere.

Quadrageſimaſexta Propoſitio damnata.

Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt. *Obſ. Mor. Matth. 5. v. 28.*

CAPUT I.

Juſta Propoſitionis damnatio demonſtratur.

1 Cupiditas, & charitas modò pro habitu modò pro actu accipitur; utrovis autem modo voces intellexeris, Propoſitio perverſa eſt & jure optimo condemnata. Si enim de habitu explices, omnis uſus ſenſuum in juſtis bonus erit, omnis in peccatoribus malus. Ita nec juſti ſenſibus delinquere, nè culpâ quidem levi poterunt, nec peccatores uti ſenſibus niſi ad peccandum: in juſtis nullum dabitur ſenſualitatis vitium; ſed quidquid egerint, manente charitate, vertetur in virtutem. Sic juſtis nullo ſenſuum fræno opus erit; ſed quanto plus libertatis oculis, linguæ, guſtui, indulſerint, tanto plus in virtute proceſſerint, creſcente ſemper bonorum operum numero. Nonne ſpurciſſimis Quietiſtis hæc, quàm Auguſtini diſcipulis digniora ſunt? Fruſtrà in hac ſententia Paulus caſtigavit corpus ſuum, & in ſervitutem redegit, nè, cùm aliis prædicaſſet, ipſe reprobus efficeretur. Nam, etſi nulla eum de ſua juſtitia fides divina certum redderet; ſentiens tamen ipſe, quanto intus flagraret Divinæ gloriæ zelo, quàm ardente charitatis igne, confidere prudenter potuit, ſe in gratia eſſe, amorem in ſe ſanctum præ cupiditate dominari: quo ſuppoſito, non fuiſſet, juxta novum dogma, cur tam ſolicitè mortificationem Chriſti in corpore circumferret, quando omnis uſus ſenſuum, quantumcunque vagus, & indomitus, *fieret bonus charitate.* In eadem hypotheſi nimis illimitatè dixiſſet Jacobus Apoſtolus, vanam eſſe religionem ejus, qui linguam non frænaret; non enim frænanda eſſet; ſed laxanda potiùs in omni charitatem habente, ut magis creſceret loquacitas, & linguæ diſſolutio, vitio in bonum ſola charitate converſo, novis ſemper ſanctitatem extenderet incrementis.

Non minore ſtudio peccatores averti deberent ab omni externo bonorum operum exercitio; cùm omnis uſus ſenſuum, quantumvis bonus appareat, & fine debito intendatur, malus fieret in peccatoribus ſolo habitu cupiditatis.

2 Si verò cupiditatis, & charitatis nomine, quæ veriſimiliùs authoris mens eſt, actus intelligatur, non minùs eſt cenſuræ obnoxia Propoſitio; Nam, etſi veriſſimum ſit; omnem actum à charitate imperatum eſſe bonum, à cupiditate autem malum; acceptâ tamen diviſione velut adæquatâ omnis uſûs ſenſuum, quaſi omnis, qui non imperatur à charitate, imperetur, & vitium contrahat à cupiditate, quæ authoris ſententia eſt; cenſuram evadere non poteſt. Quis enim catholicus patiatur, omnes actus miſericordiæ, temperantiæ, caſtitatis, mortificationis, & ſimiles, qui mediis ſenſibus exercentur, ob ſolam charitatis abſentiam, rejici inter uſus malos, ſeu abuſus, cupiditatis ſor-

ſordibus maculatos? Quæ novitas iiſdem Scripturarum oraculis, definitionibus Pontificum, ſententiis Patrum convincitur, quibus utraque ſuperior debellata eſt.

Daniel cap.4. v.24. Regem Nabuchodonoſor, quem noverat nondum imbutum charitate, ad eleemoſynas hortari minimè debuiſſet, quæ peccatorum numerum augerent, non pœnitentiæ gratiam conſequerentur.

3 Aſſuerus, ut infidelis erat, indubiè non operabatur ex charitate; quando autem, ut ait Scriptura, *convertit Deus ſpiritum Regis in manſuetudinem*, ea lenitas donum Dei fuit, neque ſe intimis animi ejus receſſibus continens; ſed in externas quoque prodiit actiones, quando crudele contra Judæos Edictum abrogans, & Amanum puniens, non malè in hoc ſenſibus uſus eſt. Neque id mirum; cùm etiam, teſte Auguſtino lib.1. de gratia Chriſti cap.24. voluntas Aſſuero bona cœlitus conceſſa fuerit, à qua quid aliud fructuum expectes, niſi innoxium, & honeſtum? *Intueantur* (Pelagiani) *atque fateantur, non lege, atque doctrinâ inſonante forinſecus; ſed internâ, & occultâ; mirabili, ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates*; quas evidens eſt imperare ſenſibus non poſſe, niſi uſus bonos. Et tamen Aſſuerus, ut dixi, & quiſcumque alius, de quo illic diſſerit Auguſtinus, ut fide, ita & caruit charitate: quapropter, & exulare procul à ſcholis catholicis debet Queſnelliana novitas ſpiritui Scripturarum adeò contraria.

Ninivitæ procul dubio peſſimè uſi fuerant ſenſibus, quando luxuriâ, & omni genere flagitiorum Deum ad iracundiam concitantes, tantam ſibi accerſivêre comminationem vindictæ, quam nec evaſêre ſemper, quando, ut ſolent pravâ irretiti conſuetudine, poſt pœnitentiam ad vomitum redierunt. Interim tamen, quando prædicante Jonâ, & interitum urbis denuntiante, à maximo uſque ad minimum jejuniis, ſaccis, & cinere ad implorandam Dei clementiam ſe convertetunt, optimum fecêre uſum ſenſuum, etſi non ſtatim divini Numinis amore ducti, ſed ſuppliciorum formidine.

Salubrem illum uſum ſenſuum copioſè, & ornatè poſteris ad exemplum deſcribit S. Ambroſius libro de pœnitentia cap.6. „ Ninivitæ indicunt ſibi neceſſarium perituri jejunium, in ipſis corporibus animas humilitatis flagello caſtigant: induunt pro veſte cilicium, & pro unguentis cinere ſe aſpergunt, ac proſtrati humi pulverem lambunt: mortem ſuam lacrymis funerant, & vitam plangimoniis proſequuntur: reatum ſuum gemitibus publicant, & actuum ſuorum pandunt arcana facinora: omnis ætas, & ſexus indiſcretè lugubribus ſe aptat officiis; depoſitus omnis cultus, dejectus ornatus: negata quoque ſunt ipſis alimenta lactentibus: & ætas nondum propriis peccatis infecta, onera ſuſtinuit aliena; cibum ſuum mutum pecus eſurivit: unus audiebatur per mœnia civitatis ululatus diſparium natutarum, & per omnia tecta flebilia reſonabant lamenta plangentium, &, ut ſemel dixerim, terra mugitus confitentium ſuſtinebat. „

Omnem illum uſum ſenſuum adeò laudatum à Patribus, quamdiu ſolo elicitus timore cùm ſpe veniæ fuit, antequam in animis charitas naſceretur, ſoli Novatores præpoſterè rigidi de culpabili arguunt cupiditate. Quænam in his, & mille aliis pietatis operibus charitate præviis, & ad eam ſaluberrimè diſponentibus ſpecies cupiditatis eſt? Oportet quidem, Ninivitæ tandem charitatem conceperint, qui ad juſtificationis gratiam pervenêre; cùm carerent pœnitentiæ Sacramento, quo ſuppleretur quod deerat contritioni. Verùm juxta communem converſionis ordinem in peccatoribus maximè inveteratis non ſolet pœnitentia ab amore, ſed gravium ſuppliciorum incuſſâ formidine inchoari.

Ita S. Chryſoſtomus ad illud, quòd nemo læditur niſi à ſemetipſo: *Ninivitæ* (inquit) *converſi ſunt ad timorem Dei, abjectiſque continuò prioris vitæ malis ad virtutem ſe, & juſtitiam per pœnitentiam contulerunt, tam fideli ſatisfactione, ut divinitus jam promulgatam ſententiam revocarent.* Neque timor ſinè ſpe veniæ impium promovet ad dilectionem, quam juſtificatio ſequatur: attritio ad contritionem viam ſternit, & ut ipſa non ſolùm expers malitiæ eſt, ſed etiam bona, & ſalubris; ita quæcumque impetraverit jejunia, verbera, & cæteras corporis afflictiones, cùm orationibus, etiam vocalibus, eleemoſynis, & aliis virtutum moralium externis exercitiis, uſus omnes illi ſenſuum ſunt, non innocui tantùm; ſed laudabiles, pii, & ad amoris gratiam à Deo obtinendam plurimum conducentes. Iſtud à Scripturis, Patribus, aſceticis paſſim ſcriptoribus, atque communi ſenſu, & praxi fidelium edocemur.

4 At, ſi Novatoribus auſcultemus, deberent Concionatores, & directores animorum non jejunia, non flagella, non cilicia

cia, non ſaccos, & cineres ſuadere peccatoribus ad placandam Dei juſtitiam, & converſionis gratiam impetrandam; ſed à talibus potiùs illos exercitiis oporteret avertere, donec charitate imbuti, poſſent actiones illas à vitio immunes reddere, alioqui neceſſariò cupiditate inficiendas. Sed nihil hic iterum qualiſcunque ratio Theologica, aut moralis valet, niſi auctoritas acceſſerit Auguſtini.

Prætereo adductam à me ſæpius, atque ab Auguſtino impenſiùs laudatam *juſtitiam, & ſtrenuos Romanorum actus*, quibus eos dicit *imperium à Deo promeritos* lib.5. de civitate cap.12. qui fuit uſus ſenſuum minimè malus ſinè charitate. Non minùs innocuum eorum uſum in Xenocratis ſchola, concurrente Dei auxilio, didicerat Polemo; at neque charitatem, neque fidem, judice Auguſtino frequenter in ſuperioribus citato. Edoceat itaque nos Queſnellus, num hæc Polemonis temperantia, & continentia cupiditas fuerit, atque adeò mala? Negat Auguſtinus Epiſtola 130. novæ editionis 144. dicens: *Nè id ipſum quidem, quod melius in eo factum eſt, humano operi tribuerim; ſed Divino.*

Et lib.4. contra Julianum cap.3. ,, Ex
,, quo colligitur, etiam ipſa bona opera,
,, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe;
,, ſed illius, qui bene utitur malis.

Epiſt.52. Editionis novæ 155. poſtquam dixit: ,, Abjiciamus falſorum Philoſophorum
,, vanitates, & inſanias mendaces, quia nec
,, virtus nobis erit, niſi adſit ipſe, quo juve-
,, mur: nec Beatitudo, niſi adſit ipſe, quo frua-
,, mur ,, ubi, inquam, hæc Sanctus Doctor
,, præmiſit, ad morales virtutes Macedonii progreditur, quas Auguſtinus non redarguit velut germina cupiditatis; ſed ad Beatitudinem obtinendam ait non ſufficere, niſi exercitæ fuerint propter Deum: ,, Si om-
,, nis prudentia tua, qua conſulere conatis
,, rebus humanis; ſi omnis fortitudo tua,
,, qua nullius iniquitate adverſante terre-
,, ris; ſi omnis temperantia, qua in tanta
,, labe nequiſſimæ conſuetudinis hominum
,, te à corruptionibus abſtines; ſi omnis
,, juſtitia, qua rectè judicando ſua cuique
,, diſtribuis, id laborat, id nititur, ut hi,
,, quibus vis, ut benè ſit, ſalvi ſint corpore,
,, & ab omni cujuſquam improbitate tuti,
,, atque pacati &c. ita non erunt veræ vir-
,, tutes tuæ ,, ſeu ſalutiferæ, quamvis laudabiles, & honeſtæ, ſic enim ſequitur:
,, Si quælibet, inquam, adminiſtratio tua
,, illis, quas commemoravi inſtructa virtu-
,, tibus, hoc intentionis fine determinatur,
,, ut homines ſecundùm carnem nullas ini-
,, quas moleſtias patiantur, nec ad te exi-
,, ſtimas pertinere, quò iſtam quietem, quam
,, præſtare niteris, referant, ideſt (ut verbis
,, non ambiam) quomodo Deum verum,
,, ubi eſt quietæ vitæ omnis fructus, colant,
,, nihil tibi prodeſt ad vitam verè beatam
,, tantus labor .... Si enim virtutes, quas
,, accepiſti, à quo acceperis ſentiens, ei-
,, que gratias agens; eas ad ipſius cultum
,, etiam in tuis ſæcularibus honoribus con-
,, feras, tuæque poteſtatis ſubditos homi-
,, nes ad Deum colendum exemplo tuæ re-
,, ligioſæ vitæ, & ipſo ſtudio conſulendo,
,, ſeu fovendo, ſeu terrendo erigas, & ad-
,, ducas, nihilque aliud in eo, quod per te
,, ſecuriùs vivunt, velis, niſi ut hinc illum
,, promereantur, apud quem beatè vivent,
,, & veræ virtutes erunt, & ab illius opitu-
,, latione, cujus largitate donatæ ſunt, ita
,, creſcent, & perficientur, ut te ad vitam
,, verè beatam, quæ non niſi æterna eſt,
,, ſinè ulla dubitatione perducant.

Hæc prolixa Auguſtini ſententia virtutum moralium actiones indicat innoxias, imò laudabiles, certè minimè ab Auguſtino reprehenſas, etſi nullâ expreſsâ intentione ad cultum Numinis directas; utiles verò etiam futuras ad ſalutem, ſi amore æternæ beatitudinis exercerentur: qui amor ſpei juxta Auguſtinum bonus eſt, atque ad charitatis gratiam, & beatitudinem conſequendam accommodatiſſimus, ut cum Macedonio ejus ſubditi *hinc illum promereantur, apud quem beatè vivent, & veræ virtutes erunt*. Non igitur omnis uſus ſenſuum, vel alterius cujuslibet facultatis abſque charitate eſt illicitus.

5 Quoniam autem de ſolo uſu ſenſuum præſens diſceptatio eſt, percurramus breviter ſenſus ſingulos; exempla horrorem novitatis incutient. Initium ducamus *à Paganis, Judæis, Hæreticis, aliiſque hujus generis*; nempe juxta Queſnellum vitiat omnem uſum ſenſuum cupiditas, quam infert neceſſariò carentia charitatis, etſi charitas juxta eum infidelibus ſit impoſſibilis; elici enim non poteſt ſinè fide, neque hæc ſinè gratia, quæ infidelibus protſus deeſt juxta propoſ.26: *Nullæ dantur gratiæ niſi per fidem.* Propoſ.27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.* 29. *Extra Eccleſiam nulla conceditur gratia*, & inter 31. ab Alexandro VIII. damnata eſt hæc 5. *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt à Jeſu Chriſto influxum; adeòque hinc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem* abſ-

Digitized by Google

abſque omni gratia ſufficiente. Quam propoſitionem Arnaldus etiam contra Pontificis cenſuram audaciſſimè propugnat in *nona parte difficultatum* pag.212., & 219. Quem librum Arnaldus ſenio fatiſcens, Queſnello ſtudiorum ſcriptionumque adjutore domeſtico conſcripſit.

Quæ igitur juxta utrumque hunc Theologum ſupereſt *Paganis*, *Judæis*, *Hæreticis*, *aliiſque hujus generis* hominibus libertas, ut in ullo uſu ſenſuum peccatum valeant evitare? Nam charitas ſinè gratia elici non poteſt: & tamen omnis juxta Queſnellum uſus ſenſuum ſinè charitate neceſſariò peccatum eſt, quia *cupiditas*, *aut charitas uſum ſenſuum bonum*, *vel malum faciunt*. In obligandis hominibus ad vitandas peccatorum occaſiones nulli rigidiores ſunt novis Auguſtini diſcipulis, ab hac lege nulla juxta eos excuſat utilitatis ratio, aut moralis neceſſitas. Tenebuntur itaque *Pagani*, *Judæi*, *Hæretici*, *aliique hujus generis*, obturare ſibi aures, nequid audiant; nares, nè quid olfaciant; claudere oculos, nè quid videant; linguam continere, nè verbum proferant; manus, & cætera corporis membra, nè quid ſentiant; denique quàm ſumptio alimenti ad ſuſtinendam vitam eſt neceſſaria, tam iis inevitabile eſt in omni ſumptione peccatum. Durities inhumana!

Ineluctabilis quoque neceſſitas peccandi in omni ſenſuum uſu incumbet, eadem obligatio impediendi omnia ſenſuum organa cunctis peccatoribus, utpote deſtitutis omni gratiâ, ſinè qua charitas non eſt in hominis poteſtate, atque adeò nec evitatio peccati ſemper novi, uſu ſenſuum neceſſariò committendi; ſiquidem juxta Propoſitionem 28. *prima gratia*, *quam Deus concedit peccatori*, *eſt peccatorum remiſſio*. Quid autem fidelibus, & juſtis? Etiam erga hos parciſſimus Queſnellus eſt in agnoſcendis gratiis; imò nemini eorum, quos quidem hodie Romana Eccleſia pro fidelibus, & juſtis habet, ullam patietur attribui; cùm enim Deus unus, unus Baptiſmus, una fides ſit, atque hanc ſibi Queſnellus vindicet, à fide Romanæ Eccleſiæ in pluribus diſcrepantem, neceſſe eſt, eandem Eccleſiam cum omnibus ſuis juſtis, & Sanctis, omni penitùs gratiâ deſtitui, ideoque in omni uſu ſenſuum peccare; ſola enim, quæ à perpetua delinquendi neceſſitate liberare valet, charitas, ſinè fide, & ſinè gratia eſt impoſſibilis. Sed quid Eccleſiæ Romanæ juſtos, & ſanctos appello, à quibus exulante fide, ſanctitatem omnem, juſtitiam, charitatem pariter exulare neceſſe eſt? Sic quotquot in Romana Eccleſia degimus, uti caremus Queſnelli fide, caremus & charitate, atque in omni ſenſuum uſu cupiditate ducimur: ſic & inſuperabili ſemper cadimus neceſſitate, expertes omnis gratiæ, ſinè qua etiam juxta propoſitionem 40. *nihil amare poſſumus*, *niſi ad noſtram condemnationem*.

Sed ut de ſolo hic uſu ſenſuum diſſeramus, ſinè illo impleri nequeunt præcepta Eccleſiæ; non enim ſinè illo aſſiſtere poſſumus ſacrificio miſſæ, & celebrare Feſta, confiteri peccata, ſumere Euchariſtiam, nè præceptis quidem naturæ, ſaltèm plurimis ſatiſfacere poſſumus abſque opere ſenſuum; ut reddere depoſitum, ſolvere debitum, largiri eleemoſynam, honorare parentes, conſolari mœſtos, docere ignorantes, juvare infirmos, corrigere delinquentes; hæc omnia ſi abſque charitate fiunt, juxta Queſnellum cupiditate maculantur; recedente autem fide, charitas deficit neceſſariò: cùm igitur Queſnelli fidem Romana Eccleſia non ferat, Queſnelliana charitas locum in ea invenire non poterit, atque ita neceſſe erit, vel Romanam Eccleſiam univerſam, vel omnes iſtiuſmodi novos Auguſtini diſcipulos in omni uſu ſenſuum delinquere, & novâ ſemper cupiditate inquinari. Nullum hìc apparet medium; quamcunque partem elegerint adverſarii, fatali laqueo conſtringuntur. Si conſectarium non placuerit, ut diſplicere debet omnibus, oportet damnato dogmati 46. & vicinis pluribus nuntium Queſnellus remittat.

CAPUT II.

Reſpondetur objectionibus deſumptis ex Scriptura.

1 DUo nobis ex Apoſtolo in Hexaplis opponuntur: Primæ Cor. 10. v. 31. *Sive ergo manducatis*, *ſive bibitis*, *ſive aliud quid facitis*, *omnia in gloriam Dei facite*. Coloſſ. 3. v. 17. *Omne quodcumque facitis in verbo*, *aut in opere*, *omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti*, *gratias agentes Deo*, *& Patri per ipſum*. Quibus tam perſpicuè tradi Propoſitionem 46. autumant adverſarii, ut ei confirmandæ ſola ſacrorum verborum relatio ſufficiat. Sic illi, quibus pridem vilis fuit Sedis Apoſtolicæ authoritas, nec magni ponderis illa Tridentinæ Synodi, ſanctorum quoque Patrum; niſi fortè ubi novitatibus ſuis non ſenſerint refragari. Itaque ex utroque Apoſtoli textu ſibi fingunt, omnia protſus hominum

num

num opera deliberata eſſe illicita, & à primo Decalogi recedere præcepto; imò cupiditatis vitio conſpurcari, quæcuoque dilectione Dei benevola præſenti noo conſecrarentur.

Contra hanc novitatem clara eſt ſententia Angelici in quæſtionibus diſputatis quæſt. 7. de malo art. 7. ubi Sanctus ita ſibi objicit: *Homo tenetur ex præcepto, ut omnia, quæ facit, ordinet in Deum tanquam in finem: dicitur enim 1. Cor. 10. Sive manducatis, ſive bibitis, ſive quid aliud facitis omnia in gloriam Dei facite*, ad quod ipſe reſpondet: *Ad nonum dicendum, quòd, cùm illud præceptum Apoſtoli ſit affirmativum, non obligat ad hoc, quòd ſemper obſervetur in actu; obſervatur autem ſemper in habitu, quamdiu homo habitualiter habet Deum ſicut ultimum finem: quod non excluditur per peccatum veniale*; quo charitatis habitus non deſtruitur.

In Commentario quoque capitis 3. ad Coloſſ. lect. 3. Conjungens locum illum Apoſtoli cum eo, qui eſt 1. Cor. 10., circa utrumque: *Reſpondeo* (inquit) *quidam dicunt, quod hoc eſt conſilium; ſed hoc non eſt verum; ſed dicendum eſt, quòd non eſt neceſſarium, quòd omnia in Deum referantur actu, ſed habitu. Qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus, facit contra hoc præceptum. Venialiter autem peccans, non facit contra hoc præceptum ſimpliciter; quia licèt non actualiter, tamen habitualiter omnia refert in Deum*: Peccatum ſcilicet veniale, uti charitatis habitum non extinguit, ita oeque abrumpit relationem, qua homo Deum ſuper omnia diligens, ſe ſuaque omnia præſentia, & futura Deo obtulit, quæ intentio ſufficit, ut omnes dein actus ex propria qualicumque bonitate morali, & honeſtate ad Deum referibiles, ipſi cenſeantur conſecratæ, donec generalis iotentio ooxâ quadam lethiferâ diſſolvatur.

Imò in Commentario ad 1. Cor. 10. expendens ſententiam ſuperiùs objectam: *Reſpondeo* (inquit) *relatio hæc in gloriam Dei intelligitur vel in actu, vel in aptitudine referendi, quæ non eſt ſolùm in bonis, ſed etiam in indifferentibus*; quæ oempe neceſſitati, ſeu indigentiæ naturæ deſerviant, quorum appetitus nec illicitus cenſeatur, nec otioſus.

Convincens denique prorſus eſt Angelici teſtimonium 1. 2. quæſt. 100. art. 10. ubi ad quæſtionem: *Utrum modus charitatis cadat ſub præcepto divinæ legis*, primò ſibi objicit hoc adverſantium argumentum: „ Ad „ modum charitatis propriè pertinet, ut „ omnia fiant propter Deum; ſed iſtud ca„ dit ſub præcepto: dicit enim Apoſtolus „ 1. Cor. 10. Omnia in gloriam Dei facite: „ Ergo modus charitatis cadit ſub præce„ pto. „ Ad quod ita reſpondet Sanctiſſimus Magiſter: „ Ad ſecundum dicendum, „ quòd ſub præcepto charitatis continetur, „ ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod „ pertinet, ut omnia referantur in Deum: „ & ideo præceptum charitatis implere ho„ mo non poteſt, niſi etiam omnia referan„ tur in Deum. Sic ergo qui honorat pa„ rentes, tenetur ex charitate honorare, „ non ex vi hujus præcepti, quod eſt, Ho„ nora parentes; ſed ex vi hujus præcepti, „ Diliges Dominum Deum tuum ex toto „ corde tuo. Et cùm iſta ſint duo præcepta „ affirmativa non obligantia ad ſemper; poſ„ ſunt pro diverſis temporibus obligare: & „ ita poteſt contingere, quòd aliquis im„ plens præceptum de honoratione paren„ tum, non tunc tranſgrediatur præceptum „ de modo charitatis.

2 Actiones indifferentes ſtatuit S. Bonaventura in 2. diſtinct. 41. art. 1. quæſt. 3. „ Quando quis facit operationem, ita „ quòd circa creaturam non afficiatur in„ ordinatè, nec tamen illam operationem „ refert ad Deum, ſed facit propter ali„ quem finem, qui reſpicit indigentiam „ oaturæ (ut cùm aliquis ambulat, ut re„ creetur, velcomedit, ut reficiatur) ta„ lis actio indifferens judicatur; quia in „ tali actione non eſt malitia commiſſionis; „ quia non eſt inordinata dilectio; nec „ etiam omiſſionis; non enim ſemper omit„ tit homo, quando actiones ſuas non re„ fert in Deum; indulget enim natoræ fra„ gili, & infirmæ, ut multa poſſit talia fa„ cere: nec Deus requirit ab homine in „ ſtatu diſtractionis, & miſeriæ, quòd om„ nia quæ facit, referat ad ſe. „

Hanc Seraphici ſententiam citat quoque, & laudans ſequitur S. Saleſius lib. 12. de amore Dei cap. 8. ubi locum Apoſtoli ad Coloſſenſes ab adverſariis allegatum ipſis eripit, & juxta Angelici ſimul explicationem ſenſui reſtituit legitimo. „ Omne (io„ quit) quodcuoque facitis in verbo, aut „ in opere, &c. quæ verba Apoſtoli, ut di„ cit Doctor Angelicus, ea explicans, ſunt „ io ſufficienti uſu, quando nos poſſidemus „ habitum ſanctiſſimæ charitatis, per quem „ licèt noo habemus expreſſam, & activam „ inteotionem faciendi quidquid facimus, „ propter Deum, habemus tamen implicitè „ contentam in unioe, & commuoione „ cum Deo, per quam omne booum, quod „ facere poſſumus unà oobiſcum dedica„ tum eſt divinæ bonitati. „ Ibidem, „ Non „ eſt

Digitized by Google

„ eſt opus, ut filius in ædibus paternis ſub
„ poteſtate Patris commorans, declaret,
„ quidquid acquirit, acquirere ſe Patri:
„ nam, cùm filius ſit ſui Patris, ab eo depen-
„ det, & quod ei provenit, ad Patrem ſpe-
„ ctat. Sic & ſatis eſt, nos eſſe filios per di-
„ lectionem (habitualem, de qua ſupra) ut
„ quidquid agimus, integrè deſtinatum ſit
„ ejus gloriæ.

Saleſius itaque & juxta cum S. Thomas ſic Apoſtolum intelligunt, ut non requiratur perpetua relatio operum in Deum. Eadem eſt ſententia S. Bonaventuræ, ut jam vidimus. Clariſſima quoque eſt conſenſio Doctoris Subtilis in 2. diſtinct. 14. quæſt. 2. quæſt. 1. num. 4. *Non tenetur homo, nec tentione neceſſitatis, contra quam ſit peccatum veniale, referre ſemper actum ſuum actualiter, vel virtualiter; quia Deus non obligavit nos ad hoc*. Idem docet Durandus in 2. diſtinct. 38. quæſt. 4. num. 8.

3 Atque hi ſunt celeberrimi ſcholarum Principes infinitam trahentes illuſtrium Sectatorum ſeriem, ut palàm exploratum eſt, & ſingulos recensêre ſupervacaneum.

Unum ex ſchola S. Anſelmi prætermittere non poſſum teſtem, ut ſæpe vel ab adverſariis laudatum, ita omni exceptione majorem, Eminentiſſimum Aguirre in Theologia S. Anſelmi diſp. 130. ſect. 4. „ Cùm
„ igitur aliquis vult aliquod bonum ho-
„ neſtum, miſericordiæ v. g., aut juſtitiæ,
„ illud propter ſe amans, ipſo affectu ſuo
„ vult finem ultimum ſimpliciter, ſive
„ Deum, ad quem honeſtas ipſa ejus finis
„ intermedii implicitè ordinatur: nec ul-
„ teriùs indiget ex præcepto referre appe-
„ titionem illam, vel operationem in
„ Deum explicitè tanquam in finem ulti-
„ mum. Unde Monteſinos vir ſanè piiſſi-
„ mus, & ſapientiſſimus, nec minùs fidelis
„ interpres Sancti Thomæ art. 4. quæſt. 1.
„ pag. 34. col. 2. *Eſt doctrina communis Theo-*
„ *logorum, quam etiam recipiunt recentiores*
„ *alibi, quòd actus virtutis cujuſque moralis*
„ *tendat in proprium objectum ratione pro-*
„ *priæ honeſtatis. Nihilominus implicitè, &*
„ *naturâ ſuâ abſque aliquo alio tendit in*
„ *Deum; neque opus eſt, ut expreſsè ordine-*
„ *tur in ipſum.* Ergo contra mentem S. Tho-
„ mæ, & omnium Theologorum negant ad-
„ verſarii, honeſtatem moralem virtutum
„ poſſe amari propter ſe veluti finem non
„ ultimum, ſeu implicitè, & ex natura ſua
„ ordinatum ad ultimum finem ſimpliciter;
„ & immeritò affirmant, opus eſſe ex præ-
„ cepto, ut præterea explicitè in Deum or-
„ dinetur. Quippe S. Thomas, & cum eo
„ cæteri potiùs hoc negant, & illud affir-
„ mant. „ Hactenus doctiſſimus Cardi-
nalis.

Huic alterum jungo Eminentiſſimum Bellarminum, qui lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 10. „ *Undecimum*, inquit, *ar-*
„ *gumentum ſumunt* (Kemnitius, & Calvi-
„ nus) ex illo 1. Cor. 10., & Coloſſ. 3.
„ *Sive manducatis, ſive bibitis, ſive quid*
„ *aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.*
„ Reſpondeo: ſonant hæc verba piam ad-
„ monitionem, non præceptum propriè di-
„ ctum, niſi intelligamus hoc tantùm impe-
„ rari, ut omnia fiant in gloriam Dei ex-
„ plicitè, vel implicitè. Nam ſaltèm im-
„ plicitè omnia refert in gloriam Dei, qui
„ operatur propter bonum aliquem finem.
„ Semper enim ex bonis operibus, etiamſi
„ is, qui ea facit, fortè de Deo non cogitet,
„ ſequitur, ut qui ea vident, glorificent, aut
„ certè glorificare poſſint Patrem noſtrum,
„ qui in cœlis eſt.

Ea eruditiſſimi Cardinalis interpretatio deſumpta quoad ſenſum videtur ex Commentario S. Thomæ 1. Cor. 10. lectione 7.
„ Omnia in gloriam Dei facite, & cum in-
„ vocatione Creatoris, ea intentione, ut
„ Deus laudetur, & glorificetur. Matt. 5.
„ Sic luceat lux veſtra coram hominibus &c.
„ Coloſſ. 3. Omne quodcumque facitis in
„ verbo, aut opere, omnia in gloriam Dei
„ facite. Auguſtinus in Pſalmum 34. con-
„ cione 2. in fine. Hæc ſi rectè fiunt, Dei
„ laudes ſunt. Non ergo ſolùm vox tua ſo-
„ net laudes Dei; ſed etiam opera tua con-
„ cordent cum voce tua. Cùm enim Deus
„ laudatur de bono opere, Deum laudas, &
„ cùm blaſphematur Deus de malo opere
„ tuo, Deum blaſphemas. „ Poſtea ſibi
Angelicus objicit: „ Contra: ergo nullus
„ actus eſt indifferens. Reſpondeo (inquit)
„ Relatio in gloriam Dei intelligitur vel in
„ actu, vel in aptitudine referendi, quæ
„ non eſt ſolùm in bonis, ſed etiam in in-
„ differentibus.

Eundem Angelici locum proferens Cardinalis Aguirre diſp. 130. ſect. 13. „ In
„ quibus verbis, inquit, palàm admittit,
„ aut tradit ſententiam concedentem actus
„ indifferentes in individuo, ut ajunt, &
„ juxta illam reſpondet, fieri ſatis illi præ-
„ cepto referendi omuia in gloriam Dei,
„ ſive illud non violari per actionem indif-
„ ferentem; quoniam hæc apta eſt referri
„ in Deum, licèt actu non referatur. Præce-
„ ptum autem illud non obligat ad refe-
„ rendum in actu; ſed disjunctivè in actu,
„ vel in aptitudine. Quâ doctrinâ ſtatutâ,
„ patet

„ patet corruere opinionem adverſariorum, cui nihil tam apertè repugnans eſt, quàm opinio aſſerens actiones indifferentes in individuo. Nos verò adhuc preſſiùs loquimur, quàm D. Thomas eo loco, cùm ſciamus, & notum omnibus ſit, S. Doctorem in Summa Theologiæ ejuſmodi actus indifferentes in individuo negaſſe. Cæterum adhuc negatis iis, vera & inconcuſſa eſt doctrina hactenus tradita; cùm omnis actio elicita propter honeſtatem virtutum moralium in materia ipſarum, & nullo alio fine vitiata, ſit planè honeſta, & moraliter bona, tam in ſpecie ſuâ, quàm in individuo: ſitque proinde in gloriam Dei, & cum invocatione Creatoris, implicitè ſaltèm, aut interpretativè, prout ſupra ſæpe explanatum fuit. „

4 Exultare adverſarii ſolent Commentario S. Thomæ in locum Apoſtoli ad Coloſſ. *Omnia quæcunque facitis &c.* ubi Angelicus definit id eſſe præcepti, dicens: *Reſpondeo: Quidam dicunt: hoc eſt conſilium; ſed hoc non eſt verum*. Hic ſiſtunt adverſarii: hic geſtiunt lætitiâ, aut magis eam ſimulant; nam quod ibi ſtatim ſequitur, & ipſi premunt ſilentio, ignorare eos non ſinit, Angelicum communi ſenſui patrocinari. Sic enim ibi ſe explicat: *Sed dicendum eſt, quòd non eſt neceſſarium, quòd omnia in Deum referantur actu, ſed habitu: qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus, facit contra hoc præceptum*; ut præcipuè infideles, qui opera ſua faciunt in honorem falſorum Numinum.

Mirabile aliquibus apparet, quod mox illic ſubditur. *Venialiter autem peccans non facit contra hoc præceptum ſimpliciter; quia, licèt non actualiter, tamen habitualiter refert omnia in Deum*: ſubintellige omnia in Deum referibilia, inter quod non eſt veniale delictum: conſtat enim nè minimum quidem malitiæ poſſe ad Deum Optimum, & Sanctiſſimum pertinere; aliàs non foret, quo nihil melius eſſe valeat, vel rationabili cogitatione deſignari.

Senſus itaque Angelici eſt, relationem habitualem omnium referibilium, ut ſunt bona omnia, vel indifferentia, non deſtrui delicto veniali; ideoque illud non eſſe illi præcepto contrarium ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid; nempe ſecundùm levem illam malitiam, quæ in Deum referri nequit; non impedit tamen, nè cætera omnia referantur: unde non neceſſe eſt, *quòd quicunque peccat venialiter, peccet mortaliter*, quaſi deſtruens ſimpliciter præceptum, ut ſibi Angelicus objecerat, & jam ſolvit.

CAPUT III.

Solvuntur objectiones petitæ ex S. Auguſtino.

1 Libro 4. contra Julianum cap. 3. *Per hunc amorem Creatoris* (inquit Auguſtinus) *bene quiſque utitur creaturis: ſinè hoc amore Creatoris nullus quiſquam bene utitur creaturis*; videlicet ſicut oportet ad beatitudinem, quæ ſola verum, & ſalutiferum bonum eſt; nam reliqua eò non conducentia, caduca bona ſunt, inania, & bonorum vix digna nomine. Sic Auguſtinus lib. 4. contra Julianum cap. 3. *Scito, nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, per quod ſolum homo poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci*.

Alio tamen, & inferiore ſenſu opera quædam appellantur bona, quòd non ſolùm ſinè peccato ſint; ſed etiam rectæ rationi conformia, digna laude, & præmio temporali, ut Auguſtinus docet locis plurimis lib. 5. de Civit. Dei cap. 12. Epiſt. 5. ad Marcellinum, & lib. de Spiritu, & lit. cap. 26. *Ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat illis, qua legitimum aliquid anima rationalis & ſentit, & facit*. Verùm addit: *Ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur*.

Præceſſerat: *In numero etiam hominum impiorum, nec Deum verum veraciter, juſtèque colentium quædam facta legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam non ſolùm non vituperare poſſumus, ſed etiam meritò, juſtèque laudamus; quanquam, ſi diſcutiatur quo fine fiunt, vix inveniuntur, quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur*.

In quem locum Bellarminus lib. 5. de gratia, & lib. arbitrio cap. 9. „ Notandum eſt (inquit) illud *vix*; verè enim magna pars operum infidelium ob finem pravum, ad quem referuntur, peccata ſimpliciter ſunt. Quædam tamen, tametſi pauca, inveniuntur, quæ nullo malo fine vitiantur, & ea non peccata; ſed *opera bona* ſimpliciter dici debent. Itaque idem Auguſtinus continuò ita ſubjungit: *Verumtamen quia non uſque adeò in anima humanâ imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanſerint; unde meritò dici poſſint, etiam in ipſa impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis, vel ſapere* &c. Quorum verbo-

„ rum hic eſſe videtur ſenſus: ſi quæramus „ opera bona infidelium, quæ ptopter ma„ lum finem facta non ſint, ac per hoc ſim„ pliciter *bona ſint*, vix invenire poteri„ mus; tamen ejuſmodi aliqua eſſe, indè „ colligi poteſt, quòd imago Dei in anima „ humana per peccatum non omnino ſubla„ ta eſt. „ Attamen virtutes illæ, ut patet, non erant ex fide, atque adeò non ex charitate.

Non igitur omnis ſenſuum uſus cupiditas eſt, aut peccatum, qui ex charitate non duxerit originem. Cùm in controverſiis fidei contra hæreticos, potiſſimùm Lutherum, Calvinum, & talibus parentibus dignam progeniem, non exigui ponderis apud omnes Catbolicos ſit authoritas eruditiſſimi hujus Cardinalis, juverit audire rationes ejuſdem cæteras.

„ Si (inquit) opera facta ſinè fide, & „ auxilio ſpeciali (atque adeò ſinè charita„ te) ſemper eſſent peccata, id accideret, „ vel quia illis deeſt circumſtantia finis, „ cùm propter Deum non fiant, ut dicit „ Gregorius Ariminenſis; vel quia fiunt ab „ bomine peccatore ..... vel quia bona „ opera moralia non babent proportionem „ cum naturæ noſtræ viribus; vel denique „ quia nimis difficilia ſunt ob carnis rebel„ lionem, Dæmoniſque tyrannidem; at ni„ hil borum dici poteſt; nam quod attinet „ ad circumſtantiam finis, poſſunt ethnici „ etiam ſinè fide, & charitate cognoſcere „ Deum eſſe, & curam noſtri gerere, ut ſu„ pra probatum eſt. Proinde poterunt ope„ rari bona moralia, ut Deo Autbori na„ turæ obediant: quomodo Marcus Tullius „ in ſomnio Scipionis monet, adminiſtran„ dam eſſe Rempublicam diligenter, quia „ Summo Deo nibil eſt gratius, quàm ut „ Concilia, cœtuſque hominum bene gu„ bernentur. Deinde non eſt neceſſe, om„ nia referre in Deum explicitè; ſed ſatis „ eſt, ſi opus referatur in bonum finem pro„ ximum; tunc enim per ſe dirigetur in „ Deum, ut in ultimum finem. Sicut enim „ omne agens particulare agit in virtute „ primi Motoris, id eſt, Dei, ſic etiam om„ nis bonus finis movet in virtute ultimi „ finis: alioquin non ſolùm infideles, ſed „ etiam fideles, & juſtiſſimi quique ſemper „ peccarent, cùm inter operandum de Deo „ non cogitant; ſed operantur, quia ratio „ dictat eſſe bonum, & faciendum. Itaque, „ niſi apponatur circumſtantia finis mali, „ omne opus bonum morale per ſe refertur „ in Deum; etiamſi author operis id non „ cogitet, vel intendat. „

Denique cap. 9. ſic Eminentiſſimus concludit. „ Secunda ratio ducitur ab abſur„ dis; nam ſi nullum opus bonum fieri poſ„ ſet ab infidelibus (utpote fide, & chari„ tate carentibus) ſequeretur, melius illis „ eſſe, remoto præcepto, bona opera ex ob„ jecto non facere, quàm facere; nam fa„ ciendo peccarent, non faciendo non pec„ carent. Itaque monendi eſſent infideles, „ nè facerent eleemoſynas, nè pacificarent „ diſcordes, nè imperitos docerent, niſi „ quando ex præcepto aliquo tenerentur. „ Hæc autem ſinè dubio abſurdiſſima ſunt. „ Nec tamen quidquam eorum evitare unquam poterunt adverſarii.

2 Redeamus ad Auguſtinum. Ipſo loco, qui objicitur, diſtinctionem iſtam bonorum operum ſatis indicant, quæ immediatè præeunt, & ſequuntur, ſed in Hexaplis reticentur ſubdolè; quapropter textum integrum reddo. „ Amor autem Dei, quo per„ venitur ad Deum, non eſt niſi à Deo Pa„ tre per Jeſum Chriſtum cum Spiritu San„ cto; per hunc amorem Creatoris bene „ quiſque utitur creaturis: ſinè hoc amore „ Creatoris nullus quiſqnam bene utitur „ creaturis: hoc ergo amore opus eſt, ut „ bonum beatificum ſit, & pudicitia conju„ galis, ut ſit ejus intentio, quando utitur „ conjugis carne, non in voluptate libidi„ nis, ſed in voluntate propaginis; ſi autem „ vicerit, & propter ſe ipſum, non propter „ filios propagandos fieri aliquid extorſe„ rit, & voluptas veniale peccatum ſit pro„ pter nuptias chriſtianas &c.

Hinc patet, non duos tantummodo, ſed tres ab Auguſtino amores, ſeu fines operandi ſtatui: quorum primus potiſſimùm bonus eſt, qui ex Chriſti gratia amor Creatoris eſt, & quo pervenitur ad Deum. Hoc amore *opus eſt, ut bonum beatificum ſit*. Secundus amor innoxius eſt *in pudicitia conjugali, ut ſit ejus intentio, quando utitur conjugis carne, non in voluptate libidinis, ſed in voluntate propaginis*. Tertius amor veniali culpa elicitus, quando quis utitur conjuge ex *voluptate*. Secundum autem amorem à libidine, & Deo præſcindentem nuſquam Auguſtinus arguit peccati.

Id Eminentiſſimus Lauræa ab ipſo aliàs laudatus Queſnello confirmat opuſculo tertio de gratiis actualibus cap. 20. de operibus infidelium. „ His ergo (inquit) duobus mo„ dis dicit Auguſtinus, virtutes infidelium „ non eſſe veras virtutes, ſed potiùs vitia, „ quando non referuntur ad verum Deum; „ ſed ad falſum infidelium Numen: vel „ quando ptopter vanam gloriam exercen„ tur.

„ tur. Si autem hæc duo abſint, & ex ipſius „ virtutis, ac rectæ rationis naturalis dicta- „ mine exerceantur, non video, quomodo „ Auguſtinus eas damnaret. Non enim cre- „ do, quòd damnaret ſui procreationem, „ & educationem à Patre infideli, neque „ conjugium ejus cum Matre ſua, ſi non ob „ libidinem, ſed propter prolem factum „ fuerit; neque damnaret, quòd infidelis „ honoraret parentes, ſicut ipſemet Mani- „ chæus faciebat, neque ſi fur reſtitueret „ furata Domino, & cætera ſimilia. „ Ibi- „ dem: „ Exiſtimo non poſſe aliter expli- „ cari neque hic, neque alibi S. Auguſti- „ num; alioquin ipſe peccaſſet, cùm uſque „ ad annum ætatis 29. honoravit Parentes, „ laudavit Deum quoquo modo in Mani- „ chæiſmo apprehenſus, ſi legem naturæ „ ſervavit, ſecundùm rectam rationem ope- „ rans. „ Qualiſcunque nempe laus Dei in Manichæiſmo fuit, quamdiu in hæreſeos luto Auguſtinus hæſit, non fuit amor ſupernaturalis, *quo bonum beatificum ſit*, qualis ab adverſariis requiritur, & fidem neceſſariò ſupponit.

Hinc etiam ſponte fluit intelligentia ejus, quòd Auguſtinus lib. 2. ad Simplicianum num. 10. ait: *Donis Dei .... non bene utitur niſi charitas*; quamvis ad bonum virtutis moralis, ſed nihil ad beatitudinem conducentis, utantur homines ſinè charitate: ſive actum charitatis intellexeris, ſive habitum, ut tot ſuperiùs Auguſtini ſententiis demonſtratum eſt, in quibus omnibus tam actus ille, quàm habitus excluditur; utpote in *infidelibus*, & *impiis*, quòd etiam iſta qualiacunque bona opera infideles, & impii ſinè charitate faciant, quòd *dona Dei* ſint, teſtatur ipſe Sanctus lib. 4. contra Julianum cap. 3. *Ex quo colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius, qui bene utitur malis.*

Quod hic à delicto in infidelibus abſolvitur, non damnabunt adverſarii in Chriſtianis; unde falſitatis convincitur proſcriptus articulus illimitatè definiens, quòd *cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*, quaſi omnis uſus ſenſuum malus ſit, & cupiditas, vel cupiditatis ſoboles, ſi non ex charitate ortum duxerit.

3 Num fortè adverſarii *bona opera*, quæ etiam in infidelibus, & charitatis omnis expertibus, agnoſcit Auguſtinus, & prædicat *Dei dona*, cupiditatis arguent, ac peccati? Iſtud quidem non ſolùm piæ fidelium, ſed & gentilium aures non ſuſtinent, quod veluti manifeſtam horrent impietatem, ac blaſphemiam. Sic Plato in Republica dialogo 2. *Bonorum quidem ſolus Deus cauſa eſt dicendus; malorum autem quamlibet aliam cauſam quærere decet.* Et poſtea: *Malorum alicui cauſam eſſe Deum, cùm bonus ſit, refellendum eſt omnino: nec permittendum hoc quemquam dicere in ſua Civitate. Si bonis inſtrui legibus Civitas debet, nec quemquam permittendum audire, ſive ſit ille junior, ſive ſenior, ſive carminibus hæc inſerantur, ſive ſolutâ oratione narrentur, tanquam quæ nec dicta ſancta ſint, neque aliis utilia, neque inter ſe conſona.* Triſmegiſtus in Pimandro cap. ultimo: *A Deo factore nihil turpe, nihil mali prodiit.*

Sed nihil opus Philoſophorum, & infidelium authoritate, dum habemus Divina Scripturarum oracula cum omnibus Sanctis Patribus Latinis pariter, ac Græcis, Pſalmo 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es.* Deuteronomii 32. *Deus fidelis, & abſque ulla iniquitate*, Habacuc 1. *Mundi ſunt oculi tui, nè videant malum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris*; Ideoque nec malum uſum ſenſuum impertiri. Nè tentationem quidem ad Malum Deo tribui patitur Jacobus Apoſtolus: *Deus enim intentator malorum eſt; ipſe autem neminem tentat.*

Auguſtinus libro de natura, & gratia contra Pelagium cap. 34. *Peccata non Divino operi; ſed humanæ voluntati, illiuſque juſtæ vindictæ tribuimus.*

Lib. de vera, & falſa pœnitentia cap. 16. *Peccatum nullum ordinavit, qui nullum relinquit impunitum; ordinavit autem pœnam amantibus culpam.*

Libro imperfecto de Geneſi ad literam cap. 5. *Peccatorum noſtrorum Deus author non eſt.* Ex eo igitur quòd Auguſtinus Polemonis in gentiliſmo continentiam agnoverit eſſe donum Dei, *Romanos* veteres *juſtitia, & ſtrenuis actibus à Deo promeruiſſe imperium*, atque in aliis *impiis* confeſſus ſit *aliqua bona opera*, etiam *quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur*, perſpicuum ſit, & inviĉtiſſimæ veritatis argumentum, non ſolam eſſe charitatem, quæ *donis Dei*, & humanis *ſenſibus* innocuè utatur, ac bene; quamvis non cum ea perfectione, quæ hominem æternæ poſſit tranſcribere felicitati. Quid enim? Num adverſarii infidelibus in tenebris, & impietate permanentibus attribuent proprii nominis charitatem? Nondum ullos hæreticos eò dementiæ prolapſos audivimus. De charitate, inquam, appellationis propriæ diſſeritur, quæ vel actus ſit, vel habitus virtutis theologicæ, & inter virtutes theologicas principis, ut intelligunt pariter adverſarii.

4 Sic qui à biennio novas Queſnellò ſuppetias tulit, *Propoſitionum damnatarum cum quibuſdam Scripturæ, ac Patrum teſtimoniis collationem*, hanc addit obſervationem. „ In hac Propoſitiune 46., aliiſque, quibus „ occurrit vox *charitas*, per charitatem in„ telligit author idem quod Auguſtinus, „ ſcilicet *motum animi ad fruendum Deo pro„ pter ipſum, & ſe, ac proximo propter Deum*: „ quod ſemel monuiſſe ſufficiat. Porrò frui „ eſt amore alicui rei inhærêre propter ſe „ ipſum, ut idem Auguſtiuus ait lib. 1. de „ Doctrina Chriſtiana cap. 4. „ Nos verò Queſnellum cum ſuis charitatis nomen uſurpare ſtrictiùs, quàm in talibus circumſtantiis acceperit Auguſtinus, mox videbimus.

Idem *Collator* poſtquam ex lib. 3. de Doctrina Chriſtiana cap. 10. retulit pag. 78. *Non præcipit Scriptura niſi charitatem, nec culpat niſi cupiditatem*, eandem repetit charitatis definitionem: tum in Auguſtino proſequens, *cupiditatem* ex eodem definit *motum animi ad fruendum ſe, & quolibet corpore non propter Deum*. In hoc porrò ſita eſt tum hujus novatoris, tum Queſnelli, & omnium ipſis adhærentium hallucinatio, quod non intelligant, vel intelligere ſe diſſimulent, quod eſt in Auguſtino exploratiſſimum, ſæpe eum charitatis uti vocabulo in ſignificatione ampliſſima, quæ omnem complectitur volitionem bonam, in quacunque ſpecie virtutis.

Sic lib. 8. de Trinitate cap. 10. *Quid eſt autem dilectio, vel charitas, quam tantopere Scriptura Divina laudat, & prædicat, niſi amor boni?*

Lib. 1. de gratia Chriſti cap. 21. „ Cùm „ ergo dicat Scriptura, Charitas ex Deo eſt; „ vel quod eſt amplius, Deus charitas eſt; „ cùm apertiſſimè clamet Joannes Apoſto„ lus, Ecce qualem charitatem dedit nobis „ Pater, ut filii Dei vocemur, & ſimus: iſte „ (Pelagius) audiens, Deus charitas eſt, „ quare adhuc uſque contendit, quòd ex „ illis tribus tantummodo poſſibilitatem „ habeamus ex Deo, bonam verò volunta„ tem, bonamque actionem habeamus ex „ nobis; quaſi verò aliud ſit bona voluntas, „ quàm charitas, quam Scriptura nobis eſſe „ clamat ex Deo, & à Patre datam, ut filii „ ejus eſſemus. „ Ubi videre poſſunt adverſarii in textu unico, tres vocis *charitas* uſurpationes non parum ab invicem diſcrepantes: primam pro charitate, quæ ex Deo eſt: alteram pro charitate, quæ eſt Deus ipſe: dein iterum reditur ad charitatem creatam, quam dedit nobis Pater, qua filii Dei vocemur, & ſimus, qui habitus nobis in juſtificatione infuſus eſt: tertiam pro actu, ſeu volitione qualibet bona, quæ ex gratia eſt, & ad juſtificationem diſponit.

Nè verò contendere adverſarii pertinaciùs pergant, nullam voluntatem, ſeu volitionem bonam ab Auguſtino vocari, niſi charitatem, quæ virtus theologica eſt, vel ab ea elicitus, ſeu imperatus actus; audiant Sanctum Doctorem eodem lib. cap. 24. ubi exemplum voluntatis bonæ, quæ ex Deo eſt, nec tamen charitas theologica, profert luculentiſſimum. Eſthere ſcilicet in Regis prodeunte conſpectum, non vocatâ, ille, ut ait Scriptura, *ardentibus oculis furorem pectoris indicabat*; ſed cùm Eſtherem præ timore ſpiritus deficeret, Auguſtinus ex Scriptura de Aſſuero ait, *Convertit Deus, & tranſtulit indignationem ejus in lenitatem.* Et mox ſubdit: *Legant ergo, & intelligant,* (Pelagius, & Cœleſtius) *intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrina inſonante forinſecus, ſed internâ, & occultâ, mirabili, ac ineffabili poteſtate operari Deum, non ſolùm veras revelationes, ſed bonas etiam voluntates.* Legant hic ergo etiam Queſnelliani, & intelligant, intueantur, & fateantur, *Deum internâ, & occultâ, mirabili, & ineffabili poteſtate operari voluntates bonas*, diſtinctas non ſolùm à charitate propriè dicta, ſed etiam fide, & ſpe theologicâ vacuas; utpote in Rege infideli. Idem patet in exemplo toties adducto de Polemone gentili, in quo continentia *donum Dei* fuit, & ab ipſo prædicatur Auguſtino.

5 Evidens igitur eſt, Sanctiſſimum Doctorem *charitatis* nomine non ſemper tradere dilectionem Dei, ſed ſubinde quemlibet virtutis, etiam moralis, actum, Deo inſpirante elicitum; quæ liquida ſignificatio eſt illius, *quaſi verò aliud ſit bona voluntas, quàm charitas*. Neque doctrinæ officit catholicæ, quòd dicatur *Charitas à Patre data, ut filii ejus eſſemus*; Non enim propterea omnis charitas phraſi Auguſtiniana eſt per ſe juſtificans, ſed datur ut filii ſimus, quo indicatur finis omnis gratiæ, & operis à Deo inſpirati, ut ad juſtitiam perducamur, atque beatitudinem, niſi malitia noſtra Divinam infregerit bonitatem. Voluntates enim bonas, & charitatem, quæ unum idemque ab Auguſtino locis pluribus prædicantur, reperiri in infidelibus fide, & charitate theologica carentibus, ſæpius oſtenſum eſt.

Solùm profectò hic Aſſueri exemplum, etſi cætera deeſſent, quæ ſæpe attuli invictiſſima, Adverſarios in Auguſtini voluminibus tantopere verſatos de falſitate, & mala fide convinceret. Dum *voluntas bona*, & Au-

& Auguſtino interprete, charitas à Deo legitur inſpirata Regi impio & manenti infideli, minùs mirum videbitur, æterni ſupplicii formidinem ab eodem ſancto charitatis nomine appellari. Sic lib. de virginitate cap.38. *Eſt enim* (inquit) *timor ignis æterni, propter quem devitandum Deo ſervire, nondum eſt utique perfectæ charitatis*; ſed imperfectæ ſolummodo, quæ tamen voluntas bona eſt, etſi ad perfectionis apicem non pertingat. Magis mirabilis apparebit quæ ab Auguſtino ſtatim ſubjungitur ratio; ,, aliud eſt enim deſiderium præmii, ,, aliud formido ſupplicii: aliæ voces ſunt, ,, Quò ibo à ſpiritu tuo, & quò à facie tua ,, fugiam: & aliæ voces ſunt, Unam petii ,, à Domino, hanc requiram; ut inhabitem ,, in domo tua: ,, ubi præmii deſiderium, perfectæ charitatis encomio celebratur. Non igitur ubicunque Auguſtinus charitatis utitur vocabulo, virtutem inter Theologicas principem indicat; ſed aliquando cujuslibet actum virtutis divinitùs inſpiratum.

6 Aliud charitatis non Theologicæ; ſed humanæ, licitæ tamen, & laudabilis exemplum Eminentiſſimus Lauræa Opuſculo 3. de gratiis actualibus cap.20. tribuit Auguſtino ſermone 52. de tempore; ,, Charitas alia eſt divina, alia humana; humana alia eſt licita, alia illicita.... humana charitas non ſolùm ita licita eſt ,, ut concedatur; ſed ita licita eſt, ut, ſi ,, defuerit, reprehendatur. Liceat vobis humana charitate diligere conjuges, filios, ,, amicos; ſed videtis, iſtam charitatem poſſe eſſe & impiorum, id eſt, paganorum, ,, judæorum, hæreticorum.

Iſtud certiſſimum eſt, quòd Auguſtinus libro de perfectione juſtitiæ reſponſione penultima Cœleſtio concedat opus, & volitionem innocuam, ſinè gratiâ, atque ita ſinè propriè dicta charitate. Objecerat Cœleſtius illud 1. Corinth. cap.7.: *Quod vult faciat, non peccat, ſi nubat*: reſpondet Auguſtinus: *Videte obſecro, quale ſit, volenti & currenti miſericordiam Dei non neceſſariam dicere, quia de quodam ait Apoſtolus, quod vult faciat, non peccat, ſi nubat; quaſi pro magno habendum ſit velle nubere, ubi de adjutorio Divinæ miſericordiæ operoſius diſputatur.* Quem locum conſiderans Bellarminus lib.5. de gratia & lib. arb. cap.9. ſic concludit: *Itaque concedit Auguſtinus, in hujuſmodi operibus humanis, quæ ad ſalutem non pertinent, auxilium gratiæ non ſemper requiri* (adeòque nec charitatem Theologicam) *& tamen hæc opera bona ſunt, cùm peccata non ſint, Apoſtolo teſte: non peccat ſi nubat.*

7 Inſtant nihilominus adverſarii ex libro 9. Auguſtini de Trinitate cap.7. ,, Nemo.... volens aliquid facit, quod non ,, in corde ſuo priùs dixerit; quod verbum ,, amore concipitur ſive creaturæ, ſive creatoris, id eſt, aut naturæ mutabilis, aut ,, incommutabilis veritatis; Ergo aut cupiditate, aut charitate. Non quòd non ,, ſit amanda creatura; ſed ſi ad creatorem, ,, refertur ille amor, non jam cupiditas, ,, ſed charitas erit; tunc enim eſt cupiditas; cùm propter ſe amatur creatura; ,, tunc non utentem adjuvat; ſed corrumpit fruentem. Cùm ergo aut par nobis ,, aut inferior creatura ſit, inferiore utendum eſt ad Deum; pari autem fruendum, ,, ſed in Deo. Sicut enim te ipſo non in te ipſo frui debes, ſed in eo, qui fecit te, ,, ſic etiam illo, quem diligis tamquam te ,, ipſum. Et nobis ergo, & fratribus in ,, Domino fruamur, & indè nos nec ad nos ,, met ipſos remittere, & quaſi relaxare ,, deorſum verſùs audeamus. ,,

Ut omne Auguſtino, & cæteris paſſim SS. Patribus ſtudium fuit, homines ad Dei cultum, ſalutemque perducere, de iis unicè paſſim ſermo erat actionibus, quæ ad finem eum diriguntur, vel ab eo avertunt; de virtutibus proinde ſalutiferis, ac peccatis. Iſtud ſatis indicat Auguſtinus lib.4. contra Julianum cap.3. ſupra citato ,, Scito, nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, per ,, quod ſolùm homo poteſt ad æternum ,, Dei donum, regnumque perduci. ,,

Deinde præ oculis hic ſemper habenda eſt diverſiſſima apud Auguſtinum vocis *charitas* acceptio, ad ſuperius argumentum indicata, præcipuè ea, quam S. Doctor adhibet lib.8. de Trinitate cap.10. *Quid eſt dilectio, & charitas .... niſi amor boni*? & lib. de gratia Chriſti cap.21. *Quaſi verò aliud ſit bona voluntas, quàm charitas*? Hanc autem *bonam voluntatem*, atque adeò charitatem ibi mox probat ex ſcriptura in exemplo Aſſueri, quem ab omni virtute Theologica remotiſſimum fuiſſe, nullus inficiabitur, utpote gentilem, de cujus ad fidem converſione nullum in ſacris profaniſque hiſtoriis veſtigium eſt. Adde, quòd objecta hic ex Auguſtino ſententia duo ſolummodo adſtruat fruitionis genera, quorum alterum neceſſe ſit in Deo ſiſtere, alterum in creatura: prior charitas eſt, poſterior cupiditas. Verùm non omnis amor eſt fruitio. Dantur, & amores ordinis inferioris, qui vel implicitè, vel explicitè ad finem ultimum referuntur, ut expo-

poſui ſuperiùs ex Doctore potiſſimùm Angelico, & altero divini amoris flagrantiſſimo præcone Franciſco Saleſio.

Prætereo cæteros pios & eruditos ſcriptores, quales imprimis ſunt Eminentiſſimi Cardinales Bellarminus, Aguirre, & ante utrumque Cajetanus, qui in commentario ad 1. 2. quæſt. 100. art. 10. *Quilibet*, inquit, *habens charitatem, ex hoc ipſo, quòd eſt in charitate, diligit procul dubio Deum ex tota corde, habens ipſum pro ultimo fine, ac per hoc ſui ipſius, & conſequenter ſuorum omnium finem; alioquin in charitate non eſſet. Idcirco non oportet, pias mentes ſcrupulo agitari, quomodo præceptum impleant, ut omnia in gloriam Dei faciant.* Doctores Seraphicum, & Subtilem, cum his Eminentiſſimum Lauræam, nequidem Implicitam illam, uti nec habitualem relationem requirere, ex iis, quæ contra prop. 44. cap. 7. dedi, indubitatum eſt; & de hoc totius ſcholæ Seraphicæ ſententia theologis omnibus ſatis explorata.

Nihilominus pergunt adverſarii jactare illud Auguſtini: „ Nemo... volens aliquid „ facit, quod non in corde priùs dixerit, „ quod verbum amore concipitur ſive crea- „ turæ, ſive Creatoris.... ergo aut cupi- „ ditate, aut charitate „. Ego verò inculcatam ſæpius repeto reſponſionem, quam nulla adverſariorum cavillatio umquam ſubruet, & omnis ratione utens agnoſcere debet legitimam; quòd ſcilicet Auguſtinus inter Chriſtianos loquens, & ad eos dicta ſua dirigens, intelligi voluerit accommodè de actionibus Chriſtianis, vel à Chriſto hominem avertentibus; de iis, quæ ad beatitudinem vel juſtitiam conducunt, vel ab ea impediunt. De alterutrius generis actionibus omnis Patrum cura fuit, & Auguſtini, præcipuè contra Pelagianos diſſertatio.

Cùm enim hi vellent, actiones omnes officio bonas, quacumque fierent intentione, ſimpliciter bonas eſſe & meritorias, contra hos S. Doctor ſemper invictè ſuſtinet, attendendum non ſolùm in actibus officium, ſive objectum directum, ſed maximè intentum in eo finem, qui communiſſimè vel pravus eſt vanæ gloriæ, avaritiæ, ſenſualitatis, aut ſimilis vitii, quæ omnia cupiditatis nomine comprehenduntur; vel intenditur Dei gloria, ſive explicitè, ſive implicitè ob relationem, qua juſtus aliquando ſe, ſuaque omnia Deo conſecravit, ſatisfaciens præcepto de amando Deo ex tota mente, ex tota anima, & omnibus viribus. Hoc apud Auguſtinum eſt *in corde ſuo prius dixiſſe*, ſeu finem ſibi præſtituiſſe: ſic *verbum amore concipitur creatoris*; aliàs communiter concipitur amore creaturæ, adeò ut res alioqui bona appetatur ſine noxio, unde actus maculam contrahat cupiditatis; iſtud itaque *ſemper* debere in Auguſtino ſic accommodè accipi, fatebitur omnis in ejus voluminibus ſaltèm mediocriter verſatus, & qui Doctoris maximi authoritatem noluerit perpetuâ ſententiarum inter ſe pugnâ, & veluti colliſione deſtruere, nè dicam opponere Eccleſiæ atque catholicæ veritati.

8 Quoties enim citavimus Auguſtini librum de ſpiritu & litera cap. 26., lib. 1. de gratia Chriſti cap. 24. lib. 5. de civitate cap. 12. Epiſtola 5. ad Marcellinum, epiſt. 130. &c. de actionibus impiorum & infidelium, quarum aliquæ agnoſcuntur ab eodem ſancto non ſolùm innocuæ; ſed etiam bonæ, à Deo datæ, & apud eum dignæ præmio temporali; etſi ab omni procul fuerint charitate Theologica ſejunctæ? Hæc enim, etiam initialis & imperfecta, fidem ſemper neceſſariò ſupponit, quâ eos conſtat caruiſſe. Evidens igitur eſt, non omnem actum, qui propriè dicta charitas non eſt, penès Hipponenſem Antiſtitem cupiditatis infamiâ laborare. Intelligi itaque hic voluit de charitate, quæ amor Dei explicitus eſt, vel implicitus, ſeu amor boni, honeſtique, naturâ ſuâ ad Conditoris gloriam ordinati, ut locis à me ſæpius allegatis ipſe Auguſtinus indicat, & cum ſcholaſticis communiſſimè, nominatim S. Thomæ diſcipulis Doctiſſimi Cardinales Bellarminus, Lauræa, & Aguirrius interpretantur. Sic Auguſtinus ſecum ipſe componitur, & quod majoris ponderis eſt, cum inconcuſſa Eccleſiæ doctrina, cum Tridentino Concilio, cum definitionibus Pii V., Gregorii XIII. Urbani VIII., Alexandri VIII. Clementis XI., & veritate Catholica facilè conciliatur, in quæ omnia Queſnelli rigor inevitabili impingit neceſſitate.

De ejus ſectatoribus ſic Eminentiſſimus Aguirre modeſtè, ſed graviter queritur diſp. 130. ſect. 13. in fine. *Nonnullis, qui eam* (ſententiam præpoſtere rigidam) *hodie ſequuntur, fortaſſis timori eſſe poteſt, nè ſtrictioribus juſto opinionibus, & nullâ condeſcendentiâ erga fragiles, atque infirmos factâ, Phariſaicam ſeveritatem, ac ingenium inducant à Chriſto Domino reprehenſum, vel ſubeant notam illam à Tertulliano inuſtam quibuſdam novatoribus; FIRMOS GRAVANT, INFIRMOS CAPIUNT, MEDIOS CUM SCRUPULO DIMITTUNT.* In Auguſtini ſententia hic nobis ab adverſariis oppoſita exponendum ſupereſt; *tunc enim eſt cupiditas, cùm propter ſe amatur creatura: tunc non utentem ad-*

adjuvat, *ſed corrumpit fruentem*. Novam lucem ſententiæ iſti, & genuino Auguſtini ſenſui addit charitatis, & cupiditatis apud eum definitio lib.3. de doctrina Chriſtiana cap.10. „ Charitatem voco motum animi „ ad fruendum Deo, & proximo propter „ Deum; cupiditatem autem motum animi „ ad fruendum ſe & proximo, & quolibet „ corpore non propter Deum. „ Conſentimus omnes Doctori Sanctiſſimo tunc eſſe cupiditatem, cùm propter ſe amatur creatura motu animi *ad fruendum* eâ *non propter Deum*; quid autem *fruitionis* nomine intelligatur, conſulamus interpretes ſecuriſſimos Angelicum, & Seraphicum.

Prior in 4. diſtinct.31. q.2. art.3. poſtquam aſſeruerat, utentem matrimonio propter voluptatem peccare venialiter, illico ſubjungit „ Dicendum, quòd quamvis de- „ lectationem non referat actu in Deum; „ tamen non ponit in ea ultimum finem … „ & ideo non oportet quod creaturâ frua- „ tur; ſed utitur creaturâ propter ſe; ſe au- „ tem habitualiter propter Deum „. Ubi patet, quòd frui creaturâ ſit ponere in ea ultimum finem.

Suffragatur S. Bonaventura in 2. diſt.42. art.2. q.1. *Sexto* (inquit) *ad illud, quod objicitur, quòd amor venialis peccati eſt amor fruitionis, dicendum, quòd falſum eſt, ſecundùm quod frui accipitur propriè, videlicet quieſcere in aliquo tamquam in fine ultimo; ſi ergo quæras, utrum ſit uſus, vel fruitio, dicendum quòd nec eſt uſus, nec fruitio; ſed abuſus*. Quod inter locutionem Angelici, & Seraphici de uſûs appellatione diſſidium eſt, ſola quæſtione nominis terminatur, neque præſenti de fruitione officit veritati. Hanc quoad ſubſtantiam tradidit Auguſtinus Epiſt. 119. „ Dum anima in ſe ipſo de- „ lectatur, nondum re incommutabili de- „ lectatur; & ideo adhuc ſuperba eſt, quia „ ſe pro ſummo habet, cùm ſuperior ſit „ Deus „. Ibi eſt ſignificata ab Auguſtino fruitio creaturæ non propter Deum; quæ proinde cupiditas eſt Deo injuria.

Sic rurſus Auguſtinus tract.2. in Epiſt. Joan. *Non te prohibet Deus amare iſta, ſed non diligere ad beatitudinem* (ſeu fruitionem;) *quemadmodum ſi ſponſus fecerit ſponſæ ſuæ annulum, & illa acceptum annulum plus diligeret, quàm ſponſum, qui illi fecit annulum: ſi diceret, ſufficit mihi annulus iſte: jam illius faciem nolo videre; quis non adulterinum animum convinceret?*

Convincuntur quoque adverſarii hâc clariſſimâ ſimilitudine, non omnem creaturarum dilectionem, etiam quam diligentis animus in Deum non dirigit, eſſe cupiditatem, quæ corrumpat fruentem. Non eſt mera relationis explicitæ omiſſio, quæ ab Auguſtino reprehenditur; ſed conſtitutio finis ultimi, ſeu beatitudinis in creatura, ſepoſito, & veluti contempto creatore. Non enim ſponſus offenditur amore qualicunque ſponſæ erga annulum, etiam dum hic propter ſe diligitur, & propter materiæ vel artis pulchritudinem, præſcindendo tantiſper à ſponſo, qui annulum largitus eſt; ſed juſta ſponſi foret indignatio, & querimonia de ingrato animo, ſuique deſpectu in ſponſa; ſi ita hæc annulum diligeret, ſicut in exemplo deſcribitur. Simili modo ſcelerata omnis creaturæ, etiam honeſtatis moralis, ſeu virtutis dilectio eſt, quando in ea beatitudinem ſibi homo, & finem ultimum præfigit. Talem reprehendit in Stoicis Auguſtinus ſermone 13. de Verbis Apoſtoli: *Dicebat Stoicus, imò beatus, cujus eſt in fructu virtus animi ejus*. Contra hunc *dicebat Apoſtolus*, *Beatus, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus*.

§ Num etiam Adverſariis amor ſpei, qui propriè charitas non eſt, videbitur cupiditas, quæ corrumpit fruentem? Adeò amor ille ſecundæ virtutis Theologicæ ab Auguſtino non reprehenditur, ut eum charitatis nomine, & definitione commendaſſe videatur, cùm ait lib.3. de doctrina Chriſtiana cap.10. *Charitatem voco motum animi ad fruendum Deo, & proximo propter Deum*. Sic ubi ſponſa frui deſiderat ſponſo propter ſponſum, non facilè dixeris, an non hic amor proprius, & concupiſcentiæ ſit potiùs quàm benevolentiæ. Sed & amor ſpei erga Deum dignus laude, non vituperio eſt, utpote *concupiſcentia ſancta, & bene ordinata, per quam non trahimus Deum ad nos; ſed ei nos jungimus, ut finali noſtræ felicitati*, inquit S. Saleſius lib.11. de amore Dei cap.16.

Nè verò exiſtimes, hunc S. Antiſtitem agere de charitate, ſic proſequitur: „ Cur „ igitur, Theotime, amamus Deum hoc „ amore concupiſcentiæ? Quia eſt bonum „ noſtrum. Sed cur amamus ſummè? Quia „ ille eſt ſummum bonum noſtrum. Porrò „ quando dico à nobis ſummè amari, non „ dico à nobis amari amore perfectiſſimo; „ nam ſupremus amor non eſt niſi in chari- „ tate „ Plura ex hoc ſancto retuli contra Propoſitionem 44. cap.8. Videant itaque adverſarii procul ſe à mente Auguſtini, & ſanctorum ejus interpretum aberrare, quando nullum volunt admittere amorem medium inter charitatem propriè dictam, & cupiditatem. Sola eos errorem dedocere de-

debuit, quam pro 49. propoſitione Janſenianus COLLATOR nobis ex Auguſtino ſuperiùs recitat *Voco .... cupiditatem motum animi ad fruendum ſe, & proximo, & quolibet corpore non propter Deum.*

Poſitâ igitur tandem aliquando pertinaciâ, conſideret cum ſuis Queſnellus, an ſit velle frui aliquo corpore, ſive beatitudinem ponere in creatura, ſi quis nondum præditus charitate, ad eam ſe timore æterni ſupplicii, & cœleſtis beatitudinis deſiderio diſponat; num deſcripta cupiditas, & prava corporis fruitio locum habeat in operibus miſericordiæ, caſtitatis, temperantiæ, juſtitiæ, fortitudinis, grati animi pro beneficiis acceptis, quoties in virtutum iſtarum moralium exercitiis de Deo nulla occurrit cogitatio, atque adeò à relatione in Deum præſcinditur.

Hodie, quæ eſt ſecunda feria poſt Dominicam primam Adventûs legimus in divino officio ex cap.1. Iſaiæ: *Quieſcite agere perversè: diſcite benefacere; quærite judicium: ſubvenite oppreſſo: judicate pupillo: defendite viduam.* Hæccine per ſe cupiditas ſunt, & maleſana corporis fruitio, ſi propter convenientiam cum indito nobis naturæ lumine, & ratione fiant ſinè explicita ad Deum relatione; ſed & nullo ſuperaddito fine, aut circumſtantiâ perverſâ? Oportet ſenſum amiſiſſe communem eum, qui in his omnibus uſum ſenſuum, abſente amore Numinis, rejecerit inter vitia. Nos dimiſſis novatoribus cum ſuo exotico, & toties damnato, etiam à ſuperioribus Pontificibus rigore, qui nullis innititur probabilibus argumentis; ſed ſolâ ſtudioſius quæſitâ verborum caligine, & centies à catholicis ſcriptoribus depulſâ, ſentiamus cum Eccleſia catholica, atque adeò cùm Auguſtino ubi ſeipſum, modo cæteris paſſim authoribus congruo, explicat, ut in pſalm.34. Concione 2. „ Suggero remedium, unde tota die laudes Deum, ſi vis: quidquid egeris, „ bene age, & laudaſti Deum: quando „ cantas hymnum, laudas Deum, & quoties tu ceſſaſti ab hymno cantando, diſcedis ut reficiaris, noli inebriari, & „ laudaſti Deum: negotia agis? noli fraudem facere, & laudaſti Deum. „ Quem locum citat D. Thomas lectione 7. in 1. ad Corinth.10.

10 Præſentem finiens diſceptationem accipio epiſtolam inter alias typis gallicè editas pro Conſtitutione Pariſiis anno 1715., ubi referens Propoſitionem 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum vel malum faciunt.* Contra eam indignatione commotus author, ſic exclamat: „ Quid? „ Num Chriſtianus, qui percitus rimore „ judiciorum Dei, avertit oculos ab eo, „ cujus aſpectus periculum animæ creare „ poſſet, qui carnem macerat cilicio, „ qui vilibus, nec niſi neceſſariis cibis „ veſcitur: num, inquam, Chriſtianus ille, non bene ſenſibus utitur? Minimè „ miror, tantam paſſim mollitiem reperiri „ in ſectatoribus Janſenii; ſecuri ſcilicet „ non ſunt, ſe agere ex charitate; hinc merunt nè fortè frænando, & affligendo „ ſenſus, non benè eis utantur, & damno „ ſuo agant pœnitentiam.

Commendanda omnibus frequens, & quantum humana fragilitas patitur, perennis operum in Deum relatio, & charitas etiam perfectiſſima; quæ ſi obtineri nequeat, ſubſtituenda ei ſaltèm inferioris ordinis; ſancta tamen, & ſalubris operandi, & ſenſibus utendi ratio, quam docuit Auguſtinus in pſalmum 146. „ Si ergo bene agis, & „ quod manducas, & bibis, & ad refectionem corporis ſumis, reparationemque „ membrorum, gratias agens illi, qui tibi „ præbuit iſta ſolatia, & cibus tuus, & potus tuus laudat Deum. Si verò naturæ „ debitum immoderatione voracitatis excedas, & vinolentiâ te ingurgites, quaſlibet laudes Dei lingua tua ſonet, vita „ blaſphemat. Poſt cibum, & potum requieſcas ut dormias, nec aliquid turpirer agas .... Sit caſtus cum conjuge torus, & ſi eſt cura propagandi liberos, „ non ſit infrænata luxuries libidinum &c. „ Quid ſi ſomnus advenerit, & cùm dormis? innocentia ſomni tui laudat Deum: „ laudas, cùm agis negotium: laudas cùm „ cibum, & potum capis: laudas, cùm in „ lecto requieſcis: laudas, cùm dormis. „ Iiſdem hæc verbis, ex Auguſtino referunt, & more ſuo ſequuntur S. Anſelmus, Beda, Magiſter ſententiarum: ſimilia tradunt Chryſoſtomus, Oecumenius, Theophylactus & recentiores paſſim, refragantibus Luthero, Calvino, & affinibus utrique Baji & Janſenii diſcipulis.

Qua-

Quadrageſimaſeptima Propoſitio damnata.

Obedientia legis profluere debet ex fonte: & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia. *Obſer. Mor. Editionis anni* 1693. *in Matth.*23. *v.*26.

CAPUT I.

Propoſitio damnata oppugnatur.

1 QUomodo venire in mentem Queſnello potuit, ut propoſitionem tam clarè in Bajana 16. damnatam ſpretis trium Pontificum cenſuris tam apertè inſtauraret? Quid enim eſt diſcriminis inter iſtum Baji articulum: *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*; & hunc Queſnelli, *Obedientia legis profluere debet* &c., ut in titulo; niſi quòd hic temeritate priorem ſuperet; non ſolùm quia poſt damnationem à tribus latam Pontificibus, & ipſius Baji publicam retractationem impudentiùs inſtauratus eſt, ſed etiam quia terminis expreſſus longè durioribus, cenſuras ſtringere audet in obedientiam tanto judicio ſæpius approbatam. Hypocriſim nempe, aut falſam juſtitiam appellare non veretur, quam veram legis obedientiam, definientibus Chriſti Vicariis, aſſentiente ipſo erroris authore, univerſa credit Eccleſia; credit quoque eâdem certitudine, & authoritate, non *omnia infidelium opera eſſe peccata*, nec *omnes virtutes Philoſophorum vitia*, quod aſſeruerat Bajus art. 25., quo damnato, ſequitur, non omnem in eis legis naturæ obedientiam fuiſſe hypocriſim, etſi non ex charitate traxerit originem.

2 Nè ullus poſſit eſſe dubio locus, quin charitatis nomine Queſnellus in ſenſu proprio utatur, prima ſententia, quam nobis ex Patribus Hexapla objiciunt, eſt iſta Auguſtini Enchiridii cap. 121. exprimens *Charitatem, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris*. De hac charitate dum intelligitur damnata Propoſitio, trahit ſecum illam Bajanam 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne probibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur*. Si abſque tali charitate nihil in humanis actibus niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia eſt, ſequitur & Bajana Propoſitio 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*; Nam falſa juſtitia in Queſnelli articulo non negativè ſumitur pro ſola negatione veræ juſtitiæ, ſed pro aſſertione vitii oppoſiti, quod eſt hypocriſis.

Hunc eſſe atticuli ſenſum teſtantur Hexapla in ipſa animadverſionis fronte. *Propoſitio* 47. (inquit) *declarat obedientiam legis non eſſe niſi hypocriſim, & falſam juſtitiam, niſi profluxerit ex amore*. Itaque, ut ipſa exponunt Hexapla, *hypocriſis, aut falſa juſtitia* idem ſignificat, quod *hypocriſis, & falſa juſtitia*. Quòd autem non agat Propoſitio de amore Dei naturali, liquet ex eo, quòd ibidem exprimat *charitatem*, quæ, ut Hexapla cum Auguſtino, & Apoſtolo ad Roman. 5. ajunt, *diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum*. Denique exploratiſſimus ubique Queſnelli ſenſus eſt, nullum opus à peccato liberum eſſe ſinè gratia; nam Propoſ.40. *Sinè gratia* (inquit) *nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Idem pluribus illic Propoſitionibus confirmatur, quas initio hujns tomi uſque ad Propoſitionem 43. impugnavimus.

3 Concilium Tridentinum ſeſſ.6.cap.7. quod eſt de juſtificatione impii, & quæ ſint ejus cauſæ, „ Quamquam (inquit) nemo „ poſſit eſſe juſtus, niſi cui merita Paſſionis „ Domini noſtri JESU Chriſti communi„ cantur; id tamen in hac impii juſtificatio„ ne fit, dum ejuſdem ſanctiſſimæ Paſſionis „ metito per Spiritum Sanctum charitas „ Dei diffunditur in cordibus eorum, qui „ juſtificantur, atque ipſis inhæret. „ Auguſtinus quoque libro de moribus Eccleſiæ apud à Lapide in hunc locum de charitate ait: *Virtus, quæ ipſius animi noſtri rectiſſima affectio eſt; ſi in alio eſt, facit, ut conjungamur Deo; ſi in nobis eſt, ipſa conjungit*. Unde ſi hoc ſenſu, qui proprius eſt, & obvius accipiatur in Queſnelli Propoſitione charitas ſive pro actu, ſive pro habitu, hominem juſtificat, vel cum juſtificante formâ neceſſariò connectitur.

Si autem *obedientia legis profluere debeat ex fonte, & hic fons ſit charitas* juſtificans; ſi ſinè illa *non ſit niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*; ſive, ut Hexapla interpretantur, *hypocriſis, & falſa juſtitia*, reſtituitur Propoſitio inter Bajanas 35. *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. Ibidem 40. *In omnibus ſuis actibus, peccator ſervit dominanti cupiditati*. Unde ea Queſnelli doctrina non facilè ſubducitur anathemati Tridentino ſeſſ. 6. can. 7. quo feritur quiſquis dixerit, *Omnia opera, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata*. Hunc autem eſſe Queſnelliani articuli ſenſum, indicant circumſtantiæ, dum articulo 28. aſſeritur: *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*; & 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*. Igitur qualiſcunque obedientia legis ſit, vel appareat in peccatore, antequam juſtificetur, non eſt ex gratia liberatoris, & proinde in eodem ſyſtemate peccatum eſt.

4 Rurſus Tridentinum ſeſſ. 14. can. 1.
„ Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica pœ-
„ nitentiam non eſſe verè, & propriè Sa-
„ cramentum pro fidelibus, quoties poſt
„ Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo
„ reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro
„ Inſtitutum, anathema ſit.

Et can. 3. „ Si quis dixerit, verba illa
„ Domini Salvatoris, Accipite Spiritum
„ Sanctum: quorum remiſeritis peccata,
„ remittuntur eis, & quorum retinueritis,
„ retenta ſunt, non eſſe intelligenda de po-
„ teſtate remittendi, & retinendi peccata
„ in Sacramento pœnitentiæ, ſicut Eccle-
„ ſia Catholica ab initio ſemper intelle-
„ xit, ... anathema ſit.

Can. 9. „ Si quis dixerit, abſolutionem ſa-
„ cramentalem Sacerdotis non eſſe actum ju-
„ dicialem; ſed nudum miniſterium pronun-
„ tiandi, & declarandi, remiſſa eſſe peccata
„ confitenti .... aut remiſſa dixerit, etſi Sa-
„ cerdos non feriò, ſed joco abſolvat; aut di-
„ xerit, non requiri confeſſionem pœnitentis,
„ ut Sacerdos eum abſolvere poſſit, anathema
„ ſit. „ Si ergo omnis obedientia profluere debet ex fonte, qui charitas eſt juſtificans, non apparet, quandonam Sacerdos unquam abſolutione ſua Deo reconciliet peccatorem; cùm ſemper is reconcilietur per præviam abſolutioni pœnitentiam, quæ obedientia legis eſt, ac proinde, juxta Queſnellum, profluere debet ex charitate, cui reconciliatio annexa eſt. Proverb. cap. 8. *Ego diligentes me diligo*. 1. Petri cap. 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*. 1. Joannis cap. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt*. S. Auguſtinus Tractatu 9. in Epiſt. S. Joannis: *Anima noſtra fœda eſt per iniquitatem: amando Deum pulchra efficitur: quantùm in te creſcit amor, tantùm creſcit pulchritudo; quia ipſa charitas eſt animæ pulchritudo*.

Præterea ignorantem, atque inſanientem, aut certè impium, & injuſtum Deum Queſnellus hactenus coluerit; ignorantem quidem, ſi eum falſam juſtitiam, & hypocriſim à juſtitia innocente, & laudabili non potuiſſe diſcernere arbitratur; aut impium, & injuſtum, ſi hypocriſim, & falſam juſtitiam cognoſcens approbaverit palàm, atque remuneratus ſit, utì approbavit, & remuneratus eſt plura infidelium opera, teſte Auguſtino Epiſt. 5. ad Marcellinum, quorum juſtitiam non profluxiſſe ex charitate, ſed ex motibus inferioribus ſatis perſpicuum eſt. Hypocriſim Judæis in Teſtamento veteri dediſſet Deus, quando illi *acceperunt* ab ipſo *Spiritum ſervitutis in timore*. Rom. 8. v. 15. Ad hypocriſim Daniel infidelem Principem adhortatus fuerit juxta Queſnellum, ſuadendo, ut peccata eleemoſynis redimeret, antequam charitate imbueretur.

5 Tridentinum quoque hypocriſim approbarit pro diſpoſitione ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ recipiendam, quando eam attritionem adversùs Lutheri blaſphemias defendit, quam teſtatur Spiritûs Sancti nondum inhabitantis impulſum eſſe, ſed ad pœnitentiam moventis; neque tamen ex charitate neceſſariò tanquam ex fonte profluit; ſed ad eam peccatoris animum præparat, neque hypocriſim eſſe, neque ad hypocriſim inducere declarat, ut ſeſſ. 14. cap. 4.

Quomodo ſe Queſnellus adversùs hoc Tridentini anathema tuebitur ſeſſ. 14. can. 5:
„ Si quis dixerit, eam contritionem, quæ
„ paratur per diſcuſſionem, collectionem,
„ & deteſtationem peccatorum, qua quis
„ recogitat annos ſuos in amaritudine ani-
„ mæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuo-
„ rum gravitatem .... amiſſionem æternæ
„ beatitudinis, & æternæ damnationis in-
„ curſum .... non eſſe verum, & utilem
„ dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed
„ peccatores pejores facere, anathema ſit?
Non profluit ea contritio ex charitate: ſi autem ideo non ſit niſi hypocriſis, patet, non eſſe dolorem utilem, nec ad gratiam præparare; ſed peccatores pejores facere, quod hypocriſi proprium eſt.

Congruit quoque damnata Propoſitio variis ab Alexandro VIII. inter 31. proſcriptis: Nempe huic 10. *Intentio, qua quis de-*

teſtatur

teſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſſe recta, nec Deo placens; Cùm enim intentio iſta ex charitate non profluat, non poteſt juxta Queſnellum eſſe *niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.*

Convenit quoque cum hac 15. ibid. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis*; non enim oritur ex charitate, ſinè qua iterum *non eſt niſi hypocriſis* apud Queſnellum, *aut falſa juſtitia*.

Continet Queſnelli articulus etiam hunc 9. ab eodem Pontifice damnatum: *Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu.* Peccaret ſanè, ſi hoc peccati odium, quod eſt legis obedienria, foret hypocriſis hoc ipſo, quòd ex charitatis fonte non dimanavetit.

Securior, & ſanctior charitatis præco præ Queſnello, & ejus ſequacibus fuit Mellifluus Bernardus, qui Tract. de præcepto, & diſpenſatione ait: *Bonus obedientiæ gradus eſt, ſi propter metum gehennæ quiſquam obedierit; melior tamen, cùm ex amore obeditur*. Prior obedientiæ gradus non profluit ex fonte charitatis, ut paret ex oppoſitione; non tamen propterea Sanctiſſimi Doctoris judicio hypocriſis eſt, aut falſa juſtiria, ſed *bonus*, & laudabilis *obedientiæ gradus*; etſi alius *melior cùm ex amore obeditur*.

6 Mellifluo jungamus alterum, etiam charitatis diſcipulum, Sanctum Franciſcum Saleſium lib. 11. de amore Dei cap. 16.
„ Quantum (inquit) ad timores ſervorum,
„ & mercenariorum attinet, non procedunt equidem ab amore; ſed ordinariè
„ præcedunt ipſum, ut ſint ei inſtar prodromorum, & deſignatorum hoſpitii: &
„ iſti ſæpe ſunt perutiles ejus ſervitio....
„ Divina bonitas volens in anima humana
„ magnam collocare virtutum diverſitatem, & tandem eam exornare ſacro ſuo
„ amore, utitur acu timoris ſervilis, &
„ mercenarii, quâ ordinariè omnium primò
„ corda noſtra punguntur. „ Non igitur Saleſio timor ſervilis, etſi charitatis expers, falſam juſtitiam parit, aut hypocriſim; ſed animum diſponit ad amorem.

Ibid. cap. 18. „ Etſi Christus Salvator venerit, ut adferret nobis legem amoris, non
„ deſiit tamen propterea inculcare etiam legem timoris: Timete, inquit, illum qui poteſt corpus, & animam perdere in gehennam... in ſumma timor iſte comprehenditur in donis Spiritûs Sancti, ut plures ex
„ Sanctis Patribus notarunt. „ Evidens itaque eſt, profluentem ex illo timore obedientiam, nihil hypocriſis habere, aut falſæ juſtitiæ. Maximè verò indè augetur Propoſitionis damnatæ malitia, quòd dogmaticè, & indefinitè de quolibet timore, de qualibet ſpe, & quacunque virtute, ſi à charitatis actu ſejungitur, pronuntiet, nihil ex ea veræ obedientiæ unquam profluere; ſed ſolam hypocriſim, aut falſam juſtitiam.

Duobus hiſce Sanctis addo tertium, vel ipſi Queſnello irrefragabilem Doctorem Maximum Auguſtinum. De verbis Apoſtoli ſermone 13. „ Timor ſervus eſt, charitas
„ libera eſt, &, ut ſic dicamus, timor eſt
„ ſervus charitatis. Nè poſſideat Diabolus
„ cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo,
„ & ſervet Dominæ venturæ locum: fac
„ vel timore pœnæ, ſi nondum potes amo-
„ re juſtitiæ: „ Queſnello interprete, hypocriſim ſuaderet Auguſtinus ei, qui nondum poſſidet charitatem. Eſtnè hypocriſis conveniens Dominæ charitati ſervus? Iſnè idoneus eſt, qui Diabolum à corde arceat? Imò quid magis natum introducere Diabolum, quàm ſacrilega ſanctitatis ſimulatio? Hac locus charitati non ſervatur; ſed occluditur. Alieniſſimus igitur Auguſtinus fuit à Queſnelli errore, omnem legis obedientiam appellante hypocriſim, ſi ex charitatis fonte non profluxerit.

7 Finem huic capiti, & errori imponat alter Sanctiſſimus Eccleſiæ Doctor Gregorius Hom. 34. in Evangelium: *Prava mens, ſi non priùs per timorem evertitur, ab aſſuetis vitiis non emundatur*. Et lib. 28. mor. cap. 8. *Cùm futurorum timor infunditur, ut bonæ vitæ ſurgat ædificium, jam fundamenta conſtruuntur*. Queſnellus omnibus Eccleſiæ Doctoribus, Pontificibus, Tridentino Concilio magis rigidus, ac veluti ſapientior, & ſanctior, nullum bonæ vitæ fundamentum patitur, niſi charitatem: pravam verò mentem aſſerit timore ſinè charitate non everti; ſed ſuperadditâ hypocriſi creſcere, atque ſtabiliri. Dicamus, ipſam potiùs novam ſectam, Supremo Chriſti Vicario rebellem affectatâ ex rigidis novitatibus ſanctimoniæ famâ, ex ſolis proficere fraudibus, & vetâ hypocriſi. Catholica verò *Eccleſia*, teſte S. Gregorio lib. 19. Moralium cap. 11.; *ſic ſcit ſuperiora bona ſuſcipere, ut noverit etiam inferiora venerari; quatenus nec ſumma æquet infimis, nec rurſum ima deſpiciat, dum ſumma veneratur*.

CAPUT II.

Temere objiciuntur Scripturæ ſacræ, & vel inde magìs Propoſitionis, ac defenſorum ejus perverſitas detegitur.

1 VIdeamus, quid Hexapla cum ſubſidiario ſuo *Collatore* proferant ex ſacris literis. Eccleſiaſtici cap. 3. *Filii ſapientiæ Eccleſia juſtorum, & natio illorum obedientia, & dilectio*. Indubiè filii ſapientiæ, ex quibus juſtorum Eccleſia, ſeu cœtus componitur, obediunt Dei mandatis, eumque diligunt, ſaltèm eo tempore, pro quo dilectio præcipitur. Verùm, ut docet Angelicus 1. 2. quæſt. 88. art. 1. *Illud præceptum eſt affirmativum, unde non obligat ad ſemper*. Et in 2. ſententiarum diſt. 41. art. 2. ad 4. *Non oportet, ut actus infidelium, qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenetur actum ſuum in finem ultimum referre.* Sed neque expreſſum in Eccleſiaſtici textu video, neque ullâ indè ratione legitimâ deducendum, quòd omnium virtutum moralium, & theologicarum actus, præterquam charitatis, vel ex charitate dimanantes, ſint hypocriſis. Talis adverſariorum interpretatio nova eſt adeò, ut non exiſtimem, ullum proferendum interpretem Catholicum, qui ſic *Eccleſiaſticum* intellexerit.

2 Sed neque Queſnello favet liber Sapientiæ cap. 6. verſ. 18. & 19. *Initium enim illius veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia: cura ergo diſciplinæ dilectio eſt, & dilectio cuſtodia legum illius eſt; cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt*, & ut gradatio integra ſit. v. 20. *Incorruptio autem facit eſſe proximos Deo*. v. 21. *Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum.* Puto cuilibet legenti, qui novitatis Spiritu initiatus non eſt, cogitationem eandem occurrere, quæ incidit mihi; quid iſthæc faciunt ad probandum, actiones ſingulas, & cujuſcunque *legis obedientiam eſſe hypocriſim, quando Dei amor non eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis?*

Sed neque tam exoticæ interpretationis ſive apud Patres, ſive apud alios veſtigium eſt. Donec interpres melior ab adverſariis proferatur, audiamus Cornelium à Lapide: „ Initium (inquit) ſapientiæ eſt diſciplinæ „ concupiſcentia; concupiſcentia autem „ diſciplinæ illius parit curam, & ſollicitu„ dinem; cura parit dilectionem, dilectio „ cuſtodiam legum, hæc incorruptionem, „ quæ facit proximum eſſe Deo per regnum „ æternum, quod diſciplinæ, ſive ſapien„ tiæ cupido affert.

Pro notitia diſciplinæ remittimur ab interprete ad verſum 12. Illic Sapiens dixerat: *Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite illos, & habebitis diſciplinam.* Interpres ait: „ Eru„ diemini, acquiretis diſciplinam, hoc eſt, „ morum caſtigationem, & compoſitionem; „ ſicut pueri per increpationes, verbera, „ & flagella diſcunt mores ſuos ad honeſta„ tem tum internam, tum externam com„ ponere; caro enim, & concupiſcentia „ noſtra eſt cæca, & cupida inſtar pueri; „ unde flagellis caſtiganda, & ad virtutem „ conformanda eſt. „ Habemus quidem hic dilectionem, quæ cuſtodia legum eſt; ſed ipſi dilectioni pariter videmus præviam concupiſcentiam diſciplinæ, ex concupiſcentia naſci curam, & ſollicitudinem diſciplinæ acquirendæ, ex cura dilectio naſcitur: indè tum quidem cuſtodia legum ſubſequentium; ſed fidei, & ſpei præcepta exercitium charitatem antevertens, atque ad eam diſponens non poteſt ſinè impietate hypocriſis appellari.

Auguſtinus ſermone 22. de verbis Apoſtoli: *Domus Dei credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur.* Juxta adverſarios, ſi domus Dei ante dilectionem fundetur in fide, erigatur ſpe, totum ejus fundamentum, & erectio eſt hypocriſis, quod domui Diaboli, non Dei convenit. Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromatum adducens ſententiam libri antiquiſſimi dicti *Paſtoris; præcedit*, inquit, *fides, timor ædificat, perficit autem dilectio*. Perficitne dilectio peccatum, vel peccati ædificium? Perficere illud deberet, ſi omnis obedientia dilectionem antecedens, ſive ut adverſarii ajunt, *non profluens ex charitate*, eſſet *hypocriſis*.

3 Contra illos iterum Auguſtinus tractatu 9. in Epiſtolam Joannis: *Oportet ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas; timor medicamentum, charitas ſanitas.* Eſtne hypocriſis medicamentum; an venenum exitiale? *Si timor gehennæ eſt ſupernaturalis*, ut definivit Alexander VIII. damnando inter Propoſitiones 31. decimamquartam id negantem; *Si attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, eſt bonus motus, ac ſupernaturalis*, ut idem Pontifex declaravit ibidem contra Prop. 15., intolerabilis temeritas adverſariorum eſt, eandem attritionem, atque adeò pœnitentiam, & obedientiam de hypocriſi accuſare. Si forſitan acephali iſti, ut experimur quotidie, authoritatem

tem Pontificiam aſpernentur ; vilipendere ſaltèm non deberent Concilium Oecumenicum Tridentinum, quod ſeſſ. 6. cap. 6. juſtificationis ordinem deſcribens incipit à fide, indè progreditur ad timorem, deinde ad ſpem, quibus ſalubriter diſpoſitus peccator, *Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipit*; & ſeſſ. 14. cap. 4. docet, *Contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat* (ut poteſt, & excludit ſæpiſſimè) *cum ſpe veniæ, declarat non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritûs Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis; ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat; &, quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit.*

Quomodo autem attritio ex gehennæ, vel pœnarum metu, etiam cum ſpe veniæ, & excludens quàm poteſt maximè, voluntatem peccandi, ſinè amore Dei benevolo non faciet hominem hypocritam, & magis peccatorem: quomodo poteſt ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponere, ſi ipſa cum confeſſione, & omnibus externis pœnitentiæ ſignis, ab attritione illâ provenientibus, non ſit niſi hypocriſis? Idem eſt adverſariis judicium de attritione, quæ concipitur ob peccati *diſconvenientiam cum natura*, ut explicant authores Propoſitionis 9. inter 31. damnatas ab Alexandro VIII.; ſed Queſnellus definitiones omnes facilè contemnit, ut omnes ſolent hæretici.

4 At, inquiunt Hexapla, nonne verum eſt, quod docet Apoſtolus 1. Tim. cap. 1. *Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta?* Addit Propoſitionum *Collator* ad Rom. cap. 13. *Plenitudo autem legis eſt dilectio*. Veriſſimum agnoſcimus utrumque textum, & quidem cum tutiſſimis Auguſtini, & Angelici commentariis. Ita poſterior in epiſtolam Rom.
„ Dicitur primæ ad Tim. 1. quòd finis præ-
„ cepti charitas eſt; unumquodque enim
„ perficitur cùm ad finem pervenit, & ideo
„ tota legis perfectio in charitate conſi-
„ ſtit .... præcepta negativa obligant ſem-
„ per, & ad ſemper; nullo enim tempore
„ eſt furandum, & adulterandum, præce-
„ pta autem affirmativa ſemper, ſed non
„ ad ſemper. „ Unde etſi tota legis perfectio in charitate conſiſtat, nec poſſimus unquam Deum odiſſe, aut proximum; elicere tamen dilectionis actum erga Deum propter ſe, & erga proximum propter Deum, non tenemur ſemper, ſive pro omni tempore, licèt ſemper obligatio maneat diligendi ſtatutis temporibus, & in certis circumſtantiis: quapropter non violat præceptum honorandi parentes, vel non blaſphemandi, non committendi adulterium, quoties aliquis honorat parentes propter retributionem à Deo promiſſam, vel à blaſphemia, & adulterio abſtinet, quia utrumque crimen Deus vetuit ſub pœna ignis æterni: *Bonus* enim *iſte obedientiæ gradus eſt*, quamvis *melior ſit cùm ex amore obeditur*, ut nos ſupra docuit Mellifluus.

Aliud igitur eſt, finem præceptorum, & perfectionem obedientiæ eſſe *charitatem*; aliud, omnem obedientiam abſque eo fine, abſque ea perfectione eſſe hypocriſim. Peccator quamdiu extra ſtatum gratiæ eſt, aliqua ſubinde ſervat præcepta tum Dei, tum Eccleſiæ. Qui in delectationem incidit moroſam, poteſt nihilominus præſcripto tempore jejunare, intereſſe ſacrificio, dare eleemoſynam, honorare parentes, ſolvere debitum, abſtinere à falſo teſtimonio, nè reatum ſuum augeat, & Deum magis contra ſe ad iracundiam provocet, & vindictam: ubi medium apertiſſimè conſpicimus inter hypocriſim, & charitatem, quæ legis *plenitudo, finis*, & *perfectio* eſt.

5 In Commentario epiſtolæ 1. Tim. cap. 1. lectione 1. ubi quærit Angelicus quomodo charitas ſit finis præcepti? *Ad hoc ſecundum* (inquit) *duo ſunt conſideranda:*
„ Primò, quòd omnia præcepta legis ſunt
„ de actibus virtutum, & quòd per omnes
„ actus virtutum ordinetur unus homo ad
„ alium. Secundò, quòd objectum unius
„ virtutis eſt finis alterius; quia quando-
„ cumque una potentia eſt circa aliquem
„ finem, ad illum ordinantur omnia, quæ
„ ſunt ejuſdem, ſicut ad finem, ſicut fræni-
„ factiva eſt ad equeſtrem; quia officium
„ equeſtris eſt ejus finis; hæc autem ad
„ ducem. Virtutes autem theologicæ ulti-
„ mum finem habent pro objecto; aliæ au-
„ tem ſunt circa ea, quæ ſunt ad finem: er-
„ go omnes reſpiciunt theologicas ſicut
„ finem: inter theologicas verò illa plus
„ habet de ratione finis, quæ propinquius
„ ſe habet ad ultimum finem: fides autem
„ oſtendit eum, ſpes facit tendere in eum,
„ charitas unit. „ Unio iſta utique eſt, ad quam tendunt virtutes omnes theologicæ, &, his mediantibus, morales; ſicut potentia,

ut

ut Angelicus explicat, frænifactiva dirigitur ad equeſtrem, equeſtris ad ducem, atque ita frænifactiva potentia ultimò dirigitur ad ducem; ſed, amabo, quiſquamne de opifice, qui fræna conficit, affirmet, eum in opere ſuo debere intentionem ſemper dirigere ad ducem? Sufficit, inquies, frænum ex natura ſua ſervire ad equitandum; & equitarionem ad obſequium ducis. Simile eſt in virtutibus moralibus, quæ ad theologicas diſponunt, & inter has alia propinquiùs alterâ ad finem ultimum ſe habet; nam fides diſponit proximè ad ſpem, hæc ad charitatem, quâ fini ultimo unimur.

Ordinatio itaque illa virtutum inter ſe, quam habent ex natura ſua, & Dei ſapientiâ, non eſt intendenda neceſſariò ab homine in omnibus actibus, ſicut fræna faciens, non ſemper deeſt ſuo muneri, quoties de duce non cogitat. Sic & miles, qui à Principe equum accipit ad pugnandum contra hoſtes, etſi finis donationis ſit victoria ab hoſtibus referenda; non tamen in omni cura, quam miles tenetur gerere ſui equi, in omni uſu cogitare debet de victoria; ſufficit, illam pro conſervatione equi ſolicitudinem veluti naturâ ſuâ cò tendere.

6 Sed nunc adverſarios noſtros, prætenſos Auguſtini diſcipulos, ex ipſa ſua objectione, adhibito etiam Auguſtino interprete, convincere oportet de inſigni ſive imprudentia, ſive malitia, qua Propoſitionem 47. dum defendere conantur, magis reddunt Catholicis deteſtabilem; ſenſum in ea detegendo longè deteriorem, quam vulgus legentium percepiſſet. Dum ſcilicet ad damnati articuli excuſationem profertur uterque textus Apoſtoli: *Finis præcepti eſt charitas, de corde puro, & de conſcientia bona, & fide non ficta*: Et *plenitudo legis eſt dilectio*; qualis ea dilectio ſit, qualis charitas ad *obedientiam* ab adverſariis requiratur, jam intelligimus; ea nempe, quæ eſt *plenitudo legis*; adeóque juſtificans. Ita de charitate, *quæ eſt ex corde puro*, ſentit Auguſtinus lib. de natura, & gratia cap. 7. *Charitas incboata, incboata juſtitia eſt, charitas provecta, provecta juſtitia eſt; ſed charitas de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta.* Lib. 1. de Doctrina Chriſtiana cap. 5. & ſeq. *Cor purum eſt vacuum cupiditate, & amore ſui, ut nihil aliud diligatur, quam quòd diligendum eſt.*

Perſpicis hinc modò, Lector, ex quo fonte, ex qua *charitate profluere* juxta adverſarios debeat omnis *obedientia*, ne aliàs falſa juſtitia, aut vera *hypocriſis* ſit: Ex charitate nempe, quæ eſt *ex corde puro, & conſcientia bona*: quæ ſit vera *juſtitia*. Denique *ex corde vacuo cupiditate, & amore ſui*, quodque *nihil diligat, quàm quod diligendum eſt*, quæ videtur non vulgaris *juſtitia*, ſed valde provecta. Omnis igitur *obedientia* ex tali non proveniens *charitate*, adverſariis eſt *hypocriſis*. Quomodo autem evadunt anathema Concilii Tridentini ſeſſ. 6. can. 7. *Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata, vel odium Dei; aut quanto vehementiùs quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tantò eum graviùs peccare, anathema ſit.* Opera, quæ ante juſtificationem fiunt, non profluunt ex charitate, quæ eſt plenitudo legis, quæ eſt ex corde puro, & conſcientia bona, *corde*, inquam, *puro*, quod interprete Auguſtino ſit *vacuum cupiditate, & amore ſui, ut nihil aliud diligatur, quàm quod diligendum eſt*.

Tridentino anathemati ſuccedunt trium Pontificum cenſuræ contra hos duos articulos: 35. inter Bajanos, *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*: & 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*. Prætereo cenſuras contra plures ex 31. propoſitionibus ab Alexandro VIII. damnatis, quas alibi retuli, eadem doctrina in Joanne Huſſ à Conſtantienſi Concilio proſcripta eſt.

CAPUT III.

Immeritò contra nos producitur S. Thomas. Adverſarii magìs produnt ſuam perfidiam, & animum minimè catholicum.

1 SEmper Adverſarii Doctorem Angelicum objiciendo, beneficium nobis nolentes præſtant, & parrocinium veritati. Si quid enim ſubinde in Scripturis, vel Patribus occurrit obſcurius, ſtatim Angelicus ſol interpretatione luciдiſſima tenebras omnes facilè diſpellit; nam licèt in ſcholaſticis, & ut vocari ſolent, quodlibeticis quæſtionibus ſubtiliùs diſputatis, aliquando inter theologos de mente Sanctiſſimi Doctoris diſſidium oriatur; at in fidei, & communiſſimæ doctrinæ ab Eccleſia ſtabilitæ articulis firmamentum ſemper ac lucem veritas contra novaturientes, & hæreticos invenit.

Opponunt hìc nobis Hexapla Aquinatem quaſi 2. 2. q. 23. art. 1. aſſerat: „ juxta „ Apoſtolum nulla virtus eſt utilis abſque „ charitate, & tamen virtus eſt utilis; er- „ go

Digitized by Google

„ go ſinè charitate virtus eſſe non poteſt. „ Deſumitur iſtud ex argumento *ſed contra*. Cur autem Hexapla non exhibent textum ipſis Angelici verbis? Citanda nempe fuiſſet ſententia Apoſtoli, ex qua patuiſſet, eam nihil ad propoſitum attinere; illos verò, à quibus corruptè & mutilè allegatur, neque bonæ fidei eſſe, neque catholicæ. Suppleamus itaque quod in citata Aquinatis ſententia deſideratur. Sic ait: „ Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit, ad Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; &, ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt*. Sed virtus vera multum prodeſt, ſecundùm illud Sap. 6. *Sobrietatem, & juſtitiam docet & prudentiam, & virtutem, quibus in vita nihil utilius eſt hominibus*. Ergo ſinè charitate vera virtus eſſe non poteſt. „

2 Ante cætera conſulendus eſt nobis Angelici commentarius in locum deſignatum epiſtolæ 1. Cor. „ Cùm dicit (Apoſtolus) *Et, ſi diſtribuero &c.* oſtendit idem in his, quæ pertinent ad opera, quæ conſiſtunt in hoc, quòd homo faciat bona, ſecundùm illud Gal. 6. *Bonum facientes non deficiamus*: & in hoc, quod patienter ſuſtineant mala, ſecundùm illud pſalmi 91. *Bene patientes erunt ut annuntient*. Inter cætera verò bona opera magis commendantur opera pietatis, ſecundùm illud 1. Tim. 4. *Pietas ad omnia utilis eſt*, ... inter mala verò, quæ quis ſuſtinet patienter, poriſſimum eſt martyrium. Unde dicitur Matth. 5. *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Quod etiam quadrupliciter commendat; primò quidem, quia laudabilius eſt, quòd, neceſſitate imminente, puta propter defenſionem fidei ſe ipſum offerat paſſioni, quàm ſi deprehenſus patiatur.... Tertiò laudabilius eſt, quòd aliquis exponat corpus ſuum ſupplicio, quàm corpus filii, vel cujuſcunque propinqui, de quo tamen commendatur quædam mulier lib. 2. Machab. cap. 7. Supra modum videtur mirabilis, & bonorum memoriâ digna, quæ pereuntes ſeptem filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono animo ferebar.... Quartò redditur martyrium laudabilius ex acerbitate pœnæ, *ita ut ardeam*; ſi inquam prædicta opera tam excellentia fecero, *charitatem autem non habuero*, vel quia ſimul cum prædictis operibus adeſt voluntas peccandi mortaliter, vel quia ſunt propter inanem gloriam, nihil mihi prodeſt; ſcilicet quantum ad meritum vitæ æternæ, quæ ſolis diligentibus Deum repromittitur. „

Non igitur vocat S. Thomas opera illa hypocriſim, quia non profluunt ex charitate; ſed inutilia ad ſalutem meritò judicat, ſi prædictis *operibus jungitur voluntas peccandi mortaliter*, vel ſi fiant *propter inanem gloriam*; quo poſteriori modo etiam hypocriſim dici opera illa, ultro ſuſtinebimus; non verò propter voluntatem peccandi ſolummodo habitualem, nè alias omnia peccatoris opera ante juſtificationem peccata cenſeantur, quod inter Bajanos articulos damnatum vidimus, & Tridentino anathemate antea profligatum. Vita æterna ſolis diligentibus Deum repromittitur; ſed non neceſſe eſt, diligant in omnibus actibus, & omni tempore; cùm, ut notat Angelicus 1.2.q.88. art.1. *illud præceptum ſit affirmativum, unde non obligat ad ſemper*. Sic & præceptum honorandi parentes, quod etiam decalogo continetur, non in omnibus humanæ vitæ actionibus, nec quovis tempore; ſed in quibuſdam circumſtantiis honorem exigit. Abſentia itaque habitûs charitatis, quæ amicitia animæ cum Deo eſt, impedier, nè, etſi *corpus tradidero ita ut ardeam*, non proſit mihi martyrium, utì nec quodcunque aliud inferioris, quam charitas ſit, virtutis opus, vel donum quantumlibet excellens. Sed aliud eſt, opere aliquo hominem ad beatitudinem non pervenire; aliud, quòd opus ipſum ſit hypocriſis.

Bona opera quædam infidelium à Deo laudata ſæpius in Scriptura vidimus, ſubinde etiam affecta præmio temporali, quæ proin mala eſſe, ſeu hypocriſis non potuêre, nè Deum neceſſe ſit, aut inſaniſſimum credere, aut iniquum, qui hypocriſim approbet, & præmio remuneretur, quam toties declaravit execrabilem.

3 Sed nunc objectum S. Thomæ articulum diligentiùs ſcrutemur. *Ad primum, actus* alicujus *charitate carentis poteſt eſſe duplex; unus quidem ſecundùm hoc, quòd charitate caret, utpotè cùm facit aliquid in ordine ad id, per quod charitate caret*, id eſt iu ordine ad peccatum, *& talis actus ſemper eſt malus, ſicut Auguſtinus dicit lib. 4. contra Julianum* [cap. 3] *quod actus infidelis, in quantum eſt infidelis, ſemper eſt peccatum, etiamſi nudum operiat, vel quidquid aliud hujuſmodi faciat, ordinans ad finem ſuæ infidelitatis. Alius autem poteſt eſſe actus charitate carentis, non ſecundùm quòd charitate caret; ſed ſecundùm quòd habet aliquod aliud donum Dei, vel fidem vel ſpem, vel etiam naturale bonum, quod non totum per peccatum tollitur, ut ſupradictum eſt*.

eſt. [quæſt.10.art.4. & 1.2. quæſt.85.art.2.] *& ſecundum hoc ſinè charitate poteſt quidem eſſe aliquis actus bonus ex ſuo genere; non tamen perfectè bonus; quia deeſt debita ordinatio ad ultimum finem.*

Ibid. in corp. „ Si accipiatur virtus ſecundùm quòd eſt in ordine ad aliquem finem particularem, ſic poteſt aliqua virtus dici ſinè charitate, in quantum ordinatur ad aliquod particulare bonum; ſed, ſi illud particulare bonum non ſit verum bonum, ſed apparens, virtus etiam, quæ eſt in ordine ad hoc bonum, non erit vera virtus, ſed falſa ſimilitudo virtutis: Sicut non eſt vera virtus, avarorum prudentia, qua excogitant diverſa genera lucrorum; & avarorum juſtitia, qua gravium damnorum metu contemnunt aliena; & avarorum temperantia, qua luxuriæ, quia ſumptuoſa eſt, cohibent appetitum &c. ut docet Auguſtinus in 4. libro contra Julianum (cap.3.) Si verò illud bonum particulare ſit verum bonum, puta conſervatio civitatis, vel aliquid hujuſmodi, erit quidem vera virtus; ſed imperfecta, niſi referatur ad finale, & perfectum bonum, & ſecundum hoc ſimpliciter vera virtus, (ideſt perfecta) ſinè charitate eſſe non poteſt „; poteſt tamen, ut jam dixit, eſſe *vera virtus, ſed imperfecta*. Non ergo eſt hypocriſis, quæ nullo ſenſu tolerabili virtus eſt; ſed turpe vitium.

Non eſt prætermittendum ſilentio, quòd ipſa Quæſtionis in articulo propoſitæ reſolutio definiat, *ultimum, & principale hominis bonum eſſe Dei fruitionem*. Quæro igitur, num aliquis, etiam juſtus, merè ut finem illum ultimum conſequatur, eleemoſynam pauperi tribuens, reus hoc ipſo fiat novi peccati, ſive, ut Queſnellus loquitur, hypocriſis? Si neges, corruit dàmnata Propoſitio. Si affirmes, infeſta ſigna infers Doctori Angelico; quia, cùm juxta eundem *ad hoc* (bonum hominis principale) *ordinetur homo per charitatem*, non poteſt actio, alias honeſta ex objecto, fieri inhoneſta, & hypocriſis propter intentionem adeò laudabilem: unde & hac tuâ temerariâ cenſurâ incidis in juſtiſſimam, latam ab Alexandro VIII. contra propoſitionem hanc 10. inter 31. *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens*.

4 Rurſus Angelicus explicationem noſtram Auguſtino, & Apoſtolo conformem tradit in commentario Epiſtolæ ad Rom. cap.14. lect.3. *In homine infideli cum infidelitate eſt bonum naturæ: & ideo cùm aliquis infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum facit, non referendo ad malum finem, non peccat;* atque adeò ejus actio non eſt hypocriſis; etſi ex charitate non profluat. *Cùm verò homo infidelis aliquid agit ex eo, quòd infidelis eſt, manifeſtum eſt, quòd peccat*. Quapropter in gloſſa *cùm dicitur, opus omne, quod non eſt ex fide peccatum eſt, ſic eſt intelligendum; omne quod eſt contra fidem, vel contra conſcientiam, peccatum eſt, etſi ex genere ſuo bonum eſſe videatur; puta, ſi paganus ad honorem ſuorum Deorum virginitatem ſervet, vel eleemoſynam det, hoc ipſo peccat*; ſed de hoc nulla eſt diſceptatio. Ad convincendos autem adverſarios ſufficit, infideles, quos conſtat fide & charitate deſtitui, aliqua bona opera facere ex dictamine rationis, ſive cum ſpeciali auxilio naturali, ſive etiam cum ſupernaturali, in quibus non peccent; proinde quæ de hypocriſi immeritò accuſentur.

5 Omnem de mente Angelici dubitationem adimit quod tradit 2. 2. q.17. a 8. „ *Sed contra eſt*, quod Apoſtolus dicit 1. Tim. 1. *Finis præcepti charitas eſt de corde puro, & conſcientiâ bonâ*: gloſſa *id eſt ſpe*. Ergo ſpes eſt prior charitate. „ Sic adverſarius propriis armis ab Angelico confoditur; eo ſcilicet Scripturæ textu, quo inferre voluit ſuperiore capite, omnem obedientiam, atque adeò omnem actum bonum profluere debere ex charitate, aliàs forè meram hypocriſim; hic S. Thomas conficit ſpem, quæ ſecunda virtus Theologica eſt, generationis ordine priorem eſſe charitate, atque adeò ex charitate non ducere originem; tum in concluſione *Reſpondeo*, inquit, *dicendum, quòd duplex eſt ordo; unus quidem ſecundùm viam generationis, & materiæ, ſecundum quem imperfectum prius eſt perfecto: alius autem ordo eſt perfectionis, ſecundùm quem perfectum naturaliter prius eſt imperfecto. Secundum ergo primum ordinem* (videlicet ſecundum viam generationis) *ſpes eſt prior charitate....* & rurſus: *In via generationis ſpes eſt prior charitate; ſicut enim aliquis introducitur ad amandum Deum, per hoc, quòd timens ab ipſo puniri, ceſſet à peccato, ut Auguſtinus dicit ſuper primam canonicam Joannis; ita etiam ſpes introducit ad charitatem in quantum aliquis ſperans remunerari à Deo accenditur ad amandum Deum, & ſervandum præcepta ejus*.

Locus autem ab Angelico ex Auguſtino citatus indicatur in gloſſa marginis tractatu 9. Super illud *perfecta charitas foràs mittit timorem*: ubi ſic Auguſtinus: *Sunt homines, qui propterea timent Deum, nè mittantur in ge-*

gebennam, *& nè ardeant eum Diabolo in igne æterno: ipſe eſt timor, qui eharitatem introducit; ſed ſic veniat, ut exeat; ſi enim adhuc propter pœnas times Deum, nondum amas quem ſic times; non bona deſideras, ſed mala caves: corrigis te, & incipis bona deſiderare; cùm bona deſiderare cœperis, erit in te caſtus timor*; quem explicat exemplo uxoris virum caſtè amantis, quo frui velit, & cui aliud etiam ab ipſo datum non præferat.

Annotatione hìc, vel ratiocinio opus non eſt: videt lector quilibet, etiam non Theologus, adverſarios debellari undique. Secundùm viam generationis ſpes prior eſt charitate. Quod autem ſecundùm generationem prius eſt, non poteſt ex poſteriore *velut ex fonte profluere*; aliàs pater poſſet procedere ex filio, quod lumini naturali apertiſſimè repugnat. Spem autem hypocriſim, vel peccatum Lutherus quidem cum ſuis, ſed nullus catholicus vocaverit; ſi verò ſpes à charitate non proveniens, foret *hypocriſis*, vel prava cupiditas, non *introduceret ad eharitatem*, ut introducere S. Thomas aſſerit, *& aeeendere ad amandum Deum, & ſervandum præcepta ejus*. Similem vim tribuit timori, etſi in gradu paulò inferiore. *Introducitur enim aliquis*, inquit, *ad amandum Deum per hoe, quòd timens ab ipſo puniri, eeſſat à peeeato*. Et quidem eam tum timoris, tum ſpei virtutem probat Angelicus authoritate Auguſtini, cujus clariſſimam ſententiam patrocinantem communi doctrinæ Eccleſiæ contra Bajaniſmum à Queſnello impudentiùs reſuſcitatum, præbuit gloſſa in margine Aquinatis. De fide quoque S. Doctor art. 1. 2. q. 62. a. 4. *Oportet, quòd ordine generationis fides præeedat ſpem, & charitatem*. Fidem autem, etſi priorem ſpe & charitate, adeóque ex charitate non progenitam; ſed ad utramque tantummodo diſponentem, nemo catholicus de *bypoeriſi* accuſabit.

6 Iterum Angelicus 2. 2. quæſt. 4. a. 7. ubi quæritur *utrum fides ſit prima inter virtutes*, ſic reſpondet: ,, Per ſe quidem inter
,, omnes virtutes prima eſt fides; cùm enim
,, in agibilibus fides ſit principium, ut ſu-
,, pra dictum eſt, neceſſe eſt, virtutes theo-
,, logicas, quarum objectum eſt ultimus
,, finis, eſſe priores cæteris virtutibus;
,, ipſe autem ultimus finis oportet, quòd
,, prius ſit in intellectu, quàm in voluntate;
,, quia voluntas non fertur in aliquid, niſi
,, prout eſt in intellectu apprehenſum. Un-
,, de, cùm ultimus finis ſit quidem in volun-
,, tate per ſpem, & charitatem; in intelle-
,, ctu autem per fidem, neceſſe eſt quòd fi-
,, des ſit prima inter omnes virtutes; quia
,, naturalis cognitio non poteſt attingere
,, ad Deum, ſecundùm quod eſt objectum
,, beatitudinis, prout tendit in ipſum ſpes
,, & charitas: ſed per accidens poteſt ali-
,, qua virtus eſſe prior fide. Cauſa enim
,, per accidens, eſt per accidens prior; re-
,, movere autem prohibens pertinet ad cau-
,, ſam per accidens; & ſecundùm hoc aliquæ
,, virtutes poſſunt dici per accidens priores
,, fide, inquantum removent impedimenta
,, credendi; ſicut fortitudo removet inordi-
,, natum timorem impedientem; humilitas
,, autem ſuperbiam, per quam intellectus
,, recuſat ſe ſubmittere veritati fidei: &
,, idem poteſt dici de aliquibus aliis virtu-
,, tibus, quamvis non ſint veræ virtutes, ni-
,, ſi præſuppoſita fide, ut patet per Augu-
,, ſtinum in lib. contra Julianum ,,. Quia ſcilicet virtutes morales, niſi præſuppoſitâ fide, imperfectæ ſunt, neque ſpem inferunt, neque charitatem. At etiam ſic conſideratæ, maximè dum ad fidem, ut S. Doctor jam explicuit, diſponunt, ac proinde ſunt ex Divinæ gratiæ auxilio, à nemine ſinè impietate, ac divinæ gratiæ contumeliâ poſſunt de hypocriſi vel alio veri nominis peccato inſimulari. De Auguſtino, quem Angelicus citat, agendum eſt mox.

Plura autem ex S. Thoma novitatem adverſariorum deſtruentia dedi contra ſuperiores articulos, quæ non eſt opus hìc repetere; cùm adducta præſenti capite ad opponendum Queſnello Doctorem Sanctiſſimum abunde ſufficiant.

Ex eodem optamus adverſariis virtutes iſtiuſmodi morales, quæ impedimenta removeant credendi, qualis hìc deſcribitur *fortitudo removens inordinatum timorem*, nè hæreſeos Janſenianæ, & Bajanæ à Queſnello tot Propoſitionibus reſuſcitatæ, à CLEMENTE XI. iterata condemnatio Scripturis officiat, aut traditioni. Optamus eiſdem etiam humilitatem, qua removeatur *ſuperbia, per quam intellectus recuſat ſe ſubmittere veritati fidei* toties definitæ. Quæ fortitudo, & humilitas, licèt in hæreticorum converſione prior ſit fide, ut patet, atque ita prior charitate, ex qua proinde non profluxerit, procul tamen eſt ab hypocriſi, & omni alio vitio; cùm verè donum ſit Spiritûs Sancti, non quidem adhuc inhabitantis; ſed rebelles animos ad ſui ſuſceptionem ſalubriter diſponentis. Verùm affectata ſpecies pietatis ad conciliandam hæreſi, & obſtinatis ejus defenſoribus authoritatem, nunquam aliter appellata à Patribus eſt, neque apud nos alio digna elogio, quàm hypocriſis phariſaicæ, & ſi quę illâ pejor eſt, diabolicæ.

CAPUT IV.

Obſervationes quædam ex Cardinalibus Bellarmino, & Aguirre ad præoccupanda, quæ objiciuntur ex Auguſtino.

1 Quamvis veriſſimum ſit, quod ait D. Thomas 2. 2. quæſt. 11. art. 2. *Authoritatem univerſalis Eccleſiæ principaliter reſidere in Summo Pontifice .... contra cujus authoritatem nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum Doctorum ſuam ſententiam defendit:* at ſacris Doctoribus plus ſibi arrogantes profani hæretici, & novatores nihil familiarius habent, quàm Pontifices, eorumque ſanctiones citare ad tribunal Auguſtini, quaſi ejus authoritate irritum reddere poſſent quidquid à Sede Apoſtolica, pleriſque etiam Chriſtiani orbis Epiſcopis ſuffragantibus, de fidei, ac religionis dogmatibus tam ſolemniter conſtitutum eſt. Verùm inanem malignantium ſpem eſſe facilè patebit, ubi æquivocorum tenebras, quibus illi ſenſum Auguſtini involvere, & mentes legentium circumvenire moliuntur, dilucidis explicationibus diſſipavero.

Præmitto obſervationes duorum doctiſſimorum Cardinalium Bellarmini, & Aguirrii, quos de morum, ſive in actibus, ſive ſcriptis diſſolutione arguere nè ipſi quidem audeant adverſarii, qui & utriuſque paſſim ambiunt patrocinium. Eorum primus, aliàs flagellum, aliàs malleus dictus hæreticorum, lib. 5. de gratia, & lib. arbit. cap. 9.
„ Non eſt neceſſe (inquit) omnia referre
„ in Deum explicitè, ſed ſatis eſt, ſi opus
„ referatur in bonum finem proximum;
„ tunc enim per ſe dirigetur in Deum, ut
„ in ultimum finem. Sicut enim omne
„ agens particulare agit in virtute primi
„ Motoris, id eſt Dei, ſic etiam omnis bo-
„ nus finis movet in virtute ultimi finis;
„ alioquin non ſolùm infideles; ſed etiam
„ fideles, & juſtiſſimi quique ſemper pec-
„ carent, cùm inter operandum de Deo
„ non cogitant; ſed operantur, quia ratio
„ dictat eſſe bonum, & faciendum. Itaque
„ niſi apponatur circumſtantia finis mali,
„ omne opus bonum morale per ſe refertur
„ in Deum, etiamſi author operis id non co-
„ gitet, vel intendat.

2 Quæ etſi ſolidiſſima ſint, & communi Theologorum conſenſu recepta, ampliùs tamen deducta ab Eminentiſſimo Aguirre plus lucis accipiunt, & abundantius firmamentum.

Theologiæ S. Anſelmi diſput. 130. ſect. 12. num 124. „ Ad argumentum (inquit) ex
„ teſtimoniis Patrum, præſertim Magni Au-
„ guſtini, patet reſponſio ex doctrina tradi-
„ ta in hac ſectione, & in proximè præce-
„ denti. Nimirum S. Doctor, quoties urget
„ præceptum dilectionis Divinæ, exigit
„ quidem actum caritatis, quo Deum ſu-
„ per omnia diligamus, & cætera propter
„ ipſum; quo ſenſu palàm loquitur in te-
„ ſtimonio primo ab adverſariis allato ex
„ lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 18.,
„ & res certa eſt. Deinde loco alio ex li-
„ bro 5. contra Julianum cap. 3. ſolùm af-
„ firmat, totum rectè fieri, quando fit pro-
„ pter ipſum, id eſt, quando gratis amatur
„ ipſe, qualis amor nobis eſſe non poteſt,
„ niſi ex ipſo: id ultro fatemur; non tamen
„ propterea ait, eſſe illicitum, eſſe pecca-
„ tum, non eſſe veram legis obedientiam,
„ quidquid fit ab homine ex fine honeſtatis
„ moralis ſinè explicita relatione ad Deum,
„ vel ad finem charitatis formali, aut vir-
„ tuali; hoc enim ſoli recentiores aliquot
„ Belgæ docent præter ſenſum Auguſtini,
„ & contra expreſſam ſententiam omnium
„ Scholaſticorum, atque in iis Divorum
„ Thomæ, & Bonaventuræ. Quamvis enim
„ explicitè ſolùm ametur honeſtas moralis,
„ adhuc illa verè dicitur amari propter
„ Deum; licèt implicitè ſolùm; cùm illa
„ ex intima relatione in ejus gloriam refe-
„ ratur, ſeu in obſequium finis ultimi... Ac-
„ cipe illuſtrem Auguſtini locum in Pſal-
„ mum 34. *Quidquid egeris, bene age, &*
„ *laudaſti Deum. Quando cantas hymnum,*
„ *laudas Deum ..... Diſcedis, ut reficiaris,*
„ *noli inebriari, & laudaſti Deum: Diſcedis,*
„ *ut dormias? noli ſurgere ad malè facien-*
„ *dum, & laudaſti Deum: Negotium agis?*
„ *noli fraudem facere, & laudaſti Deum:*
„ *Agrum colis? noli litem movere, & laudaſti*
„ *Deum.* Quid expreſſius pro noſtra ſenten-
„ tia? Idem lib. 11. de Trinitate cap. 6. ait:
„ *Aliæ, atque aliæ voluntates ſuos proprios*
„ *fines habent, qui tamen referuntur ad finem*
„ *illius voluntatis, qua volumus beatè vivere.*
„ Quare quiſquis amat explicitè, & mode-
„ ratè honeſtatem moralem cujuslibet vir-
„ tutis (non collocando ſcilicet in ea ulti-
„ mum finem) aut proximum propter il-
„ lam, verè, quamvis implicitè ſolùm, id
„ objectum amat propter Deum, ad quem
„ illa ordinatur tanquam ad authorem, &
„ finem totius honeſtatis moralis: cui ſanè
„ illa placet, & grata eſt in ſuo ordine.
„ Quare, qui ita agit, non fruitur creaturâ
„ propriè loquendo, quoniam fruitio pro-
„ priè

„ priè dicta ſolùm eſt in ultimo fine ſimpliciter, id eſt, nullatenus ordinato in alium ulteriorem. Quo ſenſu ſolo Deo fruitur iuſtus, qui ipſum propter ſe amat; & peccator objecto commutabili, ac graviter turpi, cui adhæret, poſtpoſito vero fine ultimo. Itaque, qui amat moderatè creaturam aliquam, vel virtutem propter moralem honeſtatem, ſolùm fruitur ea impropriè, veluti fine intermedio, aut ultimo ſolùm ſecundùm quid; ſive in determinato genere, aut ſpecie actionum, qui implicitè ex natura ſua in Deum finem ſimpliciter ultimum refertur. Ejuſmodi autem fruitio impropria non eſt turpis, aut inconceſſa; quin potiùs neceſſaria ad acquiſitionem virtutum moralium, quatenus ab invicem diſtinctarum; prout ſupra ſectione 6. probatum eſt ex doctrina S. Anſelmi, & omnium Philoſophorum moralium: & conſtat ex traditis à S. Thoma 1. 2. quæſt. 1. art. 4., & 5., ubi agnoſcit fines intermedios, & ultimo fini ſimpliciter ſubordinatos, & nuper audivimus ex Auguſtino.

3 Num. 125. Sub medium „ Caſtitas, & ſobrietas in Scripturâ laudantur plurimùm, nullâ factâ mentione ejus relationis actualis, aut virtualis in Deum ex fide per dilectionem operante. Etenim Sap. 4. v. 1. dicitur: *O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate* (ſive ut græcè habetur *cum virtute*;) *immortalis eſt enim memoria illius; quoniam apud Deum nota eſt, & apud homines*. Præterea Apoſtolus ad Philippenſes 4. ita eos hortatur: *De cætero fratres quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate*. Quibus verbis hortatur, & accendit ad amorem quarumlibet virtutum moralium, nullâ factâ mentione illius relationis formalis, aut virtualis explicitæ in gloriam Dei. Procul itaque ab omni ſpecie veri eſt, quòd amor honeſtatis virtutum moralium propter ſe ipſam, ſinè expreſſa relatione ad Deum formali, aut virtuali, oriatur ex cupiditate contrapoſitâ charitati, & vitioſâ, ac proinde ſit peccatum.

Num. 126. „ Denique Auguſtinus in id potiſſimùm conatur, ut actiones noſtræ ex officio bonæ non in ſiniſtrum aliquem finem, puta inanis gloriæ, turpis quæſtûs, aut ſimilem alium dirigantur; ſed in finem à Divinâ ſapientiâ præſcriptum, qui eſt ipſe Deus, vel illius gloria. Virtutes enim à vitiis, ut ipſe ait, non officiis; ſed finibus diſtinguuntur, ac proinde, ut quælibet actio in materia ad virtutem ſpectante, ſit actio virtutis, debet ipſi præſcribi finis ille, qui proprius virtutis eſt, & differt prorſus à fine vitii. Cùm verò honeſtas moralis propria uniuſcujuſque virtutis, prout diſtinctæ à vitio ſibi directè contrariò, ſit peculiaris, & certa honeſtas moralis, conſequens eſt, ut actio illa propter ſe, ac directè ſpectata, ſit propriè actio talis virtutis: nec ideo negamus, illam debere fieri in obſequium Dei; ſiquidem eo ipſo, quod moderatè ſpectet honeſtatem moralem propriæ virtutis, ſinè admixtione alterius pravi finis, implicitè, & naturâ ſuâ in obſequium, & gloriam Dei tendit, ut ſæpe dictum eſt.

4 Num. 121. „ Hæc ſolutio eſt generalis circa omnem hominis actionem deliberatam, ſive juſti, ſive peccatoris: ſive fidelis, ſive infidelis; quilibet enim illorum, dum amat honeſtatem moralem cujuslibet virtutis, & verè ex illius amore agit, nec illam refert ad alium finem pravum, qualiter plerumque infideles referunt ad falſum numen, quod adorant, cenſetur quærere gloriam Dei implicitè, licèt Deum ipſum explicitè non cogitet, nec ejus recordetur: quod vel in ipſis hominibus juſtis, imò & non mediocriter pietati deditis, contingere frequenter ſolet; quos tamen in iis actionibus peccati arguere, duriſſimum, & alienum à pietate videtur.

Num, 122. „ Adhuc tamen loquendo circa exiſtentes in ſtatu gratiæ, eſt alia inſuper ratio, ut in iis actionibus excuſentur ab omni peccati labe propter relationem habitualem in Deum vi habitûs charitatis, aut etiam dilectionis alicujus, qua ſemel aut iterum in die, aut ſaltèm in hebdomada omnes ſuas actiones deliberatas in Dei gloriam ſeriò referunt. Sufficit enim ea intentio purè habitualis, ut actiones ſequentes in materia virtutum moralium elicitæ propter honeſtatem objectivam ipſarum, ſint prorſus innoxiæ, & honeſtæ, quæ eſt expreſſa doctrina S. Thomæ in Quæſtionibus diſputatis 97. de malo art. 1. ubi cuidam argumento ſibi objecto ex verbis illis Apoſtoli: *Omnia in gloriam Dei facite*, ita reſpondet: *Ad nonum dicendum, quòd, cùm illud præceptum Apoſtoli ſit affirmativum, non obligat ad hoc, quod ſemper obſervetur in actu; obſervatur autem ſemper in habitu, quamdiu homo habitualiter habet Deum ſi-*

„ *ut ultimum finem*. Porrò eadem verba
„ S. Thomæ in eodem ſenſu à nobis expli-
„ cato accipit, & ſequitur S. Franciſcus Sa-
„ leſius, ut vidimus ſect. 7. num. 65. qua-
„ re non eſt opus aliâ relatione virtuali,
„ ſive derivata ex actu dilectionis formalis
„ præcedente, quæ hic, & nunc influat in
„ actionem deliberatam ex fine morali ho-
„ neſtatis elicitam; ſed id dumtaxat ſpectat
„ ad majorem operis honeſtatem, quæ po-
„ tiùs ad conſilium, quàm ad præceptum
„ pertinet.

Num. 123. „ Denique in illis homini-
„ bus, qui ſpeciatim cultui Divino dicati
„ ſunt, ut Epiſcopis, Sacerdotibus, Reli-
„ gioſis, & pluribus aliis cuidam cœtui ſa-
„ cro, aut Confraternitati adſcriptis, eſt
„ peculiaris ratio, ut omnia illorum opera
„ ex officio honeſta, cùm nullo ſiniſtro fine,
„ aut circumſtantiâ vitiantur, cenſeantur
„ cedere in gloriam Dei propter peculia-
„ rem illam rationem, aut deputationem
„ in Dei cultum; ut pulcherrimè docet, ac
„ probat idem S. Franciſcus Saleſius lib. 12.
„ de amore Dei toto cap. 8. ubi non ſolùm
„ honeſtatem, de qua diſſerimus; ſed, quod
„ longè plus eſt, meritum adſcribit iis
„ actionibus in ſtatu gratiæ factis, quamvis
„ homo, dum eas elicit, nullatenus Dei re-
„ cordetur, nec ullo modo eas explicitè di-
„ rigat in ipſius gloriam: quid ad hæc ad-
„ verſarii? Deſiderantne, aut quærunt ar-
„ dentiùs gloriam Divinam, quàm D. Tho-
„ mas, quàm Saleſius, quàm Bonaventura?
„ Diſcant itaque ab iis ardenter quidem
„ Deum diligere, & ubique gloriam ejus
„ præ oculis habere, quod nos etiam, infir-
„ mi licèt, ac peccatores, optamus, & enixè
„ ab ipſo Domino impetrare ſtudemus. De-
„ diſcant verò eam tam aſſiduam, & gene-
„ ralem præcepti obligationem imponere,
„ quàm ii tres ardentiſſimi Zelatores pror-
„ ſus negaverunt. „

Quæ ex duobus eruditiſſimis, & de la-
xitate nemini ſuſpectis Cardinalibus protu-
li, non ſolummodo Sanctorum Angelici, Se-
raphici, & Saleſii, communibuſque Schola-
rum ſuffragiis fixa ſunt; ſed ipſius etiam Au-
guſtini principiis maximè conformia. Proin
ſpero, lectorem quemlibet novitatibus non
præoccupatum, in communem Theologo-
rum, imò Eccleſiæ, iturum facilè ſententiam.

CAPUT V.

S. Auguſtinus damnatæ Propoſitioni non favet; ſed certiſſimè refragatur.

1 Obruere, vel obſcurare veritatem multitudine textuum, quos congerere potuerunt, magis difficilium, hic adverſarii conantur, ſed irrito, ut mox patebit, molimine. Primo loco proferunt illud Auguſtini ex Enchiridio ad Laurentium cap. 121. *Omnia igitur præcepta Divina referuntur ad charitatem, de qua dicit Apoſtolus: Finis autem præcepti eſt charitas, id eſt ad charitatem refertur omne præceptum. Quod verò ita fit timore pœnæ, vel aliqua intentione carnali, ut non referatur ad illam charitatem, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris, nondum fit quemadmodum fieri oportet, quamvis fieri videatur.* Verùm longè aliud eſt, charitatem de corde puro, & conſcientiâ bonâ eſſe præcepti cujuſlibet finem, quod ſignificat, præcepta omnia ad charitatem, quæ eſt ex corde puro, & conſcientiâ bonâ, ordinari; aliud eſt, præcepti cujuſlibet obſervationem nullam eſſe, ſed hypocriſim, niſi ex tali charitate profluxerit, ut damnata enuntiat Propoſitio.

Fides, & ſpes ad charitatem illam etiam ordinantur, ſuntque non hypocriſis; ſed Theologicæ virtutes, etſi generatione priores ſint charitate, ut poſt Doctorem Angelicum omnes docent Scholaſtici. Verba S. Thomæ dedi cap. 2. Et ratio ejus manifeſta eſt; quia fides ad intellectum pertinet, charitas ad voluntatem, quæ non fertur, niſi in id, quod ab intellectu priùs fuerit propoſitum. Sed & per accidens, ut idem illic Angelicus docuit, fortitudine priùs opus eſt, ut objecta à mundana formidine difficultas ſuperetur. Opus eſt & humilitate, quæ intellectum ſubjiciat obſequio fidei. Quæ quidem virtutes, etſi, priuſquam acceſſerit charitas, informes, imperfectæ, & mortuæ, bonæ tamen ſunt, ſalubres, & neceſſariæ, ut introducatur charitas, quæ præceptorum omnium finis, & plenitudo, perfectio, & virtutum omnium regina eſt.

2 Sic de timore Auguſtinus Tractatu nono in epiſtolam Joannis ante medium: *Timor quaſi locum præparat charitati; ſicut videmus per ſetam introduci linum quando aliquid ſuitur, ſeta priùs intrat; ſed, niſi exeat, non ſuccedit linum: ſic timor, & charitas.* Timor, dum locum præparat charitati, antequam hæc ſuccedat, bonus eſt, ſanè non hypocriſis; alioqui minimè foret introducendæ charitati

ritati idoneus; ſed impediendæ tantùm, &, ſi fuiſſet antea, etiam pellendæ.

Cur igitur, inquies, monet Auguſtinus, *non fieri quemadmodum fieri oportet, quod ita fit timore pœnæ, vel aliqua intentione carnali, ut non referatur ad illam charitatem, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris?* Solutionem ipſa Auguſtini verba indicant; non enim ſimpliciter dicitur, quod fit timore pœnæ, ſed *quod ita fit timore pœnæ .... ut non referatur ad illam charitatem &c.* quandonam autem aliquid ita timore pœnæ fit, ut ad charitatem non referatur? quando ad eam nullatenus diſponit, quando ita movet ſupplicii metus, ut ſimul animus affectum retineat peccandi, ſi poſſet impunè; Tunc *nondum fit opus præceptum quemadmodum fieri oportet; quamvis fieri videatur*. At, ſemoto illo execrabili affectu, qui ſemoveri poteſt, & ſæpiſſimè abeſt, quoties nempe, ut fit in attritione, gehennæ, & pœnarum metui jungitur ſerium propoſitum non peccandi impoſterum; tunc timor ille, ſive attritio, ut in Tridentina Synodo ſeſſ. 14. cap. 4. decernitur, *ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit*, atque ita refertur ad charitatem, quæ gratiæ habitualis nomine illic intelligitur, vel ab ea inſeparabilis eſt.

Audiatur iterum Auguſtinus Tract. 41. in Joannem poſt medium: *Noli timere pœnam; ſed ama juſtitiam. Nondum potes amare juſtitiam? Time vel pœnam, ut pervenias ad amandam juſtitiam*; ubi apertiſſima Sancti Doctoris ſententia eſt, timorem, etiam ſinè charitate, ſinè amore juſtitiæ, poſſe ad illam amandam perducere. Igitur obedientia non profluens ex charitate poteſt eſſe actus nullatenus malus, imò & bonus, utpote per quem *pervenias ad amandam juſtitiam*. Si omnis obedientia ex charitate non promanans foret hypocriſis, aut peccatum, poſſetne ſapientiſſimus æquè, ac ſanctiſſimus Doctor illam homini ſuadere tanquam diſpoſitionem ad amandam juſtitiam? Itaque timor pœnæ, etiam ſinè charitate, ad eam optimè *refertur*; quandoquidem per eum fit, ut *ad amandum juſtitiam perveniatur*.

Rurſus Auguſtinus homilia 42. ex 50. cap. 8. poſt medium: *Si peccatum non times, time quò perducit peccatum*. Habemus hic timorem gehennæ ex charitate minimè procedentem, ad quem Doctor Maximus peccatorem horratur, ſuppoſito quod peccatum odiſſe nolit. Non igitur timorem illum, etiam in tali circumſtantia hypocriſim cenſuit, vel peccatum, ad quod neſanda foret inſtigatio. Idem Sanctus epiſt. 120. cap. 18. circa medium, ait: *Præmiſſus timor in cor noſtrum, pellit indè conſuetudinem malorum operum, & ſervat charitati locum*. Præmiſſus timor ille charitati, eique locum ſervans, etſi charitate prior ſit, atque ita ex ea non proveniat; non tamen hypocriſis; neque ea, quam imperat, præceptorum obedientia, peccatum eſt; aliàs non *pelleret* timor ille *conſuetudinem malorum operum*; ſed augeret: neque *ſervaret charitati locum*, ſed obſtrueret ei aditum.

Denique tam alienus eſt Auguſtinus à damnando timore, vel opere præcepto, quod timor, non charitas elicuerit, ut epiſt. 50. ante medium aſſerat: *Sicut meliores ſunt, quos dirigit amor; ita plures ſunt, quos corrigit timor*, etiam ſejunctus ab amore. Ubinam igitur eſt hypocriſis, quam Propoſitio temere, & iniquiſſimè impingit omni obedientiæ non proficiſcenti *ex charitate*? Hæc ſola, quæ hactenus ex Auguſtino atruli, abunde ſufficiunt ad convictionem manifeſtam, ut ſupervacanea lectori apparitura ſit quæcunque cæterorum textuum ſtudioſa evolutio.

3 Detur id tamen etiam frangendæ adverſariorum pertinaciæ: in Pſalm. 51. ad illa verba *Radicem tuam de terra viventium* monet Auguſtinus: *Ergo in terra viventium nos debemus habere radicem: radix noſtra ibi ſit. In occulto eſt radix; fructus videri poſſunt, radix videri non poteſt. Radix noſtra charitas noſtra, fructus noſtri opera noſtra: opus eſt, ut opera tua de charitate procedant: tunc eſt radix tua in terra viventium.* Facilè aſſentimur, quòd, ut opera noſtra ducant ad terram viventium, debeat eorum radix eſſe charitas.

In eo, ut in cæteris paſſim Auguſtinum ſecutus eſt Doctor Angelicus ipſius Janſenii judicio *interpres Auguſtini fideliſſimus*. In quæſtionibus diſputatis q. 7. de malo, art. 1. ad illud *omnia in gloriam Dei facite*, reſpondet: *Non obligat ad hoc, quòd ſemper obſervetur in actu. Obſervatur autem ſemper in habitu, quamdiu homo habitualiter habet Deum ultimum finem*. Quamdiu ſcilicet eſt in ſtatu gratiæ, Deum ſemper amat habitu charitatis, atque ita radix bonorum operum ipſius eſt charitas pertinens ad terram viventium; ſi nempe ex fine honeſto abſque prava circumſtantia exerceantur. Ita quoque in primæ Cor. 10. lect. 7. *Omnia in gloriam Dei facite, & cum invocatione Creatoris ea intentione, ut Deus laudetur, & glorificetur. Matth. 5. Sic luceat lux veſtra coram hominibus &c. Coloſ. 3. Omne, quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in gloriam Dei*

facite

facite. Audi nunc quomodo id explicet D. Thomas ex Auguſtino: *Auguſtinus in Pſalm. 34. conc. 2. in fine: hæc ſi rectè fiant; laudes Dei ſunt .... Cùm enim Deus laudatur de bono opere tuo, Deum laudas; & cùm blaſphematur Deus de malo opere tuo, Deum blaſphemas*.

Rurſus in 1.Cor.10. lect.7. *Dicendum eſt*, inquit, *quòd non eſt neceſſarium, quòd omnia in Deum referantur actu, ſed habitu. Qui enim facit contra gloriam Dei, facit contra hoc præceptum*; non qui non dirigit in omnibus actibus intentionem ad Dei gloriam. Si, dimiſſo Auguſtini interprete, & Sectatore Angelico, ipſum audire magis placeat Hipponenſem; is lib. 5. de Civitate Dei cap. 24. docens frænandas eſſe cupiditates, motivum deſignat, *non propter ardorem inanis gloriæ; ſed propter charitatem felicitatis æternæ*: ubi amor concupiſcentiæ cœleſtis, non ſolùm ut honeſtus, & ſalubris proponitur finis certamini contra motus illicitos; ſed etiam *charitatis* nomine decoratur. Sermone 50. de charitate, aliàs de tempore 39. in illud 1. Cor.13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam &c.* Sic legitur: *Quid illa* (charitate) *fidelius non vanitati, ſed æternitati? Nam ideo tolerat omnia in præſenti vita, quia credit omnia de futura vita; & ſuffert omnia, quæ hic immittuntur; quia ſperat omnia, quæ ibi promittuntur*.

In Pſalm. 120. *Quando facis bonum opus, propter vitam æternam fac; nam, ſi opus bonum feceris, ut terrena tibi abundent, ſcit ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua ... Noli facere niſi propter vitam æternam; Si ideo facis, ſecurus eris; hoc enim mandavit Dominus*.

Serm.19. de Verbis Apoſtoli; *Ecce propter quam viſionem fac bonum: ecce propter quam viſionem noli facere malum*.

In Pſalm.127. *Unam petii à Domino: Vide quomodo ardeat timor iſte caſtus, timor verus, timor ſincerus; unam petii à Domino, hanc requiram. Quid? ut inhabitem in domo Domini per omnes dies vitæ æternæ. Quid ſi propter æternam felicitatem? Audi quid ſequatur; propter contemplationem Domini*. Ubique amor concupiſcentiæ cœleſtis, qui ſpei proprius eſt, approbatur velut dignus operibus Chriſtianis. Lib. 10. de Civitate cap.4. circa medium: *Ut homo ſeſe diligere noſſet, conſtitutus eſt ei finis, quò referret omnia, quæ ageret, ut beatus eſſet. Non enim qui ſe diligit, aliud eſſe vult, quàm beatus*. Referre itaque actiones in beatitudinem æternam non eſt incongrua præceptis adimplendis intentio.

4 Verùm, quidquid ſit de operibus, ut æternum præmium mereantur; ad quod utrum neceſſaria ſit explicita in Deum per charitatem relatio, de quo inter Scholaſticos diſceptatur; certiſſima Auguſtini ſententia eſt, non exigi charitatem, ut aliqua legis obedientia abſque peccato ſit. Nullus enim tergiverſationi, nullus ſophiſmati locus relinquitur in apertiſſimis convictionibus à me toties inculcatis: Inter cæteras ex lib. 1. de Gratia cap. 24. ubi Aſſueri Regis Aſſyrii, & infidelis animus iracundiâ furens ad manſuetudinem à Deo converſus deſcribitur, atque ejus *lenitas*, qua & Eſtherem benignè excepit, & impium contra Judæos latum decretum abrogavit, vocatur ab Auguſtino *voluntas bona*, quam *Deus* in ipſo *internâ, & occultâ; mirabili, & ineffabili poteſtate* operatus eſt; manente tamen Aſſuero in tenebris infidelitatis, & à Theologicis virtutibus remoto. Ea lenitas ab Auguſtino laudata, quæ fuit debita legi naturali obedientia, non fuit hypocriſis, aut peccatum, utpote, Auguſtino judice, munus Dei; neque tamen ejus radix fuit *charitas* in Decalogo præſcripta, & quam adverſarii ad evitandam hypocriſim in omni obedientia poſtulant, lege, ut putant, indiſpenſabili.

Quid faciant Polemonis continentiâ, & ſobrietate, ad quam in Schola Xenocratis philoſophi gentilis, & ipſe manens Ethnicus converſus eſt? Hypocriſim, aut peccatum appellare non poſſunt, nè Deum ſtatuant hypocriſis authorem, & maximè hypocritam, qui tot legibus prohibeat, & tantis puniat ſuppliciis peccata, quæ tamquam ſingularia *dona* largitur hominibus, ut de ſobrietate illa, & continentia teſtatur Auguſtinus Epiſt. 130. quæque Deus, ut ait Auguſtinus lib.1. de gratia cap. 24. *interna, & occulta; mirabili, ac ineffabili in cordibus hominum poteſtate* operatur? Quid autem in ſua hypotheſi Queſnellus cum ſuis ſentiat de Auguſtino, qui (ſi vera Queſnelli Propoſitio eſt) hypocriſim Polemonis, & Aſſueri prædicet tanquam *voluntates bonas*? Illarum *radicem* non fuiſſe in *terra viventium*, neque charitatem propriè dictam, omnibus indubitatum eſt.

Habueruntne Romani veteres, notiſſimi Ethnici, radicem operum ſuorum in terra viventium? Num proceſſêre illa ex charitate? Nullus aſſeret catholicus: minùs aſſeret Queſnellus, penès quem *fides eſt prima gratia*, juxta Propoſitionem 27. & juxta 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Agnovit tamen in gentilibus iſtis opera bona, & omnis noxæ experti a Auguſtinus lib. 5. de Civitate Dei cap.

cap. 12. *juſtitiam* ſcilicet, *& actus ſtrenuos*, quibus *à Deo promeruerunt imperium*. Juſtitiam autem illam, & actus ſtrenuos caverit Auguſtini diſcipulus peccati, & hypocriſis maculâ conſpergere, niſi Deum finxerit impium peccati, & hypocriſis approbatorem, remuneratoremque, quo nihil excogitari poteſt à Sanctitate Numinis, ſapientiâ, juſtitiâ, magis alienum.

Aliud igitur Auguſtino eſt, *radicem habere in terra viventium*, radicemque charitatem dici operum ad veram pietatem, ſalubrem juſtitiam, atque æternam beatitudinem pertinentium; aliud, radicem illam eſſe neceſſariam actionibus humanis omnibus, ut ſint qualiſcunque legis naturalis obedientia, immunis ſaltèm ab hypocriſi, & peccato.

5 Hinc pariter reſponſio patet ad aliud, quod objicitur ex libro de gratia, & libero arbitrio cap. 18. *Hæc omnia præcepta dilectionis* (Dei, & proximi) *id eſt, charitatis, tanta, & talia ſunt, ut, quidquid ſe putaverit homo facere bene, ſi fiat ſinè charitate, nullo modo fiat bene*: ubi ſi *benè* intellexeris de bonitate cœleſte præmium promerente, non litigabo; ſi de bonitate qualicunque morali, innocuâ ſaltèm, & ſufficiente, ut hypocriſis evitetur, & peccatum, repugnantem offendis Eccleſiam Catholicam, & maximè Auguſtinum. Eccleſiam inquam catholicam, quæ damnat Bajanum Articulum 16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*. Et 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes ſunt vitia*. 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*. Repugnat, & Auguſtinus tum in clariſſimis, quæ jam protuli, exemplis; tum in eo, quod de ſimilibus impiis, & uti à fide, ita à charitate procul exulantibus ait lib. de Spiritu, & lit. cap. 26. *In numero etiam hominum impiorum, nec Deum verum veraciter juſtèque colentium quædã facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam non ſolùm non vituperare poſſumus; verùm etiam meritò juſtèque laudamus; quamquam, ſi diſcutiatur quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur*; quia pleraque, non omnia, vel in honorem falſorum numinum, vel ex vana gloria, vel alio fine illicito facta labem contrahunt iniquitatis.

Cur verò non omnia in eis iniqua ſint, non inhoneſta, rationem ibi reddit Auguſtinus; quia *ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat illis, quâ legitimum aliquid anima rationalis, & ſentit, & facit: & ſicut non impediunt à vita æterna juſtum quædam peccata venialia, ſinè quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua opera bona, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur*.

6 Eadem reſponſio diſſolvit quod opponitur ex libro de dono perſeverantiæ cap. 16. *Si autem gratia prævenit fidem, quoniam prævenit voluntatem, profectò prævenit omnem obedientiam, prævenit etiam Charitatem, qua una veraciter, & ſuaviter obeditur*; veraciter, ſeu prout oportet ad veram juſtitiam, ad veram pietatem, meritum ſalutiferum, veram beatitudinem; quamvis ſinè charitate pluribus præceptis obedientia præſtari valeat, quantum ſufficit ad vitandam hypocriſim, & peccatum, ut pluribus ex Auguſtino teſtimoniis, & exemplis jam demonſtratum eſt.

Alius objectæ ſententiæ ſenſus eſſe poteſt, quòd una charitas veræ, & ſuavi obedientiæ obtinendæ modus præ cæteris optimus ſit, præſcindendo, an non etiam alia veræ obedientiæ ratio ſit. Tertia Auguſtiniani textûs interpretatio videtur non incongrua, ſi charitas non accipiatur rigidè pro tertia ſolùm virtute theologica; ſed pro quolibet affectu pio, quo diligitur quod jubetur. Quisquis enim in Sanctiſſimi Doctoris operibus pacato ingenio, & non ſpiritu novitatis verſatus eſt, facilè agnoverit, variam apud Auguſtinum eſſe vocis *charitas* acceptionem, ut ſuperiùs indicare cœperam, & nunc in Lectoris commodum iterum, & copioſiùs oſtendo.

Lib. 5. de civit. Dei cap. 24. amorem beatitudinis vocat *charitatem felicitatis æternæ*.

Serm. 350. de charitate, aliàs de tempore 39. dicitur: *Charitas ideo tolerat omnia in præſenti vita, quia credit omnia de futura vita; ſuffert omnia, quæ hic immittuntur; quia ſperat omnia, quæ ibi promittuntur*: quæ charitas ſiſtens in amore beatitudinis, quam ſperat, videtur ad ſecundum potius virtutem theologicam pertinere, quàm ad tertiam.

Lib. de Virginitate cap. 38. obedientia ex timore gehennæ elicita charitas Auguſtino eſt; licèt imperfecta. *Eſt enim*, inquit, *timor ignis æterni, propter quem devitandum Deo inſervire, nondum eſt utique perfectæ charitatis*. Quid autem perfectæ hic charitatis nomine Auguſtino eſt? indicatur ab ipſo beatitudinis deſiderium, mox ratione redditâ cur prior charitas imperfecta ſit. *Aliud eſt enim* [inquit] *deſiderium præmii, aliud formido ſupplicii: aliæ voces ſunt, Quò ibo à ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Et aliæ voces ſunt*, *Unam*

Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo tua.

7 Imò quemlibet amorem recti, quamlibet volitionem bonam Auguſtinus ſubinde donat nomine charitatis. Ita in pſalm. 9. num. 15. *Pes animæ rectè intelligitur amor, qui cùm pravus eſt, vocatur cupiditas, aut libido; cùm autem rectus, dilectio, aut charitas.* Lib. 2. ad Bonifacium cap. 9. *Quid eſt boni cupiditas, niſi charitas?* Lib. de Gratia Chriſti cap. 21. *Quaſi verò aliud ſit bona voluntas, quàm charitas?* Lib. 8. de Trinitate cap. 10. *Quid eſt dilectio, & charitas niſi amor boni?*

Serm. 52. de tempore dicitur: *Licita eſt humana charitas, qua uxor diligitur: illicita, qua meretrix, vel uxor aliena; humana eſt; ſed, ut dixi, licita eſt, non ſolùm autem ita licita eſt, ut concedatur; ſed ita licita eſt, ut, ſi defuerit, reprehendatur. Liceat vobis humanâ charitate diligere conjuges, diligere filios, diligere amicos veſtros, diligere concives veſtros; ſed videtis, iſtam charitatem eſſe poſſe & impiorum, id eſt Paganorum, Judæorum, Hæreticorum.*

Denique adverſarii, quia adæquatam eſſe ſtatuunt in Auguſtini Sententia diviſionem humanorum actuum in charitatem, & cupiditatem, neceſſariò admittere coguntur, juxta S. Doctorem in Pſalm. 34. Serm. 2. num. 16. omnem actionem bonam eſſe charitatem; voluntatem non inebriandi ſe, eſſe charitatem; voluntatem cantandi hymnum, eſſe charitatem; voluntatem non faciendi fraudem, eſſe charitatem, atque ita de cæteris boni faciendi, vel mali omittendi volitionibus, omnes apud Auguſtinum charitatis eſſe titulo dignas; velut ſynonyma enim apud eum habentur laudare Deum, diligere, honorare, quærere ejus gloriam.

Hinc, dum loco citato ait, *Totâ die Deum laudare quis durat?* Idem eſt ac ſi dicat Deum diligere tota die quis durat? ad quod reſpondet. *Suggero remedium unde tota die laudes*, diligas *Deum, ſi vis. Quidquid egeris, bene age, & laudaſti*, dilexiſti *Deum. Quando cantas hymnum, laudas*, diligis *Deum: Ceſſaſti ab hymno cantando, diſcedis, ut reficiaris? noli inebriari, & laudaſti*, dilexiſti *Deum. Diſcedis, ut dormias: noli ſurgere ad malefaciendum, & laudaſti*, dilexiſti *Deum. Negotium agis, noli fraudem facere, & laudaſti*, dilexiſti *Deum.* Agnovit igitur Auguſtinus in his omnibus actibus, & volitionibus, quas velut Dei laudes prædicat, obedientiam bonam, quæ tamen propriè dicta charitas non ſit, ſive actus, ſive habitus virtutis inter Theologicas præcipuæ.

Quantò igitur prudentiùs, & religioſiùs adverſarii amplecterentur communem Eccleſiæ ſententiam, & juxta eam Auguſtinum intelligerent cum Eminentiſſimis Bellarmino, & Aguirre, peridoneis Eccleſiaſticæ traditionis teſtibus, toto ſuperiori capite allegatis! Eorum explicatio conſona eſt Doctori Angelico, & apud ejus paſſim diſcipulos celebratiſſima: eſt certiſſimè S. Saleſii, Seraphici, & totius Scholæ ejus tam Catholicæ, tam Religioſæ.

Quæcumque demum alia probabilis cuipiam videbitur Auguſtini interpretatio, non reluctabor; modò non ſit ejuſmodi, quæ falſâ pietatis ſpecie Deum conſtituat erroris, ad impietatem ſacrilegam, & atheiſmum proximè ducentis authorem, ut noſtri eum hic conſtituunt adverſarii. Ut enim toti Auguſtiniani haberi volunt, & ejus velut antonomaſticè diſcipuli, ſubſcribere coguntur tot ejus textibus apertiſſimis, quibus aliquas infidelium in infidelitate manentium, atque adeò, omnis fidei, omnis ſalutiferæ charitatis expertium actiones prædicat, ut *juſtè meritòque laudandas*, ut *Dei munera, quæ Deus interna, & occulta; mirabili, ac ineffabili poteſtate operatur*; ut *juſtitiam, qua à Deo promeruerint imperium*. Quæ ſi ſimul, Auguſtino judice, peccata fuerint, & hypocriſis, ut hactenus ſtatuunt adverſarii, nulla ſupereſt, quâ elabantur, via, quin eum faciant non ſolummodo iniquitatis encomiaſten, ſed etiam fingentem Numen, quod peccata, & hypocriſim approbet, ac præmio remuneretur, quæ gravibus deberet vindicare ſuppliciis. Iſtud tam deteſtabile conſectarium nullo ſophiſmate, aut ſtudioſæ ratiocinationis arte à me elicitur; ſed ſponte fluit, utpotè in antecedente patentiſſimè contentum.

Inſtant nihilominus adverſarii ex libro de gratia Chriſti cap. 26. *Quid autem boni faceremus, niſi diligeremus?* Nemo bonum facit, niſi volens, atque adeò diligens: nam qui opus præceptum merè exteriùs operatur timore, ut Scholaſtici vocant, *ſerviliter ſervili*, retinens deſiderium peccandi, ſi abeſſet periculum ſupplicii, obedientiam ſimulat, non præſtat.

De quo autem illic bono agitur? *De bono*, inquit Auguſtinus, *quod ad pietatem pertinet, veramque juſtitiam*. Ad tale bonum non reſtringitur Propoſitio; ſed ad omnem extenditur, etiam legis naturæ obedientiam. Aliud ſcilicet opus eſt *ad pietatem pertinens, veramque juſtitiam*, quod in impiis, & infidelibus, quamdiu tales permanent, nec ad converſionem divinitùs adjuti ſe diſponunt, non reperitur; aliud opus ſolum-

Digitized by Google

ſummodo moraliter bonum, qualis eſt legis alicujus naturalis obedientia, honorandi parentes, reddendi depoſitum, ſolvendi debitum, adminiſtrandi civilem juſtitiam, auferendi offendiculum cæco, nè cadat, impediendi hominem, nè ſe occidat, ſubducendi infantem, nè à currente equo obteratur, dandi fruſtum panis pauperi, nè fame pereat, & plura ejuſmodi, quæ etiam cuilibet barbaro natura dictat eſſe facienda.

Nihil eorum fieri poſſe ſinè explicita dilectione Dei, imò ſinè propriè dicta *charitate*, aliàs fore ſemper peccatum, & hypocriſim, etiam abſente omni pravâ intentione, ac circumſtantiâ, non Auguſtinus; ſed cum Luthero, Calvino novaturiens Queſnellus affirmat: *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.* Quid autem Deus in Scripturis? Proverb. c.8. *Ego diligentes me diligo.* 1. Petri c. 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. Joan.4. cap.4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt.* Et in ſenſu proprio, & obvio charitas ſive pro actu accipiatur, ſive pro habitu, intelligitur juſtificans: ſaltèm non aliam intelligi à Queſnello, ex ejus propoſitionibus exploratum eſt, nam prætermiſſâ 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori eſt peccatorum remiſſio*, juxta 15. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur niſi per charitatem*; hanc enim non operari niſi operante fide, Theologis omnibus indubitatum eſt, neque de hoc dubitant adverſarii.

Igitur quotieſcunque charitas operatur *obedientiam legis*, quod Queſnello neceſſarium eſt, ut obedientia non ſit peccatum, & *hypocriſis*, ſemper eſt juſtitia, vel juſtificatio, & amicitia cum Deo. Conſecutionem eſſe legitimam, & plura errorum monſtra in tali principio contineri, quivis mediocriter theologus facilè deprehendit; damnata videlicet à pluribus olim Pontificibus, & Tridentino Concilio, adverſantia Scripturis, & traditioni, maximè Auguſtino.

Hactenus expedivimus argumenta Hexaplorum, ſi tamen argumentorum nomine appellari mereatur incondita textuum congeries; ex qua quomodo ſtabilienda ſit Propoſitio, Lectori divinandum relinquitur: quod non cuilibet ſemper facile: neque conduceret fortè adverſariis mentem ſuam ubique exprimere diſtinctiùs; non enim novis hæreticis apparet conſultum, ſenſuum ſuorum impietatem ſtatim initio omnem prodere, donec partes ſuas, faventibus inferis, præpotentis alicujus Principis, vel Reipublicæ authoritate firmaverint. Interim promovenda novitas eſt quibus poteſt artibus, & inter cæteras, obſcurorum, quotquot corradi ex Patribus poſſunt textuum coacervatione, qui ab ignorantibus, non ut oportuit intellecti, videantur erroribus patrocinari?

9 Hexaplis more ſuo ſuppetias fert *Collator Propoſitionum damnatorum cum Scripturis, & SS. Patribus.* Addit is ex Auguſtini libro contra Fauſtum cap.27. *Solâ charitate juſtitia legis impleri poteſt*: Et libro de catechizandis rudibus cap.20. *Legem non implet niſi charitas.* Cùm præcipua legis præcepta ſint de diligendo Deo, & proximo propter Deum, patet, impleri legem non poſſe ſinè charitate. Non iſtud dogma eſt, quod in Queſnelli Propoſitione Catholici reprehendunt, aut damnat Conſtitutio; ſed quod ad quamlibet legis obedientiam requiri charitas dicatur, & *falſa declaretur juſtitia, aut vera hypocriſis*, quoties alterius virtutis motivo quantumvis honeſto, & abſque ulla pravitatis circumſtantiâ obeditur legi qualicumque, etiam ordinis naturalis. Quæ opinio tot execrabilium dogmatum fodina eſt, ut poſt demonſtrationes adeò manifeſtas, & iteratas contra eam toties Sedis Apoſtolicæ cenſuras non appareat cui placere impoſterum poſſit, niſi iis, qui cum ſupremæ auctoritatis reverentiâ omnem exuerint religionem.

Si ſenſeris, nullam impleri legem ſinè charitate latè dicta, quæ Auguſtino aliud non eſt, quàm bona voluntas, non refragabimur; ſed indè nihil eſt pro neceſſitate charitatis perpetuæ actualis juxta appellationem propriam, ſeu dilectionem Dei explicitam, & ſuper omnia benevolam, ſeu juſtificantem, ut explicat Queſnellus.

10 Protruditur & illud libri 3. contra 2. epiſtolas Pelagianorum cap. 7. *Sic eos litera occidit, aut apertè etiam ſibi reos, non faciendo quod præcipit, aut putando ſe facere quod ſpiritali, quæ ex Deo eſt, non faciunt charitate; ita remanent aut apertè iniqui, aut fallaciter juſti.* Ipſe ſe explicat Auguſtinus, ubi textus integer attenditur: *Hoc eſt*, inquit *quod etiam ſuperiùs demonſtravimus, eos eſſe ſub lege, qui ignorantes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, Juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti. Putant enim, ſe arbitrii ſui viribus implere legem jubentem, & iſtâ implicati ſuperbiâ ad gratiam non convertuntur juvantem.* Tum ſequuntur verba, quæ collator objicit: poſt quæ pergit Sanctus; *In aperta iniqui-*

tate evidenter eliſi, in fallaci juſtitia inſipienter elati, ac per hoc miro quodam modo; ſed tamen vero juſtitiam legis non implet juſtitia, quæ in lege eſt, vel ex lege; ſed quæ in ſpiritu gratiæ .... quod planius, & brevius ita dici poteſt; Juſtitiam legis Dei non impleri, cùm lex jubet, & homo quaſi ſuis viribus facit; ſed cùm ſpiritus adjuvat, & hominis non libera, ſed Dei gratiâ librata voluntas facit. Legis itaque juſtitia eſt, jubere quod Deo placet, vetare quod diſplicet. In lege autem juſtitia eſt ſervire literæ, & extra eam nullum Dei adjutorium ad rectè vivendum requirere. Ubi perſpicuum eſt, non agi de obedientia legi præſtanda motivo charitatis Theologicæ; ſed de excludenda Pelagiana ſuperbia dictante, nobis ſufficere legem, qua oſtenditur, quid facere debeamus, & liberum arbitrium cum propriis naturæ viribus, ut fiat quidquid præcipitur.

Quæ elatæ mentis perſuaſio efficit, ut ad Salvatorem pro neceſſario ejus gratiæ ſubſidio non recurratur. Unde Pelagianus ſemper magis redditur indignus gratiâ, dignus autem, qui ſuæ relictus infirmitati juſtitiam minimè conſequatur. Fallitur proinde, dum ſibi juſtus, & legi obſequens videtur; cùm ſemper in ſua maneat iniquitate, quam infidelitate, & ſuperbiâ auget potiùs, quàm extinguat. Facta autem in objecta periodo mentio charitatis ſatis determinatur à circumſtantiis, ut cenſeas ſignificatione latiore, quàm pro principe virtute theologica vocem *charitas* adhiberi, juxta illud ab Auguſtino ſæpius uſurpatum: *Quid eſt bona voluntas niſi charitas? Et quid eſt charitas niſi bona voluntas?* Uſuvenit hîc dilectio Dei implicita omnibus bonis actibus & fine proximo honeſtis conveniens, ſi nullâ pravâ circumſtantiâ vitientur, ut ſuperiore capite Eminentiſſimi Bellarminus, & Aguirre cum S. Thoma, Saleſio, & Scholaſticis eos communiſſimè ſequentibus exponunt.

11 Non plus probat quod opponitur ex Quæſtionibus in Deuteronomium cap. 54 *Si forinſecus ea, quæ Deus jubet, manibus fiant, & in corde non fiant, nemo eſt tam inſulſus, qui præcepta arbitretur impleri.*

De Pelagianorum hæreſi hic aliquid præmittendum. Non ſolus eorum error fuit negata gratiæ neceſſitas ad implendam legem, ſed etiam aſſerta temere bonitas operis; modò ex objecto ſeu officio honeſtum eſſet, qualicumque fieret ratione ſeu fine, etiam perverſo. De quo actis fuit Hypponenſi antiſtiti contra Julianum diſputatio, præſertim lib. 4. cap. 3. quo multum exultat Lutherus reſolutione 2. contra concluſiones Ecckianas. Calvinus lib. 3. Inſtitut. cap. 14. Michael Bajus lib. 2. de virtutibus impiorum cap. 2. Sed nihil illos indè pro ſuo contra Eccleſiam errore, qui Queſnello communis eſt, habere præſidii, pridem catholicæ doctrinæ vindices oſtenderunt. Sic ergo de pleriſque philoſophorum, & aliorum infidelium apparentibus virtutibus Auguſtinus: *Virtute civili non vera; ſed veriſimili dæmonibus, vel humanæ gloriæ ſervierunt.* Unde inquit S. Doctor fuêre *virtutes iſtæ tali fine turpes, atque deformes; & ideo nullo modo germana, veræque virtutes.* Ibidem: *Abſit enim, ut ſit, vel dicatur voluntas bona, quæ in aliis, vel in ſe ipſa, non in Domino gloriatur.* Opera itaque externa, quamtumvis appareant honeſta, ſi fine malo patrata fuerint, peccati nigredine inquinantur, & bona eſſe deſinunt.

Ita Auguſtinum interpretatur Angelicus 2. 2. q. 23. art. 7. & in caput 14. ad Rom. lect. 3. *Cùm dicitur omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt, ſic intelligendum eſt: omne, quod eſt contra fidem, vel conſcientiam, peccatum eſt, etſi ex genere ſuo bonum videatur; puta ſi paganus ad honorem ſuorum Deorum Virginitatem ſervet, vel eleemoſynam det, hoc ipſo peccat, quia omnis infideliter vivens, vel agens, peccat.* Senſus itaque Auguſtinianæ ſententiæ eſt; ad veram legis obedientiam, vel boni operis exercitium landabile, & pium non ſufficere actionem externam, quæ manibus fit, ſed requiri bonum animi affectum, ſive intentionem virtutis; ſinè qua opus, quodcumque foriuſecus fit, inane prorſus eſt, & pro nihilo reputatur: ea verò ſi adfuerit, etiam deficiente externi operis poteſtate, *pax illi eſt utique cum hominibus bonæ voluntatis*, remunerante etiam Deo voluntatem bonam, ubi non invenit facultatem.

Subſcribimus itaque Auguſtino dicenti, *ſi forinſecus ea, quæ Deus jubet, manibus fiant, & in corde non fiant, nemo eſt tam inſulſus, qui præcepta arbitretur impleri.* Quis nempe ſanæ mentis, aut Pelagianâ non aſperſus fuligine theologus dubitet, quin qui manum à ſpurcitia, ab ultione, ab injuſtitia invitus continet, non propterea verè mitis, caſtus, & juſtus in Dei judicio habeatur, neque legem impleat, virtutum exercitia præcipientem. Sed nihil indè adverſarius conficiet pro neceſſitate charitatis theologicæ, ad omnes obedientiæ actus, adeò, ut falſa juſtitia, aut hypocriſis ſit, quidquid inferioris intentione virtutis ſive moralis, ſive etiam theologicæ præſtari contigerit.

12 Denique intorquetur illud Auguſtini ad pſalmum 67. *Per charitatem lex im-* ple-

pletur, non per timorem: & ad pſalm.77. *Ex corde nullo modo fieri poteſt, quod formidine ſit pœna, non dilectione juſtitiæ*. Charitate totam legem impleri, omnibus indubitatum eſt; quia fortis eſt ut mors dilectio, nec flumina obruent illam: Charitas patiens eſt, benigna eſt, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet; nihil denique tam arduum præcipitur, quod charitas non avidè amplectatur, & non omnimodè perficiat. Non tantum roboris eſt timori, qui ſæpe ſecum patitur affectum peccandi, ſi poſſet impunè, ut docet S. Thomas 2. 2. q.19. art.9. *Timor ſervilis non eſt numerandus inter 7. dona Spiritus Sancti, licèt ſit à Spiritu Sancto; quia poteſt habere annexam voluntatem peccandi*. Quamquam & timor ſervilis aliquis adeò efficax eſſe poteſt, ut *voluntatem peccandi excludat*: talem dari poſſe, & ſubinde exiſtere, Tridentinorum Patrum ſententia fuit indicata ſeſſ.14. cap.4. Perfectior quoque metus filiorum eſt; alius verò timor hypocritarum, qui propter ſolam infamiam apud homines incurrendam à criminibus exteriùs abſtinent, pleni affectibus illicitis.

Similis huic eſt timor latronum, dum à latrociniis abſtinent tunc ſolùm, cùm ſupplicii ab hominibus infligendi imminet periculum: talis quoque reprehenditur Judæorum timor, qui præ oculis habentes pœnam mortis tranſgreſſoribus legis decretam, à violatione ejus publica abſtinebant, & ubicumque convinci à judicibus poſſent; in occulto autem, præſertim in intimis animorum receſſibus pleni erant immunditie, & libidine peccandi. Plurimum itaque intereſt, qua formidine ducaris; unde Janſeniſtæ perperàm timorem ſinè diſcrimine veluti beſtiis proprium aſpernantur, vix aliud ingeminantes identidem præter charitatem, qua nihil eſt ab eorum actibus remotius. Catholicis in ſummo, ut meretur, pretio charitas eſt; ſed non contemnitur, non negligitur varia ſuperius relata utilis, & honeſtiſſima formido. Sic à Scripturis, Summis Pontificibus, Patribus, & aliis Sanctiſſimis Magiſtris edocti ſumus.

Eccleſiaſtici cap.1. *Initium Sapientiæ timor Domini*.

Proverb.14. *Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis æternæ*.

Iſaiæ cap.26. juxta ſeptuaginta Interpretes: *A timore tuo concepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis*.

Rurſus Eccleſiaſtici 1. *Timor Domini expellit peccatum*.

Auguſtinus Tract.9. in Epiſtolam Joannis: *Timor Dei ſic vulnerat, quomodo medici ferramentum putredinem tollit. Opus ergo eſt, ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas ſanitas*. Libro de catechizandis rudibus cap.5. *Rariſſimè accidit; imò verò numquam, ut quiſquam veniat volens fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore perculſus*; & quidem timore mortis æternæ, & perennium cum ea ſuppliciorum.

Neque ſolùm hoc impulſus timore Eccleſiam ingreditur; Sed etiam in ea conſtans perſeverat, cum ſanguinis, ubi opus eſt, effuſione. Ita Auguſtinus lib.13. de civitate cap.18. „ Si enim conſideremus diligentiùs, „ etiam cùm quiſque pro veritate fideliter „ & laudabiliter moritur, mors cavetur. „ Ideo quippe aliquid ejus ſuſcipitur, nè „ tota contingat, & ſecunda inſuper, quæ „ numquam finiatur, accedat. Suſcipitur „ enim animæ à corpore ſeparatio, nè, Deo „ ab anima ſeparato, etiam ipſa ſeparetur „ à corpore, ac ſic totius hominis morte „ completâ, ſecunda excipiat ſempiterna.

13 In pſalm.127. circa finem. „ Quomodo ſi videas avem cadere in muſcipulam, facis majorem ſtrepitum, & volat „ de muſcipula: ſic & martyrum jam fortè „ aliqui ipſorum intendebant collum in „ dulcedinem vitæ hujus; Dominus, qui erat „ in illis, fecit ſtrepitum gehennarum, & „ erutus eſt paſſer de laqueo venantium.

Non igitur de iſtiuſmodi timore eſt, ſed de humano, latronibus, ut dixi, & Judæis plurimis communi, de quo ab Auguſtino dicitur in pſal.77. *Ex corde nullo modo fieri poteſt quod formidine ſit pœna, non dilectione juſtitiæ*. Ex corde ſcilicet nullo modo fieri poteſt, quod fit ſolummodo infamiæ metu apud homines incurrendæ & infligendi cujuſcumque ab hominibus ſupplicii; cùm enim neque ipſi corda intueantur, neque pravitas cordium, ſi exteriùs non prodeat, ulli ſubjaceat apud homines pœnæ, infamiæ, aut reprehenſioni, evidens eſt, formidine iſtiuſmodi ſola imperari, ſola effici externa opera præcepta, & à prohibitis abſtineri exterius; ſed dilectionem juſtitiæ non obtineri. Talis timor veram legis obedientiam non efficit, ſed ſimulatam, expertem meriti, laudis, & honeſtatis: tali proinde formidini aptè convenit cenſura hypocriſis; non verò timori ſuppliciorum perennium, quæ cùm ſtatuantur à Deo intuente, prohibente, vindicante etiam intima animorum peccata, & deſideria perverſa; imperante autem ſimiliter non ſolùm facta externa temperantiæ, caſtitatis, miſericordiæ, juſtitiæ; ſed etiam volitionem, ſive dilectionem iſtiuſmodi operum, patet damnationis formidine non ſo-

lùm opera fieri externa, ſed etiam volitionem, ſeu dilectionem juſtitiæ.

Perſpicua hujus veritatis confirmatio eſt in actibus ſpei. Pollicitatio præmii ab hominibus conferendi obtinere poteſt actus externos difficiles, & in ſpeciem heroicos; verùm, cùm introſpicere illi animos nequeant, & à ſolis externis actibus pendeat conſecutio præmii, qualicumque mente ſeu bonâ, ſeu perverſiſſimâ eliciti fuerint; talis quidem ſpes premii excitare poterit ad actus externos, qui videantur caſtitatis, temperantiæ, miſericordiæ, juſtitiæ, amoris erga patriam; ſed, ut ex iſtiuſmodi virtutum dilectione opera proficiſcantur, efficere nequit humana qualiſcumque pollicitatio præmii; poteſt autem pollicitatio divina, æternæ præſertim beatitudinis; quia Dei Sapientia nec falli poteſt, nec fallere: & ſcitur beatitudo non merè exterius operantibus, ſed juſtitiam diligentibus præparari. Unde abſurdiſſima Queſnelli enunciatio eſt, & à ſenſu Auguſtini, catholicæ Eccleſiæ, Superiorumque Pontificum non minùs, quàm Clementis XI. imo â divinis oraculis aliena, ac proinde merito proſcripta, quæ dicitur: *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.*

CAPUT VI.

Cætera ex Patribus objecta diſſolvuntur.

1 SAnctus Proſper ſententia 223. ait *Plenitudo legis charitas; quia per charitatem lex impletur, non per timorem.* Sic numquam tædet novæ ſectæ artifices eandem perpetuò recoquere crambem; tædet autem ſcriptorem catholicum ſe, ſuumque lectorem iiſdem ſemper reſponſionum repetitionibus fatigare: quapropter vide quæ ſuperiore capite diximus de Auguſtini ſententia in pſalmum 67. unde præſens à Proſpero lacinia decerpta eſt. Hic tantùm addo malæ fidei ſpecimen in adverſariis; quod enim in Proſpero immediatè ſequitur, & ſubdolè illi reticent, ignorare eos non patitur, de quo illic timore ſermo ſit; videlicet de naturali & humano; *in tantum enim*, inquit Sanctus, *fiunt mandata juſtitiæ, in quantum adjuvat Spiritus gratiæ.* Unde nihil hìc contta timorem gehennæ ſalubetrimum, quem eſſe *à Spiritu Sancto* ſuperiùs ex D. Thoma vidimus, & poſt Concilium Tridentinum, cujus eadem ſententia indicatur Seſſ. 14. cap. 4., tenent omnium Scholarum Theologi; denique definivit Alexander VIII., damnans hunc articulum 14. inter 31. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.* & 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.*

Timorem hunc à Deo eſſe, & ad ſuperandas tentationes, & ſubeunda fortiter imminentia pro fide ſupplicia perutilem, docet ipſe Auguſtinus, cujus verba in pſalmum 127. dedi ad ultimam ex eodem Sancto objectionem. Quòd autem timor humanus, & naturalis legi implendæ non ſufficiat, indubitatum eſt; ſed quid indè conficies pro ſtabiliendo errore articuli, omnia opera hypocriſim ſtatuente, quæ non profluunt ex charitate?

2 S. Leo Sermone 10. de quadrageſima cap. 3. dicit: „ Quamvis enim magnum „ ſit, habere fidem tectam, ſanamque do„ ctrinam, & multâ laude digna ſit circum„ ciſio gulæ, lenitas manſuetudinis, puri„ tas caſtitatis; nudæ ſunt tamen ſinè cha„ ritate virtutes: nec poteſt dici in quali„ bet morum excellentia fructuoſum, quod „ non dilectionis partus ediderit. Unde in „ Joannis Euangelio Dominus dicit; in hoc „ cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei „ eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invi„ cem: & ideo celebraturi illud eminens „ ſuper omnia Sacramentum, quo iniqui„ tates noſtras Jeſu Chriſti Sanguis abole„ vit, miſericordiâ primitus hoſtias præpa„ remus, & quod in nobis bonitas Dei con„ tulit, nos quoque eis, qui in nos pecca„ vere, præſtemus. In oblivionem mittan„ tur injuriæ: ſupplicium jam neſciant cul„ pæ, & à vindictæ metu omnes ſubdito„ rum abſolvantur offenſæ. „ Favere videtur S. Pontificis ſententia iis, qui nullum in humanis actibus ſupernaturale meritum agnoſcunt, niſi charitatis imperio eliciantur; quæ diſceptatio ad præſens inſtitutum neceſſaria non eſt; ſufficit remotiſſimum eſſe S. Leonem ab accuſanda velut hypocriſi omnis legis obedientiâ, quæ non proceſſerit ex charitate.

Imò *magnum* eſſe aſſerit, *habere fidem, ſanamque doctrinam, & multa laude dignam* prædicat *circumciſionem gulæ, lenitatem manſuetudinis, puritatem caſtitatis, morum excellentiam*; magna, inquam, hæc laude digna ſecundùm ſe, & ſimpliciter, etiam in ſenten-

tentia S. Leonis ſunt, dum nullo, ut ſupponitur, ſine pravo, vel illicitâ circumſtantiâ vitiantur; quamvis omnes illæ virtutes, & quæcumque aliæ *nudæ*, informes, mortuæ ſint, ſi charitas, quæ virtutum omnium ſpiritus, & vita eſt, defuerit. Fides, & ſpes virtutes theologicæ, & ſupernaturales ſunt, etiam dum charitatem præcedunt; &, quamvis, donec charitas advenerit, *nudæ* illæ ſint, informes; & mortuæ, non deſinunt virtutes eſſe, à Spiritu Sancto inditæ, quas de peccato, & hypocriſi accuſare nullus audeat Catholicus, nullus valeat ſinè impietate: ſed quid non audent novi hæretici? Ut omnis, quæ ſub cœlo eſt authoritatis, ita virtutum omnium contemptores, unicam ſtabilire vocetenus videntur charitatem, quâ non minus vacuos eſſe conſtat, quàm fide chriſtianâ, humilitate, & obedientiâ.

Etiam fortitudo, & humilitas, & quædam aliæ virtures morales poſſunt per accidens priores eſſe fide, ut ait S. Thomas 2. 2. quæſt. 4. art. 7. *in quantum removent impedimenta credendi; ſicut fortitudo removet inordinatum timorem, impedientem fidem; humilitas autem ſuperbiam, per quam intellectus recuſat ſe ſubmittere veritati fidei; & idem poteſt dici de aliquibus aliis virtutibus, quamvis non ſint veræ, id eſt ſimpliciter perfectæ virtutes, niſi præſuppoſita fide*. Virtutes autem illas etiam cum fide, & ſpe, ſi charitas abſuerit, ad hypocriſim relegare, ſolis digna hæreticis temeritas eſt. Apoſtolus 1. Cor. cap. 12. *Si habuero omnem fidem ita, ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum; & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et ſi tradidero corpus meum ita, ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*. Verùm neque Apoſtolus, ueque ullus interpres Catholicus fidem illam, eleemoſynas, & mortem ipſam ex ſolo charitatis defectu arguit hypocriſis, aut peccati.

3 Ipſe S. Leo ſermone 7. de quadrageſima cap. 3. de operibus miſericordiæ, ad corpus pertinentibus *Quid hac*, inquit, *humanitate facilius? quæ utique laude ſuâ fraudanda non eſſet, ſi propter ipſam naturæ communionem juvando homini ab homine præberetur; ſed quia non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit. Alia eſt conditio operum cæleſtium, alia terrenorum: mundana benevolentia in iis, quos adjuvat, habet finem: Chriſtiana pietas in ſummum tranſit authorem, dum in ipſum dicamur benigni, quem in nobis fatemur operari, dicente Domino: ſic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & magnificent Patrem veſtrum, qui in Cœlis eſt*. Ubi patet, opera miſericordiæ corporibus impendi ſolita, ſi juvando homini ab homine præbeantur propter naturæ ipſius communionem, etſi non proceſſerint ex fidei fonte, ideoque ad præmia æterna non perveniant, tamen *laude ſua* in S. Leonis judicio *fraudanda non eſſe*; proinde neque hypocriſim eſſe, neque alterius generis peccata, quæ laudem apud Sanctos non merentur; ſed vituperium, & reprehenſionem.

Hanc Sanctiſſimi pariter, ac Doctiſſimi Pontificis mentem ſatis perſpectam habuit Hexaplorum author; ideo, ut in novitatis eum pertraheret patrocinium, corruptione opus ſibi cenſuit, *fructuoſum* transferens gallicè in *BON*, & quidem majoribus expreſſum characteribus, quibus ſingularis ad eam vocem veluti pondus maximum continentem exigitur lectoris attentio. Ita non ſimplicibus ſolùm, & imperitis, ſed etiam eruditiſſimis imponitur, quibus non ſemper vacat verſionem gallicam ad latinæ ſententiæ examen revocare; ſed fidem bonam ſupponunt, qualis in tanti momenti quæſtionibus pertractandis præcipuè requiritur.

Quantum autem diſcriminis ſit, *bonum* inter, & *fructuoſum*, norunt omnes, qui in Theologicis planè hoſpites non ſunt: fidem, & quoſcumque virtutum moralium actus ſinè charitate infructuoſos eſſe, clariſſimè definit Apoſtolus 1. Cor. cap. 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum; & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; & ſi tradidero corpus meum ita, ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*; ad veram ſcilicet juſtitiam, & vitam æternam: bonam tamen etiam ſinè charitate fidem eſſe, quivis Theologus facilè colligit ex Tridentinæ ſeſſionis 6. can. 28. *Si quis dixerit, amiſsâ per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem; licèt non ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit*. Quis autem dubitat, quin *vera fides*, qua *Chriſtiani* conſtituimur, bona ſit?

Adeamus ſeſſionis 14. caput 4. Illic ſacra Synodus „ Contritionem imperfectam,
„ quæ attritio dicitur, quoniam vel ex tur-
„ pitudinis peccati conſideratione, vel ex
„ gehennæ, & pœnarum metu communi-
„ ter concipitur, ſi voluntatem peccandi
„ excludat, cum ſpe veniæ declarat, non
„ ſolùm non facere hominem hypocritam,
„ & magìs peccatorem; verùm etiam do-
„ num Dei eſſe, & Spiritûs Sancti impul-
„ ſum,

Digitized by Google

„ ſum, non adhuc quidem inhabitantis; ſed „ tantùm moventis, quo pœnitens adjutus „ viam ſibi ad juſtitiam parat: &, quamvis „ ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad ju- „ ſtificationem perducere peccatorem ne- „ queat; tamen eum ad Dei gratiam in Sa- „ cramento pœnitentiæ impetrandam diſ- „ ponit. „ Bona igitur ea attritio eſt; donec tamen Sacerdotis abſolutio acceſſerit, eſt informis, mortua, & ad juſtitiam, ſalutemque non ſufficiens: ſenſu quoque Apoſtoli 1. Cor. 13. *nihil prodeſt*; adeò, ut, ſi peccator cum ea ſola attritione, quantumvis bonâ, ſinè Sacramento è vita exceſſerit, non effugiat damnationem.

Latiſſimum itaque diſcrimen eſt inter actum *bonum*, & *fructuoſum*: quod cùm fugere adverſarium non potuerit, non apparet, quo obtentu veriſimili notam à ſe perfidiæ amoliatur. Denique nihil dubitationis de Sanctiſſimi Pontificis mente pariter, quod ex ſermone ejus 7. de Quadrageſima retuli, laudabilem eſſe humanitatem, vel miſericordiam, *quæ propter ipſam naturæ communionem juvando homini ab homine præbetur*; etſi *non ex fidei*, adeòque nec ex *charitatis profluat fonte*. Non igitur proceſſionis illius defectus, ſive abſentia charitatis, humanitatem illam, & miſericordiam in hypocriſim vertit.

4 Citatur contra nos Chryſoſtomi homilia 19. in epiſtolam ad Hebræos. „ A cha- „ ritate fiunt bona opera: magnum bonum „ eſt conventus, ac congregatio. Ipſa „ enim eam charitatem reddit ardentio- „ rem, & ex ipſa omnia naſcuntur bona; „ nullum eſt enim bonum, quod non ſit „ charitatis. „ Sermonem quoque de charitate, quæ cuncta dirigit, & perficit ſic orditur Sanctus: „ Charitatem optimum amo- „ ris genus inter nos ſanciamus, quando „ nihil eſt boni, & honeſti, quin ortum ex „ ea ducat. Charitas enim, ut Paulus in- „ quit, legis eſt adimpletio. Ita ſit, ut, ſi „ mutuo fuerimus amore detenti, facilè „ omnia ſint ſucceſſura; ſi quidem charitas „ via quædam eſt ad virtutem proclivior; „ nam quemadmodum, qui callem fuerit „ non obliquum ingreſſus, nullo egebit ad „ progrediendum duce, tramite ipſo rectà „ ducente; ſic charitas ubi initium dederit, „ ad rectum deferet.

Breviores hic iterum lacinias Hexapla decerpunt, nè tenebras brevitatem comitari ſolitas lux circumſtantiarum antecedentium, aut conſequentium diſpellat. Hæ ſcilicet indicant, utrobique Chryſoſtomum loqui de unione, & charitate fraterna, ut diſerti concionatores ſolent, qui quamcunque virtutem ſibi prædicandam aſſumpſerint, magnificis adeò exornant encomiis, quaſi nihil ſinè ea uſpiam boni ſit, nihil ſalutiferi. Indè Lutherus tantùm colligit ex Patribus armamentarium pro fide juſtificante.

Verùm Bellarminus lib. 1. de juſtificatione cap. 13. reſpondet etiam ſimilia ſpei, timoris, dilectionis, aliarumque virtutum elogia, non ex Patribus ſolùm; ſed ex ſacris quoque literis facilè adducenda. Specimen dat de timore; Eccleſiaſtici 1. *qui ſinè timore eſt, non poterit juſtificari*.

Pſalm. 110., & proverbior. 1. *Timor Domini initium eſt ſapientiæ*.

Proverbiorum 14. *Timor Domini fons vitæ* Eccli. 1. *Timor Domini expellit peccatum*.

Iſaiæ 26. juxta 70. interpretes *A timore tuo concepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis*.

S. Gregorius hom. 34. in Euang. *Prava mens, ſi non prius per timorem evertitur, ab aſſuetis vitiis non emendatur*.

Similiter de ſpe Proverb. 28. *Qui ſperat in Domino, ſalvabitur*.

Pſalm. 36. *Salvabit eos, quia ſperaverunt in eo*.

Pſalm. 90. *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum*.

Matth. 9. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*. Quæ non encomia Scriptores myſtici dant obedientiæ, humilitati, prudentiæ, fortitudini, temperantiæ, caſtitati? Ita virtutes ſingulas, quas inſtitutum exigit commendare, laudibus efferunt, ut nulla ſit, cui palmam præ cæteris non tribuere videantur.

Sic juxta S. Gregorium lib. 35. moral. cap. 12. *Obedientia ſola virtus eſt, quæ virtutes cæteras menti inſerit, inſertaſque cuſtodit*. Simile quid evenerit Chryſoſtomo in utraque concione, in qua propoſitum fuit inculcare unionem fraternam, & erga proximum charitatem, quam excellentibus adeò depingit coloribus, & eminenti ſua inter oratores eloquentia, ut nihil quodammodo ſinè ea virtute inter homines boni ſit, nihil honeſti.

5 Tales Propoſitiones accommodè potiùs intelligendas eſſe, quàm univerſalitate rigidâ non in Patribus ſolùm, ſed ſubinde etiam in ſacris literis, ſapienter monent interpretes, & ſcriptores Polemici: inter quos non infimo loco Bellarminus, qui lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 11. „ Reſpon- „ deo

„ deo (inquit) rectè dicitur liberum arbi-
„ trium non niſi ad peccandum valere, tum
„ quia magnas vires ad peccandum habet,
„ tum quia ut plurimum re ipſa peccat, niſi
„ divinitus adjuvetur; nam pauca quædam
„ bona moralia, quæ poteſt facere, pro ni-
„ hilo reputantur; cùm & nihil proſint ad
„ ſalutem æternam, & obruantur multitu-
„ dine peccatorum. Similes ſententiæ fre-
„ quentiſſimè occurrunt in Scripturis Divi-
„ nis, ubi dicitur ab omnibus fieri, quod
„ à pluribus fit, ut Gen. cap. 6. *Omnis caro*
„ *corruperat viam ſuam*. Matth. 2. *Turbatus*
„ *eſt Herodes, & omnis Hieroſolyma cum illo.*
„ Joann. 12, *Mundus totus poſt eum abiit.*
„ Act. 21. *Tota confunditur Jeruſalem* ....
„ Damnat igitur rectiſſimè Auguſtinus illa
„ opera infidelium, quæ ad malum ab illis
„ referebantur; &, quoniam talia erant ferè
„ omnia, quæ ab iis fiebant, ut ipſe idem
„ dicit in libro de Spiritu, & litera cap. 27.
„ ideo ſimpliciter omnia opera infidelium
„ peccata fuiſſe dicit, tribuens omnibus,
„ quod maximæ parti conveniebat. „

Præterea frequenter in ſermonibus uſu venit, ut quælibet charitas erga proximum opera, etſi non ex amore Dei, vel proximi propter Deum exercita, charitas vocentur. Ita Auguſtinus ſermone 52. de tempore, *licita eſt*, inquit, *humana charitas, qua uxor diligitur, illicita, qua meretrix; aut uxor aliena. Licitam ergo charitatem habete, humana eſt; ſed, ut dixi, licita eſt .... Liceat vobis humana charitate diligere conjuges, diligere filios, diligere amicos veſtros, diligere concives veſtros &c. ſed videtis, iſtam charitatem eſſe poſſe & impiorum; id eſt, Paganorum, Judæorum, Hereticorum*. Sic eleemoſyna, & quælibet aliæ miſericordiæ opera paſſim charitas vocantur; quiſquis in religioſa familia, vel pia congregatione pacificus degit, & ad ſerviendum ſociis promptus, charitatis amans dicitur.

6 Adde quod Cardinalis Aguirre Theologiæ S. Anſelmi diſput. 130. ſect. 11. communem toris viribus propugnans ſententiam, ad objectos quoſdam è Patribus textus præſertim ex homiliis, & ſermonibus ad populum, ex quibus utraque de Chryſoſtomo objectio formata eſt reſpondet numer. 110. „ Præmitto quintò, Patres Ec-
„ cleſiæ ſæpiſſimè in ſuis concionibus ad po-
„ pulum, & ſcriptis in id potiſſimum in-
„ cumbere, ut auditores, & lectores non
„ ſolùm trahant in id, quod ſimpliciter ne-
„ ceſſarium eſt ad vitandum omne pecca-
„ tum; verùm etiam in illud, quod majoris
„ perfectionis eſt, & ad ampliorem chari-
„ tatem Dei, & proximorum animo impri-
„ mendam confert. „

Idem Cardinalis eadem diſputatione ſect. 5. contra adverſarios citat ipſum Chryſoſtomum in illud Apoſtoli ad Philippenſes cap. 3. *Non habens meam juſtitiam* ſic animadvertit S. Doctor: *Rectè dixit*, Apoſtolus, *non habens meam juſtitiam, id eſt non illam, quam meis ſudoribus, ac laboribus comparaveram; ſed quam ex gratia inveni*. Et paulò poſt, *Dei autem dona longo intervallo antecedunt utilitatem rectorum factorum, quæ ex noſtro ſtudio profecta ſunt.* Unde ita Eminentiſſimus ſubſumit: „ Ubi agnoſcit planè
„ (Chryſoſtomus) juſtitiam aliquam, &
„ quædam rectè facta non per Dei gratiam;
„ (adeóque non ex charitate) ſed ex ſtu-
„ dio noſtro facta. Cùm igitur adverſarii
„ doceant, nullum opus referri poſſe ſinè
„ gratia in Deum ultimum finem, ſinè hac
„ concedere debent, & agnoſcere quam-
„ dam juſtitiam, & aliqua bona opera ex
„ mente Chryſoſtomi ſinè charitate.

Idem Sanctiſſimus Patriarcha homilia 67. ad Populum Antiochenum agnoſcit etiam in peſſimis hominibus, & infidelibus à vera charitate remotiſſimis quædam opera bona dicens: *Non poteſt malus omnino malus eſſe; ſed evenit, ut aliquid habeat boni; neque bonus eſſe omnino bonus; ſed non nulla ſolet habere peccata; cùm itaque malus proſperis utitur rebus, ad capitis ſui perniciem utitur; ut enim illorum paucorum bonorum retributionem hic capiens, illic deinde puniatur, hac de cauſa recipit*. Quem locum conſiderans Bellarminus lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 9. ſic monet lectorem „ Loquitur Chryſoſto-
„ mus de omnibus malis, etiam infidelibus;
„ generatim enim dicit, nullum eſſe malum,
„ qui non habeat aliquid boni: & loquitur
„ de opere bono non ex genere rantùm, ſed
„ ſimpliciter; quia opponit illud peccato,
„ & mercedem illi debitam aſſignat. Non
„ enim merces debetur operi, præſertim
„ apud Deum, quod non ſit ex genere, &
„ ſimpliciter bonum; ſed abſolutè pecca-
„ tum. „ Evidens igitur eſt, Chryſoſtomum agnoſcere opera bona, honeſta, & digna præmio, etiam apud Deum; & proinde immunia ab hypocriſis, & cujuſvis alterius generis peccato; etſi non profluxerint ex charitate.

7 Unde & perſpicuum fit, objecta Chryſoſtomi verba ab adverſariorum ſenſu eſſe alieniſſima; ſed accipienda de bonitate, & honeſtate ſupernaturali, quæ ejuſdem ordinis præmium beatitudinem mereatur; nulla enim opera eo ſenſu bona, atque honeſta ſunt

ſunt abſque charitatis habitu, ut monet Angelicus in 2.diſt.41.art.2. ubi inter varios in actibus noſtris bonitatis gradus, deſignat eſſentialem ex genere, & ex circumſtantia: *Et ſic deinceps*, inquit, *uſque dum perveniatur ad ultimam bonitatem, cujus humanus actus eſt ſuſceptivus; quæ eſt ex ordine in finem ultimum, per habitum gratiæ, & charitatis: Et ideo actus eorum, qui gratiam, & charitatem non habent, hoc modo bonus eſſe non poteſt: & hæc eſt bonitas, ſecundùm quam actus meritorius dicitur*. Talem bonitatem, & honeſtatem actibus, abſente charitatis habitu, denegari non ſolùm patimur, ſed aſſenſu omnes ultroneo confirmamus.

Denique quiſcunque alius tribuatur verbis Chryſoſtomi ſenſus, non repugnabimus, modò iſtiuſmodi ſit, qui cum doctrina Eccleſiæ, atque ipſius Chryſoſtomi in textibus à me allegatis conciliari valeat, neque ſæpius damnatus ſit, quemadmodum adverſariorum ſenſum pridem, & ſæpius damnatum fuiſſe à S. Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII., Alexandro VIII. oſtendi cap. 1. neque ipſi ignorant adverſarii, aut revocant in dubium; ſed omnes Pontificum definitiones ſuis erroribus oppoſitas flocci faciunt, declarante Queſnello ſemel pro ſemper in epiſtola gallicè typis edita ſub nomine Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum occaſione Diplomatis Alexandri VIII. contra Propoſitiones 31. pag. 18. *Habemus hoc ſingulare præ cæteris, quod ſimus in poſſeſſione, qua nobis bene eſt, & quam ſemper tenebimus, eandem ſemper ſequendi viam; quidquid opponant Cenſores Romani, & quodcunque Decretum ab iſto Tribunali emanet*. Errat Queſnellus, hoc ſibi ſuiſque ſingulare eſſe exiſtimans; cùm iſtud Janſeniſtæ communiſſimum habeant cum cæteris hæreticis, à quibus ut plura alia dogmata, ita & Sedis Apoſtolicæ contemptum mutuati ſint, vel hæreditate acceperint.

Propterea ſi ſoli Queſnello, & ejus ſociis ſcriberemus, alia ſubinde diſputandi ratio ineunda videretur; ſed quia etiam confirmandis in fide Catholicis laboramus, & ipſi Janſeniſtæ paſſim, ad fallendam Eccleſiam, erga Summos Pontifices reverentiam mentiuntur, ut ſolebat initio Lutherus, & quivis hæreticus, antequam palàm ab Eccleſia ſegregaretur; meritò contra eos etiam ſuperiorum Pontificum producuntur cenſuræ.

8 Non officit quoque nobis Gregorius Magnus homil. 27. in Euangelia, quem ipſe adverſarius ſibi infeſtum eſſe minimè ignoravit; ſed truncando ſententiam Summi Pontificis, decipere voluit lectorem. Sic nempe S. Doctor: „ Quidquid præcipitur, in ſola „ charitate ſolidatur: ut enim multi arbo„ ris rami ex una radice prodeunt, ſic mul„ tæ virtutes ex una charitate generantur: „ nec habet aliquid viriditatis ramus boni „ operis, ſi non manet in radice charitatis.

Hactenus verba Gregorii ab adverſario relata: nos cætera proſequamur. „ Præ„ cepta ergo Dominica & multa ſunt, & „ unum: multa per diverſitatem operis, „ unum in radice dilectionis; qualiter iſta „ dilectio tenenda ſit, ipſe inſinuat, qui in „ pleriſque ſcripturæ ſuæ ſententiis & ami„ cos jubet diligi in ſe, & inimicos propter „ ſe ... nam ſunt nonnulli, qui diligunt „ proximos; ſed per affectionem cognatio„ nis, & carnis; quibus tamen in hac dile„ ctione ſacra eloquia non contradicunt. „ Sed aliud eſt, quod ſponte impenditur na„ turæ; aliud, quod præceptis Dominicis ex „ charitate debetur obedientiæ.

Clariſſimum eſt Dei præceptum, quo ipſum jubemur diligere propter ſe; proximum autem propter Deum. Verùm novit omnis Theologus, præceptum dilectionis partim negativum eſſe, obligans pro omni tempore; unde nunquam odiſſe Deum, vel blaſphemare licitum eſt, nunquam contra proximum dicere falſum teſtimonium, furari, aut concupiſcere rem alienam: partim eſſe affirmativum, quo Deum tenemur diligere interiori cordis affectu, & ex tota mente propter ſe; proximum autem ſicut nos ipſos, & propter Deum. Verùm, ut Theologis quoque notiſſimum eſt, præceptum dilectionis, quatenus affirmativum eſt, non obligat pro ſemper. Ita de præcepto Apoſtoli, ſive Dei per Apoſtolum prædicato omnia opera referendi in Deum docet Sanctus Thomas in quæſtionibus diſputatis, quæſt. 7. de malo art. 1. *Ad 9. dicendum, quòd cùm illud præceptum Apoſtoli ſit affirmativum, non obligat ad hoc, quòd ſemper obſervetur in actu; obſervatur autem ſemper in habitu, quamdiu homo habitualiter ſe habet ad Deum, ſicut finem ultimum*, per habitum charitatis.

Ne verò autumes, omnia ſaltèm impiorum, infidelium opera defectu illius habitûs eſſe peccata, monemur ab eodem Angelico 2. 2. quæſt. 10. art. 4. *Manifeſtum eſt, quòd infideles non poſſunt operari bona opera, quæ ſunt ex gratia* (ſanctificante) *ſcilicet opera meritoria: tamen bona opera, ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſunt; unde non oportet, quòd in omni opere ſuo peccent*. Non video, quid illo poſſit eſſe pro communi ſententia evidentius: quod attendens

dens Cardinalis Aguirre diſput. 130. ſect.4. ait eſſe *argumentum luculentiſſimum, quod nullam videtur adverſariis evaſionem relinquere.*

9 Sed neque relinquit ipſa Gregorii Magni ſententia jam relata; nam, licèt adverſariis ultro concedamus, quòd ſinè radice, ſeu habitu charitatis, ut modò Sanctus Thomas explicuit, non detur obedientia, ſive aliud opus bonum bonitate meriti ſimpliciter, ſeu propriè dicti capace; non excludirur bonitas qualiſcunque inferioris ordinis; aut certè, quòd nobis hic contra adverſarios ſufficit, opus innocuum, & omnis expers *hypocriſis, ac peccati*; videlicet amor, quo juxta Gregorium *nonnulli diligunt proximos, ſed per affectum cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt; ſed aliud eſt, quod ſponte impenditur naturæ; aliud, quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiæ.*

Idem adhibens argumentum Bellarminus lib.5. de gratia, & libero arbitrio ex relatis Gregorii verbis ſic concludit: *Quòd ſi naturali dilectioni* (quæ ut per ſe liquet, non proficiſcitur ex charitate) *ſacra eloquia non contradicunt, certè ea dilectio nihil peccati continet, ac per hoc bona eſt moraliter; ſiquidem ſacra eloquia peccatis omnibus contradicunt*: præterea quòd idem Sanctus Pontifex hom. 34. in Euangelia dicat: *Prava mens, ſi non prius per timorem evertitur, ab aſſuetis vitiis non emendatur.* Et lib. 2. Moral. cap. 33. *Si fides non prima in corde noſtro gignitur, reliqua quæque bona eſſe non poſſunt.* Denique nimis aperta eſt Concilii Tridentini ſeſſ. 6. cap. 6., & ſeſſ. 14. cap. 4. doctrina de modo, quo peccatores communiter à Deo ad amorem, quo Deum diligere incipiunt, & ad juſtificationis gratiam diſponuntur, per actus fidei, timoris, ac ſpei, quos etiam, ut charitati prævios, atque adeò ex illa non profluentes, accuſare de peccato, aut hypocriſi nemo poteſt ſinè crimine, & errore graviſſimis digno cenſuris.

Quòd Hexapla addunt ex S. Laurentii Juſtiniani opuſculo de charitate cap. 3., & Thomæ à Kempis lib. 3. cap. 7. nihil novæ difficultatis continet, quod non abunde ſit in ſuperioribus ſolutum.

Quadrageſimaoctava Propoſitio damnata.

Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum, ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate? *Obſerv. Moral. Epheſ. 5. verſ. 8.*

CAPUT I.

Authoris perfidia in corrumpendo ſacro Textu.

1 NOn videbatur Queſnello epiſtola ad Epheſios ſubſidio eſſe poſſe ad confirmandum, quem pridem animo conceperat, errorem à tribus in Bajo Pontificibus damnatum; ſed quod ſuppeditare non potuit revelata veritas, Queſnelli fœcunda fraudibus aſtutia facilè ſupplevit. Quod nempe à Paulo Epheſ. 5. dicitur *Eratis enim aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino*, Gallicè Novator vertit: *Vous n'etiez autrefois que tenebres*, quaſi dictum foret: *Non eratis aliquando, NISI tenebræ*: ſive *non eratis aliud, quàm tenebræ*: unde non videretur incongrua moralis obſervatio: *Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate?* Quanrùm autem interſit, inter habere in ſe dominans peccatum, dominantem ignorantiam, quod Apoſtolus ait; & non habere in ſe niſi peccatum, niſi ignorantiam, quod perfidus ingerir inrerpres, facilè perſpicit quiſquis diſcrimen noverit aſſertionem inter particularem, quæ eſt Apoſtoli, & univerſalem, quæ Queſnelli. Lucem adfert Commentarius Angelici: *Notandum eſt, quòd indeterminatè non dicit* (Apoſtolus) *tenebroſi, ſed tenebræ; quia ſicut quilibet videtur eſſe id, quod principaliter eſt in eo; ſicut tota civitas videtur eſſe rex, & quod rex facit, civitas dicitur facere; ita, quando peccatum regnat in homine, tunc totus homo dicitur peccatum, & tenebræ.* Non igitur omnia in Epheſiis ante converſionem opera fuerunt inquinata vitio, ut novaturiens aſſumit Queſnellus, & inſigni ſacrilegio Spiritum Sanctum, revelatorum in Scripturis

dogmatum authorem, Magiſtrum ſtatuit erroris, non uno dudum perſtricti anathemate, ut ſequenti capite videbitur.

2 Duas complectitur partes Paulina ſententia: *Eratis enim aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino*. Si prioris partis legitima foret interpretatio, *non eratis aliud niſi tenebræ*, quid ni & poſterioris legitima ſit; *nunc autem non eſtis aliud, quàm lux in Domino*, ut ſenſus totius ſententiæ ſit: ante converſionem omnia veſtra opera tenebris obſita erant, & peccata; nunc autem omnia veſtra opera lucida, & ſancta ſunt? Sic omne opus innocuum ab infidelibus; à juſtificatis autem omne etiam delictum veniale minimum arcebitur; ſed an Catholicè? Hinc Huſſitarum in Conſtantienſi Concilio damnata hæreſis reviviſcet, plaudentibus ſimul Calviniſtis, & Quietiſtis affinibus, & quaſi conſanguineis Huſſitarum proximis.

Queſnelliana iſta Scripturarum corruptio ſimilis eſt Lutheranæ, quâ ubi fides legebatur juſtificans, addita eſt vox *ſola*: ita Queſnellus volens, omnia infidelium opera fieri peccata, Lutheri ſibi opus cenſuit induſtriâ: & ubi infideles appellantur *tenebræ* (ignorantia, peccatum) vox *ſola*, vel ei æquivalens addenda fuit, *non eratis niſi tenebræ*, niſi ignorantia, niſi peccatum. Hic uſus, hic fructus verſionum eſt in linguam vernaculam, quas Janſeniani continuò procudunt novas, ut ſua dogmata tanquam Spiritûs Sancti oracula inſinuent, unius hinc indè voculæ mutatione à ſimplicibus non facilè, & vix ab aliis percipiendâ. Quis enim, niſi ubi ſuſpecta fuerit Scriptoris fides, & abundat otium, cum vulgata Latina à Tridentinis Patribus approbatâ verſione ſemper conferat vernaculam?

3 Ea ars & fallacia ſemper hæreticorum fuit, *vitiare libros Scripturæ ſacræ*, ut aliàs notavit Franciſcus Simonis de fraudibus hæreticorum parte 3. Fraude 10. „ Tot exhauſti (inquit) fractique contẽtionibus, & certaminibus hæretici, abdere ſe gaudent in quoddam otium minimè otioſum, non ſcelere vacuum: perſuaſum voluêre pridem, ut alibi vidimus, non poſſe ruere ſua dogmata, niſi ruinâ eâdem involvatur quidquid eſt Divinarum literarum. Ruinam igitur lugentes impiorum dogmatum, ringenteſque ſuam conſtare venerationem ſacris libris, facinus occœptant, quod omnes pii horreant, ac deteſtentur: ſacrilegâ manu, ſtyloque vim afferunt Divinis oraculis, & ſuis dogmatibus conſentanea faciunt, labemque ſuam Spiritui Sancto tranſcribunt. „ Apud Theodoretum lib. 2. de Hæret. fabulis capit. 5. dicitur „ Divinam Scripturam interpolare auſi ſunt, & quædam amputare, quædam adjicere, emendaſſe ſe dicentes, quæ non bene habebant, & ſapientiores ſe Spiritu Sancto pronuntiantes.... alio modo id fecit Theodotus, alio Aſclepiades, & Hermophilus, aliter Apollonides &c. „ Hos impoſtores S. Ambroſius in Pſalm. 118. ſermone 11. ait *miſcêre aquam vino, tanquam caupones peſſimos, adulterantes ſermonem Dei*.

Hanc artem diſcipulos ſuos hæreticos Diabolus docuit, teſte Ruffino de adulter. lib. Orig. ad Macar. *Sicut ipſorum Patri Diabolo ab initio falſare verba, atque inflectere à ſuo ordine, & ſui veneni interſerere virus ſtudium fuit, ita & iſtis ſucceſſoribus ſuis hanc ſuæ artis hæreditatem reliquit. Ille, cùm vellet Evam decipere, liberalitatem Dei omnia edere permittentis unâ tantummodo interjectâ ſyllabâ in quantas coarctavit anguſtias! Ait enim quid eſt, quod dixit Deus, ut ex omni ligno paradiſi NON manducetis?* In hos ſacrilegos graviter, & meritò invehitur Cardinalis Baronius ad annum 231. num. 57. „ Erubeſcant (inquit) novatores omnes, qui nullâ antiquitatis reverentiâ ducti, neque religione abſterriti, perinde ac ſi in ſcriptis Gentilium verſarentur, atque illotis, quod ajunt, manibus ſacra contingerent, mox ut ſibi viſi ſunt eſſe Græculi, & ſemijudæi linguarum peritiâ, quodam furoris impetu potiùs, quàm afflatu Divini Spiritûs, in ipſam ſacroſanctam, Divinamque Scripturam irrumpunt, eamque mox ingenii ſui vires experturi aggrediuntur, & quantum in profanis profecerint, in ſacris periculum facere non verentur, novas indies Divinæ Scripturæ editiones cudentes: alterâque manu refractatio calamo impietatis, alterâ armatâ gladio maledicentiæ procedunt, atque inflati ſuperbiâ, protervoque animo, ingenio duro, & aſpero, rictuque ferali progrediuntur in medium, agminibus Dei viventis procaciter inſultantes. „

Quod de ſui ſæculi hæreticis Lutheri, & Calvini ſectatoribus Baronius ſcripſit, crederes hoc tempore contra Queſnellum, & ejus ſocios ſacrorum codicum violatores prophetico ſpiritu dictatum. Sed nunc errorem ipſum, cui ſtabiliendo impietatis iſta excogitata eſt machina, meliore ſacri omnis apparatûs genere dejiciamus.

CAPUT II.

Fallacis Propoſitionis perverſitas, & autoris ſubdoli hypocriſis detegitur.

1 Vix alius articulus eſt, cujus cenſuram ægriùs ferunt Queſnelliani, & conquiſitis undique Scripturarum, ac Patrum teſtimoniis vehementiùs aggrediuntur. Sola ſententiarum relatio abſque commentario implet *Hexaplorum* paginas novem, ferè ſex *Collationis*: atque ego quidem ſic ſtatuo, ſimplicibus, & imperitis ante CLEMENTIS XI. ſententiam ignoſci potuiſſe, ſi pietatis ſpecie circumventi nihil in hac Propoſitione primo intuitu cognoſcerent à ſenſu Catholico alienum. Talibus enim videri poterat Propoſitio ad humilitatem conducere Chriſtianam, & ſtimulos addere ad charitatem, quando ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate nihil aliud eſſe poſſumus niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum.

Verùm prudentiores, & ſanioris doctrinæ Theologi, hoc periculoſo tempore, ſerpente per Gallias, & Belgium Janſenianâ, atque Bajanâ hæreſi, cum annexis novitatibus articulum accipiendum cenſuere non benigniore quodam ſenſu, & improprio, ſed obvio, & in rigore intellectum accuſarunt, quia & ipſum, attentâ authoris, ac cæterorum ejus dogmatum circumſtantiâ, annulum eſſe deprehenderant impiiſſimæ catenæ, quâ Diabolus per ſuos miniſtros, præpoſteros Eccleſiæ, & fidei reformatores, veros hypocritas, & hæreticos nititur religionem, & cum ea animas trahere in ruinam.

2 In propria, & obvia articuli acceptione contineri manifeſtum eſt hunc Bajanum 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.* Non inficiabitur id Queſnellus, ſed hanc inter novæ ſuæ Eccleſiæ baſes collocat, pluribus inſtaurans Propoſitionibus, inter quas eſt 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*, quod cum majore emphaſi exprimit 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.* Propoſ. 41. *Omnis cognitio etiam naturalis, etiam in Philoſophis Ethnicis, non poteſt venire niſi à Deo, & ſinè gratia non producit niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.* Cùm autem juxta Propoſitionem 27. *Fides ſit prima gratia, & fons omnium aliarum*, & Propoſ. 26. *Nullæ dentur gratiæ niſi per fidem*; hinc fluit Propoſitio Bajana 25. à tribus olim damnata Pontificibus: *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.* Imò & ſequitur 8. inter 31. ab Alexandro VIII. proſcriptas: *Neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare.* Neceſſe eſt enim verò, inquiet Queſnellus; *quid*, enim, *aliud* juxta præſentem articulum *eſſe poſſumus niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate?*

3 Iſtud quidem improbæ catenæ initium eſt: attende nunc cætera: ut fides Queſnello eſt prima gratia, ſinè qua charitas eſſe non poteſt, & juxta illum fides ad vitandum peccatum, imò ad vitandi illius poteſtatem, eſt neceſſaria; ſic etiam juxta Prop. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur niſi per charitatem.* Igitur omnis actus humanus vel peccatum eſt, vel juſtificat. Peccatum ſcilicet eſt, ſi eſt ſinè fide juxta articulum præſentem 48, & plures alios jam relatos, juxta quos omne, quod non eſt ex charitate, adeóque omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Neque Queſnellus hanc ſuam ſententiam volet revocari in dubium. Omne autem quod ex fide eſt, ſive *quod fides operatur*, eſt opus juſtificans juxta Queſnellum, ut patet ex relata Propoſit. 51. *Fides juſtificat, quando operatur*, id eſt, quotieſcunque operatur. Nolim hic diſcutere, an Queſnellus non videatur juſtificationem potiùs fidei tribuere, quàm charitati: iſtud certum eſt juxta relatum articulum, fidem ſemper juſtificare, quando operatur, nec aliter operari, quàm per charitatem; omne denique opus, quod fides per charitatem non operatur, eſſe peccatum, atque adeò actionem omnem vel peccatum eſſe, vel juſtificare.

In hunc ſenſum confluit Propoſitio 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*; quia juxta Propoſ. 27. *Fides eſt prima gratia*; ergo fides, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio, atque ita ſemper eſt juſtificans; non enim minoris virtutis eſt in juſtis, quàm peccatoribus; dicitur autem Prop. 51. *Fides juſtificat, quando operatur*, nè putares, habitum fidei otioſum, ſi fortè in adultis exiſteret, juſtificare. Sed tales ex omnium adultorum animis videntur novi Theologi eliminare. Ita Namurci devotus Queſnello Profeſſor, dein ab Epiſcopo docendi munere privatus, in dictaris de fine §. 9. *Non admitti-*

mittimus, inquiebat, *in adultis dari habitus otioſos ſive bonos, ſive malos, ſive ſupernaturales, ſive naturales*.

4 At quomodo Queſnelli Propoſitio (*fides eſt prima gratia*) convenit cum illa Janſenii lib. 5. de gratia Chriſti cap. 6. *Nullam ipſe* (Auguſtinus) *agnoſcit fidem veram, atque Chriſtianam .... niſi ex Dei charitate dimanet*? Nempe ratio movens, ſive finis eſt primus in intentione; hinc fides elicita propter Deum benevolè dilectum dicitur ex charitate dimanare: talis fides cum charitate juxta Queſnellum prima gratia eſt, & præter hanc nulla fides vera, & Chriſtiana, etiam juxta Janſenium eſt; ſed *vel Dæmonum pœnarum timore, vel carnalis ex mundi amore*, ut Janſenius definit lib. 5. de gratia Chriſti cap. 7.

Sic quoque ad præſentem Queſnelli articulum 48. obſervari jubet *Collator*, ſive Hexaplorum ſubſidiarius Latinus. *Veriſſimum eſt, quòd non aliud ſimus, quàm tenebræ, quàm aberratio, & peccatum ſinè charitate; ſi charitatem cum Auguſtino latè ſumas pro quolibet motu animi ad fruendum Deo propter ipſum; nam nec fides, ſi modò vera ſit, ac diſtincta à fide Dæmonum, tali motu caret*. Unde & ego obſervari duo à lectore cupio: primum eſt, quid Queſnellianis ſit charitas latè dicta ex Auguſtino, nempe *Motus animi ad fruendum Deo propter ſe*.

Alterum eſt, quòd ſicut talis charitas, etiam adverſariis ſufficit, ut actio immunis ſit à peccato, & poſſit eſſe vera fides, ita pariter ſufficiat, ut fides juxta eos operetur, adeóque juſtificet; nam juxta Propoſit. 51. *Fides juſtificat, quando operatur*, id eſt, quandocunque operatur; *ſed non operatur niſi per charitatem*. An hic Janſenium Queſnellus non ſuperaverit, alii ſtatuant; ſic enim Janſenius lib. 5. de gratia Chriſti cap. 7. „ Auguſtinus gratiam plerumque accipere ſolet pro dilectione, qua verè, ſincerè, & gratis ex animo propter ſe ipſum diligitur Deus; ſive ad illam pertineat perfectionem, ut ſupra omnia creata diligatur; ſive in ſimpliciori, & inferiori affectu hæreat .... Talis igitur amor Dei niſi voluntatem hominis ad credendum flectat, non erit fides Chriſtiana, ſed vel Dæmonum &c. „ Atqui ſi dilectio non ad illam pertingat perfectionem, ut Deus ſupra omnia creata diligatur; ſed in affectu hæreat inferiore, non juſtificat: ſi autem fides juſtificet, quandocunque operatur, quid ſi operetur per charitatem illam, ſeu dilectionem inferioris ordinis, & quæ non ſit ſuper omnia; An tunc etiam juſtificat? Novitas iſta hactenus apud Theologos inaudita eſt, nec memini, me eam legere vel in Janſenio. Et quis non erroris arguat aſſerentem, quòd fides, & dilectio Dei, quæ non eſt ſuper omnia, per ſe ſtatâ lege juſtificet abſque Sacramento?

Præterea, ſi ad licitè operandum juxta Queſnellum, interprete *Collatore*, requiratur *motus animi ad fruendum Deo propter ſe*, ut loquitur Auguſtinus, videtur requiri amor Dei ſuper omnia; nam ut S. Bonaventura in 2. diſt. 42. art. 2. quæſt. 1. ait: *Sextò ad illud, quod objicitur, quòd amor venialis peccati ſit amor fruitionis, dicendum, quòd falſum eſt, ſecundum, quòd frui accipitur propriè; videlicet quieſcere in aliquo tanquam in fine ultimo*. Quieſcere ſcilicet in aliquo tanquam in fine ultimo, eſt amare illud ſuper omnia. Ideo neque S. Thomas peccatum veniale appellari patitur rei creatæ fruitionem qu. 7. de malo art. 10. & in 4. diſtinct. 31. quæſt. 2. art. 3. ſed mavult *uſum* dicere: Sanctus Bonaventura loco cit. *abuſum*: neuter fruitionem.

5 Denique quoties Queſnellus ad vitandum in aliqua actione peccatum neceſſariò poſtulat fidem, meminerimus, quid fidei intelligat vocabulo; videlicet quòd Janſenius lib. 5. de gratia Chriſti cap. 6. *Nullam ipſe* (Auguſtinus) *agnoſcit fidem veram, atque Chriſtianam ..... niſi ex Dei charitate dimanet*, & cap. 7. *Amor Dei niſi voluntatem hominis ad credendum flectat, non erit fides Chriſtiana, ſed vel Dæmonum, pœnarum timore, vel carnalis ex mundi amore*.

Credideramus hactenus Tridentino, hanc nobis diſpoſitionis ſeriem ad juſtificationem deſcribenti ſeſſ. 6. cap. 6. „ Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati Divinâ gratiâ, & adjuti fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata ſunt; &, dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt. „ Verùm Queſnellus cum cæteris Janſeniſtis vult priùs Deum diligi, atque ex illo amore fidem, ſpem, & cæteras diſpoſitiones profluere; alioqui vitio non carituras. Eâdem ſeſſione cap. 8. declarat Synodus: *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*: juxta Janſenii diſcipulos, loco fidei ſubſtituenda eſt charitas, à qua fides imperanda

eſt,

eſt, nè & ipſa peccatum ſit.

Hinc devotus Janſenio Belga in theſibus anni 1676. die 25. Julii concludebat, *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana.* Damnavit quidem Alexander VIII. eumdem, & iiſdem prorſus expreſſum vocibus articulum 12. inter 31., uti & hunc 11. *Omne, quod non eſt ex fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.* Verùm Queſnellus in epiſtola gallicè typis edita ſub nomine *Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum*, facili reſponſione omnes Decreti illius Pontificis cenſuras, & definitiones obducit, ac diluit, quantum aliquibus novæ Eccleſiæ ſectatoribus tunc videbatur ſufficere pag. 52. *Contra hoc Decretum*, inquit, *magnum aliquid eſſet audendum; ſed, quia Curia Romana exigeret ſibi fieri ſatìs, conſultius eſt, nihil omnino facere, & Decretum contemnere.*

6 Hæc reſolutio non ſatisfecit Ludovico du Vaucel, aliàs *Walloni*, qui Româ, ubi Janſeniſtarum clanculum agebat partes, documenta ſubmiſerat, quibus Decretum Pontificis impugnaretur fortiùs. Cujus conſilio obſecutus Arnaldus tunc octogenario vicinus (quanquam, ut credibile eſt, contubernale Queſnello operam conferente) edidit *Nonam partem difficultatum propoſitarum Domino Steyaert* ubi pag. 203. ait: *Eſſe in hoc Alexandri VIII. Decreto obſcuritates impenetrabiles, vel ex hoc exemplo compertum eſt: Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana.* pag. 206. *Condemnare non potes Propoſitionem hanc 12. niſi condemnando te ipſum, S. Thomam, & cæteros paſſim Theologos*, caſtra ſcilicet Janſenii ſequentes. Inflictam Angelico calumniam contempſere facilè inter cæteras Janſeniſtarum ineptias. doctiſſimi Thomiſtæ.

Quod dicitur de *obſcuritatibus Decreti impenetrabilibus*, ſolitum eſt de omnibus, quibus Janſeniana novitas proſcribitur, Decretis, & Conſtitutionibus mendacium. Gabrieli Gerberon in nova ſua Bajanorum operum editione cum vindiciis, Conſtitutio Pii V. ſapientiſſimi, atque eruditiſſimi Pontificis, contra Baji, & ſociorum articulos, erat prorſus ambigua. Unde, inquit, pag. 234. „ Æquiores arbitri deducunt „ non inutilem modò; ſed fovendis, & au- „ gendis, quàm ſedandis, ac componendis „ contentionibus aptiorem; Imò magis in „ Catholicæ veritatis perniciem, quàm in „ errorum extirpationem latam eſſe arbi- „ trantur cenſuram hanc, quæ ſenſum ve- „ rum, & Catholicum à falſo, & hæretico „ non diſcernens, iſtum æquè, ac illum in- „ diſcriminatim damnat. „ Nihil magis æquivocum, ſi Janſeniſtis credimus, quàm quinque Propoſitiones hæreſeos cenſurâ in ſenſu Janſenii notatæ. De prætenſis Conſtitutionis UNIGENITUS tenebris, & de negatis hactenus à Clemente XI. explicationibus omnia Queſnelli, & ei adhærentium opuſcula, fallacibus plena ſunt querelis; verùm perpetua nos experientia edocuit, futilem eſſe novaturientium obtentum de cenſurarum, quibus feriuntur, obſcuritate; Explicationum nomine non lumen, & veritatem quærunt; ſed ampliorem altercandi materiam. Nunc ad pertexendam errorum ſeriem, à qua tantiſper divertimus, revertamur.

Apologiarum ſcriptoribus familiare eſt, Propoſitiones duriùs ſonantes, explicatione quàm poſſunt benigniſſimâ mitigare; ideo mirum fortè *Hexaplorum*, & *Collationis* lectoribus apparebit, erudiorem, quàm præ ſe ferre aliàs Propoſitio 48. videretur, ſenſum, ei à Defenſoribus illis tribui. Cùm enim dicitur, *quid aliud eſſe poſſumus niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum, ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate*, peccatum continuum non aſſeritur, charitate ſolâ, neque fide cum charitate carentibus; ſed fide ſimul, Chriſto, & charitate. Uterque autem Propoſitionis vindex diviſim de ſingulis probandum ſuſcipit, nihil niſi peccatum in nobis eſſe poſſe ſinè fide, nihil niſi peccatum ſinè Chriſto, nihil niſi peccatum ſinè charitate.

7 Sed mirari deſinet, quiſquis meminerit connexionis inter illa tria juxta Queſnellum indiſſolubilis; nam auxilium ſupernaturale ex Chriſti meritis, quod *Chriſti* nomine hìc intelligitur, non eſt ſinè fide, quæ juxta Propoſ. 27. *Eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*, & 26. *Nullæ dantur gratiæ, niſi per fidem.* Quòd fides *ſinè Chriſto*, ſeu ejus gratiâ eſſe nequeat, omnibus compertum eſt; quòd verò nec ſinè charitate fides eſſe juxta Janſenium, & ejus diſcipulos poſſit, jam vidimus.

Sic & Queſnellus Prop. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Imperium itaque voluntatis, ex quo fides naſcitur, & volitio

quæ-

quædam eſt, ipſa etiam actio fidei, ſi non naſcitur ex amore Dei, naſcitur neceſſariò ex amore mundi, & propter hoc ipſum fides, & volitio illam imperans eſt mala. Propoſ. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*, etiam fidem. Nobis hactenus regula fuerat Tridentini definitio ſeſſ. 6. can. 28. *Si quis dixerit, amiſsâ per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem; licèt non ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit*. Amiſsâ per peccatum gratiâ non *regnare* in corde peccatoris amorem Dei, evidens eſt. Si itaque tunc neceſſe ſit, regnare illic cupiditatem, omneſque ejus corrumpere actiones, corrumpitur etiam fides, atque hæc deſinit eſſe vera, & Chriſtiana.

Propoſ. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*. Quæ pro uſu ſenſuum, eadem valet ratio pro uſu alterius cujuslibet facultatis, ſeu potentiæ. Si autem uſus intellectûs, & voluntatis redditur malus à cupiditate, quiſquis non redditur bonus à charitate, neceſſe eſt, fidem, quoties prævenit charitatem, fieri perverſam.

Propoſ 47. *Obedientia profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.* Igitur obedientia, qua quis ſubmittit intellectum in obſequium fidei, eſt hypocriſis, ſi non oritur ex charitate, ut certè non oritur, quando generatione prior eſt juxta Angelicum 2. 2. quæſt. 4. art. 7. *Neceſſe eſt*, inquit, *quòd fides ſit prima inter virtutes*. Et quæſt. 18. *Secundùm ordinem generationis ſpes eſt prior charitate*. Juxta Queſnellum autem & fides, & ſpes ſunt hypocriſis, quoties, ut juxta ordinem generationis ſolent, præveniunt charitatem, vel ex ea non profluunt.

Quapropter, cùm dicitur in Queſnelli Propoſitione 48. *Quid aliud eſſe poſſumus niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate*, idem eſt ac ſi ſimpliciter diceretur, ſinè charitate non poſſumus aliud eſſe, quàm peccatum. Quia fides juxta Queſnellum non poteſt eſſe niſi peccatum, ſi non oritur ex charitate, & *fides non operatur, niſi per charitatem*, iuxta Propoſ. 51. Neque gratia ulla datur ante fidem, & proinde ante charitatem Propoſ. 27. Non eſt operæ pretium hic iterum oſtendere, quòd ſinè gratia poſſint eſſe actiones immunes à peccato; iſtud enim firmiſſimè ſtabilitum eſt initio hujus tomi contra Propoſ. 38. 39. 40. 41.

8 Et quantum ad præſens attinet, ſufficere deberet, trium olim Summorum Pontificum Pii V., Gregorii XIII., Urbani VIII. authoritas, & lata contra hunc Bajanum articulum cenſura: *Liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.*

Si Sedem Apoſtolicam in tot Pontificibus ſpernere ludus eſt Queſnello, & ſociis ejus ſchiſmaticis, quid dicent ad cenſuras celebratiſſimæ ſuæ Facultatis Theologicæ Pariſienſis, quæ zelo olim fidei excitata, Romanorum Pontificum cenſuras ſuo judicio prævenit, & dein latas obedientiâ proſecuta eſt. Sic ipſa contra duos articulos ad præſentem controverſiam pertinentes ſtatuit: videlicet art. 1. *Liberum arbitrium ex ſe non poteſt niſi peccare: & omne opus liberi arbitrii ſibi dimiſſi eſt peccatum mortale, vel veniale.* Cenſura Sorbonæ. *Hæc Propoſitio pro utraque parte eſt hæretica*. Articulus alter: *Homo faciendo quod in ſe eſt, peccat, & non poteſt non peccare, faciendo quod in ſe eſt*. Cenſura, *Hæc Propoſitio eſt hæretica*.

Ita Pariſienſes Sancti Pii V. judicium anno 1560. prævenerant: poſt illud etiam obedientes anno 1644. novo diplomate præceperunt tam Doctoribus, quàm *Baccalaureis, nè probent, vel ſuſtineant prædictas Propoſitiones per Bullas Pii V., Gregorii XIII., Urbani VIII. Summorum Pontificum probibitas*.

9 Quòd autem non omnis actiò peccatum ſit ſinè fidei lumine, probatum eſt contra Propoſitionem 42. cùmque fides vera juxta Queſnellum profluere debeat ex charitate, ſinè qua & ipſa fides non ſit niſi hypocriſis, & peccatum, tota reducitur difficultas, & diſceptatio ad charitatem; utrùm ea ſemper neceſſaria ſit, ut actio qualiſcunque vitio eximatur.

Non poteſt eſſe quæſtio de charitate habituali; aliàs incurreretur ab adverſariis non ſolùm cenſura inflicta Bajanis articulis 35. *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*: & 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*; ſed etiam non effugerent Tridentinum anathema latum ſeſſione 6. can. 7. *Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata .... anathema ſit*. Aliud anathema jam retuli ex can. 28. *Si quis dixerit, amiſsâ per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem,*

licèt

licèt non ſit viva ..... anathema ſit.

De ſolis igitur fidei, & charitatis actibus tota præſens diſceptatio eſt, an ſinè illis nihil in homine, ſive in ejus deliberatis operationibus ſit niſi peccatum. Quæ controverſia pridem à Sorbona, dein certiùs à plurimis Romanis Pontificibus deciſa eſt: atque iterum à Sorbona octoginta quatuor annis poſt veterem cenſuram novo decreto ſtabilita ſententia, præcepta ſimul omnibus ſuis obedientia erga Conſtitutiones trium Pontificum; ut nemo jam Sorbonicus poſſit, niſi à majoribus ſuis degener, nemo Chriſtianus, niſi Schiſmaticus, & gravioribus dignus cenſuris pro Queſnelliano præſente articulo 48. prælium inſtaurare.

10 Sed quia nobis cum pervicaciſſimis hoſtibus, & præter oſtentationem Phariſaicam, parum religionis habentibus, res eſt, omni armorum genere impugnandi, ac conterendi ſunt.

Non commemoro nunc ſolemnem Bullæ UNIGENITUS ſuſceptionem, quam vivente Ludovico XIV. Rege Chriſtianiſſimo Sorbona præſtitit, & ſuis inſeruit faſtis, ſive, ut vocant, Regeſtis, quæ proſcriptorum omnium articulorum manifeſta condemnatio fuit: neque ſecuta dein inconſtantia, cenſenda eſt doctrinæ totius approbatio; cùm obtentus alii non defuerint, quos expendere non vacat modò; opportunius tempus, locusque, ut ſpero, dabitur, finito contra Propoſitiones certamine.

Deuique à Venerabilibus *plurimis Pariſienſis Civitatis Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicis, Urbicis Parochis, Superioribus Regularibus, & ſacræ Facultatis Pariſienſis Theologis*, prodiit *ad Eminentiſſimum Cardinalem de Noailles Archiepiſcopum Pariſienſem ſupplicatio, ac denuntiatio* contra Lucionenſem, & Rupellenſem Epiſcopos: neque illi hactenus denuntiationem retractarunt. In hac Viri iidem graviſſimi ſectionis 2. ſic titulum adornant: *Propoſitio 27. Michaelis Baji. Liberum arbitrium, ſinè gratiæ Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet, in Lucionenſi mandato renovata.*

Tum ſectionem ſic ordiuntur: „ Quam „ propoſitionem olim S. Pius V. Grego„ rius XIII. Urbanus VIII. in Michaele Ba„ jo damnarunt, eandem Mandati Lucio„ nenſis, & Rupellenſis Scriptor tueri non „ erubeſcit, ſpreta Romanorum Pontifi„ cum authoritate. „ Iidem in præfatione: „ Eminentiſſime Cardinalis, ac Reve„ rendiſſime in Chriſto Pater ...... quod „ nobis, & Eccleſiæ periculum non debe„ mus metuere, quando nonnulli Epiſcopi, „ & Eccleſiaſticæ communionis, & loci ſui „ immemores .... nec Romanæ Sedis „ Primatum reverentes ..... . Apoſtolicæ „ Sedis ...... de fide, & moribus judicia „ reformandi jus ſibi vindicant! Has Ro„ mani Pontificis contumelias diſſimulare „ non poſſumus, nec debemus; ſiquidem „ plebs Chriſtiana decipitur, damnati pri„ dem ab Eccleſia errores inſtaurantur ...... „ Sanctorum Auguſtini, & Thomæ incon„ cuſſa dogmata impugnantur, Romanæ „ Sedis, quæ unitatis Catholicæ centrum „ eſt, reverentia conculcatur „.

Digniſſima foret Viris tantis, ſi modò vera, denuntiatio, quam de calumnia convicerunt Antiſtites accuſati; & meritò mirantur, adverſarios ſuos Queſnelli Patronos illum denuntiationi articulum delegiſſe, quem in accuſatorum Epiſcopali Mandato nuſquam reperire eſt, dum incredibili cœcitate eum in Queſnelli libro non perſpiciunt, vel malitiâ diſſimulant tot locis obvium; ut exprimitur damnatis Propoſitionibus 38.39.40.41.42. & pluribus ſequentibus, etiam 48.

11 Contra iſtos igitur Queſnelli articulos Denuntiantium, & Supplicantium pathetìcè declamet, & vires exerat eloquentia; ſi denuntiatio ſeria eſt, ſi ſincera, ut tantorum Virorum exigit authoritas, quorum in fronte operis nomina proferuntur: aliàs, quod pace illorum dixero, & ſalvâ tantis debitâ nominibus reverentia, diſſimulatio erroris in Cliente ſuo Queſnello adeò manifeſti, tot locis, & modis clariſſimis inculcati, dum Epiſcopis eum deteſtantibus affingitur, & in his, tanto ſtrepitu denuntiatur, fallaciam ſapit, & iniquitatem. Quis enim Lector æquus hic non videat, & averſetur non ſolùm *pondus & pondus, menſuram & menſuram*, à Deo in ſacris Literis deteſtatam; ſed etiam calumniam in Epiſcopos zelo fidei, & erga Sedem Apoſtolicam obedientiâ plurimum commendabiles? Unde ſicut accuſationem erroris omnes approbare debent Catholici, ita perſonarum acceptionem de tanta convictam injuſtitia omnis probus ſemper execrabitur.

Verùm, ut miſſam faciam duorum Antiſtitum cauſam, ab ipſiſmet ſtrenuè vindicatam, rogari denuntiatores velim, ut pro ea, qua valent apud Eminentiſſimum ſuum Archiepiſcopum gratiâ, novam ad ejus thronum dirigant ſupplicationem, quâ perſuadeant, ut errorem hunc in plurimis Queſnelli Propoſitionibus, etiam in 48. rectiſſimè damnatum palàm rejicere, ac proſcribere dignetur.

In

In præſenti capite cum denuntiatoribus egi tanquam veris, non fictitiis; quia toto quadriennii ſpatio, quo denuntiatio vagatur, nullus hactenus eorum, quorum nomine inſtituitur, reclamare auditus eſt. Unde, licèt Scriptor commiſſionem forſitan à paucis, fortè etiam à nemine acceperit, eam tamen ex nota animorum diſpoſitione, præſumptioneque creditur ſuppoſuiſſe; denuntiatio verò privatim approbata, à pluribus iſtorum excepta cum plauſu, atque encomio eſt.

CAPUT III.

Damnatæ Propoſitioni nulla ſuffragatur Scriptura.

CUmulant hic Adverſarii Scripturas magno numero, ſed labore inutili; niſi quòd ſacrorum Textuum, etſi ad cauſam minimè pertinentium, frequens citatio imponere ſoleat ſimplicibus, qui facilè credunt, quod multis adeò Scripturarum teſtimoniis, licèt à ſe minimè intellectis, viderint confirmatum.

1 Objicitur illud Act. 15. *Qui novit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum, ſicut & nobis, & nihil diſcrevit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum.* Gentiles Apoſtolorum operâ ad fidem converſos accepiſſe Spiritum ſanctum, purificatis per fidem cordibus, legimus omnes, & credimus. Unde non incongruè colligitur, eos, qui etiam hodie ex Infidelibus adultis juſtitiam conſequuntur, eam purificatis fide cordibus adipiſci. Sed quomodo inde conficies, omnia opera eſſe peccata, quæ fiunt ſinè Chriſti gratia, fide, & charitate? Nihil profectò ſimile aſſequi potuere S. Pius V. Gregorius XIII. Urbanus VIII. & Alexander VIII. Neque aſſequetur unquam Eccleſia Catholica, damnatura ſemper univerſos, qui cuncta Infidelium opera, omnia liberi arbitrii abſque gratiæ adjutorio exercitia peccati accuſare præſumpſerint: accuſat Queſnelli Propoſitio.

2 Non illi favet Apoſtolus ad Hebræos cap. 11. dicens: *Sinè fide autem impoſſibile eſt placere Deo; accedentem enim ad Deum oportet credere, quia eſt.* Quis de hoc Catholicus dubitat? Placere enim hominem Deo, eſt Dei amicum eſſe, filium, & hæredem, quod adulto nemini obtingit ſinè fide. Circa res homine inferiores, atque ipſas ejus actiones varia in Deo ſunt placitorum genera; placuerunt Deo in mundi exordia cuncta, quæ fecerat, ut in Geneſi declaratur: *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.* In humanis verò operibus diverſa Dei complacentia eſt pro diverſitate operum bonorum, & operantium circumſtantiâ. Aliter enim placent Deo opera bona juſtorum; aliter peccatorum, ad pœnitentiam ſe diſponentium; aliter rurſus impiorum, & infidelium. Juſtorum enim placent adeò, ut mercedem eis decernat Deus beatitudinem; peccatorum, ad converſionem anhelantium pia vota, & conatus approbat, & adjuvat, ut ad perfectam pœnitentiam promoveantur.

Aliter denique, & gradu longè inferiore placent Deo *aliqua* impiorum, & infidelium de converſione non cogitantium bona opera, *ſine quibus*, ut ait Auguſtinus lib. de Spiritu, & Littera cap. 26. *difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur.* Quæ quidem ei, ut ibidem Sanctus Doctor aſſerit, *ad ſalutem æternam nihil proſunt.* Talia tamen etiam Deo placere; etſi fide vacua, attribui Deo velut ejus munera, à Deo laudari, & donari præmio temporali, pluribus Scripturarum, & Patrum teſtimoniis ſæpe contra ſuperiores articulos allegatis compertiſſimum eſt. Videri ea potiſſimùm poſſunt contra Propoſit.44.

3 *Collator* opponit illud ad Epheſios cap. 5. v. 8. *Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Hic Adverſarii ſi fide, aut ſaltèm rationis luce non penitùs deſtituerentur, viderent Apoſtoli textum nihil ſubſidii afferre damnato articulo; ſed ei potiùs refragari. Quemadmodum enim, dum Epheſii *lux* facti fuerant *in Domino*, non propterea omnia ipſorum opera lux erant abſque ulla delictorum ſaltèm levium umbra, & ſubinde graviorum caligine; ita cùm iidem tenebræ eſſent, antequam Chriſtianæ fidei lumine imbuerentur, non neceſſe fuit, omnia, & ſingula eorum tunc opera tenebris annumerari, & peccatis. *Fit* enim aliquando, teſte Auguſtino lib.1. de peccatorum meritis cap. 22. *ut homo ab ineunte ætate* (exceptis Religionis Chriſtianæ operibus) *ad virtutes cæteras provectior, aptiorque conſurgat; & tamen eo loci ſit, ubi ei prædicari gratia Chriſtiana non poſſit.*

4 Inſtat Collator multa inaniſſimè
„ conglomerans. Matth.4. dicitur: „ Reli-
„ cta Civitate Nazareth venit, & habitavit
„ Capharnaum, ut adimpleretur, quod di-
„ ctum eſt per Iſaiam Prophetam: Popu-
„ lus, qui ſedebat in tenebris, vidit lucem
„ magnam, & ſedentibus in regione umbræ
„ mortis, lux orta eſt eis. „ Joan. c.8. v.12.
„ Ego ſum lux Mundi, qui ſequitur me
„ non

„ non ambulat in tenebris; ſed habebit lumen vitæ „ Ibid. cap. 12. v. 46. „ Ego
„ lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.
„ Cap. 14. v. 6. Ego ſum via, & veritas, &
„ vita: nemo venit ad Patrem, niſi per me.

Ad primum patet reſponſio ex ſuperiori; Sicut enim, poſtquam ſedentibus in regione umbræ mortis lux orta eſt, non ita lucida fuerunt eorum opera, ut nihil ſubinde nubeculæ, & caliginis paſſi ſint; ſepties enim labitur juſtus: Sic in iiſdem ante obortam fidei lucem non adeò denſis ſemper intellectus obſitus fuit tenebris, ut nihil veri & honeſti, aut ſaltèm innocui perſpexerit, cenſueritque amplectendum, ſubinde etiam perſuaſerit ratio voluntati. Ad vitam autem veræ juſtitiæ, ac beatitudinis, ſive *ad Patrem* abſque ſupernaturali Chriſti gratia pervenire neminem, omni catholico certum eſt.

5 Denique, ut probet adverſarius, omnia opera ſinè charitate eſſe peccata, profert illud Apoſtoli ad Epheſios Cap. 1. v. 4. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate*. Sanctos nos eſſe, & immaculatos *in charitate*, & per eam, non diffiteor; ſed omnia & ſingula opera ſinè charitate eſſe maculata vitio, nullus admittere poteſt, niſi qui & Scripturas clariſſimas, & traditionem Patrum, maximè Auguſtini, atque Angelici, & ante CLEMENTEM XI. quatuor Pontificum definitiones, præcedenti capite memoratas contempſerit: is verò ſolemni Sorbonæ judicio, & iteratâ cenſurâ declaratus eſt *hæreticus* anno 1560. Verba cenſuræ dedi ſupra.

6 Redeunt in certamen Hexapla cum illo Lucæ 2. capite: *Viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael*. Et 1. Cor. cap. 16. *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, anathema ſit*. Quid Simeonis dictum ad præſens faciat inſtitutum, qui poteſt capere, capiat.

De Epiſtola ad Corinthios audiatur Angelicus: *Numquid ſunt excommunicandi omnes, qui non ſunt in charitate? Reſpondeo: dicendum, quòd hoc intelligitur, ſi quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, id, eſt fidem Chriſti: & iſti ſunt hæretici, & ſunt excommunicati: vel ſi quis uſque ad finem mortis non perſeverat in amore Domini Noſtri, in adventu erit ſeparatus à bonis*. Procul dubio qui extra ſtatum gratiæ, ſeu charitatis, atque adeò in peccato lethifero moritur, damnationem non effugiet; ſed quis indè eliciat, omnia & ſingula, præterquam charitatis opera eſſe peccata? Etiam quisquis in ſpe uſque ad finem non perſeveraverit, damnàbitur; ideone actus omnes à ſpe ſeparatos adſcripſeris peccatis?

Hic velim lector attendat, quò vergat ea adverſariorum objectio. Inter Conſtitutionis Unigenitus hoſtes; & ejus defenſores diſceptatio eſt, num quæcumque opera haud nobilitaverit charitas, hoc ipſo laborent infamiâ vitiorum? Imò, inquiunt adverſarii, *Si quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, ſit anathema*; quo argumento ſuo ajo ego adverſarios, aut ridiculos convinci, aut graviore dignos cenſurâ, quàm damnatus in ſenſu obvio articulus poſtulaverat. Ridiculi, inquam, convincuntur, ſi ex eo, quòd anathemati ſubjaceat quisquis numquam Chriſtum diligit, vel extra ſtatum charitatis moritur, inferant peccari in omnibus actibus, quos ad Chriſti amorem explicitè charitatis ratio non direxerit.

Si verò, ut concluſio contra nos appareat legitima, textus Apoſtoli intelligatur, ita ut anathema ſit, quisquis non ſingulis momentis actum amoris erga Chriſtum exerceat, graviori ſe irretiunt cenſurâ, quàm obvia propoſitionis ſignificatio exigere videbatur. Intelligi enim Propoſitio poterat de peccato mortifero, vel veniali; nunc autem juxta argumenti hypotheſim omnes actus dilectione vacui peccata ſunt graviſſima, quæ hominem excommunicationi ſubjiciant, ſeu anathemati: hoc ſenſu Queſnelli Propoſitio continet vigeſimum inter articulos, vulgò Bajanos, *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale; ſed omne peccatum meretur pœnam æternam*; quia juxta Hexapla nullum datur in humanis actibus medium inter amorem Chriſti, & actum qui ob amoris illius abſentiam crimen ſit dignum anathemate.

Cùm autem inter cenſuras varias, illis articulis à tribus olim Pontificibus *reſpectivè* inflictas, prima ſit *hæreſeos*, diſpiciendum aliis relinquo, an relatus articulus tali ſenſu non in hæreticorum numero cenſendus ſit. Articulos dixi *vulgò Bajanos*; quia à parte longè maximâ deſumitur appellatio: cæteri quorumdam Bajo adhærentium ſunt. A vigeſimo autem aliqui Bajum liberum pronuntiant; ſed non diſplicere eum errorem hodiernis novatoribus plura indicia ſuſpicionem movent, quale eſt aſſertio peccati mortalis in omnibus actibus, qui Dei dilectio non ſunt, quam eſſe adverſariorum ſententiam non in præſenti ſolummodo objectione; ſed in pluribus ad ſuperio-

res de charitate articulos animadvertimus.

CAPUT IV.

Propoſitioni damnatæ nullus favet Sanctorum Patrum.

1 Hermas ab Hexaplis adducitur, fidem ſtatuens primam inter bona opera; quod etſi verum ſit de operibus ſalutiferis, non tamen excludit Infidelium moraliter bona, & ſaltèm immunia à peccato, juxta trium Pontificum contra Baji articulum 25. definitionem, qua proſcribitur hæc aſſertio: *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*. Præterea ſi nullus poſſit eſſe actus innoxius ante fidem, *liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet*: quod iiſdem trium Pontificum diu ante CLEMENTEM XI. Conſtitutionibus damnatum eſt. Sed & quando inter opera ad juſtitiam conducentia primus generationis ordine decernitur locus fidei, ea completè accipienda eſt cum ſuis ad eandem diſpoſitionibus, atque adeò cum iis virtutum moralium actibus, qui per accidens ad fidem, juxta Sanctum Thomam, ſunt ad ſuperanda fidei impedimenta neceſſarii, ut fortitudo ad vincendam formidinem, quam aliàs mundana ſolet prudentia dictare, nè animus obſcuro fidei articulo nimiùm credulus ſit, nec abſque errandi diſcrimine aſſenſum præbeat? Non minùs ad fidem prævia eſt humilitas, & obedientia, intellectum captivans in fidei obſequium.

2 Mirum aliquibus videbitur, quòd Janſenii Sectatores voluerint opponere nobis Origenem, non ſolùm ob graviſſimos errores, quos in eo detexère Epiphanius, Theophilus, Hieronymus, Theodoretus, Nicephorus, & alii; ſed maximè, quia is à Janſenio, velut Pelagii Prodromus deſcribitur tomo 1. col.367. ubi Origeni tribuitur *totius Pelagianæ ſtructuræ baſis præcipua*; & col.438. ait, *Scriptores inter Origenis, & Auguſtini ætatem interjectos, pleroſque Semipelagianæ labe infectos fuiſſe, quam in Oriente ab ipſo Origene (quem in Scripturarum explicatione ſectabantur) traxerint, præcipuè Græci*.

Verùm & ea in Janſenio ars pridem obſervata eſt tam dextera velificandi, quam à Batavicis ſuis didicerit, ut eodem vento noverit modò in Orientem, modò in Occidentem navigare, & eundem Authorem mox inter Hæreſiarchas rejicere, mox in ſuum conſciſcere patrocinium, etiam nolentem. Ita Janſenius Origenem pro conciliando cum neceſſitate libero arbitrio in ſuas invitum cogere partes nititur tomo 3. col. 658. Quamvis autem Origenes in aliquibus innoxiè citetur; nobis tamen hìc in tanta probabilium Patrum, & Interpretum copia de mente ejus ſtudioſius diſputare, non eſt operæ pretium.

3 Audiatur qui in *Collatione* mox ſequitur Auguſtinus tract.10. in Epiſt.Joannis num. 1. „ Opera tua præterita antequam „ crederes, vel nulla erant, vel ſi bona vi„ debantur, inania erant. Si enim nulla „ erant, ſic eras quaſi homines ſinè pedi„ bus, aut vexatis pedibus, ambulare non „ valens. Si autem bona videbantur, ante„ quam crederes, currebas quidem; ſed „ præter viam currendo, errabas potiùs, „ quàm perveniebas. Eſt ergo nobis, & „ currendum, & in via currendum. Qui „ præter viam currit, inaniter currit; Imò „ ad laborem currit: tanto plus errat, „ quanto præter viam currit „.

In pſalm.31. n.4. „ Ea ipſa opera, quæ „ dicuntur ante fidem; quamvis videan„ tur hominibus laudabilia, inania ſunt. „ Ita mihi videntur eſſe ut magnæ vires, „ & curſus celerrimus præter viam. Ne„ mo ergo computet bona opera ſua ante „ fidem; ubi fides non erat, bonum opus „ non erat; bonum enim opus intentio fa„ cit; intentionem fides dirigit.

Sic eſt: inania ſunt infidelium opera, quantumvis bona videantur, & ſint in genere morum; quia nihil ad veram juſtitiam conferunt atque beatitudinem, hoc ſenſu nec fides ipſa, teſte Apoſtolo, ſinè charitate prodeſt. Meritò quoque dicit Auguſtinus à vera felicitatis ſemita aberrare actiones omnes, quas per fidem intentio non direxerit.

Vita itaque infidelium aberratio continua appellatur à via veræ juſtitiæ, & ſalutis; ſed non propterea *omnia infidelium opera ſunt peccata, & virtutes philoſophorum vitia ſunt*, quod ut Scripturis, & traditioni maximè contrarium, juſtiſſimo anathemate à pluribus pridem Pontificibus damnatum eſt.

4 At, inquiunt adverſarii, Auguſtinus lib.3. contra duas Epiſtolas Pelagianorum ad Bonifacium cap.5. num.14. dicit *ſinè ipſa (fide) etiam quæ videntur bona opera in peccata vertuntur; Omne enim, quod non eſt ex fide, peccatum eſt*.

Lib.4. contra Julianum cap.3. num.30.

Si

Digitized by Google

Si gentilis, inquis, nudum operuerit, numquid quia non eſt ex fide, peccatum eſt? Prorſus in quantum non eſt ex fide peccatum eſt; non quia per ſe ipſum factum, quod eſt nudum operire, peccatum eſt, ſed de tali opere non in domino gloriari, ſolus impius negat eſſe peccatum.
Ibidem n.31. *Quod ſi & ipſa* (miſericordia) *per ſe ipſam naturali compaſſione opus eſt bonum, etiam iſto bono malè utitur, qui infideliter utitur: & hoc bonum malè facit, qui infideliter facit: qui autem malè facit aliquid, profectò peccat.*

Ibidem num.33. ad illud Euangelii *Si oculus tuus nequam eſt*, Ita monet Sanctus: *hunc oculum agnoſce intentionem, qua facit quiſque quod facit, & per hoc diſce eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc eſt ejus, quæ per dilectionem operatur, totum quaſi corpus, quod illis velut membris, operibus conſtat, tenebroſum eſſe, hoc eſt plenum nigredine peccatorum.*

Si de Auguſtini ſenſu cum adverſariis ſolus contendero, finem difficulter inveniet diſputatio, neque, quantumvis convicta, eorum pertinacia ſe ſubmittet, dum quibuſcumque clariſſimis ex Auguſtino textibus tenebras illi affundere ſemper conabuntur ex locis quibuſdam ejuſdem Sancti minùs perſpicuis; niſi arbitrum nanciſcamur, cujus interpretatione & judicio pars utraque ſtare vel cadere non refugiat.

Quis autem inter Scholaſticos magis idoneus Auguſtinianæ ſententiæ interpres deſignabitur Doctore Angelico, ad quem ab adverſariis identidem provocamur? Neque nos ejus detrectamus judicium: ita Angelicus 2.2.q.23.art.7. ad 1. ,, Dicendum, quòd ,, actus alicujus charitate carentis poteſt ,, eſſe duplex: unus quidem ſecundùm hoc ,, quod charitate caret, utpote cùm facit ,, aliquid in ordine ad id, per quod charitate caret; & talis actus ſemper eſt malus; ,, Sicut Auguſtinus dicit in 4. contra Julianum, quod actus infidelis, in quantum eſt ,, infidelis, ſemper eſt peccatum; etiamſi ,, nudum operiat, vel quidquid aliud hujuſmodi faciat ordinans ad finem ſuæ infidelitatis. Alius autem poteſt eſſe actus ,, charitate carentis, non ſecundùm quod ,, charitate caret; ſed ſecundùm quod habet aliquod aliud donum Dei, vel fidem, ,, vel ſpem, vel etiam naturale bonum, ,, quod non totum per peccatum tollitur, ,, ut ſupra dictum eſt quæſtione 10. art.4. ,, ut & 1. 2. quæſt.85. art.2. & ſecundùm ,, hoc ſinè charitate (& fide) poteſt quidem eſſe àliquis actus bonus ex ſuo genere; non tamen perfectè bonus; quia ,, deeſt debita ordinatio ad finem ultimum ,,. Hujus itaque ſolùm perfectionis defectu, non eſt oculus nequam, neque totum corpus, tota anima repletur nigredine peccatorum; ſed per relationem fini iſti contrariam; per relationem videlicet ad vanam gloriam, vel honorem falſorum Numinum, vel ſimilem.

5 Rurſus Angelicus in Epiſt. ad Rom. cap.14. lect.3. explicans illud Apoſtoli: ,, Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. ,, (ait) ex quo videtur, quòd ſicut dicitur in ,, gloſſa, omnis vita infidelium peccatum ,, ſit, ſicut omnis vita fidelium eſt meritoria, in quantum ad Dei gloriam ordinatur, ſecundùm illud 1. Cor.10. ſive manducatis, ſive bibitis, ſive aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Sed ,, dicendum eſt, quòd aliter ſe habet fidelis ,, ad bonum, & infidelis ad malum; nam in ,, homine, qui habet fidem formatam, nihil ,, eſt damnationis, ut ſupra 8. dictum eſt; ,, ſed in homine infideli cum infidelitate ,, eſt bonum naturæ; & ideo cùm aliquis ,, infidelis ex dictamine rationis aliquod ,, bonum facit, non referendo ad malum ,, finem, non peccat; non tamen opus ejus ,, eſt meritorium... Cùm verò homo infidelis aliquid agit ex eo quòd infidelis ,, eſt, manifeſtum eſt, quòd peccat, unde ,, in gloſſa cùm dicitur: opus omne, quod ,, non eſt ex fide, peccatum eſt, ſic eſt intelligendum, omne quod eſt contra fidem, ,, vel contra conſcientiam, peccatum eſt; ,, etſi ex genere ſuo bonum eſſe videatur: ,, puta ſi paganus ad honorem ſuorum ,, Deorum virginitatem ſervet, vel eleemoſynam det, hoc ipſo peccat ,, Uſus ſcilicèt ſacris literis familiaris pridem ab interpretibus obſervatus eſt, ut enuntiatio expreſſa negativè, contrariè intelligatur. Sic *quod non eſt ex fide*, idem eſt quaſi dicatur *quod eſt contra fidem*. Lib.1.Regum c.27. *Virum & mulierem non vivificabat David:* intellige, virum, & mulierem occidebat. Jeremiæ cap.7. *ut intenderent filios ſuos, & filias ſuas igni, quod non præcepi*, id eſt, quod prohibui. 2. Paralip. cap.13. *Nolite pugnare contra Dominum; quia non vobis expedit*; id eſt, nocebit plurimum.

Sic & in Auguſtini ſententia cùm dicitur *Non quia per ſe ipſum factum, quod eſt operire nudum, peccatum eſt; ſed de tali operari, non in domino gloriari ſolus impius negat eſſe peccatum*, ſenſus eſt, contra dominum gloriari, ſeu gloriari contra præceptum Domini.

6 Hinc Eminentiſſimus Aguirre in Theologia S. Anſelmi diſp.130. ſect.2. re-

ſcrens alicujus novatoris Belgæ ſententiam, qua Auguſtini textum corruptè pro ſe adduxerat, oegationem ſic perperam transſponendo *in Domino non gloriari*, ita monet:
,, Si dixiſſet *gloriari non in Domino*, verum
,, diceret, conſentiretque Auguſtino ali-
,, cubi ita loquenti. Dicens verò *in Domi-*
,, *no non gloriari*, præfert alium ſenſum ne-
,, gationis, non infinitantis; ſed oegantis
,, ut Summuliſtæ loquuntur, nimiruin de-
,, notat executionem, ſive obſervantiam
,, præcepti eſſe vitioſam, niſi poſitivè, &
,, expreſsè referatut in Dei gloriam; cùm
,, verò omnes Scholaſtici poſt D. Thomam
,, & Bonaventuram id negent; imò & Pius
,, V. ac Gregorius XIII. eandem in hac par-
,, te Scholaſticorum doctrinam tradidiſſe
,, videantur, ut poſtea conſtabit, ii omnes
,, impii habendi erunt: parum eſt, ſi impii
,, dicantur, hæretici quoque cenſendi
,, erunt juxta Theſin (alterius illic nova-
,, toris) Sect. 3. poſt multa contra novita-
,, tem ait ,, Vide præterea Sotum in præ-
,, fatione ad libros de natura & gratia,
,, quæ ſanè lectu digniſſima eſt in rem hanc;
,, ac præterea lib. 1. cap. 22. ubi opinionem
,, (nobis) contrariam, Lutheranis tribuit;
,, noſtram verò ſententiam appellat *catho-*
,, *licis omnibus receptiſſimam* ,,.

Michael Bajus lib. 2. de virtutibus impiorum cap. 4. ſatis videns ſuam Auguſtinianæ ſententiæ explicationem eſſe contrariam S. Thomæ, *In primis* (inquit) *mirandum occurrit, quòd D. Thomas hanc proximi finis ad univerſale bonum referibilitatem ad rationem virtutis ſufficere exiſtimet*. Contra quod dirigit Bajus caput 5. hoc titulo: *Virtutes impiorum, quæ in Deum non referuntur, non ideo ab Auguſtino negantur eſſe veræ, quia non ſalvant; ſed quia vitia ſunt, & damnant*, ac denique concludit: *quidquid non fit ex fide per dilectionem operante, ipſo non recto fine peccatum eſt*.

Bajum in hoc ſecutus eſt Janſenius lib. 3. de natura lapſa cap. 17. Præceſſere Lutherus reſolutione 2. contra concluſiones Eckianas: & in epiſtolam ad Galatas cap. 4. Melanchton in epiſt. ad Rom. cap. 14. Kemnitius in Examine Tridentini cap. 1. & 7. Petrus dictus martyr. in epiſtolam ad Rom. cap. 2. Calvinus lib. 3. Inſtit. eap. 14. Qui omnes adverſariorum noſtrorum heroes, & duces errantium, memoratis Auguſtini, & Apoſtoli textibus perperàm intellectis ad veritatis catholicæ ſubverſionem abutuntur.

7 Auguſtinum adverſariis oppoſitum exhibui ſæpius, & evici locis Sanctiſſimi Doctotis apettiſſimis, nullâ ſophiſmatum arte eludendis; ubi *voluntates bonas* infidelibus in infidelitate manentibus à *Deo inſpiratas*, oſtendi, quas Deus io cordibus eorum *interna, & occulta; mirabili, ac ineffabili poteſtate operatur*, ut loquitur lib. 1. de gratia Chriſti cap. 24.

Lib. de Spiritu & lit. cap. 27. prædicat in illis *quædam facta, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus; verùm etiam meritò, rectèque laudamus*: Quæ etiam *ſi diſcutiatur quo fine fiant*, quamvis pauca, tamen aliqua *inveniuntur quæ juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur*.

Lib. 4. contra Julianum cap. 3. concedit Auguſtinus infidelibus *Virtutes*; ſed *Divino muneri tribuendas: bona opera*; ſed ſimul *dona Dei*.

Epiſt. 130. agnoſcit in infidelibus *juſtitiam, & actus ſtrenuos*, quibus temporale *à Deo promereantur* præmium, quæ omnia apud illos, quibus aliqua Auguſtini revereotia, neque tantus ardor novitatis eſt, ut velint eam cum tanti Præſulis infamia, contra graviſſimas Eccleſiæ definitiones defendere, abunde ſufficiunt, ut damnatum articulum velut doctrinæ ſanæ, atque ipſius Auguſtini placitis contrarium averſentur.

Si verò omnia opera abſque charitatis, & fidei actu exercita rejicere inter peccata obſtinatiùs quis perrexerit, neceſſe eſt, illum vel ſyſtematis Auguſtiniani ignorantiſſimum eſſe, vel Auguſtini hoſtem, qui Sanctiſſimo Doctori tribuere non vereatur impietatem adeò execrabilem qua ſtatuatur *Deus internâ, & occultâ; mirabili, ac ineffabili poteſtate operari in cordibus hominũ*, tamquam *ſua dona*, & cœleſtia *munera* approbare, ac remunerari præmio ea, quæ juxta eundem Hipponenſem Antiſtitem *ſolus impius neget eſſe peccatum*. Hic iterum Lector animadverte adverſariorum impudentiam, ac temeritatem, qua Propoſitionis duritiem adeò non emollire ſtudeant, ut eam objectionibus ſuis in ſenſu authoris, eique patrocinantium efficiant deteriorem. Per illud enim *Sinè Chriſto*, ut in ſenſu obvio ſignificat ſinè Chriſti gratiâ, tantum rea videbatur Propoſitio cenſuræ à Pontificibus inflictæ huic dogmati Bajano: *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*: Et alterius priùs latæ & repetitæ à Sorbona anno 1560. qua Queſnelli in Bajo propoſitio declaratur *Hæretica*.

8 Verùm quaodo tot modò à Queſnello, ſeu præcipuis ejus defenſoribus congeruotut ſeotentiæ ad probandum, quòd omnia

nia ante fidem opera, vel etiam ſinè charitate ſint peccata, in plura impingitur anathemata, quibus articuli plures Bajani à memoratis Pontificibus, & alii inter 31. ab Alexandro condemnatos feriuntur. Nempe adverſariis idem eſt ſinè gratiæ auxilio, & ſinè fide: rurſus ſinè fide, & ſinè charitate: iſtud ubique nobis inculcatum volunt, & ſtabiliri Propoſitionem 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. 26. *Nullæ dantur gratiæ niſi per fidem*. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*; etiam fidem, quæ proinde tunc eſſe ex gratia non poteſt. Propoſitio 49. *Ut nullum peccatum eſt ſinè amore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei*. Propoſ. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*. Atque ita ubi non eſt charitas, non eſt fides: ubi non eſt fides, nulla eſt gratia; ubi etiam fides non eſt, non niſi peccatum eſſe poteſt.

Igitur Propoſitio hæc 48. *Quid aliud eſſe poſſumus niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate*, in ſenſu authoris & ejus ſodalium, ad perpetuam peccandi neceſſitatem non plus requirit, quàm fidei vel gratiæ Chriſti, vel charitatis abſentiam; quidcumque enim è tribus defuerit, cætera duo pariter juxta Queſnellum deficere, & abeſſe neceſſe eſt.

9 Ad objectos ex Proſpero textus non reſpondebo quod nobis adverſantium magiſter Janſenius lib. 3. de gratia Chriſti. cap. 21. *Proſpero doctior, & antiquior eſt Auguſtinus*. Nos Proſpero plus reverentiæ deferamus. Citatur ex illo ſententia 106. *Omnis infidelium vita peccatum eſt, nihilque bonum ſinè ſummo bono; ubi enim deeſt agnitio æternæ, & incommutabilis veritatis, falſa virtus eſt, etiam in optimis moribus*.

Sententiæ illæ collectæ ſunt à Proſpero ex operibus S. Auguſtini, ut proinde in illis præter colligendi ſtudium nullam partem habuerit Proſper. Auguſtini autem mentem communi Theologorum ſenſui, & Pontificum definitionibus conſentaneam jam dedi. Et de illa ſententia dici poteſt quod Bellarminus ad plures ſimiles Auguſtini reſpondet libro 5. de gratia, & lib. arb. cap. 11. „ Damnat rectiſſimè Auguſtinus illa opera infidelium, quæ ad malum ab eis referebantur: & quoniam talia erant ferè omnia, quæ ab illis fiebant, ut ipſe idem dicit in libro de Spiritu, & lit. cap. 27. ideo ſimpliciter omnia opera infidelium peccata fuiſſe docet, tribuens omnibus quod maximæ parti conveniebat: & meritò reprehendit Julianum, qui poſſe infideles viribus naturæ præcepta omnia moralia ſervare, & ſinè peccato vivere, temere aſſerebat „. Modum illum loquendi, quo vox *omnes* & *omnia* accommodè, non neceſſariò ſemper ſtrictè univerſaliter accipitur, aliàs notavi, non in vulgari ſolùm ſermone, ſed in Scripturis quoque uſitatum eſſe, ut cùm in Geneſi dicitur: *Omnis caro corruperat viam ſuam*. Joannis 12. *Mundus totus poſt eum abiit*. Pſalm. 34. *Benedicam Dominum in omni tempore*. Lucæ 18. *Oportet ſemper orare, & numquam deficere*. Idem reſpondeo ad ſimilem ex Proſperi verſibus ſententiam. Libertas etiam poetica plus indulget figuris, & expreſſionibus exaggeratis, ſeu hyperbolicis.

Dilucida verò eſt Proſperi pro nobis ſententia libro contra Collatorem cap. 26. „ Naturæ humanæ, cujus creator eſt Deus, „ etiam poſt prævaricationem manet ſubſtantia, manet forma, manet vita, & ſenſus, & ratio, cæteraque corporis atque animi bona, quæ etiam malis, vitioſiſque non deſunt. Sed non in illis veri boni perceptio eſt, quæ mortalem vitam honeſtare poſſunt, æternam conferre non poſſunt „. Quod Bellarminus lib. 5. de gratia, & lib. arb. cap. 9. referens ait: *nota illud* HONESTARE; *non enim peccata; ſed ſola virtutes vitam noſtram honeſtare poſſunt*.

10 Non eſt prætermittendum quod idem Cardinalis citato ſuperius cap. 11. ex Auguſtino ſibi objicit, & ſolvit; unde facilior fiat etiam cæterorum Patrum intelligentia: „ Sextum (inquit) argumentum ex lib. 3. contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. 8. liberum arbitrium captivatum non niſi ad peccandum valet; ad juſtitiam verò niſi divinitus liberatum, adjutumque non valet: Reſpondeo: rectè dicitur liberum arbitrium nonniſi ad peccandum valere, tum quia magnas vires ad peccandum habet, tum quia ut plurimum re ipſa peccat, niſi divinitus adjuvetur. Nam pauca quædam bona moralia, quæ poteſt facere, pro nihil reputantur; cùm & nihil proſint ad vitam æternam, & obruantur multitudine peccatorum. Similes ſententiæ frequentiſſimè occurrunt in Scripturis Divinis, ubi dicitur ab omnibus fieri, quod à plurimis fit „. Cujus exempla illic Eminentiſſimus adducit.

Deinde ad 8. argumentum: *Omne, quod non eſt ex fide peccatum eſt*, reſpondet Cardinalis conformia iis, quæ ad argumenta ſuperiora dicta ſunt, videlicet: „ Vocari pec.

„ peccata omnia opera infidelium; quia ferè omnia fiunt ob malum finem, ut in cultum falſorum Deorum, vel ad inanem gloriam: & hoc modo loquitur ipſe S. Auguſtinus lib. 4. in Julianum cap. 3. *Quidquid boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri vera Sapientia præcipit, etſi officio videatur bonum, ipſo non recto fine peccatum eſt.*

Dein aliquibus interpoſitis „ Nonum argumentum ſumitur ex iis Auguſtini teſtimoniis, quæ docent, virtutes morales eſſe etiam dona Dei, ſive in fidelibus, ſive in infidelibus inveniantur. Id enim docet Auguſtinus de Virtute continentiæ in Epiſtola 89. quæſt. 2., & in Epiſt. 105., & 130. in quo loco poſtremo continentiam infidelis hominis dixit eſſe donum Dei. Idem docet de patientia à cap. 15. uſque ad finem. Denique lib. 4. in Julianum cap. 3. idem affirmat de omnibus virtutibus infidelium „.

11 Hactenus eſt objectio, ad quam Cardinalis „ Reſpondeo (inquit) virtutes morales dicuntur meritò dona Dei, quia non acquiruntur, niſi per actus frequentes; non poſſunt autem frequentari ejuſmodi actus, niſi reſiſtendo paſſionibus, eaſque frænando, & coercendo, quod ſupradiximus ſinè adjutorio, & protectione Dei fieri non poſſe. Sed non ſequitur, ſi virtutes ſint dona Dei, non poſſe hominem ſuis viribus aliquod bonum opus facere, quando nullâ tentatione pulſatur, quod ſit bonum moraliter, hoc eſt non ſit peccatum propriè dictum. Atque ex his, quæ dicta ſunt, explicari poſſunt teſtimonia omnium aliorum Patrum; ſi quæ inveniantur in ſpeciem contraria Doctrinæ jam traditæ. Vel enim intelligi debent de bonis operibus, quæ ad ſalutem pertinent... Vel debent exponi de opere, quod re ipſa ad malum finem refertur... Vel denique accipi debent de operibus non ratione difficultatis, quæ ſit in ipſo actu; ſed ratione tentationum, quæ vel adſunt, vel adeſſent, niſi Dei protectio, & ſingularis providentia vigilaret. Hoc enim modo dictum eſſe intelligimus à Zoſimo, ut refert Cœleſtinus in Epiſtola ad Gallos in omni actu, & motu adjutorem, & protectorem invocandum eſſe Deum: & à Concilio Arauſicano can. 9. *Divini muneris eſt, cùm pedes noſtros ab injuſtitia detinemus*; Et Can. 22. nihil nos habere à nobis niſi mendacium, & peccatum; Quamvis hoc poſſit etiam intelligi de auxilio generali, quod à Pelagio pariter negabatur; ut ſenſus ſit, à nobis habemus mendacium & peccatum: veritatem & bona opera non habemus, niſi concurrente Deo per auxilium generale, vel ſpeciale, prout operum ipſorum qualitas, & varietas poſtulat.

Hactenus Bellarminus. Si autem juxta eruditiſſimum Cardinalem poſſumus opera innoxia exercere abſque ſupernaturalis gratiæ auxilio, evidens eſt, nos etiam illa poſſe ſinè amore Dei, præſertim qualis à Queſnello intelligitur ordinis ſupernaturalis.

12 Quod adverſarii volunt, ut agnoſcamus cum S. Proſpero, nihil juvat damnatum articulum. Sic nempe Sanctus Epiſtola ad Rufinum cap. 7. *Agnoſcat ſe humana debilitas, & in primo homine univerſarum generationum damnata ſucceſſio: &, cùm mortui vivificantur, cùm cæci illuminantur; cùm impii juſtificantur, confiteantur vitam, & lumen, & juſtitiam ſuam Jeſum Chriſtum.* Quæ cùm pateat eſſe intelligenda de vera & Chriſtiana juſtitia ad beatitudinem conducente, nihil indè emungere poſſumus ad accuſandum de peccato opus quodlibet ſolis patratum naturæ viribus, cum divino naturalis ordinis auxilio.

Nihil amplius de neceſſitate gratiæ, & fidei, quàm quod ſæpe ſolutum eſt, continent allegata ex Bernardo, & Hieronymo, quos etiam mox exhibebimus Propoſitioni intellectæ juxta ſenſum à Queſnello, & ejus defenſoribus intentum prorſus contrarios.

13 Supereſt tertius objectionum ordo de charitate. Notavimus cap. 2. nihil pro damnato articulo facere illud Apoſtoli ad Epheſ. cap. 1. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate.* Quod enim per charitatem ſancti ſimus, non oſtendit omnia, & ſingula opera ſinè charitate eſſe peccata.

Videamus, an illud probet ſententia Auguſtini lib. 1. operis imperfecti cap. 107. *Ab hac neceſſitate ſervitutis ille liberat, qui non ſolùm dat præcepta per legem; verùm etiam donat per Spiritum charitatem, cujus delectatione vincatur delectatio peccati; alioquin perſeverat invicta.* Quod delectatio peccati maneat invicta ſinè charitate, indicat quidem charitatis neceſſitatem ad referendam de cupiditate victoriam; ſed hinc nondum apparet peccatum in omnibus actibus, quoties charitas abfuerit; non enim ſemper, & in omnibus actibus difficili ſtimulo premimur concupiſcentiæ. Deinde intelligendum eſt de peccato habituali, quod ſinè charitate non tollitur; ſed manet invi-

ctum;

ctum. Aliàs procul dubio peccatum actuale in multis occaſionibus impediri poſſe timore ſupplicii à Deo inferendi, & per ſe evidens eſt, & Patrum traditione teſtatiſſimum dabimus, ubi expeditis de charitate quæſtionibus, de timore occurret diſputatio.

Deinde charitatis nomine non ſolùm ab Auguſtino intelligi tertiam virtutem theologicam, ſed ſubinde amorem boni, amorem juſtitiæ, & quemcumque virtutis nulla vitiatum circumſtantiâ, exemplis clariſſimis ſuperiùs demonſtratum eſt.

14 Libro de Spiritu, & lit. cap. 14. *Non fructus eſt bonus, qui de charitatis radice non ſurgit*. Iterum charitatem intellige latè dictam pro amore quolibet boni, & honeſti; non enim externa actio eſt digna nomine virtutis, ſi ex vana gloria aut intentione alia quacumque proficiſcatur perversâ: quamquam & fructus bonus bonitate æternæ ſalutis meritoriâ negari poteſt, qui non de radice charitatis theologicæ proceſſerit. Sic quoque intelligi poteſt illud lib. de gratia, & lib. arb. cap. 18. *Quidquid ſe putaverit homo bene facere, ſi fiat ſinè charitate, nullo modo fit bene*. Sicut Apoſtolus dicit, nihil ſibi prodeſſe fidem, miſericordiam, & quamlibet virtutem aliam ſinè charitate, eo ſenſu, quod nullo modo bene fiant, ut ad juſtitiam oportet & ſalutem. Nam aliàs opera aliqua bene fieri ſinè charitate ſtrictè dicta, ſeu theologica, fieri, inquam, bene, ſeu innoxiè; imò honeſtè, bonitate laudabili, quæ non apud homines ſolùm, ſed etiam apud Deum approbationem, laudem & præmium aliquod temporale mereatur, exemplis ſuperiùs luculentis contra Propoſitionem 44. & plures ſequentes teſtimoniis ex ipſo Hipponenſi Antiſtite ſæpius oſtendi, & demonſtratio reſumetur in fine forſitan ſequentis tomi, ubi neceſſitas occurret reſpondendi ad Eminentiſſimi Pariſienſis Antiſtitis *appellationem*.

15 Interim hìc paululum attentionem tuam, Catholice Lector, poſtulo. Ultimo loco *Collator* objicit illud ex Auguſtini libro de Peccatorum meritis, & remiſſione: *Quis dubitet, voluntatem nullo modo juſtitiam diligentem, non modò eſſe malam; ſed etiam peſſimam voluntatem?* Viciſſim *Collatorem* interrogo, num juſtitiam illic accipiat pro increata, quæ Deus ipſe eſt; an pro creata, & juſtitia qualibet morali, ſeu honeſtate? Poſterior, ut patet, minimè juvaret damnatum articulum, in qua de charitate propriè dictâ, ſeu virtute theologica ſermo eſt. Prior autem acceptio de juſtitia increata, ſeu Deo ipſo majorem detegit *Collatoris*, atque ita Queſnelli, & omnium ipſi adhærentium nequitiam, quam præ ſe ferat obvia damnati articuli ſignificatio. Nam, etſi reverà *peſſima* ſit voluntas, quæ nullo modo juſtitiam increatam diligit, id eſt, nunquam diligit, vel etiam quoties primum, & graviſſimum præceptum urget; à veritate tamen catholica alienum eſt, *peſſimam eſſe voluntatem*, quoties ab actu aliquo charitas abfuerit, ſive omni tempore, quo voluntas charitatis actibus non occupetur.

Hic autem neceſſarius *Collatoris* ſenſus eſt, niſi diſputator haberi velit ineptiſſimus, qui damnatum articulum ſuſcipiat vindicandum argumento ad quæſtionem nullatenus pertinente; Ipſe enim in *obſervatione* ſtatim nos monet: juxta Propoſitionem „ Veriſſi-
„ mum eſt, quòd non aliud ſimus quàm te-
„ nebræ, quàm aberratio, & peccatum, ſi-
„ nè charitate; ſi charitatem cum Auguſtino
„ latè ſumas pro quolibet motu animi ad
„ fruendum Deo propter ipſum; nam nec
„ fides, ſi modò vera ſit, & diſtincta à fide
„ Dæmonum, tali motu caret; quippe pio
„ affectu in Divinam fertur veritatem, qui
„ fidem habet Chriſtianam, etiam infor-
„ mem: atqui ſinè fide, ſaltèm inchoata, nil
„ eſſe poſſumus niſi tenebræ, aberratio, &
„ peccatum; ut ad hanc ipſam Propoſitio-
„ nem vidimus ſat fusè ex Patribus. „ Patet, hìc de actu fidei, & charitatis Propoſitionem intelligi, ita quidem, ut voluntas ſit peſſima, quandocunque abeſt charitatis actus; ut etiam fides ſinè illo ſit diabolica; ſic quælibet actio, à Dei amore ſeparata, peccatum eſt lethiferum; veniale enim *voluntatem* reddere *peſſimam* non poteſt. Unde iterum renaſcitur damnata Propoſitio inter Bajanas 20. *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale; ſed omne peccatum meretur pœnam æternam*.

Si autem *veriſſimum* ſit, quod *obſervatio* ſtatuit, *nos aliud non eſſe, quàm tenebras, aberrationem, & peccatum, ſinè charitate, quæ eſt motus animi ad fruendum Deo propter ipſum*; ſi & is Propoſitionis ſenſus ſit, evidens ſit, tria illa *ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate*, non modò conjunctim; ſed etiam diviſim ab adverſariis intelligi: atque ita ad peccatum ſufficere unius è tribus abſentiam, ut patet in charitate, quæ ſola ſi defuerit, ſatis eſt juxta *obſervationem Collatoris*, ut nihil ſimus niſi tenebræ, aberratio, & peccatum. Neque id mirum; quia tanta eſt inter illa tria apud novos Theologos connexio, ut nullum eorum ſinè utroque altero ſubſiſtat; quod enim charitas ſinè fide, & gratiâ eſſe nequeat, uti neque ſinè

gratia

gratia fides, etiam nos aſſerimus; quòd autem, neque gratia ſinè fide, neque fides eſſe valeat ſinè chatitate, dogma eſt novæ Eccleſiæ proptium, art. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. art.26. *Nullæ dantur gratiæ, niſi per fidem*.

16 Quod autem fides nequeat eſſe ſinè charitate, non *Collatoris* tantummodo ſtatuir *obſervatio*; ſed etiam Propoſitio Queſnelli mulriplex. Nam per 44. *Omnis volitio, & actio*, atque ita fides, vel ex amore Dei, ſeu charitare naſcitur; vel ex amote mundi noxio, qui cupiditas eſt, & cujus effectus nequit eſſe alius quàm peccatum. Per Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Si actiones omnes, igitur & fidem: atque ita fides, quæ primæ virturis theologicæ actus ſupernaturalis eſt, exiſtere neqnit ſinè charitate, &, ut plures alios articnlos omittam, juxta 58. *nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*. Quomodo igitur ſinè charitate fides conſiſteret? Unde facillimè Lector perſpicit, cur *Collatoris obſervatio* damnatum articulum ſic explicet, ſic defendat, ut ſit *veriſſimum, quòd non aliud ſimus, quàm tenebræ, quàm aberratio, & peccatum ſinè charitate; ſi charitatem ſumas pro motu animi ad fruendum Deo propter ſe*.

Quis autem è Sanctis Patribus Propoſitioni ſic intellectæ conciliari umquam poterit? Non Bernardus, & Hieronymus à Collatore ſuperiùs in patrocinium vocati; Bernardi enim notiſſima, & à me ſæpiùs producta ſententia eſt ex tractatu de præcepto, & diſpenſatione: *Bonus obedientiæ gradus eſt, ſi propter metum gehennæ quiſquam obedierit; melior tamen, cùm ex amore obeditur*. Atqui ptior obedientiæ gradus, cùm bonus ſit, non eſt abertatio, & peccatum; quamvis abſque amore, ſeu charitate. Similia habet Mellifluus Dominicâ primâ poſt octavam Epiphaniæ ſerm. 1., & rurſus ſetm. 2., dein ſermone 16. in Cantica, ſerm. de diverſis affectionibus animæ &c.

S. Hieronymus in cap. 1. Malachiæ: *Vult itaque Deus primò, ut filii ejus ſimus, & bonum voluntate* (ſeu amore) *faciamus: ſi hoc conſequi nolumus, ut ſaltèm ſervos ſuos habeat, & à malis per ſuppliciorum formidinem recedamus*. Si abſque amoris actu poſſumus *à malis per ſuppliciorum formidinem recedere*, igitur abſque charitate actuali, de qua juxta adverſarios in damnato articulo agitur, poſſumus eſſe aliud, quàm tenebræ, aberratio, & peccatum: neque neceſſe eſt, formidinem illam, per quam à malis recedimus, eſſe vitium. Idem Sanctus in Pſalmum 111. *Qui gehennam timet, & propterea non fornicatur, non habet tantam mercedem, quantam ille, qui propter dilectionem Dei facit*. Si prior aliquam, ut ſupponit Hieronymus, mercedem habeat, ejuſmodi fuga fornicationis ob timotem gehennæ abſque dilectione Dei, non eſt aberratio, & peccatum.

17 Idem in cap. 5. epiſtolæ ad Galatas ,, Quomodo juxta Jacobum fides abſque ,, operibus mortua eſt, ſic abſque fide, ,, quamvis bona opera ſint, mortua compu- ,, tantur. ,, Dum abſque fide reperiuntur opera bona; etſi mortua ſint, peccata eſſe nequeunt, ſicut fides, etiam mortua, non eſt mala, neque laborant peccati vitio; ſed perfectionis defectu.

In caput 1. ejuſdem Epiſtolæ: ,, Multi ,, abſque fide & Euangelio Chriſti vel ſa- ,, pienter faciunt aliqua, vel ſanctè, ot pa- ,, rentibus obſequanrur, ut inopi manum ,, porrigant; non opprimant vicinos, non ,, aliena diripiant. ,, Quæ verba conſiderans Bellatminus lib. 5. de gratia & libero arbitrio cap. 9. ſic monet: ,, Hoc loco San- ,, ctus Hieronymus, non ſolùm concedit, ,, ſinè fide aliqua opera ſancta fieri, ſed ,, etiam ſanctè. Nullo autem modo ſanctè ,, fieri dici poteſt, quod cum peccato fit.

Et ad priorem Hieronymi ſententiam advertit Idem Cardinalis: *Fides ſinè operibus non eſt falſa; ſed vera, tametſi mortua dicatur, quia non operatur ſalutem æternam: igitur & opera bona ſinè fide non ſunt mala; ſed verè bona; mortua tamen, quia nihil proſunt ad veram vitam, quæ eſt in cœlis*. Si autem ſinè fide exiſtant bona opera, evidens eſt, etiam bona eſſe ſinè charitate, utpote quæ fidem neceſſariò præſupponit. Denique Hieronymus in cap. 29. Ezechielis, *Ex eo*, inquit, *quòd Nabuchodonoſor mercedem accipit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri*.

In eundem Ezechielis locum, citans Bellarminus eundem S. Hieronymi commentarium capite 9. ſuperiùs memorato ait: ,, Exercitus iſte ſinè dubio infidelis erat; ,, & tamen quia fideliter Regi ſuo ſervivit ,, in bello juſto contra Tyrum, quam ur- ,, bem ob ſua peccata Deus everti volebat, ,, ideo mercedem illi reddidit, donans ei ,, mirabili providentiâ ſpolia Ægypti, quæ ,, propter ſcelera quoque ſua ſpoliari me- ,, ruerat. Itaque S. Hieronymus &c.

Omitto Gregorium Magnum hom. 27. in Euangelia, Gregorium Nazianzenum oratione 40. in S. Baptiſma cap. 13. & oratione 3.

Google

ne 3. contra Julianum. Prætereo quoque Sanctum Joannem Damaſcenum lib. 3. de fide cap. 14. S. Fulgentium lib. de incarnatione, & gratia Chriſti cap. 26. Authorem Hypognoſtici lib. 3. non procul ab initio; authorem operis imperfecti in Matth. homil. 26. Superiùs dedimus S. Thomam, Bonaventuram, Saleſium: quos authores graviſſimos, & tutiſſimos, præſertim poſt tot anathemata à multis pridem Pontificibus in adverſarios vibrata, quis probus Catholicus non ſequatur?

Quadrageſimanona Propoſitio damnata.

Ut nullum peccatum eſt ſinè amore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei. *Obſervat. Moral. Marci 7. verſ. 23.*

CAPUT UNICUM.

Propoſitio damnata convellitur.

1 Aliquantò mitior, ſeu minùs dura apparet præſens enuntiatio, quàm ſuperiores, quòd iſtæ omnia opera charitate vacuâ damnarent velut vitia; præſens ſolùm neget pollere bonitate, quod quidem in ſenſu ab authore, & ejus ſociis intento idem eſt cum priore; quia carère bonitate, & laborare peccati vitio connexa ſunt vinculo inſolubili penès adverſarios, quibus nullum opus eſt indifferens, nullum medium charitatem inter & damnabilem cupiditatem. Modò enuntiationem propiùs inſpiciamus. Prior ejus pars nihil præ ſe ferre videtur, à quo communis mortalium ſenſus, & ratio abhorreat; familiaris ſcilicet uſus apud aſceticos obtinuit, ut amor proprius, amor ſui in partem deteriorem, & pro cupiditate noxia accipiatur, juxta illud Apoſtoli 2. Tim. 3. *Erunt enim homines ſe ipſos amantes, avari, elati, ſuperbi*; & Sanctus Thomas 1. 2. quæſt. 77. art. 4. quærens *Utrum amor ſui ſit principium omnis peccati*: argumento *ſed contra* concludit: *ergo amor ſui eſt cauſa omnis peccati*. In reſolutione ſe diſtinctiùs explicans ait, *Inordinatus amor ſui eſt cauſa omnis peccati*: & in reſponſione ad 1. *Amor ſui ordinatus eſt debitus, & naturalis*.

Quapropter, præteritâ priore damnati dogmatis parte, ſecunda anathemati ſubduci non poteſt, ſive eam ſecundùm ſe in ſenſu obvio acceperis, ſive cum aliarum Propoſitionum circumſtantiâ, quæ ſenſum ejus magìs efficit abominabilem; quid enim magis abſonum, quàm omnia opera miſericordiæ, temperantiæ, juſtitiæ, & cæterarum virtutum moralium, imò fidem ipſam Divinam, ſi eliciantur propter fines virtutibus illis proprios, & à charitate diſtinctos, omni ſpoliare penitùs bonitate? Eadem videtur ſpei Divinæ inferri calumnia, ſi Propoſitio, ut ſonat, & exploratiſſimus Queſnelli, omniumque ei adhærentium ſenſus eſt, de charitate, ſive amore benevolentiæ intelligitur.

2 Credidit hactenus Eccleſia, bonam eſſe, ac laudabilem agendi ſpe mercedis rationem, a Pſalte Regio edocta pſalm. 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem*. Neque Apoſtolus arbitratus eſt, ſe omnis expers bonitatis motivum fidelibus proponere, quando Coloſſ. cap. 3. v. 24. monet: *Quodcunque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus, ſcientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis*. 1. Cor. 9. v. 25. *Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam*. Ad Hebræos 11. v. 25. *Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti; aſpiciebat enim in remuneratorem*.

Eodem incentivo accendebat Petrus fidelium animos epiſt. 1. cap. 5. v. 4. *Cùm apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam*. Ipſe Deus iiſdem nos illecebris allicit ad conſtantiam in bono Apocal. 2. v. 10. *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam gloriæ*. Cap. 12. v. 2. *Benefac juſto, & invenies retributionem magnam, & ſi non ab ipſo, certè à Domino*. In quibus Scripturarum oraculis non excluditur quidem charitas; ſed ab ea præſcinditur, quod ſatis eſt, ut tradita actionum ratio, ſeu motivum ſecundùm ſe, & præſcindendo ab omni alio, bonum, & laudabile cenſeatur.

Præterea Apoſtolus 1. Cor. 13. tres virtutes theologicas commendat dicens: *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc; major autem horum eſt charitas*. Hanc veluti virtutem non cæteris majorem; ſed unicam prædicari Queſnellus vellet.

Non magìs illi placere poteſt moralium virtutum laus eximia ſinè charitatis men-

tione Sapient. cap. 8. v. 7. *Si juſtitiam quis diligit, labores ejus magnas habent virtutes: ſobrietatem enim, & prudentiam docet & juſtitiam, & virtutem* (ſeu fortitudinem,) *quibus nihil utilius eſt in vitâ hominis*.

3 Non ſolùm vitæ humanæ utiles, ſed etiam Deo gratas eſſe morales virtutes, præſcindendo à Dei amore, docet Apoſtolus 1. Tim. 5. *Si qua vidua filios, aut nepotes habet, diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus; hoc enim acceptum eſt coram Deo*. Omitto Scripturas alias clariſſimas, & damnato articulo implacabiles, quales ſunt Eſtheris cap. 15. ubi Deus *convertit ſpiritum* Regis Ethnici *in manſuetudinem*. Num manſuetudo illa à Deo inſpirata, non fuit bona in tali Principe deſtituto veri Numinis dilectione ſupernaturali, quæ otiginem duceret ex fide? Non exiſtimo, Queſnellum tam liberalem in Ethnicos fore, ut in damnati erroris gratiam donaturus Aſſuerum ſit amore Dei ſalutifero.

An bonum non fuit in Ninivitis initium converſionis cœptum à formidine, & tam ſolemnis in ſacco, cinere, inediâ, lacrymis pœnitentiâ, quàm timor interitûs expreſſerat, antequam ſuccederet charitas? Quæ non portenta ertoris invehit novitatis ſtudium! Quam verò deteſtabilis eſt pertinacia, pro talium contra Apoſtolicam Sedem defenſione otbem clamoribus, & proteſtationibus commovere!

Habueruntne etiam Romani Ethnici amorem Dei in ſuis actibus ſtrenuis, & virtutibus moralibus laudatis ab Auguſtino epiſtola 5. ad Marcellinum, lib. 5. de civitate cap. 12., &, ipſo teſte, à Deo Præmium conſecutis? Aut boni actus non fuerint, quos Auguſtinus encomio, mercede Deus dignos cenſuit, teſte etiam Auguſtino?

Audiatur S. Saleſius eundem pariter teſtem advocans lib. 11. de amore Dei cap. 20.,
„ Cùm (inquit) ratio naturalis ſit arbor
„ bona, quam Deus in nobis plantavit, cer-
„ ti fructus ex ea provenientes non poſſunt
„ non eſſe boni. Fructus equidem boni ſunt,
„ ſed comparati iis, qui procedunt ex gra-
„ tia, ſunt exigui pretii, & valoris; ſed
„ non ideo tamen nullius; ſi quidem Deus
„ illos laudavit, & bonis temporalibus,
„ quin & ſecundùm S. Auguſtinum morales
„ Romanorum virtutes, magnitudine, &
„ magnificâ imperii famâ, exiſtimatio-
„ ne, commendatione apud gentes exte-
„ ras remuneratus eſt. „ Ad has autem laudabiles gentilium actiones, ſive Deum ſpeciali auxilio naturalis ordinis, vel etiam ſupernaturalis concurriſſe ſtatuas, non refragabor; modò pariter agnoſcas, non fuiſſe in illis fidem, quæ per charitatem operatur.

4 Repugnat quoque Queſnelli Propoſitio definitioni Tridentinæ ſeſſ. 14. cap. 4. qua „ Attritio ex turpitudinis peccati con-
„ ſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum
„ metu concepta, ſi voluntatem peccandi
„ excludat cum ſpe veniæ (declaratur)
„ donum Dei eſſe, & Spiritûs Sancti im-
„ pulſus; non adhuc quidem inhabitantis;
„ ſed tantùm moventis, quo pœnitens
„ adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat; &,
„ quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per
„ ſe ad juſtificationem perducere peccatum
„ nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in
„ Sacramento pœnitentiæ impetrandam
„ diſponit. „

Nulla hìc requiſitio amoris Dei, ut attritio bona ſit, ut ſit donum Dei, & Spiritus Sancti impulſus, & ad juſtitiam, ſive ſanctificantem Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ conferendam diſponat. Seſſione quoque 6. cap. 6. ſacra Synodus nobis exhibet fidem, timorem, ſpem in peccatoribus, veluti diſpoſitiones, ut *Deum diligere incipiant*. Boni igitur fidei, timoris, ſpei actus ſunt, etiam ante dilectionem. Verba Synodi Oecumenicæ ſunt: „ Diſponuntur
„ autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati
„ divinâ gratiâ, & adjuti fidem ex auditu
„ concipientes, liberè moventur in Deum,
„ credentes vera eſſe, quæ divinitus reve-
„ lata, & promiſſa ſunt: atque illud impri-
„ mis, à Deo juſtificari impium per gratiam
„ ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chri-
„ ſto JESU: Et, dum peccatores ſe eſſe intel-
„ ligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo
„ utiliter concutiuntur, ad conſiderandam
„ Dei miſericordiam ſe convertendo, in
„ ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi pro-
„ pter Chriſtum propitium fore, illumque
„ tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere
„ incipiunt, ac propterea moventur adver-
„ sùs peccata per odium aliquod &c. „

Timorem bonum etiam ante amorem Dei, & ad eum homines præparantem agnoſcit ipſe Auguſtinus tract. 9. in illud epiſtolæ 2. Joann. *Perfecta charitas forâs mittit timorem*. Sic nos S. Doctor inſtituit: „ Sunt
„ homines, qui propterea timent Deum, nè
„ mittantur in gehennam, & nè ardeant
„ cum Diabolo; ſed ſic veniat (timor) ut
„ exeat; ſi enim adhuc propter pœnas ti-
„ mes Deum, nondum amas, quem ſic times:
„ non bona deſideras; ſed mala caves; ſed
„ ex eo, quòd mala caves, corrigis te, & in-

„ cipis

„ cipis bona deſiderare. „ Audiant hæc Auguſtini diſcipuli, *nondum amas, quem ſic times*: ſub initium nondum bona deſideras; *ſed mala caves: & ex eo, quod mala caves, corrigis te, & incipis bona deſiderare*. Quis præter Bajanos, Janſeniſtas, & deterioris forſitan notæ ſectarios non dignabitur bonitatis encomio timorem, quo mala caves, quo te corrigis, & paulatim incipis deſiderare bona? Ad iſtam Auguſtini ſententiam ſe refert Doctor Angelicus 2. 2. quæſt. 17. art. ultimo, quem mox videbimus.

5 Sed diſpiciendum priùs, quàm multiplici pridem Queſnelli Propoſitio involuta, proſtrataque fuerit anathemate. Convenit cum hac 16. Bajana: *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*. Congruit etiam huic 10. inter 31. ab Alexandro VIII. confixæ: „ Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum merè, ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens. 15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis. 12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina; ſed humana. „ Si enim nullum eſſet opus bonum ſinè amore Dei, evidens eſt, quòd, deficiente omni amore, deficeret inter cætera bona opera, etiam omnis actus fidei Divinæ, & ſupernaturalis. Quandocunque igitur magni peccatores ſinè amore Dei viderentur credere, non poſſet eſſe fides Divina; ſed humana; imò, juxta *Collatoris* Queſnelliani relatam ſuperiore capite *obſervationem*, fides diabolica.

Si verò, ut ab illo Pontifice definitur, poſſit eſſe fides divina, etiam ubi omnis Dei dilectio defecerit, patet, non omne opus bonum à Dei dilectione pendêre neceſſariò. Rurſus, ſi *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, ſit bonus motus, ac ſupernaturalis*, ut idem Alexander Pontifex ſtabilivit, liquidò patet, dari opus bonum ſinè amore Dei benevolo, qui à Queſnello certiſſimè, & à Theologis paſſim nomine *amoris Dei* ſimpliciter intelligitur; ſpes autem amor quidam eſt; ſed communiter cum addito *ſpei*, vel *concupiſcentiæ* appellatur.

6 Quid verò de hoc amore S. Thomas? Opuſculo de dilectione cap. 22. *Voluntate* (inquit) *Deum diligis dilectione concupiſcentiæ, cùm ipſum vis; hæc eſt bona voluntas: imò optima, quæ vult ſummum bonum*. Si ea dilectio concupiſcentiæ, ea voluntas in ſe bona ſit, *imò optima*, ut Angelicus cenſet, bonitas ejus non pendet à ſocietate amoris benevoli; ſed eo etiam abſente laudabilis, ſancta, & ſupernaturalis eſt.

Id ipſum disertè iterum confirmat Sanctiſſimus amoris magiſter Franciſcus Saleſius lib. 2. de amore Dei cap. 17., cui titulus, *Quod amor ſpei ſit valde bonus*. „ Amor (inquit) quem in ſpe exercemus, Theotime, tendit quidem in Deum; ſed ad nos revertitur: ſpectat Divinam bonitatem; ſed cum reſpectu ad noſtram utilitatem: tendit ad ſupremam perfectionem; ſed reſpicit noſtram ſatisfactionem, id eſt, non transfert nos in Deum, qua Deus in ſemetipſo ſummè bonus eſt; ſed qua ſummè bonus eſt nobis. Amor igitur ille, quem vocamus ſpem, eſt amor concupiſcentiæ; ſed concupiſcentiæ ſanctæ, & bene ordinatæ. „

Hac Sancti Patres animabant Martyres, & Confeſſores ad conſtantiam. S. Cyprianus lib. de exhortatione Martyrii cap. ult. „ Hæc oportet mente, & cogitatione complecti: Hæc die, ac nocte meditari: ſi talem perſecutio invenerit Dei militem, vinci non poteſt virtus ad præmium prompta. „

S. Auguſtinus in pſalmum 104. „ Videtur mihi admoneri ſemen Abrahæ, qui ſunt omnes filii promiſſionis, pertinentes ad æternam hæreditatem teſtamenti æterni, ut tanquam ipſam hæreditatem ſibi eligant Deum, & ut eum gratis colant, id eſt propter ipſum, non propter aliud emolumentum extra ipſum. „

In pſalm. 77. „ Rectum cor cum Deo eſt, quando propter Deum quærit Deum: unam quippe concupivit à Domino, hanc requiret, ut inhabitet in domo Domini ſemper, & contempletur ejus delectationem. „ Quæ omnia ſecundæ potiùs quàm tertiæ virtuti theologicæ conveniunt: certè de ſecunda commodè explicantur.

Controverſiam cum Auguſtino finiat Angelicus 2. 2. quæſt. 17. art. ultimo in argumento *ſed contra*, ait: *Spes eſt prior charitate*, & in Corpore, ſeu Reſolutione quæſtionis. „ In via generationis (inquit) ſpes eſt prior charitate: ſicut enim aliquis introducitur ad amandum Deum per hoc, quòd timens ab ipſo puniri, ceſſat à peccato, ſicut Auguſtinus dicit ſuper primam Canonicam Joannis, ita etiam ſpes introducit charitatem in quantum aliquis ſperans remunerari à Deo, accenditur ad amandum Deum, & ſervandum præcepta ejus. „ Quis autem in Eccleſia Ca-

catholica patiatur aſſerentem, quòd ſpes theologica, dum generatione prior eſt amore Dei, & hominem ad amandum diſponit, animat, accendit, bonus non ſit, honeſtus non ſit, niſi quando amor acceſſerit? Quaſi cauſa boni bona non ſit, cùm ex fructibus judicium de bonitate arboris ferendum æterna ſapientia monuerit.

7 Fidem quoque eſſe priorem charitate, ſæpius oſtendi ex S. Thoma, qui 2. 2. q. 4. art. 7. examinans „ utrum fides ſit prima inter virtutes, Reſpondeo (inquit) „ dicendum, quòd aliquid poteſt eſſe prius „ altero dupliciter: primo modo per ſe: „ alio modo per accidens. Per ſe quidem „ inter omnes virtutes prima eſt fides; cùm „ enim in agibilibus finis ſit principium, „ neceſſe eſt, virtutes theologicas, quarum objectum eſt ultimus finis, eſſe „ priores cæteris virtutibus; ipſe autem „ ultimus finis oportet, quòd prius ſit in „ intellectu, quàm in voluntate, quia voluntas non fertur in aliquid, niſi prout „ in intellectu apprehenſum. Unde, cùm „ ultimus finis ſit quidem in voluntate per „ ſpem, & charitatem; in intellectu autem „ per fidem, neceſſe eſt, quòd fides ſit prima „ inter omnes virtutes; quia naturalis cognitio non poteſt attingere ad Deum ſecundùm quod eſt objectum beatitudinis, „ prout tendit in ipſum ſpes, & charitas „. Ecce fidem virtutem theologicam, atque ita neceſſariò bonam: priorem quoque ſpe, & charitate; licèt informem, & mortuam, antequam charitas, quæ velut anima virtutum omnium eſt, acceſſerit.

Statim progreditur Angelicus: „ Sed „ per accidens poteſt aliqua virtus eſſe „ prior fide. Cauſa autem per accidens „ eſt per accidens prior: removere autem „ prohibens pertinet ad cauſam per accidens, & ſecundùm hoc aliquæ virtutes „ poſſunt dici per accidens priores fide, in „ quantum removent impedimenta credendi, ſicut fortitudo removet inordinatum „ timorem, impedientem fidem; humilitas autem ſuperbiam, per quam intellectus recuſat ſe ſubmittere veritati fidei, „ & idem poteſt dici de aliquibus aliis virtutibus: quamvis non ſint veræ virtutes, (id eſt ſalutiferæ,) *niſi præſuppoſita fide* „. Bonæ tamen ſunt, & honeſtæ, ac ſæpe ad ipſam fidem, & charitatem diſpoſitiones neceſſariæ. Hic præter fidem, & ſpem conſpicimus virtutum moralium exercitia, ut ſunt *fortitudinis*, & *humilitatis*.

8 Hactenus articulum impugnavi intellectum ſenſu, quàm potui benigniſſimo; juxta quem amor Dei præſcinderet à perfecto, & imperfecto, juſtificante, & eo qui ad juſtitiam ſolummodo diſponit, qualis ab aliquibus in attritione ſtatuitur. Creſcit verò plurimum proſcripti dogmatis perverſitas, & pluribus, ac gravioribus obnoxia fit cenſuris, etiam pridem à Tridentino Concilio, & Sede Apoſtolica inflictis, ſi amoris Dei nomine accipiatur juſtificans, & hoc ſenſu charitas perfecta; quamvis alia poſſit eſſe perfectior, videlicet magis ardens, magis conſtans, robuſta, & aliis præcellens proprietatibus.

Non alio Queſnellum amore, non alia charitate contentum eſſe, quàm juſtificante, colligitur ex variis ejus de hac materia propoſitionibus: atque ex ipſis, ut aliquoties notavi, adverſariorum vindiciis. Conſidera Propoſitionem 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* Amor Dei, ex quo omnes volitiones, & actiones bonæ procedunt; amor, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; amor Dei in cordibus regnans, indubiè perfectus eſt, eâ ſaltèm perfectione, quæ ſatis ponderis habeat ad juſtificandum. De hoc nihil dubii relinquit Propoſitio 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur niſi per charitatem.* Cujus pronuntiati perſpicuus ſenſus eſt, effectum fidei ſemper eſſe juſtitiam; ſed nihil à fide effici, niſi per charitatem. Hæc itaque, quam conſtat non poſſe niſi ex fide profluere, ſemper comitem habet, à ſe, & fide progenitam Sanctitatem. Porrò nullus amor Dei naturalis ab adverſariis agnoſcitur juxta Propoſitionem 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.* 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris niſi ad ſe præcipitandum; virium niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.* Liquet igitur, à Queſnello nuſquam amorem commendari, niſi elicitum auxilio gratiæ.

Amori illi ſemper neceſſariò præſupponi fidem, docet Synodus Tridentina ſeſſ. 6. cap. 8. *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis:* imò penes Queſnellum Propoſ. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.* 26.

. Nul-

Nulla dantur gratiæ niſi per fidem. Si autem fides eſt fons omnium aliarum gratiarum, neceſſariò pariter fons eſt omnis Amoris Dei: atque ita nulla Dei dilectio eſſe poteſt, ad quam non concurrerit fides, *quæ quando operatur, juſtificat*. Fieri itaque non poteſt, ut Dei dilectio ſit, ſive perfecta, ſive inchoata ſinè juſtificatione. Quapropter ſi nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei, compertiſſimum eſt, nullum eſſe bonum ſinè juſtitia, & ſanctitate; cúmque opera omnia, quæ bona non ſunt, & quidem ex gratia, juxta Propoſ. 39. & 40., peccata ſint, & condemnationem mereantur, manifeſtum eſt, opera omnia abſque amore juſtificante à Queſnello rejici inter vitia.

9 Hinc ſequitur 38. Prop. Bajana *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur*.

XL. In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.

XXXV. Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt; quamdiu nempe per charitatem non convertitur.

Ibidem Propoſ. 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes ſunt vitia*.

XXVII. Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.

Inter damnatas 31. ab Alexand. VIII. reſtituitur à Queſnello hæc 7. *Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel mundi. Si Dei, charitas Patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt*.

VIII. Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare; quamdiu ſcilicet infidelis manſerit:

IX. Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu.

10 Memorata ſuperiùs Bajana 35. fuit etiam Joannis Huſſ proſcripta in Conſtantienſi Concilio.

Plura ſunt Tridentini anathemata, quibus idem Queſnelli ſenſus configitur; Videlicet ſeſſ. 6. de juſtificatione can. 7. *Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, verè eſſe peccata .... Anathema ſit*. Seſſ. 14. De Sacramento pœnitentiæ can. 1. *Si quis dixerit, in catholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe verum, & propriè dictum Sacramentum pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, anathema ſit*.

Juxta adverſarios quolibet actu, quo ſe peccator ad pœnitentiam diſponit, juſtitiam conſequitur. Non poteſt enim ſe ad pœnitentiam diſponere ſinè bono opere, ut manifeſtum eſt: *Nullum* juxta adverſarios *eſt opus bonum ſinè amore Dei*. Nullus juxta eoſdem, & catholicos quoque theologos eſt amor Dei, vel actus qualiſcunque ad juſtitiam diſponens, qui non ſit ex fide *radice omnis juſtificationis*, ut à Tridentinis Patribus, & aliunde dicimus. Fides autem penès Queſnellum *juſtificat, quando operatur*. Quoties itaque operatur, amorem Dei parit, & juſtitiam. Quapropter nunquam peccatorem in Sacramento pœnitentiæ abſolutio Sacerdotis Dei reconciliat; ſi vera eſt novaturientium doctrina; Et tamen Tridentini ſeſſ. 14. can. 9. *Si quis dixerit, abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi, & declarandi, remiſſa eſſe peccata confitenti; modò tantum credat, ſe eſſe abſolutum; aut Sacerdos non ſeriò, ſed joco abſolvat; aut dixerit, non requiri confeſſionem pœnitentis, ut Sacerdos eum abſolvere poſſit, anathema ſit*. In Queſnelli ſententia, ſive Sacerdos abſolverit joco, ſive ſeriò, ſemper pœnitens ſua fide juſtificante remiſſionem conſequitur.

Quomodo igitur Chriſtus homines non deceperit Joan. cap. 20. dicens Apoſtolis, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt? Quis enim hic non intelligat, concedi Apoſtolis poteſtatem remittendi noxas peccatoribus? In novo autem ſyſtemate Sacerdotes nunquam reos criminibus liberant; ſed ſolos juſtificatos iteratâ, & quaſi ſuperabundanti impertiunt remiſſione. Quomodo etiam retinere unquam Sacerdos poterit peccata pœnitentium; ſi quælibet bona ad Confeſſionem diſpoſitio delicta ſuſtulerit? Denique à Sacerdotis abſolutione nunquam pendebit peccatoris juſtificatio juxta novi præcones Euangelii.

Quomodocunque igitur Queſnelli Propoſitionem acceperis, ſive ſecundùm ſe ſolam, & in ſenſu verborum obvio, ab omnibus præciſam authoris, & aliarum ejus enunciationum circumſtantiis, ſive juxta ſenſum authoris, & libri, tot propoſitionibus enitentem, cenſuris minimè levibus obnoxia eſt: gravioribus tamen, ut jam oſtendi; ſi ratione intelligatur poſteriore.

Telorum contra nos pharetram exhauſerunt adverſarii in pertinaci; ſed contra catholicam veritatem infelici certamine, pro defendendis quinque damnatiſſimis à Sede Apoſtolica erroribus, ut pro præſenti

ſuper-

Digitized by Google

ſuperfuerit nihil, niſi confractum in ſuperioribus, protritumque non ſemel.

Quinquageſima Propoſitio Damnata.

Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat. *Obſerv. Mor. Rom.*8. *v.*15.

C A P. I.

Fundamentum Propoſitionis corruptio Scripturæ.

1 Locus Apoſtoli indicatus; ſed ſacrilegè corruptus à Queſnello aſſumitur tamquam præclara occaſio, & veluti fundamentum novi dogmatis de eliminanda omni penitùs oratione, quæ à ſpiritu charitatis non proceſſerit.

Paulus Rom. cap.8. v.15. fidelibus gratulando annuntiat, non ſicut aliàs Judæos in lege veteri ſpiritum ſervitutis, & timoris, etiam ipſos in novo fœdere accepiſſe; ſed ſpiritum filiorum, & charitatis. *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba, Pater.* Quæ verba ſi Queſnellus integra reddidiſſet gallicè, non potuiſſent, ut patet, ſubſidio eſſe novitati, ſive præſenti, ſive pluribus ſequentibus.

Verùm eas novæ fundator Eccleſiæ, verbis Apoſtoli, ſuo uſui (fallaciâ qualicunque) accommodatis, ſtabilire decreverat. Spiritus ſcilicet ſervitutis in timore à Deo Judæis inditus, implacabili Lutheranorum, & Janſeniſtarum adversùs timorem odio opponitur. Si enim is Dei donum ſit, etſi minùs perfectum, quàm charitas, non apparet, cur ex illo profecta oratio Deo ingrata eſſe debeat, aut fruſtranea. Ideo digna hæretico induſtria, ac, ſi non albus, ſaltèm ater ſpiritus, ut plura Luthero, ita modò Queſnello, dictaverit verſionem, in qua nullo modo eluceat acceptus à Deo priùs ſpiritus ſervitutis, & timoris, ut elucet clariſſimè in verbis Apoſtoli, & à S. Thoma, Anſelmo, Chryſoſtomo, Theodoreto, ac cæteris paſſim interpretibus, Bellarmino quoque contra Lutherum lib.2. de pœnitentia cap.17. declaratur.

2 Sic igitur callidè Queſnellus verba Apoſtoli interpretando pervertit: *Auſſi vous n'avez point reçu l'eſprit de ſervitude pour vous conduire encore par la crainte: mais vous avez reçu l'eſprit d'adoption des enfans, par le quel nous crions; Mon Pere, mon pere,* Quæ Latino idiomate ſic ſonant: *Etiam vos non accepiſtis ſpiritum ſervitutis ad vos conducendum adhuc timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba, Pater.* Ubi quidem ſupponitur, quòd antea ducti fuerint timore; ſed non quod timorem illum, ſeu ſpiritum timoris à Deo acceperint, ut ſignificatur in textu Apoſtoli, & paſſim omnes cum Angelico interpretes intelligunt. Ita Doctor Sanctiſſimus in Rom.8. lect. 3. *Non enim iterum in nova lege, ſicut in veteri lege fuit, accepiſtis ſpiritum ſervitutis in timore, ſcilicet pœnarum, quem timorem Spiritus Sanctus faciebat. Sed accepiſtis Spiritum, ſcilicet charitatis, qui eſt adoptionis filiorum, id eſt, per quem adoptamur in filios Dei. Gal. 4. ut adoptionem filiorum reciperemus. Non autem hoc dicitur, quaſi ſit alius, & alius Spiritus; Sed quia idem eſt ſpiritus, ſcilicet qui in quibuſdam, facit timorem ſervilem, quaſi imperfectum; in aliis facit amorem quaſi quoddam perfectum.* Quæ expoſitio ex ipſo fluit textu Apoſtoli, & ut in ea Thomas Duces ſecutus eſt veteres, ita recentiores omnes catholicos facilè obtinuit ſuffragatores.

3 Bellarminus lib. 2. de pœnitentiâ cap.17. cui titulus eſt *Contritionem imperfectam, ſive attritionem ex timore pœnæ ortam bonam, atque utilem eſſe,* locum Apoſtoli contra Lutherum ſic explicat: *Eadem Scripturæ timorem iſtum à Deo inſpirari tam operosè docent, ut nimis magna temeritas videri debeat, ſi quis eum adhuc damnare voluerit. Rom. 8. Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore; Sed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum &c. Quo loco Beatus Paulus docet, in teſtamento veteri datum à Deo ſpiritum ſervitutis, quo timeretur; quemadmodum in teſtamento novo dedit ſpiritum adoptionis, quo diligeretur.* Ubi quidem qualis Teſtamento veteri fuerit ſpiritus, qualis novo proprius ſit, exponitur; non tamen quaſi hominibus, maximè novi fœderis peccatoribus, nullus obveniat modo timor ſervilis: Imò juxta Bellarminum cap. citato. „ S. Auguſtinus Tract. 9. in Epiſtolam S. Joannis „ docet, timorem ſervilem eſſe de quo loquitur Salomon Proverb. 1. *Initium Sapientiæ timor Domini*: Quod etiam do- „ cent

„ cent S. Baſilius oratione in principium „ Proverbiorum, Beda in caput 1. Proverbiorum, Bernardus homil. 23. in Cantica, „ & Epiſt. 9 ad Epiſcopum Colonienſem: „ & Magiſter cùm Theologis ſcholaſticis „ in 3. Sentent. diſt. 34. Rurſus idem Auguſtinus lib. 1. de Sermone Domini in „ Monte cap. 9. & Gregorius hom. 19. in „ Ezechielem &c. „.

4 Quæ timoris ſervilis commendatio nimiùm contraria eſt Lutherano, & Janſeniano contra eum odio, ac propoſitionibus non paucis in nova Eccleſia firmandis, ſi recipi nequeant in catholica. Quis enim cum timoris ſervilis utilitate, & pietate conciliet Propoſitionem 66. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicuti beſtiæ; ſed per fidem, & per amorem ſicuti Filii*. Prop. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*.

Quid igitur miri, ſi oratio ex tali formidine oriunda Deo nequaquam placeat, & minimè exaudiatur? Fixum itaque penès novum hunc Apoſtolum habeatur, quòd fruſtranea omnis oratio ſit, quam timor iſtiuſmodi pepererit.

Quamquam negari poſſit educta indè concluſio, quod *fruſtrà clamemus ad Deum: Pater mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*. Quid enim, ſi clamemus ex fide miſericordiæ ejus, qui non volet mortem peccatoris, ſed magis, ut cònvertatur, & vivat? qui invitans peccatores omnes ad pœnitentiam, & ſalutem, dixit *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos* Matth. 11. v. 28.? Quid ſi clamemus ratione ſpei, & fiduciæ, ut inviĉtiſſimam pœnitendi gratiam largiatur, *qui eſt ſalvator omnium hominum, maximè fidelium*, 1. Tim. 4. *Nolens aliquos perire; ſed omnes ad pœnitentiam reverti*? Ita nequidem Scripturæ corruptio contra preces ex pœnæ formidine procedentes, etſi verſio ſupponeretur legitima, ſufficeret excludendæ orationi ex duabus primis virtutibus theologicis profectæ.

5 Verùm Lutherus, Calvinus, Janſenius, Queſnellus ſpem theologicam æquè, ac timorem ſupplicii, ad cupiditatem noxiam rejiciunt. Et propter rationis affinitatem ab accuſatione formidinis gradum faciunt adversùs ſpem, quoties deſtituta fuerit charitate. Lutherus in aſſertionibus articulorum contra Bullam Leonis, aſſert. 6. *Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, & collectionem, & deteſtationem peccatorum, quâ quis recogitat annos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & acquiſitionem æternæ damnationis; Hæc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem*.

Calvinus in Antidoto ad ſeſſ. 6. can. 25. *Dei judicio nihil eſt ſincerum, nihil probum, niſi quod ex perfecto ejus amore manat*. Ibid. can. 31. *Cum ingenuam à filiis ſuis obedientiam requirat Deus, ſervile hujuſmodi obſequium* (quod præſtatur ſpe cœleſtis retributionis) *non repudiabit modò; ſed procul etiam rejiciet*.

Janſenius tomo 3. editionis 1. Lovan. col. 587. *Præceptum bonum ex timore nè quidem concupiſci poteſt, ſed ſolâ charitate*. Col. 525. *Concupiſcentia reſpectu Dei, amor vitioſus eſt*. Col 526. *Spem Chriſtianam deprimunt, qui eam ſubtrahunt charitati, & quodam ſinceritatis adulterio puritatem Divinæ, & gratuitæ charitatis in concupiſcentiæ amorem, aut in mercenariæ cupiditatis fœditatem vertunt*.

Similia quoad ſenſum continent articuli plures Queſnelliani; videlicet quadrageſimus quartus, & reliqui ſequentes uſque ad præſentem, *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*.

6 Omiſſioni itaque vocis *iterum* in verſione gallicâ applicari poſſet quod S. Ambroſius exprobrat Arianis apud Franciſcum Simonis de fraudibus hæreticorum parte 3. fraude 10. „ Sancti Spiritus divinitatem teſtatur ipſe Dominus in Euangelio: quoniam Deus ſpiritus eſt. Quem locum ita „ Ariani teſtificamini eſſe de ſpiritu, ut eum „ de veſtris codicibus auferatis: atque utinam de veſtris, & non etiam de Eccleſiæ „ codicibus tolleretis! Literas quidem „ potuiſtis abolere; ſed fidem non potuiſtis auferre. Plus vos illa litura prodebat; plus vos illa litura damnabat. Neque enim vos poteratis oblinere veritatem: ſed illa litura de libro vitæ nomina veſtra delebat.

7 Si adverſarii, ut hæretici ſemper mirabiles ſunt ad comminiſcendas excuſationes in peccatis, dixerint gallicum *auſſi*, & quod poſtea ſequitur *encore*, accipi poſſe pro latino *iterum*; reſpondeo, utrumque adverbium gallicum ſaltèm æquivocum eſſe, atque eo ordine collocatum, ut minimè ſenſum exprimat Scripturæ. Quis enim in verſione iſta gallica intelligat acceptum ſpiritum ſervitutis iterum in timore, acceptum, in-

Digitized by Google

inquam, inſpirante Deo? Ea voeum tranſmuratio, quæ gallicâ introducitur verſione, ſenſum Scripturæ involvit tenebris, ut à nemine percipiatur.

Unde conveniet Queſnello, & ejus ſociis ſaltèm obſervatio Sancti Irenæi lib.1. contra hæreſes cap. 1. *Ordinem, & textum Scripturarum ſupergradientes, & quantum in ipſis eſt, ſolventes membra veritatis transferunt, & transfingunt, & alterum ex altero facientes ſeducunt multos, ex iis, quæ aptant malè compoſito phantaſmati.*

Redit & illud Tertulliani libro de præſcriptionibus cap.38. „Illic & Scripturarum, & expoſitionum alteratio deputanda eſt, ubi diverſitas invenitur doctrinæ.
„ Quibus fuit propoſitum aliter docendi,
„ eos neceſſitas coegit aliter diſponendi
„ inſtrumenta doctrinæ; aliàs enim non po-
„ tuiſſent aliter docere, niſi aliter habe-
„ rent, per quæ docerent hæreſim. Sicut
„ illis non potuiſſet ſuccedere corruptela
„ doctrinæ ſinè corruptela inſtrumento-
„ rum ejus; ita & nobis integritas doctri-
„ næ non competiſſet ſinè integritate eo-
„ rum, per quæ doctrina tractatur.

CAPUT II.

Propoſitio à Centum Galliæ Epiſcopis impugnata adverſatur SS. Scripturis.

1 SPiritum Sanctum eſſe Spiritum charitatis, atque illius in cordibus noſtris operationem ad ſalutiferas preces neceſſariam eſſe, omnes agnoſcimus. Verùm plus aliquid in damnato dogmate ab ejus authore, & defenſoribus intendi, exploratum eſt, non ex antecedentium ſolùm, & ſequentium propoſirionum circumſtantiis; ſed etiam ex communi inter Theologos maximè aſceticos, loquendi ſcribendique conſuetudine. Neque adverſarii inficiantur damnati dogmatis ſenſum eſſe, quod *fruſtrà clamemus ad Deum, niſi Spiritus charitatis*, id eſt ipſa charitas ſaltèm actualis in cordibus clamet. Senſum hunc ſuum agnoſcit Queſnellus in *Querimonia, & proteſtatione*. In eadem ſignificatione articulum defendunt *Hexapla*, & *Propoſitionum collatio*.

Qualis autem charitatis actus intelligi juxta Authorem debeat, monet *Collatio* pag.78. Videlicet ex definitione Auguſtini *Motus animi ad fruendum Deo propter ſe*; quamquam alio interprete opus non eſt, ubi author ipſe mentem ſuam dilucidè exprimit Prop.44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Oratio itaque, ut fruſtranea, imò mala non ſit, procedere debet ex amore Dei in corde regnante, atque omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur; aliàs oratio neceſſario *corrumpitur cupiditate*. Quanta autem ſit damnati dogmatis quinquageſimi ſecundùm eam charitatis intelligentiam perverſitas, nunc diſpiciendum eſt.

a Sapientiſſimè advertunt quadraginta Galliæ Antiſtites in Documento paſtorali anni 1714. deinde à ſexaginta aliis Epiſcopis approbato, atque adoptato (quod proinde *Documentum* centum Galliæ Epiſcoporum impoſterum appellabo) „Apertum
„ hìc eſſe abuſum Apoſtolici textûs, cùm
„ dicitur: *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater*
„ *mi, ſi Spiritûs charitatis non eſt ille, qui cla-*
„ *mat*. Paulus in Epiſtola ad Rom. cap.8.
„ *Accepiſtis* (inquit) *Spiritum adoptionis fi-*
„ *liorum, in quo clamamus: Abba Pater*; ſed
„ non dicit, Deum fruſtrà clamoribus ſoli-
„ citari, quando charitatis ſpiritu non ro-
„ gatur. Clamat etiam ad Deum fides;
„ clamat & ſpes; ſed inferiore perfectionis
„ gradu, quàm charitas: voces fidei, &
„ ſpei obtinent à Deo gratiæ ſubſidia, qui-
„ bus via ſternitur ad charitatem„. Sic illi Reverendiſſimi Antiſtites, inter quos Archiepiſcopi multi, & Cardinales duo. Nos aliquantò diutius in loco Apoſtoli expendendo hæreamus.

Monentur itaque Chriſtiani, quòd non acceperint ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ut in lege veteri; ſed ſpiritum adoptionis filiorum. In quem locum ita S.Thomas, *Eſt timor, qui refugit malum, quod contrariatur naturæ creatæ; ſcilicet malum pœnæ; ſed tamen refugit hoc pati à cauſa ſpirituali; ſcilicet à Deo, & hic timor eſt laudabilis, quantùm ad hoc ſaltèm, quòd Deum timet. Deuteronomii cap.5. Quis det, eos talem habere mentem, ut timeant me? Et ſecundùm hoc à Spiritu Sancto eſt*; Imperfectus tamen eſt, inquit Angelicus: *in quantum autem talis timor non refugit malum, quod opponitur bono ſpirituali, ſcilicet peccatum; ſed ſolam pœnam, non eſt laudabilis: & iſtum defectum non habet à Spiritu Sancto; ſed ex culpa hominis, ſicut*

&

& fides informis, quantum ad id, quod eſt fidei, eſt à Spiritu Sancto; non autem ejus informitas.

Si fides informis, & timor ſervilis (eadem de ſpe informi ratio eſt) à Spiritu Sancto ſint, ut ex Angelico diſcimus, &, ipſo interprete, ex Scripturis, cur ad authorem ſuum clamare nequeunt utiliter, ut ab ipſo exaudiantur? 1. Cor. 13. *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc; major autem horum eſt charitas*: ubi clarè traditur trium virtutum Theologicarum diſtinctio, quæ uti ſunt ſingulæ à Spiritu Sancto, cur, deficiente tertiâ, duæ alteræ, quæ remanent, Deo gratæ non ſint; &, ſi ad Deum clamaverint, exaudiri nequeant, ut gratiæ quidpiam ulterioris à Deo impetrent; cùm ad hunc finem virtutes illas in peccatoribus Dei miſericordia relinquat?

3 Sic Auguſtinus lib. de Spiritu, & litera cap.32. *Unde iſta ... dilectio*, id eſt, charitas, *per quam fides operatur, niſi unde illam fides ipſa impetravit?*

Lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap.7. *Fides prima datur, ex qua cætera impetrantur.*

Rurſus libro de Spiritu, & lit. cap. 30. *Per legem cognitio peccati, per fidem impetratio gratiæ ... per gratiam ſanatio animæ .... juſtitiæ dilectio.*

Sermone 22. de verbis Apoſtoli *Domus Dei credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur.*

Fidem poſſe eſſe ſinè charitate diſcimus etiam ex citato ad Cor. capite: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Et Jacobi cap.2. *Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat; numquid poterit fides ſalvare illum?* Non tamen fides ea informis, & timor in peccatoribus fruſtrà ſunt.

4 Statuamus hominem immerſum illecebris vitiorum; ſed & divini judicii, & gehennæ perculſum formidine, voluntatem concipere emendationis, ſed debilem, quæ velleitas dicitur; Vellet evadere gehennam; ſed adduci hactenus non poteſt, ut pellat ædibus ſuis concubinam: perſuaderi nequit uſurario, ut iniquitatis lucra à ſe abdicet: vindictæ cupido, ut adverſariis ignoſcat: addo fœminam ſacrilegis confeſſionibus aſſuctam, ex eo quod regulâ, vel aliis humanis rationibus ad frequentanda Sacramenta adſtringatur; exponere tamen non audeat lapſum in impudicitiam, atque adeò cumulet ſemper ſacrilegia. Sentit hæc ſæpius; ſentiunt, & viri illi remorſus conſcientiæ: concutiuntur timore calamitoſiſſimæ æternitatis, qui timor ſervilis quidem; ſed tamen bonus, laudabilis, & à Spiritu Sancto eſt, quemadmodum interprete Angelico, & cæteris communiter catholicis, docet Apoſtolus Romanos, atque in illis univerſam Chriſti Eccleſiam. Memorati itaque criminum inveteratorum vinculis irretiti precentur Dominum, ut potentiſſimâ ſuâ gratiâ humanæ ſubveniat infirmitati, & quod hactenus impoſſibile videbatur, reddat facile: nemo catholicus dixerit, orationem hanc inhoneſtam eſſe, vel fruſtraneam; oritur enim ex timore ſervili quidem: ſed qui, ut dixi, teſte Apoſtolo, & Scholæ Angelo cum reliquis Eccleſiæ Doctoribus, à Spiritu Sancto eſt. Neque occurrit aliunde ratio, vel circumſtantia, quæ precationi iſti vitium afflet, ejuſque honeſtatem impediat, vel utilitatem. Non eſt tamen ſpiritus charitatis, qui clamat; ſed timoris. Ut charitatis, ſpiritui oratio bona tribueretur, deberet juxta art.44. procedere *ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; ſinè quo omnis actio, & volitio* novis theologis *mala eſt*: Deberet quoque juxta art.45. profluere *ex Amore Dei in cordibus regnante*; aliàs oritur *ex cupiditate, quæ omnes actiones corrumpat.*

Cùm igitur timor ille, & profecta indè oratio in peccatoribus tam pravâ implexis conſuetudine, non naſcatur, ut patet, *ex amore Dei in eorum cordibus regnante, omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*; & tamen à Spiritu Sancto ſit, nihil tali orationi obeſt, quin juxta receptam in Scholis omnibus ſententiam, etſi incapax meriti, idonea tamen ad impetrandum ſit. Rationem reddit S. Thomas 2. 2. quæſt. 83. art. 16. ad 2. „ Peccator non poteſt piè
„ orare, quaſi ejus oratio ex habitu virtu-
„ tis informetur; poteſt tamen ejus oratio
„ eſſe pia quantum ad hoc, quod perit
„ aliquid ad pietatem pertinens; ſicut ille,
„ qui non habet habitum juſtitiæ, poteſt
„ aliquid juſtum velle: & quamvis ejus
„ oratio non ſit meritoria, poteſt tamen eſ-
„ ſe impetrativa; quia meritum innititur
„ juſtitiæ, ſed impetratio gratiæ „. Hoc poſito fundamento, quod nulla ſubruent, vel concutient adverſariorum ſophiſmata, ad Scripturas cæteras progrediamur.

5 Epiſt.2. Petri cap.3. Deus dicitur *nolens aliquos perire; ſed omnes ad pœnitentiam reverti*. Convenit tamen inter Theologos, quòd peccatoribus non ſemper obtingat poteſtas proxima, & immediata pœnitentiæ juſtificantis; ſed in multis, præſertim lon-

gâ depravatis conſuetudine, tantùm ſit facultas, mediâ oratione, qua petantur à Deo majora auxilia, non deneganda petentibus uti oportet. Talis autem oratio non præſupponit in peccatoribus charitatem, præſertim qualis à Queſnello deſcribitur *in cordibus regnans, omnia agens propter Deum, quamque Deus remuneratur*. Talis nempe in peccatoribus non reperitur; ſed ſolis Sanctis propria eſt.

Attamen via aliqua in peccatoribus iſtiuſmodi neceſſariò eſt admittenda, quâ ſe ad pœnitentiam convertere valeant, nè fallere cenſeatur Sancti Petri, & in eo Spiritûs Sancti aſſirmatio. Quæ autem via deſignabitur ſtabilita magis Scripturarum, Patrum, Doctorumque authoritate, quàm oratio? *Petite* enim, inquit æterna Veritas, *& dabitur vobis: pulſate & aperietur. Si quis veſtrûm indiget ſapientiâ, poſtulet à Deo: dabit Deus ſpiritum bonum petentibus ſe*. Queſnellus vult prius haberi ſpiritum bonum, & ſapientiam, antequam petatur. Quis enim neget, amorem Dei in corde regnantem, & omnia agentem propter Deum, quemqne Deus remuneratur, eſſe Spiritum bonum imò optimum, & veriſſimam Sapientiam?

6 Non poſſet peccator quilibet cum Pſalte Regio petere à Deo Pſ. 118. *Confige timore tuo carnes meas; à judiciis enim tuis timui*. Proverbiorum 14. *Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis*, & ad charitatis, ac ſalutis ſemitam perducantur. Quin David præditus fuerit charitatis ſpiritu, atque hic in eo clamaverit, etiam dum petiit timorem, non dubito; ſed neque ullus, niſi novitatis Spiritu abreptus, negare poteſt, eundem Principem utiliſſimè timoris Divini gratiam petiturum fuiſſe aliàs, quando turpi adulterio, & magis execrabili Uriæ cæde ſpiritum in ſe charitatis extinxerat. Quis magis Dei timore indiget, quàm peccator? cui proinde major ratio eſt, votis eum ardentibus poſtulandi? Queſnellus verò, ut novam nobis fidem cudit, novum Euangelium, ita orandi leges præſcribit numquam in Dei Eccleſia auditas, & tam animis fidelium exitiales, quàm horrificas auribus Sapientum. Pergit itaque hic novator inter orationes temerarias rejicere omnem illam, qua Dei Timor humillimè expoſcitur, niſi priùs in *corde regnet Amor Dei omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Iſtum amoris, iſtum charitatis ſpiritum clamare oportet, ſinè quo omnis oratio *fruſtranea* eſt juxta art. 50. *mala* juxta 44. *corrupta cupiditate* juxta 45.

Monentur omnes homines ad vigilandum, & orandum, ut non intrent in tentationem. Atque hanc eos docuit Chriſtus orationem verè Dominicam, & Divinam, *dimitte nobis, debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, & nè nos inducas in tentationem*. Quibus magis, quàm peccatoribus, & charitatis ſpiritu deſtitutis hæc oratio neceſſaria eſt? Solus cum ſuis Queſnellus ab ea tales avertere conatur, nè ſcilicet verba inutiliter precando perdant, & (art. 44. & 45.) novo ſe commaculent peccato. Hortatur Apoſtolus 1. Theſſ. cap. ult. *Sinè intermiſſione orate*. Lucæ 18. Chriſtus: *Oportet ſemper orare, & non deficere*. Saluberrima hæc cœleſtis Sapientiæ documenta pertinentia, ut conſtat, ad omnes homines rationis compotes Queſnelliana novitas reſtringit ad ſolos Sanctos, in quorum cordibus *regnet Dei amor omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Hæc nempe definitio *charitatis* eſt, cujus ſpiritum in orantibus clamare neceſſe ſit, nè *fruſtranea* juxta Queſnellum, imò *mala*, & *corrupta cupiditate* precatio reddatur Prop. 50. 44. 45.

7 Ezechielis cap. 18. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis ſuis, & vivat...? Quare moriemini Domus Iſrael? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus; revertimini, & vivite*.

Apud eundem Prophetam cap. 33. *Sic locuti eſtis dicentes, iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt... Dic ad eos: vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, ſed ut convertatur à via ſua, & vivat. Convertimini, convertimini... impietas impii non nocebit ei*. Atque hæc quidem diriguntur ad conſtitutos in veteri fœdere peccatores, quibus ſpiritus timoris proprius erat, ut teſtatur Apoſtolus ad Romanos cap. 8. Chriſtianorum in eo ſortem longè præferens Judaicæ. *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore*, ſicut antea in Judaiſmo; ſed *accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum*.

Imò, inquit Queſnellus Art. 6. *Diſcrimen inter fœdus Judaicum, & Chriſtianum eſt, quòd in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis à peccatore, relinquendo illum in ſua impotentia: in iſto verò Deus peccatori dat quod jubet; illum ſuâ gratiâ purificando*. Art. 7. *Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipſi ſuam legem? Quæ verò felicitas non eſt, admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat quod petit à nobis!* Conciliare illa de veteri teſtamento dicta Queſnellus numquam poterit cum Di-

vinis

vinis apud Ezechielem teſtimoniis, ut in priore tomo contra Propoſitiones illas diſputans demonſtravi; & ſola Sacrorum textuum cum damnatis Propoſitionibus collatio, cuilibet, etiam primæ lanuginis theologo, perſpicuam patefacit oppoſitionem. Quid enim manifeſtius, quàm non velle Deum, ut convertatur impius à via ſua, & vivat, ſi relinquat illum *propriæ infirmitati*, quæ tanta eſt, ut ſit *impotentia* converſionis, negando ei auxilium ſufficiens etiam remotum, quo poſſet ulteriora impetrare ad converſionem, & ſalutem neceſſaria?

Juxta Epiſtolam ad Rom. *Plenitudo legis eſt dilectio*, ſinè qua legem impleri non poſſe, omnibus compertum eſt, quia primum & maximum mandatum eſt de dilectione Dei, & quidem amandi ex toto corde: in veteri quoque teſtamento talis dilectio potiſſimum neceſſaria erat peccatoribus, quibus Sacramentum ſe ipſo juſtificans deerat: proinde ſinè amore perfecto reconciliari Deo non poterant. Atqui peccatores in illo fœdere ſpiritum adoptionis, & filiorum, qui charitas eſt, non acceperant; tunc ſaltèm, quando de iis Deus per Ezechielem locutus eſt. Supererat ergo, ut, nè ſubdola appareat, & fallax Dei per Prophetam denuntiatio, potuerint illi oratione ſupplici ſpiritum hunc à Deo petere.

Non, inquiet Queſnellus; ſed ſpiritum charitatis priùs habere debuerunt, quàm peterent; nam fruſtrà ad Deum clamat oratio, *ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*. Queſnello igitur judice, impoſſibilis illis peccatoribus fuit converſio; non enim inerat eis *ſpiritus charitatis*, abſque quo nulla peccatoribus illis ſufficiens poterat eſſe pœnitentia, nulla obtingere juſtificatio; neque illam poterant precibus obtinere, aut petere ſicut oportet; quia per 50. articulum ſpiritus ille ad petendum eſt neceſſarius: *Fruſtrà clamamus ad Deum, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*.

Juxta Theologos orthodoxos, in teſtamento veteri, quibus ſpiritus charitatis deerat, in promptu erat ſpiritus fidei, timoris, ſpei, quo ſe ad charitatem diſponere poſſent, eamque à Deo orationibus obtinere. Sic facilè intelligitur veritas locorum omnium, quibus traditur quòd, Deus etiam in teſtamento veteri peccatores omnes redire voluerit ad pœnitentiam, & ſalvari. Queſnelli autem ſententiam cum ſacris illis textibus non priùs, quàm cum luce tenebras compoſueris.

8 In lege nova habemus amantiſſimi Redemptoris invitationem plenam conſolatione, & dulcedine, Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos*. Quanta cæcorum, claudorum, Energumenorum, & cæteris mentis, & corporis infirmitatibus laborantium turba, ad Divinum illum medicum, cùm inter homines verſaretur, accurrit! Omnibus autem ſe implorantibus præſto fuit; ſubinde etiam plus beneficii largiens, quàm peteretur, cùm ſanationem corporum quærentibus, animorum quoque impertiit incolumitatem. Num in omnibus iſtis ad Chriſtum ſanationis obtinendæ gratiâ undique confluentibus, &, prout ex ſacra conſtat hiſtoria, non *fruſtrà* eum interpellantibus, clamavit *Spiritus charitatis*? Fidem ab aliquibus requiſiviſſe Chriſtus legitur, de requiſita ab eo priùs dilectione, aut ſpiritu charitatis, veluti ad poſtulati beneficii impetrationem neceſſario, nuſquam meminit Scriptura. Illum ſcilicet Servator benigniſſimâ ſuâ miſericordiâ conferre voluit ad ſe venientibus cùm petitione, etiam charitatis experte. Atque ita non fruſtranea oratio eſt, etſi virtutis alterius, quàm charitatis ſpiritu animata, ut rectè in communi ſuo paſtorali Documento obſervant centum Galliæ Epiſcopi ſuperiùs memorati.

Si Apoſtoli imbuti fuiſſent Queſnelli principiis, miſeros omnes ad Chriſtum confluentes ſtitiſſent, examinaturi priùs an in eis *clamaret ſpiritus charitatis*: an in eorum *corde regnaret amor Dei omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur*, nè aliàs non ſolùm fruſtrà ſibi aliiſque clamando moleſtiam crearent; ſed novam quoque incurrerent noxam. Arcendum à templo, vel ſaltèm precibus curaſſet Queſnellus publicanum, in quo, antequam oraret, nondum *regnabat amor Dei omnia agens propter Deum*. Sed deprecatione humili à Deo exauditus gratiam converſionis juſtitiamque impetravit. *Deſcendit in Domum ſuam juſtificatus*, Lucæ 18. ex qua ad orationem exiverat peccator.

9 Quid ſtatuiſſet Queſnellus de Filio prodigo, qui Lucæ 15. orabat, *Pater, peccavi in Cœlum, & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum de mercenariis tuis*? Compulſus ſuis calamitatibus ad Patrem pœnitens rediit, & veniam conſecutus eſt, non meritis operum, non amore Patris regnante in ſuo corde, & omnia agente propter Patrem. Filius meritò ſe indignum vocat tali nomine; neque tamen veretur appellare Patrem, neque eum quantumvis indignus, interpellare precibus, quas non inutiles fuiſſe, eventus docuit.

Digitized by Google

quam ſive hiſtoriam, ſive parabolam Chriſtus ad erudiendam Eccleſiam referens, addidit Matth. 6. orationem Dominicam, qua docemur omnes tum juſti, tum peccatores ad juſtitiam aſpirantes, dicere *Pater noſter, qui es in cœlis*.

Ideo Divino Spiritu dictante S. Mater Eccleſia uſu perpetuo eam orationem in ore omnium fidelium ponens, non expectari vult, donec Spiritus charitatis clamet, qui etiam præveniendus eſt, & precibus invitandus, ut veniat. Cur autem peccatores abſtineant à vocando, & implorando Deo Patre ſuo, cùm verè omnium per creationem, & alia verè paterna beneficia Pater ſit, Malachiæ cap. 2. *Numquid non Pater unus omnium noſtrûm? Numquid non unus Deus creavit nos? Quare ergo deſpicit unuſquiſque fratrem ſuum?* Eodem titulo Moyſes populum Iſraeliticum peccatorem vehementiùs objurgat Deuteronomii cap. 32. *Hæccine reddis Domino, popule ſtulte, & inſipiens? Numquid non iſte eſt Pater tuus, qui fecit, & creavit te?* Quod in novo teſtamento potiſſimum locum habet, in quo fideles omnes à Chriſto inſtruimur Matth. 6. *Sic ergo vos orabitis: Pater noſter, qui es in cœlis*.

10 Si totum Queſnelli ſtudium in eo poſitum eſſet, ut in peccatorum ad Deum orationibus prohiberet ſolummodo titulum *Patris*, foret quidem novitas, & temeritas non toleranda, utpote contraria intentioni Chriſti, & Sponſæ ejus, atque perpetuo uſui fidelium, ut patet in oratione Dominica, quam peccatoribus reconciliationem optantibus æquè ac juſtis, Chriſtus, & Eccleſia cupit eſſe quotidianam: ut enim panis quotidie neceſſarius eſt, ita docemur eum petere quotidie, *panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*.

Sed gravior hìc à novatoribus intenditur pernicies, quàm quæ ſolius nominis quæſtione terminetur: interdicere penitùs orationem omnem volunt iis, in quibus charitatis ſpiritus non clamaverit, ſinè quo ſcilicet omnis oratio fruſtranea ſit, hic ſenſus Propoſitionis obvius eſt, & clariſſimè elucet ſimul in Propoſitione 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur: hanc ſolam Deus audit.* Et univerſim Propoſitione 53. *Sola charitas Chriſtiano modo facit* (actiones Chriſtianas) *per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum*: per Propoſ. 44. *Omnis actio, & volitio, quæ non naſcitur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, ſit mala*: per Propoſ. 45. *Cupiditate corrumpitur*, ſi amor Dei in corde non ampliùs dominetur, ac regnet. Quæ igitur orationis, eadem cæterorum operum bonorum ratio eſt, & dum fiunt deſiderio obtinendi à Deo beneficii, oratio quædam ſunt.

Ita S. Thomas in epiſt. 1. ad Theſſal. cap. 5. ad illud *ſinè intermiſſione orate*, obſervat „ Oratio eſt petitio decentium à Deo;
„ & ideo deſiderium habet vim orationis.
„ Pſalmo 9. deſiderium Pauperum exaudi-
„ vit Dominus. Omnia ergo, quæ facimus,
„ ex deſiderio proveniunt: ergo oratio in
„ bonis, quæ faciunt, manet in virtute; quia
„ bona, quæ faciunt, ex deſiderio bono
„ proveniunt. Gloſſa: Non ceſſat orare, qui
„ non ceſſat benefacere.

Id locum maximè habet in eleemoſyna, ut Danielis cap. 4. verſ. 14. dicitur, *Quam ob rem rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime*. Sic Daniel regi impio, & infideli ſuadebat, ſatis conſcius in ejus corde minimè *regnare amorem Dei, qui omnia agit propter Deum*, ac proinde non profecturam ejus eleemoſynam ex charitatis ſpiritu, non hunc in pio iſto opere clamaturum ad Dominum pro obtinenda regi gratia pœnitentiæ, quâ tot ejus crimina remitterentur: ineptus tamen, & inſipiens ſuaſor fuiſſet, ſi perſpectum habens Regis animum, ad ea ipſum opera excitaſſet, quæ cognoſceret fore ad conſequendam Dei miſericordiam prorſus inutilia, juxta præſentem Queſnelli articulum, imò *mala*, & *corrupta cupiditate* juxta 44. & 45. Teneamus illud S. Joann. Epiſt. 1. cap. 5. *Hæc eſt fiducia, quam habemus ad Deum, quia quodcunque petierimus ſecundùm voluntatem ejus, audiet nos. Hæc eſt autem voluntas ejus, ſanctificatio noſtra*. Cùm igitur peccator pro obtinenda Divina gratia precatus oratione conſtanti, & humili Deum fuerit, confidere in Servatoris miſericordia poterit, ſe non repellendum.

CAPUT III.

Damnata Propoſitio contraria doctrinæ Conciliorum, & pridem editis à Sede Apoſtolica definitionibus.

1 Concilium Remenſe cap. 2. docet *Non licere homini Chriſtiano Dominicam orationem aut non retinere memoriâ, aut non intelligere, aut non frequentare*. Queſnellus oppoſitam Concilio ſententiam collocat inter *Meditationes Chriſtianas* in ſuo *Chriſtianæ ethicæ compendio*, quo fallaci titulo, librum ad fidelium ſubverſionem compoſitum voluit inſigniri: ita ab ora-

orationis Dominicæ frequentatione avertere peccatores omnes utitur, nè inutili, imò noxiâ invocatione Deum Patrem appellare præſumant, certò non exaudiendi, quamdiu in eis ſpiritus charitatis non clamaverit. Ad orationem autem *fruſtraneam*, & ut ſuperiore capite ex Queſnello audivimus, *malam*, & *cupiditate corruptam* non concurrere ſupernaturale Dei auxilium omnibus Theologis compertum eſt; *ſinè gratia* autem juxta Propoſitionem 40. *nihil amare poſſumus, niſi ad noſtran condemnationem.* Ejuſdem rationis neceſſariò eſt quævis actio, & oratio, cujus eſt amor, ex quo naſcitur.

Nonnè ergo Queſnellus more ſuo providè, ac piè à precibus miſeros arcet peccatores, nè pro ſperata miſericordia cumulum augeant delictorum, Deumque vindicem ampliùs irritantes, gravius in ſua capita convertant ſupplicium? Novum hunc ſi audierimus Doctorem, non priùs dicere licebit, *Pater noſter, dimitte nobis debita noſtra*, quàm ſpiritus charitatis ea extinxerit, quia ut habet S. Petri epiſtola 1. cap. 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Nihil autem Dei oculis opertum eſt, niſi quod eſſe deſierit, ut à Catholicis contra Calvinum Scriptoribus pridem demonſtratum eſt. Auguſtino *Charitas* eſt *ſanitas*. Tunc itaque primùm licebit Divinum implorare medicum, quando cum charitate ſanitas redierit.

a Ad Remenſis Concilii ſententiam varia Novatoribus in promptu eſt reſponſio. Prima continetur primo Queſnelli articulo: „ Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, „ atque ipſius gratiam amiſit, niſi pecca- „ tum, & peccati conſecutiones, ſuperba „ paupertas, & ſegnis indigentia; Hoc eſt „ generalis impotentia ad laborem, ad ora- „ tionem, & ad omne opus bonum? „ Omnis ille, qui ſpiritum charitatis perdidit, excidit Dei gratiâ, atque ita perdidit Deum; nam articulo Queſnelli 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas.* Quæ cuicumque defuerint, quid ſupereſt juxta relatum articulum; *niſi impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum*? Poteſtnè clamare Pater mi, is qui habet *impotentiam ad orationem*? Quis fructus eſſe poteſt motui labiorum, & clamori ſinè ſpiritu orationis? Nè uſus quidem ſenſuum poteſt eſſe bonus, aut etiam non malus abſque charitate art. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.* Non eſt igitur mirum, quod Queſnellus enunciat art. 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audit.* Et præſenti art. 50. *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat.*

Altera in damnatis Queſnelli articulis continetur ad Remenſe Concilium reſponſio art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, quæ cum ſpiritu charitatis ſemper conjuncta eſt: hoc igitur abſente, nulla adeſt gratia, ſinè qua oratio fructuoſa eſt impoſſibilis, ut contra Pelagianos ſemper cenſuit, & docuit Eccleſia. Queſnellus etiam ſupra Eccleſiæ doctrinam addit articulum 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris.* 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*: igitur & ad orationem. Art. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.*

Quod de amore dicitur, intellige quoque de oratione. Nam, ſi abſque gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem, perſpicuum eſt, nos ſinè gratia nihil petere poſſe niſi ad noſtram condemnationem; oratio enim, & omnis petitio ſemper ex amore proficiſcitur ejus rei, quæ poſtulatur. Art. 42. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas.* Sinè ſacrificio fidei non fit oratio ſalutaris. Videmus hic Propoſitionem 50. non fortuitò, aut inconſideratè Queſnelli calamo excidiſſe; ſed fundatam in pluribus ejus principiis, haud ſanioribus. Tertia ad Remenſe Concilium reſponſio adverſariis ſupereſt, quòd illud enuntiet de omnibus, & ſolis Chriſtianis. *Non licere homini Chriſtiano Dominicam orationem non frequentare*; eſtnè autem Chriſtianus, à quo cum charitate exulat Deus, & omnis religio? Art. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas.* Et pridem in nova Eccleſia receptum axioma fuit; ſed ab Alexandro VIII. prohibitum, & condemnatum inter 31. articulos, inter quos eſt ordine duodecimus: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana.* Cujus dogmatis cenſuram Arnaldus Queſnelli magiſter domeſticus impetit in difficultatibus propoſitis Doctori Steyaert parte 9. pag. 206., & articulum inſtaurat velut irrefragabilem.

Queſnellus quoque in Epiſtola galliceè edita nomine *Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum*, idem Pontificis Decretum contumeliis dilacerat; in *Querimonia* autem

tem, ac *proteſtatione* contra Conſtitutionem UNIGENITUS pag. 197. *Fidem ſinè ullo motu amoris Dei* æquat *diabolicæ*. Quid igitur faciet habitu fidei, ſi quem agnoverit ab omni amoris erga Deum habitu, actuque diſcretum? Si & ipſe talis habitus fide diabolicâ pejor eſt, ſufficere non poterit, ut homo per eum dicatur conſtitui Chriſtianus. Sed tum occurrit Concilium Tridentinum Seſſ. 6. can. 28. *Si quis dixerit, amiſsâ per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem; licèt non ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit*. Magnum de hoc canone apud Queſnellum, & ejus vindices, ac ſocios video eſſe ſilentium: indubiè quia perſpiciunt impoſſibilem ejus cum novæ Eccleſiæ Syſtemate conciliationem.

3 Et ſanè non apparet, quem uſum habere poſſet in Novatorum ſententia habitus fidei in peccatore relictus; nam juxta catholicos extincto per peccatum habitu charitatis, Divina bonitas habitum fidei, & ſpei relinquit, velut radicem, vel ſemen, unde cum Divinæ gratiæ auxilio elici poſſint actus illis virtutibus convenientes, & per illos animus diſponi ad Charitatem, atque in ſemitam redire juſtitiæ; at iſtud in Queſnelli novitate locum non obtinet, ubi propoſitione 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Ad reconciliationem ſcilicet peccatoris nulla in ipſo per actus fidei, timoris, ſpei, doloris de peccatis prærequiritur diſpoſitio, totum abſolvente primâ gratiâ, quæ à Deo conceditur. Prop. 5. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes, & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei. Ubi totum deeſt*, deeſt etiam fides.

Præterea quem uſum habere poſſet habitus fidei ſinè charitate, quando ſinè hac eſt mortua, non catholico ſolùm ſenſu, quòd non ſit viva per ſanctificantem gratiam, neque ad juſtitiam, neque ad ſalutem ſufficiat; ſed mortua ſenſu Queſnelli, ut nihil agere valeat. Prop. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed non operatur, niſi per charitatem*. Vel hinc colligimus, cur juxta novum Euangelium neceſſe fuerit aſſerere propoſitione præſenti 50. *Fruſtra clamamus, Pater mi, ſi Spiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*. Quia ſinè dubio fruſtranea eſt oratio, quæ fit ſinè gratia, & fide; fides juxta Queſnellum clamare ad Deum non poteſt ſinè charitate, ſinè qua nihil operatur, ut jam vidimus Prop. 51.

Fieri quoque nullatenus poteſt penès eumdem, ut gratia in orationem influat charitatis expertem; poteſtne enim concurrere gratia ad peccandum? Omnia autem opera ſinè charitate peccata eſſe ſuperiùs vidimus variis à Queſnello propoſitionibus ſtabilitum. Prop. 44. „ Non ſunt niſi duo amores, „ unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: Amor Dei, qui omnia „ agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac „ mundum diligimus, qui quod ad Deum „ referendum eſt, non refert, & propter „ hoc ipſum fit malus. „ Prop. 45. „ Amore „ Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus „ corrumpat „. Oratio itaque non proveniens ex amore Dei *regnante*, & *omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, neceſſario naſcitur *ex amore malo, quo nos ipſos ac mundum diligimus*. Quo dogmate ſuppoſito, patet, orationem ſinè charitate neque ex fide procedere poſſe, neque ex gratia; ſed ex vitio: ideoque fruſtrà Deum precibus iſtiuſmodi interpellari, *ſi Spiritus charitatis non clamaverit*; Quia omnis illa oratio non ſolùm inutilis noſcitur; ſed etiam illicita.

4 Verùm quæ tunc penès adverſarios ſors erit clamoris, quo ad Deum confugitur per attritionem, prout à Tridentinis Patribus deſcribitur Seſſ. 14. cap. 4.? „ Contritio imperfecta, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum „ metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat (ut excludit „ ſæpiſſimè) cum ſpe veniæ, declarat hæc „ Sacra Synodus, donum Dei eſſe, & Spiritûs Sancti impulſum; non adhuc quidem „ inhabitantis; ſed tantùm moventis, quo „ pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam „ parat; &, quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad „ Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ „ impetrandum diſponit.

Attritionis ibi traditæ clamor, etſi ex charitatis ſpiritu non procedens, minimè tamen, ut ex Sacroſancta Synodo diſcimus, eſt inutilis, utpote quo Dei clementia movetur ad largiendum ulteriorem gratiam, & tandem ipſam in pœnitentiæ Sacramento per Sacerdotis miniſterium juſtificationem. Ut enim traditur Seſſ. 6. cap. 14. „ Qui ab „ acceptâ juſtificationis gratiâ per peccatum exciderunt, rurſus juſtificari poterunt, cùm excitante Deo per pœnitentiæ

„ tiæ Sacramentum, merito Chriſti amiſ- „ ſam gratiam recuperare procuraverint; „ hic enim juſtificationis modus eſt lapſis „ regeneratio,quam ſecundam poſt naufra- „ gium deperditæ gratiæ tabulam Sancti „ Patres aptè nuncuparunt. Etenim pro „ iis, qui poſt baptiſmum in peccata la- „ buntur, Chriſtus Jeſus Sacramentum „ inſtituit pœnitentiæ, cùm dixit, Accipite „ Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis „ peccata, remittuntur eis, & quorum reti- „ nueritis, retenta ſunt „. Quod repetitur ſeſſ. 14. cap. 1. & ſtatim ſubjungit Synodus: „ Quo tam inſigni facto, & verbis tam „ perſpicuis poteſtatem remittendi, & re- „ tinendi peccata ad reconciliandos fide- „ les poſt baptiſmum lapſos Apoſtolis, & „ eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe com- „ municatam, univerſorum Patrum con- „ ſenſus ſemper intellexit: & Novatianos „ remittendi poteſtatem pertinaciter ne- „ gantes, magnâ ratione Eccleſia catho- „ lica tamquam hæreticos exploſit, atque „ condemnavit.

Eâdem ratione videtur Eccleſia Catholica damnare, ſi non Queſnellum, ſaltèm ejus errorem, & tamquam hæreſim explodere, qui dum rogari Deum non finit, niſi à juſtis, in quibus clamat ſpiritus charitatis regnans in cordibus, & omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur, revera negat, Sacramentum pœnitentiæ eſſe ſecundam poſt naufragium tabulam, & reconciliandis Deo peccatoribus inſtitutum; cùm abſolvere Sacerdos numquam peccatores valeat; ſed ſolùm confirmare in juſtitia ſanctos, & iteratâ Deo reconciliatos exhibere ſententiâ.

Idem Concilium ſeſſ. 6. can. 8. definit: *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad Dei miſericordiam de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit.* Queſnellus confugere ad Dei miſericordiam nullos patitur peccatores; ſed juſtos ſolummodo; confugere enim ad Dei miſericordiam, obſecratio quædam eſt; *fruſtrà* autem *clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat.* Nè verò exiſtimes, ſolam novo theologo diſplicere in peccatoris precibus appellationem *Patris*, addit Propoſ. 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audit.* Quod modò talis peccatorum ad miſericordiam confugientium attritio ex gehennæ metu, & oratio eos in Novaturientium tribunali *faciat pejores*, evidens eſt ex eo, quòd non profluat ex *amore Dei in cordibus regnante, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, qui amor juſtis proprius, & in illis ſolis locum obtinet. *Omnis* autem *actio, & volitio*, atque ita oratio, quæ ex tali *non naſcitur* fonte, *mala* eſt, *& corrupta cupiditate*, per propoſitionem 44. & 45.

5 Denique Tridentinum ſeſſ. 6. c. 11. cui titulus eſt *De obſervatione mandatorum, eamque neceſſariam eſſe, nec impoſſibilem*, Ita declarat: *Deus impoſſibilia non jubet; ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.* Janſenius lib. 3. de gratia Chriſti cap. 13. hanc Synodi ſententiam referens, duplici corrumpit fallaciâ. Primò ſiſtit in eo *petere quod non poſſis*, ut contra manifeſtam Synodi mentem expreſſam prioribus verbis etiam à Janſenio citatis, *Deus impoſſibilia non jubet*, inferat ſuam hæreſim de obſervatione mandatorum impoſſibili etiam fidelibus, & juſtis, *quando eâ ſervare volunt, & ſecundùm præſentes, quas habent, vires, conantur; deeſſe quoque illis gratiam, qua poſſibilia fiant.*

Altera Janſenii fallacia, & declarationis Synodicæ corruptio eſt, dum aliquantò poſt reſtituens ablatum, *& adjuvat, ut poſſis*, ejus robur enervare ſtudet hac ſubdolâ interpretatione, *id eſt, ſi exaudiat*; quaſi ſubinde accidat, ut Deus homines etiam juſtos tentationibus gravibus pulſatos, & gratiam quanto poſſunt fervore implorantes non exaudiat, ſed ſufficiente deſtituat auxilio, *quo præcepta poſſibilia fiant*. Queſnellus non ſolùm Janſenii hæreſim inſtaurat, ut tomo primo hujus operis ſæpius oſtendi; ſed nunc quoque prohibet orationem omnibus, præterquam iis, qui orarent ſpiritu charitatis in ſuis *cordibus regnante, & omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*.

Teſte Concilio Oecumenico, Deus jubendo omnibus hominibus, tam peccatoribus, quàm juſtis; ſingulos monet & facere quod poſſunt, & petere quod non poſſunt: Queſnellus excipit peccatores omnes, & ipſos juſtos, quandocumque in eis non clamaret ſpiritus charitatis, & quidem adeò dominantis humanis actibus, adeò regnantis in corde, ut omnia agat propter Deum, atque ab eo remunerationem obtineat. Si alii, aut aliter petant cœleſte in tentationibus auxilium, non aliud conſequentur in Queſnelli ſententia, quam augmentum demeriti, & ſupplicii.

6 Supereſt definitio multiplex Alexandri VIII. in Decreto contra 31. articulos. Con-

Conjiciat tantum Lector catholicus oculos in ſequentes ab illo Pontifice condemnatos.

X. *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè, ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec placens Deo.*

XII. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana.*

XIV. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.*

XV. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.* Ex quorum condemnatione errorum ſequitur indubiè oppoſita ſingulis veritas; videlicet, intentionem, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum merè, ut cœleſtem obtineat gloriam, eſſe rectam, & placere Deo: neque deficere fidem divinam, ubicumque defecerit Dei amor: timorem gehennæ eſſe ſupernaturalem: Denique attritionem, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, etiam ſinè dilectione benevola Dei propter ſe, eſſe bonum motum, & naturæ viribus ſuperiorem.

Hiſce poſitis fundamentis apud omnes catholicos inconcuſſis, immobilis fit concluſio à nemine ſanæ mentis Theologo neganda, bonum eſſe, & minimè fruſtraneum clamorem ad Deum ex motivo fidei, qua peccator ſuis ingemiſcens pravæ conſuetudinis vinculis, quibus à proſequendâ hactenus juſtitiâ, & cœleſti beatitudine impeditus, pertrahi ſe proſpicit in æterna ſupplicia, orationem ad Deum dirigit, ut omnipotenti ſuæ gratiæ auxilio rebellem compellat propitius voluntatem. Precandi ratio omni ſua parte eſt honeſtiſſima, & nata flectere Patrem miſericordiæ, ut non pro peccatorum pœnitentium meritis, quæ nulla ſunt; ſed pro ſua infinita bonitate, & clementiâ gratiam conferat converſionis integræ, quantum ſaltèm ad juſtitiam opus eſt, ac ſalutem.

CAPUT IV.

Damnata Propoſitio opponitur Doctrinæ Eccleſiæ, in primis Sanctorum Auguſtini, & Thomæ.

1 NE obcæcatorum quidem preces inutiles cenſuit Auguſtinus lib. de natura, & gratia cap. 22. dicens: *Nec cogitat* (Pelagius) *prævaricatorem legis quàm dignè lux deſerat veritatis, qua deſertus utique fit cæcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat, ac ideo tantum audiat vocem legis, quo admoneatur implorare gratiam Salvatoris.* Habetne peccator obcæcatus, prout ab Auguſtino deſcribitur, ſpiritum charitatis? Attamen monetur, ut oret, & *imploret gratiam Salvatoris.* Non igitur ad orandum utiliter, ut gratia impetretur, neceſſarium eſt in orante clamet ſpiritus charitatis. Queſnellus verò neminem orare ſinit, niſi ſpiritu illo præditum: *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat.* Nemo ſcilicet clamare ad Deum poteſt in nova Eccleſia, niſi juſtus.

Edocti etiam nos Divinis literis fateri cogimur, neminem poſſe dicere *Domine Jeſu* niſi in Spiritu Sancto; quare contra Pelagium dicimus, orare neminem poſſe ſicut oportet ad juſtitiam abſque gratiæ auxilio. Cui indubitato dogmati Queſnellus Propoſitione 28. addit ſuum novæ Eccleſiæ proprium: *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Unde fluit conſecutione inevitabili, numquam contingere, ut oret peccator, aut orare poſſit. Non enim poteſt, niſi præventus gratiæ auxilio; ſi autem prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio, perſpicuum eſt, quòd primæ gratiæ beneficio fiat juſtus, & peccator eſſe deſinat. Ita ſtatuit Tridentini Concilii ſeſſ. 6. de juſtificatione can. 3. *Si quis dixerit, ſinè præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.*

Ad credendum itaque ſicut oportet, opus eſt prævenientis gratiæ auxilio. Orationem autem utilem profluere ex fide, docet Tridentina Synodus ſeſſ. 6. cap. 8. *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis.* Cùm igitur ad orationem neceſſaria ſit fides tamquam orationis principium, & radix; fides verò requirat *prævenientem Spiritûs Sancti inſpirationem*, patet, hominem peccatorem ante orationem neceſſariò juſtificari, *ſi prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio.* Qua ratione numquam oraret peccator, utpote *præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione* juſtificatus.

2 Non ita S. Thomas 2. 2. quæſt. 83. art. 16. ubi examinat, utrum peccatores orando impetrent aliquid à Deo. „Reſpondeo (inquit) quòd in peccatore duo

„ ſunt

„ ſunt conſideranda, ſcilicet natura, quam „ diligit, & culpa, quam odit. Si ergo pec- „ cator orando aliquid petit, in quantum „ eſt peccator, id eſt ſecundùm deſiderium „ peccati, non auditur ex miſericordia.... „ orationem verò peccatoris ex bono na- „ turæ deſiderio procedentem Deus audit; „ non quaſi ex juſtitia, quia peccator non „ meretur; ſed ex pura miſericordia, ob- „ ſervatis tamen quatuor præmiſſis condi- „ tionibus, ut ſcilicet pro ſe petat, neceſſa- „ ria ad ſalutem, piè, & perſeveranter „. Dein refellit S. Doctor argumenta contraria: „ Ad ſecundum dicendum, quòd peccator „ non poteſt piè orare, quaſi ejus oratio ex „ habitu virtutis informetur; poteſt tamen „ ejus oratio eſſe pia, quantum ad hoc, „ quòd petit aliquid ad pietatem perti- „ nens: ſicut ille, qui non habet habitum „ juſtitiæ, poteſt aliquid juſtum velle, & „ quamvis ejus oratio non ſit meritoria, „ poteſt tamen eſſe impetrativa; quia me- „ ritum innititur juſtitiæ, impetratio gra- „ tiæ.

Totus Angelici diſcurſus liquidiſſimè oſtendit, non requiri ſtatum gratiæ, neque ſpiritum charitatis ad orandum utiliter, & impetrandum aliquid à Deo; quia *orationem peccatoris ex bono naturæ deſiderio procedentem Deus audit, non quaſi ex juſtitia, ſed ex pura miſericordia.*

Ideo quoque Auguſtinus Tractatu 44. in Joannem, ad illam cæci ſententiam *ſcimus quia peccatores Deus non exaudit*, reſpondet: *Si peccatores Deus non exaudiret, fruſtrà Publicanus oculos in terram dimittens, & pectus ſuum percutiens diceret, Deus propitius eſto mihi peccatori.* Non igitur ad orandum utiliter prærequiritur neceſſariò juſtificatio, ſive ſpiritus charitatis in corde regnans, qui ad Deum clamet. Imò Auctor operis imperfecti in Matthæum hom. 18. illud Matthæi cap. 7. *omnis qui petit accipit*, ſic interpretatur, *ſive juſtus, ſive peccator ſit.* Ibid. *Peccatores quidam, ac reprobi dicunt, Nonne in nomine tuo Dæmonia ejecimus?*

S. Hilarius canone 6. in Matthæum loquens de improbis, quorum oratio ſubinde impetrat miracula, *quaſi verò*, inquit, *eorum aliquid proprium ſit, & non omnia virtus Dei invocata perficiat.* Sanctus Baſilius in Conſtitutionibus Monaſticis cap. 1. peccatores in precibus perſeverantes à Deo exaudiri, & petita obtinere colligit ex illo Lucæ 11. *Dico vobis, etſi non dabit illi eo quòd amicus ejus ſit; propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit ei quotquot habet neceſſarios.* Idem Sanctus lib. Summarum moralium ſumma 62. cap. 3. *Oportet ad tempus ab inſidiantibus diſcedere; ubi tamen quis permiſſus eſt in tentationem incidere, eventum, ut ſufferre poſſit, & voluntatem Dei per orationem petere*, quæ ſi juſtis, magis etiam peccatoribus propter infirmitatem, & periculum gravius neceſſaria eſt.

3 S. Proſper libro adversùs Collatorem cap. 35. *Quiſquis igitur in tribulatione non deficit, ab illo non dubitet ſe adjuvari, ad quem quotidie corda univerſorum fidelium (etiam peccatorum!) clamant, nè nos inferas in tentationem, ſed libera nos à malo.*

Neque peccatores excipit Zoſimus Papa in Epiſtola, cujus meminit Cœleſtinus ad Gallos ſcribens cap. 9. *Quod tempus intervenit, quo ejus non egemus auxilio? in omnibus igitur actibus, cauſiſque, cogitationibus, motibus, adjutor, & protector orandus eſt:* non à juſtis ſolùm; ſed à peccatoribus vel maximè, & quoties apparet gravior in mandatorum obſervationibus difficultas. Sic Auguſtinus libro de Natura, & gratia cap. 69. *Eo ipſo, quo firmiſſimè creditur, Deum juſtum, & bonum impoſſibilia non potuiſſe præcipere, hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilioribus quid petamus.*

S. Leo Sermone 5. de Quadrageſima: *Si quid arduum in mandatorum effectibus experitur, non in ſe remaneat; ſed ad jubentem recurrat; qui ideo dat præceptum, ut excitet deſiderium, & præſtet auxilium.* Quis catholicus dicet, iſta ad ſolos eos dirigi, in quibus regnat ſpiritus charitatis omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur; cæteros eo ſpiritu nondum imbutos, in graviſſimis difficultatibus, & tentationibus auxilia à Deo petere non poſſe, niſi inutiliter? Quid magis pronum, quàm ut hinc injiciatur peccatoribus deſperatio?

4 Quandoquidem adverſarii, qui ſe *Galliæ Theologos* nuncupant, aliàs nos provocent ad Bellarminum, ejus hìc non refugient audire ſententiam lib. 1. de bonis operibus in particulari cap. 6. „ Tertia (inquit) dubitatio eſt, an qui ex animo remittit injurias, & tamen in aliquo alio peccato voluntariè perſeverat, poſſit hac oratione (Dominica) aliquid impetrare? Reſpondeo: vel is qui in peccato voluntariè perſeverat, cupit ſibi dari gratiam à Deo perfectæ converſionis, eamque ſeriò poſtulat: vel non cupit, nec ſeriò poſtulat: ſi cupit gratiam converſionis, quamvis interim à concupiſcentia victus peccatum non relinquat, non inutiliter dicit Deo, dimitte nobis debita noſtra: Et, ſi ex corde dimittit fratri ſuo injuriam,

„ diſponetur ad gratiam perfectæ converſionis adipiſcendam; nam qui cœpit opus „ bonum inſpirando illi deſiderium, & petitionem converſionis, & condonationem injuriarum, perficiet ſinè dubio, ſi „ perſeveret ille pulſando, & orando, ut „ Deus adjuvet infirmitatem ipſius, & rebellem ad ſe convertat propitius voluntatem „. Interea non clamat in eo ſpiritus charitatis; non enim hic conſiſtere poteſt cum voluntaria perſeveratione in peccato, qualis hìc ſupponitur; & tamen minimè inutilis prædicatur ejus oratio.

Nè verò ſcrupulum moveat appellatio *Patris*, monet Bellarminus eodem lib. cap. 6. ubi exponitur oratio Dominica, „ Si peccator pœnitentiam agere incipiat, & jam „ ſpe, ac deſiderio filius Dei ſit, non abſurdè dicere poterit, Pater noſter, ut Sanctus Hieronymus docet in Epiſtola ad „ Damaſum de filio Prodigo: & probat ex „ eo, quòd filius Prodigus Lucæ 15. nondum reconciliatus, dicit ſe indignum qui „ vocetur filius: & tamen patrem appellat, „ cùm ait: Pater peccavi in Cœlum, & coram te. Quomodo etiam Iſaias in perſons „ pœnitentium orat cap. 63. Tu Domine „ Pater noſter es „. In his omnibus ſpiritus charitatis deſideratur, & petitur, quando nondum in corde diffuſus eſt, atque ita in orante non clamat: nondum regnat in corde: nondum omnia agit propter Deum; nondum meretur juſtitiæ præmium.

Denique viam abſurdiſſimis conſectariis, & omne bonorum operum ſtudium, omnem pietatem, religionem ſubvertentibus præbet hæc plena hypocriſi, & ſeducendis ſimplicibus peridonea enuntiatio: *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*. Conſectaria illa vide ubi refutabitur Propoſitio 54. à præſenti non multum differens: *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audit*: aliquod illorum ſpecimen dabit capitis proximi concluſio.

CAPUT V.

Diluuntur objectiones deſumptæ ex Scripturis.

1 IN prima contra nos acie ſtatuit *Collator* Apoſtolum ad Rom. cap. 8. dicentem: *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis, in quo clamamus Abba, Pater*. Nos autem initio capitis primi contra præſentem Queſnelli articulum produximus eundem Apoſtoli textum tamquam ſpertiſſimè adverſariis refragantem. Si enim Spiritus ſervitutis, qui eſt in timore, ſit Sanctus, & fuerit Judæis à Divino Spiritu inditus, non eſt cur ad Deum preces dirigere nequeat, & ab ipſo aliquid impetrare. Quapropter illam Queſnelli temeritatem, & textûs Apoſtolici abuſum reprehenderunt meritò centum Galliæ Antiſtites communi omnibus *Documento paſtorali*. Dedimus quoque tutiſſimam, & inconcuſſam Angelici interpretationem oppoſitam novitati.

Non in ſolo iſto commentario articulum damnatum S. Thomas enecat; ſed etiam 2. 2. quæſt. 19. art. 4. Argumento *Sed contra*, dicens: „ Nullum malum eſt à „ Spiritu Sancto; ſed timor ſervilis eſt à „ Spiritu Sancto; quia ſuper illud Rom. 8. „ non accepiſtis ſpiritum ſervitutis &c. dicit Gloſſa: unus ſpiritus eſt, qui facit „ duos timores, ſcilicet ſervilem, & caſtum. Ergo timor ſervilis non eſt malus „. Et in concluſione „ Servilitas „ (qua quis in vitatione pœnæ ſtatuit ultimum ſuum finem) „ non pertinet ad ſpeciem timoris „ ſervilis; ſicut nec informitas ad ſpeciem „ fidei informis; ſpecies enim moralis habitus, vel actus ex objecto accipitur; objectum autem timoris ſervilis eſt pœna; „ cui accidit, quòd bonum, cui contrariatur „ pœna, ametur tamquam finis ultimus, & „ per conſequens pœna timeatur tamquam „ principale malum..... vel quòd ordinetur in Deum ſicut in finem, & per conſequens pœna non timeatur tamquam „ principale malum.... & ideo timor ſervilis ſecundùm ſubſtantiam bonus eſt, „ ſed ſervilitas ejus mala eſt „; quæ eſt conſtitutio finis ultimi in fuga ſupplicii; ſicut informitas fidei conſiſtens in privatione juſtitiæ, ſeu gratiæ ſanctificantis, eſt mala, licèt fides etiam informis, ſecundùm quod fides eſt, in ſe bona ſit, à Spiritu Sancto, & ſupernaturalis: ita ſervilis timor bonus eſſe poteſt, à Spiritu Sancto, & naturæ vires atque ordinem ſupergrediens; ut definivit Alexander VIII. contra art. 14. & 15. inter 31. & eruditiſſimus Pater Joannes Nicolai ex ordine S. Dominici in nots marginis ad textum ex Doctore Angelico jam citatum de timore ſervili ait: „ Hinc ex impulſu Spiritûs Sancti eum ele aſſerit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 4. ac eos „ damnat ſeſſ. 6. can. 8. qui peccatum potiùs eſſe dicunt, & pejores facere peccatores, ut jam Leo X. contra Lutherum in „ Con-

,, Concilio Lateranenſi decreverat. An
,, porrò Chriſtus Lucæ 12. v. 5. & Matth.
,, 10.v.28. eum inculcaret, ſi malus eſſet ,,?
De his etiam in tertium ſententiarum diſtinctione 34. q. 2. art. 1. quæſtiuncula 1., utì ad Rom.8. lect.3.

Doctori Angelico conſentit S. Bonaventura in opuſculo de gratia ſanctificante lib. 5. cap. 4. *Timor ſervilis donum Spiritûs Sancti eſt .... Timor ſervilis Spiritui Sancto locum præparat .... timor ſervilis duo facit : primum eſt, quòd viam præparat charitati; ſecundum, quòd retrahit à peccato metu pœnæ tantùm*. Si timor ille, & proveniens ex eo attritio ſit à Spiritu Sancto, cur ad Deum clamare nequit, & ab ejus miſericordia aliquid impetrare?

2 Explicandum ſupereſt, cur lex vetus ab Apoſtolo dicatur data in timore, & in ſpiritu ſervitutis; nova autem in ſpiritu charitatis. Audiamus commentarium Aquinatis in dictum caput 8. ad Rom. lect. 3.
,, Lex igitur vetus data eſt in timore, quod
,, ſignificabant tonitrua, & alia hujuſmodi,
,, quæ facta ſunt in datione veteris legis,
,, ut dicitur Exodi 19., & ideo dicitur
,, Hebr. 2. ita terribile erat quod videba-
,, tur; & ideo lex vetus per inflictionem
,, pœnarum inducens ad mandata Dei ſer-
,, vanda data eſt in ſpiritu ſervitutis. Un-
,, de dicitur ad Gal. 4. Unum quidem in
,, Monte Sina in ſervitutem generans; &
,, ideo rectè dictum eſt, quòd qui Spiritu
,, Dei aguntur &c. Non enim in nova lege
,, ſicut in veteri lege fuit, accepiſtis ſpiri-
,, tum ſervitutis in timore, ſcilicet pœna-
,, rum, quem timorem Spiritus Sanctus fa-
,, ciebat; ſed accepiſtis Spiritum, ſcilicet
,, charitatis, qui eſt adoptionis filiorum,
,, ideſt, per quem adoptamur in filios Dei.
,, Galat. 4. ut adoptionem filiorum recipe-
,, remus. Non autem hoc dicitur, quaſi ſit
,, alius, & alius ſpiritus; ſed quia idem eſt
,, ſpiritus, ſcilicet, qui in quibuſdam facit
,, timorem ſervilem, quaſi imperfectum; in
,, aliis facit amorem, quaſi quoddam per-
,, fectum ,,.

Lex itaque nova non datur nobis per tonitrua, & alia externa ſigna terrorem incutientia, ut ſolent ſervi à Dominis timore adigi ad ſerviendum. Sed datur mitiùs per Spiritum Sanctum, quando juſtificamur, diffusâ in cordibus charitate: qui ſpiritus propriè adoptionis, & filiorum eſt. Non quaſi timor ſervilis non ſit à Spiritu Sancto, aut non detur etiam in lege nova; ſed quòd legi veteri magis proprius fuerit, ſicut & juſtis in illo fœdere non defuit ſpiritus adoptionis, & filiorum per charitatem diffuſam in eorum cordibus; ſed ea in ipſis fuit per fidem, & gratiam Mediatoris, quæ erat novi fœderis participatio. Sufficere ad Novaturientium convictionem, & inſtructionem fidelium debet illud Angelici, nullo refragante catholico, effatum: *Non hoc dicitur*, (ab Apoſtolo) *quaſi ſit alius, & alius ſpiritus; ſed quia idem eſt ſpiritus, ſcilicet, qui in quibuſdam facit timorem ſervilem, quaſi imperfectum; in aliis facit amorem, quaſi quoddam perfectum*. Qua igitur ratione deberet fruſtraneus eſſe clamor, Deum invocantium illo ſpiritu, licèt imperfecto; ſancto tamen, & cœlitus nobis dato? Num Spiritûs ſui clamorem Deus velut inanem, & inutilem rejiciet? Contumeliam iſtud magis adverſùs Deum, & blaſphemiam omni ſanæ mentis theologo ſapere videbitur, quàm pietatem.

3 Quod objicitur ex Epiſtola 1. Cor. cap.13. novum ſubminiſtrat, & ineluctabile argumentum, quo convincatur, adverſarios non qualicumque dilectionis motu contentos eſſe, nè oratio habeatur fruſtranea; ſed eos requirere neceſſariò charitatem, quæ ſinè juſtificatione conſiſtere nequeat. Apoſtolus declarat: *Si linguis hominum loquar, aut Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens*. Hìc centum Galliæ Epiſcopis, atque ipſi Summo Pontifici, & Sacro Cardinalium, atque Conſultorum Cœtui inſultat *Queſnelli Querimonia, & Proteſtatio* pag.169. inſultant *Hexapla, & Obſervationes adverſùs inſtructionem Paſtoralem*, pleriſque Galliarum Epiſcopis communem, quòd cenſuerint orationem ſono æris, aut cymbali tinnientis ſimilem, poſſe eſſe non fruſtraneam.

Verùm neque loco iſto Apoſtoli agitur de locutione hominis ad Deum, ad impetranda ab eo quædam beneficia diſponentia ad ulteriorem gratiam, etiam charitatis, qua tandem Deo valeat reconciliari: neque ullus interpres catholicus ita locum Apoſtoli accipit, ut fides, & indè procedens oratio ſinè charitate ſit inutilis ad obtinendum à Dei miſericordia aliquod gratiæ auxilium; ſed hoc ſolummodo ſenſu dicitur homo velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens, in ordine ad meritum, juſtitiam, & ſalutem, ſi ſteterit in ſola fide, eum magnifica illa, quæ deſcribitur, locutione, *ſi linguis hominum loquar, aut Angelorum*. Neque per locutionem iſtam intelligitur oratio ad Deum pro impetratione gratiæ; ſed prædicatio fidei, donumque linguarum. Sicut autem prædicatio illa ſubinde à peccatoribus profecta

non deſinit eſſe utilis andientibus,& eiſdem converſionis oecaſio, quos, accedente gratiæ auxilio, ſalubriter movet, etſi nihil indè ſibi mercatur prædicans, atque hac ratione factus ſibi ſit velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens; ſic etiam oratio peccatoris ſinè charitate; ſi tamen hanc deſideret: &, ſi oratio inſtituatur, ſicut oportet, cum ardore, humilitate, & perſeverantia, non inutilis erit ad impetrationem, etſi inutilis ad meritum; neque per ſe, & immediatè hominem juſtificare poſſit, ac donare beatitudine.

Rationem diſcriminis, cur peccatoris oratio utilis ad impetrandum eſſe valeat, non ad merendum, ſuggerit Angelicus 2.2. quæſt. 83. art. 16. ad 2. *Quamvis ejus oratio non ſit meritoria, poteſt tamen eſſe impetrativa; quia meritum innititur juſtitiæ; ſed impetratio gratiæ*. Quod de precibus dicitur, idem cenſe de prædicatione Euangelii, & pœnitentiæ, ac de cæteris operibus bonis ex fide informi, & ope gratiæ exercitis, quod per ſe nihil juſtitiæ, nihil meriti homini conferant; ſed impetrare à Divina clementia poſſint ea gratiæ ſubſidia, quibus peccator ad charitatem, juſtitiam, ac tandem beatitudinem promoveatur. Hic ſenſus non Queſnelli quidem; ſed omnium catholicorum eſt.

4 Stemus Doctoris Angelici interpretatione circa locum ab adverſariis objectum:
„ Apoſtolus gratiarum gratis datarum di-
„ ſtinctionem aſſignavit, & miniſtrationum,
„ in quibus membra Eccleſiæ diſtinguun-
„ tur. Hic agit de charitate, quæ inſepa-
„ rabiliter concomitatur gratiam gratum
„ facientem: &, quia promiſerat eis ſe de-
„ monſtraturum viam excellentiorem,
„ oſtendit præeminentiam charitatis ad
„ cætera gratuita dona..... Rectè ergo
„ comparat loquelam charitate carentem
„ ſono rei mortuæ, ſcilicet æris, aut cymba-
„ li, quod licèt clarum ſonum reddat, non
„ tamen eſt vivus; ſed mortuus; ita etiam
„ locutio hominis charitate carentis, quan-
„ tuncunque ſit diſerta, tamen habetur
„ pro mortua; quia non proficit ad meri-
„ tum vitæ æternæ „. Conſiderent hoc adverſatii, *non proficit ad meritum vitæ æternæ*. Omnes idem dicimus; ſed minimè negatur utilitas ad impetrandam gratiam, ſi prædicatio fidei, aut quævis alia bona locutio ex fide, & actualis gratiæ auxilio proveniens, ad Deum à loquente dirigatur.

Deinde ad illud Apoſtoli: *Et ſi habuero omnem fidem ita, ut montes transferam*, ita notat S. Interpres: *Omnem fidem; ideſt, omnium articulorum; ſed melius eſt, ut exponatur, omnem, ideſt, perfectam fidem, propter illud, quod ſubditur: ita ut montes transferam .... Si, inquam, habuero omnia prædicta ad perfectionem intellectûs pertinentia, charitatem autem non habuero, per quam perficitur voluntas, nihil ſum, ſcilicet ſecundùm eſſe gratiæ, de quo dicitur Epheſ. 2. Ipſius enim ſumus factura in Chriſto Jeſu in operibus bonis*. Aſpice hìc *fidem perfectam, ita ut montes transferam*, & tamen ſinè charitate. Aliquanto poſt pergit S. Thomas: *Cùm dicit* (Apoſtolus) *etſi diſtribuero &c. oſtendit idem in his, quæ pertinent ad opera, quæ conſiſtunt in hoc, quòd homo faciat bona, ſecundùm illud Galat. 6. Bonum facientes non deficiamus: & in hoc, quòd patienter ſuſtineant mala ſecundùm illud pſalmi 91. Bene patientes erunt, ut annuntient. Inter cætera verò bona opera magìs commendantur opera pietatis, ſecundùm illud 1. Tim. 4. Pietas ad omnia utilis eſt. Circa quod opus quatuor conditiones deſignat*, quæ poſſunt eſſe ſinè charitate. Hic igitur *opera bona*, *opera pietatis*, *pietatem ad omnia utilem*, bonam *in ſuſtinendis malis patientiam* ab Apoſtolo, teſte Aquinate, commendatam cernimus, etiam ubi charitas defecerit. Cur autem tam præclara, & à tantis laudata Authoribus opera, Divino afflante, & adjuvante Spiritu præſtita, ad Deum clamare ſinè charitate nequeant, & aliquid ab ejus miſericordia impetrare; etſi non ſufficiant ad meritum, & debitam ex juſtitia mercedem? Hac ratione nihil prodeſt attritio in peccatore ad meritum: prodeſt tamen plurimum ad obtinendum à Dei clementiâ gratiæ majoris auxilium, quo ad actus nobiliores, ac tandem ad Juſtitiam ampliùs diſponatur.

5 Hoc ſi negare adverſarii obſtinatiùs perrexerint, videant quam labem inferant religioni, quam bonis operibus ſtragem, obſtructo etiam aditu charitati, & impeditâ in peccatorum animis converſione. Non enim ſolet Deus in hoc providentiæ ordine perfectam ſimul, abſque aliorum actuum præviâ diſpoſitione, peccatoribus pœnitentiam infundere, aut charitatem: præeunt actus fidei, timoris, ſpei, ut à Concilio Tridentino Seſſ. 6. cap. 6. traditur, & theologi omnes catholici agnoſcunt.

Imbutus autem Queſnelli novitatibus peccator, ita ſecum ſtatuet: Oratio omnis eſt fruſtranea, nec minùs inutile cæterarum omnium virtutum exercitium, quamdiu charitas ſanctificans defuerit, ſecundùm præſentem art. 50. Imò juxta 44. & 45. Omnia opera charitatem antecedentia ſunt mala,

la, & cupiditatis corrupta vitio; cur igitur me macerem ciliciis, verberibus, vigiliis, orationibus, jejuniis, ſaltèm quando non præcipiuntur? Hæc adhibeant peccatores, Euangelii Queſnelliani myſteria ignorantes, qui putant, iſtiuſmodi exercitia viam ſternere converſioni, implorando Dei miſericordiam, ut potentiora gratiæ largiatur præſidia; Ego verò à novis Apoſtolis, Romanæ fidei, & Eccleſiæ reformatoribus meliùs edoctus, nolo me fruſtraneis, imò noxiis cruciare curis, ac laboribus: ad primam gratiam nullatenus poſſum me diſponere, ut Catholici omnes rectè contra Pelagium credunt: *Prima* autem *gratia, quam Deus concedit peccatori eſt peccatorum remiſſio* juxta art. 28. Ita liberamur omni ſolicitudine diſponendi nos ad juſtitiam, quæ nullo noſtro opere prævio, nulla diſpoſitione, ut prima gratia ſolet, cordibus infunditur. Hactenus Queſnelli diſcipulus: quo Syſtemate nihil commodius peccatoribus, nihil ad omnem in iis fovendam impœnitentiam, morum diſſolutionem magis idoneum.

CAPUT VI.

Argumenta adverſariorum reliqua diſſolvuntur.

I. FOrtiſſimus in Conſtitutionem aries adverſariis apparet, vel potiùs ſubdolè ab eis fingitur, ex illo Auguſtini Sermone 2. num. 29: ,, Apoſtolus ,, dicit: Miſit Deus Spiritum Filii ſui in cor- ,, da noſtra clamantem, Abba Pater; hoc ,, eſt, clamare facientem. Nos enim clama- ,, mus; ſed in illo, id eſt, ipſo diffundente ,, charitatem in cordibus noſtris, ſinè qua ,, inaniter clamat, quicumque clamat.

Error tironibus condonandus eſt, qui, theologiâ ſcholaſticâ vix à limine ſalutatâ, in Auguſtinum temerè involant, atque in eo vocem *charitas* quoties offendunt, interpretantur vulgari, & uſitatiſſimo apud nos ſenſu de tertia virtute theologicâ, vel ejus actu, amore Dei ſcilicet propter ſe, & ſuper omnia benevolo. Unde in errores varios pridem ab Eccleſia damnatos facilè ruunt præcipites. Verùm theologiæ, & quidem polemicæ magiſtros, qui antonomaſticè haberi volunt diſcipuli Doctoris maximi Auguſtini, non eſt veriſimile in doctrina ejus adeò eſſe hoſpites, aut tam parum perſpicaces, ut non videant charitatis nomine accipi non ſolam inter virtutes theologicas principem; ſed etiam ſubinde ſpem, quemlibet virtutis actum à gratiâ inſpiratum; ſubinde ipſum, quod in voluntate eſt, auxilium gratiæ.

Et quidem ad ſpem quod attinet, Auguſtinus de S. Virginitate cap. 38. ,, Eſt etiam ,, (inquit) timor ignis æterni; propter quem ,, devitandum Deo ſervire non eſt utique ,, perfectæ charitatis. Aliud eſt enim deſi- ,, derium præmii, aliud formido ſupplicii. ,, Aliæ voces ſunt, Quò abibo à Spiritu ,, tuo, & à facie tua quò fugiam? Et aliæ ,, voces ſunt, Unam petii à Domino, hanc ,, requiram, ut inhabitem in Domo Domi- ,, ni &c. ,, ubi timor gehennæ charitas vocatur; ſed non perfecta, perfectior autem cœleſtis beatitudinis deſiderium.

Lib. 5. de civitate Dei cap. 24. frænandas eſſe docet cupiditates, *non propter ardorem inanis gloriæ; ſed propter charitatem vitæ æternæ.*

In pſal. 53. ,, Deus noſter laudetur vo- ,, luntate, ametur charitate, gratuitum ſit ,, quod amatur, & quod laudatur: quid eſt ,, gratuitum? ipſe propter ſe, non propter ,, aliud. Si enim laudas Deum, ut det tibi ,, aliquid aliud, jam non gratis amas Deum. ,, Erubeſceres, ſi te uxor tua propter divi- ,, tias amaret .... Ipſum autem gratis dili- ,, ge; quia melius ab eo non invenis, quod ,, det, quàm ſe ipſum ,,. Ubi charitatis, & amoris gratuiti ſonant appellationes; in expoſitione autem nihil eſt, quod ſecundæ virtuti theologicæ non apprimè conveniat.

Sermone 334. aliàs 48. de Sanctis ad illud Scripturæ ,, Dominus pars hæreditatis ,, meæ, non dixit (Pſalmiſta) O Domine ,, quid das mihi aliquam hæreditatem? ,, Quidquid mihi dederis, vile eſt. Tu eſto ,, hæreditas mea, amo te, totus amo te, ,, toto corde, tota anima, tota mente amo ,, te, quid erit mihi quidquid dederis mihi ,, præter te? Hoc eſt Deum gratis amare, ,, de Deo Deum ſperare, de Deo prope- ,, rare impleri, de ipſo ſatiari. Ipſe enim ,, ſufficit tibi ,,. Quamtumvis charitate afferit Sanctus doctor, attamen amor ſpei hic ipſi venit nomine amoris gratuiti, *Deum* enim *gratìs amare eſt de Deo Deum ſperare.*

a Deinde quoties oſtendero amorem ſpei ab Auguſtino velut ſalutiferum prædicari, invictè conficio, Auguſtinum charitatis nomine comprehendere amorem etiam ſpei proprium, cùm ait, *ſinè charitate inaniter clamari.* De amore autem ſpei ſalutifero abſque ulla amoris benevoli mentione illuſtris locus eſt libro de cathechizandis rudibus cap. 17. ,, Sunt enim qui propterea volunt ,, eſſe chriſtiani, ut aut promereantur ho- ,, mi-

„ mines, à quibus temporalia commoda
„ expectent, aut quia offendere nolunt
„ quos timent; ſed iſti reprobi ſunt; etſi
„ ad tempus eos portat Eccleſia, ſicut area
„ uſque ad tempus ventilationis paleam
„ ſuſtinet: ſi non ſe correxerint, & propter
„ futuram ſempiternam requiem chriſtiani
„ eſſe cœperint, in fine ſeparabuntur: nec
„ ſibi blandiantur, quòd in area poſſint eſſe
„ cum frumenro Dei; quia in horreo cum
„ illo non erunt; ſed igni debito deſtinan-
„ tur. Sunt etiam alii meliore quidem ſpe,
„ ſed tamen non minore periculo, qui jam
„ Deum timent, & non irrident chriſtia-
„ num nomen, nec ſimulato corde intrant
„ Eccleſiam Dei; ſed in iſta vita expectant
„ felicitatem, ut feliciores ſint in rebus
„ terrenis, quàm illi, qui non colunt Deum:
„ ideoque, cùm viderint quoſdam ſcelera-
„ tos, & impios iſtâ ſæculi proſpetitate
„ pollere, & excellere; ſe autem vel mi-
„ nùs habere iſta, vel amittere, perturban-
„ tur, tamquam ſinè cauſa Deum colant, &
„ facilè à fide deficiunt. Qui autem pro-
„ pter beatitudinem ſempiternam, & per-
„ petuam requiem, quæ poſt hanc vitam
„ Sanctis promittitur, vult fieri chriſtianus,
„ ut non eat in ignem æternum cum diabo-
„ lo; ſed in regnum æternum intret cum
„ Chriſto, verè ipſe Chriſtianus eſt, cau-
„ tus in omni tentatione, nè proſperis re-
„ bus corrumpatur, & nè frangatur adver-
„ ſis, & in abundantia bonorum terreno-
„ rum modeſtus, & temperans, & in tri-
„ bulationibus fortis, & patiens; qui
„ etiam proficiendo perveniet ad talem
„ animum, ut plus amet Deum, quàm ti-
„ meat gehennam; ut, etiamſi dicat illi
„ Deus, utere deliciis carnalibus ſempiter-
„ nis, & quantum potes, pecca; nec mo-
„ rieris, nec in gehennam mittêris; ſed
„ mecum rantummodo non eris, exhorre-
„ ſcat, & omnino non peccet, non jam, ut
„ illud, quod timebat, non incidat; ſed nè il-
„ lum, quem ſic amat, offendat, in quo uno
„ eſt requies, quam oculus non vidit &c.

In tam prolixa Hipponenſis Antiſtitis oratione, qua deſcribuntur varia Chriſtianorum genera, nullum video requiſitæ charitatis indicium. Primum quidem genus *reproborum* eſt, qui Chriſtianiſmum exteriùs ſimulant potiùs ad fallendum, quàm amplectantur ſeriò ad ſalutem. Alii *meliore ſpe* Chriſtiani, in graviſſimo tamen verſantur deficiendi periculo; quia, dum propter temporalia ſolùm à Deo accipienda ipſum colunt, quæ auferuntur facilè, & ſæpe infidelibus magis, quàm fidelibus obtingunt, magìs obnoxii ſunt tentationibus, & ſemper ruinæ proximi. Qui verò „ propter æter-
„ nam requiem (& iterum) qui propter
„ beatitudinem ſempiternam, & perpetuam
„ vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem
„ æternum cum Diabolo; ſed in regnum
„ æternum intret cum Chriſto; verè ipſe
„ Chriſtianus eſt, cautus in omni tentatio-
„ ne, nè proſperis rebus corrumpatur, &
„ nè frangatur adverſis: & in abundantia
„ bonorum terrenorum modeſtus, & tem-
„ perans; & in tribulationibus fortis, &
„ patiens. „ Dum hæc omnia operatur ſpes beatitudinis cum timore inferni, nullum poteſt eſſe dubium, quin Auguſtino & ſpes illa bona ſit, & laudabilis formido ſupplicii. Unde neceſſe eſt, utramque ab eo etiam charitatis nomine comprehendi, quoties omnia charitati tribuere videtur, & extra eam nihil agnoſcere bonitatis. De hoc adverſarii convincentur mox certiùs.

In relatis interim Auguſtini vocibus non ſubintelligi proprii nominis charitatem patet ex ſequentibus: „ Qui etiam proficien-
„ do perveniet ad ralem animum, ut plus
„ amet Deum, quàm timeat gehennam: ut,
„ etiamſi dicat illi Deus, quantum potes
„ pecca, nec morieris, nec in ignem mitte-
„ ris, ſed mecum tantummodo non eris,
„ exhorreſcat, & omnino non peccet; non
„ jam ut illud, quod timebat, non incidat:
„ ſed nè illum, quem ſic amat, offendat; in
„ quo uno eſt requies, quam oculus non
„ vidit &c. „ Amorem poſteriùs explicatum non fuiſſe in priore Chriſtiani hominis diſpoſitione comprehenſum, patet apertiſſimè ex eo, quòd *ad talem animum* non priùs habitum, *proficiendo perveniet*. Sed & is tandem perfectionis apex à S. Antiſtite ibi tantoperè laudatus, quid continet, quòd amorem ſpei theologicæ excedere cenſeatur? Iterum igitur exploratiſſimum ſit, Auguſtinum, quoties nihil boni admittere videtur præter charitatem, hujus appellationem in largiſſima accipere ſignificatione; ut ad omnia extendatur opera, quæ Spiritu Sancto excitante, atque adjuvante perficiuntur.

3 Clariſſima de hoc eſt Auguſtini ſententia lib. 8. de Trinitate cap. 10. *Quid eſt dilectio, vel charitas, quam tantopere Divina Scriptura laudat, & prædicat, niſi amor boni?* Quem eſſe à Spiritu Sancto, concedunt nobis ultro adverſarii, & perſpicua habetur ab ipſo Auguſtino explicatio, lib. de gratia Chriſti cap. 26. *Si conſenſerit Pelagius nos gratiâ Dei recipere charitatem*, ſeu actum bonum & ſalutarem (non enim de ſola charitate theologica, ſed de omni pietatis opere diſcepta-

Digitized by Google

ſceptatio fuit, *non ſic ſentiat, tanquam ulla merita bona noſtra præceſſerint*.

Cap. 24. ad illud Eſtheris cap. 15. *Convertitque Deus ſpiritum Regis* (Aſſueri aliàs furentis) *in manſuetudinem*, ſic Auguſtinus animadvertere, ac profiteri Pelagianos jubet. „ Intueantur, atque fateantur, non „ lege, atque doctrina inſonante forinſe„ cus; ſed internâ, & occultâ, mirabili, ac „ ineffabili poteſtate operari Deum in cor„ dibus hominum, non ſolùm veras revela„ tiones; ſed etiam bonas voluntates. „ Has voluntates bonas vocaverat S. Doctor charitatem cap. 21. *Bona voluntas nihil aliud eſt, quàm charitas*.

Et lib. 4. contra Julianum cap. 3. *Ex quo colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius, qui bene utitur malis*. Nimirum ridiculi fient adverſarii, ſi in Aſſuero Rege Ethnico, & cæteris infidelibus, in quibus *voluntates bonas, opera bona* prædicat, & Spiritui Sancto tribuit Auguſtinus, fingere voluerint appellationis propriæ charitatem, quæ virtutes inter theologicas veluti regina eſt, & cujus actus conſtat fidei, & ſpei actibus eſſe in generationis ordine poſteriores, quod ex S. Thoma, ex Tridentino Concilio, ex ipſo S. Paulo Apoſtolo diſcimus: & ipſi maximè adverſarii vocare in dubium nequeunt, penès quos Propoſitione 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Prop. 26. *Nullæ dantur gratiæ, niſi per fidem*. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*: Habuitnè Aſſuerus Rex impius, & Paganus veram fidem, charitatem, remiſſionemque peccatorum? Habueruntnè infideles reliqui, in quibus Auguſtinus bona opera, voluntates bonas commemorat, totidem Divinæ gratiæ fœtus?

4 Quapropter ineluctabili neceſſitate agnoſcere coguntur adverſarii, Auguſtinum, cùm ait lib. de gratia Chriſti cap. 21. *Quaſi verò aliud ſit bona voluntas, quàm charitas*, & quoties alibi nullum admittere videtur bonum, niſi charitatem, hoc nomine non uti in ſignificatione rigida, in qua Doctorem ſanctiſſimum intelligi volunt ipſi, pro virtute ſcilicet inter theologicas præcipua; ſed exponendum eſſe tunc latiſſimè, ut, ipſo Auguſtino duce, ſuperiùs indicavi, de quolibet bono opere, Divinâ excitante, atque adjuvante gratiâ, exercito. Ita Doctorum maximus cum definitionibus Apoſtolicis, cum Tridentino Concilio, cum Scripturis, & ſecum ipſo facilè conciliatur; ab erroribus autem graviſſimis, & ſuorum inter ſe dogmatum colliſione nunquam in adverſariorum ſententia liberandus.

Eſt & alia charitatis apud Auguſtinum appellatio, pro ipſa, quæ voluntatem ſuaviter afficit Divina gratia. Hæc in expoſitione Propoſ. epiſtolæ ad Rom. num. 60. dicitur *charitas*. Epiſt. 100. ad Paulinum iterum *charitas*. Lib. 10. contra Fauſtum rurſus gratia eſt *charitas*. Lib. 1. ad Simplicianum quæſt. 1. *ſpiritus charitatis*: Epiſt. 147. ad Julianam viduam ſub finem *inſpiratio charitatis*: Lib. 2. ad Bonifacium cap. 8. *infuſio charitatis*. Lib de ſpiritu, & lit. cap. 3. *delectatio, dilectioque ſummi boni*. Lib. 4. ad Bonifacium cap. 5. *inſpiratio dilectionis*. In diſputatione contra Fortunatum *amoris Divini inſpiratio*. Lib. de ſpiritu, & litera cap. 4. *concupiſcentia bona*. Lib. 2. ad Bonifacium cap. 9. *cupiditas boni*. Lib. de gratia Chriſti cap. 24. *bona voluntas*. Quæ omnia pridem contra Janſenium obſervarunt Scriptores Catholici. Hæc adverſarii callidè diſſimulant; & quæ de indeliberatis gratiæ motibus ab Auguſtino proferuntur, ipſi transferunt ad actus humanos, & quæ in ſignificatione latiore, ac per figuram Rhetorices dicuntur, inculcant ſimplicibus in ſenſu rigido, ut damnatis videantur erroribus patrocinari.

Neque iſtos novæ Eccleſiæ Apoſtolos morantur, aut terrent tam horrifica conſectaria, quibus ſuperiorum etiam Pontificum, & Tridentinæ Synodi definitiones, Scripturarum oracula, & Catholicæ Eccleſiæ ſtabilita pridem veritas convelluntur. Sacra ſcilicet peſſumdare omnia, columnamque veritatis, ſi fieri poſſet, dejicere non veretur hæreticorum temeritas, quoties ad firmandas novitates viſum fuerit neceſſarium. Sic & Queſnello, & obſtinatiſſimis ejus ſodalibus decretum, fixumque eſt, Conſtitutionem UNIGENITUS confodere, etiam per latus, quoniam aliter nequeunt, Conciliorum, Traditionis, Divinarumque Scripturarum; ut, his omnibus conculcatis, *Obſervationum Moralium* novitas ſubſtituatur.

5 Alterum contra nos argumentum depromitur ex Auguſtini Tractatu 74. in Joannem: *Nemo dicit Dominus JESUS animo, verbo, facto, corde, ore, opere; nemo dicit Dominus Jeſus, niſi in Spiritu Sancto: & nemo ſic dicit, niſi qui diligit*. Dominum Jeſum indubiè diligit, qui *Jeſum Dominum* ſuum non verbo ſolùm, & ore confitetur; ſed etiam animo, facto, corde, & opere; cùm inter affectus animi, inter facta, & opera, quibus ſupremo Domino nos ſubmittimus, ſit dilectio primum, & maximum man-

Digitized by Google

mandatum. Nemo ſic dicit Dominus Jeſus, niſi in Spiritu Sancto: Nemo ſic dicit, niſi qui diligit. Perfectum iſtud orationis genus eſt, quo non excluditur aliud ordinis inferioris, de quo Auguſtinus lib. 1. ad Simplicianum quæſt. 2. „ Nonnè aliquando ipſa „ oratio noſtra ſic tepida eſt, vel potiùs frigida, & planè nulla; imò interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore „ advertamus? Quia ſi vel hoc dolemus, „ jam oramus. „ Iſte tepor, iſtud frigus ſubinde evenit etiam juſtis, & ſanctis, permittente Deo, vel in pœnam defectuum anteriorum, vel ad humilitatis, & patientiæ exercitium, ad magis accendendum amoris ignem, & ſtudium orationis.

Frequentior tamen, & magìs proprius accidit tepor ille peccatoribus; tum ob diſpoſitionem animi ctiminibus depravati, tum ob tenuiora gratiæ præſidia, & quodammodo deſertionem, quam eorum meretur iniquitas. Qualecumque tamen iſtud orationis frigus, etiam in peccatoribus fuerit, *ſi vel hoc dolent, jam orant*, ipſo judice Auguſtino, in qno quidem dolere aliqua dilectio orationis eſt, dilectio majoris gratiæ, atque adeò melioris vitæ, & pœnitentiæ; verùm non ea requiſita ab adverſariis chatitas. Ut autem oratio non ſit penitùs fruſtranea, haud neceſſe eſt, dilectionem eſſe iſtiuſmodi, ut juſtificet, & perſectam contineat pœnitentiam: ſufficit converſionem ſincero, etſi adhuc inefficaci, gemitu deſiderari, atque ideo peti potentiorem ab Excelſi dextera ſuccurſum. Quod deſiderium, ut patet, licèt pium; nondum tamen in ſenſu obvio, & à damnati atticuli authore, ac defenſoribus intento, eſt charitas.

Cur cnim peccator pravâ, ut aliàs notavi, conſuetudine, & voluptatum illecebris nimiùm irretitus, & ſimul aliquâ perculſus æternæ damnationis formidine, non poteſt invocare Dominum Jeſum pro obtinendo victricis gratiæ præſidio, quo contra tentationes fortior, inolitam conſnetudinem deinceps ſuperet, verâ donetur pœnitentiâ, ac tandem beatitndinem conſequatur. Nihil abſoni in hac oratione eſt; nec tamen in ea clamat ſpiritus charitatis; ſed timoris ſolùm, & concupiſcentiæ ſanctæ.

Attamen ſi in iſto converſionis deſiderio, quantumvis hactenus inefficaci, aliquem dilectionis; ſed tenuiſſimæ affectum contineri ſentias, qualis eſſe poteſt in peccatore graviſſimis obſtricto eriminibus, dum exiguam rogatus pro amore Dei eleemoſynam facilè largitur, non eſt cur magnopere repugnem. Verùm immeritò, & contra communiſſimum Eccleſiæ uſum, dilectionis iſtiuſmodi ſcintillam vocaveris *ſpiritum charitatis*, in corde hominis *clamantem*: neque iſthæc obvia enuntiationis damnata ſignificatio eſt, neque ſenſus authoris; *amorem enim* exigit *in cordibus regnantem* art. 45. *omnia agentem propter Deum, quemque Deus remuneratur*, art. 44. nè alias *omnis actio, & volitio mala ſit*, & Prop. 45. *cupiditate corrumpatur*. Ineptiſſima itaque deducitur conſecutio, quando ex eo, quod nemo in Spiritû Sancto dicat *Dominus Jeſus animo, verbo, facto, corde, ore, opere, niſi qui diligit*, infers, neminem poſſe invocare Deum, niſi in *ſpiritu charitatis*, quæ & in ſenſu obvio, & maximè authoris, eſt juſtificans. Non omnis ſcilicet dicens *Dominus Jeſus* in Spiritu Sancto, ſive excitante Spiritûs Sancti auxilio, illud dicit etiam *facto, & opere*; nam Spiritus Sanctus ſæpe velleitates ſolummodo, & inefficacia à volnntate hominis obtinet vota.

6 Non igitur ex eo, quòd aliquis non poſſit dicere *Dominus Jeſus animo, verbo, facto, corde, ore, opere*, abſque Divini ſpiritûs ſubſidio, & aliqua dilectione, ſtatim ſequitur, ſruſtraneam eſſe orationem peccatoris nondum charitate præditi, nondum *animo, corde, facto, & opere* exequentis profeſſionem, quam ore declarat, quam animo quoque piè; ſed adhuc inefficaciter deſiderat, ubi major gratia acceſſerit, factis, & operibus impleturus.

Contra illos agit Auguſtinus, ut objectam laciniam immediatè præcedit, qui *voce dicunt, corde autem, & factis negant: ſicut de talibus ait* (Scriptura;) *confitentur enim ſe noſſe Deum, factis autem negant. Si negatur factis, procul dubio etiam verbis dicitur fictis*: Tales non ſunt, qui, etſi charitatis ſpiritu adhuc privati; eum tamen precibus petunt; quæ virtualis quædam dilectio eſt, contenta in propoſito ſervandi mandata, quale ad pœnitentiam etiam atttitionis in omnium ſententia requiritur. Sed qualiſcumque ea dilectio ſit, non eſt *charitatis ſpiritus in cordibus regnans, omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur*, ut poſtulant adverſarii, nè omnis ſit *fruſtranea oratio*.

Tales peccatores pro converſionis gratia orantes *magis computandos in numero pœnitentium, quàm peccatorum*, cenſuit S. Thomas in expoſitione aurea cap. 9. Joannis lect. 3. Denique Auguſtinus orationem commendavit, etiam ex motivo concupiſcentiæ ſanctæ, quæ in ſecunda virtute Theologica eſt Sermone 25. ut manifeſtum eſt ex

ex 25.aliàs 19.de diverſis:*cùm Chriſtus apparuerit Vita veſtra, tunc & vos cum ipſo apparebitis in gloria: ecce dies boni, ipſos deſideremus: propter hoc vivamus, propter hoc oremus, propter hoc eleemoſynas demus*.

7 Ultimum in Conſtitutionem arietem intorquent Hexapla illud Sancti Bernardi Serm.2. in Salve Regina: *Clamor eſt alius oris, alius cordis: clamor oris alta vociferatio: clamor cordis valida, & ſupplex ad Deum intentionis directio; Deus intus, homo foris: ad eos, qui foris ſunt, clamor oris; ad Deum, & qui eum eo intus ſunt, clamor cordis*.

Quidquid hic à Mellifluo dicitur, à nemine revocatur in dubium. Verùm quàm evidens eſt, vociferationem oris eſſe fruſtraneam, ſi vocibus animus non reſponderit, tam eſt perſpicuum, Sancti Patris ſententiam damnato non ſuffragari articulo. Quid ni enim ſupplex, & valida intentionis ad Deum directio fiat per fidem, ſuppliciorum formidinem, & ſpem reconciliationis, atque beatitudinis? De charitatis ad orationem neceſſitate nullus Mellifluo ſermo eſt. Quapropter non dubito, quin in Bernardi vocibus lector quærat, ſed minimè reperiat, quid anſam præbere potuerit objectioni; nè reperit quidem Queſnelli ſubſidiarius *Collator*; ideo de Bernardo altum ſiluit, & ſiluiſſent *Hexapla*, ſi Sancti Patris ſententiam, eo, quo ſcripta, & edita eſt, Latino idiomate referri oportuiſſet.

Verùm nihil in Patribus adeò à novitatibus remotum eſt, quod in earum patrocinium pertrahere nequeat Janſeniana in verſionibus gallicis perfidia. Quod à Bernardo dicitur *Clamor cordis valida, & ſupplex ad Deum intentionis directio*, Hexapla vertunt *le cri du cœur eſt un attache ſincere à Dieu*, Quaſi à Mellifluo ſcriptum foret: clamor cordis eſt ſincera cum Deo unio, ſive *adhæſio*, ad quam charitas neceſſaria eſt, non ad validam, & ſupplicem intentionis directionem; utpote ad quam excitata timore, & ſpe oratio ſufficiat.

Non ſuo tantùm, & juſtorum omnium; ſed maximè peccatorum nomine ſic ibi paulò poſt Bernardus Divam Virginem alloquitur: *Et nos adhuc filii Evæ tranſgreſſores, filii inobedientiæ, filii matris antiquæ ad te clamamus, Regina Miſericordiæ*, ut potenti tuo apud Deum patrocinio nobis impetres peccatorum veniam, ſpiritum charitatis, ubi defuerit; in quibus viget, conſervationem perpetuam, & incrementum. Quæ oratio, & juſtis convenit, & injuſtis: prioribus utilis ad meritum; poſterioribus ad impetrationem ejus, quæ adhuc deeſt, & requiritur, charitatis. Hic ſenſus Melliflui eſt, SS. Thomæ, & Auguſtini, Summorum Pontificum, Rhemenſis Synodi, & Tridentinæ, Scripturarum, atque Eccleſiæ Univerſæ, nihil habens cum novo dogmate commune.

Quinquageſimaprima Propoſitio damnata.

Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per Charitatem. *Obſ. Moral. Actor. cap.* 10. *verſ.* 43.

CAPUT I.

Propoſitio eſt contraria Scripturis Sacris.

1 ERrores geminos, & minimè leves enuntiatio damnata complectitur: primum, quòd fides juſtificet, quando, ſive quandocumque operatur. Illimitata nempe enuntiatio dogmatica ſemper æquivalet univerſali. Alterum, quòd nulla fidei operatio ſit, niſi per charitatem, eamque ſanctificantem. Senſus hic, & enunciationis obvius eſt, & intentus ab authore; Scripturis autem Sacris minimè conſentaneus. Ex illis omnes theologi, Tridentino præſertim Concilio poſteriores colligunt, inter ſeptem Eccleſiæ Sacramenta eſſe duo *mortuorum*, revocandis ad vitam animæ peccatoribus inſtituta. Non enim ut cætera, ſanctificantem gratiam præſupponunt; ſed efficiunt: ſunt illa baptiſmus, & pœnitentia. De primo habetur Actorum 2. *Pænitentiam..... agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrûm.. in remiſſionem peccatorum*.

Cap.22. *Baptizare; & ablue peccata tua*. Joan.3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei*.

De pœnitentia eſt illud Chriſti dictum Petro apud Matth. cap.16. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*.

Cap.18. Omnibus Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, Servator denuntiat: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper ter-*

ram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.

Joan:20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quæ omnia Eccleſia Dei, columna & firmamentum veritatis ſic intelligit, ut peccata, quæ per privatam pœnitentiam remiſſa non fuerint, Sacramentum baptiſmatis, & in relapſis ſacerdotis abſolutio remittat; quæ verò hìc retinenda cenſuerit, nec apud ſuperos condonentur.

2 At, ſi Queſnelli audiatur articulus, nunquam vitam animæ reſtituit adultis peccatoribus baptiſmus, numquam abſolutio Sacerdotis. Hic neque ligare pœnitentium peccata, vel retinere umquam poterit, neque umquam niſi ipſorum priùs pœnitentium actibus condonata remittere, quæ magis propriè remiſſionis antea obtentæ confirmatio eſt, quàm peccatorum cum Deo reconciliatio; cùm delicta, antequam à Presbyteris remittuntur, neque phyſicè ampliùs exiſtant, neque moraliter.

Dixi, Sacerdotem in Queſnelli ſententia numquam poſſe noxas pœnitentium ligare, vel retinere; quia numquam penès hunc theologum poteſt eſſe ſupernaturalis dolor de peccatis, ſeu pœnitentia adeò debilis, quin univerſa crimina abſtergat, ac deleat. Eſt enim, ut ſupponitur, ex fide, ex qua juſtificationem omnem in adultis ducere originem, ſatis compertum eſt. Ex fide autem juxta damnatum articulum profluere nihil poteſt, niſi comite charitate, & juſtitiâ, quæ peccatorum omnium remiſſio eſt. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem.* Quo poſito, Chriſtus Eccleſiam decepiſſe videretur, quæ verba ſacratiſſima in ſenſu longè ampliore, & magis proprio communiſſimè hactenus intellexit. Hunc nobis Scripturarum ſenſum teſtantur non præſentis ſolùm temporis theologi; ſed antiquiſſimi Patrum, etiam Pontificum, quos dabo cap. ſequenti. Tridentinum poſtea Concilium, & recentiores Sedis Apoſtolicæ definitiones.

Audiatur interim Bellarminus de Sacramento baptiſmi lib.1. cap.13. *Quòd baptiſmus verè tollat peccatum. Probatur ex Scripturis baptiſmo re ipſa tolli omnia peccata. Et quia Scripturarum teſtimonia plurima ſunt, reducam ea ad aliquot capita: primum eſt eorum, quæ habent vocabula mundandi, lavandi tollendi, delendi, auferendi & ſimilia, quæ in primis pugnant cum modo loquendi adverſariorum, ac præſertim Lutheri* de peccatis ſolummodo non imputandis. Ita ſcilicet non niſi impropriè, & incongruè à Scriptura hæc vocabula adhiberentur ad ſignificandam ſive Baptiſmatis, ſive Sacramenti pœnitentiæ poteſtatem, ſi neutrum Sacramentum ullam umquam poſſet culpam remittere, niſi præviè condonatam.

3 S. Thomas in cap.5. Epheſ. lect. 8. citans illud Iſaiæ 53. *Tradidit in mortem animam ſuam* interrogat: *Sed ad quid? ut illam* (Eccleſiam) *ſanctificaret. Hebr. ultimo: Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum Sanguinem populum &c. Joan. 17. Sanctifica eos in veritate. Iſte eſt effectus mortis Chriſti; effectus autem ſanctificationis eſt mundatio ejus à maculis peccatorum. Ideo ſubdit dicens, Mundans eum lavacro aquæ. Quodquidem lavacrum habet virtutem à Paſſione Chriſti. Rom.6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem. Ezechiel. 36. Effundam ſuper vos aquam &c. Zach.13. Erit fons patens Domui David &c., & hoc in verbo vitæ, quod adveniens aquæ, dat ei virtutem abluendi.* Quæ verba Angelici, & tot ab eo relati ex ſacris paginis textus de virtute abluendi, ſanctificandi, & ſimiles, toties in Scripturis adhibiti, viderentur ſubdolè compoſiti ad fallendum; ſi baptiſmi virtus, ad cujus commonſtrandum efficaciam proferuntur, non ſe extenderet, niſi ad concedendam veniam criminum antea extinctorum. Baptiſmus autem, ut hominem adultum conſtituat in ſtatu gratiæ, exigit fidem præviam, eamque operantem; qua ſcilicet homo credere incipiens, in ſpem ſalutis erigitur, & propterea adducitur ad deſiderium baptiſmi, & procurandas ſibi diſpoſitiones, ſuſcipiendo utiliter myſterio neceſſarias. Inter eas eſt pœnitentia de peccatis, etſi nondum ex charitate per ſe ad juſtitiam ſufficiente, qui fructus demum præſtabitur ablutione. Idem eſt de Sacramento pœnitentiæ, in quo Sacerdos quidem poteſtate clavibus annexâ abſolutionem impertit peccatoribus, ſed præmiſsâ ab eis fide; non otioſâ; ſed plura opera efficiente: nondum tamen neceſſariò per charitatem juſtificantem, quæ reconciliatio hominis cum Deo abſolutione donabitur.

4 Prolixus hìc, & ſimul dilucidus occurrit commentarius S. Thomæ in illud Matth.16. *Quodcumque ſolveris ſuper terram &c. Sed,* inquit, *videamus, quæ ſunt claves. Domus, quando eſt ſerata, impedit introitum; clavis verò removet impedimentum. Regnum Cælorum habebat impedimentum; ſed non, ex par-*

parte ſua; ſed impedimentum erat ex parte noſtra, ſcilicet peccatum. Igitur, antequam Petrus, ſeu ejus in Sacerdotali munere ſucceſſor poteſtate clavium abſolvendo utitur, clauſum peccatori eſt cœli oſtium, ingreſſum prohibentibus ejus peccatis. Non itaque ſupponitur præceſſiſſe remiſſio abſolutionem, cùm illa ex abſolutione profluxerit. Unde patet, neque *fide* ſemper, etiam *quando operatur*, conferri juſtitiam, neque ad operationem fidei neceſſariam eſſe *charitatem*; quia & *fides* actu *operans* neceſſaria ad pœnitentiam diſpoſitio eſt, & hanc ſæpiſſimè ita imperfectam eſſe contingit, ut niſi abſolutio acceſſerit, expoſita in confeſſione crimina non aboleantur.

Atque hic eſt, Angelico interprete, ſenſus Scripturæ, quòd, ſicut obſeratam domum ingredi non poſſumus, niſi uſu clavium, ita neque in juſtitiam, & cœleſtem Beatitudinem, criminibus clauſam, detur introitus, ſaltèm communiter, niſi uſu clavium re ipſa adhibito: numquam abſque ejus, quantum in poteſtate hominis eſt, deſiderio efficaci. Proſequamur Aquinatis commentarium. *Quare dicit* (Chriſtus) *claves? quia abſolvere eſt removere obſtaculum.... Ipſum Cœlum apertum eſt, ſed ligatus qui debet introire; oportet, quòd ſolvatur.... Dico, quòd ſic eſt in Sacramento iſto confeſſionis, ſicut in Sacramento Baptiſmi, quod habet virtutem ſpiritualem inſtrumentalem, ſecundùm quam mundat à culpa.*

Tum ſibi Sanctiſſimus interpres objicit: *Hic facit difficultatem, quòd... in Sacramento Baptiſmi veniens adultus, ſi præparat ſe, recipit remiſſionem culpæ. Sic in Sacramento pœnitentiæ, ad quod ſoli adulti accedunt, non eſt contritus, niſi habeat in propoſito ſe ſubjicere diſcretioni, & judicio Sacerdotis. Si non eſt contritus, non conſequitur effectum, ſicut nec in Baptiſmo.* Quam difficultatem ita Angelicus ſolvit: *Sed poteſt accidere, quòd aliquis accedit non totaliter contritus, qui virtute gratiæ collatæ in Sacramento perfectè efficitur contritus. Ideo intelligendum eſt; quodcumque ſolveris, id eſt, ſi miniſterium abſolutionis adhibes.*

Quomodo attritus adveniens ad Sacramentum, virtute gratiæ in illo collatæ fiat perfectè contritus, Scholarum explicationi, & diſputationibus relinquo: hic mihi ad convictionem damnati articuli ſufficit, quòd attritio ad juſtitiam in Sacramento, ſive Baptiſmatis, ſive Pœnitentiæ, accipiendam diſponens, fuerit ex gratiæ auxilio, & *fide* illam *operante*: unde tamen peccatorum remiſſio non ſequatur, niſi accedente miniſterio Baptiſmatis, vel abſolutionis. A veritate itaque alienum eſt, quod fides, *quandocumque operatur juſtificet*; neque *operetur* umquam, *niſi per charitatem*.

Nuſquam magis commendat Apoſtolus hanc virtutem, quàm in prima Epiſtola ad Corinth. cap. 13. ubi verſu 2. dicitur: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum. Fides* hìc *operans* cernitur, ſeparabilis à Charitate, & Juſtitia. In quem locum ita S. Thomas: *Melius eſt, ut exponatur omnem, id eſt, perfectam fidem propter illud, quod ſubditur, ita ut montes transferam. Dicitur enim Matth. cap. 17. Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc, & tranſibit, Matth. 21. Si habueritis fidem, & non hæſitaveritis, non ſolùm de ficulnea facietis; ſed etiamſi monti huic dixeritis, tolle, & jacta te in mare, fiet.* Imperium, quo monti dicitur, jacta te in mare, profluit ex *fide*, atque ita *fidei operatio eſt*; non tamen per charitatem; proinde non juſtificat.

Proſequitur interpres Angelicus: *Si, inquam, habuero omnia prædicta ad perfectionem intellectûs pertinentia, charitatem autem non habuero, nihil ſum, ſcilicet ſecundùm eſſe gratiæ.... De prophetia, & fide manifeſtum eſt, quòd ſinè charitate haberi poſſunt; ſed notandum eſt hìc, quòd fides firma etiam ſinè charitate miracula facit. Unde Matth. 7. dicentibus: Nonne in nomine tuo prophetavimus, & multas virtutes fecimus, dicitur, numquam novi vos.* Unde etiam rectè Cornelius à Lapide ad illud, quod eodem epiſtolæ Apoſtolicæ capite ſequitur v. 3. *Si tradidero corpus meum, ita, ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*, ita veriſſimè obſervat: *Si quis ſe igni tradat ob fidem Chriſti; ſimul tamen ſervando odium proximi, aut voluntatem peccandi mortaliter, quod martyrium eſt materiale, non formale; tum enim eſt ſinè charitate, & nihil prodeſt. Ita D. Thomas, Anſelmus, Theodoretus,* nemine diſſentiente. Eſt hìc *fides operans* contemptum vitæ; ſinè charitate tamen, & juſtitiâ.

CAPUT II.

Damnata Propoſitio repugnat traditioni Patrum, etiam antiquorum Pontificum.

1 TErtullianus lib. de pœnitentia: *Hae, inquit, venena providens Deus, clauſâ ignoſcentiæ januâ, & intinctionis ſerâ obſtructâ, aliquid adhuc permiſit patère: collocavit in veſtibulo pœnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus patefaciat.* Similia habet ſcribens contra Marcionem. Duas ſcilicet peccatoribus ſtatuit remiſſionis januas, Sacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ. In Queſnelli ſententia neque Baptiſmus adultis, neque Sacerdotis abſolutio eſt janua, quæ pulſantibus aperiatur, ut ingredi in juſtitiam liceat, & amicitiam cum Deo; ſed ante *intinctionem*, ante Sacerdotis judicium ſemper neceſſariò per fidem, ut illa primùm cœpit operari, reconciliationis janua patuit, in eamque peccator intrat ſanctificatus. Sanctus Cyprianus, vel quiſquis author eſt ſermonis de ablutione pedum, qui certè Bellarmini teſtimonio antiquus eſt, *per Baptiſmum*, inquit, *qui ſui reverentiâ non patitur iterari, aliud lavacrum procuraſti &c.* Juxta Queſnellum antequam in adultis crimina abluantur per Baptiſmum, vel abſolutionem, neceſſe eſt, deleri ſemper primâ fidei operatione; *fides, quando operatur, juſtificat.* Hanc autem, & quidem operantem præmitti neceſſariò adultorum Baptiſmo, & abſolutioni, omnibus indubitatum eſt. S. Ambroſius lib. 1. de Pœnitentia, quærit ex hæreticis: *Cur baptizatis, ſi per hominem peccata remitti non licet; in Baptiſmo enim utique remiſſio peccatorum omnium eſt: neque intereſt, utrum per pœnitentiam, an per lavacrum hoc jus ſibi datum Sacerdotes ſibi vindicent: idem in utroque myſterio eſt.* Novæ autem Eccleſiæ myſterium eſt, *nunquam per hominem peccata remitti* adultis in Baptiſmo, neque in Sacramento pœnitentiæ, niſi operatione fidei remiſſa priùs fuerint.

Julius Papa cap. *ſi Presbyter 26.* quæſt. 6. *Si Presbyter pænitentiam morientibus denegaverit, reus erit animarum.* Minimè, inquit Queſnellus, quia morientes illi vel fidem habuere operantem, vel ea caruerunt; ſi habuerint, tunc illa juſtitiam contulit, & ſalutem; ſi autem ea defuerit, Sacerdotis abſolutio in omnium ſenſu fuiſſet fruſtranea. Denegante igitur presbytero pœnitentiam morientibus, nulla indè, ſi Queſnello credimus, oritur animis perniecies.

Cœleſtinus cap. illic ſequente: *Agnovimus pænitentiam morientibus denegari: quid hoc, rogo, aliud eſt, quàm morienti mortem addere?* Queſnellus morituros ſinè abſolutione facilè conſolatur ratione jam tradita. Abſolutionis, inquiet, denegatio obeſſe nequit *fidem* habentibus, *operantem*; illâ carentibus prodeſſe abſolutio non poterit.

2 Innocentius Papa Epiſt. ad Exuperium Epiſcopum Toloſanum; *Tribuitur ergo cum pænitentia extrema communio, ut homines hujuſmodi, vel in ſupremis ſuis, permittente Salvatore noſtro, à perpetuo exitio vindicentur.* Inculcat verò iterum Queſnellus, omnes cum *fide operante* ex hoc ſeculo decedentes ſalvari neceſſariò, quia eâdem fide, ut ì juſtitiam conſequuntur, ita *à perpetuo vindicantur exitio.* Quid autem ſinè hac fide præſtare eis abſolutio potuiſſet, niſi damnationis augmentum pro completo ſacrilegio confeſſionis.

S. Auguſtinus Epiſtola 180. ad Honoratum: *Si autem miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſeculo vel non regenerati exeunt, vel ligati? Quantus eſt etiam luctus fidelium ſuorum, qui eòs ſecum in vita æterna requie non habebunt?* Fidelium iſtorum, atque ipſius Auguſtini ignorantiam depellere præſumit novus Doctor, ſecuros omnes eſſe jubens, quòd, etſi omnes deſuerint miniſtri, ſive baptiſmi, ſive pœnitentiæ, nullum propterea exirium ſecuturum ſit, ſaltèm adultos, qui vel ſinè baptiſmate, vel ſinè abſolutione ex hac vita deceſſerint. Quibuſcumque enim fons ſacer non obtigerit, vel abſolutio, ſi non defuerit *fides operans*, non defuerit etiam regeneratio, & omnium diſſolutio vinculorum. Si autem *fide operante* caruerint, fruſtranea ipſis ad ſalutem omnis abſolutio, & ablutio fuiſſet. Non enim utraque contritos facit, niſi quos ſaltèm repererit attritos, quæ diſpoſitio, niſi ex *fide operante* non proficiſcitur. Porrò juxta Queſnellum *fides operans* ſemper *juſtificat*: quia non niſi per charitatem peccata omnia delentem, poteſt ulla eſſe fidei operatio.

Gregorius Magnus lib. 1. Dialog. cap. 12. narrat de S. Severo Paſtore, quòd, cùm aliquâ ſuâ ſeveritate nimiâ, vel fortè negligentiâ ad abſolvendum moribundum ſeriùs adveniens, deprehendiſſet mortuum, *contremuerit, magniſque vocibus clamare cœperit,*

rit, ſe ejus interſectorem. Neque deſtitit, donec ſuis precibus eum revocaverit ad vitam, atque expiaverit pœnitentiâ, aliàs damnandum. Miniſter Queſnellianus, ſi noctu, vel alio importuno tempore ad moribundi pauperis abſolutionem evocetur, poterit dormire ſecurus, & differre iter in tempus commodius, neque, ſi interea æger è vitâ exceſſerit, multum turbabitur: non contremiſcet, non magnis vocibus ſe ejus interfectorem, ut Sanctus ille, clamabit. Ex mortui amicis miſeram ejus ſortem deflentibus, ejulantibus, ipſe voce pacata ſciſcitabitur, an defunctus revera confiteri deſideraverit, an Chriſti è cruce pendentis non ſemel fuerit imaginem oſculatus, vel non cum aliquo pietaris ſenſu pronuntiaverit nomen Jeſu? Affirmantibus edicet, ad juſtificationem à moribundo præſtitum ſatis, etſi mille criminibus obſitus antea fuiſſet; quæcumque enim de ipſo jam expoſita ſunt, ſigna fidei eſſent minimè obſcura, & quidem *fidei operantis*; cùm ab ipſa indubiè ſuggeſta, & effecta profluxerint. Miuimum autem *opus fidei* ad peccatorum veniam ſufficit juxta axioma novis theologis ſecuriſſimum, & plenum conſolatione; *fides, quando operatur, juſtificat*.

Dixi ad *moribundi pauperis*; potentium enim, quorum favor, & protectio progreſſibus novæ ſectæ neceſſaria ſunt, preces ſpernere, vel nimiùm differre vota, prudentia non permitteret. Alius paſtoribus iſtis modus facilis expediendi ſe labore ſimul, & invidiâ eſt in urbibus, vel in oppidis, ubi Religioſi Ordines ſunt ad charitatis officia ſemper prompti: ad illos ſolent remittere pauperes, dum noctibus præcipuè ingruit ægrotantibus periculum. Pergamus in dogmate.

3 S. Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos: *Redimatur* (inquit) *Sanguine Salvatoris, aut in domo Baptiſmatis, aut in Pœnitentia, quæ imitatur Baptiſmatis gratiam*.

Idem lib. 2. *Quod ſcriptum eſt: Et Sanguis Jeſu emundat nos ab omni peccato, tam in confeſſione baptiſmatis, quàm in clementia pœnitudinis accipiendum eſt*. Si his non moveantur adverſarii, qui ad ſanctificationis gratiam ſive in Baptiſmi, ſive in Pœnitentiæ Sacramento accipiendam requirunt iſtiuſmodi diſpoſitionem, quæ ante ratione præditi baptiſmum, & abſolutionem ſe ipſâ juſtificat, ſaltèm videbunt non obcæcati novitatibus fideles, traditionem Patrum hodiernis Eccleſiæ dogmatibus, & Clementis XI. contra Queſnellum definitionibus ſuffragari.

S. Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio: *Corporalem*, inquit, *lepram purgare; ſeveriùs dicam, non purgare quidem, ſed purgatos probare, Judæorum Sacerdotibus ſolis licebat; at verò noſtris Sacerdotibus, non corporis lepram; verum animæ ſordes non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt*. Nova Eccleſia non concedit ſuis Sacerdotibus ſordes animæ, quando ſunt, detergere; ſed, poſtquam eſſe deſierint, iteratâ dimittere ſententiâ: neque ſpiritûs lepram curare cupiunt, niſi poſtquam abceſſerit, & extincta ſit.

Idem lib. 1. *Neque enim*, inquit, *ſolùm, cùm nos regenerant; ſed etiam poſtea condonandorum nobis peccatorum poteſtatem obtinent*, quæ à novatoribus nulla agnoſcitur, niſi poſtquam ipſa reorum credentium *fide operante* fuerint condonata: tunc condonationem confirmare Presbyteri ſuo judicio poterunt; non autem primam remiſſionis gratiam imperriri. Iterum S. Auguſtinus Epiſt. 180. ad Honoratum: *An non cogitamus, cùm ad iſtorum periculorum perveniatur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis baptiſmum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam pœnitentiæ ipſius actionem, omnibus conſolationem, & Sacramentorum confectionem, & erogationem*? Et paulò poſt: *Si miniſtri adſint, alii baptizantur, alii reconciliantur, nulli Dominici corporis communione privantur*. Si præceptum ſecluſeris, non appatet tanta ad Sacramenta illa concurrentium neceſſitas, quandò priùs omnes ſuâ *fide operante juſtificantur*. Minùs etiam, quod ſupra notavimus, potuiſſet Auguſtinus in hanc prorumpere exclamationem, juxta Queſnellum ratione vacuam, & veritate: *Si autem miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſeculo, vel non regenerati exeunt, vel ligati*! Exitium ſatis averteret juxta novos theologos *fides operans*, à qua *juſtificatio* numquam ſejungitur, & ſinè qua neque unda baptiſmatis, neque Sacerdotis abſolutio juſtificationem efficeret, aut quidquam conduceret ad ſalutem.

4 Victor Uticenſis lib. 2. de perſecutione Wandalica inducit populum mœſtis ſermonibus ſic proſequentem Presbyteros, cùm hi in exilium pellerentur. „ Quibus „ nos miſeros relinquitis, dum pergitis ad „ coronas? Qui hos baptizaturi ſunt par„ vulos fontibus aquæ perennis? Qui nobis „ munus pęnitentię collaturi ſunt, & recon„ ciliationis indulgētiâ, obſtrictos peccato-

rum

Digitized by Google

» rum vinculis ſoluturi? Quia vobis dictum
» eſt, quæçumque ſolveritis ſuper ter-
» ram &c. „ Populum facilè conſolaretur Queſnellus perſuadendo, *fidem juſtificare, quando operatur* : ſinè illa reconciliationem adultorum ſeu Baptiſmate, ſeu pœnitentiæ Sacramento eſſe impoſſibilem : parvulis baptizandis in neceſſitate ſufficere cujuſcumque ætatis, & ſexûs laicum. Verùm runc nondum Queſnelli novitas *de fide juſtificante* emerſerar, neque hanc tolcraſſet fidelium à Sanctis Epiſcopis, & Doctoribus meliùs inſtituta pietas. Recentiorum Patrum, & Scholaſticorum contra novitatem referendis textibus non immoror; quia iſtos præter Bernardum nobis faciliùs largientur adverſarii : de Mclliſluo vide in objectionibus.

Non eſt prætermittendum, quod Socrates lib. 4. Hiſtor. cap. 23. refert de Novatiano, ſive, ut vocat, Novato, ad omnes eum ſcripſiſſe Eccleſias, ut, qui ſimulacris gentilium immolaſſent, ad ſacra non admitterentut myſteria; ſed ſtimularentur ad pœnitentiam; remiſſionem autem permitterent Deo, cui certa condonandorum criminum eſt authoritas. Idem de hæretico illo colligitur ex Cypriano lib. 2. epiſt. 4. & ex Ambroſio lib. 1. de Pœnitentia cap. 2. S. Hieronymus de Montaniſtis in epiſtola ad Marcellum: *Illi*, inquit, *ad omne penè delictum Eccleſiæ obſerant fores : nos quotidie legimus, malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem*.

Novatianis ſimiles ſunr Queſnclliani in eo, quòd nullam agnoſcant in Eccleſia poteſtatem remittendi dclicta, niſi priùs à Deo fuerint condonata, poſterioribus Novatianis in eo magìs rigidi, quòd illi à majorum crudelitate aliquid remittentes, teſte Ambroſio, peccara ſaltèm non enormia remittenda ſuſciperent; Queſnelliani nulla. Ita S. Doctor lib. 1. de Pœnitentia cap. 2. *Ajunt ſe, exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus : non hoc quidem author veſtri erroris Novatianus ait, qui nemini pœnitentiam dandam putavit*. Et Paulò poſt : *In eo igitur Patrem veſtrum propriâ damnatis ſententiâ, qui diſtinctionem peccatorum facitis, quæ ſolvenda à vobis putetis, & quæ ſinè remedio eſſe arbitremini*.

Novatianis aliquid de rigore remittentibus durior eſt Queſnellianorum ſecta, quòd pœnas ſolùm noverit imponere; nullum verò ſeu grave, ſeu levius delictum pœnitentibus condonare, niſi quod ſuis ipſi charitatis actibus ante cxtinxerint. *Fides* enim *operans* ante abſolutionem in omnium ſententia requiritur; ſed juxta damnatum articulum nunquam ei conceditur operatio, niſi concurrerit charitas, quam neceſſariò ſanctitas comitatur. Quid igitur penès novos Theologos agit abſolutio, niſi reconciliationem privatis pœnitentis actibus obtentam, & jam pacificè poſſeſſam, Miniſtri Eccleſiaſtici judicio confirmare?

CAPUT III.

Propoſitioni dvmnatæ oppoſita eſt doctrina Concilii Tridentini.

1 SYnodus Oecumenica contra Lutheri potiſſimùm, & Calvini hæreſes Tridenti celebrata, ſeſſ. 6. cap. 6. ita ſtatuit de præparationis modo in peccatoribus ad juſtificationem per Baptiſmum:
„ Diſponuntur autem (inquit) ad ipſam
„ juſtitiam, dum excitati Divinâ gratiâ, &
„ adjuti, fidem ex auditu concipientes, li-
„ berè moventur in Deum, credentes vera
„ eſſe, quæ divinirus revelata, & promiſſa
„ ſunt, atque illud inprimis, à Deo juſtifi-
„ cari impium per gratiam ejus, per redem-
„ ptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu; &, dum
„ peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ
„ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiun-
„ tnr, ad conſiderandam Dei miſericor-
„ diam ſe convertendo, in ſpem eriguntur,
„ fidentes Deum ſibi propter Chriſtum
„ propitium fore, illumque tamquam om-
„ nis juſtitiæ fontem diligere incipiunt : ac
„ propterea moventur adversùs peccata
„ per odium aliquod, & deteſtationem, hoc
„ eſt, per eam pœnitentiam, quam ante Ba-
„ ptiſmum agere oportet. Denique propo-
„ nunt ſuſcipere baptiſmum, inchoare no-
„ vam vitam, & ſervare Divina mandata. „

Tunc, citatis aliquot Scripturarum textibus, quibus doctrina poſita ſtabilitur, ſtatim ſubjungitur initio capitis proximi : *hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem juſtificatio ipſa conſequitur*.

Quàm prolixa actuum ſeries hìc deſcribitur, ac tandem Baptiſmi ſuſceptio, ut peccatores ad Dei primùm amicitiam admittantur. Recentiſſimi autem novæ Eccleſiæ Apoſtoli tot reſciſſis ambagibus, ſolius retinent neceſſitatem fidei operantis; ſed ita, ut ea operatio non ſit ſinè *charitate*. Unde neceſſariò ſubvertitur juſtificationis ordo à Concilio deſcriptus; imò manifeſtè redditur impoſſibilis; præmittit enim Synodus tot actiones, quæ peccatoris animum præparent, ut
„ Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem
„ diligere incipiat, ac propterea movea-

„ tur

„ tur adversùs peccata per odium aliquod,
„ & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœni-
„ tentiam, quam ante Baptiſmum agere
„ oportet. Denique proponit ſuſcipere Ba-
„ ptiſmum, inchoare novam vitam, & ſer-
„ vare Divina mandata: atque hanc, tan-
„ dem diſpoſitionem, ſeu præparationem
„ juſtificatio ipſa conſequitur. „

Dici juxta Queſnellum oportuit, quòd omnes illi actus præter dilectionem Dei, obtentam juſtitiam ſequantur; ſaltèm minimè præveniant. Quòd enim in juſtificationis ordine fides ſit prima, ab omnibus intelligitur, juxta illud ſeſſ. 6. cap. 8. *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*. Cæteræ itaque diſpoſitiones, ſeu actus profluere debent ex fide. Nihil autem prorſus operis juxta damnatum articulum ex fide provenit, niſi per charitatem. Timor igitur, ſpes, & actus reliqui ex fide per charitatem juxta articulum progeniti, debent utrâque eſſe poſteriores, atque ita poſteriores juſtificatione, ad quam juxta Concilium tantummodo *diſpoſitio* ſunt, ſeu *præparatio*.

2 Mirabitur Lector Theologus, quomodo contra tàm claram Synodi Oecumenicæ doctrinam, & totius ſenſum Eccleſiæ, Queſnellus peccatores quoslibet à fide per charitatem, nullo actu medio timoris, ſpei, alteriuſve virtutis, ad juſtitiam promoveat.

Sed mirabitur magis, ac deteſtabitur Novatoris perfidiam, ſi conſideraverit, quomodo ſub ſpecie commendandæ peccatoribus charitatis, omne penitùs tum fidei, tum charitatis in eis ſtudium extinguat; eis ſcilicet novitate ſuâ author eſt, ut omnem penitùs ſalutis, & cujuſcumque boni operis curam abjiciant. Quod ut pateat, non difficili opus eſt ratiocinio; ſed ipſius ſolùm relatione ſimplici doctrinæ à CLEMENTE XI. condemnatæ. Juxta art. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*: art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

Ad primam gratiam nemo ſe diſponere poteſt, ut contra Semipelagianos Catholicis omnibus, etiam Queſnello certiſſimum eſt: quomodo igitur ſe peccator quiſpiam præſumat oratione, aut cujuſcumque boni operi● exercitio ad impetrandam peccatorum remiſſionem, quæ prima gratia eſt, diſponere? Eadem ratio neceſſe eſt in ipſo impediat omne liberum fidei ſtudium, ſeu præparationem, conatumque ad credendum. Vel enim conatus ille ordinis naturalis eſt; vel naturæ viribus ſuperior. Naturalis eſſe nequit ad gratiam, aut fidem diſpoſitio; ſupernaturalis autem, qui ex gratia eſt, cogitari nequit præparatio ad fidem, quando ipſa *fides eſt prima gratia*. Cùm itaque fides, & peccatorum remiſſio ſit prima penès Queſnellum gratia, quæ peccatori conceditur; nec tamen niſi per charitatem fiat juſtificatio, neceſſe eſt, charitatem & eſſe primam gratiam, & ſimul unam cum fide conſtituere actionem.

3 Hinc quilibet intelligit, cur dicatur art. 49. *Ut nullum peccatum eſt ſinè amore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei.* Hinc fides Divina, & ſupernaturalis, quæ neceſſariò actus bonus eſt, non poteſt *eſſe ſinè amore Dei*, quia, cùm prima gratia ſit fides, & ſimul peccatorum remiſſio, quæ ſinè charitate non eſt, liquet, fidem illam eſſe à charitate nullatenus ſeparabilem, atque in unam cum ea confluere actionem.

Art. 50. *Fruſtra clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*. Si ſpiritus charitatis non clamet, non clamat etiam ſpiritus fidei, ſpiritus gratiæ, quorum uno deficiente, deficiunt neceſſariò cæteri, ab invicem non ſeparabiles, neque diſtincti, ſi Queſnello credimus, unde & art. 52. *Omnia alia ſalutis media continentur in fide, tamquam in ſuo germine, & ſemine; ſed hæc fides non eſt abſque amore, & fiducia*. Mirum non eſt, fidem illam non poſſe ſinè amore conſiſtere, ſi eadem cum illo ſit, & uterque prima gratia. Cùm dicitur fides iſta ſinè fiducia eſſe non poſſe, neceſſe eſt, etiam hanc eſſe primam gratiam; cur enim aliàs fides, quæ prima gratia eſt, nequeat eſſe ſinè ſecunda? Erraverit igitur juxta Queſnellum Apoſtolus dicens: *Fides, ſpes, charitas, tria hæc; major autem horum eſt charitas*; ſi non tres virtutes theologicæ ab invicem diſtinctæ ſint; ſed una ſola pluribus æquivalens.

4 Non ita S. Thomas 2. 2. quæſt. 22. art. 1. arg. *Sed contra* ait: „ Tria com-
„ mendat Apoſtolus dicens: manent autem
„ fides, ſpes, charitas, tria hæc; major
„ autem horum eſt charitas: etſi in charita-
„ te concluduntur duo illa præcepta; ma-
„ jor tamen dicta eſt eſſe, non ſola; de fide
„ enim nobis quàm multa mandata ſunt,
„ quàm multa de ſpe. „

2. 2. quæſt. 23. art. 4. „ Nullum gene-
„ rale connumeratur ſpeciali; ſed charitas
„ connumeratur ſingularibus virtutibus;
„ ſcilicet ſpei, & fidei: prima ad Corinth.
„ cap. 13. . . . . Ergo charitas eſt ſpecialis
„ virtus. „

1. 2. quæſt. 62. art. 4. „ Oportet, quòd
„ ordi-

Digitized by Google

„ ordine genetationis fides præcedat ſpem, „ & charitatem. „

Quæſt. 65. art. 4. „ Fides, & ſpes ſinè „ charitate poſſnnt quidem aliqualiter eſſe; „ perfectæ autem virtutis rationem ſinè „ charitate non habent. „

Denique hinc facilè conſpicimns, cur in damnato articulo 54. Queſnellus dicat: *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*. Ubi ſcilicet amor defuerit, non poteſt eſſe fides, neque gratia, cùm prima gratia fides ſit, charltas, & peccatorum remiſſio. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas* art. 58. Quia, ſi charitas à fide non diſtinguitur, uti neque gratia, ſatis apparet, cur ſinè charitate fides nulla ſit, ac proinde neque Deus, neque religio. Sic error articuli 51. ingentem trahit ſeriem aliorum.

Pergamns modò Tridentinæ Synodi doctrinam, & anathemata novo dogmati opponere. Seſſ. 6. can. 9. dicitur: „ Si quis „ dixerit ſola fide impium juſtificari, ita ut „ intelligat, nihil aliud requiri, quod ad ju„ ſtificationis gratiam conſequendam coo„ peretur, & nulla ex parte neceſſe eſſe, „ eum ſuæ voluntatis motu præparari, at„ que diſponi, anathema ſit. „ Sola fide, ſi à charitate fuerit diſtincta, juſtificari impius videtur in Queſnelli ſententia, in qua juxta art. 27. *Fides eſt prima gratia*: & 28. *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Cujus utriuſque articuli non poteſt cogitari ſignificatio planior, quàm primam gratiam, & fidem eſſe veniam peccatorum. At quandoquidem generationis ordine non poſterior, ſed prior fides charitate eſſe debeat, fides prima peccatum erit juxta articulos complures, in quibus omnis actio ex charitate non profluens peccatum eſt; inter illos eſt 44. „ Non ſunt niſi duo amores, unde voli„ tiones, & actiones omnes noſtræ naſcun„ tur: amor Dei, qui omnia agit propter „ Deum, quemque Deus remuneratur; & „ amor, quo nos ipſos, ac mundum diligi„ mus, qui quod ad Deum referendum eſt, „ non refert, & propter hoc ipſum fit ma„ lus: „ Mala proinde omnis actio etiam fides, à perverſo principio imperata; ſed tunc non poterit fides eſſe prima gratia, neque conferre juſtitiam, quoties operatur.

Quare, nè manifeſtus nimiùm in Novatorum Principe appareat verborum, ac dogmatum conflictus, dicendum neceſſariò eſt, fidem Divinam, & dilectionem conſtituere actum unicum: ſic facilè capietur, cur dicat art. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*: & cur ſimul aſſerat art. 27. *Fides eſt prima gratia*: & art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, quia nempe, ut fides eſt prima gratia, ita etiam fides eſt chatitas; ut autem conſtat, charitatem remittere peccata, non mirum eſt fidei, & primæ gratiæ eamdem tribui poteſtatem. Atque ita quidem ſe expedire videbitur Queſnellus anathemate lato contra eos, qui dixerint *ſola fide impios juſtificari*; cùm fides Divina in novo ſyſtemate numquam ſola ſit; ſed eadem cum charitate.

Non ſic tamen elabitur; nam præterquam quòd fidei, & charitatis in unum actum cum prima gratia conjunctio aliis Tridentinæ Synodi canonibus, & veritati Catholicæ non conſentiat, ut tamen falſiſſimum hìc ejus ſuppoſitum diſſimulem, in eo adhuc *nulla ex parte neceſſe erit ad juſtificationis gratiam conſequendam, hominem ſuæ voluntatis motu præparari, atque diſponi*; quod ad effugiendum anathema requiritur. Quemadmodum ſcilicet nemo ſe ad primam gratiam diſponit, ac præparat, ita neque ad fidem, charitatem, & juſtificationem, dum in Queſnelli ſententia cum prima gratia confunduntur.

Inſpiciantur modò cæteri ejuſdem Synodi canones: ſeſſ. 6. ſe offert tertius: *Si quis dixerit ſinè præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*. Si *fides ſit prima gratia*, art. 27. & *nullæ dentur gratiæ, niſi per fidem*, art. 26. requiri ad fidem nequit *præveniens Spiritûs Sancti inſpiratio*; & quidem ad credendum ſicut oportet, ut juſtificationis gratia infundatur. Quia fides, quæ prima gratia eſt in hoc ſyſtemate, eſt ipſa peccatoris ſanctificatio: *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, art. 28. Succedit ejuſdem ſeſſionis can. 4. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam juſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet, neque poſſe diſſentire ſi velit; ſed velut inanime quoddam nihil omnino agere, merèque paſſivè ſe habere, anathema ſit*.

Quemadmodum non dependet à libero hominis arbitrio, primam habere gratiam, vel non habere, ita neque fidem accipere, & juſtificationem, ſi fides ſit *prima gratia*, & *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*. Gratiæ ad fidem excitanti, & vocanti in Queſnelli ſententia

non

Digitized by Google

non poteſt liberum arbitrium diſſentire ſi velit; quomodo enim diſſentiet, ſeu impediet nè fides eliciatur, ſi excitatio, & vocatio, quæ indubiè gratia eſt, ſit ipſa fides; cùm *fides ſit prima gratia*? Utque ad infuſionem primæ gratiæ non ſe diſponit, aut præparat liberum arbitrium, ita neque ad fidem, ſi hæc prima gratia eſt. Cooperaturnè etiam liberum arbitrium, ſive voluntas liberè infuſioni primæ gratiæ? Omnes Theologi aſſerunt, eam infundi nobis ſinè nobis liberè cooperantibus.

Non alio ſenſu, ni fallar, Calvinus aſſeruit, nos in aſſenſu fidei, & omnibus actibus ad ſanctitatem, vel ſanctificationem pertinentibus habere nos, velut inanime quoddam, merè paſſivè, nihil agendo, videlicet liberè. Non ſolùm in Queſnelli principiis non poteſt arbitrium hominis productionem fidei ſuſpendere; ſed neque impedire, nè fides in ipſa ſua origine operetur; cùm, per art. 10. omnis *gratia*, atque adeò fides, quæ juxta Quæſnellum prima gratia eſt, ſit *operatio manûs Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*.

6 Eadem articuli 51. damnata opinio ſubruit ejuſdem Concilii doctrinam, & canones plures de pœnitentiæ Sacramento. Seſſ. 14. cap. 4. dicitur „ Contritio, quæ
„ primum locum inter dictos pœnitentis
„ actus habet, animi dolor, ac deteſtatio
„ eſt de peccato commiſſo, cum propoſito
„ non peccandi de cætero. Fuit autem
„ quovis tempore ad impetrandam veniam
„ peccatorum hic contritionis motus ne-
„ ceſſarius; & in homine poſt Baptiſmum
„ lapſo ita demum præparat ad remiſſio-
„ nem peccatorum, ſi cum fiducia Divinæ
„ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua
„ conjunctus ſit, quæ ad rite ſuſcipiendum
„ hoc Sacramentum requiruntur. „

Si fides juſtificat, quando operatur, non potuit contritionis motus omni tempore ad impetrandam peccatorum veniam eſſe neceſſarius. Vel enim fides pro habitu accipitur, vel pro actu: ſi pro habitu, hoc ipſo in memorata hypotheſi conferet juſtitiam, dum reducetur ad actum fidei, atque ita, ut juſtificet, non erit, cur expectetur contritio. Si appellatione *fidei* actum intelligis, remiſſio conceditur peccatorum primo actui ſive timoris, ſive ſpei, qui ex fide in Tridentini ſententia proceſſerit ante contritionem, ſeu pœnitentiam: multò magis antequam Sacramentum, ſive Baptiſmi, ſive pœnitentiæ ſuſcipiatur.

„ Declarat igitur ſancta Synodus, hanc
„ contritionem non ſolùm ceſſationem

„ à peccato, & vitæ novæ propoſitum,
„ & inchoationem; ſed veteris etiam
„ odium continere, juxta illud: Proji-
„ cite à vobis omnes iniquitates veſtras,
„ in quibus prævaricati eſtis, & facite vo-
„ bis cor novum, & ſpiritum novum. Et
„ certè, qui illos clamores Sanctorum con-
„ ſideraverit, Tibi ſoli peccavi, & malum
„ coram te feci: Laboravi in gemitu meo:
„ lavabo per ſingulas noctes lectum meum:
„ Recogitabo tibi omnes annos meos, in
„ amaritudine animæ meæ, & alios hujus
„ generis, facilè intelliget, eos ex vehe-
„ menti anteactæ vitæ odio, & ingenti pec-
„ catorum deteſtatione manaſſe. „ Hæc omnia, ut ſuppono, Queſnellus admittere poterit tamquam utilia ad expiationem criminum ampliorem; non tamen velut neceſſaria ad juſtificationem peccatoris. Siquidem primus fidei actus, ſeu operatio, etiam ante contritionem, & Baptiſmi, vel pœnitentiæ Sacramentum, ad ablutionem quorumcumque ſcelerum ſufficiat; quia *fides, quando operatur, juſtificat*; cùm ſit *prima* apud Queſnellum *gratia*; hæc autem cùm peccatori conceditur, eſt ipſa peccatorum remiſſio, atque adeò charitas.

Pergunt Tridentini Patres. „ Docet
„ præterea (Concilium) etſi contritionem
„ hanc aliquando charitate perfectam eſſe
„ contingat, hominemque Deo reconci-
„ liare, priuſquam hoc Sacramentum actu
„ ſuſcipiatur; ipſam nihilominus reconci-
„ liationem ipſi contritioni, ſinè Sacramen-
„ ti voto, quod in illa includitur, non eſſe
„ adſcribendam. Illam verò contritionem
„ imperfectam, quæ attritio dicitur, quo-
„ niam vel ex turpitudinis peccati conſide-
„ ratione, vel ex gehennæ, & pœnarum
„ metu communiter concipitur, ſi volunta-
„ tem peccandi excludat cum ſpe veniæ,
„ declarat donum Dei eſſe, & Spiritûs San-
„ cti impulſum, non adhuc quidem inhabi-
„ tantis, ſed tantum moventis, quo pœni-
„ tens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat;
„ &, quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ
„ per ſe ad juſtificationem perducere pec-
„ catorem nequeat; tamen eum ad Dei gra-
„ tiam in Sacramento pœnitentiæ impe-
„ trandum diſponit. „

Juxta Queſnellum fallitur Tridentinum, dum contritionem ex fide progenitam tantùm aliquando eſſe charitate perfectam autumat, hominemque Deo reconciliare; ubicumque enim fides operans reperitur, quod in omni ſupernaturali contritione locum habet, conſpicitur penès Queſnellum peccatorum remiſſio, *Fides juſtificat, quando ope-*

ratur; *ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*. Semper itaque, & non tantùm *aliquando*, contritio eſt charitate perfecta; omnis autem eliminatur attritio, quæ tantùm diſponere peccatorem valeat ad juſtificationis gratiam, & remiſſionem criminum in Sacramento pœnitentiæ accipiendam. Præterea, cùm omnis vera contritio ex gratia ſit, & *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*, Art. 28., quandonam poterit eſſe contritio ſupernaturalis imperfecta, ſive attritio non juſtificans?

Sequitur nunc ejuſdem 14. ſeſſionis caput 6. de abſolutione: „ Non debet pœnitens adeò ſibi de ſua ipſius fide blandiri, ut, etiamſi nulla ei adſit contritio, aut Sacerdoti animus ſeriò agendi, & verè abſolvendi deſit; putet tamen, ſe propter ſuam ſolam fidem verè, & coram Deo eſſe abſolutum; nec enim fides ſinè pœnitentia remiſſionem ullam peccatorum præſtaret: nec is eſſet, niſi ſalutis ſuæ negligentiſſimus, qui Sacerdotem joco ſe abſolventem cognoſceret, & non alium ſeriò agentem ſedulò requireret. „ In adverſariorum autem ſuppoſito minimè apparet, cur *eſſet ſalutis ſuæ negligentiſſimus, qui Sacerdotem joco ſe abſolventem cognoſceret, & non alium ſeriò agentem requireret*; vel enim aliqua concepta ex fide operante contritio ei adeſt, & ex illa juſtificationis gratiam tenet, quam Sacerdotis jocus, & ludicra abſolutio non evertit: vel omni prorſus ſupernaturali pœnitentiâ caret, & tunc quidem juſtitiâ donatus non eſt, Sacerdote abſque abſolvendi animo verba ridiculè proferente; ſed & ſeriò agentis abſolutio irrita fuiſſet propter defectum diſpoſitionis debitæ in peccatore, ſinè ullo operantis fidei, & pietatis motu ſua crimina confitente.

7 Denique eadem Queſnelli novitas Tridentinis de pœnitentia canonibus minimè conſentit. Primus ſeſſ. 14. eſt: „ Si quis „ dixerit, in Catholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, anathema ſit. „

Can. 3. „ Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris: Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt, non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi, & retinendi peccata, in Sacramento pœnitentiæ, ſicut Eccleſia ab initio ſemper intellexit .... anathema ſit. „

Can. 9. „ Si quis dixerit, abſolutionem ſacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem; ſed nudum miniſterium pronunciandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modò tantùm credat, ſe eſſe abſolutum: aut (ſi) Sacerdos non ſeriò, ſed joco abſolvat ..... anathema ſit. „

Prætereo quod canone 2. doceatur, *Sacramentum pœnitentiæ rectè appellari ſecundam poſt naufragium tabulam*. Quis enim hic intelligat ſecundam poſt naufragium tabulam ſalvandis ab interitu, & reconciliandis Deo peccatoribus; quoties poſt Baptiſmum lapſi fuerint, à Chriſto Domino inſtitutum; ſi *fides*, quæ prævia ad Sacramentum, & neceſſaria diſpoſitio eſt, *juſtificet quando*, ideſt quoties *operatur*?

Didicimus ſcilicet ex ſeſſ. 6. cap. 6. de juſtificatione, & priùs ex Apoſtolo epiſt. ad Hebræos cap. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quòd inquirentibus ſe remunerator ſit*. Hæc fides, quæ ad peccatoris adulti juſtificationem requiritur cum Dei auxilio, ſuadet intellectui, amplectendum eſſe bonum, quod præmio Deus remunerabitur; fugiendum vitium, quod graviſſimo puniet ſupplicio; ſuadet proinde, ut Deus criminibus offenſus, pœnitentiâ placetur. Quæ quidem fidei monitio utilis, & neceſſaria ad pœnitentiam de peccatis præteritis concipiendam diſpoſitio eſt; nondum tamen ipſa eſt, ut patet, pœnitentia. Habetur itaque *fides operans* ante pœnitentiam, maximè verò antequam Sacramentum à peccatoribus ſuſcipiatur, quæ ſi juxta Queſnelli articulum ſemper juſtificet, valde impropriè Sacramentum pœnitentiæ ſecunda appellatur poſt naufragium tabula, utpote quæ numquam in naufragio fluctuantibus, ſed ſolùm ab interitu liberatis, & in littore tutò confidentibus ſerviat: numquam ſcilicet Sacramentum reconciliabit Numini peccatores, ſed ſanctificatos, conceſſamque veniam iteratâ confirmabit ſententiâ. Sive igitur Sacerdos joco abſolverit, ſive ſeriò; ſive abſolvendi voluntas, & forſitan poteſtas legitima ei defuerit, ſola *fides operans*, in nova Eccleſia contulit ſanctitatem. Supereſt, ut qui adeò inauditam, & mirabilem fidem, tamque exoticam invehunt juſtificationem, novam etiam comminiſcantur in ſuâ aliàs *Noortſtrandica* beatitudinem.

CAPUT IV.

Queſnelli Propoſitio convenit cum pluribus pridem à Sede Apoſtolica condemnatis.

1 Alexander VIII. inter articulos 31. proſcripſit hunc 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.* Huic articulo ſubſcribere cogitur Queſnellus; ſi enim attritio illa bonus motus ſit, ac ſupernaturalis, indubiè naſcitur ex fide, atque ita corruit novum dogma, quo ſtatuitur *fidem non operari, niſi per charitatem.* Hic nempe fidei conſpicitur operatio, & tamen abeſt charitas. Unde apertiſſimum eſt, fidem hic ex charitate, ſive per charitatem minimè operari; eſt enim attritio *ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe.*

Articulus ibidem damnatus fuit 14. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.* Oppoſitum itaque Eccleſia credit. Si verò timor ille ſupernaturalis eſt, ex fide naſcitur; nemo autem Theologus dixerit, timorem gehennæ neceſſariò procedere ex charitate; cùm illa potiùs ad charitatem ſtimulet peccatores, utpote ſinè qua, neque obtineri juſtitiam viderint, neque inſerorum ſupplicia evitari.

Art. 10. ab eodem Pontifice damnatus eſt: *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.* Si intentio illa, ut ex articuli condemnatione inferendum eſt, ſit recta, ac placens Deo; perſpicuum redditur, quòd ſit ex fide: hujus itaque operatio eſt: Unde falſitatis convincitur Propoſitio aſſerens, *fidem non operari, niſi per charitatem.* Deteſtari enim malum, & proſequi bonum, merè ut cœleſtis obtineatur gloria, effectus fidei, ut patet, & ſpei; non charitatis eſt.

2 Art. 12. eodem diplomate proſtratus ſic habet: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides: &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana.* Inflictum errori anathema exigit, ut aſſeramus, in magnis peccatoribus, etſi amor Dei defecerit, non propterea exulem fieri, aut extingui fidem; ſed hanc poſſe etiam in actus prorumpere ſibi proprios. Poteſt itaque fides operari, & operatur reipſa in iſtiuſmodi peccatoribus abſque charitate. Dum autem ſinè hac, ſaltèm extra Sacramentum, non obtingit ſanctificatio, liquet, non juſtificari hominem, quotieſcumque aliqua fidei operatio eſt. Verùm Antonius Arnaldus, Queſnelli Doctor contubernalis octogenarius, ut rebellem Sedi Apoſtolicæ, ac ſuo Principi vitam ſchiſmatico fine claudere videretur, typis edidit *nonam partem difficultatum propoſitarum Steyartio*, ſeu potiùs oppoſitarum Pontifici: ubi poſt multa ſupremæ Cathedræ proſciſſa contumeliis decreta, quidquid efſœto corpori ſupererat bilis, effudit in illam Alexandri VIII. ſententiam, qua triginta & unus articuli configuntur. Quando ad duodecimum pervenit pag. 203. *Eſſe*, inquit, *in hoc Decreto obſcuritates impenetrabiles, vel ex hoc compertum exemplo eſt: Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana.* Pagina autem 206. ait: *Damnare non potes hanc Propoſitionem duodecimam, niſi condemnando te ipſum, Sanctum Thomam, & cæteros paſſim Theologos.* Damnationi tamen Lovanienſis ille Doctor, & Sylvæducenſis Diœceſis Vicarius Apoſtolicus ultro ſubſcripſit, neque Thomiſta ullus maculari hìc doctrinam Angelici ſuſpicatus eſt: nec denique ullus contra hujus articuli cenſuram auditus extra malignantium Janſeniſtarum Eccleſiam conqueri.

Pro Magiſtro autem mortuo reſpondere, & exponere nobis poterit Queſnellus, qua ratione Arnaldus eundem articulum, quem pagina 203. deprehenderat *obſcuritatibus laborare impenetrabilibus*, pag. 206. perneget ullâ poſſe percuti cenſurâ, niſi Sancti Thomæ, & omnium paſſim Theologorum ſententia feriatur. Intolerabilis temeritas eſt, tribuere Angelico, & cæteris paſſim Theologis doctrinam pluſquam cymmeriis obſitam tenebris, &, ubi voces diverſiſſimæ ſunt, confidenter adſtruere ſignificationis conſenſum, dum ſimul ſenſûs ignorantiam fateris, propter *obſcuritates impenetrabiles*. Verùm, quidquid Arnaldus, & Queſnellus ad obediendum intelligere nolunt, facilè capiunt ad calumniandum. Contumeliis Queſnelli contra totum illud Pontificis Decretum plenus eſt ejus liber, quem vocat *Epiſtolam Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum.*

3 Non prætereundi hìc ſunt 3. articuli de abſolutione, & præmittendâ ei longi temporis pœnitentiâ, quos tradiderat Arnaldus in libro de frequenti communione; ſed Alexander VIII. Scholis Catholicis, & Eccleſiæ interdixit. 16. inter 31. eſt „ Ordinem

„ dinem præmittendi ſatisfactionem abſo-
„ lutioni induxit non politia, aut inſtitu-
„ tio Eccleſiæ; ſed ipſa Chriſti lex, & præ-
„ ſcriptio, naturâ rei id ipſum quodam-
„ modo dictante. „

Art. 17. „ Per illam praxim mox ab-
„ ſolvendi ordo pœnitentiæ eſt inverſus. „

Art. 18. „ Conſuetudo moderna, quo-
„ ad adminiſtrationem Sacramenti pœni-
„ tentiæ, etiamſi eam plurimorum homi-
„ num ſuſtentet authoritas, & multi tem-
„ poris diuturnitas confirmet, nihilominus
„ ab Eccleſia non habetur pro uſu; ſed
„ abuſu. „

Triplex hæc novitas profluere videtur ex errore, quem CLEMENTIS XI. extirpat Conſtitutio, *fides, quando operatur, juſtificat; ſed non operatur, niſi per charitatem*. Conſtat ſcilicet, nullam ad obtinendum abſolutionis beneficium poſſe eſſe diſpoſitionem utilem, niſi quæ fidei ſit operatio. Si igitur nulla talis operatio foret, niſi per charitatem ſe ipſa juſtificantem, quæ non ſolet à peccatoribus paſſim, niſi labore multo, oratione, ac variis pœnitentiæ exercitiis comparari, videretur diutius differenda abſolutio, quàm uſus ferat hodiernus Eccleſiæ.

Verùm benigniſſimus Servator, miſertus infirmitatis humanæ, remedium inſtituit Sacramentum pœnitentiæ, in quo Sacerdotis abſolutio ſuppleret, quod attritis confitentibus deeſſet ſufficientis ad juſtitiam diſpoſitionis. Sed exotici novæ ſectæ Apoſtoli hanc Chriſti miſericordiam non agnoſcentes, in eundem ordinem hic redigere volunt Eccleſiam cum Synagoga; ut, quemadmodum iſta caruit reconciliationis Sacramento, eo quoque deſtituatur Eccleſia: qui error novatoribus cauſa eſt, cur impoſitas olim pœnas canonicas tam graves, & diuturnas neceſſitati tribuant conſequendæ juſtificationis ante abſolutionem, non aliis rationibus, quæ à Scholaſticis deducuntur. Quæ, inquiunt Novatores, præſumptio Peccatorum eſt, reconciliari velle offenſo Numini, antequam ſatisfecerint! Iſtud naturæ lumini adverſatur. Unde ſatis apparet, illâ mox abſolvendi conſuetudine ordinem pœnitentiæ inverti; cùm ordo poſtulet ſatisfactionem præviam reconciliationi.

4 Hoc ſuppoſito, quis neget „ Conſuetudinem modernam, quoad adminiſtrationem Sacramenti pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmat, nihilominus ab Eccleſia non haberi pro uſu, ſed abuſu. „ Verùm ut Rigidiorum hypotheſis falſiſſima eſt, quale cenſeri poterit totum, quod iſtiuſmodi fundamento ſuperſtruitur ædificium? Ad juſtitiæ rigorem, non ad clementiæ benignitatem reducere illi volunt reconciliandi hominis rationem, etiam in Chriſtiano fœdere, in quod Servatorem novimus miſericordiæ ſuæ munera, & quaſi viſcera cum ſuo ſanguine effudiſſe: ubi inſtituto clementiſſimæ reconciliationis Sacramento, Sacerdotibus contulit poteſtatem, ut peccata confitentibus condonarent, reciperentque Dei nomine in gratiam attritos, quos aliàs æternis ſuppliciis juſtitia decerneret condemnandos.

Rigidis itaque Novatoribus ad Synagogam remiſſis, nos Chriſti Eccleſiam ſequamur, & verba ſacratiſſima de remittendis, & retinendis peccatis intelligere pergamus ſenſu proprio, & obvio, ut Patrum ad nos Traditio derivavit, & tenet præſens Eccleſia, columna immobilis, & magiſtra ſecuriſſima veritatis.

5 Quærere etiam iſtud nobis ex adverſariis liceat, quem fructum, quem uſum penès illos habeant omnia, quæ juſtificationi præmitti cupiunt pœnitentiæ opera? Vel enim illa ex fide proveniunt, & tunc primum opus, vel minimum, reſtituit ſanctitatem, in nova hypotheſi, *fides juſtificat, quando operatur*: vel, ſi aliunde nata opera fuerint, nequeunt eſſe ex gratia, quia per Propoſ. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*: & meliùs ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 8. diſcimus, *Fidem eſſe humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radicem omnis juſtificationis*. Quæcumque igitur fidem, & gratiam præcedunt exercitia, quomodocumque corpus affligant, ac ſpiritum, nequeunt eſſe ad reconciliationem præparatio. Sed & *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*; ſi Queſnello credimus, Propoſ. 28. unde merus ludus, & ſimulatæ pietatis oſtentatio eſt, quando Prop. 87. dicitur „ Modus plenus ſapientiâ, lumine, „ & charitate eſt, dare animabus tempus „ portandi cum humilitate, & ſentiendi „ ſtatum peccati, petendi ſpiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad „ minus ſatisfacere juſtitiæ Dei, antequam „ reconcilientur. „ Quomodo præmittenda ſunt tot opera à peccatoribus, antequam reconcilientur, ſi primum, quod ex fide eſt, imò ſi prima gratia reconciliatio ſit? Ut nihil boni operis præparat ad primam gratiam, ita nihil, juxta Queſnellum, ad reconciliationem, quæ prima gratia eſt, diſponere poterit.

Sunt itaque iſtiuſmodi pſeudo-Theologi

veri

veri hypocritæ, & illuſores, dum pœnitentiæ ſpiritum fingentes, omne pœnitentiæ, omne pietatis ſtudium abolitum eunt, ut ipſi à vera pœnitentia, & charitate ſunt alieniſſimi, qui tantis Eccleſiam turbinibus exagitant, hæreticorum fovent pertinaciam, ſimplicium Catholicorum fidem dejiciunt, ſibique credulos à communi abſtractos Eccleſiæ ovili, ipſi latentes ſub ovina pelle, quin & paſtorum nomine veri lupi rapiunt, æternoque mactant interitu.

CAPUT V.

Fruſtrà confugiunt Adverſarii ad SS. Scripturas.

1 APoſtolus in Epiſt. ad Galat. cap. 5. *Nos autem*, inquit, *ſpiritu ex fide, ſpem juſtitiæ expectamus; nam in Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium; ſed fides, quæ per charitatem operatur*. Juſtitia indubiè expectanda, & ſperanda eſt ex fide non informi; ſed ea, quæ per dilectionem operatur, ut rectè obſervat Angelicus in hunc locum; non enim fides ſola, & dilectionis expers hominem ſanctificat; ſed per virtutum Principem charitatem. Quis tamen ſapiens indè colligat, fidem informem nihil operari poſſe, quo ad charitatem ſive cominus, ſive eminus præparemur? Adversùs collectionem tam ſtolidam reclamant ipſæ Scripturæ toto à me capite primo allegatæ; reclamant Traditio Patrum, Tridentina Synodus, & Definitiones Pontificum exhibitæ cap. 2. 3. & 4.

Prorſus ridiculi novatores ſunt, qui homines per fidem ad charitatem, nullis mediis actibus, quales ſunt timoris, ac ſpei, provehi neceſſariò volunt, contra communem fidelium experientiam, & omnium ſenſum, contra deſcriptum nobis uſitatiſſimum Divinæ providentiæ in convertendis peccatoribus ordinem Trid. Seſſ. 6. cap. 6. & ſeſſ. 14. cap. 4. Similes nempe adverſarii ſunt inſanienti Domino, qui famulum juberet in ſupremum montis apicem, non tranſito medio, evolare; aut vellet ſufficere ſervo gradum ſcalarum ultimum aſcendiſſe, vetito per gradus medios aſcenſu. Ita fides terminum, qui charitas & juſtitia eſt, oſtendit; ſed non exigua ſupereſt via, ut ad eam peccator deveniat. Prudens Dominus ſanitatem cupiens famuli, non prohibebit medicamina. *Timor medicamentum eſt, charitas ſanitas*, inquit Auguſtinus Tract. 9. in Epiſt. Joannis, unde rectiſſimè S. Doctor concludit: *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas.*

Aliud igitur eſt; fidem per dilectionem operari; aliud, operari per eam ſolummodo, & abſque ullo medio. Primum dicit Apoſtolus; poſterius eſt figmentum deteſtabile Novatoris, ut, excuſſo omni timore, ſublatâ omni ſpe, charitatis, & juſtitiæ infundendæ cura ſoli relinquatur Numini: *Prima gratia, quam concedit Deus peccatori, eſt peccatorum remiſſio* Prop. 28. *Fides eſt prima gratia* Prop. 27. *Fides juſtificat quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem* Prop. 51. Quis ex tribus his Queſnelli enunciationibus non concludat, primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, eſſe fidem, charitatem, juſtificationem, ſive remiſſionem criminum? Itaque, cùm nullum poſſit eſſe ſtudium, nullus utilis labor, aut conatus ad primam gratiam, ita neque ad fidem, charitatem, aut veniam peccatorum. Quid verò tali hypotheſi cogitari poteſt ad omnem ſalutis, aut reconciliationis curam abjiciendam accommodatius?

2 Succutens Hexaplis *Collator* addidit illud Epiſtolæ ad Romanos cap. 3. v. 28. *Arbitramur, juſtificari hominem per fidem.* Apoſtolus ait: *arbitramur .... juſtificari hominem per fidem ſinè operibus legis*: ultimum reſcindendum callidè cenſuit Collator, nè ſenſus Apoſtoli innoteſceret excludentis non opera ex fide profluentia, qualia ſunt timor Dei, & æternæ damnationis, Spes Divini auxilii, veniæ, cœleſtis præmii, & beatitudinis per Chriſtum Mediatorem, & Salvatorem omnium hominum obtinendæ. Voluit hic Paulus excludere inanem gloriam Judæorum ſe præferentium converſis gentibus, quaſi legis ſuæ Moſaicæ operibus juſtitiam ſibi comparaſſent: contra quos ſic Apoſtolus: *Ubi eſt gloriatio tua, o Judæe? excluſa eſt. Per quam legem? Factorum? Non; ſed per legem Fidei; arbitramur enim &c.* ut ſupra.

Audiatur Angelici commentarius. „
„ Poſtquam Apoſtolus oſtendit, quòd Ju-
„ dæi non præcedunt gentiles, neque quan-
„ tum ad ſtatum juſtitiæ, hic concludit
„ concluſionem intentam, excludendo ſci-
„ licet eorum gloriam, qua gentibus ſe præ-
„ ferebant. Quia autem Judæorum gloria-
„ tio erat in lege, ideo oportere videba-
„ tur, quòd per aliquid ejuſdem generis, id
„ eſt, per aliquam legem eorum gloriatio
„ excluderetur: & ideo interrogando quæ-
„ rens ſubdit, per quam, ſcilicet legem, eſt
„ eorum gloriatio excluſa? *Factorum*? &
„ reſpondet, quòd non; *ſed per legem Fidei.*

„ le-

Digitized by Google

„ Legem factorum dicit legem exteriùs „ propoſitam, & deſcriptam, per quam ex- „ teriora facta hominum ordinantur, dum „ præcipitur, quid fieri debeat. Legem au- „ tem fidei vocat legem interiùs deſcri- „ ptam, per quam non ſolum exteriora „ facta, ſed etiam ipſi motus cordium diſ- „ ponuntur, inter quos primus eſt motus „ fidei; „ Sed non unicus, ut illi ſoli juſtificatio tribuatur, excluſis actibus fidem inter, & charitatem mediis, quos ex Tridentino retuli cap. 3.

Actus illos à juſtificationis cauſa videtur excludere Queſnellus, non ſolùm cùm ait in præſenti articulo: *Fides juſtificat, quando operatur*, ſed etiam art. 27. *Fides eſt prima gratia*, & art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Duplex addita conditio, quòd fides debeat operari, & non operetur, niſi per charitatem, videtur conditionis requiſitæ & ordinem, & naturam non excedere, juxta quem non conditioni propriè; ſed alteri totus tribuatur effectus; ſoli nempe fidei tota juſtificatio, ut tota ſuperiùs tribuitur primæ gratiæ; ita ut ipſa per ſe *peccatorum* ſit *remiſſio*, quæ prima gratia ſtatuitur fides.

Sic Lutherani præter fidem requirunt etiam opera, non tamen ut juſtificandi virtutem continentia, ſed ut ſigna. Imò de pœnitentia velut neceſſariâ prorſus ad juſtificationem loquuntur præcipui Lutheranæ Sectæ proceres Martinus Kemnitius, & Philippus Melanchton. Ita Prior in Examine Concilii Tridentini Parte 2. pag. 901. *Eſt & hoc extra controverſiam apud nos, neminem poſſe Deo reconciliari, & remiſſionem peccatorum conſequi, niſi agat pœnitentiam*. Et paulò inferiùs: *Sic territis, & contritis Deus gratiam, & remiſſionem peccatorum per miniſterium Evangelii offert, & proponit*. pag. 957. *Neceſſaria eſt contritio, non autem meritum*.

Similia habet Melanchton in *Locis* titulo de contritione; etiamſi Lutherus art. ſuo 11. docuerit, „ ſi Sacerdotis abſolutionem ob- „ tinueris, crede fortiter te abſolutum, & „ abſolutus eris, quidquid ſit de contri- „ tione.

Hic obiter noto, eundem Apoſtoli textum ex Epiſtola ad Rom. ab adverſario objectum, etiam à Luthero catholicis oppoſitum fuiſſe non truncando, ut mutilat hic adverſarius; ſed liberiùs addendo *ſolam*; ubi Apoſtolus dicit *arbitramur juſtificari hominem per fidem*, Lutherus per *ſolam fidem*. Impudentior verò jungitur additionis ratio Tom. 4. operum edit. Germ. Lutheri anno, quo prodiit, 1551. fol. 475. ubi ſuos monet, quid reſpondere debeant additionem reprehendentibus: „ Doctor Martinus Luthe- „ rus vult ſic habere, & dicit Papiſtam, & „ aſinum rem eſſe unam. Sic volo, ſic ju- „ beo, ſtat pro ratione voluntas. Nolumus „ enim Papiſtatum Scholares eſſe, ſed judi- „ ces. Lutherus ita vult, & ait ſe Docto- „ rem ſuper omnes Doctores totius Papa- „ tûs. „ Quæ verba an hominis ſobrii ſint judicet lector, etiam acatholicus.

Ad Queſnellum autem, & ſimiles adverſarios quod attinet, fidem Divinam, & ſupernaturalem à charitate, ut aliàs monui, ſtatuunt inſeparabilem, adeò ut nè diſtinctio quidem admittatur. Hoc nititur principio quod ajunt, *Fidem non operari, niſi per charitatem*, & *fidem juſtificare quando*, ſeu quoties *operatur*. Item quòd *Prima gratia quam Deus concedit peccatori ſit peccatorum remiſſio*, atque ea gratia ſit fides. Dicitur *fidei operans*, nè juſtificatio tribuatur habitui otioſo, qui in adultis non videtur agnoſci à novis Theologis. Inter Articulos à Defuncto Mechlinienſi Archiepiſcopo Sedi Apoſtolicæ denuntiatos, anno 1692. eſt hic part. 8. art. 3., in Namurcenſi Seminario à Queſnelli Sectatore Diſcipulis dictatus „ Negamus, in adultis dari habitus „ otioſos ſive bonos, ſive malos; ſive ſu- „ pernaturales, ſive naturales: & quod ge- „ neratim dictum eſt de habitibus, ſpecia- „ liùs obtinet in illis habitibus, quorum „ actus eſt amor.

CAPUT VI.

In Auguſtino fruſtrà aſylum quærunt adverſarii.

t OBjicitur Auguſtinus Sermone 53. in Matth. cap. 10. ſic enuntians *Illa ergo fides mundat cor, quæ per dilectionem operatur*. Sed quid iſtud ad eximendum errore articulum, quo aſſeritur, & fidem juſtificare quoties operatur, & operari numquam, niſi per dilectionem? Argumenti vitium quod apud adverſarios frequentiſſimum detexi tomo 1. in propoſitionibus de gratia, hic recurrit; ex aſſerto ſcilicet particulari illata generalis concluſio, quod dialectici inter abſurdiſſima ratiocinationis propudia rejiciunt, *à termino non diſtributo procedere ad diſtributum*. Quid enim ineptius, quàm ex eo, quòd aliqua fides, nempe illa, quæ per dilectionem operatur, ſive quòd tunc, quando per dilectionem

Digitized by Google

nem operatur, juſtificet, inferre & quòd omnis fides, quoties operatur, juſtificet, & quòd nulla operetur umquam niſi per dilectionem, ſive ut damnatus ait articulus, *per tharitatem*?

In tota virtutum, etiam moralium multitudine, nulla eſt, quæ non juſtificet, ſive juxta Auguſtini ſententiam non mundet cor, quando per dilectionem operatur: ut dicere æquè ac de fide liceat: Illa miſericordia, illa caſtitas, illa ſobrietas, illa fortitudo, illa prudentia *mundat cor, quæ per dilectionem operatur*; ideone ſanæ mentis theologus inferat, omnes, & ſingulos actus moraliter bonos *mundare cor*, ſive ad peccatoris juſtificationem ſufficere?

Stolida iſtiuſmodi ſophiſmata fallendæ imperitiſſimæ plebi exiſtimentur idonea; ſed ab illis adhiberi, qui ſupra Apoſtolicam Sedem, & omnes ei adhærentes catholicos ſapere volunt, nemo ſatis mirabitur. At talibus ſemper contra veritatem catholicam armis opus eſt hæreſi, cui contra Chriſti Eccleſiam ſuppetias ferre vera numquam ratio poterit. Ut autem adverſarius, qui in exiguæ brevitate laciniæ latebras errori ſperaverat, totius Auguſtinianæ ſententiæ luce convincatur, audiat ipſius S. Antiſtitis contextum integrum. „ Fide (inquit) mun-
„ dans corda eorum. Sed qua fide? Quali
„ fide, niſi quam definit Apoſtolus, ubi ait:
„ Fides, quæ per dilectionem operatur? Iſta
„ fides eſt, quæ diſcernit à fide Dæmonum,
„ diſcernit ab hominum flagitioſis, ac per-
„ ditis moribus. Fides (inquit;) quæ fides?
„ Quæ per dilectionem operatur, ſperat
„ quod Deus pollicetur. Comes eſt ergo
„ Fidei Spes; neceſſaria quippe Spes eſt,
„ quamdiu videmus, quod credimus, nè
„ fortè non videndo, & deſperando defi-
„ ciamus.. Adeſt ergo Spes, & eſt comes
„ Fidei. Deinde, & Charitas, qua deſide-
„ ramus, qua pertingere conamur, qua
„ inardeſcimus, qua eſurimus, & ſitimus.
„ Adhibeatur ergo & hæc, & erit Fides,
„ Spes, & Charitas.

Hactenus Auguſtinus, qui ut errori viam præcluderet, nè, cùm dicuntur *fide mundari corda* hominum, quis intelligeret de fide qualibet, ſolicitè monet accipiendum de fide ſpeciali. *Fide* (inquit) *mundans corda hominum: ſed qua fide? quali fide? niſi quam definit Apoſtolus Paulus, ubi ait, fides quæ per dilectionem operatur*. Quod iterata mox interrogatio, & reſponſio ampliùs inculcat. Sic Auguſtinus docet, ſic explicat Apoſtolum, ut, quod ad perfectiorem fidem ab utroque reſtringitur, non poſſit ſinè manifeſta perfidia ad fidem quamlibet, etiam bonam à Novatoribus extendi.

Dixi *ad quamlibet fidem bonam*: nam fidem Dæmonum ſinè dilectione eſſe adverſarii quoque nobis inſultando agnoſcunt.

2 Ut autem fides Chriſtianorum, etiam informis, & charitatis expers à calumnia vindicetur, qua à novatoribus ſolet quaſi eadem cum fide Dæmonum appellari: ſufficiunt diſcrimina à Doctore Angelico tradita 2.2. Quæſt.5. art.2. „ Ad primum dicen-
„ dum, quòd Dæmonum fides eſt quodam-
„ modo coacta ex ſignorum evidentia: &
„ ideo non pertinet ad laudem voluntatis
„ ipſorum, quòd credunt. Ad ſecundum
„ dicendum, quòd fides, quæ eſt donum
„ gratiæ, inclinat hominem ad credendum
„ ſecundùm aliquem affectum boni; etiamſi
„ ſit informis: unde fides, quæ eſt in Dæ-
„ monibus, non eſt donum gratiæ; ſed
„ magìs coguntur ad credendum ex per-
„ ſpicaeitate naturalis intellectûs. Ad ter-
„ tium dicendum, quòd hoc ipſum Dæmo-
„ nibus diſplicet, quòd ſigna fidei ſint
„ tam evidenria, ut per ea credere com-
„ pellantur, & ideo in nullo maliria eo-
„ rum minuitur per hoc, quòd credunt. „
In hominibus autem, qui charitatis, non fidei naufragium paſſi ſunt, fides libera eſt, & ex affectu ad bonum fidei proprium imperata à voluntate ex dono gratiæ: unde ſupernaturalis eſt.

Quæſt.6. art.2. *utrum Fides informis ſit donum Dei*, concludit Angelieus affirmando: & in argumento *ſed contra* refert *gloſſam* ad 1. Cor.11. dicentem, quòd *Fides, quæ eſt ſinè charitate, eſt donum Dei*. Nota autem quæ in margine eſt, ait, gloſſam eſſe *ex Auguſtino ſumptam in ſermone de miraculo quinque panum; ſed implicitè tantùm, non expreſſe*. Cùm autem ipſe Janſenius ſummam Angelici agnoſcat eſſe fidele Auguſtini compendium, ſive *Auguſtinum contractum*, non poſſunt adverſarii noſtri inter Janſenianos præcipui debitam fidei, etiam charitate deſtitutæ bonitatem omnem, operationemque detrahere.

Denique quod in Auguſtini ſententia citatur ex act.15. ubi Petrus de Spiritu Sancto dicit *fide purificans corda eorum*, explicat S. Thomas 2. 2. quæſt.7. art.2. *Impura* (inquit) *redditur* (creatura) *ex hoc, quòd temporalibus ſe ſubjicit per amorem, à qua quidem impuritate purificatur per contrarium motum; dum ſcilicet tendit in id, quod eſt ſupra ſe, ſcilicet in Deum: in quo quidem motu primum principium eſt fides; accedentem enim ad*

Deum

Digitized by Google

Deum oportet credere, ut dicitur Hebr.11. & ideo primum principium purificationis cordis eſt fides, qua purificatur impuritas erroris: quæ ſi perficiatur per charitatem formatam, perfectam purificationem cauſat. Loco *charitatem formatam* nota marginis ſuggerit legendum meliùs *fidem charitate formatam.* Proſequitur S.Thomas „ Ad ſecundum dicendum „ quòd fides, etiam informis excludit quam„ dam impuritatem ſibi oppoſitam, ſcilicet „ impuritatem erroris, quæ contingit ex „ hoc, quòd intellectus humanus inordina„ tè inhæret rebus ſe inferioribus, dum „ ſcilicet vult ſecundùm rationes rerum „ ſenſibilium metiri divina; ſed quando „ per charitatem formatur, tùnc nullam im„ puritatem ſecum compatitur.

Fides itaque etiam informis, & ſinè Dei dilectione benevolâ, potiſſimùm ſuper omnia, & juſtificante, quam adverſarii velut ad operandum neceſſariam requirunt, operatur in peccatoribus bonum aliquod, & purificationem imperfectam, oppoſitam impuritati erroris. Parte 3. quæſt.85.art.5. *utrum principium pœnitentiæ ſit ex timore* S. Doctor recenſens ordinem motuum, & operationum ad pœnitentiam concurrentium, ait: *Quorum actuum primum principium eſt Dei operatio convertentis cor*, ſive auxilium gratiæ ad converſionem excitans, & per ſequentes actus efficiens. „ Secun„ dus actus eſt motus fidei, tertius eſt mo„ tus timoris ſervilis, quo quis timore „ ſuppliciorum à peccatis retrahitur. Quar„ tus actus eſt motus ſpei, quo quis ſub „ ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſi„ tum emendandi. Quintus actus eſt mo„ tus charitatis, quo alicui peccatum diſpli„ cet ſecundùm ſe ipſum, & non jam pro„ pter ſupplicia. „ Ubi plures prodeunt operationes fidei ante charitatem; nam timor ſervilis, & ſpes ex fide ſunt; non enim aliàs forent idoneæ ad charitatem, & juſtificantem pœnitentiam diſpoſitiones.

Ibidem in nota marginis ab Eruditiſſimo Patre Nicolai Dominicano additur: „ Huc pertinere poteſt quod Auguſtinus „ tractatu 9. in Epiſtolam 1. Joannis ait: „ cœpit aliquis credere diem judicii: ſi cœ„ pit credere, cœpit & timere. Timendo „ corrigit ſe: vigilat adversùs hoſtes ſuos, „ id eſt, peccata ſua: incipit reviviſcere in„ teriùs &c. „ Hic fides judicii operatur ejus timorem, propoſitum melioris vitæ, ac dein ſufficientem reſtituendæ vitæ pœnitentiam. Prima itaque fidei operatio neque per charitatem eſt, neque juſtificat, tum penès Auguſtinum, tum penès Angelicum ejus diſcipulum, & fideliſſimum interpretem.

3 Inſtant Hexapla illo Auguſtini in pſalmum.67. num.41. „ Sinè bonorum ope„ rum meritis per fidem juſtificatur impius „ ..... ut deinde ipſa fides per dilectio„ nem incipiat operari. Ea quippe ſola „ bona dicenda ſunt, quæ fiunt per dile„ ctionem. „ Sententiam Auguſtini juverit reddere aliquantò pleniorem. „ Hæc „ autem neceſſe eſt, ut antecedat fides, ut „ indè iſta, non ab iſtis incipiat illa; quo„ niam nullus operatur per dilectionem „ Dei, niſi priùs credat in Deum. „ Hinc primùm convincitur Queſnelli articulus 44. „ Non ſunt niſi duo amores, unde volitio„ nes, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: „ Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, „ quemque Deus remuneratur: & amor, „ quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui „ quod ad Deum referendum eſt non re„ fert, & propter hoc ipſum fit malus. „ Si enim, ut ait Auguſtinus, & ratio dictat, priùs ſit credere in Deum, quàm ipſum diligere ſicut oportet, ut bona per dilectionem opera oriantur; non igitur volitio fidem imperans, neque ipſa fides, quæ actio quædam eſt, ex amore Dei naſcitur: neque tamen ſinè blaſphemia de malitia accuſabitur; cùm ſit à Spiritu Sancto per cœleſtis gratiæ auxilium.

Quòd *Sinè bonorum operum meritis per fidem juſtificetur impius*, nemo catholicus eſt, qui non fateatur contra Pelagium; quia juſtificatio impii fit per gratiam, quam nullum meritum præcedere poteſt, neque impius quidpiam ad veram juſtitiam, & vitam æternam pertinens promereri. Quòd infusâ ſanctificationis gratiâ, fides incipiat per dilectionem operari, veriſſimum pariter eſt.

In primis de dilectionis habitu influente in bona juſtificatorum opera, quæ ope gratiæ exercentur, loquitur S. Franciſcus Saleſius Suffragatorem Angelicum citans lib.12. de charitate cap.2. ad illud Pauli, *Omnia in gloriam Dei facite. Quæ verba Apoſtoli, ut dicit Doctor Angelicus, ſunt in ſufficienti uſu, & praxi, quando poſſidemus habitum ſanctiſſimæ charitatis, per quam licèt non habeamus expreſſam, & activam intentionem faciendi quidquid facimus propter Deum; habemus tamen implicitè contentam in unione, & communione, quam cum Deo habemus, per quam omne bonum, quod facere poſſumus, unà nobiſcum dedicatum eſt Divinæ bonitati.* Quod declarat exemplo familiariſſimo filii familias, qui omnia acquirit Patri, etiam de

Pa-

Patre non cogitans : *Sic & ſatìs eſt*, proſequitur Sanctus, *nos eſſe filios Dei per dilectionem* (ut nempe jam explicuit *per habitum ſanctiſſimæ charitatis*) *ut quidquid agimus, integrè deſtinatum ſit ejus gloriæ*.

Præcipuam vim ponit adverſarius in eo, quod majoribus exprimit characteribus : *ea quippe ſola bona dicenda ſunt, quæ fiunt per dilectionem*. Quam verò illic dilectionem nominat Auguſtinus? Quæ nempe juſtificatione impii infunditur, eſtque ipſe jam ex Saleſio relatus habitus charitatis, qui,ut ait Hipponenſium Antiſtes, ideo conceditur, ut per eum *fides incipiat operari*. Non poſſe *dilectionem* illic accipi pro actu, perſpicuum eſt, nè aliàs incongruus, & Auguſtino minimè dignus ſenſus ejus vocibus tribuatur. Qualis enim ſenſus fuiſſet : ſinè bonorum operum meritis per fidem, quæ per dilectionem operatur, juſtificatur impius, ut deinde ipſa fides per dilectionem operari incipiat: ſive priùs debet diligere,ut poſtea diligere incipiat? Qua hallucinatione quid cogitari poteſt à Doctoris maximi ſapientiâ magìs alienum?Non enim abſque fide,& ortâ indè dilectione,juxta doctrinam Eccleſiæ, fit juſtificatio : atque ita fides per dilectionis actum juſtitiam operatur.

Vide nunc ſenſum minimè cohærentem, ſi in Auguſtini ſententia dilectio ponatur pro actu: tunc nempe per fidei, & dilectionis actum peccator juſtificabitur, ut juſtificatus, actu *diligere incipiat*, qui priùs,ut patet, actu dilexerat. Per dilectionem autem intelligendo habitum,Auguſtinianæ ſententiæ dignitas ſalvatur, & catholica veritas. Tunc ſcilicet nullis ſuis meritis juſtificari impius dicitur per dilectionis actum,qui ad juſtificationis formam proxima diſpoſitio eſt, ut per ejuſdem poſtea virtutis habitum *operari incipiat*, quæ ſola propriiſſimè bona ſunt æternæ beatitudinis digna præmio, juxta illud Auguſtini: *Ea quippe ſola bona opera*, veræ juſtitiæ, & vitæ æternæ meritoria *dicenda ſunt,quæ fiunt per* Divinæ habitum *dilectionis*.

4 Eadem ſignificatio dilectionis, & bonorum operum eſt in eo, quod opponitur ex ſermone 156. de verbis Apoſtoli num.5. *Fides bene operari non poteſt, niſi per dilectionem. Ipſa eſt enim fidelium fides, nè ſit Dæmonum fides ; quia & Dæmones credunt, & contremiſcunt. Illa eſt ergo laudabilis fides, ipſa eſt vera gratiæ fides, quæ per dilectionem operatur*. Ubi dilectionis nomine habitum potiùs infuſum, quàm actum elicitum intelligi confirmant quæ ſequuntur, ſed callidè reticent adverſarii. „ Ut autem habeamus „ dilectionem, & ex ea poſſimus habere „ bonam operationem, numquid eam no- „ bis dare non poſſumus; cùm ſcriptum ſit: „ charitas Dei diffuſa eſt in cordibus no- „ ſtris &c. „ Quod hic *Scriptum* Auguſtinus memorat, legitur in Pauli Epiſtola ad Romanos cap.5. & Tridentinum Concilium Seſſ.6.cap.7. de habitu interpretatur dicens: *Per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui juſtificantur, atque ipſis inhæret*, quod habitui permanenti convenit, non actui tranſeunti. Ultra tamen ea juſtitiæ opera, ſunt & alia inferioris ordinis, nihilprorſus habentia charitatis; bonitatis tamen elogio ab ipſo decorata Auguſtino, ut contra ſuperiores de charitate articulos exemplis clariſſimis, & nulli illuſionum caligini obnoxiis à me ſæpius oſtenſum eſt. In vita ſiquidem infidelium, & *impiorum aliqua bona opera* agnoſcit Doctor Sanctiſſimus. Lib. de ſpiritu, & lit. cap.26. neque tantum officio, ſive ex objecto, & ſpecie bona; ſed etiam *quæ, ſi diſcutiatur, quo fine fiant, juſtitiæ debitam laudem, defenſionemque mereantur*.

Epiſt.130. in Paganis, & infidelibus prædicat quædam opera veluti *Dei dona*. Epiſtola 5.ad Marcellinum *voluntates bonas*, lib.1. de gratia Chriſti cap.24. *ſinè vera religione virtutes*, lib.5.de civitate Dei cap.10. *Juſtitiam, & actus ſtrenuos* Romanorum, *quibus à Deo promeruerunt imperium*. Epiſt. 99. *ut excepto Dei cultu, in quo erraverunt non ſolùm civibus, verùm, & hoſtibus imitandi meritò proponantur*; cùm tamen iſtæ neque charitatis, neque fidei operationes fuerint, neque ad veram juſtitiam, & beatitudinem ullatenus attinentes.

Ex eodem Doctore maximo proferenda quædam exempla ſunt, in quibus & fidei operatio eſt, & tamen non per dilectionem,neque ſe ipſa juſtificans. Homil.42. ex 50. cap.8. *Si peccatum non times, time quò perducit peccatum*.

Tract.41.in Joan:, poſt medium: *Noli timere pœnam; ſed ama juſtitiam : nondum potes amare juſtitiam, time vel pœnam, ut pervenias ad amandam juſtitiam*. Qui timor etſi dilectionis expers, eſt tamen neceſſariò ex fide; alioqui nō diſponeret ad *amandam juſtitiam*.

Epiſtola 50. *Sicut meliores ſunt, quos dirigit amor, ita plures ſunt, quos corrigit timor*: corrigit itaque aliquos timor, quos non dirigit amor. Non corrigeret autem timor peccatores, ſi ex fide non eſſet, ſuppoſito juxta Tridentinum Concilium Seſſ.6. cap.8. quòd *fides ſit humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*.

Tract.9. in Epiſt. 1. Joan. ante medium: *Timor quaſi locum præparat charitati; ſicut videmus per ſetam introduci linum, quando aliquid ſuitur: ſeta priùs intrat; ſed niſi exeat, non ſuccedit linum: ſic timor, & charitas*. Eadem ſimilitudine utitur S. Bernardus Sermone 4. de timore Dei, ut capite proximo referetur.

Aug. Ibidem: *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum; charitas ſanitas*.

De Verbis Apoſtoli Sermone 13. *Timor ſervus eſt, charitas libera eſt; &, ut ſic dicam, timor eſt ſervus charitatis. Nè poſſideat diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet Dominæ venturæ locum; fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ*.

De Conjugiis adulterinis lib.2. cap.13. circa finem. *Timore ſaltèm frænetur concupiſcentia; ſi amore non eligitur continentia*.

Lib. de catechizandis rudibus cap. 5. ſub initium: *De ipſa ſeveritate Dei, qua corda mortalium ſaluberrimo terrore quatiuntur, charitas ædificanda eſt*. Conſpicimus ubique fidei opera laude digna per timorem exercita ante dilectionem.

Procul igitur abeſt Hipponenſium Antiſtes à ſuſtinendis geminis erroribus, Queſnelli articulo propinatis, quòd *fides juſtificet, quando operatur*; & quòd *non operetur, niſi per charitatem*: utrique errori infeſtiſſima ſunt quæ de timore charitatem præcedente, atque ad eum diſponente produximus. Timor hic ex fide naſcitur, & per timorem fides operatur, non per charitatem, ut patet, cùm ad eam ſolummodo futuram animum præparet peccatoris. Quòd autem ea præparatio nondum juſtificet, omnibus indubitatum eſt.

5 Unde facilis naſcitur explicatio ejus, quod à *Collatore* objicitur in Pſalmum 30. *Si fides ſinè dilectione ſit, ſinè opere erit*; ſinè opere ſcilicet, non qualicumque, ſed juſtificationis. Nam timorem ex fide progenitum, & prævium charitati, ideo neque ex charitate operantem, neque juſtificantem ſe ipſo, vel mediâ charitate, utpote nondum exortâ, frequenter in Auguſtino legimus: *Si* tamen *fides ſinè dilectione ſit, ſinè opere erit*, videlicet juſtitiæ, ſinè opere juſtificante, ſinè opere capace meriti; *ſi dilectionis* tum actus excluditur, tum habitus. Qualia autem pro Doctrina Eccleſiæ ex Auguſtino protuli, plurima in ipſo alibi, & cæteris Patribus, atque ſanctiſſimis Scholæ Principibus obvia ſunt.

Gemina adhuc addamus ex Auguſtino teſtimonia. Epiſt. 145. novæ editionis num. 3. *Lex itaque docendo, & jubendo quod ſinè gratia impleri non poteſt, homini demonſtrat ſuam infirmitatem, ut quærat demonſtrata infirmitas Salvatorem; à quo ſanata voluntas poſſit, quod infirma non poſſit. Lex igitur adducit ad fidem, fides impetrat ſpiritum largiorem*, (Beda legit largitorem) *diffundit Spiritus charitatem*. Epiſt. 506. *Hanc fidem volumus habeant, quâ charitatem impetrent*. Utrobique iterum fides operatur ante charitatem, quam demum agendo, & orando impetrat.

Solis itaque digna hæreticis temeritas apparet, & impudentia, Doctorem Sanctitate, Scientiâ, Sapientiâ præſtantiſſimum, in erroris adeò exotici, & apud catholicos paſſim hactenus inauditi, vocare patrocinium. Sed & ubi pro conſtantiſſimo, atque definito Eccleſiæ dogmate exempla in Scripturis, Patribus, Concilio œcumenico conſpicua adeò ſunt, & convincentia, ut nullus tergiverſationibus locus ſit, fruſtraneus novaturientium labor eſt in conquirendis quibuſdam locis obſcurioribus, è quibus nulla formari objectio umquam poterit utcumque probabilis contra veritatem in luce poſitam meridianâ, firmatamque principiis, quæ à nullo ſanæ mentis theologo in dubium valeant revocari. Sic non terruêre Eccleſiam collecta ab Ario teſtimonia, quibus videretur minor patre filius enuntiari: &, ut mittamus vetera, nihil profuit Luthero, aut Calvino reperta ſubinde myſtica Euchariſtiæ veluti panis, & vini appellatio, ſicut & attributa fidei juſtificatio. Ita neque hujus temporis novatoribus Semi-Calvinianis, Janſeniſtis inquam, ſuppetias ferre cenſendus eſt Auguſtinus, ſicubi in virtutis excellentiſſimæ commendationem figuræ forſitan Rhetorices indulſiſſe paululum viſus fuerit. Si verò iſtiuſmodi locutiones in rigore ſemper accipiantur ſtrictiſſimo, neque ad notam alibi ejuſdem authoris ſententiam reducantur, neque Patres, neque ipſos Sacros codices à dogmatum inter ſe pugnâ, & falſitate facilè vindicabis.

6 In turpe ratiocinii vitium rurſus incidit *Collator*, vibrans in nos illud Auguſtini Expoſ. Epiſtolæ ad Galatas initio, *Non aufert peccata, niſi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur*. Oſtendendum incubuit adverſario, quòd gratia fidei ſemper auferat peccata, quando operatur, & quòd non operetur niſi per charitatem, quæ ſunt novitates ambæ in Eccleſia hactenus inauditæ, & ab Auguſtini, ut amplè demonſtra-

tum dedimus, ſententiâ alieniſſimæ. Jam autem rudibus imponens *Collator* Auguſtinum exhibet aſſerentem, non obtingere peccatori juſtificationem, niſi per dilectionem, ſive non niſi *fide per dilectionem operante*. Sed in iſtinſmodi effato, quid, amabo, eſt, unde inferatur Queſnelli concluſio? Ex eo, quòd fides non ſanctificet, niſi per dilectionem operetur, non ſequitur, quòd nulla fides ſit, niſi quæ per dilectionem operatur; neque ulla fides operetur umquam, niſi per dilectionem, eamque juſtificantem.

7 Non minùs frivolum eſt, quod Hexapla intorquent ex Epiſtola 120. num. 8. *Pia fides ſinè ſpe, & charitate eſſe non vult. Sic igitur homo fidelis debet credere, quod nondum videt, ut viſionem & ſperet, & amet.* Sinè dubio pia fides ſinè ſpe, & charitate eſſe non vult, quia ipſa dictat homini ſperandam Dei viſionem, & amandam, ad quam ſinè charitate non perveniet. Fidei quoque finis eſt charitas. Verùm, ſicut Dei gratia non vult eſſe ſinè effectu, ad quem excitat, quique gratiæ finis eſt, & tamen, obſiſtente hominis ſeu infirmitate, ſeu malitiâ, non ſemper conſequitur effectum, neque finem; ita neque pia fides, cui, homine ad charitatis exercitium non concurrente, ſufficere ſubinde debet, ſalutarem elicuiſſe formidinem, ut animadvertentem locis pluribus ipſum jam vidimus Auguſtinum.

CAPUT VII.

Hexaplorum in citando S. Bernardo perfidia, & temerarius ad Tridentinum Concilium recurſus.

1 SAnctus Bernardus Serm. 24. in Cantica *Vides*, inquit, *quòd non faciat hominem rectum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione .... Sed nec opera, quamvis recta, rectum cor efficere ſufficiunt, ſinè fide; quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo? Sinè fide autem impoſſibile eſt placere Deo. Qui non placet Deo, non poteſt illi placere Deus; nam cui placet Deus, Deo diſplicere non poteſt. Porrò cui non placet Deus, nec ſponſa ejus. Quomodo ergo rectus, qui nec Deum diligit, nec Eccleſiam Dei, cui dicitur, Recti diligunt te? Si ergo nec fides ſinè operibus, nec opera ſinè fide ſufficiunt ad animi rectitudinem, nos..... rectas faciere ſtudeamus vias noſtras.* Ita Doctor Mellifluus, cujus ſententiam mutilam, & corruptam Hexapla ſic referunt, *Non facit hominem rectum fides: debet hæc operari per charitatem, quia nequeunt recti eſſe coram Deo, niſi qui eum diligunt.*

Cur non redduntur verba Melliflui, ut ſupra dedimus, integra? Vident callidi homines, ſe illius ſententiâ, quem in uno ſibi ſuffragari mentiuntur articulo, in nimis multis, & nimis conſpicuè condemnari. Ubi Bernardus ait: *Vides, quòd non faciat hominem rectum fides, etiam recta quæ non operatur ex dilectione.* Reſcindendum adverſarius duxit illud *etiam recta*; quia videt, quòd *fides recta* non operans per dilectionem, directiſſimè opponatur articulo 44. affirmanti, quòd *omnis actio, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, profluat ex amoro malo.* Art. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo regnet carnalis cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* Art. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas: quando Dei amor, eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exterius; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.* Art. 49. *Ut nullum peccatum eſt ſinè amore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei.*

Si juxta Mellifluum dicitur *fides recta*, etiã *quæ non operatur ex dilectione*, poterit eſſe actio non mala, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quamque Deus remuneratur, quod eſt conrra artic. 44. neque neceſſe erit, ut amore Dei non amplius regnante in corde peccatorum, in eo actiones omnes corrumpat cupiditas, quod eſt contra Art. 45. Obedientia legis, dum fides elicitur, ejuſque præcepta confeſſio ex charitate non profluens poterit eſſe *recta*, ſeu *pura*, neque neceſſe erit, ut ſit hypocriſis, quod adverſatur Articulo 47. Denique erit aliquod *bonum*, ſeu *rectum* ſinè amore Dei, quæ veritas non componitur cum Art. 49. Præterea, quòd omiſſio illius *opera recta ſinè fide* Hexaplis fuerit neceſſaria; nè illis vocibus dejectus caderet Artic. 42. docens, quòd *ſinè ſacrificio fidei nihil, niſi impuritas ſit; nihil, niſi indignitas.*

2 Cætera in Melliflui textu à me deſcripta reticere Hexaplorum author potuit; quia ad præſentem controverſiam utcumque pertinentia quidem; ſed non neceſſaria: prævideri quoque poterant occaſionem præbitnra animadverſioni catholicæ; at parum honorificæ adverſariis. Quis enim Eccleſiam diligens, & non ignarus turbarum, rebellionis, ſchiſmatis, quibus eam ipſi hodie concutiunt; ſi non & ſubrue-

re moliuntur, ut ejus ruinis novam ſuperſtruant, quis, inquam, in eos non retorſiſſet, quod in Hexaplis objectum ex Bernardo legeret: *Cui non placet Deus, nec Sponſa ejus placet; quomodo ergo rectus, qui nec Deum diligit, nec Eccleſiam Dei, cui dicitur, Recti diligunt te?* Qui Eccleſiam audire non vult, quomodo diligit, habendus propterea à fidelibus tamquam Ethnicus, & Publicanus?

Quæ in Bernardo ſequitur concluſio: *ſi ergo nec fides ſinè operibus, nec opera ſinè fide ſufficiunt ad animi rectitudinem, nos rectas facere ſtudeamus vias noſtras*, convincit erroris articulum 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Ad primam enim gratiam obtinendam nihil valent omnia hominis ſtudia, omnes conatus, ut contra Pelagium, & Semipelagianas ejus reliquias credimus univerſi. Si autem prima gratia, quæ peccatoribus à Deo conceditur, ſit peccatorum remiſſio, eſt ipſa pariter *rectitudo animi*, ad quam proinde *fides*, quæ per art. 27. *eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*, ſe ſola ſinè operibus ſufficeret, quod Mellifluus cum orthodoxis omnibus inficiatur.

Sic adverſarii ſperatum ex Bernardo lucrum non referunt, at damnum patiuntur minimè leve. Cùm autem Sancti hujus ſententiâ ſtare, aut cadere ſe velle ſimulent, in mentem eis revoco, quod contra alios attuli articulos ex tractatu de præcepto, & diſpenſatione: *Bonus obedientiæ gradus eſt, ſi juxta Magiſtri noſtri ſententiam propter metum gehennæ quiſquam obedierit; melior tamen, cùm Dei amore obeditur*. Eſt hic fides operans, & eliciens timorem gehennæ, & obedientiam; non tamen, ut patet, per charitatem, quandoquidem melior alia prædicetur, *cùm Dei amore obeditur*; Corruit igitur Queſnelliana novitas Art. 51. *Fides quando operatur, juſtificat; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*. Pars utraque authoritate Bernardi dejicitur, ac debellatur, quo judice, & fides aliquando operans non juſtificat, & operatur ſæpius non per charitatem; ſed per timorem ſolummodo gehennæ.

3 Iterum Serm. 4. de timore Dei: „ Volo te ſcire quatuor eſſe timores; videlicet humanum, ſervilem, initialem, & caſtum. Humanus timor eſt, ut ait Caſſiodorus, quando timemus pati pericula carnis, vel perdere bona mundi, propter quod peccamus. Hic mundanus timor malus eſt. Secundus timor eſt ſervilis, ut ait B. Auguſtinus, cum timore gehennæ homo recedit à peccato, & omnia bona, quæ facit, non propter dilectionem Dei, ſed propter timorem inferni facit. Ille quaſi ſervus timet, qui bonum, quod facit, non timore amittendi bonum, quod non amat, ſed timore patiendi malum, quod formidat, facit. Ille non timet perdere amplexus pulcherrimi Sponſi; ſed timet, nè mittatur in pœnas inferni. De hoc ſervili timore dicit Paulus: Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, ideſt, ſpiritum filialem. Bonus eſt iſte ſervilis timor, & utilis; licet inſufficiens, & imperfectus, per quem creſcit paulatim conſuetudo juſtitiæ. Cùm incipit homo credere diem judicii, incipit timere..... timor priùs venit in corde, ut præparetur locus charitati.

Hactenus de timore ſervili, à quo deinde gradum Mellifluus facit ad initialem, indè ad caſtum, qui ultimus, & perfectus eſt. Quo expoſito, ad ſervilem revertitur, qui quidem charitate vacet; ſed prævia ad eam diſpoſitio ſit; quoniam autem ſororem alloquitur, familiari mulieribus utitur comparatione, quam didicerat ab Auguſtino, & nos allegavimus ſupra ex ejuſdem tractatu nono in Epiſtolam 1. Joannis. Sic autem Bernardus: *Audi ſoror dilecta congruentem ſimilitudinem. Sæpe videmus per ſetam introduci linum, quando aliquid ſuitur: priùs intrat ſeta, & poſt ſetam intrat linum: ſic timor priùs intrat in mentem hominis, & poſt timorem charitas; ideo intrat timor, ut introducat charitatem*. Neceſſe eſt igitur, formidinem, qua introducitur charitas, priorem eſſe, & priùs agere, quàm charitatem, atque ita non minùs à Bernardi, quàm Eccleſiæ catholicæ ſenſu recedere Queſnelli dogma novaturiens: *Fides quando operatur, juſtificat; ſed non operatur, niſi per charitatem*. In omnibus ſcilicet Mellifui textibus neque fides, quoties operatur, juſtificat, neque pendet omnis ejus à charitate operatio.

4 Magis tamen pudorem exuiſſe oportet adverſarium, dum in Hexaplis objicere audet illud Tridentinæ Synodi ſeſſ. 6. cap. 7. *Fides niſi ad eam ſpes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Chriſto, neque corporis ejus vivum membrum efficit, quâ ratione veriſſimè dicitur, fidem ſinè operibus mortuam, & otioſam eſſe, & in Chriſto Jeſu neque circumciſionem aliquid valere, neque præputium; ſed fidem, quæ per charitatem operatur*. Hexaplorum Scriptore prudentior hìc *Collator* fuit,

fuit, qui nihil prætermittere ſolitus, quod in Hexaplis deprehenderit momenti aliquid apparentis ad Queſnellianæ cauſæ ſubſidium afferre poſſe, de Tridentino Concilio altum ſilet. Prævidere enim facilè potuit, non defuturum Conſtitutionis vindicem, qui peſſimam hic adverſantium fidem convinceret, & ex ipſa Synodi allegatione commodam ſumeret veritatis catholicæ fortiùs ſtabiliendæ occaſionem.

Inprimis itaque objectam Synodi ſententiam expendamus. *Fides, niſi ad eam ſpes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Chriſto, neque corporis ejus vivum membrum efficit; qua ratione dicitur fidem ſinè operibus mortuam, & otioſam eſſe.* Quemadmodum catholicis indubitatum eſt, fidei habitum, niſi ad eum ſpes, & charitas acceſſerit, non efficere nos viva Chriſti membra; ita pariter certum eſt, per habitus fidei, ſpei, & charitatis baptizatos infantes, & qui his æquiparantur, perpetuò amentes, viva Chriſti membra eſſe ſinè ullo fidei, ſpei, charitatis, aut cujuſcumque virtutis opere, neque fidem in iis propriè mortuam eſſe; etſi otioſam. Idem eſt de adultis quibuslibet juſtis, cùm dormiunt, vel actione aliqua indifferenti innocuè diſtrahuntur, & nullum, ſaltèm graviter obligans occurrerit Chriſtiani operis præceptum. Contra hæreticos autem definit Synodus, peccatorem rationis compotem non ſolâ fide juſtificari; ſed neceſſe eſſe ad fidem ſpes etiam accedat, & charitas; quod non obſtat, quo minùs fides ſinè charitate opus bonum elicere valeat, vel eliciat re ipſa, quo ad charitatem peccatoris animus diſponatur. Quorſum enim fidei habitus, etiam extinctâ per peccatum juſtitiâ, à Deo miſericordiſſimo in anima conſervatur, niſi ut ſeminis inſtar ſit, vel radicis, unde actus fidei, timoris, ſpei, etiam charitatis cum Divinæ gratiæ rore fœcundiſſimo renaſci valeant, & vita animæ, ac paulatim ſanitas reſtitui. Quæ apertiſſima Tridentinorum Patrum ſententia eſt, ut toto capite 3. demonſtravi.

Et quidem, nè adverſarium longiùs deducam, quando nobis objicit ſeſſionis 6. caput ſeptimum, quo traditur *quid ſit juſtificatio impii, & quæ ejus cauſæ*, non eſt veriſimile, quòd levi ſaltèm oculo non inſpexerit caput immediatè præcedens minimè prolixum, quo *modus præparationis* ad juſtificationem ſic ipſo explicatur initio. „ Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt, atque illud inprimis, à Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod &c.

Hic modus præparationis ad juſtitiam longè amplior à Sacra Synodo proponitur, quàm ab adverſariis; qui inaudito apud Sanctos Patres, & Eccleſiæ Doctores compendio eum conſtituunt in primo fidei opere, quod juxta novos theologos ſemper imbuitur charitate. Fides ſcilicet ſinè charitate juxta ipſos nequit actionis quidquam, vel leviſſimæ, operari; dum Tridentinum actus timoris, conſiderationis variæ, ac ſpei, à fide procedere, atque ad dilectionis initium peccatores diſponere confitetur, ut Deum *diligere incipiant*.

Quando itaque ex cap. 5. Epiſtolæ ad Galatas Tridentinum pronuntiat ſeſſ. 6. cap. 7. *Neque circumciſionem aliquid valere, neque præputium; ſed fidem, quæ per charitatem operatur*, minimè aſſerit, omnem fidei operationem eſſe juſtitiam, neque ullum poſſe à fide effectum procedere, niſi per charitatem, quod utrumque, & damnato affirmatur articulo, & ab omni eſſe ſanâ theologiâ, atque Eccleſiæ ſenſu alieniſſimum, primis præcipuè quatuor capitibus demonſtratum eſt. Nè verò propter objectionem ineptiſſimam, meo & Lectoris tædio repetam quidquid contra præſentem Queſnelli articulum cap.3. deduxi copioſiùs, liceat eò lectorem remittere. Quamvis enim Scripturarum oraculis, Sanctorum Patrum, & veterum Pontificum ſententiis, ac recentiorum definitionibus error proſcriptus, obtrituſque fuerit, minimè dubito, quin, etſi omnia quantumvis validiſſima deficerent, ſola Tridentinæ Synodi pluribus expreſſa locis doctrina, cuilibet ſanæ mentis arbitro apparitura ſit abunde ſufficiens, ut Queſnelli articulus, antequam à Clemente XI. feriretur, debuerit perpetuò ab Eccleſia exulare.

CA-

CAPUT VIII.

Hexaplorum, & Collationis obſervationes ſubdolæ expenduntur.

1 IMplorato ab adverſariis temerè Scripturarum, Patrum, Tridentinæ Synodi patrocinio, ſucceſſêre obſervationes perbreves; &, ut Janſenianarum artium ignaris videbitur, ob levitatem facilè diſſimulandæ. Scatent tamen veneno peſtifero, & quidem tantò nocentiore, quantò ſtudioſiùs fallacia occultatur. „ Non ſola, (inquit Hexaplorum author,) „ oratio debet originem ducere ex amore: eſt hic „ univerſarum anima virtutum. Porrò omnibus exploratum eſt, neminem è Sanctis „ Doctoribus plus lucis huic attuliſſe veritati, quàm Auguſtinum. Oculis ille noſtris expoſuit latentes in Sacris paginis „ theſauros de præcepto dilectionis totam „ legis plenitudinem complectenre: ubique docet, Chriſtianas virtutes cæteras „ non eſſe niſi modos amoris, ac formas varias, neque fidem, neque ſpem excipiens, quemadmodum adductæ ex eo „ ſententiæ teſtantur: geminas has virtutes „ ſuſtinet amor: atque ea connexio, & catenæ inſtar colligara virtutum ſeries eſt, „ quæ Epiſtola 120. indicatur.

Quid ſibi vult, quòd damnati dogmatis vindex ſtudioſè abſtineat à *Charitatis* vocabulo, pro eo ſubſtituens aliud *amoris*? latiùs ſcilicet ſe extendere ſolet amor, quàm charitas: hæc communiter pro ſolo amore ſuper omnia, & juſtificante accipitur: damnata Propoſitio paucis expreſſa vocibus nomen *charitatis* tam in textu gallico, quàm latina verſione ſemel iterumque complectitur, & cum eo *juſtificationem*, quam obſervatio callidè ſupprimit, non ut errorem corrigat; ſed venenum ejus præcipuum occultet. Quid enim magis horrificum, quàm orare neminem poſſe, niſi ex *charitate juſtificante* naſcatur deprecatio? Ita facultas orandi peccatoribus denegatur; quia, ſi charitas juſtificans præcedere orationem debeat, patet, crimina ſemper deleta eſſe, antequam illorum à Deo petatur remiſſio: abſque prævia verò charitate juſtificante, non inutilis ſolùm; ſed noxia fieret oratio juxta Art.44. Ubi *omnis volitio, & actio, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, mala eſt. Sic peccatori, qui ſe vinculis pravæ conſuetudinis irretirum ſentit, numquam licitum erit, potentiſſimam veræ pœnitentiæ, & converſionis gratiam à Deo precibus, jejuniis, eleemoſynis poſtulare. *Fides* ſcilicet *juſtificat, quando operatur; ſed non operatur niſi per charitatem*; ſive, ut obſervatio explicat, *niſi ex amore*, utique juſtificante *proficiſcatur*.

2 Talia errorum monſtra neque Auguſtinus, neque alius ex SS. Patribus; ſed parens mendacii ad impediendam peccatorum pœnitentiam, ad extinguendum in iis omne bonorum operum ſtudium, ad inducendam cum deſperatione flagirioſiſſimam morum licentiam, in orbem primùm invexit. Nunc ſuorum miniſtrorum pertinaciam cum rebellione contra Chriſti Vicarium fovere perpetuò pergit. Charitas eſt cæterarum anima virtutum per analogiam, & aliquam cum hominis animâ ſimilitudinem, ſed non omnimodam. Sinè charitate virtutes cæteræ non poſſunt exercere opera vitæ, ſive juſtitiæ, & meriti; motum tamen elicere poſſunt, & ad charitatem, ac pœnitentiam animum præparare. Ita SS. literæ, Patres, & antiqui Pontifices cum Scholarum Principibus, cum Concilio Tridentino, & recentioribus contra novas hæreſes definitionibus Apoſtolicis, nos inſtituerunt, & univerſa præſentis temporis confirmat Eccleſia. Solus refragatur quorumdam in Gallia', & Belgio Novaturientium manipulus, cui frequens in ſcriptis, & ore ſonat charitatis vocabulum; nulla in actibus charitas, aut religio eſt.

In Auguſtino autem nullum prorſus eſſe damnato articulo præſidium, toto capite 6., & magna ſecundi parte, frequentibus ipſius Sancti teſtimoniis demonſtravi. Quid dico nullum præſidium? Adverſarium ubique novitati infeſtiſſimum ſe exhibet Auguſtinus. Hoc autem ſenſu plenitudo legis eſt dilectio, quòd nullum adeò arduum ſit Præceptum, quod amator Numinis non impleat, juxta illud Spiritûs Sancti: *Qui diligit, legem implevit*. Unde ſtultè adverſarii deducunt, *non eſſe veram legis obedientiam, quæ fit ſinè charitate*, quod à tribus olim Pontificibus in Bajano art.16. vidimus condemnatum. Addidit & ſuum dein anathema Alexander VIII. contra Propoſiriones quarto capire memoratas. Suſtinet fidem, & ſpem charitas; quia, quamdiù hæc firma ſteterit, neque deſperare patietur hominem, neque à Chriſtiana fide deficere. Verùm & charitate à peccatoribus exulante, non propterea neceſſe eſt ſtatim ruere fidem,

Digitized by Google

dem, ut communiſſimus Theologorum ſenſus, & clariſſima eſt ſententia Tridentini relata à me cap.3.

Ad objectam Auguſtini Epiſtolam 120. reſpondi cap.6. In omnibus autem Auguſtini textibus nihil minus eſt, quàm prætenſa illa novorum dogmatum *catena*. Hujus fabricatio non ſanctiſſimo charitatis Doctori; ſed tam ipſius, quàm Sedis Apoſtolicæ, quam Eccleſiæ Romanæ, atque ipſius fidei, & charitatis hoſtibus tribuenda eſt. Erroribus ad religionis interitum partim recenter excogitatis, partim acceptis à Calvino, non eſt cur ſubdolæ negetur connexionis gloria, qualiſcunque ea ſit, Queſnelli non minùs, quàm Calvini digna ingenio. *Catenæ* partem ad ſingulos articulos ſuo loco exhibibimus.

3 Diſcutienda modò Latini Collatoris observatio. *Senſus*, inquit, *prioris partis eſt, hominem juſtificari per fidem; ſed eam fidem non eſſe operibus deſtitutam; Poſterioris autem, ipſam* (*fidem juſtificantem*) *qua talis eſt, non operari niſi per charitatem; nam quatenus juſtificans eſt, non operatur per timorem, ut diſertiſſimis verbis affirmat Auguſtinus lib. de Spiritu, & litera cap.32. num.56. Hæc eſt fides* (*inquit loquens de fide filiorum, ſeu de fide juſtificante*) *quæ per dilectionem operatur, non per timorem; non formidando pœnam; ſed amando juſtitiam*. Cujus obſervationis non alius ſcopus eſt, quàm tenebris involvere myſterium iniquitatis. Sed Janſeniano faſcino deludi non tam facilè nos patiamur. De priore parte adverſarium interrogo: daturne apud Queſnellum fides ulla non juſtificans? Datur, inquier, fides humana, fidei Dæmonum ſimilis, qui credunt, & contremiſcunt. Inſto: De fide humana, & diabolica, aut huic ſimili non eſt nobis cura, nec diſceptatio; ſed de fide divina, & ſupernaturali, quæ ex gratia eſt. De hac legimus art. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*, Art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Cùm igitur prima gratia ſit fides, & ſimul reconciliatio, hoc ipſo, quo fides ſupernaturalis eſt, juſtificat.

Itaque: dum in Propoſitione dicitur, *Fides juſtificat, quando operatur*, non poteſt operatio intelligi velut ratio diſcernens fidem ſupernaturalem juſtificantem, à ſupernaturali aliâ, quæ juſtificandi deſtituatur virtute; cùm hoc ipſo quo fides eſt, hoc ipſo quo eſt gratia, juſtificet. Si prima peccatorem Deo reconciliet, cur minor virtus ſit ſecundæ gratiæ? cur minor in juſtis, quàm impiis atque ita qualibet gratia vel juſtificatio eſt, ſi peccatoribus detur; vel augmentum juſtitiæ, ſi juſtis. Utque conceſſio primæ gratiæ non dependet ab hominis arbitrio, nec ab ullo humano opere, ita dependere nequit juſtificatio, quæ adverſariis ipſa prima gratia eſt.

4 Poteſt in ſententia catholica homo divinæ gratiæ reſiſtere, vel obtemperare, atque ita conſenſum, & operationem denegare liberam. At juxta novum Queſnellianæ *catenæ* annulum Art: 10. *Gratia eſt operatio manûs Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*; illa autem gratia, & operatio non eſt aliud, quàm Deus ipſe, ſeu omnipotens ejus voluntas. Art.11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas Omnipotentis Dei, jubentis, & facientis quod jubet*: atque ita hominis juſtificatio, quàm adverſarii ſubinde ſimulant velut à noſtris operibus in ſui conceſſione pendentem, nihil aliud ipſis eſt, quàm ipſa prima gratia, ipſa operatio Dei, ac Deus ipſe, jubens, & faciens quod jubet. Quæ ſi ſubſiſterent, anathema non mereretur Lutheri articulus, quo ſtatuitur liberum arbitrium in ſtatu naturæ lapſæ eſſe titulum ſinè re, ſeu veram, libertatis nomine, neceſſitatem. Quàm autem frivola eſt *Collatoris* circa poſteriorem articuli partem *obſervatio*! Quàm fallax, & ſimul ridicula per *quatenus juſtificans, & fidem juſtificantem*! *qua talis eſt*, reſtrictio, quaſi alia juxta adverſarios divina, & ſupernaturalis Fides detur, quàm juſtificans, imò, ut in Queſnello vidimus, ipſa prima gratia. Poteſt nè ex gratia, aut ſupernaturali fide procedere peccatum? Quæ verò actio, præterquam charitas, aut ex charitate profluens à peccato penès adverſarios abſolvitur? Per Art.44. *Omnis volitio, & actio, quæ non naſcitur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, naſcitur ex amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*.

PRO-

Quinquageſimaſecunda Propoſitio Damnata.

Omnia alia ſalutis media continentur in fide tanquam in ſuo germine, & ſemine; ſed hæc fides non eſt abſque amore, & fiducia. *Obſerv. Mor. in Acta Apoſtol. cap.* 10. *verſ.* 43.

CAPUT I.

Pars Prima Propoſitionis contraria Scripturæ, Patribus, Concilio Tridentino, & Definitionibus Pontificiis.

1 SI *omnia alia ſalutis media continentur in fide, tamquam in ſuo germine, & ſemine*, nullæ gratiæ, quæ indubiè ſalutis media ſunt, fidem poterunt prævenire, quo nihil eſt Scripturis ſactis, & Definitionibus Eccleſiæ magis oppoſitum. Pſalm. 18. dicitur, *Non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus*. Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos*. Ibid. cap. 22. *Quoſcumque inveneritis vocate ad nuptias*. Joann. 1. verſ. 9. *Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Apocal. 3. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*.

Dum non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus, adultis omnibus, etiam infidelibus aliquando conceditur aliquod Divinæ gratiæ auxilium, quo ſaltèm eminus ad fidem, & juſtitiam ſe diſponere valeant. Vocante Chriſto *laborantes, & oneratos omnes*, nemine excepto, non omne infidelibus denegatur gratiæ præſidium, ſinè quo venire non poſſent, & à Chriſto refici. Idem ſtatue de vocatione omnium ad nuptias; idem de *luce vera illuminante omnem hominem venientem in hunc mundum*. Circa quod S. Chryſoſtomus homil. 7. in Joannem. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; illuminat profectò quantum in ipſo eſt. Si qui autem ſponte ſua, mentis oculis conniventibus, ad hujus lucis radios aciem dirigere noluerunt, non ex luminis naturâ in tenebris perſtiterunt, ſed ex malitia ſua, qua ſponte tanto ſe dono* (fidei, juſtitiæ, & ſalutis) *indignos reddiderunt*. Interim emiſit ſol radios, ſeu gratiam illuminantem, & excitantem, quam infidelium malitia repulit; ubi manifeſtè traditur aliquod gratiæ auxilium, datum etiam aliquibus, qui in tenebris infidelitatis permanſerint. Unde conficitur, non *omnia ſalutis media in fide contineri tamquam in ſuo germine, & ſemine*, cùm aliqua etiam, ubi fides non ſucceſſit, conſtet fuiſſe minimè denegata.

2 Sic & Cyrillus Alexandrinus lib. 1. in Joann. cap. 11. *Non verbum Dei, & æternam hanc lucem; ſed imbecillitatem ſuam* (imò nequitiam) *mundus accuſet. Illuminat enim filius, repellit autem gratiam creatura*, volens in paganiſmi perfidia, & aliorum criminum ſordibus permanere. Auguſtinus lib. 1. de Geneſi contra Manichæos cap. 3. „ Illud „ autem lumen non irrationabilium anima- „ lium oculos paſcit; ſed pura corda eorum, „ qui Deo credunt, & ab amore viſibilium „ rerum, & temporalium ſe ad ejus præce- „ pta ſervanda convertunt, quod omnes „ poſſunt, ſi velint; quia illud lumen om- „ nem hominem illuminat venientem in „ hunc mundum. „ Quod itaque lumen ad credendum conceditur, nec tamen finem obtinet, contineri nequit in fide, quandoquidem etiam hac abſente tribuatur.

S. Proſper, ſeu quiſquis alius Pater non inferior Proſpero, author eſt librorum De Vocatione gentium lib. 2. cap. 26. ait: „ Quæ „ opitulatio per innumeros modos ſive oc- „ cultos, ſive manifeſtos omnibus adhibe- „ tur, & quod à multis refutatur, ipſorum „ eſt nequitiæ; quod autem à multis reci- „ pitur, & gratiæ eſt Divinæ, & voluntatis „ humanæ. (Cap. 31.) Elaboratum eſt „ quantum Dominus juvit, ut non ſolùm „ in noviſſimis diebus; ſed etiam in cunctis „ retro ſæculis probaretur, gratiam Dei om- „ nibus hominibus adfuiſſe; quoniam ſive „ manifeſtè, ſive occultè, ipſe eſt, ut Apo- „ ſtolus ait, Salvator omnium hominum, „ maximè fidelium. „

Si ex eo, quòd Salvator ſit omnium hominum, maximè fidelium, rectè deducitur, gratiam Dei non ſolùm in noviſſimis diebus, ſed cunctis etiam retro ſæculis *adfuiſſe omnibus hominibus*, dum tamen à pluribus abfuerit fides, patet iterum, non omnia protſus ſalutis media, quæ fides non ſunt, in ipſa velut in ſemine contineri; cùm tam multa neque præeunte fide, neque comitante obveniant. Quot infidelium non ſe convertentium oſtia pulſat ſubinde Divina miſericordia, & non auditur ita ut obedientia præſtetur!

3 Non

3 Non minùs perſpicua eſt Concilii Tridentini locis pluribus ſententia; ſic enim ſeſſ.6.cap.6. Sancta Synodus definit: „ Diſ„ ponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum „ excitati Divinâ gratiâ,& adjuti, fidem ex „ auditu concipientes, liberè moventur in „ Deum, credentes vera eſſe, quæ divini„ tùs revelata, & promiſſa ſunt. (Cap.5.) „ Declarat præterea ipſius juſtificationis „ exordium in adultis à Dei per Chriſtum „ Jeſum præveniente gratiâ ſumendum eſ„ ſe: hoc eſt ab ejus vocatione, qua nullis „ eorum exiſtentibus meritis vocantur „ primò ad actum fidei, & per eum ad timorem, ſpem, ac dilectionis initium, ut mox traditur cap. 6. Quomodo terrorem adverſariis non incutit ejuſdem ſeſſionis canon 3. „ Si quis dixerit ſinè præveniente Spiritûs „ Sancti operatione, atque ejus adjutorio, „ hominem credere, ſperare, diligere, aut „ pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſti„ ficationis gratia conferatur, anathema „ ſit? „ Qui canon etſi plures actus enumeret; cùm tamen omnes ſub disjunctione referantur, ad incurrendum anathema ſufficit de uno aſſerere, quod præveniens Spiritûs Sancti auxilium non requirat: atque ita *ſi quis dixerit ſinè præveniente Spiritûs Sancti operatione hominem credere .... poſſe ſicut oportet*, ut ei propter fidem, mediis aliis actibus ex ea profluentibus, *juſtificationis gratia conferatur*, anathema ſit. Propterea & Sanctorum Patrum ſententia de prærequiſito ad omne opus ſalutiferum, ſeu pium, auxilio gratiæ excitantis, tam de fidei, quàm aliarum virtutum actibus intelligenda eſt: qualis eſt illa S. Gregorii Hom.9. in Ezechielem: *Nos prævenit, ut velimus, & volentes ſubſequitur, nè inaniter velimus*: Bernardi lib. de gratia, & libero arbitrio: *Conatus noſtri, & caſſi ſunt, ſi non adjuventur, & nulli, ſi non excitentur*: Auguſtini lib. 2. de peccatorum meritis,& remiſſione cap. 18. *Quod ad Deum nos convertimus, niſi ipſo excitante, & adjuvante non poſſumus*.

Idem in Enchiridio cap. 32. *Nolentem prævenit, ut velit: volentem ſubſequitur, nè fruſtrà velit*. Idem rurſus libro de natura, & gratia cap. 32. *Prævenit, ut ſanemur, & ſubſequitur, ut ſanati vegetemur: prævenit, ut doceamur, & ſubſequitur, ut glorificemur: prævenit, ut piè vivamus, & ſubſequitur, ut cum illo ſemper vivamus*.

4 Denique fieri nequit, ut *omnia alia ſalutis media contineantur in fide*; ſi verum ſit, ut apud omnes Catholicos habetur veriſſimum, quod ait S. Thomas 3. parte quæſt.85. art. 5. *Quorum actuum* (ſupernaturalium) *primum principium eſt Dei operatio convertèntis cor ſecundùm illud Thren. ult. Converte nos Domine ad te, & convertemur: ſecundus actus eſt motus fidei*, qui ſubſequens operationem Dei, ſive gratiam ejus prævenientem, & ex ea profluens non poteſt eam in ſe comprehendere, atque ita fides non omnia in ſe complectitur ſalutis media. Corruunt hinc pariter articuli Queſnelli complures. 26. *Nulla dantur gratia, niſi per fidem.* 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.* 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

Verùm & præſens Queſnelli aſſertio obnoxia eſt anathemati, quod Alexander VIII. inflixerat Propoſitioni 5. inter 31. *Pagani, Judæi, hæretici, aliique hujus generis, nullum omnino accipiunt à Jeſu Chriſto influxum, adeoque hinc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem ſinè omni gratia ſufficienti*. Cùm ſcilicet fide careant, ſinè qua nullum ſalutis medium in Queſnelli ſententia eſt, neceſſe eſt, omni ſimul eos gratia deſtitui. Ea ſunt, quæ primam damnatæ Propoſitionis partem ſecundùm ſe ſolummodo, ut verba ſonant, in ſenſu obvio intellectam convincunt de malitiâ à Summo Chriſti Vicario in ſcholis Catholicis, & libris minimè toleranda. Si autem enuntiationem accepero cum ſenſu authoris, atque aliorum ejus dogmatum circumſtantiis, damnata novitas longè plus contrahet veneni, tantòque majorem merebitur bonorum omnium indignationem. Cùm enim juxta Queſnelli art. 42. *Sola gratia Chriſti reddat hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas ſit; nihil, niſi indignitas*, ſequitur Prop.8. inter 31. ab Alexandro VIII. damnatas: *Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare*, utpote carentem Chriſti gratiâ, inter cætera ſalutis media contentâ in fide, ſinè qua tum fide, tum gratiâ, juxta Queſnellum *nihil* eſt in humanis actibus *niſi impuritas, nihil niſi indignitas*. Ita & reſtituitur proſcripta à tribus olim Pontificibus Bajana Propoſitio 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*.

CAPUT II.

Pars altera Propoſitionis 52. pridem anathemate profligata à Tridentina Synodo, & dein ab Alexandro VIII. Pontifice.

1 SEd *hæc fides*, inquit Queſnellus, *non eſt abſque amore, & fiducia*; ubi *hujus* deſignatio *fidei* indicat ſupernaturalem, quæ à fide Dæmonum ſecernitur. De fide itaque bona, & laudabili novus Theologus enuntiat, quòd non ſit abſque *amore, & fiducia*, quamquam ipſa in novo ejus Euangelio ſit prima gratia Propoſ. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Quemadmodum autem non meremur laudem per hoc, quòd primam gratiam habeamus, quæ à Deo immittitur nobis non deliberantibus, nihil ad ejus productionem conferentibus liberè, quæ proinde motio non ex libertate noſtra; ſed neceſſitate obvenit, non erit, unde propterea nobis laudis aliquid vindicetur, docente Angelico in Quæſt. diſp. .q. de malo, cap. 66. de electione: *Si non ſit liberum aliquid in nobis, ſed ex neceſſitate movemur ad aliquid volendum* (vel credendum) *tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum, & punitio, laus, & vituperium*. De fide igitur, tum quæ prima gratia eſt, tum de alia quacumque ejuſdem ordinis ſupernaturali, Queſnellus aſſerit, quòd *non ſit ſinè amore, & fiducia*. Sed qua ratione hæc ſententia ſecernitur à duodecima inter 31. ab Alexandro VIII. juſtiſſimè condemnatas? *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana*.

Vereor, nè hìc bilem moveam octogintaquatuor annorum ſeniculo, dum articulos 31. ab Alexandro VIII. juſtiſſimè condemnatos voco, quorum ipſe cenſuram tot proſcidit contumeliis in epiſtola typis edita nomine *Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum*, & mox Arnaldus Queſnelli inſtitutor domeſticus, majoris molis volumine inſectatus eſt: qui parte 9. *Difficultatum propoſitarum Steyaertio* Lovanienſi Doctori pag. 206. *Condemnare*, inquit, *non potes Propoſitionem hanc duodecimam, niſi condemnando teipſum, Sanctum Thomam, & cæteros paſſim Theologos*. Quantum hoc inſtitutore Queſnellus profecerit, omnia ejus contra doctrinam Eccleſiæ, & Conſtitutiones Apoſtolicas ſcripta, atque obfirmatiſſima rebellio abunde reſtantur.

2 Quomodo autem *deficiente in magnis peccatoribus amore*, non deficeret etiam fides, & dum videntur credere, non eſſet fides divina, ſed humana, imò maculata originis vitio, juxta Queſnellum, penès quem proficiſcitur ex amore perverſo? Propoſ. 44. „ Non ſunt niſi duo amores, unde „ volitiones, & actiones omnes noſtræ (pro- „ inde etiam fides) naſcuntur: amor Dei, „ qui omnia agit propter Deum, quemque „ Deus remuneratur; & amor, quo nos „ ipſos, ac mundum diligimus, qui quod „ ad Deum referendum eſt, non refert, & „ propter hoc ipſum fit malus. (Prop. 45.) „ Amore Dei in corde peccatorum non „ ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo „ carnalis regnet cupiditas, omneſque „ actiones ejus corrumpat. „ Unde & in fidem corruptio derivatur, dum nullam enuntiatio actionem excipit, fatalem in actiones omnes ſententiam ferens.

Sed quoniam illud contra 31. articulos Apoſtolicum Decretum, ut cætera ſupremi illius Tribunalis judicia vilipendit Queſnellus, ingerendum nunc ipſi eſt anathema Tridentinum: quæ ſacra Synodus, poſtquam ſeſſ. 6. cap. 15. aſſeruit „ non modò infide- „ litate, per quam, & ipſa fides amittitur; „ ſed etiam quocumque alio mortali pec- „ cato, quamvis non amittatur fides, ac- „ ceptam juſtificationis gratiam amitti „ hunc ſtatuit Canonem 28. „ Si quis dixerit „ amiſsâ per peccatum gratiâ, ſimul & fi- „ dem ſemper amitti: aut fidem, quæ re- „ manet, non eſſe veram fidem, licèt non „ ſit viva: aut eum, qui fidem ſinè chari- „ tate habet, non eſſe Chriſtianum, ana- „ thema ſit. „ Neceſſe eſt à Queſnello etiam Synodum Oecumenicam cum iſto ſuo anathemate contemni, quando etiamnum intrepidè ſuſtinet, fidem Divinam ſinè amore non ſubſiſtere: *Hæc fides* (Divina, & ſupernaturalis) *non eſt abſque amore, & fiduciâ*, amoris nomine intelligendo eum, qui juſtificat; nam actionem omnem etiam fidem, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, jam vidimus propoſ. 44. procedere ex amore malo, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, Prop. 45. omnes actiones neceſſariò cupiditate corrumpi, ſimul atque amor Dei in peccatoris corde non ampliùs regnaverit, utì evidens eſt, eum non regnare, ubi peccato lethifero Diabolus cordis adierit poſſeſſionem.

3 In eundem Propoſitionis 51. ſenſum conveniunt articuli plures, ut primus. *Quid aliud*

aliud remanet anima, qua Deum, atque ejus gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones, ſuperba paupertas, & ſegnis indigentia, hoc eſt, generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum, quale maximè eſt fides? Propoſ.49. *Ut nullum eſt peccatum ſinè amore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei.* 57. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas.* Ubi autem nec Deus eſt, nec religio, procul exulat fides.

Hinc nihil relinquitur dubii, quin in Prop. 52., & ſimilibus, *Amoris* nomine non intelligatur tenuis adeò, & imperfectus, ut vel benevolus non ſit, vel non ſuper omnia, & propterea ad juſtificationem non ſufficiens; ſed vera *charitas*, quæ *operit multitudinem peccatorum*, ut dicitur 1. Joann. cap. 4. nam & fides juncta amori, & fiduciæ, non otioſa eſt, ſed operans, ac proinde juxta art. 51. hominem Deo reconciliat: *Fides juſtificat quando operatur; ſed ipſa non operatur niſi per charitatem*. Denique ex omnibus Queſnelli Propoſitionibus exploratum eſt, eum *charitatis, amoris, dilectionis* vocabula pro eodem ponere ſignificato, & ſemper juſtificante. Quid autem magìs à doctrina Eccleſiæ, & veritate catholicâ alienum, quàm nullam admittere fidem bonam, atque Divinam in peccatoribus Chriſtianis, antequam delictorum veniam conſequantur? Sed & quomodo illos Chriſtianorum numero comprehendo? Non patitur illud exotica adverſariorum pietas, juxta quos Propoſ. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*.

Quæ ſi vera fuerit ſententia, corrigere debebit Eccleſia preces complures, atque inprimis eas, quæ recitari ſolent pro agonizantibus, ubi dicitur: „ Lætifica, Domi-
„ ne, animam ejus in conſpectu tuo, & nè
„ memineris iniquitatum, & ebrietatum,
„ quas ſuſcitavit furor, ſive fervor mali
„ deſiderii; licet enim peccaverit, tamen
„ Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum
„ non negavit, ſed credidit, & zelum Dei
„ in ſe habuit, & Deum, qui fecit omnia,
„ fideliter adoravit. „ Si enim fides Divina, ut præſens fert articulus, non ſit abſque amore; cùm hic, ſuppoſitis iniquitatibus, defecerit, neceſſe eſt, etiam periiſſe fidem, atque adeò toto, quo in *iniquitatibus* verſatus eſt tempore, in *Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum* numquam *credidit*; multo minùs *zelum Dei in ſe habuit, & Deum, qui fecit omnia, fideliter adoravit.* Credere ſcilicet fide Divina, & amare, tam arctò inter ſe fœdere, ac vinculo ſolvi neſcio, apud novos Theologos conjuncta ſunt, ut deſinente amore, fidem Divinam abſcedere, extingui, deſtrui neceſſe ſit. Quis talia errorum monſtra Tridentino primùm, ac dein Pontificio anathemate profligata, ſanæ mentis Theologus in ſcholas reducere audeat? Quis Chriſti Vicarius Eccleſiæ liminibus inſidiari iterum conſpicatus, exitiali ſilentio patiatur ingredi, & non protinus toto pectore, totis viribus repellat?

4 *Fiduciam*, quæ à Queſnello individua comes jungitur *fidei*, ita nobis deſcribit Angelicus parte 3. quæſt. 129. art. 6. „ No-
„ men fiduciæ ex fide aſſumptum eſſe vide-
„ tur..... pertinet autem fiducia ad ſpem
„ ſecundùm illud Job 11. habebis fiduciam,
„ propoſitâ tibi ſpe: & ideo nomen fidu-
„ ciæ hoc principaliter ſignificare videtur,
„ quòd aliquis ſpem concipiat ex hoc,
„ quòd credit verbis alicujus auxilium
„ promittentis.... dictum eſt autem ſupra
„ (art. 1. ad 2.) quod magnanimitas pro-
„ priè eſt circa ſpem alicujus ardui: & ideo
„ quia fiducia importat quoddam robur
„ ſpei proveniens ex aliqua conſideratio-
„ ne, quæ facit vehementem opinionem de
„ bono aſſequendo, inde eſt, quòd fiducia
„ ad magnanimitatem pertinet. Ibid. ad 2.
„ Fiducia quoddam robur ſpei importat: &
„ ideo opponitur timori, ſicut & ſpes. Ad 3.
„ dicendum, quòd fiducia, ut dictum eſt,
„ importat quemdam modum ſpei; eſt enim
„ fiducia ſpe roborata ex aliqua firma opi-
„ nione. „ Hactenus S. Thomas.

Hinc etiam novitas in ſcholis catholicis inandita eſt, & nihil ſolidæ rationis, ſed falſitatis temerariæ plurimum præ ſe ferens, quòd fides eſſe nequeat ſinè fiducia. Cur enim miſericors Deus peccatoris animum Divini judicii, & perennium ſuppliciorum fide, ac formidine ſupernaturali concutere non poſſit, abſque eo, quòd reus criminum inveteratorum nimiùm allectus dulcedine, ſtatim ſe induci ſinat ad concipiendum ardens melioris vitæ, & beatitudinis deſiderium, quod deſcripta ab Angelico fiducia complectitur, vel ſupponit? Longè ſcilicet facilius eſt credere æterna ſupplicia peccatoribus deſtinata, & ſimul promiſſa juſtis præmia, quàm firmam elicere de evitandis prioribus, de obtinendis autem poſterioribus fiduciam. Nè verò fidem illam adverſarius reputet diabolicam, talem ſtatuo, quæ ex Spiritu Sancto eſt, ſive ſupernaturali ejus auxilio, & peccatoribus tanquam apta ad pœnitentiam diſpoſitio conceditur; ſed obſiſtente liberâ eorum malitiâ non ſemper converſio ſuccedit.

CAPUT III.

Fruſtrà recurrunt adverſarii ad ſacras literas.

1 ACtorum cap. 10. verſ. 43. „ Huic
„ omnes Prophetæ teſtimonium
„ perhibent remiſſionem pecca-
„ torum accipere per nomen ejus omnes,
„ qui credunt in eum. (Rom. 10. verſ. 9.)
„ Si confitearis in ore tuo Dominum Jeſum,
„ & in corde tuo credideris, quòd Deus
„ illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.
„ (Ibid. cap. 1. verſ. 17.) Juſtitia enim Dei
„ in eo revelatur ex fide in fidem, ſicut ſcri-
„ ptum eſt; juſtus autem ex fide vivit. „

Hæc & plura iſtiuſmodi reperire adverſarii potuerunt collecta apud Lutherum, Calvinum, & utriuſque aſſeclas, ſolius fidei, quam ubique deſtruunt, propugnatores. Quandoquidem ipſi Queſnelli articulo conditio apponitur, *ſed hæc fides non eſt abſque amore, & fiducia*, non eſt cur operam perdam demonſtrando non ſoli fidei, ſed ei, quam comitatur charitas, tribuendam eſſe juſtitiam. In adductis autem Scripturarum teſtimoniis nihil eſt, unde conficias in actu fidei, etiam conjunctæ cum ſpe, & charitate, *omnia ſalutis media, velut in germine, & ſemine contineri*. Neque enim fides, neque ſpes, neque charitas, ſive diviſæ ab invicem, ſive unitæ germen ſunt, aut ſemen gratiæ, quæ ſubinde hæreticis, Judæis quoque, & aliis conceditur infidelibus: neque ſemen continent gratiarum, quibus Catholici ad actum fidei excitamur, atque diſponimur.

2 Fidem aſſerit primam gratiam Queſnellus, & ipſam eſſe juſtitiam, ac peccatorum remiſſionem, ut patet ex art. 27., & 28., quibus confirmandis opportuna viſa eſt, & neceſſaria articuli 52. enuntiatio de *omnibus ſalutis mediis in fide, velut ſemine* comprehenſis, ut Tridentinæ ſeſſionis ſextæ canon tertius, & Alexandri VIII. contra Propoſitiones 31. definitio ſaluberrima ſubverteretur. Applicemus modò præſentem Queſnelli articulum ſingulis Scripturarum textibus, ut liquidò conſtet, Divinæ veritatis oracula ad erroris damnati ſubſidium iniquiſſimè detorqueri. Ex actis Apoſtolicis diſcimus, *Remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus* (Chriſti) *omnes, qui credunt in eum*; ſed nihil hìc conſpicitur, quo omnia Divinæ gratiæ auxilia non credentibus adimantur, & nulla ſinatur fidem gratia prævenire, qua ad credendum animus præparetur.

Cùm autem, nè nimium patens appareat Queſnelli ad Calviniſtas tranſitus, non vult juſtificationem ſoli tribui fidei; ſed prout hæc fiduciæ jungitur, & amori, oſtendendum incumbit ipſi, & ſectatoribus, nullam penitùs Chriſti fidem eſſe abſque amoris, & fiduciæ ſocietate. Oppoſitum ex ipſis oſtenditur Scripturis. Joannis 12. *Multi ex principibus crediderunt in eum; ſed non confitebantur; dilexerunt enim magìs gloriam hominum, quàm gloriam Dei*. In quem locum ſic Bellarminus lib. 1. de juſtificatione cap. 15. „ Hic Euangeliſta teſtatur, in illis
„ Principibus fuiſſe fidem abſque charita-
„ te. Reſpondent adverſarii (Lutherani,
„ & Calviniſtæ, ut hoc tempore Queſnel-
„ lus) non habuiſſe Principes illos veram
„ fidem; ſed tantùm notitiam quamdam
„ Chriſti imperfectam. At, ſi licet ita inter-
„ pretari Scripturas, nihil umquam probari
„ ex iis poterit. Præterea in eodem capite
„ ſæpe eâdem phraſi utitur Scriptura, ubi
„ tamen per id, quod eſt credere in Chri-
„ ſtum, omnes intelligunt veram fidem.
„ Cogitaverunt, inquit Euangeliſta, Prin-
„ cipes Sacerdotum, ut & Lazarum inter-
„ ficerent, quia multi propter illum ab-
„ ibant ex Judæis, & credebant in Jeſum.
„ Et infra: cùm tanta ſigna feciſſet coram
„ eis, non credebant in eum, ut ſermo
„ Iſaiæ impleretur, Domine, quis credidit
„ auditui noſtro? „

3 Auguſtinus quoque Tract. 53. in Joannem, *Videte, quemadmodum notaverit Euangeliſta, & improbaverit quoſdam, quos tamen in eum credidiſſe dixit, qui in hoc ingreſſu fidei ſi proficerent, amorem quoque humanæ gloriæ proficiendo ſuperarent*. In quem Auguſtini locum ſic Bellarminus eodem cap. 15. „ Quòd ſi fides iſta proficere po-
„ terat, & amorem humanæ gloriæ profi-
„ ciendo ſuperare, certè vera fides erat,
„ (bona, Divina, ſupernaturalis, non Dæ-
„ monum, aut merè humana) eadem enim
„ eſt fides incipiens, proficiens, & perfe-
„ cta; ſed non ſemper æquè magna. Alio-
„ qui ſi fides, cùm proficit, non eſt eadem,
„ quæ antea erat; non illa profecit, ſed
„ aliâ naſcente, ipſa defecit. „

Iterum Auguſtinus Tract. 45. in eundem Euangelii locum ait: „ Quidam crediderunt
„ prædeſtinati in vitam æternam; quidam
„ verò non crediderunt; eorum autem, qui
„ crediderunt, alii uſque adeò confiteban-
„ tur, ut palmarum ramis acceptis venienti
„ occurerent in eadem laudis confeſſione
„ lætantes; alii verò ex Principibus confi-

„ teri

„ teri non audebant, ut de Synagoga non ejicerentur. „ Ubi S. Auguſtinus (obſervante iterum Bellarmino cap. citato) eandem fidem tribuit illis „ qui confitebantur Jeſum manifeſtè, & illis, qui confiteri non audebant. Neque dubitari poteſt, quin fides confitentium, vera fides in Chriſtum fuerit. Erat igitur vera & non confitentium; ſed in prioribus per dilectionem operabatur; in poſterioribus ſinè dilectione otiabatur. „ Reperitur itaque fides vera, ſeu Divina, & ſupernaturalis, ubi tamen non eſt amor, & fiducia; nam, ut ait S. Gregorius homil. 30. *Amor operatur magna; ſi autem operari renuit, amor non eſt*. S. Auguſtinus præfatione in Pſal. 31. *Dilectio vacare non poteſt, niſi & mali nihil operetur, & quidquid poteſt, boni operetur*. Ipſe Apoſtolus Rom. 13. *Plenitudo legis eſt dilectio*. Et paulò ſuperiùs: *Qui enim diligit proximum, legem implevit*. 1. Cor. 13. *Charitas patiens eſt, benigna eſt, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet*.

4 Aliud pro fide vera, & Divina ſinè dilectione, eſt teſtimonium Apoſtoli 1. Corinth. 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum*. Quem locum à Lutheranis, & Calvinianis eluſionibus vindicans Bellarminus, Queſnello pariter ſpem ſuſtulit elabendi. „ Argumentum Apoſtoli (inquit eodem cap. 15.) non ducitur à conditione impoſſibili; ſed ab hyperbole in ſacris literis valde uſitatâ. Sententia enim ejus loci eſt, eloquentiam, quamvis maximam, ſcientiam omnium rerum, fidem ſummam, & certiſſimam, (S. Thomas in commentario addit etiam *perfectam*) eleemoſynas profuſiſſimas, & omnia alia bona ſinè charitate ad vitam æternam conſequendam minimè prodeſſe. Ex quo ſequitur, ut, ſicut eloquentia, ſcientia, eleemoſynæ ſinè charitate eſſe poſſunt; ſed non prodeſſe; ita & fides (bona, Divina, ſupernaturalis) ſinè charitate poſſit eſſe, non prodeſſe.

„ Deinde loquitur Apoſtolus de fide, per quam miracula fiunt, ut patet ex illis verbis, *ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam*, hanc autem fidem reipsà ſeparatam in quibuſdam fuiſſe à charitate, teſtatur Dominus Matth. 7. cùm ait: *Multi mihi dicent in illa die: nonnè in nomine tuo prophetavimus, & Dæmonia ejecimus, & virtutes multas fecimus? quibus confitebor, quia numquam novi vos: diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem*. Non igitur Apoſtolus ducit argumentum ab impoſſibili; ſed ab eo, quod aliquando factum eſt, & fieri ſolet. „ Et agi de fide Divina, & ſupernaturali colligitur ex eo, quod ſola illa fides ſit, quæ *montes transferat*, ſola illa *Dæmones ejiciat, prophetet*, & *virtutes multas faciat* naturæ viribus ſuperiores: atque hæc omnia ſinè amore. Unde in eos horrifica à Chriſto vibratur ſententia, *Numquam novi vos, diſcedite à me*. Hæc in gratiam primi teſtimonii ab adverſariis objecti.

5 Non plus præſidii habent in ſecundo; nam etſi confitentibus Dominum Jeſum, & credentibus, quòd Deus illum ſuſcitavit à mortuis, promiſſa fuerit ſalus; indè tamen non niſi inaniſſimè omne abrogaveris auxilium præveniens fidem, & ad eam excitans, quod neceſſarium docet Tridentinæ ſeſſionis ſextæ canon tertius. Nec minùs inaniter indè elicere conaberis, quòd Judæi, hæretici, infideles omni careant ſalutis ſemine, ac proinde omni cœleſtis gratiæ ſubſidio, qui numquam fidei munere donantur: qui error inter 31. ab Alexandro VIII. anathemate perſtrictus eſt.

Neque ex eodem Scripturæ teſtimonio ſequitur, fidem in Chriſtum numquam eſſe ſinè amore, & fiducia, qui alter error eſt in præſenti Queſnelli articulo juſtiſſimè proſcriptus. Illius, ſi non inventor, ſaltèm præcipuus propagator fuit Calvinus, tum in libris Inſtitutionum, tum in antidoto Concilii Tridentini ad ſeſſionis 6. canonem 11. *Sola*, inquit, *fides eſt, quæ juſtificat; Fides tamen, quæ juſtificat, non eſt ſola; ſicut calor ſolus eſt, qui terram calefacit, ipſe tamen calor non eſt ſolus in ſole, ſed cum ſplendore*. Idem traditur à Kemnitio in examine Concilii, Brentio in catechiſmo, & à Philippo Melanchtone in *Locis*, & *Apologia Confeſſionis Auguſtanæ*. Horum omnium Magiſter Lutherus uti non in fide, ita neque in erroribus ſemper conſtans, in Geneſ. cap. 15. de charitatis, & aliarum virtutum actibus, „ Scio (inquit) has virtutes eſſe inſignia dona: ſcio, fidem ſinè his donis non exiſtere; ſed nunc nobis quæſtio eſt, quid cujuſque proprium ſit. Tenes manu varia ſemina: non quæro ego, quæ quibus conjuncta ſint, ſed quæ cujuſque propria virtus ſit; hic apertè dico, quid faciat ſola fides; non cum quibus virtutibus conjuncta ſit, ſola autem fides apprehendit remiſſionem, credit promittenti Deo: Deo porrigenti aliquid admovet manum, & accipit; hoc proprium ſolius fidei eſt. (Et poſtea) Scimus, quòd fides numquam eſt ſola; ſed adfert ſecum charitatem,

Digitized by Google

,, tem , & alia multiplicia dona ; ſed non ,, ideo confundenda res , & quod ſolius fi- ,, dei eſt , aliis tribuendum . ,, Tamen in caput 2. Epiſtolæ ad Galatas *Fides* , inquit, *ſinè* , *& ante charitatem juſtificat* . Denique in diſputatione , utrum opera faciant ad juſtificationem , ait : *Fides niſi ſit ſinè ullis, etiam minimis operibus* , *non juſtificat* , *imò non eſt fides* .

6 Sed dimiſſo cum ſuâ inconſtantiâ corruptiſſimo tum ſcriptis , tum moribus Luthero, malunt adverſarii propiùs accedere ad Calvinum , & alios quoſdam minùs exoticos Lutheri diſcipulos, qui charitatem à fidei actibus non divellunt . Quin etiam Queſnellus ex horum adeò documentis proficere viſus eſt , ut charitatis , & fidei non ſeparationem ſolummodo , ſed etiam diſtinctionem aboleverit , quia , ut art. 27. *Fides eſt prima gratia* , ita art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori* , *eſt peccatorum remiſſio* : qua propter neceſſe eſt , primam gratiam , quæ fides eſt , ſimul eſſe charitatem , ſiquidem ſinè charitate , neque juſtificatio eſſe poteſt , neque ullus actus bonus, aut immunis à vitio per art.44. ,, Non ſunt, ,, niſi duo amores , unde volitiones , & ,, actiones omnes noſtræ naſcuntur : amor ,, Dei,qui omnia agit propter Deum,quem- ,, que Deus remuneratur ; & amor , quo ,, nos ipſos , ac mundum diligimus , qui ,, quod ad Deum referendum eſt , non re- ,, fert , & propter hoc ipſum fit malus .

Fides igitur , quæ actio quædam eſt , ſi neque amor ſit , neque ex eo profluxerit, peccatum erit ; fides autem , quæ prima gratia eſt , nequit ex amore procedere , ut patet : vel enim amor ille ſolis naturæ viribus eliceretur , & tunc ſemipelagiana hæreſis vinceret , initium ſalutis , & juſtificationis à libero deducens arbitrio ſinè gratiâ: vel amor ille gratia eſſet , vel ex eâ proveniens , & tunc fides , ſi ab amore diſtinguitur , prima eſſe graria deſinet . Sic adverſarii in quamcumque ſe partem verterint, ſuis intricati retibus , numquam elabentur .

7 Non minùs inaniter tertium obtruditur ex Scripturis teſtimonium ; Nam etſi ex fide minùs perfectâ proficiamus ad perfectiorem , etiam ut Angelicus lect. 6. in cap. 1. ad Rom. explicat, *Ex fide veteris Teſtamenti procedendo in fidem novi Teſtamenti:* licèt prætcrea juſtificemur ex fide , & juſtus ex fide vivat ; non tamen ea ſola juſtificat, neque ex ea ſola in juſtitia vivitur . Ut enim ipſi fatentur adverſarii , opus eſſe etiam *amore* , *& fiducia* ; ſic neque tollitur omnis gratia fidem præveniens , quæ diſpoſitio ad juſtificationem adulti peccatoris neceſſaria eſt, neque minùs neceſſaria ad ſalutem . Sed neque in fide , velut *in ſuo germine continetur* , *& ſemine* , cùm ipſa fidei ſemen ſit , ſinè quo numquam fides in animo naſcitur . Denique ex eo , quòd viva , & ſalutifera juſti opera proveniant ex fide , atque hoc ſenſu juſtus ex fide vivat , non tamen indè ſequitur tanta inter fidem , ac bona opera, etiam fiduciam , & amorem connexio , ut, ſicut hæc eſſe ſinè fide non poſſunt , ita neque ſinè ipſis fides ſubſiſtere .

Perpetua illorum ſocietas maximè optanda eſt ; ſed in tanta fidelium infirmitate, atque indè oriri ſolitâ lapſuum frequentiâ, conrra Eccleſiæ ſenſum, & veritatem catholicam fingi à Queſnello minimè debuit : ſæpe carnis illecebræ ad libidinem provocantes juſtorum in charitate conſtantiam infringunt , non fidem ; quod apud omnes novitatum vertigine non laborantes certius eſt , quàm ut probatione egeat . Faterentur idem adverſarii , ſi fragilitatis ſuæ conſcii meminiſſent, ſe aliquando charitate , & juſtitiâ excidiſſe , dum fidem Chriſti integram retinerent , quam tandem non luxuria , non gula , non avaritia ; ſed innovandi temeritas , & erroris contra fidem pertinacia deſtruxit .

8 Ut autem ad objecta Scripturæ teſtimonia ex ipſis reſpondeam Scripturis , Apoſtolus in epiſt. ad Romanos cap. 10. ait: *Quicumque invocaverit nomen Domini* , *ſalvus erit* . *Sed quomodo invocabunt* , *in quem non crediderunt* ? *Aut quomodo credent ei* , *quem non audierunt* ? *Quomodo autem audient ſinè prædicante* ? Ut igitur credamus , prærequiritur in nobis auditus fidei , neque qualiſcumque , ut eſt ſemipelagianus , ſive ſolius corporis auribus naturalis ; ſed auditus *per verbum Chriſti* , per vocationis ejus , & excitationis gratiam , quæ non in fide continetur , tanquam in ſemine , cùm ipſa ſemen, & origo fidei ſit , quemadmodum à Tridentina Synodo definitur ſeſſ. 6. can. 3. de juſtificatione : *Si quis dixerit* , *ſinè præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione* , *atque ejus adjutorio hominem credere* , *ſperare* , *diligere* , *aut pænitere poſſe* , *ſicut oportet* , *ut ei juſtificationis gratia conferatur* , *anathema ſit* .

Fulmen hoc effugere Queſnellus non poteſt, aſſerens, nos ſinè præveniente gratiâ poſſe credere ſicut oportet ; quia ſi penès ipſum *omnia ſalutis media continentur in fide*, *velut in ſemine* , clarum eſt , nullam ante fidem requiri Spiritûs Sancti inſpirationem, nullum præveniens ejus adjutorium. Verùm

novus

novus Theologus confirmare voluit articulum ſuum 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Art. 26. *Nulla dantur gratiæ, niſi per fidem*.

9 Proverb. 1. Pſalm. 110. dicitur *Timor Domini initium ſapientiæ*. Sicut autem per hoc non excluditur fides, ex qua timor oritur, ita neque ex eo, quòd *juſtus* dicitur *ex fide vivere*, rejicienda eſt gratia fidem neceſſariò præveniens, & ad eam hominem excitans. Fidem quoque ſubſiſtere abſque charitate, variis Scripturæ textibus oſtendi ſuperiùs cum Bellarmino, qui dum exempla plurima conglomerat contra Calvinum, diſquiſitionis labore me liberat lib. 1. de juſtificatione cap. 15., cui hanc præfigit Epigraphen: *Fidem veram poſſe reipſa à dilectione, aliiſque virtutibus ſeparari*. Circa medium capitis:

„ Quartum (inquit) argumentum ſumitur ex illis teſtimoniis, quæ docent, in „ Eccleſia eſſe bonos, & malos, ut Matth. 3. „ ubi ponitur ſimilitudo palearum, & tritici in eadem area: Matth. 13. ubi ponitur „ ſimilitudo piſcium bonorum, & malorum „ in eodem reti: Matth. 22. Ubi ponitur „ ſimilitudo venientium ad nuptias, ſinè „ veſte nuptiali: Matth. 25. Ubi ponitur „ ſimilitudo virginum prudentium, & fatuarum; & ovium, atque hædorum. Quoniam enim qui ſunt in Eccleſia, fideles „ ſunt; ſi iidem mali eſſe poſſint, certè ſequitur, fidem, unde dicuntur fideles, cum „ peccato, unde dicuntur mali, poſſe eſſe „ conjunctam: „ atque ita ſeparatam ab amore, & fiducia.

Pergit Cardinalis „ Deinde ſi omnes „ mali, qui ſunt in Eccleſia, fide vera carerent (ut certiſſimè carent charitate) ob „ id potiſſimùm reprehendi deberent, quòd „ præter alia peccata exciderint à vera fide; at non reprehenduntur de omiſſione „ fidei, ſed de omiſſione operum. Nam „ Matth. 22. reprehenditur, qui non habet „ veſtem nuptialem, non alia de cauſa, niſi „ quia veſtem illam non habet. Illa autem „ veſtis charitatem ſignificabat, teſte Hieronymo, Chryſoſtomo, & aliis in eum „ locum, & Gregorio homil. 38. „ Si eis defuerit dilectio, non fides; hæc igitur ab amore juxta ſacra eloquia ſeparatur.

10 Iterum Bellarminus: „ Matth. 25. „ non reprehenduntur virgines fatuæ, niſi „ quòd oleum, ideſt, opera miſericordiæ „ non habuerint, ut in eum locum notat „ Chryſoſtomus: & in eodem cap. 25. non „ damnantur ii, qui ex grege Dominico à „ ſiniſtris erunt, niſi propter mala opera; „ non autem propter carentiam fidei, ut „ admonet S. Auguſtinus lib. de fide, & „ operibus cap. 15. Sanctus etiam Paulus „ 1. Cor. 5. inceſtuoſum quemdam Corinthium ſeverè puniri jubet, nec tamen „ eum arguit infidelitatis; ſed ſoliùs inceſtûs. Et S. Petrus Act. 5. non reprehendit Ananiam, & Saphiram, & cap. 8. Simonem Magum propter infidelitatem; „ ſed propter alia peccata. Itaque ex his, „ & ſimilibus locis ſatis apertè colligitur, „ fidem in peccatoribus eſſe poſſe, atque „ adeò abſque charitate.

11 „ Quintum argumentum ſumitur „ à ratione propria fidei, & charitatis; nam „ ſi fides, & charitas inter ſe diſtingui non „ poſſent, vel id ex eo fieret, quòd una eſſet de ratione alterius; vel certè, quòd „ una neceſſariò naſceretur ab altera. Neutrum autem dici poteſt. Non primum; „ nam fides, & charitas non ſunt una virtus; ſed duæ, ut Scripturæ paſſim docent, „ ut 1. Cor. 13. *Nunc manent fides, ſpes, charitas, tria hæc*. Et 1. Tim. 1. *Finis præcepti charitas de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta*. Et præterea habent „ diverſa ſubjecta, actus, & objecta. Fides „ enim eſt in intellectu, charitas in voluntate; & fides credit, charitas diligit: denique fides reſpicit veritatem primam, „ charitas ſummum bonum.

„ Non item ſecundum, quoniam tametſi charitas oriatur ex fide; tamen non „ oritur, ut propria paſſio, quæ neceſſariò „ fluit à ſubjecto; ſed ut virtus, ad quam „ alia diſponit, & inclinat; fides enim dicitur gignere charitatem, quia diſponit, „ & inclinat eum, qui credit, ad diligendum eum, cui credit. Diſpoſitio, & inclinatio non cogit; ſed liberum relinquit „ hominem, ut diligat, ſi velit, & non diligat, ſi non velit. „ Quam autem adverſariorum ſententia relinquit homini libertatem, ut diligat, ſi velit, non diligat, ſi non velit; ſi *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, ut traditur art. 28.? Ubi neceſſe eſt, primam gratiam eſſe charitatem. Eſtnè autem liberum homini, habere, vel non habere primam gratiam? Nullus id Catholicus aſſeret. Quomodo igitur liberum erit diligere, vel non diligere; diſponere ſe ad juſtificationem, vel non diſponere; remiſſionem peccatorum accipere, vel impedire; ſi ipſa prima gratia, quæ minimè libera eſt, ſit charitas, & peccatorum remiſſio?

12 Denique multis interpoſitis „ Accedat ſeptimò (inquit Cardinalis) conſenſus

„ ſenſus veterum Patrum, quibus numquam „ in mentem venit hæc abſurditas, ut non „ poſſit eſſe fides, ubi non eſt charitas „. Abſurditas iſta noviſſimis temporibus, perverſiſque Hæreticorum Calvini, Kemnitii, Queſnelli, & ſimilium ingeniis reſervabatur.

Non ita Doctorum Aquila Auguſtinus lib. 15. de Trinitate cap. 18. *Fides* (inquit) *ſinè charitate poteſt quidem eſſe; ſed non & prodeſſe*. Tract. 10. in Epiſt. Joannis. *Jam credit aliquis in Chriſto, ſed odit Chriſtum: habet confeſſionem fidei in timore pœnæ; non in amore coronæ. Adde huic fidei dilectionem, ut fiat fides, qualem dicit Apoſtolus Paulus: Fides, quæ per dilectionem operatur*. Lib. de Spiritu, & lit. cap. 32. *Unde eſt dilectio* (id eſt, charitas) *per quam fides operatur, niſi unde illam fides ipſa impetravit?* Quid evidentius, quàm fidem charitate priorem eſſe, ſi illam impetret? Neceſſe eſt quoque, fidem interea ſinè charitate ſubſiſtere.

Eandem tradidit ſententiam Auguſtinus Tractatu 83. in Joannem de Agone Chriſtiano, & cap. 13. Clemens etiam Alexandrinus lib. 2. & 4. Stromatum. Chryſoſtomus homil. 9. in Joannem, & hom. 8. in Epiſt. 2. ad Timotheum: & in Pſalm. 14. Ambroſius lib. 9. Epiſtola 74. Hieronymus lib. 2. in Jovinianum. Cyrillus lib. 10. in Joannem cap. 18., & Gregorius Magnus homil. 38. in Euangelia, cæterorum Patrum prorſus nemine diſſentiente. Non tamen pudet Queſnellum cum ſuis ſodalibus Auguſtinum, & paucos alios conatu inaniſſimo ſuæ adſcribere defenſioni. Hos videamus.

CAPUT IV.

Damnatæ Propoſitioni nullum in SS. Patribus præſidium eſt.

1 Sanctus Auguſtinus in Pſalmum 89. num. 17. *Non opera; ſed opus dixit manuum noſtrarum dirige: tamquam volens oſtendere, ipſa opera unum opus eſſe; id eſt, ad unum opus dirigi. Tunc enim rectaſunt opera, cùm ad hunc unum finem diriguntur. Finis enim præcepti charitas eſt*. Quod ſequitur, maximè placet adverſariis. *Quia ergo unum eſt, in quo ſunt omnia, fides quæ per dilectionem operatur*. In fide, quæ per dilectionem operatur, contineri virtute cætera virtutum opera, ad quæ fides hominem diſponit, omnes agnoſcimus; verùm, licèt ea ex fide velut ex ſemine proficiſcantur, non tamen proficiſcuntur neceſſariò, ſed quæ modo fides dilectionem à libero arbitrio, adjuvante Dei gratiâ, impetrat, poteſt ſucreſcente tentatione, & voluntatis inconſtantiâ, a pariendis amoris actibus impediri: quod utinam non tam ſæpe contingeret!

Nonne in Petro ante negationem fides per dilectionem operabatur, quæ paulò poſt ſterilis reddita eſt, & velut exanimis, timore noxio prævalente? Dixi, in fide per dilectionem operante contineri velut in ſemine cætera virtutum opera, quæ à fide vivâ libero proponuntur, & perſuadentur arbitrio. Sed inter hæc quomodo reperies illas *Spiritûs Sancti inſpirationes*, illa ejus *adjutoria*, quæ fidem præveniunt, & ſinè quibus, ſi quis credere hominem ſalubriter poſſe affirmaverit, Tridentinæ ſeſſ. 6. canonis 3. feritur anathemate? Inſpirationes iſtæ Spiritûs Sancti, & adjutoria in numerum humanorum operum nonniſi imperitiſſimè, vel perfidè, ab adverſariis referuntur. Cùm igitur inſpirationes iſtæ, & adjutoria adultis maximè neceſſaria ſalutis media ſint, perperam, & dignâ anathemate audaciâ, ac temeritate aſſeritur, omnia ſalutis media in fide, etiam quæ per dilectionem operatur, velut in ſemine contineri. Neque ullam tam exotico errori Auguſtinus loco citato, ut jam vidimus, præbuit occaſionem.

2 Nihil amplius reperio in eo, quod ſequitur lib. de Spiritu, & lit. cap. 29. „ Ideo quippe proponitur juſtitia legis ... „ ut, cùm quiſque infirmitatem ſuam cognoverit, non per ſuas vires, neque per „ literam ipſius legis, quod fieri non poteſt; ſed per fidem concilians juſtificatorem, perveniat, & faciat, & vivat, in „ ea (lege;) opus enim, quod qui fecerit, „ vivet in eo, non fit niſi à juſtificato. Juſtificatio autem ex fide impetratur..... „ Sed quid dicit? prope te eſt verbum in „ ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt, inquit, „ verbum fidei, quod prædicamus; quia ſi „ confitearis in ore tuo, quia Dominus eſt „ Jeſus, & credideris in corde tuo, quia „ Deus illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus „ eris... fide igitur Jeſu Chriſti impetramus ſalutem, & quantum in nobis inchoatur in re, & quantum perficienda expectatur in ſpe. Omnis enim, qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.

Auguſtini ſententiam deſcribo liberaliùs, quàm ab adverſariis intorqueatur, ut lector diſpiciat, num ſaltèm in circumſtantiis quidpiam ſit, quod alterutri ſuffragetur errori, quem in damnato articulo compre-

hen-

Digitized by Google

henſum exhibui, & convici ſæpius. Nulla autem hic pro Queſnello ſuppetiarum ſpecies. Fatemur hominem non ſuis viribus, neque virtute legis ad juſtitiam pervenire, ſed *per fidem*; verùm non propterea *in fide tamquam ſemine omnia alia ſalutis media continentur*; non enim ex hoc ſemine pullulare poteſt omnis neceſſaria ad fidem, eamque *præveniens* gratia, ſive, ut Tridentinum can. 3. ſeſſ. 6. loquitur, *præveniens Spiritûs Sancti inſpiratio, & adjutorium*, ut homo *credere poſſit ſicut oportet*. Et, quamvis *fide Jeſu Chriſti impetremus ſalutem*, & omnis, qui invocaverit nomen Domini, ſalvus fiat, intelligendo fidem vivam, & invocationem Domini ex fide per dilectionem operante; non tamen leviter ſupponendum eſt, ſed ſolidâ ratione, vel authoritate ab adverſariis probandum, quod irrito tentaverint labore, fidem divinam, & ſupernaturalem nunquam exiſtere, niſi ſit viva, cum *amore* atque *fiducia* juſtificans. Oppoſitum ex ipſo oſtendimus Auguſtino cap. ſuperiore, & antea ex Tridentini Concilii ſeſſ. 6. canone 28. atque ex Alexandri VIII. definitione contra Propoſitiones 31. Prop. 12.

Detegenda hic Hexaplorum perfidia, quòd illud *Juſtificatio . . . ex fide impetratur*, ſic vertant Gallicè: *la juſtification de l' homme eſt toute renfermée dans la foi*. Quaſi Auguſtinus diceret: *juſtificatio hominis tota comprehenditur in fide*. Sententia Auguſtini agit de operibus ad juſtitiam diſponentibus, quæ per fidem impetrantur, atque ita patet, fide eſſe poſteriora: verſio autem impetrationem ſupprimit, nullo relicto indicio, ex quo colligi valeat, de operibus tantùm fidem ſequentibus ſermonem eſſe. Fingit itaque, juſtificationem hominis totam fide contineri, ut ſaltèm rudioribus perſuadeat, totum juſtificationis negotium, omnia ſalutis media in fide, velut in ſemine comprehendi. Sic nempe fides erit prima gratia; quæ cùm in hominis poteſtate non ſit, ita neque fides libera erit, neque juſtificatio. Art. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

Hinc collige ab iſtiuſmodi fallacium Scriptionum, & verſionum lectione aut catholicis penitùs abſtinendum eſſe, aut in ea, ſi neceſſitas poſtulet, circumſpectione, & ſolicitudine maximâ, velut in terris hoſtilibus verſandum. Suſpecta autem ſemper verſio gallica habenda eſt, niſi quam à probatis authoribus profectam noveris, aut cum latinis vocibus contuleris ſtudiosè.

Nè mihi quidem lubet nequitias verſionis Queſnellianæ, & Hexaplorum ſingulas excutere; ſed cùm propoſitus mihi ſcopus ſit defenſio Conſtitutionis, præcipua cura eſt, Patres, ad quos provocamur, attentiùs inſpicere, eorumque textus genuinos eum definitione Pontificia conſentientes oſtendere.

Auguſtino Diſcipulum jungunt Adverſarii S. Proſperum dicentem carmine de ingratis cap. 16.

Omne etenim probitatis opus, niſi ſemine veræ
Exoritur fidei, peccatum eſt, inque reatum
Vertitur, & ſterilis cumulat ſibi gloria pœnam

E' quibus verſibus petitum pro damnato articulo argumentum, quacumque parte acceperis, ineptiſſimum eſt, ut mox palàm faciam. Diſſimulare interea poſſem, tanquam ad præſentem minimè pertinens quæſtionem, quod ex Proſperi verbis conantur adverſarii educere; videlicet omnia opera ſinè fide Theologicâ eſſe peccata; quod quidem plurimis à me omnis generis argumentis aliàs de falſitate apertiſſimâ, & non uno afflarâ anathemate convictum eſt contra Propoſitionem 38., & ſequentes uſque ad 42., poſteriorem potiſſimùm, ubi toto cap. 5. S. Proſperum ab illo errore vindicavi.

Sufficiat hic reſponſio Bellarmini lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 11. ad ſimilem Auguſtini ſententiam de operibus infidelium, de quibus agit & Proſper. „ Damnat rectiſſimè Auguſtinus illa opera infidelium, quæ ad malum ab eis referebantur: &, quoniam talia erant ferè omnia, quæ ab illis fiebant, ut ipſe idem dicit in libro de Spiritu, & litera cap. 27. ideo ſimpliciter omnia opera infidelium peccata fuiſſe dicit, tribuens omnibus, quod maximæ parti conveniebat, & meritò reprehendit Julianum, qui poſſe infideles viribus naturæ præcepta omnia moralia ſervare, & ſinè peccato vivere, temere aſſerebat „. Ita fit, ut ſtudio impugnandæ hæreſeos in errorem priori contrarium quis declinare aliquando videatur, ut Auguſtino contigit quando Manichæos ſubverſores libertatis, & Pelagianos ejus extra veritatis limitem aſſertores, ſcriptis acerrimis inſectatus eſt.

Uſum porrò tribuendi aliquid omnibus, quod pleriſque convenit, familiarem etiam Scripturis Sacris exhibet Bellarminus lib. citato, cap. 10. contra *ſecundum Argumentum Calvini*. Quamquam, & ipſum Proſperum certiſſimè agnoſcentem opera innocua, & nullo commaculata vitio, etſi non ex fide

Qq theo-

theologica elicianrur, habemus lib. contra collatorem cap. 26. „ In natura (inquit) humana, cujus creator eſt Deus, etiam „ poſt prævaricationem manet ſubſtantia, „ manet forma, manet vita, & ſenſus, & ratio, cæteraque corporis, atque animi bona, quæ etiam malis, vitioſiſque non deſunt. Sed non in illis veri boni perceptio eſt, quæ mortalem vitam honeſtare „ poſſunt; æternam conferte non poſſunt „. In quem locum ſic iterum Bellarminus lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 9. monet: *Nota illud* Honestare; *non enim peccata, ſed ſolæ virtutes vitam noſtram boneſtare poſſunt*.

Denique licèt error ab adverſariis Proſpero attributus, & iterato ſæpius proſtratus anathemate, ſupponeretur conſentaneus veritati, omnia opera ſinè fide theologica eſſe peccata; quid indè eliceretur ſubſidii pro ſtabiliendis erroribus geminis præſenti articulo 52. temerè, ac ſtolidè enuntiatis? Non enim ex eo, quòd omnia ante fidem opera ſuppoſueris peccata eſſe, umquam conficies, nullum dari gratiæ auxilium fidei prævium, & ad eam excitans, quod proinde non contineatur in fide, & tamen inter ſalutis media in adultis primum eſt, & maximè neceſſarium, ut à Tridentino Concilio vidimus definitum ſeſſ. 6. can. 3. Neque ex eodem ſuppoſito ſequitur, fidem numquam eſſe abſque *amore, & fiducia*, qui alter damnati articuli error eſt, etiam Tridentino profligatus anathemate ſeſſ. 6. can. 28.

S. Proſpero ab adverſariis comes jungitur alter Auguſtini diſcipulus S. Fulgentius lib. de Incarnatione, & gratia cap. 19. dicens: „ Quibuſdam verò ex illa lucis for„ matione laudabili, ad vituperabilem „ tenebrarum informitatem relapſis, affe„ ctum piæ mentis oſtendens, ita loquitur; „ Filioli, quos iterum parturio, donec for„ metur Chriſtus in vobis. Quomodo au„ tem in ſuis Chriſtus formari poteſt, niſi „ quomodo in eis inhabitare incipit, id eſt, „ per fidem. Dum ergo & formamur, re„ novamur; & in eo, quo renovamur, vivi„ ficamur „.

Quòd Chriſtus inhabitet corda per fidem vivam, catholicis indubitatum eſt; ſed quòd nulla fidem præveniat gratia, atque ita in fide, velut in ſemine, contineantur omnia ſalutis media, Queſnelli, & Sociorum ejus novaturientium commentum eſt, nullo reperto ſive in Fulgentio, ſive in aliis Patribus veſtigio. Fidem autem, per quam Chriſtus habitat in cordibus noſtris, non eſſe ſinè ſpe, & charitate, omnis confitetur non ſolùm theologus, ſed vel primis inſtitutus fidei rudimentis puer. Sed Chriſtus è Petri corde negationis crimine tantiſper expulſus, fidem ei tamen reliquit veluti vitæ recuperandæ ſemen, & diſpoſitionem reducendæ charitati neceſſariam. Videmus itaque in Petro, & cæteris inter fideles peccatoribus, habitum fidei, etiam ejus actus, ſinè charitate; quibus quidem actibus peccatoris animus diſponitur ad recipiendam cum charitate juſtitiam; ſed interim, ut dixi, actus fidei ſinè amore ſunt, neque complectuntur in ſe omnia ad ſalutem media, inter quæ ab omnibus cum Tridentino catholicis, numerantur prævia, & neceſſaria ad credendum auxilia cœleſtis gratiæ, ex Chriſti meritis concedendæ.

C A P U T V.

Eripiuntur adverſariis quæ firmandæ potiſſimùm parti poſteriori Propoſitionis 52. adducunt è Patribus teſtimonia.

1 Novum perfidiæ ſpecimen præbet Auguſtiniani textûs in linguam Gallicam converſio: Epiſt. 120. num. 8. ad Conſentium ait Sanctus: *Pia fides ſinè ſpe, & ſinè charitate eſſe non vult; ſic igitur, homo fidelis debet credere quod nondum videt, ut viſionem & ſperet, & amet*. Hexapla illud *pia fides ſinè ſpe, & ſinè charitate eſſe non vult*, ſic Gallicè reddunt. *La foi ſainte, & ſalutaire ne ſubſiſte point ſans eſperance, & ſans charité*, quaſi idem ſit *eſſe non vult*, & *non ſubſiſtit*. Paſſio ſanctiſſima, & cætera Chriſti merita non volunt ullius damnationem: mandata Dei non volunt tranſgreſſionem: gratia non vult, ut ſibi reſiſtatur. Quis autem ferat iſtiuſmodi tranſlationem vernaculam, quæ ſignificet Paſſionem, & merita Chriſti cum damnatione ullius hominis non ſubſiſtere, neque Dei mandarum cum tranſgreſſione, aut gratiam cum reſiſtentiâ voluntatis? Janſenianam quidem hæreſim verſiones iſtiuſmodi nequiſſimæ juvarent; ſed Calvini, quàm Auguſtini diſcipulis digniores ſunt.

Pia fides indubiè ſinè ſpe, & charitate eſſe non vult: ea eſt Dei illam largientis intentio, atque ipſius piæ fidei propenſio quodammodo innata. Quæ diſpoſitio non ſuum effectum; quod medium non deſideret ſuum finem? Chriſti Paſſio, & quælibet alia Servatoris merita pro redemptione, & ſalute omnium oblata, in pleriſque hominibus deſti-

ſtituuntur effectu. De Deo Saera Eloquia teſtantur: *Quoniam non volens iniquitatem tues: Non vult perire animam: Nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti: Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, & non ut convertatur à viis ſuis, & vivat? Nolo mortem impii &c.* attamen cum plurium impiorum obduratione, & interitu non deſinit Deus, & ejus miſeticordia ſubſiſtere. Patentiſſimum igitur inter *non velle* quidpiam, & ſinè eo *non ſubſiſtere* diſcrimen eſt: neque adeò hebetes Queſnelliani ſunt, ut id non perſpiciant; ſed quomodo abſque iſtiuſmodi fraudibus nova ſecta contra Dei Eccleſiam, quæ columna, & firmamentum veritatis eſt, ſe prævalituram confideret? Sic quidem pia fides ſinè amore, & fiducia ſubſiſtere poteſt; ſed non ſinè dolis, & mendaciis Janſeniſmus.

2 Idem Sanctus Doctor in Enchiridio ad Laurentium cap. 8. *Eſt itaque* (inquit) *fides & malarum rerum, & bonarum; quia & bona creduntur, & mala, & hoc fide bonâ, non malâ.... nec amor ſinè ſpe eſt, nec ſinè amore ſpes; neque utrumque ſinè fide.* Amorem non eſſe ſinè ſpe, inter nos & adverſarios convenit; in ſpe quoque aliquem Dei amorem, ſed non neceſſariò qualem adverſarii ſtatuunt, fatemur. Contenti ſcilicet ſumus eo, quem nobis tradit Sanctiſſimus Auguſtini diſcipulus, & interpres ſecuriſſimus Franciſcus Saleſius in ſcriptis *cœleſti doctrinâ refertis*, ipſius judicio Eccleſiæ. Lib. itaque 2. de amore cap. 27. cui titulus eſt, *Quòd amor ſpei ſit valde bonus, licèt imperfectus*, ait: „ Amor, quem in ſpe exercemus, Theotime, tendit quidem in Deum;
„ ſed ad nos revertitut; ſpectat divinam
„ bonitatem, ſed cum reſpectu ad noſtram
„ utilitatem; tendit ad ſupremam perfe-
„ ctionem, ſed reſpicit noſtram ſatisfa-
„ ctionem: id eſt, non transfert nos ad
„ Deum, qua Deus in ſemetipſo ſummè
„ bonus eſt; ſed qua ſummè bonus nobis.
„ Amor igitur ille, quem vocamus ſpem,
„ eſt amor concupiſcentiæ; ſed concu-
„ piſcentiæ ſanctæ, & bene ordinatæ, per
„ quem non trahimus Deum ad nos; ſed
„ ei nos jungimus, ut finali noſtræ felicita-
„ ti. Cur igitur, Theotime, amamus Deum
„ hoc amore concupiſcentiæ? Quia eſt bo-
„ num noſtrum. Sed cur amamus ſummè?
„ Quia ille eſt ſummum bonnm noſtrum.
„ Porrò quando dico, ſummè à nobis ama-
„ ri, non dico, cum à nobis amari, reſpectu
„ amoris maximi; nam ſupremus amor non
„ eſt niſi in charitate; amor autem, qui eſt
„ in ſpe, eſt imperfectus, eò quòd non ten-
„ dat ad ejus infinitam bonitatem, qua ta-
„ lis eſt in ſe ipſa.

Quod Auguſtinus addit, *neque utrumque*, ſpem videlicet, & amorem, *ſinè fide eſſe*, quis negat? Non de hoc præſens diſceptatio eſt; ſed an fides Divina, & ſupernaturalis exiſtere nequeat *ſinè amore*, ſeu charitate, *& fiducia*. Iſtud Patrum teſtimoniis firmandum eſt; ſi contra veritatem ſtabiliri falſitas valeat. Auguſtinum damnato articulo contrarium oſtendi compluribus, & clariſſimis S. Doctoris textibus, quos nulla nobis umquam adverſantium ſophiſmata extorquebunt.

3 Tres Auguſtino diſcipulos maximos addunt Hexapla Fulgentium, Bernardum, & Aquinatem: E quibus ita Prior in 2. libro ad Monimum cap. 9. *Simon magus credidit, & Baptiſmi Sacramentum accepit; nam & Dæmones dum credunt, & contremiſcunt, videntur habere fidem; ſed nihil eis prodeſt; quia non habent charitatem.* Et paulò inferiùs: *His igitur demonſtratur indiciis, ibi eſſe Spiritum Sanctum, ubi eſt finis præcepti, hoc eſt charitas... ubi autem cum fide charitas non eſt, quæcumque dona Spiritûs Sancti eſſe poſſe; ipſum verò Spiritum Sanctum eſſe non poſſe.*

Omnis prædicatio Euangelii, omnes illuſtrationes intellectûs, excitationes voluntatis, omnia Sacramenta, omnis Chriſti paſſio, omnia Chriſti merita nihil profunt obſtinatis in malitia, repudiantibus Sacramenta, repellentibus omnes illuſtrationes, excitationes, omnia Divinæ gratiæ auxilia; non tamen ideo deſinunt ea omnia eſſe in ſe ſancta, & Divinæ miſericordiæ pretioſiſſima munera, peridonea ad conſequendam juſtitiam, & beatitudinem media. Sic & fides, & præviæ ad eam gratiæ optima ſunt conſequendæ *ſalutis media*, etſi charitatem, & cætera Dei præcepta rejicientibus nihil ad perfectum bonum, qui finis ultimus, & æterna felicitas eſt, profutura ſint, non aliquo bonorum illorum vitio; aut defectu; ſed humanæ pervicaciâ voluntatis. Eam ob cauſam non profuit Simoni Mago fides, neque Baptiſmatis Sacramentum; quia fidei; & baptiſmo jungere noluit veram pœnitentiam, & charitatem; ſed non propterea negandum eſt, fidem, & quamlibet ad eam conceſſam cœlitus illuſtrationem, excitationemque, utì & aquam Baptiſmatis fuiſſe vera *ſalutis media*, etſi doloſus hypocritæ animus reddiderit inutilia; ad ſanctitatem ſcilicet, & ſalutem.

4 Dæmonum fides, neque laudabilis in ipſiseſt, neque ex gratia, neque ad bo-

num ipſis utile à Deo conceditur; ſed merè naturalis, invita, & ſignis evidentibus extorta. Non ita fides viatorum hominum, etiam informis, & expers *amoris*, atque *fiduciæ*. Adverſarii miſeros peccatores omnibus prorſus deſtituunt ſalutis mediis, dum omnia concludunt in fide, non qualicumque, ſed eâ, *quæ non eſt abſque amore*, *& fiduciâ*; ubi amoris nomine non alius ab iſtis intelligitur, quàm juſtificans, ſive, ut Propoſitio 44. enuntiat, *amor*, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*, & ſinè quo omnis alius *amor ſit malus*. Privati *omnibus ſalutis mediis*, neque orare Deum poſſunt, neque eleemoſynam dare, neque jejunare, aut aliud quodcumque exercere pietatis opus, quo Dei miſericordiam, & gratiam pœnitentiæ implorare utiliter poſſint; ſed abſtinentes ab omni opere (aliàs omni opere peccaturi) jubentur expectare deſides, donec ultro Deus ipſis, abſque ulla prævia diſpoſitione, aut præparatione, juſtificationem forſitan infundere dignabitur; quia juxta art.28. *Prima gratia*, *quam Deus concedit Peccatori*, *eſt peccatorum remiſſio*: Et juxta art. præſentem eſt fides, ſpes, charitas; ſive, ut articuli verbis utar, *fides non abſque amore*, *& fiducia*: quorum aliquid quoties defuerit, deſunt *omnia ſalutis media* ſive remota, ſive propinqua.

Hæc nos attentè meditari jubet in ſuis *Chriſtianis meditationibus* Queſnellus, iſtud vocat *Moralis Euangelicæ compendium*. Nos veriùs dicemus compendium iniquitatis, impœnitentiæ fomitem, & omnis boni operis in peccatoribus impedimentum.

5 Remotiſſimus à tam pernicioſo errore fuit Mellifluus, cujus objicitur Sermo ſecundus de Paſchate, ubi initio dicitur. „ Poſtquã fides noſtra mortua eſt, quodammodo Chriſtus mortuus eſt in nobis. Porrò fidei vitam opera atteſtantur ... Sicut enim corporis hujus vitam ex motu ſuo dignoſcimus, ita & fidei vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem corporis eſt anima, per quam movetur, & ſentit; vita verò fidei charitas; quia per illam operatur „. Similem de fide viva, & mortua objectionem Calvinus pridem edidit, & hac ratione retudit Bellarminus lib.1. de juſtificatione cap.15. „ Fides dicitur mortua, non quomodo homo dicitur mortuus, qui poſt mortem non eſt; Sed quomodo corpus dicitur mortuum, quod poſt mortem eſt, ſed non vivit. Vita enim non eſt de eſſentia fidei, quemadmodum eſt de eſſentia hominis; ſed per metaphoram dicitur fides viva, cùm operatur; mortua, cùm non operatur; ſicut etiam aqua dicitur viva, quæ continuò fluit, ut in fonte, & fluviis; mortua, quæ non movetur, ut in ſtagnis, & paludibus, cùm tamen utraque verè, propriéque ſit aqua „.

Præterea neque aqua, quæ in ſtagnis, & paludibus eſt, adeò ſinè motu eſt, ut non ſubinde ventorum flatibus agitetur: Sic neque fides in peccatoribus adeò ſemper otioſa eſt, ut, aſpirante Spiritus Sancti aurâ, non aliquando excitetur, & tum fidei, tum timoris, & aliarum virtutum moralium actus non eliciat. Qui quidem ipſi actus mortui ſunt hoc ſenſu, quòd omni careant merito, neque peccatorem Deo reconcilient; ad juſtificationem tamen alii propinquiùs, alii remotiùs diſponunt; atque ea eſt catholicorum omnium in Scripturis, & traditione Patrum, maximè Auguſtini, & Tridentino Concilio fundatiſſima doctrina, ut contra tot de charitate articulos, à quadrageſimo quarto ad præſentem uſque demonſtravimus.

Er quidem ad Scripturas quod attinet, monet Apoſtolus Hebræos cap.11. *Accedentem ad Deum oportet credere*, *quia eſt*, *& inquirentibus ſe remunerator ſit*; ubi fides hactenus in credente mortua eſt, quia dum ad Deum tantùm credendo acceditur, nondum is charitate poſſidetur. Etſi autem fides illa adhuc mortua ſit; non tamen inutilis; ſed medium eſt ad juſtitiam, & ſalutem neceſſarium: ubi ante amorem, & fiduciam, adeóque ante fidei cum amore, & fiducia conjunctionem, fides aliqua utilis deprehenditur; quæ cùm hominem ad amorem, & juſtitiam præparet, non eſt cur è numero mediorum ad ſalutem quomodocumque diſponentium excludatur.

6 Nonne etiam Sacri Scripturarum Codices pleni ſunt increpationibus peccatorum, & hortationibus ad pœnitentiam? Nihil autem his inutilius eſt, nihil magis indignum divinâ Sapientiâ, quàm toties repetitis monitis, minis, ac præceptis ſtimulare homines ad ea, quæ in illorum nullatenus poſita ſunt arbitrio, ut non eſt ſalutaris pœnitentia, vel ullius obſervatio præcepti juxta adverſarios. Conſtans enim omnium Catholicorum æquè, ac Janſeniſtarum ſententia eſt, nihil boni ſalutiferi à nobis perfici, vel inchoari, vel deſiderari fructuosè poſſe ſinè gratia.

Primam quoque gratiam non pendère ab electione noſtra, ſolo refragante Pelagio, omnes conſenſu unanimi fatentur. Si nu-

nunc Queſnello, & ejus ſociis juxta art. 28. credimus, *primam gratiam, quam Deus concedit peccatori*, *eſſe peccatorum remiſſionem*, quæ libertas peccatoribus ad converſionem eſt? Nonne eam à Deo deſides expectare poterunt, abjectâ omni præparationis, & bonorum actuum ſolicitudine? Sed cur ad articulum præteritum, & toties ſuperiùs protritum recurro? Idem prorſus venenum novitas præſens 52. complectitur, hoc ſolo diſcrimine, quòd prior breviùs, & apertiùs, poſterior verboſiùs, & quæſitis ambagibus in eandem collimet perniciem. Si enim *omnia alia ſalutis media continentur in fide, tamquam in ſuo germine, & ſemine*, ac proinde nullum ſalutis medium, nulla gratia eſt ante fidem, confirmatur articuli 27. error, *fides eſt prima gratia*: cùmque hæc fides non ſit abſque amore, & fiducia, per præſentem articulum, ſi amoris nomine intelligas juſtificantem (qui ſenſus Queſnelli eſt) ſive, ut Propoſirio 44. explicat, amorem, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*; nullus intelligi poteſt conatus peccatoris ad pœnitentiam, & juſtificationem magis, quàm ad primam gratiam: atque ita peccatoribus prorſus inutilia, & ridicula redduntur omuia Scripturarum monita ad eorum penitentiam. Nec magis utiles erunt increpationes, minæ omnes, & promiſſa ad perſuadendam impœnitentibus converſionem. Talibus tamen incitamentis non ſolùm Scripturæ, & Patrum referta ſunt volumina; ſed pulpita concionantium omnia in cunctis Chriſtiani orbis Eccleſiis perſonant.

Ex Concilio Tridentino juxta Queſnelli articulum expungere oportebit ſeſſ.6.cap.6. de modo præpararionis ad juſtificationem, & ſeſſ. 14. cap.4. ubi de actibus ad contritionem concurrentibus; præſertim quidquid de artritione ad juſtitiam extra Sacramentum non ſufficiente traditur. Impoſſibilis enim peccaroribus redditur omnis iſtiuſmodi diſpoſitio libera, quando prima gratia eſt juſtificatio, nullo exiſtente ſalutis medio extra fidem, quæ & neceſſariò prima gratia ſit, & juxta Arr.28. *peccatorum remiſſio*; ſive, quod ſignificarur in præſenri articulo, non ſit *abſque amore*, *& fiducia*; amore, inquam, juſtificante. Unicus enim amor bonus, unicus non malus eſt, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*, juxta art.44.

7 Denique cùm Doctorem Melliſluum adverſarii audeant erroris tam horridi, & pernicioſi ſuffragatorem fingere, non ſolùm ab hoc Sanctus ille perſpicuè vindicandus eſt, ſed ei opponendus etiam directiſſimè. Præſtat illud abunde ſermo 4. de timore: ubi priùs rejicit mundanam formidinem, quæ, nè adeatur periculum amittendi bona temporalia, peccatum ſuadet. At, inquit Bernardus, „ Secundus timor eſt ſervilis,
„ ut ait Beatus Auguſtinus, cùm timore
„ gehennæ homo recedit à peccaro, & om-
„ nia bona, quæ facit, non timore amitren-
„ di bonum, quod non amat; ſed timore
„ patiendi malum, quod formidat, facit.
„ Ille non timet perdere amplexus pul-
„ cherrimi Sponſi; ſed timet, nè mittarur
„ in pœnas inferni.... Bonus eſt iſte ſer-
„ vilis timor, & utilis, licèt inſufficiens, &
„ imperfectus, per quem creſcit paulatim
„ conſuetudo juſtitiæ...... Timor priùs
„ venit in corde hominis, ut præparetur
„ locus charitati..... timor priùs intrat
„ in mentem hominis, & poſt timorem cha-
„ ritas: ideo intrat timor, ut introducat
„ charitatem.

Ex tam ſalutifero Melliſlui Doctoris monito fructus nobis ſuaviſſimi contra novitatem horridam colligendi ſunt. Si timore ſervili gehennæ, Auguſtino, & Bernardo teſtibus, recedatur à peccato, & omnia bona, quæ tunc facit homo, non timore faciat amittendi bonum, quod non amat; ſed timore patiendi malum, quod formidat; edicant nobis adverſarii, ſitnè timor iſte ex gratiæ auxilio, an ſolis narutæ viribus? Poſterius Pelagianum eſt. Si autem prioris aſſertio omnibus Catholicis neceſſaria, & adverſariis inevitabilis eſt, habetur aliquod ſalutis medium abſque amore; nam in Melliſlui textu clariſſimè indicatur amoris abſentia, ad quem timore via ſternitur. Præparatio autem iſta non eſt ſinè fide; ex qua timor gehennæ naſcitur: &, quamvis deſtituta charitate ſupponatur mortua; non tamen penitùs abſque actione eſt, timorem efficiens, etiam bonum, & utilem ad reprimendas, & ſuperandas carnis illecebras, ad viranda nova crimina, ad conſuetudinem introducendam bonorum operum, ipſam denique chariratem. Operatur itaque fides aliquando eriam abſque dilectione, dum ad eam, ut ex Bernardo diſcimus, ſervili formidine diſponit.

8 Rurſus ſi homo, etſi non timens perdere amplexus pulcherrimi Sponſi; ſed nè mittatur in pœnas inferni, non ſinè fructu metuat; licet timor ad juſtificationem non ſufficiens, & imperfectus, charitatem neque præviam habeat, neque comitem; ſed eminus ſerviat introducendæ; non adeò fides mortua eſt, ut nihil pariat boni operis ad charitatem, & juſtitiam præparantis. Pluri-

ribus Bernardi teſtimoniis, in eandem convenientibus ſententiam, producendis ſuperſedeo, qualia habentur Sermone 1. & 2. Dominicæ 1. poſt octavam Epiphaniæ: Sermone 16. in Cantica: Serm. de diverſis affectionibus Animæ: Serm. de primordiis, mediis, noviſſimis ad illud Eccleſ. cap.7. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua*. Et tractatu de Præcepto, & diſpenſatione.

Sed opus non eſt tot citationibus, ubi in una habetur tam dilucidè tradita, & toties inculcata catholica veritas, ut non niſi voluntariâ cæcitate, & diabolicæ ſimili pertinaciâ poſſit Mellifluus in damnati erroris ſubſidium advocari. Idem mox ſtatues Lector de Mente Doctotis Angelici.

CAPUT VI.

Detegitur Hexaplorum perfidia in allegando S. Thoma, qui & à Collatore inaniſſimè imploratur.

1 FAmoſa Hexapla impudenti, & ſolis digno hæreticis mendacio Doctorem Angelicum damnati articuli approbatorem ſtatuunt ex eo, quòd aſſerat 2.2. q.5. art.2. ad 2. „ Fides, quæ eſt do-
„ num gratiæ, inclinat hominem ad cre-
„ dendum, ſecundùm aliquem affectum bo-
„ ni, etiamſi ſit informis: unde fides, quæ
„ eſt in Dæmonibus, non eſt donum gra-
„ tiæ; ſed magis coguntur ad credendum
„ ex perſpicacitate naturalis intellectus.

Cum hac Angelici ſententiâ quiſquis contulerit damnatum articulum, certus ſum, quòd, ſi intellectum novitaris inſaniâ præoccupatum non attulerit, miraturus ſit objectionis ineptias; ſi autem & verba Angelici cum verſione gallicâ corruptiſſimâ compoſuerit, deteſtabitur perfidiam. Ipſa itaque verſio audiatur: *La foi, qui eſt un don de la grace*, INSPIRE *a l'homme de l'* AMOUR *pour* DIEU *en meme tems, qu' elle le porte a croire ce qu' il lui revele. Cet amour devient plus ou moins grand ſelon que la foi eſt plus ou moins parfaite*. Quæ latinè ſic ſonant: *Fides, quæ eſt donum gratiæ, inſpirat homini amorem erga Deum, dum eum inducit ad credendum, quod ei revelat. Hic amor fit major, aut minor, ſecundùm quod fides magìs, minùſve perfecta eſt*. Ubi ſi quatuor prima verba exceperis, non apparet, quid ſimile habeat iſta Hexaplorum relatio cum ſententia Aquinatis. Et quidem de AMORE erga DEUM, quem majoribus notant characteribus, tamquam in quo robur argumenti præcipuum ſit, nulla conſpicitur in textu Angelici mentio; ſed de *aliquo affectu boni*. Quia, cùm actus fidei propter obſcuritatem objecti ſit arduus, eget imperio volunratis, quæ non fertur niſi in bonum; ſive ſub boni ratione propoſitum.

2 Ita S. Doctor in Epiſtolæ ad Heb. cap.11. lectione 2. „ Verum, & bonum,
„ etſi in ſe conſiderata convertantur quan-
„ tum ad ſuppoſita; tamen in quantum
„ differunt ratione, diverſo ordine ſe ha-
„ bent ad invicem; quia & verum eſt quod-
„ dam bonum, & bonum eſt quoddam ve-
„ rum: Et ſimiliter intellectus, & volun-
„ tas, quæ diſtinguuntur penès diſtinctio-
„ nem veri, & boni, habent inter ſe diver-
„ ſum ordinem. In quantum enim intelle-
„ ctus apprehendit veritatem, & quidquid
„ in ipſa continetur, ſic verum eſt quod-
„ dam bonum, & ſic eſt bonum ſub vero.
„ Sed in quantum voluntas movet, ſic ve-
„ rum eſt ſub bono. In ordine ergo co-
„ gnoſcendi, intellectus eſt prior; ſed in
„ ordine movendi, voluntas eſt prior; quia
„ ergo intellectus movetur ad actum fidei
„ ex imperio voluntatis, ut dictum eſt, in
„ ordine movendi voluntas eſt prior „. Ubi ad credendum requiritur in nobis imperium voluntatis, atque hæc fertur in objectum ſuum ab intellectu propoſitum ſub ratione boni; cùm autem ad hoc imperium inclinetur animus ſupernaturali auxilio *ſecundùm affectum boni* (honeſti, & laudabilis) rectiſſimè diſcrevit Angelicus Chriſtianam fidem à fide Dæmonum, quorum intellectus evidentiâ ſignorum convincitur, ut voluntas aſſenſum impedire nequear, aut ſe ab eo imperando continere.

Titulus nempe articuli eſt, *Utrum in Dæmonibus ſit fides*. Sic autem Angelicus reſolvit: „ Intellectus credentis aſſentit rei
„ creditæ, non quia ipſam videt, vel ſecun-
„ dùm ſe, vel per reſolutionem ad prima
„ principia per ſe viſa; ſed quia convinci-
„ tur per authoritatem Divinam aſſentire
„ his, quæ non videt, & propter imperium
„ voluntatis moventis intellectum. Quòd
„ autem voluntas moveat intellectum ad
„ aſſentiendum, poteſt contingere ex duo-
„ bus: uno modo ex ordine voluntatis ad
„ bonum; & ſic credere eſt actus laudabi-
„ lis: alio modo, quia intellectus convinci-
„ tur ad hoc, quòd judicet eſſe credendum
„ his, quæ dicuntur; licèt non convinca-
„ tur per evidentiam rei.... dicendum eſt
„ ergo, quòd in fidelibus Chriſti laudatur
„ fides ſecundùm primum modum: & ſe-

„ cun-

Digitized by Google

„ cundùm hoc non eſt in Dæmonibus ; ſed
„ ſolùm ſecundo modo ; vident enim mul-
„ ta manifeſta indicia,ex quibus percipiunt
„ doctrinam Eccleſiæ à Deo eſſe ; quamvis
„ ipſi res ipſas, quas Eccleſia docet, non
„ videant; puta Deum eſſe trinum,& unum,
„ vel aliquid hujuſmodi.

3 Ad hoc igitur compendium tota reducitur reſolutio, & totius Doctrina articuli, quòd, quamvis in Dæmonibus ea fides non ſit ex imperio voluntatis liberæ, & in bonum laudabile tendentis per inclinationem divinæ gratiæ ; ſit tamen coacta quædam fides, qua ex naturali ſua perſpicacitate, & ſignorum evidentia doctrinam Eccleſiæ à Deo profectam eſſe credere coguntur. Verùm neque in reſponſione *ad ſecundum* ab Hexaplis citatâ, neque in tota Reſolutione, neque in toto articulo verbum eſt de Amore *erga* Deum, qui tantâ confidentiâ ab adverſario jactatur, & quaſi pondus maximum argumẽto faciat,grandibus exprimitur characteribus, qui neque oculos fugere valeant, neque levi, velut deſultorio, tranſitu præteriri : non plus itaque momenti habet objectio, non plus meretur fidei, quàm ſplendidiſſimum, & patens mendacium.

Non tamen hîc limites ſibi figit adverſarii perfidia. In Angelici textu reticet *Fidei* circumſtantiam, *etiamſi ſit informis*. Hac nempe circumſtantia non ſolùm tota argumenti nobis oppoſiti machina confringitur ; ſed etiam pluribus Queſnelli Propoſitionibus inſperſa novitas confutatur. Si enim *fides, quæ eſt donum gratiæ*, ſit aliquando *informis*, ubi de actu fidei ſermo eſt, evidens eſt, quod *prima gratia, quam Deus concedit peccatori*, non *ſit peccatorum remiſſio*. Art. 28. Nam gratia ad fidem excitans, reconciliaſſet modò hominem Deo; unde, reſtitutâ Dei amicitiâ, atque ita redditâ animæ vitâ, non eſſet, cur ſubſequens fides diceretur mortua, & *informis*. Præterea ſi *fides informis* poſſit eſſe *donum gratiæ*, non igitur omnis actio peccatum eſt, quæ non *naſcitur ex amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante*, ſive ex *amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, ut aſſeritur articulo 45. & 44. Corruit quoque articulus 57. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*.

Denique ipſe deſtruitur articulus 52. Si enim *fides informis ſit donum gratiæ*, igitur fides ſupernaturalis, & quæ eſt donum gratiæ, poteſt eſſe ſine amore, ut hìc intelligitur, juſtificante, ſive ut art.44. explicat, *ex amore, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Ipſa itaque Angelici, ad quam provocamur, ſententia ſufficere adverſario potuit, ut eodem ariete, quo Conſtitutionem Apoſtolicam concutere voluit, Queſnellianum articulum fortiſſimè impetitum, dejectumque conſpiceret. Conſpexit indubiè ; ideóque ad corruptionis turpiſſimæ fallaciam ſibi recurrendum exiſtimavit ; in quo enim alio ſpes novatoribus eſſe poteſt contra Eccleſiam, & definitam à Sede Apoſtolicâ veritatem ?

4 *Collatio Propoſitionum cum quibuſdam Sacræ Scripturæ locis, ac Sanctorum Patrum teſtimoniis* latinè edita caret beneficio Hexaplorum, quæ ſingulari arte, & quaſi privilegio verſionis Gallicæ, quemlibet ferè Latini idiomatis textum,quantumvis oppoſitum novitati, in eandem facilè convertunt ſententiam. Conſpicatus igitur Collator, non poſſe hunc Angelici textum ſibi eſſe uſui, cùm tamen Doctoris tanti authoritate Queſnellum penitùs deſtitui nollet, ex Sancti commentario in epiſtolam ad Hebræos cap.11. v.1. hanc decerpendam cenſuit laciniam : *Fides ordinatur ad res ſperandas quaſi quoddam inchoativum, in quo totum quaſi eſſentialiter continetur, ſicut concluſiones in principiis*.

Quas ſibi Collator ex brevitate tenebras ſperavit, facilè diſpellet Angelicus, modò ſe explicans audiatur. *Fides*, inquit, *noſtra eſt, ut credamus, quod beati videbunt, & fruentur Deo. Et ideo, ſi volumus ad hoc pervenire, oportet,ut credamus principia iſtius cognitionis : & hæc ſunt articuli fidei, qui continent totam ſummam hujus ſcientiæ ; quia beatos nos facit viſio Dei trini, & unius : & hic eſt unus articulus. Unde hoc credimus ; & ideo dicit ſubſtantia rerum ſperandarum*. 1. Cor.13. *Videmus nunc per ſpeculum, & in ænigmate : tunc autem facie ad faciem, quaſi dicat : Tunc erimus beati, quando videbimus facie ad faciem illud, quod nunc videmus in ſpeculo, & in ænigmate. In his ergo verbis oſtenditur ordo actûs fidei ad finem; quia fides ordinatur ad res ſperandas, quaſi quoddam inchoativum, in quo totum quaſi eſſentialiter continetur ſicut concluſiones in principiis*.

Ex tota Angelici oratione liquet, fidem ſtatui velut inchoativum totius ordinis, quo ad finem ultimum, quæ Dei viſio eſt, perveniatur: ubi fides quidem eſt primus actus noſter in illo ordine ; ſed nullum ibi verbum eſt de prærequiſitis ad fidem diſpoſitionibus. Præmitti ſcilicet debet annuntiatio, quia fides juxta Apoſtolum eſt ex auditu ; neque audire ſufficit ; ſed illuſtrari debet

bet divinâ gratiâ intellectus, & excitari voluntas, ut ad credendum animus diſponatur. De prærequiſitorum, inquam, ad fidem ordine nulla in Angelici textu fit mentio. Sunt tamen illa adultis prorſus neceſſaria *ſalutis media*.

5 Quapropter tota Aquinatis oratio nihil penitùs Queſnellianum articulum juvare poteſt, aſſerentem, quòd omnia *ſalutis media in fide, tamquam ſuo ſemine contineantur*. Quomodo enim in fide tamquam in ſemine contineri poſſunt, ipſam fidem neceſſariò præcedentia? Semen cauſa ſubſequentium eſt: priorum illud cauſam fingere, error eſt lumini naturæ contrarius, & vel à ruſticis explodendus. Deinde quod ab Aquinate dicitur, *Fidem ordinari ad res ſperandas, quaſi quoddam inchoativum, in quo totum, quaſi eſſentialiter continetur, ſicut concluſiones in principiis*, veriſſimum eſt; videlicet, fidem ordinari ad res ſperandas, viſionem Dei, & reliquam indè profluentem beatitudinis perfectionem. Hæc omnia in fide veluti in *quodam inchoativo*, & ſemine continentur, *ſicut concluſiones in principiis*. Quia fides, ſi modò ejus dictamina ſequamur, non minùs certò nos ad beatitudinem perducet, quàm ex principiis ſcientiæ legitima ſequitur concluſio. At nonne malesana foret collectio; ſi quis indè ſtatueret, omnem credentem eſſe ad beatitudinem prædeſtinatum? Viſionis beatificæ conſecutionem abſolutè, & quaſi *eſſentialiter contineri* in fide, *quaſi quodam inchoativo totius*, quod ſunt *res ſperandæ*, cum toto humanorum actuum ordine, quo illarum obtinebitur poſſeſſio? Ita neque ſequitur, cum fide, etſi *quodam* totius ordinis illius *quaſi inchoativo*, ſive ſemine, ſemper conjunctum ſtatim eſſe amorem, & fiduciam. Nam S. Thomas loco ſuperiùs citato agnoſcit *fidem informem*, etiam quæ eſt *donum gratiæ*.

Et in 4. diſtinctione 6. quæſt. 1. art. 3. q. 1. ad 5. *Ad hoc, quòd homo præparet ſe ad gratiam in Baptiſmo percipiendam, præexigitur fides; ſed non charitas, quia ſufficit attritio præcedens; etſi non ſit contritio*. Idem de Sacramento pœnitentiæ tradit S. Doctor in 4. diſt. 17. q. 3. art. 5. q. 1. in Reſolutione. Ex ipſo itaque Angelico, quem ſibi adverſarius finxerat ſuffragatorem, manifeſtè convincitur, quòd fides divina, & ſupernaturalis poſſit eſſe abſque amore. Eadem eſt ratio de fiducia, quæ non minùs quàm dilectio fide poſterior eſt.

CAPUT VII.

Subdola Collatoris obſervatio refellitur.

1 Juxta Collatorem „ in fide non qualicumque; ſed tali, quæ cum amore, & fiducia conjungitur, dicit author (Queſnellus) velut in germine, & ſemine omnia alia ſalutis media contineri, quod veriſſimum eſſe, cuivis patebit rem paulò attentiùs conſideranti: talis namque fides piè orat: atqui orationem piam, eſſe velut germen, & ſemen omnium gratiarum, omniumque virtutum, quis neget, cùm hæc omnia oratione impetrentur? Jam nec externa ſalutis media, qualia ſunt Sacramentorum ſuſceptio in Euangelio præſcripta, & Eccleſiaſtica præcepta, ullatenus excluduntur; quippe qui tali fide donatus eſt, habet proculdubio propoſitum, ac voluntatem ſaltèm implicitam ea omnia peragendi, quæ & Euangelium, & Eccleſia mandaverint. Itaque omnia in ejuſmodi fide includi, rectè dicuntur ad eum ferè modum, quo de *vero recti amore* pronuntiat S. Leo Magnus, cum *in ſemetipſo habere & Apoſtolicas authoritates, & Canonicas Sanctiones*.

Diceres Collatorem ex altero orbe huc recentiſſimè advectum, & novorum, quæ hic in dies proceduntur, dogmatum ignarum, nè cæteros quidem inſpexiſſe Queſnelli articulos Conſtitutione UNIGENITUS condemnatos; ſed in ſolum 52. oculis leviter conjectis, ſuppoſuiſſe, eum minùs crudè, & minùs rigidè, quàm verba in ſignificatione obviâ ſonent, ab authore intellectum: eâ tamen calliditate concepta eſt Obſervatio, ut, dum ſenſum tolerabilem videtur adſcribere damnato articulo, nihil ſimul enuntiet peſtiferæ contrarium novitati; ſed venenum tegere, non tollere moliatur.

2 Diſſimulat ſcilicet, negari illic omnia ſalutis media ad fidem neceſſariò prærequiſita; hæc enim evidens eſt non *in fide tamquam in ſuo germine, & ſemine contineri*; qui tamen ſenſus orationis proprius, Lectoris intellectui ſtatim occurrit. Cùm dicitur, *omnia alia ſalutis media contineri in fide, tamquam in ſemine*, per alia media indicantur ea, quæ ipſa fides non ſunt. Ante hanc nullum agnoſcitur ab authore ſalutis medium, quandoquidem quod fidei prævium eſt, nequit fidei effectus eſſe, ſive in ea velut in ſemine contineri. Hunc autem ſen-

ſenſum non ſolùm obvia hujus propoſitionis ſignificatio manifeſtè præſefert; ſed & aliunde exploratiſſimum eſt, omnia gratiæ auxilia, quæ indubiè inter ſalutis media ſunt, à Queſnello, & ejus ſociis ante fidem penitùs abrogari.

Quid clarius Propoſitionibus tribus ſequentibus in præſenti Conſtitutione proſcriptis? Prop. 26. *Nullæ dantur gratiæ ante fidem*. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*? Quanto molimine Arnaldus, Queſnelli oraculum, contra Decretum Alexandri VIII. defendere auſus eſt propoſitionem 5. inter 31. ab illo Pontifice condemnatas: *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt à Jeſu Chriſto influxum; adeòque hinc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem, ſinè omni gratiâ ſufficienti*? Poſtquam Decretum illud atrociſſimis contumeliis laceraverat Queſnellus prolixâ epiſtolâ typis editâ nomine *Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum*, Antonius Arnaldus, inſtigante Wallonio, grandiore contra illud opere invectus eſt; ſcilicet parte nonâ *Difficultatum propoſitarum Domino Steyaert*, ubi pag. 212. & ſequentibus memoratæ Propoſitionis 5. cenſuram totis viribus, & calumniis aggreditur.

3 Ediſſerat nobis etiam Collator, num fidem aliam Divinam, & ſupernaturalem Queſnellus in ſuis propoſitionibus agnoſcat, quàm eam, *quæ cùm amore, & fiducia conjungitur*, ut proinde non de qualicumque fide; ſed de ſpeciali illa aſſeruiſſe dicendus ſit, quòd in ea *omnia ſalutis media contineantur tamquam in ſuo germine, & ſemine*? Si *Fides ſit prima gratia*, ut à Queſnello aſſertum vidimus Prop. 27. ſi *& prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*, quomodo in illo ſyſtemate fingi poteſt fides ſupernaturalis, quæ cum amore, & fiducia non conjungatur? An forſitan fides aliqua mortua, & informis ſinè amore, & fiducia ſit peccatorum remiſſio? Num Collator omnes eſſe cæcos exiſtimat, ut non videant Propoſitionem Queſnelli 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*: Et 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendũ eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*? Conſpicimus hìc volitiones, & actiones ex corruptâ ſcaturigine trahentes vitium, quæcumque Dei amor non ſunt; vel ex *amore* illo *regnante*, & *agente omnia propter Deum, quemque Deus remuneratur*, non proveniunt. Ubinam igitur invenietur fides bona, & ſupernaturalis ſinè amore, &, quæ hunc juxta Queſnellum ſemper comitetur, fiduciâ? Imò & juxta omnes charitas ſinè ſpe, & fide non introducitur.

Iſtius Queſnelliani ſensûs ignorantia condonari poſſet, ut ſupra indicaveram, homini huc ab antipodibus advecto; ſed turpis ſimulatio eſt in Theologo, qui tantam ſibi tribuit diſputatorum dogmatum peritiam, ut ſupra centum Galliæ Epiſcopos, totius Chriſtiani orbis extra Galliam Theologos, & ſupra ipſam Sedem Apoſtolicam ſapere præſumat, eamque de condemnatis perperàm 101. Propoſitionibus accuſare.

4 Agnoſcit quidem Queſnellus fidem aliquam ſinè amore, & fiduciâ; ſed humanam diabolicæ ſimilem, & minimè ſupernaturalem, minimè laudabilem; cupiditatis verò pravitate corruptam, ut traditur Propoſitionibus 44. & 45. Talis agnitio fidei ſinè charitate, & fiduciâ, minimè à veneno liberat Propoſitionem 52. ut ex tota hactenus contra eam diſſertatione compertum eſt; neque eam juſtiſſimo ſubtrahit anathemati. Si enim nulla fides admittitur ſupernaturalis ſinè amore, & fiduciâ, ideſt, ſinè charitate juſtificante, qui apertus novi theologi ſenſus eſt, quid fiet Tridentinæ ſeſſionis 6. Canone 18. *Si quis dixerit, amiſſâ per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt non ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit*? Certum eſt, fidem humanam diabolicæ ſimilem, & cupiditatis vitio laborantem, non eſſe veram fidem, quâ Chriſtiani ſumus, & ad charitatem, juſtitiamque diſponimur. Si igitur inter eam illicitam, & aliam juſtificantem nulla agnoſcitur fides ſupernaturalis media, hoc ipſo via omnis præcluditur, qua Tridentinum anathema declinetur.

Neque effugitur aliud Alexandri VIII. contra Prop. 12. ex 31. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides: &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina; ſed humana*. Expungi pariter debebit, quod Tridentinum habet de diſpoſitionis ordine ad juſtificationem ſeſſione 6. cap. 6., de attritione ſeſſ. 14. cap. 4. & cum traditione Patrum doctrina clariſſima Doctoris Angelici, atque Eccleſiæ univerſæ. Quòd in hac adverſarios non compre-

hendam, ignoſcent ipſi, qui ſe aperto nimium ſchiſmate, & hæreſi non unâ à totius Eccleſiæ Paſtore, & eum ſequente grege fidelium ſepararunt.

Sicut in Collatoris ad præſentem articulum *Obſervatione* derexi, & confutavi fallaciam; ſimilem paſſim in cæteris ejus ad Propoſitiones alias Obſervationibus facilè Lector deprehendes; ſi eas cum meis circa ſingulos articulos diſſerrationibus contuleris. De quo nè dubites, præter jam exhibitum, & aliud datum ad præcedentem articulum, novum ſpecimen accipe, quod prætermiſeram, circa art.48. Sic obſervatio nos monet; „ Veriſſimum eſt, quòd non aliud ſimus „ quàm tenebræ, quàm aberratio ſinè charitate; ſi charitatem cum Auguſtino latè ſumas, pro quolibet *motu animi ad fruendum Deo propter ipſum*; nam nec fides, ſi modò vera ſit, ac diſtincta à fide Dæmonum, tali motu caret; quippe pio affectu in divinam fertur veritatem, qui fidem habet Chriſtianam, etiam informem; atqui ſinè fide, ſaltèm inchoatâ, nil eſſe poſſumus, niſi tenebræ, aberratio, & peccatum, ut ad hanc ipſam propoſitionem vidimus ſat fusè ex Patribus.

5 Scimus, charitatis vocabulum ſubinde latiùs ab Auguſtino accipi pro omni bona voluntate, quæ eſt ex gratiâ, qualem bonam voluntatem, atque eo ſenſu charitatem, agnovit in quibuſdam infidelibus, ut in Aſſuero, ubi memorat furentem ejus animum, Eſthere cortuente, à Deo in manſuetudinem ſubitò commutatum. Verùm ubi S. Doctor appellationem charitatis in latiore, & minùs propriâ utitur ſignificatione, non deſunt circumſtantiæ, quæ uſum iſtum nominis à vulgari ſenſu tranſlatum indicent. At periculoſis temporibus, quibus Bajani errores de charitate condemnati ſæpius, identidem repullulant, cavenda diligenter ſcriptoribus eſt occaſio erroris in legentibus; ideòque non tantùm eſt ſentiendum cum Eccleſia; ſed etiam cum ea dilucidè loquendum; præſertim dum libros aſceticos ſcribimus, & vulgari lingua, ut omni hominum generi, & ſexui ædificando deſerviant.

Adeò autem Queſnelli dogmata, quæ in ſenſu obvio erronea ſunt, non poſſumus ſenſu accipere benigniore, ut omnes ab eo circumſtantiæ nos avertant. Quando enim art. 28. legimus, *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, & tam multis inculcatum articulis, præſertim trigeſimo octavo, & quator ſequentibus, quòd omnia prorſus opera abſque gratiæ auxilio ſint peccata, quomodo judicare poſſumus, articulo 48. ad virandum peccatum Queſnello ſufficere charitatem quamlibet latè, & impropriè dictam, quæ non juſtificet? Quomodo à ſimili interpretatione non retrahit nos quod traditur art. 44. non eſſe niſi duos amores, unde omnis noſtra volitio, & actio naſcitur: *amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, & amorem mundi malum*? Art. 45. amorem iſtum debere *regnare in corde*; aliàs *omnem actionem* neceſſariò *cupiditate corrumpi*? Amor Dei *in corde regnans, omnia agens propter Deum, quemque Deus remunератur*, cui mortalium non apparebit juſtificans.

Deſinat itaque Collator cenſuram Apoſtolicam accuſare, quaſi Queſnelli articulum duriùs acceperit, quàm ejus expreſſio, & authoris ſententia poſtularet. In rebus ſacris, & temporibus, ut dixi, adeò periculoſis non niſi ſecurè, & perſpicuè loquendum eſt, neque ſimplicibus præbenda erroris occaſio. Quamquam minimè ambiguè hic Queſnellus ſenſum ſuum pravum, & erroneum propoſuit; præſertim ſi totius doctrinæ cumulus attendatur; nam ſi quid dubii in amoris nomine occurreret, num de amore ſuper omnia, & juſtificante; an de alio inferioris ordinis in præſenti articulo diceretur, ex tot comitantibus aliis articulis mens authoris, atque ita legitima ſermonis interpretatio aperitur, ut nullus tenebris, nullus de ea diſputationibus locus ſit.

Si quid igitur mitigationis veriſimilis conciliare damnato articulo adverſarius voluerit, oſtendat, ubinam Queſnellus umquam actum fidei, vel amoris Dei ſupernaturalem admiſerit, qui non eſſet juſtificans. Oppoſitum nos ex pluribus clariſſimis Queſnelli enuntiationibus demonſtravimus. Quapropter ſi *charitatis latè dictæ*, & *fidei informis* nomine adverſarius intelligat, ut paſſim accipiunt Scholaſtici, amorem, & fidem ex gratiæ auxilio; ſed quæ ad juſtificationem non ſufficiunt, exhibeat ullum in propoſitionibus, vel aliis Queſnelli ſuperioribus ſcriptis amoris iſtiuſmodi, & fidei veſtigium, contra tot articulos, quos jam recenſui tali explicationi directiſſimè obſiſtentes. Oſtendat quoque, ſi poteſt, Collator ex aliquo Queſnelli opere, fidei informis nomine tum habitum, tum actum ab eo intelligi bonum, & ſupernaturalem. Nihil ſimile allatum eſt hactenus, & vereor, ut quis in ullis ejus lucubrationibus umqnam reperiat.

7 Quâ etiam confidentiâ, niſi maximè

mè temerariâ, & dignâ anathemate, quo ptidem à tribus Pontificibus confixa eſt, audet Collator aſſerere tamquam *veriſſimum*, quòd non aliud ſimus, quàm aberratio, & peccatum ſinè charitate, ſi charitatem cum Auguſtino latè ſumas, pro quolibet *motu animi ad fruendum Deo propter ipſum*? Ignorare ſe ſimulat cenſuram Pii V. Gregorii XIII., Urbani VIII. contra hunc Baji articulum 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes philoſophorum ſunt vitia*. Juxta Auguſtinum Polemonis Ethnici continentia, Aſſueri ad lenitatem converſio, Romanorum veterum juſtitia, & actus ſtrenui, quibus à Deo promeruerunt imperium, fuerunt Dei dona, quæ proinde de peccato redargui non poſſunt; nec tamen latè quidem dicta charitas, ſumpta pro *motu animi ad fruendum Deo propter ipſum*, poterit in illis ullâ veritatis ſpecie allegari. Talis enim charitas, etiam juxta adverſarios, fidem neceſſariò ſupponit, qua Ethnicos illos caruiſſe, nimis exploratum eſt.

Textus Auguſtini multiplices, & clariſſimos, uti & S. Hieronymi, & aliorum Patrum, etiam Doctoris Angelici pro innocentia quorumdam actuum ab infidelibus exercitorum dedi ſæpius contra art. 42. 44. 48., & alibi. Actus autem illos, ut fidei expertes, ita fuiſſe & charitatis, etiam latè dictæ, qualis à Collatore deſcribitur, non eſt quòd contendam, aſſentientibus maximè adverſariis. Unde ineptiſſima Collatoris obſervatio, & fides peſſima undequaque convincitur.

Quinquageſimatertia Propoſitio damnata.

Sola charitas Chriſtiano modo facit (actiones Chriſtianas) per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum. *Obſerv. Moral. Coloſſ. 3. verſ.* 14.

CAPUT I.

Propoſitio eſt contraria Scripturis SS.

1 NEmo catholicus revocabit in dubium, quin omnis agendi modus, & ratio à Chriſto nobis tradita, ſit verè chriſtiana: idem ſtatue de modo quolibet, quem Spiritus Sanctus in Novi potiſſimum Teſtamenti libris propoſuit, atque laudavit. Chriſtus autem Lucæ 12. v. 5. *Oſtendam*, inquit, *vobis quem timeatis: timete eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita, dico, hunc timete*. Hoc igitur inſtitutus Chriſti monito actum fidei elicio, quo credo Divinæ Sapientiæ aſſerenti, hanc eſſe in vero Numine poteſtatem; quam nè adversùs me exerceat, timeo; quapropter ſtatuo ab omni crimine mihi deinceps perpetuò abſtinendum. Hanc rationem in mentem revoco, quoties carnis illecebris, aut quacumque Dæmonis tentatione pellicior: eodem monito, & metu concuſſus, do eleemoſynas, carnem macero, orationes ad Deum fundo, ut pœnitentiæ gratiâ donatus, Dei vindictam, & gehennam effugere valeam.

Actiones illas Chriſtianas eſſe, etiam quoad modum, cenſebit omnis fide, & religione præditus, qui Chriſti monita, & Sapientiam reveretur. Iterum Deus inculcat Apocal. 14. v. 7. *Timete Dominum, & date illi honorem; quia venit hora judicii*. Dare Deo honorem, quia inſtat judicium, in quo æterna ſupplicia impiis Dei contemptoribus, præmia verò eum honorantibus tribuentur, Queſnellus è Chriſtianarum actionum numero eliminat, vel modum ſaltèm operandi cenſet Chriſtiano indignum nomine. Sic nova Janſeniſtarum Ec-

Eccleſia melioribus ſe documentis à ſuis fundatoribus, quàm Romanam à Chriſto inſtitutam hactenus gloriatur.

2 Neque Apoſtolus Doctor gentium ſalubriter erudiverit Coloſſenſes cap. 3. v. 24. dicens: *Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus, ſcientes, quòd à Domino accipietis retributionem.* Si ſola charitas facit actiones Chriſtianas per relationem ad Deum, & Chriſtum, quales faciet retributionis deſiderium, ſpei proprium, non charitati? Si nempe ſpei ratio, præſcindendo à charitate, non ſit chriſtiana, cenſebitur fallax Apoſtoli adhortatio, Chriſtianos excitans motivo, ut Queſnellus ait, minimè Chriſtiano.

Non magis epiſtola 1. ad Corinth. Chriſtiana erit, dum cap. 9. verſ. 25. ait: *Omnis, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.* Non bono fidelibus exemplo, & documento eſt, coronam proponere, etiam incorruptibilem, tamquam bonorum actuum finem, ſi *ſola charitas chriſtianas actiones modo faciat chriſtiano per relationem ad Deum, & Chriſtum.* Ex illa enim Apoſtoli ſententia quis non colligat, honeſtum eſſe, & maximè chriſtianum operari ex fine tradito à Doctore gentium, præcipuo aliàs charitatis præcone? Licèt enim omnia nihil ſibi prodeſſe fateatur, ſi charitate caruerit; attamen in actibus pluribus ſcopum ſibi præfigere immarceſcibilem gloriæ coronam, etiam dum à charitatis fine præſcinditur, ex Pauli verbis abſque erroris periculo diſcimus. Ita nempe univerſa Chriſti intelligit Eccleſia, exceptis pauciſſimis, quos charitatis continuæ zelus non ſecundùm ſcientiam ultra veritatis limites aliquando abripuit; ſed poſtquam Romani Pontifices ſæpius, ut capite ſequenti videbitur, communem ſententiam ſuâ definitione firmarunt, refragantium pertinacia non ampliùs pietatis zelus, ſed damnabilis innovandi cenſebitur prurigo.

In lege quidem veteri vixit Moyſes; ſed per fidem Mediatoris, & charitatis ſpiritum, quo ducebatur, non inferiora geſſit multis Sanctis novi Fœderis, ut præclara ejus facinora maximo Chriſtianis exemplo ſint. De eo autem teſtatur Apoſtolus Hebræis cap. 11. quòd *majores divitias æſtimaverit theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti; aſpiciebat enim in remuneratorem.* Theſauris Ægyptiis, quos aula regia ampliſſimos offerebat, præferre improperium Chriſti, tanto ante Chriſti adventum tempore, actio inter Chriſtianas, laudis, & pretii minimè vulgaris fuit. Si verò *ſola charitas Chriſtiano modo faciat actiones Chriſtianas per relationem ad Deum, & Chriſtum*, non ſatis providè exemplum iſtud fidelibus ad imitandum proponitur: minùs etiam prudenter ſola adducitur retributionis intentio, tamquam finis ultimus, motivo prætérito charitatis.

3 Similis erroris, vel imprudentiæ à Queſnello accuſabitur Apoſtolorum Princeps, dum epiſtola 1. cap. 5. ſpe præmii, omiſſo charitatis fine, ad virtutum exercitia allicit: *Cùm apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.* Non iſtud eſt, inquiet Queſnellus, ratione Chriſtiano homini, aut Chriſtianis actionibus congruâ nos inducere ad virtutem.

Eadem Queſnelli enunciatio reprehendit Deum Apoc. cap. 2. dicentem: *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Talis ſcilicet virtutum illecebra ſtare potuit Judæis, qui ſpiritum ſervitutis in timore, & mercenarium in retributionis fiducia acceperant; at Chriſtianis, quibus adoptionis in filios, & charitatis ſpiritus obtingit, talia dictari ad virtutem incentiva, à Chriſtiani hominis officio, ſi Queſnello credimus, tantopere aliena, neque dignum Numine inſtitutore eſt, neque homini conveniens Chriſtiano.

Securiſſimi autem Scripturarum interpretes ſunt Oecumenici Epiſcoporum cœtus à Sede Apoſtolica approbati; ipſi quoque per ſe Pontifices Maximi ex Cathedra definientes: dein Sancti Patres, & Scholaſtici conſenſu communiſſimo in eandem concurrentes ſententiam. Quare claſſes adeamus ſingulas.

CAPUT II.

Damnatæ Propoſitioni adverſantur Concilii Tridentini, & Romanorum Pontificum Definitiones.

1 Supponimus ex Proverbiorum cap. 10., & Epiſtola 1. Petri Apoſtoli cap. 4. quòd *Charitas operiat multitudinem peccatorum*: & ex Sancto Thoma quæſt. 1. de charitate art. 1. in Reſolutione, quòd *qualibet charitas ſufficiat ad ſalutem.* Unde ſi *ſola charitas Chriſtiano modo faciat actiones Chriſtianas per relationem ad Deum, & Chriſtum*, neceſſe eſt, nullas actiones Chriſtianas fieri Chriſtiano modo per relationem ad Deum, & Chriſtum, quamdiu chari-

charitas abfuerit, atque adeò antequam obtingat juſtificatio.

Notus eſt Tridentinæ Synodi canon 28. ſeſſ. 6. „ Si quis dixerit, amiſsâ per pecca„ tum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti: „ aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram „ fidem; licèt non ſi viva: aut eum, qui fi„ dem ſinè charitate habet, non eſſe Chri„ ſtianum, anathema ſit. „ Si fides, etiam ſinè charitate, ſit vera fides, licèt non viva; & qui fidem ſinè charitate habet, ſit verè *Chriſtianus*; igitur actus fidei ab illo procedens habitu, & ex motivo fidei proprio, eſt actio Chriſtiana, & Chriſtiano modo ſit per relationem ad Deum, & Chriſtum.

2 Neque in novaturientium ſchola, ſuæ fidei, & theologiæ principia hauſerant Tridentini Patres, qui ſeſſione 6. cap. 6., & ſeſſ. 14. cap. 4. Chriſtianum juſtificationis in adultis ordinem, & longam Chriſtianorum actuum ſeriem Chriſtiano modo eliciendorum accuratiſſimè deſcripſere, per quos paulatim ad charitatem, & juſtitiam peccator diſponitur. Cùm autem interea is charitate careat, evidens eſt, non ſolam illam Chriſtiano modo facere actiones Chriſtianas per relationem ad Deum, & Chriſtum; ſiquidem actiones illæ fiunt à peccatore, ad Dei, & Chriſti amicitiam aſpirante.

Ita Concilium ſeſſ. 6. cap. 6. „ Diſpo„ nuntur autem (peccatores) ad ipſam ju„ ſtitiam, dum excitati Divinâ gratiâ, & ad„ juti, fidem ex auditu concipientes, libe„ rè moventur in Deum, credentes vera „ eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa „ ſunt: atque illud inprimis, à Deo juſtifi„ cati impium per gratiam ejus, per redem„ ptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu: Et dum „ peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divi„ næ juſtitiæ timore, quo utiliter concu„ tiuntur, ad conſiderandam Dei miſeri„ cordiam ſe convertendo, in ſpem erigun„ tur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum „ propitium fore, illumque tamquam om„ nis juſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac „ propterea moventur &c. „ Ecce quot præparentur actibus Chriſtianis, & Chriſtiano modo exercitis abſque charitate, ut Deum tandem tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant!

Seſſ. 14. cap. 4. „ Illam verò contri„ tionem imperfectam, quæ attritio dici„ tur, quoniam vel ex turpitudinis peccati „ conſideratione, vel ex gehennæ, & pœ„ narum metu communiter concipitur, ſi „ voluntatem peccandi excludat, cum ſpe „ veniæ, declarat, non ſolùm non facere „ hominem hypocritam, & magìs peccato„ rem; verùm etiam donum Dei eſſe, & „ Spiritûs Sancti impulſum, non adhuc qui„ dem inhabitantis; ſed tantùm moventis, „ quo pœnitens adjutus, viam ſibi ad ju„ ſtitiam parat: Et, quamvis ſinè Sacramen„ to pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem „ perducere peccatorem nequeat; tamen „ eum ad Dei gratiam in Sacramento pœ„ nitentiæ impetrandum diſponit. „ Hactenus non adeſt peccatori charitas, ſed multis iterum actibus Chriſtianis, & Chriſtiano modo elicitis ad eam conſequendam ſe præparat.

3 Prorſus itaque à Tridentini Concilii tramite aberrat Queſnellus aſſerens, *ſolam charitatem facere Chriſtiano modo actiones Chriſtianas per relationem ad Deum, & Chriſtum*; in omnibus enim memoratis à Tridentino actibus ſe refert peccator ad Deum, & Chriſtum, cui reconciliari deſiderat. Accedit ſeſſ. 14. canon 5. infligens anathema, „ ſi quis dixerit, eam contritionem, quæ „ paratur per diſcuſſionem, collectionem, „ & deteſtationem peccatorum, quâ quis „ recogitat annos ſuos in amaritudine ani„ mæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuo„ rum gravitatem, multitudinem, fœdita„ tem, amiſſionem æternæ beatitudinis; & „ æternæ damnationis incurſum, cum pro„ poſito melioris vitæ, non eſſe verum, & „ utilem dolorem, nec præparare ad gra„ tiam; ſed facere hominem hypocritam, „ & magìs peccatorem. „

Contritionem deſcriptam eſſe imperfectam, ſeu attritionem, patet, quia ſolo terminatur dolore ob amiſſam beatitudinem, & incurſum damnationis cum propoſito melioris vitæ abſque ullo charitatis indicio. Si autem tota illa actionum collectio, ut ait Queſnellus, à Chriſtiano modo aliena ſit, non eſt, unde verus, & utilis dolor ſit, atque ad gratiam præparet. Non exprimit quidem præſens Queſnelli articulus, quòd talis contritio faciat hominem hypocritam, & magìs peccatorem: eſſe tamen eum authoris ſenſum ſuperiores articuli nos convincunt, veluti cum articulo 47. dicitur, *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic eſt charitas, alioquin non eſt, niſi hypocriſis*. Art. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum* (cæterarumque facultatum) *bonum, vel malum faciunt*. Denique art. 44. *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt,*

eſt, non refert, & propter hoc ipſum ſit malus.

4 Damnatus pridem à Pio V., Gregorio XIII., & Urbano VIII. fuit hic Michaelis Baji articulus 16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate.* Si autem ſinè charitate, ut fidelibus omnibus nunc maximè profitendum eſt, vera legis obedientia eſſe poſſit, poterit & eſſe actio Chriſtiana, facta Chriſtiano modo, quamvis charitas abfuerit. Dein ab Alexandro VIII. proſcripta fuit inter 31. novitates hæc 15. *Attritio, quæ gehenna, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectionis benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.* Attritio hæc abſque dilectione Dei benevola non fit per charitatem, ut patet; ſi tamen ei à Catholicis omnibus adſcribendus eſt *bonus motus, ac ſupernaturalis*, evidens eſt, *Chriſtianam actionem eſſe, & modo fieri Chriſtiano.*

Novitas ibidem anathemate confixa eſt hæc 10., *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè, ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.* Si itaque, ut certiſſimum eſt, *intentio* iſta *recta ſit, ac Deo placens*; etſi ex charitate non profluat; ſed *merè* ex *cæleſtis gloriæ obtinendæ* deſiderio, dicenda ea pariter eſt *Chriſtiana actio, & modo Chriſtiano* elicita.

Duodecima ibidem damnata Propoſitio fuit: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; & etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana.* Quod à magnis peccatoribus charitas receſſerit, omnibus Catholicis æquè, ac adverſariis indubitatum eſt. Et quidem ſupponitur tanta in peccatoribus iſtis perverſitas, ut omnis amor Dei in eis penitùs defecerit; attamen & habitum fidei in ipſis non deſiiſſe, & fidem ab eis ſubinde elici, etiam Divinam, omnes Catholici cum Sede Apoſtolica credimus. Quis autem dixerit, actum fidei Divinæ, ac proinde ſupernaturalem, in Chriſtianis non eſſe actionem Chriſtianam, aut non Chriſtiano modo exercitam?

5 Denique apud Cardinalem de Aguirre Theologiæ S. Anſelmi diſp. 122. ſect. 2. Gregorius XIII. anno 1576. die 14. Aprilis in Bulla, quæ incipit *Cùm Sacroſancta Romana Eccleſia* anathemate percuſſit hanc Propoſitionem: *Opera quæcumque ſinè charitate facta, ſunt peccata, & Deum offendunt.* Quæ cenſura tunc lata in cauſa Bartholomæi Caranzæ, licèt afficere non videatur præſentem Queſnelli articulum, ſi ab authoris, & aliorum ejus dogmatum circumſtantiâ præſcindatur; cum ea tamen conjunctum evidens eſt, eodem prorſus anathemate involvi; cùm actionem non fieri Chriſtiano modo, & laborare vitio, idem prorſus ſit juxta articulum 44. 45. 46. 47.

Sed neque illorum mihi ſubſidio opus eſt, ut conficiam Queſnelli, etiam in præſenti articulo, ſenſum eſſe, quòd relatio in Deum, & Chriſtum, per charitatem, non ſolùm neceſſaria ſit, ut actiones decorentur appellationis Chriſtianæ encomio; ſed etiam ut à peccati macula reddantur immunes. Ita articulum præſentem explicant præcipui ejus vindices, authores *Hexaplorum*, & *Collationis*, inculcando ex Bernardi, Angelici; & aliorum ſententia, ut exiſtimant, relationem ex charitate pro actionibus ſingulis præceptam.

Præterea, quòd in Emerici Directorio Inquiſitorum pag. 258. inter errores attributos Raymundo Lullo, & *condemnatos, ut verè hæreticales* referatur hìc 77. Quòd *ſinè charitate non poſſumus habere aliquam virtutem, ſicut ſinè oculis non poſſumus videre.* Quæ cenſura etſi graviſſimi ponderis, utpote lata judicio viginti Magiſtrorum, quibus ſub Gregorio XI. Cardinalis Hoſtienſis commiſerat articulos illos examinandos; cùm tamen non præ ſe ferat authoritatem Pontificiam, non videtur penitùs irrefragabilis; qualis eſt recentior contra ſimiles aliorum opiniones lata à Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII., Alexandro VIII., & CLEMENTE XI.

CAPUT III.

Propoſitio contraria eſt Doctrinæ Patrum, maximè Sancti Auguſtini.

1 Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromatum: *Prima quidem ad ſalutem inclinatio nobis fides apparet; poſt quam timor, & ſpes, & pœnitentia.* Hic Chriſtianorum actuum ordo conſtituitur non præviâ charitate.

Baſilius in Pſalmum 32. *Neceſſariò velut introductorius ad pietatem timor aſſumitur; dilectio verò deinceps à timore ſcientiſſimè adaptatos perficit.* Si timor neceſſariò velut introductorius aſſumitur, ut dilectio ſuccedat, atque à timore adaptatos perficiat, timor ille indubiè Chriſtianus eſt, & Chriſtiano modo elicitus; attamen abſque charitate, utpote ad dilectionem ſucceſſuram ſolummodo diſponens.

S. Hie-

S. Hieronymus in cap. 1. Malachiæ; *Vult itaque primò Deus, ut filii ejus ſimus, & bonum voluntate faciamus: ſi hoc conſequi nolumus, ut ſaltèm ſervos ſuos habeat, & à malis per ſuppliciorum formidinem recedamus*. Deus in Eccleſia ſua, & Chriſtianorum numero non ſolos filios habet, qui amore dirigantur; ſed etiam ſervos, qui formidine: qui proinde modus actuum quorumdam non indignus Chriſtiano nomine eſt. Idem Sanctus in cap. 2. Michææ, *Qui pudore*, inquit, *& verecundiâ* (aut charitate) *non tenentur, agant pœnitentiam, ſaltèm comminatione pœnarum*.

a S. Auguſtinus in Pſalm. 127. „ Ubi
„ vermis eorum non morietur, & ignis eo-
„ rum non extinguetur. Audiunt hæc ho-
„ mines, &, quia verè futura ſunt impiis,
„ timent, & continent ſe à peccato. Ti-
„ ment quidem; ſed non amant juſtitiam;
„ cùm autem per timorem continent ſe à
„ peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & inci-
„ pit, quod durum erat, amari, & dulce-
„ ſcit Deus, & jam incipit homo juſtè vive-
„ re ..... timet, nè mittatur in gehennam:
„ bonus eſt, & utilis iſte timor. „ Igitur bene, & utiliter ex eodem timore fiunt opera Chriſtiana: atque ita non *ſola charitas* Chriſtiano modo facit actiones Chriſtianas; neque charitas timori præſupponitur, cùm hic ad illam diſponere cenſeatur. *Non* enim adhuc *homines* illi *amant juſtitiam*, & prorſus charitas excluditur; cùm ibi Auguſtinus addat. „ Ille timor nondum caſtus,
„ præſentiam Domini, & pœnas timet: ti-
„ more facit, quidquid boni facit; non
„ timore amittendi bonum illud; ſed ti-
„ more patiendi illud malum: non timet,
„ nè perdat amplexus pulcherrimi ſponſi;
„ ſed timet, nè mittatur in gehennam: bo-
„ nus eſt & iſte timor, utilis eſt. „ Libro de catechizandis rudibus cap. 5. „ De ipsâ
„ etiam ſeveritate, qua corda mortalium
„ ſaluberrimo terrore quatiuntur, charitas
„ ædificanda eſt. „ Dum ſaluberrimo terrore ædificatur charitas, terrore poſterior eſt, atque iſta Chriſtiana ſimul actio eſt, & Chriſtiano modo exercita, utpote ſaluberrima, ſi charitati ſuperædificandæ ſubjicit fundamentum.

Tract. 9. in 1. epiſtolam Joannis, *Initium ſapientiæ timor Domini. Timor quaſi præparat locum charitati .... Si autem nullus timor, non eſt, quà intret charitas*. Actio illa, quâ timor præparat locum charitati, indubiè Chriſtiana eſt, & Chriſtiano modo elicita. Cùm autem illa charitatem præveniat, compertiſſimum eſt, non *ſolam charitatem Chriſtianas actiones facere Chriſtiano modo*. Ibidem: *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas; timor medicamentum, charitas ſanitas*. Medicamentum ſanitatem efficit; ſic timor charitatem: unde rurſus perſpicuum eſt, timorem illum & Chriſtianum eſſe, & modo procedere Chriſtiano: cùmque charitate prior ſit, evidens eſt, hunc ab illa non profluere, atque ita non *ſolam charitatem* Chriſtianas actiones modo efficere Chriſtiano. Idem Auguſtinus tradit ſermone 13. de verbis Apoſtoli: Gregorius Magnus homilia 34. in Euangelia, & lib. 28. Moralium cap. 8. Bernardus tractatu de præcepto, & diſpenſatione, ſerm. 4. de timore Dei, & ſermone 37. in Cantica &c.

3 Hactenus quidem de ſolo timore Chriſtiano: non pauciora Auguſtinus ſuppeditat de ſpe. Sermone 25. aliàs 19. de diverſis num. 7. „ Cùm Chriſtus apparuerit
„ vita veſtra, tunc & vos cum ipſo appa-
„ rebitis in gloria. Ecce dies boni: ipſos
„ deſideremus: propter hoc vivamus: pro-
„ pter hoc oremus: propter hoc eleemoſy-
„ nas demus. „ Sermone 1. in Pſalm. 103. num, 14. „ Latitudo eſt in bonis operibus:
„ longitudo in perſeverando uſque in fi-
„ nem: altitudo propter ſurſum cor, ut
„ omnia bona opera noſtra, in quibus per-
„ ſeveramus uſque in finem, habentes la-
„ titudinem, qua bene operamur, & lon-
„ gitudinem, qua perſevaramus uſque in
„ finem, non faciamus, niſi ſpe cœleſtium
„ præmiorum. „

Hac ratione facimus procul dubio actiones chriſtianas, & chriſtiano modo, non *ſolâ charitate*, ut præcipit Queſnellus; ſed etiam ſubinde, *nonniſi ſpe cœleſtium præmiorum*, ut hic loquitur Auguſtinus, quamvis certiſſimum pariter ſit, charitatis motivum nobilius eſſe; ſed non tamen neceſſitate præcepti in omnibus ſemper chriſtianis actibus intendendum. In Pſalm. 120. num. 10.
„ Quando facis bonum opus, propter vi-
„ tam æternam fac; nam ſi opus bonum in
„ terra propterea feceris, ut terrena tibi
„ abundent, ſcit ſiniſtra tua, quid faciat
„ dextera tua: miſcuiſti dexteram ſiniſtræ:
„ noli facere, niſi propter vitam æternam:
„ ideo fac, & ſecurus facies; hoc enim man-
„ davit Deus. „

4 Item S. Doctor ſerm. 259. aliàs 19. ex collectis à Sirmondo num. 1. „ Fratres
„ exhortamur vos in nomine Domini no-
„ ſtri Jeſu Chriſti ..... ut omnis intentio
„ veſtra, quare Chriſtiani eſtis, & nomen
„ ejus in fronte, & in corde portatis, non
„ dirigatur, niſi in illam vitam, quæ nobis
„ cum

„ cum Angelis eſt futura, ubi perpetua „ quies, ſempiterna lætitia, indeficiens „ beatitudo, nulla perturbatio, nulla triſtitia, nulla mors. „

Serm. 282. aliàs de diverſis 105. num. 1. „ Neque enim omnes Martytes in certamine paſſionis, atque confeſſionis ad „ tempus fortiter laborarent, niſi ut perpetuâ felicitate gauderent. „

Iterum ſerm. 150. num. 4. „ Generaliter audite omnium Philoſophorum commune ſtudium, in quo ſtudio communi „ habuerunt quinque diviſiones, & differentias ſententiarum propriarum. Communiter omnes Philoſophi ſtudendo, „ quærendo, diſputando, vivendo appeverunt apprehendere vitam beatam. „ Hæc una fuit cauſa philoſophandi; ſed „ puto, quòd hoc Philoſophi nobiſcum „ commune habent; ſi enim à vobis quæram, quare in Chriſtum credideritis, quare Chriſtiani facti fueritis, veraciter mihi omnis homo reſpondet, propter vitam beatam. Appetitio igitur beatæ vitæ „ Philoſophis, Chriſtianiſque communis „ eſt. „

Denique ſerm. 302. aliàs de diverſis 111. num. 3. „ Hinc intelligitur, quare ſimus „ Chriſtiani; quia non propter temporalia, „ & tranſeuntia, vel bona, vel mala; ſed „ propter vitanda mala, quæ non tranſibunt, & propter adipiſcenda bona, quæ „ terminum non habebunt. „ Clariſſimum ubique motivum ſpei eſt, quo ad chriſtianam vitam, & virtutum exercitium accendimur, nullo addito indicio charitatis velut neceſſariæ in omnibus actibus, ut vult Queſnellus: Profectò aut juxta Auguſtinum non *ſola charitas chriſtiano modo facit actiones chriſtianas*, aut à Sanctiſſimo Doctore, quod refugit animus cogitare, turpiter deludimur: neque Doctoris Eccleſiæ, & quidem Doctoris maximi partes impleviſſe videretur, ſi tot locis, tot enuntiationibus, quibus nihil exprimi poteſt pro communi ſententiâ diſertius, pertraxiſſet Eccleſiam in errorem, ut propter eas, & plures ſimiles Queſnellianæ oppoſitas novitati, hanc prorſus dignam credat anathemate, horreat, ac deteſtetur.

CAPUT IV.

Scholaſticorum Principes, & diſcipuli eorum præcipui conſenſu communiſſimo Propoſitioni refragantur.

1 Sanctus Thomas parte 3. quæſt. 85. art. 5. „ De pœnitentia loqui poſſumus dupliciter: uno modo „ quantum ad habitum; & ſic immediatè à „ Deo infunditur ſinè nobis principaliter „ operantibus; non tamen ſinè nobis diſpoſitivè cooperantibus per aliquos actus. „ Alio modo poſſumus loqui de pœnitentia „ quantùm ad actus, quibus Deo operanti „ in pœnitentia cooperamur. Quorum „ actuum primum principium eſt Dei operatio convertentis cor ſecundùm illud „ Thren. ultimo: *Converte nos Domine ad te*, „ *& convertemur*. Secundus actus eſt motus fidei: tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum à „ peccatis retrahitur: quartus eſt actus „ ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi: quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui „ peccatum diſplicet ſecundùm ſe ipſum, „ & non jam propter ſupplicia. „

Actus primus, qui juxta S. Thomam, & omnes Catholicos, ſolius Dei motio, ſive operatio ipſum primum gratiæ auxilium eſt, nobis non liberum, neque actus propriè humanus. Per ipſum tamen juxta Queſnellum immediatè nobis crimina remittuntur, ſive, ut is Propoſitione 28. ſinè ambagibus mentem ſuam explicat, *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Cùmque juxta Propoſitionem 27. *Fides ſit prima gratia*, neque fiat reconciliatio ſinè charitate, maximè in Queſnelli ſententiâ (per quam omne, quod charitas non eſt, vel ab ea non profluit, peccatum eſt) neceſſariò ſtatuitur prima gratia, ſeu prima Dei operatio eſſe ipſa fides, ſimul & charitas. Quo exotico, & apud Theologos inaudito hactenus dogmate, nullum cogitari poteſt magìs contrarium Aquinati.

Secundus actus ab eodem Angelico deſignatus eſt fides; juxta Queſnellum dici debuit etiam charitas, vel fides imperata à charitate; aliàs foret non Divina, ſed humana; imò diabolica. Tertius motus iterum charitas eſſe debuit timorem efficiens minimè ſervilem; *ſed filialem*, qui apud Angelicum ſexto loco eſt, quo *propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius*

riùs offert. Quartus juxta Queſnellum eſſe debuit motus charitatis, quo ſpes veniæ concipitur, & melioris vitæ aſſumitur propoſitum; quia in Queſnellianæ pœnitentiæ, & totius juxta ipſum chriſtianæ vitæ ordine *ſola charitas chriſtiano modo facit actiones chriſtianas per relationem ad Deum, & Chriſtum*.

Iterum S. Thomas ejuſdem Quæſtionis art. 6. in reſolutione: *Actus quidam laudabiles, etiam tempore præcedere poſſunt actum, & habitum pœnitentiæ, ſicut actus fidei, & ſpei informium, & actus timoris ſervilis.* Non fiunt actus illi ex charitate, ut patet, & tamen *laudabiles* prædicantur. Rurſus igitur ex Angelico concludendum eſt, non ſolam charitatem facere actiones chriſtianas, & chriſtiano modo.

Idem Sanctus Opuſculo de Dilectione cap. 22. *Voluntate Deum diligis dilectione concupiſcentiæ, cùm ipſum vis: hæc eſt bona voluntas, imò optima: item dilectione amicitiæ voluntatem tuam ſuæ conformas; quia amicorum eſt idem velle, & nolle.* Ubi dilectio concupiſcentiæ, etiam prout ab amore amicitiæ, ſeu charitate diſtinguitur, bona declaratur voluntas, imò optima, atque ita chriſtiana etiam quoad modum.

2 S. Bonaventura in Opuſculo de gratia ſanctific. lib. 5. cap. 4. *Timor ſervilis duo facit: primum eſt, quòd viam præparat charitati: ſecundum, quòd retrahit à peccato metu pœnæ tantùm.* Quemadmodum uterque effectus apprimè bonus, & chriſtianus eſt, negari non poteſt, quin ejus pariter radix bona, & chriſtiana ſit, tum ſi ipſam in ſe, tum ſi producendi modum attenderis.

Utrumque Sanctiſſimum Doctorem præceſſit Seraphici Magiſter Alexander Alenſis parte 3. quæſt. 76. membro 2., & 3. Quos Scholarum Principes ſecuta eſt infinita, & non ignobilis diſcipulorum turba. Dionyſius Carthuſianus in 1. diſt. 14. quæſt. 3. Dominicus Soto in 4. diſt. 14. quæſt. 2. art. 5. Petrus Ledeſma in Theol. Moral. Tract. de pœnitentia cap. 7. Didacus Cabezudo in 3. parte de contritione qu. 1. art. 2. dub. 2. Gamachæus 1. 2. quæſt. 19. de dono timoris cap. 5. Alphonſus à Caſtro verbo *timor* hæreſi 1. contra Lutheranos, & verbo *Contritio*. Durandus in 3. part. diſt. 34. quæſt. 4. num. 9. Bannes 2. 2. quæſt. 19. art. 4. concluſione 1. Bonacina tom 1. diſput. 5. qu. 5. puncto 3. prop. 3. num. 4. Navarrus tom. 2. de contritione cap. 1. num. 8. in Manuali. Lorca 2. 2. qu. 19. diſp. 12. num. 4. ſect. 2. Peſantius quæſt. 86. diſp. 1. art. 5. Gabriel in 4. diſt. 14. quæſt. 2. dub. 3. Kelliſonus

1. 2. quæſt. 42. & 3. parte quæſt. 1. de pœnitentia art. 2. Duvallius 2. 2. Tract. de ſpe quæſt 3. art. 2. Puteanus 3. parte quæſt. 85. art. 5. dub. 1. Ex his omnibus, qui ante Janſenium ſcripsêre, nullus eſt, qui adverſariis meritò ſuſpectus ſit. Recentiores autem communi ſententiæ adhærentes quis enumeret?

3 Tres addo omni exceptione majores, S. Franciſcum Saleſium, & duos eruditiſſimos Cardinales Bellarminum, & Aguirrium. Sic itaque Sanctus Genevenſium Antiſtes lib. 12. de amore Dei cap. 8. ad illud Apoſtoli „ Omne quodcumque facitis in „ verbo, aut in opere, omnia in nomine „ Domini noſtri Jeſu Chriſti. Sive ergo „ manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid „ facitis, omnia in gloriam Dei; (ſic obſervat) Quæ verba Apoſtoli, ut dicit Do„ ctor Angelicus, ea explicans, ſunt in ſuf„ ficienti uſu, quando nos poſſidemus ha„ bitum ſanctiſſimæ charitatis, per quem „ licèt non habeamus expreſſam, & acti„ vam intentionem faciendi, quidquid fa„ cimus, propter Deum; habemus tamen „ implicitè contentam in unione, & com„ munione, quam cum Deo habemus, per „ quam omne bonum, quod facere poſſu„ mus, unà nobiſcum dedicatùm eſt Divinæ „ bonitati. „ Quod illuſtrat ſimilitudine filii-familias, cujus omne lucrum Patri cedit, etſi ille de Patre in operationibus non cogitet; ita juxta Saleſium actiones chriſtianæ fiunt chriſtiano modo, & ad Dei gloriam referuntur charitatis habitu, quo filii Dei ſumus; etſi amoris actus defuerit, quem Queſnellus in Proteſtatione, & Querimonia ſe requirere declarat, & omnes ejus velut neceſſarium exigunt Sectatores. Verùm ſecurior nobis amoris, ſimul & veritatis catholicæ præco eſt Saleſius, de quo in Horis canonicis teſtatur Eccleſia, quòd *ſuis ſcriptis cœleſti doctrina refertis Eccleſiam illuſtravit, quibus iter ad chriſtianam perfectionem tutum, & planum demonſtrat*. Quantum hæc differunt à judicio, quod de Queſnelli ſcriptionibus iterato anathemate fert Eccleſia!

Non officit iſtud obligationi primi, & maximi præcepti, quo jubemur aliquando nos totos, & noſtra omnia in Deum referre. Quare Sanctum noſtrum potiùs audiamus, etiam de timore chriſtiano, etiam non à charitate imperato; ſed ſervili, & mercenario lib 11. cap. 16. „ Quantum autem ad „ timorem ſervorum, & mercenariorum, „ non procedunt quidem ab amore, ſed „ ordinariè præcedunt ipſum, ut ei ſint in-

„ ſtar prodromorum, & deſignatorum ho-„ ſpitii,& iſti ſunt perutiles ejus ſervitio; „ adeòque fiunt modo maximè chriſtiano.

Paulò poſt ita proſequitur: „ Divina „ bonitas volens in anima humana collo-„ care magnam virtutum diverſitatem, & „ tandem eam exornare ſacro ſuo amore, „ utitur acu timoris ſervilis, & mercenarii, „ qua ordinariè priùs corda noſtra pun-„ guntur. „ Plura de hoc videri apud Sa-leſium poſſunt cap. 17., & 18., & lib. 2. cap. 17., quæ prolixiùs retuli contra Pro-poſitionem 44.

4 Bellarminus lib. 2. de pœnitentia capiti 17. hunc præmittit titulum: *Contritionem imperfectam, ſive attritionem ex timore pœnæ ortam, bonam, atque utilem eſſe.* „ Dein,expoſitis tribus timoris generibus,ait: „ Quartus timor eſt propriè ſervilis, quo „ videlicet ita peccator Deum punientem „ timet, ut ſolius pœnæ fugiendæ cauſâ à „ peccatis perpetrandis caveat, & de per-„ petratis doleat.... de hoc igitur timore „ tota controverſia eſt; hunc enim Luthe-„ rus damnabat, ut qui faceret homines „ hypocritas,magiſque peccatores: & hunc „ eundem Tridentina Synodus ſeſſ. 14. „ cap. 4. bonum, atque utilem eſſe, & à „ Deo excitari docet. Quæ ſententia pro-„ batur primò ex verbis illis Davidis Pſal-„ mo 110., & Salomonis Proverb. 1. *Ini-„ tium ſapientiæ timor Domini.* Et Eccleſia-„ ſtici cap. 1. *Timor Domini expellit pecca-„ tum; nam qui ſinè timore eſt, non poterit „ juſtificari.* Et cap. 25. *Timor Domini ini-„ tium dilectionis ejus.* Hæc dicuntur de ti-„ more, qui eſt in peccatoribus, & qui di-„ lectionem præcedit: in peccatoribus au-„ tem, & ante dilectionem timor filialis „ eſſe non poteſt; ſed tantùm ſervilis. „ Tum ſententiam eandem pluribus Scriptu-rarum, ac Patrum teſtimoniis roborat. Cap. 18. ſolvit Lutheri objectiones, quæ novis Auguſtini diſcipulis communes ſunt. Plura ex hoc peritiſſimo Cardinale dedi contra Prop. 44., & recurrent aliqua in ſolutione objectionum.

5 Supereſt promiſſum Cardinalis Aguirrii judicium, qui & ipſe non ſolâ Purpuræ dignitate, ſed etiam eruditione, & pietate eminentiſſimus, atque Queſnello in ſua *Explicatione apologetica*, & ejus ſociis meritò magno in pretio eſt. Cùm autem in hac controverſia diſcutienda plurimum operæ poſuerit, & (quod ſinè aliorum invidiâ dixero) nemo eam magis dilucidè tractaſſe videatur, non inutilis erit prolixior ſententiæ ejus relatio; quia ex ea facillimè diſſipabitur quidquid tenebrarum affundere veritati conata fuerit Novatorum aſtutia, quorum præcipuum, ut in objectionibus videbitur, fundamentum eſt prætenſa obligatio referendi ſemper omnia opera in Deum ex charitate. Sic autem neutri partium ſuſpectus, minimè laxus, & omnino æquiſſimus arbiter, diſput. 129. ſect. 2. „ In hac re „ certum exiſtimo, eſſe aliquam obliga-„ tionem præcepti, ut omnes operatio-„ nes, actiones, affectus, cogitationeſ-„ que deliberatas ordinemus explicitè in „ gloriam Dei, quæcumque ejus ordina-„ tionis capaces ſunt. Quod poſtremum „ addo, nè quis fortè exiſtimet, etiam „ actiones malas, vel qualitercumque illi-„ citas in Dei gloriam ordinari debere... „ Debet itaque quilibet hominum ratione „ virtutum ex præcepto ſæpe in decurſu vi-„ tæ, & ſaltèm interdum in anno, præſer-„ tim verò intrà breve aliquod tempus ab „ uſu rationis accepto, ſe ipſum, & omnia „ ſua ordinare, ac referre explicitè in glo-„ riam Dei tamquam finis ultimi propter ſe „ dilecti. „

Quo dogmate ſacris literis ſtabilito, ſic concludit: „ Itaque ſi in verbis 1. Cor. 10. „ *Omnia in gloriam Dei facite*, & aliis ſimi-„ libus ejuſdem Apoſtoli continetur præ-„ ceptum, quod plerique interpretes ne-„ gant, aut minùs ſtrictè exponunt, intel-„ ligendum eſt nullatenus diſtinctum ab „ ipſo præcepto diligendi Deum; licèt „ ſemper obliget, nequid contra illud fa-„ ciamus, quatenus eſt virtualiter negati-„ vum; non tamen obligat pro ſemper, ut „ omnes Scholaſtici cum Divo Thoma lo-„ quuntur, quatenus affirmativum eſt; ſed „ ſolùm interdum, aut ſæpiùs juxta varias „ Theologorum ſententias. Quoties igi-„ tur obligare illud contigerit ad poſiti-„ vum exercitium amoris Dei ſuper omnia, „ tunc pariter obligat ſtrictè, ut nos, & „ omnes affectiones, atque actiones deli-„ beratas explicitè in gloriam Dei refera-„ mus, ſaltèm quatenus ſufficiat ad chari-„ tatem habitualem ſervandam in præpara-„ tione animi..... Quoties autem præce-„ ptum amoris Dei ſuper omnia non obli-„ gat poſitivè ad illum exercendum, tunc „ etiam non obligat, ut nos, & omnia no-„ ſtra explicitè in Dei gloriam referamus; „ ſed hoc manebit intrà limites conſilii. „ Quapropter amor Dei ſuper omnia, & „ relatio explicita omnium actionum no-„ ſtrarum in gloriam Dei, dum injungun-„ tur nobis in illis teſtimoniis Deuterono-„ mii, Euangelii, atque Apoſtoli, accipi „ de-

Digitized by Google

„ debent partim ſub præcepto, partim ſub
„ conſilio: ſub præcepto quidem quoties
„ poſitivè obligamur ad diligendum Deum
„ ſuper omnia; ſub conſilio autem, ubique
„ & ſemper, ſive quoties deliberatè agi-
„ mus. Similiter juxta doctrinam negan-
„ tium actus indifferentes in individuo, ut
„ ajunt, ſive in exercitio, omnis actio in re
„ poſitiva, ut honeſta ſit in genere moris,
„ debet eſſe relata in Deum finem ultimum,
„ ſaltèm implicitè, eâ relatione, quæ intimè
„ clauditur in ordine ad finem ultimum, &
„ proximum honeſtatis objectivæ moralis.
„ Hæc enim relatio ſufficit ad excuſandum
„ ab omni culpa, quoties non urget ſpe-
„ ciale illud præceptum explicitæ relatio-
„ nis.

„ Juxta ſenſum hunc accipi debet po-
„ ſterior ſententia communis apud omnes
„ ferè Scholaſticos, & Theologos cujuſli-
„ bet inſtituti, exceptis Nov-Auguſtinia-
„ nis, quam certam, & veriſſimam cenſeo.
„ Etenim ſi attentè legantur, nihil aliud
„ docent, aut docere volunt, quàm quòd
„ nos utroque numero præcedenti expli-
„ cuimus. Itaque cohærenter ad hanc do-
„ ctrinam ajunt, ut actionès quælibet deli-
„ beratæ in materia virtutum moralium
„ omni culpa vacent; imò & honeſtæ ſint,
„ ac moraliter bonæ, non eſſe neceſſarium
„ ex præcepto, ut explicitè referantur in
„ gloriam Dei, vel fiant ex amore ipſius
„ formali, aut virtuali; ſed ſatìs eſſe, ut
„ fiant propter honeſtatem moralem, intrà
„ propriam materiam v. g. humilitatis, abſ-
„ tinentiæ, miſericordiæ &c. in qua ipſa
„ habitudine clauditur implicitè relatio ad
„ Deum finem ultimum, ſive ad ipſius glo-
„ riam: ſicuti universè in relatione expli-
„ citâ ad finem proximum clauditur impli-
„ citè relatio ad ultimum finem. Quin &
„ omnes ii addunt ejuſmodi actiones eſſe
„ prorſus innoxias, & moraliter honeſtas,
„ etiam in iis hominibus, qui carent gratiâ
„ ſanctificante, & habitu charitatis theolo-
„ gicæ, ac proinde omni amore ſupernatu-
„ rali Dei ſuper omnia tam formali, quàm
„ virtuali, & habituali: quales ſunt om-
„ nes peccatores, infideles, & fideles, dum
„ intrà ſtatum peccati manent. Quamvis
„ enim ii omnes adſtringantur præcepto
„ Divino naturali ad diligendum ſuper om-
„ nia Deum, & ſubinde ad referendum ſe
„ ipſos, & omnia ſua explicitè in obſe-
„ quium ejuſdem, id ſolùm intelligitur pro
„ tempore determinato, in quo obligat il-
„ los tale præceptum, circa quod eſt lati-
„ tudo, & varietas non modica ſentiendi

„ inter Theologos. Extra id verò tempus
„ actiones memoratæ omni culpâ vacent,
„ nec ullo modo contrarientur eidem præ-
„ cepto; ſed potiùs honeſtæ, & bonæ exi-
„ ſtunt in genere moris. Hæc eſt commu-
„ nis, & vera, meo judicio, Theologorum
„ ſententia, quam ex profeſſo illuſtrare
„ curabimus totâ diſputatione ſequenti.

CAPUT V.

Damnata Propoſitio convellitur rationibus theologicis deductis à Cardinale Aguirre, & recentiſſimè à Doctore Sorbonico.

1 QUandoquidem Queſnellus in *Querimonia, & Proteſtatione*, cumque famoſo Collatore Janſeniana Hexapla ſenſum Propoſitionis, *ſola charitas facit actiones chriſtianas chriſtiano modo*, ita determinent, ut facere actiones non chriſtiano modo, ſit facere modo illicito, ex quo ipſæ etiam vitium contrahant actiones, ipſorum adverſariorum examini committo rationes theologicas, quibus Eminentiſſimus Aguirre, ob judicii rectitudinem ipſis æquè, ac nobis venerabilis, Bajanum hunc, & Queſnellianum articulum impugnat. Ita Cardinalis diſp. 129. ſect. 2. „ Omittam evaſiones ad-
„ verſariorum, & earum impugnationes,
„ imò & fundamenta ex Scriptura, & Con-
„ ciliis, & Patribus, ac rationes theolo-
„ gicas à priori ad noſtram doctrinam con-
„ firmandam. Solùm itaque proferam im-
„ pugnationes ab abſurdo multiplici colle-
„ cto ex opinione eorum authorum.

2 „ Sequitur primò, omnia prorſus
„ opera infidelium eſſe, ac fuiſſe peccata
„ coram Deo, neque ullum omnino fuiſſe
„ in iis opus, nullam affectionem delibera-
„ tam immunem à culpa; ſiquidem in iis
„ non fuit ulla relatio operum ad Deum fi-
„ nem ultimum propter ſe dilectum amore
„ ſupernaturali. Hic enim neceſſariò ſup-
„ ponit notitiam Dei per fidem theologi-
„ cam, quæ nullum habet locum in homi-
„ nibus infidelibus. Conſequens autem
„ fuit damnatum in Bajo à Pontificibus
„ Pio V., & Gregorio XIII. „ (Urbano
etiam VIII.) „ proſcribentibus hanc illius
„ Propoſitionem 25. *Omnia opera infidelium*
„ *ſunt peccata: & virtutes Philoſophorum*
„ *ſunt vitia.*

3 „ Sequitur ſecundò, non modò
„ infideles; ſed fideles quoque, dum in

„ ſtatu peccati ſolvunt debita ob ſervandam juſtitiam, vel præbent eleemoſynam ex compaſſione miſeriæ alienæ, vel alia quælibet virtutum moralium opera exercent propter honeſtatem moralem propriam ipſarum, verè in iis omnibus actionibus peccare, & quidem contra præceptum dilectionis Dei propter ſe, quæ juxta adverſarios deberet præcedere, & influere actu, aut virtute ſaltèm in omnes eas actiones deliberatas, ut innoxiæ eſſent, & ab omni culpâ liberæ. Supponimus autem, in peccatoribus etiam fidelibus non præceſſiſſe eam dilectionem ſupernaturalem Dei propter ſe, ac proinde nec ullum ejus influxum in opera; quia, quod non exiſtit, neque extitit, non poteſt influere hic, & nunc. Quin & in peccatoribus fidelibus ipſi actus religionis, fidei theologicæ, ac ſpei, & pœnitentiæ chriſtianæ præcedentes tempore juſtificationem, erunt peccata defectu relationis in Deum propter ſe dilectum amore ſupernaturali, quem ſupponimus in iis peccatoribus non præceſſiſſe, ac proinde neque ullum influxum habere in ea opera. Eadem quoque ratio erit de attritione ex metu pœnarum conceptâ, & excludente voluntatem peccandi, dum non ducitur, nec innititur alicui dilectioni ſupernaturali Dei propter ſe. Ea verò omnia eſſe partim cohærentia Propoſitionibus Baji, damnatis à Sede Apoſtolica, partim diſſidentia à doctrina Tridentini ſeſſ. *6.* can. *6.*, & 8. oſtendemus abunde in progreſſu Diſputatione ſequenti, & aliis locis.

4 „ Sequitur tertiò, etiam in hominibus fidelibus, dum exiſtunt in ſtatu peccati, non exiſtere fidem ſupernaturalem, nec ſpem theologicam, nec virtutes morales, quas ante peccatum acquiſiverunt per iteratos actus in materia ipſarum juxta communem omnium Philoſophorum Moralium doctrinam, cum Ariſtotele lib. 2. Ethicorum cap. 1., & 2. nec denique ullum ipſarum exercitium. Sequela patet juxta mentem adverſariorum, qui quemadmodum nullum exercitium virtutis, ſive actum moraliter honeſtum agnoſcunt, niſi à charitate theologicâ procedentem aliquo modo; ita nec ullam veram virtutem ab ipſa charitate diſtinctam. Cùm ergo catholica doctrina ſit, & in Concilio Tridentino definita ſeſſ. *6.* can. 28. quolibet peccato mortali amitti charitatem, conſequens erit, ut pariter omnes virtutes amittantur, & ipſa fides. Hoc autem eſt planè contrarium eidem Concilio ibidem aſſerenti non quolibet peccato amitti fidem. Verba ſunt: *Si quis dixerit, amiſſâ per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt non ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit*. Eadem autem ratio eſt de ſpe theologicâ: eadem quoque de utriuſque operationibus intrà ſtatum peccati elicitis abſque ulla charitate. Quod accidere poſſe quoad fidem theologicam, teſtatur, Apoſtolus 1. Cor. cap. 13. dum ait: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum*. Nimirum non ſufficit ad ſalutem obtinendam, quamvis ſit vera; imò & intenſiſſima fides, ſufficiens ad montes transferendos. Denique virtutes morales jam acquiſitas, & ipſarum actiones frequenter manere poſt unum, vel aliud peccatum lethale commiſſum, teſtis eſt experientia ipſa, & facilitas, quâ actiones earum exerceri ſolent.

5 „ Sequitur quartò, etiam in hominibus juſtificatis, qui non ſemel in die, hebdomada, aut menſe ſe ipſos, & omnia ſua offerunt explicitè in Dei obſequium per ſupernaturalem dilectionem ipſius propter ſe, inanes prorſus, vitioſas, & ſupplicio dignas eſſe innumeras actiones in materia fidei, ſpei, religionis, & aliarum virtutum, tam infuſarum, quàm moralium; quoniam dilectio illa, ſeu explicita relatio operum in gloriam Dei, quæ præceſſit, jam nec actu, nec virtute influit hic, & nunc in prædictas actiones, ut ſupponimus; ſed ſolùm eſt, & dicitur relatio habitualis, cujus nulla recordatio animum pulſat: neque illa eſt cauſa finalis, aut movens, vel imperans hìc, & nunc, ut tales actiones exerceantur; ſed perinde ſe habet, ac ſi non præceſſiſſet. Omnes autem actiones ſic elicitæ, juxta adverſarios, erunt otioſæ, & malæ moraliter ex defectu finis debiti. Conſequens autem an durum ſit, & omnium Catholicorum exiſtimationi contrarium, nè quid ampliùs dixerim, lectori pio judicandum relinquo; imò potiùs Sedi Apoſtolicæ, ad quam maximè ſpectat.

6 „ Sequitur quintò, omnes actiones in materia virtutum quarumlibet elicitas, ab homine juſto propter præmium à Deo obtinendum, eſſe illicitas, quoniam finis movens ad exercendum illas non eſt relatio aliqua explicita ſive formalis, ſive

virtua-

„ virtualis in gloriam Dei, cujus nulla
„ cogitatio animum pulſat ; ſed utilitas
„ ſpiritualis præmii à Deo ſperati. Simi-
„ liter neque ullus actus proprius ſpei
„ théologicæ erit, qui vitioſus non ſit ; cùm
„ omnis ejus actio ducatur amore boni ali-
„ cujus cedentis in commodum ipſius ho-
„ minis ſperantis. Conſequens autem eſt
„ contrarium Concilio Tridentino ſeſſ.6.
„ can.26. ubi actiones expectandi, & ſpe-
„ randi à Deo æternam retributionem pro
„ bonis operibus, injunguntur hominibus
„ juſtis tamquam debitæ, ac proinde non
„ modò ut licitæ ; ſed tamquam honeſtæ
„ prorſus, & bonæ moraliter. Verba ſunt:
„ *Si quis dixerit, juſtos non debere pro bonis*
„ *operibus, quæ in Deo fuerint facta, expe-*
„ *ctare, & ſperare æternam retributionem à*
„ *Deo per ejus miſericordiam, & Jeſu Chri-*
„ *ſti meritum ; ſi bene agendo, & Divina*
„ *mandata cuſtodiendo uſque in finem perſe-*
„ *veraverint, anathema ſit*. Deinde cano-
„ ne 31. ſubdit: *Si quis dixerit, juſtificatum*
„ *peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene*
„ *operatur, anathema ſit*. Inſuper, & idem
„ conſequens eſſe contrarium omnium fi-
„ delium exiſtimationi, patebit ex progreſ-
„ ſu. Interim accipe illud Pſalm. 118. *In-*
„ *clinavi cor meum ad faciendas juſtificatio-*
„ *nes tuas in æternum propter retributio-*
„ *nem ....*

„ Sequitur 8. veram fore Propoſitio-
„ nem 27. Baji: *Liberum arbitrium ſinè gra-*
„ *tiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum*
„ *valet*. Juxta adverſarios enim omnis
„ actio deliberata, in re debet eſſe bona
„ aut mala .... atqui juxta ipſos liberum
„ arbitrium ſinè gratiæ adjutorio non valet
„ ad aliquid bonum ; non enim valet ſinè
„ gratiæ Dei adjutorio diligere Deum pro-
„ pter ſe ſupernaturaliter, nec in ipſum, ut
„ finem ſupernaturalem, referre actionem
„ aliquam, quod ipſi ajunt eſſe requiſitum
„ neceſſarium ad bonitatem moralem cu-
„ juslibet actionis moraliter bonæ. Ergo
„ ſolùm ſupereſt, ut liberum arbitrium ſinè
„ gratiæ Dei adjutorio nonniſi ad peccan-
„ dum valeat ....

8 „ Sequitur undecimò, omnem actio-
„ nem ex officio honeſtam ; ſed tamen ca-
„ rentem relatione formali, aut virtuali
„ in gloriam Dei, eſſe peccatum mortife-
„ rum, ſi quid adverſarii argumentis ſuis
„ efficiunt, aut colligunt ex Doctrina Au-
„ guſtini : etenim pleraque ejus teſtimo-
„ nia, quæ urgent præſertim ex lib.4. con-
„ tra Julianum cap.3. ea ſunt, ut dicat S.
„ Doctor, actiones non relatas in Deum
„ facere homines *injuſtos*, *& plenos nigre-*
„ *dine peccatorum*: præterea, ut arguunt
„ adverſarii, homo per eas actiones frui-
„ tur creaturâ, non utitur: ac proinde
„ collocat ſibi in eâ rationem ultimi finis.
„ Hoc autem palàm eſt peccatum mortife-
„ rum. Conſequens autem quàm horribi-
„ le ſit, nemo non videt ; quia & multò ur-
„ gentiùs colligitur ex eorum opinione,
„ omnia peccata ſaltèm deliberata, etiam
„ in materia qualibet levi, eſſe mortifera,
„ tum quia in iis non eſt relatio formalis,
„ aut virtualis ad Deum finem ultimum :
„ tum quia in iis homo magis fruitur crea-
„ turâ, quàm in actionibus ex officio hone-
„ ſtis. Conſequens autem eſt falſiſſimum,
„ & contrarium ſenſui totius Eccleſiæ,
„ atque affine hæreſi damnatæ in Concilio
„ Tridentino, quâ aliqui ajebant omnia
„ peccata eſſe mortifera ...

9 „ Sequitur denique, ut plura alia
„ omittamus, veram eſſe illam Propoſi-
„ tionem 38. ejuſdem Baji: *Omnis amor*
„ *creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupidi-*
„ *tas, quâ mundus diligitur, qua à Joanne*
„ *probibetur; aut laudabilis illa charitas, quâ*
„ *per Spiritum Sanctum in corde diffuſâ Deus*
„ *amatur*. Aſſumptio patet : nam juxta ad-
„ verſarios omnis amor deliberatus, ſicut
„ & omnis actio, atque operatio libera
„ creaturæ rationalis, quæ non ducit or-
„ tum ex influxu formali, aut virtuali ſal-
„ tèm charitatis Divinæ, & ſupernaturalis,
„ quo referatur in Dei gloriam, eſt vitioſa,
„ & mala moraliter ex defectu finis debiti :
„ ergo eſt vitioſa cupiditas, quâ mundus
„ diligitur, & quæ à Joanne prohibetur.
„ Nullus ergo amor deliberatus, nulla li-
„ bera affectio eſt in rationali creatura,
„ quæ non ſit, vel vitioſa cupiditas, vel
„ laudabilis charitas. Scio, pleraque ho-
„ rum abſurdorum fuiſſe ab aliis objecta in
„ adverſarios, & hos ſatisfacere conatos;
„ ſed quàm inanis, & frigida eorum re-
„ ſponſio ſit, conſtabit palàm evolventi ac-
„ curatiùs rem ipſam, & conſulenti loca,
„ in quibus illam ex profeſſo tractamus.
„ Quare quæcumque in hac ſectione dixi-
„ mus, ſolùm ſunt brevis index dictorum
„ ſupra, ac de cætero dicendorum „.

10 Eminentiſſimo Hiſpano ſuccedat Franciſcus Maria Aſſermet Doctor Sorbonicus tom.2. pag.747. contra 53. Queſnelli articulum *Nonne*, (inquit) *actio Chriſtiana eſt illa, quæ à Jeſu Chriſto præcepta, & ejus ſpiritu ducta, ſit in honorem ipſius ; etſi is, qui illam præſtat, ſit adhuc mortalis peccati conſcius ? Ecquid actiones fidei in Chriſtum non erunt*

erunt actiones Chriſtianæ? Attritio quæ præcedit juſtificationem, quæ ſanè non eſt ex charitatis motivo, non erit Chriſtiana? Actus ſpei, juſtitiæ, religionis, temperantiæ, quos Deus imperat, quique ad Deum referuntur, non erunt Chriſtiani, quia non fiunt à, vel ex charitate? Ergo Chriſtianus ſinè charitate non eſt Chriſtianus? En præclara iſtius propoſitionis documenta! Liber is contra Queſnellum prodiit anno 1715. Præceſſerat ſimile judicium alterius Doctoris Theologi etiam Galli, anno 1714. lib. *Defenſe de la Conſtitution &c.* pag. 275. & ſequenti. Imò pag. 270. relatis Queſnelli propoſitionibus à quadrageſima octava uſque ad 58., quæ omnes ſunt de charitate, non dubitat in omnes ſinè diſcrimine cenſuram proferre *hæreſeos*. Nobis eas de falſitate convincere ſufficit: graviores, quas indubiè merentur, cenſuras, Majorum judicio relinquimus.

CAPUT VI.

Inanis adverſariorum ad Scripturas provocatio.

1 QUod ex Epiſtola 1. ad Corinth. cap. 13. adverſarii adducunt, pridem à nobis oſtenſum eſt, nihil Conſtitutioni officere, neque damnatis Queſnelli novitatibus patrocinari. Audiatur iterum, quoniam ita poſtulat adverſariorum pertinacia: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum; charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens*; quod quidem ſonum edit, & ſtrepitum, ſed non vivit. Ita Concionator, & quiſquis de virtutibus linguâ quodammodo angelicâ loquitur, ſi charitate caruerit, minimè vivit ſpiritu, ſed mortuus eſt coram Deo inſtar æris ſonantis, aut cymbali tinnientis. *Et, ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: &, ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Sive, ut ait Auguſtinus lib. 15. cap. 8. *Fides ſinè charitate poteſt quidem eſſe; ſed non prodeſſe.* Et Epiſtola Jacobi cap. 2. *Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare illum?*

Proſequitur objectionem adverſarius ex citatâ Pauli Epiſtola cap. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, &, ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Quem locum ſic elucidat Cornelius à Lapide: ,, Dices, ergo ſi pœnitens in bonis ope-
,, ribus ſe exerceat ante reconciliationem,
,, illa nihil ipſi proſunt. Reſpondent ali-
,, qui prodeſſe; quia pœnitens, inquiunt,
,, habet charitatem non infuſam, quæ facit
,, juſtum; ſed charitatem, id eſt affectum
,, ſinceri amoris erga Deum, quoad recon-
,, ciliationem aſpirat. Verùm hic affectus
,, non eſt, nec dici poteſt charitas; cha-
,, ritatem enim hìc, & alibi Sacra Scriptu-
,, ra vocat eminentiſſimam virtutem, fide
,, & ſpe majorem, quæ nos Dei amicos fa-
,, cit. Secundò, quia actus timoris, ſpei, &
,, fidei diſponunt ad juſtitiam; ergo ſunt
,, aliquid etiam ſinè affectu amoris illius.
,, Dico ergo, nihil proſunt bona opera
,, peccatori pœnitenti, niſi ſequatur chari-
,, tas. Sic enim ait, eleemoſynam non pro-
,, deſſe, ut patebit verſu 3. Diſpoſitio enim
,, qua diſpoſitio, fruſtrà eſt, & nihil, niſi ſe-
,, quatur forma, ad quam diſponit. Opera
,, ergo ſinè charitate nihil ſunt, id eſt nul-
,, lam juſtitiam, aut ſalutem conferunt: &
,, homo ſinè charitate nihil eſt, ſcilicet ſe-
,, cundùm eſſe ſpiritnale, quo per regenera-
,, tionem ſpiritualem accipit eſſe ſuperna-
,, turale, & Divinum, fitque nova Dei crea-
,, tura, filius & hæres Dei. Hinc patet, fi-
,, dem ſolam non juſtificare ,,; ſed neque ullum aliud opus bonum abſque virtutum principe charitate. Hæc enim, ut ait Auguſtinus Sermone de tribus virtutibus theologicis, eſt, quæ *diſtinguit inter filios Dei, & filios Diaboli: inter filios regni, & filios perditionis.* Libro quoque de natura, & gratia cap. ultimo, *charitas inchoata, inchoata juſtitia eſt: charitas magna, magna juſtitia eſt: charitas provecta, provecta juſtitia eſt: charitas perfecta, perfecta juſtitia eſt.* Senſus autem illius, *nihil mihi prodeſt*, non eſt, quòd fides, eleemoſyna, & cujuſcumque propter fidem toleratio ſupplicii, nihil in ſe habeat bonitatis, nihil diſpoſitionis ad charitatem, & juſtitiam; ſed quòd nihil meriti conferat ad ſalutem. Ita S. Thomas in hunc locum Apoſtoli, *Nihil mihi prodeſt*, inquit, *ſcilicet quantùm ad meritum vitæ æternæ, quæ ſolis diligentibus Deum repromittitur.*

2 Non vident autem acuti homines, ad quod deſperationis barathrum, ad quam bonorum operum, atque ipſius orationis incuriam miſeros pertrahant peccatores, dum hanc Pauli ſententiam adducunt in Queſnelliani dogmatis confirmationem: neque perſpiciunt, ſe univerſam Tridentini Concilii de diſpoſitionibus peccatoris ad juſtificationem ſeſſ. 6. cap. 6. & ſeſſ. 14. cap. 4. doctrinam funditus ſubvertere. Quod ſi perci-

Digitized by Google

cipiunt, ut non obtuſum eis, ſed novaturiens, & contumax ingenium eſt, tanto majori ſe perfidiæ criminè obſtringunt, dum fidem, timorem, ſpem, & quaſcumque peccatoribus neceſſarias ad charitatem, & juſtitiam diſpoſitiones, velut inutiles rejiciunt, ſolâ retentâ charitate.

Quid dico retentâ? imò, & ipſâ penitùs eliminatâ, utpote quam ex Tridentino Concilio, ex Traditione, ac totius ſenſu Eccleſiæ conſtat in hoc divinæ providentiæ, & Decretorum ordine ſinè præviis quibuſdam fidei, & aliorum humanorum actuum diſpoſitionibus eſſe impoſſibilem.

3 Sacramenti pœnitentiæ adminiſtris, & piis omnibus animarum directoribus prudentia dictat, ut, ſi qui occurrerint peccatores, qui peccandi conſuetudine, quaſi vinculis conſtricti teneantur adeò, ut cauſentur ſibi impoſſibile, ab ea ſe expedire, iis ſuadeant meditationem ſeriam de morte ſibi certiſſimè imminente; ſed occaſione, & tempore incertiſſimo, de judicio horribili, de æternis, & omnem cogitationem ſuperantibus inferorum ſuppliciis: de æterna beatitudine. Meditationi monent jungendam humilem, frequentem, & quantum poſſunt ardentiſſimam orationem, ut Deus omnipotenti ſuâ gratiâ tandem cor lapideum auferat, ſeu emolliat, & carnis illecebras cœleſtis dulcedine amoris eos faciat ſuperare. Orationis comites ſuadentur eleemoſynæ, & alia miſericordiæ opera, corporis quoque afflictio, quâ illiciti ejus reprimantur motus, & à Divina clementia, peccatores omnes ad pœnitentiam hortante impetrentur gratiæ ſubſidia, quibus tandem inveteratorum criminum laqueos diffringere valeant, & in numerum tranſire filiorum.

Hæc omnia ſi Queſnellus vocetenus approbare, & forſitan peccatoribus ſuadere videatur, at ſenſum ejus intelligentibus merus luſus, & turpis fallacia eſt, quando nihil operis admittit chriſtianè fieri, niſi charitate, quæ ipſa juſtitia eſt, vel ab ea inſeparabilis; ac proinde in nemine, quamdiu manſerit in peccato, poteſt reperiri. Satis autem ſibi conſcius eſt peccator, ſe charitate carere, quamdiu non ſentit abſolutum, & efficax reſcindendorum criminum, ac fugiendæ proximæ occaſionis propoſitum, quod à dextera Excelſi optat, & expetit. Sed juxta Queſnellum art. 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur, hanc ſolam Deus audit*. Unde charitate carentium fruſtranea omnis oratio eſt, & inutilis ad quidpiam auxilii à Deo impetrandum: inutilia in eundem finem omnia opera bona; imò etiam noxia, & illicita; quia cupiditas ſunt, aut ab ea neceſſariò proficiſcuntur art. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*.

4 Mira quoque accidit adverſariorum adeò voluntaria cæcitas, ut non videant, quòd ſacer Apoſtoli textus novitatem eorum perimat, dum fides montes transferens memoratur ſinè charitate. Sic enim S. Thomas in commentario: *Poteſt exponi id, quod dicit* (Apoſtolus) *omnem fidem, ideſt, omnium articulorum; ſed melius eſt, ut exponatur omnem, id eſt, perfectam fidem, propter illud, quod ſubditur, ita ut montes transferam*. Eſtnè autem *fides perfecta*, quæ *Chriſtiana* non eſt, vel non *Chriſtiano modo* elicita? An quæ bona non eſt, ſed orta ex cupiditate, idonea dicitur, ut *montes transferat*? Itaque proſternitur damnata novitas ipſo textu Apoſtoli, quo ſperabatur ſtabilienda. Quamquam nec credibile eſt, adverſarios adeò ſtolidos eſſe, ut verba ſacra ſibi tam clarè oppoſita ſuffragari exiſtiment; ſed ea rudibus, & ſimplicibus circumveniendis ſufficere Janſeniana temeritas facilè ſibi perſuaſerit.

5 Alterum, quod objicitur, eſt ex eadem ad Cor. Epiſtola cap. 16. *Omnia veſtra in charitate fiant*: quæ verba diverſimodè interpretes accipiunt, alii ut ſint conſilii, ſicut illud Chriſti: *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*: Alii de præcepto explicant, non ita, ut intentio ſemper in Charitatem ferri debeat; ſed ut omnia opera ſint ejuſmodi, quæ cum charitate optimè conſentiant: ut ſint honeſta in ſe, ac bona, ut in Deum ex natura ſua implicitè tendant: Quod ita exponit Bellarminus lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 9. *Non eſt neceſſe omnia referre in Deum explicitè; ſed ſatis eſt, ſi opus referatur in bonum finem proximum; tunc enim per ſe dirigitur in Deum, ut in ultimum finem. Sicut enim omne agens particulare agit in virtute primi motoris, id eſt, Dei; ſic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimis finis. Alioqui non ſolùm infideles; ſed etiam fideles, & juſtiſſimi quique ſemper peccarent, cùm inter operandum de Deo non cogitant; ſed operantur, quia ratio dictat, eſſe bonum, & faciendum. Itaque niſi apponatur circumſtantia finis mali, omne opus bonum morale per ſe refertur in Deum*.

S. Tho-

S. Thomas in diſputatis Quæſtionibus quæſt.7. de malo art.1. agnoſcens præceptum in illo Apoſtoli 1. Cor.10. *Sive manducatis, ſive bibitis, ſive quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite*; ſic exponit: *Cùm illud præceptum Apoſtoli ſit affirmativum, non obligat ad hoc, quòd ſemper obſervetur in actu; obſervatur autem ſemper in habitu, quamdiu homo habitualiter habet Deum ſicut ultimum finem*. Eandem interpretationem adhibet S. Franciſcus Saleſius lib.12. de amore Dei cap.8. cujus verba clariſſima dedi ſuperiùs cap.4. Hinc facilis fluit reſponſio ad id, quod opponitur ex Epiſtola ad Coloſſenſes cap.3. *Quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti facite, gratias agentes Deo, & Patri per ipſum*.

Sic enim S. Thomas in idem caput lect.3. *Dicendum eſt, quòd non eſt neceſſarium, quòd omnia in Deum referantur actu; ſed habitu; qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus, facit contra hoc præceptum*: cùm ſcilicet omnibus incumbat obligatio ſe juſtificandi, & reconciliandi cum Deo, ſi extra ſtatum amicitiæ ſit, neceſſe eſt conſequi ſtudeat habitum charitatis, quo omnia in Deum opera referantur. Hac ratione mandatum dicitur affirmativum, obſtringens hominem, quoties urget Divina, & naturalis præceptio amandi Deum actu ſuper omnia. Alterum hic mandatum negativum eſt obſtringens hominem ſemper, ut *nihil faciat contra gloriam Dei, & præcepta ejus*, inquit Angelicus.

6 Eminentiſſimus Aguirre contra obligationem ab adverſariis aſſertam pugnans fortiter tota diſputatione 130. citatis pluribus Auhoritatis, & Sanctitatis conſpicuæ Scriptoribus, ſect.4. num.44. concludit: *Mitto reliquos Scholaſticos per omnia ſubſcribentes, & ſolùm moneo, adeò certam iis eſſe noſtram ſententiam, ut quatuor nuper allegati, nimirum D. Thomas, S. Bonaventura, Scotus & Durandus, omneſque illorum Sectatores, inter quos circa res alias in Scholis controverſas acre diſſidium eſſe ſolet, in hac ſinè pugna, aut altercatione convenerint: quod ſanè argumento eſt, certiſſimam illam iis omnibus extitiſſe*.

Neceſſitas charitatis perpetuæ, ſeu referendi omnia noſtra in Deum opera ex amore Dei ſuper omnia benevolo, valdè cordi fuit ſpurciſſimo Apoſtatæ Luthero, & dum pro ea magno ſtudio corraſit quidquid alicubi in Auguſtini textibus obſcurum, ſpectato verborum cortice, reperiſſet, Scholaſticos omnes trium ſæculorum ſibi contrarios falſus eſt, uno ſolo excepto, quem à cæteris non impugnatum ſolummodò; ſed gravibus etiam aſſerit flagellatum cenſuris. Undenam itaque ea novitas hodie in nova Queſnelli Eccleſia adeò invaleſcit? Novitas ſcilicet doctrinæ fundamentum novæ Eccleſiæ eſt.

Sed iſtud magis apparet mirabile, talem invadere aliquos ſtuporem, ut neque advertant, neque ſuſpectam habeant manifeſtam hypocriſim, uti alias in Luthero, Calvino, Kemnitio, Petro dicto Martyre, ita modò in rigidis iſtis charitatis præconibus, qui merum æs ſonans, aut cymbalum tinniens ſunt, charitatem multo ſtrepitu buccinans, nihil in ſe veræ continens dilectionis. Utinam in eis tantùm nulla, aut mortua eſſet charitas, & non ferina illos impelleret rabies contra catholicos, eos præſertim, quibus aliquis tuendæ fidei, & Conſtitutionis Apoſtolicæ zelus eſt!

CAPUT VII.

Fruſtrà pro defenſione damnati articuli recurritur ad Sanctum Auguſtinum.

1 Libro de gratiâ Chriſti cap.26. *Etſi*, inquit Hipponenſium Antiſtes, *Dei mandatum videtur aliquando non à diligentibus; ſed à timentibus fieri; tamen ubi non eſt dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec rectè bonum opus vocatur*: in Hexaplis pro *diligentibus*, & *dilectione* ter ponitur gallicè *charitas*, quæ nomina, etſi ſæpe ſignificatione conveniant, & à Queſnello promiſcuè adhibeantur; certum tamen eſt, de Auguſtini mente inter Scholaſticos diſceptari, atque apud hos dilectionis nomine charitatem non ſemper intelligi, penès quos, duce Angelico, minima charitas juſtificat, non tamen minima dilectio. Charitas quælibet juſtificans colligitur ex illo Auguſtini lib. de natura, & gratia cap. ultimo: *Charitas incboata, incboata juſtitia eſt: charitas magna, magna juſtitia eſt: charitas perfecta, perfecta juſtitia eſt*. Dilectio autem poteſt eſſe inferioris ordinis, non ſuper omnia, non juſtificans, ut dum peccator pro amore Dei rogatus exiguam eleemoſynam, facilè impertit: quam dilectionem abſque ſerio de peccatis præteritis dolore, & abſoluto melioris vitæ propoſito ad juſtitiam ſufficere nullus dixerit.

Et quidem objectæ laciniæ ſenſus eſſe poteſt, *Dei mandatum videri aliquando non à diligentibus; ſed à timentibus fieri*, quemadmo-

admodum Judæi plurimi metu mortis ab hominibus inferendæ, videbantur exteriùs ſervare legem, quam animo oderant. Lex autem non impletur externis actibus; ſi illis animus non reſpondeat; neque legis juſtitia ullatenus diligatur. In multis ipſe inferni timor non obtinet veram legis obedientiam; timor nempe inefficax, qui ſupplicia utcumque averſatur; ſed non ita, ut ad ea evitanda imperet fugam, & deteſtationem criminum. De talibus Auguſtinus dicit Epiſtola 144. *Qui gehennam metuit* (ſolummodo) *non metuit peccare, ſed ardêre.* Et mox: *Quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, ſi ſubtrahas quod timetur?*

2 Non magis damnato articulo favet, ſi cum aliis dilectionis nomen acceperis pro dilectione indeliberatâ, quæ ipſa Divina gratia in voluntate eſt, ut aliàs indicavimus, pridem à Janſenii debellatoribus obſervatum. Auxilium gratiæ voluntatem excitans apud Auguſtinum appellationes admodum varias ſortitur, inter quas ſunt dilectionis, amoris, charitatis per ſpiritum Sanctum in cordibus diffuſæ &c.

Sive ergo dixeris, non impleri legem abſque interiore eam implendi voluntate; ſive non impleri niſi per auxilium gratiæ voluntatem excitans, non inde ſequitur, excludenda eſſe è Chriſtianorum actuum numero, vel non fieri Chriſtiano modo operà quæcumque miſericordiæ, temperantiæ, caſtitatis, & reliqua virtutum moralium, ac nè fidei quidem, ſpei, & timoris, niſi ſimul charitas ſint, vel ab ea imperentur: quo nihil magis contrarium eſt Divinis literis, Tridentino Concilio, & variorum Pontificum Definitionibus: præſentis etiam Eccleſiæ ſenſui, ac Traditioni veterum, maximè Auguſtini, ut ſuperioribus capitibus demonſtravi.

3 Nihil difficultatis parit quod ait Auguſtinus in Pſalmum 77. num. 41. *Credenti in eum, qui juſtificat impium, deputatur fides ejus ad juſtitiam, ut deinde ipſa fides per dilectionem incipiat operari; ea quippe ſola bona opera dicenda ſunt, quæ fiunt per dilectionem Dei. Hac autem neceſſe eſt antecedat fides, ut inde iſta, non ab iſtis incipiat illa; quoniam nullus operatur per dilectionem Dei, niſi priùs credat in Deum. Hæc eſt fides, de qua dicitur: in Chriſto enim Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium; ſed fides quæ per dilectionem operatur.*

Amplior hic à me reddita eſt Auguſtini ſententia, quàm ab adverſariis, ex brevitate ſemper, & mutilatione tenebras captantibus. Patet itaque totius Auguſtiniani dogmatis ſenſus; Fides quæ deputatur ad juſtitiam, indubiè non informis, & dilectionis expers eſt; ſed formata, & imbuta charitate. Dum itaque juſtitiam per iſtiuſmodi fidem quis adeptus eſt, incipit operari actiones meriti capaces, quæ ſolæ bonæ ſint bonitate ſalutifera, & ad beatitudinem perducente; extra quam quid propriè bonum eſt homini?

Sic Bellarminus lib. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 11. ad illud quod objicitur ex Auguſtini Enchiridio cap. 13. *Quid boni operari poteſt perditus, niſi in quantum à perditione liberatur?* Reſpondet: *loquitur S. Auguſtinus de opere bono, quod ad ſalutem perducat*, quod ibi Eminentiſſimus probat: atque ipſe ſe Auguſtinus explicat lib. 4. contra Julianum cap. 3. *Scito, nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum ..... per quod ſolùm homo poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci.*

4 Hoc tamen non impedit, quin ſubinde idem Sanctiſſimus Doctor voluntates bonas, actiones bonas inferioris ordinis agnoſcat, ut lib. de gratia Chriſti cap. 24. poſtquam de Aſſuero rege Ethnico prædicaverat, quòd ad aſpectum Eſtheris deliquium patientis *converterit Deus ſpiritum Regis in manſuetudinem*, inſultat Pelagio atque Cœleſtio dicens: *Legant ergo, & intelligant, intueantur atque fateantur, non lege, atque doctrina inſonante forinſecùs; ſed internâ, & occultâ; mirabili, ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras revelationes; ſed bonas etiam voluntates.* In Rege autem Ethnico ut fides defuit, non potuit eſſe vera charitas, & tamen cap. 21. negat Auguſtinus bonam voluntatem aliud eſſe, quàm charitatem: *Cùm ergo dicat Scriptura, Charitas ex Deo eſt, vel, quod eſt amplius, Deus charitas eſt; cùm apertiſſimè clamet Joannes Apoſtolus, Ecce qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur & ſimus, Iſte* (Pelagius) *audiens, Deus charitas eſt, quare adhuc uſque contendit, quòd ex illis tribus tantummodò poſſibilitatem habeamus ex Deo; bonam verò voluntatem, bonamque actionem habeamus ex nobis? Quaſi verò aliud ſit bona voluntas, quàm charitas, quàm Scriptura nobis clamat eſſe ex Deo, & à Patre datam, ut Filii ejus eſſemus?*

Iterum lib. 8. de Trinitate cap. 10. *Quid eſt dilectio, vel charitas, quam tantopere Divina Scriptura laudat, & prædicat, niſi amor boni?* Ubique Auguſtini ſtudium eſt, ut Pelagianos adigat ad agnoſcendam Dei gra-

tiam, etiam in voluntate; ideo omnia reducit ad charitatem, quam Sacri codices loquuntur aliud eſſe, quàm naturam hominis, & legem extrinſecùs ſonantem; ſed donum Dei naturæ ſuperadditùm, *diffuſum in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum*.

5 Denique tam varias conſpicimus in Augnſtino vocis *charitas* acceptiones, ut non ſolùm virtutis inter Theologicas principis, ſeu actum, ſeu habitum, &, ut aliàs exemplis ex Auguſtino pluribus oſtendi, actum ſpei ſignificet; ſed etiam quamlibet ex gratia voluntatem bonam; ac denique ipſam, quæ in voluntate eſt, gratiam, quæ indeliberata volitio, ſeu dilectio eſt diffuſa in cordibus à Spiritu Sancto. Tanta ſenſuum unins vocis in Auguſtino varietas, opportuna hæreticis occaſio eſt fabricandi nova dogmata, atque ea Auguſtini vocibus, in ſenſum ſuum pro libitu detortis, contra ipſam ſtabiliendi Eccleſiam.

Hinc apparet hæreticorum, & eis temerè adhærentium aſtutia, dum tanto odio theologiam perſequuntur Scholaſticam, & ſolis volunt tirones incumbere legendis Scripturarum, atque Auguſtini voluminibus, ut nullus error tam exoticus ſit, quem Theologicæ Scientiæ imperitis magiſter perfidus non perſuadeat, veluti in Auguſtino, vel in SS. literis fundatum. Tunc prævalente in tironibus iſtis Novaturientium axiomate: *Ubi quis invenerit doctrinam in Auguſtino clarè fundatam, illam abſolutè poteſt tenêre, & docere, non reſpiciendo ad ullam Pontificis Bullam*, quis modus eos ab erroribus revocandi?

Ægerrime tulere Arnaldus, & Queſnellus axiomatis illius proſcriptionem in Decreto Alexandri VIII., ut indicat *Nona pars difficultatum Steyaertio propoſitarum* ab Arnaldo pag.171. & 176. Poſteriore loco ſic author Janſenianus interrogat: *Quid igitur faciendum Theologo, qui doctrinam clarè fundatam in Auguſtino invenerit, ſi eam pariter reperiat in Bulla aliqua Pontificia confixam? Neque dixeris, caſum eſſe metaphyſicum, qui nondum contigerit, neque videatur umquam eventurus; quin potius affirmo, caſum eſſe tantùm nimis realem; ad quod aliâ probatione opus non eſt, quàm exemplo, quod ipſe adfers de Janſenio, qui illam Auguſtini propoſitionem in Decreto adversùs Bajum edito offendens*, OMNIA INFIDELIUM OPERA SUNT PECCATA, *hæreo, inquiebat, fateor; ſed quid ad Auguſtinum?* Digna eſt Janſeniſtarum principe objectio, ſed & digna Doctore Angelico reſponſio 2. 2. quæſt. 11. art.2. ad 3. *Hæreticus cenſetur, qui pertinaciter repugnat determinatis authoritate univerſalis Eccleſiæ; quæ quidem authoritas principaliter reſidet in Summo Pontifiee .... contra cujus authoritatem, nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec aliquis Sacrorum Doctorum ſuam ſententiam defendit.* Quapropter ad Theologum catholicum pertinet; ut potiùs exiſtimet, ſe in dignoſcenda Auguſtini ſententiâ hallucinari, quàm ut eam definitioni Apoſtolicæ temerarius opponat.

Tanti quidem Patris reverentia poſtulat, ut ſicubi verba ejus duriuſculè ſonant, benigniùs interpretemur, non condemnationis maculâ conſpurcemus. Ad exemplum quod attinet de Janſenio, mirum eſt, quòd Epiſcopus ille, qui à Valerio Andrea, vitæ ejus ſcriptore dicitur *Auguſtini opera omnia ferè decies; libros verò de gratia Divina, & libero arbitrio pluſquàm tricies à capite ad calcem evolviſſe*, non conſpexerit in Auguſtino tot textus clariſſimos, quibus in infidelibus agnovit actus innocuos, imò bonos, qui fuerint Dei munera, & præmium à Deo promeruerint temporale lib.5. de civitate cap.12. Epiſt.5. ad Marcellinum. Lib. de Spiritu, & litera cap. 26. libro 1. de gratia Chriſti cap.24. Sed omnibus paſsim novatoribus commune eſt, ut ad lectionem Scripturarum, & Patrum præconceptas adferant opiniones: unde lectio diligitur non veritatis diſcendæ ſtudio; ſed erroris ſtabiliendi cupidine; cùm fixum animo ſit, nihil videre coutrarium novitati; ſed ad ejus omnia trahere patrocinium.

6 Redeamus ad Auguſtini Sententiam in Pſalm.77. Hæc autem (bona opera) *neceſſe eſt antecedat fides, ut indè iſta* (opera incipiant) *non ab iſtis incipiat illa; quoniam nullus operatur per dilectionem Dei, niſi priùs credat in Deum. Hæc eſt fides, de qua dicitur; in Chriſto enim Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura*. Hinc confirmatur, agi de bonis operibus juſtitiam conferentibus, quibus opponitur circumciſionis ad eam inutilitas.

Sic enim ad hunc Apoſtoli locum Gal.6. S. Thomas: *In Chriſto neque circumciſio aliquid valet, id eſt, ritus Judaicus: neque præputium, id eſt, gentilitatis obſervantia, id eſt, ad juſtificandum, & jungendum cum Chriſto; Sed ad hoc valet nova creatura.... Sic ergo per novam creaturam, ſcilicet per fidem Chriſti, & charitatem Dei, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris, renovamur, & Chriſto conjungimur*.

Supereſt itaque, ut adverſarii ſinè fucis, & ambagibus profiteantur, num cenſeant, nul-

nullam actionem Chriſtiano modo fieri, niſi per charitatem juſtificantem. Si affirmaverint; Chriſtianam omnem actionem peccatoribus adimunt, omnem eliminant attritionem, & actus fidei, timoris, ſpei, doloris de peccatis non ſolùm ex metu æterni ſupplicii, ſed etiam ex ſpe beatitudinis cum firmiſſimo numquam ampliùs peccandi propoſito; omnes, inquam, eos actus è numero Chriſtianorum operum, Chriſtianâ exercitorum ratione, eliminant; imò, ut mox videbimus, ablegant prorſus ad vitia. Quo quidem nihil abſurdius in hoc genere cogitari poteſt, & ab Auguſtini mente alienius, ut non ſolùm præſentis diſputationis toto cap. 3. ſed etiam contra Propoſitionem 44. cap. 5. & 6. ampliſſimè oſtenſum eſt.

Sic quoque plurium Romanorum Pontificum, Tridentinæ Synodi, atque ipſarum Scripturarum oracula ab adverſariis violantur; quod pariter contra memoratum, & præſentem articulum abunde demonſtravimus.

7 Hactenus reſponſum eſt *Hexaplis*, quibus more ſuo ſuppetias ferens *Collationis* author multa præterea ex Auguſtino comminiſcitur, quæ ut ſenſu non differunt à ſuperioribus, diſſimulari à me poſſent, veluti in illis ſufficiente donata reſponſo. Ut tamen iniquitati omnis inanis gloriæ præcidatur occaſio, etiam *Collatorem* audiamus. Intorquet illud Auguſtini libro de correptione, & gratiâ cap. 3. *Præcipit Apoſtolus dicens: omnia veſtra in charitate fiant.*

Ut liberaliter cum adverſariis agam, addo Doctori maximo etiam Angelicum, qui ad eundem Apoſtoli locum 1. Cor. 16. *Omnia veſtra in charitate fiant*, *id eſt*, (inquit) *omnia fieri debent ad finem charitatis, ſcilicet, ut fiant propter Deum, & proximum.* Quæ Chriſti lex ab Apoſtolo prædicata eadem eſt cum propoſita 1. Cor. cap. 10. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis omnia in gloriam Dei facite.* Inter utramque ſententiam hoc ſolummodo diſcrimen eſt, quod in priore explicitè addatur charitas erga Proximum; in poſteriore paulò uberior relationis expoſitio ſit. Sed quidquid in uno exprimatur diſertiùs, quod in altero continetur implicitè, re ipſa nihil diſcriminis eſt. De hoc inter omnes convenit interpretes; neque noſtri diſſentiunt adverſarii. Præcepti autem illius expoſitorem tutiſſimum inter alios ſæpius dedimus S. Franciſcum Saleſium.

Et, quoniam importuna Novaturientium temeritas numquam finem facit præceptum illud catholicis intorquendi, velut communi fidelium credulitati adverſum, ſufficiet nobis regerere eandem Sanctiſſimi Præſulis explicationem lib. 12. de Amore Dei cap. 8. *Verba Apoſtoli, ut dicit Doctor Angelicus ea explicans, ſunt in ſufficienti uſu, & praxi, quando poſſidemus habitum ſanctiſſimæ charitatis, per quam licèt non habeamus expreſſam, & activam intentionem faciendi, quidquid facimus, propter Deum; habemus tamen implicitè contentam in unione, & communione, quam cum Deo habemus, per quam omne bonum, quod facere poſſumus, ad Deum refertur.*

Hac unâ ſententiâ duos naneiſcimur teſtes Saleſium, & Doctorem Angelicum, in quorum fide quieſcimus ſecuriùs, quàm in Lutheri, Calvini, & qui eos improvidè ſecuti ſunt, Baji, Janſenii, Queſnelli. Quamquam nec Bajum nobis, nec Janſenium oſtendimus adverſarium, cùm uterque ſe Pontificum definitionibus ſubmittens, in communem, & definitam tranſiiſſe ſententiam meritò reputandus ſit. Queſnelli autem indocilis pervicacia magiſtros erroris avidè conſectans, eoſdem demiſſionis, obedientiæ, retractationis non ſuſtinet.

8 Addo, Queſnellum etiam errantis ſui Magiſtri limites ſupergreſſum, quando hic dilectionem ubique exigit juſtificantem, quæ eſt benevola Dei ſuper omnia; ita art. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem.* 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Janſenius autem qualibet dilectione benevola, etſi non ſuper omnia, contentum ſe profitetur lib. 5. de gratiâ Chriſti cap. 6. his verbis. *Auguſtinus charitatem accipere plerumque ſolet pro dilectione, quæ verè, ſincerè, & gratis ex animo ... diligitur Deus; ſive ad illam pertingat perfectionem, ut ſupra omnia creata diligatur, ſive in ſimpliciori, & inferiori affectu hæreat .... Talis igitur amor Dei niſi voluntatem hominis ad credendum flectat, non erit fides Chriſtiana, ſed vel Dæmonum &c.*

Cùm verò Saleſius ex Angelico ait, *verba Apoſtoli in ſufficienti uſu, & praxi eſſe, quando habemus habitum ſanctiſſimæ charitatis*, non exiſtimes, omnia opera extra ſtatum gratiæ peccata eſſe contra primum, & maximum dilectionis præceptum.

Digitized by Google

Ita monet, atque ipſum Apoſtolum Saleſius interpretatur lib. 11. de amore Dei cap. 18. „ Apoſtolus certè docet, paganos,
„ qui fidem non habent, (minùs etiam cha-
„ ritatem) facere naturaliter quod lex ju-
„ bet: &, quando faciunt, quis dubitet, quin
„ benè faciant, & à Deo quod faciunt, æſti-
„ metur? Pagani cognoverunt, matrimo-
„ nium eſſe bonum: maximè conveniens,
„ ac neceſſarium prolem in literis, artibus
„ liberalibus, vita civili, amore patriæ
„ educare. Quod cognoverunt bonum,
„ fecêre: tuo relinquo decernendum ju-
„ dicio, an id oculis Dei apparuerit bonum;
„ ſiquidem eo fine, eaque intentione eis ra-
„ tionis lumen, inſtinctumque communica-
„ verat naturalem „... Quandonam igitur infideles omiſſione amoris, & relationis operum in Deum finem ultimum delinquunt? Quando præceptum amoris, & relationis obligat; quod cùm, ut Scholaſtici appellant, *affirmativum* ſit, non obligat pro omni tempore.

Clariſſima de hoc ſententia S. Thomæ eſt in librum ſecundum Sententiarum diſt. 41. quæſt. 1. art. 2. ad 4. *Non oportet, ut actus infidelium, qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre.* Præceptum eſt ergo omnia referre in Deum, quoties nos ipſos charitatis actu totos Dei obſequio conſecrare debemus, Deum ſuper omnia amando.

9 Aliud autem mandatum Dei, & naturæ lumine nobis inditum eſt, quod *negativum* dicitur, nihil contra Deum, aut ejus gloriam agendi. Poſterius hoc nullis locorum, aut temporum circumſtantiis circumſcribitur; ſed ſemper obligat, & pro ſemper. Quod confirmat celeberrimus Scripturarum interpres Cornelius à Lapide, qui pluſquam à ſæculo, atque ita ante Janſenii hæreſim, ſuos in Scripturam probatiſſimos commentarios edidit, locum 1. Cor. 16. v. 14. ad Caput 10. v. 31. referens „ Si quis
„ (inquit) præceptum eſſe velit, cum An-
„ ſelmo, Ambroſio, & Cajetano de aptitu-
„ dine, & habilitate exponat, quaſi diceret
„ Apoſtolus, ita manducate, bibite, om-
„ niaque veſtra ita facite, ut apta, & habi-
„ lia ſint ad gloriam Dei promovendam;
„ ſcilicet, ut talia ſint, ex quibus glorifica-
„ ri poſſit Deus, nemo offendi, nec Dei
„ gloria lædi; ſed potiùs omnes ædificari,
„ & conſequenter Dei gloria celebrari,
„ & propagari. Et ſecundum hic aptius
„ eſſe patet ex præcedentibus, ubi agitur
„ de vitando ſcandalo „.

10 *Secundum* vocat Interpres; quia primum ante retulerat judicium de *conſilio*. Proſequamur itaque expoſitionem *ſecundam* magis ab interprete probatam: „ unde & ſe-
„ quitur, *ſinè offenſione eſtote Judæis, &*
„ *gentibus Eccleſiæ Dei*; opponit enim Pau-
„ lus gloriam Dei gloriæ Dæmonum, cui
„ ſerviunt qui idolothyta comedunt in
„ honorem idoli, vel cum ſcandalo proxi-
„ morum; cum è contrario gloriæ Dei ſer-
„ viant, qui idolothytis abſtinent, eaque
„ manducant, & agunt, quæ Dei hono-
„ rem, & cultum, ſalutemque proximorum
„ juvant, & promovent. Aliter S. Thomas
„ 1. 2. quæſt. 100. art. 10. ad 2. reſpondet
„ præceptum eſſe, ut aliquando ſe, & om-
„ nia ſua in genere referat ad Dei gloriam,
„ velut ad ultimum finem „. Sententia autem S. Thomæ loco indicato eſt: „ Sub præ-
„ cepto charitatis continetur, ut diligatur
„ Deus ex toto corde, ad quod pertinet,
„ ut omnia referantur in Deum, & ideo
„ præceptum charitatis implere homo non
„ poteſt, niſi etiam omnia referantur in
„ Deum. Sic ergo qui honorat parentes,
„ tenetur ex charitate honorare, non ex vi
„ hujus præcepti quod eſt, HONORA PAREN-
„ TES, ſed ex vi hujus præcepti, DILIGES DOMI-
„ NUM DEUM TUUM EX TOTO CORDE TUO: Et cùm
„ iſta ſint duo præcepta affirmativa non
„ obligantia ad ſemper, poſſunt pro di-
„ verſis temporibus obligare, & ita poteſt
„ contingere, quòd aliquis implens præce-
„ ptum de honoratione parentum, non tunc
„ tranſgrediatur præceptum de omiſſione
„ modi charitatis.

Audiant adverſarii definientem, quem ſibi Magiſtrum tanto ambitu ſimulant, audiant, inquam, definientem *duo præcepta* de honorandis parentibus, & diligendo Deo eſſe *affirmativa, non obligantia ad ſemper*, ſed quæ *poſſint pro diverſis temporibus obligare*. Ita S. Thomas non in quæſtionibus quodlibeticis, non in aliis opuſculis, non in commentariis, ſed in *Summa Theologica*, quæ, ut aliàs retuli, ipſius Janſenii judicio *Auguſtinus contractus eſt*.

Si liceat facem addere Soli Angelico, proſequamur Cornelii à Lapide interpretationem. „ Plenior (inquit) ſenſus erit,
„ ſi ſic exponas: ita ſtudiosè Dei gloriam
„ promovete in omnibus, quod eſt conſi-
„ lii, ut omnino caveatis, nè quid faciatis,
„ quod gloriæ Dei adverſetur, aut ſcanda-
„ lum in idolothytorum comeſtione, ad
„ hanc enim propriè reſpicit, aut aliâ re de-
„ tis, quo Deus vituperetur, quod eſt præ-
„ cepti. Licèt enim ſit affirmativum hoc
di-

,, dictum, & conſilium Apoſtoli; tamen ne-
,, gativum præceptum includit. Unde non
,, ſequitur hinc, omnia infidelium opera eſ-
,, ſe peccata, eò quòd non faciant ea ad
,, gloriam Dei, utpote quem ignorant;
,, quia, ut dixi, omnia ſua opera facere, actu-
,, que ea referre ad gloriam Dei, non eſt
,, præcepti; ſed conſilii,,. Quod intellige
juxta S. Thomam ſupra, ut non ſit obligatio referendi ſemper.

Quid modò objectionis ſolidæ ex Auguſtino *Collator* proferet? Superſunt duæ laciniæ; ſed pridem à graviſſimis Scriptoribus catholicis cum definitis Eccleſiæ Dogmatibus conciliatæ. Libro de gratia, & libero arbitrio cap. 18. ait S. Hipponenſium Antiſtites: *Quidquid ſe putaverit homo facere bene, ſi fiat ſinè charitate, nullo modo fit bene.* Hunc locum ſibi objiciens Bellarminus lib. 5. de gratia, & libero arbit. cap. 11. *Reſpondeo*, inquit, *non fit bene, id eſt, utiliter ad ſalutem*; quemadmodum ſuperiore capite dicentem audivimus Apoſtolum: *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*; videlicet ad ſalutem; quia ſinè charitatis actu, vel ſaltèm habitu nulla ſalus eſt, nullum quod propriè vocetur meritum.

Eundem Auguſtini textum à Lutheri, Calvini, Baji, & Janſenii Sectatoribus objici ſolitum memorat Cardinalis Aguirre Theolog. S. Anſelmi diſp. 130. ſect. 2. Et facilè ſolvit ſect. 12. authoritate Sanctiſſimorum Auguſtini diſcipulorum, & interpretum; Angelici nempe, & Saleſii, quorum verba dedi ſuperiùs. Cardinalis autem pluribus additis num. 123. ſic concludit. ,, Quid
,, ad hæc adverſarii? Deſiderantne, aut
,, quærunt ardentiùs gloriam Divinam,
,, quàm D. Thomas, quàm Saleſius, quàm
,, Bonaventura, quem ſuperiùs n. 43. adhuc
,, laxiùs loquentem vidimus? Diſcant ita-
,, que ab iis ardenter quidem Deum dili-
,, gere, & ubique gloriam ejus præ oculis
,, habere, quod nos etiam infirmi, & pec-
,, catores optamus, & enixè ab ipſo Domi-
,, no impetrare ſtudemus; dediſcant verò
,, eam tam aſſiduam, & generalem præcepti
,, obligationem imponere, quàm ii tres ar-
,, dentiſſimi Zelatores Divinæ gloriæ pror-
,, ſus negaverunt.

12 Alter Auguſtini textus adverſariis placet ex lib. 1. de Doctrina Chriſtiana cap. 22. ,, Hæc regula dilectionis divinitus
,, conſtituta eſt, DILIGES PROXIMUM TUUM SICUT
,, TE IPSUM. DEUM verò EX TOTO CORDE, ET EX
,, TOTA ANIMA, ET EX TOTA MENTE, ut omnes
,, cogitationes tuas, & omnem vitam, &
,, omnem intellectum in illum conferas, à
,, quo habes ea ipſa, quæ confers. Cùm
,, autem ait TOTO CORDE, TOTA ANIMA, TOTA
,, MENTE, nullam vitæ noſtræ partem reli-
,, quit, quæ vacare debeat, & quaſi locum
,, dare, ut aliâ re velit frui; ſed, quidquid
,, aliud diligendum venerit in animum, il-
,, luc rapiatur, quò totus dilectionis impe-
,, tus currit. Quiſquis ergo rectè proxi-
,, mum diligit, hoc cum eo debet agere, ut
,, etiam ipſe toto corde, tota animâ, tota
,, mente diligat Deum; ſic enim eum dili-
,, gens tamquam ſe ipſum, totam dilectio-
,, nem ſui, & illius refert in illam dilectio-
,, nem Dei, quæ nullum à ſe rivulum duci
,, extra patitur, cujus derivatione minua-
,, tur.

Hunc locum inter cæteros ab Hæreſiarchis ſeculi 16. & Novatoribus ſequentis contra communiſſimam Eccleſiæ Doctrinam allegatum memorat Cardinalis Aguirre diſp. 130. ſect. 2. Dein 115. reſpondens
,, Præmitto (inquit) Patres Eccleſiæ ſæ-
,, piſſimè in ſuis Concionibus ad Populum,
,, & ſcriptis, in id potiſſimum incumbere,
,, ut auditores, & lectores non ſolùm tra-
,, hant in id, quod ſimpliciter neceſſarium
,, eſt, ad vitandum omne peccatum; ve-
,, tùm etiam in illud, quod majoris perfe-
,, ctionis eſt, & ad ampliorem charitatem,
,, ac proximorùm animo imprimendam,
,, confert.... Cùm verò Sanctiſſimi Eccle-
,, ſiæ Patres ardentiſſimâ in Deum charita-
,, te eſſent præditi, nec quidquam delibe-
,, ratè agerent, niſi ex dilectione Dei actua-
,, li, aut virtuali, palàm ſpectantes in ma-
,, jorem ejus gloriam, ſtuduerunt conſe-
,, quenter eam perfectionem adeò ſubli-
,, mem cæteris omnibus communicare, &
,, quodammodo imprimere. Unde Magnus
,, Auguſtinus lib. 1. de Doctrina Chriſtia-
,, na cap. 22. &c. ,, Sequitur tota ſententia
à *Collatore* nobis oppoſita.

Dilectio perpetua debet in nobis juxta SS. Thomam, & Saleſium eſſe per habitum charitatis, ut ſupra indicatum eſt; in actibus verò, dilectione Dei ſæpius ſolùm implicitâ, quæ in honeſtate qualibet morali eſt, contentum ſe teſtatur ipſe S. Hipponenſium Antiſtes in Pſalmum 34. concione 2. *Suggero remedium, unde totâ die laudes Deum, ſi vis: Quidquid egeris, bene age, & laudaſti Deum. Quando cantas hymnum, laudas Deum. Quieſ tu ceſſaſti ab hymno cantando, diſcedis, ut reficiaris, noli inebriari, & laudaſti Deum. Negotia agis, noli fraudem*

face-

facere, & laudaſti Deum &c. Qnem locum adoptat S, Thomas lect.7. in prim. Cotinth. cap.10. ita ex eodem proſequens: *Hæc ſi rectè fiunt laudes Dei ſunt. Non ergo ſolùm vox tua ſonet laudes Dei; ſed etiam opera tua concordent eum voce tuâ. Cùm enim Deus laudatur de bono opere Deum laudas, & cùm blaſphematur Deus, de malo opere tuo, Deum blaſphemas.*

Iterum S. Auguſtinus in Pſalm. 146. *Si ergo bene agis, & quod manducas, & bibis, & ad refectionem corporis ſumis, reparationemque membrorum, gratias agens ei, qui tibi præbuit iſta ſolatia, & cibus tuus, & potus tuus laudat Deum. Si verò naturæ debitum immoderatione voracitatis excedas, & vinolentiâ te ingurgites, quaslibet laudes Dei lingua tua ſonet, vita blaſphemat. Poſt cibum, & potum requieſcas, ut dormias, net in eo aliquid turpiter agas .... Sit caſtus cum conjuge thorus, & , ſi eſt cura propagandi liberos, non ſit effranata luxuries libidinum &c. quid ſi ſomnus advenerit? Et cùm dormis? Innocentia ſomni tui laudat Deum. Laudas, cùm agis negotium: laudas, cùm cibum, & potum capis: laudas, cùm in lecto requieſcis: laudas, cùm dormis.* Verba hæc ab Auguſtino mutuati ſunt venerabilis Beda, Anſelmus, Magiſter ſententiarum. Prorſus ſimilia tradiderunt Græci Patres communiter, Chryſoſtomus homilia 2. in Epiſtolam 1. Cor. cap.10. Oecumenius, Theophylactus &c.

14 Denique reſponſio ad objectam ex Auguſtino ſententiam, ut ab Eminentiſſimo Aguirre cœpit, in eodem terminanda eſt. Sect.12. paucis colligir, quæ prolixiùs contra illud, & cætera novaturientium argumenta ſuperiùs diſputavit, & à me brevitatis ſtudio omiſſa ſunt. Ubi modos varios referendi omnia opera in Deum, atque eum perpetuò diligendi explicuit eâ ratione, quæ adverſariorum deſtruat novitatem, numero 128. ita concludit. „Ad confirmationem num.10. propoſitam ex eodem Auguſtino libro de Doctrina Chriſtianâ cap.22. patet ex dictis, ſummam colligi obligationem referendi in Deum ſemper, & ubique omnes deliberatas cogitationes, affectiones, & opera noſtra, aut relatione formali explicitâ, aut virtuali, aut implicitâ ſaltèm, & intimè clauſa in ipſo explicito amore honeſtatis moralis. Nempe cùm ſit triplex gradus, ſive modus referendi ea omnia, & ſingula in Deum, explanatus ſuperiùs num.112. & ſequentibus, ſatis erit ad implendum id præceptum Divinum, ut juxta quemlibet eorum, quidquid in nobis eſt, ad Dei gloriam referamus. Neque enim vel ſi juxta ultimum, & minùs perfectum eorum trium agere contigerit, id nobis vitio vertetur; ſed ſolùm minori perfectioni, ut latiùs probatum fuit num. 120. neque etiam tunc quieſcimus in bonitate creata, aut eâ fruimur, ſimpliciter loquendo; quia non ſpectamus illam, ut finem ultimum; nec cum contemptu formali, aut interpretativo finis ultimi; ſed tamquam finem intermedium, vel ultimum ſolùm ſecundùm quid, & in certo genere, ac proinde cum relatione ſaltèm implicitâ, & ſubordinatione ad Deum ipſum, tamquam finem ultimnm ſimpliciter. Quando verò, & quoties obliget præceptum diligendi Deum ſuper omnia, jam diximus, & denuo fatemur, nos adſtringi ad referendum explicitè omnia noſtra in gloriam Dei„.

Hactenus Cardinalis Aguirre, cujus teſtimonio in pluribus ſtare nos volunt Queſnellus in explicationibus Apologeticis, cui & aliis ejus ſectatoribus applicari hic non incongruè poſſet, quod de Pelagio aliàs Ambroſium laudante dixit Auguſtinus in fine libri 2. contra Pelagium, & Cœleſtium de peccato Originali, ſi pro Pelagio ponatur Queſnellus; Cardinalis Aguirre pro Ambroſio. *Quid igitur reſtat, niſi ut aut iſtum* (Queſnellus) *ſuum damnet errorem, aut eum ſic laudaſſe pœniteat? Sed quia iſta ſecundùm catholicam fidem* (Aguirrius) *ut catholicus eſt locutus, ſequitur, ut* (Queſnellus) *ab hac via fidei devius meritò catholicæ Eccleſiæ ſit autoritate damnatus; niſi eum* (Aguirrium) *non laudaſſe; ſed contra* (eundem) *ſenſiſſe pœniteat.*

C A P U T VIII.

Non minus inanis adverſariorum recurſus eſt ad reliquos SS. Patres.

1 SAnctus Juſtinus dialogo contra Tryphonem. „Rectè dixit Dominus noſter, & Servator Jeſus Chriſtus, duobus præceptis contineri plenariam pietatem, atque juſtitiam: nempe his, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, totiſque viribus tuis, & proximum, ut te ipſum. Nam qui toto corde; totiſque viribus Deum diligit, cum ſit piâ mente præditus, nullum alium colet Deum .... & quicumque proximum, ut ſe ipſum diligit, quidquid boni ſibimet cupit, & illi cupiet pariter„. Lego Sen-

ſententiam S. Martyris; ſed in eâ minimè repetio Queſnellianam 53. *Sola charitas chriſtiano modo facit actiones Chriſtianas per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum.* Meritò dicitur duobus de charitate præceptis contineri plenaria pietas atque juſtitia; quia charitas Dei imperat omnia ad Deum pertinentia; charitas proximi omnia ſpectantia ad proximum: imò ſolius Dei dilectio impellit hominem ad mandatorum omnium obſervantiam. Ita qui diligit, legem implevit; Rom. 13. *Plenitudo legis eſt dilectio*. 1. Cor. 13. *Charitas patiens eſt, benigna eſt, ... omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet*. Sed quamvis nihil adeò difficile in Dei mandatis ſit, quod non ſuperet charitas, indè tamen minimè ſequitur, nullum eſſe pietatis, aut juſtitiæ opus, quod ex alterius virtutis imperio, quàm charitatis fieri valeat chriſtianæ.

Inſaniſſimum nempe argumentationis genus eſt, adverſariis noſtris familiare ab oppoſito antecedentis ad oppoſitum conſequentis, quale eſt hic: *Actiones fiunt ex charitate, ergo fiunt Chriſtiano modo*: hactenus rectè. *Actiones non fiunt ex charitate, igitur non fiunt Chriſtiano modo*, cujus fatuitas argumentationis exemplis obviis convincitur: Qui ſemper agit modo perfectiſſimo ſalvabitur; ergo qui non ſemper agit modo perfectiſſimo, non ſalvabitur. Viâ rectiſſimâ pervenitur ad terminum: igitur viâ quæ non eſt rectiſſima, non pervenitur ad terminum. Centena iſtiuſmodi exempla in promptu ſunt, quibus ridicula adverſariorū ratiocinatio confutetur. Nos itaque in Eccleſia hactenus didicimus, fidem in Chriſtum, & ſpem in ejus meritis fundatam Chriſtianas eſſe virtutes; proinde earum actus ex eodem elicitos motivo, Chriſtianos eſſe in ſe, & quoad modum, ſive Chriſtianâ exercitos ratione.

Si nos adverſarii ab hac inſolita perſuaſione dimovere voluerint, edicant, ad quem tandem modum ea exercitia pertineant. Non fieri ea modo Ethnico, neque Judaico patet, quia neutri ſectæ eſt fides in Chriſtum, neutri in Chriſti meritis fiducia. Sed & virtutum moralium actiones, quales ſunt viſitare captivos, & infirmos, veſtire nudos, paſcere eſurientes, potum præbere ſitientibus, Chriſtus nos docuit, nobis eas ratione efficaciſſimâ commendans, æternâ promiſſâ obedientibus ſalute; conſtituto autem æterno negligentibus ſupplicio. A quo tempore cœpit modus eſſe non Chriſtianus, quem Chriſtus ipſe nobis tradidit pro exercitio operum miſericordiæ?

Eadem ratio eſt de præceptis cæteris moralium virtutum actibus. Veniamus ad Conſilia Euangelica, quibus Salvator octo beatitudines aſſignavit. Num Chriſtianus modus non cenſebitur, amplecti Chriſti conſilia ob conſecutionem beatitudinis tamquam præmii ab ipſo propoſiti Salvatore? Quàm ſæpiò, & iteratò juſſit nos Chriſtus timêre eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam! Quoties ſive ſtridore dentium, ſive tenebris exterioribus, ſive igne æterno avertere nos à criminibus conatus eſt! cur igitur ex formidine, tanto nobis à Chriſto incuſſâ molimine, operari quidpiam ex ſe bonum, ſit agere intentione Chriſtiano nomine indignâ?

2 Juſtino ſubjungunt Hexapla Proſperum contra Collatorem cap. 22. *Quid ad renovationem miſeræ vetuſtatis, idoneam definit prævaricatricis ſcientiæ nuditatem? Quaſi iſta ſcientia, vel ex naturæ opibus reſidua, vel ex legalis doctrinæ eruditione quæſita, poſſit ſui perceptione præſtare, ut, quod faciendum noverimus, etiam facere diligamus: aut ullus ſit bonæ voluntatis motus, niſi quem creaverit diffuſæ per Spiritum Sanctum charitatis afflatus.*

Fatemur cum Proſpero, ad renovationem miſeræ vetuſtatis non eſſe idoneam prævaricatricis ſcientiæ nuditatem. Talis enim ſcientia ſive ex naturæ opibus reſidua, ſive ex legalis doctrinæ eruditione quæſita, juſtitiam præſtare non poteſt, neque ut, quod faciendum noverimus, etiam facere diligamus ſicut oportet: neque ullus eſt bonæ voluntatis motus ſalutem, juſtitiam, aut meritum conferens, niſi quem creaverit diffuſæ per Spiritum Sanctum charitatis afflatus. De operibus enim meriti capacibus frequentiſſimus SS. Patribus ſermo erat, & cura præcipua. Quamquam, ut aliàs monui ex Stephano de Champs contra Janſenium diſputante, S. Auguſtinus nomine dilectionis, & charitatis per Spiritum Sanctum diffuſæ in cordibus, quandoque intelligit amorem ſanctum indeliberatum, ſive Divini Spiritûs motum, quo voluntas ad bonum, quod proponitur liberè amplectendum, allicitur, & excitatur. Utervis autem ſenſus huic Auguſtini diſcipulo placuerit, non abrogat actionibus fidei, & ſpei debitam Chriſtiani nominis laudem, uti neque operibus miſericordiæ, temperantiæ, caſtitatis, & aliarum virtutum moralium, nec denique Conſiliis ab ipſo Chriſto in Euangelio commendatis, quoties ad ea ſequenda nos impulerit non charitas; ſed amor beatitudinis, quo veluti ſancto, utili, & noſtræ in-

fit-

firmitati accommodatiſſimo motivo Chriſtus ipſe nos pellicere voluit: quod proinde velut Chriſtiano nomine indignum rejicere, videant adverſarii, an non potiùs impietatem ſapiat, quàm prudens ſtudium charitatis.

3 S. Baſilius in Regul. fuſiùs diſput. interrog. 5. ait: *Chriſtianus ſi actiones ſuas omnes ſive minores, ſive majores ad Dei voluntatem direxerit ... Pauli præcepto illi ſatisfaciet, ſive manducatis, ſive bibitis, ſive quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Quæ Baſilii ſententia ab adverſariis allegata, obeſt eis potiùs, quam ſuffragetur; non enim neceſſaria charitas eſt, ut ad Dei voluntatem actio dirigatur. Si bona temporalia impendimus, non in luxum; ſed in opera miſericordiæ, à Deo partim præcepta, partim commendata, propoſito beatitudinis præmio, *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*; ſi, inquam, ut hujus Divini promiſſi reddamur compotes, bona temporalia ſublevandæ pauperum egeſtati impendimus, nonne talis actio ad Dei dirigitur voluntatem? Idem eſt de cæteris virtutum moralium, aut cujuſcumque conſilii Euangelici exercitiis.

Superiore cap. dedi Auguſtinum in Pſalm. 34. concione 2. dicentem: *Suggero tibi remedium, unde tota die laudes Deum, ſi vis, Quidquid egeris, bene age, & laudaſti Deum. Quando cantas hymnum, laudas Deum: quoties ceſſaſti ab hymno cantando, diſcedis, ut reficiaris, noli inebriari, & laudaſti Deum. Negotia agis; noli fraudem facere, & laudaſti Deum.* Idem pluribus deducit Auguſtinus in Pſalm. 146. & Chryſoſtomus ad eumdem Apoſtoli textum. Breviter, & perſpicuè ad eundem locum Theophylactus. *Manducat ergo quiſquam, vel bibit ad gloriam Dei, quando neminem offendit, quando non ut guloſus, aut voluptatis ſectator epulatur: ſed velut is, qui corpus conſervare velit ad virtutis operationem. Omnino autem quamcumque rem in gloriam Dei quiſpiam agit, quando neque alium ſcandalo quopiam lædit, neque ſe ipſum; neque hominibus placere ſtudens, neque ex affectu aliquo perturbato.*

Juverit etiam ex ipſo, ad quem provocamur, Baſilio Queſnellum, & ejus ſocios convincere: In Pſalm. 32. ait. *Neceſſariò velut introductorius ad pietatem timor aſſumitur; dilectio verò deinceps ſuccedens, à timore ſcientifico adaptatos perficit*: De timore ſtatuant modò adverſarii prout placuerit, evadere nequeunt; ſed illo conſtringi ipſos, & obteri neceſſe eſt. Si enim neceſſariò introductorius ad pietatem ſit, & poſt eum tantummodò ſuccedat dilectio, ut timore ſcientifico adaptatos perficiat, evidens eſt, timorem illum à charitate non poſſe imperari, neque ab ea ullatenus profluere, utpote quà prior ſit; cùm ſolùm *deinceps dilectio ſuccedat*. Bonus igitur timor eſt, & præcepto Apoſtoli de faciendis omnibus ad Dei gloriam minimè contrarius, aliàs laboraret vitio, & introducendæ pietati atque charitati nequaquam cenſeretur idoneus. Similia habet Baſilius in Pſalm. 33. & hom. in princ. Proverbiorum.

4 Plura adverſarii proferunt ex Bernardo Serm. 2. de diverſ. n. 5. *Quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei*. Serm. 2. de diverſ. cui titulus de miſeria humana. *Totum eſt vanitas, totum ſtultitia, totum dementia, quidquid facis in hoc mundo, præter id ſolùm, quod in Deum, & propter Deum, & ad honorem Dei facis*. Serm. 1. in octavam Paſchæ num. 7. *Virtus charitatis ſola caſtificat animum; ſola purgat intentionem*. Præceptum omnia faciendi in gloriam Dei à me ſæpius ex communi Patrum, & Scholaſticorum, etiam Auguſtini, Theophylacti, Angelici, Bonavenruræ, Saleſii, Bellarmini, Cardinalis Aguirre ſententia expoſitum eſt, ut nihil indè ſubſidii adverſariis ſperandum ſit.

Secundus locus accommodè intelligendus eſt, ut opponatur motivis hujus ſeculi, quibus honores quæruntur, divitiæ, aut voluptates. Ab iſtiuſmodi deſideriis homines avertere Bernardi ſtudium fuit, non cæteras ſpei cœleſtis, timoris, ac virtutum quarumcumque moralium intentiones reprehendere. Præterea, ut duos jam memoratos doctiſſimos Cardinales cum communiſſima Thomiſticæ, & cæterarum Scholarum Sententiâ exponentes vidimus; implicita ad Dei gloriam relatio eſt, quoties moralis honeſtas abſque ulla mali circumſtantia intenditur: tunc enim virtutum moralium opera, ſe ipſis, &, ſi quis in gratia ſit, charitatis habitu ad Deum diriguntur, ut Angelicum, &, ipſo duce, Saleſium differentem ſupra ſpectavimus. Angelicus recurret toto capite ſequenti.

Mellifluum quoque remotiſſimum eſſe ab accuſandis actionibus, veluti de *vanitate, ſtultitiâ, dementiâ*, quandocumque non proceſſerint ex charitate, etſi plurima non deſint in ipſo teſtimonia clariſſima, ſolùm ſufficere debet convincendo cuicumque intellectui, pervicaciâ non obcæcato, celebre ejus dictum tract. de præcepto, & diſpenſatione: *Bonus obedientiæ gradus eſt, ſi propter metum gehennæ quiſquam obedierit; melior tamen, cùm*

cùm ex amore obeditur. Eſtne igitur *vanitas, ſtultitia, dementia* obedire ex timore gehennæ quamdiu amor defuerit? Si affirmas, quomodo is dicitur bonus *obedientiæ gradus*? Penè dicerem, vanum, ſtultum, dementem eſſe oportere adverſarium, qui hujus ſententiæ conſcius, audeat Mellifluo adſcribere, quaſi vanitatem, ſtultitiam, dementiam exiſtimet, ex qualicumque virtute agere; ſi non finis moverit dilectionis; nam aliàs non video, neque videbit ullus ſanæ mentis, etiam non Theologus, quomodo *vanitatis, ſtultitiæ, dementiæ* cenſuram amoliri poſſemus ab ipſa Melliflui ſententiâ; ſi bonum aſſereret obedientiæ gradum, quem notis tam infamibus commacularet.

Clariſſima pro communi Eccleſiæ dogmate eſt Bernardi ſententia ſerm. 4. de timore: „ Timor eſt ſervilis, ut ait B. Augu-
„ ſtinus, cùm timore gehennæ homo rece-
„ dit à peccato, & omnia bona, quæ facit
„ non propter dilectionem Dei; ſed propter
„ timorem inferni facit; ille quaſi ſervus
„ timet, qui bonum, quod facit, non ti-
„ more amittendi bonum, quod non amat;
„ ſed timore patiendi malum, quod formi-
„ dat, facit. Ille non timet perdere ample-
„ xus pulcherrimi ſponſi; ſed timet, nè mit-
„ tatur in pœnas inferni. De hoc ſervili ti-
„ more ait Paulus: Non enim accepiſtis ſpi-
„ ritum ſervitutis iterum in timore; ſed ac-
„ cepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum: id
„ eſt, ſpiritum filialem. Bonus eſt iſte ſervi-
„ lis timor, & utilis; licèt inſufficiens, &
„ imperfectus, per quem creſcit paulatim
„ conſuetudo juſtitiæ.

Proponitur hìc homo timore gehennæ recedens à peccato, & bona ſua faciens *non propter dilectionem Dei*, & nè amore quidem beatitudinis; ſed formidine ſupplicii, quod horret; bonus tamen timor ille, & utilis à Mellifluo prædicatur: utpote per quem creſcit paulatim conſuetudo juſtitiæ opera exercendi: licèt ad plenam juſtitiam *inſufficiens, & imperfectus*. Timor idem, teſte eodem Sancto, imò ipſo Apoſtolo, munus cœleſte eſt. Recedere itaque à peccato, & bona facere timore gehennæ, abſque dilectione Dei, Bernardo non eſt *vanitas, ſtultitia, dementia*; ſed hæc vitia, has contumelias ipſi Sancto impingunt adverſarii: aut incurrunt potiùs ipſi ſimul cum blaſphemiâ, quando timorem ſervilem Bernardi, & Eccleſiæ judicio bonum, atque ad bona opera utilem, datumque à Spiritu Sancto, cum bonis actibus ab eodem timore progenitis, veluti *vanitatem, ſtultitiam, dementiam*, vituperant, atque condemnant.

6 Denique manifeſtæ adeò Bernardi ſententiæ non adverſatur, quòd *virtus charitatis ſola juſtificet animam: ſola purget intentionem*, quia cum fide, ſpe, timore, & aliis virtutum moralium actionibus conſiſtere poteſt in animo peccatum, ac ſiniſtra quædam intentio. Patitur itaque ſecum virtutis moralis intentio peccatum aliquod; ſed ipſa vitium eſſe non poteſt, non *vanitas, ſtultitia, dementia*, ut adverſarii temere calumniantur, & fictitio Bernardi tutos ſe exiſtimant patrocinio.

CAPUT IX.

Novitatem non juvat; ſed deſtruit S. Thomas.

1 NOn leve contra adverſarios præjudicium eſt, quod illis meritò Catholici exprobrant, quòd totis tribus ſeculis, quibus ante Lutheri, & Calvini tempora Scholaſtici floruerunt, adduci pro damnato articulo valeat non niſi unus, cujus manus contra omnes Angelici, Bonaventuræ, Scoti diſcipulos, & omnium manus contra ipſum fuiſſe, non ſoli teſtantur Catholici; ſed ipſe Lutherus fatetur in epiſtola ad Gregorium Spalatenſem de diſputatione Lypſica. Neque tanta Queſnellianis apparuit illius authoritas, ut magnum aliquod ſententiæ ſuæ præſidium ſperari indè poſſe crederent: unde neque in *Hexaplis*, neque in *Collatione*, ubi authorum non nimis recentium ſtudioſa coacervatio eſt, ullam Scholaſtici illius reperio mentionem. Quòd autem poſt ortas Lutheri, & Calvini hæreſes aliquid ab his fuliginis adhæſerit quibuſdam in illis regionibus, ubi illæ initio ſedem fixerant, nimiùm quotidie experimur.

Et Eminentiſſimus Pallavicinus in Hiſtoria Concilii Tridentini ad Bajum, & Janſenium digreſſus, rationem reddit, cur iſtorum novitatibus tot obtigerint in quibuſdam Provinciis ſuffragatores. Repreſſa illic ſcilicet Edictis Principum utcumque fuerat hæreſeos lues; ſed non penitùs extincta, quæ, accedentibus Baji, & Janſenii voluminibus, ad fallendum peridoneis, eas paulatim vires & animos ſumpſit, ut modò Sedi Apoſtolicæ, atque Epiſcopis Catholicis reſiſtere, imò inſultare palàm audeat, ipſiuſque fidei interitum machinari. Nè tamen nova ſecta omni penitùs inter Scholaſticos authore claſſico deſtitui videatur, citat ſcholæ Angelum Aquinatem, quem Bajus ipſe lib. 2.

de virtutibus impiorum cap. 4. ſibi adverſarium agnoſcir, & nominatim audet impetere. Sed qui errores Baji didicere, non imitantur candorem, minùs etiam erga Summos Pontifices reverentiam, atque ſubmiſſionem.

2 Adeamus igitur Angelicum provocati. Commentarius ejus in cap. 3. epiſtolæ ad Coloſſ. lect. 3. ad verba Pauli *Omnia in nomine Dñi noſtri Jeſu Chriſti ſic habet: quidam dicunt, quòd hoc eſt conſilium, ſed hoc non eſt verum*. Hìc ſiſtit *Collatio* fide ſolitâ, nempe dignâ authore hæretico. Sic autem ſtatim ſe Angelicus explicat. *Sed dicendum eſt, quòd non eſt neceſſarium, quòd omnia in Deum referantur actu; ſed habitu; qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus, facit contra hoc præceptum:*

Nè verò hinc inferas, ſaltèm infideles, qui habitu charitatis carent, peccare in omnibus actibus, ita doceris 2. 2. quæſt. 10. art. 4. *Manifeſtum eſt, quòd infideles non poſſint operari bona opera, quæ ſunt ex gratia, ſcilicet opera meritoria; tamen bona opera, ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſunt; unde non oportet, quòd in omni opere ſuo peccent; ſed quandocumque aliquod opus operantur, ex infidelitate tunc peccant. Sicut enim habens fidem, poteſt aliquod peccatum committere in actu, quem non refert ad fidei finem, vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando* (pro gravitate, vel levitate malitiæ finis intenti, vel alterius circumſtantiæ;) *ita etiam infidelis poteſt aliquem actum bonum facere in eo, quod non refert ad finem infidelitatis.*

Ibid. *Ad 3. Dicendum, quòd per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus ratio naturalis, quin remaneat in eis aliqua veri cognitio, per quam facere poſſunt aliquod opus de genere bonorum.*

Rurſus in epiſt. Rom. cap. 14. lect. 3. *Cùm aliquis infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum facit, non referendo ad malum finem, non peccat; non tamen opus ejus eſt meritorium; quia non eſt gratiâ informatum.*

Denique in cap. 1. epiſtolæ ad Titum lect. 4. ad illa Apoſtoli verba: *Coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum*, ait: *Quando peccator facit aliquod bonum, ſecundùm quod eſt peccator, & infidelis, totum eſt peccatum ex radice. Sed ſi quid facit ex principio alicujus boni, quod habet, ut fidei informis, vel naturæ, non eſt immundum.* Eſſet verò immundum neceſſariò, & in omni opere ſuo peccaret infidelis, quod ex dictamine ſolùm rationis, ſeu cujuſcumque virtutis moralis miſericordiæ, juſtitiæ, caſtitatis faceret: Etiam peccator quilibet Chriſtianus delinqueret, quoties ex motivo fidei, vel ſpei informis ageret ſinè dilectione Dei ſupernaturali, benevolâ, & ſuper omnia, ſi primum, maximumque dilectionis præceptum exigeret perpetuam, ut adverſarii explicant, in omnibus actibus relationem ad Dei gloriam ex charitate. Ad quid autem nos obligare cenſeat S. Thomas vi præcepti, examinabimus mox, ubi cætera ex eodem Sancto retulerimus ab adverſariis objecta.

3 2. 2. Quæſt. 69. art. 1. *Sed contra, ex præcepto tenemur omnia in gloriam Dei facere, ut patet* 1. *Cor.* 10. 1. 2. quæſt. 100. art. 10. ad 2. *Sub præcepto charitatis continetur, ut diligatur ex toto corde; ad quod pertinet, ut omnia referantur in Deum.*

Sententia prior relata ex 2. 2. ſic habetur in Angelico. „ Sed contra: omne, quod „ eſt contrarium Divinæ gloriæ, eſt pecca- „ tum mortale, quia ex præcepto tenemus „ omnia in Dei gloriam facere, ut patet „ 1. Cor. 10. Sed quod reus, id quod con- „ tra ſe eſt, confiteatur, pertinet ad gloriam „ Dei, ut patet per illud, quod Joſue di- „ xit ad Achan: Fili mi, da gloriam Domi- „ no Deo Iſrael, & confitere, atque indica „ mihi quid feceris, non abſcondas, ut ha- „ betur Joſue 7. Ergo mentiri ad excuſan- „ dum peccatum, eſt peccatum mortale. (Et „ inſcriptio articuli eſt) Utrum abſque pec- „ cato mortali poſſit accuſatus veritatem „ negare, per quam condemnaretur. „

Diſſimulat adverſarius, nè lectori horrorem incutiat, iſto Angelici loco agi de obligatione ſub peccato mortifero: cùm dicitur *omne; quod eſt contrarium Divinæ gloriæ, eſt peccatum mortale, quia ex præcepto tenemur omnia in Dei gloriam facere.* Si igitur ex iſto loco adverſarius conficere voluerit præceptum referendi perpetuò in Deum actus ſingulos, videat, quot peccatis mortalibus ſe, & juſtos ſingulos oneret quotidie, quòdque è medio tollens omnia delicta venialia, ea in lethifera convertat, quod à manifeſtâ hæreſi nullus excuſaverit. Verùm patet, ſermonem Angelico non eſſe de actu charitatis ab adverſariis ubique requiſito; ſed de non faciendo opere repugnante Divinæ gloriæ. In Commentario autem epiſtolæ ad Coloſſ. ſuperiùs definitum vidimus, *non eſſe neceſſarium, quòd omnia in Deum referantur actu, ſed habitu; qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus* (ut is, qui judici legitimè interroganti de commiſſo crimine mentitur) *facit contra hoc præceptum.*

Obli-

Obligat itaque iſta juſſio, ut nihil umquam Dei gloriæ contrarium facias, quæ obligatio, ut pater, eſt pro omni tempore. Alia eſt eliciendi actum amoris Dei ſupet omuia, cujus præcepti religio nou obſtringit ad perpetuum illius actus exercitium; ſed ut in exigentibus circumſtautiis elicitus, nullo tempore retractetur, aut elidatur peccato mortifero. Hac ratione juxta Angelicum referimus habitu in Deum omnia virtutum, etiam moralium, opera ex finibus ſibi propriis concepta.

Imò in caput 10. epiſt. 1. ad Cor. lect. 7. verſus finem: *Reſpondeo*, inquit: *relatio hæc in gloriam Dei intelligitur vel actu, vel in aptitudine referendi, quæ non eſt ſolùm in bonis; ſed etiam in indifferentibus*.

An hiuc ſequantur actus indiffereutes in individuo, ut aliqui contendunt, Scholarum diſputationibus relinquo, utì & an quoad indifferentiam operum, quidpiam ab Angelico poſtmodum retractatum ſit: inſtituto meo ſufficit, quòd circa bonitatem operum, quæ moralis honeſtatis intentio peperit abſque charitatis actu, conſentiat Angelicus Conſtitutioni Apoſtolicæ, atque hæc communiſſima Thomiſtarum, Scotiſtarum, cæterotumque non novaturientium doctrina ſit.

4 Cùm autem adverſarii tantùm ponderis, & fiduciæ ſuæ collocent in Aquinatis ſententia, quæ eſt 1. 2. quæſt. 100. art. 10. ad 2. referamus integram. „ Ad ſecundum
„ dicendum, quòd ſub præcepto charitatis
„ coutinetur, ut diligatur Deus ex toto
„ corde, ad quod pertinet, ut omnia refe-
„ rautur in Deum: & ideo præceptum cha-
„ ritatis implere homo nou poteſt, niſi
„ etiam omnia referantur in Deum. Sic er-
„ go qui honorat pareutes, tenetur ex cha-
„ ritate honorare; non ex vi hujus præce-
„ pti, quod eſt *honora parentes*; ſed ex vi
„ hujus præcepti *diliges Dominum Deum*
„ *tuum ex toto corde tuo*; & cùm iſta ſiut
„ duo præcepta affirmativa non obligantia
„ ad ſemper, poſſunt pro diverſis tempori-
„ bus obligare; & ita poteſt contingere,
„ quòd aliquis impleus præceptum de ho-
„ noratione parentum, non tunc tranſgre-
„ diatur præceptum de omiſſione modi cha-
„ ritatis. „ Titulus articuli eſt, *Utrum modus charitatis cadat ſub præcepto Divinæ legis*, ſive, an Deus præcipiat, ut omuia Divinæ legis opera fianr ex charitate.

Statim more ſuo proponit Angelicus argumenta omnia ſibi adverſantia, quibus ante reſolutionem pleuiorem, oppouit argumentum ſuum hoc indicio, *Sed contra*. Adverſariorum itaque ſententia erat, modum charitatis cadere ſub præcepto Divinæ legis, quos ratione ductâ ab *inconvenienti* ſic impetit. *Sed contra eſt, quia quicumque non ſervat præceptum* (ſub gravi obligans; quale eſt primum, maximumque decalogi) *peccat mortaliter: Si igitur modus charitatis cadat ſub præcepto, ſequitur, quòd quicumque operatur aliquid, & non ex charitate, peccet mortaliter. Sed quicumque non habet charitatem, operatur non ex charitate. Ergo ſequitur, quòd quicumque non habet charitatem, peccet mortaliter in omni opere, quod facit; quantumcumque ſit de genere bonorum: quod eſt inconveniens*.

Audiunt adverſarii *inconveniens* minimè leve in ſententiâ ſuâ coutentum, &, quod ipſi diſſimulant, in lucem ab Angelico protractum conculcatumque? Ecquis ſanæ mentis uon abhorreat ab ea intolerabili duritie, qua actiones omues, quantumlibet bonæ, ex motivo miſericordiæ, temperautiæ, juſtitiæ, cæterarumque virtutum moralium exercitæ, etiam fidei Divinæ, ac ſpei, inter peccata mortalia abjiciautur, quoties non ſiunt ex amore Dei ſupernaturali, & ſuper omnia benevolo, ſeu charitate juſtificante? De hac enim diſceptatio eſt, ubi à Divo Thoma, & cæteris Scholaſticis quæritur, *utrum modus charitatis cadat ſub præcepto Divinæ legis*.

5 Cum ea de charitate pridem ab Angelico impugnata opinio, & deiu à Pontificibus ſæpiùs damnata, tantâ figurarum, & phraſium varietate, tot textuum affectatâ congerie, ab adverſariis iuculcetur, etiam ementito Angelici ſuffragio, juverit ejus mentem ipſis Sanctiſſimi Doctoris verbis, totâ expoſitam reſolutione deſcribere „ Cir-
„ ca hoc (inquit art. 10. cit.) fuerunt con-
„ trariæ opiniones; quidam enim dixerunt
„ abſolutè, modum charitatis eſſe ſub præ-
„ cepto: nec eſt impoſſibile obſervare hoc
„ præceptum charitatem non habenti, quia
„ poteſt ſe diſpouere ad hoc, quòd chari-
„ tas ei infundatur à Deo: nec quandocum-
„ que aliquis non habens charitatem facit
„ aliquid de genere bonorum, peccat mor-
„ taliter; quia hoc eſt præceptum affirmati-
„ vum, ut ex charitate operetur, & non
„ obligat *ad ſemper*; ſed pro tempore illo,
„ quo quis habet charitatem. Alii verò di-
„ xerunt, quòd omnino modus charitatis
„ non cadit ſub præcepto. Utrique autem,
„ quantùm ad aliquid verum dixerunt;
„ actus enim charitatis dupliciter conſide-
„ rari poteſt: uno modo, ſecundùm quod
„ eſt quidam actus per ſe: & hoc modo ca-

„ dit ſub præcepto legis, quod de hoc ſpecialiter datur; ſcilicet *Diliges Dominum Deum tuum: & diliges proximum tuum.* „ Et quantum ad hoc primi verum dixerunt; non enim eſt impoſſibile hoc præceptum obſervare, quod eſt de actu charitatis; quia homo poteſt ſe diſponere ad charitatem habendam: & quando habuerit eam, poteſt eâ uti. Alio modo poteſt conſiderari actus charitatis, ſecundùm quod eſt modus aliarum virtutum, quę ordinantur ad charitatem, quæ eſt *finis præcepti*, ut dicitur 1. Tim. 1. Dictum eſt enim ſupra (quæſt. 12. art. 4.) quòd intentio finis eſt quidam modus formalis actûs ordinati in finem, & hoc modo verum eſt, quod ſecundi dixerunt, quòd modus charitatis non cadit ſub præcepto: hoc eſt dictum, quòd in hoc præcepto *Honora Parentem*, non includitur, quòd honoretur pater ex charitate, ſed ſolùm, quòd honoretur pater. Unde qui honorat patrem, licèt non habeat charitatem, non efficitur tranſgreſſor hujus præcepti; etſi ſit tranſgreſſor præcepti, quod eſt de actu charitatis, propter quam tranſgreſſionem meretur pœnam; „ tunc nempe quando præceptum affirmativum de charitatis actu obligat. Non obligare autem *ad ſemper*, jam ab Angelico aſſertum, iteratumque vidimus clariſſimè in reſponſione ad ſecundum; *cùm iſta ſint duo praecepta affirmativa*, de honorandis parentibus, & diligendo Deo *non obligantia ad ſemper, poſſunt pro diverſis temporibus obligare*: puta, (ut in nota marginis additur) *quodam tempore ad colendos parentes, quodam ad diligendum Deum, ſive actum dilectionis Dei exercendum.*

6 Poteſt itaque aliquis honorare parentes ſinè dilectione Dei, ita ut dilectionis omiſſio ei non imputetur ad peccatum; quia pro illo tempore non urgebat Divini amoris obligatio. Alioqui infideles ſinè fidei lumine, ideoque certiſſimè charitate deſtituti, in omni delinquerent opere, in omni honore, quem Principibus exhibent, in omni eleemoſyna, in omni ſobrietate, juſtitiâ, continentiâ, manſuetudine, amore erga patriam, erga liberos, conjuges, parentes: Et quidem peccaretur ſemper mortaliter, ut Angelicus in argumento *ſed contra* ſapientiſſimè obſervat: *quod*, inquit, *eſt inconveniens*, & à doctrinâ Eccleſiæ Catholicæ maximè alienum.

Denique 1. 2. quæſt. 65. art. 2. inquirit Angelicus, *An virtutes morales eſſe poſſint ſinè charitate*: & ſolvit diſtinctione ſcholis Catholicis communi; Queſnellianæ verò contrariâ, dicens: „ Virtutes morales, prout ſunt operativæ boni in ordine ad finem, qui non excedit facultatem naturalem hominis, poſſunt per opera humana acquiri; & ſic acquiſitæ ſinè charitate eſſe poſſunt, prout fuerunt in multis gentibus. Secundùm autem quòd ſunt operativæ boni in ordine ad ultimum finem ſupernaturalem, ſic perfectè, & verè habent rationem virtutis, & non poſſunt humanis actibus acquiri, ſed infunduntur à Deo, & hujuſmodi virtutes morales ſinè charitate eſſe non poſſunt. „ Si autem in operibus omnibus præcepta eſſet intentio charitatis, quæcumque ſinè illa fierent, adeò non eſſent virtutes morales ſinè charitate operativæ boni moralis intrà fines ordinis naturæ, ut nihil efficere poſſent, niſi opera vitio inquinata. Hactenus hic *Summam* tantummodò *Theologicam*, & quoſdam in Pauli epiſtolas Commentarios ſcrutati ſumus.

Addenda præterea occurrunt aliqua ex libris in Magiſtrum, & quæſtionibus diſputatis. Sic autem enuntiat in lib. 2. ſententiarum diſtinct. 41. quæſt. 1. art. 2. ad 4. *Non oportet, ut actus infidelium, qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre.* Tenemur nempe in Aquinatis, & communiſſimâ Theologorum ſententiâ initio uſûs rationis (quod alii ſtrictiùs, alii aliquantò largiùs accipiunt) ac dein ſæpiùs in vita, Deum diligere ex totâ animâ, atque adeò nos totos, & noſtra omnia in Deum referre. Peccant itaque infideles, inquit Angelicus, non quoties in actibus relationem iſtam prætermittunt; ſed quoties omittunt tempore relationis præcepto: ſicut non omnibus actibus, quibus honorem non exhibeo parentibus, delinquo; ſed tunc ſolùm, quando cultûs exhibitio pro eo tempore mandata negligitur.

7 In quæſtionibus diſputatis quæſt. 7. de malo art. 1. diſceptandum proponitur, *Num veniale peccatum dividatur contra mortale*, pro quo ſibi Sanctus adverſariorum nomine objicit: *Homo tenetur ex præcepto, ut omnia, quæ facit, ordinet in Deum tamquam finem, dicitur enim 1. Cor. 10.; Sive manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite; ſed peccatum veniale non eſt referibile in Deum; ergo quicumque peccat venialiter, facit contra præceptum; ergo peccat mortaliter.* Ad quod Angelicus reſpondet: *Cùm illud præceptum Apoſtoli ſit affirmativum, non obligat ad hoc, quòd ſemper obſer-*

obſervetur in actu. Obſervatur autem ſemper in habitu, quamdiu homo habitualiter habet Deum ſicut ultimum finem, quod non excluditur per peccatum veniale.

In 2. diſt. 41. quæſt. 1. art. 2. ad 2. dicitur: „ Fides dirigit intentionem in finem „ ultimum; ſed ratio, vel prudentia poteſt „ dirigere in aliquem finem proximum, & „ quia ille finis proximus eſt ordinabilis in „ finem ultimum, etiamſi actu non referatur; ideo in infidelibus, quorum actus „ per vim rationis in talem finem diriguntur, poſſunt dici actus eſſe boni; ſed deficientes à perfecta bonitate, ſecundùm „ quod actus eſt meritorius. (Ibidem) „ Quamvis ab infidelium actibus ſubtrahatur illa bonitas, ſecundùm quam actus „ meritorius dicitur, remanet tamen bonitas alia vel virtutis politicæ, vel ex circumſtantia, vel ex genere: & ideo non oportet, quòd omnis eorum actus ſit malus. „ Si autem Deus præciperet ſui in omnibus operibus dilectionem, malus eſſet omnis infidelium actus, juxta Angelicum ſuperiùs citatum, cùm ait, *non oportere, ut actus infidelium, qui in finem illum* (Divinæ gloriæ) *non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenetur actum ſuum in finem ultimum referre.* Si igitur actus infidelium ſit peccatum *pro tempore illo, quo tenetur actum ſuum in finem ultimum referre*; idem erit de actu quolibet fidelium pro tempore illo, quo præcepta relatio omittitur: atque ita ſi præcepta à Deo eſt relatio perpetua, & ſingulorum actuum, evidens eſt, actus ſingulos in finem ultimum non relatos peccata fore.

Sic adverſarii præpoſteris ſuis ex Divo Thoma allegationibus, volentes damnatum articulum defendere; magis efficiunt odioſum in ſenſu auctoris, ejuſque commilitonum, quàm forſitan obvia verborum ſignificatio poſtulaſſet. Mitiùs enim aſſeritur, actionem non fieri *modo Chriſtiano*, & ſupernaturaliter bono, quàm eſſe peccatum, præſertim lethiferum.

CAPUT X.

Refellitur obſervatio Hexaplorum.

1 Confutanda hic modò eſt temeraria, & mendax obſervatio *Hexaplorum*, quæ citatis tribus Angelici teſtimoniis ſubjungitur; illa quippe jam oſtendi damnato articulo minimè patrocinari. In iiſdem tamen adeò atrociter inſultat adverſarius Conſtitutioni Apoſtolicæ, ut non vereatur aſſerere, quòd exuiſſe frontem oporteat, atque *omnem abjeciſſe verecundiam, cum qui ſcribere auſus ſit, Doctorem Angelicum* Queſnelliano *articulo eſſe contrarium*: addit ad talem *impudentiæ gradum neminem aſcendere poſſe, niſi Jeſuitam.* Quibuſnam impudentiæ cenſura conveniat, eiſnè, qui Angelicum damnato Queſnelli articulo adverſari, an illis potiùs, qui ſuffragari aſſerunt; minimè difficilis determinatio eſt. Conſtat enim, doctiſſimos Urbis Theologos, qui ad examen propoſitionum à Pontifice adhibiti fuerunt, omnes, nè uno quidem excepto, ſumma veneratione profeſqui Doctorem Angelicum, & indubitata ejus dogmata: pleroſque etiam ex illis ſe profiteri ſcholæ Thomiſticæ diſcipulos; unde nullo modo veriſimile eſt, viros iſtos ſapientiſſimos voluiſſe cenſuram inurere articulo Magiſtri Angelici, ſuamve ſententiam complectenti.

Quapropter aut miſerè illi omnes cæcutierint, qui non perſpexerint, ſe ſuo, ſuique Præceptoris ſenſui anathema dicere, quod nemo ſanæ mentis ſuſpicabitur; aut neceſſe eſt, temeritatem ſuam adverſarius agnoſcat, qua ſententiam S. Thomæ cum damnato articulo confundere auſus eſt. Manifeſti quoque convincitur mendacii, vel patentis inſaniæ, cùm ait, adeò conſpicuum eſſe Angelici cum damnato articulo conſenſum, ut à nemine, niſi *impudentiſſimo*, poſſit S. Doctor illi *contrarius affirmari*. Affirmatur tamen ab Eruditiſſimis Sedis Apoſtolicæ Theologis, & Conſultoribus, qui Propoſitionum examini ſummâ diligentiâ incubuerunt; & indubiè affirmabitur ab Epiſcopis, & cujuſcumque Ordinis Doctoribus, qui Conſtitutioni UNIGENITUS ſubſcripſêre, adeò ut non exiſtimem, ex eis quempiam repertum iri, qui S. Thomæ ſententiam in proſcripti dogmatis traxerit ſocietatem, imò certiſſimam non agnoverit oppoſitionem.

2 Senſum Propoſitionis genuinum, & obvium conſtat à Sede Apoſtolica condemnari: quis etiam ille ſit, ut enuntiatio non apparet obſcura, facilè cuilibet legenti in mentem venit, & nos ſuperiùs planum dedimus. Tali autem ſenſu acceptum articulum, Eccleſiæ dogmatibus eſſe contrarium, meritoque ſubjacêre anathemati, argumentis à nemine probè Catholico negandis arbitror demonſtratum.

Queritur multùm adverſarius, aliquem recentiùs inficiatum eſſe, obligationem omnia opera referendi in Deum, atque hanc

ſuam

ſuam confirmaſſe ſententiam Conſtitutione UNIGENITUS. Hinc acerbiùs declamat contra dogmatis ſui impugnatores, à quo præcipua pendeant pietatis chriſtianæ capita. Scio, variam eſſe operum in Dei gloriam apud Scholaſticos relationem, formalem, virtualem, explicitam, implicitam, aliam in actibus, aliam in habitu conſiſtentem; cujus diſquiſitio non eſt præſenti meo inſtituto neceſſaria; quia Eccleſia tum in definitionibus Pontificum, tum in Conciliis definit Chriſtiana dogmata, atque iis contraria condemnat eo ſenſu, quem Propoſitionum verba ſignificatione propriâ, & obviâ legentibus exhibent: ſubinde etiam in proſcriptionis ſententiâ ad occurrendum Novaturientium cavillationibus exprimitur ſenſus ab authoribus intentus, atque ipſi, dum pervicaces fuerint, nominatim feriuntur anathemate; experientia autem quotidiana docet, quacumque demum claritate Propoſitio ſive definita, ſive condemnata fulgeat, ſemper Scholaſticis relinqui, vel ab iis concipi diſputationis materiam, ut de ipſis Scripturarum oraculis, è quibus pro diversâ interpretum diſpoſitione argumenta formantur theologica, & ſubinde ex eodem textu contraria.

Ego quidem definitionis Apoſtolicæ veritatem argumentis omni ſcholæ Catholicæ communibus ubique hactenus propugnavi, ſtudiosè cavens, nè ad privatam ſive meam, ſive ſcholæ, aut ordinis alicujus ſententiam quempiam adſtringerem, in hoc unum intentus, ut Catholica Jeſu Chriſti religio, quam Apoſtolica Sedes, & univerſa cum ea tenet Eccleſia, incolumis perſiſteret.

3 Quod attinet ad obligationem referendi omnia in Deum ex charitate, non una Scholaſticorum ſententia eſt. Prima tutiſſima S. Thomæ, quam ſuperiùs explicui: altera ei oppoſita Queſnelli, exigens dilectionem perpetuam, cujus omiſſione quælibet actio virtutum moralium, etiam fidei, & ſpei ſit peccatum: tertia aliquorum Lovanienſium inter utramque media, requirens relationem perpetuam omnium actionum, non quidem charitatis actibus ſemper elicitis, ſed virtute manentibus, quorum influxu omnia fieri debeant opera deliberata, & cujus relationis defectu homo peccet continuò, etſi in virtutibus ſe moralibus, etiam duabus primis Theologis exerceat.

Hujus ſententiæ authores duplici diſcrimine ſe exiſtimant à damnatis Queſnelli erroribus ſegregari: primò, quòd hìc nuſquam meminerit relationis ſolummodo virtualis; ſed actualem ſemper exigere videatur. Secundò, quòd Queſnellus non ſolam relationis omiſſionem arguat peccati, ſed eâ vitiari ſtatuat actum ipſum miſericordiæ, caſtitatis, & quemlibet alium virtutis moralis; fidei quoque, & ſpei; ſe autem actuum illorum agnoſcere bonitatem; ſolam autem de peccato arguere omiſſionem debitæ relationis. Quæ quidem ſententia cum qualicumque ſuâ mitigatione, difficilis mihi ſemper viſa eſt, & dura, præcipuè intellecta juxta authorem famoſi *Tirocinii* inſtituendis præcipuè Lovanienſibus editi, ubi virtualem relationem explicat per actualem, & ſolùm extrinſecè diſcrepantem à formali per hoc, quòd poſterior reflexionem contineat, qua deſtituitur virtualis, ſolo contenta actu directo ſinè reflexione. Verba authoris ſunt Tract. 2. pag. 201. *Differt autem illa virtualis dilectio à formali tantùm extrinſecè; eadem enim, quæ modò elicitur, & formalis cognominatur, modico poſt tempore virtualis dicitur, cum hoc diſcrimine, quòd ſuper formalem fiat expreſſa reflexio, quæ expreſsè cognoſcit, ſe elicere talem dilectionis actum, & quaſi illius recordatur.* Unde author concludit: *Eſt igitur dilectio virtualis, verus animi motus*, verus dilectionis actus, abſque reflexione.

4 Altera contra eandem ſententiam difficultas mihi ſuggeritur à S. Thoma, dum loco ſuperiùs citato ait: *Non oportet, ut actus infidelium, qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre.* Si actus infidelium qualiſcumque, etiam miſericordiæ, vel continentiæ ſit *peccatum pro tempore illo, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre*, evidens eſt, omnia infidelium opera fore peccata, & virtutes Philoſophorum omnes fore vitia, ſi relatio illa pro omni tempore obliget, ut novi Theologi arbitrantur. Eâdem prorſus ratione peccata erunt omnia fidelium, & juſtorum opera dilectionis expertia, *pro illo tempore, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre*. Unde ſi, ut contendunt Bajus, Queſnellus, & author Tirocinii cum ſuis ſectatoribus, præceptum relationis in Deum obliget pro omni tempore, ineluctabilis deducitur conſecutio, *omnia infidelium opera* deliberata fore *peccata, & Philoſophorum virtutes* fore *vitia*; neque ſolùm operantem, ſed ipſum quoque opus maculâ inquinandum. Quis dubitet, quin ſententia Angelici ſolidiſſima ſit? Profectò Catholici omnes cum Auguſtino contra Pelagium ſemper credidimus, actus omnes, quantumcumque officio, ſive objecto boni vide-

Digitized by Google

viderentur, ſi ſine eliciantur perverſo, contrahere turpitudinem, neque virtutes eſſe; ſed abſolutè, & ſimpliciter vitia. Si autem relationis illicitæ acceſſione inficiantur non ſoli operantes, ſed ipſa etiam opera qualiacumque, perſpicuum eſt, ipſa pariter vitianda defectu relationis debitæ, & à Deo imperatæ; tam enim manus hominis redditur turpis detractione quinti digiti debiti, quàm acceſſione ſexti ſuperflui, & indecentis.

Quapropter ſi quid Theologos iſtos mihi ſemper pluribus nominibus venerandos rogare liceat, obteſtor, ut non à ſolis opinionibus apertiſſimè damnatis; ſed etiam à ſuſpectis quàm longiſſimè ſe removentes, ſequantur potiùs communes ſcholæ Thomiſticæ, Seraphicæ, & aliarum abſque offenſione receptas ſententias, nullique obnoxias cenſuræ periculo, quàm paucorum à via regia declinantium novitates, quas ſi diligentiùs excutias, non erit facilè à damnatis ſecernere erroribus, & quod exquiſitis magno ſtudio argutiis diſcrimen allegatur, inter cavillationes veriùs numeraveris, quàm inter probabilia ſani dogmatis argumenta.

CAPUT XI.

Ab adverſariis perperam allegatur Libellus de Imitatione Chriſti. *Minùs perſpecta, & minùs ſecura apparet doctrina quædam libelli* de principiis vitæ Chriſtianæ.

1 DOctori Angelico ſubjungunt Hexapla Thomam à Kempis, & recentiorem dignitate quidem, ac pietate conſpicuum; ſed in ſcholaſticis Galliæ, & Belgii controverſiis non maximè verſatum. Quapropter latina *Collatio* Hexaplis ſuppetias ferens, & ſubinde tacitè corrigens, utrumque ſcriptorem illum meritò ſibi cenſuit prætereundum, utpote damnato dogmati ſtabiliendo minimè idoneum. Nè quid tamen diſſimulaſſe videar, formata ex utroque objectio audiatur. Lib. 3. de Imitatione Chriſti cap. 9. inducitur Magiſter Chriſtus ita diſcipulum alloquens: ,, Fili,
,, ego debeo eſſe finis tuus ſupremus, & ul-
,, timatus, ſi verè deſideras eſſe beatus. Ex
,, hac intentione purificabitur affectus tuus,
,, ſæpius ad ſe ipſum, & creaturas malè in-
,, curvatus; nam ſi te ipſum in aliquo quæ-
,, ris, ſtatim in te deficis, & areſcis. Omnia
,, ergo ad me principaliter referas; quia
,, ego ſum, qui omnia dedi: ſic ſingula con-
,, ſidera, ſicut ex ſummo bono manantia: &
,, ideo ad me tamquam ad ſuam originem
,, cuncta ſunt reducenda. ,,

Si quot pietatis monita continent libri aſcetici, convertere libuerit in præcepta, non erunt ampliùs conſilia Euangelica; ſed quidquid ad perfectionem traditur, fiet obligatio neceſſaria ad ſalutem. Sic inter articulos Pelagii à Synodo Dioſpolitanâ damnatos reſuſcitabitur hic: *Divites baptizatos, niſi omnibus abrenuntient, ſi quid boni viſi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere poſſe regnum Dei*. Quamquam in ſententia Thomæ Kempenſis, & Chriſtianorum omnium indubiè ad mandatum primum, maximumque pertineat, ut Deus ab omnibus *finis ſupremus, & ultimus* habeatur.

Sit etiam præceptum ſenſu Angelici, nos totos, & noſtra omnia in Deum, ut finem ultimum referendi; non tamen propterea relatio perpetua eſſe debet; ſed ſua complectitur definita à Deo tempora, & circumſtantias: unde non omnis ſemper moræ, & interruptionis eſt impatiens. Toties nempe relationis omnium operum agnoſcenda eſt neceſſitas, quoties amandi Deum ex toto corde, ex totâ animâ, & totis viribus: cujus amoris quoad habitum quidem exigitur ab omnibus perennitas, ut ſtatûs gratiæ, & amicitiæ Divinæ; ſed continuum charitatis in omnibus actibus exercitium neque Libellus *De imitatione Chriſti* poſtulat, neque tutò ullus exigere videbitur poſt definitiones non ſolùm Pii V., Gregorii XIII., Urbani VIII., ſed vel maximè Alexandri VIII., nè dicam CLEMENTIS XI. Hinc confirmatur, quod in Prolegomenis animadverti de indole Janſeniſtarum, nihil eſſe tam pium, nihil tam ſanctum, cui afflare virus ſuum peſtifera novitas non moliatur.

Vidi epiſtolam Reverendiſſimi Patris Innocentii Carthuſianorum Generalis ad alterius Ordinis Generalem, in qua teſtatur, ſe ad infringendam Janſeniſtarum perfidiam abutentium Libello *De imitatione Chriſti* compoſuiſſe, & typis edere *Enchiridion ſalutis operandæ per gratiam Chriſti, in quo de gratia Chriſti obtinenda, ſervanda, & in vacuum non recipienda agitur ſecundùm mentem, & inſtituta libri de imitatione Chriſti*.

2 Alius ſupra memoratus liber, de *Principiis vitæ Chriſtianæ* parte 1. §. 29. ait:
,, Theologi licèt unanimi conſenſu aſſerant,
,, quaſdam actiones humanas nec bonas ex
,, ſe, nec malas eſſe, quales ſunt ambulare,
,, comedere, dormire, docent tamen, cum
,, pec-

„ peccare, qui re ipſa dormit, edit, ambulat, & hæc non refert ad ultimum finem, quia deficit à prima, & univerſali regula humanarum actionum, quæ eſt idem finis, ad quem quidquid agimus, dirigere oportet. „ Reverentia erga pium Scriptorem poſtulat, ut relationis nomine intelligamus, non perpetuò actualem, explicitam; ſed ſaltèm habitualem, vel implicitam, prout traditam vidimus à Sancto Franciſco Saleſio, à Cardinalibus Bellarmino, & Aguirre, cum cæteris Scholaſticis, præcipuè Thomiſtis, prælucente non ſolùm Angelico; ſed etiam Auguſtino, Chryſoſtomo, Oecumenio, Theophylacto &c., quorum ſententias ſuperiora capita exhibuerunt. Alioquin ſi recentior ille intelligatur de præcepto referendi actu continuo ſingula ad Deum opera, ut ſtatuêre Bajus, Janſenius, & Author ſuperiore capite Tirocinii confutatus, velim ex ejus defenſoribus intelligere, quâ veritatis ſpecie aſſeratur *unanimis Theologorum conſenſus*, ubi conſtat, contrarium eſſe ſenſum S. Bonaventuræ, & ſcholæ Seraphicæ, Thomiſtarum Angelici doctrinam propugnantium, quos ſequuntur, etſi in quibuſdam aliis oppoſiti, Societatis Jeſu Theologi, cum reliqua communiſſimè Scholaſticorum turbâ, præcipuè à Baji, & ſectatorum ejus novitatibus alienâ.

Denique Recentioris illius pietatem fuiſſe aliquando à novatoribus circumventam, colligo ex Decreto Sacræ Congregationis *Indicis*, quo anno 1676. die 22. Junii *liber* ejus *ſive epiſtola* typis edita *approbans doctrinam Germani Philalethis Eupiſtini* configitur: Decreto, inquam, eodem, quo plures Novaturientium libri prohibiti ſunt, & inter illos *Notæ*, *ac Diſſertationes Paſchaſii Queſnelli in Opera S. Leonis*. Famæ objecti nobis Neoterici parcitum tunc voluit Sacra Congregatio, quando *librum*, *ſive epiſtolam*, non ipſi tribuit, ſed refert veluti ejus *nomine* editam. Quam Sacræ Congregationis moderationem, & prudentiam irreverens Queſnellus non ferens, inter cæteras contra Decretum illud contumelias hanc effutiit, quaſi malâ fide in dubium Sacra Congregatio revocaſſet, an Opuſculum ejus eſſet, cujus nomine prodiit. Videri de hoc poteſt *Cauſa Queſnelliana* articulo 13.

3 Forſitan & mihi Queſnellus vitio vertet, quòd ejuſdem authoris nomen in *Hexaplis* expreſſum ſubticeam. Verùm, ut adverſarii ad confirmationem erroris opus ſibi duxerant, nomen Scriptoris prodere & dignitatem, mihi tam pietatem ejus, quàm dignitatem veneranti, magis ſuadet charitas, ſuppreſſo nomine doctrinam diſcutere non uſque adeò ſecuram. Sic enim legitur §. 32. *Etſi quis diſtribuerit in cibos pauperum omnes facultates ſuas, & tradiderit corpus ſuum, ita ut ardeat, niſi hoc PURE fiat OB AMOREM DEI, nihil prodeſt.*

Notiſſimum Urbi, & Orbi eſt, quantùm Eminentiſſimus Noailles Pariſienſis Archiepiſcopus cum quibuſdam aliis Galliæ Præſulibus neceſſitatem *amoris puri* in Archiepiſcopi Cameracenſis dogmatibus reprehenderit, quot impetiverit machinis, ut Authoritate Apoſtolica Innocentii XII. ea procul ab Eccleſiæ finibus arceretur. Neque laude, neque ſucceſſu zelus caruit, & ſolicitatio; etenim doctrina rigido ſubjecta examini, damnataque fuit. Cui mox ipſe Cameracenſium Antiſtes, ut erat religioſiſſimus, ſummâ demiſſione animi, & totius Eccleſiæ ædificatione primus poſt Pontificem publicè dixit anathema. Sed & authoris nobis ab adverſariis objecti, adeò perſpecta probitas eſt, & erga Sedem Apoſtolicam obſervantia, ut nullus de eo ſinè injuria dubitare queat, quin, ſi prævidiſſet alterius operis ſui proſcriptionem, quæque contra *amoris puri* neceſſitatem à Quietiſtis, & Cameracenſi Archiepiſcopo aſſertam definita ſunt ab Innocentio XII., & aliquot annis ante ab Alexandro VIII. contra 31. Propoſitiones aliorum, aliquantò cautiùs ſibi ſcribendum cenſuiſſet.

Unum in adverſariorum objectionibus iterum animadvertendum ſupereſt, quòd damnati articuli, quem defendendum ſuſceperant, ſenſum efficiant duriorem, quàm obvia verborum ſignificatio videretur exigere: mitius enim eſt, non agnoſcere in ullis actionibus, abſente charitate, *modum Chriſtianum*, ut non agnoſcit damnatus articulus, quàm attribuere omnibus peccatum, ut ipſæ impingunt articuli Apologiæ.

Quin-

Quinquageſimaquarta Propoſitio damnata.

Sola Charitas eſt, quæ Deo loquitur: hanc ſolam Deus audit. *Obſerv. Moral.* 1. *Cor.* 13. *verſ.* 1.

CAPUT I.

Perverſa Propoſitionis novitas repellitur.

1 QUiſquis Propoſitionem hanc conferet cum quinquageſimâ, *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi; ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*, facilè perſpiciet, unius ab altera ſenſum nullo diſcrimine ſeparari; neutram tamen præterire cenſura debuit, nè quod in una feritur anathemate, in altera etiam clariſſimè expreſſum tolerabile videretur. Præterea ejuſdem dogmatis ſub figurarum, aut phraſium mutatione repetitio lucem addit authoris ſenſui certiùs cognoſcendo: oſtendit denique non fortuitò, aut abſque advertentia Scriptoris calamo novitatem tam horridam excidiſſe.

Pro refutando itaque præſenti articulo poſſem lectorem remittere ad ea, quæ contra quinquageſimum à me diſputata ſunt; quia tamen adverſarios non piget utrumque articulum iteratò propugnare certamine, etſi nihil novi pro poſteriore adferant præſidii, ſuperare etiam nos decet repetitionis tædium, & quæ contra art.50., ejuſque vindicias dedimus, ſaltèm compendio cum quibuſdam additionibus, reſponſa reducere.

2 Charitatis nomine hìc, ut paſſim alibi, à Queſnello intelligi amorem benevolum, ſupernaturalem, & juſtificantem, colligitur non ex eo ſolùm, quod propria iſtius vocis ſignificatio ſit; ſed etiam ex articulo 44. quo ſtatuitur omnis humana volitio, & actio, *amoris mali* ſoboles, quæ non *naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Ubi fundamentum, & ratio præſentis articuli traditur manifeſtè; etſi minimè conſona catholicæ veritati. Si nempe omnis actio, quæ non eſt amor juſtificans, vel ex eo non profluit, oriatur ex amore malo, ſeu cupiditate, patet, orationem charitate vacuam Deo placere non poſſe, ſed diſplicere neceſſariò, & cum cæteris procul abjici peccatis.

Juxta catholicam fidem Deus peccatores recipit pœnitentes; ſed peccatum ipſum, ſive orationem impiam admittere Dei Sanctitas non poteſt. Chriſti tamen Eccleſia agnoſcit actiones medias inter vitia, & amorem reconciliandis Deo peccatoribus ſufficientem. Ut nempe ex Tridentina Synodo ſeſſ.6. cap.6. diſcimus, peccator actibus fidei, timoris, ſpei, ad dilectionem, ac baptiſmum diſponitur, atque ita ad juſtitiam. Rurſus ſeſſ. 14. cap.4. deſcribitur attritio variis conſtans exercitiis ſinè charitate. Cur autem actus illi, cùm boni ſint, & Divinæ gratiæ auxilio producti, non placeant Deo, non ipſi loquantur? Cur ſuſcepta à peccatoribus jejunia, datæ ab eis eleemoſynæ, & alia pietatis Chriſtianæ opera cum humili oratione, pro obtinendo ſpiritu pœnitentiæ, & potentiſſimo gratiæ præſidio ad ſuperandum inolitæ conſuetudinis peccatum directa, repellantur, & quidem à benigniſſimo Patre, ac Salvatore omnium hominum, peccatores omnes ad converſionem, ac beatitudinem invitante? Non perſpiciunt novi theologi, quantum Divinæ detrahant miſericordiæ, obtentu commendandæ unicè charitatis. Favere quidem præpoſteris charitatis præconibus videtur, quod ait cæcus in Euangelio, *Scimus quia peccatores Deus non exaudit*; ſed contra illud S. Auguſtinus Tract. 44. in Joannem ait: *Si peccatores Deus non exaudiret, fruſtrà Publicanus oculos in terram demittens, & pectus ſuum percutiens diceret: Deus propitius eſto mihi peccatori*.

3 S. Thomas 2. 2. quæſt.88. art. 16. examinans, *utrum peccatores orando impetrent aliquid à Deo*, concludit affirmando, & adducit Auguſtini ſententiam jam relatam, additque ex eodem, quòd cæci Euangelici verbum, ſit *cæci adhuc inuncti, nondum perfectè illuminati, & ideo non eſt ratum*. Citat, & illud ex authore operis imperfecti in Matth. (ſub nomine S. Chryſoſtomi) hom. 18. *Omnis, qui petit, accipit, ſive juſtus ſit, ſive peccator*; ubi & addit: *Tantùm petere non dubitet, quærere non negligat, pulſare non ceſſet; cùm conſtet, neminem ſperni, niſi petere dubitaverit*. Præmiſerat, *Ne fortè aliqui peccatorum audientes*, PETITE, *dicant; iſta facere hortatur dignos; nos autem indigni, etſi petierimus, non proinde accipiemus &c.*

Ita S. Thomas in argumento contra rationes adverſantium, quod in reſolutione ſic proſequitur: *Orationem peccatoris ex bono naturæ deſiderio procedentem Deus audit; non quaſi ex juſtitia; quia peccator non meretur; ſed ex purâ miſericordiâ, obſervatis tamen quatuor præmiſſis conditionibus, ut ſcilicet pro ſe potat, neceſſaria ad ſalutem, piè, & perſeveranter.* Et ad ſecundum: *Dicendum, quòd peccator non poteſt piè orare, quaſi ejus oratio ex habitu virtutis informetur; poteſt tamen ejus oratio eſſe pia, quantum ad hoc, quòd petit aliquid ad pietatem pertinens: Sicut ille, qui non habet habitum juſtitiæ, poteſt aliquid juſtum velle, ut patet ex dictis (quæſt. 58. art. 1. ad 3.) & quamvis ejus oratio non ſit meritoria; poteſt tamen eſſe impetrativa; quia meritum innititur juſtitiæ; ſed impetratio gratiæ.*

Ita videmus, Deum propitium fuiſſe publicano Evangelico, & quidem exoratum ejus precibus; cui charitate perfectam, quamvis initio non habuerit, pœnitentiam eſt largitus, & juſtitiam.

4 Bellarminus libro 1. de bonis operibus in particulari cap. 9. omnem de peccatorum orationibus difficultatem diſtinctione perſpicuâ, & damnatæ Propoſitioni infeſtiſſimâ facilè diſſolvit. Referre iterum juverit Sententiam Cardinalis integram: quam confidere licet à Queſnello non reſpuendam; quia Eminentiſſimum hunc tum alibi ſæpius, tum etiam in præſenti materiâ expetit ſuffragatorem, ut videbimus ad Prop. 59. cap. 4. Sic interim Cardinalis cap. 9.
„ Tribus modis peccatores orare poſſunt:
„ uno modo, ut impetrent à Deo miracula
„ in confirmationem fidei: & hoc modo
„ fieri poteſt, ut peccatores impetrent,
„ ſi veram fidem confirmare velint, (etſi
„ nondum donati charitate)..... altero
„ modo peccatores orant, ut impetrent ſibi
„ donum aliquod ſpirituale, vel corporale.
„ Et tunc vel in peccato voluntariè
„ permanent, vel incipiunt pœnitentiam
„ agere. Si voluntariè permanent in peccato,
„ ordinariè non exaudiuntur; interdum
„ tamen etiam iſti exaudiuntur, vel ad
„ judicium, vel ad miſericordiam. Quoſdam
„ enim Deus audit, ut puniat.....
„ quædam tamen extraordinariâ quâdam
„ benignitate concedit etiam peccatoribus,
„ ut eos beneficiis ad amorem ſuum
„ alliciat. Et hoc fortaſſe ſibi voluit author
„ operis imperfecti homilia 18. ad illud
„ Matth. 7. *Omnis, qui petit, accipit:* „

Sanctus Baſilius in Conſtitutionibus Monaſticis cap. 1. docet, etiam peccatores à Deo exaudiri, ſi humiliter, & perſeveranter petant. De omnibus, non excipiendo peccatores, dicitur Eccli. cap. 35. *Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit, & non diſcedet, donec Altiſſimus aſpiciat.* Proſequamur eum Bellarmino.

„ Tertiò modo peccatores orant, cùm
„ pœnitentiam agere incipiunt, quomodo
„ Ninivitæ, & publicanus orabant; & hi
„ ſæpe impetrant, non ex juſtitiâ, quaſi di-
„ gni ſint, ſed ex miſericordia Dei, & non
„ omnino infallibiliter „. Juxta quam Eminentiſſimi ſententiam Publicanus, & Ninivitæ, qui juſtitiam conſecuti ſunt, initio, quando orare Deum cœperant, nondum charitate prædiri erant; ſed eam ſuis precibus impetrarunt; aliàs enim reconciliatio ipſis certiſſimè non obveniſſet; cùm ea à charitate nequeat ſeparari. Dicitur nempe 1. Petri cap. 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum* 1. Joan. cap. 4. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt.* Prov. cap. 8. *Ego diligentes me diligo.*

5 Quod de orationis utilitate, & neceſſitate nobis Sacræ literæ, & tota Patrum traditio teſtantur, numquam intellexit Eccleſia ad juſtos ſolummodo, & charitatis ſpiritu ductos pertinêre: Eccleſiaſtici 18. *Non impediaris orare ſemper.* Lucæ 18. *Oportet ſemper orare, & numquam deficere.* Cap. 21. *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia.* 1. Theſſal. cap. ultimo *Sinè intermiſſione orate.* Imò quinam magis indigent oratione, & ejus fructu, quàm peccatores charitate, & juſtitiâ deſtituti, ut eam obtineant? Et quid dignius infinitâ Dei clementiâ, & bonitate, quàm ut eiſdem charitatis gratiam humiliter petentibus aures præbeat, *Nolens aliquos perire: ſed omnes ad pœnitentiam reverti* 2. Petri cap. 3. Teſtatur Deus ipſe Iſaiæ 65. & Rom. 10. *Expandi manus meas tota die ad populum non credentem, & contradicentem.* Si tanta ſit Dei Salvatoris noſtri benignitas, ut totâ die extendat miſericordiſſimas manus, quibus à peccatis retrahat delinquentes, & per pœnitentiæ, charitatis, juſtitiæ ſemitas, etiam incredulos, ac reluctantes ducere conetur; quis ſinè impietate, & blaſphemiâ afferet, Deum peccatoribus omnibus charitatis, & pœnitentiæ gratiam vehementi deſiderio, & demiſſiſſimâ oratione petentibus occludere aures miſericordiæ? Ezechielis 33. *Sic locuti eſtis dicentes, Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt... Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus,*

nolo,

Digitized by Google

nolo mortem impii; ſed ut convertatur impius à via ſua, & vivat. Convertimini, convertimini &c. impietas impii non nocebit ei. Compertum itaque eſt, velle Deum peccatorum omnium pœnitentiam, atque ita placere ipſi, quòd ad eam totis viribus, juxta conceſſum gratiæ auxilium connitantur, perfectam, quam nondum habent, pœnitentiam expoſcentes; dabit enim Deus ſpiritum bonum petentibus ſe. Neque dubium eſt, etſi gratia ſufficiens, imò efficax omnibus offeratur, non tamen præſtari ſemper omnibus; ſed potentiora quædam auxilia reſervari petentibus.

Sic Auguſtinus lib. de Natura, & gratia cap.43. *Admonet nos Deus facere quod poſſumus, & petere quod non poſſumus.* Cap.69. *Eo ipſo, quo firmiſſimè creditur, Deum juſtum, & bonum impoſſibile non potuiſſe præcipere, hinc & monemur in facilibus, quid agamus, & in difficilibus, quid petere debeamus.* Lib. de gratia, & lib. arbit. cap.16. *Ideo quædam jubet, quæ non poſſumus, ut ſciamus quid ab eo petere debeamus:* atque ipſum Tridentinum Concilium ſeſſ.6. cap.11. *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat, ut poſſis.* Denique charitas, & pœnitentia juſtificans non ita ſemper in promptu peccatoribus eſt, ut pro eâ obtinendâ orare non debeant.

6 Queſnellus autem charitatem, & veram pœnitentiam, niſi eam habentibus non agnoſcit poſſibilem, antequam Deo placuerit abſque liberâ eorum cooperatione infundere. Non enim poſſibilis eſt ſinè gratiâ; *prima* autem *gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Prop.28. Quod etiam primæ gratiæ conceſſio liberam hominis cooperationem præveniat, catholicis omnibus compertum eſt. Juxta 44. *Omnis actio, quæ non eſt amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, naſcitur ex amore malo, quo nos ipſos, ac mundum diligimus.* Quomodo igitur fieri umquam poterit, ut peccator gratiam charitatis, ſive dilectionis *omnia agentis propter Deum, quemque Deus remuneratur*, à Deo precibus obtineat, vel petat, niſi eam priùs in Queſnelli ſententia poſſideat donatam? *Sola* nempe *charitas eſt* per præſentem articulum, *quæ Deo loquitur; hanc ſolam Deus audit*, & per 47. *Omnis obedientia legis*, (atque ita oratio) *profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.* Quod diſcere Queſnellus potuit ex Luthero aſſertione 6. contra Bullam Leonis, ubi contritionem ortam ex timore dicit, *facere hominem hypocritam, & magis peccatorem*; Cui, & ſimul Queſnello reſpondet Bellarminus lib.2. de Pœnitentia cap.18. „ Quod non ſit ex charitate, non „ eſt quidem meritorium vitæ æternæ, „ quam Deus promiſit diligentibus ſe Jac.1. „ tamen verum, ſincerum, & utile eſſe „ poteſt. Qui enim orat pro remiſſione „ peccatorum, & charitate accipienda, „ non fruſtrà laborat, etiamſi ex charitate, „ quam nondum habet, id facere nequeat; „ & qui peccatum odit, quia ad interitum „ ſempiternum ducit, verè ac ſeriò peccatum odit, ſicut verè, ac ſeriò interitum „ ſempiternum timet. Et qui peccata ſua „ eleemoſynis redimebat, juxta conſilium „ Danielis; vel ad Jonæ prædicationem, „ urbis everſionem metuentes, jejunio, ac „ cilicio ſe affligebant, nequaquam hypocritæ erant. Neque Apoſtolus Paulus 1. „ Cor.13. ſcripſit, id, quod fit ſinè charitate, „ nihil, vanum, & falſum eſſe, aut fidem, „ linguas, prophetiam, ſcientiam, miracula „ ſinè charitate nihil eſſe, aut vana, & falſa „ eſſe; ſed hominem, qui illa omnia ſinè „ charitate habet, nihil eſſe, quia non eſt „ amicus Dei: neque illa omnia, ſi charitas „ abſit, beatum umquam facient „. Hactenus Cardinalis.

7 S. Auguſtinus lib.2. de bono perſeverantiæ cap.16. ait: *Conſtat, Deum alia danda non orantibus, ſicut initium fidei; alia non niſi orantibus præparaſſe:* quale eſt non ſolùm perſeverantia; ſed etiam in plurimis credentibus, & ſimul peccatoribus converſio. Iterum Auguſtinus lib.2. ad Simplicianum *Hanc fidem volumus habeant, quæ impetrent charitatem.* Quomodo fides charitatem impetrat, ſi ſola Deo charitas loquatur; hanc ſolam Deus audiat?

Non ita, ut jam monuimus, ſenſit Daniel cap.4. dicens Regi impio: *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum.* Quomodo prodeſſe homini iſtiuſmodi poterat eleemoſyna ad impetrandam à Deo converſionis gratiam, ſi ſola charitas à Deo audiatur? Pro nobis contra Queſnellum reſpondet S. Chryſoſtomus homil.32. in Epiſtolam ad Hebræos: *Eleemoſyna eſt amica Dei, ſemper ei propinqua, pro quibuſcumque voluerit facilè gratiæ munus impetrat.*

David Pſalm. 33. ait: *Accedite, ad eum, & illuminamini.*

Joan.1. cap.5. *Hæc eſt fiducia, quam habemus ad Deum, quia quodcumque petierimus ſecundùm voluntatem ejus, audit nos .... Hæc eſt autem voluntas ejus, ſanctificatio noſtra.*

ſtra. Hic dilectiſſimus Chriſti diſcipulus orandi fiduciam, etiam, peccatoribus facit, modò ſecundùm ejus voluntatem, quæ fidelium ſanctificatio eſt, oratio dirigatur. Chriſtus ipſe Joannis 14. *Quodcumque* (inquit) *petieritis in nomine meo, hoc faciam*. Quæ rurſus petitio ipſi gratior eſſe poteſt, quæ dignior ejus nomine, & clementiâ, quàm *ſanctificatio* peccatoris? Nullus Pſalmus è ſeptem Pœnitentialibus eſt, in quo non plures verſus ſint attritis peccatoribus, & perfectæ contritionis gratiam petentibus aptiſſimi. Quales ſunt: „ Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum; Sana me Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea, & anima mea turbata eſt valde; ſed tu Domine uſquequo? Convertere Domine, & eripe Animam meam: ſalvum me fac propter miſericordiam tuam; Quoniam non eſt in morte, qui memor ſit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi? Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus; quoniam die, ac nocte gravata eſt ſuper me manus tua, .. dum configitur ſpina. Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Multa flagella peccatoris; ſperantem autem in Domino miſericordia circumdabit „. Quas voces, & plures alias, etſi Regis per pœnitentiam juſtificati eſſe crediderim; tamen, ſi attentè conſideres, convenire deprehendes etiam peccatori cuilibet attrito, & ad charitatem, atque juſtitiam votis ardentibus anhelanti.

8 Ut autem peſtiferæ novitatis virus horrorem ſui magìs excitet, ac deteſtationem, gemina ſtatuamus exempla; utinam non adeò etiam inter Chriſtianos frequentia! Vir nobilis impegit alteri calumniam, quam abſque ſuâ infamiâ nequeat retractate: judex indulgens nimiùm affectui amicitiæ, vel odii, vel ex ignorantia, quæ gravi debito obnoxia ſit, injuſtam tulit de bonis temporalibus ſententiam; & quidem de bonis tanti momenti, quæ ſi parti læſæ reſtituere teneatur, ut tenetur certiſſimè, quando damnum aliter reſarciri non poterit, neceſſe eſt, ſe ſuamque familiam peſſumdet, uxorem, & liberos ad ſummam redigat egeſtatem. Uterque Divini judicii, & ſuppliciorum æternorum formidine perculſus, ſatis perſpicit, nullum ſupereſſe ea evitandi modum, niſi prior infamiam, poſterior eligat paupertatem. Verùm adeò Chriſtianæ, & ad ſalutem neceſſariæ reſolutioni O Deus! quot obices undique, & reſpectus humani abſque cœleſti auxilio potentiſſimo numquam ſuperandi, occurrunt! Quanta cogitationum, & paſſionum lucta miſeros exagitat! Quid hic confeſſarius pius, & prudens agat, poſtquam utriuſque animum ſuis quidem cum Divina gratiâ monitis, & hortationibus concuſſum perſpexerit; ſed nondum penitùs debellatum? Præſcribet eleemoſynas, jejunia, lectiones ſacras, auditiones concionum, dierum aliquot ſolitudinem ad meditandum ſeriò noviſſima, & ſtudendum unicè ſaluti: Denique ſuadebit orationis ardentiſſimæ exercitium frequens, ut Dei clementia vires præſtet non modò perrumpendis difficultatibus ſufficientes; ſed invictiſſimas, & mundo, carne, Dæmone ſuperiores. Ita quidem præcipiet, vel ſuadebit Sacramenti pœnitentiæ adminiſter catholicus.

Queſnellianus autem, ſi utcumque ſincerus fuerit, non hypocrita perfidus, non ſuæ ethicæ impietatem ſubdolè occultans, quid, inquiet, te miſer excrucias? Quid orationibus aſſiduis, jejuniis, ciliciis, flagris te inaniter maceras, à Deo minimè exaudiendus; *quia ſola charitas eſt, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audit*? Omnibus autem iſtis bonorum, ut exiſtimas, operum exercitiis, etiam eleemoſynis, quid aliud agis, quàm quod, uti delictorum, ita & cumulum augeas ſuppliciorum? Quantum enim ad preces veſtras attinet, uterque noſti eas non ex charitate procedere, deficiente etiamnum in uno retractandæ calumniæ; in altero pro injuſtâ ſatisfaciendi ſententiâ, propoſito efficace. Quid autem Deo cum precibus, eleemoſynis, jejuniis &c. ſinè charitate, *quæ ſola Deo loquitur, quam ſolam Deus audit*? Iſtud non ſolùm ex præſenti habetur articulo; ſed etiam 50. *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi Spiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*. 53. *Sola charitas Chriſtiano modo facit* (actiones Chriſtianas) *per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum*. 44. *Omnis actio*, quæ non *naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, naſcitur ex amore malo, quo nos ipſos, ac mundum diligimus*; proinde, & ipſa oratio, eleemoſyna, jejunium, & qualiſcumque ſinè charitate actio, vitiis annumeranda eſt.

Si nihilominus uterque peccator de ſtatu ſuo anxius, & vitandæ damnationis impulſus deſiderio Queſnellianum ſuum confeſſarium urſerit, ut tanti mali remedium

ſal-

ſaltèm aliquod ſuggerat, & quâ viâ ſalus conquirenda ſit, declaret; charitate, inquiet is, ſinè qua cætera omnia non ſolùm fruſtranea ſunt; ſed etiam noxia, & peccata. Hanc ſi uterque peccator dixerit à ſe maximè deſiderari; ſed hactenus mundanis ſe rationibus, & infirmitate ſuâ ab actu tam arduo reſtitutionis averti, ſinè qua neque charitas eſſe poteſt, neque ulla vera, & ſufficiens pœnitentia: quapropter conſilium ſe à Confeſſarii peritiâ expetere, quo fortius à Deo auxilium impetrari queat, & ſterni ſemita ad charitatem; perſiſtet novæ miniſter Eccleſiæ, aſſerens, non aliam ad charitatem eſſe ſemitam, niſi charitatem, neque hunc circulum videri debere exoticum, niſi iis, qui Auguſtinianæ & *Euangelicæ* doctrinæ, prout à Queſnello exponitur, & tot aliorum vindiciis defenditur, ignorantiſſimi ſunt. Omnibus enim, præterquam Pelagianis hæreticis compertum eſt, non poſſe hominem ſibi ullis actibus primam gratiam imperrare, vel eam petere, ſicut oportet, vel ad eandem ſe ullo modo diſponere; *prima* autem *gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio* Art. 28. quæ cùm obtingere ſinè charitate nequeat, patet, primam gratiam eſſe ipſam charitatem. Ut igitur prima gratia à Deo infunditur abſque ulla hominis ad eam diſpoſitione, ita & juxta Queſnellum charitas, quæ neceſſariò prima gratia eſt.

Nonne temerarium forer, inutile, perniciosum maximè, & hæreticum, velle à Deo ſive precibus, ſive jejuniis, & eleemoſynis primam gratiam obtinere, vel ad eam ſe ullatenus præparare? Quomodo itaque fruſtraneum, damuoſum, imò hæreticum Queſnello non ſit, velle ſe ad primam diſponere charitatem, aut eam à Deo precibus, jejuniis, eleemoſynis poſtulare? Peccatoribus itaque cavendum ſedulò ab omnibus ad Charitatem, ad Pœnitentiam, & reconciliationem diſpoſitionibus: ſed ut prima gratia pendet unicè à Deo, ita chariras, pœnitentia, reconciliatio. Accedit aliud principium, ob quod ab omni opere peccator ante charitatem, quæ prima gratia eſt, abſtinere debeat: Prop. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Secluſo igitut præcepto, melius peccatoribus foret ab omni opere miſericordiæ, pœnitentiæ, fidei, ſpei, orationis ante charitatis infuſionem abſtinere, quàm iſtiuſmodi actionum exercitiis augere ſemper multitudinem delictorum.

9 Lutherus in Epiſtola ad Ordinis ſui Vicarium ſcripſerat, *pœnitentiam nihil amarum, & aſperum; ſed dulce quid ſonare, & ſuave*, ut ſonat *charitas*; quæ juxta Queſnellum, *ſola Deo loquitur*, & *quam ſolam Deus audit*. Quem itaque fructum, niſi noxium, & novi peccati vitio maculatum habere poterunt eleemoſynæ, orationes, jejunia, cilicia, & quidquid aliud afflictionis voluntariæ eſt in peccatoribus ad veram pœnitentiam, & converſionem aſpirantibus? *Num ergo*, inquient illi cum Tertulliano lib. de Pœnitentiâ, *in coccino, & Tyrio pro delictis ſupplicare nos concedet*? (addo ego abſque omni verborum, affectuum, operum ſupplicatione, utpote à Deo juxta novum Euangelium minimè audiendâ, omnem abjicere pœnitentiæ, converſionis, ſalutis æternæ ſolicitudinem? Sed pergat Tertullianus;)
„ Cedo igitur acum crinibus diſtinguendis, & pulverem dentibus elimandis, & biſulcum aliquid ferri, vel æris unguibus repaſtinandis: ſi quid ficti nitoris, ſi quid coacti ruboris, in labiis, aut genis vigeat: præterea exquirito balnea lætiora hortulani, maritimive receſsûs: adjicito ad ſumptum, conquirito altilium enormem ſaginam: defæcato ſenectutem vini: cùm quis interrogarit, cur animæ largiaris? Deliqui, dicito, in Deum, & periclitor in æternum perire „. Sola chariras, qua deſtituor, Deo loquitur, hanc ſolam Deus audit: cætera omnia ſive triſtia, ſive læta, ſive jejunia, cilicia, vigiliæ, orationes; ſive ludi, joci, epulæ, choreæ, & quidquid aliud deliciarum eſt, vitia ſunt, & peccata, nam juxta art. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*; gratiam autem peccatoribus, quamdiu in peccato manſerint, nullam adeſſe, axioma novi Euangelii indubitatum eſt. Art. enim. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

10 Neve exiſtimes, Lector, nomine *primæ gratiæ* habitum ſolummodo, non auxilium tranſiens, & actuale intelligi, fieri nequit juxta fidem novam, ut detur excitatio ad bonum ſupernaturalis ordinis, & non ſit juſtificatio, vel actus ſanctificans. Nam per Art. 10. *Gratia* (cujus finis eſt juſtificatio) *eſt operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*. Art. 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis quod jubet*;

jubet; ubi perſpicuè traditur, omnis gratiæ robur neque tentatione ulla carnis, mundi, aut Dæmonis, neque ipſo hominis perverſiſſimi arbitrio ſuperabile. Porrò effectum gratiæ non poſſe eſſe niſi ſalutarem, & omnis expertem vitii, exploratiſſimum eſt. Nihil autem in humanis actibus immune à vitio eſſe præter dilectionem Dei ſuper omnia benevolam, ſive charitatem in nova Eccleſia, ac proinde juſtificantem, teſtatum ſæpius fecit Queſnellus; Prop. ſcilicet 44. & multis ſequentibus. Per quadrageſimam quartam: *Omnis amor malus eſt, qui non eſt Dei, omnis agens propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Per Prop. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, aut malum faciunt*. Per 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas: quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exterius; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*.

11 Quot verò hinc, imò ex ſolo 54. Articulo non ſequuntur damnata pridem à Pontificibus dogmata! Si enim *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur, ſi eam ſolam Deus audit*, quid ni dicatur, *non eſſe vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*: quod in Bajo proſcriptum eſt art. 16. Nam vera legis obedientia Deo loquitur, & cur Deus eam non audiat? S. Hilarius in explicatione Pſalmi 140. ait „Quatuor genera Orationum Apo-„ſtolus eſſe ſignificat ad Timotheum ſcri-„bens: Exoro ergo primò omnium fieri „precationes, orationes, & poſtulationes, „gratiarum actiones. Humilitatis noſtræ „eſt deprecari; Magnificentiæ Dei eſt „orari; Fidei eſt poſtulare; confeſſionis, „& laudis eſt gratulari„. S. Ambroſius lib. 6. de Sacramentis „Prima oratio lau-„dem debet habere Dei: ſecunda ſuppli-„cationem: tertia poſtulationem: quarta „gratiarum actionem„.

S. Auguſtinus tot laudes Dei agnoſcit, quot fiunt à nobis bona opera in Pſalm. 34. concione 2. „Suggero remedium, unde to-„ta die laudes Deum, ſi vis: quidquid ege-„ris, bene age, & laudaſti Deum: quoties „diſcedis, ut reficiaris, noli inebriari, & „laudaſti Deum: Negotia agis, noli frau-„dem facere, & laudaſti Deum„. Quem locum adoptat Angelicus in Epiſtolam 1. Cor. cap. 10. lectione 7. Si igitur vera ſit legis obedientia, etiam quæ fit ſinè charitate, ut à tribus contra Bajum Pontificibus definitum, eſt, talis obedientia juxta Auguſtinum, & Angelicum continet laudem Dei, & cur à Deo non audiatur?

12 *Intentio, quâ quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cæleſtem obtineat gloriam, eſt recta, & Deo placens*, ut definit Alexander VIII. art. 10. inter 31. Intentio recta, & Deo placens indubiè Deo loquitur: & quomodo Deo placeret, ſi ab eo non audiretur. Attamen nulla in articulo iſto cernitur ratio charitatis; cum tota *intentio* ſit *merè, ut cæleſtem obtineat gloriam*.

13 Idem Sedis Apoſtolicæ Decretum nos certiores reddit, quòd, *quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor*, non propterea *deficiat etiam fides*, neque ex defectu amoris rectè colligatur, quòd, *etiamſi videantur credere, non ſit fides Divina, ſed humana*. Non eſt autem veriſimile, quòd fidem Divinam audire Deus renuat.

14 Si *Timor gehennæ eſt ſupernaturalis: ſi attritio, quæ ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, eſt bonus motus, ac ſupernaturalis*, ut ex eodem Alexandri Decreto diſcimus contra art. 14. & 15. non ſinè Divinæ gratiæ contumelia dicetur, quòd Deus talem motum, ſingulari Spiritûs Sancti auxilio, & inſpiratione ſuggeſtum reſpuat adeò, ut nè audire quidem velit.

Turpiter quoque fideles decepiſſe videretur Tridentina Synodus ſeſſ. 14. cap. 4. ubi *attritio*, quæ nobis deſcribitur ſinè charitate, & laudatur veluti *Donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſus, non adhuc quidem inhabitantis; ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat. Et quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandum diſponit*. Quomodo enim *attritio* illa *Donum Dei eſt*, & *Spiritûs Sancti impulſus, diſponens hominem ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandum*, ſi Deo non placeat, ſi aures ei præbere benigniſſimus *Salvator omnium hominum* recuſet?

15 Fallaciſſimus itaque, & prorſus exitialis eſt damnatus Articulus 54. qui, dum commendationem charitatis ſimulat, ab omni ejus exercitio homines avertit: Conſtat enim, ita ſalutis, & juſtificationis noſtræ ordinem eſſe diſpoſitum, ut ad charitatem non niſi mediis actibus inferioribus perveniatur. Ita S. Auguſtinus Serm. 22. de Verbis Apoſtoli: *Domus Dei credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur*. Tract. 9. in 1. Epiſtolam Joannis: *Opus eſt, ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas ſanitas*. Tri-

Tridentina Synodus modum nobis, ac ordinem exhibens, quo Dei bonitas peccatores ſolet ad juſtitiam diſponere, non hanc concedit primæ ſtatim gratiæ prærogativam, ut ſe ipſâ hominem Deo reconciliet, quemadmodum Queſnellus omni diſſolutiſſimo caſuum Scriptore pernicioſior fingit in Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*: neque à charitate diſpoſitio ad juſtificationem incipit, ſed teſte Scripturâ, *Finis præcepti eſt charitas*, ad quam peccator non primo ſtatim impetu proſilit; ſed pluribus actibus præviis diſponitur, ac præparatur.

Modus præparationis traditur à Tridentino ſeſſ. 6. cap. 6. „ Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati Divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt: atque illud imprimis, à Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu: &, dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt.

Ecce quibus gradibus ad dilectionis initium conſcendatur! Tollero autem gradus iſtos velut inutiles, velut noxios, ut tollunt novi Theologi, quid eſt aliud, quàm peccatores reddere libertinos, omnis pœnitentiæ, omnis boni operis, & ſalutis ſuæ negligentiſſimos, atque adeò viam præcludere charitati, quæ præceptorum quidem finis; ſed, ut à Janſeniſtarum cordibus, ita ab eorum inſtitutione, & doctrinâ, dum attentiùs introſpicitur, prorſus alienus? Dum enim forma præſtantiſſima ſinè præcedentibus, & congruis diſpoſitionibus non introducitur, quales conſtat eſſe fidem, timorem, ſpem, orationem, ut nihil dicam de operibus virtutum moralium, corporis, & animi afflictionibus ſponte ſuſceptis, quomodo peccatoris converſio, juxta communem Divinæ providentiæ ordinem poſſibilis ſit, non video.

Quis enim de iſtiuſmodi eliciendis actibus ſit ſolicitus, qui & humanis repugnant ſenſibus, & cenſentur adeò Numini contemptibiles, ut nec aſpicere eos cupiat, nec audire, ſi *ſola charitas eſt, quæ Deo loquitur*, & *eam ſolam Deus audit*? Si omnes actus priores charitate creduntur *hypocriſis* juxta articulum 47., *& mali* juxta 44. utpote ex *malo fonte* progeniti? Idem ſcilicet penès Queſnellum, & ejus ſocios, eſt, fidem, timorem, ſpem, orationem cum omnibus caſtitatis, abſtinentiæ, miſericordiæ, cæterarumque virtutum moralium operibus abſque charitate non loqui Deo, à Deo non audiri, & audiri à Diabolo.

Ad hæc quidem horrent procul dubio Chriſtianæ aures; nihil tamen exaggero; ſed candidæ tantùm luci expono myſteria iniquitatis, quæ ſub ſpecioſo commendandæ charitatis velamine, novi Apoſtoli occultant. Hæc ſemper fallacia hæreticorum fuit, quam pridem detexerunt catholicæ defenſores Eccleſiæ, inter quos Franciſcus Simonis parte 1. *de fraudibus hæreticorum* fraudem hanc ordine ſecundam ponit, *præcipuè mentiri charitatem*. „ Quid, inquit, ſpecioſius charitate? Rem Eccleſiæ tam luctuoſam aggreſſus eſt callidus ſerpens Arius, miſſo ſibilo charitatis. Exſtat ejus epiſtola in Commentariis Theodoreti Eccl. Hiſt. l. 1. cap. 4. qua Euſebii patrocinium efflagitat: in ipſo exordio nomen objicit charitatis: *Proficiſcente Nicomediam Patre meo Ammonio, poſtulare viſa eſt officii mei ratio, ut tibi per illum ſalutem dicerem, ſimulque inſitam tibi charitatem, & affectum, quo fratres propter Deum, & Chriſtum ejus proſequeris, admonerem &c.* Verſipellis hypocrita omnis expers charitatis, ſolâ flagrans ambitione, & odio, jamjamque veſtem Chriſti diſciſſurus, ut prædixerat S. Martyr Petrus Patriarcha Alexandrinus, tragœdiam orditur à charitate, & quidem charitate *propter Deum, & Chriſtum ejus*. Hac ille ſpecie populo haud ægre impoſuit; ſed mirum eſt, tot Epiſcopis potuiſſe, quos in illa Epiſtola gloriatur à ſe ſtare, Euſebio Cæſareæ, Paulino Tyri, Theodoto Laodiceæ, Gregorio Beryti, cæteriſque „.

Ut morum ſpurcitiâ nemini ceſſit Lutherus, ita nullus eo confidentior fuit in extollendâ unicè charitate. Specimen habemus in Sermone ejus de Pœnitentia, qui anathemate feritur à Tridentino ſeſſ. 14. can. 5. ubi turpis apoſtata, poſtquam multis inſectatus eſt attritionem, & æternorum ſuppliciorum formidinem, quaſi redderent *hominem hypocritam, & magis peccatorem*, totus effunditur in commendationem contritionis ex charitate. „ Secundò (inquit) paratur per intuitum, & contemplationem ſpecioſiſſimæ juſtitiæ, qua quis in pulchritudine, & ſpecie juſtitiæ meditatus, in eam ardeſcit, & rapitur, incipitque cum Salomone fieri amator Sapientiæ, cujus

„ pul-

„ pulchritudinem viderat. Hæc facit verè „ pœnitentem; quia amore juſtitiæ id facit: & hi ſunt digni abſolutione. Amor „ eſt vinculum perpetuum; quia voluntarium; odium temporale, quia violentum. Igitur perſuade homini primùm, „ ut diligat juſtitiam, & ſinè magiſterio tuo „ conteretur de peccato: diligat Chriſtum, & ſtatim ſui prodigus odiet ſe „ ipſum.

Commentarius Lutheri in Epiſtolam ad Galatas perpetuâ plenus eſt charitate, ubique nulla virtus niſi charitas, extra quam nihil boni, peccata omnia. Quomodo igitur non penès Lutherum æquè, ac Queſnellum *Sola charitas Deo loquatur, hanc ſolam Deus audiat*? Denique adeò profecerat in ſua charitate Lutherus, ut in reſolutionibus contra Concluſiones Eckianas concluſione 2. nulla lex fuerit niſi charitatis: excuſſæ mox leges Pontificiæ, ac Cæſareæ. Excuſſère Pontificias ſatis palàm etiam Janſeniſtæ: de cæteris vide prolegomena Tomi 1. & finem tertii.

CAPUT II.

Objectiones diſſolvuntur.

1 INter articulos, quos Lovanienſes olim Theologi cenſurâ notaverant, unus erat, quo aſſerebatur, ad legitimam Scripturarum authoritatem non neceſſariò debuiſſe verba omnia dictari à Spiritu Sancto, modò ſenſus ab eo ſuggeſtus fuerit, & verba omnia à Spiritu Sancto adoptata. Cenſuram quidem mox repreſſit Sixtus V. mandato Apoſtolico per ſuum apud Belgas Nuntium Lovanii promulgato anno 1588. 10. Julii, prohibens ſub excommunicatione ipſo facto incurrendâ, nè quis in articulos iſtos cenſuram ſtringeret ante Sedis Apoſtolicæ judicium. Queſnellus ex Gallia profugus, ut ſuum ordinem novitatibus, diſſidiis, rebellione turbaverat, inter primas contentionum faces, quas Belgio intulit, eſſe voluit *Apologiam hiſtoricam pro cenſura Lovanienſi, & Duacena*. Poſterior facultas theologica apologiam judicio publico graviter reprehendit, & Sedes Apoſtolica proſcripſit; mihi verò ipſa Apologia contra ſuum authorem ſuppeditat argumentum, quo ejus in corrumpendis Scripturis damnetur temeritas. Si omnia, & ſingula illarum verba à Spiritu Sancto oporteat eſſe dictata, quomodo non religioſiùs Queſnellus iis inſiſtit, nihil addendo, nihil demendo, vel aliter mutando? Propoſitioni ſuæ 54. fundamentum ſtatuit illud 1. Cor. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum; charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens*. Corrigens autem novus interpres locutionem Apoſtoli ponit: *Si linguis omnium hominum loquar &c. non ſum niſi velut æs ſonans*. Additio *Omnium* in paraphraſi exemplum haberet apud Aquinatem; ſed in verſione nihil ipſi textui inſerendum eſt. Alia etiam mutatio in paraphraſi authoris catholici facilè diſſimularetur; in verſione tamen ſuſpecti interpretis, & ipſa ſuſpecta eſt: magis autem ſedulò vitanda fuit illi, qui cum Lovanienſibus Cenſoribus verba Scripturæ ſingula Spiritui Sancto dictanti tribuit, rigore tanto, ut oppoſitum cenſeat dignum anathemate.

2 Apoſtolum charitatis nomine intelligere juſtificantem, liquet ex ejus verbis: & omnes conſentiunt interpretes. Senſus itaque Queſnelli perſpicuus eſt, quòd *ſola charitas* juſtificans *Deo loquatur, eam ſolam Deus audiat*, atque ideo nulla oratio à Deo quidpiam impetrare valeat, niſi ipſa iſtiuſmodi charitas ſit juſtificando homini ſufficiens, quod directiſſimè adverſatur ſenſui Eccleſiæ tradito ab Aquinate 2. 2. quæſt. 88. art. 16. ubi *Orationem peccatoris ex bono naturæ deſiderio* (cum auxilio gratiæ) *procedentem Deus audit, non quaſi ex juſtitia; quia peccator non meretur; ſed ex pura miſericordia*. Ibidem ad 2. *Quamvis ejus oratio non ſit meritoria, poteſt tamen eſſe impetrativa; quia meritum innititur juſtitiæ; impetratio gratiæ*. Diſcutienda nunc ratio eſt, quæ Queſnellum movere potuerit ad inducendam Sacro Textui mutationem. Illud *factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens*, ſimilitudinem aliquam ſignificat non neceſſariò omnimodam, qualem inferre videtur mutatio, *non ſum niſi velut æs ſonans; aut cymbalum tinniens* (Gallicè): *Je ne ſuis QUE comme un airain ſonnant, & une Cymbale retentiſſante*, Nempe juxta Queſnellum art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*; cùmque ea non ſit abſque charitate, neceſſe eſt, primam peccatoris gratiam ſtatui juſtificantem, quâ peccator eſſe deſinat; atque adeò illum, quamdiù in ſtatu damnationis manſerit, nullo cœleſti lumine præveniri in intellectu, nullo pietatis ſtimulo in voluntate.

Errori huic minimè ſuffragatur textus Apoſtoli ſignificans aliquam inter æs ſonans, & hominem charitate deſtitutum ſimilitu-

litudinem; favet autem ſimilitudo omnimoda à novo intruſa interprete per illud *non ſum niſi*: favet proinde etiam articulo præſenti 54. quia ſi, ubicumque exulat charitas, *non ſit niſi velut æs ſonans*, atque ita deſit omne gratiæ auxilium, patet, orationem, quamdiù charitas abfuerit, nullam eſſe poſſe religioſam, quâ impetretur aliqua ad juſtificationem diſpoſitio, vel quodcumque ſupernaturalis ordinis beneficium. Suppoſitâ itaque in peccatoribus omnis gratiæ denegatione, videretur non incongrua aſſertio: *Sola charitas Deo loquitur: hanc ſolam Deus audit*.

Queſnelliana iſta Sacri textûs mutatio grata fuerit Anabaptiſtis, ſi dogma eorum ſit, quod eis adſcribitur à Kemnitio, neminem in peccato mortifero exiſtentem adminiſtrare validè Sacramentum, quia quælibet peccatoris locutio *non eſt niſi velut æs ſonans*, ſonus æris, qui ad juſtitiam nihil conferre penitùs valet. Quæ hæreſis quorumdam veterum fuit, quos refert Auguſtinus lib. 2. contra Creſconium cap. 28. Secuti illos ſunt hypocritæ dicti *Apoſtolici* tempore S. Bernardi, de quibus loquitur Serm. 66. in Cantica. Idem error fuit Albigenſium, de quibus S. Antoninus in Summa theologica parte 4. titulo 11. cap. 7. ad quos reſpexiſſe videtur, ſed contrarius prorſus S. Thomas lib. 4. contra gentes cap. 77.

3 Quapropter, dimiſſâ ſpuriâ interpretatione Queſnelli, teneamus Angelici commentarium: „ Apoſtolus gratiarum gratis
„ datarum diſtinctionem aſſignavit, & mi-
„ niſtrationum, in quibus membra Eccleſiæ
„ diſtinguuntur. Hìc agit de charitate,
„ quæ inſeparabiliter concomitatur gra-
„ tiam gratum facientem: & quia promi-
„ ſerat eis, ſe demonſtraturum viam excel-
„ lentiorem, oſtendit præeminentiam cha-
„ ritatis ad cætera gratuita dona. Et pri-
„ mò quantum ad neceſſitatem; quia ſcili-
„ cet ſinè charitate alia dona gratuita non
„ ſufficiunt. Secundò quantum ad utilita-
„ tem; quia ſcilicet per charitatem omnia
„ mala vitantur, & omnia bona aguntur...
„ anima enim per charitatem vivit, quæ
„ vivit Deo, qui eſt animæ vita ſecundùm
„ illud Deuteronomii 30. Ipſe eſt vita tua.
„ Unde & 1. Joannis 3. dicitur: Tranſlati
„ ſumus de morte ad vitam, quoniam dili-
„ gimus fratres. Qui non diligit, manet in
„ morte. Rectè ergo comparat loquelam
„ charitate carentem ſono rei mortuæ, ſci-
„ licet æris, aut cymbali, quod, licèt clarum
„ ſonum reddat, non tamen eſt vivus; ſed
„ mortuus; ita etiam hominis charitate
„ carentis, quantumcumque ſit diſerta ora-
„ tio, tamen habetur pro mortua; quia non
„ proficit ad meritum vitæ æternæ.

Hinc modò inferat adverſarius articulum ſuum 54. igitur *Sola charitas eſt, quæ loquitur Deo; hanc ſolam Deus audit*. Negat Angelicus illationem, & argumentatio frivola eſt, dum à negatione meriti ad negationem proceditur impetrationis. Audiatur iterum ratio ex Angelico 2.2. quæſt. 88. art. 16. de oratione peccatoris: *Quamvis ejus oratio non ſit meritoria; poteſt tamen eſſe impetrativa, quia meritum innititur juſtitiæ; impetratio gratiæ*. Si diſcrimen in tanta luce non videant adverſarii, patiantur, ut inculcata toties ex Apoſtolo objectio habeatur apud omnes ſanæ mentis Theologos, velut inanis ſtrepitus æris ſonantis, aut cymbali tinnientis, qui omni penitùs deſtituitur ratione. Diſcere ſaltèm debuiſſent ex Tridentino Concilio ſeſſ. 6. cap. 6. & ſeſſ. 14. cap. 4. actus incapaces meriti propter ſtatum peccati, poſſe tamen eſſe diſpoſitiones certiſſimas ad juſtificationem.

4 At, inquiunt Queſnelli vindices, Auguſtinus in Pſalmum 37. n. 14. ſic monet: *Continuum deſiderium, continua vox tua eſt. Tacebis, ſi amare deſieris: frigus charitatis, ſilentium cordis eſt: flagrantia charitatis, clamor cordis eſt. Si ſemper manet charitas, ſemper clamas: ſi ſemper clamas, ſemper deſideras: ſi deſideras, requiem deſideras*. Præceſſerat: *Deſiderium tuum, oratio tua eſt, & ſi continuum deſiderium, continua oratio.... Quidquid aliud agas, ſi deſideras illud Sabbathum* (cœleſtem requiem) *non intermittis orare; ſi non vis intermittere orare, noli intermittere deſiderare*. Omne deſiderium ex amore proficiſci, omnibus compertum eſt: quis enim deſideret quod non amat? quamquam non omne deſiderium fundari in amore benevolentiæ ejus, quod deſideratur, ſed ſæpe in amore concupiſcentiæ, non minùs eſt perſpicuum, quod tum in profanis, tum in ſacris affectibus locum obtinet. Ita S. Thomas opuſculo de dilectione cap. 22. *Voluntate Deum diligis dilectione concupiſcentiæ, cùm ipſum vis* (cùm ipſum deſideras) *hæc eſt bona voluntas: imò optima, quæ vult ſummum bonum: item dilectione amicitiæ voluntatem tuam ſuæ conformas; quia amicorum eſt, idem velle, & nolle*.

S. Franciſcus Saleſius lib. 11. de amore Dei cap. 18. *Amor ille, quem vocamus ſpem, eſt amor concupiſcentiæ, ſed concupiſcentiæ ſanctæ, & bene ordinatæ, per quem non trahimus Deum ad nos, ſed ei nos jungimus, ut finali noſtræ felicitati,* (quam maximè deſideramus).

mus) . Nè verò amorem hunc concupiſcentiæ confundas cum amore amicitiæ, diſtinguit ibi mox ſanctus dicens: „ Quamobrem igitur, Theotime, amamus Deum hoc amore concupiſcentiæ ? quia eſt bonum noſtrum . Sed cur amamus ſummè ? quia ille eſt ſummum bonum noſtrum. Porrò quando dico, ſummè à nobis amari, non dico, eum à nobis amari reſpectu ſummi amoris ; nam ſupremus amor non eſt niſi in charitate; amor autem, qui eſt in ſpe, eſt imperfectus, eo quòd non tendat ad ejus infinitam bonitatem, „ qua talis eſt in ſe ipſa. Imperfectio ſpei non vitium, ſeu peccatum eſt, ſed minor perfectio, quàm charitatis. Eſt enim amor *concupiſcentia ſanctæ, & bene ordinata*, teſte Saleſio, & S. Thoma jam citato, atque ipſo Auguſtino locis plurimis . Ita in Pſalm. 103. Serm. 1. num. 14. *Habentes latitudinem, qua bene operamur, & longitudinem, qua perſeveramus uſque in finem, non faciamus niſi ſpe cœleſtium præmiorum ; ipſa eſt enim altitudo , non hic quærere mercedem ; ſed ſurſum* . Amor itaque ſpei continet deſiderium ſanctum .

Iterum Serm. 25. *Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra , tunc & vos cum ipſo apparebitis in gloria . Ecce dies boni : ipſos deſideremus : propter hoc vivamus : propter hoc oremus : propter hoc eleemoſynas demus* . Ecce iterum deſiderium in amore concupiſcentiæ ſanctæ .

Et quidem Auguſtinus amorem hunc vocat gratuitum in Pſalm. 134. num. 11. *Hoc eſt gratis amare , non quaſi propoſitâ acceptione mercedis* (extra Deum) *quia ipſa merces tua ſumma Deus ipſe erit , quem gratis diligis ; & ſic amare debes, ut ipſum pro mercede deſiderare non deſinas, qui ſolus te ſatiet* . Imò ipſum charitatis nomen ſubindè tribuit Auguſtinus deſiderio, quod eſt in ſpe. Lib. 5. de Civitate cap. 24. monet frænum injiciendum cupiditatibus, *non propter ardorem inanis gloriæ ; ſed propter charitatem felicitatis æternæ* . Serm. 350. num. 3. circa locum Apoſtoli de charitate 1. Cor. 13. *Ideo*, inquit, *tolerat omnia in præſenti vita ; quia credit omnia de futura vita: & ſuffert omnia, quæ hic immittuntur , quia ſperat omnia, quæ ibi promittuntur* . Aliquando etiam latiùs ab Auguſtino charitatem accipi, pro quolibet amore boni per gratiam inſpirato , oſtendi alibi ex libro 8. de Trinitate cap. 10. & lib. 1. de gratia Chriſti cap. 21. & 24. In ſententia autem ab adverſariis allegatâ videtur charitas accipi pro amore Dei convenienter amicitiæ , & ſanctæ concupiſcentiæ, ut genus ad omnem extenditur ſpeciem ; tunc enim facilè intelligitur , quomodo *frigus charitatis, ſilentium cordis ſit* ; nam qui Deum neutro modo diligit , eum non deſiderat ; atque ita nihil verba Auguſtini continent , quod non commodè concilies .

Si verò charitatem ſtrictiſſimè acceperis pro ſolo amore amicitiæ , difficiliùs oſtendes, *frigus charitatis eſſe ſilentium cordis*; nam, oborto charitatis frigore, ut fit in peccatoribus , poteſt adhuc eſſe timor inferni , & amor, ac deſiderium beatitudinis cœleſtis, ſive *illius Sabbathi*, *quod ſi deſideras , non intermittis orare* in Sancti Doctoris ſententia ; & , *ſi non vis intermittere orare, noli intermittere deſiderare* ; Sed hæc lucem adferentia objecto textui , reſcinduntur tam in *Hexaplis*, quàm in *Collatione* .

Nè tamen contentioſiùs in hoc reſponſo diſceptetur de nomine, à cujus litis definitione veritas catholicâ minimè pendet, uti neque Conſtitutionis æquitas , accipiamus vocem *charitas* quo ſenſu voluerint adverſarii, pro amore amicitiæ, qui tertiæ virtuti Theologicæ proprius eſt ; nequaquam ſequitur, quòd *ſola charitas ſit , quæ Deo loquitur*, quòd *hanc ſolam Deus audiat* . Aliud ſcilicet eſt *frigus charitatis* ; aliud intermiſſio ejus actûs . Non enim eſt frigus charitatis in ſanctis Viatoribus , quoties actum illum non eliciunt : neque frigus amoris in qualibet uxore erga maritum, in qualibet matre erga liberos , neque in his erga parentes eſt, quoties eorum cogitatio, & affectus tantiſper aliò diſtrahitur . Profectò injuria, & calumnia cenſeretur minimè toleranda, ſi ſanctos in terra degentes, dum non omnia eorum opera actus divinæ dilectionis ſunt, laborare *frigore charitatis* diceres , & memoratis uxoribus erga maritos, matribus erga liberos, & his erga parentes dilectionis frigus exprobrando impingeres . Charitatis frigus extinctionem amoris ſignificat , aut proximam extinctioni diſpoſitionem . Non igitur ex eo, quòd *frigus charitatis ſit ſilentium cordis* , ſequitur , ſilentium cordis eſſe, quoties charitatis actus intermittitur ; nam longè aliud eſt intermiſſio actûs , quæ poteſt eſſe valde innocua; aliud frigus, quod vitium non leve eſt , & à ſanctis etiam inter mortales commorantibus alienum .

Non eſſe frigus charitatis, neque ſilentium cordis , quoties omittitur actus dilectionis Dei, docet Saleſius lib. 12. de amore Dei cap. 8. ad illud Apoſtoli: *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti . Sive ergo manducatis, ſive bibitis , ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite* . Quod quomodo

modo

Digitized by Google

modo ſervetur, audi Sanctiſſimum Antiſtitem, & ejus teſtimonio etiam Aquinatem:
„ Quæ verba Apoſtoli, ut dicit Doctor An-
„ gelicus, ſunt in ſufficienti uſu, & praxi,
„ quando nos poſſidemus habitum ſanctiſ-
„ ſimæ charitatis, per quam licèt, non ha-
„ beamus expreſſam, & activam intentio-
„ nem faciendi, quidquid facimus, propter
„ Deum, habemus tamen implicitè con-
„ tentam in unione, & communione, quam
„ cum Deo habemus, per quam omne
„ bonum, quod facere poſſumus, unà no-
„ biſcum dedicatum eſt Divinæ bonitati „.
Poſſumus itaque aliquando, & ſæpiſſimè abſque charitatis actibus loqui Deo. Idem cenſuit Auguſtinus in Pſalm. 34. Serm. 2. num. 16. *Totâ die Deum laudare quis durat?* Audi quomodo abſque continuis charitatis actibus laudes Deo perpetuas perſolvere nos doceat, etiam à Deo audiendas. „ Sug-
„ gero (inquit) remedium, unde tota die
„ laudes Deum, ſi vis. Quidquid egeris,
„ bene age, & laudaſti Deum. Lingua tua
„ quid agit, niſi laudet & conſcientia
„ tua. Ceſſaſti ab hymno cantando, diſce-
„ dis, ut reficiaris? Noli inebriari, & lau-
„ daſti Deum. Diſcedis, ut dormias? Noli
„ ſurgere ad malè faciendum, & laudaſti
„ Deum „. Quem locum referens, approbat etiam Angelirus in commentario Epiſtolæ 1. Corinth. cap. 10. lectione 7. Tot itaque operibus Deo loquimur, etiam ceſſantibus interim actibus charitatis.

Rurſus Auguſtinus in Pſalm. 146. *Si ergo bene agis, & quod manducas, & bibis, & ad refectionem corporis ſumis, reparationemque membrorum, gratias agens ei, qui tibi præbuit iſta ſolatia; & cibus, & potus tuus laudat Deum*: quod ampliore deductione illic S. Doctor proſequitur, & ab eo verbis eiſdem mutuantur Anſelmus, Beda, Magiſter Sententiarum, & recentiores communiter Novatoribus obſiſtentes. Similia tradunt Græci Chryſoſtomus in Epiſtolam 1. Cor. cap. 10. Oecumenius, Theophylactus &c.

5 Varios quoque modos Deo loquendi diſcimus ex Scriptura Sacra, & Traditione, quorum uſum aliquem ſinè charitatis actibus eſſe poſſe, adeò apparet evidens, ut, quomodo abſque ridicula pertinacia in dubium revocari valeat, minimè aſſequar. 1. Timoth. 2. *Obſecro igitur primùm fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus.* Ad Philipp. 4. *In omni oratione, & obſecratione, cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.* Hinc S. Hilarius in explicatione Pſalmi 140. *Quatuor genera Orationum Apoſtolus eſſe ſignificat ad Timotheum ſcribens: Exoro ergo primò omnium fieri precationes, & poſtulationes, gratiarum actiones. Humilitatis noſtræ eſt deprecari: magnificentiæ Dei eſt orari: fidei eſt poſtulare; confeſſionis, & laudis eſt gratulari.* S. Ambroſius lib. 6. de Sacramentis cap. 5. *Hoc eſt ergo glorificare Deum, gratias agere Deo? Hoc ſanè.*

Nunc omnem hominem, ſive Theologum, ſive Chriſtianæ religionis dogmatibus, ut ſaltèm vulgus fidelium ſolet, mediocriter imbutum convenio, ſciſcitorque, num cenſeat, omnem vel minimam orationem, quæ Deo etiam attentè, piè, ac humiliter funditur, num ſingulas Dei laudationes, ſingulas actiones gratiarum pro quocumque accepto beneficio, ſingulas novæ gratiæ petitiones eſſe actus charitatis propriè dictæ, & juſtificantis, quæ primo Dei, maximoque mandato deſcribitur Lucæ 10. v. 27. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua*: quod confirmatur Matth. 22. Marci 12. & antea Deuteronomii cap. 6.? Nemini à Novatoribus non præoccupato iſtud venerit in mentem. Venit tamen Queſnello, & ejus contra Conſtitutionem propugnatoribus, qui pro defenſione articuli 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audit*, provocant nos ad illud Apoſtoli, *Si linguis hominum loquar, & Angelorum; charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens*, ubi de charitate juſtificante juxta ſenſum Eccleſiæ catholicæ agitur, & juxta adverſarios de charitatis actu, quem ad cujuſcumque operis bonitatem moralem, maximè ſupernaturalis ordinis, veluti neceſſarium requirunt. Eſſe quoque illum juſtificantem, negare adverſarii neque volent, neque poterunt, apud quos juxta art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Charitatem eſſe ex gratia, fatentur contra Pelagium univerſi; Queſnello autem ipſa prima gratia eſt, quam Deus concedit peccatori.

Præterea omnem charitatis actum Queſnello eſſe juſtificantem, patet ex art. 51. *Fides juſtificat, quando* (ſeu quandocumque) *operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem.* Art. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Ubi nullus relinquitur amor medius inter juſtificantem, qualis eſt omnia

agens propter Deum, quemque Deus remuneratur, & amorem noſtri, ac mundi inquinatum malitiâ. Denique ſi Queſnellns crederet, in citatâ Apoſtoli ſententiâ agi de charitatis habitu juſtificante; in propoſitionibus verò ſuis prædicaret actum non juſtificantem, ineptiſſima foret, ut patet, loci Apoſtolici ad propoſitionum damnatarum vindicias translatio. Si enim, teſte Apoſtolo, omnis homo, ejuſque clamor abſque charitate juſtificante mortuus, ſit velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens, fietnè clamor hominis mortui vivus actu charitatis mortuæ, ſive ad juſtitiam non pertingentis? Hinc iterum fraudis turpiſſimæ convincitur *Collator*, quando in obſervatione ad articulum 48. ait: *Veriſſimum eſt, quòd non aliud ſimus, quàm tenebræ, quàm aberratio, & peccatum ſinè charitate; ſi charitatem cum Auguſtino latè ſumas pro quolibet motu animi ad fruendum Deo propter ipſum.* Quid Auguſtinus illâ ſuâ charitatis definitione intellexerit, à Scholaſticis diſputatur, neque ejus deciſio inſtituto noſtro neceſſaria eſt: ſufficit, Queſnellum charitatis nomine in damnatis articulis non aliam intelligere, quàm juſtificantem, de quo cum verbis ſuis convicimus; neque in ullis ejus negatum vidi hactenus apologiis.

Dum igitur à *Collatore*, & quocumque Queſnelli vindice, aut Queſnello ipſo aſſeritur, charitatem in proſcriptis articulis intelligi ſolummodo *latè dictam*, latitudo in eorum ſenſu non extenditur ad eam, quæ juſtificando homini non ſufficiet; ſed ſenſus eſt, non requirere articulos neceſſariò charitatem perfectiſſimam, & ardentiſſimam, qua flagrarunt Magdalena, Petrus, David poſt converſionem, & alii ex utroque ſexu Sanctiſſimi, maximè Deipara; ſufficere verò ſibi ad evitationem novi peccati, & orationem non penitùs fruſtraneam, ſi charitas ſit amor Dei ſuper omnia benevolus, & juſtificans, etſi non incenſus tantis ardoribus, neque tantis pollens meritis, aut perfectionibus, quantis præcelluit memorata charitas Sanctiſſimorum.

6 Ita lubet novatoribus *charitatis ad latè dictam* reſtrictione ſubdolâ ludere, & fallere ſimplices. Denique quod aliàs indicavi, etiam hic repetere juvat, quòd Queſnellus Magiſtrum ſuum ſuperaverit Janſenium, qui libro 5. de gratia Chriſti cap. 6. ait: *Auguſtinus charitatem accipere plerumque ſolet pro dilectione, qua verè, ſincerè, & gratis propter ipſum ..... diligitur Deus; ſive ad illam pertineat perfectionem, ut ſuper omnia creata diligatur, ſive in ſimpliciori, & inferiori affectu hæreat;* qui affectus inferior, & hærens in eo charitas ſat ponderis non habet, ut peccatorem ad juſtitiam ſinè Sacramento perducere valeat. Deſeritur itaque Queſnellus ab omnibus charitatis actum juſtificantem non exigentibus, ut oratio aliqua dirigi ad Deum poſſit, & ab ejus clementia exaudiri. Maximè verò deſeritur ab Auguſtino, quem ſupra dedimus tot Chriſtianæ vitæ opera Deo grata, & laudes Dei continentia ſinè charitatis actu elicito agnoſcentem. Aliàs etiam ex eodem Sancto dedi timorem, & ſpem charitati præviam, quæ cùm ad charitatem diſpoſitio ſit, eique ſerviat introducendæ, indubiè auditur à Deo, à quo gratiam invehendæ charitatis impetrat. Utriuſque exempla è plurimis, quæ in promptu ſunt, ſingula hic repetere ſufficiet. Tract. 9. in 1. Epiſtolam Joannis: *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum: charitas, ſanitas.*

Quomodo fieri poteſt, ut timorem illum Deus non audiat, ſi ejus intuitu auxilium ulterius, ſeu gratiam charitatis impertiat? Libro de catechizandis rudibus cap. 17. „Qui autem propter beatitudinem „ſempiternam, & perpetuam requiem, „quæ poſt hanc vitam Sanctis promittitur, „vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem „æternum cum Diabolo, ſed in regnum „æternum intret cum Chriſto, verè ipſe „Chriſtianus eſt, cautus in omni tentatio„ne, & nè proſperis rebus corrumpatur, „& nè frangatur adverſis; & in abundantia „bonorum terrenorum modeſtus, & tem„perans, & in tribulationibus fortis, & pa„tiens: qui etiam proficiendo perveniet „ad talem animum, ut plus amet Deum, „quàm timeat gehennam„. Si timor ille gehennæ, & amor beatitudinis diſponat animum ad charitatem, indubiè à Spiritu Sancto eſt, nè cum Pelagio ſentiamus. Cur igitur opus Spiritûs Sancti authorem ſuum inclamare nequeat, & ab eo exaudiri? Neutrum autem clamorem eſſe charitatem, neutrum à charitate procedere, manifeſtum eſt; quia charitatem uterque prævenit, & ad eam peccatoris animum præparat. Apage ergo inaniſſimum de charitate commentum, quaſi ſola loquatur Deo, ſola à Deo audiatur.

7 Nihilominus duæ adhuc nobis excutiendæ ſuperſunt perquàm futiles adverſantium objectiones. Auguſtinus libro 1. de moribus Eccleſiæ cap. 17. ait: *Amore petitur, amore quæritur, amore pulſatur.* Quodcumque bonum petitur, procul dubio

ama-

amatur; quis enim non planè inſipiens, quod oderit, expoſcat? Verùm non omnis amor boni, ut patet, charitas eſt. Supponamus tamen de charitate, cujus nulla in allegatis vocibus expreſſa mentio eſt, intelligendum; ideone, quia charitas petit, quærit, pulſat; pulſare nequeunt virtutes cæteræ? Non quidquid de uno aliquo aſſeritur, hoc ipſo de reliquis omnibus negatur. Charitas regina virtutum eſt; ſed non ſola virtus. *Manent fides, ſpes, charitas: tria hæc; major autem horum eſt charitas*; ſed non ſola, inquit Apoſtolus 1. Cor. 13. Ut autem charitas præcipua virtutum eſt, præcipua etiam ipſi tribuitur petendi, quærendi, pulſandi gratia, & facultas; ſed non propterea inferioribus virtutibus ſubtrahenda penitùs. Regina Sanctorum omnium, & genitrix Dei Maria Sanctiſſima miſericordiæ mater à mortalibus invocata pro eis ad thronum gratiæ petit, quærit, pulſat: ideone S. Dominicus, S. Franciſcus, S. Thomas Aquinas, S. Antonius de Padua, tot beneficiis, & prodigiis à Deo impetratis clariſſimi petere, quærere, pulſare pro nobis deſinunt? Neque quam illis beneficentiæ laudem tribuo, Thaumaturgis aliis illuſtribus denegatam velim. Idem infinitis aliis exemplis obviis, etiam in profanis confirmare facillimum foret. Ut charitas inter virtutes, aurum inter metalla præſtantiſſimum, quid non valet in rebus, & animis mundanorum? Petit, quærit, pulſat: quid illo non emitur, aut comparatur? Non ideo omnino mutum eſt argentum, & devinciendis animis, conquirendis patrociniis, comparandis rebus neceſſariis inutile, aut non maximè idoneum.

S. Auguſtinus explicans Epiſtolæ ad Galatas caput 3. *Efficiuntur*, inquit, *filii Sapientiæ, præparante, ac præſtante id fide Mediatoris*. Libro de bono perſeverantiæ cap. 2. *Quod initium verius homini Chriſtiano, quàm credere in Chriſtum?* Libro de prædeſtinatione Sanctorum cap. 7. *Fides prima datur, ex qua cætera impetrantur*. Ita ſcilicet qui intellectum ſuum ſubjiciunt in obſequium fidei, ut credant in Deum remuneratorem, & Chriſtum Mediatorem, fide ſua loquuntur Deo, etiam antequam obtigerit charitas: & quidem locutio auditur, cùm Deum moveat, ut ulteriora largiatur gratiæ auxilia, quibus, ſicut docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. capite 6. *Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*. Ita celebris quoque Auguſtini diſcipulus, ac Defenſor S. Proſper lib. 3. de vita contemplativa cap. 21. *Fides eſt juſtitiæ fundamentum, quam nulla bona opera præcedunt, & ex qua omnia procedunt*, etiam charitas, quæ fide humili impetratur. Non itaque ſola charitas, *petit, quærit, pulſat*: non ſola charitas Deo loquitur, neque ſola ab eo auditur.

S. Hieronymus in exponendis Scripturis judicio Eccleſiæ Doctor Maximus, quem & Auguſtinus veluti Magiſtrum venerari ſolitus erat, & conſulere, ita monet in Commentario ad Caput 1. Malachiæ: *Vult Deus, ut primùm ejus filii ſimus, & bonum voluntate* (ſeu amore) *faciamus: ſi hoc conſequi nolumus, ut ſaltèm nos ſervos habeat, & à malis per ſuppliciorum formidinem recedamus, ut de timore ſervorum ad gratiam filiorum tranſeamus*. In cap. 2. Micheæ: *Qui pudore, vel verecundiâ non tenentur, agant pœnitentiam ſaltèm comminatione pœnarum*. Inutilis ea pœnitentia eſt, ſi à Deo non audiatur, ut non audiri monet, ſupra Doctores Maximos ſapiens Queſnellus. Quomodo Deus nos, qui filii eſſe charitatis actibus nondum volumus, vult ſaltèm habere ſervos, ut à malis per ſuppliciorum formidinem recedentes, de timore ſervorum ad gratiam filiorum tranſeamus? Hæc, inquam, quomodo vult Deus, ſi ſuppliciorum formidinem ipſe nolit, aut qualemcumque ſinè charitate obſervantiam mandatorum, aut delictorum audire pœnitentiam?

8 Interpreti Scripturarum *Maximo* conſentit Theologorum etiam Maximus Auguſtinus in epiſt. 1. Joannis Tract. 9. *Initium ſapientiæ timor Domini: timor quaſi locum præparat charitati..... Si autem nullus eſt timor, non eſt quà intret charitas*. De verbis Apoſtoli ſerm. 13. *Timor ſervus eſt; charitas libera eſt; &, ut ſic dicamus, timor eſt ſervus charitatis: nè poſſideat Diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet Dominæ venturæ locum: fac vel timore pœnæ; ſi nondum potes amore juſtitiæ*. Si timor Domini ſit initium ſapientiæ, eſt à Spiritu Sancto, ideoque non eſt, cur aſpicere eum Deus, vel audire detrectet. Si charitati introducendæ ſerviat tam neceſſarius, ut ſinè eo non ſit, quà intret charitas; à Deo ad hunc effectum gratia timendi conceditur, ut concepto à peccatoribus timore, Deus ulteriore ad diligendum ſubſidio viam ſternat. Timorem itaque Deus in peccatoribus, quos hac diſpoſitione ad amorem præparat, non repellit; ſed auditione ſuâ, & exauditione, ſaltèm ſæpiſſime, dignatur: ignoſcant autem Queſnellus, & ſimiles Conſtitutionis adverſarii, ſi eos charitate vacuos dixero, non ſolùm quòd *ſinè fide*, qua certiſſimè carent,

im-

Digitized by Google

impoſſibile ſit placere Deo, juxta Apoſtolum Heb. 11., & Trident. ſeſſ. 6. cap. 8.; ſed etiam, quia timorem charitati prævium à ſe abigunt, ſinè quo juſtitia, quæ ſemel amiſſa fuerit, non recuperatur. Quapropter niſi à præſenti ſe errore correxerint, deſperata videtur reconciliatio, monente Auguſtino, *Si nullus eſt timor, non eſt, quà intret charitas*.

Habent quidem illi dogma commodum (ſi modò verùm foret) quo facillima reddatur ad juſtitiam converſio, dum juxta art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*; confidunt autem, Deum non fore adeò ſeverum, ut omni prorſus gratiâ deſtituat Eccleſiæ reformatores, & tam humiles defenſores gratiæ, ut nihil ſibi, nihil humano arbitrio; ſed ſoli gratiæ omnia tribuant, ab ea unicè expectent omnia. Quæ enimverò excogitari poteſt facilior, & commodior peccatori converſio, quàm ea, quæ præſtatur certiſſimè ſolâ primæ gratiæ largitione, quæ ut à ſola pendet Dei clementia, ad juſtificandum non expectat liberi conſenſum arbitrii; ſed ipſa prima gratia peccatoris reconciliatio eſt, atque ita ad eam nulla opera, nulla pœnitentiæ exercitia, nullæ præparationes præviæ requiruntur, ut nulla ab homine præſtari poteſt, aut catholicè adſtrui, quæ primam à Deo gratiam mereatur. Verùm non tam facilis Auguſtino, quàm Queſnello peccatoris converſio eſt, ut ſolâ cujuſcumque primæ gratiæ conceſſione abſolvatur, libro de duabus animabus cap. 8. *Converti ad Deum nemo, niſi qui ab hoc mundo ſe averterit, poteſt. Hoc ego mihi arduum, & difficillimum ſentio: vobis ſi facile eſt, ipſe Deus viderit*.

9 Ultimum, quòd ex Auguſtini vocibus perperàm intellectis, contra nos conficitur jaculum, non minùs fragile, & inane eſt in Pſalm. 119. *Quàm multi... ſonant voce, & corde muti ſunt! Et quàm multi tacent labiis, & clamant affectu; quia ad cor hominis aures Dei! Sicut aures corporales ad os hominis, ſic cor hominis ad aures Dei. Multi clauſo ore exandiuntur, & multi in magnis clamoribus non exaudiuntur*. Hic nos adverſarii perſpicere jubent ſuum articulum: *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur: eam ſolam Deus audit*. Si ipſos interrogem, quibus Auguſtini verbis excludatur omnis orátio, præterquam charitatis; alia obtendere nequeunt, quàm quibus dicitur, *corde*, & *affectu* orandum eſſe, neque ſolos labiorum motus, neque oris ſonos, & clamores ſinè affectu ſufficere, quam Auguſtini ſententiam nemo hactenus revocavit in dubium.

Deus ipſe Iſaiæ cap. 29. orationem iſtiuſmodi pſittacis, & graculis, quàm hominibus digniorem averſatus eſt. *Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longè eſt à me*. Unde rectè Auguſtinus tum verbis citatis, tum in epiſtola 121. cap. 10. *Abſit ab oratione multa locutio; ſed non deſit multa precatio; ſi fervens perſeverat intentio*. Gregorius Nyſſenus oratione 2. in orationem Dominicam: *Oratio eſt petitio bonorum, quæ Deo cum ſupplicatione offertur*.

Joannes Damaſcenus lib. 3. de fide cap. 24. *Oratio eſt aſcenſio mentis in Deum, aut decentium à Deo petitio*. Caſſiodorus in Pſal. 38. ſuper illud, *Exaudi orationem meam Domine*, ait: *Oratio eſt oris ratio, quam proni allegamus, vota noſtra pandentes; deprecatio verò eſt frequens, & aſſidua ſupplicatio, quæ ab imo pectoris profertur arcano*; quam Caſſiodori ſententiam allegat breviùs Sanctus Thomas; integram nota marginis addita à Patre Joanne Nicolai ad 2. 2. quæſt. 83. art. 1.

Non igitur dubium eſt, quin oratio ſit cordis & affectûs potiùs, quàm labiorum; verùm oſtendi ab adverſariis, & non temere ſupponi oportuit, nullum eſſe bonum cordis affectum præter charitatem. Ex affectu caſtitati proprio petere à Deo poſſumus, ut refrænet in nobis motus libidinis, Diaboli avertat inſidias, auxilio nos ſemper in tentationibus muniat præpotenti. Ex affectu miſericordiæ petere à Deo poſſumus, ut nobis tribuat, unde pauperibus ſubveniamus, quodque à nobis fieri nequit, ab aliis ſuppleatur. Ex affectu formidinis ſalubriter à Deo petimus, ut à nobis procul arceat æterna Inferorum ſupplicia, & quodcumque in illa nos induceret peccatum. Ex affectu *concupiſcentiæ ſanctæ*, ut Saleſius vocat, & pio beatitudinis cœleſtis deſiderio precari Deum poſſumus, ut, ſi peccavimus, convenientem in nobis excitet pœnitentiam, quà ſibi nos reconciliet, donumque impertiat perſeverantiæ.

Itaque timorem, & ſpem ſanctè, atque utiliter à Deo poſcimus; quia, ut etiam ex Tridentino diſcimus ſeſſ. 6. cap. 6., optimæ ad charitatem, & juſtificationem diſpoſitiones ſunt. Baſilius in Pſalm. 33. ad illud, *Timorem Domini docebo vos*, ait: *Timor ſalutaris, qui ad ſanctitatem ducit, & animæ divinitus inſitus eſt, qualis exiſtat, ſi cupis audire, attende: Eccleſiaſtici 1. dicitur: Qui ſinè timore eſt, non poterit juſtificari*. Ambroſius autem ſpem maximè prædicat neceſſariam lib. de pœnitentiâ cap. 1. *Nemo poteſt*

Digitized by Google

poteſt bene agere pœnitentiam, niſi qui ſperavit indulgentiam. Sapiens Proverbiorum 28. *Qui ſperat in Domino, ſalvabitur.* David Pſalm. 36. *Salvabit eos, qui ſperaverunt in eo.* Pſalm. 90. *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum.* Non igitur ſola charitas; ſed ſpes etiam Deo grata eſt, & ab ipſo auditur: ſpei augmentum *corde*, & *affectu* utiliter petimus, ut per eam ad charitatem aſcendere valeamus.

Quinquageſimaquinta Propoſitio damnata.

Deus non coronat, niſi charitatem: qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit: *Obſerv. Mor. in* 1. *Cor. verſ.* 24.

CAPUT I.

Proſcripti dogmatis pars prima convincitur erroris ex Scripturis ſacris.

1 AN radix ſufficiens meriti ſit ſolus charitatis habitus, & ſanctificans gratia, ut opus virtutis ſupernaturali exercitum auxilio condignè mereatur cœleſte præmium; an verò requiratur præterea amoris erga Deum benevoli intentio, ſcholarum relinquo diſputationibus agitandum: Queſnelli ſolummodò articulum impugno eo intellectum ſenſu, qui, ut obvius Propoſitionis eſt, repugnat veritati Euangelicæ, Traditioni Patrum, & ſenſui totius Eccleſiæ. Ab æterna ſcilicet veritate didicimus Matth. 5., quòd ſint „ Beati pauperes ſpiritu; quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum: Beati mites; quoniam ipſi poſſidebunt terram: Beati, qui lugent; quoniam ipſi conſolabuntur: Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam; quoniam ipſi ſaturabuntur: Beati miſericordes; quoniam ipſi miſericordiam conſequentur: Beati mundo corde; quoniam ipſi Deum videbunt: Beati pacifici; quoniam filii Dei vocabuntur: Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam; quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati eſtis cùm maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omnem malum adversùm vos, mentientes, propter me: gaudete, & exultate; quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. „ Hactenus æterna veritas: at, ſi Magiſtro novitatum credimus, nihil eorum beatos reddere poteſt, nihil omnium, quæ Chriſtus recenſuit, cœleſti præmio donabitur, nihil illud merebitur, niſi *ſola Charitas.* Pſalmo 65. dicitur: *Reddes unicuique ſecundùm opera ſua*, non ſecundùm ſolam charitatem.

2 De ipſo Dei filio ſcriptum accepimus Philipp. 2. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen; ut in nomine Jeſu omne genuflectatur*: cui etſi ratione unionis hypoſtaticæ deberetur omnis gloria, & nominis exaltatio; voluit tamen eam etiam humilitate, & obedientiâ promereri, non ſolis actibus charitatis; etſi omnis ejus actus charitate, & nobiliore dono unionis hypoſtaticæ informaretur. Parabola, quæ eſt Matth. 20. *Voca operarios, & redde illis mercedem*, cùm ad doctrinam, & inſtitutionem noſtram ſcripta ſit, indicat, non amorem ſolum, ſed etiam opera à Deo donanda præmio.

Proverb. 11. *Seminanti juſtitiam merces fidelis*; ubi indicatur reddenda merces operibus juſtitiæ, qualia ſunt non ſola charitas; ſed omnis obedientia præceptorum, & conſiliorum ſuſceptio. Matth. 16. *Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui; & tunc reddet unicuique ſecundùm opera ejus.* Rom. 2. *Theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundùm opera ejus.* 1. Cor. cap. 3. *Unuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.* Nuſquam ad ſolam charitatem merces, aut meritum reſtringitur.

Apocal. cap. ultimo denuntiat Deus: *Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.* Matth. 25. ait Chriſtus in judicio: „ Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & colligiſtis me: nudus eram, & cooperuiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me; „ ubi opera miſericordiæ à Chriſto referuntur, velut ratio poſſidendi regni à creationis origine præparati, quemadmodum damnationis cauſa contra reprobos allegatur eorumdem operum neglectus. *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*; ut juſtis dicitur,

eſurivi

eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare .

Idem in teſtamento veteri Deus per Salomonem docuerat Proverb. cap. 19. v. 17. *Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperi* . In novo Apoſtolus ad Timoth. 4. *Pietas autem ad omnia utilis eſt , promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt , & futuræ* . In quem locum ſic S. Thomas: ,, Cùm dicit (Apoſtolus) PIE-
,, TAS AUTEM , præfert abſtinentiæ pie-
,, tatem , & accipitur hic utroque modo,
,, ſcilicet pro cultu Dei , & miſericordia : &
,, eſt ad omnia utilis , quia ad omnia pecca-
,, ta delenda . (Eccli. 3.) Ignem arden-
,, tem extinguit aqua , & eleemoſyna reſi-
,, ſtit peccatis . Item ad bona promovenda;
,, (Eccli. 17.) Eleemoſyna hominis quaſi
,, ſacculus eſt . Item promeretur ſpecialem
,, Dei miſericordiam . (Matth. 5.) Beati
,, miſericordes ; quoniam ipſi miſericor-
,, diam conſequentur ; & ideo ad hoc deſi-
,, gnandum Dominus Matth. 25. ſpecia-
,, liter commemorat opera miſericordiæ .

Etiam obedientia præmio digna judicatur Geneſ. cap. 22. ubi denuntiat Deus Abrahæ: *Quia feciſti rem hanc , multiplicabo ſemen tuum* . Fortitudo, & conſtantia in perferendis tribulationibus ſtatuitur ab Apoſtolo operans præmium ſempiternum . 2. Theſſal. cap. 1. ,, Gratias agere debe-
,, mus ſemper Deo pro vobis fratres , ita ut
,, dignum eſt ; quoniam ſupercreſcit fides
,, veſtra , & abundat charitas uniuſcujuſ-
,, que veſtrûm in invicem , ita ut & nos
,, ipſi in vobis gloriemur in Eccleſiis Dei
,, pro patientia veſtra , & fide , & in omni-
,, bus perſecutionibus veſtris , & tribula-
,, tionibus , qui ſuſtinetis in exemplum ju-
,, ſti judicii , ut digni habeamini in regno
,, Dei, pro quo & patimini . ,, In quæ verba iterum Angelicus : ,, Hæc Sancti ſuſti-
,, nent . . . . ad augendum meritum ; unde
,, dicit , ut digni &c. nam , ut dicitur
,, Matth. 11. Regnum cœlorum vim pati-
,, tur , & violenti rapiunt illud . Et Lucæ
,, ultimo : Nonnè hæc oportuit Chriſtum
,, pati , & ita intrare in gloriam ſuam ? Ro-
,, man. 8. Si tamen compatimur , ut & con-
,, glorificemur .

2. Cor. 4. ,, Quod in præſenti eſt mo-
,, mentaneum , & leve tribulationis noſtræ,
,, ſupra modum in ſublimitate æternum
,, gloriæ pondus operatur in nobis . (Ja-
,, cobi cap. 1.) Beatus vir , qui ſuffert ten-
,, tationem; quoniam, cùm probatus fuerit,
,, accipiet coronam vitæ . ,, Quibus omnibus Scripturarum teſtimoniis non ſoli charitati tribuitur cœleſtis gloria ; ſed etiam virtutum moralium operibus . Unde manifeſta patet falſitas Propoſitionis 55. , quoad primam partem: *Deus non coronat , niſi charitatem* .

CAPUT II.

Eadem Propoſitionis pars dejicitur authoritate Patrum , Conciliorum , etiam Sorbonæ .

1 SAnctus Iguatius Martyr in epiſt. ad Romanos . *Sinite me , ut beſtiarum eſca ſim, per quam* (paſſionem) *poſſim Deum promereri* . Juſtinus Apologia 2. ante medium : *Homines, qui dignos ſe Dei voluntate , & conſilio operibus præſtiterint, cum eo victuros eſſe meritis ſuis ſumpſimus , ac regnaturos* . S. Baſilius libro de Spiritu Sancto cap. 24. *Homo ex operibus juſtitiæ ſalvatur.* Oratione in initium Proverbiorum . *Omnes, qui viam Evangelicam incedimus , mercatores ſumus , per opera mandatorum nobis poſſeſſionem cœleſtium comparantes* . Ubi *mandatorum* , & virtutum omnium *operibus* , non ſolâ charitate *poſſeſſionem cœleſtium comparari* perſpicimus . Ante Baſilium Irenæus lib. 4. adversùs hæreſes cap. 72. *Pretioſam arbitremur coronam , quæ per agonem nobis acquiritur ; ſed non ultro coalitam : & quantò per agonem nobis advenit , tantò eſt pretioſior.* Cap. 44. ex forma judicii , quæ deſcribitur Matth. 25. oſtendit meritum operum bonorum ; exprimi autem illic apud Matthæum in Divino judicio opera miſericordiæ, vidimus capite ſuperiore . Prætermitto Origenem in epiſt. ad Rom. , & Clementem Alexandrinum Origenis præceptorem libro 4. Stromatum .

Gregorius Nyſſenus Oratione 1. de amandis pauperibus : *Denique pro ſuis quemque meritis ornatum cerno ; illis , qui boni benignique fuerint , ſumma & perpetua requies tribuitur in regno cœleſti ; inhumanis autem , & improbis ſupplicium ignis , idque ſempiternum*; ubi benignitas inhumanitati oppoſita perpetuam meretur in cœleſtibus requiem .

S. Cyprianus de ſimplicitate Prælatorum, ſive de unitate Eccleſiæ poſt medium : *Juſtitiæ opus eſt, ut promereri quis poſſit Deum: præceptis ejus, & monitis obtemperandum eſt , ut accipiant merita noſtra mercedem* . Sermone ultimo de Eleemoſyna: *Si expeditos, ſi celeres, ſi in hoc operis agone currentes dies nos , vel reditionis , vel perſecutionis invenerit , nuſquam Dominus meritis noſtris ad præmium deerit . In pace coronam vincentibus candi-*

dam

Digitized by Google

dam pro operibus dabit, in paſſione purpuream pro paſſione geminabit. Quæ clariſſima contra Queſnelli novitatem ſententia eſt, utì & quæ ſequitur Hieronymi lib. 2. adversùs Jovinianum non procul a fine: *Denarius quaſi indulgentia veri principis omnes per baptiſmum emittit de carcere: jam noſtri laboris eſt, pro diverſitate virtutum diverſa nobis præmia præparare*. Si *Deus non coronet niſi charitatem*, ut aſſerit Queſnellus, quænam illa *virtutum diverſitas*, pro qua *præparentur præmia*?

S. Paulinus epiſtola ad victricium; *Tuarum tibi præmia ſe debere virtutum Judex juſtus agnoſcet*. Queſnello judice, unius ſolius charitatis, non cæterarum *virtutum præmia* Deus redderet, utpote *non coronans niſi charitatem*.

Iterum Chryſoſtomus homilia 3. in Matth. *Tu ſalvari te per gratiam confitere, ut ſe iſte tibi debitorem fateatur: nec modò pro operibus tuis; ſed etiam pro hac æquanimitate. Quando enim aliqua præclarè fecerimus, habemus eum debitorem ob res bene geſtas*, inter quas non ſola charitas eſt.

S. Bernardus Serm. 81. in Cant. *Omne, quod feceris bonum, malumve, quod quidem non facere liberum ſit, meritò ad meritum deputatur*. Dum dicitur omne bonum, non poteſt intelligi ſola charitas; ſi autem omne bonum ad meritum deputatur, quomodo *Deus non coronat niſi charitatem*? Idem Sanctus paupertatem Euangelicam propter regnum cœlorum amplectenti, illud nihil hæſitans pollicetur ſerm. 1. Feſto Sanctorum omnium. „ Attende, quàm ſapienter „ ordinaverit ſapientia contra peccatum „ primum remedium primum apponens; ac „ ſi apertiùs dicat: vis obtinere cœlum, „ quod perdidit ſuperbiens Angelus, qui „ confiſus eſt in virtute ſua, & in multitu„ dine divitiarum ſuarum? Paupertatis vi„ litatem amplectere, & tuum erit.

Diſcere illud Melliſluus Auguſtini diſcipulus potuit à Doctore Maximo ſermone 28. de verbis Apoſtoli. „ Felicitas ma„ gna Chriſtianorum, quibus datum eſt, ut „ paupertatem faciant pretium regni cœ„ lorum. Non tibi diſpliceat paupertas „ tua: nihil eâ poteſt ditius inveniri. Vis „ noſſe, quàm locuples ſit? Cœlum emit. „ Quibus theſauris conferri poſſit, quod „ videamus paupertati indultum? Ut ad „ regnum cœlorum veniret dives, poſſeſ„ ſione ſua obtinere non poteſt: nunc obti„ net, ut contemptâ perveniat. „ Juxta novos Theologos abſtinere debuerat Auguſtinus à proponendo fidelibus regno cœlorum, & beatitudine conſtituenda velut pretio, & ſcopo voluntariæ paupertatis; quia *Deus non coronat, niſi charitatem*. Ipſe Apoſtolus ſpe retributionis fideles excitat, & ad conſtantiam hortatur in epiſtola ad Hebræos cap. 10. „ Rapinam bonorum ve„ ſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cogno„ ſcentes, vos habere meliorem, & manen„ tem ſubſtantiam. Nolite itaque amittere „ confidentiam veſtram, quæ magnam ha„ bet remunerationem. „ Non igitur ſola charitas; ſed etiam ſancta illa tolerantia perſecutionum, & confidentia coronatur.

2 De mitibus S. Leo feſto omnium Sanctorum: „ Terra (inquit) promiſſa „ mitibus, & in poſſeſſionem danda man„ ſuetis, caro Sanctorum eſt, quæ ob hu„ militatis meritum felici reſurrectione „ mutabitur, & immortalitatis gloriâ ve„ ſtietur. „ Si ob humilitatis meritum immortalitatis gloria concedatur, non igitur ſola charitas retributionem accipiet.

Ibid. „ Poſſidebunt enim eam mites „ pace perpetua, & nihil umquam de eo„ rum jure minuetur, cùm corruptibile „ hoc induerit incorruptionem, & morta„ le hoc induerit immortalitatem, ut peri„ culum vertatur in præmium, & quod fuit „ oneri, ſit honori. „ Ubi mitibus, ſive eorum manſuetudini jus pacis perpetuæ tribuitur, & periculis toleratis præmium.

De eſurientibus juſtitiam S. Bernardus epiſtola 253. *Sempiterna eſuries ſempiternam meretur refectionem*. Eſuries juſtitiæ, ſeu deſiderium virtutis, non eſt propriè charitas, & tamen etiam ipſa præmium meretur refectionem ſempiternam.

De Sancta Paula ita ſcribit Hieronymus in ejus epitaphio: „ Saturatur, quia eſu„ rivit: flevit, ut ſemper rideret: deſpexit „ lacus contritos, ut fontem Dominum re„ periret: veſtita cilicio eſt, ut nunc albis „ veſtimentis uteretur, & diceret: ſcidiſti „ ſaccum meum, & induiſti me lætitiâ. „

Præmium miſericordiæ promittitur Proverb. 19. verſ. 17. *Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis, & viciſſitudinem ſuam reddit ei*; Quare Chryſoſtomus ſermone 42. *Manducat Deus in cœlo panem, quem perceperit pauper in terra. Da ergo panem, da potum; ſi Deum debitorem, non judicem vis habere*. Debetur igitur merces eleemoſynæ, & non ſolummodo charitati.

Idem ampliùs inculcat Auguſtinus in Pſalm. 36. *Attende, quid facit fœnerator: minus vult dare certè, & plus accipere: hoc fac & tu: da modica, accipe magna: vide, quàm latè creſcat fœnus tuum, da temporalia; accipe*

Digitized by Google

cipe æterna ; da terram : accipe cælum .

Iterum S. Doctor, quaſi omnia ſimul complectens, in Pſalm. 93. ſic Deum cum homine loquentem exhibet. *Venale habeo. Quid Domine? Regnum cælorum . Quo emitur? Paupertate regnum ; dolore gaudium , labore requies , vilitate gloria , morte vita .* Non igitur ſola charitas mercedem accipit : unde iterum erroris convincitur pars prior Queſnelliani articuli ſtatuens, *Deum non coronare, niſi charitatem .*

Sanctus Ambroſius lib. 5. in cap. 6. Lucæ verſ. 22. *Hos gradus volunt eſſe virtutum, per quos ab ultimis ad ſuperiora poſſimus aſcendere . Denique ſicut incrementa virtutum , ita etiam ſunt incrementa præmiorum.* Ubi non unicè charitati ; ſed virtutibus omnibus præmia decernuntur , eaque majora, prout majora virtutum fuerint incrementa. Serm. 7. in Pſalm. 118. *Vult Deus conveniri, ut ſi quis propoſita ſecutus virtutibus præmia, bene certaverit , fructum remunerationis expectet , quin etiam exigat .* Audis *propoſita virtutibus præmia* , non ſoli charitati .

S. Cyprianus lib. 4. epiſtola 6. ad Tiburitanos : *Gaudere, & exultare nos voluit in perſecutione Dominus ; quia , quando perſecutiones fiunt , tum dantur coronæ fidei .* Et in exhortatione ad Martyres: *In aqua Baptiſmo accipitur peccatorum remiſſio : in ſanguinis corona virtutum* : non ſolius iterum charitatis .

3 Concilium Arauſicanum can. 18. *Debetur merces bonis operibus, ſi fiant ; ſed gratia , quæ non debetur , præcedit , ut fiant.* Ubi quidem ad opera per gratiam facta ; ſed non ad ſolam charitatem aſſertio reſtringitur .

Clariſſimè Concilium Tridentinum ſeſſione 6. cap. ultimo „ Bene operantibus
„ uſque in finem , & in Deo ſperantibus
„ proponenda eſt vita æterna , & tam-
„ quam gratia filiis Dei per Chriſtum Je-
„ ſum miſericorditer promiſſa, & tam-
„ quam merces ex ipſius Dei promiſſione
„ bonis ipſorum operibus , & meritis fide-
„ liter reddenda : (Can. 26.) Si quis di-
„ xerit, juſtos non debere pro bonis operi-
„ bus , quæ in Deo fuerunt facta , expecta-
„ re , & ſperare æternam retributionem à
„ Deo per ejus miſericordiam , & Jeſu
„ Chriſti meritum , ſi bene agendo , & Di-
„ vina mandata cuſtodiendo uſque in finem
„ perſeveraverint , anathema ſit . „ Quo jure Queſnellus iterum Tridentinum Canonem de merito bonorum operum limitat ad ſola unius virtutis exercitia ?

4 Totius Eccleſiæ ſenſus eſt , & Scholaſticorum omnium cum ſuo Principe Angelico doctrina, ſpeciales quaſdam coronas reddi Virginibus , Martyribus , & Doctoribus propter ſingularem , quam in hac vita retulerunt victoriam; quas coronas *aureolas* vocamus, deſumptâ metaphorâ ab illo Exodi 25. verſ. 25. *& ſuper illam alteram coronam aureolam .* Coronæ itaque illæ, ſive aureolæ , quæ propter ſingularem victoriam de oppoſitis hoſtibus reportatam , tribus illis Sanctorum claſſibus conferuntur , non ſolius charitatis præmia ſunt ; unde , & hinc ſubruitur Queſnelli aſſertio , *Deus non coronat , niſi charitatem .*

Verùm aureolas iſtas , ut plura alia Janſeniſtæ pridem eliminare ex communi Eccleſiæ doctrinâ decreverunt , niſi Sorbona novitatem in prima ſui origine ſuffocaſſet. Decretum ſcilicet Academia illa condidit anno 1638. die 1. menſis Junii : cujus confirmatio ſecuta eſt 1. Julii , ubi inter Propoſitiones libri *de Virginitate* , qui veriùs vocaretur *contra Virginitatem* , configitur hæc quinta excerpta è pag. 74. *Aureolæ Sanctorum ſunt novitium Theologorum inventum, & ſine fundamento in Scriptura .* Cui articulo ea infligitur cenſura : *Hæc doctrina eſt falſa , temeraria , ſcholis etiam veterum Theologorum injurioſa .* Liber ille Claudii Seguenotii fuit, quamquam alii exiſtiment compoſitum à Sancyrano, à Seguenotio autem adoptatum. Ejuſdem, cujus Queſnellus, inſtituti erat Seguenotius , Pariſienſi carceri , vulgò *la Baſtille* mancipatus , eodem anno , quo Sancyranus carceri Vincennenſi, Pariſiis propinquo, traditus ; Janſenius autem Ipris lue extinctus eſt . De Aureolis videri poteſt Angelicus totâ quæſtione 96. aliàs 97. in tredecim diviſa articulos . Sed & de quolibet vitæ æternæ merito definit 1. 2. quæſtione 114. art. 4. dicens : *Meritum vitæ æternæ primò pertinet ad charitatem ; ad alias autem virtutes ſecundariò, ſecundùm quod à charitate imperantur .* Non igitur ſolam charitatem coronat Deus , ut novaturiens Queſnellus ſomniat .

CA-

CAPUT III.

Convellitur Propoſitionis pars altera Scripturis Sacris.

1 Q*Ui currit ex alio motivo, & ex alio impulſu* (quàm charitatis) *in vanum currit*, ſi Queſnello credimus. Si verò Scripturis ſacris, ſi SS. Patribus, S. Thomæ, Sedi Apoſtolicæ, & Eccleſiæ univerſæ, ſunt etiam fines alii, quos non inutiliter proſequimur, etſi charitatis ratio perfectiſſima ſit, ut ea virtus cæterarum omnium eſt regina. David Pſalmo 118. ait: *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas. in æternum propter retributionem*. Eccleſiaſticus cap. 18. *Nè verearis uſque ad mortem juſtificari; quoniam merces Dei manet in æternum*. Utrobique ſpes excitat retributionis.

Docuitnè Chriſtus ipſe nos in vanum currere, quando repetitis toties mercedis promiſſionibus, nos ad octo beatitudinum opera hortatus eſt Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu; quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*: quem locum citans Eminentiſſimus Bellarminus lib. 5. de juſtificatione cap. 8. *A ſimili*, inquit, *ſpe regni cælorum exordium ſumpſit Joannes Bapt. Matth. 3. Ab eodem juſſit Chriſtus Matth. 10., ut Apoſtoli exordirentur. Quid igitur eſt, quod Calvinus dicit, non eſſe ducendum exordium à promiſſione mercedis? Utrum, quæſo, Chriſtus, & ejus Præcurſor, & Apoſtoli falluntur, an Calvinus errat?* Eadem convertamus in Queſnellum, & ejus aſſeclas, Calvini hìc, & ſæpe alibi, veſtigiis inſiſtentes: juxta quos Chriſtus *in vanum* nos *currere* voluit, etiam Lucæ 16. *Facite vobis ſaeculos de mammona iniquitatis, ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Non ibi charitas pro ratione, ſed ſola apparet cœleſtis beatitudo.

Deus Apocalypſ. 2. ait: *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*. Non in vanum corona vitæ promittitur tamquam bonarum ſtimulus actionum. Eodem nos Apoſtolus ad ſtrenuè currendum in ſtadio Domini allicit 1. Cor. cap. 9. *Neſcitis, quòd hi, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt; ſed unus accipit bravium: ſic currite, ut comprehendatis*. Jacobus in epiſtola cap. 1. *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam, cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. Petrus epiſt. 1. cap. 1. fideles ad virtutem excitans, *ut reportetis*, inquit, *finem fidei veſtræ, ſalutem animarum veſtrarum*. 1. Cor. cap. 9. *Debet in ſpe, qui arat, arare, & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi*. Num & hìc arat, & triturat in vanum, quotieſcumque ſpe fructuum æternorum quiſpiam laboraverit?

De Moyſe ita teſtatur Apoſtolus epiſt. ad Hebræos cap. 11. „ Moyſes grandis factus negavit, ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, „ magìs eligens affligi cum populo Dei, „ quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti; „ aſpiciebat enim in remunerationem. „ Quæ ratio certiſſimè ſpei eſt. Si verò, dum Moyſem ad currendum impulit, curſum ejus reddiderit vanum, error turpis fuerit in viro aliàs tam ſancto: & ipſo poſtea gentium Apoſtolo, qui nobis exemplum propoſuit ad ſequendum, à quo debuerat nos, ſi cum Queſnello ſapuiſſet, avertere.

a Plurimæ ſunt aliæ Scripturarum, ipſius etiam Apoſtoli, & ipſius Chriſti ſententiæ, natæ homines in errorem inducere, ſi omnia opera ſint früſtranea, & vana, ad quæ nos moverit inferioris virtutis intentio, quàm charitatis. Inter cæteras expungenda eſt illa hortatio ad Gal. cap. 6. „ Bonum autem facientes non deficiamus; „ tempore autem ſuo metemus: (Et Col. 3.) „ Quodcumque facitis, ex animo operamini „ ſicut Domino, & non hominibus, ſcientes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis. „ Quorſum ea additur retributionis ratio, niſi ut moveat ad merendum? Ratio autem hæc à novis charitatis præconibus declaratur vana, atque adeò inanis omnis ex tali fine operatio.

Verùm Chriſtus, Apoſtoli, omnes Scriptores Hagiographi hanc ignoravêre novitatem; imò ſpem cœleſtium præmiorum, & ſuppliciorum perennium timorem potentiſſimos duxêre ad virtutem ſtimulos, & fræna fortiſſima vitiorum.

Commendatio timoris habetur Exodi cap. 20. *Ut probaret vos, venit Deus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis*. Si viam timoris vanam Deus cenſuiſſet, noluiſſet per eam ducere populum ſuum. Idem motivum non inutile ſtatuit ipſi Jobo, quantumvis juſto, ut legitur libro Job cap. 9. *Verebar omnia opera mea, ſciens, quia non parceres delinquenti*.

Neque Rex Pſaltes viam formidinis negligendam, aut ſe per eam currendo à beatitudine deviare exiſtimavit, utpote precibus à Deo poſtulans Pſalmo 118. *Confige timore tuo carnes meas; à judiciis enim tuis timui*. Qui Davidi hunc indidit formidinis

amorem, inſpirat omnibus in Apocalypſi cap. 14. *Timete Dominum, & date illi honorem; quia venit hora judicii ejus.*

Lucæ cap. 12. *Oſtendam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam; ita, dico vobis, hunc timete.* Num hic etiam æterna veritas in vanum currere nos docuit?

3 Viam timoris ſecuriſſimam eſſe ad ſalutem, atque ad ipſam dilectionem inſtituti à Spiritu Sancto ſemper credidimus ex Proverb. 14. *Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis.* Eccleſiaſtici 25. *Qui tenet illum* (timorem) *cui aſſimilabitur? Timor Dei initium dilectionis ejus*, ſaltèm, ut diſpoſitio. Iſaiæ 26. *A facie tua* (juxta ſeptuaginta duos interpretes *à timore tuo*) *Domine concepimus, & quaſi parturivimus ſpiritum ſalutis.*

Denique fidelibus communiter Scriptura non in veteri ſolùm; ſed in novo etiam fœdere timorem Divini judicii, & pœnarum, quæ ſunt apud inferos, veluti utiliſſimum ubique ingerit, ut cum timore, & tremore ſalutem operemur. Quamvis, ut dicitur Rom. 8. non acceperimus ſpiritum ſervitutis iterum in timore. Non accepimus quoque ſpiritum mercenariorum, ut Judæi, quos terrenorum bonorum promiſſis allici oportuit, ſed adoptionis filiorum, & charitatis ſpiritus nobis datus eſt, ut amore potiſſimùm ducamur, & ſpe hæreditatis æternæ filiis præparatæ, non intermiſsâ tamen ſanctâ formidine, excidendi gratiâ, & hæreditate: cùmque non detur medium beatitudinem inter & damnationem, vult nobis Deus eſſe perpetuò ante mentis oculos horrenda inferorum ſupplicia, improbis, & rebellibus deſtinata.

Denique, etſi charitatis intentio indubiè præ cæteris omnibus nobiliſſima ſit, & ſinè charitate ſuo tempore elicitâ ſalus non obveniat; tamen pariter compertum eſt, Deum pleroſque mortalium in actionibus obviis magìs dirigere horrore damnationis, & ſpe cœleſtis præmii, ac beatitudinis, quàm merè benevola ſui dilectione. Omne autem bonorum operum exercitium, omne motivum, præterquam charitatis reprehendere tamquam vanum, non didicit Queſnellus ex Scripturis, è quibus meliùs Eccleſia Divino afflata ſpiritu novitatem ejus cenſuit condemnandam.

CAPUT IV.

Sancti Patres præcipuè Auguſtinus communi contra Queſnellum Sententiæ ſuffragantur.

1 SAnctus Cyprianus libro de exhortatione Martyrii cap. ultimo, *Has*, inquit, *cogitationes, quas perſecutio poteſt vincere? quæ poſſunt tormenta ſuperare?* Et infra: *Hæc oportet mente contemplari, & cogitatione hac die, ac nocte meditari: Si talem perſecutionis dies Chriſti militem invenerit, vinci non poteſt virtus ad præmium prompta.*

S. Hieronymus lib. 2. in Jovinianum adversùs quartam propoſitionem diſputans: *Ideo Paulus hoc facit, ut plus laborans, plus etiam mercedis accipiat.* Reſponderent novi Theologi, ſi ideo Paulus hoc fecerit, ut plus laborans, plus mercedis acciperet, labor ejus eatenus inanis fuit; nam juxta articulum 55. *Deus non coronat, niſi charitatem: qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit.*

2 Novis iſtis Auguſtini diſcipulis repugnat ipſe Auguſtinus in Pſalmum 120. *Quando facis opus bonum, propter vitam æternam fac* (non propter bona fluxa, & temporalia) *Noli facere niſi propter vitam æternam: ideo fac, & ſecurus facies: hoc enim mandavit Deus.*

Serm. 302. aliàs 111. de diverſis num. 5.
„ Hinc intelligitur, quare ſumus Chriſtiani;
„ quia non propter temporalia, & tranſeun-
„ tia vel bona, vel mala, ſed propter vi-
„ tanda mala, quæ non tranſibunt, & pro-
„ pter adipiſcenda bona, quæ terminum
„ non habebunt „.

Serm. 282. aliàs 105. de diverſis num. 1.
„ Neque enim omnes Martyres in certa-
„ mine paſſionis, atque confeſſionis ad tem-
„ pus fortiter laborarent; niſi, ut perpetuâ
„ felicitate gauderent.

Serm. 259. aliàs 29. ex Sirmondianis n. 1.
„ Fratres exhortamur, & obſecramus vos
„ in nomine Domini Jeſu Chriſti .... ut
„ omnis intentio veſtra, quare Chriſtia-
„ ni eſtis, & nomen ejus in fronte, & in
„ corde portatis, non dirigatur, niſi ad il-
„ lam vitam, quæ nobis cum Angelis eſt
„ futura: ubi perpetua quies, ſempiterna
„ lætitia, indeficiens beatitudo, nulla per-
„ turbatio, nulla triſtitia, nulla mors.

Serm. 25. aliàs 19. de diverſis num. 7.
„ Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra,
„ tunc

„ tunc & vos cum ipſo apparebitis in gloria. Ecce dies boni: ipſos deſideremus: propter hoc vivamus: propter hoc oremus: propter hoc eleemoſynas demus „. Quot hic illecebris ad virtutem, quot hortationibus ad amorem beatitudinis æternæ, qui ad ſecundam pertinet virtutem theologicam, nos provocat Auguſtinus! Si autem, relicto Doctore Sanctiſſimo, novos ejus audiverimus diſcipulos, vana eſt intentio noſtra, vana Chriſtianiſmi ſuſceptio, vana omnis obſervatio mandatorum *propter vitanda mala, quæ non tranſibunt, & propter adipiſcenda bona, quæ terminum non habebunt*: vana omnis confeſſio, & paſſio Martyrum; ſi non *in certamine fortiter laboraverint, niſi ut perpetua felicitate gauderent*. Juxta novos Apoſtolos Auguſtiniana adeò inculcata *exhortatio, & obſecratio* vana eſt, invocato perperam *nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut omnis intentio* (noſtra) *non dirigatur niſi ad illam vitam, quæ nobis cum Angelis eſt futura, ubi perpetua quies, ſempiterna lætitia, nulla perturbatio, nulla triſtitia, nulla mors*. Si autem adeò nobis commendata intentio *vana* eſt, nonne ipſa Auguſtiniana commendatio, & ſuaſio pernicioſa pariter dicitur, & fallax in rè graviſſima?

3 Auguſtino ſcilicet ſapientior, & religioſior Queſnellus hodiedum contra Doctorem maximum, contra ipſum Chriſti Vicarium, & omnem ei adhærentem Eccleſiam ſuſtinet, à ſe rectè enunciatum, quòd *Deus non coronet, niſi charitatem: quòd, qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currat*. Proſecutio itaque æternæ gloriæ, & bonorum tunc futurorum dierum, ſeu beatitudinis deſiderium ſimul vanum eſt, *vanum propter hoc vivere, propter hoc orare, propter hoc dare eleemoſynas*:

Sed malumus credere Auguſtino tot locis citatis, & clariſſimo qui eſt libro de catechizandis rudibus cap.17. „ Qui autem propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitam Sanctis futura promittitur vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo; ſed in regnum æternum intret cum Chriſto, verè ipſe Chriſtianus eſt „: proinde ita currens à rectitudinis tramite non aberrat. Aſſerti ſui, & legitimæ concluſionis meæ rationem reddit ipſe Doctor Sanctiſſimus verbis immediatè ſequentibus; quia ſcilicet Chriſtianus tali fine ad Eccleſiam adductus, eſt *cautus in omni tentatione, nè proſperis rebus corrumpatur, & nè frangatur adverſis, & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus, & temperans, & in tribulationibus fortis, & patiens*. Nonne iſtæ, præter authoritatem irrefragabilem, rationes deberent Auguſtini diſcipulis perſuadere, ut *motivum* ſpei non dicatur penitùs *vanum*, atque *inutile*?

Nè verò ſuſpiceris, talem concupiſcentiæ ſanctæ affectum ad virtutes tantummodo morales modeſtiæ, temperantiæ, patientiæ, & ſimiles; nihil autem ad inducendam charitatem, atque adeò ad meritum, & beatitudinem conferre, ſtatim ibi ſubjungit Auguſtinus illius concupiſcentiæ fructum optimum; nè, qui ſic diligitur, Deus offendatur. „ Qui (homo timore, & ſpe ita diſpoſitus) etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam: ut, etiamſi dicat illi Deus, utere deliciis carnalibus ſempiternis, & quantum potes, pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris; ſed mecum tantummodo non eris, exhorreſcat, & omnino non peccet; non jam, ut illud, quod timebat, non incidat; ſed nè illum, quem ſic amat, offendat; in quo uno eſt requies, quam oculus non vidit &c.

Si de hoc etiam actu dixeris, eum ad charitatem non pertingere; ſed in amore ſpei proprio hærere; ſaltèm vel ex hoc manifeſtè Queſnellus convincitur, motivum ſpei, etiam dum in eo tantiſper ſiſtitur, non eſſe *vanum*, non eſſe inutile, quandoquidem efficiat, ut homo, & plus amet Deum, quàm timeat gehennam, & ad propoſitam peccandi licentiam *exhorreſcat, & omnino non peccet*.

4 Amorem concupiſcentiæ, qui ſemitam præparat ad charitatem, perſpicuè tradit Auguſtinus in Pſalm.7. ubi ſic habet n.9. „ Finis curæ delectatio eſt; quia eò quiſque curis, & cogitationibus nititur, ut ad ſuam delectationem perveniat. Videt igitur curas noſtras, qui ſcrutatur cor. Videt autem fines curarum, id eſt, delectationes, qui ſcrutatur renes: ut, cùm invenerit, non ad concupiſcentiam carnis, neque ad concupiſcentiam oculorum, neque ad ambitionem ſeculi, quæ omnia tranſeunt tamquam umbra, inclinari curas noſtras; ſed ad gaudia rerum æternarum ſuſtolli, quæ nullâ commutatione violantur, diligat juſtum ſcrutans corda, & renes Deus. Opera enim noſtra, quæ factis, & dictis operamur, poſſunt eſſe nota hominibus; ſed quo animo fiant, & quo per illa pervenire cupiamus, ſolus ille novit, qui ſcrutatur corda, & renes Deus.

Num.

Num.14. ,, Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus vaſtaroriis; id eſt, quibus percuſſus, atque inflammatus, tanto amore ardeas regni cœlorum, ut omnium reſiſtentium, & à propoſito revocare volentium linguas contemnas, & perſecutiones eorum derideas, dicens, quis me ſeparabit à charitate Chriſti &c. ,,. Rom. 8. v.35.

Auguſtinus illic num. 9. apertè laudat *curas noſtras ad gaudia rerum æternarum ſuſtolli, quæ nulla commutatione violantur*; addens etiam, Deum, cùm viderit juſtum talibus intentum curis, eum diligere, ejuſque approbare ſtudia.

Apertiùs num.14. Homo *ardens amore tanto regni cœlorum, ut linguas omnium reſiſtentium, & à propoſito revocare volentium contemnens, & perſecutiones eorum deridens dicat, quis me ſeparabit à charitate Chriſti? &c.* ubi deſcribitur tantus ardor, tanta inflammatio deſiderii anhelantis ad regnum cœlorum, ſive tam incenſus amor beatitudinis, ut veluti diſpoſitio charitatem, eamquem fortiſſimam induat.

Iterum Serm.350. de charitate, aliàs de tempore 39.num.3. ad illud: *Si linguis hominum loquar, aut Angelorum; charitatem autem non habeam* Auguſtinus maximam charitati fortitudinem accerſit à ſpe: ,, Quid illâ (inquit, charitate) fortius non ad retribuendas; ſed ad non curandas injurias? Quid illa fidelius, non vanitati; ſed æternitati? Nam ideo tolerat omnia in præſenti vita, quia credit omnia de futura vitâ; & ſuffert omnia, quæ hic immittuntur; quia ſperat omnia, quæ ibi promittuntur ,,. Non poterat clariùs deſignari ſpes diſpoſitio ad charitatem; unde rurſus exploratiſſimum eſt, minimè vanum eſſe curſum ejus, qui nondum charitate præditus, ſpem cœleſtium bonorum concipit, eaque ſe animat ad Divinorum mandatorum obedientiam, ad pugnam contra carnem, & diabolum, ad tolerantiam adverſitatum, perſecutionumque propter juſtitiam.

5 Auguſtinum ſequitur S. Gregorius Magnus homilia 13. in Evangelia. ,, Nec caſtitas magna eſt ſinè bono opere, nec opus bonum eſt aliquod ſinè caſtitate; ſed &, ſi utrumque agitur, reſtat, ut quiſquis ille eſt, ſpe ad ſupernam patriam tendat, & nequaquam ſe à vitiis pro mundi hujus honeſtate contineat ,,. Queſnellus diceret: Nec opus bonum eſt aliquod ſinè charitate: &, ſive quis à vitiis pro mundi hujus honeſtate ſe contineat, ſive ſpe ad ſupernam patriam tendat, irritus eſt conatus, & inaniſſimus omnis ejus curſus; quia juxta axioma 55. *Deus non coronat, niſi charitatem: qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit.*

CAPUT V.

Scholæ Principes parti poſteriori Propoſitionis Queſnellianæ opponuntur.

1 SAnctus Thomas in Commentario ad illud Pauli 1. Cor. cap. 9. *Et illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam*, ait: *Illi quidem abſtinent, ut corruptibilem coronam accipiant, quod modicum eſt; nos autem abſtinere debemus, ut accipiamus incorruptam; ſcilicet coronam vitæ, de qua Jacobi 1. Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam, cùm probatus fuerit &c.* Opuſculo de Dilectione cap.22. ,, Voluntate Deum diligis dilectione concupiſcentiæ, cùm ipſum vis: Hæc eſt bona voluntas, imò optima, quæ vult ſummum bonum: item dilectione amicitiæ voluntatem tuam ſuæ conformas; quia amicorum eſt, idem velle, & nolle ,,. Abſtinere à vitiis ad accipiendam coronam vitæ incorruptibilem, eſt currere viâ ſecundæ virtuti theologicæ propriâ; non tertiæ: quod clariſſimum eſt in *voluntate, qua Deum diligimus dilectione concupiſcentiæ*, cùm ipſum volumus. Quæ ſi *bona eſt voluntas, imò optima, quæ vult ſummum bonum*, immeritò accuſatur vanitatis ab adverſariis, quaſi omnis illa intentio, ſive, ut Queſnellus loquitur, omnis curſus ex illo impulſu, motivoque vanus ſit.

2 S. Bonaventura in 3. diſtinct. 27. art.2.quæſt.2.ad 1. *Quærere, videre, & amare Deum ſicut ſuam mercedem, & præmium, non eſt quærere bonum proprium, illo modo dicendi proprium, qui ſonat in vitium.* Si vanus eſſet, ſonaret in vitium, maximè apud Queſnellum, juxta quem inter vitium, & charitatem nihil in humanis actibus eſt medium Prop.46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.* Quod de uſu ſenſuum aſſeritur, in cæteris procul dubio facultatibus locum obtinet; quia par utrobique ratio eſt. Si igitur, ut omnis ſanæ mentis theologus cum Seraphico agnoſcit, non ſit illa ſpei intentio arguenda vanitatis; non eſt dicendus in vanum currere, quiſquis de dilectione Dei benevola non cogitans, æternæ mercedis, & beatitudinis intuitu bonum aliquod operatur.

3 S. Franciſcus Saleſius lib.2. de amore Dei,

Digitized by Google

Dei, toto capite 17. probandum ſuſcipit quod titulo profitetur, *amorem ſpei eſſe valde bonum; licèt imperfectum*. Quem ipſo ſtatim capitis exordio ſic explicat, ut cum charitate, quod adverſarii vellent, confundere nequaquam valeas. „ Amor, (inquit) „ quem in ſpe exercemus, Theotime, tendit quidem in Deum, ſed ad nos revertitur: ſpectat Divinam bonitatem; ſed „ cum reſpectu ad noſtram utilitatem: tendit ad ſupremam perfectionem; ſed reſpicit noſtram ſatisfactionem: id eſt, non „ transfert nos in Deum, qua Deus in ſemetipſo ſummè eſt bonus, ſed qua ſummè bonus eſt nobis. Amor ille, quem „ vocamus ſpem, eſt amor concupiſcentiæ; „ ſed concupiſcentiæ ſanctæ, & bene ordinatæ, per quem non trahimus Deum ad „ nos, ſed ei nos jungimus, ut ſupremæ noſtræ felicitati „. Dicendum itaque, vel quòd agere ex motivo ſpei, prout à charitate diſtinguitur, non ſit *vanum*, vel quod Sanctiſſimus Antiſtes nos fefellerit: neque ipſe ſolus; ſed etiam Doctores Angelicus, & Seraphicus.

Pro timore autem mercenariorum ſimul, & ſervorum non minùs dilucidè contra Queſnellum Saleſius enuntiat lib. 11. de Amore Dei cap. 16. dicens: „ Quantum ad „ timores ſervorum, & mercenariorum, „ non procedunt quidem ab amore; ſed „ ordinariè præcedunt ipſum amorem, ut „ ſint ipſi velut prodromi, & deſignatores „ hoſpitii, & ipſi ſæpe ſunt perutiles ejus „ obſequio.... Divina bonitas volens in „ anima humana collocare magnam virtutum diverſitatem, & tandem eam exornare ſacro ſuo amore, utitur acu timoris „ ſervilis, & mercenarii, quâ ordinariè omnium primò corda noſtra pungunt „.

Queſnellus ſententiæ Saleſii, & *Divinæ bonitati*, ac providentiæ ſe opponens, eliminat ex animis noſtris omnem *virtutum diverſitatem*, ſolâ retentâ charitate; proinde timorem, & ſpem dilectionis *prodromam* rejicit inter actiones *vanas*, & peccata; qui enim currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, præterquam charitatis, *in vanum currit*. Et juxta art. 44. „ Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes „ noſtræ naſcuntur; amor Dei qui omnia „ agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac „ mundum diligimus, qui quod ad Deum „ referendum eſt, non refert, & propter hoc „ ipſum fit malus „. Quin actus ex malo natus principio maculam contrahat, indubitatum eſt: qualiſcumque igitur *Prodromus, & deſignator hoſpitii* à Saleſio, & cæteris Doctoribus catholicis ſtatuitur charitati, juxta novos theologos, deteſtabilis eſt. Quæ enim communicatio *vanitati* cum charitate? Non major, quàm luci cum tenebris. Quomodo igitur actus charitati prævius, ſi *vanus* eſt, ſi perverſus, charitati ſerviet introducendæ?

Quapropter aut doctrina Saleſii, quæ ſimul Angelici, & Seraphici eſt, nos decipit, quod nemo probè catholicus dixerit; aut veritati contraria eſt doctrina Queſnelli, quod omnis novitatibus non temerè præoccupatus facilè agnoſcet. Vanitas diabolo potiùs, & Dei odio, quàm charitati ſolita eſt *deſignare*, aut præparare *hoſpitium*. Sed & acus infecta toxico quomodo punget ſalubriter, & pro ſalute non inferet exitium?

Eâdem, qua Saleſius, ſimilitudine utitur Bonaventura in opuſculo de Gratia ſanctificante lib. 5. cap. 4. „ Timor ſervilis Spiritui „ Sancto locum præparat, ut eum ſicut ſeta „ filum introducat..... Timor ſervilis „ duo facit, primum eſt, quòd viam præparat charitati; ſecundum, quòd retrahit „ à peccato metu pœnæ tantùm „. Impulſus itaque timoris illius neque vanus eſt, neque ad vanitatem movet, neque illo motus homo *in vanum currit*; ſed ut vanitatem, & vitia fugiat; confugiat autem ad charitatem, cui timor *viam præparat*, retrahens à peccato.

4 Ridicula foret adverſariorum cavillatio, ſi explicare Seraphicum vellent de timore, quem charitas imperaverit; perſpicuè enim exprimitur *Timor ſervilis*; qui autem ex dilectione profluit, non ſervis; ſed filiis proprius eſt timor. Præterea, ex charitate procedere, & ejus ortui, atque adventui viam præparare, invicem opponuntur. Denique non diceret ibidem S. Doctor: *Timor ſervilis donum Spiritûs Sancti eſt; nec tamen eſt cum Spiritu Sancto, ſicut aurora eſt à ſole, nec tamen cum ſole eſt*: nihil enim prohibet, quin timor à charitate imperatus ſit cum Spiritu Sancto; imò cum illo eſt neceſſariò. Quæ hic Doctor Seraphicus tradit conformia totius ſenſui Eccleſiæ, accipere potuit à magiſtro ſuo Alexandro Alenſi parte 3. quæſt. 76. mem. 2. & 3. Similia habet Dionyſius Carthuſianus in 3. diſt. 34. quæſt. 3. Sanctus etiam Thomas parte 3. quæſt. 85. art. 5. *Patet, quòd actus pœnitentiæ à timore ſervili procedit, ſicut à primo motu affectûs ad hoc ordinato*: Non igitur *vanus* ille proceſſus eſt, aut inanis *curſus*.

CAPUT VI.

Tridentinum Concilium, & plures Pontificum definitiones eidem Propoſitionis parti adverſantur.

1 TRidentinum ſeſſ.14. cap.4. ,, Illam ,, verò contritionem imperfe- ,, ctam, quæ attritio dicitur, ,, quoniam vel ex turpitudinis peccati con- ,, ſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum ,, metu communiter concipitur, ſi volun- ,, tatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, ,, declarat non ſolùm non facere homi- ,, nem hypocritam, & magis peccatorem; ,, verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritûs ,, Sancti impulſum, quo pœnitens adjutus, ,, viam ſibi ad juſtitiam parat ,,: Atque ita non currit in vanum, etſi ſolâ, ut patet, impellente formidine gehennæ cum ſpe veniæ, antequam animum charitas occupaverit, dum ad eam via tantummodo præparatur.

Eâdem ſeſſione can.5. ,, Si quis dixerit, ,, eam contritionem, quæ paratur per diſ- ,, cuſſionem, collectionem, & deteſtatio- ,, nem peccatorum, quâ quis recogitat an- ,, nos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, pon- ,, derando peccatorum ſuorum gravita- ,, tem... amiſſionem æternæ beatitudinis, ,, & æternæ damnationis incurſum, non eſ- ,, ſe verum, & utilem dolorem, nec præpa- ,, rare ad gratiam.... anathema ſit ,,. Si omnis, qui ex alio, quàm charitatis impulſu, curreret, vanitatis incurreret notam, non apparet, quomodo diſcuſſio illa, collectio, ac deteſtatio peccatorum ob amiſſionem æternæ beatitudinis, & damnationis ſupplicium, eſſet verus, & utilis dolor, ac præpararet ad gratiam; cùm omnis illa contritio non ſit charitas, & qualiſcumque ex alio impulſu curſus, qualiſcumque ex alio motivo exiſtimata ad gratiam præparatio ſit vana juxta Queſnelli articulum. Vana itaque eſt juxta eundem omnis contritio imperfecta, appellata attritio, quæ, quia ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur, nequit eſſe donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſus, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam paret; quandoquidem attritio illa charitas non ſit, neque ex motivo charitatis elicita; aliàs contritio foret ſe ipſa ad juſtificationem ſufficiens extra Sacramentum. Attritionis autem nomine à Concilio, & ab Eccleſia univerſa non intelligi contritionem ſe ipſa juſtificantem, compertiſſimum eſt. Si autem attritio illa, dum charitate deſtituitur, vana ſit, comitem neceſſariò habet fallaciam, neque crimini vertetur, ſi cui vocare placuerit hypocriſim, quæ hominem magis efficiat peccatorem. Vanitas ſcilicet illa non eſt ex gratia, ſinè qua juxta art. 40. *nihil amare poſſumus* (nihil agere) *niſi ad noſtram condemnationem*.

2 Contra Bajum tres definivêre Pontifices Art.16. *Eſſe veram legis obedientiam, quæ fit ſinè charitate*; vera autem legis obedientia non componitur cum vanitate. Non itaque per viam mandatorum (idem eſt de Conſiliis Euangelicis) ſemper in vanum curritur, dum ad currendum non impulerit charitas. Habet ſcilicet propriam ſibi actio quælibet à Deo per auxilium gratiæ inſpirata honeſtatem, habet & utilitatem, quæ non poteſt non Deo plurimùm placere; &, licèt extra ſtatum juſtitiæ coronam mereri propriè nequeat; tamen ad tollendum per pœnitentiam obicem, non parum adferet momenti.

3 Ex Propoſitionibus etiam 31. damnatis ab Alexandro VIII. complures continet Queſnelliani articuli, quæ hìc à me impetitur, pars poſterior, *qui currit ex alio* (quàm charitatis) *impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit*. Cum hac articuli parte confer, ſi lubet, Propoſitionem inter 31. decimam: *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, mere ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens*: Non impellit, non movet hìc charitas; *merè* enim intenditur cœleſtis gloria; ſi autem hoc ipſo intentio *vana ſit*; non eſt unde *recta* ſtatuatur, aut *Deo placens*; vanitas enim Deo Sapientiſſimo, & Sanctiſſimo, placere non poteſt. Si verò cum Eccleſia catholica fides habeatur Chriſti Vicario, & cum eo cenſeatur damnatione dignus novatorum articulus, ac proinde *intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè, ut cæleſtem obtineat gloriam*, credatur *recta, ac Deo placens*, patet, eâ intentione ductum non *currere in vanum*; etſi non contineat intentio *charitatem*; *ſed merè cæleſtem* proſequatur *gloriam*.

4 Eodem Decreto configitur Articulus 14. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*: & 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis*. Cur timor ille, & concepta ex eodem attritio foret ordinis, & bonitatis ſupernaturalis, ſi omnis ejus operatio vana eſſet, ſive, ut vocibus articuli utar, omnis ex *impulſu* ejus, *& motivo currens, in vanum*

cur-

currerer? Cùm autem certiſſimum ſit, utrumque articulum meritò eſſe damnatum, ac proinde dari timorem gehennæ, atque ex illo elicitam attritionem, non ſolùm ab omni immunem vanitate; ſed etiam bonam omnimodè, ac ſupernaturalem, legitimè ſequitur, non in vanum nos currere, quando *gehennæ, & pœnarum metu attritionem concipimus ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe*.

5 Queſnelli novitas complectitur quoque doctrinam articuli 12. in eodem Decreto damnati: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides: &, etiamſi videantur credere, non eſt fides divinà; ſed humana*. Si enim omnis actio vana eſt, ad quam non impulerit, vel moverit charitas; manifeſtum eſt, fidem in caſu articuli vanam fore, ac propterea non Divinam; ſed humanam. Si verò Alexandri Pontificis contra articulum cenſura juſta fuerit, ut revera fuit juſtiſſima, dicendum pariter, quòd, qui fidei gratiam à Deo petit, & ad eam obtinendam eleemoſynas largitur, jejunia frequentat, ſcrutatur ſacros Codices, intereſt concionibus, conſulit Doctores Eccleſiæ, tot actionibus non *vanitatem* ſectetur, non inutili laboret ſtudio; etſi nondum præditus charitate, ad quam fides diſpoſitio eſt.

6 Hactenus Queſnelliani articuli poſteriorem partem conſideravi ſolùm in ſenſu obvio, qui quidem etiam authoris eſt; Si verò ſenſum ex circumſtantiis perſonæ, & aliorum ejus damnatorum dogmatum extendere ampliùs placuerit, finem vix reperiemus anathematum, quibus pars illa articuli profligatur. Si nempe omnem curſum, qui hic vanus dicitur, accipias, ut Queſnellus intelligit, vanum adeò, ut maculetur vitio, non effugit cenſuram articuli inter Bajanos trigeſimi octavi; „ Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, „ qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua „ per Spiritum Sanctum in corde diffuſâ „ Deus amatur. 35. Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt. „ 40. In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati. 25. Omnia „ opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes ſunt vitia. 27. Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio „ non niſi ad peccandum valet „.

7 Inter damnatos quoque ab Alexandro VIII. Articulos 31., præter ſuperiùs allegatos, ſeptimus: „ Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio, vel mundi; Si Dei „ charitas Patris eſt; Si mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt. Octavus: Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare. „ Nonus: Revera peccat qui odio habet „ peccatum merè ob ejus turpitudinem, & „ diſconvenientiam cum natura ſinè ullo „ ad Deum offenſum reſpectu. Undecimus: Omne quod non eſt ex fide per dilectionem operante peccatum eſt. Decimustertius: Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi „ caruerit, vitio non caret, quoties intuitu „ licèt beatitudinis operatur „. Ubique ſcilicet ex alio impulſu, & ex alio motivo curritur, quàm charitatis; in vanum itaque ubivis curritur; Si Queſnelli ſtemus ſententiâ, juxta quem pluribus ſe Propoſitionibus explicantem, omnis actio ex charitate non profluens, hoc ſenſu in vanum ſuſcipitur, ut etiam vitiis annumeretur. Prop. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. Idem aſſeritur pluribus, quæ ibi ſequuntur Propoſitionibus.

Quod autem omnis actio ex pravo ſcaturiens fonte, ſive turpi exercita motivo ſit perverſa, adverſarii nobiſcum ſentiunt; Clarè id colligitur ex Queſnelli aſſertione quadrageſima quinta, aliunde juſtiſſimè damnata: *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Amore Dei in cordibus regnante intelligi charitatem, ſive amorem juſtificantem, ex ſe perſpicuum eſt, & confirmat tum propoſitio 44. jam deſcripta, tum quæ ſequitur quadrageſima ſexta: *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*. Quod de uſu ſenſuum dicitur, pari ratione extenditur ad facultates cæteras, quarum uſum æquè, ac ſenſuum finis ſeu bonus, ſeu malus ad bonitatem, malitiamve determinat actionem. Tot igitur fœta perniciofis novitatibus doctrina qua ratione cenſuram Apoſtolicam evadere debuit? Patrocinantium malæ cauſæ argumenta audiamus.

CAPUT VII.

Depulſio objectionum.

1 Quem pro damnaris de charitate articulis ſæpe allegatum ab adverſariis vidimus textum epiſtolæ 1. ad Cor. cap. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum, omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*; producitur idem iterum: verùm ut ſacra verba tum juxta circumſtantias, in quibus prolata ſunt, tum juxta Angelici, & aliorum interpretum, imò totius Eccleſiæ catholicæ ſenſum, nequaquam ſuffragari damnatis adverſariorum novitatibus, oſtendi alibi ſæpius; ſic eadem facilè præſenti eripiam errori.

Sententia Apoſtoli eſt, eleemoſynas, etiam largiſſimas, atque ipſam pro fide mortem ſinè charitate neque beatitudinem homini conferre poſſe, neque ullum fundare propriè meritum. Sed indè non ſequitur, quòd eum charitate, etiam cætera bona opera miſericordiæ, caſtitatis, & aliarum virtutum moralium, aut theologicarum, nihil præmii mereantur, nihil apud Superos recipiant, ut Queſnelli contendit opinio, *Deus non coronat niſi charitatem*: quod de errore convicimus ex ipſis Scripturis, Traditione Patrum, S. Thomæ, Concilii Tridentini, atque adeò totius ſenſu Eccleſiæ; cenſurâ quoque Pariſienſium Doctorum contra Seguenotium. Præterea ſi peccator è vivis diſceſſerit ſolùm attritus, nihil ipſi imperfecta ea pœnitentia proderit, non tamen vana dicenda eſt; quamvis eam eliciens, dum ſe forte præparat ad Confeſſionem, morte præproperâ occupatus occulto Dei judicio pereat. Sic neque adverſarii dixerint, omnem multorum annorum charitatem, & juſtitiam fuiſſe vanam, vel hominem tunc in vanum cucurriſſe; etſi poſtea in peccatum lapſus, & in eo moriens nihil ex præterita charitate fructûs recipiat, atque adeò ea, tunc nihil prodeſſe miſero deprehendatur.

2 2. ad Tim. cap. 4. dicitur: *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex; non ſolùm autem mihi; ſed & iis, qui diligunt adventum ejus.* Et Jacobi cap. 1. *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam, cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.* Cap. 2. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?* Ubi quidem diligentibus Deum video promiſſam juſtitiæ coronam; ſed neque illic, neque alibi video promiſſam ſoli dilectioni, & quidem dilectioni ſuper omnia, quæ charitatis nomine ſignificatur.

Perfectionis apicem aſſequentibus datur indubiè corona gloriæ; ideone ſolum perfectionis apicem coronare Deus dici poterit? Conſilia Euangelica ſectantibus promittitur vita æterna; ideone ſola conſilia Euangelica Beatitudinis præmium conſequentur? Longè aliud eſt, amorem Dei ad ſalutem dici neceſſarium, quàm dici neceſſarium in omnibus actibus. Quamquam neque hic contendere ſit animus, num dilectionis actus, ſive imperium præſens, vel præteritum quidem; ſed virtute influens in opus quodlibet, requiratur, ut fiat capax meriti. Iſtud unicum hic mihi ſufficit, non omne meritum, non omne præmium tribui ſoli charitati cum injuria cæterorum operum, & deſtructione catholicæ veritatis, quæ tam in Scripturis, quàm Patribus, & Tridentino Concilio docet, bonis etiam aliarum virtutum, ſive Theologicarum, ſive Moralium operibus, in ſtatu gratiæ, & convenienti modo exercitis, meritum hic obvenire, & in cœleſtibus præmium. Unde à veritate alienum eſt, *Deum non coronare, niſi charitatem*, cætera apud Deum eſſe inania, & nullius pretii.

3 Non plus pro errore illo facit quod ait Chriſtus Joann. 14. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum.* Ibid. *Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me.* Non ſola nempe charitas; ſed omnium mandatorum obſervatio, ut eſt fructus dilectionis, Deo ſummopere placet, & ab ipſo mercede beatitudinis donabitur. Idem eſt de omnibus Chriſti conſiliis, & quibuſcumque bonis operibus, quæ propter Deum amplectimur.

4 Non amplius, imò nihil penitùs difficultatis pariunt, quæ objiciuntur ex Patribus. Sic Auguſtinus libro 8. de Trinitate cap. 4. *Cùm enim per fidem adhuc ambulemus, non per ſpeciem, nondum utique videmus Deum, ſicut idem ait, facie ad faciem: quem tamen, niſi nunc diligamus, numquam videbimus.* S. Bernardus in feſtivitate S. Michaelis Serm. 2. num. 1. *Perire ſiquidem neceſſe eſt hominem, qui charitatem non habet, etiamſi tradiderit corpus ſuum, ita ut ardeat.*

Sententia utriuſque Patris perplacet, ſed non ſuppoſita adverſarii concluſio, ut damnatus enuntiat articulus, quaſi ſoli charitati

ritati detur in cœlis retributio, non aliarum pariter actibus virturum : *Deus non coronat, niſi charitatem : qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit*. Sinè habita in terris charitate non obtingit Dei viſio, & quidquid beatitudinis eſt in cœlis; verùm, dum charitas adeſt, virturum cæterarum exercitia non pereunt, non offuſcantur, non omni deſtituuntur præmio.

Quare Auguſtinus in Pſalmum 93. ne de ea veritate dubites, Deum ipſum tibi exhiber ſic loquentem : *Venale habeo regnum cœlorum... emitur paupertate regnum ; dolore gaudium ; labore requies ; vilitate*, (ſeu humilitate) *gloria ; morte* (ſeu martyrio) *vita*. Idem habet in Pſalm. 36. Acceperat nempe à Magiſtro ſuo Ambroſio lib. 5. in caput 6. Lucæ v. 22. *Sicut incrementa virtutum* (non ſolius charitatis) *ita etiam eſſe incrementa præmiorum*. Sicut enim Apoc. 18. de damnato dicitur: *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit; tantum date illi tormentum, & luctum*; Ita & Matth. 5. *Beati, qui lugent; quoniam ipſi conſolabuntur ... Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam ; quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Ibid. *Beati pauperes ſpiritu ; quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*. Et *Beati miſericordes ; quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Ubique non ſoli charitati; ſed aliarum etiam virtutum actibus præmium promittitur.

Sic ipſe, qui nobis ſuperiùs objicitur, Bernardus ſerm. 1. Feſto Sanctorum omnium. *Attende, quàm ſapienter ordinaverit Sapientia contra peccatum primum, remedium primum* (inter octo beatitudines paupertatem ſpiritûs) *apponens, ac ſi apertiùs dicat; Vis obtinere cœlum, quod perdidit ſuperbiens Angelus, qui confiſus eſt in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum? Paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit*. Serm. 81. in Cantica. *Omne, quod feceris bonum, malumve, quod quidem non facere liberum ſit, meritò ad meritum deputatur*. Priore loco *paupertatis vilitatem amplectentibus* æterna Sapientia promittit *cœlum, quod ſuperbiens Angelus perdiderat*: Poſteriore Mellifluus enuntiat, *omne, quod feceris bonum* (non ſolam charitatem) *ad meritum*, atque adeò ad mercedem *deputandum*, ſicut *omne, quod feceris malum* deputabitur ad ſupplicium. Ita Scripturas, ita Patres, ita Concilia Arauſicanum, & Tridentinum ſuperiùs relata Theologi omnes intelligunt.

5 Contra quem totius Eccleſiæ ſenſum minimè pugnat Oratio Dominicæ V. poſt Pentecoſten „ Deus, qui diligentibus „ te bona inviſibilia præparaſti, infunde „ cordibus noſtris tui amoris affectum, ut „ te in omnibus, & ſuper omnia diligentes, „ promiſſiones tuas, quæ omne deſiderium „ ſuperant, conſequamur. „ Ex eo ſcilicet, quòd Deus bona inviſibilia præparaverit diligentibus ſe, non ſequitur, quòd non præparaverit etiam credentibus, ſperantibus, timentibus, humilibus, pauperibus ſpiritu, mitibus, miſericordibus, ſive, ut ad præſentem controverſiam magis appoſitè loquamur, non ſequitur, quòd Deus bona inviſibilia ſoli præparaverit charitati, & non etiam aliis virtutum, ſive theologicarum, ſive moralium operibus in ſtatu gratiæ, & propter Deum exercitis, quibus cœleſte præmium Deum ipſum ſæpe pollicentem vidimus cap. 1., & à SS. Patribus ſic intellectum cap. 2. atque hanc eſſe totius, etiam præſentis Eccleſiæ ſententiam, teſtantur univerſi per orbem Catholicum Antiſtites, qui Conſtitutionem UNIGENITUS aſſenſu ſive expreſſo, ſive tacito amplectuntur.

6 Denique fruſtrà opponitur illud, ex Thoma à Kempis lib. 1. cap. 24. „ Qui „ Deum ex toto corde amat, nec mortem, „ nec ſupplicium, nec judicium, nec infer„ num metuit; quia perfectus amor ſecu„ rum ad Deum acceſſum facit. „ Quid hic aſſerit Scriptor myſticus, quod non omnes nobiſcum Theologi affirmant, omnes credunt catholici, amori Dei ſuper omnia, ſive ex toto corde, & amori perfecto ſecurum competere acceſſum ad Deum? Sed quid indè conficies ad negandum cæteris omnibus bonis operibus ex gratia, & Dei amore præſtitis meritum, atque in cœleſti patriâ *coronam*, ut neceſſe fuerit Queſnello dicere, *Deus non coronat niſi charitatem*? Affirmatio de charitatis merito in nulla Logica, aut Theologia meritum, aut præmium adimit cæterarum actibus virtutum.

7 Hic quidem oppoſitionibus terminum fixere Hexapla; verùm *Collator* ſubſidiarius tres ſuperaddit ex Auguſtino lacinias. Serm. 83. de Verbis Evang. Matth. n. 21. *Univerſa inutiliter habet, qui unum illud*, (charitatis donum) *quo univerſis utatur, non habet*. Tract. 9. in Evangelium Joan. num. 8. *Charitas ſi deſit, fruſtrà habentur cætera : ſi adſit, rectè habentur omnia*. Hom. 5. *Ipſa eſt*, charitas, *quæ poteſt ſufficere, ſi cætera non ſint; ſi autem ſola deſit, nihil prodeſt, quidquid habitum fuerit. Sola ſufficit, ſi adſit: cætera omnia nihil proſunt, ſi ſola charitas deſit*. Omnia ad meritum, & præmium inutiliter haberi ſinè charitate agnoſcimus, & quod Auguſtinus ait, accepit à Gentium

Apoſtolo 1. Cor. 13. ut ſupra relatum eſt, ſed non inutiles ſunt ad Charitatem ipſam diſpoſitiones.

Sic dicitur ad Hebræos cap. 11. *Accedentem ad Deum* (amandum) *oportet credere, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit*. Prius ſcilicet eſt credere in Deum, quàm eum ſuper omnia diligere. Antequam igitur ſupervenerit charitas, fides illa quidem neque juſtum conſtituit hominem, neque dignum æterno præmio; &, ſi excedere eum è vita ſinè charitate contigerit, ſalutem non conferet qualiſcumque fides, neque eximet damnatione. Dum tamen mortali fruimur luce non definit fides prævia charitati utilis eſſe ad eam diſpoſitio.

Sic ad Romanos dicit Apoſtolus cap. 10. *Quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſinè prædicante?* Prædicatio Euangelii, prædicationis auditio, ac multò magis fides ex auditu utilis ad invocationem, & amorem Dei præparatio eſt, neque eatenus curſus hominis vanus, vel in vanum eſt; quamvis nondum ſucceſſerit charitas; ſi tamen ante hujus ortum mortalis vita defecerit, nihil omnis diſpoſitio proderit ad ſalutem. Quapropter non eſt Scriptoris Catholici ſic prædicare charitatis exercitium, ut reliquorum omnium piorum actuum contemptus, & negligentia inducatur: ſcandaloſum proinde, & falſiſſimum novæ Eccleſiæ axioma eſt: *Deus non coronat, niſi charitatem; qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit*.

Melius inſtituimur à Gregorio Magno Pontifice lib. 2. Moralium cap. 33. *Si fides non prima in corde noſtro gignitur, reliqua quæque eſſe bona non poſſunt*, neque charitas procedere.

S. Proſper in reſponſione ad dubium 8. Genuenſium: *Fides eſt virtutum omnium fundamentum*. Ipſe Auguſtinus Serm. 22. de Verbis Apoſtoli: *Domus Dei credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur*. Juxta adverſarios autem Domus Dei, ſolùm diligendo fundatur, diligendo erigitur, diligendo perficitur: *Qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo in vanum currit*.

Auguſtinus lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap. 7. *Fides prima datur, ex qua cætera impetrantur*. Juxta Queſnellum autem, etſi fides prima gratia ſit; niſi ipſa ſimul charitas fuerit, vana eſt, neque ad impetrandum aliquid idonea. Ita charitas, quæ fide, & oratione ardente fuerat impetranda, debet eſſe petitionis principium, & haberi, antequam precibus concedatur.

Denique Tractatu 9. in Epiſt. Joan. *Opus eſt, ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas ſanitas*. Juxta Queſnellum opus eſt, ut intret primò charitas, per quam veniat timor: ſola charitas, non ſolùm ſanitas, ſed etiam neceſſariò medicamen eſt; *qui* enim *currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit*.

Non ita Gregorius Nazianzenus oratione 40. in Sanctum Baptiſma cap. 13. „ Tres (inquit) claſſes, eorum, qui ſalutem „ conſequuntur, eſſe ſcio: ſervorum videli„ cet, mercenariorum, & filiorum. Si ſer„ vus es, plagas metue; ſi mercenarius, „ mercedem dumtaxat ſpera; ſin autem „ ſupra hos aſſurgis, ac filius es, ut patrem „ verere, ac bonis operibus ſtude; quia „ bonum eſt parri; etiamſi ea re nihil quæ„ ſtûs ad te rediturum ſit „. Quanti ponderis apud Theologos orthodoxos ſit Sancti illius authoritas, docet nos officium canonicum die 9. Maji „ Gregorius nobilis Cappa„ dox ex ſingulari Divinarum ſcientiâ lite„ rarum Theologi nomen conſecutus, ſcri„ pſit multa & ſolutâ oratione; & verſibus „ mirabili pietate, & eloquentiâ, quibus do„ ctorum hominum, ſanctorumque judicio „ id aſſecutus eſt, ut nihil in illis niſi ex ve„ ræ pietatis, & catholicæ religionis regu„ lâ ſcriptum reperiatur: nemo quidquam „ jure vocare poſſit in dubium „. Et quidem memoratam Gregorii ſententiam non ſic intelligunt Theologi, ut omnis negetur dilectionis neceſſitas; ſed ut variæ intentiones bonæ, & perutiles indicentur, quibus diverſæ hominum claſſes, quoniam Spiritus Sanctus in ſingulis, prout vult, ſpirat; in pleriſque ſe ſtimulant virtutum exercitiis, & Gregorius, ut amplius pergant, exhortatur.

Gregorius quoque Magnus Pontifex in libri 1. Regum caput 12. lib. 5. cap. 2. de Deo ait: *Cui in veritate ſervimus, quando ejus præcepta pro ſola ſuperna retributione perficimus*. Finio eum Doctore Angelico opuſculo de dilectione cap. 12. *Voluntate Deum diligis dilectione concupiſcentiæ, cùm ipſum vis: hæc eſt bona voluntas; imò optima, qua vult ſummum bonum*; quamvis voluntas melior ſit, cùm diligit Deum amore benevolentiæ. Non igitur in vanum curritur, quoties ex alio impulſu, & alio motivo curritur, quàm charitatis.

QUIN-

Quinquageſimaſexta Propoſitio damnata.

Deus non remunerat, niſi charitatem; quoniam charitas ſola Deum honorat. *Obſerv. Moral. in Matth. cap.28. verſ.36.*

CAPUT I.

Propoſitionis impugnatio.

1 QUiſquis præſentem cum ſuperiore Propoſitione contulerit, facilè videbit, omnia contra illam diſputata, huic pariter inimica eſſe; quapropter liceret mihi hic eſſe breviſſimo. Non eſt tamen ſilentio prætereundum, quòd præſens articulus priorem ſuperet extenſione malitiæ, & falſitatis: nam prior *coronari* negans ulla opera præter *charitatem*, ſubtrahebat cæteris ſolius æternæ, quæ in cœlis obvenit, beatitudinis retributionem; præſens verò articulus *remunerationem* omnem, cujuſcumque ordinis, etiam temporalis, denegans, præterquam charitati, incongruos Divinæ bonitati, ac juſtitiæ limites præſcribit.

Quod ad probandas actiones ſinè fide innocuas adduxi alibi exemplum Regis Nabuchodonoſoris, videtur etiam contrarium præſenti articulo. Si enim Scripturæ verba acceperis ſenſu obvio, indicant non ſolùm charitati; ſed etiam actibus inferioribus accedere retributionem. De illo itaque Rege, & ejus exercitu infideli ſic loquitur Deus. Ezechiel. cap. 29. „ Nabuchodonoſor Rex Babylonis ſervire fecit exercitum ſuum ſervitute magnâ adverſus Tyrum..... & merces non eſt reddita ei, neque exercitui ejus de Tyro, pro ſervitute, qua ſervivit mihi adversùs eam. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce dedi Nabuchodonoſor Regem Babylonis in terram Ægypti, & accipiet multitudinem ejus, & deprædabitur manubias ejus, & diripiet ſpolia ejus, & erit merces exercitui ejus „. In quem locum S. Hieronymus, judicio Eccleſiæ *in exponendis Scripturis Doctor maximus* ſic animadvertit: *Ex eo, quòd Nabuchodonoſor mercedem accepit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede, Dei judicio præteriri.*

Bellarminus quoque libro 5. de gratia, & libero arbitrio cap.9. eundem Ezechielis textum adferens ſic animadvertit: „ Exercitus ille ſinè dubio infidelis erat; & tamen, quia fideliter regi ſuo ſervivit in bello juſto contra Tyrum, quam urbem ob ſua peccata Deus everti volebat, ideo mercedem illi reddidit, donans ei mirabili providentiâ ſpolia Ægypti, quæ propter ſcelera quoque ſua ſpoliari meruerat „. Non exiſtimo Queſnellum, aliàs infidelibus omne gratiæ ſubſidium adimentem, atque omnia eorum opera annumerantem vitiis, hìc Regi Nabuchodonoſori, & exercitui ejus attribuere charitatem.

Conſentit Hieronymo Chryſoſtomus homil. 67. ad populum Antiochenum dicens: „ Non poteſt malus omnino malus eſſe; ſed evenit, ut aliquid habeat boni... cùm itaque malus proſperis utitur rebus, ad capitis ſui perniciem utitur; ut enim illorum paucorum retributionem hic capiens, illic deinde puniatur, hac de cauſa recipit „. In quem locum ita Bellarminus lib.5. de gratia, & libero arbitrio cap.9. „ Loquitur Chryſoſtomus de omnibus malis, etiam infidelibus; generatim enim dicit, nullum eſſe malum, qui non habeat aliquid boni; & loquitur de opere bono, non ex genere tantùm; ſed ſimpliciter; quia opponit illud peccato, & mercedem illi debitam aſſignat. „

Author operis imperfecti in Matth. homil.26. „ Si autem infidelis fecerit opus bonum, hic ei prodeſt opus ipſius, & hic ei reddit Deus bona pro opere ſuo: in illo autem ſeculo nihil ei prodeſt. Nec enim collocatur inter cæteros fideles propter opus ſuum, & juſtè; quia naturali bono motus fecit bonum, non propter Deum.

2 Sanctus Auguſtinus lib.5. de civitate cap.12. *Romani juſtitiâ, & actibus ſtrenuis promeruerunt à Deo imperium*; attamen ſinè charitate, utpote infideles. Cùm autem juſtitiâ, & actibus ſuis ſtrenuis à Deo promeruerint imperium, dubitari non poteſt, quin ea ipſis remuneratio obvenerit, teſte Auguſtino Epiſtola 5. ad Marcellinum: „ Rempublicam primi Romani conſtituerunt, auxeruntque virtutibus: etſi non habentes veram pietatem erga Deum verum, quæ etiam eos in æternam civitatem poſſet ſalubri religione perducere;

„ Deus

Digitized by Google

„ Deus enim ſic oſtendit, quantum valerent civiles, etiam ſinè vera religione „ virtutes „. Unde S. Saleſius lib. 11. de amore Dei cap. 13. dicit: „ Cùm ratio naturalis ſit arbor bona, quam Deus in nobis plantavit, certè fructus ex eo provenientes non poſſunt non eſſe boni. Fructus quidem boni ſunt; ſed comparati iis, qui procedunt ex gratia, ſunt perquam exigui pretii, & valoris; non ideo tamen nullius; ſiquidem Deus illos laudavit, & bonis temporalibus, quin & ſecundùm S. Auguſtinum morales Romanorum virtutes magnitudine, & magnificà imperii famà, exiſtimatione, & commendatione apud exteras gentes compenſavit „. Inveniat Queſnellus, ſi poteſt, in gentilium eorum actibus charitatem. Si non poteſt, quia, teſte Apoſtolo ad Hebræos cap. 11. *Sinè fide impoſſibile eſt placere Deo*, diſcat, præmium à Deo non uni tantummodo tribuendum virtuti.

Verùm minoris iſta momenti remuneratio eſt temporalis ſolùm, & terrena; cœleſtem autem, & perpetuam præſtari actibus, etiam charitate inferioribus, oſtendi copioſè contra articulum præcedentem toto capite 1. ex Scripturis, ſecundò ex patribus, Conciliis, atque ipſa olim Sorbona: deinde in objectionum depulſione capite 7.

3 Pars ſecunda præſentis articuli abunde confutata videri poterit in ſuperiore articulo cap. 3. ex Scripturis; cap. 4. ex SS. Patribus, præcipuè Auguſtino; cap. 5. ex Scholæ Principibus; cap. 6. ex Tridentino Concilio, & definitionibus Pontificum: Probationibus invictis accedit confirmatio cap. ſeptimo, quæ omnia Lector contra præſentem articulum applicatione perfacili transferet.

Breviter hìc animadvertere ſufficiat, Queſnellum pleráque juſtis merita adimere, dum ſola charitas ab ipſo digna præmio cenſetur: neque charitatis nomine ab ipſo intelligitur quilibet affectus erga Deum benevolus; ſed amor ſuper omnia, & ſe ipſo juſtificans, qualis deſcribitur in Decalogo *ex tota mente, & ex totis viribus*: qui actus Auguſtino valde arduus eſt libro de duabus animabus cap. 8. *Converti ad Deum nemo, niſi qui ab hoc mundo ſe averterit, poteſt. Hoc ego mihi arduum, & difficillimum ſentio: vobis ſi facile eſt, ipſe Deus viderit.*

Quid igitur horribilius, quàm omnia opera miſericordiæ, ſive ad corpus, ſive ad animum pertinentis, tantopere à Chriſto commendata veluti cœleſtis regni præmio donanda, nihilominus velut inutilia rejicere, & omni penitùs ſpoliare mercede? Eâdem privare reliquam omnem præceptorum, conſiliorumque obſervationem, etiam propoſitarum à Chriſto beatitudinum? Omnes afflictationes corporis; denique virtutum omnium, ſive divinarum, ſive moralium exercitia?

Creſcit enormitas erroris, & in omnium fidelium animis creſcere debet ejus execratio, accedente ſecundâ articuli parte, quæ eſt quaſi ratio prioris, *quoniam charitas ſola Deum honorat*. Quid nempe adversùs virtutes cæteras theologicas, & morales dici potuit contumelioſius, quàm quòd ad Dei honorem nihil conferant? Quomodo opinio tam abſona, tam remota ab omni ſano hominum ſenſu, repugnans naturæ lumini, nullo nixa Scriptorum veterum, aut recentium ſuffragio, venire in mentem Queſnello potuit, & inter eos, qui ſapientes videri volunt, conciliare ſibi vindices obſtinatos?

Captivare intellectum in obſequium fidei, credere Dei teſtimonio magis, quàm oculis ſuis, ut credidit Abraham res creditu difficillimas *in ſpem contra ſpem*, atque ita maximam Divino Eloquio exhibere reverentiam, omnium mortalium judicio eſt honorare Deum, ſicut eſt honorem Deo debitum detrahere, nolle ejus aſſentiri teſtimonio.

Ita inter homines ratione præditos immanis reputatur injuria, & honoris detractio, fidem negare viro fide digno, & velut ſibi compertiſſima affirmanti. Spes quoque, quâ Dei fruitio ab humanis ſenſibus tam remota, nihilominus præfertur rebus omnibus, quæ in mundo ſunt, & infirmitatem humanam potentiſſimè alliciunt, maximè Deo honorifica eſt, & ſummæ laudi vertitur ejus gratiæ; utpote, quæ tàm glorioſum de omnibus mundi, & carnis illecebris, naturæ adeò fragili pepererit triumphum.

4 Ideo S. Auguſtinus in Enchiridio cap. 3. ait *Fide, ſpe, charitate colendum Deum.* Timore autem Deum honorari, docet idem Sanctus in Pſalm. 149. *Niſi timore incipiat homo Deum colere, non pervenit ad amorem. Initium Sapientiæ timor Domini.* Agere hìc Auguſtinum de formidine, quæ neque ſimul amor ſit, neque ex amore proveniat, patet ex eo, quòd timor ſtatuatur velut neceſſaria ad amorem diſpoſitio. Quapropter Sanctiſſimus Doctor ibi ſic concludit: *Incipit ergo (Deus) à vinculis ferreis: finitur ad torquem auream. Dictum eſt enim de Sapientia: & torquem auream circa tuam cervicem: non tibi imponeret torquem auream, niſi primùm*

in

in compedibus ferreis te alligaſſet. Sed cœpiſti à timore: conſummaris à Sapientia (ſeu charitate).

Religio quoque virtus non theologica; ſed moralis eſt; proinde non charitas: attamen illâ Deus maximè honoratur. Quod multis confirmat Angelicus 2. 2. quæſt. 81. ubi articulo 1. refert, & approbat illud ex Tullio Cicerone: *Religio eſt virtus, quæ Superioris cujuſdam naturæ, quam Divinam vocant, cultum, ceremoniamque affert*: Ibidem S. Doctor ex Auguſtino lib. 10. de civitate Dei cap. 1. ait: *Religio diſtinctiùs non quemvis; ſed Dei cultum ſignificare videtur*. Eâdem quæſtione articul. 5. concludit Angelicus: *Religio non eſt virtus theologica, cujus objectum eſt ultimus finis; ſed eſt virtus moralis*. Quæſt. 83. art. 3. *Reſpondeo dicendum, quòd ſicut ſupradictum eſt Quæſt.* 81. *ad religionem propriè pertinet, reverentiam, & honorem Deo exbibere: & ideo omnia illa, per quæ Deo reverentia exbibetur, pertinent ad religionem. Per orationem autem homo Deo reverentiam adbibet; in quantum ſcilicet ei ſe ſubjicit, & profitetur orando, ſe eo indigere, ſicut authore ſuorum bonorum. Unde manifeſtum eſt, quòd oratio eſt propriè religionis actus*. Ex quibus omnibus aperta fit, & irrefragabilis concluſio, Religione Deum honorari, & oratione, quæ religionis quædam ſpecies eſt; quamvis neque hæc, neque illa ſit charitas; ſed ad virtutem tantum pertineat moralem, cujus actus cum peccati lethiferi habitu in eadem anima conſiſtere poterit.

Quot ſacras ceremonias in antiquo, & novo fœdere, quot modos colendi, & honorandi Deum religio complexa eſt! hos omnes velut nullius valoris, & ad Dei cultum, atque honorem inutiles contemnit Propoſitionis author, cultum Dei univerſum circumſcribens ſolâ charitate. Hæc inter cæteras, quæ Conſtitutione UNIGENITUS damnantur, propoſitiones mirificè placêre debuit hæreticis, quorum omnis religio, abrogatis Eccleſiæ ceremoniis, velut ſuperfluis, & ad Dei cultum, honoremque inutilibus, in ſolâ prætenſa fide, & charitate conſtituitur. Videtur autem Queſnellus etiam quoſdam hæreticos ſuperare, dum ipſam cum religione fidem à Dei cultu excludit, veluti quâ Deus minimè honoretur.

5 Non tam arctis limitibus ab Auguſtino honor Dei reſtringitur, cùm eum ad actus quoslibet honeſtos ſimul, & vitio vacuos extendit in Pſalm. 34. Concione 2. à me citatâ ſæpius, &, ut adverſariorum camdem ſemper cramben recoquentium, frangamus pertinaciam, numquam ſatis iterandâ. *Suggero remedium, unde totâ die laudes Deum, ſi vis; quidquid egeris, bene age, & laudaſti Deum. Quando cantas hymnum, laudas Deum; quoties tu ceſſaſti ab hymno cantando, diſcedis, ut reficiaris; noli inebriari, & laudaſti Deum. Negotia agis? Noli fraudem facere, & laudaſti Deum*. Quam ſententiam approbat, & adoptat Angelicus ipſis Auguſtini verbis lectione 7. in 1. Cor. 10.

Iterum Auguſtinus in Pſalm. 146. „Si „ergo bene agis, & quod manducas, & bibis, & ad refectionem corporis ſumis, „reparationemque membrorum, gratias „agens ei, qui tibi præbuit iſta ſolatia, & „cibus tuus, & potus tuus laudat Deum.. „Poſt cibum, & potum requieſcas, ut dormias, nec aliquid turpiter agas, ... ſit „caſtus cum conjuge thorus, &, ſi eſt cura „propagandi liberos, non ſit effrænata luxuries libidinis &c. Quid ſi ſomnus advenerit, & cùm dormis? innocentia ſomni „tui laudat Deum. Laudas, cùm agis negotium: laudas, cùm cibum, & potum „capis: laudas, cùm in lecto requieſcis: „laudas, cùm dormis.

Diceetne *Obſervationum* author, memoratis quidem actionibus *laudari* Deum; ſed non *honorari*? Non exiſtimo, auſurum tam futili explicatione eludere Hipponenſis ſimul, & Aquinatis ſententiam. Ineptiſſimus fuiſſet Auguſtinus Eccleſiaſtes, nec melior Eccleſiæ Doctor cum Angelico, ſi Chriſtianos, ſi pios, & religioſos tanto ſtudio, tantâ eloquentiâ hortati fuiſſent ad laudes Deo perſolvendas, quibus eum ſcirent minimè *honorari*. Ita decepiſſent Doctores illi Eccleſiam, & hominum ſaluti, profectuique in virtute peſſimè conſuluiſſent, rebus eos ad Dei gloriam inutilibus, ſuæque propterea ſaluti, perfectionique minimè conducentibus detinendo.

6 Procul ab hoc Queſnelli errore abfuêre tres pueri Danielis cap. 3., qui ſuo cantico *Benedicite* res omnes, etiam rationis expertes, & inanimes, proindeque charitatis incapaces, ad Deo benedicendum, eumque perpetuò laudandum invitabant. Invitat, & Eccleſia quotidie in Horis canonicis: neque utiliorem, & magis piam Sacerdotibus occupationem, atque gratiarum actionem ſtatim à ſacrificio præſcribere potuit.

7 Damnatus ille *Obſervationum* error pridem fuit ab Alexandro VIII. in multis Propoſitionibus inter 31. quarum 14. eſt: *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*: ſi enim ſupernaturalis eſt, fieri non poteſt, quin illo Deus

Digitized by Google

Deus honoretur; non igitur honoratur ſola charitate. 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.* Valet hîc eadem nota, quæ circa articulum ſuperiorem. Si enim *attritio* illa bonus motus eſt, ac ſupernaturalis, ut definit Pontifex, Deum per ipſam honorari, nullus ſanæ mentis, nec ipſe Queſnellus inficiabitur. Art. 10. *Intentio, quâ quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.* Si intentio ea recta foret, ac placens Deo, ut eſt certiſſimè, quomodo fieri poſſet, ut in Dei honorem, & gloriam non cederet? 12. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, &, etiamſi videantur credere, non eſt fides divina; ſed humana.* Si enim ſinè omni amore fides divina maneat, placet indubiè Deo, & eum honorat, licèt ſubjectum peccatis gravibus inquinatum diſpliceat.

Ejuſdem *obſervationis* erroneæ condemnatio reperitur in proſcriptione Articuli Bajani 16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*; quia, ſi ea eſt vera legis obedientia, Deo certiſſimè honori, & gloriæ eſſe deprehenditur, atque ita non ſola charitas Deum honorat.

Eadem *Moralis Obſervatio* repugnat clariſſimè Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. definienti, attritionem, prout ibi deſcribitur ſinè charitate, *Donum Dei eſſe, & Spiritûs Sancti impulſum*; Quomodo enim donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſus, ad Dei gloriam, & honorem non pertineat? Præſens itaque Queſnelli Propoſitio non ſolùm pluribus Superiorum Pontificum definitionibus; ſed etiam Tridentinæ clariſſimè adverſatur.

CAPUT II.

Diluuntur argumenta adverſariorum.

1 TRes è Scripturis Sententias nobis ſtatim Hexapla intorquent, è quibus duæ priores nihil ad propoſitam attinent Quæſtionem: tertia etiam ſuperiore articulo cap. 7., & ſæpe aliàs adverſariis erepta eſt. Primo itaque loco hic nobis objicitur illud Chriſti Lucæ 7. *Propter quod dico tibi: remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; cui autem minus dimittitur, minus diligit.*

Gregorius Magnus Homilia 33. *Incendit (inquit) planè peccati rubiginem, quia ardet validè per amoris ignem; tantò namque ampliùs peccati rubigo conſumitur, quantò peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.* Bernardus Epiſt. 107. *Libenter Dei amor noſtrum, quem prævenit, ſubſequitur; nam quomodo redamare pigeat, quos amavit necdum amantes?* Verùm neque ex illa Chriſti, neque ex ullius Patris, aut interpretis ſententia ſequitur, nullius virtutis, præterquam charitatis exercitium Deo gratum eſſe, nullum ad Dei pertinêre gloriam, nullum ab ipſo accipere retributionem. Oppoſitum potiùs ex eo colligit Ambroſius: *Non enim*, inquit, *unguentum Dominus; ſed charitatem dilexit, fidem ſuſcepit, humilitatem probavit.*

Ab Euangelio dilabuntur Hexapla ad illud Apoſtoli 1. Cor. 8. *Si quis autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo.* Verba Apoſtoli audio: & quis non intelligat? Connexionem autem eorum cum damnato articulo non arbitror ipſos cernere Janſeniſtas; ſed ad circumventionem ſimplicium oſtentandum aliquid ex ſacris literis fuit, ut morem ſuum Hexapla retinerent, qui eſt errori cuilibet patrocinantes fingere Scripturas, & Spiritum Sanctum pro oraculis mendacia profundentem.

Reducitur & illud 1. Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, &, ſi tradidero corpus meum ita, ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Cujus loci interpretationem Catholicam, atque adeò Queſnelli erroribus minimè ſuffragantem dedi tum ad priorem art. cap. 7., tum alibi ſæpius. Senſus nempe à Doctore Angelico, & omnibus Catholicis agnitus eſt, quòd extra ſtatum gratiæ, ſeu charitatis, nihil proſint eleemoſynæ, aut quorumlibet toleratio ſuppliciorum, etiam mortis. Sed inde quis ſapiens deducat, nullam in ſtatu gratiæ mercedem tribui eleemoſynis, & aliis miſericordiæ, ac pietatis operibus toties à Deo in ſacris literis promiſſam, neque illis Deum; ſed ſolâ honorari charitate? Diſpar maximè ratio eſt, quòd in caſu Apoſtoli homo Dei inimicus, quamdiu in eo ſtatu manſerit, non poſſit apud eum dignus eſſe præmio; ſed amicus, & filius cur ſolo dilectionis, & non etiam fidei, ſpei, obedientiæ, & quorumlibet præceptorum, conſiliorumque divinitus inſpiratorum adimpletione præmium mereatur? Cur ex tot ſanctiſſimis exercitiis nihil Divino cultui, honorique accedat?

2 Ex Auguſtino objicitur illud libri de gratia Chriſti cap. 26. *Ubi non eſt dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec rectè bo-*

num

num opus vocatur; quia omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt; & fides per dilectionem operatur. Gratiam Chriſti, quæ voluntatem afficit, eam alliciens, movens, cum ea operans bonum, variis ab Auguſtino nominibus appellari, aliàs monui, adductis exemplis compluribus; idque pridem à Scriptoribus polemicis, præſertim contra Janſenii hæreſim, obſervatum, nominatim ab eruditiſſimo Stephano de Champs novæ iſtius ſectæ maſtyge præcipuo in celebri opere *De hæreſi Janſeniana* lib. 3. Diſp. 3. cap. 16. ubi inter gratiæ illius appellationes non infrequens venit *dilectionis* nomen, ſubinde etiam *charitatis*. In adducta contra nos lacinia hanc eſſe vocis *dilectio*, & *charitas* in Auguſtino ſignificationem, indicant circumſtantiæ; cùm illic omne Auguſtini ſtudium ſit, contra Pelagium, & Cœleſtium ſtabilire Chriſtianæ gratiæ in voluntate hominis neceſſitatem. Es quidem hic poſt citata verba ſtatim ſubditur: „ Ac per hoc
„ gratiam Dei, qua charitas Dei diffundi-
„ tur in cordibus noſtris per Spiritum
„ Sanctum, qui datus eſt nobis; ſic confi-
„ teatur, qui vult veraciter confiteri, ut
„ omnino nihil boni ſinè illa, quod ad pie-
„ tatem pertinet, veramque juſtitiam, fieri
„ poſſe non dubitet.

Qui verò abſque dilectionis impulſu nullum in actibus noſtris meritum agnoſcunt propriè dictum, ſive de condigno, dilectionis nomen in ſenſu magis obvio accipientes, ſi hanc ſibi Auguſtini ſententiam vindicare voluerint, & *boni* nomine intelligere perfectius, ſeu meriti capax; aut quæcumque alia probabilis ſententia, ſive interpretatio magìs alteri placuerit, non obſiſtam; ſatis enim mihi eſt, excludere illam, quam cum definitis ſæpe antea, atque indubitatis Auguſtini dogmatibus minimè conſiſtere à me ſuperiùs demonſtratum eſt. Poteſt quoque in Patrum ſententiis occurrere, quod in Scripturis Sacris omnes interpretes profitentur, ut ſignificationes plures invicem non contrariæ intentæ fuerint, vel eſſe potuerint ab authore.

Quidquid ſit, ſequenda hic, ut in cæteris, legitima, & apud omnes Catholicos receptiſſima interpretandi regula, de non opponendis invicem; ſed, quantùm fieri poteſt, conciliandis inter ſe ejuſdem Patris ſententiis, maximè verò cum definitis Eccleſiæ dogmatibus. Conſtat autem ex Auguſtini textibus multis, & clariſſimis à me ſæpius allegatis, agnoſci ab eo abſque benevola dilectione Dei actiones bonas, Deo placentes, mercede etiam ab eo donatas, & ad impetranda ulteriora beneficia, atque auxilia idoneas, etſi non capaces meriti propriè dicti, quod de *condigno* appellatur. De perfectæ igitur iſtiuſmodi bonitatis operibus intelligendus eſt Hipponenſium Antiſtes, dum negat, rectè bona vocari, quando Dei abeſt dilectio. Denique, licèt nihil boni foret, licèt nullo honoraretur Deus, nulli præmium concederet ante dilectionem, non ideo tamen, illâ accedente, cætera, quæ eam comitantur, inferiorum virtutum exercitia omni deſtituerentur præmio, aut Deo grata eſſe deſinerent, eumque honorare. Quapropter nè ſic quidem defenditur Propoſitio, *Deus non remunerat niſi charitatem; quoniam ſola charitas Deum honorat*.

3 Opponitur ab adverſariis etiam illud Auguſtini ex epiſtola 167. num. 11. *Quid eſt pietas, niſi Dei cultus? Et unde ille colitur, niſi charitate?* Agitur de cultu non qualicumque, etiam imperfecto, ſed ſtrictiſſimè, & antonomaſticè dicto, ut patet ex ſequentibus: „ Charitas igitur de corde puro, &
„ conſcientiâ bonâ, & fide non ficta, ma-
„ gna, & vera virtus eſt, quia ipſa eſt &
„ finis præcepti. Meritò dicta eſt fortis ſic-
„ ut mors; ſive quia nemo eam vincit, ſicut
„ mortem; ſive quia in hac vita uſque ad
„ mortem eſt menſura charitatis, ſicut Do-
„ minus ait: Majorem hac charitatem ne-
„ mo habet, quàm, ut animam ſuam ponat
„ pro amicis ſuis: ſive potiùs; quia, ſicut
„ mors animam avellit à ſenſibus carnis, ſic
„ charitas à concupiſcentiis carnalibus. „

Iſtud etiam lector ſapiens animadvertat, ex hac aſſumpta Auguſtini ſententia, & ad condemnati dogmatis defenſionem adhibitâ, palàm fieri, quid adverſarii nomine *charitatis* intelligant, non qualemcumque ſcilicet amorem Dei benevolum; ſed juſtificantem; ſive *charitatem*, quæ ſit *de corde puro*, & conſcientiâ bonâ, quæ ſit *magna, & vera virtus*, quæ ſit *finis præcepti*, quæ *meritò dicta eſt fortis ſicut mors, quia nemo eam vincit &c.* Si ea ſola, ut contendunt adverſarii, Deum honorat, ſi eâ ſolâ Deus colitur, ô Superi! Quàm arctis limitibus cultus Dei reſtringitur! Quàm exiguus eſt piorum actuum numerus! Tam horridum dogma hactenus Eccleſia ignoravit, niſi ut in novatoribus condemnaret, quale eſt iſtud Baji 16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*.

4 Similis ei, qualis à me data eſt, interpretatio convenit textui, qui allegatur ex epiſtola 186. aliàs 106. num. 7. *Sola charitas bene operatur*. Accipe ſententiam integram, & à *Collatoris* perfidia liberatam: *Si*

quis autem dixerit, quòd gratiam bene operandi fides mereatur, negare non poſſumus; imò verò gratiſſimè confitemur. Hanc enim fidem volumus habeant, quâ impetrent charitatem, quæ ſola VERE` bene operatur. Quam Auguſtinus ſui temporis hæreticis, nos etiam ævi noſtri erroribus peroptamus, ut hanc fidem habeant, qua imperrent charitatem, quæ ſola *verè bene* operatur. Etſi enim Queſnelliani in hæreticos, atque adeò in ſe ipſos nimiùm ſeveri, omne eis gratiæ auxilium, omne opus bonum denegent; Catholici tamen Scripturarum, Patrum, Pontificum definitionibus edocti, neutrum hæreticis prorſus ſubtrahunt; ſed *verè*, ſeu perfectè bonum, quale ſolum eſt, quod meriti capax ad æternam valeat perducere ſalutem. Hæc., ut *veri boni* apud Auguſtinum, & cæteros paſſim Scriptores myſticos appellatio familiaris eſt, ſic quoque paſſim apud eoſdem *verè bene* operari eſt agere ſic, ut gratiam mereatur, atque beatitudinem; quod non impedit, quin aliæ quoque dentur actiones bonæ, ordinis inferioris, etiam per auxilium gratiæ, quos Dei clementia ſubinde efficit in peccatoribus tum hæreticis, tum orthodoxis. Quem Sanctiſſimi Doctoris ſenſum nè perciperemus, adverſarius corruptè ejus textum retulit, reſcindendo non ſolum adverbium *verè*, ſed totam etiam præcedentem periodum: *Hanc enim fidem volumus habeant, qua impetrent charitatem*, quaque totum evertitur novaturientium ſyſtema.

Si enim Auguſtinus Pelagianis hæreticis hanc fidem ut habeant, inculcet, qua impetrent charitatem, igitur *prima gratia*, quam eis Deus conceſſerit, non fuit *peccatorum remiſſio*, ut aſſerit art. 28.; Quia *fides charitatem impetrans* juxta omnes Catholicos contra Pelagium, neceſſariò eſt ex gratia., imò per articulum 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.*

Præterea ſi in Auguſtini hypotheſi fides impetret charitatem, quæ non fuiſſe ſupponitur, antequam impetraretur, evidens eſt, fidem illam charitati præviam, fuiſſe bonam, & hominem credendo bene operatum, licèt non *verè*, ſeu perfectè *bene*, quod juxta phraſim, & ſenſum Auguſtini ſoli competit chatitati.

Denique, ſi fides nondum imbuta charitate eam *impetret*, neceſſe eſt, fide illâ Deum honorari, & non ſolâ charitate; unde ex ipſa, quæ nobis corruptiſſimè objecta eſt, Auguſtini ſententiâ, convincitur falſitatis articulus aſſerens, quod *ſola charitas Deum honoret.*

Manifeſtiùs quoque corruunt non pauci deteſtabiles articuli præcedentes: videlicet 44. „ Non ſunt niſi duo amores, unde
„ volitiones, & actiones omnes noſtræ na-
„ ſcuntur; amor Dei, qui omnia agit pro-
„ pter Deum, quemque Deus remunera-
„ tur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum
„ diligimus, qui quod ad Deum referen-
„ dum eſt, non refert, & propter hoc ipſum
„ fit malus. 45. Amore Dei in corde pec-
„ catorum non ampliùs regnante, neceſſe
„ eſt, ut in eo carnalis regnet cupidi-
„ tas, omneſque actiones ejus corrumpat.
„ 46. Cupiditas, aut charitas uſum ſen-
„ ſuum bonum, vel malum faciunt. 47. Obe-
„ dientia legis profluere debet ex fonte, &
„ hic fons eſt charitas; quando Dei amor
„ eſt illius principium interius, & Dei glo-
„ ria ejus finis, tunc purum eſt, quod ap-
„ paret exteriùs; alioquin non eſt, niſi hy-
„ pocriſis, aut falſa juſtitia. 49. Ut nullum
„ peccatum eſt ſinè amore noſtri, ita nul-
„ lum eſt opus bonum ſinè amore Dei.
„ 50. Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater
„ mi, ſi ſpiritus charitatis non eſt ille, qui
„ clamat. 51. Fides juſtificat, quando ope-
„ ratur; ſed ipſa non operatur, niſi per cha-
„ ritatem. 52. Omnia alia ſalutis media
„ continentur in fide tamquam in ſuo ger-
„ mine, & ſemine; ſed hæc fides non eſt
„ abſque amore, & fiducia. 53. Sola cha-
„ ritas Chriſtiano modo facit (actiones
„ chriſtianas) per relationem ad Deum, &
„ Jeſum Chriſtum. „ 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur, eam ſolam Deus audit.* Ac denique præſens. 56. Quòd *ſola charitas Deum honoret.*

Si enim *charitas*, quæ nondum adeſt, *impetrari* valeat per *fidem*, ſicut ex Doctore Maximo diſcimus, patet, non ſolâ charitate Deum ab homine honorari; ſed etiam fide: hanc quoque Deo loqui, & ab ejus clementia exaudiri; hac fide, dum gratia charitatis petitur, actionem eſſe Chriſtianam, & Chriſtiano modo exercitam; patet denique, fidem utilem, ad obtinendam mediâ charitate juſtitiam, poſſe eſſe ante charitatem, antequam ſcilicet eam petendo impetraverit.

Ex eodem Auguſtini principio clariſſimè ſequitur, neque fidem ſemper juſtificare, neque operari ſemper per charitatem; quando nempe per fidem charitas poſtulatur; quia hæc uti precibus, ita & fide poſterior eſt. Sic etiam non fruſtrà clamamus, Pater mi, dum ſpiritus charitatis, qui nondum obtigit, fidei, & conceptis ex ea precibus conceditur. Si autem fides, etiam

amori

amori prævia non eſſet bona, ipſam amoris gratiam non obtineret, ut, Auguſtino teſte irrefragabili, *Fides impetrat charitatem.* Dum hæretici errorem abdicantes ad fidem redeunt, & Eccleſiam; quæ legis obedientia, etſi ex charitate non profluens, non eſt tamen hypocriſis, aliàs charitatem minimè impetratura. Ad fidem rediens, ſi eam ore, & ſcripto profiteatur, hunc uſum ſenſuum neque charitas bonum facit, quæ ſupponitur nondum impetrata, neque tamen eundem ſenſuum uſum cupiditas ſemper efficit malum; alioqui fides, & ejus externa confeſſio numquam foret impetrandæ charitati idonea.

Denique neceſſe non eſt, amore in peccatorum cordibus non ampliùs regnante, abſolutum adeò tenere cupiditatem imperium, ut inducatur actionibus omnibus corruptio: neque ex fonte naſcitur virulento, aut vitium contrahit omnis volitio, & actio, quæ non profluit ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur. Si enim omni fidei, charitatem præeunti, maculam aſpergeret cupiditas, aut aliunde oriretur vitium, fieri non poſſet, ut charitatis gratiam ea fides obtineret, & non potiùs accerſendo ſibi ſupplicio, quàm impetrandæ majori gratiæ accommodata cenſeretur. Quapropter adverſarios, niſi quibus intellectum obcæcaverit pertinacia, procul dubio jam piget objectionis ſuæ tam improvidæ, qua ſe conſtringi ineluctabiliter conſpiciantur; ſed non credidere detegendam fallaciam, dum Auguſtini ſententiam propoſuêre tam callidè mutilatam.

5 Figurata locutio Auguſtini eſt epiſtola 177. aliàs 96. num. 17. *Charitas ſola non peccat*: ubi ponitur contentum pro continente, charitas pro eo, qui charitatem habet. Perſpicuus hic redditur S. Doctoris ſenſus, ſi non nimis mutila, ut ab adverſariis refertur; ſed utcumque integra attendatur locutio, ut hìc ſequitur: *Illud, quod ſcriptum eſt, qui natus eſt ex Deo, non peccat* (1. Joannis 3. verſ. 9.) *ſecundum ipſam charitatem dictum eſt, quæ ſola non peccat*: ubi patet, Auguſtini ſententiam accipiendam, veluti conformem ſacro textui Joannis, ubi directè agitur de homine, qui natus eſt ex Deo, indirectè autem de *ipſa charitate*, qua homo ex Deo natus eſt. Impia autem Auguſtinianæ locutionis, atque adeò ipſius Apoſtolici textûs ab adverſariis conficta eſt interpretatio, quaſi omnis fides, ſpes, religio, omnis miſericordia, & quælibet alia virtus, ſi à charitate præſcinditur, peccatum ſit, ſive peccatum committat.

Senſus itaque verus, & Catholicus tum Hipponenſis Antiſtitis, tum S. Joannis eſt, quòd, qui per charitatem ex Deo natus eſt, non peccet, ſaltèm graviter, ſeu lethiferè, quæ ſolius charitatis, non alterius virtutis inferioris prærogativa eſt; cum fide enim & ſpe infuſis, cum virtutum moralium acquiſitis habitibus conſiſtere in eodem homine peccatum, agnoſcunt omnes Theologi, ſi novaturientes exceperis, Bajanâ fuligine afflatos, qui nihil boni operis, vel immunis à vitio reputant ſinè charitate. Quid igitur talibus contra nos argumentis proficiunt adverſarii, niſi ut animi ſui venenum ſemper ampliùs prodant, & damnatorum dogmatum ſenſum magìs, quàm præ ſe aliàs illa ferrent, Catholicis execrabilem. Ex talibus enim objectionibus certiores reddimur, in proſcripto articulo nomine charitatis intelligi ab ejus authore, & ejuſdem defenſoribus non aliam, quàm juſtificantem, quâ homo *natus eſt ex Deo*, & quæ nullum ſecum patitur peccatum, ſaltèm mortiferum.

Quod autem in Propoſitione dicitur *charitas ſola Deum honorat*, ita accipi cupiunt, ut ſola charitas Deo honorem non auferat, juxta illud ſuum *ſola charitas non peccat.* Verebantur ſcilicet, nè ſi talia non ingererent, non ſatìs peſtiferum appareret illud *ſola charitas Deum honorat*; nunc autem congruere volunt etiam pluribus ante damnatis erroribus, quales ſunt Bajani decimus ſextus:
„ Non eſt vera legis obedientia, quæ fit
„ ſinè charitate. 38. Omnis amor creaturæ
„ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, quâ
„ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibe-
„ tur; aut laudabilis illa charitas, qua per
„ Spiritum Sanctum in corde diffuſâ Deus
„ amatur. 35. Omne, quod agit peccator,
„ vel ſervus peccati, peccatum eſt. 40. In
„ omnibus ſuis actibus peccator ſervit do-
„ minanti cupiditati „ niſi dum charitate
juſtificante convertitur.

Eadem adverſariorum objectio ſtabilit errores novem inter 31. ab Alexandro VIII. proſcriptos, nempe ſeptimum cum octo illic ſequentibus. Ita permittit Divina providentia, ut hæretici, quando locutionibus ſubdolis, & erroris venenum pietatis larvâ occultantibus, peſſumdare moliuntur ſimplicium fidem, ab Eccleſia condemnati diſſimulare nequeant impietatem, quin illa in eorum vindiciis ſubinde foràs proſiliat apertiùs, dum magìs fuerat tenebris involvenda.

Percipis hìc itaque, Lector, ſenſum Queſnelliani vindicis, & ſociorum. Augu-

ſtinianum ſuperiùs dedi; Thomiſtarum etiam Joanni Apoſtolo, & Auguſtino conſonum accipe ex Angelici in Joannem Commentario: „ Qui natus eſt ex Deo, pec-
„ catum non facit, ſcilicet mortale, quod
„ eſt contrarium generationi ſpirituali; &
„ intelligendum eſt cum reduplicatione,
„ in quantùm ſcilicet ex Deo natus eſt. Vel
„ intelligendum eſt conjunctim, quamdiu
„ natus, id eſt, nativitatis gratiam cuſtodit,
„ peccatum, inquam, non facit, ſcilicet
„ mortale. Vel loquitur de eo, qui natus
„ eſt ex Deo non ſolùm per præſentem ju-
„ ſtitiam; ſed & per prædeſtinationem
„ æternam: & talis peccatum non facit fi-
„ naliter, quia tale peccatum repugnat
„ prædeſtinationi. „ Nihil in toto hoc Commentario eſt, neque alibi apud Angelicum, quod ſaveat novitati.

6 Denique ex Auguſtino objicitur epiſtola 167. num. 15. *Ut generaliter, breviterque complectar, quam de virtute habeam notionem, quod ad rectè vivendum attinet; virtus eſt charitas, qua id, quod diligendum eſt, diligitur*. Si veritatem diligerent adverſarii potiùs, quàm novitatem, non ſtudio conquirerent affundendas luci tenebras, neque ut charitatis theologicæ, & inter virtutes theologicas Principis ſtabilirent in omnibus bonis actibus neceſſitatẽ; ſed ſe converterent ad eas Auguſtini ſententias, in quibus certiſſimè ſciunt, S. Antiſtitem charitatis vocabulum ſignificatione ampliſſima accepiſſe, ut lib. 8. de Trinitate cap. 10. *Quid eſt dilectio, vel charitas, quam tantopere Scriptura Divina laudat, & prædicat, quàm amor boni?* Amor ſcilicet, Divinâ auxiliante gratiâ, elicitus. Cujus explicationis clariſſimum in Auguſtino exemplum eſt, lib. 1. de gratia Chriſti cap. 21. & 24.

Poſtquam enim S. Doctor priore loco dixerat: *Quaſi verò aliud ſit bona voluntas, quàm charitas*, cap. 24. hujus bonæ voluntatis exemplum ſtatuit in Aſſuero, quando, deliquium patiente Eſthere, convertit Deus, & tranſtulit indignationem ejus in lenitatem: Et paulò poſt: *Legant ergo*, inquit, *& intelligant* (Pelagius & Cœleſtius) *intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrinâ inſonante forinſecus; ſed internâ, atque occultâ; mirabili, ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum non ſolùm veras revelationes; ſed bonas etiam voluntates*. Habemus hic in Principe infideli converſam à Deo poteſtate mirabili, & ineffabili ſuæ gratiæ, indignationem in lenitatem: & iniquitatis propoſitum in *voluntatem bonam*. Quæ *bona voluntas*, inquit Auguſtinus, *quaſi verò*

aliud ſit, quàm charitas. Nonnè igitur ridiculi forent adverſarii, ſi in hoc infideli Principe *voluntatem bonam*, ſeu *charitatem* pro virtute theologica, vel ejus actu apud Auguſtinum acciperent? Sic & in objecta *virtutis* definitione *charitas* intelligenda eſt bona voluntas, vel bona voluntatis inclinatio, *quâ id, quod diligendum eſt, diligitur*.

Denique quod ſolùm proſternendo Queſnelli articulo ſufficere debuit, inter plura Auguſtini teſtimonia, quæ attuli cap. 1., unicum hic ad infringendam amplius adverſariorum pervicaciam repetere juvat in Pſalm. 149. *Audiſtis modò Apoſtolum Joannem: Timor non eſt in charitate; ſed perfecta charitas foràs mittit timorem; quia timor tormentum habet, hoc eſt, vinculum ferreum: Et tamen niſi* TIMORE *incipiat homo* DEUM COLERE, *non perveniet ad amorem; initium Sapientiæ timor Domini. Incipit ergo à vinculis ferreis, finitur ad torquem auream; dictum eſt enim de Sapientia: Et torquem auream circa tuam cervicem. Non tibi imponeret torquem auream, niſi primùm in compedibus ferreis te alligaſſet. Sed cæpiſti à timore, conſummaris à Sapientia*. Si, ut Auguſtinus aſſerit, *homo Deum* incipiat *colere timore*, antequam perveniat ad amorem, neque ad eum perventurus ſit, niſi priùs à timore cœperit, evidens eſt, juxta Doctorem maximum, non ſolâ charitate Deum honorari; ſed etiam timore, & quidem charitati prævio: imò neque honorem, qui à charitate profluit, Deo obventurum, niſi timor honorificus præceſſiſſet.

7 Nè minimum quidem difficultatis continet illud Gregorii ex homil. 25. in Euangelia num. 1. *Quidquid præcipitur, in ſolâ charitate ſolidatur; ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex una charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis*. Rectè dicitur omne præceptum in ſola charitate ſolidari; quia qui diligit, implet quod præcipitur. Præclarum texit charitatis elogium Apoſtolus 1. Cor. 13. *Charitas patiens eſt, benigna eſt, . . . omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet*. Qui autem Deum, & proximum non diligit, facilè vacillat in particularium obſervatione mandatorum, & agitatus turbine tentationum dejicitur.

Veriſſimum quoque apud omnes eſt, non habere aliquid viriditatis ramum boni operis; ſi in radice non manſerit charitatis; indubitatum enim theologis, imò omnibus chriſtianâ doctrinâ utcumque inſtructis

ctis fidelibus eſt, omnia bona opera mortua eſſe, ubi charitas, quæ animæ vita eſt, ſeu ſtatus gratiæ defecerit. Nihil igitur viriditatis, nihil meriti; quia nihil vitæ continet ramus boni operis; ſi non manſerit in radice, ſeu habitu charitatis, Hac autem radice ſuppoſitâ, etiam cæterarum actus virtutum capaces meriti eſſe poſſunt, & remunerationem accipere. Deum denique illis honorari, nemo hactenus præter Lutherum, & ſimiles hæreticos, inficiatus eſt. Quare non immeritò nos ad bona opera cœleſtium præmiorum illecebris excitamus juxta ipſius S. Gregorii monitum hom. 13. in Euangelia *Reſtat, ut quiſquis ille eſt, ſpe ad ſupernam patriam tendat, & nequaquam ſe à vitiis pro mundi hujus boneſtate contineat*. Rurſus in lib. 1. Regum cap. 12. Dei cultum commendans, *cui*, inquit, *in veritate ſervimus, quando ejus præcepta pro ſola ſuperna retributione perficimus*.

8 Molem, credo, addere, non pondus objectionibus ſuis voluere Hexapla oratione Dominicæ infra octavam SS. Sacramenti, & duobus textibus libelli de Imitatione Chriſti; quid enim favens damnato dogmati exhibet hæc oratio: *Sancti nominis tui, Domine, timorem pariter, & amorem fac nos habere perpetuum; quia numquam tua gubernatione deſtituis, quos in ſoliditate tuæ dilectionis inſtituis*? mirabili profectò intellectûs acumine neceſſe eſt polleant adverſarii, quando in oratione iſta conſpiciunt hanc Queſnelli ſententiam: *Deus non remunerat niſi charitatem; quoniam charitas ſola Deum honorat*. Ego verò indè oppoſitum colligo; fruſtrà enim Eccleſia *amori* jungeret *timorem*; ſi neque ad Dei honorem, neque ad noſtram retributionem *timor* aliquid conduceret.

9 Denique frivola eſt objectio ex Thomæ à Kempis lib. 1. cap. 15. *Sinè charitate opus externum nihil prodeſt; quidquid autem ex charitate agitur, quantumcumque etiam parvum ſit, & deſpectum, totum efficitur fructuoſum; ſiquidem magìs Deus penſat ex quanto quis agat, quàm opus quod facit*. Lib. 2. cap. 7. *Penè totum perditum invenies, quidquid extra Jeſum in hominibus poſueris*. Iterum hìc miranda occurrit Queſnellianorum perſpicacitas, qui damnati articuli hìc defenſionem reperiunt. In gallico pro *penè totum*, exprimunt *totum* abſolutè, reſciſſo adverbio, quo reſtringitur: quæ truncatio, etſi falſitatem non inferat ſententiæ authoris; officium tamen non implet interpretis. Quid autem ad oſtendendum, quòd *Deus non remuneret, niſi charitatem*, quòd *ſola charitas Deum honoret*, efficere poteſt illud viri pii teſtimonium de inutilitate operum, quæ propter homines fiunt, in quibus poſita fiducia ſolet fallere ſapientes hujus ſeculi. Si autem quidquid ex charitate agitur, quantumcumque etiam parvum ſit, aut deſpectum, fiat fructuoſum, non igitur ſola charitas remunerationem accipit, non ſola honorat Deum; ſed etiam quidquid fidei, ſpei, religionis, miſericordiæ, caſtitatis, & cujuſcumque alterius virtutis, ſeu boni operis ex gratia eſt, ſaltèm ubi dilectionis motivum acceſſerit, redditur fructuoſum homini, Deoque honorificum; ad cujus cultum noſcitur pertinêre.

Quinquageſimaſeptima Propoſitio damnata.

Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes: & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei. *Obſerv. Moral. 27. verſ. 5.*

CAPUT I.

Duplex propoſitionis error proſternitur.

1 GEminas iterum partes Propoſitio complectitur; neutram à temeritate, & errore vindicandam, ſive eam in maximè proprio, & obvio, ſive in authoris ſenſu cum aliarum eò ſpectantium enuntiationum circumſtantiis acceperis. Ad primam partem quod attinet, à veritate catholica alienum eſt, totum deeſſe peccatori, quando ei deeſt ſpes; non enim, hac ſubſidente, neceſſe eſt illico collabatur, ac pereat fides, docente nos Tridentino Concilio ſeſſ. 6. cap. 7. *In ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum, hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem. Nam fides, niſi ad eam ſpes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Chriſto, neque corporis ejus vivum membrum efficit*: Quæ ſatìs indicant, fidem, ſpem, & charitatem ab invicem diſtingui, & priorem poſſe à poſterioribus ſeparari, cùm dicitur *fides*,

ſinè

niſi ad eam ſpes accedat, & charitas &c.

Clariſſimè S. Thomas 2. 2. quæſtione 17. art. 7. ,, Reſpondeo dicendum, quòd
,, fides abſolutè præcedit ſpem; objectum
,, enim ſpei eſt bonum futurum, arduum,
,, poſſibile haberi; ad hoc ergo quòd ali-
,, quis ſperet, requiritur, quòd objectum
,, ſpei proponatur ei, ut poſſibile. Obje-
,, ctum autem ſpei eſt uno modo beati-
,, tudo æterna, & alio modo divinum au-
,, xilium, ut ex dictis patet (art. 1. & 2.)
,, & utrumque eorum proponitur nobis
,, per fidem, per quam nobis innoteſcit,
,, quòd ad vitam æternam poſſumus per-
,, venire, & quòd ad hoc paratum eſt nobis
,, Divinum auxilium, ſecundum iſtud Heb.
,, 11. accedentem ad Deum oportet cre-
,, dere, quia eſt, & quia inquirentibus ſe
,, remunerator eſt. Unde manifeſtum eſt,
,, quòd fides præcedat ſpem.

Hactenus S. Thomas conſonans Auguſtino Serm. 22. de Verbis Apoſtoli: *Domus Dei credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur*. Ubi prior eſt poſitio fundamenti, quàm reliquæ erectio, atque perfectio fabricæ. Et libro de prædeſtinatione Sanctorum cap. 7. *Fides prima datur, ex qua cætera impetrantur*, ſpes ſcilicet, & charitas.

S. Hieronymus: *Fiducia, atque acceſſus ad Deum, principium, atque origo fides in Chriſto eſt*. Si fides ſit principium, & origo, ſeu cauſa fiduciæ, vel ad eam diſpoſitio, indubiè illâ prior eſt.

S. Proſper lib. 3. de Vita contemplativa cap. 21. *Fides eſt juſtitiæ fundamentum, quam nulla bona opera præcedunt, & ex qua omnia procedunt*, etiam ſpes, & charitas. Fingi autem temere contra ſenſum theologorum omnium, ſed nullâ ratione ſolidâ ſtabiliri poteſt tanta fidei, & ſpei connexio, ut prior à poſteriore ſeparari, ſive abſque ea ullo temporis ſpatio ſubſiſtere nequeat.

3 Nunc ad partem propoſitionis alteram: *Non eſt ſpes in Deo ubi non eſt amor Dei*, veriſſima foret aſſertio, ſi amor Dei intelligeretur dilectio concupiſcentiæ, vel Dei amor in genere, ab utraque Divini affectûs ſpecie, concupiſcentiæ, & benevolentiæ præſcindens; quia Theologis manifeſtum eſt, ſpem ex cœleſti concupiſcentia proficiſci, vel eam involvere. Verùm, cùm pridem uſus invaluerit, ut Dei amor communiter accipiatur pro benevolo, ſive charitate, atque ex antecedentibus, & conſequentibus Queſnelli placitis conſtet, hunc eſſe præſentis articuli ſenſum, non minùs extra dubium omnibus theologis eſt, eumdem à doctrina ſana, & veritate penitùs aberrare; Quia, ut docet Angelicus 2. 2. quæſt. 17. art. 8. *In via generationis ſpes eſt prior charitate; ſicut enim aliquis introducitur ad amandum Deum per hoc, quòd timens ab ipſo puniri, ceſſat à peccato, ut Auguſtinus dicit ſuper primam canonicam Joannis; ita etiam ſpes introducit ad charitatem, in quantum aliquis ſperans remunerari à Deo, accenditur ad amandum Deum, & ſervandum præcepta ejus*. Queſnellus autem, relicto Angelico, cum quo nec in reliquis articulis quidquam habet commune, adhærere mavult Janſenio, qui tom. 3. lib. 5. cap. 9. *Spem*, inquit, *Chriſtianam deprimunt, qui eam ſubtrahunt charitati, & quodam ſinceritatis adulterio puritatem Divinæ, & gratuitæ charitatis in concupiſcentiæ amorem, aut in mercenariæ cupiditatis fœditatem vertunt*.

4 Ea religio vaniſſima non inceſſit Sanctos, inter quos præter Angelicum, eſt ſæpe citatus Franciſcus Saleſius lib. 2. de Amore Dei cap. 17. *Amor ille, quem vocamus ſpem, eſt amor concupiſcentiæ, ſed concupiſcentiæ ſanctæ, & bene ordinatæ, per quem non trahimus Deum ad nos; ſed ei nos jungimus, ut finali noſtræ felicitati*. Seraphicus etiam Bonaventura in 3. diſtinct. 27. art. 2. quæſt. 2. *Quærere, & videre, & amare Deum, ſicut ſuam mercedem, & præmium, non eſt quærere bonum proprium, illo modo dicendi proprium, qui ſonat vitium*. Imò Gregorius Magnus in lib. 1. Regum cap. 2. ad illa verba Servite Domino ait: *Cui nimirum in veritate ſervimus, quando ejus præcepta pro ſolâ ſuperna retributione perficimus*. Idem nos docuit Auguſtinus locis plurimis, inter quos eſt ſermo 1. in Pſalm. 103. n. 14. *Latitudo eſt in bonis operibus, ... non faciamus, niſi ſpe cœleſtium præmiorum; Ipſa eſt enim altitudo. Non hic quæramus mercedem; ſed ſurſum*. In Pſalm. 120. num. 10. *Quando facis bonum opus, propter vitam æternam fac ... noli facere, niſi propter vitam æternam: ideo fac, & ſecurus facies; hoc enim mandavit Deus*.

Hæc tamen ſpei commendatio minimè impedit, quin ei plurimum præferenda ſit charitas; atque hujus exercitium, quantum humana fert infirmitas, perfectiſſimum ſimul, ac frequentiſſimum ſuadetur, obligante etiam ſæpe, & in multis circumſtantiis præcepto.

Unde perplacet monitum Cardinalis Aguirre, eximiâ ejus pietate digniſſimum in theologia S. Anſelmi diſp. 130. ſect. 15. ,, Cùm tot hactenus dicta ſint ad eximen-

,, dos

,, dos homines ſcrupulo ab adverſariis in-
,, jecto circa formalem , aut virtualem di-
,, lectionem Dei aſſiduam ; religioni duce-
,, rem, meque quodammodo reum violatæ
,, charitatis timerem, niſi hoc loco ad con-
,, tinuum ejus exercitium, ſub conſilio ta-
,, men , omnes adhortarer . Quare in pri-
,, mis monco , ac theologis quibuslibet
,, commendatum velim , ut qua ſcripto , &
,, qua vivâ voce cæteris quibuslibet incul-
,, cent, ac prædicent , veluti ſaluberrimam
,, doctrinam , ut unuſquiſque toto animi
,, ſtudio , ac fervore conetur familiare ſibi
,, facere , & aſſiduum , quantum hæc vita
,, fragilis , & mortalis ſinit , exercitium re-
,, ferendi ſe explicitè, & omnes ſuas cogi-
,, tationes , affectiones , verba , & opera in
,, Deum propter ſe dilectum . Neque enim
,, contentus eſſe debet, ſi ſemel in die, aut
,, non numquam id faciat ; ſed crebrò , &
,, ſaltèm ſingulis horis oportet identidem
,, ingeminare id animi ſacrificium longè
,, gratius Deo quibuslibet aliis obſequiis
,, in materia virtutum moralium , quantò
,, charitas iis omnibus excellentior eſt , &
,, præſtabilius homini, offerre ſe ipſum cum
,, ſuis omnibus , quàm aliquid rerum ſua-
,, rum . Apage otium iſtud recentium
,, Quictiſtarum poſt primam ſuam oblatio-
,, nem Deo factam ; quaſi nihil prætereà
,, agendum aut laborandum ſit ; ſed homo
,, veluti inanime inſtrumentum ſe gerat ,,

ut gerere ſe Queſnellum cum omnibus ſuis ſectatoribus neceſſe eſt, quibus propoſitione 10. *Gratia eſt operatio manûs Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*. Propoſ. 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas Omnipotentis Dei , jubentis , & facientis, quod jubet*. Unde ſequitur pulchra illa Janſenianæ pietatis oratio, *Ita, Domine, omnia poſſibilia ſunt ei , cui omnia poſſibilia facis , eadem operando in illo*. Aliàs Prop. 3. *In vanum, Domine, præcipis, ſi tu ipſe non das, quod præcipis*: In vanum ſuades, hortaris ; ſi tu ipſe non dederis, quod ſuades ; quia nihil boni poſſibile homini eſt, niſi quod re ipſa *operaris in illo*. Sed nè nimis longa digreſſio bilem moveat adverſariis , redeo ad ſpem charitatis expertem , quam Janſenius , & ante ipſum Calvinus à ſua procul Eccleſia eliminandam cenſuit.

5 Calvinus enim in Antidoto ad ſeſſ. 6. Concilii Tridentini can. 31. *Cùm ingenuam à filiis ſuis obedientiam requirat Deus, ſervile hujuſmodi obſequium* (intuitu æternæ mercedis operantium) *non repudiabit modò ; ſed procul etiam rejiciet*. Cujus ratio generaliſſima indicatur à Queſnello Prop. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum , vel malum faciunt*. Quæ de uſu ſenſuum, eadem de cæteris potentiis , ſive earum exercitiis ratio eſt , ut inter cupiditatem , & charitatem , atque imperatos ab utraque actus nihil medium in operationibus liberis reperiatur.

Confirmat iſtud perſpicuè Propoſ. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones , & actiones omnes naſcuntur : amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur ; & amor quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. Ex virulentis hiſce fontibus neceſſariò proſilit iſta Queſnelliani articuli 57. quem modò diſcurimus, pars poſterior , *Non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei* ; nequit enim eſſe virtutis theologicæ actus , ubi non eſt niſi vitium, & infamis cupiditas . Quemadmodum autem ea articuli Queſnelliani pars ex tam venenatis profluit laticibus, ita & totus articulus novam irrigans Eccleſiam, multiplici non infœcundus monſtro eſt . *Totum*, inquit Queſnellus, *deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes ; & non eſt ſpes in Deo , ubi non eſt amor Dei* . Peccator itaque ſimul, ac charitate deſtituitur , fidem amittit , ſpem , & quidquid prætereà eſt muneris ſupernaturalis ; quia , ubi *totum deeſt*, quid ſupereſſe boni poterit ? Continetur hic clariſſimè propoſitio 12. inter 31. ab Alexandro VIII. juſtiſſimè damnatas . *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor , deficit etiam fides ; & , etiamſi videantur credere , non eſt fides divina, ſed humana* .

Magis mirum videbitur, quòd Queſnellus non ſit veritus anathema Tridentini Concilii ſeſſ. 6. can. 28. *Si quis dixerit, amiſſâ per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti ; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt non ſit viva ; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe chriſtianum, anathema ſit* .

Atqui , ſi deficiente charitate , totum deſit peccatori , perſpicuum ſit , amiſſâ per peccatum gratiâ , & charitate, *fidem ſemper amitti* ; quæcumque igitur fides appareat , non erit vera fides , neque talis, quæ peccatorem reddere valeat Chriſtianum ; non enim Chriſtianum reddit niſi fides ſupernaturalis ; ubi verò totum peccatori deeſt juxta Queſnellum, etiam divinam, & ſupernaturalem fidem excidere neceſſe eſt .

6 Ac nè extincto, fidei habitu, concedi peccatori exiſtimes auxilia ſaltèm tranſeuntia, ſeu actualia, etiam iſta rigidus *Obſervator moralis* denegat ; ſic iſtud *totum deeſt* intelligi volens . De quo nè dubites , Prop. 28.

28. ait: *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, unde apertiſſimum fit, nullam penitùs concedi peccatori gratiam præviam converſioni. Sic igitur *totum peccatori deeſt*, ut nè minimum quidem habitûs infuſi, vel actualis auxilii ſuperſit, quo ad converſionem, & pœnitentiam ſibi viam valeat præparare. Eum eſſe authoris ſenſum, confirmat præ cæteris Propoſitio prima: *Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones ſuperba paupertas, & ſegnis indigentia; hoc eſt, generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?* Iſtud profectò eſt totum *deeſſe*. Ita Queſnellus omnes Scripturarum, Patrum, concionatorum ad pœnitentiam hortationes inutiles jubet eſſe peccatoribus, utpote quibus *totum deeſt*, quo pœnitentia peragi valeat; unde dicere quidem peccatores Ezechiel. 33. poterunt, *iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt*; ſed non poterit illis ibidem Deus reſpondere: *Vivo ego, nolo mortem impii; ſed ut convertatur impius à via ſua, & vivat: convertimini, convertimini*: Neque illud Ezechiel. 18. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis ſuis, & vivat? Quare moriemini Domus Iſrael? Quia nolo mortem morientis, dicis Dominus: convertimini, & vivite.*

Quem enim ſenſum æternâ Sapientiâ dignum omnis ea præſtabit oratio, ſi totum peccatoribus deſit, etiam fides, ſpes, & quidquid doni, atque auxilii ſupernaturalis eſt, ſinè quo converſio humanæ ſubtrahitur poteſtati? In hoc principio quiſquis peccator perit, perire eum voluit Deus, certè nullus reverti ad juſtitiam potuit, medio omni neceſſario deſtitutus. Sic à veritate aberraret illud 2. Petri 3. v. 9. *Nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.*

Ludicra quoque foret, & fraudulenta Chriſti invitatio, quæ plena apparuit hactenus conſolatione Matth. 11. v. 28. *Venite ad me omnes, qui laborati, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Poſſuntne venire naturæ viribus, quibus *totum deeſt*, ſeu nihil adeſt fidei, ſpei, & cujuſcumque ſubſidii neceſſarii?

Numquam Queſnellus ſanum ſenſum dare poterit huic Proverb. 1. *Sapientia foris prædicat .... convertimini, en proferam vobis ſpiritum meum .... quia vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret.* Quænam ſcilicet ea ſeria vocatio eſt, quænam extenſio manûs ad eos, quibus *totum deeſt*, ut venire poſſint, & extentam manum apprehendere? atque ita generatim quomodo rationi conſentanea poteſt eſſe quæcumque intentata peccatoribus exprobratio, quòd ad pœnitentiam, & ſalutem invitati, vocati, juſſi non veniant, ſi *totum deeſt* ad veniendi pertinens facultatem? Ita præſens propoſitio peccatorum fovet impœnitentiam, & latam ſternit ſemitam deſperationi.

7 Fruſtrà Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 4. docuerit, *Attritionem ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu conceptam, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, eſſe donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: Et quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandum diſponere.* Tota hæc Concilii declaratio inanis fuerit, & falſo nixa ſuppoſito, ſi *obſervatio moralis* vera eſt; ſi nempe *totum deeſt peccatori*, donec ei Deus charitatem infuderit. Quomodo ille attritionem ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu concipere poterit? Quomodo voluntatem peccandi excludere per attritionem cum ſpe veniæ? Quodnam Dei donum in peccatore erit, quis Spiritûs Sancti impulſus, non adhuc inhabitantis; ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam paret? Denique quomodo peccator, *cui totum deeſt*, poterit ſe *ad Dei gratiam in Sacramento impetrandum diſponere*?

Idem error omnem peccatori poteſtatem adimit ſervandi præceptà naturæ viribus ſuperiora; & in peccata omnia præcipitem propellit, omnibus cogit ſuccumbere tentationibus, quæ abſque Divinæ gratiæ præſidio declinari nequeunt, aut ſuperari. *Cogendi* verbo hic utor in ſignificatione non rigidiore, quàm quæ ſimplicem inferat neceſſitatem. Nihilominus peccator lapſibus ſuis nova ſemper debita, & in futurum ſupplicia accumulat, atque ita demeretur abſque omni præſenti juxta adverſarios libertate.

Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. cap. Firmiter ſic definit: *Si poſt ſuſceptionem baptiſmi quiſpiam relapſus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam ſemper poteſt reparari.* Quomodo autem reparari ſemper poterit per veram pœnitentiam is, cui fides, ſpes, imò *totum deeſt*, quo ad pœnitentiam ſe diſponere deberet, & ſinè quo minimè poteſt? Conſectaria plura non proſequor; quia & quivis lector utcumque theologus de-

Digitized by Google

deducet facilè, & relata hactenus ad incutiendum peſtilentis adeò dogmatis horrorem abunde ſufficiunt.

CAPUT II.

Repelluntur objectiones.

1 EX Scripturis locus unicus occurrit Hexaplis relatu dignus Rom. 5. v. 5. *Spes autem non confundit; quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Verùm quomodo hinc adverſarii conficient, *totum deeſſe peccatori, quando ei deeſt ſpes?* Credere poteſt, timere poteſt, etiam qui propter crimina, vel puſillanimitatem ſperare non audet. S. Thomas in commentario hujus capitis lect. 1. ait: *Nos autem ſurreximus, & erecti ſumus, & hoc per fidem, per quam ſcilicet gratiam conſequamur; non quia fides præcedat gratiam; cùm potius per gratiam ſit fides. Epheſ. 2. Gratiâ eſtis ſervati per fidem; ſcilicet quia primus effectus gratiæ in nobis eſt fides.* Et paulò ſuperiùs, *Deinde cùm* (Apoſtolus) *dicit, Spes autem non confundit, oſtendit hujuſmodi ſpei firmitatem: & primò ponit eam dicens: Spes autem, ſcilicet hæc, quâ ſperamus gloriam filiorum Dei, non confundit, ideſt, non deficit, niſi homo ei deficiat.* Tum charitatem Dei diffuſam in cordibus noſtris monet intelligi poſſe, & charitatem, quâ nos diligit Deus; & eam, quâ diligitur à nobis. *Ex utroque autem* (inquit) *intellectu horum verborum concluditur, quòd ſpes non confundit. Si enim accipiatur charitas Dei, quâ nos diligit Deus, manifeſtum eſt, quòd his, quos diligit, ſe ipſum non negabit: ſimiliter etiam, ſi charitas Dei accipiatur, quâ nos Deum diligimus, manifeſtum eſt, quòd ſe diligentibus bona æterna præparavit.* Etſi autem peccati lethiferi ſibi conſcius non niſi ſtultè confideret, ſe, quamdiu in eo manendi voluntas fuerit, ſalvandum; attamen pœnitens, licèt tantummodo attritus, ac proinde antequam charitas Dei in corde ejus diffuſa ſit, ſperare poteſt à Dei clementia, virtute clavium reconciliationem, ſic edoctus à Tridentino Concilio ſeſſ. 14. cap. 4. cujus verba dedi cap. ſuperiore. Illic ſcilicet Concilium manifeſtè ſupponit, ſpem veniæ poſſe eſſe ſinè charitate, & ſinè reconciliatione, ſi nempe impediatur confeſſio, vel Sacerdotis abſolutio non ſequatur; nam interea ſaltèm ſpes fuerit, antequam diffunderetur charitas. Quamvis igitur diffuſâ in cordibus charitate, ſpes

non confundat, non propterea neceſſe eſt, ſpem confundere ante charitatem, quando nempe ipſius charitatis infuſio, adhibitis ad eam, quantum in nobis eſt, mediis convenientibus ſperatur. Fallit itaque Queſnelli aſſertio, lege ſeu regula generali ſtatuens, *non eſſe ſpem, ubi non eſt charitas:*

2 Dein opponunt Hexapla illud Auguſtini Enchir. cap. 8. *Jam de amore quid dicam, ſinè quo fides nihil prodeſt? Spes verò ſinè amore eſſe non poteſt .... proinde, nec amor ſinè ſpe eſt: nec ſinè amore ſpes: neque utrumque ſinè fide.* Totum eſt veriſſimum de amore concupiſcentiæ, quem ſæpe Auguſtinus amoris nomine, ſubinde etiam amoris gratuiti intelligit. Serm. 334. aliàs 48. de Sanctis num. 3. *Quid erit mihi, quidquid dederis mihi præter te? hoc eſt Deum gratìs amare, de Deo Deum ſperare, de Deo properare impleri, de ipſo ſatiari; ipſe enim ſufficit tibi.* Et ipſo, qui objicitur, loco immediatè præcedit, *Cùm ergo bona nobis futura eſſe creduntur, nihil aliud, quàm ſperantur.* Tunc ſequitur: *Jam de amore quid dicam?* quo ſcilicet amantur illa, quæ ſperantur, & *ſinè quo fides nihil prodeſt*; nam & ſpes ad juſtificationem, & ſalutem eſt neceſſaria.

Denique ſpem poſſe eſſe ſinè charitate, & ad eam tantùm diſponere, docet Auguſtinus clariſſimè lib. de catechizandis rudibus cap. 17. dicens: „ Qui autem propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum Diabolo; ſed in regnum æternum intret cum Chriſto, verè ipſe Chriſtianus eſt; cautus in omni tentatione, nè proſperis rebus corrumpatur, & nè frangatur adverſis, & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus, & temperans, & in tribulationibus fortis, & patiens. „ Hactenus ſpe præditus eſt; nondum charitate; ad hanc autem quomodo paulatim tam utili præparatione deducendus ſit, conſidera ex eo, quod ſequitur: „ Qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum; ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam; ut; etiamſi dicat illi Deus, utere deliciis carnalibus ſempiternis, & quantum potes, pecca, nec morieris, nec in gehennam mittêris; ſed mecum tantummodo non eris, exhorreſcat, & omnino non peccet; non jam, ut illud, quod timebat, non incidat; ſed nè illum, quem ſic amat, offendat, in quo uno eſt requies, quam oculus non vidit &c. „. Sive in hac poſteriore parte amorem Dei ſuper omnia

benevolum reperias, ſive tantummodo amorem ſanctæ concupiſcentiæ, quæ ulterior ad charitatem diſpoſitio ſit, fateri cogeris, in Auguſtini ſententia, ſpem eſſe poſſe abſque amore benevolentiæ, ſeu charitate, ad quam homo amore concupiſcentiæ præparatur, & *proficit*.

Non prætereunda hic ſilentio eſt adverſariorum perfidia, qui, dum in Hexaplis locum ex Auguſtini Enchiridio objiciunt, illud, *jam de amore quid dicam*, *ſinè quo fides nihil prodeſt*, vertunt gallicè ita, ut pro *fides nihil prodeſt*, ponant *vera fides non eſt*; „ ſans „ le quel on ne peut dire qu' il y ait de ſoy „ veritable „: quaſi idem ſit *non eſſe*, & *non prodeſſe*; quod directiſſimè opponitur Apoſtolo 1. Cor. 13. agnoſcenti, *fidem omnem*, & ut Angelicus interpretatur, *fidem perfectam*, quæ montes transferat, & tamen ſinè charitate *nihil prodeſt* ad beatitudinem, ſive, ut Apoſtolus loquitur, cum omni ea fide *nihil ſum*. Teſte itaque Spiritu Sancto, longè aliud eſt *non eſſe*, quàm *non prodeſſe*. Sed hæreticorum iſtud ſemper privilegium fuit, uti Scripturas Sacras, ita & Sanctos Patres corruptiſſimè telatos ſuæ accommodare novitati.

3 Non plus bonæ fidei ab Hexaplis expectemus in objiciendo nobis Mellifluo Bernardo. Is Sermone I. ſupra *Salve Regina*, ait: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me: læva comminatio ſupplicii; dextera promiſſio regni: inter has ſpes cubat in molli ſtrato charitatis*. Hexapla vertunt, *L' eſperance habite dans la charitè*. Quaſi Sanctus diceret, *ſpes habitat in charitate*. Sententia Sancti, ut à me integra exhibetur, aliud non ſignificat, quàm ſpem hominis Deum amantis, inter comminationem ſupplicii, & promiſſionem præmii, in charitate, veluti in molli ſtrato ſecuram quieſcere, in qua oratione nihil eſt doctrinæ catholicæ, & pietati non apprimè conſentiens. Sic etiam ajebat Rex Pſaltes: *Dixi in abundantia mea, non movebor in æternum*. Verùm iſtud longè aliud eſt, quàm *ſpem* ſimpliciter *in charitate habitare*, quaſi ſpes non ſit, niſi ubi eſt charitas. Cui ſtabiliendo errori non ſolùm prætermittenda Hexaplis fuit verborum præcedentium circumſtantia; ſed etiam pervertenda brevis lacinia, mutato *cubare in molli ſtrato charitatis*, in abſolutum *habitare in charitate*. Non ubicumque habitatio, reperitur etiam in molli ſtratu cubatio.

4 Objicitur ex eodem Sermone 1 *Spes ruit ſinè fundamento, ſinè pabulo moritur, inediâ deficit, extinguitur ſinè nutrimento, areſcit ſuccisâ radice; ſpes enim ſinè vita virtutum, & devotionis dulcedine, non eſt ſpes, ſed præſumptio*. Indubiè non ſpes, ſed præſumptio eſt, expectare omnia à Deo, & Sanctis, ſinè cooperatione noſtra, ſinè ſtudio virtutum, & devotionis, cum acediâ, & negligentia voluntariâ. Verùm indè minimè conficient adverſarii, quod intendunt; videlicet, non poſſe ullum exiſtere actum ſpei à charitatis exercitio diſtinctum, vel ab eo non imperatum, qui ſenſus eſt damnati dogmatis: *Non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*. Communis autem fidelium ſententia in novi, & antiqui fœderis Scripturis, ac Traditione Patrum fundatiſſima eſt, quòd uti Sapientia, ita & Charitas, in qua potiſſimùm vera Sapientia conſiſtit, ſperari à Dei miſericordia, & Sanctorum patrocinio poſſit, modò oratione ferventi, & humili expetatur. Non itaque neceſſariò requiritur charitatis præſentia, ut ipſa ſperetur, ſicut non prærequiritur charitas, ut petatur.

5 Neque doctrinæ catholicæ moleſtiam creat illud ejuſdem Sancti Serm. 3. de Annuntiatione, *Sola ſpes apud te obtinet miſerationis locum: nec oleum miſericordiæ niſi in vaſe fiduciæ ponis*. Juſtificationis quidem gratiam, in qua propriè divina *miſeratio*, & *oleum miſericordiæ* conſiſtit, non ponit Deus, niſi in *vaſe fiduciæ*. Attamen fiduciam præcedit fides, atque hæc ſinè illa ſubſiſtere in peccatore poteſt; nam ut ait Auguſtinus lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap. 7. *Fides prima datur, ex qua cætera impetrantur*, etiam ſpes, quam Dei benignitas in gratiam fidei, credentibus elargitur. Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromatum ante medium: *Fides eſt prima ad ſalutem inclinatio, poſt quam timor, & ſpes, & pænitentia*.

Statim apud Bernardum ſequitur, quod adverſarii omittunt: *ſed eſt infidelis fiducia, ſolius utique maledictionis capax, cùm videlicet in ſpe peccamus*; ubi patet, ſpem a Mellifluo non redargui velut præſumptionem propter abſentiam actûs charitatis, ut arguit Queſnellus; ſed propter voluntariam in peccato perſeverantiam, *cùm videlicet in ſpe peccamus*. Qui verò pravâ forſitan conſuetudine, veluti vinculis conſtrictus, autumat, ſe è voluptatum cœno nondum poſſe ad charitatem, & veram pænitentiam emergere, orationibus, jejuniis, eleemoſynis gratiam à Deo potentiorem petat in fide, & ſpe bona miſericordiæ propter Chriſti merita conſequendæ. Eò peccatorem invitat, & ducit ipſa Bernardi oratio eodem Sermone de Annunciatione. *Hæc eſt vera bo-*

Digitized by Google

hominis fiducia à ſe deficientis, & innitentis Domino ſuo: Hac, inquam, vera fiducia, cui miſericordia non denegatur, prophetâ atteſtante; quoniam beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

6 Minimè quoque definitioni officit, quod ait Bernardus *de modo bene vivendi ad ſororem* cap.5. *Tanta eſt etiam virtus charitatis, quæ ſi deſit, fruſtrà habentur cætera virtutes.* Subdolè omittunt Hexapla, quod immediatè præcedit: *ſinè amore charitatis, quamvis quiſque rectè credat, ad beatitudinem pervenire non poteſt*: tunc ſequitur *tanta eſt etiam &c.* Ex præcedentibus itaque intelligitur, quòd ſinè charitate juxta Mellifluum virtutes cæteræ fruſtrà habeantur ad beatitudinem: quod à nemine vocatur in dubium; ſed in omiſſa ab adverſariis parte habetur, homines etiam *ſinè amore charitatis rectè credere*. Unde patet, non *totum deeſſe peccatori, quando ei deeſt ſpes* charitatis ſocia, vel quæ ipſa penès Queſnellum charitas ſit.

Alius ſupereſt locus brevis citatus ex tractatu de charitate cap.13. num.45. quem neque in citato capite, neque in vicinis reperio, nèque reperit Hexaplorum ſubſidiarius *Collator*; aut, prout fortè alicubi apud Mellifluum eſt, cenſuit nihil momenri afferre damnato articulo, aliàs nihil omittere ſolitus, quod ſpeciem aliquam præſidii, vel leviſſimi præſtate novitatibus videretur.

CAPUT III.

Fraudulenta Collatoris, & Hexaplorum obſervatio convincitur.

1 SAtis proſpicientes adverſarii, frivolum eſſe, quidquid pro utriuſque defenſione erroris corradere hactenus potuerint; ad ſtratagema confugiunt iis familiare hæreticis, qui palàm ab Eccleſia ſeparari noluerint: Clamant ſcilicet, non eo ſenſu, qui à catholicis arguitur, ſua ſcripta accipi debere, quantumvis obvius ſit, & vocibus connaturalis. *Morali ſenſu*, reſte Collatore, à Queſnello *dicitur totum deeſſe peccatori, quando ei deeſt ſpes; quia nimirum reliqua ſinè ſpe non proſunt, ut miſericordiam conſequatur, juxta proximè citata Bernardi verba: quomodo, & Apoſtolus dicit in priore ad Corinth. cap.13. Si charitatem non habuero, nihil ſum.*

Quod hìc modeſtiùs *Collator* obſervat, petulantiùs ingerit Hexaplorum author dicens: „ Si damnata Propoſitio fuerit juxta „ rigidum verborum ſenſum, quibus aſſeri„ tur, totum deeſſe peccatori, quando ei „ deeſt ſpes; quaſi Queſnello animus fuiſ„ ſet docere, quòd neque fides ſit, neque „ liberum arbitrium, quando deeſt ſpes, „ cavillatio vilis eſt, quâ duce, abolendi „ eſſent loquendi uſus communiſſimi. Quo„ ties pauper vociferabitur, obteſtans, om„ nia ſibi deeſſe, litem ei indicere oporte„ bir, tamquam impoſtori, eò quod neque „ corpus ei deſit, neque anima, neque re„ liquum, quo tegitur, veſtimentorum.

2 Imò graviter imponere hìc conatur utraque Obſervatio, cujus author exiſtimat, ſe ſcribere cæcutientibus, aut incuriis adeò, ut, non inſpectis cæteris Queſnelli Propoſitionibus, judicium de præſentis articuli ſenſu latuṙi ſint ex duorum ſtrenuè Janſenizantium teſtimonio, contra ſignificationem propriam verborum, contrà Romanorum Judicum, contra ipſius Supremi Pontificis, & totius ei adhærentis Eccleſiæ ſententiam. Non hìc mihi arcana Sedis Apoſtolicæ judicia ſcrutari neceſſe eſt, cùm per ſe pateat Propoſitionis ſenſus obvius, de quo ferri ſolet in Fidei tribunalibus ſententia, & ſatis conſtet, ſenſum improprium, & mitigatum, ut ſupra, non fore obnoxium cenſuræ; quantumvis proprius ſit execrabilis, & veneno undique turgeat.

Cæcutientibus, inquam, ſcribete ſe exiſtimant mangones miſeri; quaſi catholici omnes in tam conſpicuæ veritatis luce non videant, univerſos Queſnelli de charitate articulos, & plures alios in eandem concurrere ſignificationem, quam hìc tenebris involvere fruſtrà Queſnelli vindices moliuntur. Deficiente enim ſpe, & charitate, quid fidei, quid actûs boni; imò quid ſupernaturalis auxilii juxta novatorem hunc inveniri poterit in anima peccatoris? Nota eſt Propoſitio 28. per quam *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Hac ſcilicet peccator eſſe definit, quod non ſit ſinè fide, ſpe, & charitate, quæ ſimul omnia in primam convenire gratiam neceſſe eſt, mirabili quidem, & ignotâ paſſim theologis compagine; ſed quæ inter præcipua novæ Eccleſiæ fundamenta locum teneat.

3 Ecquod autem opus bonum, quodnam gratiæ ſubſidium deſignare umquam poteris in peccatore prævium charitati? Gratia, quoties conceditur, omnem in homine actum bonum, ad quem tribuitur, efficit; eſt enim juxta Propoſitionem 10. *Operatio manûs Omnipotentis Dei, quam nihil im-*

pedire poteſt, aut retardare. Quæ verò poreſt eſſe actio bona ante charitatem; quando *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*; quando juxta Prop. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*? Actio quælibet charitati prævia naſceretur ex delicto, ex quo nihil boni, maximè ſupernaturalis, & ſalutiferi, profluere poſſe, exploratiſſimum eſt: Imò per Prop. 45. neceſſariò provenit peccatum: *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*.

Plura in idem conſpirant Queſnelli axiomata; ſed allata abunde ſufficiunt, ut de turpi fallacia, & aperto mendacio convincatur utriúſque Queſnelliani defenſoris *Obſervatio*, atque omnibus pateat, apprimè convenire articulo 57. ſenſum rigidum, & geminos complectentem, quos ei tribueram, errores. Propterea *Collator* ſubdolus concedens articulo ſenſum ſolummodo *moralem*, ſtudiosè abſtinuit à deſignando aliquo caſu phyſico, in quo Propoſitio, prout à Queſnello intelligitur, locum non obtinear. Vidit ſcilicet, nullum eſſe.

At, inquies, deſignatam vidit in Hexaplis *Fidem, & liberum arbitrium*. Viderit indubiè, ſed ſimul referre puduerit propter ineptias. Non enim de *libero arbitrio*, quæ facultas naturæ eſt, hic quæritur, ſed de actibus, & donis ſupernaturalibus. Qualis autem libertas bonis actibus à Queſnello hominibus in hoc ſtatu relinquatur, oſtendi tomo 1. pluribus ab initio propoſitionibus ejus de gratia: libertas ſcilicet Calvinianæ ſimilis, & minimè catholica.

4 Ad *fidem* quod attinet ab Hexaplis conceſſam peccatoribus ante charitatem, nequit ea eſſe bona, &, prout exigitur, ſupernaturalis; quia juxta Propoſitionem 44. & 45. foret actio procedens ex fœdo principio amoris mundani, vel concupiſcentiæ carnalis, quæ omnia peccatoris opera, charitatis expertia, corrumpit neceſſariò. Fides illa non poſſet eſſe ex gratia; cùm *prima gratia* per Propoſ. 28. *ſit peccatorum remiſſio*, quæ ſinè ſpe, & charitate nulli obvenit; ſinè gratia autem nulla actio libera eſſe poteſt immunis à peccato per Prop. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. Quænam igitur fides eſt, quam Queſnellus peccatoribus tribui ſinit ante *Dei amorem*? non alia, quam naturalis, humana, ſimilis Diabolicæ, à turpi profluens origine, à qua neceſſariò fides ipſa traxerit vitium. Notiſſima eſt Propoſitio 12. inter 31. ab Alexandro VIII. anathemati ſubjectas: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides: & etiamſi videantur credere, non eſt fides divina, ſed humana*. Senſit hic Arnaldus totius Janſeniani agminis dux cum ſuo armigero Queſnello, unam ex præcipuis novitatis ſuæ arcibus dejici; Quare furens in Pontificium irruit Decretum parte 9. Difficultatum propoſitatum Domino Steyaert pag. 206. dicendo: *Condemnare non potes propoſitionem hanc 12., niſi condemnando te ipſum, S. Thomam, & cæteros paſſim Theologos*. Prorſus itaque frivola eſt *peccatoris* cum *paupere* comparatio. Dum enim hic vocem erexit, nihil ſe habere vociferans, ſatis oſtendit, & corpus ſibi eſſe, & animam: cumque veſtitus compareat, non ſupponitur mentiri velle impudenter adeò, ut nihil etiam veſtium ſibi eſſe audeat affirmare.

At omnes circumſtantiæ Queſnellianorum dogmatum in hoc conveniunt, ut fidem divinam, bonam, ſupernaturalem auferant peccatori, quamdiu amor Dei benevolus abfuerit. Quod ſicut à me demonſtratum perſpicuè, ita aſſero confidenter, teſtem appellare minimè veritus Queſnellum ipſum, qui ſi author Hexaplorum eſt, aut ſaltèm conſcius, & particeps obſervationis, quam hìc exagito, inſigniter Sycophanta eſt, quando veluti contra injuſtitiam declamat, ſe de negata peccatoribus fide, quamdiu dilectio, ſeu charitas defuerit, accuſari. Digna, inquam, Sycophantâ putido, non Sacerdote, & theologo declamatio eſt, veluti contra calumniam; cùm notiſſimum omnibus ſit, Queſnellianum articulum accuſari non de negata peccatoribus ante dilectionem fide humana, & inquinata vitio, ſed bonâ, divinâ, ſupernaturali, quam accuſationem probatiſſimam dedi, nec ulla diluet cavillatio; ſola verò authorem poterit agnitio erroris publica, & ingenua retractatio impoſterum excuſare: ad hanc ipſum diſponere toto etiam ſequenti capite conabor. Det Deus fructum operæ!

CA-

CAPUT IV.

Subdola Queſnelli Querimonia, & Proteſtatio *penitùs enervatur*.

1 QUeſnellus in *Querimonia, & Proteſtatione* pag. 200. ait *Quando perit charitas, amittitur fides; non omnis; ſed juſtificans: aſſerere autem, quòd iſte hæreticorum error ſit, docentium charitatis interitu extingui ſimul & fidem, eſt fabricare hæreſim maximè ſtolidam. Peccato perditur fides viva, & juſtificans; quæ autem juxta Concilium* (Tridentinum) *poſt amiſſam juſtitiam remanet, eſt fides vera; ſed mortua, quæ Eccleſiæ membrum non niſi mortuum efficiat*. Ita Queſnellus ludit in tenebris, & illudere vult Eccleſiæ; ſed ejus fraus, & doctrina minimè catholica ſolis radiis exponenda eſt.

Tridentinum Concilium ſeſſ: 6. cap. 15. *Aſſerendum eſt*, inquit, *non modò infidelitate, per quam & ipſa fides amittitur; ſed etiam quocumque alio mortali peccato, quamvis non amittitur fides, acceptam juſtificationis gratiam amitti*. Et canone 28. de juſtificatione: *Si quis dixerit, amiſſâ per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt non ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit*; ubi evidens eſt, doceri, fidei habitum, qui fuerat ante peccatum infuſus, & ſupernaturalis, non amitti peccato quolibet; ſed infidelitatis; quæ fides in peccatoribus remanet veluti radix, quâ, accedente gratiæ auxilio, actus ſupernaturales fidei elici deìn valeant, & peccator ſalubri formidine perculſus, ac ſpe erectus, ut traditur ſeſſ. 14. cap. 4., ad dilectionem, pœnitentiam, juſtitiam ſibi reditum præparare. Queſnellus verò omni ſuo Proteſtationis æquivocæ apparatu non aliam peccatoribus, abſente charitate, fidem concedit, quàm frequentatis actibus acquiſitam, non alios fidei actus, quàm naturales, & turpi origine maculatos. Conſtat autem, eum, qui ante peccatum fuerat infuſus, fidei habitum, non alio, quàm infidelitatis crimine juxta Concilium expelli; verùm, qui præſente aliâs ſanctificationis gratiâ, veluti ſpiritualis vitæ animâ, vivus denominabatur, eâ extinctâ, mortuus cenſetur; non quaſi eſſe defierit, ut homo mortuus ampliùs homo non eſt; ſed quia charitate, velut ſpiritu, deſtitutus, ſe ſolo vitam animæ ſpiritualem præſtare non poteſt, neque ullas vitæ ſpiritualis, & æternæ meritorias elicere actiones; poteſt tamen gratiæ tranſeuntis auxilio exercere actus fidei divinæ ſupernaturalis ordinis, bonos, & ad dilectionem, pœnitentiam, juſtitiam diſponentes.

2 Hæc, duce Oecumenica Synodo, eſt Scholarum omnium, nullis inter catholicos obnoxia diſceptationibus doctrina; in nova verò Eccleſiâ, peccato quolibet lethifero perit quidquid eſt ſupernaturalis, & infuſi habitûs (ſi quis antea juxta novos theologos fuerit) ſive ut eorum locutionibus utamur Prop. 1. *Quid aliud remanet animæ, quæ Deum atque ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones, ſuperba paupertas, & ſegnis indigentia; hoc eſt, generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?* Prop. 52. *Omnia alia ſalutis media continentur in fide, tamquam in ſuo germine, & ſemine; ſed hæc fides non eſt abſque amore, & fiducia*. Prop. 57. *Totum deeſt peccatori* (etiam fides omnis, ſaltèm bona, & ſupernaturalis) *quando ei deeſt ſpes, & non eſt ſpes in Deo ubi non eſt amor Dei*. Prop. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*. Quod in peccatoribus ante charitatem nullus poſſit eſſe actus fidei ſupernaturalis juxta novos theologos, patet ex Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori eſt peccatorum remiſſio*.

Quod etiam actus fidei, ſi quis ante amorem Dei in peccatoribus inveniatur, non bonus ſit, non utilis ad amorem diſpoſitio; ſed omnino malus, utpote originis ſuæ vitio maculatus, liquet ex Prop. 44. „ Non ſunt „ niſi duo amores, unde volitiones, & „ actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor „ Dei, qui omnia agit propter Deum, „ quemque Deus remuneratur; & amor, „ quo nos ipſos, ac mundum diligimus, „ qui quod ad Deum referendum eſt, non „ refert, & propter hoc ipſum fit malus. „ 45. Amore Dei in corde peccatorum „ non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in „ eo carnalis regnet cupiditas, omneſque „ actiones ejus corrumpat. „ Si neceſſe ſit, actiones omnes cupiditate corrumpi, evidens eſt, fidem non poſſe eſſe bonam, non elici ex gratia, non eſſe ſupernaturalem.

3 Celebre eſt Queſnelli pronuntiatum in Notis ejus ad epiſtolam Doctoris Steyaert pag. 17. *Adeò non perſuadetur, ſenſum ab Authore* (Janſenio) *intentum hæreticum eſſe, ut jam demum credere cœperit orbis catholicus, nihil in ipſo non eſſe catholicum*. A Janſenio autem Queſnellus acceperit, quod de fide habet ſinè conſortio charitatis. Ita ſcilicet

Digitized by Google

licet Janſenius lib. 5. de gratia Chriſti, cap.6. *Nullam ipſe* (Auguſtinus) *agnoſcit fidem veram atque chriſtianam , . . . niſi ex Dei charitate dimanet* . Cap.7. *Amor Dei niſi voluntatem hominis ad credendum flectat , non erit fides chriſtiana ; ſed vel dæmonum, pœnarum timore ; vel carnalis , ex mundi amore , quarum neutra eſt fides , qua fideles nuncupamur* . Quam ex hoc fonte hauſerat doctrinam inſignis quidam Janſenii diſcipulus, & amicus Queſnelli, atque Arnaldi anno 1676. die 26. Junii hâc typis editâ concluſione Lovanii publicè propugnavit : *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor , deficit etiam fides; & , etiamſi videantur credere, non eſt fides divina , ſed humana* . Eundem inter 30., & unum articulos duodecimum damnavit Alexander VIII.

Arnaldus verò, poſtquam Queſnellus totum Decretum Apoſtolicum plurimis; ſed ferè vagis contumeliis proſciderat, contra Pontificis ſententiam impudentiſſimè defendit in *Difficultatibus propoſitis Doctori Steyaert* ; ubi parte 9. pag. 203. ait : *Eſſe in hoc Decreto obſcuritates impenetrabiles , vel ex hoc compertum eſt exemplo: Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor , deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina , ſed humana* . pag. 206. *Condemnare non potes Propoſitionem hanc duodecimam, niſi condemnando te ipſum, S.Thomam, & cæteros paſſim Theologos*. Ita Arnaldus contra Decretum Pontificis pugnavit octogenarius ; ſed Queſnello domeſtico ſtudiorum adjutore, & velut armigero tunc viribus valente, ante annos videlicet viginti ſeptem.

Mortui dein Magiſtri ſui vindicias titulo *Cauſæ Arnaldinæ* Queſnellus edidit, atque ejus iconem præfixam Operi hoc decoravit breviſſimo ; ſed omnia complectente elogio: *Antonius Arnaldus Doctor in fide , & veritate.* Præfationem autem operis prolixam hac coronide velut Epitaphio claudit :

Onuſtum & annis, & meritis Pater,
Maturior te vis rapit . Ah ! novos,
Quis alter errorum architectus
Jam paribus malè perdet armis?
Cælo receptum te nihil opprimet,
Non regnat iſtic invidia.
Sed ſcripta, ſed famam hic, ſed oſſa,
Et cineres violare tentat.
Fruſtrà . Sepultum publica vox magìs
Magìſque luget . Non timidus caput
En tollit Orator, Poeta,
Quidquid Apollineæque turbæ eſt.

4 Ita, ſi Queſnello credimus, quidquid uſpiam Oratorum , Poetarum , Doctorumque in arte qualibet , aut ſcientia eſt , Arnaldo errorum debellatori pœana concinit, defunctum luget : Addere liceat , & mortuam cum eo lugeret fidem novam , novæ plangeret interitum Eccleſiæ, niſi collabenti ſupponentem humeros videret novum Pontificem priori ſupparem Paſchaſium, Queſnellum . Habemus itaque eundem Janſenianæ , & Arnaldicæ ſectæ , hoc tempore anteſignanum ſtrenuum , utriuſque ſui Principis cum univerſis dogmatibus propugnatorem . Unde Queſnelliani articuli 57. ſenſus luсidiſſimus eſt , tum ex propria , & obvia verborum ſignificatione , tum ex cæterorum ejus dogmatum circumſtantiâ , tum accedente totius Janſenianæ , atque Arnaldicæ doctrinæ præſtitâ ab eo approbatione. Cùm ſcilicet dicitur , *Totum deeſſe peccatori, quando ei deeſt ſpes , & non eſſe ſpem in Deo, ubi non eſt amor Dei* , perſpicuum eſt , ſignificari , quòd in peccatore , in quo non eſt amor Dei, nullus ſit virtutis habitus infuſus , & ſupernaturalis , nullus ſupernaturalis actus, nequidem fidei : & , *etiamſi videatur credere, non ſit fides Divina , ſed humana,* ut ſuſtinuit , etiam poſt damnationem , Arnaldus : præterea , quòd juxta Janſenium, applaudente Queſnello , *non ſit fides vera, & Chriſtiana , qua fideles nuncupamur* : Denique , ut cæteræ peccatoris illius actiones, ita etiam qualiſcumque fides ex malo profluit concupiſcentiæ fonte , qui eam *corrumpit neceſſariò* juxta Queſnelli articulum 44. & 45. Talem fidem non poſſe eſſe ex gratia, tum per ſe liquet , tum quia *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori , eſt peccatorum remiſſio* Propoſ 28: Sinè gratia autem nihil poſſumus , niſi peccare, juxta relatas ſuperiore capite Propoſitiones trigeſimam octavam , trigeſimam nonam , & quadrageſimam .

5 Hinc evolvitur , & patentiſſima fit Queſnellianæ Proteſtationis fallacia , dum ait , in peccatoribus *manere fidem veram ; ſed mortuam, quæ Eccleſiæ membrum , non niſi mortuum efficiat* . Quis enim Theologus *veræ fidei* nomine aliam intelligat , quàm bonam, divinam , ſupernaturalem ? Nihil ſimile intelligit Queſnellus. Quis nomine fidei, quæ Eccleſiæ membrum , etſi mortuum , conſtituit , accipiat fidem humanam , naturalem, profectam ex vitio , & ipſam peccati inquinatam maculâ ? Accipit Queſnellus. Quis *mortuum Eccleſiæ membrum* appellat , quod judicat Eccleſiæ membrum abſolutè, & ſimpliciter non eſſe , ſicut homo mortuus non eſt homo ? Non aliter membra Eccleſiæ Queſnellus nominat peccatores ; nam per Propoſitionem 73. „ Quid eſt Eccleſia, niſi

„ cœtus filiorum Dei, manentium in ejus „ ſinu, adoptatorum in Chriſto, ſubſiſten- „ tium in ejus perſona, redemptorum ejus „ ſanguine, viventium ejus ſpiritu, agen- „ tium per ejus gratiam, & expectantium „ gratiam futuri ſæculi? (Prop. 74.) Ec- „ cleſia, ſive integer Chriſtus, incarnatum „ verbum habet, ut caput; omnes verò „ Sanctos, ut membra. 75. Eccleſia eſt „ unus ſolus homo, compoſitus ex pluri- „ bus membris, quorum Chriſtus eſt ca- „ put, vita, ſubſiſtentia, & perſona; unus „ ſolus Chriſtus compoſitus ex pluribus „ Sanctis, quorum eſt ſanctificator. „ Nullus hic locus peccatoribus, ut corporis iſtius myſtici, quod eſt Eccleſia, membra ſint, ſi ea rectè à Queſnello deſcribitur.

Non enim peccatores, antequam convertantur, ſancti ſunt, non filii Dei manentes in ejus ſinu, adoptati in Chriſto, viventes ejus ſpiritu, agentes per ejus gratiam; cùm *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio* per Propoſ. 28. vides igitur, lector, non aliter à Queſnello peccatores per fidem mortuam vocari *mortua Eccleſia membra*, quàm ſicut cadaver, quod revera homo non eſt, impropriè homo dicitur, ex eo, quod homo fuerit, cùm corpus ſpiritui uniretur, quo viveret.

Dum autem fidem mortuam Queſnellus nominat *fidem veram*, intelligit veram ex objecto, qua ratione etiam fides Dæmonum vera eſt; ſed non ſupernaturalis, ſive ex gratia, non moraliter bona, non diſponens ad ſpem, dilectionem, juſtitiam, & ſalutem; qualis à Tridentino Concilio, & Theologis Catholicis agnoſcitur etiam in peccatore.

6 Quod ait Queſnellus de hæreſi, quæ à quadraginta Epiſcopis, aut aliis ſuis adverſariis *fingatur ſtolidiſſima*, non ſatis apparet in quo figmentum iſtud conſiſtere, vel intelligi à nobis velit. Num inane tantum hæreſeos ſimulacrum ferit Tridentina Synodus ſeſſ. 6. can. 28. infligens anathema dicenti „ Amiſsâ per peccatum gratiâ, ſimul „ & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ „ remanet, non eſſe veram fidem; licèt non „ ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charita- „ te habet, non eſſe Chriſtianum? „ Fingeret quidem Synodus *hæreſim ſtolidiſſimam*, quam feriret, ſi arbitraretur, negare hæreticos fidem etiam humanam, naturalem, & ex objecto veram peccatoribus remanere; cùm talis reperiatur, Scripturâ teſte, etiam in Dæmonibus. De tam exotico, & inſaniſſimo errore tribuendo hæreticis, aut deſtringendo in tale phantaſma anathemate nulla potuit Sapientiſſimis Patribus in mentem venire cogitatio.

Damnavit itaque Concilium eos, qui fidem Divinam, & ſupernaturalem ſemper amitti aſſerunt, quando amittitur gratia ſanctificans; vel fidem, quæ remanet, non eſſe veram, bonam, Chriſtianis propriam, ac ſupernaturalem fidem, quæ diſponere poſſit ad dilectionem, juſtitiam, & ſalutem. Errorem hunc à Tridentino Concilio proſtratum erigere iterum conati ſunt, ut vidimus, Janſenius, Arnaldus, Queſnellus, cui ſi hanc vocare placuit *hæreſim ſtolidiſſimam*, non eam finxit CLEMENS XI., aut antea Alexander VIII., non finxere Galliæ Antiſtites Catholici; ſed à Queſnello, & ſociis novaturientibus temere reſuſcitatam doluêre, remiſeruntque ad inferos; unde emergere ad animarum exitium numquam debuerat.

Oſtendat itaque Queſnellus, ſi præſentem ſuum articulum retinere, ac defendere cum pertinacia ſtatuerit, quid aliud ab hæreticis traditum, & à Concilio in relato canone profligatum fuerit, quàm quod præſens damnata continet novitas; Nam quod Queſnelli Proteſtatio actum fidei naturalem ex pravo ortum principio, & vitio ſuo turpem, vocet *veram fidem*, quæ conſtituat *Eccleſia membrum mortuum*, eo ſenſu, quo cadaver, quod reverà, & propriè homo non eſt, *homo mortuus* dicitur, nullo modo ſenſum ejus reddit Catholicum, aut à Tridentini anathemate immunem; non enim ſolus verborum ſonus; ſed maximè doctrina, ac res vocibus ſignificata proſcribitur.

Quin-

Quinquageſimaoctava Propoſitio damnata.

Nec Deus eſt, nec, religio, ubi non eſt Charitas. *Obſerv. Mor.* 1. *Joann. cap.* 4. *verſ.* 8.

CAPUT I.

Rejicitur abſona, & graviſſimis digna cenſuris Propoſitio.

1 Hic extra dubitationem ponitur, quod ſuperiùs notavi, amorem Dei non intelligi à Queſnello amorem concupiſcentiæ, ſed benevolum charitatis. Quod ſcilicet præcedens articulus obſcuriùs, & per ambages, hìc directâ fronte enuntiat, nec Deum, nec religionem, adeóque nec ſpem, nec fidem eſſe, ubi charitas defuerit. Omnem igitur peccatorem ſpe deſtitutum eſſe oportet, & ſinè ulla fide, ac religione.

Non video, quæ doctrina excogitari poſſit clariùs oppoſita canoni illi Tridentino 28. ſeſſ. 6. „ Si quis dixerit, „ amiſsâ per peccatum gratia, ſimul & fi„ dem ſemper amitti; aut fidem, quæ rema„ net, non eſſe veram fidem; licet non ſit „ viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate „ habet, non eſſe Chriſtianum, anathema „ ſit. „ Quid enim evidentius, quàm neque ſpem in Deum eſſe, neque fidem, ubi nec Deus eſt, nec religio? Neque, ſi quæ fides appareat, poterit eſſe *fides vera*, aut hominem reddere Chriſtianum. Abſit profectò, ut Chriſtianus dicatur, cui *nec Deus eſt, nec religio*. Si autem Chriſtianus eſſe deſinat; ad quam tandem hominum, vel infidelium ſectam rejiciendus eſt? Non ad Lutheranam, vel Calvinianam; ambæ enim aliquâ ratione Chriſtianæ ſunt, etſi multis reſperſæ erroribus, & à ſalutis tramite remotæ: non ad Mahumetanam, utpote qui Mahumetem, & Alcoranum cum ſua utrumque impietate deteſtatur: neque idololatris accenſendus eſt, qui idola, & eorum cultores ſacrilegos non minùs, quam ipſe *moralium* author *obſervationum* execrari dignoſcitur.

Abdicavit à ſe tamen religionem omnem, ſi *Obſervatori* credimus; propterea inter infideles, atque ethnicos ablegandus: unde è publicis Eccleſiæ precibus, quæ pro conſtitutis in agone ultimo recitantur, expungendum eſſet, quod ſequitur: *Licèt enim peccaverit; tamen Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum non negavit; ſed credidit, & zelum Dei in ſe habuit, & Deum, qui fecit omnia, fideliter adoravit*. Hæc eum veritate non conveniunt, ſi conveniat *moralis obſervatio*. Quomodo enim *peccator*, in quo, charitate deſinente, *nec Deus fuit, nec religio*, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum non negavit; ſed credidit, & zelum Dei in ſe habuit, & Deum, qui fecit omnia, fideliter adoravit? Sed cum iſta animæ commendatione aboleri pariter deberet canon Tridentinæ Synodi ſuperiùs relatus, & ſimul condemnatio Propoſitionis 12. inter 31. ab Alexandro VIII. profligatas: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana*. Si enim *nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*, quis dubitet, quin, *quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficiat etiam fides, &, etiamſi videantur credere, non* tamen *ſit fides Divina, ſed humana*?

Tridentinum autem, ſi *nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*, erraverit certiſſimè in ſuppoſito, & doctrina, cùm definiit ſeſſ. 14. cap. 4. „ Attritionem (pecca„ toris) ex turpitudinis peccati conſidera„ tione, vel ex gehennæ, & pœnarum me„ tu conceptam, ſi voluntatem peccandi „ excludat cum ſpe veniæ, eſſe donum „ Dei, Spiritûs Sancti impulſum, non ad„ huc quidem inhabitantis; ſed tantùm „ moventis; quo pœnitens adjutus, viam „ ſibi ad juſtitiam parat, &, quamvis ſinè „ Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſti„ ficationem perducere peccatorem ne„ queat; tamen eum ad Dei gratiam in Sa„ cramento pœnitentiæ impetrandum diſ„ ponere.

Erraverit hìc, inquam, Tridentinum in ſuppoſito juxta obſervationis authorem, cùm ſuppoſuit, fieri aliquando, ut *attritio* deſcripta in peccatore *voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ*; ubi enim nec Deus eſt, nec religio, patet neque attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat, neque ſpem veniæ eſſe poſſe. Lapſum quoque fuerit Concilium in doctrina juxta *obſervatorem moralem*, cùm tradidit attritionem aliquam charitatis expertem, quâ peccator pœnitens adjutus, viam ſibi ad juſtitiam paret, quæque illum ad Dei gratiam in Sacramento

to pœnitentiæ impetrandum diſponat. Quis enim eſt peccator pœnitens ſinè Deo, & religione? Quomodo, quamdiu talis eſt; viam ſibi ad juſtitiam parat, & ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandum ſe diſponit?

3 Apoſtolus in epiſt. 1. ad Timotheum cap. 2. *Obſecro*, inquit, *primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt &c.* Quatuor illos actus religioni adſcribit Angelicus 22. quæſt. 83. art. 17. articulo autem 16. docet cum Auguſtino, quem citat, peccatores utiliter orare, & orationibus à Dei miſericordia impetrare, quod petunt, licèt propriè non mereantur: *Quia meritum innititur juſtitiæ; ſed impetratio gratiæ*. Neque ullus Catholicus dubitat, quin poſſint peccatores, & debeant veræ pœnitentiæ, & converſionis à Deo gratiam petere, & nè impoſterum inducantur in tentationem.

Non magis in dubium revocari poteſt, quin peccatores poſſint, & debeant pro acceptis à Deo beneficiis gratias agere, laudes Deo perſolvere, &, ſi beneficio Eccleſiaſtico potiuntur, vel Sacro Ordine majore initiati ſunt, ad horas canonicas religiosè recitandas teneantur, eique valeant ſatisfacere obligationi, abſente etiam charitate.

Cultus latriæ, & adoratio præcipuus inter religionis actus, eſt: num peccator etiam attritus, ſed adhuc charitatis expers ſacram Hoſtiam adorare non poteſt, revereri crucem, & ſacras imagines, vel reliquias actibus pietatis, & ad religionem ſpectantibus proſequi? Supponamus attritionem comitari etiam cæteros religionis commemoratos à me ſuperiùs actus, ut adverſarii, vel ſaltèm lectores Catholici, tantò clariùs perſpiciant, & magis horreant damnati articuli intolerabilem novitatem. Eam, ut pleraſque alias acceperit Queſnellus à Janſenio, qui lib. 5. de gratia Salvatoris cap. 5. ait: *Nullam eſſe veram religionem, aut cultum Dei; ſed ſimulationem tantùm, & larvam ejus, niſi Deus ſincerè, & caſtè, hoc eſt, gratis, & propter ſe ipſum ex verà charitate diligatur*.

4 Si ex Queſnelli ſententia dirigerentur Sacri Quæſitores fidei, deberent peccatores omnes ſuis mancipare carceribus, tamquam homines ſinè Deo, & religione, atque iis pœnis afficere, quæ fidei deſertoribus infliguntur: Peccatores omnes, quorum delicta externis actibus foràs prorumpunt, cenſuris canonicis ſubjacerent, nec poſſent à vulgaribus pœnitentiæ Miniſtris abſolvi; peccata enim quælibet mortifera abnegationibus fidei annumerarentur. In gratiam autem Janſeniſtarum magna à nobis intellectui vis inferenda eſſet, & fruſtranea, ut eos in ſua contra Apoſtolicam Sedem, & Eccleſiam rebellione tam publicâ, & obfirmatâ; in diſſeminatione tot infamium libellorum contra religioſos Doctores, Epiſcopos, Cardinales, Magiſtratus etiam ſupremos; in tot contra doctrinam ſanam, & fidem Catholicam erroribus, etiam poſt damnationem ſuſtinendis cum pertinacia; ſimul tamen in charitate firmos perſiſtere crederemus, nè, *Morali obſervatore*, & partium ſuarum Anteſignano judice, convincerentur eſſe ſinè Deo, & ſinè religione.

Si Reges omnes, & Reſpublicæ Chriſtianæ, qui eos, in quibus nec Deus eſt, nec religio, à Magiſtratibus, & muniis publicis juſtiſſimè arcent, excludere, ac dejicere ab iis deberent peccatores omnes, ſive eos, in quibus non eſt charitas, quæ perturbatio orietur in Regnis, & Rebuſpublicis, quot eſſent ab officiis amovendi, privandi dignitatibus non inter laicos modò; ſed etiam inter Eccleſiaſticos, & quidem in ordine non infimo collocatos?

Plurima iſtiuſmodi horrida *Obſervationum* authori, fautoribuſque infeſta conſectaria facilè lector Catholicus ex damnata Propoſitione eliciet, quæ proinde hic prolixiùs deſcribere neceſſarium non eſt, & forſitan odioſum nimis.

CAPUT II.

Collatoris obſervatio refellitur.

1 Obſervationem, quam *Collator* cenſuit collectis à ſe, & ab Hexaplorum authore ſacris textibus ſubnectendam, malo eum refutatione præmittere; quia cæteris indè lux accedet objectionibus; qua earum imbecillitas, imò patentiſſima vanitas omnibus innoteſcat. Proſpiciens ſcilicet adverſarius, nihil ex collectis Scripturarum, aut Patrum locutionibus elici poſſe, unde damnatus articulus in ſenſu proprio, & obvio defenderetur, *obſervationem* callidè ſubjunxit, qua verba ſenſui illi ſubduceret nimiùm odioſo, & ad ſignificationem pertraheret exoticam, quam neque Propoſitionis denuntiatores, neque quadraginta Galliæ Epiſcopi, & quotquot eos ſequuntur Theologi vocibus ſubeſſe hactenus intellexerant.

Digitized by Google

Priùs refert Queſnelli articulum cum periodo illum conſequente, quâ, ut exiſtimat, vel ſimulat, ſignificatio dutior mitigetur. „ Nec Deus eſt, nec religio, ubi „ non eſt charitas; quandoquidem Deus „ ſit ipſa charitas, ac Dei notitia ſalutaris, „ veruſque cultus in charitate conſiſtat. „

Ex his Hexaplorum, & Queſnelli ſubſidiarius ſic colligit: „ Itaque ſenſus Propoſitionis eſt, ſinè charitate tam latè „ ſumpta, ut etiam fidei, & ſpei dilectio„nem ſub ſe comprehendat, neque Deum „ ſalutari notitiâ cognoſci ab homine, ne„que verè, prout oportet, ab eo coli, „ quod veriſſimum eſt; nam cultus Deo „ debitus præcipuè interior eſt juxta illud „ Chriſti, Spiritus eſt Deus, & eos, qui „ adorant eum, in ſpiritu, & veritate opor„tet adorare. Porrò interior ille cultus „ totus in charitate, ſumpta, ut ante, ſitus „ eſt. Quocirca qui cultum Dei exteriorem „ ab interiore ſejungunt, Deum nullatenus „ diligentes, nequaquam Deum verè co„lunt, prout oportet, quantumlibet vera „ Sacramenta ſuſcipiant, aut ipſa etiam ſa„croſancta myſteria celebrent. „

2 De ſeparando interiore cultu ab exteriore, nulla quæſtio eſt, aut ulla incidit Catholicis Theologis cogitatio. Res quidem, quæ ſenſu, vel ratione prædıtæ non ſunt, dicuntur modo improprio laudare Deum, & benedicere; quia operando juxta ordinem ſibi à Divina providentia præſcriptum, utilem univerſo,& æternæ Sapientiæ congruum, præbent Angelis, & hominibus occaſionem, laudes Deo debitas perſolvendi;verùm ab hominibus ratione utentibus requiri novimus intentionem ſemper explicitam, vel implicitam honorandi Deum, ut actio aliqua divino cultui accenſeatur.

Non ſic tamen ſtabilies calumniam impactam peccatoribus Chriſtianis, quaſi hoc ipſo, quo eos deſtituerit charitas, infidelibus annumerentur, quibus *nec Deus eſt*, *nec religio*. Minùs etiam probabitur de ſingulis actibus, quòd neque ad Deum pertineant, neque ad religionem, niſi eos animaverit charitas.

3 In verbis autem damnatum articulum ſequentibus nihil eſt, quod eum ad ſignificationem transferat mitiorem. Quamvis enim *Deus ſit charitas*, ut Scripturæ prædicant, & *Dei notitiam ſalutarem*, *verumque cultum in charitate conſiſtere*, Queſnellus aſſerat, non ſequitur charitatis nomine ab eo intelligi aliam, quàm quæ juſtificat. Sed neque ulla Queſnello fides eſt divina, & ſupernaturalis, niſi juſtificans, ac proinde, quæ eadem ſit cum charitate ſtrictè, & propriè dicta vel ab ea profluat, ſeu imperetur; aliàs ipſa fides peccatum foret juxta art. 44. quo requiritur *amor Dei omnia agens propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*, ut fides, aut quælibet alia actio immunis à vitio ſit. Talis amor indubiè eſt charitas juſtificans penès Queſnellum, cui etiam *Prima gratia*, *quam Deus concedit peccatori*, *eſt peccatorum remiſſio* Prop. 28. An fortè non omnis charitas juſtificans ſtrictè, & propriè dicta charitas cenſeatur? Oſtendat itaque, ſi poteſt adverſarius, ſed nunquam poterit, ullum exemplum, in quo ſupernaturalis charitas à Queſnello aſſeratur, quæ non juſtificet.

Manet proinde ſenſus Queſnelli abſurdiſſimus, *nec Deum eſſe*, *nec religionem*, *ubi non eſt charitas* juſtificans; ſive neque ſpem eſſe, neque fidem ſupernaturalem in ullo peccatore, antequam convertatur. Unde cum ſtipitibus, aut ſaxis diſputare ſe Collator autumat, quando ex relatis Queſnelli vocibus concludit: *Itaque ſenſus Propoſitionis eſt, ſinè charitate tam latè ſumpta, ut etiam fidei, & ſpei dilectionem ſub ſe comprehendat, neque Deum ſalutari notitiâ cognoſci ab homine, neque verè, prout oportet, ab eo coli, quod veriſſimum eſt*.

Vel enim ſuppoſita *fidei*, *& ſpei dilectio* eadem eſt reipſa cum charitate juſtificante, vel ab ea imperatur: utrumvis ſtatueris, patet in hac ſententia, nullam eſſe fidem ſupernaturalem, nullam iſtiuſmodi ſpem, ubi non eſt charitas juſtificans. Si verò illa *fidei*, *& ſpei dilectio* neque eadem ſit cum charitate juſtificante, neque ab illa proveniat, juxta Queſnelli art. 44. è pravo naſcitur fonte, atque ipſa peccatum eſt, ut omnis actio, quæ non proficiſcitur ex gratia art. 39. & 40.

4 Sed neque nos hactenus ſana docuit theologia, notitiam Dei ſalutarem, ideſt, bonam, ſupernaturalem, utilem diſpoſitionem ad ſpem, charitatem, atque adeò ad juſtitiam, & ſalutem in ipſa neceſſariò conſiſtere dilectione Dei benevola, ſeu charitate. Charitas finis, & effectus fidei, non ipſa fides eſt. Hæc ad intellectum pertinet, illa ad voluntatem. Prioris objectum formale veritas eſt, bonitas poſterioris. Sed diſtinctionum lux tenebrionibus odioſa eſt, & theologia ſcholaſtica hæreticis.

Si verò hunc Queſnelli aſſeclam, & cum eo Queſnellum ipſum, nunc ſaltèm novitatis puduerit, quam præ ſe fert Propoſitio in ſenſu proprio, & obvio, neque voluerit dein-

Digitized by Google

deinceps eam recipi, niſi in ſignificatione quadam latiſſima, & impropria; quam neſcio, an ullus hic voci *charitas* ſubeſſe intellexerit; ſi, inquam ſenſum ſolummodo eſſe velit, quòd neque Deus ſit, neque religio, ubi non eſt charitas, aut ſpes, aut fides, abſolvetur quidem ſenſus à cenſura; ſed Propoſitio, ut vocibus aliud ſignificantibus exprimitur, non deſinet ſecundùm ſe & ſonare peſſimè, & ſcandalo, ac cenſuræ obnoxia eſſe minimè levi.

5 Verùm & hìc attentione opus eſt, nè nos ſubdola *charitatis latè dictæ* appellatio circumveniat; non enim ea correctionem ſensûs præſtat, ſed ſimulat ad fallendum. Videtur ſcilicet mitigare Propoſitionis duritiem; ſed revera obſervatio ipſa novum ſuperaddit errorem, & prioris malitiam non imminuit. Superaddit, inquam, errorem, aſſerens, vel ſupponens nullam Dei *notitiam ſalutarem*, nullam fidem ſupernaturalem, uti & ſpem eſſe poſſe ſinè dilectione Dei benevola, eaque juxta Queſnellum juſtificante, penès quem *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio* Prop. 28. & omnis actio, quæ non *naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, naſcitur ex amore malo Prop. 44. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. 45. Amor autem in corde regnans indubiè juſtificat: neque ulla latè ſumpta apud Queſnellum oſtenditur charitas ordinis Inferioris.

Fraudulenta itaque *Collatoris* Obſervatio eſt, & inaniſſima Propoſitionis excuſatio, dum ſemper aſſeritur, nec Deus eſſe, nec religio, ubi non eſt charitas, ſeu amor Dei benevolus, imò juſtificans.

CAPUT III.

Satisfit objectionibus deſumptis ex Sacra Scriptura.

1 MUlta primùm ex Scripturis congerunt adverſarii partim explicata à nobis aliàs, partim ad inſtitutum minimè attinentia. Matth. cap. 22.
„ Diliges Dominum Deum tuum ex toto
„ corde tuo, & in tota anima tua, & in to-
„ ta mente tua; hoc eſt maximum, & pri-
„ mum mandatum. Secundum autem ſimile
„ eſt huic, diliges proximum tuum ſicut te
„ ipſum: in his duobus mandatis univerſa
„ lex pendet, & Prophetæ. „ In quem locum S. Thomas „ Quia ergo dilectio eſt fi-
„ nis 1. Tim. 1. finis præcepti eſt charitas,
„ ideo ab iſtis dependent omnia alia; &
„ hæc eſt expoſitio Auguſtini. „ Non quaſi *non ſit vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*, quod à tribus Pontificibus in Bajo att. 16. damnatum eſt; ſed quia, quidquid præcipitur, Dei amator, & proximi adimplebit. Neque propterea omnis fides divina, & ſupernaturalis adimitur peccatori, contra clariſſimam Tridentini definitionem ſeſſ. 6. can. 28. de juſtificatione, ubi oppoſitum aſſerentibus infligitur anathema.

2 1. Joann. cap. 4. *Deus charitas eſt, qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Addo; &, qui charitate excidit, à Deo exulat, ut Abſalon, & filius prodigus, à facie patris; non tamen omnem erga eum reverentiam exuit, aut ſe filium negat, & ſubditum, quin & peccator optare poteſt motivo fidei, timoris, ſpei, religionis reditum ad Dei amicitiam, antequam eam charitate comparaverit. Interim omnem peccatori cuilibet denegare religionem, novitas eſt inter Catholicos inaudita.

3 1. Cor. 13. „ Si linguis hominum
„ loquar, & Angelorum; charitatem autem
„ non habeam, factus ſum velut æs ſonans,
„ aut cymbalum tinniens „ Interpres Angelicus lect. 1. „ Translati ſumus de mor-
„ te ad vitam, quoniam diligimus fratres;
„ qui non diligit, manet in morte. Rectè
„ ergo comparat (Apoſtolus) loquelam
„ charitate carentem ſono rei mortuæ, ſci-
„ licet æris, aut cymbali, quod licèt cla-
„ rum ſonum reddat; non tamen eſt vivus;
„ ſed mortuus: ita etiam locutio hominis
„ charitate carentis, quantumcumque ſit
„ diſerta, tamen habetur pro mortua, quia
„ non proficit ad meritum vitæ æternæ.

Locutionem, & quidquid actionis, etiam optimæ, eſt in homine charitatis experte, non proficere ad meritum vitæ æternæ, aſſerunt cum Angelico Theologi omnes; ſed neque Angelicus, neque ullus ejus diſcipulus, aut alterius ſectator ſcholæ Catholicæ ſic locum Apoſtoli interpretatur, ut, ubicumque deeſt charitas, neque Deus ſit, neque religio. Oppoſitum tenent univerſi cum Tridentino Concilio ſeſſ. 6. cap. 6. & can. 28. rurſus ſeſſ. 14. cap. 4.

Et quis præter Queſnelli aſſeclas non agnoſcat, peccatores, etiam antequam advenerit charitas, poſſe actibus ſupernaturalibus, ſive ex gratiæ ſubſidio elicitis credere, timere, ſperare, dolorem aliquem concipere de peccatis, quo attriti ſe ad charitatem,

atque perfectam pœnitentiam diſponant? Quis orthodoxus non fateatur cum S. Thoma 2. 2. quæſt 83. art. 16. peccatorem utiliter orare poſſe, & aliquid ſuis precibus impetrare? *Quamvis enim*, inquit, *ejus oratio non ſit meritoria, poteſt tamen eſſe impetrativa, quia meritum innititur juſtitiæ; ſed impetratio gratiæ*. In quo autem eſt fides divina, timor ſupernaturalis, ſpes, & oratio, quomodo dicetur neque Deus eſſe, neque religio, etſi nondum ſedem fixerit charitas; ſed ad eam animus tot bonis actibus diſponatur? Tam horridæ novitatis pudet ipſum Queſnelli vindicem *Collatorem*, vel pudorem ſimulat, ut fallat; de quo vide, quæ ſuperiore capite diſputata ſunt.

Non videt autem Hexaplorum author, quàm miſerè in ſuis objectionibus cæcutiat, dum, quod addit ex Apoſtolo, adeò non patrocinatur novo dogmati, ut illud penitùs peſſumdet: *Et, ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum*. S. Thomas *omnem fidem* interpretatur *fidem perfectam*: Et ipſe adverſarius *toute la foy poſſible*, *omnem fidem poſſibilem*. Quis verò de peccatoribus ordinariis, in unum fortè delictum mortiferum ex infirmitate carnalis concupiſcentiæ lapſis, ac proinde charitate deſtitutis, dixerit, quòd neque Deum habeant, neque religionem, maximè *ſi perfectæ fidei*, & bonæ ſpei Chriſtiani ſint, qui Deum precibus, eleemoſynis, jejuniis, pro dono efficacis pœnitentiæ, & charitatis obſecrant? Tam atrocem contumeliam, imò calumniam peccatoribus iſtiuſmodi nullus præter Queſnellum, & afflatos ejus ſpiritu diſcipulos impegerit: communiſſimâ enim loquendi conſuetudine, ferè de ſolis atheis, vel atheorum inſtar diſſolutiſſimè viventibus dicitur, quòd neque Deus penès illos ſit, neque religio.

4 Rom. cap. 13. *Plenitudo ergo legis eſt dilectio*. Dicimus idem cum Apoſtolo, & cum Angelico interpretamur, *id eſt, per dilectionem lex impletur, & perficitur. Eccli.* 24. *in plenitudine Sanctorum detentio mea. Coloſſ.* 3. *Charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*. Sed non propterea Deus abnegatur, vel omnis arcetur religio ab actibus, quos non imperaverit charitas. Neque deſinit vera legis obedientia eſſe in multis actibus, quibus charitas defuerit; ut tres olim definivêre Pontifices contra hanc Baji Propoſit. 16. *Non eſt vera legis obedientia ſinè charitate*.

Aliud itaque eſt, tantam prædicari charitatis efficaciam, ut nihil adeò in legibus arduum ſit, quod non ſuperet, nullum quod forti ſuo imperio non impleat mandatum; quæ Theologorum omnium ſententia eſt: aliud, nulli Divino juſſui, vel conſilio conſenſum, & obedientiam præſtari, niſi ex charitatis imperio, ut errans Bajus aſſeruit; ſed à Sede Apoſtolica, & orthodoxa Eccleſia meliùs edoctus publicè retractavit; meliùs ſe religioſum probans charitatis diſcipulum, obediendo Pontificibus, quàm charitatis neceſſitatem ultra veritatis catholicæ limites præpoſterè extendendo, ut extendunt hìc Sedis Apoſtolicæ adverſarii: ipſi verè æra ſonantia; ſed mortua, & tinnientia inaniſſimè ſinè ſpiritu cymbala.

5 Jacobi cap. 1. verſ. 27. *Religio munda, & immaculata apud Deum & Patrem hac eſt, viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum*. Adverſarius omittit *& immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo*, ſinè quo non ſolùm Jacobi ſententia imperfecta eſt; ſed etiam videretur forſitan non ſatis congruere illi, quod Paulus ait 1. Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, ... charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*. Nam pars quidem religionis Chriſtianæ eſt, in miſericordiæ operibus ſe propter Deum exercere; ſed non tota in iis religio noſtra conſiſtit: plura comprehendit illud *& immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo*, in quo continetur omnium obſervatio mandatorum.

Opponit hic Jacobus Chriſtianos Judæis, & Gentilibus. A Judæis enim religio, & munditics præcipuè conſtituebatur in ceremoniis, & purificationibus legalibus: Gentilibus magna religio erat multorum Numinum cultus, cum nefandis ſacrificiis, & ritibus. Fortè etiam alluſerit ad ſpurciſſimas hæreticorum ſectas, quas ſpiritu prophetico præviderit ſecuturas, quales fuêre Gnoſticorum, Carpocratianorum, Ophitarum, Lutheri, Calvini, & recentiùs Quietiſtarum.

Interim ſuſpenſus forſitan hæret lector, ut intelligat, quomodo ea Jacobi ſententia ab adverſario applicetur damnato articulo. Applicationis ratio nulla redditur; faciliùs nempe adverſariis viſum eſt, &, ad faſcinandos ſimplices magis idoneum, coacervare textus, quàm oſtendere eorum cum proſcriptis dogmatibus conſenſum, quod præſtare non niſi rationibus ineptiſſimis poſſent: neque fructus earum alius foret, quàm ut authores ſuos redderent ridiculos. Experiamur nos quid argumenti elici valeat pro Queſnelli articulo.

Religio munda, & immaculata conſiſtit

partim

partim in viſitandis pupillis, & viduis, partim in cuſtodiendo ſe immaculato ab hoc ſeculo. Igitur non eſt religio ulla, ſive ullus religionis actus, ubi non eſt pupillorum, ac viduarum viſitatio, quæ eſt charitas.

Similis quodammodo eſt argumentatio hæreticorum, qui apud Cornelium à Lapide Monachorum in ſolitudine degentium inſtitutum arguunt eò, quòd non viſitent pupillos, & viduas, in quo juxta Jacobum *conſiſtit religio munda, & immaculata*. Quibus ſic reſpondet Doctiſſimus interpres: „ Perperam hæretici hunc locum intorquent, contra Monachos ſolitarios, qui „ pupillos non viſitant; religio enim eſt „ multiplex, multaſque ſpecies complecti„ tur; adeòque religio Monachorum eſt „ vera, & propriè dicta; ipſi enim toti ſunt „ in Deo adorando, meditando, laudan„ do &c.

Neque deſinit cultus eorum eſſe religioſus, poſtquam in delictum aliquod ex infirmitate lapſi exciderè charitate, & juſtitiâ; ſi interim attriti formidine Divini judicii, & perennium ſuppliciorum debitâ reverentiâ exteriore, & interiore laudes Deo canunt, gratias agunt, pro beneficiis creationis, redemptionis, & tantæ clementiæ, qua peccantes hactenus ſuſtinuit, dans locum pœnitentiæ, tot ad eam hortamenta, & auxilia ſubminiſtrans: qui proinde pro ipſa charitatis gratia humiliter deprecantur. Quis iſtiuſmodi attritos carêre Deo, & omni religione præter Queſnellianos affirmaverit?

6 Hic terminant Scripturas ſuas Hexapla, quarum nullam Queſnelliano dogmati aptandam cenſuit Collator præter eam 1. Joann. 4. *Deus charitas eſt*, *&*, *qui manet in charitate*, *in Deo manet*, *& Deus in eo*, unde nihil præſidii erui pro damnato articulo, ſuperiùs demonſtravi.

Additur ex eodem cap. verſ. 8. *Qui non diligit*, *non novit Deum*, *quia Deus charitas eſt*: qui locus, ſi in rigore acciperetur, ut omnem prorſus Dei notitiam adimeret cuilibet peccatori, ſubverteret Tridentini Concilii canonem 28. ſeſſ. 6. de juſtificatione, ubi immeritò infligeretur anathema dicentibus: *Amiſsâ per peccatum gratiâ*, *fidem ſemper amitti*; quæ enim fides Divina eſſe poteſt ſinè omni Dei notitia? Neque illum poſſe eſſe ſacris vocibus intellectum, quotidiana peccantium, & tamen Deum profitentium, experientia evincit.

Senſus ergo eſt, quòd, qui non diligit, non noverit Deum ſicut oportet, & ſatis ſalubriter, ſive, ut ait Cornelius à Lapide, „ Eſto ſpeculativè noſcat Deum, practicè „ tamen, ideſt experimentaliter, & ſapidè „ non novit Deum: ſicut mellis ſaporem, „ & dulcedinem nemo novit per experien„ tiam, & ſaporem, niſi qui illud guſtat, & „ ſapit; ſicut enim ſapor ſapiendo, ita amor „ amando practicè cognoſcitur, guſtatur, „ & ſapitur. „ Peccatorem tamen adſpirantem ad veram pœnitentiam, ideoque uberius, & fortius à Deo auxilium poſtulantem non omni Dei notitiâ, & fide deſtitui, ac proinde non omni religione, ex ipſo patet converſionis deſiderio, oratione, & ſubinde jejunio, ac eleemoſynis ad impetrandum charitatis, & pœnitentiæ donum ſeriò directis.

7 Denique, inquit *Collator*, ad Epheſios cap. 2. verſ. 12. dicitur: *Eratis in illo tempore ſinè Chriſto*, *& ſinè Deo in hoc mundo*. Igitur nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas. Reddamus nos textum Apoſtoli integrum: „ Eratis in illo tempore ſinè „ Chriſto alienati à converſatione Iſraël, „ & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis „ ſpem non habentes, & ſinè Deo in hoc „ mundo. „

Audiatur nunc Commentarius S. Thomæ „ Eratis in illo tempore &c. circa pri„ mum ponit (Apoſtolus) tria mala: primò „ gentilitatis crimen, quando idolis ſer„ viebant, cùm dicit, quia aliquando vos „ gentes eratis 1. Cor. 1. Scitis quoniam „ cùm gentes eſſetis, ad ſimulacra muta, „ prout ducebamini, euntes, ... ſecundò „ tangit ſocietatem Sanctorum, quâ priva„ bantur quamdiu in gentilitate permane„ bant; cùm dicit alienati à converſatione „ Iſraël; quia ſcilicet Judæis cum gentibus „ non erat licitum converſari.... Ulteriùs „ ponit ſummam damnificationem, quâ „ damnificabantur, ſcilicet ob Dei igno„ rantiam. Ibi, & ſinè Deo in hoc mundo, „ id eſt, ſinè cognitione Dei Pſalmo 75. „ Notus in Judæa Deus; non autem gen„ tibus, ut dicitur 1. Theſſ. 4. Non in paſ„ ſione deſiderii, ſicut & Gentes, quæ „ ignorant Deum: quod tamen intelligi„ tur de cognitione, quæ eſt per fidem, „ nam de cognitione naturali dicitur Ro„ man. 1. Qui cùm cognoviſſent Deum, non „ ſicut Deum glorificaverunt.

Agit itaque Apoſtolus non de peccatoribus quibuſvis, etiam Chriſtianis; ſed de Gentilibus, & Idololatris. Hos ſinè Deo, & religione eſſe, ultro omnes agnoſcimus; ſed quod de Gentilibus dicitur, applicare Chriſtianis, & Catholicis peccatoribus propter ſolius abſentiam charitatis, dignum hære-

hæreticis, & novitatis ardore inſanientibus argumentum eſt, quo non ſolùm Queſnelli Propoſitio; ſed etiam damnata in Tridentino ſeſſ.6. can.28., quæ eadem cum Queſnelliana eſt, ab inferis revocaretur.

Iſto fatuæ ratiocinationis vitio, quo ex particulari antecedente concluſio deducitur univerſalis, ut hic à Gentilibus, & Idololatris, vel ſubinde Atheis ad peccatores omnes, etiam Chriſtianos, & Catholicos, laborare paſſim contra nos novaturientium argumenta, notavi ſæpiſſimè tom. 1. in Propoſitionibus de gratia, quod in pluribus aliis lectoris utcumque logici attentio facilè deprehendet.

CAPUT IV.

Expenduntur objectæ Patrum Sententiæ.

1 PLacet adverſariis brevis lacinia ex Auguſtini Epiſtola 140., ſed veritatis lucem amantibus placebit magis textus integer, cujus pars poſterior facilè diſſipat tenebras, quas ex priore mutilâ adverſarius ſperaverat. „Qui timetis Dominum, laudate eum; quis autem veraciter laudat, niſi qui ſinceriter amet? Tantundem ergo eſt, ac ſi diceret, qui timetis Dominum, amate eum; dixit enim homini ſicut ſcriptum eſt: Ecce pietas eſt Sapientia. Porrò pietas cultus Dei eſt; nec colitur ille, niſi amando; ſumma igitur, & vera Sapientia eſt in præcepto illo primo, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: ac per hoc Sapientia eſt charitas Dei: nec diffunditur in cordibus noſtris, niſi per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Initium autem Sapientiæ timor Domini. Et timor non eſt in charitate; ſed perfecta charitas foràs mittit timorem. Proinde præmiſſus timor in cor, pellit indè conſuetudinem malorum operum, & ſervat charitati locum, quâ, tanquam Dominâ, veniente, ut illa inſideat, abſcedit. Ergo qui timetis Dominum, laudate eum, ut non ſerviliter; ſed liberè colatis; eum amare diſcite, & poteritis laudare, quod amatis.

Excitat Auguſtinus ad cultum Dei non ſecundùm quid; ſed abſolutum, & perfectum, laudationemque ſimilem, & perfectam charitatem, quæ foràs mittit timorem; licet hic, ut ſervus, venienti Dominæ locum præparaverit, expellendo conſuetudinem peccandi, ut appulſæ Dominæ, & inſidere volenti locum cedat.

Etſi igitur timorem expellat perfecta charitas, neque ſinè hac cultus habeatur ſufficiens ad ſalutem, pro qua unicè ſollicitus eſt Auguſtinus: Quòd tamen etiam timor ille charitati prævius, & ad eam animum præparans expellendo conſuetudinem peccandi, initium Divini cultûs ſit, patet ipſo Auguſtino, & Scripturis teſtibus, quia *initium Sapientiæ timor Domini*, & *Sapientia eſt charitas Dei*. Timor autem initium charitatis extrinſecum eſt, quandoquidem ille ſervus ſit; hæc domina, cui venienti locum præparat, ut abſcedat, eâ ingrediente. Quis igitur interea, dum timor Domini conſuetudinem peccandi expellit, dum locum præparat charitati, dicet ibi, nec Deum eſſe, nec religionem? Talis contumelia convenit atheis, vel atheorum more viventibus; non verò timentibus Deum, & *timore* illo *expellentibus peccandi conſuetudinem, ac locum præparantibus charitati*.

Simili modo loquitur Auguſtinus Tract. 9. in Epiſt. Joan. *Stimulat timor; ſed noli timere; intrat charitas, quæ ſanat quod vulnerat timor; timor Dei ſic vulnerat, quomodo medici ferramentum putredinem tollit. Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas ſanitas.* Quid ſi tam ſalutarem formidinem ſpes, ut ſolet, comitetur, antequam charitas advenerit; an adhuc dicendus eſt, nec Deus ibi eſſe, nec religio? Non ſic iterum Auguſtinus; ſed maleſanam adverſantium cenſuram, & inhumanam contra peccatores ſe convertere conantes calumniam repellit libro de catechizandis rudibus cap.17. ubi relatis duabus, Eccleſiæ adſcribi volentium claſſibus, ob fines non ſupernaturales, neque ſalutiferos, tertiam laudat dicens: „Qui autem propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitâ Sanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo; ſed in regnum æternum intret cum Chriſto, verè ipſe Chriſtianus eſt, cautus in omni tentatione, nè proſperis rebus corrumpatur, & nè frangatur adverſis; & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus, & temperans, & in tribulationibus fortis, & patiens: qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam; ut, etiamſi dicat illi Deus, utere deliciis carnalibus ſempiternis, & , quantum potes, pecca, non morieris, nec in gehennam mitteris; ſed mecum tantummodo non eris; exhorreſcat, &

„ om-

„ omnino non peccet: non jam ut illud, „ quod timebat, non incidat; ſed nè illum, „ quem ſic amat, offendat: in quo uno eſt „ requies, quam oculus non vidit &c.

Ediſſerant modò nobis adverſarii, an in illo, quem Auguſtinus prædicat, ut *verè Chriſtianum*, cautum in omni tentatione, nè proſperis rebus corrumpatur, & nè frangatur adverſis, in abundantia terrenorum bonorum modeſtum, & temperantem, & in tribulationibus fortem, & patientem; ediſſerant, inquam, adverſarii, an in iſtiuſmodi Chriſtiano, Auguſtini ſententiâ, nec Deus ſit, nec religio, antequam memoratis virtutibus acceſſerit charitas, quæ initio non adfuiſſe ſupponitur, quandoquidem, illis jam habitis, ſperetur paulatim promovendus, ut Deum ſuper omnia diligat: *Qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam*.

Si aſſerant, talem hominem, qui Auguſtino *verè Chriſtianus* eſt, ac tot ornatus virtutum actibus, neque Deum habere, neque religionem, antequam proficiendo pervenerit ad talem animum, ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam, evidens eſt, eos palàm nuntium Auguſtino remittere, cujus nomine, & patrocinio mendaciſſimè gloriantur.

Quod Hexapla objiciunt ex ejuſdem Sancti Epiſtola 167. cap.3. priùs allegatum ab iis fuerat ad Propoſitionem 56. ibique cum communi Eccleſiæ doctrina à me facilè compoſitum. Textui iſti prorſus ſimilis eſt qui à Collatore adducitur ex lib.12. de Trinit. cap.14.

2 Ex eodem S. Doctore citatur illud libri de dono perſeverantiæ cap.16. *Si autem gratia prævenit fidem, quoniam prævenit voluntatem, profectò prævenit omnem obedientiam, prævenit etiam charitatem, quâ unâ Deo veraciter, ſuaviterque obeditur*; quia una charitas implet omnia Dei præcepta; qui enim Deum ſuper omnia diligit, nihil eſt, quod ejus intuitu amplecti paratus non ſit, & non exequatur etiam cum gaudio; dum ex timore obediens non ea alacritate, & dulcedine; ſed cum lucta, & triſtitia quadam, ſaltèm involuntariâ, efficit, quod mandatur. Verumtamen de eo, qui non ex charitate; ſed ex formidine Divini judicii, ac gehennæ obtemperat, reluctante parte hominis inferiore, ſeu concupiſcentiâ, & ſenſualitate, proinde ſinè ea dulcedine, quæ amantibus propria eſt, nemo ſapiens dixerit, quòd propterea neque Deum habeat, neque religionem. Atheus quidem, & Libertinus nullo timore Dei, aut æternitatis ducitur ad virtutem, aut à peccatis avertitur; ſed iſtud immeritò omnibus inter Chriſtianos peccantibus applicueris.

Quod autem non ſola charitas, ſed etiam timor, & ſpes ante charitatis adventum obtineat ab homine obſervationem mandatorum in Auguſtini ſententiâ, invictiſſimè demonſtrat quod attuli ex ipſius libro de catechizandis rudibus cap.17. Interea enim dum quis nondum charitate ducitur; ſed ſpe ſolummodo, & timore, *qui propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum Diabolo, ſed in regnum æternum intret cum Chriſto, verè ipſe Chriſtianus eſt*. Implet itaque præceptum credendi, & ſperandi in Chriſtum, neque duo illa tantùm; ſed etiam eſt *cautus in omni tentatione, nè proſperis corrumpatur, & nè frangatur adverſis, & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus, & temperans, & in tribulationibus fortis, & patiens*; nondum tamen charitate præditus eſt, ſed iis diſpoſitionibus præparatus ad eam paulatim promovebitur, ſive ut Auguſtinus loquitur, *proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam*.

Cùm igitur Auguſtinus libro de dono perſeverantiæ cap. 16. de charitate ait, quòd eâ unâ Deo *veraciter, ſuaviterque obediatur*, non ſignificat, quòd nulla Dei juſſio à charitate carentibus impleatur; ſed quòd ſinè ea non ſerventur præcepta omnia; non enim ſervatur primum, & maximum dilectionis: non dicitur ſcilicet ſimpliciter, & abſolutè, ſive *veraciter, & ſuaviter* Deo obedire, niſi qui omnia ejus exequitur mandata, ſaltèm in materia gravi.

Sed adverſariorum ſcopus eſt parum dignus Auguſtini diſcipulis, ut ejus authoritate reſuſcitent errorem pridem à tribus Pontificibus in Bajo juſtiſſimè damnatum: *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*.

3 Auguſtinianis citationibus Hexapla finem imponunt iſtâ ex libro 10. de civitate Dei cap.3. *Deo ſacrificamus hoſtiam humilitatis, & laudis in ara cordis igne fervida charitatis .... Hic eſt Dei cultus, hæc vera religio, hæc recta pietas, hæc tantùm Deo debita ſervitus*.

Qui in cumulandorum textuum multitudine copioſi nimiùm, & prodigi, in ſingulorum relationibus æquo parciores ſunt, & mutilationum amantes; non fruſtrà tamen, nec abſque fallendi conſilio. Nos aliqua ſaltèm aperiendo magis Auguſtini ſenſui

ido-

Digitized by Google

idonea reſtituamus. Poſt *fervidæ charitatis*, ſequitur: ,, Ad hunc videndum, ſicut videri poterit, eique cohærendum, ab omni ,, peccatorum, & cupiditatum malarum labe mundamur, & ejus nomini conſecramur. Ipſe enim fons noſtræ beatitudinis, ,, ipſe omnis appetitionis eſt finis. Hunc ,, eligentes, vel potius religentes (amiſeramus enim negligentes) hunc ergo religentes, unde & religio dicta perhibetur, ad eum dilectione tendimus, ut perveniendo quieſcamus: ideo beati, quia ,, illo fine perfecti. Bonum enim noſtrum, ,, de cujus fine inter philoſophos magna ,, contentio eſt, nullum eſt aliud, quam illi ,, inhærere: cujus unius anima intellectualis, incorporeo, ſi dici poteſt, amplexu ,, veris impletur, fœcundaturque virtutibus; ut enim homo ſeſe diligere noſſet, ,, conſtitutus eſt ei finis, quo referret omnia, quæ ageret, ut beatus eſſet. Hic autem finis eſt, adhærere Deo ,,. Plura eodem ſenſu proſequens, hoc tandem concludit epiphonemate: *Hic eſt Dei cultus: hæc vera religio: hæc recta pietas: hæc tantùm Deo debita ſervitus*.

Jam, credo, percipis Lector, cur adverſarius in Auguſtini ſententia caudam capiti junxerit, præcipua parte corporis prætermiſsâ, unde S. Doctoris ſenſus integer colligi facilè potuiſſet. Epiphonema ſcilicet ea, quibus propinquiùs connectitur, certiùs afficit, pertinentque ad ſpem Chriſtianam, ſeu amorem beatitudinis; *ut enim homo ſeſe diligere noſſet, conſtitutus eſt ei finis, quo referret omnia, quæ ageret, ut beatus eſſet; non enim qui ſe diligit, aliud vult eſſe, quàm beatus. Hic autem finis eſt, adhærere Deo*, (ut illo fruendo beatus ſit) *Hic eſt Dei cultus: hæc vera religio: hæc recta pietas, hæc tantùm Deo debita ſervitus*.

Non diſputabo hìc, quod diſceptatum ab aliis video, an charitatis nomine ſuperiùs non veniat ſpes Chriſtiana, ſicut lib. 5. de civit. cap. 24. monet frænandas eſſe cupiditates, *non propter ardorem inanis gloriæ; ſed propter charitatem felicitatis æternæ*. Et quæ in objecta ſententia ſequuntur, interpretationi illi forſitan favent.

Supponamus tamen & charitatem in propriiſſima illic accipi ſignificatione, & epiphonema non ſolùm ad ultima; ſed etiam ad prima referendum: tum ſenſus erit, cultum Dei, veram religionem, rectam pietatem, Deo debitam ſervitutem ad omnia, quæ illic enumerantur, ſe extendere; videlicet ad amorem Dei, & beatitudinis æternæ, ſive charitatem, & ſpem, ad emundationem ab omni labe peccatorum, & cupiditatibus voluntariis, ac ſimul verarum plenitudinem, fœcunditatemque virtutum. Hæc omnia pertinere ad Dei cultum, veram religionem, rectam pietatem, ac Deo debitam ſervitutem, nullus negaverit; non ideo tamen aſſerendum, quod nullus aſſerit catholicus, *nec Deum eſſe, nec religionem*, ubicumque eorum aliquid defecerit. Iſtiuſmodi enim contumelioſiſſima enuntiatio non ſolùm ſignificat charitatis, ſed ſpei ſimul, & fidei, in moribus ſaltèm, abſentiam, vitamque, qualis in libertinis, & atheis ſolet, diſſolutiſſimam reperiri.

4 Nihil parit difficultatis quod tum Hexapla, tum Collator ingerunt, ex Petro Chryſologo ſerm. 53. de Pace: *Charitas ex Deo eſt, ſinè Deo ergo eſt, qui non habet charitatem*. Non hìc de religione erga Deum; ſed de proximi charitate ſermonem eſſe, liquet, non truncatam laciniam, ſed integram ſententiam conſideranti: *Videtis ergo, Fratres dilectiſſimi, quare pax amanda eſt, & diligenda concordia; iſta ſunt enim, quæ generant, & nutriunt charitatem; ſcitis autem ſecundùm Apoſtolum, quia charitas, ex Deo eſt &c.* ut ſupra. Fatebimur tamen, eum, qui pacem, & concordiam violat, ut proximo debita charitate non utitur, exui etiam charitate Dei, atque ipſius Numinis quodammodo facere jacturam, ut ſermone ſatis uſitato dicatur *ſinè Deo eſſe, qui non habet charitatem*; ut enim Auguſtinus in Pſalmum 141. n. 4. ait, *Ubi eſt ipſe Deus? Interroga Joannem: Deus charitas eſt; quiſquis habet charitatem .... conſcientiam ſuam attendat, & ibi videt Deum. Si charitas ibi non habitat, non ibi habitat Deus; ſi enim charitas ibi habitat, Deus ibi habitat*.

Admittimus itaque, Deum non eſſe, id eſt, non habitare, ubi non eſt charitas; ſed negamus, Deum per nullum religionis actum, ac nequidem per *ſalutarem* ſui *notitiam* eſſe, ubi non eſt charitas: talem autem eſſe ſenſum Queſnellianæ Propoſitionis, patet ex integra *obſervatione* relatâ ſupra c. 2. num. 1.

5 Ultro aſſentior Collatori aſſerenti ex Auguſtino Enchirid. cap. 5. *Si diligenter quæ ad Chriſtum pertinent, cogitentur, nomine tenus invenitur Chriſtus apud quoſlibet hæreticos, qui ſe Chriſtianos vocari volunt; re ipſa verò non eſt apud eos*. Ubi enim vera fides non eſt, quomodo ſpes eſſe poterit, aut religio, cùm illa utriuſque radix neceſſaria, & fundamentum ſit? Auguſtinus libro de prædeſtinatione Sanctorum cap. 7. ait: *Fides prima datur, ex qua cætera impetrantur*.

Præ-

Digitized by Google

Præcipuus Auguſtini diſcipulus S. Proſper in reſponſ. ad dubium octavum Genuenſium: *Fides eſt virtutum omnium fundamentum*. Gregorius Magnus lib. 2. Moralium cap. 33. *Si fides non prima in corde noſtro gignitur, reliqua quæque bona eſſe non poſſunt*.

Verùm ex eo, quòd *hæretici quilibet* non niſi nomine tenus Chriſtum habeant, & Chriſtianorum nomine inaniter glorientur, quid probabilis argumenti conficies, quo peccatori cuilibet omnem auferas religionem; ut *nec Deus ſit, nec religio ubi non eſt charitas*?

Si quis hanc Queſnelli ſententiam in ipſum converteret authorem, & ejus aſſeclas, quòd nempe nec Deus penès illos ſit, nec religio, non illud colligeret ex ſolâ charitatis abſentiâ; quantumvis crimen grave ſit, commendatam ſuperiùs à Petro Chryſologo pacem, & concordiam, in univerſa quodammodo turbare, & peſſumdare Eccleſia; ſed propter hæreſim multiplicem, partim à Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII., partim ab Innocentio X., Alexandro VII., Alexandro VIII., Clemente XI. damnatam, & contra omnia anathemata à novatoribus illis obſtinatiſſimè in dies defenſam.

Quinquageſimanona Propoſitio damnata.

Oratio impiorum eſt novum peccatum; & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium. *Obſerv. Moral. in Joan.* 10. *v.* 25. *edit. anni* 1693.

CAPUT I.

Propoſitionis error impugnatur.

1 Queſnellus hìc ſibi vadem aſciſcit Auguſtinum in Pſal. 108. cùm ait: *Oratio, quæ non fit per Chriſtum, non ſolùm non poteſt delere peccatū, ſed etiam ipſa fit peccatum*. Si nempè orans non in Chriſti meritis humiliter, ſed in ſuis ſuperbè operibus confidat. Etiam juxta S. Thomam quædam oratio impii novum peccatum eſt, 2. 2. quæſt. 83. art. 15. ad 2. *Puta ſi petat complementum ſui peccati*. Eandem explicationem tradit art. 16. Corp. Vertitur indubiè oratio luxurioſo in peccatum, ſi impudicam amaſiæ conſecutionem poſtulet: avaro, ſi divitias immodicè, & in malum finem cumulandas: irato, & vindictam ſpiranti, ſi mortem expetat inimici. Idem confirmat Auguſtinus Serm. 56. *Si oras* (inquit) mala *inimicis tuis, oratio tua fiet in peccatum*.

Tam benigna *obſervationi morali* interpretatio minimè competit; non ſolùm quia illimitata eſt, & nullis reſtringitur circumſtantiis; ſed etiam, quia author omnem iſtiuſmodi mitigationi occludit aditum, dum omnia ſinè charitate opera eſſe peccata toties inculcat, Prop. 44. 45. 46. 47. &c.

2 Si omnis oratio impiorum eſt novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium, tenenrùr ab omnī oratione, velut à peccato novo ſemper abſtinere, & vel templa, Miſſæ Sacrificia, & quaſvis proximas orandi occaſiones fugere; vel, ſi aſſiſtere neceſſe ſir, ſingulari cavere ſtudio, nè fortè aliorum exemplo ad preces alliciantur, futuras ſibi peccatum novum, & novam contra ſe cauſam judicii.

In ſacris hiſtoriis tot legimus impiorum exempla, qui in impietate ſua certas Chriſto, aut Deiparæ, aut inferioribus Sanctis preces quotidie perſolvere ſoliti pro obtinenda aliquando converſionis gratiâ, eam tandem ſingulari beneficio adepti ſunt. Si omnis impiorum oratio, novo eis verteretur peccato, minimè idonea foret ad converſionem diſpoſitio; ſed potiùs impedimentum.

3 Orationem autem converſionis obicem, aut novum peccatum adeò non exiſtimant animarum in Eccleſia catholica Paſtores, Eccleſiaſtæ, & Sacramenti pœnitentiæ adminiſtri, ut inter cætera pietatis, & pœnitudinis officia, orationis ſtudium in primis commendent, qua & Sanctorum ſibi patrocinium depoſcant, & paulatim recipiendæ Dei miſericordiæ magìs reddantur diſpoſiti. Sed quod tandem malorum remedium *Obſervator moralis* ſuggeret? Non enim videtur hactenus aliud velle, quàm impios in deſperationis abyſſum præcipites agere, & vitiis laxare fræna, qui caſtigatioris ethicæ laudem ſibi ſuiſque velut propriam vindicat.

Præcipietne eleemoſynas, jejunia, cilicia, cæteraſque carnis macerationes, quibus effræne corpus paulatim in ſervitutem redigat, divinæque miſericordiæ effectibus recipiendis aptior efficiatur? Minimè; *Quid* enim, inquit Propoſ. 1. *aliud remanet animæ, quæ Deum, ejuſque gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones, ſuperba pauper-tas,*

tas, *&* *ſegnis indigentia*; *hoc eſt*, *generalis impotentia ad laborem*, *ad orationem*, *&* *ad omne opus bonum*.

Præterea quo principio, qua virtute, quo adjutorio impius ullum opus bonum, vel leviſſimum perficiat, inchoet, vel aggredi decernat? Propoſ.2. *Jeſu Chriſti gratia principium efficax boni cujuſcumque generis neceſſaria eſt ad omne opus bonum*: *abſque illa non ſolùm nihil fit*; *ſed nec fieri poteſt*. Secundæ junge Propoſitionem 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

His poſitis, vides impio, imò cuicumque peccatori ante reconciliationem omne opus bonum, omne boni deſiderium, omnem utilem de converſione cogitationem, atque ita diſpoſitionem vel minimam ad meliorem frugem eſſe impoſſibilem. Quomodo igitur in poteſtate impii foret ſalutifera oratio? Non per gratiam, qua omni penitùs deſtituitur juxta Propoſitionem 28., non viribus naturæ, ut voluit Pelagius; imò juxta Prop.38. *Peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit; nihil habet luminis, niſi ad aberrandum*; *ardoris, niſi ad ſe præcipitandum*; *virium*, *niſi ad ſe vulnerandum*: *eſt capax omnis mali*, *&* *incapax ad omne bonum*. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus*, *niſi ad noſtram condemnationem*.

Sed præcipuè ſemper præ oculis habeatur 28., nullam dari gratiam peccatori quamdiu peccator eſt, ſive, ut verbis propoſitionis utar, *Prima gratia*, *quam Deus concedit peccatori*, *eſt peccatorum remiſſio*.

E quibus exploratiſſimum fit, peccatorem, quamdiu in peccato eſt, juxta hunc theologum, orare non poſſe; noo enim auxilio gratiæ, quo caret; ſi autem ſinè illo orare contigerit, cùm *peccator ſinè gratia liberatoris non ſit liber niſi ad malum*, evidens eſt, orationem illam novo eſſe obnoxiam delicto. Atque ita propoſitio 59., quam modò diſcurimus, non ſolùm in terminis conſpicitur loco ſuperiùs indicato, ſed eſt prærerea conſecutio neceſſaria in præcedentibus Queſnelli propoſitionibus clariſſimè contenta.

Tertificum igitut dogma, *Oratio impiorum eſt novum peccatum*, *&* *quod Deus illis concedit*, *eſt novum in eos judicium*, non eſt capax ullius explicatioois ſanæ, qualem Auguſtini ſeotentiæ dedimus cum Angelico; ſed planè accipienda eſt, ut ſonat, in ſenſu tigido, & mioimè orthodoxo.

4 Quid itaque tandem ſupereſt impio, aut peccatori cuilibet, ſi, quamdiu peccator eſt, omni caret gratiâ, & ſinè illa omnis actio, etiam oratio, in novum vertitut peccatum? quid conſilii mirificus animorum director Queſnellus miſeris dabit, quo è luctuoſo damnationis ſtatu emergere valeant, & iram Dei vindicem placare?

Si ſuis inhæſerit principiis, aliud ſuadere nòn poterit, quàm iners otium, & ceſſationem ab omui prorſus opere; quantumvis aliàs ſancto, ut eſt orario, quia, cùm juxta citatas ejus in variis propoſirionibus *Obſervationes*, peccatorem ante juſtificationis gratiam in omnibus actibus peccare neceſſe ſit, quo plus operis, aliàs, ut apparebat, ſaoctiſſimi, ſibi agendum propoſuerir, eò ſemper peccabit ampliùs, magìs Dei contra ſe ìrritabit juſtitiam, magiſque à reconciliatione removebitur. Unde præcipere debebunr Queſnelliani conſulenribus ſe peccatoribus, ut ſtudioſâ ab omni opere ceſſatione, divinæ ſe provideutiæ committant io otio, &, ſi poſſent, in perpetuo quaſi ſomno expectent, quod Dei ſeu miſericordia, ſeu juſtitia de ſe ſtatuerit; ſive ut in peccato deſerti pereant, ſive ut ex pura Dei miſericordia, ſinè ulla ſua ad juſtitiam diſpoſitione, juſtificationis gratiam infuſam accipiant, juxta propoſitionem 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

Sic novus inducitur Quietiſmus cum priore certarurus, utet majorem animis perniciem adferre natus ſit. Et tamen recentiores hi pœnitentiæ paſſim ſeverioris habentur præcones, & exactores ad exceſſum uſque exoticum rigidi. Sed hæc ad oſtentationem potiùs ſerviunt magiſtrorum, quàm ad peccatorum reconciliari deſideranrium utilitatem. Quæ eoim ex ea pœnitentia utilitas, ſi ſiogula ante recoociliarionem opera, nova peccata ſint, quæ pœnitentis reatum augeant, atque ita longiùs eum removeant à remiſſione criminum, juſtitiâ, ac ſalute?

5 Si verò peccator alios cujuſcumque Scholæ theologos in conſilium adhibuerit, ſuadentes audiet opera pœniteotiæ; nominatim orationes, non tamquam incrementa delictorum, ſed, ut verè ſunt, utiles ad ſaoctificationis gratiam diſpoſitiones: audiet illos ſibi dicentes, ut Danielem eap.4. v.24. Nabuchodonoſori, *Peccata tua eleemoſynis redime*; alii etiam jejunia, cilicia, corporis verberationes, & iſtiuſmodi caſtigandæ, domandæque carni opportuna remedia ſuggerent.

Præcipuè verò ſeceſſum à curis tantiſper temporalibus, ut æternorum, atque imprimis

mis quatuor noviſſimorum meditationibus attentiùs incumbat, meditationibus jungens frequentem, & humilem orationem, qualem continet Regis ſeriò pœnitentis Pſalmus 50. *Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam &c.* cum ſex aliis pſalmis, quos Spiritus Sanctus ad excitandam in peccatoribus pœnitentiam creditur inſpiraſſe. Impoſterum autem, ſi Queſnelli novitas invaluerit, non poterunt illi peccatoribus permitti; ſed juſtis ſolummodo: neque prioribus dicere licebit quod in Horis canonicis quotidie dici Eccleſia jubet, *Converte nos Deus ſalutaris noſter, & averte iram tuam à nobis*: è Litaniis expungere oportebit, vel à ſolis juſtis enuntiari, *peccatores, te rogamus audi nos; ut nobis parcas, ut nobis indulgeas, ut ad veram pœnitentiam nos perducere digneris*. Eliminari pariter è ſacris literis debebunt monita, hortationes, imperia Dei benigniſſima inculcata toties peccatoribus omnibus, non excipiendo impios, & idololatras, ut ad creatorem ſuum, & Dominum ſalutari pœnitentiâ revertantur. Quomodo enim illa eſſe poſſunt ſeriæ in Deo voluntatis indicia, ſi nè rogari quidem ab impiis, & quibuſvis peccatoribus ante reconciliationem velit? Prop. 50. *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi; ſi Spiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*. 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur; hanc ſolam Deus audit*. 59. *Oratio impiorum eſt novum peccatum, &, quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium*.

6 Non ita Deus, qui de peccatoribus, & quidem impiis enuntiat Ezechielis 18. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis ſuis, & vivat? Nolo mortem morientis dicit Dominus, revertimini, & vivite*. Cap. 33. *Dic ad eos: Vivo ego dicit Dominus Deus; nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius à via ſua, & vivat: Convertimini, convertimini... impietas impii non nocebit ei*. Et in novo fœdere deſcribitur nobis Deus 2. Petri cap. 3. veluti *Nolens aliquos perire; ſed omnes ad pœnitentiam reverti*.

Ipſe Dei Filius pro ſalute omnium hominum homo factus, qui non venit vocare juſtos; ſed peccatores ad pœnitentiam. Matth. 11. clamat omnibus, etiam impiis, *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos*: nullus excipitur, nullus excluditur: Vocatio, & invitatio generalis eſt. Qui verò laborant magis, qui magis onerati ſunt, quàm impii? Circa hos maximè cupit cœleſtis Medicus virtutem ſuæ gratiæ oſtendere; proinde excitat eos amantiſſimè, ut ad ſe veniant, potentiam, & clementiam ſuam implorent, arripiant auxiliatricem dexteram. Rom. 10. *Expandi manus meas tota die ad populum non credentem, & contradicentem*. Quæ omnia non ſincera, ſed fallacia dicentur, ſi Deus accedentes humiliter ad ſe impios repellat, eorum preces non ſolùm deſpiciat; ſed velut novum eis imputet peccatum, & quidquid illis fortè conceſſerit, in novum, & gravius velit eſſe judicium. Quàm hæc aliena ſunt ab infinita Dei clementiâ, ab ardentiſſimo Servatoris noſtri erga omnes homines amore, promiſſorumque ejus, & teſtimoniorum immotâ fide!

Longè aliter, quàm Queſnellus nos docet S. Mater Eccleſia, quæ eſt columna, & firmamentum veritatis: Illam proinde peccator quilibet, quantumvis hactenus impius, in poſterum ſalutis ſuæ haud negligens audiat, illam ſequatur; miſſos verò faciat novatores, crudeles veluti Rhadamantas, qui miſeris peccatoribus torquendis ſolummodò, & ad deſperationem adigendis intenti videntur, non medicandis, non liberandis ab interitu.

CAPUT II.

Obſervationes Hexaplorum *ſubdolè refutantur*.

1 QUas Hexapla præmittendas objectionibus duxêre *Obſervationes*, integras exhibeo. „ In quibus
„ circumſtantiis P. Queſnel Propoſitionem
„ ſcripſerit quinquageſimam nonam, at-
„ tendere ſufficit; ut à pravis ſenſibus, qua-
„ leſcumque ei cavillatio maximè frivola
„ tribueret, penitùs liberetur. In poſte-
„ rioribus editionibus pro *oratio impiorum*,
„ poſitum fuerat, *talis oratio*, nè ſupereſſet
„ ampliùs locus diſceptationi, num quod
„ author dixerat de precibus perverſis, ap-
„ plicuerit iis, qui orarent inſtar Judæorum,
„ de quibus occurrerat ſermo.

„ Si utraque ea conſideratio Queſnel-
„ lum adversùs omnem prorſus vindicat
„ accuſationem, quàm ſplendidæ luci expo-
„ nit malitiam eorum, qui articulum de-
„ nuntiarunt! Quid perſuadere denuntia-
„ tione ſua voluerunt? an ut cenſeretur
„ Queſnellus aſſerere, quòd peccent impii,
„ quando ad Deum recurrere, ut à pecca-
„ to ſe expediant, eumque implorare hu-

„ milibus precibus incipiunt? Fierine poteſt, ut accuſatores ipſi authorem crediderint reum erroris, quem denuntiant? Denique quid pluribus iſtiuſmodi molitionibus conſequi ſpectarunt, niſi ut palàm fieret, denuntiationes ſuas non minùs ex calumniæ, quàm erroris ſpiritu dimanare „.

Hactenus Hexapla. Propoſitionis circumſtantiæ, ad quas provocamur, ſunt, quæ eam in Queſnelli opere præcedunt: *Injuſta, ingrata, malevola, ſimulata, temeraria Judæorum oratio merebatur, ut Chriſtus eam exaudiens concederet illis ſuperabundans luminis incrementum, quod, ut ad eum perdendum ſubdolè poſtulabant, eorum ad ſummum proveheret cæcitatem, & obdurationem*. Tum ſequitur damnata propoſitio: quæ quantumvis ſecundùm ſe, & ab antecedentibus præciſa, appareat illimitata, & univerſali æquivalens; Hexapla tamen perſuadere cupiunt, determinationem à præcedentibus accipiendam, ut ſola reprehendatur oratio Judæorum, vel illi ſimilis, *injuſta, malevola &c.*

Hanc limitationem aſſeri ex mente Queſnelli, demonſtrandum ſuſcipiunt etiam pluribus ejuſdem authoris ſparſis alibi ſententiis. „ Hæc (inquiunt) propoſitio aliud non ſignificat, niſi quòd oratio impiorum, ut impiorum, ſive volentium in peccato vivere, & volutari, novo illis apud Deum vertatur crimini, quòdque Deus illis concedit, cedat in novum contra eos judicium: is ſenſus genuinus propoſitionis eſt, & ſermo Scripturis proprius, quarum videtur authoritas debuiſſe Queſnellum immunem reddere à cenſura „.

„ Senſus, qui propoſitioni tribui poſſet perverſus, eſt, peccatorem, qui diſpoſitus animo, & quodam motus amoris initio, ad Deum ſe convertere incipit, orando novum committere peccatum; ipſamque orationem novum fieri obicem ſaluti. Qui ſenſus reverâ falſus eſt, ſed à ſententia Queſnelli remotiſſimus; ut demonſtratu facilè eſt ex pluribus ejus aſſertionibus contrariis „.

„ In Joannis caput 9. v. 31. ait: *Preces impii, in impietate perſiſtere volentis, ſeductoris, & Peccatorum iſtiuſmodi, qui nullam de converſione admittere cogitationem volunt, Deus rejicit; numquam autem peccatoris odio habentis peccatum ex amore Dei* „.

„ In caput Joannis 16. v. 23. *Peccator tamquam Adami filius, non meretur niſi à Deo rejici: non habet jus, ut offerat Deo preces, niſi tamquam Dei filius, & filii ejus membrum, quod eſſe incipit, qui deſiderat.*

„ In Matth. cap. 9. v. 22. *Omnia donat Jeſus precibus oblatis cum fide, & humilitate; numquam Deus prætermittit miſericordiæ oculos convertere ad pœnitentem, qui ex humilitate non audet oculos ad eum attollere* „. Hactenus Hexapla ex Queſnello.

Totus itaque obſervationum cumulus ad tria hæc reducitur capita 1. quòd verba propoſitionem antecedentia de oratione malevola Judæorum, debuerint authoris ſententiam ad preces Judaicis ſimiles reſtringere. 2. Quòd in editione anni 1699. ut omnis præcluderetur cavillationibus aditus, poſitum fuerit non ſimpliciter *oratio impiorum*, ſed *talis oratio*. 3. Quòd Queſnellus alibi doceat, Deum non deſpicere orationem humilem peccatoris, & peccatum odio habentis ex amore. Singula expendamus.

Ad primum quod attinet, circumſtantia orationis Phariſaicæ in Judæis petentibus à Chriſto declarationem publicam, quòd eſſet *Chriſtus*, id eſt, *unctus*, & Rex Judæorum, non ut in eum crederent; ſed Pilato redderent odioſum; ea, inquam, circumſtantia minimè reſtringit, quod de impiorum poſtea oratione dogmaticè, ſeu indefinitè aſſeritur, eſſe novum peccatum, & novum in eos judicium. Hanc ſcilicet Queſnelli fallaciam veriùs, quàm imperitiam indicavi ſæpius Tomo 1. circa propoſitiones de gratia, ubi ex facto aliquo particulari, & ſæpe maximè diſpari concluſionem elicit dogmaticam ſignificatione univerſalem; ſed vitioſiſſimam, & vel à Dialecticæ tironibus explodendam. Subinde etiam fraudem tacitus præterivi, nè repetitio frequentior tædium pareret Lectori.

Sic Marci 2. v. 11. ait Chriſtus paralytico: *Tibi dico, ſurge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam: & ſtatim ſurrexit ille, & ſublato grabato, abiit coram omnibus*. Cui Sacro Textui appendit Queſnellus hanc obſervationem ex Scripturæ teſtimonio collectam Propoſ. 12. *Quando Deus vult ſalvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis ſequitur voluntatem Dei.*

Lucæ cap. 5. v. 13. dicitur: *Extendens* (Jeſus) *manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare, & confeſtim lepra diſceſſit ab illo*. In quem locum ita Queſnellus Propoſ. 13. *Quando Deus vult animam ſalvam facere, & eam tangit interiori gratiæ ſuæ manu, nulla vo-*

voluntas humana ei reſiſtit.

Marci 5. v. 6. *Videns autem* (Energumenus) *Jeſum à longè, cucurrit, & adoravit eum*. Cui hiſtoriæ Queſnellus conveniens cenſuit hoc documentum Prop. 14. *Quantumcumque remotus à ſalute ſit peccator obſtinatus, quando Jeſus ſe ei videndum exhibet lumine ſalutari ſuæ gratiæ, oportet, ut ſe dedat, accurrat, ſeſe humiliet, & adoret Salvatorem ſuum*.

Lucæ 9. v.60. *Dixitque ei Jeſus: Sine, ut mortui ſepeliant mortuos: tu autem vade, & annuutia regnum Dei*. In eam Chriſti ſenrentiam ſic Queſnellus Prop. 15. *Quando Deus mandatum ſuum, & ſuam exteruam locutionem comitatur unctione ſui Spiritus, & interiori vi gratiæ ſuæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit*. Ubi patet, Queſnellum ſupponere, quòd externam Chriſti locutionem unctio Spiritûs, & interior vis gratiæ comitata non fuerit; operatura alioqui quam Chriſtus petiit obedientiam. Hic aurem, ut ſæpiſſimè aliàs, ſe prodit in Queſnello intolerabilis innovandi pruritus, dum non ſe continet, quin locis, etiam maximè impropriis, Janſeniſmum imporruniſſimè ingerar. Quam enim illa adoleſcentis inobedientia neceſſitatem, vel occaſionem congruam ſuppeditat inferendi, quòd unctio Spiritûs Sancti, & interior vis gratiæ, quando (ideſt, quandocumque) illa comitatur mandatum Dei, ſive externam ejus locutionem, opererur in corde obedientiam? Ubi manifeſtè traditur ſecunda propoſitio Janſenii: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ numquam reſiſtitur*.

Actorum 8. v. 12. *Cùm verò credidiſſent* (Samaritani) *Philippo euangelizanti de regno Dei, in nomine Jeſu Chriſti baptizabantur viri, ac mulieres*. Hìc iterum tam fallax dialecticus; quàm myſticus novaturiens, dogmaticè enuntiat Propoſitione 16. *Nullæ ſunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil reſiſtit omnipotenti*. Ubi ſolâ figuræ, & phraſeos immutatione rurſus ingeritur venenum ſecuudi dogmatis Janſeniani jam relati.

Apoſtolus ad Romanos cap. 14. v. 4. ait: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum; Domino ſuo ſtat, aut cadit; potens eſt autem Deus ſtatuere illum*, largiendo gratiam efficacem. Hinc Queſnellus de omni gratia illimiratè, ſeu generalirer definir Prop. 19. *Dei gratia nihil aliud eſt, quàm ejus omnipotens voluntas. Hæc eſt idea, quam Deus ipſe nobis tradidit in omnibus ſuis Scripturis*.

Marci 4. v. 39. *Exurgens* (Jeſus) *comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace, obmuteſce: & ceſſavit ventus, & facta eſt tranquillitas magna*. Hinc iterum Queſnello placuit Janſenianam educere definitionem gratiæ, quam ex primis Dialecticæ regulis conſtar competere debere omnibus definitis: Prop. 20. *Vera gratiæ idea eſt, quòd Deus vult ſibi à nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt: loquitur tamquam Dominus, & omnia ſibi ſubmiſſa ſunt*.

2. Cor. cap. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo*; Efficaciter quidem, & re ipſa pro iis, qui oblatam gratiam non reſpuunt; ſufficienter autem pro repellentibus. Conſtat enim, neque omnes prorſus homines, neque omnes aliquo auxilio gratiæ præventos, fieri ex Chriſti meritis juſtos; ſive, ut Apoſtolus loquitur, *juſtitiam Dei*. Novit nihilominus Queſnelli induſtria pro efficacitate omnis gratiæ hanc emungere; vel potiùs mentiendo fingere gratiæ ideam. Prop. 21. *Gratia Jeſu Chriſti eſt gratia fortis, ſuprema, invincibilis; utpote quæ eſt operatio voluntatis Omnipotentis, ſequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & reſuſcitantis Filium ſuum*.

Queſnelli fraus ſimilis in pluribus occurrit propoſitionibus; allegatæ autem abundè ſufficiunr ad oſtendendam ineptiſſimam propoſitionis 59. excuſationem; quaſi ex præcedenti orationis ſubdolæ in Judæis circumſtantiâ ad eam ſolam, vel ei ſimilem intelligi debeat limitatum, quod de oratione impiorum abſolutè, & ſimpliciter aſſeritur, eſſe *novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſſe novum in eos judicium*. Ars ſcilicet hæreticis; ſed præcipuè Queſnello familiaris eſt, ex Scripturæ textibus ad ſingularem determinatis mareriam concluſiones elicere univerſales.

Sic quod Calvinus de juſtis aliquibus, ſcilicet prædeſtinatis, & perſeveraturis legerat, ad juſtos exrendit univerſos, juſtitiam fingens, quibuſcumque ſemel obtigerir, amitti neſciam.

Lutherus, quod de fide formata, & per dilectionem operante in Divinis oraculis repererar, de fide omni prædicat, veluti ſe ſolâ conferente juſtitiam, quamquam neque fidei nomine virtutem accipit inter theologicas primam; ſed fiduciam de juſtitia jam poſſeſſa.

Ut autem excuſationis mendacium patentiſſimum ipſis Queſnelli vocibus ampliùs convincatur, ex pluribus Queſnelli articulis demonſtrandum ſuſcipio, quod de impiorum oratione in quinquageſimo nono aſſeritur, ab authore intelligi non de ſola oratione

pha-

Digitized by Google

phariſaica, & nequiſſimâ Jndæorum, aut illi ſimili; ſed de qualibet impiorum; prærerquam juſtificante, atque adeò novum in impiis; imò quibusliber peccaroribus eſſe peccatum quamcumque orationem ex omni alio motivo, quàm charitaris elicitam. Oratio autem, quæ ex charitare proficiſcitur, non eſt oratio impii, neque peccatoris; ſi propriè loquamut: ſed juſti; quia *charitas operit multitudinem peccatorum*. 1. Petri cap.4. *Ego diligentes me diligo*. Proverb. 8. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt*. 1. Joan. cap.4.

Qnod, inquam, omnis oratio peccatoris antequam juſtificerur, novum in Queſnelli ſententia peccatum ſit, paret ex pluribus ejus articulis, ut 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*.

Manifeſtè itaque Queſnello peccatum eſt; imò neceſſariò peccatum eſt, uti omnis actio, ita & oratio non profluens *ex amore Dei regnante, omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, qui amor indubiè juſtificat.

Prærerea oratio peccaroris vel naſcitur ex gratia, vel ex ſolis naturæ viribus. Si ex gratia, iuxta Queſnellum non eſt oratio peccatoris; ſed juſti; quia per articulum 28. *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Deinde ſi oratio eſt ex graria, neceſſariò eſt ex fide. Quia art.26. *Nullæ dantur gratiæ, niſi per fidem*. Art.27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Rutſus ſi oratio eſt ex fide, neceſſariò juſtificat art. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*.

Si verò oratio non oriatur ex gratia, ſeu fide, neceſſariò peccatum eſt per art.38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus* (adeòque nihil operari) *niſi ad noſtram condemnationem*. 42. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas*.

Jacet igitur ſubruta undique prima Hexaplorum *Obſervatio* contendens, peccatum non affricari à Queſnello precibus impiorum, niſi ſimilibus orationi Judæorum ſubdolæ, & malevolæ, cujus ſcopus non erat credere in Chriſtum, non ejus aucupari gratiam; ſed accuſare eum, & perdere. Patet enim, Queſnelli ſententiam non in præſenti ſolùm articulo ſecundùm ſignificationem ejus obviam; ſed totius quoque ejus ſyſtematis perſpicuam; & nullis umqnam obducendam ſophiſmatum fucis eſſe, qnòd omnis impiorum oratio, antequam Deo reconcilientur, peccatum ſit: quod peccent orando ex motivo fidei, timoris, ſpei; niſi charitas juſtificans ad orandum excitaverit; vel niſi ipſa oratio charitas ſit hominem Deo reconcilians. Non autem Queſnellum eò uſque hæreticum, aut tam apertè atheum credimus, ut cenſeat, non poſſe Deum potentiâ abſolutâ infundere impiis orationem, quæ ex charitate ſit juſtificante; ac proinde non conſtituat peccatum novum, neque novum in eos judicium: in Queſnelli tamen ſenſu; ſi cum Tridentino Concilio componatur, numquam fit, atque ita in hoc Decretorum ordine fieri nequit, ut ulla impiorum oratio non ſit peccatum: quod ſic facilè demonſtro.

Nulla poteſt eſſe ſalutifera oratio, niſi ex fide oriatur, vel ipſa fides ſit. De hoc convenit inter nos & adverſarios. Fides verò ſalutaris neceſſariò præſupponit gratiam juxta Tridentinum ſeſſ.6.can.3. *Si quis dixerit, ſinè præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur; anathema ſit*. Audit Queſnellus, non poſſe hominem ſalutiferè credere *ſinè præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione*? Audio, inquit, ſed etiam aſſero propoſitione 28. quòd *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*.

Hinc nos contra Hexapla, & quemlibet alium Queſnelli defenſorem inferimus invictiſſimè, orationem ſalutiferam in ejus ſententia neceſſariò eſſe poſteriorem juſtificatione, ideoque numquam eſſe orationem impii; ſed juſti. Proinde liquet, non ſolùm impii, ut impii, ſive ex impietatis ſpiritu procedentem, ſubdolam, & malevolam; ſed qualemcumque ſimpliciter impii orationem eſſe novum peccatum; quia ſi ſalutifera ſit, profluit ex gratia, quæ ipſa peccatorum remiſſio eſt per Prop. 28. proinde ſuccedens oratio non eſt impii, ſed juſti. Si verò non naſcitur ex gratia, non eſt ipſa charitas, ne-

que

que ab ea profluit, atqne ita peccatum eſt juxta propoſitiones varias ſuperiùs relatas.

Manet itaqne inconcuſſum & ineluctabile, omnem, propriè & ſimpliciter loquendo, orationem impii, tum per Prop. 59. tum per cætera Queſnelli principia, eſſe novum peccatum, & novum in orantem judicium.

a Non minùs frivola & fraudulenta eſt *Obſervatio* 2. de facta in poſterioribus editionibus mutatione, juxta quam non de qualibet impiorum oratione aſſeritur eſſe novum peccatum; ſed de *tali oratione*, qualis relata fuerat perverſiſſima Judçorum. Obſervatio hæc à me præoccupata, & repulſa eſt tomo 1. in Prolegomenis cap. 5. quod eſt *de editione Obſervationum moralium magìs correcta, & denuntiatione Propoſitionum*. Qualis verò ea eſt in poſterioribus editionibus mutatio? Num ſublatio erroris, an callida ejus occultatio, quando ex uno loco venenum, ubi nimis patulum eſt, tollitur, ut pluribus magis callidè inſperſum, minùs terreat, atque hauſtum incautiùs animos enecet, antequam percipiatur?

Laudandum quidem in Pariſienſium Archiepiſcopo apparet eatenus religionis ſtudium, quòd novitatem hortidam in præſenti articulo facilè deprehenſam, in ſecuturis editionibus juſſerit prætermitti. Quòd autem eamdem in pluribns propoſitionibns obſcuriùs involutam non perceperit, tot diœceſcos ampliſſimæ curis gravibus diſtractus, minùs mirum eſt.

At quomodo à perfidiæ ſuſpicione, vel gravi incuriâ liberabimus ejus adminiſtros in controverſiarum ſtudio enutritos, quibus ab Eminentiſſimo correctionis cura commiſſa eſt? Non enim veriſimile eſt, viros, quibus nec otium deeſt, nec ingenium, errorem, quem hoc loco corrigere jubebantur, in tot aliis propoſitionibus implexum detegere non potuiſſe, ut eum ibi pariter ex mente ſui Antiſtitis corrigerent? Sed tum non levis in Queſnelli librum inducenda fuiſſet mutatio, & totius ejus novi ſyſtematis pars non minima corruiſſet. Similis oſcitantia, vel mala fides in iiſdem Archiepiſcopi Miniſtris indicata eſt à me Tom. 1. ad propoſ. 2. cap. 9. num. 26.

Animadverſione quoqne dignum eſt, quòd nequidem in editione anni 1693., ex qua propoſitio deſumpta eſt, ullum Queſnelli ſuperbia errorem agnoſcat, mutationem qualemcumque ægre patiens, nec aliâ lege, quàm ut non correctio neceſſaria; ſed velut incongrua habeatur Cardinalis erga adverſarios indulgentia, imprudens ſcrupulns, & in ſuis approbationibus, ac promiſſis inconſtantia. Videri hæc poſſunt ex ipſis Queſnelli literis contra ipſum prolatis in Proceſſu Juridico coram Archiepiſcopo Mechlinienſi, ſive *Cauſâ Queſnellianâ* Art. 19.

Procul ſcilicet hic novus Auguſtini diſcipulus à magiſtri ſanctiſſimi abeſt humilitate. Nam libros Retractationum duos ediderat Auguſtinus, daturus plures, niſi Juliani importuna provocatio, & ſua mors prætmatura ſtudium tam utile abrupiſſet. Queſnellus autem nihil umquam retractare voluit, nullum erratum agnoſcere. Cur igitur Sedes Apoſtolica permittere debuit, aut quomodo ſapienter potuit, ut error pernicioſiſſimus, innumeris libri exemplaribus in omnes ſparſus Chriſtiani orbis provincias, impnnè graſſaretur, & Eccleſiam corrumperet; quia in editione aliquot poſt annos ſecutâ, unico prætermiſſus loco eſt; adeò non factâ retractationis mentione, adeò non monito lectore de errore antea commiſſo, vt potiùs error idem locis pluribus intactus à correctoribns manſerit, ut &, ſublato horrore, nocere pergeret ſecuriùs, & vigilantiam faciliùs eluderet Epiſcoporum, atque ipſius, ſi fieri poſſet, Apoſtolicæ Sedis?

3 Pro detegenda tertiæ *Obſervationis* fallacia attendendum ante omnia caput controverſiæ, ſive figendus, nt dicitur, quæſtionis ſtatus. *Oratio impiorum*, inqnit Queſnellus, *eſt novum peccatum, &, quod Deus illis concedit, eſt novum ir eos judicium*. Non hìc authorem arguo, quaſi orationem ejus, qui ante impius fuerat, ſed modò juſtus eſt, novum aſſerat peccatum; non enim oratio iſta propriè impii eſt; ſed ſancti, ſive ſanctificati. Talis Queſnello eſt omnis oratio à novo libera peccato; ſi cum Tridentino ſeſſ. 6. de juſtificatione can. 3. anathema dicat aſſerenti, *Hominem ſinè præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione, atque ejus adjutorio credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur*. Cùm enim per Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*, evidens eſt, orationem, quæ ex fide proficiſcitur, ac proinde ex gratia, non eſſe orationem impii; ſed neceſſariò juſtificati; quia, uti ipſa ex præveniente Dei adjutorio eſt, eandem prævenit pariter delictorum remiſſio.

Præterea, dum per propoſitionem 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed non operatur, niſi per charitatem*, perſpicuum eſt, orationem, quæ actus religionis eſt, profluere ex fide non otioſâ, ſed ipſam operante orationem: atque ita omnem orationem novo theo-

theologo eſſe juſtificantem, quaſi ex abundanti; quia primâ gratiâ fidem ſalutiferam neceſſariò præveniente, collatam impio juſtitiam juxta Queſnellum jam vidimus. Hoc ſenſu *Deus*, juxta eundem, *numquam rejicit preces peccatoris odio habentis peccatum ex amore Dei*, utpote juſtificante: imò gratia amorem præveniens (ſi ulla, Queſnello judice, gratia reconciliationem præveniat) *conceſſa peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

Hinc facilè percipitur ſenſus ſecundi loci Queſnelliani ab Hexaplis allegati: *Peccator, tamquam Adami filius, non meretur, niſi à Deo rejici: non habet jus, ut offerat Deo preces, niſi tamquam Dei filius, & filii ejus membrum, quod eſſe incipit, qui deſiderat.* Cùm dicitur peccator tamquam Dei filius, & filii ejus membrum offerre Deo preces, locutio impropria eſt & per figuram, ut dicitur *homo mortuus*, qui homo ampliùs non eſt, ſed fuit. Ita Filii Dei, & membra Chriſti, ſi propriè loquamur, non ſunt in peccatorum numero; ſed juſtorum. Dum itaque dicitur peccator tamquam filius Dei, & membrum Chriſti habere jus offerendi preces Deo, patet intelligenda aſſertio de peccatore juſtificato, qui peccator eſſe jam deſiit. Quod etiam *filius Dei eſſe incipiat, qui deſiderat*, apud catholicos paſſim ſignificat, deſiderium juſtificationis eſſe utilem ad conſequendum reconciliationis beneficium diſpoſitionem; apud Queſnellum verò omne juſtificationis votum utile, neceſſariò eſt ipſa juſtificatio, vel illam præſupponit; quia vel ipſum deſiderium gratia eſt, vel ex gratia naſcitur; *prima* autem *gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Unde liquet, neque ſecundam ab Hexaplis productam Queſnelli ſententiam eſſe contrariam ſenſui maximè damnabili propoſitionis 59. quòd ſcilicet omnis oratio impii, quæ revera impii eſt, & nondum transferens illum ad ſtatum juſtitiæ, ſit novum peccatum.

Simili modo cum proſcripto Queſnelli dogmate componitur tertia non minùs ſubdola ejus ſententia: *Omnia donare Jeſum precibus oblatis cum fide, & humilitate: nunquam prætermittere Deum oculos miſericordiæ convertere ad pœnitentem, qui ex humilitate non audet oculos ad eum attollere*: in quibus vocibus procul dubio nihil eſt, quod meritò reprehendas, niſi fraudem & hypocriſim authoris, catholicâ loquendi formulâ ſenſum minimè catholicum occultantis, ut de Janſeniſtis formulâ Alexandri VII. ſacrilegè jurantibus meritò conqueritur Sanctiſſimus D. N. CLEMENS XI. Conſtitutione, quâ nulla unquam fuit in Eccleſia Dei ad infringendas novæ Hæreſis verſutias ſapientiùs excogitata; incipit *Vineam Domini Sabaoth*; „ Eiuſdem (inquit Pontifex) formulæ „ conceptis verbis loquuntur, quod Eccle- „ ſia loquitur; quod tamen ſentit ipſa, non „ ſentiunt; „ Ità & in allegata Queſnellus ſententia loquitur quod Eccleſia; quod tamen ſentit ipſa, minimè ſentit. Quiſquis enim Catholicus poſteriorem ejus periodum enuntiaverit, intelligi volet cum Angelico Doctore, cum Tridentino Concilio, & univerſis Doctoribus Orthodoxis, quòd, ſicut attritio non juſtificans à Deo ſuſcipitur, movetque ejus miſericordiam ad impertiendum uberius gratiæ auxilium, quo peccator ad nobiliores pœnitentiæ actus, ipſamque juſtitiam promereatur; ita, ut oratio peccatoris, etſi charitatis expers, & ad reconciliandum Deo hominem non ſufficiens, à Deo tamen clementia reſpiciatur, ut ulteriora gratiæ præſidia non deneget, quibus paulatim pœnitens ad Charitatem perveniat, & juſtitiam: in Queſnelli verò ſenſu, fides, & humilitas, quæ à Deo non rejicitur, & à novo immunis ſupponitur peccato, debet ipſa ſimul charitas eſſe juſtificans, vel ex ejus proficiſci imperio, uti ex tot Queſnelli relatis à me ſuperiùs Propoſitionibus indubitatum eſt.

Itaque, niſi univerſum ſubruatur novorum dogmatum ſyſtema, negari non poteſt, hanc eſſe Queſnelli in damnato Articulo ſententiam, tum ſignificationi verborum obviæ, tum reliquis ejuſdem authoris opinionibus conformem, & ab iis inſeparabilem, quòd impii, & cujuſcumque peccatoris extra divinam amicitiam conſtituti oratio, niſi juſtificans fuerit, vel eam Charitas, & Juſtificatio comitetur, ſit novum peccatum, & quod Deus illi concedit, ſit novum in eum judicium.

Imò in Queſnelli principiis inevitabilis eſt error; adſtruitur enim ſimpliciter, omnes impiorum, vel quorumlibet peccatorum preces, quomodocumque inſtitutas, novum eſſe peccatum; quia fiunt ex gratia, vel ex ſolis naturæ viribus; ſi priùs affirmaveris, non ſunt preces impii, vel peccatoris; ſed juſti; quia præveniente, atque ad orationem excitante gratiâ juſtificatus eſt per Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Superveniens itaque oratio, quæ ductum prævenientis, & juſtificantis gratiæ ſequitur, jam non eſt hominis impii, atque peccatoris, ſed ſancti.

Si verò oratio non eſt ex gratia, nequit eſſe ad juſtitiam diſpoſitio, vel ad obtinendum ſupernaturalis ordinis beneficium utilis,

Digitized by Google

lis, ut omnibus notum eſt Catholicis, & ultro conſentiunt adverſarii, à quibus talis oratio etiam arguitur peccati pluribus Queſnelli Articulis, ut 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſine gratia Liberatoris.* Similes aliquot ſuperiùs recenſui. Imò ſola Charitatis abſentia omni actui aſpergendæ peccati maculæ juxta Queſnellum ſufficit per Prop.44. & plures ex ſequentibus à me ſæpiùs commemoratis.

Pœnitentis igitur nomine in allegata ab Hexaplis Queſnelli ſententia non poteſt intelligi pœnitens imperfectè, ſive attritus, cujus oratio conſiſtere valeat cum peccato habituali, & damnationis debito, quia ipſa talis Queſnello oratio & attritio novum in peccatore quolibet peccatum eſt; ideoque nec de iſtiuſmodi *fide*, *humilitate*, & natis indè *precibus* intelligi ex mente authoris poteſt, quod aſſerit, *omnia donare Jeſum precibus oblatis cum fide & humilitate: nunquam prætermittere Deum oculos miſericordiæ convertere ad pœnitentem, qui ex humilitate non audet oculos ad eum attollere*; ſed hæc omnia, juxta Queſnellum, accipi oportet de fide, humilitate, precibus pœnitentis juſtificati præveniente gratiâ, vel charitate, & ipſis qui hic referuntur actibus, qui ſimul ab authore charitas ſupponuntur.

Quocumque demum modo objectam ſcriptoris ſententiam interpreteris, (niſi totam Queſnellianorum dogmatum ſtructuram ſubruere animus fuerit) nunquam reperies ſenſum, cum terribili, & maximè obnoxiâ anathemati ſignificatione quinquageſimi noni Articuli pugnantem.

CAPUT III.

Obſervatio Collatoris, & Proteſtatio Queſnelli convincuntur de fide peſſima.

1 O*Ratio impiorum*, inquit Collator, *in impietate permanentium, ac poſtulantium ſibi concedi quidpiam non bono fine, ut Judæi à Chriſto requirentes, an eſſet Chriſtus, manifeſtè eſt novum peccatum, &, ſi illud conceſſerit Deus, erit id abſque dubio novum in eos judicium.* Obſervationi hactenus ſubſcribimus: audiantur ſequentia. *Porrò ad hunc ſenſum ſatìs determinabatur Propoſitio, per verba authoris immediatè præcedentia in editione anni 1699.; ſed evidentiſſimè in editione 1693. vocis unius additione: TALIS oratio impiorum eſt novum peccatum, & quod tunc Deus illis concedit, judi-*

cii, atque ira illius novus effectus eſt. Verùm, ut alibi, ita & hic æquitatis omnis Romani Cenſores immemores fuerunt. Minor irreverentia Hexaplorum apparuerat, in eo, quòd perfidiæ crimen in ſolos conjicerent *Denuntiatores*: Collator ipſos aggreditur Judices, ſive Cenſores: neque hìc ſolùm, ſed & alibi æquitatis omnis immemores pronuntiat. Quæ contumelia quò patet latiùs & viros impetit ordinis altioris, eò gravior eſt, & majori ſubjacet ſupplicio: ſaltèm uſquedum ſolidis documentis, quæ non comparuêre hactenus, ſtabiliatur.

Calumniæ igitur immanis author reus habebitur, donec eam aut retractaverit palàm, quod à Janſeniana Charitate & Juſtitiâ non expecto; aut argumento confirmaverit utcumque probabili, quod tam fruſtraneo tentabit opere, quàm inferorum, mendaciorumque præſidio Eccleſiam evertere Chriſtianam. Tota autem recenſita obſervatio, ut in arena fundatur diſſolutiſſimâ, flatu venti leviſſimo dejicitur, ac diſſipatur. Quod enim error in editionibus anni 1693. & 1694. locis pluribus contentus, propter ſubdolam loci unius in poſterioribus mutationem, permitti non debuerit, ut millenis exemplaribus quaqua versùm diſſeminatus pergeret corrumpere Eccleſiam, & animas pertrahere in interitum, dictat ratio manifeſta. Vide dicta cap. præcedenti, & tomo 1. in Prolegomenis cap. 5.

2 Lepidum verò eſt, quod de editione anni 1693. dicitur. *Ad hunc ſenſum* (qualis fuit ſubdolus, & malevolus Judæorum, requirentium, an eſſet Chriſtus) *determinabatur propoſitio ... evidentiſſimè in editione anni 1693., vocis unius adjectione: Une TELLE PRIERE, talis oratio.* Fateor, vocis unius adjectione potuiſſe propoſitionem ad ſenſum innocuum evidentiſſimè determinari in editione anni 1693.: De hoc neque diſceptatio eſſe poteſt, neque dubium; at, cùm Adverſarius aſſerat, in editione anni iſtius propoſitionem non ſolùm adjectione iſta potuiſſe ad ſenſum bonum determinari; ſed reipſa *determinari evidentiſſimè*; quæro; num igitur in editione, de qua contentio eſt, vox illa addita fuerit? Nequaquam, inquit, ſed adjici potuit; & per hoc quod adjici potuerit, *determinabatur propoſitio evidentiſſimè*: Dignum profectò Queſnelli vindice, & novæ Eccleſiæ Doctore acutiſſimo argumentum. Sed quænam, amabo, hæreſis eſt, aut fuit unquam, quæ unius adjectione, vel ſublatione vocis, ad ſenſum nequeat determinari Catholicum? Omnis propoſitio affirmans hæretica, negationis adjectione indu-

Digitized by Google

biè ſit Orthodoxa; uti & omnis hæretica propoſitio negans, ſi negationem ſuſtuleris, in Catholicam convertetur; ideone curſus liber hæreſi permittendus eſt, quia vocis unius adjectione, vel ſublatione Propoſitio determinari potuit ad ſignificationem Catholicam? Hoc pacto nulla unquam potuit, aut deinceps poterit hæreſis condemnari. Quæ quidem Collatoris regula à Sede Apoſtolica ignoratur, ſed vel ideo *Romani cenſores* ab eo audire debuerunt, quòd, *ut alibi, ita & hic æquitatis omnis fuerint immemores*. Quòd autem vocis adjectio, quæ cernitur in editione 1699., impedire non debuerit cenſuram editionis anni 1693. & 1694., oſtendi capite præcedenti, & in tomi primi Prolegomenis ibi citatis.

3 Queſnellus in Proteſtatione pag. 206. non patitur Propoſitionem 59. intelligi aliter, quàm de impiorum Judæorum, aut eis ſimilium oratione *ſimulatâ & malevolâ*, qualis à ſe deſcripta ſuperiùs fuerat: quæ circumſtantia, ut ait, limitare debuit propoſitionem, quæ illic ſequitur, & in Conſtitutione refertur veluti indefinita. Verùm excuſatio hæc tanquam inanis & frivola ſuperiori capite confutata eſt, ubi fallaciam novo Theologo familiarem; ſed omni Catholico indignam detexi exemplis ex eo frequentibus, ubi ex caſu ſingulari, qualis hic erat oratio, ſive petitio ſimulata & malevola Judæorum, Queſnellus arte ſibi ſolitâ, & invehendis quibuslibet Novitatibus accommodatiſſimâ concluſionem concipit indefinitam, & dogmaticam, quæ apud omnes æquivaleat univerſali: *Oratio impiorum eſt novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium.* Nulla hic reſtrictio cernitur ad orationem Judæorum vel illi ſimilem, ſimulatam & malevolam: Neque in Queſnelli opere reſtrictionem præſtat vicinitas ſermonis de oratione Judæorum; jam enim exemplorum multitudine Authorem de arte ſua veteratoria convicimus, qua ex facto aliquo particulari format ſua dogmata ſenſum complectentia illimitatum.

Et quis utcumque in controverſiis verſatus ignoret, ſemper morem hæreticis fuiſſe, commentarios edentium in ſacras literas, divinis Textibus aſſuere obſervationes hæreticas? Evaſio autem cenſeretur ineptiſſima, ſi iſti errorum artifices, dum ab Eccleſia novitas condemnatur, veluti de injuria, & calumnia conquererentur, quod eorum enuntiatio vicina textui ſacro, ab hujus debuerit ſocietate ad ſenſum Catholicum determinari.

4 Pag. 207. & aliquot ſequentibus Queſnelli proteſtantis querela eſt de Documento Paſtorali 40. Antiſtitum. ,, Longiſſimè (inquit) abſui ab eâ ſententia, ,, quæ mihi à Documenti Authoribus palàm, & fraude iniquiſſimâ imponitur, quòd ,, ante juſtificationem, & reconciliationem ,, omnes corruptæ ſint actiones: quòd neque fides, neque ſpes in Deum ſit: neque ,, Deus, neque religio, ubi non eſt charitas ,, (juſtificans;) quòd nullum ſit opus bonum, ſed omne, etiam oratio, ſit peccatum & hypocriſis. Doctrinam iſtiuſmodi ,, deteſtor, neque ea ullatenùs ad me pertinet: neque ulla à me data fuit occaſio, ,, ut mihi imputaretur. Verùm quis pariter ,, non deteſtetur calumniam, quâ mihi ſinè ,, ulla ratione, ſinè præbita à me causâ vel ,, minimâ affricatur? imò verò eodem loco, ,, unde quinquageſima nona Propoſitio deſumpta eſt, in Publicano humili prædicavi pretium, & valorem orationis elicitæ à ,, peccatore nondum juſtificato, atque ad ,, reconciliationis gratiam ſe præparante, ,, dicendo: Deus propitius eſto mihi peccatori. Miratus ibi ſum, quomodo gratia ,, ſuperbiam peccatoris in confeſſionem vertat ſalutiferam, inſpiret ipſi ſanctam adversùs ſe indignationem, confeſſionem ,, candidam peccatorum, orationem humilem, ferventem, continuam... illic peccator dicitur ad Deum accedere, dum ab ,, eo ſe ex reverentia procul removet; Dei ,, ad ſe oculos convertere, non audendo ,, ſuos ad eum attollere; ſibi non parcendo ,, mereri, ut parcat Deus; ſuam confitendo ,, miſeriam, conſequitur miſericordiam.

Proſequens pag. 208. ait ſe ſentire cum Bellarmino, & Metenſi Epiſcopo: denique detecturus nobis condemnationis ſuæ rationem, non aliam repetit, quàm ,, Voluntariam in ſuis adverſariis cæcitatem; nominatim in Secretariis Antiſtitum quadraginta authoribus *Documenti Paſtoralis*, qui videre noluerint, tum Patrum in ,, hac materia doctrinam, tum diſcrimen ,, latiſſimum inter peccatores ſolummodo, ,, & impios profeſſione. Prima Secretariis ,, illis cura fuit pro ſolitâ ſuâ fide appellationem impiorum, cùm peccatorum omnium nondum reconciliatorum nomine ,, commutare. Præterea ſimularunt, ſe non ,, videre, quod notaveram ad illam Cæci ,, Euangelici ſententiam. Joann. 9. verſ. 31. ,, *Scimus, quia Deus peccatores non audit*; ,, circa quam ita diſſerui: Preces impietatem profitentis, ſeductoris, & ſimilium ,, peccatorum, qui cogitare nolint de converſione, rejiciuntur à Deo; non autem ,, pec-

,, peccatoris odio habentis peccatum ex
,, amore Dei.... Alieniſſimus eſt Deus à
,, deſpiciendis precibus cordis contriti, &
,, humiliati, quia Divino ſpiritu orat.

Pag. 210. ,, Poteramne orationem pec-
,, catorum vulgarium, de quibus ibi non
,, agebam, diſcernere clariùs à precibus
,, impiorum, quos unicè reſpexi, & de
,, quorum orationibus ſtatui accuratiſſimè
,, juxta Pſalmographum, Leonem Magnum
,, Pontificem, Auguſtinum, & alios Do-
,, ctores Sanctos, etiam juxta Bellarminum?
,, Adeò perſuaſum mihi habeo, orationem
,, peccatorum, in quibus neque fides, ne-
,, que conſcientia ſuffocata eſt, poſſe à Deo
,, recipi clementer, ut ſi vel ipſi authores,
,, & approbatores Documenti Paſtoralis,,
(qui ſunt centum Galliæ Epiſcopi) ,, vel-
,, lent pœnitentiam agere molitionum ini-
,, quarum, & calumniarum, eaſque ſuſci-
,, pere retractandas, eorum orationem pro-
,, fectam ex corde contrito, & humiliato
,, Deus non deſpiceret, poſſetque illa pre-
,, cantibus miſericordiam obtinere ,, Huc
uſque Queſnellus, cujus mirifica charitas, &
clementia eſt erga non ſolos, ut loquitur,
Epiſcoporum *Secretarios*, veluti authores
Documenti Paſtoralis; ſed etiam erga ipſos
quadraginta Antiſtites ejus approbatores,
& ſexaginta alios illud ſibi publicè adoptan-
tes. Centum itaque illos Antiſtites molitio-
num iniquarum, calumniarumque damnat
palàm, & minimè hæſitans Queſnellus: ubi
tam ſincera ejus elucet charitas, quàm hu-
militas, quâ & initio epiſtolæ ad CLE-
MENTEM XI., ſe *tantillum hominem* profi-
tetur, & ſuæ *conſcium tenuitatis*. Quantum
olim flagitium Sancyrano in ſuo *Petro Aure-
lio* videbatur non deferre reverentiam Epi-
ſcopo! Quantum Janſenianis Belgis olim in
Judicio Africano, Somnio Hipponenſi, Li-
bello ſupplice Joannis Janſenii accuſari à
Monachis, & Clericis apud Apoſtolicam
Sedem librum unius Epiſcopi! Nunc cen-
tum Epiſcopos cum Documento ſuo Paſto-
rali arguere palàm, damnare iniquiſſimarum
molitionum, atque calumniarum Janſenia-
na charitas, miſericordia, etiam humilitas
eſt *tantilli hominis, & tenuitatis* ſuæ *con-
ſcii*!

5 Accuſare Queſnellus Sedem Apo-
ſtolicam non poteſt de mutatione vocis *im-
pii* in *peccatoris*; nam oratio impiorum, pro-
ut in damnato volumine exprimitur, reten-
ta in Conſtitutione eſt: neque Galli Anti-
ſtites mutavere vocem; ſed interpretati
ſunt: at, inquit Queſnellus, interpretatio
calumnia conviciſſima eſt; nam nulla à me

anſa præbita eſt, ut dicerer ante juſtificatio-
nem, & reconciliationem omnes actiones
aſſerere corruptas, atque adeò etiam ora-
tionem; quaſi neque fides, neque ſpes in
Deum ſit, neque Deus, neque religio, ubi
non eſt charitas (juſtificans;) quòd nullum
ſit opus bonum; ſed omne, etiam oratio, ſit
peccatum, & hypocriſis. Ita Queſnellus. Si
verò lector in memoriam revocet, quæ ha-
ctenus contra damnata ejus dogmata diſpu-
tavimus, vel ipſa tantùm, quod facillimum
eſt, dogmata inſpiciat, componatque inter
ſe, catenam reperiet ipſiſſimam, quam hic
in *Documento* contextam legimus *Paſtorali*.
Prop. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad ma-
lum ſinè gratiâ Liberatoris*, quod pluribus
mox Queſnellus Propoſitionibus confirmat:
atqui Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus
concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

Non eſt opus ſcientiâ theologicâ; ſed
ſolo naturæ lumine, ut ex utroque dogma-
te exurgere videas hanc concluſionem, quæ
totius allegati ſyſtematis veluti compen-
dium eſt; peccatorem, antequam conceda-
tur peccatorum remiſſio, non eſſe liberum,
niſi ad malum; ſive, quod idem eſt, ante
juſtificationem, & reconciliationem nul-
lum eſſe opus bonum, *ſed omne, etiam ora-
tionem, eſſe peccatum*. Quod in Documento
additur de *hypocriſi*, deſumitur ex Prop. 47.
ubi dicitur ,, Obedientia legis profluere
,, debet ex fonte, & hic fons eſt charitas:
,, quando Dei amor eſt illius principium in-
,, terius, & Dei gloria ejus finis, tunc pu-
,, rum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin
,, non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia: ,,
charitatem propriè, & in ſenſu obvio acci-
pi pro habitu, vel pro actu juſtificante, Theo-
logis exploratum eſt. Conſentit Queſnellus
in primam Joannis epiſtolam cap. 3. verſ. 9.
dicens: *Nullum peccatum mortiferum ſecum
charitas patitur*.

6 Prop. 42. *Sola gratia Chriſti reddit
hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc
nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas.*
Oratio itaque, ut ſit aliud, quàm impuritas,
& indignitas, debet eſſe ex gratia Chriſti,
& ſacrificio fidei: porrò fides imperans, ſeu
operans orationem, efficit remiſſionem cri-
minum; quia per Prop. 55. *Fides juſtificat,
quando operatur*. Neque officit, quod ſe-
quitur; *ſed non operatur, niſi per charitatem*;
nam quomodocumque operetur, manet hæc
dogmatica enuntiatio illimitata, ſinè exce-
ptione, & ſenſus univerſaliſſimus; *fides ju-
ſtificat quando operatur*. Oratio itaque, quam
fides operatur, ſemper cum juſtificatione
conjungitur, vel eam ſupponit à fide ope-

rante progenitam. Qualiſcumque igitur oratio in peccatoribus eſt, ſi non juſtificat, non eſt ex fide ſupernaturali, non eſt ex gratia, ideoque peccatum eſt. Per Prop. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum ſinè gratia Liberatoris.*

XXXIX. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.*

XL. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.*

XLII. *Sinè hoc* (ſacrificio fidei) *nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas.*

Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat:* nemo autem dixerit, amorem Dei regnare in corde peccatorum, quamdiu in peccato lethifero fuerit; ergo omnes peccatorum actiones, etiam oratio, quamdiu illi in peccato permanent, ſunt neceſſariò cupiditate corruptæ, ſeu peccata.

Prop. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt:* recitatio horarum canonicarum, & omnis oratio vocalis eſt uſus ſenſuum; eſt igitur malus in omnibus peccatoribus, utpote in quibus charitas non reddit uſum ſenſuum bonum. Quod de uſu ſenſuum dicitur, facilè applicueris uſui omnium animæ facultatum: atque ita nec oratio mentalis vitio carebit, ubi bona non reddetur charitate, ut in nullo redditur peccatore, antequam juſtificetur.

7 Prop. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas.* Ubi nec Deus eſt, nec religio, non eſt fides ſupernaturalis, ſive ex gratia: atqui iterum per Prop. 42. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas.* Ubi igitur non eſt charitas, non eſt fides ex Chriſti gratia, & ſinè tali fide omnis actio, etiam oratio, nihil eſt, niſi *impuritas*, & *indignitas*. Charitatem non conſiſtere cum peccato mortifero, eſt Theologorum omnium, Duce Angelico, doctrina; Charitas enim eſt amicitia juxta S. Thomam 1. 2. quæſt. 65. art. 5. quæſt. 66. art. 6. 2. 2. quæſt. 23. art. 1. quæſt. 24. art. 2. Charitas non poteſt eſſe informis. 2. 2. qu. 24. art. 12., & qu. 45. art. 4. Adde, quòd charitas quantumcumque minima poſſit reſiſtere cuilibet tentationi juxta eumdem parte 3. quæſt. 62. art. 6., & quæſt. 70. art. 4. Quapropter addictiſſimus Arnaldo, & Queſnello Theologus in Namurcenſi Seminario Profeſſor, dein ab Epiſcopo cathedrâ privatus, Thomiſtas cenſuerat non idoneos Sacramenti pœnitentiæ miniſtros in dictatis lectionibus de gratiâ Obſervatione 7. dicens: „ Aliud eſt, quod iſtos Theologos „ (recentiores Thomiſtas) facit malè judicare de converſione peccatoris, & conſequenter de dilatione abſolutionis; nempe certi modi loquendi S. Thomæ, & „ Thomiſtarum veterum, quos minùs intelligunt, ut ſunt hi: MINIMA GRATIA, MINIMA CHARITAS SUFFICIT AD JUSTIFICATIONEM. „ Nonne modos illos Sancti Thomæ, & Thomiſtarum ſaltèm intelligit Queſnellus? Sanè Queſnellum omnes ſatis intelligunt, cùm ait, *Nullum peccatum mortiferum ſecum patitur charitas.* Unde evidens fit, omnem in ejus ſententia charitatem juſtificare: proinde nec Deum eſſe, nec religionem, adeóque nec orationem ſupernaturalem, ubi non eſt charitas juſtificans. Quid itaque ſupereſt peccatori in omnibus ejus actibus, & precibus charitate juſtificante carentibus? *Nihil*, juxta memoratam Queſnelli ſententiam Prop. 42., *niſi impuritas; nihil, niſi indignitas.*

Dices: Juxta Auguſtinum lib. de natura, & gratia cap. ult. *Inchoata charitas, inchoata juſtitia eſt; provecta charitas, provecta juſtitia eſt; magna charitas, magna juſtitia eſt; perfecta charitas, perfecta juſtitia eſt.* Quid tum? Ideone juxta Auguſtinum datur ulla propriè dicta charitas theologica, quæ communiter charitatis nomine appellatur, alia, quàm juſtificans? Diſtinguit quidem illic Sanctus quatuor charitatis gradus, qui majorem, minoremve conſtituunt juſtitiam, ita tamen, ut minima charitas etiam juſtificet: *Inchoata charitas, inchoata juſtitia eſt;* vera tamen juſtitia, & omni peccato lethifero repugnans, ut teſte Queſnello 1. Joan. cap. 3. verſ. 9. *Nullum peccatum mortiferum ſecum patitur charitas* ulla, modò proprii nominis, & verè theologica charitas ſit.

8 Prop. 1. *Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones, ſuperba paupereas, & ſegnis indigentia; hoc eſt, generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?* Itaque oratio, ſi quæ in illo ſtatu fuerit, non eſt Queſnello religioſa, & bona, ubi eſt *ad omne opus bonum*, nominatim *ad orationem* bonam *impotentia*; ſed neque *aliud, quàm peccatum, & peccati conſecutio vitioſa*; nam, ut iterum repetam Propoſitionem 45., *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus*

Digitized by Google

ejus corrumpat. Prop. 44. *Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. Perſpicuum eſt, orationem in peccatore non oriri ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur; non autem eſt fons medius inter iſtiuſmodi amorem Dei, & amorem noſtri, ac mundi illicitum. Oratio itaque in peccatore, antequam juſtificetur, penès Queſnellum neceſſariò naſcitur ex amore, quo nos ipſos, & mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus, mala actio omnis ex eo prodiens, mala etiam oratio.

Convicimus Queſnellum hactenus verbis ſuis luculentiſſimè, & argumento multiplici, quòd penès ipſum non ſolummodo eorum, qui profeſſione impii ſunt, ſeu excæcati, & obdurati; ſed peccatorum etiam vulgarium, antequam juſtificentur, oratio peccatum ſit, ac proinde novum in eos judicium. Altera pariter dejecta cavillatio eſt, quâ contra centum Galliæ Epiſcopos Documenti Paſtoralis, partim approbatores, partim authores, & contra ſenſum Propoſitionum obvium, proteſtari Queſnellus in facie Eccleſiæ auſus eſt, ſe in damnatis de charitate Propoſitionibus non voluiſſe charitatis nomine intelligi juſtificantem, ſed etiam inferioris ordinis.

CAPUT IV.

Fallaciter, & fruſtrà Queſnellus pro 59. Propoſitione implorat patrocinium Bellarmini.

1 Contrarium ei, quod mihi opponitur ,, (inquit Queſnellus) traditur ,, di ipſo loco unde 59. Propoſi- ,, tio excerpta eſt. In humili Publicano ex- ,, pendi pretium, & valorem orationis, quæ ,, funditur à peccatore nondum juſtitiam ,, adepto, ſeque ad reconciliationem præ- ,, parante, dicendo, Deus propitius eſto ,, mihi peccatori. Miratus ibi ſum, quo- ,, modo gratia ſuperbiam peccatoris tranſ- ,, ferat in pudorem ſalutiferum, inſpiret ei ,, ſanctam adversùs ſe indignationem, cri- ,, minum ſuorum confeſſionem candidam, ,, demiſſas; fervidas, continuas preces. ,, Illic ad Deum accedit, dum ab eo ſe præ ,, reverentia removet: in ſe convertit Dei ,, oculos, dum ſuos non audet ad eum at- ,, tollere: ſibi minimè parcendo, meretur, ,, ut parcat Deus; ſuam miſeriam agnoſcen- ,, do obtinet miſericordiam.

,, Quæ ſi juſtificandæ Propoſitioni non ,, ſufficiant, declaro, me ſinceriſſimè adopta- ,, re quidquid Cardinalis Bellarminus cir- ,, ca hoc docuit Commentario in Pſal- ,, mum 108., & in Controverſiis lib. 5. de ,, bonis operibus in particulari cap. 6. Ex- ,, cerpta ex illis reperies in *Obſervationibus* ,, circa Propoſitiones condemnatas junctis ,, Conſtitutioni, & in lucem editis plus ,, quàm à ſemeſtri.

Hinc obiter animadverto, confirmatum videri, licèt obſcuriùs, quòd de *Obſervationum* illarum authore pridem cenſui, Queſnellum eſſe; cùmque præfatio editionis ſecundæ *Hexaplorum* moneat, illa eſſe *Obſervationes* ipſius, non levibus incrementis, & perfectione donatas, Queſnello quoque tribuenda videntur Hexapla, quamvis non ſoli; nam plures operam contuliſſe, eadem indicat præfatio.

2 Audiatur nunc Eminentiſſimus Bellarminus in Pſalmum 108. ,, Admonendi ,, ſunt (inquit) lectores, orationem pec- ,, catoris non ſemper eſſe peccatum; ſed ,, ſæpe multum valere ad remiſſionem pec- ,, catorum, ut intelligi poteſt ex oratione ,, Publicani Lucæ 18.; tunc autem fieri in ,, peccatum, & verè eſſe peccatum, cùm is, ,, qui orat, vel non orat, quem debet ora- ,, re, id eſt, Deum verum, ſed Idola, vel ,, Diabolum: vel non orat pro re bonâ, ,, quam æquum eſt à Deo peti; ſed pro re ,, malâ, quæ Deo diſplicet, ut pro ruinâ ,, inimicorum: vel non orat per unicum ,, Mediatorem, qui eſt Chriſtus; ſed per ,, merita ſua, quæ ſuperbè ſe habere præ- ,, ſumit; vel denique non orat cum ſpe, aut ,, fide, aut aliis neceſſariis bonæ orationis ,, comitibus. Eadem, quæ hìc dicuntur de ,, Juda, conveniunt Judæis, quorum ille ,, typum gerebat: Judæi enim, qui credere ,, nolunt in Chriſtum, exeunt de hac vitâ ,, condemnari ad mortem ſempiternam; & ,, oratio eorum, quam aſſiduè fundunt in ,, Synagogis ſuis, fit illis in peccatum, ,, quia non orant Patrem per Filium, cùm ,, nec Filium, nec Patrem norint; quia po- ,, ſtulant, quæ Deo non placent, excidium ,, videlicet Chriſtianorum, & celerem ad- ,, ventum Antichriſti; hunc enim illi pro ,, Chriſto recipient, ut dicitur Joannis 5.

Quæ omnia etſi catholicè à Bellarmino ſcripta ſint; non tamen facta eorum à novatoribus

toribus adoptio eximit horum ſenſum à damnatione Propoſitionis 59. *Oratio impiorum eſt novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium*. Non enim veriſimile eſt, Sedem Apoſtolicam ſibi perſuaſiſſe, quòd eò veſaniæ prolapſus fuerit aſſertor articuli, ut exiſtimarit, atque indicatum voluerit, impoſſibilem Deo eſſe converſionem impii, neque poſſe inſpirare ei orationem imbutam charitate, quâ impius, & peccator eſſe deſinat.

Verùm quamvis enunciatio illimitata ſit, adeò ut in rigore accepta de omnibus impiorum orationibus ſinè exceptione definiat eſſe peccatum; non refugio tamen interpretari eam benigniùs, ut peccati maculam tantùm affricet orationibus impii non formatis charitate, eumque non transferentibus ad ſtatum juſtitiæ; ſive de orationibus impium relinquentibus in crimine impietatis, vel ſaltèm in reatu damnationis. Hunc ſenſum Queſnelliano ſyſtemati tribuunt centum Galliæ Antiſtites *Documenti Paſtoralis* partim authores, partim approbatores, ut ex ipſa Queſnelli proteſtatione capite ſuperiore retuli; neque Queſnellus quidpiam protulit hactenus ex damnatis ſuis quatuor voluminibus *Obſervationum moralium*, quod iſti quantumvis benigniori, execrabili tamen, ſenſui adverſetur.

Cum eo etiam Queſnellus ſolita ſua fallendi arte componere facilè poterit, quod alio ſenſu à Bellarmino aſſeritur, *Orationem peccatoris non ſemper eſſe peccatum; ſed ſæpe multùm valere ad remiſſionem peccatorum, ut intelligi poteſt ex oratione Publicani Luc.* 18. Non quaſi oratio peccatoris, quoties peccatum non eſt, ſed multum valet ad remiſſionem peccatorum, eam ſe ipſâ conferat, ut Queſnelliana novitas ſtatuit; ſed quòd velut attritio ad juſtificationem non ſufficiens, ad eam tamen ulterius impetrando auxilium, paulatim animam diſponat; unde neceſſe non fuit, Publicanum primo orationis initio ſtatim juſtificari, etſi reconciliatus è templo domum rediiſſe perhibeatur. Textûs itaque illius, alio prorſus, quàm à Bellarmino traditur, ſenſu à Queſnello accepti adoptatio non purgat errorem proſcripti dogmatis; ſed adoptantem arguit de perfidia.

3 Inſpicienda modò altera Bellarmini ſententia, ad quam provocamur, uti eſt lib. 1. de bonis operibus in particulari cap. 6.
„ Tertia (inquit Cardinalis) dubitatio eſt,
„ an, qui ex animo remittit injurias, & ta-
„ men in aliquo alio peccato perſeverat
„ voluntariè, poſſit hac oratione aliquid
„ impetrare? Reſpondeo, vel is, qui in pec-
„ cato voluntariè perſeverat, cupit ſibi dari
„ gratiam à Deo perfectæ converſionis,
„ eamque ſeriò ſibi poſtulat: vel non cupit,
„ nec ſeriò poſtulat: ſi cupit gratiam con-
„ verſionis, quamvis interim à concupi-
„ ſcentia victus, peccatum non relinquat,
„ non inutiliter dicit Deo, *Dimitte nobis*
„ *debita noſtra*: &, ſi ex corde dimittat fra-
„ tri ſuo injuriam, diſponetur ad gratiam
„ perfectæ converſionis adipiſcendam; nam
„ qui cœpit opus bonum, inſpirando illi
„ deſiderium, & petitionem converſionis,
„ & condonationem injuriarum, perficiet
„ ſinè dubio; ſi perſeveret ille pulſando, &
„ orando, ut Deus adjuvet infirmitatem
„ ſuam, & rebellem ad ſe convertat propi-
„ tius voluntatem.

„ Si autem non cupit gratiam conver-
„ ſionis, neque ex animo illam petit; ſed
„ vel orat ſolis labiis ex conſuetudine, vel,
„ quod gravius eſt, ut videatur ab homini-
„ bus; is non ſolùm nihil impetrat; ſed
„ etiam oratio ejus fiet in peccatum, cùm
„ in ſingulis ferè petitionibus mentiatur:
„ quomodò enim dicere poteſt *Pater no-*
„ *ſter*, qui non vult eſſe filius? Et *Sanctifi-*
„ *cetur nomen tuum*, per quem nomen Dei
„ aſſiduè blaſphematur? Et *adveniat re-*
„ *gnum* tuum, qui nihil magìs, quàm ad-
„ ventum Domini timet? Et *fiat voluntas*
„ *tua*, qui ſuam, non Dei voluntatem ſem-
„ per facit?

Pars poſterior nullum nos inter & adverſarios parit diſſidium; in priore Queſnellus concordiam ſimulat, quam conſtat dolo plenam eſſe, & perfidiâ: poteſt enim, Bellarmino Judice, aliquis in peccato lethifero voluntariè perſeverans, optare tamen, & ſeriò petere à Deo, ut hæc ſibi perverſa voluntas, multi temporis conſuetudine, & pravis nimiùm ſæpe repetitis actibus roborata auferatur potentiſſimo gratiæ auxilio: Oratio hæc juxta Cardinalem etſi hominis adhuc in peccato manentis ſit, grata tamen Deo eſt, minimè orta ex cupiditate carnali, ab omni immunis vitio, idonea, quæ à Deo converſionis gratiam, & reconciliationem, ſuccedente meliori pœnitentiâ, impetret.

At in Queſnelli ſententia, cùm oratio illa, ut patet, non proveniat ex *amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, neque ex *amore Dei regnante in corde*, neceſſe eſt profluat ex *amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. Præterea orationem illam,

ut

ut actiones cæteras, regnante cupiditate, corrumpi neceſſe eſt juxta citatas Propoſitiones quadrageſimam quartam, quadrageſimamquintam &c. Ridebitur enim à Doctoribus pariter, & tironibus Queſnellus, ſi peccatoris iſtius conſuetudinarii, voluntariè perſeverantis in peccato, etſi ab eo gratiâ fortiore cupiat liberari, orationem procedere dixerit ex *amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, item ex *amore Dei regnante in corde peccatoris*.

Si autem ex tali amore oratio non profluat, ut non profluere exploratiſſimum eſt, oportet pariter adverſarii confiteantur, monſtroſiſſimam eſſe, & prorſus chimæricam Queſnelli cum Bellarmini ſententia compoſitionem. Quænam enim cogitabitur magis impoſſibilis conjunctio, quàm orationis malæ cum bonâ, diſplicentis Deo, cum placente, idoneæ ad impetrandam miſericordiam, cum ea, quæ novum exigit ſupplicium?

Contundendi tamen ampliùs adverſarii ſunt, & vel puerorum ſibilis exponendum iſtud concordiæ inaniſſimum ſimulacrum. Oratio bona traditur à Bellarmino, & ad obtinendum à Deo fortius gratiæ præſidium utilis; quamvis, ut patet, ad reconciliandum Deo peccatorem, utpote in peccato adhuc voluntariè permanentem, minimè ſufficiat. Sufficere autem neceſſariò debet in ſententiâ Queſnelli, quod perabſurdum, & à fide Catholica alienum eſt: vel juxta eumdem inutilis prorſus eſt ad obtinendum aliquid à Deo; ſed novam peccatori contrahit iniquitatem: oratio enim juxta Queſnellum, & quævis alia actio, nè novam peccati maculam incurrat; ſed, ut Deo grata ſit, & capax, quæ ab ejus clementia impetret actualis auxilii incrementum, debet eſſe ex fide per dilectionem operante; aliàs enim penès hunc Theologum non eſt ex fide ſupernaturalis ordinis, & Divinâ; ſed diabolicâ, ad ſupernaturale à Deo obtinendum beneficium prorſus ineptâ. Non poteſt autem in Queſnelli ſententia oratio procedere ex fide, niſi per charitatem; quia juxta Prop. 51. *Fides non operatur, niſi per charitatem*. Per hanc verò fides, quoties agit, juſtificat; quia, ut integra reddatur Propoſitio, *Fides juſtificat quando operatur, ſed non operatur, niſi per charitatem*. Non itaque fides efficit orationem, niſi per charitatem, eamque juſtificantem. Impoſſibile igitur eſt per Queſnellium, ut ſimul in peccatore ſit perſeverantia in peccato, & oratio ex fide profluens, ad impetrandum ulterius gratiæ ſubſidium, atque efficacem pœnitentiam idonea: impoſſibilis proinde iterum, & patente mendacio, ad decipiendum jactata à Proteſtante concordia cum ſententia Bellarmini.

Meminerit quoque Queſnellus Propoſitionis 47. juxta quam *Obedientia legis profluere debet ex fonte: & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*. Supponatur nunc in caſu Bellarmini oratio vocalis, quæ nè ſit hypocriſis, & ulterioris gratiæ conſecutionem impediens potiùs, quàm promovens, profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas in Proteſtantis ſyſtemate, neque poteſt conſiſtere cum peccato lethifero, per ejuſdem *Obſervationem moralem* in 1. Joan. 3. verſ. 9., quæ de charitate in genere, illimitatè, & dogmaticè enuntiat, *Nullum pati ſecum charitas poteſt peccatum mortiferum*. Elucet proinde iterum oppoſitio manifeſta inter Bellarmini ſententiam, & Queſnelli; in priore enim oratio peccatoris cernitur cum criminibus antea commiſſis, neque conveniente pœnitentiâ abdicatis; ſed in voluntate pravæ nimiùm affixâ conſuetudini adhuc perſeverantibus.

In poſteriore verò ſententia oratio eum talibus circumſtantiis numquam conciliabitur: vel enim vocalis iſta oratio profluit ex charitate, & tunc cum delicto mortifero minimè conſiſtit, quâ ratione hypotheſis Bellarmini deſtruitur: vel oratio iſta ex charitate non provenit, & tunc Queſnello eſt hypocriſis, nequaquam ad impetrandam à Deo gratiam idonea. Quapropter Bellarminianæ in Queſnello ſententiæ profeſſio fraudibus, & mendaciis ſcatet undequaque apertiſſimis.

CAPUT V.

Evertuntur reliqua Adverſariorum argumenta.

1 PRoverb. cap. 28. v. 9. *Qui declinat aures ſuas, nè audiat legem, oratio ejus fiet execrabilis*. Commentario opus non eſt, ut intelligas non officere nobis ſacrum textum, neque favere adverſariis; his ſiquidem, ut indè propoſitioni ſuæ ſuffragium eliciant, opus eſt teſtimonio de quibuslibet, & quorumcumque impiorum precibus, cùm Propoſitio dogmatica abſque ulla enuntiet limitatione, *Oratio impio-*

impiorum eſt novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium. Textus autem Proverbiorum perſpicuè aſſertionem limitat ad talis impii orationem, qui impietatem protrahere vult, & in ea contumax perdurare nullo emendationis deſiderio: *Qui* (inquit Scriptura) ut hactenus impius fuit, ita & modò *declinat aures ſuas, nè audiat legem, oratio ejus fiet execrabilis*. Quæ explicatio, ut ex verbis Sacris ſpontè proſilit, non potuit non in conſenſum adducere ſapientem quemlibet interpretem. Unde in verba illa Cornelius à Lapide: „ Intellige hæc (inquit) de iis, „ qui in peccati actu, vel affectu obfirmati „ perſiſtunt; nam ſi quis cupiat è vinculis „ peccati egredi, rectè orat Deum, ut illi „ gratiam, & vires id perficiendi largiatur: „ peccator enim id ſuis viribus præſtare „ nequit; ſed ad hoc eget potenti Dei „ gratiâ, quam proinde precibus implorare „ poteſt, & debet. Ita Divus Thomas 2.2. „ quæſt.83. art.16. ad. 1. ubi objiciens ſibi „ illud cæci nati, ſcimus quia peccatores „ Deus non audit; & hanc Salomonis (lo- „ co cit. Proverb.) gnomen, reſpondet, ut „ ſequitur: ſicur Auguſtinus dicit ſuper „ Joannem (tract. 44.) illud verbum eſt „ cæci adhuc inuncti, id eſt, nondum per- „ fectè illuminati, & ideo non eſt ratum, „ quamvis poſſit verificari, ſi intelligatur „ de peccatore, in quantum eſt peccator: „ per quem etiam modum oratio ejus dici- „ tur execrabilis. Illud autem de peccato- „ re, in quantum peccator eſt, explicat ibi „ S. Thomas in Concluſione: ſi peccator „ orando aliquid petit, in quantum pecca- „ tor, id eſt, ſecundùm deſiderium pecca- „ ti, in hoc adeò non auditur ex miſericor- „ dia; ſed quandoque anditur ad vindi- „ ctam, dum Deus permittit peccatorem „ adhuc ampliùs ruere in peccata; Deus „ enim quædam negat propitius, quæ con- „ cedit iratus, ut Auguſtinus dicit „; videlicet impuro conſecutionem amaſiæ; iracundo, & vindictæ cupido interitum adverſarii; avaro expetitas ad abuſum divitias.

Habemus itaque Doctorem Angelicum, & cum eo Auguſtinum damnato dogmati non ſolùm contrarium; ſed etiam eripientem omne perperàm affectatum Divini Codicis patrocinium. Eadem reſponſio convenit reliquis ex Scriptura objectis textibus, quos clarum eſt, non poſſe in Queſnelliani articuli ſententiam pertrahi; quia nimiùm illuſtria ubique ſunt apud Hagiographos teſtimonia divinæ Clementiæ, quibus peccatores omnes, etiam impii, ad pœnitentiam, juſtitiam, beatitudinem invitantur, ut Iſa. Cap.1. v.16. & ſequentibus. Ezech. cap.18.v.23. & 32.cap.33.v.10. &c. Matth. 11. v.28. 2. Petri 3. v.9.

2 Ex Patribus primo loco producitur contra nos author operis, quod vulgò dicitur *Liber Paſtoris*. Author paſſim ſtatuitur Hermas. Sic autem de opere Bellarminus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis: „ Quam- „ vis multa utilia habeat, ut S. Hierony- „ mus ſcribit; habet tamen etiam aliqua „ noxia, ut de unica pœnitentia ſecundùm „ errores Novatianorum, quibus hic liber „ omnino favere videtur: ut etiam illud „ de duobus geniis, ſeu de duobus Ange- „ lis, uno bono, & altero malo, ſingulis „ hominibus à Deo tributis; quem erro- „ rem ex hoc authore accepit Joannes „ Caſſianus, eumque poſuit in 13. Colla- „ tione cap.12.„& ante eum Origenes hom. „ 35. in Lucam.

In libro etiam Expurgatorio Hiſpano pag.452. in octavo, ſic legitur: „ Hermæ „ Divi Pauli diſcipuli libri tres, qui alio „ nomine *Liber Paſtoris* nuncupatur, pro- „ pter ejus antiquitatem permittitur; ve- „ rùm tanquam apocryphus, cujus non „ liceat dictis, & authoritati fidere.

Quo ſuppoſito, poſſem facilè quod ex illo opere allegatur, ſilentio præterire; ſed quia nihil adeò debile eſt quodque ſpeciem aliquam patrocinii afferre novitatibus videatur, quin illud ſibi arripiant avidè, & extollant, audiatur teſtimonium illud quantumcunque apocryphum. Sic habet ſimilitudine 3. non 4. ut in Hexaplis refertur: *Tu ergo fac fructum bonum, ut in æſtate cognoſcatur fructus tuus, & abſtine te à multis negotiis, & nihil delinques; quicumque enim multa negotia agunt, multa delinquunt, quia conſtricti ſunt circa negotia ſua, & non ſerviunt Deo; nam quomodo poteſt homo, qui non ſervit Deo, aliquid petere, & accipere à Deo?* Nondum video quod in damnato articulo aſſeritur, *Omnem orationem impiorum eſſe novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſſe novum in eos judicium*.

Aliud eſt ſcilicet, orationem non conſequi quod petit; aliud, illam peccatum eſſe. Non omnis, etiam juſtorum ſemper exauditur oratio, quæ non propterea de novo peccato, & novo demerito accuſatur. Præterea patet, ſermonem ibi eſſe, de eo, cui nullum emendationis eſt, ac juſtitiæ deſiderium. Hermas autem Chriſti temporibus adeò vicinus, & Scripturarum, ut ſupponitur, ac Doctrinæ Eccleſiaſticæ haud imperitus, ignorare non potuit tot Scripturarum teſti-

teſtimonia, quibus tum in novo, tum in antiquo Fœdere peccatores omnes, quantumvis impii ad pœnitentiam vocantur, & ſalutem: quæ veritas adeò in Sacris paginis, quas primo capite retuli,perſpicua,& à Deo ipſo toties inculcata eſt, ut doctrina oppoſita horrorem ipſis incutiat adverſariis; unde hi teſtantur modò, non de alio impiorum genere intelligendum articulum, quàm quod *profeſſione impium eſt*, & cui animus in impietate perpetuò permanere: Quanquam propoſitio, ſicut ſonat, illimitata eſt, neque ſolùm, prout exprimitur, imprudens, & ſcandalis obnoxia; ſed, dum præterea mens proferentis cum vicinorum dogmatum attenditur circumſtantiis, graviorem ingerit animis perniciem; ideoque inflicto graviore anathemate penitùs eam oportuit aboleri, ut ex primi capitis diſſertatione quilibet bonæ fidei Chriſtianus facilè colligit.

3 S. Auguſtinus in Pſalmum 108. ad illa verba. *Oratio ejus fiat in peccatum*, ait: *Quoniam non eſt juſta oratio niſi per Chriſtum, quem vendidit immanitate peccati: oratio autem, quæ non fit per Chriſtum, non ſolùm non poteſt delere peccatum; ſed etiam ipſa fit peccatum*. Loquitur S. Doctor de Juda, qui, dum Chriſtum perſequebatur, ut perderet, per Chriſtum orare noluit, & quia noluit, non potuit ſuâ obcæcatus malitiâ. Nam, proſequitur Auguſtinus, *poſteaquàm* (Judas) *illum tradidit, eumque pœnituit; ſi per Chriſtum oraret, indulgentiam rogaret; ſi indulgentiam rogaret, ſpem haberet; ſi ſpem haberet miſericordiam ſperaret; ſi miſericordiam ſperaret, non ſibi deſperatione collum ligaret ... Oratio ejus, inquit, fiat in peccatum illi; quia non fit per Chriſtum, quem noluit ſequi, ſed perſequi*. Si itaque Judas, quantumvis impius, optaſſet ſeriò, periviſſetque à Deo converſionis gratiam,adeò ipſius oratio non fuiſſet novum peccatum, quodque Deus illi conceſſiſſet, non fuiſſet novum in eum judicium, ut redemptionis potiùs fructus, converſionis gratiâ obveniſſet, quod indicat ſuperiùs Auguſtinus: & in Pſal.68. v.27. *Projecit pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus fuerat; nec agnovit pretium, quo ipſe à Domino redemptus erat*.

S. Leo Serm.11. de Paſſione. *Pro omnibus impiis mortuo Domino, potuiſſet etiam hic* (Judas) *conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum*. Idem de Paſſione Serm. 1. ſub finem: *Mors Chriſti nos liberat, vos* (Judæos) *accuſat &c. & tanta eſt bonitas noſtri Redemptoris, ut etiam poſſitis conſequi veniam, ſi Chriſtum Dei filium confitendo illam*

parricidialem malitiam relinquatis: non enim Dominus in Cruce fruſtrà oravit dicens: Pater dimitte illis, quia neſciunt, quid faciunt: quod remedium nec te Juda tranſiret, ſi ad eam pœnitentiam confugiſſes, quæ te revocaret ad Chriſtum; non quæ inſtigaret ad laqueum. Si igitur Judas, quantum debuit, & potuit, pro ſalutaris pœnitentiæ efficaci auxilio precatus fuiſſet per Chriſti Redemptoris merita, oratio ipſi non peccatum novum, non novum in eum judicium fuiſſet, ſed ad converſionem integram, juſtitiam, ac ſalutem optima diſpoſitio.

4 S. Hilarius in Pſalm. 54. ad illud *Nè deſpexeris deprecationem meam*, ait: *Deſpiciuntur orationes leves, diffidentes, inutiles, ſæculi curis anxiæ, & rerum corporalium deſideriis implicatæ, bonorum operum fructibus infæcundæ. Hæ igitur deſpicabiles ſunt orationes, Dei dignatione non dignæ: de quibus per Iſaiam Prophetam (cap.1.) ait: Et cùm extenderitis manus veſtras ad me, avertam oculos meos à vobis. Et cauſam deſpiciendæ orationis continuò ſubjecit, dicens: Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Ubi ergo operatio iniquitatis extabit, illic deſpicitur oratio deprecantis*. Solutionem ipſe ſuggerit Hilarius agens de *orationibus levibus, diffidentibus, inutilibus*, quibus inutilia, & ſubinde noxia poſtulantur; non verò de orationibus à Deo imperatis, & ab impio humiliter fuſis, ut fortiore Dei præveniatur, & adjuvetur auxilio, quo ab impietate ſeriò reſipiſcat.

Tales etiam impiorum preces pias, non autem *leves* ſolummodo, *diffidentes, inutiles, infæcundas bonorum operum fructibus*, reſpuit, accuſat, damnat Queſnellianus in ſenſu proprio, & obvio Articulus, indefinitè, & ſinè ulla exceptione enuntians: *Oratio impiorum eſt novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium*.

Non omittenda hic novæ perfidiæ caſtigatio. Animadverterat adverſarius,ab Hilario non ſatis perſpicuè aſſeri, orationes illas nova peccata eſſe, & novum in precantes convertere Dei judicium; ſed tantùm eſſe *Dei dignatione non dignas*; ars corrumpendi verſione gallicâ textus quoslibet, ut alibi ipſi paſſim familiaris, etiam hic in promptu fuit, vertendo, *Dieu les a en horreur*; quaſi Hilarius diceret, *horrori ſunt Deo*; quod autem horrere Deus dicitur, paſſim intelligitur delictum, nec minimè leve.

5 Objicitur denique S. Ambroſius lib. 2. de Cain, & Abel cap.9. dicens: *Juſtorum ergo audit; & ſanguinem* (Deus;) *avertit ſe à pre-*

à precibus impiorum. Ad præſentem Articulum, & diſceptationem iterum non pertinet ſententia hujus Patris. Non enim difficultatis caput eſt, an impiorum orationes Deus exaudiat, ut petita largiatur, ſed an illæ reatum ſemper in precantibus augeant, nova peccata ſint, & quidquid Deus illis conceſſerit, novum ſit in eos judicium: iſtud in ſenſu obvio damnata affirmat Propoſitio: illuc plura conſpirant proſcripta à Clemente XI. dogmata, ut cap. 1. oſtenſum eſt.

Quapropter neceſſe eſt, Queſnellum, & ejus vindices, proferre ſaltèm probabilis opinionis adeò novæ, & , præterquam apud hæreticos, inauditæ fundamenta, aut ſibi ſilentium indicere, & non contumeliis, atque calumniis proſcindere Sedis Apoſtolicæ Sententiam. Sed neque ſatis chriſtianæ demiſſionis eſt adverſariis, ut ſe erraſſe alicubi confiteantur, neque portis inferi ſatis robotis, ut contra Eccleſiam prævaleant. Ideo ad ſolitas confugiunt hæreticorum fraudes, & primum quod dicitur reorum principium, crimina negare commiſſa. Si verò errorem tam horridum, quem damnati Articuli præſefert ſignificatio obvia, defendere nequeant, ut evicimus eos non poſſe; ſi & probos ſe Catholicos exhibere voluerint, non exiſtiment, ſe famæ ſuæ, & aliorum fidei ſatis conſulere, negando hunc à ſe volitum fuiſſe ſenſum; niſi & eum damnaverint palàm, & ejus ſubvertering tradita tot Articulis fundamenta: Quemadmodum nemini mediocriter Theologo, aut Logico ſufficiet abdicare concluſionem manifeſtè noxiam, ſi antecedentia, quæ concluſionem neceſſariò continent, mordicùs retinuerit.

APPENDIX

Ad propoſitiones de Charitate

CAPUT I.

Fides peſſima Queſnelli proteſtantis, ſe in Propoſitionibus de Charitate non intelligere juſtificantem.

1 Poſt ea, quæ contra ſingulas de charitate propoſitiones tam copioſè à me hactenus, & , ni fallor, dilucidè diſputata ſunt, ſuperflua videretur tractatio prolixior, & velut præcedentium confirmatio; niſi ad eum impudentiæ gradum provecta foret Queſnelli Proteſtatio, ut aſſerere non vereatur, occaſionem nè minimam quidem à ſe præbitam, ut tot Antiſtites hanc Propoſitionibus inferrent calumniam, qua de charitate acciperent juſtificante, quod de amore Dei, vel de Charitate ſimpliciter affirmat. Tanta Proteſtantis audacia, & mendax perfidia, etſi ex ſuperioribus à quolibet facilè convincenda ſit; forſitan tamen, ut magis commodum, ita non ingratum accidet Lectori, ſi à me adverſarii fallacia ampliùs jubari meridiano exponatur.

Prop. 51. *Fides juſtificat quando operatur; ſed non operatur, niſi per charitatem*. Evidens eſt, charitatis nomine hic intelligi juſtificantem; aliàs enim falſiſſimum foret, & manifeſtè hæreticum; ſi fides juſtificare diceretur operans per charitatem, quæ non juſtificet: quis enim hactenus in Eccleſiâ audivit catholicâ, plus roboris fidei ad reconciliationem eſſe, quàm charitati, ſive juſtitiam à fide peccatoribus tribui, quos non ſanctificet charitas? Si autem, uti ad evitandam hæreſim adeò craſſam eſt prorſus neceſſarium, charitatem intelligit juſtificantem, cùm dicitur, *Fides juſtificat, quando operatur, ſed non operatur, niſi per Charitatem*; igitur quandocumque operatur fides, operatio fit per charitatem, quæ juſtificat. Suppono ex Dialecticâ apud omnes receptiſſima, quod & per ſe evidens eſt, enuntiationes aliquas compoſitas reſolvi poſſe in duas ſimplices, ut patet in exemplis: homo eſt animal rationale, & brutum eſt animal irrationale: reſolvitur in has ſimplices. Homo eſt animal rationale. Brutum eſt animal irrationale. Alterum exemplum: Homo agit, quando ratiocinatur; ſed non ratiocinatur, niſi per animam, reſolvitur in has ſimplices: Homo agit, quando ratiocinatur: Homo non ratiocinatur, niſi per animam: ubi utraque ſimplex indefinita eſt, & æquivalens univerſali, ac ſi diceres: Omnis homo, quandocumque ratiocinatur, agit: Nullus homo unquam ratiocinatur, niſi per animam.

Eodem modo propoſitio damnata 51. *Fides juſtificat quando operatur; ſed non operatur niſi per charitatem*, reſolvitur in duas ſequentes: *Fides juſtificat quando operatur: Fides non operatur niſi per charitatem*. Utriuſque autem ſimplicis dogmaticæ ſignificatio æquivalet duabus his univerſalibus *Omnis fides juſtificat, quandocumque operatur: Fides nunquam operatur, niſi per charitatem*. Nihil eſt in tota hac expoſitionum ſerie niſi con-

conforme ſenſui communi, etiam Queſnelli; modò fidei nomine intelligatur ubique fides Divina, & ſupernaturalis, non naturalis, humana, aut diabolica: Ego de ſupernaturali ſolummodo, & divina intelligi hic ſemper volo: neque aliter interpretor adverſarium. Juxta illum itaque omnis oratio, quæ ex fide eſt, cùm ſit quædam fidei operatio, & fides juſtificet, quando operatur, neque operetur niſi per charitatem, intelligi charitas non poteſt niſi juſtificans.

Quod de oratione dicitur, valet in actione qualibet utili ad ſalutem, cujus fides radix neceſſaria eſt, docente concilio Trid. ſeſſ.6.cap.8. *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis.* Quapropter ſi omnis operatio fidei ſit per charitatem juſtificantem, nulla vera oratio, quæ actus religionis eſt, nulla alia actio utilis ad juſtitiam diſpoſitio, poteſt eſſe ſinè charitate juſtificante. Dum itaque propoſitione 50. aſſeritur: *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi Spiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*, ſenſus eſt, clamorem eſſe fruſtraneum, quo clamamus, Pater mi, & fruſtraneam eſſe orationem, ſi non à charitate juſtificante proveniat, vel niſi ipſa ſimul oratio ſit juſtificans charitas.

2 Prop.53. *Sola charitas chriſtiano modo facit (actiones chriſtianas) per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum.* Supponere non debemus, Queſnellum hic velle lectores ſuos decipere æquivoco, ut in alia ſignificatione charitatem hic accipiat, quam ubique in ſuperioribus; ſe enim nunquam æquivocis, aut reſtrictionibus mentalibus uſum eſſe, teſtatur in epiſtola ad amicum Willartium data anno 1698. 22. Maji. *On ne me ſoubçonnera pas non plus d' uſer icy d' équivoques, ou de reſtrictions mentales... Vous ſçavez d' ailleurs Monſieur, que je n'ay jamais taſté de ces ſortes de drogues*: cupedias utique guſtui ſuo ſapidiores, & Janſeniano ſtomacho facillimè digerendas in pretio magis habet mendacia ſplendida, & perjuria, atque his inſtructiſſimam tenet apothecam, ſuorum uſibus ſemper apertam, qualis inter cæteras ejus lucubrationes eſt ipſa titulo mendaciſſima, & Romæ meritò damnata, *Defenſio Romana Eccleſiæ, & ſummorum Pontificum*, cujus operis ſcopus eſt, oſtendere, quòd Romani Pontifices non damnaverint in quinque famoſis propoſitionibus hæreticis ſenſum Janſenii, neque ejurari eum jubeant formulâ Alexandri VII.; proinde poſſe ſalvâ conſcientiâ ab omnibus Janſenii diſcipulis, & totius doctrinæ in libro ejus traditæ fautoribus eâdem jurari formulâ: quod eſt, Janſeniſtas eſſe propriſſime, & jurare, quòd ſint minimè. Hæc & alia iſtiuſmodi ampliùs deducta videri poterunt tomo tertio.

Verùm, quidquid re ipſa ſit de æquivocorum penès Queſnellum odio, *charitas quæ ſola*, juxta Prop. 53. *Chriſtiano modo facit actiones Chriſtianas per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum*, intelligenda eſt in ſignificatione obvia, ut ea vox etiam à Queſnello in ſuperioribus eſt adhibita:, ſaltèm eſt charitas, quæ uti ſalutaris, neceſſariò ex gratiâ oritur, & ex fide; quia per Prop.40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*: per Propoſitionem autem 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.*

Porrò, ſi de Chriſtianis peccatorum actionibus ſermo eſt, patet, illas, quæ ex charitate proficiſcuntur, abſque ſanctitatis participatione non profluere; quia *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio* Prop.28. prima ſcilicet gratia, juxta Queſnellum, neceſſariò eſt charitas ſanctificans; aliàs conferret remiſſionem criminum charitate non juſtificante, quod dictu abſurdiſſimum foret, & hæreticum. Præterea Chriſtiana actio, quam ſive in peccatoribus, ſive in juſtis chriſtiano modo charitas facit, neceſſariò eſt ex fide. De hoc convenit inter omnes Theologos; maximè verò adverſarios, penès quos Prop. 27. *Fides eſt prima gratia*, ſinè qua nullum opus Chriſtianum fieri poſſe chriſtiano modo, certiſſimum omnibus catholicis eſt; & in hoc iterum; ſed cum exceſſu, conſentiunt Queſnelliani; juxta quos Prop. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.*

Si autem omnis chriſtiana actio, quam chriſtiano modo efficit charitas, ſit ex fide; neceſſariò charitas intelligenda eſt juſtificans; quia fides, quoties per charitatem operatur, juſtificat juxta Prop.51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed non operatur, niſi per charitatem*: ubi iterum, niſi charitas ſupponatur juſtificans, ab omni Theologica ratione, à ſenſu Doctorum omnium, imò & à fide catholica alieniſſimum cenſebitur, aſſerere, quòd fides juſtificet operans per charitatem aliam præterquam juſtificantem. Dum itaque oratio, & quævis alia chriſtiana actio Chriſtiano modo fieri dicitur per charitatem, charitatis nomine accipienda neceſſariò eſt ea, quæ juſtificat.

Timuiſſe videntur Hexapla, nè hunc Queſ-

Queſnelli ſenſum non ſatis forſitan aſſequeremur: ideo ad Prop. 53. referendum duxere integrum Queſnelli textum, unde lucidior emicat, quæ de requiſita ad actiones chriſtianas charitate juſtificante à nobis ei imputatur ſententia. Sic nempe Queſnellus in Obſervationibus moralibus ad Coloſſ. cap. 3. v. 14. *Amor proprius, hypocriſis, conſuetudo poſſunt elicere actiones chriſtianas; ſola charitas eas facere poteſt more chriſtiano per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum, uniendo, & conformando nos capiti tanquam vera membra.* Juxta Queſnellum itaque nulla chriſtiana actio fieri poteſt chriſtiano modo, niſi eas efficiat charitas per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum, ita ut ei tanquam membra capiti uniamur, atque conformemur, quod nulla dilectio præſtare poteſt præterquam juſtificans.

3 Prop. 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audit:* oratione acceditur ad Deum: Concilium autem Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6. ait, *accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quòd inquirentibus ſe remunerator ſit.* Ita Tridentinos Patres edocuerat Apoſtolus ad Hebræos ſcribens cap. 11. Oratio itaque, uti & reliqua bonorum actuum turba, naſcitur ex fide, ut teſtatur etiam Auguſtinus lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap. 7. *Fides prima datur, ex qua cætera impetrantur.* Sic Auguſtini quoque diſcipulus S. Proſper lib. 3. de vita contemplativa cap. 21. *Fides eſt juſtitiæ fundamentum, quam nulla bona opera præcedunt, & ex qua omnia procedunt.* Gregorius Magnus lib. 2. moralium cap. 33. *Si fides non prima in corde gignitur, reliqua quæque eſſe bona non poſſunt.* Procedit igitur oratio ex fide; &, ſi Queſnellum audiverimus, etiam neceſſariò ex charitate juſtificante juxta prop. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem.* Hanc proinde intelligi ab authore juſtificantem, eſt exploratiſſimum: nam fidem juſtificare, quando operatur per charitatem non juſtificantem, error, ut ſæpe monui, tam craſſus eſt, & hæreſis adeò manifeſta, ut minimè veriſimile ſit, eam novæ Eccleſiæ coryphæo placuiſſe; ſaltèm ut eam profiteri publicè voluerit. Dum itaque Prop. 54. dicitur: *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur, eam ſolam Deus audit,* ſenſus eſt, ſolam charitatem juſtificantem Deo loqui; eam ſolam à Deo benignè ſuſcipi, & ab eo conſequi quod exoptat.

4 Prop. 55. *Deus non coronat niſi charitatem; qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit.* Prop. 56. *Deus non remunerat, niſi charitatem; quoniam charitas ſola Deum honorat.* Utrobique charitatis nomine indicari juſtificantem, extra dubium eſt, vel ex eo, quòd Hexapla, & eorum ſubſidiaria Collatio pro ſtabiliendis geminis his propoſitionibus, uti & pro ſuperioribus provocent nos ad judicium Scripturarum, & ſubinde Patrum, iis locis, quibus agi de charitate juſtificante, compertiſſimum eſt. Sic pro 55. 56. uti & 54. Propoſitionibus remittimur ad celebrem Apoſtoli ſententiam 1. Cor. cap. 3. „ Si linguis hominum „ loquar, & Angelorum; charitatem autem „ non habeam, factus ſum velut æs ſonans, „ aut cymbalum tinniens; &, ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & „ omnem ſcientiam; &, ſi habuero omnem „ fidem, itaut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum. „ Charitas patiens eſt, benigna eſt: charitas non æmulatur: non agit perperam: „ non inflatur: non eſt ambitioſa: non quærit quæ ſua ſunt.... Omnia ſuffert: omnia credit: omnia ſperat: omnia ſuſtinet. „ Charitas nunquam excidit „. Caverint adverſarii negare, quòd magnifica adeò charitatis deſcriptio pertineat ad juſtificantem. Simile eſt, quod nobis objiciunt ex 2. Tim. 4. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex: non ſolùm autem mihi; ſed & iis, qui diligunt adventum ejus:* Rurſus quod ex Jacobi cap. 1. v. 12. *Beatus vir, qui ſuffert tentationem; quoniam, cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe:* utroque loco dilectio juſtificans eſt, quæ ſi defuerit, nulla inferioris ordinis dilectio ſufficiet, ut corona vitæ, ac juſtitiæ rribuatur.

Charitas quoque juſtificans indicatur ab Auguſtino textibus pro 55. Propoſitione à Collatore allegatis. Primus eſt ex ſerm. 83. de verb. Euang. Matth. num. 21. *Univerſa inutiliter habet, qui unum illud* (charitatis donum) *quo univerſis utatur, non habet.* Secundus ex tract. 9. in Euangelium Jo: n. 8. *Charitas ſi deſit, fruſtrà habentur cætera; ſi adſit, rectè habentur omnia.* Tertius ex hom. 50. *Ipſa eſt* (charitas) *quæ poterit ſufficere, ſi cætera non ſint. Si autem ſola deſit, nihil prodeſt, quidquid habitum fuerit. Sola ſufficit, ſi adſit; cætera omnia nihil proſunt; ſi ſola charitas defuerit.* Sufficitne, vel ſufficere poterit charitas non juſtificans, ſi cætera non ſint? Evidens eſt, tres iſtos Auguſtini textus reſpicere Apoſtoli ſententiam ſuperiùs deſcriptam ex 1. Cor. 13. ubi de charitate agi juſtificante clariſſimum eſt ipſis Apoſtoli verbis, & commen-

mentario Angelici, qui ſic incipit. „ Apoſtolus gratiarum gratis datarum diſtinctionem aſſignavit, & miniſtrationum, in „ quibus membra Eccleſiæ diſtinguuntur; „ hîc agit de charitate, quæ inſeparabiliter „ concomitatur gratiam gratum facientem „ .... ſinè charitate alia dona gratuita non „ ſufficiunt. Secundò quantùm ad utilitatem: quia ſcilicet per charitatem omnia „ mala vitantur, & omnia bona aguntur. „ Patet qualis ſit charitas inſeparabiliter concomitans gratiam gratum facientem. Neque omnia mala vitantur charitate inferiore, neque tali aguntur bona omnia. Quod etiam clariùs elucet ex eo, quod mox ſequitur: *Anima enim per charitatem vivit, quâ vivit Deo, qui eſt vita animæ.* Quis ſanæ mentis Theologus dicet, animam Deo vivere ſinè charitate juſtificante?

Proſequitur S. Thomas. „ Secundùm „ illud Deut. 30. *Ipſe eſt vita tua.* Unde & „ Joannis 3. dicitur. *Tranſlati ſumus de mor-„ te ad vitam, quoniam diligimus fratres: qui „ non diligit, manet in morte.* „ Poteſtne dilectio non juſtificans transferre animam de morte ad vitam? Patentiſſimum eſt, manere in morte eum, qui diligit amore inferioris ordinis.

Pro 55. Prop. adducitur ab Hexaplis illud Pauli ad Cor. epiſt. 1. cap. 2. v. 9. *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Et Joan. cap. 14. v. 21. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo; & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum.* Per ſe conſpicua utrobique eſt dilectio ſanctificans, neque ullus ſive Theologus, ſive interpres catholicus aliter intelliget.

In eundem ſenſum convenit quod ait Joannes epiſt. 1. cap. 4. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt*, ſive ſanctificatus, unde Auguſtinus tract. 76. in Joannem. *Qui diligunt, quia diligunt, eliguntur. Dilectio ſanctos diſcernit à mundo.* Tract. 9. in epiſt. Joannis. *Anima noſtra fœda eſt per iniquitatem; amando Deum pulchra efficitur.* Tract. 2. *Talis eſt quiſque, qualis eſt amor ejus .... Deum diligis? quid dicam? Deus es? Non audeo ex me dicere: Scripturas audiamus; Ego dixi Dii eſtis, & filii Altiſſimi omnes.* Denique idem S. Doctor lib. 5. de Trinit. cap. 18. *Nullum eſt iſto dono excellentius. Solum eſt quod dividit inter filios regni, & filios damnationis æternæ*: ubique elucet charitas juſtificans.

5 Propoſitionem 57. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes: & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*, ſtabiliunt Hexapla illo Apoſtoli ad Rom. cap. 5. v. 5. *Spes autem non confundit; quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*: quod luculentiſſimum argumentum eſt, *amorem Dei* in damnata propoſitione accipi pro charitate diffuſa in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Iſtum autem Apoſtoli locum agere de charitate juſtificante, tum ſe ipſo apparet evidens, tum irrefragabili authoritate Angelici interpretis, & Concilii Tridentini.

Sic nempe Commentarius Aquinatis in eum locum: *Charitas Dei dupliciter accipi poteſt: uno modo pro charitate, quâ diligit nos Deus: alio modo poteſt dici charitas Dei, quâ nos Deum diligimus. Infra &c. certus ſum, quòd neque mors, neque vita ſeparabit nos à charitate Dei*: ubi perſpicuum eſt, agi de charitate, quæ juſtificat.

Proſequitur ſanctus commentarium: *Utraque autem charitas Dei in cordibus noſtris diffunditur per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis; Spiritum enim Sanctum, qui eſt amor Patris, ac Filii, dari nobis, eſt nos adduci ad participationem amoris, qui eſt Spiritus Sanctus: à qua quidem participatione reddimur Dei amatores; & hoc, quod ipſum amamus, ſignum eſt, quòd ipſe nos amet, Prov. 8. Ego diligentes me diligo.* Quiſquamne eſt, qui non intelligat hîc dilectionem in hominibus juſtificantem, cui dilectio Dei reſpondeat, & præparet coronam gloriæ indubiè conſequendam, ſi in dilectione perſeveraverint?

Pergit Angelicus: *Charitas autem, quâ nos Deum diligimus, dicitur in cordibus noſtris diffuſa, id eſt, quia ad omnes mores, & actus animæ perficiendos ſe extendit; nam dicitur Corinth. 1. cap. 13. Charitas patiens eſt, benigna eſt &c. Ex utroque autem intellectu horum verborum concluditur, quòd ſpes non confundit. Si enim accipiatur charitas Dei, quâ nos diligit Deus, manifeſtum eſt, quòd his, quos diligit, ſe ipſum non negabit. Deuter. 33. Dilexit populos: Omnes Sancti in manu illius ſunt. Similiter etiam, ſi charitas Dei accipiatur, quâ nos Deum diligimus, manifeſtum eſt, quòd ſe diligentibus bona æterna præparavit. Joan. 14. Si quis diligit me, diligetur à Patre meo.* Ubi iterùm clariſſimum eſt, dilectionem hominis accipi pro juſtificante.

Audiatur modò Tridentinum de eadem objecta ab Hexaplis ſententiâ. Seſſionis 6. cap. 7. titulus eſt, *Quid ſit juſtificatio impii, & quæ ejus cauſæ.* Tum in ipſo capite ita Patres definiunt. *Unica formalis cauſa eſt juſtitia Dei; non quâ ipſe juſtus eſt, ſed quâ nos juſtos facit, quâ videlicet ab eo donati, renovamur ſpiritu mentis noſtræ: & non modò reputamur, ſed verè juſti nominamur & ſumus; juſtitiam*

tiam

tiam in nobis ipſis recipientes unuſquiſque ſuam ſecundùm menſuram, quam Spiritus Sanctns partitur ſingulis, prout vult, & ſecuudùm propriam cujuſque diſpoſitionem, & cooperationem. Quamquam enim nemo poſſit eſſe juſtus, niſi cui merita Paſſionis Domiui uoſtri Jeſu Chriſti communicantur; id tamen in hac impii juſtificatione ſit, dum eiuſdem Sanctiſſima Paſſionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibns eorum, qui juſtificantur, atque ipſis iubaret: uude in ipſa juſtificatioue cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem. Quòd igitur in objecta Apoſtoli ſententia nomine *charitatis* intelligatur juſtificans, habetur compertiſſimum. Quapropter quod de amore enuntiat Articulus 57. cui confirmando textum illum Apoſtoli Hexapla adducunt, indubiè pro amore ponitur conſerente juſtitiam, quo ipſo ſenſu in ſuperioribus voces *amor* & *charitas* ab authore & ejus defenſoribus pro eodem ſignificato promiſcuè accipiuntur.

6 Immeritò itaque Queſnellns conqueritur de centum Epiſcopis Galliæ, quòd amorem Dei in Propoſitione 57. interpretentur de juſtificante, quando ea interpretatio congruit cæteris ipſius de amore Dei aſſertionibus, ubi ſinè ullo diſcrimine *amor*, *dilectio*, *charitas* adhibentur, ſi non pro habitu, ſaltèm pro actu hominem Deo gratum faciente. Inficiari ſcilicet Queſnellus neque poterit, neque volet, quin amor à ſe requiſitus ſit ex gratia, imò ipſa gratia, Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Præterea amor Dei ad ſalutem & juſtitiam conducens juxta omnes catholicos proficiſcirur ex *fide*; hæc autem per Propoſitionem 27. *Eſt prima gratia*. Et per Prop. 51. *fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa nou operatur, uiſi per charitatem*, quam Queſnellus in omni fide ſupernaturali ſe exiſtimat reperire. Quandocumque igitur in hoc ſyſtemate fides imperat amoris, vel alterius cujuſcumque boni operis exercitium, ſemper juſtificat: atque ita amor Dei, cujus meminit Prop. 51. cùm ſit ex gratia, & ex fide, ejus operatio ſemper juſtificat, vel juſtificationis confirmatio eſt, per eundem Articulum.

Ægerrimè fert *Proteſtatio*; ſed & iniquiſſimè veluti calumniam reprehendit, quòd amor Dei expreſſus Propoſitione 45. appelletur ab Epiſcopis juſtificans: *Amore Dei iu corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo regnet carnalis cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Verùm quis Theologus, imò quis doctrinæ chriſtianæ principiis utcumque inſtructus, nomine amoris Divini in corde regnantis non intelligat juſtificantem? Fatentur omnes, talem intelligi amorem Dei in corde hominis *domiuantem*; quid verò diſcriminis eſt amorem inter *regnantem*, & *dominantem*? Mihi quidem ſynonyma ſunt, neque inferioris ordinis creditur *reguare*, quàm *domiuari*. Si ergo ſubſiſteret Propoſitio 45., abſente Dei amore, qui juſtificat, neceſſe foret corrumpi actiones omnes quantumlibet ſpecie bonas, etiam orationem.

Nihilominus Queſnellus clamitat, proteſtatur, intolerabilem eſſe calumniam, dum introducitur quaſi docens, quòd juxta Propoſit. 57. & 58. *Nec fides, nec ſpes, nec Deus, nec religio ſit, ubi non eſt charitas* (juſtificans.) Verùm fruſtranei iſtiuſmodi clamores, inanes querimoniæ, & proteſtationes ſunt quamdiù tomos ſuos quatuor *Obſervationum moralium*, & conſtitutionem *Unigenitus* non ſubduxerit Queſnellus mortalium oculis, vel non omnes præſtigiis faſcinaverit, nè lumen videant in meridie: quod niſi præſtiterit, totum, quod occultare molitur odioſiſſimi erroris, pergemus vel inviti conſpicere in Propoſitionibus plurimis, ut demonſtratum eſt: & ſola ſufficeret quadrageſima quarta: *Non ſunt uiſi duo amores, unde volitioues, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimns, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum ſit malus*: ubi amor Dei omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur, in ſignificatione communi, propriâ & obviâ cenſetur juſtificans. Si autem omnis volitio, & omnis actio ex eo non profluens ſit mala, utpote ex amore mundano, origine praviſſimâ, dimanans, patet, nullum ſinè amore juſtificante poſſe eſſe boni operis exercitium.

CAPUT II.

De charitate habituali, & dominante Proteſtatio Queſnelli fraudulenta convincitur.

1 NE quid roboris proteſtationi detrahere videar, integram ex idiomate Gallico in Latinum qua poſſum fide transfero; totum videlicet §. 11.

„ Quandoquidem explicatio, quam de-
„ di Propoſitionis 59., quidquid circa plu-
„ res alias diſſerui, utì & quæ ſtabilivi alibì
„ prin-

„ principia de charitate, compertum ex-
„ ploratumque faciant, admittere me in
„ peccatoribus ante juſtificationem motus
„ aliquos charitatis, qui ab hujus habitu
„ nequeant provenire, quâ conſcientia Do-
„ mini Commiſſarii congreſsûs (40. Anti-
„ ſtitum) accuſare me potuerunt, quaſi *in-*
„ *dicaverim, non eſſe veram charitatem, niſi*
„ *habitualem, aut dominantem.* Si tantùm in-
„ dicaverim, nonne poſtulabat æquitas, ut
„ ex me intelligerent; quænam reverà mihi
„ eſſet de hoc ſententia: verùm adeò ſunt
„ ab hoc conſilio alieni, ut oculos claudant
„ ad declarationem, quam mei ſensûs dedi
„ tam candidam, & accuratam in epiſtola
„ congregatis Epiſcopis ſcriptâ. Subduci-
„ tur illa, quantum fieri poteſt, Antiſtitum
„ cognitioni, & ſpretâ meâ negatione, ut
„ inuratur mihi tranſitura ad poſteros ma-
„ cula, coram univerſâ Eccleſiâ accuſor,
„ quaſi *non agnoſcam charitatem veram, præ-*
„ *ter habitualem, & dominantem:* accuſatio-
„ nem confirmant propoſitionibus meis ſe-
„ quentibus.

XLIV. „ *Non ſunt niſi duo amores, unde*
„ *volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcun-*
„ *tur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum,*
„ *quemque Deus remuneratur; & amor, quo*
„ *nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad*
„ *Deum referendum eſt, non refert, & propter*
„ *hoc ipſum fit malus.*

XLV. „ *Amore Dei in corde peccatorum*
„ *non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo*
„ *carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones*
„ *ejus corrumpat.*

XLVI. „ *Cupiditas, aut charitas uſum ſen-*
„ *ſuum bonum, vel malum faciunt.*

XLVII. „ *Obedientia legis profluere debet ex*
„ *fonte; & hic fons eſt charitas: quando Dei*
„ *amor eſt illius principium interius, & Dei*
„ *gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod appa-*
„ *ret exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis,*
„ *aut falſa juſtitia.*

XLVIII. „ *Quid aliud eſſe poſſumus, niſi te-*
„ *nebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſinè*
„ *fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate?*

XLIX. „ *Ut nullum peccatum eſt ſinè amore*
„ *noſtri; ita nullum eſt opus bonum ſinè amore*
„ *Dei.*

„ In omnibus iſtis Propoſitionibus pro-
„ cul abfui à confundenda charitate habi-
„ tuali, & juſtificante cum eâ, cuius motus,
„ & actus juſtificationem præcedunt. Adeò
„ non exiſtimo, quòd ſine charitate, quæ
„ juſtificat, nihil poſſit homo facere gratum
„ Deo, & utile ad ſalutem, ut potiùs cre-
„ dam, quemadmodum affirmavi antea,
„ præparationes, quibus catechumeni, &
„ pœnitentes ſe ad juſtificationem diſpo-
„ nunt, eſſe acceptas Deo, utiles, imò ne-
„ ceſſarias ad æternam ſalutem: & quia cre-
„ do, eas neque gratas Deo, neque utiles
„ ad juſtificationem, aut ſalutem eſſe poſſe,
„ niſi illas charitatis ſpiritus animaverit,
„ teneor ego præ cæteris agnoſcere ejus
„ actus, & motus in illis etiam, qui charita-
„ te ſanctificante nondum præditi ſunt.

„ Habent itaque illi fidem; verùm ad
„ eos quod attinet, in quibus neque fides
„ eſt, neque ſpes, neque charitas, neque
„ Chriſtus illius author & conſummator,
„ ſolus Deus novit, quid in ſuâ ſint præ-
„ ſcientiâ, vel futurum aliquando ſit, ut ipſi
„ placeat ab eorum mentibus depellere te-
„ nebras, devios reducere in viam, crimi-
„ numque vincula clementiſſimè rumpere.
„ Quando eos ad ſe trahere voluerit, pri-
„ mus qui eis ſplendebit radius, erit lumen
„ fidei, quæ, ſicut virtutes cæteræ, ſuppo-
„ nit ſemper gratiam velut ſuum princi-
„ pium, cujus primus effectus fides eſt. Hoc
„ ſenſu cum ſanctis Patribus dixi, *Fidem eſſe*
„ *primam gratiam, & fontem omnium alia-*
„ *rum*. Si S. Leo aſſerere potuit, quod de-
„ fectu fidei in Ethnicis *infidelitas polluat*
„ *jejunantem*, quantò magìs verum eſſe de-
„ bet, cupiditatem corrumpere actiones
„ omnes motivo cupiditatis exercitas, &
„ malum reddere uſum ſenſuum, qui pravo
„ illius amoris motu fit. Verùm quis pro-
„ pterea affirmavit unquam, eos, in quibus
„ charitas juſtificans nondum dominatur,
„ aut reſidet, nunquam agere niſi motu cu-
„ piditatis, ſivè nunquam uti ſenſibus in-
„ ſtinctu charitatis actualis? Nunquam in
„ mentem mihi venit iſtud aſſerere: & pa-
„ làm ſuſtineo contrarium. Idem præſtiti in
„ *Obſervationibus* toties, ut nihil magis mi-
„ rabile ſit, quàm videre Epiſcopos fideli-
„ bus denuntiantes, quòd *Obſervationes mo-*
„ *rales* circa charitatem deſtruant fidem,
„ ſpem, & virtutes chriſtianas. Imputatos
„ mihi errores quoslibet circa charitatem
„ ſubverti, dejeci toties & tam perſpicuè,
„ ut librum meum ſolummodo aperienti
„ occurrant ſtatim placita iiſdem erroribus
„ protſus oppoſita. Poteramne meliùs
„ oſtendere, quòd agnoſcam charitatem
„ aliam prȩter dominantem, quàm dicendo,
„ ut dixi reipſa, quod *inchoata charitas, in-*
„ *choata juſtitia ſit: charitas plena, & perfe-*
„ *cta ſit plenitudo juſtitia, ac bonorum ope-*
„ *rum*? charitas, quæ non eſt niſi initium
„ juſtitiæ, non eſt juſtificans atque inhabi-
„ tans; ſed dilectio Dei tanquam fontis ju-
„ ſtitiæ, quam Concilium (Tridentinum)

„ exi-

Digitized by Google

„ exigit à peccatore, ut ſe ad juſtificationis
„ gratiam præparet.

„ Diverſi illi charitatis gradus,qui præ-
„ parant ad juſtificantem, obſervatos à me
„ reperies ad Epheſ. cap. 3. v. 17. *Quantò*
„ *magìs anima eſt vacua cupiditate, tantò*
„ *ampliùs fit Deus ejus plenitudo charitate,*
„ *aut viva fide.* Immediatè poſt addo. *Ve-*
„ *rùm quis poteſt ad charitatem animum*
„ *præparare, niſi ipſa charitas,* charitas ope-
„ rans ad charitatem inhabitantem, quæ
„ bonæ arboris radix eſt, & ſpiritualis ædi-
„ ficii fundamentum? juxta quæ verba ſimul
„ ac incipit animus ſe reddere vacuum cu-
„ piditate; pari gradu intrat charitatis ini-
„ tium, & quantùm diminuitur atque flac-
„ ceſſit cupiditas, tantò charitas, nondum
„ inhabitans, incrementi accipit, ac robo-
„ ris, uſque dum charitas, aut viva fides,&
„ juſtificans integram in animo poſſeſſio-
„ nem adiens ſe ſtabiliat. Illic iterùm con-
„ ſpicitur *charitas operans,quæ præparat ani-*
„ *mum ad charitatem inhabitantem*; conſpi-
„ ciuntur, inquam, charitatis motus,quibus
„ peccator ſe applicat ad bonorum operum
„ exercitium, quò diſponatur ad recipien-
„ dam charitatem, quæ manſionem in eo
„ faciat. Poteſtne quis loqui diſtinctiùs?

„ Perſuadere præterea adverſarii vo-
„ lunt, me docere, quòd,quando ea chari-
„ tas recedit ab animo pravi catholici pro-
„ pter peccatum, deſinat ibi eſſe fides.
„ Contrarium dixi ad Marci cap.11.v.10.,
„ & 20. *Radix fidei tempore hujus vitæ in*
„ *malis catholicis remanet ſinè fructibus.* Ec-
„ cum igitur peccatores, in quibus fides
„ remanet radicata. Rom.10. v.10. *Fruſtrà*
„ *homo de cordis ſui fide gloriatur, ſi linguâ,*
„ *ſententiis, moribus ei contradicat.*

„ Cap.3. v.22. *Si hæc fides non eſt viva,*
„ *& operans per charitatem, non ſufficit ad*
„ *juſtitiam; ſed ejus radix eſt, & principium.*

„ Cap.13. *Non eſt fides ſola; ſed juſtitia*
„ *fidei, ſeu vita fidei conſona,quæ veris Abra-*
„ *hæ filiis jus tribuit ad novum mundum, qui*
„ *eſt Eeeleſia Cœleſtis.*

„ Joan. 12. v.43. *Fides à charitate ſepa-*
„ *rari poteſt; cùm Judæi fidem habuerint, &*
„ *caruerint charitate, quæ ſola efficit, ut Dei*
„ *gloria diligatur.* Sola hæc ſententia adeò
„ eſt perſpicua, ut nonniſi immedicabilis
„ pertinacia, aut deſperata iniquitas reſi-
„ ſtere valeat, ac denegare conſenſum.

2 Hactenus Queſnelli Proteſtatio. Eccleſia quidem catholica, Epiſcopi, ac Pontifices nunquam ſibi impoſitam cenſuere legem, omnia hæreticorum, aut novaturientium placita inter ſe conciliandi, & ab oppoſitionis liberandi vitio. Priùs enim terram cœlo junxeris empyreo, quàm omnia inter ſe cujuslibet hæretici dogmata componas. Lutheri in primis volumina contradictionibus plena ſunt. Aliud tamen hæreticorum genus eſt ſubdolum magìs, nec minùs noxium, quod, etſi de eodem fidei articulo, nunc erroneè, aliàs catholicè enuntiare videatur, reipsà tamen nihil ſentiat contrarium; ſed ambiguis ſolummodo ludat vocibus, ut & veneno multos inficiat, &, dum forte accuſari contigerit, ſe velut catholicum tueatur. In hac arte, quâ Janſeniani valent plurimùm, magiſtros habuere Pelagium,Cœleſtium,& Arianos,qui ut catholicis paſſim uti locutionibus viderentur, à multis dudum Epiſcopis Orthodoxi crediti ſunt, dum ab Eccleſiæ fide eſſent remotiſſimi. Placet mihi recepta paſſim interpretandi regula, qua ſupponitur author non ſentire contraria, niſi ubi ſe erraſſe profitetur, aut effata invicem nequeunt conciliari. Aliàs obſcura clarioribus conformanda ſunt. Si author fuerit fidei non ſatis exploratæ, verba ejus in ſenſu communi, & obvio accipienda ſunt. Sanctis Patribus, & probatis Eccleſiæ judicio Scriptoribus benignior in obſcuris explicatio debetur. Hæreticorum dicta non penitùs perſpecta haud facilè amplectenda ſunt, ſed in deteriorem potiùs rejicienda partem. Queſnellum autem primo tomo oſtendimus à fide Catholica in pluribus dogmatibus deviare; vidimus, eum quoque errores ſuos cum pertinacia, & contemptis Eccleſiæ judiciis defendere; unde idem nobis in ipſum, quod in cæteros hæreticos jus eſt. Saltem ægrè ferre non poterit; ſi in ejus ſcriptis verſemur veluti ſuſpectis, neque ſtatim catholica credamus, aut ſana, quæ ſenſum patiuntur ambiguum, neque ex enuntiationibus quibuſdam æquivocis errores alibi compertiſſimos excuſemus. Nunc ſingula proteſtationis capita paulò attentiùs conſideranda ſunt.

3 Prima Queſnelli quæſtio eſt, quâ conſcientiâ Domini Commiſſarii, ipſum accuſare potuerint, quaſi indicet, non eſſe veram charitatem, niſi habitualem, aut dominantem? Reſpondere illi Antiſtites poterunt formandæ conſcientiæ abunde ſufficere ipſos, quos proferunt Queſnelli articulos, quoſque ipſa ſuperiùs retulit *Proteſtatio.* Cùm enim dicitur: *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus;* quis per iſtiuſmodi amorem Dei, unde omnis bona actio,

Digitized by Google

actio, & volitio naſcitur, intelligat amorem fluxum, & debilem, non verò habitualem potiùs, & dominantem?

Rurſus cùm in omnibus ſtatuitur aut *regnans Dei amor*, unde omnis pendeat bonus uſus ſenſuum, & conſecutione neceſſariâ uſus cæterarum animæ facultatum, aut *regnans cupiditas* quâ corrumpuntur omnia, nemo amorem Dei regnantem acceperit aliter, quàm pro *dominante*, quæ apud omnes habebuntur ſynonyma. Neque regnans in corde amor, & charitas illa, quæ fons eſt omnis obedientiæ legibus debitæ, actum quemlibet tenuem, ac facilè tranſeuntem ſignificat, ſed magis habitum, vel actum ſtabilem, & cæteris dominantem. Propriè non aſſerunt Epiſcopi, nullam Queſnello charitatem veram eſſe præter habitum; ſed vel habitum, vel actum, cujus imperio actus cæteri obſequuntur. Neque affirmant, hanc eſſe manifeſtam Queſnelli ſententiam, quamvis affirmare ſinè erroris periculo potuiſſent; ſed tantummodo ajunt vocibus ejus indicari: *donnent à entendre*. Qui in Epiſcopis modeſtiæ potiùs, & benignitatis nimiæ exceſſus aliis videbitur, quàm rigoris.

4 At inquit Queſnellus, *evidens eſt, quòd in peccatoribus ante juſtificationem admittam charitatis motus, qui ab eius habitu procedere nequeunt*.

Non determinant Epiſcopi ſolum habitum; ſed ſub disjunctione *charitatem habitualem, vel dominantem*. Hanc Queſnellus ipſe notionem dat charitatis in 1. Joannis cap. 3. v. 9. *Nullum pati ſecum poteſt charitas peccatum mortale*. Dogmatica, illimitata, & univerſali æquivalens enuntiatio eſt, ut ſenſus ſit, omni convenire charitati, quod cum nullo conſiſtere valeat delicto lethifero. Atque ea charitatis ſignificatio, ſeu prærogativa conſonat Scripturis omnibus, in quas commentarium, ſive *Obſervationes* Queſnellus edidit *morales*. Eodem modo Scripturas ubique explicat S. Thomas, & communis intelligentia vocis *charitas* eſt, quoties de ea propriè loqui lubet.

Si igitur omnis charitas omnem excludat neceſſariò noxam morriferam; quid mirum, ſi omnis apud Queſnellum charitas pro habitu accipitur, vel pro actu amoris dominante? Non enim exiguus actionis dominatus, nec leve imperium eſt, dum omnes animæ facultates ad legis obedientiam adigit, omnibus frænum injicit cupiditatibus, nè quid ſibi contrarium ſaltèm grave audeant. Motus charitatis, quos Queſnellus ſe admittere ait in peccatoribus ante juſtificationem, intelligi debent de amoris

Dei actibus, quibus juſtificatio obtinetur, quoſque hæc immediatè ſequitur; eodem quidem tempore; ſed poſteriùs ratione. Quia, ut rectè ſuperiùs Queſnellus cum Scripturis, & interprete Angelico ſtatuit, *charitas nullum patitur ſecum peccatum mortale*: neque fieri poteſt, ut Deum amans ſuper omnia, hoſtis ejus maneat, & damnetur. Charitas quidem juſtificans communiùs apud ſcholaſticos ponitur pro habitu; actus tamen, cujus intuitu habitus infunditur, ſuo modo etiam juſtificare non incongruè dicetur, non tanquam forma; ſed ultima præparatio propter quam eodem tempore forma inducitur.

5 Quomodo mirari Queſnellus debuit, ſententiam de omni charitate dominante, vel juſtificante ſibi tribui, penès quem *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio* Prop. 28.? illic prima gratia, ipſa juſtificatio eſt. Cur autem inferioris ordinis, prærogativæ, roboris exiſtimetur ſecunda, & tertia gratia, quam prima? ſi verò omnis gratia juſtificatio, vel juſtitia ſit, quidni omnis charitas, quæ ex gratia oritur, & ipſa quoque gratia eſt, vel habitus ſit, vel actus dominans? Præterea omnis charitas ex *fide* eſt; atque hæc quoties, aut *quando operatur, juſtificat*; porrò ſi fides juſtificat, quoties operatur, liquet, omnem operationem fidei eſſe juſtitiam, atque ita charitatem omnem ex fide natam eſſe ſanctificantem.

6 Fallaciæ quoque obnoxium eſt, quod Queſnellus ait de catechumenis ſe ad juſtificationem diſponentibus, quorum præparationes ſtatuit Deo gratas, & homini utiles; modò eas charitatis ſpiritus animarit: illos *charitatis motus* ait Queſnellus ſe agnoſcere *in illis etiam, qui charitate juſtificante nondum præditi ſunt*. Falleris autem, Lector, ſi Queſnellum in catechumeno actum ullum bonum & utilem agnoſcere exiſtimes, quo ſe ad juſtificationem præparet, præter eum, qui juſtificationem immediatè obtinet: & nè ambiguæ locutionis tenebris novus *Proteſtans* decipiat, meminerimus, alium eſſe actum juſtificantem, alium habitum: hunc eſſe juſtificationis formam; illum præparationem ultimam, per quam animus ad formam ſatis diſpoſitus eam recipit. Interim diſpoſitio, ſeu præparatio eſt iſtiuſmodi, ut nullo temporis puncto cum ea reatus criminis conſiſtere valeat: cùm enim neceſſariò animare eam debeat *ſpiritus charitatis*; hæc autem *nullum ſecum pati poſſit peccatum lethiferum* juxta id, quod à Queſnello aſſertum legimus in 1. Joan. cap. 3. v. 9., liquet, nullam eſſe poſſe in catechumenis, aut pœnitentibus

tibus actum, quo ad infuſionem habitualis juſtitiæ præparentur, niſi actus ipſe præparans ſit dilectio Dei, quam immediatè, & lege falli neſciâ charitatis habitus ſequatur. Non eſt enim bona diſpoſitio, vel à novo immunis peccato, niſi fuerit ex *amore Dei omnia agente propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*, quod amori juſtificanti proprium eſt. Dum igitur Queſnellus ait, ſe agnoſcere charitatis motum, etiam in iis qui nondum charitate juſtificante prædíti ſunt, intellige neceſſariò motum, ſeu actum charitatis juſtificantis, in iis etiam, qui à charitatis nondum habitu poſſidentur. Ita quidem actus præcedit habitum ordine rationis & cauſæ; non tamen temporis; quia motus ille neceſſariò ex fide eſt, non ſterili, non otioſa; ſed operante, ut per ſe patet. *Fides* autem iuxta Prop. 57. *quando operatur*, *juſtificat*; *ſed non operatur, niſi per charitatem* ſibi intimè conjunctam. Itaque vera Queſnelli ſententia eſt, omnem charitatem eſſe aut *habitum* juſtificantem, aut *dominantem* actum, omnibus mundanæ concupiſcentiæ motibus ſuperiorem, qui juſtificationis habitum ſecum trahat arctiſſimæ vinculo connexionis. Quomodo etiam ſeparetur à juſtitia, *ſi prima gratia*, *quam Deus concedit peccatori*, *eſt peccatorum remiſſio*, Prop. 28.? ſi qualiſcunque charitas nullum poſſit pati ſecum peccatum lethiferum, etiam Queſnello judice in 1. Joan. cap. 3. v. 9.?

7. *Proteſtans* non elabitur ex Propoſitionis 48. anathemate, dicendo quòd ſolus Deus noverit, quid in ſua ſint præſcientia illi, in quibus neque fides eſt, neque ſpes, neque charitas, neque Chriſtus illius author. Non enim iſtud eſt, quod in Propoſitione agitur, & feritur anathemate; ſed quod de miſeris iſtis Queſnellus enunciat, nihil eos *eſſe poſſe niſi tenebras, aberrationem, & peccatum*. Sic enim impingitur in trium olim Pontificum cenſuras contra Baji Articulum 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes philoſophorum ſunt vitia*. Ibidem Art. 27. *Liberum arbitrium ſinè gratia Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*. Neque S. Leo, neque ullus Patrum aſſerit, vel aſſerere potuit, ob ſolum fidei defectum in Ethnicis, *quòd infidelitas polluat jejunantem*; ſed quod infidelitas poſitiva, ſive prava & infidelis intentio jejunantem polluat. Ut enim perperam aſſerit Bajanus Articulus 68. *Infidelitas purè negativa in his, in quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt*; ita & iniquiſſimè dicitur, ſolum fidei defectum ſufficere ut polluta cenſeantur infidelium jejunia, uti & cæteræ eorum actiones congruæ lumini naturæ & rationi. Non ſolus defectus fidei, vel abſentia charitatis ſufficit Doctori Angelico, ut opera officio honeſta arguantur peccati; ſed juxta eum requiritur perverſa intentio. Sic Apoſtolum, & Auguſtinum explicat 2. 2. quæſt. 23. art. 7. ad 1., & lect. 3. in cap. 14. Rom. *Cùm dicitur opus omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt, ſic intelligendum eſt: omne quod eſt contra fidem, vel contra conſcientiam peccatum eſt, etſi ex genere ſuo bonum eſſe videatur: puta, ſi paganus ad honorem ſuorum Deorum virginitatem ſervet, vel eleemoſynam det, hoc ipſo peccat*.

S. Franciſcus Saleſius lib. 11. de amore Dei cap. 10. *Apoſtolus certè docet, paganos, qui fidem non habent, facere naturaliter, quod lex jubet; & quando faciunt, quis dubitet, illos bene facere, & quod faciunt, à Deo æſtimari? Pagani cognoverunt, matrimonium eſſe bonum, & neceſſarium, ac comprimis conveniens prolem in literis, & artibus liberalibus, in amore patriæ, in vita civili educare, & id, quod cognoverunt bonum, fecerunt: relinquo autem tibi conſiderandum, an non id in oculis Dei fuerit bonum, ſi quidem eo fine, eâque intentione lumen rationis, & inſtinctum naturalem communicârat*.

Confirmat iterum Saleſius aſſertionem ſuam, non ſolâ ratione; ſed etiam authoritate Auguſtini. *Cùm*, inquit, *ratio naturalis ſit arbor bona, quam Deus in nobis plantavit; certè fructus ex ea provenientes ſunt boni; ſed comparati iis, qui procedunt ex gratia, ſunt perquàm exigui pretii, & valoris; ſed non ideo tamen nullius; ſi quidem Deus eos laudavit, & bonis temporalibus; quin & ſecundùm Auguſtinum, morales Romanorum virtutes magnitudine, ac magnificâ imperii famâ, exiſtimatione, & commendatione apud gentes exteras compenſavit*. Dum igitur Auguſtinus infidelium opera, quæ extrinſecùs apparuerint laudabilia, vitiis annumerat, de iis intelligendus eſt, quæ fine peraguntur illicito infidelitatis videlicet, vanæ gloriæ, aut ſimili; qualia fuere Stoicorum beatitudinem ſibi conſtituentium in virtute, ut legitur Serm. 13. de diverſis: *Dicebat Epicurus: Beatus, cujus eſt in fructu voluptas carnis ejus: dicebat Stoicus: Imò beatus, cuius eſt in fructu virtus animi ejus: dicebat Apoſtolus: Beatus, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus*.

8. Meminiſti, Lector, quid tradiderit Queſnellus Prop. 26. *Nullæ dantur gratiæ niſi per fidem*. Prop. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Venenum utriuſque Articuli præſentiſſimum eſt, & conſectariis peſtilentibus horridum, quæ

ſuo loco deduximus: neque dubito, quin Queſnellus etiam ab aliis monitus ea perſpiciat, niſi obſtinatio obcæcaverit intellectum adeò, ut juxta Art. 39. *Nihil habeat luminis niſi ad aberrandum*. Si, ut ſonat, *Proteſtatio* intelligitur, errorem cùm defendere nequeat, neque ſuperbia patiatur agnoſcere, videtur involvere velle nè appareat: *Primus*, inquit, *qui eis ſplendebit radius, erit lumen fidei, quæ, ſicut virtutes cæteræ, ſupponit ſemper gratiam velut ſuum principium, cujus primus effectus eſt fides. Hoc ſenſu cum Sanctis Patribus dixi, fidem eſſe primam gratiam*. Nunquam à Patribus dictum eſſe, ut à Queſnello aſſeritur, quod fides ſit prima gratia, demonſtravi loco proprio.

Dicamus autem quod res eſt; fidem, quæ ſenſu ſuo ſit prima gratia, in Janſenio, & Arnaldo reperit. Hi Queſnello pro Sanctis Patribus ſunt.

Sic nempe Janſenius lib.3. de gratia Salvatoris cap. 11. *Fruſtrà Scholaſtici gratiam neſcio quam infidelibus tribuunt ante fidem, qua benè operantes ad fidem ipſam provehantur; cùm ipſa fides ſit prima gratia*. Rurſus eodem cap. *in ejus quippe principiis* (nempe Auguſtini) *fides eſt prima gratia*. Unde profluit Articulus 5. inter 31. ab Alex. VIII. juſtiſſimè damnatos. *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis, nullum omninò accipiunt à Jeſu Chriſto influxum; ideoque hinc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem ſinè omni gratia ſufficiente*, quæ ex relato Janſenii axiomate, neceſſaria, ut patet, conſecutio eſt. Quam enim gratiam haberent infideles; ſi prima gratia foret fides? Arnaldus propè octogenarius Queſnello ſtudiorum adjutore domeſtico contra Alexandri VIII. anathema Articulum illum audaciſſimè defendit parte nonâ *Difficultatum propoſitarum Domino Steyaert* pag. 219. & multis ſequentibus. Hi, inquam, Queſnello ſunt pro Sanctis Patribus, quos propoſitionibus ſuis vigeſimæ ſextæ, & vigeſimæ ſeptimæ ſuffragari, ut falſiſſimè, ita & inaniſſimè gloriatur, quemadmodum Tomo 1. col.455. & ſequentibus oſtendi. Veritus autem eundem errorem aperta fronte in Proteſtatione defendere, in ipſo *fidei lumine* tenebras ſibi, & latebras quærit dicendo: *Primus, qui in eis* (quos volet Deus ab infidelitate convertere) *ſplendebit radius, erit lumen fidei, quæ ſicut virtutes cæteræ, ſupponit ſemper gratiam velut ſuum principium, cujus primus effectus fides eſt*. Quæ tricæ, quæ tergiverſatio! Verùm non ſic effugiet. Vel enim primus ille *radius*, qui lumen fidei dicitur, eſt fides ipſa, & tunc non declinabitur æquiſſimum anathema Alexandri VIII. & Clementis XI.; vel eſt tantummodo diſpoſitio ad fidem; tunc autem corruit utraque damnata Queſnellii Propoſitio, quibus aſſeritur *Nullas dari gratias niſi per fidem: Fidem eſſe primam gratiam, & fontem omnium aliarum*. Sed &, ſi prima gratia tantùm ſit diſpoſitio ad fidem, non debuit contra Apoſtolicam Alexandri VIII. ſententiam propugnari à Queſnelli magiſtro, ſtudium veriſimiliter conferente ipſo contubernali diſcipulo, quòd *Pagani, Judæi, hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiant à Jeſu Chriſto influxum; ideoque hinc rectè inferatur, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem abſque omni gratia ſufficienti*.

Si adverſarius reſpondeat, primum illum *radium*, ſeu *lumen fidei*, diſpoſitionem quidem ſolummodo eſſe; ſed à fide, quæ luminis iſtius effectus ſit, eſſe inſeparabilem, manet obnoxius anathemati, quod infligitur memorato Art.5. inter triginta, & unum. Deinde non eſt, cur primus *radius*, ſeu prima ad fidem diſpoſitio magis neceſſariam habeat cum ſuo effectu connexionem, quàm reliquæ interiores gratiæ. Quapropter, vel neceſſaria illa connexio fictitia eſt, vel reſuſcitatur ſecunda Propoſitio Janſenii: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur*.

Denique, etiam ſuppoſitâ iſtius *radii*, ſeu *luminis* connexione neceſſariâ cum fide, nondum *fides eſt prima gratia*; ſed, ut ait *Proteſtatio*, *radii*, ſeu *luminis*, ſeu *gratiæ* iſtius *primus effectus fides eſt*. Ut autem omnis cauſa, & diſpoſitio, prior eſt effectu, fieri nequit, ut *fides ſit prima gratia*. Non igitur hic locus tergiverſationi eſt, aut ſpes eludendi Eccleſiam. Cùm verò nulla ratio, vel authoritas defendere valeat errorem adeò gravem, & pridem ab ipſo Tridentino Concilio percuſſum anathemate ſeſſ. 6. de juſtificatione can.3., fruſtrà quæritur ineptis explicationibus erroris excuſatio, ubi ſola aperta, & ingenua retractatio mederi poteſt religioni læſæ, & conſcientiæ. Accedit, quòd, ſi fides non ſit prima gratia; ſed ſolùm illius effectus, cùm non obtingat juſtificatio abſque prævia fide, perſpicuum eſt, quòd *prima gratia*, *quam Deus concedit peccatori* nequeat eſſe *peccatorum remiſſio*, ut affirmat Prop. Queſnelli vigeſima octava: Et hic itaque clara requiritur palinodia.

9 Frivola quoque, & irrita evaſio eſt anathematis lati in Articulum 45. & 46., obtendere quòd *cupiditas corrumpat actiones om-*

omnes motivo cupiditatis exercitas, & malum reddat uſum ſenſuum, qui pravi illius amoris motu ſit; nam, etſi vera prorſus enuntiatio hæc ſit, maximè tamen inutilis eſt ad excuſandum utrumque Articulum de errore graviſſimo convictum. 45. *Amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo regnet carnalis cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.* Si quod nempe adverſarius momentum confirmando utrique Articulo afferre voluiſſet, oſtendendum ipſi non fuit, quod ab omnibus admittitur; ſed quod uterque enuntiat Articulus communi doctrinæ contrarium, videlicet, amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſſe, ut in eo carnalis adeò regnet cupiditas, ut actiones omnes motivo cupiditatis exerceat. Quod quidem ſi Adverſarius probaverit, hoc ipſo facilè conficiet, & fateri cogemur univerſi de omni uſu ſenſuum, & omnium facultatum, quòd in iſtiuſmodi peccatore pravi amoris motu fiat, & fine illicito corrumparur. Sed hoc opus, hic labor eſt, ut error contra definitiones Apoſtolicas, contra fidem Eccleſiæ, & veritatem notiſſimam ſtabiliatur.

Non enim in ullius corde peccatoris, antequam convertatur, regnat Dei amor: quod ſi inducendo ubique fini cupiditatis illicito, atque ita corrumpendis omnibus peccatoris actibus, omni uſui ſenſuum ſufficiet, *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & virtutes philoſophorum ſunt vitia: Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt: In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*: Quæ ſunt propoſitiones 25. 35. 40. inter Bajanas olim à tribus Pontificibus damnatas, & doctrinæ catholicæ minimè conſentientes. Non enim largitio eleemoſynæ ad ſublevandam miſeriam pauperis, temperantiâ, modeſtia, caſtitas, juſtitiæ adminiſtratio, & actiones ſimiles, propter moralem honeſtatem iſtiuſmodi virtutibus propriam elicitæ, neceſſe eſt, antequam regnet in cordibus amor Dei, ſemper cupiditatis carnalis intentione malevolâ exerceantur. Unde inter 31. Articulos ab Alex. VIII. ſapientiſſimè proſcriptos eſt hic ſeptimus: *Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel mundi; ſi Dei, charitas patris; eſt ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.*

Sequuntur Articuli Janſeniſtarum plures eodem diplomate condemnati, quorum anathema Queſnellus effugere nunquam potetit: quales ſunt hic octavus. „Neceſſe „ eſt, infidelem in omni opere peccare. „ 9. Reverâ peccat, qui odio habet peccatum ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu. 11. Omne, quod non eſt ex fide chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt. 12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides divina; ſed humana. 15. Attritio, quæ ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis „. Si Queſnellus tot anathemata flocci faciat, quemadmodum Decretum illud verè Apoſtolicum pridem non argumentis; ſed contumeliis laceravit in edita à ſe *Epiſtola Abbatis* nomine *ad quemdam Romanæ curiæ Prælatum*, contemnere ſaltèm palàm non audebit œcumenicam Synodum Tridentinam, & ejus de attritione ſententiam ſeſſ. 14. cap. 4. ubi charitatis expers Attritio à Novatorum calumniâ vindicatur.

CAPUT III.

Tentata fruſtrà à Proteſtante evaſio ultima.

t VErùm, inquit Queſnellus, *quis propterea affirmavit unquam, eos, in quibus charitas juſtificans nondum dominatur, aut reſidet, nunquam agere niſi motu cupiditatis, ſive nunquam uti ſenſibus inſtinctu charitatis actualis?* Iterum iterumque moneo, non ludamus vocibus, neque æquivocis digladiemur. Diſtinguatur charitatis actus juſtificans ab habitu, qui juſtificationis forma eſt, vel comes individua. Epiſcopi quadraginta Pariſiis congregati, quorum Documentum Paſtorale hic potiſſimùm inſectatur Queſnellus, non accuſavere illum, quaſi ſolùm admitteret charitatis habitum, & quæcunque ex ea non proficiſceretur actio, peccati maculâ in ejus opinione ſordeſceret: neque enim ad eam hæreſeos dementiam dilapſa creditur nova Sectâ, ut exiſtimet, non poſſe Deum convertere peccatorem inſpirando auxilium gratiæ, quo charitatis actum eliciat, ſinè prævio habitu, quo noſcitur caruiſſe. Epiſcopi igitur non adeò maleſanam Queſnello hæreſim tribuêre; ſed tantùm, quòd *indicaverit, non eſſe veram charitatem niſi habitualem, vel dominantem.* Ubi quidem ad-

ver-

Digitized by Google

verſarius, ad conflandam Præſulibus invidiam, nequiter ſupponit *charitatem habitualem*, & *dominantem* accipi pro unâ eâdemque, diverſis tantùm ſignificatâ nominibus. Antiſtites autem notâ disjunctionis *habitualem*, *vel dominantem* non pro ſynonymis accipiunt; ſed pro diverſis, priorem pro habitu, poſteriorem pro actu cupiditatibus, & tentationibus ſuperiore, qui omnibus animæ facultatibus imperet cum effectu. Senſus iſte verè Queſnelli eſt, & lethiferum virus in eo ſitum, quòd omnis actio, omnis uſus ſenſuum ex alterutra non profluens charitate inter vitia reputetur, contra clariſſimam SS. Patrum, Aquinatis, Bonaventuræ, Saleſii ſententiam, contra tot Superiorum Pontificum definitiones, etiam Concilii Tridentini, & univerſæ ſenſum Eccleſiæ; ſi quoſdam exceperis novatores, & ab his infeliciter circumventos; qui cenſuris Eccleſiaſticis in viam reducendi ſunt, non propter eos peſtilens novitas diſſimulanda.

Quandocumque verò Queſnellus proteſtari, & conqueri perget de Epiſcopis, quaſi duriores ipſi de charitate affinxerint opiniones, urgendus eſt, ut unum ſaltèm ex damnatis ſuis codicibus textum proferat, quo ſtatuatur actus aliquis fidei, vel ſpei, vel religionis, vel quiſcumque alius bonus, auxilio gratiæ elicitus, & ſupernaturalis abſque charitatis habitu, vel actu nullum ſecum patiente peccatum lethiferum; nos enim tenemus complures Queſnelli ſententias, quibus opera omnia arguit peccati, non procedentia ex charitate, ut Prop. 46. „ Cupiditas, „ aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel „ malum faciunt. 47. Obedientia legis pro„ fluere debet ex fonte, & hic fons eſt cha„ ritas. Quando Dei amor eſt illius prin„ cipium interius, & Dei gloria ejus finis, „ tunc purum eſt quod apparet exteriùs; „ alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa „ juſtitia.

Patet illic *amorem* Dei, & *charitatem* pro eodem accipi ſignificato. Neque dubium eſt, quin per amorem Dei in cordibus regnantem, & omnia agentem propter Deum intelligat Queſnellus charitatem Prop. 45. „ Amore Dei in corde peccatorum non „ ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo „ carnalis regnet cupiditas, omneſque „ actiones ejus corrumpat. 44. Non ſunt „ niſi duo amores, unde volitiones, & „ actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor „ Dei, qui omnia agit propter Deum, „ quemque Deus remuneratur; & amor, „ quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui „ quod ad Deum referendum eſt, non re„ fert; & propter hoc ipſum fit malus „. Quod autem omnis charitas remittat crimina, habemus non ſolùm ex Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*: neque ſolùm ex 51. *Fides juſtificat quando operatur; ſed non operatur niſi per charitatem*; verùm etiam ex eo quòd Queſnellus de charitate dogmaticè, & ſinè limitatione definiat in 1. Joan. cap. 3. v. 9. *Nullum pati ſecum poteſt charitas peccatum mortale*: talis amor, talis charitas rectè ab Epiſcopis *dominans* appellatur: Neque errant illi in colligenda Queſnelli ſententiâ, quòd non alia ſit ei laudabilis charitas, quàm *habitualis*, *vel dominans* actualis, quæ imperio ſuo regat facultates animæ, & actiones, ut ex allegatis Propoſitionibus compertum eſt. Deſinat itaque adverſarius iniquiſſimis contra centum Epiſcopos clamoribus, & Proteſtationibus famam eorum lædere, & turbare Eccleſiam, quaſi verba ejus odioſiùs, quàm oportuit, judices interpretati ſint. Si acquieſcere noluerit, oſtendat, quid amplius *dominari*, quàm *regnare* ſit. Nam juxta Articulum 45. omnia ſunt peccata, quæ non fiunt ex amore in cordibus *regnante*; quid ni igitur dicatur omnis actio peccatum, quæ ex amore non provenit *dominante*? *Amore* ſcilicet *Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*.

2 Non æquior ipſi ratio conquerendi eſt, quòd *Obſervationum Moralium* doctrina de charitate cenſeatur fidem, ſpem, & reliquas deſtruere virtutes chriſtianas. Quis enim aliter judicet, cùm legit Prop. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*? Cui non ſtatim incidat prudens cogitatio: igitur nulla fidei, ſpei, religionis, aut alia actio Chriſtiana ſinè charitate: Imò quis ex Prop. 44. ſuperiùs relatâ non deducat, actus omnes fidei, ſpei, & cujuſcumque cenſerentur aliàs virtutis, ex prava profluere origine, niſi charitatis imperio peragantur? Hac ratione deſtruitur honeſtas cuilibet propria virtuti: ſola relinquitur illibata charitas. Quæ enim bonitas propria fidei, ſpei, aut alterius actûs charitate inferioris eſt, ſi juxta Prop. 53. *Sola charitas Chriſtiano modo faciat actiones chriſtianas per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum*? Si per Prop. 54. *Sola charitas ſit, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audiat*? Si per 55. *Deus non coronet niſi charitatem, qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currat*? Si per 56. *Deus non remuneret niſi charitatem; quoniam charitas ſola Deum honorat*? Si per 57. *Totum deſit peccatori*,

tori,

tori, quando ei deeſt ſpes;& non ſit ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei? Quod ex charitatis imperio fit, charitatis potiùs, quàm alterius virtutis naturam induit, & appellationem. Quemadmodum enim ab Auguſtino diſcimus lib.4. contra Julianum cap.3. non officiis, ſed finibus à vitiis diſcernendas eſſe virtutes; ita & harum ab invicem diſcretio à finibus, non ab officiis accipienda eſt.

3 *Poteramne*, pergit Queſnellus, *meliùs oſtendere, quòd agnoſcam charitatem aliam præter dominantem, quàm dicendo, quòd inchoata charitas, inchoata juſtitia ſit: charitas plena, & perfecta ſit plenitudo juſtitiæ, & bonorum operum?* iterum inſidias ſtruit ambiguitas vocum; nam, etſi alia hic Queſnello ſit charitas inchoata, alia perfecta: & licèt inchoata charitas prædicetur tantùm inchoata juſtitia, omnis tamen inchoata charitas ſive habitus, ſive actus, eſt à juſtitia inſeparabilis, & proinde verè *dominans*, ſicut ab ipſo Queſnello dicitur *regnans* Prop.45. *Amore Dei in corde Peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* Ubi non admittitur in corde hominis ſtatus medius inter eum, in quo eſt amor Dei *regnans*, ſeu *dominans*, qui juxta Prop. 44. *Omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, & alium priori contrarium, in quo eſt *regnans*, ſeu dominans carnalis cupiditas, & per eam actionum corruptio.

4 Eodem ambiguitatis vitio, eâdem fallaciâ laborat quod ſequitur: *Charitas, quæ non eſt niſi initium juſtitiæ, non eſt juſtificans, atque inhabitans; ſed eſt dilectio Dei tanquam fontis juſtitiæ, quam* (charitatem) *Concilium Tridentinum exigit à peccatore, ut ſe ad juſtificationis gratiam præparet.* Dubium hic apparet, num de *initio juſtitiæ* intrinſeco, an tantùm de extrinſeco, ſeu diſpoſitione ad juſtitiam ſermo ſit. Neque perſpicuum eſt, an charitatis juſtificantis nomine veniat ea ſola, quæ habitus, ſeu forma juſtitiæ eſt, an etiam actus formam illam infallibiliter inferens. Charitas, quæ non eſt niſi initium juſtitiæ, ſi hic à Queſnello accipitur pro actu, non eſt juſtificans, veluti juſtificationis forma, atque inhabitans habitus: neque eſt propriè inhabitans actus; nam primus charitatis actus ſupponitur jam primùm incipere; cùm inhabitatio paſſim indicet productam tempore aliquo in ſubjecto, vel loco exiſtentiam. Perſpicimus hic itaque, non fruſtrà poſt *juſtificans* à Queſnello addi, *atque inhabitans*, nè priori ſuæ videatur renuntiare ſententiæ, quam non deſtrui vult; ſed ad fallendos Eccleſiæ Proceres tantiſper occultari: quòd ſcilicet omnis amor Dei bonus, & juxta Queſnellum requiſitus in omni opere ad non peccandum, conferat infallibiliter juſtitiam, neque noxam ſecum lethiferam patiatur. Ideo homo ſubdolus caverit, nè dicat ſimpliciter *charitas, quæ non eſt niſi initium juſtitiæ, non eſt juſtificans*; ſed *non eſt*, inquit, *juſtificans, atque inhabitans*: aliàs, vel apertum eſſet mendacium; ſi aſſereret, eam ſemper ſibi fuiſſe ſententiam; vel ſi de præſenti ſolùm animi ſenſu id diceret, foret prioris ſui dogmatis palinodia.

Ad Tridentinum quod attinet, nolim de ejus mente contendere, num dilectio de qua agitur ſeſſ.6. cap.6. ſe ipſâ ſemper juſtificationem inferat, an ſola ſit ad eam remotior diſpoſitio, non neceſſariò cum effectu connexa: ut itaque quod Queſnellus aſſerit modò, cum prioribus ejus effatis conciliës, neceſſe eſt ita proteſtationem intelligas, ut charitas actualis, quæ non eſt niſi initium juſtitiæ extrinſecum, non ſit ipſa juſtitiæ forma, atque inhabitans; ſit tamen juxta Queſnellum actus, qui cum forma juſtitiæ neceſſariò conjungatur, eamque ſtatim, & certiſſimè introducat: denique ſit dilectionis actus, qualis in Decalogo præcipitur, quemadmodum ipſa nobis ſuggerit Proteſtatio ad ſuas nos referens *obſervationes morales. Quis poteſt*, inquit, *ad charitatem animum præparare, niſi ipſa charitas? Charitas operans ad charitatem inhabitantem, quæ bonæ arboris radix eſt, & ſpiritualis ædificii fundamentum.* Tum variis relatis charitatis gradibus, ſic concludit: *Illic iterum conſpicitur charitas operans, quæ præparat animam* (infallibiliter) *ad charitatem inhabitantem: illic conſpiciuntur charitatis motus, quibus peccator ſe applicat ad bonorum operum exercitium, quò diſponatur ad recipiendam charitatem; quæ manſionem in eo faciat. Poteſt nè quis loqui diſtinctiùs?* Imò poteſtnè quis loqui doloſiùs?

Proteſtatio enim refutandum hic ſuſcipit *Documentum paſtorale* à quadraginta Epiſcopis conditum, & à ſexaginta aliis adoptatum, quo accuſari ſe Queſnellus ſimulat, quaſi in ſuis *Obſervationibus moralibus*, ſolam agnoverit charitatem habitualem, eamque dominantem: unde toto pectore; ſed labore inaniſſimo incumbit, ut perſuadeat, quòd admiſerit charitatis motus, ſive actus, quibus charitas inhabitans introducatur. Oppoſitum neque Antiſtites ei imputant, neque Sedes Apoſtolica Conſtitutione ſua UNIGENITUS. Oſtendi verò

rò à Proteſtante oportuit, aliquem à ſe agnitum dilectionis actum, qui non juſtificet, ſive, ut Epiſcopi loquuntur, qui non ſit *dominans*, dum per Propoſitionem 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Præterea propoſitionem 44. & plures alias à me ſæpius allegatas. Convincendo Proteſtanti ſufficiat *obſervatio moralis* in 1. Joan. cap. 3. v. 9. *Nullum pati ſecum poteſt charitas peccatum mortale*. Quod de qualibet charitate dogmaticè enuntiatum, nos dubitare non ſinit, quin omnis Queſnello charitas ſit juſtificans. Denique omnis charitas neceſſariò ex fide eſt; neque ulla novo Theologo operatio ex fide, niſi juſtificans, quia juxta Prop. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*, omni actui ſupernaturali fidei in novâ Eccleſia neceſſariò involutam.

5 Denique Proteſtatio conqueritur graviſſimè (ſi tamen ſeriò) quòd ſui *adverſarii*; maximè eorum illi Galliæ Antiſtites, *Documenti Paſtoralis* partim authores, partim approbatores, Queſnello tribuant opinionem, quæ neget fidem in peccatoribus. Pro Queſnello adducit *Proteſtatio* textus aliquot ex *Obſervationibus moralibus* deſcriptos, quibus videatur fides aſſeri abſente charitate, & gratia ſanctificante. Textus illos ex proteſtatione ſuperiùs retuli. Ultimus, in quo pondus illa præcipuum collocat, eſt Obſervatio in Joan. 12. v. 43. *Fides à charitate ſeparari poteſt; cùm Judæi fidem habuerint, & caruerint charitate, quæ ſola efficit, ut Dei gloria diligatur*. Hic veluti de proſtratis Epiſcopis ovat Proteſtatio, atque hanc ſibi imponit coronidem, *Sola hæc ſententia adeò eſt perſpicua, ut nonniſi immedicabilis pertinacia, aut deſperata iniquitas reſiſtere valeat, ac denegare aſſenſum*.

Sed aſſuetus ego pridem Janſenianorum verſutiis, nunquam clamoſiùs, quaſi de victoria inſultantium quàm ubi convicti, ac certiſſimè protriti ſunt, ſimulato iſto Proteſtantis triumpho minimè commoveor, niſi ut, depulſis ambiguitatis tenebris, nequitiam ejus reddam omnibus manifeſtiorem.

Dicat itaque Queſnellus, quali fide Judæi iſti Joannis 12. v. 42. & 43., ſe quidem judice, in Chriſtum crediderunt, humanâ, diabolicâ, vitio corruptâ; an divinâ, & ſupernaturali? Poſterior ab ipſo in Judæis illis non agnoſcitur, quia fides eorum ex prava profluens origine, ejus neceſſariò fuit toxico inquinata. Quòd ſcilicet ortum illa non duxerit ab *Amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, ſupponitur ab omnibus, atque in primis à Queſnello, ut ipſa declarat Proteſtatio: *Fides à charitate ſeparari poteſt; cùm Judæi fidem habuerint, & caruerint charitate, quæ ſola efficit, ut Dei gloria diligatur*. Juxta Queſnellum igitur Judæi illi gloriam Dei non dilexerunt, & Euangelium teſtatur, quòd dilectionem humanæ gloriæ prætulerint divinæ; *dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei*. Omnis autem *volitio, & actio, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, naſcitur *ex amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus* juxta Prop. 44. Accedit & 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Amorem Dei in Judæorum illorum cordibus non regnaſſe, Queſnellus cum catholicis interpretibus confitetur. Neceſſe itaque fuit, ut in illis regnaret carnalis cupiditas, omneſque eorum corrumperet actiones. Unde nec fides alia in eis fuerit, quàm corrupta: de actu nempe fidei hic, non de habitu diſſeritur. Porrò fides corrupta cupiditatis vitio minimè divina eſt, minimè ſupernaturalis, & ex gratia. Qualis igitur fides à Queſnello Judæis illis aſſeritur? non alia, quàm humana, & ſimilis diabolicæ; nam & *Dæmones credunt, & contremiſcunt* Jac. cap. 2.

Humanam pridem eam ſtatuit Arnaldus, tertius poſt Janſenium, & Sancyranum novæ fundator Eccleſiæ, & magiſter Queſnelli, diſcipulo probatiſſimus *Doctor in fide, & veritate*; quod elogium Iconi ejus inſcribi, & editæ à ſe cauſæ Arnaldinæ præfigi Queſnellus voluit. Arnaldi ſententiam dedi ſuperiùs ex damnato ejus à Sede Apoſtolica volumine *Difficultatum propoſitarum Domino Steyaertio* par. 9. pag. 206. ubi contra Alexandri VIII. anathema defendit Propoſitionem hanc 12. intrà triginta, & unam: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides divina; ſed humana*. De quo dogmate ſic Arnaldus. *Condemnare non potes propoſitionem hanc 12., niſi condemnando te ipſum, Sanctum Thomam, & cæteros paſſim Theologos*.

Præceſſerat Janſenius tanto alias à Queſnello celebratus elogio, ut, ſibi gratulans, perſuaſum habeat, *jam demum credere cœpiſſe orbem catholicum, nihil in ipſo* (Janſenio) *non eſſe catholicum*: Ita Queſnelli Notæ in epiſtolam Domini Steyaert pag. 18. Sen-

ten-

tentia Janſenii eſt lib.5. de gratia Salvatoris cap.6. *Nullam ipſe* (Auguſtinus) *agnoſcit fidem veram, atque Chriſtianam ... niſi ex Dei charitate dimanet*. Ibid. *Talis igitur amor Dei, niſi voluntatem hominis ad credendum flectat, non erit fides Chriſtiana; ſed vel Dæmonum &c.* eadem fidei deſtitutæ charitate comparatio cum fide Dæmonum familiaris Queſnello, & ejus paſſim defenſoribus eſt. Videri poſſunt Queſnelli *Proteſtatio* pagina 197. *Obſervationes in Acta 40. Epiſcoporum* pag.54. & alibi. Item *Collatio propoſitionum &c.* Fidem autem Dæmonum non eſſe ex gratia, non eſſe ſupernaturalem, omnibus indubitatum eſt. Nonne igitur turpi tabulâ magis, quàm Sacerdote dignior declamatio eſt contra centum Epiſcopos, propterea quòd aſſerant, Queſnellum non agnoſcere fidem (nempe bonam, & ſupernaturalem) ſinè charitate? Evidens enim eſt, Epiſcopos agere de fide non corruptâ, non peccati vitio inquinatâ, non merè humana, naturali, & ſimili diabolicæ, ſed bonâ, honeſtâ, ſupernaturali, quæ ad ſpem, charitatem, juſtitiam diſponere hominem poſſit. Hic ſenſus Antiſtitum Proteſtantem minimè latuit; ſed qualicumque dolo peſſimo captanda ipſi fuit materia declamationis, fallendis ſimplicibus, & contra ſuns Epiſcopos ſuſcitandis idoneæ.

6 Quod in duobus aliis exemplis *Obſervationum moralium, & in Proteſtatione* dicitur, *Radix fidei tempore hujus vitæ in malis catholicis remanet ſinè fructibus. Et, ſi hæc fides non eſt viva, & operans per charitatem, non ſufficit ad juſtitiam; ſed ejus radix eſt, & principium*, relinquo Queſnello, & ejus defenſoribus determinandum, an radix fidei prout in priore ſententia appellatur, & fides prout in poſteriore, ſit habitus, an actus. Si ſolùm pro habitu accipitur, non evertitur *Documentum Paſtorale* centum Gallicanorum Antiſtitum, qui Queſnellum redarguunt, quòd actum fidei deſtruat in peccatoribus ante reconciliationem. Si verò fides in utraque Queſnelli ſententia intelligitur de actu, Queſnellus graviſſimi erroris, & hæreſeos apertè reus conſtituitur; cùm actus naturalis, imò cupiditate corruptus dicitur in peccatoribus eſſe *Radix, & principium juſtitiæ*; nam actus omnes, qui neque charitas ſunt, neque ex ea habent originem, peccata in novo ſyſtemate eſſe, oſtendi ſæpius tam perſpicuè, ut mihi longè ſolidiùs contra Queſnellum, quàm ipſi contra centum Epiſcopos concludere liceat, quòd *Non niſi immedicabilis pertinacia, aut deſperata iniquitas reſiſtere valeat, ac denegare aſſenſum*.

CAPUT IV.

Reprimitur obſervationis Queſnellianæ temeritas contra Conſtitutionem UNIGENITUS, *& contra 40. Epiſcoporum acta Pariſienſia*.

1 O*Bſervationum in Acta Antiſtitum* 40. *Pariſiis congregatorum* author, vel plurimùm particeps communi fertur judicio Queſnellus; adeò illic omnia ſpirant ingenium ejus audax, ſchiſmaticum, & contemptâ omni dignitate, atque authoritate etiam Apoſtolicâ, maximè irreverens, cujus non pauca retuli ſpecimina in tomi 1. prolegomenis. Aliud hic præterire nequeo ad præſentem pertinens tractatum. *Obſervationum* iſtarum pag.55. dicitur: *Nec ſana ratio, nec æquitas patitur, obſervationum moralium authori* (Queſnello) *opponi Bullam* (UNIGENITUS,) *quæ excuſari nequit niſi ſupponendo, ſententias in ea damnatas intelligi de ſola charitate habituali, ſive juſtificante*.

Fixum autem ſemper memoriâ retine lector, expreſſione *charitatis habitualis, ſive juſtificantis*, à Queſnello intelligi non diverſas charitatis ſpecies, ſed unicam diverſis nominibus, *habitualis, & juſtificantis* eodem concurrentibus enuntiatam: Ita particula *ſive* non pro disjunctione hìc accipitur, ſed pro expoſitione. Proinde ſenſus adverſarii eſt, Bullam UNIGENITUS in condemnatione tot propoſitionum de charitate excuſari nullatenus poſſe, niſi de ſola charitate habituali juſtificante ſuppoſueris intelligendas. In quo quidem ſuppoſito, inquit adverſarius, erraverint Pontifex, & ejus conſultores Theologi, à Denuntiatoribus decepti; attamen eorum contra propoſitiones cenſura, non veritatem; ſed falſitatem ferit à nemine traditam: Queſnellus enim in Propoſitionibus illis *non intelligit ſolam charitatem habitualem juſtificantem*, ſed etiam actualem qualis in Decalogo præcipitur: mandata ſcilicet directè de actibus dantur, non de habitibus. Quando igitur Propoſitione 44. dicitur omnis actio, & volitio naſci ex amore mundi pravo, qui non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, non patitur Queſnellus ſibi tribui, quaſi omnem actionem, ut à prava origine immunis ſit, aſſerat naſci debere ex habitu charitatis juſtificanti; ſufficit ſi proceſſerit ex actu juſtificationem neceſſariò inferente. Non enim peccatoris, cùm primum is convertitur, pœnitentia profluere

re poteſt ex habitu juſtificante, quem conſtat ante pœnitentiam non fuiſſe; ſufficit itaque Queſnello pęnitentiam oriri ex amoris actu, qui eſt ex totis viribus, ex tota anima, cum ſupernaturalis auxilio gratiæ. Eodem modo diſſere de propoſitionibus in Bulla ſequentibus.

Quidquid verò ſit de eo, quod ſibi is tribui patiatur modo; vel non patiatur, evidens eſt, propoſitionibus ejus hunc ſenſum ineſſe proprium, & obvium, qui omnibus catholicis doctoribus ſignificare debuerit, omnia novo Theologo opera eſſe peccata, ubi non præcederet, vel comitaretur juſtificatio: omnia enim opera ante auxilium gratiæ exercita eſſe delicta; contendit Propoſitionibus pluribus; nempe trigeſimâ octava, & aliquot ſequentibus, *Primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, eſſe peccatorum remiſſionem* tradit Prop. 28. Prima gratia, ſeu primum, quod Deus impertit, gratiæ auxilium, eſtque Sancta illuſtratio intellectûs, & pia excitatio voluntatis, omnem prævenit conſenſum liberum, omne deliberatum humani arbitrii in bonis ſalutaribus exercitium. Patet itaque Queſnelli ſententia de neceſſitate juſtificationis præviæ ad omnem iſtiuſmodi actum liberum: cúmque omnis alia Queſnello deliberata actio peccatum ſit, liquet omnia opera juſtificationem antecedentia eſſe delicta. Cùm autem penès catholicos peccatorum remiſſio in præſenti Divinorum Decretorũ ordine non fiat abſque infuſione habitualis gratiæ, & habitualis charitatis, ſive hæc à priore diſtincta re ipſâ ſit, ſive ſolummodo ratione; quid aliud venire in mentem Doctoribus catholicis potuit, quàm quòd juxta Queſnellum juſtificatio, atque adeò infuſus charitatis habitus omnia præcedere debeat bona opera, imò omnia non mala; cùm nulla penès illum ſint indifferentia? unde non ſtudio elicita; ſed ultro profluit aſſertio, quòd in Queſnelli ſententia nullum opus à noxa liberum ſit, ubi non præceſſerit juſtificatio, atque adeò infuſus habitus charitatis; ſi talis in nova Theologia agnoſcitur, de quo non una ratio dubitandi eſt. Quòd prima gratia, quæ per Queſnellum in peccatoribus ipſa remiſſio delictorum eſt, omnia opera ſalutaria præveniat, perſpicua Tridentini Concilii doctrina eſt ſeſſ. 6. cap. 6. & canone 3. Idem ſenſus omnium fidelium.

Præterea omnes actus bonos, vel exemptos à maculâ debere juxta Prop. 44. procedere ex *amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, ſupponit

charitatis habitum, qui omnis meriti fundamentum eſt. Deindè *amor Dei in corde regnans*, qui per Prop. 45. ad non peccandum requiritur, habitum potiùs indicat, quàm actum aliquem tranſeuntem.

Ipſæ Scripturarum, & Patrum ſententiæ, quæ ab adverſariis ſubinde pro confirmatione dogmatis ſui afferuntur, non obſcurè indicant charitatis habitum veluti Rom. 5. v. 5. *Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*. Plures iſtiuſmodi locos à me relatos vide cap. 1.

At requiri ſaltèm à Queſnello ad omnes actus, ut innoxii ſint, perpetuum amoris exercitium, quale in Decalogo deſcribitur, & quæcumque crimina remittit, exploratum adeò, atque compertum eſt, ut, ſi negare auſus fuerit, centum ſit argumentis ineluctabilibus obruendus. Copioſa ſatis horum ſpecimina dedi eodem cap. 1.

Diſcipiendum verò ſupereſt, num in hypotheſi, quòd damnata Queſnelli dogmata non ſtatuant charitatis juſtificantis habitum, velut fontem neceſſarium omnibus humanis actibus, ut innocui ſint, deſperata adeò Conſtitutionis cauſa ſit, quemadmodum à Proteſtante dicitur, ut *nullus excuſationi locus* reperiri valeat, nullus modus eam ab injuſtitiæ maculâ vindicandi. Facillimè, ac perſpicuè demonſtrandum ſuſcipio, Conſtitutionem adeò opus non habere excuſatione, adeò nullam in ea eſſe injuſtitiæ umbram, ut ſola potuerit impudentia proteſtantis, aut craſſa ejus, & affectata ignorantia, eſſe cauſa tam præfidentis jactantiæ.

Multone intendendum opere, ut definitio excuſetur dogmatica, vel potiùs adversùs ora loquentium iniqua, propugnetur, quæ Summorum quatuor antecedentium Pontificum, & Tridentini Concilii pridem authoritate condita eſt, atque in perpetuum ſtabilita? Clariſſimas omitto Sanctorum Patrum ſententias, maximè Auguſtini, ac dein principum Scholaſticorum, Aquinatis, Bonaventuræ; Saleſii cum turba Sequacium ex omnibus ordinibus infinitâ. Quos dedi textus ad Articulos ſingulos, locis ſuis videri poſſunt irrefragabiles, quos neque neceſſarium, neque conveniens eſt, ob Proteſtantis gloriationem adeò rationis inanem, ac fatuam iterum adducere.

Ut tamen omni Lectori Catholico pateat Cauſa pridem judicata, & quæ, niſi adverſarii cum fide omnem exuiſſent pudorem, ac reverentiam, cenſeri deberet abundantiſſimè terminata, repetito toties judi-

cio, ſolos uno intuitu delibandos exhibeo articulos, partim à Pio V. verè maximo, doctiſſimo, & Sanctiſſimo Pontifice, Gregorio XIII.; Urbano VIII., partim ab Alexandro VIII. prohibitos, & condemnatos. Satis enim ſecurus ſum, Queſnello nunquam fore animum, à proſcriptis illic opinionibus ſua dogmata ſecernendi.

A tribus prioribus Pontificibus confixus cernitur Baji Articulus decimus ſextus: *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate.* Dein 38. „Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, quâ mun-
„ dus diligitur, quæ à Joaone prohibetur;
„ aut laudabilis illa charitas, quâ per Spi-
„ ritum Sanctum in corde diffuſâ Deus
„ amatur „. A quibus erroribus quo ſe Queſnellus diſcrimine ſeparabit? vox charitas, inquies, eſt ſignificationis ambiguæ: forſitan in damnato Articulo accipitur pro charitatis habitu, quem nos non exigere, jam declaravimus. Verùm non ſic evaditur anathema, quod conſtat inflictum Articulis, in ſenſu ab aſſertoribus intento. Hos enim ad actionem moraliter bonam non requiſiviſſe infuſum charitatis habitum, qui à catholicis ſtatuitur Scriptoribus, liquet vel ex eo, quòd habitum illum nè admittere quidem viſi fuerint.

Ita proſcriptus illic Articulus 42. „Ju-
„ ſtitia, quâ juſtificatur per fidem impius,
„ conſiſtit formaliter in obedientiâ man-
„ datorum, quæ eſt operum juſtitia; non
„ autem in gratia aliqua animæ infuſa, quâ
„ adoptatur homo in filium Dei, & ſecun-
„ dùm interiorem hominem renovatur, ac
„ divinæ naturæ conſors efficitur, ut ſic
„ per Spiritum Sanctum renovatus, dein-
„ ceps bene vivere, & Dei mandatis obe-
„ dire poſſit.

„ LXII. Illa quoque diſtinctio, quâ
„ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex
„ objecto, & omnibus circumſtantiis re-
„ ctum eſt, & bonum (quod moraliter bo-
„ num appellare conſueverunt) vel quia
„ eſt meritorium regni æterni, eò quod fit
„ à vivo Chriſti membro per ſpiritum cha-
„ ritatis, rejicienda eſt.

„ LXIII. Sed & illa diſtinctio duplicis
„ juſtitiæ: alterius, quæ fit per ſpiritum
„ charitatis inhabitantem; alterius, quæ fit
„ ex inſpiratione quidem Spiritûs Sancti,
„ cor ad pœnitentiam excitantis; ſed non-
„ dum cor inhabitantis, & in eo charitatem
„ diffundentis, quâ divinæ legis juſtifi-
„ catio adimpleatur, ſimiliter rejicitur.

„ LXIV. Item, & illa diſtinctio duplicis
„ vivificationis, alterius, quâ vivificatur
„ peccator, dum ei pœnitentia, & vitæ no-
„ væ propoſitum, & inchoatio per Dei
„ gratiam inſpiratur: alterius, quâ vivifi-
„ catur, qui verè juſtificatur, & palmes vivus
„ in vite Chriſto efficitur, pariter commen-
„ titia eſt, & Scripturis minimè congruens.

„ LXIX. Juſtificatio impii fit forma-
„ liter per obedientiam legis, non au-
„ tem per occultam communicationem, &
„ inſpirationem gratiæ, quæ per eam juſti-
„ ficatos faciat implere legem „. Hæc dogmata Michaelis Baji ſunt, qui offendi ſuis novitatibus Collegas catholicos conſpicatus, reſpondit, ſe charitatis habitum non negare, quia, inquiebat, ſatis conſcius ſum, frequentatis actibus habitus procreari: quâ reſponſione frigidâ, & ad propoſitum minimè attinenti, aliud non obtinuit, quàm ut contra ſe accuſatio confirmaretur, & Apoſtolicæ Sedi imponeretur neceſſitas, novitates anathemate perſtringendi. Non igitur cenſuram illam effugiunt Michaelis Baji hoc tempore Sectatores, dicendo, ſe ad legis obedientiam, & immunitatem actûs à cupiditatis vitio non exigere infuſum charitatis habitum, vel actuum frequentiâ progenitum; nam neque priorem agnoverat, neque poſteriorem poſtulaverat Bajus, cui ſatis apparuit exploratum, primos actus bonos ab acquiſito habitu derivari minimè poſſe.

Quâ igitur ratione probabili Queſnellus damnata ſua dogmata ſeparat à Bajanis toties proſcriptis? Certiſſimè nullâ, ac nè tentabit quidem, de omnimodâ opinionum ſimilitudine nimiùm convictus. Quapropter nonne valde ſeria; vel potiùs ridicula Proteſtantis inſultatio eſt contra centum Galliæ Epiſcopos, quaſi *Nec ſana ratio, nec æquitas patiatur Obſervationum Moralium Authori opponi Bullam* (UNIGENITUS) *quæ excuſari nequeat, niſi ſupponendo ſententias in eâ damnatas intelligi de ſola charitate habituali, ſive juſtificante?* De tali Bajus intelligi nec debuit, nec potuit; non tamen propterea deſiere ejus dogmata iteratò à tribus olim Pontificibus anathemate juſtiſſimè condemnari.

Neque *excuſatione*, aut recurſu ad charitatis habitum juſtificantem opus habet Conſtitutio UNIGENITUS, ut feriat propoſitiones, quibus plures continentur confixæ ab iiſdem tribus Chriſti Vicariis. Illic Propoſitio eſt 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes ſunt vitia.* 27. *Liberum arbitrium, ſinè gratiæ Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valet.* Qui Articuli neque ſecundùm ſe, neque in

ſen-

ſenſu ab aſſertoribus intento, exigebant in cunctis actibus ad non peccandum originem à charitatis habitu ſanctificante, qualis à Bajo, & ejus ſectatoribus nè agnoſcebatur quidem, prout à catholicis ſtatuitur Doctoribus.

Accedit illic Propoſitio 35. & 40. *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt. Et in omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*: quæ pariter, ut priores in ſenſu ab aſſertoribus intento intellectæ comprehenduntur hoc Queſnelli axiomate 44. „ Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.

Queſnellus, inquies, non aſſerit, primam peccatoris pœnitentiam peccatum eſſe. Ego verò, etſi mentis ejus arcana diſcernere nequeam, difficilem tamen exiſtimo hanc ejus cum Art. etiam 45. reconciliationem: *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Non enim primum in peccatore dilectionis initium videtur ſufficere, ut amor Dei *in corde* hominis *regnare* cenſeatur.

Ut tamen liberaliores erga adverſarios ſimus, omnis amor Dei benevolus ſuper omnia, etiam primus, amoris *in corde regnantis* nomine intelligatur; veruntamen neque Bajus, cujus ſenſus in utroque Articulo profligatus eſt, primam peccatoris pœnitentiam inter vitia numeravit; quia pœnitentes impiis, & peccatoribus propriè accenſendi non ſunt, teſte Angelico in cap. 9. Joan. lect. 3. *Exaudivit tamen* (Deus) *peccatores de peccatis pœnitentes, qui magis ſunt computandi in numero Pœnitentium, quàm peccatorum*. Senſus itaque Baji fuit idem, qui Queſnelli, opera omnia Peccatorum ante reconciliationem Pœnitentium peccata eſſe. Nemo tamen Catholicus aſſeruit vibratum à tribus Pontificibus in utrumque Articulum anathema, iniquitatis accuſandum, aut egere *excuſatione*; ſed toto ſeſquiſæculo catholicorum omnium veneratione, & laudibus celebratur, aſſentiente Bajo; ſolis ringentibus obſtinatis ejus, & perditiſſimis diſcipulis.

3 Non pauciores Articuli ſunt inter 31. ab Alexandro VIII. graviſſimis perſtrictos cenſuris, qui ad amuſſim conveniunt Queſnellianis: videlicet Art. 7. „ Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel mundi: Si Dei, Charitas eſt patris; ſi mundi, concupiſcentia carnis; hoc eſt, mala eſt.

„ VIII. Neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare.

„ IX. Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu.

„ X. Intentio, quâ quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.

„ XI. Quod non eſt ex fide Chriſtiana, ſupernaturali, per dilectionem operante, peccatum eſt.

„ XII. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides: &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina; ſed humana.

„ XIII. Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret; quoties intuitu licèt beatitudinis operatur.

„ XIV. Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.

„ XV. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, & ſupernaturalis „. Non exquiſito hic opus eſt ratiocinio, ut oſtendatur, propoſitiones omnes, & ſingulas in damnatis Queſnelli Articulis contineri.

4 Si lector dubitet, periculum faciat in ſingulis de charitate pronuntiatis. Agmen ducit Articulus quadrageſimus quartus; „ Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus „. Cum hoc Articulo omnis, ſive amicus, ſive adverſarius componat ſingulos, quos retuli, ex damnatis ab Alexandro VIII.; vel à Pio V., Gregorio XIII., Urbano VIII., componat Queſnellus ipſe: certus ſum, nihil diſcriminis afferendum inter Quadrageſimum quartum, quem CLEMENS XI., & memoratos cæteros, quos ejus proſcripſere Deceſſores. Sed neque diſcrimen afferre conabitur Queſnellus, cujus patentiſſimum in concinnandis *Obſervationibus moralibus* apparet conſilium, ac ſtudium, defendere Baji Articulos, ut à ſuis reſuſcitatos commi-

litonibus, & iterato Alexandri VIII. proſtratos anathemate, propugnare tum ipſe, tum magiſter ejus Antonius Arnaldus auſus eſt: Hic in *Difficultatibus Steyaertio propoſitis*; Queſnellus in Epiſtola typis editâ nomine *Abbatis ad quemdam Romanæ Curiæ Prælatum*. Epiſtolâ illâ nihil excogitari potuit petulantius, niſi quòd cum ea *Difficultates* Arnaldicæ de impudentiæ palmâ certare videantur.

Collationem damnatorum à quatuor CLEMENTIS XI. Deceſſoribus dogmatum, cum iis, quæ Bulla UNIGENITUS proſcripſit, hic non inſtauro; quia ad Articulos quadrageſimum quartum, & ſequentes ſatis dilucidè inſtitutam quivis facilè capiet; frequentior autem repetitio forſitan tædium pareret lectori, ut mihi diſpendium temporis, & operæ. Solùm itaque mihi ſupereſt, convenire iterum Queſnellum, eumque quantâ poſſum precari animi contentione, ut tandem poſitâ pertinaciâ, depulſis voluntariæ ignorantiæ tenebris, agnoſcat, non *excuſatione* ineptiſſimâ opus eſſe Conſtitutioni UNIGENITUS; ſibi autem nullum excuſationi locum eſſe; ſed palinodiæ ſolùm, & pœnitentiæ ad aliorum ædificationem, ſui reconciliationem, & ſalutem prorſus neceſſariæ: hanc à ſe exigere Deum, & Eccleſiam, cum innumerâ animarum à ſe hactenus ſeductarum multitudine.

Sexageſima Propoſitio damnata.

Si ſolus ſupplicii timor animat pęnitentiam, quo hæc eſt magis violenta, eò magis ducit ad deſperationem. *Obſerv. mor. Matth. 27. verſ. 5.*

CAPUT I.

Unde ortus error: ejus perverſitas convincitur authoritate Principum Scholaſticorum, & ratione Theologica.

1 LUtherus Serm. de pœnitentia, *Quo magis*, inquiebat, *timore pœna, & dolore damni conteruntur, eò magis peccant, & afficiuntur ſuis peccatis, qua coguntur, non autem volunt odiſſe*. Dolor ille damni, & timor pœnæ juxta Lutherum eogens odiſſe peccatum, eſt juxta Queſnellum pœnitentia violenta: dumque per Lutherum, quo magis timore illo, & dolore quis conteritur, eò magis peccat, & afficitur ſuis peccatis, quid aliud, inquit Queſnellus, à tali pœnitentia violentâ, & cogente expectes, quàm ut ducat hominem ad deſperationem? Lutherus ibid. *Vocant* (papiſtæ) *attritionem proximè diſponentem ad contritionem, quam opinionem errorem ego judico*: judicat, & Queſnellus: quod ſcilicet ad deſperationem ducit, neceſſariò malum eſt: non poteſt itaque eſſe ex gratia, & ſupernaturale, neque ad contritionem diſpoſitio.

Kemnitius in Examine Tridentini de contritione in fine ſeſſ. 14. can. 5. „ Contritio expaveſcens, conſideratione iræ, & judicii Dei, ſi non oriatur ex dilectione Dei; etiamſi accedat fides petens, & ſtatuens remitti nobis peccata propter Chriſtum, tamen eſt non ſalutaris; ſed Judæ pœnitentia, proinde ad deſperationem ducens, & interitum.

Janſenius tom. 3. col. 577. primæ editionis Lovan. „ Timens, quidquid illo timore fecerit, nihil ex animo, nihil ex corde, nihil volenter, nihil coram Deo; ſed tantùm in ſpeciem coram hominibus operatur: hinc non eſt amicus rectitudinis, nec Dei; ſed potiùs hoſtiles erga eum animos gerit.

Compendium Theologicum à Sede Apoſtolicâ damnatum, & poſt condemnationem à Queſnello in mendaciſſima *Eccleſia Romana, & Summorum Pontificum defenſione* reſuſcitatum §. 2. de ſpe Theologica novitatem horridam ſic moderatur: *Dum pœnas times, & non amas, venialiter delinquis*: moderatur, inquam; truculentior enim Janſenii, & Queſnelli enuntiatio eſt, ut graviſſimum deſperatio peccatum, & veluti abyſſus abyſſum invocans flagitiorum. Sed non hinc terretur novus Theologus *Moralis Obſervator*, quin eredere nos jubeat præſenti ſuo Articulo: *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hac eſt magìs violenta, eò magìs ducit ad deſperationem*.

2 Non ira de timore, & elicitâ ex eo pœnitentiâ cenſuit Doctor Angelicus 3. part. quæſt. 85. art. 5. dicens „ Alio modo poſſumus loqui de pœnitentiâ, quantum ad actus, quibus Deo operanti in pœnitentia cooperamur, quorum actuum primum principium eſt Dei operatio convertentis cor... Secundus actus eſt mo-

„tus

,, tns fidei ; tertius eſt motus timoris ſervi-
,, lis, quo quis timore ſuppliciorum à pec-
,, catis retrahitur ..... Sic igitur patet,
,, quòd actus pœnitentiæ ab actu timoris
,, ſervilis procedit, ſicut à primo motu af-
,, fectûs ad hoc ordinato : à timore autem
,, filiali, ſicut ab immediato, & proximo
,, principio.

Ibid. ,, Ad 1. dicendum, quòd pecca-
,, tum primò incipit homini diſplicere
,, propter ſupplicia, quæ reſpicit timor
,, ſervilis ,,.

,, Ad 3. dicendum quòd ipſe etiam mo-
,, tns timoris procedit ex actu Dei con-
,, vertentis cor : unde dicitur Deuter. 5.
,, *Quis det eos talem habere mentem, ut ti-*
,, *meant me?* Et ideò per hoc, quòd pęni-
,, tentia à timore procedit, non excluditur
,, quin procedat ex actu Dei convertentis
,, cor ,,. Timor itaque ſervilis, ſive ſup-
pliciorum, etiam antequam filialis acceſſe-
rit, provenit à *primo principio* ſupernaturali,
quod eſt *operatio Dei convertentis cor* : actus
igitur pœnitentiæ proveniens à timore ſo-
lummodo ſervili, minimè ducit ad deſpera-
tionem ; ſed potiùs ad formidinem filiis
propriam, perfectamque converſionem.

3 Angelico conſentit Seraphicus Bona-
ventura in opuſculo de gratia ſanctificante
lib. 5. cap. 4. ,, Timor ſervilis donum Spi-
,, ritûs Sancti eſt ; nec tamen eſt cum Spiri-
,, tu Sancto, ſicut aurora eſt à ſole ; nec ta-
,, men cum ſole eſt. Timor ſervilis Spiritui
,, Sancto locum præparat, ut enm ſicut ſeta
,, filum introducat .... Timor ſervilis duo
,, facit : primum eſt, quòd viam præparat
,, charitati ; ſecundum, quòd retrahit à pec-
,, cato metu pœnarum tantùm. ,, Si timor
ſervilis, qui ſolummodo ſuppliciorum eſt,
ſit donum Spiritûs Sancti, licèt non ſit cum
Spiritu Sancto ; ſed cum exiſtente adhuc in
anima peccato, Spiritui Sancto locum præ-
paret, ut eum ſicut ſeta filum introducat ; ſi
viam præparet charitati, & *retrahat* homi-
nem *à peccato metu pœnæ tantùm* ; remotiſſi-
mus ab invehendo novo crimine eſt, etiam
dum ſolus animat ad pœnitentiam ; remotiſ-
ſima pariter, ex timore orta pœnitentia eſt
ab inducendo hominem ad deſperationem.
Propoſitio quidem Queſnelli eſt *moralis ob-
ſervatio* in deſperationem Judæ, quando is
apud Matthæum cap. 27. verſ. 5. *abiens la-
queo ſe ſuſpendit*; ſed timor gehennæ, & pro-
ſiliens indè pœnitentia, nullam penitùs ha-
bet cum tanto flagitio connexionem : imò
ſupplicii tam horridi, & æterni timor, ſi il-
lo Judas percitus fuiſſet, debuerat illum
maximè à deſperatione avertere, utpote
qua ſciret ſe in idem, quod horreret, ſup-
plicium præcipitem certiſſimè ruiturum.
Deſperationis itaque cauſa, non timor ſup-
plicii, & nata indè pœnitentia ; ſed error
Caino ſimilis fuit, quo, majorem eſſe ſuam
iniquitatem, quàm Dei miſericordiam exi-
ſtimans, credidit ſe numquam tanti facino-
ris veniam conſecuturum.

Angelicum, & Seraphicum præceſſerat
Alexander Alenſis part. 3. qu. 76. memb. 2.
& 3. ſecuti autem ſunt Scholaſtici paſſim,
Dionyſius Carthuſianus in 3. diſt. 34. qu. 3.
Dominicus Soto in 4. diſt. 14. qu. 2. art. 5.
Petrus Ledeſma in Theol.mor. tract. de pœ-
nitentia cap.7. Didacus Cabezudo in 3. pat.
de contritione quæſt. 1. art. 2. dub. 2. Ga-
machæus 1. 2. quæſt. 19. de dono timoris
cap. 5. Alphonſus à Caſtro verbo, *Timor.*
hæreſi 1. contra Lutheranos, & verbo *Con-
tritio*. Durandus in 3. part. diſt. 34. quæſt. 4.
num. 9. Bannes 2. 2. quæſt. 19. art. 4. con-
cluſione 1. Bonacina tom. 1. diſp. 5. quæſt. 5.
puncto 3. prop. 3. num. 4. Navarrus tom. 2.
de contritione cap. 1. num. 8. in Manuali.
Lorca 2. 2. quæſt. 19. diſp. 12. num. 4. ſect. 2.
Puteanus 3. part. quæſt 85. art. 5. dub. 1.
Duvallius 2. 2. tract. de ſpe qu. 3. art. 2. Ga-
briel in 4. diſt. 14. qu. 2. dub. 3.

4 Sed uti Lutherus, & Janſenius Scho-
laſticos contempſere ; ita utrinſque hoc tem-
pore aſſeclæ, & Queſnellianorum dogma-
tum contra Pontificem audaciſſimi vindi-
ces, quidquid ſcholaſticæ authoritatis eſt,
facilè aſpernantur ; ita famoſorum *Appellan-
tium* præcipuus incentor Dupinins in *Novâ*
ſuâ, & meritò prohibitâ *Bibliothecâ*, ubi ad
Aquinatis, & Bonaventuræ tempora deve-
nit ; ait, ſe oleum, & operam perditurum ;
pariturum autem nauſeam lectori, ſi, ut ſo-
lebat anteriorum volumina obſervationibus
donare, idem præſtaret Scholaſticis.

Si verò memoratis Scholaſticorum co-
ryphæis junxerimus S. Franciſcum Saleſium,
qui, ut ex Eccleſiaſtico officio diſcimus, *in-
ſuperabili conſtantiâ, Deique ope protectus,
ſeptuaginta duo millia hæreticorum ad Catho-
licam fidem reduxiſſe dicitur*, reſpondet alius
Queſnelli cliens, Sanctiſſimum Antiſtitem
fuiſſe Semipelagianum, incautâ Caſſiani le-
ctione in ejus hæreſim prolapſum. Sed ma-
joris apud nos ponderis eſt judicium Eccle-
ſiæ de Saleſio teſtantis, *quòd ſuis ſcriptis,
cœleſti doctrinâ refertis Eccleſiam illuſtrave-
rit, quibus iter ad chriſtianam perfectionem
tutum, ac planum demonſtrat*. Sic igitur is
lib. 2. de amore Dei cap. 16. ,, Quantum
,, ad timores ſervorum, & mercenariorum,
,, non proveniunt quidem ab amore ; ſed
,, or-

„ ordinariè præcedunt ipſum, ut ei ſint in-
„ ſtar prodromorum, & deſignatorum ho-
„ ſpitii: & iſti ſæpe ſunt perutiles ejus ſer-
„ vitio. (Ibid.) Timor eorum, qui velut
„ ſervi, & mancipia, Dei legem obſervant
„ ad evitandas inferni pœnas, eſt bonus;
„ ſed longè nobilior, & deſiderabilior eſt
„ timor mercenariorum Chriſtianorum, qui
„ velut ſervi pactâ mercede fideliter labo-
„ rant; „ utroque tamen longè perfectio-
rem commendat potiſſimùm filialem.

Denique Queſnelli ſententia, non ſolùm de aperta convincitur falſitate, ſed quodammodo de inſaniâ. Quid enim ſtultius, quàm ex vehementi formidine ſupplicii, & natâ indè pœnitentiâ, velle iſtud committere, quo nihil certius eſt cum illo ſupplicio conjunctum, nihil magìs illud reddere poteſt inevitabile, ut neceſſariò reddit deſperatio? Videtur & Queſnelli novitas ſapere blaſphemiam, quando timorem, & pœnitentiam, quam conſtat eſſe à Spiritu Sancto, gravat crimine deſperationis, ad quod impellere hominem affirmatur. Ipſa poriùs præſens Queſnelli enuntiatio, cum univerſo ejus novorum dogmatum ſyſtemate indubitatam parere idonea eſt in peccatoribus impœnitentiam, ac deſperationem. Conſtat ſcilicet authoritate irrefragabili, non tantùm Principum Scholaſticorum, quos retuli; ſed etiam Patrum, quos dabo capite ſequenti, & Tridentini Concilii, quod reſervatur capiti tertio, converſionem ſalutiferam in communi Divinæ providentiæ ordine, initium ducere à timore ſupplicii, quemadmodum ſol non exoritur, niſi præmiſsâ aurorâ, nec niſi præeunte ſetâ filum inducitur; excludere itaque à peccatoribus timorem ſervilem, quid aliud eſt, quàm obicem ponere charitati, ad quam metus ille diſpoſitio eſt?

Exigit ſcilicet Queſnellus, ut prima peccatoris actio ſit charitas juſtificans, eaque ſit ipſa prima gratia, ad quam nulla poſſit eſſe ex parte hominis præparatio; nam Propoſ. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*: ante charitatem autem omnis volitio, omnis actio peccatum eſt Propoſ. 44.
„ Non ſunt, niſi
„ duo amores, unde volitiones, & actio-
„ nes omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei,
„ qui omnia agit propter Deum, quemque
„ Deus remuneratur; & amor, quo nos
„ ipſos, ac mundum diligimus, qui, quod
„ ad Deum referendum eſt, non refert, &
„ propter hoc ipſum fit malus. (Prop. 45.)
„ Amore Dei in corde peccatorum non am-
„ pliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo car-
„ nalis regnet cupiditas, omneſque actio-
„ nes ejus corrumpat.

CAPUT II.

Refellitur error authoritate Patrum.

1 AB Auguſtino exordior; quia etſi pluribus Patribus hic citandis poſterior tempore, primus tamen vel maximè apud adverſarios eſt authoritate. In Pſalm. 127. ad illud *Beati omnes, qui timent Dominum* ait.
„ Ille timor nondum
„ caſtus præſentiam Domini, & pœnas ti-
„ met: rimore facit, quidquid boni facit;
„ non timore amittendi bonum illud; ſed
„ timore patiendi illud malum: non timet,
„ nè perdat amplexus pulcherrimi ſponſi;
„ ſed timet, nè mittatur in gehennam. Bo-
„ nus eſt & iſte timor; utilis eſt.

Tract. 9. in epiſt. Joannis: „ Stimulat
„ timor; ſed noli timere: intrat charitas,
„ quæ ſanat, quod vulnerat timor. Timor
„ Dei ſic vulnerat, quomodo medici fer-
„ ramentum putredinem tollit: opus eſt
„ ergo, ut intret timor primò, per quem
„ veniat charitas: timor medicamentum;
„ charitas, ſanitas. „ Non poterat Auguſtinus clariùs exponere timorem ſervilem ſolius ſupplicii: & tamen *bonus eſt*, inquit, *timor iſte, utilis eſt*. Queſnello verò adeò non bonus, adeò non utilis eſt, ut ducat ad deſperationis crimen graviſſimum, pernicioſiſſimum peccatorum omnium, & interitûs ultimum complementum. Si animum invaſerit, inquit Auguſtinus, putredo noxia, & lethalis vitiorum, timor inciſione eam expellet, ut charitas, quæ animæ ſanitas eſt, ſuccedat. Queſnellus omnem formidinem priorem charitate ſtatuit charitatis obicem, majoris cauſam putredinis, non remedium; deſperationem, & interitum præſentiſſimum, non ſanitatem, nec minimum ad eam præparationis initium.

2 Ante Auguſtinum S. Baſilius oratione in Pſalmum 33.
„ Timor ſalutaris, qui
„ ad ſanctitatem deducit, & animæ divini-
„ tus inſitus eſt, qualis exiſtat, ſi cupis au-
„ dire, attende; quando fortè te ad ali-
„ quod peccatum videris paratum, illud
„ horribile mandatum, Chriſti judicium
„ cogita. „ Queſnellus cum Janſenio, & Luthero formidinem illam vocat *violentam*, & quò fortiùs premit, tantò magìs obnoxiam deſperationi, ſaltèm peccatoribus, quos urget ad pœnitentiam. Nihil iſto Queſnelli ratiocinio proferti poteſt minùs congruum

gruum ſano ſenſui, nihil magis oppoſitum rationi.

S. Hieronymus ab Auguſtino in expoſitione Scripturarum conſuli ſolitus, & in ſumma ſemper habitus veneratione ad cap. 1. Malachiæ ait: *Vult Deus, at primùm ejus filii ſimus, & bonum voluntate faciamus: Si hoc conſequi nolumus, ut ſaltèm nos ſervos habeat, & à malis per ſuppliciorum formidinem recedamus; ut de timore ſervorum ad gratiam filiorum tranſeamus*. In cap. 2. Michææ: *Qui pudore, vel verecundiâ non tenentur, agant pœnitentiam ſaltèm comminatione pœnarum*.

Patet de timore agi ſolummodo ſuppliciorum, & ortâ ex illo pœnitentia, non de timore filiis proprio, qui diſertè excluditur, quique propter infirmitatem hominis, ſinè prævià per formidinem præparatione non acquiritur. Non ſuaſiſſet autem Hieronymus iis, qui nondum filii eſſe efficaciter vellent, ſive crimina fugere charitate, & de commiſſis dolorem perfectum, ac dignam filiis concipere amoris ſtimulis pœnitentiam; non ſuaſiſſet, inquam; talibus Hieronymus, ut pœnitentiam agerent ſaltèm comminatione pœnarum; ſi Queſnelli fuiſſet imbutus axiomate, quòd, *ſi ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magìs violenta, eo magis ducat ad deſperationem*.

Quantumvis rigore nimio exceſſerit veritatis limites Tertullianus; procul tamen abfuit à damnando pœnitentiæ initio, quod ſuſcipitur timore perennium ſuppliciorum. Ita is lib. de pœnitentia: *Si de exomologeſi retractas, gehennam in corde conſidera, quam tibi exomologeſis extinguit: & pœna magnitudinem priùs imaginare, ut de remedii adeptione non dubites*. Videri quoque poteſt lib. 2. in Marcionem.

3 Eundem, quem etiam ſequenti capite videbimus in Tridentino, pœnitentiæ ordinem, deſcribit Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromatum ante medium: *Fides eſt prima ad ſalutem inclinatio, poſtquam timor, & ſpes, & pœnitentia*. Et infra: *Qui timorem damnant, ii legem etiam inſectantur; quòd ſi legem, clarum eſt, quòd & eum, qui legem tulit*.

S. Pacianus ſaluberrimum ſuggeſſit pœnitentibus conſilium in parænesi ad pœnitentiam: *Timete*, inquit, *dilectiſſimi juſta judicia, omittite errorem, damnate delicias: properat jam tempus extremum. Tartarus, & gehenna laxatos impiis ſinus pandunt: poſtque animarum tempeſtiva ſupplicia, redivivis quoque corporibus pœna ſervatur*. Pacianum itaque non inceſſit novaturiens Queſnelli ſcrupulus, nè tam operoſa timoris inculcatio pœnitentiam gigneret pernicioſam, & quò magis violentam, eò abripientem fortiùs ad deſperationem.

Non magis terruit Chryſoſtomum præpoſterus ille deſperationis metus lib. 1. de compunctione cordis verſùs finem: *Hoc ſolum eſt, quod expoſcitur à nobis, ut ſemper recordemur mala noſtra, & ad animum revocemus, & conſcientiam geſtorum noſtrorum habeamus ante oculos, ut pro his ſupplicemus Deo, ut gehennam ponamus in conſpectibus noſtris, & Angelos, qui in die judicii ubique diſcurrunt, & congregant de omni orbe terrarum eos, qui trudendi ſunt in gehennam ignis, ac ſuppliciis tradendi &c.* ſimilia habet Sanctiſſimus Patriarcha hom. 15. ad populum Antiochenum.

Gregorius Magnus hom. 34. in Evang. *prava mens, ſi non priùs per timorem evertitur, ab aſſuetis vitiis non emundatur*. Ideo adverſariorum, qui aperto ſchiſmate, & familiari ſchiſmatis ſocio errore hæretico, charitatem amiſerunt, difficillima, & prodigii inſtar videbitur pœnitentia; nam quod deſperationem horreant, bene eſt; ſed, cùm pariter averſentur initium pœnitentiæ ducendum à timore, vereor, nè fallax alia ſit, quâ ſibi temerè blandiuntur, ad charitatem ſemita. Reducatur in conſilium Auguſtinus ſerm. 13. de verbis Apoſtoli: *Timor ſervus eſt: charitas libera eſt, & ut ſic dicamus, timor eſt ſervus charitatis: nè poſſideat Diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet dominæ venturæ locum: fac vel timore pœnæ; ſi nondum potes amore juſtitiæ*. Quid ſuades Auguſtine, ſi novis tuis diſcipulis credimus? Horum enim contra Sedem Apoſtolicam, & Romanam Eccleſiam anteſignanus in ſuis *Chriſtianis conſiderationibus*, imò *Ethica*, ut vocat, *Evangelica compendio* Prop. 47. ſuperiùs relatâ hypocriſim vocat omnem legis obedientiam, quæ non profluit ex charitate: & quam, deficiente amore juſtitiæ, ſuggeris obedientiam ex timore, novus Evangeliſta denunciat pernicioſam, &, ſi pœnitentia fuerit, ducem impiam ad deſperationem: *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magìs violenta, eò magis ducit ad deſperationem*.

CA-

CAPUT III.

Adverſatur Propoſitio definitionibus Alexandri VIII., Concilii Tridentini, atque ipſis Scripturarum oraculis.

1 INter articulos 31. ab Alexandro VIII. proſcriptos, eſt hic 14. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*. Et 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, at ſupernaturalis*. Gemina hæc dogmata placuiſſe Luthero, aſſertione ſexta articulorum contra Bullam Leonis, ſerm. 2. de pœnitentia; & Calvino in Antidoto ad ſeſſ. 6. Tridentini Concilii, ſatis Theologis compertum eſt. Sed exiſtimo, Janſeniſtas maluiſſe illa à Magiſtro ſuo accipere lib. 5. de gratia Chriſti cap. 21., & 30. Quod autem Ipreſis hic Epiſcopus ait cap. 23., ſententiam reddit cum fide catholica difficiliùs conciliandam; videlicet *Deum in cordibus hominum timorem pœnarum futurarum operari; nullo tamen modo arbitrandum eſſe, quòd eum per illam veram Chriſti gratiam, propter quam infirmis hominibus largiendam crucifixus eſt, operatur*. Ibid. col. 553. edit. 1. Lovan. *Quamvis pœnarum comminatio ſit ex Deo; non aliter tamen iſte juvat, quàm cognitionem afferendo, quâ perceptâ, ſi timore percellatur, propriæ voluntatis viribus facit, quidquid facit*. Capite 26. titulus eſt, *uberiùs oſtenditur ex Auguſtino, timorem pœnæ, & opus ex iſto timore factum, non eſſe ex gratia Chriſti, ſed naturæ viribus, ſuppoſitâ fide*, quod dico cum fide catholica difficiliùs componendum: in Janſenii ſcilicet, & Queſnelli ſyſtemate, in quo dum omne opus abſque Chriſti gratia exercitum, eſt peccatum, videbitur Deus, qui timoris illius cauſa eſt, fieri quodammodo cauſa delicti. Si verò juxta Alexandri Pontificis oppoſitam utrique novo dogmati ſententiam, timor gehennæ, & concepta ex eo attritio, etiam ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, bonus motus dicendus ſit, & ſupernaturalis; non apparet, quomodo orta ex illo timore pœnitentia ad deſperationem inducere valeat, aut quomodo tantra adversùs eandem pœnitentiam calumnia, notâ blaſphemiæ liberari.

2 Neque Propoſitionem facilè expedies ab hoc Tridentino anathemate ſeſſ. 6. can. 8. *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*. Si enim omnis pœnitentia animata ſolo ſupplicii timore, ducat ad deſperationem; igitur pœnitentia ſolo metu gehennæ animata, ut à peccatis abſtineamus, vel ad Dei confugiamus miſericordiam, novo nos intricat peccati laqueo, & quidem funeſtiſſimo deſperationis.

Eadem Sancta Synodus ſeſſ. 14. cap. 4. „ Illam verò contritionem imperfectam, „ quæ attritio dicitur, quoniam vel ex tur„ pitudinis peccati conſideratione, vel ex „ gehennæ, & pœnarum metu communiter „ concipitur, ſi voluntatem peccandi ex„ cludat cum ſpe veniæ, declarat non ſo„ lùm non facere hominem hypocritam, & „ magis peccatorem; verùm etiam donum „ Dei eſſe, & Spiritûs Sancti impulſum, „ non adhuc quidem inhabitantis; ſed tan„ tùm moventis, quo pœnitens adjutus „ viam ſibi ad juſtitiam parat: &, quamvis „ ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad ju„ ſtificationem perducere peccatorem ne„ queat; tamen eum ad Dei gratiam in Sa„ cramento pœnitentiæ impetrandum diſ„ ponit. Hoc enim timore utiliter concuſſi „ Ninivitæ ad Jonæ prædicationem plenam „ terroribus, pœnitentiam egerunt, & mi„ ſericordiam à Domino impetrarunt. „ Unde quilibet novitatis ſtudio non præoccupatus, facilè percipit, Tridentinos Patres ſupponere, quòd attritio, etiam quæ ex ſolo gehennæ, & pœnarum metu concipitur, poſſit cum ſpe veniæ conſiſtere, & excludere voluntatem peccandi.

Quòd verò talis attritio, ſive imperfecta pœnitentia ſolo iſto animata timore ſupplicii, poſſit movere hominem ad ſpem conſequendæ veniæ neceſſariam, atque adeò inducere nullatenus ad deſperationem, ipſa dictat ratio manifeſta. Qui enim gravi percellitur gehennæ formidine, Divino excitatâ ſpiritu ad pœnitendum, acerrimo expetitur ſe pungi ſtimulo, ut peccata præterita deteſtetur, firmumque concipiat adversùs imminentia propoſitum; ut denique nihil penitùs prætermittat, ad evadenda ſupplicia neceſſarium. Itaque ſolo ſupplicii timore animata pœnitentia poteſt efficaciter, & ſpem homini imperare, & quemcumque etiam charitatis actum ad conſecutionem veniæ requiſitum. Unde nihil magis contrarium apparet lumini rationis, quàm novaturiens aſſertio, quòd, *ſi ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc eſt magis violenta, eò magis ducit ad deſperationem*.

3 Inter cætera, quæ Lutherus objicit ſermone de pœnitentia, & in aſſertione articuli

ticuli ſexti; à Joanne autem Epiſcopo Roffenſi, Ruardo Tappero, Roberto Bellarmino doctiſſimè refutantur, iſtud eſt, quod pœnitentia ex timore concepta, dicitur non libera, ſed extorta, & violenta, quam contumeliam ferit Tridentinum anathema ſeſſione 14. can. 5. de pœnitentiæ Sacramento: *Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, quâ quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum, & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam; ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; demum illum eſſe dolorem coactum, & non liberum, ac voluntarium, anathema ſit.* Videtur nihilominus in hoc Lutherum imitari Queſnellus voluiſſe, ut ex ſolo timore ortam pœnitentiam non liberam cenſeat, ſed *violentam*, & maculâ fœdatam cupiditatis.

Dices: Contritio, quæ à Luthero accuſatur, & hic à Concilio defenditur, non eſt animata ſolo timore ſupplicii: idem eſt de Ninivitarum pœnitentia.

Sed hoc non obeſt, quin tota illa pœnitentia fundetur in ſupernaturali timore ſupplicii, tamquam primo principio, ſuppoſitâ fide, unde reliqua ſeries actuum imperata profluit. Hunc ordinem nobis Concilium deſcribit ſeſſ. 6. cap. 6. *Diſponuntur*, inquit, *ad ipſam juſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes, vera eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt; atque illud in primis, à Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu; & , dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet: Denique dum proponunt ſuſcipere Baptiſmum, inchoare novam vitam, & ſervare Divina mandata.*

Perſpicuus hic eſt converſionis ordo à fide ducens exordium, indè gradum faciens ad timorem Divinæ juſtitiæ, quâ includitur quidquid ſupplicii in gehenna eſt, & æternæ beatitudinis amiſſio. Dein fide ſimul, & formidine erigitur animus ad ſpem, ſinè qua

converſio vera, & ſalus eſſe non poteſt, ac tandem impletur, & perficitur pœnitentis dilectione. Atque hic converſionis modus ab Oecumenica in Spiritu Sancto congregata Synodo traditus, Divinæ providentiæ in hac Decretorum ſerie communis noſcitur; etſi negari nequeat ſupremo Domino alter poſſibilis, quò nullâ mediâ formidine ad perfectæ dilectionis, & conceptæ ex ea pœnitentiæ apicem eveheret peccatorem. Verùm, ut modò placuit ſalutis noſtræ diſponere ordinem; nonniſi prævio paſſim timore ſpes, & charitas introducitur, ut ex Tridentino vidimus, & Patrum omnium, ac Scripturarum ſenſus eſt. Ita Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromatum ante medium: *Fides eſt prima ad ſalutem inclinatio, poſt quam timor, & ſpes, & pœnitentia.*

Auguſtinus tract. 9. in epiſt. Joan. *Si nullus eſt timor, non eſt quà intret charitas.... Timor priùs occupat mentem; non autem ibi remanet timor: quia ideo intravit, ut introduceretur charitas.* Plura dedimus Patrum teſtimonia cap. præc. Saleſii verò, Seraphici, & aliorum Scholaſticorum indicavimus cap. 1. Iſti omnes nobis ſecuriores Scripturarum, & traditionis interpretes ſunt, quàm Lutherus, à quo Janſenius, & Queſnellus truculentam ſuam accipere ſententiam potuerint. Etſi Queſnelliani erroris atrocitas ſuperet Janſenianam. Ipreniſis enim Epiſcopus lib. 5. de gratia Chriſti cap. 7. ait: *Sufficit dilectio, quâ verè, ſincerè, & gratis ex animo propter ſe ipſum... diligitur Deus, ſive ad illam pertingat perfectionem, ut ſupra omnia creata diligatur, ſive in ſimpliciori, & inferiori affectu hæreat;* Queſnellus autem videtur exigere ubique amorem Dei ſuper omnia, quem Prop. 44. vocat *Amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur.* De quo Queſnelli ſenſu dubitare nos minimè ſinunt ſententiæ Scripturarum, quas ſibi ubique vendicat, quaſque agere de amore Dei ſuper omnia, tum ex ſe, tum ex omnium conſenſu interpretum manifeſtum eſt.

4 Multùm ſibi præſidii Queſnellus pro ſuperiore articulo ſperaverat ex Bellarmino; ſed fallaciter, ut à me oſtenſum eſt: quapropter eundem Eminentiſſimum etiam hic audiri juverit lib. 2. de pœnitentia cap. 17. *Quartus timor eſt propriè ſervilis, quo videlicet peccator Deum punientem timet, ut ſolius pœnæ fugiendæ causâ à peccatis perpetrandis caveat, & de perpetratis doleat.* Hic caſus damnati articuli eſt, ubi ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam. Videamus modò, quid de hoc cenſeat eruditiſſimus Cardina-

Kkk lis.

lis. *De hoc igitur*, inquit, *tota Controverſia eſt: hunc enim Lutherus damnabat, ut qui faceret homines hypocritas, & magis peccatores*, quem ſequitur Queſnellus, addens, timorem hunc, & ortam ex eo ſolo pœnitentiam, quò magis violenta eſt, eò magis ducere ad deſperationem. Cardinalis autem ait:
„ Et hunc eundem (timorem) Tridentina
„ Synodus ſeſſ. 14. cap. 4. bonum, atque
„ utilem eſſe, & à Deo excitari docet: quæ
„ ſententia probatur primò ex verbis illis
„ Davidis Pſalmo 110., & Salomonis Pro-
„ verb. 2. *Initium ſapientiæ timor Domini*, &
„ Eccli. cap. 1. *Timor Domini expellit pec-*
„ *catum; nam qui ſinè timore eſt, non poterit*
„ *juſtificari*. Et cap. 25. *Timor Domini ini-*
„ *tium dilectionis ejus*. Hæc dicuntur de ti-
„ more, qui eſt in peccatoribus, & qui di-
„ lectionem præcedit; in peccatoribus au-
„ tem, & ante dilectionem timor filialis
„ eſſe non poteſt, ſed tantùm ſervilis. Item
„ Iſaiæ 26. ſecundùm verſionem Septuagin-
„ ta, *A timore tuo concepimus, & peperimus*
„ *Spiritum ſalutis*.

„ Illud etiam Domini Matth. 10. *Timete*
„ *eum, qui poteſt & corpus, & animam per-*
„ *dere in gehennam*, etiamſi ad juſtos perti-
„ neat, qui timore iſto juvantur, nè pec-
„ cent; tamen dubitari non poteſt, quin
„ etiam ad injuſtos referri debeat, qui ti-
„ more eodem juvantur, ut ad pœniten-
„ tiam veniant.

„ Præterea Scriprura paſſim terrorem
„ incutiunt peccatoribus, nec ſanè ad
„ alium finem, niſi ut timorem concipiant,
„ & ex eo timore pœnitentiam meditentur.
„ Deut. 32. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo,*
„ *& ardebit uſque ad inferni noviſſima*. Pſal-
„ mo 7. *Niſi converſi fueritis, gladium ſuum*
„ *vibrabit, arcum ſuum tetendit, & paravit*
„ *illum: & in eo paravit vaſa mortis, ſagit-*
„ *tas ſuas ardentibus effecit*. Iſaiæ 33. *Quis*
„ *poterit habitare de vobis cum igne devoran-*
„ *te? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus*
„ *ſempiternis?* Jonas cap. 3. illâ comminatio-
„ ne Ninivitas convertit: *Adhuc quadragin-*
„ *ta dies, & Ninive ſubvertetur*. Matth. 3.
„ Joannes Baptiſta ex timore pœnæ ad pœ-
„ nitentiam homines adducere ſatagebat:
„ *Genimina viperarum quis vobis demonſtra-*
„ *vit fugere à ventura ira?* Et rurſus: *Om-*
„ *nis arbor, qua non facit fructum bonum, ex-*
„ *cidetur, & in ignem mittetur*. Et Chriſtus
„ ipſe Matth. 5. 13. 24. & 25. Marci 9. Lu-
„ cæ 12. & alibi ſæpiſſimè ignem gehennæ,
„ ſtridorem dentium, tenebras exteriores,
„ vermem non morientem, & flammas in-
„ extinguibiles minabatur.

„ Denique eædem Scripturæ timorem
„ iſtum à Deo inſpirari tam apertè docent,
„ ut nimis magna temeritas videri debeat,
„ ſi quis eum adhuc damnare voluerit. Ro-
„ man. 8. *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis*
„ *iterum in timore; ſed accepiſtis ſpiritum*
„ *adoptionis filiorum*: ex quo loco Beatus
„ Paulus docet in Teſtamento veteri da-
„ tum à Deo ſpiritum ſervitutis, quo ti-
„ meretur, quemadmodum in Teſtamento
„ novo dedit ſpiritum adoptionis, quo di-
„ ligeretur. „ Hactenus Bellarminus. Accedat S. Saleſius lib. 11. de amore Dei cap. 18. *Etſi Chriſtus Salvator venerit, ut adferret nobis legem amoris, non intermiſit tamen inculcare legem timoris*. Cap. 16. *Quantùm ad timores ſervorum, & mercenariorum, non procedunt equidem ab amore; ſed ordinariè præcedunt ipſum amorem, ut ſint ipſi inſtar prodromorum.... Divina bonitas volens in anima humana collocare magnam virtutum diverſitatem, ac tandem eam exornare ſacro ſuo amore, utitur acu timoris ſervilis, & mercenarii, quâ ordinariè omnium primò noſtra corda punguntur*.

Quomodo autem, ut nos Tridentina Synodus, ut Patres, & Sancti omnes ex ſacris literis docent, initium converſionis in peccatoribus fieret à timore, qui ex perennium ſuppliciorum fide naſcitur, ſi timor iſte, & orta ex eo ſolo pœnitentia ad deſperationem duceret, & interitum? Apage perniciosiſſimam novitatem, quæ ſpecioſo obtentu commendandi peccatoribus pœnitentiam perfectam, ei aditum obſtruit, rejiciendo, damnando communem divinæ providentiæ ordinem; impediendo diſpoſitiones, ſinè quibus paſſim charitas, & perfecta pœnitentia non ſuccedit.

5 Non hic diſcutio, an æterni ſupplicii timor ſolam poſſit cohibere manum ab externo opere; an etiam animum à deſiderio, cujus indagatio ad ſequentem propriè pertinet articulum; nam, etſi Queſnello concederem, & Luthero, non poſſe timore animum cohiberi, non indè conficeret uterque, quod intendit, timorem illum pœnæ rectè apprehenſæ, eſſe perverſitatis originem, quia impedire ſaltèm opus externum illicitum, minimè vituperio; ſed laude dignum eſt. Si autem timor iſte non refrænet etiam peccandi deſiderium, ſi liceret impunè, id nullam ipſi timori culpam tribuit; ſed malitiæ peccatoris in voluptates prohibitas nimiùm ſe inclinantis.

Iſtud pridem contra Lutherum obſervavit laudatus ſæpius vel ab adverſariis Bellarminus lib. 2. de pœnitentia cap. 18. dicens

cens

cens „ Sciendum, eſt præterea, duos quaſi
„ gradus diſtingui poſſe in timore ſervili.
„ Primus eſt, quando impedit opus pecca-
„ ti externum; ſed non voluntatem: & hic
„ timor eſt bonus, & bonæ rei cauſa; quia
„ bonum eſt, impediri opus externum; ſed
„ quia conjunctus eſt cum mala voluntate,
„ non gignit contritionem, neque attritio-
„ nem. Secundus eſt, quando non ſolum
„ opus externum peccati, ſed etiam volun-
„ tatem peccandi coërcet; ſæpe enim ho-
„ mines; etiamſi nondum toto corde Deum
„ diligant, tamen ex conſideratis malis ef-
„ fectibus peccati, & ſuppliciis æternis, ad
„ quæ ipſos perducit, ſimpliciter odium
„ contra peccatum concipiunt, & ſeriò ab-
„ jiciunt peccandi voluntatem. Et hic ti-
„ mor eſt melior: neque ex eo ullo modo
„ creſcit peccandi voluntas: & de eo lo-
„ quuntur Theologi, cùm dicunt attritio-
„ nem ex timore conceptam, diſpoſitionem
„ eſſe ad juſtificationem, & Sacramento
„ accedente teverà juſtificare, ut perſpi-
„ cuum eſt ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14.
„ cap. 4. ubi legimus attritionem diſpone-
„ re ad juſtificationem, ſi voluntatem pec-
„ candi excludat. „ De quo accuratiùs
tractandi occurret occaſio ubi de Propoſitione 61. & 62.

CAPUT IV.

Diſſolvitur argumentum deſumptum ex Scriptura.

1 FRivola quidem ſunt, quæ pro dogmate tam exotico ab adverſariis adferuntur; præterire tamen ea ſilentio nobis non licet, nè taciturnitas noſtra animos addat novatoribus, qui veluti invictum ſimplicibus perſuaderent, quidquid à nobis foret ſinè reſponſione contemptum.

Ex ſcripturis unicus ab Hexaplis delectus eſt locus Geneſis cap. 4. ubi *dixit Cain ad Dominum, major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear. Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus & profugus in terra. Omnis igitur, qui invenerit me, interficiet me.* Sed cui hactenus interpreti in mentem venit Cainæ deſperationi cauſam affingere ſuppliciorum apud inferos à Deo infligendorum formidinem? pœnitentiam deſperantem Caino peperit, non formido pœnæ; ſed judicium erroneum, vel hæreticum de defectu miſericordiæ in Deo, & temeraria, atque obſtinata perſuaſio de æterna ſua reprobatione. Audiatur Angelici

commentarius. „ Deſperatio Cain ex tripli-
„ ci conſideratione ſurrexit; ex conſidera-
„ tione culpæ irremiſſibilis, & gravis: unde
„ dixit: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut ve-*
„ *niam merear*: quaſi dicat: omne meritum
„ indulgentiæ, vel omnem dulcedinem
„ parcentis, vel condonantis miſericordiam
„ tranſcendit culpa mea. Quod quidem ſi
„ credidit ſimpliciter; non ſolùm fuit de-
„ ſperatio, ſed etiam infidelitatis error. Si
„ tamen paſſionatus dixit, tunc ſolùm fuit
„ deſperatio, quæ eſt voluntatis paſſio.
„ Secunda cauſa deſperationis Cain eſt
„ ex conſideratione juſtitiæ inflexibilis: un-
„ de ſequitur, *Ecce ejicis me.* Unde jam æſti-
„ mabat, ſe ſententialiter damnatum, &
„ aſpectu, & reſpectu divino indignum: ex
„ quo ſequitur deſperatio; quia nullus po-
„ teſt veniam conſequi, niſi primùm ſuper
„ eum ferantur oculi Dei condeſcendentis,
„ & ad ſe peccatorem reducentis, & ſuis
„ dulciſſimis oculis, & ſuâ gratiâ ad ſuam
„ miſericordiam advocantis. Iſta omnia ex-
„ cludit Cain: *Ecce ejicis me* &c.
„ Tertia ratio deſperationis eſt pœna
„ jam inflicta, & miſeriæ præſentis, & igno-
„ minioſæ, & incertæ mortis; *omnis enim,*
„ *qui invenerit me, occidet me.* Quæritur qua-
„ re hoc timebat? Dicendum, quòd lex na-
„ turalis ei dicebat, quòd per quæ quis
„ peccat, per ea etiam torquetur... qui-
„ dam ajunt, quòd ipſe Cain habuit, & tre-
„ morem corporis, & agitationem mentis
„ furioſæ... vel hoc dixit ex deſiderio ſic-
„ ut deſperatus, ita quod exponatur *occi-*
„ *det me*, id eſt, *occidat me*: & hoc ſecun-
„ dùm gloſſam interlinearem, ut compen-
„ dio mortis præſentes cruciatus evaderet.
„ Dixitque ei Dominus, *Nequaquam ita*
„ *fiet.* Hic ſubjungitur miſericordia aliquid
„ relevans de pœna: & ponit tria per ordi-
„ nem, quæ debent relevare deſperantem
„ propter mortis timorem; ſcilicet promiſ-
„ ſionem longioris vitæ; ſecundò punitio-
„ nem interfectoris: tertiò ſignum datum
„ ad evaſionem interfectionis. Non ità citò
„ morieris, ſicut credis; Deus enim per
„ ſuam miſericordiam peccatores expectat
„ ad veniam, vel pœnitentiam. Unde ipſum
„ Cain non tam citò voluit mori, ut hic
„ tempus haberet pœnitendi: *Sed omnis,*
„ *qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur*, id
„ eſt, non ita te rejicio à cura mea, quin gra-
„ viſſimè puniam eum, qui te occiderit au-
„ thoritate ſuâ.

2 Copioſè hæc ex Angelici commentario referre placuit, ut lector videat, nihil eſſe in hac Caini hiſtoria, quod damnato pa-

trocinetur errori; quaſi æterni ſupplicii timor, & orta ex eo pœnitentia, fuerit Judæ cauſa deſperandi, vel, ut hic applicatio fit, Caino. Juxta Angelicum enim vel non fuit ſimplex deſperatio in Caino; ſed etiam *infidelitatis error*, ſi credidit quod verba ſonant: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*; quaſi dicat, ut explicat S. Thomas, *omne meritum indulgentiæ, vel omnem dulcedinem parcentis, vel condonantis miſericordiam tranſcendit culpa mea*; nam etſi culpa Caini ſecundùm ſe non mereretur veniam, ut tamen ſubjacebat divinæ clementiæ, quæ infinita eſt, & reliqua Dei opera tranſcendit, inſerebatur ei gravis injuria, ſi credebatur ab iniquitate ſuperari, & nolle ullatenus ejus converſionem, & ſalutem. Poſterior eſt error Calvini, Janſenii, & Queſnelli, juxta quos nullius ſalutem Deus voluit in ſtatu ſaltèm naturæ lapſæ, niſi quem reipsâ ſalvaverit. Prop. 12. *Quando Deus vult ſalvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis ſequitur voluntatem Dei*.

3 Si verò Cain non ita ſenſerit in intellectu, ſed ea ſolum *paſſione voluntatis* protulerit, tunc ſimplex habetur deſperatio. Denique quæcumque attendatur aſſumpta à Caino velut deſperationis ratio, nulla eſt, unde meritò colligas, hanc timori damnationis æternæ, & naſcenti ex illo pœnitentiæ ineſſe vim, ut inducere hominem nata ſit ad deſperandum. Nihil rationis iſtiuſmodi obtentu magis fatuum eſt, nihil indito naturæ lumini magis contrarium; quàm quòd gravis metus mali graviſſimi natus quàm maximè ſit inducere ad mali iſtius proſecutionem, vel ad faciendum aliquid, unde videas, idem malum neceſſariò obventurum. Quis non dementiæ arguat eum, qui dixerit, nihil adeò idoneum eſſe, ut intellectum hominis moveat ad diſſentiendum concluſioni, quàm patentiſſimam ejus cum antecedentibus connexionem? Similis apparet ſtultitia in aſſertione Queſnelli: *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magis violenta, eò magis ducit ad deſperationem*: ita ſcilicet voluntas eò magis impellitur ad proſequendum deſiderio ſupplicium, quò gravior ejus metus eſt, & horror; deſperans enim ſupponitur noviſſe, ſupplicium, quod tantopere averſatur, deſperationis crimine certiſſimè incurrendum.

4 Neque in Euangelio Matthæi cap. 27. v. 5. de Juda, unde à Queſnello accepta occaſio erroris, quidpiam eſt, quod ei ſubſidio ſit, ut iterum videbitur in commentario Aquinatis „ *Pœnitentia ductus retulit* &c. „ non fuit vera pœnitentia; habuit tamen „ aliquid pœnitentiæ; quia pœnitentia debet eſſe media inter ſpem, & timorem. „ Judas autem timorem, & dolorem quidem habuit; quia de peccato præterito doluit; ſed ſpem non habuit. Et talis eſt „ pœnitentia impiorum Sap. 5. *Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes*. „ Et quare ductus pœnitentiâ? Notandum „ quod dicit Origenes, quòd aliquando accidit, quòd diabolus impellit hominem „ ad peccandum, aliquando homo; ſed aliter, & aliter; quia homo ut libidinem „ compleat; diabolus, ut perdat; &, ſi diabolus immiſit, non habuit (Judas) ex „ creatione, & ideo pœnitere potuit... „ Dicit ergo, quòd hoc, quòd deſperavit, „ non fuit niſi quia negligens fuit. In hoc „ autem quod dicit, *tradens ſanguinem juſtum*, etſi bene, non completè tamen; quia „ poteſt retorqueri ad hominem juſtum. „ Unde dicit Hieronymus, quòd ſi rectam „ fidem habuiſſet, non deſperaſſet; debuit „ enim dicere, *tradens Deum*: in hoc ergo „ quod dixit, *tradens ſanguinem juſtum*, minoravit ejus poteſtatem, & oſtendit, ſe „ non habere rectam fidem. „ Itaque in defectum fidei, non in timorem ſupplicii, aut ortam indè pœnitentiam cauſa deſperationis conjicitur tam ab Hieronymo, quàm à Sancto Thoma. Solus Queſnellus, qui ex omni Scripturarum oraculo præconceptæ novitatis ſuæ ſolet fabricare Mercurium, ex illo Matthæi capite novit elicere hunc novi ſymboli Articulum, omni ſano judicio, & naturæ lumini, ut oſtendi, contrarium: *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc magis violenta eſt, eò magis ducit ad deſperationem*.

CAPUT V.

Gregorius magnus ab Adverſariis allegatus, illis minimè favet.

1 SAnctus Gregorius lib. 1. moralium cap. 18. alludens ad Holocauſtum Jobi pro ſingulis filiis ait: „ Holocauſtum per ſingulos filios offerimus, „ cùm pro unaquaque virtute Domino hoſtiam precis immolamus; nè ſapientia elevet; nè intellectus, dum ſubtiliter currit, „ aberret; nè conſilium, dum ſe multiplicat, „ confundat; nè fortitudo, dum fiduciam „ præbet, præcipitet; nè ſcientia, dum novit, & non diligit, inflet; nè pietas, dum „ ſe extra rectitudinem inclinat, intorque-

Digitized by Google

„ queat; nè timor, dum plus juſto trepidat, „ in deſperationis foveam mergat: „ cujus ſententiæ relatio Gallica in Hexaplis non uno laborat vitio: Timori illic additur *judiciorum Dei*; prætermittitur autem quidquid eſt de *conſilio*, de *fortitudine*, *ſcientia*, *pietate*, ne nimiùm apertè pateat, & mens Sancti Pontificis, & iniquitas objectionis. Quis enim generatim dixerit, conſilium, quò frequentius, eò eſſe deterius? Quò major eſt fortitudo, eò eſſe nocentiorem? Quò amplior pietas eſt, eò peccare ipſam graviùs? Et tamen veriſſima eſt Gregorii, ac ſaluberrima enuntiatio, orandum eſſe Deum, ut in memoratis ab eo exercitiis modus teneatur, quem Deus, & prudentia præcipit: nam aliàs rei optimæ abuſus eſſe poterit, & exceſſus noxius: unde S. Thomas, *prudentia*, inquit, *eſt directiva omnium virtutum moralium*. Parte 3. quæſt. 8. art. 3. ad 4. *Nulla virtus moralis poteſt eſſe ſinè prudentia* 1. 2. quæſt. 57. art. 5. quæſt. 58. art. 4. quæſt. 65. art. 1., & ſæpe alibi.

2 De timore quærit Angelicus 2. 2. quæſt. 125. art. 1. *utrum ſit peccatum*. De quo ſic reſolvit. „ Reſpondeo dicendum, quòd „ aliquid dicitur eſſe peccatum in actibus „ humanis propter inordinationem: nam „ bonum actûs humani in ordine quo„ dam conſiſtit, ut ex ſupradictis patet „ (quæſt. 109. art. 2., & quæſt. 114. art. 5.) „ Eſt autem hic debitus ordo, ut appetitus „ regimini rationis ſubdatur: ratio autem „ dictat, aliqua eſſe refugienda, & aliqua „ eſſe proſequenda; & inter fugienda, quæ„ dam dictat eſſe magis fugienda, quàm „ alia... Quando ergo appetitus fugit ea, „ quæ ratio dictat eſſe ſuſtinenda, nè deſi„ ſtat ab aliis, quæ magis proſequi debet, „ timor inordinatus eſt, & habet rationem „ peccati. Quando autem appetitus timen„ do refugit id, quod eſt ſecundùm ratio„ nem fugiendum, tunc appetitus non eſt „ inordinatus, nec peccatum.

Quæſt. 126. art. 2. in reſolutione. „ Fortitudo eſt circa timores, & audacias; „ omnis autem virtus moralis ponit mo„ dum rationis in materiâ, circa quam eſt. „ Unde ad fortitudinem pertinet timor mo„ deratus ſecundùm rationem; ut ſcilicet „ homo timeat, quod oportet, & quando „ oportet, & ſimiliter de aliis: hic autem „ modus rationis corrumpi poteſt, ſicut per „ exceſſum, ita & per defectum. Unde ſicut „ timiditas opponitur fortitudini per ex„ ceſſum, in quantum ſcilicet homo timet, „ quod non oportet, vel ſecundùm quod „ non oportet; ita etiam impaviditas oppo„ nitur ei per defectum timoris, in quan„ tum ſcilicet non timet aliquis, quod „ oportet timere.

Quæſt. 127. art. 2. „ Dicendum quòd, „ ſicut ſupra dictum eſt, ad virtutem mora„ lem pertinet modum rationis ſervare in „ materia, circa quam eſt: & ideo omne vi„ tium, quod importat immoderantiam cir„ ca materiam alicujus virtutis moralis, „ opponitur illi virtuti morali, ſicut immo„ deratum moderato. „ Sed iſta Angelici Doctoris in diſtinguendo, & triticum à palea diſcernendo accuratio diſplicebit Adverſariis, qui, quod proprium novatoribus eſt, diſtinctiones Scholaſticas oderunt; in confuſione, obſcuritate, fallaciâ ſpem ſuam unicè collocantes. Si igitur Queſnellus *ſolum timorem* ſupplicii *plus iuſto trepidantem* dixiſſet mergere in deſperationis foveam, ducem nactus fuiſſet S. Gregorium, & CLEMENTEM XI. approbatorem.

Sed longè aliud eſt timorem rejicere *plus juſto trepidantem*, ut nempe mali evitatio cenſeatur impoſſibilis, quemadmodum Dæmones timent, & contremiſcunt: aliud *timorem* omnem *ſupplicii*, quoties *ſolus* eſt, arguere criminis, & quidem graviſſimi, quod eſt deſperatio. Pietatem, quæ amor erga patrem, & patriam eſt, virtutibus moralibus annumeramus; ſi excedit limites rationis, & juſtitiæ in vitium degenerat. Ita pecuniæ intempeſtiva profuſio liberalitatis encomium non meretur; ſed vituperium prodigalitatis. Ipſe dolor de commiſſo crimine, ſi nimius eſt, & ad deſperationem excitat, vel furorem, non ad virtutem pertinet pœnitentiæ; ſed ad vitium puſillanimitatis. Non itaque ſupplicii timor, etiam ſolus, & fortiſſimus, quamdiu intrà rationis, & prudentiæ limites ſe continet, ſtimulos unquam addet ad crimina, & criminum graviſſimorum deſperationem.

3 Quod autem non ſolum formidinis exceſſum; ſed ipſam formidinem ſupplicii, quoties ſola fuerit, & ortam ex eâ pœnitentiam inquinare peccati maculâ, mens adverſariorum ſit, tum ipſa, quibus concepta ſunt damnatæ propoſitiones, vocabula loquuntur, tum omnes confirmant circumſtantiæ. Non jam repetam Propoſitiones à me toties adverſariis exprobratas de charitate, potiſſimùm quadrageſimam quartam, & quadrageſimam quintam; ſufficientia convincendis hic adverſariis arma ſubminiſtrant, qui modò diſcutiendi veniunt, articuli de timore: 62. *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœna, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. 64. *Sub maledicto legis nunquam fit bo-*

bonum; quia peccatur, ſive faciendo malum, ſive illud non niſi ob timorem evitando. '66. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem ſicut beſtia; ſed per fidem, & amorem ſicut filii.* Longè igitur aliud eſt, timorem ſupplicii ſecundùm ſe, etiam ſolum, & natam ex eo pœnitentiam arguere deſperationis, quod nullus audeat Catholicus, ſed à Luthero, & ſimilibus diſcere Queſnellus potuit; aliud, timorem nimium, dum *plus juſto trepidat*, veluti damnoſum, & ſoli utilem deſperationi cum S. Gregorio, & Theologis omnibus abdicare.

4 Quæritent proinde adverſarii diligentiùs, & omnia Sanctiſſimi Doctoris, ac Pontificis ſcripta excutiant: non vereor, nè ullum uſpiam accuſati timoris, etiam dum tantiſper ſolus, & ex eo ſolo orta eſt pœnitentia, reperiatur veſtigium. Laudari autem timoris, & inculcati ſimpliciter velut utilis, & neceſſarii, etiam abſque charitatis veluti comitis neceſſariæ indicio, obvia ſunt locis pluribus ejuſdem Pontificis teſtimonia. Sic Hom. 34. in Euangelia, ait, *Prava mens, ſi non priùs per timorem everritur, ab aſſuetis vitiis non emundatur.* In 1. Regum lib. 5. cap. 2. ad illud *Servite Domino, & timete cum in veritate. Hæc quidem*, inquit, *via bona, & recta eſt, quia ad æternam vitam tendit, & velociter pervenit. Per timorem Domini devitantur mala.* Lib. 2. in 1. Reg. cap. 1. ad illud *Dominus mortificat, & vivificat*, ait: *Tunc quippe peccare deſinimus, cùm supernâ gratiâ mollitis cordibus formidamus futura tormenta.* Quæ utinam mollitis divinâ gratiâ cordibus formidare tandem aliquando diſcant etiam Sedis Apoſtolicæ contemptores, & ſanctiſſimæ Conſtitutionis hoſtes temerarii! Utinam ex illo ſaltèm timore concipiant pœnitentiam! Deſinant dedecori, & ſcandalo eſſe Eccleſiæ, triumpho hæreticis. Quanquam quid Eccleſiam commemoro, à qua publico ſuo ſchiſmate, & non unâ hæreſi reſciſſi ſunt? Denique adeò timor æterni ſupplicii, etiam ſolus, & nata ex eo pœnitentia, non adigit ad deſperationem, ut tunc primùm Eccleſia in ſpem bonam converſionis integræ, & perfectæ adducenda ſit, cùm fortè viderit, rebelles illâ concuſſos formidine pœnitentiæ dare initium.

CAPUT VI.

Perperàm ab Adverſariis imploratur S. Bernardus.

1 Doctor mellifluus epiſt. 87. num. 4. *Nunquid... deſperare te intendo, quaſi qui te tali ligaveris culpâ, quam jam ſolvere non poſſis? Abſit; ſed tantùm volo te illud tanquam nullum, vel parvum malum negligere; imò ſemper timere, ſemper pœnitere, ſemper ſecurum non eſſe, ſicut ſcriptum eſt, Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus. Vides certè quem timorem tibi incutere nitor; non qui tibi ſit laqueus deſperationis; ſed qui ſpem acquirat beatitudinis; eſt ſiquidem timor inutilis, triſtis, crudelis, qui veniam, quia non quærit, non conſequitur.* Huic laciniæ, nullo prætermiſſionis indicio, aſſuit Adverſarius alteram: *Et cujus*, inquit, *miſera ſoboles eſt pertinacia, immoderata triſtitia, rancor, horror, contemptus, & deſperatio.* Tranſilit homo vafer quidquid explicationis majoris eſt, quo Mellifluus oſtendat, nihil ſe niſi communi omnium ſententiâ receptum tradere.

Sic nempe poſt *non conſequitur*, Sanctus interponit: *Eſt & timor pius, humilis, fructuoſus, qui cuilibet quantumlibet peccatori facilè miſericordiam promeretur: talis timor generat, nutrit, & ſervat humilitatem... quem non delectat tam inclyta proles?* tum additur: *Alterius verò miſera ſoboles eſt pertinacia, immoderata triſtitia, rancor, horror, contemptus, & deſperatio. Non hoc ergo, qui deſperationem; ſed illo, qui generat ſpem, timens nè non timeres, vel parum timeres, tuam tibi culpam ſit rememorandam eſſe putavi.* Poſteriora iterùm omiſſa ſunt, uti & initium uſque ad *vides certè quem timorem*.

Quanquam etiam adducta ab adverſario ſententia, quantumvis undequaque mutila, ſatis eum edocere potuit, eam definitioni non officere, neque prodeſſe novitati; nam & timor ſupplicii, & orta ex eo, etiam ſolo, pœnitentia poteſt ſpem acquirere beatitudinis, tanquam bona & ſupernaturalis ad ſpem diſpoſitio, ut Tridentinum Concilium clariſſimè exponit ſeſſ. 6. cap. 6. *Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitùs revelata, & promiſſa ſunt: atque illud in primis, à Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu: & dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter*

con-

concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt. Ubi poſt varios fidei actus, quibus timor ſupplicii nititur, ſtatim, nullâ præeunte dilectione benevolâ, proponit Synodus *divinæ juſtitiæ timorem*, juſtitiæ utique ultricis, & æternis ſuppliciis crimina punientis. Hoc timore, inquit Oecumenica Synodus, peccatores, etiam antequam Deum ſuper omnia benevolè diligant, utiliter concutiuntur, & ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, eumque tunc primùm velut omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt. Ubi conſpicimus motum ex fide, & divinæ gratiæ auxilio timorem ſupplicii, etiam dum initio ſolus eſt, injicere peccati horrorem, & quoddam pœnitentiæ principium ad deſperationem minimè impellentis; ſed unde peccator ad ſpem ſe, & dilectionem erigit, etſi, ut dixi, ſolo ſub initium timore ſupplicii diſpoſitus, ſive, ut propoſitio exprimit, *animatus*.

Huc perſpicuè concurrentem Sanctorum Thomæ, Bonaventuræ, Saleſii ſententiam cum Scholaſticorum communiſſimâ dedimus cap. 1. Præceſſere Patres antiquiſſimi, & doctiſſimi relati cap. 2., quorum cum catholica veritate ſententiam vindicavit poſt Tridentinam Synodum Alexander VIII. ut retuli cap. 3. Fruſtrà itaque novitas toties obtrita caput iterum attollere ſperat nixa hypocritarum fraudibus, qui obtentu prædicandæ ſolius pœnitentiæ perfectæ, originem ducentis ex charitate, ipſam charitatem eliminant, & omnem perfectam, imperfectamque pœnitentiam; cum forma, potiſſimùm perfecta, non introducatur abſque diſpoſitione prævià, quam ſimulata, & ridicula Janſeniſtarum ſanctitas non admittit.

2 Altera ſuccedit Bernardi ſententia, quæ paulo amplior à me exhibenda eſt, quàm referatur ab Hexaplis; quia integra novo ſyſtemati apertiùs adverſatur. In Cant. ſerm. 51. num. 9. „ Læva illius ſub capite
„ meo, & dextera eius amplexabitur me . . .
„ quia per dexteram, & ſiniſtram adverſa
„ ſolent, & proſpera deſignari, videtur mi-
„ hi hoc loco intelligi poſſe, lævam quidem,
„ comminationem ſupplicii; dexteram ve-
„ rò, regni promiſſionem. Eſt autem cùm
„ mens noſtra formidine pœnæ ſerviliter
„ premitur: & nunc nequaquam ſub capite;
„ ſed ſuper caput læva eſſe dicenda eſt: nec
„ poteſt ſic affecta anima omnino dicere;
„ *quia læva eius ſub capite*; at verò ſi profi-
„ ciens ex hoc ſpiritu ſervitutis tranſierit in
„ quemdam ſpontanei obſequii digniorem
„ affectum; quatenus videlicet præmiis po-
„ tiùs provocetur, quàm arctetur ſuppli-
„ ciis; magis autem ſi amore boni ipſius
„ agatur, nunc indubitanter dicere poterit,
„ quia læva ejus ſub capite meo; quippe
„ qui illum ſervilem metum, qui in ſiniſtra
„ eſt, meliori atque excellentiori habitudi-
„ ne ſuperavit animi, & dignis deſideriis
„ etiam ipſi appropiaverit dexteræ, in qua
„ ſunt omnes promiſſiones, dicente Prophe-
„ tâ ad Dominum: *Delectationes in dextera*
„ *tua uſque in finem* . . . (ſequuntur verba
„ ab adverſario objecta) Donec quis pre-
„ mitur à ſpiritu ſervitutis, parumque ha-
„ bet de ſpe, de timore plurimum, non eſt
„ ei pax, neque requies, fluctuante nimi-
„ rum conſcientiâ inter ſpem, & timorem,
„ maximeque, quòd à ſuperexcellente ti-
„ more abundantiùs cruciatur; nam timor
„ pœnam habet, & non eſt illi dicere, *In pa-*
„ *ce in idipſum dormiam, & requieſcam*,
„ quando necdum ſe ſingulariter in ſpe
„ conſtitutum dicere poteſt. Cęterum ſi pau-
„ latim per incrementum gratiæ cœperit
„ deficere timor, & proficere ſpes, cùm de-
„ mum ad hoc ventum fuerit, ut totis viri-
„ bus exurgens charitas in adjutorium
„ ſpei, foràs mittat timorem, nonne ejuſ-
„ modi anima ſingulariter in ſpe conſtituta
„ videbitur, ac proinde etiam in pace in
„ idipſum dormire jam, & requieſcere? „
Iſtud *cæterum ſi paulatim*, & quæ ſequuntur, ab adverſario reſciſſa ſunt; quia ſpem indicant poſſe in homine eſſe antequam Charitas, ſeu amor Dei benevolus adveniat. Idem etiam clariùs indicat initium ſententiæ ab adverſario, ut notavi, pariter prætermiſſum, quo dicitur *ſi proficiens ex hoc ſpiritu ſervitutis tranſierit in quemdam ſpontanei officii digniorem affectum, quatenus videlicet præmiis potiùs provocetur, quàm arctetur ſuppliciis; magis autem ſi amore boni ipſius agatur &c.*

3 Hinc funditùs corruunt propoſitiones Queſnelli complures, nempe quadrageſima quarta. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. 47. *Obedientia legis profluere debet*

bet ex fonte ; *& hic fons eſt charitas* ; *quando Dei amor eſt illius principium interius*, *& Dei gloria ejus finis*, *tunc purum eſt*, *quod apparet exteriùs* ; *alioquin non eſt niſi hypocriſis* , *aut falſa juſtitia*. 57. *Totum deeſt peccatori*,*quando ei deeſt ſpes* , *& non eſt ſpes in Deo* , *ubi non eſt amor Dei* (benevolus, ut ex antecedentibus, & ſequenti Art. patet .) 58. *Nec Deus eſt*, *nec religio*, *ubi non eſt charitas* .

Diſcutiamus nunc Melliflui verba ab ipſo Adverſario citata. Nè in his quidem ulla deſperationis mentio eſt , aut vocabulum , unde meritò colligas, pœnitentiam ex ſola ortam formidine ſupplicii ducere ad deſperationem : multò minùs aſſerit Bernardus, ducere *violenter*, & pœnitentiam iſtam *violentam* eſſe ; quam ex Luthero , ut cap. 1. vidimus, non ex Bernardo calumniam Queſnellus potuit accipere . Neque , ſi oculos Adverſarius habuit , ignorare potuit , ſermonem Mellifluo eſſe , non de eo , de quo agitur in damnata ſententia , ubi videlicet *Solus ſupplicii timor animat pœnitentiam* ; ſed de eo , qui *parum habet de ſpe*, *de timore plurimum* , cui *fluctuat conſcientia inter ſpem*, *& timorem* ; *à ſupcrexcellente* tamen *timore abundantiùs cruciatur* : ubi de deſperatione nè verbum quidem. Hæc graviſſimum ſcelus eſt ; fluctuatio autem iſta conſcientiæ ſpem inter , & timorem , cruciatus quoque iſte abundantior poteſt immunis eſſe à crimine. Casûs & ſententiæ diſſimilitudinem maximam in Queſnello, & S. Mellifluo ſatis conſpicatus Adverſarius,poſterioris verba multiplici corruptione Gallicè referens depravavit , quæ ſi ipſo Latino idiomate , in quo ſcripta ſunt , exibenda fuiſſent , puduiſſet ipſum , ni fallor , nimis apertæ perfidiæ , neque auſus fuiſſet objicere , quæ nullam præbere poterant argumenti ſpeciem, niſi perriculam , & à quovis Theologo explodendam. Ideo quoque Collator Latinus eandem ſententiam in Hexaplis legens , collationi ſuæ minimè cenſuit inſerendam , quia ad præſens inſtitutum indubiè vidit nullatenùs pertinere .

4 Nunc audiant adverſarii S. Bernardum , quem tot fraudibus in ſua pertrahere retia inutiliter moliuntur , quid de timore ſupplicii ſentiat. Serm. de diverſis affectionibus animæ , *Jam verò ſecundo ſtatu incipit eſſe ſub Domino*, *qui tanquam ſervus carcerem timet*, *& metuit nè ſubigatur pœnis*: *in quo ſanè ſtatu converſio eſt* , *exituſque à ſeculo* , *& introitus vitæ* . Talis indubiè alieniſſimus à deſperatione eſt, qua æternum carcerem, & pœnas graviſſimas ſibi noverit eſſe inevitabiles. Adcò autem timor ille, & animata ex eo pœnitentia , non crimine deſperationis novo, & maximo animam impellit ad interitum , ut potiùs converſionem ſuggerat, cujus ea pœnitentia initium eſt, uti & *exitus à ſeculo* , & *introitus ad vitam* . Idem ſanctus Sermone de primordiis , mediis , noviſſimis ad illud Eccleſiaſtici cap. 7. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua*, *& in æternum non peccabis* , ita commonet : „ Time , „ qnòd in gehennam cruciatibus æternis, „ & immenſis exponendus es : unde eſt, „ quòd non dicitur , memorare primordia, „ aut media ; ſed noviſſima, & non pecca„ bis . „ Queſnellus diceret , cave nè timeas , quòd in gehennam cruciatibus æternis , & immenſis exponendus ſis ; cave , inquam , niſi ad hunc timorem te ſtimulaverit charitas ; aliàs criminibus præteritis aliud adjicies longè maximum deſperationis .

Non ita rurſum Mellifluus Dom. 1. poſt Octavam Epiphaniæ ſerm. 1. *Aquâ*,inquit,*repleantur* : *timore cuſtodiantur* ; *quoniam timor Domini fons vitæ* . *Aqua timor Domini eſt* ; *ſi minus ſapida* ; *ſed optimè refrigerans animam noxiis deſideriis æſtuantem* &c.

Serm. 2. *Primus timor eſt*, *nè cruciemur in gebenna*: *ſecundus eſt*, *ne excluſi à viſione Dei*, *privemur tam ineſtimabili gloriâ* : *tertius replet animam omni ſolicitudine timidam*, *nè forte deſeratur à gratiâ* : *& quidem omnis timor Domini* (etiam ut vindicis) *ſicut aqua extinguit ignem* , *ſic extinguit peccati concupiſcentiam*. Quomodo igitur peccatorum omnium pertinaciam inducit , & novum priſtinis ſuperaddit graviſſimum ?

CAPUT VII.

Inſtitutio Moguntina præſentem Articulum non defendit; *ſed totum Queſnelli ſyſtema de timore* , *charitate* , *gratia* , *voluntate Dei erga ſalutem hominum* , *funditus ſubvertit* .

1 Producitur contra nos liber vulgò dictus *Inſtitutio Moguntina*, de qno ita Suarez Proleg. 6. de gratia cap. 5. *Eſt autem animadvertendum in aliquibus libris hujus Concilii* (Provincialis Moguntiæ celebrati anno 1549.) *adjungi opus inſcriptum*: *Inſtitutio ad pietatem Chriſtianam*. *Verumtamen opus illud non fuit à Concilio editum*, *nec probatum*; *ſed ſolum fuit inſtitutio illa in Concilio Provinciali promiſſa* : *à quo autem poſtea fuerit edita* , *ignoramus* . *Unde certum eſt* , *tantùm habere privati Scriptoris authoritatem*. Facilè autem contingit, ut is,cui talis ope-

operis elucubtatio committitur, mentem Concilii non ſatis accuratè exprimat; ſive defectu ſufficientis ſcientiæ, ſive propriæ ſtudio opinionis, ut in Enchiridio Colonienſi promiſſo ſimiliter à provinciæ iſtius Synodo contigiſſe certiſſimum eſt, ſicut capite proximo demonſtrabimus. Verùm cujuſcumque ſcriptoris, & qualiſcumque authoritatis Moguntina *inſtitutio* ſupponatur, nihil officit communi, definitæque hic ſententiæ; novitatibus autem Queſnelli plurimùm. Lacinia, quam *Collator* ſubdolè excerpit, eſt: *Timori ſervili per ſeipſum ſolum adeò nihil in converſione peccatoris tribui debet, ut eum deſperationi, quàm converſioni aptiorem eſſe judicari oporteat*. Nobis exceptionis furtivæ iniquitas deregenda eſt relatione ſententiæ integræ. „ Multi ſunt ex-
„ citandæ, & concipiendæ veræ contritio-
„ nis modi: inter quos præcipuus eſt is, qui
„ provenit ex timore, quem peccatorum
„ noſtrorum recordatio, & diſtricti judicii
„ Dei ſeria conſideratio, in nobis gignit,
„ per quem à vanitate peccandi ad juſtitiæ
„ obſervantiam incipit converſio, juxta il-
„ lud, timor Domini initium ſapientiæ; à ti-
„ more enim, Auguſtino teſte, pœnitentia
„ concipitur, adeò, ut qui ſinè timore eſt,
„ juxta dictum ſapientis, juſtificari non
„ poſſit.

„ Nemo tamen ſic exiſtimet quaſi timor
„ ille ſervilis, quo propter ſceleratè facta
„ noſtra diſtrictam Dei juſtitiam, & gravem
„ iram metuimus, veram contritionem ſo-
„ lus abſolvat: cui per ipſum ſolum adeò
„ nihil in converſione peccatoris tribui de-
„ bet, ut eum deſperationi, quàm conver-
„ ſioni aptiorem eſſe, judicari oporteat.

Ita *Inſtitutio*, in qua ſtatim adverſarios proſternit quod dicitur eſſe *multos excitandæ, & excipiendæ veræ contritionis modos*: Juxta adverſarios enim modus ſolus, & unicus eſt charitas, ſive amor Dei omnia agens propter Deum, & ab eo mercedem referens beatitudinem; nam per Prop. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*; proinde minimè idoneus *excitandæ, & concipiendæ veræ contritioni*. Solus itaque modus ſupereſt *amor Dei, omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Si enim non conceditur inter duos iſtos amores fons medius, unde ulla volitio, aut actio noſtra profluere valeat, evidens eſt, nullum exiſtere *modum* medium *excitandæ, & concipiendæ veræ contritioni* debitum, vel convenientem.

Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Cupiditatem eſſe veræ contritioni oppoſitam, per ſe patet; oportet igitur, amorem Dei ante omnia in peccatore reſtitui, & regnare, nè ſinè eo contritionē, ut actiones cæteras, *neceſſe ſit cupiditate corrumpi*.

Denique contritio lege divinâ præcipitur; juxta Queſnellum autem Prop. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas: quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*. Itaque manifeſtum eſt, *contritionem veram* non poſſe profluere ex alio fonte, quàm charitatis, nè hypocriſis cenſeatur. Non igitur per Queſnellum *Multi modi ſunt excitandæ, & concipiendæ veræ contritionis*; ſed ſolus, & unicus charitas.

2 *Inſtitutio* verò Moguntina non tantùm *modum*; ſed etiam *præcipuum*, ſive in hoc Divinæ providentiæ ordine communiſſimum enuntiat eum *eſſe, qui provenit ex timore, quem peccatorum recordatio, & diſtricti judicii Dei ſeria conſideratio in nobis gignit: per quem à vanitate peccandi ad juſtitiæ obſervantiam incipit converſio; juxta illud: Timor Domini initium ſapientiæ*. Queſnellus contra prohibet, nè à timore peccator ducat converſionis initium Propoſ. 66. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicuti beſtiæ; ſed per fidem, & per amorem, ſicuti filii*.

Quis autem timor eſt, ex quo, ut ait Moguntina inſtitutio, *provenit excitandæ, & concipiendæ veræ contritionis modus præcipuus*? Is (inquit ipſe inſtitutor) *quem peccatorum noſtrorum recordatio, & diſtricti judicii Dei*, ac proinde ſententiæ illic ferendæ, & in perpetuum exequendæ *ſeria conſideratio in nobis gignit*. Hic autem timor, qui initio quidem ſolus, ex tali conſideratione proficiſcitur; ſed mox novo Divini ſpiritûs ſuccedente lumine in intellectu, & novâ pariter motione excitante ampliùs voluntatem *incipit per timorem illum à vanitate peccandi, ad juſtitiæ obſervantiam converſio*, quod *initium eſt ſapientiæ*. Et quidem, inquit Inſtitutio, *à timore, etiam Auguſtino teſte, pœnitentia concipitur adeò, ut qui ſinè timore eſt, juxta dictum Sapientis juſtificari non poſſit*. Hic facilè conſpicitur, uti & ex Concilii Tridentini ſeſſ. 6. cap. 6., & ex ſeſſ. 14. cap 4. quomodo ducto

à ſervlli formidine principio, gradus fiat ſalubrior ad initialem.

3 Sed nunc ad diſſolvendam objectionis machinam propiùs accedamus: atque ecce, dum eam pacato animo cominus intuemur, deprehendimus, nihil eſſe eâ magis fragile, cujus totum robur in mutilatione eſt; ſi enim integra, ut à me refertur ſuperiùs, propoſita fuiſſet, evanniſſet pariter, quidquid truucata perfidè lacinia exhiber damnato utcumque ſimile errori. Audiatur iterum INSTITUTIO: *Nemo tamen ſic exiſtimet, quaſi timor ille ſervilis, quo propter ſceleratè facta noſtra, diſtrictam Dei juſtitiam, & gravem iram metuimus, veram contritionem ſolus abſolvat: cui* (Collator, reſciſſis omnibus, pro *cui* ponit *Timori ſervili*; quaſi indè cœperit Inſtitutionis ſententia) *cui*, inquam, timori ſervili *per ſe ipſum ſolum adeò nihil in converſione peccatoris tribui debet, ut eum deſperationi, quàm converſioni aptiorem eſſe judicari oporteat*. Agit hìc Inſtitutio contra Lutheranos, contra quos Moguntina Synodus celebratá recenter fuerat. Conſtituebant illi ſcilicet, vel eorum plurimi contritionem in ſolo timore ſuppliciorum abſque dolore libero de peccatis, abſque ullo eorum odio, ac deteſtatione, denique abſque melioris vitæ propoſito.

De hæreticis iſtis ita teſtatur Bellarminus lib. 2. de pœnitentia cap. 2. *Ut à prima quæſtione principium faciamus, ſciendum eſt, magnam partem Lutheranorum in ea ſententia eſſe, ut contritio nihil ſit aliud niſi terror quidam conceptus ex conſideratione peccatorum, & ſuppliciis, quæ Divina lex peccatoribus comminatur ... Lutherus in prima diſputatione contra Antinomos Prop. 22. ſcribit, contritionem eſſe tactum, & ſenſum legis in conſcientia. Et Prop. 30. ſcribit, eſſe afflictionem, ac paſſionem, quam conſcientia pati cogitur, etiamſi nolit.*

Hæreticis illis nullus ſanæ mentis theologus conſentit; meritò tamen *Inſtitutio* communiendos cenſuit catholicos, erroribus iſtis undique circumſeſſos, nè ſe inani adeò contritionis larvâ decipi ſinerent: à quo fallaciæ periculo ut eos amoveret quàm longiſſimè, quidquid timori naturali, dum ſolus eſt, objici potuit maximè odioſum, collegit: quale eſt, quòd timor ſervilis per ſe ipſum ſolus adeò contritioni non ſufficiat, ut peccatoris *deſperationi*, *quàm converſioni aptiorem eſſe judicari oporteat*. Quod aſſertum de naturali quadam formidine intelligi neceſſe eſt: nam de ſupernaturali acceptum ſaperet blaſphemiam in Spiritum Sanctum; ad timorem autem ſolummodo naturalem, & ejuſdem ordinis pœnitentiam non reſtringitur Queſnelli enunciatio; ſed indefinita eſt de omni ſolius ſupplicii timore, & omni natâ indè pœnitentiâ.

Dum quis animo diſpoſitus eſt ita, ut conceptâ Divini judicii, & æternorum cruciatuum vehementi formidine, in ea ſola anxius, & tremens hæreat abſque præteritorum criminum deteſtatione, abſque ullo melioris vitæ propoſito, abſque ulla ſpe veniæ, indubiè non ab omni immunis eſt deſperationis periculo. At quid iſtud ad damnatum articulum, in quo non ſolus ſupplicii timor eſt, ſed etiam animata ab eo pœnitentia, dolorem de peccatis præteritis, eorum odium, ac deteſtationem, cum propoſito non peccandi de cætero, tamquam veras pœnitentiæ partes, neceſſariò includens?

4 Neque adverſariis faver, quod dicatur, *Timori ſervili per ſe ipſum ſolum, nihil in converſione peccatoris tribui debere*; quia ſolus pœnæ timor neque eſt vera peccatoris converſio, neque ulla pars ejus, vel contritionis; ſed ad contritionem ſolummodo diſpoſitio. Agnoſcit tamen *Inſtitutio*, ut mox videbimus, timorem ſervilem non quidem per ſe, & immediatè; ſed per accidens, ſive ratione actuum nobiliorum, ad quos diſponit, converſionem, & juſtificationem perficere: quod Scholaſtici vocant cauſam eſſe ſeu *principium ad extra*.

Diſcrimen itaque latiſſimum inter ſententiam *Inſtitutionis* eſt, & damnatam Queſnelli ſexageſimam, quòd prior agat de timore ſuppliciorum, qui juxta hæreticos *veram contritionem ſolus abſolveret*, proinde qui ſolus remanens, neque ad præteritorum odium peccatorum, neque ad futurorum fugam, ſeu firmum de fugiendis propoſitum excitaret. Poſterior verò excitationem illam, & quidem validam, ac vehementem, ſive, ut ipſius articuli voce utar, *violentam* adſtruit *ad pœnitentiam*. De hac porrò vulgatiſſima fert catholicorum contra hæreticos definitio ex S. Gregorio, homilia 34. in Euangelia: *Pœnitentia eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare*, ſive ut explicat Trid. ſeſſ. 14. *de pœnitentia* cap. 4. *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentiæ actus habet, eſt animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero*. Ibid. *Declarat igitur S. Synodus, Contritionem non ſolùm ceſſationem à peccatis, & vitæ novæ propoſitum; ſed etiam veteris odium continere*.

Moguntina itaque *Inſtitutio* doceat quidlibet contra *timorem* ſervilem iſtiuſmodi, qui quaſi *veram contritionem ſolus abſolveret*,

ret, non excitaret ad pœnitentiam, ſive ad præteritorum criminum odium, & ab imminentibus averſionem, propoſitumque ea impoſterum nullatenus admittendi: de tali, inquam, timore ſervili *Inſtitutio* ſtatuat, eum *per ſe ipſum ſolum, deſperationi, quàm converſioni aptiorem eſſe*, nihil definitæ officit veritati. Non enim revera multum aliena apparet à deſperatione talis diſpoſitio peccatoris in ſola formidine ſuppliciorum ſiſtens, dum homo conſcius, ſe damnationem abſque pœnitentia evitare non poſſe, ab hac nihilominus diſtrahit animum, nolens propter futuros poſtea cruciatus carnalibus præſentis vitæ carere deliciis.

Denique, ut dixi, *Timor ille ſervilis veram contritionem* adeò *ſolus* non *abſolvit*, neque eo ſolo ullus convertitur, ut etiam in vera converſione *nihil per ſe ipſum* ſolus *tribuere* ſibi *poſſit*, utpote nè pars quidem minima contritionis, aut pœnitentiæ. Verùm quodcumque hìc contra timorem ſervilem in ſua ſolitudine conſideratum, & præſcindendo ab omni nobiliorum actuum, quos excitat, comitatu, *Inſtitutor* enuntiet duriùs, forſitan ex odio tunc vigentis hæreſeos, totam contritionem conſcientiæ terroribus, & ſuppliciorum formidine abſolventis; ipſum tamen, & articulo præſenti, & reliquis in hac materia damnatis clariſſimè adverſari, mecum fatebitur quiſquis ea, quæ ex *Inſtitutione* prolixiùs hìc mox ſubjiciam, vel levi oculo percurrerit.

5 Unum ſolummodo priùs obſervo, quod Angelicus monet in librum tertium ſententiarum diſt. 34. quæſt. 2. art. 2. quæſtiuncula 2. *Timoris ſervilis actus poteſt eſſe, & bonus, & malus:* naturalis, & ſupernaturalis: poteſt malum pœnæ timere ut malum pluſquàm cætera omnia fugiendum; & poteſt timere modo rectæ rationi conſentaneo abſque comparatione illa prorſus impiâ. Unde ſicut animal non ex ſe, & prædicatis ſuis intrinſecis rationale eſt, ſed à rationali præſcindit, adeò ut ei accidat eſſe rationale; ita bonum, & ſupernaturale eſſe, ad veram pœnitentiam, converſionemque diſponere, accidit timori ſervili. Iſtud ergo eſt quod cum *Inſtitutione* dici poterit, timori ſervili ſecundùm ſe ſolum, nihil tribuendum eſſe neceſſariò, & eſſentialiter in converſione peccatoris.

Tum proſequitur: „ Per accidens tamen ſervilis Timor ad pœnitentiam, & converſionem peccatoris deſervit. Siquidem ad juſtificationem hominis, quam per pœnitentiam inquirimus, propinquus gradus eſt à peccando deſiſtere. Per hunc gradum paulatim ſubducit hominem timor, qui vitia reprimit, & improbas cupiditates metu futuræ pœnæ reſtinguit. Quod S. Baſilius pulchrâ admodum tremendi Judicii Dei præmonitione demonſtrat ſuper pſalm. 33. dicens. Quando fortè ad aliquod peccatum te videris paratum, illud horribile Chriſti judicium cogita, in quo judex in alto ſedens tribunali, circumfertos undique populos coram habebit, aſtabitque omnis creatura, ejus adventum glorioſum exhorrens, rationem geſtorum redditura. Deinde qui mala in vitâ admiſerunt, triſtes, & timidi apparebunt, vicinum aſpicientes ignem, ſævas flammas reſpirantem: deinde barathrum, & tenebras inacceſſas. Et poſt multa: poſtremò omnium duriſſimam pœnam, probrum illud, & verecundiam ſempiternam. Hæc tu timebis; hoc demum timore inſtitutus, quodam quaſi fræno tuam cohibebis à pravis concupiſcentiis animam. Non diſſimili judicii extremi apparatu D. Auguſtinus ad peccati horrorem, & deteſtationem nos inducere tentat de pœnit. med. cap. 2. Aſcendat (inquit) homo adverſùs ſe tribunal mentis ſuæ; ſi timet illud, quòd oportet nos exhiberi ante tribunal Chriſti, ut illic recipiat unuſquiſque, quod per corpus geſſit, ſive bonum, ſive malum. Atque ita conſtituto in corde judicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor. Indè quidem ſanguis omnis confitentis per lachrymas profluat. Ex his apparet, timorem ſervilem, qui ex peccatorum conſideratione concipitur, pœnitentiæ, & contritionis excitandæ utilem miniſtrum eſſe; in conſideratione verò peccati, homo Dei præcepta in conſilium adhibeat, ut ſciat, omnia iſta in peccato deputare, à quibus eum per legis præcepta Deus arcet. Nec minùs circa animi, quàm corporis delicta, Dei iram exhorreſcat. Cùm enim ex corpore, & animâ homo conſtet, quorum illud Deus manu ſua condidit ex limo; hanc afflatu ſuo inſpiravit: ideoque utraque res Dei eſt, quæ ambæ unum hominem faciunt; quodcumque eorum deliquerit, ſciat, ex æquo Deum offendi. Tuum eſt peccatum, ſive corpus tuum, ſive anima tua peccaverit: utriuſque peccato Deus æquè offenditur, qui utrumque fecit: & utriuſque delictum pari pœnâ diluendum eſt, ſive pro eo tu tibi ultro pœnam irrogaveris, ut Deus parcat; ſive tibi indulgendo Deum in ultionem tui excitaveris.

„ Interim autem, dum ſervilis timor in- „ ter examen graviſſimorum peccatorum „ miſeram hominis conſcientiam pavore „ æterni ignis flagellat, mens mœrorem „ concipit, & peccata ſua, quæ ei tanti mœ- „ roris cauſa ſunt, incipit deteſtari, & iam „ procul dubio incipit tanti mali remedia „ circumſpicere, & , cùm quiſque naturâ „ perditionem ſui abominetur, incipit ex „ his malis liberari velle, & auxilium deſi- „ derare.

„ His jam ſuccedat vivida illa fides, „ quæ mentem peccatoris in Dei miſeri- „ cordiam dirigat, & quæ ex multiplicibus „ Dei promiſſionibus anxiæ peccatoris „ conſcientiæ perſuadeat, Deum nequa- „ quam mortem peccatoris velle; ſed ut „ convertatur & vivat..... De Dei boni- „ tate miſerum, & ſtultum eſt deſperare; „ nam ob hanc cauſam tibi vitam iſtam huc „ uſque protraxit Deus, ut ſuâ patientiâ te „ expectaret ad veniam, qui niſi miſereri, & „ ſanare vellet, hanc vitam tibi tunc, cùm „ eum offenderes, ſtatim abrupiſſet.

Dein, interpoſitis paucis de timore, quem diſtinctionis causâ vocamus ſerviliter ſervilem, ſic concludit. „ Vides ergo quæ „ ſint timoris ſervilis in excitanda contri- „ tione partes: quomodo à timore vera „ contritio ritè ſumat initium. Ex eo enim, „ quòd quis mala ſua timet, incipit ea cor- „ rigere, & meliora deſiderare: Et, cùm „ aliunde ſalus non appareat, neceſſitate „ compulſus incipit ad Deum pro delicto- „ rum ſuorum remiſſione clamare: & ſic ſer- „ vilis timor poſt peccati deteſtationem per „ Dei miſericordiam introducit in cor ho- „ minis charitatem: & ſic timor jam non „ ampliùs manet; ſed recedit, adveniente „ charitate, non aliter quàm ſeta linum in- „ ducit in corium, & ipſa, ut linum introire „ poſſit, neceſſariò exit: & ſic quidem ſer- „ vilis timor ex peccatorum recordatione „ exoriens, peccata nequaquam ſanat; ſed „ magis exaſperat, & acutiùs dolere facit; „ ſanitatis tamen per miſericordiam Dei „ quærendæ, & per charitatem perficiendæ „ ipſe initium præſtat; quemadmodum fer- „ rum medici, dum putrem carnem de vul- „ nere exſecat, vulnus non ſanat; ſed am- „ plius facit, & cruciatum auget; interim „ tamen medicaminibus locum aperit, ut „ per ea ſanitas vulneris reparetur, & do- „ lor omnis ſedetur.

„ Hunc contritionis excitandæ, & con- „ cipiendæ modum ubique Sanctorum Pa- „ trum ſententiæ monſtrant, & Scripturæ „ Sacræ teſtimonia manifeſtè probant. „ Tum ſequitur longa Patrum, & Scripturarum ſeries pro oſtendenda timoris utilitate. Ab his converſa Inſtitutio ad verbi Dei Præcones ait: „ Iiſdem ergo veſtigiis Concio- „ natores ſibi quoque noverint inſiſten- „ dum, ut ſeveris comminationibus è Scri- „ ptura deſumptis à peccando homines ar- „ ceant; æterni ignis ſupplicia tranſgreſſo- „ ribus ob oculos ponentes; juſtis verò „ æternæ vitæ præmia pollicentes, ut ſic „ eos, cùm ſibi ipſis propter peccatorum „ ſuorum agnitam fœditatem viluerint, pau- „ latim per timorem Dei ad miſericordiæ „ ejus fiduciam ſubducant.

„ Hunc veræ contritionis modum con- „ cordes orthodoxorum Patrum ſententiæ, „ Sacræ Scripturæ authoritate ſubnixæ „ præcipuum tradunt. Interim tamen, inquir Inſtitutor, negandum non eſt, alios ſubinde aliter à Deo ad contritionem diſponi; quoſdam monitis, & exemplis juſtorum, quoſdam tribulationibus, aliquos Divinæ bonitatis, & erga nos beneficentiæ contemplatione; qui modus ſuperioribus indubiè optabilior eſt, atque perfectior; ſed (ut meritò Inſtitutor obſervat) „ illum „ alium contritionis modum, qui ex timore „ eſt, magis communem facit noſtra perver- „ ſitas, qui vix aliter, quàm malis emen- „ damur.

6 Sequitur apud authorem digreſſio brevis de gratia, quo judice ſi ſtare adverſarius voluerit, ut nos jubet ſubſcribere relatæ à ſe laciniæ de timore, facilè perſpiciet ſubrutum totum novæ Eccleſiæ de gratiæ auxiliis, & voluntate Dei circa ſalutem hominum ſyſtema. Etiam hic Inſtitutio audiatur.

„ Firmiſſimè autem tenendum eſt, beni- „ gnum, & liberalem Deum nulli homini, „ quantumvis malo, & perverſo, gratiam „ ſuam ſubtrahere, qui juxta Joannis teſti- „ monium, ſtat ad ſingulorum oſtia, & pul- „ ſar adeò, ut etiam averſos à ſe ultro ſe- „ quatur, & ad gratiam ſuſcipiendam „ amanter invitet. Si dimiſerit vir uxorem „ ſuam, inquit Propheta Jeremias, & illa „ recedens duxerit virum alium, numquid „ revertetur ad eum ultra? Numquid non „ polluta, & contaminata erit mulier illa? „ Tu verò fornicata es cum amatoribus „ multis; tamen ad me revertere, dicit Do- „ minus? Et in Ezechiele cap. 18., & 33. „ Quarè, inquit, moriemini? numquid meæ „ voluntatis eſt mors impii, & non magis, „ ut convertatur, & vivat? Revertimini, & „ vivite.

„ Ubi duo nobis conſideranda veniunt, „ unum,

„ unum, ſi quid in converſione noſtrum eſt,
„ id ſolum eſt, quod oblatam Dei gratiam
„ non repellimus; ſed vocanti Domino
„ præbemus aſſenſum: qui aſſenſus noſter
„ cum admodum ſit imbecillis, nequaquam
„ converſionem meretur; ſed admittit ſo-
„ lùm, & ſuſcipit. Itaque hoc neceſſariò re-
„ linquitur, ut totam converſionem no-
„ ſtram in Deum referamus, gratias agen-
„ tes illi, qui in nobis, & velle operatur, &
„ perficere. Alterum eſt, ut cogitemus,
„ quàm impudenter ſcelerati, & impii ho-
„ mines malitiam ſuam in Deum velut au-
„ thorem rejicientes, quòd converti non
„ poſſint, infirmitatem ſuam excuſent; cùm
„ utique nemo infirmitatem ſuam rectè
„ prætenderit, cui ubique præſens adeſt
„ Dei gratuitum auxilium.

„ Poſt hæc omnia jam non eſt difficile,
„ quæ ad plenam, & veram cordis contri-
„ tionem requirantur, diſpicere. Principio
„ enim invalida, & noxia eſt contritio, quæ
„ in ſolo timore ſubſiſtit: quæ ut vera red-
„ datur, eo uſque progredi debet, donec
„ jam fide, ſpe, & charitate fulciatur, ut
„ jam non tam doleat peccator, quod pœ-
„ nam meruit, quàm, quòd Deum offendit:
„ nec ſolùm ex peccatorum ſuorum con-
„ ſcientia timorem colligat; ſed ex bonita-
„ te Dei, & miſericordia fiduciam capiat.
„ Non enim rectè agitur pœnitentia, niſi
„ etiam indulgentia ſperetur; Placent enim
„ Domino timentes eum, & qui ſperant ſu-
„ per miſericordia ejus.

7 Hactenus Moguntina *Inſtitutio*, quæ non niſi collectis ex ea fructibus à nobis dimittenda eſt. In primis, ut redeamus ad præſentis Controverſiæ caput, ex relatis proſilit ultro diſcrimen conſpicuum inter damnatam Queſnelli ſententiam, & objectam *Inſtitutoris*. Queſnellus enim omnem prorſus pœnitentiam ſolo timore ſupplicii animatam rejicit, veluti in deſperationis barathrum deducentem, & quidem eò magis, quò acrior, ſeu vehementior fuerit pœnitentia. Certum autem eſt, inter pœnitentis actus primum locum tenere, ut cum Tridentino Concilio ſeſſ. 14. cap. 4. intelligunt omnes Catholici, *dolorem, ac deteſtationem de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero*, qui *contritionis*, atque adeò *pœnitentiæ motus fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum neceſſarius*. Prætereo ſatisfactionem, quæ pœnitentiæ quoque pars eſt, & generali etiam pœnitentiæ nomine intelligitur. De univerſis itaque, qui pœnitentiæ nomine comprehenduntur, actibus Queſnellus enuntiat, quòd, *ſi ſolus* ad eos *ſupplicii timor* permoverit, ſive ut ipſe loquitur, hominem *ad pœnitentiam animet, quò hæc eſt magis violenta, eò magis ducat ad deſperationem*. Inſtitutio autem Moguntina nullo modo loquitur de ipſa pœnitentia; ſed de *timore* ſervili conſiderato ſecundum ſe ſolummodo, & abſque ullo, ad quem excitare deberet, pœnitentiæ actu. *Nemo*, inquir, *ſe exiſtimet* (ut exiſtimabant Lutherani plures) *quaſi timor ille ſervilis, quo propter ſceleratè facta noſtra, diſtrictam Dei juſtitiam, & gravem iram metuimus, veram contritionem ſolus abſolvat; cui per ſe ipſum ſolum adeò nihil in converſione peccatoris tribui debet, ut eum deſperationi, quàm converſioni aptiorem eſſe judicari oporteat.* Ubi perſpicuum eſt, aptitudinem illam ad deſperationem non tribui pœnitentiæ, animante ſolâ ſupplicii formidine, conceptæ; ſed timori ſoli ſecundùm ſe: quæ conſtat apertiſſimo ab invicem divelli diſcrimine; nam, ut ſupra vidimus ex S. Thoma, *Timoris ſervilis actus poteſt eſſe & bonus, & malus*, non quidem ſimul; ſed diviſim; at pœnitentia, ut apud Theologos communiter accipitur, involvit dolorem de peccatis, eorum odium, ac deteſtationem cum propoſito non peccandi de cætero: quæ, etſi ſolo timore animata, pœnitentia indubiè utilis, & honeſta eſt, atque à deſperationis flagitio aliena.

Præterea de *attritione, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe*, nemo Catholicus generatim, vel indefinitè aſſeret, *non eſſe bonum motum, ac ſupernaturalem*, quæ eſt Prop. 15. ab Alexandro VIII. damnata anathemate inter 31. Etſi igitur timor aliquis ſervilis concurrere poſſet ad deſperationem; nefas tamen foret, hanc maculam aſpergere omni attritioni, ſeu pœnitentiæ ex ſolo timore ſupplicii oriundæ, ut timori aſpergit hìc ſinè limitatione Queſnellus: *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magìs violenta, eò magìs ducit ad deſperationem.*

Dixi, *timor aliquis ſervilis*, videlicet ſolis naturæ viribus elicitus; nam ei, qui à Spiritu Sancto eſt, non exiſtimo *Inſtitutorem* attribuere voluiſſe effectum adeò perverſum; ſiquidem arbor bona, & ſupernaturalis gratiæ plantata beneficio, minimè comparata eſt ad producendum fructum adeò peſtiferum, & prorſus nefarium, ut eſt deſperatio. Contra timorem, & pœnitentiam loquitur, quæ nè quidem *fide ſulciatur*. Rurſus igitur pronuntiatum de ſervili aliqua formidine naturali, immeritò ab adverſariis extenditur ad omnem ſolius ſupplicii timorem, & ad omnem ex eo ſolo natam pœnitentiam.

8 Non

8 Non ita Auguſtinus libro de catechizandis rudibus cap. 5. *Ipſa etiam ſeveritate, qua corda mortalium ſaluberrimo terrore quatiuntur, charitas ædificanda eſt*. Reſpondere nequeunt adverſarii, non negare ſe, timorem eſſe utilem, modò alia eum comitetur ratio honeſtior; nam quænam, amabo, ea ratio erit, niſi charitas, ſinè qua penès ipſos omnia peccata ſunt? Supponitur autem timor præcedere charitatem, utpote per quam ipſa ædificanda eſt.

Auguſtinus de verbis Apoſtoli ſerm. 13. *Timor ſervus eſt; charitas libera eſt, &, ut ſic dicam, timor eſt ſervus charitatis. Nè poſſideat Diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet Dominæ venturæ locum. Fac vel timore pœnæ; ſi nondum potes amore juſtitiæ*: ubi timor pœnæ ſolus eſt, niſi comites ei adverſarius junxerit turpes cupiditatis actus; alii enim, Queſnello judice, non dantur ante *amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*: Prop. 44. & pluribus ibi ſequentibus. Quomodo autem timor præcedere jubetur in cor, nè illud poſſideatur à Diabolo, ſiquidem hominem pertrahat in deſperationem, qua Diabolo poſſeſſio ultro traditur pleniſſima? Juxta adverſarios dicere Auguſtinus debuit, ſi nondum potes bonum facere, malum fugere, commiſſum deteſtari amore juſtitiæ, cave bonum facias, malum fugias, aut commiſſum oderis timore pœnæ, nè prætet concupiſcentiæ peccatum, committas longè gravius deſperationis, ad quam omnis ſupplicii timor, quoties à charitate ſegregatur, in nova Eccleſia ſemitam parat.

Auguſtinus verò in Pſalmum 127. ad illud *ubi vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguetur*, ait: *Audiunt hæc homines, &, quia verè futura ſunt impiis, timent, & continent ſe à peccato: habent timorem, & per timorem continent ſe à peccato: timent quidem; ſed non amant juſtitiam; cùm autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipis, quod durum erat, amari, & dulceſcit Deus*. Queſnellus diceret, ſi nondum amant juſtitiam, adeò per timorem non continent ſe à peccato, ut peccent ſingulis actibus, ac proinde fit injuſtitiæ conſuetudo: denique adeò non incipit amari, quod erat durum, nec dulceſcit Deus, ut, quò quis timet ampliùs, ſemper alienior fiat ab amore juſtitiæ, & tantò duriora appareant præcepta, tantò Deus aſperior, atque ita homo tantò propinquior deſperationi.

Contra Queſnellum S. Thomas parte 3. quæſt. 85. art. 5. ad 3. *Patet* (inquit) *quòd actus pœnitentiæ à timore ſervili procedit, ſicut à primo motu ad hoc ordinato*. Angelico conſentit Seraphicus in opuſculo de gratia ſanctificante lib. 5. cap. 4. *Timor ſervilis donum Spiritus Sancti eſt... Timor ſervilis Spiritui Sancto locum præparat, ut eum ſicut ſeta filum introducat.... Timor ſervilis duo facit: primum eſt, quòd viam præparat charitati: ſecundum, quòd retrahat à peccato metu pœnæ tantùm*. Ubique timor ſupplicii, etiam ſolus, à Spiritu Sancto eſt, peccatorem præparat, inſtigat ad pœnitentiam, & converſionem, nullâ apparente uſpiam deſperationis umbrâ.

Ipſe Moguntinus *Inſtitutor*, conſonans Eccleſiæ ſenſui, *Multi*, inquit, *ſunt excitandæ, & concipiendæ veræ contritionis modi, inter quos præcipuus eſt is, qui provenit ex timore, quem peccatorum recordatio, & diſtricti judicii Dei ſeria conſideratio in nobis gignit; per quam à vanitate peccandi ad juſtitiæ obſervantiam incipit converſio, juxta illud, initium ſapientiæ timor Domini*, veluti diſtricti judicis, & vindicis malorum. Ab hoc timore, etiam ſolo, juxta *Inſtitutorem* ducitur converſionis, & ſapientiæ initium. Queſnellus vocaret initium inſipientiæ, & *deſperationis*.

Cum iſtâ *Inſtitutoris* ſententiâ non component adverſarii articulum ſuum 61. *Timor non niſi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*: Neque 62. *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo; & jam eſt reus coram Deo*. Si enim per timorem illum *à vanitate peccandi ad juſtitiæ obſervantiam, incipit converſio*, ſic igitur timendo non ſe inquinat animus novâ peccati maculâ, neque magìs addicitur iniquitati, reuſque ſtatuitur coram Deo.

9 Timorem ſervilem in conceptu ſuo generico abſtrahere à ſervili ſimpliciter, & ſerviliter ſervili; proinde à bono, honeſto, utili, ſupernaturali, & à naturali, illicito, pernicioſo, nullus ſanæ doctrinæ Theologus vocabit in dubium... Et quidem ad naturalem quod attinet, facilè conceſſero, eum ſæpe, & fortè communiùs ſocium habere ſervilitatis vitium, quo quis deſideret opus vetitum committere; ſi pœnæ arceretur periculum.

Iſtud itaque ſit quaſi timori ſervili proprium, ſi ſolas naturæ vires attenderis. De hoc timore enuntiat *Inſtitutor*, dum ait: *Nec à malo receſſiſſe putandus eſt, qui timore prohibitus malum perpetrare abſtinet; nam qui metu pœnæ non peccat, adbuc eo ipſo peccat,*

quod

Digitized by Google

quòd peccare vellet, ſi impunè poſſet, & innocentiam coram Deo, vel ex eo amittit, quod deſiderio peccat. Audies mox oppoſitam huic vitio laudem, quam idem author tribuit alteri timori ſervili; ſed indubiè ſupernaturali. Quia autem, ut diximus, timor ſervilis ſecundùm ſe, ſive ſecundùm prædicata ſua eſſentialia, non exigit ſupernaturalem eſſe, hæc ei perfectio advenit ex Divina graria: quâ ratione timori ſervili ſupernaturalitas dicitur accidere. Hoc ſenſu *Inſtitutor* proſequitur: *Per accidens tamen ſervilis timor ad pœnitentiam; & converſionem peccatoris plurimùm deſervit, ſiquidem ad juſtificationem hominis, quam per pœnitentiam inquirimus, propinquus gradus eſt à peccando deſiſtere. Per hunc gradum paulatim ſubducit hominem timor, qui vitia reprimit, & improbas cupiditates metu futuræ pœnæ reſtinguit.* Aliquis igitur pœnarum ſolummodo, & ſervilis timor adeò non ducit ad deſperationem, aut ad alterius generis peccatum, ut *ad converſionem peccatoris plurimùm deſerviat, vitia reprimat*, non ſolius corporis, ſed etiam animi, *& improbas cupiditates metu futuræ pœnæ reſtinguat .... poſtremò omnium duriſſimam pœnam probrum illud, & verecundiam ſempiternam tu timebis: hoc demum timore inſtitutus quodam quaſi fræno tuam cohibebis à pravis concupiſcentiis animam*; non ſola corporis membra ab externo opere. Quodnam hic veſtigium deſperationis, tenente ſervili metu tramitem deſperationi prorſus oppoſitum, & ab ea homines abducente quàm longiſſimè?

10 Pergant nobiſcum adverſarii, quoniam ad inſtitutorem nos provocant, eum audire attentiùs, ejuſque credere documentis. *Ex his*, ait, *apparet, timorem ſervilem, qui ex peccatorum conſideratione concipitur, pœnitentiæ, & contritionis excitandæ utilem miniſtrum eſſe*. Non igitur, quo major fuerit ex timore illo concepta, ſive, ut Queſnellus loquitur, *animata pœnitentia, eò magìs ducit ad deſperationem.*

Interim autem (addit poſtea Inſtitutor) *dum ſervilis timor inter examen graviſſimorum peccatorum miſeram hominis conſcientiam pavore æterni ignis flagellat, mens mœrorem concipit, & peccata ſua, ut quæ ei tanti mœroris cauſa ſunt, incipit deteſtari; etiam procul dubio incipit tanti mali remedia circumſpicere, &, cùm quiſque naturâ perditionem ſui abominetur, incipit ex his malis liberari velle, & auxilium deſiderare*. Dum pavore æterni ignis miſera hominis conſcientia flagellatur, dum animus indè mœrorem concipit, *& peccata ſua, ut quæ ei tanti mœroris cauſa ſunt, incipit deteſtari*, odium, ac deteſtatio, ut patet, afficit non ſola manuum, aut ſola corporis delicta; ſed mentis quoque, & potiſſimùm; utpote quæ propriè iniquitatum omnium ſedes eſt. Si *procul dubio jam incipit* homo *tanti mali*, videlicet *ignis æterni*, tantis debiti peccatis, *remedia circumſpicere*, non poſſet, niſi furore ſtultiſſimo, deſperationem eligere; *cùm enim quiſque naturâ perditionem ſui abominetur, incipit ex his malis liberari velle, & auxilium deſiderare*. Rurſus igitur non deſperationem amplectitur; ſed deſiderat ſalutiferum gratiæ ſubſidium.

His jam (iterum apud Inſtitutorem) *ſuccedat vivida illa fides, quæ mentem peccatoris in Dei miſericordiam dirigat, & quæ ex multiplicibus Dei promiſſionibus anxiæ peccatoris conſcientiæ perſuadeat, Deum nequaquam mortem peccatoris velle; ſed ut convertatur, & vivat*. Quomodo timor ſervilis cenſeri ab Inſtitutore potuiſſet idonea ad ſpem diſpoſitio, ſi cum Queſnello judicaſſet, omnem ſolius ſupplicii metum, & omnem ab eo ſolo animatam pœnitentiam ducere ad deſperationem? Quænam autem poteſt eſſe *vivida* illa *fides*, quæ mentem peccatoris cujuslibet in Dei miſericordiam dirigere valeat, & quæ ex multiplicibus Dei promiſſionibus anxiæ peccatoris conſcientiæ perſuadere, Deum nequaquam velle mortem peccatoris; ſed ut convertatur, & vivat; ſi, juxta fidem novæ Eccleſiæ, in tam multis Queſnelli Propoſitionibus, Deus ſalvos fieri velit ſolos eos, qui ad ſalutem perveniunt? Si nulli cæterorum impertiat, vel offerat in ſtatu naturæ lapſæ auxilium ſufficiens, quo beatitudinem conſequi poſſit, aut effugere damnationem?

Prop. 12. „ Quando Deus vult ſalvare
„ animam, quocumque tempore, quocum-
„ que loco, effectus indubitabilis ſequitur
„ voluntatem Dei... „

Prop. 13. „ Quando Deus vult animam
„ ſalvam facere, & eam tangit interioris
„ gratiæ ſuæ manu, nulla voluntas huma-
„ na ei reſiſtit. „

Prop. 30. „ Omnes, quos Deus vult
„ ſalvare per Chriſtum, ſalvantur infallibi-
„ liter. 31. Deſideria Chriſti ſemper ha-
„ bent ſuum effectum: pacem intimo cor-
„ dium infert, quando eis illam optat. „

Prop. 32. „ Jeſus Chriſtus ſe morti tradi-
„ dit ad liberandum pro ſemper ſuo ſangui-
„ ne primogenitos de manu Angeli exter-
„ minatoris; „ Eos, inquam, ſolos, juxta Queſnelli ſententiam tot articulis ſuperioribus expreſſam: quibus, & junge 33.

„ Prohl

,, Proh! quantum oportet bonis terrenis, ,, & ſibimet ipſi renunriaſſe, ad hoc, ut quis ,, fiduciam habeat, ſibi, ut ita dicam, ap- ,, propriandi Chriſtum Jeſum, ejus amo- ,, rem, mortem, & myſteria, ut facit San- ,, ctus Paulus dicens: Qui dilexit me, & ,, tradidit ſemetipſum pro me. ,,

Imò totum novæ Eccleſiæ de gratia ſyſtema ducit clariſſimè, & viâ ſectatoribus indeclinabili ad eamdem de Deo, & Chriſto hæreticam impietatem. Prop. 1. ,, Quid ,, aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ,, ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum, & ,, peccati conſecutiones, ſuperba pauper- ,, tas, & ſegnis indigentia; hoc eſt, genera- ,, lis impotentia ad laborem, ad oratio- ,, nem, & ad omne opus bonum? ,, Deum, & ejus gratiam omnes amiſimus in Adamo. Antequam igitur eam Chriſti gratiâ recuperavimus, nihil in nobis eſſe potuit, niſi *peccatum, & generalis impotentia ad omne opus bonum*. Quiſquis verò eam ſacro Baptiſmate acquiſitam, delinquendo perdidit, recidit in *generalem impotentiam ad omne opus bonum*, atque ad juſtificationem, quæ ſinè bono opere, & conveniente pœnitentiâ adulto nemini obtingit. Pœnitentia autem ſalutaris non peragitur, aut peragi poteſt abſque gratiæ auxilio, uti neque acquiri ſalus.

11 Sed quid agas, ſi defuerit auxilium efficax? Sufficiens enim in hoc ſtatu non conceditur juxta Queſnellum. Exploratiſſimum itaque eſt, nulli pœnitentiam, nulli actionem quamcumque ſalutiferam, nulli beatitudinem eſſe poſſibilem, niſi qui eamdem re ipſa conſequitur. Concluſio perſpicua ſequitur ex antecedente, quod eſt doctrina Queſnelli de gratia, Propoſitionibus tam multis, & tam dilucidis enuntiata, ut voluntariè cæcum eſſe oporteat, qui non intelligit. Sola rem conficit Prop. 10. *Gratia eſt operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*. Propoſ. 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei, jubentis, & facientis quod jubet*. Per undecimam, omnis gratia, omnem ſuum obtinet effectum: per decimam, eum tam certò conſequitur, & neceſſariò, *ut nihil impedire poſſit, aut retardare*: Cùmque Propoſitio utraque contineat dogmaticam gratiæ definitionem, quam neceſſe ſit definitis omnibus convenire, nemo poteſt revocare in dubium, quin omnis gratia ſemper omni potiatur effectu, ad quem idonea eſt, & ſufficiens. Eundem ſenſum continent Propoſitiones poſt primam uſque ad vigeſimam ſextam. Circa quas, ſi quid lucis deſideras, copioſiſſimè reperies tomo primo. Progrediendum hìc nobis eſt cum *Inſtitutore* Moguntino circa articulum 60.

12 ,, Si timor conſcientiam tuam de- ,, ſperatione exagitare contendat, quæri- ,, tans: Tu canis horribilis oculis Dei, to- ,, ties reverſus ad vomitum, quò te vertes? ,, Reſpondeat tibi fides tua: quò te vertes, ,, niſi ad miſericordiam ejus pœnitendo, ,, cujus poteſtatem offendiſti peccando? De ,, Dei bonitate miſerum, & ſtultum eſt de- ,, ſperare. Nam ob hanc cauſam tibi vitam ,, iſtam hucuſque protraxit Deus, ut ſuâ ,, patientiâ te expectaret ad veniam; qui, ,, niſi miſereri, & ſanare vellet, hanc vitam ,, tibi tunc, cùm eum offenderes, ſtatim ,, abrupiſſet. ,, Non dicitur, ut in damnato articulo eſt, de *animatâ ſolo ſupplicii timore pœnitentiâ*, & quidem de omni, ut Propoſitio illimitata eſt univerſali æquivalens; ſed *Inſtitutio* diſſerit de ſolo *timore*, eoque naturali tantummodo; ſupernaturalem enim non poſſe ſuggerere deſperationem, compertum eſt omnibus prima theologiæ rudimenta callentibus: Non poſſe etiam *Inſtitutionem* intelligi de omni ſolius ſupplicii formidine, quæ indubiè ſervilis eſt, ut omnis ſervilis ſolo movetur ſupplicio, ſeu pœnâ, quam fugere intendit: non poſſe, inquam, *Inſtitutionem* de omni iſtiuſmodi formidine explicari, patet ex eo, quòd conſtet ex SS. Thoma, Bonaventura, Saleſio, definitione Apoſtolicâ Alexandri VIII., Concilio Tridentino, traditione Patrum, atque ex ipſis Scripturarum oraculis, timorem aliquem ſervilem eſſe à Spiritu Sancto, quod ipſa, cui credere hìc jubemur, *Inſtitutio* oſtendit, *Timorem* ſcilicet *ſervilem, qui ex peccatorum conſideratione concipitur, pœnitentiæ, & contritionis excitandæ utilem miniſtrum eſſe*. Sola autem admiſſa ab omnibus timoris ſervilis notio metum, ut jam indicavi, ſolius pœnæ ſignificat; nam ſi alia ratio acceſſerit honeſtior, indolem ejus mutat, & nobiliorem tribuit appellationem. Neque motivum quodcumque ſuperadditum timori, ſi charitatem exceperis, aliud juxta Queſnellum efficeret, quàm augere numerum delictorum. Aliquis igitur in ipſius *Inſtitutionis* ſententia *timor ſervilis* eſt ex gratiâ, qui nempe pœnitentiæ, & contritionis excitandæ utilis miniſter eſt; quod ſolus Pelagio conſentiens adſcribet actui ſolis elicito naturæ viribus.

Rurſus neceſſariò alius, ac minimè ſupernaturalis eſt, qui tum hic *conſcientiam deſperatione exagitare contendit*, tum ſuperiùs *deſperationi, quàm converſioni aptior judica-*

dicatur, quod vitium nefas eſt, gratiæ ejuſque effectui, non niſi ſancto impingere. Si autem neceſſe ſit, etiam penès *Inſtitutorem*, diſtinguere inter timores ſerviles, quorum naturales alii ſunt, & pravis effectibus obnoxii; alii naturæ vitibus ſuperiores, & ab omni pravorum fructuum ſuſpicione remotiſſimi, ſola adverſariorum perverſitas, aut turpis ignorantia poteſt timores ſerviles inter ſe confundere, & quidquid vitii eſt in metu ſerviliter ſervili, qui indubiè naturalis eſt, in omnem ſnlins ſupplicii metum, quantumvis utilem attritioni, & ſalutari pœnitentiæ diſpoſitionem conjicere.

Meritò *Inſtitutor* ait: *De Dei bonitate miſerum, & ſtultum eſt deſperare*. Verùm ſi adverſariis credimus, hanc nobis miſeriam, & ſtultitiam non ſolùm Doctores Sanctiſſimi Angelicus, & Seraphicus, & cum iis Theologi communiſſimè; ſed Moguntina etiam *Inſtitutio* commendant: nam & in Angelico, ut ſuperiùs retuli, legimus parte 3. qu. 85. art. 5. „ Alio modo poſſumus loqui de pœ-
„ nitentia quantum ad actus, quibus Deo
„ operanti in pœnitentia cooperamur, quo-
„ rum.... tertius eſt motus timoris ſervi-
„ lis, quo quis timore ſuppliciorum à pec-
„ catis retrahitur... ſic igitur pater, quòd
„ actus pœnitentiæ à timore ſervili proce-
„ dit, ſicut à primo motu affectûs ad hoc
„ ordinato. „

Angelico addidi Seraphicum dicentem:
„ Timor ſervilis donum Spiritus Sancti
„ eſt... Timor ſervilis Spiritui Sancto lo-
„ cum præparat, ut cum ſicut ſeta filum in-
„ troducat.... Timor ſervilis duo facit:
„ primum eſt, quòd viam præparat charita-
„ ti; ſecundum, quòd retrahat à peccato,
„ metu pœnæ tantùm.

In Moguntina quoque *Inſtitutione* jam vidimus *timorem ſervilem pœnitentiæ, & contritioni excitandæ utilem miniſtrum*. At per adverſarios Prop. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi, ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*. Dum itaque SS. Thomas, Bonaventura, & cum univerſo Theologorum ſana docentium choro, Moguntinus Inſtitutor, nobis velut utilem prædicant timorem ſervilem, quam de Deo ingerunt peccatoribus in Queſnelli ſententia cogitationem? Non aliam, quàm eſſe *Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*. Quod ubi peccatores novo Apoſtolo aſſerenti crediderint, quid clementiæ, quid gratiæ à tali Deo, ac Domino expectent, aut ſperent? Nihil itaque, tali poſito novæ Eccleſiæ axiomate, ſupereſt, niſi, ut peccatores, ſervili conceptâ formidine, in eam impellantur, ut *Inſtitutio* meritò vocat, *miſeriam, & ſtultitiam*, quâ *de Dei bonitate deſperent*.

Non minùs à novis Queſnelli dogmatibus abhorret ea *Inſtitutionis* illimitata ad peccatores, nemine excepto, directa conſolatio, quæ & non levis ratio cuilibet ſperandi eſt: „ Nam ob hanc cauſam, tibi vi-
„ tam iſtam huc uſque protraxit Deus, ut
„ ſuâ patientiâ te expectaret ad veniam,
„ qui, niſi miſereri, & ſanare vellet, hanc
„ vitam tibi tunc, cùm eum offenderes, ſta-
„ tim abrupiſſet. „ Tota oratio plena foret dolo, atque mendacio in Queſnelli ſyſtemate, omnem eliminante gratiam ſufficientem. Quomodo enim Deus poteſt ſeriò expectare peccatores illos ad pœnitentiam, juſtitiam, & ſalutem, quos privare perpetuò ſtatuit omni ſupernaturali, & ſufficienti, quo reſipiſcere valeant, auxilio? Tali deſtituuntur omnes, quibus nunquam obringet pœnitentia juſtificans. Nam Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*.

13 Inſtitutionem de propoſita hic quæſtione reſumamus: „ Vides ergo, quæ ſint
„ ſervilis timoris in excitanda contritione
„ partes, qnomodo à timore vera contri-
„ tio ritè ſumat initium. Ex eo enim, quo
„ quis mala ſua timet, incipit ea corrigere,
„ & meliora deſiderare: Et cùm aliunde ſa-
„ lus non appareat, neceſſitate compulſus
„ incipit ad Deum pro delictorum ſuorum
„ remiſſione clamare: & ſic ſervilis timor
„ poſt peccati deteſtationem per Dei miſe-
„ ricordiam introducit in cor hominis cha-
„ ritatem: & ipſe timor jam non ampliùs
„ manet; ſed recedit, adveniente charitate:
„ non aliter, quàm ſeta linum inducit in
„ corium, & ipſa, ut linum introire poſſit,
„ neceſſariò exit. Et ſic quidem ſervilis ti-
„ mor ex peccatorum recordatione ex-
„ oriens, peccata nequaquam ſanat; ſed ma-
„ gis exaſperat, & acerbiùs dolere facit;
„ ſanitatis tamen pet miſericordiam Dei
„ quærendæ, & per charitatem perficien-
„ dæ ipſe initium præſtat; quemadmodum
„ ferrum medici, dum putrem carnem ex-
„ ſecat, vulnus non ſanat; ſed amplius fa-
„ cit, & cruciatum auget; interim tamen
„ medicaminibus lncum aperit, ut per ea
„ ſanitas vulneris reparetur, & dolor om-
„ nis ſedetur.

Edicat hic nobis adverſarius, quoniam adeò ipſi placet Moguntina *Inſtitutio*, quid de timore ſervili ſæpius hic recurrente cenſeat? Sitne *paſſionibus* annumerandus *brutalibus*, cum quibus *appropinquare Deo non* *debe-*

debemus, nec poſſumus juxta Propoſit. 66. An ſibi *non repræſentet Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*, prout enuntiat Prop. 67. ? Si ita eſt, non apparet, quæ poſſint eſſe *timoris ſervilis in excitanda contritione partes*: quando ab illa *vera contritio rite ſumere initium*; quomodo ex eo *mala ſua corrigere, & meliora deſiderare*; quomodo ad Deum *pro delictorum ſuorum remiſſione clamare*; quomodo denique *ſervilis timor* poſſit *peccatum deteſtari*, & *poſt* ejus *deteſtationem, per Dei miſericordiam introducere in cor hominis charitatem*? Patet enim, timorem iſtiuſmodi, prout ab adverſario deſcribitur, non poſſe eſſe diſpoſitionem congruam deteſtandis ſalubriter peccatis, concipiendæ ſpei, recurſui, & clamori ad Dei miſericordiam, minùs etiam introducendæ in cor hominis charitati.

Neceſſe eſt itaque ut, ſi adverſarius, quem ſibi patronum vindicat, *Inſtitutorem* à contradictione liberari velit, duo ſtatuat timoris ſervilis genera: naturale unum, quod paſſim à Scholaſticis dicitur ſerviliter ſervile, inhoneſtum, damnabile, atque ab Auguſtino, Gregorio, & Inſtitutore comparatur *adulteræ, quæ ſic virum timet, ut odio eum habeat; quia cupiditatibus ipſius obſiſtit; alioquin in alienos amplexus promptiſſima veniret; niſi iram viri timeret, & verbera*: alterum, quod juxta Aquinatem, Bonaventuram, Saleſium, & reliquos ſanæ doctrinæ Theologos, Patres, atque Scripturas, eſt à Spiritu Sancto, ad fugam criminum, ſpem veniæ, veram pœnitentiam, charitatemque diſponens: quod proinde meritò appellatur *Initium ſapientiæ*, & ſanctificationis extrinſecum.

Eidem, non autem priori, convenit totum, quod hîc *Inſtitutio* colligit: *Vides, quæ ſint ſervilis timoris in excitanda contritione partes: quomodo à timore vera contritio rite ſumat initium*: quomodo *mala ſua timens incipiat ea corrigere, & meliora deſiderare*: quomodo, *cùm aliunde ſalus non appareat, neceſſitate compulſus, incipiat ad Deum pro delictorum ſuorum remiſſione clamare; & ſic ſervilis timor poſt peccati deteſtationem per Dei miſericordiam introducat in cor hominis charitatem*.

Excitatio ad deſperationem impingatur ſervili metui naturali, dicto ſerviliter ſervili; aſſertio nemini videbitur digna anathemate: neque Queſnelli articulum ullus Chriſti Vicario denuntiaſſet; ſi eum author limitatione debitâ expreſſiſſet, qualis foret: *Datur aliquis ſupplicii timor, qui, ſi ſolus animat pœnitentiam naturalem, quo hæc eſt magìs violenta, eò magis ducet ad deſperationem*. At novatoribus propoſitum, fixumque fuit, omnem ex theologia, atque animis hominum eliminare formidinem, ſaltèm niſi filiis propriam, quam imperaverit charitas. Neque felicior ſors eſt actibus fidei, ſpei, & omnium virtutum moralium, qui, quoties à charitate non profluxerint, inter vitia rejiciuntur. Verùm formidinem illam adulteram, & mulieri adulteræ familiarem, inductricem impœnitentiæ, & deſperationis, confundere cum ea, quæ à Spiritu Sancto eſt elicita auxilio gratiæ, imò quæ & ipſa ſingularis gratia eſt, peccatoribus à Patre Clementiſſimo ad ſalutarem reſipiſcentiam conceſſa, non video quomodo ab impietate excuſaveris.

Si probè novi adverſariorum ingenium, hæreticâ obfirmati pertinaciâ nullum ſolius ſupplicii timorem, qui ſervilis dicitur, patiuntur tribui Spiritui Sancto, & ultra naturæ vires ad ſupernaturalis excellentiæ provehi dignitatem. Indefinitè enim, & abſque limite pronuntiant art. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.* Quomodo timor tot blaſphemiis horridus alium agnoſcere poteſt inſpiratorem, quàm Diabolum, cui hominis ſtulta nimiùm perverſitas conſentiendo obſequatur?

Quæramus itaque ex adverſariis, cùm Inſtitutori nos credere jubeant, an *timor ſervilis*, qui dicitur *poſt peccati deteſtationem per Dei miſericordiam introducere in cor hominis charitatem*, idem ſit, vel ejuſdem indolis cùm eo, *qui ducit* ad impœnitentiam, & *deſperationem*, qui non ſibl *repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*? Poſterior indubiè naturalis eſt, pernicioſus, impius, blaſphemus: prior autem certiſſimè honeſtus, utilis, & ſupernaturalis; alia enim diſpoſitio ad congruam *peccatorum deteſtationem*, & *charitatis intrà cor hominis introductionem*, non niſi à Pelagio fingetur. Inevitabilis eſt igitur Queſnello alterius præterea confeſſio timoris ſervilis, qui non ſibi repræſentat Deum, ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem, ac proinde nequaquam deſperationi, quàm converſioni aptior judicatur; qui ſuam *in excitanda contritione partem habet, à quo vera contritio rite ſumit initium: quo homo mala ſua timens, incipit ea corrigere, & meliora deſiderare, & ad Deum pro delictorum ſuorum remiſſione clamare: qui denique ſervilis timor poſt peccati deteſtationem per Dei miſericordiam introducit*

cha-

charitatem. Si verò inter timores ſerviles diſtinguere adverſarius noluerit, ſi pergat omnes ſine diſcrimine non ſolùm adſcribere naturæ viribus; ſed etiam ſolitis onerare conviciis, neceſſe eſt, Moguntinum deſerat *Inſtitutorem*, aut Semipelagianis ſe deteriorem agnoſcat, utpote qui ſalutis initium attribuat non actibus ſolum naturalibus; ſed paſſionibus quoque brutalibus, &, quod pejus eſt, operibus impiis, atque blaſphemis: Chriſtum etiam arguit mendacii, cùm ait, non poſſe arborem malam bonos fructus facere.

16 Nos Inſtitutorem nondum dimittimus: figant modò apud eum adverſarii nobiſcum pedem. „ Sic quidem ſervilis ti„ mor ex peccatorum recordatione exo„ riens, peccata nequaquam ſanat; ſed „ exaſperat, & acerbiùs dolere facit; ſa„ nitatis tamen per miſericordiam Dei quæ„ rendæ, & per charitatem perficiendæ ipſe „ initium præſtat; quemadmodum ferrum „ medici, dum putrem carnem de vulnere „ exſecat, vulnus non ſanat; ſed amplius „ facit, & cruciatum auget; interim tamen „ medicaminibus locum aperit, ut per ea „ ſanitas vulneris reparetur, & dolor om„ nis ſedetur „. Efficere, ut acerbior ſit peccatorum dolor, atque ita præſtare initium ſanitatis per Dei miſericordiam quærendæ, & per charitatem perficiendæ, quod Inſtitutoris judicio præſtat timor ſervilis, eſt ducere peccatorem viâ plane oppoſitâ deſperationi. Diſcant itaque adverſarii diſcernere inter timores ſerviles, & non unius vitium omnibus imputare, aſſerendo indefinitè, & abſque exceptione, quòd ad aliquos ſolos reſtringi oportuit, neque ad omnes extendi veritas catholica patitur. A ferro medici deſumpta comparatio inſtituendo contra errorem populo Chriſtiano perquàm idonea eſt; quamvis enim illud carnem putridam de vulnere exſecans; cruciatum augeat, neque ſe ſolo ſtatim conferat ſanitatem; *interim tamen medicaminibus locum aperit, ut per ea ſanitas vulneris reparetur, & dolor omnis ſedetur*. Non igitur ſectio infirmum adigit ad deſperandum de vita, aut valetudine; ſed ad amovendum interitûs periculum; nè aliàs gangræna latiùs ſerpens, ſpe omni ademptâ, deſperationem invehat certiſſimam. Fiat modo applicatio ferri, & ſectionis medicæ ad timorem ſervilem, qui inducendæ attritioni idoneus judicatur: vel indè conſtabit liquidò, Inſtitutorem minimè patrocinari Queſnello accuſanti omnem prorſus ſolius ſupplicii formidinem, velut ducem ad impœnitentiam, & deſperationem, quoties ad pœnitentiam excitaverit: *Si ſolus ſupplicii timor, animat pœnitentiam, quò hæc eſt magìs violenta, eò magìs ducit ad deſperationem*.

Immediatè inſtitutio ſubjungit: *Hunc contritionis excitandæ, & concipiendæ modum, ubique Sanctorum Patrum ſententiæ monſtrant, & Scripturæ Sacræ teſtimonia maniſeſtè approbant*. Quæ ibi ſequitur ſententiarum, & teſtimoniorum ſeries, eadem eſt, quæ à nobis ſuperiùs, & à cæteris paſſim theologis adhibetur pro alicujus timoris ſervilis bonitate, & ad ſalutiferam attritionem inducendam accommodatiſſimâ diſpoſitione.

Recenſitâ teſtimoniorum ex Patribus, & Sacris literis collectione admodum copioſâ; *iiſdem concionatores* jubet *inſiſtere veſtigiis, ut ſeveris comminationibus è Scripturæ deſumptis à peccando homines arceant, æterni ignis ſupplicia tranſgreſſoribus ob oculos ponentes; juſtis verò æternæ vitæ præmia pollicentes; ut ſic eos, cùm ſibi ipſis propter peccatorum ſuorum agnitam fœditatem viluerint, paulatim per timorem Dei ad miſericordiæ ejus fiduciam ſubducant. Hunc verò contritionis modum concordes orthodoxorum Patrum ſententiæ, Sacræ Scripturæ authoritate ſubnixæ, veluti præcipuum tradunt*. Veræ, & concordes Patrum Sententiæ, nixæ Scripturarum oraculis, docent uſitatiſſimum Divinæ providentiæ in convertendis peccatoribus ordinem eſſe, ut eos primum horrore concutiat æternorum cruciatuum, & amiſſæ beatitudinis dolore: unde naſcitur odium, ac deteſtatio criminum, quibus tantam ſibi accerſivere vindictam: ſibique ipſi viloſcunt, quod ſtultiſſimi mercatores, tam vilibus deliciis tantam ſibi comparaverint calamitatem. Novus verò doctor myſticus nullam agnoſcit juſtificationi præviam diſpoſitionem Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Prohibet autem, nè ſive à timore, ſive à fide, ſpe, aut quibuſcumque virtutum moralium actibus peccator meditetur converſionis exordium, vel iis ad converſionem ſe præparet, niſi præceſſerit charitas, præter quam, & profluentes ex ea actus, omnia peccata ſunt juxta articulum 44. & plures ſequentes.

Theologi cæteri ad virtutem principem charitatem plures commemorant diſpoſitiones: Queſnellus verò compendio utens, reſciſſis omnibus diſpoſitionibus, tamquam charitatis impedimentis, jubet illam origine primam eſſe, ante quam, ut dixi, omnia pec-

peccata ſint; ut propterea ab omnibus ante eam actibus ſolicitè abſtinendum ſit. Vide quæ contra Prop.44. & aliquot ſequentes non minus perſpicuè, quàm copioſè deduximus.

17 Abunde jam edocti ſunt adverſarii de Moguntinæ *inſtitutionis* circa præſentem Articulum ſententia: neque de hac tantùm; ſed pariter de omnibus ad timorem pertinentibus: quibus adeò infeſta eſt, ac ipſa Conſtitutio UNIGENITUS; niſi quod hæc definitionibus junxerit anathema, nè multiceps hydra, ſæpe ſcholaſticorum confoſſa ſpiculis, in exitium pergat convaleſcere animarum.

Ut autem Queſnellianum *Collatorem*, & omnes ejuſdem perfidiæ ſocios magis pœniteat temeritatis, qua *Inſtitutionem*, novitatibus adeò contrariam, opponere Sedi Apoſtolicæ; imò Eccleſiæ auſi ſunt; ſed magìs, ut caholici in fide ampliùs confirmati, damnatos etiam de gratia articulos pridem horrori fuiſſe fidelibus conſpiciant, gemina adhuc *Inſtitutionis* præclariſſima monita expendenda ſunt. „ Firmiſſimè tenendum eſt, benignum, & liberalem Deum nulli homini, quantumvis malo, & perverſo, gratiam ſuam ſubtrahere, qui juxta Joannis teſtimonium, ſtat ad ſingulorum oſtia, & pulſat adeò, ut etiam averſos à ſe ultro ſequatur, & ad gratiam ſuſtipiendam amanter inviter. Si dimiſerit vir uxorem ſuam, inquit Propheta Jeremias cap.3. & illa recedens duxerit virum alium, numquid revertetur ad eum ultra? Numquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? Tu verò fornicata es cum amatoribus multis; tamen ad me revertere, dicit Dominus. Et in Ezechiele 18. & 33. poſt peccatores clamans Deus, quare, inquit, moriemini? Numquid meæ voluntatis eſt mors impii, & non magìs, ut convertatur, & vivat? Revertimini, & vivite....

„ Alterum eſt, ut cogitemus, quam impudenter ſcelerati, & impii homines malitiam ſuam in Deum velut authorem rejicientes, quòd converti non poſſint, infirmitatem ſuam excuſent; cùm utique nemo rectè infirmitatem ſuam prætendere, cui ubique præſens adeſt gratuitum Dei auxilium.

Aſſentior *inſtitutioni*. Verùm ſi gravis adeò ſceleratorum impiorumque excuſationi cenſura conveniat, quantam merebitur magiſtrorum temeritas, diſcipulis, aliiſque incautis ſuis auditoribus, ac lectoribus eoſdem ſuggerentium ſacrilegos obtentus! Quantum ſcilicet Spiritus Sanctus in Scripturis, quantum Concilia, Patres, omnium ordinum Theologi, & Concionatores catholici impendunt operæ, & eloquentiæ, ut Dei miſericordiam, peccatores omnes ad pœnitentiam, omnes homines ad beatitudinem invitantis prædicent, tantum novæ Eccleſiæ Apoſtoli, & adminiſtri ſtudium ponunt in affingendâ Supremo Numini duritie, quaſi contra promiſſorum ſuorum fidem præcipiat infirmis hominibus impoſſibilia, gratiam denegans, quâ poſſibilia fiant: & tamen tranſgreſſiones neceſſarias æternis puniat cruciatibus; Prop. 3. *In vanum Domine præcipis, ſi tu ipſe non das, quod præcipis*, ut certiſſimum eſt nulli dari tranſgredienti.

Prop. 4. *Ita Domine, omnia poſſibilia ſunt, cui omnia poſſibilia facis, eadem operando in illo*, ut operaris in ſolis juſtis. Solis iſtis efficacem tribuis gratiam, ſinè qua nihil poſſumus juxta Prop.2. *Jeſu Chriſti gratia, principium efficax boni cujuſcumque generis, neceſſaria eſt ad omne opus bonum: abſque illa non ſolùm nihil fit; ſed nec fieri poteſt*. Propoſitio hæc nimis clarè hæretica apparuit Cardinali Noailles; ideò mutari eam in poſterioribus editionibus curavit; verùm quid juverit uno alterove loco tolli, quod plurimis, & clariſſimis remanet intactum?

Nihil tenebrarum, nihil ambiguitatis patitur propoſitio 40. *Sine gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*.

Prop.39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. Quibus enuntiationibus ſi junxeris decimam, *Gratia eſt operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*, ſcientiâ theologicâ opus non eſt, ſed intellectu ſolùm utcumque ſano, ut videas, gratiam omnem eſſe inſuperabiliter efficacem, & ſinè hac nihil eſſe homini luminis, aut virium niſi ad peccandum, atque ita omnibus præceptum non obſervantibus, obedientiam fuiſſe impoſſibilem.

Quæ igitur Dei juſtitia eſt, graviſſimis æternum puniens ſuppliciis quod evitari non potuit? Quæ fides promittentis, non permiſſurum ſe tentationes accidere ultra quàm poſſumus ſuſtinêre; ſed daturum etiam, ut, ſi per nos non ſteterit, faciamus de tentatione proventum? Profectò quantalibet ſit adverſariis cavillandi peritia, & lucidiſſimæ veritati affundendi caliginem, numquam tamen ſuum de gratia ſyſtema à dam-

damnata ſæpius hæreſi expedient, numquam à blaſphemia, quam *Inſtitutio* in *ſceleratis*, *& impiis* reprehendit, illos ſuis principiis convincens, quòd *nemo infirmitatem ſuam rectè prætenderit*; Quod *ubique præſens adſit Dei gratuitum auxilium*.

Prop. 16. *Nullæ ſunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil reſiſtit omnipotenti*; quod de ſingulis gratiis in Queſnelli ſententia intelligendum eſt, quia Prop. 11. *Gratia non eſt aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei jubentis, & facientis quod jubet*. Infidelibus, Judæis, hæreticis nullam adeſſe gratiam definit Prop. 26. *Nulla dantur gratia, niſi per fidem*. Prop. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Nihil gratiæ obtingere etiam ſchiſmaticis, ſtatuitur Prop. 29. *Extra Eccleſiam nulla conceditur gratia*.

Non plus iſtiuſmodi præſidii peccatoribus, etiam in Eccleſia eſſe, antequam convertantur, declarat Propoſ. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Denique nec juſtis labentibus ullum fuiſſe gratiæ auxilium, quo perſiſtere in juſtitia poſſent, patet ex Prop. 20. *Vera gratia idea eſt, quòd Deus vult ſibi à nobis obediri, & obeditur: imperat, & omnia fiunt: loquitur tamquam Dominus, & omnia ſibi ſubmiſſa ſunt*. Evidens, eſt reperiri nuſquam gratiam, ubi vera ejus defuerit idea, ut eſſe nequit homo, niſi fuerit animal rationale, quia lumine naturæ notum eſt axioma dialecticum, *Definitum, & definitionem inter ſe converti*. Deeſt itaque juxta Queſnellum Divina gratia, ubicumque non eſt Divinæ legis obedientia.

Tali deſtitutis ſubſidio minimè prodeſſe poſſunt conciones, lectiones piæ, ſacrificia, & fortè ſuffragia Sanctorum; ſed nocent plurimùm; quia Prop. 5. *Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ ſuæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inſerviunt, niſi ad illud magis obdurandum*.

Denique nec confugere vellet, aut poteſt Queſnellus ad theologorum ſententiam, qui docent, gratiæ auxilium ſemper eſſe à Dei miſericordia paratum, & offerri hominibus, quoties neceſſe eis fuerit; modò obicem, quem liberè omittere poſſunt, ſuâ malitiâ non poſuerint: recurrere, inquam, eò nollet Queſnellus, quia videtur ſibi accedere ad Semipelagianiſmum. Sed neque poteſt, quia juxta ipſum ante conceſſionem gratiæ, nulla homini poteſtas eſt abſtinendi à peccato Prop. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum ſinè gratia Liberatoris*. Prop. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*.

Nimis diu nos Moguntina *Inſtitutio* detinet; ſed etiam non leviter dimittenda fuit, nec privanda in tot capitibus catholica veritas ſuffragio adverſariis irrefragabili, utpote quod dignum cenſuerint, ad quod contra Sedem Apoſtolicam, & totius orbis catholici Epiſcopos appellarent. De Moguntino Concilio à quo *inſtitutio* promiſſa fuerat, nihil dico; quia illud Articulo 7. de pœnitentiâ ex timore oriundâ differens, nihil tradit niſi conſonum Tridentino ſeſſ. 6. cap. 6. & ſeſſ. 14. cap. 4. neque in Moguntino adverſariis apparuit quidpiam, quod in ſui tot queri poſſet patrocinium erroris.

CAPUT VIII.

Expediuntur argumenta adverſariorum reliqua.

1 UT ponderis præcipui haberi meritò ſolet Auguſtini authoritas, ita à prætenſis ejus diſcipulis, etiam ubi fides, aut dogma catholicum impugnandum eſt, in primo paſſim agmine collocatur. Quod autem circa præſentem Articulum ad finem in Hexaplis reſervata ſit, ſtatim oborta mihi ſuſpicio eſt, proferendam ex Auguſtino ſententiam, ipſorum novatorientium judicio, parum veriſimilis ſubſidii afferre damnato Articulo; producique ad oſtentationem magis, & ſimplicium, rudiumque circumventionem, quàm ad ſeriam proſcripti dogmatis apologiam. Citatur itaque Hipponenſium Antiſtes Serm. 18. de diverſis; aliàs 33. cap. 1. *Qui .... ſub gratia eſt, non ſub lege, ipſe implet legem; quia non eſt ei pondus; ſed decus: nec timenti tormentum eſt; ſed amanti ornamentum*. Quem locum ſubſidiarius *Collator* in Hexaplis temerè adductum, ſibi meritò cenſuit prætereundum: meliorem hic ſcilicet ſectandum ſtatuit ſuffragiorum delectum, dum coacervatione temerariâ textuum adeò non juvatur Janſenianæ cauſa Eccleſiæ, ut proſtituatur potiùs, & profligetur. Ubi enim in Auguſtini ſententia deſperatio eſt, eaque attributa pœnitentiæ, ad quam ſolus excitaverit metus ſuppliciorum? Verſio itemum Gallica tam parum accurata eſt, ut in ea Auguſtini ſententiam ægre invenias. Sed iſtiuſmodi detegendis translationum vitiis, & fraudibus immorari vix ampliùs lubet: ſufficiat Doctoris Sanctiſſimi exhibuiſſe textum

tum genuinum, cujus ſola lectio patefacit ſenſum damnato Articulo minimè ſuffragantem, nihil penitùs continentem de deſperatione, quæ graviſſima novitatis macula eſt, ſalutari ſuppliciorum formidini, & ortæ ex ea pœnitentiæ, fruſtrà per calumniam impacta.

2 Hic ſiſtunt Hexapla; ſubſidiarius verò *Collator* latinus, ut beneficio gaudere non poteſt vernaculæ translationis ad corrumpendas ſententias percommodo, nihil prorſus in Auguſtino reperit, ſtabiliendæ novitati idoneum; novas autem ſuppetias adducit ex Germania; Enchiridion, ſcilicet, Colonienſe titulo de Pœnitentia. Suppono, Adverſarios non ignorare, quòd Enchiridion Colonienſe pridem à Sede Apoſtolica prohibitum fuerit, ut refertur in indice librorum prohibitorum juſſu Innocentii XI. edito. Vide illic *Enchiridion Concilii Colonienſis*. Ibidem ſequitur *Enchiridion doctrinæ Chriſtianæ Concilii Colonienſis, niſi expurgetur*. Quod ſi Collatorem latuerit, ignorantia excuſationem meretur; ſed authoritatem non tribuit confixo operi. Si verò nota Adverſario fuerit Cenſura, talis operis allegatio, non ſolùm nihil firmamenti adfert Queſnelliano Articulo; ſed etiam allegantem convincit de inſigni irreverentia, & contemptu Tribunalis Apoſtolici.

3 Cùm autem non à ſolo iſto Queſnelli vindice; ſed etiam a quodam ipſius Queſnelli ante annos plures alibi Adverſario; ſed in præſenti ſententia conſono, intorqueatur nobis iſtud *Colonienſe Enchiridion*, operæ pretium erit aliqua de eo, ejuſque Authore digna ſcitu lectoribus indicare. Provinciæ illius Synodus titulo de Diſſeminatione verbi cap. 20. 21. & alibi Enchiridion fieri curavit; ſed breviſſimum, quod poſtea excrevit in volumen non exiguum, ut in ſua epiſtola operi præfixa teſtatur Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis. Enchiridion iſtud igitur non Colonienſis propriè Synodi eſt; ſed Archiepiſcopi, hac occaſione callidè utentis, ut quædam Lutheri erroribus faventia inſereret; Lutherano enim toxico afflatum ſe, non uno indicio prodidit, ut nempe refert Spondanus ad annum 1543. Hermannus à ſuis aulicis Lutheranæ doctrinæ ſectatoribus inductus; ſpecie reformandi Clerum, & abuſus in religionem intruſos auferendi, ad id munus eligit Martinum Bucerum hæreticum famoſiſſimum, cui, nequidquam renitente Clero Metropolitanæ Eccleſiæ, & Colonienſi Academiâ, concionandi publicè munus contulit. In eodem munere ſocios Bucero à Duce Saxoniæ impetravit Melanctonem; à Lantgravio Piſtorium, Sarcerium, aliaſque hujus generis peſtes. Ob hæc à Paulo III. Pontifice maximo citatus, & demum Excommunicatus, atque Archiepiſcopatu, cæteriſque Sacerdotalis honoris gradibus dejectus, Archiepiſcopatum alteri cedere coactus eſt. De Lutheraniſmo ſuſpectas Enchiridii ſententias, hic deducere opus non eſt: videri poſſunt à pluribus indicatæ, nominatim in *Reſponſione ad Epiſtolam familiarem*, editâ Mechliniæ anno 1668. pag. 39. & ſequentibus.

4 Denique Collator, ut ſolet, arte mirabili conatur Articulos duriſſimos emollire: „ Hic (inquit) de timore ſupplicii qui „ ſolus ſit, loquitur author (Queſnellus) „ id eſt, de timore, cui nulla ſpes veniæ con„ſequendæ adjuncta eſt, ut patet ex con„textu. Porrò quò magis violentus eſt hu„juſcemodi timor, eò magis ducit ad de„ſperationem, *occaſionaliter* nempe, quòd „ homini corrupto occaſionem tantò magis „ præbet deſperandi. Itemque quò magis „ homo *ſic* timens iraſcitur ſibi, ſeſeque pu„nit ſeveriùs, eò eſt in deſperationem pro„clivior, ut funeſta nimium experientia „ comprobat. Quare, & Patres timorem „ ſpe miſericordiæ obtinendæ temperan„dum eſſe admonent „. Admonemus, & nos; ſed non ideo, quia ſolo ſupplicii timore animata pœnitentia, ut Queſnellus exiſtimat, propellit animum in deſperationem, & interitum, cùm ab utroque illa maximè nata ſit avertere hominem, & abſterrere; Sed quia ad ſufficientis pœnitentiæ exercitium, utpote actionem maximè arduam, neceſſarium ſpei ſubſidium eſt, etiam ſapientiſſimâ Numinis providentiâ ſic diſponente. Duo autem contra adverſarios negamus, & pernegamus: primùm, neceſſe eſſe, ut pœnitentia, & omnis peccatoris ad converſionem diſpoſitio incipiat à charitate; nos ordinem ex Tridentino, & Patribus didicimus magìs connaturalem, & experientiæ, ac veritati conſentaneum, quòd, præſuppoſitâ fide, initium ſit timor judicii, & gehennæ: deinde ſpes veniæ, & ſalutis: unde cum uberioris gratiæ auxilio progreditur animus ad dilectionem.

Alterum pariter inficiamur, quòd interea, dum timor, & nata ex eo qualiſcumque pœnitentia, ſpem, & dilectionem benevolam prævenit, pœnitentia illa hominem incitet ad deſperandum. Quod ſi fieret, timor ille, & ex eo profluens pœnitentia, forent mala

&

Digitized by Google

& pernicioſa; minimèque conveniens ad converſionem integram, perfectamque præparatio. Quæ Queſnelli novitas indubiè plena eſt veneno peſtifero, ipſi divinæ gratiæ calumniam infert, & peccatoris adulti converſionem reddit in communi hoc decretorum ordine nullam quodammodo, aut certè rariſſimam. *Timor* enim *gehennæ*, qui definiente Alexandro VIII. contra Articulum 14. inter triginta, & unum, *ſupernaturalis eſt*, oritur ex gratia: cùmque in converſione peccatoris hic ordo ſolitus ſit, ut fidem ſequatur timor, dein ſpes, poſtea dilectio, ut à Tridentinis Patribus edocti ſumus, atque hi ex Traditione veterum acceperunt, damnare timorem illum, & procedens ab eo pœnitentiæ initium, quid aliud eſt quàm condemnare Deum, & ejus gratiam, quaſi moventem ad illicita, atque ira damnato converſionis initio, fingere converſionem ipſam viâ ſolitâ, & morali quadam ratione impoſſibilem? Nos verò iterum contra novitatum artifices ſuſtinemus, edoceri homines perſpicuo rationis lumine, nihil eſſe in timore perennium ſuppliciorum, nihil in procedente indè pœnitentia accommodatum, vel idoneum ad ſuadendum peccatum, minùs etiam ad perſuadendum peccatorum graviſſimum deſperationem; utpote ſupplicia illa, quæ adeò horrentur, certiſſimè inducentem. Imò potiùs timor idem, & nata indè pœnitentia, ita ex ſe comparata ſunt, ut, quò fuerit pœnitentia vehementior, magis debeat omnem rationis compotem à crimine potiſſimùm deſperationis abſtrahere.

Fruſtrà Collator experientiam comminiſcitur; ex nulla enim diſcimus, deſperationem in peccatoribus ex ſuppliciorum oriri formidine, vel ex animata indè pœnitentia; ſed ex judicio erroneo de damnatione inevitabili, & remorſu Conſcientiæ, cui, ut ſibi intolerabili, finem imponere corporis interitu cupiunt, minimè conſiderantes, quantò graviora ſibi accerſant deſperando ſupplicia. Non itaque rimor vehemens gehennæ; ſed ejus potius oblivio, & defectus conſiderarionis, tanro crimini occaſio ſunt.

Nunc attendat lector ſubdolam Collaroris artem in obtegendo exitialis dogmatis veneno, in exprimendis vocibus *occaſionaliter*, & *ſic* charactere Italico, tanquam ſi verba Queſnelli eſſent; vel ſaltèm is, & non alius ſenſus. Ut nempe res bona poteſt homini malevolo eſſe peccandi occaſio; ita tolerabile videretur, ſi ſolus ſupplicii timor, & animata ex illo pœnirentia diceretur ſubinde *homini corrupto occaſio deſperandi*. Verùm amplius ſignificat Propoſitio Queſnelli in ſenſu proprio & obvio, cùm dicitur *pœnitentia* illa *ducere ad deſperationem*. Amplius etiam exigit ſenſus authoris abſurdiſſimus Propoſitione 67. clarè, publicè, ſinè ambagibus declaratus; *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.* Num talis de Deo prædicatio, ſi fidem in peccatoribus pœnas timenribus obtinuerit, in iis nata non erit concurrere, velut ratio ad deſperandum accommodatiſſima? Quid nempe miſericordiæ prudenter ſperes à domino duro, imperioſo, injuſto, intractabili? Non igitur timor, & animata ab illo ſolo pœnitentia à Queſnello deſcribitur, ut mera occaſio; ſed velut cauſa efficiens, ſeu movens, & inſtigans ad deſperationis flagitium.

Sexageſimaprima Propoſitio damnata.

Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato adducitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur. *Obſer. Moral. in Luc. 20. verſ. 9.*

CAPUT I.

Error è vitiatis fontibus fluens, rationis lumini manifeſtè contrarius.

1 Quemadmodum maxima dogmatum vicinitas, & errorum eſt in præſenti Articulo, & præcedenti; ita mirum non eſt ex iiſdem utrumque reperiri fontibus ſcaturientem. Notiſſima eſt Lutheri Sententia tradita in aſſertionibus articulorum contra Bullam Leonis Aſſert. 6. *Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, quâ quis recogitat annos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & acquiſitionem æternæ damnationis, hæc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.* Hæc aſſertio damnatur à Concilio Tridentino ſeſſ. 14. can. 5. Mirum autem eſt, Michaelem Bajum

non

non vidiſſe eundem à ſe errorem reſuſcitari articulo ſuo 38. *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, quâ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſâ Deus amatur.* Si enim omnis amor, ſeu volitio, quæ charitas non eſt, ſit cupiditas, ſeu peccatum, patet, eâ contritione, quæ charitatis actum non continet, reddi hominem magis peccatorem. Sed magis apparet mirabile, quòd Janſenius, qui ignorare non potuit, Baji errores fuiſſe à tribus Summis Pontificibus percuſſos anathemate, ab eodem autem publicè retractatos, in ſcholam ſaltèm Lovanienſium reducere auſus fuerit.

Præſentem Queſnelli ſententiam tradit Janſenius tom.3. lib.5. cap.33. *Intelligere neque, quod ſibi ſcholaſtici nonnulli volunt, dum dolorem peccati ex pœnarum timore pullulantem tantopere extollunt, ut eum etiam omnem voluntatem peccandi excludere, & benè vivendi propoſitum includere putent: quo nihil in doctrina Auguſtini abſurdius, & falſius dici poteſt.* Addit propoſitum iſtud eſſe impoſſibile col.577. *Timens, quidquid ex illo timore fecerit, nihil ex animo, nihil ex corde, nihil volenter, nihil coram Deo; ſed tantùm in ſpeciem coram hominibus operatur. Hinc non eſt amicus rectitudinis, nec Dei; ſed potiùs hoſtiles erga eum animos gerit.* Col. 587. *Præceptum bonum ex timore nè quidem concupiſci poteſt; ſed ſolâ charitate.* Denique eodem lib.5. cap.35. col.597. *Quæ omnia præcipuè declarant, doctrinam iſtam, quam ſcholaſtici quidam tradunt de dolore peccatorum ex ſolo gehennæ metu, non ſolùm Auguſtini principiis fundatiſſimis, & per omnes ejus lucubrationes diffuſis ex diametro repugnare; ſed etiam à Synodi Tridentinæ Patribus, multis modis proſcriptam eſſe: quam non perſpecta veritas; ſed ſola inutilis, imò pernicioſa erga peccatores miſericordia peperit.* Verùm cùm Janſenius ſe ſuaque ſcripta moriens, publicis Teſtamenti tabulis, & ſæpiùs in ipſo damnato opere, judicio Sedis Apoſtolicæ ſubmiſerit, non eſt dubium, quin, ſi ei ad nos reditus daretur, catholicæ, & promptæ obedientiæ exemplum præberet, ſubſcribendo non ſolùm Pii V. Gregorii XIII. Urbani VIII. Innocentii X. Alexandri VII. Alexandri VIII., ſed etiam Clementis XI. Conſtitutionibus, ac Decretis; ſed attentâ diſcipulorum ejus tam inolitâ pertinaciâ, neſcio, an qui errantem tam alacriter ſecuti fuerant, audituri eſſent docentem ſaniora.

Ut autem de præſenti ſolùm diſſeramus articulo, quæ ratio movere Adverſarios poteſt, præſertim poſt inflictum à Clemente XI. anathema, ut errorem tam abſonum, & omni rectæ rationis dictamini tam apertè repugnantem, ſcandaloſâ adeò contra Sedem Apoſtolicam, imò contra Eccleſiam rebellione defendere non vereantur? Nihil divino judicio cogitari poteſt magis terrificum, nihil atrocius inferorum incendio, & infinitâ illud comitante omnium congerie calamitatum: nihil proinde infelicius damnatorum æternitate. Quid autem ad tanta mala vitanda juverit continuiſſe manum; ſi addictus peccato animus manſerit? Quòd timor poteſtatis humanæ, quòd etiam metus mortis in Teſtamento veteri conſtitutæ mandatorum tranſgreſſoribus, manum à peccato cohibere potuerit, non animum, facilè intelligitur; quia, cùm mors infligenda eſſet ab hominibus, qui cordium penetralia non ſcrutantur, externis operibus dijudicandis, puniendiſque unicè intenti; dum reus abſtinuerit ab actibus in mortalium oculos incurrentibus, effugiebat ſupplicium. Hinc neque hodie ſecures, neque laquei, neque rotæ, neque infames rogi, & ſi quid aliud cruciatuum zelus juſtitiæ, vel ſævitia excogitavit, corrigendis mentibus ſufficiunt; ſed Princeps, Reſpublicæ, & quicumque Magiſtratus, ac Judices, quantumlibet intendant conſuetudine bonorum operum, quæ præcipiunt, & conſtanti abſtinentiâ à malis, quæ prohibent, cives bonos facere, & virtutibus præditos; ad vim tamen quod attinet coactivam, & exercenda judicia, ſummum ſe votorum apicem, finemque legum conſecutos exiſtimant, ſi in externis actibus omnia tranquilla ſint, omnia ad æquitatis, & rationis libram compoſita. At quid hæc omnia pro evitandis inferorum ſuppliciis, ſi animus ſcateat ſordibus peccatorum, vel unum ſit, à quo nolit contumax divelli? Quiſquis igitur æternitatem infeliciſſimam, ut oportet, ſeriò metuit, neceſſe eſt, decernat fortiter, non ab externis ſolùm peccatorum operibus; ſed ab eorum quoque ſe continere deſideriis.

4 Reſpondent adverſarii, adhærere ſemper ſuppliciorum formidini hanc conditionem turpiſſimam; peccare vellem, ſi poſſem impunè; ſi aut annexum non eſſet crimini ex divinà diſpoſitione ſupplicium; aut ſpes eſſet illud, retento crimine, quomodolibet evadendi.

Inficias ire nequeo, conditionis iſtiuſmodi noxiæ cum formidine ſocietatem in rudibus, & ignorantibus ſubinde contingere; ſed eam perpetuam eſſe, ac neceſſariam, inficiabor ſemper, utpote ab omni ratio-

tione, & ſano judicio alieniſſimam. Quid enim? num etiam actus ſecundæ virtutis Theologicæ, ſive amor, ut à Saleſio vocatur, concupiſcentiæ ſanctæ, qui Scripturis, Patribus, præcipuè Auguſtino honeſtiſſimus; & ad virtutem omnem, etiam charitatem, aptiſſima diſpoſitio eſt, adhærentem ſibi ſemper, antequam charitatis intentio acceſſerit, habet hanc nequiſſimam conditionem: Nollem à vitio abſtinere, nollem facere, quod imperatur, ſi ſuis Deus imperiis non annexuiſſet æternæ beatitudinis præmium? Num forſitan, & hæc charitatem ſemper ſequitur non cogitatio ſolùm, ſed voluntatis pariter affectio, dum tentat e. g. fornicationis illecebra: vellem alieno corpori commiſceri, ſi ſumma bonitas non prohibuiſſet? Nam, etſi poſterior conditio amoliri turpitudinem videatur, periculoſa tamen ea affectio eſt, & ipſa delectatio ſæpiſſimè moroſa; verumtamen de hoc quidquid fuerit, inſignis profectò inſania eſt, externis ſolummodo ſenſibus, & non affectibus frænum injicere metu ſupplicii à Supremo Numine infligendi, quando novimus, non minùs ei perſpecta eſſe cordis intima, nec magìs ſubducenda ſuppliciis, quàm quæcumque foràs crimina prorumpunt: Tam maleſana igitur conditio in memoratis rudibus, & ignorantibus ſæpiſſimè forſitan reperiatur; at in iis, qui fidei principiis ſatis imbuti ſunt, prorsùs intolerabilis eſt; &, ni fallar, rariſſima.

Si verò quæſieris, quomodo damnata novitas tam contraria rationi, apud recentiores aliquos locum reperire potuerit? Occurrit quorumdam in Auguſtino textuum obſcuritas, ab iis avidè arrepta, quibus omnis actio hominis libera, vel charitas eſt, vel vitioſa cupiditas. Error iſte inter Bajanos eſt trigeſimus octavus; &, licèt à tribus olim Pontificibus damnatus, atque ab ipſo retractatus fuerit authore; non defuere tamen novitatem amantibus obtentus varii, etſi futiles, quibus errorem triplici Apoſtolico acinace reſciſſum, reſtituere conatentur; adeò ut identidem repullulans ab Alexandro VIII. debuerit iterum exterminari, inter 31. articulos ſeptimus; *Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel mundi: ſi Dei, charitas patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt:* Unde ſequitur 14. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*, & 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.* Quomodo enim bonus, ac ſupernaturalis motus foret, quem carnis concupiſcentia inquinaſſet? Unde, & fluit præſens Queſnelli enuntiatio 61. *Timor nonniſi manum cohibet; cor autem tandiù peccato addicitur, quamdiù ab amore juſtitiæ non ducitur*: quâ enim ratione animam à peccato cohibeat timor, qui & ipſe peccatum eſt? Conſpicis hic, lector, non ſolùm præſentis Articuli, ſed totius quodammodo Bajani, & Queſnelliani ſyſtematis originem, ac fundamentum. Nunc error, qui hic proſcribitur, omni apparatu ſacro Scripturarum, Patrum, Tridentini Concilii, Principum Theologorum, totius denique Eccleſiæ authoritate obruendus eſt, & conterendus.

CAPUT II.

Error convellitur Scripturis Sacris.

1 SI ad ſcientiæ oſtentationem ſcriberem, deceret me proprii ſtudii ubique magìs fœtus producere, quàm alieni; at, ubi ſcopus unicus eſt propugnatio Conſtitutionis Apoſtolicæ, & cum ea catholicæ veritatis, lubens profero undecumque acceptum, quod majoris ponderis, & ad finem intentum conducentius arbitror. Ideo Scripturarum textus dare conſtitui ex interpretatione plurium Academiarum, ad quas hactenus Bajana, & Janſeniana novitas non potuit habere acceſſum. Sunt illæ in Germania Viennenſis, Pragenſis, Ingolſtadienſis, Dilingana, Saliſburgenſis, quæ librum Auguſtini Michel conſiliarii Eccleſiaſtici Friſingenſis ſummis Elogiis approbarunt. Libri titulus eſt: *Diſcuſſio Theologica quatuor diſſertationum* &c. Inter Academias iſtas minimè ſuſpecta adverſariis eſt Saliſburgenſis; utpotè Benedictinorum. Porrò facultas illic Theologica judicio dato 27. Septembris anno 1710. teſtatur, eſſe *diſertiſſimam diſcuſſionem, in puncto contritionis, & attritionis potiorum Germanicorum generalium ſtudiorum, tum Thomiſticorum, tum recentiorum ferè unanimem conſenſum; adſtipulante etiam celebriorum Eccleſiarum Germanicarum in catecheſibus, concionibus, & confeſſionibus receptâ praxi.* Quæ *Diſcuſſio* parte 4. puncto 1. *Probatur* (inquit) *Theologicè, actum ſupernaturalem metûs gehennæ poſſe excludere voluntatem peccandi de cætero graviter.* Non excludere, ſive non deſtruere crimen antea commiſſum, certa catholicorum omnium ſententia eſt; neque viam penitùs obſtruere delicto veniali, patet, quia iſto gehenna non incurritur. Aſſertionem autem probandam author ſuſcipit viginti ſex clariſſimis texti-

bus ex Scriptura. Hi ſtatim exhibentur n.2. cum breviſſimis authoris obſervationibus, quas cum ipſis Textibus integras exhibeo.

2 „ *Ut enim probaret vos, venit Deus; & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis.* Exodi 20. En! ad finem non peccandi, & ſic ad vitandum peccatum terror Domini erat in Iſraëlitis.

„ In ſolo capite 1. Eccli. quanta ſunt encomia timoris Dei exprimentia hunc ipſum finem: *Plenitudo ſapientiæ timere Deum, & plenitudo à fructibus illius* cap. 1. quomodo verò timere Deum, eſt plenitudo ſapientiæ, ſi non excludatur, ſed perſeveret ſtultiſſima voluntas peccandi?

„ *Timor Domini expellit peccatum* cit. cap. 1. Quâ ratione autem expellit peccatum, ſi non ſecludit voluntatem peccandi, in quo conſiſtit formale peccatum; non in actu exteriori, qui tantùm dicitur peccatum denominativè à voluntate prava peccandi.

„ *Sapientia enim, & diſciplina timor Dñi, & quod beneplacitum eſt illi* cit. c. 1. Sapientia ergo, & diſciplina timor beneplacitum Dei inducunt, ſeu id, quod Deo ab homine placet; cum quâ voluntate beneplaciti divini non ſtat voluntas peccandi.

„ *Beatus vir, qui timet Dominum; in mandatis ejus volet nimis.* Pſalm. 111. Ecce! timor Domini vult mandata ejus cuſtodite nimis, quæ voluntas utique expellit voluntatem tranſgrediendi mandata.

„ *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, apprehendite diſciplinam, nè quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.* Pſalm. 2. Igitur de via juſta perit, qui non timet Dominum: ſtat ergo in via juſta, qui eum timet. Ecquonam modo autem ſtare poteſt in via juſta, qui ſtat in voluntate perverſa?

„ *Timor Domini odit malum.* Proverb. 8. Quod utique falſum foret; niſi ejiceret amorem, ſeu voluntatem mali.

„ *Sapiens timet, & declinat à malo,* Proverb. 14. Si itaque timendo declinatur à malo, timendo declinatur à voluntate peccandi, quæ unicè eſt formaliter mala.

„ *Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata, per timorem autem Domini declinat omnis à malo.* Quando per timorem omnis declinat à malo; equidem ſemper timens habet voluntatem declinandi à peccato.

„ *In timore Domini declinatur à malo.* Prov. 16. Viden! Quomodo Sacra Scriptura tot repetitis vicibus pro immediato effectu timoris tribuat declinationem à malo, quæ declinatio formaliter (ut nemo Theologorum negaverit) dicit voluntatem non peccandi.

„ *Non æmuletur cor tuum peccatores; ſed in timore Domini eſto totâ die.* Prov. 23. Ad quem finem? Scilicet, nè æmuleris peccatores. Itaque timor Domini eſt voluntas non æmulandi in tranſgreſſione mandatorum peccatores.

3 „ *Beatus enim homo, qui ſemper eſt pavidus; qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum.* Proverb. 28. videlicet, qui timens Dei eſt, non corruet in malum; quia retrahitur à malo, timore Domini.

„ *Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt enim omnis homo.* Eccli. 12. hìc tribuitur voluntas obſervandi mandata, tanquam effectus immediatus timori; quæ poſitivè contratiatur volunrati peccandi: dicitur etiam: *hoc eſt omnis homo*) quæ verba ad literam ſonant: ſic rectè conſtitutus eſt omnis homo; quomodo autem rectè, ſi adſit voluntas peccandi?

„ *Qui timet Deum, faciet bona.* Eccli. 15. Sed quid boni faciet, qui retinet voluntatem peccandi? Excluditur ergo illa per timorem Dei. *Qui timet Dominum, convertetur ad cor ſuum.* Ibid. cap. 21. converſio autem ad cor dicit in ſenſu literali Scripturæ immutationem voluntatis pravæ in voluntatem ſervandi mandata.

„ *Conſummatio timoris Dei ſapientia, & ſenſus:* cit. cap. 21. ergo effectus (hoc enim ſonat *conſummatio*) timoris Dei eſt ſapientia; & ſenſus, ſeu judicium practicum, eſſe declinandum à malo, completur liberâ voluntate refugiendi à malo, ſeu peccato.

„ *Quàm magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Deum. Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit. Beatus, cui donatum eſt habere timorem Dei: qui tenet illum, cui aſſimilabitur?* Eccli. 25. atqui tanta encomia non meretur timor, ſecum patiens voluntatem peccandi: ergo &c.

„ *Et timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me.* Jerem. 32. Ergo medium, ut non recedamus à Deo, eſt timor Domini: recedimus verò à Deo per voluntatem peccandi: itaque hanc avertit timor Dei.

„ *Ecce timor Domini ipſa eſt ſapientia, & recedere à malo, intelligentia.* Job. 28. qui textus ſecum vehit præcedentem ſenſum patulum.

„ *Timor Domini fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.* Prov. 14. ruina mortis eſt

„ pec-

,, peccatum ; ab hae autem declinare facit ,, timor.

,, *Timor Domini ad vitam, & in plenitu- ,, dine commorabitur abſque viſitatione peſſi- ,, mi*. Proverb. 19. Quomodo verò timor ,, Domini ad vitam ſpiritualem, ſi ſecum ,, nutrit voluntatem peccandi, mortem ſpi- ,, ritualem ? Quomodo commorabirur abſ- ,, que viſitatione peſſimi, ſi peſſimum, nimi- ,, rum voluntas peccandi, cum eo habitat ?

,, *Finis modeſtiæ timor Domini, divitiæ, ,, & gloria, & vita*. Proverb. 22. Hæc planè ,, non quadrant actui, non excludenti vo- ,, luntatem peccandi mortaliter.

,, *Serva timorem illius, & in illo vetera- ,, ſce: metuentes Dominum ſuſtinete miſeri- ,, cordiam ejus, & non deflectatis ab illa, nè ,, cadatis*. Eccli. 2. Sic ſervat à caſu rimor ,, Domini : atqui caſus animæ eſt voluntas ,, peccaminoſa: ergo &c.

,, *Quoniam nihil melius eſt, quàm timor ,, Domini; & nihil dulcius, quàm reſpicere in ,, mandatis Domini*. Eccli. 23. Igitur reſpi- ,, cimus in mandatis Domini per timorem, ,, cum quo reſpectu ſerio incompoſſibilis ,, eſt affectus ad peccandum.

,, *Qui timet Dominum, excipiet doctri- ,, nam ejus*. Eccli. 32. Anne excipit doctri- ,, nam Dei, qui actualiter afficitur ad pec- ,, catum ?

,, *Qui timet Deum, inveniet judicium ju- ,, ſtum, & juſtitias quaſi lumen accendet*. Ibi- ,, dem. Sed quas juſtitias accendet, cui eſt ,, voluntas perpettandi injuſtitiam ?

4 ,, Plures textus, erſi ad manum ſint, ,, nolo, ut te fatigenr, lector ; nec roridem ,, opus fuiſſet, ad inculcandam tibi tam cla- ,, ram Scripturariam veritatem, qualis nul- ,, la alia invenitur in eadem. ,, Vnde ſic concluditur num. 3. ,, Dum ergo in ſenſu ,, literali, grammaticali, plano, aperto, ac ,, indubitato Sacra Scriptura tribuit timori ,, Dei, quem maximè pro præceptorum ,, ſuorum obſervatione per gehennam in- ,, cutit, excluſionem voluntatis peccandi, ,, quid nos morantur dicta S. Auguſtini, & ,, quorumdam aliorum Patrum, dubia, ob- ,, ſcura, contorta ? .... Ex quo conficitur ,, ejuſmodi irrefragabile argumentum: jux- ,, ta certiſſimum dogma omnium Sacræ ,, Scripturæ Inrerpretum, tenemur retinere ,, proprium ſenſum, & ſignificationem li- ,, teralem Scripturæ, quamdiu nulla cogit ,, neceſſitas ab eadem recedere, quæ eſt ,, doctrina S. Auguſtini tom. 4. lib. 3. de do- ,, ctrina Chriſtiana cap. 10. ,, Planum autem, & obvium ſacris textibus ſenſum eſſe pro utilitate rimoris, etiam ad excludenda animi peccata, Scriprurarum, quas retulimus, lectio convincit.

CAPUT III.

Veritatem Catholicam errori damnato oppoſitam tradidit Auguſtinus.

1 Hipponenſium Antiſtes, & Doctor maximus concione 30. in pſalmum 118. ad illud, *Et à verbis tuis trepidavit cor meum*, ita monet: *Habuerunt quidem, & illi* (Tyranni) *verba minacia, proſcribo, occido &c., ſed tua me potiùs verba terruerunt: Nolite timere eos, qui occidunt corpus; ſed eum timete, qui poteſt & corpus, & animam perdere in gehennam; ab his verbis formidavit cor meum, & contempſi perſecutorem, & vici diabolum*. Talem victoriam rideret diabolus, ſi ab adverſariis imbutus crederet, externa ſolum opera formidine cohiberi, non prava deſideria, quæ mergendis in barathrum hominibus, atque Angelis ſufficere, ex immenſa damnatorum multitudine, & proprio nimiùm didicit experimento.

Tractatu 9. in Epiſt. Joannis. *Cæpit ergo timere diem judicii: & timendo corrigit ſe: vigilat adversùs hoſtes ſuos, id eſt, peccata ſua: incipit interiùs reviviſcere, & mortificat membra ſua, quæ ſunt ſuper terram, ſicut dicit Apoſtolus: Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; ſpiritualia nequitiæ dicit membra ſuper terram; nam ſequitur, & exponit avaritiam, immunditiam, & cætera, quæ illic exequitur*. Audiant adverſarii, eum, qui cœpit timere diem judicii, non ſolùm cohibere à facinoribus manum; ſed timendo corrigere ſe, vigilare adversùs peccara ſua, incipere interiùs reviviſcere, id eſt, abſtinere à novis criminibus, & diſponere ſe ad abluenda commiſſa. Neque ea, quæ timor dicitur mortificare, membra, intelligenda ſunt tantùm membra corporis; ſed, ut rectè hic Auguſtinus explicat, ſpiritualia nequitiæ, quæ ſunt avaritia, immunditia, & cætera, quæ veterem hominem vitia conſtituunt.

S. Thomas in Epiſtolam ad Coloſſenſes cap. 3. *Poteſt*, inquit, *exponi ſimilitudinariè; quia converſatio noſtra eſt continens multos actus, ſicut corpus multa membra, & in converſatione bonâ, prudentia eſt velut oculus dirigens; fortitudo autem ſicut pes portans; in malâ verò, aſtutia ſicut oculus; pertinacia verò ſicut pes*. Similis eſt inrerpretatio Cornelii à Lapide. *Genuinè* (inquit) *ad phraſim Apoſtoli. Membra terreſtria hic vocat affectus pravos, & motus concupiſcentiæ; hi enim ſunt quaſi*

membra veteris hominis, terreſtris Adæ, & totius corporis concupiſcentiæ, de quo dixi Rom. 7. v. 22. Ita Chryſoſtomus, Ambroſius, Anſelmus: unde membra hujus veteris hominis explicans ſubdit: fornicationem, libidinem &c. conſentit Auguſtinus loco citato *membra illa* vocans *ſpiritualia nequitiæ*.

Quapropter juxta Doctorem maximum homo *timens diem judicii, timendo corrigit ſe*, non ſolùm exteriùs; ſed etiam interiùs; *vigilat adverſùs hoſtes ſuos, id eſt, peccata ſua*, quæ non in ſolis conſiſtunt externis actibus; ſed internis potiſſimùm: *incipit interiùs reviviſcere*, patrata etiam ſolo animo crimioa deteſtans, & mortificans deinceps membra ſua *ſpiritualia nequitiæ*, avaritiam, immunditiam, cum cæteris actibus, atque affectibus, ob quos judicii dies rerrificus, & ſententia judicis funeſta eſt.

a Ampliùs verò timenda eſt peccatoribus, quæ judicium ſequitur infelix æternitas, quando, ut iotonat Auguſtinus in pſalm. 127. *Vermis eorum non morietur; & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura ſunt impiis, timent, & continent ſe à peccato: timent quidem; ſed non amant juſtitiam. Cùm autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulceſcit Deus, & jam incipit homo juſtè vivere ... timet, nè mittatur in gehennam: bonus eſt, & utilis iſte timor.* Si homines *quia verè futura ſunt impiis æterna ſupplicia, timent, & continent ſe à peccato*, timor non ſolùm manum, ſed animum quoque cohibet; non enim peccatum ad maoum propriè pertinet; ſed ad animum: neque incipit homo juſtè vivere cohibendo ſolam manum, dum intus fovet animum, non minùs quàm antea libidine, aliiſque criminibus æſtuantem. Propterea meritò pridem Scriptores Catholici in Luthero deriſerunt ineptiſſimam interpretationem, quaſi illud Auguſtini *continent ſe à peccato*, de *externo* ſolummodò intelligendum ſit, quâ ratione fuiſſet valdè impropria, fallax, & parùm digna ranto Doctore enuntiatio. Sed nulla tam abſona, uti Scripturarum, ita Auguſtini explicatio eſt, quam noo excogitet, & mordicùs ſuſtineat Lutherus, & quiſquis cum eo ſtatuit eſſe novi artifex erroris, ſpretâ Sedis Apoſtolicæ, atque Eccleſiæ authoritate.

3 De verbis Apoſtoli ſerm. 13. *Timor ſervus eſt: charitas libera eſt; &, ut ſic dicam, timor eſt ſervus charitatis: nè poſſideat diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet Dominæ venturæ locum: fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ.* Audi effrænis novaturientium turba, *nè poſſideat diabolus cor tuum*; non dicit Auguſtinus, nè poſſideat diabolus manum tuam, & à tot infamibus, ſchiſma, & hæreſim ſpirantibus contra Apoſtolicam Sedem ſcriptis reprimat; ſed nè poſſideat diabolus cor tuum, à quo ratioois, & libertatis expers manus in tot flagitia impellitur: duram cervicem flecte, & tandem ſubjice ſupremæ, quæ in Eccleſia eſt, poteſtati: ſubjice fidei *vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ*.

Epiſt. 120. ad Honoratum: *Timor non eſt in charitate; ſed perfecta charitas foràs mittit timorem: proinde præmiſſus timor in cor noſtrum, pellit indè conſuetudinem malorum operum, & ſervat charitati locum.* Non dicit Auguſtinus, timorem pellere à manibus, ſed à corde conſuetudinem malorum operum: *Timor immiſſus in cor noſtrum pellit indè* &c.

Lib. 2. de Geneſi contra Manich. cap. 28. *Nihil enim ſic revocat homines à peccatis, quemadmodum imminentis mortis cogitatio.* Quam Auguſtini ſententiam objiciens Luthero Eckius lib. 1. de pœnitentia cap. 12. addit: *Adhuc quatis caput Luddere: timor mortis imminentis revocat homines à peccatis.*

Pergit Auguſtinus de cathechizandis rudibus cap. 5. *De ipſa etiam ſeveritate, qua corda mortalium ſaluberrimo terrore quatiuntur, charitas ædificanda eſt*: non ſolius manûs, ſed cordis cohibitione charitas ædificatur: ideo ſaluberrimo terrore corda mortalium quatiuntur, non ut peccato, & pravis ejus affectibus addicta maneaor; ſed ab iis invictiſſimè avellantur.

4 Neceſſaria quodammodo, & naturalis connexio eſt inter timorem mali incurrendi, & deſiderium fugiendi; rurſus inter amorem acquirendi boni, & formidinem amittendi, ſi hoc inter contingentia numeretur: ut autem timor omnis excidendi beatitudine, & incidendi in æterna ſupplicia; ita deſiderium, & amor vitandæ damnationis, ac beatitudinis conſequendæ Queſnello vitium eſt, utpotè ex virulento profluens cupiditatis latice, ſi ex charitate, ſive amore benevolo *omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur* non dimaoaverit. Ita plures Queſnelli de charitate Articuli; præſertim Quadrageſimus quartus. Sicut igitur timor, novatore iſto judice, ad cohibendum à peccatis animum minimè comparatus eſt; ità neque poteſt ad eundem effectum idoneus eſſe amor ſalutis, dum à charitate, ſive amore benevolo præſcinditur.

Oppoſitum autem ſenſit, & clarè docuit Auguſtinus in pſalm. 63. *Quod ſupra homines eſt,*

eſt, time, & homines te non terrebunt: mortem ſempiternam time, & præſentem non curabis. Voluptatem illam incorruptam, & quietem ſinè labe concupiſce, & promittentem dona iſta temporalia; & totum mundum deridebis. Ama ergo, & time. Ama quod promittit Deus: time quod minatur Deus; nec corrumpèris ex eo quod promittit, nec terreberis ex eo, quod minatur homo. Si, quod ſupra homines eſt, metuens, comminationibus non terretur humanis; ſi mortem timens perpetuam, præſentis curâ non tangitur: ſi timens quod minatur Deus, promiſſis hominum non corrumpitur, nec intentatis à tyranno ſuppliciis terretur; perſpicuum eſt, futurorum formidine non manum ſolùm, ſed, & animum refrænari.

Enarratione in pſalm. 68. *Præmiſit Deus, nolite timere &c. Majore timore, minora contemnimus, & majore æternitatis cupiditate, omnia temporalia faſtidimus; nam & hìc deliciæ temporales dulces ſunt, & tribulationes temporales amaræ ſunt; ſed quis non bibat tribulationis poculum, metuens ignes gehennarum? Et quis non contemnat dulcedinem ſæculi, inhians dulcedini vitæ æternæ?* Si majore timore minora contemnimus, & majori æternitatis cupiditate, omnia temporalia faſtidimus; ſi nemo eſt, qui ignes gehennarum ſeriò metuens, bibendum non ſuſcipiat tribulationis poculum, quantumlibet amarum, falſiſſimè aſſeritur, externa ſolummodo peccata, æternorum ſuppliciorum formidine coërceri; non interna, quæ hominum oculos fugiunt, divino conſpectui apertiſſima. Quid enim ad declinanda inferorum tormenta faciet, ſi obtutus fefelleris humanos, Deo arcana mentis crimina intuente, & cruciatibus puniente perpetuis?

Iterum lib. de catechizandis tubibus cap. 17. *Qui*, inquit, *propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitam ſanctis futura promittitur, vult fieri chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo; ſed in regnum æternum intret cum Chriſto, verè iſte Chriſtianus eſt, cautus in omni tentatione, nè proſperis rebus corrumpatur, & nè frangatur adverſis, & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus, & temperans; & in tribulationibus fortis, & patiens: qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam: ut, etiamſi dicat illi Deus; utere deliciis carnalibus ſempiternis, & quantum potes, pecca, nec morieris, nec in gehennam mittêris; ſed mecum tantummodo non eris; exhorreſcat, & omnino non peccet; non jam, ut quod timebat, non incidat; ſed nè illum, quem ſic amat, offendat, in quo uno eſt requies vera, quam oculus non vidit &c.* Quando fidem amplectendi intentio, nè eas in ignem æternum cum diabolo; ſed ut in regnum æternum cum Chriſto, verè chriſtianum te efficit, cautum in omni tentatione, nè proſperis corrumparis, nec frangaris adverſis; ut in abundantia bonorum terrenorum modeſtus ſis, & temperans; in tribulationibus fortis, & patiens; non in ſolam manum, & externorum ſenſuum opera, ſed in animum quoque ejuſque affectus liberos ea intentio dominatur: neque imperium, & fructus ſiſtit in iſtiuſmodi fugâ vitiorum, & virtutum moralium exercitio; ſed diſponit etiam ad ſublimiorem ſpei apicem, & virtutum principem charitatem.

Finiamus cum Auguſtini ſermone 45. ex Sirmondianis, alias 22. num. 9. *Timor hominum fortè corpus poteſt ab immunditia temperare; ANIMAM autem nonniſi timor Dei:* fallit itaque damnata, & Auguſtino maximè contraria novitas aſſerens, quòd *Timor nonniſi manum cohibeat; cor autem tamdiu peccatis addicatur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur.*

CAPUT IV.

Sancti Baſilius, Ambroſius, Hieronymus, Cyprianus proſcripto Articulo adverſantur.

1 SAnctus Baſilius in pſalm. 33. *Niſi timor inſtituendæ vitæ noſtræ rudimenta jaciat, impoſſibile fuerit caſtitatem, ſanctimoniamque legitimè obſervari.* Ibidem. *Timor ſalutaris eſt, qui ſanctitatis operatorius: vis enarrem, qualis ſit? Si quando te ſenſeris ad unum aliquod cieri, & proſilire peccatum; ad mentem revoca formidabile illud, nec ulli mortalium tolerabile Chriſti judicium .... Hæc time, & hoc timore eruditus animum à concupiſcentia ad hæc mala, velut fræno quodam, cohibe ab ea, quæ ad malum eſt, cupiditate.* Timor inſtituendæ vitæ noſtræ fundamenta jaciens, ſinè quo caſtitatem, ſanctimoniamque legitimè obſervari impoſſibile eſt, ſinè dubio, non ſolam retinet manum à peccato; ſed etiam animum. Quis timorem vocaret *ſalutarem, & ſanctitatis operatorium,* qui ſolùm reprimens manum, cor peccato addiceret? Sanctitatemne, & ſalutem conſequitur, qui corde criminibus immerſus voluerit permanere? Eritne tolerabile judicium peccatori, qui voluntate flagitiis plenâ, ab externis abſtinens, ſanctimoniam ſimu-

ſimulaverit? Quæ igitur ſunt ſepulchra dealbata, intrinſecùs putredine, fœtore, & ſordibus horrida, quæ Chriſtus in Euangelio deteſtatur, graviùs puniturus in judicio? Denique Baſilius dicit animam hoc timore veluti fræno, à concupiſcentia coerceri.

Ibidem paulò ſuperiùs: „ Quemadmo- „ dum qui corporis membra habent cla- „ vis transfixa, ea habent ad operationem „ immobilia; ſic quorum animum occupa- „ vit Dei timor, omnem importunitatem, „ quæ ex peccati affectione, ac perturba- „ tione oritur, vitant; timenti itaque non „ eſt inopia; hoc eſt, nihil illi ad ullam „ virtutem deeſt, qui per timorem ab omni „ prava actione cohibetur „. Quàm hæc peremptoria ſunt erroris! Quorum animum occupavit Dei timor, omnem importunitatem, quæ ex peccati affectione, ac perturbatione, utique in animo oritur, vitant. Quomodo timenti nihil ad virtutem deeſt, ſi timor in ſolis membris corporis operetur? Hominem per timorem ab omni prava actione cohiberi, de ſolis corporis actibus enuntiatur, an etiam animi? Pravarum omnium actionum generalitate indubiè comprehenduntur etiam, quæ in animo committuntur; aliàs nulla prava actio competeret Dæmonibus, quibus nihil corporis eſt.

Idem Sanctus Hom. in principium Proverb. *Quamobrem initium Sapientiæ timor Domini dicitur; animæ verò purgatio timor Domini, ſecundùm Prophetæ preces, ac deſiderium dicentis: confige timore tuo carnes meas.* Ecce timorem Domini initium Sapientiæ, & purgationem animæ. Non poteſt autem purgari anima, quamdiù cor peccato addicitur. Fallit itaque moralis Obſervatio, enuntians, timorem nonniſi manum cohibere, cor autem tamdiu peccato addici, quamdiù ab amore juſtitiæ non ducitur.

2 S. Ambroſius in Pſalm. 118. Serm. 6. *Is, qui in judiciis Dei ſperat, ſervare poteſt verbum veritatis; quia dum veretur pœnam, cuſtodit gratiam: ideoque ait: & cuſtodiam legem tuam ſemper:* non cuſtoditur gratia ſolâ manuum, aut cæterorum qualiber cohibitione membrorum, ſi animus illicitis indulgeat affectibus.

In eundem Pſalmum Serm. 8. in illud *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*, ſic obſervat: *Quia ſunt, qui ignava formidine pertimeſcunt, & hebeti trepidant metu, addidit, & cuſtodientium mandata tua .... qui ergo timet, cuſtodit: ergo ejus eſt cuſtodire, qui timeat.* Ad mandatorum autem divinorum cuſtodiam plus opus eſt, quàm continentiâ manuum. Quod de ignava formidine dicitur, etiam nos agnoſcimus, non eam eſſe, quæ humanis dominetur affectibus, & eos intrà Dei mandata coerceat. Sed hoc vitium, aliquorum videlicet ignaviter timentium, non eſſe ad timentes omnes, & ſingulos derivandum, neque ſegnem, & inertem eſſe omnium formidinem, certa Ambroſii ſententia eſt, cùm ait; *ſunt*, nempe aliqui, *qui ignava formidine pertimeſcunt*: de ſalubri autem præditis timore concludens prædicat: *Qui ergo timet, cuſtodit.*

In eundem rurſus Pſalmum Serm. 13. *Tunc cognoſcitur Dominus, cùm timentium convertit affectus, gravis terrore judicii.* Non igitur ſola corpora, non ſola externa opera reprimuntur; ſed etiam convertuntur affectus gravis terrore judicii.

In eundem Pſalmum Serm. 21. docet, æternorum formidine excludi, ſuperari timorem temporalium, tyrannorumque minas, & quælibet tormenta carnificum. *Excludit* (inquit) *timor timorem. Si enim ingreſſus quis balnea, ſolis deponit æſtus, & calor excludit calorem: quanto magìs divini judicii terror, hunc terrorem excludit humanum?*

Denique in Pſalm. 118. v. 20. *Configat has carnes timor Domini, & judiciorum ejus: & ſervituti redigat. Quod ſi carnes iſtæ rejiciunt clavos divini timoris, haud dubiè dicitur; non permanebit Spiritus meus in hominibus, quia carnes ſunt .... Sicut ſunt aculei timoris, quibus compungimur, ita ſunt clavi timoris, quibus configimur. Qui compungitur, excitatur; qui configitur, mortificatur, ut peccato deficiat, & Deo vivat.* Si timor Domini, & judiciorum ejus redigat hominem in ſervitutem Dei; ſi, qui aculeis divini timoris compungitur, excitatur; ſi, qui ejuſdem timoris clavis configitur, mortificatur, ut peccato deficiat, & Deo vivat, perſpicuum eſt, timorem non ſola reprimere à peccato corpora; ſed etiam animos; non enim ſervus Dei eſſe intelligitur, non mori peccato, & vivere Deo, quiſquis manum ab immunditia continet, ſi ſpurciſſimis voluntas liberè ardet affectibus. Similia habet S. Doctor lib. de Viduis cap. 8. *Si mente cernerent homines peccatores, quale judicium imminet mundo, ſenſus humanus non diſpergeretur vanitate ſæculari, ſi non infidelitate gravaretur.*

Lib. 5. de fide cap. 8. „ Nobis enim ſci- „ re non proderat, ut dum certa futuri ju- „ dicii momenta neſcimus, ſemper tan- „ quam

,, quam in excubiis conſtituti, & in quadam ,, virrutis ſpeculâ collocati, peccandi con- ,, ſuetudinem declinemus, nè nos inter vi- ,, tia dies Domini deprehendar . . . Prode- ,, rar ignorare, ut ignorantes timeremus, ,, ut obſervanres emendaremur ,, . Nonne ſe riſui exponeret, vel indignationi, non dico ſolùm Theologorum; ſed omnium fidelium, ſi quis iſta ad ſolos reſtringerer actus manuum; ad mentium verò opera extendi nollet, quod univerſim de collocatione in ſpecula virtutum, & declinandâ peccandi conſuetudine à Sancto Ambroſio affirmatur, & à Chriſtianis paſſim omnibus creditur, *nè nos inter vitia dies Domini deprebendat* ? An non inter vitia dies Domini deprehendit hypocriras, qui foris humiles, roro, quantùm apparer, corpore ad modeſtiam compoſiro; menre, ingenio ſuperbiſſimi ſunt; animo, & affectibus impii ?

3 S. Hieronymus ad Fabiolam Manſione 23. in illud *Dominus regit me &c.* ſic monet: *Jungit timorem, qui cuſtos eſt beatitudinis, virga tua &c., eſt ſenſus, dum tormenta formido, ſervavi gratiam, quam receperam*. Exterior ſola mandatorum obſervatio abſque obediendi animo, non ſervat receptam gratiam. Quis adeò perdiræ rationis, ac fidei bæreticus eſt bodie, qui inficietur? ærernorum itaque rormentorum formidine non ſola manus rerinerur à committendo crimine; ſed etiam animus à deſiderando; unde divinæ grariæ conſervario, vel ejus amiſſio poriſſimùm dependet.

Idem Sanctus in caput 1. Malachiæ. *Qui Spiritum adoptionis* (accipit,) *in filium Dei vertitur; qui autem Spiritum ſervitutis, in timorem Dei, ſervus efficitur. Vult itaque primum Deus, ut filii ejus ſimus, & bonum voluntate faciamus: ſi hoc conſequi nolumus, ut ſaltèm ſervos nos babeat, & à malis per ſuppliciarum formidinem recedamus*, quod nemo niſi inſignirer ineptiendo, ad ſola mala corporis, vel ſola peccata extrinſeca ſtatuet referendum.

Idem S. Doctor ad Damaſum Pontificem ſcribens, poreſtatem compellendi ad Dei obſequium, & mandatorum ejus obſervationem, rribuit deſiderio bonorum temporalium. Minoriſne autem roboris erir rimor graviſſimorum, & perennium ſuppliciorum, quàm ſpes obrinendi à Deo bona fluxa, &, ſi cum æternis comparaveris, pretii admodum exigui? Audiatur itaque Sanctus loco citato. ,, Mercenarios ſecundùm alium ,, intellectum, eos animadverrimus ex Ju- ,, dæis, qui ob præſenria tantùm bona, le- ,, gis præcepta cuſtodiuur. Hi juſti ſunt, & ,, miſericordes, non ob ipſam juſtitiam, & ,, ob ipſum miſericordiæ bonum; ſed ut à ,, Deo rerrenæ feliciraris, & longæ vitæ ,, præmium conſequanrur: qui autem iſta ,, deſiderat, meritò compellirur ad obſe- ,, quium præceptorum, nè eorum prævari- ,, catione careat concupitis.

Denique alibi Hieronymus eam prædicar in rimore judicii virrutem, ut, ſi illud vidua attentiore expenderer meditatione, ab ineundis ſecundis nuptiis abſtinerer. Alibi de ſe ait, quod gebennæ metu ad carcerem ſe damnaverit, factuſque ſit ſcorpionum tanrùm, & ferarum ſocius. Senſir itaque Hieronymus, futurotum formidinem plus aliquid valere, quàm ur manum cobibear ab exrerno peccati opere.

4 Conſeuſum facilè præſtiterit Cyprianus Epiſcopus, & Glorioſus Martyr lib. 3. ad Quirinum cap. 20. aſſerens *Fundamentum, & firmamentum fidei, ac ſpei eſſe timorem*. In ſpe quoque cœleſtium bonorum agnoſcit fortitudinem maximam ad ſuperandas tentationes, & tormenta quælibet carnificum contemnenda; cur aurem ſimile quid non valeat rimor amitrendæ beatitudinis, & incurrendæ damnationis, cùm boni cujuslibet obtinendi ſpes, & eo carendi merus, ad eandem pertineant rationem, arque ejuſdem cenſeantur ad movendum roboris? Sic habet Sanctùs lib. de exhorrarione Marryrii cap. ultimo. Poſtquam oſtenderar, quanta merces in cœlo manear Sanctos Martyres, concludir: ,, Has cogitationes quæ per- ,, ſecutio poreſt vincere? Quæ poſſunr tor- ,, menta ſuperare? . . . Hæc oportet mente ,, contemplari, & cogitatione die, ac nocte ,, meditari. Si ralem perſecurionis dies ,, Chriſti militem repererir, vinci non po- ,, teſt virtus ad præmium prompta.

CAPUT V.

Clariſſima ubique eſt Gregorii Magni contra damnatum Articulum Sententia.

1 SAnctus Gregorius lib. 2. in 1. Regum cap. 1. expendens illud, *Dominus mortificat, & vivificat: deducit ad inferos, & redutit*, ſic obſervat. ,, Ut mor- ,, tificet (Dominus) ducit ad inferos: &, ,, ut vivificet, teducit ab inferis; omnipo- ,, tenti enim Deo ad inferos ducere, eſt ,, peccatorum corda ærernorum crucia- ,, tuum conſideratione rerrere: ei quoque ,, ab inferis reducere, eſt territas pœni- ,, tentium, atque commiſſa lugentium ,, men-

„ mentes, ſpe vitæ indeſinentis attollere.
„ Tunc quippe peccare deſinimus, cùm
„ ſupernâ gratiâ mollitis cordibus futura
„ tormenta formidamus: & ab inferis re-
„ ducimur; cùm interno viſitati ſolatio ad
„ ſpem veniæ de pœnitentiæ lamento re-
„ ſpiramus „. Ubi videmus peccantium
mentes æternorum cruciatuum conſidera-
tione territas, pœnitere, lugere commiſſa
crimina, à novis abſtinere. Quid ad pro-
ſternendos adverſarios deſiderari poteſt
validiùs? *Tunc peccare deſinimus, cùm ſuper-
nâ gratiâ mollitis cordibus futura tormenta
formidamus*: peccare certè non deſinit, qui
nonniſi manum cohibet, & cujus cor peccato
addicitur.

Lib. 5. in 1. Regum cap. 2. „ *Servite Do-
mino, & timete eum in veritate*; ait: *Hac
quidem via bona eſt, & recta, quâ ad æternam
quis vitam tendit, & velociter pervenit; per
timorem quippe Domini devitantur mala*. Si
per timorem Domini ſola devitarentur ea
mala, quæ membris corporis committuntur,
non verò interna, quæ in animo cogitatio-
nibus contrahuntur, & affectibus; non de-
buiſſet Gregorius devitationem malorum
aſſerere ſimpliciter, & abſque exceptione:
incongrua quoque prorſus, & enervis ratio
redderetur, cur *ad æternam vitam tendatur,
& perveniatur velociter; per timorem quippe
Domini devitantur mala*. Perveniturnè ve-
lociter ad beatitudinem cohibitione ſolius
corporis, dum fræna laxantur deſideriis
maximè ſpurcis, & impiis? Quis Apoſtolus
talem, veluti idoneum bravio celeriter ob-
tinendo, curſum docuit?

Lib. 26. Moralium cap. 27. „ Sæpe qui
„ jubentis verba non audiunt, ferientis
„ verberibus admonentur, ut ad bona æter-
„ na ſaltèm pœnæ trahant, quos præmia
„ non invitant... Sunt nonnulli, quos à
„ perditis moribus nec tormenta com-
„ peſcunt... Fatuitas quippe ſtultitiæ eſt,
„ quòd illos ſic iniquitas obligat, ut à cul-
„ pa eos, nec pœna compeſcat „. Fatuitas
iſta ſtultitiæ à Queſnello, & Sectatoribus
ejus fovetur, dum illos, quos iniquitas obli-
gat, compeſci à culpa nolunt formidine
ſupplicii.

2 Proſequamur cum Sanctiſſimo Ec-
cleſiæ Doctore, & Pontifice Maximo. Hom.
26. in Evangelia: „ Hunc tanti timoris ju-
„ dicem ante oculos ponite: hunc ventu-
„ rum timete; ut, cùm venerit, non timi-
„ di; ſed ſecuri videatis. Timendus ergo
„ eſt, nè timeatur: Terror ejus nos ad
„ uſum bonæ operationis exerceat; metus
„ illius vitam noſtram à pravitate com-
„ peſcat „. Quot hîc verba, tot contra
novitatem ſtabilita judicia ſunt. Cur tanti
timoris judicem in adverſariorum ſententia
ante oculos ponamus? Dicere illi cum ſan-
cto Pontifice nequeunt: *Timete, ut, cùm
venerit, non timidi; ſed ſecuri videatis*: num
enim, ſi Queſnello credimus, timor præſens,
timidos nos in judicio eſſe non ſinet? Quâ
autem ratione ab ipſo tanta ſecuritas præ-
ſtabitur, *ſi timor nonniſi manum cohibet; cor
autem tandiu peccato addicitur, quamdiu ab
amore juſtitiæ non ducitur*? Conſtat ſcilicet,
non ſola manuum; ſed vel maximè animi
crimina à ſupremo judice pœnis gravibus
mulctari.

Terror ejus, pergit Gregorius, *nos ad
uſum bonæ operationis exerceat*; ſed quæ à
terrore profluere poterit operatio bona,
quis uſus ejus ſalutaris, qui nos præſtare
ſecuros valeat, vel immunes à ſupplicio, ſi
timor nonniſi manum cohibet, dum tot co-
gitationes liberæ, tot affectus, & deſideria
divinæ legi repugnantia, ac proinde æternis
obnoxia cruciatibus ſuperſunt? A ſola
manuum continentiâ, & exercitio exteriùs
honeſto, ſi animi pietas ei non reſponderit,
quid ſolatii, quid ſecuritatis in judicio,
quid beatitudinis apud Superos expectan-
dum? *Metus illius* (judicis, inquit Sanctus)
vitam noſtram à pravitate compeſcat. Sed
nos ex adverſariis quærimus, à qua pravi-
tate compeſcere timor poterit, ſi nonniſi
manum cohibet, dum pravitatis potiſſimùm
ſedes eſt animus, & indè certiſſimâ damna-
tio; quantumcunque manus, & tota cor-
poris compages ab omnibus perpetuò cri-
minibus cuſtodita ſupponatur.

3 Prolixior, & non minùs conſpicua
ejuſdem S. Doctoris ſententia eſt hom. 3.
in Ezechielem de timore ſupremi judicis:
„ Hunc ideò tunc electi terribilem non vi-
„ debunt; quia modò terrorem illius con-
„ ſiderare non ceſſant. Studioſè enim
„ conſiderant, quàm terribilis ad judicium
„ veniat: culpas anteactas deflent; immi-
„ nentes declinant: pavorem illius quoti-
„ die ante oculos mentis ponunt, & timen-
„ do agunt, nè, quando venerit, perti-
„ meſcant.... &, quia ipſe pavor ejus,
„ quem in ſuis cogitationibus tenent, eo-
„ rum mentes protegit, rectè ſubjungitur:
„ extenti ſuper capita eorum deſuper.
„ Firmamentum hoc, quod in ſimilitudi-
„ nem cryſtalli ſuper capita eorum anima-
„ lium apparet, & horribile, & extentum
„ eſt; quia bonorum mentes unde terret,
„ indè protegit. Si enim pavendus in eo-
„ rum cordibus non eſſet, protector & mo-
„ do

„ do à peccatis, & poſt à ſuppliciis non „ fuiſſet. Quia autem ſemper conſiderant, „ quis pavor ex judicio immineat, virtutum „ pennas in rectitudinem conſervant „. Quandoquidem vera ratio, cur judex electis terribilis apparíturus non ſit, adferatur, quod terrorem illius, dum hic mortales degerent, conſiderare non ceſſaverint, patet, conſiderationem iſtam, & indè natam formidinem illis ſalutiferam fuiſſe; proindè cohibuiſſe non ſolùm à criminibus manum; ſed etiam à pravis cogitationibus, & affectibus animum, ut ipſe ſtatim ſe explicat Gregorius, *Quia* (inquit) *dum ſtudiosè conſiderant, quàm terribilis ad judicium veniat, culpas ante actas deſlent, imminentes declinant*. Hoccine eſt, quod ait Queſnellus, *Timore nonniſi manum cohiberi, cor autem tamdiu peccato addici, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*?

In verbis Gregorii nova ſequitur convictio: *Pavorem illius* (judicis) *quotidie ante oculos mentis ponunt: & timendo agunt, nè, quando venerit, pertimeſcant*. Audiunt adverſarii? *Timendo agunt* opera juſtitiæ, ſervant præcepta, à criminibus abſtinent, præterita deſlent, *nè, quando* (judex) *venerit, pertimeſcant*. Rurſus: ipſe *pavor ejus, quem in ſuis cogitationibus tenent, eorum mentes protegit*, contra tela inimici, carnis ſcilicet illecebras, mundi, & Diaboli ſuggeſtiones. Sic itaque pavor ille terrendo protegens mentes, non ſolùm manum; ſed etiam animum ab illicitis retrahit. *Si enim pavendus in eorum cordibus non eſſet* judex, *non eſſet modò* pariter *protector à peccatis, & poſtea à ſuppliciis*: protectio à peccatis manuum, & quorumlibet membrorum corporis minimè ſufficit, ut quis à damnationis ſententiâ, & æternis protegatur ſuppliciis.

Tam manifeſta, & quodammodo palpabilia hæc ſunt, ut nemo ea legens dubitare valeat de Gregorii Magni ſententiâ proſcripto Articulo undique infeſtiſſimâ. Denique ſi ſuperiora omnia defuiſſent, ſola, quæ ibi ſequitur ultima periodus, dirimendæ pro nobis controverſiæ ſufficeret: *Quia ſemper conſiderant, quis pavor ex judicio immineat, virtutum pennas in rectitudinem conſervant*. Pavor itaque ex judicio imminenti proſiliens, & attentâ propoſitus meditatione, ſi pennas virtutum in rectitudinem conſervet, non in ſolis operatur manibus, non eas ſolas dirigit ad virtutes, & à vitiis cohibet, ſed etiam animos.

4 Hæc omnia in S. Gregorio plana, apertaque contra Queſnelli Articulum ſunt adeò, ut nulla opus habeant deductione ſcholaſticâ, aut ratiocinio. Quod ſi adhibere pauliſper placuerit, plura facilè ex eodem Doctore, & Pontifice elicientur argumenta, quæ ſubruendo tam exotico novæ Eccleſiæ dogmati abunde ſufficient: locis ſcilicet pluribus deſiderium beatitudinis velut maximè idoneum inculcat ad fugam vitiorum, ſaltèm gravium, proſecutionemque virtutum: cui deſiderio ſi tantùm virium ſit, quod negari teſte Magno Gregorio non poteſt, non apparet quâ ratione virtus ſimilis detrahenda ſit formidini beatitudinis amittendæ, & conſciſcendæ tam horrificæ damnationis. Sic autem Sanctiſſimus Pater hom. 17. in Ezechielem. „ Spes enim cœleſtium mentem ſolidat, nè concutiatur „ fluctibus tumultuum terrenorum, de qua „ & per Paulum dicitur, quam ſicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam „. Lib. 19. Moralium cap. 14. „ Qui „ enim æternæ retributionis bona cogitat, „ neceſſe eſt, ut ad omnem ſe cauſam ſecuturæ mercedis extendat. Hinc per Salomonem dicitur, qui Deum timet, nihil „ negligit „; ſive quod à manuum operatione, vel fræno, ſive ab animæ, affectuumque dependerit. Lib. 5. in lib. 1. Regum cap. 3. „ Tantò jam fortiùs oblata mundi oblectamenta reſpuit, quantò jam cœleſtia ferventiùs diligit „. Ibid: cap. 4. „ Potenter corpus extenuat, qui amore cœleſtium cor inflammat; quia, dum ſpiritualia fortiter diligit, deſideria carnis valenter premit..... Pauper ſpiritu eſſe „ non poterit, qui amare adhuc theſauros „ æternos neſcit. Sic nimirum ira vincitur, ſi amore cœleſtium perfectè terrena „ omnia deſpiciuntur. Sic quoque acediæ „ vitium, id eſt, tædium cordis depellitur, „ ſi ſemper bona cœleſtia cogitentur. Tædere quidem mens nullatenus poteſt, „ quæ tam jucunda bona lætanter videt „. Quomodo igitur cordis tædium, ſeu acediæ vitium non depellat, qui tantis bonis excidere metuit, eaque cum graviſſimis cruciatibus commutare? Quemadmodum itaque ſpes cœleſtium tam arctos compedes injicit, non ſolis corporum membris, ſed etiam concupiſcentiis, & pravis affectibus animorum; cur non ſimilia præſtet timor faciendæ bonorum cœleſtium jacturæ, & accerſendæ ſibi damnationis adeò terrificæ, congeriem malorum omnium complectentis. Denique non facilè dixero, utrum in hoc ignorantiæ ſtatu, & nonniſi obſcuriſſima paſſim bonorum cœleſtium cognitione, horum appetitio nata ſit fortiùs afficere animum, & ad vitanda crimina commovere, quàm æterno-

rum cruciatuum horror, quos vivis adeò, & terrificis coloribus Sacræ ubique paginæ depingunt. Quamquam, & in præſenti Articulo timor non ad ſupplicia reſtringitur, ſed ad privationem quoque extenditur hæreditatis. In humanis etiam præter verbera intentat Pater filio, ſi rebellis fuerit privationem iſtiuſmodi, vel dominus ſubdito bonorum omnium jacturam. Hæc ſinè dubio æquè ad pœnam pertinet, qnàm flagella, & de utriuſque comminatione, ac formidine dicendum fuerit: *Timor non niſi manum cobibet: cor autem tamdiu addicitur peccato, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*. Quæ enuntiatio, etſi in timore pœnæ utriuſque inferendæ ab hominibus, utpote cordis intima non intuentibus, haud foret digna anathemate; at illimitatè propoſita de timore qnolibet, etiam ſupernaturali, & pœnæ cujuslibet, etiam gehennæ à ſerutatore cordium infligendæ, nimiùm contraria eſt doctrinæ à Spiritu Sancto revelatæ, & à Prophetis, Apoſtolis, atque omnium ſæculorum Patribus traditæ.

Omitto, quòd ſpes ſinè charitate in Queſnelli ſententia non plus valeat ad coercendum à criminibus animum, quàm formido, cùm nentra ſupernaturalis ipſi ſit; utraque ex eupiditate noxia naſcatur; utraque originis maculetnr vitio. Spes enim oritur: ex *fide*; ſed hæc ipſa non *operatur*, *niſi per charitatem* Prop. 51. *Nec Deus eſt*, *nec religio*, *ubi non eſt charitas* Prop. 58. *Cupiditas*, *vel charitas uſum ſenſuum bonum*, *vel malum faciunt* Prop. 46. Eadem autem, quæ ſenſuum, etiam cæterarum animæ facultatum ratio eſt. *Non* enim *ſunt niſi duo amores unde volitiones*, *& actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei*, *qui omnia agit propter Deum*, *quemque Deus remuneratur*; *& amor*, *quo nos ipſos*, *ac mundum diligimus*, *qui quod ad Deum referendum eſt*, *non refert*, *& propter hoc ipſum ſit malus* Propoſ. 44.

Decreveram præſentem de Auguſtini, & Proſperi mente hic terminare controverſiam; ſed quia in textuum iſtinſmodi obſcuritate præcipuam ſibi rebellionis arcem adversùs Eccleſiæ anathemata ſchiſmatici conſtituunt, cogor in tironum gratiam qnaleſcumque novatorum latebras aliquantò ampliùs exentere, ut etiam in illis catholica veritas, frendente fruſtrà erroris ſpiritu, expoſita ſolis meridiani radiis manifeſtè reſplendeat.

CAPUT VI.

Damnato articulo infeſti ſunt S. Proſper; *ſive Author librorum* de Vocatione Gentium, *S. Bernardus*, *& Hugo à S. Victore*.

1 Lib. 2. de vocatione gentium cap. 9. dicitur ,, Hunc autem conſenſum (voluntatis ad bonum) non ſolùm cohortatio; ſed etiam metus gignit, propter quod ſcriptum eſt, Principium Sapientiæ timor Domini: qui quantislibet terroribus inferatur, non aliud agit, quàm, ut, quem fecerit timentem, faciat & volentem; nec ſolùm volentem, ſed etiam ſapientem, unde & illud ſcriptum eſt: Beatus, cui donatum eſt habere timorem Domini: Quid enim tam beneficum, quàm hic timor, qui genitor, eruditorque ſapientiæ eſt? in cujus utique devotione devota eſt & voluntas, quæ authore gratiæ eodem proficit timore, qno cœpit; cùm ergo hic timor, etiam per quandam vim magni terroris immittitur, non ibi ratio extinguitur, nec intellectus aufertur; ſed illa potiùs, quæ mentem premebat, caligo diſcutitur, ut voluntas depravata priùs atqne captiva, recta efficiatur, & libera ,,. Si metus gignit conſenſum voluntatis in bonum ſalutiferum, de quo illic à Proſpero, ſive memorati operis authore agitur; & quidem metus, qui magnis terroribus immittitur, ideoque non filiis, ſed ſervis proprius eſt, patet non ſolùm manum, ſed etiam animum formidine cohiberi. De hoc nè ullus ambigendi locus maneat, convincimur ampliùs ſequentibus, ubi metu animus *non ſolùm volens efficitur*, *ſed etiam ſapiens*. Si *nihil tam beatificum*, *quàm hic timor*, fatuum profectò videtur, vel leviſſimè ſuſpicari, quod ſolùm à malo opere manum reprimat, non animum. Quid enim ad beatitndinem confert tantopere manuum continentia; dum cor totum addicitur iniquitati? Denique certiſſimum erroris excidium parit, quod dicitur, *Timor ille genitor*, *eruditorque ſapientiæ*. Rnrsus non ſola manns; ſed *voluntas proficit timore*, inquit S. Author: & tandem quid pro veritate catholica tradi poteſt magis conſpicuum, quàm quòd timor, illam, quâ mens premebatur, caliginem diſcutiat, *ut voluntas depravata priùs*, *atque captiva*, *recta efficiatur*, *& libera*?

2 Conſentit Bernardus poſt octavam Epi-

Epiphaniæ dominicâ 1.Serm.2.*Primus timor eſt, nè cruciemur in gehenna : ſecundus, nè excluſi à viſione Dei privemur tam ineffabili gloriâ*. Tum ſubdit : *Et quidem omnis timor Domini, ſicut aqua extinguit ignem, ſic extinguit peccati concupiſcentiam* : concupiſcentia peccati in manibus eſt, an in animo ? Dum autem timore concupiſcentia peccati extinguitur, criminibus animum non addici,perſpicuum eſt.

Idem Sanctus ſerm. de primordiis, mediis, noviſſimis ad illud Eccleſiaſtici cap. 7. verſ. 4. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſim tua, & in æternum non peccabis*, ſaluberrimè commonet. *Time, quòd in gehenna cruciatibus æternis, & immenſis exponendus es : unde eſt, quòd non dicitur, memorare primordia, aut media ; ſed noviſſima, & non peccabis* ; delicto utique lethifero, quo gehennæ cruciatibus fieres obnoxius ; illi autem non ſolis debentur criminibus foràs prorumpentibus, & quæ manibus, aut aliis membris corporis committuntur ; ſed etiam quæ ſolis cogitationibus, & affectibus deliberatis.

Dominica 1. poſt octavam Epiphaniæ ſerm. 1. *Aquâ repleantur, timore Domini cuſtodiantur ; quoniam Timor Domini fons vitæ: aqua, inquam, timor Domini eſt ; ſi minùs ſapida ; ſed optimè refrigerans animam noxiis deſideriis æſtuantem*. Non in ſola itaque membra corporis ; ſed in *animam* quoque timor Domini agit, ut ejus *æſtum* reprimat, & *noxia* impediat *deſideria*.

Serm. de diverſis affectionibus animæ: *Jam verò ſecundo ſtatu incipit eſſe ſub domino, qui tanquam ſervus carcerem timet, & metuit, nè ſubigatur pœnis : in quo ſanè ſtatu converſio eſt, exituſque à ſæculo, & introitus vitæ* : Eſtne vera converſio, verus exitus à ſæculo, & introitus vitæ, ſola manuum cohibitione, dum animus addictus manſerit flagitiis?

3 Hugo à S. Victore lib. 1. Miſcellaneorum titulo 103. pag. 60. *Ecce præambulos Dei, ſpiritum, commotionem, & ignem : non venit Dominus ad te, niſi veniant. Spiritus eſt terror judicii æterni, qui ſi in cor peccatoris impegerit, & montes ſuperbiæ dejicit, & petras duritiæ diſſolvit*. Ecce terrorem judicii penetrantem corda, in iis montes ſuperbiæ dejicientem, & diſſolventem petras duritiæ, quod, qua veritatis ſpecie, Hugo aſſereret,ſi non animus,ſed ſola manus timore cohiberetur à crimine? Si autem tantum formidini robur ſit, ut cordibus, etiam petrarum duritiem imitantibus, & montium inſtar ſuperbiâ elatis, demiſſionem, pietatem, pœnitentiam perſuadere valeat, neceſſe eſt, Queſnelli articulum à veritate longiſſimè aberrare, quando ſaluberrimi timoris vires tam arctis circumſcribit limitibus.

Iterum Hugo eodem lib. titulo 118. *Cùm ad delectationem præcipitem impellit deſiderium culpæ, cohibet à delectatione timentem providentia pœnæ ; in hoc enim, quod cernit, quod poſt culpam pœna ſequitur, ſive in correctione, ſive damnatione, refrænatur à culpa, ſive in opere, ſive in delectatione. Timor ergo frænum ; ipſe timor cohibet, & ſtringit effluentem animum, & ſiſtit ad tolerantiam, oſtendens faciliùs, malam concupiſcentiam vincere, quàm malam conſcientiam tolerare ; & eligit durum, ut durius evadat*. Dum providentia pœnæ timentem cohibet à delectatione culpæ, non ſolùm manum à crimine coercet ; ſed etiam animum ab illicita delectatione. Quid pro communi, ac definitâ ſententiâ dici potuit illuſtrius, quàm quòd *timor cohibeat, & ſtringat effluentem animum, & ſiſtat ad tolerantiam, oſtendens faciliùs, malam concupiſcentiam vincere, quàm pravam conſcientiam tolerare*? Nullo hæc indigent commentario, per ſe evidentia pro catholica veritate.

4 Singulari attentione Lector proſequi dignetur, quæ ex eodem Patre nunc addam ; quia confringendis poſtea objectionum machinis maximum adferent præſidium. Tom. 1. lib.4. Allegoriarum in Lucam pag. 164. ad hæc Cantici verba : „ Miſericordia ejus in progenies, & progenies timentibus eum, (ſic Hugo :) Quatuor timores Sacra Scriptura diſcernit ; ſervilem, mundanum, initialem, filialem. „ Servilis timor eſt pro evitanda pœna abſtinere à malo, retentâ voluntate malâ. „ Mundanus timor eſt, pro evitanda pœnâ abſtinere à bono, retentâ voluntate bonâ. Initialis timor eſt pro evitanda pœnâ, cum perverſo opere etiam pravas cogitationes reſecare. Filialis timor eſt, bono firmiter adhærere, quia iſtud amittere nolis. Ex his quatuor timoribus, duo mali ſunt, id eſt, ſervilis, & mundanus: duo verò boni, id eſt, initialis, & filialis. „ Servilis timor pœnam, quæ ab hominibus infertur, metuit, & idcirco ei ſufficit ceſſare à malo opere ; quia ad oculum famulatur, & reatum conſcientiæ non metuit. . . . Initialis verò timor, quia eam, quam Deus comminatur, pœnam declinare ſatagit, nequaquam ſibi ſufficere videt, ut ab illicitâ ſe operatione contineat ; quia ei, qui cor intuetur, non eſt

„ ſatis ad probationem, ſi Innocens fuerit „ actio, niſi etiam ipſa cordis cogitatio an„ te ejus oculos ſincera, & impolluta ap„ pareat. Quia ergo illi diſplicere metuit, „ qui videt totum; ad perfectam innocen„ tiam coram eo neceſſe eſſe conſideret; ut „ mundet totum: & ideo ipſe timor initia„ lis dicitur; quia ſub hoc per bonam vo„ luntatem & virtus initium capit, & vi„ tium finem. Tum accedit charitas, & in„ trat per timorem iſtum. „ Hic itaque, Lector, duo memoriâ retine: primum, quis timor ſervilis ſit, ſolùm impediens externum opus, *retentâ voluntate malâ*, videlicet, *timor pœnam, quæ ab hominibus infertur, metuens*: ut enim hominibus non patent aliena corda, ſoli Deo pervia, fieri nequit, ut inferendum ab hominibus ſupplicium mentem corrigat; etſi cohibeat manum. Alterum eſt, quis timor initialis ſit, *qui pœnam metuens, quam Deus comminatur, declinare ſatagit: dumque videt, nequaquam ſibi ſufficere, quòd ab illicita ſe operatione contineat; quia ei; qui cor intuetur, non eſt ſatis ad probationem, ſi innocens fuerit actio, niſi etiam ipſa cordis cogitatio, ante ejus oculos ſincera, & impolluta appareat*; igitur maximè puritas animi procuranda decernitur. Unde manifeſtum eſt, iſtam pœnæ formidinem non ſolis manibus frænum injicere; ſed etiam mentibus, coërcendo cogitationes noxias, effectus, & deſideria, etiam nunquam exequenda opere. Quam formidinis egregiam poteſtatem Hugo additis rationibus loco citato, non minùs ſolidè, quàm eleganter elucidat. Eadem tradit lib. 2. de Sacramentis fidei parte 13. cap. 5. & in Miſcellaneis lib. 4. tit. 32. Denique in annotationibus epiſt. 1. ad Roman. pag. 185. ad illud *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore*, ait: *Timor ſervilis cohibet manum à malo opere timore pœnæ temporalis. Timor initialis cohibet à malo opere, & à mala voluntate timore gehennæ. Timor filialis cohibet ab omni malo, amore juſtitiæ ... Ille dicitur habere timorem ſervilem, qui timore pœnæ temporalis tantùm aliquid criminale non committit*. Iſtud, ut dixi, pro ſolvendis facilè Novaturientium argumentis, ſemper ante oculos habendum eſt; quia, non obſtante diversâ timoris ſervilis acceptione, unanimis hujus Patris, & cæterorum omnium cum Scholaſticorum principibus, & utrorumque ſectatoribus orthodoxis, contra damnatum errorem conſenſus oſtenditur. Quod circa Patres præſtiti, proſequor in ſcholaſticis; in quibus omnibus ſi fortècuipiam prolixior viſus fuero, quàm abundè demonſtrata veritas poſtulat, meminerit, nobis cum pertinaciſſimis hoſtibus certamen eſſe, quorum frangendæ pertinaciæ nulla poteſt eſſe convictio nimia.

CAPUT VII.

SS. Thomas, Bonaventura, Laurentius Juſtinianus, Saleſius pro communi contra damnatum articulum ſtant ſententia.

1 Hugonem ſuperiore capite relatum, uti & Laurentium Juſtinianum mox citandum pridem adverſarii in partes ſuas violentè, & maximè invitos trahere conabantur; ſed nimio veritatis lumine perterriti, videntur tandem ab hac ſua deſiſtere temeritate. Quàm meritò deſperent de Hugone, ex ipſis ejus verbis jam vidimus: idem ut pateat de primo Venetorum Sanctiſſimo Patriarcha, audiatur tractatu de Timore cap. 5. *Si te amor Dei à peccatis non cohibet, ſaltèm te prohibeat, terreatque timor judicii, metus gehennæ, laquei mortis, dolores inferni, ignis urens, vermis corrodens, & flamma tartarea: ex talium conſuetudine Deum time, & hæc non formidabis*. Si timor ex talium conſideratione profectus efficere valeat, ut nihil homini ab illis poſtea metuendum ſit, evidens eſt, talium timore, videlicet judicii, & gehennæ, atque hanc comitantium cruciatuum, non manum ſolummodo; ſed animum maximè à criminibus contineri; non enim ſola membrorum exterior innocentia liberabit ab interitu, quem turgens flagitiis animus ſibi conſciverit, & corpori.

Luculentiùs etiam catholica contra Queſnellum veritas deducitur ab eodem Sancto ejuſdem tractatûs cap. 2. „ Sicut „ enim (inquit) ſecuritas eſt ad lapſum fa„ cilis, ita timor à lapſu protegit; quia „ odit vilia, virtutes cuſtodit, cor ſedulâ „ vigilantiâ obſervat, ab ingreſſu ejus no„ xias cogitationes repellens clavâ terri„ bili; videlicet memoriâ æternæ pœnæ: „ ingerit namque ſicut veraciter, ita fre„ quenter, quòd poſt hanc peregrinatio„ nem tunc edax flamma comburet, quos „ nunc delectatio carnis polluit; illoſque „ infinitum barathri chaos devorabit, quos „ ſaluraris timor ab inani elatione, & à de„ formitate culpæ non cuſtodit.... Qui ti„ met Deum nihil trepidat; quia timor Do„ mini fiducia eſt fortitudinis, & qui illum „ poſſidet, non corruet... Nam timor ho„ minum peccandi differt facultatem, & „ ope-

Digitized by Google

„ operationem; non autem aufert; ſed retinet voluntatem, donec habeat opportunitatem, vel occaſionem: unde & quos ſuſpendit à crimine, avidiores reddit ad crimen: & æſtuat animo, quouſque perficiat, quod malum cogitat: ſolus enim Dei timor eſt, qui nocentes corrigit, fugat crimina, & perpetem confert bene agendi voluntatem ... Nubes etiam carnalium cogitationum, & affectionum fugat .... Nam ſicut remiſſa ſecuritas culpas admittit, ita timor deſiderabilis delicta ſemper excludit, & mentem conſervat. „ Quid pro communi ſententia diſertius enuntiari potuit? Timor à lapſu protegit, odit vitia, virtutes cuſtodit, cor ſedulâ vigilantiâ obſervat, ab ingreſſu ejus noxias cogitationes repellens clavâ terribili, videlicet memoriâ *æternæ pœnæ*. Hoccine eſt ſolam cohibere manum; cor autem relinquere, ut peccatorum illecebris abripiatur? Quomodo timor Domini eſt *fiducia fortitudinis*, adeò ut *illum poſſidens non corruat*, ſi verum eſt, quod Queſnellus aſſerit, timore ſola corporis membra, non animum frænari, atque hunc ſemper exitialibus addici affectibus, quamdiu amore juſtitiæ non ducitur? *Dei timor nocentes corrigit, fugat crimina, & perpetuam confert bene agendi voluntatem*. Iterum ſciſcitari liceat; hoccine eſt ſola impedire manuum opera, ſolutis mentium habenis ad cogitationes quaslibet exitiales, & deſideria maximè nefanda? Nequaquam, inquit Sanctiſſimus Patriarcha; ſed *Dei timor nubes carnalium cogitationum, & affectionum fugat, delicta ſemper excludit, & mentes conſervat*. Quæ lux fulgentior deſiderari poſſit, quæ clariùs exhibere veritatem catholicam, non video.

2 Sed quia hæreticis propria eſt pertinacia, & voluntaria cæcitas, quæ nec veritatem ſe ipsâ lucidiſſimam, tot etiam Scripturarum textibus, tot Patrum ſententiis, & poſt illos à Patriarcha Sanctiſſimo ampliùs illuſtratam conſpicere velit; accedat etiam Sol Angelicus, ad cujus radios ab ipſis hic provocamur errantibus. Experiamur, quàm provocent ſeriò, quàm bona fide. Juxta ipſum 2. 2. quæſt. 17. art. 8. *Aliquis introducitur ad amandum Deum per hoc, quòd timens à Deo puniri, ceſſat à peccato, ut Auguſtinus docet*. At, ſi vera fuerit Queſnelli aſſertio, ſecundùm quam *timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*, quomodo timor idoneus eſt, ut introducat hominem ad amandum Deum, ſiquidem in mentibus amor eſt, non in manibus, quas ſolas in nova ſententia dirigere poteſt, vel cohibere formido; non animum ad virtutum actus, maximè ad diligendum omnis juſtitiæ fontem inducere? Si verò, ut par eſt, Angelico credimus, &, eo teſte, etiam Auguſtino, *Aliquis introducitur ad amandum Deum, per hoc, quòd timens à Deo puniri ceſſat à peccato*. Aliquis igitur, ut ceſſet primùm à peccato, ac dein quoque Deum diligar, introducitur per hoc, quòd timeat à Deo puniri: atque adeò timor non ſolùm manum; ſed etiam animum à crimine cohibet, & promovet ad amorem. Solius enim cohibitione manûs, non abſolutè, & ſimpliciter ceſſatur à peccato, ut ceſſari docet Angelicus, & apud eum Auguſtinus: neque ſola manûs continentia, quamdiu *animus addicitur peccato*, eſt *introductio ad amandum Deum*; alias eò quoque introduceret hypocriſis, quod nemo ſanæ mentis admiſerit.

2. 2. Quæſt. 19. art. 2. corp. „ Quandoque homo propter mala, quæ timet, convertitur ad Deum, & inhæret: quod quidem malum eſt duplex; ſcilicet malum pœnæ, & malum culpæ. Si ergo aliquis convertatur ad Deum, & ei inhæret propter timorem pœnæ, erit timor ſervilis. „ Supponit itaque manifeſtè Angelicus, imò non obſcurè docet, aliquando fieri, ut aliquis convertatur ad Deum, & ei inhæreat propter timorem pœnæ, eumque *ſervilem*. Atqui ſi propter talem *timorem pœnæ aliquis convertatur ad Deum, & ei inhæreat*, converſionem illam, atque inhæſionem timor pœnæ efficit: Non igitur timor iſte ſolam manum cohibet, neque indomitum relinquit animum, ut tamdiu addicatur peccato, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur. Quæ enim aliàs ea ad Deum foret converſio, quæ ei inhæſio propter malum pœnæ, quod timet? Inane profectò converſionis, & inhæſionis figmentum!

Eodem articulo ad quartum: *Timor ſervilis, & initialis reſpiciunt pœnam, per quam homines attrahuntur ad Deum*. Quomodo per pœnam, quam timent, attrahuntur homines ad Deum; ſi in eorum animis nihil timor valeat, non niſi manum cohibens; laxiſſimas autem permittens habenas peccatis interioribus, ut affigantur eis corda, quamdiu non ducuntur amore juſtitiæ?

Eâdem quæſt. art. 7. in concluſione. „ Timor ſervilis eſt principium extra diſponens ad ſapientiam, in quantum aliquis timore pœnæ diſcedit à peccato, & habilitatur per hoc ad ſapientiæ effectum, ſecundùm illud Eccleſiaſtici 1. Timor „ Domi-

„ Domini expellit peccatum: „ Cùm timor ſervilis non ſit charitas, neque pars ejus, in qua vera ſita eſt ſapientia; ſed ſola ad ſapientiam, ſeu chariratem præparatio; rectè dicitur *principium extra* diſponens ad ſapientiam, quæ ſanè non reperitur in corpore, aur in animo ſubdito peccatis; dum tamen, ut S. Thomas ait: *Aliquis timore pœna diſcedit à peccato; & habilitatur per hoc ad ſapientiæ effectum*, evidens eſt, timorem illum non tantùm manui frænum injicere; ſed etiam animo; non enim cohibitione manûs diſceditur à peccato, quamdiu illi addicitur animus: neque per hoc principium, quod eſt timor pœnæ, habilitatur aliquis ad ſapientiæ effectum, qui eſt peccatorum expulſio, quamdiu allubeſcit peccati ſtultitia voluntati.

Imò, inquiunt adverſarii, fieri aliter non poteſt, quin ea voluntati placeat, dum ſolo formidinis impulſu à crimine quis abſtinet; nam per Prop. 62. *Illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Adde, quòd ex timore illo ſolo orta *pœnitentia ducat ad deſperationem*, eoque trahat fortiùs, quò pœnitentia cum ſuo timore *magis fuerit violenta* juxta Prop. 60. Qualis proinde poteſt per timorem illum eſſe habilitatio ad ſapientiæ effectum, qui expulſio peccatorum eſt ſecundùm illud Eccleſiaſtici cap. 1. *Timor Domini expellit peccatum*: quando novo ſemper conſenſu affigitur animus iniquitati? Timor ipſe nova tranſgreſſio præcepti Divini eſt, ut indicat Propoſitio præſens, & clariùs exprimir quadrageſimaquarta: „ Non „ ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, „ & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor „ Dei, qui omnia agit propter Deum, quem- „ que Deus remuneratur; & amor, quo nos „ ipſos, ac mundum diligimus, qui quod „ ad Deum referendum eſt, non refert, & „ propter hoc ipſum fit malus. „ Si itaque Queſnellum audiverimus, timor ſervilis adeò non eſt principium diſponens ad ſapientiam; adeò neque *timore aliquis diſcedit à peccato*, vel habilitatur ad ſapientiæ effectum, ut potiùs animus æquè, ac antea turpitudini conſentiens novâ labe cumulum augeat delictorum. Sed nos, dimiſſo tot erroneorum dogmatum, & non paucarum hæreſum architecto, vel inſtaurarore, ſequamur Angelicum magiſtrum, qui etiam par. 3. quæſt. 85. art. 5. damnarum ſubruit errorem dicens. *Tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur*: non retrahitur à peccatis, cujus ſola manus ab externo opere abſtinet, quando mens perverſa ſacrilegis indulget cogitationibus, ac deſideriis æſtuat deliberatis: vel igitur Queſnellus labitur miſerè in proſcripto articulo, prout hactenus demonſtravimus innumeris argumentis, vel hallucinatus fuerit locis pluribus Aquinas, quod nemo ſapiens ſuſpicabitur. Quod verò Hexapla, & eorum ſubſidiarius Collator pro damnato dogmaté proferunt ex 1. 2. quæſt. 107. art. 1. ad 2. ex craſſa objiciunt ignoranriâ. Splendidiſſimis ſcilicet Angelici Præceptoris radiis occludentes oculos ſuos, non vident, aut non videre ſe ſimulant, ſermonem illic Aquinati eſſe maximè dilucidè expreſſum de timore pœnarum, quas comminabatur lex vetus, & inferebar per humani tribunalis ſententiam, quod cordis arcana non penetrat: unde hujuſmodi timor, licèt quandoque præſcindat, ſejunctuſque ſit à peccandi affectu; hunc tamen etiam frequenter admittit: nec id mirum; cùm ex ſe nullam vim habeat, quantumvis ſerius, intenſuſque ſit, excludendi, aut retundendi voluntatem peccati, etiam dum reipſa metuitur pœna humano judicio irroganda, quæ, ut ad ſolos externos actus extendirur, ita non niſi externa membra à flagitiis perpetrandis coercet.

Itaque *lex vetus* (ut l. c. ait S. Thomas) quæ pœnas intentabar humano infligendas judicio, *dicitur cobibere manum, non animum: quia qui timore pœna* (ab humano tribunali propter culpam decernendæ) *ab aliquo peccato abſtinet, non ſimpliciter ejus voluntas à peccato recedit, ſicut recedit voluntas ejus, qui amore juſtitia*, vel etiam metu æternæ pœnæ à ſcrutatore cordium Deo inferendæ *abſtinet à peccato. Et propter hoc lex nova, qua eſt lex amoris, dicitur animum cobibere*; præcipuè ſcilicet amore juſtiriæ; ſecundariò verò pœnæ formidine à Divina juſtitia peccantibus immittendæ. Hanc eſſe mentem Sancti Thomæ, cuilibet perſpicuum fiet verba ejus expendenti in eâdem ad 2. reſponſione, ſed vel maximè ex doctrinæ ejus connexione in rota illa, & præcedenti quæſtione tractatæ, imò & in omnibus ejus tam Summæ Theologicæ, quàm cæterorum operum, præſertim in 3. ſent. diſt. 40. quæſt. 1. art. 2. ubi non ſolùm id affirmat, ſed etiam invictiſſimè demonſtrat ex veteris, ac novæ legis diſtinctione. Quærens enim illic, utrum lex Moſaica non ſolùm manum, ſed etiam animum cohibeat, ſic ait: „ Reſpondeo, dicendum, „ quòd coactio legis ſecundùm Philoſo- „ phum in fi. Ethic. ad hoc neceſſaria eſt, „ ut illi, qui perſuaſionibus ad bonum non „ inclinantur, per pœnas cogantur. Unde „ COHIBITIO LEGIS SE EXTENDIT, QUANTUM POENA

INFLI-

Digitized by Google

„ inflicta per legem. Sicut autem lex vetus „ infirmis animis, non niſi terrena promittebat; ita etiam pro peccatis temporalem „ pœnam infligebat, oculum pro oculo, „ dentem pro dente. Pœnæ autem tempo- „ rales pro peccatis animi infligi non poſ- „ ſunt, niſi quatenus in actum exterius pro- „ rumpant; aliàs enim ab homine de eis „ judicari non poteſt. Et ideo lex vetus ma- „ num, et non animum cohibere dicebatur. „ Lex autem nova æterna promittit, & „ comminatur in præmium, & pœnam. „ Æterna autem poena ab illo judice infli- „ gitur, qui eſt cordis ſcrutator. Et ideo „ non solum manum, sed etiam animum cohi- „ bet. „ Nihil luculentius dici poterat, quo S. Thomas mentem ſuam exponeret, catholicam veritatem demonſtraret, adverſarios confunderet, eorumque refelleret argumenta.

3 Doctori Angelico jungamus Seraphicum in Opuſculo de gratia ſanctificante lib. 5. cap. 4. „ Timor ſervilis Spiritui San- „ cto locum præparat, ut eum, ſicut ſeta „ filum, introducat... Timor ſervilis duo „ facit: Primum eſt, quòd viam præparat „ charitati: Secundum, quòd retrahit à „ peccato metu pœnæ tantùm. „ Non eſſet quâ ratione timor ſervilis præpararet locum Spiritui Sancto, ſi manum ſolummodo cohiberet, quod timor humanus poteſt naturæ viribus circa ea crimina, quibus lege decernitur ſupplicium. Minùs etiam juxta Queſnellum idoneus eſt timor extremi judicii, & æternorum cruciatuum ad præparandum Spiritui Sancto, & charitati locum, quàm in communi ſententia timor mortis ab hominibus infligendæ; hic enim poteſt circa nos ſaltèm eſſe innocuus, & Spiritui Sancto, atque charitati non occludere aditum; at in nova Eccleſia per articulum 44., & plures ſequentes, timor omnis, qui à charitate, ſive Dei amore omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, non profluxerit, peccatum eſt, ac proinde novus obex Spiritui Sancto, & ſalutiferæ charitati. Denique Seraphicus timori ſervili tribuit vires retrahendi à peccatis metu pœnæ tantùm, ad nullum genus criminum eam limitans poteſtatem; Queſnellus reſtringit ad peccata, quæ à manibus, ſeu corpore prodeunt, & humanis paſſim obtutibus exponuntur. Sed plura, nec paulò etiam efficaciora infra ex S. Bonaventura proferemus.

4 Agmen Sanctorum claudat ſuaviſſimus charitatis præco Franciſcus Saleſius lib. 2. de amore Dei cap. 16. „ Divina bo- „ nitas volens in anima humana collocare „ diverſitatem virtutum, & tandem eam „ exornare ſacro ſuo amore, utitur acu ti- „ moris ſervilis, & mercenarii, quâ ordi- „ nariè omnium primò corda noſtra pun- „ gunrur. (Cap. 18.) Quando igitur hi „ ſenſus timoris in animis noſtris invale- „ ſcunt, ut ex finibus noſtris exterminent, „ propellantque affectionem, & volunta- „ tem peccandi, ut ſacrum Tridentinum „ Concilium loquitur, ſunt illi magnopere „ ſalutares. Nos concepimus ex timore „ tuo, ò Deus, & peperimus ſpiritum ſa- „ lutis, dicitur apud Iſaiam. „ Queſnellus ab initio interdiceret introitum timori ſervili, nè, dum manum cohibet, addicat magìs animum peccato, ad quod expellendum minimè ſubſidio eſt; ſed ad retinendum pertinaciùs, & delictorum numerum novis ſemper acceſſionibus augendum. Si autem, ut Saleſius docet, timoris iſtiuſmodi ſenſus in animis noſtris invaleſcentes, ex eorum finibus exterminant, propelluntque affectionem, & voluntatem peccandi, non ſolas coercent manus ab externo opere; ſed mentes etiam ab illicitis conſervant affectibus.

Ibidem: „ Timor eorum, qui velut „ ſervi, & mancipia, Dei legem obſervant „ ad evitandas inferni pœnas, eſt bonus; „ ſed longè nobilior, & deſiderabilior eſt „ timor mercenariorum Chriſtianorum, qui „ velut ſervi, pactâ mercede, fideliter labo- „ rant; non equidem principaliter propter „ aliquem amorem, quem jam habeant ver- „ sùs ſuos Dominos; ſed ut ſalarium com- „ penſæ loco ſibi promiſſum conſequan- „ tur. „ Si timor iterum, non niſi manum cohibeat, non eſt ea ſufficiens Divinæ legis obſervatio, non obedientia, ubi animus à præcepto averſus eſt, ſolam exteriùs obedientiam ſimulans. Sic quidem illudi hominibus poteſt; ſed non Deo: ita ſupplicia poſſunt evitari humana; ſed non à ſupremo intentata Judice, qui, dum ſcrutatur corda, & renes, internis æquè, & occultis, quàm externis, & publicis pœnas inferet, nullo tempore terminandas. Quare Saleſio opponit Queſnellus etiam articulum ſuum 47. „ Obedientia legis profluere debet ex fon- „ te, & hic fons eſt charitas. Quando Dei „ amor eſt illius principium interius, & Dei „ gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod „ apparet exteriùs; alioquin non eſt, niſi „ hypocriſis, aut falſa juſtitia. „ Quod autem præſenti articulo dicitur contra obedientiam naſcentem ex timore, intelligit Queſnellus, ut verba apertè ſignificant, etiam

etiam de timore mercenariorum, & profectâ indè legis obſervantiâ, nè promiſsâ excidant mercede. Saleſius timore mancipiorum bono, longè nobiliorem, & deſiderabiliorem prædicat formidinem mercenariorum: utramque novus Theologus noxiis cupiditatibus accenſet Prop. 44., & ſequentibus. Quid igitur miri, quòd præſenti articulo dicitur *Timor, non niſi manum cohibere; cor autem tamdiu peccato addici, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*? Ita novorum dogmatum, errorumque in Queſnelli ſyſtemate connexionem facilè invenias, finem nunquam.

CAPUT VIII.

Concilium Tridentinum, Catechiſmus Romanus, & Scholaſtici communiſſimè damnato Articulo adverſantur.

1 Tridentini Patres ſeſſ. 14. cap. 4. poſtquam de contritione diſſeruerant perfectâ: „ Illam verò „ (inquiunt) contritionem imperfectam, „ quæ attritio dicitur, quoniam vel ex „ turpitudinis peccati conſideratione, vel „ ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi „ excludat, cum ſpe veniæ, declarat (Sancta Synodus) non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & „ Spiritûs Sancti impulſum, non adhuc „ quidem inhabitantis; ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, viam ſibi ad „ juſtitiam parat; &, quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento „ pœnitentiæ impetrandum diſponit. „ Ubi manifeſtè Synodus ſupponit, fieri poſſe, & reipſa fieri aliquando, ut attritio ex gehennæ, & pœnarum conceptâ formidine excludat delinquendi voluntatem; alioqui ſibilos non evaſiſſet hæreticorum, quibus in promptu fuiſſet objicere, quòd declaratio appareret ridicula, definiens contra Lutherum, & ejus aſſeclas, quod ipſorum nullus unquam negaverit; videlicet attritionem, quæ ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur, non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, ſi voluntatem peccandi excludat; modò concedatur Luthero, & ſociis, quòd talis attritio extiterit nunquam; neque futura ſit impoſterum; non enim de caſibus metaphyſicis ſibi curam eſſe, aut rixam cum Romana Eccleſia; ſed de iis, qui humanis, & chriſtianis uſibus ſerviunt. Quod igitur in Decreto eſt, *ſi voluntatem peccandi excludat*, intellige juxta mentem Concilii, ut idem ſit, ac ſi diceretur, *quando voluntatem peccandi excludit, ut conſtat excludere aliquando*; non enim omnem pœnarum formidinem, & omnem indè ortam criminum diſplicentiam, abſolutam eſſe, & efficacem, certum eſt non minùs Catholicis, quam novatoribus, & hæreticis. Senſum illum Tridentinis Patribus fuiſſe, confirmamur ex eo, quòd perſpicuè ipſa ſacra Synodus ſeſſ. 6. canone 8. ſic definiat: *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*: ubi non jam conditio apponitur, quam veluti de facto dubiam interpretari, intenta ſemper contentionibus novitas poſſit; ſed clara, & diſerta ſubintelligitur affirmatio, nos aliquando per gehennæ metum ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugere, aliquando etiam per illum à peccatis abſtinere. Hunc ſenſum, ut capite ſuperiori vidimus, ſub Tridentini Concilii vocibus S. Saleſius intellexit, & quis non, præter pauciſſimos, forſitan à Baji, vel Janſenii commilitonibus circumventos?

2 Eminentiſſimi Bellarmini de mente Concilii ſententia patet ubique in ejus contra Lutherum controverſiis: ſufficient ejus verba ultima lib. 2. de pœnitentia cap. 18. „ Una quidem (inquit) adhuc quæſtio tractari potuiſſet; an videlicet attritio, ſive „ imperfecta contritio, quam certum eſt „ ſinè Sacramento non ſufficere ad juſtificationem, ſufficiat cum Sacramento, ita ut „ pœnitens ex attrito, virtute abſolutionis „ fiat contritus, & juſtificetur. Lutherus „ enim id aliquando negavit, ut perſpicuum eſt ex ejus reſponſione ad Dialogum Sylveſtri Prieratis, ubi de concluſione ſexta loquens: Error eſt, inquit, „ quòd attritus fiat contritus virtute clavium. Cæterum Diſcipuli ejus, qui contritionem in terroribus conſtituunt, & ſoli fidei ex verbo abſolutionis conceptæ, „ quæ terrores illos conſequitur, juſtificationem adſcribunt, nullo modo negare „ poſſunt, quin attritio & ſola non ſufficiat, & cum abſolutione ſufficiat, ut in „ Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. declaratum eſt. „ Atqui quod juxta Bellarminum ſacra Synodus declaravit illo capite de attritione, eam cum Sacramento ſufficere, patet intelligi de attritione illic deſcripta,

ſcripta, etiam quæ ex gehennæ, & pœnarum metu concipitur, & ex illo concepta principio voluntatem peccandi excludit; non enim cum abſolutione ſufficere attritionem voluntati illi peſſimæ conjunctam, omnes agnoſcimus, neque ullus eſt Catholicus, qui aliam Tridentinis vocibus ſententiam adſcribat. Audiatur iterum Bellarminus lib. 2. de pœnitentia cap. 17. „ Quartus timor „ eſt propriè ſervilis, quo videlicet ita peccator Deum punientem timet, ut ſolius „ pœnæ fugiendæ cauſâ à peccatis perpetrandis caveat, & de perpetratis doleat.... De hoc igitur timore tota controverſia eſt: hunc enim Lutherus damnabat, ut qui faceret homines hypocritas, magiſque peccatores: & hunc eundem Tridentina Synodus ſeſſ. 14. cap. 4. „ bonum, atque utilem eſſe, & à Deo excitari docet. Quæ ſententia probatur primò ex verbis illis Davidis Pſalmo 110., „ & Salomonis Proverb. 1. *Initium ſapientia timor Domini*: & Eccli. cap. 1. *Timor Domini expellit peccatum*; *nam qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari*: & „ cap. 25. *Timor Domini, initium dilectionis ejus*. Hæc dicuntur de timore, qui eſt in „ peccatoribus, & qui dilectionem præcedit. In peccatoribus autem, & ante dilectionem timor filialis eſſe non poteſt; „ ſed rantùm ſervilis „. Hactenus Bellarminus. Hoc igitur Eminentiſſimo Tridentini Concilii interprete, ſeſſionis 14. cap. 4. declaratur de gehennæ formidine, contra Lutherum, attritionem indè progenitam, quâ voluntas peccandi excluditur, ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam diſponere: atque is ſenſus cuilibet, quem novitas non præoccupaverit, facilè apparebit à Concilio intentus, ut ſemper apparuit ſcholarum, quantumvis alibi inter ſe diſſidentium Theologis. Et quid ipſi, quid Tridentini Patres aliud tradere nobis potuere, quàm, quod eos à majoribus Sanctiſſimis accepiſſe, tam luculentè pluribus capitibus demonſtratum eſt? Recentiores paucos forſitan Bajo, Janſenio, Queſnello, aut eorum aſſeclis nimiùm credulos, nihil moror: excuſabilis fortè error fuerit ante Conſtitutionem UNIGENITUS: poſt hanc nemo, niſi ſalutis ſuæ inſipienrer prodigus, ſe in convictiſſimi erroris gratiam exponit anathemati.

Tridentino conſonat Catechiſmus Romanus, jubentibus Patribus Tridentinis compoſitus. Is parte 2. cap. 5. enumerans gradus, quibus ad contritionem conſcenditur perfectam, ait: *Præterea motus timoris conſequitur, & ſuppliciorum acerbitate propoſitâ animus à peccatis revocatur: atque huc videntur ſpectare illa Iſaiæ verba: ſicut quæ concipit, cùm appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis, ſic facti ſumus*. Quando timoris motu, & ſuppliciorum acerbitate propoſita animus à peccatis revocatur, indubiè non ſola manus fræno conſtringitur; ſed etiam retinetur animus, nè novis criminibus tantam ſuppliciorum in ſe concitet acerbitatem.

4 Nolim hic immenſam texere Scholaſticorum ſeriem, inſtituto meo minimè neceſſariam, & lectoribus forſitan moleſtam. Dum enim ſupra dedimus SS. Thomam, & Bonaventuram, facilè colligitur eis conſentire communiſſimè ſcholas Thomiſticam, & Seraphicam. Bonaventura ſententiam ſuam didicit à Magiſtro ſuo Alexandro Alenſi part. 3. quæſt. 76. membro 2. & 3. iſtos itaque ſcholæ utriuſque clariſſimæ Principes ſecuti ſunt Durandus in 3. part. diſt. 34. quæſt. 4. num. 9. Dominicus Soto in 4. diſt. 14. quæſt. 2. art. 5. Alphonſus à caſtro verbo *Timor*. Hæreſi 1. contra Lutheranos, & verbo contritio. Petrus Ledeſma in Theologia morali Tract. de Pœnitentia cap. 7. Bannes 2. 2. quæſt. 19. Art. 4. Gabriel in 4. diſt. 14. quæſt. 2. dub. 3. Didacus Cabezudo. Suffragantur Theologi omnium ordinum, & nationum. Dionyſius Carthuſianus in 3. diſt. 34. quæſt. 3. Peſantius quæſt. 86. diſp. 1. art. 5. Duvallius 2. 2. Tract. de ſpe quæſt. 3. art. 2. Pureanus 3. part. quæſt. 85. art. 5. dub. 1. Kelliſonus 1. 2. quæſt. 42. & 3. part. quæſt. de Pœnitentia art. 2. Bonacina tom. 1. diſp. 5. quæſt. 5. puncto 3. prop. 3. Gamachæus 1. 2. quæſt. 19. de dono Timoris cap. 5. Navarrus tom. 2. de contrit. cap. 1. num. 8. in Manuali. Societatis Jeſu Theologos non commemoro, utpote nullâ apud Queſnellum valentes gratiâ, & quorum à Bajanis, & Janſenianis novitatibus averſio ſatis nota eſt. Recentiores quoque alios prætereo, quia innumeri ſunt, & ſat longos indices exhibent, quæ hoc tempore de contritione, & attritione contra rigidos edita ſunt variorum opuſcula: aliquos tantùm profero ex Lovanienſibus antiquis.

5 Ruardus Tapperus contra Lutherum Art. 4. pag. 185. „ Attritio (inquit) „ ex timore pœnarum ſupernaturalium „ idonea diſpoſitio eſt ad Sacramentorum „ baptiſmi, & pœnitentiæ gratiam percipiendam, ut, cùm quis deteſtatur omnia „ peccata mortalia, & propterea confitetur, „ nè per peccatum excludatur à gloria, vel

„ nè in ſupplicium ignis ſempiterni conjiciatur, qui etiamſi cognoſcat ſe non habere contritionem ; ſed tantùm hanc attritionem , probabilis eſt Doctorum ſententia , quod licitè accedit ad Baptiſmi, & Pœnitentiæ Sacramenta ſuſcipienda „ . Nulla mihi de neceſſaria ſimul,& ſufficienti ad Sacramenta baptiſmi, ac pœnitentiæ diſpoſitione concertatio eſt: iſtud unum contendo, & ex Tapperi teſtimonio erutum , quòd attritio ex timore pœnarum ſupernaturalium deteſtetur omnia peccata mortalia.

Judocus Raveſtein Tiletanus part.1. de præparatione ad juſtif. cap.1. „ Ex fide per conſiderationem divinæ juſtitiæ naſcitur timor , quo utiliter concutiuntur homines, ut peccata deſerant , ſaltèm divini ſupplicii timore „ .

Thomas Srapleronus tom. 2. prolegom. 1. in lib.5. „ Cùm timor gehennæ objectum habeat proportionatum timori, & nullâ extrinſecâ circumſtantiâ vitietur, neceſſariò debet eſſe bonus: utiliter autem diſponere indè conſtat, quod à peccatis cavere, & de præteritis dolere, & ad Dei miſericordiam confugere docet „ .

Guilielmus Eſtius in 4. diſt. 54. §.13. „ Quamvis igitur hic rimor neque ſit juſtitia, neque aliquid juſtitiæ , quia ſervilis eſt; rectè ramen vocatur initium pœnitentiæ, juſtitiæ, & ſapientiæ; quatenus nimirum hominem per peccatum à Deo alienatum, ad pœnitentiam , juſtitiam, & ſapientiam , & per conſequens ad Deum ducit, & revocat .

Denique Jacobus Bajus (non Michael , cujus in multis propoſitionibus condemnatio, & dein glorioſa palinodia nota eſt.) lib. 2. Religionis Chriſtianæ cap.84. „ Ex quibus liquet, quàm falsò Lutherus dixerit, timorem ſervilem eſſe malum ; quia efficiat hominem hypocritam , magiſque peccatorem ; cum proprius ejus effectus ſit voluntatem à peccato impedire..... Hinc Deus primum hominem timore mortis à peccando deterruit , Judæoſque ſuppliciorum comminatione „ . Ita veritas catholica ubique reſplendet , & omnibus ſæculis à Doctoribus ex omni ordine tradita reperitur diſtinctè, perſpicuè, conſtanter , ut nullis valeat cavillationibus obumbrari . Ubi autem Queſnellus errorem ſuum invenier, niſi apud Lutherum, Michaelem Bajum , Janſenium (quorum nullus, præter primum, errori pertinax immori voluit) ? ſi quem verò ſcholaſticum aliàs non malum, nimius, & non ſecundùm ſcientiam zelus , charitatem unicè prædicandi, ultra veritatis limites abripuerit , ut voluntatem ſubinde in vitium , ita intellectum in errorem cadere eſt humanum , & inter catholicos facilè dignum veniâ , quamdiu pertinacia abfuerit, & Eccleſiæ in ſuis definitionibus contemptus . Retinenda proindè ſemper eſt aurea Aquinatis regula 2. 2. quæſt.11. art.2. ad 3. „ Hæreticus cenſetur, qui pertinaciter repugnat determinatis authoritate univerſalis Eccleſiæ ; quæ quidem authoritas principaliter reſidet in ſummo Pontifice .... Contra cujus authoritatem, nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum Doctorum ſuam ſententiam defendit .

CAPUT IX.

Prænotanda pro depulſione faciliore eorum , quæ contra timorem pœnarum , vulgò ſervilem *ab adverſariis opponuntur .*

1 CUm proprium ſervis ſit magìs duci pœnarum formidine, quàm dilectione dominorum, timor ſupplicii vulgari nomine à Theologis ſervilis dicitur ; quamquam ea appellatio non in eadem adhibetur ab omnibus ſignificatione ; quæ quia non à cunctis percipitur , vel ab aliquibus cognita, novitatis ſtudio ſubdolè diſſimulatur, hinc partim ignorantibus, partim malevolis occaſio eſt, Sanctos Patres, & Theologorum principes inter ſe collidendi, doctrinamque ſubruendi Eccleſiæ, niſi inconcuſſis eam Dominus fundamentis in Petra firmiſſimè ſtabiliviſſet; contra quam nec portæ inferi prævalebunt . Quapropter nè varia vocis accceptio confuſionem pariat , & tenebras veritati, ſignificationes *timoris ſervilis* diſtinguere oportet : quæ ubi perceptæ fuerint, ſponte diſſipabitur, quidquid nubium meridiano ſoli inducere novatores duobus ſæculis moliuntur .

Timor itaque ſervilis aliquando ſumitur pro timore pœnæ ab hominibus infligendæ, ob quam ceſſatur ab externo opere, retento peccandi deſiderio, quando opportunitas foret abſque ſupplicii periculo . Talis eſt timor in furibus, talis fuit in plurimis Judæorum, qui nè lapidibus obruerentur , legem tranſgredi non audebant publicè, quàm oderant animo. Hoc ſenſu rimorem ſervilem intelligit, & meritò damnat Hugo à S. Victore lib.4. Allegor. in Lucam pag. 164. dicens : „ Servilis timor eſt pro evitanda pœ-

„ pœnâ abſtinere à malo, retentâ volunta-
„ re malâ: duo timores mali ſunt, ſervilis,
„ & mundanus. Servilis timor pœnam,
„ quæ ab hominibus infertur, metuit: &
„ idcirco ei ſufficit ceſſare à malo opere;
„ quia ad oculum famulatur, & reatum
„ conſcientiæ non metuit „. Idem in An-
notat. Epiſtolæ ad Rom. pag. 185. „ Timor
„ ſervilis cohibet manum à malo opere ti-
„ more pœnæ temporalis.... Ille dicitur
„ habere timorem ſervilem, qui timore
„ pœnæ temporalis tantùm aliquid crimi-
„ nale non committit „.

Simili modo Auguſtinus nomine timoris, qui caſtus non eſt, & à charitate excluditur, intelligit timorem hominum, vel pœnarum temporalium, enarratione in Pſalmum 127. *Alius timor permanet: alius excluditur: timor, qui excluditur, caſtus non eſt; qui autem permanet, caſtus eſt. Qui eſt timor, qui excluditur? Dignemini animadvertere. Aliqui propterea tantùm timent, nè quid mali in terra patiantur &c. adhuc timor ille non eſt caſtus.* Lib. de virginitate cap. 38. *Timor quidem non eſt in charitate; ſed perfecta charitas foràs mittit timorem; ſed timorem hominum: non timorem Dei: temporalium malorum; non divini in fine judicii*, & quæ judicium ſequitur infeliciſſimæ æternitatis.

De prioris generis timore ſervili enuntiat S. Laurentius Juſtinianus tract. de timore cap. 5. *Facilè deviat à juſtitia, qui in cauſis non Deum; ſed homines pertimeſcit. Hic timor peccandi facultatem auferre poteſt, voluntatem auferre non poteſt.*

2 Alia acceptio timoris ſervilis eſt, quo ſupplicium formidatur æternum quidem, ac proinde à Deo infligendum; ſed rimetur velut malum principale contrarium ſuo commodo, in quo peccator maleſanus finem ſuum ultimum conſtituit, quem proinde præfert Deo, & dilectioni ejus. Ita timor ſervilis intelligitur, & meritò condemnatur à Doctore Angelico 2. 2. quæſt. 19. art. 6. in concluſione. *Alio* (inquit) *modo contrariatur charitati, ſecundùm quod aliquis refugit pœnam contrariam bono ſuo naturali, ſicut principale malum contrarium bono ſuo, quod diligitur ut finis: & ſic timor pœnæ non eſt cum charitate. Alio modo timor pœnæ diſtinguitur quidem ſecundùm ſubſtantiam à timore caſto, quia ſcilicet homo timet malum pœnale, non ratione ſeparationis à Deo; ſed in quantum eſt nocivum proprii boni; nec tamen in illo bono conſtituitur ejus finis: unde nec illud malum formidatur tanquam principale malum, & talis timor pœnæ poteſt eſſe cum charitate. Sed iſte timor pœnæ non dicitur eſſe ſervilis, niſi quando pœna formidatur ſicut principale malum* (contrarium bono, quod peccatori, antequam ſe convertat, maximum eſt) *ut ex dictis patet* (Art. 4.) *& ideo timor in quantum ſervilis, non manet cum charitate; ſed ſubſtantia timoris cum charitate manere poteſt; ſicut amor ſui manere poteſt cum charitate.*

3 Quandoquidem hic remittat nos Angelicus ad Articulum ſuum quartum, nè adverſariorum inſtar ex brevi lacinia furtim decerpta, captare præſidium videar, concluſionem citati Articuli refero integram, unde veritati catholicæ accedet lucis plurimum, nihil ſubſidii novatoribus „ Reſpon-
„ deo (inquit) dicendum, quòd timor ſer-
„ vilis ex parte ſervilitatis habet, quòd ſit
„ malus; ſervilitas enim libertati opponi-
„ tur: unde cùm liber ſit, qui cauſa ſui eſt,
„ ut dicitur in 1. Met. Servus eſt, qui non
„ cauſâ ſui operatur; ſed quaſi ab extrin-
„ ſeco motus. Quicumque autem ex amo-
„ re aliquid facit, quaſi ex ſe ipſo opera-
„ tur; quia ex propria inclinatione move-
„ tur ad operandum, & ideo contra ratio-
„ nem ſervilitatis eſt, quòd aliquis ex amo-
„ re operetur. Sic ergo timor ſervilis, in
„ quantum ſervilis eſt, charitati contraria-
„ tur. Si ergo ſervilitas eſſet de ratione
„ timoris ſervilis, oporteret quòd timor
„ ſervilis ſimpliciter eſſet malus; ſicut adul-
„ terium ſimpliciter eſt malum; quia id, ex
„ quo contrariatur charitati, pertinet ad
„ adulterii ſpeciem. Sed prædicta ſervilitas
„ non pertinet ad ſpeciem timoris ſervilis,
„ ſicut nec informitas ad ſpeciem fidei in-
„ formis; ſpecies enim moralis habitûs,
„ vel actûs ex objecto accipitur: objectum
„ autem timoris ſervilis eſt pœna: cui acci-
„ dit, quòd bonum, cui contrariatur pœna,
„ ametur tanquam finis ultimus; & per
„ conſequens pœna timeatur tanquam
„ principale malum, quod contingit in non
„ habente charitatem: vel quod ordinetur
„ in Deum ſicut in finem, & per conſequens
„ pœna non timeatur tanquam principale
„ malum: quod contingit in habente cha-
„ ritatem; non enim tollitur ſpecies habi-
„ tûs per hoc, quòd ejus objectum, vel
„ finis ordinetur ad ulteriorem finem; &
„ ideo timor ſervilis ſecundùm ſuam ſub-
„ ſtantiam bonus eſt; ſed ſervilitas ejus
„ mala eſt „. Verbis Angelici ab eruditiſſimo ejus interprete Joanne Nicolai ex Ordine S. Dominici, Sacræ Theologiæ Pariſiis profeſſore hæc annotatio additur in margine: „ Hinc ex impulſu Spiritûs Sancti eum
„ (timorem ſervilem) eſſe Concilium Tri-

„ dentinum aſſerit ſeſſ.14. cap.4., ac eos „ damnat ſeſſ.6.can.8. qui peccatum potiùs „ eſſe dicunt, & pejores facere peccatores, „ ut jam Leo decimus contra Lutherum in „ Concilio Lateranenſi decreverat. An „ eum porrò Chriſtus Lucæ 12. verſ. 5. & „ Matth. 10. verſ. 28. inculcaret, ſi malus „ eſſet? De his etiam in 3. ſentent. diſt. 34. „ quæſt. 2. art. 1. quæſtiuncula 2.

4 Adeamus, & hunc locum Angelici, ad quem ab interprete remittimur. „ Pœna „ (inquit Sanctus) eſt duplex; una pro cu„ jus vitatione peccatum quandoque com„ mittitur; ſicut ſunt temporales pœnæ: „ & hanc pœnam refugit timor mundanus, „ vel humanus: alia pro cujus vitatione „ nunquam fit peccatum; ſed magìs vita„ tur (peccatum) ſicut pœna, quæ erit „ poſt hanc vitam: & hanc pœnam fugit „ timor ſervilis. Alius autem timor eſt, „ qui fugit utrumque malum, pœnæ ſcili„ cet, & culpæ: ſcilicet initialis, qui habet „ oculum ad utrumque, & ideo eſt medius „ inter ſervilem, & caſtum.

Eâdem diſt. 34. & quæſt. 2. art. 2. quærit Angelicus *Utrum timor ſervilis ſit à Spiritu Sancto:* quod affirmans ita probat. „ Rom. 8. „ *Non accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in* „ *timore*. Gloſſa: *unus Spiritus eſt, qui facit* „ *duos timores*; ſcilicet ſervilem, & ca„ ſtum; ſed caſtus timor conſtat, quod eſt „ à Spiritu Sancto; ergo & ſervilis. Præ„ terea non eſt minus timere Deum, quam „ credere: ſed fides, etiam informis eſt à „ Spiritu Sancto: ergo & timor ſervilis eſt „ à Spiritu Sancto „. Tum ſequitur quæ„ ſtiuncula 2. *Utrum timoris ſervilis ſit uſus* *bonus*. Sic autem reſolvit. „ Cujus uſus „ malus eſt, ipſum etiam malum eſt; *quia* „ *non poteſt arbor bona fructus malos facere*. „ Matth. 7. ſed timor ſervilis eſt bonus, „ cùm ſit à Deo: ergo ejus uſus bonus eſt. „ Præterea uſus timoris ſervilis eſt abſtine„ re à peccato, & ad Sapientiam introdu„ cere: hoc autem eſt bonum, ergo uſus „ ſervilis timoris eſt bonus „.

Audiat hoc Collator ſubſidiarius Queſnelli, & Hexaplorum, atque inaniſſima dimittat conamina ad pertrahendum Angelicum in novitatis partes, quibus patet eſſe infeſtiſſimum. Si enim penès ipſum uſus timoris ſervilis ſit, *abſtinere à peccato, & ad ſapientiam introducere*, aperta eſt falſitas damnati Articuli: *Timor nonniſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*. Ad ipſum timor ducit amorem juſtitiæ, ad ipſam ſupremi Numinis dilectionem ſuper omnia, etiam benevolam, quam ſibi ad evitandum malum, quod maximè horret, interitum ſcilicet ſempiternum, conſpicit eſſe perneceſſariam. Evidens igitur contra adverſarios eſt, in Aquinatis ſententia, quæ eſt Eccleſiæ Catholicæ, non debere hominem, nè in cupiditatis vitium incidat, ſuſpendere animum à timore divini judicii, & perennium ſuppliciorum, donec amore juſtitiæ, & dilectione Dei benevolâ moveatur; cùm ad hæc ipſa ſervilis timor diſpoſitio, juxta S. Thomam, convenientiſſima ſit, juxta quem in memorato textu, uſus timoris ſervilis, eſt *abſtinere à peccato, & ad ſapientiam* (ſeu charitatem) *introducere*.

Temeraria autem adverſariorum fiducia eſt, quâ peccatores ſuos ſic inſtituunt, ut converſionis initio fugiant timorem, & à fide ſolummodo, & dilectione Dei pœnitentiam inchoent. Prop. 66. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicut beſtiæ; ſed per fidem, & per amorem ſicuti filii*.

5 Diſcamus nos potiùs ex Angelico: *Uſus timoris ſervilis eſt, abſtinere à peccato, & ad Sapientiam introducere*: & ex Auguſtino de Verbis Apoſtoli Serm. 13. *Timor ſervus eſt; charitas libera eſt; &, ut ſic dicamus, timor eſt ſervus charitatis: nè poſſideat diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet dominæ venturæ locum: fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ*. Quid autem ſuades, Doctor Sanctiſſime, ſi prætenſi tui diſcipuli in *Moralie Euangelicæ compendio* veritatem nobis tradiderint Euangelicam? Prop. 61. *Timor nonniſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*: quod ita intelligunt, ut non ſolùm peccatum, quod ante fuerat, maneat habitu, ſive non remittatur; ſed etiam ut delicto novo maculetur animus, quoties ſolo metu continebitur, ſive quamdiu delectatione juſtitiæ non dirigetur. Hoc ſenſu cor interea addicitur peccato, cumulatque ſemper, ut ajunt, novis vetera: nam, ut quoque vidimus Prop. 60. *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magìs violenta, eò magis ducit ad deſperationem*. Dum igitur, Auguſtine, mones, ut pœnitentia fiat, *vel timore pœnæ, ſi nondum poteſt amore juſtitiæ*, quid aliud ſuggeris, niſi peccatum, & quidem pernicioſiſſimum deſperationis, eò gravioris, quò major fuerit pœnitentia? Quod verò aliud præceptum, vel bonum quodlibet opus homines *faciant timore pœnæ*,

na, ſi nondum poſſunt amore juſtitiæ, dum juxta Prop. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*? Ad hypocriſim itaque hortatus fuerit Auguſtinus eos, qui obedire nondum potuerint amore juſtitiæ: idem eſt de alio quovis opere ſecundùm ſpeciem bono.

Denique generalis regula, & quaſi fundamentum novæ Eccleſiæ eſt Prop. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum fit malus*: ac proinde mala omnis volitio, & actio indè proveniens. Quid enim ex virulento fonte ſaliat niſi noxium, & peſtilens? Nam Prop.46.*Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, aut malum faciunt*: atque adeò uſus manuum neceſſariò eſt malus ſinè charitate: unde qualemcumque Auguſtinus uſum ſenſuum, vel eorum cohibitionem ſuaſerit *timore pœnæ*, ſi nondum facere homo opus bonum, vel deſiſtere à malo potuerit *amore juſtitiæ*, evidens eſt in novo ſyſtemate, Sanctiſſimum Antiſtitem ſuaſiſſe peccatum. Denique timor pœnæ ſinè amore juſtitiæ eſt vulgari vocabulo ſervilis: Prop. autem 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*. Tam horrifica, tam contumelioſa Deo Optimo Maximo, tam blaſphema repræſentatio approbari, atque ſuaderi ſinè gravi ſcelere non poteſt; approbavit tamen & ſuaſit Auguſtinus, ſi Queſnellus non fallitur.

6 Contra uſum timoris ſervilis argumentum famoſiſſimum eſt, & ab adverſariis velut maximè nervoſum ubique ingeritur, petitum ex Auguſtini lib. 3. contra Julianum cap. 4. quod ex alio motivo quàm charitatis poſſint *bona fieri*; *ſed non bene*. Hoc argumento, & authoritate Auguſtini geſtiens uſus eſt Lutherus contra concluſiones Eckianas reſolutione 2. Neque gloriari meritò Hæreſiarcha poteſt tanquam difficultate ſuo ingenio contra Doctrinam Eccleſiæ excogitatâ: reperit eam priùs Doctor Angelicus, & facili depulit reſponſo in commentario ad lib. 3. ſententiarum diſtinctione 34. quæſt. 2. art. 2. quæſtiuncula 2. ita ſibi objiciens. „ Videtur quòd uſus timoris ſervilis non ſit bonus; uſus enim „ bonus eſt, quo fit bonum, & bene: ſed „ ſecundùm Auguſtinum ſuper illud Rom. „ 8. *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis &c.* in „ timore ſervili etiamſi aliquid fiat bonum, „ non tamen bene: ergo ejus uſus eſt malus.

2 „ Præterea omnis actus timoris ex „ aliquo procedit: ſed actus timoris ſervilis non procedit ex amore charitatis, ergo procedit ex amore libidinoſo: ergo „ eſt malus.

„ 3 Præterea una circumſtantia indebita facit totum actum malum; ſed actus „ timoris ſervilis videtur eſſe ſerviliter timere, quæ eſt circumſtantia turpis: ergo „ actus timoris ſervilis eſt malus.

Quibus more ſuo præmiſſis objectionibus, Aquinas ſententiam ſuam illis contrariam enuntiat dicens: Sed contra.... *Non poteſt arbor bona malos fructus facere Matth. 7. ſed timor ſervilis eſt bonus; cùm ſit à Deo: ergo uſus ejus bonus eſt &c.* ut ſupra. Solutiones autem objectionum jam propoſitarum non poſſumus meliùs, quàm ex ipſo fonte, ut Angelico, ita & puriſſimo haurire.

„ Ad primum ergo (quod ex Auguſtino objicitur, timore ſervili fieri aliquod „ bonum, ſed non bene) dicendum, quòd „ Auguſtinus loquitur, quando aliquid „ *fit timore ſervili ratione ſuæ ſervilitatis* „ (quando malum pœnæ; timetur, ut malum principale, & retinetur voluntas peccandi, ſi poſſit impunè).

„ Ad ſecundum dicendum quòd actus „ timoris ſervilis, quando bonus eſt, non „ eſt ex amore gratuito, neque ex amore „ libidinoſo; ſed ex amore naturali, quo „ quis vult conſiſtentiam, & bene eſſe ſui „ ſubjecti: & ideo horret omnem pœnam, „ ſive quam experientia docet, ſicut in naturali timore; ſive quam fides demonſtrat, ſicut in ſervili „. (Ad illud *ſed ex amore naturali*, interpres rectè addit in margine, *licèt impulſum quemdam ſupernaturalem ſupponente, ut ad ſupernaturale objectum elevetur*) Pergit Angelicus. „ Ad tertium dicendum, quòd non ſemper timere ſerviliter eſt actus timoris ſervilis, ut „ ex dictis patet „ quia poteſt quis timere pœnam non tamquam malum principale, & maximum, ſive ita ut ad illud cavendum velit potiùs malum quodlibet aliud, etiam ſeparationem à Deo, & malum culpæ lethiferæ: in qua conditione, ſeu circumſtantia turpiſſima conſiſtit ratio ſervilitatis. Certum autem eſt, quòd attritio bona ex timore ſervili diſponens ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ recipiendam, ſit à tali cir-

circumſtantia, ſeu ſervilitate immunis, aliàs mala eſſet,& prorſus incongrua diſpoſitio ad gratiam, utpote quam turpitudine ſibi propriâ, quâ novum ipſa peccatum eſt, impediret, & removeret magis; non verò attraheret. Attritio igitur bona, & ſupernaturalis ex timore pœnæ, dicitur concipi ex timore ſervili quoad ſubſtantiam, ſed non quoad ſervilitatem, quæ mala eſt: unde qui ſic comparatus animo eſt, ut à furto abſtineat metu quidem gehennæ; ſed ita, ut ſimul ſtatuat velle furari ſi poſſet impunè, ſive ſi ſimul gehennam evadere daretur, ille non liberè, ut oportet, ſed invitus à furto ſe continens, malitiæ addictus animo eſt, & novo aſtringitur delicto.

In ejuſdem Quæſtiunculæ ſolutione dicitur: „ Non oportet, quòd omne, quod „ accidit alicui habitui, ſemper in actu ejus „ manifeſtetur: ſicut fidei informi accidit „ habere aliquid repugnans charitati; non „ tamen oportet, quòd ſemper in actu ejus „ charitati repugnans aliquid reperiatur. „ Cùm igitur ſervilitas timoris habitui accidat ex imperfectione ſubjecti, ut ex dictis patet, non oportet, quòd actus ejus „ ſemper conditiones ſervilitatis in ſe habeat; ſed poterit habere bonitatem proportionatam ſubſtantiæ ſui habitûs ... & „ quia habitus perfectam rationem bonitatis non habet, ideo defectus alicujus debitæ bonitatis in actu, ſive deordinatio „ aliqua, non repugnat ſubſtantiæ habitûs, „ ſicut repugnat omnis actus inordinatus „ habitui virtutis, qui habet bonitatem perfectam: & propter hoc virtutis uſus „ ſemper eſt bonus; peccati autem ſemper „ eſt malus; ſed timoris ſervilis actus poteſt eſſe bonus, & malus „.

7 Hactenus S. Thomas, cujus veſtigiis inhærens Cardinalis Bellarminus lib. 2. de pœnitentia cap. 18. reſpondet Luthero quædam maximè notatu digna, & lucem afferentia tractatui de timore ſervili, cui aliquotum ſeu imperitia, ſeu innovandi ſtudium novas quotidie tenebras affundere moliuntur. Sic igitur Cardinalis. „ Dubitari non poteſt, quin dolor de peccato ex „ ſolo timore legis, & pœnarum, profectus, „ non ſit ita liber, ac voluntarius, ut eſt ille, „ qui oritur ex amore juſtitiæ, & Dei; ſimpliciter tamen liber, & voluntarius eſt „ etiam ipſe; cum ex deliberato conſilio, „ & electione naſcatur, & poſſit homo, ut „ etiam multi re ipſâ faciunt, malle peccando præſenti jucunditate frui, quàm non „ peccando futuras pœnas evadere. Sed „ etiamſi dolor iſte aliquo modo extortus „ dici queat; non ideo tamen eſt malus, „ neque peccatum auget; ſed bonus eſt, & „ à peccato retrahit; alioquin lex ipſa, „ quæ timorem incutit, eſſet mala; & Deus, „ qui timorem illum inſpirat, mali author „ eſſet.

„ Sciendum eſt præterea, duos quaſi „ gradus diſtingui poſſe in timore ſervili. „ Primus eſt quando impedit opus peccati „ externum; ſed non voluntatem: & hic „ timor eſt bonus, & bonæ rei cauſa; quia „ bonum eſt impediri opus externum; ſed „ quia conjunctus eſt cum mala voluntate, „ non gignit contritionem, neque attritionem. Secundus eſt, quando non ſolùm „ opus externum peccati; ſed etiam voluntatem peccati coercet; ſæpe enim homines, etiamſi nondum toto corde Deum „ diligant, tamen, conſideratis malis effectibus peccati, & ſuppliciis æternis, ad „ quæ ipſos perducit, ſimpliciter odium „ contra peccatum concipiunt, & ſeriò abjiciunt peccandi voluntatem: & hic timor „ eſt melior: neque ex eo ullo modo creſcit „ peccandi voluntas, & de eo loquuntur „ Theologi, cùm dicunt, attritionem ex timore conceptam, diſpoſitionem eſſe ad „ juſtificationem, &, Sacramento accedente, revera juſtificare, ut perſpicuum eſt „ ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. „ ubi legimus, attritionem diſponere ad „ juſtificationem, ſi voluntatem peccandi „ excludat.

His poſitis, quæ nullus, ut exiſtimo, ſanæ Doctrinæ Theologus revocabit in dubium, ſaltèm æquus lector perſpicit, fundatiſſimam à nobis propugnari ſententiam; neque quidquam eſſe in Scripturis, Patribus, Scholaſticorum Principibus, Tridentino Concilio, aut ratione Theologicâ, quod cum Conſtitutione Apoſtolicâ non optimè conſentiat; nihil, quod condemnato ſuffragetur articulo.

Poſſem hìc defungi præſenti controverſiâ, & ex fundamentis catholicæ veritatis in aperta luce poſitis facilè ſolvendum lectori utcumque Theologo relinquere, quidquid objectionum Hexapla, vel Collatio eorum ſubſidiaria comminiſcuntur; quia tamen omnibus debitores ſumus, & multi ſtudiis Scholaſticæ non aſſueti malunt lectioni facili pluſculum temporis impendere, quàm intendere nervos animi, ut ex principiis certis diſſipandas ſuſcipiant tenebras, quas ex obſcurioribus quibuſdam Patrum ſententiis turba novaturiens congeſſit, quocumque nos adverſarii provocant, ſequamur; ſed non provocaverint impunè.

CA-

CAPUT X.

Nihil præſidii Adverſariis eſt in Scriptura Sacra.

1 LUcæ cap.20. v.19. *Quærebant principes Sacerdotum, & Scribæ mittere in illum manus illâ horâ: & timuerunt populum; cognoverunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem de colonis occidentibus filium domini vineæ.* Nonne neceſſaria, aut valde congrua tali loco eſt moralis Obſervatio, quòd *Timor nonniſi manum cobibeat; cor autem tamdiu addicatur peccato, quamdiu amore juſtitiæ non ducitur*? In Euangelio de ſolo agitur timore hominum, qui cor non inſpiciunt, ac proinde nullas ob ſolius animi crimina, ob cogitationes, ac deſideria, etiam peſſima, quæ externo opere non complentur, pœnas exigere poſſunt. Quænam igitur hic comparatio ad Deum, ejuſque timorem, quando omnibus fidei rudimenta callentibus notiſſimum eſt, ab illo non ſola, quæ corpore exequimur ſcelera, ſed quaslibet cogitationes, affectioneſque animi liberas divinis legibus repugnantes, non ſolùm videri, ſed æternis etiam puniri cruciatibus?

Principes Sacerdotum, & Scribæ quærebant mittere manus in Chriſtum; ſed tamen non auſi, quia *timuerunt populum*; retinuere ſacrilegum propoſitum, ut eventus docuit. Quis verò dubitet, quin juxta Janſenianam Logicam æquè, ac ſimilem Theologiam factum unum particulare ſufficiat, ut generalis dogmatis inferatur aſſertio, & pro caſibus à priore diverſiſſimis, qualis eſt ſenſus damnati Articuli: *Timor nonniſi manum cohibet: cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*? In caſu Euangelico, ut dixi, timor hominum non inſpicientium corda, ſolam repreſſit manum in Principibus Sacerdotum; non correxit animum: igitur timor Dei penetrantis corda, & cogitationes impias, affectuſque liberos æque, ac facta publica diſcutientis, æterniſque punientis cruciatibus, nihil unquam cohibet niſi manum; ſemper cor relinquit criminibus addictum, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur. Si diceretur, contingere aliquando, imò ſæpe, ut timor etiam divini judicii, & gehennæ nonniſi manum contineat; etſi inepta ea foret in caſum longè diſparem moralis obſervatio, diſſimulari tamen poſſet, velut immunis à cenſura Theologica; cùm timor etiam æternitatis non in omnibus æquè vehemens ſit, & in tentatione gravi, ac potiſſimùm liberâ hominis perverſitate ſuffocetur.

2 Succurrunt *Obſervationibus* Hexapla, & nobis occinunt illud Pſalmi 77. v.34. & ſeq. *Cùm occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum, & rememorati ſunt, quia Deus adjutor eſt eorum, & Deus excelſus redemptor eorum eſt: & dilexerunt eum in ore ſuo, & linguâ ſua mentiti ſunt ei: cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus:* Iterum ex caſu particulari non ſequitur enuntiatio dogmatica, & univerſali æquivalens, qualis Queſnelliana eſt. Materiæ quoque diſparitas obeſt, nè ex una prudens fiat qualiſcumque collectio ad aliam. Pſalmiſta loquitur de timore mortis; Queſnellus de timore quolibet, etiam judicii, & gehennæ.

Longè aliter, & multò fortiùs in mentibus hominum operatur non quidem ſemper; ſed ſæpiſſimè timor æternorum, quàm temporalium: unde ex eo, quòd forſitan metus mortis, etiam ut à Deo inferendæ non ſatìs roboris in Judæis illis habuerit ad converſionem animi, non rectè conficitur contra æterni cruciatûs formidinem, quòd converſionem nequeat in hominum mentibus operari. Scilicet malum poſterius priore longè gravius eſt; quidni ejus metus divinitus inſpiratus agat fortiùs, & quædam ab animis obtineat magis ardua, quàm timor mortis corpori intentatæ?

Ex Servatoris id ſententia diſcimus Matth. 10. v.28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam autem non poſſunt occidere; ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.* Rationem majoris timoris breviter explicat S. Thomas in Commentario: *Quia corpus in ſe neceſſitatem habet moriendi, unde qui vitam eripit corpori, non facit quod non ſit aliquando futurum... Item quia occiſio corporis propter gloriam eſt optabilis; unde Rom.7. quis me liberabit de corpore mortis hujus? Item quia brevis eſt, & momentanea.* Subinde contigit, Martyres in tormentis titubare, & metu mortis, atque cruciatuum in periculo eſſe abnegandæ fidei; ſed à miſerante Numine excitatâ validiore divini judicii, & perennium ſuppliciorum formidine, timorem noxium ſuperarunt. Ita Auguſtinus in Pſalmum 127. circa finem. *Quomodo ſi videas avem veluti jam cadere in muſcipulam, facis majorem ſtrepitum, & volat de muſcipulâ; ſic & Martyrum jam fortè aliqui ipſorum intendebant collum in dulcedinem vitæ hujus: Domi-*

minus, qui erat in illis, fecit ſtrepitum gehennarum, & erutus eſt paſſer de laqueo venantium.

3 Hinc patet ſolutio ejus, quod objicitur ex Auguſtino in Pſalm. 77. n. 10. ,, Ex
,, corde nullo modo fieri poteſt, quod for-
,, midine fit pœnæ, non amore juſtitiæ;
,, nam quantum attinet ad facta, quæ forin-
,, ſecus aguntur, & qui timent pœnam, &
,, qui amant juſtitiam non furantur, & ideo
,, pares ſunt manu, diſpares corde; pares
,, opere, diſpares voluntate. Ideo illic ſic
,, notati ſunt: *Generatio*, inquit, *quæ non*
,, *direxit cor ſuum*: non dictum eſt *opera*;
,, ſed *cor*; recto enim corde, recta ſunt
,, opera; cùm autem cor rectum non eſt,
,, opera recta non ſunt; etiamſi recta vi-
,, deantur. Et unde cor non direxit prava
,, generatio, ſatis aperuit, cùm ait, *& non eſt*
,, *creditus cum eo ſpiritus ejus*. Rectus eſt
,, enim Deus, & ideo rectè adhærens tam-
,, quam incommutabili regulæ, poteſt fieri
,, rectum, quod in ſe fuit pravum cor ho-
,, minis. Ut autem cor cum illo ſit, & per
,, hoc rectum eſſe poſſit, accedatur ad eum,
,, non pede; ſed fide. Ideo dicitur etiam
,, in epiſtola ad Hebræos de illa ipſa gene-
,, ratione prava, & amaricante: *Non pro-*
,, *fuit ſermo auditus illis, non contemperans*
,, *fidei eorum, qui obaudierunt &c.*

Ut Pſalmus agit de temporalibus pœnis, quibus populum incredulum in idololatriam, crapulam, & cætera vitia propenſum reprimere Deus, & ad meliorem frugem reducere conabatur, ipſum etiam exemplum, quod profertur de furibus, dubitare neminem ſinunt, de quâ formidine ibi ſermo ſit; pœnarum videlicet ad corpus pertinentium, uti & temporaneæ mortis, quæ etiam lege veteri decernebatur tranſgreſſoribus, neque ob actus qui hominum conſpectum fugerent, & ſolis intus committerentur mentibus. Ideo nihil miri, ſi de tali formidine, quâ & fures in publico manum à furtis continent, animo manente eiſdem criminibus addictiſſimo, dicatur *nullo modo ex corde fieri poſſe, quod formidine fit pœnæ, non amore juſtitiæ*. Poſſe enim hominem metu divini judicii, & æternorum ignium divinitùs incuſſo, & ſupernaturali imperare ſibi obedientiam Deo debitam, & averſionem à crimine, ex ipſius jam vidimus Auguſtini ſententia comprobatum.

Plures ejuſdem Sanctiſſimi Doctoris textus contra damnatum articulum clariſſimos, & ineluctabiles dedi cap. 3. Quod quidem hic de Auguſtini mente breviter attigi occaſione Pſalmi 77. qui cum Auguſtini commentario objicitur, non impediet, quin accuratiſſimo diſcutiam examine quidquid ab Adverſariis pro damnati dogmatis apologia, ſive ex eodem S. Doctore, ſive aliunde non minori fraude, quàm operâ collectum occurrerit.

C A P U T XI.

Auguſtinus damnato dogmati minimè ſuffragatur.

1 ASſumamus textus quatnor Conſtitutioni Apoſtolicæ, ut adverſarii autumant, maximè fatales, quos Hexaplorum ſubſidiarius *Collator* poſt Lutherum, & Janſenium ex Doctore maximo collegit. Sic nempe Sanctus in Pſalm. 118. num. 18. ,, Timor iſte, quo non amatur ju-
,, ſtitia; ſed timetur pœna, ſervilis eſt, &
,, ideo non crucifigit carnem. Vivit enim
,, peccandi voluntas, quæ tunc apparet in
,, opere, quando ſperatur impunitas; cùm
,, verò pœna creditur ſecutura, latenter
,, vivit; vivit tamen; mallet enim licere
,, quod lex vetat; quia non ſpiritaliter de-
,, lectatur ejus bono; ſed carnaliter ma-
,, lum metuit, quod minatur. Timore an-
,, tem caſto... carnes crucifiguntur; quo-
,, niam carnales delectationes, quæ legis
,, literâ vetantur potiùs, quàm vitantur,
,, ſpiritualium bonorum delectatione vin-
,, cuntur,,.

In Pſalm. 11. num. 1. ,, Qui timore pœ-
,, næ, non amore juſtitiæ opus legis facit,
,, profectò invitus facit: quod autem invi-
,, tus facit, ſi poſſet fieri, mallet utique non
,, juberi; ac per hoc legis, quam vellet
,, non eſſe, non eſt amicus; ſed potiùs ini-
,, micus: nec mundatur opere, qui immun-
,, dus eſt voluntate.

Epiſt. 144. ,, Inimicus juſtitiæ eſt, qui
,, pœnæ timore non peccat; amicus autem
,, erit; ſi ejus amore non peccat; tunc
,, enim verè timebit peccare. Nam qui ge-
,, hennas metuit, non peccare metuit; ſed
,, ardere: ille autem peccare metuit, qui
,, peccatum ipſum, ſicut gehennas odit...
,, Tantum porrò quiſque peccatum odit,
,, quantum juſtitiam diligit.

Lib. 2. contra adverſarium legis cap. 7.
,, Deſiderium peccandi non extinguitur,
,, niſi contrario deſiderio faciendi rectè;
,, ubi fides per dilectionem operatur,,.

Primum, quod objicitur, etiam ſibi ex Auguſtino ante reliqua oppoſuerat Sanctus Bonaventura, & facilè diſſolvit in lib. 1.

Sen-

Sentent. diſtinct. 34. quæſt. 2. cui hunc tribuit titulum : *Timor ſervilis, licèt non ſit bonus bonitate meriti, eſt tamen bonus bonitate præparante ad meritum*: tum in contextu operis, propoſitis utrimque rationibus, & determinatione ſuâ, doctrinæ communi, quam hìc defendimus, conſonâ ſic reſpondet: „ Ad illud, quod primò objicitur, quòd „ *in timore ſervili vivit voluntas peccandi*, „ *& quòd dolet de eo, quod lex vetat*, dicen- „ dum, quòd illud verbum Auguſtini non „ intelligitur, quòd ſemper, quando timet, „ doleat actu ; & ſimiliter, quòd voluntas „ peccandi ſemper ſit in actu. Sed hoc di- „ cit ; quia manet in habitu, & radice. Li- „ cèt autem voluntas ſit per peccatum de- „ formata, & regnet in ea malus amor ; „ poteſt tamen aliquando moveri ad aliqua „ bona opera in genere, vel ex circum- „ ſtantia per aliquam gratiam gratis da- „ tam, non committendo culpam, ſicut pa- „ tet per multa exempla, & ſic poteſt eſſe „ in parte iſta „. Si Queſnellus aliud non affirmaſſet, quàm quod, Seraphico interprete, Auguſtinus, peccatoris animum tamdiu peccato addici habitu, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur, quod aliud non eſt, quàm peccatum antea commiſſum remanere habitu, ſive reatu, quamdiu in ſola hærens formidine peccator, ad amorem juſtitiæ non aſſurgit : Si, inquam, non affirmaſſet aliud Queſnellus; habuiſſet & Hipponenſem Antiſtitem, & ipſum Seraphicum ſuffragatores, neque ullum offendiſſet Catholicum; multò minùs Sedis Apoſtolicæ in hanc ſuam ſententiam anathema conſciviſſet. At Queſnellus articulum ſuum intelligit de *addictione*, in novis ſemper peccati actibus conſiſtente, ut patet tum ex propoſitionis initio, *Timor non niſi manum cohibet*, à committendo externo crimine; tum ex Prop.62. *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo ; & jam eſt reus coram Deo*. Præceſſere tot articuli de charitate, quibus præcipuus ſcopus eſt, actiones omnes arguere peccati, quæ ex charitatis imperio non dimanaverint. Prop.44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur : Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur ; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. In Auguſtini autem ſententia dictum de peccatore, dum metu ſervili *timet pœnam*; ſed *non amat juſtitiam*, quòd *vivat* in eo *peccandi voluntas* habitualis ; *quæ tunc apparet in opere, quando ſperatur impunitas ; cùm verò pœna creditur ſecutura, latenter vivat, vivat tamen* ; deinde quòd habitu *mallet licere, & doleat non licere, quod lex vetat* ; *quia non ſpiritaliter delectatur ejus bono ; ſed carnaliter malum metuit, quod minatur*, agnoſcimus omnes cum Seraphico de voluntatis peccatricis habitu, ratione cujus graviores etiam ei conveniunt cenſuræ, qualis eſt, quòd Deum ipſum contemnere cenſeatur, ac Redemptoris Sanguinem conculcare. Sed pariter iniquus, & minimè verax reputabitur, qui omnibus peccatoris actibus, vel omnibus ex ſervili formidine elicitis hanc intulerit contumeliam. De ſolis juſtis dicitur, quòd *Legis bono ſpiritaliter delectentur* ; nemo tamen catholicus aſſeret, omnia peccatorum opera eſſe peccata. Nemo etiam ſani ſenſûs theologus aſſeret, omnem eum actu *metuere carnaliter malum, quod lex minatur*, qui ab amore juſtitiæ præſcindens, timore ſupplicii à Deo inferendi inducitur ad decernendum obſervantiam mandatorum, ceſſationemque à peccato.

At, inquiet Queſnellus, idipſum eſt, quod fieri poſſe pernego, cùm dico, *timore non niſi manum cohiberi; cor autem tamdiu peccato addici, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*: atque hujus aſſerti vadem habeo Auguſtinum. Ego verò adversùs hanc Queſnelli temeritatem reclamare apertiſſimè Auguſtinum, ex verbis ejus ſæpius demonſtravi. Sufficiet huc adducere Auguſtini interpretem, vel ipſius Janſenii judicio irrefragabilem; Aquinatem dico, & quidem in Summa Theologica, quæ Auguſtini compendium, ſive, ut vocabulo Janſenii utar, *Auguſtinus contractus* eſt, 2. 2. quæſt. 17. art.8. *Aliquis introducitur ad amandum Deum, per hoc, quòd timens à Deo puniri, ceſſat à peccato, ut Auguſtinus docet ſuper primam Canonicam Joannis* : Verba Auguſtini tractatu 9. in illud *Perfecta charitas foràs mittit timorem*, ſunt quæ ſubjicio : *Sunt homines, qui propterea timent, nè mittantur in gehennam, & nè ardeant cum Diabolo in igne æterno ; ipſe eſt timor, qui charitatem introducit* : ubi conſpicimus, ſolam proferri ſupplicii formidinem, & ab omni præſcindi nobiliore ſtimulo, quo homo, qui hactenus à charitate, & juſtitia alienus fuerat, *introducitur ad amandum Deum* juxta Angelicum, ſive *ad charitatem* juxta Auguſtinum.

Nunc mihi ex adverſariis quærendum, num ita timens, dicendus ſit *carnaliter metuere malum* ? Affirmare nequeunt, niſi deſerto propalam Auguſtino non minùs, quàm Angelico, ipſâque violatâ in novitatis gra-

tiam manifeſtiſſimâ veritate. Prætereo inflictum ab Alexandro VIII. anathema propoſ. 14. inter 31. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*. Et 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus, motus & ſupernaturalis*. Adverſarios per amorem juſtitiæ intelligere amorem Numinis, ſive juſtitiæ increatæ, liquet ex Prop.44., & pleriſque aliis de charitate. Rectenè autem *carnalis* timor dicitur, quem ſupernaturalem definivit pridem Apoſtolica Sedes, præeuntibus Tridentino Concilio, SS. Saleſio, Bonaventura, Aquinate, ipſoque Auguſtino in illud Apoſtoli ad Rom. *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore*? Ideo in objecta Auguſtini ſententia *carnalis* timor accipitur tutiùs, & magis congruè veritati pro formidine pœnæ ex legis præſcripto corporibus inferendæ. Quamvis *ſpiritaliter delectari Legis bono*, ſive juſtitiâ, propriè juſtis conveniat; quales ſupponuntur non eſſe, qui formidine ducuntur ſervili (charitas enim filiorum eſt;) poteſt tamen etiam ſenſu non incongruo reperiri in pœnitentibus, qui timore hactenus Dei vindicis, non amore juſtitiæ juxta adverſariorum ſententiam conteruntur. Cui enim attritio eſt, qualis à Tridentino deſcribitur ſeſſ. 4. cap.4. *Propoſitum* includens *non peccandi de cætero*; Ibid. *Voluntatem peccandi excludens*, comitante *ſpe veniæ, non faciens hominem hypocritam, & magis peccatorem*; Illi *donum Dei eſt, & Spiritûs Sancti impulſus*; *non adhuc quidem inhabitantis*; *ſed tantùm moventis*, *quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat*. De eo autem, qui tali ducitur timore, ait Auguſtinus in Pſalm.127. *Timet, nè mittatur in gehennam*: *bonus eſt, & utilis iſte timor*. Quantum autem attinet ad *delectationem* in *bono Legis*, ſeu juſtitiâ, convenit etiam aliqua, virtualis ſaltèm, memoratæ formidini, quatenus per hanc via ſternitur ad juſtitiam, & ſummi Numinis dilectio cum cæterorum impletione mandatorum, firmiter à timente proponitur. Ita Auguſtinus eodem loco de gehennæ ſuppliciis loquens: „ Audiunt hæc homines; &, quia verè „ futura ſunt impiis, timent, & continent „ ſe à peccato. Habent timorem, & per „ timorem continent ſe à peccato. Timent „ quidem; ſed non amant juſtitiam; cùm „ autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit quod „ durum erat, amari, & dulceſcit Deus „. Non ſolùm itaque timentis animus haud ſemper novis conſenſibus addicitur peccato, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur; ſed & timor ipſe continentiam à peccato, & cum propoſito implendi omnia præcepta, adeoque Dei amorem rebus omnibus præferendi, convincitur inducere amorem juſtitiæ, potiſſimùm increatæ, cujus dilectio creatam complectitur. Num igitur tale amoris deſiderium, firmumque propoſitum nullus juſtitiæ amor virtualis eſt, nulla in *Legis bono delectatio*? Timore gehennæ juxta Auguſtinum *fit* non ſolùm *abſtinentia à peccato*, ſed etiam *conſuetudo juſtitiæ*. Eodem timore fit, ut quod in Divina lege durum priùs apparuerat, velut ſuave diligatur, *incipiat quod durum erat, amari*. Denique timore illo fit, ut *dulceſcat* homini *Deus*, eumque amoris ſui dulcedine *delectet*. Non igitur, Auguſtino judice, prævenire, vel ab initio comitari timorem neceſſariò debet *amor juſtitiæ*, & *ſpiritualis* in *bono legis delectatio*, ut *timor* cenſeatur *bonus, & utilis*, ut per eum ſe homo contineat à peccato, proinde, ut non *manum* ſolummodo *cohibeat*; ſed etiam animum, nè novis in illud conſenſibus perpetuò prolabatur. Dum enim juxta S. Doctorem *homines continent ſe à peccato*, ſimpliciter intelligit, non manuum ſolùm, quod nonniſi impropriè peccatum eſt, ſed etiam animorum. Solâ manuum continentiâ, dum animus ſceleratis continuò volutatur cupiditatibus, non *fit conſuetudo juſtitiæ*, neque *amari incipit* quod in lege Domini *durum erat*, neque *dulceſcit Deus*. Quæ cùm ita ſint, adeò non patrocinatur Doctor maximus proſcripto Articulo; ut nihil cogitari valeat infenſius. Quapropter dimittere hic poſſem argumenta adverſariorum ex Auguſtino cætera; cùm neque præſumendus ſit Sanctus inter ſe pugnantia docuiſſe, neque proferatur aliquid difficultatem præſeferens majorem, quàm quæ in præcedenti commodè, & ex ipſius S. Antiſtitis ſententia inviciſſimè diſſoluta ſunt. Attamen velut ex abundanti diſcutiamus reliqua.

In Pſalm. 11. ait Auguſtinus: „ Qui ti- „ more pœnæ, non amore juſtitiæ opus le- „ gis facit, profectò invitus facit. Si poſ- „ ſet fieri, mallet utique non juberi; ac „ per hoc legis, quam vellet non eſſe, non „ eſt amicus; ſed potiùs inimicus: nec „ mundatur opere, qui immundus eſt vo- „ luntate.

Iſtud S. Doctoris, *non amore juſtitiæ*, duplicem patitur ſignificationem. Primam, ut accipiatur infinitè, ſive contrariè: alteram pro mera negatione. Priore modo textum Apoſtoli Rom. 14. *Quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, explicat S. Thomas lectione 3.

Sic

Sic intelligendum eſt ,, Omne , quod eſt
,, contra fidem , vel conſcientiam , pecca-
,, tum eſt, etſi ex genere ſuo bonum videa-
,, tur; puta, ſi paganus ad honorem ſuorum
,, Deorum Virginitatem ſervet, vel elee-
,, moſynam det, hoc ipſo peccat.

Julianus acerrimus Pelagii defenſor apud Auguſtinum lib. 4. contra Julianum cap. 3. quæſierat ex Sancto : *Si gentilis operuerit nudum, numquid quia non ex fide, peccatum eſt?* Reſpondet S. Doctor : *Prorſus in quantum non ex fide, peccatum eſt; non quia per ſe ipſum factum, quod eſt operire nudum, peccatum eſt; ſed de tali opere non in Domino gloriari , ſolus impius negat eſſe peccatum.* Juxta Auguſtinum ſcilicet virtutes à vitiis diſcernuntur *finibus , non officiis.* Neceſſe autem eſt, illud *in quantum non eſt ex fide*, ab Auguſtino aſſeri, ſicut Angelicus ejus diſcipulus, & interpres *intelligendum* ſupra monuit, ut ſenſus ſit : *Omne, quod eſt contra fidem, vel conſcientiam , peccatum eſt.* Aliàs enim Hipponenſi Antiſtiti , atque ipſi Apoſtolo impingeretur error à tribus Pontificibus S. Pio V. , Gregorio XIII. , & Urbano VIII. proſcriptus anathemate : *Omnia opera infidelium ſunt peccata , & virtutes philoſophorum ſunt vitia* ; quia non ex fide

Apoſtolicis hiſce adversùs Bajum definitionibus nihil deeſſe, ut univerſam Eccleſiam obligent , & circa illas nec appellationem admitti, nec mutationem expectari poſſe, meritò cenſuit Cardinalis Noaillius : *atque ita* , inquit, *exiſtimo profeſſurum fuiſſe Clerum Gallicanum* anno 1705. in Comitiis ; *ſi de illis actum fuiſſet*. Sic Eminentiſſimus ad ſummum Pontificem ſcripſit anno 1711.

Adde, quòd Auguſtinus non ſolùm Juliano ; ſed omnibus Pelagii ſectatoribus ſe præbuiſſet ridiculum ; ſi locum Apoſtoli per negationem ſimplicem , non contrariè expoſuiſſet. Compertiſſimum ſcilicet eſt, Auguſtinum agnoviſſe in infidelibus actiones omni ex parte innocuas ; imò bonas , quæ eſſent dona Dei , & in ipſius æquiſſimo tribunali judicata digna præmio temporali. Verba clariſſima ſæpe retuli ex Epiſtola 5. ad Marcellinum , Epiſtola 99. & 130. lib. de ſpiritu , & lit. cap. 26. lib. 1. de peccatorum meritis cap. 22. ac denique lib. 5. de civitate cap. 12. Si igitur Auguſtinus Apoſtoli effatum, ut debuit, acceperit , non negativè ; ſed contrariè , evidens eſt illius in eandem Apoſtoli ſententiam commentarium modo ſimili intelligendum : *de tali opere non in Domino* , ſeu contra Dominum *gloriari*, illud ſibi ex vanâ gloriâ tribuendo, faciendo ut videatur, & laudetur ab hominibus, vel ut honorentur indè falſa numina, *ſolus impius negat eſſe peccatum*. Hic Auguſtini ſenſus colligitur etiam ex invectivâ, & notis graviſſimis, quibus illud *non in Domino gloriari* ſolitus eſt perſtringere : vocans infidelem , ſtultam, noxiam, impiam, voluntatem : quales cenſuras non meretur ſola relationis in Deum omiſſio; ſed Stoicorum ſuperbia in ſuis gloriantium virtutibus. Solent quidem Baji, & Janſenii aſſeclæ terribilem iſtam Auguſtini notam inurere omnibus, qui non agnoſcunt peccatum, quoties opus aliquod in Dei gloriam actu præſenti ; aut eliciti virtute imperii in illud influentis referri non contigerit. Non perſpiciunt illi ſcilicet, vel occludunt oculos, nè videant , quantam calumniam inferant Sanctis Patribus, atque Eccleſiæ Doctoribus Angelico , & Seraphico , etiam Saleſio , quos ſequitur innumerabilis Scholaſticorum exercitus ; hos enim omnes conſtat perpetuæ illius relationis neceſſitatem non admittere. Nullâ quoque ratione admittendam oſtendimus contra plures de charitate articulos , præſertim quadrageſimum quartum, & contra alios, ſeu de actibus humanis ; ſeu de libertate ſivè gratia , nominatim 42. Adverſarii itaque tot Sanctos cœlorum ſedibus detrudunt velut impios. Si verò , ut evidens eſt; locus Apoſtoli , & Auguſtini in eum commentarius accipi debet non negativè , ſed contrariè, nihil apparet incongrui in explicatione ſimili objectæ ex Auguſtino ſententiæ, *Qui timore pœnæ, non amore juſtitiæ opus Legis facit, profectò facit invitus : quod autem invitus facit , ſi poſſet fieri , mallet utique non juberi : ac per hoc Legis, quam vellet non eſſe. , non eſt amicus ; ſed potiùs inimicus : nec mundatur opere , qui immundus eſt voluntate.* Quæ iterum omnia rectiùs tribuentur proſequenti juſtitiam odio , quàm in opere aliquo præcepto amorem juſtitiæ prætermittenti ; neque ulla umquam proferetur ratio probabilis, quæ conficiat, hominem gehennæ formidine graviter perculſum ; non poſſe illâ ſolâ , quæ ex Spiritu Sancto eſt ; tum opus legis ſibi præcipere exercendum ; tum juſtitiæ odium ſibi liberum impedire, quando probè conſcius eſt, ſe inferorum ſupplicia non minùs incurſurum odio juſtitiæ, quàm præſcripti operis omiſſione. Haud equidem inficior, vitium iſtud ſæpe metuentibus accidere, ut, dum amore explicito non feruntur in juſtitiam , eam odio inſectentur ; quia, ne Luthero ſimilia objicenti reſpon-

dentem vidimus Bellarminum lib. 1. de pœnitentia cap. 18., timores varii gehennæ ſunt, etiam boni, & utiles, ſed inæqualis roboris, & imparis honitatis. Duos commemorat, quorum *primus impedit opus peccati externum; ſed non voluntatem; qui quia conjunctus eſt cum mala voluntate, non gignit contritionem, neque attritionem. Secundus non ſolùm opus peccati externum, ſed etiam voluntatem peccandi coercet*. Itaque de primi generis timore accipi poteſt objecta Auguſtini ſententia; non de ſecundo, ut patet. Si enim hic *voluntatem peccandi coerceat*, non patitur elici actum, quo legis, aut juſtitiæ conſtitueretur inimicus. Falſitatis quoque convincitur articulus, indefinite; & quodammodo univerſaliter ſtatuens: *Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*. Convictionem autem non ſola fundat Bellarmini authoritas; ſed potiſſimùm Tridentini, Principum Scholaſticorum Angelici, & Seraphici, etiam Saleſii, præcipuorum Patrum, & vel maximè Auguſtini: quorum inculcata ſæpius verba clariſſima hic repetere ſupervacaneum eſt.

Neque ſola nobis patrocinatur Traditionis, quin, & Scripturarum locis plurimis indubitata authoritas; ſed ratio quoque adeò manifeſta, ut aſſequi numquam potuerim, neque aſſecuturum credam quemquam novitatis ſpiritu non præoccupatum, cur Divini judicii, & æternorum cruciatuum timor vehementiſſimè apprehenſus, concurrente Divinæ gratiæ auxilio, perſuadere homini nequeat abſtinentiam ab ullo interiore crimine, quando quotidie perſpicimus, & experimur, quantum rationes humanæ, ſubinde leviſſimæ, ſi cum ſupernaturalibus iſtiuſmodi conferantur, in animis valeant, atque affectibus dominentur.

Poterit quoque hic aptari reſponſio S. Thomæ, quam objectioni ſimili ex Auguſtino propoſitæ adhibet in librum tertium ſententiarum diſtin. 34. quæſt. 2. art. 2. ubi ita ſibi Angelicus oppoſuerat: *Videtur, quòd uſus timoris ſervilis, non ſit bonus; uſus enim bonus eſt, quo ſit bonum, & bene: Sed ſecundùm Auguſtinum ſuper illud Rom. 8. Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis &c. In timore ſervili etiamſi aliquid fiat bonum; non tamen bene; ergo uſus ejus eſt malus*, quod non minùs ſolidè, quàm breviter ita diſſolvit: *Ad primum ergo dicendum, quod Auguſtinus loquitur, quando aliquid ſit timore ſervili ratione ſuæ ſervilitatis*: Tunc ſcilicet, etiamſi opus legis fiat, ac proinde bonum; non tamen bene; quia includitur intentio non obediendi, ſi promitteretur impunitas: ac per hoc *inimicus legis eſt, quam vellet non eſſe*: ſive, ut alibi ſervilitatem Angelicus explicat, pœnam metuit veloti malum principale fugiendum potiùs, quàm malum culpæ; quæ comparatio indubiè ſacrilega eſt, atque de eo, qui operatur tali ductus formidine, meritò aſſerit Auguſtinus, *nec mundatur opere, qui immundus eſt voluntate*. Loci autem contra Julianum interpretatio noſtra confirmatur invictiſſimè ex illo Angelici 2. 2. quæſt. 23. art. 7. *Ad primum ergo dicendum, quòd actus alicujus charitate carentis poteſt eſſe duplex: unus quidem ſecundùm hoc, quòd charitate caret*, utpote cùm facit aliquid in ordine ad id, per quod caret charitate. *Et actus ſemper eſt malus, ſicut Auguſtinus dicit contra Julianum, quòd actus* (hominis) *infidelis, in quantum eſt infidelis, ſemper eſt peccatum; etiamſi nudum operiat, vel quidquid aliud hujuſmodi faciat, ordinans in finem ſuæ infidelitatis*. Ubi patet, *Non in Domino gloriari* ab Auguſtino nequaquam negativè accipi; ſed contrariè pro *contra Dominum gloriari*.

Tirones facilè hallucinantur, dum à Magiſtris audiunt, timorem ſervilem eſſe poſſe abſque ſervilitate. Poteſtne eſſe, inquiunt, rationale animal, abſque rationalitate, paries manens albus eſſe abſque albedine? Quapropter recentiores tam Scholæ Thomiſticæ, quàm Scotiſticæ, & cujuſcumque alterius catholicæ Doctores conſenſu communiſſimo, claritatis gratiâ diſtinguunt timorem ſerviliter ſervilem, qui ſemper malus eſt, à ſervili ſimpliciter, qui bonus, & à Spiritu Sancto eſt. Timoris ſimpliciter ſervilis forma eſt, timêre pœnam delinquentibus infligendam, præſcindendo utrum ea locum mali obtineat principalis. Verùm forma ſerviliter ſervilis nequitiam ſemper continet, qua evitatio ſupplicii præfertur fugæ peccati. Uſu quoque loquendi paſſim obvio, qui Angelico, ut vidimus, conformis eſt, non dicitur ſerviliter fieri, niſi juxta ſenſum reprobum jam indicatum.

Alia rorſus Auguſtiniani loci interpretatio perſpicua, & ſaniſſima eſt, quam ex S. Bonaventura in lib. 3. ſententiarum diſt. 34. quæſt. 2. adhibui ad objectionem priorem, & à quolibet huc facilè transferetur, juxta quam Seraphici interpretationem, objectæ ex Auguſtino laciniæ ſenſus erit: *qui timore pœnæ, non amore juſtitiæ opus legis facit, pro-*

ſectò

fectò invitus facit, vel ratione conditionis illicitæ, quæ actui ſæpe annectitur, vel ratione ſubjecti, ſeu hominis peccatoris, qui habituali crimine averſus eſt à Deo, ac proinde ab ejus ſanctiſſima lege, & utriuſque inimicus. Ita dicitur invitus facere, quidquid agit timore legis, & non amore juſtitiæ. Hinc autem nihil ſequitur eorum, quæ in damnato articulo affirmantur. Non enim hinc conficies, quòd timor qualiſcumque, nonniſi manum cohibeat, totieſque peccetur corde, quoties non duxerit amor juſtitiæ. Nihil hic ſensûs odioſioris tribuo adverſario, aut ejus proſcripto dogmati. Quod enim in illo ponitur de timore ſolam cohibente manum, ut illimitata timoris enuntiatio eſt, ita æquivalet univerſali. Neque ullus revocabit in dubium, quin, conſideratâ potiſſimum authoris circumſtantiâ, verbum *additur* non ſolùm habitum ſignificet, ſed etiam actum; non enim cor dicitur addictum remanere (quod faciliùs habitum indicaret, ſive habitualem tantùm in patrato crimine perſeverantiam) ſed *addicitur tamdiu*, ſive tot repetitis actibus, quot eliciuntur, non ducente amore juſtitiæ. Nota quoque eſt adverſarii regula Prop. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte*, *& hic fons eſt charitas: quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exteriùs: alioquin noneſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*. Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Unum hic moneo, quòd ubi in hac quæſtione cum Doctore Seraphico peccati habitum voco, intelligam peccatum habituale; non habitum iſtiuſmodi, qui ex actibus natus, poſt reconciliationem remanet quaſi fomes, & propenſio non voluntaria ad peccatum.

Ultima Auguſtiniani textûs explicatio, à nemine, Auguſtini præcipuè, & Angelici diſcipulo rejicienda, eſt: *Qui timore pœnæ, non amore juſtitiæ opus Legis facit*, abſque ullo pio affectu erga legem, vel erga opus lege impoſitum; ſed cum voluntariâ agit triſtitiâ, *profectò invitus facit; quod autem invitus facit, ſi poſſet fieri, mallet utique non fieri: ac per hoc Legis, quam vellet non eſſe, non eſt amicus: ſed potiùs inimicus: nec mundatur opere, qui immundus eſt voluntate*. Hæc explicatio congruit Aquinati 1. 2. quæſt. 100. art. 9. ad 3. *Dicendum, quòd operari ſinè triſtitia opus virtutis cadit ſub præcepto legis divinæ; quia quicumque cum triſtitia* (voluntaria) *operatur, non volens operatur; ſed delectabiliter operari, ſive cum lætitia, vel hilaritate quodammodo cadit ſub præcepto*; in quantum ſcilicet delectatio iſta, ſeu lætitia in parte hominis rationali eſt quædam objecti approbatio, & complacentia. Dixi ab obſervatione præcepti excludendam triſtitiam *voluntariam*, quæ ad rationem pertinet: mœſtitia enim, quæ in parte ſenſitiva eſt, impediri ab homine non poteſt, ideoque nec imputatur ad culpam: aliàs nulla præcepti impletio repugnana concupiſcentiæ innoxia foret, neque ipſum vacaret culpâ martyrium, quoties dolores acerbiſſimi ſentiuntur.

Ovabunt hic forſitan adverſarii, quaſi partâ victoriâ; ſed præcoces triumphi in leves facilè diſperguntur auras; immenſo enim adhuc ſpatio à damnato dogmate diſſidet doctrina catholica. Penes hanc remanet inconcuſſum, quòd aliquis Divini judicii, & damnationis perpetuæ timor, non ſolùm manum; ſed etiam animum valeat à peccando retrahere, ut nos Scripturarum docuere oracula, & univerſa Sanctorum Patrum, Principumque Scholaſticorum traditio, rationis lumine ſuffragante. Qui verò ab Auguſtino, nobis ultro aſſentientibus, requiritur amor juſtitiæ, ſive præcepti juſtiſſimè impoſiti, ortum ducit ab ipſa perennium ſuppliciorum formidine veluti diſpoſitione: quod vel ipſi, teſte Auguſtino, accidit charitati libro de catechizandis rudibus. Cap. 5. *Ipſâ etiam ſeveritate, qua corda mortalium ſaluberrimo terrore quatiuntur, charitas ædificanda eſt*. Serm. 214: *Cùm timetur pœna, quam* (Deus) *minatur, diſcitur amari præmium quod pollicetur, ac ſic per timorem pœnæ bona vita retinetur: per bonam vitam bona conſcientia comparatur, ut per bonam conſcientiam nulla pœna timeatur*. Confirmatur hic apertiſſimè doctrina Concilii Tridentini, & noſtra, præſenti articulo, & toti adverſariorum ſyſtemati directè oppoſita. Queſnellus enim nullam volitionem, actionemve agnoſcit bonam, nullam expertem vitii, niſi charitatem, vel quæ ex ea duxerit originem: *Non ſunt niſi duo amores* (Prop. 44.) *unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remunera-tur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. Synodus autem Tridentina à Spiritu Sancto, & traditione veterum, maximè Auguſtini edocta, in peccatoribus converſionis initium deducit primum à fide, dein à timore, à quo gradus fiat ad ſpem, juſtitiæque, Increatæ

po-

potiſſimùm, dilectionem. Seſſione 6. cap. 6.
„ Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam;
„ dum excitati Divinâ gratiâ, & adjuti, fi-
„ dem ex auditu concipientes, liberè mo-
„ ventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ
„ divinitus revelata, & promiſſa ſunt, at-
„ que illud imprimis, à Deo juſtificari im-
„ pium per gratiam ejus, per redemptio-
„ nem, quæ eſt in Chriſto Jeſu: Et, dum
„ peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divi-
„ næ juſtitiæ timore, quo utiliter concu-
„ tiuntur, ad conſiderandam Dei miſeri-
„ cordiam ſe convertendo, in ſpem eri-
„ guntur, fidentes, Deum ſibi propter Chri-
„ ſtum propitium fore: illumque, tam-
„ quam omnis juſtitiæ fontem, diligere in-
„ cipiunt: ac propterea moventur adver-
„ sùs peccata per odium aliquod, & dete-
„ ſtationem: hoc eſt, per eam pœniten-
„ tiam, quam ante baptiſmum agere opor-
„ tet „. Perſpicuum hìc eſt, timore Divi-
næ juſtitiæ peccatores utiliter concuti, &,
cùm nulla poſſint humana præſidia contra
talem judicem eos tutos reddere, formido
eadem inſtigat fortiùs ad conſiderandam
Dei miſericordiam: indè ſpe erecti illam
precibus implorant; quas comitatur ali-
quod Divini amoris initium, cùm Deum
tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere in-
cipiunt. Quid enim magis conveniens,
quàm ut juſtitiæ, quam tantopere deſide-
rant, authorem pariter dilectione proſe-
quantur? Non igitur in ſola corporis mem-
bra agit ſupremi judicii metus, ſed etiam in
animos, ut eos tum à novis deterreat, &
abſtrahat criminibus, tum ad commiſſorum
odium, deteſtationemque excitans, eorum
abolitionem ſuadeat modis omnibus pro-
curandam. Neque totam hanc ſalutarium
actionum ſeriem ab amore juſtitiæ; ſed à
timore judicii, & cruciatuum æternorum
velut principio deducimus; cùm & ipſe
amor juſtitiæ primùm à formidine impere-
tur. Hunc ordinem contra timoris calum-
niatores hæreticos Lutherum, & Calvinum
nobis deſcribit Oecumenica Synodus, quem
ipſa acceperat à Scripturis, Patribus, &
quidem clariſſimè ab Auguſtino Tract. 9. in
Epiſt. Joannis. *Opus eſt, ut intret timor pri-
mò, per quem veniat charitas: timor medica-
mentum, charitas ſanitas*: Novi autem non
minùs exitiales Theologi, quàm ridiculi
medici, præſcribere ægro, vel admittere
medicamentum nolunt, niſi valetudine re-
cuperatâ.

Objectio tertia deſumitur ex Auguſtini
Epiſtolâ 144. „ Inimicus juſtitiæ eſt, qui
„ pœnæ timore non peccat: amicus autem
„ erit, ſi ejus amore non peccet; tunc
„ enim verè timebit peccare. Nam qui ge-
„ hennas metuit, non peccare metuit, ſed
„ ardere. Ille autem peccare metuit, qui
„ peccatum ipſum ſicut gehennas odit. . .
„ Tantum porrò quiſque peccatum odit,
„ quantum juſtitiam diligit „. Quod hic
dicitur, *Inimicus juſtitiæ eſt, qui pœnæ timore
non peccat*, cave intelligas ſenſu Queſnelli,
quaſi timor ille, qui neque amor Dei eſt,
neque ex amore illo velut *fonte naſcitur*, ſit
malus, ut habet Prop. 44. cum pluribus ſe-
quentibus; non enim ſic effugies anathema
Tridentini Concilii ſeſſ. 6. can. 8. *Si quis di-
xerit, gehennæ metum, per quem ad miſeri-
cordiam Dei de peccatis dolendo confugimus,
vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut
peccatores pejores facere, anathema ſit*. Ca-
non, inquies, contra Lutherum eſt, qui ti-
morem pœnæ, etiam ex charitate profluen-
tem vitii accuſat. Ad hoc Lutherus ipſe
reſpondeat in diſputatione Lypſica; ubi
objicienti Eckio quædam Patrum teſtimonia
probantia utilitatem timoris, & ex eo pro-
venientis pœnitentiæ; contendit Luthe-
rus, & cum eo noſtri hodie adverſarii, agere
Patres de timore qui in charitate ſit. Sic
ergo ibi fœdus apoſtata: *Dico & ego, habitâ
charitate, ſimul moveri hominem ad timorem
Dei, & ſic incipi pœnitentiam à timore in cha-
ritate; alioquin ſtat firma ſententia, quòd
timor bonum non operatur; ſed odit legem*.
Ibid. inferius: *Reſpondeo, quòd Divus Gre-
gorius non debet excludere charitatem, nec
excluſit à timore incipiente pœnitentiam, ſicut
Divus Doctor intelligit; ſicut nec à charitate
excluditur omnis timor ſervilis, præſertim
in hac vita, cùm charitatis officium ſit expel-
lere timorem ſervilem, atque id totâ vitâ . . .
Ego cum Apoſtolo ſentio, quòd, niſi lex diliga-
tur (quod eſt charitatis) non bene vivitur:
ergo nec Deus timetur, nec colitur . . . Reſpon-
deo; Ambroſium, Gregorium, alioſque non re-
pugnare dictis Apoſtoli, & ſic eorum ſententiâ;
non enim excludunt charitatem à timore ſive
ſervili, ſive filiali*. Convenit itaque Luthe-
rum inter, & recentiores noſtros adverſa-
rios, quòd Auguſtinum, & cæteros Patres
contra clariſſimum eorum ſenſum explicent,
quaſi illi pœnarum formidinem, & omnia
indè profecta opera, quoties charitas abfue-
rit, inter peccata rejiciant: amorem quo-
que juſtitiæ iidem cum Luthero novi Theo-
logi non alium intelligunt, quàm ſupremi
Numinis dilectionem gratuitam. Ita Pro-
poſitio, licèt fronte ſuâ præferat dignam
anathemate novitatem, juncto tamen voci-
bus ſenſu authoris, longè magis redditur
into-

intolerabilis, præterquam inter hæreticos omni poteſtatis Eccleſiaſticæ contemptores. Quis enim Catholicus poſt Tridentinum Concilium, & ſuccedentes ei Pii V., Gregorii XIII. Urbani VIII. Alexandri VIII. definitiones adeò conſpicuas, & iterata toties anathemata ſuſtineat, actiones omnes, nominatim timorem, & quidquid ex eo operum progignitur ſinè amore juſtitiæ increatæ, eoque ſanctificante, vitiis eſſe annumerandum?

Quapropter Auguſtini mens in objectâ nobis ſententiâ propiùs inſpicienda eſt. Dicitur *inimicus juſtitiæ, qui pœnæ timore non peccat*. Inimicitia autem, vel de actu intelligitur, vel de habitu: de actu accipiunt adverſarii, quia omnia opera, quæ non imbuerit charitas, peccata illis ſunt per Prop. 44. 45. 46. 47. Sed contra notiſſimam doctrinam, & plurimis pridem ſtabilitam Eccleſiæ definitionibus, quas Sancti Patres præceſſerant, & Scripturæ locis apertiſſimis. Nemo ſcilicet inimicus juſtitiæ dicitur, niſi propter delictum grave, & lethiferum. Quis autem catholicus non horreat, ac deteſtetur iſtiuſmodi dogma, quo peccari aſſeratur mortaliter, quoties timore pœnæ à Deo vindice inferendæ occaſio criminis devitatur? Non ſic Auguſtinus contra adverſarium legis, & Prophet. lib. 1, cap. 16. *Salubriter non ſolùm bonitatem, ſed etiam ſeveritatem Dei S. Scriptura commendat; quoniam amatur Deus utiliter, & timetur*. Sicut igitur timere ſeveritatem Dei in puniendis peccatoribus non eſt inimicitiam cum Deo, aut juſtitiâ contrahere; ſed potiùs utili ſe diſpoſitione ad amicitiam præparare; Ita neque inimicitiæ actus committitur, dum timore ſervili crimina declinantur. Auguſtinus tract. 9. in Epiſt. Joannis: *Opus eſt, ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas ſanitas*. Inſigne videlicet medicamentum recuperandæ valetudini præſcribit Sanctus, ſi mortem animæ adferat, quoties adhibetur. Fruſtrà dixeris, timorem tunc ſolùm utilem eſſe, quando ex amore juſtitiæ, ſeu, quod adverſario idem eſt, ex charitate proceſſerit; excluditur enim ea reſponſio ab ipſo Sancto Antiſtite, cùm timorem enuntiat charitate anteriorem, ut effectu prior neceſſariò ſemper eſt diſpoſitio. Quomodo *timor*, qui teſte Auguſtino de Verbis Apoſtoli Serm. 13. *Servus eſt charitatis, præcedere* jubetur *in corde, nè poſſideat Diabolus cor tuum*, ſi ipſe Diabolum introducat, vel novum ei poſſeſſionis retinendæ tribuat titulum?

Si autem de ſolo inimicitiæ habitu ſermo eſt, nihil indè conficies pro damnati defenſione articuli, quem conſtat actualis peccati arguere omnem timoris actum, & ſimul omnem ex eo ſolo progenitam peccati fugam, cui originem non præſtiterit amor juſtitiæ. Talis verò Auguſtiniani loci ad præſentem articulum applicatio graviorem ejus reddit, magiſque conſpicuam iniquitatem. Hinc enim omnibus compertum fit, peccati nomine mortiferum intelligi, cujus reus fiat quiſquis, & quoties cohibet ſe homo quantum poteſt, antequam nata in eo fuerit juſtitiæ dilectio.

Continere ſe à peccando formidine æternorum cruciatuum peccatoribus quidem proprium eſt, motu charitatis ad filios pertinente; non tamen timor ille ſignum falli neſcium eſt animi ſanctificante gratiâ deſtituti; nam & Chriſtus omnibus, etiam juſtis, denunriat Lucæ 2. verſ. 5. *Timete eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam*. Quod monitum, quo magis fine ingeritur, quàm, ut vitia coerceantur non ſolius corporis, ſed etiam animi? Aliàs gehenna, à qua avertere nos Dominus conatur, minimè effugietur. Neque Calviniani fanatici ſumus, quibus ſua promiſcuè innoteſcat prædeſtinatio, & ſtatus gratiæ. Sed neque Auguſtinus prorſus de omnibus accipi voluit, dum ait: *Inimicus juſtitiæ eſt, qui timore pœnæ non peccat*. Aliàs incongruè diceret ſermone 19. de verbis Apoſtoli: *Etiamſi timore gehennæ non facis malum, nondum es perfectus*. Tract. 9. in Epiſt. Joannis: „ Nondum eſt in illo „ perfecta charitas, numquid tamen deſperandum eſt? In quo vides initium, cur „ deſperes finem? Quod initium video, in„ quies? Ipſum timorem.... quantum au„ tem mortificat iſte, qui timêre cœpit „ diem judicii, membra ſua ſuper terram, „ tantùm ſurgunt, & corroborantur mem„ bra cœleſtia: membra autem cœleſtia „ omnia opera bona. „ Non iſta inimicum juſtitiæ conſtituunt, ſed ad amorem juſtitiæ, etiam non infimum, & amicitiæ aptiſſimè diſponunt.

Lib. de S. Virginitate cap. 38. *Eſt etiam timor ignis æterni, propter quem devitandum Deo ſervire, non eſt utique perfectæ charitatis*. Adverſarii dicerent, eſt iniquitatis non levis, utpote quo inimicus legis conſtituitur. Auguſtinus quoque non de eo, quod ſemper eſt, loquitur; ſed quod frequenter accidit; unde ſuſpecta redditur converſio ejus, qui ſolâ ſe ductum formidine profitetur. Ita ſerm. 19. de verbis Apoſtoli. „ Audeo di„ cere, ſi timore gehennæ non facis malum, „ eſt

Digitized by Google

„ eſt quidem in te fides, quia credis futu-
„ rum eſſe Dei judicium: Gaudeo fidei tuæ;
„ ſed adhuc timeo malitiæ tuæ. (Ibid. ſer-
„ mone 15.) Non furatur, non adultera-
„ tur, non dicit falſum teſtimonium, non
„ facit homicidium, non concupiſcit rem
„ proximi ſui: poteſt hoc, poteſt fortaſſis.
„ Unde? Timore pœnæ; quamquam qui ti-
„ more pœnæ non concupiſcit, puto quia
„ concupiſcit. „ Si iſtud Auguſtinus putaret de omnibus, non ſtatueret iſtiuſmodi timorem charitati introducendæ opportuniſſimum, & quodammodo neceſſarium Tract. 9. in epiſt. Joannis: *Si nullus eſt timor, non eſt quà intret charitas*. Ibidem: *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas*. Non agi hic de timore filiorum patet, quia hic charitatem ſupponit, ſupponit etiam initialis. Sermo illic Auguſtino eſt de timore, qui charitate veniente, non remanet: *Timor*, inquit, *primò occupat mentem; non autem ibi remanet; quia ideo intravit, ut introduceret charitatem*.

Quartus, & ultimus Auguſtini textus à *Collatore* nobis opponitur ex lib. 2. contra adverſarium Legis: *Deſiderium peccandi non extinguitur, niſi contrario deſiderio faciendi rectè; ubi fides per dilectionem operatur*. Verùm locus ille ad quæſtionem præſentem minimè pertinet. Proſcriptus enim articulus non de extinguendo peccandi deſiderio enuntiat; ſed de impediendo, nè oriatur; nihil ſcilicet extinguitur, niſi quod priùs fuerit. Cùm autem dicitur *timor non niſi manum cohibere*, intelligis, eam reprimi ab actionibus pravis, furto, homicidio, ſacrilegio committendis; ſed non aboleri, quæ patraveris. Ad hoc requiri plus aliquid, quàm ad abſtinentiam à novo crimine, nemo Catholicus inficiatur; præteritorum enim remiſſio exigit indubiè factorum pœnitentiam. Sic Auguſtinus epiſt. 48. ad Vincentium: *Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel à quocumque ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſinè pœnitentiâ poſſe tranſire*; poteſt verò ſinè ea & manus, & animus à novo vitio contineri.

Sinè *deſiderio faciendi rectè* noxa prior non *extinguitur*; quia pœnitentia non ſolo præteritorum dolore abſolvitur; ſed uti ex Tridentino diſcimus ſeſſ. 6. cap. 6., neceſſarium eſt propoſitum *inchoandi novam vitam, & ſervandi Divina mandata*; unde initio capitis 7. legimus. *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem juſtificatio ipſa conſequitur.* Idem docet ſeſſ. 14. cap. 4. *Contritio, quæ primum locum inter pœnitentis actus habet, animi dolor, ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero*; atque adeò ſervandi mandata omnia, ubi includi patet *rectè faciendi deſiderium*; ſed quid immoror probandæ rei liquidiſſimæ, & quam negare nè adverſariorum quidem auſa fuerit temeritas; plus nempe exigi ad extinctionem reatûs contracti, quàm ad abſtinentiam à novo? Ad priorem itaque neceſſarium ſit *deſiderium faciendi rectè*, non qualecumque; ſed quod à charitate proficiſcitur, ſive, ut objectio habet, *ubi fides per dilectionem operatur*; at operationem iſtiuſmodi juſtificantem, ut à Queſnello intelligitur, nemo Catholicus aſſeret neceſſariam, ut in caſu aliquo *deſiderium peccandi* liberum omittatur. Sic enim & *omnia opera infidelium eſſent peccata, & virtutes Philoſophorum vitia, & liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valeret*: quæ ſunt Propoſitiones vigeſima quinta, & 27. inter Bajanas à tribus olim Pontificibus condemnatæ. Sed has, ſpreto quocumque anathemate, à Queſnello imperterritè ſuſtineri vidimus frequenter in Propoſitionibus de libertate ſinè gratia, & pluribus de charitate. Hic igitur iterum Queſnellus, vel quiſquis eſt ejus ſubſidiarius *Collator* locum cenſuit opportunum ſtabiliendo ſuo articulo 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*. Credere ſcilicet non vult novus Theologus, eſſe novitatem in Eccleſia inauditam, nec ulla ratione tolerabilem, quòd animus à nullius penitùs peccati deſiderio ſe reprimere valeat, nec minimam declinare noxam, niſi charitatis juſtificantis roboratus imperio.

CAPUT XII.

Corollarium ex præcedentibus.

Denique, Lector, nè quid latebrarum maneat adverſariis, & ut fatuitas erroris in aperto poſita, neminem niſi volentem decipi, impoſterum circumveniat, tibi ſemper ob oculos ſtatue ſenſum articuli indefinitis comprehenſum vocibus, & à fraudulento imprimis authore doloſiſſimè intentum: *Timor non niſi manum cohibet*, quod de humana, & naturali formidine indubitatum eſt, ut in furibus metu mortis à furto publico abſtinentibus experientiâ comperimus quotidianâ. Idem locum obtinet in Judæorum turbâ promiſcuâ legem palàm obſervante, nè ſupplicio tranſgreſſoribus decreto, & ab hominibus inferendo afficiantur; in occulto autem omni

ferè

ferè injuſtitiæ genere inqninatiſſimi ſunt.

Alius eſt timor Divini judicii, & malorum perennium reprobis infligendorum, ſupernaturali auxilio elicitus; ſed non in omnibus æquè fortis. Spiritus enim ubi, & quomodo vnlt, ſpirat, non æquali ſemper menſurâ gratiæ homines præveniens, arque adversùs ſtygias muniens poteſtates. Non rarò etiam mortalis infirmitas, in malum prona ab adoleſcentia, Divino timori excitanti ad juſtitiam non obtemperat; ſed motum repellit ſaluberrimum, quo tentationem ſuperare potniſſet, & non membra ſolùm corporis à pravis operibns; ſed mentem pariter à deſideriis, affectibus, cogitationibus liberis cohibêre. Eſt & alius æternorum timor robuſtior, qui concupiſcentiam omnem, & ſuggeſtiones Diaboli vincens non ſola membra corporis; ſed & animum avertit à crimine. Conſentiunt hæc allegatæ ſæpius ex Bellarmino graduum diviſioni, quam in timore contra Lutherum Queſnelli prodromum tradit lib. 2. de pœnitentiâ cap. 18., ubi primus timoris gradus eſt, qni *impedit opus peccati externum, ſed non voluntatem*; *ſecundus*, *quando non ſolùm opus externum peccati*, *ſed etiam voluntatem peccandi coercet*; quod ſæpe contingere, Eminentiſſimus ibidem teſtatur, & comprobat. Prioris quoque gradûs, ſeu generis timor in maleſanis peccatoribus frequens eſt, qui cùm neque contritionem pariat, neque attritionem, juſtitiam proinde nec conferat, nec conſervet, Auguſtinus, ejuſque diſcipuli ab ejus imperfectione ad ſublimiorem timoris gradum homines promovere, Scripturarum edocti oraculis, curaverunt: Hunc ipſi nobis multiplici elogio prædicant, non ſolùm veluti ſanctum, & utilem; ſed etiam neceſſarium ad vitanda quævis crimina, & ſimul introducendam charitatem, atque juſtitiam. *Si* enim *nullus eſt timor*, *non eſt quà intret charitas*, inquit Auguſtinus tract. 9. in epiſt. Joannis. Ibid. *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas*. Rurſus ibi: *Timor quaſi præparat locum charitati*. Serm. 13. de verbis Apoſtoli: *Timor eſt ſervus charitatis*; *nè poſſideat Diabolus cor tuum*, *præcedat ſervus in corde tuo*, *& ſervet Dominæ venturæ locum*; *fac vel timore pœnæ*; *ſi nondum potes amore juſtitiæ*. Eumdem ſenſum conſpicimus complexos reliquos Patres, Scholaſticorum Principes cum ſuarum claſſium alumnis, & Eccleſiam hodie univerſam. Paucos antea excipere oportuit, quos humani intellectûs imbecillitas in errorem induxit veniâ dignum; at nunc evibrato anathemate ab Alexandro VIII. contra articulos decimum quartum & 15. ex 31., iteratoque nuper à CLEMENTE XI., obtendi impoſterùm excuſatio non poterit, neque pnterunt contumaces Eccleſiæ filiis accenſeri. Eludere quidem aliqui Alexandrinum anathema conati ſunt, cauſantes, Decretum illud timori gehennæ bonitatem aſſerere ſupernaturalem; ſed non vires ad reprimendum à criminibus animum. Verùm nos acuti homines edoceant, quem uſum habere valeat timor ſupernaturalis, ſi nihil boni ab animo impetrare valeat, nihil in eo noxium impedire? *Cohibitio manuum*, retento peccandi deſiderio, opus non habet formidine, naturæ viribus ſuperiore, cùm ad iſtiuſmodi effectum humana ratio ſufficiat, atque ipſa bruta animantia timore verberum à prædâ illicitâ arceantur. Minus etiam excuſationis ſupereſt poſt CLEMENTIS XI. definitionem contra novitates clariſſimam. Quæ igitur Auguſtinus, quæ alii eum poſtea ſecuti Patres, ſubinde minùs honorificè de timore, aut ejus effectibus pronnntianr, & quidem juxta verborum corticem indefinitè, determinandæ neceſſariò ſunt ad quamdam timoris ſpeciem, ſeu gradum aliquem naturæ viribus contentum, imperfectum, debilem, neque talem, qnalis attritionem efficere, & ad charitatem, juſtitiamque diſponere peccatoris animum ſolet, *excludendo voluntatem peccandi*, ut Synodus nos Tridentina docuit, & ante eam Auguſtinus locis plurimis, conſentiente Patrum traditione communiſſimâ. Diſtinguendæ itaque timoris ſpecies, ſeu gradus ſunt, & nè Auguſtinus non reliquis ſolùm Patribus, ſed & ſibi ipſi oppoſitus cenſeatur, indefinita timoris expreſſio ex circumſtantiis perſonæ, & prolatis alibi frequenter ſententiis limitanda eſt, juxta regulam apud interpretes receptam, de nnn opponendis inter ſe Patrum locutionibus; ſed conciliandis; maximè cum catholicâ, definitâque legitimè veritate.

At, inquies, cur Auguſtinus formidini non fidens ad avellendum à noxiis deſideriis animum, eaque penitùs excludenda exigit *amorem juſtitiæ*? Hujus ratio multiplex eſt; quia minùs conſtat, quo timoris genere quis agatur, ſive quem perfectionis, & roboris teneat formido gradum; inferioremne, qui non niſi manum cohibeat; an ſuperiorem, qui etiam animum. Ideo ſermone 19. de verbis Apoſtoli: *Audeo dicere*, inquit Auguſtinus, *ſi timore gehennæ non facis malum*; *eſt quidem in te fides*; *quia credis futurum Dei eſſe judicium*: *Gaudeo fidei tuæ*; *ſed adhuc timeo malitiæ tuæ*; quia concupi-

ſcentia ſubtile, & perfidum virus eſt, in actiones quoad ſpeciem bonas ſe facilè inſinuans, eaſque peſtiferâ corrumpens intentione. Talis peccatoribus ſolâ ductis formidine ſubrepit frequenter conditio: *vellem peccare, ſi promitteretur impunitas*: vel, hâc conditione ſepoſitâ, timor fortè adeò flaccidus eſt, ut, ſi levi cuidam tentationi reſtiterit, ſuccumbat graviori: *adhuc timeo malitia tua* ibid. *Nam etiamſi timore gehennæ non facis malum, nondum es perfectus*, ut polliceri tibi debeas plenam, & conſtantem de hoſte victoriam. Ibid. ſerm. 15. „ Non „ furatur, non adulteratur, non dicit falſum teſtimonium, non facit homicidium, „ non concupiſcit rem proximi ſui. Poteſt „ hoc, poteſt fortaſſis. Unde? timore pœnæ: quamquam qui timore pœnæ non „ concupiſcit, puto quia concupiſcit. „ Sinè gratia quidem nequit concupiſcentia ſuperari, ſicut oportet; neque omnem ſemper pœnæ formidinem gratia imbuit, ſinè qua naturalis virtus, opera externa, quæ Auguſtinus recenſet divinæ legi repugnantia, vitare *poteſt fortaſſis*: *unde*? Timore viribus naturæ elicito: quamquam qui tali *timore pœnæ non concupiſcit* exteriùs, vel etiam interiùs concupiſcere non videtur, *puto, quia concupiſcit*. Qui enim nullo paſſim feruntur amore Dei, aut juſtitiæ, in quadam hærent inefficaci formidine, etiam dum pulſantur cœleſtis gratiæ motibus; non ſolent excludere omnem peccati complacentiam, & damnabilem conditionem, opus illicitum exercendi, ſi tanta non maneret reprobos ultio.

Verùm non poſſe Deum homini talem inſpirare æternorum formidinem, quæ animum ejus ita commoveat, ut proponat firmiter omnem Divinæ legis obedientiam, non video, qui poſſit abſque omnipotentiæ injuria, & impietate negari. Talem autem timoris gratiam ſubtrahere humano generi univerſo, non levis temeritas eſt, refragantibus Scripturis, Patribus, Scholaſticorum Principibus, & nunc omni, quæ ſub cœlo eſt, Eccleſia, ad quam non pertinêre adverſarios noſtros ſchiſmaticos, fidelibus manifeſtum eſt.

Pergimus nihilominus fateri, Auguſtini ſuſpicionem eſſe minimè temerariam, *puto quia concupiſcit*. Tepidus enim is Chriſtianus eſt, qui in ſola ſemper hærens pœnarum formidine, neque ad nobiliora ſe promovere ſatagens virtutum exercitia, juſtitiam non diligit, neque fontem juſtitiæ Deum, cujus dona, & gratias plurimas ad meliora excitantes chariſmata aſpernatur, aut negligit. Qui quidem ejus torpor, & virtutis cujuslibet, maximè theologicæ, incuria ſuſpicionem meritò ingerit Auguſtino, nè Divinorum mandatorum externa obſervatio minùs ſincera ſit, &, dum ſolâ retentus pœnæ formidine rem proximi non concupiſcere videtur, velleitate ſaltèm noxiâ concupiſcat. Inſtigationibus ſcilicet Diaboli, & innatæ cupiditatis vitio acriter ſtimulatur; neque veriſimile eſt, tam vehementes illecebras non ſubinde conſensûs aliquid emungere, ſaltèm obiter & momento temporis, quo fortè ſuppliciorum horror aliquantulum remiſerit. Natum quoque fieri eſt, ut talis in teporis ſui, atque neglecti toties Divini luminis pœnam deſeratur quodammodo, & non niſi inefficacibus gratiæ auxiliis præveniatur. Adde, quòd qui de virtutibus non ſolicitus, & ſolo timore à criminibus ſe continere ſtatuens, imperitiſſimum imitetur ſagittarium, qui in remotiorem collimans ſcopum, neque arcum elevare paululum volens, ad præfixum ſibi terminum pertingere numquam poterit. Denique æquiſſimum fert judicium Auguſtinus de quolibet fugiente crimina interiùs ſimul, & exteriùs, formidine efficaci: *Etiamſi timore gehennæ non facis malum, nondum es perfectus* Serm. 19. de verbis Apoſtoli. Rurſus lib. de ſancta virginitate cap. 38. *Eſt etiam timor ignis æterni, propter quem devitandum Deo inſervire, non eſt utique perfecta charitatis*; quia, ut ex Scriptura diſcimus, perfecta charitas forâs mittit timorem. Si tamen propter devitandum ignem æternum Deo ſervire ſit charitatis, licèt imperfectæ, evidens eſt, non manum, ſed animum quoque timore poſſe à vitiis cohiberi.

At, inquies, in charitate, etiam imperfecta reperitur aliquis neceſſariò amor juſtitiæ, atque ita confirmatur ampliùs Queſnelli Propoſitio: *Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitia non ducitur*. Jungamus igitur dexteras, & in ventos abeat cenſura.

Liceret utinam dexteras jungere, & uti erroribus, ita & luctuoſo finem imponere ſchiſmati; ſed nimium ubique chaos eſt Catholicorum inter, & adverſariorum dogmata. Et quidem hìc cum Doctore Maximo credimus, dari *timorem ignis æterni, propter quem devitandum* aliqui *Deo ſerviunt charitate* ſaltèm *imperfectâ*: neque timor ille ſolùm corpori frænum injicit, ut illud ab exteriore cohibeat pravo opere; ſed animum pariter coercet à ſceleratis affectibus, & deſideriis

ſideriis , Dei obſequio , & charitati maximè contrariis . Perſuadet ſcilicet primùm timor ille , ſupplicia tam horrida modis omnibus declinari oportere , ideoque peccata odio habenda eſſe , ſervanda præcepta, virtutes , juſtitiamque diligendas . De hoc Sanctus Auguſtinus ſermone 19. de verbis Apoſtoli ait , *Timor eſt cuſtos , & pædagogus legis , donec veniat charitas* . Nè verò exiſtimes cuſtodem ſolummodo, nè violetur manibus ; nihil autem cuſtodiæ præſtari contra pravas affectiones animi , & infeſta legi deſideria , ibidem ſerm. 13. monemur ; *Ne poſſideat Diabolus cor tuum, præcedat ſervus* (timor)*in corde tuo,& ſervet Dominæ*(charitati) *venturæ locum : fac vel timore pœnæ , ſi nondum potes amore juſtitiæ* . Servet , inquam , timor iſte non in ſolis manibus , ſed potiſſimùm in corde locum charitati nondum præſenti ; ſed poſtea venturæ ; *Fac* igitur *vel timore pœua* , non externa ſolùm , ſed vel maximè interna Chriſtiani hominis officia ; *ſi nondum potes amore juſtitiæ* ; quia *ipsâ etiam ſeverltate , qua corda mortalium ſaluberrimo terrore quatiuntur* , introducendus amor juſtitiæ , & *charitas ædificanda eſt* .

Tract.9. in ep.Jo: *interim iu quo vides initium*,ſive in te,ſive in alio,*cur deſperes finem? Quod initium video , inquis ? ipſum timorem. Audi Scripturam : Initium ſapientiæ timor Domini ; quantum autem mortificat iſte , qui timere cœpit diem judicii, membra ſua ſuper terram* , quæ ſunt affectiones pravæ , & deſideria noxia , *taceum ſurgunt, & corroborantur membra cœleſtia ; membra autem cœleſtia omnia opera bona* . Frequenter proinde , & ſeriò revoca in memoriam illud Spiritûs Sancti de reprobis oraculum Pſalm. 127. *Ubi vermis eorum non morietur* . De quo Auguſtinus : *Audiunt hæc homiues, & quia verè futura ſunt impiis , timent , & continent ſe à peccato . Habent timorem , & per timorem continent ſe à peccato : timent quidem : ſed non amant juſtitiam* ; & tamen, ut dixi , *contineut ſe à peccato* , quod eos in iſtum tormentorum locum deduceret ; non igitur , ut damnata Queſnelli novitas ſtatuit , *cor tamdiu addicitur peccato , quamdiu amore juſtitiæ non ducitur* . Pergat Auguſtinus : *cùm autem per timorem continent ſe à peccato , fit conſuetudo juſtitiæ* , in duabus partibus conſiſtentis ; peccatorum fugâ , & bonorum operum exercitio : conſuetudine autem fugiendi peccata , & faciendi opera juſtitiæ acquiritur, ut hæc non ſolùm facilè fiant, ſed etiam cum amore,& dulcedine : *incipit quod durum erat amari , & dulceſcit Deus , & jam incipit homo juſtè vivere* , non ſolis actibus , ſed etiam habitu .

Eodem Tract.9.in ep.Joan.*Opus eſt ergo,ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum , charitas ſanitas* . Metus autem, qui medicamentum dicitur , non cogitandus eſt languidus , iners , otioſus; ſed acer , fortis , operans , impediendo, nè humores noxii ad vulnus defluere pergant &c. Quapropter , etſi timor eſſentialiter differat ab amore , atque hic , quo juſtitiam proſeqnimur , longè illo nobilior ſit; attamen irrefragabilis eſt Auguſtini , & cæterorum Patrum , etiam recentiùs Tridentinorum ſententia , priorem eſſe formidinem charitate , utpote quæ ab illa introducitur, & , eâdem deficiente duce , ut ibidem traditur , *non eſt quà intret charitas* . Perperam Queſnellus invertere ſtudet Divinæ providentiæ ordinem ab Auguſtino , & totâ agnitum antiquitate , ut ipſius timoris ducem neceſſarium eſſe jubeat charitatem : *Timor nou uiſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur , quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur* .

Error hic neceſſarius fuit ſtabiliendo alteri , qui totius Bajani ſyſtematis de charitate fundamentum eſt, à nova Eccleſia adoptatum art.44. „ Non ſunt niſi duo amo-
„ res , unde volitiones , & actiones omnes
„ noſtræ naſcuntur : amor Dei , qui omnia
„ agit propter Deum, quemque Deus re-
„ muneratur ; & amor , quo nos ipſos , ac
„ mundum diligimus , qui quod ad Deum
„ referendum eſt , non refert , & propter
„ hoc ipſum fit malus . „ Omnis itaque timor tali prævius relationi , ac proinde qui charitate non ducitur , malus eſt ; atque eâdem labe inficitur profecta ab eo volitio, & actio qualiſcumque . Ex eodem articulo patet , Queſnellum *amore juſtitiæ* laudabili, aut qui expers maculæ ſit , non intelligere dilectionem honeſti , ſeu boni moralis , ut intelligunt Theologi communiter; ſed ipſius Dei , qui fons bonitatis omnis , atque ipſa juſtitia increata eſt . Unde damnata Propoſitio 61. longè durior , deteriorque eſt in ſenſu authoris, quàm verborum obvio. Imò, ut amor juſtitiæ , qui ſolus impedire poteſt, nè novis ſemper animus criminibus addicatur; ut ipſe , inquam , amor juſtitiæ ſit innocuus , neceſſe eſt , ut ipſius Numinis dilectio ſit ; neque qualiſcumque ſufficit , ſed requiritur benevola ſuper omnia , & ſanctitatem adferens , vel ſupponens . Non enim alius *amor eſt omnia agens propter Deum , quemque Deus* propriè *remuneraeur* : atque hic requiritur , ut dilectio juſtitiæ ſit *amor Dei in corde regnans*; quod alteri effectui,vel habitui non convenit , quàm juſtificanti:

Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo regnet carnalis cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*, etiam amorem juſtitiæ, quiſcumque fuerit amore Numinis ſanctificante inferior. Sic Auguſtini tot memorata textibus doctrina in oppoſitam convertenda eſt, atque ipſæ ſacræ paginæ ſunt in Queſnelli gratiam funditus ſubruendæ. Ampliùs dici non poterit; *ſi nullus eſt timor, non eſt, quà intret charitas*; ſed ſi nulla eſt charitas, non eſt quà intret timor innoxius, & qui diſpoſitio eſſe valeat ad dilectionem, & juſtitiam. Falſitatis accuſabitur Auguſtini ibidem concluſio: *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas ſanitas*. Invertenda juxta Queſnellum eſt ſententia in contrariam, ut dicatur, charitatem priùs ingredi debere, per quam veniat timor, nè aliàs ſordidus ſit peccato, & adventum, atque introitum charitatis impediens potiùs, quàm promovens. De adhibendo timore velut medicamine nõ cogitandum ante reditum ſanitatis, quæ ipſa charitas eſt: ante illam medicina quælibet virus eſt, ponens obicem ſanitati, ſi non ſemper enecans: Sic igitur timor non *præparat locum charitati*; ſed eum peccatorum ſordibus ſemper amplius conſpurcat, redditque charitati invium, ac penitùs inacceſſibilem. Non itaque in nova Eccleſiâ *charitas ædificanda eſt terrore, quò corda mortalium quatiuntur*: non enim illic priùs ſalubriter Divini judicii, & pœnarum ſeveritas metum incutit, quàm charitas peccata, quæ formidinis cauſa ſunt, ſuſtulerit. Patiuntur quidem novi Theologi timorem ſervum ſtatui charitatis; ſed pediſſequum, non prodromum, ut Auguſtinus, qui Queſnelli ſententiâ graviter erravit, timori tantùm ineſſe roboris exiſtimans, ut etiam ante charitatis originem impedire poſſit, *nè poſſideat Diabolus cor tuum*; cùm in novo ſyſtemate timor ex charitate non proveniens ſit peccatum, ac proinde minimè idoneus, ut à capienda cordium poſſeſſione Diabolum arceat; cùm ipſe ea Diabolo magis ſubjiciat proditor perfidus, non defenſor. Non enim ſola *cobibitio manuum* efficiet, nè *Diabolus cor poſſideat, quamdiu illud peccato addicitur*, ut Queſnello certum eſt addici non habitu ſolùm, ſed novis etiam perpetuò actibus, *quamdiu ab amore juſtitiæ*, ſeu charitate, *non ducitur*. Quomodo *per timorem pœnæ bona vita retinetur*, ut pronuntiat Auguſtinus, *ſi timor non niſi manum cohibeat*? Num ſolâ manuum à peccato abſtinentiâ, quamdiu ſpurciſſimis cogitationibus, ac deſideriis immergitur animus? Pergit Auguſtinus; *per bonam vitam bona conſcientia comparatur*. Perſpicuum eſt, bonam conſcientiam non ſolâ manuum à peccato immunitate obtineri. Convulſo utroque Auguſtini principio, finem hunc pariter Queſnellus dejicit, *ut per bonam conſcientiam nulla pœna timeatur*. Cùm enim, inquit novus Theologus, timore ſolo à criminibus refrænari animus nequeat, atque ita nequeat acquiri bona vita, bona conſcientia; non eſt timore expectanda ſecuritas à ſupplicio. *Diſcat* igitur, qui Queſnellum audierit, non *timere*, antequam amet increatam juſtitiam, *qui non vult timere* in judicio. Diſcat *non eſſe ſolicitus* ante dilectionem Numinis juſtificantem, *qui ſemper* in nova Eccleſia *vult eſſe ſecurus*. Quomodo per timorem homines iu Auguſtini ſententia *continent ſe à peccato*; ſi, ut Queſnellus prædicat, *timor non niſi manum cohibet; cor autem* novis ſemper actibus *addicitur peccato, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*?

Juxta Auguſtinum *timent quidem, ſed non amant juſtitiam; cùm autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ*. Quàm autem à juſtitiâ, multò magis ab ejus conſuetudine remoti ſunt, qui *non niſi manum* à crimine coercent, *corde* manente iniquitatibus continuò repetitis *addicto*! Sola manuum repreſſio, corde ſe in ſpurcitiis liberiùs volutante, non reddit *amabile, quod* in præceptis *fuerat durum*, neque ſic *dulceſcit Deus*; neque *jam incipiunt iſti juſtè vivere*, injuſtitiam novis ſemper affectibus cumulantes.

Superſedeo Scripturæ textibus ſimili ratione contra Queſnelli articulum convertendis; cùm & quantum ſufficit præſtiterimus id cap. 2., & Lectori cuilibet inſiſtenti veſtigiis, quæ in opponenda adverſariis Doctoris Maximi ſententiâ ſignavimus, deductio ſit facillima.

Ad difficultatem, quod attinet, toties objici, & infarciri nobis ſolitam, de timore pœnæ abſque amore juſtitiæ; quaſi prior abſque poſteriore ad nihil valeat, niſi ut augeat numerum peccatorum, ad nullam autem legitimam, & malitiæ expertem præparet legis obſervantiam; omnis hallucinatio oritur ex eo, quòd quæ de aliqua timoris ſpecie, humani ſcilicet, naturalis, vel ſi ex gratia, debilis afferuntur; de timore quolibet affirmata exiſtimentur. Locutio quidem Sancti, ſpectato verborum cortice, ſubinde illiminata eſt, atque adeò juxta regulam ſæpe à nobis alibi agnitam, ad nul-

nullum genus formidinis videretur reſtringenda, niſi ipſæ limitarent circumſtantiæ, tum vicinæ, tum aliæ plurimæ, quot in Auguſtino effata ſunt, quæ pro timore aliquo ſupernaturali, forti, & perquam utili ad juſtitiam diſpoſitione produximus, exemplo Sancti Saleſii, Bellarmini, & cujus non Scholaſtici de Bajaniſmo, Janſeniſmo, & annexis utrique novitatibus non ſuſpecti? Quamquam innocuus in aliquibus, pietatis imagine deluſis, error eſſe potuerit ante Tridentini, vel etiam Alexandri VIII., & CLEMENTIS XI. definitiones; at in tanto lumine cæcutire, nimium pertinaciæ argumentum eſt. Præter timorem Auguſtinus deſiderat, & ſubinde veluti neceſſarium requirit *amorem juſtitiæ*, ut non ſolùm manus ab externo peccati opere, ſed etiam animus à pravis affectibus abſtrahatur; ſola enim exterior præcepti operis executio, & ſimilis à vetito abſtinentia, ſimulacrum aliquod obedientiæ eſt; ſed turpe, & doloſum, quoties eſt ſimulatio pietatis; aliàs ſaltèm conducendo homini ad juſtitiam, ac ſalutem, minimè ſufficiens: neceſſaria ſcilicet volitio eſt ſatisfaciendi præcepto, quæ quidem amor aliquis juſtitiæ eſt; ſed cui nihil officit, à timore Divini judicii, & æternorum cruciatuum ſuaderi animo, vel imperari.

Et quidem ea Divinæ providentiæ communiſſima in hoc Decretorum ordine, peccatores convertendi ratio eſt, ut non ab amore juſtitiæ, præſertim increatæ, ducatur initium; ſed à judicii ſupremi, gehennæque formidine. Hac illi ſalubriter concuſſi, & cœleſtibus animati promiſſionibus, in ſpem eriguntur, *Deumque tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*. Clariſſima hæc Tridentinæ Synodi ſeſſ. 6. cap. 6. doctrina eſt, ſeſſ. 14. cap. 4., & variis canonibus confirmata. Eam Patres iſti acceperant à Traditione veterum, atque ipſis oraculis Scripturarum. Ut igitur actio aliqua ſit innocua, & timor cum Divinæ gratiæ auxilio operari quidpiam boni valeat in animo, vel eum à peccato reprimere, non neceſſe eſt, primum omnium, & cæterorum *Ducem* ſemper ſtatui *amorem juſtitiæ*; quaſi *timor non niſi manum cohibeat; cor autem tamdiu peccato addicatur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*. Timorem bonum, & utilem animo ad amorem juſtitiæ diſponendo, eſſe anteriorem ipſo amore juſtitiæ, potiſſimùm, uti ab adverſariis intelligitur, increatæ, tam evidens eſt non Tridentini ſolùm, & recentiorum inter Catholicos Scriptorum, ſed Patrum etiam, & præcipuè Auguſtini tot à me relata textibus ſententia, ut temeritas appareat minimè toleranda, poſt demonſtrationes adeò conſpicuas ipſum Doctorem Maximum appellare velut damnati articuli defenſorem.

Non ſufficit quidem timor ad juſtitiam, neque is ſolus fuga, aut odium peccati eſt, neve præcepti obſervatio: denique nec ſatisfacit exterior criminis declinatio, aut præcepti operis executio in corpore abſque vera mentis averſione à malitia, aut pio erga opus impoſitum affectu. In hoc Catholicos inter, & adverſarios convenit: verùm diſcordia eſt, ad quem actum pertineat *ductoris* proprietas; num ad amorem juſtitiæ, an ad timorem judicii, & gehennæ. Non dubitat Queſnellus timori, & cæteris actibus ducem præſcribendum neceſſariò *amorem juſtitiæ*, ſubintelligendo increatæ; quin, niſi amor Numinis præceſſerit, ortumque præſtiterit ſecuturis volitionibus, & actionibus quibuſcumque, etiam virtutum, ſive moralium, ſive theologicarum, omnes originem, & cum ea vitium ex fonte contrahant cupiditatis, ut jam vidimus ex Prop. 44. „ Non „ ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & „ actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor „ Dei, qui omnia agit propter Deum, „ quemque Deus remuneratur; & amor „ (malus,) quo nos ipſos, ac mundum „ diligimus. „ &c. Ipſe itaque amor juſtitiæ cæterorum dux actuum ſi non accipitur pro amore Dei omnia agente propter Deum, peccatis non minùs, quàm mala cupiditas accenſebitur. Præterea nullum actum poſſe ex gratiæ ſubſidio procedere ante charitatem, quæ juſtificat, liquet ex Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, quæ indubiè obtingit nemini extra Sacramentum abſque charitate. Juxta Queſnelli igitur articulum præſentem, *cor tamdiu peccato addicitur*, non habitu ſolùm, ſed novis continuò actibus, quamdiu amore *juſtitiæ* increatæ, & juſtificante *non ducitur*. Scriptoribus autem Catholicis ſufficiat amor juſtitiæ creatæ, vel honeſtatis moralis, & cujuslibet virtutis, quem nulla comitetur aliunde turpis circumſtantia, ut actus ſupernaturali gehennæ formidine imperatus, bonus ſit, & utilis ad juſtitiam diſpoſitio. Idem eſt de fuga mali, non manibus ſolùm; ſed etiam animis timore ſimili inſpiratâ. Verùm & qualiſcumque iſte *amor juſtitiæ* ſit, quem reperiri agnoſcimus in omni imperio, quo timor animo perſuadet abſtinentiam à peccato, aut præcepti operis ſalutare exercitium; nè amori quidem iſti juſtitiæ veluti primo principio tribuendum eſt, quòd culpam animus fugiat, aut diligat juſtitiam;

ſed

ſed prima laus debetur formidini, cujns efficaci monito, atque impulſui adſcribenda ſunt horror, fuga, odium peccati, & mandati operis boni volitio, ſive dilectio, quæ ipſa ſunt aliquis *juſtitiæ amor*: atque hic quidem actibus iſtis includitur, eoſque terminat, ſed non determinat, veluti eorum parens, aut præparatio; hanc ſibi gloriam vindicante meritò gehennæ formidine, à qua amor ille qnaliſcumque proficiſcitur. Proinde neque timor malus eſt, neque peccato addicit animum, aut hic aliunde addicitur neceſſariò, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur. Deinde nec ortum, nec ductum timori illi amor juſtitiæ præſtat; ſed timor amori, quemadmodum ex Scripturis, & Traditione, ipſius potiſſimùm Auguſtini textibus clariſſimis comprobatum eſt. Sic condemnatus error omni penitùs authoritatis, rationiſque præſidio deſtitutus, undique impugnatus, & convictus non babet, quò ſe recipiat in Eccleſia Dei vivi, quæ columna, & firmamentum veritatis eſt: Wirtenbergam igitur, unde prodiit, redeat: neque ſuccedat illi conſilium malignantium, nec ſedem figat apud Chriſtianiſſimos. Queſnelli Proteſtatio, & frivola obſervatio Hexaplorum expendenda veniet poſt articulum proximum.

Quod præterea ex Bernardo, & Angelico objicitur, nihil continet difficultatis, quod in ſuperioribus ſolutum non fuerit.

Sexageſima ſecunda Propoſitio damnata.

Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo. *Obſerv. Moral. Matth.* 21. *verſ.* 46.

CAPUT I.

Damnatus error convellitur Scriptura Sacra.

1 Si aſſeruiſſet anthor dogmatis, fieri aliquando, nt, qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committat in corde ſuo, & jam ſit reus coram Deo, nulla fuiſſet Theologorum, atque Antiſtitum contra aſſertionem commotio, nullum anathematis Apoſtolici periculum. At modò enuntiatio, uti & præcedens, indefinita, & illimitata, ut in dogmaticis ſolet, æquivalens univerſali, ſenſum hunc conficit: quicumque à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo. Quæ novitas in priore articulo copioſiùs, quàm oportuit, omni argumentorum genere expugnata, dejectaqne eſt. Si enim timor æterni ſupplicii ſaltèm aliquando non ſolùm manum cohibeat; ſed etiam animum; ac proindè non tamdiu addicatur animus peccato, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur, quod pluribus contra ſuperiorem articulum capitibus demonſtratum eſt; hoc ipſo fit evidens conſecutione ineluctabili, quòd non omnis à malo abſtinens ſolùm timore pœnæ, illud committat in corde ſuo, & jam ſit reus coram Deo. Unde ſupervacanea videri poterit omnis ulterior in conculcando ampliùs errore proſtrato toties, & obtrito, opera.

Quia tamen in diſcutiendis Propoſitionibus ſingulis ea Romæ à Sedis Apoſtolicæ Qualificatoribus adhibita diligentia eſt, nt etiam ſingulæ ſeparatim accuratiſſimâ æquitatis, ac veritatis lance expenſæ fuerint, idemque ſequi conatus ſim inſtitutum, proſequendum hîc etiam eſt, non inutile futurum, iis ſaltèm lectoribus, quibus toti operi legendo otium, vel animus non eſt; ſed hinc indè Propoſitiones ſibi deligunt; quarum venenum ipſo loco dignoſcere amant, non aliò remitti; ubi ſubinde & nova occurret ad locum alium ablegatio: unde contingeret non raro, ut lectoribus brevitatis iſtiuſmodi ſcholaſticæ non amantibus, inquiſitionis tædio, lubentia legendi periret, & patientia. Quibus verò ſuperiora ſufficiunt ad præſentis etiam articuli convictionem, præterire poterunt ſequentia, & ut cuivis Theologo facile eſt omnia, vel pleraque deducta contra præcedentem articulum argumenta, convertere etiam contra quinque reliquos de timore, eorum pariter impugnationem tranſire poterit, vel ſibi utcumque ſatisfacere ſynopſi, quæ in brevitatem amantium commodum ſtudiosè concinnata eſt. Mihi verò propoſitum eſt, ſuperato quolibet repetitionum tædio, ita convellere Propoſitiones ſingulas, ac ſi unicæ forent, ut ſingularum condemnatio æquiſſima cognoſcatur à lectore qualicumque, etiam aliàs ſcientiæ Theologicæ imperito. Ordiamur à convertendis in præſentem articulum

ticulum Scripturarum oraculis.

2 Bellarminus ab adverſariis ſæpe contra nos, nec ſinè encomio citatus, ac propterea ab iis minimè recuſandus, lib. 2. de pœnitentia cap. 17. „ Quartus timor (inquit) eſt propriè ſervilis, quo videlicet „ ita peccator Deum timet, ut ſolius pœnæ „ fugiendæ cauſâ à peccatis perpetrandis „ caveat, & de perpetratis doleat.... De „ hoc igitur timore tota controverſia eſt; „ hunc enim Lutherus damnabat, ut qui „ faceret homines hypocritas, magiſque „ peccatores: & hunc eundem Tridentina „ Synodus ſeſſ. 14. cap. 4. bonum, atque „ utilem eſſe, & à Deo excitari docet. Quæ „ ſententia probatur primò ex verbis illis „ Davidis Pſalmo 110., & Salomonis Proverb. 1. *Initium ſapientiæ timor Domini*: „ & Eccli. cap. 1. *Timor Domini expellit* „ *peccatum; nam qui ſinè timore eſt, non poterit juſtificari*. Et cap. 25. *Timor Domini* „ *initium dilectionis ejus*. Hæc dicuntur de „ timore, qui eſt in peccatoribus, & qui „ dilectionem præcedit; in peccatoribus „ autem, & ante dilectionem timor filialis „ eſſe non poteſt; ſed tantùm ſervilis.

„ Item Iſaiæ 25. ſecundum verſionem „ 72. interpretum, *A timore tuo concepimus*, „ *& peperimus ſpiritum ſalutis*. Jeremiæ 5. „ *Me ergo non timebitis, & à facie mea non* „ *dolebitis? dicit Dominus*. Malachiæ 1. *Filius honorat Patrem, & ſervus Dominum.* „ *Si ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus?* „ *Si Dominus, ubi timor meus?* Quo loco „ Dominus exigit timorem à ſervis, qui „ eum, ut Patrem, amare non noverant.

His itaque locis omnibus, teſte Eminentiſſimo, agitur de *timore propriè ſervili, quo videlicet ita peccator Deum punientem timet, ut ſolius pœnæ fugiendæ cauſâ à peccatis perpetrandis caveat, & de perpetratis doleat.* Non poterat clariùs exprimi caſus damnato articulo contentus: *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*.

Si autem talis timor propriè ſervilis, tot Scripturis teſtibus, bonus, & utilis ſit, ſi ad eum toties Dominus hortetur, quomodo fieri poterit, ut ſemper nexu inſolubili ſecum trahat non leve ſolùm delictum, quale perperam aliqui tribuunt omni actui, qui Dei dilecto benevola non ſit, vel ab ea non proveniat; ſed etiam flagitia quæcumque enormia, quoties non niſi tali formidine devitantur? Cui novitati ſi habuerimus fidem, quoties peccator, imò & juſtus, volvens animo æterna ſupplicia, metu coram Deo percellitur, ut ſtatuat potiùs in mundo quidlibet, etiam mortem ſævis cruciatibus inferendam perpeti, quàm aliquid committere, quo tantis æternùm calamitatibus exponatur; proinde decernat firmiſſimè peccata prorſus omnia, ſaltèm lethifera, quanto deinceps poterit ſtudio declinare; is, inquam, ſi novitati credimus, tali timore, & tali indè emergente propoſito, adeò non proficit in bono, neque recedit à malo, ut momento unico, omnium in ſe convocet peccatorum catervam, reus factus omnium, & ſingulorum, quæ non ſine nobiliore, amoris videlicet benevoli, deteſtatur. Quâ opinione neſcio an quid truculentius ab ullo unquam fuerit hæretico excogitatum.

Longè aliter, teſte Eminentiſſimo doctrinæ Catholicæ contra hæreticos defenſore, nos erudit Divinus Spiritus in ſacris literis jam relatis, & aliis mox adſerendis. *Initium* nempe *ſapientiæ timor Domini* vindicis malorum eſt, quia, infirmitate hominum quodammodo exigente, ita juſtificationis ordinem Divina providentia diſpoſuit, ut primùm fide apprehenderetur fortiter, Deum eſſe indeclinabilem bonorum, malorumque judicem, præmia æterna, & maxima largientem bonis; malis ſupplicia inferentem perpetua ſimul, & graviſſima. Hinc ſequitur poſteriorum timor, deſiderium autem præmiorum, eaque amittendi metus, ex quorum jactura ſimul, & cruciatibus damnatorum pœna componitur. Hoc ſtimulo fortiſſimo excitantur homines, urgentur, & quaſi impelluntur ad vitiorum fugam, proſecutionemque virtutum.

Cùm itaque tam beatitudinis privatio, quàm inflictio cruciatuum ad pœnam pertineat, utriuſque timorem impetit Propoſitio; laudat è contrario, & commendat Spiritus Sanctus velut initium ſapientiæ, ſive charitatis, juſtificationis, & ſalutis. In timore enim Domini vindicis malorum continetur timor pœnæ, à Deo vindice inferendæ; is igitur initium quoque ſapientiæ eſt. Cùm autem in peccatoribus contritionem imperet, qualis ad juſtificationem neceſſaria eſt; ſive perfectam charitate, ſi Sacramentum deſuerit; ſive imperfectam ſaltèm, ubi Sacramentum Baptiſmi, vel Sacerdotis accederet abſolutio, ut in fine libri 2. de pœnitentia contra Lutheranos ex ipſorum principiis concludit Bellarminus, *Nullo modo negare poſſunt, quin attritio & ſola non ſufficiat, & cum abſolutione ſufficiat, ut in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. declaratum eſt*. Cùm autem charitas, & ſanctitas ſit vera ſapientia, cujus timor ille in

pecca-

peccatoribus ante juſtificationem nè pars quidem ſit; ſed ſola diſpoſitio, in iiſdem tamen *initium ſapientiæ* eſt; ſed quod *principium ad extra* à Scholaſticis, duce Angelico, appellatur. Hinc intelligimus, quâ ratione dixerit Eccleſiaſticus, *Timor Domini initium dilectionis ejus*, quia, ut præceptorum omnium impletionem, ita & charitatis imperat; etſi timor ipſe dilectio non ſit; ſed ad eam, ut dixi, diſpoſitio.

3 Eâdem ratione juxta Eccleſiaſticum, *Timor Domini expellit peccatum*, non introducit, ut garriunt adverſarii, contra quos apud eumdem terribilis ſententia eſt, *Qui ſinè timore eſt, non poterit juſtificari*, dum ipſi à timore homines, maximè peccatores, avertere ſtudent Propoſitione 66. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem ſicuti beſtiæ; ſed per fidem, & amorem ſicuti filii.* Prop. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*. Et Prop. præſenti, *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Non patiuntur itaque adverſarii ad Deum peccatores accedere *per timorem*.

Præſens quidem Queſnelli Propoſitio, tantùm reprehendit timoris ſolitudinem, *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ*; vult ſcilicet initium converſionis duci à dilectione, atque ab hac procedere cætera, ſeu impetrari opera; antea autem ab omnibus ſtudiosè caveri eliciendis ſeu timoris, ſeu cujuslibet virtutis actibus; cùm ante dilectionem Dei omnes neceſſariò cupiditatis vitientur origine Prop. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. Prop. 46. *Amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo regnet carnalis cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas .... alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*. Eccleſiaſticus autem priorem dilectione Dei docet eſſe formidinem, veluti diſpoſitionem, atque principium amoris extrinſecum: *Timor Domini initium dilectionis ejus*.

Eodem ſenſu Iſaias, ut ſupra vidimus juxta 70. Interpretes ait: *A timore tuo concepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis*; charitatis ſcilicet, cæterarumque virtutum, potiſſimùm pœnitentiæ; & juxta Jeremiam *Me ergo non timebitis, & à facie mea non dolebitis?*

4 Pergamus audire Scripturas reliquas apud eruditiſſimum Bellarminum loco cit.

„ Prætetea, *inquit*, Scripturæ paſſim terrorem incutiunt peccatoribus, nec ſanè ad alium finem, niſi ut timorem concipiant, & eo timore pœnitentiam meditentur. Deuter. 32. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.* Pſalmo 7. *Niſi converſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit ... & in eo paravit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit*. Iſa. 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* Jonas cap. 3. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*. Matth. 3. Joannes Baptiſta ex timore pœnæ ad pœnitentiam peccatores adducere ſatagèbat: *Genimina viperarum, quis vobis demonſtravit fugere à ventura ira?* Et iterum; *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Chriſtus ipſe Matth. 5. 13. 24. & 25., Marci 9., Lucæ 12., & alibi ſæpiſſimè ignem gehennæ, ſtridorem dentium, tenebras exteriores, vermem non morientem, & flammas inextinguibiles minabatur.

Quæ omnia, & plurima iſtiuſmodi, quibus Scripturæ ubique perſonant, ideo à Spiritu Sancto adhibentur, ut ſapienter monuit Bellarminus, & cuilibet novitatibus non præoccupato evidens eſt, ad incutiendum peccatoribus terrorem; *nec ſanè ad alium finem, niſi ut timorem concipiant, & ex eo timore pœnitentiam meditentur*. Adverſarii autem timorem ad beſtias ablegant, prohibentque, ne quis, illo duce, ad Deum accedere præſumat. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per timorem ſicuti beſtiæ, ſed per fidem, & amorem, ſicuti filii* Prop. 66.

Alias nihil duriùs in timoris noſtri vocabulo audiebatur, quàm quòd ſervis proprius, atque inde ſervilis diceretur; nunc verò atroci additâ contumeliâ ad *beſtias* rejicitur, ut pro ſervili formidine, *beſtialis* impoſterum appelletur. Parum tamen eſt adverſariis, timorem illum *brutalibus paſſionibus* annumeraſſe, niſi etiam calumniarentur ut blaſphemum. Prop. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*. Quo ſuppoſito, non poteſt non eſſe

Deo

Digitized by Google

Deo graviter injurius, & reus blaſphemiæ multiplicis, ac minimè vulgaris. Sed neque hìc terminatur timoris noſtri accuſatio: omnia, quæ hominis malitia committere poteſt ſcelera in unum timoris ejuſdem actum confluunt, quoties ab illis omnibus abſtinere, ſolâ pœnæ inſtigante formidine decernit. Ita fert Propoſitio præſens *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Unde longè melius eſſet non timere; imò neceſſarium ab omni ſibi pœnæ metu ſtudioſiſſimè cavere; niſi quem fortè charitas inſpiraverit, ſi tamen paſſionem brutalem inſpirare valeat.

Non debuiſſet igitur Deus, ſi adverſariis eredimus, per Filii ſui Præcurſorem futuris ſuppliciis terrere genimina viperarum, quæ ſatis noverat eſſe charitate vacua, neque diſpoſita, ut eam ſtatim, &, non præviâ ultionis formidine, conciperent. Neque juxta adverſarios debuiſſet Dei bonitas in veteri maximè Teſtamento, verbi Dei præconibus, & Prophetis ſuggerere ſermones ad populum perverſum, incredulum, plenos comminationibus Divinæ ultionis, ac proinde accommodatiſſimos ad concutienda timore corda ſaxea, quæ nullatenus, niſi hac diſpoſitione præviâ ad veram pertingere valeant charitatem. Verùm ſatis apparet talia novatorum dogmata non fuiſſe Divinæ providentiæ in diſponenda hominum converſione regulas, quas neque ex Scripturis, neque ex Traditione, neque ex definitionibus ſive Synodicis, ſive Pontificiis declaratas accepimus; ſed prorſus oppoſitas, uti tot contra adverſarios diſputationibus abunde demonſtro.

5 „ Denique (pergit Bellarminus)
„ eædem Scripturæ timorem iſtum à Deo
„ inſpirari tam apertè docent, ut nimis ma-
„ gna temeritas videri debeat, ſi quis eum
„ adhuc damnare voluerit: Rom. 8. *Non ac-*
„ *cepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timo-*
„ *re; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filio-*
„ *rum* &c. Quo loco Beatus Paulus docet,
„ in Teſtamento veteri datum à Deo ſpi-
„ ritum ſervitutis, quo timeretur, quem-
„ admodum in Teſtamento novo dedit ſpi-
„ ritum adoptionis, quo diligeretur: Iſa. 63.
„ *Quare nos errare feciſti de via tua? Indu-*
„ *raſti cor noſtrum, nè timeremus te?* Ubi
„ lamentatur Propheta, quòd Hebræi ca-
„ ruerint dono timoris, quo converti ad
„ Dominum potuiſſent; nam, ut rectè do-
„ cet S. Auguſtinus in Epiſtola ad Sixtum,
„ non indurat Deus impertiendo malitiam;
„ ſed non impertiendo miſericordiam.

Spiritus ſervitutis indubiè eſt, *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ;* ſi autem Scripturæ adeò apertè doceant, eum inſpirari à Deo, ut nimis magna videri debeat temeritas, ſi quis eum adhuc damnare voluerit, quo modo *temeritatis nimis magnæ* notam effugient adverſarii, illum accuſando, quaſi committatur in corde omne crimen, à quo talis ſpiritus dictaverit abſtinendum: *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud* (qualecumque fuerit, etiam graviſſimum) *committit in corde ſuo, &* (ejuſdem mali etiam graviſſimi) *jam eſt reus coram Deo.*

Servitutis ſpiritus à Deo inditus fuit hominibus Teſtamenti veteris, & ſtatui illi proprius, quo inducerentur ad ſervanda Dei mandata, & peccatores converterentur ad Dominum; ad ſalutarem ſcilicet pœnitentiam; Iſaias autem peccantium Hebræorum nomine lamentatur, quòd à Deo indurati ſint ſubtracto illo timoris ſpiritu, *quo converti ad Dominum potuiſſent*, ut Eminentiſſimus interpretatur, & ſenſus apparet ſe ipſo perſpicuus. Non igitur cenſuit Iſaias, ſpiritum illum, qui, etſi ſtatui illi proprius, tamen Hebræis aliquibus tunc peccatoribus in pœnam præcedentium delictorum ſubtrahebatur, ſive eos, quibus ſpiritus ille obtingeret, committere hoc ipſo omnia in animo peccata, quæ deteſtarentur, eorumque hoc ipſo reos fieri coram Deo. Potiùs credidit Propheta, ſpiritum iſtum eſſe inſigne Dei donum, & effectum miſericordiæ, quo maximè tunc indigebant Hebræorum infirmitas, & durities. Utinam autem Conſtitutioni Apoſtolicæ rebelles, aperto ſchiſmate, & multiplici ſuâ hæreſi ab Eccleſia ſeparati lamentari ſerò non debeant vocibus ab Iſaiâ obduratorum nomine pronuntiatis! *Quare nos errare feciſti de via tua? Induraſti cor noſtrum, nè timeremus te.*

Si ad timorem debilem quemdam, & inefficacem, cui annexa manet turpis eum conditione volitio, *vellem peccare, ſi obtingeret impunitas*, aſſertionem ſuam Queſnellus reſtringeret, aſſenſum facile à Catholicis obtineret; verùm tunc metuens à malo propriè *abſtinere* dicendus non eſſet, ſed quòd abſtinere hominibus videretur. Talis ſolet eſſe timor humanus, ejuſque exemplum non multis anfractibus quærendum, nec in ſolis furibus reperitur, & latronibus, ſed in novæ Eccleſiæ, & novæ fidei Apoſtolis, ac Diſcipulis frequentiſſimum; quod fortè, expeditis omnibus de timore articulis, digreſſione dignum videbitur.

CAPUT II.

Propoſitio impugnatur Traditione Patrum uſque ad ſeculum Quintum.

1 INgens adverſariis venenum debet eſſe timor pœnæ; cùm hominem noviſſima attentiùs meditantem, atque indè horribili perculſum formidine; antequam Dei dilectio orta fuerit, proponentem firmiter ſuperiora peccata plangere, & ab omnibus deinceps penitùs abſtinere, faciat omnia præterita rurſus committere, & ſimul omnia cujuſcumque generis aut ſpeciei crimina, quæ vitare ſtatuit, hoc ipſo jubeat perpetrare. Quid dico jubeat? imò ſinè mora eodem puncto temporis perpetrantur. *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Præſtatet itaque, certè minus malum foret, vel profanæ hiſtotiæ lectione tempus terrere, imò indulgere luſibus, jocis, conviviis, quàm noviſſimorum meditationi, quando talem ex eo fructum perciperet, formidinem ſcilieet pœnarum, & natum indè, quod memoravi, de plangendis peccatis præteritis, & in poſterum cavendis omnibus propoſitum. Sic quidem docet exotica novæ Eccleſiæ Theologia. Verùm longè alia eſt Eccleſiæ à Chriſto Domino inſtitutæ, & fundatæ ſupra firmam veritatis Petram perpetua Traditio.

Poſt antiqui, & novi fœderis Hagiographos, quos indicavi capite ſuperiori, eſt tertio ineunte Eccleſiæ ſeculo Tertullianus lib. de Pœnitentia: *Si de exomologeſi retractas, gehennam in corde conſidera, quam tibi exomologeſis extinguit, & pœnæ magnitudinem priùs imaginare, ut de remedii adeptione non dubites.* Si inſtitutus ab adverſariis fuiſſet Tertullianus, odiſſe debuerat tam peſtilens virus, quale eſt ipſis timor pœnæ, & profluens indè melioris vitæ deſiderium, ſi non ex amore juſtitiæ, videlicet increatæ, quæ eſt Deus optimus, oriatur. Sed talem attritionis noſtræ malitiam Tertullianus ignoravit.

2 Eodem ſeculo glorioſus Martyr, & Epiſcopus Cyprianus de laude Martyrii, *Nos* (inquit) *ad hunc gloriæ titulum metus excitat futurorum; etenim quibus magna promiſſa ſunt, magìs magna ſunt, quæ metuenda ipſis videantur.* Perniciosum penès adverſarios monitum eſt, dum nulla adeò neceſſariæ fit mentio charitatis, ſinè qua non ſolùm, teſte Paulo Apoſtolo, martyrium nihil prodeſt, ſed etiam novis Apoſtolis docentibus, ipſum Martyrii deſiderium ſolæ pœnæ formidine excitatum, eſt peccatum, neque inter leviſſima; nam quiſquis ſic ſtatuit, potiùs ſubire omnia carnificum ſupplicia, quàm abnegare fidem metu æterni interitûs, hoc ipſo fit perfidus à fide apoſtata; *Qui enim à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.*

Libellum de laude Martyrii tribuo Cypriano, nihil moratus dubium, quod movet Eraſmus propter apparentem hic ſtylum magìs elaboratum, quàm aliqua, non omnia ejus Sancti opera; nam & epiſtola ſecunda ad Donatum ſtyli eſt non inferiotis. Libellus de laude Martyrii ſimilis eſt orationi in genere demonſtrativo, cui ſtylus congruè adhibetur aliquantò comptior vulgari. In ipſius Auguſtini operibus indubitatis, & inter ipſa ſubinde ejuſdem libri capita non omnia ſermonis æquè floridi conſpiciuntur. Ita, & in aliis contingit ſcriptoribus ad ſubſtantiam magis, quàm modum attendentibus, & quibus varia ſubinde corporis, & animi diſpoſitio, qualitas materiæ auguſtior, aut humilior, circumſtantia perſonarum, ad quas opus dirigitur, orationis ornatum excitare nata eſt non omnimodè ſemper ſimilem.

Nemini ſaltèm dubium eſt, quin libri tres ad Quirinum contra Judæos ſint Cypriani. Illic autem lib.3. cap.20. ait, *Fundamentum, & firmamentum ſpei, ac fidei eſſe timorem.* Non eo ſenſu timor dicitur fidei fundamentum, & firmamentum, quaſi, ut inter ædificii partes prima ſemper neceſſariò fundamentum eſt, ita & timor fidem omnem præcedere debeat; ſed quia timor paganos ad fidem, & Eccleſiam adducit, reducitque hæreticos, ac ſchiſmaticos.

Ita Auguſtinus lib. de catechizandis rudibus cap.5. *Rariſſimè accidit, imò vero nunquam, ut quiſquam veniat volens fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore perculſus.*

Idem timor, qui ad fidem pertrahit, in ea etiam nutantes, & apoſtaſiæ proximos à lapſu retinet, & invicto in ea robore confirmat juxta ipſum iterum Auguſtinum in Pſalmum 127. circa finem: *Quomodo ſi videas avem veluti jam cadere in muſcipulam, facis majorem ſtrepitum, & volat de muſcipulâ: ſic & Martyrum jam fortè aliqui ipſorum intendebant collum in dulcedinem vitæ: Dominus, qui erat in illis, fecit ſtrepitum gehennarum, & erutus eſt paſſer de laqueo venantium.* Quapropter etiam ad juſtos, & maximè ad Martyres pertinet illa Chriſti mo-

Digitized by Google

nitio *Matth.* 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam autem non poſſunt occidere; ſed potiùs timete eum, qui poteſt, & animam, & corpus perdere in gehennam*. Sed penès adverſarios obnoxia ſcandalo, & ſeductioni ſimplicium eſt tam Chriſti monitio, quàm narratio Auguſtini; dum enim nulla memoratur dilectio benevola, à qua timor ille hominibus libet procedere debeat; pronum eſt à fidelibus intelligi verba, ut ſonant in ſenſu obvio, quaſi utile ſit, etiam præſcindendo à dilectionis benevolæ motivo, timere eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam, ideoque minas hominum perverſa imperantium, & cruciatus minantium contemnere; juxta adverſarios ſcilicet eo ipſo, quo tale formidinis dictamen ſecuti fuerint fideles, adeò tentationibus non reſiſtunt, ut iis libero animo obſequantur; nam *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Unde non ſolùm falſa; ſed & piarum aurium, quales Janſenianæ, & Queſnellianæ ſunt, offenſiva, ac pernicioſa pariter fuerit Auguſtini narratio, dum accepta in ſignificatione vulgari, ut verba ſonant, facilè perſuadebit ſimplicibus, Martyres tentationem ſuperaſſe tali formidine, qualis juxta Propoſitionem eos apoſtaſiæ reos fecerit coram Deo. Sed nos rigidis iſtiuſmodi novatoribus opponere pergamus benigniorem, & veritatis catholicæ magiſtram Traditionem.

3 Initio ejuſdem ſeculi tertii floruit Clemens Alexandrinus, iſtius Eccleſiæ Preſbyter doctiſſimus, Origenis Magiſter, inter cujus indubitata opera extant Stromatum libri octo, quæ etſi propter errores aliquos, forſitan ab hæreticis inſertos, ut quidam apud Bellarminum piè credunt, à Gelaſio Pontifice inter apochrypha relata ſint, quam tamen modo ex libro 2. profetam ſententiam, approbant, & pro veritate catholica citant paſſim contra hæreticos polemici Romanæ Eccleſiæ Scriptores, atque inter hos Bellarminus lib. 2. de pœnitentia cap. 17. Sic igitur Clemens lib. 2. ante medium: *Fides eſt prima ad ſalutem inclinatio, poſt quam timor; & ſpes, & pœnitentia .... Qui autem timorem damnant, legem etiam inſectantur: quòd ſi legem, clarum eſt, quòd & eum, qui legem tulit*. An non eſt timoris condemnatio, dum Propoſitione 66. aſſeritur: *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem ſicuti beſtiæ; ſed per fidem, & amorem ſicuti filii?* Atrocior etiam, ni fallar, timoris accuſatio eſt Propoſitione præſenti, dum *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ*, dicitur *illud* quantumlibet enorme fuerit, & multiplex, *committere in corde ſuo, & jam* (illius) *reus eſſe coram Deo*. Cujus calumniæ immenſam iniquitatem ſuperiùs expoſui; nunc autem videmus in legem, atque in ipſum legis conditorem Deum, eandem redundare blaſphemiam. Rectiùs itaque Clemens ait: *Fides eſt prima ad ſalutem inclinatio, poſt quam timor, & ſpes, & pœnitentia*. Hic diſpoſitionum ad juſtificationem ordo, eſt quem Tridentina Synodus ſequitur ſeſſ. 6. cap. 6. ubi, etſi pœnitentiam ſuppoſueris imbui charitate; hæc tamen in ipſa pœnitentia eſt, quam timor, & ſpes præceſſere; utraque etiam tunc, cùm ſola eſſet, utilis, uti ad charitatem, ita & ad juſtitiam diſpoſitio. Dum itaque ad dilectionem quis, & pœnitentiam præparatur imminentium ſuppliciorum, ac perdendæ beatitudinis timore; atque interea, antequam charitas, & oriunda indè pœnitentia advenerit, proponit nulla deinceps peccata committere; nemo niſi rationi atque naturæ lumini penitùs renuntiaverit, affirmabit, illum hoc ipſo omnia, à quibus abſtinet, & abſtinere impoſterum decernit, crimina perpetrare: affirmat tamen damnata Propoſitio, ut aliquoties declaratum eſt.

4 Quod à magiſtro ſuo Clemente Origenes didicerat, quantumvis in aliis novator, hic fideliter ſecutus eſt lib. 2. in Job circa finem dicens. *Verè niſi primùm obſcuraverit Diabolus corda hominum, niſi priùs infuſcaverit animas eorum, niſi priùs oblivionem dederit timoris Dei, atque terribilium judiciorum ejus, non utique valebit unquam peccatorum ſemen ſeminare in cordibus eorum*. Maximè terribilia ſunt judicia Dei propter æternitatis calamitoſiſſimæ ſententiam, quam fert contra impios. Illius autem conſideratio tantùm valet in animis hominum, ut, niſi judiciorum illorum Diabolus priùs induxerit oblivionem, *non utique valeat unquam peccatorum ſemen ſeminare in cordibus eorum*. Non itaque ſolam manum; ſed etiam animum timor Dei, & terribilium judiciorum ejus cohibet, nè ſive interiùs, ſive exteriùs lex Domini violetur. Et quidem ſolus timor ille ſufficere poteſt, ut peccatum impediat; cum niſi illâ formidine ſublatâ, non poſſet unquam contra homines prævalere, ut in *eorum cordibus ſpargat ſemina peccatorum*.

Seculo quarto S. Baſilius Magnus Archiepiſcopus Cæſarienſis in Pſalm. 32. *Neceſſariò velut introductorius ad pietatem timor aſſu-*

aſſumitur; dilectio verò deinceps ſuccedens, à timore ſcientifico adaptatos perficit. Qneſnellus moræ omnis, etiam minimæ, impatiens, non vult dilectionem timori ſuccedere; ſed hunc procedere à dilectione; quia per Prop.44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtra naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Prop.45. *Amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* Neque vulgaris corruptio eſt, quam timor expers charitatis, ac proinde carnalis cupiditatis ſurculus inducit in actiones ex ſe optimas, quale indubiè eſt propoſitum à peccatis deinceps omnibus abſtinendi; efficit ſcilicet timor ille, ut omnia, quæ excogitari ab homine poſſunt crimina, re ipſa committat, Prop.62. quæ hic diſcutitur, *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœna, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*; reus ſcilicet non delicti cujuſpiam venialis, cujus molliores Bajani, & ab his pauci forſitan ſeducti, accuſant actionem quamlibet in Deum charitate non relatam; ſed reus fit illius quodcumque deteſtatur, ſceleris, quia *in corde ſuo committit illud*, à quo ſic *abſtinet*; unde ſi ab omnibus ſic abſtinet, neceſſe eſt committat omnia in corde ſuo, & reus omnium ſit coram Deo. Formidine igitur conceptâ, antequam *dilectio ſucceſſerit*, longè meliùs foret, ſeu minùs noxium, non deteſtari peccata, eaque non ſibi proponere impoſterùm fugienda, quàm ipſâ deteſtatione, & propoſito reatum contrahere eorumdem ſimul omnium, qualiumcumque flagitiorum.

5 Juxta errorem itaque adeò exoticum, inconſultè, & perperàm aſſumeretur velut introductorius ad pietatem timor, veluti diſpoſitio, poſt quam dilectio deinceps ſuccederet, ut nos docuit Baſilius. Ineptiſſima profectò eſſet talis, quæ *timori ſcientifico* à Baſilio tribuitur *ad pietatem adaptatio*, quando ſi non unica, ſaltèm prima ad pietatem, atque dilectionem adaptatio, deberet neceſſariò eſſe dilectio; cæteris eâ prioribus, nempe fide, & timore pœnæ, inter ſpurcitias ablegatis.

Idem Sanctus in Pſalmum 33. *Niſi timor inſtituenda vita noſtra rudimenta jaciat, impoſſibile fuerit caſtitatem, ſanctimoniamque legitimè obſervari.* Perniciosa nobis rudimenta ſuggerit Baſilius, ſi fallaci novaturientium ſtaterâ expenderis, juxta hos enim *impoſſibile fuerit caſtitatem, ſanctimoniamque legitimè obſervari*, ſi timor, & non timore prior dilectio Inſtituendæ vitæ noſtræ rudimenta jecerit: eo ipſo enim caſtitas violatur, & ſanctimoniæ obſtruitur aditus, dum timor dilectionem præveniens jubet hominem ab impudicitia, aliiſque ſe criminibus contineri: *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœna, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Ita quaſcumque obſcœniſſimas ſpecies continet luxuria, committit omnes in corde ſuo, quiſquis de charitate non cogitans, illas timore ſolo pœnæ à ſupremo judice inferendæ fuerit averſatus. Horrorem neceſſe eſt incutiat caſtis auribus tam inaudita, & fœda novitas.

Iterum Baſilius in Pſalm. 33. ad illud *Divites eguerunt*, ait: *Timor ſalutaris eſt, qui ſanctitatis operatorius; vis enarrem, qualis ſit? Si quando ſenſeris, te ad unum aliquod cieri, ac proſilire peccatum, ad mentem revoca formidabile illud, nec ulli mortalium tolerabile Chriſti judicium .... Hac time, & hoc timore eruditus, animum à concupiſcentia ad hac mala, velut fræno quodam relide.* Non eſt iſtud ſenſati hominis conſilium, inquiet Qneſnellus, à talibus ipſe monitis ſtudioſiùs ſibi cavens, juxta quem timor pœnæ eſt minimè ſalutaris, minimè operatorius ſanctitatis, etiam, ut remota diſpoſitio, quoties ex amore Dei benevolo non procedit, ut in Baſilii ſententia ab illo præſcinditur. Sive enim timor ille actus liberi arbitrii ſit, ſive ei libertas conſentiat, peccatur juxta Prop.44. & ſequentes aliquot de charitate; neque melioris notæ eſt per præſentes de timore Articulos. *Si quando* enim *te ſenſeris ad unum aliquod cieri, ac proſilire peccatum*, neceſſe eſt animum ſtatim applices ad dilectionem benevolam; alioqui ſolicitè abſtine à *revocando in mentem formidabili illo, nec ulli mortalium tolerabili Chriſti judicio*; nam ſi illud timens, propter decernendam reprobis pœnam *à peccato abſtines; illud*, quantumcumque enorme, aut multiplex fuerit, *committis in corde tuo, & jam es reus* illius *coram Deo.* Multùm igitur à novo Queſnelli Evangelio aberravit Baſilius, exiſtimans, hominem *hoc timore eruditum*, poſſe *animum à concupiſcentia ad hac mala velut fræno quodam relidere*, atque impedire conſenſum.

Denique idem Sanctus Hom. in principium Proverb. *Quamborem initium ſapientia timor Domini dicitur; anima verò purgatio timor Domini, ſecundùm Propheta preces, ac deſiderium, dicentis; Confige timore tuo carnes meas.* Corrigenda juxta Queſnellum neceſ-

ſariò

ſariò eſt Scriptura, & dicendum initium ſapientiæ amor Domini; niſi enim amor ille pepererit timorem, hic, ut actiones, & volitiones reliquæ, *naſcitur ex amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum fit malus Prop.*44., & pluribus ſequentibus: imò timor Domini, qui ad charitatem, quæ vera Sapientia eſt, præparare animum à fidelibus creditur, ſi expers amoris eſt, juxta Queſnellum ab eodem maximè avertit; adeò autem animum non purgat, ut eum magis repleat ſordibus peccatorum, atque eò ampliùs, quo ſæpiùs nititur tum à novis abſtinere, tum præterita plangere, ut ex memorato ſæpe, qui hic impugnatur, Articulo manifeſtum eſt, juxta quem timor, quoties charitate caruerit, non ſapientiæ; ſed inſipientiæ foret initium, & ex illo concepta attritio ſtultitiæ complementum.

6 Seculum Quartum ornavit etiam S. Ambroſius Mediolanenſis Antiſtes, & ſcriptis doctiſſimis illuſtravit. In Pſalm. 118. *Configat*, inquit, *carnales cogitationes timor Domini, & judiciorum ejus, & ſervituti redigat. Quòd carnes iſta rejiciunt clavos divini timoris, haud dubiè dicitur; Non permanebit ſpiritus meus in his hominibus, quia caro ſunt.* Hìc in primis configitur Propoſitio præcedens, qua dicebatur, *Timor nonniſi manum cohibere; cor autem tamdiu addici peccato, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*; Ambroſius verò etiam cogitationes aſſerit timore Domini coerceri; *Configat carnales cogitationes timor Domini, & judiciorum ejus, & ſervituti redigat*; ſervituti utique Domini, ejuſque mandatorum. Non igitur cor tamdiu *addicitur peccato, quamdiu amore juſtitiæ non ducitur*: juxta Queſnellum, imprudens fuerit Ambroſius, non commonens nos de neceſſitate charitatis, quando hortabatur, ut timor Domini, & judiciorum ejus configat cogitationes carnales, & ſervituti redigat; ſed conſcius non fuit novi dogmatis, quòd *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committat in corde ſuo, & jam ſit reus coram Deo*. Timor enim Domini, & judiciorum ejus indicat Dominum malorum vindicem, & pœnam divinis judiciis, ſive à Deo judice infligendam. Talem timorem, etiamſi ab omni motivo alio præſcindatur, carnalibus configendis cogitationibus ſufficere, perſpicua eſt Ambroſii ſententia. Si autem timor ille ad talem effectum ſatis virium, & bonitatis habeat, repugnat apertiſſimæ veritati, quòd, quoties aliquis *ſolùm timore pœnæ à malo abſtinet, illud committat in corde ſuo, & jam ſit reus coram Deo*.

Liber ad Virginem lapſam cap. 8. qui inter opera Ambroſii relatus, etſi illius non ſit, & Novatianum errorem hoc ipſo capite contineat; habet tamen, & hanc præclaram, ac cæteris conformem Patribus ſententiam. *Pœnitentia ſic agitur; ſi tibi ante oculos ponas, de quanta gloriâ rueris, & de quo libro vitæ nomen tuum delectum ſit, & ſi te jam credas propè ipſas poſitam tenebras exteriores .... Quantumvis laborem, quantamvis afflictionem ſubire eſto contenta, dummodo ab æternalibus pœnis libereris.* Si timor tenebrarum exteriorum ſatis momenti habeat, ut virgo lapſa quantumvis laborem, quantamvis afflictionem ſubire ſit contenta, certè eſſe debeat, judicio authoris, dummodo à pœnis æternalibus liberetur; non eſt veriſimile, quòd peccatum, pro quo expiando tanta ſuſciperet incommoda, vellet iterum committere in corde ſuo, ſeque iterato crimine coram Deo conſtituere magis ream. Quanquam ſuſpecti authoris præſidio nobis opus non eſt, qui fidei exploratiſſimæ Patribus abundamus.

7 Eodem ſeculo S. Hieronymus Tomo 3. ad Fabiolam Manſione 23. *Dominus regit me &c. jungit timorem, qui cuſtos eſt beatitudinis, Virga tua &c., & eſt ſenſus: Dum tormenta formido, ſervavi gratiam, quam receperam.* Dum formidine tormentorum ſervatur gratia, evidens eſt, non committi in corde crimina, à quibus, eâdem impellente formidine, etiam dum ſola fuerit, abſtinetur; eſt enim illa cuſtos beatitudinis, quam certum eſt non cuſtodiri, neque gratiam antea receptam ſervari timore iſtiuſmodi, cujus quoties ſolius inſtinctu crimina averſamur, toties ea patramus in corde, rei coram Deo, & æternis obnoxii cruciatibus.

Ibid. Manſione 28. *Timore ſupplicii, & ejus loci, ubi eſt fletus, & ſtridor dentium, deferens Diaboli vincula, Chriſto Domino credentium turba colla ſubmittit.* Deſeritnè Diaboli vincula, & Chriſtò Domino colla ſubmittit credentium turba; ſi tantùm exteriùs obediens Chriſto, in corde conſentiat Diabolo? Quæ verò converſionis profertur ratio alia, quàm timor ſupplicii, & ejus loci, ubi eſt fletus, & ſtridor dentium? Si quem Hieronymus ſuo tempore audiviſſet geminas ſuas cum damnato Articulo componentem ſententias, neſcio an æquiore eum animo toleraſſet, quàm qui ipſum non erronibus ſolùm; ſed ineptiſſimis quoque rabulis contraria ſinè pudore effutientibus annumeraſſet.

In

In caput 2. Micheæ, *Qui pudore*, inquit, *& verecundiâ non tenentur, agant pœnitentiam, ſaltèm comminatione pœnarum*. Qualis autem foret ea digna tanto Doctore pœnitentia, ſi peccatum committeretur eodem ptorſus tempore in animo, quo illud commendata ab ipſo pœnitentia abdicaret?

Non minùs dilucidè vera à peccati abſtinentia, ſuadente ſolâ pœnarum formidine, traditur à Hieronymo in caput 1. Malachiæ; *Vult itaque primò Deus, ut filii ejus ſimus, & bonum voluntate faciamus; ſi hoc conſequi nolumus, ut ſaltèm ſervos ſuos habeat, & à malis per ſuppliciorum formidinem recedamus*. A' malis per ſuppliciorum formidinem minimè receditur, ſi quoties à malo non avertimur niſi timore pœnæ, illud committamus in corde. Nam ſi ad impediendum hunc peſſimum effectum opus ſit dilectione juſtitiæ, & quidem increatæ, ut adverſarii intendunt, quivis facilè intelliget, receſſum à malis non tribuendum ſuppliciorum formidini, ut manifeſtè tribuit maximus Eccleſiæ Doctor Hieronymus, ſed tantummodo charitati.

8 Seculum quartum claudat Joannes Chryſoſtomus ex vita Monaſtica vocatus ad Clerum, & ex Antiochenæ Eccleſiæ Presbytero Epiſcopus Conſtantinopolitanus, Doctor planè eximius, etſi Calvino, & Janſenio inviſus. Is Hom. 15. ad populum Antiochenum: „ Quid (inquit) gehenna „ gravius? ſed hujus metu nihil utilius; „ gehennæ namque timor regni nobis ad„ fert coronam... Nihil enim tantùm pec„ cata quidem conſumit; virtutem verò „ creſcere facit, & germinare, quantùm „ continui timoris natura. Propterea qui „ non vivit in timore, rectè illum agere „ non eſt facile: ſicut viciſſim cum timore „ viventem, eſt impoſſibile peccare.... „ Niſi bonus eſſet timor, non multos im„ pendiſſet Chriſtus ſermones, & longos „ de illa pœna, & ſupplicio loquens „. Diceres Chryſoſtomum ſpiritu prævidiſſe Queſnellianas contra pœnæ perpetuæ timorem non tolerabiles calumnias, easque refutandas ſtudio ſuſcepiſſe. Adeò enim timorem ſupplicii, etiam ſolùm, & animatam ex illo pœnitentiam non exiſtimat *ducere (homines) ad deſperationem*, ut aſſerit Propoſitio 60. adeò timorem non annumerat *brutalibus paſſionibus* juxta Prop. 66. adeò eundem non prohibet *volenti ad Deum appropinquare*, ut ſecuros eſſe nos jubeat, nihil eſſe *gehennæ metu utilius*. Si *regni ille nobis affert coronam*, ſi *nihil tantùm peccata conſumit; virtutem verò facit creſcere, & germinare*, patet, timorem eumdem ſe ipſo, etiam antequam amor juſtitiæ, ad quem animum præparat, acceſſerit, non ſolam *manum*; ſed etiam *animum cohibere à peccato*, neque formidine illâ addici animum peccato; ſed ab ejus affectu inviciſſimè averti. Quomodo nihil *tantùm peccata conſumeret: nihil tantùm virtutem faceret creſcere*, quàm *timor gehennæ*, ſi quoties aliquis *à peccato non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committeret in corde, & jam eſſet reus coram Deo*? Quomodo cum eodem Queſnelli dogmate conſiſtit, quòd *cum hoc timore viventem ſit impoſſibile peccare*? Is qui totam hanc Chryſoſtomi doctrinam cum præſenti novitate conjunxerit, poterit non difficiliore operâ cum nocte diem componere, & quolibet cum errore lucidiſſimam veritatem.

CAPUT III.

Seculi Quinti Traditio damnatum Articulum ſubvertit.

1 Quinto Eccleſiæ ſeculo maximè ſplenduit Aurelius Auguſtinus Hipponenſium Antiſtes. De eo quidem famoſiſſimus inter prætenſos hoc tempore Auguſtini diſcipulos Elias du Pin in nova ſcriptorum Eccleſiaſticorum Bibliotheca aſſerit, Doctorem Sanctiſſimum fuiſſe ſolitum à præcedentium recedere ſententiis, ut nempe quidquid ex Hieronymo, Ambroſio, Chryſoſtomo, Gregoriis Nazianzenô, & Niſſeno, Athanaſio, Juſtino, Epiphanio, Irenæo, Cypriano, Clemente Alexandrino, aliiſque Patribus Auguſtino anterioribus contra Bajum, Janſenium, Arnaldum, Queſnellum produxerimus, liceat novatoribus, Auguſtini Doctoris maximi quaſi exemplo, contemnere. Cui contundendæ calumniæ locus fortè erit Tomo 3. Interea quod ad præſentem attinet quæſtionem, Auguſtinum viâ regiâ inceſſiſſe, & ſecurum veſtigia antiquiorum, patebit, illius cum relatis aliorum teſtimonia conferenti.

Ordior à ſermone 214. de tempore, qui indubiè Auguſtini eſt, & inter indubitatos refertur in nova Benedictinorum Pariſienſium editione, etſi ſermones aliquos de tempore veriſimilius ſit Auguſtini non eſſe. Sic autem ibi Sanctus „ Cùm enim timetur „ pœna, quam Deus minatur, diſcitur ama„ ri præmium, quod pollicetur, ac ſic per „ timorem pœnæ bona vita retinetur; per „ bonam vitam bona conſcientia compara-

tur

„ tnr, ut per bonam conſcientiam nulla „ pœna timeatur. Quapropter diſcat ti„ mere, qui non vult timere: diſcat ad „ tempus eſſe ſolicitus, qui ſemper vult eſ„ ſe ſecurus „. Si per timorem pœnæ bona vita retinetur; igitur qui à malo abſtinet timore pœnæ, de meliore ratione nihil cogitans, non propterea committit illud in corde ſuo. Neceſſe eſt, adverſarii reſpondeant, Auguſtinnm ſupponere, quòd timor pœnæ originem hìc ducat ex amore juſtitiæ, ſive Dei, & quidem omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur; alioqui actionem omnem, & volitionem procedere ex amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum fit malus, ut docuit Propoſitio Queſnelli 44.

Verùm tam falſum eſt de mente Auguſtini ſuppoſitum, quàm ipſum Queſnelli novaturiens placitum, cui meritò inflictum eſſe anathema loco proprio oſtendimus. Suppoſiti autem falſitas ex ipſa convincitur Auguſtini ſententiâ: *Cùm timetur pœna, quam* (Deus) *minatur, diſcitur amari præmium, quod pollicetur, ac ſic per timorem pœnæ bona vita retinetur*, mediâ ſcilicet ſpe præmii, ad quam diſponit, atque, ut charitas ſpe perfectior eſt, ita ab ea ſemitam præparante inducitur; proinde ſicut timor pœnæ ab Auguſtino præmittitur amori præmii, ita & intelligitnr præcedere dilectionem Dei: Timor itaqne pœnæ optima ad ſpem, & charitatem diſpoſitio eſt. Sicut autem metns ſuppliciorum, quæ vindex Dei juſtitia minatur, poteſt, ſolâ præſuppoſitâ fide, impetrare ſibi, atque elicere, divinâ auxiliante gratiâ, actus ſpei atque dilectionis; cur non & alicujus fugam odiumque peccati, abſque eo, quòd illud committat animo, ejuſque reatum contrahat coram Deo? Conſecntionem adeò rationi, & veritati catholicæ conſentaneam ſola negare poteſt exotica Novatorum in defendendis erroribus pertinacia.

Cùm igitur timetur pœna, quam Deus minatur, ut diſcitur amari præmium, etiam dum nondum eſt dilectio benevola; ita diſcitur fuga peccati innocua, non committendo illud in animo. Idcirco deſtruit manifeſtè Auguſtini ſententia errorem Queſnelli, atque utinam tam ſalutiferi timoris, quàm Sedis Apoſtolicæ hoſtes, extra Petri naviculam fluctuantes, æternoque proximi naufragio, ſibi ab Auguſtino ſinguli dictum putent, *Diſcat timere, qui non vult timere: diſcat ad tempus eſſe ſolicitus, qui ſemper vult eſſe ſecurus*!

Fidunt quidem novi illi myſtici ſuæ charitati, quam abſque pœnæ formidine ſibi arbitrantur ſufficere; ſed aliorum judicio nimiùm ſtolida apparet confidentia, & fallax dilectio; veriſſimè enim dictum ab Auguſtino eſt Tract. 9. in Epiſt. Joannis; *Si nullus eſt timor, non eſt quà intret charitas*. Ibid. *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas*. Hanc ſibi quis non tribuit hæreticus? Sed nullam poſſe extra Eccleſiam eſſe charitatem, utì neque veram juſtitiam, neque ſalutem, certiſſima Auguſtini contra Donatiſtas, & totius Eccleſiæ contra omnes ſchiſmaticos ſemper ſententia fuit, de qua forſitan plus aliquid occurret poſt abſolutum de Propoſitionibus tractatum. Interim præſens diſputatio proſequenda eſt.

2 Auguſtinus contra Adverſarium Legis, & Prophetarum lib. 1. cap. 16. *Salubriter non ſolùm bonitatem; verùm etiam ſeveritatem Dei Scriptura Sacra commendat: quoniam, & amatur Deus utiliter, & timetur*. Audis, Inquient, adverſarii, quod amor Dei præcedere debeat timorem, ut eum utiliter imperet? Reſpondeo, ordine dignitatis, non naturæ atque originis amorem ab Auguſtino ante timorem referri: de quo nè dubites gemina ipſius Sancti Antiſtitis teſtimonia clariſſima jam dedi ex Tract. 9. in Epiſt. Joannis quibus accedit ex lib. de catechizandis rudibus cap. 5. *Ipſa etiam ſeveritate, quâ corda mortalium ſaluberrimo terrore quatiuntur, charitas ædificanda eſt*. Quid prius naturâ, & origine eſt, fundamentum, an ædificium, quod ſuperſtruendum? Terror igitur ſaluberrimus prior charitate eſt, utque ex illo exſurgit ædificium charitatis, atque juſtitiæ; ita & odium peccati; prius autem eſt fugere peccatum, quàm juſtitiam increatam ſuper omnia amare. Quod ſcilicet minùs perfectum eſt, gradus ſolet eſſe ad perfectius, teſte Auguſtino, ut ſequitur.

In Epiſt. Joannis Tract. 9. *Audi Scripturam, Initium Sapientiæ Timor Domini ..... Quantùm autem mortificat iſte, qui timere cœpit diem judicii, membra ſua ſuper terram, tantùm ſurgunt, & corroborantur membra cœleſtia; membra autem cœleſtia omnia opera bona*. Prius eſt mortificare membra, quæ ſunt ſuper terram, deſideria illicita, & peccata, quàm ſurgant opera bona, præcipuè charitatis. Hinc timor Domini dicitur initium Sapientiæ; Timorem autem Domini intellige hic, ut explicat Auguſtinus, qno *timere cœpit diem judicii*, timorem proinde Domini vindicis, & pœnæ ab eo impiis decer-

cernendæ, Timor itaque iſte membra, quæ ſunt ſuper terram, mortificat, antequam ſurgant bona opera, potiſſimùm charitas, quæ membrorum cœleſtium nomine appellantur. Dicitur autem timor iſte *initium Sapientiæ*; quia ad bona opera, charitatem maximè, hominem ducit. Qui igitur timore judicii, & pœnæ à Supremo judice peccatoribus infligendæ, graviter concuſſus, odium concipit peccati, etiam antequam charitas ſuborta fuerit, ad eam quidem ſe præparat, ſed diſpoſitione effectui congruâ, ac proinde neceſſariò innoxiâ, qualis eſt fuga, & odium peccati. Error itaque apertiſſimus eſt, quòd *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committat in corde ſuo, jamque ſit reus coram Deo.*

3 Nimis magnum catholicæ veritati præſidium eſt in Auguſtini ſententia ex Tractatu 9. in Epiſtolam Joannis ſuperiùs relatâ, quàm ut citatione perfunctoriâ dimittere eam liceat; certus enim ſum nullo adverſariorum ſophiſmate eludendam: Quapropter fructus ex ea nobis uberior colligendus eſt. *Opus eſt ergo* (inquir Auguſtinus) *ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas ſanitas.* Oppoſitum ordinem ſtatuit novitas adverſariorum; juxta quam opus eſt intret charitas primò, per quam veniat timor, qui ſi prævenerit, peccatum eſt, & peccatores efficit deteriores; quia *Omnis actio, & volitio, quæ naſcitur ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, naſcitur ex amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus* Prop.44. Itaque medicamentum præcedere ſanitas debet, ut Theologiæ veteris reformatores novi etiam ipſum naturæ ordinem invertant.

Neque reſponderi poteſt, Queſnellum non ad omne peccati odium, etiam honeſtum, & utile, requirere charitatem, quæ ſit ſanitas, ſive juſtitia; ſed ei ſufficere inferioris ordinis dilectionem, modò fuerit ſupernaturalis; iſtud, inquam, fruſtrà reſponderis. Quomodo enim id concilies, non ſolùm cum Propoſitione 44. jam relatâ, ſed etiam cum 28. juxta quam *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori eſt peccatorum remiſſio*: Et 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*? Qualecumque ſcilicet peccati odium honeſtum, & utile, ac proinde nova maculâ non inquinatum excogites, maximè juxta Queſnellum, neceſſariò eſt ex gratia: atque ipſum prima gratia eſt juſtificationem conferens, ſi *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Neceſſe pariter eſt, ut qualecumque peccati odium ſalutare ex fide originem ducat; hæc autem eſt prima gratia per Prop. 26. *Nulla dantur gratiæ, niſi per fidem*. Prop.27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Unde liquet, nullum peccati odium ſalutare penès Queſnellum poſſe deſtitui reconciliatione, cùm eſſe nequeat niſi ex fide, atque hæc ex gratia, quæ remiſſio peccatorum eſt. Hinc modò allegata refellitur facilè excuſatio; nam qualiſcunque ordinis inferioris, etiam infimi dicatur ab adverſariis requiri ſolummodo charitas, vel amor juſtitiæ, debet neceſſariò eſſe ex gratia, & ex fide, ideoque ex duplici capite juſtificans; non quidem ut habitus, qui ipſa juſtificationis forma eſt; ſed ut actus, cujus intuitu ſanctitas infunditur.

Dum igitur Auguſtinus loco citato ait: *Opus eſt, ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas ſanitas*; ad timorem, ut ſit legitima introducendæ charitati diſpoſitio, ſecundùm adverſarios requirit dilectionem, quæ eſt ex gratia, & fide, in qua hypotheſi juxta eoſdem timor ille nequit à juſtitia ſeparari; imò juſtitiam, ipſâ primâ, ex qua oritur, gratiâ operante, ſupponeret collatam. Atqui tunc reddetur maximè incongrua Auguſtini ſententia requirentis primò timorem charitate formatum, ut charitas introducatur. Præterea cùm timor per Prop. 44. naſci debeat *ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, qui proinde amor juſtificat; neceſſe eſt, ut timor iterum, qui medicamentum ab Auguſtino dicitur, præſupponat charitatem, & juſtitiam, quæ eſt ſanitas; unde Queſnelliana hypotheſis hâc etiam ratione ridiculam efficit Doctoris maximi ſententiam. Sed nos malumus, repudiatâ rigoris exotici, & undequaque erronei novitate, Auguſtinum intelligere juxta ſignificationem verborum planam, & obviam, quòd ſcilicet opus ſit, ut intret timor primò, quo charitas, ſeu Dei dilectio, quæ ante non fuerat, introducatur. Medicamentum humores noxios expellit: ita timor lethiferam peccandi voluntatem; ut autem, pulſis humoribus pravis, ſuccedit ſanitas corporis; ita charitatis tum actus, tum habitus, qui ſanitas animi eſt, virulentis ſublatis affectibus, deſideriis, actibus, facilè introducitur.

4 Confirmatio Auguſtiniani hujus ſenſus, & convictio Queſnelliani manifeſta eſt non ſolùm eodem Tractatu, cùm dicitur, *ſi nul-*

ſi nullus eſt timor, non eſt quà intret charitas; ſed etiam de Verbis Apoſtoli Serm. 13. *Timor ſervus eſt: charitas libera eſt: &, ut ſic dicamus, timor eſt ſervus charitatis. Nè poſſideat Diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet Dominæ venturæ locum: fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ.* Poſſider Diabolus corda peccantium: nè poſſideat, arcetur timore pœnæ, quo mens à peccando retrahitur: de quo dubitari non ſinit quod ſequitur: *Fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ*; ubi manifeſtè perſpicis, non agi de timore, quem amor juſtitiæ imperaverit. Timore itaque pœnæ abſque amore juſtitiæ abſtinent aliquando homines à peccato, ita ur illud non perpetretur animo; aliàs fruſtrà præcederet ſervus timor, nè Diabolus cor poſſidear, ſi quidem non ſolo crimine in opus extetius proſiliente; ſed etiam eo, quod ſolo corde committitur, invadit animam Diabolns, & poſſidet. Infidum itaque cuſtodem animæ conſtitueret Auguſtinus timorem ſervum, qui Dominæ charitati venturæ locum tam infideliter ſervaret, ut Diabolum ingredi tam facilè pateretur, ut præſens docet Queſnelli aſſertio: *Qui non niſi timore pœnæ abſtinet à peccato, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Imò ſervus iſte à Queſnello ſtatuitur adeò perfidus, ut Dominam ſemper prodat, & cum ejus hoſtibus conſpirans obſtruat ipſemet Dominæ aditum, nè ingredi poſſit.

Prætermiſſâ figurâ, Queſnellianæ ſententiæ virus apertiùs detegamus; juxta quam timor pœnæ dum nondum adeſt amor juſtitiæ, crimina ipſemet committit maximè horrida, immancs ſcilicet in Deum blaſphemias Prop. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.* Sic peſſimè cum Domina charitate agerct Auguſtinus, quando ſervum ei commendaret adeò ſacrilegum. Quomodo verò Auguſtinum à turpi ſecnm, & cum veritate pugnâ expedies, ſi eam prætenſos ſuos diſcipulos ſententiam docuerit, quæ Propoſitione 67. traditur, & tanti Doctoris nomine contra Apoſtolicum anathema propugnatur? Minus eſt, quòd Dominam charitatem beſtiali ſervo committeret. Timor ſcilicet ad beſtias rejicitur, & homini rationis capaci à novis Apoſtolis prohibetur 66. Propoſirione, *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicuti beſtiæ; ſed per fidem, & amorem ſicuti filii.*

5 Occurrit hìc modò caſus ad Theologiam pertinens moralem, quem Theologorum, imò omnium qnibus mens ſana eſt, examini ſubmitto; quanquam nec multâ opus eſſe diſcuſſione exiſtimem, dummodo quæſtionis ſtatus dilucidè exponatur. Auguſtinus hortatur, ut facias vel timore pœnæ; ſi nondum potes amore juſtitiæ: Quæritur, utrum Sancti hortatio licita, conveniens, honeſta ſit, & tanto digna Antiſtite, inter Eccleſiæ Doctores maximo. Dubitandi forſitan apparebit ratio, novorum ejus diſcipulorum authoritas, talia Auguſtini nomine protrudentium de timore dogmata, qualia hactenus commemoro, & impugno: neque ea protrudunt leviter, & inconſideratè; ſed tantâ ſuſtinent pertinaciâ, ut ab Eccleſiæ Capite, ac totius corporis communione ſeparari malint, quàm ſuis, ut vocant, Auguſtinianis placitis rennntiare. Hæc ſiquidem dogmata adeò non videntur cum relata Auguſtini ſententia cohærere, ut ſi illa ſubſtiterint, non modò inconſulta hæc appareat; ſed etiam noxia, & penitùs antichriſtiana. Si enim Dei juſſa facias timore pœnæ, ſinè amore juſtitiæ, mandatorum omnium, quæ ſic implere viſus fueris, tranſgreſſor efficeris Prop. 62. *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ, ilud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Prop. 61. *Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur* (non ſolùm habitu; ſed novis quoque ſemper actibus) *quamdiu amore juſtitiæ non ducitur.* Quod parentheſis ſenſum dogmatis ab authore intentum exponat fideliter, patet ex relata Prop. 62. Rurſus Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.* 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.* E' quibus omnibus collectio fit lncidiſſima, quòd, ſi Auguſtinus his Propoſitionibus ſuffragetur, ut adverſariis indubitatum eſt, cùm ſingulas tueantur ejus authoritate, etiam contra Apoſtolicam Clementis XI. Conſtitutionem, totius Eccleſiæ obedientiâ, & conſenſu receptiſſimam; fit, inquam, collectio lucidiſſima, quòd, ſi Auguſtinus relatis Queſnelli Propoſitionibus ſuffragetur, abſurdiſſimum fuerit ejus conſilium; *Nè poſſideat Diabolus cor tuum, præcedat ſervus* (timor pœnæ ſolummodo) *in corde tuo,*

& ſervet Dominæ (charitati) *venturæ locum: fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ.*

Quid enim hìc fidelibus ſuades Doctor Sanctiſſime? Fœdos cupiditate actus, falſam juſtitiam, continuam hypocriſim, ſive ſubdolam mandatorum omnium, quæ implere exteriùs viſi fuerint, in animo transgreſſionem: ſi & Prop. 66. & 67. jungatur ſuperioribus, ſuaſerit Auguſtinus beſtialitatem, ſacrilegas in Deum contumelias, & blaſphemias enormes. Nos tamen pergamus cum Auguſtino ſecurè dicere, *Fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ.*

5 Hominem ſtatuo in avaritiam pronum, cui quantumlibet deſcribatur pulchritudo juſtitiæ, perſuaderi tamen hactenus non poteſt, ut amore ejus rapiatur adeò, ut ab uſuris abſtineat. Quid faciat conſultor pius, & ſapiens? Ab encomio juſtitiæ cum Auguſtino ſe convertit ad deſcribendum horridum damnatorum carcerem in Pſ. 127. *Ubi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura ſunt impiis, timent, & continent ſe à peccato. Habent timorem, & per timorem continent ſe à peccato: timent quidem, ſed non amant juſtitiam: cùm autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulceſcit Deus: & jam incipit homo juſtè vivere. Timet, nè mittatur in gehennam; bonus eſt, & utilis iſte timor.* Ita quidem Auguſtinus. Nunc quæritur, an rectè ſuperiùs ab eo dictum fuerit; *Fac, vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ*? De rectitudine conſilii nemo dubitat catholicus; ſed judicium omnibus mutandum eſt, ſi vera fuerit præſens Queſnelli Propoſitio, *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Quid enim in hac hypotheſi Auguſtinus ſuo obtinet conſilio, niſi ut omne in animo committatur flagitium, à quo voluerat abſterrere?

Saltèm, inquient adverſarii, impediuntur externa opera juxta Propoſ. 61. *Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur.* Quæro ego, quid iſta ab externo opere continentia ad evitandam faciat, quam tantopere horrent homines gehennam? Fatuos eſſe oportet omnes, qui, dùm pœnæ æternæ formidine vehementiſſimè concutiuntur, ideoque omne volunt cavere damnationis periculum, ab omni exteriore ſolùm conſtituunt abſtinere crimine, retentis libero animo affectibus maximè ſceleratis. Tales eſſe omnes, qui ſolo funeſtiſſimæ æternitatis metu à peccato abſtinent, non video qua ratione Theologus, aut quis alius ſanæ mentis exiſtimare potuerit. Si enim tantùm valeat apud avarum æterni ſupplicii conſideratio, ut propterea ab uſuris, & ab omni exteriore abſtineat injuſtitia, non retineat etiam iniquè poſſeſſa, ſibi aliàs tam grata, & ad omnes uſus humanos, etiam maximas, ſi voluerit, delicias tam utilia à ſe abdicet; damnari nihilominus velit voluntario, & libero erga eas affectu; qui, dum rebus frui non conceditur, torquere, & affligere magìs ſolet, quàm delectare amantem. Supponamus tamen in adverſariorum gratiam, omnes qui ſolo timore pœnæ à peccato abſtinent, inſanire adeò, ut liberè retineant ejus deſiderium, ex quo ſanæ Theologiæ principio potuit Auguſtinus in hac falſiſſima, & ipſi naturæ lumini contraria hypotheſi ſuadere, *fac, vel timore pœnæ; ſi nondum potes amore juſtitiæ*, quando Doctori Sancto placuiſſet Queſnellianum de tali formidine judicium? De tali, inquam, pœnæ formidine, quæ in relata à me Auguſtini ſententia eſt ſinè amore juſtitiæ, atque ita propriè ſervilis?

Queſnellianam de ea opinionem expoſui, quòd ſcilicet ei tribuat blaſphemiam multiplicem, & maximè enormem Prop. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.* Edicant itaque adverſarii, iterum poſtulo, quo jure, qua ratione utcumque veriſimili potuiſſet Auguſtinus in ea hypotheſi memoratum ſuggerere conſilium; *Fac, vel timore pœnæ; ſi nondum potes amore juſtitiæ*? Suaderetur enim omnibus, qui nondum ducerentur *amore juſtitiæ*, timor adeò impius, & quadruplici blaſphemiâ infamis. Etſi autem concederem, quod contra ſuperiorem Articulum, oſtendi à veritate, & omni rationis ſpecie alieniſſimum, quòd nempe *Timor nonniſi manum cohibeat; cor autem tamdiu addicatur peccato, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*, quid boni ſufficientis remanet in iſtiuſmodi timore, quòd excuſare valeat ſuaſionem ſacrilegæ, & quadruplicis blaſphemiæ, quæ in eodem metu oculis Queſnelli pluſquam lynceis detegitur?

In communiſſima Theologorum ſententia externi operis malitia tota ab interno deſumitur, atque ab eo unicè denominationem mali accipit. Si igitur juxta ſuperiorem Articulum *Timor nonniſi manum cohibet*: Si, & juxta præſentem, *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*, ſicut externa

actio

actio non ſuperaddit malitiam internæ, ita externæ actionis cohibitio, quam ſibi vindicat timor pœnæ, ab Hipponenſi adeò commendatus, non poteſt illo ſuo perexiguo effectu bono compenſare injuriam, quam in Queſnelli ſententia infert Deo, tantis eum laceſſendo blaſphemiis. Quapropter vel Auguſtinus fuerit imprudentiſſimus Conſultor, & ſuaſor impius blaſphemiarum, quodque minus quidem malum eſt, beſtialitatis; aut rejiciendum penitùs eſt novum Queſnelli de formidine pœnæ ſyſtema, tanquam à doctrina Auguſtini Catholiciſſimâ prorſus alienum.

Reſumamus igitur, & teneamus firmiter in ſenſu proprio, & obvio verba Doctoris Sanctiſſimi: *Timor ſervus eſt; charitas libera eſt, & ut ſic dicamus, timor eſt ſervus charitatis* (timor ſcilicet pœnæ, ut mox ſequitur:) *Nè poſſideat Diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet Dominæ venturæ locum. Fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ.*

Num deſineret Diabolus poſſidere cor tuum propter timorem ſervilem, qualis certiſſimè hic eſt timor pœnæ abſque amore juſtitiæ, ſi præſens Queſnelli Propoſitio eſſet vera, *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo?* Quid Diabolum à poſſidendo corde impediret? An quòd *timor manum cohibeat*, ut enuntiantem vidimus Articulum præcedentem? Non poſſideat itaque Diabolus manum; verùm quid obeſt, quin poſſideat animum, quando timore nonniſi manum cohibente, *cor tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*, & juxta Articulum 62. *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ; illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo?* Quomodo ſic timor ille ſervaret charitati locum? Num congrua ad charitatem diſpoſitio eſt peccatum, quod corde committitur, & reum efficit còram Deo? Num denique in hoc ſuppoſito timore pœnæ ſinè amore juſtitiæ ſit præcepti obſervatio, quod aſſerit Auguſtinus? In omnium catholicorum ſententia ad veram legis obedientiam requiritur, non quidem charitas, at neque ſolùm motus, aut quies manuum à legibus præſcripta, ſed potiſſimùm obediendi animus remotus à committendo interiùs crimine, quo legis transgreſſio fit coram Deo. Auguſtini igitur ſententia multiplici jam memorato ariete novitatem dejicit, ac peſſumdat.

6 Revocandus hic iterum in memoriam alius Auguſtini textus, quem ſuperiùs ex Commentario in Pſalmum 127. ſolùm obiter pertranſiens attigi: *Ubi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura ſunt impiis, timent, & continent ſe à peccato. Habent timorem, & per timorem continent ſe à peccato; timent quidem; ſed non amant juſtitiam. Cùm autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulceſcit Deus, & jam incipit homo juſtè vivere.... Timet, nè mittatur in gehennam; bonus eſt, & utilis iſte timor.* Et tamen propriè ſervilis eſt, quia timetur pœna, & non amatur juſtitia. Bonitas autem timoris hujus, & utilitas non ex eo ſolùm accipitur, Auguſtino judice, quòd manum cohibeat; ſed quòd efficiat, ut homines abſolutè *contineant ſe à peccato; quia* ut hæc inferorum ſupplicia, *verè futura ſunt impiis, timent, & continent ſe à peccato* non ſolùm mannum; ſed potiſſimùm cordis, cui ſciunt ſupplicia illa deberi, & certiſſimè inferenda, quantumcunque manus ab omni motu illicito refrænetur.

Timent quidem (ſupplicia) *ſed non amant juſtitiam.* En timorem ſolius pœnæ, qui vulgari nomine ſervilis dicitur: *Cùm autem per timorem* (iſtum) *continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ.* Fitnè conſuetudo juſtitiæ, quando quod foris omittitur peccatum, committitur in corde? Sic in nequiſſimis quoque hypocritis conſuetudo fieret juſtitiæ; quæ non juſtitia, ſed perverſiſſima iniquitas eſt.

Proſequitur Auguſtinus timoris ejuſdem encomium; per illum, inquir, dum à peccato abſtinent homines *fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit quod durum erat, amari.* Num incipit, quod durum in via juſtitiæ occurrerat, amari ab eo, qui quod foris agit divinis legibus conſonum, toto pectore averſatur, & malum, à quo manus abſtinet, affectu ſtringit arctiſſimè?

Dulceſcit Deus, inquit ibi Auguſtinus; ſed quomodo poteſt Deus dulceſcere eis, qui, dum exteriùs abſtinent à malo, illud toto deſiderio proſequuntur, atque ita reos ſe conſtituunt coram Deo, illum novo ſemper crimine irritantes, à quo ſibi imminere norunt æterna ſupplicia?

Denique, ait Auguſtinus, *jam incipit juſtè vivere*; Mirabilis juſtitia adverſariorum, quibus illud ſit *juſtè vivere*, quod in Propoſitione tribuunt abſtinenti à malo *tantùm timore pœnæ*, videlicet continentia exterior à malo opere, quod liberè committitur in corde. Talis profectò juſtitia, omnium, ut dixi, hypocritarum eſt, numquam viſa Hipponenſi Antiſtiti digna nomine juſtitiæ,

etiam inchoatæ, à qua denominari homo valeat *incipiens juſtè vivere*.

7 Auguſtinus tempore ſuo ſtrenuum nactus eſt defenſorem S. Proſperum, qui ſive, ut vulgò creditur, Epiſcopus fuerit Regienſis, ſive, ut recentiores critici autumant, nè Presbyter quidem, aut Clericus fuerit; ſed laicus ſolùm; authoritatis minimè levis eſt in Eccleſia, etiam apud adverſarios. Ideo libros de vocatione Gentium fortè propter ſententias ibi quaſdam apertè nimium novitatibus refragantes ægrè ferunt Proſpero attribui: quamquam aliâ de causâ non attribuant etiam aliqui Theologiæ ſanioris.

Queſnellus, ut aliàs narravimus, mavult eos adſcribere S. Leoni Papæ. Verùm Bellarminus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis pag. 127. ubi de Proſpero agitur, dicit, eos *verè Proſperi eſſe*, & pag. 80. verbo *Ambroſius*, ait, *Falsò tribuuntur Ambroſio, cùm manifeſtè Proſperi ſint*. Ambroſii eos non eſſe, colligitur ex eo, quòd lib. 1. cap. 7. & lib. 2. cap. 8. diſputatio ſit contra Pelagianos, non niſi poſt mortem Ambroſii exortos. Sed, etſi libri illi eſſent Leonis Magni, ut ſuſpicatur Queſnellus, æquè ad quintum ſeculum pertinerent, & authoritatis forſitan haberentur haud minoris, quàm ſi forent, ut communi judicio ſunt, Proſperi.

Sic autem illic lib. 2. cap. 9. contra præſentem errorem veritas catholica ſtatuitur: *Hunc autem conſenſum* (voluntatis ad bonum) *non ſolùm cobortatio; ſed etiam metus gignit. Propter quod ſcriptum eſt, Principium Sapientiæ timor Domini: qui quantislibet terroribus inferatur, non aliud agit, quàm ut quem fecerit timentem, faciat & volentem: nec ſolùm volentem; ſed etiam ſapientem. Unde & illud ſcriptum eſt, Beatus cui donatum eſt babere timorem Dei. Quid enim tam beatificum, quàm bic timor, qui genitor eruditorque ſapientiæ eſt? In cujus utique devotione devota eſt & voluntas, quæ authore gratiæ eodem proficit timore, quo cœpit: Cùm ergo bic timor etiam per quamdam vim magni terroris immittitur, non ibi ratio extinguitur, nec intellectus aufertur; ſed illa, quæ mentem premebat, caligo diſcutitur, ut voluntas depravata priùs, atque captiva, recta efficiatur, & libera.*

Timor Domini, qui magnis *terroribus infertur*, indubiè ſervis, non filiis proprius eſt: timor Domini vindicis, timor terribilium judiciorum ejus, & quæ ſui contemptoribus infligere ſolet, perennium ſuppliciorum. *Quantislibet* autem *is timor terroribus inferatur, non aliud agit, quàm, ut quem fecerit timentem, faciat & volentem: bunc conſenſum* (voluntatis ad bonum) *metus gignit: voluntas depravata priùs, atque captiva*, per eundem *recta efficitur, & libera*. Non igitur paſſionibus brutalibus timor comparandus eſt, neque qui timore ducitur, ad beſtias relegandus, ut Propoſitio docet *66*. neque ſolam manum cohibet, ut Propoſitio tradit *61*. neque à quo exteriùs ſola pœnæ formidine abſtinetur, illud ſemper committitur in corde. Dico *non ſemper*, ut Propoſitio præſens dogmatica univerſali æquivalens intelligitur affirmare. Subinde autem accidere, ut homines ſtolidi, quod Dei vindicis timore à ſe malum abdicant, retineant deſiderio, ſi impunè frui obringeret opere, quaſi ipſum deſiderium non æquè, ac opus ſubjaceat punitioni; ſubinde, inquam, accidere casus iſtiuſmodi, nemo inficias iverit; neque enim timor ſemper æquè efficax eſt, neque qui timet, æquè ſapiens.

8 Contra ſuperiorem Articulum cap. *6*. junxi Proſpero Caſſianum, qui licèt in materia de gratia invicem adverſati ſint, errante Caſſiano circa initium ſalutis quod tribuit naturæ; hìc tamen mirificè conſentiunt. Quare & is tertius eſſe poteſt catholicæ veritatis teſtis pro ſeculo quinto, qui à Bellarmino lib. 2. de Pœnitentia cap. 17. adducitur contra Lutherum, & idem Cardinalis lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis teſtatur, ejus opera utiliter legi poſſe, excepta Collatione 13. & paucis aliis, quæ in editione Romanâ notata ſunt.

CAPUT IV.

Sequentium quoque Seculorum Patres à damnato Articulo alieni ſunt.

1 Finem ſeculo ſexto, & initium ſeptimo poſuit Gregorius Magnus, terminumque calamitatum mortalium nactus Anno 604. Pontificatus decimoquarto. Clariſſimæ ſunt ejus pro catholica veritate ſententiæ. In primis Hom. 26. in Euangelia: *Hunc tanti timoris judicem ante oculos ponite; bunc venturum timete, ut, cùm venerit, non timidi; ſed ſecuri videatis. Timendus ergo eſt, nè timeatur. Terror ejus ad uſum bonæ operationis exerceat; metus illius vitam noſtram à pravitate compeſcat*. Ubi ſolus profertur timor, & quidem non Patris; ſed judicis, & judicis terribilis, ut terror ejus nos ad uſum bonæ operationis exerceat, metus illius vitam noſtram à pravitate compeſcat: denique quot hìc verba legimus, tot

tot novitatem configunt ſpicula lethalia; nam timor, & terror venturi judicis, non ſtatim ad amorem juſtitiæ filiis proprium; ſed ad pœnæ pertinet formidinem, mancipiis familiarem. Hunc igitur terrificum adeò judicem jubemur ob oculos ponere, quaſi id ſolùm ſufficiat, ut, cùm is venerit, non timidi illum, ſed ſecuri videamus: non quòd cæterorum omnium, quæ præcipiuntur, obſervatio neceſſaria non ſit, præcipuè ſpei, & mandati maximi de charitate; ſed quia nullum eſt inter præcepta tam arduum, quod timor judicis non faciat debitâ diligentiâ adimpleri.

Qua ratione timor judicis, atque adeò ſententiæ, & pœnæ ab eo infligendæ efficeret, ut non timidi; ſed ſecuri judicem videamus, ſi timor ſolius pœnæ ad juſtitiam ſive retinendam, ſive recuperandam nihil conduceret, imò peccaret omnis toties in animo qualibet peccati ſpecie, quod tali ſolùm quis formidine deteſtatur, juxta damnatum hic Articulum, *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœna* (à Deo judice decernendæ) *illud committit in corde ſuo, jamque eſt reus coram Deo*. Infert Gregorius de illo judice: *Timendus ergo eſt, ne timeatur*. Juxta Queſnellum verò, quo frequentiùs judex timebitur, tanto magis poſtea erit cur timeatur, commiſſis toties in corde criminibus, iiſdem prorſus omnibus, & ſingulis, quæ tali formidine fugere quocumque ſtudio, atque ardore fueris conatus.

Timor ejus, proſequitur Gregorius, *ad uſum bona operationis exerceat*. Verùm quæ bona operatio, quis uſus bonus, quod ſalubre exercitium à timoris illius imperio expectes, ſi omnis impletio præcepti, quam ſolus ille timor perſuaſerit, ſit indubitata ejus in corde tranſgreſſio?

Denique ait Gregorius: *Metus illius* (judicis) *vitam noſtram à pravitate compeſcat*. Queſnellus autem, metus illius vitam noſtram continuâ pravitate commaculat, cùm quoties foris nos ab iniquitate videtur compeſcere, ea certiſſimè committatur in corde: cùmque iſtiuſmodi timor juxta adverſarios blaſphemus ſit; quia Prop. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*; graviore nos inquinat impietatis ſacrilegio, ac tandem, ſi ex tali formidine concipitur de criminibus pœnitentia, aliud non manet, quàm ultimum iniquitatum omnium, & infelicitatis maximæ complementū ſceleratiſſima deſperatio, Prop. 60. *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magis violenta, eò magis ducit ad deſperationem*. Quid enim clementiæ, quid gratiæ ſperes à *Domino duro, imperioſo, injuſto, intractabili*?

2 De timore judicii iterum Gregorius Hom. 7. in Ezechielem. *Sed hunc* (inquit judicem) *tunc electi terribilem non videbunt; quia modò terrorem illius conſiderare non ceſſant. Studioſè enim conſiderant, quàm terribilis ad judicium veniat. Culpas anteactas deflent: imminentes declinant: pavorem illius quotidie ante oculos mentis ponunt, & timendo agunt, nè, quando venerit, pertimeſcant: & quia ipſe pavor ejus, quem in ſuis cogitationibus tenent, eorum mentes protegit, rectè ſubjungitur: Extenti ſuper capita eorum deſuper. Firmamentum hoc, quod in ſimilitudinem cryſtalli ſuper capita eorum animalium apparet, & horribile, & extentum eſt; quia bonorum mentes unde terret, inde protegit. Si enim pavendus in eorum cordibus non eſſet, protector & modo à peccatis, & poſt à ſuppliciis non fuiſſet. Quia autem ſemper conſiderant, quis pavor ex judicio immineat, virtutum pennas in rectitudinem conſervant*.

Juxta adverſarios autem *Electi terribilem non videbunt judicem*, quia modò terrorem illius ad beſtias ablegarunt Prop. 66. *Qui vult Deo appropinquare, non debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, neque per timorem, ſicuti beſtiæ; ſed per fidem, & per amorem, ſicuti filii*. Num Janſeniſtarum Electis judex non videbitur terribilis, quia modò terrorem illius cum Atheis deſtruxerunt, aut cum hæreticis remiſerunt ad inferos, velut *Dominum durum, injuſtum, intractabilem*?

Si verò, ut docet Gregorius, terrore illo homines in vera Chriſti Eccleſia culpas anteactas defleant, imminentes declinent, non igitur quiſquis, & quoties, ut Queſnellus autumat, ſolo timore abſtinet à peccato, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo. Pergamus nos potiùs cum Sancto, adeò Docto, ac verè Magno Pontifice contra temerarios ſervilis timoris hoſtes approbare in catholicis etiam piis, quòd *pavorem illius* (terribilis judicis) *quotidie ante oculos mentis ponant, & timendo agant, nè, quando venerit, pertimeſcant*.

Si autem timendo agunt, nè, quando venerit, pertimeſcant; evidens eſt, quòd timore iſtiuſmodi *abſtinentes à peccato*, illud non *committant in corde ſuo*, neque ſe *reos* conſtituant *coram Deo*; aliàs timendo agerent, unde ſemper ampliùs haberent, cur, *quando judex venerit, pertimeſcerent*. Dixi *timore iſtiuſmodi*; nam timor tremendi judicis indubiè

dubiè ad pœnæ metum pertinet. Dum *pavor ejus, quem in ſuis cogitationibus tenent, eorum mentes protegit*, inrelligitur nòn manus ſolùm; ſed animos quoque impedire, nè in peccatum conſentiant, & illo ruant io exitium. Iſtud igitur *horribile* divini judicis *firmamentum ſuper capita extentum, bonorum mentes unde terret, indè protegit* contra mundi, & Diaboli inſidias, contra hoſtem domeſticum concupiſcentiam, magis quàm cærera omnia metuendam.

Si timere ſalubriter ſatìs noſſent adverſarii, terrorem illis incuteret quod ſequitur: *Si enim pavendus in eorum cordibus non eſſet* (judex Deus) *protector, & modò à peccatis, & poſt à ſuppliciis non fuiſſet*. Quænam verò illa per timorem judicii eſſet à peccatis modo, & poſt à ſuppliciis protectio, ſi, quoties ſolo illo timore crimina omittuntur, committercotur animo, & coram Deo? Exrerior ſpecies, uti non à peccatis, ita neque à ſuppliciis nos poteſt reddere immunes. Denique boni, inquit Gregorius, *quia ſemper conſiderant, quis pavor ex judicio immineat* (& ferendâ io reprobos calamitoſiſſimæ æternitatis ſententiâ,) *virtutum pennas in rectitudinem conſervant*; proinde non vitia animo fovent, quæ timor judicii ſuaſerit abjicienda.

Si novis Eccleſiæ Doctoribus ad virtutum peunas in rectitudinem conſervandas ſatìs fuerit charitas; meminerint ab Auguſtino ſcriptum Tract.9. in Epiſt. Joan. & à me ſæpius memoratum. *Si nullus eſt timor, non eſt quà intret charitas*. Ibid. *Opus eſt ergo, ut timor intret primò, per quem veniat charitas*: & lib. de gratia, & libero arbitrio cap.18. *Cavere debemus, nè nos arbitremur non accepiſſe ſpiritum timoris Dei, quod ſinè dubio magnum eſt Dei donum .... non quo timore Petrus Chriſtum negavit; ſed illius timoris ſpiritum accepimus, de quo dicit ipſe Dominus: Eum timete, qui habet poteſtatem & animam, & corpus perdere in gehennam*. Qui timor, ut pœnarum eſt, & mancipiis familiaris, ejus ſpiritus ab Apoſtolo ad Rom. 8. vocatur *ſpiritus ſervitutis*.

3 Pergamus in Gregorio lib.2. in 1. Regum cap.2. qui expendens illud Annæ poſt genitum Samuelem, *Dominus mortificat, & vivificat, ducit ad inferos, & reducit*. *Omnipotenti Deo*, inquit Gregorius, *ad inferos ducere, eſt peccatorum corda æternorum cruciatuum conſideratione terrere .... Tunc quippe peccare deſinimus, cùm supernâ gratiâ mollitis cordibus, futura tormenta formidamus*. Debentne hominum corda molliri gratiâ ad excitandam paſſionem brutalem, qualis adverſariis timor eſt ad beſtias remittendus? Eſtne fructus ille supernâ gratiâ dignus? Multò minùs erit, *ſi timor ſibi repræſentet Deum, ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*; quæ repræſentatio velut ſemper, & neceſſariò affixa timori ſervili tribuitur à Queſnello.

Denique juxta eumdem formidando æterna tormenta, adeò non deſinimus peccare, ut tunc maximè cumulare crimina incipiamus. Si enim antea humana infirmitas in delictum aliquod mortiferum lapſa fuerit; ſed dein æternorum formidine tormentorum ad pœnitentiam excitatur, omnem, quantum in ipſo eſt, peccandi impoſterum voluntatem excludens; hoc ipſo in omnem prolabitur flagitiorum abyſſum. Ut enim præſenti ſtatuitur Queſnelli dogmate, *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Si igitur ab omnibus ſic abſtinet, omnia committit in animo, & jam omnium coram Deo reus efficitur; reus, inquam, omnium inceſtuum, adulteriorum, ſodomiæ, parricidiorum, ſacrilegiorum, & quidquid aliud execrabilium maximè ſcelerum eſt, in omni genere, & ſpecie, committit omnis, & quoties ex ſola pœnæ formidine attritus, dum illorum omnium voluntatem ſibi viſus fuerit formidine excluſiſſe. Talium monſtrorum ferax eſt Queſnelli novitas, juxta quam Ipſius naturæ legibus graviter prohibita eſſet formidoloſa attritio, quæ tot criminibus plenam ſemper, vel produceret, vel haberet comitem neceſſariò voluntatem. Unde longè minus malum foret cujuslibet ſingularis perpetratio peccati, quàm talis complectens ſimul omnia, vel neceſſariò inferens attritio. Quiſquis igitur nondum ſe moveri ſenſerit amore juſtitiæ increatæ, quæ Deus ipſe eſt, melius faciet, ſeu minùs malè, indulgendo liberaliùs ſomno, ludis, otio, quàm ſi ex ſola pœnæ formidine peccata omnia deteſtetur. Ideo cogitationes ille avertere debebit ab omnibus, quæ timorem pœnæ inducere natæ ſunt, nè, ſi ideo peccata omnia odiſſe contingeret, præſcindendo à fine ſublimiore, omnia hoc ipſo, quod inevitabile foret, deſiderio committerentur, & ſimul omnium reus fieret coram Deo.

4 Gregorius verò lib. 26. Moralium cap. 27. miratur reperiri aliquos adeò fatuos, qui, dum rationibus à peccando non retrahuntur nobilioribus, ſaltèm pœnæ formidine non moveantur, ſeque ab illicitis avertant. *Sæpe*, inquit, *qui jubentis verba non audiunt, ferientis verberibus admonentur*,

ut

ut ad bona æterna ſaltèm pœna trahant, quos præmia non invitant . . . Sunt nonnulli, quos à perditis moribus nec tormenta compeſcunt . . . Fatuitas quippe ſtultitiæ eſt, quòd illos ſic iniquitas obligat, ut à culpa eos nec pœna compeſcat. Contra Gregorium autem novi Theologi arguent *Stultitiæ* eos, qui, dum amore juſtitiæ non ducuntur, trahi ſe ſinunt aut ſpe præmiorum, aut pœnarum formidine; cùm juxta Prop. 47. *Obedientia legis profluere debeat ex fonte, & hic fons ſit charitas . . . . alioquin non ſit niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.* Prop. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas.* 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum* (eadem de cæteris animæ facultatibus ratio eſt) *bonum, vel malum faciunt.* Magìs etiam juxta adverſarios *fatuitas* in illis dicetur, qui, dum nondum feruntur amore Numinis, moveri ſe ſinunt perennium metu ſuppliciorum, ut ab omnibus abſtineant peccatis; cùm, ut ſæpe monui, novæ Eccleſiæ dogma ſit, omnia flagitia perpetrari hoc ipſo, quo ſola pœnæ formidine devitantur. Ita fert præſens Articulus: *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Omitto plura ex Gregorio damnatæ doctrinæ prorſus adverſantia ex Hom. 34. in Euang. lib. 28. Moralium cap. 8. lib. 5. cap. 13. lib. 16. cap. 13.

5 Eodem ſeculo ſcripſit S. Eligius Noviomenſis Epiſcopus Hom. 11. in Cœna Domini: „ Duo ſunt genera compunctionis „ cordis . . . . nimirum ſi Dominum ſitiens „ anima, priùs timore compungatur, vel „ poſtea amore: priùs ſeſe in lacrymis affligit; quia dum peccatorum ſuorum recordatur, pro his perpeti ſupplicia æterna pertimeſcit. At dum longâ mortis „ anxietate fuerit formido conſumpta, „ quædam jam de præſumptione veniæ ſecuritas naſcitur: & in amorem cœleſtium „ gaudiorum animus inflammatur: & qui „ priùs flebat, nè duceretur ad ſupplicium, „ poſtmodum flere amariſſimè incipit, quia „ differtur à regno &c. Utramque autem „ noſtræ compunctionis hoſtiam gratanter „ accipere dignetur Chriſtus, qui & pro „ peccato lugentibus, atque afflictis clementer errata dimittit &c. „. Juxta Queſnellum autem non duo compuntionis genera Chriſtus gratanter acciperet, quando quis priore genere ſolùm ex timore pœnæ de peccatis dolet; qua ratione juxta novos Theologos in corde iterum committitur, quodcunque crimen ſola ſupplicii formido deteſtatur; ſiquidem per præſentem Articulum: *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.*

6 Præteritis pluribus minùs celebratis Authoribus, qui omnes Cypriani, Ambroſii, Hieronymi, Chryſoſtomi, ac potiſſimùm Auguſtini, & Gregorii veſtigiis inſtiterunt, venio ad Doctorem Mellifluum, qui ſeculum duodecimum, & Innocentii Secundi Pontificatum ſanctitate, doctrinâ, ſapientiâ condecoravit. Is Tract. de præcepto, & diſpenſatione. *Bonus*, inquit, *obedientiæ gradus eſt, ſi juxta Magiſtri ſententiam propter metum gehennæ quiſquam obedierit; melior tamen, cùm ex Dei amore obeditur.* Primo loco habetur bonus obedientiæ gradus ex ſolo timore pœnæ; talis igitur obedientia non eſt præcepti tranſgreſſio: ſive non quoties aliquis ſolùm timore pœnæ à peccato abſtinet, illud committit in corde ſuo.

7 Idem Sanctus ſermone 1. Dominicæ 1. poſt octavam Epiphaniæ ait: *Aqua repleantur; timore Domini cuſtodiantur; quoniam timor Domini fons vitæ: aqua, inquam, timor Domini eſt, ſi minùs ſapida; ſed optimè refrigerans animam noxiis deſideriis æſtuantem.* Hæc quidem de timore Domini in genere; ſermone autem 2. dividit eum in tres ſpecies, quo ſit, ut nihil ſupereſſe valeat dubii, quin damnatum articulum penitùs deſtruat. *Primus*, inquit, *timor eſt, nè cruciemur in gehenna: ſecundus eſt, nè excluſi à viſione Dei, privemur tam ineſtimabili gloriâ: tertius replet animam omni ſolicitudine timidam, nè fortè deſeratur à gratia: & quidem omnis timor Domini, ſicut aqua extinguit ignem, ſic extinguit peccati concupiſcentiam.* Igitur & primus Domini timor, qui eſt nè *cruciemur in gehenna, optimè refrigerat animam noxiis deſideriis æſtuantem, &, ſicut aqua extinguit ignem, ſic extinguit peccati concupiſcentiam.* Manifeſtum itaque eſt, non quotieſcunque aliquis primùm timore Domini, etiam ſolo abſtinet à peccato, committere eum illud in corde ſuo; aliàs timor ille non extingueret peccati concupiſcentiam, neque refrigeraret animam noxiis deſideriis æſtuantem; cùm iis indulgeret, atque ſuccumberet.

8 Sermone 16. in Cantica: *Ille, ille timendus eſt, qui poſtquam occiderit, poteſtatem habet mittere in gehennam* &c. *Qui ſic afficitur, ſenſum procul dubio recuperavit.* Juxta Prop. 66. qui ſic afficitur, ſenſum plus quàm antea amiſit, & à recuperando remotiſſimus eſt, conceptâ ſcilicet *paſſione brutali*, & factus ſicut equus, & mulus, quibus

non

non eſt intellectus, ſive, ut verbo utar inhumano dogmatis condemnati, factus eſt ſicut *beſtia*. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicuti beſtia*. Imò beſtiâ quodammodo redditus eſt deterior, accedens propiùs ad ſenſum diabolicum, qui timore, & ſenſu pœnæ converſus in rabiem, nihil promptius habet, quàm horrendas in Deum eructare blaſphemias. Prop. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem*. Denique quis ſenſus bonus poteſt tali recuperari formidine, quæ niſi ſanioris intentionis remedio corrigatur, ſe ipsâ ad nihil boni operis idonea eſt, ſed neceſſariò jungitur comiti impuriſſimo, & intentioni ſtultiſſimæ, ſi rectè declarat Prop. 62. *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Unde quoties ſolo timore pœnæ averſatur aliquis peccata omnia præterita, futura forſitan, ac poſſibilia, jam omnia committit voluntate: quod profectò non eſt *ſenſum bonum proculdubio recuperaſſe*, ſed peſſumdediſſe penitùs.

9 Sermone de diverſis affectionibus animæ: *Jam verò ſecundo ſtatu incipit eſſe ſub Domino, qui tanquam ſervus carcerem timet, & metuit nè ſubigatur pœnis: in quo ſanè ſtatu converſio eſt, exituſque à ſeculo, & introitus vitæ*. In Queſnelli ſententia ſtatus ille magìs removet à Domino propter *paſſionem brutalem* timoris, quâ agitur ſicut beſtia; magìs etiam ob repræſentationem Dei maximè impiam, & ſacrilegam, quam ſæpe ex Prop. 67. retuli, quâque ampliùs ſub Diabolo conſtituitur. Quæ verò in eo ſtatu converſio eſt, exituſque à ſeculo, & introitus vitæ, quando ſtatui illi proprium eſt, à malo non abſtinere, niſi timore pœnæ, eodemque impellente ad virtutum exercitia promoveri, ſi, quiſquis ſic *à malo abſtinet, illud committit in corde ſuo*? Si autem, ut ſententia Bernardi eſt veriſſima, in illo *ſtatu ſit* vera *converſio*, ſaltèm inchoata, *exituſque à ſeculo, & introitus vitæ*, perſpicuum eſt, non quoties aliquis ſolo timore pœnæ à malo abſtinet, eum committere illud in corde ſuo, neque jam reum illius eſſe coram Deo, ut præſens damnata contendit Propoſitio.

10 Denique idem Sanctus ſerm. de primordiis, mediis, noviſſimis in Eccleſiaſtici cap. 7. ver. 4. *Time, quòd in gebenna cruciatibus æternis, & immenſis exponendus es: unde eſt, quod non dicitur, memorare primordia, aut media; ſed noviſſima, & non peccabis*. Sic eſt, noviſſimorum memoria, præcipuè gehennæ, in qua perpetuis, atque immenſis cruciatibus exponendus peccator ſit, infirmis hominibus in lege Domini continendis, & ab omni avertendis crimine accommodatiſſima ſemper habita fuit, experimentis innumeris, ac teſtimoniis omnium ætatum, & ordinum comprobata. Quid verò ad effugiendos inferorum cruciatus conduceret illorum memoria, quando non aliud obtineret ab homine, quàm omiſſionem externi operis mali, vel exercitium exterioris boni, interim dum animus pravis deſideriis plenus amat ardentiſſimè illud, à quo exteriùs abſtinet, malum, & libero averſatur odio idem, quod exteriùs operatur bonum? Horrido itaque Queſnelliano errori ubique oppoſita eſt ſuaviſſimi Sancti doctrina melliflua.

11 Bernardo coætaneus fuit Hugo à Sancto Victore, ad quem extat Bernardi epiſtola. Quod autem ille Sancti Victoris Abbas Sancto Claravallenſi in quæſtione, quæ hic diſcutitur, prorſus conſenſerit, patet ex ejus verbis, quia pro Catholica veritate errori damnato adverſantia dedi ad articulum præcedentem; cùm autem præſens aliquantùm ab illo differat, venenum latiùs diffundens, juverit etiam hujus confutationi ſententiam Hugonis accommodatiſſimam demonſtrare.

Timorem ſervilem magìs reſtrictè accipit Hugo, quàm cæteri paſſim ſeu Patres, ſeu Scholaſtici, qui hoc nomine intelligunt quamlibet ſolius pœnæ formidinem, ſive à Deo, ſive ab hominibus imminentis, ſi amor ejus, quod jubetur, nondum adfuerit. Hugo appellationem limitat ad formidinem pœnæ temporalis ab hominibus infligendæ, quâ proindè ſatis conſtat opus bonum ſolummodo exteriùs effici, relictâ voluntate oppoſitâ præcepto. Timorem verò, quo ſupplicium à Deo inferendum timetur, ideoque prava etiam voluntas reſcinditur, vocat Hugo *initialem*, quia revera in peccatoribus initium converſionis eſt.

Ita ſe explicat lib. 4. Allegoriarum in Lucam pag. 164. ad ea Cantici verba: *Miſericordia ejus in progeniem, & progenies timentibus eum*: „ Quatuor timores „ Sacra Scriptura diſcernit, ſervilem, mun„ danum, initialem, filialem. Servilis ti„ mor eſt, pro evitanda pœna abſtinere à „ malo, retentâ voluntate malâ. Munda„ nus timor eſt, pro evitanda pœna abſtine„ re à bono, retentâ voluntate bonâ. Ini„ tialis timor eſt, pro evitanda pœna cum

„ per-

„ perverſo opere etiam pravas cogitatio-
„ nes reſecare. Filialis timor eſt, bono
„ firmiter adhærere; quia illud amittere
„ nolis. Ex his quatuor timoribus duo
„ mali ſunt, id eſt, ſervilis, & mundanus;
„ duo verò boni, id eſt, initialis, & filialis.
„ Servilis timor pœnam, quæ ab homini-
„ bus infertur, metuit, & idcirco ei ſufficit
„ ceſſare à malo opere; quia ad oculum fa-
„ mulatur, & reatum conſcientiæ non me-
„ tuit .... Initialis verò timor, quia eam,
„ quam Deus comminatur, pœnam decli-
„ nare ſatagit, nequaquam ſibi ſufficere vi-
„ det, ut ab illicita ſe operatione conti-
„ neat; quia ei, qui cor intuetur, non eſt
„ ſatis ad probationem, ſi innocens fuerit
„ actio, niſi etiam ipſa cordis cogitatio an-
„ te ejus oculos ſincera, & impolluta ap-
„ pareat. Quia ergo illi diſplicere metuit,
„ qui videt totum, ad perfectam innocen-
„ tiam coram eo, neceſſe eſſe conſiderat,
„ ut mundet totum: & ideo ipſe timor ini-
„ tialis dicitur; quia ſub hoc per bonam
„ voluntatem & virtus initium capit, &
„ vitium finem. Tum accedit charitas, &
„ intrat per timorem iſtum.

Patet itaque, timorem ſervilem latiùs communiter accipi, quàm ab Hugone, à quo reſtringitur ad metum pœnæ ab hominibus præparatæ, qui cum cordis penetralia non ſcrutentur, inobedientiam, & omnem malitiam interiorem nequeunt, quacumque incuſſâ à ſe formidine ſupplicii impedire: quod poteſt timor cruciatuum æternorum impendentium à Deo, animos æquè, ac opera externa intuente; atque hic ideo ab Hugone *timor initialis dicitur; quia ſub hoc per bonam voluntatem & virtus initium capit, & vitium finem*, excludente timore illo omnem peccandi in poſterum voluntatem, ac decernente pariter ſeriam de præteritis nondum expiatis criminibus pœnitentiam. Sive igitur timorem illum ſolius pœnæ à ſupremo Numine inferendæ ſervilem vocaveris, ut appellatur communiter, ſive initialem, ut ab Hugone; apertiſſima Patris iſtius ſententia eſt damnato articulo contraria, non omnes, qui ſolùm *timore pœnæ à malo abſtinent, illud committere in corde ſuo, & jam reos eſſe coram Deo*.

13 Idem inculcat Hugo lib. 2. de Sacramentis fidei parte 13. cap. 5. Miſcell. 2. lib. 4. tit. 32., & in Annotationibus epiſt. ad Roman. pag. 185. ubi expendens illud
„ Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum
„ in timore (ait) Timor ſervilis cohibet
„ manum à malo opere timore pœnæ tem-
„ poralis. Timor initialis cohibet à malo
„ opere, & à mala voluntate timore gehen-
„ næ. Timor filialis cohibet ab omni malo,
„ amore juſtitiæ .... Ille dicitur habere ti-
„ morem ſervilem, qui timore pœnæ tem-
„ poralis tantùm, aliquid criminale non
„ committit.

Exploratiſſima eſt igitur Hugonis ſententia, timorem, qui manum ſolummodo cohibet, & non impedit peccandi voluntatem, eſſe non gehennæ, ſed pœnæ tantummodo temporalis, ab hominibus, interna non inſpicientibus inferendæ. *Timor verò, qui eam, quam Deus comminatur pœnam, declinare ſatagit* (& communiter *ſervilis*, ab Hugone *initialis* dicitur) *nequaquam ſibi ſufficere videt, ut ab illicita ſe operatione contineat; quia ei, qui cor intuetur, non eſt ſatis ad probationem, ſi innocens fuerit actio, niſi etiam ipſa cordis cogitatio ante ejus oculos ſincera, & impolluta appareat. Quia ergo diſplicere metuit illi, qui videt totum, ad perfectam innocentiam coram eo neceſſe eſſe conſiderat, ut mundet totum: & ideo ipſe timor* (qui paſſim ſervilis) *initialis dicitur; quia ſub hoc per bonam voluntatem & virtus initium capit, & vitium finem. Tum accedit charitas, & intrat per timorem iſtum*. Si itaque ſub timore, qui eam, quam Deus comminatur pœnam, declinare ſatagit, per bonam voluntatem & virtus initium capiat, & vitium finem, liquet falſitas damnatæ Propoſitionis: *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*.

Nos cum Hugone timorem pœnæ oſtendimus, qui etiam ſolus movendo omni homini ſenſato ſufficit, ut voluntatem bonam retinere, vel, ſi ante non fuerit, inducere, & malam declinare ſtudeat, ut introductâ bonâ voluntate *virtus initium capiat, & vitium finem*. Tum, ut rectè ab Hugone concluditur, *accedit charitas, & intrat per timorem iſtum*. Manifeſta pariter, & convincens ratio ab hoc piiſſimo Patre reddita jam eſt, atque à polemicis contra novitates Scriptoribus quotidiè inculcatur, quia ſcilicet *Timor, qui eam, quam Deus comminatur, pœnam declinare ſatagit, nequaquam ſibi ſufficere videt, ut ab illicita ſe operatione* (exteriore) *contineat*, niſi etiam animum conſervet à crimine illibatum; *quia ei, qui cor intuetur, non eſt ſatis ad probationem, ſi innocens fuerit actio, niſi etiam ipſa cordis cogitatio ante ejus oculos ſincera, & impolluta appareat*.

Hic finem imponamus Patribus. Citati hactenus ad plenam de Traditione fidem uſque ad Scholaſticorum tempora facien-

dam abundè ſufficiunt; inter illos enim ſunt quatuor Eccleſiæ Doctores Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, cum Cypriano, Chryſoſtomo, Bernardo, quos nulla novitatis maculavit ſuſpicio: Quapropter credendum, eos non dogmata finxiſſe, ſed quæ à majoribus acceperint, Diſcipulis tradidiſſe, & poſteris.

CAPUT V.

Doctrinam proſcripto Articulo contrariam ſtabilivere cum Tridentino Concilio Scholaſtici.

1 EOdem, quo deſiere Patres ſeculo duodecimo, orti ſunt Scholaſtici, duce Petro Lombardo Pariſienſium Antiſtite, quem Magiſtrum vocant, & ſequuntur communiter, licèt non prorſus in omnibus. In præſenti autem dogmate, ſicut Majorum religioſè preſſit veſtigia, ita poſteros facilè nactus eſt Sectatores. lib. 3. Sententiarum diſtinct. 34. lit. „ Sunt (inquit) homines, qui propterea timent, „ nè mittantur in gehennam, nè fortè ardeant cum Diabolo in igne æterno. Ipſe „ eſt timor, qui introducit charitatem; ſed „ ſic venit, ut exeat. Si enim propter pœnas times, nondum amas Deum, quem „ ſic times: non bona deſideras, ſed mala „ caves; ſed ex eo, quia mala caves, corrigis te, & incipis bona deſiderare. „ Clariſſimè hic exprimitur caſus controverſiæ præſentis, & pro communi contra Queſnellum ſententiâ deciditur. Timens ſcilicet gehennam, nè æternum ardeas cum Diabolo, ſed *nondum amans Deum*, *nondum bona deſiderans*, *caves mala*; *ſed ex eo*, *quia mala caves*, *corrigis te*. En hominem non niſi metu pœnæ ſe corrigentem, atque ad bonorum deſideria, & charitatem introducendam diſpoſitum: ſic igitur timens, ſic timore, & non niſi timore mala cavens, & corrigens ſe, non committit in corde ſuo peccatum, à quo abſtinet, dum ex timore cavet mala, & ſe corrigit.

2 Magiſtrum ſequitur illuſtris Diſcipulus, & ſimul Doctor Angelicus, non ſolius Magiſtri, ſed Scholaſticorum omnium gloria, & coryphæus. 2. 2. quæſt. 19. art. 2. in concluſione ait: „ Quandoque homo „ propter mala, quæ timet, convertitur ad „ Deum, & ei inhæret. Quod quidem malum eſt duplex; ſcilicet malum pœnæ, & „ malum culpæ. Si ergo aliquis convertatur ad Deum, & ei inhæreat propter timorem pœnæ, erit timor ſervilis.

Ibidem ad quartum: *Timor ſervilis*, *& initialis reſpiciunt pœnam*, *per quam homines attrahuntur ad Deum*.

Eâdem quæſtione art. 7. in concluſione: „ Timor ſervilis eſt ſicut principium extra „ diſponens ad ſapientiam, in quantum „ aliquis timore pœnæ diſcedit à peccato, „ & habilitatur per hoc ad ſapientiæ effectum, ſecundùm Eccleſiaſtici. 1. Timor „ Domini expellit peccatum.

Parte 3. quæſt. 85. art. 5. *Tertius eſt motus timoris ſervilis*, *quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur*. Non ergo peccatis magis immergitur, *qui à malo non abſtinet*, *niſi timore pœnæ*, ut contendit damnata Propoſitio, aſſerens omnes non aliter *à malo abſtinentes*, *illud committere in corde ſuo*, *& jam eſſe reos coram Deo*. Si propter timorem pœnæ, ut Angelicus aſſerit, *aliquis convertatur ad Deum*, *& ei inhæreat*, *propter timorem* (inquam) *pœnæ*, qui ab Aquinate, & ab omnibus hodie *ſervilis* dicitur; non itaque ſic timens à Deo avertitur, neque impeditur nè Deo inhæreat, ut averteretur certiſſimè, & impediretur, ſi peccatum committeret, à quo non aliter abſtinet, quàm pœnarum formidine. Si rurſus, ut aſſeritur ſecundo textu, *Timor ſervilis reſpicit pœnam*, *per quam homines attrahuntur ad Deum*; non igitur omnis tali, etiam ſolo impulſu formidinis *à peccato abſtinens*, *illud committit in corde ſuo*, *& jam eſt reus coram Deo*; aliàs enim timore ſervili homines non attraherentur ad Deum; ſed ab eo retraherentur.

Et quomodo aliàs juxta tertiam S. Thomæ ſententiam *Timor ſervilis*, qui eſt ſolius pœnæ, eſſet ſicut principium diſponens ad ſapientiam, ſeu charitatem? Quomodo aliquis timore illo *diſcederet à peccato*, *& habilitaretur ad ſapientiæ effectum*, qui eſt expulſio peccatorum juxta Eccleſiaſticum, ſi, ut aſſerit Queſnellus, quiſquis ſic à peccato abſtinet, illud committit in corde ſuo, & eſt reus coram Deo? *Diſcedere à peccato*, ut ab Angelico diſcimus, non eſt illud committere, quod affirmat Queſnellus: Neque peccatum, neque aliquid, unde oritur, diſponit ad ſapientiam, ſeu charitatem; ſed ad ſtultitiam omni propriam peccatori. Nec denique *habilitat ad ſapientiæ effectum*, qui eſt expulſio peccatorum, quia peccati commiſſio opponitur expulſioni, ut vel ex terminis patet.

3 Longè plura in Angelico ſunt, quibus contra damnatum errorem catholica veritas confirmetur; ſed hæreticis contumacibus nihil ſufficit. Angelico Magiſtro diſci-

diſcipulum jungo non pietate minus, quàm
ſcientiâ celebrem Ludovicum Granaten-
ſem concione 2. de pœnitentia parte 2. pun-
cto 3. „ Sunt quidam (inquit) qui magis
„ ſuppliciorum metu, quàm Dei amore al-
„ liciuntur. Num igitur ipſos à ſpe ſalutis,
„ & conſequendæ veniæ excludemus? Ne-
„ quaquam; horum enim ſolatio Tridenti-
„ na Synodus providiſſe videtur, quæ ſic
„ ait: Contritionem illam imperfectam &c.
„ ex quibus virtus Sacramenti confeſſionis
„ apertè colligitur, quæ ex attrito contri-
„ tum hominem facit. „

4 Nobilis Thomiſta, & Academiæ
Duacenæ decus Franciſcus Sylvius 2. 2.
quæſt. 19. art. 4. ait: *Quòd timor ſervilis
ſit bonus, & ad ſalutem utilis, fide certum
eſt, & definitum in Tridentino, & antea à
Leone X. contra Lutherum.* Si fide certum eſt,
& ab Oecumenica Synodo definitum, quòd
timor ſervilis ſit bonus, & utilis ad ſalutem,
qua ratione aſſeritur reus coram Deo, &
ipſum in corde ſuo malum committere,
quiſquis ſolius pœnæ intuitu à peccato abſ-
tinet? Ubicumque & officium actûs, & ejus
finis rectus oſtenditur, non eſt unde in
actionem derivetur iniquitas, niſi circum-
ſtantia aliunde irrepſerit perverſa, qualis hìc
minimè deprehenditur.

5 Profectò non repererat Tridenti-
num, quando ſeſſ. 6. can. 8. Sic aſſeruit:
„ Si quis dixerit, gehennæ metum, per
„ quem ad Dei miſericordiam de peccatis
„ dolendo confugimus, vel à peccando
„ abſtinemus, peccatum eſſe, aut pecca-
„ tores pejores facere, anathema ſit. „ Si-
militer ſeſſ. 14. can. 5. „ Si quis dixerit,
„ eam contritionem, quæ paratur per diſ-
„ cuſſionem, collectionem, & deteſtatio-
„ nem peccatorum, quâ quis recogitat an-
„ nos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, pon-
„ derando peccatorum ſuorum gravitatem,
„ multitudinem, fœditatem, amiſſionem
„ æternæ beatitudinis, & æternæ damna-
„ tionis incurſum, cum propoſito melioris
„ vitæ, non eſſe verum, & utilem dolorem,
„ nec præparare ad gratiam; ſed facere ho-
„ minem hypocritam, & magis peccato-
„ rem; deinde eſſe dolorem coactum, &
„ non liberum, ac voluntarium, anathema
„ ſit. „

Conſona utrique canoni eſt doctrina
tradita ſeſſ. 14. cap. 4., quam ſæpe retuli, &
ſemper oportet novatoribus ingerere, iis
potiſſimùm, qui publicam nondum ab Ec-
cleſia Catholica ſeceſſionem fecerint: „ Il-
„ lam verò contritionem imperfectam, quæ
„ attritio dicitur, quoniam vel turpitudi-
„ nis peccati conſideratione, vel ex gehen-
„ næ, & pœnarum metu communiter con-
„ cipitur, ſi voluntatem peccandi excludat,
„ cum ſpe veniæ, declarat, non ſolùm non
„ facere hominem hypocritam, & magis
„ peccatorem; verùm etiam donum Dei
„ eſſe, & Spiritûs Sancti impulſum; non
„ adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm
„ moventis, quo pœnitens adjutus viam ſi-
„ bi ad juſtitiam parat. „

6 Quibus Tridentini ſententiis, quan-
tumvis perſpicuis, affundere caliginem co-
nantur adverſarii, quam Salmáricenſes Tho-
miſtæ Carmelitani diſtinctione non minus
dilucidâ, quàm ſapienti depellunt diſp. 7.
de contritione dub. 1. §. 5. num. 32. ubi diſ-
ferentes de timore „ Solum (inquiunt) de
„ ſervili dubitari poteſt, an honeſtus ſit;
„ pro quo oportet ulteriùs diſtinguere;
„ quoniam tripliciter contingere valet;
„ quòd quis vitet culpam ex timore pœnæ:
„ uno modo ſolùm impulſivè, aut occaſio-
„ naliter; ut, cùm quis odio habens cul-
„ pam ob ejus deformitatem, magis pro-
„ vocatur ad ejus deteſtationem ex conſi-
„ deratione ſupplicii peccato imminentis:
„ & hunc timorem eſſe honeſtum, liquet
„ tum ex ſe, tum exemplo ejus, qui ex con-
„ ſideratione bonorum temporalium indu-
„ citur impulſivè ad Deum magis diligen-
„ dum. Altero modo cum tanta adæqua-
„ tione, ut ſolùm vitet culpam pœna im-
„ minente, cum affectu conditionato pec-
„ candi, ſi non immineret: tunc eſſe pecca-
„ minoſum, ſatis liquidò conſtat ex actua-
„ li affectu ad culpam, & quia poſitivè præ-
„ ferr malum pœnæ, malo culpæ, quæ eſt
„ gravis inordinatio. Ultimo denique mo-
„ do ſinè illa adæquatione, & prælatione;
„ ſed cum præciſione, ita quòd vitare cul-
„ pam, illamque odiſſe habeat pro fine
„ proximo evaſionem pœnæ; non inclu-
„ dendo, nec excludendo ordinem ad ul-
„ teriorem finem bonum, aut malum. Hæc
„ ultima conſideratio pertinens ad ejus ſpe-
„ ciem, ab aliiſque conditionibus huic ti-
„ mori accidentalibus abſtrahens, eſt quæ
„ in præſentiarum refert: inter quas planè
„ computari debet ſervilitas ſubjectiva,
„ quæ aliud non eſt, quam ſtatus ſervitutis,
„ ſive peccati, in quo homo hunc timorem
„ habens, poteſt exiſtere. De quo meritò
„ dixit D. Thomas 2. 2. quæſt. 19. art. 4.
„ quod *ſervilitas non pertinet ad ſpeciem ti-
„ moris ſervilis; ſicut nec informitas ad ſpe-
„ ciem fidei informis*; accidit enim fidei, &
„ timori pœnæ, conjungi cum ſtatu pec-
„ cati.

„ Num. 33. Hunc itaque timorem non eſſe peccatum, ſed actum de ſe honeſtum, ac perinde & dolorem peccatorum ex illo ortum, quem attritionem vocamus, definivit Concilium Tridentinum locis relatis, & meritò, propter plura, eaque efficaciſſima motiva, quæ expendimus loco cit. in tractatu de ſpe, quibus nunc breviter alia ſuperaddemus.

Prima Probatio conſtat plurimis Scripturæ teſtimoniis, etiam ipſius Salvatoris verbis, ex quibus doctiſſimi iidem Theologi ita ſubſumentes concludunt: „ Luditne, aut illudit Chriſtus? Audiemus pro illo Lutherum? Verum itaque eſt, & omnino verum, commendari in Scriptura timorem pœnæ, ut medium ad ſugiendum peccatum.

„ Confirmatur ex aliis elogiis, quibus Scriptura hunc timorem commendat, tamquam utiliſſimum ad ſalutem, & viam pro illa conſequenda parantem: cum quo minimè cohæret, eſſe peccatum; ſed fateri omnino oportet, eſſe actum ex ſua ſpecie honeſtum...

„ Num. 34. Id ipſum probatur 2. ex SS. Patribus, quorum communis ſententia eſt, timorem hunc inducere odium peccati, & ab eo ſugam, ut relatis eorum teſtimoniis oſtendimus loco citato de ſpe.

Adductis nihilominus iterum aliquot Auguſtini ſenrentiis ſic colligunt: „ Ex quibus ſaris liquet, quàm dignè ſenſerit de hoc timore D. Auguſtinus, & quantum ipſum commendaverit tam ad viranda peccata, quàm ad conſequendam perſectam juſtitiam, & charitatem. „ Interea autem dum ad charitatem animus timore diſponitur, ſolus adeſt ſupplicii metus, & ex eo ſolo ortum peccati odium, ac deteſtatio cum propoſito non peccandi in poſterum. Non igitur tali timore, odio, deteſtatione, propoſito, quæ omnia honeſtiſſima ſunt, fieri poteſt homo novi criminis reus coram Deo, atque ita de aperta in catholicam veritatem calumnia convincitur hic Queſnelli articulus: *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*.

7 Adverſariorum hic, ſive ex craſſa ignorantia hallucinatio, ſive ex turpiore nequitia dolus ſimulat, perſuadetque ſimplicibus, quaſi omnis ex ſola pœnæ formidine attritio peſſimam hanc conditionem involvat: *Vellem peccare ſublato punitionis periculo*, vel quaſi talem inſtituat comparationem impiam, *Magìs odi malum ſupplicii, quàm malum culpæ, ita ut, ſi alterutrum neceſſariò eligendum eſſet, mallem graviter contra Deum delinquere, quàm perpetuò ardere.* Compararionem iſtiuſmodi, & conditionem nemo ſapiens, nemo niſi inſaniens, cum timore, & orta ex illo arrritione, prout à Catholicis traditur, umquam compoſuerit: quomodo enim timor efficax ſoret, & ſeria evitandi ſupplicii voluntas; ſi talem includeret, vel comirem ſibi jungeret comparationem, conditionemve, quæ reatum, quem evitare maximè decernit, incurrere ſe noverit certiſſimè? Ideo Salmanticenſes utramque ſuperiùs excluſere: neque majorem habet cum timore, etiam ſolo connexionem, quàm cum cœleſtis ſpe beatitudinis. An etiam omnis, qui ex hac ſola concipit odium peccati à beatitudine avertentis, neceſſariò addir *Vellem peccare, ſi non expectarem præmium: magis amo perpetuam meam felicitatem, quàm fugam peccati, vel quàm Deum, ut in ſe, & ſibi bonus eſt*? Conditio iſta, & comparatio prorſus inſipiens foret; cùm quidquid boni operis ad conſequendam beatitudinem eligeret, hoc ipſo deſtruens, maledictionem ſibi induceret pro benedictione. Ita accideret filio, ſi hæreditatem expectans à patre diceret: Non amo te, niſi propter hæreditatem: quæ ſi non eſſet, te contemnerem. Quæ maleſana adeò mulier, quæ deſiderans pretioſum à marito annulum, ei dicat: pluris facio annulum, quàm te: Nollem te diligere, niſi iſtud à te muneris expectarem? Nè puer quidem reperietur adeò fatuus, qui delicti veniam poſtulans, pœnæque formidine promittens emendationem, addere nihilominus audeat, ſe eadem peccata iterum velle committere, & patrem offendere graviter, quando poterit impunè.

Inſaniam tantam, quam neque ulli mulieri, neque imprudenti puero quis artribuerit, omnibus etiam viris ſolâ pœnæ formidine pœnitentiam agentibus, impingere audent adverſarii; qui ut ipſi novitatis amore, non ſolùm fidei, ſed rationis etiam in ſe lumen extingunut, & furentium inſtar, aut brutorum animalium, quo fert impetus, proruunt; ita nniverſam formidoloſè ſolùm pœnitentium turbam, amiſiſſe penitùs ſenſum humanitatis omnem temere exiſtimant, aut in damnati erroris gratiam mentiuntur.

8 At, inquies, non aſſerit Queſnellus, quòd quiſquis à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, edicat explicitè, ſe velle illud committere; ſed tantùm, quòd veluti do-

lnſus anguis in herba,in tali pœnitentia im-
plicitum lateat iſtiuſmodi pernicioſum pro-
poſitum, quo fructus omnis pœnitentiæ ite-
rato crimine impediatur; *qui à malo non abſ-
tinet, niſi timore pœnæ, illud committit in cor-
de ſuo, & jam eſt reus coram Deo.*

Non ita ſe novitas expedit erroris la-
byryntho; ſed magìs deſperatam reddit
evaſionem voluntaria mentis faſcinatio.
Quid enim refert in conſpectu Dei, quem
attritus pœnitens deprecatur, explicitènè
an implicitè impium propoſitum animi de-
promat? Quiſquamne rudis adeò Chriſtia-
nus eſt, qui Deum autumet ſimulatâ poſſe
circumveniri pœnitentiâ, ut deſiderium
peccatoris qualecumque implicitum non
æquè intueatur, ac ſi explicitâ ſignatum
oratione diſertiſſimè exprimeretur, aut
etiam per compita, & ſuper tecta ſonoris
maximè prædicaretur clamoribus?

9 Pergamus audire Eruditiſſimos Tho-
miſtas eodem num. 34. ex Scripturarum, &
Auguſtini teſtimoniis ſic deducentes: „ Un-
„ de facilè præcluduntur duo effugia, ad
„ quæ recurrunt hæretici, ut vim teſtimo-
„ niorum tam Scripturæ, quàm Patrum
„ eludant. Dicunt imprimis intelligenda
„ eſſe de timore filiali, vel ſaltèm charitati
„ conjuncto. Addunt deinde, quòd in-
„ tellecta de timore ſervili, ſolùm evin-
„ cant, illum evitare externam executio-
„ nem operis peccaminoſi ex formidine
„ pœnæ; non autem peccatum internum,
„ ſive affectum ad opus externum, quod,
„ ceſſante illâ pœnâ, committeretur. Hæc,
„ inquam, refelluntur, ut prorſus futilia;
„ & vim inferentia allegatis teſtimoniis.
„ Primum quidem; nam in omnibus locis
„ relatis commendatur timor, ut deſtru-
„ ctivus, ſive impeditivus peccatorum, &
„ hâc viâ ducens ad juſtitiam, & charita-
„ tem, ut conſideranti conſtabit.

„ Id verò adaptari non valet filiali ti-
„ mori, quippe qui à gratiâ, & charitate
„ procedens ſupponit peccata deſtructa.
„ Secundum etiam; quia malitia peccati
„ non imponitur formaliter in membris,
„ & operationibus exterioribus; ſed in
„ anima, ejuſque potentiis internis. Unde
„ propriè, & abſolutè dictum non ſtat pro
„ operibus externis peccaminoſis: Et ta-
„ men accipi, & explicari debent in ſenſu
„ proprio; ex oppoſito enim fieret, nihil
„ nos firmum colligere poſſe ex Scripturæ,
„ & Patrum aſſertis: præſertim, quia non
„ loquuntur de pœna aliqua politica, aut
„ legibus Reipnblicæ impoſitâ, ad quam
„ vitandam, ſufficeret vitare externa pec-
„ cata, retento interno perverſo affectu;
„ ſed ſermonem faciunt de pœna inferni
„ modo nobis inviſibili, & ſolâ fide cogni-
„ tâ, pro qua vitandâ nihil, aut parum re-
„ ferret abſtinere tantùm à pravis operibus
„ exterioribus. Ergo commendantes ti-
„ morem hujus pœnæ pro vitandis pecca-
„ tis, non agunt præcisè de externis; ſed
„ omnia abſque exceptione comprehen-
„ dunt.

„ Et planè ſi pœna à Republica taxata
„ cohibet homines, nè externa peccata
„ exequantur; cur non pœna inferni firmâ
„ fide cognita, cùm ſit longè major, & ma-
„ jori certitudine apprehenſa, illos non
„ detinebit, nè prorumpant in affectus in-
„ ternos peccaminoſos? Stulti ſunt Lu-
„ therani, & æquè infelices, qui timore
„ gehennæ correpti crimina externa mini-
„ mè agunt ad ea propenſi; & tamen fo-
„ vent interiùs affectum peccaminoſum,
„ cui illa pœna jure æquiſſimo reſpondet.
„ Satius illis eſſet nihil timere „.

Pluribus dein additis ex ratione theo-
logica probationibus num. 35. „ Falſum
„ omnino eſt (inquiunt) eum, qui timet,
„ & timore atteritur, in deteſtatione pec-
„ cati pœnam pluris facere, quàm culpam:
„ & habere affectum peccandi, ſi non im-
„ mineret ſupplicium; nihil enim horum
„ intervenit in timore, & attritione, quæ à
„ nobis afferuntur; quippe cùm in illis non
„ fiat ulla comparatio inter pœnam, & cul-
„ pam, nec ullus concipiatur conditiona-
„ tus ad iſtam affectus.... Sed ſimpliciter,
„ & abſque ulla comparatione, & affectu,
„ ad timorem pœnæ ſequatur odium cul-
„ pæ, quæ illam meretur. Tum denique,
„ quia, etſi peccatum ſit ſuperioris ordinis,
„ quàm pœna, nulla tamen eſt inordinatio
„ in eo, quòd homo ordinet fugam culpæ
„ ad vitandam pœnam, tamquam ad finem
„ ſuum proximum, non excludendo con-
„ trariè relationem ad Deum tamquam ad
„ ultimum finem; hoc enim modo ſolent
„ ſuperiora ad inferiora ordinari abſque
„ ulla perverſitate, ſicut incarnatio Verbi
„ ad ſalutem hominum, oratio ſupernatu-
„ ralis ad naturalia bona, actus charitatis
„ ad miſericordiam, & ſic de aliis „. Ha-
ctenus Salmanticenſium Thomiſtarum Sen-
tentiam retuli copioſiùs; quia & rationes
ſimul ſolidas complectitur, & non Scripto-
ris privati; ſed totius illic religioſi Gym-
naſiii authoritatem.

10 Prætereo autem Dominicum Soto
in 4. diſt. 14. q. 2. art. 5. Banneſium 2. 2.
q. 19. art. 4. concl. 1. Petrum Ledeſma in
Theo-

Theologia Morali Tract. de pœnit. cap. 5. Didacum Cabezudo in 3. part. de conrrit. Durandum ex Prædicatorum ordine Meldenſem Epiſcopum in 3. diſt. 34. quæſt. 4. n. 9. Gonetum, & cæteros ejuſdem clariſſimæ Scholæ in eandem paſſim ſententiam convenientes.

12 De Schola Seraphica, quin tota Pontificiæ contra Queſnellum definitioni conſentiat, eamque ab inſtitutionis ſuæ initio, prævenerit, nè adverſarii quidem revocabunt in dubium. Nimis perſpicua Bonaventuræ doctrina eſt in opuſculo de gratia Sanctificante lib. 5. cap. 4. *Timor ſervilis donum Spiritûs Sancti eſt ..... Timor ſervilis Spiritui Sancto locum præparat, ut eum ſicut ſeta filum introducat .... Timor ſervilis duo facit: primum eſt, quòd locum præparat charitati: ſecundum, quòd retrahit à peccato metu pœnæ tantùm*. Audiunt adverſarii *quod viam præparet charitati*, & retrahat à peccato metu pœnæ tantùm? Concilient id, ſi poſſint, cum propoſitione damnatâ, *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Tunc ſcilicet ea inter ſe dogmata amico fœdere component, quando Chriſtum cum Belial, atque cum errore catholicam veritatem.

Alexander Halenſis 3. parte quæſt. 76. memb. 2. & 3. præluxit Seraphico, glorioſus ejuſdem magiſter. Notiſſima eſt Alphonſi à Caſtro ſententia contra Lutheranos hæreſi. 1. verbo *timor*, & *contritio*. Verùm cùm Scholam Seraphicam nobis ultro concedere ſoleant, non eſt quòd in ſingulorum enumeratione operam perdam.

12 Sententiam catholicam amplexus eſt Dionyſius Carthuſianus in 3. diſt. 34. quæſt. 3. qui *Belga doctiſſimus, & Sanctiſſimus* à Bellarmino libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis nuncupatur.

Eandem doctrinæ ſemitam tenuere Bonacina Tomo 1. diſput. 5. quæſt. 5. puncto 3. prop. 3. n. 4. Gamachæus 1. 2. quæſt. 19. de dono timoris cap. 5. Navarrus Tom. 2. de contrit. cap. 1. num. 8. in Manuali. Duvallius 2. 2. Tract. de ſpe q. 3. art. 2. Alexander Peſantius quæſt. 86. diſp. 1. art. 5. Puteanus 3. part. quæſt. 85. art. 5. dub. 1. Kelliſonus 1. 2. quæſt. 42. & 3. part. quæſt. 1. de pœnit. art. 2.

Denique quotquot novis hæreticis, Luthero potiſſimùm, reſtitere, eandem nobiſcum de timore ſententiam, veluti doctrinæ Eccleſiæ maximè conſonam toto pectore amplexi ſunt. Ita Joannes Fiſcherus Roffenſis in Anglia Epiſcopus, ſparſo pro fide ſanguine, quàm Romanâ purpurâ, qua à Pontifice donatus fuerat, longè clarior, reſpondens Luthero ad articulum 14. ait: *Qui damni perpendit immenſitatem, quod ex peccato conquiſivit, is odiet facilè peccatum, & deteſtabitur, tam in aliis, quàm in ſe ipſo: neque minùs id, quod occultum* (ſive in animo latens) *eſt, quàm, quod eſt* (palàm) *agnitum*. Et fol. 65. *Tria ſunt, quæ faciunt homines à peccato temperare; id eſt, aut metus gehennæ, aut ſpes, atque deſiderium regni cœlorum, aut affectus boni ipſius, amorque virtutum ...... Fides namque eſt, quæ futuri judicii, ac ſuppliciorum metu, vitiorum facit contagia declinari*. Fol. 68. dicenti Luthero, quòd ea contritio magis faciat peccatorem, reſpondet Epiſcopus. „ Fides ob oculos ſtatuit gravitatem, multitudinem, fœditatem ſuorum „ ſcelerum; præſentat æternos gehennæ „ cruciatus, quos & omnino videre facit, „ niſi reſipiſcat, effugere ſe non poſſe; „ oſtendit, & cœlorum præmia, quæ jam „ peccator amiſit; recuperaturus tamen ea- „ dem, ſi dignè conteratur. Hæc haud dubiè collectio citra charitatem fieri po- „ teſt: quæ ſi cordis aliquem motum exci- „ ret, ad deteſtanda peccata, quod fieri „ plerumque compertiſſimum eſt.... non „ meretur ſanè peccator ob hunc deteſtationis motum, notam aliquam deterio- „ rem, ut dicatur jam peccare graviùs, & „ eſſe magis peccator, quàm fuerat.

13 Hactenus Roffenſis. Contra hunc Queſnellus Luthero ſuppetias ferens; imò, inquit, talis deteſtatio magis peccatorem efficit, utpote committens omnia in corde crimina, quæ ſibi pœnitens viſus fuerat averſari, juxta præſens novæ Eccleſiæ axioma, *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Sed contra geminos iſtos novæ fidei diſſeminatores, cum memorato glorioſo martyre dimicans Eckius lib. 1. de pœnitentia cap. 6. ait. *Fallitur hic apertiſſimè Lutherus, quòd exiſtimat pœnitentem non poſſe odire peccatum, niſi afficiatur ad bonum; cùm omnis homo qui ſpirat, noverit odire peccatum propter timorem pœnæ. Quomodo non odiret prodigus peccatum, ex quo in tantam venit miſeriam, ac omnium rerum inopiam? Hæc pro evacuatione fuci Ludderani, licèt per ſe frivoli, & temerarii, dicta ſufficiant*. Ita in Luthero vapulat Queſnellus.

14 Audiantur & Lovanienſes maximè antiqui; Driedo de captivit. & redempt. parte 6. tract. 4. cap. 2. *Quamvis timor ſit cum peccato in eo, qui nondum amat juſtitiam, is tamen, qui timet gehennam ignis, aut juſtum Dei judicium, neque peccat, neque Deum offendit*

dit in eo, quod ſic timet. Cap. 7. *Manifeſtum eſt, timore gehennæ ignis, qui & donum eſt Spiritûs Sancti, eſſe utilem ad juſtificationem impii, & ex illo converſionem hominis ſæpe numero ſumere originem*. Si non peccet *in eo, quòd ſic timeat gehennam*, ut *nondum amet juſtitiam*; non igitur omnis metuens immittendum à Deo ſupplicium, delinquit hoc ipſo, quo ſolùm timore pœnæ à peccato abſtinet. Attamen peccat, qui numquam amat juſtitiam; ſicut anathema dicitur ab Apoſtolo, qui non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, tum ſcilicet, quando præceptum dilectionis obligat. Verùm ſicut inde non ſequitur, incurri anathema momentis omnibus, quibus amoris erga Deum benevoli actus non elicitur; ita neque omnis actio peccatum eſt in eo, qui nondum diligit juſtitiam. Poteſt quoque timor gehennæ cum peccato priùs commiſſo, & nondum condonato conſiſtere; non enim timor ille ſeipſo, & non accedente contritionis actu, ſaltèm extra baptiſmi, vel pœnitentiæ Sacramentum juſtificat.

15 Ruardus Tapperus explicans ſuorum Lovanienſium contra Lutherum doctrinam art.4. pag. 185. *Attritio*, inquit, *ex timore pœnarum ſupernaturalium idonea diſpoſitio eſt ad Sacramentorum baptiſmi, & pœnitentiæ gratiam percipiendam: ut cùm quis deteſtatur omnia peccata mortalia, & propterea confitetur, nè per peccatum excludatur à gloria, vel nè in ſupplicium ignis ſempiterni conjiciatur; qui etiamſi cognoſcat, ſe non habere contritionem, ſed tantùm hanc attritionem, probabilis eſt Doctorum ſententia, quòd licitè accedit ad baptiſmi, & pœnitentiæ Sacramenta ſuſcipienda*. Quàm fuêre Doctores iſti alieni à Janſenii, Queſnelli, & iſtiuſmodi cum Luthero novaturientium placito, *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo; jamque eſt reus coram Deo*! Probabilis quidem cenſetur eorum ſententia, qui licitum ad confeſſionem acceſſum ſtatuunt cum tali attritione cognitâ abſque conatu ad ſupetioris ordinis diſpoſitionem. At non probabilibus tantum opinionibus annnmeratur, quòd talis attritio extra Sacramentum licita ſit, honeſta, & utilis ad dilectionem, atque ita remota ad juſtitiam diſpoſitio. Tale dogma inter certiſſima ab omnibus paſſim illo tempore catholicis habitnm fuit. Hinc tanta Lovanii, & toto Belgio contra Bajum poſtea orta commotio animorum, & offenſio fuit, quando hanc Lutheraniſmi ſobolem temere adoptans, in ſcholas intrudere conatus eſt. Sed Bajo cenſuris Apoſtolicis ad palinodiam compulſo, quinquaginta annos, & ampliùs ea novitas toto Belgio catholico exulare perrexit, niſi ſepulta latuerit ſub doloſo cinere, donec à Janſenio infeliciſſimè reducta, maleſanos aliquot reperit ſuſceptores, quorum partes, & audaciam auxere Arnaldi, & Queſnelli è Galliis profugorum ſuppetiæ.

16 *Malo in ſcandalum totius reipublicæ Chriſtianæ, & fidei Catholicæ perniciem vertenti opportunum remedium adhibere volens* Urbanus VIII., ut ipſa ejus teſtatur Conſtitutio IN EMINENTI, confirmavit omnia Pii V., & Gregorii XIII. anathemata contra Baji, & Sociorum ejus articulos, quos identidem repullulantes reſcecuit iterum Alexander VIII. Sed & illius Pontificis Decreto à Novatoribus partim contumeliis proſciſſo, partim eluſo cavillationibus, opus contra venenum adeò peſtiferum fuit potentiore antidoto CLEMENTIS XI. ſapientiſſimâ Conſtitutione UNIGENITUS, qua converſis ſubdolè in varias formas erroribus larva detrahitur, & anathematis gladius in ipſa adigitur viſcera novitatis.

Quidquid autem ſit de aliquibus ſive Baji, Janſenii, Arnaldi, Queſnelli authoritate, ſive falsâ pietatis ſpecie forſitan antea circumventis, hodiernos omnes celeberrimæ iſtius Academiæ theologos, poſt ſolemnem adeò erga Bullam UNIGENITUS obedientiæ profeſſionem adducere ſecuri poſſumus, adversùs ſingulas, quas Conſtitutio prohibet opiniones. Quapropter, nec ægrè ferent illi, quos veneror, Doctores, ſi palàm fecero, eos CLEMENTIS XI. totiuſque Eccleſiæ vocem ſequendo ſaluberrimis inſtitiſſe veſtigiis Majorum, qui & præcipua celebrantur univerſitatis columina, & nulla hæreſeos, vel novitatis noxiæ afflati creduntur infamiâ, vel diſſolutis opinionibus patrocinati.

17 Judocus Raveſtein Tiletanus parte 1. de præparatione ad juſtificationem cap.1. *Ex fide per conſiderationem divinæ juſtitiæ naſcitur timor, quo utiliter concutiuntur homines, ut peccata deſerant, ſaltèm divini judicii timore*.

18 Guilielmus Eſtius lib. 1. ſentent. diſt.34. §.7. *Uſque adeò autem fatendum eſt, bonum eſſe hunc pœna timorem, ut Apoſtolus eum teſtetur eſſe donum Spiritûs Sancti*. Idem in 4. diſt.54. §.13. *Quamvis igitur hic timor neque ſit juſtitia, neque aliquid juſtitiæ; quia ſervilis eſt, rectè tamen vocatur initium pœnitentiæ, juſtitiæ, & ſapientiæ, quatenus nimirum hominem per peccatum à Deo alienatum, ad pœnitentiam, juſtitiam, & ſapientiam, & per*

Per conſequens ad Deum ducit, *& revocat*. Cùm timor ſervilis, qui nè aliquid quidem juſtitiæ eſt, adeôque non à charitate elicitus, ſed ut merè ſervilis hominem peccatis à Deo alienatum ad pœnitentiam, juſtitiam, ſapientiam, ad Deum ipſum adducat, & revocet, evidens eſt, eum, qui ſic *à malo abſtinet timore pœnæ*, *non illud committere in corde ſuo*, ut damnatus aſſerebat articulus.

19 Guilielmus Mercerus ad ſupplem. D. Thomæ quæſt. 1. art. 3. de contritione. *Bonum eſt deteſtari peccatum propter timorem gehennæ, non ſolùm, ut occaſionem (prout vexatio dicitur dare intellectum) ſed etiam, ut finem proximum; quia intentio finis ex objecto ſuo bona eſt, cùm ſit voluntas fugiendi pœnam ex ſe odio dignam: & medium, ſcilicet deteſtari peccatum, eſt bonum, & proportionatum ad illum finem*. Ubi & finis proximus bonus eſt, & medium optimum, quod eſt peccati deteſtatio, neque ulla adfertur prava, unde vitiari actus debeat, circumſtantia, ex quo capite, qua ratione quilibet ita à malo abſtinens, fingitur illud committere coram Deo?

20 Thomas Stapletonus Tom. 2. Prolegom. 1. in lib. 5. „Hic timor, etſi ſervilis ſit, nec ſemper neceſſaria diſpoſitio; tamen & utilis eſt, quoties adhibetur, & cum contraria diſpoſitione nemo juſtificatur.... Cùm timor gehennæ objectum habeat proportionatum timori, & nulla extrinſeca circumſtantiâ vitietur, neceſſariò debet eſſe bonus. Utiliter autem diſponere, inde conſtat, quòd & à peccatis cavere, & de præteritis dolere, & ad Dei miſericordiam confugere docet„. Non itaque conſtituit hominem reum coram Deo, ut adverſarius calumniatur.

21 Jacobus Bajus (Michaeli Bajo novaturienti non conſentiens) lib. 2. de religione cap. 84. „Ex quibus liquet, quàm falsò Lutherus dixerit, timorem ſervilem eſſe malum; quia efficiat hominem hypocritam, magiſque peccatorem; cùm proprius ejus effectus ſit, voluntatem à peccando impedire.... Hinc Deus primum hominem timore mortis à peccando deterruit, Judæoſque ſuppliciorum comminatione„. Timori ſervili proprium eſt, ſolo moveri ſupplicio; ſi enim ſolo ducitur amore juſtitiæ, ut peccatum horreat, timor filiorum eſt: ſi mixtus amor juſtitiæ fuerit cum timore pœnæ, dicitur metus juſtorum incipientium, vulgò *initialis*. Si igitur effectus proprius timoris ſervilis ſit, ut verè eſt, voluntatem à peccando impedire, patet eum, qui tali timore abſtinet à malo, non illud committere in corde. Aut enim impedire peccatum ſimpliciter, ſeu abſolutè, & illud committere in animo, invicem opponuntur; aut nihil in rebus humanis, & actibus moralibus reperitur contrarium. Quapropter aut inſigniter ineptire, aut turpiter fallere deprehenderis, ſi eum impediviſſe peccatum dixeris, qui actum ſolummodo ſuſpenderit exteriorem, interea dum animum permiſerit plenis quodammodo velis ad nefaria quæcumque provehi deſideria.

22 Joannes Malderus ex Doctore Lovanienſi Antverpienſium Antiſtes 2. 2. q. 19. art. 4. *Reſpondeo cum D. Thoma, timorem ſervilem ſecundùm ſubſtantiam ſolùm dicere timorem pœnæ, atque hactenus non eſſe malum ſecundùm ſubſtantiam.... Timorem gehennæ non eſſe malum definit Tridentinum ſeſſ. 6. can. 8. eſtque tam evidens, ac amare beatitudinem, quâ privat gehenna, eſſe bonum*. Quis autem ante Lutheri tempora audivit, quòd, quotieſcumque aliquis nonniſi beatitudinis amore, vel, quod idem eſt, illius amittendæ formidine à malo abſtinet, illud committat in corde ſuo, jamque ſit reus coram Deo?

Lutherus quidem contra Bullam Leonis X. aſſertione 6. ajebat: *Contritio, quæ paratur per.... amiſſionem æternæ beatitudinis, facit hypocritam, imò magìs peccatorem*. Calvinus etiam in antidoto ad ſeſſ. 6. can. 31. *Cùm ingenuam à filiis ſuis obedientiam requirat Deus, ſervile hujuſmodi obſequium* (quo ſpe mercedis operamur) *non repudiabit modo, ſed procul etiam rejiciet*. Quos duces, ut ſæpe alibi, etiam hìc ſequitur Janſenius Tom. 3. lib. 5. cap. 9. dicens, *Concupiſcentia reſpectu Dei, amor vitioſus eſt*. Sed majore verborum faſtu ibidem ait: *Spem Chriſtianam deprimunt, qui eam ſubtrahunt charitati, & quodam ſinceritatis adulterio puritatem Divinæ, & gratuitæ charitatis in concupiſcentiæ amorem, aut in mercenariæ cupiditatis fœditatem vertunt*. Ex his fontibus haurire Queſnellus potuit, utì præſentem articulum 62., ita & 57. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*, nempe ſuper omnia benevolus, quia ut dicitur art. 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*. 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus*. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor*

eſt

eſt illius principium, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.

23 Rectiùs Joannes Wiggers de Virt. Theol. quæſt.19. art.4. *Timor pœnæ à Deo infligenda ſecundùm ſe utilis eſt, & bonus.* Procul abſuit Doctor ille à rejiciendo iſtiuſmodi timore inter *paſſiones brutales*, ut rejicit Queſnellus; remotior etiam fuit ab infligenda ei multiplici blaſphemia propoſitionis 67. qua *timor ſervilis* dicitur *non ſibi repræſentare Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.* Si autem timor ille pœnæ ſit utilis, & bonus; undenam tanta in eum, vel in actum ab eo ſolo imperatum derivabitur malitia, ut qualecumque ſic metuens decreverit crimen fugere, illud hoc ipſo committere cenſeatur? Cenſet Queſnellus præſenti articulo: *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.*

Doctor ille è vivis exceſſit antequam foràs prorumperet Janſeniana novitas; verùm morti proximus prædixiſſe fertur funeſtum quid protendere quandam conjunctionem animorum, quam in junioribus obſervabat illius Academiæ Doctoribus, inter quos erat Scripturarum interpres Janſenius, antequam ad Ipreſes infulas promoveretur.

24 Scholaſticorum agmen claudat citatus ſæpius Genevenſium Apoſtolus, & Sanctiſſimus Antiſtes Franciſcus Saleſius lib.11. de Amore Dei cap.16. *Quantum ad timores ſervorum, & mercenariorum, non procedunt equidem ab amore; ſed ordinariè præcedunt ipſum amorem, ut ei ſint inſtar prodromorum, & deſignatorum hoſpitii: & iſti ſæpe ſunt perutiles ejus ſervitio .... Divina bonitas volens in anima humana collocare magnam diverſitatem virtutum, & tandem eam exornare ſacro ſuo amore, utitur acu timoris ſervilis, & mercenarii, quâ ordinariè omnium primò corda noſtra punguntur* Cap.18. *Quando igitur hi ſenſus timoris in animis noſtris invaleſcunt, ut ex finibus noſtris exterminent voluntatem peccandi, ut Sacrum Concilium Tridentinum loquitur, ſunt illi magnopere ſalutares: Nos concepimus ex timore tuo o Deus! & peperimus ſpiritum ſalutis, ut dicitur apud Iſaiam.* Habemus hic timorem ſervilem, proinde pœnæ ſolummodo, nè confundatur aliàs cum eo, qui à ſcholaſticis dicitur *initialis*. Servilis, teſte Saleſio, *non procedit ab amore*; ſed eum ordinariè velut prodromus, & deſignator hoſpitii antecedit: tumque Divino obſequio eſt perutilis, introducendis ſcilicet virtutibus, etiam charitati. Timore illo in hunc finem divina bonitas utitur velut acu, cujus punctione introducitur linum: quam ſimilitudinem Saleſius ab Auguſtino Tract. 9. in Epiſtolam Joannis, & à S. Bernardo Sororem ſuam inſtituente mutuatus eſt. Formidinis illius invaleſcentes in animo ſenſus *exterminant indè*, ſive, ut Tridentinum loquitur, excludunt voluntatem peccandi. Ita, Deus, ex timore tuo concepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis.

25 Cum his, Lector catholice, confer Queſnelli de timore pœnæ novaturiens judicium. Queſnello timor ille eſt *brutalis paſſio*, &, quod illa longè deterius eſt, *non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.* Unde *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.*

Dicite nobis quotquot hæc legitis theologi, imò quotquot ratione præditi eſtis, num timor ille non procedens ab amore, ſed illi prævius, ſive, ut S. Saleſius loquitur, *Prodromus, & deſignator hoſpitii*, cenſeri valeat ad hoc munus idoneus, & ſicut acus linum, punctione ſuâ introducere charitatem; ſi, quoties ab amore non provenit, committantur in animo omnia crimina, à quibus oportuit abſtinere. Si omnem iſtiuſmodi à ſe homo formidinem excluderet ſive dormiendo, ſive occupando animum ſtudiis, eum maximè diſtrahentibus, ſic quidem non ſe diſponeret charitati, at ſaltèm non committeret in corde tot crimina nefaria, quæ ſunt omnia quodammodo poſſibilia, quæque, Queſnello judice, perpetrantur animo, quoties contigerit, hominem ſola pœnæ formidine omnia deteſtari. Quis prudens non mallet talibus prorſus carêre *prodromis*, quàm abundare? Talis præcurſio adeò locum non inſtrueret charitati, ut novum ſemper, & maximum poneret obicem: Nec deſignaret hoſpitium; ſed ab eo penitùs averteret.

Nihil itaque cogitari poteſt magìs oppoſitum ſententiæ Saleſii, qui ut *Scriptis cœleſti doctrina refertis Eccleſiam illuſtravit, quibus iter ad Chriſtianam perfectionem tutum, & planum demonſtrat* judicio Eccleſiæ, ſecurior nobis dux meritò videbitur, quàm Queſnellus, cujus tot dogmata pridem, & ſæpius ab Eccleſia fuere anathemate profligata. Utinam Sanctus cœlorum modò ſedibus receptus non pauciores fidei, & Eccleſiæ reſtituat Janſeniſtas, quàm vivus olim converterat Calvinianos! Prodigium iſtud

priore tantò grandius reputabitur, quantùm novæ Sectæ obſtinatio Calvinianam ſuperat, Judaicæ concedens nihil, diabolicæ parum: Durius fortè diceret Auguſtinus, ut olim de Donatiſtis lib. 1. contra Epiſt. Parm. cap. 6. *Puto, quòd ipſe Diabolus, ſi authoritate judicis, quem ultro elegerat, toties vinceretur, non eſſet tam impudens, ut in ea cauſa perſiſteret.*

CAPUT VI.

Objectiones pridem ab Hæreticis ex Auguſtino, & aliis Patribus collectæ, à recentioribus noſtris adverſariis adoptatæ, à Theologis catholicis diſſolutæ, ac partim præoccupatæ.

1 Admiratus priùs fueram, adverſarios in eandem prorſus Auguſtinianorum textuum ex tam variis ejus operibus congeriem cum hæreticis impegiſſe. Verùm mirari deſii, quando apud Janſenium lib. 5. de gratia Chriſti cap. 27. 28. 29. eaſdem Auguſtini ſententias legi. Janſenium autem fuiſſe inſignem hæreticorum plagiarium, pridem demonſtravit Stephanus De Champs in celebri opere *de hæreſi Janſeniana*, & alio ante *de libero arbitrio*, ſub nomine Antonii Richardi. Unde malim credere, Queſnellum cum ſuis ſociis illas Auguſtini ſententias deſcripſiſſe ex Magiſtro ſuo Janſenio, quàm ex deterioris notæ Scriptoribus ab Eccleſia ſeparatis; ſed & cur eas magno ſtudio in tot Auguſtini voluminibus diſperſas quærerent, qui in uno ſibi familiariſſimo opere omnes ſimul cumulatas conſpiciunt? Omnibus autem ſatisfacit catholica Salmanticenſium Thomiſtarum reſponſio, Diſp. 7. de Contritione dub. 1. §. 5. „ Ad motivum (inquiunt) innitens D. Auguſtini teſtimoniis reſpondetur, ſatis conſtare de ejus ſententia ex locis relatis num. 34. quibus contraria videntur, quæ modò opponuntur; ſed oppoſitionem non habent; nam in prioribus loquitur S. Doctor de timore inducente fugam peccati, conſiderato præciſivè, & ſecundùm ſe, quatenus requiritur ad vitandum peccatum, quo pacto nullum includit, vel abſolutum, vel conditionatum peccandi affectum. In qua conſideratione honeſtus eſt, in Scripturis, & SS. Patribus commendatus, ab Eccleſia probatus, & à nobis aſſertus. In poſterioribus autem loquitur de timore pœnæ ſecum afferente intentionem vel abſolutam, vel conditionatam peccandi, ſi pœna non immineret, ut in non paucis contingit, qui, dum non peccare videntur propter timorem, peccant tamen ob affectum. Ut hos igitur revocaret D. Auguſtinus, modumque bene timendi doceret, ſedulò, & ſubtiliter monuit, introſpiciendas eſſe intentionis latebras; ubi enim timor aliud non parit, quam ceſſationem, aut non executionem operis peccaminoſi ad evadendam pœnam, retento pravo affectu actuali ad ipſum, ſi pœna non eſſet; ibi opus eſt non ceſſare peccatum; ſed occultari.

„ Et hanc eſſe ejus mentem, liquet ex ejuſdem teſtimoniis in contrarium adductis, in quibus ſatis apertè reprobatur, carpiturque fuga mali ex timore pœnæ, quia implicat (ſive involvit) non quidem neceſſario; ſed in aliquibus, voluntatem ſaltèm conditionatam peccandi, ſi fieri poſſet impunè. Et ita ſe declarat S. Doctor loco cit. in epiſtola 144. (vel potiùs 145.) dum ſubdit: *Quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri, quod vetatur, ſi ſubtrahas, quod timetur? Ac per hoc in ipſa voluntate reus eſt, qui vult facere, quod non licet fieri; ſed ideo non facit, quia impune non eſt.* Hæc autem tam prava cum prædicto affectu conjunctio accidentaria eſt prorſus timori pœnæ, tam conſiderato ſecundùm ſe, quàm ut inducenti fugam peccati. Et ideo, quæ in relatis locis tradit D. Auguſtinus, non ſibi in aliis, nec nobis in communi aſſertione contradicunt; ſed docent rectum modum timendi pœnam, & abnegandi internum affectum peccaminoſum „.

2 Carmelitanis Salmanticenſibus jungo ex ſacro Prædicatorum ordine celeberrimum Academiæ Burdegalenſis Anteceſſorem Gonetum in Clypeo Theologiæ Thomiſticæ tom. 5. diſp. 7. de Contritione art. 3. §. 5. cui titulus eſt *Convelluntur præcipua fundamenta Janſenii.* Ad ſecundum, quod petitur ex teſtimoniis Auguſtini, qualia nobis Queſnelliſtæ objiciunt, ita reſpondet. „ Dico, S. Doctorem locis citatis loqui de timore propter pœnas, quarum fugam ſibi proponit metuens, tamquam finem ultimum, qualis tamen non eſt ille, quem importat vera attritio; fugam enim pœnarum inferni non ſibi proponit pœnitens in illo actu tamquam ultimum finem; ſed ſolùm tamquam finem proximum; quia non excludit poſitivè ulteriorem relationem ipſius ad Deum; ſed

„ merè

„ merè negativè, ſive præciſivè quoad hoc
„ ſe habet.

„ Ad ſecundam (Janſenii) probatio-
„ nem, reſpondeo, non ſemper ea, quæ
„ fiunt ex metu, eſſe mixta ex voluntario,
„ & involuntario; ſed ſolùm, quoties vo-
„ luntas in contrarium aliquo modo fer-
„ tur, vel per actum nolitionis ineffieacis
„ illius, quod facit ex metu; vel per actum
„ amoris inefficaeis illius, quod rejicit ex
„ metu; unde, eùm regulariter Chriſtiani
„ doleant de peccato ex ſolo metu inferni
„ abſque aliquo actu amoris ad peceatum,
„ & abſque actu nolitionis talis doloris,
„ non eſt actus attritionis de peecatis,
„ quem habent, ullo modo involunta-
„ rius.

„ Ad tertiam probationem nego, ti-
„ morem pœnæ non poſſe mutare volun-
„ tatem; ſed ſolùm amorem juſtitiæ, qui
„ eſt proprius charitatis; nam, licèt timor
„ aliquis ſit ejuſmodi, quòd amorem rei
„ deſerendæ ſecum admittat, & in volunta-
„ te ſimul vivere patiatur; datur tamen
„ alius, qui omnem rei priùs dilectæ amo-
„ rem, omnemque affectum ad peccatum
„ prorſus exclndit; ut patet ex Tridenti-
„ no citato, & expreſsè docetur ab Augu-
„ ſtino Sermone 214. de tempore his ver-
„ bis: *Cùm timetur pœna, quam Deus mina-*
„ *tur, diſcitur amari præmium, quod pollice-*
„ *tur: ac ſic per timorem pœna bona vita re-*
„ *tinetur: per bonam vitam bona conſcientia*
„ *comparatur, ut per bonam conſcientiam nul-*
„ *la pœna timeatur. Quapropter diſcat ti-*
„ *mere, qui non vult timere: diſcat ad tempus*
„ *eſſe ſolicitus, qui ſemper vult eſſe ſecurus.*
„ Et in Pſalm. 127. *Vermis eorum non morie-*
„ *tur, & ignis eorum non extinguetur. Au-*
„ *diunt hæc homines, & quia verè futura ſunt*
„ *impiis, timent, & continent ſe à peccato:*
„ *habent timorem, & per timorem continent*
„ *ſe à peccato.*

„ Ad objectionem Janſenii tertiam...
„ Reſpondeo, eum qui dolet de peccatis
„ ſolùm propter pœnas inferni, dupliciter
„ in amore ſui, ex quo dolor ille naſcitur,
„ poſſe ultimò quieſcere: primò poſitivè,
„ & contrariè, exclndendo nimirum rela-
„ tionem talis amoris, & ſui ipſins in
„ Deum: ſeeundò negativè tantùm, ſive
„ præeiſivè, non referendo illum amorem,
„ & actum doloris de peceatis ex eo pro-
„ venientem in Deum. Qui primo modo
„ dolet de peccatis, fateor quòd illum
„ actum de ſe bonum vitiet, apponendo illi
„ pravam cireumſtantiam; ſed nego, quòd
„ pœnitens de peccatis ſecundo modo,

„ qualis eſt, qui veram attritionem de il-
„ lis habet propter ſolum gehennæ metum,
„ ſic ſe habeat, atque ita malè operetur.

3 Auguſtini textibus interpretandis ſi
quid præterea luminis deſideras, adire ju-
verit Joannem Driedonem Adriani VI. diſci-
pulum, ipſis maximè adverſariis venerabi-
lem, utpote Lovanienſem Doctorem vete-
rem, in hac ipſa contra nos materiâ non ſe-
mel eonfidentiùs citatum. Sic ille Tract.
de captivitate, & redemp. generis humani
pag. 107. „ Non eſt ſilentio prætereundum,
„ quòd, etſi in præparandis ad ſalutarem
„ gratiam hominum cordibus, ntcumque
„ utilis ſit timor, & non ſolummodo ge-
„ hennæ ignis comminati à Deo juſto Ju-
„ dice; ſed & timor pœnæ eonſtitutæ ſe-
„ cundùm humanas leges, & poteſtates;
„ cùm uterque cohibeat voluntatem; nè
„ det conſenſum in executionem nefarii
„ operis; attamen magnum eſt diſcrimen
„ inter iſtum, & illum timorem. Abſtinet
„ latro à furto, & ab adulterio, nè ſuſpen-
„ datur in patibnlo: abſtinet, & ab illis
„ Chriſtianus, nè puniatur in inferno; ſed
„ latro ſolùm timens leges hominum, facit
„ latrocinium, dum ſperat, ſe ipſum latêre
„ tribunalia ſæcnlarium judicum; Chri-
„ ſtianus autem leges timens illius, quem
„ novit falli non poſſe, propter timorem
„ Divini tribunalis non modò eohibet
„ membra ab exteriori opere; verùm, &
„ intrà clauſtra cordium coercet malas cu-
„ piditates, ſciens, Deum omnium oeeul-
„ torum eſſe conſcium... Verum quidem
„ eſt, in ntroqne timente vivere quam-
„ dam peccati voluntatem, quemadmo-
„ dum & demonſtravit venerabilis Augn-
„ ſtinus; ſed modis longè diverſis. Nam
„ adultera propter metum pœnæ tempo-
„ ralis comminatæ ab humana poteſtate, ad
„ tempus ſua membra comprimens ab exe-
„ cutione, plerumqne expectat locorum,
„ & temporum occaſiones, quibus poſſit
„ latêre ad ſatisfaciendum ſuæ, quæ intus
„ latet, peccandi voluntati; Chriſtianus
„ autem eommotus, & tactus ſpiritu timoris
„ Divini judicii, non ſic expectat ullas exe-
„ qnendi nefarii operis opportunitates;
„ Sed eertâ fide jam tenens, Deum rerum
„ omnium conſeium, etiam internum ſuum
„ reprimit eonſenſum ex Spiritu Sancto,
„ nondum quidem ſanctificante; ſed eon-
„ turbante ſpiritum malignum, qui latenter
„ in eodem adhuc vivit, etiam plerumque
„ intus operans ſuos nequitiæ motus.
„ Proinde, nt docet venerabilis Auguſti-
„ nus, latenter in eo vivit quædam pec-

„ candi voluntas (habitualis) propterea
„ quòd nondum eſt juſtitiæ amicus . . . .
„ proinde talis adhuc carnalis vellet (tum
„ habitu, tum motibus indeliberatis) ſibi
„ fore licitum frui creaturâ, ſuæque libi-
„ dini ſatisfacere . . . Verùm iſte voluntatis
„ motus; quo carnalis homo vellet hæc
„ omnia, non eſt opus ſpiritûs timoris Do-
„ mini; ſed diaboli, qui ſemper in cordi-
„ bus hominum ſua conatur zizania ſuper-
„ ſeminare inter Divini Spiritûs ſemina;
„ quemadmodum enim in eo, qui eſt jam
„ templum Spiritûs Sancti, plerumque Spi-
„ ritus nequitiæ ſuos ſeminat motus pravi-
„ tatis ad deſtruendum opus Dei; ita & in
„ eo, qui adhuc eſt templum diaboli, ple-
„ rumque Spiritus Sanctus ſuos præmittit
„ præcurſores, quibus deſtruit opus diabo-
„ li. Neque igitur arbitretur, eſſe abſur-
„ dum, timorem gehennæ ignis eſſe opus
„ Spiritûs Sancti &c.

Hactenus Driedo, qui pag. ſequenti nempe 108. ſibi objicit, quòd, qui juxta Auguſtinum ſola formidine à malo abſtinet, odit præceptum, & juſtitiam peccata punientem, velletque Deum non eſſe ultorem criminum; mallet licere, quod eſt illicitum; atque hoc modo vivit adhuc in eo peccandi voluntas. Quam objectionem ita diluit. „ Is, qui ſolo metu gehennæ coercet
„ ſe ab opere malo, præceptum quidem
„ odit ſecùndum amorem quemdam habi-
„ tualem, ſeu radicem intus latentem, non-
„ dum renovatus ſpiritu amoris juſtitiæ;
„ ſed non ſemper eſt odium in actu: non
„ ſemper actu concupiſcit deſtructam eſſe
„ juſtitiam punientem. Proinde ſubjectus
„ ſervili timori quodammodo vult pecca-
„ re, & quodammodo non vult peccare.
„ Vult quidem, quia vivit in eo latens quæ-
„ dam peccandi voluntas, non actualis
„ quidem ſemper, in actu peccandi; ſed
„ habitualis, ſecundùm quam nondum ami-
„ cus juſtitiæ, ſemper præparatus manet
„ peccare, ſi eſſet impunitas. Non vult au-
„ tem peccare; quia jam concuſſus timore
„ Divini judicii, ſciens Deum eſſe, cui om-
„ ne cor patet, & omnis voluntas loqui-
„ tur, & quem nullum latet ſecretum, in-
„ cipit exire de ſeculo. Et idcirco non
„ quemadmodum fur, vel adultera expe-
„ ctat opportunitatem loci, & temporis ad
„ perpetrandum neſarium opus; ſed intrà
„ clauſtra cogitationis coercere, & com-
„ primere ſe ſtudet, nè pravis cupiditatibus
„ præſtet conſenſum.

4 Ex hoc igitur objecto nobis Auguſtini interprete adeò non labefactatur ſententia communis, ut confirmetur certiſſimè, & quidquid in Doctoris maximi textibus ſupereſſe forſitan viſum fuerat intellectu minùs facilè, plano commentario aperitur, etiam tironibus. Ex Driedonis itaque explicatione liquidum habetur, quod timor gehennæ non membra ſolùm corporis ab illicitis contineat operibus, ſed etiam à pravis volitionibus animum, ac proinde non omnem, qui à malo abſtinet ſolùm timore pœnæ, *illud committere in corde ſuo, & jam reum eſſe coram Deo*, ut damnata Queſnelli novitas contendit.

Ex eodem Lovanienſi Theologo tenetur indubitata ratio, cur gehennæ timor potiùs, quàm pœnæ ab hominibus imminentis coerceat animum, perverſa in eo impediens deſideria; quia hæc æquè Dei oculis perſpicua ſunt, & æternis obnoxia ſuppliciis, quàm quæ exteriùs peraguntur hominibus manifeſta. Ex eodem Auguſtini diſcipulo diſcimus, non ſemper elici motum voluntatis pravum, etiam inefficacem liberum, dum quis metu pœnæ à peccato abſtinet. Immittitur quidem, inquit, iſtiuſmodi motus ſubinde à Diabolo etiam juſtis: ſed metu gehennæ reprimitur animus, nè conſentiat. Minimè autem motus ille ex tali formidine naſcitur, oppoſitus ei, quod à formidine imperatur. In peccatoribus ſemper eſt voluntas peccandi habitualis, radix peſſima intus latens, unde pullularent iniquitatis identidem germina, etiam deliberata, alliciente objecto delectabili, ſi non æterni ſupplicii metus frænum injiceret. Denique ab eodem Lovanienſi Theologo accipimus, quòd timor gehennæ ſit à Spiritu Sancto, atque ita naturæ viribus ſuperior, quæ omnia non ſolùm damnato articulo infeſta ſunt; ſed etiam Auguſtini ſenſum nobis exhibent communi ſententiæ patrociuantem.

5 Non meliùs novitati ſuæ conſuluere aliàs adverſarii quando Auguſtini ſui Iprenſis potiùs, quàm Hipponenſis doctrinam haurire nos voluêre ex Joanne Lenſæo vetere etiam Lovanienſium Doctore, quem reperio nobis apertiſſimè conſentientem. Lib. 7. de Chriſtiana libertate cap. 14.
„ Paravit cœlum, ſed paravit & tarta-
„ rum, . . . cujus conſideratione judicii ſæ-
„ pe perhorreſcere, ſi ad juſtitiam, & quæ
„ nondum ſit, comparandam, & quæ jam
„ parata ſit, fruſtrà diabolo tentante, reti-
„ nendam nihil conduceret; non hunc no-
„ bis Divina Scriptura toties, ejus utili-
„ tate propoſitâ, commendaret. Nolite,
„ ait Dominus, timere eos, qui occîdunt

„ cor-

„ corpus; ſed eum timete &c. Ille quippe
„ hominum timor in corpora ſævienrium
„ ſæpe numero ad peccatum impellir; hic
„ verò Divinæ ſeveriratis & peccatum ex-
„ pellit, & cum peccato diabolum; cùm
„ Sanctiſſimæ Dei voluntati cogir parêre,
„ ut æterna, quæ malis irrogarurus eſt,
„ ſupplicia fugianrur .... An fortè, ut ſe-
„ verus delictorum vindex timeri non vult
„ Deus, quemadmodum air quidam; ſed
„ tanrummodò, ut benignus Parer? Arqui
„ timeri vult, ut is qui corpus, & animam
„ mittar in gehennam, quod non ut beni-
„ gnus parer; ſed ut ſeverus procul dubio,
„ juſtuſque judex facit .... Eſt igirur hic
„ metus neceſſarius, non ad ingrediendam
„ ſolùm juſtiriæ viam; ſed pleriſque etiam
„ ad retinendam: quorum bona quidem
„ illa; ſed ramen infirma voluntas judi-
„ ciorum Dei contemplatione excitanda,
„ & firmanda eſt, nè peccati ineſcata vo-
„ luptate cirò ab itinere ſalutari deflectat,
„ & ab hoſte ſemper inſidianre caprivam
„ ſe, & illaqueatam abduci patiatur. Hune
„ proinde Cyprianus timorem innocentiæ
„ cuſtodem vocat ..:... Non immeritò
„ proinde accipi eriam de hoc rimore po-
„ reſt, quod à ſapiente dictum eſt; *niſi ti-*
„ *more Dei conſtanter continueris te, citò*
„ *ſubvertetur domus tua*: eſt enim & hic
„ Dei timor baſis quædam, unde imbecil-
„ la voluntas ſtandi accipit firmitarem.
„ Hinc ejuſdem, & illa ſemper animo vol-
„ venda ſententia: *Memorare noviſſima*
„ *tua, & in æternum non peccabis*.

Si *timor Divinæ ſeveritatis*, quæ peccantium corpus, & animam ſtatuit perdere in gehennam, *expellit peccatum, & cum peccato diabolum*; *ſi Sanctiſſimæ Dei voluntati cogit parêre, ut æterna, quæ malis irrogaturus eſt, ſupplicia fugiantur*; quâ veri ſpecie propoſitio Queſnelli ſuperior aſſerit, quòd *timor nonniſi manum cohibeat; cor autem tamdiu peccato addicatur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*? Solius cohibitione manûs, quamdiu peccaro addicirur animus, neque *juſtitia, quæ nondum eſt, comparatur*, neque *quæ jam parata eſt, diabolo tentante, retinetur*. Solâ cohibitione manuum, & totius corporis, *neque peccatum expellitur*, neque *cum peccato diabolus*: Neque ita *ſanctiſſimæ Dei voluntati paretur, ut æterna, quæ malis irrogaturus eſt, ſupplicia fugiantur*. Non minùs hæc Lenſæi ſenrentia repugnat articulo præſenti, *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Si enim *hic metus eſt neceſſarius, non ad ingrediendam ſolùm juſtitiæ viam; ſed pleriſque etiam ad retinendam*; Si impedit, *nè infirma voluntas ineſcata peccati voluptate, citò ab itinere ſalutari deflectat, & ab hoſte ſemper inſidiante captivam ſe, & illaqueatam abduci patiatur*; evidens eſt, abſtineri aliquando à malo, etiam ſolâ punitionis formidine, ita ur non committatur illud in animo, neque hominem hoc ipſo coram Deo reum conſtituat. Quomodo Lenſæus cum ſanctiſſimo Martyre *Cypriano timorem hunc vocat innocentiæ cuſtodem*; ſi non ſolùm omnis ex illo ſolo operatio peccatum ſit; ſed omnium ſimul flagiriorum poſſibilium admittatur iniquitas, quoties, illo ſolo excirante, & movente, homo omnia fuerit dereſtatus.

Fictitia itaque, & fallax *hic Dei timor baſis foret, unde voluntas imbecilla, ſtandi accipere dicitur firmitatem*. Fallitúr denique juxta Queſnelli articulum Lenſæus, dum enuntiat, *Non immeritò accipi etiam de hoc timore poſſe, quod à Sapiente dictum eſt: niſi in timore Dei conſtanter tenueris te, citò ſubvertetur domus tua .... & ejuſdem illam ſemper volvendam animo ſententiam, Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Utraque hæc non privari ſolùm theologi, ſed Sapientis, imò Spiritûs Sancti ſenrentia, huic applicata formidini in Queſnelli ſyſtemate de certa fallacia, & pernicie graviſſima arguerur. Monemur ſcilicet priore S. Scripturæ axiomate, ut, niſi maluerimus citò domum, ſeu animam noſtram à Diabolo, & concupiſcentia ſubverti, conſtanter nos in Dei timore teneamus; alrero docemur, nos in ærernum non peccaturos, ſi noviſſima ærernùm mentibus obverſentur. Oppoſitum aurem in Queſnelli ſyſtemate prædicandum eſt: moneri homines oportebir, ut ſibi à timore Dei vindicis admittendo caveant, niſi quando ſenſerint, ſe dilectionis benevolæ facibus accendi: admodum enim proclive eſt, ut, quando Divini judicii memoria animum acri punget formidine; omnia crimina deteſteris præterita, futura; & quodammodo poſſibilia, quæ te judicio terribili, & æternis ſuppliciis reddere poſſent obnoxium.

6 *Qui* autem juxta præſentem articulum *à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*; ubi non levi oculo tranſiliendum eſt *illud committit*; videlicet non exiguum qualecumque delictum, quale à Bajanis miorioribus affingirur omni actui, qui charitas non eſt, neque ab ea ducit originem; *ſed illud committit*, à quo metus dictaverat abſtinendum: quapropter, ſi omnia præterita, ut dixi,

dixi, futura, poſſibilia ſic averſatus fueris, hoc ipſo ſimul omnia commiſiſti; omnium momento unico reus factus es in ſupremo Numinis tribunali. Nè verò exiſtimes, Queſnellum (cùm ait, *qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ*) non exigere loco timoris, vel junctam illi ſociam charitatem; ſed contentum eſſe motivo ſpei, ſive cœleſtis concupiſcentiæ, vel alterius virtutis charitate inferioris, aperrè nimiùm enuntiat Prop.47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt ejus principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.*

Prop.46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.* Quod de uſu ſenſuum aſſeritur, extende ad omnes animæ facultates, juxta Prop.44. generatim affirmantem: *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.*

Prop.58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*: perſpicuum eſt igitur, quòd, quando Prop.62. ad innoxiè agendum requiritur motivum melius formidine, nullum ſufficiat inferius charitate.

7 Non ita Lovanienſes citati, non ita Gonetus cum Salmanticenſibus Thomiſtis Hipponenſem Antiſtitem interpretantur: non ita ipſe author ſanctiſſimus voluit intelligi, quod pluribus ex ipſo locis clariſſimis ſuperiùs demonſtratum eſt. Tract.8. in Epiſt. Joannis: *Cæpit aliquis credere diem judicii; Si cæpit credere, cæpit & timere: timendo corrigit ſe, vigilat adversùs hoſtes ſuos, id eſt, peccata ſua, incipit reviviſcere interiùs* illa execrando: ubi initium ducitur à fide judicii, terribilis ſententiæ, & reprobos totâ æternitate ſequentium ſuppliciorum. Hac fide concipitur timor ſaluberrimus, quo excitatus homo ſua crimina deteſtatur, *corrigit ſe*, à novis abſtinens, & adversùs ea, tamquam *hoſtes ſuos* infeſtiſſimos *vigilans*, atque ita *incipit reviviſcere interiùs*, gradum faciens ad charitatem. Sed interea, dum ad eam animus diſponitur, patet, præparantem eum formidinis motum bonum eſſe, atque utilem, ac proinde quod ex eo ſequitur correctionis, & vigilantiæ adversùs peccata initium, non ſolùm innoxium eſſe, ſed etiam effectum ſalutiferum Spiritus Sancti. Non igitur prima illa *à peccato abſtinentia*, quæ Auguſtino *correctio*, & adversùs hoſtes *vigilantia* eſt, dici debet nova criminis commiſſio, novus coram Numine reatus. Dum autem ad dilectionem mens diſponitur, manifeſtum eſt, amoris nondum præſentiam ſupponi; atque adeò horrorem judicii, & ſententiæ in reprobos vibrandæ tale inducere *correctionis principium*, talem *adversùs peccata vigilantiam*, ut etiam ante omnem charitatis ortum, abſtinentia à peccato nullâ ratione ſit illius commiſſio, & novus coram juſto judice reatus. Profectò turpiter aliàs, & frequenter nimiùm nos falleret Auguſtinus; quoties nempe docet, formidinem pœnæ viam ſternere ad amorem, atque juſtitiam.

De verbis Apoſtoli Serm.13. *Timor eſt ſervus charitatis; nè poſſideat diabolus cor tuum, præcedat ſervus in corde tuo, & ſervet dominæ venturæ locum: fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ.* In Queſnelli ſententia dici ab Auguſtino oportuit, nè poſſideat Diabolus cor tuum, præcedat charitas in corde tuo, & ſervet domina timori famulo venturo locum: noli facere timore pœnæ, ſi nondum potes amore juſtitiæ; nam *qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Queſnellum non inferioris amore juſtitiæ, quàm increatæ contentum eſſe, ex omnibus ejus de charitate propoſitionibus liquet.

Invertendum ſimiliter fuerit illud tractat.9. in Epiſt. Joannis: *Opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas ſanitas.* Inverſo, inquam, ordine dicendum juxta Queſnellum fuerit: Opus eſt ut intret charitas primò, per quem veniat timor: charitas medicamentum ſimul, & ſanitas; timor autem abdicandus penitùs velut brutalis paſſio, aut non niſi juſtificatis, & charitate ardentibus permittendus; nam, ſi charitatem præceſſerit, jubebit quidem abſtinere à crimine; verùm *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.* Quid modò faciat Queſnellus iſto Auguſtini commentario in Pſalm.127. *ubi vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura ſunt impiis, timent, & continent ſe à peccato; timent quidem; ſed non amant juſtitiam; cùm autem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit, quod durum erat, amari, & dulceſcit Deus; & jam incipit homo juſtè vivere. .... timet nè mittatur in gehennam, bonus eſt, & utilis iſte timor.* Perſpicua hic eſt contine-

nentia à peccato, & quidem ſub initium non niſi timore pœnæ; *hanc enim timent, ſed non amant juſtitiam*: neque tamen ex continentia à peccato dici poteſt ejuſdem in corde commiſſio; quia, inquit Auguſtinus, *cùm per timorem ſe continent à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit, quod durum erat amari, & dulceſcit Deus, & jam incipit homo juſtè vivere.* Poteſtnè commiſſione criminis fieri conſuetudo juſtitiæ, conciliari amor præceptis arduis, Deus dulceſcere, & vitæ juſtæ duci exordium? Conſtat, timorem ſervilem eſſe formidinem ſolius pœnæ; nam cui amor Dei, & indè natus ejus offendendi metus jungitur, timor initialis dicitur. Sic & Spiritus ſervitutis, eſt Spiritus timoris incurrendi ſupplicia, abſque amoris benevoli admixtione. Vitare itaque peccatum ſpiritu ſervitutis eſt illud fugere non niſi timore pœnæ. Si autem talis fuga neceſſariam haberet cum peccato connexionem; ſcilicet cum deliberato deſiderio peccati ejuſdem committendi, ubi promitteretur impunitas, Spiritus ſervitutis, infelix parens ſobolis adeò pudendæ, non poſſet eſſe à Deo, *cujus omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt*, ut dicitur Jacobi cap. 1.

8 Auguſtinus tamen quæſt. 55. ſuper Exod. ait: *Non arbitror alium, quam eumdem Spiritum ſignificari, ubi dicit Apoſtolus non accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in timore; Sed accepiſtis Spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba Pater, quia eodem Spiritu Dei, id eſt, digito Dei, quo lex in tabulis lapideis conſcripta eſt, timor incuſſus eſt eis, qui gratiam nondum intelligebant, ut de ſua infirmitate, atque peccatis per legem convincerentur, & lex fieret illis pædagogus, à qua perducerentur ad gratiam, quæ eſt in fide Jeſu Chriſti*. Si igitur Spiritus ſervitutis, & timor ſervilis eſt donum Dei, fieri nequit, ut omnis obedientia præcepti, ſive abſtinentia à peccato indè proveniens talem poſtulet turpitudinis ſocietatem, ut ipſum, quod ſervitutis Spiritus vitari imperat peccatum, ſemper animo committatur. Argumentum hoc ex Auguſtino contra adverſarios invictiſſimum meritò judicavit adducta ſæpius Salmanticenſium Thomiſtarum Schola Tractat. 24. de pœnitentia diſp. 7. de contritione dub. 1. §. 5. Quid pro veritate catholica dici potuit illuſtrius, quàm quod Auguſtin. ait ſerm. 214. de tempore? *Cùm timetur pœna, quam* (Deus) *minatur, diſcitur amari præmium quod pollicetur, ac ſic per timorem pœnæ bona vita retinetur*. Retineturnè bona vita per timorem, ſi quæcumque is execrari hominem juſſerit, committantur animo; eique omnia peccata lethifera, etiam poſſibilia in tribunali Numinis imputanda ſint, quoties ſolo timoris illius ſeu conſilio, ſeu imperio decernuntur evitanda? Ita ſaluberrimus gehennæ timor eſt, prout à Sancto Antiſtite prædicatur; perniciosiſſimus, prout à Queſnello. Quid enim horribilius, quod poteſt ullius actûs venenum eſſe magis peſtilens, & ſe diffundens latiùs, quàm quo homo quilibet, etiam Chriſtianus, & juſtus, omnium ſimul in quocumque genere criminum conſtituatur reus, quoties ea ſibi propoſuerit omni ſtudio fugienda, ſi ſola fugæ ratio occurrit judicium Dei terrificum, & illud ſubſequens æterna punitio? Non ita Auguſtinus; ſed uti jam vidimus in Pſalm. 127., agnoſcit, homines ſolo vermis non morituri, & ignis inextinguibilis terrore perculſos, etſi *non amantes juſtitiam*, tamen *per timorem continere ſe à peccato*, atque ita *fieri conſuetudinem juſtitiæ; incipere, quod durum erat, amari; dulceſcere Deum, & incipere homines juſtè vivere*: quæ omnia, ut patet, minimè conſiſtunt cum ſola ab externo crimine abſtinentia, dum illud committitur in corde. Non enim ſimpliciter continet ſe à peccato, qui illi in animo conſentit: non fit conſuetudo juſtitiæ; ſed nequitiæ, & peccati: non ſic inducitur juſtitiæ, & præcepti amor, ſed producitur odium & averſio: non dulceſcit Deus, ſed pergit formidini eſſe, & horrori.

9 Denique ſemper nobis inhæreat inculcatum ſæpius ab Auguſtino, & ſuperiùs etiam à nobis, monitum de præmittenda formidine charitati. Qua autem ratione timor priùs ingrediens locum præparat dilectioni, niſi cohibendo animum, nè ſuggeſtionibus carnis, & diaboli conſentiat; ſed præterita crimina deteſtetur? Hunc eſſe Auguſtini ſenſum certiſſimum, ſola videtur poſſe voluntaria cæcitas ignorare. Quid enim ineptius, & tanto indignius Doctore fingi poteſt, quàm operosè adeò prædicare formidinis illius utilitatem, neceſſitatemque, ut ad amorem animus diſponatur; ſed ea lege, ut, antequam amor ſucceſſerit, timor maneat otioſus, & cum eo animus ſtudiosè caveat ab omni legis obedientia, ab omni deteſtatione præteritorum criminum ac futurorum; quia aliàs hoc ipſo, ſeu conſecutione inevitabili, omnia patrarentur animo? patrarentur autem omnia, ſi Queſnelli novitas ſubſiſteret: *Qui à malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*. Qualia opinionum monſtra niſi Doctori maximo tribuerimus, juxta novos theologos Auguſtiniani, & fortè catholici eſſe deſinemus:

Sed

Prop. 66. & 67. & cujus uſus neceſſariò malus eſt per 62. poterit eſſe *motus affectûs ad pœnitentiam ordinatus*, ut ab Aquinate vidimus definitum? Huic Auguſtini diſcipulo, & interpreti irrefragabili jungo etiam Seraphicum; quia in diſputatione cum hæreticis, abundare probationibus præſtat, quàm videri vel in minimo defeciſſe. Si autem neque lux tanta illuminandis eorum mentibus voluntariâ laborantibus cæcitate ſuffecerit; ad erudiendos ſaltèm, confirmandoſque in doctrina catholica fideles conducet plurimum. Quæ Bonaventuræ ſententia cùm copioſior ſit, & fortiſſimis plena rationibus, integrum ſibi caput poſtulat.

CAPUT VII.

Sanctus Bonaventura invictiſſimè confirmat noſtras Auguſtiniani ſenſus vindicias, & viam adverſariis præcludit obtinendi qualiſcunque à Sanctis reliquis patrocinii.

1 DOctor Seraphicus in librum 3. ſent. diſt. 34. quæſt. 2. antequam quæſtionem diſſolvat, proponit priùs argumenta ſententiæ, quam animo concipit amplectendam: adductis dein rationibus oppoſitis, pro priore parte dirimit controverſiam. Proinde, & nos Sanctum eodem ordine referamus. „ De timore ſervili (inquit) in comparatione ad ejus „ uſum; utrum ſcilicet uſus timoris ſervilis „ ſit bonus, an malus: & quòd bonus ſit, „ videtur, quia quales ſunt habitus, tales „ ſunt actus: ſed timor ſervilis cùm ſit donum Spiritûs Sancti, eſt bonus. Ergo „ per documentum moralis philoſophi „ actus ejus eſt bonus. Maxima eſt philoſophi, quod cujus uſus bonus, ipſum quoque bonum eſt: & cujus uſus malus, ipſum eſt malum. Ergo ſi uſus malus eſt timoris ſervilis, ipſe timor ſervilis eſt malus. Sed non eſt malus, cùm detur divinitus; ergo actus ejus eſt bonus.

„ Item omnis habitus, cujus uſus præparat hominem ad ſuſceptionem gratiæ, „ eſt bonus quantùm ad uſum: ſed timor „ ſervilis eſt hujuſmodi; quia per uſum ejus „ introducitur charitas, ſicut dicit Auguſtinus, & habetur in litera, ergo &c. Item „ nullus actus, quo quis vitat peccatum, „ eſt peccatum; ſed actu timoris ſervilis, „ recedit homo à peccato; ergo actus timoris ſervilis non eſt peccatum. Non eſt „ ergo malus „. Paulò poſt ſic procedit ad argumenta oppoſita.

2 „ Sed contra, ſuper illud Pſalmi „ *Confige timore tuo carnes meas* gloſſa Auguſtini (eſt) timor ſervilis carnem non „ crucifigit; quia vivit in eo peccandi voluntas, & ſequeretur opus, ſi ſperaretur „ impunitas; mallet enim licère, & dolet „ non licère, quod lex vetat; ſed omnis „ talis motus eſt directè contra juſtitiam; „ quia vellet juſtitiam non eſſe: omnis verò motus contra juſtitiam eſt malus, ergo & actus, & uſus timoris ſervilis eſt „ malus. Item Gregorius in moralibus, „ cùm pœna timetur, & Dei facies non „ amatur, timor ex tumore eſt, non ex „ amore: ſed omnis actus, qui procedit ex „ radice tumoris, & ſuperbiæ, eſt actus malus, & damnabilis: ergo uſus timoris ſervilis non eſt bonus; ſed damnabilis „. Plura ibidem Seraphicus congerit oppoſita ſuæ, & communi ſententiæ argumenta, quæ dein acutiſſimè refellit. Ego referendis pluribus ſuperſedeo, donec ab adverſariis ea conſpexero intorqueri. Nunc audienda Seraphici reſolutio.

3 „ Reſpondeo: ad prædictorum intelligentiam eſt notandum, quòd, cùm dico timorem ſervilem, duo dico; videlicet ipſum habitum, quo anima diſponitur „ ad timendum Deum, ut punientem eos, „ qui prævaricantur; & ulteriùs nomine „ ſervitutis importatur deformitas peccati, quæ annexa eſt illi habitui in eodem „ homine, ratione cujus ille homo dicitur „ ſervus peccati, & timor in eo exiſtens „ dicitur eſſe timor ſervilis. Per hunc „ etiam modum, cùm dico aliquem timere „ ſerviliter, duo dico; videlicet actum ab „ illo habitu egredientem, & voluntatis „ ſervilitatem, ſive deformitatem concomitantem. Sed attendendum, quòd hoc „ poteſt eſſe dupliciter; aut ita, quòd deformitas illa voluntatis concomitetur „ quantùm ad habitum, aut quantùm ad „ actum. Si concomitatur ſolùm quantùm „ ad habitum, ſic poteſt eſſe, quòd aliquis „ ſerviliter timeat, & tamen motu illo non „ peccabit; quia ex recogitatione pœnarum aliquis abhorret offendere Deum; „ hoc poteſt eſſe præter omne peccatum. „ Si autem concomitatur in actu, quamvis „ ipſum timere de ſe non ſit malum; tamen „ ratione deformitatis actualiter annexæ „ depravatur: ſicut aliquis, qui timet pœnas, & timendo dolet, quòd tales pœnæ „ infliguntur pro culpa, & actu etiam concupiſcit peccare, ſi non eſſet illa pœna: & hoc

Digitized by Google

„ hoc modo timere ſerviliter, eſt peccatum „ & malum; hoc autem non eſt ſemper, „ cùm quis movetur timore ſervili; alio- „ quin per uſum illius doni magis ſe homo „ à gratia elongaret, quàm præpararet, „ quòd planè falſum eſt: & ideo conceden- „ dum eſt, quòd uſus timoris ſervilis poteſt „ eſſe bonus, licèt non ſit bonus bonitate „ meriti: Sed magis bonitate præparante, „ vel ordinante ad meritum, quæ ſimul „ ſtat cum peccato.

4 Habemus hìc aſſertionem Seraphici damnato articulo prorſus oppoſitam. In omni ſcilicet peccatore eſt odium habituale juſtitiæ, quo velit ſequi concupiſcentiam, ubi opportunum fuerit, remoto ultionis periculo; quæ deformitas, & ſervilitatis ratio omni quidem propria eſt peccatori, quamdiu peccator eſt; ſed non reperitur iſtiuſmodi motivum in omnibus peccatoris actibus; ac proinde, etſi operans Deo odibilis ſit, & ejus hoſtis, æterno dignus incendio; non tamen talis eſt omnis ejus actio, & volitio, quæ honeſta poteſt eſſe, & ſecundùm omnes circumſtantias bona, etiam ad charitatem, & juſtitiam præparans; licèt ſupernaturali deſtituta merito propter vitium ſubjecti Superis inimici. Hoc eſt, quod Seraphicus perſpicuâ explicat diſtinctione: „ Cùm dico aliquem timere ſerviliter, duo „ dico; videlicet actum ab illo (ſervili) „ habitu egredientem, & voluntatis ſervi- „ litatem, ſive deformitatem concomitan- „ tem. Sed attendendum, quòd hoc poteſt „ eſſe dupliciter; aut ita, quòd deformi- „ tas illa voluntatis concomitetur quan- „ tum ad habitum, aut quantùm ad actum. „ Si concomitatur ſolùm quantùm ad ha- „ bitum, ſic poteſt eſſe, quòd aliquis ſervi- „ liter timeat, & tamen motu illo non pec- „ cabit; quia ſi ex recogitatione pœnarum „ aliquis abhorret offendere Deum, hoc „ poteſt eſſe præter omne peccatum „. Corruit itaque Queſnelli regula; qua indefinitè, & dogmaticè definit eſſe peccatum, quoties Divinæ legis tranſgreſſionem ſolâ pœnæ formidine deteſtamur Prop. 62. *Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo*.

S. Bonaventura proſequitur: „ Si autem „ (deformitas) concomitatur in actu, „ quamvis ipſum timere de ſe non ſit ma- „ lum; tamen ratione deformitatis actua- „ liter annexæ depravatur; ſicut aliquis „ qui timet pœnas, & timendo dolet, quòd „ tales pœnæ infliguntur pro culpa, & actu „ etiam concupiſcit peccare, ſi non eſſet „ illa pœna; & hoc modo timere ſerviliter „ eſt peccatum, & malum; hoc autem non „ eſt ſemper, cùm quis movetur timore ſer- „ vili; alioquin per uſum illius doni ma- „ gis ſe homo à gratia elongaret „; Quod foret abſurdiſſimum, & blaſphemum. Ubi Queſnelli novitas iterum conteritur, & ineluctabili deſtruitur ratione; quòd ſcilicet aliàs Spiritûs Sancti donum, quale eſt ſervilis ille timor, foret peccandi principium, atque ita quòd Dei bonitas peccatoribus ad eorum converſionem benigniſſimè impertit, diceretur ipſos à juſtificationis gratia ampliùs removere; quo nihil effutiri poteſt contra Dei miſericordiam, Sapientiam, Sanctitatem contumelioſius.

5 Stabilitâ Seraphicus catholicâ veritate, argumenta aggreditur quæ ſibi, & nobis, ſuperiùs objecta retulerat. „ Ad illud „ verò, (inquit) quòd primò objicitur in „ contrarium, quòd in timore ſervili vivit „ voluntas peccandi, & quòd dolet de eo, „ quod lex vetat, dicendum, quòd illud „ verbum Auguſtini non intelligitur, quòd „ ſemper, quando timet, doleat actu; & „ ſimiliter, quòd voluntas peccandi ſem- „ per ſit in actu; ſed hoc dicit, quia manet „ in habitu, & radice. Licèt autem volun- „ tas ſit per peccatum deformata, & regnet „ in ea malus amor; poteſt tamen aliquan- „ do moveri ad aliqua bona opera in gene- „ re, vel ex circumſtantia per aliquam gra- „ tiam gratis datam, non committendo „ culpam: ſicut patet per multa exempla, „ & ſic poteſt eſſe in parte iſta.

„ Ad illud, quod objicitur, quòd time- „ re ſerviliter eſt ex tumore, ſicut dicit „ Gregorius, non ex amore, dicendum „ quòd EX non dicit ibi cauſam, ſed con- „ comitantiam: &, cùm dicit concupiſcen- „ tiam in actu, tunc deformat actum timo- „ ris ſervilis: cùm dicit concupiſcentiam „ in habitu, non oportet, quòd deformet; „ ſed tamen facit ipſum deficere à meriti „ perfectione.

Hactenus Bonaventura. Satis nobis hic eſt, quòd Seraphica Auguſtinianæ, & Gregorianæ Sententiæ explicatio ſit vera clavis, & facillima aperiendis quibuſcumque tum eorumdem, tum aliorum Patrum textibus, adeò ut ex apparente alicubi obſcuritate nihil præſidii adverſariis expectandum ſit.

Eadem reſponſio, & Auguſtiniani textûs interpretatio à duobus ferè ſeculis adhibita eſt à Driedone contra Lutherum lib. de captivitate, & redemptione generis humani pag. 107. cujus verba aurea dedi capite ſuperiore. Ea-

Eadem eſt Bellarmini contra Lutherum Sententia, & Auguſtiniani loci acceptio lib. 2. de pœnitentia cap. 16. & cui diſpliceat catholico; præſertim poſt Alexandri VIII. contra duas illas propoſitiones anathema: *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, & ſupernaturalis?* quæ ſunt decimaquarta, & decimaquinta propoſitiones inter 31. Si enim timor gehennæ ſit ſupernaturalis; ſi bonus etiam, ac ſupernaturalis motus habenda ſit attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe; nihil ſupereſt rationis utcumque veriſimilis, cur cenſeatur omnis, *qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committere in corde ſuo, & jam eſſe reus coram Deo*, ut nova contra Romanam contendit Eccleſia.

Propoſitionum trium poſteriorum iterata ab adverſariis defenſio examinatur.

CAPUT I.

Hexaplorum obſervatio expenditur.

1 Circa Propoſitiones ſexageſimam primam, & 62. ſic Hexapla obſervant: *Apparet ex* (Scripturæ) *verſibus, qui locum dant Propoſitionibus* 61., & 62., *uti & ex contextu* Reflexionum Moralium, *agere Queſnellum de timore hominum, non Dei.* Sic nempe in caput Lucæ 20. v. 19. duxerat annotandum: *O Deus, quid eſt cor hominis relictum ſibi? Timore Dei, & æterna ejus juſtitia nequaquam movetur; timore autem hominum, & mali temporanei reprimitur, ac gubernatur. Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*. Reflexio iſta aptatur verſui 19. capitis 20. Lucæ ad ea verba: *Quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ mittere in illum manus illa horâ, & timuerunt populum*.

Quoniam effugia captare, & latebras conſtitutum adverſariis eſt, miror, non allegari, quòd Queſnellus ibi non agat de quocumque mortalium, & qnibuſcumque in circumſtantiis; ſed tantùm *de corde hominis relicto ſibi* abſque Divinæ gratiæ ſubſidio. Verùm tam iſta, quàm prior excuſatio facilè ſubvertitur: utraque enim, ſi eam propiùs aſpexeris, ad quid juvat, niſi ut fraudulenta Queſnelli ampliùs detegatur aſtutia, & innovandi prurigo Catholicis omnibus deteſtabilis? Uſuvenit ſcilicet etiam hic, de quo ſæpe aliàs Lectorem monui, nocentiſſimi authoris nequitia, ut apprehenſo ex ſacris paginis facto quopiam particulari, ex eo pro mareria quoque longè diſpari concluſionem eliciat dogmaticam, & ſignificatione quodammodo univerſalem. Nulla tangebat Scribas iſtos, & Sacerdotum Principes pietas; nullus juſtitiæ, aut religionis amor, ac nè judicii quidem Divini, æternorumque horror cruciatuum; ſed terror hominum, incommodorum temporalium, jacturæque leviſſimæ, illos ab externis retrahebat ſceleribus. Iſtud novo Theologo ſufficit, ut dogmatico hoc, atque illimitato Eccleſiam erudiat apophtegmate: *Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*.

Hiſtoria ſacra factum referens contemptæ religionis, & juſtitiæ, ſolius autem humanæ formidinis, Judæos impios retrahentis à complendo exteriùs ſacrilegio, obſervari patitur, quòd timor hominum, quos arcana mentium latent, non niſi externa peccati opera cöerceat. Si aliud ſignificari Qneſnellus noluerit, cur indefinitum protruſit articulum, & concluſionem ex facto, ſeu antecedente particulari elicuit dogmaticam, & in ſenſu obvio adeò ſtolidam? Cur nullam addidit particulam humanæ ſolummodo à ſe intellectæ formidinis indicem? Non gravaſſet ea articulum; ſed priorem ſaltèm ejus partem ab erroris ſuſpicione liberaſſet. Si etiam in timore Numinis, & vindictæ perpetuæ tantum roboris agnoſcat, ut poſſit amori juſtitiæ prævius perſuadere animo abſtinentiam à peccato novo, & deteſtationem veteris; cur in totis quatuor tomis adeò nihil ſimile uſpiam ſignificat, ut omnia contraria ubique ſtabilire principia totis viribus conetur? Fraus putida hìc nobis ampliùs detegenda eſt.

2 Juxta adverſarium nullus timor eſt Divinus, nullus bonus, nullus peccati ſpurcitiâ non inquinatus, niſi ab amore Dei benevolo, & juſtificante proceſſerit. Per Propoſitionem ſcilicet 44. „ Non ſunt, niſi duo „ amores, unde volitiones, & actiones „ omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui „ omnia agit propter Deum, quemque „ Deus remuneratur; & amor, quo nos „ ipſos,

„ ipſos, ac mundum diligimus, qnl quod „ ad Deum referendum eſt, non refert, & „ propter hoc ipſum fit malus. „ Timor itaque ab amore Dei omnia ſic agente propter Deum non profluens, neceſſe eſt, ut à mala amoris proprii, vel mundani origine vitietur; proinde cohibendo à peccatis animo minimè eſt idoneus: Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs reguaute, neceſſe eſt, ut in eo carnalis reguet eupiditas, omueſque actioues ejus corrumpat*. Prop. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*. Cui confirmando novæ ſcholæ axiomati, ſi quæ ſuffragetur ratio, vel authoritas, præſtabit eadem fundamentum accuſandæ cuilibet facultatis alterius actioni, etiam timori, quoties à charitate non proceſſerit. Adde, quòd timor, qui non ſolam manum; ſed animum quoque à delinquendo reprimeret, deberet eſſe ex gratia: id nemini magìs, quàm adverſario indubitatum eſt, penès quem Propoſ. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet lumiuis, uiſi ad aberrandum: ardoris, niſi ad ſe præcipitandum: virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omuis mali, & incapax ad omue bonum*. Si autem timor animum cohibens à peccato debet eſſe ex gratia, occurrit Propoſitio 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*; atque ita charitas, ſinè qua remitti peccatoribus crimina nullus, potiſſimùm adverſarius, admiſerit. Præterea timor, qui arcere animum à peccando valeat, concipitur ex fide, quia per Prop. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Si autem timor ex fide eſt, neceſſariò ex charitate naſcitur juſtificante per Prop. 51., niſi juxta eandem adſcribere juſtificationem malueris fidei; nam *fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*. Exploratum itaque eſt, nullum dari in Queſnelli ſententia timorem, charitatis, & juſtificationis expertem, qui poſſit animum à peccando avertere, atque adeò de omni alio timore, qui ſimul charitas non eſt, vel ex ea non naſcitur, intelligi à Queſnello dictum: *Timor non niſi mauum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ uon ducitur*; & quidem increatæ. Ratio ulterior ab hoc Theologo redditur Prop. 58. *Nec Deus eſt, nec religio ubi non eſt charitas*. Quomodo igitur poſſet eſſe timor Dei ſinè charitate, animum retinens à peccato? Præterea, inquit Queſnellus: *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes, & nou eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*; utique juſtificans, ſicut ex tot allegatis Propoſitionibus manifeſtum eſt.

Quis igitur fructus, quis finis excuſationis frivolæ, quaſi appareat tum ex Scripturæ verſibus, quos *Reflexio* Queſnelli 61., & 62. reſpicit. tum ex ipſo utriuſque *Reflexiouis contextu, eum agere de timore hominum, non Dei*? Fructus, inquies, & finis Hexaplorum eſt, oſtendere, quòd ſenſus Propoſitionis utriuſque, prour ab accuſatoribus excerpta eſt, & à Pontifice damnara, non ſit revetà Propoſitionis cum ſuis conſideratæ circumſtantiis; licèt authoris alibi ſententia ſit, ex tot allegatis jam textibus compertiſſima.

Ego verò mirari ſatìs nequeo impudentiam Hexaplorum nobis exprobrantium, veluti malam fidem, aut cæcitatem, & ignorantiam non tolerandam, ſi in excerpendis, & damnandis Propoſitionibus geminis neque Sacrorum textuum, neque Queſnelliani ſensûs ex antecedentibus eruendi cura fuerit; vel, quod deterius foret, cognitio utrinſque circumſtantiæ contempta. Verùm & ſacrorum verſuum ſenſus, & verba Queſnelli antecedentia perſpectiſſima fuere tum denuntiatoribus, tum ſapientiſſimis judicibus; ſed eorum pariter perſpicacitatem, & prudentiam fugere non potuit, quòd utraque indicata circumſtantia nihil penitùs conferat ad excuſationem proſcriptorum dogmatum; ſed ad execrandam ampliùs Queſnelli fallaciam in *Reflexiouibus*, non ſolùm à mente Spiritûs Sancti alienis; ſed etiam maximè contrariis. Sic toto ferè tomo primo præſentis Operis oſtendi ad Propoſitiones plurimas, Queſnelli ubique ſtudium eſſe, ut Sacris Scripturarum textibus, etſi nullam cum nova theologia connexionem habentibus, aſſuatur Bajana, aut Janſeniana *Reflexio*, ſeu exitialis error, quo fides Catholica ſubruatur. Evidens eſt Lucæ 20. v. 19. de ſolo ſermonem fieri timore hominum, ſive humano, cùm dicitur, *Priucipes Saeerdotum, & Scribas* voluiſſe quidem; ſed non auſos fuiſſe *mittere* in Chriſtum *manus illâ horâ; quia timuerunt populum*. Matth. quoque cap. 21. v. 46. *Principes Sacerdotum, & Phariſæi... quærentes eum tenere, timueruut turbas; quoniam ſicut Prophetam eum habebant*. Neque ignorarur Queſnelli in priorem textum Moralis Obſervatio: *O Deus! quid eſt cor hominis relictum ſibi? Timore Dei, & æterna ejus juſtitia nequaquam movetur; timare autem hominum, & mali temporanei frænatur, ac regitur*. Sed an iſtiuſmodi antecedentia concludi merentur hoc epiphonemate illimitato: *Timor nou uiſi mauum cohibet; cor autem tamdiu addicitur peccato, quam-*

quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur? Cur *timoris* vocabulum non reſtrinxit Queſnellus ad *humanum*, dicendo, *timor humanus non niſi manum cohibet*? Cùm enim de ſola humana formidine ageretur in antecedentibus, exigebat omnis recta ratio, ut non de metu in genere, ſed humano ſolummodo concluderetur. Perquam frivolum autem eſt, dum ratiociniis error ſtolidus convincitur, recurrere ad ſuppoſitionem reſtrictionis; quaſi hæc ſubintelligi debuiſſet, quam conſtat ſubintelligendam à nemine; ſed concluſionem ab omnibus (novitatis furore dicam, an amore non inſanientibus) de ſtultitia arguendam: veluti ſi ex hoc antecedente, *omnis homo eſt animal, & rationis capax*, inferre quis voluerit: igitur *omne animal eſt rationis capax*. Explodetur ab omnibus concluſionis inanitas; neque minùs repelletur excuſatio, ſi dixeris, ex antecedente debuiſſe in concluſione voci *animal* ſubintelligi *hominem*: reclamabit omnis, etiam paucorum dierum dialecticus; aliàs nullum fore uſpiam argumentum adeò incongruum, quin unius vocabuli ſuppoſitâ mutatione ad legitimum reducatur.

3 Verùm quod omni vano obtentui magis occludit aditum, eſt, in omnibus de gratia Propoſitionibus eandem deprehendi rationis fallaciam; quod nempe ex ſingulis Scripturarum textibus ad factum reſtrictis particulare, concluſio eliciatur dogmatica æquivalens univerſali. Non multo molimine quærenda mihi ſunt fraudis hujus ſophiſticæ exempla, quale ſtatim ſuggerit primus Queſnelli articulus. Lucæ cap. 16. v. 3. *Ait Villicus intrà ſe, quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubeſco*. Hoc exemplum pigri, ſed induſtrii ſimul, & fraudulenti Villici Queſnello peridoneum viſum eſt, ut omnibus in peccatum mortiferum lapſis omnia dona ſpiritualia adimeret, etiam ſpem, & fidem, omne cœleſte auxilium, omnem boni operis poteſtatem: *Quid aliud remanet animæ* (cuicumque,) *quæ Deum, atque ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones, ſuperba paupertas, & ſegnis indigentia; hoc eſt, generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum*? Nobis autem ex Queſnello quærere liceat, an iſtud non ſit peccatori cuilibet viam ſternere ad deſperationem, & abjiciendam omnem bonorum operum, atque ipſius pœnitentiæ curam? Non enuntiat Chriſtus de omni villico iniquitatis, quòd fodere non valeat, mendicare erubeſcat; ſed de uno ſingulariter nequam, cujus prudentiam ipſe, cui graviter nocuerat, Dominus cenſuit prædicandam. At Queſnellus omni invigilans occaſioni, quâ præceptas infarciat novitates, parabolâ abutitur ad fallendos ſimplices, extendendo eam ad peccatores omnes, atque ex unius villici impotentiâ, & quidem non niſi impropria, utpote in ſola conſiſtente pigritia, etiamnum liberâ, deducit impotentiam boni rigidam, propriè dictam, atque in peccatoris nequaquam poſitam facultate arbitrii. Quemadmodum igitur ex circumſtantiâ parabolæ ad unum genus villici, & forſitan individuum determinatæ, perperam inferes, primum Queſnelli articulum non indefinitè de qualibet *animâ, quæ Deum, & ipſius gratiam amiſit*, ab authore accipi, & à lectoribus intelligendum; ſed de peccatore aliquo ſpeciali, ac nimis enormiter flagitioſo; ita pariter excuſatio frivola eſt, cùm præſens articulus 61. dicitur ex antecedenti circumſtantia limitandus, quantumvis ſignificatione obviâ ſonet indefinitè, & æquivaleat univerſali. Perſpicuum proinde eſt, de timore quolibet, amorem juſtitiæ præveniente, à Queſnello aſſeri: *Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur*. Ex oppoſitione timoris, & amoris patet, non agi de filiorum, aut incipientium timore, dilectionem aliquam juſtitiæ ſupponente, & præter quem omnis alius juxta adverſarios humanus, inutilis, imò vitio maculatus eſt. Hinc etiam magis conſpicuus redditur Hexaplorum dolus, impudenter aſſerentium, quòd in damnato articulo de *ſolo agatur timore hominum*; quaſi verò timor amore juſtitiæ non imbutus juxta Queſnellum alius ſit, quàm humanus. Nondum oblivioni dedimus Propoſitionem 12. inter 31. ab Alexandro VIII. proſtratam anathemate. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana*: Quam propoſitionem Arnaldus octogenario proximus cum ſuo ſtudiorum adjutore domeſtico Queſnello cenſuit ab anathemate vindicandam *in difficultatibus propoſitis* Domino Steyaert parte 9. pag. 206. *Condemnare*, inquit, *non potes hanc Propoſitionem 12., niſi condemnando te ipſum, Sanctum Thomam, & cæteros paſſim Theologos*. Rejectâ autem omni fide veluti humanâ, quæcumque deſtituitur amore, evidens eſt, ſortem non obtingere meliorem formidini abſque dilectione.

Denique ſi operæ pretium foret, percurrendo ſingulos de gratia articulos, oſtenderem facillimè, ut tomo 1. pluribus commonſtra-

monſtratum eſt, familiarem Queſnello eſſe conſuetudinem, ſi non Theologo, aut Dialectico dignam; convenientem tamen ſubverſori fidei, & Eccleſiæ; ut ex antecedente maximè limitato concluſio, ſive reflexio ubivis eruatur dogmatica. Hexaplis ut paſſim alibi, etiam hic prudentior fuit *Collatio*, quæ etſi Hexaplorum ſubſidiaria, *Obſervationem* tamen nimis futilem exiſtimavit, quam ut aſſeri ſapienter poſſet, aut ulla probabili ratione ſtabiliri.

4 Denique ipſa Hexapla, quaſi reſumptis animis, ſententiam de timore quolibet ante amorem juſtitiæ profitentur Queſnelli ſententiam eſſe; ſed pariter irrefragabilem; perceptâ ſcilicet excuſationis traditæ vanitate. *Verumtamen*, inquiunt, *conſideratione iſtiuſmodi nobis opus non eſt, ad vindicias Propoſitionum* (ſexageſimæ primæ, & 62.) *quia intellectæ de metu ſuppliciorum, quæ Deus peccatoribus comminatur, non continent, niſi doctrinam Patrum, & Pontificum veterum, in eorum ſcriptis frequentiſſimè inculcatam.* Ego verò utrumque articulum convellens authoritate potiſſimùm Auguſtini, aliorumque veterum, nè unum quidem ex Patribus, aut Pontificibus alterutri conſenſiſſe, oſtendi copioſiùs, quàm videri pleriſque potuerit meruiſſe doctrina tam horrida, tam injuria Divinæ gratiæ, ejuſque authori Spiritui Sancto, adeò oppoſita Doctoribus ſanctiſſimis, Angelico præcipuè, & Seraphico, Franciſco Saleſio, & Synodo Tridentinæ; tam aliena à communi ſenſu Fidelium, atque ipſius lumine rationis.

CAPUT II.

Proponitur ſubdola Queſnelli proteſtatio.

1 Queſnellus proteſtationis pag. 217. §. 12. „ Circa formidinem (in-
„ quit) pœnarum, qua pec-
„ cator communiter excitari
„ à ſomnolentia incipit, teneo, & ſemper
„ tenui doctrinam à Tridentino Concilio
„ definitam ſeſſ. 14. cap. 4., & can. 5. atque
„ cum eo dico anathema omni aſſerenti, ti-
„ morem damnationis æternæ contentum
„ contritione imperfecta cum propoſito
„ non peccandi de cætero, facere homi-
„ nem hypocritam, & magìs peccatorem.
„ Imò credo, eſſe dolorem verum, & uti-
„ lem ad converſionem, ac ſalutem; eam-
„ que contritionem imperfectam, quæ ex
„ gehennæ, & pœnarum metu concipitur,
„ eſſe donum Dei, & impulſum Spiritûs
„ Sancti, cujus auxilio pœnitens viam ſibi
„ ad juſtitiam parat, ſeque ad Dei gratiam
„ Sacramento pœnitentiæ impetrandum
„ diſponit, *ſi voluntatem peccandi excludat,*
„ *atque eam ſpes veniæ comitetur*. Hæc eſt
„ doctrina Concilii: neque protuli quid-
„ piam ei contrarium. Cùm enim velit, ut
„ gehennæ, & pœnarum formidini condi-
„ tiones omnes iſtæ conjunctæ ſint, præci-
„ puè propoſitum non peccandi de cætero,
„ & ſpes obtinendi commiſſorum veniam
„ delictorum, evidens eſt, ſecutum me eſſe
„ ſententiam Concilii cùm dixi Prop. 60.
„ *ſi ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam,*
„ *quò hæc eſt magìs violenta, eò magìs ducit*
„ *ad deſperationem*. Caſum non eſſe meta-
„ phyſicum, docemur exemplo Judæ. Mi-
„ ſer ille aliud præ oculis non habens, quàm
„ criminis ſui gravitatem, atque exiſtimans,
„ nullis iſtud ſuppliciis, ac nè Jeſu Chriſti
„ quidem ſanguine poſſe expiari, ſive, ut à
„ S. Leone dicitur ſerm. 3. de Paſſione
„ cap. 3. *Omnem menſuram ultionis exceſſiſſe,*
„ præcipitem ſe egit in deſperationem,
„ ejuſque dolor fuit adeò violentus, & tam
„ ſcelerata converſio, ut ipſa in crimen ver-
„ ſa fuerit pœnitentia, neque punire ſe
„ ipſum, niſi novo potuerit flagitio. S. Leo
„ ibidem ſerm. 11. cap. 4. *Meritò*, inquit,
„ *ſicut Propheta prædixerat, oratio ejus facta*
„ *eſt in peccatum; quoniam, conſummato ſce-*
„ *lere, tam perverſa impii converſio fuit, ut*
„ *etiam pœnitendo peccaret.*

„ Quandoquidem de Juda ago in ea
„ obſervatione, quæ complectitur etiam
„ articulum inter damnatos quinquageſi-
„ mumquintum, æquus Lector judicet, an
„ veritatis limites exceſſerim, & non fide-
„ liter ſecutus fuerim veſtigia Pontificis
„ inter maximos eximii. En *obſervationem*
„ integram, quam loco ſuo avulſam, con-
„ ciſam, atque in varias diviſam partes ad-
„ verſarii protruſere, ut deformem redde-
„ rent, &, ſi fieri poſſet, obnoxiam cenſu-
„ ræ. Deficiente fiduciâ, pœnitentia falſa
„ eſt... finis Judæ, eſt finis infelix, & de-
„ ſperatione plenus in avaro, qui morſibus
„ conſcientiæ diſcruciatur propter nefarias
„ in acquirendis opibus iniquitates, qui-
„ bus impellitur in deſperationem animus.
„ Prop. 57. *Totum deeſt peccatori, quando*
„ *ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non*
„ *eſt amor Dei*. Prop. 60. *Si ſolus ſupplicii ti-*
„ *mor animat pœnitentiam, quò hæc eſt ma-*
„ *gìs violenta, magìs ducit ad deſperationem.*
„ Facilè apparet, Propoſitiones iſtas non
„ niſi Judam concernere, atque ipſi quo-
„ dam-

,, dammodo ſimiles. Utinam non reperi-
,, rentur avaritiâ ſic occupari, ut omnem
,, ſpem ſuam collocent in diviriis, utque
,, eas derelinquere coacti moriantur de-
,, ſperantes abſque ejus amore, & frequen-
,, ter abſque fide, & religione!

2 ,, Sacerdotes, & Scribæ, qui co-
,, nabantur capere Jeſum, ac randem voti
,, compotes facti ſunt, erantne Judâ me-
,, liores? Et, quando ſolo metu populi im-
,, pediebantur, nè eum apprehenderent,
,, num eorum exemplo perperam uſus ſum,
,, ut hanc ſuggererem obſervationem: *Ti-*
,, *mor non niſi manum cobibet; cor autem*
,, *tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amo-*
,, *re juſtitiæ non ducitur*? Et hanc; *Qui à*
,, *malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud*
,, *committit in corde ſuo, & jam eſt reus co-*
,, *ram Deo*? Etiamſi loquerer de timore ge-
,, hennæ, Propoſitio, quæ SS. Parrum, &
,, Aquinatis eſt, non deſineret eſſe vera;
,, utpote nihil continens Tridentino con-
,, trarium; quia, licèt timor non reprimat
,, animum; poteſt tamen utilis eſſe ad con-
,, verſionem peccatoris. Deus motu iſto
,, ſæpe utitur, ut peccatorem ducat ad ju-
,, ſtitiam; ſive motus iſte oriatur à notitia
,, naturali pœnarum temporalium, ſive à
,, ſupernaturali æternarum. Verùm in pec-
,, catoribus, quales Scribæ iſti fuerunt, &
,, Sacerdotes Deicidæ, de quibus mea
,, agit obſervatio, quique ſe rradiderant
,, peccato; quid in ipſis efficere potuit ti-
,, mor mortis à populo inferendæ, niſi ob-
,, durationem cordium, magis ſemper ob-
,, firmatam in propoſito occidendi Servato-
,, rem mundi, ſicut eventu patuit? Occa-
,, ſione illorum, & ad monitionem aliorum,
,, in quibus foret diſpoſitio ſimilis, hanc
,, ordior obſervationem: *Multùm deſperata*
,, *eſt anima, quando monita maximè ſaluta-*
,, *ria, & graviſſimorum comminatio malo-*
,, *rum non alium conſequuntur fructum, quàm*
,, *ut in majores eam provehant exceſſus*. O
,, *Deus! Quid eſt cor hominis relictum ſibi?*
,, *Timor Dei, ejuſque juſtitiæ æternæ eam*
,, *minimè movet; timor verò hominum, & ma-*
,, *li temporanei ipſum reprimit, & gubernat.*
,, Tum ſequitur Propoſitio 61.

,, Cùm non agatur hic, niſi de ſenten-
,, tiis meis exponendis, neceſſe non eſt
,, quidpiam dictis addere, quando ſubſcri-
,, pſi Definitionibus Tridenrini; abdican-
,, do quidquid ab ipſo circa timorem rejici-
,, tur. Sola Propoſitionum mearum lectio
,, ſufficit, ut de meorum dogmatum, & il-
,, lius Synodi concordiâ convincaris.

3 ,, Ipſe timor, quando ſolus eſt, bo-
,, nus, & utilis eſt in ſe: attamen producit
,, ſæpe effectus malos propter corruptio-
,, nem animi, propter defectus, & vitia,
,, metum illum comitantia; ſed, quamdiu
,, ſolus eſt, non excludit actualem peccan-
,, di voluntatem, etiam quando actum im-
,, pedit exteriorem, & procul abeſt à ſuffi-
,, ciente diſpoſitione ad juſtitiam.... Ac-
,, cuſationem de rejecta à me formidine
,, veluti malâ, aut inutili poſſum facilè re-
,, pellere ſolâ textuum aliquot meorum le-
,, ctione. In Acta Apoſtolorum cap. 9. v. 5.
,, annotans varios converſionis gradus, in-
,, ter primos poſui timorem, & quidem lo-
,, quens de converſione Apoſtoli: *Timere*
,, *peccator incipit; quia, cùm Deus ipſe offen-*
,, *ſus fuerit, & illata Servatori perſecutio,*
,, *quid non metuendum eſt?* v. 6. Etiam *Saulus*
,, *timore totus contremuit*. v. 6. circa quod
,, dico: *Sextus converſionis gradus eſt, ju-*
,, *diciorum Dei timor, qui creſcit, & ſta-*
,, *tim dominatur in peccatore jam illuſtrato,*
,, *& moto Divinitus; quicumque eo non ter-*
,, *retur, non ſatìs cognoſcit Deum, neque pec-*
,, *catum*.

,, Alibi locis variis: *Hic igitur metus eſt*
,, *utilis: hæc conturbatio ſalutaris, quam in*
,, *nobis excitat Divinorum judiciorum, no-*
,, *ſtræque notitia corruptionis. Deus timore*
,, *animum præparat ad amorem; Divini judi-*
,, *cii terror peccatorem adigit, ut ſe conjiciat*
,, *inter brachia Jeſu Chriſti, unicum peccato-*
,, *ribus refugium*. Rurſus alibi: *Metus pecca-*
,, *torem excitat, faciens, ut ſui ſtatûs ſentiat*
,, *calamitatem, conſcientiam commovet; ne-*
,, *que alia de cauſa excruciat, quàm ut cogat*
,, *quærere ſolatium, dulcedinem, pacem ani-*
,, *mi in charitate; inſpirat ei comparationem*
,, *illecebrarum inanium, & tranſeuntium*
,, *peccati cum æternis, & captum omnem ſu-*
,, *perantibus inferorum ſuppliciis. Timor ani-*
,, *mum magìs docilem reddit, avertitque à*
,, *vitiis, & punitione. Denique Divinorum*
,, *judiciorum metus peccatorem conturbat, ſed*
,, *pavore gratiæ, quem non ob aliam excitat*
,, *rationem, niſi ut ei obtineat pacem ſolidam,*
,, *& æternam*. Si plura iſtiuſmodi quis de-
,, ſiderat (inquit Queſnellus) in promptu
,, ſunt.

CA-

CAPUT III.

Relata proteſtatio diſcutitur.

1 SI fraudes, & mendacia eum vocibus proteſtationis contuleris, utræ numero prævaleant, non facilè determinabis. *Circa formidinem pœnarum, quâ peccator communiter excitari à ſomnolentia incipit, teneo, & ſemper tenui* (inquit Queſnellus) *doctrinam à Tridentino Concilio definitam ſeſſ.* 14. *cap.* 4., *& can.* 5. Excitationis illius initium communiter duci à formidine pœnarum, tenent omnes Catholici contra Lutherum. Sed an hic ſaltèm conſentit Catholicis Queſnellus? Ita affirmat *Proteſtatio*, addens, *timorem ipſum, quando ſolus eſt, bonum in ſe eſſe, & utilem; attamen effectus ſæpe illicitos parere propter corruptionem animi, & defectus, ac vitia metum illum comitantia.* Si formidinem pœnarum, etiam dum ſola eſt, Queſnellus intelligit bonam eſſe bonitate phyſica, ſeu materiæ, qua ratione bonitas proprietas entis eſt, ab omni ente inſeparabilis; de hac Theologo cura non eſt, neque, ubi de bonitate, aut malitia actuum humanorum loquimur, de alia intelligi volumus, quàm quæ ad mores pertinet, & honeſtos dividit ab inhoneſtis.

Si itaque bonitas moralis timori pœnarum aſſeritur, etiam *quando ſolus eſt*, Queſnello judice, quid igitur faciet is tot ſuis de fide, ſpe, & charitate, & pluribus aliis Propoſitionibus, quæ novæ *Ethicæ*, ut vocat, *Euangelicæ* pars ſunt non minima? Proteſtationis inſcriptio eſt *de timore peccatoris*.

2 Ut autem ordiar à Propoſitione 1. „ Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, „ atque ipſius gratiam amiſit, niſi pecca„ tum, & peccati conſecutiones, ſuperba „ paupertas, & ſegnis indigentia; hoc eſt, „ generalis impotentia ad laborem, ad „ orationem, & ad omne opus bonum? „ Quomodo igitur peccator, qui noxâ lethiferâ Deum, atque ipſius gratiam amiſit, eliciet actum *timoris bonum, & utilem*? Si dixeris, amiſsâ ſanctificante, de qua illic agitur, gratiâ, non denegari ſemper actualem gratiæ auxilium, per quod operari bonum peccator valeat, & converti; licebit, & mihi inſtare: Si *timor* ille *bonus, & utilis*, ſit ex gratiæ auxilio, non eſt timor propriè peccatoris, ſed juſti; quandoquidem per Propoſ. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Neque eſt tunc *ſolus timor*; cùm ſinè charitatis actu nulli adulto, ſaltèm extra Sacramentum, obtiugat reconciliatio. Præterea timor iſte, qui eſt ex gratia, neceſſariò eſt ex fide, quia per Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 8. *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*; imò per Queſnellum Prop. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.* Si itaque timor ille *bonus, & utilis*, ſit ex fide, non eſt in Queſnelli ſententia iterum *timor peccatoris*; ſed juſti; quia neceſſariò ex charitate naſcitur, ſive per illam ex fide: Prop. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem.* Proinde metus, qui innoxius, imò *bonus, & utilis* à proteſtante ſubdolo declaratur, peccatoris eſſe nequit; ſed juſtificati. Quomodo igitur pœnarum formidine, quæ ex fide eſt, *communiter peccator excitari à ſomnolentia incipit*? Patet quoque, timorem *bonum, & utilem, quo peccator communiter excitari à ſomnolentia incipit*, non poſſe eſſe, Queſnelli ſuffragio, ſolum, neque peccatoris; ſed reconciliati, & juſti.

Dicesne, timorem *bonum, & utilem*, quo communiter peccator incipit à ſomnolentia excitari, eſſe ordinis ſolummodo naturalis? Sed quid tum faciet Queſnellus articulo ſuo 38. *Peccator nòn eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris.* Art. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum: ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.* Art. 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*? Ubi nihil poteſt diligi, niſi ad ſui condemnationem, nihil pariter poterit bene, atque utiliter formidari. Art. 66. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus; neque induci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicuti beſtiæ; ſed per fidem, & per amorem, ſicuti filii.* Art. 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.* Timor pœnarum, dum ſolus eſt, non imbutus amore juſtitiæ, ſervilis dicitur: De hoc, niſi turpiter fallat, declarat Proteſtatio, *bonum in ſe eſſe, atque utilem, dum ſolus eſt*; ut ſcilicet peccatorem excitare à ſomnolentia incipiat. Componat hæc, qui poteſt, eum utroque poſteriore articulo, quo timor ille ad beſtias rejicitur, &, quod deterius eſt, infamibus declaratur refertus blaſphemiis.

3 Proteſtatio declarat *bonum, & utilem, dum ſolus eſt*. Diceres, etiam Proteſtantis memoriâ excidiſſe tot traditos de chari-

charitate articulos: inter quos eſt 45. *Amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. In nullo peccatore regnat charitas; ſi autem neceſſe eſt, regnare hoc ipſo cupiditatem, atque actiones omnes corrumpere, fieri numquam poterit, ut timor pœnæ ſolus in peccatoribus *bonus ſit, & utilis*. Et quomodo ſomnolentiam pravam diſpellere timor maculatus cupiditatis vitio incipiat, qui eam novorum exceſſibus delictorum augere neceſſariò pergit? Propoſ. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, aut malum faciunt*. Quæ ſenſuum, eadem cæterarum animæ facultatum ratio eſt, ut actionibus earum ſingulis, quas bonas non fecerit charitas, malitiam neceſſariò cupiditas aſpergat. Quandonam igitur pœnarum timor ita ſolus eſſe poterit, ut bonus, & utilis ſit, & non cupiditate corruptus? Sed & per Prop. 44.
,, Non ſunt niſi duo amores, unde volitio-
,, nes, & actiones omnes noſtræ naſcuntur;
,, amor Dei, qui omnia agit propter Deum,
,, quemque Deus remuneratur, & amor,
,, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui
,, quod ad Deum referendum eſt, non re-
,, fert, & propter hoc ipſum fit malus. ,,
Si omnis actio noſtra naſcatur neceſſariò ex alterutro fonte, cùm ſupponatur, timorem pœnæ in caſu non procedere ab amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, neceſſe fuerit, eum profluere ab amore ſui ipſius peccatoris, ac mundi perverſo; proinde originis nequitiam, in ipſam derivante formidinem. Si verò ea ſupponitur profluere ab amore Dei, non eſt *timor pœnarum ſolus*, & *qui ſomnolentiam incipiat excutere peccatoris*; utpote quam ſanctior, fortiorque charitatis flamma depulerit, ac ſervum peccati in ſortem tranſtulerit filiorum; Dei enim amor, ex quo actio omnis innocua, ac proinde timor bonus, & utilis proficiſcitur, juxta Queſnellum, ex gratiæ auxilio eſt, & vel ipſe amor gratia, quia per Propoſ. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia Liberatoris*. In idem confluunt plures articuli ſequentes: *Prima* autem *gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Prop. 28. Si ex Sancto Dei amore timor naſcitur, tam ipſe, quàm amor neceſſariò ex fide eſt; & quidem fides timorem illum operatur per amorem, ſubjectumque ſanctificat. Propoſ. 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*.

4 Perſpicuum igitur eſt, ſcatere fraudibus, quidquid de timoris bonitate, & utilitate à ſe ſemper agnita perſuadere Queſnellus nititur. Convenit illi, & ſociis ejuſdem novitatis, ac perfidiæ Sectatoribus, quod in ſui temporis hæreticis deprehenderat Baſilius Epiſt. 78. *Habent illi aſtutum quoddam dogma, ad ejuſmodi mutationes paratum; nam verbis fidei, more medicorum, utuntur pro commoditate, aliter, atque aliter ſeſe ad affectionum rationem, ac varietatem attemperantes*. Nemo in hac parte præcelluit Pelagio, qui, teſte Auguſtino libro de Peccato orig. cap. 14. *Abſolutionem ſuam fallendo furatus eſt* à Synodo Dioſpolitana. Fallaciam illam Queſnellianæ perſimilem aperuit Innocentius Primus apud Auguſt. lib. citato cap. 9. *Objecta*, inquit, *partim ille vitando ſuppreſſit; partim multa in ſe verba retorquendo, totâ obſcuritate confudit; aliqua magìs falsâ, quam verâ ratione, ut ad tempus poterat videri, purgavit, negando alia, alia falſâ interpretatione vertendo*: & quidem adeò ſubdolè, ut ipſius Auguſtini penè eluſerit perſpicaciam. Ita Doctor Sanctiſſimus de Pelagii literis loquens teſtatur. Eodem lib. cap. 19. *Videte latebras ambiguitatis falſitati præparare refugia, offundendo caliginem veritati: ita ut etiam nos, cùm primùm ea legimus, recta, vel correcta propemodum gauderemus*. Verùm, ut fraus ea Pelagio non profuit, niſi ad fallendos incautos, atque ad accerſendam ſibi majorem ab Eccleſia deteſtationem; non eſt, cur Queſnellus quaſi de feliciori cauſæ ſuæ, & omnis fallaciæ exitu blandiatur. De Pelagio ait Auguſtinus libro cit. de peccato Orig. cap. 8. *Fefellit judicium Palæſtinum.... Romanam verò Eccleſiam fallere uſquequaque non potuit; quamvis & hoc fuerit utcumque conatus*. Sic & Queſnellus Gallicum alicubi deceperit judicium; Romanam tamen Eccleſiam, & cæteras totius orbis, cum ipſius Regni Chriſtianiſſimi ferè omnibus, fallere non potuit hactenus, & confidere licet, ut protrahendis quotidie ampliùs Queſnellianis in lucem fraudibus, minùs valeat impoſterum circumvenire.

5 Cùm autem aſtuti magìs inter hæreticos, & propterea ad fallendum magìs idonei, non ita ſibi contradicere ſoleant, quin aliquo pacto, licèt minimè candido, conciliare poſteriora prioribus poſſint; diſquiramus diligentiùs, quomodo Queſnellus *Proteſtationis* ſuæ effata cum damnatis componere valuerit articulis: ſi à mente ſua me alicubi viderit aberrare, ipſius erit reducere in viam. Fieri nequit, ut timor gehennæ in Queſnelli ſententia liberè elicitus, ſit ſolus;

lus; ſed vel ex amore profluit Numinis Sancto, vel rei creatæ illicito juxta prop.44. 45. & 46. ſuperiùs relatas. Dum prior dilectio timori originem præſtat, communicat & bonitatem; poſterior malitiam.

Unde, dum Proteſtatio ait: *ipſe timor, quando ſolus eſt, bonus, & utilis eſt in ſe*, illudit turpiter, vel loquitur de timore non libero, & qui propriè actus humanus non eſt; qua ratione neque bonus moraliter appellatur, neque malus; & tamen bonitas, & malitia moralis ferè ſola à Scholaſticis, & Myſticis Scriptoribus conſideratur: Niſi quòd in concupiſcentiæ actibus indeliberatis etiam quædã ſua inhoneſtas ſit, ut ſua ſpecialis perfectio, & bonitas motibus gratiæ, quos Spiritus Sanctus in nobis non liberè cooperantibus efficit. Sed ea bonitas in timoris motibus apud Janſenium, & ejus aſſeclas locum non obtinet, apud quos *gratia medicinalis*, ſive infirmis poſt Adæ lapſum hominibus conceſſa, *non aliud eſt, quàm cœleſtis quadam, atque ineffabilis ſuavitas, ſeu ſpiritalis delectatio, qua voluntas prævenitur, & flectitur, ad volendum, faciendumque, quidquid eam Deus velle, & facere conſtituerit*. Ita Janſenius tomo 3. editionis Rothomagenſis anni 1643. pag.167., & ſequentibus: præterea pag.184. 185. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 336. Sic autem exprimitur in indice ſtudioſè compoſito: *Gratia medicinalis conſiſtit eſſentialiter in cœleſti ſuavitate, ac ſpiritali delectatione, qua voluntas flectitur ad agendum, quod Deus præſtituerit*: Qua ratione è gratiarum numero timor excluditur. Eadem pag.167. col.1. rejicitur à Janſenio ſententia eorum, qui dicunt, *gratiam Dei medicinalem eſſe quoſdam indeliberatos motus amoris, timoris, ſpei, vel ſimilis cujuſpiam affectionis, qua voluntas ad amandum, timendum, ſperandum, excitatur*. *Alii* (ſtatuunt) *eſſe prædeterminationem phyſicam*, quam Janſenius gravibus affectam contumeliis jubet à ſcholis, & Eccleſia exulare. Patet itaque, timorem inter medicinales gratias, ſive ſupernaturales Chriſti meritis impetratas, & infirmis poſt Adæ lapſum hominibus præſtitas, minimè numerari à Janſenio; cum in *ſuavitate, & delectatione* adeò non conſiſtat, ut ei potiùs opponatur. Janſenius autem eſt, quem veluti eximium, ac penè neceſſarium nobis à Deo datum ſuæ gratiæ interpretem Arnaldus, Queſnelli poſtea Doctor domeſticus, prædicat in Apologia pro Janſenio edita an. 1644., poſt ſolemnem Janſeniani Voluminis condemnationem tertio.

Illic ita Arnaldus pag.92. „ Quemad-
„ modum Deus Salomoni reſervavit ædifi-
„ candum templum, ita jure dixerimus,
„ materiam de gratia, per quam Jeſus Chri-
„ ſtus in animis fidelium tamquam in ſuo
„ templo regnat, à Deo Iprenſium Antiſti-
„ ti Janſenio reſervatam fuiſſe clariùs dilu-
„ cidandam, & tam longi operis executio-
„ nem diuturnis ipſius laboribus fuiſſe dé-
„ ſtinatam „. Conſonat alius Queſnelli patronus, & inter Conſtitutionis UNIGENITUS hoſtes audaciâ, & temeritate nulli ſecundus, qui panegyrim ſuam Janſenianam, etiam poſt condemnationem hac ſuſtinet *Apologiâ* pag.22. „ Demonſtrandum (ſuſci-
„ piens) perſpicuis rationibus, Doctrinam
„ Eccleſiæ magis jam eſſe illigatam Janſe-
„ nio, ſeu perſonæ, & ſcriptis ejus, quàm
„ umquam perſonæ Athanaſii innexa
„ fuit.... Conveniet etiam declarare,
„ Scriptoris glorioſi volumen, tum digni-
„ tate materiæ, tum excellentiâ Sapientiæ,
„ tum pietatis afflatu libris omnibus, quos
„ Eccleſia Dei poſt canonicas Scripturas
„ protulit, aut non cedere, aut palmam
„ etiam cum laude auferre „. Vidimus quoque aliàs à Queſnello in *Notis ad Epiſtolam Steyaertii* jactatum paginâ 17. & 18.
„ Adeò non perſuadetur, ſenſum ab Autho-
„ re (Janſenio) intentum, hæreticum eſſe, ut
„ jam demum credere cœperit orbis catho-
„ licus, nihil in ipſo non eſſe catholicum „.

Adhuc igitur divinandum nobis relinquitur, quæ ſit in peccatoribus admiſſa à Queſnello, *timoris, quando ſolus eſt, bonitas in ſe, & utilitas*. Non eſt ſupernaturalis, quia timor pœnæ neque gratia eſt penès novam Eccleſiam, ut jam vidimus, neque eſt ex gratia, quia metus ortus ex gratia, non eſt peccatoris, & ſervi, ſed juſti, & filii: Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Deinde ſi timor ſit ex gratia, neceſſariò eſt ex fide, cùm juxta Trident. ſeſſ.6. cap.8. *Fides ſit humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*, maximè apud Queſnellum, apud quem Prop.27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Rurſus, ſi timor ex fide eſt, neceſſariò eſt juſtificati, neque ex fide profluit, niſi mediâ charitate. Prop.51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*. Non igitur timor ille bonus in ſe, & utilis, eſt ſolus, neque peccatoris, & ſervi; ſed juſtificati, & filii: neque de timore hoc ſupernaturali hominis per fidem, & charitatem ſanctificati Queſnellus diceret;
„ Attamen producit ſæpe effectus malos,
„ propter corruptionem animi, propter de-
„ fectus, & vitia metum illum comitantia;

„ ſed

„ ſed quamdiu ſolus eſt, non excludit actualem peccandi voluntatem, etiam quando „ actum impedit exteriorem: & procul „ abeſt à ſufficiente diſpoſitione ad juſti„ tiam „. Quæ omnia, ut patet, formidini, quæ ex fide per charitatem operante, & juſtificante procederet, minimè conveniunt.

*6*志 Supereſt de timore elicito naturæ viribus interpretatio. Convenire huic formidini poteſt, quòd bona, & utilis ſit, quando ſola eſt; quòd tamen fructus ſæpe proferat malos per accidens propter corruptionem animi libero abutentis arbitrio, pœnamque tamquam malum præcipuum fugientis, cujus evitationem præferat declinationi culpæ, cui velleitati conſentiat, ſicubi licuerit impunè. Unde, quantumlibet manum à facinore cohibeat metus ſupplicii ab hominibus inferendi, non tamen excludit interiorem in crimina conſenſum, ideoque procul abeſt indubiè à ſufficiente ad juſtitiam diſpoſitione; cùm nè minima quidem ejus pars eſſe, niſi forſitan apud Pelagianos, valeat. Sed neque hæc explicatio Queſnellum purgat à fallacia. Si enim de timore agitur naturali, cur aſſerit, eum, *quamdiu ſolus eſt, non excludere voluntatem peccandi*? Num excluderet, accedente poſtmodum charitate? Nobis, & cæteris catholicis firma ſtat ſententia, effectum adeò ſalutiferum tunc charitati imperanti unicè adſcribendum, nulla ratione actui ſolis naturæ viribus oriundo. Num & de tali pœnarum formidine ſatis tutò aſſeritur, *illâ peccatorem communiter excitari à ſomnolentia*, ut de laudato à ſe timore, etiam ſolo, aſſerit Queſnellus?

Prop. 57. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei.* Cui totum deeſt, quid bonitatis, & utilitatis ex ſola supereſt formidine? Prop. 41. *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis ethnicis, non poteſt venire, niſi à Deo; & ſinè gratia non producit niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.* Si omnis Dei cognitio ſinè gratiâ non producit, niſi oppoſitionem ad ipſum Deum, quid melius expectes à timore, qui ex tali profluit Dei cognitione? Propoſ. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris.* 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum: ardoris, niſi ad ſe præcipitandum: virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.* Naturalis itaque timor, quando ſolus eſt, quid bonitatis in ſe continêre, quid præſtare valeat utilitatis, non percipio. Iſtud hic mitiùs dictum intellige de formidine indeliberata; nam actus quilibet humanus, ſeu liber, exercitus ſinè præſidio gratiæ, juxta Queſnellum, imò *ſinè amore Dei omnia agente propter Deum*, certiſſimè peccatum eſſe, ex pluribus ejus propoſitionibus ſuperiùs oſtenſum eſt; neque ipſe, vel ullus ejus aſſecla inficiabitur.

7 Fortè & aliud tentabitur effugium, dicendo timorem pœnæ ſecundùm ſe ſolummodo accipi præciſum ab omni pravitatis, vel etiam ab omni honeſtatis principio; ſive conſiderari à Queſnello timoris officium ſolummodo, non finem: ſecundùm officium ſcilicet timor ſupplicii à Deo inferendi *bonus in ſe eſt, & utilis*; ſed adverſarios interrogo, umquamnè accidit ita præciſum exiſtere timoris officium? Nonne quilibet homo gehennam metuit, vel ut ſibi incommodam, vel ratione propter Deum honeſtiore? Porrò omnis ratio movens non propter Deum, juxta adverſarios, cupiditatis vitio maculatur: Prop. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.* Quod de ſenſibus dicitur pro reliquis valet animæ facultatibus. Clariſſima eſt Prop. 44. juxta quam *omnis noſtra actio naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur; vel ex amore, quo nos ipſos, ac mundum diligimus; qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.* Cùmque hic potiſſimùm ſermo ſit de timore pœnæ, qui in peccatoribus eſt, eorumque communiter *excitare ſomnolentiam incipit*, ſuppoſita ejus à proteſtante ſolitudo evertitur Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.* In juſtificatis quoque timorem pœnæ aut non eſſe penitùs juxta Queſnellum, aut non eſſe ſolum; ſed cum amore Dei, liquet ex Propoſ. 58., *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas*: quo nomine ab erroris, etiam poſt damnationem, defenſoribus intelligitur amoris actus ex illo Auguſt. lib. 12. de Trinitate cap. 14. *Quis cultus ejus* (Dei) *niſi amor ejus*? Epiſt. 140. *Pietas cultus Dei eſt; nec colitur ille, niſi amando.* Plura iſtiuſmodi à Queſnelli defenſoribus allata, à nobis cum doctrina catholica, & Conſtitutione loco proprio facilè conciliantur. Quapropter, ubi timor dicitur à Queſnello *bonus in ſe, & utilis, quando ſolus eſt*, quem conſtat in ejus ſyſtemate ſolum eſſe non poſſe, cavillatio ſimilis eſt illi, qua Tridentino illudens Concilio, Proteſtationem ſuperiùs frau-

fraude turpiſſimâ, & multiplici exorſus eſt:
„ Circa formidinem (inquit) pœnarum,
„ qua peccator communiter excitari à ſom-
„ nolentia incipit, teneo, & ſemper tenui
„ Doctrinam à Tridentino Concilio defini-
„ tam ſeſſ. 14. cap. 4. & Canone 5. atque
„ cum eo dico anathema omni aſſerenti, ti-
„ morem damnationis æternæ contentum
„ contritione imperfecta cum propoſito
„ non peccandi de cætero, facere homi-
„ nem hypocritam, & magis peccatorem:
„ imò credo, eſſe dolorem verùm, & uti-
„ lem ad converſionem, ac ſalutem: eam-
„ que contritionem imperfectam, quæ ex
„ gehennæ, & pœnarum metu concipitur,
„ eſſe donum Dei, & impulſum Spiritûs
„ Sancti; cujus auxilio pœnitens viam ſibi
„ ad juſtitiam parat, ſeque ad Dei gratiam
„ Sacramento pœnitentiæ impetrandum
„ diſponit; ſi voluntatem peccandi exclu-
„ dat, & ſpes veniæ comitetur „. Hactenus Proteſtatio, cujus quot verba, tot, ut ante monui, fallaciæ ſunt. Quòd enim pœnarum formidine juxta Queſnellum nunquam à ſomnolentiâ excitari peccator incipiat; ſed peccatis ampliùs immergatur, niſi amor Dei benevolus, omnia agens propter Deum, quemque Deus remuneratur, ipſi ortum, motum, vires formidini præſtiterit, ex relatis Queſnelli Propoſitionibus exploratum eſt. Et ſanè quid certiùs penès catholicos, quàm timorem bonum, & utilem, ut Peccatoris ſomnolentia excitari incipiat, atque is ſaltèm eminùs diſponi ad converſionem, & juſtitiam, non eſſe ex ſolis naturæ viribus; ſed ex gratiâ, & fide? *Prima* autem *gratia*, *quam Deus Peccatori concedit*, *eſt peccatorum remiſſio* per Prop. 28. Neque peccatorum remiſſio abſque ſpei, & dilectionis actu adultis tribuitur. Quandonam itaque timor pœnarum poterit *ſolus* eſſe, & tamen *utilis* adeò, ut *ſomnolentiam excitare incipiat Peccatoris*; quandoquidem primâ gratiâ, ſinè quâ timor ille nequit exiſtere, Peccator eſſe deſinat, remiſſione criminum tranſlatus in numerum Filiorum? Sed & *Fides*, quæ per Prop. 27. *eſt prima gratia*, *& fons omnium aliarum*, atque ipſum operatur utilem timorem, *juſtificat*, *quando operatur*; *ſed ipſa non operatur*, *niſi per charitatem* Prop. 51. Timor itaque bonus in ſe, & utilis, qui ſomnolentiam excitare incipiat Peccatoris, nunquam ſolus eſt, nunquam Peccatoris; ac proinde fieri nequit, ut ejus excitare incipiat ſomnolentiam.

8 Doctrinam à Tridentinis Patribus definitam ſeſſ. 14. cap. 4. ait *ſe tenere*, *& tenuiſſe ſemper*: quàm ſincerè, mox videbimus. Priùs moneo, ſolùm caput 6. ſeſſionis 6. convincendis Propoſitionibus de timore abundè ſufficere: illic enim dicitur *diſponi* (Peccatores) *ad ipſam juſtitiam*, *dum excitati divinâ gratiâ*, *& adjuti*, *fidem ex auditu concipientes*, *liberè moventur in Deum*, *credentes*, *vera eſſe*, *quæ divinitùs revelata*, *& promiſſa ſunt* .... *& dum Peccatores ſe eſſe intelligentes*, *à Divinæ juſtitiæ timore*, *quo utiliter concutiuntur*, *ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo*, *in ſpem eriguntur*, *fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore*, *illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt*, *ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod*, *& deteſtationem &c.* Ubi tot actuum ſeries ante dilectionis initium deſcribitur, & quidem timor ante ſpem, ante initium amoris, ante peccatorum odium, ac deteſtationem; atque adeò timor ſolus cum ea, à qua progenitus eſt, fide, ad actus cæteros, quos ſubſequentes retuli, diſponit animum. Ita corruit Propoſitionum omnium contra timorem, actibus ſpei, & amoris prævium, damnata multiplex calumnia. Qui enim initio ſolus ſupplicii timor divinarum, ut vidimus, promiſſionum fide nixus, & ſuppliciorum pariter Peccatoribus imminentium minis excitus animat pœnitentiam, idem & ad ſpem mentem erigit, accendit ad dilectionis initium, inde ad odium, deteſtationemque peccatorum. Utilis proinde timor eſt, etiam dum ſolus ad tot actus ſaluberrimos diſponit animum Peccatoris. Non igitur ſupplicii metus, quoties adhuc ſolus animat pœnitentiam, ſemper ad deſperationem ducit; non ſemper ſolam cohibet manum: non ſemper relinquit animum cupiditatibus affixum, ut cuicumque ſe addicat interiùs crimini; minimè etiam toleranda eſt Queſnelli illimitata regula, quòd interea, dum ſolo timore pœnæ abſtinetur à ſcelere, illud ipſum committatur in mente. Tria illa Queſnelli axiomata 60. 61. 62. uno Tridentini capite ſubvertuntur.

Sed quia ad ſeſſionis 14. caput 4. unicè provocamur, expendenda illa nobis præcipuè eſt Novatoris Profeſſio, quâ ſe contra anathemata CLEMENTIS XI. ſatis tutum exiſtimat; nos verò ut nihil eſſe eâ fraudulentius, monere ſupra cœpimus, argumentis hic perſpicuis, facilè demonſtrabimus. Nè quid de priſtinis ſuis opinionibus retractare videatur, quòd non ſolùm eſt à novæ ſectæ conſuetudine, & moribus alienum; ſed totam novæ ſimul Eccleſiæ iſtius fabricam labefactaret, non ſinè ruinæ periculo; ideò Profeſſionis ſuæ conditionem ſtudioſiùs ob-

ſer-

Digitized by Google

ſervandam monuit, ſingularibus expreſſam characteribus, ut ſui Socii, & diſcipuli intelligant, priora omnia hac conditione limitari; ſi nempe timor ſupplicii, & imperfecta illa contritio *voluntatem peccandi excludat, & ſpes veniæ comitetur*. Quæ quidem conditio Tridentini eſt; ſed non niſi verbo tenus cum Queſnelli, ut mox videbimus, Profeſſione conveniens; à ſenſu autem ejus remotiſſima.

Tridentinum ſcilicet non tantùm ſeſſ. 6. capite 6., ut oſtendi ſæpius, damnatis Queſnelli erroribus adverſatur; ſed ipſo quoque, ad quod nos audaciſſimè Novator provocat, ſeſſionis 14. capite 4. De illa enim *contritione imperfecta, quæ attritio dicitur, quoniam, vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehenna, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi peccandi voluntatem excludat cum ſpe veniæ, declarat S. Synodus* (quod Queſnellus ſolitâ fallendi arte mutilatum refert) *illam non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritûs Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis; ſed tantùm moventis; quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: & quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum diſponit*. Ita Concilium, in cujus relatione Queſnellus de *Contritione imperfectâ* omittit iſtud *quæ attritio dicitur*; quia vox iſta nimiùm exprimit pœnitentiam adeò imperfectam, ut à juſtificante diſcernatur, juxta Scholaſticorum omnium ſententiam, ipſis quoque pueris doctrinæ Chriſtianæ rudimenta callentibus notam. Ita quidem *imperfecta contritio* in Eccleſiâ catholicâ accipitur; Sed eâ voce turba Novaturiens perversè abutitur ad fallendum, intelligens contritionem etiam juſtificantem; quæ nempe ad perfectionem maximam doloris intentiſſimi, & ardentiſſimæ charitatis, qualis in Davide, Petro, Magdalenâ fuerat, non pertingit. Contritionem autem omnem, etiam quam Queſnello vocare placuit *imperfectam*, ſi & ſpes veniæ adſit, & excludatur voluntas peccandi, conferre juſtitiam in novâ Eccleſiâ, notiſſimum eſt ex Propoſitionibus compluribus in Queſnello damnatis. Eſt enim *Spiritûs Sancti impulſus*, ut rectè fatetur cum Concilio; ſed perperam contra Concilium enuntiat primum Spiritûs Sancti impulſum eſſe abolitionem criminum, & reconciliationem cum Deo Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit Peccatori, eſt peccatorum remiſſio*. Præterea contritio illa neceſſariò eſt ex fide, quia per Prop. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum*. Si autem ex fide eſt, juſtificat, & dilectionis ſuper omnia benevolæ præſentiam, influxumque neceſſariò ſupponit; nam per Prop. 57. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed non operatur, niſi per charitatem*: Extra quoque damnatos Articulos Queſnellus in 1. Epiſt. Joannis cap. 3. v. 9. ait: *Charitas nullum poteſt ſecum pati peccatum mortiferum*. Poſteriori dogmati conſentimus omnes cum Angelico; verùm ex toto hic breviſſimè deducto ſyſtemate perſpicua fit fraus Queſnelli, *contritionem* vocantis *imperfectam*, nec inferiorem aliam agnoſcentis, quæ ſit Spiritûs Sancti impulſus, quam quæ ex fide per charitatem operante, & juſtificante proveniat, vel in eumdem cum ea coaleſcat Charitatis actum: & tamen Tridentinum eodem capite, eodem tractu de contritione eâdem imperfectâ ſic declarat; *Et, quamvis ſinè Sacramento Pœnitentiæ ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum diſponit*: vidit hic ſcilicet Queſnellus de ſplendidiſſimo ſe convinci mendacio, cùm in facie Eccleſiæ proteſtatur, *ſe tenere, & tenuiſſe ſemper doctrinam à Tridentinâ Synodo definitam ſeſſ. 14. cap. 4.* Ideo dignâ novatorum Principe verſutiâ ſubticuit illud *Et quamvis ſinè Sacramento Pœnitentiæ ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat*. Quomodo enim contritio iſtiuſmodi, quæ eſt ex gratia, & fide per charitatem operante, peccatorem Deo non reconciliet juxta Queſnellum, ſi fides juxta ipſum *juſtificat, quando*, ſeu quandocumque *operatur*? *Si prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*?

9 At inquies, quidquid antea Queſnellus docuerit communi ſententiæ minus conſonum, videri poterit in Proteſtatione retractaſſe, vel explicuiſſe ita, ut à receptis in Eccleſiâ dogmatibus non diſſentiat, cùm ait, ſe tenere doctrinam iſto Concilii Capite definitam. Acquieſcere non poſſum. Si enim retractare voluerit, & contra expreſſiones priores maximè dilucidas, ſua intrepretari placita, non debuit in ipſius profeſſione definitionis Tridentinæ reſcindere, quæ doctrinam catholicam à novitate diſcernunt; nec abſque mendaciſſimâ impudentiâ potuit quaſi de perpetuo cum Tridentinis illic Patribus conſenſu gloriari; Minus etiam ſanctiſſimam CLEMENTIS XI. Conſtitutionem de errore, atque injuſtitia accuſare. Quapropter ex tot ejus allegatis

Pro-

propoſitionibus, obfirmatâque in iis contra cenſuram Eccleſiæ defendendis pertinaciâ manifeſtè conficio, ea, quæ ex definitione Concilii à ſe truncati refert, veluti ſuæ, & communi doctrinæ conſentanea, doloſis ab eo perverti interpretationibus, adeò ut apparens excuſatio ſit potius novum contra ipſum perfidiæ argumentum. Proteſtatur ſcilicet, *ſe tenere, & tenuiſſe ſemper, quòd ea contritio imperfecta ſit impulſus Spiritûs Sancti, cujus auxilio pœnitens viam ſibi ad juſtitiam parat, ſeque ad Dei gratiam Sacramento Pœnitentiæ impetrandum diſponit, ſi voluntatem peccandi excludat, & ſpes veniæ comitetur*. Quorum ſenſus, ut cum deducto ex Queſnelli propoſitionibus ſyſtemate connectatur, alius eſſe non poteſt, quàm quòd pœnitens tali inſtructus contritione imperfectâ, & Spiritûs Sancti auxilio, viam ſibi ad juſtitiam paret habitualem, quæ ab ipſa contritione, & ſpe comite inducatur, ut ſolet, actu dilectionis ſuper omnia benevolæ.

Neque, ſi propriè Queſnellus loquitur, ſermo eſt de prima juſtitia, utpotè quam *prima gratia* contritionis parens juxta Prop. 28. peccatori præſtiterit. Quod in Proteſtatione ſequitur, quaſi *pœnitens ſe contritione illâ, & Spiritûs Sancti auxilio ad gratiam Sacramento Pœnitentiæ impetrandum diſponat*, intellige, ut dixi, non de prima gratia ſanctificante; ſed de ſecunda; ſive de acquiſitæ antea juſtitiæ incremento. Ideo enim Proteſtans callidè prætermittit, quod ibi Concilium ad occludendum cavillationibus aditum, ſapientiſſimè interſerit, *quamvis ſinè Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat*, quæ imperfectio minimè incidit in Contritionem, quæ à Proteſtante *imperfecta* fallaciſſimè appellatur: quo nomine, ut vidimus, à Tridentino non niſi ea intelligitur, quæ *ſinè Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequit*; Queſnelliana autem perducit ſemper, & neceſſariò, cùm ſit ex gratia, & *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio* per Art. 28. cùmque Contritio quælibet utcumque ad juſtitiam diſponens juxta omnes Catholicos, neceſſariò ſit ex fide; imò juxta Art. 27. *prima gratia ſit fides*, atque hæc Art. 51. *juſtificet, quando operatur*, ut operatur certiſſimè, ad contritionem excitans; geminos conſpicimus titulos, quorum ſinguli Queſnello manifeſtè ſufficiunt ad vindicandam juſtificationis gratiam *contritioni*, quam ipſi, & cæteris novi Euangelii præconibus ad fallendum vocare placuit *imperfectam*.

Neque geminis hiſce nequitiæ convictionibus locum iſtum Proteſtationis dimittimus: novum irrefragabile, & multiplex contra illam teſtimonium propoſitiones offerunt ſequentes: 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum ſit malus*. Imperfecta Proteſtantis contritio, ut ipſe fatetur, *eſt donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſus, auxilio gratiæ, & ſpe veniæ excludens voluntatem peccandi*: proinde non oritur ex poſteriore illo corruptiſſimo fonte amoris, quo nos ipſos perversè, ac mundum diligimus: Naſcitur itaque ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur; quandoquidem ex alterutro latice *actiones omnes noſtras* profluere neceſſe eſt.

Conſideret igitur, Lector, an talis *contritio* non dicatur fraudulento nomine *imperfecta, & ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum diſponere*? Iſtud enim quiſquis in Proteſtatione legerit, Novaturientis verſutiæ non ſatìs conſcius, facilè inducetur, ut credat, verba Tridentini à Proteſtante adhibita, ejuſdem Concilii ſenſu ab illo intelligi, ut *contritionis imperfectæ* vocabulo ſignificetur attritio, quæ *ſinè Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, ſed eum ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum* tantummodo diſponat. Hic ſenſus evidens Tridentini eſt: Hæc doctrina Eccleſiæ catholicæ, plana, & ſimplex Concilii interpretatio, nullis Novatorum fraudibus, aut machinis convellenda. Quapropter verba Concilii à Queſnello mutilè excerpta, & in oppoſitam detorta ſignificationem adeò ipſum ab eo anathemate non liberant, ut novum perfidiæ ejus, & contumaciæ ſpecimen demonſtrent, bonis omnibus execrandum. Quis enim Catholicus dubitet, quin contritio *nata ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, ſit ſufficiens etiam ſinè Pœnitentiæ Sacramento? Minùs etiam dubitat Queſnellus, penès quem prima gratia, quæ peccatori à Deo conceditur, remiſſio peccatorum eſt: & omnis operatio fidei, hominis juſtificatio; Patet itaque omnium oculis expoſitus propoſitionis ludus deteſtabilis, & abuſus definitionis Oecumenicæ contra ipſam definientis Synodi Sententiam. Si argumenta cætera cumulem, quæ propoſitiones ipſæ damnatæ contra Proteſtationem

ſup-

ſuppeditant, nimiùm exceſcet præſentis capitis moles; ſed & ſcandaloſa adeò contra Chriſti Eccleſiam obſtinatio vix poterit infringi nimiùm: quare impugnationem aliquantum proſequar; ſed argumenta ſtringens, quàm potero compendioſiſſimè.

10 Prop.45. *Amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo regnet carnalis cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. Contritio Queſnelli imperfecta, nè carnalis eam corrumpat cupiditas, & corruptione peſſumdet, debet eſſe ex amore Dei interiùs regnante; in quonam autem corde regnare Dei amor, locutione tolerabili dicitur, niſi hominis juſti? Illa igitur imperfecta contritio eſt neceſſariò juſtificati: ac proinde Proteſtatio turpiter decipit, vocans *contritionem imperfectam, & diſponentem ad juſtitiam Sacramento Pœnitentiæ impetrandum*.

Prop. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*. Cujus aſſerti quæcumque ratio eſt, militat pro uſu alterius etiam cujuslibet facultatis; atque ita, nè intellectûs, & voluntatis ad contritionem eamdem concurrentium, uſum *cupiditas malum faciat*, neceſſe eſt, uſum bonum, quoniam non poteſt virtus alia, præter charitas; formata autem charitate contritio, ſi propriè loquamur, non imperfecta eſt, neque ad *juſtitiam impetrandam* expectat Pœnitentiæ Sacramentum.

Prop. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt ejus principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*. Contritio peccatoris procul dubio eſt quædam legis, & quidem Divinæ obedientia, quæ nè, Queſnello judice, ſit hypocriſis, ſeu falſum obedientiæ ſimulacrum, profluit ex fonte, qui eſt charitas, atque adeò non peccatoris contritio eſt; ſed juſti; neque *imperfecta* ex ſola turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu; ſed à nobiliſſima virtutum principe proficiſcitur; proinde ad primam juſtitiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam non præparans; ſed eam per ſe conferens, imò ſupponens præſtitam ipſâ, ex quâ oritur charitate. Prop. 49. *Ut nullum peccatum eſt ſinè amore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei*. Nulla itaque *contritio imperfecta* eſt bona ſinè Dei amore, qui Queſnello charitatis actus eſt, juſtificationem à Deo per ſe obtinens.

Propoſitionem 51. Proteſtanti oppoſui non ſemel hoc ipſo cap. *Prop.53. ſola charitas chriſtiano modo facit (actiones chriſtianas) per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum*. Imperfecta itaque Queſnelli contritio ad juſtitiam præparans in Sacramento impetrandam, vel non eſt chriſtiana actio chriſtiano modo facta, quod apparet impium; vel ex *charitate eſt, quæ nullum pati ſecum poteſt peccatum lethiferum*, ut Queſnellus aſſerit in 1. Joannis cap.3. v.9. quam contritionem fingere imperfectam, eſt, ni fallor, Eccleſiam, & præcipuè Tridentinum Concilium improbè ludificari.

Prop.50. *Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi Spiritus charitatis non eſt ille, qui clamat*. 54. *Sola charitas Deo loquitur; eam ſolam Deus audit*. Tridentinum autem laudans attritionem ex metu gehennæ, poſtquam dixerat, eam non quidem poſſe per ſe, *& ſinè Pœnitentiæ Sacramento ad juſtificationem perducere peccatorem; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum diſponere*, ſtatim ſubjungit: *Hoc enim timore utiliter concuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, & miſericordiam à Domino impetrarunt*. Autumatne Queſnellus, Ninivitarum omnium, qui ſacco, & cinere, jejunio, lacrymis, & planctibus ad Deum clamantes, miſericordiam adepti ſunt, à charitate cœpiſſe pœnitentiam, & non à timore ſubvertendæ Ninives, ac ſecuturi poſtea gravioris animos, & corpora interitûs? Nata ex hac formidine primùm attritio audita à Deo, & eatenùs exaudita fuit, quòd lugentes miſeros complures ad amorem Dei provexerit, & ſalubriorem pœnitentiam. Reliqua ad Proteſtationem pertinentia expedientur cap. ſequenti.

CAPUT IV.

Proteſtationis fraudes, præſertim circa Tridentinum, ampliùs deteguntur.

1 PLacet Proteſtanti tanquam fraudibus ſuis peridoneum iſtud Tridentinæ ſynodi Seſſ.14. cap.4. *ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ*: ut enim Eccleſia nova nullum agnoſcit actum ſimpliciter bonum, & nullo inquinatum vitio præter amorem Dei obtinendæ à Deo juſtificationi ſufficientem, vel qui ab eo dimanaverit, evidens eſt, quòd nulla dari poſſet contritio diſponens ad juſtitiam ſive in Sacramento Pœnitentiæ, ſive extra illud impetrandam, niſi tali imbuta fuerit dilectione, vel ab ea duxerit originem.

Qua-

Quapropter, dum à Queſnello in Proteſtatione dicitur, admittere ſe *contritionem imperfectam*, tanquam præparationem utilem juſtitiæ in Pœnitentiæ Sacramento acquirendæ, *quando excludit voluntatem peccandi, junctamque ſibi comitem habet Spem veniæ*, ſubdolè luditur, & Eccleſiæ Chriſti, quantum in perfido Proteſtante eſt, illuditur turpiſſimè abuſu vocabuli *contritionis imperfectæ*, ut notare cœperam cap. ſuperiore; contritio enim illa in Queſnelli ſententia actum charitatis continet, vel ab eo profluit: ab eo, inquam, qui ad impetrandam juſtitiam, etiam abſente quolibet Sacramento, ſatis in ſe momenti habeat, ac bonitatis. Talis profectò contritio paſsim à Theologis, & fidelibus intelligitur perfecta, in quantum præfert rebus omnibus Deum, etſi intentione ardoris poſſit amor Dei alius eſſe vehementior, atque perfectior. Fucum præterea ſimplicibus facit Proteſtatio, dum quaſi Tridentinæ Synodo conſentiens, addit: *quando voluntatem peccandi excludit, junctamque ſibi comitem habet ſpem veniæ*; quæ ſola diverſis exprimit characteribus; etſi in eadem oratione longè plura referantur Concilii verba: ſed illa ſingulari ratione viſa ſunt notis ſpecialibus indicanda, ut dolum caperent ſui diſcipuli, & quoties bono ſectæ conduceret, imitarentur: Catholici autem Queſnellianæ ignari fallaciæ, Legentes Proteſtationis verba, autumaverint intelligenda ſenſu Tridentini, à quo ſunt penès proferentem remotiſſima. Juxta Concilium enim contritio imperfecta accipitur pro attritione, quæ communiter ex turpitudine peccati, vel gehennæ, & pœnarum metu concepta, *ſi*, vel quando *voluntatem peccandi excludit cum ſpe veniæ, eſt donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſus, ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum diſponens; tamen ſinè Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequit*; quia non elicitur charitate. At juxta Queſnellum abſque hujus amoris actu, qui etiam ſinè Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perduceret peccatorem, nulla poteſt contritio excludere voluntatem peccandi; nulla poteſt eſſe ſpes veniæ, nullus Spiritûs Sancti impulſus, nullus motus, quo pœnitens juvetur, ut viam ſibi ad juſtitiam paret, nulla ad Dei gratiam in Sacramento impetrandum diſpoſitio. Hæc tamen cum cæteris jam recenſitis agnoſcitur à Tridentino in attritione experte charitatis, & vel ex ſolo conceptâ gehennæ metu quoties, comitante ſpe veniæ, peccandi excluſerit voluntatem; quam excludi ab ea poſſe, Tridentinæ Synodo indubitatum eſt. Conditio autem à Patribus illis apponitur *ſi voluntatem peccandi excludit cum ſpe veniæ*, ut attritio ſupernaturalis, & fortis diſcernatur à naturali quadam, & flaccida, quæ velleitas magis reconciliationis eſt, quàm ſeria, & efficax voluntas. Juxta Queſnellum verò neque talis voluntas, neque ſpes veniæ, neque ullus actus bonus, vel innocuus ſinè charitate poteſt exiſtere: Prop. 67. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*. Amorem Dei intellige non qualemcumque; ſed qui juxta Art. 44. *Omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; omnis autem volitio, & actio noſtra*, quæ ex alio naſcitur fonte, ex malo provenit, unde & ipſa non eſt immunis à vitio. Amorem quoque Dei Queſnello non alium eſſe, quàm Charitatem, utpotè qui vocibus iſtis promiſcuè, & pro eodem utitur ſignificato, patet ex omnibus ejus de charitate articulis, etiam ſequenti 38. *Nec Deus eſt, nec Religio*, proinde nec amor Dei, *ubi non eſt Charitas*. Hac itaque abſente, neque fides eſt, videlicet Supernaturalis, neque ſpes, neque ullus Dei amor: ubi clarè conſpicitur idem ſenſus, qui eſt articuli præcedentis: *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*. Si neque Deus eſt, neque Religio, ubi deeſt Charitas; evidens eſt, totum deeſſe peccatori, etiam ſpem, quamdiu peccator eſt, & deſtituitur *Charitate*.

Prop. 52. *Omnia alia ſalutis media continentur in fide tamquam in ſuo germine, & ſemine; ſed hæc fides non eſt abſque amore, & fiducia*. Priorem articuli partem, ubi de illo agendi locus proprius fuit, oſtendi eſſe abſurdiſſimam; ex parte autem poſteriore diſcimus, nullam fidem Queſnello eſſe ſupernaturalem, niſi ſpe præditam, & charitate: atque hâc potiſſimùm, ſinè qua ſpes eſſe non poteſt per Propoſ. 52. jam relatam. Senſus itaque Queſnelli Tridentinis vocibus abutentis eſt, quòd quidquid commendationis, aut bonitatis attritioni charitatis experti à Concilio tribuitur, nullatenus ei conveniat; ſed tantùm contritioni per ſe, etiam extra Sacramentum, juſtificationis gratiam impetranti. Hanc ipſi ad fallendum vocare libuit *contritionem imperfectam*; quia & minùs perfecta eſt, ſeu minùs vehemens, quàm Petri, Davidis, Magdalenæ, & charitati conjunctam habet pœnarum formidinem, dum charitas perfecta, & ſimilis perfecta contritio *foràs mittit timorem*: cùmque nulla ſpes, nullus actus bonus, & ad juſtitiam

etiam diſponens, vel excludens voluntatem peccandi, Queſnello judice, eſſe valeat abſque amore Dei, ſeu charitatis actu ad obtinendam juſtificationis gratiam ſufficiente; ideo truncanda ipſi neceſſariò fuit Tridentini ſententia, omittendo non ſolùm *attritionis* nomen; ſed etiam ſignificatum, *quòd ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat*: Præterea in alieniſſimum à mente Concilii detorquendo ſenſum iſtud de attritione dictum, *ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ*.

2 Aſſertum ſcilicet Tridentini de attritione ad juſtificationis gratiam obtinendam non ſufficiente per ſe, & abſque Pœnitentiæ Sacramento, proteſtatio fide peſſimâ transfert ad contritionem tam ſalutifero effectui ſufficientem penitùs. Attritioni autem charitate deſtitutæ tam impoſſibile Queſnellus exiſtimat voluntatem peccandi excludere, vel comitem habere ſpem veniæ, videlicet ſupernaturalem, quàm animantibus volare ſinè alis: atque ita Tridentini conditio applicata attritioni, ut eam Synodus applicuit, ineptiſſima foret, & exponenda ſibilis Hæreticorum, quibus in promptu eſſet inſultare Eccleſiæ dicendo: Pœnitentia, quæ ex ſolo oritur timore abſque dilectione, nobis viſa non fuit digna homine Chriſtiano, propterea quòd non excluderet voluntatem peccandi: ſed eam in animo adderet conditionem, *vellem peccare, ſi obtingeret poſſe impune*. Unde meritò intulimus, tali Pœnitentiâ reddi hominem hypocritam, & magis peccatorem, ducere eum ad deſperationem &c. Patres antem ad Synodum Tridenti undique convocati à Pontifice poſt multa examina contra nos magno molimine definiunt, quod non negavimus, contritionem ex timore pœnæ, *ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ*, non reddere hominem hypocritam, & magis peccatorem; ſed eſſe diſpoſitionem bonam, & utilem ad juſtificationem; dum tamen judicant, Queſnello interprete, neque ſpem eſſe, neque voluntatis peſſimæ excluſionem, niſi per charitatem, vel per pœnarum formidinem cum dilectione juſtitiæ, ſcilicet increatæ, qualis à Queſnello intelligitur. Sic enim Lutherus in *aſſertione articulorum*, quos Bulla Leonis X. damnaverat. Art. 6. *ſi dixerint* Romani, *ſe loqui de contritione* (ex timore qnidem pœnæ: ſed tamen etiam) *in charitate facta, jam articulus nihil ad me: nunquam enim ſic docui*; ſed contra contritionem ex ſolo timore. Idem in diſputatione Lypſicâ circa ſententias Patrnm ab Eckio allegatas: „ Dico & ego, habitâ charitate, ſimul moveri hominem ad timorem Dei, & ſic incipi pœnitentiam à timore in charitate: alioquin ſtat firma ſententia, quòd timor bonum non operatur; ſed odit legem. (Inferiùs:) Reſpondeo, quòd D. Gregorius non debet excludere charitatem: nec excluſit à timore incipiente pœnitentiam: ſicuti Divus Doctor intelligit; ſicut nec à charitate excluditur omnis timor ſervilis... Ego cum Apoſtolo, & Auguſtino ſentio, quòd, niſi lex diligatur (quod eſt charitatis) non bene vivitur: Ergo nec Deus timetur, nec colitur. Rurſus ad objectiones ex Patribus Reſpondeo (inquit) Ambroſium, Gregorium, alioſque non repugnare dictis Apoſtoli, & ſto eorum ſententiæ; non enim excludunt charitatem à timore ſive ſervili, ſive filiali: „ Crederes ubique loqui Queſnellum, niſi quòd hic Propoſ. 67. & ſubinde aliàs, de timore ſervili duriora pronuntiet: & in hoc appareat Hæreſiarchâ illo impudentior, quòd Lutherus ſententiam, quâ damnatur, minimè audeat in ſui adducere patrocinium, ut Queſnellus audet definitionem Synodi ſibi clariſſimè adverſantem.

3 Catholicos nunc contra Queſnelli ſententiam diſputantes audiamus, eique eripientes verba Concilii, quæ is temerè præſumit ad ſuam convertere novitatem. Thomiſtæ Salmanticenſes Ordinis Carmelitarum Excalceatorum Tract. 24. de Pœnitentia Diſput. 7. de Contritione dubio 1. numero 45. expendentes illud Tridentini ſeſſ. 14. cap. 4 definientis de *Contritione imperfectâ, quæ attritio dicitur.... ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ.... eſſe donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſum &c.* ſapientiſſimè ſic animadvertunt: „ Loqui Concilium de attritione purâ, ſive non includente amorem charitatis, conſtat evidenter; tum quia loquitur de attritione, ſive dolore imperfecto proveniente ex metu gehennæ, ut condiſtinguitur à contritione, ſive dolore perfecto proveniente ex amore charitatis, de qua egerat immediatè; tum qnia ſermonem expreſsè facit de illo dolore, qui eſt à Spiritu Sancto nondum inhabitante, & qui non habet adjunctam juſtificationem; ſed ad eam conſequendam diſponit: quæ prædicata ſoli attritioni, ſive dolori imperfecto ex timore pœnæ orto adaptari qneunt. Contritio enim, ſive dolor perfectus ex amote proveniens, donum eſt

„ Spiritûs Sancti jam inhabitantis, & ita
„ diſponit ad gratiam, quod illam infalli-
„ biliter annexam habet, etiam extra Sacra-
„ mentum; licèt non abſque ejus voto, ut
„ proximè docuerat Concilium. Tum de-
„ nique; quia illa doctrina, & declaratio
„ dirigitur contra Lutherum, & ſequaces,
„ qui non impugnabant contritionem, ſive
„ dolorem peccatorum ortum ex amore
„ Dei; ſed attritionem, & dolorem imper-
„ fectum ortum ex timore gehennæ. Porrò
„ Concilium manifeſtè ſupponit, hunc im-
„ perfectum dolorem aliquando excludere
„ voluntatem peccandi, *ſi voluntatem*, in-
„ quit, *peccandi excludat*: Et non loquitur
„ de excluſione peccati habitualis, in quo
„ præexiſtit peccator, quod per gratiam
„ juſtificationis formaliter expellitur; ſed
„ Concilium agit de attritione, per quam
„ Spiritus Sanctus nondum inhabitat, atque
„ ideo nec ſuam gratiam in corde diffundit.
„ Agit itaque de excluſione peccati actua-
„ lis, ſive voluntatis peccandi: cùmque
„ ejus declaratio ſit doctrinalis, & in ma-
„ teria adeò gravi; minimè limitanda eſt
„ ad excluſionem hujus, aut alterius pec-
„ cati actualis; ſed intelligi debet univer-
„ ſaliter de omnium excluſione: præſertim
„ cùm non ſit major ratio expellendi unum,
„ quàm alia; maximè ubi motivum illa de-
„ teſtandi eſt univerſale, & omnibus com-
„ mune, ut conſtat eſſe pœnam inferni om-
„ nibus, & ſingulis imminentem. Dicere
„ autem, quòd Concilium loquitur in ſen-
„ ſu conditionato hypotheſis impoſſibilis,
„ quòd attritio excludat voluntatem pec-
„ candi, puerilis eſſet reſponſio, & Con-
„ cilio non parùm injurioſa: Quid enim in-
„ digniùs ejus gravitate, quàm, ubi agitur
„ contra Lutherum impugnantem attritio-
„ nem, quæ ex metu gehennæ *communiter*
„ *concipitur*, atque ideò etiam ab omnibus
„ in hoc ſenſu obvio apprehenditur; recur-
„ rat Concilium ad eventum impoſſibilem,
„ illique elogia deferat ſub conditione
„ ſimpliciter repugnante? Sic etiam poſſet
„ dicere, attritionem eſſe impulſum Spiri-
„ tûs Sancti, & diſponere ad gratiam juſti-
„ ficationis, ſi procedat ab homine habente
„ alas. Hæc non inſtructionem, & corre-
„ ctionem Hæreticorum pararent; ſed irri-
„ ſionem: nec ita ſacram Synodum ſe geſ-
„ ſiſſe, ullus Catholicorum debet admitte-
„ re; ſed planè fateri, ſuppoſuiſſe, admi-
„ ſiſſeque Concilium poſſibilitatem alicu-
„ jus attritionis, quæ voluntatem peccandi,
„ ſive omne actuale peccatum excludat. „

Hactenus iſtud Thomiſtarum Collegium, cujus argumenta invictiſſima omnibus veritatis lucem, non erroris tenebras diligentibus abundè ſufficiunt ad refellendam adverſantium cavillationem, quæ Tridentinæ Synodi non interpretatio probabilis, ſed mera, & indigniſſima eluſio eſt.

4 Cùm tamen Queſnellus contra Apoſtolicæ Sedis Conſtitutionem non ad futurum ſolummodo Concilium appellare impudenter audeat, cujus authoritate nunquam ſe ad palinodiam conſtringendum eſſe ſatis ſecurus eſt ſenecio, priùs vitæ terminum viſurus, quàm novæ Synodi Oecumenicæ initium; ſed etiam provocet ad præteritum Tridentinum; quantumvis iniqua provocatio ſit, ſequi illuc non refugio Proteſtantem. Quandoquidem autem novas à Tribunali mortuo expectare ſententias non poſſumus, oportet inſiſtere pronuntiatis: Hic itaque ſiſtere adverſarium, & tomum hunc ſecundum cupio, collecturus ſolùm compendio, quidquid ad præſentem utcumque attinens controverſiam, ab iſtis in Spiritu Sancto congregatis Patribus, ſacroſancto judicio traditum, definitumque fuit.

Seſſ. 6. cap. 6.
„ Diſponuntur autem,
„ (peccatores) ad ipſam juſtitiam, dum ex-
„ citati Divinâ gratiâ, & adjuti, fidem ex
„ auditu concipientes, liberè moventur in
„ Deum, credentes vera eſſe, quæ divini-
„ tùs revelata, & promiſſa ſunt, atque il-
„ lud in primis, à Deo juſtificari impium
„ per gratiam ejus, per redemptionem,
„ quæ eſt in Chriſto Jeſu: &, dum pecca-
„ tores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ ju-
„ ſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur,
„ ad conſiderandum Dei miſericordiam ſe
„ convertendo, in ſpem eriguntur, fiden-
„ tes, Deum ſibi propter Chriſtum propi-
„ tium fore; illumque tamquam omnis ju-
„ ſtitiæ fontem diligere incipiunt: ac pro-
„ pterea moventur adversùs peccata per
„ odium aliquod, & deteſtationem: hoc
„ eſt, per eam pœnitentiam, quam ante
„ Baptiſmum agi oportet: Denique, dum
„ proponunt ſuſcipere Baptiſmum, inchoa-
„ re novam vitam, & ſervare Divina man-
„ data. „

Tum citatis aliquot ad confirmationem textibus Scripturæ, ſtatim initio capitis 7. declaratur: *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem* (præcedenti capite deductam) *juſtificatio ipſa conſequitur*. Suppoſito hoc juſtificationis ordine infirmitati noſtræ maximè congruo, quo uti in converſione peccatoris communiter ſolet Divina providentia, quærere liceat ex omni cujuſcum-

que

que claſſis Theologo, vel Philoſopho, vel ſani ſaltèm utcumque judicii lectore, an univerſam illam actuum ſeriem ſucceſſivam eſſe cenſeat, an inſtantaneam, ut primo atque unico momento temporis, etiam actu unico tota ab initio ad finem uſque præparatio, pœnitentia, converſio & juſtificatio abſolvatur? Mirabilis, inquies, & inaudita hactenus quæſtio eſt; fatua verò dubitatio de diſtinctione, ac ſucceſſione actuum, & requiſito aliquo temporis ſpatio; quidquid ſit de omnipotentia, qua Deus ordini adeò connaturali, & communiſſimâ peccatorum ſe convertentium experientiâ confirmato derogare non ſolet. Neceſſe tamen eſt, Deum in Queſnelli, & novæ ejus Eccleſiæ gratiam, modo hactenus incognito juſtitiam peccatoribus impertiri art. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Quid autem? num ad juſtificationem fieri poteſt præparatio ſinè nullâ gratiâ; aſſerere, hæreſis Semipelagiana eſt; *Prima* verò *gratia*, ut contra Pontificem, eique adhærentem Eccleſiam Queſnellus ſuſtinet, *remiſſio peccatorum eſt.* Oportet igitur; aut juſtificationem peccatorum ratione utentium tribuere ſoli gratiæ, abſque ulla liberi arbitrii per gratiam cooperatione, quod indubiè hæreticum eſt; aut omnem diſpoſitionis pariter, & juſtificationis gratiam, atque cooperationem hominis à Concilio accuratiſſimè deſcriptam, unâ eademque comprehendere actione, quod rationis lumini, ac totius humani generis ſenſui, & fidelium experientiæ prorſus contrarium eſt.

5 Præterea Tridentinum anathema vibratum ſeſſ. 6. can. 3. ſic habet: *Si quis dixerit ſinè præveniente Spiritûs Sancti operatione, atque ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* Si tota juſtificationis ratio in conceſſione primæ gratiæ conſiſtat, vel non erit peccatoribus ad reconciliationem neceſſaria fides, ſpes, dilectio, pœnitentia, quod indubiè à doctrina ſana, & Catholica alienum eſt; aut omnes illos actus inter ſe, & ſimul cum prima gratia confundere oportebit; atque ita in exilium relegabitur gratia prævia à Concilio aſſerta veluti neceſſariò præcedens, *ut homo credere, ſperare, diligere, pœnitere poſſit, ſicut oportet.* Ibidem can. 9. *Si quis dixerit, ſola fide impium juſtificari, ita ut intelligat, nihil aliud requiri, quod ad juſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe, eum ſuæ voluntatis motu præparari, atque diſponi, anathema ſit.* At per Prop. 27. *Fides eſt prima gratia*: Per 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.* Certiſſimum contra Semipelagianos eſt, hominem ad primam gratiam nec debere, nec poſſe ſuæ voluntatis motu præparari. Eadem ſeſſ. can. 7. anathema infligitur, *ſi quis dixerit, opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, verè eſſe peccata.* Juxta Queſnellum peccati maculam effugere non poſſunt quæcumque ante primam gratiam, quæ remiſſio peccatorum eſt, fiunt, *quacumque ratione facta ſint*; quia per Prop. 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum ſinè gratiâ Liberatoris.* 39 *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & inca pax ad omne bonum.*

6 Verùm, ut ad timorem redeamus, eâdem ſeſſ. can. 7. ita ſancitur: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit.* Synodus hic, ut patet, præſcindit à motivo charitatis, eſtque confirmatio capitis 6. ubi, antequam peccatores Deum *tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant*, antequam etiam ſpes animet pœnitentiam; ad ſpem ipſam formidine ſupplicii inſtigantur; ad ſpem, inquam, veniæ, Divinis nixam promiſſionibus, & neceſſariam, ut indè ſe ad Dei dilectionem, perfectam pœnitentiam, juſtitiamque promoveant: *Dum ſcilicet peccatores ſe eſſe intelligentes, à Divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tamquam omnis juſtitiæ fontem &c.* ubi variis gradibus ad dilectionem peccat ores Deus promovet: & quidem ante gradus illos eodem capite præcedit fides, quâ *liberè moventur in Deum, credentes, vera eſſe, quæ divinitùs revelata, & promiſſa ſunt.* Quando itaque per gradus iſtos, Divini Spiritûs auxilio, paulatim aſcenditur, antequam ad apicem, quæ charitas eſt, perveniatur, quot Queſnelli articulos corruere neceſſe eſt, quos in Chriſtianæ veritatis culmine voluerat collocari! Convincitur in primis de falſitate Prop. 44. ubi *Omnis noſtra volitio, & actio, quæ non naſcitur ex amore Dei, omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, naſci* dicitur ex *amore malo. Fides, quâ peccatores* ſuorum memores criminum, *liberè moventur in Deum, credentes*

dentes vera eſſe, quæ divinitùs revelata, promiſſaque ſunt, actus liber eſt, adeòque non ſinè volitione elicitus, *excitante Divinâ gratiâ, & adjuvante*; bonus proinde, utpote Divini Spiritûs immaculata progenies; prævenit tamen dilectionem Dei, ut in recenſito converſionis ordine, Tridenti tradito, exploratum eſt: Non itaque naſcitur ex malo amore noſtri, aut mundi: quamvis, ut ordo poſtulat, & Oecumenica teſtatur Synodus, ex Dei amore, qui nondum eſſe ſupponitur, nequeat profluxiſſe. Idem liquet *de Divina juſtitia timore*, quo ad *conſiderandam Dei miſericordiam peccatores ſe convertunt*; idem de actu, quo ex ſalubri adeò conſideratione *in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore*. Ita Queſnellus cum novis ſuis dogmatibus à Tridentino Concilio ubique abdicatur, rejicitur, condemnatur. Neque hic terminus oppoſitionum eſt. Eadem Synodi definitio ſubruit articulum 45. *Amore Dei in corde peccatoris non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat*. In Tridentinâ converſionis ſerie peccatores, *dum excitati Divinâ gratiâ, & adjuti* relatos diſpoſitionis ad amorem actus *liberè* eliciunt, nondum *regnantem* in ſe poſſident *amorem Dei*, neque tamen infeliciter adeò premuntur imperio cupiditatis, ut omnis eorum actio corrumpatur. Quomodo peccatores iſti, antequam Deum *tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant*, teſte Concilio, *liberè moventur in Deum credentes &c.* ut ſupra; ſi, ut Queſnelli articulus contendit 58. *Nec Deus eſt, nec Religio, ubi non eſt charitas*?

Qua ratione declarat Synodus, quæ ex ea recenſui, ſi verus eſt novi Theologi articulus 57. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes: & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei*? *Amoris* nomine hîc, & ubique alibi ab authore intelligitur benevolus, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, quandoquidem amor quicumque alius vitioſa eſt cupiditas, ut docet articulus 44. cum ſequentibus non paucis. Dum nempe primùm fides elicitur, deeſt etiamnum ſpes, in Tridentinâ ſerie poſterior *Divinæ juſtitiæ timore*, & ab eo imperatâ *miſericordiæ Dei conſideratione*. Non itaque totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes: neque hæc dependet ab amore Dei benevolo, ſeu charitate, cùm ſit prior origine, ut cum Doctore Angelico, & Scholaſticis omnibus, haud novaturientibus docet in deſcripto juſtificationis ordine Tridentinum. Cum eâdem Concilii doctrinâ nemo conciliabit articulum 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.* Dum qui hactenus infideles fuerant, *excitati Divinâ gratiâ, & adjuti fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes, vera eſſe, quæ divinitùs revelata, & promiſſa ſunt*, fides illa eſt indubiè quædam legis obedientia, non profluens ex charitate, quâ prior eſt; neque tamen dici poteſt hypocriſis abſque blaſphemiâ in Spiritum Sanctum, fidei per ſuam gratiam authorem, niſi Queſnello crediderimus potiùs, quàm Tridentino. Non minùs huic repugnat articulus 47. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.*

7 Si, ut in ſignificatione obviâ enuntiatio ſonat, adæquata ſit diviſio omnium humanorum actuum (ſaltèm qui uſus ſenſuum ſunt) quaſi ſinguli, aut charitate reddantur boni, aut cupiditate mali, nullo exiſtente inter illos actu medio; quid fiet primo fidei actu, profeſſionis fidei, ſi ore ſtatim proferatur, aut exprimatur calamo? Fides ex Spiritu Sancto eſt: cur ingenua ejus pronunciatio, aut ſcriptio debeat eſſe ex Diabolo? Neque major ratio eſt, ad cupiditatem ablegandi omnem uſum ſenſuum, quàm omnem reliquarum animæ facultatum abſque charitatis influxu, vel imperio procedentem, ut non procedere fidem, Divinæ juſtitiæ timorem, Divinæ miſericordiæ conſiderationem, in Tridentini ordine compertum eſt: atque is in converſionibus uſitatiſſimus à Divinâ providentiâ, ita communiter converſionem, potiſſimùm infidelium dirigente, approbatus. Denique peccatorum confeſſio in Sacramento pœnitentiæ, niſi fiat ex charitate, fiet neceſſariò ex cupiditate; quia regula Queſnelli illimitata eſt: *Charitas, aut cupiditas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*. Procul ab hoc erroris monſtro abfuit Tridentina Synodus, quando ſeſſ. 14. cap. 4., ad quod adverſarius provocat, Decretum condidit definiens, attritionem, ſaltèm aliquam, *quæ ex metu gehennæ concipitur .... quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandum diſponit*. Unde facilè conficitur, peccatorum confeſſionem in pœnitentiæ Sacramento non eſſe uſum malum ſenſuum, etſi cum

non

non reddiderit *bonum charitas*. In Concilii ſententia additur attritioni conditio, *ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ*, non quaſi revocetur in dubium, an aliqua imperfecta contritio voluntatem peccandi excludat, comitemque habeat ſpem veniæ; ſed abſtrahere definitionem Synodus voluit à quodam contritionis genere adeò imperfecto, ut voluntatem peccandi non excluderet, vel ſpe veniæ deſtitueretur. Dari porrò gehennæ formidinem adeò validam, ut voluntati iſtiuſmodi noxiæ, & mortiferæ occludat aditum, ex Scripturis, & Patribus, maximè Auguſtino; ex Scholaſticorum Principibus Angelico, & Bonaventura, Sanctiſſimo quoque Antiſtite Franciſco Saleſio cum recentioribus paſſim ſequentibus irrefragabiles adeò Magiſtros; duce quoque ipſo rationis lumine, ſæpiùs à me, & luculentiſſimè contra damnatos de timore articulos demonſtratum eſt. Sitne attritio, ut communiter admittitur, diſpoſitio recipiendæ in Sacramento abſolutioni ſufficiens, & proxima; an ſolummodo remota, ſive tantùm præparatio ad ſublimioris ordinis attritionem in Sacramento pœnitentiæ requiſitam, non diſcutio: neque ad præſens propriè attinet inſtitutum. Sufficit mihi, quia ſufficit Conſtitutioni UNIGENITUS, agnoſcere aliquam ex gehennæ formidine, & præſcindendo à motivo nobiliore, attritionem, quæ excludat voluntatem peccandi, & comitem habeat ſpem veniæ, quod tum ex Tridentinæ ſeſſionis 6., tum ex ſeſſ. 14. cap. 4. indubitatum eſt. Diſpoſitio itaque bona eſt, & ſive proxima, ſive remota ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandum idonea.

8 Quamvis autem abſque cenſuræ periculo initium dilectionis aliquod exigere poſſis ad juſtificationem in Sacramento pœnitentiæ obtinendam; non tamen ſecurè ſtatues cum Queſnello, & paucis ei adhærentibus, quòd abſolutionem Sacerdotalem præcedere neceſſariò debeat contritio per ſe juſtificans. Certiſſimè verò repugnat Tridentinæ Synodo, & nullum inter Catholicos patronum inveniet abſurdiſſima Queſnelli novitas, juxta quam omnis deliberata hominis actio, ut bona, & ſupernaturalis eſſe valeat, ut vel remota ad juſtificationem diſpoſitio; imò ut ſaltèm innoxia peccati labem non contrahat, debeat eſſe charitas juſtificans, vel ab eâ ducens originem.

Hanc eſſe Queſnelli ſententiam, relati de charitate articuli perſpicuè manifeſtant, præſertim 44. juxta quem *Omnis noſtra volitio, & actio, quæ non naſcitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, ex amore malo eſt*. 46. *Cupiditas, aut charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt*; quæ ſenſuum, eadem, ut patet, & ſæpe monui, cæterarum animæ facultatum eſt ratio. Comperta eſt itaque Proteſtantis fraus multiplex, dum conſentire ſe ait, & conſenſiſſe ſemper Tridentino Concilio ſeſſ. 14. can. 4. de contritione imperfecta, quæ ex metu gehennæ concipitur. Totum ſcilicet intellige ſecundùm corruptiſſimam Novatoris ex latino in gallicum verſionem, quâ univerſa Concilii de attritione doctrina pervertitur; tranſilit ille, & omittit, ut ſuperiùs animadverſum, iſtud, quod in definitione erat momenti præcipui, *quamvis ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat*. Callidè etiam ſupprimit *attritionis* vocabulum, quia in communi acceptione, non Scholaſticorum ſolùm, ſed quorumcumque Fidelium, de pœnitentia intelligitur imperfecta, adeò ut *ſinè Sacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat*. Deſtrueretur nempe notiſſima Queſnelli in tot ejus Propoſitionibus doctrina, nullum eſſe actum bonum, maximè ordinis ſupernaturalis, niſi charitas ſit, vel ex charitate proveniens: *charitati autem nullum ſecum pati poteſt peccatum lethiferum*, ut Queſnellus ait in 1. Joannis cap. 3. v. 9. Attamen ſinè Spiritu charitatis omnis humana actio Queſnello peccatum eſt. *Contritionem* proinde *imperfectam* non intelligit Proteſtatio *attritionem*; ſed pœnitentiam ex charitate juſtificante elicitam; non quidem ex ea ſola, ſed junctâ ſimul gehennæ, pœnarumque formidine, quam pœnitentiam, ad fallendos ſimplices, vocare Queſnello placuit *contritionem imperfectam*, quia perfectior eſt, quæ ex ſolo proficiſcitur amore.

Sola detegendæ huic fallaciæ ſufficere deberet Prop. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt charitas: quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*. Contritio Queſnelli imperfecta, cùm ſit aliqua legis obedientia, non eximitur obligatione generali profluendi ex fonte, qui eſt charitas, ac proinde, ut jam à Queſnello moniti ſumus, *nullum poteſt ſecum pati peccatum lethiferum*. Cùm autem *contritio* illa fraudulento nomine *imperfecta* præparare dicitur *ad juſtificationem, & diſponere ad ejus gratiam Sacramento pœniten-*

nitentiæ recipiendam, non minùs doloſa enunciatio eſt. Præparatio enim ad juſtificationem, non alia hic penès authorem eſt, quàm charitatis actus, per ſe exigens habitum charitatis, ſive ſanctificantem gratiam.

9 Quod notavi additum de diſpoſitione *ad ejus*(juſtificationis)*gratiam Sacramento pœnitentiæ recipiendam*, etiam fallaciæ eſt obnoxium. Cur enim, dum Synodus ait *in Sacramento pœnitentiæ recipiendam*, Proteſtatio expungit præpoſitionis voculam *in*,& ſolùm ait *juſtificationis gratiam Sacramento pœnitentiæ recipiendam*? Cur non diſtinguente Concilio, Queſnellus, cujus verba galliçè referens, præparationem ad juſtificationem diſtinguit à diſpoſitione ad ejus gratiam Sacramento pœnitentiæ recipiendum? In hoſtilis aggreſſione propugnaculi ubique inſidiæ metuendæ ſunt, etiam ſubterranei pleni pulvere nitrico cuniculi, quorum difficillimum indicium eſt; ſed non minor pernicies. Diſtinctio illa accurationem novi Theologi oſtendit in exponendo ſuis myſterio, quod pauci aliorum caperent; quomodo ſcilicet is explicandi Concilii, eique adhærendi, vel illudendi potiùs modus nihil contineat novæ Eccleſiæ dogmatibus adverſum:Queſnelliana ſcilicet *Contritio imperfecta ad juſtificationem* dicitur *præparatio*, ut charitatis actus etiam perfectiſſimus non eſt ipſa juſtificationis forma, ob quam juſti nominamur, & ſumus; ſed ad eam proxima diſpoſitio, ut tres olim contra Baji articulum 63. definivere Pontifices, prælucente Tridentino Concilio ſeſſ.6. cap.7. juſtificationis itaque forma, quæ gratia habitualis eſt, & ab actualibus auxiliis, atque ab humanis actibus diſcernitur, ſolius Spiritûs Sancti opus eſt, peccatori mox, ut ejus perfecta pœnitentia eſt, infunditur, etiam ſinè Sacramento, ut ex Tridentino diſcimus, & Catholici omnes conſentiunt; maximè poſt damnatum Baji articulum 32. quo *Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis*, dicebatur *non eſſe ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum*. Cùm autem in ſecundo membro Proteſtatio ait, pœnitentem *ſe diſponere ad juſtificationis gratiam Sacramento pœnitentiæ recipiendam*, non amat dicere *juſtificationem*; hæc enim in communi uſu ſignificat tranſitum à ſtatu peccati ad juſtitiam; in Queſnelli autem ſententia juſtificatio fit per *contritionem* illam, quam ſubdolè vocat *imperfectam*: atque ea juſtificatio obtingit ſic diſpoſito etiam ante Sacramentum. Quod verò & eadem diſpoſitio aſſeratur via ad *juſtificationis gratiam Sacramento pœnitentiæ recipiendam*, intellige de *ſecundâ juſtificationis gratiâ*, ſive prioris augmento, quod juſtificationem ſupponit; atque *juſtificationis* magis propriè *gratia* appellatur, quàm juſtificatio.

10 Denique, cùm Proteſtatio Synodum corripit, & *pro juſtificationis gratia in Sacramento pœnitentiæ impetranda* ponitur *juſtificationis gratia Sacramento pœnitentiæ recipienda*, favet novitati quorumdam Queſnello in pluribus patrocinantium, qua ſtatuitur contritio Sacramento prævia, virtute ejus juſtificare, ſicut Chriſti merita, antequam exiſterent, gratiam plurimis contulere. An autem Sacerdotis miniſterio, dum confertur abſolutio, juxta illos nova habitualis gratia infundatur, non inter omnes Novaturientes videtur hactenus convenire, neque diſcutere hujus operis eſt. Sufficit demonſtraſſe, Proteſtationem, quanta eſt, ſcatere fraudibus, & patens eſſe, atque turpiſſimum mendacium, quo ad circumventionem ſimplicium aſſerere palàm Queſnellus audet, *tenere* ſe, & *tenuiſſe ſemper doctrinam à Tridentino Concilio definitam ſeſſ.* 14. *cap.* 4. Ego verò ipſum tum ibi, tum alibi Concilio maximè oppoſitum oſtendi, quod confirmare poſſem pluribus; veluti cùm eâdem ſeſſ. can. 10. Anathema dicitur cuilibet neganti illud Chriſti hodiernis quoque Sacerdotibus competere: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*; Non enim propriè remittuntur peccata antea remiſſa: maximè verò impropriè eadem retinentur; Ita in novo ſyſtemate nunquam Sacerdotis abſolutio reconciliat Deo peccatores, ſed juſtos ſolummodo confirmat: unde & definit Sacramentum pœnitentiæ eſſe mortuorum; ſed numerari debebit impoſterum inter Sacramenta ſolummodo vivorum. Inventum autem iſtud de contritione extra Sacramentum, quæ non niſi hujus virtute ſanctificet peccatorem, nullâ nititur ratione probabili; quid enim ſi Sacramentum non ſequatur; ſed mors inopinata præveniat? Num Sacramentum, quod non eſt, aut erit unquam, virtute ſua conferet ſanctitatem? non ea vis tribuitur meritis Chriſti, ſi nullo tempore extitiſſent, neque exiſterent impoſterum. Ibidem can. 9. impingitur *anathema*, *ſi quis dixerit*, remitti confitentibus peccata, etiamſi *Sacerdos non ſeriò, ſed joco abſolvat*. Juxta Queſnellum pœnitens, quoties inſtructus fuerit *contritione*, vocatâ ſubdolè *imperfectâ*, quæ accipiendæ à Sacerdote criminum abſolutioni ſufficiens fuerit, juſtificationis gratiâ non carebit, ſive Sacerdos

ſeriò

Digitized by Google

ſeriò abſolverit, ſive joco; non enim abſolutio unquam confert primam ſanctificantem gratiam; ſed contritio Queſnelli imperfecta; quâ tamen inferior juxta ipſum non ſufficeret reconciliationi Sacerdotis miniſterio conſequendæ.

Inaniſſima pariter eſt tot textuum à Queſnello facta collectio, in quibus timorem, etiam pœnarum laudaverit. Oſtendi ab ipſo oportuit, ullum à ſe admiſſum uſpiam timorem homini liberum, proinde actum humanum, qui bonus ſit, & aliquo modo diſponat ad juſtitiam; neque tamen imbutus charitate, neque ab ea profluens. Verùm fruſtrà iſtud ab eo requirimus quamdiu potentiore Divinæ gratiæ auxilio errores ſuos tantâ pertinaciâ, tantâ Eccleſiæ perturbatione, & non exiguâ animarum pernicie defenſos ſalubri non retractabit palinodiâ.

FINIS TOMI SECUNDI.

Cul.6. lin.21. *Adae rſatur* lege 5. Adverſatue.
Ibid. lin.50. *ſe n* l. ſed
Col.10. lin.7. hoc eſt homo l. hoc eſt, homo
Col.18. lio.51. *quc* l. *que*
Col.25. lin.20. *ſibi* l. *tibi*
Col.44. lin.44. ,Chriſtiana l. Chriſtiauaa
Ibid. lio 45. Chriſtiaoos l. Chiiſtiaon
Col.60. lin.49. &, aliud l. &, ſi aliud
Col.75. lio.28. pruſertim l. præſertim
Col.76. lin.18. THANAS l. TANAS
Ibid. lin.44. Queſqoelli l. Queſnelli
Col.77. lio.3. quo, verſum l. quoverſum
Ibid. l.21. remooeratur l. *remuneratur*
Col.78. lin.11. 9. Prop. l. Prop. 9.
Col.108. lin.9. *ſunt* l. *ſint*
Col.131. lin.33. enm l. cam
Col.132. lin.9. Eccleſiaſticæ l. Eccleſiaſticæ,
Col.133. lin.10. Hac l., hac
Col.135. lin.5. Queſoellua l. Queſnellum
Col.143. lin.13. Segneoot l. Segueoot
Col.160. lio.33. Nihil l., *nihil*
Ibid. lin.49. qui l. qui primus.
Col.165. lin.4. qui l. quæ
Col.200. lin.17. *Propaſitianes 9.* l. *Prapoſitionem nonam*
Col.201. lin.10. dogmatica l. dogmatica,
Col.211. lin.34. permitteodam l. permittendum
Col.237. lin.35. dit l. det
Col.283. lin.6. dixl l. dixi ?
Ibid. lin.7. bonum l. malum, noo amore juſtitiæ fa-ela booum
Cul.295. l.7. malom l. malam
Ibid. qui l. quæ
Col.297. l.16. Mohumetanos l. Mahumetanos
Col.307. lin.45. bonus l. booos
Col.317. lin.2. tua ! l. tua :
Col.337. lio.24. difinitioni l. definitioni
Col.344. l.2. legea l. Segon
Ibid. lin.3. pallulans l. pullolat
Ibid. illum l. illam
Col.347. lin.48. quo ad l. quoad
Col.251. lin.32. notiſſimé l. notiſſimæ
Col.365. lin.42. Mammonad l. Mammona
Col.387. lio.56. *fit* l. *ſit*
Col.427. lin.11. *Dei* ; l. Dei mereel :
Ibid. lin.28. retuli, l. retuli :
Col.440. lio.55. odiſſe noliſ l. non timeat
Col.449. lin.11. *damnatarum*, l. *daminatarum*
Col.455. lin.53. *fidem* l. *fidem velitam*
Col.466. lin.44. contetionibus l. contentionibus

Errata in Secundo Tomo ſic Corrige.

Col.498. lio.45. certi l. certè
Col.505. lin.11. dicimua l. diſcimus
Ibid. lin.13. Dei l. Deo
Col.543. lin.ult. deleodum eſt Tò ex ſermone
Col.544. lin.1. ex 25. l. ex ſermone 25.
Col.577. lin.21. Sanctiſſimua. Lib. l. Sanctiſſimus lib.
Col,581. lio.32. quamque l. quemque
Col.589. lin.31. *juſtificantem* ! l. juſtificantem
Ibid. reſtrictio; l. reſtrictio !
Col.592. lin.19. operatione l. inſpiratione
Ibid. lin.29. *aperatiane* l. *inſpiratione*
Ibid. lin.47. *velentem* l. *volentem*
Col.593. lio.42. contentâ l. conteota
Col.626. lio.56. quatot l. quatuor
Col.634. lin.14. *dilectionis* l. *dilectiane*
Col.674. lio.28. , *ex infidelitate* l. ex *infidelitate*,
Col.675. lin.9. ubligate l. obligari
Ibid. lio.22. tenemua l. tenemor
Col.689. lio.42. examimans l. examioana
Col.761. lio. ult. *ſine* l. *niſi*
Col.770. lin.54. ſtratu l. ſtrato
Col.815. lin.17. promeratur l. promoveatur.
Col.854. lin.53. ; *iſt* l. eſt ;
Col.858. lio.23. *peccatorum* l. *peccatoris*
Col.862. lio.15. tabulâ l. rabulâ
Col.875. lio.48. horribile maodatum l. horribile, nec ulli mortalium tolerabile
Col.896. lio.41. *excipienda* l. *concipienda*
Col.914. lin.6. quando l. quomodo
Col.926. lin.19. *neque, quod* l. *nequea, quid*
Col.932. lin.11. *modeſtia* l. *moleſtia*
Col.950. lin.31. effectus l. affectua
Col.951. lin.21. *conſuetudine* l. *conſideratiane*
Col.967. lin.48. ut l. ut
Ibid. lin.53. timoræ l. timore
Col.988. liu.2. omni l. omnis
Col.1004. lin.52. dilecto l. dilectio
Col.1020. lio.27. terrere l. terere
Col.1014. lio.8. cootineri l. continere
Col.1017. lin.10. *delictum* l. *delitum*
Col.1039. lio.26. qoia l. quæ
Col.1703. l. 1073.
Col.1073. lin.49. quia ex l. quia, ſi ex
Col.1075. lio.40. & 42. concupiſcentiam l. concomitantiam
Col.1081. lin.3. præceptas l. præconceptaa
Col.1106. lin.39. quàm ubi l. quàm quòd, ubi
Col.1112. lin.34. Seſſionia 6 l. Seſſionis 6. cap.6.
Cul.1123. lin.30. *Charitatis autem* l. *Charitas autem*

I N D E X
CAPITUM, ET DOCTRINÆ
In his contentæ Synopſis.

TRIGESIMAOCTAVA PROPOSITIO DAMNATA.

Peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris.
Obſerv. Moral. Luc.8. v.29.

CAPUT PRIMUM.

Propoſitio refellitur. Columna 1.

HAnc Propoſitionem oun ſreſtringi ad peccatorem, niſi ob circumſtantiam coergumeni, qui peccatoris figura eſt, & de quo mentio fit apud Lucam l. c., ſatis patet ex ſequentibus Propoſitionibus illimitatis. Verùm oce ſic reſtricta eximitur à cenſurâ inflictâ Bajanæ 27. quanquam hæc à juſto, & peccatore præſcindat: *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*. Si eoim juſtus actum aliquem ex objecto & fine ſuu innoxium exercere poteſt ſinè gratia, cur oon & peccatur quiſpiam? Alinquin quò ſe miſer vertat; ſi, quidquid agat, neceſſe eſt peccet? Quæ enim hic adſtruitur ad malum libertas, non eſt niſi inevitabilis ad illud neceſſitas; cùm huic vitando gratia oec à Deo offeratur, nec naturæ viribus ſit imperrabilis. At Deus gratiam largiri poteſt: quid tum? Nonne & collere poteſt concupiſcentiam repugnantem legi mentis? An propterea hujus motus mihi liberi ſunt, & ad culpam imputabiles?

II. Quid hic Queſnello ſupereſt, niſi ut cum Magiſtro ſuo Janſenio [l.8. de gr. Chriſti c.19.] reſpondeat: *Nulla neceſſitas actibus voluntatis liberis formidanda eſt, ſed ſola coactio, & neceſſitas violentiæ*; quæ aſſertio congruit huic Bajanæ 39. *Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſariò fiat, liberè tamen fit*: onde ultro fluit Janſenianæ 3. *Ad merendum & demerendum &c.* Ao dicet Queſnellus, peccatorem priore aliquo lapſu in eam ſe peccandi neceſſitatem liberè induiſſe? Verùm, ot alia omittam, quæ reſponſi vanitatem manifeſtè oſtendunt, quo delicto inquinavit ſe, qui ſinè prævio baptiſmo primam attingit rationis lucem? Talis peccator quamdio eſt extra Eccleſiam, nullam accipit gratiam per Prop.29.; ergo per 38. *non eſt liber niſi ad malum*: quæritur, quâ libertate ad malum liber ſit? Hic Queſnello cum Janſenio neceſſariò recurrendum erit ad libertatem in Adamo; & ita reus fiet hujus 31. ab Alex. octavo damnatæ: *In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in cauſa ſua peccato originali, & voluntate Adami peccantis*.

III. Queſnellianum errorem manifeſtè redarguit S. Thomas loco non uno; ut 1. 2. q. 109. a 5. *Sinè gratia homo non poteſt mereri vitam æternam; poteſt tamen facere opera perducentia ad bonum aliquod homini connaturale*; ubi à juſtis & peccatoribus præſcindit: at 2. 2. q.10. a. 4. de Infidelibus, adeoque peccatoribus ita loquitur: *Infideles . . . bona opera, ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſunt; unde non oportet, quòd in omni ſuo opere peccent*: quod expendens Cardinalis Aguirre diſp.130. ſect.4. ait eſſe *argumentum luculentiſſimum, quod nullam videtur adverſariis evaſionem relinquere*. Angelico accedit Seraphicus, Scotus &c. Imò quoquot ferè catholici poſt damnatas Baji propoſitiones de hac materia ſcripſere, agnovere in omni homine rationis compote poteſtatem exercendi ſinè gratia opera quædam intrà naturæ ordinem peccati expertia.

IV. Haud parum deterior fiet Queſnelli Propoſitio, ſi advertamus, cum nullam gratiam niſi *omnipotentem* ſeu efficacem admittere, ut conſtat ex Propoſ.10., 11. & aliis bene multis: unde ſenſus damnati dogmatis fit hic: *Peccator non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia efficace*; cui ſi jungas Prop.28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*; ſequetur, *opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri; aut quantò vehementiùs quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tantò graviùs peccare*, quod Tridentino anathemate Seſſ.6.can.7. perculſum eſt. Huc revocatur Bajana 35. *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*; ſed Queſnelliana pejor eſt, cùm excludat ipſam in peccatore non peccandi potentiam; & ſic involuit hanc octavam inter 31. ab Alex. octavo damnatas: *Neceſſe eſt, infidelem* (imò peccatorem quemlibet) *in omni opere peccare &c.*

V. Queſnelli doctrinæ non ſoli refragantur Scholaſtici, aut recentiores Theologi; ſed & Patres complures. Chryſoſtomus hom.5. in ep. ad Rom. ad ea Verba *Gentes, quæ legem non habent, natura quæ legis ſunt, faciunt*, ita ſcribit: *Per NATURÆ autem verbum naturales intelligit cogitationes, ac ratiocinationes; oſtenditque alios illis* (Judæis) *eſſe probiores: & quod majus eſt, hoc ipſo probiores, quòd legem minimè acceperint, neque id habeant, per quod videntur Judæi ipſos præſtare: Propterea, inquit, admiratione digni ſunt, quod nec lege illis opus fuit, & omnia, quæ legis ſunt, præſtiterunt*. Sufficiunt nobis aliqua. Paulò infra: *Per hæc rurſus oſtendit* (Apoſtolus) *Deum ſic hominem finxiſſe, ut poſſit per ſe virtutem eligere, & vitium declinare*, ubi agitur de homine, qualis jam conditus eſt: ſuppetit ergo, teſte Chryſoſtomo, etiam in natura lapſa naturalis facultas ad bonum morale: adeoque falſum eſt, quòd peccatores, de quorum numero ſunt gentes, non ſint liberi niſi ad malum ſinè gratia liberatoris. Hieronymus in Ezechielis c. 29. *Ex eo, inquit, quòd Nabuchodonoſor mercedem accepit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri*. Atqui Ethnici non habent gratiam *liberatoris*, ſi per eam cum Auguſtino, & diſcipulis ejus intelligas gratiam, quæ notitiam & fidem Mediatoris ſupponit, vel involvit; imò nullam habent veri nominis gratiam, ſtante Prop.28. & 29., & tamen, teſte Hieronymo, interdum *quid boni* faciunt, & quidem ejuſmodi, quod *non abſque mercede, Dei judicio*, prætereitur. Rurſum paulò poſt ita ſubdit: *Ex quo perſpicuum eſt, condemnari nos comparatione Gentilium, ſi illi lege faciant naturali, quæ nos etiam ſcripta negligimus*. Bellarminus l.5. de grat. & lib. arb. c.9. allegans eumdem S. Hieronymi commentarium in eumdem Ezechielis locum S. Doctoris ſententiam ita ſuo calculo confirmat: *Exercitus iſte ſinè dubio infidelis erat, & tamen, quia fideliter Regi ſuo* [Nabuchodonoſori] *ſervivit in bello juſto contra Tyrum, quam urbem Deus ob ſua peccata everti volebat, idco mercedem illi reddidit; donavit ei mirabili providentia ſpolia Ægypti, quæ propter ſcelera quoque ſua ſpoliari meruerat. Itaque Hieronymus &c.* Plura in hanc rem

Chryſoſtomi, Hieronymi, aliorumque Eccleſiæ Doctorum teſtimonia in decurſu proferemus.

VI. Catholica tamen veritas hic etiam ex Auguſtino & Diſcipulis ejus Proſpero, & Fulgentio probanda eſt. Prior itaque lib.5. de civ. c.12. *Romani*, inquit, *juſtitia, & artibus ſtrenuis promeruerunt a Deo imperium*; id ſanè peccatis non meruere; oportet igitur Idololatras illos vel habuiſſe gratiam, quam eis negant Prop.26. 27. 28. 29. vel peccatores ſinè hac non ad ſolum malum eſſe liberos, contra ac ſtatuit Prop.38. Rurſum de Sp. & lit. c.28. de impiis univerſim pronuntiat: *Non uſque adeò in animo humano imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanſerint; unde meritò dici poſſit, etiam in ipſa impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis vel ſapere*: quo ſenſu ibidem concedit, intelligi poſſe verba Apoſtoli ad Rom.2. v.14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis ſunt, faciunt*. Tum paulò infra de Judæia generatim ſcribit: *Et ipſi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis & ſentit, & facit*.

S. Proſper fidus Auguſtini Diſcipulus Caſſiano allegantî ea ipſa, quæ jam recitavimus, Apoſtoli verba ſic inter alia reſpondet c.22. *Si autem . . . de illis iſta dicuntur, qui alieni à gratia Chriſtiana, quædam ad ſimilitudinem legalium mandatorum proprio judicio ſanciebant, intelligentes, mores civitatum, concordiamque populorum non poſſe aliter contineri, niſi ut rectè factis præmia, & peccatis pœnæ decernerentur; Quis ambigat, hanc ſapientiam humano generi ad temporalis vitæ utilitatem ex naturæ à Deo conditæ ſupereſſe reliquiis? Si enim nec ad iſta terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium, non vitiata eſſet, ſed extincta natura*.

Jam ex utroque S. Doctore ſic collige: juxta S. Auguſtinum anima rationalis in ipſa impietate vitæ *naturaliter*, ſive ex *vi naturæ* aliquid legis, ſeu legitimum & ſentit, & facit: juxta S. Proſperum in iis ipſis, qui alieni ſunt à gratia Chriſtiana, *rationalis animi* viget *ingenium* ad aliqua ordinanda, quæ conducunt ad temporalia vitæ utilitatem; & hæc *ſapientia* humano generi dicitur *ex naturæ à Deo conditæ ſupereſſe reliquiis*: igitur fateri neceſſe eſt, eam eſſe horum Patrum ſententiam, ut peccator ſinè gratia liberatoris ad aliud, quàm ad malum liber ſit: nec enim, quod legitimum, malum eſt; nec mala eſt ex bono fine conſtitutio legum.

Id ipſum confirmatur 1. ex alio Sancti Proſperi loco capit.26. *Naturæ quippe humanæ, cujus creator eſt Deus, etiam poſt prævaricationem manet ſubſtantia, manet forma, manet vita, & ſenſus, & ratio, cæteraque corporis, atque animi bona, quæ etiam malis, vitioſiſque non deſunt: ſed non in illis veri boni perceptio eſt, quæ mortalem vitam honeſtare poſſunt, æternam autem conferre non poſſunt*. Itaque, fatente Proſpero, mali & vitioſi cum iis facultatibus, quæ in natura poſt prævaricationem manent, poteſtatem habent quædam operandi, quæ mortalem vitam honeſtare poſſunt, cujuſmodi certè, ut rectè advertit Bellarminus l.5. de grat. & lib. arb. c.9. non ſunt peccata.

Confirmatur 2. ex S. Fulgentio altero Auguſtini Diſcipulo l. de Incarn. & grat. c.26. ubi loquitur de Infidelibus: *Quibus*, inquit, *aliqua quidem bona, quæ ad ſocietatis humanæ pertinent æquitatem, ineſſe poſſunt: ſed quia non charitate Dei fiunt, prodeſſe non poſſunt*: prodeſſe autem poſſent, ſi fierent ex gratia liberatoris.

Quidquid ferè hic contra Queſnellum dici poſſet, breviter complexus eſt S. Saleſius lib. 11. de Amore Dei c.1. Quanti autem doctrina ejus facienda ſit, liquet ex inſigni elogio, quod ab Eccleſia in horis canonicis conſecuta eſt. Sic autem diſſerit piiſſimus Antiſtes.

,, Conſidera, Theotime, quàm verum ſit, virtutem à
,, Deo æſtimari, licèt alioqui exercitam à perverſis ho-
,, minibus. Niſi ei placuiſſet miſericordia Ægyptiarum
,, obſtetricum ,, (quas ibid. ante dixerat *tum procul dubio fuiſſe paganas*) ,, & juſtitia belli à Babyloniis ,,
(ſub Nabuchodonoſore contra Tyrum Ezechi. 29.)
,, ſuſcepti, an eos remunerari curaſſet? Et, niſi Daniel
,, ſciviſſet, infidelitatem Nabuchodonoſoris non obeſſe,
,, quo minùs eleemoſynæ ejus Deo placerent, cur fa-
,, ciendas ſuggeſſiſſet? Apoſtolus teſtatur, Paganos,
,, qui fidem non habent, facere naturaliter quod lex ju-
,, bet: Et, quando faciunt, quis dubitet, quin bene
,, faciant, & à Deo quod faciunt æſtimetur? Pagani
,, cognoverunt, matrimonium eſſe bonum; maximè
,, conveniens, ac neceſſarium, prolem in literis, arti-
,, bus liberalibus, vitâ civili, amore patriæ educare:
,, quod cognoverunt bonum, fecere; tuo relinquo de-
,, cernendum judicio, an id oculis Dei non apparuerit
,, bonum; ſiquidem eo fine, eâque intentione eis rationis
,, lumen, inſtinctumque communicaverat naturalem?
,, Ratio naturalis eſt arbor bona, in nobis à Deo
,, plantata: fructus indè naſcentes non poſſunt non eſſe
,, boni, quamquam comparati iis, qui ex gratia gene-
,, rantur, leviſſimi ſint pretii; non tamen nullius; cùm
,, Deus eos æſtimarit, & temporali mercede ornarit;
,, adeò, ut, teſte magno Auguſtino, morales Romano-
,, rum virtutes magnâ liberalitate, & magnificâ imperii
,, famâ penſaverit.

VII. Dogmati ſuo ſtabiliendo opportuna viſa eſt Queſnello hiſtoria Energumeni Luc.8. v.29. *Præcipiebat* (Chriſtus) *ſpiritui immundo, ut exiret ab homine: multis enim temporibus arripiebat illum & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur à Dæmonio in deſerto*. Ex quo particulari facto concluſio trahitur ad dogma, & quidem univerſale; ab uno energumeno ad peccatorem quemlibet: à dominatu, quem exercet Diabolus in corpus, ad poteſtatem ejus in omnes animas peccatrices: pari jure ex vi illa in energumeno colligi potuiſſet, peccatorem non ſola neceſſitate, ſed etiam coactione ad malum impelli, quantum nec Lutherus, nec Calvinus, nec Bajus, nec Janſenius voluere, ſolam contenti actibus noſtris neceſſitatem accerſere.

VIII. Ex dictis hactenus conficere promptum eſt, in Queſnelli principiis *liberum arbitrium . . . rem eſſe de ſolo titulo; imò titulum ſine re*, quod à Trid. ſeſſ.6. can.5. damnatum eſt; nam: liberum non eſt hominis arbitrium ſub gratia; cùm omnis, juxta Novatorem, ſit omnipotens, eamque nihil impedire poſſit, aut retardare (Vide cap. ult. tomi 1.) ſinè gratia verò, juxta hanc 38. & ſeqq. Prop. tantùm eſt libertas ad malum, ſeu potiùs vera omnimodaque neceſſitas, cùm nè quidem detur plurium peccatorum optio, ſi Janſeniana ſchola conſequenter ratiocinari voluerit. Conſule Prop.32. c.5. n.5. 6. & 7.

CAPUT II.

Solvuntur objectiones petitæ ex Scripturis Sacris col.13.

I. OBjicitur primò illud Joannis 8. v.34. *Omnis, qui facit peccatum, ſervus eſt peccati . . . v.36. ſi ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis*. Ergo peccator non eſt liber niſi ad malum, ſine gratia liberatoris.

Refutatur primò conſequentia ab abſurdis indè profluentibus (II.) adhibito præſertim Bajano & Janſeniano dogmate de charitate etiam perfecta non ſemper juſtificante (III.) & ſuppoſita nova Eccleſiæ praxi in adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ, ubi abſolutioni ſacramentali (IV.) quam cum canonica primis Eccleſiæ temporibus uſitatâ novatores confundunt, diuturnam ſatiſfactionem prærequirunt. His erroribus ſi accedat Prop.28. (*Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*) ſequetur, peccatorem ex charitate quidem perfecta, ſed non intenſivè ſummâ de peccatis dolentem, ad abſolutionem non niſi longâ novorum criminum ſerie rite diſponi. Hic novi rigoris fructus eſt.

V. Refutatur ſecundò authoritate S. Thomæ ita objectum textum interpretantis. *Dicendum quòd . . . homo . . . quando . . . movetur ſecundùm rationem, proprio motu movetur, & ſecundùm ſe operatur, quod eſt libertatis. Quando verò peccat, operatur præter rationem, & tunc movetur quaſi ab alio*, hoc eſt ab eo, à quo in operando moveri non debet, *& ideo qui facit peccatum, ſervus eſt peccati . . . quæ quidem ſervitus graviſſima eſt, quia vitari non poteſt; nam quocunque homo vadat, peccatum*

Digitized by Google

catum intrà ſe habet, licet actus & delectatio ejus tranſeat . . . ſervitus autem corporalis ſaltèm fugiendo evadi poteſt: unde dicit Aug. O miſerabilis ſervitus! . . . Præterit quod delectabat, remanſit quod pungat: ſive igitur conſideretur ſervitus peccati, quod actu committitur; ſive illius, quod jam commiſſum eſt, & habitu perſeverat, neutra juxta S. Thomam conſiſtit in eo, quòd peccator non ſit liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris. Hinc in altero Joannis textu [*ſi ergo vos Filius liberaverit, verè liberi eritis*] intelligitur ab eodem S. Doctore *libertas gratiæ, quæ eſt carere criminibus*, ſive iis, ad quæ non *ſecundùm rationem*, & *quaſi ab alio* movemur, & incitamur; ſive iis, quæ jam commiſſa, ſed nondum remiſſa ſunt: neutram enim libertatem ſinè gratia obtineri, ultro profitemur, dicimuſque rurſum cum Angelico, paulò ſupra *Ipſe* (Chriſtus) *pretium dedit, non argentum, ſed ſanguinem ſuum . . . . unde per eum liberamur non à Barbaris, ſed à Diabolo*, tum conante nos in ſervitutem ſuam ſolicitando pertrahere; tum quando jam, impetrato conſenſu noſtro, re ipſa pertraxit: unde conſequens non eſt, ut ſinè gratia, etiam peccator actionem innocuam, facilem, & naturæ conſentaneam exercere non poſſit, ut ab ipſa ratione probat Bellarminus referendus ad Prop.39. c.1. n.4.

VI. Objicitur 2. illud ad Rom.7. v.14. *Ego autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato*.

R. *Expoſitio melior* hujus loci juxta S. Thomam [quæ etiam eſt Auguſtini l.1. retract. c.23. & aliorum PP.] eſt, *ut Apoſtolus intelligatur loqui in perſona ſua, id eſt, hominis ſub gratia conſiſtentis*: unde nihil facit ad inſtitutum. Sed nec ſic intellectus, *ut Apoſtolus loquatur in perſona hominis in peccato exiſtentis* probat, peccatorem non eſſe liberum niſi ad malum ſinè gratia liberatoris; in hac enim poſtrema hypotheſi ſic ab Angelico explicatur Apoſtolus . . . „ Dicitur *carnalis* . . ex
„ eo, quod ſubditur carni, conſentiens his, ad quæ
„ caro inſtigat . . . . *Venumdatus*, quia peccato ſe ipſum
„ vendit in ſervum peccati, pretio propriæ voluntatis
„ implendæ. „ Quo ſenſu ſit ſervus peccati, vidimus ex ipſo S. Doctore ad objectionem præcedentem, oſtendimuſque, hinc minimè juvari damnatum Articulum; uti nec juvatur ex eo, quòd carnalis paſſim conſentiat his, ad quæ caro inſtigat: ſunt enim alia objecta, quàm carnalia, quorum propoſitione ad nihil mali incitatur etiam peccator, & quæ naturæ conformia in ſui proſecutione arduitatem non habent, quæ opem gratiæ requirat.

VII. Objicitur tertio Jerem. c.13., ubi Deus de Judaico populo *peſſimo* & idololatra ita loquitur: *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis bene facere, cùm didiceritis malum*, Hinc infertur adverſarii: ergo peccator quilibet, etiam unico mortali delicto, v. c. turpi & moroſâ tantummodo delectatione inquinatus, non eſt liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris. Quid mirum, ſi qui . Eccleſiæ jura peſſumdant, conſecutionum leges non curent?

Audiatur iterum interpretatio S. Thomæ, & objectio ſponte ſuâ vaneſcet. „ *Si immutare*, quaſi dicat,
„ difficulter poteſtis CONVERTI. *Æthiops* propter
„ naturalem infectionem peccati. *Pardus* propter do-
„ loſitatem vel diverſitatem peccatorum. *Cum didiceri-*
„ *tis* propter conſuetudinem. „ Quia dubium, quin qui flagitiis aſſuevit, difficulter converti poſſit: ſed aliud eſt, difficulter poſſe converti, aliud non eſſe liberum niſi ad malum ſinè gratia liberatoris. Vide num.5. & 6.

Sacra eloquia minimè favere praſcripto errori, docet nos S. Greg. Magnus hom.27. in Euang. Joan. c.15. v.12. *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos, ſed per affectionem cognationis & carnis; quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt. Sed aliud eſt, quod ſponte impenditur naturæ; aliud, quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiæ*.

CAPUT III.

Reſpondetur ad objectiones deſumptas ex Concilio II. Arauſicano & epiſtolâ Synodali Africanorum Antiſtitum in Sardinia exulum: item ad authoritatem Petri Diaconi. col.19.

I. ADamus cùm conderetur, liberum ejus arbitrium omnibus ad bene agendum viribus inſtructum erat: Hinc ab Auguſtino c.14. de civit. c.11. *laudabiliter liberum* appellatur: *tale datum eſt à Deo*, inquit ibidem, *quod amiſſum proprio vitio, niſi à quo dari potuit, reddi non poteſt*. & epiſt.107. ad Vitalem: *liberum arbitrium AD DILIGENDUM DEUM primi peccati granditate perdidimus*. Tale igitur liberum arbitrium Adami peccato *infirmatum, attenuatum, inclinatum, amiſſum* ultro fatemur, & per gratiam roborari, reparari, reddi debere, ut aliquid operari poſſimus ſicut oportet ad ſalutem: quocum optimè conſiſtit, aliquid non quidem ſalutare, ſed tamen innoxium ſolius arbitrii vi & citra gratiam operari nos poſſe: atque ita diſſlatur objectio petita ex duplici loco Concilii Arauſicani, quod ut nobis minimè incommodat, ita lethale vulnus infligit Queſnellianæ 28.

II. Fatemur etiam cum Africanis Epiſcopis *niſi gratia detur, bonum ipſum arbitrium non haberi*, tum quia bonum eſt ex integra cauſa; tum quia, deficiente gratia habituali, non tantum non bonum, ſed ſimpliciter malum eſt, & peccati maculâ infectum. Sed ut Queſnelliani invidiam conflent Clementi XI., ex damnata Propoſitione conſequi mentiuntur, liberum arbitrium, adeoque ipſum hominem bonum eſſe poſſe ſinè gratia; quod tamen Catholici planiſſimè negant. Aliud ſcilicet eſt, arbitrium ſimpliciter bonum eſſe; aliud, aptum eſſe, ut quidpiam operetur non malum; imò & intrà naturæ limites bonum. Hoc ſinè gratia fieri poſſe, demonſtratur iterum ex Chryſoſtomo (III) & S. Thoma indicante pro hac veritate clariſſimum teſtimonium ex Hypognoſtico, cujus doctrinam agnoſcit Janſenius eſſe Auguſtinianæ conformem.

IV. Objectum ex laudata epiſtola locum revocavit Adverſarius, non tam, quòd verba omiſſa ad inſtitutum pertinere non crederet, quàm quòd fatalia ſenſerit pluribus Queſnelli Propoſitionibus, & huic Arnaldinæ proſcriptæ ab Alex. VIII. *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino recipiunt à Jeſu Chriſto influxum &c.* Africani enim PP. ibi de Chriſto ita diſertè confitentur: *illa autem eſt lux vera, quæ illuminat OMNEM hominem venientem in hunc mundum; illuminat autem hominem, ſe ipſum dando per gratiam*.

V. Si bonâ fide integer relatus fuiſſet alter locus ex epiſt. Petri Diaconi ad eoſdem Antiſtites, patuiſſet omnibus, concedi ab eo homini lapſo libertatem ad *humana* non tantùm mala, ſed etiam intrà naturæ fines innocua; & tantum negari ſinè gratia *libertatem Chriſtianam*, vi cujus poſſimus *cogitare, & deſiderare quæ pertinent ad vitam æternam*.

CAPUT IV.

Diluuntur quæ Adverſarii objiciunt ex Auguſtino col.25.

I. UT perſpicuè & ex mente S. Doctoris ſolvantur quæcunque ex eo in hac materia objiciuntur, Notandum primò, eum, cùm dicit, opus bonum fieri non poſſe ſinè gratia, tale opus bonum velle intelligi, *per quod ſolum homo poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci*. Sententia ejus hac de re clariſſima extat l.4. contra Julianum c.3. ubi hunc ſic alloquitur: *Quoniam ſaltèm concedis, opera infidelium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad ſalutem ſempiternam, regnumque perducere; ſcito, nos illud bonum homi-*

Digitized by Google

hominum diceri, illam voluntatem bonam, illud opus bonum ſinè Dei gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei & hominum, nemini poſſe conferri, per quod ſolum bona poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci : hinc l.4. ad Bonif. c.3. docet, *non poſſe captivam voluntatem, niſi Dei gratia reſpirare in SALUBREM libertatem, quod evertit hæreſim Pelagianam* [IV.] Id ipſum vult & tradit genuinus Auguſtini Diſcipulus S. Proſper in Epiſtola ad Rufinum ſub initium.

IX. Notandum ſecundò, quando Aug. l.3. ad Bonif c.8. ait: *Liberum arbitrium captivatum non niſi ad peccandum valet; ad juſtitiam verò niſi Divinitus liberatum, adjutumque non valet*, comparari ab eo præcisè inter ſe juſtitiam & peccatum, ſive opera bona ad juſtitiam conducentia, & mala ſeu peccaminoſa: ex his autem operibus certum eſt nulla alia à ſolo libero arbitrio exerceri poſſe, quàm mala; quod directè adverſatur Pelagianis contendentibus, illud ad utraque æqualiter valere. De inferioris ordinis actibus, qui inter ſalutares & peccaminoſos medii ſunt, quique etſi bono naturæ conveniant, nullo tamen modo conferunt, aut diſponunt ad juſtitiam, & ſalutem, nulla Auguſtino cum Pelagianis, ſaltèm ex profeſſo, diſceptatio fuit. (X.) Declaratur hoc appoſitis exemplis, quæ in Opere ipſo conſule.

Uſui etiam hic eſſe poteſt quod ſcribit Bellarminus l. de gr. & lib. arb. c.11. „ Rectè dicitur liberum arbitrium non niſi ad peccandum valere, tum quia magnas vires ad peccandum habet, tum quia ut plurimùm re ipſa peccat, niſi Divinitus adjuvetur. Nam pauca quædam bona moralia, quæ poteſt facere, pro nihilo reputantur; cùm & nihil proſint ad ſalutem æternam, & obruantur multitudine peccatorum. Similes ſententiæ frequentiſſimè occurrunt in Divinis ſcripturis, ubi dicitur ab omnibus fieri, quod à pluribus fit: ut gen. c.6. *Omnis caro corruperat viam ſuam* . . . Damnat igitur rectiſſimè Auguſtinus illa opera Infidelium, quæ ad malum ab illis referebantur; & quoniam talia erant ferè omnia, quæ ab iis fiebant, ut ipſe idem dicit in lib. de Sp. & lit. c.27. ideo ſimpliciter omnia opera Infidelium, peccata fuiſſe dicit, tribuens omnibus, quod maximæ parti conveniebat.„

VI. Quid autem *vera & Prophetica & Apoſtolica & Catholica fides* doceat circa facultatem exercendi opera bona, ſeu ſalutifera, & mala, ſeu peccaminoſa, tradit S. Doctor l.1. de Correp. & grat. c.1. his verbis: *Liberum . . . arbitrium & ad MALUM & ad BONUM faciendum confitendum eſt nos habere; ſed in malo faciendo liber eſt quiſque juſtitiæ, ſervuſque peccati; in bono autem liber eſſe nullus poteſt, niſi fuerit liberatus ab eo, qui dixit: ſi vos filius liberaverit, tunc verè liberi eritis.*

Ex his Annotationibus patebit ſtatim reſponſio ad quaſcunque objectiones (II.) ſive ex Enchiridio ad Laurentium c.30. (V.) ſive ex l.1. ad Bonif. c.3. ſive aliunde depromptas.

VII. Falsò igitur Novatores exiſtimant, Auguſtinum communi refragari ſententiæ: dico *communi*; etenim, juxta Lutherum ipſum in epiſt. de diſput. Lypſica, *certum eſt, modernos cum Scotiſtis & Thomiſtis in hac re . . . conſentire, excepto Gregorio Ariminenſi . . . . dum ſinè gratia opus bonum, ſed non meritorium fieri poſſe docent.* [VIII.] De Gregorio Ariminenſi fatendum eſt, eum placita ſubinde duriora, & ſingularia ſecutum eſſe, quæ ſinè dubio correxiſſet, ſi tot Pontificum contra Bajum & Janſenium definitiones videre ei licuiſſet. Quidquid ſit, unus tot inter Scholaſticos ei oppoſitos, communi doctrinæ nihil præjudicat. Certè Magiſter ſententiarum & Scholaſticorum omnium Dux in 2. diſt 26. ex mente S. Auguſtini, quem illic citat, agnoſcit in homine *quædam bona . . . . etiam ex ſolo libero arbitrio, quibus tamen vitam non meretur, nec gratiam, qua juſtificatur*. (XI) Etiam Cardinalem Aguirre à nobis apertè ſtare, & eodem, quo nos modo, Auguſtini & cæterorum P.P. authoritates cum Catholicâ veritate componere, patet ex ejus diſp. 18. ſect. 7. Quid, quòd Queſnello vel abdicanda eſt præſens ſua Propoſitio, vel renuntiandum articulis 27. 28. 29. ubi dicitur *fides eſſe prima gratia; prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſſe peccatorum remiſſio; extra Eccleſiam nulla concedi gratia*. Certum enim eſt, Scripturas in gentilibus agnoſcere quædam bona opera, ut oſtenſum eſt c.1. n.5. talia in iiſdem admittit & Auguſtinus ibid. num.6. imò Polemonis gentilis continentia viſa ipſi eſt *donum* Dei: igitur Queſnellus vel fateri debet, hæc opera citra gratiæ auxilium eſſe exercita, quod repugnat præſenti, quam impugnamus, Propoſitioni; vel à gratia prodiiſſe, & tum rejiciendi erunt proximè memorati articuli 27. 28. 29.

CAPUT V.

Nihil communi doctrinæ contrarium tradunt Patres cæteri, aut Scholaſtici. Col. 35.

I. NEmo orthodoxus dubitat, quin liberum arbitrium hominis in Adamo lapſi, quandiu *ſinè Deo*, ſeu ſinè Dei gratiâ *ſolum* eſt, *mortuum* ſit *juſtitiæ*, vivatque obnoxium *peccato*, neque eruatur *à regno Diaboli*, niſi per gratiam. Nihil ergo contra nos Proſper in Epiſtola ad Rufinum.

II. Ad Capitulum 3. Gelaſii Pontificis ad omnes per Picenum Epiſcopos (III.) uti & ad epiſtolam Innocentii Pontificis, quæ inter Auguſtinianas eſt 182., alias 93. reſpondendum eſt ex Annotationibus, quas dedimus Cap. præcedenti num. 1. & 9. (IV.) Ex iiſdem faciliima eſt reſponſio ad Fulgentii c.19. de Incarn. & grat.

V. S. Thomas dicens 1. 2. q.109. a. 6. ad 1. *liberum arbitrium ad Deum converti non poteſt, niſi Deo ipſum ad ſe convertente* nè per umbram quidem favet damnatæ Propoſitioni; quam verò ei directè repugnet c.1. n.3. demonſtratum eſt.

VI. Vel craſsâ ignorantiâ, vel fide peſſimâ allegatur contra nos ab Hexaplis objectio, quam S. Bonaventura ſibi format & ſolvit, pro ejuſdem S. Doctoris aſſertione: quantum verò proſcripto errori adverſetur conſtat vel ex ſolâ concluſione, quam diſtinctione, 28. articulo 2. velut titulum præmittit quæſtioni 3. *Hominis liberum arbitrium in puris naturalibus conſtitutum cum generali Dei influxu, tametſi difficulter, poteſt tamen facere opus bonum morale, quod non diſponit ad gratiam, nec ad gloriam*. Hanc dein concluſionem fusè probat, & reſpondet ad argumenta contraria ante à ſe relata. Tota quæſtio 3., uti & 2. legi omnino meretur: hujus titulus eſt: *Hominis liberum arbitrium omni gratia deſtitutum, licèt non poſſit cuilibet tentationi reſiſtere, non tamen eſt neceſſe, quòd cuilibet ſuccumbat*; ſed *contingit* illud alicui *tentationi reſiſtere in particulari*, ut in contextu dicitur.

VII. Etiam, ſi ſuperis placet, contrarius nobis eſt Thomas à Kempis, ita inquiens l.3. de Imit. c.55. *Opus eſt gratia tua & magna gratia, ut vincatur natura ad malum ſemper prona ab adoleſcentia ſua.*

VIII. R. naturam *pro vitiis, & infirmitate corruptæ naturæ* poſitam, ut immediatè poſt loquitur pius author, ſemper eſſe pronam ad malum; non quaſi ſemper actu ſtimulet ad malum, ſeu peccatum; ſed hoc ſenſu, quòd habitu ſemper inſit, & quòd ejus motus, quando adſunt, ſemper *ad malum & inferiora* trahant.

Porrò illic ab authore non aſſeri, nihil boni operis fieri poſſe ſinè gratia, conſtat ex ſequentibus ejus verbis: *Modica vis, quæ remanſit, eſt tanquam ſcintilla quædam latens in cinere. Hæc eſt ipſa ratio naturalis, circumfuſa magna caligine, adhuc judicium habens boni, & mali, veri, falſique diſtantiam; licèt impotens ſit adimplere OMNE, quod approbat*: non dicit, modicam illam vim, quæ remanſit non poſſe adimplere aliquid eorum quæ approbat, ſed eſſe impotentem *adimplere omne quod approbat*.

IX. Poſtrema objectio deſumitur ex oratione Dominicæ 2. Quadrageſimæ: *Deus qui conſpicis, omni nos virtute deſtitui, interiùs, exteriùſque cuſtodi, ut ab omnibus adverſitatibus muniamur in corpore, & à pravis cogitationibus mundemur in mente.* Si hæc verba

ſe-

ſecundùm corticem accipiantur, jam ſequetur, neque nos ullam *in corpore* virtutem habere. Senſus ergo precationis eſt, nullam nos virtutem ex nobis ipſis habere; ſed omnem à Deo deſcendere, authore tam naturæ, quàm gratiæ, adeóque & virtutis tam ad naturalia, quàm ad ſupernaturalia requiſitæ.

TRIGESIMANONA PROPOSITIO DAMNATA.

Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum. *Obſer. Moral. Matth. 20. verſ. 4.*

CAPUT I.

Damnatus articulus confutatur. Col. 45.

I. EX Parabola eorum, quos l.c. apud Matth. videt Dominus vinea ſtantes in foro otioſos, mittitque in vineam ſuam, colligere potiùs debuiſſet Queſnellus, nos quidem ante Divinæ gratiæ vocationem nihil mereri poſſe; non tamen omni bene agendi vi, induſtriâque carere, ſicut nec illi carebant, licèt nihil ſtipendii à Domino mereri & exigere poſſent antequam ab eo conducerentur. Hæc Propoſitio non ut præcedens ad peccatorem reſtringitur, ſed tam de juſto quàm peccatore pronuntiat, eos, priuſquam gratiâ præveniantur, nullas niſi ad peccandum vires habere: derivata videtur à Janſenio, qui l.4. de ſtatu naturæ lapſæ c.18. dicit: *Ita peccato periit libertas arbitrii, ut ante gratiam propriè dictam non ſit liberum à peccato abſtinere &c.*

Nimium hoc a natura lapſa opprobrium pridem repulit Doctor Angelicus 1. 2. q.109. a.2. dicens: *Natura humana .... poteſt ... etiam in ſtatu naturæ corruptæ per virtutem ſuæ naturæ aliquod bonum particulare agere, ſicut ædificare domos, plantare vineas, & alia hujuſmodi &c.* S. Thomæ conſentit Magiſter ſententiarum [Vide Prop.38. c.4. n.8.] S. Bonaventura (vide ibid. c.5. num.6.) & longa probatiſſimorum authorum ſeries, quibus præivere non pauci Patres, & Doctores, qui apud A Lapide illud Pauli *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis ſunt, faciunt,* ita intelligunt, ut ſenſus ſit, gentes legem habere non ſcriptam, ſed naturaliter inditam, *quæ eos dirigit & impellit, ut pleraque opera legis naturalis perficiant naturaliter, id eſt, ductu, lumine, & virtute naturæ.* Faventiſſima in eam rem teſtimonia produximus ad Prop.38. num.3. 5. & 6. Hæc explicatio non parum momenti nacta eſt ex proſcriptione Bajanarum 22. 28. 29.36. [IV.] Huic doctrinæ apertè ſuffragatur Bellarminus l.5. de grat. & lib. arb. c.9. ubi inter alia hæc habet. *Si homo poteſt ex.gr. ſuis viribus ſine auxilio gratiæ projicere omnia bona ſua in mare, vel ipſe ſe occidere, à quo natura abhorret; Cur non poterit paucos nummos largiri indigenti, vel hominem à præcipitio revocare ex miſericordia, ad quam prope natura ipſa compellit? Et, ſi poteſt interroganti, falſum de induſtria reſpondere; cur non poterit reſpondere verum, ſi nihil inde lucretur, aut perdat?* Sed hæc ſententia, ut ut veriſimilis, neceſſaria non eſt ad probandam veritatem Catholicam, ad quod videlicet oſtendiſſe ſufficit, in hoc conſpirare Doctores Catholicos, ut agnoſcant dari poſſe actus humanos ſinè præſidio gratiæ, qui mali non ſint; (V.) adeóque neceſſariò vel naturaliter, vel etiam moraliter boni: hi citra evidentem cenſuram rejici poſſunt; utrique non poſſunt.

VI. Veniamus ad conſectaria non parvi momenti, quæ ex hac eadem Propoſitione ſequuntur, quorum unum eſt, hominem gratiâ deſtitutum propriè & antecedenter neceſſitari ad malum; cùm dicatur *nihil* habere *luminis, nihil virium, niſi ad* peccandum. [VII.] Si verò quæras, quæ gratia prævenire debeat voluntatem, ut poſſit non peccare, intelliges ex Prop.42. & 46., eſſe gratiam Fidei, & Charitatis, nec qualiſcunque, ſed perfectæ, illius ſcilicet, qua per Prop.44. *omnia agit propter Deum*, quamque *Deus remuneratur;* unde conſequens eſt, ut *omnia opera infidelium ſint peccata, & Philoſophorum virtutes ſint vitia;* item, ut *in omnibus ſuis actibus peccator ſerviat dominanti cupiditati*, quæ inter propoſitiones vulgò *Bajanas* dictas, quia pleræque Bajum habent authorem, ſunt vigeſimaquinta, & quadrageſima, quarum hæc à Bajo clarè tradita non invenitur.

VIII. Pari facilitate ex memoratis proximè Queſnelli articulis naſcitur errorum caterva ab Alexandro Octavo proſcriptorum, ut hic ſeptimus inter 31. *Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio, vel mundi: Si Dei, charitas Patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt;* & hic 11. *Omne quod non eſt ex Fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt:* item 9.10.12. 13. 14. 15. Atque ita Novatores, retentâ ſolâ occultâ charitate, repudiant virtutes ceteras tam Theologicas, quàm morales, & peccatis annumerant. [IX.] Si alia non detur in hominibus operatio immunis à peccato, quàm perfectus Dei amor, nec alia proinde gratia, quàm quæ hunc producit, & talis quidem, ut *nihil* eam *impedire poſſit, aut retardare*, juxta Prop.10., oportet profectò erraſſe Tridentinum, dum ſeſſ.6. præparationem ad juſtificationem tot actibus Charitati præviis deſcribit; oportet & Deum non ampliùs divitem in miſericordia dicere, qui manu tam parcâ gratias ſuas diſtribuat. [X.] Conſectaria hæc ſinè dubio valde odioſa ſunt; ſed cum novæ Eccleſiæ principio neceſſariò colligata.

CAPUT II.

Solvuntur objectiones deſumptæ ex Scripturis. Col. 54.

I. OBjicitur primò illud Gen 8. v.21. *Senſus .... & cogitatio humani cordis in malum proni ſunt ab adoleſcentia ſua.* R. licet in malum proni ſint, non propterea ſemper iis conſentitur; ſicut qui in mendacia propendet, ut Janſeniſtæ, & ipſe mendaciorum Pater Diabolus, non ſemper mentitur. Eſt ſiquidem in homine præter concupiſcentiam, quæ ad malum inclinat, ratio, & voluntas, quæ legitimum aliquid velle & operari poteſt, juxta S. Auguſtinum, cujus verba habes Prop.38. c.1. num.6. Vide etiam ſimilem objectionem ſolutam ibid. c.5. n.8.

II. Objicitur ſecundò illud Jeremiæ c.17. v.9. *Pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud?*

R. cor hominis pravum dici, non quòd præter malitiam nihil contineat, sed quòd, interprete S. Thoma, *multis malitiis involutum* ſit; notiſſimum enim axioma eſt, *bonum* dici *ex integra cauſa, malum ex ſingulis defectibus.* Appoſitè S. Chryſoſtomus Hom.67. ad Populum Antiochenum ſub initium ait: *Nec poteſt malus omnino malus eſſe; ſed & evenit, ut habeat aliquid boni; neque bonus eſſe bonus omnino, ſed & nonnulla ſolet habere peccata.* Idem confirmant Auguſtinus, Tertullianus, Hieronymus, Fulgentius &c. Vide etiam hic num.1. Et nè evadere poſſint adverſarii, dicendo, bonum aliquid pravis hominibus ineſſe per gratiam, obſtant complures Queſnelli articuli, imprimis hic 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio &c.*

III. Objicitur tertiò S. Joannes Evangelii ſui c.3. v.27. *Non poteſt homo accipere quidquam, niſi fuerit ei datum de Cœlo.*

R. ſenſum eſſe, non poſſe hominem *accipere quidquam* ſalutiferum, niſi fuerit ei datum de cœlo, per gratiam ſcilicet; ita hunc locum manifeſtè exponit S. Thomas ex Chryſoſtomo.

Objicitur quartò illud Jacobi 1. v.17. *Omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum.*

R. S. Thomam per *donum perfectum* intelligere cœleſtem gloriam. *Datum optimum* ſic exponit: *bona ſunt temporalia naturalia: optima gratuita. Vel poteſt exponi totum de naturalibus: bonum eſt, quòd ſumus; melius, quòd vivimus: optimum, quòd intelligimus.* Sicut ergo hoc *optimum* naturale nobis à Deo ineſt ſinè gratia ſupernaturali, ut liquet ex interpretatione Doctoris Angelici; quid vetat, actus quoſdam naturaliter bonos nobis ineſſe per ſolum Dei concurſum univerſalem? Ex eadem interpretatione ſequitur, minimè opus fuiſſe, ut *omne datum optimum* redderetur gallicè ab Hexaplis *omnis gratia excellens*; quo ſcilicet perſuaderetur ſimplicibus, nullum datum eſſe à Deo ſinè gratiæ auxilio, nullum actum bonum intrà ordinem naturæ.

CAPUT III.

Refelluntur objectiones reliquæ. Col.58.

I... V. OPponitur primò illud Auguſt. de nat. & grat. c. 22. *Nec cogitat* [Pelagius] *prævaricatorem legis quàm dignè lux deſerat Veritatis, qua deſerens utique fit cæcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat.*

Ex ſimilibus tum ſcripturarum, tum Auguſtini ſententiis non ſolus Bajus, Janſenius, Queſnellus, ſed ante hos Calvinus l.3. Inſtit. c.14. intulit: *Quando naturalibus dotibus cenſendi ſunt* [homines,] *à vertice capitis ad plantam uſque pedis ſcintilla boni non reperitur.*

Jam ad objectum textum fateor, eum, qui, deſerente lumine gratiæ, obcæcatur, non multo tempore à novis delictis abſtinere, & in obvia præcepta paſſim impingere: ſed, quemadmodum qui corporeis oculis capeus eſt, licet ſæpe ceſpitet, labatur, & aberret, tamen ſubinde ductu mentis, & rationis rectè & ſinè offenſione graditur ita & quem lux; Divinæ gratiæ deſtituit, interdum, moderante lumine naturali, non peccat, actumque exercet naturæ legibus conſentaneum. Et quis neget, citra gratiam poſſe quempiam, etiam maximè impudicum, poſitivè deteſtari parricidium, ut naturali, quem in ſe ſentit, impulſui contrarium? Quæ, obſecro, in hac deteſtatione umbra mali eſt? Et quid non potiùs naturæ lumini conformè? [II. V.] Oppoſitus error denuo ratione & authoritate tum Eccleſiæ, tum ipſius S. Auguſtini atteritur.

VI. Textus objectus ex opere de Vocat. gentium l.1. c.8. eò redit, ut cum omnibus Catholicis doceat, quòd, *ſi Deus non operatur in nobis, nullius poſſumus participes eſſe virtutis. Sine hoc quippe bono nihil eſt bonum &c.* Sed aliud eſt, omne bonum eſſe à Deo; aliud à ſupernaturali ejus gratiâ. Etiam actus, quorum bonitas intra naturæ fines continetur, ſunt, & quidem præcipuè, à Deo; quandoquidem non tantùm operatur omnia in omnibus, ſed & vires omnes, quibus gaudemus, ab eo ſunt, eaque inſuper intentione conceſſæ, ut iis rectè, quoad poſſumus, uteremur

VII. Notari meretur quod eodem c. legitur, & ſententiam Novatorum infringit. *Nec quia ſpiritu Dei agitur* [homo præventus gratiâ] *ideo ſe putet liberum arbitrium non habere, quod nè tunc quidem perdidit, quando Diabolo voluntate ſe dedit, à quo judicium voluntatis depravatum eſt, non ablatum. Quod ergo non ereptum eſt per vulnerantem, non tollitur per medentem. Vulnus ſanatur, non natura removetur.* Removetur autem natura, eripitur liberum arbitrium, ſi judicium voluntatis adeò depravatum ſit, ut *voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habeat virium, niſi ad ſe vulnerandum* peccato. Nam, ut cum Anſelmo docet Angelicus in 2. ſent. diſt.17. q.1. a.1 ad 3. *Poſſe peccare non eſt libertas arbitrii, nec pars libertatis.* Ergo ſi novum dogma ſubſiſtat, perditum erit liberum arbitrium, quod tamen Author Operis de Vocat. gent. negat.

VIII. Ex eodem authore ibid. c.6. contra nos allegatur quod ſequitur. *Hæc itaque voluntas... infirma ad efficiendum... nihil in ſuis habet viribus niſi periculi facilitatem; quoniam voluntas mutabilis, quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tantò citiùs propinquat iniquitati, quantò acriùs intenditur actioni.* Ut hanc authoritatem ſibi propitiam faciat adverſarios, Tò *infirma ad efficiendum* vertit gallicè *ſinè viribus*. Infirmam ſinè gratia voluntatem agnoſcimus, ſed non omnibus omnino ad qualecunque bonum viribus deſtitutam. *Infirmus*, ut docet S. Th., licèt non poſſit *perfectè moveri motu hominis ſani*; tamen *poteſt per ſe ipſum aliquem motum habere*; ita voluntas peccato læſa virium infirmitatem, non omnimodam extinctionem contraxit. Idem docet Trid. ſeſſ.6. de juſtif. c.1. & can.6.

IX. *Periculi facilitas* [quæ gallicè non exactè redditur per *cadendi facilitatem*] plurimum etiam differt à peccandi certitudine, qualis foret, ſi voluntas ſinè gratia nihil haberet virium, niſi ad ſe vulnerandum.

X. Nihil pariter obeſt, quod *Voluntas mutabilis, quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tantò citiùs propinquat iniquitati, quantò acriùs intenditur actioni.* Procul dubio, ſi divina gubernatione deſtituamur, tantò crebriùs peccabimus, quantò plura, & quantò majori contentione agere ſtuduerimus. ſed meminerit Hexaplorum author, naturalibus adminiculis etiam Divina exterioris providentiæ gubernacula accenſeri.

XI. Dum Proſper *Carmine de ingratis* c.22. ait ſinè gratia *exutam virtute animam, cæcataque cordis lumina*, intellige tenuitatem virium, & luminis: nihil communius, quam ut qui exiguas vires habet, nullas habere dicatur; qui parum videt, cæcus pronuntietur. Ex ſimili loquendi uſu interpretandum quod ſequitur; *arbitrium* ſinè gratia in *novos ſemper lapſus ruendo revolvi*; & (XII.) ut dicitur c. 45. *præcipites ſemper calles* ingredi. His enim & ſimilibus loquendi formulis magna naturæ in peccatum proclivitas, & lapſus abſque auxilio gratiæ frequentiſſimi ſignificantur; non tamen ſinè ulla interruptione continui; ſeu quaſi nullus ſubinde medius intercederet actus, liber ſimul, & innocuus. Reſponſi veritas ſexcentis exemplis declarari poteſt.

XIII. In oratione Eccleſiæ Dominica 14. poſt Pentecoſten legitur quidem, quòd ſinè Divinæ gratiæ auxilio *labitur humana mortalitas*; ſed non additur, quod perfidè addiderunt Hexapla in verſione gallicâ, humanam mortalitatem labi *ad ſingulos greſſus*.

Nobis etiam opponitur *Imitatio Chriſti* l.4. c.3. num.3. ubi ſic habetur. *Proni enim ſunt ſenſus hominis ad malum ab adoleſcentia ſua; &, niſi ſuccurrat divina medicina, labitur homo mox ad pejora*, ubi per *divinam medicinam* manifeſtè intelligitur ſacra communio, in cujus frequenti uſu commendando contra ac permittit novæ Eccleſiæ diſciplina, totus eſt author piiſſimus tum hic, tum alibi; idque, ut præmittit, nè *fortè anima diutiùs abſtinendo, à ſancto propoſito deſtuat*. Senſus ergo objecti loci eſt, niſi ſubinde divino illo cibo vires animæ reparentur, eam in dies magis magiſque flaceſcere, & repeſcere; non quòd nihil ultra boni exerceat, ſed quòd minus ſemper minuſque boni agat, hinc etiam in graviores noxas ſenſim impingat; quod totum rectè appellatur *labi ad pejora*. Confirmatur hæc expoſitio ex eo quod immediatè ſubditur: *retrahit ergo ſancta communio a malo, & confortat in bono*. Diceetne Adverſarius, ſinè ſancta communione in omnibus actibus peccari? Atqui hoc tamen dicere deberet, ſi quid ex adducto texto pro ſe vellet concludere.

QUADRAGESIMA PROPOSITIO DAMNATA.

Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem. *Obſer. Moral. 1. Theſſal. 2. v.18.*

CA-

Digitized by Google

INDEX CAPITUM

CAPUT I.

Propoſitio refellitur. Col.70.

I. SI communis loquendi uſus attendatur, *condemnatio* videtur hic importare non qualemcunque pœnam à Deo infligendam, ſed æternam: unde relata Propoſitio infert 1. hanc 20. inter Bajanas: *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale; ſed omne peccatum meretur pœnam æternam*. Infert 2. hanc ibid.60. *Homo peccat, etiam damnabiliter in eo, quod neceſſariò facit*: [II. III.] etenim ex Janſenii, ſeu Queſnelli principiis conſequi omnimodam, abſente gratiâ, peccandi neceſſitatem, nè relictâ quidem inter plura crimina electione, jam ſæpius demonſtratum eſt. Vide, ſi lubet, Prop.32. c.5. num.4. 5. & 6. (IV.) Non repognare autem, ut aliquid ſimul ſit peccatum, & neceſſarium, evincere conatur Janſenius, adductis in exemplum Dæmonibus, qui ſemper & neceſſariò malè agont, & tamen verè peccant: cui argumento, jam pridem à Calvino objecto ita reſpondet Bellarminus l.5. de grac. & lib. arb. c.14. „ Propoſitio iſta, *Dæmones ſemper neceſſariò malè agunt*, in aliquo ſenſu falſa eſt; in aliquo vera; verum ſiquidem eſt in genere, eos non poſſe niſi malè agere; falſum tamen eſt in particulari, omnia mala, quæ faciunt, illos neceſſariò facere; poſſent enim ... multa non facere, quæ faciunt; & ideo non neceſſitate, ſed voluntate peccata committunt. „ Atqui, ut proximè diximus, Janſenii ſyſtema non patitur ullam circa peccata particularia liberam electionem: ergo Dæmones, qui ſaltèm iſtâ libertate gaudent, trahi non poſſunt in exemplum actionis hic & nunc ſimpliciter neceſſariæ, & peccaminoſæ.

V. Verùm ſuppunamos, actus, qui, deficiente gratia *ad condemnationem* eliciuntur, licèt neceſſariò malos, tamen in particulari eſſe liberos; adhuc tamen jure optimo Queſnelli articulus proſcribetur, non tantùm quia falſus, ſed etiam, quia Divinæ bonitati, & fidelitati injurius. Quid enim utrique attributo magis oppoſitum, quàm hominem reddere juſtificatum, abſente gratiâ, quâ ſanè ſingulis momentis non prævenitur, adſtringi, quidquid demum faciat, neceſſitati peccandi, & ſolam ei relinqui inter peccata optionem? Quomodo ergo ſubſiſtet illud ab Auguſtino & Proſpero inculcatum, & à Tridentino ſeſſ.6. c.11. confirmatum: *Deus ... ſua gratia ſemel juſtificatos non deſeret, niſi ab eis priùs deſeratur?* Quid enim juvat, nos ſingula divium peccata poſſe effugere, ſi, quamcunque actionem ſinè gratia adoriamur, ea nobis, in condemnationem ceſſura ſit?

VI. Scripturæ locus, unde Queſnellus errorem ſuum conflavit, legitur 1. Theſſ.2. v.18. *Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & ſemel, & iterum; ſed impedivit nos Satanas*: id eſt, inquit, S.Thomas, *procurando impedimenta fortè per aëris tempeſtatem*. Hinc colligit novator interpres tam efficax Diaboli in noſtram voluntatem imperium, ut *ſinè gratia nihil amare poſſimus, niſi ad noſtram condemnationem*.

Non parum creſcet Propoſitionis malitia, ſi authoris ſenſus ſpectetur (IX., X.) Neque enim vitando peccato quæcunque ei gratia ſufficit, ſed efficacem requirit, extra quam nullam agnoſcit, ut liquet ex Propoſ.2. & tot ſequentibus: nec efficacem tantummodo; (VII.) ſed quæ producat *charitatem*, ſeu *amorem Dei* juſtificantem, utpote *regnantem in corde, omnia agentem propter Deum, quemque Deus remuneratur*, & ſinè quo omnis actio, & volitio mala eſt per Prop.44. 45. & ſeqq. cui errori viam præſignavit Janſenius, ubi l.4. de ſtatu naturæ lapſæ c.19. aſſerit: „ Hæc eſt neceſſitas, quam Auguſtinus peccato adveſtam eſſe profitetur, quod liberum arbitrium ita terrenarum cupiditate captivum ſit, antequam fide Creatoris, CHARITATEQUE liberetur, ut, quoquoverſum ſeſe verterit, in genere neceſſe ſit, illud malè agere. „ Hanc neceſſitatem non Auguſtinus, ſed Janſenius ex Auguſtino ad Lutheri, Calvini, Bajique erronea dogmata fœdiſſimè detorto profitetur. Plura ex Janſenio proſeremus ad Prop.44. c.1. quæſt.1.

Cæterum immediatè etiam probari poteſt, nullam à Queſnello gratiam admitti, quàm quæ charitatem gignit: nam in libello ſuo 4. ſeu commentario, vulgò *Memoire*, ita quærit pag.142. *Nonne vera gratia, quam Concilia definiere, totaque Eccleſia contra Pelagianos defendit, eſt ACTUALIS MOTUS CHARITATIS?* Alibi gratiam vocat *inſpirationem amoris*: Sic enim 1. cor.15. v.10. obſervat. *Si nullus amor eſt otioſus, nulla gratia debet eſſe otioſa; quandoquidem gratia eſt amoris inſpiratio*; utique efficax, cùm otioſa non ſit. Aliundè verò *bonus amor*, & *charitas* Queſnello idem ſunt (Vide Propop.44. c.1. quæſt.3.) adeòque omnis gratia eſt *inſpiratio Charitatis*; ex quibus teſtimoniis patet, quam ſit aperta conſenſio inter præſentem Propoſitionem, & 44. ac plures ſequentes.

Rurſus Queſnellus 1. Joan.3. v.9. agnoſcit, *nullum peccatum mortale cum charitate compatibile eſſe*; unde clareſcit myſterium Propoſitionis 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*: cùm enim quævis gratia, adeòque & prima, quæ peccatori confertur, ſit motus actualis, ſeu inſpiratio charitatis efficax, nec charitas patiatur peccatum mortale, neceſſariò ſequitur, primam gratiam peccata remittere.

Scimus quidem, & ab Auguſtino gratiam dici *inſpirationem dilectionis*; ſed ſcimus quoque, S. Doctorem enarr. in Pſal.9. num.5. *dilectionem* accipere pro omni *amore recto*; & perquam alienum eſſe à Queſnello, & Janſenio, contendentibus, omnem gratiam eſſe efficacem, & nullum dari amorem rectum, niſi ſit amor Dei benevolus. Redeamus in viam.

VIII. Si gratia aliud non ſit quàm motus, ſeu inſpiratio charitatis efficax, & nihil ſinè gratia amare poſſimus niſi ad noſtram condemnationem, ſequitur, *non eſſe veram legis obedientiam, quæ ſit ſinè charitate*; item, *omnem amorem creaturæ rationalis aut vitioſam eſſe cupiditatem, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilem illam charitatem, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur*, quæ ſunt inter Bajanas 16. & 38. a tribus Pontificibus proſcriptæ &c.

Quòd ſi *nec Deus eſt, nec Religio, ubi non eſt Charitas*, ut aſſerit Queſnelliana 58.; neceſſe eſt, fidem & ſpem Charitatis expertem à religione exulare, & non eſſe ex gratia, ſinè qua omnis humana actio, per hanc 40. condemnationi obnoxia eſt.

XI. Denique Queſnelli hactenus impugnata doctrina non modò pridem damnata eſt in hoc Baji articulo 27. *liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*; nec ſolùm gravibus notata cenſuris ab Academiis Hiſpanicis, quarum judicium facilè ſpernet Novatoris temeritas; ſed & An.1560. 27. Junii inter hæreſes rejecta eſt à Facultate Sorbonicâ, cui Patres Franciſcani eam à Bajo Lovanii traditam denuntiarant. Inter Propoſitiones enim ab illa facultate confixas hæc erat quarta: *liberum arbitrium ex ſe non poteſt niſi peccare, & omne opus liberi arbitrii ſibi dimiſſi eſt peccatum mortale, vel veniale*. Cenſura: *Hæc Propoſitio utraque ſui parte eſt hæretica*. Propoſitio quinta ſic habet: *Homo faciendo quod in ſe eſt, peccat, & non poteſt non peccare faciendo, quod in ſe eſt*. Cenſura: *Tota hæc Propoſitio eſt hæretica*.

CAPUT II.

Solvuntur objectiones col.84.

I. ILlud Pſalmiſtæ, quod Apoſtolus ad Rom.3. applicat Judæis & Græcis, *non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum* juxta S. Thomam *poteſt intelligi ... quaſi dicat; nec etiam unus eſt purus homo, qui faciat bonum, ſcilicet perfectum*: Fulgentius verò l.1. ad Monimum c.3. id ex Auguſtino ſic explicat: *Hoc ... bonum, quod eſt requirere Deum, non erat qui faceret, non erat uſque ad unum*. Ergo textus ille non obſtat, quo

Digitized by Google

quo minùs homo ſolis arbitrii viribus faciat bonum imperfectum, naturæ quidem conducens, ſed nihil conferens ad ſalutem: multò minùs verò hinc inferri poteſt, nihil ſic fieri, vel amari poſſe niſi ad noſtram condemnationem. Cætera hic ab Apoſtolo commemorata, ad intentum ab Adverſario finem planè inutilia ſunt, & pari facilitate, ac claritate, ab Angelico exponuntur.

II. A ſcripturis tranſitur ad Concilium Arauſicanum II. can. 22. ita ſanciens. *Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum; ſi quid autem habet homo veritatis, atque juſtitiæ, ab illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo &c.* ergo ſinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.

R. 1., Concilium aliud non velle, quàm quòd ſolum peccatum ita ſit hominis, ut nullo modo Dei ſit: quò ſpectat illud quod legitur ſub finem ejuſdem Concilii: *Aliquos verò ad malum Divina poteſtate prædeſtinatos eſſe non ſolùm non credimus; ſed etiam, ſi ſunt qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus:* quibus verbis ſatis declarat, opera mala non niſi per ſummum nefas Deo adſcribi poſſe. At reliqua opera, ſive naturaliter, ſive ſupernaturaliter bona, ita ſunt hominis, ut ſimul, & vel maximè, Dei ſint, authoris tam naturæ, quam gratiæ. Igitur homo nihil habet de planè & abſolutè ſuo niſi peccatum. Vide Prop. 39. c. 3. n. 6.

R. 2., Concilium hic conſiderare, & comparare inter ſe duo operum genera: bona, ideſt, ſalutaria, & mala: Horum cauſam Deo tribuentes deteſtatur, ut proximè vidimus; illorum verò Deum ſtatuit authorem; unde cap. 7. ita pronuntiat: *Si quis per naturæ vigorem, bonum aliquod QUOD AD SALUTEM PERTINET VITÆ ÆTERNÆ cogitare, ut expedit, aut eligere .... poſſe confirmat abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus Sancti, hæretico fallitur ſpiritu.* Jam verò, licèt dentur opera media inter ſalutaria, & mala, ita ut tunc homo verè habeat aliquid de ſuo, quod non ſit *mendacium, & peccatum*; hoc tamen non repugnat objecto canoni; quia nimirum mens Concilii tantùm fuit, docere, quodnam ex duobus operum generibus, malorum nimirum & ſalutarium, homo habeat de ſuo. De ſuo autem ex iſtis duobus generibus nemo habet *niſi mendacium & peccatum*. (III.) Res illuſtrari poteſt ex modo loquendi, quo utitur S. Auguſtinus Serm. 45. aliàs 12. ex Sirmondianis num. 9. *Timor hominum fortè corpus poteſt ab immunditia temperare; animam autem NON NISI TIMOR DEI.* Atqui tamen etiam amor Dei poteſt ab immunditia temperare animam: Cur igitur ait S. Aug. *non niſi timor Dei*? Quia nimirum duos tantùm ibi timores conſiderat; de amore ſermo non erat. Sic facilè capitur, quomodo nemo habeat de ſuo *niſi mendacium, & peccatum*, dum de duobus tantùm operum generibus, malorum & ſalutarium, ſermo inſtituitur; tametſi quis habere de ſuo poſſit opera, quæ ſub neutro illo genere continentur. (IV.) Retorquetur in adverſarios authoritas Arauſicani.

V. Etiam Proſper in ep. ad Rufinum c. 17. tantùm conſiderat duplex operum genus, ſalutarium & malorum; quo ſenſu verè ait, quod *liberum arbitrium cùm ſolum eſſet, ſibique permiſſum, non niſi in ſuam perniciem*, non verò *ad pietatis opera* id eſt ſalutaria, ut ex contexto certum eſt, *movebatur*: unde Divinæ gratiæ dignitas & beneficentia contra ejus obtrectatores defenditur. Vel ſi mavis, illud *non niſi in ſuam perniciem movebatur* explica *poſſim, aut plerumque in ſuam perniciem movebatur*. Ita ſimiles Patrum locutiones Bellarminus exponit.

VI. Auguſtini dictum: *quidquid enim bene amas, amas charitate* interpretare: *quidquid meritoriè, vel ſicut oportet ad juſtitiam, & ſalutem amas, amas charitate.* Illud verò *ſola charitas non peccat* quid aliud ſibi vult, quam quòd ſola Charitas ſumpta pro amore Dei ſuper omnia excludat omnem graviter peccandi voluntatem; contra ac evenit in Fide & Spe; unde commendatur eximia tertiæ virtutis Theologicæ prærogativa. [VII. ... IX.] Hoc, aut ſimili modo neceſſariò interpretandæ ſunt objectæ ex Auguſtino ſententiæ, ne ſecum ipſe pugnet, quam labem à Sanctiſſimo Doctore avertere nullius magis intereſſe debet, quàm eorum, qui ſe Diſcipulos ejus profitentur. Vide quæ ex eo protulimus teſtimonia in catholicæ Doctrinæ favorem Prop. 38. c. 1. num. 6.

QUADRAGESIMA PRIMA PROPOSITIO DAMNATA.

Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis Ethnicis, non poteſt venire niſi à Deo: & ſinè gratia non producit niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris. *Obſerv. Moral. Rom. 1. v. 19.*

CAPUT I.

Aperitur error, & confutatur. Col. 97.

I. Licèt Propoſitio minimè erret, affirmando, *omnem cognitionem Dei, etiam naturalem, etiam in Philoſophis ethnicis non poſſe venire niſi à Deo*; hæc tamen prior pars jure exprimitur, ut poſterioris malitia magis eluceat; ſi enim omnis Dei cognitio ſit à Deo, certè bona eſt: Cur igitur *ſinè gratia non producit niſi præſumptionem &c.*? Id tamen conficere conatur Queſnellus ex Apoſtoli verbis Rom. 1. v. 19. & ſeqq. ubi S. Paulus eos, *qui veritatem Dei in injuſtitia detinent*, vocat *inexcuſabiles, quia, cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt* „ ſed
„ potiùs, inquit Angelicus, ſuo ingenio, & virtuti ſuæ
„ ſua bona adſcribebant. *Evanuerunt in cogitationibus*
„ *ſuis*, in quantum in ſe ipſis, & non in Deo fiduciam ha-
„ bebant, ſibi, & non Deo bona ſua adſcribentes „, ubi quidem eos ex malitia ſua Dei donis abuſos videmus, non verò Dei dona malitiam produxiſſe, multò minus *non niſi* malitiam, ſeu *præſumptionem &c.* Quidni enim potiùs dicamus, infideles ex illa Dei cognitione quædam, quæ ad morum honeſtatem faciunt, ſcripſiſſe, & egiſſe; utrumque tamen, ſi Queſnello credimus, ſinè gratia; cùm apud illum *prima gratia ſit fides*.

II. Sed, quod magis mirere, omnis Dei cognitio (nulla excipitur) omnibus, etiam fidelium, & juſtorum actibus ex ea ortis labem *vanitatis &c.* aſpergit, ſi citra gratiam eliciantur: unde ſequitur, ut Doctor, & Catholicus, & juſtus, qui multa de Deo, ejuſque perfectionibus partim gratiâ, partim naturali conatu & ſtudio didicit, ſi de iis ſinè præveniente gratia diſſerere, aut ſcribere inſtituat, toties peccet, quoties ita ſcribit, aut diſſerit. (III.) Miſera enim verò Magiſtrorum, & Diſcipulorum conditio, ſi, quoties difficillimis de Deo quæſtionibus, priùs gratiâ non excitati ſtudent, toties eos incidere neceſſe ſit in vanitatem, præſumptionem, & oppoſitionem ad ipſum Deum. [IV.] Jam nemo ſtudiis, lectionibus, & de Deo colloquiis vacare ſuſtineat, niſi priùs ſibi conſcius ſit, ſe ad ea pio gratiæ motu impelli; nè, ſi hæc defuerit, Deum præſumptione, aut vanitate offendat.

V. Error hic plurium Bajanorum ſurculus eſt, ut hujus 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet* & 65. *Non niſi Pelagiano errore admitti poteſt aliquis uſus liberi arbitrii bonus, ſive non malus ſinè gratia &c.* Juxta Queſnellum quicunque ex libero arbitrio utitur cognitione, etiam Dei, & ab ipſo Deo inſpiratâ, ſi ad uſum illum non concurrerit gratia, erit certò uſus malus, utpote *vanitate &c.* infectus. VI. VII. Imò verò, ut cognitionis illius uſus bonus ſit, non quæcunque gratia, ſed amor Dei à Novatore requiritur:

VIII. Nam per Prop. 44. omnis actio, & volitio, quæ non procedit ab amore Dei, mala eſt; & per Prop. 47.

obt-

obedientia legis, niſi fluat ex charitate, *non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*. Eòdem accedunt Propoſitiones 45. 46. 49. 57. 58.; amorem autem, & charitatem à Queſnello intelligi ſtrictè dictam, & juſtificantem, docebimus ad Prop. 44. c. 1.

IX. Senſus ergo præſentis Propoſitionis eſt: *omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis Ethnicis, non poteſt venire niſi à Deo, & ſinè gratia*, quæ Charitatem efficit, vel actum ab hac imperatum, *non producit niſi præſumptionem &c.* Alia enim gratia in Queſnelli principiis nec datur, nec dari poteſt; cùm omnis actus, qui non charitas eſt, nec à charitate imperatur, vitioſus ſit. Hinc jam facillimè capitur, quomodo omnis cognitio Dei non niſi præſumptionem producat in quibuſcunque peccatoribus, ſive fidelibus, ſive infidelibus; quamdiu enim tales ſunt; requiſitam à Queſnello charitatem non habent, ut certum eſt. Igitur Deus cognitionis illius author, etiam peccatorum indè naſcentium author erit: Si autem cognitio Dei, quæ de ſe bona eſt, ſinè charitate, vel gratiâ eam operante tam funeſtos effectus habeat, quos habebunt cognitiones cæteræ cognitione Dei multò inferiores? Non poterit ſic declinari cenſura hujus Bajanæ 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*, aut nec hujus 35. *Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*. Parum etiam ex Queſnelli genio ſcripſerit Cardinalis Aguirrius „ poſſe naturam hominis lapſam ſimpliciter & expeditè agere unum, vel aliud bonum opus ex facilioribus in genere moris, & ſterile ad ſalutem, cum Divino adjutorio quidem; verùm abſque ſpeciali auxilio, ſive gratiâ per Chriſtum „ qui eſt ipſe titulus ſectionis primæ diſp. 118., quod dein probat ex Conciliis, Patribus, ac ſigillatim Auguſtino.

CAPUT II.

Convelluntur adverſantium argumenta deſumpta ex Scripturis Sacris. Col. 105.

I. Illud Apoſtoli de infidelibus ad Rom. 1. v. 18. *qui veritatem Dei in injuſtitia detinent* ita exponit Angelicus. „ Vera Dei cognitio, quantum eſt de ſe, inducit homines ad bonum; ſed ligatur quaſi captivitate detenta per injuſtitiæ affectum „, & hominum perverſitatem. Ergo falſum eſt, quòd cognitio Dei, præſcindendo à gratia, non producat niſi præſumptionem &c. Hoc ſolo poſito, nihil penitùs pro damnata Propoſitione elici poteſt ex ſequentibus ejuſdem Apoſtoli verbis ab adverſario allegatis. *Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum &c.* quæ ita explicat S. Th. „ Quamvis lumine rationis, & per Creaturas viſibiles veram Dei cognitionem habere potuerunt; tamen, ut liberiùs poſſent peccare, non probaverunt, id eſt, non approbaverunt, ut ipſi haberent Deum in ſui notitiâ: Jobi 21. *Dixerunt Deo, recede à nobis; ſcientiam viarum tuarum nolumus.* „

Hinc rurſus patet, eorum flagitia non in Dei cognitionem, ſed in perverſam voluntatem refundi: (II.) „ Intellectu enim dato à Deo, *inquit Chryſ.*, per ea quæ viderentur, poterant ad ipſum opificem veluti manu prævente perduci; quod cùm lo animum ſibi inducere noluiſſent, manſerunt indigni, qui veniam aſſequerentur. „ *Propterea* „ Deus eos dimiſit, qui admittere ipſius præcepta noluerunt, ſed ſtatim inter primos deſecerunt, cùm ipſe partes ſuas omnes explevisset. „ Alia multa, ac pulcherrima apud eumdem Sanctum Eccleſiæ Doctorem probant inviƈtiſſimè, gentilium ſcelera non Dei cognitioni, ſed liberrimæ eorum malitiæ eſſe tribuenda. [III.] Et quomodo aliàs ab Apoſtolo dicerentur *inexcuſabiles, quia, cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt?* Certè præſens Queſnelli articulus cum tot aliis nullam gratiam præter efficacem, & omnipotentem adſtruentibus ſuppeditabit gentilibus excuſationem ab ipſa Dei ſapientia irrefutabilem. Dicent enim: Cognitio Dei ſinè gratia non producit niſi præſumptionem; gratiam ad reſiſtendum præſumptioni non habuimus; ſi enim habuiſſemus, jam reſtitiſſemus; ergo præſumptio, & reliqua noſtra flagitia nobis vitio verti non debent: *quis enim*, inquit Auguſtinus l. de nat. & gr. c. 67. *peccat in eo, quod caveri nullo modo poteſt?* (IV.) Adde, nobis nullas unquam obtigiſſe gratias, quandoquidem per Prop. 26. *nullæ dantur gratiæ, niſi per fidem*, & per Prop. 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum &c.*

V. Objicitur præterea illud ex Iſaia relatum ab Apoſtolo 1. Cor. 1. v. 19. *Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* De qua ſapientia hìc agatur, declarat Angelicus: „ Homines quantumcumque mali non totaliter Dei donis privantur, nec in eis Dona Dei reprobantur „ [ergo nec Dei cognitio, quæ, Queſnello ipſo teſte, à Deo eſt] „ SED IN EIS REPROBATUR, ET PERDITUR, QUOD EX EORUM MALITIA PROCEDIT. Et ideo non dicit ſimpliciter *perdam ſapientiam*; quia omnis ſapientia à Domino Deo eſt, ut dicitur Eccleſiaſt. 1. Sed *perdam ſapientiam ſapientium*, id eſt, quam ſapientes hujus mundi adinvenerunt ſibi contra veram Sapientiam Dei; quia, ut dicitur Jacobi 3., non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, Diabolica. „ Idem cum proportione dicit S. Thomas de *prudentia prudentium*. Jam quæro, an horum aliquid quadret *cognitioni Dei?* Eſtne hæc *non ... deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, Diabolica &c.?* Ad quid ergo locus objectus, ut probetur, cognitionem illam ſinè gratia non producere niſi præſumptionem &c.?

VI. Sed en tibi aliud Janſenianorum telum, priore etiam obtuſius, & depromptum ex eadem epiſt. 1. Cor. 3. v. 19. *Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum; ſcriptum eſt enim, comprehendam ſapientes in aſtutia eorum.* Locus hic tum ex præcedentibus, tum ex ſe ipſo ſolvitur, cùm agat de *ſapientia hujus mundi*, quæ *eſt ſtultitia apud Deum*. Hanc optimè deſcribit S. Greg. l. 10. Mor. c. 16. *Hujus mundi ſapientia eſt*, inquit, *cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare, quæ falſa ſunt, vera oſtendere &c.* An rurſus hæc vel cognitioni Dei congruunt, vel ab ea naſcuntur?

VII. Denique intorquetur ex eadem objectionum fertili juxta adverſarios epiſtola c. 8. v. 1. *Scientia inflat; Charitas verò ædificat.* Quis crederet, omnem Dei cognitionem inflare? Inter cognitiones Dei, quæ non niſi à Deo venire poſſunt, indubiè comprehenditur Divina fides: An & hæc inflat? Scientia ergo inflare dicitur, ſicut litera, ſeu ſcriptura ſacra occidere; non velut cauſa peccati, ſed occaſio; non per ſe, & à ſe data, ſed ab hominibus perperam accepta. Scientia, præſertim de Deo, & quæ non poteſt venire niſi à Deo, ut non conceditur niſi ad uſum bonum, ita hunc ex ſuapte natura produceret, niſi à malitia hominum verteretur in abuſum. Abuſus itaque ſcientiæ, non ſcientia ipſa à S. Paulo reprehenditur, ut videre eſt apud S. Bernardum ſerm. 36. [VIII.] Quàm verò fruſtra, & ineptè memoratus textus objiciatur, in ipſo Opere, cujus hic compendium fit, magis declaratur ex ſcopo ſcribentis Apoſtoli.

CAPUT III.

Sancti Cyprianus, Hieronymus, Auguſtinus, Author librorum de Vocatione gentium adverſario eripiuntur. Col. 117.

I. S. Cyprianus l. *de bono patientiæ* num. 1. arguit *patientiam falſam*, & *ſapientiam falſam* Philoſophorum, quos *nec humiles*, inquit, *videmus eſſe, nec mites; ſed ſibi multùm placentes, & hoc ipſo, quòd ſibi placeant, Deo diſplicentes &c.* Verùm nullum hic verbum, unde colligi poſſit, talem præſumptionem produci à cognitione Dei, quæ non poteſt venire, niſi à Deo; *& quæ quantum eſt de ſe inducit homines ad bonum*, teſte Angelico, ut vidimus c. 2, n. 1. [II.] Unde nec in

Digitized by Google

hanc refundi poteſt quod nobis objicitur ex Hieronymo epiſt. 4. ad Ruſticum Monachum, ubi de Philoſophis ſeculi ſcribit: *illi vitium vitio, peccatumque peccato medicantur*. De iiſdem paulò ante dixerat: *SOLENT amorem veterem amore novo, quaſi clavum clavo expellere*, quod poſtremum non memoret adverſarius, nè pateat, Hieronymum non exprimere, quid à Philoſophis ſeculi ſemper, ſed quid communiter, & paſſim fiat. Non enim adeò Hieronymus in Ethnicos durus eſt, ut omnia eorum opera peccati accuſet: ſic enim ſcribit in c. 22. Matthæi: *Inter ipſos quoque Ethnicos eſt diverſitas infinita; cùm ſciamus, alios eſſe proclives ad vitia, & ruentes ad mala; alios ad honeſtatem morum virtutibus deditos*. Vide etiam Prop. 38. c. t. num. 5. Nè virtutes illæ apud Queſnellum ſint ex gratia, prohibent condemnati ejus articuli 26. 27. 28. 29. (III.) Etiam qui allegatur Auguſtini locus l. 13. de Trin. c. 18. non cognitioni Dei tribuit gentilium Philoſophorum crimina, ſed partim voluntariæ eorum incredulitati, quâ Mediatorem nec venturum Prophetis, nec veniſſe Apoſtolis crediderunt; in cujus incredulitatis pœnam *in deceptores Dæmones inciderunt, per quos factum eſt, ut immutarent gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis*.

IV. At nemo magis alienus eſt ab attribuendis cognitioni Dei Philoſophorum exceſſibus, quàm author operis de Vocat. gent. cùm loco, qui nobis objicitur (l. 1. c. 4.) cognitionem illam eſſe dicat ex *illuminante gratia*; unde obiter inferas, fidem non eſſe primam gratiam contra Prop. 26. & 27. Porrò vitia eorum manifeſtè adſcribit eorum ingratitudini, & *ſuperbiæ*: unde fit, ut paulatim in pejora ruant *incipientes in ſemet ipſis etiam illa temporalia Dei dona corrumpere, & à bono eorum uſu in conſuetudinem innumerabilium tranſire vitiorum*: ubi ſatis clarè inſinuatur aliquis priùs fuiſſe in illis Philoſophis donorum illorum *bonus uſus*; qui ſi fuit ex gratia, ruunt Propoſitiones citatæ num. 2.; ſi non fuit ex gratia, falſum ergo eſt, quòd *peccator non ſit liber niſi ad malum ſinè gratia liberatoris*, quæ eſt Prop. 38., cui conſonant Prop. 39. 40., & hæc ipſa 41.

CAPUT IV.

S. Fulgentius ab impacto errore Propoſitionis Quadrageſimæ primæ vindicatur. Col. 122.

I. PRiuſquam reſpondeamus ad Fulgentium l. 9. de veritate Prædeſtinationis,

II. Obſerva ex S. Thoma in cap. 1. Joannis lect. 7. *antiquos Doctores, & Sanctos emergentes errores circa fidem ita fuiſſe perſecutos, ut interdum viderentur in errores labi contrarios*. Unam ex rationibus, ob quas aliqui Sancti Patres ita egerunt, aperit nobis idem Angelicus q. 5. de malo a. 2. ad 1. *Sancti tali modo loquendi uſi ſunt, ut deteſtabilem redderent errorem Pelagianorum*; quos in citato opere impugnat Fulgentius, ſcilicet, ut eos *reduceret ad medium, abundantiùs declinavit ad extremum: plus dicens, & minus volens intelligi*, quemadmodum loquitur Bonaventura in Breviloquio parte 3. c. 5. occaſione S. Auguſtini *errores Pelagianorum* acerrimè inſectantis. Bonaventuræ præiverat Theodoretus tom. 4. pag. 170. Aliâ etiam ratione Chryſoſtomum duriùs loquentem defendit Auguſtinus, & Anſelmus Patres univerſim. Nunc ſingula objecti textùs membra excutiamus.

III. S. Fulgentius caput. 22. libri citati ſic concludit: *Illa itaque manifeſtatio, qua* Philoſophi [de quibus Apoſtolus ad Rom. 1. v. 21. & ſeqq.] *cognoverunt Deum, qui cognitum non dilexerunt, gratiam non habuit, qua Deus ſic cognoſcitur, ut ametur*: ubi liquet, agi de efficaci gratiâ; merè enim ſufficiens non amorem ipſum, ſed ſolam amandi facultatem tribuit. Stabiliendæ autem *veritati Prædeſtinationis*, in quam unicè collimat Fulgentius, ut ex ipſo operis titulo manifeſtum eſt, aſſerenda fuit gratia efficax, quæ proprius *Prædeſtinationis* effectus eſt. Hinc S. Doctor ſic orditur caput 24. *Quia ergo gratiam* [efficacem, ut jam oſtenſum eſt;] *non habuerunt, propterea cognoſcentes Deum, gratias non egerunt*, ut poterant, & debebant, cùm paulò infra dicatur: *tali ergo cognitione ablata excuſatio eſt*; quæ certe adfuiſſet juſtiſſima, ſi defuiſſet adjutorium, quo gratias agere potuiſſent: nam juxta fidem catholicam, Patres omnes, & ſpeciatim Auguſtinum l. 3. de lib. arb. *iſta cauſa eſt voluntatis; ſi non ei* [tentationi cuicunque, adeôque & ingratitudinis, & ſuperbiæ] *poteſt reſiſti, ſinè peccato ei ceditur*: ſi Philoſophi omni gratiâ ſufficienti caruiſſent, qua pro accepta Dei *cognitione* gratias agere poſſent, debitum illud gratitudinis officium innocuè omiſiſſent. Hactenus in Fulgentio difficultas nulla.

IV. Objectum textum ſic proſequitur, & terminat: *Et quia vaſa iræ fuerunt aptata in interitum, hoc in eis operata eſt iſta manifeſtatio, qua Deum cognoverunt, ut cognoſcendo ſuperbirent, non ut ſe humiliando diligerent*; ubi Tò *operata eſt .... ut cognoſcendo ſuperbirent* apud omnes catholicos, qui Fulgentium, ut debent, reverentur, ſignificare non poteſt cauſam propriè dictam, ſed occaſionem tantummodò; quo ſenſu dixit Apoſtolus Rom. 4. v. 15. *lex ... iram operatur*; non quaſi lex ſit cauſa transgreſſionis, atque hinc naſcentis iræ, & vindictæ Divinæ; ſed quia lex peccatum patefacit, cujus occaſione homines, qui in vetitum ſemper nituntur, etiam vetita ex propria malitia operentur. Ita quoque 2. Cor. 3. v. 6. dicitur *litera ... occidit*, non aliâ ſanè ſignificatione, quàm quòd mortis occaſio ſit, non data, ſed ab hominibus perperam accepta. Relege hic quæ ad Prop. 5. c. 2. ex S. Thoma retulimus. Sanè ſi lex, vel litera, adeôque & Dei cognitio, etiam abſente gratiâ, per ſe operarentur mala, Deus illarum author, etiam malorum operum cauſa foret, contra apertiſſimam Fulgentii ſententiam, ut mox videbimus.

V. ... VIII. Verùm quid ſibi vult Fulgentius, dum ait: *quia vaſa iræ fuerunt aptata in interitum, hoc in eis operata eſt iſta manifeſtatio &c.?*

R. *Interitum* hic ſignificat *pœnam*, non *culpam*; *ſupplicium juſtum*, non *opus injuſtum*, ut ipſemet Sanctus explicat l. 1. ad Monimum c. 26. proinde allegatorum verborum ſenſus eſt: quia vaſa iræ fuerunt prædeſtinata ad inferni ſupplicium propter eorum peccata à Deo præviſa, hinc abuſi ſunt in tempore illâ Dei manifeſtatione, qua abuſuri præviſi fuerant ab æterno: adeôque abuſus ille ex aptatione, ſeu prædeſtinatione in interitum logicè quidem ſequitur, at nullâ ratione cauſatur, ut ex ſubjectis Fulgentii textibus patebit, quibus tota noſtra ad objectionem reſponſio egregiè confirmatur.

Cùm enim libro proximè citato, qui eſt *de duplici prædeſtinatione*, ſedecim primis capitibus ſtabiliviſſet contra Pelagianos gratuitam prædeſtinationem Sanctorum; capite 17. ,, malorum quoque voluntatem, ope-
,, rationem, & retributionem conſiderare ,, *aggreditur*
,, ut agnoſcamus (inquit) utrum malos Deus juſtus ad
,, hoc prædeſtinaverit faciendum, quod in eis puniturus
,, eſt factum: An idcirco iniquos ad ſupplicium juſtè
,, prædeſtinaverit, quia eorum mala opera, licèt futura
,, præſciret, non tamen ipſe prædeſtinavit, ut futura
,, eſſent, quia non ipſe fecit, ut fierent. ,, Primum rejicit, ſecundum admittit, & probat reliquis ejuſdem libri capitibus, ut legenti indubitatum eſt.

Hinc c. 26. ſic habet: ,, Vaſis .. iræ nunquam Deus red-
,, deret interitum, ſi non ſpontaneum inveniretur ho-
,, mo habere peccatum: quia nec Deus peccanti homi-
,, ni juſtè inferret iram, ſi homo ex prædeſtinatione Dei
,, cecidiſſet in culpam. Sed quia cauſam iniquitatis ſuæ
,, ex propriâ habuit voluntate, propterea B. Paulus ſu-
,, ſtinuiſſe aſſerit Deum in multa patientia vaſa iræ apta-
,, ta in interitum. Hæc igitur ita ideo talibus vaſis in-
,, teritum reddidit, quia in eis meritum voluntariæ ini-
,, quitatis invênit ,,.

Tum cap. 27. ,, nam & hoc tempore, quo diſcedentes
,, malos deſerit Deus, non operatur in eis, quod ei diſ-
,, plicet ... poſtmodum eis redditurus ... pro eo quod
,, ipſi malè abuſi ſunt Dei operibus bonis. ,,

Dein cap. 28. ſic Monimum alloquitur: ,, Etiam conſide-
,, re, quia [*Auguſtinus*] nullius culpæ humanæ in-
,, Deum

Digitized by Google

,, Deum referendam admonet cauſam . . . Alio quoque
,, . . . loco memoratus S. Auguſtinus ſic dicit: extolli
,, quippe in ſuperbiam, propriæ voluntatis eſt hominum,
,, non operis Dei : neque enim ad hoc eos compellit,
,, aut adjuvat Deus ,,. Atqui Deus compelleret, aut adjuvaret peccatores ad ſuperbiam ; ſuperbia eſſet operis Dei ; culpæ humanæ in Deum referenda eſſet cauſa ; Deus operaretur quod ei diſplicet &c. ſi ejus cognitio, quæ non poteſt venire niſi ab illo, ſinè gratia non produceret niſi præſumptionem &c. ergo ex duobus poſtremis Fulgentii locis ſtabilitur explicatio verborum ejus num. 4. tradita.

Ex duobus verò prioribus clarum eſt, non aliâ, quàm quâ diximus ratione, verificari hanc cauſalem: *gentiles Philoſophi obuſi ſunt Dei manifeſtatione, QUIA vaſa iræ fuerunt aptata in interitum:* & eâdem operâ Queſnelli impietas novo ariete concuſſa eſt.

CAPUT V.

Præoccupatur ſcrupulus circa rigidam Queſnellianæ ſententiæ acceptionem. Col. 131.

I. AT, inquiet quiſpiam, S. Fulgentium capite præcedenti benignè interpretati ſumus ; Cur non par indulgentia Queſnellianæ Propoſitioni, quæ cum Fulgentiana convenit, adhibetur?

R. 1. cum Contenſono diſſert. de gratiâ pag. 624. quia
,, ſolis ſacris literis, ſolis Sanctorum Patrum dictis Ec-
,, cleſia hanc debet reverentiam, ut difficilia, & ob-
,, ſcura eorum verba, inquiſitis reconditis eorum ſenſi-
,, bus, explicet, piiſque interpretamentis exponat: ,, *quare*, ſubjungit Cardinalis Aguirre, ex quo Contenſoni verba retulimus, *fruſtrà aliqui id ipſum fieri exoptant cum Janſenio*. Ratio eſt, quia, ut ait S. Athan. oratione 4. *ibi bona mens ſuperat* obſcuriorem *loquendi modum: nunc quia hæreticorum ea vox eſt, omniaque hæreticorum verba ſuſpecta ſunt, non id faciunt ſinè perverſitate*. Plura vide apud Authorem.

II. R. 2. Queſnelli Propoſitionem ita claram eſſe, ut interpretatione non egeat, eſſe tot aliis ejus prioribus, poſterioribuſque damnatis articulis conſonam, & ſponte conſequi ex novæ doctrinæ principiis &c., ut c. 1. oſtenſum eſt. Præterea ex nullis circumſtantiis ad mitiorem ſenſum determinatur ; imò nec determinat Queſnellus ipſe in *Querela* ſua, & *Proteſtatione*, nec ſenſum ejus obvium inficiatur, contentus eam referre, & defendere, non explicare. Alia omnia pro Fulgentio militant, ut vidimus Capite ſuperiore.

R. 3. Fulgentium, ut mentibus, ita & voce à Queſnello diſcedere : Ille enim ait tantummodo: *Hoc in* Philoſophis illis *operata eſt iſta manifeſtatio, qua Deum cognoverunt, ut cognoſcenda ſuperbirent*: Queſnellus verò ultra progreſſus ſic pronuntiat: *Omnis cognitio Dei . . . ſinè gratia NON producit NISI præſumptionem &c.*

QUADRAGESIMA SECUNDA PROPOSITIO DAMNATA.

Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei: ſinè hoc nihil, niſi impuritas ; nihil, niſi indignitas. *Obſerv. Moral. Act. 11. v. 9.*

CAPUT I.

Propoſitionis ſecundùm ſe, & ſenſu obvio intellectæ impugnatio. Col. 134.

I. QUòd *ſola gratia Chriſti reddat hominem aptum ad Sacrificium Fidei*, Catholicum eſt ; quòd *ſinè hoc nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas*, ſit, à tribus Pontificibus damnatum eſt in hac Bajana 25. *Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*. Scripturas, S. Thomam, Hieronymum, Auguſtinum, Fulgentium &c. huic errori directè oppoſitos dedimus ad Prop. 38. c. 1. n. 3. 5. 6.

II. His adde, S. Auguſtinum ep. 130. in Polemone infideli aliquid agnoviſſe præter impuritatem, & indignitatem, videlicet *continentiam*, & quidem quæ eſſet *donum* Dei, & virtus moralis *ad præſentis vitæ honeſtatem* ſerviens. Item lib. de Sp. & lit. c. 27. ſic ſcribit: *Ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis* (adeòque & infidelis) *invenitur*.

III. Auguſtino præivit Hieronymus in cap. 22. Matthæi, ubi ait ex Ethnicis *alios eſſe proclives ad vitia . . . alios ob honeſtatem morum virtutibus deditos*. Item in cap. 1. ep. ad Gal. *Multi*, inquit, *abſque fide, & Evangelio Chriſti vel ſapienter faciunt aliqua, vel ſanctè, ut parentibus obſequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiant*, in quæ verba ſic notat Bellarminus l. 5. de gr. & lib. arb. c. 9. *Hoc loco S. Hieronymus non ſolùm concedit ſinè fide aliqua opera ſancta fieri, ſed etiam ſanctè: nullo autem modo ſanctè fieri dici poteſt, quod cum peccato fit*. Rurſum Hieronymus in caput 5. ep. ad Gal.: *Quo modo juxta Jacobum fides abſque operibus mortua eſt ; ſic abſque fide quamvis bona opera ſint, mortua computantur*: ad quod Bellarm. l. c. *Fides ſinè operibus non eſt falſa, ſed vera, tametſi mortua dicatur, quia non operatur ſalutem æternam: igitur, & opera bona ſinè Fide non ſunt mala, ſed verè bona ; mortua tamen, quia nihil proſunt ad veram vitam, quæ eſt in cælis*.

IV. Huic Patrum doctrinæ minimè adverſatur quod pro ſe producit Queſnellus ex Act. 11. v. 9. ubi reſpectu Centurionis Cornelii dicitur Petro ; *quæ Deus mundavit, tu nè commune dixeris*, quo ſignificantur gentiles *communes* eſſe, id eſt, phraſi Scripturæ *immundi*: ſed aliud eſt immundum eſſe, aliud in omnibus actibus peccare ; hoc poſtremum gentilibus omnibus convenire ſoli docuere Hæretici, Lutherus, Calvinus, Bucerus, Kemnitius &c. & poſt hos Bajus, Janſenius, & Queſnellus. Si licet vide Janſenium l. 3. de grat. Salv. c. 11. & l. 4. de ſtatu naturæ lapſæ c. 3.

CAPUT II.

Gravior accuſatio Propoſitionis acceptæ juxta ſenſum ab authore intentum. Col. 139.

I. AD *Sacrificium Fidei . . . ſinè quo nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas*, non ſufficit Queſnello fides qualiſcunque, etiam mortua; ſed talis requiritur, quam Charitas imperet, aut comitetur: nam per Prop. 88. *Nec Deus eſt, nec religio* (adeòque nec Sacrificium fidei, utpote verus religionis actus) *ubi Charitas non eſt*. Per Prop. 56. *Charitas ſola Deum honorat*: Sed ubi non eſt honor Dei, ibi nec Sacrificium ; ergo juxta Queſnellum nullum eſt ſinè Charitate Sacrificium Fidei. Rurſus per Prop. 51. *Fides non operatur niſi per Charitatem*: ſed Sacrificium Fidei eſt ſinè dubio opus Fidei: ergo hoc Sacrificium non habetur ſinè Charitate.

II. Quid, quòd juxta eundem Novatorem non tantùm Fidei Sacrificium, ſed nec ipſa Fides ſinè amore Dei ſubſiſtit: Fides enim citra controverſiam eſt opus bonum ; ſed per Prop. 47. *nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei*: At ſinè quo *amore Dei*? qui ſcilicet per Prop. 44. *omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, & qui proinde ſuper omnia benevolus eſt. Eodem conſpirant Prop. 45. 46. &c.

III. IV. Tota hæc doctrina manifeſtè innovat Bajanam 25. 27. 38 58. ; item articulos 7. 8. 10. 14. 15. inter 31. ab Alexandro Octavo damnatos ; aliosque à Sequenotio, & Sancyrano excogitatos errores ad novæ, quam meditabantur, Eccleſiæ praxim, præſertim in Sacramento pœnitentiæ, pertinentes.

V. Fi-

Digitized by Google

V. Fidem veram, & Chriſtianam ſinè Charitate non ſubſiſtere, dixere etiam Lutherus, Calvinus &c. & temporibus noſtris vicinior Janſenius l.5. de Grat. Chriſti c.7. *Amor Dei*, inquit, *niſi voluntatem hominis ad credendum flectat, non erit fides Chriſtiana, ſed vel Dæmonum .... vel carnalis* Et c.6. *Nullam* Auguſtinus *agnoſcit fidem veram, atque Chriſtianam, niſi ex Charitate* [& quidem *dominante*, ut habet l.3. de grat. Chriſti c.21.] *dimanet* (VI.) Quod quàm falsò de Auguſtino aſſerat, patet ex l.15. de Trin. c.18. *Fides*, inquit S. Doctor, *juxta Apoſtolum eſſe poteſt ſinè Charitate*.

Penè exciderat annotare, ex eadem Queſnelli Propoſitione, coaſſumptâ 51., ſequi, omnem actum humanum eſſe vel peccaminoſum, vel juſtificantem: pro quo,

Obſerva, Sacrificium Fidei ex gratia, eſſe ſinè dubio fidem actualem, ſeu operantem; præterquam quòd aliunde conſtet, à Novatoribus otioſos habitus, ſaltèm reſpectu adultorum, procul amandari: hinc Profeſſor quidam Namurci Queſnello devotus in dictatis de Fide §.9. auſus eſt hæc Diſcipulis ſuis ſcribenda prælegere: *Non admittimus, in adultis dari habitus otioſos ſive bonos, ſive malos; ſive ſupernaturales, ſive naturales*: legitimum hujus doctrinæ præmium fuit Doctoris exauroratio. Jam breviter

Probatur ſequela: juxta præſentem Propoſitionem ſinè Sacrificio Fidei, hoc eſt, ſinè Fide operante *nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas*: ſed *Fides* per Prop.51. *juſtificat, quando operatur*: ergo omnis actus humanus eſt vel peccaminoſus, vel juſtificans; quod erat probandum.

CAPUT III.

Propoſitioni 42. fruſtrà patrocinium quæritur in Scripturis. Col.145.

I. OBjicitur primò ex epiſt. ad Hebræos c.11. v.6. *Sinè Fide impoſſibile eſt placere Deo*: R. id nequaquam præſcripto errori ſuffragari: nemo ſiquidem ſinè fide bonus eſt, ſeu juſtus; nemo ſinè fide peccato caret ſive originali, ſive perſonali, adeóque Deo ſimpliciter placere non poteſt: quo non obſtante poſſunt ab infideli præſtari quædam opera tam ex ſe, quam ex fine ſuo, rationi conformia, & proinde Deo non diſplicentia; imò etiam intrà naturæ ordinem placentia: nec enim malitia perſonæ neceſſariò in opus tranſit, ut patet in peccatore ſe ad juſtitiam per orationem, cæteroſque virtutum actus diſponente: hi enim placent, licet peccator ipſe diſpliceat, utpote iræ, & vindictæ divinæ etiamnum obnoxius. Sic è contrario placere poteſt homo juſtus, licèt opus ejus venialiter malum diſpliceat.

II. Confirmatur reſponſio 1. ex Angelico, ubi lect.3. explicat illud ad Rom.14. *Omne, quod non eſt ex Fide, peccatum eſt*: qui eſt alter locus nobis ab adverſariis objectus, & cujus verum ſenſum ab horum errore maximè alienum S. Thomas ſimul aperit his verbis: „
„ Dicendum eſt, quod aliter ſe habet fidelis ad bonum,
„ & infidelis ad malum: nam in homine, qui habet Fi-
„ dem formatam, nihil eſt damnationis; ſed in homine
„ infideli cùm infidelitate eſt bonum naturæ: & ideo
„ cùm aliquis infidelis ex dictamine rationis aliquod
„ bonum facit, non referendo ad malum finem, non
„ peccat .... Cùm verò infidelis aliquid agit ex eo,
„ quòd infidelis eſt, manifeſtum eſt, quòd peccet: un-
„ de in gloſſa cùm dicitur: opus omne, quod non eſt ex
„ fide, peccatum eſt, ſic eſt intelligendum: omne, quod
„ eſt contra conſcientiam, peccatum eſt; etſi ex genere
„ ſuo bonum eſſe videatur: puta ſi Paganus ad honorem
„ ſuorum Deorum Virginitatem ſervet, vel eleemoſy-
„ nam det, hoc ipſo peccat. „

Confirmatur reſponſio 2. ex Cardinali de Aguirre ab Adverſariis non recuſando: hic diſp.130. ſect.5. pronuntiat *eſſe quædam opera infidelium bona*, quod colligi ait „ *ex variis* Scripturæ locis, in quibus legitur
„ remuneratio aliqua, vel præmium à Deo collatum in-
„ fidelibus ob quædam opera, veluti Obſtetricibus Ægy-
„ ptiis &c. Patet verò, ea opera ab iis infidelibus rela-
„ ta non fuiſſe in Deum ex fide, præſertim per dilectio-
„ nem operante; nec Deum conferre præmium aliquod
„ etiam temporaneum, niſi propter opera moraliter
„ bona. „

III. Objicitur 2. illud Act.15. v.9. *Deus ... nihil diſcrevit inter nos, & iſtos* (Gentiles) *fide purificans corda eorum*. Ergo ſine Sacrificio Fidei nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas.

R. Tob.12. v.9. dicitur: *eleemoſyna purgat peccata*: eodem jure, hoc eſt, æquè inſulsè hinc inferre poſſem: ergo ſinè eleemoſynâ nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas. Sicut ergo eleemoſyna purgans peccata non ſignificat, nihil in eo, qui purgatur, contineri prætet peccata: ita nec fides, gentilium corda purificans ſignificat nihil in iis præter infidelitatis, & peccatorum ſordes inveniri.

Cætera, quæ ex Scripturis allegantur, merè aerem verberant: unde nullâ penitùs reſponſione indigent.

CAPUT IV.

Non ſuffragatur adverſariis Auguſtinus, ſed opponitur certiſſimè, utì & S. Thomas. Col.152.

I. OPponitur nobis Auguſtinus in Pſ.31. enarr.2. „ Debemus „ inquit, „ nulla opera præponere Fi-
„ dei, id eſt, ut ante fidem quiſquam dicatur bene ope-
„ ratus. Ea enim ipſa opera, quæ dicuntur ante fidem,
„ quamvis videantur hominibus laudabilia, inania
„ ſunt .... Ubi Fides non erat, bonum opus non erat „

[II.] *Id eſt meritorium*, ait S. Thomas, eadem Auguſtini verba referens in 2. ſent. diſt.40. in *Expoſitione textus* Magiſtralis. De nullis verò aliis actionibus bonis, quam ad juſtitiam conducentibus hic Hipponenſi ſermonem eſſe, non tantùm ex Aquinatis teſtimonio; ſed ex toto contextu compertiſſimum eſt. Porrò Angelicus loco citato pro uberiore illius, quod dixerat, intelligentiâ, remittit nos ad diſtinctionem ſequentem. Illic q.1. quæritur, *utrum aliquis actus hominis infidelis poſſit eſſe bonus?* quam quæſtionem ſic reſolvit:
„ quamvis ab infidelium actibus ſubtrahatur illa boni-
„ tas, ſecundùm quam actus MERITORIUS dicitur, re-
„ manet tamen bonitas alia vel virtutis Politicæ, vel ex
„ circumſtantia, vel ex genere: & ideo non oportet,
„ quòd omnis eorum actus ſit malus, ſed ſolùm quòd ſit
„ deficientis bonitatis. „ Tum quidquid objici poteſt ſic ſolvit:
„ Ad 1. ergo dicendum, quòd cùm dicitur, *omnis vita*
„ *infidelium peccatum eſt*, non eſt intelligendum hoc mo-
„ do, quòd omnis actus eorum peccatum ſit, ſed quia
„ ſemper cum peccato vivunt; quia infidelitas eſt tale
„ peccatum, quo retento nullum aliud remittitur. Vel
„ dicendum, quod intelligitur de illis actibus, ad quos
„ ex ſua infidelitate impelluntur, ut eſt adorare Ido-
„ la &c.
„ Ad 2. dicendum, quòd Fides dirigit intentionem in
„ finem ultimum; ſed ratio naturalis, vel prudentia po-
„ teſt dirigere in aliquem finem proximum; & quia ille
„ finis proximus eſt ordinabilis in finem ultimum,
„ etiamſi actu non ordinetur, ideo in infidelibus, quo-
„ rum actus per vim rationis in talem finem diriguntur,
„ poſſunt aliqui actus eſſe boni, ſed deficientes à perfe-
„ cta bonitate, ſecundùm quam actus eſt meritorius.
„ Ad 3. dicendum, quòd, ſicut aliquid participat boni-
„ tatem, ita etiam Deo eſt acceptum: & ideo actus illi
„ enuntiantur Deo accepti ſimpliciter, qui meritorii
„ ſunt completam bonitatem habentes. Sed tamen
„ actus alii, ſecundùm quod ſunt boni ex genere, vel
„ ex circumſtantia, Deo placent, non tamen ſicut re-
„ munerabiles æterno præmio.
„ Ad 4. dicendum, quòd non obligamur ad hoc, quòd
„ quilibet actus actu dirigatur in finem illum, in quem
„ non poteſt niſi Fides dirigere; quia præcepta affirma-
„ tiva non obligant ad ſemper, quamvis ſemper obli-
„ gent: & ideo non oportet, quòd actus infidelium,
„ qui

„ qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit peccatum; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenetur „ actum ſuum in finem ultimum referre.
„ Ad 5. dicendum, quod infideles non ſemper ex infidelitatis errore finem ſibi præſtituunt; ſed aliquando „ ex vero, & recto judicio rationis. Et ideò non oportet, quòd in quolibet actu peccent. „

Habes hic, lector, doctrinam Catholicam à S. Eccleſiæ Doctore, & præcipuo Scholarum Magiſtro egregiè ſtabilitam, & ab objectis omnibus vindicatam; [III., IV.] cui conſentire S. Auguſtinum oſtendimus c. 2. n. 2. Item Prop. 38. c. 1. n. 6. (V.) Ex dictis ad Prop. 40. c. 2. n. 2. intelligi poteſt, quomodò ſimul veriſſimum ſit, nec tamen ullo modo Adverſariis proſit quod nobis ex eadem Auguſtini enarratione 2. in Pſ. 31. hic objicitur. *Omnia . . . quæ habet, ab illo* [Deo] *habet; TUUM peccatum ſolum habes &c.*

CAPUT V.

Non favet adverſariis S. Proſper. *Col.* 160.

I. HIc carm. de Ingratis c. 17. de Fide ſic enuntiat: . . . . . . *omnes Sola ex immundis mundos facit*: cujus ſolutio, & in ſimili retorſio habetur c. 3. n. 3.

II. . . . IV. Idem Proſper l. contra Collatorem c. 28. reprehendens impiorum *juſtitiam, temperantiam &c.* explicandus eſt de impiis, quatenus impiè, & infideliter agentibus; *quia* nimirum, ut ſubjicit Proſper, *in iis ſtudiis non Deo, ſed Diabolo ſerviunt*; juſtitiam ſuam & temperantiam vel idolis ſuis acceptas referentes, vel in eorum honorem dirigentes, juxta ea, quæ retulimus ex S. Thoma c. 3. num. 2.

Eâdem ratione ait, *omnia opera eorum immunda eſſe, atque polluta habentium ſapientiam . . . . animalem . . . . . terrenam . . . Diabolicam*; ex hac enim ſapientia procedentes actiones non poſſunt non principii ſui vitio maculari: quod non obſtat, quominùs cum D. Thoma ſub finem præcedentis capitis allegato verè dici poſſit, quòd *infideles non ſemper ex infidelitatis errore finem ſibi præſtituunt; ſed aliquando ex vero, & recto judicio rationis; & ideo non oportet, quòd in quolibet actu peccent*; quam doctrinam cum ibid. etiam Auguſtini eſſe oſtenderimus, nefas eſt à S. Magiſtro Sanctum ejus diſcipulum Proſperum velle disjungere.

V. . . X. Non abhorret à vero, tam Proſperum, quàm Auguſtinum, alioſque SS. Doctores omnia Infidelium opera videri reprehendere, quia juxta Bellarminum plerunque, aut paſſim reprehenſione digna erant. Vel ſi quæ bene, & citra culpam egiſſent, eadem poſtmodum quaſi extrinſecè corrumpebant; vel ſuperbè oſtentando, & laudem hominum aucupando; vel diis ſuis per ſummum ſcelus attribuendo; quo fiebat, *ut & ipſa, quæ non haberent niſi dante Deo*, ſubderent *ei, qui primus receſſit ab eo*, ut ibidem S. Proſper obſervat.

CAPUT VI.

Digreſſio de apparentibus Janſeniſtarum Virtutibus Sacrificio Fidei *deſtitutis.* *Col.* 168.

SI ſubſiſteret Queſnelli Propoſitio aſſerens, *Sine Sacrificio Fidei nihil eſſe niſi impuritatem, & indignitatem*, in nullos illa melius conveniret, quàm in Janſenii ſectatores, quorum mores, vita, & praxis ut à vera Fide, ita ab illius ſacrificio longiſſimè abſunt. In exemplum producitur Sancyranus Janſenio tum diuturnâ conſuetudine, tum perpetuo literarum commercio conjunctiſſimus, cui, ut vix dubitandum videtur, & ad ſcribendum impulſor extitit, & in fundanda nova Eccleſia Coadjutor.

PRÆCEDENTIUM QUINQUE PROPOSITIONUM

DE LIBERTATE SINE GRATIA IMPUGNATIO ITERATA.

CAPUT I.

Inſtaurata inaniter Queſnelli defenſio in Hexaplis. *Col.* 174.

I. II. AUthor Hexaplorum demonſtrandum ſuſcipit, „ 1. Queſnellum docuiſſe mandata Dei non „ eſſe impoſſibilia. 2. Boni operis impoſſibilitatem ſinè „ gratia non eſſe defectum poteſtatis naturalem, & ab„ ſolutum; ſed voluntarium, ortum ex perverſitate, & „ corruptione animi liberâ 3. deſertionem Divinam „ eſſe punitionem præcedentis delicti. „ (IV. . . IX.) Hæc ipſa de ſe Queſnellus demonſtrare conatus eſt in Explicatione ſua apologetica; ſed argumenta ejus in hanc rem omnia efficaciter eliſa ſunt ad Prop. 2. c. 7. num. 13. & ſeqq. quò lectorem in hoc compendio remittimus; [X.] contenti hic oſtendere, in Queſnelli principiis deſertionem Divinam, ſaltèm in eo, qui ſemel juſtificatus eſt, nunquam eſſe pœnam præcedentis delicti. Juſtus enim, qui primùm à juſtificatione peccat, non habuit gratiam efficacem, qua ſe à lapſu præſervaret, ut patet: ergo nullam habuit, cùm per Prop. 9. & tot alias ſequentes, præter efficacem in hoc ſtatu nulla detur: ergo juſtus ille à Deo deſertus eſt: nec tamen ea deſertio imputari poteſt ulli præcedenti delicto; cùm quæ juſtificationem præceſſerunt, in juſtificatione remiſſa ſint; hoc verò, quod jam committitur, primum eſſe ab adepta juſtitia ſupponatur. Jam verò, cùm hoc primum peccatum non imputetur ad culpam, utpote quod defectu gratiæ caveri non potuit; redibit ratiocinium pro ſequentibus delictis: & ſic deſertio divina in eo, qui ſemel juſtificatus eſt, numquam erit pœna præcedentis peccati; ſcilicet propriè dicti, & ad culpam imputabilis.

III. Quæres, cur author Hexaplorum, qui præcedentes Propoſitiones de defectu liberi arbitrii ſinè gratia, earumque architectum ab errore vindicare nititur; in verbis ſuis, quæ num. 1. produximus, tantùm meminerit *gratiæ*, non etiam fidei, ſinè cujus ſacrificio dicitur in Prop. 42. *nihil eſſe niſi impuritas, & indignitas*? R. quia Janſenianis Theologis idem videtur eſſe *ſinè fide*, & *ſinè gratia*. Janſenius enim editionis Lovanienſis col. 898. *hæc quoque*, inquit, *vera ratio eſt, cur apud Auguſtinum* [non Hipponenſem, ſed Batavum] *indifferenter uſurpentur, SINE FIDE, & SINE GRATIA, & SINE CHARITATE homines præceptum implere non poſſe*. Hinc originem trahit Prop. 26. *Nullæ dantur gratiæ, niſi per Fidem*; & Prop. 27. *Fides eſt prima gratia*.

CAPUT II.

Examinatur Obſervatio *nomine Theologorum Galliæ propoſita.* *Col.* 183.

I. AUthor hujus obſervationis ſic habet: *Putant* Theologi Galliæ *Propoſitionum* 38. 39. 40. & 41. *cenſura perculſi opinionem in Scholis frequentatam, etiam poſt tempora S. Pii V. Gregorii XIII., & Urbani VIII. circa operum abſque gratia elicitorum pravitatem.*

IV. Certè hæc opinio poſt horum Pontificum tempora frequentata non fuit apud Diſcipulos S. Thomæ, qui ſinè dubio eſt in oppoſita ſententia: Vide Prop. 38. c. 2. num. 3. (V.) Frequentata etiam non fuit apud Scotiſtas, quorum Magiſtri, Scotus, Bonaventura citatus ibid. c. 5. num. 6. item Gabriel, Richardus, Duran-

dus &c.contradicunt unanimiter huic Bajanæ: *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*. Quid, quòd jam à temporibus Lutheri omnes eam repudiabant Scholaſtici, uno dempto Ariminenſi, teſte ipſo Luthero à nobis producto ibid. c 4. num.7. At, inquit adverſarius, eam tradidere Toletus, Bellarminus, Vaſquez &c. Hoc inſigne mendacium infra refelletur c.5.

CAPUT III.

Sorbonam conqueri non poſſe de Propoſitionum trigeſimæ octava, & trium ſequentium condemnatione, oſtenditur ex ejuſdem Academiæ cenſura Anni 1560. Col. 194.

III. SOrbona Anno 1560. 27. Junii proſcripſit, & hæreticas declaravit plures Baji propoſitiones ſibi à Franciſcanis denuntiatas, & memoratis Queſnelli articulis conſentientes. Vide Prop.40. c.1. num.11.
[V.] Eamdem Baji doctrinam ſub idem tempus damnarunt Academiæ Salmanticenſis, Complutenſis &c. in Hiſpania, & Lovanenſis in Belgio; Anno ſcilicet 1580.
VI. Eandem rurſus à biennio rejecit publicè Sorbona, ſolemni admiſſione Conſtitutionis UNIGENITUS in Academiæ tabulas relatâ. Nec ſecura poſtmodum tantis viris non parum indecora retractatio ſinit credere, eos nunc illam approbare ſententiam, quam eorum Majores pronuntiavére *Hæreticam*.

CAPUT IV.

Prætenſi Galliæ Theologi etiam recentioribus Sorbonæ decretis, & authoritate ipſius Card. Noaillii convincuntur, non eſſe permittendam Propoſitionem nonam cum 12. ſequentibus; utì nec trigeſimamoctavam, 39. 40. 41., & 42. Col. 200.

I. II. ETenim, ut à poſterioribus ordiamur, Sorbona An.1644. decretum edidit, quo vetat „ eam „ Doctoribus, quàm Baccalaureis, nè probent, vel ſuſtineant prædictas Propoſitiones per Bullas Pii V., „ Gregorii XIII., & Urbani VIII. Summorum Pontificum prohibitas; „ inter quas eſt hæc 27. *liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*, quæ, ut ſæpius demonſtratum eſt, continetur in Queſnelliana 38., & quatuor ſequentibus.
Ipſe Eminentiſſimus Noaillius ſcribebat Clementi XI. Anno 1711. „ Exiſtimo, Clerum Gallicanum, „ ſi de Apoſtolicis adversùs Bajum definitionibus fuiſ- „ ſet actum in Comitiis, profeſſurum fuiſſe, eas habere „ requiſita omnia, ut univerſam obſtringant Eccleſiam. „ Itaque, teſte memorato Cardinali, recenſitas Queſnelli Propoſitiones tueri Bajanæ 27. planè conformes, eſt reluctari ſenſui non modò Cleri Gallicani, ſed univerſæ Eccleſiæ.
Rurſum Sorbona Ann.1656. graviſſimis cenſuris notavit hunc Arnaldi articulum: *Defuit Petro tentato gratia, ſinè qua nihil poterat*: Defuit ſcilicet Petro tentato gratia efficax: ſi ergo ſinè hac nihil poterat, ſequitur 1. omnem gratiam eſſe efficacem, nullam ſufficientem, utpote inutilem. Sequitur 2. tentationem à Petro ſinè efficaci gratia vinci non potuiſſe. Eos ipſos errores inſtaurat Queſnelliana 9. „ Gratia Chriſti eſt gratia „ ſuprema, ſinè qua confiteri Chriſtum nunquam poſſu- „ mus, & cum qua nunquam illum abnegamus: „ eodem concurrunt 12. ſequentes, aliæque. Accedit, Sorbonam decretum ſuum novâ ſanctione firmaſſe, cui ſubſcribere voluit quotquot impoſterum Academicos gradus ſuſciperent: ſubſcripſit igitur ipſe Card. Noaillius, & Arnaldi dogma, *blaſphemum*, *impium*, *hæreticum* cenſuit ac declaravit, ut à Sorbona imperabatur.
III. IV. Ex dictis infero, Propoſitiones in titulo enumeratas, judicio Sorbonæ, & ipſius Em. Noaillii, Scholarum arbitrio permittendas non eſſe; ergo prætenſi Galliæ Theologi perperàm queruntur, earumdem Propoſitionum per Bullam UNIGENITUS proſcriptione lædi ſcholarum libertatem, quam jam pridem ſolemnibus decretis ſibi Sorbona, clariſſimaque ejus membra interdixere.

CAPUT V.

Malâ fide à prætenſis Galliæ Theologis citantur Toletus, Bellarminus, Vaſquez &c. Col. 205.

I. PRoducuntur hi ab Adverſario tanquam faventes præſentibus, quos hactenus impugnavimus, Queſnelli articulis, quibus renovatur hæc Bajana: *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*.
II. Toletus in commentario epiſtolæ ad Rom docet quidem, tentationem ſinè gratia ſuperari non poſſe: at ſinè hâc liberum arbitrium non niſi ad peccandum valere nuſpiam docuiſſe invenies. Et verò non niſi per ſummam calumniam id tanto viro affingi poſſet, qui à Gregorio XIII. cum poteſtate, Lovanium miſſus, eam cum cæteris Bajanis Propoſitionibus juſſit tum ab ipſo Bajo, tum à cæteris Lovanienſibus Theologis ſolemniter condemnari.
III. Quàm falsò pro eodem errore allegetur Bellarminus, patet ex ejus verbis citatis ad Prop.39. c.1. n.4. vel potiùs adi ipſummet l.5. de grat. & lib. arb. c.9. ubi hanc ſtatuit aſſertionem: *Poſſe hominem ſinè fide cum auxilio ſpeciali, & ETIAM SINE ILLO bonum aliquod morale perficere, ſi nulla tentatio urgeat* aſſertionem dein ratione Theologicâ probat, & SS.PP. teſtimoniis egregiè roborat. Tum multis ſequentibus capitibus Kemnitii, Melanchtonis, Calvini, Tilmanni, & ſimilium hæreticorum contra nos argumenta clariſſimè ſolvit De Catholico autem vel uno, qui ab edita, & ſolemniter admiſſa Lovanii Pii V., & Gregorii XIII. Conſtitutione doctrinam illic damnatam tradiderit, verbum planè nullum.
IV. Vaſquez quamvis in hoc Bellarmino contrarius ſit, quòd neget, opus undequaque moraliter bonum poſſe fieri ſinè gratia, alieniſſimus tamen eſt ab admittenda Bajana 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*: unde cum eam, quaſi concluſioni ſuæ conſentientem ipſe ſibi objeciſſet, ita reſpondet diſp.190. c.18. „ Licèt dicamus, nullum „ vitari poſſe peccatum, nullumque opus morale ex „ omni circumſtantia bonum fieri ſinè aliquo auxilio „ gratiæ per Chriſtum; non ſequitur, noſtrum liberum „ arbitrium nihil aliud poſſe ſinè auxilio gratiæ niſi pec- „ catum: ſi quidem multa alia opera etiam interdum „ facit ſinè auxilio gratiæ; nempe ea, quæ præſentis vi- „ tæ commoditatibus deſerviunt, ut colere agros, ædi- „ ficare, aut reficere domos, conciliare amicos, quæ, „ ut diximus c.17., ex ſententia noſtra, & authoris hy- „ pognoſtici, & Gregorii Magni indifferentia ſunt, & „ ſinè auxilio gratiæ fieri poſſunt. „ Hinc patet quæ fides Janſenianis malæ cauſæ vindicibus habenda ſit.

CAPUT VI.

Prætenſi Galliæ Theologi comparati cum Denunciatoribus Epiſcoporum Lucionenſis, & Rupellenſis. Col. 210.

PErquam veriſimile eſt, tum ex ſtylo, tum ex utriuſque famoſi libelli titulis, eumdem eſſe, qui jam prætenſos Galliæ Theologos, & qui anno uno ab edita Conſtitutione UNIGENITUS vagos pariter memo-

Digitized by Google

motatorum Antiſtitum Denuociatorea produxit in lcenam: quidquid ſit, certè urerque Queſnelli partia-aina eſt. Mirare autem mobilem factiooia indolem. Cùm pridè digniſſimos eos Præſules, & Sedi Apoſtolicæ obedientes per immanem calumniam denunciaſſe Eminentiſſimo Noaillio, qoaſi in documento ſoo Paſtorali reoovarent 27. Baji articulum à ttibur Pontificibus proſcriptum: *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*; dein biennio poſt io *variis obſervationibus* oomine *Theologorum Galliæ* editis præter alias plurea, & in diverſa materia Queſnelli Propoſitiones, etjam trigeſimamoctavam cum tribus ſequentibus, in quibua idem Bajanus articulus 27. clariſſimè comprehenſus eſt, vult à Clemente XI. tanqoam ionoxias permitti ſcholarum libertati. Atque iſtud eſſe ait judiciom, iſtud votum *Theologorum Galliæ, & Cordatiſſimorum quorumque Virorum*: id unicè *neceſſarium ad Regni* non ſolùm; ſed etiam ad *Eccleſiæ pacem, & concordiam*; cùm tamen ipſiſſima doctrina ſit, contra quam tam impotenter debacchatur, duoa denuntians Anti-Janſenianos Antiſtitea, qui quantùm cœlum à terra, tantum aberant ab hoc errore, ut patuit ex eorom reſponſione An. 1714. edita, ubi pag.24. oſtendunt, libero arbitrio ſinè gratia noo negari à ſe opera indifferentia, non naturalia moraliter bona; ſed ſolùm ea, qoæ ad juſtitiam, & ſalutem conducunt.

CAPUT VII.

*Querimonia, & Proteſtatio Queſnelliana plena doli, & mendacii convincitur. Col.*219.

IN ſui tutelam allegat Queſoellua, agnoſcere ſe in homine, etiam independenter à gratia, poreſtatem naturalem, & libero arbitrio eſſentialem agendi bene, & evitandi peccatum; ſed hæc non eſt niſi primua, & remotiſſimos poteſtatis gradoa ſundatur in natura rationali flexibili de ſe ad bonum, & malum; qui ſi ad libertatem ſufficeret, jam nullus eam evertiſſet hæreticus.

Quia enim eorum talem dixit hominis volnotatem, ot tantùm velle poſſit malum, nuoquam bonum, aut vice verſa? Ea ergo nativa arbitrii facoltas non diſtinguit Queſnellum à quocunque libertatis hoſte. Si io præſenti materiâ diſtingui cupit, fateatot, hominem, abſente gratiâ, poſſe hic, & ounc proximè, & expeditè aliter agere quàm malè.

Recolc dicta ad Prop.2. c.7. oom.14. & ad Prop.13. c.1. num.4.

CAPUT VIII.

Expenditur conditionalis Queſnelliana: Poteſt homo ſemper, ſi velit, ſeu bonum agere, ſeu malum. *Col.*225.

QUemadmodum Queſnellua ait, hominem gratiæ, quæ per Prop.10. *eſt operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare*, poſſe reſiſtere, *ſi velit*; ita ſi ex eo quæſieris, an liberum arbitrium ſinè gratia aliter agere poſſit, qoàm malè, reſpondebit illico, poſſe aliter agere, *ſi velit*. Si ulteriùs quæras, an velle poſſit, vel potius, an aliquando ſinè gratia efficaciter velit, id certè pernegabit, nè renontiet Propoſitioni 38., & quatuor ſequentibus; quæ nihilo meliorea ſunt Bajana 27. Unde patet, merè ad illudendum ſimplicibus adhiberi à verſutiſſimo Novatore hanc coodiiionem impoſſibilem *ſi velit*, cujus originem aſſignavimus, & futilitatem exploſimus ad Prop.2. c.7. n.18. & ſeqq.

Reponet Queſnellus: ſi qoando ſioè gratia aliter ageremua quam malè, jam ſinè gratia reſiſteremus vitioſæ cupiditati, atqui hoc non: ergo.

Reſpondeo, negando majorem, quæ falsò ſupponit, omnem humaoam actionem, quæ noo procedit ex motu gratiæ, procedere ex motu vitioſæ cupiditatis. Quia verò vitioſæ cupiditatis motus eſt in eo, qui ſe opificio applicat ad ſuſtentandam vitam, qui veſtem conſuit ad arcendum frigus, qui domum ædificat ad propulſandas aëris injurias &c. Abſit eoim, ut eum Queſnello dicamus *non eſſe niſi duos amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt non refert, & propter hoc ipſum fit malus* quæ eſt damoata 44., ſuo loco refellenda.

CAPUT IX.

Reſponſio ad cæteras Queſnellianæ Querelæ & Proteſtationis *objectiones. Col.*232.

I. PErſuadere nititor Queſoellus, Propoſitiooes ſuas de libertate ſinè gratia, quas annumerat *Sacratiſſimis Divinæ Sapientiæ veritatibus*, aptas eſſe ſummum in humilibus generare ſolatium.

Contendimua noa, ex ejus doctrina naſci non Chriſtianæ humilitatis ſolatiom, ſed infamium Quietiſtarom ſocordiam: ſic eoim in æſtu ſceleris ſecum facilè ſtatuet peccator nequiſſimua. Per Prop.40. ſinè gratia *nihil amare poſſum, niſi ad meam condemnationem*: gratia autem mihi deeſt; hæc eoim ſi adeſſet, jam rectè amarem; cùm per Prop.10. *gratia ſit operatio manus Omnipotentis Dei, QUAM NIHIL IMPEDIRE POTEST, AUT RETARDARE*: Sed nec ſceleratum amorem cum minùs noxio commutare poſſum, cùm juxta vulgatum Eccleſiæ noſtræ principium, *quod magis delectat, ſecundùm id operemur neceſſe ſit*; nihil autem ita me allicit, ita inebriat, ut præſens objectum: igitor omnia ſupra vires ſunt præter crimen, quod perpetro. Porrò ex hoc tranſibo ad alia pro majori ſemper cupiditatis illecebrâ; placidè interim divinæ gratiæ illapſum opperiens, quæ ab hac vivendi ratione me revocet eâdem efficaciâ, quâ mortui ſuſcitantur ad vitam per Prop.23.

II. Queritur prætèrea Queſnellus, malâ fide eſſe truncatam Propoſitionem 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*: immediatè (inquit) ſubnecto: *ea ſola ipſum ad boni operationem liberum reddit, rumpendo vincula, quæ ſibi propria voluntate fecerat*. Unde perſpicuum eſſe exiſtimat, quòd de ſolo egerit peccatore criminum conſuetudini irretito.

R. Senſum Propoſitionis ſtare per ſe, nec penitus dependere à ſubjecta ſententia, quæ tantùm exhibet caſum particularem, ad quem Propoſitio quidem indefinita extenditur, ſed per quem minimè reſtricta concipitur. Sic ſi quis dicat: *Homo non eſt liber ad implendo præcepto ſupernaturalia ſinè gratia liberatoris*: Et dein ſubjungat: *ea ſola eum liberum reddit ad pœnitendum ſalubriter de peccatis, convertendo cor ejus à creaturis ad Creatorem &c.* quis ſanus dixerit, quia poſterior pars agit de peccatore, reſtringi in priori parte ſubjectum *homo* ad peccatorem? Sicut ergo hic poſterior pars relinquit ſubjectum *homo* in tota ſuâ latitudine, adeò ut ſenſus ſit, *nullus homo eſt liber &c.* ita in Queſnelliana periodo poſterior ejus pars licèt agat de peccatore pravæ conſuetudini obnoxio, relinquit tamen in priore parte ſubjectum *peccator* in tota, qua per ſe patet, extenſione; adeò ut ſenſus ſit, *nullus peccator eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*. [III.] Quamquam quid his immoror, cum ſole clarius conſtet ex ſequentibus Queſnelli Propoſitionibus, eum docere, non tantùm peccatorem univerſim, ſed & hominem quemlibet, juſtum vel injuſtum, liberum non eſſe niſi ad malum ſinè gratia: ad quem enim reſtringitur hæc 40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*. De hac autem aliiſque altum apud veteratorem ſilentium, quia nempe nullo fuco earum turpitudo induci poterat.

IV. Æquè

Digitized by Google

IV. Æquè ineptum eſt, quod ait, ſe non boni cujuslibet poteſtatem negaſſe ſinè gratia, ſed tantùm ſalutiferi. Falſitas enim palpatur in recenſita jam Prop.40. Item in 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet.... virium niſi ad ſe vulnerandum: Eſt capax omnis mali, & incapax ad OMNE bonum.*

V. At (inquit) *denunciavi eos, qui negant poſt lapſum Adæ remanſiſſe eſſentialem liberi arbitrii tum ad malum, tum ad bonum poteſtatem etiam ſinè gratia*: hanc poteſtatem ad catholicè ſentiendum non ſufficere oſtendimus c.7.

QUADRAGESIMA TERTIA PROPOSITIO DAMNATA.

Primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere, ut moriamur peccato; adeò ut ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi. *Obſerv. Moral. Rom.6. v.2.*

CAPUT I.

Propoſitionis error impugnatur. Col.237.

I. PRimus, juxta hunc articulum, gratiæ baptiſmalis effectus eſt, ita mori peccato, ut *ſpiritus, cor*, ſive animæ facultates, *ſenſusque* omnes nil vitæ habeant pro peccato, quemadmodum homo mortuus nil habet vitæ pro rebus mundi; & conſequenter ſicut hic vitali modo nihil agere, vel pati poteſt in ordine ad res mundi, ita nihil quoque qui baptiſmo regeneratus eſt, reſpectivè ad peccatum: reſtat ergo ut penitùs peccare non poſſit, quod repugnat Tridentino ſeſſ.6.can.23. anathematizanti eũ, qui dixerit, *hominem ſemel juſtificatum ampliùs peccare non poſſe, neque gratiam amittere, atque adeò eum, qui labitur, & peccat, nunquam verè juſtificatum fuiſſe.* Cùm verò experientia teſtetur, non paucos, qui in infantia baptizati ſunt, labi & peccare; juxta hanc hæreſim dicendum erit, hos baptiſmi gratiam non percepiſſe, non quidem defectu voluntariæ diſpoſitionis, cujus erant incapaces; ſed defectu Divinæ bonitatis, quæ iis baptiſmi gratiam denegaverit, quam aliis pro arbitratu ſuo concedit; quod optimè conſentit cum doctrina Janſenii, & Queſnelli pernegantium, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut Sanguinem fudiſſe. quibus poſitis, ſuſcitatur alter error à Tridentino damnatus ſeſſ.7. can 7. aſſerentium *per Sacramenta novæ legis non dari gratiam ſemper, & omnibus, quantum eſt ex parte Dei, etiamſi ritè ea ſuſcipiant; ſed aliquando, & aliquibus.*

Primum hunc, & mirabilem gratiæ baptiſmalis effectum, quem hic in citato Apoſtoli textu comminiſcitur Queſnellus, omnium videlicet paſſionum extinctionem, & ad peccatum inſenſibilitatem ignoravit certè S. Thomas, dum explanaturus c.6.ad Rom. ita fatur. *Poſtquam Apoſtolus oſtendit* (c.5.) *quòd per gratiam Chriſti liberamur à peccato præterito tam introducto per primum hominem, quàm etiam abundanti per legem, hìc* (c 6.) *oſtendit, quòd per gratiam Chriſti datur nobis facultas ad reſiſtendum peccatis futuris*: quæ ſanè reſiſtentia importat motionem ad peccatum: igitur ſpiritus, cor, ſenſus etiam poſt baptiſmi beneficium habet plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus habeat pro rebus mundi; à quibus hic nec movetur, nec moveri poteſt.

II. Primum illum baptiſmi effectum etiam ignoravit Apoſtolus dum c.7. v.14. & ſeqq. teſtatur de ſe ipſo *ſub gratia conſtituto* [Vide Prop.38. c.2. num.6.]
„ Ego autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato...
„ Condelector enim legi Dei ſecundùm interiorem ho-
„ minem; video autem aliam legem in membris meis
„ *repugnantem* legi mentis meæ &c.„ Omnis enim [inquit Fulgentius ep.4. ad Probam c.6.] *qui nunc*
„ *juſtè vivit*, carne quidem ſervit legi Dei, *dum in ſe*
„ *naſci carnalem concupiſcentiam ſentit*: mente autem
„ ſervit legi Dei, quia eidem carnali concupiſcentiæ
„ non conſentit.„ (III.) Hæc ſufficiunt imaginariæ poſt baptiſmum apathiæ retundendæ: quæ præter alios Jovinianum, & Pelagium Magiſtros nacta eſt; unde Hieronymus in Dialogo contra poſteriorem ſcripto ita habet: *Joviniani, O Pelagi, à te nunc hæreſis ſuſcitatur* docentis *eos, qui ſunt baptizati, non poſſe tentari*: quos hæreticos in eo ſecutus eſt Calvinus, quòd juſtos juſtitiâ poſſe excidere negavit l.3. Inſt. c.2. *Semine incorruptibilitatis Deus in perpetuum regenerat, ut nunquam diſpereat ſemen vitæ in eorum cordibus inſitum.* De Quietiſtis mox.

CAPUT II.

Propoſitionis error ampliùs convellitur comparatione ejuſdem cum Quietiſmo. Proponitur ſuſpicio de Propoſitionis origine, ſeu occaſione. Col.240.

I. VIdetur Queſnellus in obſervationibus ſuis moralibus voluiſſe ſibi ſectam omnem, etiam Quietiſmum demereri, ut patronos haberet quantum eſt hominum hæreticorum, etiam maximè deteſtabilium. Jam pridem famoſus Janſeniſta in libro, cui titulus *Ultima vox zelatricis Innocentiæ* queſtus eſt, quòd Jeſuitæ *per condemnationem Molinos, quem aliqui* [inquit] *magìs infelicem quàm nocentem autumant, & prætenſæ ejus doctrinæ, videntur voluiſſe eliminare illud parum, quod reſtat ſupernaturalis operationis Spiritus Dei vivificantis.* An fortè voluit Queſnellus prætenſam innocentiam, & *operationem ſpiritus Dei vivificantis* à Jeſuitarum oppreſſione vindicare? [II.] Certè Michael Molinos, ſi viveret, inveniret apud Queſnellum aliquid valde affine huic ſuo 55. damnato articulo
„ Per hanc viam internam pervenitur, etſi multa cum
„ ſufferentia, ad purgandas, & extinguendas omnes
„ paſſiones, ita quod nihil ampliùs ſentitur, nihil, ni-
„ hil; nec ulla ſentitur inquietudo ſicut corpus mor-
„ tuum: nec anima ſe ampliùs commoveri ſinit„. In quo enim, diceret, ego, Queſnelluſque differimus, niſi quòd hic brevi clarâ, & commodâ viâ per baptiſmi gratiam; ego longâ, obſcurâ, & *multa cum ſufferentia* homines perducam ad paſſionum interitum & quemdam inſenſibilitatis ſtatum, quem ambo eâdem *corporis*, ſive *hominis mortui* comparatione illuſtramus. In amborum doctrina *pervenitur*, ut habet articulus meus 57., *ad ſtatum non faciendi ampliùs peccata nec mortalia, nec venialia*: quomodo enim peccet qui *non plus habet vitæ pro peccato, quam homo mortuus pro rebus mundi*? Uterque expedimus ſectatores noſtros *à Confeſſione, à confeſſariis, & à caſibus Conſcientiæ*; (Vide art.59. & 60.) inutile uterque, imò veriùs ſolus Queſnellus reddit Sacramentum Pœnitentiæ *impoſſibile*; cùm hoc ſe non extendat ad peccata baptiſmo anteriora; poſteriora verò nulla eſſe poſſint in iis, quibus ſtatim à baptiſmo *non plus vitæ eſt pro peccato, quàm homini mortuo pro rebus mundi*.

III. Sed miſſis hypocritis, auſcultemus Hipponenſi Antiſtiti ſerm. 6. de verbis Apoſtoli: *Reſtat*, inquit, etiam piiſſimis poſt baptiſmum *cum carne conflictus; quia deleta eſt iniquitas, ſed remanet infirmitas*: Auſcultemus Tridentino 5. *Decreto de peccato originali* ſancienti, quòd concupiſcentia etiam *in renatis... ad peccatum inclinat*.

IV. Quid ſi Queſnellus non ſoli Molinos, ſed & Bajo, atque Janſenio præſenti errore gratificari voluerit? Per Bajanam quinquageſimam *Prava deſideria, quibus ratio non conſentit, & quæ homo invitus patitur, ſunt prohibita præcepto NON CONCUPISCES*, & per 51. *ſunt vera legis inobedientia*, adeoque peccatum, licèt per 75. *in peccatum non deputetur*. Apud Janſenium

Digitized by Google

nium quoque l.2. de ſtatu nat. lapſæ c.24. *Per præceptum NON CONCUPISCES ipſi motus concupiſcentiæ intelliguntur, ideoque illud præceptum ſolùm in cælo eſt complendum.* Igitur Queſnellus, nè Magiſtros deſereret, ſimul ne errorem a tribus Pontificibus damnatum apertè proderet, tacitus ſuppoſuit quod palàm edicere non audebat: cùm enim per baptiſmum non tollatur niſi peccatum, profectò ſi effectus baptiſmi ſit tollere motus concupiſcentiæ, hi peccata ſint oportet.

CAPUT III.

Fruſtrà recurrunt adverſarii ad Scripturam Sacram, & Profeſſionem in baptiſmo fieri ſolitam. Col.243.

I. QUod ego aſſerui, inquit Queſnelli Proteſtatio, id ipſum eſt quod ait Apoſtolus ad Col.3. ,,
,, Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper
,, terram; mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcon-
,, dita cum Chriſto in Deo... mortificate ergo mem-
,, bra veſtra, quæ ſunt ſuper terram ,, Et ad Rom.6.
,, Exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viven-
,, tes autem Deo in Chriſto Jeſu Domino noſtro.,,

II. R. cum S. Thoma, priora verba continere quidem *monitionem* ſeu exhortationem, ut baptizati terrena ſapiant, ut membra ſua, id eſt, vitia mortificent &c. quæ monitio, & exhortatio adeò non negat, ut manifeſtè ſupponat, ſupereſſe etiamnum in iis concupiſcentiæ ſenſum &c. contra quam totis viribus decertandum ſit. Vide c.1. num.1.

III. Nè verò quemquam moveat, quòd baptizati *mortui* dicantur, audiatur S. Aug. l. de continentia c.15.
,, Talium mortuorum vox eſt: Vivo autem jam non
,, ego, vivit verò in me Chriſtus. Quorum ergo vita
,, abſcondita eſt in Deo, admonentur, & exhortantur,
,, ut membra ſua mortificent, quæ ſunt ſuper terram;
,, per continentiam ſcilicet, concupiſcentiæ motibus
,, non conſentiendo; ut licèt ipſa noſtra cogitatio eo-
,, rum quadam ſuggeſtione, & quaſi ſuſurratione tan-
,, gatur; tamen ab eis nè oblectetur, avertatur.,, Ergo mors baptizatorum, & vita in Chriſto non in eo poſita eſt, ut non ſentiant, ſed, ut non conſentiant concupiſcentiæ motibus: [VI.] Id ipſum confirmat Sanctus Proſper lib: de vita contempl. c.21. *Quid eſt*, inquiens, *mori peccato, niſi damnandis operibus omnino non vivere &c.?* Damnanda opera non ſunt, quæ inviti patimur, ſed quæ liberè perpetramus: his ergo, non illis per baptiſmum morimur.

IV. Scopum Apoſtoli ad Rom.6. dedimus ex S. Thoma c.1. num.1.

V. Iterum Auguſtinus l.4 de ſymbolo ad Catechumenos, ita baptizatos alloquitur ,, Excluſus eſt inimi-
,, cus de cordibus veſtris: huic vos renuntiare profeſſi
,, eſtis... Scitote, vos cum callido, antiquo, & ve-
,, ternoſo inimico ſuſcepiſſe certamen ,, quo ſatis innuit, eos ſacro fonte à tentationibus immunes non reddi.

VII. Contra tot, tamque aperta PP. teſtimonia Propoſitioni 43. planè fatalia audet nihilominus Queſnellus proteſtari, *eam eſſe meram Pauli Apoſtoli doctrinam*, quod ipſi tam perſpicuum eſt, ut *ſolu*, inquit, *Propoſitionis lectio ſufficiat*. (VIII.) Certè qui tam clarè videt, ubi Catholici omnes cæcutiunt, ſuſpicionem movet, eſſe eum de *Illuminatorum* grege, inter quos etiam nomen aliquod habuit Joannes Vergerius Abbas Sancyranus Janſenii Magiſter, faſſus aliquando, *in omnibus ſequi ſe ductum interiorum ILLUMINATIONUM.... & tanta in diſcernendis animabus prærogativa excellere, ut, quas ſemel obſervaſſet, dignoſceret, electæne eſſent, an reprobatæ.* Jactare etiam auditus eſt, *ſe Evangelium verè poſſidere, & perfectam ſcripturum à Paulo Apoſtolo intelligentiam.*

Præterea cum quidam Religioſi ordinis Apoſtata, *De Troyet* dictus, *ILLUMINATORUM errore imbutus* Pariſiis in publico carcere attineretur, liberè profeſſus eſt Sancytanus, *ſi is Hæreticus eſſet, eſſe & ſe, utpote ei per omnia conſentientem.* Conſtant hæc juratis hominum minimè ſuſpectorum teſtimoniis: Quid mirì igitur, ſi Queſnello ſcintilla aliqua ex tantarum illuminationum viro adhæſerit?

IX. Nihil moramur quæ hic Queſnelli vindices pro Sectariorum more confidenter, ſed nulla fulti ratione, nedum authoritate deblaterant.

CAPUT IV.

Fraus adverſarii multiplex in Auguſtinianæ ſententiæ objectione detegitur. Col.250.

I. QUeſnelli gallicæ *Obſervationes in Conſtitutionem* magnam Propoſitionis 43. patrocinium nactas ſe putant in Auguſtino l.1. de nuptiis, & Conc.c.33. è quo nobis hæc verba objiciuntur: ,, Non
,, erit autem omnino aliquid vel in carnali ſemine vitio-
,, ſum, cùm eâdem regeneratione, quæ nunc fit per
,, ſacrum lavacrum, uſque in finem cuncta mala homi-
,, nis purgante, atque ſanante, eadem caro, per quam
,, facta eſt anima carnalis, fiet ſpiritalis etiam ipſa,
,, nullam legi mentis reſiſtentem concupiſcentiam car-
,, nis etiam ipſa habitura, nihil carnalis ſeminis emiſſu-
,, ra.,, Ergo effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere, ut moriamur peccato, adeò, ut Spiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus pro rebus mundi.

II., III. R. diſtinguendo conſequens: primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere &c. Nego conſequentiam: ultimus effectus, Prædeſtinatorum proprius, ſed cœlo reſervatus, eſt facere &c. Concedo conſequentiam. Reſponſi veritas patet 1. evidenter ex poſtremis objectionis vocculis, quæ ſacræ regenerationi hoc etiam præter cætera privilegium arrogant, quòd *caro nihil carnalis ſeminis emiſſura* ſit: id verò quis niſi fatuus proprium dicat eſſe carni mortali, etiam ſacro lavacro regeneratæ?

IV. Vidit Queſnellus abſurditatem, quam ut diſſimularet, latinis verbis hæc gallica ſubſtituenda exiſtimavit: *Elle n'eprouvera plus les ardeurs de la concupiſcence*; quaſi Auguſtinus diceret: *caro ardorem concupiſcentiæ non ultra expertura eſt.*

V. VI. Reſponſi veritas patet 2. ex toto Auguſtini contextu; oculis enim tantùm opus eſt, & bonâ fide, ut deprehendatur, recenſitos à S. Doctore baptiſmi effectus non ad præſentem vitam pertinere, ſed ad eam ubi fiet *in æternam immortalitatem plena mutatio*, ut ibidem Præſul Hipponenſis præmittit; concludens tandem in hæc verba: *Poſtremò Regni cælorum ipſa felicitas, ubi non habebit Eccleſia maculam, neque rugam, aut aliquid ejuſmodi* in ullo ſuorum membrorum; ... *ubi non ſolùm reatus, ſed nec concupiſcentia erit ulla peccati, quorum erit, niſi baptizatorum?*

IX. Interim Queſnellus adoptando, & allegando pro ſe Auguſtini textum in objectione relatum, eumque ſic intelligendo, quaſi quos S. Doctor ibi enumerat baptiſmi effectus, tribueret baptizatis, dum in hac vita ſunt, clariſſimè exponit ſenſum Propoſitionis ſuæ 43. ſcilicet, primum gratiæ baptiſmalis effectum eſſe, facere, ut *uſque in finem cuncta mala hominis purgentur, atque ſanentur*, ut *in carnali ſemine* baptizati *nihil* amplius *ſit vitioſum*, ſed ad peccatum inclinans, ut *caro fiat ſpiritualis etiam ipſa*, ut *nullam legi mentis reſiſtentem concupiſcentiam habeat, etiam ipſa*; Denique ut *nihil* ultra *carnalis ſeminis emittat*, hoc eſt, juxta falſam Queſnelli interpretationem, ut *nullum ultra concupiſcentiæ ardorem experiatur*. Nihil nos ſanè præterea requirimus, ut juſtiſſimè proſcriptam eſſe affirmemus Propoſitionem 43. quæ longiorem illam periodum intrà hos breves terminos collegit: *Primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere, ut Spiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus pro rebus mundi.*

VII. VIII. Hunc verò primum gratiæ baptiſmalis effectum abhorrere à ſincera Auguſtini doctrina abunde probavimus c.1. n.3. & c.3. n.3. quibus addi poteſt

Digitized by Google

quod de regenerato ſcribit in eodem, qui nobis objecta eſt lib. 1. de nupt. & conc. c. 25. *Manet in corpore mortis hujus carnalis concupiſcentia, cujus vitioſis deſideriis ad illicita perpetranda non obedire præcipimur.* Similia habet c. 26. & 27. Ineſt ergo etiam baptizatu concupiſcentia, inſunt vitioſa deſideria &c.

CAPUT V.

Fruſtrà confugiunt adverſarii ad Gregorium Nyſſenum, Baſilium, Chryſoſtomum. *Col.* 258.

GRegorius Nyſſenus oratione de S. Baptiſmate dum vult, ut per baptiſmum *mortuum prorſus deinceps in nobis peccatum ſit*, agit de peccato voluntario, ut conſtat ex peccatorum, quæ ibidem ſubjungit, enumeratione; hortans initiatum hominem, ut proprium pactum memoriâ teneat, *quod pactum in traditione myſterii cum Deo fecit, cum omnem, & pœnam, & cruciatum, & voluptatem pro illius dilectione ſe neglecturum eſſe promiſit*: pactum autem illud ſicut in executione pendere debet à libero promittentis conſenſu; ita reſpicere non poteſt indeliberatos concupiſcentiæ motus, quibus etiam viri ſanctiſſimi inviti, nolenteſque obnoxii ſunt; quemadmodum in ſe Paulus ipſe, etiam poſt raptum in tertium cœlum experta eſt: [II.] Unde S. Thomas in 2. Cor. 12. lect. 3. ad illud *Datus eſt mihi ſtimulus carnis &c.* „Stimulus „ inquit „ carnis meæ, id eſt, concupiſcentiæ ſurgentia, „ à qua multum infeſtabatur „ Rom. 7. *Non enim quod volo &c.*

III. Eodem modo Baſilium intellige, dum in Moralibus regula 80. c. 22. ait: „Quid proprium ejus, qui natus eſt ex aqua? Ut, quemadmodum Chriſtus peccato ſemel mortuus eſt, ita ipſe etiam mortuus ſit, & ad omne peccatum immobilis „; immobilitate ſcilicet pacti, ſeu propoſiti in baptiſmi ſuſceptione concepti, nullis cedendi concupiſcentiæ illecebris, ſed cum Dei ope mundo, carni, & Dæmoni conſtantiſſimè reſiſtendi.

IV. Agmen objectionum claudit hic Chryſoſtomi textus ex hom. 11. in ep. ad Rom. *Qui à baptiſmo deſcendit, ... peccato omnino mortuus manere oportet. Si igitur in baptiſmo mortuus es, mane mortuus: etenim unuſquiſque mortuus cùm eſt, ampliùs peccare nequeunt;* Prætermiſit adverſarius quod immediatè ſequitur: *qui ſi peccat, labefactat Dei donum*, quo ſatis indicat Chryſoſtomus, regeneratum peccare poſſe, & Dei donum in baptiſmate acceptum labefactare, quod minimè poteſt is, cujus juxta Queſnellum *Spiritus, cor, ſenſus non habent plus vitæ pro peccato, quàm homo mortuus pro rebus mundi*. Verba ergo Chryſoſtomi obligationem, non neceſſitatem adſtruunt non peccandi in eo, qui gratiâ baptiſmi potitus eſt.

Digitized by Google

INDEX
CAPITUM, ET DOCTRINÆ
In his contentæ Synopſis.

PARS SECUNDA

Refellens ſequentes viginti octo Propoſitiones à quadrageſimaquarta ad ſeptuageſimam primam, quæ ſpectant ad VIRTUTES THEOLOGICAS, TIMOREM GEHENNÆ, *iiſque oppoſita, vel annexa.*

QUADRAGESIMA QUARTA PROPOSITIO DAMNATA.

Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus. *Obſ. Mor. Joan.5. v.29.*

CAPUT PRIMUM.

Sola Propoſitionis juxta ſenſum proprium, & obvium exhibitio neceſſe eſt, eam reddat Catholicis omnibus deteſtabilem. Col.265.

I. AMor Dei hic à Queſnello intelligitur benevolus ſuper omnia; ſive qui Deum omnibus præfert; quandoquidem *omnia*, nullo excepto, *agit propter Deum*, ſive, ut habet Prop.47., propter *Dei gloriam*, excluſo omni amore, *quo nos ipſos, ac mundum diligimus*, quemadmodum præſens Propoſitio ſignificat.

Intelligitur præterea amor Dei, qui juſtificationem ſive Divinam amicitiam ſupponit: dicitur enim amor Dei, *quem Deus remuneratur*: atqui, ſicut nullum opus eſt propriè, & ſimpliciter, id eſt, de condigno meritorium ante juſtificationem, ut colligitur ex Trident. Seſſ.6. de juſtif. cap.8.; ita quoque ante hanc nulla eſt propriè, & ſimpliciter dicta remuneratio. Ergo proprio, & obvio ſenſu amor Dei, *quem Deus remuneratur*, eſt amor juſtificationem, ſeu amicitiam cum Deo ſupponens. Eò minùs id negabit Queſnellus, quòd Propoſitio ejus ſit obſervatio in illud Joan.5. v.29. *Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ*: ubi procul dubio ſermo eſt de remuneratione æternæ vitæ retribuendæ meritis ſimpliciter dictis, ſive de condigno: adeóque Queſnelli obſervatio, nè extra rem ſit, de eâdem quoque remuneratione intelligenda eſt. Præterea cùm Prop.56. dicat, *Deum non remunerare niſi Charitatem*, & 55. *Deum non coronare niſi Charitatem*, ſatis hinc liquet, nullam à Queſnello Dei remunerationem admitti, niſi quâ retribuitur *corona*, ſeu vita æterna: talis autem remuneratio ex omnium Theologorum conſenſo ſupponit, illum eſſe juſtum, ad quem ea pertinet.

II. Senſus ergo præſentis Propoſitionis eſt, volitiones, & actiones humanas omnes eſſe peccaminoſas præter illas, quæ naſcuntur ex amore Dei, omnia agente propter Deum, ideſt, benevolo ſuper omnia, & Divinam amicitiam ſupponente: unde protinus ſequitur, *opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quocunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri*, quod Tridentina Synodus anathemate perculit Seſſ.6. de juſtific. can.7.

III. Hinc ſequitur ulteriùs, peccatori pœnitentiam eſſe impoſſibilem: quæcunque enim, & quantacunque peccatoris Charitas, etiam intenſiſſima, licèt juxta Catholicam fidem reconciliationem obtineat, eam tamen non meretur, ut docet Trid. Seſſ.6. de juſtific. cap.8. ergo nec Deus eam remuneratur: reſtat ergo, ut tam ipſa, quàm actiones ex ea profectæ, juxta hanc Propoſitionem, vitioſæ ſint, & malæ, quibus nemo dixerit Divinam miſerationem impetrari.

In hac ergo ſententia *unicum peccatorum ſolatium eſt ſcire, quòd I.C. iis peccata eorum condonare poſſit* (ita obſervat Queſnellus in Marci 2. v.9.) idque juxta Prop.28., quæ ſtatuit, *primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, eſſe peccatorum remiſſionem*, quæ proinde à pœnitentis actibus, & cooperatione non dependet, ut ſuo loco oſtenſum, & per ſe evidens eſt: docemur verò ex Propoſ.27. *eam primam gratiam eſſe fidem*.

IV. At, inquiet aliquis, nonne juxta hanc 44. etiam peccatoris fides mala eſt? Si mala eſt, quomodo ergo juſtificat?

Hoc ſe nodo Queſnellus expediet, dicendo, fidem illam, quæ apud illum eſt prima gratia, non eſſe peccatoris actionem; ſed à Deo infundi per modum piæ cogitationis, quæ nobis ineſt ſinè nobis, ideſt, independenter à conſenſu noſtro; quo reſponſo præſens Propoſitio, quæ tantùm agit de volitionibus, & actionibus NOSTRIS, ſive humano modo elicitis, cum Propoſitione 27. & 28., cæteriſque omnibus qualitercunque conciliatur.

Juvat hìc quæſtiones aliquot præmittere, quæ dicendis non modicam lucem affundent.

QUÆSTIO PRIMA.

V. QUos Queſnellus in tradenda 44., & pluribus, quæ ſequuntur, ejuſdem furfuris Propoſitionibus Duces, aut Magiſtros habuerit?

R. inter alios Calvinum, Bajum, atque Janſenium.

Cal-

Calvinus in antidoto ad Seſſ. 6. can. 25. *Dei judicio nihil eſt ſincerum, nihil probum, niſi quod ex perfecto ejus amore manet*. Et ad can. 31. *Cùm ingenuam à filiis ſuis obedientiam requirat Deus, ſervile ejuſmodi obſequium* [quod præſtatur ſpe cœleſtis retributionis] *non repudiabit modò; ſed procul etiam rejiciet*.

Baji in hac ipſa materia errores recenſebimus infra c. 4.

Janſenius tomo 3. l. 5. c. 3. *Auguſtinus . . docet . . . virtutem creaturæ rationalis non eſſe prorſus aliam, quàm amorem Dei: quæ quidem doctrina Philoſophiæ moralis Ariſtotelicæ ſectatoribus valdè exotica videbitur*, ut certa eſt. Ibid. *S. Doctor catenus ullis virtutibus præditum quempiam docet, quatenus charitatis motûs, aut motibus eſt particeps*. Tum caput illud ſic terminat: *Igitur . . . . perſpicuum eſt, virtutem non aliud eſſe, aut eſſe poſſe, quàm amorem Dei*. Hinc capiti 4. hunc titulum præponit: *Virtutes cardinales amor Dei quadruplex*; capiti 5. iſtum: *Etiam cæteræ virtutes quidam affectus ſunt dilectionis Dei. Oſtenditur hoc de virtute Religionis*: In contextu verò clarè aſſerit, *nullam eſſe veram religionem, aut cultum Dei; ſed ſimulationem tantùm, & larvam ejus, niſi Deus ſincerè, & caſtè, hoc eſt, gratìs, & propter ſe ipſum ex vera charitate diligatur*.

In Janſenii doctrinâ hactenus expoſita, & S. Auguſtino perperam attributâ habes, lector, fundamentum Queſnellianarum Propoſitionum 50. 54. 55. 56. 58., & 59.

Ibid c. 6. hanc doctrinæ ſuæ rationem aſſignat: *Quod ſi ratio hujuſce doctrinæ quæritur, ea ex S. Auguſtini principiis non obſcurè fluit: Non enim agnoſcit Sanctiſſimus Doctor in univerſis operibus ſuis, NISI DUOS AMORES, Creatoris, & creaturæ, ex quorum alterutro neceſſe eſt, ut quæcunque actio voluntatis oriatur: ille CHARITAS eſt, iſte CUPIDITAS, quorum illa de cælo eſt, Deo plantante; iſta ex mundo, Diabolo ſeminante*. Atque hic ſuccus, & medulla eſt omnium Queſnellianarum Propoſitionum à 44. uſque ad 67. incluſivè; imò etiam trigeſimæoctavæ, 39. 40. & 42. ſed ſpeciatim Propoſitionis 44. 45. 46. 47. 48. 49., & 53. Aliam Janſenii ſententiam, quæ priorem confirmat, referemus quæſtione 4. Audiamus modò eundem de virtutibus fidei, & ſpei in particulari.

Ibidem itaque ſic ait: *Nullam . . . . . agnoſcit* [Auguſtinus] *fidem veram, atque Chriſtianam, nullam ibidem ſpem, niſi ex Dei charitate dimanet*; quod probare nititur hoc inter alia argumento: *Certiſſimum in Auguſtino principium eſt, nullum præceptum ab homine impleri, niſi juſtitia diligatur . . . ſed juſtitia diligi non poteſt ſine vera, & propriè dicta charitate . . . Non igitur poteſt præceptum fidei, & ſpei ſine eadem illa charitate ſervari*. De hoc plura quæſtione ſequenti. Interim ex hoc Janſenii principio ſponte fluit Queſnelliana 51. quatenus aſſerit *fidem non operari niſi per charitatem*; item 52. & 57.

De ſpe ſigillatim agit Janſenius c. 9. cujus hic titulus: *Spes Chriſtiana non oritur ex amore concupiſcentiæ; ſed genuinæ charitatis*; ratio eſt, quia, ut in decurſu dicitur, *concupiſcentia . . . reſpectu Dei amor vitioſus eſt*. *Quæ cauſa eſt*, ſi Janſenio credimus, *cur tam ſollicitè ſemper commendet Auguſtinus, ut Deus diligatur gratìs, ipſo puriſſimæ bonitatis ejus intuitu, nulla promanantis inde in nos commodi, aut mercedis, aut voluptatis conſideratione, atque retorſione*. Hinc c. 10. ita monet: *Abſit, ut ita Chriſtianus propter retributionem operetur*; ut, quemadmodum in præcedenti illic periodo dicitur, operantis intentio ut *ipſum Deum mercedem tanquam ſibi utilem expectare*: ſcilicet Janſenio, & Janſenianis amor ipſe Dei impurus eſt, quo eum, ut bona bonum ſpectamus, & ſpectando diligimus: Deus, inquiunt, tantùm *propter ſe*, & *gratìs* amandus eſt; non eo ſenſu, quo particulis illis ſubinde Auguſtinus utitur allegandus infra c. 13. num. 16. & 17.; verùm ita, ut amor ille omnem boni proprii conſiderationem excludat, etiam dum amat mercedem æternam; hæc enim non tanquam amanti utilis, ſed ſolùm, ut cauſa in amati gloriam diligi poteſt: alioquin enim talis amor fructus erit amoris proprii, quo omnino apud Novatores vapulabit ut *malus*, & ut *hypocriſis*, aut *falſa juſtitia*. Hinc illa decima inter 31. ab Alexandro VIII. proſcriptas: *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens*.

Quadrat hic brevis juxta ac efficax Seraphici Doctoris pronunciatum in 3. diſt. 27. a. 2. q. 2. ad. 1. *Quærere, & videre, & amare Deum ſicut ſuam mercedem, & præmium, non eſt quærere bonum proprium, illo modo vocandi PROPRIUM, qui ſonat in vitium*: quadrant etiam plura Auguſtini textus, quos producemus c. 13. n. 13. & ſeqq. item alii referendi ex SS. Thoma, & Saleſio ad Prop 49. e. c. num. 6. & 7.

Nihilo æquior eſt Janſenius actibus ex timore, quam ex ſpe retributionis profectis: ſic enim habet tomo 3. lib. 5. c. 23. *Hinc etiam fit, ut Auguſtino* (Iprenſi, non Hipponenſi) *quiſquis ex Divinæ legis pœnas comminantis timore præcepta juſtitiæ facit, non ex gratia Dei, ſed ex propriis viribus ea implere velle cenſeatur. Nempe quia, quamvis & lex, & pœnarum comminatio ſit ex Deo; non aliter tamen iſta juvant, niſi cognitionem offerendo; qua percepta, ſi timore percellatur, propriæ voluntatis viribus facit, quidquid facit*. Sed hæc leviſſima in Dei timorem cenſura eſt.

Audiatur ibid. c. 28. *Ecce quis ſit animus eorum, qui diem judicii, & gehennas timent, & ex illo timore ſeſe à peccando cuſtodiunt: nempe adulterinum animum gerunt*. Caput hoc concludit dicendo, *impoſſibile prorſus eſſe, ut ex puro timore pœnæ, ſive hominum, ſive Dei aliquod juſtitiæ præceptum impleatur, vel peccatum ita caveatur, ut animus prævaricationis non ſit reus*; ratio, ut præmittit, eſt, *quòd voluntas, atque animus ejus* [qui timet] *perinde maneat atque leo, & lupus, qui ſive fremant, ſive tremant . . . ſemper manent leo, & lupus*.

Ibid. c. 30. ſub initium: *Timor . . . continet manum, non animum, qui eodem modo ac ſi non timeret, peccato illecebroſo affixus manet*. Et infra: *Inde fit, ut quidquid homo ex illo timore fecerit, nihil ex animo, nihil ex corde, nihil volenter, nihil coram Deo; ſed tantùm in ſpeciem coram hominibus operetur . . . Hinc igitur conſequenter naſcitur, ut tales homines, qui coacti timore pœnæ juſtitiam legis operantur, aut operari videntur, non ſint amici rectitudinis, ſeu juſtitiæ, hoc eſt, ipſius Dei, qui eſt juſtitia; ſed potiùs hoſtiles adverſus eum animos gerant*.

Denique c. 33. in initio: *Timor pœnæ . . . . peccandi voluntatem ſemper ſibi conjunctam habet*; & aliquanto poſt: *Præceptum bonum ex timore pœnæ nequidem voluntate concupiſci poteſt, ſed ſola charitate*. His ſi addas quæ de ſtatu veteris teſtamenti ſcribit Janſenius tomo 3. lib. 3. c. 9. non difficili ratiocinio opus erit, ut hinc colligantur Queſnellianæ 60., & ſequentes uſque ad 67. incluſivè.

Porrò quanti apud Queſnellum in pretio ſint Janſenii dogmata, liquet ex *Notis* illius *in Epiſtolam Martini Steyaert*, ubi pag. 18. ſcribit: „ Adeò nunc perſuade-
„ tur, ſenſum ab authore [*Janſenio*] intentum hæreti-
„ cum eſſe, ut jam demum credere cœperit orbis ca-
„ tholicus, nihil in ipſo non eſſe catholicum „ &c.

QUÆSTIO SECUNDA.

VI. AN in præſenti de charitate materia Janſenius, & Queſnellus planè conſentiant?

R. aliquo diſcrimine ſeparari: licèt enim uterque ad humanarum actionum bonitatem requirat amorem Dei benevolum, ſeu gratuitum; in hoc tamen Janſenii ſententia mitior eſt, quòd non requirat ſemper juſtificantem, ſeu cum juſtitia infallibiliter connexum.

Probatur ex verbis Janſenii tomo 3. l. 5. c. 7. ſub initium: Si „ per charitatem „, inquit, „ nihil aliud intelligi-
„ mus, quàm virtutem illam dilectionis in tam perfecto
„ gradu, ut ſuper omnia diligatur Deus . . . certum eſt
„ ex Auguſtini mente, fidem & ſpem non ſupponere
„ charitatem, ex qua naſcantur; ſed è contrario fidem,
„ & ſpem Charitati iſti perfectæ, ſicut & peccatorum
„ remiſſioni viam ſternere . . . Auguſtinus igitur chari-
„ tatem accipere plerunque ſolet pro dilectione, qua
„ verè, ſincerè, & gratis ex animo propter ſe ipſum,
„ nullius creaturæ, ſed ipſius ſolius intuitu diligitur
„ Deus; ſive ad illam pertingat perfectionem, ut ſupra
„ om-

Digitized by Google

„ omnia creata diligatur, ſive in ſimpliciori, & inferio-
„ ri affectu hæreat. Talis igitur amor Dei niſi volunta-
„ tem hominis ad credendum flectar, non erit fides Chri-
„ ſtiana. . . De tali imperfecto Charitatis, ſeu dilectio-
„ nis actu, qui non ſufficiat, ut juſtificetur homo, quia
„ nondum ſuper omnia diligitur Deus, loquitur Augu-
„ ſtinus diverſis in locis &c. „

Hinc patet, juxta Janſenium, dari actum Chriſtianæ fidei, qui non juſtificat: id verò præciſè negat Queſnellus in Prop.51. *Fides juſtificat, quando operatur*. Unde illa inter utrumque doctrinæ diverſitas? niſi quòd Queſnellus ad fidei, uti & cæterarum actionum bonitatem requirat charitatem, qualis vulgò eâ voce ſignificatur: ſed, teſte ipſo Janſenio l. c., *hoc tempore paſſim, & ferè ſemper in ſcholis. . . . per CHARITATEM nihil aliud intelligimus, quàm virtutem illam dilectionis in tam perfecto gradu, ut ſuper omnia diligatur Deus*, adeóque juſtificet; quo poſito, manifeſtè ſequitur, omnem actum, ſeu operationem Fidei Chriſtianæ juſtificare.

Janſenius contra, relictâ vulgari ſignificatione, ita charitatem accipit, ut à perfecta, & imperfecta; juſtificante, & non juſtificante præſcindat; & alterutra ipſi tum ad Fidei, tum ad reliquarum actionum bonitatem ſufficit; unde Fidei Chriſtianæ actum agnoſcit, qui non remittit peccata, ſed *remiſſioni* tantum *viam ſternit*.

QUÆSTIO TERTIA.

VII. AN Queſnellus in Prop.44. & ſeqq. intelligendus ſit de amore Dei ſeu charitate juſtificante, id eſt, quæ cum juſtificatione infallibiliter connectitur?

Dixi *amore Dei, ſeu Charitate*; voces enim illas eſſe Queſnello ſynonymas, patet ex Prop. ejus 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt CHARITAS. Quando DEI AMOR eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exteriùs; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*. Id ipſum liquebit ex alio Queſnelli teſtimonio paulò infra producendo. Jam ad propoſitam quæſtionem

R. affirmativè, ut jam nunc in quæſtione præcedenti oſtendi cœptum eſt. Sed hic ex profeſſo

Probatur 1. quia talis eſt uſitata, & obvia *Charitatis* ſignificatio, ipſo fatente Janſenio, ut mox vidimus; præſertim verò id locum habet in lingua gallica, qua ſcriptæ ſunt *Obſervationes Morales*: in hac enim qui apud aſceticos *charitatem* legit, juſtificantem intelligit.

Vulgari illi ſignificationi inſiſtens S. Thomas q.1. de charitate a.11. veriſſimè ſcripſit: *Quælibet charitas ſufficit ad ſalutem*, adeóque juſtificat. Sed ad hoc alio teſte opus non eſt, quàm ipſo Queſnello, qui in obſervatione ad 1. Joan.3. v.9. ultrò cum catholicis admittit, *nullum peccatum mortale cum charitate compatibile eſſe*.

Probatur 2. ex Prop.51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*. Hæc enim enuntiatio compoſita habens utramque partem falſam, ut ſuo loco demonſtrabitur, continet evidenter etiam propoſitionem hanc: *Fides juſtificat, quandocunque operatur per charitatem*: ſed per omnem charitatem ſimpliciter dictam operatur fides, ut certum eſt; ergo omnis Charitas ſimpliciter dicta Queſnello juſtificat; quod argumentum eſt tam ineluctabile, quàm quod maximè.

Probatur 3. Apoſtolus Col.3. v.14. ait: *Super omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*. Huic loco hanc Queſnellus obſervationem nectexit, ex qua deſumpta eſt Prop.53. „ Amor pro-
„ prius, hypocriſis, conſuetudo facere poſſunt actiones
„ Chriſtianas; ſed *ſola Charitas facit eas Chriſtiano mo-*
„ *do per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum*
„ *UNIENDO, ET CONFORMANDO NOS CAPITI*
„ *NOSTRO, UT VERA MEMBRA*. Amor proprius
„ eſt vinculum valde debile, quod humani cordis in-
„ quietudinem coercere non poteſt: charitas eſt ſolum
„ VINCULUM PERFECTUM, QUOD COR
„ QUIETAT, DEOQUE AFFIGIT. „ Igitur tum ex Apoſtoli textu, quem obſervatio illa reſpicit, tum ex authoris verbis dubitandum non eſt, quin, dum charitatem appellat, perfectam intelligat, &, quantum eſt de ſe, infallibiliter cum juſtificatione connexam: talis enim eſt, quæ ut *vinculum perfectum* cor quietat, & Deo affigit, quæque nos unit, & conformat capiti noſtro, ut vera membra. Itaque quæcunque Chriſtianæ pietatis actio ſi non ſit ex tali charitate, non ſit, fatente Queſnello, Chriſtiano modo; hoc eſt, per Prop.44. & 40. *mala eſt*; per Prop.45. *corrupta eſt*. per Prop.48. & 49. *peccatum eſt*; denique per Prop.58. nec *Divina*, nec *religioſa* eſt, quæ omnia hic obſcuriùs indicantur per priora Obſervationis verba; *Amor proprius, hypocriſis, conſuetudo facere poſſunt actiones Chriſtianas; ſed ſola Charitas facit eas Chriſtiano modo &c.*

Probatur 4. Tam Queſnellus, quàm ejus ſubſidiarii; errores Propoſitionum 54. 55. & 56. defendere conantur authoritate Apoſtoli 1. Cor.13. v.1. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum; CHARITATEM autem non habeam &c.* Atqui hic, juxta omnes interpretes, ſermo eſt de charitate juſtificante: ſic enim inter alios S. Thomas commentarium ſuum in hunc locum orditur: *Apoſtolus gratiarum gratis datarum diſtinctionem aſſignavit, & miniſtrationum, in quibus membra Eccleſiæ diſtinguuntur: hic agit de charitate, quæ inſeparabiliter concomitatur gratiam gratum facientem*.

Rurſus pro Prop.55. allegatur ex Auguſtino tract.9. in Joan. num.8. *Charitas ſi deſit, fruſtrà habentur cætera; ſi adſit, rectè habentur omnia*. Et ex hom.50. *Sola ſufficit, ſi adſit; cætera omnia nihil proſunt, ſi ſola charitas defuerit*: atqui hæc omnia non conveniunt, niſi charitati juſtificanti; ergo talem Queſnellus ſignificat, tum in citatis, tum in reliquis Propoſitionibus, ubi vox charitas, aut ei ſynonyma uſurpatur.

Confirmatur 1. Ex his Apoſtoli verbis 1. Cor.16. v.14. *Omnia veſtra in charitate fiant* Queſnellus hanc animadverſionem deducit: „ Bonus amor, ſive Charitas
„ omnia operari debet in homine Chriſtiano . . . Chari-
„ tas eſt principium, anima, vita, & cor omnium no-
„ ſtrarum actionum, & ipſa eſt, quæ omnia refert ad
„ Deum tanquam finem ſuum ultimum. Non ſit, ut de-
„ bet fieri, quidquid non refertur ad Charitatem, & eſt
„ peccatum non facere, ut debet fieri, quidquid facien-
„ dum eſt. Charitas ſola non peccat, cùm ea ſola le-
„ gem impleat. „ Hic iterum *bonus amor*, ſeu amor Dei cum *charitate* confunditur. Cæterum quis iterum non videat, charitatem, quæ hic dicitur omnia operari debere in homine Chriſtiano, & ad quam quidquid non refertur, peccatum eſt, eſſe juſtificantem, cùm ſit *vita* &c. omnium noſtrarum actionum?

Confirmatur 2. Illud Chriſti præceptum Matth.22. v.37. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c.* ſic à Queſnello explicatur: „ Nullæ cogitationes, aut con-
„ ſilia in intellectu; nulla deſideria, aut motus in vo-
„ luntate; nullæ actiones, aut negotia in vita, quæ non
„ debeant habere pro principio amorem Dei, & pro fi-
„ ne ejus gloriam. „ Chriſti præceptum eſt ſinè dubio de amore perfecto, & juſtificante: atqui talem ad omnem actionem hic requirit Queſnellus: ergo, & de eodem intelligitur Prop.44. cum ſeqq. in quibus idem error mutatâ phraſi repetitur.

QUÆSTIO QUARTA.

AN Queſnellus ad actiones ſingulas exigat amorem Dominantem.

Amor Dominans intelligitur, ex cujus impulſu, ſeu imperio omnia peraguntur. Ad quæſtionem

R. Affirmativè: Probatur 1. ex Prop.44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; AMOR DEI, QUI OMNIA AGIT PROPTER DEUM, quemque Deus remuneratur &c.*

Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, eſt, ut patet, formaliter amor Dominans.

Digitized by Google

Probatur 2. ex Prop. 45. *Amore Dei IN CORDE peccatoris non amplius REGNANTE, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat:* quid enim eſt amor Dei in corde regnans, niſi qui omnem volitionem, & actionem imperio ſuo ſubjectam habet?

Huic Propoſitioni planè conſonat quod ſcribit Queſnellus in Matth. 12. v. 30. *Qui non eſt mecum, contra me eſt;* ubi ſic notat: „ Nullum, datur medium . . . oportet, ut nobis DOMINETUR Charitas, vel cupiditas. „

Confirmatur ex obſervatione ejus ad illud Lucæ 10. v. 27. *Diliges Dominum Deum tuum ex tota corde tuo &c.* ubi Chriſti præceptum ita interpretatur: „ Niſi amor Dei DOMINETUR, ut principium, & motivum in uſu intellectûs noſtri, voluntatis noſtræ, ſenſuum, talentorum, ſanitatis, virium noſtrarum &c. deſumus huic præcepto. „

Ergo, ſi Queſnello fides eſt, non ſatisfacimus Chriſti præcepto, niſi omnia fiant ex amore dominante, & juſtificante; juſtificantem enim maximo, & primo mandato imperari, jam ſupra annotavimus.

Queſnello prævivit Janſenius lib. 3. de grat. Chriſti c. 21. „ Quamdiu infideles manent, ipſis principiis faciendi moraliter boni carent. Hæc autem principia duo ſunt. Primum eſt dilectio Dei, ſeu juſtitiæ „ [increatæ] „ quæ in omni opere, etiam moraliter bono DOMINARI debet, atque ita dominari, ut, niſi adſit, non niſi peccatum futurum ſit opus, quod ex alia quacunque dilectione naſcetur . . . . . Secundum principium boni operis, quo infideles carent, eſt fides veri Dei, & Chriſti ejus, ſinè qua Fide impoſſibile eſt vel ſervare legem, vel cavere peccata. „

QUÆSTIO QUINTA.

AN ex Queſnelli principiis ſequatur, ad cujuſcunque actionis bonitatem, requiri juſtitiam ſeu charitatem habitualem?

Dixi *juſtitiam, ſeu charitatem habitualem*, quia vel non diſtinguuntur, vel certè una ab altera inſeparabilis eſt, ut inter omnes Doctores catholicos convenit. Ad quæſtionem

R. affirmativè. Probatur 1. ex dictis ſupra num. 1.

Probatur 2. Per Prop. 44. omnis volitio, & actio, ut bona ſit, procedere debet ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; ſed talem amorem neceſſariò prævenit gratia, ut certum eſt, & ultro Queſnellus agnoſcit in Prop. 39., & 40. atqui per Prop 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſia.*

Ergo in Queſnelli ſyſtemate omnis actio bona, ut prærequirit gratiam, ita etiam neceſſariò prærequirit juſtitiam, & charitatem habitualem.

COROLLARIUM.

TEſtatiſſima igitur Queſnelli doctrina eſt, in omnibus volitionibus, actionibuſque peccari, niſi profluant ex amore Dei perfecto, *juſtificante*, dominante, & habituali: atque ita redarguitur imprudentiſſimi Novatoris calumnia, conquerentis, ſe à 40. Galliæ Epiſcopis perperam accuſari, quòd ad actuum humanorum bonitatem requirat charitatem juſtificantem, & habitualem, vel dominantem. Vide, ſi licet, *Proteſtationem* ejus §. 10. *De duobus amoribus Charitate, & cupiditate* pag. 190.

QUÆSTIO SEXTA.

AN verum ſit, quod ait Author *Obſervationum in acta Antiſtitum 40. Pariſiis congregatorum* pag. 55. „ Nec ſana ratio, nec æquitas patitur, Obſervationum Moralium Authori [Queſnello] opponi Bullam (UNIGENITUS); quæ excuſari nequit, niſi ſupponendo ſententias in ea damnatas intelligi de ſola Charitate habituali, ſive juſtificante. „

R. nihil ſtolidius dici, aut fingi poſſe, ut ex Queſnellianarum, quæ ſequuntur, Propoſitionum refutatione videbitur; tæ enim ex Scripturis, Conciliis, Traditione, & Pontificum Conſtitutionibus apertiſſimorum errorum convincuntur, ſupponendo, in iis ſermonem eſſe de charitate actuali; & abſtrahendo tantiſper ab habituali, ſive juſtificante formaliter, quæ alio nomine *Infuſa* appellatur; quanquam ex Queſnelli principiis neceſſariò conſequatur, non minùs hanc, quàm iſtam requiri, ut actiones peccati expertes ſint, quemadmodum præcedenti quæſtione conſtare fecimus.

Et verò nonne tot Bajani articuli Queſnellianis ſimillimi optimo jure proſcripti ſunt, licèt Bajus in iis adeò non requirat charitatem, ſeu juſtitiam habitualem, ut hanc tanquam commentitiam omnino repudiet in art. 42. 61. 62. 63. & 64. Audiatur 42.: *Juſtitia, qua juſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum, quæ eſt operum juſtitia; non autem in gratia aliqua animæ infuſa, qua adoptatur homo in filium Dei, & ſecundùm interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ conſors efficitur &c.*, & art. 63. *Illa diſtinctia duplicis juſtitiæ, quæ fit per ſpiritum charitatis inhabitantem; alterius, quæ fit ex inſpiratione quidem Spiritus S., cor ad pœnitentiam excitantis; ſed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua Divinæ legis juſtificatio impleatur, ſimiliter rejicitur.*

Adde, licèt Queſnellus non aliam, quàm Janſenii ſententiam explicatam ſupra quæſtione 1. 2., & 4. in præſenti de charitate materia ſectaretur, nihilominus incurſurum fuiſſe cenſuras omnes, quæ ab Alex. VIII. inuſtæ ſunt ſeptimo, & octo ſequentibus inter 31. articulos, totidem genuinis fœtibus doctrinæ Janſenianæ. Quæ in his quæſtionibus breviter perſtricta ſunt, fusè deducuntur in Operis *Appendice* ad Propoſ. 59. & paſſim in hujus ſecundi tomi decurſu.

CAPUT II.

Propoſitio adverſatur Scripturis Sacris. *Col. 268.*

I. II. NAbuchodonoſor, teſte Hieronymo in Ezechielis c. 29., *mercedem accepit boni operis*: atqui opus ab Ethnico principe (Vide Prop. 38. c. 1. n. 5.) exercitum nec fuit amor Dei, nec ex eo dimanavit: ergo ſinè tali amore bonum fuit; & ita quidem bonum, ut illud Deus apud citatum Prophetam temporali mercede remuneratus ſit, quod Hieronymus *in exponendis Sacris Scripturis Doctor maximus* ab Eccleſia appellatus, de formali, & propriè dictâ remuneratione intelligit.

III. Ex tali etiam amore nata non ſunt opera pœnitentiæ Ninivitarum; ſed ex timore, nè Ninive à Deo ſubverteretur: & nihilominus Jonæ 2. v. 10. dicitur: *& vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala: & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit*: ſi hæc opera fuiſſent mala, non miſericordiam; ſed acerbiorem ultionem provocaſſent.

IV. Chriſtus tum alibi ſæpe, tum Lucæ 12. v. 5. *Timete* inquit, *eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete*: quâ ſtudioſâ repetitione nobis inculcatum voluit, timorem Domini ex ſe, & præſcindendo à Charitate, *quæ omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, utiliſſimum eſſe, & proinde vitio carere.

V. Eccleſiaſtici 25. *Timor Dei initium dilectionis ejus* dicitur: at juxta Queſnellum dilectio Dei, qualis ab eo deſcribitur, eſt initium timoris Dei; qui niſi ex tali dilectione profluat, malus eſt, & pœnâ dignus.

VI. Apoſtolus ad Col. 3. *Quodcunque facitis, ex animo operamini ſicut Domino, & non hominibus; ſcientes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis*: ergo bonum eſt, operari ex motivo æternæ gloriæ, ibi ſiſtendo.

do. Idem motivum proponit nobis in perſona Dei S. Joannes Apoc.2. *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam gloriæ.* Hinc Regius Propheta Pſ.118. *Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas* [ideſt, ad obſervanda mandata tua] *in æternum, propter retributionem*: non vitiantur itaque actiones noſtræ, ſed è contrario ad ſalutem perquam utiles ſunt; licèt earum principium diſtinctum ſit ab amore Dei à Queſnello perperam requiſito.

CAPUT III.

Eadem Propoſitio contraria eſt Concilio Tridentino. Col.271.

I. CAp.1. num.2. locum unum ex Tridentino produximus Queſnellianæ 44. planè fatalem.

II. Alter deſumitur ex Tridentino Seſſ.14. cap.4. ubi Concilium declarat, *contritionem imperfectam..... vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu.... conceptam, ſi voluntatem peccandi excludat* [ut procul dubio excludere poteſt, (III.) nè ſanctio Tridentinis Patribus indigna ſit] *cum ſpe veniæ... donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat &c.*

Hæc contritio imperfecta neque eſt amor Dei, qui omnia agit propter Deum; nec talem amorem habet pro motivo, aut principio; multò minùs eſt amor, *quem Deus remuneratur*, id eſt, ſupponens amicitiam cùm Deo, quandoquidem clarè ſupponitur Spiritus Sanctus nondum inhabitare: & tamen talis contritio bona eſt, & utilis, utpote *donum Dei.... & Spiritus Sancti* impulſus... *quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat.* [IV.] Hinc can.5. anathematizatur, qui dixerit, eam contritionem [inter cujus motiva nulla rurſus ſit mentio *amoris Dei, qui omnia agit propter Deum*] „ non eſſe verum, & utilem dolorem
„ nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hy-
„ pocritam & magis peccatorem.„ (V.) Et can.8. *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*: Atqui, ſtante damnato Queſnelli articulo, talis metus non relatus ad Deum benevolè dilectum ſuper omnia, hoc ipſo ſit malus: ergo eſt novum peccatum: ergo facit *magis, ſeu pejorem peccatorem*, & *hypocritam*: quæ enim magis ſceleſta hypocriſis, & ſimulatio eſt, quàm ſi, cùm dolere te dicis de peccatis, dolendo pecces?

CAPUT IV.

Eadem Propoſitio adverſatur definitionibus Summorum Pontificum. Col.275.

I. COntinet enim primò hanc inter Bajanas 16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ ſit ſinè charitate*: quidquid non ſit ex charitate juxta Queſnelium eſt malum: ergo non poteſt eſſe vera legis obedientia.

Continet ſecundò hanc 25. *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.* Infidelitas enim componi non poteſt cum *amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*: ſinè hoc autem amore omnia actio, ſi Queſnello auſcultamus, mala eſt.

Continet tertiò hanc 27. *Liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.* Amor Dei, quem Queſnellus exigit, eſſe non poteſt ſinè gratia: ſinè eo amore omnis actio mala eſt: ergo ſinè gratia omnis actio mala eſt: ergo *liberum arbitrium &c.*

Quartò, convenit cum hac Bajana Propoſitione 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum corde diffuſa Deus amatur.* [II.] Eodem ſpectat hæc 7. inter 31. ab Alex. Octavo damnatas: *Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel mundi; ſi Dei, Charitas Patris eſt: ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt*: Etenim juxta Queſnellum omnis humana actio, ut vitio careat, debet eſſe ex dilectione Dei; ſed actio orta ex Dei dilectione, eſt dilectio Dei: *virtutes* enim, ut rectè Auguſtinus, *diſcernuntur finibus, non officiis*: ergo.

Continet quintò hanc 8. eodem Alexandri Decreto fulminatam: *Neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare*: caret enim amore, ſinè quo, Queſnello teſte, omnis actio mala eſt.

III. Continet ſextò hanc 9. ibidem confixam: *Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu*, adeoque ſinè amoris divini impulſu, ſeu motivo.

Continet ſeptimò hanc 10. ibidem damnatam: *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum merè, ut cœleſtem obtineat gloriam* (adeoque non ex amore Dei benevolo ſuper omnia) *non eſt recta, nec Deo placens.*

IV. Continet octavò hanc 11. ibidem proſcriptam: *Omne quod non eſt ex fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt*: Requiſita enim à Queſnello dilectio neceſſariò præſupponit *fidem Chriſtianam ſupernaturalem.*

Continet nonò hanc 12. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt Fides divina, ſed humana*: Si enim omnis actio, deficiente amore Dei, mala ſit; ergo etiam fides: ergo tum non eſt fides divina, ſed humana.

Continet decimò hanc 13. ibidem abolitam: *Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operetur.* Apud Queſnellum quoque verum eſt, quòd is vitio non careat, qui deſtitutus charitate operatur, intuitu licèt beatitudinis operetur. Accedit, talem à novatore charitatem actualem requiri, quæ in operante ſupponat habitualem, ſive amicitiam cum Deo. Vide cap.1.n.1. & ibid.q.5.

V. Continet undecimò hanc 15. ibidem exuſtam *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis*; etenim ſinè tali dilectione, Queſnello judice, eſt peccatum.

CAPUT V.

Eadem Propoſitio repugnat doctrinæ SS. Patrum. Col.278.

I. QUas ad Prop.38. 39. & 40. produximus Patrum; & Scholaſticorum authoritates, ut oſtenderemus, fieri poſſe opera non mala ſinè gratia, eædem à fortiori demonſtrant, talia fieri poſſe ſinè amore Dei: aliæ item, quas tum ibidem, tum præſertim ad Prop.42. allegavimus, ut probaremus, interdum ab infidelibus exerceri quædam opera non tantùm non mala, verùm etiam bona; hæ, inquam, authoritates cùm in utroque caſu excludant *amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, evincunt, actiones noſtras ex eo naſci non oportere, ut bonæ ſint, aut non malæ.

II. His teſtimoniis non nulla pro mantiſſa ſuperaddimus. S. Aug. l.4. contra Jul. c.4. *Etiam ipſa bona opera*, inquit, *quæ faciunt infideles, non ipſorum ſunt, ſed illius, qui bene utitur malis*: En bona opera in infidelibus, & quidem quorum author Deus eſt, qui niſi per ſacrilegam impietatem peccati author dici non poteſt. Ex Auguſtino plura dabimus capite proximo.

III. S. Chryſoſtomum dabimus infra ad Prop.47.c.6.n.6. Author operis imp. in Matth. c.25. *Si infidelis fecerit opus bonum, hic ei prodeſt opus ipſius, & hic ei reddit Deus*

Digitized by Google

Deus bona pro opere ſuo; in illo autem ſeculo futuro nihil ei prodeſt: atqui opus bonum non exercetur ob infideli ex amore Dei: aliunde Deus pro tali opere, ſi ex defectu amoris vitiaretur, reddere non poteſt bona, nè quidem in hoc ſeculo: ergo ut actio bona ſit, minimè neceſſe eſt, ex amore Dei profluere.

Id ipſum confirmatur 1. ex S. Hieronymo in Pſalm. 111. *Qui gehennam timet, & propterea non fornicatur, non habet tantam mercedem, quantam ille, qui propter dilectionem Dei facit.* Si prior aliquam, ut clarè ſupponit Hieronymus, mercedem habeat, ejuſmodi fuga fornicationis ob timorem gehennæ, etiam ſemotâ dilectione Dei, reprehendenda non eſt.

IV. Confirmatur 2. ex S. Bernardo tractatu de præcepto & diſpenſatione: *Bonus quidem*, inquit, *obedientiæ gradus, ſi juxta Magiſtri noſtri* (Auguſtini de verbis Apoſtoli ſerm. 13.) *ſententiam propter metum gehennæ quiſpiam obedierit . . . melior tamen, cùm ex Dei amore obeditur:* quem locum Luthero, Melanchtoni, & Calvino opponens Eminentiſſimus Bellarminus l. 4. de Juſtif. c. 16. ſic obſervat: „ S. Bernardus cùm dicit,
„ obedientiam ex metu gehennæ eſſe bonam, ex chari-
„ tate meliorem, intelligit bonam ſimpliciter, & ſinè
„ ullo peccato, etiam veniali poſſe præſtari. „ Ruit igitur Queſnelli aſſertio: *Non ſunt niſi duo amores &c.*

Idem Mellifluus tract. de char. c. 3. *Diſcat homo Deum diligere etſi non propter ſuam bonitatem, certè propter ſuam utilitatem propriam. Et hic gradus amoris amore incboantibus primus eſt*, & bonus eſt, cùm ad eum S. Doctor hortetur; nec tamen is eſt, quem Queſnellus requirit: ergo inter *duos* ejus *amores* medius eſt. Vide etiam Prop. 45. c. 5. num. 3. 4. 5.

Confirmatur 3. ex S. Proſpero, vel quiſquis author eſt Opuſculi *de vita contempl.* l. 3. c. 25. *Taceo*, inquit, *de conjugali amore, qui incipiens à conjugio manat in filios . . . Propinquorum etiam prætereo, . . Nec de illo aliquid dico, quo etſi amicos amamus, tamen etiam ipſe refertur ad aliquod commodum temporale. Non quòd iſti amores HONESTI non ſint, cùm ſint omnibus naturales; ſed quòd his omnibus ſit ille incomparabili diverſitate præſtantior, quo Deum diligimus gratis, & amicum.*

Confirmatur 4. ex S. Laur. Juſtiniano *de ligno vitæ* l. *de charitate* c. 13. *Amor triplex eſt; ſcilicet gratuitus, naturalis, & vitioſus. Amor gratuitus eſt laudabilis; quia habet principalem finem bonum incommutabile, & virtus eſt. Hic dividitur in amicitiam, & concupiſcentiam. Secundùm amicitiam quis diligit Deum puriſſimè, non reſpiciens utilitatem ſuam, ſed bonitatem amati: hoc modo plus diligit homo Deum, quàm ſe ipſum. Secundùm verò concupiſcentiam diligit quis Deum, quia remunerationem in eo expectat* [Nota *in eo*, quia non aliam remunerationem expectat, quàm ipſius Dei fruitionem: & propterea amor ille concupiſcentiæ *gratuitus* dicitur non tantùm à S. Laur. Juſtin., ſed etiam ab Auguſtino locis plurimis, ut infra videbitur c. 13. num. 16. & 17. Hoc obiter dictum ſit.] *Amor naturalis nec laudabilis eſt, nec vituperabilis, & habet finem indigentiam, vel utilitatem propriam . . . Amor vitioſus vituperabilis eſt, quia peccatum eſt, & habet finem voluptatem, ſive delectationem in creatura.*

Idem S. Patriarcha ibid. c. 10. plures Divini amoris ſpecies enumerat, omnes bonas, cùm tamen ſolo poſtremo ſit amor purè benevolus. „ Diligentium Deum „ inquit, „ quatuor ſunt ſpecies. Prima eſt naturalis,
„ quo amore amant omnes Deum, boni, & mali. De
„ hoc amore ait Auguſtinus: *Deus, quem amat omne,*
„ *quod amare poteſt, ſive ſciens, ſive neſciens.* Secunda
„ eſt, quâ aliquis amat Deum, eò quod cognoſcit eum
„ ſibi neceſſarium, de quo David: *Diligam te Domine*
„ *fortitudo mea &c.* Tertia eſt, quâ aliquis amat Deum
„ propter delicias, quæ in eo ſunt: cùm enim Deum di-
„ ligimus, omnia delectabilia, & ſuavia in eo reperi-
„ mus: unus eſt, qui quæritur, in quo omnia continen-
„ tur. O amor ſuavis! O lucrum mirabile! O com-
„ pendium ſingulare, qui vehementer accendis mentem
„ delicias bonitatis tuæ ſentientem? De hoc amore di-
„ citur Sap. 7. *Amator factus ſum formæ illius.* Quarta
„ eſt, quâ aliquis amat Deum, eò quòd ſit digniſſimus
„ amore, qui amor purus eſt. „

Confirmatur 5. ex Ogerio Abbate viro à virtute, & pietate commendatiſſimo. Is *ſermone* 5. *in cœna Domini* triplicem amorem ita diſtinguit. *Eſt quidam amor bonus, & eſt quidam amor malus, & amor MEDIUS. Amor bonus ipſa charitas eſt, qua diligimus Deum ſuper omnia . . . Amor malus eſt charitatis inimicus, ut puta cœnoſus . . . Amor MEDIUS eſt, qui nec charitati connectitur, nec amore cœnoſo fœdatur; ſicut amor filiorum, parentum, & aliarum rerum, quæ juſtè, & ſinè periculo poſſidentur.* Ergo falſum eſt, quòd *non ſint niſi duo amores &c.*

CAPUT VI.

S. Auguſtinus ſigillatim proſcripto dogmati oppoſitus. Col. 281.

NIhil apud ſpurios S. Auguſtini Diſcipulos efficimus, niſi horum eorumdem illius authoritate frangamus: En unde id fiat, ſi fieri poſſit.

I. Bonum, & utilem eſſe timorem pœnarum à Deo infligendarum, ex divino tamen amore minimè procedentem, invictè perſuadent ſequentia ejuſdem Hipponenſis Antiſtitis teſtimonia. In Pſal. 107. ad illud *ubi vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguetur* ſic enarrat: *Audiunt hæc homines, & quia verè futura ſunt impiis, TIMENT, ET CONTINENT SE A PECCATIS: timent, ſed NON AMANT JUSTITIAM* [ergo nec Deum] *Cùm autem per timorem continent ſe, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulceſcit Deus.* Ibidem: *Ille timor nondum caſtus præſentiam Domini, & pœnas timet: timore facit quidquid boni facit: non timore amittendi bonum illud; ſed timore patiendi illud malum: non timet, nè perdat amplexus pulcherrimi ſponſi; SED TIMET, NE MITTATUR IN GEHENNAM; BONUS EST ISTE TIMOR, UTILIS EST.*

II. Rurſus ſerm. 13. de verbis Apoſtoli: *Timor ſervus eſt, Charitas libera eſt; & ut ſic dicam, timor eſt ſervus charitatis: nè Diabolus poſſideat cor tuum, PRÆCEDAT ſervus in corde tuo, & ſervet DOMINÆ VENTURÆ locum: FAC VEL TIMORE POENÆ, ſi nondum potes amore juſtitiæ:* Si ſolus timor, qui Charitatem *præcedit*, adeòque ex ea non profluit, malus foret, perperam hortaretur Auguſtinus, ut ex eo operaremur, quando nondum operari poſſumus ex Charitate.

III. . . . VI. E ſexcentis locis, quibus S. Auguſtinus nobis impensè commendat, ut operemur ex intuitu æternæ beatitudinis, nullâ, nè per umbram quidem, mentione factâ amoris benevolentiæ, unum alterumve qui inſtar multorum ſit, hic deligo. Sic ergo nos hortatur enarr. in Pſ. 100. n. 10. *Quando facis bonum opus, propter vitam æternam fac: nam ſi opus bonum in terra propterea feceris, ut terrena tibi abundent, facit ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua, miſcuiſti dexteram ſiniſtræ. NOLI FACERE NISI PROPTER VITAM ÆTERNAM; IDEO FAC, ET SECURUS FACIES; HOC ENIM MANDAVIT DEUS.* Et ſerm. 1. in Pſ. 103. num. 14. *Latitudo eſt in bonis operibus, longitudo in perſeverando uſque in finem, altitudo propter ſurſum cor, ut omnia bona opera noſtra.. NON FACIAMUS, NISI SPE COELESTIUM PRÆMIORUM: ipſa eſt enim altitudo, non hic quærere mercedem, ſed ſurſum.* Magnam ex eodem Aug. locorum ſylvam, quibus amor æternæ mercedis extollitur, exhibebimus c. 13. n. 12. & ſeqq.

VII. . . . X. Sanctum Doctorem in ipſis impiis, qui ab *amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, tantum abſunt, quantum cœlum ab inferno, agnoſcere quædam opera bona jam pluries demonſtravimus. Addamus hic celebrem, quem huc diſtulimus, locum ex lib. de Sp. & lit. c. 27. qui ſic ſonat: *Etiam impiorum, nec Deum verum veraciter, juſteque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quæ ſecundùm juſtitiæ regulam*

non

non ſolùm vituperare non poſſumus ; verùm etiam meritò, rectèque laudamus : quanquam , ſi diſcutiatur , quo fine fiant , vix inveniantur , quæ juſtitiæ debitam laudem , defenſionemque mereantur : in quem locum ſic obſervat Cardinalis Bellarminus l.3. de gratia , & libero arb. c.9. ,, Notandum eſt illud *vix* : verè enim magna ,, pars operum Infidelium ob finem pravum , ad quem ,, referuntur, peccata ſimpliciter ſunt ; quædam tamen , ,, tametſi pauca , inveniuntur , quæ nullo malo fine ,, vitiantur ; & ea non peccata , ſed opera bona ſimpli- ,, citer dici debent . ,,

Audiamus denuo Præſulem Hipponenſem l. de patientia c.26. de Schiſmatico ita loquentem; *Si quis NON HABENS CHARITATEM . . . in aliquo Schiſmate conſtitutus , nè Chriſtum neget , patitur tribulationes , anguſtias , famem &c. nullo modo iſta culpanda ſunt ; imò verò , & hæc LAUDANDA PATIENTIA* ; licèt à Charitate , quæ & diſertis Auguſtini verbis , & ipſo ſchiſmate per ſe excluditur , imperata non ſit .

XI. Concludo hoc caput inſigni textu deprompto ex ſerm.52. de tempore in initio. ,, Alia eſt Divina Cha- ,, ritas ; alia eſt humana : alia eſt humana licita , alia ,, illicita . . . . liceat vobis humanâ charitate diligere ,, conjuges , diligere filios , diligere amicos veſtros . . . ,, ſed videtis , iſtam charitatem eſſe poſſe & impio- ,, rum , id eſt , Paganorum, Judæorum, Hæreticorum: ,, hæc charitas adeò divina non eſt , ut nè quidem ſupernaturalis ſit ; & tamen *licita eſt ; non ſolùm autem licita eſt , ut concedatur ; ſed ita licita eſt , ut , ſi defuerit , reprehendatur* ; ſunt verba ejuſdem textûs . Sicut autem hæc Charitas ratione ſui licita eſt , ita ex ejus motivo agere minimè prohibetur : qui ergo ex ſolâ tali Charitate ſubvenit conjugi , filio , amico , non peccat : peccaret autem , ſi omnis actio , ut extra noxam ſit , deberet vel eſſe amor Dei à Queſnello expoſitus, vel ab eo procedere . Similia apud S. Doctorem invenies ep.121. recentis edit. c.5.& hom.38. inter 50. c.1. & 2. Item hypogn. l.3. c.4.

CAPUT VII.

Eadem Propoſitio contraria eſt communiſſimæ Doctrinæ Scholaſticorum , imprimis SS. Thomæ , & Bonaventuræ . Col.290.

I. LOca, quæ adduximus ex S.Thoma ad Prop.38.c.1. num.3. ad Prop.39. c.1. num.2. & ad Prop.42. c.4. num.2. omnino perſuadent, quædam bona opera fieri poſſe ſinè fide , quædam etiam non mala ſinè gratia , adeòque ſinè amore Dei , quem Queſnellus præſcribit .

II. Similia habet S. Doctor in c.14. ad Rom. lect.3. *In homine infideli* , inquit , *cum infidelitate eſt bonum naturæ : & ideo cùm aliquis infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum facit , non referendo ad malum finem, non peccat ; non tamen opus ejus eſt meritorium , quia non eſt gratia informatum* . Iterum in c.1. ep. ad Titum lect.4. ſic docet : *Peccator . . . ſi quid facit ex principio alicujus boni , quod habet , ut Fidei informis , vel naturæ , non eſt immundum* . Ergo ſubinde ſufficit *dictamen rationis , & principium alicujus boni* diſtincti ab amore Dei , ut non peccetur .

III. Idem tradere Doctorem Seraphicum , videre licet ex verbis ejus relatis ad Prop.38.c.5.num 6. En aliud ejuſdem teſtimonium in 2. diſt.41. a.1. q.3. *Cùm aliquis ambulat , ut recreetur , vel comedit , ut reficiatur , talis actio indifferens judicatur , quia in tali actione non eſt malitia commiſſionis , quia non eſt inordinata dilectio : nec etiam omiſſionis ; non enim ſemper omittit homo , quando actiones ſuas non refert in Deum : indulget enim naturæ fragili , & infirmæ . . . nec Deus requirit ab homine in ſtatu diſtractionis , & miſeriæ , quòd omnia , quæ facit , referat ad Deum* . ,, Hactenus ,, ille Seraphicus ,, , inquit Em. Aguirre diſp.130.ſect. 4. ,, & ardentiſſimus Dei amator ; qui tamen religio- ,, nem non injecit , ordinandi omnia opera in Deum ex ,, dilectione ipſius , ſed ab ea hominem fragilem , & ,, infirmum exemptum docuit . ,,

Idem Seraphicus *Centiloq.1. part.* c.25. iterum directiſſimè Queſnello opponitur . *Tripliciter autem* , inquit , *diſtinguitur amor ; ſcilicet amor gratuitus , libidinoſus , & naturalis . Gratuitus habet finem principalem ſummum bonum . Libidinoſus habet finem voluptatem , ſeu delectationum in creatura. Naturalis habet finem neceſſitatem , ſeu utilitatem propriam . Primus eſt laudabilis , quia virtus ; ſecundus vituperabilis , quia peccatum ; tertius nec laudabilis , nec vituperabilis , quia naturalis* . Ergo perperam aſſeritur , *non eſſe niſi duos amores &c.*

IV. Cæterorum Scholaſticorum , etiam Lovanienſium , præſertim qui Baji , & Janſenii temporibus poſteriores non ſunt , ſumma eſt in hac doctrina conſenſio ; *quod ſanè argumento eſt , certiſſimam illam iis omnibus extitiſſe* , ait l. c. Cardinalis Aguirre .

CAPUT VIII.

S. Franciſcus Saleſius damnato errori clariſſimè adverſatur . Col.294.

I. SAntiſtes l.11. de amore Dei c.13. *Jejunare*, inquit, *ad parcendum ſumptibus , eſt bonum ; jejunare ad obſequium Eccleſiæ , eſt melius ; jejunare ad placendum Deo, optimum* . Duo ergo priora jejunia bona ſunt , licèt eorum principium minimè ſit amor Dei , *qui omnia agit propter Deum* &c. c.16. *Quantum . . . ad timores ſervorum , & mercenariorum , non procedunt equidem ab amore , ſed ordinariè præcedunt ipſum amorem . . & ipſi ſæpe ſunt PERUTILES ejus ſervicio . . . Divina bonitas . . . utitur ocu timoris ſervilis , & mercenarii , quo ordinariè omnium primò corda noſtra pungantur* .

II. Capiti 17.hunc præfigit titulum : *Quòd Amor ſpei ſit valdè bonus , licèt imperfectus* ; hoc ut doceat, præmittit : *Timor eorum , qui veluti ſervi , & mancipia Dei legem obſervant , ad evitandas inferni pœnas , eſt bonus ; ſed longè nobilior , & deſiderabilior eſt timor mercenariorum &c.* Timor ergo , & ſpes ſejuncta ab amore Dei , *qui omnia agit propter Deum &c.* commendationem magnam habent à Sanctiſſimo Præſule , [III.] qui , ut legitur in ejus Officio Canonico , *ſuis ſcriptis cœleſti doctrina refertis Eccleſiam illuſtravit , quibus iter ad Chriſtianam perfectionem tutum , & planum demonſtrat* . Vide etiam infra c.12. n.3.

CAPUT IX.

Damnatæ Propoſitionis error ab Eminentiſſimo Laurea argumento multiplici convincitur . Col.296.

I. . . V. QUeſnellus in ementita ſua , & Romæ proſcripta *Defenſione Romanæ Eccleſiæ ; & Summorum Pontificum* factionis ſuæ cladem reparare nititur authoritate cujuſdam *Voti Theologici* Cardinali Laureæ attributi , ſed non niſi veteratoriâ calliditate in Janſeniani ſensûs favorem detorti . Id tamen hinc commodi reſultat , quod Novatoribus recuſandum non ſit præſenti errori contrarium Eminentiſſimi Viri teſtimonium , in cujus judicio ſummum aliquando momentum poſuere . Itaque laudatus Cardinalis opuſculo tertio ,, in commodum Tironum ,, S. Auguſtini doctrinæ ſtudioſorum elucubrato ,, caput 20. ita concludit : ,, [VI.] Patet ergo , quòd ,, Auguſtinus ,, qualitates virtutis , quæ ad felicitatem ,, æternam conducunt , in virtutibus moralibus infide- ,, lium negat ; at non dicit eſſe peccata , niſi ex fine ,, malo exerceantur ; humanæ gloriæ, verbi gratia; vel, ,, ut falſis Diis placeant . Prudentia enim , juſtitia, for- ,, titudo , temperantia . . . ſecundùm ſe ſunt rectæ ratio- ,, ni conformes ; recta autem ratio ſpecificat bonitatem

„ in actibus, quos dirigit. Si autem Infidelis habitua-
„ tus in his virtutibus, vel in earum aliquâ veniret ad
„ Fidem, operaretur tunc eâdem facilitate, ac prompti-
„ tudine, ſicut priùs operabatur. At poſt receptam fi-
„ dem ſunt eædem qualitates, quæ erant ante fidem,
„ tunc poſt fidem malæ non ſunt; ergo neque ante. In
„ hoc differunt, quia, ſi poſt fidem exercentur in gratiâ,
„ ſunt meritoriæ; non autem ante. At dato, quòd poſt
„ fidem non exercentur in gratia, vel neque explicitè
„ propter Deum, vel propter finem virtutis, nunquid
„ malæ ſunt? Abſit: ergo neque ante. „ Hæc de multis
delibaſſe ſufficiat, ut apertiſſimè conſtet, Eminentiſſi-
mo Laureæ minimè improbari virtutes ſive à fideli,
ſive ab infideli exercitas, quanquam ab *amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, profectæ non ſint; præſertim, cùm ad earum innocentiam nè opem quidem gratiæ requirat.

CAPUT X.

Damnatus error lumini rationis contrarius & omnem ſubruens religionem. Col. 303.

I., II. QUid immitius, & magis à naturæ inſtitutione alienum, quàm peccati damnare actiones omnes, quas ad vitæ conſervationem, ad promovendam, tuendamque valetudinem exercemus; præſertim ſi accedat honeſtatis impulſus; quia nempe laudabile eſt, vires ſartas, tectaſque ſervare ſive ad parentum ſolatium, ſive ad amicorum adjumentum, ſive ad patriæ tutelam, ſive ad obeunda Reip. munia, ſive denique ad virtutum moralium exercitium? Nihil tamen horum, Doctore Queſnello, humanos actus à culpa abſolvit, niſi eorum motivum extiterit *amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*.

III. Quid, quòd Fides, quæ tali amori ex ſana Theologia neceſſariò prærequiritur, juxta hæc damnata principia non poteſt eſſe niſi vitioſa, adeòque nec Chriſtiana, nec Divina; quo poſito, velim Queſnellus edoceat, quâ ratione adultus eniti valeat ad Dei amorem?

IV. Imò verò brevi argumento conficio ex Queſnelliana 44. conſequi univerſæ religionis interitum; quare quæ proximè diximus claritatis gratiâ, ad hunc ſyllogiſmum revoco. Juxta allegatam Propoſitionem, omnis actio, & volitio aliunde orta, quam à memorata toties Dei Charitate, peccaminoſa eſt: ſed primus actus Fidei, qui Charitati præſupponitur, ex hac naſci non poteſt: ergo malus eſt; malus item, qui fidei præit, credulitatis affectus, malum voluntatis imperium. Ergo Fides Charitati prævia nequit eſſe theologica: atqui hæc, definiente Tridentino, eſt *humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix OMNIS Juſtificationis*: ergo hoc fundamento ruente, non tantùm ruit Charitas, verùm etiam ſuccidititur Chriſtiana ſpes, interit metus, abolentur ſacramenta, Eccleſiæ compago laxatur; univerſum denique, quantum eſt, virtutum ac religionis ædificium peſſum it; (V.) Valet hic denuo, quod alibi dixi jactum olim eſſe in Calviniſtas convitium: *Janſeniſtam fieri oportere, qui Atheus eſſe voluerit*.

CAPUT XI.

Origo Propoſitionis damnatæ panditur à Cardinale Aguirre. Col. 307.

I. PAuca hæc detegendæ erroris origini abunde ſuffectura excerpimus ex Laudato Eminentiſſimo in Theologia S. Anſelmi diſp. 130. ſectione 3. ubi ſic fatur: (II.) „ In primis Calvinus l. 4. Inſt. c. 14. §. 3.
„ docet, *omnes Fabricios, Scipiones, Catones in illis*
„ *ſuis præclaris facinoribus hoc peccaſſe, quòd, cùm Fidei*
„ *luce carerent, non ad eum finem ipſa retulerant, ad*
„ *quem referre debuerunt*. Præterea in Antidoto Tri-
„ dentini Seſſ. 6. can. 7. inquit, *ſinè Fide quæ videntur*
„ *bona opera, in peccata vertuntur*; quoniam nimirum
„ putavit, bonis opus eſſe Fide, quâ referuntur in Deum
„ finem ultimum: quod ipſum probare nititur iiſdem
„ locis Scripturæ, ac S. Auguſtini, quibus poſtea Janſe-
„ nius, & Bajus ſuam munierunt opinionem. Lutherus
„ quoque id ipſum videtur tradidiſſe in ep. ad Gal. c. 4.
„ dicens: *opera extra fidem facta, ut maximè in ſpeciem*
„ *Sancta videantur, ſub peccato, & maledicta ſunt*. Sub-
„ ſcribit Melanchton... Kemnitius.... clariùs Pe-
„ trus Martyr in ep. ad Rom. c. 2. v. 24., inquit: *Infide-*
„ *lium præclara opera, licèt quoad ipſos peccata eſſent, ta-*
„ *men ex ſua natura, vel genere damnari non poterant hu-*
„ *mano judicio: coram Deo tamen prava fuiſſe, adeo non*
„ *eſt dubium, quòd in congruum finem minimè referrentur*:
„ ubi manifeſtum eſt, hæreticum ipſum nomine congrui
„ finis... intelligere... finem ultimum ſimpliciter,
„ quem gentiles non cognoverunt per fidem... Hanc
„ itaque doctrinam contra omnes Theologos Scholaſti-
„ cos tradiderunt Hæreſiarchæ ſeculi præcedentis.

III. „ Paucis poſt annis Michaël Bajus Lovanienſis Do-
„ ctor, & nonnulli alii Scriptores inter plures alias Pro-
„ poſitiones, quas anathemate inuſſit B. Pius V. & deinde
„ de Greg. XIII. hanc numero 25. ediderunt: Omnia
„ opera infidelium ſunt peccata: deinde hanc immedia-
„ tè: *Virtutes Philoſophorum ſunt vitia*... Cur autem
„ ea opera ſint non virtutis, ſed vitii, & vera peccata,
„ exponit c. 4. cui titulus: *quod honeſtatis officia, cùm in*
„ *Deum non referantur, non ſint virtutes, ſed vitia*...
„ Quin & nominatim refellit Angelicum Doctorem,
„ quod *prætendat eſſe virtutes, quia ad bonum aliquod*
„ *particulare ordinantur, quod ad bonum univerſale ſit*
„ *referibile, etiamſi in iis reperiuntur, qui unum verum*
„ *Deum aut cæcitate neſciunt, aut elatione contemnunt*..
„ Præterea ſic inſcribit caput 5. ejuſdem libri: *Quòd*
„ *virtutes impiorum, quæ in Deum non referuntur, non*
„ *ideo ab Auguſtino negantur eſſe veræ, quia non ſalvant;*
„ *ſed quia vitia ſunt, & damnant*. Ac denique conclu-
„ dit: QUIDQUID NON FIT EX FIDE PER DI-
„ LECTIONEM OPERANTE, IPSO NON RE-
„ CTO FINE PECCATUM EST.

IV. „ Bajo per omnia, aut pleraque ſucceſſit hoc ipſo ſe-
„ culo Janſenius.... qui... hanc ipſam doctrinam...
„ inſtauravit tomo 2. lib. 3. de natura lapſa c. 17. ubi
„ docet, *nullum omnino fieri poſſe opus bonum, hoc eſt, ſinè*
„ *peccato, niſi in Deum propter ſe dilectum referatur*.
„ Cùm verò in Deum propter ſe dilectum referri ne-
„ queat ſinè fide per dilectionem operante, conſequen-
„ ter docet, omnia opera quorumlibet infidelium....
„ eſſe peccata: ideoque eodem tomo 2. l. 4. c. 3. ait:
„ *Sola abſentia Fidei ſuffecit, ut opera infidelium vera*
„ *ſint peccata*. Et c. 27. inquit: *omnia opera infidelium*
„ *ſunt peccata*.

Hinc, ni fallor, exploratiſſimum eſt, à quibus Majoribus Propoſitio 44. ad Queſnellum hæreditate tranſierit.

V. Prætermittendum hic non eſt, quod idem Eminentiſſimus obſervat ſect. 10. *Incredibile* videlicet, *& abſurdum* eſſe *dictu, Spiritum Sanctum, deſertis* [*à tempore Magiſtri ſententiarum, quinque ſeculorum decurſu*] *Doctoribus Scholarum, & ipſius Eccleſiæ, ac ſubinde toto fidelium cœtu, vim ejus tam univerſalis præcepti* (omnia, & ſingula referendi, ut dictum eſt, in finem ultimum) *primùm tradidiſſe Hæreſiarchis ſeculi præcedentis Calvino, Luthero, Kemnitio, Melanchtoni, & Petro Martyri... & poſtea Michaeli Bajo, & Janſenio Ipreſi, quorum præcipua dogmata à Summis Pontificibus Eccleſiæ fulgurita ſunt*.

CAPUT XII.

Eliduntur argumenta pro confirmando errore accerſita e SS. Literis. Col. 312.

I. COmpilator Hexaplorum objicit primò illud Matthæi 7. v. 18. *Non poteſt arbor mala bonos fructus facere, neque arbor bona malos fructus facere.*

R. cum S. Thoma in hunc locum: „ Debes intelligere, quòd arbor eſt principium fructûs. Sed principium eſt duplex: principium naturæ, & principium moris. Principium naturæ eſt anima; & quidquid inde procedit naturaliter, totum bonum eſt. Principium autem, moris eſt voluntas; ideò ſi voluntas fuerit bona, & opus (erit) bonum, cùm habeat voluntatem bonam cum intentione bona. „ Planè ergo aſſentimur Doctori Angelico, opus bonum tunc eſſe, quando procedit ex voluntate bona cum intentione bona; & è diverſo, opus malum eſſe, quando alterutra mala eſt, voluntatis nomine intelligendo volitionem, vel voluntatem malam quatenus malam. Sed negamus, ſolam intentionem *amoris Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*, bonam eſſe; vel, quod in idem recidit, omnem intentionem ab hac diſtinctam, malam eſſe. Copioſiſſimas rationes, & authoritates, quæ id ipſum negant, habes ſuperioribus capitibus, & nominatim Angelum Scholæ c. 7. n. 1. & 2.

II. Objicit ſecundò Apoſtolum 1. Cor. 10. v. 31. dicentem: *Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*. Ergo tenemur omnia agere ad Dei gloriam, ſive ex ejus amore. Igitur quæ ita non fiunt, ſunt peccata.

Quid, & quantum in citatis verbis à nobis requirat Apoſtolus, intelligant S. Auguſtini diſcipuli ex ipſo S. Auguſtino in Pſalm. 146. num. 2. ubi hæc ſcribit memoratu digniſſima. „ Vis ergo pſallere? Non ſolùm vox tua ſonet laudes Dei, ſed opera tua concordent cùm voce tua. . . . Negotium agis, & fraudem cogitas, ſiluiſti à laude Dei . . . Cùm ergo Deus laudatur de bono opere tuo laudas Deum; & cùm blaſphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blaſphemas Deum . . . Non cogitas in negotio fraudem, pſallis Deo. Cùm manducas, & bibis, pſalle; non intermiſcendo ſonorum ſuavitates ad aures aptas, ſed modeſtè, & frugaliter, & temperanter manducando, & bibendo: Quia hoc dicit Apoſtolus, [NOTA BENE], *ſive manducatis, ſive bibitis, omnia in gloriam Dei facite*. Si ergo bene agis, & quod manducas, & bibis, & ad refectionem corporis ſumis, reparationemque membrorum, gratias agens ei, qui tibi præbuit mortali, & fragili iſta ſupplementorum ſolatia; & cibus tuus, & potus tuus laudat Deum. Si verò modum naturæ debitum immoderatione voracitatis excedas, & vinolentiâ te ingurgires; quantaslibet laudes Dei lingua tua ſonet, vita blaſphemat. Poſt cibum, & potum requieſcas, ut dormias; nec in lecto turpiter agas . . ſit caſtus cum conjuge thorus . . . Hæc agens laudas Deum . . . Quid cùm ſomnus advenerit? Et cùm dormis, non te excitet à quiete mala conſcientia; & innocentia ſomni tui laudat Deum. Si ergo laudas, non tantùm linguâ tuâ canta, ſed etiam aſſumpto bonorum operum pſalterio . . . . laudas, cum agis negotium; laudas, cùm cibum, & potum capis; laudas, cùm in lecto requieſcis; laudas cùm dormis. „ Verba hæc adoptarunt Venerabilis Beda, Anſelmus, Magiſter ſententiarum, S. Thomas &c.

Similia tradit Hipponenſis Antiſtes in Pſalm. 34. enarr. 2. num. 16. *Tota die*, inquit, *Deum laudare quis durat? Suggero remedium, unde tota die laudes Deum, ſi vis. Quidquid egeris, bene age, & laudaſti Deum. Quando cantas hymnum, laudas Deum: lingua tua quid agit, niſi laudet & conſcientia tua? Ceſſaſti ab hymno cantando, diſcedis ut reficiaris? Noli inebriari, & laudaſti Deum. Diſcedis, ut dormias? Noli ſurgere ad malè faciendum, & laudaſti Deum. Negotium agis? Noli fraudem facere, & laudaſti Deum.* Hæc doctrina ſuſtinetur ab iis omnibus, qui verba Apoſtoli, ſi ſtrictum præceptum contineant, ſic exponunt, ut ſufficere dicant, ita honeſtè aliquid facere, ut non ſit contra gloriam Dei, ſed natum ſit in gloriam Dei cedere. Nam, ut in illum Apoſtoli locum ſcribit Doctor Angelicus; *relatio hæc in gloriam Dei intelligitur vel in actu, vel in aptitudine referendi, quæ non eſt ſolùm in bonis, ſed etiam in indifferentibus*; quod conforme eſt ejuſdem Doctoris Angelici ſententiæ 2. 2. q. 24. a. 8. C. obligari ſcilicet hominem, *ut nihil cogitet, vel velit, quod Divinæ dilectioni ſit contrarium.*

Eodem modo Apoſtolum interpretantur Patres Græci Chryſoſtomus hom. 2. in ep. 1. Cor. 10. OEcumenius, Theophylactus &c. nullibi inſinuantes obligationem agendi omnia ex amore Dei ſenſu Queſnelliano 44.

III. Ex dictis patet Reſponſio ad objectionem tertiam ex eodem Apoſtolo Coloſ. 3. v. 17. *Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti* (facite) *gratias agentes Deo, & Patri per ipſum.*

Eundem hunc textum ita ex S. Thoma declarat S. Saleſius l. 12. de amore Dei c. 8. *Hæc verba Apoſtoli, ut dicit Doctor Angelicus ea explicans, ſunt in ſufficienti uſu & praxi, quando nos poſſidemus habitum Sanctiſſimæ Charitatis; per quem, licèt non habeamus expreſſam, & activam intentionem faciendi quidquid facimus, propter Deum; habemus tamen implicitè contentam in unione, & communione, quam cum Deo habemus, per quam omne bonum, quod facere poſſumus, una nobiſcum dedicatum eſt Divinæ bonitati*: quod illuſtrat exemplo. *Non eſt opus, ut filius in ædibus paternis ſub patris poteſtate commorans declaret, quidquid acquirit, acquirere ſe patri; nam, cùm filius ſit ſui patris, quidquid ab eo dependet, & provenit, ad patrem ſpectat. Sic, & ſatis eſt, nos eſſe Filios Dei per dilectionem* [habitualem utique jam dictam] *ut, quidquid agimus, integre deſtinatum ſit ejus gloriæ.*

Verba Angelici in objectum Apoſtoli locum ſunt ſequentia: *Dicendum eſt, quòd non eſt neceſſarium, quòd omnia in Deum referantur actu, ſed habitu* [charitatis ſcilicet, ut exponit S. Saleſius;] *qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus* [hoc eſt, qui mortaliter peccat] *facit contra hoc præceptum. Venialiter autem peccans non facit contra hoc præceptum ſimpliciter; quia, licèt non actualiter, tamen habitualiter refert omnia in Deum*:

Id eſt, inſiſtendo iterum veſtigiis S. Saleſii; licèt per ſingulas actiones, quarum aliquæ ſupponuntur venialiter malæ, omnia bona noſtra non dedicentur Deo, ea tamen ejus gloriæ deſtinantur aliunde; ſcilicet per habitum Charitatis, quem adhuc retinet, qui venialiter peccat. (Vide etiam Prop. 46. c. 2. n. 1.

Itaque juxta hanc interpretationem, Apoſtolico præcepto prohibemur quidquam facere, quod repugnet habitui Charitatis, cujus beneficio omnia noſtra bona diviuæ gloriæ conſecrantur, quæ ad illam referibilia ſunt, etſi ad illam per actualem dilectionem Dei non referantur.

Actualis autem dilectio, juxta adverſarios, duplex eſt, formalis, & virtualis: utrinſque diſcrimen aſſignat è Queſnelli partiariis author *Tirocinii* ad Bajana principia elaborati pag. 201. , ubi ſic habet: *Differt illa virtualis dilectio à formali tantùm extrinſecè: eadem enim, quæ modo elicitur, & formalis cognominatur, modico poſt tempore virtualis dicitur cum hoc diſcrimine, quòd ſupra formalem ſiat expreſſa mentis reflexio, qua expreſſè cognoſcit, ſe elicere talem dilectionis actum, & quaſi illius recordatur.* Hinc concludit: *eſt igitur dilectio virtualis verus animi motus*, adeòque actus. Quæ huc uſque diſſeruimus, probant, nec formalis, nec ſenſu jam expoſito, virtualis dilectionis obligationem ſingulis actionibus noſtris incumbere: At virtualem ſenſu S. Thomæ, hoc eſt, quæ reſultat ex actuali, ſuo tempore juxta vim præcepti Charitatis elicitâ, nec retractatâ, ultrò admittimus: Vide Angelicum in 2. ſent. d. 40. q. 1. a. 5. ad 6. & 7. Talia virtualis dilectio, non minùs comitatur omnes bonas juſtorum actiones, quàm habitualis ex Saleſio jam deſcripta.

IV. Ob-

Digitized by Google

IV. Objicitur quartò: Chriſtus apud Matth. c.22. v.37. ita præcipit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.*

R. hoc præceptum accipi poſſe vel affirmativè, vel negativè. Quatenus affirmativum eſt, importat obligationem amandi Deum actualiter, & eo modo, qui hic præſcribitur: ſed cùm præcepta affirmativa, ex Doctrinâ S. Thomæ, licèt ſemper; non tamen ad ſemper obligent, neque hoc ita obligat. Quatenus negativum eſt, exigit, ut nihil fiat Dei dilectioni, amicitiæque contrarium, & hæc obligatio ita perpetua eſt, ut ſingulis actionibus ſit annexa.

CAPUT XIII.

Repelluntur quæ Adverſarii objiciunt ex S. Auguſtino. Col. 318.

I. Opponitur primò: S. Auguſtinus l.14. de civit. Dei c.28. biſariam actiones omnes dividit: *Fecerunt ...*, inquit, *civitates duas amores duo; terrenam ſcilicet amor ſui uſque ad contemptum Dei; cæleſtem verò amor Dei uſque ad contemptum ſui*: ergo, nè Auguſtini diviſio inadæquata ſit, dicendum eſt, quidquid non eſt amor Dei uſque ad contemptum ſui, vel quidquid ex eo non procedit, eſſe amorem ſui noxium, & peccaminoſum; quod ipſum, & nihil ultra, à Queſnello aſſeritur: igitur vel hic abſolvendus, vel Auguſtinus cum Queſnello condemnandus.

R. Hic ab Auguſtino non actiones ſed animorum ſtatus biſariam diſtribui, quorum alter eſt juſtitiæ, alter peccati: civitatis enim nomen non aptè rem fluxam, & tranſeuntem, ut eſt quælibet ſingularis actio, & volitio, ſed ſtabilem, durantemque ſignificat; quanquam, ut nihil in hoc mundo perpetuum eſt, ſubinde ſtatum illum mutari contingat, ac deſtrui. Præterea ſi binæ civitates binam actionum omnium claſſem denotarent, jam non eſſet, ubi peccatum veniale reponeres; hoc enim nec eſt amor Dei uſque ad contemptum ſui, nec amor ſui uſque ad contemptum Dei: unde ulteriùs ſequeretur, actionem non mortaliter malam, adeòque non contentam ſub amore ſui uſque ad contemptum Dei, contineri ſub amore juſtificante, qualis eſt *amor Dei uſque ad contemptum ſui, faciens cæleſtem* Civitatem.

Aliud itaque Auguſtinus non vult, quàm duos eſſe animorum ſtatus, alterum juſtitiæ profectum ab amore Dei, quo ſe homo ita præ Deo contemnit, ut res omnes, propriam etiam vitam amicitiæ Divinæ poſthabere non dubitet. Alter ſtatus eſt peccati, procedens ab amore ſui, quo creatura ita Deum præ ſe contemnit, ut ejus amicitiam viliſſimæ rei fruitioni poſtponat. Ad ſtatum gratiæ vel peccati univerſum quidem hominum genus revocatur; ſed amor, unde alteruter naſcitur, non niſi eorum eſt, qui libero utuntur arbitrio; unde hi ſoli hic in Auguſtini conſiderationem veniunt, & in alterutra civitate collocantur; hæc autem ſtatuum, aut civitatum diſcretio, ut per ſe liquet, non obſtat, quo minùs tam hi, qui ſibi terrenam civitatem fabricarunt amore ſui peſſimo, quàm qui cæleſtem amore Dei optimo, ſubinde volitiones eliciant, & actiones exerceant ex neutro amore ſcaturientes; (II.) Quemadmodum ſupra, & ſpeciatim ex S. Doctoris teſtimoniis c.6. demonſtratum dedimus. Ruit igitur, & in fumos abit argumentum ex duplicis civitatis metaphora adornatum.

III. Secunda objectio formatur ex lib.2. de peccatorum mer. & rem. c.18. *Quanquam voluntas mirum ſi poteſt in medio quodam ita conſiſtere, ut nec bona, nec mala ſit; aut enim juſtitiam diligimus, & bona eſt; &, ſi magis diligimus, magis bona; ſi minùs, minùs bona eſt; aut ſi omnino non diligimus, non bona eſt. Quis verò dubitet dicere, voluntatem nullo modo juſtitiam diligentem, non modò eſſe malam, ſed etiam peſſimam voluntatem?*

R.1. dilectionem juſtitiæ nondum eſſe *amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*: rari enim ſunt, etiam inter peccatores, qui juſtitiam aliquo modo non diligunt; innumeri verò carent amore Dei jam deſcripto. Ergo objectus locus non probat, quod probandum erat; ſinè tali videlicet amore Dei actiones omnes vitiari.

R.2. hic ab Auguſtino per voluntatem non intelligi volitionem, ſed volendi facultatem; quod patuiſſet, niſi Adverſarius ſolitâ fraude verba immediatè in Auguſtino præcedentia lectoris oculis eripuiſſet; ſunt que hæc: *Nam ſi nobis libera quædam voluntas ex Deo eſt, quæ adhuc poteſt eſſe vel bona, vel mala; bona verò voluntas ex nobis eſt, melius eſt id, quod à nobis, quàm quod ab illo eſt. Quod ſi abſurdiſſimè dicitur, oportet fateantur, etiam bonam voluntatem nos adipiſci. Quanquam &c.* ut in objectione legitur.

Hic igitur ab Auguſtino redarguuntur, qui ajebant volendi quidem facultatem eſſe à Deo, ſed effectus ejus bonos, ac ſalutares eſſe à nobis. Id ſi ita eſt, inquit S. Doctor, jam à nobis ipſis meliores efficimur, quam à Deo conditi ſumus: Deus enim in hoc ſuppoſito feciſſet voluntatem liberam, & ad bonum malumque indifferentem; nos verò noſtro ſtudio, & conatu faceremus ex indifferenti bonam; *quod ſi abſurdiſſimè dicitur, oportet fateantur, etiam bonam voluntatem*, id eſt, volitiones bonas, quibus voluntas, ſeu volendi facultas bona fit, *nos* à Deo *adipiſci*. Tum appoſitè ſubjicit quæ ſequuntur, & quæ breviter illuſtramus: *Quanquam voluntas mirum, ſi poteſt in medio quodam ita conſiſtere, ut nec bona, nec mala ſit: aut enim juſtitiam diligimus*, hoc eſt, juſtitiæ efficaciter afficimur, parati omnia præ illa perdere; *&* ſic voluntas, utpote Charitatis habitu prædita, *bona eſt; &, ſi magis diligimus, magis bona* eſt, qualis eſt eorum, qui ita juſtitiæ afficiuntur, ut eam eſuriant, & ſitiant: *ſi minùs diligimus, minùs bona eſt*, qualem habent non pauci etiam peccatores, qui juſtitiæ inefficaciter afficiuntur: *aut ſi omnino non diligimus, non bona*, imò peſſima voluntas *eſt*, quæ nè tenuiſſimo quidem tangitur juſtitiæ deſiderio; ſed quidquid eò ſpectat, contemnit, & eſt ſtatus peccatoris, cùm in profundum malorum venerit. Verum ergo eſt, habitualem voluntatis diſpoſitionem, adeòque ipſam voluntatem, ſeu voluntatis potentiam ſemper eſſe aut bonam, aut malam, nunquam in medio conſiſtere.

Dum voluntatem hic ſumimus pro volendi potentia, duce utimur Bellarmino l.5. de grat. & lib. arb. c.11. ad quemdam alium Auguſtini locum ita reſpondente: *Per voluntatem non accipit actum, ut adverſarii putant, ſed potentiam; quæ ſi prædita eſt Charitate, eſt bona: ſi cupiditate, eſt mala.*

V. Porrò ſicut non omnis juſtorum actio juſta eſt, nec injuſtorum injuſta eſt, ita nec voluntatis bonæ, & Charitatis habitu præditæ omnis volitio bona eſt, nec peccato infectæ peccatum eſt. Certè Aſſueri mutatio ad conſpectum deficientis Eſtheris laudatur ab Auguſtino ut *bona* & Divino muneri tribuitur l.1. de gratia Chriſti c.24., ubi ex illo ſcripturæ *Deus convertit Spiritum Regis in manſuetudinem* ita concludit:
„ legant ergo *Pelagiani*, & intelligant intueantur, at-
„ que fateantur, non lege, atque Doctrinâ inſonante
„ forinſecus; ſed internâ, & occulta; mirabili, ac inef-
„ fabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum
„ non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas vo-
„ luntates „ ſeu volitiones. Audiant igitur adverſarii prædicari à S. Doctore bonam in gentili principe volitionem, & Deo adſcribi, eam mirabiliter, & ineffabiliter operanti: multùm tamen aberat Aſſueri voluntas à Charitate habituali, magis etiam ab *amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur.*

IV. Ex dictis collige, quòd, cùm Auguſtinus in objecto textu tantùm neget volendi facultatem, ſeu diſpoſitionem voluntatis habitualem poſſe ita in medio conſiſtere, ut nec bona, nec mala ſit, hinc non feriri eorum opinionem, qui actus, vel volitiones admittunt in individuo indifferentes. Certè in ea ſententia eſt Hieronymus ep.89. ad Auguſtinum: *Bonum eſt continentia, malum eſt luxuria; inter utrumque indifferens ambulare &c. Hoc neque bonum; neque malum eſt; ſive enim feceris, ſive non feceris, nec juſtitiam, nec injuſtitiam*

tiam habebit. Et Greg. Nazianz. orat. 3. in Julianum ait, *Non continuò ſequi, eſſe pœna dignum eum, qui laudem non meretur; aut contra laude dignum eſſe eum, qui non eſt dignus ſupplicio*. Huc etiam referri poteſt amor erga propinquos, qui ſponte impenditur naturæ, & *cui ſacra eloquia non contradicunt*, ut loquitur Greg. Magnus hom. 27. in Evang.

VI. Opponitur tertiò quod habet Auguſtinus l. de grat. Chriſti c. 20. *Aliud . . eſt Charitas radix bonorum; aliud cupiditas radix malorum, tantùmque inter ſe differunt, quantùm virtus & vitium*. Ergo quidquid virtus eſt, debet prodire ex charitate: atqui charitas eſt *amor Dei benevolus ſuper omnia*: ergo nulla actio bona eſt, niſi ex tali amore gignatur.

R. primò, licèt tam verum foret, quam revera falſum eſt, omnem actionem, ut ſit bona, ſeu virtuoſa, debere procedere ex amore Dei, vel charitate; indè nondum ſequeretur, cæteras omnes actiones malas eſſe; cùm, ut num. præcedente vidimus, non ignobiles authores, quibus multò plures addere in promptu eſt, ſuſtineant, dari actiones medias inter virtutem, & vitium.

R. ſecundò tranſmiſſo primo conſequente, diſtinguendo ſubſumptum: atqui Charitas apud Scholaſticos, & recentioris ævi ſcriptores eſt amor Dei benevolus ſuper omnia, concedo ſubſumptum. Charitas in objectis Auguſtini verbis eſt amor Dei benevolus ſuper omnia, nego ſubſumptum; quod quamdiu Adverſarii non probant, nihil probant; & hæc ſola reſponſio ferè ſufficit elidendis omnibus argumentis, quæ ex Auguſtini authoritate in hac materia proferuntur.

Et verò non niſi cum graviſſima Præſulis Hipponenſis injuria, & turpem ei affricando inconſtantiæ maculam dici poteſt, eum aut in proximè allegato textu, aut uſpiam Queſnelliano errori conſentire; quandoquidem tum hic num. 5., tum c. 6. num. 7., tum alibi ſæpius invicta ex eo teſtimonia dedimus pro volitionum, aut actionum earum bonitate, quæ etiam ab infidelibus ſubinde exercentur, quaſque certiſſimum eſt non ducere originem ex Divino amore: ſic ep. 144. alias 130. ad Cirtenſes, converſionem Polemonis ad temperantiam non *humano operi* tribuit, SED DIVINO. Notum autem eſt, Polemonem fuiſſe hominem gentilem, qui actus temperantiæ in verum Deum ex amore benevolo referre nè cogitabat quidem. Porrò non unam eſſe apud S. Doctorem Charitatis acceptionem docebit ſequens

ANIMADVERSIO.

Circa variam apud S. Auguſtinum notionem Charitatis, amoris, dilectionis &c. aliaque huc pertinentia.

VII. Licèt Janſenius non minùs in ſuis de Charitate, quam de gratia, & libertate dogmatibus à S. Aug. doctrina fœdè aberraverit; tamen tomo 3. l. 5. c. 7. verè ſcripſit, *non ſemper ita ſumi ab Auguſtino CHARITATEM, quemadmodum hoc tempore paſſim, & ferè ſemper in Scholis uſurpari ſolet: nunc enim per Charitatem nihil aliud intelligimus, quàm virtutem illam dilectionis in tam perfecto gradu, ut ſuper omnia diligatur Deus*. Huc uſque Janſenius. Hinc pronum eſt, in fraudem induci ſimpliciores, quibus novator quiſpiam, ad conciliandam errori ſuo authoritatem, obtrudit Auguſtini textum, ubi meminit *Charitatis*, quam vocem iſti non in alia, quàm quæ modò uſitata eſt, notione accepturi prævidentur. Igitur operæ pretium facturum exiſtimo, ſi cavendæ tam periculoſæ deceptioni oſtendam, non rarò aliud à S. Doctore eo vocabulo ſignificari, quàm perſuadere cupiat Queſnellus, & qui in ejus favorem Auguſtini ſententias conſarcinarunt. Id planè evincent loca, quæ ex Hipponenſi ſubjicio, quæque in præſenti tomo diſperſa, hic ſub unum aſpectum colligenda cenſui; eò lectorem, ubi opus erit, remiſſurus.

VIII. Imprimis in Pſalm. 9. num. 15. *Pes animæ*, inquit, Auguſtinus, *rectè intelligitur amor; qui cùm pravus eſt, vocatur CUPIDITAS, aut libido; cùm autem rectus, dilectio, vel CHARITAS*. Ergo, modò amor rectus ſit, erit Auguſtino Charitas, quæ cupiditati, id eſt, amori pravo opponitur: ſubſtituatur jam in verbis objectis n. 6. definitio pro definito; & ſenſus erit hic: *aliud eſt* amor rectus *radix bonorum; aliud* amor pravus *radix malorum; tantumque inter ſe differunt, quantum virtus, & vitium*; unde nihil penitùs accedit præſidii damnatæ Propoſitioni 44. nemo enim, niſi novâ hæreſi dementatus, dixerit, nullum eſſe amorem rectum præter amorem Dei ſuper omnia benevolum, aut volitionem, quæ ex eo procedit. Aliam reſponſionem ad ſimillimum ex S. Fulgentio locum infra dabimus Prop. 45. c. 5. n. 1. & 2. Pergamus:

IX. Lib. 2. ad Bonifacium c. 9. poſt medium: *Quid eſt enim boni cupiditas, niſi Charitas, de qua Joannes Apoſtolus ſinè ambiguitate loquitur, dicens, CHARITAS EX DEO EST*. Juxta hanc definitionem actus de ſe bonus, & laudabilis, ex amore honeſtatis elicitus, nec ullo pravo fine, aut circumſtantia vitiatus, dicetur Auguſtino *Charitas*: erit enim, ut patet, *cupiditas boni*.

Rurſum l. de gratia Chriſti c. 21. *Quaſi verò aliud ſit bona voluntas, quàm charitas*. Deinde c. 24. bonæ voluntatis exemplum ponit in Aſſuero: unde ad illud Eſtheris *convertitque Deus Spiritum Regis in manſuetudinem* ſic contra Pelagianos concludit: *Intueantur, atque fateantur, non lege atque doctrina inſonante forinſecus, ſed interna, & occulta; mirabili, ac ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum non ſolùm veras revelationes, ſed etiam BONAS VOLUNTATES*, adeòque, Auguſtini phraſi, charitatem, ſed multùm diverſam à tertia virtute Theologica, quam nemo gentili Regi adſcripſerit.

X. Huc ſpectant variæ appellationes gratiæ, ut eſt motio voluntati impreſſa: hanc enim modò vocat Auguſtinus *ſpiritum charitatis*, ut l. 1. ad Simpl. q. 1.; modò *infuſionem charitatis*, ut lib. 2. ad Bonif. c. 8.; modò *gratiam, qua charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris*, ut lib. de gratia Chriſti c. 26. & alibi ſæpe; modò *dilectionem*, vel *inſpirationem dilectionis*, ut lib. 4. ad Bonif. c. 5.; modò *concupiſcentiam bonam*, ut l. de ſp. & lit. c. 4.; modò *ſuavitatem*, ut lib. de pecc. mer. c. 17. & 19. & in Pſal. 84.; modò *dulcedinem*, ut lib. 2. ad Bonif. c. 9.; modò, & ſæpiſſime *delectationem* in libris, quos in defenſionem Divinæ gratiæ elucubravit &c. Redeamus ad appellationem charitatis.

XI. Obſequium Deo præſtitum propter timorem ignis æterni, videtur charitatis, ſed non perfectæ vocabulo inſigniri poſſe ex mente S. Doctoris; ſic enim loquitur c. 38. lib. de S. Virg. *Eſt etiam timor ignis æterni, propter quem devitandum Deo ſervire, nondum eſt utique PERFECTÆ CHARITATIS. Aliud eſt enim deſiderium præmii, aliud formido ſupplicii. Aliæ voces ſunt, QUO ABIBO AB SPIRITU TUO, ET A FACIE TUA, QUO FUGIAM? Et aliæ voces ſunt: UNAM PETII A DOMINO, HANC REQUIRAM UT INHABITEM IN DOMO DOMINI &c.* Nonne hic inſinuat Auguſtinus, *deſiderium præmii* eſſe quodammodo Charitatem perfectam? Et omne ſimilem Charitatem deſignat lib. de vera Religione, ubi ab eo c. 52. vocatur *anima perfecta, Deo ſubdita, & ad EJUS REGNUM SUMMA CHARITATE CONVERSA*?

XII. Cæterum nihil Auguſtino frequentius, quàm *Charitas* ſumpta pro amore ſpei, & ſanctæ concupiſcentiæ, nulla facta mentione benevolentiæ; ut ſubjecta loca teſtantur.

Lib. 5. de Civ. Dei c. 24. docet cupiditates pravas frænandas eſſe *non propter ardorem inanis gloriæ, SED PROPTER CHARITATEM FELICITATIS ÆTERNÆ*.

L. 1. de Doct. Chriſt. c. 38. n. 42. *Spei ſuccedit beatitudo ipſa, ad quam perventuri ſumus: CHARITAS autem, etiam iſtis decedentibus, augebitur potiùs. Si enim credendo diligimus, quod nondum videmus, quantò magis, cùm videre cœperimus? Et, ſi ſperando diligimus, quò nondum pervenimus, quantò magis, cùm pervenerimus? Inter temporalia quippe, atque æterna, hoc intereſt, quòd temporale aliquid plus diligitur, antequam habea-*

Digitized by Google

tur, vileſcit autem, cùm advenerit; non enim ſatiat animam, cui vera, & certa ſedes eſt æternitas; æternum autem ardentiùs diligitur adeptum, quàm deſideratum: nulli enim deſideranti conceditur, plus de illo exiſtimare, quàm in ſe habet, ut ei vileſcat, cùm minus invenerit: ſed quantum quiſque veniens exiſtimare potuerit, plus perveniens inventurus eſt. In Pſalm. 7. num. 14. *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus vaſtatoribus, quibus percuſſus, atque inflammatus, TANTO AMORE ARDEAS REGNI COELORUM, ut omnium reſiſtentium, & à propoſito revocare volentium linguas contemnas, & perſecutiones eorum derideas, dicens, QUIS ME SEPARABIT A CHARITATE CHRISTI &c.* Rom 8. v. 35.

XIII. An hæc quadrant Charitati ſumptæ pro amore benevolo? An clarioribus verbis exprimi poteſt amor ſpei, ſeu concupiſcentiæ, quàm in allatis textibus ab Auguſtino expreſſus ſit? Quantopere hic amor, à S. Doctore commendetur videre cœpimus ſupra c. 6. n. 3. ... 6. quibus hic juvat nonnulla ſuperaddere.

Serm. 25. aliàs de diverſis 19. n. 7. „ Cùm Chriſtus apparuerit vitæ veſtra, tunc & vos cum ipſo apparebitis in gloria. Ecce dies boni, ipſos deſideremus: PROPTER HOC VIVAMUS, PROPTER HOC OREMUS, PROPTER HOC ELEEMOSYNAS DEMUS.

Serm. 178. aliàs 19. de Verbis Ap. n. 10. & 11. „ Etiamſi timore gehennæ non facis malum, nondum es perfectus. Audeo dicere, ſi timore gehennæ, non facis malum, eſt quidem in te Fides, quia credis futurum Dei eſſe judicium: gaudeo Fidei tuæ, ſed adhuc timeo malitiæ tuæ. Quid eſt quod dixi? Quia ſi timore gehennæ non facis malum, non amore juſtitiæ fecis bonum. Aliud eſt, timere pœnam, aliud eſt, amare juſtitiam. Amor caſtus in te eſſe debet, quo amore deſideres videre non cœlum & terram, non campos liquidos maris, non ſpectacula nugatoria, non fulgores, nitoreſque gemmarum: ſed deſidere videre Deum tuum: quia dictum eſt, Dilectiſſimi, FILII DEI SUMUS, ET NONDUM APPARUIT QUOD ERIMUS; SCIMUS AUTEM, QUIA, CUM APPARUERIT, SIMILES EI ERIMUS, QUONIAM VIDEBIMUS EUM, SICUTI EST. Ecce propter quam VISIONEM fac bonum, ecce propter quam noli facere malum.

XIV. Serm. 259. aliàs ex Sirmondianis 19. num. 1. „ Fratres exhortamur, & obſecramus vos in Nomine Domini noſtri J. C. ..... ut omnis intentio veſtra, quare Chriſtiani eſtis, & nomen ejus in fronte, & in corde portatis, non dirigatur niſi ad illam vitam, quæ nobis cum Angelis eſt futura: ubi perpetua quies, ſempiterna lætitia, indeficiens beatitudo; nulla perturbatio, nulla triſtitia, nulla mors.

Serm. 282. aliàs de diverſis 105. num. 1. „ Neque enim omnes Martyres in certamine paſſionis atque confeſſionis ad tempus fortiter laborarent, niſi UT PERPETUA FELICITATE GAUDERENT.

Serm. 302. aliàs de diverſis 112. num. 3. „ Hinc intelligitur, quare ſumus Chriſtiani; quia non propter temporalia, & tranſeuntia vel bona, vel mala; ſed propter vitanda mala, quæ non tranſibunt, & PROPTER ADIPISCENDA BONA, quæ terminum non habebunt.

Serm. 150. in edit. recentiori num. 4. „ Generaliter audite omnium Philoſophorum commune ſtudium, in quo ſtudio communi habuerunt quinque diviſiones, & differentias ſententiarum propriarum. Communiter omnes Philoſophi ſtudendo, quærendo, diſputando, vivendo adpetiverunt apprehendere vitam beatam. Hæc una fuit cauſa philoſophandi: ſed puto quòd hoc Philoſophi nobiſcum commune habent; Si enim à vobis quæram, quare in Chriſtum credideritis, quare Chriſtiani facti fueritis, veraciter mihi omnis homo reſpondet, PROPTER VITAM BEATAM. Appetitio igitur beatæ vitæ Philoſophis, Chriſtianiſque commune eſt &c.

In Pſalm. 7. num. 9. „ Finis curæ delectatio eſt: quia eò quiſque curis, & cogitationibus nititur, UT AD SUAM DELECTATIONEM PERVENIAT. Videt igitur curas noſtras, qui ſcrutatur cor: Videt autem fines curarum, id eſt, delectationes, qui perſcrutatur renes: ut, cùm invenerit, non ad concupiſcentiam carnis, neque ad concupiſcentiam oculorum, neque ad ambitionem ſæculi, quæ omnia tranſeunt, inclinari curas noſtras, ſed AD GAUDIA RERUM ÆTERNARUM SUSTOLLI, quæ nullà commutatione violantur, diligat juſtum ſcrutans corda, & renes Deus. Opera enim noſtra, quæ factis, & dictis operamur, poſſunt eſſe nota hominibus; ſed quo animo fiant, & QUO per illa pervenire cupiamus, ſolus ille novit, qui ſcrutatur corda, & renes Deus.

Serm. 177. aliàs 10. inter editos ex M. Certh. MSS. n. 8. „ Verè ad fruendum ipſe nobis erit omnia. Nam non mihi videtur dictum, QUI DEDIT NOBIS OMNIA ABUNDANTER ad fruendum, niſi ſe ipſum. Videtur enim aliud eſſe uti, aliud frui: utimur enim pro neceſſitate, FRUIMUR PRO JUCUNDITATE. Ergo iſta temporalia dedit ad utendum, ſe ad fruendum. Si ergo ſe, quare dictum eſt OMNIA, niſi quia ſcriptum eſt, ut ſit Deus omnia in omnibus? ERGO IBI COR AD FRUENDUM, UT SIT SURSUM COR. „ Et l. 1. de Doctr. Chriſt. c. 30. n. 33. Deus „ nobis præbet miſericordiam propter ſuam bonitatem, nos autem nobis invicem propter illius: id eſt, ille noſtri miſeretur, ut ſe perfruamur, nos verò invicem noſtri miſeremur, UT ILLO PERFRUAMUR. Aliud teſtimonium his affine proferemus infra c. 14. n. 4.

XV. Nihil potiùs in adductis locis reperire eſt, quo amor ille caſtæ concupiſcentiæ, actioneſque ex eo profectæ culpentur, niſi ulteriùs referantur in Deum ex amore benevolo; nullum hic indicium obligationis ita referendi: ergo talis amor, quo vitam æternam, ſeu Dei fruitionem, ibi ſiſtendo, diligimus, rectus eſt, atque laudabilis juxta apertiſſimam Auguſtini ſententiam, quam ſequentia teſtimonia magis magiſque confirmant.

In Pſalm. 149. num. 4. „ Quomodo vobis Deum commendamus? Ut diligetis eum BONO VESTRO, NON BONO IPSIUS: quia malo veſtro eum non diligitis, non malo ipſius: non enim minùs habebit Deus Divinitatem, ſi homo in illum non habeat charitatem.

In Pſalm. 102. num. 4. „ Laudari ſe vult Deus, & hoc ut tu proficias, non ut ille ſublimetur. Non eſt omnino quod illi retribuere „ (in antiquioribus editionibus legitur: „ tetribuas) & quod exigit, non ſibi, ſed tibi exigit: tibi prodeſt, tibi ſervetur. NON HOC A TE AMAT, QUOD ILLUM AUGEAT, SED QUOD TE AD ILLUM PERDUCAT. Propterea quærebant Martyres &c.

Serm. 57. aliàs de diverſis 9. num. 4. ubi explicans illud „ Sanctificetur nomen tuum, ſic ait „: PRO NOBIS ROGAMUS, NON PRO DEO; NON ENIM BENE OPTAMUS DEO, cui nihil mali poteſt aliquando evenire: SED OPTAMUS NOBIS BONUM, ut ſanctificetur ſanctum nomen ejus: quod ſemper ſanctum eſt, ſanctificetur in nobis.

XVI. Quid, quòd apud eumdem S. Doctorem, Dei fruitionem, ut nobis utilem, ſeu bonam, & ut totam noſtram mercedem, amare, eſt Deum *gratis* amare, eſt Deum amare *propter ipſum*.

Audiatur l. 8. de Gen. ad lit. c. 11. num. 24. „ Deus quippe noſtrâ ſervitute non indiget; nos verò Dominatione illius indigemus, ut operetur, & cuſtodiat nos: & ideò verus ſolus eſt Dominus; quia NON ILLI AD SUAM, SED AD NOSTRAM UTILITATEM, SALUTEMQUE SERVIMUS. . . nec ita ſentiendum eſt, quod diximus, nos illi ad utilitatem noſtram, ſalutemque ſervire, tanquam aliud aliquid ab illo expectemus, quàm eum ipſum, qui ſumma utilitas, & ſalus noſtra eſt; ſic enim eum GRATIS ſecundum illam vocem diligimus, MIHI AUTEM ADHÆRERE DEO BONUM EST.

In Pſalm. 52. num. 8. „ Deus GRATIS ſe vult coli, GRATIS ſe vult diligi, hoc eſt, caſtè amari; non propterea ſe amari, quia dat aliquid præter ſe, SED QUIA DAT SE.

In Pſalm.134. num.11. „ Hoc eſt GRATIS amare, non „ quaſi propoſitâ acceptione mercedis ; quia ipſa merces tua ſumma Deus ipſe erit , quem GRATIS diligis : & ſic amare DEBES , UT IPSUM PRO MERCEDE DESIDERARE NON DESINAS, QUI SOLUS TE SATIET.

Serm.334. aliàs 48. de Sanctis n.3. *DOMINUS , inquit, PARS HÆREDITATIS MEÆ: Non dixit, O Domine, quid das mihi aliquam hæreditatem? Quidquid mihi dederis , vile eſt . Tu eſto hæreditas mea; amo te , totum amo te, toto corde ; tota anima, tota mente amo te . Quid erit mihi , quidquid dederis mihi præter te? Hoc eſt Deum GRATIS AMARE , DE DEO DEUM SPERARE, DE DEO PROPERARE IMPLERI , DE IPSO SATIARI: IPSE ENIM SUFFICIT TIBI, præter illum nihil ſufficit tibi.*

In Pſalm.104 *Videtur mihi admonere ſemen Abrahæ, qui ſunt omnes filii promiſſionis pertinentes ad æternam hæreditatem Teſtamenti æterni , ut tanquam ipſam hæreditatem ſibi eligant Deum , & ut eum GRATIS colant , id eſt , PROPTER IPSUM , non propter aliquod emolumentum mercedis extra ipſum.*

In Pſalm.118. ſerm.11. num.6. *Teſtimoniis quippe ſuis agit nobiſcum Deus , ut eum GRATIS colamus , quod impedit avaritia radix omnium malorum . . . . . Si ergo cor non habeamus inclinatum in avaritiam , Deum non colimus , niſi PROPTER DEUM , ut ſui cultus ipſe ſit merces.*

In Pſalm.53. num.10. *Deus noſter laudetur voluntate ; ametur charitate ; gratuitum ſit quod amatur , & quod laudatur. Quid eſt GRATUITUM? IPSE PROPTER SE, NON PROPTER ALIUD. Si enim laudas Deum, UT DET tibi aliquid aliud , jam non GRATIS amas Deum : Erubeſceres , ſi te uxor tua propter divitias amaret , . . . Ipſum autem GRATIS dilige ; quia melius ab eo non invenis , QUOD DET , quam ſe ipſum.* Vide enarrationem in Pſalm.33. num.15. ; in Pſalm.72. num.23. & prætereà ex Enarr. in Pſalm.77. num.22. pauca hæc accipe: *Rectum cor cum Deo eſt , quando PROPTER DEUM quærit Deum . Unam quippe concupivit à Domino , hanc requiret , ut inhabitet in Domo Domini ſemper , & contempletur ejus delectationem.*

XVII. Vides itaque , lector , quid in relatis Auguſtini teſtimoniis ſit *gratis* Deum amare , vel Deum amare *propter ipſum* ; nimirum , ita Dei fruitionem appetere & ſperare, ut extra hanc nullum aliud mercedis emolumentum quæramus , ſive ita , ut ſoli illi ſperatæ fruitioni inhæreamus . Hinc S. Doctor l.3. de Doctr. Chriſt. c.10. *charitatem* latiùs acceptam vocat *motum animi ad fruendum Deo propter ipſum* , ubi Tò *propter ipſum* additum verbo *frui* non neceſſariò importat amorem benevolentiæ; ut colligitur ex hac altera ejuſdem Auguſt. ſententia depromptâ ex eodem lib. c.18. n.27. *Si multis uxoribus castè uti quiſquam pro tempore potuit, poteſt alius una libidinosè . Magis enim probo multarum fœcunditate utentem propter aliud , quam unius carne FRUENTEM PROPTER IPSAM.*

XVIII. Tota hæc textuum ſeries duplici præſertim fine à nobis producta eſt. Primus eſt, ut lectori conſtet, nos non temerè ab adverſariis exigere , ut, cùm aliquem Auguſtini locum, ubi agitur de *Charitate, amore Dei, dilectione &c.* contra Pontificiam Conſtitutionem intorquent , non graventur priùs oſtendere , voces illas accipiendas eſſe , pro amore juxta vulgarem loquendi uſum *gratuito* ; ſive qui propriam utilitatem non reſpicit . Vide c.1. n.5. Alter finis eſt, ut pateat, quantùm S. Doctor à ſpuriis ſuis Diſcipulis diſſideat , dum ille amorem caſtæ concupiſcentiæ deſtitutum omni ulteriore relatione in Deum ex amore benevolo , laudat , prædicat , commendat , inculcat ; hi è contrario impudenter reprobant , & vitioſæ cupiditatis condemnant.

XIX. Hanc quæſtionem termino Auguſtini ſententiâ , diligenter attendendâ ex lib. de catechiſ. rud. c.17. ubi ita fatur : „ Sunt enim qui propterea volunt eſſe „ Chriſtiani , ut aut promereantur homines , à quibus „ temporalia commoda expectant , aut quia offendere „ nolunt , quos timent . Sed iſti reprobi ſunt ; etſi ad „ tempus eos portat Eccleſia , ſicut area uſque ad tempus ventilationis paleam ſuſtinet : ſi non ſe correxerint , & PROPTER FUTURAM SEMPITERNAM REQUIEM Chriſtiani eſſe cœperint , in fine ſeparabuntur . Nec ſibi blandiantur , quòd in area poſſint „ eſſe cum frumento Dei , quia in horreo cum illo non „ erunt , ſed igni debito deſtinantur. Sunt etiam alii „ meliore quidem ſpe ; ſed tamen non minore periculo , „ qui jam Deum timent , & non irrident Chriſtianum „ nomen , nec ſimulato corde intrant Eccleſiam Dei , „ ſed in iſta vita expectant felicitatem , ut feliciores „ ſint in rebus terrenis , quàm illi , qui non colunt „ Deum : ideoque cùm viderint , quoſdam ſceleratos , „ & impios iſtâ ſeculi proſperitate pollère , & excellere , ſe autem vel minùs habere iſta, vel amittere, perturbantur , tanquam ſine cauſa Deum colant , & facilè à Fide deficiunt . QUI AUTEM PROPTER BEATITUDINEM SEMPITERNAM , ET PERPETUAM REQUIEM , quæ poſt hanc vitam „ Sanctis futura promittitur , vult fieri Chriſtianus , ut „ non eat in ignem æternum cum Diabolo , ſed in regnum æternum intret cum Chriſto , VERE IPSE „ CHRISTIANUS EST : cautus in omni tentatione , „ nè proſperis rebus corrumpatur , & nè frangatur adverſis , & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus , & temperans , & in tribulationibus fortis , & „ patiens ; Qui etiam proficiendo perveniet ad talem „ animum , ut plus amet Deum , quàm timeat gehennam : ut , etiamſi dicat illi Deus , utere deliciis carnalibus ſempiternis , & quantum potes , pecca , nec „ morieris , nec in gehennam mittèris, ſed mecum tantummodo non eris , exhorreſcat , & omnino non peccet , non jam ut illud , quod timebat , non incidat , „ ſed nè illum , quem ſic amat, offendat, in quo uno eſt „ requies , quam oculus non vidit &c. „ Nonne & illic difficulter deprehendetur amor, quem in Scholis vocant *gratuitum* , ſeu *benevolum*? Similia ab Aug. traduntur in Pſalm.85. num.11. In Pſalm.127. num.9. Serm.145. alias 3. inter editos ex MSS. M. Carthuſ. num.3. Serm.178. aliàs 19. de verbis Apoſt. n.11. &c.

CAPUT XIV.

Præcipua ex Auguſtino objectio accuratiùs expenditur . Col.329.

I. S. Auguſtinus l.9. de Trin. c.7. ita ſcribit. *Nemo enim volens aliquid facit , quod non in corde ſuo priùs dixerit: quod verbum amore concipitur ſive creaturæ, ſive Creatoris , id eſt , aut naturæ mutabilis , aut incommutabilis veritatis . Ergo aut cupiditate , aut Charitate . Non quòd non ſit amanda creatura ; ſed , ſi ad Creatorem refertur ille amor , non jam cupiditas ; ſed charitas erit . Tunc enim eſt cupiditas , cùm propter ſe amatur creatura ; tunc non utentem adjuvat , ſed corrumpit fruentem .* Ergo omnis noſter amor , & volitio , ut non ſit cupiditas , & peccatum , debet referri ad Creatorem.

R. primò , non probari iterum , quod probandum erat ; ſcilicet omnem amorem noſtrum , & volitionem debere referri ad Creatorem ex amore benevolo ; ſive ex amore Dei , *qui omnia agit propter Deum , quemque Deus remuneratur* : hoc dum adverſarii non præſtant , fruſtrà ſudant in defendenda ex Auguſtino Queſnelliana 44. & ſequentibus , ubi ad actuum bonitatem requiritur amor jam dictus ; quem hic à S. Doctore per *charitatem* ſignificari, nunquam evicturi ſunt , ut manifeſtum eſt ex ſuperiori *quæſtione* .

R. Secundò , diſtinguendo conſequens : omnis noſter amor , & volitio , ut non ſit cupiditas , & peccatum , debet neceſſariò referri ad creatorem actu , nego conſequentiam: debet ita referri actu, habitu , vel aptitudine, aut implicitè , ut docuimus ex SS. Thoma , & Saleſio Cap.12. num.2. & 3. , & latiùs infra oſtenſuri ſumus, concedo conſequentiam . Confirmatur reſponſio ex alio Doctoris Angelici textu . In 1. ſent. diſt.1. a.4. ita objicit : „ Quicunque non facit id , ad quod tenetur , peccat mortaliter ; ſi ergo tenemur uti omni-

Digitized by Google

„ oibus præter Deum, quicunque eis non utitur refe-
„ rendo in Deum, peccat mortaliter. „ Cui objectioni ita ſatisfacit. „ Ad 3. dicendum, quòd omnibus
„ tenemur uti, non quòd ſemper eis utamur, ſed, cùm
„ utimur, in Deum referamus: nec referre tenemur
„ ſemper actualiter in Deum, ſed habitualiter, quia
„ præcepta affirmativa obligant ſemper, ſed non *ad ſem-*
„ *per*. Unde non oportet, quod peccemus ſemper mor-
„ taliter, ſed ſolùm, quando finis, in quem aliquid re-
„ ferimus, non eſt ordinabilis in Deum: ſi autem or-
„ dinabilis ſit, & non ordinetur actu; poteſt eſſe pec-
„ catum veniale, dum eis nimis inſiſtimus. „ Si ergo non nimis inſiſtimus, peccatum nullum erit, dummodo finis proximus ſit *ordinabilis* in Deum.

IV. Cùm S. Aug. in allato contra nos teſtimonio tantùm culpet amorem creaturæ propter ſe, qui *corrumpit fruentem*, ex nullo melius diſcere poſſumus quid propriè ſit *frui*, quàm ex ipſomet. Id autem ita explicat l. 1. de Doctr. Chriſt. c. 33. num. 37. *Quanquam etiam vicinſſimè dicitur frui, cum delectatione uti. Cùm enim adeſt quod diligitur, etiam delectationem ſecum neceſſe eſt gerat; per quam ſi tranſieris, eamque ad illud, ubi permanendum eſt, retuleris, uteris ea, non propriè diceris frui; ſi verò inhæſeris, atque permanſeris FINEM IN EA PONENS LÆTITIÆ TUÆ, tunc VERE, ET PROPRIE FRUI dicendus es. Quod non faciendum eſt, niſi in illa Trinitate, ideſt, ſummo, & incommutabili bono.*

V. Hic primò commendatur nobis amor concupiſcentiæ, quo inhæremus, & permanemus, & finem lætitiæ noſtræ ponimus in ea delectatione, quæ ſperatur ex fruitione incommutabilis boni. Eſtnè verò hìc ullus apex, unde colligi poſſit, amorem illum, ut innoxius ſit, procedere debere ex amore Dei, qui benevolentiæ nuncupatur? Plura in hanc rem Auguſtini teſtimonia habes toto c. 6. & c. 13. n. 12. &c.

VIII. Secundò hìc ſe aperit, quid ſit *verè, & propriè frui* creaturâ; nempe in ejus delectatione inhærere, permanere, & finem lætitiæ ſuæ ponere; ſeu *quieſcere tanquam in fine ultimo*, ut ait S. Bonav. in 2. diſt. 42. a. 2. q. 1. cui planè conſentit S Thomas in 4. diſt. 31. q. 2. a. 3.; unde ibidem ambo negant, quòd qui venialiter peccat, fruatur creaturâ, quia ſcilicet non ponit in ea finem ultimum; unde ulteriùs ſequitur, S. Auguſtinum in objecto loco non agere de quolibet amore creaturæ, ſed de eo tantummodo, qui mortaliter malus eſt, quandoquidem *corrumpit FRUENTEM*.

Illic igitur à S. Doctore actiones eæ conſiderantur, quæ humanam vitam honeſtant, vel graviter dehoneſtant: inſuper habitis, quæ inter has mediæ ſunt, ut venialiter malæ, & indifferentes. Porrò actiones hoc ipſo, quo fiunt ex amore honeſtatis, etiam certo modo procedunt ab amore *incommutabilis veritatis*: ſingulæ enim actiones honeſtæ totidem ſunt particulares veritates practicæ, ſub illa prima, & incommutabili comprehenſæ; adeò ut, qui has amat, illam implicitè amare cenſendus ſit. Huic actionum in charitatem, & cupiditatem diviſioni affinis eſt ea, quam ex eodem S. Doctore produximus cap. præcedenti num 8., ubi per charitatem *amorem rectum*, per cupiditatem *pravum* univerſim intelligit.

Alibi tamen Charitatem magìs reſtringit; ut cùm l. 3. de Doct. Chriſt. c. 10. *charitatem* vocat *motum animi ad fruendum Deo propter ipſum, & ſe atque proximo propter Deum; cupiditatem autem motum animi ad fruendum ſe, & proximo, & quolibet corpore non propter Deum*. Ad talem Charitatem revocari poſſunt actiones omnes, quæ fiunt *ex concupiſcentia ſupernaturali propriæ ſalutis*; hæ enim omnes, (II. III.) ut optimè advertit Card. Aguirre diſp. 130. ſect. 11. *implicitè ordinantur in finem charitatis relatione quadam ſibi intima, & tranſcendente ultimam earum differentiam*. Ad cupiditatem autem attinebunt actiones omnes ſaluti noſtræ contrariæ; & ſic mediæ erunt venialiter malæ, indifferentes, & merè moraliter bonæ.

VII. Cæterùm S. Auguſtinum agnoviſſe in gentilibus actiones bonas, quas etiam Dei *dona* appellat, & quæ tamen ad Charitatem jam dictam non pertinent, paſſim in decurſu oſtenſum eſt. Vide c. 13. num. 6.

Nota, actiones venialiter malas propriè nec eſſe uſum, nec fruitionem creaturæ: à S. Bonav. in 2. diſt. 42. a. 2. q. 1. vocantur *abuſus*. Hæ ad Dei gloriam per ſe non referuntur, ut certum eſt; cùm tamen in creatura tanquam in fine ultimo non quieſcant, propterea mortaliter malæ non ſunt, ut docuimus ex SS. Thoma, & Bonav. num. 8. Actiones in individuo indifferentes, ſi dentur, cùm implicitè ordinentur, aut ſaltèm *ordinabiles* ſint ad Deum, ut authorem, & finem naturæ, catenus naturaliter bonæ dici poſſunt. Vide Verba S. Thomæ ſupra num. 1., & cap. 12. num. 2.

Qua ratione opera moraliter bona referantur in Deum, dictum eſt num. 8. Juvat hìc addere teſtimonium Doctiſſimi Bellarmini, ad Hæreticorum terrorem nati, de operibus illis ita diſſerentis l. 5. de grat & lib. arb. c. 9. *Non eſt neceſſe, omnia referre in Deum explicitè; ſed ſatis eſt, ſi opus referatur in bonum ſinem proximum; tunc enim per ſe dirigetur in Deum, ut in ultimum finem. Sicut omne agens particulare agit in virtute primi motoris, id eſt, Dei; ſic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimi finis. Alioqui non ſolùm infideles, ſed etiam fideles, & juſtiſſimi quique ſemper peccarent, cùm inter operandum de Deo non cogitant; ſed operantur, quia ratio dictat, eſſe bonum, & faciendum: itaque, niſi opponatur circumſtantia finis mali, omne opus bonum morale per ſe refertur in Deum, etiamſi author operis id non cogitet, vel intendat*. Idem aliis verbis exprimit Em. Aguirre in Theologia S. Anſelmi diſp. 130. ſect. 11. *Omnes actiones*, inquit, *ordinis naturalis ex officio bonæ, & nullo ſiniſtro fine, aut circumſtantia vitiatæ referuntur .... implicitè ſaltèm in Deum ipſum, ut primum principium, & finem ultimum naturalem ... cùm eliciuntur ab homine ex fine honeſtatis moralis, & objectivæ ipſarum: ea quippe in ſe imbibit, quaſi tranſcendenter, intimum ordinem ad Deum, veluti ultimum finem naturalem totius honeſtatis moralis*. Hæc explicatio facilè poteſt accommodari operibus in individuo indifferentibus; ſi dentur.

Quæ hactenus de charitate, & cupiditate, & duplici actionum claſſe, ex Auguſtino diſſeruimus, viam aperient enodandis ſimilibus aliorum Patrum locutionibus.

CAPUT XV.

Non favent Queſnello Concilium ſecundum Arauſicanum, nec SS. Fulgentius, & Proſper. Col. 337.

I... III. OBjicitur 1. Arauſicanum 11. Can. 17. *Fortitudinem gentilium mundana cupiditas; fortitudinem autem Chriſtianorum Dei Charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris &c.*

R. & quæro, an nulla detur actio, niſi quæ ſit aut fortitudo gentilium, aut Chriſtianorum? Si detur, ut niſi inſaniſſimè negari non poteſt, quid ergo hic locus, ad probandum, *non eſſe niſi duos amores &c.*?

Agitur in allegata ſententia de fortitudine, *cujus lacerti in contemptu dolorum claruerunt*, quamque Julianus tam in Chriſtianis, quàm gentilibus virtuti naturæ tribuebat, ut videre eſt l. 1. Op. imp. num. 83., unde Arauſicana Synodus objectum locum mutuata eſt. E contrario Synodus cum Auguſtino, ſtatuit gentilium fortitudinem ferè ex mundanæ gloriæ cupiditate procedere; eam verò, quæ eſt Chriſtianorum [quo nomine hìc ſigillatim videntur cenſeri Martyres] ex Dei charitate, & quidem excellentiſſimâ proficiſci.

Sed præter fortitudinem datur juſtitia, prudentia, & temperantia, quarum actus, ut populari auræ minùs expoſiti, ita etiam à gentilibus ſubinde citra vanæ gloriæ cupiditatem, & ex honeſtatis motivo exerceri potuere. Vide cap. 13. n. 6. &c.

IV. Objicitur 2. S. Fulgentius ad Monimum c. 18.: *Voluntas porrò Creaturæ rationalis ſine qualicunque amore non poteſt eſſe: nec ſic poteſt diligere, ut amorem ſuum non velit ad aliquid religare; quæ inter ſummum bonum,*

à quo

à quo creata eſt, & infimum bonum, cui prælata eſt, medio quodam loco poſita, profectò aut in infimo bono neceſſe eſt miſerabiliter jaceat, aut in ſummo bono veraciter, feliciterque requieſcat.

R. hic deſcribi finem ultimum, quem juſtus, & peccator ſibi, ſaltèm interpretativè, conſtituit in ſuo quiſque ſtatu, & ad quem amorem ſuum, ſive habitualem voluntaria affectionem *religat*. Sicut autem juſtus, non obſtante amore, quo finem ſibi proprium, ſeu ſummum bonum proſequitur, ſubinde ea facit, quæ ad finem illum non referuntur, ut cùm venialiter peccat; ita & peccator interdum exercet actum aliquem, qui ex præpoſtera ad bonum infimum affectione non naſcitur, nec ad illud tanquam finem, in quo quieſcat, dirigitur.

Reſponſionem noſtram breviter confirmat Auguſtinus l. de Sp. & lit. c.26. *Sicut non impediunt à vita æterna JUSTUM quædam PECCATA VENIALIA, ſinè quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt IMPIO ALIQUA OPERA BONA, ſinè quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur.* Et ipſe Fulgentius fidus Auguſtini Diſcipulus lib. de Incarn. c.26. *Quibuſdam*, inquit, *cognoſcentibus Deum, nec ſicut Deum glorificantibus . . . ALIQUA QUIDEM BONA, QUÆ AD SOCIETATIS HUMANÆ PERTINENT ÆQUITATEM, ineſſe poſſunt; ſed, quia non Charitate Dei ſiunt, prodeſſe non poſſunt.* Perſpicuum igitur eſt, eum non docere, quemlibet hominem, ſeu fidelem, ſeu infidelem per actiones ſingulas aut miſerabiliter jacere in bono infimo, aut in ſummo bono veraciter, feliciterque requieſcere. Adde, quòd alioqui peccata omnia forent mortalia; tale enim peccatum procul dubio importat *miſerabiliter jacere in bono infimo.*

V. Objicitur 3. S. Proſper l. ſententiarum ſent.251. *Duas in toto mundo civitates faciunt duo amores. Jeruſalem facit amor Dei; Babyloniam amor ſeculi. Interroget ergo ſe quiſque, quid amet; & inveniet, unde ſit civis.* Ergo omnis humana actio aut vel amor Dei, vel amor ſeculi.

R. cùm hic Proſperi textus nihil admodum differat ab objectis Auguſtini verbis c.13. num. . . & ſenſu coincidat cum jam explicato Fulgentii teſtimonio, aliâ reſponſione non eget, quam quæ utrobique abundantiſſimè data eſt. Jeruſalem ſcilicet, & Babylonia repræſentant ſtatum juſti, & peccatoris. *Interroget ergo ſe quiſque, quid amet*; hoc eſt, quid ſibi pro fine ultimo conſtituat, *& inveniet unde ſit civis*; hoc eſt, in quo ſtatu ſit, ſalutis, an damnationis.

CAPUT XVI.

Gregorius Magnus Queſnello, & ejus ſociis minimè favet. Col.343.

I. S. Pontifex l.18. Moral. c.8. in illud Job. *aut poterit in omnipotente delectari* ſic obſervat: *qui enim terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. Eſſe quidem ſinè delectatione anima nunquam poteſt: nam aut infimis delectatur, aut ſummis: Et quantò altiori ſtudio exercetur ad ſumma, tantò majore faſtidio torpeſcit ad infima: quantoque acriori cura inardeſcit ad infima, tantò tepore damnabili frigeſcit à ſummis.* Ergo *non ſunt niſi duo amores &c.*

II IV. R.1. quiſquis ſit hujus loci ſenſus, de quo mox videbitur, ſaltèm hinc non probari, quod probandum incumbebat, omnia eſſe peccata, niſi fiant ex amore Dei benevolo: cum enim etiam delectari in Deo, qui agit ex ſperata fruitione Dei, ibi ſiſtendo, & rectiſſimè ita agere, patet ex S. Auguſtino relato tum c.6. num.3. . . 6. tum c.13. num.13. & ſeqq. tum denique c.14. num 4.

VII VIII. R.2. Si hic agatur de actuali delectatione, ſenſum eſſe; animam paſſim, & plerumque aut infimis delectari, aut ſummis. Et ita plurimæ non ſolùm Patrum, ſed & Scripturarum locutiones accommodè intelligendæ ſunt. Unde Card. Bellarminus, Sectariorum fulmen, l.5. de grat. & lib. arb. c.10. ad illam objectionem Gen.6. *Omne figmentum cordis humani tantùm eſt malum* ita Reſpondet: „ Scriptura hoc
„ loco, & alia plurima, tribuit omnibus, quod con-
„ venit majori parti. Sententia igitur hujus loci eſt;
„ majorem partem cogitationum, ſive præcipuum ſtu-
„ dium hominum illius ſeculi fuiſſe malum. Quo ſen-
„ ſu eodem loco ſcribitur: *Omnis caro corruperat viam*
„ *ſuam*: & tamen ibidem additur: *Noe vir juſtus fuit,*
„ *atque perfectus.* „ Plura exempla ab eodem hic adducuntur.

Nota, hanc S. Doctoris ſententiam: *Qui . . . terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur*, non convenire in eum, qui, licet venialiter peccet, ita tamen animo comparatus eſt, ut nihil velit committere, quo jus ad cœleſtem hæreditatem amittat: talis enim adhuc retinet æternæ beatitudinis amorem, terrenorum amore ſuperiorem, à quo proinde non vincitur.

R.3. Gregorium Magnum hic loqui de habituali animæ delectatione, ſeu affectione, eaque duplici, pro duplici juſtorum, & peccatorum claſſe, quarum altera in infimis bonis *miſerabiliter jacet*, altera in ſummis *veraciter, feliciterque requieſcit*, ut ajebat Fulgentius cap. præcedenti num.4. adeò, ut quæ illic dicta ſunt, huc nullo negotio transferri poſſint. Hoc pacto intelligitur veriſſimum eſſe, quòd *qui . . . terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur*: quandoquidem enim, ut paulò poſt ait S. Pontifex, *utrique ſe amores*, quibus ſumma, vel infima bona, ut finem noſtrum conſectamur, *in uno corde non capiunt*; certè cùm horum amore vincimur, illorum amorem, & delectationem excludi neceſſe eſt.

III. Quàm alienus ſit S. Gregorius à condemnandis omnibus iis actibus, qui ex Divina Charitate non prodeunt, diſce ex homilia ejus 27 in Evangelia, ubi ad illud Chriſti *hoc eſt præceptum meum &c.* ſic notat. *Sunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectum cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt. Sed aliud eſt, quod ſponte impenditur naturæ; aliud, quod præceptis Dominicis EX CHARITATE debetur obedientiæ*: quibus verbis Bellarminus l.5. de grat. & lib. arb. c.9. hæc ſubdit: *quòd ſi naturali dilectioni ſacra eloquia non contradicunt, certè ea dilectio nihil peccati continet, ac per hoc bona eſt moraliter; ſi quidem ſacra eloquia peccatis omnibus contradicunt.* Rurſum de amore ſpei a Charitate, ut tertia virtus Theologica eſt, diſtincto ſic idem S. enunciat in 1. Regum 12. lib.5. Moral. cap.2. *Cui [Deo] in veritate ſervimus, quando ejus præcepta pro ſola ſuperna retributione perficimus.* Igitur manifeſtiſſimè conſtat, ab eo admitti actiones bonas ſive ex motivo naturali, ſive etiam ſupernaturali exercitas, quæ mediant inter amorem, quo nos ipſos, ac mundum malè diligimus; & inter amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur.

V. VI. De utriuſque generis actionum relatione in Deum vide c.14. n.7. & 8. & c.17. n.9. & 3.

CAPUT XVII.

Non conſentit adverſariis S. Leo, ſed manifeſtè opponitur. Col.352.

I. MIrificè exultant adverſarii hoc S. Leonis textu hom.5. de jejunio menſis ſeptimi: *Duo . . . amores ſunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diverſis qualitatibus, ſicut dividuntur autoribus. Rationalis enim animus, qui ſinè dilectione eſſe non poteſt, aut Dei amator eſt, aut mundi. In dilectione Dei nulla nimia; in dilectione autem mundi cuncta ſunt noxia.* Atqui, inquiunt, id ipſum eſt, quod Queſnellus aſſeruit ergo.

R.1. negando ſubſumptum: neque enim S. Leo dilectionem Dei reſtringit ad benevolam, ſive ad eam, quæ

Digitized by Google

omnia agit propter Deum, quibuſque Deus remuneratur. Ratio negati ſubſumpti petitur ex verbis objectum textum immediatè excipientibus: *Et ideo ÆTERNIS BONIS INSEPARABILITER INHÆRENDUM; temporalibus verò tranſeunter utendum eſt*: nam quæ hic ſunt *æterna bona*, niſi ſperata Dei fruitio, quæ temporalium fruitioni opponitur? Habemus igitur amorem concupiſcentiæ à S. Leone dilectiſſimè commendatum, interea dum Queſnellus eum ad amorem relegat, quo nos ipſos, ac mundum malè diligimus.

X. XI R. 2. nec tamen ſenſum allegati loci eſſe, omnem actionem, ut bona ſit, procedere debere ex amore, quo æterna bona diligimus, ac ſperamus. Probatur aſſertum; quia alioqui S. Leo ſibi apertiſſimè contradiceret; ſic enim habet ſerm. 7. de quadrageſima c. 3. ,, Quid hac humanitate ,, [quâ proximi neceſſitates ſublevamus] ,, facilius? Quæ utique laude ſuâ fraudan- ,, da non eſſet, ſi propter ipſam naturæ communionem ,, juvando homini ab homine præberetur; ſed quia quod ,, non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non ,, pervenit, alia eſt conditio operum cœleſtium, alia ,, terrenorum: mundana benevolentia in iis, quos ad- ,, juvat, habet finem: Chriſtiana pietas in ſummum ,, tranſit authorem, dum in ipſum dicamus benigni, ,, quem in nobis fatemur operari ,, &c. hinc formo ineluctabile argumentum: humanitas juvando homini ab homine præbita propter ipſam communionem naturæ, adeòque non procedens ex *Fidei fonte*, non procedit ex amore concupiſcentiæ erga Deum, multò minùs ex amore benevolo: atqui tamen, teſte S. Leone, ſi talis humanitas homini ab homine præberetur, ſua laude fraudanda non eſſet: ergo, judice eodem S. Pontifice, actio, ut laudabilis, ac conſequenter bona ſit, procedere non debet ex amore ſanctæ concupiſcentiæ, multò minùs benevolentiæ. Ergo S. Leo, niſi eum ſibi adverſari cum grandi contumelia dixeris, in objecto teſtimonio ſignificatum non volt, omnes volitiones, aut actiones eſſe noxias, niſi ſcatcant ex amore, quo æterna bona diligimus, ac ſperamus, multò minùs, niſi oriantur ex ſtrictè dicta charitate. (Vide etiam quæ ex S. Leone proferemus infra ad Prop. 47. c. 6. n. 2.) Igitur.

IV. . . . VIII. R. 3. in objecto texta per *amorem*, & *dilectionem* optimè intelligi poſſe habitualem; quæ eſt *Dei*, vel *mundi*, prout quis in cœleſtibus, vel terrenis bonis finem ultimum conſtitutum habet: hæc juſtorum propria eſt, illa peccatorum. Eo ſenſu veriſſimum eſt hoc S. Leonis effatum: *Rationalis enim animus, qui ſine dilectione eſſe non poteſt, aut Dei amator eſt, aut mundi: in dilectione Dei nulla nimia; in dilectione autem mundi cuncta ſunt noxia*: nam cùm inter juſtum, & peccatorem non detur medium, quivis certè in æternis aut temporalibus bonis habitualiter quieſcit, & ſic Dei, aut mundi amator eſt. Confirmatur hæc interpretatio ex monito, quod relatis verbis S. Pontifex immediatè ſubjungit. *Et ideo æternis bonis inſeparabiliter inhærendum* tanquam fini ultimo, *temporalibus verò tranſeunter utendum eſt*, non fruendum, non tanquam fini ultimo inhærendum.

Cùm autem dicuntur ex alterutro amore *omnes prodire voluntates*, per voluntatem non actum, ſed potentiam intellige, ut intelligi poſſe ex Bellarmino docuimus c. 13. num. 3. in fine. Huic igitur acceptioni inſiſtendo, prodit bona voluntas ex habituali amore Dei, mala ex amore mundi; & quot ſunt utriuſque amoris gradus, aut diſcrimina, tot ſunt etiam diverſi gradus, aut diſcrimina, bonarum aut malarum voluntatum, ut conſideranti patebit; & ſic etiam veriſſimum eſſe deprehenditur, quod *ita ſint diverſæ qualitatibus, ſicut dividuntur authoribus*.

Evidens eſt, ex totâ hac objecti textûs explicatione non ſequi, omnem actionem, aut volitionem eſſe vel amorem mundi, vel amorem Dei ſive benevolentiæ, ſive etiam concupiſcentiæ, ut oſtendimus c. 15. n. 4. in reſponſione ad Fulgentii teſtimonium nobis intortum: nihil ſiquidem vetat, eum, qui habituali peccato, ſeu amore infectus eſt, quo creaturam bonis divinis peſſimè prætulit, volitionem elicere, aut actionem exercere, quæ à mortifero illo amore non naſcitur; ſicut è contrario qui habituali Dei, & Divinorum bonorum dilectione præditus eſt, ea non rarò vult, aut facit, quæ neutiquam ex tali dilectione emanant; *ſepties enim cadit juſtus*.

IX. R. 4. juxta documentum paſtorale Eminentiſſimi Rohani, & 40. Galliæ Epiſcoporum à pluribus deinde ejuſdem regni Antiſtibus adoptatum, S. Leonem, dum duos amores agnoſcit, amorem Dei latiſſimè ſumere, adeò, ut eo nomine voluntatem quamlibet rectam, & univerſim amorem boni complectatur. [II.] Quâ viâ id commodè intelligi poſſit, docet nos Cardinalis Aguirre in Theolog. S. Anſelmi diſp. 130. Sect. 11. ,, Cùm . . . Sanctiſſimi Eccleſiæ Patres, inquit, arden- ,, tiſſimâ in Deum Charitate eſſent præditi, nec quid- ,, quam deliberatè agerent, niſi ex dilectione Dei actuali ,, vel virtuali, palam ſpectantes in majorem ejus glo- ,, riam, ſtuduerunt conſequenter eam perfectionem ,, adeo ſublimem cæteris omnibus communicare, & ,, quodammodo imprimere . . . Verùm non omnia quæ ,, ab iis traduntur, & commendantur circa quærendam ,, in omnibus gloriam Dei [*adeoque circa amandum* ,, *Deum*] uniuſmodi ſunt, aut pariter ſub præceptum ,, cadunt; ſed quædam etiam habent latitudinem, & ,, varietatem conſulto admiſſam, intra ipſos limites ,, præcepti. ,,

Præmiſſis duobus gradibus quærendæ in omnibus Divinæ gloriæ, qui juxta laudatum Cardinalem tantùm ſunt conſilii, tertium, qui præcepti eſt, ſic determinat. ,, Tertius gradus quærendi in omni actione deliberata ,, gloriam Dei [*atque adeò ipſum amandi*] iſque omnium ,, infimus eſt, nihil omnino velle, eligere, agere, aut ,, operari, niſi ſecundùm rectam rationem, & ex fine ,, alicujus honeſtatis moralis ſinè admixtione ulla finis ,, pravi, aut circumſtantiæ vitioſæ. Eo namque ipſo, ,, quòd quiſpiam ita operatur, actiones ejus diriguntur ,, in gloriam Dei, implicitè ſaltèm, propter relatio- ,, nem intimam, quam habent ad Deum finem ultimum ,, totius honeſtatis moralis: ſupernaturalem quidem fi- ,, nem, ſi actiones ſint ſupra naturæ ordinem; natura- ,, lem verò, ſi illæ intrà rationis naturalis metas coer- ,, ceantur. ,,

Idipſum roboratur authoritate Eminentiſſimi Bellarmini l. 5. de grat. & lib. arb. c. 10. ,, Sonant, inquit, hæc ,, verba [Apoſtoli, *ſive manducatis, ſive bibitis* &c.] ,, piam admonitionem, non præceptum propriè dictum; ,, niſi intelligamus, hoc tantùm imperari, ut omnia ,, fiant in gloriam Dei explicitè, vel implicitè; nam ſal- ,, tèm implicitè omnia refert in gloriam Dei, qui ope- ,, ratur propter bonum aliquem finem; ſemper enim ex ,, bonis operibus, etiamſi is, qui ea facit, forte de ,, Deo non cogitet, ſequitur, ut, qui ea vident, glori- ,, ficent, aut certè glorificare poſſint Patrem noſtrum, ,, qui in cœlis eſt. ,,

Atqui quâ ratione aliquod opus refertur in gloriam Dei, eâdem Deus per illud amatur: ergo ſi omnis actio honeſta, & nullâ malâ circumſtantiâ vitiata refertur implicitè in gloriam Dei, etiam Deus per illam implicitè amatur. Et ſic faciliſſimè capitur, quomodo amor Dei latiſſimè ſumptus, comprehendat voluntatem quamlibet rectam, & amorem boni.

III. Hæc explicatio munienda eſt authoritate S. Thomæ. Hic in 2. ſent. d. 41. q. 1. a. 2. quærit *utrum aliquis actus hominis infidelis poſſit eſſe bonus*, & pro parte negativa objicit tertio loco quod ſequitur: *Omne bonum Deo placet, & eſt ipſi acceptum; ſed vita infidelium non eſt Deo accepta, quia gratia caret; ergo in eis aliquod bonum non eſt*. Tum, ſtabilitâ doctrinâ pro more ſuo parte affirmativâ, ita reſpondet argumento jam propoſito: *Ad 3. dicendum quòd, ſicut aliquid participat bonitatem, ita etiam Deo eſt acceptum: & ideo actus illi annuntiantur Deo accepti ſimpliciter, qui meritorii ſunt, completam bonitatem habentes. Sed tamen actus alii ſecundùm quod ſunt boni ex genere, vel ex circumſtantia, Deo placent; non tamen ſicut remunerabiles æterno præmio*

Hinc ſic arguo: quâ ratione aliquid Deo placet, eâdem re-

Digitized by Google

refertur in gloriam Dei, & eſt amor Dei: ſed actus moraliter boni, etiam ab infidelibus exerciti, juxta Angelicum, *Deo placent; non tamen ſicut remunerabilia æterno præmio*: ergo etiam referuntur in gloriam Dei, & ſunt amor Dei, ſaltèm implicitus, *non tamen remunerabilis æterno præmio*. Plura ex S. Thoma habes ad Prop. 42. c. 4. Et hæc dicta ſint aſſerendæ contra protervos obtrectatores gloriæ Leonis Magni ſanctâ, & eloquente eruditione clariſſimi.

QUADRAGESIMA QUINTA PROPOSITIO DAMNATA.

Amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat. *Obſerv. Moral. in Luca 15. v. 13.*

C A P U T I.

Confutatur Propoſitio. Col. 361.

I. SEnſus Propoſitionis eſt; omnes peccatoris actiones à carnali, quæ, pulsò Divini amoris dominatu, in eo regnat, cupiditate corrumpi. Hinc emergit primò Bajana 40. *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati*. Emergit ſecundò hæc 35. *Omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*, qui error pariter in Joanne Huſſ à Synodo Conſtantienſi proſcriptus eſt. Emergit tertiò hæc 25. *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*, quæ conſonant huic octavæ inter 31. ab Alex. VIII. fulminatas: *Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare*. Emergit quartò hæc 12. ab eodem Pontifice damnata: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana*: Juxta Queſnellum, non ſolùm magni, ſed cujuſcunque etiam peccatoris fides divina non eſt; ſed humana; utpote carnali cupiditate corrupta.

II. Eâdem quoque cupiditate neceſſe eſt infici peccatoris attritionem à Tridentino deſcriptam ſeſſ. 14. c. 4.; quam tamen ibidem „ S. Synodus declarat non ſolùm
„ non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam *DONUM DEI* eſſe, & *SPIRITUS*
„ *SANCTI IMPULSUM*, non adhuc quidem inhabi-
„ tantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus,
„ viam ſibi ad juſtitiam parat. „
Denique, ut paucis multa complectar, Queſnelliana Propoſitio rea eſt anathematis evibrati ſeſſ. 6. can. 7. cujus hic tenor eſt: „ Si quis dixerit, opera omnia,
„ quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione
„ facta ſint, verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri;
„ aut quantò vehementiùs quis nititur ſe diſponere ad
„ gratiam, tantò eum gravius peccare, anathema ſit. „
Si enim omnes peccatoris actiones carnali cupiditate corrumpantur, quis neget, *verè eſſe peccata*, & cætera conſequi, quæ hîc Tridentina Synodus deteſtatur.

Animadverſum pridem eſt, Queſnellum hâc in parte non conſonare Janſenio; cenſet enim Janſenius, peccatorem, etiam reluctante cupiditate, quæ in eo habitualiter dominatur, poſſe cum reſiduis gradibus charitatis facere opera bona ſupernaturalia, & hæc opera, licèt non ſint meritoria, eſſe tamen gradus, quibus charitas denique rurſus cupiditate ſuperior evadat. Tunc peccator, ſi Janſenio fides, non diligit Deum ſuper omnia, & ideo peccator eſt; diligit tamen adhuc Deum, & quod ex motu amoris illius imperfecti facit, bonum eſt, eumque diſponit ad diligendum Deum, quantum neceſſe eſt ad juſtitiam conſequendam.

Scripturæ, Concilia, Patres, Scholaſtici, quibus debellavimus Propoſitionem 38., & ſequentes, etiam præſentem errorem pari ferè jure, & ratione interimunt.

C A P U T II.

Scripturæ Sacræ ab adverſariis temere allegata. Col. 364.

I. II. OBjiciunt primò: Matth. 6. v. 24. ait æterna Veritas: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire; aut enim unum odio habebit, & alterum diliget; aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet: non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ*. ergo.

R. primò. Si hinc ſequeretur, omnes peccatoris actiones eſſe corruptas; ſequeretur etiam, omnes juſti actiones eſſe incorruptas; atque adeò juſtum nunquam peccare: Qua enim neceſſitate in illo regnat cupiditas, eâdem in hoc regnat charitas; utrobique ſcilicet habitualis.

R. ſecundò cum S. Thoma in hunc locum: „ impoſſi-
„ bile eſt, quòd anima feratur ad duos fines ſimul, &
„ ſemel... contrarios, & diſſentientes... Aliter ex-
„ ponit Auguſtinus: Nemo poteſt duobus Dominis ſer-
„ vire, ſcilicet contrariis: ſed Deus, & Diabolus con-
„ trarii ſunt: *Quæ conventio Chriſti ad Belial* 2. Cor. 6.? „
Hinc Cornelius A lapide objectum textum ita commentatur. „ *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*, id
„ eſt, ſe addicere, amare per omnia, obſequi, & obe-
„ dire. Id Chriſtus applicat avaritiæ, & religioni,
„ ſeu Dei cultui; quaſi dicat: non poteſtis ſervire Deo,
„ & Diti; cœlo, & cœno; ætheri, & æri; Numini, &
„ nummis.

His poſitis, liquet, peccatorem exercentem opus aliquod immune à corruptione cupiditatis, non ſervire duobus Dominis, alterutro ſenſu jam explicato: neque enim per opus iſtud fertur *ſimul, & ſemel in duos fines contrarios*; ſed ſi opus ejus ſit merè naturale, eſt præter utrumque finem; ſi verò ſupernaturale, ut fidei, timoris, ſpei, diſponit ad finem pariter ſupernaturalem. Præterea ſicut juſtus non ita addictus eſt ſervituti Dei in ipſo per charitatem regnantis, quin ſubinde ad ſuggeſtionem Diaboli venialiter peccet, adeòque aliquid committat, quod à Deo non procedit; ita peccator non ita ſervit Diabolo in ipſo per cupiditatem regnanti, quin ſubinde ex interna Dei ſuaſione faciat, aut facere poſſit, quod à Diabolo, ſeu mala cupiditate corruptum non ſit. (IV.) Et nonne ſæpe numero videmus ſervos, quantumvis Dominorum ſuorum ſervitio mancipatos, interdum aliis, quàm Dominis, obſequii aliquid impendere? An propterea Chriſtus errat, cùm dicit, neminem poſſe duobus Dominis ſervire? Si hoc non niſi impiè dici poteſt, admittatur etiam, Chriſti dictum non officere, quò minus peccator interdum alteri ſerviat, quàm regnanti in ipſo cupiditati, & quò minus proinde aliquæ peccatoris actiones à cupiditatis corruptione intactæ ſint.

Confirmatur reſponſio 2. ex S. Chryſoſtomo hom. 67. ad Populum Antiochenum: *Nec poteſt malus omnino malus eſſe; ſed evenit, ut & aliquid habeat boni: neque bonus eſſe bonus omnino; ſed & nonnulla ſolet habere peccata*.

III. Confirmatur 2. ex S. Auguſtino l. de Sp. & lit. c. 26. *Sicut non impediunt a vita æterna JUSTUM quædam PECCATA VENIALIA, ſine quibus hæc vita non ducitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt IMPIO aliqua OPERA BONA, ſine quibus difficillimè vita cujuslibet peſſimi hominis invenitur*.

V. Objiciunt ſecundò ex epiſtola 1. Joannis c. 2. *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo*. Ergo neceſſe eſt, omnes peccatoris actiones à cupiditate in eo regnante corrumpi.

R. antecedens vel involvere petitionem principii, vel

nihil

nihil probare. Etenim per charitatem intelligitur hic actualis, vel habitualis: ſi poſterior; ergo debet ſubſumi in hunc modum: *atqui in quo non eſt charitas habitualis, illius actiones omnes à cupiditate in eo regnante corrumpi neceſſe eſt*, quæ eſt omnino ipſa theſis, quæ probanda erat, quæque Apoſtolicæ Sedis fulmine icta eſt.

Si per charitatem intelligatur actualis, tùm nihil probatur: nam ex eo quòd qui diligit mundum, ſeu qui degit ſub regno cupiditatis, non habeat actualem charitatem Patris, minimè ſequitur, nullas alias actiones honeſtas, aut bonas, charitate inferiores, in illo inveniri poſſe.

VII.-VIII. Textum objectum ita declarat *Expoſitio* verè aurea Doctoris Angelici in Joannem l.c. *Diligere mundum, eſt ipſum omnibus rebus præponere; & ſic mundus non eſt diligendus; tamen ſub Deo eſt diligendus. Unde non prohibetur quæcunque dilectio, ſed illa, quæ eſt ſupra Deum, de qua dicit Auguſtinus: Væ tibi, ſi amaveris condita, & deſerueris conditorem. Vel poteſt dici, quòd duplex eſt dilectio; quædam ad neceſſitatem, alia ad ſuperfluitatem: primo modo mundus poteſt diligi; ſecundo modo prohibetur. SI QUIS DILEXERIT MUNDUM, præponendo ipſum Deo, non eſt CHARITAS PATRIS IN EO; quaſi diceret: amor Patris eſt contrarius amori mundi. Auguſtinus: Duo ſunt amores, Dei, & mundi; ſed ſi amor mundi inhabitet, non eſt quò amor Dei intret &c.*

Ex hac expoſitione patet, quàm temere citatus Joannis locus in peſſimi erroris tutelam adſcitus ſit.

VI. Dùm Adverſarii hunc, & ſimiles locos allegant, ut probent, omnes peccatoris actiones carnali cupiditate, ſeu mundi dilectione corrumpi; vel generaliùs, quidquid non procedit ab amore Dei, procedere ab amore mundi: [Vide Prop. 44.] ſatis inſinuant, id ſe ſentire, opus omne, ab hoc amore profectum, eſſe mortaliter malum: de lethifera enim mundi dilectione Joannem agere, tum per ſe, tum ex verbis Angelici clarum eſt: unde non levis ſuſpicio fit, eos non omnino abhorrere ab hac Bajana 20. *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale; ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

CAPUT III.

Fruſtrà in damnati articuli patrocinium vocatur S. Auguſtinus. Col. 371.

I. INtorquetur illud S. Doctoris ſerm. 2. in Pſ. 18. n. 15. *Qui noluerit ſervire charitati, neceſſe eſt, ut ſerviat iniquitati.*

Agitur de iis qui *propter* ſuperbiam *dedignantur colla ſubdere jugo Chriſti, obligati arctiùs jugo peccati*, adeóque ſenſus eſt: qui noluerit colla Chriſto ſubdere, neceſſe eſt, ut ſit ſub jugo Diaboli, & peccati, ſive iniquitatis.

Quid autem hinc pro damnato errore? Author Hexaplorum inanitatem objectionis ſentiens, ita objectum locum gallicè vertit, ac ſi haberetur: *Qui non agit ex motivo charitatis, neceſſe eſt, ut agat cupiditate*; quaſi idem ſit *nolle ſervire charitati*, & *non agere ex motivo charitatis*; cùm tamen prius Chriſti, & charitatis contemptum importet, adeóque culpâ vacare non poſſit; poſterius verò ſæpe innoxium ſit, nam, ut habet S. Th. 2. 2. q. 88. a. 6., *illud præceptum* (charitatis) *eſt affirmativum; unde non obligat ad ſemper: & ſic non facit contra hoc præceptum, quicunque actu non refert in gloriam Dei omne quod facit.*

II. S. Auguſtinus Enchiridii c. 117. ita loquitur: *Regnat carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas.* At, inquiet Queſnellus, poteſtne aliud reperiri, quàm peccatum, ubi cupiditas carnalis regnat?

Reſpondeo, poſſe utique: ſermo enim hic eſt de cupiditate regnante habitualiter in corde, à quo exulat charitas habitualis; quis autem dubitet, quin cupiditate regnante habitualiter in corde peccatoris, idem adhuc maneat capax, ſeſe cum divino auxilio diſponendi per fidem, timorem, ſpem &c. ad recuperandum per pœnitentiam, juſtitiam, quam amiſit, ut videre eſt in Trid. ſeſſ. 6. c. 6.? Quis autem, niſi impius, dicat, actiones, quibus peccator ad juſtificationem diſponitur, carnali cupiditate corrumpi?

III. Sed quid ſibi volunt Hexapla, dum nobis objiciunt illud Auguſtini de Doct. Chriſt. l. 3. c. 10. *Quantò magis regnum cupiditatis deſtruitur, tantò charitatis augetur.* Certè, ſi quid intelligo, id ſignificat; quantò magis extirpantur vitia, quæ ſunt de jure cupiditatis, tantò creſcere virtutes, quæ ad regnum charitatis attinent, tum quòd ad eas mediatè, vel immediatè potentiùs inclinet, tum vel maximè, quòd eas vivificet. Verùm an hinc ſequitur, omnes peccatoris actiones carnali cupiditate vitiari?

Inſtabis: Auguſtinus l.c. addit quod ſequitur: *& quantum deperit regno charitatis, tantum accreſcit regno cupiditatis*: ergo, cùm regnum Charitatis penitùs intereat primo etiam peccato mortali, oportet regnum cupiditatis in immenſum augeri; atque adeò neceſſe eſt, omnes peccatoris actiones ab ea corrumpi.

R. 1. additamentum illud perfidè Auguſtino aſſutum eſſe ab Hexaplis, ut Queſnelli errorem, quem ex ſolis Auguſtini verbis deducere non poterant, ex ſuppoſititiis, ſaltèm in ſpeciem, colligerent.

R. ſecundò negando, ita per peccatum interire regnum charitatis habitualis, ut nihil poſt ſe relinquat, per quod redire poſſit: ſuperſunt ſiquidem adhuc in peccatore fides, & ſpes, quarum ope diſponi poteſt ad charitatem recuperandam; ſicut, ſublato per charitatem cupiditatis habitualis regno, reſtant etiam tunc non pauca tum interna, tum externa peccati irritamenta, per quæ juſtus relabi poteſt in regnum cupiditatis. Itaque ex neutro regno ſequitur vel omnes juſti actiones eſſe bonas, vel omnes peccatoris eſſe malas. Vide n. 2.

CAPUT IV.

Adverſarii Gregorium Magnum temere objicientes horrendo involvuntur conſectario. Col. 374.

I. SAnctus Gregorius l. 17. Moral. c. 13. ſic habet: *Diabolus . . . illa corda poſſidet, quæ Divini amoris gratia non replentur. Sed tamen omnipotenti Deo ſuppetit, etiam vaſa Diaboli cunctis virtutibus vacua, ſuæ gratiæ munere implere.* Ergo amore Dei in corde peccatorum non ampliùs regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat. Quàm hæc ſit vana conſecutio, liquebit ex integro Gregorii textu, quem hic recenſemus. Igitur illud Job. *Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum* ita moraliter explicat: *Aquilonis nomine in ſacro Eloquio, appellari Diabolus ſolet, qui ut torporis frigore gentium corda conſtringeret, dixit; SEDEBO IN MONTE TESTAMENTI, IN LATERIBUS AQUILONIS, QUI SUPER VACUUM EXTENDITUR; quia illa corda poſſidet, quæ Divini amoris gratia non replentur. Sed tamen Omnipotenti Deo ſuppetit, etiam vaſa Diaboli cunctis virtutibus vacua, ſuæ gratiæ munere implere, in iiſque Divini amoris ſoliditatem ponere, quos nulla conſpicit rectitudinis actione roborari. Unde aptè ſubjungitur; ET APPENDIT TERRAM SUPER NIHILUM*: ubi per terram, Eccleſiam intelligit; per nihilum, gentes, *de quibus per Prophetam dicitur; OMNES GENTES VELUT NIHILUM, ET INANE REPUTATÆ SUNT.*

II. Ex hoc textu patet, hic Gregorio de gentilibus ſermonem eſſe. Docet itaque 1. Aquilonem ſeu Diabolum ſuper gentiles extendi, ob eam ſcilicet generalem rationem, *quia Diabolus illa corda poſſidet, quæ* habituali charitate deſtituta ſunt: id enim verba Gregorii naturaliſſimè ſignificant.

Docet tamen 2., Omnipotenti Deo ſuppetere, non tantùm fideles peccatores, in quibus, ablatâ charitate, reſtant fides, & ſpes; ſed etiam gentiles, id eſt,

no-

vaſa Diaboli tuuliſt Chriſtianis *virtutibus vacua ſuæ gratiæ munere implere*, cujus beneficio ab infidelitate ad fidem convertantur, & ab impietate ad juſtificationem diſponantur.

Docet conſequenter 3. Deo ſuppetere, *in iis Divini amoris ſoliditatem ponere*, hoc eſt, iis Charitatem infundere, *quos jam conſpicit nullu rectitudinis uſſione roborari*, ſive nullam ullius ad juſtificationem roboris aut momenti actionem exercere. *Unde aptè ſubjungitur*: *ET APPENDIT TERRAM SUPER NIHILUM*, id eſt, Eccleſiam ædificavit ex gentibus, ſed nullis gentilium operibus bonis innixam.

Hæc interpretatio non longè quæſita, non violenta, ſed ex ipſius Gregorianæ ſententiæ viſceribus eruta, fidei atque omnibus ſanæ Theologiæ regulis conſona eſt; nec rimam ullam aperit Queſnelliano errori. Hic enim nec cum damnatâ Propoſitione peccatoris univerſim, nec ipſorum quidem Gentilium actiones omnes, ut carnali cupiditate infectæ, reprobantur; ſed virtutes Chriſtianæ tantummodo, & opera ad fidem, juſtitiam, ſalutemque utilia ab infidelitatis ſtatu excluduntur.

Certè *ſunt nonnulli*, etiam inter Gentiles, *qui diligunt proximos*.., *per affectionem cognationis, & carnis; quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt*, ut ex ipſo Gregorio vidimus ad Prop.44. c.16. num. 3. contradicunt autem procul dubio ſacra eloquia dilectioni carnali cupiditate corruptæ.

III. Si hæc S. Doctoris verba *Diabolus*... *illa corda poſſidet, quæ Divini amoris gratia non repleutur* intelligeremus de actuali Dei amore, ut intelligere debent adverſarii, nè objectio aerem verberet, quæ non hinc Corollariorum monſtra naſcerentur?

Sequeretur enim, Dormientes, infantes, amentes in Diaboli jus ac poſſeſſionem tranſire; ſequeretur, juſtum jam non tantùm ſepties cadere, ſed ſepties mortaliter peccare: id nempe ſonat, *à Diabolo poſſideri*: quis enim non modò è vulgo fidelium, ſed etiam ex integerrimis Religioſis ac Presbyteris non ſæpius diei ſpatio Divini amoris actum intermittit? Quinta hinc in excutienda conſcientia, & in confeſſione perplexitas? (IV.) quæ fortè inter cauſas fuerit, cur *Ægidius Candidus*, & *Candidorum* Janſeniſtarum princeps ſe Arnaldo paratum oſtenderit, docere, ea tantùm peccata apud Sacerdotem deponenda eſſe, quæ olim fuêre obnoxia pœnitentiæ canonicæ, cujuſmodi tantùm erant externa. Id conſtat ex ipſius Ægidii autographis literis datis ad Arnaldum An. 1681 11. Junii, ut refertur in *Cauſa Queſnelliana* articulo 10. §. 5. pag. 27.

V. VI. Plures in hac materia novæ ſectæ errores ab Authore noſtro recenſentur.

VII. Opponitur nobis præterea idem S. Gregorius l.18. moral. c.8. dicens: *Qui terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur*..... *Si quis diligit mundum, non eſt Charitas Patris in eo; ac ſi apertè dicat* (Joannes Apoſtolus:) *utrique ſe amores in uno corde non capiunt, nec in eo ſeges ſupernæ Charitatis pullulat, in quo illum ſpinæ infimæ delectationis necant.* Ergo amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, actiones omnes à carnali cupiditate corrumpuntur.

R. hic agi de terrenarum rerum, ſeu mundi amore mortaliter malo, ſive actuali, ſive habituali, quorum neuter cum charitate Patris, aut Dei delectatione conſiſtit. Vide eundem c.2. num.5. & Prop 44. c.16. ubi ad Gregorii locum fusè reſpondimus.

VIII. Demus rurſum ejuſdem S. Doctoris teſtimonium, unde liqueat, eum minimè ſentire, eas omnes actiones carnali cupiditate violari, quæ ex regnante Dei amore non profluunt. Sic igitur habet lib.6. Regiſtri epiſt 187. *Anima priùs timore compungitur, POST AMORE*.... *quia duo ſunt compunctionis genera. Dedit ei Pater ſuus irriguum inferius. Irriguum quippe ſuperius accipit anima, cùm ſe in lacrymas regni cæleſtis deſiderio affligit; irriguum verò inferius accipit anima, cùm inferni ſupplicia flendo pertimeſcit.* Habes hic timorem bonum, tempore datum à Patre, & amore priorem. Habes etiam bonum regni cœleſtis deſiderium, nullo prærequiſito amore Dei benevolo.

CAPUT V.

SS. Fulgentius, & Bernardus; item Author libelli de Imitatione Chriſti, nihil commune habent cùm damnato articulo. *Col.382.*

I. SAnctus Fulgentius ſerm.6. ſic diſſerit. *Tantum augetur charitas, quantum fuerit imminuta cupiditas*... [ſimilem Auguſtini Phraſim explicuimus c.3.0.3.] *charitas donum Dei eſt*... *cupiditas laqueus eſt Diaboli: non ſolùm laqueus, ſed etiam gladius*... *charitas eſt radix omnium bonorum, cupiditas radix eſt omnium malorum.* Ergo cùm in peccatore non ſit charitas, neceſſe eſt, ut ejus actiones omnes pullulent ex radice corruptæ cupiditatis.

R. poſtrema verba, de quibus ſola lis ſupereſt, accommodè intelligenda eſſe: *neque* enim charitas ſui ipſius radix eſt, aut actuum ad eam diſponentium, ut ſunt, fides, timor, ſpes, &c. Vide Trid. ſeſſ.6. c 6. Idem tradit S. Thomas 1. 2. q.62. a. 4. *Oportet, quòd ordine generationis fides præcedat ſpem, & charitatem.* Conſentit planè S. Aug. l. de catech. rudibus c 4. *Quidquid narras, ita narras, ut audiendo credat, credendo ſperet, ſperando amet.* Et de timore ſic habet tr.9. in Joan. *Opus eſt*... *ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas ſanitas.*

II. Sed neque ſic Fulgentium intellige, quaſi nulla alterius cujuſcunque virtutis actio bona ſit, niſi imperetur a charitate: talem enim ſenſum ſuis ipſemet verbis refellit, & ſimul reſponſionem ad objectum locum ſuppeditat: ſic itaque docet l. de Incarn. & grat. c.26. *Quod ſi quibuſdam cognoſcentibus Deum, nec tamen ſicut Deum glorificantibus, cognitio illa nihil profuit ad ſalutem, quomodo hi poterunt juſti eſſe apud Deum, qui ſic in ſuis moribus, atque operibus bonitatis aliquid ſervant, ut hoc ad finem Chriſtianæ fidei, charitatiſque non referant? QUIBUS ALIQUA QUIDEM BONA, QUÆ AD SOCIETATIS HUMANÆ PERTINENT ÆQUITATEM, INESSE POSSUNT, Sed quia non charitate Dei fiunt, prodeſſe non poſſunt. Etenim*... *Apoſtolus*... *dicit, SINE CHARITATE FIDEM, CÆTERAQUE BONA OPERA nequam prodeſſe non poſſe*... *Si ergo opera cum fide ſinè charitate prodeſſe non poſſunt, quomodo proderunt opera, quæ in fide non fiunt?*

Hinc diſcimus 1. *ſinè charitate* dari *fidem* bonam, aliaque *opera* etiam *bona*. Diſcimus 2. non tantùm dari poſſe aliqua bona, quæ *non charitate fiunt*, ſed etiam quæ *in fide non fiunt*. Diſcimus 3. neutra opera prodeſſe, ſcilicet, ut per ea vel vitam æternam, vel quæ ad hanc ducunt, mereamur; & ſic deficiunt *à perfecta bonitate, ſecundùm quam actus eſt meritorius*, ut loquitur S. Thomas in 2. ſent. diſt.40.q.1. a. 2. ad 2. Prodeſſe tamen poſſunt alio ſenſu, vel ut diſpoſitio ad juſtificationem, ſi fiant ex fide, ita ſanciente Trid. ſeſſ.6. c.6.; vel ſaltèm, ut propriam vitam honeſtent, foveantque vinculum humanæ ſocietatis, & æquitatis, ſi quidem extra fidem fiunt.

Ex dictis patet 1., non omnia opera, quæ ſinè charitate fiunt, cupiditatis labe contaminari; ſic enim omnia eſſent mala, contra ac docet S. Fulgentius. Patet 2. eum, dum charitatem bonorum omnium radicem pronuntiat, ea tantummodò bona intelligere, quæ perfectè bona ſunt, & vitæ æternæ, vel quæ ad hanc tendunt, meritoria, qualia ſola enumerat ſerm 4. de Stephano Protomartyre his verbis. *Charitas in Stephano ſuperavit ſævitiam Judæorum: Charitas in Paulo cooperuit multitudinem peccatorum. Charitas in utroque pariter regnum meruit poſſidere cælorum*: quibus enumeratis immediatè ſubnectit: *charitas igitur eſt omnium fons, & origo bonorum, munimen egregium, via, quæ ducit ad cælum.*

Præterea charitas *radix omnium bonorum* dicitur, quia nullum eſt, quod ea non producat; non quia ſola producit

ducit ſingula: aliquorum ſiquidem bonorum etiam fides mortua, etiam ratio naturalis ſuo modo radix eſt: quanquam hæc bona inter ſe fine, principio, perfectione, & momento immenſum differant.

III. IV. V. Objicitur etiam ex S. Bernardo l. de modo bene vivendi ad Sororem Serm. 5. *Ibi regnat carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei charitas*, quam ſententiam Mellifluus à S. Auguſtino mutuatus eſt, & cui abunde ſatisfecimus c. 3. num. 2. quanquam ſola Bernardi verba refellendo errori ſufficiunt, quæ objectis ſubjungit: *SINE AMORE CHARITATIS, quomvis quiſque RECTE CREDAT, ad Beatitudinem pervenire non poteſt*: ſi ſinè charitate *rectè credat*, ergo fides illa à vitio cupiditatis immunis eſt. Quid, quòd non tantùm fides, verùm etiam *ſervilis timor* ab eodem *bonus* prædicatur ibid. ſerm. 4. de timore Dei. *Ille quaſi ſervus timet, qui bonum, quod facit, non timore amittendi bonum, QUOD NON AMAT, ſed timore patiendi malum, quod formidat, facit ... BONUS EST ISTE SERVILIS TIMOR, ET UTILIS, licèt inſufficiens, & imperfectus, per quem creſcit paulatim conſuetudo juſtitiæ ... Timor primò venit in corde hominis, UT PRÆPARETUR LOCUS CHARITATI*. An ſatis clarè bonus hic timor, & bene operans, charitatem prævenit?

Idem Mellifluus ep. 11. *ad Cartuſienſes, & Guidoni Priori* versùs finem plures dilectionis gradus deſcribit, per quos neceſſariò ad perfectum Dei amorem aſcenditur; horum proinde nullum culpat. Verba ſunt: „ Priùs neceſſe eſt portemus imaginem terreſtris, deinde cœleſtis. In primis ergo diligit ſeipſum homo propter ſe. Caro quippe eſt, & nil ſapere valet præter ſe: Cùmque ſe videt per ſe non poſſe ſubſiſtere, Deum ſibi quaſi neceſſarium incipit per fidem inquirere, & diligere. Diligit itaque in ſecundo gradu Deum, ſed propter ſe, non propter ipſum. At verò cùm ipſum cœperit occaſione propriæ neceſſitatis colere, & frequentare cogitando, legendo, orando, obediendo, quâdam hujuſcemodi familiaritate paulatim, ſenſimque Deus innoteſcit, conſequenter & dulceſcit; & ſic, guſtato, quàm ſuavis eſt Dominus, tranſit ad tertium gradum, ut diligat Deum, non jam propter ſe, ſed propter ipſum. „ Queſnellus omnem illum Dei cultum, qui fit *occaſione propriæ neceſſitatis*, & ex amore quo Deum *non propter ſe, ſed propter nos* diligimus, peccati damnaret tanquam ſobolem vitioſæ cupiditatis. Obſervatione digniſſimum eſt quod præcedentibus verbis S. Doctor immediatè ſubjungit: Sanè in hoc gradu ſtatur, & neſcio, ſi à quoquam hominum quartus in hac vita perfectè apprehenditur, ut ſe ſcilicet homo diligat TANTUM propter Deum. Aſſerant hoc, ſi qui experti ſunt: mihi, fateor, impoſſibile videtur. „ Non ita videtur Queſnello: quomodo enim alioqui in Prop. 44. ad actionis innocentiam requireret amorem Dei, qui omnia agit propter Deum, excluſa omni dilectione noſtri, & mundi. Certè qui tali amore Dei præditus eſt, tantùm ſe diligit propter Deum, ut clarum eſt.

Audiatur iterum S. Bernardus ep. 350. ad Rorgonem de Abbatisvilla: „ Perlatum eſt ad nos, quòd gratum tibi eſſet, ſi præſentiæ & colloquii noſtri copiam habere valeres; & hoc ideo, quia unum de ſervis Altiſſimi me eſſe credit tua benignitas. Et ego dico tibi, quòd pro hac tua humilitate, & pro bona tuæ nobilitatis fama, quam audivimus, mihi quoque jucunda foret tua præſentia. Sed, licèt hoc in nos HUMANÆ PIETATIS BONUM LAUDABILE ſit; non tamen perfectum. Nam hæc corporalis quidem eſt viſio, & brevis, & nobis cum cæteris animantibus communis. Magis ergo ad illam æternæ ſocietatis JUCUNDISSIMAM VISIONEM ſuſpirare debemus, & bonis operibus inſiſtere, UT ad illam perveniamus. „ *Humana* illa *pietas* non eſt, ut patet, Queſnelliana charitas: charitatis etiam motivum non eſt *jucundiſſima viſio*: tamen humana illa pietas dicitur *bonum laudabile*; ad *jucundiſſimam* verò *viſionem* hortatur S. Doctor tanquam ad perfectius.

VI. Objectiones terminant Hexapla duplici loco libelli de Imit. Chriſti, quorum alter l. 3. c. 9. ſic habet *Si intraverit cœleſtis gratia, & vera Charitas; non erit aliqua invidia, nec contractio cordis, neque privatus amor occupabit. Vincit enim omnia Divina charitas, & dilatat omnes animæ vires.*

Alter l. 2. c. 5. ſic ſonat: *ubi ſic maculat, & implicat cor hominis, ſicut IMPURUS amor creaturæ*. Author Hexaplorum voculam *impurus* ſibi incommodam, & ex qua patebat objectionis inanitas, prætermiſit. Nonne proximi noſtri creaturæ ſunt? Nihilominus *per affectionem cognationis, & carnis*, teſte S. Gregorio, non impurè amantur: vide c. 4. n. 2. in fine.

Prior locus æque inutilis eſt: Effectus bonus charitatis ante Thomam à Kempis deſcripſit nobis Apoſtolus 1. Cor. 13. *Charitas patiens eſt, benigna eſt &c.* ſed neuter uſpiam dicit, ea omnia, quæ originem non trahunt à charitate, vitium trahere à cupiditate.

QUADRAGESIMA SEXTA PROPOSITIO DAMNATA.

Cupiditas, aut Charitas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt. *Obſerv. Moral. Matth. 5. v. 28.*

CAPUT I.

Juſta Propoſitionis damnatio demonſtratur. Col. 388.

I. HÆc Propoſitio accedit proximè ad præcedentem; clarè ſiquidem innuit, omnem uſum ſenſuum cupiditati vel charitati tribuendum, & eatenus malum ſemper eſſe, aut bonum. Portò charitas tertiam virtutem Theologicam in ore moderni Aſcetici propriè ſignificat; & juxta Auguſtinum l. 3. de Serm. Domin. in monte c. 22. *voluntas ... in malis flagitioſiſque factis cupiditas propriè dicitur*. Verùm tam charitas, quàm cupiditas intelligi poteſt habitualis, vel actualis. Utrovis ſenſu Propoſitio erronea eſt. Juxta priorem, juſtus non niſi rectè utetur, peccator non niſi peſſimè ſenſibus abutetur: Juſtus itaque quantò licentiùs oculis, linguæ, cæteriſque ſenſuum inſtrumentis indulſerit, tantò erit melior ſanctiorque: opportuna Quietiſtarum gregi conſecutio!

II. Si charitas, & cupiditas, quæ veroſimiliùs authoris mens eſt, ut actualis accipiatur, ſic quoque Queſnellianus articulus meritiſſimè proſcribitur. Hinc ſiquidem conficitur, quidquid ſenſuum interventu fit vel ex motivo naturalis honeſtatis, vel alterius cujuſcunque virtutis à charitate diverſæ, bonum non eſſe; quod erroneum eſt, & abſurdum, refelliturque iiſdem Scripturarum, PP., Conciliorum authoritatibus, quibus præcedentes errores atteriti ſunt. Quid enim? An Chriſtianus aliquis, qui judiciorum Divinorum timore perculſus ab illecebroſo objecto avertit oculos, carnem flagellis, & cilicio ſubigit, cibos non niſi neceſſarios, eoſque viliores menſæ ſuæ adhibet, hoc ipſo non bene utetur ſenſibus? Jam profectò non miror, inquit, qui primus proſcriptorum Queſnelli dogmatum virus aperuit, apud Janſenii ſectatores tantam invaluiſſe mollitiem. Nempe quia certi non ſunt, ſe agere ex puro motivo charitatis, hinc timent, opinor, nè affligendo etiam carnem perperam utantur ſenſibus, & damno ſuo ſumptus faciant pœnitentiæ.

V. Sed pauló diſtinctiùs errorem refutemus. Apoſtolus ad Rom. 10. v. 17. fidei atque adeò charitati prærequirit auditum verbi Chriſti: ergo juxta Queſnellium prærequirit peccatum; ſiquidem omnis uſus ſenſuum, qualis ſinè controverſia eſt auditus, non procedens à charitate, oritur, & inficiatur à cupiditate.

III. Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4. deſcriptâ attritione, quæ ex Gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ita ſubjicit: *Hoc ... timore utiliter concuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, & miſericordiam a Domino impetrarunt*. Ergo opera pœnitentiæ, quibus Nini-

Digitized by Google

nivitæ, ut narratur Jonæ 3., ſenſus ſuos caſtigarunt, fuere bona, utpote ſuſcepta ex *utili* timore, & ita bono, ut ibidem à Trid. *Donum Dei* dicatur, & *Spiritus Sancti impulſus*.

IV. De Converſione Polemonis Gentilis ad temperantiam, quæ tota in refrænatione ſenſuum poſita eſt, ita Auguſtinus ep. 144. aliàs 130.: *Nec id ipſum quidem, quod melius in eo factum eſt, humano operi tribuerim, ſed Divino.* Si temperantia illa fuit *opus Divinum*, ergo non mala, licèt ex charitate non proceſſerit, quam fruſtrà ab infideli expectes: Hinc l. de nat. & gr. contra Pelagium c. 54. idem S. Doctor pronunciat: *Peccata NON DIVINO OPERI; ſed humanæ voluntati, illiuſque juſtæ vindictæ tribuimus.*

Rurſus lib. 4. contra Julianum c. 3. *Ex quo colligitur, etiam BONA OPERA, quæ* (omnia, aut ferè omnia miniſterio ſenſuum) *faciunt infideles, non ipſorum eſſe; ſed illius, qui bene utitur malis.* En *bona opera* hominum *malorum*, & *infidelium*: atque adeò charitate, quam nè quidem novêre, carentium.

Confirmantur hæc authoritate Cardinalis Bellarmini, in celebri controverſiarum opere à S. Rituum Congregatione approbato, ubi l. 5. de grat. & lib. arb. c. 9. ſic diſſerit de operibus Infidelium. *Auguſtinus l. 5. de civ. Dei c. 15. dicit, Deum dediſſe Romanis tam amplum Imperium, ut remuneraret in hac vita bonas eorum virtutes. Sive autem illæ virtutes cum Dei ſpeciali gratia conjunctæ fuerint, ſive non; certè in infidelibus erant; & virtutes, non vitia erant: Niſi Deum remuneratorem vitiorum, quod eſſet abſurdiſſimum, faciamus.* Deinde caput concludit his verbis: *Si nullum opus bonum fieri poſſet ab Infidelibus, ſequeretur, melius illis eſſe, remoto præcepto, bona opera ex objecto non facere, quam facere; nam faciendo peccarent, non faciendo non peccarent. Itaque monendi eſſent Infideles, nè facerent eleemoſynas, nè pacificarent diſcordes, nè imperitos docerent, niſi quando ex præcepto aliquo tenerentur. Hæc autem ſinè dubio abſurdiſſima ſunt.*

CAPUT II.

Reſpondetur objectionibus deſumptis ex Scriptura. Col. 395.

I. AD locos Apoſtoli 1. Cor. 10. v. 3. & Col. 3. v. 17. reſponſum eſt Prop. 4. c. 12. num. 2. & 3. & c. 17. num. 9. & 3.

Non poſſum tamen, quin ad eorum, quæ locis proximè citatis diximus, confirmationem, attexam hic duplex teſtimonium, alterum Angelici, Seraphici alterum. Prior q. 7. de malo a. 7. ad 9. ita reſolvit: *Dicendum, quòd cùm illud præceptum Apoſtoli* [1. Cor. 10. v. 31.] *ſit affirmativum, non obligat ad hoc, quòd ſemper obſervetur in actu: obſervatur autem ſemper in habitu, quamdiu homo habitualiter habet Deum ſicut ultimum finem; quod non excluditur per peccatum veniale.* Quem locum expendens Card. Aguirre diſp. 130. ſect. 4. infert, ut ſequitur: *Ergo ex mente D. Thomæ illud præceptum non obligat, ut obſervetur ſemper in actu, quin potiùs obſervetur in habitu, quamdiu homo eſt habitualiter converſus in Deum, ut finem ultimum. Si autem peccatum veniale, quamvis inordinabile ad Deum, non opponitur illi præcepto, quia non impedit converſionem ad Deum habitualem; quantò minùs eidem præcepto opponetur opus juſtitiæ aut miſericordiæ propter ſe inſpectum; quod non ſolùm permittit ſecum habitualem ordinationem creaturæ ad finem ultimum ſimpliciter, ſed adhuc in ſe ipſo eſt ordinabile ad Deum, & ad ipſum implicitè ordinatur.*

II. IV. S. Bonaventura in 2. diſt. 41. a. 1. q. 3. ſic decidit: *Quando quis facit operationem, ita quòd circa creaturam non afficiatur inordinatè, nec tamen illam operationem refert ad Deum, ſed facit propter aliquem finem, qui reſpicit indigentiam creaturæ* [*ut cùm aliquis ambulat, ut recreetur; vel comedit, ut reficiatur*] *talis actio indifferens judicatur; quia in tali actione non eſt malitia commiſſionis, quia non eſt inordinata dilectio; nec etiam omiſſionis; non enim ſemper omittit homo, quando actiones ſuas non refert in Deum; indulget enim naturæ fragili, & infirmæ, ut multa poſſit talia facere: nec Deus requirit ab homine in ſtatu diſtractionis, & miſericordiæ, quòd omnia, quæ facit, referat ad Deum.* Hic, ni fallor, vident adverſarii, quam ineptè ex objectis locis, conficiant, ad operum bonitatem requiri charitatem ſive relationem in Dei gloriam actualem, aut etiam, ſaltèm ipſorum ſenſu, virtualem. Vide Prop. 44. c. 12. num. 3. in fine.

CAPUT III.

Solvuntur objectiones petitæ ex S. Auguſtino. Col. 401.

I. OBjicitur 1. hæc Hipponenſis Antiſtitis ſententia l. 4. contra Julianum c. 3. *Per hunc amorem Creatoris bene quiſque utitur creaturis: ſinè hoc amore Creatoris nullus quiſquam bene utitur creaturis.* Ergo ſola charitas uſum ſenſuum bonum facit.

R. ſolutionem patère ex verbis proximè ſequentibus: *hoc ergo amore opus eſt, ut bonum BEATIFICUM ſit*: opus ſcilicet eſt amore Dei habituali, ut actio non qualitercunque, ſed beatificè bona, ſeu vitæ æternæ meritoria ſit; & hoc ſenſu ſinè amore creatoris nullus bene, id eſt, meritoriè utitur creaturis; nullus enim, niſi præditus charitate habituali, propriè mereri poteſt.

Si verò *beatificum* accipias pro eo, quod ad ſalutem, & beatitudinem refertur, ita etiam verum eſt, ſinè amore creatoris neminem bene, ſeu ſalutariter uti creaturis: amor ſiquidem ille implicitè involvitur in *concupiſcentia ſupernaturali propriæ ſalutis*, ex qua ſalutariter agimus; ut vidimus ex Cardinali Aguirre Prop. 6. c. 14. num. 8.

Ex eo autem, quòd nemo meritoriè, aut ſalutariter utatur creaturis ſinè amore Creatoris jam expoſito, conſequens non eſt, ut ſinè eo nemo ſive fidelis, ſive infidelis utatur creaturis honeſtè vel indifferenter; multò verò minùs, ut ſenſuum uſus ſemper malus, & inhoneſtus ſit, niſi naſcatur ex amore Dei benevolo, qui per *charitatem* in damnata Propoſitione ſignificatur.

II. . . . VI. Quidquid ulteriùs ex objecto capite reponi poſſet, prævenit Cardinalis Laurea ipſi Queſnello laudatus, & Doctrinam catholicam confirmat *opuſculo tertio de gratiis actualibus* c. 20. in hæc verba: *His . . . duobus modis dicit Auguſtinus, virtutes infidelium non eſſe veras virtutes, ſed potiùs vitia: quando non referuntur ad verum Deum, ſed ad falſum Infidelium numen; vel quando propter vanam gloriam exercentur. Si autem hæc duo abſint, & ex ipſius virtutis, ac rectæ rationis naturalis dictamine exerceantur, non video quomodo Auguſtinus eas damnaret. Non enim credo, quòd damnaret ſui procreationem, & educationem à Patre infideli; neque conjugium ejus cum Matre ſua, ſi non ob libidinem, ſed propter prolem factum fuerit. Neque damnaret, quod infidelis honoraret parentes, ſicut ipſemet Manichæus faciebat; atque ſi ſur reſtitueret furata Domino, & cætera ſimilia.*

His addi poteſt, Auguſtinum, dum negat in Infidelibus veras eſſe virtutes, virtutis nomine intelligere non eam ſimpliciter, quæ mortalem vitam honeſtare poteſt, ſed quæ prodeſt ad conſequendam veram beatitudinem: ſic enim capite in objectione citato clarè loquitur: *Non . . abſurdè virtus definita eſt ab eis, qui dixerunt: Virtus eſt animi habitus naturæ modo atque rationi conſentaneus.* Ad hanc definitionem revocantur virtutes merè morales etiam Infidelium. Tum S. Doctor ita proſequitur: *Verum dixerunt; ſed quid ſit conſentaneum liberandæ ac beatificandæ naturæ mortalium, neſcierunt . . . Si ergo ad conſequendam veram beatitudinem . . . nihil proſunt homini virtutes, nullo modo veræ poſſunt eſſe virtutes.*

VII. . . X. Ad locum Auguſtini l. 9. de Trin. c. 7. ſatè reſpondimus Prop. 44. toto c. 14.

In eorum, quæ illic diximus, uberiorem confirmationem ſub-

Digitized by Google

ſubnecto quæ ſcribit Cardinalis Cajetanus in commentario ad 1. 2. q. 100. a. 1. „ Quilibet [inquit] habens charitatem, ex hoc ipſo, quòd eſt in charitate, diligit procul dubio Deum ex toto corde, habens ipſum pro ultimo fine, ac per hoc ſui ipſius, & conſequenter ſuorum omnium finem; alioqui in charitate non eſſet: idcirco non oportet pias mentes ſcrupulo agitari, quomodo præceptum impleant, ut omnia in gloriam Dei faciant. „

QUADRAGESIMA SEPTIMA PROPOSITIO DAMNATA.

Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hìc fons eſt charitas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exterius; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia. *Obſerv. Moral. in Matth. 23. v. 26.*

CAPUT I.

Propoſitio damnata oppugnatur. Col. 416.

I. Hæc Propoſitio ex eodem principio naſcitur, ex quo tres præcedentes; nempe quòd omnis actio facta ſinè charitate propriè dictâ ſit peccatum, reciditque in 16. Bajanam: *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*; imò verò crudiùs, duriuſque loquitur Queſnellus quàm Bajus, etiam poſtquam hic errorem ſuum ſolenni retractatione damnavit. Bajus negat veram eſſe obedientiam, quæ fit ſinè charitate; Queſnellus hypocriſin affirmat eſſe, *aut* falſam juſtitiam; vel, ut Hexapla loquuntur, hypocriſin, *&* falſam juſtitiam; adeò ut particola *aut* non disjungat, ſed hypocriſin per falſam juſtitiam explicet; atque adeò idem valeat, quòd vocula *ſeu*.

II. Præterea Queſnellum non aliam, hìc caritatem intelligere, quàm juſtificantem, patet ex locis quæ in ejus defenſionem ſive ab Hexaplis, ſive ab aliis ſubinde proferuntur, in quibus agitur de charitate, *quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris*, quæque juxta Trid. ſeſſ. 6. c. 7. ea ipſa eſt, quâ impius juſtificatur.

Sic ex Auguſtini Enchiridio ad Laurentium c. 121. allegatur ab Hexaplis quod ſequitur: „ Quod . . . . ita fit . . . ut non referatur ad illam charitatem, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris, nondum fit, quemadmodum fieri oportet, „ : quæ gallicè ſic redduntur, ac ſi diceret Auguſtinus: *Quod ita ſit, ut ejus principium non ſit illa Divina charitas, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris, non ſit, quemadmodum fieri oportet*. Vide infra c. 5. num. 1. unde non temere colligitur, damnatam Propoſitionem ſignificare, omnem actionem noſtram eſſe hypocriſim, & falſam juſtitiam, niſi procedat à charitate juſtificante, ſive ea ſit actualis, ſive habitualis: atque ita hæc quam modò impugnamus, Prop. 47. continet (IV.) monſtrorum in fide feraciſſimam Bajanam 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa Deus amatur.*

III. Eumdem ſenſum indicant aliarum Queſnellianarum Propoſitionum circumſtantiæ, etenim 28. enuntiat: *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*: 38. ait: *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*: igitur ut ſit vera, & bona legis obedientia, is, qui eam præſtat, debet eſſe juſtus; quanquam hoc apud Novatorem non ſufficiat; requirit enim præterea, ut amor Dei ſit interius obedientiæ principium, & Dei gloria ejus finis.

V. Unde deducitur ulteriùs primò, Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4 perperam declaraſſe dolorem conceptum „ ex gehennæ, & pœnarum metu . . . . ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ . . . non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritûs Sancti impulſum. „ Nec feliciùs Alexander VIII. damnaverit hanc 15. inter 31. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.*

Deducitur ſecundò, eumdem Pontificem immerito fulmine perculiſſe hanc 9. „ Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura, ſinè ullo ad Deum offenſum reſpectu; „ uti & hanc 10. „ Intentio, quâ quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens. „

Ratio horum omnium eſt, quia hìc nullibi occurrit charitatis motivum, ſinè quo, Queſnello judice, omnis actio in hypocriſim tranſit, falſamque juſtitiam. Scripturas, Patres &c. huic errori clariſſimè adverſantes relege ad Prop. 44., & ſequentes. Paucula hìc ſuperaddo in ulteriorem commendationem timoris gehennæ.

VI. S. Auguſtinus l. de grat. & lib. arb. c. 18. num. 39. ad illa 2. Tim. 1. v. 7. Apoſtoli verba: „ Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & charitatis, & continentiæ: „ *In quo ſanè Apoſtoli teſtimonio cavere debemus, nè nos arbitremur non accepiſſe ſpiritum timoris Dei, quod ſinè dubio magnum eſt Dei donum . . . non quo timore Petrus Chriſtum negavit, ſed illius timoris ſpiritum accepimus, de quo dicit ipſe Chriſtus* (Lucæ 2. v. 5.) „ Eum timete, qui habet poteſtatem, & animam, & corpus perdere in gehennam; ita dico vobis, hunc timete „ ergo qui ex tali timore agit, agit ex Spiritu Dei; non eſt hypocrita, non peccat.

VII. S. Gregorius hom. 34. in Euangelia: *Prava mens ſi non priùs per timorem corrigitur, ab aſſuetis vitiis non emundatur*. Et lib. 28 Moral. c. 8. *Cùm* [illegible] *rerum timor infunditur, ut bonæ vitæ ſurgat ædificium, jam fundamenta conſtruuntur.*

CAPUT II.

Temere objiciuntur Scripturæ ſacræ, & vel inde magis Propoſitionis ac defenſorum ejus perverſitas detegitur. Col. 422.

I. Objicitur 1. ex Eccleſiaſtici c. 3. *Filii ſapientiæ, Eccleſia juſtorum, & natio illorum obedientia, & dilectio.*

R. primò hìc imprimis præſcindi à dilectione concupiſcentiæ, & benevolâ: ex utràvis procedat obedientia, bona eſt: unde nihil hinc concluditur pro obligatione agendi omnia ex amore benevolo.

R. ſecundò ſenſum textûs ſacri eſſe, juſtos obedire Divinis mandatis, adeòque diligere, juxta illud Chriſti, *qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me*: ſiquidem inter Dei mandata etiam eſt illud diligendi Deum ex toto corde &c. quamvis non ad ſingulos actus, quandoquidem, ut ait S. Th. 2. 2 q. 88. a. 1., *illud præceptum eſt affirmativum, unde non obligat ad ſemper*, ſed tantùm pro certis temporibus, & circumſtantiis. Aliæ plures expoſitiones in promptu ſunt, ſed nulla errori propitia.

II. III. Objicitur 2. ibid. c. 6. v. 18. &c. *Initium . . illius* (ſapientiæ) *veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia; cura ergo diſciplinæ dilectio eſt, & dilectio cuſtodia legum illius eſt; cuſtoditio autem legum conſummatio incorruptionis eſt &c.*

R. primò ut ſupra ad objectionem præcedentem.

R. ſecundò cum A lapide, ſenſum eſſe hunc: Initium ſapientiæ eſt diſciplinæ concupiſcentia; hæc diſciplinæ illius curam, & ſollicitudinem parit, cura dilectionem, dilectio cuſtodiã legum, cuſtodia incorruptionem &c. Diſciplina verò, juxta eundem authorem, *morum caſtigatio, & compoſitio* eſt; quam ante omnia peccator deſiderat, curatque ex timore ſervili, & mercenario, qui, S. Saleſio teſte à nobis producto Prop. 44. c. 8.

Digitized by Google

c.8. n.1. *Divina bonitas velut ocu.. utitur.. qua ordinariè omnium primò corda noſtra punguntur*. Vide etiam Tridentinum ſeſſ.6. c.6. cujus titulus *Modus præparationis*.

VI. Objicitur 3. Apoſtolus 1. Tim.1. v.5. *Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta*. Et Rom.13. v.10. *Plenitudo legis eſt dilectio*.

R. 1. ex his, quos adverſarii objiciunt, textibus, magis magiſque clareſcere, ex qua Charitate juxta ipſos procedere debeat legis obedientia, ut ſit immunis ab hypocriſi, ſcilicet ex charitate juſtificante; talem enim indicat *plenitudo legis*: talem etiam prior locus ſignificat, Auguſtino judice l. de nat. & gr. c.7. *Charitas inchoata, inchoata JUSTITIA eſt; charitas provecta, provecta JUSTITIA eſt; ſed charitas de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta*. Porrò cor purum apud eumdem S. Doctorem l.1. de Doct. Chriſt. c.5., *eſt vacuum cupiditate, & amore ſui, ut nihil diligatur, quàm quod diligendum eſt*; quæ ſanè valde provecta, & adulta juſtitia eſt.

V. R. ſecundò cum S.Thoma in locum citatum ad Tim. lect.1. ubi cùm præmiſiſſet, *quòd omnia præcepta legis ſunt de actibus virtutum*; ſic arguit: *Virtutes... Theologicæ ultimum finem habent pro objecto; aliæ autem ſunt circa ea, quæ ſunt ad finem. Ergo omnes reſpiciunt Theologicas ſicut finem. Inter Theologicas verò illa plus habet de ratione finis, quæ propinquiùs ſe habet ad ultimum finem. Fides autem oſtendit eum, ſpes facit tendere in eum, charitas unit*. Ergo ex mente S.Thomæ ideo finis præcepti eſt charitas, quia eò ſpectant omnia præcepta, ut nos Deo per charitatem uniant; non quia ſingula præcepta ex charitate impleri debent: alioqui enim fidei, ſpei & cæterarum virtutum præcepta nos Deo unirent, & continerent æquè multum de ratione finis, & haberent ſe æquè propinquè ad ultimum finem; quod eſt contra diſertam Angelici ſententiam: quæ non minùs perſpicuè elucet ex 2.2. q.17. a.8. ubi ait: ,, ſed contra eſt, quòd Apo- ,, ſtolus dicit... *Finis præcepti charitas eſt de corde* ,, *puro & conſcientia bona*: gloſſa: id eſt, ſpe; ergo ſpes ,, eſt prior charitate. ,, Igitur ex eo ipſo loco, quem nobis parum conſultè Novator oppoſuit, concludit S. Thomas, *conſcientiam*, ſeu ſpem *bonam*, & proinde etiam *fidem non fictam* charitati præire.

IV. Rurſus in loc. cit. ad Rom. ſic habet: *Dicitur primæ ad Tim.1. quòd finis præcepti charitas eſt; unumquodque enim perficitur, cùm ad finem pervenit, & ideo tota legis perfectio in charitate conſiſtit*; tunc nempe lex finem ſuum conſequitur, atque adeò hoc ſenſu completur, ac perficitur, cùm Deo per dilectionem unimur: ad hunc autem finem non ſimul, & ſemel per cujuſcunque præcepti impletionem pervenitur, ſed gradatim aſcenditur, ut pulchre explicat Tridentinum ſeſſ.6. cap.6.

Confirmatur reſponſio ex verbis quæ ibidem apud S.Doctorem leguntur: *Præcepta negativa obligant ſemper & ad ſemper; nullo enim tempore eſt furandum, & adulterandum: præcepta autem affirmativa ſemper, ſed non ad ſemper*: Atqui præceptum charitatis eſt affirmativum; ergo illud non obligat ad ſemper: ergo obedientia, qua impletur præceptum à charitate diſtinctum, poteſt eſſe bona, licèt ejus fons non ſit charitas.

CAPUT III.

Immeritò contra nos producitur S. Thomas. Adverſarii magìs produnt ſuam perfidiam, & animum minimè catholicum. Col.427.

I. AUthor Hexaplorum non erubuit catholicæ veritati opponere Doctorem Angelicum tot tamque luculentis teſtimoniis, quæ ſupra pluries exhibuimus, pro ea decertantem. Quod cùm adverſarius non ignoraret, ſaltèm illudere lectori voluit allegatione textûs malè mutilati, & alterati ex 2. 2. q.23. a. 7. in argumento *ſed contra*, quod genuinis S. Thomæ verbis relatum ſic ſonat: ,, Sed contra eſt, quòd Apoſtolus ,, dicit [1. Cor.13. v.3.] *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum* ,, *ita, ut ardeam; charitatem autem non habeam, nihil* ,, *mihi prodeſt*: ſed virtus vera multum prodeſt... ergo ,, ſinè charitate vera virtus eſſe non poteſt.,,

II. Audiamus primò S. Doctoris commentarium in recenſitum Apoſtoli locum; ubi nomine ejuſdem Apoſtoli ita loquitur: ,, Si, inquam, prædicta opera tam ,, excellentia fecero, *charitatem autem non habuero*, vel ,, quia ſimul cum prædictis operibus adeſt voluntas pec- ,, candi mortaliter, vel quia fiunt propter inanem glo- ,, riam, *nihil mihi prodeſt*, ſcilicet quantum ad meri- ,, tum vitæ æternæ, quæ ſolis diligentibus Deum repro- ,, mittitur. ,, Itaque juxta S. Thomam illa *opera tam excellentia*, quæ ſinè charitate fiunt, hoc ſenſu nihil proſunt, quod vitam æternam non merentur, non quòd deſtituta motivo charitatis omnia hoc ipſo ſint hypocriſis: quæ macula licèt inficiat actiones ex vana gloria procedentes, non tamen omnes, quæ de ſe bonæ cum ſtatu peccati junguntur, & ſic meriti vitæ æternæ incapaces ſunt.

III. His plane conſonat reſponſio Angelici ad objectum argumentum l.c. in corpore: *Si accipiatur*, inquit, *virtus ſecundùm quòd eſt in ordine ad aliquem finem particularem, ſic poteſt aliqua virtus dici ſinè charitate, in quantum ordinatur ad aliquod bonum particulare... ſi* [enim] *illud bonum particulare ſit verum bonum, puta conſervatio civitatis, vel aliquid hujuſmodi, erit quidem vera virtus, ſed imperfecta, niſi referatur ad finale, & perfectum bonum; & ſecundùm hoc ſimpliciter vera virtus ſinè charitate eſſe non poteſt*. Ibidem definit, *ultimum & principale hominis bonum eſſe Dei fruitionem*. Hinc rurſus manifeſtum evadit, rationem, propter quam virtutes ſinè charitate *ſimpliciter veræ*, ſeu *PERFECTÆ* non ſint, eſſe, quod finem ultimum, ſeu Dei fruitionem vi ſui meriti non attingant: *unumquodque enim PERFICITUR*, inquit S. Doctor relatus ſupra c.2. num.4., *cùm ad finem pervenit*. Quomodo autem bonæ juſtorum actiones *per habitum Sanctiſſimæ charitatis* ad finem ultimum ordinentur, ex Salcſio & Angelico explicatum eſt Prop.44. c.12. num.3. Cæterum D. Thomas hic diſertè admittit *virtutes* ſinè charitate *veras, ſed imperfectas*, quod profectò nomen nunquam tulit hypocriſis, aut larva juſtitiæ. Si omnia, quæ ſinè charitate fiunt, hâc labe inficerentur, non tantùm non eſſent virtutes imperfectæ, ſeu *deficientes à perfecta bonitate, ſecundùm quam actus eſt meritorius*, ut loquitur in 2.d. 41. q. 1. a.2. ad 2., ſed eſſent poſitivè vitia, & peccata, (IV.) quod præciſè negat in commentario capitis 14. epiſtolæ ad Rom. lect.3. *In homine infideli* [adeòque operante ſinè charitate] *cum infidelitate eſt bonum naturæ: & ideo cùm aliquis infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum facit, non referendo ad malum finem, NON PECCAT*.

V. Virtutes, quæ fidem ſupponunt, bonas eſſe, etiam in quantum charitatem præcedunt, iterum S. Doctor dubitare non ſinit 2. 2. q. 17. a. 8. ubi in concluſione ita determinat: *In via generationis ſpes eſt prior charitate: ſicut enim aliquis INTRODUCITUR AD AMANDUM DEUM per hoc, quòd TIMENS AB IPSO PUNIRI, CESSET A PECCATO, ut Auguſtinus* [referendus c.5. num 2.] *dicit ſuper primam Canonicam Joannis; ita etiam SPES INTRODUCIT AD CHARITATEM, in quantum aliquis ſperans remunerari a Deo, ACCENDITUR AD AMANDUM DEUM, ET SERVANDUM PRÆCEPTA EJUS*. Tam præclaros formidinis, & ſpei, quarum utraque charitatem hic ſtrictiſſimè præcedit, effectus nemo, niſi pejùs ipſo Luthero inſanierit, hypocriſi tribuat.

VI. Præterea virtutes dari bonas, etiam ipſâ fide priores, rurſum inſinuat Angelicus 2.2. q.4. a. 7. dicens: *Neceſſe eſt, quòd fides ſit prima inter omnes virtutes... ſed per accidens poteſt aliqua virtus eſſe prior Fide: cauſa enim per accidens, eſt per accidens prior: removere autem*

probibens pertinet ad tauſam per accidens ; & ſecundùm hoc aliquæ virtutes poſſunt dici per accidens priores fide, iu quantum removent impedimenta credendi ; ſicut fortitudo removet inordinatum timorem impedientem ; humilitas autem ſuperbiam, per quam intellectus recuſat ſe ſubmittere veritati fidei ; & idem poteſt dici de aliquibus aliis virtutibus : quamvis non ſint veræ virtutes, niſi præſuppoſita fide, ut patet per Auguſtinum in lib. contra Julianum, quia ſcilicet ejuſmodi virtutes morales, *imperfectæ* ſunt, quòd ſinè fide, & à fortiori, ſinè charitate exerceantur. Vide num.3. At etiam ſic conſideratæ, maximè dum ad fidem, ut S. Doctor jam explicuit, diſponunt, ac proinde ſunt ex Divinæ gratiæ auxilio, citrà ejuſdem gratiæ contumeliam, hypocriſi, aut veri nominis peccato veteri non poſſunt. Vovemus ſanè Novatoribus, & fortitudinem, quâ humanas conſiderationes propriæ ſaluti poſtponant, & humilitatem, qua pertinaciam facili docilitate permutent, ut ita animo comparati tandem, bonorum omnium gratulatione, & aviræ fidei, & Eccleſiæ gremio reſtituantur.

CAPUT IV.

Obſervationes quædam ex Cardinalibus Bellarmino, & Aguirre ad præoccupanda, quæ objiciuntur ex Auguſtino. Col. 434.

I. REcolenda hic ſunt quæ ex utroque deſcripſimus Prop. 44. c. 14. num. 7 & c. 17. num. 9. Item Prop. 46. c. 1. n. 4. & c. 2. n. 1.

III. Ex Aguirrio hic addimus quæ habet diſp 130. num. 126. de Auguſtini mente in præſenti materia. „ Auguſtinus „, inquit „, in id potiſſimùm conatur, „ ut actiones noſtræ ex officio bonæ non in ſiniſtrum „ aliquem finem, puta inanis gloriæ, turpis quæſtûs, „ aut ſimilem alium dirigantur, ſed in finem à Divina „ ſapientia præſcriptum, qui eſt ipſe Deus, vel illius „ gloria. Virtutes enim à vitiis, ut ipſe ait, non of„ ficiis, ſed finibus diſtinguuntur ; ac proinde ut quæli„ bet actio in materia ad virtutem ſpectante ſit actio „ virtutis, debet ipſi præſcribi finis ille, qui proprius „ virtutis eſt, & differt prorſus à fine vitii. Cùm verò „ honeſtas moralis propria uniuſcujuſque virtutis, „ prout diſtinctæ à vitio ſibi directè contrario, ſit pe„ culiaris, & certa honeſtas moralis, conſequens eſt, „ ut actio illa propter ſe directè ſpectata, ſit propriè „ actio talis virtutis : nec ideo negamus, illam debere „ fieri in obſequium Dei ; ſiquidem eo ipſo quòd mo„ deratè ſpectet honeſtatem moralem propriæ virtutis, „ ſinè admixtione alterius pravi finis, ſimpliciter, & na„ turâ ſuâ in obſequium, & gloriam Dei tendit, ut ſæ„ pe dictum eſt „ locis à me jam citatis. Cardinalem Lauræam de Auguſtini ſententiâ differentem audivimus Prop. 44. c. 9. num. 1. .... 5. & Propoſ. 46. c. 3. num. 2. ... 6.

Hos tres Eminentiſſimos producimus, quòd eorum authoritate, quâ ſubinde in diſſolvendis ex Auguſtino difficultatibus utemur, apud ipſos adverſarios ſit in commendatione, & pretio.

CAPUT V.

S. Auguſtinus damnatæ Propoſitioni non favet; ſed certiſſimè refragatur. Col. 439.

I. OBjicitur 1. ex Enchiridio ad Laurentium c. 121. „ Omnia igitur præcepta Divina referuntur ad „ charitatem, de qua dicit Apoſtolus : *Finis autem præcepti eſt charitas*, id eſt, ad charitatem refertur omne „ præceptum. Quod verò ita fit timore pœnæ, vel ali„ qua intentione carnali, ut non referatur ad illam cha„ ritatem, quàm diffundit Spiritus Sanctus in cordibus „ noſtris, nondum fit, quemadmodum fieri oportet, „ quamvis fieri videatur. „

R. licèt præcepta non ſemper ex charitate fiant, eò tamen per ſe conducere, & conſequenter ex ſupremi legiſlatoris intentione referri, ut nos Deo per charitatem uniant : non omnis tamen præcepti impletio æque vicinè eò ordinatur : varii relationis gradus diſtingui poſſunt ex S. Thoma : ſic ex. gr. *fortitudo*, & *humilitas* infidelem diſponunt ad fidem, in quantum impedimenta fidei removent, ut ex S. Doctore annotavimus c. 3. num. 6. *Fides autem oſtendit* Deum, *ſpes facit tendere in eum, charitas unit.* ; ſunt Angelici verba recitata c. 2. num. 6. Timorem quoque ad charitatem referri, patet ex ejuſdem Angelici verbis adductis c. 3. n. 5. *Aliquis*, inquit, *introducitur ad amandum Deum per hoc, quòd timens ab ipſo puniri, ceſſat à peccato, ut Auguſtinus dicit*, (II.) ſcilicet tract. 9. in ep. 1. Joan. ubi Hipponenſis ſic habet paulò ante medium : *Sunt homines, qui propterea timent Deum, nè mittantur in gehennam ... ipſe eſt timor, qui charitatem introducit* : & paulò ſupra : *Si ... nullus timor, non eſt quà intret charitas : ſicut videmus per ſetam introduci linum, quando aliquid ſuitur ; ſeta prius intrat ; ſed, niſi exeat, non ſuccedit linum : ſic timor primò occupat mentem ; non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit, ut introduceret charitatem .... occupet ergo cor tuum timor, & inducat charitatem ... nam ſi ſinè timore es, non poteris juſtificari ... opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas.* Timorem illum ab hypocriſi eſſe remotiſſimum patet tum ex ejus, quam hic nobis inculcat Auguſtinus, neceſſitate ; tum quòd ad eum hortetur ; tum denique quòd eum *magnum* ... *Dei donum* vocare non dubitet. Vide cap. 1. num. 6. Igitur quod ex tam ſancto motu fit, non dicitur *ita fieri timore pœnæ, vel aliqua intentione carnali, ut non referatur ad illam charitatem, quam diffundit &c.* Idem de cæteris virtutibus tam Theologicis, quàm quæ eas *per accidens* præcedunt dictum puta : omnes ſiquidem, ſuppoſito divinæ gratiæ auxilio, eò mediatè, vel immediatè ſpectant, ut nos Deo per charitatem conjungant.

III. IV. Objicitur 2. in Pſalm. 51. ubi illa verba *Radicem tuam de terra viventium* ſic enarrat : *opus eſt, ut opera tua de charitate procedant : tunc eſt radix tua in terra viventium.*

R. ſenſum, per ſe clarum, eſſe hunc : opera noſtra, ut ducant ad *terram viventium*, procedere debere ex charitate. Audiatur jam D. Thomas in quæſtionibus diſputatis q. 7. de malo art. 1. ubi ad illud *omnia in gloriam Dei facite* reſpondet : *non obligat ad hoc, quòd ſemper obſervetur in actu ; obſervatur autem ſemper in habitu, quamdiu homo habitualiter habet Deum ultimum finem* : quamdiu ſcilicet eſt in ſtatu gratiæ, Deum ſemper amat habitu charitatis, atque ita radix bonorum operum ipſius eſt charitas pertinens ad terram viventium, ſi nempe ex fine honeſto abſque prava circumſtantia exerceantur, ut pulcherrimè ex Angelico explicat Saleſius, cujus verba habes Prop 44. c. 12. num. 3.

V. Objicitur tertiò ex lib de gr. & lib. arb. c. 18. *Hæc omnia præcepta dilectionis, id eſt, charitatis, tanta, & talia ſunt, ut quidquid ſe putaverit homo facere bene, ſi fiat ſinè charitate, nullo modo fiat bene.*

R. S. Auguſtinum hic agere de modo in correptione ſervando, quæ ſi fiat *ſinè charitate*, id eſt, nimis acriter, & ſeverè, irato, aut commoto animo, *nullo modo fit bene.* En tibi ipſa S. Doctoris verba c. præcedenti. *Ad Corinthios autem tùm dicit : OMNIA VESTRA CUM CHARITATE FIANT, ſatis oſtendit ; etiam ipſas correptiones, quas aſperas, & amaras ſentiunt, qui corripiuntur, cum charitate eſſe faciendas.*

VI. VII. Objicitur 4. ex lib. de dono perſeverantiæ c. 16. *Si autem gratia prævenit fidem, quoniam prævenit voluntatem, profectò prævenit omnem obedientiam ; prævenit etiam charitatem, qua una veraciter, & ſuaviter obeditur.*

R. Argumentum Auguſtini eſſe hujuſmodi : ſi gratia prævenire debet ipſam piam credendi voluntatem, adeòque fidem, quæ indè conſequitur, profectò eadem

Digitized by Google

dem gratia prævenit omnem veram obedientiam, quæ, ſuppoſitâ fide, Dei mandatis exhibetur, & conſequenter prævenit etiam charitatem, quâ non tantùm veraciter Deo obeditur, ſed etiam ſuaviter, qui effectus charitati proprius eſt: unde S. Thomas 2. 2. q. 19. a. 4. in C. *Quicunque . . . ex amore aliquid facit, quaſi ex ſe ipſo operatur; quia ex propria inclinatione movetur ad operandum.*

Hinc qui ex ſuavi, ſeu delectabili charitate obedit, propterea etiam dici poteſt *veraciter*, id eſt, perfectè obedire, quia in tali obedientia nulla ferè eſt, nequidem indeliberata reſiſtentia; ſed omnes animæ, corporiſque vires, ac potentiæ quaſi ultrò ſe præcepti executioni accommodant.

Ex datâ textûs explicatione collige, eum directè adverſari Novatoribus, cùm hic habeamus credendi voluntatem, & fidem ipſam charitate priorem; utramque tamen bonam, cùm utraque præveniatur à gratiâ.

VIII. Objicitur 4. ex lib. de gratia Chriſti c. 26. *Quid autem boni faceremus, niſi diligeremus?*

R. vel dicendum hic *bonum* ſumi pro *meritorio* juxta ea, quæ diximus in reſponſione ad objectionem 2. & 3. vel dicendum, dilectionem hic latiùs ſumi pro omni amore recto, quo ſenſu S. Doctor dilectionem accipit in Pſal. 9. num. 15. *Per nomen rectè vocatur amor, qui, cùm pravus eſt, vocatur cupiditas aut libido; cùm autem rectus, DILECTIO vel charitas.* Sinè amore autem recto certum eſt, nihil fieri poſſe boni, quamquam aliquid boni fieri poſſit ſinè dilectione ſumpta pro tertia virtute theologica, ut eam Novatores intelligunt.

IX. Objicitur 5. ex lib. contra Fauſtum c. 27. *Solâ charitate juſtitia legis impleri poteſt*; item ex lib. de catechiz. rudibus c. 20. *Legem non implet niſi charitas.*

R. 1. ſi pro *charitate* ſubſtituas *bonam voluntatem* juxta dicta ad Prop. 44. c. 13. num. 9., ſenſus fiet, ut planus, ita maximè catholicus.

Hæc reſponſio ferè cum præcedenti coincidit, & plures alios Auguſtini textus, qui vel hic, vel alibi in præſenti materiâ objecti ſunt, vel infra objicientur, faciliimè explicat, unde plerumque ſubintelligenda eſt, licèt eam, vitando repetitionis faſtidio, diſertè non exprimamus.

R. 2. cùm finis præcepti ſit, nos Deo per charitatem unire, finis ille non attingitur, nec proinde lex, aut juſtitia legis impletur, id eſt, perfectionem ſuam, & plenitudinem non conſequitur, niſi Deo per charitatem uniamur: quo non obſtante, obedientia quæ legi etiam abſente charitate, præſtatur, bona eſt & hypocriſi vacat. Vide S. Thomam allegatum c. 2. n. 4. & 6.

X. Objicitur 6. lib. 3. contra 2. epiſtolas Pelagianorum c. 7. „ ſic eos litera occidit, aut apertè etiam ſibi reos,
„ non faciendo quod præcipit; aut putando ſe facere,
„ quod ſpirituali, quæ ex Deo eſt, non faciunt Chari-
„ tate; ita remanent aut apertè iniqui, aut fallaciter
„ juſti.

R. ſolutionem patere ex verbis immediatè præcedentibus: *Putant . . . ſe arbitrii ſui viribus implere legem jubentem, & iſta implicati ſuperbia ad gratiam non convertuntur juvantem*: Itaque *ſpiritualis charitas* hic eſt *ipſa gratia juvans*, quæ ibidem etiam vocatur ab Auguſtino *Spiritus gratiæ*; hoc ſenſu poſito, veriſſimum eſt, eos eſſe fallaciter juſtos, qui *implicati ſuperbia*, quâ Dei nolunt expoſcere adjutorium, & ſibi propriis viribus putant *ſe ritè facere, quod ſpirituali, quæ ex Deo eſt, non faciunt charitate*. An hinc concludas, actum omnem, qui non procedit ex tertia virtute theologica, eſſe hypocriſim?

XI. Objicitur 7. „ quæſt. 54. in Deut. *Si forinſecus ea,*
„ *quæ Deus jubet, manibus fiant, & in corde non fiant,*
„ *nemo eſt tam inſulſus, qui præcepta arbitretur impleri.*
„ *In corde*, id eſt, *ex charitate*, ut ex eodem patet in
„ Pſal. 77. num. 10. *Ex corde nullo modo fieri poteſt, quod*
„ *formidine fit pœnæ, non dilectione juſtitiæ.* „

Ita hanc objectionem propoſuit Latinus Queſnelli vindex in libello cui titulus „ Propoſitionum in Conſtitu-
„ tione Unigenitus damnatarum collatio cum quibuſ-
„ dam Sacræ Scripturæ locis ac SS. Patrum teſtimo-
„ niis.

R. authorem hunc, quem brevitatis causâ *Collatorem* vocabimus, malâ fide ſuppreſſiſſe verba, quæ eadem enarratio in Pſ. 77. præmittit textui, qui ſecundo loco allegatur: illic ſcilicet negat Auguſtinus legem operum
„ ſufficere ad juſtificationem, cùm ea, quæ præcipiun-
„ tur, forinſecus fiunt ab eis hominibus, qui mallent
„ non præcipi, quæ non ex corde faciunt; & tamen fa-
„ ciunt, ac per hoc quaſi videntur ambulare in lege Dei
„ ſed nolunt ambulare; non enim ex corde faciunt. „
Tum ſequitur: „ ex corde autem nullo modo fieri po-
„ teſt, quod formidine fit pœnæ, non dilectione
„ juſtitiæ. „

Igitur hic agit Auguſtinus de iis, quæ forinſecus fiunt ex formidine pœnæ conjunctâ cum peſſima voluntate, quæ mallet præcepta non exiſtere, & non vult ambulare in lege Dei. Talia forinſecus facta ſinè dubio nec implent præceptum, nec ex corde fiunt. A contrario verò ſi formido pœnæ pravam illam voluntatem excludat, ut excludere poſſe ſignificat Trid. ſeſſ. 14 c. 4. tum obedientia, quæ à tali formidine procedet, implebit præceptum, & fiet *in corde*, & *ex corde*, imò etiam ex dilectione juſtitiæ, licèt nondum dilectæ propter ſe, ſed maximè, propter evitandam pœnam.

Eum, qui ex tali pœnæ formidine Deo obedit, præceptum implere, Probatur ex ipſo S. Auguſtino in enarr. jam citata ad illa verba *Non eſt creditus cum Deo Spiritus ejus*, ubi ait: *Quando . . . cum Spiritu Dei Spiritus hominis cooperatur, tunc quod Deus juſſit, IMPLETUR*: ſubſumo: atqui quando homo ex timore jam dicto, Deo obedit, tunc cum Spiritu Dei ſpiritus ejus cooperatur; nam talis timor, teſte Tridentino l. c. eſt *donum Dei, & Spiritus Sancti impulſus*, imò apud eumdem S. Doctorem eſt *magnum . . Dei donum* [vide c. 1. n. 6.] ergo qui ex tali pœnæ formidine Deo obedit, juxta S. Auguſtinum præceptum implet: adeóque talis obedientia non eſt hypocriſis, licet ejus fons non ſit charitas, quam exigunt Novatores.

XII. Objicitur denique 8. ex enarratione in Pſ. 67. *Per charitatem lex impletur; non per timorem.*

R. 1. cùm finis, plenitudo, & perfectio legis in eo conſiſtat, ut Deo uniamur, & ea conjunctio non fiat per timorem, ſed per charitatem, patet, Auguſtini dictum veriſſimum eſſe, & nihil tamen Queſnello prodeſſe. Vide reſponſionem ad objectionem 5.

R. ſecundò diſtinguendo ultimam partem: lex non impletur, id eſt, legi non obeditur per timorem conjunctum cum prava voluntate deſcriptâ num. 11. Eſto. Non impletur per timorem, qui talem voluntatem excludit. Nego. Porrò obedientiam Deo exhibitam propter timorem ignis æterni, etiam charitatis, ſed non perfectæ vocabulo inſigniri poſſe, S. Auguſtinus ſatis inſinuat l. de S. Virg. c. 38. ita loquens: *Eſt etiam timor ignis æterni, propter quem Deo ſervire, nondum eſt utique perfectæ charitatis.* [XIII.] Timor hic adeò bonus eſt, & ſubinde tam efficax, ut Martyres in ſubeundæ pro fide mortis decreto jam quaſi titubantes firmarit, & mandatum difficillimum impleri fecerit: ita ſanè docet iterum Auguſtinus in Pſalm. 127. circa finem: „ Quomodo ſi videas avem cadere in muſcipu-
„ lam, facis majorem ſtrepitum; & volat de muſcipu-
„ la: ſic & Martyrum jam fortè aliqui ipſorum intendebant collum in dulcedinem vitæ hujus: Dominus,
„ qui erat in illis, fecit ſtrepitum gehennarum,
„ & erutus eſt paſſer de laqueo venantium. „

Vide prætereà quæ ex eodem Auguſtino retulimus n. 3. pro bonitate timoris, cujus fons minimè eſt decantata à Janſenianis Charitas.

CAPUT VI.

Cætera ex Patribus objecta diſſolvuntur. *Col. 454.*

I. OBjicitur 1. S. Proſper ſent. 223. *Plenitudo legis charitas, quia per charitatem lex impletur, non per timorem.*

Reſpondimus ad hoc c. præcedenti num. 12.

II. Ob-

II. Objicitur 2. S. Leo ſerm. (non 7. ut habent Hexapla, ſed) 10. c.3. *Nudæ ſunt tamen ſinè charitate virtutes, nec poteſt dici in qualibet morum excellentia fructuoſum, quod non dilectionis partus ediderit*. Hexapla pro *fructuoſum* vertunt gallicè, ſed græcâ fide, *bonum*. Quantum inter hæc bina vocabula interſit, nemo non videt.

Concedimus igitur, nudas eſſe, & informes ſinè charitate virtutes; concedimus, fructuoſas ſeu vitæ æternæ meritorias non eſſe, niſi ex dilectione naſcantur; ſed negamus, propterea labe hypocriſis contaminari, & negat nobiſcum S. Leo in verbis immediatè præcedentibus; ſuntque hæc: *Quamvis enim magnum ſit, habere fidem rectam, ſanamque doctrinam, & multa laude digna ſit circumciſio gulæ, lenitas manſuetudinis, puritas caſtitatis; nudæ tamen ſunt ſinè charitate virtutes &c.* Quod abſente etiam charitate, *magnum* eſt, & *multa laude dignum*, nemo niſi ſtolidus, vitium vocet & hypocriſin. [III.] Alium produximus S. Leonis textum Prop. 44. c.17. num.10. & 11. quo catholica ſententia non parum confirmatur.

IV. Objicitur tertiò S. Chryſoſtomus hom. 19. in epiſt. ad Hebræos. *A charitate ſiunt bona opera ... & ex ipſa omnia naſcuntur bona: nullum eſt enim bonum, quod non ſit charitatis*. Rurſus ſermonem de charitate, *quæ cuncta dirigit*, & perficit, ita orditur: *charitatem, optimum amoris genus, inter nos ſanciamus ... quando nihil eſt boni, & honeſti, quia ortum ex eo ducat*.

VII. R. utramque ſententiam explicandam eſſe de *perfecta bonitate*, & honeſtate, *ſecundùm quam actus eſt meritorius*, æterni à Deo præmii, & laudis tali præmio correſpondentis. Verba Italico charactere diſtincta, ſunt S. Thomæ in 2. ſent. diſt. 41. q. 1. a. 2. ad 2., quem locum vide ſis. Vel dic, *nullum eſſe bonum, quod non ſit charitatis*; quia nullum eſt, quod charitas non poſſit producere; non quia ſola charitas producit ſingula.

V. VI. Memoriâ quoque tenendum eſt, quod monet Em. Aguirre diſp. 130. ſect. 11. num. 110. ubi ſoluturus objectiones, quæ contra communem doctrinam, totis viribus à ſe propugnatam, moveri ſolent ex Patribus, præmittit, *quòque Patres Eccleſiæ ſæpiſſimè in ſuis concionibus ad Populum, & ſcriptis in id potiſſimum incumbere, ut auditores, & lectores non ſolùm trahant in id, quod ſimpliciter neceſſarium eſt ad vitandum omne peccatum; verùm etiam in illud, quod majoris perfectionis eſt, & ad ampliorem charitatem Dei, & proximorum confert*: quod ut faciliùs, & efficaciùs obtineant, exaggeratione quâdam concionatoribus familiari ita charitatem extollunt, quaſi cæteræ præ hac virtutes nihil haberent momenti, utilitatis, & laudis; quod tamen ab eorum mente re ipsâ alienum eſt.

Unde idem Eminentiſſimus eâdem diſp. ſect. 5. contra Adverſarios citat ipſum Chryſoſtomum, illud Apoſtoli Phil. 3. *Non habens meam juſtitiam* ita commentantem: „ Rectè dixit, *non habens meam juſtitiam*,
„ id eſt, non illam, quam meis ſudoribus, ac laboribus
„ comparaveram, ſed quam ex gratia inveni ... Dei
„ autem dona longo intervallo antecedunt utilitatem
„ RECTORUM FACTORUM, quæ ex noſtro ſtu-
„ dio profecta ſunt: „ quibus ſubjicit Aguirre: *ubi agnoſcit planè juſtitiam aliquam, & quædam rectè facta non per Dei gratiam, [adeoque non ex charitate:] ſed ex ſtudio noſtro facta. Cùm igitur adverſarii doceant, nullum opus referri poſſe ſinè gratia in Deum ultimum finem; etiam concedere debent, & agnoſcere quamdam juſtitiam, & aliqua bona opera ex mente Chryſoſtomi ſinè charitate*.

Iterum S. Doctor hom. 67. ad Populum Antiochenum: *Non poteſt malus omnino malus eſſe; ſed evenit, ut aliquid habeat boni; neque bonus eſſe omninò bonus; ſed nonnulla ſolet habere peccata: Cùm itaque malus proſperis utitur rebus, ad capitis ſui perniciem utitur; ut enim paucorum illorum bonorum retributionem hic capiens, illic deinde punitur, hoc de cauſa recipit*: in quem locum Bellarminus l.5. de grat. & lib. arb. c.9. ſic notat: *loquitur Chryſoſtomus de omnibus malis, etiam infidelibus; generatim enim dicit, nullum eſſe malum, qui non habeat aliquid boni; & loquitur de opere bono, non ex genere tantum, ſed ſimpliciter; quia opponit illud peccato, & mercedem illi debitam aſſignat: non enim merces debetur operi, præſertim apud Deum, quod non ſit ex genere, & ſimpliciter bonum, ſed abſolutè peccatum*. Liquet igitur, Chryſoſtomum agnoſcere opera bona, & ab hypocriſi immunia, quæ non ſiunt ex charitate.

VIII. Objicitur 4. Gregorius Magnus hom. 27. in Evangelia: *Quidquid præcipitur, in ſola charitate ſolidatur: ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex una charitate generantur; nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis*.

Peſſimè iterum diſſimulant Hexapla quod ibidem paulò poſt ſequitur: *ſunt nonnulli, qui diligunt proximos; ſed per affectionem cognationis, & carnis; quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt. Sed aliud eſt, quod ſponte impenditur naturæ; aliud, quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientiæ*. (IX.) Animadverſionem Bellarmini in hunc locum dedimus Prop. 44. c.16. num.3. Interim hic ſinè ulla ambiguitate perſpicimus, admitti à S. Gregorio dilectionem aliquam, quæ à ſacris eloquiis non reprehenditur, & quæ tamen non eſt divina charitas.

Itaque priorum verborum ſenſus eſt, nullam eſſe virtutem ſolidam, nullam meritoriam, omnem eſſe mortuam, & vacillantem ſinè charitate, quod omnes facilè concedent ſinè ullo catholicæ veritatis præjudicio, aut Queſnelliani erroris periculo.

Cætera ex Laurentio Juſtiniano, & Thoma à Kempis contra nos allegata, ex dictis nullo negotio reſolvuntur.

QUADRAGESIMA OCTAVA PROPOSITIO DAMNATA.

Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, & ſinè charitate? *Obſerv. Moral. Eph. 5. v.8.*

CAPUT I.

Authoris perfidia in corrumpendo ſacro textu Col.465.

REfertur hæc c. ſequenti num.7.

CAPUT II.

Fallacis Propoſitionis perverſitas, & authoris ſubdoli hypocriſis detegitur. Col.468.

I. QUantò magis hæc Propoſitio generandæ humilitati apparet idonea, tantò ſpecioſiùs fallit, & operoſiùs à Queſnelli patronis defenditur.

VI. Senſus ejus eſſe poteſt duplex: prior, iſque minùs perverſus ita exprimitur: *Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum, ſi hæc tria deſint; ſcilicet fidei lumen, Chriſtus, & charitas?* Cùm itaque Infideles, & Philoſophi Ethnici nec fidem habeant, nec charitatem, & Chriſtum ignorent; ex Propoſitione, etiam mitiori ſenſu intellectâ, neceſſe eſt conſequi hanc Bajanam 25 *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*:

Alter ſenſus præcedente pejor, quem tamen adverſarii totis viribus propugnant, & cui propterea refutando potiſſimùm inhærebimus, eſt: *Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſinè his tribus diviſim ſumptis; ſcilicet ſinè fidei lumine, ſinè Chriſto, ſinè charitate?* Adeòque Propoſitio quaſi tripartita concipitur: primò: *Quid aliud eſſe poſſumus niſi tenebræ &c. ſinè fidei lumine?* Secundò; *Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ &c. ſinè Chriſto*, id eſt, ſinè gratia fidem Chriſti ſupponente? Tertiò denique: *Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ &c. ſinè charitate?* Singulas Propoſitionis partes conquiſitis undique

Seri-

Scripturarum, & Patrum textibus tuetur Hexaplorum author, & qui ei in ſubſidium venit *collator* latinus. Et verò ita Propoſitionem accipere debent adverſarii; ſi conſequenter loqui velint: nam prima pars continet Queſnellianam 42. ubi dicitur ſinè ſacrificio fidei *nihil* eſſe *niſi impuritas, nihil niſi indignitas*.

Secunda complectitur Queſnellianam 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*; item hanc 39. *voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum &c.*, & duas proximè ſequentes.

VII. Tertia reproducit Propoſitionem 44. *Non ſunt niſi duo amores &c.* item 45. 46. 47. 49. aliaſque his affines.

Ita paucis voculis magnum fecit Queſnellus errorum compendium: rationes, ex quibus eos ſuis locis reprehendimus, oſtendunt, præſentem Propoſitionem fœtam eſſe iniquitate, quæ quò ſe meliùs lectorum animis inſinuaret, ei color ad flagitii cumulum ex adulterato Scripturæ textu quæſitus eſt: verba enim Apoſtoli Epheſ.5. v.8. *Eratis . . . aliquando tenebræ* reddit gallicè Queſnellus per hanc excluſivam: *Vous n'etiez autrefois QUE tenebres*; id eſt, *Eratis aliquando TANTUM tenebræ*: ſed jam Propoſitionem ipſam particulatim excutiamus.

II. Ex prima ejus parte [*Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, &c. ſinè fidei lumine*] ſequitur Bajana 25. n.6. recitata, cui conſonat hæc octava inter 31. ab Alex. Octavo damnatas: *Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare*. Sequitur præterea, omnem actum humanum eſſe vel peccaminoſum, vel juſtificantem. Vide Prop.42. c.2. num.5 Reliqua, quæ hic dici poſſent, differimus ad Prop.51. c.1.

Secunda pars [*Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ &c. ſinè Chriſto?*] inſtaurat Bajanam 27. *liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet*: Si enim, ſuppoſitâ etiam Chriſti fide, ſinè gratia non poſſumus eſſe niſi tenebræ, aberratio, & peccatum; à fortiori liberum arbitrium gratiæ auxilio deſtitutum non niſi ad peccandum valebit, ſi à fide Chriſti ſejunctum ſit.

VIII. X. Hanc doctrinam etiam à Sorbona pridem, & iterum nuper rejectam eſſe, & doceri vetitam, oſtendimus ad Prop.40. c.1. num.11. & in *Damnatarum Propoſitionum de libertate ſinè gratia iterata impugnatione* c.3. & 4. Hæc *iterata impugnatio* ſubnexa eſt confutationi Propoſitionis 42.

IX. Tertia Propoſitionis pars (*Quid aliud eſſe poſſumus niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum . . . ſinè charitate*) ſi de charitate habituali intelligatur, complectitur Bajanam 35. *omne, quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt*, & incurrit duplex Tridentini anathema, quorum primum infligitur ſeſſ.6. can.7. *Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante juſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata . . . . anathema ſit*: alterum legitur ibid. can.28. *Si quis dixerit, amiſſa per peccatum gratia, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt non ſit viva . . . anathema ſit*. Hæc enim conſequi neceſſe eſt, ſi ſinè charitate non ſimus *NISI peccatum*.

Si de charitate actuali ſermo ſit, inſtauratur Bajana 16. *Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſinè charitate*: [V.] item 11. 12: inter 31. ab Alex.VIII. proſcriptas.

Denique ſi abſque charitate non ſumus niſi peccatum, à fortiori non niſi peccatum erimus abſque fide, & Chriſto: & proinde quæcunque militant adverſùs primam, & ſecundam Propoſitionis huc uſque impugnatæ partem, militant quoque adverſùs tertiam.

CAPUT III.

Damnatæ Propoſitioni nulla ſuffragatur Scriptura. Col.478.

§. I.

Prima Scripturæ textuum claſſis, ex quibus probare conantur adverſarii, nihil nos eſſe niſi tenebras, aberrationem, & peccatum ſinè fide, & ſinè gratia.

I. AD loca Act.15. v.9. [II.] & Heb.11. v.6. reſponſum habes in confutatione Prop.42. c.3.

III. Objicitur 3. illud Eph.5. v.8. *Eratis enim aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino.*

R. Sicut Epheſii facti *lux in Domino*, ſubinde nihilominus, ſaltem leviter, peccabant; ita cùm priùs forent *tenebræ*, aliquid interdum factitare poterant, quod peccati tenebris infuſcatum non eſſet. Hinc patet etiam reſponſio ad illud Matth.4. v.16. *Sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.*

IV. Objicitur 4. ex Joann.8. v.12. *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris; ſed habebit lumen vitæ &c.*

R. ex hoc, ſimilibuſque textibus, tantùm ſequi, neminem ad veræ juſtitiæ, lumen, & vitam venire poſſe niſi per Chriſtum; cum quo conſiſtit, quòd aliquid intrà naturæ fines innoxium fieri poſſit, ſinè fide, & gratia, ut ad Prop.38. toto capite 1. demonſtratum eſt.

§. II.

Altera Scripturæ textuum claſſis, ex quibus probare conantur adverſarii, nihil nos eſſe niſi tenebras &c. ſinè charitate.

V. OBjicitur 5. ex Epheſ.1.v.4. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus Sancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate.*

R. nos quidem Sanctos eſſe, & immaculatos *in charitate* ſeu per charitatem, cujus nempe infuſione, peccati macula formaliter tollitur: ſed negamus, charitatem neceſſariam eſſe, ut agendo non peccemus; plus ſiquidem requiritur ad delendam peccati maculam, quàm ad non contrahendam, ut evidens eſt.

VI. Objicitur 6. ex 1. cor.16. v.22. *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, anathema ſit.*

Quærit hic S. Thomas: *Nunquid ſunt excommunicandi omnes, qui non ſunt in charitate?* Ejus reſponſio erit etiam noſtra.

Reſpondeo, inquit, *dicendum, quòd hoc intelligitur, ſi quis non amat Dominum Jeſum Chriſtum, id eſt, fidem Chriſti; & iſti ſunt hæretici, & ſunt excommunicati: vel, ſi quis uſque ad finem mortis non perſeverat in amore Domini noſtri, in adventu erit ſeparatus à bonis*: Docet enim fides, quiſquis extra ſtatum gratiæ, ſeu charitatis moritur, à juſtorum conſortio æternùm arcendum eſſe: ſed nihil à fide magìs alienum eſt, quàm omnia, & ſingula, præterquam charitatis opera eſſe peccata; ut novatores, & hæretici ſomniant.

CAPUT IV.

Propoſitioni damnatæ nullus favet Sanctorum Patrum. Col.482.

§. I.

Prima authoritatum claſſis, ex quibus probare conantur adverſarii, nihil nos eſſe, niſi tenebras, aberrationem, & peccatum ſinè fide, & ſinè gratia.

I. OBjicitur 1. Hermas ſtatuens fidem primam inter bona opera.

Digitized by Google

R. per bona opera intelligenda eſſe ſalutaria: quo pacto minimè excluduntur infidelium moraliter bona, vel innoxia.

II. Objicitur 2., quod mirère, Origenes, cui à Janſenio tomo 1. Col. 367. tribuitur *totius Pelagianæ ſtructuræ baſis præcipua*. Quid quid ſit, varii Origenis errores à pluribus Patribus reprehenſi efficiunt, ut operæ pretium non ſit, ejus in præſenti materia ſententiam operoſiùs explorare, exploratamque refellere, vel tueri.

III. Objicitur 3. Aug. tract. 10. in Joan. num. 5. item in Pſal. 31. n. 4.

R. utrobique *opera* quæ ante fidem videntur [imò etiam ſunt] *bona*, & *laudabilia*, appellari *inania* in ordine ad meritum vitæ æternæ, quo ſenſu ipſa fides, teſte Apoſtolo, ſinè charitate non prodeſt. Jure quoque optimo dicit ibidem Auguſtinus, actiones omnes, quas per fidem intentio non direxerit, eſſe *præter viam*, id eſt, aberrare à veræ juſtitiæ, & felicitatis ſemitâ.

V. Objicitur 4. Auguſtinus l. 3. contra duas epiſtolas Pelagianorum ad Bonifacium c. 5. num. 14. *Sinè ipſa* (fide) *etiam quæ videntur bona opera, in peccata vertuntur; omne enim, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.*

R. compleram ad hunc, & alia ejuſmodi loca ſolutionem ſuppeditari ex Angelico in epiſt. ad Rom. c. 14 lect. 3. ubi explicans illud Apoſtoli *OMNE, QUOD NON EST EX FIDE, PECCATUM EST* ait: *ex quo videtur, quòd, ſicut dicitur in gloſſa, omnis vita infidelium peccatum ſit... ſed dicendum eſt, quòd... in homine infideli cum infidelitate eſt bonum naturæ, & ideo cùm aliquis infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum facit, non referendo ad malum finem, non peccat: non tamen opus ejus eſt meritorium... Cùm verò homo infidelis aliquid agit ex eo, quòd infidelis eſt, manifeſtum eſt, quòd peccat: unde in gloſſa cùm dicitur: OPUS OMNE, QUOD NON EST EX FIDE, PECCATUM EST, ſic eſt intelligendum: Omne quod eſt contra fidem, vel contra conſcientiam, peccatum eſt; etſi ex genere ſuo bonum eſſe videatur; puta, ſi Paganus ad honorem ſuorum Deorum virginitatem ſervet, vel eleemoſynam det, hoc ipſo peccat.*

IV. Inſtabis: S. Auguſtinus l. 4. contra Julianum. c. 3. num. 30. ita habet: *Si gentilis, inquit, nudum operuerit, nunquid, quia non eſt ex fide, peccatum eſt? Prorſus, in quantum non eſt ex fide, peccatum eſt; non quia per ſe ipſum factum, quod eſt nudum operire, peccatum eſt, ſed de tali opere non in Domino gloriari, ſolus impius negat eſſe peccatum.* Similia leguntur ibid. n. 3. & 33.

R. iterum cum Angelico 2. 2. q. 23. a. 7. ad 1. „ dicendum, quòd actus alicujus charitate carentis, ... cùm facit aliquid in ordine ad id, per quod charitate caret, ... ſemper eſt malus; ſicut Auguſtinus dicit in 4. contra Julianum, quòd actus infidelis, in quantum eſt infidelis, ſemper eſt peccatum; etiamſi nudum operiat, vel quidquid aliud hujuſmodi faciat, ORDINANS AD FINEM SUÆ INFIDELITATIS, „ ut præcedente loco à nobis citato S. Thomas explicuit.

VI... VIII. Notandum eſt ex Card. Aguirre diſp. 130. ſect. 2. dum S. Auguſtinus ait, *de tali opere non in Domino gloriari, ſolus impius negat eſſe peccatum*, Tò *non* haud præfigi verbo *gloriari* [ut Novator quidam Belga apud Aguirre l. c. temerè præfixit in adducta pro ſe Auguſtini ſententiâ] ſed præponi vocibus *in Domino*: quaſi diceretur, *de tali opere gloriari*, id eſt, laudem appetere, ſive gloriam, *non in Domino*, id eſt, non tribuendam Domino tanquam ejus authori; ſed adſcribendam ſibi, *ſolus impius negat eſſe peccatum*. Fieri poteſt, ut gentilis nudum operiat non intendendo alium finem, quàm honeſtâtem miſericordiæ, ita ut indè nullo modo aucupetur laudem hominum ſibi tribuendam, nec tamen etiam intendat gloriam Dei; de qua, ut ſuppono, non cogitat: hic igitur neque in ſe, neque in Domino gloriabitur, quia non gloriabitur ullo modo, nec proinde faciet contra præceptum Apoſtoli: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*; ubi Apoſtolus non dicit, *qui bene operatur, in Domino glorietur*; ſed, ex hypotheſi quòd quis gloriari velit, in Domino gloriari debet. Paucis: ut quis peccet contra doctrinam iſtam Apoſtolicam, & Auguſtinianam, de eo verificari debet hæc propoſitio: *Talis homo de bono opere gloriatur, & non in Domino gloriatur*: atqui de eo, qui nullo modo gloriatur, iſta propoſitio verificari non poteſt. Ergo &c. Hinc nullibi dicit S. Auguſtinus, peccare hominem, de bono opere *non gloriantem*; ſed tantùm dicit, peccare de bono opere gloriantem *non in Domino*, quæ duo, ut conſideranti perſpicuum eſt, plurimum differunt.

Nihil plus velle S. Auguſtinum, confirmatur ex iis quæ ſcribit l. 4. contra Jul. c. 3 num. 21. & 22. „ Quidquid boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere, vera ſapientia præcipit, etſi officio videatur bonum, ipſo NON RECTO FINE peccatum eſt. Poſſunt ergo aliqua bona fieri, non bene facientibus à quibus fiunt. Bonum eſt enim, ut ſubveniatur homini periclitanti, præſertim innocenti; ſed ille, qui hoc facit, ſi AMANDO GLORIAM HOMINUM MAGIS quàm Dei facit, non bene bonum facit, quia non bonus facit, quod non bona voluntate facit: abſit enim, ut ſit, vel dicatur voluntas bona, quæ in aliis, vel in ſe ipſa, non in Domino gloriatur: „ atqui de eo, qui nudum operit, merè intendendo honeſtatem miſericordiæ, dici non poteſt, quòd agat ex *non recto fine*, quod hoc faciat *amando gloriam hominum magis, quàm Dei*, quod *in aliis, vel in ſe ipſo, non in Domino glorietur*, cùm, ut ſuppono, non glorietur ullo modo: ergo ejuſmodi actio à gentili exercita, & officio bona eſt, & bona manet ſinè ulteriori relatione, nec proinde in objecto Auguſtini textu dicenda eſt reprehendi. Quid, quòd talis actio phraſi Auguſtini Charitas eſt, quod breviter hic probo ex verbis S. Doctoris in Pſal. 9. num. 15. *Pes animæ rectè intelligitur amor; qui, cùm pravus eſt, vocatur, cupiditas, aut libido; cùm autem rectus, dilectio vel charitas*. Atqui amor honeſtatis, quæ reperitur in exhibita miſericordia, non eſt *pravus*, non eſt *cupiditas*, aut *libido*; ſed eſt *rectus*; igitur juxta S. Auguſtinum vocari debet *dilectio*, vel *charitas*.

IX... XI. Objicitur 5. S. Proſper in libro *ſententiarum ex Auguſtini operibus excerptarum* ſent. 106. *Omnis infidelium vita peccatum eſt, nihilque bonum ſinè ſummo bono; ubi enim deeſt agnitio æternæ, & incommutabilis veritatis, falſa virtus eſt, etiam in optimis moribus.*

R. huc quadrare quod ſcribit Bellarm. l. 5. de grat. & lib. arb. c. 11. „ Damnat rectiſſimè Auguſtinus illa opera infidelium, quæ ad malum ab eis referebantur; & quoniam talia erant ferè omnia, quæ ab illis fiebant, ut ipſe idem dicit in l. de ſp. & lit. c. 27. ideo ſimpliciter omnia opera infidelium peccata fuiſſe docet, tribuens omnibus, quod maximæ parti conveniebat. „

Cæterum non aliter intelligendum eſſe Auguſtinum, ipſe Auguſtinus teſtis eſt. Vide Prop. 38. c. 1. num 6. Prop. 42. c. 1. n. 2. & Prop. 44. c. 6. à n. 7. ad finem capitis.

Proſperum quoque non omnes damnare infidelium actiones colligitur ex verbis ejus contra Collatorem c. 26. *Naturæ humanæ, cujus creator eſt Deus, etiam poſt prævaricationem manet.. ſenſus & ratio... quæ etiam malis vitioſiſque non deſunt. Sed non in illis veri boni perceptio eſt, quæ mortalem vitam HONESTARE poſſunt, æternam conferre non poſſunt*: quæ cùm recenſuiſſet Bellarm. l. 5. de gr. & lib. arb. c. 9. ita ſubjicit: *Nota illud HONESTARE: non enim peccata, ſed ſolæ virtutes vitam noſtram honeſtare poſſunt.*

XII. Quæ præterea ſive ex Proſpero c. 7. ad Rufinum, ſive ex Hieronymo, Bernardo &c. opponuntur, nihil continent, quod in præcedentibus ſolutum non ſit.

§. II.

§. II.

Altera autboritatum claſſis, ex quibus probare conantur adverſarii, nihil nos eſſe, niſi tenebras &c. ſinè charitate.

XIII. OBjicitur 6. Auguſtinus lib. 1. operis imp. c. 107. *Ab hac neceſſitate ſervitutis ille liberat, qui non ſolùm dat præcepta per legem; verùm etiam donat per Spiritum charitatem, cujus delectatione vincatur delectatio peccati; alioquin perſeverat invicta.*

R. per charitatem hic intelligi bonam voluntatem ex gratia Spiritûs Sancti vide Prop. 44. c. 13. num. 9. Certum ſiquidem eſt, delectationem peccati non tantùm charitate, quæ eſt, tertia virtus theologica, ſed etiam terrore ſupplicii, & præmiorum ſpe ſuperari poſſe, ut ex luculentiſſimis Auguſtini teſtimoniis demonſtratum eſt Prop. 44. c. 7. à num. 1. uſque ad 7.

XIV. Objicitur 7. Auguſtinus lib. de ſp. & lit. c. 14. *Non fructus eſt bonus, qui de charitatis radice non ſurgit.*

R. vel per charitatem iterum omnem bonam voluntatem deſignari phraſi S. Doctori non raró uſitatâ; vel ſi charitatem accipiat pro tertia virtute theologica, tum per *fructum bonum* intelligi debere vitæ æternæ meritorium, qui non niſi ex radice charitatis propriè dictæ, ſaltèm habitualis, exurgit.

Objicitur 8. locus Auguſtini ex lib. de grs. & lib. arbitrio c. 18., ad quem reſpondimus Prop. 47. c. 5. n. 5.

XV. . . XVII. Objicitur 8. Auguſtinus l. 2. de pecc. mer. & rem. c. 18. *Quis . . . dubitet, voluntatem nullo modo juſtitiam diligentem, non modò eſſe malam, ſed etiam peſſimam voluntatem.*

Ex hac objectione, cui abunde ſatisfecimus Prop. 44. c. 13. num. 3., magis magiſque ſe aperit adverſariorum ſententia. Nam cùm per dilectionem juſtitiæ, amorem intelligant juſtitiæ increatæ propter ſe ſeu benevolum (alioqui enim Auguſtini textum ineptiſſimè produccrent, ad probandum, nos non eſſe niſi peccatum ſinè CHARITATE) ſequitur, voluntatem, quoties actiones ejus ex tali amore non procedunt, *non modo eſſe malam, ſed etiam PESSIMAM*; unde ultro fluit, hæc Bajana 20. *Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

Hæc tamen, & plures aliæ ex eodem errore conſecutiones, teſtatiſſima quoque Scripturarum, Patrum, Conciliorum, & Scholaſticorum authoritas errori manifeſtè oppoſita, quam longa ſerie produximus ad Propoſ. 35. &c. 42. 44. &c. nihil deterruerunt noperum *Collatorem* ab hac audaciſſima in præſentem Queſnelli articulum *obſervatione*: „ Veriſſimum eſt, quod non
„ aliud ſimus, quàm tenebræ, quàm aberratio, & pec-
„ catum ſinè charitate; ſi charitatem cum Auguſtino
„ latè ſumas pro quolibet motu animi ad fruendum Deo
„ propter ipſum: nam nec fides, ſi modò vera ſit, & di-
„ ſtincta à fide Dæmonum, tali motu caret; quippe
„ pio affectu in Divinam fertur veritatem, qui fidem
„ habet Chriſtianam, etiam informem; atqui ſinè fide,
„ ſaltèm inchoata, nil eſſe poſſumus niſi tenebræ, aber-
„ ratio, & peccatum, ut ad hanc ipſam Propoſitionem
„ vidimus ſat fusè ex Patribus. „ Huic vaniſſimæ obſervationi

Reſpondeo imprimis, nihil ex Patribus adductum eſſe, quod non facillimè cum Eccleſiæ doctrina concilietur, ut patuit ex perſpicua objectorum locorum ſolutione: Scripturas verò, Patres, & Pontificum definitiones quædam Infidelium opera à peccato eximentes dudimus partìm hic c. 2. num. 6. & a., partim ad Prop. 42. c. 1. & locis aliis ibidem indicatis.

Reſpondeo præterea, recurrendum non eſſe ad Auguſtinum, ut diſcamus, quid *charitas* Queſnello ſignificet: Vox enim ipſa longo Theologorum, & Aſceticorum uſu; Scriptoris, materiæ, & tot aliarum Propoſitionum circumſtantiis optima ſui interpres eſt. ut riſu dignus ſit, qui eam ad aliam, quàm virtutis inter Theologicas tertiæ ſignificationem detorqueat. Ec nonne juxta Prop. 44. ſinè amore Dei, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remunteratur*, omnis actio, & volitio mala pronuntiatur? Talis amor non eam juſtificat, quam juſtificationem ſupponit [Ad citatam Prop. c. 1.] unde ſequitur, actum Chriſtianæ fidei nunquam à juſtificatione dividi, nunquam eſſe informem. Et quid ſibi vult Propoſitio 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem?* An & hìc *charitas* latè accipitur? An fortè apud Collatorem latè dicta juſtificat? Denique oſtendat vitilitigator ineptiſſimus, qui fieri poſſit, ut peccator fidem eliciat divinam ſimul, & informem, ſi per Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*, & rurſum per Prop. 27. *Fides ſit prima gratia?* (Vide Prop. 5. c. 3. n. 4.)

Quam charitatem intelligat Auguſtinus, dum eam definit *motum animi ad fruendum Deo propter ipſum*, colligi poteſt ex dictis ad Prop. 44. c. 13. n. 17.

QUADRAGESIMA NONA PROPOSITIO DAMNATA.

Ut nullum peccatum eſt ſinè amore noſtri; ita nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei *Obſerv. Moral. in Marci* 7. *v.* 23.

CAPUT UNICUM.

Propoſitio damnata convellitur. Col. 496.

I. SAnctus Thomas 1. 2. q. 77. a. 4. quærens, *utrum amor ſui ſit principium omnis peccati*, in argumento *ſed contra* concludit: *ergo amor ſui eſt cauſa omnis peccati*: quod in reſolutione diſtinctiùs explicat dicendo: *inordinatus amor ſui eſt cauſa omnis peccati*; tum ad 1. reſpondet: *amor ſui ordinatus eſt debitus, & naturalis.* Huic Angelici diſtinctioni inter amorem ſui ordinatum, & inordinatum præſens Propoſitio 49. quoad primam ſui partem adverſa non eſt; ſi enim *inordinatus amor ſui eſt cauſa omnis peccati*, ergo *nullum eſt peccatum ſinè amore noſtri*.

Verùm altera Propoſitionis pars eamdem diſtinctionem evertit: nam ſi *nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei*, oportet, ut omnis amor ſui, ibi ſiſtendo, malus ſit, ſive inordinatus; amorem enim, qui inter bonum, malumque ſit medius, excludunt Propoſitiones 39. 40. 46. 48., & denique 44., quæ ab hac 49. re ipſa non differt, dum volitionem omnem, quæ non eſt *amor Dei*, traducit, ut vitioſum amorem ſui, & mundi.

VIII. Quis autem amor Dei ſit, ſinè quo *nullum eſt opus bonum*, declarat eadem Propoſitio 44.; ille ſcilicet, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*; hoc eſt, amor cujus ultima agendi ratio ſemper, & in omnibus Deus eſt: quo quid aliud ſignificatur, quàm amor ſuper omnia benevolus, & ita in nobis *dominans*, ut nihil niſi ex ejus impulſu agamus?

II. Verùm licèt utraque Propoſitio (44. & 49.) intelligeretur de amore Dei benevolo inferioris notæ, qualem ad fidei &c. bonitatem requirit Janſenius l. 5. de grat. Chriſti c. 7. neutra proptetea vacaret flagitio. Qui enim agit ex ſpe mercedis, aut ex amore ſui, agit ex amore non benevolo, ſed concupiſcentiæ: hanc tamen agendi rationem commendat nobis exemplo ſuo Pſaltes Regius Pſal. 118. *Inclinavi cor meum Deus ad faciendas juſtificationes tuas in æternum PROPTER RETRIBUTIONEM.* Eodem exemplo præivit nobis Moſes, de quo ad Heb. 11. v. 25. legitur: *Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti: ASPICIEBAT ENIM IN REMUNERATOREM.* Rurſum coronæ immortalis ſpem, ut acrem ad virtutem ſtimulum, proponit Apoſtolus 1. Cor. 9. v. 25. *Omnis . . . qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet; & illi quidem, ut cor-*

ru-

Digitized by Google

ruptibilem coronam accipiant; NOS AUTEM INCORRUPTAM.

VI. VII. Apoſtolum imitatur S. Auguſtinus Serm.25. alias de diverſis 19. num.7. *Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos cum ipſo apparebitis in gloria. Ecce dies boni; ipſos deſideremus: propter hoc vivamus, propter hoc oremus, propter hoc eleemoſynas demus.* Baſilius in admon. ad filium Spirit. *ſemper cor tuum promiſſa cœleſtia meditetur, ut ipſa te ad virtutis viam provocent.*

S. Laur. Juſtin: in *Faſciculo amoris* c.17. ante finem: *Proponit* Deus *ſpiritualium, cœleſtiumque mercedem ut CONCUPISCENTIAM valeat excitare pugnantis: gloriæ coronam tenet in manibus, ut robur perſeverantiæ conferat bellaturis.*

Talia etiam patientiæ incitamenta Martyribus ſubjicit S. Cyprianus l. de exhortatione Martyrii c. ult. *Hæc oportet mente, & cogitatione complecti; hæc die ac nocte meditari: ſi talem perſecutio invenerit Dei militem, vinci non poteſt VIRTUS AD PRÆMIUM PROMPTA.*

S. Thomas opuſculo de dilectione c.22. *Voluntate Deum diligit dilectione concupiſcentiæ, cùm ipſum vult: hæc eſt bona voluntas: imò optima, quæ vult ſummum bonum.* Bona ergo, imò *optima* in ſe eſt dilectio ſanctæ concupiſcentiæ, nec bonitas ejus pendet à ſocietate amoris benevoli. Id ipſum luculenter confirmat ſuaviſſimus amoris Magiſter S. Franc. Saleſius l.2. de amore Dei c.17. cui titulus: *Quod amor ſpei ſit valde bonus*: De eo autem ſic differit: *Amor, quem in ſpe exercemus Theotime, tendit quidem in Deum, ſed ad nos revertitur; ſpectat Divinam bonitatem, ſed cum reſpectu ad noſtram utilitatem: tendit ad ſupremam perfectionem, ſed reſpicit noſtram ſatisfactionem, id eſt, non transfert nos in Deum, qua Deus in ſemetipſo ſummè bonus eſt, ſed quà ſummè bonus eſt nobis: amor igitur ille, quem vocamus ſpem, eſt amor concupiſcentiæ; ſed concupiſcentiæ ſanctæ, & bene ordinatæ.*

IV. Apoſtolus 1.Cor.13. v.13. *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc; major autem horum eſt charitas.* Si Queſnellum audias, charitas non inter virtutes major, ſed ſola eſt; cætera ſinè hâc mutantur in vitia: unde ſequitur, fide, divinæ juſtitiæ timore, converſione ad Dei miſericordiam, ſpe veniæ &c. peccatores non ad juſtitiam diſponi, non ad Dei dilectionem manuduci, ſed ab utraque magis, magiſque averti totidem peccatorum commiſſione, quot ſunt actus ſinè amore Dei eliciti; quo aſſerto palàm conculcatur ſacrata Tridentini authoritas ſeſſ.6. c.6.

De utilitate, & bonitate timoris Dei, etiam ſejunctâ charitate, vide Patrum teſtimonia relata ad Prop.44. c.5. n.2.3.4. c.6. num.1. & 2. & c.8.

Præſens Queſnelli articulus trahit evidenter ſecum Bajanam 25. *omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*: item 27. *liberum arbitrium ſinè gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.* Neque enim concedet Queſnellus, amorem Dei, quem ad actionis bonitatem exigit, poſſe citra gratiæ auxilium exerceri, quandoquidem per Prop.40. *ſinè gratia nihil amare poſſumus niſi ad noſtram condemnationem.*

III. Uterque hic Baji, & Queſnelli error ſupra ad Prop.38. 39. &c. multiplici authoritate contritus eſt.

V. IX. X. Cætera dogmata à Tridentino, & Pontificibus confixa, quæque cum hac damnata Queſnelli Propoſitione connectuntur, deduximus ad Prop.44. n.3. & 4.

QUINQUAGESIMA PROPOSITIO DAMNATA.

Fruſtrà clamamus ad Deum, Pater mi, ſi Spiritus charitatis non eſt ille, qui clamat. *Obſerv. Moral. Rom.8. v.15.*

CAPUT I.

Fundamentum Propoſitionis alteratio Scripturæ. Col.506.

I. INdicatum Apoſtoli locum opportunum credidit Queſnellus erroneo dogmati ſtabiliendo, modò eum levi in ſpeciem alteratione violaret. Apoſtolus ait: „Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum in quo clamamus: Abba (Pater.)„ ubi longum eſt, referre Tò *iterum* ad Tò *accepiſtis*; quo poſito, intelligitur, Judæos olim ſpiritum ſervitutis accepiſſe ab eo ipſo, à quo poſtmodum acceperunt ſpiritum adoptionis. Queſnellus, verſione ſuâ ſenſum illum Apoſtolici textus ſuppreſſit, aut ſuſtulit; ſic enim habet: „Auſſi vous n'avez point reçu l'eſprit de ſervitude, pour vous conduire encore par la crainte; mais vous avez reçu l'eſprit d'adoption des enfans, par lequel nous crions, mon Pere, mon Pere, „ quæ latinè ita ſonant: „Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis, ut iterum vivatis in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Pater mi, Pater mi: „ ubi quidem inſinuatur, Judæos priùs timore ductos fuiſſe; at omnino tacetur, eos à Deo ſpiritum timoris accepiſſe, quod tamen juxta probatiſſimos interpretes tum veteres, tum recentiores ibidem ab Apoſtolo ſignificatur: Hinc Sanctus Thomas textum exponit, ut ſequitur: „Non enim iterum in nova lege, ſicut in veteri lege fuit, accepiſtis ſpiritum ſervitutis in timore, ſcilicet pœnarum, quem timorem Spiritus Sanctus faciebat: ſed accepiſtis ſpiritum, ſcilicet charitatis, qui eſt adoptionis filiorum... Non autem hoc dicitur, quaſi ſit alius, & alius ſpiritus; ſed quia idem eſt ſpiritus, ſcilicet qui in quibuſdam facit timorem ſervilem, quaſi imperfectum; in aliis facit amorem, quaſi quoddam perfectum. „ Interpretationi Angelici planè inhæret Bellarminus l.2. de Pœnit. c.17. cui titulus: *Contritionem imperfectam, ſive attritionem ex timore pœnarum ortam, bonam atque utilem eſſe*, ubi contra Lutherum ſic arguit. „Eædem ſcripturæ timorem iſtum a Deo inſpirari tam operosè docent, ut nimis magna temeritas videri debeat, ſi quis eum adhoc damnare voluerit. Rom.8. *Non accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum &c.* quo loco B. Apoſtolus docet, in teſtamento veteri datum à Deo ſpiritum ſervitutis, quo timeretur, quemadmodum in Teſtamento novo dedit ſpiritum adoptionis, quo diligeretur. „ In eamdem explicationem cæteri ferè, etiam Patres conſpirant; ut Chryſoſtomus, Theodoretus, Anſelmus, Origenes &c. Et clariſſimè Auguſtin. q.55. ſuper Exodum, ubi ait: „Non arbitror, alium, quàm eumdem ſpiritum ſignificari, ubi dicit Apoſtolus: *Non accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis, in quo clamamus Abba, Pater*; quia eodem ſpiritu Dei, id eſt, digito Dei, quo lex in tabulis lapideis conſcripta eſt, timor incuſſus eſt eis„. Quid diſertius? Verùm talis interpretatio Queſnello incommodabat, cui deliberatum erat, ſpiritum omnem, præterquam charitatis, ab illi ad Deum clamore excludere. Quo loco apud Novatorem ſit timor pœnarum, & proinde oratio a tali metu profecta, patet ex Prop. ejus 66. ubi eum ad brutales paſſiones, & beſtiarum inſtinctum relegat. Hinc ad Matth.10. v.28. [*Nolite timere eos &c.*] ſic annotat: Debemus *timere NON INFERNUM; ſed illum, qui iſtic punit eos, qui ipſum adeò non amarunt ſuper omnia, ut ſceleſtimæ retulæ poſtpoſuerint*: quo ſatis indicat, timore tantùm filiali timendum eſſe Deum, *qui* punit; non verò eum rectè timeri timore ſervili, *quatenus* punitionem continet Propoſitio 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.*

II. Sed miſſo fanatico Auguſtini Diſcipulo, auſcultemus mo-

nieis Sapientiſſimi Magiſtri ſerm.161. aliàs 18. de verbis Apoſt. num.8. ubi ſic quærit : „ Libidine cùm
„ victus habes conſentientem , quare non committis
„ adulterium ? Et reſpondebis , quia timeo gehennam,
„ timeo ſupplicium ignis æterni , timeo judicium Chri-
„ ſti , timeo ſocietatem Diaboli , nè puniar ab illo , &
„ cum illo ardeam . Quid dicturus ſum ? malè times,
„ quomodo tibi dicebam de Adverſario, quia quærebat
„ corpus tuum occidere ? Ibi enim rectè dicebam, malè
„ times ; ſecurum te fecit Dominus tuus , dicens , *No-*
„ *lite timere eos , qui corpus occidunt* . Modò cùm dicis
„ mihi , gehennam timeo , ardere timeo , in æternum
„ puniri timeo , quid dicturus ſum ? Malè times ? Vanè
„ times ? Non audeo ; quandoquidem ipſe Dominus
„ ablato timore , ſubjecit timorem ; & ait, ubi di-
„ xit , *Nolite timere eos , qui corpus occidunt , & poſtea*
„ *non habent , quod faciant : ſed eum timete , qui habet*
„ *poteſtatem , & corpus , & animam occidere in gehennam*
„ *ignis ; ita dico vobis , hunc timete* . Cùm ergo Domi-
„ nus timorem incuſſerit , & vehementer incuſſerit , &
„ repetendo verbum , comminationem geminaverit ,
„ dicturus ego ſum , malè times ? Iſta non dicam . Pla-
„ nè time , nihil meliùs times ; nihil eſt , quod magis
„ timere debeas . „

Dices 1. nonnullos alios translatores gallicos , etiam apprimè catholicos , in memorato Apoſtoli textu referre Tò *iterum* ad Tò *in timore* , ſive , ut græcus habet , *in timorem* ; non item ad Tò *accepiſtis* . 2. Vi latinæ , & græcæ ſententiæ liberum eſſe , ad utrumvis referre ; imò naturaliùs referri ad ſecundum , quàm ad primum , à quo nempe adverbium *iterum* longiuſculè removetur .

R. ad 1. nos bona fide excuſari ; minimè verò Queſnellum , qui infidam illam verſionem peſtilenti errorum ſuorum lucro appoſuit .

R. ad 2. ambiguitatem , ſi quæ eſt in verbis Apoſtoli , non tollendam fuiſſe privati interpretis arbitratu ; ſed inſiſtendum fuiſſe ſapientiſſimo Tridentini *Decreto de editione , & uſu ſacrorum librorum* , ubi inter alia
„ decernit , ut nemo , ſuæ prudentiæ innixus , in rebus
„ fidei , & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtia-
„ næ pertinentium , ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus
„ contorquens , contra eum ſenſum , quem tenuit , &
„ tenet ſancta mater Eccleſia ... aut etiam contra una-
„ nimem conſenſum Patrum , ipſam ſcripturam ſacram
„ interpretari audeat .

Denique ſic ſaltèm temperanda erat verſio gallica , ut , quemadmodum in græco , & latino , ita & in gallico textu liberum eſſet adverbium *iterum* ad alterutrum referre : ac propterea translationem gallicam , quam Theologi Lovanienſes Genevenſi oppoſuêre , cæteris præferendam judico , ut magis ſinceram , & Apoſtolico textui exactè reſpondentem : ſic autem vertit : „
„ Car vous n'avez point reçû un eſprit de ſervitude
„ derechef en crainte ; ains vous avez reçû l' eſprit
„ d'adoption des enfans de Dieu , par le quel nous
„ crions , Abba , Pere . „

CAPUT II.

Propoſitio à centum Galliæ Epiſcopis impugnata adverſatur SS. Scripturis . Col.510.

I. CRedimus , & confitemur , Spiritum Sanctum eſſe Spiritum Charitatis , & ſalutares preces non niſi à ſanctâ ejus inſpiratione deſcendere . Verùm nec Queſnellus in ſua *Querela* , & *Proteſtatione* , nec ejus defenſores in *Hexaplis* , & *Collatione* intrà hos catholici dogmatis fines ſe continent : omnem ſcilicet orationem irritam ſtatuunt , quæ non à Spiritu Charitatis , hoc eſt , ipſa , ſaltèm actuali , charitate effunditur . Id ipſum rotundè enuntiat Queſnelliana 54. *Sola charitas eſt , quæ Deo loquitur ; eam ſolam Deus audit* . Nec verò aliud Queſnellum ſentire patitur Propoſitio ejus 44. & 45. , ubi omnis actio , & per conſequens oratio , non modò fruſtranea , ſed mala , & corrupta pronuntiatur , niſi procedat ex amore Dei in corde regnante , & omnia agente propter Deum , quemque Deus remuneratur .

Queſnelli ſenſus non parum etiam lucis accipit ex hac ejus obſervatione ad Philip.2. v.10. *Fruſtrà genu flectitur , niſi id fiat ex amore filioli , & religioſo , ut fit in cælo* : an clariùs ſignificari poteſt , amorem planè perfectum ad utilem religioſis actum requiri ? Quòd verò per Tò *fruſtrà* intelligat *peccaminosè* , & quidem graviter , dubitare non ſinit hæc altera ejus obſervatio in Jacobi 3. v.9. *Deo horrori ſunt laudes , quas charitas ei non offert* .

II. Sapientiſſimè obſervant 40. Galliæ Antiſtites in documento paſtorali Anni 1714. quod deinde 60. ejuſdem regni Epiſcopi adoptarunt , & hac de cauſa *centum Galliæ Epiſcoporum documentum* vocabimus ,
„ apertum hic eſſe abuſum Apoſtolici textûs , cùm di-
„ citur : Fruſtra clamamus ad Deum , Pater noi , ſi
„ Spiritus Charitatis non eſt ille , qui clamat . Paulus
„ in ep. ad Rom. c.8. Accepiſtis , inquit , Spiritum ado-
„ ptionis filiorum , in quo clamamus , Abba , Pater ;
„ ſed non dicit , Deum fruſtrà clamoribus ſolicitari ,
„ quando charitatis ſpiritu non rogatur . Clamat etiam
„ ad Deum fides ; clamat , & ſpes , ſed inferiore perfe-
„ ctionis gradu , quàm charitas : voces fidei , & ſpei
„ obtinent à Deo gratiæ ſubſidia , quibus via ſternitur
„ ad charitatem . „

III. Fidem , etiam charitate deſtitutam , eſſe ad impetrandum efficacem , probant ſequentia teſtimonia . S. Auguſtinus lib. de Sp. & lit. c.32. *Unde iſta ... dilectio , id eſt , charitas , per quam fides operatur , niſi unde illam fides ipſa impetravit ?* Ibid. c.30. *Per fidem impetratio gratiæ contra peccatum , per gratiam ſanatio animæ à vitio peccati ; per animæ ſanitatem ... juſtitiæ dilectio .* l. de Præd. Sanctorum c.7. *Fides prima datur , ex qua cætera* [adeòque , & charitas] *impetrantur* . Vide etiam infra c.4. n.1. & c.6. n.5. ... 4.

IV. S. Thomas 2. 2. q.83. a. 16. ad 2. *Peccator* , inquit , *non poteſt piè orare , quaſi ejus oratio ex habitu virtutis informetur ; poteſt tamen ejus oratio eſſe pia , quantùm ad hoc , quòd petit aliquid ad pietatem pertinens ; ſicut ille , qui non habet habitum juſtitiæ , poteſt aliquid juſtum velle ; & , quamvis ejus oratio non ſit meritoria , poteſt tamen eſſe IMPETRATIVA ; quia meritum innititur juſtitiæ , impetratio gratiæ* .

V. ... VIII. Et verò niſi ea ſit peccatoris conditio , ut etiam citra Spiritum charitatis impetrare poſſit , cur omnes homines indiſcriminatim tam ſedulò , tam frequenter invitat Divina bonitas : *Petite , & dabitur vobis ; pulſate , & aperietur : Si quis veſtrum indiget ſapientia , poſtulet à Deo : Dabit* Deus *Spiritum bonum petentibus ſe &c.* ? Queſnellus petitioni , & pulſationi prærequirit Spiritum bonum , & ſapientiam : Quis enim neget , *amorem Dei in corde regnantem , omnia agentem propter Deum , & quem Deus remuneratur* , eſſe ſpiritum bonum , imò optimum , & ipſiſſimam ſapientiam ?

Quis credat , omnes eos cæcos , claudos , lunaticos &c. qui Chriſtum , ubi conſpicuus inter nos verſabatur , de ſanitate , nec umquam fruſtrà , interpellarunt , clamaſſe ad eum ex ſpiritu charitatis ? Subinde quidem Chriſtus fidem , ubi deerat , requiſivit ; ubi magna aderat , laudavit ; at requiſiſſe , vel commendaſſe dilectionem , ut impetrando beneficio neceſſariam , non legitur .

IX. X. Filius Prodigus Lucæ 15. cùm decreviſſet ire ad Patrem , dicere *Pater peccavi in cælum , & coram te &c.* ob hoc propoſitum ex conſideratione propriæ egeſtatis ortum , *cùm ... adhuc longè eſſet* , (longè non eſt in cujus *corde regnat amor , qui omnia agit propter Deum , quemque Deus remuneratur*) *vidit illum Pater ipſius , & miſericordia motus eſt , & accurrens cecidit ſuper collum ejus , & oſculatus eſt eum* in argumentum pacis , & amicitiæ : ergo non fruſtrà clamamus ad Deum Pater mi , licèt ſpiritus charitatis non ſit ille , qui clamat .

CAPUT III.

Damnata Propoſitio contraria eſt doctrinæ Conciliorum, & pridem editis à Sede Apoſtolica definitionibus. Col. 519.

I. . . . IV. CONcilium Remenſe cap.2.tradit, *Non licere homini Chriſtiano Dominicam orationem aut non retinere memoria, aut non intelligere, aut non frequentare*: nullus, ut patet, Chriſtianus excipitur: omnis, ſive peccator, ſive juſtus, tenetur, ex mente hujus Concilii, orationem illam retinere memoriâ, intelligere, & frequentare. Queſnellus ex adverſo docet, non priùs licere dicere *Pater noſter . . . . dimitte nobis debita noſtra*, quàm hæc ſpiritu charitatis abolita ſint, quia 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*.

V. Sacra Tridentina Synodus ſeſſ.6.cap.11. ita definit: *Deus impoſſibilia non jubet; ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis*. Deus itaque, teſte Tridentino, monet omnes, & ſingulos tam peccatores, quàm juſtos, & facere quod poſſint, & petere quod non poſſint: Queſnellus a petendo abſterret peccatores omnes, ipſoſque juſtos, quandocunque in eis non clamat Spiritus Charitatis, quæ niſi ita in corde regnet, ut omnia agat propter Deum, eamque Deus remuneretur, preces, & actiones omnes corrumpuntur per Prop.44. & 45.

VI. Ex eadem Queſnelli doctrinâ plures alii ſequuntur damnati ab Alex. VIII. articuli; ut hìc 15. inter 31. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſinè dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturales*: ergo ab oppoſito; clamor attritionis, licèt non ſit à Spiritu Charitatis, ſeu *dilectionis benevolentiæ Dei propter ſe*, eſt bonus, eſt ſupernaturalis, ac proinde poteſt eſſe impetrativus; quia, ut docet Angelicus relatus ſupra c.2. num.4. *impetratio innititur gratiæ &c.*

III. IV. In eamdem doctrinam conſpirant Patres, & Doctores Catholici. Vide etiam dicenda ad Prop.59. c.5. num.5., 6.

CAPUT IV.

Damnata Propoſitio opponitur doctrinæ Eccleſiæ, imprimis SS. Auguſtini, & Thomæ. Col. 526.

I. SAnctus Auguſtinus lib. de nat. & gr. c.22. nè excæcato quidem peccatori remedium orationis ſubtrahit: verba ejus ſunt: *Nec cogitat* [Pelagius] *prævaricatorem legis quàm dignè lux deſerat veritatis; qua deſertus utique fit cæcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, vexatuſque non ſurgat; ut ideo tantùm audiat vocem legis, quò admoneatur IMPLORARE GRATIAM Salvatoris*. Nemo facilè peccatori illi Spiritum charitatis affinxerit: & tamen *admonetur implorare gratiam Salvatoris*; ergo adeſt gratia, quâ ulterius adjutorium imploret; Deus enim in lege *impoſſibilia non jubet*, aut monet, ut docet Trid ſeſſ.6. cap.11. Repugnat etiam Divinæ bonitati, & ſapientiæ, hortari ad inutilia, & fruſtranea: ergo à primo ad ultimum talis peccatoris clamor non erit fruſtrà, licèt *ſpiritus charitatis non ſit illi, qui in eo clamat*. Plura ex Auguſtino habes c.2. n.3. & c.6. n.1. . . . 4.

II. Eidem doctrinæ conſentire Angelicum, ſupra c.2. num 4. oſtendimus ex 2. 2. q.83. a.16. ad 2. Ibidem in *Corpore* præmiſerat: ,, In peccatore duo ſunt conſideranda, ſcilicet natura, quam [Deus] diligit, & ,, culpa, quam odit . . . ORATIONEM PECCATORIS ex bono naturæ deſiderio procedentem DEUS ,, AUDIT, non quaſi ex juſtitia; quia peccator non ,, meretur, ſed ex pura miſericordia. ,, Ergo peccator orare poteſt, ſicut oportet, & impetrare; modò, ut ait S. Thomas l.c., *pro ſe petat neceſſaria ad ſalutem, piè, & perſeveranter*.

CAPUT V.

Diluuntur objectiones deſumptæ ex Scripturis. Col. 530.

I. OBjicitur 1. à Queſnello, & latino *Collatore* illud Apoſtoli Rom.8. v.15. *Non enim accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in timore; ſed accepiſtis Spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba, Pater*.

R. primò, ex hoc loco iterum manifeſtè colligi, Spiritum charitatis, quem Queſnellus requirit, ut non fruſtrà clametur *Abba Pater*, eſſe Spiritum charitatis vel juſtificantis, vel juſtitiam ſupponentis; alterutrum enim ſinè controverſia ſignificat *Spiritus adoptionis*; unde S. Thomas hic: *Accepiſtis Spiritum, ſcilicet charitatis, qui eſt adoptionis FILIORUM*, adeòque juſtorum.

R. ſecundò, ex eo, quòd in ſpiritu adoptionis non fruſtrà clametur *Abba Pater*, minimè conſequi, ut in Spiritu fidei, ſpei &c. charitate deſtitutæ fruſtrà clametur: ergo objectus locus non pertinet ad inſtitutum.

II. R. tertiò cum S.Thoma in hunc locum lect.3. ,, Non ,, hoc dicitur, quaſi ſit alius, & alius Spiritus; ſed quia ,, idem eſt Spiritus; ſcilicet qui in quibuſdam facit timorem ſervilem, quaſi imperfectum; in aliis facit ,, amorem, quaſi quoddam perfectum. ,, Ergo cùm uterque timor ſit a Spiritu Sancto, poteſt in utroque non fruſtrà orari; imò etiam clamari *Abba Pater*; neque hoc negat Apoſtolus; ſed tantùm ſignificat, per *Spiritum adoptionis*, qui legi novæ proprius eſt, longè potiori titulo, & perfectiori, ac nobiliori modo Deum vocari *Patrem*, quàm per Spiritum timoris, qui proprius erat legi veteri; quæ, ut ibid. præmittit Angelicus, *per inſtitutionem pœnarum inducens ad mandata Dei ſervanda, data eſt in Spiritu ſervitutis*. Vide c.1.

Porrò, ſicut aliqui in lege veteri per quamdam legis novæ participationem agebantur Spiritu adoptionis; ita è contrario in lege nova, non pauci ducuntur Spiritu *ſervitutis in timore*: Unde Auguſtinus l. de grat. & lib. arb. c.18. num.39. ad illa 2. Tim. 1. v.7. Apoſtoli verba: *Non enim dedit nobis Deus Spiritum timoris* ſic, monet: ,, In quo ſanè Apoſtoli teſtimonio ,, cavere debemus, nè nos arbitremur, non accepiſſe ,, Spiritum timoris Dei, quod ſinè dubio MAGNUM ,, eſt DEI DONUM: . . non quo timore Petrus Chri- ,, ſtum negavit; ſed illius timoris Spiritum accepimus, ,, de quo dicit ipſe Chriſtus: Eum timere, qui habet ,, poteſtatem, & animam, & corpus perdere in gehen- ,, nam: Ita, dico vobis, hunc timete: ,, Cur igitur tum in veteri, tum in nova lege oratio, etiam à peccatore concepta ex ſalutari illo timore, & *magno Dei dono*, non poſſit eſſe impetrativa; ſi quidem juxta Angelicum laudatum c.2. num.4. *meritum innititur juſtitiæ, impetratio gratiæ?*

III. . . . V. Objicitur 2. aliud Apoſtoli teſtimonium 1. Cor.13. v.1. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum; charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens*.

R. cum S. Thoma: ,, Apoſtolus . . . hic agit de charita- ,, te, quæ inſeparabiliter comitatur gratiam gratum fa- ,, cientem ,, (hinc iterum conſtat, cujus charitatis ſpiritum ad fructuoſam orationem requirant adverſarii) ,, & . . . oſtendit præcellentiam charitatis ad cætera ,, gratuita dona . . . Rectè ergo comparat loquelam cha- ,, ritate carentem ſono rei mortuæ, ſcilicet æris, aut ,, cymbali, quod, licèt clarum ſonum reddat; non tamen ,, eſt vivus; ſed mortuus: ita etiam locutio hominis ,, charitate carentis, quantumcunque ſit diſerta, tamen ,, habetur pro mortua; QUIA NON PROFICIT AD ,, MERITUM VITÆ ÆTERNÆ. ,, Id ipſum omnes dicimus, & addimus, prædicationem ſidei, quæ hic per *locutionem* ab Apoſtolo deſignatur, & quamcunque

Digitized by Google

quæ aliam locutionem bonam ex fide, & gratiâ, licèt non proficiat ad meritum vitæ æternæ, poſſe tamen conferre, ad aliquid impetrandum; quia videlicet *meritum innititur juſtitiæ, impetratio gratiæ*, ut ex eodem Angelico vidimus.

CAPUT VI.

Argumenta Adverſariorum reliqua diſſolvuntur, Col. 536.

I... IV. Opponitur 1. S. Auguſtinus ſerm. 71. aliàs 11. de Verbis Domini num. 29. „ Apoſtolus dicit: *Miſit Deus Spiritum filii ſui in corda noſtra clamantem Abba Pater*; hoc eſt, clamare facientem; nos enim clamamus; ſed in illo, id eſt, ipſo diffundente charitatem in cordibus noſtris, ſine quo inaniter clamat, quicumque clamat.

Per charitatem, quam diffundit Spiritus Sanctus in cordibus noſtris, intelligi ſolet, & intelligitur à Tridentino ſeſſ. 6. c. 7. inhærens, ſeu infuſa, & habitualis. Præterea locus Apoſtoli, quem hic allegat Auguſtinus, etiam agit de Spiritu filiorum, & adoptionis; ſic enim habet: *Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra, clamantem Abba Pater*.

Jam ex Queſnello quæro, an exiſtimet, omnes, exceptis Dei filiis, ſeu juſtis, clamare inaniter? Id, opinor, quantum ex ejus *Querela*, & *proteſtatione* colligo, apertè fateri detrectabit; licèt alioqui eum principiis ejus neceſſariò connectator: Si enim per Prop. 27. *prima gratia ſit fides*, & rurſum per Propoſ. 28. *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*; certè clamor ſalutiferæ orationis quâ neceſſitate præſupponit fidem, eâdem præſupponit juſtitiam: & ſic omnes, præter juſtos, clamabunt inaniter: Verùm quantùm id Novatoris ſententiæ conſentit, tantùm ab Auguſtini mente, ſenſuque diſcordat.

Audiamus S. Doctorem ſerm. 61. aliàs 5. de verbis Domini n. 3. *Non ... facit hominem bonum, niſi ille, qui ſemper eſt bonus: ergo UT SIS BONUS, DEUM INVOCA... Hoc eſt bonum, hoc eſt bonum, unde bonus es, juſtitia.* Tum n. 4. *Ego, inquit, non erogo pecuniam, quia non habeo juſtitiam; habeam vel pecuniam. Ergo quia non habes juſtitiam, ideo non vis erogare pecuniam? Magis EROGA PECUNIAM, UT HABEAS JUSTITIAM. A quo enim habebis juſtitiam, niſi à Deo fonte juſtitiæ? Ergo SI VIS HABERE JUSTITIAM, ESTO MENDICUS DEI, qui te paulò ante ex Evangelio, ut peteres, quæreres, pulſares monebat. Mendicum ſuum ſciebat, & ecce Pater-Familias, & magnus Dives, divitiarum ſcilicet ſpiritualium, & æternarum, hortatur, & dicit tibi: pete, quære, pulſa: qui petit accipit: quærens invenit: pulſanti aperietur. HORTATUR UT PETAS, NEGABIT QUOD PETIS?*

Itaque, Auguſtino teſte, qui non eſt bonus, debet invocare Deum, ut fiat per juſtitiam bonus: Qui non habet juſtitiam, debet erogare pecuniam, ut habeat juſtitiam: Qui vult habere juſtitiam, debet eſſe mendicus Dei; nec inaniter erit: Quare? Deus *hortatur ut petat, negabit quod petit?* Hic nulla ad impetrandum requiritur charitas, non tantùm habitualis, quâ indubiè caret, qui non habet juſtitiam; ſed nec actualis, qualem poſtulat Queſnellus; ſcilicet *quæ omnia agit propter Deum, quamque Deus remuneratur* per Propoſ. 44. &c.

Jam ad objectum ex Auguſtino locum

R. ſub diſtinctione: Si Auguſtinus illic charitatem accipiat pro habituali, ut videntur probare rationes paulò ante à nobis allatæ, tunc *inaniter* idem valet quod *non meritoriè*; ſicut enim nulla actio quamtumvis bona ſine ea charitate, ſeu juſtitiâ meritoria eſt, ita nec clamor orationis; adeò ut quod per hunc obtinetur, puræ Dei miſericordiæ debeatur. Vide S. Thomam relatum c. 2. n. 4.

Si verò, quod etiam, non obſtantibus rationibus adductis, probabile eſt, S. Doctor charitatem hic latiùs ſumat pro gratia Spiritûs Sancti, quæ ad clamandum nos excitat, ita abſolutè verum eſt, clamantem ſinè charitate, clamare inaniter: nam, ut ſupra monebat S. Thomas, *meritum innititur juſtitiæ, impetratio gratiæ*.

Cæterum *charitatem, ſpiritum charitatis, infuſionem charitatis &c.* non raro à S. Auguſtino uſurpari pro ipsâ, quæ voluntatem prævenit, divinâ gratiâ, probant ejus teſtimonia à nobis indicata ad Propoſ. 44. c. 13. num. 10.

V. Opponitur 2. S. Auguſtinus tract. 74. in Joannem: „ Nemo dicit *Dominus Jeſus* animo, verbo, facto, corde, ore, opere; nemo dicit *Dominus Jeſus*, niſi in Spiritu Sancto; & nemo ſic dicit, niſi qui diligit. „

R. qui ſic dicit Dominus Jeſus, corde, ore, opere, ſervat mandata Dei; qui autem ſervat mandata ejus, ille eſt qui diligit cum tum charitate habituali, tum actuali, quando ea præcipitur. Hanc verò ad orationem bonam ſemper requiri, ex hoc loco non conficitur, & probatur oppoſitum ex altero Auguſtini teſtimonio l. 1. ad Simplicianum q. 2. „ Nonne aliquando ipſa oratio noſtra ſic tepida eſt, vel potiùs frigida, & penè nulla; imò interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus? Quia ſi vel hoc dolemus, jam oramus. „ Hic orationis tepor, & frigus non raro juſtis, ſed frequentiùs peccatoribus obtingit: Utrique tamen, Auguſtino judice, *ſi vel hoc dolent, jam orant*; in quo dolore aliqua quidem orationis, majoris gratiæ, melioris vitæ, & pœnitentiæ dilectio reperitur, ſed non ea, quæ à Novatoribus requiritur charitas *in corde regnans, quæ omnia agit propter Deum, quamque Deus remuneratur*.

VI. Contra quos in objecto textu agat Auguſtinus, indicant quæ ibidem præmittit: contra eos videlicet, *qui voce dicunt, corde autem, & factis negant: ſicut de talibus ait* [Scriptura;] *Confitentur enim, ſe noſſe Deum, factis autem negant: Si negatur factis; procul dubio etiam verbis dicitur factis.* Tales minimè ſunt, qui, charitatis Spiritu nondum præditi, eum precibus ſuppliciter petunt; quæ virtualis quædam dilectio eſt, contenta in propoſito ſervandi mandata, qualis ad pœnitentiam, etiam attritionis, à Trid. exigitur.

VII. Opponitur 3. S. Bernardus Serm. 2. in *Salve Regina* „ Clamor eſt alius oris, alius cordis: clamor oris alta vociferatio; clamor cordis valida, & ſupplex ad Deum intentionis directio: Deus intus, homo foris: ad eos, qui foris ſunt, clamor oris; ad Deum & qui cum eo intus ſunt, clamor cordis.

Hæc à ſolo Hexaplorum authore movetur objectio, quam cùm videret nihil ad rem pertinere, textum vertendo vitiavit; hæc enim verba *Clamor cordis valida, & ſupplex ad Deum intentionis directio* ita gallicè reddidit: *le cri du cœur eſt une attache ſincere à Dieu*; quaſi Mellifluus dixiſſet, *clamor cordis eſt ſincera ad Deum adhæſio*, ad quam licèt charitas neceſſaria ſit, non tamen ad validam, ac ſupplicem ad Deum intentionis directionem, utpote quæ etiam timore, & ſpe excitari poteſt. De mente ſuaviſſimi Doctoris ambigere non ſinit hæc ejus ad graviſſimos etiam peccatores directa hortatio planè pathetica Hom. 2. ſuper *Miſſus* „ Si criminum immanitate turbatus, conſcientiæ fœditate confuſus, judicii horrore perterritus, barathro incipias abſorberi triſtitiæ, deſperationis abyſſo, cogita MARIAM: In periculis, in anguſtiis in rebus dubiis MARIAM cogita, MARIAM invoca. „ Quàm verò non fruſtrà peccator ad Deum recurrat per *Reginam miſericordiæ* (modò adſit, quod ſemper ſupponimus, aliqua melioris vitæ voluntas) docet hæc alibi Bernardi invitatio: *Quæramus gratiam, & per MARIAM quæramus; quia MARIA FRUSTRARI NON POTEST*.

QUIN-

Digitized by Google

QUINQUAGESIMA PRIMA PROPOSITIO DAMNATA.

Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem *Obſer. Mor. Act.*10. *v.*43.

CAPUT I.

Propoſitio eſt contraria Scripturis Sacris. Col.545.

I. DUplex illimitatæ Propoſitionis error eſt; alter: Fides juſtificat quando, [id eſt, quandocunque] operatur, alter: Fides non (id eſt, nunquam) operatur niſi per charitatem.

Primus error repugnat his ſcripturæ locis: De baptiſmi ſacramento ſic legitur Act.2.v.38. *Pænitentiã .. agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum .. in remiſſionem peccatorum.* Ibid. c.22. v.16. *Baptizare, & ablue peccata tua.* De ſacramento pœnitentiæ dicitur Petro apud Matth. c.16. v.19. *Tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.*

II. Hæc, & plura ſacri codicis teſtimonia ita ſemper intellexit Eccleſia Dei, columna, & firmamentum veritatis, ut ſignificent, adultos peccatores, qui per actum pœnitentiæ nondum juſtificati ſunt, vi baptiſmi, & ſacramenti pœnitentiæ poſſe juſtificari: atqui ſi fides juſtificet, quando operatur, id verum non erit: Probatur ſubſumptum: ante utriuſque ſacramenti validam, & fructuoſam ſuſceptionem agenda eſt ab adulto peccatore de peccatis perſonalibus, & mortiferis pœnitentia: ſed ſalutaris pœnitentia procedit à fide, & eſt opus fidei: ergo ſi fides ſemper juſtificet, quando operatur, adultus peccator ſemper erit juſtificatus, antequam ei conferatur baptiſmus, vel impertiatur ſacerdotis abſolutio: ergo neutrius ſacramenti virtute unquam juſtificabitur, aut juſtificari poterit: nunquam baptiſmus peccata abluet, nunquam ſacerdos niſi jam ſoluta ſolvet, aut retinebit.

III. S. Thomas in cap.5. ad Eph. lect.8. referens illud Iſaiæ 53. TRADIDIT IN MORTEM ANIMAM SUAM interrogat: *Sed ad quid? ut illam* (Eccleſiam) *ſanctificaret ... Iſte eſt effectus mortis Chriſti: effectus autem Sanctificationis eſt mundatio ejus à maculis peccatorum: ideo ſubdit, dicens; MUNDANS EAM LAVACRO AQUÆ*: itaque baptiſmus non tantùm vim habet mundandi à macula peccati originalis, ſed à *maculis* quorumcunque peccatorum.

IV. Idem Angelicus explicans hæc verba Matth.16. *Quodcunque ſolveris ſuper terram &c.* ait „ Poteſt accidere, quòd aliquis accedit non totaliter contritus: „ ideo intelligendum eſt *quodcunque ſolveris*, id eſt, ſi „ miniſterium abſolutionis adhibes. „

Illa imperfecta, ſeu non totalis contritio eſt opus fidei; neque tamen, teſte Angelico, juſtificat, niſi accedente miniſterio abſolutionis; ergo falſum eſt, fidem juſtificare, quandocunque operatur. Denique cur baptiſmus, & pœnitentia dicuntur ſacramenta mortuorum, niſi quia illorum realis ſuſceptio adultos, ſpiritualiter mortuos aliquando ſaltèm ſpiritualiter vivificat: atqui id nunquam fiet, ſi fides ſemper juſtificet, quando operatur.

Perinde à veritate catholica alienum eſt, fidem non operari niſi per charitatem, qui alter eſt Propoſitionis error.

V. Huic refutando ſufficit Apoſtoli teſtimonium 1. Cor.13. v.2. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum:* in quem locum ita S. Thomas: „ *omnem*, id eſt, per„ fectam fidem propter illud, quod ſubditur; *ita ut* „ *montes transferam.* „ Supponit igitur Apoſtolus, perfectam fidem aliter, quàm per charitatem operari poſſe. Id ipſum apertè ſignificat Seraphici Ordinis decus S. Bonaventura in 3. ſent. d.23. a.2. q.1. c. his verbis: *Fides informis, quæ quidem eſt in malis Chriſtianis, habet eſſe in genere virtutis ... ſicut apparet in multis Chriſtianis carentibus charitate, qui libenter, & humiliter audiunt verba ſpectantia ad doctrinam fidei; & conſtanter, & viriliter abhorrent hæreticam pravitatem.* Vide etiam Propoſ.57. c.1. n.4. ... 7.

CAPUT II.

Damnata Propoſitio repugnat Traditioni Patrum, etiam antiquorum Pontificum. Col.550.

I. DUos hic recenſemus. Julius Papa cap. *Si Presbyter* 26. q.6. *Si Presbyter morientibus pænitentiam denegaverit, reus erit animarum.* Morientes illi vel habuere fidem operantem, vel non: ſi primum, jam erant juſtificati; *fides enim juſtificat, quando operatur*; igitur Presbyter non eſt reus animarum. Si ſecundum, jam abſolutio ſacerdotis futura erat fruſtranea; & ſic iterum Presbyter reus non eſt animarum, ſed tota morientium culpa eſt.

II. ... IV. S. Auguſtinus ep.180. ad Honoratum: *Si .. Miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſeculo vel non regenerati exeunt, vel ligati?* In Queſnelli ſententia nunquam Miniſtrorum, ſed tantùm *fidei operantis* defectu ligati ex hoc ſeculo exeunt: hanc enim ſi haberent, juſtificati exirent, & ſoluti.

CAPUT III.

Propoſitioni damnatæ oppoſita eſt doctrina Concilii Tridentini. Col.555.

TRidentinum ſeſſ.14. c.4. „ contritionem imperfe„ ctam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex „ turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, „ & pœnarum metu communiter concipitur, ſi volun„ tatem peccandi excludat cum ſpe veniæ; declarat .. „ .. donum Dei eſſe, & Spiritûs Sancti impulſum, non „ adhuc quidem inhabitantis; ſed tantùm moventis, quo „ pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: & „ quamvis ſinè ſacramento pœnitentiæ per ſe ad juſti„ ficationem perducere peccatorem nequeat; tamen „ eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ im„ petrandum diſponit. „ Attritio illa ſinè dubio eſt opus fidei Chriſtianæ, non tamen operantis per charitatem, ſed per motiva inferiora: ergo falſum eſt, quòd *fides non operetur, niſi per charitatem.* Præterea fides operans per attritionem jam deſcriptam *ſinè ſacramento pænitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequit*; ſed tantùm *ad Dei gratiam in Sacramento pænitentiæ impetrandum diſponit*: ergo etiam falſum eſt, quòd *fides juſtificet, quando operatur.* Utramque hanc ſequelam pari facilitate elicies ex ſeſſ.6. c.6. cum initio capitis 7.

Ex hac Queſnelliana 51. manifeſtiſſimum eſt, juxta Novatorem, veram, ac chriſtianam fidem, charitatem, & juſtificationem inſeparabilia eſſe: unde in *Querela* ſua, & *Proteſtatione* §.10. pag.197. *fidem non imbutam aliquo amore*, & quidem, ut illic additur, *amore CHARITATIS* aſſimilat fidei Dæmonum; cùm autem in 1. Joan.3. v.9. fateatur, *nullum peccatum mortale cum charitate compatibile eſſe*, hinc facilè intelligitur, quomodo ſi juxta Prop.27. *primo gratia ſit fides*, etiam juxta Prop.28. *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio.* Vide etiam Prop.40. c.5. num.7.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT IV.

Queſnelli Propoſitio convenit cum pluribus pridem à Sede Apoſtolica condemnatis. Col.564.

I. CONvenit 1. cum articulis 10., 14., 15. inter 31. ab Alex. VIII. proſcriptos; ſuntque hi: *Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè, ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec placens Deo. Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè Dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.* His omnibus ſubſcribere tenetur Queſnellus; ſi enim intentio illa ſit recta, & placens Deo; ſi timor gehennæ, & attritio ex illo timore concepta ſit ſupernaturalis, ſi ſit bonus motus, neceſſe eſt, fidem etiam aliter quàm per charitatem operari, quod Queſnellus pernegat.

II. . . . V. Convenit 2. cum articulo 12. ibidem damnato: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana.* Si enim in magnis peccatoribus, deficiente amore, non deficiat fides, poteſt ea fides ſinè amore in actus ſibi proprios exire, & conſequenter haberi poteſt divina fidei operatio ſinè charitate; quod Queſnellus, & ante eum, vel potiùs cum eo Arnaldus in *Nova parte difficultatum Propoſitarum Domino Steyaert* negant intelligi poſſe, imò audaciſſimè ajunt, eſſe contrarium *S. Thomæ, & cæteris paſsìm Theologis*; ſcilicet Janſeniano pulvere conſperſis.

CAPUT V.

Fruſtrà confugiunt adverſarii ad Sacras Scripturas. Col.568.

APoſtolus Gal.5. v.5. & 6. docet quidem; juſtitiam expectandam, & ſperandam eſſe à fide, *quæ per charitatem operatur*: at nec illic, nec uſpiam docet, fidem non aliter operari, quàm per charitatem; aut ſemper juſtificare, quando operatur: unde cùm idem Apoſtolus dicit, *JUSTIFICARI HOMINEM PER FIDEM, . . . ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt; quem perpetuus Eccleſiæ catholicæ conſenſus tenuit; & expreſſit; ut ſcilicet per fidem idea juſtificari dicamur* [non, quia fides ſemper juſtificat, quando operatur; nec quia non operatur, niſi per charitatem; ſed] *quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis; ſinè qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum ejus conſortium pervenire*; quemadmodum definit S. Synodus Tridentina ſeſſ.6. de juſtific. c.8. contra hæreticos, qui cum latino *Collatore* abutuntur Apoſtoli verbis, ut hinc probent, hominem ſolâ fide, ſeu fidei operatione juſtificari.

CAPUT VI.

In Auguſtino fruſtrà aſylum quærunt Adverſarii. Col.571.

I. II. OBjicitur 1. hæc S.Doctoris ſententia ex ſerm. 53. alias 14. inter additos à Pariſienſibus num.11. *Illa ergo fides mundat cor, quæ per dilectionem operatur*: ergo fides juſtificat, quandocunque operatur, & ipſa non operatur, niſi per charitatem.

R. hoc enthymema non concludere; tranſitur enim à termino particulari ad univerſalem; ab aliqua fide ad omnem. Admittimus igitur, illam fidem mundare cor, quæ per dilectionem operatur; ſed negamus 1., fidem, etiam veram, atque Divinam mundare cor, id eſt, juſtificare, quandocunque operatur. Negamus 2., ipſam non operari, NISI per charitatem.

Nihil reſtat, niſi ut hic nonnulla teſtimonia attexamus, è quibus liqueat, fidem, etiam ſinè charitate benè operari, & multùm differre à fide Dæmonum; contra ac putat Queſnellus in *Querela* ſua, & *Proteſtatione* pag.197. allegans pro ſe Auguſtinum, ſed malè intellectum, ut infra docebimus.

Angelicus, cujus *Summa*, teſte Janſenio, quaſi Auguſtini compendium eſt, 2. 2. q.17. a. 2. ubi explicat illud Act.15. v.9. *Fide purificans corda eorum* ſic habet: *Primum principium purificationis cordis eſt fides, quæ purificatur impuritas erroris: quæ ſi perficiatur per charitatem formatam* [monemur in margine meliùs legi: *per fidem charitate formatam*;] *perfectam purificationem cauſat*. 3. p. q. 85. a. 5. ubi *actuum* ad pœnitentiam concurrentium *primum principium* dixit eſſe *gratiam, ſeu operationem Dei convertentis cor*, ita proſequitur: *Secundus actus eſt motus fidei; tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus actus eſt motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi. Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundùm ſe ipſum, & non jam propter ſupplicia.* Habemus itaque fidem, quæ ſinè charitate purificat impuritatem erroris, gignit timorem, ſpem &c.: ergo falſum eſt, quod fides juſtificet, quandocunque operatur; & non operetur, niſi per charitatem.

De diſcrimine inter fidem informem viventium, & Dæmonum ita tueſum S. Thomas 2. 2. q.5. a.2. *Ad 1. dicendum, quòd Dæmonum fides eſt quodammodo coacta ex ſignorum evidentia: & ideo non pertinet ad laudem voluntatis ipſorum, quòd credunt. Ad 2. dicendum, quòd fides, quæ eſt donum gratiæ, inclinat hominem ad credendum ſecundùm aliquem affectum boni; etiamſi ſit informis: unde fides, quæ eſt in Dæmonibus, non eſt donum gratiæ; ſed magis coguntur ad credendum ex perſpicacitate naturalis intellectus. Ad 3. dicendum, quòd hoc ipſum Dæmonibus diſplicet, quòd ſigna fidei ſunt tam evidentia, ut per ea credere compellantur, & ideo in nullo malitia eorum minuitur per hoc, quòd credunt.* Vide etiam infra n.4.

III. Objicitur 2. Auguſtinus in Pſalm.67. num.41. *Sinè bonorum operum meritis juſtificatur impius . . . ut deinde ipſa fides per dilectionem incipiat operari. Ea quippe ſola bona dicenda ſunt, quæ fiunt per dilectionem.*

R. hic Auguſtinum loqui de dilectione, quæ in peccatoris juſtificatione, per modum habitûs infunditur; *ſola* autem verè, & propriiſſimè *bona dicenda ſunt*, quæ ex ea fiunt, & vim merendi accipiunt. *Hæc autem neceſſe eſt, ut antecedat fides, ut inde iſta, non ab iſtis incipiat illa; quoniam nullus operatur per dilectionem Dei, niſi priùs credat in Deum*: Ita locum objectum proſequitur Auguſtinus: unde diſcimus, non omnem volitionem, & actionem bonam eſſe ex amore Dei, ut aſſerit Queſnelliana 44.; quandoquidem fides, & proinde volitio eam imperans ſtatuitur ab Auguſtino dilectione prior, & utraque bona eſt, cùm ſit ex gratia.

IV. Objicitur 3. Auguſtinus ſerm.156. de verbis Apoſtoli num.5. *Fides benè operari non poteſt, niſi per dilectionem. Ipſa eſt enim fidelium fides, nè ſit Dæmonum fides; quia & Dæmones credunt, & contremiſcunt. Illa eſt ergo laudabilis fides; ipſa eſt vera gratiæ fides, quæ per dilectionem operatur.*

R. locum hunc, ut priùs, facillimè cum doctrina catholica conciliari, ſi per *benè* intelligas *meritoriè*, & *dilectionem* accipias pro *charitate infuſa*, quâ ſi fides deſtituitur, eatenus fidei Dæmonum aſſimilatur: comparationem enim non eſſe exactam oſtendimus ex S. Thoma num.2. & conſtat ex variis Auguſtini teſtimoniis productis ad Prop.50. c.1. num.3. Hic unum ſufficiat ex ep.156. *Hanc fidem volumus habeant, quæ charitatem impetrent*: Ejuſmodi fidem nemo Dæmonibus arrogaverit.

V. Objicitur 4. idem Auguſtinus in Pſ.130. *Si fides ſinè dilectione ſit, ſinè opere erit.*

Digitized by Google

R. vel dilectionem hìc ſumi pro auxilio gratiæ, quæ apud Auguſtinum interdum venit nomine dilectionis, Charitatis &c. ut declaratum eſt ad Prop. 44. c. 13. n. 10., & tunc Propoſitio, ut jacet, vera eſt; vel per dilectionem intelligi ejus habitum, ſinè quo nullum exiſtit opus antonomaſticè bonum, quale eſt illud, quod vitam æternam promeretur.

VI. Objicitur 5. illud ejuſdem Hipponenſis initio expoſitionis epiſtolæ ad Gal. *Non auſert peccata, niſi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur.*

R. ſenſum planum eſſe hunc: *non omnis gratia fidei auſert peccata, ſed ea ſola id præſtat, quæ per dilectionem operatur*: Quid autem hinc pro damnato dogmate?

VII. Objicitur 6. & ultimò ex eodem S. Doctore ep. 120. num. 8. *Pia fides ſinè ſpe, & charitate eſſe non vult: Sic igitur homo fidelis debet credere, quod nondum videt, ut viſionem, & ſperet, & amet.*

R. ſicut gratia non vult eſſe ſinè effectu, ad quem excitat, & tamen ſæpe eo caret; ita pia fides non vult eſſe ſinè charitate, ad quam velut finem à Deo intentum [Vide Prop. 47. c. 2. num. 5.] diſponit, & tamen non raró ſinè charitate eſt, ut conſtat ex tot fidelium peccatorum exemplo.

CAPUT VII.

Hexaplorum in citando S. Bernardo perfidia, & temerarius ad Tridentinum Concilium recurſus. Col. 580.

I. II. OPponitur 1. S. Bernardus ſerm. 24. in Cantica num. 8. *Non facit hominem rectum fides. Debet ea operari ex dilectione. Nemo enim poteſt eſſe rectus, niſi Deum amet.* Ita locum hunc galliçè producunt Hexapla temere truncatum, & interpolatum, ac ſinè ullo truncationis, vel interpolationis ſigno.

Audiamus nunc ſincerum Melliflui textum. *Vides, quòd non faciat hominem rectum fides ETIAM RECTA, quæ non operatur ex dilectione... Sed nec opera QUAMVIS RECTA rectum cor efficere ſufficiunt ſinè fide; quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo? Sinè fide autem impoſſibile eſt placere Deo... Si ergo nec fides ſinè operibus, nec opera ſinè fide ſufficiunt ad animæ rectitudinem, nos... rectas facere ſtudeamus vias noſtras.*

Hinc triplex perfidia detegitur. Prima eſt ſuppreſſio harum vocum *etiam recta*, quas fatales ſenſit adverſarius Propoſitioni 44., in qua omnis volitio, & actio, quæ non oritur ex *amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur*, peccati arguitur: Atqui juxta Bernardum datur *fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione*. ergo.

Secunda perfidia eſt, quòd Hexapla de ſuo addant, fidem *DEBERE operari ex dilectione*; hoc autem, ut patet, Bernardus non dicit; imò colligitur oppoſitum ex ſequentibus, ubi ſignificat dari poſſe *opera.... recta* ſinè fide, & charitate; ergo à fortiori haberi poſſunt *opera.... recta* ex fide; deficiente ſolâ charitate. Primum repugnat Propoſitioni 42., ubi dicitur *ſinè ſacrificio fidei nihil* eſſe *niſi impuritas, nihil niſi indignitas*. Secundum adverſatur Propoſitioni 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, OMNESQUE ACTIONES EJUS CORRUMPAT.*

Tertia perfidia in eo poſita eſt, quòd hæc S. Doctoris verba, *Quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo*, transferat gallicè, ac ſi haberetur: *Nemo enim poteſt eſſe rectus, niſi Deum amet*, quod poſtremum ſenſu Propoſitionis 44. intellectum falſum eſt. Talem æquivocationem non patitur ſententia Bernardi verbis expreſſa: verum enim eſt, neminem eſſe rectum niſi placeat Deo; ſed placere poteſt Deo, licèt non omnes ejus volitiones, & actiones oriantur *ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum &c.* cujus contrarium ſignificare intendit adverſarius verſione ſua gallicâ.

Itaque genuinus Suaviſſimi Doctoris textus nè uno quidem apice Novatoribus ſavet, & non paucos eorum errores efficaciter refellit.

III. Idem præſtat ſequens ejus teſtimonium Serm. 4. *de Timore Dei* ubi ad Sororem ita ſcribit: „ Secundus
„ timor eſt ſervilis, ut ait B. Auguſtinus, cùm timore
„ gehennæ homo recedit à peccato, & OMNIA BO-
„ NA, QUÆ FACIT, NON PROPTER DILE-
„ CTIONEM DEI, SED PROPTER TIMOREM
„ INFERNI FACIT... De hoc ſervili timore dicit
„ Paulus: *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum*
„ *in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum*, id
„ eſt, ſpiritum filialem. BONUS EST ISTE SERVI-
„ LIS TIMOR, ET UTILIS; licèt inſufficiens, &
„ imperfectus, per quem creſcit paulatim conſuetudo
„ juſtitiæ. Cùm incipit homo credere diem judicii, in-
„ cipit timere.... Timor priùs venit in corde hominis,
„ ut præparetur locus charitati. „

Ergo fides etiam benè operatur per timorem ſejunctum à charitate. Idem probat locus ex Bernardo relatus ad Prop. 44. c. 5. n. 4.

IV. Opponitur 2. Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. *Nam Fides, niſi ad eam ſpes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Chriſto, neque corporis ejus vivum membrum efficit; quo ratione veriſſimè dicitur, fidem ſinè operibus mortuam, & otioſam eſſe; & in Chriſto Jeſu neque circumciſionem aliquid valere, neque præputium; ſed fidem, quæ per charitatem operatur.*

R. connectenda eſſe verba immediatè præcedentia, ex quibus luce clarius eſt, agi hìc de virtutibus infuſis: *Unde in ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul INFUSA accipit homo per Jeſum Chriſtum, cui inſeritur, fidem, ſpem, & charitatem*: tum ſequitur: *nam fides, niſi ad eam ſpes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Chriſto, neque corporis ejus vivum membrum efficit: QUA RATIONE veriſſimè dicitur, fidem ſinè operibus* [id eſt, ſinè ſpe, & charitate, vitalium operum principiis] *mortuam, & otioſam eſſe*, in quantum opera vitæ non producit; (V.) licèt interim, actualis gratiæ beneficio, alia producat, quæ ad vitam animæ conſequendam diſponunt, ut traditur ibid. c. 6. cui titulus, *Modus præparationis*.

Eadem *ratione veriſſimè dicitur.... Et in Chriſto Jeſu neque circumciſionem aliquid valere, neque præputium; ſed fidem quæ per charitatem* [id eſt, quæ charitate, quaſi animâ ſuâ, informata, per intimam quamdam vim, & ſpiritualem ſuum influxum opera virtutum vitalia] *operatur*; qualia fides informis operari non poteſt, quæ eatenus nihil prodeſſe, aut valere dicitur.

Hæc vera Tridentini mens eſt, ut patet ex toto contextu, & capite præcedenti, ubi fidei informi tribuuntur opera timoris, ſpei &c. quæ ad juſtificationem quidem præparant, eam tamen non efficiunt; adeòque falſum eſt, *fidem juſtificare, quando operatur, & ipſam non operari, niſi per charitatem*, uti temere à Queſnello aſſertum eſt.

CAPUT VIII.

Hexaplorum, & Collatoris obſervationes ſubdolæ expenduntur. Col. 586.

I. FRivola ad præſentem, aliaſque de charitate Propoſitiones Hexaplorum *obſervatio* id unum continet notatu dignum, quòd, cùm perbrevis ſit, ſepties nominet *amorem*; *charitatem* nunquam. Quo fine? niſi ut odioſam Propoſitionum ſpeciem hoc fuco diſſimulet: latiùs ſcilicet extendi ſolet amor, quàm charitas, quæ recepto uſu juſtificantem ſignificat: Quid autem horribilius, quàm peccatorem ſinè hâc fruitra peccari; ſinè hac nullum exiſtere actum ſaluriferum; imò volitiones, & actiones omnes ſinè hac eſſe noxias; fidem ſinè hac non operari, adeòque peccatorem, quamdiu talis eſt, fruſtrà ad converſionem niti: Porrò amorem bonum, & charitatem à Queſnello confundi vidimus ad Prop. 44. c. 1. n. 6.

II. At, ajunt Hexapla, *Amor*, id eſt, charitas, *eſt cæterarum virtutum animo*. Quo ſenſu ſit, dictum eſt cap. præcedenti num. 5. quibus hic nihil addendum occurrit.

III. Au-

Digitized by Google

III. Audiamus modò, quid Collator in Quaſnellianam 51. obſervet. *Senſus*, inquit, *prioris partis eſt; hominem juſtificari per fidem; ſed tam fidem non eſſe operibus deſtitutam: Poſterioris autem; ipſam (fidem juſtificantem) quà talis eſt, non operari niſi per charitatem.*

R. ſeoſum Queſnelli planum, & obvium eſſe, quem ipſe ſuis verbis exprimit, quæ claré ſignificant, fidem ſemper juſtificare, quando operatur. Eſt enim Propoſitio dogmatica, ac proinde æquivalens univerſali. Si detur fides divina, ac ſupernaturalis à juſtificante ſejuncta, quomodo per Prop.27. & 28. prima gratia ſimul eſt fides, & remiſſio peccatorum? Vide c.3. Quod de prima gratia dicitur, dicendum eſt de ſecunda, & reliquis, quæ juſtis obtingunt; neque enim in his minùs operatur gratia, quàm in peccatoribus: adeò ut ipſa ſemper juſtitiam vel primò conferat, vel augeat.

IV. Hinc patet, quàm inane ſit, & velando iniquitatibus myſterio quæſitum, quod addit Collator; *ipſam [fidem juſtificantem] quà talis eſt, non operari, niſi per charitatem*; quaſi verò apud Novatores alia ſit fides vera, & Divina, quàm juſtificans.

Cæterùm ſicut Queſnelli Propoſitio quoad primam ſui partem non eget Collatoris commentario, ita nec quoad ſecundam: Quis enim non videat, de unâ eademque fide primò prædicari, quòd juſtificet, quando operatur; & dein dici, quòd non operatur niſi per charitatem?

QUINQUAGESIMASECUNDA PROPOSITIO DAMNATA.

Omnia alia ſalutis media continentur in fide tanquam in ſuo germine, & ſemine; ſed hæc fides non eſt abſque amore, & fiduciâ. *Obſerv. Moral. in Acta Apoſtol.* c.10. v.43.

CAPUT I.

Pars prima Propoſitionis contraria Scripturæ, Patribus, Concilio Tridentino, & Definitionibus Pontificiis. Col.590.

I. **A**Uxilia gratiæ ſunt procul dubio ſalutis media: ſi igitur *omnia alia ſalutis media* (à fide diſtincta, ut patet ex Queſnelliano contextu) *continentur in fide tanquam in ſuo germine, & ſemine*; reſtat ut *nulla dentur gratiæ niſi per fidem*; item ut *fides ſit prima gratia, & fons omnium aliarum*: atque ita recurrit error Queſnellianæ 26. & 27. [II.] quem iſtic c.1. & 2. iis, quæ in titulo præferuntur, authoritatibus operosè retudimus. [III.] Hic itaque, ut nos intrà compendii limites teneamus, indicare ſufficiet ex Tridentino ſeſſ. 6. cap.6. & can.3., ubi fidei præira dicitur *Divinæ gratiæ excitatia*, ſeu *præveniens Spiritus Sancti inſpiratia*: [IV.] id ipſum docet S. Thomas 3. p. q.85. a.5. *Actuum* (pœnitentiæ, inquit) *primum principium eſt Dei operatio convertentis cor … ſecundus actus eſt motus fidei*. Igitur fides non eſt ſemen, & germen omnium aliarum gratiarum, cùm aliquæ eam præcedant: Junge his quæ dicentur infra c.7.

CAPUT II.

Pars altera Propoſitionis 52. pridem anathemate profligata à Tridentina Synodo, & dein ab Alexandro VIII. Pontifice. Col.594.

I. **F**Idem, in qua Queſnellus falsò dixerat omnia alia ſalutis media tanquam in germine ſuo, & ſemine contineri; jam duplicato errore aſſerit non *eſſe ſinè amore, & fiducia*: hoc eſt ſcilicet, quod in *Proteſtatione* ſua §.10. pag.197. inculcat, *fidem nulla penitùs amore Dei imbutam, eſſe pejus aliquid quàm cymbalum tinniens, quandoquidem*, inquit, *ab Auguſtino fides Dæmonum appellatur*: & nè incertum ſit, quem Dei amorem intelligat, monet ibidem, veram obedientiam, quâ revelatæ veritati aſſentimur, Deo exhiberi non poſſe ſinè *amore CHARITATIS*, adeòque juſtificante; *nullum* enim *peccatum mortale*, fatente Queſnello in 1. Joan.3. v.9. *charitatem compatitur*: (III.) aliunde verò ex Prop. 44. cæteriſque hanc conſequentibus exploratiſſimum eſt, actionem omnem, & proinde etiam fidem, à vitio immunem non eſſe, ſi vero, & juſtificante amore deſtituatur. Relege hic dicta ad Prop.44. toto c.1.

Denique de mente Queſnelli jam expoſitâ dubitare non ſinit Propoſitio ejus 51. *Fides juſtificat, quando operatur; ſed ipſa non operatur, niſi per charitatem*; atqui *fidem non eſſe ſinè amore, & fiducia*, eſt, fidem operari per amorem, & fiduciam, ut patet; ergo ſi fides juſtificet, quandocunque operatur, juſtificat ſanè, quando operatur per amorem, & fiduciam; ergo amor, ſinè quo hic dicitur non eſſe fides, eſt amor charitatis, & juſtificans; niſi Queſnellus malit juſtificationem ſoli fidei, aut fiduciæ quà tali cum Calvinianis, aut Lutheranis adſcribere.

Quæres obiter, quomodo Queſnellus in Prop.51. aſſerat *fidem non operari NISI per charitatem*, quandoquidem hic inſinuat, eam etiam operari per fiduciam?

R. hæc in Novatorum ſyſtemate non pugnare: nam fides non operatur per fiduciam, niſi inquantum hæc bona eſt: ſed tota actionum humanarum bonitas juxta Queſnellum repetitur à charitate, ſeu amore Dei, qui omnium, & ſingularum eſſe debet principium, & motivum, ut conſtat ex Prop.44. & ſequentibus: ergo fides operando per fiduciam, non operatur niſi per charitatem. Redeamus ad inſtitutum.

II. Ex eo quòd vera, ac ſupernaturalis fides, & ut diſtincta eſt à fide Dæmonum, non ſit ſinè amore Dei jam explicato,

Sequitur hæc 12. inter 31. ab Alexandro VIII. damnatas: *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; &, etiamſi videantur credere, non eſt fides Divina, ſed humana*. Hæc eſt illa propoſitio, de qua Arnaldus in *parte 9. difficultatum propoſitarum Steyaertio* ſic Doctorem illum Lovanienſem interpellat pag.206. *Condemnare non potes propoſitionem hanc duodecimam, niſi condemnando te ipſum, S. Thomam, & cæteros paſſim Theologos*: Queſnellus verò in epiſtola edita nomine *Abbatis ad quemdam Romanæ curiæ Prælatum* cenſuram, qua memorati articuli 31. configuntur, impudenter, impotenterque conviciis laceſſivit: nodo jure metuo, nè Alexandrini decreti commemoratio ſit unguis in ulcere. Convertamur itaque ad Tridentinum quod ſeſſ.6. can.28. anathema vibrat in eum, qui *dixerit, amiſſa per peccatum gratia, ſimul, & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt non ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe Chriſtianum*: in hos errores manifeſtè impingit Queſnelli doctrina: nam qui per peccatum amittit gratiam, habet fidem deſtitutam charitate, ſive amore Dei juſtificante; ſed fides, ut errat Queſnellus, non eſt ſinè charitate, ſive amore Dei juſtificante; ergo peccator amittendo gratiam, ſimul & fidem ſemper amittit; aut ſaltèm fides, quæ remanet, non eſt vera, ſed Dæmonum fides: ergo ulteriùs qui fidem ſinè charitate habet, non eſt Chriſtianus, nè quidem ratione characteris baptiſmalis, quam excludit Propoſitio 1. ut illic c. 1. oſtendimus: Et qualis tandem Chriſtianus eſt, qui nec Deum habet, nec religionem? Atqui per Propoſitionem 58. *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas.*

IV. Addamus & verbum unum de fiducia, & videamus, an etiam ſinè hac non ſit vera, ac ſupernaturalis fides. *Fiducia*, ut habet S. Thomas p.3. q.129. a.6. ad 2., *importat quoddam robur ſpei, proveniens ex aliqua conſideratione, quæ facit vehementem opinionem de bono aſſequendo; inde eſt, quòd fiducia ad magnanimitatem pertinet*: atqui Tridentinum ſeſſ.6. c.6. in modo præpa-

Digitized by Google

parationis, quo peccatores *diſponuntur . . . ad ipſam juſtitiam*, primo loco ponit fidem ex divinæ gratiæ adjutorio, hinc *divinæ juſtitiæ* timorem, *quo utiliter concutiuntur*; ac tum denique ſpem, & fiduciam; quâ ſuccedentium actionum ſerie apertè ſignificat, dari veram ac ſupernaturalem fidem, & ex hac utilem divinæ juſtitiæ timorem, nondum exiſtente in peccatore fiduciâ.

Doctrinam catholicam hoc capite traditam luculenter confirmat Bellarminus de juſtific. lib. 1. c. 15. quod ſic inſcribitur: *Fidem veram poſſe re ipſa à dilectione aliiſque virtutibus ſeparari*: Argumenta, quibus id efficit, conſule l. c.

CAPUT III.

Fruſtrà recurrunt adverſarii ad ſacras literas. Col. 598.

I. LOca, quæ ex hæreticorum officinis depromptanobis intorquent Queſnelli defenſores, ſunt ſequentia: Act. 10. v. 43. *Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum*. Rom. 10. v. 9. *Si confitearis in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris*. Ibidem c. 1. v. 17. *juſtus . . . ex fide vivit*. In his textibus tribuitur fidei remiſſio peccatorum, ſalus, & juſtitia: ſed fides ſinè amore Dei, & fiducia non juſtificat: ergo vera, Divina, ac ſupernaturalis fides non eſt ſinè amore Dei, & fiducia.

Præterea ſi juſtitia, & ſalus continentur in fide, ergo & media, quæ eò ducunt.

II. . . IV. R. cum Bellarm. l. 1. de juſtif. c. 22. ſenſum primi loci, & ejuſmodi ſimilium eſſe, neminem, niſi qui credit in Chriſtum, accipere per nomen, id eſt, per virtutem ejus, & merita, remiſſionem peccatorum; hæc expoſitio illuſtrari poteſt aptiſſimâ ſimilitudine petitâ ex S. Auguſtino l. de Præd. SS. c. 8. nam ſi in una aliqua urbe unus tantùm grammaticæ doctor eſſet, & diceretur: *OMNES in hac urbe grammaticam diſcunt ab iſto*, non ſignificaretur, omnes in ea urbe grammaticam diſcere; ſed neminem diſcere, niſi ab illo. Sic igitur omnes, qui credunt in Chriſtum accipiunt remiſſionem peccatorum, non quia fides in Chriſtum ſemper habet adjunctum amorem, & fiduciam; ſed quia nemo remiſſionem accipit, niſi qui credit, & fidit.

V. VI. R. præterea cum S. Thoma, ſenſum ſecundi loci eſſe, „*ſi credideris in corde tuo*, ſcilicet fide formata, quæ „per dilectionem operatur:„ quod fruſtrà adjungeret Doctor Angelicus, ſi omnis vera, ac ſupernaturalis fides adjunctam haberet dilectionem, ut perperam contendunt Novatores.

VII. . . . XII. R. ad tertium locum iterum cum S. Thoma „ quòd hìc dicit *ex fide vivit*, intelligendum eſt „ fide formatâ:„ talem autem non eſſe omnem veram, ac ſupernaturalem fidem, conſtat iterum ex iis, quæ à S. Doctore hic præmittuntur: „ cùm charitas „ inquit, „ ſit extra eſſentiam fidei, per ejus adventum „ vel receſſum, non mutatur ſubſtantia ejus. „ atqui fides, adveniente charitate, eſt ſupernaturalis in ſubſtantia; ergo etiam, eâ abſente, talis eſt: ergo falſum eſt, quòd talis fides non ſit ſinè *amore charitatis*, quem Queſnellus requirit. Vide c. 1. num. 1.

Jam ad primum argumentum R. diſtinguendo conſequens: ergo aliqua vera &c. fides non eſt ſinè amore Dei, & fiducia C. omnis N. conſequentiam.

Ad ſecundum argumentum R. ea juſtitiæ, & ſalutis media, quæ fidem neceſſariò ſupponunt, contineri in fide tanquam in radice; non item ea, quæ ad fidem ipſam proximè, vel remotè diſponunt, qualia ſunt, quæ dantur Infidelibus, tam credituris, quam non credituris. Vide c. 1.

CAPUT IV.

Damnatæ Propoſitioni nullum in SS. Patribus præſidium eſt. Col. 606.

I. OPponitur 1. S. Auguſtinus in Pſal. 89. num. 17. *Unum eſt, in quo ſunt omnia; fides, quæ per dilectionem operatur*.

R. inter hæc *omnia* comprehendi non poſſe auxilia gratiæ, quæ fidem neceſſariò præveniunt, ut ex Trid. docuimus c. 1. num. 3. Igitur aliud Auguſtinus non vult, quàm quòd juſtitia, merita, & ſalus contineantur virtute *in* fide per dilectionem operante; quæ ideo *omnia* dicuntur, quia cætera horum comparatione quaſi nulla ſunt.

II. III. Opponitur 2. S. Auguſtinus l. de Sp. & lit. c. 29. *Juſtificatio . . . ex fide impetratur . . . . Fide . . . Jeſu Chriſti impetramus ſalutem . . . . . omnis enim, qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit*.

R. primò, prima verba parum ſincerè ita tranſlata eſſe ab Hexaplis: *la juſtification de l' homme eſt toute renfermée dans la foi*, quaſi ſcripſiſſet Auguſtinus: *Tota hominis juſtificatio in fide concluditur*. Quò verò ſpectat illa perfidia, niſi ut ſaltèm rudioribus ſuadeatur, totum juſtificationis negotium ſolâ verâ ac ſupernaturali fide, ab amore, ut fingunt, indivulsâ abſolvi; omniaque juſtitiæ ac ſalutis media in fide contineri.

R. ſecundò, juſtificationem, & ſalutem ex fide impetrari, non quia charitas, & conſequenter juſtificatio ſemper fidei conjuncta eſt; non etiam, quia omnia ſalutis media in fide continentur; ſed quia juſtificatio, & ſalus non niſi præviâ fide Chriſti, ut primariâ, ac neceſſariâ ad utramque diſpoſitione, obtinetur. Hoc ut ex, & cum Apoſtolo probet Aug., allegat quod ſequitur: *Omnis enim, qui invocaverit nomen Domini ſalvus erit*, hoc eſt, nullus ex adultis, niſi qui nomen Domini invocaverit, ſalvus erit: ſed invocatio nominis Domini eſt ex fide, juxta illud; *quomodo . . . ergo invocabunt, in quem non crediderunt*: ergo juſtificatio, & ſalus eſt ex fide, & non ex lege.

IV. V. Opponitur 3. S. Proſper carmine de ingratis c. 6.
Omne etenim probitatis opus, niſi ſemine veræ
Exoritur fidei, peccatum eſt &c.

R. primò ex dictis ad Prop. 38. c. 1. num. 6. conſtare, S. Proſperum non omnia infidelium opera peccati damnare: objecta ergo ſententia, nè ipſi Proſpero, & doctrinæ catholicæ adverſetur, ſano ſenſu intelligenda eſt, quem ibid. c. 4. expoſuimus, præeunte etiam Bellarmino, cujus illic obſervationem retulimus n. 10.

R. ſecundò, licèt omnia infidelium opera forent peccata, indè tamen non ſequeretur, omnes gratias, ſeu ſalutis media contineri in fide; ſiquidem ipſam fidem prævenit *Spiritus Sancti inſpiratio*, & *excitatio*, ut hic c. 1. num. 3. ex Tridentino demonſtravimus: tales gratiæ ſunt quidem ſemen, ex quo vera fides oriri poteſt; ſed hæc ipſarum ſemen non eſt.

VI. Opponitur 4. S. Fulgentius lib. de Incarn. & grat. c. 19. & 20. *Quomodo autem Chriſtus in ſuis formari poteſt, niſi quomodò in eis habitare incipit, id eſt, per fidem? . . . . Dum ergo reformamur, renovamur; & in eo, quo renovamur, vivificamur: vita autem noſtra à fide ſumit initium, quia juſtus ex fide vivit*.

R. ex eo, quòd incipiat Chriſtus habitare in nobis per fidem, non ſequi, veram, & ſupernaturalem fidem non disjungi à charitate: inchoata enim ſive imperfecta habitatio etiam fit per fidem informem, ut patet ex ſequentibus Doctoris Angelici verbis in c. 2. ad Rom. lect. 6. *Primò . . . Deus animam inhabitat per fidem . . . ſed non eſt perfecta habitatio, niſi fides per charitatem ſit formata, quæ per vinculum perfectionis eos unit*. Aliud ergo S. Fulgentius non vult, quàm reformationis, renovationis, & vivificationis noſtræ initium à fide ſumendum eſſe, comprehendendo ſub fide etiam gratias, quæ ad hanc diſponunt, vel excitant; quo ſenſu à Tridentino dicitur *fides humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtifica-*

cationis : [Vide Prop. 26. & 27. c. 4.] Tales verò gratias excludit præſens Queſnelliana Propoſ. dum ait, omnia ſalutis media in ipſa formali fide [qualis indubiè eſt, quæ amori, & fiduciæ ſociatur] tanquam in ſuo germine, & ſemine contineri.

CAPUT V.

Eripiuntur adverſariis quæ firmandæ potiſſimùm parti poſteriori Propoſitionis 52. adducunt è Patribus teſtimonia. Col. 611.

I. OBjicitur 1. S. Auguſtin. ep. 120. ad Conſentium num. 8.

Huic textui, qui hic in gallica verſione fœdè corrumpitur, omnino ſatisfecimus ad Prop. 51. c. 6. num. 7.

II. Objicitur 2. S. Auguſtinus in Enchir. ad Laur. c. 8. *Nec amor ſinè ſpe eſt, nec ſinè amore ſpes: neque utrumque ſinè fide.*

R. hic quidem legi ſpem non eſſe ſinè amore, videlicet ſanctæ concupiſcentiæ, quem Hipponenſis adeò cum Novatoribus non improbat, ut mille locis commendet, & inculcet (Vide Prop. 44. c. 6. num. 3. . . . 6. & c. 13. num. 11. & ſeqq.) Verùm neque hìc, neque alibi dicitur, fidem non eſſe ſinè amore, & quidem amore charitatis: hoc autem incumbebat probandum.

III. Objicitur 3. S. Fulgentius l. 2. ad Monimum c. 9. *Simon Magus credidit, & baptiſmi ſacramentum accepit; nam & Dæmones dum credunt, & contremiſcunt, videntur habere fidem; ſed nihil eis prodeſt; quia non habent charitatem.*

R. nihil prodeſſe fidem ſinè charitate ad vitam æternam conſequendam, ut ait Auguſtinus Fulgentii Magiſter ſupra c. 2. ſub finem: hoc tamen non obſtante, vera fides, quæ ſit donum Spiritûs Sancti, dari poteſt ſinè charitate, ut pauló poſt objecta verba indicat Fulgentius, dum ait: *His igitur demonſtratur indiciis . . . ubi . . . cum fide charitas non eſt, quæcunque dona Spiritus Sancti eſſe poſſe, ipſum verò Spiritum Sanctum* (inhabitantem) *eſſe non poſſe.*

IV. Dæmones *videntur habere fidem*, ſed veram, ac propriè dictam non habent, ut conſtat ex S. Thoma allegato ad Prop. 51. c. 6. num. 2. in fine: unde quando Apoſtolus Jacobus, & poſt hunc SS. Patres eam cum fide noſtra informi comparant, commodè intelligendi ſunt; comparatio eatenus tenet, quatenus utrimque eſt aſſenſus firmus circa idem objectum charitate deſtitutus: cæterum utriuſque aſſenſus principia, motiva, & modus tendendi multùm differunt, ut docet S. Thomas l. c.

V. VI. Objicitur 4. S. Bernardus ſerm. 2. de Paſchate, cujus initio ſic ait: *Poſtquam fides noſtra mortua eſt, quodammodo Chriſtus mortuus eſt in nobis. Porrò fidei vitam opera atteſtantur . . . ſicut enim corporis hujus vitam ex motu ſuo dignoſcimus, ita & fidei vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem corporis eſt anima, per quam movetur, & ſentit; vita verò fidei charitas, quia per illam operatur.*

R. ſupra ad Prop. 51. c. 7. num. 5. ex mente Tridentini explicatum eſſe, quo ſenſu fides ſinè charitate mortua, & otioſa ſit; unde nulla in Bernardi verbis ſupereſt difficultas. Fides ſinè charitate non habet motum ſpiritualis vitæ; alium tamen habet vel habere poteſt, qui ad hanc obtinendam diſponat aut præparet: talis eſt motus timoris gehennæ, (VII. VIII.) ut docet mellifluus Doctor lib. *de modo bene vivendi* ſerm. 4. *de Timore*. Vide Prop. 51. c. 7. num. 3. Ex dictis collige, illud, quod ingitur in objecto textu, *Dignoſcimus . . . fidei vitam ex operibus bonis*, explicandum eſſe de operibus vitæ æternæ meritoriis.

CAPUT VI.

Detegitur Hexaplorum perfidia in allegando S. Thoma, qui & à Collatore inaniſſimè imploratur. Col. 618.

I. . . III. HExaplorum author in patrocinium Queſnellianæ 52. etiam adſciſcit S. Thomam 2. 2. q. 5. a. 2. ad 2. ubi ſic loquitur: *Fides, quæ eſt donum gratiæ, inclinat hominem ad credendum ſecundùm aliquem affectum boni, etiamſi ſit informis: unde fides, quæ eſt in Dæmonibus, non eſt donum gratiæ; ſed magis coguntur ad credendum ex perſpicacitate naturalis intellectus.* Tria hic docet S. Doctor, 1. fidem quæ eſt donum gratiæ, poſſe eſſe informem 2. fidem illam, etiam informem, inclinare hominem ex pio credulitatis affectu ad credendum; Tertiò Fidem Dæmonum non eſſe donum gratiæ, quia, & pio caret credulitatis affectu, & libertate; COGUNTUR enim *ad credendum ex perſpicacitate naturalis intellectus*, non inclinantur ſecundùm affectum boni.

Queſnellus ex adverſo veram ac ſupernaturalem fidem a charitate non dividit, & libertate exuit, dum per Prop. 27. *fides eſt PRIMA gratia*; imò fidem informem cum fide Dæmonum confundit; ut c. 2. vidimus; ergo recitatus Angelici textus adeò ei fatalis eſt, quàm qui maximè. Neque id ignoravit qui eum nobis intorſit compilator Hexaplorum; quapropter eum verſione ſua gallica adeò deturpavit, ut ſi quatuor priora verba excipias, nihil in eo ſit S. Thomæ.

IV. V. Collator paulò majori fidelitate, non meliore tamen ſucceſſu opem implorat à S. Thoma in ep. ad Heb. c. 11. v. 1., ubi ait: *Fides ordinatur ad res ſperandas quaſi quoddam inchoativum, in quo totum quaſi eſſentialiter continetur, ſicut concluſiones in principiis.* Imprimis lego hic fidem ſimpliciter, non fidem indiviſam ab amore Dei, & fiducia; ergo locus ille probare non poteſt, omnia ſalutis media in tali fide tanquam in ſuo ſemine, aut germine contineri. Deinde illud *totum*, quod dicitur contineri in fide tanquam in ſuo inchoativo, non ſignificat media ſalutis, ſed ipſam viſionem, *cognitionem*, aut *ſcientiam* beatificam, quæ quoad eſſentiam tota dicitur contineri in fide, quia eaſdem res de Deo jam credimus, quas poſtea videbimus: Hujus expoſitionis veritas patet ex his, quæ textui objecto præeunt: *Fides noſtra eſt*, inquit Angelicus, *ut credamus, quod Beati videbunt, & fruentur Deo. Et ideo, ſi volumus ad hoc pervenire, oportet, ut credamus principia iſtius cognitionis; & hæc ſunt articuli fidei, qui CONTINENT SUMMAM HUJUS SCIENTIÆ.* Porrò ſicut concluſiones in principiis non niſi obſcurè videntur, clarè verò innoteſcunt, ubi ex principiis emerſerunt: ita objecta viſionis Beatificæ *nunc per ſpeculum in ænigmate* videntur in fide; at perſpicuè cognoſcentur, cùm ex ſtatu fidei extracta, nobis in beatificæ viſionis luce claruerint. Particula *quaſi* bis hic à S. Thoma adhibita denotat, non eſſe omnimodam proportionem inter modum, quo concluſiones continentur in principiis, & quo viſio continetur in Fide. Ita S. Doctoris ſententia plana, ac facilis eſt, & nullam errori umbram ſuppeditat.

CAPUT VII.

Subdola Collatoris obſervatio refellitur. Col. 623.

FIdes non *qualiſcunque*, inquit Collator, *ſed talis quæ cum amore, & fiducia conjungitur, piè orat: atqui orationem piam, eſſe velut ſemen, & germen omnium gratiarum, omniumque virtutum, quis neget?* Præterea talis fides continet *voluntatem ſaltem implicitam, ea omnia peragendi, quæ & Evangelium, &*

Eccleſiæ mandaverint : ergo continet omnia ſalutis media tum interna, quàm externa *ad eum ferè modum quo de VERO RECTI AMORE pronuntiat S. Leo Magnus, cum IN SEMETIPSO HABERE, & APOSTOLICAS AUTHORITATES, ET CANONICAS SANCTIONES*.

R. 1. negando ſuppoſitum, aliam à Queſnello admitti veram fidem ac propriè dictam, quàm quæ cum amore Dei, & quidem juſtificante conjuncta ſit: Vide c. 2. num. 1.

R. 2. piam orationem eſſe ad ſummum germen, & ſemen earum gratiarum, quæ fidem ſupponunt, vel ſequuntur, non quæ fidem præveniunt, ut per ſe evidens eſt : cùm enim pia illa oratio fide poſterior ſit, à fortiori poſterior eſt iis gratiis, quæ fidem præceſſerunt. Igitur ſi in tali fide, vel oratione continentur omnia alia ſalutis media tanquam in ſuo ſemine, & germine ; ſequitur, non magis dari gratias ante fidem, quàm dari herbam ſinè ſemine contra ac definit tum Tridentinum ſeſſ. 6. c. 6. & can. 3., tum Alexander VIII. damnatione hujus quintæ inter 31. *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt à Jeſu Chriſto influxum ; adeoque hinc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem ſinè omni gratia ſufficienti*.

Quid quòd nego, in tali oratione contineri omnia alia ſalutis media fide etiam poſteriora : Talis enim oratio juxta Queſnellum, eſt ex amore Dei juſtificante ; [Vide c. 2. num. 1.] imò niſi ex tali amore naſcatur, non erit bona, nec pia per Prop. 44. & ſeqq. atqui inter fidem, & juſtificationem mediant non pauci actus ſupernaturales enumerati à Tridentino ſeſſ. 6. c. 6. : ergo ſicut hi tali oratione priores ſunt, ita & gratiæ, ex quibus eliciuntur ; quarum proinde hæc oratio ſemen eſſe non poteſt.

Ex dictis ſequitur, nihil ad rem facere quod additur de *voluntate implicita* : Id enim ad ſummum probat, aliqua, non omnia alia ſalutis media in fide tanquam in ſuo germine aut ſemine contineri: certè tali voluntate carent infideles, quibus tamen non negantur omnia ſalutis media juxta illud Proſperi, vel, ut vult Queſnellus, S. Leonis effatum l. 2. de vocat. gentium c. 25. *Quamquam credamus, NULLIS HOMINIBUS opem gratiæ in totum fuiſſe ſubtractum*, & c. 26. *Quæ opitulatio* (gratiæ, ut immediatè præcedit) *per innumeros modos ſive occultos, ſive manifeſtos OMNIBUS ADHIBETUR*.

Quæres, cur Queſnelli Propoſitionem 52. rigidè accipiamus de omnibus planè ſalutis mediis in fide tanquam in ſuo ſemine contentis ; & non potiùs benignè interpretemur de ſolis ſalutis mediis fide poſterioribus ? quo pacto ſaltèm prima Propoſitionis pars tolerabilis foret.

R. quia ſenſus Propoſitionis obvius rigidam illam acceptionem ſignificat ; benigniorem autem reſpuunt tum Propoſitiones ejus 26., & 27., Janſenii, & Arnaldi erroribus illic c. 3. recenſitis conſentaneæ ; tum Propoſitio 44., & tot aliæ huic affines : juxta has enim omnis actio mala eſt, niſi prodeat ex charitate ; quâ cùm careant Infideles, neceſſe eſt, eos in omni opere peccare, atque adeò omni bene agendi gratiâ eſſe deſtitutos : quo poſito, manifeſtè ſequitur, omnia planè alia ſalutis media in fide charitati conjunctâ tanquam in ſuo germine, aut ſemine contineri. Hæc omnia Collarot fraudulenter diſſimulat, quaſi in nova Eccleſia hoſpes ſit.

QUINQUAGESIMA TERTIA PROPOSITIO DAMNATA.

Sola Charitas Chriſtiano modo facit (actiones Chriſtianas) per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum. *Obſerv. Moral. Coloſſ. 3. v. 14.*

CAPUT I.

Propoſitio eſt contraria Scripturis Sacris. Col. 629.

I. PRæſenti errori, quem clarè juxta ac breviter expoſuimus ad Prop. 44. c. 1. quæſtione 3. probatione 3., repugnant Scripturæ loca, ubi Chriſtus ipſe hortatur ad gehennæ timorem, ut Lucæ 12. v. 5. *Timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam : ita dico vobis hunc timete* :

Hujus timoris Spiritum vocat S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 18. *magnum Dei donum* : ergo dum quis ex tali ſpiritu facit actionem Chriſtianam, actio illa fit ex magno Dei dono, fit ex ipſius Chriſti impulſu : ergo fit Chriſtiano modo: ergo non ſola charitas, verùm etiam Spiritus timoris operari poteſt chriſtiano modo, & non ratò ita operatur actiones Chriſtianas.

II. Rurſum Sacri codices commemorant, laudantque SS. Virorum actiones ex ſpe retributionis exercitas, citra mentionem ullam motivi charitatis, ut videre eſt ad Prop. 49. c. 1. num. 2. ; atqui eæ Sanctorum actiones, & chriſtianæ ſunt, & chriſtiano modo factæ: ergo non ſola charitas ita eas facit (III.) Et cur Chriſtus Apoc. 2. v. 10. Angelum ſive Epiſcopum Smyrnæ motivo rependendæ *coronæ vitæ* excitat, ut ſit *fidelis uſque ad mortem*, ſi ex tali motivo, ibi ſiſtendo, operari, non ſit facere actionem Chriſtianam Chriſtiano modo?

CAPUT II.

Damnatæ Propoſitioni adverſantur Concilii Tridentini, & Romanorum Pontificum definitiones. Col. 631.

I. JUxta Tridentini can. 28. ſeſſ. 6. *amiſſa per peccatum gratia*, remanet *vera* fides, & *qui fidem ſinè charitate habet, Chriſtianus* eſt : ergo peccator qui cum Dei auxilio ex tali fide ſtipem erogat ad obtinendam converſionem, facit ut chriſtianus, ſeu chriſtiano modo actionem chriſtianam, licet ea non referatur ad Deum, & Jeſum Chriſtum per charitatem, ſed per motivum charitate inferius.

II. III. Et quàm multi actus chriſtiani fidei, timoris, ſpei, fiduciæ &c. ab eadem S. Synodo ſeſſ. 6. c. 6. præmittuntur juſtificationi, adeòque charitati: nam *quælibet charitas*, teſte S. Thoma q. 1. de charitate a. 11. *ſufficit ad ſalutem*, & conſequenter juſtificat? Stante damnatâ doctrinâ, neceſſe eſt, actus illos non exerceri chriſtiano modo, nec proinde diſponere ad juſtificationem contra diſertum Tridentini teſtimonium. Oſtendimus ad Prop. 44. c. 1. q. 3. Probatione 3. idem apud Queſnellum ſignificare actionem malam, & actionem non chriſtiano modo factam defectu charitatis : quo poſito,

V. Hæc 53. Propoſitio involvit hanc, *Opera quæcunque ſinè charitate facta, ſunt peccata, & Deum offendunt*, quam anathemate perculit Greg. XIII. Anno 1576. 14. Aprilis in Bulla cujus hoc eſt exordium : *Cùm Sacroſancta Romana Eccleſia*.

VI. Involvit præterea omnes eos damnatos articulos, quos longo ordine recenſuimus ad Prop. 44. c. 4.

CAPUT III.

Propoſitio contraria eſt Doctrinæ Patrum, maximè S. Auguſtini. Col. 635.

AD Prop. 44. c. 5. num. 3. dedimus SS. Hieronymum, & Bernardum ; ibid. c. 6. à num. 1. uſque ad 6. dedimus S. Auguſtinum ; rurſum ad Prop. 49. c. 1.

c. 1. num.6. 7. exhibuimus SS. Baſilium, & Cyprianum proponentes, ut laudabile Chriſtianarum actionum motivum vel timorem gehennæ, vel ſpem æterni præmii: unde conficitur, non ſolam charitatem facere actiones chriſtianas chriſtiano modo.

I. Iis textibus addimus aliquos hactenus non productos, quos claudet duplex Auguſtini ſententia præſenti errori refutando aptiſſima.

Clemens Alexandrinus l.2. ſtromatum: *Prima quidem ad ſalutem inclinatio nobis fides apparet, poſt quam timor, & ſpes, & pœnitentia.* Hæc eſt ipſa Chriſtianarum actionum ſeries, quæ à Tridentino ſeſſ.6. c.6. recenſetur, ut prævia ad juſtitiam diſpoſitio: quis verò dicat, hominem ad juſtitiam diſponi chriſtianis actionibus non exercitis chriſtiano modo?

S. Hieronymus in c.5. Michææ: *Qui pudore, & verecundia* [adeóque filiali charitate] *non tenetur, agat pœnitentiam ſaltèm comminatione pœnarum*: hortaretur-ne S. Doctor ad pœnitentiam non chriſtiano modo faciendam?

II. ... IV. S. Auguſtinus ſerm.259. aliàs 19. ex Sirmondianis: *Fratres exhortamur vos in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. . . ut ametis intentio veſtra, quare CHRISTIANI eſtis, & nomen ejus in fronte, & corde portatis, non dirigatur niſi in illam vitam, quæ nobis cum Angelis eſt futura; ubi perpetua quies, ſempiterna lætitia, indeficiens beatitudo, nulla perturbatio, nulla triſtitia, nulla mors.* Ergo intentio, & Chriſto, & Chriſtiano homine verè digna eſt, operari ex amore æternæ felicitatis: ergo non ſola intentio charitatis facit actiones chriſtianas chriſtiano modo. Idem conficies ex præclariſſimo Auguſtini loco relato ad Prop.44. c.13. n.19.

CAPUT IV.

Scholaſticorum Principes, & Diſcipuli eorum præcipui conſenſu communiſſimo Propoſitioni refragantur. Col.639.

I. SAnctus Thomas p.3. q.85. a.5. *Actuum* (inquit, ad pœnitentiam concurrentium) *primum principium eſt Dei operatio . . . ſecundus actus eſt motus fidei: tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur: quartus eſt actus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi: quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundùm ſeipſum, & non jam propter ſupplicia.* Ecce quot actus procedentes ex gratia, ac proinde chriſtiano modo exerciti; & tamen priores charitate. Id ipſum confirmat a.6. *Actus quidam LAUDABILES etiam tempore præcedere poſſunt actum, & habitum pœnitentiæ, ſicut actus fidei, & ſpei INFORMIUM, & actus timoris ſervilis.* Actus illi fidei, & ſpei informes ſupponunt charitatis abſentiam: & tamen ſinè illa *laudabiles* pronuntiantur, quales non eſſent, ſi non fierent chriſtiano modo.

II. Angelico conſentit Seraphicus in opuſc. de grat. ſanctif. l.5. c.4. ubi timori ſervili effectus adſcribit chriſtiano homine digniſſimos: TIMOR, .. inquit, *ſervilis duo facit: primum eſt, quod viam PRÆPARET charitati: ſecundum, quod retrahit à peccato metu pœnæ TANTUM.* In eamdem ſententiam convenit Seraphici Magiſter Alexander Alenſis p.3. q.76. memb.2. & 3. & longa ſequacium turba, quos hic Author enumerat Janſenii temporibus anteriores, nec adverſariis ullâ legitima ratione ſuſpectos.

III. Inter hos Sanctitatis, & doctrinæ gloriâ inclytus eſt S. Franc. Saleſius, cujus mens teſtatiſſima eſt, etiam ex ſolo *timore ſervili* aut *mercenario* fieri actiones chriſtianas chriſtiano modo. Vide Prop.44. toto c.8. & Prop.49. c.1. n.6. & 7.

IV. Id ipſum pluribus locis tradit Bellarminus, cujus interdum Novatores malè intellectâ auctoritate gloriantur. Is l.2. de Pœnit. capiti 17. hunc titulum præfigit, *Contritionem imperfectam, ſive attritionem ex timore pœnæ* (à Deo infligendæ) *ortam, bonam, atque utilem eſſe.* Id contra Lutherum probat ex variis ſcripturæ textibus, qui agunt, inquit, *de timore, qui eſt in peccatoribus, & qui dilectionem præcedit*: igitur talis contritio, & chriſtiana eſt, & chriſtianè fit, abſente charitate.

V. Accedat & Cardinalis Aguirre, cujus acre judicium, ac æſtimatiſſimum eſt, etiam apud novam factionem, judicium. Hic diſp.129. ſect.2. clarè ediſſerit, *ut actiones quælibet deliberatæ in materia virtutum moralium omni culpa vaceat; imò & honeſtæ ſint, ac moraliter bonæ, non eſſe neceſſarium ex præcepto, ut explicitè referantur in gloriam Dei, vel fiant ex amore ipſius formali, aut virtuali; ſed ſatis eſſe, ut fiant propter honeſtatem moralem intrà propriam materiam v.g. humilitatis, abſtinentiæ, miſericordiæ &c.* tum ſubjicit: *Hæc eſt communis, & vera Theologorum ſententia*, quæ ibidem ab Eminentiſſimo Doctore extenſa fuerat etiam ad amores peccatores *infideles, & fideles, dum intrà ſtatum peccati manent*: etenim, inquit, *quamvis omnes adſtringantur præcepto divino, ac naturali ad diligendum ſuper omnia Deum. .. id ſolùm intelligitur pro tempore determinato.* Infero: ergo, teſte Eminentiſſimo Aguirre, actiones *intrà materiam* pietatis chriſtianæ poſſunt fieri chriſtiano modo ſinè motu charitatis.

CAPUT V.

Damnata Propoſitio convellitur rationibus Theologicis deductis à Cardinale Aguirre, & recentiſſimè à Doctore Sorbonico. Col.645.

EX dictis ad Prop.44. c.1. quæſt.3. Prob. 3. conſtat, Queſnello idem eſſe actionem malam, & actionem non chriſtiano modo factam defectu charitatis eam ad Deum, & J. C. referentis: hunc errorem refutavimus c.2. num.5. & 4. Eumdem refellit Eminentiſſimus Aguirre Diſp.129 ſect.2. ab abſurdis quamplurimis, inter quæ duo ſeligimus ubi agitur de actionibus chriſtianis.

Alterum, quod eſt ibi conſectarium 2., reſpicit peccatores fideles: Si enim ſubſiſtat memorata Queſnelli doctrina; jam „ in peccatoribus fidelibus ipſi actus religionis, fidei Theologicæ, ac ſpei, & pœnitentiæ „ Chriſtianæ præcedentes tempore juſtificationem, „ erunt peccata defectu relationis in Deum propter ſe „ dilectum amore ſupernaturali, quem ſupponimus in „ iis peccatoribus non præceſſiſſe, ac proinde nullum „ influxum habere in ea opera. Eadem quoque ratio „ erit de attritione ex metu pœnarum concepta, & excludente voluntatem peccandi, dum non ducitur, „ neque innititur alicui dilectioni ſupernaturali Dei „ propter ſe. Ea verò omnia eſſe partim cohærentia „ Propoſitionibus Baji damnatis à Sede Apoſtolica; „ partim diſſidentia à doctrina Tridentini ſeſſ.6. can 6. „ oſtendemus abunde in progreſſu Diſp. ſequentis. „

Alterum abſurdum, quod eſt ibid. conſectarium 5., ad juſtos attinet: „ Sequitur quintò „, inquit, „ omnes „ actiones in materia virtutum quarumlibet elicitas ab „ homine juſto propter præmium à Deo obtinendum, „ eſſe illicitas, quoniam finis movens ad exercendum „ illas non eſt relatio aliqua explicita, ſive formalis, „ ſive virtualis in gloriam Dei, cujus nulla cogitatio „ animum pulſat; ſed utilitas ſpiritualis præmii à Deo „ ſperari. Similiter neque ullus actus proprius Spei „ theologicæ erit, qui vitioſus non ſit, cùm omnis ejus „ actio ducatur amore boni alicujus cedentis in commodum ipſius hominis ſperantis. Conſequens autem „ eſt contrarium Concilio Trident. ſeſſ 6. can.26. & „ can.31. &c.

Eminentiſſimo Hiſpano ſuccedat Franciſcus Maria Aſſermet Doctor Sorbonicus, qui in *Tractatu Scholaſtico poſitivo de Divina gratia* edito Ann.1715. tom.2. pag.747. ita eamdem 53. Propoſitionem exagitat: „ Nonne „, inquit, „ actio Chriſtiana eſt illa, quæ à „ J.C. præcepta, & ejus ſpiritu ducta, fit in honorem „ ipſius; etſi is qui illam præſtat, ſit adhuc peccati mor-

„ mortelis conſcius? Ecquid actiones fidei in Chriſtum „ non erunt actiones Chriſtianæ? ... Ergo Chriſtianus „ ſinè charitate non eſt Chriſtianus? En præclara „ iſtius Propoſitionis documenta. „ Simile de eâdem judicium tulit alter Doctor Theologus Gallus in libro cui titulus *Defenſe de la Conſtitution &c.* pag.275. & ſequenti: prodiit hic Ann.1714.

CAPUT VI.

Inanis adverſariorum ad Scripturas provocatio. Col.650.

I. OBjicitur 1. illud Apoſt. 1. cor.13. v.1., & ſeqq. *Si linguis hominum loquor, & Angelorum ... & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam ... & ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas &c. charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

R. cum S. Thoma in hunc locum: *nihil mihi prodeſt*, „ ſcilicet quantum ad meritum vitæ æternæ, quæ ſolis „ diligentibus Deum repromittitur: „ Non ſolas autem Chriſtianas actiones vitæ æternæ meritorias fieri chriſtiano modo, 5. ſuperiora capita luculentiſſimè demonſtrarunt; imò textus ipſe objectus evincit, in quem rurſus S. Thomas: „ Poteſt exponi id quod „ dicit [Apoſtolus] *omnem fidem*, id eſt, omnium ar- „ ticulorum; ſed melius eſt, ut exponatur *omnem*, id „ eſt, perfectam fidem, propter illud, quod ſubditur, „ *ita ut montes transferam*. „ An perfecte fides non chriſtiano modo elicitur?

V. Objicitur 2. ex eodem Apoſt. 1. cor. 10. v.31. *Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Similia habentur Col.3. v.17. & 1. cor.16. v.14.

His cumulatiſſimè reſponſum eſt ad Prop.44. c.12. n.2. & 3. ex Auguſtino, Angelico, & Saleſio.

VI. Cardinalis Aguirre totâ Diſp.130. ſtrenuè reſiſtens obligationi referendi opera ſingula in Deum ex motivo charitatis, adducto pro ſe clariſſimorum Scriptorum teſtimonio, demum ſect.4. num.4. ita concludit: „ Mitto reliquos ſcholaſticos per omnia ſubſcribentes, „ & ſolùm moneo, adeò certam iis eſſe noſtram ſenten- „ tiam, ut quatuor nuper allegati, nimirum D. Tho- „ mas, S. Bonaventura, Scotus, & Durandus, om- „ neſque illorum ſectatores, inter quos circa res alias „ in ſcholis controverſas acre diſſidium eſſe ſolet, in hac „ ſinè pugna aut altercatione convenerint: quod ſanè „ argumento eſt, certiſſimam illam iis omnibus exti- „ tiſſe. „

Imò Lutherus ipſe Scholaſticos omnes trium ſæculorum ſibi adverſari confeſſus eſt, uno dempto Ariminenſi, quem à cæteris non tantum impugnatum aſſerit, ſed gravibus etiam vapulaſſe cenſuris.

CAPUT VII.

Fruſtrà pro defenſione damnati articuli recurritur ad S. Auguſtinum. Col.655.

I. II. OBjicitur 1. lib. de grat. Chriſti c.26. *Etſi Dei mandatum videtur aliquando non à diligentibus, ſed à timentibus fieri; tamen ubi non eſt dilectio, nullum bonum opus imputatur; nec rectè bonum opus vocatur; quia omne, quod non ex fide eſt, peccatum eſt. Et fides per dilectionem operatur.*

Ante reſponſionem Nota 1. apud Auguſtinum non infrequenter ſumi *dilectionem* pro *gratia*, & ita hic accipi, ſolus ferè libri titulus probat in *gratiæ Chriſti* defenſionem conſcripti. Vide quæ diximus ad Prop.44. c.13. num.8.

Nota 2. duplicem eſſe timorem; ſupernaturalem unum, naturalem alterum, ſeu merè humanum, qui pœnas ab hominibus inferendas effugere unicè intendit, paratus propterea Dei mandata vel facere, vel omittere.

His ſuppoſitis, objectum textum ita facilè explicemus.

Etſi Dei mandatum videtur aliquando fieri ab iis, qui non agunt ex impulſo gratiæ, *ſed timoris; tamen ubi non eſt dilectio*, id eſt, ubi eſt merus timor, & ſejunctus à gratia, imò gratiæ contrarius, *nullum bonum opus imputatur*; quid, quòd nè quidem *rectè bonum opus vocatur*; ratio eſt: *quia quod non ex fide eſt*, ſive quod dictamini fidei adverſatur, ut adverſatur Divini mandati executio ex perverſo illo timore profecta, *peccatum eſt; & fides* ſeu fidei dictamen *per dilectionem*, hoc eſt, per gratiam *operatur* mandati executionem dictamini fidei conformem.

Cæterùm licèt Auguſtinus poſteriorem illum metum ſæpe reprehendat, præſertim in Judæis, quorum non pauci eo in agendo ducebantur; tamen alterum, qui etiam pœnarum eſt, ſed à Deo, præſertim poſt hanc vitam, infligendarum, frequentiſſimè commendat, & *magnum Dei donum* appellat lib. de grat. & lib. arb. c.18.; unde ex illo timore agere, eſt agere ex gratia, ſive, Auguſtini phraſi, ex *dilectione*.

III. Objicitur 2. enarr. in Pſal.77. n.41. *Ea quippe ſola bona opera dicenda ſunt, quæ fiunt per dilectionem Dei.*

R. *bona opera* hic intelligenda eſſe meriti capacia, ut ſuadent verba præcedentia: *Credenti in eum, qui juſtificat impium, deputatur fides ad juſtitiam; ut deinde*, acquiſitâ juſtitiâ, & charitate, *fides per dilectionem*, ſeu charitatem propriè dictam *incipiat operari: ea quippe ſola bona opera dicenda ſunt, quæ fiunt per dilectionem Dei*: ratio, cur ſola charitatis opera vocentur per excellentiam *bona*, petitur ex Apoſtolo 1. Cor.13. v.3. *ſi ... charitatem ... non habuero, nihil mihi prodeſt*; „ ſcilicet quantum ad meritum vitæ æternæ, „ ut explicat S. Thomas in hunc locum.

IV. ... VI. Cæterum ab Auguſtino agnoſci opera bona, licèt inferioris ordinis, quorum principium non eſt propriè dicta charitas, oſtendimus ad Prop.44. c.5. num.2.; item toto capite 6. & c.13. n.12. &c. quibuscum quævis alia S. Doctoris loca facilè in concordiam adducuntur, modò tollatur terminorum, quibus ſubinde utitur, ambiguitas; ſub qua latentes Novatores ejus authoritatem Eccleſiæ definitionibus tantò impudentiùs objectant, quantò certius hoc ſuum axioma exiſtiment: *Ubi quis invenerit doctrinam in Auguſtino clarè fundatam, illam abſolutè poteſt tenere, & docere, non reſpiciendo ad ullam Pontificis Bullam*, quam Propoſitionem inter 31. ab Alexan. VIII. proſcribi, tulêre cum ſtomacho Queſnellus, atque Arnaldus. Audiatur Angelicus 2. 2. q.11. a.2. ad 3. „ Hæ- „ reticus cenſetur, qui pertinaciter repugnat determi- „ natis authoritate univerſalis Eccleſiæ, quæ quidem „ authoritas principaliter reſidet in ſummo Pontifice. . „ ... contra cujus authoritatem nec Hieronymus, nec „ Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum Doctorum ſuam „ ſententiam defendit: „ nec ipſe S. Auguſtinus ſuam ita defendi voluit, cùm lib. de dono perſev. c.21. num.55. ſcribat: „ Neminem velim ſic amplecti omnia „ mea, ut me ſequatur, niſi in iis, in quibus me non „ erraſſe perſpexerit. „

VII. VIII. Objicitur 3. lib. de corr. & gr. c.3. „ Præ- „ cipit Apoſtolus dicens; *omnia veſtra in charitate* „ *fiant*. „ ..

R. ſenſum eſſe: nihil fiat contra charitatem proximi; de hac enim, & vitiis ei oppoſitis ibi agit S. Doctor, ut ex contextu manifeſtum eſt.

Inſtabis: S. Thomas in 1. Cor.16. v.14. ſic explicat: „ *Omnia* „ *veſtra in charitate fiant*, id eſt, omnia fieri debent ad „ finem charitatis; ſcilicet ut fiant propter Deum, & „ proximum. „

R. Ita fieri, quando fini illi non ſunt contraria, ſed nata ſunt tum in Dei gloriam, tum in proximi ædificationem cedere; nihil autem plus velle Doctorem Angelicum, probavimus ex perſpicuis ejus verbis relatis ad Prop.44. c.12. num.2. & 3.: item c.14. num.1. in fine: ſed de S. Thoma plura capite ſequenti.

IX. .. XI. Planè etiam legi meretur A lapide in 1. Cor. 10. v.31. Alterum, qui objicitur, Auguſtini locum depromptum ex l.4. contra Julianum c.3. n.21. expoſuimus ad Prop.48. c.4. n.6. .. 8.

Ex-

Expedienda nunc ſunt, quæ à latino Collatore pro damneta Propoſitione ex eodem Auguſtino intorquentur.

XII. Objicitur itaque 4. ex l. 1. de Doct. Chriſt. c. 22.
,, Hæc regole dilectionis Divinitus conſtituta eſt: *Dili-*
,, *ger*, inquit, *proximum ſicut te ipſum: Deum verò ex*
,, *toto corde, & ex tota animo, & ex tota mente*, ut
,, omnes cogitationes tuas, & omnem vitam, & om-
,, nem intellectum in illum conferas, à quo hebes ea
,, ipſe, quæ confers. Cùm autem ait, *toto corde, tota*
,, *anima, tota mente*, nullam vitæ noſtræ partem reli-
,, quit, quæ vacare debeat, & quaſi locum dare, ut
,, aliâ re velit frui; ſed quidquid aliud diligendum ve-
,, nerit in animum, illuc rapietur, quò totus dilectionis
,, impetus currit &c. ,,

R. primo mirum eſſe, ſimilia nobis ex Auguſtino à Novatoribus opponi: compertiſſimum enim eſt, eos poſt Janſenium [Vide Prop. 44. c. 1. num. 5.] omnem amorem improbare, præter eum, qui in Deo gratis dilecto terminatur? Atqui dilectio, quam toto capite objecto commodat Auguſtinus, eſt ſola dilectio concupiſcentiæ, amor ſpei, amor, quo Deo frui cupimus; ſic enim loquitur: ,, In .... omnibus rebus
,, illæ tantùm ſunt, quibus fruendum eſt, quas æternas,
,, atque incommutabiles commemoravimus; cæteris au-
,, tem utendum eſt, UT AD ILLARUM FRUITIO-
,, NEM PERVENIRE POSSIMUS: ,, & hoc eſt juxta S. Doctorem Deum propter ſe diligere, cætera verò propter Deum: verer autem, nè res ulla propter ſe diligatur: ,, quod enim, inquit, propter ſe dili-
,, gendum eſt, in eo conſtituitur VITA BEATA ...
,, ſed nec ſe ipſo quiſquam frui debet ... quia nec ſe
,, ipſum debet propter ſe ipſum diligere, ſed PRO-
,, PTER EUM, QUO FRUENDUM EST: Tunc
,, quippe eſt optimus homo, cùm totâ ſuâ vitâ PER-
,, GIT IN INCOMMUTABILEM VITAM, & toto
,, affectu inhæret illi. ,, Ex hac poſtreme periodo

R. ſecundò, eam diligendi Dei rationem, & normam non vulgaris perfectionis, quâ quis *eſt optimus homo*, ſapientes vocari *regulam*; ut enim illam explicat Auguſtinus, eſt quid mixtum ex conſilio, & præcepto. Præceptum eſt 1. ut omnes cogitationes &c. in eum conferamus, à quo ea ipſa habemus, quæ conferimus; ſed negamus id alia ratione fieri non poſſe, quamſi omnia, & ſingola agemus ex motivo charitetis ſeu amoris gratuiti, de quo hic nulla apud Auguſtinum mentio.

XIII. Modum humenæ infirmitati magis accommodatum, quo omnia in Deum ſeu Dei laudem conferamus, tradit Hipponenſis Doctor [duplici loco à nobis recenſito ad Prop. 44. c. 12. n. 2.

XIV. Hinc Cardinelis Aguirre diſp. 130. ſect. 11. n. 168. optimè advertit, ex objectis Auguſtini verbis l. 1. de Doct. Chriſt. c. 22. ,, ſummam colligi obligationem,
,, referendi in Deum ſemper, & ubique omnes delibe-
,, ratas cogitationes, affectiones, & opera noſtra aut
,, relatione formali explicitâ, aut virtuali, aut impli-
,, citâ ſaltèm, & intimè clauſâ in ipſo explicito amore
,, honeſtatis morelis. ,, Tum de triplici illa relationis modo ita ſubjicit: ,, ſatis erit ad implendum id præ-
,, ceptum Divinum, ut juxta quemlibet eorum ,, [mo-
,, dorum] ,, quidquid in nobis eſt, ad Dei gloriem
,, referamus; ,, ſalvo ſemper mandato charitetis ſuo tempore adimplendo.

Præceptum eſt 2. ut nullâ re extra Deum frui velimus; quia alioqui in ea *conſtitueretur vita beata*, quæ in ſolius Dei fruitione reponenda eſt: creaturis ſcilicet utendum, non fruendum eſt. Inter cætera, quæ ibidem ab Auguſtino commemorantur, conſilii eſt, in ſingulis vitæ partibus tanto affectu Beatæ, & incommutabili vitæ inhærere, *ut quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quò totus dilectionis impetus currit*: is impetus nondum eſt in peccatoribus, qui terrenarum voluptatum cœno immerſi beneficio ſalutaris metûs gehennæ paulatim, ſed plenè Chriſtiano modo diſponuntur ad juſtificationis gratiam, ut docet Tridentinum ſeſſ. 6. c. 6.

Textui ex Enchiridio ad Laurentium c. 121.; item alteri ex l. de grat. & lib. arb. c. 18. ſatisfecimus ad Pr. 47. c. 5. num. 1. & 5.

CAPUT VIII.

Non minùs inanis adverſariorum recurſus eſt ad reliquos SS. Patres. Col. 667.

I. OPponitur 1. S. Juſtinus Dial. contra Tryphonem: *Rectè dixit Dominus noſter J.C., duobus præceptis* [charitatis Dei, & proximi] *contineri plenariam pietatem, atque juſtitiam.*

R. idem dixiſſe Apoſtolum Rom. 13. v. 10. *Plenitudo ... legis eſt dilectio*, quia hæc nempe ad omnia mandeta ſive quæ Deum, ſive quæ proximum ſpectent, exequenda inclinat, & ſufficit juxta illud 1. cor. 13. v. 4. & ſeqq. *charitas patiens eſt, benigna eſt &c.* quod non obeſt, quo minùs Chriſtianæ pietatis, ac juſtitiæ opera, ex alterius virtutis quàm charitatis imperio profecta, dici poſſint Chriſtiano modo exercita: neque enim primum excludit ſecundum, ut per ſe evidens eſt. Sed nimiùm frivolæ objectioni immoremur.

II. Opponitur 2. S. Proſper l. contra Coll. c. 22. ,, Quid
,, ad renovationem miſeræ vetuſtatis, idoneam deſuit
,, prævaricatricis ſcientiæ nuditatem? *Quaſi* iſta ſcien-
,, tia vel ex naturæ opibus reſidua, vel ex legalis do-
,, ctrinæ eruditione quæſita, poſſit ſui perceptione præ-
,, ſtare, ut quod faciendum noverimur, etiam facere
,, diligamus, aut *ullus ſit bonæ voluntatis motus, niſi*
,, *quem creaverit diffuſæ per Spiritum Sanctum charitatis*
,, *afflatus*. ,, Hexaple, & nuperus Collator ſola objiciunt verba, quæ hic Italico charactere diſtinximus: cætera, nullo dato omiſſionis indicio, ſuppreſſa ſunt fide non bonâ: nam

R. ex iis luce clarius eſſe, S. Proſperum tantùm velle, minimè ſufficere legis ſcientiam, *ut quod faciendum noverimus, etiam facere* velimus, ſeu *diligamus*; ſed ad hoc requiri gratiam; cùm nullus *ſit bonæ voluntatis motus, niſi quem creaverit diffuſæ per Spiritum Sanctum charitatis afflatus*; hoc eſt, niſi quem actualis gratia produxerit; hanc enim etiam apud Auguſtinum ſubinde venire nomine *diffuſæ per Spiritum Sanctum charitatis*, pridem annotavit Janſenii debellator Stephanus Deſchamps *de Hæreſi Janſeniana* l. 3. diſp. 3 c. 16. cæterum *bonæ voluntatis motus* eſt motus ſalutaris *ad renovationem miſeræ vetuſtatis* conducens. Igitur ex allegato Proſperi textu non ſequitur, *ſolam charitatem*, ut eſt tertia virtus theologica, *facere actiones Chriſtianas Chriſtiano modo &c.*

III. Opponitur 3. S. Baſilius in Reg. fuſiùs diſput. Interrog. 5. ,, Chriſtianus ſi actiones ſuas omnes ſive
,, minores, ſive majores ad Dei voluntatem direxerit
,, ... Pauli præcepto illi ſatisfaciet: *Sive manducatis,*
,, *ſive bibitis, omnia in gloriam Dei facite.* ,,

R. actiones omnes eo ipſo in Dei voluntatem dirigi, quo voluntati ejus conformes ſunt: tales autem ſunt, quæcunque ejus gloriæ non adverſantur, ſed in eam cedere natæ ſunt: ſic enim eas Deus à nobis exerceri vult, ad quod non ſemper opus eſt motivo charitatis. Ita planè Apoſtoli ſententiam explicat Auguſtinus, cujus verba dedimus ad Prop. 44. c. 12. num. 2. Ita quoque Theophylactus eam interpretatur his verbis: ,, Om-
,, nino quamcunque rem in gloriam Dei quiſpiam agit,
,, quando neque alium ſcandalo quopiam lædit, neque
,, ſe-ipſum; neque hominibus placere ſtudens, neque
,, ex affectu aliquo perturbato. ,,

Ipſum S. Baſilium Queſnello contrarium exhibuimus ſupra c. 3.

IV. Opponitur 4. S. Bern. ſerm. 2. de diverſis num. 5. *Quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei.*

R. ſolutionem ex proximè dictis patere.

V. Opponitur 5. idem Mellifluus ſerm. 2. de diverſis, qui *de miſeria humana* inſcribitur. *Totum eſt vanitas, totum ſtultitia, totum dementia, quidquid facis in hoc mundo, præter id ſolum, quod in Deum, & propter Deum, & ad honorem Dei facis.*

R. S. Doctorem totâ illâ concione id unum contendere, quòd totum ſit vanitas, ſtultitia &c. præter ſtudium, & curam ſalutis, quod moraliter loquendo, ut Concio-

cionatores loqui ſolent, verum eſt: omnia autem quæ facimus ad ſalutem, facimus eo ipſo *in Deum*, & *propter Deum*, & *in ejus honorem*; licèt ſingula non fiant ex charitate: Salus enim noſtra eò ordinatur, ut in æternum Dei miſericordias cantemus. Si totum foret vanitas, ſtultitia &c. præter id, quod fit ex motivo charitatis, dicendus eſſet S. Bernardus hortari peccatorem ad actionem vanam, & ſtultam, dum ibid. ait: *Diſpliceat tibi ſuper omnia ... quòd Dominum immenſæ Majeſtatis, habentem poteſtatem omnis carnis, & mittere corpus, & animam in gehennam auſus fuiſti offendere.*

VI Opponitur 6. Idem S. Doctor Serm. 1. in octav. Paſchæ num. 7. *Ambitionem vanitatis virtus charitatis excludat, quæ ſola caſtificat animum, ſola purgat intentionem.*

R. primò Tò *ſola* excludere *ambitionem vanitatis*, non cæteras virtutes à charitate diſtinctas, ex quarum motivo fieri actiones chriſtianas chriſtiano modo, docet S. Bernardus in reſponſione ad objectionem præcedentem.

R. ſecundò objectam ſententiam hoc quoque ſenſu veriſſimam eſſe, quòd ſola charitas, & *animum*, & *intentionem* perficiat: Caſtificari enim, vel purgari dicitur non modò quod ex malo bonum; ſed etiam quod ex bono melius efficitur.

VII. Opponitur 7. ex epiſt. Cœleſtini ad Galliarum Epiſcopos c. 8. ſequens teſtimonium: *Quòd omnia ſtudia, & omnia opera, ac merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda ſint; quia nemo aliunde ei placeat, niſi ex eo, quod ipſe donaverit.*

R. Authorem Hexaplorum non feliciùs hinc, quàm ex præcedentibus authoritatibus probare, omnia, & ſingula ex charitate, vel motivo Divinæ gloriæ agenda eſſe; vox enim *referre* tum in allegato Cœleſtini tractu, tum in aliis frequenter nihil aliud ſignificat, quàm actiones omnes ſalutares eſſe Deo tanquam earum authori tribuendas; quod ſcienti, quid inter Pelagianos ac catholicos controverteretur, & conſideranti tractum Cœleſtini integrum ita in oculos incurrit, ut cæcus ſit oportet, qui id non perſpiciat. Id ipſum vult S. Proſper in Reſponſione ad capitula Gallorum ad objectionem 3.: *Igitur ſicut bona opera ad inſpiratorem eorum Deum, ita mala ad eos ſunt REFERENDA, qui peccant.* Item ad object. 15. *Bona ad largitorem, cooperatoremque eorum Deum; mala autem ad voluntariam rationalis creaturæ nequitiam REFERENDA ſunt.*

Hoc ſenſu perſpicua ſit veritas ab Auguſtino inculcata l. 4. contra Julianum c. 3. num. 27. *Cùm non ad ſuum REFERUNTUR authorem dona Dei, hoc ipſo mali his utentes efficiuntur injuſti*; quia nimirum quæ Deo tribuenda ſunt, ſibi tribuunt, atque indè vanam captant gloriam. Nam *admonitì ab Apoſtolo ſumus*, inquit S. Auguſtinus ſerm. 160. aliàs 11. inter editos ex MSS. Magnæ Carthuſiæ, *ut qui gloriatur, in Domino glorietur ... Hoc eſt in Domino gloriari, non in ſua, ſed in ejus juſtitia gloriari ... De ſua quippe juſtitia glorianti dictum eſt, QUID ENIM HABES, QUOD NON ACCEPISTI?* Et in Pſalm. 56. num. 4. *Non ergo in te debes gloriari; prohibuit veritas: ſed quod ait Apoſtolus, hoc præcepit veritas, QUI GLORIATUR, IN DOMINO GLORIETUR. Date ergo gloriam laudi ejus. Nolite imitari Judæos, qui quaſi meritis ſuis volebant tribuere juſtificationem ſuam.*

His adde ea quæ diximus ad Prop. 48. c. 4. num. 6. ... 8. Denique quidquid in hac reſponſione probare intendimus, breviſſimè expreſſit S. Doctor Hipponenſis ſerm 68. aliàs de diverſis 21. num. 5. *Hoc eſt ergo glorificare Deum, gratias agere Deo? Hoc ſanè.* Non monendum puto, hæc duo multùm differre: gratias agere Deo pro bono opere, ſeu bonum opus Deo tanquam authori adſcribere; &, bonum opus ex charitate vel motivo Divinæ gloriæ exercere: primum enim à charitate præſcindit, non ſecundum.

VIII. Opponitur denique 8. S. Leo ſerm. 2. de jejunio Pentec. c. 4. *In mandatis, quæ poterimus efficere, contineamus nos ab inflatione jactantiæ, ad Dei gloriam cuncta REFERENTES, qui & bonorum eſt inſpirator voluntatum, & bonorum eſt author actionum.*

R. hunc locum non magis ad rem facere, quàm allatum in ſuperiori objectione Cœleſtini teſtimonium: utrobique enim vox *referre* eodem modo accipitur, ut conſideranti patebit.

CAPUT IX.

Novitatem non juvat, ſed deſtruit S. Thomas Col. 673.

I. II. Allegatur 1. à nupero *Collatore* S. Thomas in ep. ad Coloſſ. c. 3. lect. 3. ubi ait: „ *Omnia in* „ *nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti*: quidam dicunt, „ quod hoc eſt conſilium; ſed hoc non eſt verum. „

R. Angelicum ſe explicare verbis immediatè ſubnexis, quæ fraudulenter omiſſa ſunt: „ ſed dicendum eſt, „ quòd non eſt neceſſarium, quòd omnia in Deum re„ ferantur actu „ (ut volunt Novatores) „ ſed habitu; „ qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus, „ facit contra hoc præceptum: ubi ſi cum S. Saleſio „ [adi Prop. 44. c. 12. num. 3.] per *habitum* intelligas habitum charitatis, ſenſus erit; teneri unumquemque ſe, & omnia ſua bona ordinata in Deum per habitum charitatis, nihilque committere, quod huic repugnet; ut l. c. ex S. Saleſii mente declaravimus.

Facit igitur *contra hoc præceptum* primò peccator, qui converti, & ſe, ut dictum eſt, ordinare in Deum nimiùm differt: facit ſecundò tum juſtus, tum peccator, qui ſe quovis alio ſcelere inquinat: ſi verò nec ratione actio ſit contra gloriam Dei, & præcepta ejus, non erit etiam contraria Apoſtolico præcepto. Hinc S. Thomas in quibusvis peccatoribus admittit, dari poſſe actiones innocuas, quæ tamen nullo modo referuntur in Deum ex charitate. Sic enim ſcribit in ep. Rom. c. 14. lect. 3. *Cùm aliquis infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum facit, non referendo ad malum finem, non peccat; non tamen opus ejus eſt meritorium; quia non eſt gratia informatum.* Rurſus in ep. ad Titum c. 1. lect. 4. commentans hæc Apoſtoli verba *Coinquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum* ait: *Quando peccator facit aliquod bonum ſecundùm quod eſt peccator, & infidelis, totum eſt peccatum ex radice; ſed, ſi quid facit ex principio alicujus boni, quod habet, ut fidei informis, vel naturæ, non eſt immundum.*

III. Allegatur 2. à Collatore, & Hexaplis idem Angelicus 2. 2. q. 69. a. 1. ubi dicit: *ſed contra; ex præcepto tenemur omnia in gloriam Dei facere, ut patet 1. Cor. 10.*

R. iterum peſſimâ fide ſuppreſſa eſſe verba intermedia: tractus enim integer ſic habet: *ſed contra; omne quod eſt contrarium Divinæ gloriæ, eſt peccatum mortale; quia ex præcepto tenemur omnia in gloriam Dei facere*, id eſt, nihil facere, quod ſit contrarium Divinæ gloriæ, ut proximè vidimus, & hæc ipſa verba ſatis inſinuant. Si quid pro Adverſariis probaret objecta ſententia, probaret, actiones non relatas in Deum ex charitate eſſe totidem peccata mortalia; hinc talis eſt Inſcriptio articuli: *Utrum abſque peccato mortali poſſit accuſatus veritatem negare*: negare non poſſe citra mortale, probatur illic in argumento *ſed contra* exemplo Achanis Joſue 7.

Quid requiratur, ut actio conformis ſit huic Apoſtolicæ ſanctioni 1. cor. 10. v. 31. *Omnia in gloriam Dei facite*, iterum declarat S. Thomas in eum ipſum Apoſtoli locum: *Relatio hæc*, inquit, *in gloriam Dei intelligitur vel in actu, vel in aptitudine referendi*; quibus conſonat doctrina, quam tradit 2. 2. q. 24. a. 8. c.; obligari ſcilicet hominem, *ut nihil cogitet, vel velit; quod Divinæ dilectioni ſit contrarium.* Vide etiam Prop. 46. c. 2. n. 1.

IV. Allegatur 3. ab iiſdem Aquinatis ſententia 1. 2. q. 100. a. 10. cujus hic titulus: *Utrum modus charitatis cadat ſub præcepto*; ubi ſic fatur: *Ad ſecundum dicendum, quòd ſub præcepto charitatis continetur, ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod pertinet, ut omnia refe-*

Digitized by Google

referantur in Deum; & ideo præceptum charitatis implere homo non poteſt, niſi etiam omnia referantur in Deum.

R. hunc quoque locum perperam adverſùs Pontificiam Bullam intorqueri; neque enim aſſerit Angelicus, id ſemper, & in omni actione requiri; quandoquidem illic perſpicuè docet, *poſſe contingere, quòd aliquis implens præceptum de honoratione parentum, non tunc tranſgrediatur præceptum de omiſſione modi charitatis.* Rationem præmiſerat: *cùm iſta ſint duo præcepta affirmativa, non obligantia ad ſemper, poſſunt pro diverſis temporibus obligare*,, puta,, inquit nota marginalis,
,, quodam tempore ad colendos parentes, quodam ad
,, diligendum Deum, ſive actum dilectionis Dei exer-
,, cendum.,, (V.) Meretur legi totus articulus.

Quâ ratione exponit Angelicus præceptum Chriſti, eâdem etiam explicat præceptum Apoſtoli 1. Cor. 10. v. 31., ut vidimus num. 3. in fine, ubi ait: *Cùm illud præceptum Apoſtoli ſit affirmativum, non obligat ad hoc, quòd ſemper obſervetur in actu.*

VI. VII. Si *modus charitatis* deberet ſub præcepto afficere ſingulas actiones; quæcumque non referrentur in Deum actu charitatis, jam eſſent peccata: atqui hoc manifeſtè pugnat cum doctrina S. Thomæ relatâ num. 1., 2. ergo &c.

Probanda eſt major, non contra Queſnellum, qui ultro concedit, vitioſum, ac corruptum eſſe, quidquid non procedit ex charitate, per Prop. 44. 45. &c. ſed contra quoſdam Belgas, qui inter Angelici ſententiam hactenus expoſitam, & Queſnellianam ab Eccleſia reprobatam, viam quaſi mediam inire tentant, obligationemque referendi omnia in Deum ex charitate ita admittunt, ut tamen dicant 1. non opus eſſe formali relatione, ſed ſufficere virtualem, quam ſic explicat author famoſi *Tirocinii* inſtituendis præſertim Lovanienſibus editi, ut tantùm extrinſecè differat à formali, & utraque verè ſit actualis: verba ejus dedimus ad Prop. 44. c. 12. n. 3. in fine.

Dicunt 2. licèt obligatio ſit, actualiter, vel virtualiter referendi omnia, & ſingula in Deum ex charitate; actionem tamen ipſam v. g. temperantiæ, modò ex objecto, & fine proximo bona ſit, omiſſione præceptæ relationis non vitiari, ſed ſolum operantem.

Contra hoc umbratile diſcrimen, quo ſe Lovanienſes illi præcipuè conantur ſecernere à Bajo, Janſenio, & Queſnello, probanda eſt major ſuperiùs poſita, & oſtendendum, quòd ſi *modus charitatis*, ſeu *relatio ex charitate* debeat ex præcepto afficere omnes, & ſingulas actiones, hæ vitioſæ ſint ac peccaminoſæ, quotieſcunque relatio illa prætermittitur.

Probatur autem breviter ex S. Thoma in 2. ſent. d. 41. q. 1. a. 2. ad 4. ubi ait: *non oportet, ut actus Infidelium, qui in finem illum non eſt ordinatus, ſemper ſit PECCATUM; ſed ſolùm pro tempore illo, in quo tenentur actum ſuum in finem ultimum referre*: ergo, juxta Angelicum, quando actus in finem ultimum referendus eſt, & non refertur, actus ille eſt PECCATUM: ergo falſum eſt, quòd omiſſio relationis non inficiat actum, ſed ſolum agentem. Et quis non videat, actionem æquè vitiari, quando ei deeſt præcepta relatio, quæ adeſſe deberet, quàm quando adeſt v. g. finis vanus, aut ſuperfluus, qui abeſſe deberet? Nonne manus tam deformatur defectu digiti quinti requiſiti, quàm acceſſione ſexti ſuperflui?

CAPUT X.

Refellitur obſervatio Hexaplorum. Col. 680.

I. II. HExaplorum author ferociter inſultat non nemini, quòd fretus authoritate Bullæ *Unigenitus*, & S. Thomæ, in publicis theſibus ſuſtinuerit, non eſſe obligationem, omnia opera exercendi motivo charitatis: Magnum enimverò piaculum! Atqui S. Thomas, inquit compilator, manifeſtè obligationem illam defendit: R. ex dictis ſuperiori capite, luce clarius eſſe, Angelicum ita favere communi Scholarum catholicarum ſententiæ, ut non niſi per ſummam injuriam, & impudentiam poſſit ad Novatorum placita detorqueri.

III. IV. Ibidem etiam num. 6. 7. S. Doctorem adverſari oſtendimus mediæ cuidam nonnullorum Lovanienſium opinioni illic expoſitæ, & refutatæ.

CAPUT XI.

Ab adverſariis perperam allegatur libellus De Imitatione Chriſti. *Minùs perſpecta, & minùs ſecura apparet doctrina quædam libelli* De principiis vitæ chriſtianæ. *Col. 684.*

I. SApienter monet piiſſimus author *Imitationis Chriſti* l. 3. c. 9. ut omnia in Deum tanquam *finem* noſtrum *ſupremum, & ultimatum* referamus; utque *ſingula* conſideremus *ſicut ex ſupremo bono manantia*; ideoque ad Deum *tanquam ad ſuam originem cuncta* reducamus: utrumque præſtat, qui & certis temporibus Deum juxta præcepti vim diligit, eique de omnibus, ac ſingulis beneficiis gratias agit: quòque id frequentiùs præſtiterit, eò magìs affectus ejus à creaturarum amore purgabitur: ſed in objectis verbis nulla mentio perpetuæ obligationis, referendi omnia, & ſingula in Deum ex charitate. Adde, Aſceticos multa monere, & commendare, quæ chriſtianæ perfectioni, non vitando peccato ſunt neceſſaria.

II. III. *Principia vitæ chriſtianæ*, an in præſenti materia ſatis conſentiant doctrinæ catholicæ, perinde non liquet: certè non eſſe uſquequaque ab errore intacta, inſinuat hæc eorum ſententia parte 1. §. 32. ,, Etſi quis
,, diſtribuerit in cibos pauperum omnes facultates ſuas,
,, & tradiderit corpus ſuum ita, ut ardeat; niſi hoc PU-
,, RE fiat OB AMOREM DEI, nihil prodeſt;,, unde proclivis illatio eſt, attritione deſcriptâ à Tridentino ſeſſ. 6. cap. 6. & ſeſſ. 14. cap. 4. peccatorem minimè *ad ipſam juſtitiam*, aut *juſtificationis gratiam in ſacramento* ſeu baptiſmi, ſeu *pœnitentiæ impetrandum diſponi*: nullus enim dixerit, attritionem illam *purè elici ob amorem Dei*, ex quo niſi opus fiat, *nihil prodeſſe* aſſeritur. Plura erronea conſectaria prætermitto, quæ ex eodem dogmate facillimè deducuntur.

QUINQUAGESIMAQUARTA PROPOSITIO DAMNATA.

Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur: hanc ſolam Deus audit. *Obſerv. Moral. 1. Cor. 13. v. 1.*

CAPUT I.

Perverſa Propoſitionis novitas repellitur. Col. 688.

CUm hæc Propoſitio ſenſu non diſcrepet à quinquageſimâ, eò lectorem in hac ſynopſi remittimus.

CAPUT II.

Objectiones diſſolvuntur. Col. 702.

I. ... III. OBjicitur 1. illud Apoſtoli 1. Cor. 13. *Si linguis hominum &c. factus ſum velut æs ſonans aut cymbalum tinniens*, quod Queſnellus in ſua verſione gallica ita adulteravit: *NON ſum NISI velut æs ſonans &c.*

R. hujus loci genuinam expoſitionem ex S. Thoma traditam eſſe ad Prop. 50. c. 5. n. 3.

IV. ... VI. Objicitur 2. S. Auguſtinus in Pſal. 37. n. 14.

Conti-

Digitized by Google

Continuum deſiderium continua vox tua eſt: tacebis, ſi amare deſieris. Frigus charitatis, ſilentium cordis eſt; Flagrantia charitatis, clamor cordis eſt.

R. apertiſſimam futuram fuiſſe Auguſtini ſententiam, niſi Collator, & Hexapla ſuppreſſiſſent quæ immediatè ſequuntur, & præcedunt. Sequuntur hæc: *Si ſemper manet charitas, ſemper clamas; ſi ſemper clamas, ſemper deſideras; ſi deſideras, requiem deſideras:* præcedunt verò: *Deſiderium tuum oratio tua eſt: & . ſi continuum deſiderium, continua oratio . . . Quidquid aliud agas, ſi deſideras illud Sabbathum* (æternam requiem,) *non intermittis orare; ſi non vis intermittere orare, noli intermittere deſiderare*: charitas ergo, quæ hic ad orationem requiritur, eſt ea, quâ æternam requiem deſideramus; hæc verò cum conſiſtat in privatione omnis mali, & poſſeſſione omnis boni, certè qui neutrius deſiderio tangitur, non facile eſt, ut oret: Hinc ergo minimè inferri poteſt, ſolam charitatem, ut eſt tertia virtus Theologica, Deo loqui, eamque ſolam à Deo exaudiri: imò verò catholica doctrina ex objecto Auguſtini textu egregiè confirmatur, ut conſideranti patebit. Porrò charitatem à S. Doctore in varia ſignificatione uſurpari, prolixè oſtendimus ad Prop.44. c.13.

VII. VIII. Objicitur 3. S. Auguſtinus lib.1. de moribus Eccl. c.17. *Amore quæritur, amore petitur, amore pulſatur.*

R. neminem petere, niſi amet obtinere, quod petit. Imò, licèt gratia daretur, hic Auguſtinum agere de amore perfectiſſimo; ex eo, quòd talis amor quærat, petat &c. nequaquam ſequeretur, alias virtutes inferiores nec quærere, nec petere, nec pulſare, ut clarum eſt.

IX. Objicitur 4. S. Auguſtinus in Pſal.119. *Quàm multi . . . . ſonant voce, & corde muti ſunt: & quàm multi tacent labiis, & clamant affectu, quia ad cor hominis aures Dei. Sicut aures corporales ad os hominis, ſic cor hominis ad aures Dei: multi clauſo ore exaudiuntur, & multi in magnis clamoribus non exaudiuntur.*

R. ſinè dubio orationem extremis labiis delibatam ad Divinas aures non pertingere, ſed ad hoc opus eſſe, ut ex cordis affectu depromatur: verùm quid inde? An non etiam affectus ſuos habet timor, ſpes, cæteraque virtutes Chriſtianæ?

QUINQUAGESIMA QUINTA PROPOSITIO DAMNATA.

Deus non coronat niſi charitatem: qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit. *Obſerv. Moral. in 1. Cor.9. verſ.24.*

CAPUT I.

Proſcripti dogmatis pars prima convincitur erroris ex Scripturis Sacris. Col.716.

LIcèt inter Theologos controvertatur, an, ut actus ſit meritorius æternæ gloriæ, exerceri debeat ex motivo charitatis, nullus tamen catholicus aſſerit, omnem rationem meriti non niſi à charitate eſſe repetendam: habent ſcilicet virtutes cæteræ ut objecta propria, ita propria merita, & præmia ſibi à juſtiſſimo remuneratore deſtinata; quemadmodum vel ex ſolis octo Beatitudinibus Matth.5. manifeſtum eſt; ibi enim non ſoli charitati, ſed etiam paupertati Spiritûs, manſuetudini, miſericordiæ &c. ſua adſcribitur retributio; unde ſequitur, propriam ineſſe ſingulis merendi rationem; charitati tamen ſubordinatam tum habituali, ut ſide certum eſt; tum etiam actuali, ut gravium Doctorum habet ſententia.

Rurſum 2. cor.4. *Quod in præſenti eſt momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus OPERATUR in nobis*: ergo non ſola charitas, ſed etiam patientia coronatur. Denique nullibi in Scripturis merces, aut meritum ad ſolam charitatem reſtringitur.

CAPUT II.

Eadem Propoſitionis pars dejicitur authoritate Patrum, Conciliorum, etiam Sorbonæ. Col. 719.

I. SAnctus Baſilius oratione in initium Proverbiorum: *Omnes, qui viam Evangelicam incedimus, mercatores ſumus, per opera mandatorum* (adeòque omnium virtutum, non ſolius charitatis) *nobis poſſeſſionem cæleſtium comparantes*. S. Hier. l.2. contra Jovin. non procul à fine: *Noſtri laboris eſt pro diverſitate virtutum diverſa nobis præmia præparare*. Iterum ep.14. ad Celantium: *Arduum eſt iter caſtitatis, ſed magna ſunt præmia*: Sua etiam præmia ſunt jejunio: hinc Eccl. in præf. Miſſ. *Deus qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris, & præmia.*

II. S. Auguſtinus de contemptu mundi c.7. *Felix paupertas, per quam cæleſtis acquiritur hereditas*: & tract. 104. in Joan: *Humilitas claritatis eſt meritum; claritas humilitatis præmium*. In Pſal.93. omnia his paucis complectitur: *Venale habeo: quid Domine? Regnum cælorum. Quo emitur? Paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita*: igitur non ſolâ charitate hæc comparantur.

S. Bonav. Serm.2. Omn. SS. *Quid pretioſius vera paupertate, quæ eſt pretium regni cæleſtis?*

Hugo de S. Victore in Spec. Eccleſ. c.6. *Multa bona in Sanctis Deus remunerat præter charitatem, non quaſi ſinè charitate, ſed multa, quæ non ſunt illa charitas. Numquid enim nos dicemus, quòd fides non habeat meritum? Abſit; & tamen ipſa non eſt charitas; ſinè ea enim eſſe poteſt; ſimul autem cum ea auget meritum. Sic ergo ſua cætera dona remunerat Deus in his, qui ea cum charitate conſervant . . . & pro ſingulis ſuis donis, ſive virtutibus, ſive ſacramentis, quæ per charitatem cuſtodiuntur, coronas reddit ſingulas.*

III. A Tridentino ſeſſ.6. c. ult. dicitur *vita æterna . . . . tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis . . . . operibus, & meritis fideliter reddenda*: non ergo ſoli charitati: Conformia habet Arauſicanum.

IV. Speciales Martyribus, Virginibus, Doctoribus &c. reddi in cœlo coronas, quas Aureolas vocant, eſt communis Eccleſiæ ſenſus: Hinc S. Auguſtinus l. de Sanct. Virgin. c.27. *Gaudia propria Virginum Chriſti non ſunt eadem non Virginum, quamvis Chriſti: nam ſunt aliis alia, ſed nullis talia*: atqui omnia eſſent talia, ſi ſoli charitati deberentur. Auguſtino præluxit S. Joannes Evang. Apoc.14. v.3. *Nemo poterat dicere canticum, niſi . . . qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur agnum quocumque ierit.* S. Bonav. Serm.2. de S. Barthol. *Triplex legitur corona in Scriptura: una aurea, altera ſtellea, tertia lapidea. Prima corona datur Virginibus, ſecunda prædicantibus, tertia Martyribus.*

Hanc Catholicorum ſententiam ſugillare auſus eſt liber Seguenotii, vel, ut alii exiſtimant, San Cyrani falsò inſcriptus de *Virginitate*, quam verè peſſumdat: ibi autem ſic legitur: *Aureolæ Sanctorum ſunt novitium Theologorum inventum, & ſinè fundamento in Scriptura*: Sorbona in Decreto edit. Anno 1638. 1. Junii, & confirmato 1. Julii relatæ aſſertioni meritiſſimam cenſuram inuſſit: *Hæc doctrina*, inquit, *eſt falſa, temeraria, ſcholis, etiam veterum Theologorum, injurioſa.* De Aureolis videri poteſt Doctor Angelicus.

Quæres, ex quo principio deducat Queſnellus, Deum nullam aliam virtutem coronare, præter charitatem?

R. ex principio Magiſtri ſui Janſenii, juxta quem nulla datur virtus præter amorem Dei, ſeu charitatem. Ejus in hanc rem textus plures produximus ad Prop. 44. c.1. num.5.

CAP.

CAPUT III.

Convellitur Propoſitionis pars altera Scripturis SS. Col.724.

CAPUT IV.

SS. Patres, præcipuè Auguſtinus, communi contra Queſnellum ſententiæ ſuffragantur. Col.727.

CAPUT V.

Scholæ Principes parti poſteriori Propoſitionis Queſnellianæ opponuntur. Col.731.

CAPUT VI.

Tridentinum Concilium, & plures Pontificum definitiones eidem Propoſitionis parti adverſantur. Col.734.

ALtera præſentis Queſnelliani articuli pars eſt: *Qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo* [quàm charitatis] *in vanum currit*. Demonſtravimus ad Prop.53. c.1. 2. 3. 4. fieri actiones Chriſtianas Chriſtiano modo, licèt deſtitutæ ſint motivo ſive impulſo charitatis: ſed actiones Chriſtianæ Chriſtiano modo factæ, proſunt ad ſalutem; adeòque nec vanæ, nec inutiles ſunt: ergo falſum eſt, quòd qui ex alio impulſu, vel motivo quàm charitatis currit, in vanum currat. Præterea hic c.1.& 2. oſtendimus, Deum coronare non tantùm charitatem, ſed etiam virtutes alias: igitur qui ex harum quoque intrinſecis motivis corrit, non in vanum currit. Cæterum curſum quem Queſnellus ſinè impulſu charitatis *vanum* appellat, intelligit ſe-ipſa præcipitem in peccata: nam juxta Prop.44., & plures ſequentes, quidquid non fit ex charitate, peccatum eſt.

CAPUT VII.

Depulſio objectionum. Col.738.

HAs tribus verbis expedimus: univerſa ſcilicet, quæ opponuntur, Scripturarum, & Patrum teſtimonia probant tantummodo, [I.] vel nullum eſſe vitæ æternæ meritum ſinè charitate; (II.III.V.); vel præparatam eſſe coronam diligentibus Deum; [IV. VII.] vel fruſtrà in ordine ad cœli poſſeſſionem haberi reliqua, ſi charitas deſit; (VI.) vel denique charitatem, licèt cætera deficiant, per ſe ad beatitudinem ſufficere: verùm ex nulla harum veritatum, nec ex omnibus ſimul ſumptis aliqua ratione ſequitur, vel Deum *non* coronare, *niſi* charitatem; vel currentem ex alio quàm charitatis impulſo, in vanum currere: adeòque objectæ ſententiæ ſunt totidem parerga, ut eas vel leviter inſpicienti conſtabit.

QUINQUAGESIMA SEXTA PROPOSITIO DAMNATA.

Deus non remunerat niſi charitatem; quoniam charitas ſola Deum honorat. *Obſerv. Moral. in Matth. c.25. v.36.*

CAPUT I.

Propoſitionis impugnatio. Col.744.

I. PRima hujus propoſitionis pars reſpondet primæ partis præcedentis, *Deus non coronat niſi charitatem*; latiùs tamen ſe extendit, quia cæteris virtutibus à charitate diſtinctis omnem remunerationem tollit ſive in hac vita, ſive in futura. Oſtendendum igitur erit, Deum etiam in hac vita non ſolam charitatem remunerari; quod præſtabunt ſequentia Scripturæ, & Patrum loca.

Lucæ 1. v.45. *Beata, quæ credidiſti, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.*

Rom.4. v.3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad juſtitiam*; ſive ad augmentum juſtitiæ.

Pſal.36. v.40. *Adjuvit eos Dominus, & liberavit eos . . . quia ſperaverunt in Domino.*

Hic fidei, & ſpei ſua merces, etiam in hac vita adſcribitur.

Rurſum Marci 13. v.29. & 30. *Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut Sorores, aut Patrem, aut Matrem, aut Filios, aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum, NUNC IN TEMPORE HOC . . . . & in ſæculo futuro Vitam æternam*: ergo & in præſenti vita centuplum redditur non tantùm charitati; ſed etiam voluntariæ paupertati &c. propter Chriſtum ſuſceptæ.

II. Quid, quòd Deus non tantùm virtutes Chriſtianas, ſed etiam merè morales, charitatis tam habitu, quàm actu deſtitutas in hoc ſæculo remuneratur, ut conſtat ex Ezech. c.29. juxta interpretationem S. Hieronymi ita ſcribentis: *ex eo quòd Nabuchodonoſor MERCEDEM accepit boni operis, intelligimus, etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, NON ABSQUE MERCEDE Dei judicio præteriri*. Etiam Bellarminus l. de grat. & lib. arb. c.9. Ezechielis textum de mercede propriè dictâ datâ Nabuchodonoſori, & exercitui ejus exponit. Hieronymo conſentit Chryſoſtomus hom.67. ad populum Antiochenum, ubi maximis etiam peccatoribus *paucorum*, quæ agunt, bonorum *retributionem* in hac vita aſſignat. Accedit S. Auguſt. l.5. de civ. c.12. ita pronuntians: *Romani juſtitia, & actibus ſtrenuis PROMERUERUNT à Deo imperium*: unde Saleſius l.11. de amore Dei c.13. *Deus . . . ſecundùm S. Auguſtinum morales Romanorum virtutes magnitudine, & magnifica imperii fama, exiſtimatione, & commendatione apud exteras gentes COMPENSAVIT.*

III. Secunda præſentis Propoſitionis pars [*charitas ſola Deum honorat*] refellitur primò iis textibus, quibus probavimus, non ſolam charitatem à Deo coronari, vel compenſari; ſi enim Deus alias etiam virtutes remuneretur, conſequens eſt, ut & hæ ſuo modo Deum honorent.

Refellitur 2. diſertiſſimis teſtimoniis, quæ ſubjungo. Eccli.3. v.21. *Quoniam magna potentia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur*. Pſal. 49. v.23. *Sacrificium laudis honorificabit me*: ergo & humilitas, & laudes, quæ Deo ex pia intentione deferuntur, Deum honorant.

Auguſtinus in Pſal.149. *Niſi timore incipiat homo Deum colere, non pervenit ad amorem: initium ſapientiæ timor Domini.*

S. Bern. Serm.72. de Diverſis. *Cultus Dei in tribus conſiſtit; fide, ſpe, & charitate.*

S. Laur. Juſtin. De lig. vit. l. de char. c.5. *Affectionum autem ad cultum Dei pertinentium una eſt timor . . . alia eſt ſpes . . . alius eſt amor.*

S Bonav. l.3. d 9. dub.1. *Deus non tantùm colitur dilectione; ſed etiam fide.*

Guerr. Abb. Serm. de Nativ. B. V. *Tunc veritas Chriſti in te impreſſa eſt, ſi veritatem, quæ ipſe eſt, agnoviſti, & agnitam glorificaſti; timore videlicet, & ſpe.*

Deus igitur non ſolâ charitate, ſed etiam fide, ſpe, timore, cæteriſque virtutibus Chriſtianis *colitur, glorificatur*, ſive honoratur.

Digitized by Google

CAPUT II.

Diluuntur argumenta adverſariorum. Col. 750.

I. OBjecta Scripturarum teſtimonia vel nihil ad rem pertinent, vel alibi explicata ſunt.

II. Ad locum Auguſtini l. de gratia Chriſti c.26. reſponſum eſt Prop.53. c.7. n.1. & 2.

III. Auguſtini verbis ex ep.167. num.51. reſpondebitur ad Prop.58. c 4. n.1.

IV. Quid ſibi velit idem S. Doctor dum in ep.186. aliàs 106. num.7. ait, *Sola charitas bene operatur*, intelligetur, ubi totum textum retulerimus, qui ſic habet: *Si quis autem dixerit, quòd gratiam bene operandi fides mereatur, negare non poſſumus; imò verò gratiſſimè confitemur: hanc enim fidem volumus habeant, qua impetrent charitatem, quæ ſola verè bene operatur:* Quis non videat, hic ab Auguſtino vocari *charitatem*, quam prius dixit *gratiam bene operandi*; hæc *ſola verè bene*, id eſt, ſalutariter *operatur*. Interim ex hoc loco rurſum diſcimus, non ſolam charitatem Queſnelli ſenſu intellectam, ſed etiam fidem aliquid mereri, & conſequenter à Deo remunerari.

V. Neque nobis obeſt quod ait Hipponenſis epiſt.177. aliàs 96. num.17. charitas *ſola non peccat*. Audiatur integra ſententia: *illud, quod ſcriptum, QUI NATUS EST EX DEO NON PECCAT* (1.Joan.3. v.9.) *ſecundùm ipſam charitatem dictum eſt, quæ ſola non peccat*, id eſt, quæ ſola cum peccato mortali incompatibilis eſt: unde textum S. Joannis ita explicat S. Thomas: *Qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit; ſcilicet mortale, quod eſt contrarium generationi ſpirituali; & intelligendum eſt cum reduplicatione, in quantum ſcilicet ex Deo natus eſt: vel intelligendum eſt conjunctim, quamdiu natus, id eſt, nativitatis gratiam cuſtodit, peccatum, inquam, non facit, ſcilicet mortale &c.*

VI. Dum S. Doctor ep.167. num.15. ait, *virtus eſt charitas, qua quod diligendum eſt diligitur*, vel ſumit virtutem ſtrictè, qualis, teſte S. Thoma 1. 2. q.65. a.4. c., non eſt niſi ſit charitate formata: vel charitatem accipit pro *bona voluntate*, ſeu bona voluntatis inclinatione, etiam quæ non reperitur in ſola tertia virtute Theologicâ.

VII. Ad locum ex S. Gregorio hom.25. in Euang. n.1. reſponſum habes Prop.47. c.6. n.8.

VIII. IX. Reliqua nullam habent ſpeciem difficultatis, adeò ut evidentiſſimum ſit, nullo alio, quàm augendæ molis conſilio ab ineptiſſimo compilatore allegari.

QUINQUAGESIMA SEPTIMA PROPOSITIO DAMNATA.

Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei. *Obſerv. Mor. Matth.27. v.5.*

CAPUT I.

Duplex Propoſitionis error proſternitur. Col. 761.

I. DAmnati articuli pars prima (*Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes*) ſequentibus teſtimoniis enervatur.

Trid. ſeſſ.6. c.7. *Fides niſi ad eam ſpes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Chriſto, neque corporis ejus vivum membrum efficit.* Si ſpes accedat ad fidem, ergo à fide diſtinguitur, eâque poſterior eſt; ergo hujus carentia non infert virtutum omnium, etiam fidei defectum: ergo falſum eſt, quòd *totum deſit peccatori, quando ei deeſt ſpes*.

II. Tridentino conſentit Auguſtinus l. de Præd. SS. c.7. *Fides PRIMA datur, ex qua cætera impetrantur*, ſcilicet ſpes, & charitas. Et ſerm.22. de verbis Apoſtoli: *Domus Dei credendo fundatur, ſperando erigitur, diligendo perficitur*. Hinc S. Thomas 2. 2. q.17. a.7. *Fides abſolutè præcedit ſpem*.

Præterea ſi deficiente ſpe, totum deſit peccatori; ergo deſunt pariter omnia gratiæ adjumenta: ſed peccatori infideli, & extra Eccleſiam poſito deeſt ſpes juxta Queſnellum ergo redit Propoſitio 29. *Extra Eccleſiam nulla conceditur gratia*.

III. Pro ſecundæ partis confutatione recolenda ſunt quæ diximus ad Prop.44. c.1. num.5. & 6. ubi Calvini, & Janſenii placita circa ſpem retulimus, & à Queſnello omnem amorem bonum, adeòque amorem Dei cum charitate confundi oſtendimus.

IV.... VII. Si non ſit ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei; rurſum ſi totum deſit peccatori, cui deeſt ſpes, ergo deficiente amore Dei, ſeu charitate, deficit fides, ſpes, omne denique gratiæ donum, & auxilium; atque ita ſub aliis terminis reproducitur Propoſitio 1. *Quid aliud remanet animæ &c.*

Spem ſinè charitate ſubſiſtere, ſequentes authoritates evincunt. Lucæ 5. v.17. *Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus. Ego autem hîc fame pereo. Surgam, & ibo ad Patrem meum.* Hic locus veram ſpem ſinè charitate adfuiſſe demonſtrat.

S. Ambroſius in Pſal.118. v.166. *Qui expectat, ſperat charitatem: ergo ſpes præcedit, ſequitur ſalus: ſpes igitur præcurrit affectum*; ſcilicet charitatis. S. Aug. Enchir. c.118. *Qui non amat, inaniter credit; etiamſi ſint vera quæ credit: inaniter ſperat; etiamſi ad verum felicitatem doceantur pertinere quæ ſperat: niſi, & hoc credat, & ſperet, quod ſibi petenti donari poſſit, & amet. Quamvis enim ſperare ſinè amore* [concupiſcentiæ, ut mox patebit,] *non poſſit; fieri tamen poteſt, ut id non amet, ſinè quo ad id, quod ſperat, non poteſt pervenire: tanquam ſi ſperet vitam æternam* [*quamvis non amat?*] *& non amet juſtitiam, ſinè quo ad illam nemo pervenit.* Nonne fides, & ſpes clarè hic ſejungitur ab amore juſtitiæ, adeòque à charitate?

Guill. Abb. l. de nat. & dignit. amoris c.6. *Poteſt eſſe, ut fides, & ſpes ſint ſinè charitate: ut autem charitas fidem, & ſpem in ſe non contineat, non poteſt eſſe.*

Hugo à S. Victore in ep.1. Cor. q.121. *Charitati non poſſunt fides, & ſpes deeſſe: fides verò, & ſpes ſinè charitate eſſe poſſunt. Dicunt tamen quidam* (ut Queſnellus, & ejus ſectatores) *quòd fides ſinè charitate eſſe non poteſt, quorum error hîc deſtruitur: SI HABUERO OMNEM FIDEM, ITA UT &c. innuit manifeſtè, quòd fides etiam perfecta poteſt haberi ſinè charitate.*

S. Greg. l.5. moral. c.2. ad illa verba *Servite Domino* ait: *cui nimirum in veritate ſervimus, quando ejus præcepta pro ſola ſuperna retributione perficimus*, atque adeò ex ſola ſpe, & ſinè conſortio, vel motivo amoris purè benevoli. Idem pluribus locis docet Auguſtinus, ut in Pſal.120. num.10. *Quando facis opus bonum, propter vitam æternam fac.... Noli facere, niſi propter vitam æternam: ideò fac, & ſecurus facies; hoc enim mandavit Deus.*

CAPUT II.

Repelluntur objectiones. Col. 768.

I. OBjicitur 1. illud ad Rom.5. v.5. *Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris &c.* ergo ſpes non eſt ſinè charitate.

R. primò ex hujus loci objectione pateſcere, Queſnellum *amore Dei* charitatem propriiſſimè dictam ſignificare.

R. ſecundò charitatem in objecto textu non aſſignari, ut rationem ſpei præcisè; quaſi divinorum auxiliorum, & veniæ conſequendæ, imò ſpes ipſius beatitudinis his mediantibus obtinendæ, ſinè charitate eſſe non poſſit; ſed charitas adducitur ab Apoſtolo, ut ratio, cur ſpes æternorum bonorum non confundat, ſed re ipſa

Digitized by Google

ipſa implenda ſit; modò charitas, quæ vitæ æternæ ſemen eſt, ad finem uſque perſeveret: ſenſus ergo eſt: Spes æternorum non confundit nos, quia charitatem habemus, qua Deum diligimus, ejuſque amici ſumus: Deus autem amicos ſuos in ſe ſperantes ſpe ſuâ non fruſtrabitur; Cùm diligentibus ſe hæc ſperata æterna bona præparaverit. Hæc expoſitio eſt planè ex mente S. Thomæ in hunc locum. Spem veniæ eſſe ſinè charitate, manifeſtè ſupponit Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4. cùm peccatorem attritione, ſpei illi innixâ, aſſerat *ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam* diſponi: Si enim peccator attritione illâ diſponatur ad gratiam impetrandam, ergo nondum impetravit; ergo ſpes veniæ ſeparatur a charitate.

II. Objicitur 2. S. Auguſtinus Enchiridii c. 8. *Jam de amore quid dicam, ſinè quo fides nihil prodeſt? Spes verò ſinè amore eſſe non poteſt .... proinde nec amor ſinè ſpe eſt, nec ſinè amore ſpes, neque utrumque ſinè fide.*

R. primò ab Hexaplis adulterata eſſe hæc verba *ſinè quo fides nihil prodeſt*, pro quibus gallicè ſubſtituerunt ſequentia: *ſinè quo dicere non poſſumus dari veram fidem.* Dari ſinè amore veram, imò etiam perfectam fidem, evicimus tum ad Prop. 51. c. 5. num. 5. tum cap. præcedenti.

R. ſecundò S. Thomam 1. 2. q. 65. a. 4. cujus hic titulus: *Utrum fides, & ſpes poſſint eſſe ſinè charitate*, objicere ſibi eamdem Auguſtini authoritatem his verbis:
„ Præterea Auguſtinus dicit in Enchiridio, quòd *ſpes ſinè amore eſſe non poteſt*: Amor autem eſt charitas: de hoc enim amore ibi loquitur: ergo ſpes non poteſt eſſe ſinè charitate. „ Ejus reſponſio erit etiam noſtra: Ad tertium dicendum, quòd Auguſtinus loquitur de ſpe, ſecundùm quòd aliquis expectat futuram beatitudinem per merita, quæ jam habet; quod non eſt ſinè charitate. „ Ibidem in concluſione præmiſerat: Actus ſpei eſt expectare futuram beatitudinem à Deo; qui quidem actus perfectus eſt, ſi fiat ex meritis, quæ quis habet, quòd non poteſt eſſe ſinè charitate: Si autem hoc expectet ex meritis, quæ nondum habet, ſed proponit in futurum acquirere, erit actus imperfectus, & hoc poteſt eſſe ſinè charitate. „

Reſpondere poteſt 3. hic Auguſtinum agere de amore ſanctæ concupiſcentiæ, quem ſæpe amoris, etiam gratuiti, nomine intelligit, ut oſtendimus ad Prop. 44. c. 13. num. 16.

III. Objicitur 3. S. Bernardus ſerm. 1. ſupra *Salve Regina*, ubi ait: *Inter hæc* (id eſt, inter *comminationem ſupplicii, & promiſſionem regni*) *ſpes cubat in molli ſtrato charitatis.*

R. 1. perfidiam redolere, quòd Hexapla illud *cubat in molli ſtrato charitatis* vertant, *habitat in charitate*, quaſi non detur ſpes ſinè charitate.

R. 2. S. Bernardum tantùm ſignificare, quòd ſpes Beatitudinis cubet, id eſt, ſecura quieſcat in molli ſtrato charitatis; ſecuram illam quietem non habet, qui Beatitudinem *expectat ex meritis quæ nondum habet, ſed proponit in futurum acquirere*, ut num. præcedenti loquentem audivimus S. Thomam. Uterque verè ſperat, ſed non uterque ſecurè ſperat.

IV. Objicitur 4. idem S. Doctor ibidem. *Spes ruit ſinè fundamento, ſinè pabulo moritur, inedia deficit, extinguitur ſinè nutrimento, areſcit ſuccisâ radice; ſpes enim ſinè vita virtutum, & devotionis dulcedine non eſt ſpes, ſed præſumptio.*

R. cùm reſpectu adultorum uſum rationis habentium Beatitudo bonis eorum meritis, & conſequenter etiam charitati, *virtutum vitæ*, alligata ſit; ſpes beatitudinis nec merita habens, nec proponens acquirere, ſive charitate deſtituta, & devotione, quæ juxta S. Thomam 2. 2. q. 82. a. 1. eſt *voluntas quædam promptè tradendi ſe ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum*; talis, inquam, ſpes, eſt ſpes ruens ſinè fundamento, ſinè pabulo moriens &c. imò non eſt ſpes, ſed præſumptio, ſi beatitudinem expectet ſinè meritis, adeóque contra Dei promiſſa; vel ſaltèm ad præſumptionem accedit, ſi voluntas tradendi ſe Divino obſequio & ſic acquirendi merita, adeò iners, & remiſſa ſit, ut ſemper meliorem vitam parturiat, nunquam pariat; ſecus ac facit peccator, qui ita ex meritis acquirendis Beatitudinem ſperat, ut ſe ad acquirenda per ſeriam, promptamque pœnitentiam diſponat.

V. Objicitur 5. Idem Mellifluus Serm. 3. de Annuntiatione: *Sola nimirum ſpes apud te obtinet miſerationis locum; nec oleum miſericordiæ, niſi in vaſe fiduciæ ponis*: ſed *miſeratio*, & *oleum miſericordiæ* ſignificat juſtificationis gratiam: ergo ſi ſola ſpes hanc obtineat, neceſſe eſt, ſpem numquam charitate deſtitui.

R. ad frivolum hoc argumentum, ſenſum priorum verborum eſſe hunc; *NON obtinetur apud te miſerationis locus, NISI adſit ſpes*; hanc eſſe veram Propoſitionis iſtius ſignificationem, declarat ſequens ſub alia phraſi illius repetitio: *NEC oleum miſericordiæ, NISI in vaſe fiduciæ ponis*, quod potuiſſet Bernardus æquè exprimere in hunc modum: *ET oleum miſericordiæ in SOLO vaſe fiduciæ ponis*; quo tamen minimè ſignificaretur ſola per ſe fiducia juſtificare, ſed non obtineri juſtificatio, niſi unà cum cæteris prærequiſitis adſit fiducia.

VI. Objicitur 6. ex eodem S. Bernardo *de modo bene vivendi ad Sororem* c. 5. *Tanta eſt etiam virtus charitatis, quæ ſi deſit, fruſtrà habentur cæteræ virtutes.*

R. S. Bernardum tantùm velle cæteras virtutes fruſtrà haberi in ordine ad beatitudinem per eas, ſeclusâ charitate, obtinendam. Reſponſi veritas patet ex his immediatè præcedentibus, quæ à compilatore prætermiſſa ſunt: *Sinè amore charitatis quamvis quiſque rectè credat, ad BEATITUDINEM pervenire non poteſt*: Interim ex eo quòd *ſinè amore charitatis ... quiſquis RECTE CREDAT*, diſcimus, non *totum deeſſe peccatori, quando ei deeſt ſpes, amori* ſeu charitati conjuncta, contra ac ſuadere nititur Queſnelius; neque enim deeſt *recta fides*.

VII. Objicitur denique ex Mellifluo Doctore locus quiſpiam ex tract. de Charitate c. 23. num. 45., qui diu quæſitus, inventus non eſt. Hunc ex gallico ita repræſentamus: *Spes virtus eſſe deſinit, ſi non ametur Deus, cujus ſperatur fruitio*: ad quod

R. cùm nihil ſperemus, niſi quod deſideramus, & conſequenter amamus; hoc ſenſu verum eſſe, quòd *ſpes virtus eſſe deſinat, ſi non ametur Deus, cujus ſperatur fruitio*. Vel dic, *virtutem* hic ſtrictè accipi, juxta dicta ad Prop. 56. c. 2. n. 6.

CAPUT III.

Fraudulenta Collatoris, & Hexaplorum obſervatio convincitur. Col. 772.

QUidquid mitigando præſentis Propoſitionis ſenſui ab Adverſariis allegatur, evertitur, modò in memoriam revocentur Prop. 44., & ſequentes, juxta quas, actiones omnes, etiam fides, ſpes, &c. ſi non procedant ex charitate, ſive amore Dei ſuper omnia, in peccata vertuntur; quo poſito, evidenter ſequitur, non eſſe veram, ac ſupernaturalem ſpem in Deo, ubi non eſt amor Dei; item totum deeſſe peccatori, ſi ei deſit ſpes amori Dei, ſeu charitati conjuncta; totum, inquam, deeſt, quo ſe peccator poſſit ad juſtificationem diſponere: quidquid enim ſinè ſpe charitati ſociâ, ſeu breviùs, ſinè charitate fecerit, peccatum erit, ut indicatæ Propoſitiones teſtantur. Igitur ſenſus præſentis articuli obvius, eſt ille ipſe, quem Queſnellus conformiter ad ſua principia intendere debuit; nullâ proinde tergiverſatione aut excuſatione declinari, aut mitigari poteſt.

Sed, inquies, an in Queſnelli ſyſtemate ita totum deeſt peccatori, cui deeſt charitas, ut nequidem adſit gratia?

R. affirmativè: nam per Prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, quâ proinde ex peccatore fit juſtus: ergo quamdiu peccator manet, nullam accipit; ergo ſinè charitate ita totum deeſt peccatori, ut nequidem adſit ullus gratiæ pius motus; ſed per Prop. 42. *ſinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*, & per Propoſ. 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis niſi ad aberrandum; ardoris niſi ad ſe præ-*

ci-

cipitandum; virium niſi ad ſe vulnerandum: eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum; ergo peccatori, cui deeſt charitas, non tantùm deſunt omnia interiora, ac ſupernaturalia ſalutis ſubſidia; ſed ad infelicitatis cumulum, quidquid agat, neceſſe eſt peccet, negante Queſnello opera indifferentia. Vide etiam Prop.40. c.1. n.7.

CAPUT IV.

Subdola Queſnelli Querimonia, & Proteſtatio *penitùs enervatur*. *Col.776.*

I. II. PAg.200. Indicati libelli ita ait: „ Quando perit charitas, amittitur fides, non omnis;
„ ſed juſtificans ..... Peccato perditur fides viva, &
„ juſtificans; quæ autem juxta Concilium [*Tridenti-*
„ *num*] poſt amiſſam juſtitiam remanet, eſt fides vera;
„ ſed mortua, quæ Eccleſiæ membrum non niſi mor-
„ tuum efficiat. „ Totam hanc ejus orationem non eſſe, niſi ad fucum faciendum compoſitam, oſtenditur argumento multiplici.

Fidem illam (idem eſt de Spe) quam, abſente charitate, *veram* appellat, non intelligi ab eo Divinam, non ſupernaturale gratiæ munus, imò nec bonam, conſtat ex c. ſuperiori, ubi oſtendimus, actionem omnem, quæ non oritur à charitate, ab eo ut vitioſam reprehendi: hinc in eadem *Querimonia*, & *Proteſtatione* pag.197. *fidem nullo penitùs amore charitatis imbutam pejus aliquid eſſe* aſſerit, *quàm æs ſonans, aut cymbalum tinnicus; quandoquidem*, inquit, *cum Auguſtinus fidem Dæmonum appellat*. Eo igitur ſenſu fides deſtituta charitate apud Queſnellum *vera* eſt, quo fides Dæmonum vera dici poteſt; quia nimirum eſt verus, e realis circa veram objecti exiſtentiam aſſenſus. At Tridentinum ſeſſ.6. can.28. fidem, qua, amiſsâ juſtitiâ, & charitate, remanet, ita *veram* vocat, ut CHRISTIANAM intelligat; eamdem Alexander VIII. proſcriptione articuli 12. inter 31. DIVINAM eſſe definit: utrumque autem hoc prædicatum, ut ſoli fidei, quæ gratiæ donum eſt, competit; ita in fidem Dæmonum convenire non poteſt: Diſcrimen hujus ab informi, & chriſtiana viatorum fide dedimus ex S. Thoma ad Prop.51. c.6. n.1.,2. in fine.

III. IV. Alterum argumentum, quo Queſnellus terminis *veræ fidei* abuti convincitur, ſuppeditat ipſa, cui devotiſſimus eſt, doctrina Janſenii: hic enim ſinè circuitione profitetur, *nullam eſſe fidem veram, atque Chriſtianam; nullam itidem ſpem, niſi ex Dei charitate dimanet* [Vide Prop.44. c.1. num.5. ;] quæ autem fidei, & ſpei actualis, eadem quoque habitualis eſt ratio: nulla igitur, teſte Janſenio, fides, ac ſpes vera, id eſt, *chriſtiana* eſt ſinè charitate: unde citra temeritatem conficies, Queſnellum, dum admittere ſe ſimulat *veram* fidem, aut ſpem deſtitutam charitate, nullo modo intelligere *chriſtianam*; ſed vano, falſoque vocabulo lectoribus ſuis imponere; neque catholicorum ſenſu, ſed ſuos amplecti: imò verò pejùs etiam hic eum errare, quàm Janſenium, l. c. num.6. docuimus.

V. VI. Tertium argumentum, quo Queſnelli fallacia detegitur, ſubminiſtrant hæc ejus verba ſupra relata:
„ Quæ autem .... poſt amiſſam juſtitiam remanet, eſt
„ fides vera; ſed mortua, quæ Eccleſiæ membrum non
„ niſi mortuum efficiat: „ quid enim apud eum ſignificat *mortuum Eccleſiæ membrum*, niſi membrum Eccleſiæ ſimpliciter nullum? nam per Prop.74. *Eccleſia, ſive integer Chriſtus, incarnatum verbum habet ut caput; OMNES verò SANCTOS UT MEMBRA*: id ipſum aliâ phraſi reperitur in Prop.73. & 75. Nulli igitur peccatores ſunt membra Eccleſiæ: reſtat proinde, ut fides eorum, quam Queſnellus *veram, ſed mortuam* nuncupat, non ſit re ipſa, niſi fides quædam fictitia, vel tropologica, vi cujus eodem ferè ſenſu dicantur *mortua Eccleſiæ membra*, quo cadaver hominis vocatur *homo mortuus*; quia nempe homo fuit, cùm animæ uniretur, non quia revera homo eſſe pergit. E contrario juxta catholicos, ita peccatores ſunt mortua Eccleſiæ membra, ut re ipſa, & ſimpliciter Eccleſiæ membra eſſe pergant; quemadmodum, juxta eoſdem, fides mortua pergit in ratione veræ, & propriè dictæ fidei ſubſiſtere.

Quartum argumentum ſuggerit ſequens Queſnelli damnata Propoſitio, ut jam viſuri ſumus.

QUINQUAGESIMA OCTAVA PROPOSITIO DAMNATA.

Nec Deus eſt, nec Religio, ubi non eſt charitas. *Obſerv. Moral.* 1. *Joannis* c.4. *verſ.*8.

CAPUT I.

Rejicitur abſona Propoſitio. *Col.782.*

INtegra Queſnelli obſervatio ſic habet: *Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt charitas; cùm Deus ſit ipſa charitas; ac Dei notitia ſalutaris, veruſque cultus in charitate conſiſtat*: ſenſus itaque Propoſitionis eſt; nec, ſalutarem Dei notitiam, id eſt, fidem, nec ſpem, nec orationem, nihil denique ad verum, & interiorem Dei cultum pertinens, ut pertinet omnis virtus, & actio chriſtiana chriſtiano modo exercita, ſinè charitate exiſtere: adeòque trium vocularum periodo reproducuntur ſequentes Propoſitiones: 47. *Obedientia legis profluere debet* ex charitate. 49. *Nullum eſt opus bonum ſinè amore Dei*. 50. *Fruſtrà clamamus ad Deum ſinè* ſpiritu charitatis. 54. *Sola charitas eſt, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audit*. 52. *Fides non eſt abſque amore* 53. *Sola charitas chriſtiano modo facit actiones chriſtianas*. 56. *charitas ſola Deum honorat*. 57. *Non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei &c.*; ex harum refutatione omnis generis arma ſuppeditantur, quibus præſens articulus debelletur. Hic ſi ſubſiſtat, profectò Tridentinum ſeſſ.6. can.28. perperam anathemate perculit dicentem, *amiſſa per peccatum gratia, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licèt non ſit viva; aut eum, qui fidem ſinè charitate habet, non eſſe Chriſtianum*. Stante enim Queſnelli doctrinâ, qui *fidem ſinè charitate habet*, caret religione, adeòque *non eſt Chriſtianus*: rurſum; ſola vera fides eſt ea, quâ chriſtiani ſumus; ſed tali fide caret, qui charitatem non habet, ut jam vidimus; ergo, amiſsâ charitate, & conſequenter gratiâ, non remanet vera fides; ſed fides ſimpliciter, & ſemper amittitur.

Hinc iterum putidiſſimi mendacii arguitur Queſnelli defenſio relata ad Prop.57. c.4. num.1.2. ubi ſe agnoſcere ſimulat, amiſſa juſtitia, *VERAM remanere fidem, ſed mortuam*.

Hujus propoſitionis, ut ferè cæterarum, error ex damnato Janſenii volumine in *Morales Obſervationes* tranſcriptus eſt: Etenim tomo 3. l.5. c.5. citra ambages edicit Auguſtinus Iprenſis, *nullam eſſe veram religionem, aut cultum Dei; ſed ſimulationem tantùm, & larvam ejus, niſi Deus ſincerè, & caſtè, hoc eſt, gratis & propter ſe ipſum ex vera charitate diligatur*.

CAPUT II.

Collatoris obſervatio refellitur. *Col.785.*

SEnſus Propoſitionis, inquit Collator, *eſt, ſinè charitate tam latè ſumpta, ut etiam fidei, & ſpei dilectionem ſub ſe comprehendat, neque Deum ſalutari notitia cognoſci ab homine, atque verè, prout oportet, ab eo coli, quod veriſſimum eſt*.

Reſpondeo in Propoſitione talem ſignificari charitatem, qualem requirit Queſnellus, ut fides, cæteríque actus ad cultum Dei pertinentes boni ſint, vitiique expertes. Atqui ad hoc requirit ſinè dubio Queſnellus charitatem perfectam, atque juſtificantem, ut patet ex

Digitized by Google

a x Prop.44. iiſque, quæ tum illis toto c.1. tum alibi paſſim in reliquarum Propoſitionum confutatione dicta ſunt: ergo in præſenti damnato articulo intelligitur à Queſnello charitas perfecta, atque juſtificans. Et niſi veram, bonam, uno verbo, ſalutarem fidem ex charitate juſtificante naſci debere ſupponat, quomodo [in Prop.27.] aſſerit *fidem eſſe primam gratiam*, & curſum [in Prop.28.] *primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, eſſe peccatorum remiſſionem*? Nonne enim hinc evidenter ſequitur, eamdem primam gratiam ſimul eſſe fidem, & remiſſionem peccatorum, adeòque fidem indiviſam à charitate juſtificante?

Eadem Queſnelli doctrina prodit ſe in *obſervatione* ejus ad Matth.13. v.32. ubi ait: „ Quid ſunt ferè primæ „ impreſſiones gratiæ, primi motus fidei in corde, niſi „ parva ſcintilla, quæ illic charitatis ignem accendit?„ Dicit *ferè*, quia ab hac lege excipiendi ſunt motus fidei Dæmonum, cui Queſnelliana *Proteſtatio* pag.197. informem viatorum fidem æquiparat. Cæterum relata obſervatio ſatis inſinuat, primam gratiæ impreſſionem, quæ peccatorem ad credendum movet, [efficacem utique; cùm omnis gratia Novatori efficax ſit per Prop 2. & ſeqq.] eſſe parvam ſcintillam, quæ in ejus corde ignem charitatis accendit, adeòque juſtificat: unde rurſus infecas, *primam gratiam* ſimul eſſe *fidem*, & *remiſſionem peccatorum*, juxta Propoſitiones 27. & 28. His adde dicta ad Prop.40. c.1. n.6.

Dum Janſenianus *Collator* tam frivola interpretatione tegere ſtudet Queſnelli errorem, ſparavit ſinè dubio, neminem deprehenſurum erroris fontem in Janſenio, clarè aſſeranti (tomo 3. l.5. c.5.) *nullam eſſe veram Religionem, aut cultum Dei; ſed ſimulationem tantùm, & larvam ejus, niſi Deus ſincerè, & castè, hoc eſt, gratis, & propter ſe ipſum ex VERA CHARITATE diligatur*.

CAPUT III.

Satisfit objectionibus deſumptis ex S. Scriptura. Col.788.

I. OBjicitur 1. ex Matth.22. *In his duobus præceptis* (dilectionis Dei, & proximi) *univerſa lex pendet, & Prophetæ*.

R. cum S. Thoma: *Quia .... finis præcepti eſt charitas, ideò ab iſtis dependent omnia alia, & hæc eſt expoſitio S. Auguſtini*. Igitur quia quidquid in lege, & Prophetis præcipitur, eò à Deo ordinatur, ut ipſi, & proximo propter ipſum per charitatem uniamur, ideo dicuntur omnia à duplici iſto dilectionis præcepto pendêre; non verò quia nulla eſt vera legis obedientia ſinè charitate, quod in Bajana 16. damnatum eſt.

II. Objicitur 2. ex 1. Joan.4. *Deus charitas eſt: qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*.

R. ex eo quod Deus maneat, ſive habitet in nobis per charitatem diffuſam in cordibus noſtris, hinc non ſequitur, non eſſe in nobis Deum, id eſt, Divinam fidem, ſpem, aliaſque ſalutares actus ſinè charitate.

III. Objicitur 3. ex 1. Cor.13. *Si linguis hominum &c.*

R. veram hujus loci expoſitionem ex S. Thoma traditam eſſe ad Prop.50. c.5. a.3.

IV. Objicitur 4. ex ep. ad Rom. c.13. *Plenitudo ergo legis eſt dilectio*.

R. etiam huic textui ſatisfactum eſſe ad Prop.47. c.2. num.6.

V. Objicitur 5. ex ep. Jacobi c.1. v.27. *Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem hæc eſt, viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo*.

R. hic Religionem à S. Jacobo accipi pro ipsâ religioſa, ſeu chriſtiana vitâ, omnia chriſtiani hominis officia, inter quæ eminent opera miſericordiæ, complectente: hæc autem munda, & immaculata non eſt ſinè immaculata conſcientia, adeòque ſinè habitu charitatis: ſed hinc nunquam concludes, ſingulos actus ad cultum Dei pertinentes eſſe immundos, aut maculatos, niſi oriantur ex charitate ſive actuali, ſive habituali.

VI. Objicitur 6. ex 1. Joannis c.4. v.8. *Qui non diligit, non novit Deum, quia Deus charitas eſt*.

R. cum S. Thoma ita hunc locum, & verba immediate præcedentia commentatur: „ *Omnis qui diligit*, ſcilicet „ ex charitate, *ex Deo natus eſt* per adoptionem gratiæ .. „ ... *Et cognoſcit Deum* notitiâ familiaritatis vel experi- „ mentalis cognitionis, quia neceſſariò docet eos .. „ Sed contra *qui non diligit ... non novit Deum* notitiâ „ experimentali, quia bonum hujuſmodi cognitione „ cognoſci non poteſt, niſi diligatur: quia in malevo- „ lam animam non introibit ſapientia Dei, id eſt, ex- „ perimentalis cognitio Dei. Dicitur enim ſapientia, „ quaſi ſapida ſcientia; non novit ergo ſapientiâ experimentali, quantumcunque cognoſcat notitiâ ſimplici. „ *Quoniam Deus charitas eſt* increata, ad cujus noti- „ tiam „ (experimentalem ſcilicet, vel familiarem, ut ſupra) „ non pervenitur, niſi per charitatem creatam, „ ut tangit gloſſa: quia ſimile ſuo ſimili cognoſcitur. „

Ex toto itaque hoc commentario perſpectum eſt, S. Jacobum non excludere à quibusvis peccatoribus omnem ſalutarem Dei notitiam; ſed eam tantummodo, quam experiuntur filii Dei guſtantes, & videntes, quam ſuavis ſit Dominus.

VII. Objicitur denique 7. ex ep. ad Epheſ. c.2. v.12. *Gratis in illo tempore ſinè Chriſto, & ſinè Deo in hoc mundo*.

R. iterum juxta expoſitionem Angelici, Apoſtolum hic agere de chriſtianis olim in gentiliſmo conſtitutis, quo tempore nec in Deum, nec in Chriſtum credebant: ſed inde perperam conficies, etiam chriſtianos peccatores verâ, & divinâ fide carere.

CAPUT IV.

Expenduntur objectæ Patrum ſententiæ. Col.794.

I. III. OPponuntur varia Auguſtini loca. Primò ex ep.140. num.45. „ *Ecce pietas eſt ſapientia* „ Porrò pietas cultus Dei eſt, nec colitur ille, niſi „ amando. Summa igitur, & vera ſapientia eſt in præ- „ cepto illo primo *Diliges Dominum Deum tuum &c.*

Secundò ex ep.167. num.11. „ Quid autem eſt pietas, „ niſi Dei cultus, & unde illa colitur, niſi charitate?„

Tertiò ex lib.10. de Civ. c.3. „ Ei ſacrificamus hoſtiam „ humilitatis, & laudis in ara cordis igne fervidæ cha- „ ritatis .... Hic eſt Dei cultus, hæc vera religio, hæc „ recta pietas, hæc tantùm Deo debita ſervitus. „ Locus, quem interjecta puncta omiſſum indicant, eſt longiſſima periodus, quæ dubitare non ſinit, quia hic Auguſtinus per *charitatem* intelligat amorem ſanctæ concupiſcentiæ.

Quartò ex lib.12. de Trin. c.14. *Quis cultus ejus* [Dei] *niſi amor ejus* [Hic ſiſtit Collator latinus, qui nobis id objicit: ſequitur autem immediatè] *quo nunc deſideramus eum videre, credimuſque, & ſperamus, tum nos eſſe viſuros*. Ergo non eſt religio, ubi non eſt charitas.

R.1. non probari ab Adverſariis, quod tamen ante omnia probandum erat; in hoc quadruplici textu exquiri ab Auguſtino charitatem, id eſt, amorem benevolum qualem exigunt Novatores: imò contrarium patet ex 2. poſterioribus locis.

R.2. S. Auguſtinum in his, aliiſque teſtimoniis agere de laudatione, cultu, & religione perfecta, in qua ſcilicet non ſola actio, ſed vel maximè ſubjectum, ſeu homo ipſe ratione juſtitiæ, & charitatis habitualis laudat, colitque Deum, & ejus ſervituti, ac nomini penitùs ſubditur, ac *conſecratur*; Deum, ejuſque mandata rebus omnibus, & propriæ etiam vitæ anteponens, quod eſt Deum ex toto corde diligere.

Hinc igitur liquet, nomen religionis ſubinde ab Auguſtino in arctiori ſignificatione accipi, quam vulgò ſoleat, & ſecundùm hanc facilè verificari quæcunque ex ipſo proferuntur ſententiæ, ubi ad religionem, Dei cultum &c. charitatem requirit: intelligendus enim eſt de perfectâ religionis ſpecie, qua non qualiſcumque *honor ſeu cultus legitimus Deo exhibetur tanquam*

rerum omnium principio; ſed honor quidam, ſeu cultus præcipuus, conſiſtens in perfecta ſervitute animæ, qua Deo per charitatem *religatur*, juxta illud ex lib. de quant. animæ c.36. ubi *religio vera* dicitur, *qua ſe uni Deo anima, unde ſe peccato velut abruperat, reconciliatione*, adeòque charitate *religat*.

At ſi religio juxta uſitatam definitionem intelligatur, dubium non eſt, quin illa erga Deum exerceri poſſit etiam à peccatore per fidem, ſpem, timorem, orationem &c. non profectam à charitate.

Hinc illud S. Doctoris in Pſal.149. *Niſi timore incipiat homo Deum COLERE, non pervenit ad amorem*. Et lib. de Sp. & lit. c.32. *Unde iſta . . . dilectio, id eſt, charitas, per quam fides operatur, niſi unde illam fides ipſa impetravit*, utique per orationem ex Dei gratia fuſam: ergo etiam apud Auguſtinum datur cultus Dei, datur oratio, adeòque verus religionis actus, qui non profluit ex charitate, quanquam ad reconciliationem, & charitatem paulatim diſponat. [Plura vide ad Prop.56. c.1. num.3.] Et juxta vulgarem hanc religionis ſignificationem negamus, *religionem non eſſe, ubi non eſt charitas*.

II. Opponitur 4. locus Auguſtini ex lib. de dono perſeverantiæ c.16., quem explicuimus ad Prop.47. c.5. num.6. 7.

V. Opponitur 5. ex Enchiridii c.5. *Nomine tenus invenitur Chriſtus apud quoslibet hæreticos, qui ſe Chriſtianos vocari volunt; re ipſa verò non eſt apud eos*. Ergo Chriſtus ſeu Chriſti fides non eſt, ubi non eſt charitas.

R. negando conſequentiam: ex eo enim quod vera Chriſti fides non ſit apud hæreticos, ineptè concluditur, non eſſe apud ullos peccatores.

IV. Opponitur 6. S. Chryſologus ſerm.53. de Pace: *Charitas ex Deo eſt; ſinè Deo ergo eſt, qui non habet charitatem*.

R. diſtinguendo conſequens: ſinè Deo inhabitante eſt, qui non habet charitatem C. Sinè Deo, id eſt, ut Queſnellus intelligit, ſinè *ſalutari* Dei *auxilio* eſt, qui non habet charitatem, N. conſequentiam.

QUINQUAGESIMA NONA PROPOSITIO DAMNATA.

Oratio impiorum eſt novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium. *Obſerv. Moral. Joan.10. verſ.25. edit. anni 1693.*

CAPUT I.

Propoſitionis error impugnatur. Col. 800,

I. NOn diffitemur dari impios, *quibus ipſa etiam oratio vertitur in peccatum*, ut dicitur c.28. *Soliloquiorum animæ ad Deum* (qui liber an Auguſtini ſit, dubitat Bellarminus.) *Execrabilem* etiam eſſe poſſe peccatoris orationem ait Angelicus 2. 2. q. 83. a.16. ad 1. *ſi intelligatur de peccatore, in quantum eſt peccator*: quod quid ſit, explicuerat ibid. a.15. ad 2. hoc exemplo: *puta ſi petat à Deo complementum alicujus peccati*. Id ipſum confirmat ibid. a. 16. C. his verbis: *Si peccator orando aliquid petit, in quantum peccator, id eſt, ſecundùm deſiderium peccati, in hoc à Deo non auditur ex miſericordia, ſed quandoque auditur ad vindictam*.

II. At quod Orthodoxos vehementer commovet, & miſeros peccatores in deſperationem agit, eſt, omnem impiorum orationem novo peccato, novo in eos judicio deputari; ut illimita Queſnelli propoſitio declarat, cujus fortè ſurculus eſt hæc 89. *Quartus decimus gradus converſionis peccatoris eſt, quòd, cùm ſit jam reconciliatus, habet jus aſſiſtendi ſacrificio Eccleſiæ*; nimirum jus illud non erat needum reconciliato, ne tot ſibi nova peccata, & judicia accerſeret, quot orationibus, & oblationibus, quæ etiam aſſiſtentium nomine proferuntur, participaret.

Hoc dogma, ut ut abſonum, & catholicis auribus penè inauditum, tamen cum palmaribus Queſnelli articulis neceſſariò connexum eſt: pluribus enim locis non tantùm bonam, aut fructuoſam orationem quibuſvis peccatoribus ante reconciliationem adimit, verùm etiam orationem omnem in novum ipſis peccatum, judiciumque convertit.

Probatur 1. ex Prop.1. *Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, ejuſque gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones, ſuperba paupertas, & ſegnis indigentia; hoc eſt, generalis impotentia ad laborem, ad ORATIONEM, & ad omne opus bonum*? Nonne hic evidenter omnis bona Oratio peccatori eripitur, aut ſi quæ fiat, tanquam *peccati conſecutio* reprobatur?

Probatur 2. oratio peccatoris vel fit ex fide, vel non: Si primum; jam reconciliatur, & peccator eſſe deſinit per Prop.51. *Fides juſtificat, quando operatur*. Si ſecundum; ergo oratio ejus impura eſt, & indigna per Prop.42. *Sinè hoc* (Sacrificio fidei) *nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas*.

Probatur 3. per Prop.44. & 45. quidquid non fit ex amore Dei omnia agente propter Deum, & in corde regnante vitioſum eſt, corruptum eſt: atqui peccator, antequam reconcilietur, tali amore deſtituitur: ergo omnis ejus actio, adeòque & oratio peccato inficitur, & judicio obnoxia eſt.

Probatur 4. Peccatori, ante ipſam juſtificationem, nulla in Queſnelli ſyſtemate obtingit gratia: nam per Propoſ.28. *PRIMA gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio*, qua ex peccatore fit juſtus: ſed per Prop.38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſinè gratia liberatoris*; per Prop.39. *voluntas, quam gratia non prævenit nihil habet . . . virium niſi ad ſe vulnerandam; eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum*. Et per Prop.40. *Sinè gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem*: ergo in Queſnelli principiis quæcunque peccatoris, antequam juſtificetur, oratio ut eſt ſinè gratia, ita eſt novum peccatum, novum in orantem judicium.

Probatur 5. oratio eſt actus religionis exhibens laudem, & honorem Deo: Queſnellus autem Jacobi 3.v.9. ſic obſervat: *Deo horrori ſunt laudes, quas charitas ei non affert*: aliunde verò 1. Joan.3. v.9. ultrò cum catholicis fatetur, *nullum peccatum mortale cum charitate compatibile eſſe*. Hinc ſic arguo: vel peccator orat ex charitate, vel non: ſi primum; jam peccator eſſe deſinit: ſi ſecundum; Deus orationem ejus abhorret: ergo iterum peccatoris oratio, charitati, & juſtificationi prævia, eſt novum peccatum, novum in peccatorem judicium.

Imò, quod magis mirabile, & exoticum apparet, ex Queſnelliana 28. ſi cum Tridentino jungatur, ſequitur, nullam in præſenti rerum ordine ſalutarem orationem ante peractam reconciliationem à peccatore fundi poſſe. Atque hoc pacto theſis ſuperiùs poſita

Probatur 6. Ex Trid. ſeſſ.6. can.3 conſtat, neminem ſalutiferè credere, proindeque orare poſſe ſinè præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione: ſed per Prop.28. illa ipſa præveniens inſpiratio, ſeu gratia peccatorem juſtificat: ergo qua neceſſitate ſalutarem orationem prævenit gratia, eâdem eam prævenit juſtificatio: ergo, ſi Tridentino jungas Queſnellianam 28., implicat in hoc rerum ordine, ut qui peccator eſt, ſalutariter oret.

IV. Sic ergo ad amuſſim verum erit, quod notat Queſnellus ad Marc.2. v.9. *UNICUM peccatorum ſolatium eſt, ſcire, Jeſum Chriſtum illi peccata poſſe remittere*.

Id verò Chriſtus, ubi volet, præſtabit ope primæ gratiæ, quam conferet; hæc enim, ut ex Prop.28. vidimus, erit ipſa remiſſio peccatorum; independens proinde ab omni peccatoris induſtria, conamine, & labore. Nemo non videt, quo hæc evadant.

Nos verò convertamur ad doctrinam Eccleſiæ, & teſtimoniis, quibus peſtilentem errorem jam eliſimus ad Prop.50. c.2.3. & 4. hic aliqua ſuperaddamus.

V. VI. 3. Reg.8. v.38. *Si quis cognoverit plagam cordis ſui, & expanderit manus ſuas in domo hac; tu exaudies in cœlo, & repropitiaberis*: ergo non exaudies ad novum judicium.

a. Mac-

2. Macch. 1. v. 5. *Exaudiat Dominus orationes veſtras, & reconcilietur vobis* : peccator in Queſnelli principiis nunquam ſalutariter orat, ut reconcilietur; ſed quia reconciliatus eſt: Vide dicta n. 3. Probatione 6.

S. Auguſtinus ſerm. 161. num. 7. *Nos illi* (Spiritui Sancto) *places malè agendo; templum ruinoſum non inhabitat, templum ſordidum non ingreditur: ſed geme ad illum, ut mundet ſibi locum: geme ad illum, ut ædificet templum ſibi: Quod tu deſtruxiſti, ipſe conſtruat; quod tu exterminaſti, ipſe reformet; quod tu dejeciſti, ipſe erigat: Clama ad Deum, clama interiùs, ubi audit; quia & ibi peccas, ubi videt, ibi clamo, ubi audit.*

Idem ſerm. 169. num. 11. „ Juſtitia fit, ſed ex gratia fit,
„ .... hanc prædicat Apoſtolus Paulus; à Deo tibi fit.
„ Geme, ut impetres; plora, ut impetres; CREDE,
„ ut impetres. *Qui*, inquit, *invocaverit nomen Domini*
„ ... *ſalvus erit*, juſtus erit; quia non eſt opus ſanis
„ medicus, ſed malè habentibus, expoſuit, cùm dixit;
„ *non veni vocare juſtos, ſed peccatores*: „ Alios planè illuſtres ex Auguſtino locos habes ad Prop. 50. c. 4. n. 1. & c. 5. n. 1. ... 4. Clariſſimos quoque Angelici textus dedimus ibidem c. 2. n. 4. & c. 4. n. 2.

S. Bonavent. in Specul. Diſcip. parte 1. c. 12. *Oratio eſt peccatoris refugium; iram Dei placat, veniam impetrat.*

Igitur oratio impiorum non eſt ſemper novum peccatum, nec quod Deus illis concedit, novum in eos judicium, ſeu nova condemnatio; Cùm è contrario Deus impios orantes, ut oportet, ad pœnitentiam, & juſtificationem promoveat; modò gratiis, quas ex converſionis deſiderio petunt, & impetrant, obtemperare voluerint.

Sed ſupponamus etiam, peccatorem de converſione ſua actu non cogitare: an is propterea toties novo peccato delinquet, quoties crucis ſigno ſe munit, aqua luſtrali tingit, horas legit, manè orat, & veſpere, Sacrificio Miſſæ intereſt &c.? Si Queſnello fides eſt, non tantùm peccabit, ſed graviter peccabit, quia toties ſibi novum judicium, ſeu novam condemnationem accerſet; unde hæc omnia in confeſſione enumerare tenebitur: Quæ verò ſchola, non dico catholica, ſed etiam Janſeniana Ethicæ rigorem eò uſque perduxit?

CAPUT II.

Obſervationes Hexaplorum ſubdolæ refutantur. Col. 805.

OBſervationes Hexaplorum, latini *Collatoris*, & Queſnelli huc ferè reducuntur: 1. quòd Queſnellus tantùm intelligendus ſit de oratione impiorum malevola, & perverſa, qualis erat Judæorum, de quibus ſermo præceſſerat. 2. quòd agat de impiis, qui impietatem profitentur. 3. quòd Propoſitio ejus in poſterioribus editionibus correcta fuerit in hunc modum: *Tolli oratio impiorum &c.* 4. quòd aliis in locis *Obſervationum* ſuarum *Moralium* agnoſcat orationem peccatoris bonam, & ſalutarem. 5. quòd adoptet doctrinam de oratione peccatoris traditam à Bellarmino in Pſal. 108. & l. 1. *de bonis operibus in particulari* c. 6.

Ad 1. R. Queſnellum ipſum hanc ſibi excuſationem ademiſſe, quandoquidem Propoſitionem ſuam 59. lineolæ interjectæ repagulo ab antecedentibus diremit. Adde, Novatori nihil familiarius eſſe, quàm ex caſu particulari [qualis hic eſt perverſa Judæorum oratio, de quibus apud S. Joannem eſt mentio] cudere univerſalia dogmata, ut tomo primo ſæpiſſimè obſervatum eſt.

Ad 2. R. vocem *impius* ſignificare eum, qui culpæ mortalis reus eſt; ſive interim impietatem profiteatur, ſive non: & ita accipitur in Trid. ubi ſeſſ. 6. c. 7. quærit, *quæ ſit juſtificatio IMPII &c.?* & iterum c. 8. *Quomodo intelligatur, IMPIUM per fidem juſtificari, & gratis?*

Ad 3. quid reſpondendum ſit, colligitur ex dictis ad Propoſ. 2. c. 9. num. 24. & ſeqq. Quid enim? An mutatio facta in poſterioribus editionibus tollebat omnem offenſionem vel jam ortam, vel oriri natam ex innumeris priorum exemplaribus quaquaverſum diſtractis, ut propterea CLEMENS XI. abſtinere debuerit ab impii articuli proſcriptione cum tot aliis Novatoris principiis indivulsè connexi, ut vidimus ſuperiori capite n. 3.? Accedebat, quòd Queſnellus omnem operis ſui correctionem haberet ut adiaphoram; imò & Em. Noaillium, qui eam imperarat, quaſi de ſuperflua religione, & in promiſſis vacillatione ſugillaret.

Ad 4. R. cætera, quæ producuntur, loca ad ſummum probare, quòd Queſnellus agnoſcat orationem bonam in peccatore, ubi ea procedit ex charitate, atque adeò ubi peccator eſſe deſinit: id manifeſtum eſt ex Propoſitione 44. & ſeqq. Vide etiam hic c. 1. n. 3.

Ad 5. R. non niſi fallaciter adoptari poſſe à Queſnello Bellarmini in hac materia doctrinam, cùm hic poſteriore loco citato manifeſtè admittat peccatorem, *qui ex animo remittit injurias, & tamen in alio aliquo peccato VOLUNTARIE PERSEVERAT*, poſſe, *oratione* (Dominicâ) *aliquid impetrare*; ſi nempe *cupit ſibi dari gratiam à Deo perfectæ converſionis, eamque ſibi seriò poſtulat*: id verò cum Queſnelli principiis componi non poſſe, conſtat ex dictis capite præcedenti num. 3.

CAPUT III.

Obſervatio Collatoris, & Proteſtatio Queſnelli convincuntur de fide peſſima. Col. 816.

VIde caput 2. præſertim in reſponſione ad 2.

CAPUT IV.

Fallaciter, & fruſtrà Queſnellus pro 59. Propoſitione implorat patrocinium Bellarmini. Col. 824.

VIde caput 2. in reſponſione ad 5.

CAPUT V.

Evertuntur reliqua Adverſariorum argumenta. Col. 829.

I. OPponitur 1. Prov. 28. v. 9.: *Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus fiet execrabilis.* R. hic agi de contumaciter impio, ut patet; non de eo, qui eam melioris vitæ deſiderio Deo ſupplicat.

II. Opponitur 2. S. Auguſtinus in Pſal. 108. ubi enarrans hæc verba: *Oratio ejus fiat in peccatum* ſic ait: *Quoniam non eſt juſta oratio niſi per Chriſtum, quem vendidit* [Judas] *immanitate peccati. Oratio autem, quæ non fit per Chriſtum, non ſolùm non poteſt delere peccatum; ſed etiam ipſa fit peccatum.* R. hunc locum ad rem non facere: Oratio enim, quæ hic dicitur non fieri per Chriſtum, eſt, quæ non procedit ex doctrina, & inſpiratione Chriſti, ſed ex affectione animi Chriſto, ejuſque legi contrariâ: unde paulò infra ſubjicit: *Oratio ejus, inquit, fiat in peccatum illi, quia non fit per Chriſtum, QUEM NOLUIT SEQUI, SED PERSEQUI*: talis oratio fuit Judæ pœnitentia deſperationi conjuncta.

Cæterum potuiſſe Judam, utcunque *immanitate peccati* impium, & execrabilem, utiliter orare, ſatis ibidem inſinuat Auguſtinus dicens: *poſteaquam illum tradidit, eumque pœnituit, ſi per Chriſtum oraret, indulgentiam rogaret; ſi indulgentiam rogaret, ſpem haberet; ſi ſpem haberet, miſericordiam ſperaret; ſi miſericordiam ſperaret, non ſibi deſperatione collum ligaret.* Hinc S. Leo ſerm. 11. de Paſſione: *Præ omnibus impiis mortuo Domino, potuiſſet etiam hic* (Judas) *conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum*: potuiſſet igitur ſalutari oratione peccati remedium impetrare.

III. Cætera, quæ hic objiciuntur, non probant, orationem impii eſſe *novum peccatum*; atque adeò fruſtrà ſunt.

AP-

APPENDIX

Ad Propoſitiones de Charitate.

CAPUT I.

Fides peſſima Queſnelli proteſtantis, ſe in Propoſitionibus de charitate non intelligere juſtificantem. Col.834.

QUidquid in hac appendice tractatur, breviter expedivimus ad Prop.44. c.1.

CAPUT II.

De charitate habituali, & dominante Proteſtatio Queſnelli fraudulenta convincitur. Col.843.

CAPUT III.

Tentata fruſtrà à Proteſtante evaſio. Col.855.

CAPUT IV.

Reprimitur Obſervationis Queſnellianæ temeritas contra Conſtitutionem UNIGENITUS, *& contra 40. Epiſcoporum acta Pariſienſia.* Col.863.

SEXAGESIMA PROPOSITIO DAMNATA.

Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magis violenta, eò magis ducit ad deſperationem. *Obſerv. Moral. Matth.27. verſ.5.*

CAPUT I.

Unde ortus error: ejus perverſitas convincitur authoritate Principum Scholaſticorum, & ratione Theologicâ. Col.870.

I. LAtinæ voci *pœnitentia* reſpondet in textu Gallico hæc altera, *le repentir*, quæ eſt pœnitentia generaliſſime ſumpta, ſignificans præciſè *dolorem alicujus de re à ſe commiſſa*: cùm autem Propoſitio in materia doctrinali, illimitata ſit; de quocunque tali dolore, uti & de quocunque, & cujuſcumque ſupplicii metu accipienda eſt; adeòque evidenter continet hanc: *Si ſolus ſupplicii, etiam à Deo immittendi timor excitet ad dolorem de peccatis, ſemper hic dolor ad deſperationem ducit &c.*

Dum Queſnellus timorem ſupplicii *ſolum* appellat, intelligit præſertim, vel potiùs unicè ſeparatum ab amore: hinc ſecundæ editionis Hexapla pag.126. *ſolum timorem* ita explicant: *la crainte toute ſeule, & ſans amour*, id eſt *ſolus timor, & ſinè amore*; & pag.105. §. tertio, quo damnatos de timore articulos vindicandos ſuſcipiunt, hunc titulum imponunt: *Crainte ſans amour*, hoc eſt, *Timor ſinè amore*; ſcilicet in ſcenam reducitur Propoſitio 44. & ſequentes ſuis locis ſatis, ſuperque confutatæ, juxta quas nulla actio, aut volitio, nulla proinde pœnitentia bona eſt, imò omnis mala, & corrupta eſt, niſi naſcatur ex amore bono, hoc eſt, ex charitate, ſeu amore Dei juſtificante. Vide quæ diximus ad Prop.44. n.7. præſertim quæſtione 3.

Ex hoc erroneo principio naſcitur duplex erronea Queſnelli obſervatio; altera Lucæ 24. v.47. *Vera pœnitentia, & remiſſio peccatorum inſeparabiles ſunt*: altera Joan.9. v.31. *Peccator pœnitens non eſt ampliùs peccator coram Deo*, quæ in proprio, realique ſenſu acceptæ conciliari nequeunt cum doctrina catholicâ de attritione non juſtificante, niſi accedat ſuſceptio ſacramenti: illa enim vera pœnitentia eſt, & tamen à remiſſione peccatorum mortalium ſeparabilis; imò ſemper ſeparatur, donec ſacramentum accedat. Præterea qui atteritur, pœnitens eſt; & tamen etiam *coram Deo* adhuc peccator, ſeu peccati maculâ infectus eſt, niſi ſacramenti beneficio juſtificetur. At, cùm juxta Queſnellum nulla ſit bona, veraque pœnitentia, niſi profecta ex charitate, ſeu amore juſtificante, hinc utraque ejus obſervatio ad principia ejus exactiſſima eſt.

Imò verò nec tantum ad juſtificationem requirit; cùm per Prop.ejus 28. etiam *prima gratia, quam Deus concedit peccatori, ſit peccatorum remiſſio*; quæ proinde à peccatoris pœnitentia, omnique aliâ cooperatione liberâ non magis pendet, quàm ipſa prima gratia, quæ nobis ineſt ſinè nobis; magno utique pœnitentiæ compendio, ſed non minori, quibus illud in praxi placuerit, ſalutis diſpendio.

Dices: Queſnellus proteſtatur, ſe, dum timorem *ſolum* vocat, intelligere eum, qui à ſpe ſejunctus eſt.

R. primò eòdem redire, ſive ad timorem, qui non ducat ad deſperationem, requirat ſpem, ſive amorem; nam præſenti, quam impetimus, Propoſitioni in *obſervationibus ejus moralibus* immediatè præmittitur Propoſitio 57. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt AMOR DEI*; itaque requirendo ſpem, requirit etiam amorem Dei, ſive charitatem, ſinè qua per Prop.47. *non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia*.

R. ſecundò, falſum eſſe, & doctrinæ Eccleſiæ contrarium, timorem Divinorum judiciorum, & inchoatam inde pœnitentiam, etiam quando nondum adeſt actualis ſpes, ad deſperationem ducere; ſed è contrario ab ejuſmodi timore, ſuppoſitâ fide, generatur ſpes: Et quid magis rationi conſentaneum, quàm ut qui de peccatis, ob quæ æternis pœnis addicendus eſt, efficaciter dolet, media omnia circumſpiciat, quibus quod timet, evadat: inter hæc autem primo loco occurrit Dei promiſſio, recipiendi peccatores, qui ad ſe convertuntur; occurrit frequentiſſima Dei invitatio peccatores ad ſe revocantis, quæ ut ſeria ſit, ſupponit, non defuturam gratiam, quâ redire ad invitantem poſſint: hinc *ſpes veniæ conſequendæ*, animique applicatio ad cæteras bonæ pœnitentiæ conditiones adimplendas, inter quas excluſio voluntatis peccandi, quæ ejuſdem quoque gratiæ beneficio obtineri poteſt; licèt ſolus timor ſupplicii primum toti pœnitentiæ motum indiderit; atque ita pœnitentiam animarit.

Talem pœnitentiæ tenorem deſcribit Tridentinum ſeſſ.6. c.6. ubi ait: „ Peccatores . . . . à Divinæ juſtitiæ ti-
„ more, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam
„ Dei miſericordiam ſe convertendo IN SPEM ERI-
„ GUNTUR „ &c. At, ſi Queſnello fides eſt, peccatores à Divinæ juſtitiæ timore, quo perniciosè concutiuntur, ad conſiderandum *Deum . . . ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem* ſe convertendo, in deſperationem aguntur juxta hanc, & 67. Propoſitionem &c. jubent ſcilicet Novatores pœnitentiam à charitate ordiri, quo pacto eam reddunt moraliter impoſſibilem; cùm in hoc providentiæ ordine, ut ſeta filum, ita metus charitatem introducere debeat; [Vide c. ſequens n.1.] Unde Aug. l. de catech. rud. c.5. *Rariſſimè accidit, imò verò numquam, ut quiſquam veniat volens fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo timore Dei perculſus.*

At quid Queſnellus per pœnitentiam *violentam* intelligit? Vox illa vel *vehementem*, vel *coactam* ſignificat.

Digitized by Google

Si primum ; adeò verum non eſt, ex vehementi pœnitentiâ deſperationem cieri, ut illa potiùs accommodatiſſima ſit, ad peccatores ex fatali ſcelerum ſuorum lethargo excitandos, & ad ſeriam reſipiſcentiam efficaciter adducendos : quò enim gratia potentior eſt, eò ſalutarem effectum faciliùs operatur ; at ſupplicii æterni timorem eſſe gratiam, ambigere nefas eſt, poſtquam Alexander inter 31. damnavit hanc 14. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*. Saluberrimos vehementis timoris effectus recenſebimus c.2. n.3. ex Authore de vocat. gent.

Sed dubitandum non eſt, quin Queſnello *violenta* pœnitentia ſit *coacta*, & *non libera*: Id enim planè perſuadens Janſeniana principia, quibus imbutiſſimus eſt. Audiatur ergo Janſenius l.5. de grat. Chriſti c.29. versùs finem : „ Cùm igitur omnis, qui purè ex timo-„ re pœnæ præceptum facit, COGATUR, & omnis, „ qui cogitur, eſſentialiter ſit invitus, & nolit ; im-„ poſſibile eſt, ut ille, qui præceptum, aut pœniten-„ tiam ex timore pœnæ facit, non ſit invitus, non ani-„ mo nolenti, non repugnanti, & non mallet non fa-„ cere, ſi impunè poſſet. „ Ibid. præmiſerat : Coactio „ .... intrinſecè involvit, ut animus invitus, & prorſus repugnans,& involuntarius, quaſi obtorto collo ad „ agendum pertrahatur, nollerque facere, ſi per metum „ liceret. Et lib.7.c.3. in fine: ſicut delectationi oppo-„ nitur triſtitia,& complacentiæ diſplicentia,ita etiam ... „ liberum coacto. „ Ergo juxta Janſenium,& ſectatorem ejus Queſnellum dolor de peccatis, qui in contritione imperfecta ſolo ſupplicii metu excitatur, ſeu animatur, violentus eſt ; ſive coactus, extortus, non liber, non voluntarius eſt : atqui id repugnat Tridentino : nam, ubi ſeſſ.14. c.4. contritionem imperfectam deſcripſerat, eique tanquam communia doloris motiva aſſignarat ſub disjunctione *vel turpitudinis peccati conſiderationem, vel gehennæ, & pœnarum metum*; paulò poſt ſubjungit, quoſdam *falsò* docere, *contritionem eſſe extortam, & coactam, non liberam, & voluntariam.*

Non inutilis hic erit Obſervatio Bellarmini l.2. de pœn. c.18. „ Dubitari „, inquit, „ non poteſt, quin dolor „ de peccato ex ſolo timore legis, & pœnarum profe-„ ctus non ſit ita liber, ac voluntarius, ut eſt ille, qui „ oritur ex amore juſtitiæ, & Dei : ſimpliciter tamen „ liber, & voluntarius eſt etiam ipſe ; cùm ex delibe-„ rato conſilio, & electione naſcatur, & poſſit homo, „ ut etiam multi re ipſa faciunt, malle peccando præ-„ ſenti jucunditate frui, quàm non peccando futuras „ pœnas evadere. Sed etiamſi dolor iſte aliquo modo „ extortus dici queat ; non ideo tamen eſt malus, neque „ peccatum auget ; ſed bonus eſt, & à peccato „ (adeóque, & à deſperatione) „ retrahit ; alioquin „ lex ipſa, quæ timorem incutit, eſſet mala ; & Deus, „ qui timorem illum inſpirat, mali author eſſet. „

Addamus verbum de deſperatione, ad quam pœnitentia ex ſolo ſupplicii timore progenita ducere perhibetur, & quidem ſemper ducere, cùm Propoſitio ab omni temporis differentia abſtrahat ; unde ſequitur, quòd non tantùm *occaſionaliter* (ut ait *Collator* latinus) ſed per ſe eò adducat ; quandoquidem quod ſemper fit, ex natura rei fieri cenſetur. Et quomodo non ex natura rei deſperatio orietur, ſi, ut aſſerit Prop.67. *timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem?* Quid enim ab ejuſmodi Deo expectes, aut ſperes; imò quid non deſperes? Fructus ſcilicet ejuſmodi timoris eſt, ut qui ex eo operantur, ita nihil à Deo ſperent, ut teſte Janſenio l.5. de grat. Chriſti c.30. *potiùs hoſtiles adversùs eum animos gerant.*

Janſenio, Queſnello, & utriuſque gregalibus præivit Kemnitius in Exam. Tridentini ad ſeſſ.14. can.5. „ Contritio „, inquit, „ expaveſcens conſideratione „ iræ, & judicii Dei, ſi non oriatur ex dilectione Dei, „ etiamſi accedat fides petens, & ſtatuens remitti nobis „ peccata propter Chriſtum ; tamen eſt non ſalutaris, „ ſed Judæ pœnitentia ; proinde ad deſperationem du-„ cens, & interitum. „

Janſenii Diſcipulus in *Compendio Theologico*, quod Queſnellus poſt Romanam condemnationem defendendum ſuſcepit, §.2. *de ſpe Theologica* impiæ ſententiæ horrorem moderatur his verbis: *Dum pœnas times, & non amas, venialiter delinquis.*

II. Non ita ſanè de timore, ortâque ab eo pœnitentiâ ſenſit Angelicus 3. p. q.85. a.5. dicens : „ Alio modo „ poſſumus loqui de pœnitentia, quantum ad actus, qui-„ bus Deo operanti in pœnitentia cooperamur, quo-„ rum actuum primum principium eſt Dei operatio con-„ vertentis cor ... Secundus actus eſt motus fidei : ter-„ tius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſup-„ pliciorum à peccatis retrahitur ... Sic igitur patet, „ quòd actus pœnitentiæ ab actu timoris ſervilis proce-„ dit, ſicut à primo motu affectûs ad hoc ordinato: à ti-„ more autem filiali, ſicut ab immediato, & proximo „ principio „ Ibid. „ Ad 3. dicendum, quòd ipſe etiam „ motus timoris procedit ex actu Dei convertentis cor: „ unde dicitur Deut.5. *Quis det, eos talem habere men-„ tem, ut timeant me?* Et ideo per hoc quòd pœniten-„ tia à timore procedit, non excluditur, quin procedat ex actu Dei convertentis cor. „ Timor itaque ſuppliciorum Divinitus immittendorum, & nata indè pœnitentia adeò non ducit ad deſperationem, & peccatum, ut procedat ex actu Dei convertentis cor, & retrahat à peccatis ; adeóque ſit propriiſſimè ſupernaturalis, & diſponens ad timorem filialem, perfectamque converſionem.

Iterum 1. 2. q.43. a.1. ad 1. *Qui timet puniri à Deo, ſervat mandata ejus, & ſic incipit ſperare, & ſpes introducit amorem* : ergo metus ultionis Divinæ, ſeu dolor de peccatis inde progenitus primò excludit voluntatem peccandi; hâc enim ſtante, mandata Dei ſervari non poſſunt : ſecundò inducit ſpem ; per ſpem verò amorem. Quid magis Queſnellianæ aſſertioni contrarium ?

III. ... V. Angelico concordat Seraphicus in opuſc. *de grat. ſanctif.* l.5. c.4. & S. Saleſius l.2. *de amore Dei* c.4. &c. ut ſupra non ſemel vidimus.

S. Bernardus Serm.3. ſuper *Salve Regina* poſt medium ad pœnitentiam ex ſolo metu gehennæ profectam hortatur his verbis : Time vermem rodentem, ignem tor-„ rentem, fumum, & vaporem, & ſulphur, & ſpiri-„ tum procellarum ; time tenebras exteriores, & di-„ cito : Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis „ fontem lacrymarum, & præveniam fletibus fletus, & „ ſtridores dentium, & manuum, pedumque dura vin-„ cula, & pondus catenarum prementium, ſtringen-„ tium, urentium, nec conſumentium? Heu! mater „ mea, cur me genuiſti filium doloris, & amaritudinis, „ indignationis, & plorationis ? „ Si vera dicant Novatores, neceſſe eſt, hanc pœnitentiæ formulam eſſe non leve deſperationis incitamentum. Vide etiam infra ad Prop.61. c.6. n.2.

CAPUT II.

Refellitur error authoritate Patrum. Col. 875.

I. QUi apud Adverſarios, & nos præcipuo loco eſt, Auguſtinum præmittimus. Is contra Adverſ. leg. & Proph. l.1. c.16. *SALUBRITER non ſolùm bonitatem, verùm etiam ſeveritatem ſacra ſcriptura commendat : quoniam, & amatur Deus UTILITER, & timetur*. Tract.9. in Joan. *Timor Dei ſic vulnerat, quomodo medici ferramentum putredinem tollit : opus eſt ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas ſanitas*. An timor, qui ad deſperationem ducit, *ſalubris* eſt, *utilis* eſt, *medicatur, charitatem* introducit ? Vide etiam Prop.50. c.1.

Rurſum ep.204. aliàs 104. ad Nectarium n.9. ſic habet : „ Pœnitentia impetrat veniam, & purgat admiſſum ; „ ſed illa, quæ in vera religione agitur, quæ futurum „ Dei judicium cogitat ; non illa, quæ ad horam homi-„ nibus aut exhibetur, aut fingitur, non ut à delicto „ anima purgetur in æternum ; ſed ut interim à præſenti „ reatu moleſtiæ vita citò peritura liberetur; hinc Chri-„ ſtianis confitentibus, atque deprecantibus, qui deli-„ cto illo fuerant implicati, ... pœnitentiæ dolorem

,, fructuoſum eſſe credimus, eiſque ad correctionem
,, ſufficere exiſtimavimus, quòd ineſt cordibus eorum
,, fides, quâ conſiderare poſſent, quid de Divino judi-
,, cio formidare deberent.,, Hic docet Auguſtinus, *dolorem* ex prævia fide conceptum per conſiderationem, & formidinem Divini judicii, non tantùm eſſe *fructuoſum*, adeòque ab inducenda deſperatione alieniſſimum; ſed etiam ad Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrandum valde propinquè diſponere; nam dicit, quòd *impetret veniam, animam purget in æternum, ſufficiat ad correctionem confitentibus, atque deprecantibus*, id eſt, petentibus abſolvi, *quos poenitet, qui rogant, qui pedes complectuntur &c.*, ut in præcedenti epiſtola Nectarius loquitur.

II. III. Auguſtino cæteri Patres adhærent, & inter hos Clemens Alexandrinus l.2. Strom. *At prima quidem ad ſalutem inclinatio nobis fides apparet, poſt quam timor, ET SPES, & pœnitentia.* Et infra: *In timore Domini eſt, inquit, ſpes fortitudinis: deducit ergo talis metus ad pœnitentiam, & ad SPEM;* igitur non ad deſperationem.

S. Greg. M. l.6. Regiſtri ep.23. *Theotiſtæ, & Andreæ*, ait, quòd *perfecta compunctio formidinis trahat animam ad compunctionem dilectionis*: itaque à deſperatione alieniſſima eſt.

At nulla ferè ſententia omnes in hac materia errores feliciùs jugulat, quàm quæ traditur ab Authore operis de voc. gent. quod plerique S. Proſpero, Queſnellus S. Leoni attribuit.

Illic in editione Duacena Anni 1577. l. c. capiti 27. præfigitur hic titulus: *Conſenſum voluntatis per gratiam gigni, non ſolùm ex doctrina, & illuſtratione; ſed etiam ex terrore, & metu*: capitis verò exordium eſt hujuſmodi. ,, Hunc autem conſenſum non ſolùm co-
,, hortatio prædicantium, & incitamenta doctrinæ, ſed
,, etiam metus gignit; propter quod ſcriptum eſt: *Prin-*
,, *cipium ſapientiæ timor Domini*: qui QUANTISLI-
,, BET TERRORIBUS infertur, NON ALIUD
,, AGIT, quàm ut quem fecerat timentem, faciat &
,, volentem; nec ſolùm volentem, ſed etiam ſapientem:
,, Unde, & illud ſcriptum eſt: *Beatus, cui donatum eſt,*
,, *habere timorem Dei*: quid enim tam beatificum, quàm
,, hic timor, qui genitor, eruditorque ſapientiæ eſt?
,, In cujus utique devotione, devota eſt & voluntas, quo
,, authore, eodem proficit timore quo cœpit. Cùm
,, ergo hic timor etiam per quamdam VIM MAGNI
,, TERRORIS immittitur, non ibi ratio extinguitur,
,, nec intellectus aufertur; ſed illa potiùs, quæ mentem
,, premebat, caligo diſcutitur; ut voluntas deprava
,, priùs, atque captiva, recta efficiatur, & libera. ,,

Hinc diſcimus primò, falſum eſſe, quòd, ut in ſequentibus articulis à Queſnello aſſeritur, timor ſolam manum cohibeat, & reum faciat, qui ex eo in agendo procedit; cùm è contrario, ut vidimus, bonum voluntatis conſenſum, aliosque effectus optimos operetur. Diſcimus ſecundò, timorem illum, etiam *quantislibet terroribus* illatum, *non aliud* agere, *quam, ut, quem fecerat timentem, faciat, & volentem*: ſi non aliud, ergo minimè ad deſperationem impellit: idem manifeſte ſequitur ex eo, quòd ejuſmodi metus ſit *genitor, eruditorque ſapientiæ &c.* deſperatio enim eſt teterrima amentia, rationem prope extinguit, intellectum aufert, caliginem mentis auget, non diſcutit, & depravatam voluntatem magis depravat, arctiùſque Diabolo mancipat: cùm igitur, ut ex relato textu perſpicuum eſt, contrarii plenè effectus ex timore, etiam vehementi, qualis illic exprimitur, oriantur; neceſſe eſt, ut è tali timore, ſeu pœnitentiâ, quatenus ex eo conceptâ, non deſperatio; ſed ſpes, cæteraque perficiendæ pœnitentiæ requiſita naſcantur, quibus *voluntas .... recta efficiatur, & libera*.

CAPUT III.

Adverſatur. Propoſitio definitionibus Alexandri VIII. Concilii Tridentini, atque ipſis Scripturarum oraculis. Col.878.

I. CONſentit enim 1. artic.14. inter 31. à laudato Pontifice proſcriptos. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis*: item huic 15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur ſinè dilectione benevolentiæ Dei, non eſt bonus motus ac ſupernaturalis*. Si timor gehennæ, & ex eo dimanans attritio ſit bonus motus, ſit ſupernaturalis, ergo eſt gratia, vel ex gratia: atqui gratia non inchoat, aut ducit ad peccatum, quale procul dubio eſt deſperatio. ergo.

II. Adverſatur huic Tridentinæ ſanctioni ſeſſ.6. can.8. *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*. Ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugere, eſt pœnitere: atqui peccator ad Dei miſericordiam de peccatis dolendo confugit per ſolum gehennæ metum; neque enim Tridentinum aliud motivum hic memorat, per quod ad pœnitendum impellitur: ergo agit pœnitentiam ſolo timore animatam, ſeu excitatam: ſubſumo: atqui, teſte Trid. metus ille, & proinde pœnitentia ex eo proveniens nec peccatum eſt, nec peccatorem pejorem fecit; qualem certè faceret, ſi, ut vult Queſnellus, duceret ad deſperationem, funeſtiſſimam peccati ſpeciem; quod quantum à Sanctæ Synodi mente alienum ſit, patet iterum ex his ejus verbis ſeſſ.6. c.6. *Peccatores .... à Divinæ juſtitiæ timore .... UTILITER concutiuntur*; quæ enim ex deſperatione utilitas; imò quæ non pernicies?

Porrò quæ ſit timoris utilitas docet ſeſſ.14. c.4. exemplo Ninivitarum: ,, Hac enim [inquit] timore uti-
,, liter concuſſi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem ple-
,, nam terroribus, pœnitentiam egerunt, & miſeri-
,, cordiam à Domino impetrarunt: ,, abſit igitur ut ad deſperationem impulſi ſint.

IV. V. Plura ex Scripturis, Patribus, Bellarmino vide apud Authorem.

CAPUT IV.

Diſſolvitur argumentum deſumptum ex Scriptura. Col.884.

EX authoritatibus, quæ ſive hìc, ſive infra objiciuntur, ſolùm ſequitur, timorem ſupplicii à Deo inferendi, ubi puſillanimitati, vel infidelitati conjungitur; vel rationis limites excedit, ſiniſtros effectus habere; quorum cauſæ, ut timori illi extraneæ ſunt, ita fundamentum non præbent concludendi cum Queſnello, quòd *ſi ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quò hæc eſt magis violenta, eò magis ducat ad deſperationem*.

CAPUT V.

Gregorius Magnus ab Adverſariis allegatus illis minimè favet. Col.887.

CAPUT VI.

Perperam ab Adverſariis imploratur S. Bernardus. Col.891.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT VII.

Inſtitutio Moguntina præſentem articulum non defendit; ſed totum Queſnelli ſyſtema de timore, charitate, gratiâ, voluntate Dei erga ſalutem hominum funditus ſubvertit. Col.895.

CAPUT VIII.

Expediuntur argumenta Adverſariorum reliqua. Col.921.

I. NE ad 60. Propoſitionis defeoſiooem mutus ſit Auguſtinus, allegant Hexapla textum unicum ex ſerm.18. de diverſis aliàs 33. c.1. eumque nec fideliter redditum, nec ad rem facientem; cùm illic oulla deſperationis ſit mentio, oullum veſtigiom.

II... IV. Refutando *Collotori* latioo ſoffiejunt dicta c.1.

SEXAGESIMA PRIMA PROPOSITIO DAMNATA.

Timor non niſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur. *Obſerv. Moral. Luc.20. v.19.*

CAPUT I.

Error è vitiatis fontibus fluens, rationis lumini manifeſtè contrarius. Col.925.

I. PRopoſitio duo aſſerit. Primum eſt: Timor nunquam cohibet peccandi voluntatem: alterum eſt: Qui agit ex timore, & noo ex charitate, hoc ipſo peccat, ſin minùs exteroo opere, ſaltèm peecaodi deſiderio. Partim hìc reeoquitor, ut patet, Queſoelliana 44. & ſequentes, quarum origo eſt Bajana 38.
„ Omois amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupi-
„ ditas, quâ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibe-
„ tor; aut laodabilis illa charitas, quâ per Spiritum
„ Sanctom in corde diffuſa Deus amatur. „ Queſnellus itaque, exemplo Janſenii, per *juſtitiom*, intelligic *increatom*, & *amorem juſtitiæ* eum charitate confuodit juxta banc alteram Janſenii paræmiam l.5. de grat. Chriſti c.6. *Juſtitia diligi non poteſt ſinè vera, & propriè dictu charitate.*

II. Fontes ertorum, qui ad timórem ſpeciatim attioent, aperire cœpimus ad præcedentem Propoſ. c.1.. Sed quidquid huc ſpectat à Janſenio traditum invenies iis locis, quæ ex ipſo retulimus ad Prop.44. c.1. n.5.

III. Præcipuum ejus in hac materia errandi fundamentum eſt, quòd eum ſuperiorum temporom hæreticis opinetur, actionem omnem, etiam qoæ à Deo ſub ioterminatione æterni ſupplicii imperatur, natam ex timore annexum habere peccaminoſum hunc, adeòque liberum voluntatis actum conditionatum: *nollem præceptum ſervare, ſi impunè poſſem*: quæ opinio ſanè abſurdiſſima eſt, ipſique rationi contraria. Nam qui efficaciter timet gehennam, id eſt, ita timet, ot toto conato vitare velit; ſi ſciat, eam non modò incurri externâ violatione præcepti, ſed etiam conditionatâ violandi voluntate; profectò hoc ipſo quòd ex ſalotari gehennæ metu præceptum exteriùs ſervat, etiam ſervat ioteriùs, eoque tam voluotatem, qoàm manum à peccato cohibet; nè alioqui dicatur ſimol liberè oolle, & velle eo, quo dictum eſt, modo intentatas à Deo pœnas effugere, quod eſt contradictorium.

IV. Neque videot Novatores quod dicunt de timore, lo ſpem retorqueri poſſe: pari enim jore, hoc eſt, nollo, eootendam, eum, qui ex ſpe æteroi præmii Dei mandata cuſtodit, hanc animo ſemper ſceleſtam voluntatem fovere: *Nollem præcepta ſervare, ſi nulla ſervantibus promiſſa eſſet retributio.* Sicut ergo motivum ſpei, ex quo hic, & oooc operor, non excludit motivum aliud V. G. amoris benevoli, ex quo operari poſſem, ſi oullum præmium rectè agentibus conſtitutum eſſet; ita nec morivum timoris excludit alterios virtutis motivum, ex quo operari poſſem, ſi nulla pœna decreta eſſet Dei mandata violantibus.

Sed jam ſanctioribus armis error debellandus eſt.

CAPUT II.

Error convellitur Scripturis Sacris. Col.929.

SCripturarum textus ſuppeditabunt Patrum teſtimonia inferiùs prodoeeoda.

CAPUT III.

Veritatem catholicam errori damnato oppoſitam tradidit Auguſtinus. Col.933.

I. COncione 30. in Pſal.118. ad illud: *Et à verbis tuis trepidavit cor meum* ita docet: „ Habuerunt
„ quidem & illi (Tyranoi) verba minacia *proſcribo, oc-*
„ *cido &c.* ſed tua me potiùs verba terruerunt: *Nolite*
„ *timere eos, qui occidunt corpus; ſed eum timete, qui po-*
„ *teſt & corpus, & animom perdere in gehennam*: ab
„ his verbis formidavit cor meum, & contempſi perſe-
„ cutorem, & vici Diabolum. „ Si vicit, ergo formido gehennæ ooo actum modò exteroom cohibuit, ſed etiam loternum, id eſt, volontatis conſenſum, à quo tota pendet victoria.

II. Hinc in Pſal.127. enarrans hæc verba, *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguetur* ait:
„ Audiunt hæc homines; &, quia verè futura ſunt impiis,
„ timent, & continent ſe à peccato: „ imò, ut mox addit; ſic *fit conſuetudo juſtitiæ*. Et lib.2. de Gen. contra Manich. c.28. „ Nihil enim ſic revocat homi-
„ oes à peccatis, quemadmodum immineotis mortis
„ cogitatio „, qoem locum Eckius Lothero quoque objecit. Peccatum propriè, & ſimpliciter dictum, eſt peccatum internum, & voluntatis: ergo timor ab eo nos *revocat, continet*; producitque actiones *juſtitiæ*, adeòqoe ex omni parte bonas.

III. Serm.13. de Verbis Apoſtoli. „ Timor eſt ſervus
„ charitatis: Nè poſſideat Diabolos cor tuom, præce-
„ dat ſervus in corde too, & ſervet Dominæ venturæ
„ locum &c. „ Non poſſidet Diabolus cor, oiſi per cordis ſeu voluntatis conſenſum: ſed timor, teſte Auguſtino, efficere poteſt, *nè poſſideat Diabolus cor*, ergo etiam nè cor, ſeu voluntas conſeotiat. Hinc rurſus ep.120. ad Honoratum: „ Præmiſſus timor in cor oo-
„ ſtrum pellit INDE conſuetudinem malorum operum,
„ & ſervat charitati locum. „ ergo non tantùm ex manibus, ſed etiam ex corde pellit opera mala.

S. Doctor l. de grat. & lib. arb. c.18. „ cavere debemus „ inquit, „ nè nos arbitremur noo accepiſſe ſpiritom
„ TIMORIS DEI, qood ſinè dubio magnum eſt Dei
„ donum .... oon quo timore Petrus Chriſtum negavit;
„ ſed illius timoris ſpiritum accepimos, de quo dicit
„ ipſe Chriſtus, *Eum timete, qui habet poteſtatem, &*
„ *animam, & corpus perdere in gehennam*: „ hic clariſſimè diſtinguitur *timor Dei*, & *hominum*: quem verò ſinguli effectum habere poſſint, docetur ſerm.45. ex Sirmondianis, aliàs 22. n.9. „ TIMOR HOMINUM
„ fortè CORPUS poteſt ab immuoditia temperare; ANI-
„ MAM autem non niſi TIMOR DEI: „ ergo timor Dei, ſeo gehennæ à Deo inferendæ temperare poteſt non ſolum corpus, ſed & animam ab immunditia; quod quid aliud eſt quàm cohibere animæ conſenſum io immunditiam, ſeu impedire, nè *cor peccato* immonditiæ *addicatur*; cujus contradictorium à Queſnello aſſeritur?

IV. L. de

IV. L. de catech. rudib. c.17. ,, Qui propter beatitudi-
,, nem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt
,, hanc vitam ſanctis ſutura promittitur, vult fieri Chri-
,, ſtianus, ut non eat in ignem æternum cum Diabolo;
,, ſed in regnum æternum intret cum Chriſto, verè ip-
,, ſe chriſtianus eſt, cautus in omni tentatione &c. ,, er-
go timor gehennæ eſt motivum ſufficientiſſimum repri-
mendæ omni tentationi, adeòque cohibendo volun-
tatis conſenſui in peccatum: quantùm verò talis
chriſtianus adhuc abſit ab amore Dei benevolo, ſeu
gratuito, videre licèt ex reliquo contextu ſententiæ,
quam integram produximus ad Prop.44. c.13. n.19.

Neque dicas, in Auguſtini verbis non exprimi ſolum
motivum timoris, ſed etiam deſiderii *beatitudinis ſem-
piternæ*: reſpondeo enim, deſiderium illud virtualiter
involvi in timore ſeu fugâ gehennæ, ſaltèm quatenus
hæc tam ſenſûs, quàm damni pœnam complectitur:
unde nolle pœnam damni, & velle beatitudinem ſem-
piternam ſi non idem, certè alterum alteri neceſſariò
connexum eſt. Adde, deſiderium beatitudinis non
minùs, quàm timorem pœnæ Queſnello vitioſum eſſe,
cùm neutrum hic naſcatur ex amore benevolo, ſinè
quo omnis actio, & volitio mala eſt per Prop.44. &
ſeqq. Atque ita relatus textus, quomodocunque ſu-
matur, Novatori fatalis eſt.

CAPUT IV.

Sancti Baſilius, Ambroſius, Hieronymus, Cyprianus proſcripto articulo adverſantur. Col.937.

I. SAnctus Baſilius in Pſal.33. ,, *Divites eguerunt*. Ti-
,, mor ſalutaris eſt, qui SANCTITATIS OPE-
,, RATORIUS. Vis enarrem, qualis ſit? Si quando te
,, ſenſeris ad unum aliquod cieri ac proſilire peccatum;
,, ad mentem revoca formidabile illud, nec ulli mor-
,, talium tolerabile Chriſti judicium... Hæc time, &
,, hoc timore eruditus ANIMAM à concupiſcentia
,, ad hæc mala velut fræno quodam relide.,,

Ibidem paulò ſupra. ,, Quorum animum occupavit Dei
,, timor, OMNEM IMPORTUNITATEM, quæ ex
,, peccati affectione, ac perturbatione oritur, VITANT.
,, Timenti itaque non eſt inopia; hoc eſt, nihil illi ad
,, ullam virtutem deeſt, qui PER TIMOREM AB
,, OMNI PRAVA ACTIONE COHIBETUR.,, Quot
verba, tot ſpicula, quibus Queſnelli error configitur.

II. S. Ambroſius in Pſal.118. ſerm.13. ,, Tunc cogno-
,, ſcitur Dominus, cùm timentium convertit affectus
,, gravis terrore judicii: ,, ergo terror judicii non tan-
tùm cohibet manum; ſed etiam voluntatis affectum à
malo ad bonum convertit.

In eumdem Pſal. ſerm.21. ,, Divini judicii terror ter-
,, rorem excludit humanum: ,, ergo etiam voluntatem
peccandi, quam terror humanus involvit.

Et in ejuſdem Pſalmi v.120. ,, Configat has carnes ti-
,, mor Domini, & judiciorum ejus, & SERVITUTI
,, REDIGAT..... qui configitur, mortificatur, ut
,, PECCATO DEFICIAT, ET DEO VIVAT.,,
Carnem ſervituti non redigit, peccato non deficit,
Deo non vivit, qui peccandi habet voluntatem, ut
clarum eſt.

III. S. Hieronymus ad Fabiolam Manſione 23. ,, Dum
,, tormenta formido, ſervavi gratiam, quam recepe-
,, ram: ,, hanc certè non ſervat, qui crimen deſiderat.

Rurſum in c.1. Malach. ,, Vult itaque primùm Deus, ut
,, filii ejus ſimus, & bonum voluntate faciamus: Si hoc
,, conſequi nolumus, ut ſaltèm ſervos nos habeat, & à
,, malis per ſuppliciorum formidinem recedamus: ,,
inter peccata autem propriiſſimè mala ſunt, quæ in-
terna ſunt.

IV. Denique S. Cyprianus l.3. ad Quirinum c.20. aſſe-
rit, *fundamentum, & firmamentum fidei, ac ſpei eſſe
timorem*: hic ergo arcet peccata, quibus utraque vir-
tus debilitatur, nutat, evertitur.

CAPUT V.

Clariſſima ubique eſt Gregorii Magni contra damnatum articulum ſententia. Col.941.

PAuca delibamus: l.26. *Moral.* c.27. ita fatur: ,,
,, Sæpe qui jubentis verba non audiunt, ferien-
,, tis verberibus admonentur, ut AD BONA ÆTER-
,, NA SALTEM POENÆ TRAHANT, quos præmia
,, non invitant... ſunt nonnulli, quos à perditis mo-
,, tibus, nec tormenta compeſcunt... fatuitas quippe
,, ſtultitiæ eſt, quòd illos ſic iniquitas obligat, ut à
,, CULPA eos nec pœna compeſcat.,,

II... IV. Rurſum hom.26. in Euang. ,, Hunc tanti ti-
,, moris judicem ante oculos ponite; hunc venturum ti-
,, mete, ut, cùm venerit, NON TIMIDI, SED SE-
,, CURI videatis. Timendus ergo eſt, nè timeatur.
,, Terror ejus nos ad uſum BONÆ OPERATIONIS
,, exerceat; metus illius vitam noſtram A PRAVI-
,, TATE compeſcat.,,

In duplicem hunc textum ita obſervo: *Culpæ*, & *pravi-
tas*, ſeu peccati malitia ſinè mala voluntate nulla eſt:
ſi ergo culpam, & pravitatem compeſcit timor, etiam
malam voluntatem coercet: Et, niſi id verum ſit,
falsò Gregorius aſſerit, timorem ad bona æterna tra-
here, ad uſum bonæ operationis exercere, & efficere,
ut Judicem non timidi, ſed ſecuri videamus: hæc
enim omnia cum mala voluntate cohærere non poſ-
ſunt.

CAPUT VI.

Damnato articulo infeſti ſunt S. Proſper, ſive Auther libri de vocatione gentium, *S. Bernardus, Hugo à S. Victore. Col.947.*

I. AUthorem opuſculi *de voc. gent.* novæ de timore
Doctrinæ fatalem exhibuimus ad Prop.60. c.2.
num.3.

II. Non æquiorem eſſe S. Bernardum, ſequentia teſti-
monia declarant. Serm. *de diverſis affectionibus animæ*
ita diſſerit: ,, jam verò ſecundo ſtatu incipit homo
,, eſſe ſub Domino, qui tanquam ſervus carcerem ti-
,, met, & metuit nè ſubigatur pœnis: in quo ſanè ſtatu
,, CONVERSIO EST, EXITUSQUE A SÆCULO,
,, ET INTROITUS VITÆ; unde & legis: *Principium
,, ſapientiæ timor Domini*; & alius quidam Propheta,
,, *à timore*, inquit, *tuo concepimus, & parturivimus ſpi-
,, ritum ſalutis*. ,, Et infra: ,, Ante omnia timor eis
,, neceſſarius eſt, quo nimirum peccata poſſint PRÆ-
,, TERITA DELERE, ET CAVERE FUTURA;
,, *timor* enim *Domini*, ut ait Scriptura, *expellit pecca-
,, tum*, ſive quod jam admiſſum eſt; ſive QUOD TEN-
,, TAT INTRARE: expellit ſanè; illud quidem POE-
,, NITENDO, hoc, RESISTENDO: ,, Quid effica-
cius ad Queſnelli errores ſexageſimum, 61.62. & cæte-
ros plures retundendos?

Prætereà Dominica 1. poſt oct. Epiph. ſerm.2. cùm tri-
plicem timorem diſtinxiſſet, quorum primus eſt,
nè cruciemur in gehenna; *ſecundus*, *nè* excludamur *vi-
ſione Dei*; *tertius..... ne fortè* deſeramur *à gratia*,
ſubjicit: *Et quidem omnis timor Domini ſicut aqua ex-
tinguit ignem, ſic extinguit peccati concupiſcentiam*.
Quid eſt *peccati concupiſcentia*, niſi peccati voluntas,
aut deſiderium?

Rurſum de Stat. virt. part.3. ſic habet: ,, Eſt & alius ti-
,, mor reſpectum habens in Deum, quando videlicet ip-
,, ſum Dominum timemus propter potentiam ejus, quia
,, poteſt animam, & corpus mittere in gehennam.
,, Hunc autem Dominus juſſit habere dicens: *Nolite ti-
,, mere eos, qui occidunt corpus.. ſed timete eum qui &c.*
,, In hoc autem timore aliquantulum vis charitatis eſt,
,, in hoc quod ad Dominum reſpicit, & donum Dei eſt:
,, ſed quia ex ejus potentia habetur, pœnam habet, &

,, *ſer-*

Digitized by Google

,, *ſervilis* dicitur, & quòd initio ſuo bonus, ſed non
,, perfectus eſt, nec ad ſalutem ſufficicos. Verumtamen
,, per exceſcentes gradns melioratur, & adeò homi-
,, nem corrigit, ut NEC ACTU, NEC VOLUNTA-
,, TE PECCARE LIBEAT, etiamſi peccatis oblige-
,, tnr invincibilibus.,, Hic locus perſpicnitate ſuâ ita
lucet, nt talpâ cæciorea eſſe oporteat, qui eo Queſ-
nellum jugulari non videant.

III. Æque evidentia habet Hugo à S. Victore ob excel-
lentiam ingenii, & doctrinæ *Alter Auguſtinus* dictus.
Vide Moterium. Itaque L.1. Miſc. tit.118. ,, Cùm
,, [inquit], ad delectationem præcipitem impellit deſi-
,, derium culpæ, cohibet à delectatione timentem pro-
,, videotia pœnæ. In boc enim quòd cernit, qnod poſt
,, culpam pœna ſequitur ſive in correctione, ſive in dam-
,, natione, REFRÆNATUR A CULPA SIVE IN
,, OPERE, SIVE IN DELECTATIONE. Timor er-
,, go frænum; IPSE TIMOR COHIBET, ET STRIN-
,, GIT EFFLUENTEM ANIMUM, & ſiſtit ad tole-
,, rantiam, oſtendens, facilius malam concupiſcentiam
,, vincere, quam MALAM CONSCIENTIAM TOLE-
,, RARE; & eligit durum, ut durius evadat.,, Si ti-
mor pœnæ refrænat à culpa ſive in opere, ſive in de-
lectatione, ſi ſtringit, & cohibet effluentem animum,
ſi efficit ut non toleremus malam conſcientiam, neceſſe
eſt ut peccaodi voluntatem excludat.

IV. Plura ex eodem infra c.9.

CAPUT VII.

SS. Laurentius Juſtinianus, Thomas, Bonaventura, Saleſius pro communi contra damnatum articulum ſtant ſententiâ. Col.951.

I. SAnctus Laurentius Juſtin. tract. de timore c.2.
,, Timor hominum peccandi differt facultatem,
,, & operationem; non antem aufert; ſed retinet vo-
,, luntatem, donec habeat opportunitatem, vel occa-
,, ſionem: unde & quos ſuſpendit à crimine, avidiores
,, reddit ad crimen, & æſtuat animo, quouſque perfi-
,, ciat, quod malum cogitat. Solus enim Dei ,, [pu-
nientis *æterne pœno, edoci flammæ &c.*, ut præmitti-
tur] ,, timor eſt, qui nocentea corrigit, *FUGAT*
,, *CRIMINA*, & perpetem confert *BENE AGENDI*
,, *VOLUNTATEM*.... Nubes etiam *CARNALIUM*
,, *COGITATIONUM, ET AFFECTIONUM FUGAT*
,, ... nam ſicut remiſſa ſecuritas culpas admittit, ita
,, DESIDERABILIS TIMOR DELICTA SEMPER
,, EXCLUDIT, ET MENTEM CONSERVAT.,,
Quot hic aſſertiones errori contradictoriæ! Similia
habet idem S. Patriarcha c.5.

II. Angelicus 3.p.q.85.a.5. ,, Tertius eſt motus timo-
,, ris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis
,, retrahitur; ,, *à peccatis*, inquam; quibuſcunque ſci-
licet tam internis, quàm externis.

Iterum 2.2.q.17.a.8. ,, Aliquis introducitur ad aman-
,, dum Deum per boc, quòd timens à Deo puniri, ceſ-
,, ſat à peccato, ut Auguſtinus docet ,, *Ceſſare à
peccato* ex metu, eſt nullum peccatum commit-
tere, ob quod eam pœnam incurras, quam times;
ſed ob peccatum internum, & ſolius deſiderii,
pœna à Deo infligenda incurritur: ergo qui ex bujus
metu ceſſat à peccato, ceſſat ab omni delicto interno
quod formidatæ Dei vindictæ obnoxium ſit. Vide
præterea Propoſ.60. c.1. num.2. [III.] Sed præcla-
riſſimos tum ex S. Thoma, tum ex S. Bonaventura
locos reſervamus capiti 9. [IV.] Sanctus quoque
Saleſius capite proximo opportuniùs audietur.

CAPUT VIII.

Concilium Tridentinum, Catechiſmus Romanus, Scholaſtici communiſſimè damnato articulo adverſantur. Col.958.

I. ECcleſia in Tridentino congregata ſeſſ.14. c.4. ma-
nifeſtè ſupponit, attritionem, quæ ex pœnarum
metu concipitur, aliquando excludere voluntatem
peccandi; ne alioqui non tam Lutherum ejuſque ſe-
ctatores, quàm aerem verberaſſe dicatur: & pro mo-
rum doctrina futilem, ineptamque ſententiam filiis ſuis
obtruſiſſe, ut ſæpe ab aliis demonſtratum eſt.

Non aliter ſanè quàm nos, Sanctam Synodum intellexe-
re Doctores catholici: hiot ſuaviſſimus morum Ma-
giſter S. Franciſcus Saleſius l.11. de Amore Dei c.18.
,, Chriſtiana illa veritas ,, (*Judicii, & Inferni*, quæ
immediatè præcedunt) ,, ſummo pavore animum con-
,, cutit ... Ubi autem ille timoris ſenſus ita cor occu-
,, pat, ut excludat, ejiciatque affectum, & voluntatem
,, peccandi, QUEMADMODUM LOQUITUR S.
,, SYNODUS TRIDENTINA; eſt indubiè magnope-
,, re ſalutaris. *A timore tuo, Domine, concepimus &*
,, *parturivimus ſpiritum ſalutis*, inquit Iſaias; quod ſi-
,, gnificat: Irata facies tua conterruit nos, & concipere
,, fecit, ac parturire ſpiritum pœnitentiæ, qui eſt ſpi-
,, ritus ſalutis.... Dominus noſter, licèt venerit, ut
,, afferret legem amoris, non omittit tamen timorem
,, illum inculcare:: *Timete*, ait, *illum, qui poteſt &*
,, *animam, & corpus perdere in gehennam*. Pœnitentiam
,, egerunt Ninivitæ ex comminatione ſubverſionis ſuæ,
,, & damnationis; eorumque pœnitentia Deo placuit:
,, Denique timor ille unum eſt è ſeptem donis Spiritûs
,, Sancti, ut multi antiqui Patres annotarunt: At, ſi
,, metus non excluſerit voluntatem peccandi &c.,,

II. Audiamus & Bellarminum Tridentini interpretem
l.2. de pœn. c.18. ,, Sciendum eſt præterea, [in-
,, quit], duos quaſi gradus diſtingui poſſe in timore ſer-
,, vili. Primus eſt, quando impedit opus peccati ex-
,, ternum; ſed non voluntatem: & hic timor eſt bonus,
,, & bonæ rei cauſa; quia bonum eſt, impediri opus ex-
,, ternum; ſed quia conjunctus eſt cum mala voluntate,
,, non gignit contritionem, neque attritionem. Secun-
,, dus eſt; quando non ſolum opus externum peccati;
,, ſed etiam voluntatem peccandi coercet: SÆPE enim
,, homines, etiamſi nondum toto corde Deum diligant,
,, tamen conſideratis malis effectibus peccati, & ſup-
,, pliciis æternis, ad quæ ipſos perducit, ſimpliciter
,, odium contra peccatum concipiunt, & SERIO AB-
,, JICIUNT PECCANDI VOLUNTATEM; & hic
,, timor eſt melior, neque ex eo ullo modo creſcit pec-
,, candi voluntas, & de eo loquuntur Theologi, cùm
,, dicunt, attritionem ex timore conceptam, diſpoſitio-
,, nem eſſe ad juſtificationem, &, ſacramento accedente,
,, revera juſtificare, ut PERSPICUUM EST EX
,, CONC. TRID. ſeſſ.14. c.4., ubi legimus, attritio-
,, nem diſponere ad juſtificationem, ſi voluntatem pec-
,, candi excludat.,,

Denique clariſſima Tridentini ſententia extat ſeſſ.6.
can.8. ,, Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem
,, ... A PECCATO ABSTINEMUS, peccatum eſſe
,, aut peccatores pejores facere, anathema ſit.,, Con-
cilium intelligendum eſt in ſenſu proprio: atqui pec-
catum propriè dictum eſt internum; cùm externum
tantùm denominatione extrinſeca peccatum ſit: ergo,
teſte iterum Trid. Synodo, gehennæ metus peccandi
voluntatem aliquando excludit.

III. Tridentino penitùs conſonat Catechiſmus Roma-
nus, illo jubente compoſitus parte 2.c.5. *ſuppliciorum
acerbitate propoſita ANIMUS à peccatis revocatur*: er-
go timore non ſola manus à peccando cohibetur.

IV. Prolixam Scholaſticorum concorditer aſſentien-
tium ſeriem; [V.] & nominatim Doctorum Lova-
nienſium, qui eidem doctrinæ circa ipſa Tridentini
tempora firmiſſimè adhæſerunt, citatis numeris apud
Authorem recognoſce.

Digitized by Google

CAPUT IX.

*Prænotanda pro depulſione faciliore eorum, quæ contra Timorem pœnarum, vulgò ſer*vilem *ab Adverſariis opponuntur. Col. 963.*

OBjectiones, quæ fiunt ex Patribus, vel arguunt timorem legis veteris; vel omnem timorem ſervilem, idque ex duplici capite; vel quia timor ſervilis annexam habet voluntatem peccandi, vel quia charitas eum foràs mittit; adeòque videtur non poſſe ſubſiſtere in homine juſto.

Huic triplici difficultatum generi occurremus triplici ſolutionum *fundamento*, non aliunde quàm ab ipſis ſcholarum Principibus accerſito.

FUNDAMENTUM PRIMUM.

Pro explicandis Patribus reprehendentibus timorem legis veteris.

Ex Sancto Thoma.

I. ITa ſcribit S. Thomas in 3. ſent. d.40. q.1. a.2.
„ Coactio legis, ſecundùm Philoſophum in fine
„ Ethicorum, ad hoc neceſſaria eſt, *ut* illi, qui per-
„ ſuaſionibus ad bonum non inclinantur, per pœnas co-
„ gantur. Unde cohibitio legis ſe extendit, quantum
„ pœna inflicta per legem. Sicut autem lex vetus ani-
„ mis non niſi terrena promittebat; ita etiam pro pec-
„ catis temporalem pœnam infligebat, oculum pro
„ oculo, dentem pro dente. Pœnæ autem temporales
„ pro peccatis animi infligi non poſſunt, *niſi* quatenus
„ in actum exteriorem prorumpant; aliàs enim ab ho-
„ mine de eis judicari non poteſt: & ideo lex vetus ma-
„ num, & non animum cohibere dicebatur: lex autem
„ nova, æterna promittit, & comminatur in præmium,
„ & pœnam: Æterna autem pœna ab illo judice infli-
„ gitur, qui eſt cordis ſcrutator: ET IDEO NON
„ SOLUM MANUM, SED ETIAM ANIMUM
„ COHIBET.

Hic locus, ut patet, è diametro opponitur Queſnellianæ aſſertioni: ſed, quod hoc capite *unicè* ſpectatur, obſervatum velim, ex his Angelici verbis ſuppeditari reſponſionem ad plura Auguſtini teſtimonia, ubi egit de timore Judæorum, eumque reprehendit.

Hinc præterea ſolvitur quod Hexapla, & Collator Iſrinus objiciunt ex ipſo S. Thoma 1. 2. q.107. a.1. ad 2.
„ Lex vetus dicitur cohibere manum, non animum; quia
„ qui timore pœnæ ab aliquo peccato abſtinet, non
„ ſimpliciter ejus voluntas à peccato recedit, ſicut re-
„ cedit voluntas ejus, qui amore juſtitiæ abſtinet à
„ peccato; & propter hoc lex nova, quæ eſt lex amoris,
„ dicitur cohibere animum.„ Adverte tantummodo, eum, qui ex timore gehennæ obſervat mandata, etiam hoc ipſo implicitè amare juſtitiam; cùm obſervatio legis juſtitiam inferat, & *juſtitiæ* nomen non rarò fortiatur.

Hìc omittendum non eſt, licèt quamplurimi ex Judæis legem tantùm obſervarent metu pœnæ, vel ſpe præmii temporalis ab hominibus retribuendi; multos tamen ex eis illam citra ullum peccatum internum, vel externum obſervaſſe metu, vel ſpe rerum æternarum, quarum promiſſionem, vel comminationem etiam ad Judæos univerſim pertinuiſſe, & ut talem iis innotuiſſe, indubitatum eſt: Unde Tob.2. *Filii Sanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam daturus eſt Deus iis, qui fidem ſuam nunquam mutant ab illo.* Sap.5. *Juſti autem in perpetuum vivent.* Lucæ 18. ita princeps Judæorum interrogat: *Magiſter quid faciens vitam æternam poſſidebo?* Iſaiæ 33. *Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* Denique Judith 16. *In die judicii viſitabit illos; dabit ignem in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſempiternum.* Lex ergo vetus primariò *non niſi terrena promittebat*; ſecundariò verò etiam æterna, contra ac fit in lege novâ.

FUNDAMENTUM SECUNDUM.

Pro explicandis Patribus reprehendentibus timorem ſervilem ob annexam voluntatem peccandi.

Ex Hugone à S. Victore.

II. NOn eadem eſt apud omnes authores *timoris ſervilis* acceptio. Sic enim de hac & cæteris timoris ſpeciebus diſſerit Hugo à S. Victore tomo 1. l.4. Allegoriarum in Lucam pag. 164. ad hæc cantici verba: *MISERICORDIA EJUS IN PROGENIEM, ET PROGENIES TIMENTIBUS EUM: Quatuor timores ſacra ſcriptura diſcernit, ſervilem, mundanum, initialem, filialem. SERVILIS timor eſt, pro evitanda pœna abſtinere à malo, retenta voluntate mala. MUNDANUS timor eſt pro evitanda pœna abſtinere à bono retenta voluntate bona. INITIALIS timor eſt, pro evitanda pœna cum perverſo opere etiam pravas cogitationes reſecare. FILIALIS timor eſt, bono firmiter adhærere, quia iſtud amittere nolit. Ex his quatuor timoribus duo mali ſunt, id eſt, ſervilis, & mundanus: duo verò boni, id eſt, initialis, & filialis. Servilis timor pœnam, quæ ab hominibus infertur, metuit, & idcirco ei ſufficit ceſſare à malo opere; quia ad oculum famulatur, & reatum conſcientiæ non metuit.... Initialis verò timor, quia eam, quam Deus comminatur, pœnam declinare ſatagit, nequaquam ſibi ſufficere videt, ut ab illicita ſe operatione contineat; quia ei, qui cor intuetur, non eſt ſatis ad probationem, ſi innocens fuerit actio; niſi etiam ipſa cordis cogitatio ante ejus oculos ſincera, & impolluta appareat. Quia ergo illi diſplicere metuit, qui videt totum, ad perfectam innocentiam coram eo neceſſe eſſe conſiderat, ut mundet totum: & ideo ipſe timor initialis dicitur, quia ſub hoc PER BONAM VOLUNTATEM & virtus initium capit, & vitium finem: cum accedit charitas, & intrat per timorem iſtum.*

Rurſum in Annotationibus in ep. ad Rom. pag. 185. ad illud, *Non accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in timore, ita ſcribit: Timor ſervilis cohibet manum à malo opere timore pœnæ temporalis. Timor initialis COHIBET A MALO OPERE, ET A MALA VOLUNTATE TIMORE GEHENNÆ. Timor filialis cohibet ab omni malo, amore juſtitiæ.. Ille dicitur habere timorem SERVILEM qui timore pœnæ temporalis tantùm aliquid criminale non committit.* Quàm clarè diſertèque utraque hæc ſententia Queſnelli dogma confutat!

Sed, nè ab inſtituto divertar, notari tantùm hic cupio, timorem, qui ab aliis paſſim *ſervilis* vocatur, ab Hugone *initialem* appellari; *ſervilem* verò, qui ab aliis *humanus* dicitur: Unde, cùm ab aliquo vel Patre, vel ſcholaſtico timor ſervilis reprehenditur, ex adjunctis diſpiciendum eſt, an uſu loquendi nunc recepto *ſervilem* intelligat.

Ex S. Bernardo.

III. QUid, quòd ſubinde unus idemque S. Pater timorem ſervilem, & initialem aliter atque aliter accipit. Evidens hujus rei exemplum præbet S. Bernardus, qui de quadruplici timore ita loquitur Serm. *de Villico iniquitatis* Dom. 10. poſt Pentec. in medio: „ *Quis poterit ex vobis habitare*
„ *cum igne devorante? aut quis habitabit ex vobis cum ar-*
„ *doribus ſempiternis?* Hæc audiens Villicus planè ſi ti-
„ muerit, nè miretis. Et notandum, quòd timor iſte
„ quadriformis eſt; ſcilicet mundanus, ſervilis, initia-
„ lis, & filialis, ſive caſtus. MUNDANUS, qui facit re-
„ cedere à bono pro evitatione pœnæ. SERVILIS qui
„ facit à malo abſtinere pro evitatione pœnæ, mali reti-
„ nens voluntatem. INITIALIS, timor gehennæ, de quo
„ dicitur per Prophetam: *Initium ſapientiæ timor Do-*
„ *mini.* FILIALIS, de quo per eumdem dicitur: *Timor*
„ *Do-*

Digitized by Google

„ *Domini Sanctus permanens in ſæculum ſæculi*. In duabus his „ (poſterioribus) „ formis utilis eſt hominibus ſemper, in aliis minimè. In Initiali formaliter „ ſtrendens, ut modò dictum eſt, ad Villicum venit, „ propter quod ait: *Scio quid faciam, ut, cùm amotus „ fuero &c.*

Ex hac oppoſitione timoris initialis cum ſervili, patet denuo clariſſimè, timorem gehennæ poſſe excludere voluntatem peccandi: unde iterum ruit Queſnelliana 61., & 62.

IV. Cæterùm timorem eodem modo hic dividit, & ſingula diviſionis membra intelligit Mellifluus, quo Hugo à S. Victore. At *libro de modo bene vivendi* ad Sororem Serm. 4. circa medium; item *de Stat. virt.* part. 3. timorem *ſervilem* in eadem ſignificatione uſurpat, in quâ paſſim Scholaſtici; eſtque is ipſe timor, quem in recitata proximè ſententia *initialem* vocat. Utrumque locum dedimus partim hic ſupra c. 6. num. 2., partim ad Prop. 51. c. 7. num. 3.

Totam ferè de timore ſervili materiam breviter, incideque tractarunt Angelicus, & Seraphicus: unde me non leve operæ pretium facturum exiſtimo, ſi doctrinæ eorum hic quaſi nucleum exhibeam; quo fiat, ut nulla in Auguſtini, cæterorumque Patrum teſtimoniis difficultas ſuperſit. Ordimur autem à Seraphico, ut hic nos ad Angelicum manuducat.

Ex S. Bonaventura.

V. Sanctus Bonaventura in 3. ſent. diſt. 34. agit *de 7. Donis Spiritus Sancti*, & articulo 3. præmittit, ac reſolvit dubia quædam circa textum Magiſtri, ut facere jam cœperat initio *diſtinctionis: dubio* autem 4. verſùs finem ſic habet: *Dicendum, quòd ſex differentiæ timoris habent diſtingui ſecundùm differentiarum ſuarum originem. Timor enim aut eſt ex natura; aut ex libidine, ſive concupiſcentia; aut ex gratia. Si eſt ex natura, tunc eſt timor naturalis. Si eſt ex concupiſcentia; hoc eſt dupliciter: aut eſt ex nimio amore ſui; ſic eſt humanus: aut ex nimio amore ſuorum; ſic eſt mundanus. Si verò ex gratia gratìs data, ſic eſt ſervilis: aut ex gratia gratum faciente inchoata, & ſic eſt initialis: aut ex gratia perfecta, & ſic eſt filialis. Et ſic patet, quòd ſex ſunt differentiæ timoris ſecundùm ſuam generalem diviſionem ex parte ſuæ originis. Ad illud ergo quod objicitur, quòd Magiſter eſt inſufficiens, quia non ponit niſi quatuor; dicendum, quòd Magiſter cùm intendit hic agere de timore DONO, non dividit timorem niſi eatenus, quatenus ad propoſitum ſuum ſpectat. Timor autem donum quadrupliciter habet conſiderari, aut per comparationem ad ſuum oppoſitum, quod expellit, & hic eſt timor malus, qui opponitur dono Spiritus Sancti, ut mundanus, & humanus... Aut per comparationem ad objectum minùs principale, & hoc quidem eſt malum pœnæ: & ſic eſt timor ſervilis. Aut per comparationem ad objectum magis principale, quod quidem eſt malum culpæ ſive offenſæ: & ſic eſt timor initialis. Aut per comparationem ad objectum maximè principale, quod quidem eſt excellentia Majeſtatis Divinæ: & quantum ad hoc eſt timor filialis......*

Articulum 3. ita inchoat.: *Ad intelligentiam hujus partis, in qua quidem agitur de dono timoris, incidit hic quæſtio circa duo. Primò enim quæritur de timore INFORMI, SIVE SERVILI. Secundò quæritur de timore gratuito, qui datur cum Spiritu Sancto....*

Ex his patet, timorem ſervilem, propriè loquendo, importare, vel ſupponere ſtatum peccati in eo, qui timet; ſive eſſe timorem ſupplicii à Deo infligendi, qui conjungitur cum ſervitute peccati habituali, & qui conſequenter *pœnam habet* ſeu *tormentum conſcientiæ*, ut explicat S. Thomas in 1. Can. Joannis c. 4. v. 18.: unde mirum non eſt, ſi, ut ait S. Joannes, timorem illum Charitas foràs mittat, ſive quoad ſervilitatem, quemadmodum infra videbimus ex eodem Angelico; ſive quoad tormentum conſcientiæ, qui poſterior effectus charitati, præſertim perfectæ, id eſt, provectæ, vel intenſæ proprius eſt.

VI. Sed redeamus ad Seraphicum. Articulum 3. in tres quæſtiones dividit: quæſtionis primæ hæc eſt concluſio: *Timor ſervilis eſt donum Spiritus Sancti, quanquam non ſit donum cum Spiritu Sancto*. Proponit primò argumenta *pro* & *contra*; & inter alia:

.... *Sed contra ... ſicut aliquis dimittit tranſgredi mandata Dei propter timorem pœnarum æternorum; ſic latro dimittit tranſgredi edictum Regis propter timorem furcarum: ſed timor, quo latro timet furari, ne ſuſpendatur, non ponitur eſſe donum Spiritus Sancti; Ergo* .....

Sequitur S. Doctoris reſolutio.

.... *Reſpondeo. Dicendum, quòd abſque dubio timor ſervilis eſt donum Spiritus Sancti. Et ratio hujus eſt: quoniam, ſicut donum Dei eſt, noſſe ſive credere pœnas futuras pro eo, quòd ibi eſt quædam cordis illuminatio, & directio; ſic donum Dei eſt, illas pœnas æternas refugere, & timere pro eo, quòd ex tali dono eſt quædam cordis emollitio, & fluxus concupiſcentialis reſtrictio, & in hoc quædam rectificatio. Quòd enim ibi ſit emollitio, ſatis innuit Jerem. Propheta, cùm dicit*: induraſti cor noſtrum, ut non timeremus te. *Quòd ibi ſit fluxus concupiſcentialis reſtrictio, innuit Propheta in Pſalm. cùm dicit.* Confige timore tuo carnes meas: *quod quidem ſit non ſolùm timore caſto, ſed etiam ſervili, quo timentur æterna ſupplicia, & timetur Divina juſtitia. Et propter illorum timorem ceſſat homo à peccatorum perpetratione; licèt non omnino ceſſet à voluntate, ſicut dicit gloſſa: quod totum eſt ex Divino munere*. Quo ſenſu non omnino ceſſet a voluntate, qui eſt cardo controverſiæ, docet quæſt. 2. ut mox videbitur.

VII. .... Ad illud quod objicitur de latrone, qui timet furari propter ſuſpendium, dicendum, quòd non eſt ſimile; quia naturali cognitione, & æſtimatione latro cognoſcit illud ſupplicium, & illud reformidat: non autem ſic eſt de ſupplicio infernali, imò oportet, quòd timeat per fidem; & ampliùs, quòd cor quodammodo mollificetur, ut exhorreat illa ſupplicia ad fidei inſtinctum ...

VIII. Quæſtionis ſecundæ hæc eſt concluſio. *Timor ſervilis licèt non ſit bonus bonitate meriti; eſt tamen bonus bonitate præparante ad meritum*. Proponit primò argumenta *pro* & *contra*, & inter alia:

„ ... Sed contra: ſuper illud Pſalm.: *Confige timore „ tuo carnes meas* gloſſa ex Auguſt. Timor ſervilis car„nem non crucifigit, quia vivit in eo peccandi volun„tas, & ſequeretur opus, ſi ſperaretur impunitas: „ mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex ve„tat: ſed omnis talis motus eſt directè contra juſtitiam, „ quia vellet juſtitiam non eſſe: omnis verò motus con„tra juſtitiam eſt malus: ergo & actus, & uſus timoris „ ſervilis eſt malus. Item. Gregorius in Moral. Cùm „ pœna timetur, & Dei facies non amatur, timor ex „ tumore eſt, non ex amore: ſed omnis actus, qui pro„cedit ex radice tumoris & ſuperbiæ, eſt actus malus „ & damnabilis: ergo uſus timoris ſervilis non eſt bo„nus, ſed damnabilis. Item. Nullus actus incompoſ„ſibilis charitati, eſt bonus; ſed timere ſerviliter eſt „ actus incompoſſibilis charitati: ergo timere ſerviliter „ non eſt bonum. Major manifeſta eſt: quia charitas bo„no non repugnat, ſed malo. Minor etiam manifeſta „ eſt ſecundùm verba Auguſtini, & Apoſtoli; quia „ ſpiritus ſervitutis non ſtat cum ſpiritu adoptio„nis.... „

In his continetur quidquid ferè ex Patribus contra Eccleſiæ doctrinam à Novatoribus proferri ſolet. Horum ergo ſolutione diſſabitur longa illa objectionum ſeries, quæ ſive ad præſentem, ſive ad ſequentes Queſnelli Propoſitiones defendendas undequaque conquiſitæ ſunt. Pergamus igitur audire Seraphicum.

„ IX. Reſpondeo. Ad prædictorum intelligentiam eſt „ notandum, quòd, cùm dico timorem ſervilem, duo „ dico; videlicet ipſum habitum, quo anima diſponi„tur ad timendum Deum, ut punientem eos, qui præ„varicantur; & ulteriùs nomine ſervitutis importatur „ deformitas peccati „ (habitualis ſcilicet) „ quæ an„nexa eſt illi habitui in eodem homine, ratione cujus „ ille homo dicitur eſſe ſervus peccati, & timor in eo „ exiſtens dicitur eſſe timor ſervilis. Per hunc etiam „ modum cùm dico aliquem timere ſerviliter, duo di„co; videlicet actum ab illo habitu egredientem, &

„ vo-

Digitized by Google

,, voluntatis ſervilitatem, ſive deformitatem concomi-
,, tantem. Sed attendendum, quòd hoc poteſt eſſe du-
,, pliciter; aut ita, quòd deformitas illa voluntatis con-
,, comitetur quantùm ad habitum, aut quantùm ad
,, actum. Si concomitatur ſolùm quantùm ad habitum,
,, ſic POTEST ESSE, QUOD ALIQUIS SERVI-
,, LITER TIMEAT, ET TAMEN METU ILLO
,, NON PECCABIT: QUIA SI EX RECOGITA-
,, TIONE POENARUM ALIQUIS ABHORRET
,, OFFENDERE DEUM, HOC POTEST ESSE
,, PRÆTER OMNE PECCATUM. Si autem con-
,, comitatur in actu, quamvis ipſum timere de ſe non
,, ſit malum, tamen ratione deformitatis actualiter an-
,, nexæ depravatur: ſicut aliquis, qui timet pœnas, &
,, timendo dolet, quòd tales pœnæ infliguntur pro cul-
,, pa, & actu etiam concupiſcit peccare, ſi non eſſet
,, illa pœna: & hoc modo timere ſerviliter eſt pecca-
,, tum, & malum: HOC AUTEM NON EST SEM-
,, PER, CUM QUIS MOVETUR TIMORE SER-
,, VILI; alioquin per uſum illius doni magis ſe homo à
,, gratia elongaret, quàm præpararet, quod planè fal-
,, ſum eſt. Et ideo concedendum eſt, quòd uſus timo-
,, ris ſervilis poteſt eſſe bonus, licèt non ſit bonus boni-
,, tate meriti; ſed magis bonitate præparante, vel or-
,, dinante ad meritum, quæ ſimul ſtat cum peccato ...

X. ,, Ad illud verò, quod primò objicitur in contra-
,, rium, quòd in timore ſervili vivit voluntas peccandi,
,, & quod dolet de eo, quod lex vetat. Dicendum,
,, quòd illud verbum Auguſtini non intelligitur, quòd
,, ſemper, quando timet, doleat actu; & ſimiliter,
,, quòd voluntas peccandi ſemper ſit in actu; ſed hoc di-
,, cit, quia manet in HABITU, & RADICE. Licèt autem
,, voluntas ſit per peccatum ,, (habituale) ,, deforma-
,, ta, & regnet in ea malus amor ,, (habitualis;) ,, poteſt
,, tamen aliquando moveri ad aliqua bona opera in ge-
,, nere, vel ex circumſtantia per aliquam gratiam gra-
,, tis datam, NON COMMITTENDO CULPAM,
,, ſicut patet per multa exempla; & ſic poteſt eſſe in
,, parte iſta; ,, ſcilicet in timore ſervili.

XI. ,, Ad illud, quod objicitur, quòd timere ſervili-
,, ter eſt ex tumore [ſicut dicit Greg.] non ex amore:
,, Dicendum, quòd ex non dicit ibi cauſam, ſed con-
,, comitantiam: & cùm dicit concomitantiam in actu,
,, tunc deformat actum timoris ſervilis: cùm dicit con-
,, comitantiam in habitu, non oportet, quòd deformet;
,, ſed tamen facit ipſum deficere à meriti perfectione.
,, Ad illud, quod objicitur, quòd actus incompoſſibilis
,, charitati eſt malus. Dicendum, quòd aliquis actus
,, poteſt eſſe incompoſſibilis alicui ratione circumſtan-
,, tiæ propriæ, quam habet ex proprio habitu, vel ra-
,, tione alicujus annexi. Cùm ergo dicitur, quòd actus
,, timoris ſervilis eſt incompoſſibilis charitati, hoc non
,, eſt ratione ipſius actûs per ſe, & ſecundùm ſe; quia
,, HABENS CHARITATEM POTEST BENE TI-
,, MERE DEUM RATIONE POENÆ: ſed hoc in-
,, telligitur ratione annexi ,, (peccati habitualis)
,, quod facit ipſum deficere à merito charitatis: & ideo
,, ex hoc non ſequitur, quòd actus timoris ſervilis ſit
,, malus: ſed vel eſt malus; vel eſt in homine ſecundùm
,, ſtatum malum, & concluſio eſt vera ratione alterius
,, partis. ,,

Ex S. Thoma.

IN qua ſignificatione timorem ſervilem accipit S. Bonaventura, in eadem ferè etiam S. Thomas, & quoad rem magnâ conſenſione de eo diſſerunt, & ad objecta reſpondent. Verùm ut poſterioris ſententia meliùs intelligatur,

XII. Notandum 1., in peccato habituali præter reatum pœnæ ſpectari poſſe informitatem, & ſervilitatem: nam juxta S. Doctorem 1. 2. q.109. a.7. ,, incurrit
,, homo triplex detrimentum peccando ...; ſcilicet ma-
,, culam, corruptionem naturalis boni, & reatum pœ-
,, næ. Maculam quidem incurrit, in quantum privatur
,, decôre gratiæ ex deformitate peccati. Bonum autem
,, naturæ corrumpitur, in quantum natura hominis
,, deordinatur, voluntate hominis Deo non ſubjectâ;
,, hoc enim ſublato, conſequens eſt, ut tota natura ho-
,, minis inordinata remaneat. ,, Macula illa, ſeu privatio gratiæ ſanctificantis, & charitatis, eſt informitas; inordinatio vero naturæ eſt ſervilitas; natura enim illa formaliter inordinata eſt, quæ diligit naturale bonum tanquam finem ultimum, & conſequenter timet pœnam bono illi contrariam tanquam principale, ſeu ſummum malum, in quo ſervilitatem reponit S. Thomas 2. 2. q.19. a.4. in C. ut infra conſtabit. Cæterùm hæc inordinatio, ſive ſervilitas tamdiu habitualiter *remanet*, quamdiu peccator non tranſit à ſervitute peccati ad libertatem filiorum Dei; hoc eſt, quamdiu peccatum non condonatur.

Notandum 2., ſervilitatem [habitualem] accidere habitui timoris pœnæ, & duplicem in eo effectum ſortiri. Primus eſt, quòd, quamvis, quò minùs habitus timoris, & actus indè progeniti ordinentur ad vitandam pœnam; impediat tamen, nè fuga pœnæ *ordinetur* ulteriùs *in Deum ſicut in finem*, ſeu in fruitionem Dei: ſervilitas enim, & informitas, ſeu privatio charitatis neceſſariò connexæ ſunt; ſinè charitate autem ut nullum eſt meritum, ita nec ordinatio, ſaltèm immediata, ad fruitionem Dei, ſeu vitam æternam.

Obiter obſerva, quòd ex neceſſaria connexione ſervilitatis, & informitatis fiat, ut timor pœnæ, qui eſt in peccatore, interdum *ſervilis ſive informis* promiſcuè appelletur, ut videre eſt apud S. Bonaventuram relatum ſupra n.5. in fine.

Alter, iſque propriiſſimus ſervilitatis effectus eſt, peccatorem, qui agit ex habitu timoris pœnæ, inclinare ad hanc, vel ſimilem volitionem conditionatam: *mallem præceptum omittere, ſi pœna non eſſet*, ut colligitur ex S. Thoma in 3. ſent. diſt.34. q.2. a.2. & 3. utrobique qq.5. in *ſolutione*. Et hæc quidem *inclinatio* eſt, quæ in operante cauſat indeliberatam quamdam triſtitiam, diſplicentiam, repugnantiam, vel coactionem latè dictam; *latè dictam*, inquam, quia ei & reſiſti poteſt, & re ipſa reſiſtitur, quoties metus gehennæ v.g. efficax eſt, quemadmodum ſupra c. 1. demonſtratum eſt. Vide etiam quæ ex Bellarmino retulimus ad Prop.60. c.1. num.1.

Notandum 3., ſervilitatem à S. Thoma variis nominibus ſignificari: modò enim vocat *privationem voluntatis juſtitiæ*; modò generaliter *deordinationem*; modò explicat per hoc, quod *homo affectum ſuum non vult ſubjicere jugo juſtitiæ per amorem*, ut infra videbitur: quæ appellationes, ut ex dictis patet, omnes, & ſingulæ conveniunt ſervilitati; ſive ſpectetur in actu, ſive in habitu; hoc tamen diſcrimine, quòd, ſi tantùm habitualis ſit, actum timoris non magis vitiet, quam informitas habitualis actum fidei informem. Ex triplici hac annotatione tota Angelici doctrina de timore ſervili ubique plana eſt. Tradit eam duplici præſertim loco.

2. 2. quæſtio 19. eſt *de DONO timoris in 12. articulos diviſa*. Porrò *dona Spiritus Sancti*, ut definit a.9. in C. *ſunt quædam HABITUALES perfectiones potentiarum animæ, quibus redduntur bene mobiles à Spiritu Sancto*: atque ita in hac quæſtione timorem maximè ſecundùm habitum conſiderat, & inter varias illius ſpecies, etiam ſervilem, quamvis hic, juxta S. Doctorem, non ſit donum ſtrictè dictum: nam l.c. ſic habet: ,, Timor
,, ſervilis non eſt numerandus inter ſeptem dona Spiri-
,, tûs Sancti, licèt ſit à Spiritu Sancto; quia, ut Au-
,, guſtinus dicit lib. de nat. & gr. [c.57.] POTEST
,, habere annexam voluntatem peccandi: Dona autem
,, Spiritûs Sancti non poſſunt eſſe cum voluntate pec-
,, candi; quia non ſunt ſinè charitate. ,, Idem docet in 3. ſent. diſt.34. q.2. a.2., ut num.15. referemus; & eatenus differt à Seraphico, cujus verba habes num.6.; quanquam hoc diſcrimen non tam videatur eſſe rei, quàm nominis.

XIII. Tandem 2.2. q.19. a.4. quærit Angelicus *Utrum timor ſervilis ſit malus?* & ſic reſolvit: ,, Dicendum, quòd
,, timor ſervilis ex parte ſervilitatis habet, quòd ſit
,, malus; ſervitus enim libertati opponitur .... Timor
,, ſervilis, in quantum ſervilis eſt, charitati contraria-
,, tur ... ſed prædicta ſervilitas non pertinet ad ſpe-
,, ciem timoris ſervilis, ſicut nec informitas ad ſpeciem
,, fidei

Digitized by Google

„ fidei informis; ſpecies enim moralis habitûs, vel
„ actûs ex objecto accipitur. Objectum autem timoris
„ ſervilis eſt pœna, cui accidit, quòd bonum, cui con-
„ trariatur pœna, AMETUR TANQUAM FINIS
„ ULTIMUS; & per conſequens pœna timeatur tan-
„ quam PRINCIPALE malum, quod contingit in non
„ habente charitatem: vel quòd ordinetur in Deum ſic-
„ ut in finem; & per conſequens pœna non timeatur
„ tanquam principale malum, quod contingit in haben-
„ te charitatem. Non enim tollitur ſpecies habitûs
„ per hoc, quòd ejus objectum, vel finis ordinatur ad
„ ulteriorem finem: & ideo timor ſervilis ſecundùm
„ ſuam ſubſtantiam bonus eſt; ſed ſervilitas ejus mala
„ eſt; „ planè ſicut fides informis ſecundùm ſuam ſub-
ſtantiam bona eſt; ſed informitas ejus mala eſt.

XIV. Reſpondet dein ad duo loca; Auguſtini alterum, Gregorii alterum. Primus refertur ex Enchir. c. 120. *Qui timore aliquid facit, etſi bonum ſit, quod facit, non tamen bene facit.*

Alter legitur l. 4. Moral. c. 28. *Cùm ex peccato præſens pœna metuitur, & amiſſus Dei facies non amatur, timor ex tumore eſt, non ex humilitate:* ex duplici hoc teſtimonio infertur: *ergo timor ſervilis malus eſt.*

Audiamus ſolutiones Angelici: „ Ad primum ergo di-
„ cendum, quòd verbum illud Auguſtini intelligendum
„ eſt de eo, qui facit aliquid timore ſervili, IN QUAN-
„ TUM ſervilis eſt; ut ſcilicet non amet juſtitiam, ſed
„ ſolùm pœnam timeat; „ adeò, ut in fuga pœnæ finem
ultimum, ſaltèm partialiter, actu conſtituat, velletque peccare, ſi pœna non eſſet; quod eſt propriè non amare juſtitiam, ſeu nolle obſervationem legis, ſed ſolùm pœnam metuere. Pergit S. Doctor:
„ Ad ſecundum dicendum, quòd timor ſervilis ſecun-
„ dùm ſuam ſubſtantiam non oritur ex tumore; ſed ejus
„ ſervilitas ex tumore naſcitur: IN QUANTUM ſci-
„ licet homo affectum ſuum non vult ſubjicere jugo ju-
„ ſtitiæ per amorem. „ Eòdem recidit reſponſio S. Bo-
naventuræ relata num. 11.

XV. Sententiam ſuam de timore ſervili præclarè confirmat S. Thomas in 3. ſent. diſt. 34. q. 2. a. 2. Articulus hic ſubdividitur in tres quæſtiunculas: in prima quæritur: *Utrum timor ſervilis ſit à Spiritu Sancto?* in ſecunda: *Utrum ejus timoris ſervilis ſit bonus?* In prima ſpectatur timor ſecundùm habitum; in altera ſecundùm actum.

Ad primam reſpondet: „ ſervilitas eſt accidens timoris, &
„ non intrat eſſentiam ejus; & ideo eſſentia ejus bona
„ eſt; quia refugere pœnas æternas non eſt niſi bonum:
„ unde ſervilis timor ſecundùm eſſentiam ſuam eſt à
„ Spiritu Sancto; non tamen donum Spiritûs Sancti, ni-
„ ſi communiter loquendo, ut dicimus, *omne quod à*
„ *Spiritu Sancto datur, donum ejus eſſe*; ſic autem non
„ loquimur de donis: ſed illa ſervilitatis conditio, quæ
„ includit privationem voluntatis juſtitiæ, non eſt à
„ Spiritu Sancto.

Tum Gregorii teſtimonium num. 14. recenſitum ita exponit: „ Ad tertium dicendum, quòd Gregorius lo-
„ quitur de timore ratione ſervilitatis; IN QUAN-
„ TUM ſcilicet peccatum voluntate retinet: quod pa-
„ tet ex hoc, quòd præmiſſis verbis ſubjungit: *Superbit*
„ *quippe, qui peccatum, ſi liceat non puniri, non deſerit;* „
unde iterum mirum non eſt, quòd talis timor *ex tumore* naſcatur, cùm includat actualem peccandi voluntatem.

XVI. Secundam quæſtiunculam ita expedit: „ Ad ſe-
„ cundam quæſtionem dicendum, quòd quidquid eſt de
„ ſubſtantia habitûs, oportet, quòd in actu ejus eluce-
„ ſcat; eo quòd *quales ſunt habitus, tales actus reddunt*,
„ ut dicitur in 2. Ethic. Non autem oportet, quòd
„ omne, quod accidit alicui habitui, ſemper in actu
„ ejus manifeſtetur; ſicut fidei informi accidit habere
„ aliquid charitati repugnans; non tamen oportet, quòd
„ ſemper in actu ejus charitati repugnans aliquid inve-
„ niatur. Cùm igitur ſervilitas timoris habitui accidat
„ ex imperfectione ſubjecti, ut ex dictis patet; NON
„ OPORTET, QUOD ACTUS EJUS SEMPER
„ CONDITIONES SERVILITATIS IN SE HA-
„ BEAT; ſed poterit habere bonitatem proportiona-
„ tam ſubſtantiæ ſui habitûs; non ſcilicet meritoriam,
„ ſicut nec habitus habet bonitatem gratuitam „ [id
eſt, bonitatem, *quæ juſtitiam, vel gratiam habitualem conſequitur*, ut in hunc locum notat P. Nicolai, ac per ſe manifeſtum eſt.] Et quia habitus perfectam ra-
„ tionem bonitatis non habet, ideo defectus alicujus
„ debitæ bonitatis in actu, ſive deordinatio aliqua non
„ repugnat ſubſtantiæ habitûs, ſicut repugnat omnis
„ actus inordinatus habitui virtutis, qui habet bonita-
„ tem perfectam: & propter hoc virtutis uſus ſemper
„ eſt bonus; peccati ſemper eſt malus; ſed timoris ſer-
„ vilis actus poteſt eſſe & bonus, & malus; „ prout ſci-
licet *conditiones ſervilitatis*, ſive *deordinationem* in ſe vel habet, vel non habet; quanquam utroque caſu cum habitu timoris, utpote imperfecto, poſſit conſiſtere; ſecus ac fit in habitu virtutis: cùm enim Angelico *nulla ſit ſimpliciter vera* virtus *ſinè charitate*, [ut docet 2. 2. q. 23. a. 7. in c.] patet, actum inordinatum non minùs repugnare habitui virtutis, quàm ipſi charitati. Cæterùm ex relato textu compertiſſimum eſt, actum timoris ſervilis carere poſſe conditionibus ſervilitatis, adeòque eſſe ſimpliciter bonum.

Reſpondet deinde S. Doctor ad Auguſtini ſententiam num. 14. allegatam: „ Ad primum ergo dicendum,
„ quòd Auguſtinus loquitur, quando aliquid fit timore
„ ſervili ratione ſuæ ſervilitatis; „ ita nempe ut condi-
tiones ſervilitatis includat.

Ex aliis Scholaſticis.

XVII. EAmdem difficilia Patrum teſtimonia explicandi methodum, quam huc uſque ex SS. Thoma, & Bonaventura declaravimus, ſequuntur primariæ notæ Scholaſtici; ut Gonetus in *Clypeo Theologiæ Thomiſticæ* tomo 5. diſp. 7. art. 3. §. 5. Diedo *Tract. de Captiv. & Redempt. generis humani* pag. 107. & 108. Thomiſtæ Salmanticenſes tomo 12. de Pœn. edito An. 1713. tract. 24. Diſp. 7. *de Contrit.* Dub. 1. §. 5. aliique tam veteres, quàm recentiores, quos longum referre mora eſt. Vide in ipſo Opere Prop. 6a. c. 6.

FUNDAMENTUM TERTIUM

Pro explicatione eorum locorum, quibus indicatur, timorem ſervilem non conſiſtere cum charitate, ſeu juſtitiâ habituali.

Ex SS. Thoma, & Bonaventura.

XVIII. SAnctus Thomas 2. 2. q. 19. a. 6. quærit, *Utrum timor ſervilis remaneat cum charitate?* & more ſolito adducit argumenta in contrarium. „ Ad ſex-
„ tum, (inquit), ſic proceditur: videtur, quòd timor
„ ſervilis non remaneat cum charitate: dicit enim Au-
„ guſtinus ſuper 1. Canonicam Joannis, quòd cùm cœ-
„ perit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præ-
„ paraverat locum &c. „ Dein ita reſolvit:

Reſpondeo. Dicendum quòd.... timor pœnæ includitur uno modo in charitate: nam ſeparari à Deo eſt, quædam pœna, quam charitas maximè refugit: unde hoc pertinet ad timorem caſtum. Alio autem modo contrariatur charitati, ſecundùm quòd aliquis refugit pœnam contrariam bono ſuo naturali, ſicut PRINCIPALE malū contrarium bono, quod diligitur UT FINIS: & ſic timor pœnæ non eſt cum charitate. Alio modo timor pœnæ diſtinguitur quidem ſecundùm ſubſtantiam à timore caſto; quia ſcilicet homo timet malum pœnale non ratione ſeparationis à Deo; ſed inquantum eſt nocivum proprii boni; nec tamen in illo bono conſtituitur ejus finis; unde nec illud malum formidat tanquam principale malum. Et talis timor pœnæ poteſt eſſe cum charitate; ſed iſte timor pœnæ non dicitur eſſe ſervilis, niſi quando pœna formidatur ſicut principale malum, ut ex dictis patet. [Vide n. 9.] *Et ideo timor, inquantum ſervilis, non manet cum charitate; ſed SUBSTANTIA TIMORIS SERVILIS CUM CHARITATE MANERE POTEST, ſicut amor ſui manere poteſt cum charitate.*

Ad primum ergo dicendum, quòd Auguſtinus ibi loquitur de timore, in quantum ſervilis eſt, &c.

Idem docere Seraphicum, jam ſupra vidimus num.8.; ſed eam ſententiam ex inſtituto tractat in 3. ſent. d.34. a.3. q.3. & Angelico quoad rem planè concordat.

XIX. Tota ergo hæc doctrina te iprà huc redit, quòd timor pœnæ non maneat cum charitate, quatenus conjungitur peccato lethifero, ſive actuali, ſive habituali; eatenus enim importat actualem vel habitualem formidinem pœnæ tanquam principalis mali repugnantia bono proprio naturali, quod diligitur ut finis; quâ præpoſterâ dilectione, & formidine Diaboli ſervi conſtituimur. Vide n.12.

Sibi ad amuſſim conſtat S. Thomas ibid. a.9. ubi quærit: *Utrum creſcente charitate, diminuatur timor?* & inter alia reſolvit: „ Timor ſervilis quantùm ad ſervilitatem totaliter tollitur, charitate adveniente; REMA-
„ NET tamen SECUNDUM SUBSTANTIAM TI-
„ MOR POENÆ, ut dictum eſt. Et iſte timor dimi-
„ nuitur, charitate creſcente, maximè quantùm ad
„ actum; quia, quantò aliquis magis diligit Deum,
„ tantò minùs timet pœnam: primò quidem, quia mi-
„ nùs attendit ad proprium bonum, cui contrarietur
„ pœna; ſecundò, quia firmiùs inhærens Deo, magis
„ confidit de præmio, & per conſequens minùs timet
„ pœnam. „

Rurſum in 3. ſent. diſt.34. q.2. a.3. qq.2. in *ſolutione* ſic habet: „ Timere pœnas æternas non eſt actus ti-
„ moris initialis; ſed COMPATITUR ſecum iſtum
„ actum, ſicut & timor caſtus. „

Ex dictis itaque manifeſtum eſt, timorem pœnæ, licèt creſcente charitate decreſcat, optimè tamen etiam cum charitate conſiſtere; imo & ipſis Martyribus utiliſſimum eſſe, jam jam probaturi ſumus

Ex SS. Patribus.

XX. SAnctus Cyprianus de laude Martyrii: „ Nos ad
„ hunc gloriæ titolum metus excitat futuro-
„ rum; etenim quibus magna promiſſa ſunt; magis ma-
„ gna ſunt, quæ metuenda ipſis videantur.

S. Auguſtinus in Pſal.123. circa finem: „ Quomodo, ſi
„ videas avem veluti jam cadere in muſcipulam, facis
„ majorem ſtrepitum, & volat de muſcipula: ſic &
„ Martyrum jam fortè aliqui ipſorum intendebant col-
„ lum in dulcedinem vitæ hujus; Dominus, qui erat in
„ illis, fecit ſtrepitum gehennarum, & erutus eſt paſſer
„ de muſcipulâ venantium.

Queſnellus non erutum paſſerem, ſed æternis Diaboli laqueis mancipatum aſſereret, cùm timor gehennæ non animum, ſed ſolam manum à vitæ dulcedine fidei poſthabendâ cohibeat.

XXI. Sed nè à præſenti ſcopo deflectam, alia Patrum teſtimonia ſubjicio, quæ quibuſcunque juſtis, partim incipientibus; partim in charitate provectis pœnarum metum, ut perquam ſalubrem, adeòque à gignenda peccandi voluntate alieniſſimum commendant:

S. Baſilius in Pſal.33. „ Niſi timor inſtituendæ vitæ no-
„ ſtræ rudimenta jaciat, impoſſibile fuerit, caſtitatem,
„ ſanctimoniamque legitimè obſervari. „

S. Hieronymus ad Fabiolam manſione 3. „ Dum tormen-
„ ta formido, ſervavi gratiam, quam receperam.

S. Iſidorus l.2. Synonymorum c.5. „ Sic ſpera miſeri-
„ cordiam, ut juſtitiam metuas; ſic ſpes indulgentiæ
„ erigat, ut metus gehennæ SEMPER affligat. „ Tum c.6. ſic orditur: „ Timor enim SEMPER emendat:
„ timor expellit peccatum, timor reprimit vitium: ti-
„ mor facit hominem doctum eſſe, atque ſolicitum.

S. Auguſtinus in Pſal.68. „ Præmiſit Deus: *Nolite time-*
„ *re &c.* Majore timore minora contemnimus; & ma-
„ jore æternitatis cupiditate omnia temporalia faſtidi-
„ mus: nam & hic deliciæ temporales dulces ſunt, &
„ tribulationes temporales amaræ ſunt. Sed quia non
„ bibat tribulationis poculum, metuens ignes gehen-
„ narum? Et quis non contemnat dulcedinem ſæculi,
„ inhians dulcedini vitæ æternæ?

S. Bernardus *ſuper Cantica* ſerm.29. circa finem. „ Vi-
„ de ergo ſi non prudenter ſagittari, & impugnari ſalu-
„ briter poſtulat SANCTUS, cùm dicit in oratione:
„ *Confige timore tuo carnes meas.* Optima timor ipſe ſa-
„ gitta, qui configit, & interficit carnis deſideria, ut
„ ſpiritus ſalvus ſit.

Idem *de modo bene vivendi ad Sororem* ſerm.67. in fine.
„ Igitur, ſoror chariſſima, ſicut jam dixi tibi, per ora-
„ tiones puras, & vigilias ſanctas poteris ſuperare ten-
„ tationes Diaboli. Sed ſi adhuc ſentis moleſtias carnis,
„ ſi tangeris ſtimulis carnis, ſi memoria libidinis adhuc
„ titillat animum tuum, ſi caro tua adhuc te impugnat,
„ ſi te luxuria tentat, ſi te libido ad peccandum invitat;
„ objice tibi memoriam mortis tuæ, propone tibi futu-
„ rum judicium, reduc ad memoriam futura tormenta,
„ propone tibi æterna ſupplicia, & etiam propone ante
„ oculos tuos perpetuos ignes infernorum, propone ti-
„ bi horribiles pœnas gehennæ. Memoria ardoris ge-
„ hennæ extinguat in te ardorem luxuriæ.

Denique Christus ipſe lucæ 12. poſtquam v.4. præmiſit *Dico vobis AMICIS meis*, addit v.5.: *oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita, dico vobis., hunc timete.* Ergo & Amici Dei utiliter timent gehennam, & hoc metu tam externas actiones, quàm interna deſideria coercent; nè alioqui ſuadeatur à Christo timor, quo ex Amicis inimici fiant.

Quæ toto hoc capite diſſeruimus, ſufficientiſſima ſunt enodandis difficilibus quibuſdam ſententiis, quæ ſive ex Scripturis, ſive ex Patribus, ſive aliunde contra timorem pœnarum divinitus immittendarum opponi ſolent: unde objectionibus ſigillatim recenſendis, & refellendis in hac *Synopſi* tutò ſuperſedebimus.

CAPUT X.

Nihil præſidii Adverſariis eſt in Scriptura Sacra. Col.972.

CAPUT XI.

Auguſtinus damnato dogmati minimè ſuffragatur. Col.975.

CAPUT XII.

Corollarium ex præcedentibus. Col.991.

SEXAGESIMA SECUNDA PROPOSITIO DAMNATA.

Qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo. *Obſerv. Mor. Matth. 21. verſ.46.*

CAPUT I.

Damnatus error convellitur ſcripturâ Sacrâ. Col.1002.

FIeri poſſe, & fieri non rarò, ut qui à malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committat in corde ſuo, & jam ſit reus coram Deo, theologi omnes conſentiunt: at id ſemper evenire, ut indicat dogmatica, atque adeò illimitata Queſnelli Propoſitio, catholici unanimiter pernegant, quemadmodum omnis generis authoritate, imò & ratione evictum eſt in confutatione ſuperioris articuli, quo etiam præſentem ruere omnino neceſſe eſt: ſi enim timor ſupplicii, aliquando ſaltèm, non ſolùm manum, ſed & animum à pec-

Digitized by Google

peccato cohibeat, ac proinde non tamdiu addicatur anima peccato, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur, ut l.c. copioſiſſimè demonſtratum eſt; evidenter ſequitur, non omnem eum, qui a peccato, ſeu malo abſtinet ſolùm timore pœnæ, illud committere in corde ſuo, & jam coram Deo reum eſſe.

Nobis igitur ſatis erit, lectorem pro veritatis hujus demonſtratione remittere ad octo priora capita contra priorem Propoſitionem ſtabilita; & pro objectionum ſolutione indicare ibidem caput 9., ubi triplici *fundamento* omnem in contrarium difficultatem anteverimus. Tantum ouro, ex Prop. 62. conſequi, totidem quempiam peccata in corde committere, à quot ſibi non niſi timore pœnæ abſtinendum duxerit: ſi igitur ab omnibus ex ejuſmodi timore abſtinet, hoc ipſo omnia in corde committit.

CAPUT II.

Propoſitio impugnatur traditione Patrum uſque ad ſeculum quintum. Col.1010.

CAPUT III.

Seculi quinti traditio damnatum articulum ſubvertit. Col.1019.

CAPUT IV.

Sequentium quoque ſeculorum Patres à damnato articulo alieni ſunt. Col.1031.

CAPUT V.

Doctrinam proſcripto articulo contrariam ſtabilivere cum Tridentino Concilio Scholaſtici. Col.1042.

CAPUT VI.

Objectiones pridem ab hæreticis ex Auguſtino, & aliis Patribus collectæ, à recentioribus noſtris adverſariis adoptatæ, à catholicis Theologis diſſolutæ, ac partim præoccupatæ: Col.1058.

CAPUT VII.

Sanctus Bonaventura invictiſſimè confirmat noſtras Auguſtiniani ſensûs vindicias, & viam adverſariis præcludit obtinendi qualiſcunque à Sanctis reliquis patrocinii. Col.1072.

PROPOSITIONUM TRIUM POSTERIORUM

Iterata ab adverſariis defenſio examinatur.

CAPUT I.

Hexaplorum obſervatio expenditur. Col.1076.

CAPUT II.

Proponitur ſubdola Queſnelli proteſtatio. Col. 1082.

CAPUT III.

Relata Proteſtatio expenditur. Col.1086.

CAPUT IV.

Proteſtationis fraudes, præſertim circa Tridentinum ampliùs deteguntur. Col.1101.

FINIS SYNOPSEOS.

Errata in SYNOPSI Tomi primi ſic corrige.

Monitum. Vitandæ confuſionis gratiâ, numeri Romani, qui contextui immiſcentur, duplici parentheſi [ ] à contextu ſeparentur, ut factum eſt in SYNOPSI tomi ſecundi.

Propoſitio 2.	cap. 5. num. IX.	lin. 2. Cancellarii *lege* memorati Cancellarii
	cap. 7. num. XX. l. XXVII.	lin. 1. quintò l. ſextò
	cap. 10. num. XII.	lin. 9. etiam c. 9. l. etiam c. 8.
Propoſitio 6. & 7.	cap. 2. num. XIII.	lin. 8. agnoſcat l. S. Doctor agnoſcat
Propoſitio 10.	cap. 5.	lin. 6. nomine l. nominis
Propoſitio 14.	cap. 1. num. II.	lin. 1. oportet l. *oportet*
	Ibid.	lin. 28. poterit l. potuerit
Propoſitio 19.	cap. 1.	lin. 13. ut confidenter l. ut ut confidenter
Propoſitio 21.	cap. 3.	lin. 11. *noi* l. *non*
Propoſitio 23.	cap. 2.	lin. 5. quas l. quaſi
Propoſitio 26. & 27.	cap. 8.	lin. 1. ex fida l. ex fide
Propoſitio 28.	cap. 3. num. XIII.	lin. 7. originali l. originali expedire
Propoſitio 30.	cap. 2. num. VIII. IX.	lin. 12. deperiebant l. deperibant
	cap. 4. num. III.	lin. 3. eſt: teſte l. eſt, teſte
	poſt CAPUT X. ſequitur CAPUT II. lege	CAPUT XI.
Propoſitio 32.	cap. 3. num. VIII. IX.	lin. 1. multo l. multa
	cap. 6.	lin. 8. per Prop. 6. l. per Prop. 1.
Propoſitio 37.	cap. 1. num. XVII.	lin. 5. exararet liber l. exararet librum

Errata in SYNOPSI tomi Secundi ſic corrige.

Propoſitio 38.	cap. 1. num. V.	lin. 12. Nobis ſufficiunt aliqua. l. ſufficit nobis, aliqua ſaltèm legis *naturaliter* fieri poſſe.
Propoſitio 41.	cap. 5. num. II.	lin. 11. ut mentibus, ita & voce l. ut mente, ita & vocibus.
Propoſitio 44.	cap. 13. num. XII.	lin. 3. ut ſubjecta l. ut iterum ſubjecta

Ibid. *ante num.* XV. *immediatè præcedere debent ſequentia.* Denique quantopere amor æternorum bonorum, quæ nobis promittuntur in cœlis, novi teſtamenti ſit proprius, docet in Pſal. 149. num. 1. „ *Cantate Domino canticum novum.* Vetus homo „ vetus canticum; novus homo, novum canticum: Vetus teſtamentum, vetus „ canticum; novum Teſtamentum, novum canticum. In veteri teſtamento PRO- „ MISSIONES ſunt temporales, & terrenæ. Quiſquis terrena diligit, vetus can- „ ticum cantat: qui vult cantare canticum novum, DILIGAT ÆTERNA. „

	Ibid. num. XIX. lin. 1.	Hanc quæſtionem l. Hanc Animadverſionem
	cap. 14. num. 1.	lin. 10. *foventem* l. *fruentem*
	Ibid.	lin. 22. *quæſtione* l. *Animadverſione*
Propoſitio 46.	cap. 2. num. II. . . . IV.	lin. 12. *miſericordiæ* l. *miſeriæ*
Propoſitio 49.	cap. 1. num. II.	lin. 5, aut ex amore l. adeòque ex amore
Propoſitio 50.	cap. 2. num. IX. X.	lin. 2. Patrem, dicere l. Patrem, & dicere
Propoſitio 51.	cap. 6.	lin. 40. Viciatorum l. Viatorum
Propoſitio 52.	cap. 7.	lin. 8. tum interna, quàm l. tam interna, quàm
Propoſitio 56.	cap. 2. num. VI.	lin. 6. etiam quæ non l. quæ non
Propoſitio 57.	cap. 1. num. IV. . . VII.	lin. 22. *quamvis* l. *quam quis*
	cap 4. num. III. IV.	lin. 14. ſenſu l. ſenſum
Propoſitio 58.	cap. 3. num. VII.	lin. 2. *Gratis* l. *Eratis*
Propoſitio 60.	cap. 1. num. I.	lin. 10. *ducit &c.* l. *ducit, eò majorem, quò is fuerit violentior.*
	Ibid.	lin. 108. Alexander l. Alexander VIII.
Propoſitio 61.	cap. 9. num. XII.	lin. 25. quamvis l. quamvis non obſtet,

R E G E S T U M.

a b

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vvv Xxx Yyy Zzz.

A a a a

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x

Omnes ſunt Duerniones. Index autem Capitum, & Doctrinæ Synopſis, quæ minoribus typis excuſa, huic ſecundo tomo ſubnectitur, conſtat 21. foliis ſimplicibus.

ANT 1741816

Digitized by Google

Digitized by Google